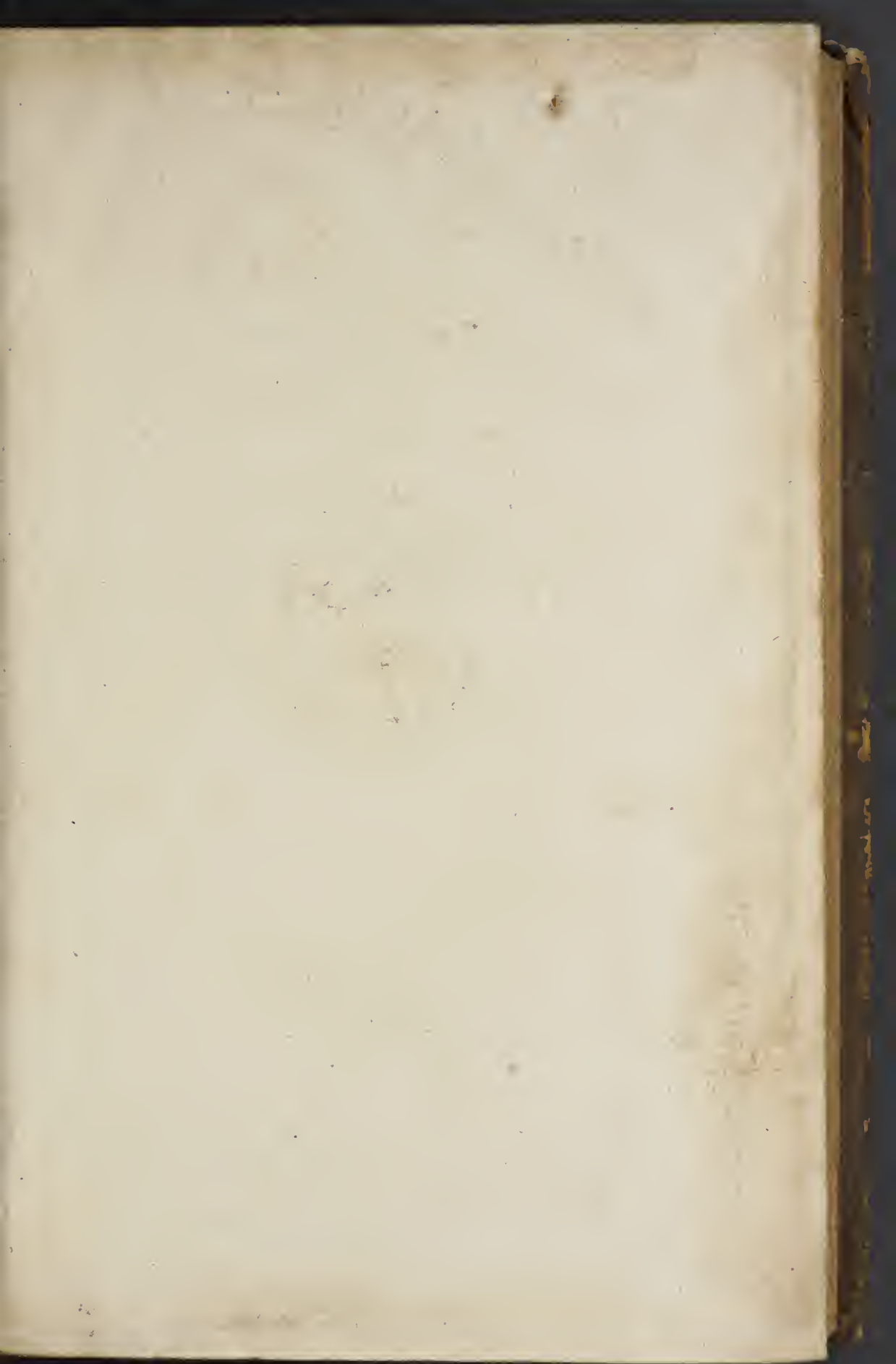

2. F

CONCILIORUM

TOMUS DECIMUS.

THE HISTORY OF THE

ROYAL SOCIETY OF LONDON

SACROSANCTA CONCILIA

AD REGIAM EDITIONEM
EXACTA

QUÆ NUNC QUARTA PARTE PRODIT AUCTIONOR

*Studio PHILIP. LABBEI, & GABR. COSSARTII,
Soc. JESU Presbyterorum.*

TOMUS DECIMUS

Ab anno M. LXXIII. ad annum M. CXCVII.

LUTETIÆ PARISIORUM,

Impensis SOCIETATIS TYPOGRAPHICÆ Librorum Ecclesiasti-
corum jussu Regis constitutæ.

M. DC. LXXI

CUM PRIVILEGIO REGIS CHRISTIANISSIMI.

ALLEN & CO
LONDON

SYLLABUS

EORUM QUÆ TOMO X. CONCILIORUM CONTINENTUR.

*Quæ asterisco * notata sunt, non erant in prioribus aliis editionibus: quibus vero hæc nota † impressa est, eorum incertus est annus.*

ANNO CHRISTI 1073.	VITA GREGORII PA- PÆ VII. col. 1 <i>Registri epistolarum Gregorii VII. libri IX. 6. & seq. Decimus deest: undecimi sunt episto- le tantum duæ. 304 Appendix prima epistolarum. 306 * Appendix altera. 410. & Ap- pend. 1816 Intermixta sunt epistolæ. Constitutio facta inter Gregorium VII. & Landulfum Beneventanum principem. 20 Iusjurandum fidelitatis Gregorio VII. factum a Ricardo principe Capuæ. 23 Henrici regis Romanorum epistola ad Gregorium. 29 Dictatus pape. 110 Iusjurandum Henrici regis Teutoni- corum. 159 Instrumentum, quo Marro Giseri fi- lius castrum Moriciclam donat ec- clesiæ B. Petri. 200 Iuramentum duplex Bertranni comitis Provinciæ. 286</i>	A. N. C. H.	Londoniense. 346 * Alia duo exemplaria ejusdem concilii. 349 * Pictavense. 346 * Et Append. 1815 * Anglicanum incerto tempore. 346 * Wintoniense. 311-353 <i>Idem plane utrobique concilium.</i> * Wintoniense, sive idem, sive al- terum. 351 * Incerti concilii capitula. 312 * Iusjurandum Roberti dicti Carno- tensis episcopi. 353 Wormatiense conciliabulum. 354 * Triburiense concilium. 355 Romanum III. <i>ibid.</i> Papiense conciliabulum. 3-8 * Ansanum concilium. 359 * Claromontanum. <i>ibid.</i> * Divionense. <i>ibid.</i> * Augustodunense. 360 1. * Manasse Remensis archiepiscopi ad Grego- rium VII. papam epistola. 162 2. * Hugonis Diensis episcopi epistola ad Gre- gorium VII. 364 * Westmonasteriense. 404 * Londoniense. <i>ibid.</i> * Pictavense. 366 Canones x. 67 Suessionense incertum. 369 Romanum IV. <i>ibid.</i> Romanum V. 371 1. * Additiones ad Romanum concilium. 375. 377 2. * Epistola Henrici imperatoris ad papam. 376 1079. Romanum VI. 378 1. Jusjurandum Berengarii. <i>ibid.</i> 2. Sacramentum nunciorum Henrici regis. 379 3. Jusjurandum militum Rodulphi regis, ip- siusque Rodulphi. <i>ibid.</i> 4. Sacramentum archiepiscopi Aquilienfis. <i>ibid.</i> 5. Sacramentum Regiensis episcopi. 180 * Romanum aliud. <i>ibid.</i> Britannicum, h. Armoricum. <i>ibid.</i> * Burdigalense. 381 1080. Romanum VII. <i>ibid.</i> * Rodulphi regis Romanorum, & principum 2 ii]
1073.	* Cabilonense concilium. 308 * Et Append. 1811 <i>Perinet ad tempora Alexandri, ac proinde ad tomi IX. finem.</i>	†	†
1074.	* Rotomagense. 310 † Capitula octo incerti concilii. 311 † * Wintoniense concilium. 312	†	†
1074.	Romanum I. 313 1. Apologeticus in star prologi. 315 2. Capitula xxxv. <i>ibid.</i> Apud S. Genesium. 343 * Novempopulanum. <i>Append.</i> 1811 Anglicanum conciliabulum. 344 Romanum II. concilium. <i>ibid.</i>	†	†
1075.	Moguntinum. 345 * Beneventanum. <i>Append.</i> 1813 * Apud S. Maxentium. 345 * Et Append. 1815 * Santonense. 345 * Burdegalense. <i>ibid.</i>	†	†
<i>Concil. general. Tom. X.</i>			

SYLLABUS

ANNO CHRISTI	imperii, propositio contra Henricum IV. Inp. <i>A. pend.</i> 1830	ANNO CHRISTI	Intermixta sunt epistolae.
1080.	* Wirtzburgenſe concilium. 385 * <i>Moguntinus conventus.</i> 386 * <i>Ep. ſiſula G. archiepiſcopi Salzburge ſis.</i> <i>ad Hermannum Meienſem epiſcop. m.</i> 388 Brixinenſe conciliabulum. 389 Lugdunenſe concilium. <i>ibid.</i> * Additio ad hoc concilium. 390 * Avenionenſe. <i>ibid.</i> * Additio ad hoc concilium. 391 * Iuliobonenſe. <i>ibid.</i> † * <i>Synodale decretum de trevia Dci.</i> 395		<i>Oratio ejuſdem papæ ad Ivonem epiſcopum a ſe conſecratum.</i> 430 <i>Privilegium Rogerii ducis, monaſterio Cavenſi.</i> 433 * <i>Appendix epistoſularum XLIII. Urbani papæ I.</i> 444 & ſeq. <i>Intermixta iis epistolis.</i> * <i>Hugonis Lugdunenſis archiepiſcopi epistoſa ad Robertum comitem Flan- drenſium.</i> 452 * <i>Fragmenta epistoſularum Anaſtaſii IV. Hadriani IV. & Alexandri III. de primatu Tolerano.</i> 460. 461 * <i>Rainoldi Remenſis archiepiſcopi ad Lambertum electum Atrabat. epiſc. epistoſc.</i> 464 * <i>Atrabatenſium ad Rainoldum.</i> <i>ibid.</i> * <i>Rainoldi ad Urbanum papam.</i> 465 * <i>Atrabatenſium ad Urbanum.</i> 466 * <i>Lamberti ad Rainoldum.</i> 468 * <i>Ejuſdem ad clericos Remenſis eccleſiæ.</i> 469 * <i>Rainoldi ad Robertum Flandriæ comitem.</i> 470 * <i>Ejuſdem ad Lambertum.</i> <i>ibid.</i> * <i>Narratio, quemadmodum captus ſit Lambertus in itinere.</i> 471. 472 * <i>Quæ ſunt acta in ejuſ conſecratione Romæ.</i> 466
1080.	* <i>Electio Walterii epiſcopi Cabilonenſis.</i> 396 * Lingonenſe concilium. 397 * Santonenſe. <i>ibid.</i> Meldenſe. 398 * Additio ad Meldenſe. <i>ibid.</i> * Burgenſe. <i>Append.</i> 1815 * Senonenſe. <i>Append.</i> 1816		* <i>Romanum I. concilium.</i> 474 * Santonenſe. 475 Trojanum I. <i>ibid.</i> Melphanitanum. 476 1. <i>Canones xv. i.</i> <i>ibid.</i> 2. * <i>Additio ad idem concilium.</i> 478 3. * <i>Epistoſa Joannis S. R. E. diaconi & cancellarii, ad abbatem Moſiſanenſem.</i> 479 * <i>Narbonenſe.</i> <i>ibid.</i> <i>Et Append.</i> 1818 Toloſanum. 479 * <i>Additio de Mezquita Manſorum, facta eccleſiæ Chriſtianorum, & de commutatione officii Toletani.</i> 480. 481
1081.	Romanum VIII. 398 * Exoldunenſe. 399 1. * <i>Excerptum ex Nicolai Camuzatii ſchedis.</i> <i>ibid.</i> 2. * <i>Diploma Ricardi Bituricenſis archiepiſcopi.</i> <i>ibid.</i> 3. * <i>Urbani II epistoſa.</i> 400 4. <i>Excerpta ex Ivonis Carnot. epistoſis.</i> <i>ibid.</i>		1089. Romanum I. concilium. 474 * Santonenſe. 475 Trojanum I. <i>ibid.</i> Melphanitanum. 476 1. <i>Canones xv. i.</i> <i>ibid.</i> 2. * <i>Additio ad idem concilium.</i> 478 3. * <i>Epistoſa Joannis S. R. E. diaconi & cancellarii, ad abbatem Moſiſanenſem.</i> 479 * <i>Narbonenſe.</i> <i>ibid.</i> <i>Et Append.</i> 1818 Toloſanum. 479 * <i>Additio de Mezquita Manſorum, facta eccleſiæ Chriſtianorum, & de commutatione officii Toletani.</i> 480. 481
1082.	* Carroſenſe concilium. 401 * Meldenſe. <i>ibid.</i>		1090. * <i>Narbonenſe.</i> <i>ibid.</i> <i>Et Append.</i> 1818 Toloſanum. 479 * <i>Additio de Mezquita Manſorum, facta eccleſiæ Chriſtianorum, & de commutatione officii Toletani.</i> 480. 481
1083.	Romanum IX. <i>ibid.</i> * Santonenſe. 402		1091. * <i>Legionenſe.</i> 482 Beneventanum. 483 1. * <i>Ejuſdem canones xv.</i> 484 2. * <i>Varie lectioes ex MS.</i> <i>Append.</i> 1812
1084.	Romanum X. <i>ibid.</i>		1092. * <i>Sueſſionenſe.</i> 484 1. * <i>S. Anſelmi epistoſa x l i. libri II.</i> 485 2. * <i>Ejuſdem libri de Incarnatione caput primum.</i> 486 1. * <i>Ivonis Carnotenſis epistoſa. v l i.</i> <i>ibid.</i> 4. * <i>Petri Abailardi epistoſa. 477. male pro 487</i> * <i>Remenſe.</i> 478. <i>inendoſe pro 488</i> 1. * <i>Urbani papæ I. epistoſa ad Robertum Flandr. comitem.</i> <i>ibid.</i> 2. * <i>Cleri Flandrenſis epistoſa ad Rainaldum archiepiſcopum.</i> 489. <i>male pro 479</i> * <i>Stampenſe.</i> 480. <i>male pro 490</i> * <i>Parifienſe.</i> 491. <i>vitiouſe 481</i>
1085.	* <i>Charta regis Anglorum Willelmi primi.</i> 403 † Anglicana quinque. <i>ibid.</i> <i>Veſtmonaſterienſe & Londonienſe vide ſupra ad anno. M. LXXVII. M. LXXVIII.</i>		1093. Trojanum II. 482. <i>lege 492</i> 1. * <i>Ejuſdem canones duo.</i> 493 2. * <i>Varie lectioes ex MSS.</i> <i>Append.</i> 1812
1085.	Quintilineburgenſe. 404 1. <i>Canones v l i.</i> <i>ibid.</i> 2. * <i>Subſcriptiones.</i> <i>Append.</i> 1811 * <i>Compendienſe.</i> 406 1. * <i>Monalteii S. Cornelli privilegium.</i> <i>ibid.</i> 2. * <i>Roticonis Ambianenſis epiſcopi donatio eccleſiæ SS. Acci & Acheoli.</i> 407 Moguntinum conciliabulum. 409 * <i>Additio ad hoc conciliabulum.</i> <i>Append.</i> 1811 * <i>Appendix altera epistoſularum Gregoriz papæ V I I.</i> 410		
	SEDE VACANTE.		
1086.	* <i>Ravennatenſe conciliabulum.</i> <i>Append.</i> 1817		
1086.	VICTORIS PAPÆ III. V I T A. 413 * <i>Additio ad vitam Victoris papæ.</i> <i>ibid.</i>		
1087.	Capuanum concilium. 418 Beneventanum. <i>ibid.</i>		
1088.	URBANIPAPÆ II. V I T A. 420 <i>Ejuſdem epistoſte x x i. 422. & ſeq.</i>		

TOMI. DECIMI.

AN. C. H.	* <i>Conventus Anglicanus.</i>	453
1093.	* Rochinghamicse concilium.	494
1094.	Constantiense.	497
	* Remense.	ibid.
	* Brivatense.	499
	Augustodunense, five Educense. <i>ibid.</i>	500
	* Auditio ad hoc concilium.	500
	* <i>Dolense colloquium.</i>	499
†	Placentinum concilium.	500
1095.	* Eiusdem synodi acta, & capita xv.	503
	* Ivonis Carnotensis epistola ad Urbanum papam.	ibid.
	Clatomontanum.	506
	1. Canones xxxi.	507
	2. Synodalis concio Urbani papæ II.	511
	3. Sermo alter eiusdem in concilio.	514
	<i>Appendix prima, cui insunt que sequuntur.</i>	
	1. Decretum Urbani I. & synodi Clatomontanæ, de primatu Lugdunensi.	517
	2. Dissertatio Petri de Marca, de primatu Lugdunensi.	519. & seq.
	3. Eiusdem notæ ad canones i. ii. v. ii. & xxv. ii. hujus concilii.	572. & seq.
	<i>Appendix altera, cui insunt que sequuntur.</i>	
	1. * Notitia concilii Clatomontani, continens canones x.	588
	2. * Eiusdem concilii canonum brevariâ.	597
	3. * Canones x, qui in superioribus collectionibus non extant.	593
	4. * Epistola Goffridi abbatis Vindocinensis, de altarium redemptionibus.	ibid.
	5. * Varia ad concilium Clatomontanum attentia.	ibid.
	Anglicanum concilium.	597
	* Lemovicense.	598
1096.	* Rotomagensis.	599
	Turonense.	601
	* Additio ex chronicis Turonensibus & Mallesensibus.	601
	* Urbani papæ II. sententia pro canonicis Maturni contra monachos Cormeriacenses.	ibid.
	* Ivonis epistola cl. i. x.	603
	* Santonense.	604
	* Nemausense.	605
	1. * Canones xvi.	ibid.
	2. * Raimundi comitis Tolosani donatio terræ sancti Agildii, Odiloni abbati Cluniacensi.	609
	3. * Urbani papæ II. altera donationis hujus confirmatio Avenione facta.	610
1097.	Barense.	611
	* Hibernicum.	613
	* Gerundense.	614
1098.	Romanum II.	ibid.
	* Romanum conciliabulum.	Append.
	* Burdegalense concilium.	514
1099.	Romanum III.	615
	1. Canones xii.	ibid.
	2. * Additio.	617
	* Audomarense.	618
	1. * Prefatio.	ibid.
	2. * Canones v.	619
	Hierosolymitanum.	620
1099.	PASCHALIS PAPÆ II. VITA.	620

ANNO
CHRISTII

	<i>Eiusdem epistole xxxi. & seq.</i>	
	* <i>Eiusdem alie lxxv. 656. & seq.</i>	
	Inermixte sunt Paschalis epistolæ.	
	<i>Epistola Leonis aduersus Paschalem.</i>	630
	* <i>Sancti Anselmi ad Paschalem I. I. epistole due.</i>	666. 708
	* <i>Otonis episcopi Bambergensis ad Paschalem II. epistola.</i>	688
	* <i>Ecclesie Cantuariensis epistola ad Paschalem II.</i>	710
	* <i>Fragmenta decretorum Paschalis papæ II.</i>	713
1099.	* Stampense concilium.	716
	* Synodica.	ibid.
1100.	* Valentinum.	717
	Pictavense I.	720
	1. * Acta concilii ex variis.	ibid.
	2. * Canones xvi.	722
	* Ansanum.	726
1101.	* Mediolanense conciliabulum.	Append.
	<i>Append.</i>	1832
1102.	* <i>Vulabertrandi conventus.</i>	727
	Latranense concilium.	ibid.
	Londinense I.	728
	Canones xxx.	729
	* S. Anselmi ad Vvillelmum archidiaconum epistola.	731
	* Eiusdem ad Henricum regem Angl.	732
	* Eiusdem ad Gundulphum episcopum, & c. 733	
	* Eiusdem ad Stephanum diaconum.	ibid.
	* <i>Eiusdem S. Anselmi epistole tres canonicæ.</i>	734. & seq.
1103.	* Romanum concilium. <i>Append.</i>	1833
1104.	Trecense.	738
	1. * Privilegium ecclesie sancti Petri Trecensis.	739
	2. * Privilegium Molisunense.	740
	* Latranense.	741
	* Balgenciense.	ibid.
1105.	* Partienfe.	742
	1. * Philippi Franc regis epistola ad Lambertum Atrabatensem episc.	ibid.
	2. * Eiusdem Lambertii litteræ ad Paschalem papam.	ibid.
	Florentinum.	743
	Quintilincburgense, seu Northunsense.	ibid.
	* Additio ex chronico Hildesheimensi.	745
	<i>Moguntinus conventus.</i>	ibid.
1106.	* Pictavense concilium II.	746
	* Exoldunense.	747
	<i>Referendum potius ad ann. m. lxxxii.</i>	ibid.
	* Lexoviense.	ibid.
	* Guastallense: ex Concio camerario.	748
	Eiusdem descriptio, Binio autore.	750
1107.	Hierosolymitanum I.	752
	* <i>Floriacensis conventus.</i>	753
	Trecense concilium II.	754
	* Additio ad hoc concilium.	755
	Londinense II.	ibid.
1108.	Londinense III.	756
	Beneventanum I.	757
	* Rotomagensis.	758

SYLLABUS

AN. CH			ANNO CHRISTI			
1109.	* Londinense IV.	758	1118.	Colonienſe.	823	
	* S. Antelmi epiſtole tres.	<i>ibid. & ſeq.</i>		Fridelarienſe.	824	
	Pictavenſe.	762		* Tolofanum.	<i>ibid.</i>	
	<i>Male hoc anno attributum, vide ann. m. c. x.</i>			* Engoliſmenſe.	<i>ibid.</i>	
	* Lauſdunenſe.	<i>ibid.</i>		* Rotomagenſe.	<i>ibid.</i>	
	1. * Decretum quo eccleſia S. Petri vindicatur Trenoretienſibus.	<i>ibid.</i>	1119.	Viennenſe in Gallia.	825	
	2. * Decretum, quo capella S. Stephani monachis Majoris Monafterii adjudicatur.	763	1119.	CALLISTI PAPÆ II. VI-TA.	825	
	Remenſe.	<i>ibid.</i>		<i>Ejuſdem epiſtole v 111. 827. & ſeq.</i>		
	* Additio.	<i>ibid.</i>		* <i>Ejuſdem alie x x i v. 832. & ſeq.</i>		
1110.	* Lateranenſe.	764		* <i>Ludovici v I. Francorum regis ad Calliſtum papam I I. epiſtola.</i>	855	
	* Claromontanum.	765		* Tolofanum concilium.	856	
	* Tolofanum.	766		1. * Praefatiuncula.	<i>ibid.</i>	
	* Floriacenſe.	<i>ibid.</i>		2. * Canones x.	<i>ibid.</i>	
1111.	Hierofolymitanum II.	<i>ibid.</i>	1119.	3. * Epiſtola ſynodalis Calliſti papæ II.	858	
1112.	Lateranenſe III.	767		4. * Monumentum de eccleſia Amantiana, & S. Saturni.	861	
	1. Joannis Tuſculani epiſcopi, ad Ricardum Albanenſem epiſtola.	776		Remenſe.	862	
	2. Epiſtola Paſchalis papæ ad Henricum Imp.	780		1. * Canones v. cum praefatione.	<i>ibid.</i>	
	Viennenſe in Germania.	784		2. * Statutum Calliſti papæ II. de trevia Dei.	864	
	1. Synodica ad Paſchalem papam.	785		3. * Ejuſdem concilii acta ex Oſderico Vitale.	865	
	2. * Reſcriptum Paſchalis.	786		4. * Eadem ex Heſſone ſcholaeſtico.	872	
	* Anſanum.	<i>ibid.</i>		5. * De Thuiſtano archiepiſcopo conſecrato a Calliſto papa II.	878	
	1. * Epiſtola epiſcoporum provinciae Senon ad Joannem archiepiſc. Lugdun.	<i>ibid.</i>		* Beneventanum.	<i>Append. 1835</i>	
	2. * Joannis Lugdunenſis archiepiſcopi epiſtola, qua ſuperiori reſpondet.	790		* Rotomagenſe.	881	
	Stampenſe.	792		* Bellocavenſe.	882	
	<i>Male hoc anno collocatum, tribuendum anno m. c.</i>		1120.	Neapolitanum in Samaria.	884	
1113.	Beneventanum II.	<i>ibid.</i>		* <i>Quintilineburgenſis conventus.</i>	<i>ibid.</i>	
1114.	* <i>Vindleshoreniſis conventus.</i>	793		* Sueſſionenſe concilium.	885	
	Apud Cyperanum, concilium.	794		Romanum I.	888	
	Belvacenſe.	797		* <i>Normatienſis conventus.</i>	889	
	* Decreta in eo concilio partim edita, partim recitata & confirmata.	798	1122.			
1115.	* Sueſſionenſe.	801		1123.	LATERANENSE I. GENERALE IX.	891
	Remenſe.	<i>ibid.</i>			1. Hiſtoria concilii.	<i>ibid.</i>
	* Coloniense.	802			2. Epiſtola Calliſti papæ ad Gallos.	894
	* Caralaunenſe.	<i>ibid.</i>			3. Ejuſdem epiſtola ad Henricum Imp.	<i>ibid.</i>
	Syriacum.	<i>ibid.</i>			4. Canones x x i i.	895
	Trojanum.	<i>ibid.</i>			5. * Stephani Baluzii notæ in aliquot canones.	900
	* Trenorciense.	803			6. Reſtitutio inveſtiturarum ab Imp. Henrico facta.	901
	1. * Paſchalis papæ II. epiſtole duæ.	804			7. Conſeſſio Calliſti papæ II. Henrico Imp. facta.	<i>ibid.</i>
	2. * Acta concilii ex liſteris Calliſti II. papæ.	804			8. Acta concilii ex Sever. Binii notis.	902
1116.	Coloniense.	806			9. * Additio ad idem concilium.	<i>Append. 1835</i>
	Lateranenſe IV.	<i>ibid.</i>			Romanum II.	907. pro 905
	* <i>Et Append.</i>	1834			<i>Non eſt a Lateranenſi primo, quod modo atrulimus. diſtinguendum.</i>	
	Romanum.	810		1124.	Tolofanum.	907. male pro 905
	<i>Non diſtinguendum a precedenti.</i>				<i>Non hoc anno, ſed m. c. x v i i i. vide ſupra.</i>	
	* <i>Serberianus conventus.</i>	811			* Carnotenſe. 908. mendose pro 906	
	* Lingonenſe concilium.	<i>ibid.</i>			* Claromontanum.	<i>ibid.</i>
	Lingonenſis ſynodus.	<i>ibid.</i>			* Bellocavenſe.	<i>ibid.</i>
1117.	* Beneventanum concilium III.	812			* Viennenſe.	<i>ibid.</i>
	* Trenorciense.	<i>ibid.</i>	1124.	HONORII PAPÆ II. VI-TA.	<i>ibid.</i>	
1118.	GELASII PAPÆ II. VITA.	<i>ibid.</i>		<i>Ejuſdem epiſtole I v.</i>	<i>ibid. & ſeq.</i>	
	<i>Ejuſdem epiſtole v.</i>	817. & ſeq.		* <i>Ejuſdem alie v 11.</i>	910. & ſeq.	
	* <i>Ejuſdem alie duæ.</i>	821. 822		1125.	Londinenſe I. concilium.	912
	Epiſtola Petri Ceſarangaſtani epiſcopi ad omnes fideles.	820			1. * Praefatiuncula.	<i>ibid.</i>
1118.	Capuanum concilium.	823			2. * Honorii papæ epiſtole tres.	<i>ibid. & 913</i>

TOMI DECIMI.

ANNO CHRISTI	3. * Vvilelmi Cantuar. archiep. summonitio. 914 4. Capitula xvii. cum præfatione. <i>ib. & seq.</i> 5. Notæ. 917
1127.	* Namnetense. 918 1. * Hildeberti Cenoman. ad Honorium papam epistola. <i>ibid.</i> 2. * Honorii papæ ad episc. provinciarum Turon. Londoniense. 920
1128.	Tricastinum. 922 <i>Regula Templariorum.</i> 923-924 Ravennatense. 936 * Parisiense. <i>ibid.</i>
1129	1. * Matthæi Albanensis S. A. L. litteræ. <i>ibid.</i> 2. * Honorii papæ epistola confirmativa. 937 3. * Subscriptiones litterarum Ludovici Cralli, & Philippi Augusti regum. 938 * Londoniense. <i>ibid.</i> * Aurelianense. 939 * Tolosanum. <i>ibid.</i>
† 1129.	1. * Præfatio. 940 2. * Capitula xvii. <i>ibid.</i>
1130.	VITA INNOCENTII PAPÆ II. 945 <i>Ejusdem epistole xi.</i> 946. & seq. * <i>Ejusdem alie xxxvi.</i> 953. & seq. Et Append. 1843. & seq.
1130.	* Aniciense concilium. 971 Claromontanum. 972 Stampense. <i>ibid.</i> Jotrense. 973 1. Stephani Parisiensis episcopi epistola ad archiepiscopos. 974 2. Ejusdem ad Gaufridum Carnot. episc. 975 3. Hugonis Gratianopolitani episcopi, & Guigonis prioris Cartusienis, ad patres synodi. <i>ibid.</i> 4. Innocentii papæ II. ad metropolitanos, Remensem, Rotomagensem, Turonensem, & sussevanos. 977
1131.	Remense. 989. <i>pro 579</i> 1. * Additio ex chronico Mauriniacensi. 980 2. * Canones xvi. 982 3. * Nota Jac. Sirmondi S. J. 987 Lodienense. <i>ibid.</i> Moguntinum. 988 Placentinum. <i>ibid.</i> * <i>Cressanum conventus.</i> 989 Pisanum concilium. <i>ibid.</i> * Additio ad idem concilium. <i>Append. 1826</i> * Narbonense. <i>Append. 1824</i> * Antiochenum. <i>Append. ibid.</i>
1136.	* Hierosolymitanum. <i>Append. 1827 male 1817</i> Succionense. 990 <i>Male hoc anno collocatum a Biniio. Vide anno M. C. C. X.</i> * <i>Stephani Angl. regis diploma de libertatibus ecclesie Anglicane.</i> 991
1138.	Northamptoniense. <i>ibid.</i> Londoniense, <i>de quo pauca tantum verba Binius.</i> 992 1. * Quæ antecesserunt synodum. <i>ibid.</i> 2. * Canones xvi. 994 3. * Quæ gesta sunt in synodo. 997 4. * Quæ extra synodum. <i>ibid.</i>
1139.	LATERANENSE II. OECUMENICUM X. 999 1. Historia concilii. <i>ibid.</i> 2. Canones xxx. 1001 * Acta ejusdem concilii ex chronico Mauri-

ANNO CHRISTI	niacensi. 1009 Alia in hoc concilio gesta, a Biniio collecta. 1011
1139.	Wintoniense I. 1014
1140.	Senonense, <i>al. Remense.</i> 1018 1. Epistola Samsonis archiepiscopi Remensis, & trium episcoporum, ad Innocentium papam. 1021 2. Rescriptum Innocentii. 1022 3. Innocentii altera epistola. 1023 * Londinense. 1024 <i>Alieno loco collocatum est hoc concilium.</i>
1151.	* Londinense. 1024
1142.	Wintoniense II. <i>ibid.</i> Antiochenum, & Hierosolymitanum. 1026 <i>Melius anno M. C. X. XVI. a nobis collocatum.</i> * Latiniacense. <i>Append. 1836</i> * Westmonasteriense. 1029
1143.	Londoniense. 1033 * Anglicanum incerti loci. <i>ibid.</i> <i>Proxima duo concilia post Calestium episcopos per errorem collocata sunt.</i>
1143.	VITA CÆLESTINI PAPÆ II. 1030 * <i>Ejusdem epistole tres.</i> 1031. & seq.
1144.	VITA LUCII PAPÆ II. 1034 <i>Ejusdem epistole due.</i> 1035 * <i>Ejusdem alie vii.</i> 1036. & seq.
1145.	VITA EUGENII PAPÆ III. 1042 <i>Ejusdem epistole x.</i> 1046. & seq. * <i>Ejusdem alie lxxviii.</i> 1057. & seq. Et Append. 1846. & seq. * <i>Sugerii abbatis ad Eugenium papam III. epistola.</i> 1061
1145.	* <i>Bituricensis conventus.</i> 1099 Vezeliacense concilium. 1100 * Additio ad hoc concilium. 1100. 1101
1146.	Carnotense. 1102 * <i>Tarraconense.</i> <i>Append. 1827. (mendose)</i> 1819
1147.	* <i>Stampensis conventus.</i> 1104 Parisiense concilium. 1105
1148.	Remense. 1107 1. Assertiones Gilberti Porretani. <i>ibid.</i> 2. Symbolum fidei contra Gilberti errores. 1108 3. Canones xvi. 1109 4. Acta concilii a Biniio ex variis collecta, ubi statim ab initio sic emenda: <i>Quis fuerit Eudo hereticus.</i> 1113 5. Gaufridi monachi epistola ad Albanensem episcopum. 1121
1148.	Treventense. 1128 * <i>Lingacopense, seu Lingopense.</i> <i>Append. 1827. (mendose)</i> 1819
1151.	* Londinense. 1024 Balgenciense. 1129 * <i>Hibernicum.</i> 1130 * <i>Constitutio Vvilelmi archiepiscopi Eboracensis.</i> 1131
1153.	VITA ANASTASII PAPÆ IV. 1132 * <i>Ejusdem epistole x.</i> <i>ibid.</i> & seq.
1154.	* Londinense concilium. 1140

S Y L L A B U S

AN. C. H.	VITA HADRIANI PAPÆ	ANNO CHRISTI	
1154.	IV. 1141 <i>Ejusdem epistola</i> I x. 1143. & seq. * <i>Ejusdem alie</i> xxx I I I. 1152. & seq. * Et Append. 1853		3. Acta concilii e variis excerpta a Blnio. 1325. <i>male pro</i> 1423 4. * Additio ex historia Vezeliacensi. 1425 5. * Additio ex Triveti chronico. <i>Append.</i> 1838
1155.	* Sueffionense concilium. 1175	1164.	Clarendonense. 1425 Northamptonense conciliabulum. 1435
1157.	* Ciceltrense. 1176	1166.	Epistola Alexandri papæ ad S. Thomam. 1438 Herbipolense conciliabulum. <i>ibid.</i> 1. Friderici imperatoris litteræ ad imperii sui populos. <i>ibid.</i> 2. Anonymi ad Alexandrum papam. 1440
1158.	* Guaterfordiense. 1183 * Roscomaniense. 1184 * <i>Remensis conventus.</i> <i>ibid.</i> * <i>Epistola Bartholomei in Fufinaco.</i> <i>ibid.</i>	1167.	* <i>Chinonensis conventus.</i> 1443 * Anglicanum conciliabulum. 1444 * Epistola suffraganeorum Cantuariensis ecclesiæ ad B. Thomam Cantuar. archiep. <i>ibid.</i> * Altera eorundem ad Alexandrum papam. 1447
1159.	VITA ALEXANDRI PAPÆ III. 1185 <i>Ejusdem epistola</i> L x I I I. 1188. & seq. * <i>Appendix prima continens</i> L V I. <i>epistolas editas a Sirmondo.</i> 1247 * <i>Appendix secunda continens ejusdem epistolas</i> c x. <i>ex tomo IV. collectionis Duchesnianæ Franc. Histor.</i> 1286 Intermixtæ sunt epistolæ. * <i>P. decani ecclesiæ S. Aniani ad Alexandrum.</i> 1300 * <i>Manuelis Imp. ad Ludovicum regem Francorum.</i> 1301 * <i>Friderici Imp. ad archiepiscopum.</i> 1302 * <i>Ejusdem ad E. Lugdunensem archiepiscopum.</i> 1303 * <i>Ejusdem ad Mattheum Lotharingæ ducem.</i> 1304 * <i>Victoris antipape ad Ludovicum regem Francorum, duæ.</i> 1304. 1305 * <i>Ludovici regis Francorum ad Alexandrum papam, duæ.</i> 1305. 1306 * <i>Appendix tertia continens ejusdem epistolas</i> xxv I. <i>ex variis collectas.</i> 1362. & seq. & App. 1854. & seq.	1168.	Lateranense concilium. 1449
		1170.	* <i>Conventus S. Amantii Buxiensis.</i> 1451 † Engolismense concilium. 1452 1170. * Parisiense. <i>Append.</i> 1828 (<i>mendose</i>) 1820
		1171.	* Ardmachiense. 1452
		1172.	* Cassiliense. 1453 Abrincense. 1457 1. Charta abfolutionis Henrici Angl. regis. 1458 2. Alberti & Theodini legatorum epistola ad Gilbertum Ravenn archiep. 1459 3. Decreta x I I I. per legatos in concilio promulgata. 1460
		1175.	Londoniense. 1461 * Idem concilium ex collectione Anglicana. 1467 * <i>Innotius Hugonis cardinalis legati in Angliam: concordia inter archiepiscopos: & de implacitandis clericis.</i> 1468
		1176.	* Windeshorense. <i>ibid.</i> * Northamptonense. 1469 * Westmonasteriense. 1470 Lumbariense. <i>ibid.</i> * <i>Authius quam antea editum.</i>
1160.	Papiense conciliabulum. 1387 1. Epistola Friderici imperatoris, de Victoris electione. 1391 2. Præfidentium concilio hinc inde directæ. 1392 3. Bambergensis episcopi. 1393 4. Canonicorum sancti Petri Romæ. 1394 5. Alexandri III. ad Arnulfum Lexoviensem episcopi. 1397 6. Arnulfi ad archiepiscopos & episcopos Gallie. 1399 * Nazarenum concilium. 1403 * Epistola synodica. 1404 * Oxoniense. <i>ibid.</i>	1177.	* Northamptonense. 1479 * Westmonasteriense. 1480 * Scoticum. 1481 Venetum. <i>ibid.</i> 1. Alexandri papæ ad Petrum Cassin. abb. & Capuanum archiep. epistola. 1486 2. Ejusdem ad Ricardum Cantuar. archiep. 1487 3. Ejusdem ad Rogerium Eboracensem archiep. & Hugonem Dunelmensem. 1488 4. Epistola Imperatoris ad Alexandrum papam. 1491 5. Christiani Moguntini archiepiscopi, & aliorum ad Alexandrum papam. 1492 6. * Additio ad concil. Venetum, ex chronico Reicherpergensis. 1499 7. * Alexandri papæ epistola ad Salisburgenses. <i>ibid.</i> 8. * Friderici Imp. ad eisdem. 1501
1161.	Apud Novum Mercatum. 1406 Belvacense. <i>ibid.</i> * Tolosanum. <i>ibid.</i> * <i>Fastradi Clarevallensis abbatis ad Omnibonum Veronensem episcopum epistola.</i> 1407	1178.	* Hohenaviense concilium. 1502
1162.	Laudense. 1409 Londoniense. 1410 * Monspeliense. <i>ibid.</i>	1179.	LATERANENSE I I I. OECUMENICUM XI. 1503 1. Historia concilii. <i>ibid.</i> 2. Epistola Alexandri papæ I I I. 1506 3. Capitula xx. concilii. 1507
1163.	Turonense V. Io II. <i>male pro</i> 1411 1. Sermo Arnulfi Lexoviensis. <i>ibid.</i> 2. Canones x. 1418		

T O M I D E C I M I .

ANNO CHRISTI	4. Acta concilii ex variis a Biniio collecta. 1523 5. Georgii Corcyrae metropolitae epistolae duae ad Nectarium praepositum monasterii Calu- lorum. 1527 6. Epistola Alexandri papae ad Vvilelmum Sen- nonensem archiepiscopum. 1529 7. * Nomina praelatorum Galliae, qui eidem concilio interfuerunt. 1530 Notae Severini Bini. 1531 <i>Appendix ad concilium Lateranense III. in titulos XLVII. distributa. 1535</i>	AN. CH. 1187.	VITA GREGORII PAPAE VIII. 1748 <i>Ejusdem epistola tres. 1748. 1751. 1752</i> * Patmenfe concilium. <i>Append. 1830</i>
1181.	LUCII PAPAE III. VITA. 1734 <i>Ejusdem epistole duae. 1735. 1736</i> * <i>Ejusdem decretum contra hereticos. 1737</i>	1187. 1187. 1188.	VITA CLEMENTIS PA- PAE III. 1712 <i>Ejusdem epistola VII. 1753. & seq.</i> * <i>Gisfortianus conventus. 1759</i> * <i>Cenomaneasis conventus. 1760</i> Gaintingtoniense concilium. 1762 Parisiense. 1763 * Lanciense. 1765 * Pipeuvellense. 1766 * Cracoviense. <i>Append. 1830</i>
1183.	* Dubliniense concilium. 1739	1189.	* Cracoviense. <i>Append. 1830</i>
1184.	* <i>Ordinatio Ioannis III. (corrige Philippi II.) regis Francie, & Henrici II. regis Angliae. ibid.</i> * Veronense concilium. 1741 * Aquileiense. <i>Append. 1829</i>	1191.	VITA CAELESTINI PA- PAE III. 1767 <i>Ejusdem epistola XVII. 1768. & seq.</i> <i>Intermixta epistolis.</i> <i>Philippi Belvacensis episcopi ad Ca- lestinum papam epistola de captione sua. 1779. male pro 1787</i>
1185.	VITA URBANI PAPAE III. 1741 <i>Ejusdem epistole IV. 1742. & seq.</i> * <i>Ejusdem alia. 1745</i>	1194. 1195. 1196. 1197.	Eboracense concilium. 1791 * Monspelienfe. 1796 * Parisiense. 1800 * Lanciense. <i>ibid.</i> <i>Odonis episcopi Parisiensis synodice constitutiones. 1801</i>
1186.	Parisiense concilium. 1747 * Karrofense. <i>ibid.</i>		

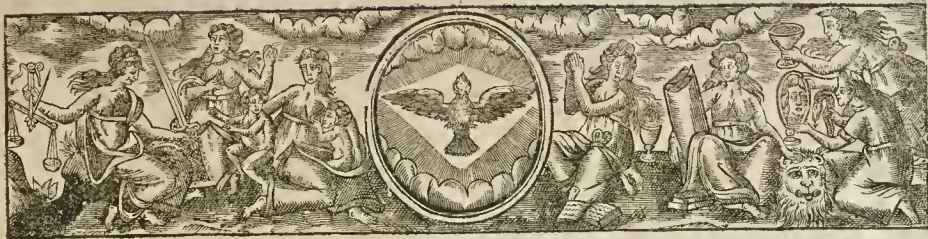
A P P E N D I X .

1811

In qua quae extant, ad annos suos singula superius relata sunt.

VITA

ANNO
CHRISTI
1073.

VITA, EPISTOLÆ

ANNO
CHRISTI
1073.

ET DECRETA

GREGORII PAPÆ VII.

Gregorius VII. quâdo & a quibus pontifex factus?

REGORIVS hujus nominis septimus, antea Hildebrandus appellatus, omnium consensu legitime creatus est pontifex anno Christi 1073. Hic patria Soanenſis natus est in Tuſcia, humili loco, parente fabro; ſub

Gregorii pueritia & adoleſcentia qualiſ?

protectione ſancti Petri educatus. Adoleſcens natus eſt magiſtrum Laurentium Amalphitanum archiepiſcopum, quem non maleſciorum, ſed ſanctorum principem ejus temporis fuiſſe teſtatur irrefragabilis teſtis Petrus Damiani. Præter Laurentium habuit quoque magiſtrum Ioannem Gratianum archiprebyterum, poſtea papam Gregorium ſextum nominatum, quem ſecutus eſt in Germaniam cum ſe pontificatu abdicaret, eaque occasione apud Cluniacenſes permanſit. Cum Leone nono, quem purpura pontificali indutum, & per manum laicalem minus epiſcopale ſuffragamentum increpavit, profectus eſt Romam, ſuoque conſilio Brunonem poſtea Leonem nominatum eligi præcepit; factus Romanæ eccleſiæ ſubdiaconus. Poſt obitum prædicti Leonis ablegatus eſt a clero Romano ad imperatorem, petens ab eo ut, cum rebus eccleſiæ perturbatis ſibi id non licebat, Romanum pontificem non ſuo ſed cleri nomine eligeret, electumque contra invaſores defenderet. A Victore quem eligi poſtulaverat in Galliam ablegatus, Lugduni ſimoniacum quemdam archiepiſcopum ad confeſſionem criminis miraculoſe adegit: qui cum in hymno glorificationis, quem Hildebrandus cum recitare mandaverat, Spiritum ſanctum efferre non potuiſſet, proprio ore confeſſus eſt ſe ſimoniacæ crimine poſſutum eſſe. Ibidem S. Hugoni monaſterii Cluniacenſis abbati Chriſtum aſſidere, quidque agendum vel dicendum foret eidem ſuggerere vidit. Berengarium etiam Andegavenſis eccleſiæ archidiaconum in concilio Turonenſi ad hæreſeos ſuæ iteratam abjuratorem & catholicæ fidei profeſſionem adegit: tantum abeſt ut, quod calumniatur Benno, Berengarianam hæreſim defenderit aut ſectatus fuerit. Cumque poſt obitum Stephani IX. Benedictus ejus nominis X. pſeudopapa ſchiſmaticus ſedem apoſtolicam invaſiſſet, miſſus eſt ad Agnetem imperatricem, petens ab ea, ut futura electioni Gerardi Florentini epiſcopi, qui appellatus eſt Nicolaus II. conſentire non gravare-

Cum Leone Romano venit, & ab eodem factus eſt ſubdiaconus.

tur. Quod cum feliciter impetraſſet, opera Gode-

Quas legationes obicit?

fredi ducis ſchiſmaticum expulit, & legitimum pontificem in poſſeſſionem quietam introduxit. Ejuſdem conſilio optimo poſt obitum Nicolai electus eſt Alexander II. expulſuſque eſt Cadaloſus Parmenſis epiſcopus & pſeudopontifex, quem regii miniſtri & fautores adverſus Alexandrum in thronum apoſtolicum evexerant. Et quamquam ſtatura puſillus eſſet, tamen gratia miraculorum & prophetiæ erat omnibus admirabilis. Nam ad miraculum ſupra recenſitum hoc addidit longe mirabilius, quod cum ab Hugone Cluniacenſis monaſterii abbate longius abeſſet, cognoverit cogitationes mentis illius, quibus intra ſe ſibi loquens dicebat: Homuncionem exilis ſtaturæ, deſpicibilis parentelæ, tumere & metiri altiora, quod tot mundanæ poteſtates nutum illius præſtolarentur. Cum eodem abbate orans Chriſtum ſibi aſtante, angelumque vibrantem gladium vidit, & futuram mortalitatem prædixit. Petro Damiani, qui per ſomnium oculorum lumen ſibi amiſſiſſe viſus erat, ſomnium ejuſdem exponens dixiſſe ſcribitur: Nequaquam, ut times, propinquæ eſt mortis indicium, ſed familiaris tibi aliquis extinguetur, qui tibi carus ſit ſicut oculus. Vere ſibi illud per obitum Domini Loricati contigiſſe fateatur Petrus Damiani in epiſtola ad Alexandrum papam. Sanctum Annonem Colonienſem archiepiſcopum, de jure regio in electione Romani pontificis violato conquerentem ita informavit, ut in ſynodo Mantuana deſuper celebrata ipſe conceſſerit atque deſinierit, Alexandri juſtam, Cadaloſi injuſtam & illegitimam electionem fuiſſe. His de cauſis Alexandri pontificis totiuſque cleri Romani judicio dignus eſt habitus, qui dum viveret Alexander cancellarius Romanæ eccleſiæ conſtitueretur, eique deſuncto in ſede pontificia ſubrogaretur.

Miraculi Gregorii papæ.

Eodem die quo Alexander obierat, nimirum x. Kalendas Maii, omnium cardinalium conſenſu & ſubſcriptione, totiuſque populi & cleri approbatione in pontificem electus eſt inuitus, cum præconio virtutum earum, quæ in decreto electionis initio epiſtolarum Gregorii collocato recenſentur. Ob amorem & cultum erga ſuum educatorem gratitudinis ergo voluit nominari Gregorius, & ad confirmandam illius legitimam ſedem, atque ad redarguendam nonnullorum ſententiam

Bennoſ calumniæ reſellit.

Concil. general. Tom. X.

Hildebrandi studio

cedi ſunt Nicolaus & Alexander II.

Gregoria VII. miracula.

Somnium interpretatur.

Calumniæ Bennoſ contra electionem Gregorii reſellit.

Bennoſ calumniæ reſellit.

Bennoſ calumniæ reſellit.

Bennoſ calumniæ reſellit.

ANNO
CHRISTO
1073.

Car septi-
mus.

Gregorii
lauds.

Abbas Vr-
sp: genis
taxatur.

Novatores
redaigur-
tur.

Res a Gre-
gorio ge-
fitz.

Legationes
a Gregorio
mitz.

3
tentiam de spurio eiusdem pontificatu, ut supra A
dixi in Gregorio sexto, voluit dici septimus; vt
scilicet sextum intermedium verum & legitimum
sed s apostolicum pastorem fuisse indicaret. Hunc
Lambertus Schaffnaburgensis nominat virum sa-
cris literis eruditissimum, & in tota ecclesia tem-
pore quoque priorum pontificum virtutum ge-
nere celeberrimum. Marianns Scotus his diebus
in Germania scribens eundem Gregorium vena-
rabilem prædicat, atque ab eo statuta decreta re-
citat & laudat. Sigebertus, etsi Henricianas par-
tes contra Romanos pontifices foverit, Grego-
riique nimiam severitatem incusarit, tamen nun-
quam ausus est dicere illegitimum fuisse creatum
pontificem. Otto Frisingensis episcopus, erudi-
tissimus scriptor hæc de Gregorio VII. Forma
gregis factus, quod verbo docuit exemplo demon-
stravit, ac fortis per omnia athleta se pro muro do-
mii Ifrael ponere non timuit. Vnus Vrspergensis
abbas, idemque schismaticorum patronus, Bennoni
schismatico cardinali inhærens, ejus scriptorum
quædam capita recitat, non tamen ut ille spuriam
omnino fuisse electionem Gregorii ausus est affir-
mare, sed ista tantum: Cum absque regis consensu
solis tantum Romanis faventibus hunc apicem
consecrasset, sunt qui illum non canonicè consti-
tutum, sed tyrannicè papatum sibi imer asserebant
usurpasse, pro qua re & a nonnullis episcopis ab-
dicatus est. Sed quam ista de non adhibito con-
sensu regis Henrici falsa sint, patet ex actis vitæ
hujus Gregorii, in quibus refertur, quod cum ille
ad regem scripsisset, ne vigore concessi privilegii
factæ electioni assensum præberet, rex non modo
non dissenserit, sed missa legatione factam electio-
nem confirmavit, ejusque consecrationi per lega-
tum interfuerit. Idæ affirmat Lambertus Schaffna-
burgensis loco supra allegato. Videant ergo No-
vatores, quæ veritate subsistant ille calumnia, quas
pnceps schismaticorum cardinalium Benuo hu-
jus optimi maximi pontificis moribus, electioni &
fidei opponit. Videant quo duce & auctore cathed-
ram Petri impungunt, quamque graviter impin-
gant, qui uno, duobus, vel tribus ad summum
schismaticorum fautoribus adhaerentes, & a rigin-
ta duorum probatissimorum scriptorum, quos
pro Gregorii defensione reverendissimus & illu-
strissimus cardinalis Bellarminus in controversia
de Rom. pontif. libro 4. capite 13. nominatim re-
censet, sententia & auctoritate temerarie recedunt.
Tempore pontificatus præter illam vigilantiam,
quam omnibus prope regibus & episcopis totius
orbis diligenter custodiendis impendit, post pri-
mam illam legationem ad Henricum regem desti-
natam, Hugonem Candidum sanctæ Romanæ ec-
clesiæ cardinalem in Hispaniam ablegavit, ut, re-
cuperatis a Mauris Hispaniæ civitatibus, jura, tri-
butum, & censum sedi apostolicæ dari solita exige-
ret. Cumque Michael Constantinopolitanus im-
perator per literas Gregorio de suscepto pontifi-
catu gratulatus esset, ea occasione captata Domi-
nicum patriarcham Venetum causa componendi
schismatis ad eum ablegavit. Quartam legationem
misit ad Vratislaviæ ducem Bohemiæ, ut censum
solveret pro ducatu Bohemiæ, ut post usum mitre
concessionem Alexandri papæ acceptum se facturum
voto nuncupato Deo pollicitus fuerat. Anselmum
episcopum electum monet, ne a rege Henrico in-
vestituram accipiat, antequam rex Romanæ ecclie-
siæ de communionem cum excommunicatis habita
satisfecerit. Saxones in regem ob nefanda ejus
crimina concitatos, aliumque regem eligere cona-

tos, scripto suo colhibuit. Quintam legationem
misit in Germaniam ad ecclesias ejusdem Germa-
niæ & Galliæ a labe simoniæ expurgandas. Rex
ob crimen allegatum debita penitentia peracta
eosdem honorifice suscepit: ne vero concilium
in Germania ea de causa per legatos haberetur,
persuasione Liemari Bremensis archiepiscopi ob-
stitit; quasi hæc de causa non ab aliis, quam a Bre-
menli vel Moguntino sedis apostolicæ vicariis syn-
nodum congregari oporteret. Legati Romam re-
versim gestam pontifici exposuerunt. Liemarus
secundo ad sedem apostolicam citatus factus est
inobediens, rebellis, & schismaticus, resistensque
iustis legatorum & ipsius pontificis regem ad-
versus pontificem commovit, idque boni quod
mente conceperat infelix princeps hujus instiga-
tione aruit. Sed accidit Dei singulari beneficio,
ut cum adversus Romanam ecclesiam principes sa-
culi & potentiores episcopi conspirarent, pro de-
fensione ejusdem sedis Agnetem regis Henrici ma-
trem, Beatricem, & Mathildem ejus filiam adhuc
puellam & virginem, quamquam Godefrido nupta
fuisset, affines excitavit. Vnde haud dubie origi-
nem sumpsit illa multorum calumnia, quam ad sui
expurgationem vulgabat concubinarii, quod post
factum divorcium inter Mathildem & Godefridum,
pontifex Mathildis amplexibus furtivis fru-
retur: quam calumniam non tantum suo tempore
Lambertus, verum etiam hæc nostra ætate ex rege-
sto epistolarum Gregorii Baronius tam erudite &
solide refutat ac detexit, atque a mendaciorum
involutis vendicavit, ut nemo posthæc nisi calum-
niator & hæreticus sabelle mendaci aures præbere
possit. Vt magno Christianæ religionis bono non
solum Saracenos exercitu expugnaret, sed etiam
orientalem ecclesiam schismate ab occidentali divi-
nam uniret, Armenos a fide catholica penitus abet-
rantes ad rectæ fidei tramitem restitueret, plusquam
quingenta milia militum conscripsit & colle-
git. Ab Henrico post Saxones subjugatos, postque
eam victoriam insolentem factæ, cepit contemni,
Guiberti antiqui schismatici, postea vero Raven-
natis episcopi dolo & fraude a Cincio Romano
præfecto in vasus, captus, & in carcere detentus est,
quo usque per populum tumultuantem, & tam im-
mane scelus ulcisci paratum, eriperetur, atque pri-
stinæ libertati restitueretur. Sed cum Romano
populo vindicæ tantum scelus irritum reddidit ef-
flet, idem Guibertus accepta a papa licentia Raven-
nam se contulit, ibique conspirationem rebellium
episcoporum Longobardorum machinatus fuit.
Henricus timore Saxonum solutus contempsit im-
plere ea quæ apostolicæ sedis legatis ante promi-
serat, atque excommunicatos a pontifice recepit &
fovit. Quem contemptum cum pontifex non diu-
tius tolerandum esse putasset, eundem regem ad
dicendam causam per legatos Romam citavit ad
synodum proximam quadragesima congregandam.
Excepti ille legationem, sed magna cum contume-
lia pontificis eosdem postea abiecit, indictoque
Vvormatiensi conventiculo pontificem absentem
de criminibus obiectis condemnatum per senten-
tiam deponi, eamque ipsi infinuari curavit. Lega-
tis Romam reversis, habita est postridie synodus,
in qua dum illi iniurias sibi irrogatas retulissent,
literæque a rege missæ recitatz fuissent, una cum
rege Henrico Sigefridus Moguntina, Vvillhelmus
Trajectensis, & Robertus Bambergensis ecclesiæ
archiepiscopi excommunicati fuerunt. Latam sen-
tentiam pontifex omnibus subditis a juramento fi-
delitatis absolutis iniecit, eamque Deus contra
excom-

ANNO
CHRISTO
1073.

Providen-
tia Dei er-
ga ecclesiã.

Calumniæ
Gregorio
VII. obje-
ctæ.

Contra Sa-
racenos
bellum sus-
cepit.

Gregorius
in carceri-
bus.

Henricum
regem Ro-
mam voca-
vit.

Henricus
rex cum
quibusdam
episcopis
excommu-
nicatur.
episcopi

ANNO
CHRISTO
1073.

excommunicatos Henrici fautores episcopos inter-
ventu mortis pessima executus fuit. Saxones a
rege defecerunt, & adversus eum formidando ap-
paratu prælio infurrexerunt. Similiter etiam prin-
cipes Germaniæ majores, episcopi, omnesque fide-
les, quos dum pontifex rogatu Hermanni Meten-
sis episcopi commonuisset, ut regem ad peniten-
tiam hortarentur, Triburæ conventum indixe-
runt, in quo dum de alio rege Germaniæ eligendo
ageretur, Henricus per legatos pacem rogavit, &
emendationem morum promisit: aliquoties repul-
sam passus, hac tandem lege receptus est, ut dimis-
sis excommunicatis quos fovebat Romano pontifi-
ci se submitteret, seque per Romanum pontificem
a vinculo excommunicationis absolvi procuraret.

Henricus
rex recon-
ciliatus
qua lege.

Rudolphus
dux Sueviæ
cõtra Hen-
ricum fit
rex Germa-
niæ.
Henricus a
pontifice
regno pri-
vatus.

Brixinensi

Paruit rex, veniensque in Italiam a pontifice abso-
lutionem obtinuit. Verum schismaticorum & con-
cubinariorum episcoporum instigatione accidit, ut
vix in Germaniam reverfus iterum in pristina relaberetur.
Nam cum Guiberto aliisque quibusdam
rebellibus novam conjurationem adversus pontifi-
cem fœdissimam contraxit. Quod dum principes
Germaniæ cognovissent, inconsulto Gregorio Rudol-
phum Sueviæ ducem in regem elegerunt, duc-
tumque Moguntiam a Sigefredo consecrari cura-
runt. Re bellica contra Rudolphum suscepta &
feliciter gesta factus elatior, Gregorium contemne-
re cepit, quem sibi fuoque regno timens hæc tunc
fecolare & obsequiis frequentare simulavit. Qua
de causa iterum Romæ synodali consensu excom-
municatus, regno, quod Rudolpho collatum fuit,
digne privati promeruit. Ille vero habito cum
schismaticis conciliabulo Brixinensi, in absentem
depositionis sententiam ferri, eique Guibertum
schismaticum auctorem, sæpe excommunicatum &
depositum, in pontificatu subrogari mandavit.
Cumque interea Rudolphus rex obiisset, ejusque
nece res Germaniæ in tutiore statu collocata es-
sent, in Italiam paravit adventum, ut Gregorium
papam, quem sibi infensissimum putabat, e sede Pe-
tri deponeret, ejusque adversarium Guibertum an-
tipapam in ea collocaret. Cumque urbem Leon-
nam binis vicibus frustra tentatam & obsessam post
biennium suæ persecutionis expugnasset, Guiber-
tum Ravennatem perjurum, depositum & anathe-
matizatum, apud sanctum Petrum per Mutinen-
sem & Ariminensem episcopos iam multis ante an-
nis depositos & excommunicatos inthronizavit,
eique Clementis III. nomen imposuit. Ipsam vero
Romam ejusve cives non nisi per triennale ob-
sidionem auro tandem & pecunia expugnavit, quam
armis vincere non poterat. Gregorius papa cum
paucis nobilibus in castellum sancti Angeli se recep-
it: interea coronam imperii, quam Gregorius
schismatico & excommunicato imperatori solenni
ritu conferre usque ad sanguinem recusaverat, Cle-
mens anti papa regi schismatico imponit, & pseu-
doimperatorem pseudopontifex constituit. Cum-
que in Aventino monte se contineret, urbisque ob-
sidionem indefesso studio prosequeretur, Grego-
rius a Roberto Northmanorum duce subsidium,
quod Romani ecclesiæ per juramentum promiserat,
imploravit. Qui statim novis copiis congregatis
in Italiam advolans Henricum fugavit, ipsum-
que pontificem felicissime liberavit, omnesque
pseudocardinales, quos Guibertus pseudopontifex
creaverat, vel saltem a vero pontifice abstraxerat,
urbe expulit. Quibus expulsis, Gregorius concilium
Romæ congregavit, quo pseudopontificem cum
pseudoperatore Henrico iterum excommunica-
vit. Postea ab urbe recedens Cassinum

Henricus
Roma cap-
ta Guiber-
tum anti-
papam cre-
at, nomine
Clemen-
tem III.

A pseudo-
papa Hen-
ricus fit
pseudoim-
perator.

Henricus
per North-
mannos
Roma fu-
gatur.

Concil. general. Tom. X.

A advenit, atque inde ad dedicandam basilicam sancti
Matthæi apostoli Salernum se contulit, ibique
permanfit usque ad obitum, qui contigit vigesimo
quarto Maii, anno Christi redemptoris 1085.
cum sedisset annos duodecim, mensem unum &
dies tres. Sanctitate & miraculis post mortem cla-
rissimus, sepultus est intra basilicam sancti apostoli
& euangelistæ Matthæi, quam paulo ante obitum
divino cultui consecraverat.

ANNO
CHRISTO
1073.

Gregorii
obitus &
sedes.

LIBER PRIMVS REGISTRI
GREGORII PAPÆ VII.

Extat Gre-
gorii VII.
regiftrum
in Vaticana
bibliotheca,
de quo
Bertholdus
Constanti-
ensis, qui
eo vixit tẽ-
pore, annõ
1085. lo-
quens de
Gregorio
VII. ait:
Erat enim
catholica
religionis
feruentissi-
mus in suis
tor. & ec-
clesiasticis
libertatis
feruentissi-
mus defen-
sor.

B Anno dominicæ incarnationis millesimo septid-
gesimo tertio, indictione undecima.

REGNANTE domino nostro Iesu Christo, anno
clementissima incarnationis ejus millesimo se-
ptuagesimo tertio, indictione & Luna undecima, x. Ka-
lendas Maii, feria secunda, die sepulture domini
Alexandri bone memoria secundi papæ, ne sedes apo-
stolica diu luceat proprio destituta pastore, congregati
in basilica beati Petri ad vincula, nos sancte Romana
catholica & apostolica ecclesie cardinales, clerici, acoly-
ty, subdiaconi, diaconi, presbyteri, presentibus vene-
rabilibus episcopis & abbatibus, clericis & monachis
consentientibus, plurimus turbis utriusque sexus di-
versisque ordinis acclamantibus, eligimus nobis in pa-
storem & summum pontificem virum religiosum, ge-
mina scientia prudentia pollentem, aequitatis & iusti-
tia præstantissimum amatorem, in adversis fortem, in
prosperis temperatum, & iuxta apostoli dictum bonis
moris ornatum, pudicum, modestum, sobrium, cas-
sum, hospitalem, domum suam bene regentem, in gre-
mio hujus maris ecclesie a pueritia factis nobilitate cau-
catum & doctum, atque pro vite merito in archidia-
conatus honorem usque hodie sublimatum, Hildebran-
dum videlicet archidiaconum, quem amodo usque in
sempiternum & esse & dici Gregorium papam & apo-
stolicum volumus & approbamus. Placet vobis? Pla-
cet: Vultis eum? Volumus: Laudatis eum? Laudamus.
Acta Roma, decimo k. kalendas Maii, indictione
undecima.

I. AD DESIDERIVM ABBATEM.

Nuntiat se invitum in demortui Alexandri pontifi-
cis locum suffectum. Rogat ut Deum pro se
deprecetur, & ad se quantocius veniat.

Gregorius in Romanum pontificem electus Desiderio
abbati monasterii sancti Benedicti montis Cassini
salutem in Christo Iesu.

DOMINVS noster papa Alexander mortuus
est, cujus mors super me cecidit, & omnia
viscera mea concutiens, penitus conturbavit. Nam
in morte quidem ejus Romanus populus contra
morem ita quievit, & in manu nostra consilii fren-
na dimisit, ut evidenter apparet ex Dei miseri-
cordia hoc provenisse. Vnde accepto consilio hoc
statuimus, ut post triduanum jejunium, post lita-
nias, & multorum orationem cleemosynis condi-
tam, divino sulti auxilio statueremus quod melius
de electione Romani pontificis videretur. Sed sub-
ito cum prædictus dominus noster papa in ecclesia
Salvatoris sepultura traderetur, ortus est magnus
tumultus populi, & stremitus, & in me quasi vesani
infurrexerunt, ita ut cum propheta possim dicere:
Veni in altitudinẽ maris, & tempus demersit me. La-
boravi clamãs, rauce facte sunt fauces meae, &c. Timor

Noluit sand
ut ecclesi-
asticus ordo
manibus
laicorum
subiaceret,
sed eislem
& morum
sanctitate
& ordinis
dignitate
premineret,
quod illum
latere non
poterit, qui-
cumque
eiusdem ad
postolici re-
gistrum di-
ligenter per-
legerit.

De Deside-
rio abbate
Leo Olti-
fis libro 3.
chronici
Cassini,

Psal. 68.
Psal. 34.

ANNO
CHRISTI
1073.

& tremor venerunt super me, & contexerunt me tenebra. Sed quia in lecto jacens valde fatigatus satis dictare nequeo, angustias meas enarrare superse-
deo. Te itaque per omnipotentem dominum rogo, ut suffraganeos fratres & filios, quos in Christo nutris, ad exorandum Deum pro me provoces, & ex vera caritate invites: quatenus oratio, quæ me liberare debuit, ne incurrerem periculum, saltem tueatur in periculo positum. Tu autem ipse quantocius ad nos venire non prætermittas, qui quantum Romana ecclesia te indigeat, & in prudentia tua fiduciam habeat, non ignoras. Dominam Agnetem imperatricem, & Rainaldum venerabilem Cumanum episcopum ex nostra parte saluta; & quantum erga nos dilectionis habuerint, nunc ut ostendant, nostra vice fideliter obsecra. Data Romæ xi. Kalendas Maii, indictione xi.

II. AD GISVLVVM PRINCIPEM
SALERNITANVM.

Ejusdem argumenti.

Gregorius in Romanum pontificem electus Gisulfo Salernitano principi salutem in Christo Iesu.

DOMINVS noster Alexander papa mortuus est, cuius mors super me cecidit. [*Omnia ut supra usque ad id quod ait:*] Te itaque per omnipotentem dominum rogo, ut venerabilem patrem Leonem, & ceteros religiosos viros in partibus illis commorantes, ad exorandum Deum pro me ex vera caritate invites, ut oratio quæ me liberare debuit, ne incurrerem periculum, saltem tueatur in periculo positum. Tu autem ipse quantocius ad nos venire non prætermittas; qui quantum Romana ecclesia te indigeat, & in prudentia tua fiduciam habeat, non ignoras. Data Romæ xi. Kalendas Maii, indictione undecima.

III. AD GVIBERTVM RAVENNATEM
ARCHIEPISCOPVM.

Ejusdem argumenti: rogat etiam ut legatos mittat.

Gregorius in Romanum pontificem electus Gwiberto Ravennati archiepiscopo salutem in Christo Iesu.

NON dubitamus famam literas nostras antevolasse, & tam vobis, quam multis aliis, domini nostri Alexandri papæ obitum nuntiasse. Quod autem mihi valde gemendum est, mors ejus super me cecidit, & omnia viscera mea concutiens penitus conturbavit. Nam in morte ejus primo quidem Romanus populus contra morem ita quiescit, & in manu nostra consilii frena dimisit, ut evidenter appareret ex Dei misericordia hoc provenisse. Vnde accepto consilio hoc statuimus, ut post triduanum jejuniū, post litanias, & multorum orationem elemosynis conditam, divino sulti auxilio, statueremus quod de electione Romani pontificis videretur me ius. Sed subito, cum prædictus dominus noster papa in ecclesia Salvatoris sepulture traderetur, ortus est magnus tumultus populi, & fremitus, & in me quasi vesani insurrexerunt, nil dicendi, nil consulendi facultatis aut spatii relinquentes. Violentis manibus me in locum apostolici regiminis, cui longe impar sum, rapuerunt. Ita recte ego cum propheta possum dicere: *Veni in altitudinem maris, & tempestas demersit me: laboravi clamans, rauce facta sunt fauces meæ. Denique timor & tremor venerunt super me, & contexerunt me tenebra.* Sed quia multis & magnis curis

Isaia 68.

Psal. 54.

A fatigatus satis dictare nequeo, miseras meas enumerare superse-
deo. Rogo itaque vos per omnipotentem Deum, ut caritatem, quam erga Romanam ecclesiam maxime hoc tempore, & ut meminisse debetis, erga me specialiter vos gerere promissistis, quoniam quidem tempus, & rerum qualitas ejus probari postulat; nunc quidem in me, & si non meis meritis, saltem amore apostolorum ostendere curetis; & suffraganeos ac filios ecclesie vestræ ad exorandum Deum pro me invitetis, ac commoneatis, quatenus ad ferendum onus, quod mihi invito & valde reluctanti impositum est, vires tribuat, manum porrigat, ut si me totum in portu stare noluit, saltem in tam alta pericula projectum non relinquat: ego enim sicut in ea caritate non ficta vos diligo, ita eandem, & quæcumque ejus officia sunt, a vobis indubitanter exigo. Neque vero dilectioni vestræ dubitandum est, quin Romanam ecclesiam, & eam, cui Deo auctore præsidetis, ea concordia, & quantum cum communi utriusque honore poterimus, omnimoda caritate copulare desideremus, ut in nostris etiam animis semper conjuncta pax & plena dilectio connectatur. Sicut igitur prudentiam vestram hortati sumus, ita etiam per elementa nostra nos velle ac desiderare cognoscite, videlicet ut frequenter inter nos legatis discurrantibus collatari, & mutua consolatione gaudere possimus. Data Romæ vi. Kalendas Maii, indictione undecima.

C IV. AD BEATRICEM DVCISSAM,
VGONEM, &C.

Gregorius in Romanum pontificem electus Beatrici ducisse, Vgoni abbati Cluniacensi, Manassa archiepiscopo Rhemensi, regi Danorum, abbati Massiliensi.

INCERTIS quidem a paribus, sed circa finem singulis epistolis juxta locorum & personarum competentiam discrepantibus. Data Romæ iv. Kalendas Maii, indictione undecima.

V. AD RAINERIVM FLORENTINVM
EPISCOPVM.

Præcipit ut vidua, quæ consanguineo suo nupserrat, donis & dote ab eo relicta privetur.

Gregorius in Romanum pontificem electus Rainerio Florentino episcopo salutem in Christo Iesu.

PRÆSENTIVM portitor apicum nostris insinavit auribus, fratrem suum contra divinum jus, contra sanctorum patrum institutum, consanguineæ suæ thalamis adhæsisse, canonicis Florentinæ ecclesie ne hoc facinus perpetraret prohibentibus eum canonicis. Quo viam universæ carnis ingresso, relicta illius consanguinea scilicet, cum dono atque dote, quam injuria divinarum nec non & humanarum legum non est verita suscipere, ad alterius viri torum disponit transmigrare, cum potius scelus quod commisit perpetuo oporteret eam flere. Tua itaque fraternitas consanguinitatis lineam a majoribus natu ejusdem loci diligenter inquirat; quam si inter defunctum virum eandemque vivam mulierem invenit, ad aliarum exemplum ita studeat canonica auctoritate omnia dotalia instrumenta cassare, & ad nihilum redigere, ne de illicito quod contraxit conjugio aliquam mercedem recipiat, qua letari possit in posterum. Sicut nos diligis, ita nostræ justitionis primitias ad effectum perducere tua ne insitit caritas. Data Romæ iii. Kalendas Maii, indictione undecima.

VI.

ANNO
CHRISTI
1073.

ANNO
CHRISTI
1073.ANNO
CHRISTI
1073.VI. AD GIRALDVM OSTIENSEM
EPISCOPVM, ET RAIMBALDVM SVBDIACONVM.

Legatum mittit qui eis Alexandri obitum & suam electionem naret. Monet ut monachos & abbatem Cluniacensem ad pacem flectant. Et si comes de Rocy, sicut ipse iusserat, in Hispaniam non fuerit contra Paganos profectus, vel si alii principes illuc contra eosdem proficisci velint, legatus a se missus illuc tendat. Tandem monet ut quamprimum redeant.

Gregorius in Romanum pontificem electus Giraldo Ostiensi episcopo, & Raimbaldo subdiacono, in legatione Gallie constitutus, salutem in domino Iesu Christo.

RVMOREM obitus domini nostri Alexandri papæ, qui xi. Kalendas Maii spiritum Deo reddidit, & nostræ promotionis famam jam ad vos pervenisse credimus, sed eadem plene vos cognoscere cupientes, ad certissima eorum indicia aptiorem hoc dilecto filio & cardinali sanctæ Romanæ ecclesiæ presbytero, qui ambobus interfuit, in partes illas mittendum nostrorum nomine iudicavimus. Itaque quid & qualiter de utroque factum sit, per hunc mora veritate percognita, ut orationes ad Deum fieri solite. procurerit caritatem vestram valde rogamus, quatenus & illius animam ad gaudia æternæ beatitudinis transferat, & nobis ad ferendum onus impositum auxilium suæ miserationis impendat. Quia vero hunc confratrem nostrum, videlicet Vgonem Candidum, in partes illas dirigi tempus & rerum competentia postulasse videbatur, prudentiam vestram omnino exoratum esse volumus, quatenus Vgonem Cluniacensem abbatem, & totam congregationem fratrum, ita ad pacem & integram huius dilectionem flectere & conjungere studeatis, ut auxiliante Deo nihil in eorum mentibus, quod invidium, aut dissensionis nube sit obstructum, relinquatis. Nam & hic, abjecto omni arbitrio suo, ad cor nostrum nostraque consilia rediens, in eodem sensu eademque voluntate ac studio nobis est connexus, & ea quæ antehac sibi imposita sunt, vivente adhuc domino nostro papa, ex aliorum magis, quam ex ejus culpa produisse cognovimus. Præterea hæc meminisse debetis, quod in literis domini nostri beatæ memoriæ Alexandri, & nostra quoque legatione orati & communiti fuissetis, quatenus causa Evuli comitis de Roccio per vos, & per antedictum abbatem favorem addere insisteretis, & cognita pactione, quam nobiscum de terra Hispania pepigit in scripto, quod sibi dedimus, una cum consilio abbatis, tales illuc personas dirigi procuraretis, qui & errorem Christianorum qui ibi reperiuntur in spiritualibus corrigere saperent. & in exquirendis causis sancti Petri juxta tenorem pactionis, si res bene procederet, sat idonei forent. Quod si ita factum est, nobis multum placet; sin vero adhuc aliqua occasione prætermisum est, aut etiam si eadem conventio ab aliis quibusdam principibus, quos in eandem partem seorundum ab Evulo suis copiis ituros intelleximus, nondum exquisita est, volumus ut cum vestro consilio, & abbatis, Hugo cardinalis illuc tendat, & æquam ab omnibus ex parte sancti Petri pactionem & debitum exigat. Vos autem ex nostra parte rogare abbatem, ut tales sibi adjungat qui cum comitentur, quorum consilio & adjutorio iter & laborem illum fiducialiter aggredi possit, legatione tamen in eo principaliter

posita. Extra Hispaniam vero nullius unquam publici rerum ecclesiasticarum negotii sine vestro consensu, quamdiu vos in Gallia fueritis, licentiam sibi dedimus faciendi. Ceterum de mora vestræ reversionis valde miramur, præsertim cum jam redire commoniti, in tanta vestri reditus expectatione nec morarum quidem nobis causas indicatis. Unde dilectionem vestram admonemus, ut quantocius possitis ad nos revertamini, quatenus & quid egeritis cognoscamus, & de cetero consultius, adjuvante Deo, statueri valeamus. Præter hæc jam sæpe memoratum abbatem specialiter commoneri, & plurimum a vobis vice nostra exorari cupimus; quatenus caritatem, quam hæcenus in nos habuit, nunc, cum maxime opus est, indefessa exhibitione conferat, & infirmitatem nostram suis, & sanctissimæ congregationis suæ orationibus tanto subnixius adjuvare studeat, quanto imbecillitatem nostram sub accumulato pondere gravius premi non ignorat. Data Romæ, secundo Kalendas Maii, indictione undecima.

VII. AD PRINCIPES HISPANIÆ.

Significat comiti de Roccio sub quadam conditione eam Hispaniæ partem concessisse, quam a Saracenorum manibus eriperet. Prohibet alios principes in eandem regionem cum copiis ingredi, partemque ulla illius provincie sibi vindicare, nisi interveniat æqua pactione perfolvendi jura sancti Petri: qua de re legatos mittit.

Gregorius in Romanum pontificem electus omnibus principibus in terram Hispania proficisci volentibus perpetuam salutem in domino Iesu Christo.

NON latere vos credimus regnum Hispaniæ ab antiquo proprii juris sancti Petri fuisse, & adhuc (licet diu a Paganis sit occupatum) legatamen justitiæ non evacuata, nulli mortalium, sed soli apostolicæ sedi ex æquo pertinere. Quod enim auctore Deo semel in proprietates ecclesiarum juste pervenerit, manente eo, ab usu quidem, sed ab carum jure, occasione transiens temporis, sine legitima concessione divelli non poterit. Itaque comes Evulus de Roccio, cujus famam apud vos haud obscuram esse putamus, terram illam ad honorem sancti Petri ingredi, & a Paganorum manibus eripere cupiens, hanc concessionem ab apostolica sede obtinuit, ut partem illam, unde Paganos suo studio, & adjuncto sibi aliorum auxilio expellere posset, sub conditione inter nos factæ pactionis, ex parte sancti Petri possideret. Quæ in re & labore quicumque vestrum sibi adherere voluerit, omni caritatis affectu communitus erga honorem sancti Petri talem animum gerat, ut ab eo & munitionis auxilia in periculis, & merita fidelitatis præmia securus accipiat. Si autem aliqui ex vobis seorsum ab illo propriis copiis eandem terram aliqua in parte intrare paraverint, decet ut militiæ causam ex animi devotione quam justissimam sibi proponant, jam nunc omni voto concipientes, & ex corde statuentes, ne capta terra eadem, quas illi qui nunc Deum ignorantem eam occupant, injurias sancto Petro faciant. Hoc enim neminem vestrum ignorare volumus; quoniam nisi æqua pactione perfolvendi juris sancti Petri in regnum illud animadvertere statueritis, potius vobis apostolica auctoritate, ne illuc tendatis interdicens, contraferemur, quam sancta & universalis mater ecclesia, idem a filiis suis quod ab hostibus patiendo, non jam proprietatis suæ, sed filiorum

A iij detri.

Roccio

neminem

Orationes
pro defun-
ctis.

Hugonem

Hugonem

Eboli

ANNO
CHRISTI
1073.

detrimento fauctur. Quamobrem hunc dilectum A
filiū Hugonem & cardinalem sancte Romanæ
ecclesiæ presbyterum in partes illas misimus, in
cujus ore nostra ad vos consilia & decreta plenius
apertiusque differenda ac vice nostra disponenda
posuimus. Data Romæ 11. Kalendas Maii, indi-
ctione undecima.

VIII. AD VBERTVM CLERICVM
ET ALBERTVM DIACONVM.

Eorum legationem confirmat. hortatur ut oratio-
nes pro se fieri curent.

*Gregorius in Romanum pontificem electus, Vberto
clerico, & Alberto diacono, salutem in
domino Iesu Christo.*

O BIVM domini Alexandri papæ jam vos ac-
cepisse fama nuntiante credimus, & quam re-
pente, quantaque populi violentia nos indigni &
reluctantes ad regimen apostolicæ sedis lati sumus.
Sed ne eventus harum rerum animos vestros in
exequenda vobis commissa legatione, aut timore,
seu aliqua ambiguitate pertentet, ad confortandam
caritatem vestram hæc succincte vobis scripsimus;
ut omnem in Deo, & sancto Petro, cuius filii &
legati estis, fiduciam habentes, ad quæ missi estis,
viriliter & inuincanter apostolica vice fulciamini,
& in facienda iustitia fidei constantia accin-
gamini. Nam & ea quæ a beatæ memoriæ domino
nostro Alexandro papa in iuncta vobis & commissa
sunt, nos quoque præsentī auctoritate in iungi-
mus, firmiterque committimus: in quibus peragen-
dis ut monita damus, ita, auxiliante Deo, aposto-
licæ consolationis & auctoritatis subsidia vigilanti
studio conferre procurabimus. De cetero vos mo-
nemus, ut in locis venerabilibus, ad quos veneritis,
orationes pro me fieri obsecretis, quatenus om-
nipotens Deus, qui desiderium meum nunquam
ad honorem istum anhelasse cognoscit, ad ferendū
tam grave onus, quod impositum ejus timore
recusare non audebam, omnes facultates infirmi-
tati meæ pius impendat. Dara Romæ 11. Kalendas
Maii, indictione undecima.

IX. AD GOTTIFREDVM DVCEM.

Gratum sibi fuisse scrihit, quod literis fuerit de sua
promotione gratulatus: significat tamen se do-
lete de suscepto pontificali munere. Ostendit
suam erga eum & regem dilectionem. Optat
ut rex suis monitis acquiescat.

*Gregorius in Romanum pontificem electus Gottifredo
duci salutem in domino Iesu Christo.*

GRATA nobis est læticia tua, quam in literis
tuis de promotione nostra te habere cogno-
vimus, non ut hoc aliqua causæ nostræ delectatio
faciat, sed quod eam ex fonte sinceræ dilectionis,
& fidei mente derivatam esse non dubitamus.
Nostra enim promotio, quæ tibi ceterisque fide-
libus piæ de nobis existimationem & gaudium ad-
ministrat, nobis interni doloris amaritudinem &
nimie anxietatis angustias generat. Videmus enim
quanta nos sollicitudo circumstat, sentimus quan-
tum nos suscepti oneris sarcina gravat, sub quibus
dum nostræ infirmitatis conscientia tremat, anima
nostra in Christo potius dissolutionis requiem,
quam in tantis periculis vitam cupit. In tantum
quippe commissi nobis officii consideratio nos so-
licitat, ut nisi in orationibus spiritualium hominum
post Deum aliqua fiducia nos sustentaret, curarum

immensitate mens nostra succumbetet. Peccatis
enim facientibus ita pene totus mundus in ma-
ligno est positus, ut omnes, & præcipue qui in eccle-
sia prælati sunt, eam potius conturbare, quam fi-
deli devotione defendere vel celebrare contenda-
nt: & dum suis aut lucris, aut præsentis gloriæ
desideriis inhiant, omnibus quæ ad religionem &
iustitiam Dei pertinent se velut hostes opponant.
Quo magis nobis dolendum est, qui susceptum
univertalis ecclesiæ regimen in tanta difficultate
nec rite administrare, nec tuto desistere possumus.
Ceterum quia fidei & constantiæ virtutem, do-
nante Deo, in te sitam esse cognovimus, omnem
quam oportet in carissimo sancti Petri filio in te
fiduciam habentes, animum tuum de nostra ite-
dem constantissima dilectione, & erga honores
tuos promptissima voluntate, nequaquam dubi-
tare volumus. De rege vero mentem nostram &
desiderium plene cognoscere potes; quod, quan-
tum in domino sapimus, neminem de ejus præ-
senti ac futura gloria aut sollicitiore, aut copio-
siori desiderio nobis præferri credimus. Est enim
hæc voluntas nostra, ut primum oblata nobis op-
portunitate per nuntios nostros super his quæ ad
profectum ecclesiæ, & honorem regniæ dignitatis
sue pertinere arbitramur, paterna eum dilectione
& admonitione conveniamus. Quod si nos au-
dierit, non aliter de ejus quam nostra salute gau-
debimus; quam tunc certissime sibi lucrari poterit,
si in tenenda iustitia nostris monitis & consi-
liis acq̄ieverit: sin veto (quod non optamus)
nobis odium pro dilectione, omnipotentī autem
Deo pro tanto honore sibi collato, dissimulando
iustitiam ejus, contemptum non ex æquo reddi-
derit, interminatio qua dicitur; *Maledictus homo,
qui prohibet gladium suum a sanguine,* super nos,
Deo providente, non veniet. Neque enim libe-
rum nobis est alicujus personali gratia legem Dei
postponere, aut a tramite rectitudinis pro huma-
no favore recedere, dicente apostolo: *Si hominibus
placere vellem, servus Dei non essem.* Data Romæ
11. Nonas Maii, indictione undecima.

B

C

1er. 48.

Nullius
gratia lex
Dei post-
ponenda.
Gal. 11.

D X. AD GVIDONEM IMOLENSEM,

Vt discordiam inter archiepiscopum Ravennatem
& cives Imolenses sedet. Et si archiepiscopus
eos a sedis apostolicæ ditione conatur avellere,
illis auxilium præbeat, donec legati illuc profici-
cantur.

*Gregorius in Romanum pontificem electus Guidoni
Imolensi comiti salutem in domino Iesu Christo.*

QVIDAM Imolenses nostram adeuntēs præ-
sentiam conquerendo nobis indicavere, quod
confrater noster Guibertus archiepiscopus Ra-
vennas eos contra honorem sancti Petri, cui fi-
delitatem juravere, suæ omnino ditioni subigere,
& ad juranda sibi fidelitatis attentè sacramenta
compellere. Verum hæc relatio tanto plus admi-
rationis nobis artulit, quanto respectu dudum
in eo & fraterna caritas, & sacerdotalis honestas
suspicionis in illum indubitantiū causas excludit.
Neque enim credere possumus, tam prudentem vi-
rum, ita aut naturæ aut digni atis suæ loci oblitum
esse, ut qui apostolorum principi fidelitatem ipse
jurejurando promisit, neglecto periculo suo, alios
qui idem fecerunt ad perjurium nitatur per exqui-
sita ab eis sacramenta pertrahere. Attamen quæ-
cumque inter eos discordia aut molestiarum sit oc-
casio, quatenus eam sedare, & si possis, silvo ho-
nore sancti Petri, firma studeas pace decidere, pruden-

ANNO
CHRISTI
1073.

prudenciam tuam valde rogamus. Quod si aliqui- A
bus malis impediendis non possis efficere, &
prædictus confrater noster archiepiscopus, aut alia
qualibet persona, præfatos cives a fidelitate sedis
apostolicæ non desinat obstinata coercitione di-
vellere, sicut apostolorum tibi præsidia apud om-
nipotentem Deum prodesse, & in hac vita non sine
meritorum compendio præfidere cupis, ita eis
præsentis auctoritate rogatus, & commonitus,
defensionis auxilia, donec legati nostri in partes
illas veniant, conferre non desinas. Nos equidem
cum omnibus, si fieri potest, pacem habere arden-
ter cupimus; sed eorum conatibus qui ad injuriam
sancti Petri, cujus servi sumus, extendere se mo-
liuntur, divina adjuti tam virtute quam justitia B
obviare non refugimus. Data Romæ Kalendis
Junii, indictione undecima.

XI. AD BEATRICEM, ET MATHILDEM
EJVS FILIAM.

Hortatur ut simoniacos evitent. De Lucensi electo
aliqua commemorat. Significat se mittere viros
religiosos ad regem, qui illum ad Romanam ec-
clesiam revocent.

*Gregorius in Romanam pontificem electus Beatrici,
& ejus filie Mathildi, salutem in domino
Iesu Christo.*

SICUT beatus Gregorius in quodam super mo-
ralia Iob explanationum libro ait: Statutum
est apud supernum judicem quanta unumquem-
que aut ferre adversitas, aut debeat mulcere pro-
spicitas. Quicumque ergo sine spe hujus, vel ri-
more illius in tempore tentationis ab his que recta
sunt deviat, nec sperare in Deum, nec divinarum
eloquiis scripturarum se ad hære manifestat. Hoc
autem ideo dicimus, quia nobis & vobis, imo om-
nibus qui consortes adoptionis filiorum Dei esse
cupimus, non tam occasiones nostræ existimatio-
nis, videlicet quid hinc profuit, inde noceat, intuen-
dæ sunt, quam illud, ut justitiam Dei, que nun-
quam beatitudinis sine carebit, fortiter teneamus,
solicite pensandum & enitendum est. Scriptum est
enim: *Sed & si quid patimur propter justitiam, beati.*
Nostis, dilectissimæ sancti Petri filiæ, quam aperte
Longobardorum episcopi simoniacam hæresim
defendere ac sovere præsumperint, cum Gotefre-
dum simoniacum, & ob hoc excommunicatum,
atque damnatum sub specie benedictionis male-
dixerint, & sub umbra ordinationis execrationem hæ-
reticam constituerint. Nempe qui hæcenus lapi-
des & fagittas latenter contra domum jactarunt,
jam nunc ad subvertendam religionem, & immo-
bilem sanctæ Romanæ ecclesiæ petram concutien-
dam, non dubie præcursorum antichristi, & antiqui
hostis satellites in apertum furoris sui campum
profuerunt. Quibus favere vel consentire, quam E
periculosum sit prudentia vestra inde perpendat;
quod beatus Gregorius dicit: Talibus non sum-
mopere obviare, quid aliud est, nisi fidem negare?
Vnde nobilitatem vestram hortamur, & valde ro-
gamus, ut communionem illorum evitare & de-
clinare studeat, ne factionibus eorum consilia vel
adjumenta præbeat. Neque vero in hac re aliqua
hujus mundi ratio, que quidem vana, transitoria,
& deceptiva est, vos commoveat; quoniam per
misericordiam Dei, & sancti Petri, nulla vos ini-
micorum versutia ledere poterit, si mentem ves-
tram libera conscientia defendit. De electo vero
Lucensi, non aliud vobis respondendum esse per-

1. Petr. 3.

ANNO
CHRISTI
1073.

vidimus, nisi quod in eo tantam divinarum litera-
rum scientiam, & rationem discretionis esse per-
cepimus, ut quæ sinistra, que sit dextra ipse non
ignoret. Quod si ad dexteram inclinaverit, valde
gaudemus; sin vero, quod absit, ad sinistram, uti-
que dolemus: sed nullius personæ gratia vel favore
impietati assensum dabimus. De rege autem; ut
antea in literis nostris accepistis, hæc est voluntas
nostra, ut ad eum religiosos viros mittamus, quo-
rum admonitionibus, inspirante Deo, ad amorem
sanctæ Romanæ & suæ matris ecclesiæ cum revo-
care & ad condignam formam suscipiendi imperii
instruere & expolire valeamus. Quod si nos,
quod non optamus, audire contempserit, nos ræ-
men a matre nostra Romana ecclesiæ, que nos nutri-
trivir, & sepe filiorum suorum sanguine alios ge-
neravit filios, custodiende Deo, exorbitare nec
possumus nec debemus. Et certe tutius nobis est
defendendo veritatem pro sui ipsius salute adu-
sanguinem nostrum sibi resistere, quam ad explen-
dam ejus voluntatem iniquitati consentiendo se-
cum, quod absit, ad interitum ruere. Valetate
in Christo carissimæ, & in nostra dilectione corde
tenus vos annexas esse scitote. Data Romæ VIII.
Kalendas Junii, indictione undecima.

XII. AD GVLIELMVM PAPIENSEM
EPISCOPVM.

Ostendit se ipsius literis commotum bene jam de
ipso existimare; ut autem hanc opinionem de
eo retineat, rogat ipsum ut ecclesiæ Romanæ
statuta amplectens contra ejus adversarios pro
viribus certet.

*Gregorius in Romanam pontificem electus Gulielmo
Papiensi episcopo salutem in domino Iesu Christo.*

NONNULLA nobis frater de te antehac rela-
ta sunt, e quibus animus noster non imme-
rito turbari debuit; sed in epistola tua longe alia
cognoscentes, ad meliorem opinionem, & spem
gaudii adducti sumus, cupientes & illa vana fuisse,
& fidem eorum que tua dilectio sponder operum
attestatione percipere; cujus rei præsens & copio-
sa tibi materia suppetit, ut & his que de te creden-
da suades, exclusa dubitatione, credamus, & fra-
ternitatem tuam integra caritate nobis, imo sanctæ
Romanæ ecclesiæ, adstrictam fore comprobemus.
Fiat itaque nobis indicium, quam unanimi studio
eadem nobiscum velle, & pro libertate sanctæ ec-
clesiæ quibus nos repugnamus toto nisu resistere
paratus existas, videlicet ut his qui catholicam fi-
dem, & ecclesiasticæ religionis regulas conantur
evertere, non solum non consentire, sed ea parte,
que pro reverentia hujus sanctæ sedis, & debito
perceptæ fidei cultu illis contraire decrevit, tuis
consiliis adjutorioque sussultis, pro tuis viribus te
quoque repugnare ostendas. Hoc autem indubi-
tanter scias, quoniam si Mediolanensis catholici
hujus rei testimonium de te nobis dederint, ut Go-
desredo excommunicato, & episcopis qui ejus cau-
sa excommunicationis periculum incurerunt, pru-
denter obstitas, & cis qui in certamine Christi sunt
fideliter solatium præbeas, non aurum, vel argen-
tum, nec aliqua fraternitatis ræ studia, vel obse-
quia nostræ & totius Romanæ ecclesiæ caritati
æque te, & causas tuas commendare, & indissolu-
bili cura annexere poterunt. In hoc etenim caris-
simum filium, & fidum cooperatorem sanctæ Ro-
manæ ecclesiæ potissimum te demonstrare poteris,
si ejus statuta, que a tramite sanctorum patrum
non

non

ANNO
CHRISTI
1071.

non recedit amplexando fortiter & defendendo A
tenueris. Quod quidem præ ceteris Longobar-
dorum episcopis te oportet agere, ut sicut aposto-
lica & universalis ecclesia eam, cui Deo volente
præesse dignosceris, speciali gratia & honore sub-
limavit; ita, cum necessitas & causarum labor
exegerit, in solitudine matris desudet acrius,
quæ caritatis ejus & vicariæ dispensationis mi-
nus sortitur opimius. Data Romæ III. Kalendas
Iulii, indiçtione undecima.

XIII. AD MANASSEM RHEMENSEM
ARCHIEPISCOPVM.

Ne monachos sancti Remigii amplius vexet, &
juxta canonicas sanctiones abbatem ibi
ordinandum curet.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei Manasse
Rhemensi archiepiscopo salutem & apostolicam
benedictionem.*

SI loci tui, frater dilectissime, dignitatem, si of-
ficii debitum, si statuta divinarum legum, deni-
que si eam quam sanctæ Romanæ ecclesiæ reve-
rentiam & caritatem debes diligenter attenderes,
perfecto rogatus & monita sedis apostolicæ non
totiens apud te frustrari permitteres; præsertim
cum gravis culpa fit in hujusmodi causa te moni-
toris vocem provocasse vel expectasse. Nam qua-
cumque nobis e commissa dispensatione imminet,
negligere quidem ea absque periculo nostro non
possumus, nedum voluntate & studio confundere
securum nobis esse putemus: siquidem meminisse
debet prudentia tua, quotiens dominus & præde-
cessor noster Alexander venerandæ memoriæ papa,
& nos, tum per epistolas, tum per legatos, de causa
monasterii sancti Remigii rogando & hortando te
admonuimus, ne totiens apostolicam audientiam
fratrum clamoribus fatigari urgente necessitate fi-
neres, ne quemquam ibi, cui sacri canones contra-
dicerent, in loco abbatis apponeres, ne bona
monasterii ab usu congregationis auferendo locum
inopia dissipares; sed talem ibi ad regimen abbat-
tiæ constitui regulariter procurares, cui nec in ex-
terioribus providendi diligentia, nec in spiritali
moderamine religio deesset, aut scientia. Quod
cum sæpe te facturum nobis per legatos tuos pro-
miseris, necdum tamen adimplere curasti; sed, ut
multorum relatione comperimus, de die in diem
venerabilem locum illum asperius ac miserabilius
tractas, &, ut detrimenta bonorum temporalium
taceamus, religiosos quoque fratrum personas cru-
deli ac contumeliosa captione coarctas. Vnde tui
ipsius solertia pendenda potest, quam gravis su-
per hac re & te culpa & nos molestia mordeat,
quod apostolica sedis auctoritas loco & fratribus
quibus te jamdudum paternis affectibus consuluis-
se decuerat, necdum erga te ad pacem & quietem
prodesse potuit. Tentare tamen adhuc, frater di-
lectissime, & miti oratione animum flectere desti-
navimus, rogantes & ex parte beatorum apostolo-
rum Petri & Pauli, & nostra, per eos apostolica
auctoritate commonescentes, ut si deinceps spem in
nostra fraternitate & dilectione habere volueris,
sine omni dilatione talem personam regulariter ibi
ordinari in abbatem procures, quæ huic ordini &
officio decenter congruat, & cetera, quæ necessitas
& justitia monasterii exigit, ita corrigas & emen-
des, ne fratrum ulterius ad nos referri querela de-
beat. Quod si denuo in hac re reverentiam sancti
Petri & nostram qualemcumque caritatem amici-

tiamque contempseris, procul dubio (quod nos
inviti dicimus) apostolicam in te severitatem &
iracundiam provocabis. Data Romæ secundo Ka-
lendas Iulii, indiçtione undecima.

XIV. AD HVGONEM ABBATEM
CLVNACENSEM.

Vt literas suas ad Rhemensem archiepiscopum
mittat, & monachos sancti Remigii
tutetur.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei, Hugoni
abbati Clunacensi, salutem & apostolicam
benedictionem.*

NOVERIT sanctitas vestra hos fratres mona-
chos monasterii sancti Remigii esse, quibus
apud sedem apostolicam pro consolatione loci sui,
quem Manasses Rhemenis archiepiscopus quoti-
die dissipat ac confundit, diu commorantibus, non
aliud ad præsens solatium opportunius exhibere
potuimus, quam quod eidem archiepiscopo lite-
ras pariter cum istis vobis redditas destinavimus; in
quibus eum, si cum beato Petro & Romana eccle-
sia pacem sperare velit, præfatum monasterium re-
gulariter ordinare, & in quiete dimittere multum
rogamus, & admonemus; Quas ut vestra caritas
illi per idoneum nuntium mittat, & nobis quid-
quid pro his fecerit oblata primum opportunitate
rescribat, nostra sollicitudo desiderat. Interim vero
fratres istos desolationem loci sui videre fugientes
benignitati vestre commendamus, quatenus de his
tamdiu curam habere non pigeat, donec miserante
Deo, optatam quietem in monasterio suo eos ha-
bere posse contingat. Data Romæ II. Kalendas
Iulii, indiçtione undecima.

XV. AD OMNES CHRISTI FIDELES
IN LOMBARDIA.

Nuntiat fe excommunicasse Gotsfredum, quod
simoniace Mediolanensem ecclesiam occupa-
verit, Monet ne ei consentiant, & fidem
defendant.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei omnibus
fidelibus sancti Petri apostolorum principis in
Longobardia commorantibus salutem
& apostolicam benedictionem.*

SCIRE vos volo, fratres carissimi, quod & multi
vestrum sciunt, quia in eo loco positi sumus,
ut, velimus nolimus, omnibus gentibus, maxime
Christianis, veritatem & justitiam annuntiare com-
pellamur, dicente domino: *Clama, ne cesses: quasi* Is. 58.
tuba exalta vocem tuam, & annuntia populo meo
scelera eorum. & alibi: *Si non annuntiaveris iniqua* Ezech. 33.
iniquitatem suam, animam ejus de manu tua requi-
ram. Item propheta, *Male dicitur, inquit, homo qui* Jer. 48.
prohibet gladium suum a sanguine, id est verbum
prædicationis a carnalium increpatione. Hæcideo
prælibavimus, quia inter multa mala, quæ ubique
tetrarum sunt, quidam ministri satanae, & præco-
nes antichristi, in Longobardia etiam fidem Chris-
tianam conantur confundere, & iram Dei super
se provocare. Nam, sicut scitis, Gotsfredus, vi-
vente Guidone dicto archiepiscopo Mediolanen-
si, eandem ecclesiam, quæ quondam meritis glo-
riosissima virginis & genitricis Dei Mariæ, nec
non auctoritate clarissimi doctoris beati Ambrosii
inter ceteras Longobardorum ecclesias, religione,
libertate, ac speciali gloria enituit, nunc quasi
vilem

ANNO
CHRISTO
1073.

contemptui habent, ac proinde dum nullam debitam reverentiam exhibent, non eos, sed ipsam veritatis sententiam spernunt. Vnde, ut clarius luce patet, ejus veritatis sententiam ad cumulum suæ damnationis adeo in se exaggerant, ut merito, dum pusillos domini scandalizant, molas afinarias collo suspensas * in profundum perditionis, nisi respuerint, prolabantur. Quorum frater vester * Larmir Bragenis episcopus, olim noster amicus, his nostris legatis, Bernardo scilicet & Gregorio, ut auditu percipimus, intantum rebellis extitit, ut (si ita est sicut dicitur) Simonis magi vestigia contra apostolorum principem imitatus fuisse videatur. Quapropter rogamus nobilitatis vestræ prudentiam, ut & nostros legatos, & fratrem nostrum prædictum episcopum conveniatis & per vos, & ex parte nostra, fratrem vestrum attentius hortemini, quatenus legatorum nostrorum monitis debitæ obedientiæ aurem inclinet, & quidquid justitiæ sibi suggesterint, vel ex eis præjudicio pergravari, nulla sibi ab hac ecclesia audientia denegabitur. Si vero neutrum horum facere acieverit, & sententiam legatorum nostrorum de suspensione sui officii in eum promulgatam firmabimus, & durius contra eum, scilicet usque ad * interniciem, gladium apostolicæ indignationis evaginabimus, sicque fiet ut ipse & per eum plures alii experiantur, quantum hujus scdis auctoritas valeat. Inviti enim ad hoc compellimur, neque audemus hujusmodi præsumptionem dissimulare. Per Ezechielem namque prophetam sub interminatione nostri interitus impellimur, dicentem: *Si non annuntiaveris iniquo iniquitatem suam, ipse iniquus in iniquitate sua morietur, sanguinem autem ejus de manu tua requiram.* & alibi: *Vae illi qui prohibet ab eo qui peccat, & incorrigibilis perseverat.* Vos autem & de his & de aliis sic agite, ut temporalis vobis gloria a domino auceatur, & perpetuæ beatitudinis abundantiam per interventum apostolorum perenniter possidere possitis. Data Laurenti v. 111. Idus Iulii, indictione undecima.

* *desse habentes*

* *Lotamir*

* *f. internecionem,*

Exech. 33.

Ier. 48.

XVIII. AD MICHAELEM IMPERATOREM.

Dominicum patriarcham Venetiæ ad eum mittit, ut cum eo agat de iis quæ a monachis ejus nomine acceperat. Cupidum se in eundem pacis cum ecclesia Constantinopolitana ostendit.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Michaeli Constantinopolitano imperatori salutem & apostolicam benedictionem.

VIDAM a vestris partibus monachi venientes, quorum unus Thomas, alter Nicolaus vocabatur, excellentiæ vestræ ad nos literas detulere plenas vestræ dilectionis dulcedine, & ea quam sanctæ Romanæ ecclesiæ exhibetis non parva devotione. Quæ nimirum inter cetera nobilitatis vestræ verba, eisdem monachis, de his quæ ipsi viva voce in aure nobis ex parte vestra relaturi essent, posse nos credere asserbant. Verum quia personæ non videbantur tales, quibus secure fidem possemus accommodare, vel per eos de tantis rebus magnitudini vestræ respondere, confratrem nostrum Dominicum patriarcham Venetiæ, Romanæ ecclesiæ & imperio vestro fidelissimum, ad vos studuimus mittere, quatenus ipse diligenter a vobis intelligat, si in ea, quam literis vestris & viva eorumdem monachorum secretius voce significastis, adhuc voluntate perseveratis, & legationis vestræ verba ad effectum perducere velitis. Nos au-

tem non solum inter Romanam, cui licet indigni deservimus, ecclesiam, & filiam ejus Constantinopolitanam, antiquam (Deo ordinante) concordiam cupimus innovare; sed, si fieri potest, quod ex nobis est, cum omnibus hominibus pacem habere. Scitis enim quia quantum antecessorum nostrorum & vestrorum sanctæ apostolicæ sedis & imperio patrocinium concordia profuit, tantum deinceps nocuit, quod utrimque eorumdem caritas fruguit. Cetera igitur, quæ præsentium latori secretius referenda commisiimus, indubitanter potestis credere, & per eum quidquid majestati vestræ placuerit secure nobis significare. Data Albani septimo Idus Iulii, indictione undecima.

B Constitutio que facta est inter dominum Gregorium papam septimum, & Landalphum Beneventanum principem.

HÆC est constitutio quam dominus papa Gregorius constituit cum Landulpho Beneventano principe, & quam princeps Beneventanus ipse sibi firmiter promisit in sacro Beneventano palatio, anno primo pontificatus ejus, duodecima die, intrante mense Augusto, indictione undecima. Si ab hora ipsa inantea princeps ipse fuisset infidelis sanctæ Romanæ ecclesiæ, & papa ipse, fuisset successoresque vel si in aliquo quæsisset minuire publicam rem Beneventanam, aut qualicumque nutu papæ, vel absque ordinatis ejus, alicui fecisset investitionem; vel si aliquo invenerit studio, cum aliquo homine intus aut foris civitatem Beneventanam, faciendi aut recipiendi sacramentum, aut inveniendi divisiones; vel si per se aut per suppositam personam intus aut foris civitatem Beneventanam studuerit qualicumque modo aut ingenio reddendi malum meritum, aut faciendi damnitatem cuiuslibet de fidelibus sanctæ Romanæ ecclesiæ de ea quæ ad fidelitatem ejusdem sanctæ Romanæ ecclesiæ egere usque modo; si se juxta domini apostolici judicium non potuerit inde defendere, cum fuerit appellatus, a præsentis amittat suum honorem.

SVBSCRIPTIONES.

Ego Ioannes Portuensis episcopus recognoscens subscripsi.

Ego Ioannes Tusculanensis episcopus intefui & subscripsi.

Ego Vbertus Prænестinus episcopus subscripsi.

Ego Desiderius presbyter Romanæ ecclesiæ intefui & subscripsi.

Ego Petrus cardinalis presbyter & bibliothecarius sacre Romanæ ecclesiæ intefui & subscripsi.

XXIX. AD RODVLVVM SVEVLÆ DVCEM.

Ostendit se Henricum regem odio non habere; quin potius cupere pacem cum eo inire. quod ut commode fiat, expedire aut ut colloquantur una non solum ipse & imperator, sed etiam imperatoris uxorem, & alii. Rogat ut se fidelem præbeat Romanæ ecclesiæ, & ad limina apostolorum veniat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Rodulfo Sueviae duci salutem & apostolicam benedictionem.

LICET ex præteritis nobilitatis tuæ studiis clareat nunc tamen quanto ipsius amore serveas, quantumque ceteros illarum partium principes ejusdem amoris magnitudine transcendas, literæ tuæ nobis transmissæ evidenter exponunt. Quæ nimirum inter cetera dulcedinis suæ verba illud nobis videbatur consulere,

ANNO
CHRISTO
1073.

ANNO
CHRISTO
1073.
Bene cum
imperio &
cum eccle-
sia agitur,
cum impe-
rium & sa-
cerdotium
concordia
uniantur.

consulere, per quod & status imperii gloriosius A
regitur, & sanctæ ecclesiæ vigor solidatur, videli-
cet ut sacerdotium & imperium in unitate con-
cordiæ conjungantur. Vnde nobilitatem tuam scire
volumus, quia non solum circa regem Henricum,
cui debitores existimus ex eo quod ipsum in regem
elegimus, & pater ejus laudandæ memoriæ Henri-
cus imperator inter omnes Italicos in curia sua spe-
ciali honore tractavit, quodque etiam ipse mori-
ens Romanæ ecclesiæ per venerandæ memoriæ
papam Victorem prædictum filium suum commen-
davit, aliquam malevolentiam non observamus,
sed neque aliquem Christianum hominem (Deo
auxiliante) odio habere volumus: cum apostolus
dicat: *Si tradidero corpus meum ita ut ardeam, & si*
dedero omnes facultates meas in cibos pauperum, ca-
ritatem non habens, nihil sum. Sed quia concor-
diam istam, scilicet sacerdotii & imperii, nihil fi-
ctum, nihil nisi purum decet habere, videtur nobis
omnino utile, ut prius tecum, atque cum Agnete im-
peratrice, & cum comitissa Beatrice, & Rainaldo
episcopo Cumanano, & cum aliis Deum timentibus.
Nam sicut duobus oculis humanum corpus tem-
porali lumine regitur, ita his duabus dignitatibus
in pura religione concordantibus corpus ecclesiæ
spirituali lumine regi & illuminari probatur. De
his diligentius tractemus, quatenus voluntate nos-
tra bene a vobis cognita, si rationes nostras iustas
esse probaveritis, nobiscum consentiatis: si vero
rationi nostræ aliquid addendum vel subtrahendum
esse vobis visum fuerit, consiliis vestris (Deo con-
sentiente) parati erimus assensum præbere. Qua-
propter prudentiam tuam rogamus, ut in fidelitate
beati Petri semper studeas crescere, & ad limina
ejus, tum causâ orationis, tum consideratione tan-
tæ utilitatis, non pigeat te venire, quatenus sic te
in utroque beato Petro debitorem facias, ut & in
præsenti & in futura vita ejus semper intercessione
gaudeas. Data Capuæ Kalendis Septembris, indi-
ctione^b incipiente duodecima.

^b Notanda
hæc verba:

XX. AD RAINALDUM EPISCOPUM
CUMANVM.

Dolet de ejus calamitatibus. Paratum se ostendit
ulcisci injurias ipsi illatas. Hortatur ut Romam
veniat, tum causâ conciliandæ pacis cum Hen-
rico, tum pro causâ episcoporum Longobar-
dorum.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Rainaldo
Cumanano episcopo salutem & apostolicam
benedictionem.

LECTIS fraternitatis tuæ literis de adversitate
& contumelia quæ tibi accidit, imo nobis &
universæ etiam sanctæ ecclesiæ, ex corde tibi com-
passi, ex corde merore gravi sumus contristati:
quo quippe etiam audito de nobis incognito, au-
dito de sacerdote, & Ægyptio graviter compateremur,
officii etiam nostri debito condolere cogere-
mur; quid igitur de cetero, quem sanctæ Romanæ
ecclesiæ primum membrorum collocavimus: quem
ut fratrem dilectissimum dilectionis suno fovemus;
Viscera compassionis, viscera doloris eximii, ut
pro fratre carissimo aperimus. Cujus inauditi deli-
cti vindictam, cujus novi sceleris pœnam, pro tui
& multorum commodo consilio tuo sacere dispo-
suimus; quia quanto melius tui sanguinis * effusio-
nis, totiusque sui generis & patriæ mores & vitam
novisti, tanto melius, quibus modis, & quibus faci-
lius cogatur, consulere nobis poteris, ut tui & alio-
rum episcoporum infideles hujus exemplo depri-
CONCIL. GENERAL. TOM. X.

* fort. ef-
fusoris,

mantur, & boni spe non dilatandi tanti & inauditi
sceleris letentur. Quod facere, & nobis scribere, &
an publice vel privatim nos hæc velis exercere; ut
que ad festivitatem sancti Martini ex obedientia
volumus nullius causa dimittas. Ad ea quæ de rege
scripsisti, hæc accipias. Tu & dilectissima nostra
filia Agnes imperatrix, quod cum & sanctam Roma-
nam ecclesiam diligere, & nos pro ea, ex longo ex-
perti sumus; sic novistis quid de rege sentiam, quid
etiam de eo velim, * ut nemo eo mundanis ditio-
rem vobis melius. Novistis quidem, si bene fortasse me-
ministis, quam sæpe utrique dixerim, quod eo reli-
gione sanctiorem nullum vellem vivere; hoc scilicet
mente mecum versans: Si cuiuspiam privati &
alicujus principis boni mores, vita & religio honori
sanctæ ecclesiæ existant, & augmento; quid illius,
qui laicorum est caput, qui rex est, & Romæ (Deo
annuente) futurus imperator? Quod religionem
scilicet diligere, bonos ex dilectione vera sibi adhi-
bere, res ecclesiarum augmentare & defendere, tes-
tis mihi Deus sit, cum vellem, & ex toto corde op-
tarem, quod cum velle aliter non speramus, nisi ma-
lorum consilia, ut venenum vitet, bonorum vero, ut
nobis jam relatum est, acquiescat. De concordia
vero inter Romanam ecclesiam & eum, si cum uti-
litate utriusque vis aliquid disponere, sic sumus. Du-
cem Rodulfum Longobardiam intraturum in hoc
primo Septembri audivimus. Efficias ergo princi-
paliter pro apostolorum servitio, secundario vero
hac etiam pro re, ut tibi & tibi Romam non sit pi-
grum venire, ubi de concordia Romanæ ecclesiæ &
regis vobiscum & cum imperatrice filia nostra dile-
ctissima, cum Beatrice etiam, quæ multum & sæpe
in hoc eodem laboravit, sic loqui, sic inde tractare
poterimus, ut ex parte nostra omnia secura & quie-
ta regi nuntiatis, ut si Italiam cum intrare contige-
rit, universa in pace invenierit. Te vero cum episco-
pis Longobardiæ loqui mihi non displicet: ne ali-
ter vero cum illis communi-ces, penitus provideat
prudentia tua. Quid vero de illis disponendum sit,
cum ad nos veneris, determinabimus. Data Capuæ,
Kalendis Septembris, indictione duodecima.

XXI. AD ANSELMUM LUCENSEM
EPISCOPUM.

Ne investituram episcopatus ab Henrico accipiat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei, Anselmo
Dei gratia Lucensem electo episcopo, salutem
& apostolicam benedictionem.

QUONIAM fraternitatem tuam sinceræ carita-
tis affectu & dileximus, & diligimus, quæ tibi
seu verbis, seu literis super utilitate vitæ tuæ scribere
curamus, ut indubitanter accipias, oportet. Ut
enim viam, qua ambules, postulasti tibi notificare-
mus, nullam novam, nullam expeditiorem scimus
ea quam nuper dilectioni tuæ significavimus, vide-
licet, te ab investitura episcopatus de manu regis
abstinere, donec de communionem cum excommuni-
catis Deo satisfaciens, rebus bene compositis, nobiscum
pacem possit habere. Personæ namque tales hoc
opus conatur perficere, carissima utique filia nostra
Agnes imperatrix, nec non & gloriosa Beatrix cum
filia Mathildi, Rodulfus quoque dux Sæviæ, quo-
rum religiosa consilia spernere nec possumus, nec
debemus. Quod si prælati operis perfectio dilatio-
nem quacumque occasione contigerit habere, in-
terea nostræ familiaritati poteris adherere Romæ,
& nobiscum seu adversitatem te proferperatim
communicare. Data Capuæ, Kalendis Septembris,
indictione incipiente duodecima.

B ij XXII,

ANNO
CHRISTI
1073.

IVSIVRANDVM FIDELITATIS
QVOD FECIT RICHARDVS PRINCEPS
domino suo Gregorio papæ.

Ego Richardus Dei gratia & sancti Petri Capuæ princeps, ab hac hora, & deinceps, ero fidelis sanctæ Romanæ ecclesiæ & apostolicæ sedi, & tibi domino meo Gregorio universali papæ. In consilio, vel in facto, unde vitam aut membrum perdas, vel captus sis mala captione, non ero. Consilium quod mihi credideris, & contraxeris, ne illud manifestem, non manifestabo ad tuum damnum, me sciente. Sanctæ Romanæ ecclesiæ tibi que adjutor ero ad tenendum & acquirendum & defendendum regalia sancti Petri, ejusque possessiones recta fide contra omnes homines, & adjuvabo te, ut secure & honorifice teneas papatum Romanum, terram sancti Petri, & principatus nec invadere nec acquirere quæram, nec edam deprædari præsumam absque tua ruomurque successorum, qui ad honorem sancti Petri intraverint, certa licentia, præter illam quam tui mihi concedes, vel tui concessuri sunt successores. Pensionem de terra sancti Petri, quam ego teneo, & tenebo, sicut statutum est, recta fide studebo, ut illam sancta Romana annualiter habeat ecclesia. Omnes quoque ecclesias quæ in mea persistent dominatione, cum earum possessionibus, dimittam in tuam potestatem, & defensor illarum ero ad fidelitatem sanctæ Romanæ ecclesiæ. Regi vero Henrico, cum a te admonitus fuero, vel a tuis successoribus, jurabo fidelitatem; salva tamen fidelitate sanctæ Romanæ ecclesiæ. Et si tu vel tui successores ante me ex hac vita migraverint, secundum quod monitus fuero a melioribus cardinalibus & clericis Romanis & laicis, adjuvabo ut papa eligatur & ordinetur ad honorem sancti Petri. Hæc omnia suprascripta observabo sanctæ Romanæ ecclesiæ, & tibi recta fide: & hanc fidelitatem observabo tuis successoribus ad honorem sancti Petri ordinatis, si mihi firmare voluerint investituram a te mihi concessam. Actum Capuæ VIII. Kalendis Octobris, indictione duodecima.

XXII. AD CARTHAGINENSES.

Hortatur ut deponant inimicitias, patienterque ferant impetus Sarracenorum. *Quæritur quod Cyriacum episcopum injuriis affecerint. Hortatur ad penitentiam: sin minus, minatur illis excommunicationem.*

Gregorius episcopus servus servorum Dei clero & plebi Christianæ Carthaginensi salutem & apostolicam benedictionem.

GRATIA vobis & pax a Deo Patre & Iesu Christo Filio ejus unico, qui gratuita misericordia vos conformare in novum hominem in tui sanguinis effusione dignatus est; cui semel mori & resurgere placuit, ut vos carne mortificaret, spiritu vero vivificaret, & Deo offerret: *cujus rei testimonium petra super quam ipse ædificavit dedit dicens: Christus semel pro peccatis nostris mortuus est, justus pro injustis, ut nos offerret Deo, mortificatos quidem carne, vivificatos autem spiritu.* De quo etiam hoc modo apostolus: *Tradidit semetipsum pro nobis oblationem & hostiam Deo in odorem suavitatis.* & idem alibi: *Christus factus est pro nobis obediens usque ad mortem.* Estote ergo imitatores ejus qui spuitis pro vobis fordidari seip-

1. Petr. 3.

Ephes. 5.

Philipp. 2.

sum in cruce positum, & cum latronibus computatum pro peccatis vestris, voluit vulnerari, & sic finem sibi secundum carnem ponere, ut vos a peccatis ablueret, debitores non carnis, spiritu facta carnis mortificante. Spiritualis quippe vitæ si fueritis, hereditate quidem regni ejus in æternum, ut filii fruemini coheredes Christi, heredes vero Dei. Unde omnem malitiam, simulationes & invidias, omnesque detractiones, vos deponere fraterna caritate commoti admonemus. Si quid autem contingit inter arma Sarracenorum positus, nolite pavescere: sed quotiescumque pro Christo patimini, gaudete, ut in adventum gloriæ ejus gaudeatis exultantes. Fidelis quidem est sermo: *Qui suscitavit Iesum, suscitabit & vos, si mortui carne fueritis, vita vero Dei spiritu in adventu suo ad gloriæ suæ communicationem.* Ineffabilis igitur gloriæ spe tam fideli promissore confidentes, membra vestra mortificate, mortem Christi cordibus vestris insigite, adversa omnia pro eo pati gaudete, credentes cum apostolo non esse condignas passionem hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. Rixas ergo & contentiones ut venenum vitæ. Humilitatis discipuli, humilitatem induite: Christi vicem super vos habenti ex debito obediunt: consilia, admonitiones ejus vero amore amplecti infudate: scientes cum sibi, Christo, qui pro vobis passus est, obedieritis, ejus vero prædicationes, judicia etiam cum susceperitis, Christum per omnia suscipietis; ait enim: *Qui vos suscipit, me suscipit: qui vos spernit, me spernit.* Aliter vero si feceritis, in Christum peccatis, Christum spernit, Christi discipuli esse definitis. Apostolo resistitis, qui ait: *Omnis anima sublimioribus potestatibus subdita sit.* Cum ergo mundanis potestatibus obedire prædicavit apostolus, quanto magis spiritualibus, & vicem Christi inter Christianos habentibus? Hæc, filii carissimi, gemens cogito, flens scribo, dolore cordis intimo vobis mitto. Pervenit quippe ad aures nostras, quosdam vestrum irreligiose in legem Christi contra Christum, Cyriacum venerabilem fratrem nostrum, vestrum vero archiepiscopum & magistrum, imo vero vestri Christum apud Sarracenos sic accusasse, jurgiis detractionis sic lacerasse, ut inter latrones numeraretur, verberibus nudus caderetur. O exemplum iniquum, vestri & universæ sanctæ ecclesiæ dedecoris exemplum! Christus iterum capitur, falsis accusatoribus, & testibus condemnatur, inter latrones numeratus verberibus cæditur. A quibus? *Qui* ejus dicuntur credere incarnationem, ejus etiam venerari passionem, ceteraque ejus sancta mysteria fide amplecti. Estne super his tacendum? an clamandum, & actu corrigendum? Scriptum est: *Clama, ne cesses.* Alibi etiam præceptum: *Nisi annuntiaveris iniquo iniquitatem suam, sanguinem ejus de manu tua requiram.* Necessitate igitur clamabo, necessitate oportet corrigere, ne sanguis vester de manu mea quaeratur, ne pro peccatis vestris ante judicem tremendum, ante judicem justum & immutabilem affligar. Viscera igitur pietatis paternæ, viscera misericordiæ super vos hoc modo aperio; partim quia ad nos vobis facilis non est transitus propter maris longa & periculosa spatia, partim quia causam iræ, causam doloris & malitiæ ignoro sic discutere, ut super his sententiam determinem. Admoneo, & auctoritate apostolica præcipio, ut sicut temeritatis vestrae factores, & inaudita noquitia mentem nostram tristitia nimia turbaverint, sic correctionis & penitentiae odores dolentes mentem

ANNO
CHRISTI
1073.

Rom. 8.

Rom. 8.

Luc. 10.

Rom. 13.

Isa. 58.

Ezech. 33.

ANNO
CHRIST.
1073.

ANNO
CHRIST.
1073.

mentem nostram in lætitiâ mutent. Quod si non feceritis, gladio anathematis vos iuste percutiam, & sancti Petri & nostram super vos maledictionem emittam. Data Capuæ xvii. Kalendas Octobris, indictione duodecima.

XXIII. AD CYRIACVM CARTHAGINENSEM EPISCOPVM.

Laudat ejus constantiam, quia patienter tulerit Sarracenorum & malorum Christianorum injurias, & præfente Henrico rege ordinationes habere nolerit. Hortatur ad perseverantiam. Deum precatur pro ecclesia Africana.

"nomen hoc non legitur in epistolæ contextu.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Cyriaco Carthaginiensi episcopo salutem & apostolicam benedictionem.

VISIS fraternitatis tuæ literis, fraternam de molestiis quæ a Paganis & a pseudo-filiis ecclesiæ tuæ tibi inferuntur compassionem exhibuimus. Perpendimus enim te duplici certamine fatigari, ut & occultas Christianorum insidias pariaris, & a Sarracenorum persecutione non solum sustentationem humanæ fragilitatis, sed ipsam fidem perdere miserabiliter exigaris. Quid enim aliud est sacerdotem ad imperium invidanæ potestatis legem Dei infringere, nisi fidem ejus negare? Sed Deo gratias, quia in medio nationis prævæ & perversæ fidei tuæ constantia velut luminare quoddam omnibus adeo innouit, ut præsentatus regiæ audientiæ potius definires diversis cruciatibus affici, quam præcipiente rege contra sanctos canonum ordinationes celebrari. Sed quanto preciosior esset religionis tuæ confessio, si post verbera, quæ tunc sustinisti, errorem eorum ostendendo, & Christianam religionem prædicando, usque ad effusionem ipsius animæ pervenisses? Quod licet hujusmodi studii fraternitatem tuam non ambigimus incumbere, & pro testimonio veritatis, quantum ad te, usque ad detruncationem membrorum devenisse: tamen devotionem tuam semper ad meliora provocantes exhortamur, ut paratum te semper exhibeas, sicut de domini consolatione lætificari, ita & de tribulatione non fangi. Multæ enim sunt tribulationes iustorum; sed de his omnibus liberabit eos dominus. His artibus, quibus crevit, sancta reparatur ecclesia: hanc nobis hereditatem sancti patres reliquere, scilicet ut per multas tribulationes intremus in regnum Dei. Gravis quidem pugna, sed infinita sunt præmia. Non enim sunt condignæ passionis hujus temporis ad superventuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. Nos igitur licet corpore abescentes, spiritu tamen præsentem, mutuis literarum consolationibus, quotiens permittit opportunitas insistamus, & omnipotentem Deum assidue deprecemur, ut ipse ecclesiam Africanam ex longo jam tempore laborantem, & diversarum perturbationum sanctibus conquassatam, tandem dignetur respicere, dicentes cum psalmista: *Exurge, quare dormis domine? exurge, & ne repellas nos usque in finem. Quare faciem tuam avertis: oblivisceris inopia nostra, & tribulationis nostræ?* Nos autem sicut debemus, fraternam tibi per omnia compassionem exhibentes, literas nostras clero & populo tuo dirigimus, ut ipsi, omni similitate deposita, te ut spiritalem patrem venerentur. Data Capuæ xvii. Kalendas Octobris, indictione undecima.

Psal. 7.

Rom. 8.

Psal. 43.

legendum, ut in aliis, duodecima

XXIV. AD BRVNONEM EPISCOPVM VERONENSEM.

Commendat ejus erga se observantiam. Pollicetur pallium, si Romam venerit, affirmatque regem a se amari.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Brunoni episcopo Veronensi salutem & apostolicam benedictionem.

LITERIS fraternitatis tuæ susceptis evidenter intelleximus, quod dispensationem nobis creditam desideres nos irreprensibiliter gerere, & religionis tuæ preces nobis & sanctæ ecclesiæ necessarias devotissimas Deo fundere. Quia in re aperte monstratur, quanto amore quantaque devotione beatum Petrum venereris, cum nos licet indignos obsequiis ecclesiæ suæ deputatos tanta dilectione amplecti videaris. Qui enim dominos diligit, in servos quamvis minimos dominorum dilectionem transfundit. Quam utique dilectionem tuam in his quæ a nobis exposulasti, id est in pallii concessione, ad præsens non recompenamus: quia antecessorum nostrorum decrevit auctoritas, nisi præsentem personam pallium non esse concedendum. Unde si fraternitas tua apostolicæ sedis privilegiis munita ad nos venerit, honorem, quem Romani pontifices antecessoribus tuis contulerunt, nos tibi, Deo concedente, conferemus. Sicut enim Romanæ ecclesiæ debitum honorem impendi a ceteris ecclesiis, ita unicuique ecclesiæ proprium jus servare desideramus. Volumus etiam tunc præsentis tuæ ostendere, quam sincero amore regiæ salutem diligamus, quantum circa ejus honorem & secundum Deum & sæculum invigilare desideremus, si ipse Deo debitum honorem studuerit exequi, & formam sanctorum regum, omissis puerilibus studiis, sapienter imitari. Data Capuæ viii. Kalendas Octobris, indictione duodecima.

XXV. AD HERLEMBALDVM MEDIOLANENSEM.

Narrat Normannos in dissidio perseverare, & Henricum regem literas humilitatis plenas ad se misisse, nec se de Beatrice & ejus filia Mathildis religione dubitare. Hortatur ut pro defensione Romanæ ecclesiæ viriliter agat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Herlembaldo Mediolanensi militi salutem & apostolicam benedictionem.

SCIENTIA prudentia tua, nos, Deo miserante, sanos & lætos, non sine magna sanctæ ecclesiæ utilitate, apud Capuam demorari. Nam Normanni, qui ad confusionem & periculum reipublicæ & sanctæ ecclesiæ unum fieri meditabantur, in perturbatione in qua eos invenimus nimis obstinate perseverant, nullo modo, nisi nobis volentibus, pacem habituri. Si enim discretio nostra sanctæ ecclesiæ utile approbaret, ipsi jam se nobis humiliter subdidissent, & quam solent reverentiam exhibuissent. Henricum regem præterea scias dulcedinis & obedientiæ plena nobis verba misisse, & talia qualia neque ipsum neque antecessores suos recordamur Romanis pontificibus misisse. Quidam etiam ex majoribus fidelibus suis promittunt nobis ex parte sui, eum de causa Mediolanensis ecclesiæ sine dubio consilio nostro obedire. Quantum enim sibi possimus prodesse, vel quantum, si adjutorii

B iij manum

ANNO
CHRISTI
1073.

manum subtrahimus, obesse, cito tesperamus aper-
tissime cogniturum, & Deum nobiscum esse, &
nobiscum operari evidenter probaturum. De com-
mitissa Beatrice nullo modo dubitandum putamus,
quin ipsa & filia ejus Mathildis in his quæ ad Deum
pertinent, & religionem sanctæ ecclesiæ, fideliter
se erga nos habeant. Tu igitur omnino confidens
in domino, & in matre tua Romana ecclesia viriliter
age, confortatus in domino, & in potentia vir-
tutis ejus, sciens quia quanto vobis gravis nunc in-
furgit perturbationis tempestas, tanto postmodum,
Deo favente, jucundius arridebit serenitas. Data
Capuæ v. Kalendas Octobris, indictione duode-
cima.

XXVI. AD EVMDEM.

Monet ut cum excommunicatis respicientibus, de
quibus se consuluerat, benigne agat, quos se
etiam benigne excepturum pollicetur. Hortatur
ne metuat episcopos ejus inimico faventes, cum
speret regem ejus causam judicandam sibi per-
missurum. Suadet ut Vercellensem episcopum
sibi conciliet.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei Herlem-
baldo Mediolanensi militi salutem &
apostolicam benedictionem.*

Pæ sollicitudinis studio in defensione fidei, san-
ctæque religionis restauratione, donec occu-
patus fueris, legationes tuas libenter audire, teque
abunde adjuvare voluntas non deerit. Multiplici
quidem vestræ interrogationi, aliis quia intenti
sumus, paucis respondere disponimus. De sociis
itaque illius excommunicati, qui accepta pecunia
ad vos redire volunt, & de filiis quorum patres,
aut de patribus, quorum filii ipsi Gotefredo ana-
thematizato adhærent, atque de iis quorum corre-
ctionem sine pecuniæ attributione fieri non vultis,
erga quos tamen clementes vos existere monemus,
si qui vestræ parti se applicare cupiunt, vestræ prou-
dentia, ut melius scitis & valetis, disponendum
committimus. Quicumque autem horum erroris
sui penitentes ad nos venire remedii gratia deside-
raverint, benigne se suscipi, atque misericorditer
tractari noverint. Episcopos præterea inimicum
vestrum fulcire conantes non multum metuatis,
cum Beatrix ac filia ejus Mathildis Romanæ eccle-
siæ penitus faventes cum quibusdam maximis regni
proceribus laborent nostrum atque regis animum
firmiter unire; contra quem quidem nullum odium
neque debemus neque volumus exercere, nisi,
quod absit, divine religioni contrarius voluerit
existere. Quem nimirum regem omnino confidunt
voluntati nostræ de ceteris ecclesiasticis negotiis sa-
tisfacere, præsertim de vestro, nostræ dispositioni
assensum præbere. Denique Gregorium Vercellen-
sem episcopum, quoquo honesto pacto vales, stude
tibi conciliare: quia nostræ ex toto jussioni se pro-
fiteretur parere. De cetero itaque confortamini in
domino, & in potentia virtutis ejus, precibus &
elemosynis, ac puritate cordis indulgentiam illius
postulantes, quatenus votum nostrum ac vestrum
ad perfectum perducere dignetur. Data Capuæ
vii. Idus Octobris, indictione duodecima.

XXVII. AD ALBERTVM AQVENSEM
EPISCOPIVM.

Ejus religionem, de qua aliquando dubitarat,
commendat. Hortatur ut simoniacos oppugnet,
& Herlembaldo auxilium præstet.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei Alberto
Aguensis ecclesiæ electo salutem & aposto-
licam benedictionem.*

ANNO
CHRISTI
1073.

PERVENIT ad aures nostras, unde aliquantulum
de religione tua dubitavimus, te videlicet
illius excommunicati Gotefredi interfuisse ordi-
nationi. Sed postquam testimonia eorum, quino-
bis verum solent dicere, fideli relatione te excu-
sare studuerunt, non solum de te non dubitavimus,
sed ad reparandum Mediolanensis ecclesiæ matris
tuæ honorem zelum habere intelleximus. Qua in
re quantum nobis religio tua placeat, evidentibus
indiciis probabitur, in quibuscumque Romæ
ecclesiæ necessitas tua auxilium requisierit: in nul-
lo siquidem magis debitorem sanctum Petrum, &
nos religio tua potest sibi facere, quam si contra
Simonem magum, qui ecclesiam beati Ambrosii
venalitatis suæ miserabiliter veneno infecit, scuto
fidei & galea salutis armatus nobiscum præleris;
& si Herlembaldo strenuissimo Christi militi in
his quæ ad Dei cultum & ad religionem sanctæ
ecclesiæ pertinent manum auxilii præstiteris. Est
etiam quod prudentiam tuam sanctæ apostolicæ
sedi nihilo minus commendabit, si ipsam simonia-
cam hæresim sicut laudabiliter jam cepit, usque-
quo de ecclesia sua omnino evacuetur, studuerit
oppugnare, & clericos a turpis vitæ conversatio-
ne ad castitatis munditiam revocare. Hæc itaque
sanctitatis studia mens tua quotidie meditetur,
quatenus quod fama de te nobis innotuit, ex ope-
rum tuorum consideratione probetur. Age igitur,
ut universalis mater sancta Romana ecclesia in te
quasi fidelissimo filio consoletur, & vincētis catenis
mortis liberationis manus porrigatur. Data Capuæ
iiii. Idus Octobris, indictione duodecima.

XXVIII. AD GVILIELMVM PAPIENSEM
EPISCOPIVM.

Ejusdem fere argumenti.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei Guilielmo
Papiensi episcopo salutem & apostolicam
benedictionem.*

LITERÆ fraternitatis tuæ nobis directæ, simul-
que Herlembaldi Mediolanensis verba, evi-
denter ostendunt, quod tu sanctæ apostolicæ sedi
eam quam debes velis obedientiam fideliter exhibere,
& exhortationibus nostris, sicut decet, pare-
re. Sed nihil est quod fraternitati tuæ prom-
ptius injungamus, nihil est quod te libentius facere
velimus, quam si ecclesiam tuam, gregemque
tibi commissum, ab hæresibus, quæ in sancta eccle-
sia pestifere videntur pullulare, pastoralis vigi-
lantia studeas defendere, & contra eas omni ani-
mifitu totisque viribus sanctorum patrum munitis
auctoritate ardentius insurgere, & clericos a tur-
pis vitæ conversatione ad castitatem revocare. Hoc
etiam scias te admodum matri tuæ Romanæ eccle-
siæ commendabilem facere, si præfato Herlembaldo,
in his quæ nostro consilio, imo omnipotentis
Dei timore operatur, manum adjutori præstiteris,
& inimicis sanctæ ecclesiæ bellum Dei
secum præliaturus viriliter resisteris. Studeat igitur
prudentia tua sic se in hujus sollicitudinis par-
tem fortem vigilantemque impendere, ut quod ex
promissionibus tuis accepimus, certis rerum exe-
cutionibus implendum fore probemus. Data
Capuæ tertio Idus Octobris, indictione duode-
cima.

XXIX.

XXIX. AD IUDICES SARDINIÆ.

Hortatur ut erga Romanam ecclesiam eorum parentum exempla secuti obedientes se exhibeant: dicitque se multa legato quem ad eum mittit, referenda imposuisse.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Mariano Turrensi, Orzocco Arborensi, item Orzocco Calaritano, Constantino Callaurenfi, iudicibus Sardinie, salutem & apostolicam benedictionem.

VOBIS & omnibus qui Christum venerantur cognitum est, quod Romana ecclesia universalis mater sit omnium Christianorum. Quæ licet ex consideratione officii sui omnium gentium salutem debeat invigilare, speciale tamen & quodammodo privatam vobis sollicitudinem oportet eam impendere. Verum quia negligentia antecessorum nostrorum caritas illa frigit, quæ antiquis temporibus inter Romanam ecclesiam & gentem vestram fuit, in tantum a nobis plusquam gentes, quæ sunt in fine mundi, vos extrancos fecistis, quod Christiana religio inter vos ad maximum detrimentum devenit. Unde multum vobis necessarium est, ut de salute animarum vestrarum studiosius admodum cogitetis, & matrem vestram Romanam ecclesiam sicut legitimi filii recognoscatis, & eam devotionem, quam antiqui parentes vestri sibi impenderunt, vos quoque impendatis. Nostri autem desiderii est, non solum de liberatione animarum vestrarum curam velle habere; sed etiam de salvatione patriæ vestræ sollicitius invigilare. Unde si verba nostra sicut decet devoti receperitis, gloriam & honorem in præsentem & in futura vita obtinebitis. Quod si aliter, quod non speramus, feceritis, & ad sonum exhortationis nostræ aurem debita obedientiæ non inclinaveritis, non nostræ incuriæ, sed vestræ poteritis culpæ imputare, si quid periculi patriæ vestræ contigerit. Cetera, quæ de salute & de honore vestro tractamus, magna ex parte confratri nostro Constantino Turrensi archiepiscopo vobis referenda commisimus. At cum legatus noster, quem, Deo annuente, de proximo mittere disponimus, ad vos venerit, voluntatem nostram pleniter vobis significabit, & quod gloriæ & honori vestro concedet apertius enarrabit. Data Capuæ undecimo Idus Octobris, indictione duodecima.

EPISTOLA

HENRICI REGIS ROMANORVM

AD GREGORIUM PAPAM.

Supplex veniam petis, quod invaserit res ecclesiasticas, & ecclesias venderit. Rogat ut sua auctoritate simoniacam labem ab omnibus ecclesiis, & in primis a Mediolanensi, extirpet; seque pontifici in omnibus obsecratum promittit.

Vigilantissimo & desiderantissimo domno papa Gregorio apostolica dignitate celsus insignito Henricus Romanorum Dei gratia rex debiti famularus fidelissimam exhibitionem.

CVM enim regnum & sacerdotium, ut in Christo rite administrata subsistant, vicaria sui ope semper indigant, oportet nimirum, domine mi & pater amantissime, quatenus ab invicem minime dissentiant, verum potius Christi glutino conjunctissima indissolubiler sibi cohareant. Namque sic & non aliter conservatur in vinculo perfectæ caritatis & pacis, & Christianæ concordia unita-

tis, & ecclesiasticæ simul status religionis. Sed nos qui, Deo annuente, regni aliquamdiu iam fortimur ministerium, sacerdotio (ut oportuit) per omnia jus & honorem non exhibuimus legitimum: quippe nobis a Deo data potestatis vindicem non sine causa gladium portavimus, nec tamen in reos, ut justum fuit, judiciaria illum semper censura evaginavimus. Nunc autem divina miseratione aliquantulum compuncti, & in nos reversi, peccata nostra priores vestræ indulgentissimæ paternitati nos accusando confitemur; sperantes de vobis in domino ut apostolica vestra auctoritate absoluti justificari mereamur. Heu criminosis nos & infelices, partim pueritiæ blandientis instinctione, partim potestativæ nostræ & imperiosæ potentie libertate, partim etiam eorum, quorum seductiles nimium secuti sumus consilia, seductoria deceptione peccavimus in cælum & coram vobis, & iam digni non sumus vocatione vestræ filiationis. Non solum enim nos res ecclesiasticas invasimus, verum quoque indignis quibuslibet, & simoniaco felle amarcatis, & non per ostium, sed aliunde ingredientibus ecclesias ipsas vendidimus, & non eas ut oportuit descendimus. At nunc, quia soli absque vestra auctoritate ecclesias corrigere non possumus, super his, ut etiam de nostris omnibus, vestrum una & consilium & auxilium obnixè querimus: vestrum studiosissime præceptum servatur in omnibus. Et nunc in primis pro ecclesia Mediolanensi, quæ nostra culpa est in errore, rogamus ut vestra apostolica districtione canonicè corrigatur; & exinde ad ceteras corrigendas auctoritatis vestræ sententia progrediatur. Nos ergo vobis in omnibus, Deo volente, non defuerimus, rogantes idipsum suppliciter paternitatem vestram, ut nobis alacris adsit clementer in omnibus. Literas nostras non post longum tempus cum fidelissimis nostris habebitis; ex quibus nostra, quæ adhuc dicenda restant, Deo dante, plenius audietis.

XXX. AD GEBOARDVM SALZBURGENSEM EPISCOPVM.

Arguit quod clericos non coerceat. Mopet ut id faciat. Commendat præsentium latorem.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Geboardo Salzburgensi episcopo salutem & apostolicam benedictionem.

SI ea in vobis quam speramus erga nos dilectio flagraret, prius ad nos vestræ, quam nostræ ad vos literæ pervenissent; cum id faciendi facilius vobis per plures ad limina apostolorum venientes, quam nobis per unum hinc ad vos proficiscentem occasio conferatur. Nos tamen in salutari officium salutationis impendimus, & quam solemis dilectionis tibi sinceritatem exhibemus. Sed est unde fraternitatem tuam negligentiam merito argui putamus, quod de castitate clericorum, sicut nobis relatum est, præceptis Romanæ synodi, cui intersuisti, inobediens usque hodie videaris. Quam in re tantum de te admirantes gravius dolemus, quantum te illud sollicitius operari sperabamus. Unde apostolica te auctoritate admonemus, ut clericos tuos, qui turpiter conversantur, pastoralis rigore coerceas; & quod Romana ecclesia testante, de immunditia clericorum statuit, neque gratiam, neque odium alicujus constanti auctoritate in ecclesia tua prædicando exerceas. Ceterum pro amore sancti Petri, cujus limina præsentium portitor requisivit, studeat religio tua viscera pietatis sibi aperire, in quantum cum salute animæ suæ videtur tibi

ANNO
CHRISTI
1073.

tibi posse fragilitati suæ condescendere; quatenus A
non pœniteat eum tanti itineris laborem subisse, sed gaudeat, quod diu quæsit, scilicet sancti Petri misericordiam, per nos juxta votum suum impetrasse. Data Capuæ decimo septimo Kalendas Decembris, indictione duodecima.

XXXI. AD LANFRANCVM CANTVARIORVM ARCHIEPISCOPIVM.

Reprehendit quod patiar Arfastum quemdam contra Alexandri prædecessoris sui decreta sancti Eadmundi abbatiæ molestiam exhibere. Monet ut sua vice ejus audaciam compeſcat: & regem Guillelmum exoret, ne illum ei favorem præſtet. Quod si Arfastus parere contempserit, jubet eum & Baldinum abbatem sedem apostolicam ad eorum contentiones dirimendas petere.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Lanfranco Cantuariorum in Anglia archiepiscopo salutem & apostolicam benedictionem.

NON minima admiratione dignum ducimus, qua fronte, qua mente Arfastum dictum episcopum sanctæ Romanæ ecclesiæ illudere, & beatæ memoriæ Alexandrum prædecessorem nostrum ejusque decreta contemnere patiamini: prudentiam quippe vestram ad plenum cognoscere nos non latet, sanctam Romanam ecclesiam jure a Deo dato sibi defendere ecclesiarum, sacerdotum, episcoporum consecrationes, & a nullo sumpta licentia debere & posse celebrare, suis & præbuisse, & Deo annuente præbituram firmissimam etiam in hoc defensionem, qui Romam venerint, & sedis apostolicæ consilium & auxilium petierint; quibus Arfastus dictus episcopus, qua nova audacia resistat, nisi fortasse ista, *Ponam sedem meam ad Aquilonem, & ero simul altissimo*, ignoramus. Ad quod etiam dilectio vestra super his fileat, non minimum miramur. Verum quia de vobis non aliter, quam de nobis dubitamus, fraternitatem vestram confidenter deprecamur, ut vice nostra Arfasti nugæ pœnitentia compeſcat, & sancti Eadmundi abbatiæ contra decretum decessoris nostri inquietari nullo modo sinatis. Qui etiam cum eundem abbatem in presbyterum ordinari Romæ fecisset, ipsum, & monasterium cui præest, in tutelam apostolicæ sedis accepit. Vnde injurias illius in nos redundare, dissimulare non possumus; præsertim cum ad despectum auctoritatis nostræ eas sibi irrogari perpendimus. Vnde etiam Guillelmum regem carissimum, & unicum filium sanctæ Romanæ ecclesiæ, precibus nostris & vicæ nostra super his admonere dilectionem vestram precamur, & ne Arfasti vanis persuasionibus acquiescat, in quo sua singularis prudentia supra modum diminuta & contracta ab omnibus cognoscitur. Si vero Arfasto contra hæc recalcitrare abhinc tentaverit, apostolica auctoritate sibi & Balduino abbati præcipite, ut sedem apostolicam ad hæc determinanda petant. Data ad sanctum Germanum, duodecimo Kalendas Decembris, indictione duodecima.

XXXII. AD ARALDVM CARNOTENSIVM EPISCOPIVM.

Vt ad curam suæ abbatiæ, remoto alio intruso abbate, restituat quemdam Isimbardum, si nulla alia culpa inveniatur eum privatum, nisi quod Hierosolymam devotionis causa profectus fuerit.

ANNO
CHRISTI
1073.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Araldo Carnotensium episcopo salutem & apostolicam benedictionem.

PRÆSENTIVM portitor Isimbardus abbas monasterii sancti Laodomarii ad apostolicam veniens sedem, nostris questus est auribus, se præfatæ abbatiæ carere obedientia, nulla interveniente culpa, nisi quia divino succensus amore perrexit Hierosolymam; a qua dum rediret, invenit quemdam abbatem nomine Guidonem suæ prælatum abbatiæ, ut audivimus, non simili præditum religione, neque ab alio monasterio regulariter sumptum. Fraternitas ergo tua studeat pia inquirere sollicitudine, & istius remotionem, & illius ordinationem; atque si in hoc aliqua non invenitur culpa, nisi profectio ad Hierosolymam, quod quidem ducimus tolerandum, ac sollicitus & religiosus eo valeat in regimine fratrum, iste utique restituatur, ille vero deſiciatur. Quod si & iste aliam commisit culpam, quæ eum a regimine juste removeat, & ille religiosus isto in administratione pervigilat, ordinatioque ejus reperitur legitima; hunc quidem Isimbardum nobis tua fraternitas cum literis remittat, & ille in suo loco permaneat. Si vero illius promotio simoniaca forde invenitur facta; tunc siquidem ille sine mora deponatur a regimine fratrum, & alter ei regulariter substituitur. Quidquid autem tua religio super utriusque causa expleverit, literis tuis innoxem nobis studeat facere notum. Data Argentæ v. Kalendas Decembris, indictione duodecima.

XXXIII. AD FRATRES MONASTERII BEATÆ MARIÆ.

Privilegium sui prædecessoris, quia falsum esse censebat, nec vult confirmare, nec aliud concedere. Ipsum electum abbatem sibi idoneum non visum, a se monitum, fuisse significat, ut a prælatione desistat: jubet tamen, ut interim ei obediant.

Gregorius episcopus servus servorum Dei fratribus monasterii beatæ Mariæ, sibi in episcopatu Dordoneſi, salutem & apostolicam benedictionem.

VENIENS ad nostram præsentiam frater Benedictus, quem post obitum patris Vberti religio vestra sibi præesse elegit in abbatem, detulit nobis quoddam privilegium, quod beatæ recordationis prædecessoris nostri Alexandri nomine titulum invenimus: quod nimirum ratum non esse manifestissimis deprehendimus indicis, corruptione videlicet Latinitatis, nec non & diverſitate canonice auctoritatis, congruente igitur ratione, neque vetus roborare, neque nostro nomine novum dignum duximus impræſentiarum componere: quia quæ sunt iusta & pia postulat ecclesiastica regula. Cui enim Dordoneſis ecclesia, cujus parochiæ adjacentis, operante superna clementia, canonice fuerit ordinata, tunc quidem comite vita ex consensu eiusdem sedis episcopi proficua utilitatis privilegium vestræ necessitati providemus canonica auctoritate sustulimus. Quod si peccatis exigentibus eadem ecclesia canonice non fuerit ordinata, tunc etiam munimine, quo iuste valebimus, vobis omnino solatiabimur. Quia vero persona vestri electi licet honestis prædita videatur moribus, ad abbatis tamen officium cum ætate, tum etiam corporis infirmitate, nobis visa est debilis, utpote, quem oportet pro omnibus sollicitudinem gerere, eundem electum monimus a prælatione desistere, si se

inva-

Laudo
mari

Isaia 14.

Non confirmat electum abbatem ob corruptisimam sollicitudinem.

ANNO
CHRISTIANI
1073.

invalidum frarum opportunitatibus perspexerit A non posse sufficere: cui tamen, quod præserit, in ejusdem religionis tenore perseverantes, in qua vestros defunctus instituit pater, debitam reverentiam exhibete. Ceteri quoque monachi vestri consocii per cellas ab eodem patre vestro constructas, ut vobiscum sint unanimes, eidemque vestro abbati reverenter obediant, auctoritate præcipimus apostolica. Quia epistolare compendium multa, quæ fratribus vestris intimavimus, vestra fraternitati notificare non patitur, quæ huic epistole defuncti prædicti fratres auribus vestris viva voce narabant. Data Atgentæ IV. Kalendas Decembris, indictione duodecima.

XXXIV. AD REMEDIUM LINCOLNIENSEM B
EPISCOPVM.

Arceat homicidam a sacri altaris ministerio: concedit tamen illi, si penitentiam egerit, ut stipendiis ecclesiæ ali possit.

Gregorius episcopus servus servorum Dei, Remedio Lincolnensi in Anglia episcopo salutem & apostolicam benedictionem.

LITTOREM præsentium, quem fraternitatis tuæ literæ homicidio maculatum nobis denuntiaverunt, nulla sanctorum patrum auctoritas concedit ulterius sacris altaribus ministrare, nec nos decet constitutioni illius, quod absit, assensum præbendo canonum statutis contraire. Tua tamen religio, si eum pro commisso crimine perspexerit dignum Deo exhibere fructum penitentiae, hoc sibi misericorditer provideat, ne stipendiis ecclesiasticis careat, atque paupertate pusillanimis factus, divina postponat præcepta: licet namque sacerdotium nullo pacto unquam mereatur recipere, dignum tamen est consequi eum aliquid beneficium ab apostolica sede. Absolutionem præterea peccatorum tuorum, sicut rogasti, auctoritate principum apostolorum Petri & Pauli sulti, quorum vice quamvis indigni fungimur, tibi mittere dignum exhibueris. Quod autem precatus es, nos tibi jubere quatenus possis scire, unde nobis serviendo merearis placere, hoc potissimum præcipimus, tuis videlicet juvari orationibus, ut compotes simul mereamur gaudiis perfrui perennibus. Data Terracine IV. Nonas Decembris, indictione duodecima.

* ROCL- XXXV. AD * RODERICVM CABILONEN-
NVM. SEM EPISCOPVM.

In Philippum Francorum regem invehitur ecclesiarum venditorem & destructorem, quem ab eo moneri vult ut canonicæ episcopos eligi permittat.

* Roelno *Gregorius episcopus servus servorum Dei * Roderico E Cabilonensi episcopo salutem & apostolicam benedictionem.*

INTER ceteros nostri hujus temporis principes, qui ecclesiam Dei perversa cupiditate venundando distipaverunt, & matrem suam, cui ex dominico præcepto honorem & reverentiam debuerant, ancillari subjectione penitus conculcarunt, Philippum regem Francorum Gallicanas ecclesias intantum oppressisse certa relatione didicimus, ut ad summum tam detestandi hujus facinoris cumulum pervenisse videatur. Quam rem de regno illo tanto profecto tulumus molestiss, quam & pruden-

Concil. general. Tom. X.

dentia, & religione, & viribus noscitur fuisse potentius, & erga Romanam ecclesiam multo devotius. Et nos quidem tam generalis nostræ curæ sollicitudinis, quam ipsarum destructio ecclesiarum, vehementer accenderit, ut in tam audaces sanctæ religionis excessus severius animadvertere deberemus. Sed quoniam antea actis diebus, per familiarem suum cubicularium, videlicet Albericum, ad nostri censuram judicii, & vitam corrigere, & ecclesias ordinare firmiter nobis respondit, rigorem canonicum interim exercere distulimus. Hujus ergo promissionis fidem in Matifconensi ecclesia pastoris regimine diu desolata, & ad nihilum pene redacta, in primis volumus experiri; ut scilicet Augustodunensem archidiaconum unanimes clerici & populi consensu, ipsius etiam, ut audivimus, regis assensu electum, episcopatu dono gratis, ut decet, concessio, ecclesiæ præfici patiatur. Quod si facere noluerit, indubitanter noverit nos hanc ecclesiæ ruinam nequaquam diutius toleraturos, & ex auctoritate beatorum apostolorum Petri & Pauli duram inobedientiæ contumaciam canonica austeritate coercituros. Nam aut rex ipse, repudiato turpi simoniacæ hæresis mercimonio, idoneas ad sacrum regimen personas promoveri permittet, aut Franci pro certo, nisi fidem Christianam abjicere maluerint, generalis anathematis mucrone percussi, illi ulterius obtemperare recusabunt. Hæc ideo, frater carissime, vigilantia tuæ intimare curavimus, quatenus ea prædicto regi insinuare, & exhortando, & rogando, modisque omnibus inculcare studeat, ut & præfatam Matifconensem, aliasque ecclesias canonicæ concedat ordinari. Tibi ergo maxime hæc idcirco injungimus, quia prudentiam tuam magnam esse, & regia familiaritate uti cognovimus. Si qua autem quæ dicenda erant a nobis prætermissa sunt, hæc ingenii tui acumen injungat. Itaque in hac perfectione labora, ut & Dei gratiam, & nostram benevolentiam promerearis. Data Piperni. Nonas Decembris, indictione duodecima.

XXXVI. AD HUMBERTVM LVGDVNENSEM EPISCOPVM.

Mandat ut ab ipso vel ejus suffraganeis electus Matifconensis etiam contra regis voluntatem ordinetur, & si renuerit ordinari, cogatur.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Humberto Lugdunensi archiepiscopo salutem & apostolicam benedictionem.

CLAMOR Matifconensium clericorum pervenit ad nos, ecclesiam suam jam multo tempore pastore viduatam, detrimentum non modicum sustinere. Dicunt enim regem Francorum electionem* suo consensu factam velle impedire. Unde quia ipse in præsentis anno per quemdam militem suum, nomine * Albertum, Romam venientem, se consilio nostro omnino acquiescere promisit; studuimus confratri nostro * Rodino Cabilonensi episcopo nostras dirigere literas, ut ipse nostra sanctus legatione, præfatam regem conveniat, quatenus ipse oblata nobis memor promissionis suæ, electionem Matifconensium, non solum non impediat, sed eum quem debet assensum præbeat. Qui si in duritia sua permanens, neque necessitati hujus ecclesiæ compati, neque exhortationi nostræ parere voluerit; præcipimus apostolica auctoritate, ut fraternitas tua, neque pro odio, neque gratia alienigenis dimittas, quin electum ab eis Augustodunensem C Landricum

ANNO
CHRISTIANI
1073.

* forte sine
* forte Albericum, ut
in superioribus
epistola.

* Roelno

ANNO
CHRIST
1073.

Landricum archidiaconum episcopum seu per te, A seu per suffraganeos tuos ordinare fudeat, si tamen auctoritas sanctorum patrum probatur sibi non obviare. Si vero ipse hunc ordinem suscipere renuerit, & inflexibilem se exhibuerit, volumus ut cum episcopo suo vim sibi inferas, eumque ad recipiendum episcopalem ordinem vigilanti studio atque pastoralis rigore constringas. Quod si fraternitas tua in hac causa negligens fuerit, procul dubio tu motum apostolicæ sedis incurres, & ipse, si ad nos venerit, Deo consentiente, a nobis ordinabitur. Data Piperni II. Nonas Decembris, indictione XI.

XXXVII. AD ALDILASIAM
COMITISSAM.

Ejus religionem ac pietatem erga sacra loca com- B memorat, & ad meliora semper peragenda hortatur. Duorum monasteriorum protectionem ei commendat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Aldilasia comitissæ salutem & apostolicam benedictionem.

Q V A M Q V A M noverim te sacris locis & eorum religiosis habitatoribus spontanea voluntate te ferre subsidium, exhortari te tamen & admone- re curavi, utinam majus meliusque excresecas; & quod ultro facere consuesti, nostro præcepto & beati Petri auctoritate jam studiosius exequaris. Ad hoc enim tibi domino & honoris dignitas & potentia: amplitudo concessa est, ut in suo suorumque servi- C tutione expendatur, & tu eis carnalia tua libenter impartiens, de spiritualibus eorum participium merearis. Quamobrem curæ tuæ & defensionis Fructuariensæ cænobium, & ejusdem congregationis fratres, attentius commendamus, ut eis & operam consilii & presidii firmamentum contra omnia infestantium gravamina impendere studeatis, ut & pro salute animæ tuæ orationes eorum apud Deum fructificent. Pari quoque modo Clusini monasterii abbatem, & ipsius cænobii res vigilantie tuæ tuendas ac protegendas committimus, quem sub gravi tribulationum sacce laborare audivimus. Neque te a bonæ intentionis incepto alienius gratia ad præmium deflectat: quia *qui perseveraverit in fine, hic salvus erit.* Hæc tibi, filia carissima, paucis inculcare & injungere statuimus, ut ad boni operis executionem te promptiorem redderemus, &, ut dicitur, currentem incitarem: quatenus Deo devota, & bonis actibus, & Dei servorum protectioni invigilans, illam promittentis domini mercedem valeas adipisci: *Qui recipit prophetam in nomine prophete, mercedem prophete accipiet: & qui recipit justum in nomine justii, mercedem justii accipiet.* Data Seciæ septimo Idus Decembris, indictione duodecima.

Matt. 10.

Ibidem.

XXXVIII. AD VRATISLAVM DVCEM
BOHEMIÆ.

Commendat ejus in apostolicam sedem observan- E tiam. Confirmat ea quæ prædecessor Alexander II. ei honoris gratia tribuerat. Hortatur ad promissorum constantiam. Pollicetur in illius ditione quæ a legatis defini non poterunt, se definiturum.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Vratislavo duci Bohemiæ, salutem & apostolicam benedictionem.

L O N G A jam temporis intervalla transacta sunt, Lex quo & nobilitas tua beato Petro apostolo- rum principi non modicæ devotionis animum

spondit & studium, & tibi in apostolica sede inter ceteros principes larga benignitas præ multis etiam singularis & egregia fuit adstricta caritas. Cujus rei fidem & indicium ex benevolentia domini & antecessoris nostri Alexandri pape satis percepisse potes, qui petitionibus tuis non inquam sine sua & filiorum sanctæ Romanæ ecclesiæ sollicitudine & labore condescendit, & ad signum intimæ dilectionis, quod laice personæ tribui non consuevit, mitram quam postulasti direxit. Neque vero nos in nostris temporibus tantæ dilectionis gratiam, providente Deo, labefactari volumus: imo si quid est in quo, comitante justitia, firmius conglutinari valeat, hoc nostra apud Deum sollicitudo impetrare valde desiderat. At te quidem erga apostolicam reverentiam, quam sis in voris constans, quam in promissis perseverans, non modo pro dignitate, verum etiam pro salute tua fideliter oportet attendere: scriptum est enim: *Vovete, & reddite.* Quæ autem illa, vel qualia sint, a tui ipsius conscientia satis te commonitum esse putamus. Causas vero & negotia, quæ in partibus illis ad audientiam diffusionemque legatorum nostrorum perlata, peccatis impediuntibus, congrua determinatione diffiniri non poterant, sicut officii nostri cura nemine nos rogante compellit, ad eum quem justitia postulerit finem, adjuvante domino, perducere procurabimus. Porro quæ ipsi inde statuerunt, interim donec ad nos negotia perferantur, immota manere volumus, atque apostolica auctoritate præcipimus. Deus autem omnipotens, qui bonorum omnium dator & auctor est, talem vos in votis vestris & actibus esse faciat, ut cum ante caelestes iudices, videlicet Petrum & Paulum, in futuro examine veneritis, nulla vos in illorum oculis, nisi quæ remuneratione digna sit, conscientia denotare & ostentare valeat. Data Romæ XVI. Kalendas Ianuarii, indictione duodecima.

ANNO
CHRIST
1073.

Psal. 75.

XXXIX. AD VVOZELINVM MAGDEBVR-
GENSEM ARCHIEPISCOVPM ET ALIOS.

Queritur bellum inter eos & Henricum regeni exortum fuisse. Iubet eos ab armis desistere, donec per legatos suos causam contentionis cognoscant.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Vvozelino Magdeburgensi archiepiscopo, Burchardo Halberstadeni episcopo, & Letoni marchioni, ceterisque Saxonie principibus, salutem & apostolicam benedictionem.

Q V A N T A violentia quantaque scitatum impulsionem universalis ecclesiæ multis perturbationum fluctibus concessæ, & pene quali quodam naufragio periclitatæ, onus & regimen suscipere sum coactus, occultum vobis & inauditum esse non credimus. Testis enim mihi est conscientia mea, quam imparem me tanto ponderi judicaverim, & quanta sollicitudine nomen apostolicæ dignitatis evitare concupiverim. Sed quoniam via hominis non in manu ejus, sed illius est dispositione a quo gressus hominum diriguntur, impossibile mihi fuit contra divinam voluntatem concepta vota defendere. Vnde mihi sollicitè vigilandum atque pensandum est, qualiter ea quæ ad profectum ecclesiasticæ religionis, & salutem dominici gregis attinent, adjuvante Deo, annuntiare & fideliter administrare valeam; urgente me præ omnibus, tum eo timore, ne susceptæ me apud supernum iudicem negligentia dispensationis accuset, tum debito amore apostolorum principis, qui me ab infantia mea sub

alio

ANNO
CHRISTI
1674.

alis suis singulari quadam pietate nutriti, & in gremio suæ clementiæ fovit. Verum inter ceteras nuturum anxietates ea nos maxime sollicitudo coarctat, quod inter vos & Henricum regem, vestrum videlicet dominum, tantam discordiam & tam inimica studia exorta esse cognovimus, ut exinde multa homicidia, incendia, depraedationes ecclesiarum & pauperum, ac miserabilem patriæ vastitatem fieri audiamus. Qua de re regi missimus exhortantes, & ex parte apostolorum Petri & Pauli eum admonentes, ut interim sese ab armis & omni bellorum infestatione contineat, donec tales ad eum ab apostolica sede nuntios dirigamus, qui tantæ dissensionis causas & diligenter inquirere, & adnuente Deo ad pacem & concordiam æqua valeant determinatione perducere. Atque itidem vos exoratos, & apostolica auctoritate committos esse volumus, ut, ex vestra parte omni motione sopita, eandem pacis inducias observetis, nec aliqua occasione nobis cum Dei adjutorio adstruendæ pacis impedimentum opponatis. Cum etenim (ut scitis) nobis mentiri, sacrilegium; deserere iustitiam, animæ sit naufragium; neminem vestrum dubitare volumus, quin super hac re veritate discussa, quidquid æquum videbitur, providente Deo, decernere, & stabili pactione studcamus efficere; & quamcumque partem injurias & conculcatæ iustitiæ violentiam pati cognoverimus, illi procul dubio omni timore & respectu personalis gratiæ posthabito, favorem, & apostolicæ auctoritatis præsidia conferemus. Data Romæ XIII. Kalendas Januarii, indictione duodecima.

XL. AD COMITISSAM MATHILDEM.

Latur de ejus erga sedem apostolicam observantia. Hortatur ut perseveret, ac ad visitanda beatorum apostolorum limina una cum matre veniat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Mathildi egregia indolis puella salutem & apostolicam benedictionem.

QVIA serenitatis vestrae literæ apostolicæ sedi directæ eandem testatæ sunt dilectionem principi apostolorum beatissimo Petro bonitatem tuam promptam esse exhibere, quam Iesu Christo domino nostro vas electionis sanctus Paulus coapostolus ejus usque ad mortem ferventissimo amore studuit conservare, gaudii repleti immensitate, omnipotenti Deo quas possumus reddimus gratias. Sed noverit prudentia vestra honestis incæptis, religiosisque inchoationibus, opus esse honestiori perseverantia, atque Deo opitulante religiosissima consummatione. Quapropter si contigerit gloriosam matrem vestram hoc tempore Romam redire, toto corde admonemus, imo rogamus caritatem vestram, ad visitationem apostolorum cum eadem venire, nisi forte aliquid instet quod vos non prætermittenda necessitate detineat. Præterea literis quas IV. Kalendas Januarii nomine vestro suscepimus, quod nobis visum est congruum jam per nostrorum apicum legationem respondisse confidimus. Omnipotentis Dei misericordia, quæ fideles suos jugiter circumdat & protegit, assidua vos benignitate dignetur custodire, atque post hujus vitæ cursum animam tuam æthereo regno componere. Data Romæ III. Nonas Januarii, indictione duodecima.

Concil. general. Tom. X.

XLI. AD ORZOCOR IVDICEM CALARITANVM.

Monet ut de causa quam ei commiserat, communicato cum ceteris Sardinæ iudicibus consilio, sibi quid ei visum fuerit intra annum respondeat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Orzocor iudici Calaritano Sardinia provincia salutem & apostolicam benedictionem.

LITERAS tuas accepimus, in quibus te ad nos vellem venire continebat. Nobis itaque placet ut venias, & cum omni securitate, postquam ad litus nostrum veneris, eundo & redeundo per fines terræ nostræ te migrare posse nullatenus tibi dubitandum esse scias. Præterea admonemus prudentiam tuam, ut de causa, quam per archiepiscopum Constantinum Turrensensem hoc in anno a nobis Capnæ consecratum tibi mandavimus, cum ceteris Sardinæ iudicibus loquaris; & firmiter inter vos communicato consilio, quidquid vobis inde cordi & animo sit, celeri nobis responsione notificatis; scientes quoniam nisi in hoc anno certa nobis super hac re ratione respondeatis, nec amplius vestra responsa quæremus, nec tamen ulterius jus, & honorem sancti Petri irrequisitum relinquemus. Data Romæ decimo septimo Kalendas Februarii, indictione duodecima.

XLII. AD SICARDVM AQVILEIENSEM ARCHIEPISCOVVM.

Indicit concilium ad depravatos principum & prælatorum mores corrigendos. Monet ut una cum suffraganeis ad id præstituta die accedat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Sicardo Aquileiensi fratri & coepiscopo salutem & apostolicam benedictionem.

NON ignorare credimus prudentiam tuam, quantis perturbationum fluctibus ecclesia sit usquequaque concussa, & pene desolationis suæ calamitatibus naufraga & submersa sit facta. Rectores enim & principes hujus mundi singuli quærentes quæ sua sunt, non quæ Iesu Christi, omni reverentia conculcata, quasi vilem ancillam opprimunt, eamque confundere, dum cupiditates suas explere valeant, nullatenus pertimescunt. Sacerdotes autem, & qui regimen ecclesiæ accepisse videntur, legem Dei fore penitus postponentes, & officii sui debitum Deo & commissis sibi ovibus subtrahentes, per ecclesiasticas dignitates ad mundanam tantum nituntur gloriam, & quæ speciali dispensatione multorum utilitatibus, & salutis proficere debuissent, ea aut negligunt, aut infeliciter in pompa superbiæ & superstitiis sumptibus consumunt. Inter hæc populus nullo prælatorum moderamine, nullisque mandatorum frenis in viam iustitiæ directus; imo eorum, qui præsumunt exemplo, quæcumque noxia, & quæ Christianæ religioni sunt contraria edoctus, ad omnia pene quæ nefaria sunt proni, & studio corruentes, Christianum nomen, non dico absque operum observantia, sed pene absque fidei religione gerunt. Quapropter confidentes in misericordia Dei, concilium in prima hebdomada quadragesimæ adunare disposuimus, quatenus huic tanto periculo, suffragante divina clementia, cum communi concilio fratrum aliquod solatium & remedium invenire valeamus, ne nostris temporibus irreparabilem ecclesiæ ruinam destructionemque videamus. Ideoque & vestram

C ij frater

ANNO
CHRISTI
1074.

Philip. 2.
Sacerdoti
mala ex
proprio ofi-
ficio male
obscundo.

ANNO
CHRISTO
1074.

fraternitatem rogamus, & ex parte beati Petri apostolorum principis admonemus, ut in prælibato termino vestram nobis præsentiam exhibeatis, convocatis una vobiscum, tum per hæc nostra, tum per vestra scripta, vestris suffraganeis episcopis: ut tanto tutius, tantoque firmius ad subsidium ecclesiasticæ libertatis & religionis accingamur, quanto uberius, atque vicinius consiliis vestra prudentiæ, aliorumque constatarum frequentia, & provida consultatione circumdamur. Data Romæ nono Kalendas Februarias, indictione duodecima.

XLIII. AD SVFFRAGANEOS ECCLESIAE
MEDIOLANENSIS.

Ejusdem argumenti.

Gregorius episcopus servus servorum Dei omnibus episcopis Mediolanensis ecclesie suffraganeis, videlicet Brixienſi, Crèmonenſi, Bergamenuſi, Laudenſi, Novarienſi, Eporedienſi, Taurinenuſi, Albenſi, Aſtenſi, Aquenſi, Terdonenſi, & ceteris quibusdam, salutem & apostolicam benedictionem, quibusdam pro meritis.

NON incognitum vobis esse credimus, in Romana ecclesia jamdudum constitutum esse, ut per singulos annos ad decorem & utilitatem sanctæ ecclesiæ generale concilium apud sedem apostolicam sit tenendum. Nos itaque hujus celebratis hoc in tempore causam valde necessariam considerantes, in prima hebdomada quadragesimæ synodum, annuente Deo, Romæ celebrare disposuimus. Ad quam omnes vos, & apostolica auctoritate præsentiam vestram exhibere commonemus atque præcipimus; quatenus una vobiscum, & cum alia frequentia vestri ordinis, officii nostri debitam sollicitudinem in divinis & ecclesiasticis causis, suffragante superna clementia, commode ac reverenter exercere valeamus. Intucri autem & diligenter vos oportet attendere, quoniam quicumque miles domino suo in prælio properante se subtraxerit, non modo gratiam sibi labefactare, sed accepti beneficii commodum merito sibi corruisse dignoscitur. Hoc igitur exemplo appareat, qui ex vobis, imo quam omnes sitis fideles Christi milites, & ad divina agmina tam prompta voluntate & studio vos conferre studete, ut post adeptam in Christo victoriam, pariter vobis & de virtute factorum, & abundantia præmiorum gloriari liceat. Sub eadem etiam auctoritate & determinatione omnes abbates Longobardiæ ad præfatum concilium invitamus, nullamque in hac obedientia fictitiam excusationem præterdentes admonemus atque præcipimus. Data Romæ octavo Kalendas Februarii, indictione duodecima.

XLIV. AD IEROMIRVM BRAGENSEM
EPISCOPVM.

Restituit episcopo Bragensi suspensio redditus episcopatus, ut omni postposita mora cum legatis episcopi adversarii sui sanctorum apostolorum limina adeat. Commemorat se fratri ejus duci scripſisse, ut Moravensem episcopum & suos legatos Romam mittat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Ieromiro Bragensi episcopo.

QUAMquam inobedientia tua, & culpa, quam in contemptu legatorum sanctæ Romanæ ecclesiæ perpetrasti, preces tuas, te absente, & non dum parato satisfacere, recipi non meruit; tamen ex apostolica, licet justa distributione, absentatio-

nis tuæ moram vel occasionem diutius defendere possis, necessitatem, qua te urgeri in epistola tua conquestus es, & impedimentum ad nos veniendi removere decrevimus. Itaque præſenti auctoritate tibi restituimus, & tenenda concedimus, quæcumque a legatis nostris, Bernardo videlicet & Gregorio, præter episcopale officium tibi interdicta sunt: quoniam te expoliatum rebus ecclesiæ tuæ, inopia rerum necessariarum, obedientiam debitæ satisfactionis non posse exequi (sicut supra diximus) conquerendo excusas: atque hoc idem fratri tuo Vvratislao duci per epistolam nostram notificavimus, admonentes cum, ut de consuetis decimis & redditibus ecclesiæ tuæ nihil in potestate sua tibi denegari patiatur aut subtrahi. Admonemus igitur, & ex parte apostolorum Petri & Pauli, & nostra per eos apostolica tibi auctoritate præcipimus, ut nullis excusationibus absentiam tuam ulterius defendens, in ramis palmarum apostolica adire limina non prætermittas; cognoscens fratrem tuum a nobis esse commonitum, ut Ioannem Moravensem episcopum iidem nos venire commoneat, & ex sua parte tales ad nos nuntios dirigat, quibus in nostra possimus examinatione diffinire dissensionum causas. Interim vero de possessionibus Moravensis episcopatus nihil te tangere volumus & præcipimus, ne & ipse aliqua molestiarum excusatione præsentiam suam conspectui nostro subtrahat. Præscriptum vero terminum adventus tui, tu ipse ita mature fratri tuo duci indicare curato, ut Moravensem episcopum & suos legatos una tecum ad apostolicam sedem dirigere possit. Data Romæ secundo Kalendas Februarii, indictione duodecima.

XLV. AD VVRATISLAVM DVCEM
BOHEMIE.

Vt redditus episcopatus fratri suo restituat. Hortatur ut ad sedem apostolicam accedat, vel saltem ejus legatos una cum Moravensi episcopo mittat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Vvratislao duci Bohemorum salutem & apostolicam benedictionem.

FRATER tuus Ieromirus Bragensis episcopus conqueritur se expoliatum ecclesiæ suæ rebus, inopia rerum necessariarum, pro reddenda ratione eorum quæ sibi intenduntur, ad apostolicam sedem venire non posse. Quod quamquam ejus inobedientia & tergiversatio valde promeruerit, tamen ne hanc absentationis suæ occasionem præterdentes possit, volumus atque præcipimus, ut in integrum sibi restituantur quæcumque a legatis nostris, Bernardo videlicet & Gregorio, præter episcopale officium interdicta sunt, & præter ea pro quibus Ioannes Moravensis super eum clamavit episcopus. Quæ in retuam maxime admonemus prudentiam, ut de consuetis decimis, vel redditibus ecclesiæ, nihil ei in tua potestate denegari patiaris, aut subtrahi, nec aliquam sibi contrarietatem facias, per quam, ut ad nos venire non possit, impedimenta sibi obſistere iterum conqueratur. Eo autem tempore quo ipse, sicut per epistolam nostram commonitus est, apostolicam sedem adire debuerit, te quoque, si fieri posset, præsentem fore maxime cuperemus. Quod si rerum aut temporum eventus prohibuerit, nobilitatem vestram inultum admonemus, ut episcopum Moravensem præsentiam suam nobis exhibere commoneat; & præterea de vestris fidelibus tales ad nos nuntios dirigatis, cum quibus rerum veritate solerti indagatione perquisita, & undique explorata,

ANNO
CHRISTO
1074.

rata, favente divina clementia, omnes diffensionum A
causas abscondere, & quidquid æquum fuerit deter-
minata sententia statim valeamus. Data Romæ
II. Kalendas Februarii, indictione XII.

XLVI. AD GVILIELMVM COMITEM
BURGVNDIÆ.

Monet ut una cum quibusdam aliis principibus
(prout promiserat) ecclesiæ auxilio veniat,
ut pacatis Normannis auxilium Constan-
tinopolitanis ferre possit.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei Guilielmo
Burgundionum comiti salutem & apostolicam
benedictionem.*

MEMINISSE valet prudentia vestra, quam
larga affluentia dilectionis Romana ecclesia
valentiam vestram jamdudum recepit, & quam speci-
ali caritate vestram familiaritatem dilexit. Neque
enim solum concedet oblivisci promissionis, qua Deo
se ante corpus apostolorum principis Petri, præ-
sente venerabili antecessore nostro Alexandro papa,
& episcopis, abbatibus plurimis, atque diver-
sarum gentium multitudine, quarum non est nu-
merus, obligavit, ut quacumque hora necesse fuisset,
vestra manus ad dimicandum pro defensione
rerum sancti Petri non deesset, si quidem requisita
fuisset. Unde memores nobilitatis vestræ fidei, ro-
gamus & admonemus strenuitatis vestræ prudentiam,
quatenus præparetis vestræ militiæ fortitudinem
ad succurrendum Romana ecclesiæ, libertati
scilicet * si necesse fuerit, veniat huc cum
exercitu vestro in servitio sancti Petri: & hoc idem
rogamus vos monere comitem sancti Aegidii, &
focerum Riccardi Capitani principis, & Amedeum
filium Adelette, ceterosque quos cognoscitis sancti
Petri esse fideles, & qui similiter manibus ad
caelum extensis promiserunt. Si quid vero certæ
responsionis prudentiæ vestræ nobis placet remitte-
re, per eum nuntium nobis mandate, qui modis
omnibus nos reddat indubios, & idem vester
nuntius veniat per comitissam Beatricem, quæ cum filia
& genero in hoc negotio laborare procurat. Hanc
autem militum multitudinem non ideo coacervare
curamus, ut ad effusionem sanguinis Christiano-
rum intendamus, sed ut ipsi videntes expeditionem,
dum configere timuerint, facilius subdantur iusti-
tiæ. Speramus etiam quod forsitan alia inde utili-
tas oriatur, scilicet, ut pacatis Normannis, transeamus
Constantinopolim in adiutorium Christiano-
rum; qui nimium afflicti creberrimis moribus
Sarracenorum, insipienter flagrant, ut sibi manum
* vestri auxilii porrigamus. Nam contra eos Nor-
mannos qui nobis rebelles sunt, satis sufficiunt mil-
lites isti qui nobiscum sunt. Certus enim esto, quo-
niam te, & omnes qui tecum in hac expeditione
fuerint fatigati, duplici imo multiplici remunera-
tione, ut credimus, Petrus & Paulus principes
apostolorum donabunt. Data Romæ IV. Nonas
Februarii, indictione duodecima.

XLVII. AD COMITISSAM MATHILDEM.

Hortatur eam ad frequentem sumendum sanctissimi
mum eucharistiæ sacramentum, & ad devotio-
nem erga beatissimam virginem Mariam.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei dilectæ in
Christo filie Mathildis salutem & apostolicam
benedictionem.*

QUANTA sit mihi cura, quantaque incessanter
de te tuaque salute sollicitudo, ipse solus

qui cordis arcana rimatur intelligit, & multo me-
lius meipso cognoscit. Tu tamen, si pensare non
negligis, ut reor, animadvertis quia pro tantis tui
curam me oportet habere, pro quantis te caritatis
studio detinui, ne illos desereres, ut tuæ solius ani-
mæ salutem provideres: *Caritas enim, ut sæpe dixi, &*
dicam, sequens caelestem tubam, non quæ sua sunt
quærit. Sed quia inter cetera quæ tibi contra prin-
cipem mundi arma, Deo favente, contuli, quod
potissimum est, ut corpus dominicum frequenter
acciperes, indicavi: & ut certæ fiducia matris do-
mini te omnino committeres præcepi. Quid inde
beatus Ambrosius, videlicet de fumendo corpore
domini, senserit, his in literis intimavi. Ait enim in
lib. 4. de sacramentis inter cetera: Si mortem do-
mini annuntiamus, annuntiamus remissionem pec-
catorum. Si quotiescumque effunditur sanguis do-
mini, in remissionem peccatorum funditur, de-
beo illum semper accipere, ut semper mihi peccata di-
mittantur. Qui semper pecco, semper debeo habere
medicinam. Item ipse Ambrosius in libro quinto de
sacramentis: Si quotidianus est panis, cur post an-
num illum sumas, quem admodum Greci in oriente
consueverunt facere? Accipe quotidie, quod quoti-
die tibi proficit: sic vive, ut quotidie mercaris acci-
pere. * Quando meretur quotidie accipere, non
meretur post annum accipere, quomodo Iob san-
ctus pro filiis suis offerebat quotidie sacrificium, ne
forte aliquid vel in corde vel in sermone peccas-
set. Ergo tu audis quod quotiescumque offertur
sacrificium, mors domini, resurrectio domini signi-
ficetur, & remissio peccatorum; & panem istum
vitæ quotidianum non assumis? Qui vulnus habet,
medicinam requirit. Vulnus est, quia sub peccato
sumus; medicina est celeste & venerabile sacramen-
tum. Item Gregorius papa in libro 4. dialogorum:
Debemus itaque, præsens sæculum, vel quia jam con-
spicimus defluxisse, tota mente contemere, quoti-
diana Deo lacrymarum sacrificia, quotidianas car-
nis ejus & sanguinis hostias immolare. Hæc namque
singulariter victima ab æterno interitu animam sal-
vat, quæ illam nobis mortem unigeniti per myste-
rium reparat. Quod licet surgens a mortuis jam non
moriatur, & mors ei ultra non dominabitur, tamen
in seipso immortaliter atque incorruptibiliter vi-
vens, pro nobis iterum in hoc mysterio sacræ
oblationis immolatur; ejus quippe ibi corpus sum-
mitur, ejus caro in populi salute partitur, ejus
sanguis non jam in manus infidelium, sed in ora
fidelium funditur. Hinc ergo pensamus, quale sit
pro nobis hoc sacrificium, quod pro absolutione
nostræ passionem unigeniti Filii semper imitatur.
Quis enim fidelium habere dubium possit in ipsa
immolationis hora ad sacerdotis vocem cælos aper-
turi: in illo Iesu Christi mysterio angelorum choros
adesse: summis ima sociari: terrenæ caelestibus jun-
gi: unum quid ex visibilibus atque invisibilibus
fieri? Item Ioannes Chrysostomus patriarcha ad
neophytos: Videte quemadmodum sponfam sibi
Christus conjunxit: videte quo vos cibo satiatis
enutrit. Ipse nobis cibi substantia est atque nutri-
mentum. Nam sicut mulier affectionis natura co-
gente genitum alere sui lactis fecunditate festinat,
sic & Christus quos ipse regenerat suo sanguine
semper enutrit. Etenim, ut idem Ioannes scribit ad
Theodorum monachum, lubricum genus est natu-
ra mortalis; cito quidem labitur, sed non sero
reparatur, & ut facile cadit, ita & velociter sur-
git. Debemus, o filia, ad hoc singulare confugere
sacramentum, singulare appetere medicamen-
tum. Hæc ideo, carissima beati Petri filia, scribere

ANNO
CHRISTO
1074.

procuravi, ut fides ac fiducia in accipiendo corpus A
domini major tibi accrescat. Talem quidem the-
saurum, taliaque dona, non aurum, non lapides
preciosos, amore patris tui, cælorum videlicet
principis, a me tua requirit anima, licet ab aliis fa-
cerdotibus longe meliora pro meritis accipere
possis. De matre vero domini, cui te principaliter
commisi & committo, & nunquam committere,
quousque illam videamus, ut cupimus, omittam,
quid tibi dicam; quam cælum & terra laudare, li-
cet ut meretur nequeant, non cessant? Hoc tamen
procul dubio tenas, quia quanto altior & melior
ac sanctior est omni matre, tanto clementior &
dulcior circa conversos peccatores & peccatrices.
Pone itaque finem in voluntate peccandi, & pro-
strata coram illa ex corde contrito & humiliato
lacrymas effunde. Invenies illam, indubitanter
promitto, promptiorem carnali matre, ac mitiorem
in tui dilectione. Dara Romæ decimoquarto
Kalendas * Martii, indictione duodecima.

* Martii.

XLVIII. AD HVBERTVM GENVENSEM
EPISCOPVM.

Præcipit uxorem cujusdam Anfeldi adulterii ac-
cusatam ad purgationem admitti, excommuni-
cans patrem ejus, & quemcumque alium
qui id impedire præsumperit.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei Huberto
Genuensi episcopo, & universo loci illius clero
ac populo, salutem & apostolicam
benedictionem.*

INTELLIGENTES errorem vestrum, de peri-
culo vestro valde timemus, quoniam sacramen-
ta confortii conjugalis divinis sancita præceptis &
legibus, inter vos malignis sedari studiis audivi-
mus. Scriptum quippe est de conjugali vinculo :

Matth. 19.
Marc 10.
Matth. 9.

Quod Deus conjunxit, homo non separet. & Veritas
omnino prohibet, ne vir uxorem suam, nisi fort-
causa fornicationis, relinquat. Nobis autem relatu-
rum est, Anfeldum quemdam concivem vestrum
a patre suo coactum esse, ut uxorem propriam, de
fornicatione falso criminatam, nec ulterius ha-
beat, nec judicium purgationis ejus, id quod ip-
sa valde desiderat, pro discutienda veritate susci-
piat. Quod quia divinis & humanis legibus valde
contrarium est, primo te episcopum, deinde omnes
vos admonemus, & apostolica auctoritate præci-
piamus, ut si mulier ad examinationem legitimam
se conferre voluerit, cum omni tranquillitate &
expectatione iuste cum probationibus recipiatur;
& si per misericordiam Dei innocens apparuerit,
separari a viro suo nullatenus patiamini. At si pa-
ter præfati Anfeldi hæc quæ divina auctoritate
diximus, imo si quis mortalium hæc impedire ac
prohibere præsumperit, tuam, episcopo, fraterni-
tatem apostolica auctoritate monemus, ut, omni
respectu gratiæ personalis abjecto, reos anathema-
tis gladio ferire, & a corpore ecclesiæ dissecare
non desinas, & nobis extremam manum impositu-
ris per literas tuas id quantocius indicare non præ-
termittas. Præterea volumus ut quam citius possis,
præsentiam tuam nobis exhibere studeas. Data
Lateranis quarto Kalendas * Martii, indictione duode-
decima.

* Martii,

XLIX. AD OMNES CHRI-
STIANOS.

Monet ut Constantinopolitanis opem ferant,
qui a Sarracenis multis calamitatibus
afficiebantur.

ANNO
CHRISTO
1074.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei omnibus
Christianam fidem defendere volentibus salutem
& apostolicam benedictionem.*

NOTVM vobis esse volumus, hunc vitum præ-
sentium portioem, dum de ultramarinis nup-
per reuerteretur partibus, apostolorum limina, &
nostram præsentiam visitasse. A quo, sicut a ple-
risque aliis, cognovimus gentem paganorum con-
tra Christianum fortiter invaluisse imperium, &
miseranda crudelitate jam fere usque ad muros
Constantinopolitanæ civitatis omnia devastasse, &
tyrannica violentia occupasse, & multa millia
Christianorum quasi pecudes occidisse. Quæ de-
se, si Deum diligimus, & Christianos nos esse co-
gnoscimus, pro miseranda fortuna tanti imperii,
& tanta Christianorum clade, nobis valde dolen-
dum est: & non solum dolere super hac re debita
solicitudini nostræ sufficit, sed animus pro libera-
tione fratrum ponere, exemplum redemptoris
nostri, & debitum fraternæ caritatis, a nobis exi-
git: quia sicut ipse pro nobis animam suam posuit,
& nos debemus pro fratribus nostris animas ponere.
Scitote igitur nos in misericordia Dei, & in
potentia virtutis ejus confisos, omnibus modis id
agere, atque parare ut adjutorium Christiano im-
perio quam citius, Deo juvante, faciamus. Vnde
vos per fidem, in qua per Christum in adoptio-
nem filiorum Dei uniti estis, obsecramus, & aucto-
ritate beati Petri apostolorum principis admonem-
us, ut & vos vulnera, & sanguis fratrum, & pe-
riculum præfati imperii digna compassione mo-
veat, & vestra virtus pro Christi nomine non in-
vitam fatigationem ad ferenda fratribus auxilia su-
beat. Quidquid autem super hac re divina pietas
vestris animis indiderit, sine mora certis legationi-
bus nobis renuntiare studeat. Data Romæ Kalen-
dis Martii, indictione duodecima.

L. AD BEATRICEM ET MATHILDEM
EIVS FILIAM.

Committit eis causam inter episcopum Rosellanum
& Vgulinum comitem terminandam.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei Beatri-
cæ & Mathildis gloriosæ ac carissimæ in Christo filiarum
salutem & apostolicam benedictionem.*

NON miretur vestra nobilitas super his quæ
vobis de causa Dodonis Rosellani episcopi
scripsi: quia inhumanitas videretur, si preces &
murmur Vgolini comitis parvipenderem. Impor-
tune quidem sæpe me rogavit, ut causam ipsius
contra Rosellanum episcopum iuste decernerem,
& ut idem episcopus sibi justitiam faceret procura-
rarem. Ego vero de vobis singulariter inter om-
nes principes Romani imperii confidens, rogavi
ut ad certum & justum ac pacificum finem per vos
causa inter eos duceretur, quo ille, qui justus iudex
est, a vestro studio, vestraque pietate, me instante,
glorificetur. Scit enim caritas vestra, & omnino,
ut reor, intelligit, quod in omnibus actibus ves-
tris honorem Dei vestramque salutem requiro.
Et ideo cum Propheta dico: *Sacrificate sacrificium Psa. 4.
justitiæ, & sperate in domino.* Et iterum: *Indicate Ipsi. 1.
pupillo, & defendite viduas, & venite, & arguite me,
dicit dominus.* Ex amore quidem Dei proximum
diligendo adjuvare, miseris & oppressis subvenire,
orationibus, jejniis, vigiliis, & aliis quampluri-
bus bonis operibus præpono: quia veram carita-
tem cunctis virtutibus præferre cum apostolo
non dubito. Nam si hæc mater omnium virtutum, I. Cor. 13,
quæ

quæ Deum de celo in terram ut nostram misericordiam ferret compulsi venire, me non instrueret, & esset qui miseris & oppressis ecclesiis vestra vice subveniret, ac universalis ecclesie deserviret, ut sacculum relinqueretis, cum omnibus eius curis, mone-
re procurarem. Sed quia de vestra aula, ut multi principes, Deum non abjicitis, imo sacrificio iustitie ad eam venire invitatis; rogamus vos, & ut carissimas filias admonemus, bonum quod cepistis ad perfectum finem perducatis. Non favor humanus, non amor pecunie, non desiderium vanæ gloriæ vestrum sacrificium possit offuscare. Vili enim precio magnam rem vendit, qui hujus vitæ intuitu Deo servit. Quod vobis, quas sincero corde diligo, parum scribo, gravi cura me implicitum esse manifesto. Vobis enim in talibus non aliquem vicarium in dictando acquiri, sed meipsum labori, licet rusticano stylo, suppono: quia si diliger ut diligo, nullam mortalium mihi præponi a vobis cognosco. Omnipotens Deus meritis supremæ dominæ, per auctoritatem beati Petri & Pauli, a cunctis vos peccatis absolvat, & ad gremium universalis matris vestræ cum gaudio perducatur. Data Romæ quarto Nonas Martii, indictione duodecima.

LI. AD ARNALDVM ABBATEM
SANCTI SEVERI.

Arguit quod ad synodum vocatus non venerit. sententiam adversus eum latam de quodam monasterio propter contumaciam confirmat. Mone-
t ut, si se gravatum sentiat, Romam veniat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Arnaldo abbati sancti Severi salutem & apostolicam benedictionem.

NON mediocriter in obedientiâ arguere possumus, quod post multas querimonias de te in Romanis conciliis factas, monasterium sanctæ Crucis de ecclesia sanctæ Mariæ, nullam adhuc iustitiam sit consecutum. Licet examen exquirendæ veritatis hujus negotii frivolis excusationibus jam ex longo tempore evitasse videaris, præsentiam tamen anno pro definienda lite nostra a legato nostro Giraldo Oltiensis episcopo ad synodum vocatus, nullam Deo & sancto Petto diceris reverentiam exhibuisse, adeo ut, contempta auctoritate apostolicæ sedis, neque tu venire, neque alios iuste te excusaturos studueris mittere. Vnde quia absentatio tua indicium iniustitiæ tuæ clarissimum tribuit, diffinitum est in eadem synodo, monasterio sanctæ Crucis prædictæ ecclesiæ sanctæ Mariæ jus & possessionem restituendam esse. Quam nimirum diffinitionem nos approbantes, præcipimus tibi apostolica auctoritate, ut præfatum monasterium sanctæ Crucis, sicut statutum est, quiete tenere permittas. Quod si te iustitiam habere confidis, hinc usque ad festivitatem omnium sanctorum ad nos venire studas, teque prædicto abbati eodem termino venturum notifices; quatenus utriusque partis perquisitis rationibus, certum causæ vestræ finem, Deo auxiliante, imponamus. Data Romæ in synodo, secundo Idus Martii, indictione duodecima.

LII. AD MANASSEM ARCHIEPISCOPVM
RHEMENSEM.

Laudat eum quod monasterio sancti Remigii religiosum abbatem præfecerit, cui potestatem facit aliam abbatiam administrandi, si tantum onus ferre valeat: quod si non possit, jubet

A ipsum dare operam, ut alius abbas præficiatur.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Manasse Rhemensis archiepiscopo salutem & apostolicam benedictionem.

ROMANA ecclesia jamdudum fraternitatem tuam ulnis maternæ dilectionis amplectens, speciali quodammodo caritate dilexit, & præstantissima cura dulcissime fovit; præsertim nos adeo tuæ promotioni favimus & consentimus, ut nequeamus vitare grave periculum, si ea feceris quæ tuum ordinem dehonefent, aut tuam non deceant dignitatem. Vnde si quando ea de te audivimus quæ tuo ordini non congruunt, maximo mœore confundimur, ac proinde leviter dissimulare non possumus. Inter ceteras quidem querimonias, quæ de te nostris auribus sunt delatæ, querimonia monasterii sancti Remigii acriter animum nostrum turbavit, & in te vehementer commovit. Verum quia nunc cognovimus quod idem monasterium melius ordinasti, quam audivimus vel speravimus, quoniam ibi honestum moribus & eruditum literis hominem posuisti, non minima lætitia animum nostrum refocillasti. Abbas quidem nobis admodum placet: & si possit ferre onus, ut utraque abbatias reget, Metensem scilicet & Rhemensem, laudassem pro eo quia vir religiosus & sapiens est. Alioquin si pondus utrarumque regiminis super posse sibi est, ut ipse fateatur, ne nimia gravedine pressus succumbat, rogamus prudentiam tuam, imo apostolica auctoritate monemus, quatenus suo consilio & consensu per electionem congregationis, secundum regulam sancti Benedicti, idoneum tibi rectorem, Deo concedente, constituas. Pro certo enim noveris, quoniam ita cara erit nobis illius monasterii honesta & regularis regiminis ordinatio, ac si esset in monasterio sancti Pauli. Data Romæ in synodo, secundo Idus Martii, indictione duodecima.

LIII. AD HERIMANNVM METENSEM
EPISCOPVM.

D Suum erga illum amorem testatur. Petit ut pro se dominum deprecetur. Significat abbatem Arnulphum velle Rhemensis abbatie renuntiare, & Metensis esse contentum.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Herimanno Metensi episcopo salutem & apostolicam benedictionem.

LITERAS dilectionis tuæ gratanter accepimus, quia in eis abundantiam devotionis tuæ erga nos exuberare cognovimus. Nos quidem omnibus debitum sollicitudinis nostræ exhibere & volumus & debemus, quoniam omnium curam suscepimus, & omnium salutem cupimus & optamus: quia licet indigni meritis regimen universalis ecclesiæ regendum accepimus, & ministerium evangelizandum accepimus, vix nobis si non evangelizaverimus. Et licet omnibus debitorum sumus, præcipue tamen domesticis fidei curam nostræ sollicitudinis exhibere concedet & oportet. Vnde noverit fraternitas vestra, quoniam de vobis propensior est nobis cura & in vobis ardentior amor, pro eo scilicet quod dignæ recompensationis munus a vestra sanctitatis orationibus expectamus. Grave enim pondus gerendum suscepimus, & nisi vestris & totius Christianitatis fidelium orationibus fulciamur, ferre nullatenus possumus. Quapropter rogamus, ut sanctæ congregationis vestræ assiduis

ANNO
CHRISTI
1074.

*.f. malit

affiduis orationibus sublevari mereamur. Non solum enim sanctæ congregationis orationes ardentem exigimus, verum totius populi quarimus & optamus. Præterea abbas sancti Arnulphi, vir (ut nobis videtur) religiosus & tibi fidelis, nobis innotuit, quod * velis sub tuo regimine pauper vivere, quam alibi dives & potens. Vult enim (si tibi videtur) renuntiare abbatiæ sancti Remigii, & tantum vestræ esse contentus: cuius rei causa missas literas nostras Rhemeni archiepiscopo, ut dictam abbatiam secundum Deum consilio istius in alium ordinet, iste vero vobis tantummodo cedat. Vos autem rogamus, quatenus pro caritate nostra eum carius habeatis, ut sentiat profecisse sibi quod ad nos venit. Data in synodo, secundo Idus Martii, indictione duodecima.

LIV. AD CANONICOS SANCTI HILARII.

Iubet Pictavensem canonicorum consuetudinem in festivitate sancti Hilarii & omnium sanctorum servari.

Gregorius episcopus servus servorum Dei canonicis S. Hilarii salutem & apostolicam benedictionem.

NOTVM vobis esse volumus, quod canonici Pictavenfes in synodo nostra conquesti sunt, vos denegare & contradicere illis consuetudinem, quam in ecclesia sancti Hilarii iure habere debent, videlicet, ut in festivitate omnium sanctorum, & sancti Hilarii, cum illuc ex more cum processione veniunt, si episcopus aderit, ipse missam celebret: sin autem non adlit episcopus, decanus, aut aliquis de maioribus canonicis Pictavenfis ecclesiæ, officium vice episcopi peragere debeat. Quod cum apud nos in publico concilio ventilatum fuerit, Gozelino Burdigalensi archiepiscopo causam vestram cum quibusdam aliis defendente, scientes talem consuetudinem in Romana ecclesia per singulas stationes, & fere per universum orbem in aliis ecclesiis rite & rationabiliter teneri, dijudicante concilio iustam eos requirere causam comprobavimus, & prædictum usum eos obtinere debere apostolica auctoritate censuimus. Verum ut vobis abundantius satisfaciendo omnem reclamandi occasionem demeremus, ut Pictavenfes clerici, qui presentes aderant partem suam (sicut approbatio agenti semper incumbit) sacramento firmarent dijudicavimus. Quod quidem ipsi præfente Burdigalensi archiepiscopo & ceteris facere paratissimi erant, atque idem archiepiscopus a nobis commonitus iuramentum se recipere professus est. Quapropter apostolica vos auctoritate monemus atque præcipimus, ut omni inter vos & Pictavenfes canonicos lite sopita, consuetudinem, & iustitiam suam, sicut superius synodali iudicio decretum esse cognoscitis, sine omni contradictione deinceps habere permittatis. Data Romæ in synodo, decimo octavo Kalendas Aprilis, indictione duodecima.

Consuetudo Romana ecclesiæ in stationibus.

LV. AD SVFFRAGANEOS AVSCIENSIS ECCLESIAE.

Præcipit ut eorum archiepiscopo, sicut apostolica sedis legatus iusserat, obediant.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Bigorritano episcopo, & ceteris suffraganeis Ausciensis ecclesiæ, salutem & apostolicam benedictionem.

LEGATVS sanctæ Romanæ ecclesiæ, videlicet confrater noster Giraldus Ostiensis episcopus,

ut Gulielmo archiepiscopo vestro debitam reverentiam exhibeatis commonuit. Verum, sicut idem archiepiscopus conquerendo nobis retulit, postea nec consideratio debita subjectionis, nec respectus apostolicæ auctoritatis vos ad obedientiam flexit. Quod quamquam non parum præsumptionis & damanda contumaciæ habeat, adhuc tamen facta vestra apostolica mansuetudine dissimulantes, mandamus vobis, & apostolica auctoritate præcipimus, ut nullatenus ei honorem subjectionis debita subtrahatis. Si quid autem adversus eum habetis, una secum adite nostram præsentiam, & si quid discussione dignum prouuleritis, adjuvante Deo, sollicita indagatione examinatum, competentis sententia determinabimus. Data Romæ decimo septimo Kalendas Aprilis, indictione duodecima.

LVI. AD ROGERIVM CATALAVNENSEM EPISCOPVM.

Præcipit ut præstituta die ad se Romam veniat, ut ejus causa definiri possit.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Rogerio dicto Catalavnenfi episcopo.

PHILIPPVS rex Francorum non modica tibi dilectione adstrictus, multum nos, ut te absolveremus tum per literas, tum per legatorum verba, rogavit. Quod quidem salva iustitia nequaquam nobis faciendum esse pervidimus, dum juxta vigorem canonicæ disciplinæ multo gravius in te animadvertendum esse cognosceremus. Sed adhuc apostolica mansuetudine iudicium in te ultionis debite suspendentes, præsentem auctoritatem tibi præcipimus, ut præsentiam tuam abhinc usque ad proximam festivitatem omnium sanctorum conspectui nostro repræsentare nullo modo prætermittas: quatenus adversum te totiens iteratam proclamationem Catalavnenfis ecclesiæ iusto fine, Deo auxiliante, decidamus: admonentes equidem, ne interim in contemptu vel transgressione iam ante data sententiæ periculum tibi tu ipse gravius ingeras. Quibus in rebus si nobis inobediens fueris, & aliqua tergiversatione te excusans infra prælibatum terminum præsentis nostræ te non exhibueris, de tua damnatione & incommutabili depositione ulterius non dubitabis. Data Romæ in synodo, decimo sexto Kalendas Aprilis, indictione duodecima.

LVII. AD GVILIELMVM PAPIENSEM EPISCOPVM.

Monet ut una cum Azone marchione de incestuosa copulatione cum ipsius episcopi sorore accusato ad se veniat, ut ejus causa discutii possit.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Guilielmo Papiensi episcopo salutem & apostolicam benedictionem.

SIGNIFICANDVM tibi diximus marchionem Azonem in Romana synodo super incestu copulatione sororis tuæ accusatum esse: qua de re ipse per propinquos mulieris satisfactionem pollicitus inducias postulavit. Propterea rogamus, & apostolica auctoritate fraternitatem tuam admonemus, ut ad servitium sancti Petri paratus, & ut melius possis instructus, cum eodem marchione ad nos venire nullo modo prætermittas, certus te a nobis honorifice recipiendum & relinquendum. Nana est fraternitatis tuæ auxilia in aliis minime nobis necessaria.

ANNO
CHRISTI
1074.

ANNO
CHRISTI
1074.

ANNO
CHRISTI
1074.

necessaria fuissent, tamen hac de causa praesentiam A
tuam nobis exhiberi oportet, ut exortas praefati
conjugii quaestiones diligenti examinatione discus-
tamus, & iustitiam legali iudicio decernentes, ad-
juvante domino, si quid periculosum apparuerit
amputemus, & quod officio nostro, & illorum sa-
luti congruit, statuamus. Data Romae in synodo,
decimosexto Kalendas Aprilis, indictione XII.

LVIII. AD GEVSAM DVCEM
HUNGARORVM.

Commendat ejus observantiam erga sedem aposto-
licam, testatur suam erga eum dilectionem.

Scribit ut per Azonem marchionem
quaecumque voluerit sibi significet. B

*Gregorius episcopus servus servorum Dei Gensam
duci Hungarorum, salutem & apostolicam
benedictionem.*

VISITIS literis tuis, landabilem devotionis tuae
professionem cognovimus, in qua cor & animus
tuum erga reverentiam apostolicam sedis igne
divino inflammatum esse intelleximus. Quae de re
non incerta spes tuae salutis ostenditur; & non par-
vum nobis exortum est gaudium: quoniam qui de-
bita fide & devotione apostolicae reverentiae vota
conciipiunt, nequaquam dubia ab eis praesidia &
beneficia praestolantur. Unde etiam tuam mone-
mus dilectionem, ut studia tua erga honorem apo-
stolorum semper exerceant, & quanto te quotidie
ex necessario sine vitae tuae iudicis illorum appro-
pinquare cognoscis, tanto propensius eos debito-
res tibi efficere studeas: quatenus per misericordiam
Dei, illis suffragantibus, peccatorum tuorum
indulgentiam, & aeternae beatitudinis gloriam te
adipisci gaudeas. De nostra vero caritate nullatenus
te dubitare volumus; sed effusus in te intimis &
paternis affectibus, locum apud nos agendi, & im-
petrandi quae saluti & honori tuo digne compe-
tunt, te habere, temota omni dubitatione, promit-
timus. Et si quis inimicorum tuorum aliquid ad-
versum te molire prave tentaverit, procul dubio
non solum nostra carebit audientia, sed indignatio-
nem apostolicae gratiae in eum exasperari sentiet.
D Tu autem si quid interdum aut de tuis causis, aut
quod servitio apostolicae reverentiae pertineat, nos-
tris auribus innumere cupias, habes egregium vide-
licet marchionem Azonem, nobis quidem inter ce-
teros Italiae principes valde dilectum, per quem ea
quae ad apostolicam audientiam referenda destina-
veris, nobis aptissime indicari & commendari pote-
runt. De cetero divina clementia & ab instantibus
hujus saeculi te adversitatibus protegat, & ad per-
agendum ea quae tibi beneplacita sunt invictas tibi
vires & facultates tribuat. Data Romae in synodo,
decimosexto Kalendas Aprilis, indictione duode-
cima.

LIX. AD OTTONEM ET CHVONRADVM
FRATRES.

Ne Olomuensis ecclesiae molestiam inferant.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei Ottoni
& Chvonrado fratribus Vvratislai ducis
Bohemorum, salutem & apostolicam
benedictionem.*

MEMINISSE debet nobilitas vestra, quod de
causa Olomuensis ecclesiae jam ante apo-
stolica monita accepistis, ne iustitiam ejus aliqua
occasione minueretis, neque molestiantibus eam ali-
quod adiutorium praereteris. Nunc vos admone-
Concil. general. Tom. X.

mus, & paterna caritate rogamus, ne aliquam con-
trarietatem eidem ecclesiae faciatis, sed pro reve-
rentia sanctae Romanae ecclesiae, & ejus apostolicis
privilegiis munita est, amorem & pie devotionis
studia erga illam exhibeatis, & quantum vestrae po-
testatis est iura & pertinentias ejus a vobis & ves-
tris inviolata conservari studeatis. Haec enim est
causa, in qua & divinae remunerationis gloriam,
& apostolorum certa praesidia, ac nostrae dilectio-
nis plenitudinem, vobis lucrari & aptissime possi-
tis astringere: sin autem (quod non optamus) ali-
ter feceritis, procul dubio haec eadem vobis cor-
rumpere, & in contrarium, quod absit, vertere po-
teritis. Data Romae decimoquinto Kalendas Apr-
ilis, indictione duodecima.

LX. AD SIGIFREDVM MOGVNTINVM
EPISCOPVM.

Arguit quod causam, quae inter Ieromirum Bragen-
sem & Ioannem Moravensem episcopos vertebatur,
ad apostolicam sedem jam saepe delatam, ad se convertere praesumpserit.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei Sigifredo
Moguntino archiepiscopo, salutem & aposto-
licam benedictionem.*

PERVENIT ad aures nostras quaedam de te in-
digna relatio, cui nequaquam fidem adhibuimus,
nisi quod in literis tuis quas de causa Ieromiri
Bragensis & Ioannis Moravensis episcoporum nobis
dixisti, idem in animum tuum te induxisse intelleximus,
videlicet, ut negotium quod ipsi habent adinvicem
totiens jam ad apostolicam delatum audientiam, a nostro
iudicio ad examen tui arbitrii transferretur. Quae in re,
quoniam evidenter apparet, quam parum consultores tui
iura apostolicae auctoritatis intelligant vel attendant,
fraternitatem tuam, ut nobiscum canonicas traditiones,
& decreta sanctorum patrum percuat, invitamus, in
quibus praesumptionis suae fastum denuo recognoscens,
culpam in seipsa negligentiae pariter deprehendat,
& ausus. Nam cum primum Ioannes Moravensis
episcopus ecclesiae cui praestitum iura defendere volens,
multis injuriis ac contumeliis, flagellis etiam (ut
audivimus) afficeretur, & tamen iustitiam non posset
consequi, tua religio nullam inde sollicitudinem,
nullam in discutienda causa fatigationem suscepisse
dignoscitur. Verum postquam apostolica sedes accepta
praefati episcopi querimonia saepe per epistolas, aliquotiens
etiam per legatos causam iusto sine determinare, & litem
compescere desudaverat; tu ne demum evigilans solertia tua
negotium animadvertit, suis hoc discussionibus re-
ferendum esse iudicavit: & fratrem per apostolica sus-
fragia ad portum iustitiae & quietis enatantem in
profundum (credo) renovandae contentionis, & laborum
retrahere voluisti. Quamquam igitur hinc officii tui
incuria, illinc suscepta adversus apostolicam sedem,
accusante te, arrogantia merito in te commoveri
deberemus; utentes tamen apostolica mansuetudine,
placido te admonemus affectu, ne ulterius tam inordinata,
tam inconsulta praesumas, apostolica iudicia non dico,
tibi, sed nec ulli patriarchatum, aut primatum retractandi
licentiam fore existimes, ne contra sanctam Romanam
ecclesiam quidquam tibi attribueret vel moliri cogites,
sine cujus abundantia clementia, nec in loco quidem tuo,
ut tu ipse nosti, subsistere potes. Nos etenim, ad-
juvante Deo, per auctoritatem beati Petri, sicut jam
diu in apostolica sede decretum est, inter praefatos
episcopos litem iuste decidere, & Moravensi D ecclesiae

Apostolici
iudicii
praerogativa.

ANNO
CHRISTI
1074.

ecclesie quæ sui iuris sunt decernere & corroborare procurabimus. Data Romæ decimoquinto Kalendas Aprilis, indiçione duodecima.

LXI. AD VVRATISLAVM DVCEM
BOHEMIÆ.

Hortatur ut in dies majores progressus faciat in observantia erga Romanam ecclesiam. Ostendit se archiepiscopo Moguntino significasse, ne in causa Bragenfis episcopi longius progredetur: quare quæ contra ipsum egerit nulla esse declarat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Vvratislao duci Bohemia salutem & apostolicam benedictionem.

QVONIAM afflatus igne divino studia devotionis erga sanctam & apostolicam ecclesiam habere cepisti, silere nos caritas in te diffusa non parit, quin ardorem divinæ servitutis de die in diem ferventius te concipere frequenter exhortatione moncamus. Illa etenim vota apud Deum præmia merentur & gloriam, quæ per gradus bonorum operum ad cacumen plenitudinis tendunt, & semper in bono desideria ampliora concipiunt. Quapropter carissime fili in Christo, bona, quæ Deo inspirante, mens & devotio tua proposuit, ad effectum perfectionis extendere stude: quatenus apostolica benevolentia, nulla tibi labefactata segnitie, pro meritis tuis ampliori semper te dilectione comprehendat. De reliquis & privilegio undenos rogasti, cum nuntius tuus, finita & perfecta ecclesia, consecrationis consilium a nobis quæ fieri, voluntati tuæ satisfacere benigne procurabimus. Sigisfredum vero archiepiscopum Moguntinum de præsumptione, quam in causa Ieromiri Bragenfis episcopi habuit, per epistolam nostram duriter increpavimus, interdicentes ei, ne ulterius se huiusmodi inertia & fatuitate occupare incipiat. Attamen si quid adversum te temerario iudicio fecerit, præventu apostolicæ auctoritatis tuus atque defensus, donec iterum ad te nostra legatio perferatur, pro nihilo ducas, magisque sibi ad periculum, quam tibi futurum esse non ambigas. De cetero apostolicis benedictionibus semper te munitum esse gaudeas. Data Romæ decimoquinto Kalendas Aprilis, indiçione duodecima.

LXII. AD HVGONEM ABBATEM
CLUNIAENSEM.

Miturat eum ad visitandam apostolicam sedem non accessisse. Monet id facti, & fratres suos preces pro se fundere curet.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Hvgoni abbati Cluniacensi, salutem & apostolicam benedictionem.

GRATA nobis & dulcia sunt verba vestra, sed multo uberiori delectatione nos caperent, si vestra caritas ardentius erga Romanam ferveret ecclesiam. In hoc enim dilectionis vestre flammam residere deprehendimus, quod consolationem vestre visitationis totiens quæsitam invenire non possumus. Id quidem non aliis occupationibus vestris imputandum esse credimus, nisi quod sanctitatem vestram labores fugere, & aliquanto graviora negotia, quasi pigritantem quibusdam occasionibus declinare videmus. Proinde noscat religio vestra, quoniam qui denegatam nobis præsentiam vestram hætenus cum admiratione sustinimus, deinceps sine multa anxietate & mentis perturbatione ferre non possumus. Memituisse enim de-

betis, quot & quanta negotia in vestra manu, & confratris nostri Giraldi Ostiensis episcopi posterius, quæ propter absentiam vestram aut neglecta pereunt, aut competentem finem habere non possunt: quoniam cum præfatum episcopum in servitio sancti Petri ultra montes ad regem missimus, vos venturum æstimabamus. Quapropter, etsi commoti, dilectionem vestram intimo admōnemus affectu, ut nos in multis & magnis angustiis positos quantocius visitare curetis. Portamus enim, quamquam infirmi, quamquam extra vires ingenii & corporis, soli tamen portamus in hoc gravissimo tempore, non solum spirituum, sed & facultarium ingens pondus negotiorum, & casum nostrum quotidie ex imminente sarcina formidamus, qui sustentationis auxilia in hoc sæculo nequam quam reperire nequimus. Vnde per omnipotentem Dominum rogamus, ut fratres vestros (sicut ab initio ordinationis nostræ postulavimus) pro nobis iugiter orare Deum commoneat: quoniam nisi illorum & aliorum fidelium interventibus, divina suffragia mereamur, nostrum, &, quod magis timeamus, ecclesie periculum evitare non poterimus. Omnipotens Deus, a quo bona cuncta procedunt, vos ac commissos vobis in hac mortali vita ita vivere faciat, ut ad veram & immortalem vitam, Deo ducente, perveniatis. Data Romæ decimoquarto Kalendas Aprilis, indiçione duodecima.

LXIII. AD SANCIVM REGEM
ARAGONIÆ.

Commendat eius observantiam erga Romanam ecclesiam, quodque in sua ditione officium Romanum celebrari studeat. Absentis cuiusdam accusationem non recipit: nuntium reverso legato se missurum promittit, qui causam definire curet.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Sancio regi Aragonensi, salutem & apostolicam benedictionem.

LITERAS nobilitatis tuæ suavitate plenas latiuscepimus, in quibus quanta fidelitate erga principes apostolorum Petrum & Paulum, ac Romanam ecclesiam, servæ, satis perspeximus: quam, tametsi literas tuas nullas videremus, per legatos apostolicæ sedis evidentere compertam habebamus. In hoc autem quod sub ditione tua Romani ordinis officium fieri studio & iustionibus tuis asseris, Romanæ ecclesie te filium, ac eam concordiam & eandem amicitiam te nobiscum habere, quam olim reges Hispaniæ cum Romanis pontificibus habebant, cognosceris. Esto itaque constans, & fiduciam firmam habeas, & quod cepisti perficias: quia in domino Iesu Christo confidimus, quia beatus Petrus apostolus, quem dominus Iesus Christus rex gloriæ principem super regna mundi constituit, cui fidelem exhibes, te ad honorem desiderii tui adducet, ipse te victorem de adversariis tuis efficiet. Cum enim dominus filium amat, flagellat & castigat. Melius & utilius ex adversis pervenitur ad prospera. Qui enim dicit ridentibus: *Vobis, quia flebitis*, ipse lugentes beatos asserit, quoniam ipsi consolabuntur. De Salomone autem ad præsens nihil respondimus, quoniam accusationem per literas, eo absente qui accusat, sacri canones non recipiunt. Est quoque aliud, quod legatus noster, qui ad partes illas his temporibus fuit, aberat, & sine eo iudicium inde dare nolumus. Eo vero revertente habebimus, Deo favente, consilium, & ad

ANNO
CHRISTI
1074.

nequam
legenda esse
arbitror.

Officium
ordinis Ro-
mani.

Hebr. 11.
Vilitas tribulationis.

Matth. 5.
Luc. 6.

ANNO
CHRISTI
1074.

& ad vos nuntium nostrum mitemus, qui hanc & A
alias necessarias causas diligenti examine perquir-
rens, singulis quibusque justæ determinationis fi-
nem imponet. Data Romæ decimotertio Kalendas
Aprilis, indictione duodecima.

LXIV. AD ALPHONSVM CASTELLÆ,
ET SANCIVM ARAGONIÆ REGES,

Hortatur ad recipiendum Romanum officium.
Excommunicationem ac depositionem ejus-
dem simoniaci per suos legatos confirmat.

Matth. 16. Gregorius episcopus servus servorum Dei † Alphonso
† De Alphonso & Sancio regibus Hispania a paribus, & episcopis
in ditone sua constitutis, salutem &
apostolicam benedictionem.

CVM beatus apostolus Paulus Hispaniam se
adiisse significet, ac postea septem episcopos
ab urbe Roma ad instruendos Hispania populos a
Petro & Paulo apostolis directos fuisse, qui de-
struata idololatia Christianitatem fundaverunt,
religionem plantaverunt, ordinem & officium in
divinis cultibus agendis ostenderunt, & sanguine
suo ecclesias dedicaverunt, vestra diligentia non igno-
ret, quantam concordiam cum Romana urbe His-
pania in religione & ordine divini officii habuisse
satis patet: sed postquam vesania Priscillianista-
rum diu pollutum, & perâdia Arianorum deprava-
tum, & a Romano ritu separatum, irruentibus
prius Gothis, ac demum invadentibus Sarracenis,
regnum Hispaniæ fuit, non solum religio est dimi-
nuta, verum etiam mundana sunt operibus labefacta.
Quapropter ut filios carissimos vos adhortor
& moneo, ut vos sicut bonæ soboles, etsi post diu-
turnas scissuras, demum tamen ut matrem revera
vestram Romanam ecclesiam recognoscatis, in qua
& nos fratres reperiatis, Romanæ ecclesiæ ordi-
nem & officium recipiatis, non Toletanæ, vel cu-
juslibet aliæ, sed istius que a Petro & Paulo supra
firmam petram per Christum fundata est, & san-
guine consecrata, cui porta inferni, id est linguæ
hæreticorum, nunquam prævalere poterunt, sicut
cetera regna occidentis & septemtrionis teneatis.

Vnde enim non dubitatis vos suscepisse religionis
exordium, restat etiam ut inde recipiatis in eccle-
siastico ordine divinum officium: quod Innocen-
tium papæ ad Eugubinum directæ episcopum vos doc-
cet epistola, quod Hormisdæ ad Hispanensem missa
decreta insinuant, quod Toletanum & Bracarense
demonstrant concilia: quod etiam episcopi vestri
ad nos nuper venientes juxta constitutionem con-
cilii per scripta sua facere promiserunt, & in manu
nostra firmaverunt. Præterea, sicut de abis excom-
municationibus per legatos Romanæ ecclesiæ fa-
ctis fecimus, depositionem & excommunicationem,
quam Geraldus Ostiensis episcopus cum
Rembaldo in Munionem simoniacum, qui super
Simeonem venerabilem fratrem nostrum Ofcen-
sem episcopum ordinatus erat, * ratam esse decre-
vimus, atque firmavimus, usque dum respiciens,
de episcopatu, quem indebite tenuit, sibi satisfaciat,
atque inde recedat. Data Romæ xiv. Kalendas
Aprilis, indictione duodecima.

LXV. AD RAGVSEOS.

Arguit quod eorum episcopo in carcerem conjecto
alium sibi elegerint. Præcipit ut eum vinculis
solvant: & hac de causa legatum mittit. Quod
si per ipsum legatum hæc causa ad exitum per-
duci non poterit, jubet episcopum, & eum qui
ab ipsis fuit electus, Romam venire.

Concil. general. Tom. X.

* forte
deest fecit,

ANNO
CHRISTI
1074.

Gregorius episcopus servus servorum Dei omnibus
Raguseis, salutem & apostolicam benedictionem,
si obederint.

PÆRVENIT ad aures nostras, vos Vitalem epi-
scopum vestrum cepisse, & eo in custodia & vin-
culis posito, alium vobis in episcopum elegisse. Quæ
quidem res quam sit inordinata, quam iniqua, quam
criminosa, quam divinis & humanis legibus con-
traria, nulli fidelium in dubio esse credimus. Proin-
de misimus ad vos dilectum fratrem nostrum Giral-
dum Sipontinum archiepiscopum, ut hac in re no-
stra legatione fungens, justitiam inde decernere de-
beat. Admonemus itaque, & apostolica vobis au-
thoritate præcipimus, ut relaxato episcopo quem in
captione tenetis, in præsentiam præfati archiepi-
scopi conveniatis, & ad faciendam super hac re ca-
nonicam justitiam, & in aliis etiam ecclesiasticis
causis, quæ inter vos corrigende sunt, eamdem
quam præsentia nostra deberetis obedientiam &
favorem exhibeatis. Quod si peccatis impediendi-
bus causa apud vos examinari & diffiniri non pos-
sit, volumus ut utrumque, videlicet episcopum cap-
tum, & eum quem irregulariter elegistis, in no-
stram præsentiam conducatis; quatenus, adjuvante
Deo, quod justum fuerit inde judicare & auctera-
biliter statuere valeamus: alioquin si nostra, imo
apostolica monita & præcepta contempseritis, a
vobis omnibus ecclesiæ, & omni Christiana communi-
one, vos apostolica auctoritate pellendos & seque-
strandos esse sciat. Data Romæ decimotertio
Kalendas Aprilis, indictione duodecima.

LXVI. AD MONACHOS
SANCTI QUIRICI, & C.

Iubet episcopo Reatino restitui bona ablata
monasterii sancti Quirici.

Gregorius episcopus servus servorum Dei, omnibus
monachis & laicis monasterii sancti Quirici, &
omnibus Ioseppingis, & filiis Alberici, & filii
Rapteri, salutem & apostolicam benedictionem.

NOTVM vobis fieri volumus, quod mona-
sterium sancti Quirici juris ecclesiæ sancti
Petri confratri nostro Rainerio & coepiscopo Rea-
tino dedimus. Proinde rogamus, imo præcipimus
atque jubemus, ut illum in omnibus & contra om-
nes adjuvetis, & castra, quæ vos Ioseppingis, &
filii Alberici, & filii Rapteri, detinetis, supradicti
episcopi ditioni restituantis, & eum in his & in om-
nibus bonis ad supradictum monasterium pertinen-
tibus fideliter adjuvetis, & nullam ei ullo modo
molestiam faciatis, sicut gratiam sancti Petri & no-
stram habere vultis; alioquin iram nostræ malevo-
lentia, seu excommunicationis vinculum non eva-
detis. Data Romæ decimotertio Kalendas Aprilis,
indictione duodecima.

LXVII. AD GIRALDVM SISTARICENSEM
EPISCOPVM.

Præcipit ut ecclesiam Croskiensem quam invase-
rat, relinquat, & si quod jus in ea ecclesia
se putet habere, ad se veniat:

Gregorius episcopus servus servorum Dei Giraldo
Sistaricensi episcopo, salutem & apostolicam
benedictionem, si obederit.

MICHAEL presbyter ecclesiæ Croskiensis con-
questus est nobis, te præfatam ecclesiam, quam
D ij ipse

ANNO
CHRISTII
1074.

Ad. 5.

ipſe juris ſancti Petri eſſe non dubitas, invaſiſſe, bo-
na ejus diripiſſe, preſbyteros & clericos cepiſſe,
ac vi contra ſas & jura jurare compuliſſe. Cum vero
Ananiam & Sapphiram propter propria bona, quæ
beato Petro promiſerant, & non dederunt, mortem
incurriſſe non ignores, quo inſtinctu, niſi diabolic-
o, tantam invaſionem præſumpſiſti: tantam contum-
eliam intuliſti: tantum ſacrilegium in apoſtolorum
principem perpetraviſti: Quapropter apoſtolica
tibi auctoritate præcipimus, ut perſpectis hiſ apici-
bus, abſque omni occasione, vel dilatione, prædi-
ctam noſtram Croſciensem eccleſiam expediens li-
beram reddas, preſbyteros & clericos abſolutos, &
omnia quæ inde tuliſti, ſibi reſtituas, & cum pace &
quiete ibi Deo ſervire ſub beati Petri ditione in
tutione noſtra permittas. Si autem te aliquam ju-
ſtitiam in præmiſſa eccleſia habere exiſtimas, ad nos
cito cum prælibatis canonicis noſtris venias, ut ju-
ſtitiam in præſentia noſtra recipias. Si autem hoc
non feceris, te apoſtolica auctoritate excommuni-
candum noveris. Data Romæ xii. Kalendas Apri-
lis, indiſtione duodecima.

LXVIII. AD FROTHERIVM NEMAUSENSEM
EPISCOPIVM.

Queritur de injuriis illatis monaſterio ſancti Aegidii,
& ejus abbati, contempta apoſtolica ſede.

Iubet ipſum deſiſtere.

Gregorius episcopus ſervus ſervorum Dei Frotherio
Nemaufenſi in provincia episcopo ſalutem
& apoſolicam benediſtione.

AVDIVIMVS olim noſtri tempore prædeceſſoris
venerabilis memoriæ Alexandri te contra ju-
ſtitiam monaſterium ſancti Aegidii, quod idem glo-
riofus confeſſor juri beati Petri tradidit, uſque adeo
affectiſſe injuriis, ut ejusdem abbatem a Romano
pontifice confeſſatum capere præſumeres, ſpero
rigore canonum, contemptiſque privilegiis ab apo-
ſtolica ſede derivatis. Vnde tunc merito & adhuc
dolemus, non dubitantes abbatis contumelias Ro-
manæ majestati fuiſſe illatas. Nihilominus quoque
nobis diſplicet, quod quaſi de integro tibi licen-
tiam uſurpas præſatum excommunicandi cæno-
bium, cum hoc tibi non licere hujus ſanctæ ſedis au-
thoritas authenticorum teſtetur in datione privile-
giorum. Quapropter præcipiendo rogamus, & ro-
gando præcipimus, nullius etiam ſub obtentu occa-
ſione juſtitie, ſive excommunicando, ſive miſſas
celebrando, fratres prædicti cænobii præſumas in-
quietare. Si autem illi in aliquo tibi eſſe videbun-
tur injuſti, volentes ac potentes non deerimus ad
faciendam tibi de ipſis juſtitiam. Sin vero, quod
abſit, noſtra exhortationis, imo præcepti, neglector
extiteris, * illos autem a jugo ſervitutis, per aucto-
ritatem, quæ data eſt apoſtolo Petro per nos ejuſ-
demvicariis, ut Deo libere ſerviant eſſe abſolutos.
Data Romæ xi. Kalendas Aprilis, indiſtione xii.

* Deſſi ali-
quid.

LXIX. AD GVILIELMVM DIENSEM
COMITEM.

Remittit episcopum ab ipſis electum, & a ſe confe-
cratum, jubetque eos ipſi obedire, præcipue in
ſimoniaca hæreſi extirpanda. Minatur ipſi comiti
excommunicationem, ſi jus ſuum retribuere no-
luerit episcopo & ejus eccleſiæ.

Gregorius episcopus ſervus ſervorum Dei Guilielmo
Diensî comiti ac uniſerſis fidelibus ac ſubditis
Diensî eccleſia ſalutem & apoſolicam
benediſtione.

VENIENTEM ad nos Hugonem episcopum
veſtrum benigne ſuſcepimus, & quia vos in

electionem ejus unanimiter conveniſſe audivimus,
epiſcopali confeſſatione cum vobis in paſtorem or-
dinavimus; quatenus ſub ejus regimine ſpirituali-
bus inſtructi diſciplinis perceptæ fidei fructum &
gloriam ſempiternam conſequi, Deo dante, poſſitis.
Expleto igitur in eo miniſterii noſtri debito, cum
omni caritate cum ad vos remittimus, admonentes
vos per fidem in qua redempti & per Chriſtum ſal-
vati eſtis, ut cum debito honore & reverentia ſu-
ſcipiatis, & omnem in omnibus quæ ad regimen
ſui episcopatus pertinent obedientiam & favorem
ſibi exhibeatis. Nos enim inter cetera eum ſolicite
admonuimus, ut contra ſimoniacam hæreſim totis
erigeretur viribus, & eccleſiam ſuæ parochiæ non
prius confeſſaret, nec confeſſatas aliter divinum
officium celebrare permetteret, niſi prius abſolutæ
a laicorum manibus (ſicut canonicum eſt) ſuo juri
& episcopali ejus providentiæ redderentur. Quam-
obrem ne quis ei contrarius in exequendo monita
noſtra obſiſtat, apoſtolica auctoritate ſub anathe-
matis comminatione interdiximus. Te autem, præ-
dicte comes, ſingulariter alloquentes, valde mira-
mur, quod poſtquam præſatum conſratrem noſ-
trum inſtinctu divini clementiæ cum conſenſu
aliorum omnium in episcopum elegeras, & fidelita-
tem ſibi ex more feceras, neſcio quibus de cauſis
elatus, eo præſente, commotionem adverſus eum
agere præſumpſiſti, & poſtquam ad apoſtolica li-
mina venit, clericos & cives urbis deprædatus es,
& (quod valde nefandum eſt) quemdam clericum
cepſiſti. Quamvis igitur in hac tanta & tam crudeli
præſumptione cenſuram apoſolicam animadverſio-
nis in te provocaveris, rogatu tamen ejuſdem epi-
ſcopi tui adhuc debita ultionis jaculum in te vi-
brare duſtulimus. Ceterum ne hæc patientia noſtra
te in audaciam erigat, & nos in culpam neglectæ
juſtitie trahat, apoſtolica te auctoritate monemus,
atque præcipimus, ut ſine omni dilatione, quæ-
cumque adverſus episcopum, & eccleſiam ſibi com-
miſſam, temere & inique commiſiſti, digna ſatis-
factione emendes, & ulterius nulla cum contrarie-
tate moleſtare præſumas. Alioquin ſcias episcopum
noſtrum, apoſtolica juſſione conſtrictum, te ſicut
hoſtem & impugnatorem juſtitie a limitibus eccle-
ſiæ anathematis innodatum vinculis ſequeſtrare.
Quod & ſi ipſe (quod non credimus) timore aſi-
quo vel gratia prætermitteret, nos tamen tante te-
meritatis facinus non relinquemus inultum, & epi-
ſcopus pro negligentia officii ſui non leve ſuſcepti
miniſterii perpenderet ſibi imminere periculum.
Data Romæ decimoſeptimo Kalendas Aprilis, indi-
ſtione duodecima.

LXX. AD GVILIELMVM REGEM
ANGLORVM.

Commendat Guilielmi regis erga ſe & apoſoli-
cam ſedem obſervantiam, hortaturque eum ad
eccleſiarum deſenſionem. ſignificat ſe & eccle-
ſiam in magnis perturbationibus verſari. Quod-
dam privilegium ſancti Stephani ratum haberi
non vult. Bona ſancti Petri in Anglia com-
mendat.

Gregorius episcopus ſervus ſervorum Dei Guilielmo
regi Anglorum, ſalutem & apoſolicam
benediſtione.

MOERORE mentis tuæ, fili dilecte, ex deceſſu
Mantecceſſoris noſtri beate memoriæ Alexan-
dri, tui etiam hilaritate ex noſtra promotionis cer-
to rumore, abſque dubio credimus te ex corde matri-
tuæ ſanctæ Romanæ eccleſiæ adhaerere, eamque
totis

ANNO
CHRISTII
1074.

De Guillelmo
Mauritiano
Scotus & Sig-
bertus in chro-
nico anni
1066. Guil-
lielmus
Nubrig.
rerum Ang-
licarum lib.
I. cap. 1.

totis viribus, ut debes, diligere. Nam quia ejus quasi viduitate audita graviter angebaris, consolatione etiam sua de nostri promotione vero gaudio letaris, statumque nostrum te velle scire per literas tuas obnixè & humiliter precaris. Affectum boni filii, affectum filii matrem ex corde diligentis, ostendis. Exequere ergo operibus, fili dilecte, quod ore confiteris: imple efficaciter quod dicis ut consentias ipsi veritati clamanti: *Qui diligit me, sermones meos servabit.* Et alibi: *Probatio dilectionis exhibitio est operis.* Sermones matris tuæ hi sunt, & hujusmodi: Injustitiæ per omnia, cum opportunum est, tu modo insudare non desinas, ecclesiis tibi ad defendendum commissis sic consulere, ut fomenta salutis animæ tuæ conficias, peccatorum maculas deleas, virtutum odores sic tibi introducas, ut cum apostolo dicas: *Christi bonus odor sumus.* Honorem Dei, & omnia qua Dei sunt, tuo & mundanis omnibus præponere consuevimus, admonemus, & precamur: cum hoc ex certo sit unum, quod neglectum sæpius tuæ dignitatis potestates solet perdere, & ad inferos trahere. Hæc ideo, carissime, tibi inculcamus, quia inter reges te solum habemus, quem præ aliis diligere superscripta credimus. Statum veto nostrum, quem te scire suppliciter oras, sic aequo: Navem inviti ascendimus, quæ par undosum pelagus violentia ventorum, & impetu turbinum, & fluctibus ad aera usque insurgentibus in incerta dejicitur saxis occultatis, & aliis a longe in altum apparentibus, licet cum periculo, obviat tamen & ex animo. Sancta quippe Romana ecclesia, cui licet indigni & nolentes prædicemus, diversis tentationibus, quamplurimis perfectionibus hypocritarum & hereticorum infidiis & dolosis objectionibus continue & quotidie quatitur, mundanis vero potestatibus occulte & evidenter per diversa distrahitur. Quibus omnibus obviare, & his & quamplurimis aliis summo perire cavere, post Deum, & inter homines nostros & officii & curæ specialiter horum cura die noctuque coquimur, his & similibus continue divellimur, licet pro tempore ab hujus mundi filiis hæc nobis videantur aridire. *Quæ tamen (grates Deo referimus) mundana coguntur nobis displicere.* Sic vivimus, & Deo annuente, vivemus. Privilegium vero sancti Stephani, de quo mandasti, animæ tuæ salus est, & pro eodem tibi consulimus sic ratum te habere, prout legati nostri Petrus & Ioannes Minutus canonice observandum judicarunt. Sitamen superabundans aliquid privilegio tibi videtur adscriptum, quantum plura pro Deo, & sancto Petro, beato Stephano concesseris, tanto majora in retributione ab his procul dubio habebis. Rebus vero sancti Petri, quæ in Anglia colliguntur, sic te ut tuis invigilare admonemus, sic liberalitati tuæ, ut tua committimus, ut pium & propitium debitorem Petrum reperias, & cum tibi ex debito subvenire admoveas, quem sibi multa te tribuisse non latebit. Data Romæ 2. Nonas Aprilis, indictione XII.

LXXI. AD MATHILDEM REGINAM
ANGLORVM.

Commendat ejus humilitatem & caritatem: hortatur ut in dies in his magis proficiat, & viro suo ea suadeat quæ ad animæ salutem in primis pertinent.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Mathildi regina Anglorum salutem & apostolicam benedictionem.

AVDITIS nobilitatis tuæ literis, liberalitatem tuam, filia dilecta, dilectioni & humilitati
Concil. general. Tom. X.

invigilare intelleximus, ex quibus tuæ salutis indicium & spem certam hilariter accepimus. Non quippe dubitandum de ejus salute fore credimus, quæ humilitati & dilectioni, in qua lex ex toto continetur, ex corde inservire dignoscitur. Munera hæc & similia a te expectamus, imo tota mentis desiderio accipere cupimus; ut quæ nobilis es sanguine nobilior vivas sanctorum morum honestate. Insta viro tuo: animæ utilia suggerere ne desinas. Certum enim est, si vir infidelis per mulierem fidelem (ut ait apostolus) salvatur, vir etiam fidelis per mulierem fidelem in melius augmentatur. Data Romæ secundo Nonas Aprilis, indictione duodecima.

LXXII. AD GOTEFREDVM DVCEM.

Arguit quod milites auxilio sancto Petro non miserit, ut promiserat. Monet ut eos mittat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Gotefredo duci salutem & apostolicam benedictionem.

SI sic mentis stabilis in apostolorum principis fidelitate maneres, sicut nobis promiseras, & ex corde sibi adhereres, multa tibi quasi ex pactione & vera caritate deberemus; verum quia omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt, & ut psalmista ait, non est qui faciat bonum, non est usque ad unum, viam multorum aliorum secutus declinasti: ubi est auxilium quod pollicebaris? ubi milites quos ad honorem & subsidium sancti Petri te ducturum nobis promissisti? Sed quia quod beato Petro promissisti non implevisti, nos licet indigni, qui vicarii ejus dicimur, nulla alia tibi promissione adheremus, nisi quia ut Christiano tibi consulere debemus. Reminiscere patrem tuum multa sanctæ Romanæ ecclesiæ promississe, quæ si executus foret, longe aliter & hilarius de eo quam sentiamus tecum gauderemus. De Sardinia vero, quia terminus quem posuimus jam transit, nihil aliud mandamus, quam quod præsentem simul diximus. Denique si in his quæ nobis promissisti, videlicet sancto Petro ex corde adherere, immobiliter persistere volueris, te sicut carissimum filium habebimus, & tu nos, quamquam indignum, dulcem tamen habebis patrem. Data Romæ septimo Idus Aprilis, indictione duodecima.

LXXII. AD ISEMBERTVM PICTAVENSEM
EPISCOPVM.

Vt in provinciali concilio metropolitano rationem reddat de monasterio Nobiliacensi, quod clerici sancti Hilarii per vim ab eo detineri querchantur: & si se gravatum sentiat, ad se Romanam veniat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Isemberto Pictavensi episcopo.

CLERICI congregationis sancti Hilarii venire ad nos, conquerentes super te de Nobiliacensi monasterio. Dicunt enim id juris sancti Hilarii esse, & a te nulla ratione justitiæ detineri: unde etiam prudentiam tuam apostolicas prædecessoris nostri Alexandri literas susceperunt restantur, sed inde justitiam recipere se non potuisse iterata reclamazione manifestant. Asserunt quoque prædium Campaniacum nomine te consentiente a prædonibus tuis injuste devastari. Addunt insuper se ex antiqua consuetudine cum sanctis reliquiis & plebe sua matricem ecclesiam in rogationibus adiisse, & a canonicis tuis ad contumeliam sibi clausas portas ecclesiæ & introitum negatum fuisse. Quæ si

D iij ita

ANNO
CHRISTI
1074.
Humilitas
& dilectio
salutis in-
dicia.

1. Cor. 7:

Psal. 13:

ANNO
CHRISTI
1074.

Ioan. 14.

2. Cor. 2.

Collectio
rerum san-
cti Petri in
Anglia.

ANNO
CHRIST.
1074

ita facta sunt, apostolica auctoritate tibi præcipimus, ut te representans in concilio episcoporum provincie vestrae metropolitanano tuo, & reddita super his omnibus ratione, ac pura veritate discussa, iustitiam inde consequenter exhibere non prætermittas. Verum si hæc aliqua occasione renueris, aut te injuste prægravari cognoveris, in festiuitate omnium sanctorum cum aliquot clericis sancti Hilarii ad nos venias, ut in præsentia nostra controversia vestra diligenter perquisita & cognita legitimum finem, Deo adiuuante, suscipiat; & tam sollicitudo nostra, quæ multis invigilat, quam vestralis deinceps super his causis sopita quiescat. Data Romæ secundo Idus Aprilis, in dictione duodecima.

LXXIV. AD BELVACENSES.

Abfolvit eos ab excommunicatione precibus episcopi quem offenderant. Monet ut obediant, & ab eo penitentiam suscipiant.

Gregorius episcopus servus servorum Dei clero & populo Belvacensi, si respicit, salutem & apostolicam benedictionem.

QUONIAM mira & hæcenus inaudita, fecistis, detestanda & abominanda perpetrastis, & super gentes, quæ ignorant Deum, seviendo, & inhumanas linguas excuendo, in Deum & in dominum vestrum presumpstis, idcirco sancta Romana ecclesia auctoritate patrum, sanctione canonum, in vos jaculum anathematis iure contorsit, & pro meritis talibus ac tantis gladium in vos diræ animadversionis evaginavit. Sed postquam filius & confrater noster Guilielmus episcopus vester, paterna pietate rogando pro vobis, epistolam suam nobis in tempore synodi direxit, sentientes cum erga vos benevolam, & referentem pro malo bonum, precibus ejus moti solita pietate descendimus, & per auctoritatem beati Petri apostolorum principis vos absolventes, indulgentiam abolitionem continuo vobis per literas nostras significare destinavimus. Eadem igitur auctoritate beatorum apostolorum Petri & Pauli, & nostra, vos monemus, quatenus posthac sibi subditi & obediens, sicut vestro episcopo, & sanctæ Romanæ filio ecclesiæ, sitis: & de tanta perpetrato, si penitentiam adhuc non fecistis, ejusdem episcopi vestri salubri consilio sine mora suscipiatis; quatenus spiritus vester saluus sit in die domini. Data Romæ, Idibus Aprilis, in dictione duodecima.

LXXV. AD PHILIPPVM I. REGEM FRANCORVM.

Monet ut damna Belvacensi ecclesiæ illata resarciat, & suos antecessores imitetur in defendendis & amplificandis ecclesiis.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Philippo regi Francorum salutem & apostolicam benedictionem.

† De Philippo I. rege Francorum continuator Aimoni 1. s. de gestis Francorum capite 48. & 50.

SIGNIFICASTI nobis per literas & legatos tuos, te beato Petro apostolorum principi devote ac decenter velle obedire, & nostra in his quæ ad ecclesiasticam religionem pertinent monita desideranter audire atque perficere. Quod si ita cordi tuo divino instinctu affixum est, multum gaudere nos convenit, quod eminentia tua ad divinam pronam reverentiam, quæ regie administrationis sunt cogitat atque cognoscit. Vnde nobilitatem tuam ex parte beati Petri admonemus, & omni caritatis affectu rogamus, quatenus Deum

tibi placare studeas, & inter cetera quæ tuum est corrigere, per te illata Belvacensi ecclesiæ detrimenta pro magnitudine tui nominis & honoris aliquatenus emendare non prætermittas. Attendere enim te nobiscum & diligenter considerare volumus, in quanta dilectione sedis apostolicæ, quantaque gloria & laudibus fere per orbem terrarum antecessores tui reges clarissimi & famosissimi habiti sunt, dum illorum regia majestas in amplificandis & defendendis ecclesiis pia ac devota constitit, in tenendo iustitiam libera ac distracta permanfit. Postquam vero divina & humana jura subvertendo tanta virtus in posterioribus cepit hebescere, totius regni gloria, decus, honor, & potentia cum perverfis moribus immutata sunt, & nobilissima fama, & status regni, a culmine suæ claritatis inclinata sunt. Hæc quidem & alia talia frequenter, & si oportet, aspero etiam sermone tibi inculcare, suscepti nos officii cura compellit: quoniam licet verbum prædicationis abscondere & uspiam tacere non sit nobis tutum aut liberum, tamen quanto dignitas est amplior, & persona sublimior, tanto propensiorum curam & personam pro ejus relictitudine nos habere convenit, admonente nos domino per prophetam dicentem; *Clama ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam; Isa. 58.* præcipue cum virtus Christianorum principum in ejusdem regis castris ad custodiam Christianæ militiæ nobiscum convenire debeat. Ut igitur eorum quorum es successores in regno nobilitatis & gloriæ apud Deum & homines singularis & individuis heres existas, virtutem illorum summo opere te imitari, & iustitiam Dei totis viribus exequendo, ecclesiis quantum potes restaurare & defendere exhortamur, quatenus omnipotens Deus dextera virtutis suæ, & hic regni tui gubernacula protegat & exaltet, & coronam sempiternæ gloriæ in futura remuneratione donet. Data Romæ Idibus Aprilis, in dictione XII.

LXXVI. AD HUMBERTVM LVGDVNENSEM ARCHIEPISCOPIVM.

Episcopum Matisconensem commendat, & ad ecclesiarum defensionem hortatur.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Humberto Lugdunensi archiepiscopo & eius suffraganeis episcopis salutem & apostolicam benedictionem.

CONFRATREM nostrum Matisconensem episcopum, quem intervenientibus quibusdam rationabilibus causis ordinavimus, ad vos cum nostris literis & apostolico sigillo mittimus, quatenus de suscepto sacerdotalis officii ordine & honore non incerta vobis signa & indicia referat. Cui quamquam vos debitam & fraternam dilectionem prompte exhibere non dubitemus, addere sibi tamen & nostræ ad vos commendationis quasi privilegium portare perpeximus, quatenus ei tanto accumulatio inter vos caritas enitescat, quanto ex vinculo vestræ fraternitatis, & respectu apostolicæ reverentiæ, conjunctio & eminentior cum causa commendat. Quapropter rogamus vos, & admonemus in domino, ut eum plenæ dilectionis affectibus, & digna congratulatione suscipiatis, & ad regendam sibi commissam ecclesiam, ejusque jura retinenda, & ubi opus fuerit, recuperanda cum omni cura & studio, quæ potestis consilia & adjutoria conferatis. Nam quanto his temporibus pro peccatis nostris ecclesiæ favoribus usquequaque concutitur perturbationibus

ANNO
CHRIST.
1074

ANNO
CHRISTI
1074.ANNO
CHRISTI
1074.

tionibus, tanto sollicitius nos ad defensionem earum nostra consilia & quas postumus vires adunare debemus; quatenus contra tanta pericula fortiores in militia Christi, & fratris negotiis mutuis sustentationibus sustinere, Deo adjuvante, valeamus. Data Romæ decimosextimo Kalendas Aprilis, indictione duodecima.

LXXVII. AD BEATRICEM ET EIUS
FILIAM MATHILDEM.

Laudat humilem penitentiam episcopi Argentini, & eas arguit, quod venientem Romam injuste detinuerint. Mandat ut solum Mediolanum usque dirigant. Placentino & aliis Longobardicæ episcopi pro necessitate concessam confirmandi licentiam asserit. Reddit nonnullorum actorum suorum, de quibus murmurabatur, rationem.

Gregorius episcopus servus servorum Dei duci Beatrici & eius filia Mathildi salutem & apostolicam benedictionem.

1761.50.

CVM Propheta testetur quod omnipotens Deus, quem imitari jubemur, cor contritum & humiliatum non spernat, nos quidem qui peccatores sumus, etsi contritionem cordium in aliis non satis plene respicimus, cognita tamen dissimulare, & quasi pro nihilo computare non debemus. Guarnerius Argentinensis episcopus, postquam peccatis facientibus decorem sui ordinis indigne tractavit, vocatus ad correctionem a domino nostro venerandæ memoria Alexandro papa, solus inter omnes Teutonice terræ episcopos, quorum multi non solum carnali scelere, sed etiam simoniacalabe facti, idem vocati sunt, apostolorum limina petiit, locum iudicii in humilitatis forma prævenit, & veritus apostolicam virgam annuntiando & cogitando pro peccatis suis in faciem prociat. Apostolica igitur tum censura correptus iam nunc apostolicam venit experiri clementiam, & cum tanta fatigatione, sicut audivimus, jejundando pariter, & plerumque pedes cundo, compunctionem suam & obedientiam demonstravit, ut constat nostris pro competentia horum temporum miserendum sibi fore dignum æstimarent & decernerent: cui quamquam episcopalis officii redintegrationem ad vota sua non concessimus, exercere tamen in illo rigorem canonicum hoc in tempore quid reserret, cum sortasse hoc amoto, locum ejus non alius possideret, nisi qui plurimum pecuniæ dare posset? Ceterum quod vos fecistis in eum, quam in honestum vobis, quam mihi verecundum, quamque beato Petro & apostolice sedi contumeliosum sit, queso, cum animis vestris reputate; ut in quibus peregrinorum his in partibus tutissima debet esse defensio, inopinata pericula lateant, & nostra, qui hoc aliis principibus prohibemus, in hac re quasi consentanea pro familiaritate vestre dilectionis voluntas arguatur: præsertim cum eundem fratrem per literas nostras non sine magna fiducia vobis commendaverimus. Quamobrem nobilitatem vestram multum rogamus & adnemonemus, ut injurias ejus quantum potestis demulcentes, cum omni benevolentia & manifesta caritatis exhibitione cum abire dimittat, & sicut in supra memoratis rogavimus literis, tutum sibi usque ad domnum Erlembaldum Mediolanensem ducatum præbeat: scientes eum per epistolam nostram esse commonitum, ut nullatenus super hac re contra vos aut vestros aliquid moliat aduersi. Dionysio vero Placentino, &

aliis episcopis Longobardicæ, qui ad nos venerant, nihil de episcopali officio, nisi confirmari pueros pro necessitate concessimus: sed totius negotii freno ita retinemus in manu, ut aut correctis devotia, aut pertinacibus non sit desperandum de pena. Quia vero ex caritate, & pro reverentia sanctæ Romanæ ecclesiæ, vos de talibus adversum nos murmurasse credimus, memores domni & patris nostri beati Petri apostolorum principis, qui murmurantibus adversum se discipulis satisfacere non dedignatus est, vobis quoque rationem de factis nostris non inviti reddimus, in eodemque quanta vis dilectionis, qua vobis adstringimur, non alia vobis adhuc certiora signa dedimus. Neque vero nos fugit quam diversa de nobis hominum opinio sit & iudicium, dum in eisdem causis & actibus alii nos credulos, alii nimium mites esse dicunt. Quibus profecto nil verius, nil rectius respondendum videmus, quam quod ait Apostolus: *Mibi autem pro minimo est, ut a vobis iudicer, aut ab humano die.* Deus autem omnipotens, qui verus inspector est cordium, doceat nos & vos facere voluntatem suam, & ponat legem suam in medio cordis nostri. Data Romæ decimosextimo Kalendas Maii, indictione duodecima.

LXXVIII. AD VVRATISLAVM BOHE-
MORVM DVCEM.

Commendat Pragensem episcopum de objectis criminibus satis purgatum, suæ ecclesiæ restitutum. Causas inter ipsum Pragensem & Moravensem episcopum, nec non que inter ipsum ducem & episcopum Pragensem agitabantur, in proxima Synodo ait se determinaturum.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Vvratislavo Bohemorum duci salutem & apostolicam benedictionem.

FRATER tuus * Larmirus Pragensis episcopus ad apostolorum limina veniens, conspectui nostro ea qua oportuit se humilitate præsentavit, & de objectis sibi quædam confitens, congruam inde satisfactionem obtulit: quædam vero denegavit, & in hunc modum se purgando removit, videlicet, quod ipse Ioannem Moravensem episcopum non percussisset, neque servientes ejusdem episcopi decapillari, aut barbas eorum abradi præceperit, aut occasione subterfugendi nos dum inducias per legatum suum petierit. Nostræ igitur dilectioni plene reconciliatum, & restitutum sibi omni episcopali officio ad propriam sedem cum literis nostris & apostolico eum sigillo remisimus, commendantes eum tuæ nobilitati, ut omni inter vos odio & inimica æmulatione sublata, fraterno corde eum diligas, & episcopalem in eo dignitatem, sicut dignum est, veneranter inspicias, & quæcumque juris ecclesiæ sibi commissæ sunt, vel quolibet modo ad eum juste pertinent, tam tu ipse ei concedas, quam omnes qui sub tua potestate sunt sine contradictione sibi reddere facias. De causa vero que inter eum & Moravensem episcopum tandiu protracta est propter illius absentiam ita statuimus, ut in futura synodo ambo episcopi aut ipsi ad nos veniant, aut tales nuntios mittant, quibus presentibus, & causam ex utraque parter rationabiliter exponentibus, nos sine omni ulterius dilatione puram super hac re justitiam diffinitionem inferre, & contentionem eorum decidere, Deo favente, possimus: ubi etiam legatos tuos interessere multum cupimus; quatenus & ipsi tua vice ad indagacionem veritatis nos adjuvent, & testes nostræ

* forte Ieronimus ut supra ep. 60.

ANNO
CHRISTI
1074.

nostræ definitionis existant. Terram vero unde A
inter episcopos lise est, Moravensem episcopum in-
terim tenere decrevimus. Præter hæc supra me-
moratus frater tuus conqueritur super te, quod
præpositura & castro sancti Vinzli debitam sibi
potestatem & justitiam penitus auferas. Vnde ex-
cellentiam tuam paternis affectibus rogamus &
admonemus, ut, si te injurias ei in hac re irrogare
cognoscis, respectu divini timoris, cui rationem
de factis tuis in districto judicio redditurus es, gra-
tuita bonitate tua ad justitiam redeas, & fratri quæ
sua sunt sine omni contrarietate dimittas. Sin vero
clamor ejus inter vos sedari nequeat, in præfato
termino futuræ synodi legatos tuos, vel hac de
causa ad nos transmittere non præremittas, qua-
tenus inquisita & percognita veritate, ex utraque B
parte quod justum fuerit valeamus decernere, &
aliquando fraterna pace & concordia vos, opitu-
lante Deo, conjungere. Data Romæ decimo sexto
Kalendas Maii, indictione duodecima.

LXXIX. AD ANNONEM COLONIENSEM
ARCHIEPISCOPVM.

Queritur quod nullas ad se literas post adeptum
pontificatum dederit.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Annoni
Coloniensi archiepiscopo salutem & apostolicam
benedictionem.

† De Anno-
nis Lamberti
nabusgenfis
in chronico
anni 1075,
Marianus
Scotus in
chronico
anni 1075.
& 1077.

QVANTA caritate Romanæ ecclesiæ Colo- C
niensis in omnibus obsequendo conjuncta
fuerit dignitas vobis collata testatur. Quæ nimirum
caritas adeo in te videtur tepuisse, ut ex eo
quo susceptæ administrationis laborem subivimus,
nullas visitationis tuæ præter has nuper missas
literas receperimus: cum id nobis visitationis fre-
quentius impendendum putemus, qui ob recorda-
tionem disciplinæ, qua tempore antecessoris nostri
in ecclesia Coloniensi enutriti sumus, specialem
sibi inter ceteras occidentales ecclesias dilectionem
impendimus, & sicut adhuc Romanæ ecclesiæ fi-
lii testantur, tempore beati Leonis papæ Trevirensi
episcopo pro honore ecclesiæ vestræ, quod idem
beatus Leo æque tulit, viribus totis restitimus. Sed
his nostris studiis debita dilectionis non exhiben-
tes vicissitudinem, merito vos non solum negli-
gentiæ, sed quasi promovendæ litis arguere possu-
mus, juxta illud: *qui non est mecum, adversum me
est*; licet hanc litam virga apostolicæ correctionis,
Deo auxiliante, nobis facillimum sit dirimere. Si
enim honorem beati Petri, non in totum, sed in
partem Coloniæ, & non Romæ probaverimus, te
diligere, tu nos quoque in totum, neque in partem
poteris habere. At si ex negligente sollicitum, & ex
tepecente calidum te amor & reverentia matris
tuæ sanctæ Romanæ fecerit, non in partem, sed in
totum communis piscatoris nostri gratiam, no-
stramque dilectionem sine dubio obtinebis. Data E
Romæ decimoquarto Kalendas Maii, indictione
duodecima.

LXXX. AD ANICIENSES.

Præcipit ut Stephano eorum episcopo obediant.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Aniciensi
clero & populo salutem & apostolicam
benedictionem.

STEPHANVS electus vester ea qua debuit
apostolicam sedem humilitate requisivit, & manu
suam manui nostræ dando se Romanæ eccle-
siæ obediturum promisit, ac per hoc gratiam ejus,

quam antea visus fuerat perdidisse, recuperavit.
Quem quia ecclesiam vestram prudenter defen-
dissent, & simoniacum Stephanum & invasorem
studio suo expulisse probavimus, regimen totius
episcopatus vestri sibi commisimus, eo tenore, ut
quovis ad nos redeat, de pontificali officio se
non intromittat, sed quemcumque voluerit episco-
porum religiosorum patriæ vestræ, ea quæ ad epis-
copale officium pertinent, facere commoneat. Vos
itaque apostolica auctoritate admonemus, ut sibi
debitam in omnibus reverentiam exhibeatis, & ad
defensionem ecclesiæ vestræ adjutorium vestrum
fideliter impendatis: quatenus, expulsa simonia-
cæ hæresis de medio vestrum omni contagione,
legalem pontificem habeatis, & puram Christo
domino nostro, & beatæ Mariæ genitrici ejus, ser-
vitudinem impendatis. Data Romæ decimotercio
Kalendas Maii, indictione duodecima.

LXXXI. AD VDONEM TREVIRENSEM
ARCHIEPISCOPVM.

Vt Viridunensem episcopum vice sua increpet de
neglecta apostolicæ sedis auctoritate, cumque
moneat, ut monasterium sancti Michaelis ad
communione restituat. Si quid vero sui juris
pretendat, in conventu episcoporum, vel coram
summo pontifice, requirat. Quod si parere
negligat, ipse archiepiscopus auctoritate propria
dictum monasterium ab interdictione absolvat, &
episcopum Romam venire commoneat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Vdoni
Trevirensi archiepiscopo salutem & apo-
stolicam benedictionem.

CONFRATER noster Theodericus Virdu-
nensis episcopus, ut sæpe nobis relatum est,
habitatores loci apud monasterium quoddam san-
cti Michaelis infra parochiam suam, ad quasdam
novas consuetudines sua virtute & potentia flectere
& coercere diu conatus est, videlicet ut cum li-
taniis majorem ecclesiam, hoc est suam episcopa-
lem sedem, simul congregati singulis annis visita-
rent. Quod cum illi inusitatum, ne forte ad alterius
novæ exactiōnis occasionem darent, pati renue-
rent, divinum ibi officium fieri penitus interdixit.
Ex qua re, cum episcopus apostolicas jam ante lite-
ras recepisset, communis ut locum absolveret, &
nihil inde, nisi quod canonicum & justum foret,
exigeret; verba quidem non plene conservatæ
materie parum modeste notavit, sed voluntatem,
& cognicam * magistræ intentionis sententiam
omnino neglexit. Vnde nec nos quidem de ejus
obedientia, si privatim loquimur, multum confiden-
tes, fraternitatem tuam apostolica auctoritate
monemus, ut ex nostra & tua parte convocatis &
conjunctis tibi suffraganeis episcopis, videlicet
Herimanno Merensi, & Popone Tullensi, præfatum
episcopum ad colloquium nostra vice convo-
ces, indicans sibi nos non æquo animo neglectam
ab e sedis apostolicæ reverentiam accepisse: pari-
terque eum admonemus, ut prædicto loco commu-
nionem sacrosancti & divini ministerii reddat, &
si quid justitiæ se confidit habere, concessio prius
eisdem hominibus tanto tranquillitatis tempore,
quanto eo violenter adstrinxit, postea aut in con-
ventu religiosorum episcoporum, aut in præsentia
Romani pontificis, quæ sui juris æstimat, ordinate
requirat. Neque enim ad hoc prælati sumus, ut no-
stræ commissos providentiæ potenter magis quam
juste tractemus. At si ille hæc nostra parte proce-
randa monita adimplere speraverit, tibi injungi-
mus,

Matth. 12.

*fora nostra

ANNO
CHRIST
1074.

mus, ut apostolica fultus auctoritate una cum confratribus tuis antesignatum locum ab omni interdictione & excommunicatione absolvas, & eadem auctoritate presbyteris ibidem consistentibus ad celebrandum divinum officium roboratis, episcopum, ut nobis de pertinacia sua, & contemptu nostro respondeat, ex parte beati Petri, & nostra, per illum apostolica præceptione commoneas. Has vero literas nostras idcirco aperte significari fecimus, ut tam Viridunensi quam ceteris episcopis ostense, commissæ tibi procuracionis & auctoritatis certitudinem præbeant. Data Romæ secundo Nonas Maii, indictione duodecima.

LXXXII. AD VNIVERSOS CHRISTIANOS. B

Excommunicatos denuntiat omnes qui detinent bonâ Augensii monasterii collata ab Alberto simoniaco,

Gregorius omnibus ad quos litera ista pervenerint, &c.

* Augensii
f. ribendi
docet qui
infra me-
moratur
Constanti-
ensis ep.

QVAMQVAM ad propulsandas omnium ecclesiarum & venerabilium locorum injurias, ex debito officii nostri, & universali providentia, quam per beatum Petrum apostolorum principem licet indigni suscepimus, sollicitè nobis invigilandum & elaborandum esse noscimus; his tamen locis apostolicæ auctoritatis opem & scutum impensius circumferre dupliciter quodammodo compellimur, quæ & in generali sanctæ Romanæ ecclesiæ membrorum continentia ceteris cœquantur, & singularis patrocinii privilegia præ ceteris fortiuntur. E quibus quoniam Augensii monasterium huic sanctæ & apostolicæ sedi quadam principali & individua coheret linea, de dispersione bonorum ejus valde dolentes, quid dominus & antecessor noster Alexander venerandæ memoriæ papa inde decrevit recolare & sententiam nostræ confirmationis in idipsum omnibus, ad quos hujus epistolæ nostræ notitia pervenire poterit, destinavimus indicare. Postquam prædictus dominus noster papa Robertum simoniaco, & invasorem ejusdem monasterii, nullis admonitionibus, nullisque minis ad hoc flectere potuit, ut vel abbatiam dimitteret, aut pro reddenda ratione sui introitus apostolico se conspectui præfaretur, cognita veritate, quod relicta alia abbatia ad hanc precio anhelasset, synodali judicio eum anathematis jaculo, nisi resipisceret, percussit, & sub eadem censura omnibus accepta ab eo beneficia ad præfatum cœnobium pertinentia penitus interdixit, cunctaque ab eo disposita apostolica præceptione cassavit, atque hæc eadem per epistolam episcopo Constantiensi publice prædicanda, & per episcopatum suum divulganda mandavit. Itaque, miserante Deo, factum est, ut ille ab insana occupatione abbatie desisteret, sed non ut fautores ejus, contra Deum & justitiam, accepta ab eo monasterii bona relinquerent. Quapropter quoniam illa principali & hæretica peste depulsa carissimum sancti Petri filium Ecardum ex ipsa congregatione a confratribus electum, & a nobis diligenter examinatum, abbatem ibi, auctore Deo, consecravimus, cupientes ut monasterium post longas & multas tribulationes jam ad quietem & monasticæ religionis cultum redeat, simili modo omnibus qui a sæpe fato Roberto pro defendenda ejus nequitia, aut exhibenda sibi fidelitate, bona abbatie in beneficia adepti sunt, sub anathematis districtione & animadversione interdiciamus. Nam cum ille talium institutionum au-

Concil. general. Tom. X.

etor & distributor in loco ad quem hæretice aspiraverat permanere non potuit; quibus legibus, aut quo jure isti sibi met vendicabant, quod sacri-lega conventionem ceperunt? Unde etiam omnibus Christi fidelibus, qui hæc cognoverint, apostolica auctoritate præcipimus, ut eos in nulla penitus Christianæ communionis participatione recipiant, dum iniquitatis & mortis suæ precium diabolica aviditate & temeritate possident. Data Romæ octavo Idus Maii, indictione duodecima.

LXXXIII. AD ALPHONSVM REGEM CASTELLÆ.

Commendat episcopum Paulum, quem studiosum erga sedem apostolicam cognoverat. Monet regem ut antiquam ejus episcopatus sedem reparare velit.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Alphonso regi Hispaniæ, & episcopis regni illius, salutem & apostolicam benedictionem.

NOTVM vobis esse volumus, hunc fratrem nostrum & episcopum Paulum, cognomento Monio, ad apostolorum limina, & nostram præsentiam venisse, & post redditam rationem eorum rerum, quibus eum appellavimus, sicut dignum erat, in nostram communionem & dilectionem receptum fuisse. Romanum ordinem in divinis officiis, sicut ceteri Hispani episcopi qui synodo interfuerunt, se celebraturum, & ut melius poterit observaturum promisit. De cetero, quoniam ad præsens omnia quæ secum habuimus pleniter expedire & determinare non potuimus, ad futuram synodum eum ad nos iterum reverti præcepimus, & super hac re ab ipso promptæ obedientiæ sponsonem accepimus. Quapropter remittentes eum cum literis nostris caritati vestræ commendamus, quatenus & vos una nobiscum eum diligatis, & secum atque inter vos vinculo pacis Christi, in quo per ipsam ad fidem uniti, & in sortem hereditatis gloriæ Dei electi estis, conjuncti firmiter persistatis. Te vero regem ut dilectissimum filium rogamus & admonemus, ut considerans, & ante mentis oculos ponens quam in districto judicio de commissis tibi administratione rationem redditurus es, regni tui gubernacula in tenenda æquitate exornare studeas, & huic episcopo antiquam sui episcopatus sedem reparare ac stabilire cum Dei adiutorio modis omnibus insistas. Deus autem omnipotens ad omnia quæ sibi beneplacita sunt cor tuum dirigat, & ea te in præsentis vita promereri faciat, unde postmodum sempiterna retribuatur. Data Romæ septimo Idus Maii, indictione duodecima.

LXXXIV. AD HERIMANNVM EPISCOPVM BAMBERGENSEM.

Significat se commississe vices suas episcopo Metensi in causa ipsius episcopi Bambergensis. Monet ut ei pareat, & quæ recta sunt agat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Herimanno Bambergensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

CARISSIMVS confrater noster Herimannus Metensis episcopus, nobiscum per dies aliquot commoratus, multum nos pro te rogavit, multasque & intimas pro causa tua supplicationes effudit, referens nobis de te nonnulla, quibus in

E spem

ANNO
CHRIST
1074.

ANNO
CHRISTI
1074.

Ipse tua correctionis non parva cordi nostro est oborta letitia. Quapropter consilium, quod ad salutem tuam & animam nostram, quodque ad utilitatem ecclesiam, cui praeas, aptissimum nobis visum est, in experientia fraternitatis suae posuimus, injungentes & committentes sibi, ut apostolica sultus auctoritate vicem nostram in causa tua expleat debeat, si modo ad obediendum his, quae quasi ore nostro tibi proposuerit, te paratum inveniat. In cuius prudentia, quoniam ad bene monendum te promptam & sufficientem voluntatem esse non dubitamus, nos quidem e multis hoc fraternitati tuae sollicitudinem attendendum & pensandum scribimus, quod ad finem vitae quotidie appropinquas, & extremum diem, quem tamen necis quam cito veniat, certus expectas. Ideoque, frater, debita sollicitudine te admonemus, ut horrendum examen & inevitabile iudicium districti iudicis ante oculos ponas, & faciem illius a conscientiae tuae confessione & operum conversatione praecipue festines, quatenus in conspectu divinae praesentiae, cuius oculis omnia nuda & aperta sunt, non te culpamur timor, & verecundia deprimat, sed laeta recipienda pro bonis actibus retributionis fiducia manifestum & imperterritum reddat. Data in expeditione ad montem Cimini, secundo Idus Iunii, indictione duodecima.

LXXXV. AD AGNETEM
IMPERATRICEM.

Gratias agit quod ecclesiae concordiae consulat, & Henricum regem ecclesiae communioni restituendum curet. Hortatur ut persistat. Se pro Christi ecclesia valde laborare significat, eaque in te Beatricem & Mathildem multo sibi esse adiumento.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Agneti Christianissime imperatrici salutem & apostolicam benedictionem.

GLAUMEN vestrae operationis ad nos usque resplendit, & fructus vestrae satigationis, etsi non ad vota vestra plene cumulatus, Deo tamen ad laudem & gloriam, nobis ad letitiam, vobis ad coronam perfectae remunerationis excrevit. Neque enim nostra spes ideo coarctari aut submitti debet, si desiderium vestre sanctitatis facultatem intentionis explenda non habuit; quoniam apud Deum perficit omnia, qui voluntatem gerens integram, quantum potuit operari non desistit. Scimus equidem quod pro pace & concordia universalis ecclesiae multum laboratis, & omnia quae pontificatum & imperium glutino caritatis adstringere valeant, amplius quam dici possit concupiscitis, & indefessa sollicitudine quaritis. Quorum quidem, quod maximum est, & unitati dilectionis conjunctissimum, jam peregistis, videlicet filium vestrum Henricum regem communioni ecclesiae restitui, simulque regnum ejus ad communem periculum liberari: quoniam illo extra communionem posito, nos quidem timor divinae ultionis secum convenire prohibuit: subditos vero sibi quotidie ejus praesentia quasi necessitas quaedam in culpa ligavit. Ad cetera vero quae leviora sunt, licet paupertatem vestram promptam esse non dubitemus, per fiduciam tamen, quam in Christo habemus, gloriam vestram ut jugiter tam sanctis studiis instet, propter revelationem gaudii vestri quodammodo exhortari impellimur, scribentes vobis, & sub omni certi-

* f. pietatem

tudine notificantes praefato filio vestro vestra consilia vestraque multum merita profuisse, & quam misericorditer cum divina respiciat clementia, vestram adhuc beatitudinem cum gratulatione visuram esse. Hoc autem vnde vel qualiter nobis compertum sit, cum vestram, miserante Deo, praesentiam viderimus, patenter indicabimus. De cetero sciat eminentia vestra, nos his temporibus pro causa beati Petri apostolorum principis in labore non parvo positos, & vestram in omnibus Beatricem, nec non & communem filiam nostram Mathildem diu noctaque in nostro multum adjutorio deservare, utpote vos sequentes, vos sicut dominam & magistram discipula fideliter imitantes. Per vos itaque novum exemplum antiquae laetitiae, per vos, inquam, ille mulieres olim quaerentes dominum in monumento, scire nobis ad memoriam redeunt. Nam sicut ista praecunctis discipulis ad sepulchrum domini miro caritatis ardore venerunt, ita vos ecclesiam Christi, quasi in sepulchro afflictionis positam, praecunctis, imo amen praecunctis terrarum principibus, pio amore visitatis, & vt ad statum libertatis suae resurgat, totis viribus annitentes, quasi angelicis instructa responsis ceteros ad suffragium laborantis ecclesiae provocatis. Vnde & revelationem supernae gloriae, & aeternae vitae, quae est in Christo Iesu, non dubie expectabitis, & confortes mulierum illarum praesentiam salvatoris nostri inter angelorum agmina pace perpetua fruentes, ipso praestante protestante invenietis. Quod autem de filia vestra Mathildi nos rogatis, grater accepimus, collaudantes sanctitatem vestram, quod tanta vobis de salute illius cura est: quae quidem in vos omni desiderio & fidelitatis affectu cor & animam suam effundit, gloriam vestram quasi gaudia propriae salutis exposcit. Ac nos quidem pro ea libenter oramus: & licet orationes nostras nostra Deo parum commendat merita, suffragante tamen pietate Petri, cuius servi sumus, eas in conspectu domini non omnino vacuas esse confidimus. Vestram igitur commendationem digna veneratione suscipientes, itidem vos, ut illius & nostri memoriam in vestris rogatum orationibus faciatis, & mutuis nos apud Deum juvenum intercessionibus; quatenus hic in Christo connexa caritas vnam & communem nobis in regno patris nostri, ipso praestante, sedem patriat & letitiam. Data in expeditione ad sanctum Flavianum decimo septimo Kalendas Iulii, indictione duodecima.

In hoc primo anno pontificatus sui, ipse dominus Gregorius papa constituit & consecravit archiepiscopos & episcopos per diversa loca. In Sardinia provincia Iacobum archiepiscopum Calaritanum, Constantinum archiepiscopum Turresensem: quibus pallium cum privilegiis dedit. Bruno episcopo Veronensi pallium cum privilegio, & Nacho concecit. Ioannem Soranum episcopum consecravit. Item in marchia Firmam Irafmundum Valensem, Teuzonen Teatinum, Leonem episcopum in Campania Aquinensem, Hugonem in Burgundia Diensem, Landericum item in Burgundia Mariscensem, Guisicium in Maritima Massanum. Celebravit Romae synodum, in qua inter cetera quae ibi gesta sunt, excommunicavit atque anathematizavit Robertum Guiscardum ducem Apuliae & Calabriae atque Siciliae, cum omnibus favoribus suis, quousque respiceret.

ANNO
CHRISTI
1074.

* praestante

† De Roberto Guiscardo Leo Ostiensis lib. 3. chronici Cassinensis cap. 15. 44. 51. & 56. Otto Frisingensis lib. 1. de gestis Triderici cap.

ANNO
CHRISTI
1074.

LIBER SECVNDVS REGISTRI
GREGORII PAPÆ VII.

Anno dominica incarnationis millesimo septuagesimo
quarto, indictione " duodecima.

* imo deci-
materia:
nam exce-
pta ep. pri-
ma (quæ
hic male
collocata
est) alia
quæ se-
quuntur
pertinent
ad 13.

I. AD EPISCOPOS ET ABBATES
BRITANNIÆ.

Præcipit ad synodum veniant, & incestam copu-
lationem subditis suis prohibeant.

Gregorius episcopus servus servorum Dei universis
episcopis & abbatibus Britannia. salutem & apo-
stolicam benedictionem.

SVSCEPTI nos officii cura compellit omnium
Ecclesiarum sollicitudinem gerere, & ut fidei
documenta, ac sacra scripturæ regulas recte te-
neant, vigilantia circumspectione perquirere, ac
docere. Quoniam igitur inter vos sanctorum pa-
trum decreta & ecclesiasticæ religionis statum non
ea qua oportet, aut observari diligentia, aut studio
tractari intelligimus, per eam quam beato Petro
apostolorum principi debetis obedientiam vos
invitamus, & nostra apostolica auctoritate monemus,
ut ad synodum, quam in secunda hebdomada
quadagesimæ, Deo auctore, in apostolica sede ce-
lebrare destinavimus, omni penitus siccitia occa-
sione remota, conveniatis; quatenus, adjuvante
Deo, una vobiscum, & cum alia frequentia vestri
ordinis, quæ nostræ dispensationis & Christianæ
religionis ordo requirit, perspicaci studio adinven-
& exequi valeamus. Videtis enim quod in ma-
ligno jam totus mundus est positus, & communis
nostra mater ecclesia tanto ardentius contra anti-
quum hostem nos invitat surgere, quanto hæc
tempora plura adversum nos diabolice fraudis
arma demonstrant & bella prorupisse. Interim ve-
ro hoc præcipue studium habetote, ut quod de in-
cesta copulatione per literas nostras hominibus
terre vestræ mandavimus, episcopis dico, unus-
quisque in sua parochia subditos suos sedula præ-
dicatione commoneatis, minores ad emendatio-
nem tanti criminis canonica vos ipsi districtione
coercentes. De majoribus vero qui corrigantur,
quive in obstinatione permagent, tempore præ-
libati concilii certa nobis relatione nuntiantes;
quatenus & obediens apostolica missione a culpa
solvantur, & rebelles synodali iudicio, anathema-
tis continuo vinculis innodentur. Data Laurenti
quinto Kalendas Septembris, indictione " duo-
decima.

* nam 13.
cepit sū-
taxat ipsius
Kalendis
Septembris
aut ex ve-
teri usu die
24.

II. AD ISEMBERTVM PICTAVENSEM
EPISCOPVM.

Arguit de contemptu apostolicæ sedis, & de inju-
riis in apostolicos legatos illatis. mandat ut cot-
tam se compareat: interim eos, quorum mini-
sterio ad hæc usus est, excommunicatos declarat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Isemberto
Pictavensi episcopo.

CVM de te & factis tuis cogitare incipimus, de
tam immoderata præsumptionis tuæ audacia
nequaquam satis admirari possumus, quoniam sicut
boni ad incrementa bonorum operum fidei
desiderio nituntur ascendere, ita tu, & heu, ampli-
ori cupiditate perquisita, malefaciendi studia
culpistuis cumulum iniquitatis indefinenter anhe-
las adiacere. Interdictus enim a legatis apostolicæ
Concil. general. Tom. X.

A sedis, officium episcopale usurpare præsumpsisti;
inobedientiæ crimen & contemptum apostolicæ
auctoritatis incurere non erubuisisti. Postea vero
& eodem legato nostro Amato episcopo Ellorensi,
& magistro tuo videlicet Gozelino archiepiscopo
Burdigalensi, una cum ceteris religiosi viris, pro
faciendo divortio Guilielmi Pictavensis comitis
& propinquæ suæ, quam pro uxore tenebas, his,
inquam, sub apostolica obedientia pro negotio tam
gravi, tam Christianæ religioni necessario congre-
gatis, conventum illorum per milites tuos nefarie
perturbasti: quippe qui perruptis monasterii clau-
stris & foribus in, confessum irruentes, archiepiscopum
& legatum nostrum multa turpitudine de-
honestaverunt: reliquos vero minis, conviciis, ac
verberibus, multisque contumeliis afflixerunt: unde

ANNO
CHRISTI
1074.

B apostolica tibi auctoritate præcipimus, ut ante festi-
vitatem sancti Andree præsentiam tuam super
his responsurus nostro conspectui exhibere nullatenus
prætermittas. Quod si aliqua, nisi forte necesse-
saria & inevitabili occasione te subtraxeris, ab
omni etiam sacerdotali officio te privatum, & fa-
cra communionis participatione sequestratum esse
noveris. Eos vero per quos tantum facinus effecisti,
tam laicos quam clericos, a corpore & sanguine
domini, & omni divino officio, usque dum tu ad
satisfactionem venias, apostolica auctoritate
repellimus, & tibi sub periculo ordinis tui, ut omnibus
hoc sine mora notifices præcipiendo mandamus.
Data Tiburi quarto Idus Septembris, indictione
incipiente decimatertia.

III. AD GVILIELMVM PICTAVENSEM
COMITEM.

Commendat eum, quod dimiserit consanguineam
quam in uxorem acceperat. Inbet ne eam secum
habitare permittat. Significat se Romam Isembertum
Pictavensem episcopum vocasse. Postremo ejus observantiam erga apostolicam sedem
laudat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Guilielmo
Pictavensi comiti salutem & apostolicam
benedictionem.

OMNIPOTENTI Deo laudes & gratias referimus,
qui cordis vestri interiora penetrans ad amorem &
timorem suum vos inclinavit, & ad obedientiam
mandatorum suorum, superato carnis desiderio,
confirmavit. Scimus equidem quoniam quod in
præsenti vita * nobis dulcissimum * for. vobis
fuit, exigente justitia, reliquistis, dum pro reverentia
Christianæ religionis ab uxore vestra, quoniam
propinqua consanguinitate vobis est, vos separare
consensistis. Verum quanto graviori certamine
libidinem animi vestri vicistis, & ad legem Dei
districtius vos humiliastis, tanto sublimiorem
gloriam infinita remuneratione vobis paratam esse
procul dubio sperare debetis. Quapropter & nobis
multo uberior lætitia crescit, quoniam in hac
correctione vestra certa spes vestræ salutis intelligitur,
& ea quæ semper in domo vestra fuit, miserante
Deo, generositas conservabitur. Ex hoc enim
nobilitas generis valde corrumpitur, cum proles
non de legitima conjugii permixtione generatur.
Atque eo minus eminentia vestra, quod tam acriter
vobis institimus, mirari debet, quoniam Romana
ecclesia, quæ domum vestram, vos, totamque
prospiciam vestram, singulari & egregia semper
caritate dilexit, in tanto vos jacere periculo pati non
potuit. Ceterum quod domi illam in vestra potestate
usque ad futuram synodum morari cupitis,

Nobilitas
generis
corrumpitur
ex incestuosis
nuptiis.

E ij lice;

licet foror vestra, quam ut matrem diligimus, in A
de nos interpellaverit, consentire non audeamus; scientes diabolicam fraudem hominibus maxime vitia reperit occasionibus præcipua calliditate suggerere. Proinde ita eam a vestra vicinitate penitus removeri & clongari facite, ut vestra correctio, & oblata Deo reverentia, omnibus sit in exemplum, & salutem vestram nulla valeat diabolus sagacitate turbare. De cetero scitote Pictavensem Isembertum episcopum, nisi ante festivitatem sancti Andree ad nos de præsumptione sua rationem redditurus veniat, ab omni episcopali & sacerdotali officio, & ipsa sacra communionis participatione esse privatum. Quod autem ad servitium sancti Petri promptam vos habere voluntatem mandavimus, grater accepimus, sed determinate vobis aliquid de expeditione scribere ad præsens non satis discretum fore pervidimus: quoniam rumor est in transmarinis partibus, Christianos, miserante Deo, Paganorum longe propulsa ferocitatem, & nos de reliquo quid acturi simus, adhuc divina providentia consilium expectamus. Vobis tamen & de bona voluntate plena apud Deum remuneratio est reposita, nobis autem, si necesse fuerit, in vestris promissis, sicut in dilecto fratre & filio, certa semper existit fiducia. Data Tiburi quarto Idus Septembris, indictione decimatertia.

IV. AD GOZELINVM ARCHIEPISCO-
PVM BURDIGALENSEM.

Monet ut Romam veniat, vel alium mittat, qui Isembertum episcopum ad se vocatum præsentem accuset de iniuriis quas ab illo se passum per literas questus est, & Isembertum, nisi ad se venerit, sicut præceperat, excommunicatum una cum criminis confortibus denuntiet.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Gozelino Burdigalensi archiepiscopo salutem & apostolicam benedictionem.

SICUT in literis tuis intelleximus, Isembertus Pictavensis episcopus magnas Deo omnipotenti & beato Petro tibi que magistro suo injurias irrogavit, seseque nobis adversarium, impugnatorem justitiae, hostem sanctae ecclesiae, patenter ostentavit. Nunc igitur quoniam ad vindictam malefactorum ejus non nostra tantum, sed & tua opus est vigilantia, fraternitatem tuam multum adinonemus, ut nulla te occasio in hac causa tepidum vel aliquo modo negligentem reddat, sed si cum ad nos venturum cognoveris, tu ipse, si queas, ad apostolorum limina fatigationis cursum non refugas. Quod si tua minus forte poterunt occupationes, tales personas, tam ex tua parte, quam eorum qui eadem nobis quae & tu de praefato episcopo per literas notificaverunt, ad nos dirigi non delinas procurare, qui veritatem rei irrefragabili assertione praesente episcopo approbare valeant. Verum haec non ut super his quae a te nobis significata sunt dubitemus hoc ordine transigenda requirimus, sed ut patrum nostrorum statuta servantes omnia & rationabiliter discutiamus, & auctorabili iudicio, Deo favente, concludamus. Novit enim prudentia tua, quod personis absentibus accusationem per scripta canonica non probet auctoritas, nec absque partium disceptatione percognita, in examinatione recipiat causas. Quapropter saepe satum episcopum ad apostolicam audientiam sub tali districtione per epistolam nostram vocavimus, ut nisi praesentiam suam ante festivitatem sancti Andree nostro

Accusationem non admittit per scripta, neque testes sine disceptatione patris.

conspicui exhibuerit, omni episcopali & sacerdotali privatus officio, etiam sacrae communionis sit participatione seclusus. Si ergo pertinaci induratus contumacia circa praelibatum terminum nostrae praesentiae se subtraxerit, prolatam in eum sententiam divulgata praedicatione denuntia, & sicut inimici Dei omnibus modis nequitiam & impudentiam ejus confundere non desistas. Eos quoque quos ipse ad tantum facinus perturbandi conventum vestrum applicuit, tam laicos quam clericos, quousque ad satisfactionem veniant, a corpore & sanguine domini, & ab omni divino officio apostolica auctoritate repulsos esse scias. Quod si episcopus, sicut in literis nostris districtè communitus est, omnibus indicare neglexerit, tu palam illi facere nullatenus praetermittas. Data Tiburi quarto Idus Septembris, indictione decimatertia.

V. AD EPISCOPOS FRANCORVM.

Regni Franciae calamitates, & regis nefanda scelera narrat. Incepat episcopos de eorum contra hujusmodi scelera tacurnitate. Mandat ut regi resistant: qui si obtemperare noluerit, totum regnum interdicti jubet: & si ille perseveraverit, de ejus occupatione eripi. Episcopi vero, nisi ei restiterint, depositionis penam minatur. Mandat praeterea Lanzelinum quemdam moneari, ut illasum dimittat peregrinum Roma revertentem ab eo captum.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Manasse Rhemensi, Richerio Senonensi, Richardo Bituricensi archiepiscopis, & Adraldo episcopo Carnotensi, ceterisque episcopis Franciae, salutem & apostolicam benedictionem.

LONGA jam temporum curricula transacta sunt, ex quo regnum Franciae, olim famosum ac potentissimum, a statu gloriae suae cepit in seclum, & succrescentibus malis moribus, plerisque virtutum insignibus denudari. Verum his temporibus & culmen honoris, & tota facies decoris ejus collapsa videtur, cum neglectis legibus, omnique concitata justitia, quidquid sedum, crudele, miserandum, intolerandumque est, ibi & impune agitur, & adepta licentia jam in consuetudine habetur. Ante aliquot annos, postquam tepente inter vos regia potestate, nullis legibus, nullosque imperio, injuriae prohibitae sunt, vel punite, inimici inter se quodam communi jure gentium, quisque pro viribus conflixerunt, ad vindicandas injurias suas arma copiosae paraverunt. Quibus permotionibus etsi plerumque in patria caedes, incendia, & alia quae bellum fert exorta sunt, dolendum quidem fuit, sed non tantopere admirandum. Nunc autem omnes malitia quasi quodam pestilentiae morbo repleti, horrenda & multum execranda facinora multotiens nemine impellente committunt: nihil humani, nihilque divini attendunt: perjuriam, sacrilegia, incestum perpetrare, sese invicem tradere pro nihilo ducunt, & quod nusquam terrarum est, civis, propinqui, fratres etiam alii alios propter cupiditatem capiunt, & omnia bona eorum ab illis extorquentes, vitam in extrema miseria finire faciunt. Peregrinos ad apostolorum limina euntes & redeuntes, uti cuique opportunum sit, capientes in carceres trahunt, & acrioribus quam Paganus aliquis eos tormentis afficientes, saepe ab illis plusquam habeant pro redemptione exigunt. Quorum rerum rex vester, qui non rex sed tyrannus dicendus est, suadente diabolo, caput & causa est, qui omnem aetatem suam flagitiis & facinoribus polluit,

ANNO
CHRISTO
1074.

polluit, & suscepta regni gubernacula miser & infelix inutiliter gerens, subiectum sibi populum non solum nimis soluto ad scelera imperio relaxavit, sed ad omnia, quæ dici & agi nefas est, operum & studiorum suorum exemplis incitavit. Nec satis visum est ei dispersione ecclesiaturum, in adultæriis, in rapinis nefandissimis, in perjuriis, & in multimoda fraude, unde sæpe eum redarguimus, iram Dei meruisse; quin etiam mercatoribus, qui de multis terrarum partibus ad forum quoddam in Francia nuper convenerant, quod antehac arege factum fuisse nec in fabulis refertur, more prædonis infinitam pecuniam abstulit, & qui legum & justitiæ defensor esse debuit, is potissimum deprædator exitit: nimirum id agens, ut mala sua non jam infra terminos regni quod occupat comprehendantur, sed ad suam, credo, confusionem extendantur. Quod quia iudicium superni iudicis effugere nullatenus credendum est, rogamus vos, & ex vera caritate monemus, ut caveatis vobis, ne prophetica super vos maledictio veniat, qua dicitur: *Maledictus homo qui prohibet gladium suum a sanguine*: hoc est, sicut ipsi bene intelligitis, qui verbum prædicationis a carnalium hominum retinet increpatione. Vos etenim fratres etiam in culpa estis, qui dum perditissimis factis ejus sacerdotali vigore non resistitis, procul dubio nequitiam illius consentiendo fovetis. Proinde, quod inviti ac gementes dicimus, multum timeamus, ut non pastorum, sed mercenariorum sententiam accipientes, qui videntes lupum sub oculis vestris gregem dominicum lacerantem, fugitis, dum quasi canes non valentes latrare sub silentio vos absconditis. Atque equidem eo magis de vestro periculo metumimus, quanto nullas vobis in futuro examine excusandi rationes suppetere cognoscimus: dummodo non alias vestra taciturnitatis causas, nisi aut conscientiam, si vestro, quod non credimus, instinctu tot mala perpetrat, aut negligentiam, si de ejus perditione parum curatis, deprehendere possumus. Quæ utraque quam sint fugienda, maxime in officio vobis commisse dispensationis, vos ipsi perpenditis, qui debitam pastoralis curæ sollicitudinem non ignoratis. Nam si prohibere eum delictis, contra jus & reverentiam promissæ sibi fidelitatis esse putatis, longe vos fallit opinio: quoniam hoc omni ratione confirmare possumus, multo fideliores esse, qui alium de naufragio animæ suæ vel invitum retrahit, quam qui in peccatorum gurgite nocivo consensu cum deperire permittit. De timore vero vanum est dicere; quoniam vobis ad defendendam justitiam conjunctis & constanter accinctis tanta virtus foret, ut & illum fideli correctione sine omni vestro periculo a consuetâ malefaciendi libidine possitis avertere, & vestras pariter animas liberare: quamquam et si timor ac periculum mortis immineret, vos tamen a libertate vestri sacerdotalis officii desistere non oporteret. Unde rogamus vos, & apostolica auctoritate monemus, ut in unum congregati patriæ, famæ vestræ, atque salutis consulatis, & communi consilio ac conjunctissimis animis regem alloquentes, de sua eum & regni confusione atque periculo commoneat, & quam criminosa sint ejus facta atque consilia in faciem ei ostendentes, omni exhortatione eum flectere studeatis; quatenus rapinam supra scriptis negotiatoribus factam emendet; quæ nisi reddita fuerit, (sicut vos ipsi scitis) infinitam discordiam & inimicitias inter multos pariet. De cetero delicta sua corrigat, & relictis juventutis suæ motibus, attitam regni sui dignitatem & gloriam tenendo justitiam reparare incipiat: & ut

ceteros ad ea quæ recta sunt coerere valeat, ipse primum quæ sunt iniqua relinquat. Quod si vos audire noluerit, & abjecto timore Dei contra regium decus, contra suam & populi salutem, in duritia cordis sui persistit, apostolicæ animadversionis gladium nequaquam eo diutius effugere posse quasi ex ore nostro sibi notificare. Propter quod & vos apostolica auctoritate commoniti atque constricti, matrem vestram sanctam Romanam & apostolicam ecclesiam debita fide & obedientia imitemini, & ab ejus vos obsequio atque communione penitus separantes, per universam Franciam omne divinum officium publice celebrari interdicit. Quod si nec hujusmodi distractione voluerit respicere, nulli clam aut dubium esse volumus, quin modis omnibus regnum Franciæ de ejus occupatione, adjuvante Deo, tentemus eripere. Sane si in hoc tanto tamque necessario negotio tepidos vos cognoverimus, non jam amplius dubitantes, quin vestra fiducia fultus incorrigibilis perduret, vos ipsos sicut focios & complices scelerum ejus, episcopali privatos officio pari vindictæ jaculo feriemus. Testis enim nobis est Deus, & propria conscientia, quod hæc neque precibus neque precio alicujus ducti dicimus, nec in animum induximus; sed solo dolore tacti intrinsecus, quod tam nobile regnum, & tam infinitum populorum numerus unius perditissimi hominis culpa deperat, tacendo dissimulare nec possumus nec debemus. Memores igitur illius divinæ dicti sapientiæ: *Qui timet hominem, cito corrumpet, & qui sperat in domino, sublevaritur*: ita agite, ita vos habetote, ut quam sit vobis libera mens & lingua ostendatis: nec timeantes hominem infirmitatis vestræ ruinam patiamini, sed confortati in domino, & in potentia virtutis ejus, sicut strenui milites Christi, ad celsitudinem præsentis & futuræ gloriæ sublevemini. Præterea multum rogamus & admonemus dilectionem vestram, quatenus Lanzelinum Belvacensem militem convenientes, ut Folcerium Carnotensem fidelm nostrum, quem ab apostolorum liminibus revertentem cepit, nihil de bonis ejus retinens, illatum dimitat, ex parte beati Petri, & nostræ apostolica auctoritate commoneat. Quod si facere contempserit, spiritualibus & secularibus armis eum insequi & urgere non prius desistatis, quam relicto sancti Petri peregrino, etiam si quid pro redemptione illius accepit, aut pepigit, simul reddere aut refutare cogatis. Data Tiburi quarto Idus Septembris, indictione decimatercia.

VI. AD GEBOARDVM PRAGENSEM
EPISCOPVM.

Arguit de contempta auctoritate apostolicæ sedis, de mentita fide, de fraudulenta occupatione rerum episcopi Moravenfis; quas restitui jubet, & cum Romam cum dicto episcopo ad definiendam causam venire; de mendaciis contra duccem Bohemiæ sibi suggestis: demum de excommunicatione in homines ejusdem ducis absque legali iudicio lata.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei * Geboardo Pragensi episcopo, quod non meretur, salutem & apostolicam benedictionem.*

VENIENTEM te hoc anno ad apostolicam sedem, apostolica utentes mansuetudine, multo benignius, multoque mitius quam facta tua mererentur, te suscepimus atque tractavimus: sed tu more tuo malum pro bono reddens, contempta nostra caritate, & apostolica auctoritate contra

E iij inter-

ANNO
CHRISTO
1074.

Pœna privationis episcopii.

Prov. 29.

Jer. 48.

Isa. 56.

Quis fidelio ei cui promissa est fidelitas.

Timor ab episcopo abiciendus.

* f. Ieronimo, ut supra lib. 1. epist. 44 & epist. 60.

ANNO
CHRISTIANI
1074.

interdictum nostrum de bonis & rebus, unde inter te & Ioannem episcopum Moravensem lis est, te intrmittere ausus es: & (quod valde nobis molestum est) nostra concessione te id fecisse mentitus es. Nos equidem meminimus sic decevisse, ut episcopus Moravensis terram, & alia de quibus inter vos discordia erat, usque ad futuram synodum cum omni pace & quiete tenere deberet. Hoc in literis nostris fratri tuo duci expresse significavimus. Hoc tu ut nullatenus impedires, in manum nostram promittendo firmasti: sed ut verbum inde mutatemus, hoc, cum multum instates, neque precibus neque precio impetrare potuisti. Petro in novissimis, quasi quosdam novas querelas super fratre tuo Vvratislao duce, quod fraudulenter concludantur, sed orbem terrarum ad discordiam multarum gentium & te scissile nunc cognovimus; asserens videlicet de quodam castro sancti Venzlai & de præpositura iustitiam tuam tibi contradicere. Hoc tantum effecisti, ut cum in epistola nostra moneremus, quatenus si se injuriam tibi fecisse cognosceret, pro nostro, imo amore Dei, quod æquum esset, inde faceret. Hac igitur occasione & de nobis mendacium finxisti, & nostra decreta subvertisti. Sed, quæso, non erubescis, aut non times, quod pro talibus causis non solum ordinis tui periculum tibi imminet, sed ex fraterno odio nec Christianitatis quidem in te suscepta gratia manet? Præcipimus ergo tibi ex parte beati Petri, & nostra apostolica auctoritate, ut castrum quod tam fraudulenter cepisti, & alia omnia quæ in lite sunt, præfato Moravensi episcopo reddas, & tuam diffiniendam causam (sicut statutum est) aut ipse Roman venias, aut idoneos legatos mittas: atque hoc ita tempestive Moravensi episcopo notifices, quatenus & ipse pariter se, vel legatos suos, ad iter præparare valeat. Præterea, sicut nobis relatum est, pacem quam inter te & fratrem tuum ducem convenit, multis modis perturbare non desinis, præcipue cum suis absque canonica culpa & legali iudicio excommunicas. Quod quidem tibi maxime periculosum est: quoniam, sicut beatus Gregorius dicit, qui insonite ligat, sibi ipsi potestatem ligandi atque solvendi corrumpit. Unde te admonemus, ut anathematis gladium nunquam subito neque temere in aliquem vibrare præsumas, sed culpam uniuscuiusque diligenti prius examinatione discutias: & si quid est quod inter te & homines sæpessati statris tui emerit, cum eo in primis ut suos ad iustitiam compellat fraternaliter & amicabiliter agas: & si æquitatem tibi denegaverit, aut temeritatem suorum aliqua dissimulatione contra te, quod non credimus, intumescere sine vindicta permiserit, nobis indicare non te pigeat: & præstante domino huius querelæ occasionem sollicitis admonitionibus sine mora decidere procurabimus. Data Romæ decimo Kalendas Octobris, indictione decimatercia.

VII. AD VVRATISLAVM DVCEM
BOHEMIÆ.

Agit gratias quod censum miserit, & pacem cum fratre Pragensi episcopo meruit. Monet ut omnino Moravensi episcopo a dicto ejus fratre ablata restituenda curat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Vvratislao duci Bohemiarum, salutem & apostolicam benedictionem.

PERVENIT ad nos nuntius vester, qui magnæ devotionis & fidelitatis vestræ exhibitionem nobis retulit, & quæ beato Petro sub nomine cen-

sus misistis, videlicet centum marchas argenti ad mensuram vestri ponderis, fideliter præsentavit. Quod quidem gratanter accepimus; sed caritatem vestram multo altentius amabiliusque, quasi quibusdam animi brachiis ad vos usque porrectis, amplectimur, qui mentem vestram & desiderium magis ac magis erga reverentiam apostolicæ sedis accendi perpendimus. Beatus autem Petrus, quem vos diligitis, & cui celsitudinem potentæ vestræ humiliatis, copiosa vobis procul dubio retributionis munera præparabit, & suo vos munimine, tam in præsentem quam futurum sæculum, lætificabit. De cetero grates vobis habemus, quod obediens nostris monitis cum fratre vestro Ietomito Pragensi episcopo pacem fecistis: quem nos quidem hoc in anno apostolicæ sedis præsentatum longe misericordius quam sua meretur culpa tractavimus. Verum ille indebitam nobis vicem rependens, mox ut domum reversus est (sicut nos non dubia relatione cognovimus) de castro quodam, & aliis rebus unde litem habet cum Ioanne Moravensi episcopo, contra interdictum nostrum, & contra sui ipsius in manus nostras datam promissionem, etiam de nobis mentiendi, quasi id sibi concesserimus, se intrmittere ausus est. De quo mendacio & fraude, quid & qualiter paucis cum corripiendo præcepimus, in transmissio tibi exemplo literarum, quas ei direximus, plene cognoscere potes. Unde & tuam nobilitatem ex parte beati Petri & nostra, apostolica auctoritate rogamus, & præcipiendo monemus, ut nequaquam cum de tanta deceptione ulterius gaudere sinas: sed nisi ipse (sicut ipse in literis nostris iustus est) castrum, & alia quæ in lite sunt, Moravensi episcopo sine mora reddat, tua cum virtute ejicias, & restituis omnibus jam sæpe dicto Moravensi episcopo, ipsum, & bona ecclesiæ cui præest, pro amore Dei & redemptione animæ tuæ ab injuriis & impiorum hominum oppressionibus defendas. Hoc autem ea spe & intentione tibi procutandum mitimus, ut omnipotens Deus te & honores tuos divina virtute defendat, & suffragante beato Petro apostolo, a peccatorum tuorum te absolutum vinculis ad gaudia æterna perducatur. Data Romæ x. Kalendas Octobris, indictione XIII.

VIII. AD IOANNEM MORAVENSEM
EPISCOPVM.

Consolatur de injuriis a Pragensi episcopo perpetuis, & quantum ea te commotus sit, ex nuntio & literarum ad ducem Bohemiæ missarum exemplis cum cogniturum asserit. Arguit quod putarit se sententiam leviter mutasse. Iubet ut apostolica auctoritate omnia bona a Pragensi episcopo ablata repetat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Ioanni Moravensi episcopo salutem & apostolicam benedictionem.

CARITATEM tuam, frater, erga nos promptam & sinceram esse cognoscentes, debitas tibi grates rependimus, tuisque satigationibus fraterno corde compassi sumus. Scimus enim quanta fraude Pragensis episcopus te circumvenit: qui tamen non solum ad tuas, sed de nobis mentiendi, & quasi ex nostra concessione rapacitatem suam roborando, ad nostras etiam injurias patenter erupit. Qua de re quam graviter commoti sumus, vel quid inde censuerimus, hic nuntius tuus viva voce tibi indicare poterit, & tu ipse in literis quas duci, & exemplo literarum, quas eidem episcopo misimus,

mus, pleniter cognoscere potes. Er tu quidem nimis simpliciter egisti, quod nos contra decreta nostra furgere, & sententiam nostram tam leviter mutare putasti: qui ea omnia, quæ inter te & illum in lite sunt, usque ad futuram synodum, & totius disensionis vestræ discussionem, tuis possessionibus decrevisse præfens intellexeras. Nunc igitur apostolica auctoritate iustus, atque suffultus, castrum, & si quæ alia præfatus episcopus tibi abstulit, sine mora repetas. Illum namque admonuimus, firmiterque tibi ea omnia sine contradictione reddere præcepimus. Duceo vero rogavimus, ut si episcopus nobis non obediret, cum de castro expelleret, & restituit tibi omnibus per amore Dei te, & bona ecclesiæ cui præes, Deo adjuvante, defenderet. Hoc enim indubitanter scias, quia neque in hac, neque in alia reade defensionem iustitiæ tuæ, apostolica tibi, providente Deo, sollicitudo decrit, vel auctoritas. Omnipotens Deus in tua sacerdotali vigilantia & officio gratum sibi sacrificium, & tibi statuat æternæ felicitatis præmium. Data Romæ decimo Kalendas Octobris, in dictione decimartia.

IX. AD BEATRICEM ET EIUS FILIAM
MATHILDEM.

Suam in eas fiduciam declarat. Dolet se ex periculo morbo emeris, servatum ad sollicitudines pene naufragantis ecclesiæ. Roberto Guicardo, reconciliationem suppliciter petenti, iustus de causis concedere differt. Demum marchionem Azonem promississe rationem se redditurum sui conjugii ait, qua de causa se Romam vocasse Papiensem & Mutinensem episcopos.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Beatrici duci, & ejus filia Mathildi, salutem & apostolicam benedictionem.

NON nos fugit varios saepe ad vos de nobis tumores afferri, sicut mos eorum est qui amicorum dilectioni invident & unanimitati. Et quidem si nos talibus aures (quod absit) acclinare vellemus, non multi sunt, in quibus sinceræ dilectionis affectum nobis patere crederemus. Sed nos nihil fere potius quam suspectum animum fugientes, in veritate vobis loquimur, quod in nullis terrarum principibus tutius quam in vestra nobilitate confidimus: quoniam hoc verba, hoc facta, hoc pia devotionis studia, hoc fidei vestræ præclara nos constantia docuerunt. Nec dubitamus quin vestra in nobis vera nitescat caritas, cum per Petrum servus, & Petrus in servo diligitur. De cetero scitote nos, præter spem omnium qui nobiscum erant, infirmitatem corporis evasisse, & jam bonam valetudinem recepisse: unde nobis dolendum potius quam gaudendum esse putamus. Tendebat enim anima nostra, & toto desiderio ad illam patriam anhelabat, in qua ille, qui laborem & dolorem considerat, lassus quietem & refrigerium præstat. Verum reservati adhuc ad consuetos labores, & infinitas sollicitudines, in singulas horas, quasi parturientis dolores & angustias patimur, dum pene in oculis nostris naufragantem ecclesiam nullo valemus eripere gubernaculo. Lex enim & religio Christiana ita fere ubique deperit, ut Sarraceni, & quilibet Pagani, suos ritus firmius teneant, quam illi qui Christianum nomen acceperunt, & quibus in regno Patris per Christum hereditas & æternæ vitæ gloria parata est, divina legis mandata custodiant. Quo minus mirandum est, si hujus lucis x-

rumnas spe supernæ consolationis fugere cupimus, qui in his positi, in sola cognitione inundantium periculorum singulorum penas luimus. Præterea scitote Robertum Guiscardum saepe supplices legatos ad nos mittere, & tantæ fidelitatis securitatem se in manus nostras dari cupere, ut nemo unquam firmiori obligatione se cuilibet domino debeat vel possit astringere. Sed nos non incertas rationes cur illud sit adhuc differendum considerantes, supernæ dispensationis & apostolicæ vocationis consilia præstolamur. Ad hæc alteram prostratum hoc in tempore transfalpinaturam intelleximus; sed prius, si fieri posset, ambarum colloquio uti multum desideramus: quoniam vestra consilia, sicut fororum nostrarum, & filiarum sancti Petri, in causis & negotiis nostris habere desideramus. De nobis vero quidquid per Deum & recte scimus & valemus, in omni caritatis exhibitione vobis patere confidite, & memoriam vestram in nostris quotidie orationibus haberi, & (quamquam peccatores sumus) intentè Deo commendari scitote. Præterea notum vobis est, marchionem Azonem in synodo nobis promississe, & fidem in manum nostram dedisse, se in nostram præsentiam, quando cumque eum commoneremus, pro reddenda ratione sui conjugii venturum. Et nos quidem hac de causa ipsum vocavimus. Guillelmum Papiensem episcopum, & Heribertum Mutinensem, qui propinquitatem mulieris sciunt, ad nos venire per epistolas nostras invitavimus, quatenus, rei veritate percognita, quod iustum fuerit, Deo adjuvante, statuamus. Quapropter dignum nobis videtur, ut præfato marchioni per certum vestrum nuntium mandetis, quatenus per terram vestram in cundo & redeundo securus transire possit, ne occasione vestri timoris in hac parte iustitia Christianæ legis detrimentum sentiat. Data Romæ decimo octavo Kalendas Novembris, in dictione decimartia.

X. AD VDONEM TREVIRENSEM
ARCHIEPISCOPIUM.

Committit ei & episcopo Metensi causam, quæ inter Tullensem episcopum & quemdam ejus clericum versabatur. Monet ut illum tutum reddat, & omnia ablata ei restitui jubeat: tum convocatis Tullensibus clericis inquirat de moribus episcopi, de quibus certior vult fieri ante synodum.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Vdoni Trevirorum archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

ADMONERE te, frater, ut ea quæ tibi committimus fideliter agas ex caritate, ut vero velociter, ex considerata causarum vel temporum sit competentia & necessitate: quæ quidem utraque in subscripto negotio ita te observare volumus, ut, quemadmodum credimus, fidem te & indefectum nobis cooperatorem cognoscamus. Frater iste Tullensis, ut fatetur, clericus ad nos veniens, contra questus est nobis, quoniam iratus sit ei dominus suus, videlicet Tullensis ut dicitur episcopus, se exulem factum, & omnibus rebus suis expoliatum, supplicans ut apud apostolicam pietatem tantarum miserationum aliquam inveniret consolationem. Nobis vero cur hoc sibi acciderit diligenter inquirentibus, retulit se ab episcopo quamdam ecclesiam postulasse, quæ ad officium custodiæ quod tenebat legali constitutione dicitur attingere. Qua de re commotus episcopus, cum ei non solum hanc dene-

ANNO
CHRISTI
1074.

garet ecclesiam, sed totum officium per summam A
interdiceret obedientiam, respondit se non debere
sibi obedientiam reverentiam, quoniam archidia-
conatus, consecrationes ecclesiarum, & ipsas ec-
clesias vendendo, simoniaca heresi se commacu-
lasset; cum muliere quadam in publica fornicatio-
ne jaceret, de qua filium genuisset, quamque rum-
mor esset sacramento & desponsatione laicorum
more sibi copulasse; & præterea quod nonnulli
eum ad episcopatum pactione præmii pervenisse
dicerent. His auditis episcopus quasi de manifestis
culpis pœnitens, & de sua correctione tum cum
hoc solo, tum cum ceteris fratribus loquens, tan-
dem manifesta indignatione & ira super istum in-
flammatum est. Egressoque ab urbe episcopo, paulo
post milites ejus, utpotè non ignorantes volunta-
tem domini, huic omnem securitatem abnegavere,
& intra claustrum ei minati sunt in faciem. Quos
cum insidiari vitæ suæ & honori intelligeret, clam
discessit, ut sua absentia temperaret severitatem luj-
sus furoris. Episcopus vero confessum sua omnia
diripi & publicari præcepit: & ita iste exulem se
& egenum jamdiu fuisse conqueritur: verum hæc
nobis inordinata & valde iniqua videntur: quon-
iam, si illa vera sunt, episcopus imo exepiscopus,
non hunc, sed conscientiam suam odisse & perse-
qui debuerat. Sin vero falsa, & nitinam falsa, non
tamen milites, sed disciplinam canonum, istum cor-
ripere & flagellare æquum fuerat. Quocirca fra-
ternitatem tuam apostolica auctoritate commoni-
tam, & in hac causa sustuliam esse volumus, ut con-
vocato & adjuncto tibi dilecto confratre nostro
Herimanno venerabili episcopo Metensi, Tullen-
sem conveniatis, eumque ut clericum istum sine
omni periculo vitæ, & securum ab omni contume-
lia in claustrum suum recipiat, & officium custo-
diæ cum ecclesia, quam postulavit, si juste attinet,
cum ceteris omnibus justis pertinentiis & utilitati-
bus suis, & præposituram suam, & officium scho-
larum, nec non omnia ablata sibi bona, & tam ir-
rationabiliter illata damna restituat, apostolicis
jussionibus commoneatis. Deinde convocatis Tul-
lensibus clericis per veram eos obedientiam, imo
sub comminatione anathematis constringite, ut
quidquid de introitu & vita episcopi sciunt, vobis
aperiant: & vos undique explorata veritate, quid
nobis inde credendum sit, in synodo vel ante syn-
odum, quam in prima hebdomada quadragesimæ
celebraturi sumus, per literas vestras notificare
nullatenus prætermittite. Quod si episcopus, ut
optamus, innocens de tot ac tantis criminibus ap-
paruerit, quod clericus temere peccavit, quoniam
ad nostram venit audientiam, qualiter juste corri-
gatur, Deo aspirante, procurabimus. Si vero epi-
scopus ea quæ sibi intenduntur veraciter remove-
re non poterit, nullo modo ferendum est nobis, vel
vobis, ut locum pastoris lupus obtineat. Has au-
tem literas idcirco aperte sigillari præcepimus, ut
certiorem vobis auctoritatem traderemus. Data
Romæ decimo septimo Kalendas Novembris, indi-
ctione decimatercia.

XI. AD ALBERTVM COMITEM,

ET EIVS VXOREM.

Laudat fidem & religionem eorum. Quorum-
dam episcoporum scelera reprehendit. Monet
ut persistent, & decreta apostolicæ sedis de
simoniacis & incontinentibus sacerdotibus re-
tineant.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Alberto
comiti & ejus uxori, salutem & apostolicam
benedictionem.

GRATIAS Deo referimus, quod vel laici &
mulieres ad dominum mentes erigunt, & cul-
tum religionis libenter intellectu capiunt, & tene-
re contendunt. Nam illi qui propter lucrandas
animas episcopi vocati & constituti sunt, & sub-
ditos suos verbo & exemplo viam veritatis docere
deberent, his temporibus seducti a diabolo non
solum legem Dei deserunt, sed impugnare, & omni
conatu subvertere non desistunt. Quo minus mi-
randum est, si ipsi inferiores ordines a delicto non
prohibent, quorum aut ordinatio fuit hæretica,
aut vita omni immunditia & facinoribus coop-
ta: qui, dum in semetipsis propria scelera nec cor-
rigunt nec attendunt, subditorum quoque crimina
aut per negligentiam aut timore proprio conscien-
tiæ portant. De quibus recte per prophetam dicitur:
*Obscurentur oculi eorum, ne videant, & dorsum
eorum semper incurva.* Quapropter quidquid illi
contra vos, imo contra justitiam garrant, & pro
defendenda nequitia sua vobis qui illiterati estis
objiciant, vos in puritate & constantia fidei vest-
ræ permanentes, quæ de episcopis & sacerdoti-
bus simoniacis, aut in fornicatione jacentibus, ab
apostolica sede acceptis, firmiter credite & tene-
re. Data Romæ septimo Kalendas Novembris, in-
dictione decimatercia.

XII. AD HALBERSTADENSEM EPISCOPVM.

Laudat ejus erga Romanam ecclesiam observan-
tiam, quam ex ejus animi dolore perspexerat,
quod legati apostolici in illo regno non eo quo
decebat honore suscepti fuissent; quam rem eis
contigisse mavult, quam apostolicæ sedis aucto-
ritatem violasse.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Halbiste-
nensi episcopo, salutem & apostolicam
benedictionem.

OSTENDIS, frater, te sanctam Romanam ec-
clesiam sincero affectu diligere, quando id
movet cor & animum tuum, legatos sedis aposto-
licæ in regno vestro non eo quo oportuit honore
susceptos fuisse, nec ea, quæ Christiana religio
postulabat, & adhuc postulat, prout necesse foret,
efficere potuisse. Verum nos multo magis hæc il-
lis accidisse volumus, quam ut ipsi hominibus ma-
gis quam Deo placere cupientes, veritatem & li-
bertatem illius quæ in eis representabatur aucto-
ritatis aliqua simulatione violassent. Nam si prin-
cipibus & divitibus terræ vestræ regnare pro libi-
dine, & justitiam Dei concutere taciti consentire
vellemus, profecto amicitias, munera, subjectiones,
laudem, & magnificas ab eis honorificentias habe-
re possemus. Quod quia loco in quo sumus, & of-
ficio quod tenemus minime congruit, nihil est
quod nos a caritate Christi, ipso protegente, separare
possit, quibus mori tutius est, quam legem
ejus derelinquere, aut pro mundi gloria impiorum
potius, si sint potentes, quam eorum personas res-
picere, qui, licet sint pauperes, legem sui condi-
toris exquirunt, mandata diligunt, vitam potius
quam justitiam deserunt. Tuæ igitur unanimi-
tatem fraternitatis debita cum gratulatione suscipien-
tes, hanc flammam in pectore tuo semper crescere
cupimus, ut in ea quam erga sanctam & apostolicam
ecclesiam

ANN
CHRIST
1074.

Psal. 68.

ANNO
CHRIST
1074.

ecclesiam habere cœpisti dilectione proficias : spem A
veto in nostra caritate, imo beati Petri protectione,
& ejus apostolica indubitanter benedictione habere
confidas. Data Romæ vii. Kalendas Novemb-
ris, indictione decimatercia.

XIII. AD SALOMONEM REGEM
HUNGARORVM.

Queritur, quod cum Hungariæ regnum juris sit
sancti Petri, a Teutonicorum rege in beneficium
acceperit. Monet ut illud, correcto errore suo,
ab apostolica sede recognoscat.

† De Salo-
mone rege
Hungaro-
rum Lam-
bertus in
anno 1074

*Gregorius episcopus servus servorum Dei † Salomoni
regi Hungarorum, salutem & apostolicam
benedictionem.*

LITERÆ tuæ ad nos tarde propter moram
nuntii tui allatæ sunt : quas quidem multo
benignius manus nostra suscepisset, si tua incauta
conditio non adeo beatum Petrum offendisset.
Nam, sicut a majoribus patriæ tuæ cognoscere potes,
regnum Hungariæ sanctæ Romanæ ecclesiæ
proprium est, a rege † Stephano olim beato Petro
cum omni jure & potestate sua oblatum & devôte
traditum. Præterea † Henricus piæ memoriæ impe-
rator ad honorem sancti Petri regnum illud expun-
gnans, victo rege, & facta victoria, ad corpus bea-
ti Petri lanceam coronamque transmisit, & pro glo-
ria triumphi sui, illic regni direxit insignia, quo
principatum dignitatis ejus attingere cognovit. Quæ
cum ita sint, tu tamen in ceteris quoque a regia vir-
tute & moribus longe discedens, jus & honorem
apud Sicuti sancti Petri, quantum ad te, imminuisti & alienasti,
dum ejus regnum a rege Teutonicum in beneficium,
sicut audivimus, suscepisti. Quod si verum est, qua-
liter gratiam beati Petri, aut nostram benevolentiam
sperare debeas, tu ipse, si justitiam vis attendere,
non ignoras, videlicet te non aliter eam habiturum,
nec sine apostolica animadversione diu regnaturum,
nisi sceptrum regni quod tenes, correcto errore tuo,
apostolicæ, non regiæ, majestatis beneficium
recognoscas; neque enim nos timore, vel amore,
aut aliqua personali acceptione, quantum Deo
adjuvante poterimus, debitum honorem ejus,
cujus servi sumus, irrequiritum relinquemus. Verum
si hæc emendare, & vitam tuam, ut regem decet,
instituire, & Deo miserante, adornare volueris,
procul dubio dilectionem sanctæ Romanæ ecclesiæ,
sicut matris dilectus filius, & nostram in Christo
amicitiam plene habere poteris. Data Romæ v.
Kalendas Novembriis, indictione decimatercia.

† De san-
cto Step-
hano I. Hun-
garorum
rege Her-
mannus
Contractus
in chroni-
co anni
1038. Char-
tultius e-
piscopus in
ejus vita
apud Sicuti
tomo quar-
to. Leo
Ostiensis
libro ses-
cundo ca-
pitulo se-
ptuagesi-
monono &
alii.
† De expe-
ditione He-
rici II. im-
peratoris
contra Hun-
garos Her-
mannus
Contractus
in anno
1044.

XIV. AD GVARNERIVM ARGEN-
TINENSEM ET BURCHARDVM BASILENSEM
EPISCOPOS.

Vt curam advocatiæ monasterii sanctæ Crucis a
Leone nono constructi, juxta ejusdem pontificis
constitutionem, Gerardo ejus nepoti majori natu
adjudicent, & Hugonem ab ea excludant.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei Gvarnerio
Argentiniensi & Burchardo Basileensi episcopis,
salutem & apostolicam benedictionem.*

NON ignorate vos credimus dominum no-
strum beatæ memoriæ Leonem papam mo-
nasterium sanctæ Crucis in terra hereditatis suæ
fundatum, ac propriis opibus ejus constructum,
sanctæ Romanæ ecclesiæ, cui pie & sancte præside-
bat, in proprium jus tradidisse; quatenus venerabilis
ille locus sub alis sancti Petri tutior & liberior
in divino famulatu proficeret. Verum, sicut nos
Concil. general. Tom. X.

Inquitur
de Leone
nono.

ANNO
CHRIST
1074.

certa relatione comperimus, nepotes illius, Hugo
videlicet & Gerardus, sua potius quam quæ Dei
sunt querentes, nec tam sanctissimi viri excommu-
nicationem timentes, dum inter se de advocatiæ
contendunt, monasterii bona diripiunt, & quæ ad
sustentationem ancillarum Dei constituta sunt, sac-
rilegis invasionibus militibus suis prædam faciunt.

Quapropter fraternitatem vestram multum roga-
mus & admonemus, ut pro amore & debita san-
cto Petro obedientia, ambos in locum aliquem
vestro conventui aptum convocetis, & causam
utrimque diligenter inquirentes, finem contentio-
ni eorum imponere summopere studeatis, in nullo
quidem ab ea quæ in privilegio prælibati patris nos-
tri Leonis papæ descripta est constitutione & deter-
minatione digredientes. Ibi enim inter cetera
ejus apostolica sanctione decretum est, ut qui de
progenie sua in castro "Egeneschen ceteris major" Egen-
nato fuerit, curam advocatiæ solus teneat, & in hinc
omnem posteritatem ejus generis hæc potestas ita
procedat. Juxta quam ordinationem Gerardum
quidem justius agere, & advocatiæ magis merito
quam Hugonem administrare putamus, quia ætate
priorem esse intelleximus. Quod si & vos ita esse
cognoveritis, ex parte beati Petri, & nostra aposto-
lica, vestra etiam episcopali auctoritate, Hugoni
interdicite, ne ulterius ullo modo de eadem advo-
catiæ se intronitiat, neque monasterium, aut bona
ejus, cujuscumque modi sint, aliqua læsione vel
contrarietate impetat, alioquin sciat se apostolici
gladii ictum nullatenus evadere posse, & non solum
a gratia beati Petri, sed a communione totius ec-
clesiæ judicii sancti Spiritus & apostolica sententia
excommunicatum ac condemnatum penitus separari.
Quidquid igitur inde factum fuerit, per literas
vestras nobis quantocius indicate curate. Data Ro-
mæ quarto Kalendas Novembriis, indictione xiiii.

XV. AD HUMBERTVM ARCHIEPIS-
COPVM LVGDVNENSEM, ET CETEROS.

Vt clericos Lingonenses moneant, ut desistant ab
injuriis, & satisfaciant de damnis monasterio Pul-
tariensis illatis: quod si facere rennerint, eos ab
introitu ecclesiæ arceant; & si perseveraverint,
excommunicationi subdant.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei Humberto
archiepiscopo Lugdunensi, & Agino Augustodu-
nensi, & Rodulpho Matisconensi episcopis, salutem
& apostolicam benedictionem.*

HUMBERTVS Pultariensis abbas, diu apud
nos pro necessitatibus monasterii sui commo-
ratus, multas adversitates & inquietudines con-
queritur se a clericis pati Lingonensibus; cujus in-
juriæ tanto vehementius nos attingunt, quanto so-
licitudines apostolicæ dispensationis per beatum
Petrum, cui servi sumus, & cui monasterium illud
speciali & proprio jure subiectum est, nobis præ
ceteris incumbunt. Sed quia longum erat singulas
querimoniarum abbatis causas hic comprehende-
re, fraternitatem vestram rogamus, & apostolica
auctoritate monemus, ut ex ore ipsius illatas sibi
molestias & monasterii detrimenta audiat, & dili-
genter attendatis, convocatisque præscriptis cleri-
cis ad faciendam emendationem & satisfactionem,
prout justum fuerit, super omnibus de quibus in
eos conqueritur abbas, nostra vice & apostolica au-
thoritate commoneatis. Quod si vos, imo beatum
Petrum, & ejus per nos administrata monita con-
templerint, & justitiam facere renuentes in perti-
nacia temeritatis suæ persisterint, ab introitu eccl-
E sic

B

C

D

E

ANNO
CHRISTI
1074.

siæ accere eos & excludere nullatenus præmitta- A
tis. Sin vero nec pro huiusmodi distinctione volue-
rint respicere, & illas beato Petro injurias, ut-
pote privilegia ejus transgressi, ceteraque in quibus
abbatem & monasterium ejus indignis offensionibus
laserunt, digna respectu satisfactione emen-
dare, nostra apostolica auctoritate jussi atque suf-
fulti eos anathematis gladio percussos a corpore &
communione totius ecclesiæ separate, & canonico
judicio condemnate. Quidquid autem inde factum
fuerit, nobis per vestras literas sine mora notificare.
Data Romæ tertio Idus Novembris indictione decimatertia.

XVI. AD RICHERIVM SENONENSEM
ARCHIEPISCOPVM.

De hominibus sui episcopatus a paribus.

*Gregorius, &c. Richerio Senonensi archiepiscopo
salutem, &c.*

Data Romæ tertio Idus Novembris, indictione decimatertia.

XVII. AD SIGEBALDVM
ABBATEM.

Arguit quod sibi suaserit, ut Albericus monasterio
sancti Anastasi, alio amoto, restitueret, quem
postea cognovit multis esse criminibus diffama-
rum. Præcipit ut aut monasterium Albericus resti- C
tuit, aut ipse una cum eo Romam veniat de
objectis criminibus responsurus.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei Sigebaldo
abbati monasterii sancti Salvatoris in Persia,
salutem & apostolicam benedictionem.*

FRATERNITATEM tuam, quam religiosam
tenemus, admodum miramur nobis justum non
dedisse consilium, secandum quod a pluribus dici-
tur, de Alberico scilicet multis criminibus involuto,
& (quod est pejus) etiam a venerabilis memoria
domno Petro, aliisque duobus episcopis ab omni
honore ecclesiastico sub excommunicatione amo-
to, quem sancti Anastasi monasterio ex nostra per-
missione restituit: alterum vero meliorem ex ab-
batiz honore, ut fertur, vi ac sine ratione ejecisti.
Quod cum audissemus, valde nobis displicuit, nos-
traque caritas ut talia corrigantur has literas tibi
dixit. In his igitur unum ex duobus tibi ac præ-
dicto Alberico præcipimus, aut monasterium quod
ei non recte dedisti dimitat, & alteri injuste reje-
cto reddat, aut tecum Romam veniens ex illis cri-
minibus, in quibus accusatur, in nostra præsentia
veritate se defendat. Sin autem neutrum horum
obedire non vult, a sacra sede apostolica intelligat
se procul dubio excommunicandum. Hæc itaque
nullatenus negligas præcipimus. Peccatum enim
maximum tecum incurrimus, si omittimus hoc, E
quandoquidem ita est, sicut nobis multorum testi-
monio est intimatum. Data Romæ Idibus Novem-
bris, indictione decimatertia.

XVIII. AD GVILIELMVM COMITEM
PICTAVENSEM.

Vt una cum episcopis ac nobilibus regni Franciæ
admoneat Philippum regem desistere a confu-
sione ecclesiarum, atque a deprædationibus:
alioquin ipsum regem, & quoscumque ei obe-
dientiam præstantes, minatur se excommunica-
turum.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei Guilielmo
comiti Pictavensi, salutem & apostolicam
benedictionem.*ANNO
CHRISTI
1074.

LICET Philippi regis Francorum iniquitates ad
notitiam tuam pervenisse dubitandum non sit,
utile tamen duximus, quantum de eisdem iniquita-
tibus doleamus tibi innoscere. Nam inter cetera
scelera, quibus non solum Christianos, sed & Paga-
nos videtur superasse principes, post ecclesiarum,
quas sibi licuit confundere, varias destructiones,
adeo regie dignitatis posthabuit verecundiam, ut
avaritia potius inflammante, quam ratione aliqua
poscente, Italiæ negotiatores, qui ad partes vestras
venerant, deprædatus fuerit. Qua dære, quia epi-
scopos Franciæ literis nostris cum convenire mo-
nuimus, te quoque sanctum Petrum & nos pure
diligentem, & (ut credimus) de ejus nobiscum pe-
riculis contristatum, præcipue monemus, quatenus
ex illis atque nobilioribus Franciæ melioribus qui-
busdam adbibitis, iniquitates suas sibi notificetis,
& ut ipse stultorum suggestionibus renuntiando,
atque bonorum & sapientium consiliis adhærendo
incipiat jam a confusione ecclesiarum manum re-
trahere, & ad exemplar bonorum Franciæ regum
pravos mores suos commutare, deprædationes quas
supra commemoravimus, unde oratores sancti Pe-
tri impediuntur, capiuntur, atque multis modis af-
ficiuntur, sine dilatione emendare. Qui si consiliis
vestris acieverit, nos cum qua debemus caritate
tractabimus: alioquin, si in perveritate studiorum
suorum perduraverit, & secundum duritiam & im-
pœnitens cor suum iram Dei & sancti Pétri sibi
thesaurizaverit, nos Deo auxiliante, & nequitia sua
promerente, in Romana synodo a corpore & com-
munionis sanctæ ecclesiæ ipsum, & quicumque sibi
regalem honorem vel obedientiam exhibuerit, sine
dubio sequestrabimus, & ejus quotidie super altare
sancti Petri excommunicatio confirmabitur. Diu
est enim quod iniquitates suas portavimus: diu est
quod sanctæ ecclesiæ injuriam parendo adolescentiæ
sue disimulavimus. Nunc autem adeo perversitas
morum suorum se notabilem reddidit, ut si tanta
valetudinis, tantaque fortitudinis esset, quantum
Pagani imperatores sanctis martyribus intulerunt,
nos timore aliquo tor & tantas iniquitates suas nullo
modo impunitas dimitteremus. Data Romæ Idi-
bus Novembris, indictione decimatertia.

XIX. AD RICHARDVM BITURICENSEM
ARCHIEPISCOPVM.

Significat se ei & Turonensi archiepiscopo litem
inter Dolense monasterium & abbatem sancti
Sulpitii commisisse, monetque ut eam
decidat.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei Richardo
Bituricensi archiepiscopo, salutem & apostolicam
benedictionem.*

DOLENSE monasterium, sicut novit fraterni-
tas tua, juris sancti Petri esse dignoscitur, cui
si aliquid discrimen inferretur, speciali sollicitudine
succurrere debemus. Proinde proclamatione ipsius
monasterii super abbate sancti Sulpitii iam dudum
pulsati commissimus confratri nostro Rodulpho Tu-
ronensi archiepiscopo questionem utriusque mona-
sterii una tecum diligenter discutere, & ad legiti-
mum, Deo auxiliante, definitionis finem perduce-
re. Studeat igitur fraternitas tua sic se præbato con-
fratri nostro in hac causa auxiliatricem impendere,
quatenus

ANNO
CHRISTI
1074.

quatenus in inquisitione huius rei non sit nobis necessarium laborare. Data Romæ decimo septimo Kalendas Decembris, indictione decimatertia.

XX. AD RICHERIVM SENONENSEM
ARCHIEPISCOPVM.

Vt a Lanzelino parochiano suo, qui multa scelera in archiepiscopum Turonensem perpetrarat, dignam emendationem faciendam curet: quod si ille facere recusaverit, canonicam in eum censuram exercere jubet.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Richerio Senonensi archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

CONFRATER noster Rodolphus Turonensis Archiepiscopus veniens ad nos, innouit in eum parvam injuriam a quodam parochiano tuo, nomine Lanzelino, sustinuisse. Afferit enim ipsum in via sibi armata manu obviasse, & quibusdam suorum deprædatis, quibusdam etiam vulneratis, & (quod crudelius est) in faciem suam proprio sanguineo interfecto, multis contumeliis se dehonestasse. Vnde fraternitatem tuam admonemus, ut præfatum Lanzelinum convenias, & tanti sceleris præsumptionem digne emendare facias: quod quidem fraternitas tua etiam sine nostrarum literarum admonitione facere debuisset; & si ita est ut dicitur, prius ad nos vindictæ quam proclamationis venire sciam debuisset, si in te fraterna caritas vigeret. Quod si ipse spiritu superbiæ ductus satisfacere recusaverit, canonicam super eum censuram exercere non differas. Data Romæ decimo septimo Kalendas Decembris, indictione decimatertia.

XXI. AD ABBAÏEM BELLILOCENSEM.

Vt archiepiscopo Turonensi pareat: sin aliquam idoneam exculationem habeat, ad synodum una cum nuntio ipsius archiepiscopi veniat, vel nuntios mittat, de sua inobedientia & objectis criminibus responsurus.

Gregorius episcopus servus servorum Dei abbati Bellilocensi, salutem & apostolicam benedictionem.

CONFRATER noster Rodolphus Turonensis archiepiscopus retulit nobis te nullam sibi obedientiam velle impendere, teque usuris ceterisque sceleribus effrenata licentia deservire. Quapropter admonemus, ut prædicto confratri nostro debitam non deneges obedientiam. Quod si aliquam te cognoscis idoneam posse prætere excusationem, cum prædicti confratris nostri nuntio ad synodum, quam in prima septimana quadragesimæ celebraturi sumus, venias, vel idoneos nuntios mittas: quatenus & de inobedientia archiepiscopi, & de criminibus tibi objectis respondeas. Non enim possumus, quod in laicis legaliter reprehendimus, in te indiscussum, & (si verum est quod inferitur) sine condigna pœna puniendum relinquere. Data Romæ decimo septimo Kalendas Decembris, indictione decimatertia.

XXII. AD HVGONEM DE
SANCTA MAURA.

Vt juste retenta ecclesiæ Turonensis bona archiepiscopo reddat, & si quid deberi putet, cum eius nuntio Romam ad synodum veniat, alioquin excommunicandus.

Concil. general. Tom. X.

ANNO
CHRISTI
1074.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Hugoni militi de sancta Maura.

CONFRATER noster Rodolphus Turonensis archiepiscopus conqueritur, quod tu bona ecclesiæ suæ injuste retineas, & neque timore Dei, neque reverentia beati Mauriti, ad justitiam faciendam velis mentem tuam inclinare. Vnde apostolica auctoritate monemus, ut, si ita est, de bonis illis dignam satisfactionem prædicti confratri nostro offeras. Quod si fortasse ab eodem archiepiscopo præjudicium tibi fieri claruerit, cum nuntio ad futuram synodum nostram venias: quatenus, utrimque auditis rationibus, unusquisque vestrum proclamationis suæ justitiam consequatur. Quod si huic admonitioni nostræ inobediens fueris, in eadem synodo, ad quam te vocamus, sine dubio excommunicaberis. Data Romæ decimo septimo Kalendas Decembris, indictione XIII.

XXIII. AD ISEMBERTVM PICTAVENSEM EPISCOPVM.

Confirmat interdictum a suo legato adversus eum factum: & a sacrorum participatione excludit, usque ad futuram synodum, ad quam venire jubet.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Isemberto Pictavensi episcopo.

QUONIAM interdictus a legato nostro Giraldo Ostiense episcopo obedire contempnisti, concilium nostro præcepto congregatum violenter conturbasti, nobis quoque præceptis de causa sancti Hilarii inobediens extitisti, auctoritate apostolorum Petri & Pauli interdictum a nostro legato episcopale officium non solum confirmamus, verum etiam te a communione corporis & sanguinis domini nostri Jesu Christi separatamus, usque ad futuram synodum, quam Deo annuente, in prima hebdomada quadragesimæ celebraturi sumus, nisi forte periculo mortis imminente, & hoc præcedente satisfactione sacramento confirmata. Præcipimus etiam eadem apostolica auctoritate, ut in futuro concilio jam dicto te nobis repræsentes, & de his omnibus, & ceteris quæ tibi illata sunt, rationem redditurus venias. Quod si non feceris, novem te in eadem synodo absque spe futuræ reconciliationis deponendum. Data Romæ decimo sexto Kalendas Decembris, indictione decimatertia.

XXIV. AD GOZELINVM BURDIGALENSEM ARCHIEPISCOPVM, ET GUILIELMVM DVCEM AQUITANIAE.

Præcipit ut Pictavensi episcopo, nisi ad synodum, sicut illi præceperat, venerit, a nomine obedientia præstetur. Burdigalensi archiepiscopo curam rerum ecclesiasticarum, Guilielmo vero comiti justitiæ administrationem, committit.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Gozelino Burdigalensi archiepiscopo, atque Guilielmo duci Aquitaniae, salutem & apostolicam benedictionem.

NOTVM fieri volumus vestræ dilectioni, nos Isemberto Pictavensi episcopo mandavisse, quoniam interdictus a legato nostro Giraldo Ostiense episcopo [usque ad id quod ait: absque spe futuræ reconciliationis deponendum.] Quod si observare noluerit, apostolica vobis auctoritate præcipimus, ut nullus vestrum sibi obediat, neque eum pro episcopo habeat. Tibi autem, Gozelino

F ij zeling

ANNO
CHRISTI
1074.

zeline Burdigalensis archiepiscopo, ecclesiasticas res committimus tractandas: populum & clerum ne sibi obediat communes. Tibi vero Guilielmo comes, iustitiam committo tractandam, atque in vestris manibus causam sancti Hilarii regendam, & iustitiam inde exhibendam committimus. Data Romæ decimosexto Kalendas Decembris, indictione decimatertia.

XXV. AD ANNONEM COLONIENSEM
ARCHIEPISCOPVM.

* Osnaburgensem

Monet ut causam inter Osnaburgensem episcopum & Corbeiensem abbatem & quamdam abbatissam ab apostolicis legatis ei commissam definiat. Quod si perficere non possit, commoneat eos ad synodum venire, præterea clericis castitatem seruandam inculcet.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Annoni Colontensi archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

Ut diligentia tua, dilectissime frater, reminisci potest, legati nostri Vbertus Prænestinus & Giraldus Ostiensis episcopi ad partes vestras destinati, litem quam inter Bennonem Osnaburgensem episcopum & . . . Corbeiensem abbatem ac quamdam abbatissam versabarur, ad se ut dirimeretur delatam, tuæ venerandæ solertiæ iuste diffiniendam commiserunt. Verum nescio qua obstante causa adhuc indiscussa remanere nobis perhibetur. Quapropter caritatem tuam, frater carissime, iterum duximus adhortandam, ut præsumptum negotium diligenter audias, & legitime diffinias. Ceterum si aliqua ratio qua hoc perficere nequeas obstitit, his sibi licetis ostensis nos ad synodum in prima proximæ quadragesimæ hebdomada agendas adire commoneas; quatenus controversia inrer eos diu protrahatur, omni occasione propulsa, canonicum finem accipiat. Præterea sollicitudinem tuam ex parte beati Petri communis patris & domini instantèr admonemus, ut non solum in ecclesiæ tuæ diocesi, sed etiam in omnibus suffraganeorum tuorum parochiis, presbyteros, diaconos & subdiaconos admonitionibus tuis caste vivere facias: quoniam, ut fraternitas tua novit, ceteræ virtutes apud Deum sine castitate nihil valent, sicut nec sine ceteris virtutibus studeas, quatenus, sicut in aliis virtutibus tuis, tibi Petrum apostolorum debitorem facias. Data Romæ decimoquarto Kalendas Decembris, indictione decimatertia.

XXVI. AD DIONYSIVM PLACENTINVM
EPISCOPVM.

Significat abbatem sancti Savini monasterium resignasse, tamen eius curam illi commississe, donec alius abbas eligatur. Monet ut ei rei vna cum monachis det operam: ideo legatos mittit, nec non dirimendæ controversiæ causam, quæ inter eum & abbatem sancti Sepulcri plebemve Placentinam versatur.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Dionysio Placentino episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

REGIZONEM abbatem monasterii sancti Savini, quem ad audientiam nostram tuâ sollicitudo direxit, recepimus, & tanta investigatione discussimus, ut prælibatum monasterium nostris restaret in manibus. Absit enim ut nos eis dignitates ecclesiasticas defendere conemur, qui sibi eas inter-

ventu pecuniæ arripere præsumperunt. Verum ne præmissum monasterium grauem rerum suarum patereturiaturam, illud præfato abbati, eousque, salvo tuæ ecclesiæ jure, custodiendum commisimus, quoad ibi abbas solenniter eligatur, qui Deo dignus, & prædicti monasterii fratribus acceptus, habeatur. Quapropter, diligentissime frater, talis ibi tua fratrumque simul diligentia provideatur, ut nos non appareat potius ad detrimentum monasterii vel fratrum, quam ad utilitatem sui vel augmentum egisse quod egimus, ac tu dignas inde laudes inter homines habeas, & apud Deum ex hoc salubri negotio indulgentiam peccatorum & animarum tuæ perpetuam salutem inuenias, quæ tunc efficaciter acquiritur, cum Deo sacris in locis famulantibus caritatis officio pie consulitur. Porro legatos nostros, præsentium videlicet latores, ob hoc ad vos usque direximus, ut ad quem finem instans negotiorum perveniat aspiciant, & controversiam quæ inter te & abbatem sancti Sepulcri, plebemve Placentinam, siue Bonizonem subdiaconum, versatur, intentius audiant, ut calumniari nitentibus obstructa licentia, cuius partis tergiversatio iustitiam impediri contendant, aduertant, & sancti Placentina ecclesiæ post tot temporum interstitia, post tot tantaque litigia, se saltem nunc optatam & oprandam pacem tuæ nobilitatis prudenti clementia recipere congaudeat; quatenus prænominata ecclesiæ debita quiete persfruenti Deo servire liceat: tu vero, huiusmodi supervacaneis occupationibus propulsus, in nostri conditoris laudibus & servitio delectari, & in lege eius die ac nocte meditari valeas, & ad veram beatitudinem pervenias, atque apud nos calumniantium improbitas locum vltimus non habeat. Data Romæ quinto Kalendas Decembris, indictione decimatertia.

XXVII. AD MONACHOS MONASTERII
SANCTI SAVINI.

Ut abbatem canonice eligant, & pro se & Romanæ ecclesiæ statu ad Deum preces fundant.

Gregorius episcopus servus servorum Dei congregationi monasterii sancti Savini Placentia constituti, salutem & apostolicam benedictionem.

REGIZONEM abbatem vestrum ad audientiam nostram venientem suscepimus, & tanta examinatione discussimus, ut monasterium nostris restaret in manibus. Verum ne prælibatum monasterium graue rerum suarum patereturi dispendium, illud sibi eousque commisimus, quoad in prædicto monasterio alter solenniter eligatur, qui Deo dignus & sacris canonibus conveniens inveniatur. Quapropter presentibus vos horramur apicibus, ut neglecta omni nefandi precii taxatione, posthabita consanguinitatis & amicitie gratia, talem vobis eligere secundum regulam sancti Benedicti studeatis, cum quo Deo servare concorditer & sincere valeatis. Rogamus vos interea, carissimi fratres, ut pro recuperatione status sanctæ Romanæ ecclesiæ, siquæ incolumitate, ac pro me, ut sibi consulere valeam, Deum, cui fideliter sumulamini, iugiter exoretis. Data Romæ quinto Kalendas Decembris, indictione decimatertia.

XXVIII. AD LEMARVM BREMENSEM
ARCHIEPISCOPVM.

Invehitur in eum, quod legatis apostolicæ sedis concilium, sicut ipse iusserat, celebrare prohibuerit,

ANNO
CHRISTI
1074.

ANNO
CHRISTI
1074.

ANNO
CHRISTI
1074.

* alias Lie-
mario, ut
apud Lam-
bertum an-
no 1073. &
alibi.

* atque

* Hubeto

Vide Lam-
bertum in
anno 1074

* forte No-
nas.

Deligefre-
do Lam-
bertus an-
no 1072. & alibi
palim.

buerit, quodque ab eisdem Romam vocatus ve-
nire contempserit: quare suspendit eum ab offi-
cio, quousque Romam ad synodum accedat.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei * Lemaro
Bremensi archiepiscopo.*

QVIA suscepti beneficii, quo te sancta Roma-
na ecclesia voluit honestare, te immemorem,
potius ingratum cognovimus, oblitum etiam pro-
missionem canonicamque obligationem, qua san-
ctæ Romanæ ecclesiæ te fidelem, te diligere, eique
ex corde obedire canonicè obligasti, non immerito
super te dolendo movemur, non sine causa tibi,
quem fidelem filium credebamus, irascimur. Heu
inversis mores, & tempora immutata! Quem mu-
rum inexpugnabilem pro sancta Romana ecclesia,
cui licet indigni præsidemus, putabamus, quem
seutum fidei, quem gladium Christi sumere debere,
si oporteret, tum officio tuo, tum prædicto debito
pro sancta Romana ecclesia, pro nobis etiam no-
strisque successoribus credebamus, jam eum nostrum-
que inimicum nostrumque oppugnatorem invenimus:
tuasque injurias, * a te turpissimam & inaudita-
m repulsam licet injuste patimur. Legatis quip-
pe nostris * Alberto Prænestinensi & Giraldo Os-
tunensi episcopis, quos ad partes illas ad id destina-
vimus, ut in unum archiepiscopis, episcopis, abba-
tibus, religiosisque clericis convocatis, vice & au-
thoritate nostra fulti, quæ corrigenda essent corri-
gerent, quæ religioni addenda essent adderent, pro
viribus impedisti. Ad hæc ut & concilium fieret
prohibuisti. Ab eisdem etiam Romam vocatus,
ad institutum terminum, festivitatem scilicet sancti
Andræ, non venisti. Ad hæc igitur & quamplura
etiam alia corrigenda ad proximam synodum, quæ
proximè quadragesimæ prima hebdomada celebra-
bitur, Deo annuente, apostolica auctoritate tibi
venire precipimus, & invitamus. Prædictis etiam
delictis nobis persudentibus ab omni episcopali
officio prædicta auctoritate, donec ad nos venias,
te suspendimus. Data Romæ secundo * Idus Decem-
bris, indictione decimatertia.

**XXIX. AD SIGEFREDVM MOGVNTINVM
ARCHIEPISCVPM.**

Queritur se frustratum ea sperare opinione quam
de eo conceperat. Monet ut ad synodum cum
suis suffraganeis veniat: vel, si forte impediatur,
nuntios mittat, qui tum reditus, tum mores suo-
rum suffraganeorum indicare possint.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei Sigefredo
Moguntino archiepiscopo, salutem & apostoli-
cam benedictionem.*

RECORDARI credimus fraternitatem tuam,
quam puro amore ante hujus nostræ admini-
strationis sarcinam te dileximus, & quomodo ejus-
dem nostri amoris intuitu secretorum tuorum nobis
paucisque aliis commissisti consilium. Cujus rei
gratia licet ex eo tempore bene de te speravimus, ex
eo tamen quod Cluniacensi monasterio reliquum
vitæ tuæ conferre voluisti, majorem ex religione
tua fidem suscepimus: verum juxta quorundam re-
lationem aliter quam sperabamus te egisse comperi-
mus: quod si negligenter irrequisitum transire
permittimus, fraternum tibi amorem minus impen-
dere non sine magno taciturnitatis periculo proba-
mur. Quapropter apostolica auctoritate religio-
nem tuam admonemus, ut ad synodum, quam,
Deo annuente, in prima septimana quadragesimæ
celebraturi sumus, cum suffraganeis tuis, videli-

et Ottone Constantiensi, Guarnerio Strazburgen-
si, Henrico Spirensi, Herimanno Bambergensi, Im-
brico Augustensi, Adelbero Guertzpurgensi, si
potes venias. Quod si aliqua infirmitate, quod ab-
sit, præpeditus venire nequiveris, tales ad nos stu-
deas nuntios dirigere, quorum secure consilio in-
niti, & quorum testimonio quasi præsentia tuæ
credere possumus. Et hoc per diligentissime frater-
nitas tua perpendat, ut neque precibus, neque gra-
tia alicujus dimittas, quin introitum & conversâ-
tionem prædictorum episcoporum diligentissime
inquiras, & per eosdem nuntios tuos nobis in-
fines. Ne igitur mireris, quod plures ex patochia
tua quam ex aliis invitavimus, cum tua aprior sit
ceteris, & in ea sint quidam non laudandæ opinio-
nis. Data Romæ secundo Nonas Decembris, indi-
ctione decimatertia.

**XXX. AD HENRICVM REGEM
ROMANORVM.**

Lætatur quod legatos apostolicos benigne exce-
perit, & sibi devotæ servitutis obsequium præ-
stiterit, & det operam, ut in regno suo simonia:
& fornicatio clericorum extirpetur. Monet fidos
ac prudentes consiliarios sibi adsciscat, Mediolan-
ensi ecclesiæ jus suum restituat, & episcopos
vocatos ad synodum venire curet, quibuscum
legatum mittat.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei Henrico regi
salutem & apostolicam benedictionem.*

QVAMQVAM, fili carissime, causam Medio-
lanensis ecclesiæ non ita composueris, quem-
admodum literarum ad nos missarum series polli-
citatique continebat; tamen, quia legatis nostris
te benevolam tractabilemque præbuisse, eorumque
interventu quasdam res ecclesiasticas laudabiliter
correxisti, nobis quoque per eos congruæ saluta-
tionis & devotæ servitutis exhibitionem transmisisti,
gratanter accepimus. Sed & illud quod pie
memoriæ Agnæ mater tua imperatrix Augusta apud
nos constantiter testificata est, iidemque legati epi-
scopi attestati sunt, simoniacam scilicet hæresim
suaudinis de regno tuo extirpare, & inveteratum
morbum fornicationis clericorum toto annisū cor-
rigere velle, vehementer nos hilaravit. Filix quo-
que nostræ fidelissima vestra Beatrix comitissa, &
filia ejus Mathildis, non modice nos lætificaverunt,
scribentes nobis de amicitia & sincera dilectione
vestra: quod libentissime accepimus: quarum con-
silio, sed & persuasione dilectissimæ matris vestræ Au-
gustæ, ad hoc inducti sumus, ut has vobis lite-
ras scriberemus. Quamobrem, licet peccator, me-
moriæ tuæ inter Missarum solennia super corpora
apostolorum & habui & habeo, suppliciter ob-
secrans, ut Deus omnipotens, & hæc tibi bona
stabiliat, & ad profectum ecclesiæ suæ amplio-
ra concedat. Moneo autem te, fili excellentissi-
me, & sincera caritate exhortor, ut in his rebus
tales tibi consiliarios adhibeas, qui non tua,
sed te diligant, & salutis tuæ, non lucro suo, con-
sulant: quibus si obtemperaveris, dominum
Deum, cujus causam tibi suggerunt, protecto-
rem propitiumque habebis. Porro de causa Me-
diolanensi, si viros religiosos & prudentes ad nos
miseris, quorum ratione & auctoritate clarescat
sanctæ Romanæ ecclesiæ bis synodali judicio fir-
matum posse aut debere mutare decretum, justis
eorum consiliis non gravabimur acquiescere, &
animum ad rectiora inclinare: sin autem impossi-
bile esse constiterit, rogabo & obsecrabo sublimitas

ANNO
CHRIST.
1074.

PROV. 8.

tem tuam, ut pro amore Dei & reverentia sancti Petri eidem ecclesie suum jus libere restituas: & tunc demum regiam potestatem recte obtinere cognoscas, si regi regum Christo ad restorationem defensionemque ecclesiarum suarum faciendam dominationis tue altitudinem inclinas, & verba ipsius dicentis cum tremore recogitas: *Ego diligentes me diligo, & honorificantes me honorifico: qui autem me contemnunt, erunt ignobiles.* Præterea noviter sublimitatis tue dignatio, nos Sigefredo Moguntino archiepiscopo literas misisse, evocantes eum ad synodum, quam Deo auctore proxima quadragesimæ prima hebdomada celebraturi sumus, Quod si venire non posse patuerit, tales mittat legatos, qui vicem ejus concilio representent. B Similiter Bambergensem, Strazburgensem, Spirensem, adesse præcipimus, introitus sui & vite rationem posturos. Qui si forte, ut est hominum protervia, venire distulerint, regie tue potestatis impulsu petimus ut venire cogantur: cum quibus volumus a latere tuo legatos tales transmitti, qui nos fideliter doceant & de ingressu & de vita eorum: quorum relatione, cognita veritate, ad liquidum certius possimus de indubitatis proferre iudicium. Data Romæ septimo Idus Decembris, indictione decimatercia.

XXXI. AD EVMDEM.

Summum in eum amorem testatur. Rogat ut avertat aures ab his qui discordiam inter se & illum C feminant. Recenset Christianorum calamitates, qui in transmarinis partibus a Paganis vexabantur: ad quos sublevandos se Christianos omnes provocasse, seque paratum esse affirmat: tum ea causa eo contendere, rum ut orientalis ecclesie cum Romana unio fieret.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Henrico glorioso regi, & salutem & apostolicam benedictionem.

S I Deus modo aliquo sue pietatis concederet, ut mens mea tibi pateret, indubitanter scio sua largiente gratia nullus te a mea dilectione posset separare. Attamen de illius confido misericordia, quia quandoque clarebit, quod te sincera caritate diligam. Ad hoc enim me commune præceptum omnium Christianorum dirigit, ad hoc etiam imperatoria majestas, & apostolicæ sedis mansueta potestas impellit: quia si te, ut oportet, non diligo, in vanum de misericordia Dei, meritis beati Petri, confido. Sed quia die nocteque in vinea domini laborare per multa pericula etiam usque ad mortem desidero, non solum tibi, quem Deus in summo culmine rerum posuit, per quem multi possunt aut a recto tramite aberrare, aut Christianam religionem observare, sed etiam minimo Christiano, adjuvante Deo, semper studebo sanctam & condignam caritatem custodire. Hac enim sine vestregales nuptias adire qui tentaverit, dedecus immane sustinebit. Heu, proh dolor, hæc vigilanti animo non attendunt, qui discordiam seminare inter nos quotidie disponunt, ut his rebus diabolico instinctu præparatis sua possint captare commoda, sua palliare vitia, quibus iram Dei, & gladium sancti Petri, contra se insana mente provocant. Monco itaque te, & hortor, carissime fili, ab his aures tuas averte, & eis auditum indubitanter præbe, qui non sua, sed quæ sunt Iesu Christi quærunt, neque honorem suum vel lucrum justitiæ præponunt: ut eorum consilio hujus vitæ gloriam non amittas, sed eam quæ est in Christo Iesu fiducialiter

Quibus cõ-
siliis ac-
quiescen-
dum.

1. Cor. 13.

A acquiras. Præterea indico tue magnitudini, quia Christiani, ex partibus ultramarinis, quorum maxima pars a Paganis inaudita clade destruitur, & more peccudum quotidie occiditur, gensque Christiana ad nihilum redigitur, ad me humiliter miserunt, nimia compulsi miseria implorantes, ut modis quibus possem eisdem fratribus nostris succurrerem, ne Christiana religio nostris temporibus, quod absit, omnino deperiret, Ego autem nimio dolore tactus, & usque ad mortis desiderium ductus, magis enim vellem pro his animam meam ponere, quam eos negligens universo orbi ad libitum carnis imperare, procuravi Christianos quosque ad hoc provocare, ad hoc impellere, ut appetant, defendendo legem Christi, animam suam pro fratribus ponere, & nobilitatem filiorum Dei luce clarius ostentare. Quam admonitionem Italici & ultramontani, Deo inspirante, ut reor, imo etiam omnino affirmo, libenter acceperunt, & jam ultra quinquaginta millia ad hoc se præparant, ut si me possint in expeditione pro duce ac pontifice habere, armata manu contra inimicos Dei volunt insurgere, & usque ad sepulchrum domini, ipso ducente, pervenire. Illud etiam me ad hoc opus permaxime instigat, quod Constantinopolitana ecclesia de sancto Spiritu a nobis dissidens, concordiam apostolicæ sedis "ex-^{perat} peccat. Armeni etiam fere omnes a catholica fide aberrant, & pene universi orientales præstolantur, quid fides apostoli Petri inter diversas opiniones eorum decernat. Instat enim nostro tempore ut impleatur, quod plus redemptor speciali gratia dignatus est apostolorum principi indicare ac præcipere, dicens: *Ego pro te rogavi, Petre, ut non desiciat fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos.* Et quia patres nostri, quorum vestigia licet indigni sequi optamus, partes illas pro fide catholica confirmanda sæpe adierunt, nos etiam ad juti precibus omnium Christianorum, si Christo duce via patuerit, quia non est via hominis in manu ejus, & a domino gressus hominis diriguntur, illuc transire pro eadem fide & Christianorum defensione compellimur. Sed quia magna res magno indiget consilio, & magnorum auxilio, si hoc Deus me permiserit incipere, a te quæro consilium, & ut tibi placeat, auxilium: quia si illuc favente Deo ivero, post Deum tibi Romanam ecclesiam relinquo, ut eam & sicut sanctam matrem custodias, & ejus honorem defendas. Quid tibi super his placeat, & quid prudentia tua divinitus aspirata decernat, mihi quocumque potes remittas. Nam si de te plusquam plurimi putent non sperarem, verba hæc frustra proferrem. Sed quia forsitan non est homo, cui de sinceritate dilectionis meæ adhuc indubitanter credas, Spiritui sancto, qui omnia potest, committo, ut menti tue suo more indicet quid tibi cupiam, quantumve te diligam: & eodem modo circa me tuam mentem componat, ut impiorum desiderium deperat, & bonorum accrescat. Hæc enim duo desideria circa nos duos, licet diverso modo, incessanter invigilant, & secundum voluntatem eorum, a quo procedunt, decernant. Omnipotens Deus, a quo cuncta bona procedunt, meritis & auctoritate beatorum apostolorum Petri & Pauli, a cunctis peccatis re absolvat, & per viam mandatorum suorum incedere faciat, atque ad vitam æternam perducatur. Data Romæ septimo Idus Decembris, indictione decimatercia.

Lus 2.2

XXXII. AD MANASSEM RHEMENSEM ARCHIEPISCOPVM.

Accipit exculationem archiepiscopi Rhemensis,

qui non visitavit limina apostolorum : seque A magnam delectationem capturum, si rex Franciæ scelera tua correxerit; sin minus, ei adversarii in futurum, legatosque commendat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Manasse Rheimensi archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

TANTIS dilectionis amplexibus sanctam Romanam ecclesiam & nos sui debito te diligere putamus, tanto dilectionis fervore in suo & nostro amore te debere fervere, ut nimium sit nobis habitate, quin apostolorum limina, si tibi integra adesset facultas & libera, visitares. Nunc igitur caute & diligenter, ut debes, accipias, malum inauditum, scelus detestabile, quod Philippus rex Franciæ, imo lupus rapax, tyrannus iniquus, Dei & religionis sanctæ ecclesiæ inimicus, Italici & aliarum provinciarum mercatoribus contra Deum & regni sui honorem fecit, & alia quorum ad aures nostras clamores frequentissime venerunt, si, prout iustitia dictaverit, correxerit, nos procul dubio latari, gratiarum actionibus Deum laudare, ut pro perdita & inventa ove, sciat fraternitas tua. Si vero contra hæc (quod nolumus) egerit, Deum procul dubio sibi inimicum, sanctamque Romanam ecclesiam & nos, cui licet indigni præsidemus, viribus & modis omnibus sibi adversari promittimus. Si legati nostri, ut putamus, ad partes tuas venerint, de his & quæ nobis scripsisti, pluribusque aliis, tecum & te auxiliari tractaturi, vice Petri fulcipe, vice nostra dilige: ut quanto apostolorum principi amore nobisque adhareas, in his etiam probare queas. Data Romæ sexto Idus Decembris, indictione decimatertia.

XXXIII. AD CVNIPERTVM TAVRINENSEM EPISCOPVM.

Arguit quod ad synodum vocatus non venerit, & monasterio sancti Michaelis molestiam intulerit. Præcipit ut ad aliam synodum accedat, & ne dictum monasterium detrimento afficiat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Cuniperto Taurinensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

LICET adversus præsumptionem tuam durius Linchi deberemus, quia vocatus ad synodum, quam circa festivitatem sancti Andrea celebravimus, venire contempsisti, & venerabili monasterio sancti Michaelis, neque respectu divini timoris, neque intuitu apostolicæ defensionis, inquietudinis manum subtrahere voluisti; adhuc tamen fraternam tibi dilectionem reservamus, & debitæ satisfactionis tuæ fructum expectamus. Quapropter iterum te apostolica auctoritate monemus, ut ad synodum, quam in primaseptimana quadragesimæ celebraturi sumus, venias. Nos enim abbatem præfati monasterii usque ad prædictam synodum nobiscum retinebimus, quatenus auditis utrimque rationibus tam ecclesiæ tuæ, quam monasterium illud propriam consequatur iustitiam. Interim etiam monemus, ut nullam inquietudinem præfato loco inferas. Si vero his nostris literis inobediens fueris, quod sancti patres in huiusmodi negotiis fecere, nos facere, & locum illum auctoritate beati Petri defendere, compelles. Data Romæ secundo Idus Decembris, indictione decimatertia.

XXXIV. AD RAINERIVM.

Decernit irrita esse quæcumque ab abbate sancti Gaudentii gesta sunt. Quæ vero ipse Rainerius cum illo contraxit, diffinienda differt in nuntii sui adventum.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Rainerio illustri viro salutem & apostolicam benedictionem.

QUONIAM devotionem tuam ac fidem, sicut te decet, erga beatum Petrum jamdudum probavimus, & præmium te dignum tuis operibus te accepturum minime dubitamus, de servitio & iustitia eius tibi confidenter mandamus: sperantes nobilitatem tuam non solum se devotam præbere, sed etiam alios quos poterit ad obsequium perurgete. Quia igitur notum tibi credimus esse, carissime, quemadmodum abbatem sancti Gaudentii, sceleratum imo invasorem hæreticum, pro sua nequitia iuste damnavimus, nunc tibi notificandum esse censuimus, quod omnia quæ ab ipso perditionis filio de rebus ecclesiæ illicite, utpote ab hæretico, perpetrata sunt, vel alienata, canonica & legali auctoritate cassanda & penitus evacuanda esse decernimus. De his vero quæ tecum gessit iniquus, videlicet de ecclesiasticis cantionibus, tui respectu & caritate taliter diffinimus, ut cum venerit ad te nuntius noster, sapientes viros tecum habeas, qui Deum timeant, & te diligant, quorum consilio causam discutias, & cum inveneris nulla ratione, sine periculo tuæ animæ & damnatione, res sancti Gaudentii huiusmodi nefario pacto te posse retinere, studeas eas pro amore sancti Petri ac nostro quantocius ecclesiæ reddere, nec non ab aliis iniuste retenta recuperare. Nuntios quoque nostros ad partes tuas venturos, sicut sancti Petri, gratiam nostrumque beneficium habere desideras, ne defistas in omnibus adjuvate. Dara Romæ Idibus Decembris, indictione decimatertia.

XXXV. AD GVILIELMVM PAPIENSEM EPISCOPVM.

Arguit quod ad se vocatus non venerit. Præcipit ut accedat ad concilium, in quo ei datur locus defendendi conjugium fororis suæ cum Azone, quem illius consanguineum esse testes affirmabant.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Guilielmo Papiensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

LICET contra nos id egisse videaris, ut nec etiam apostolicam benedictionem tibi mittere deberemus, scilicet, quia ad constitutum tibi terminum nec venisti, nec legalem excusationem misisti; malumus tamen de pietatis modestia reprehendi, quam canonum rigorem sequendo inobedientiam tuam acriter ulcisci. Quapropter apostolica tibi auctoritate præcipimus, ut ad synodum, quam Deo annuente celebraturi sumus prima hebdomada quadragesimæ, venias, & de causâ fororis tuæ respondeas. Licet enim clarissimum sit eam Guidonem marchionem consanguineum Azonis marchionis maritum habuisse, illud etiam sacramentis & testibus in præsentia nostra probatum sit, eandem sororem tuam atque Azonem quartam propinquitatis lineam nondum excedere; dabimus tamen vobis audientiam in præfata synodo, quatenus si legalem defensionem vos habere confiditis, & testimonia & sacramenta ante nos facta impro-

ANNO
CHRISTI
1074.

impotere poteris, conjugium illorum permaneat. Alioquin, si hoc tunc facere non poteris, vel a prædicta Synodo vos subtraxeritis, nullam deinceps inde fieri quæstionem apostolica auctoritate inhibebimus. Vnde in sacramento, quo prædictum Azonem confrinximus, ita cauti fuimus, ut cum licentia nostra, si rationes vestre idoneæ fuerint, ipse possit eam reducere, atque in vxorem habere. Data Romæ decimo septimo Kalendas Iannarii, in dictione decimatercia.

XXXVI. AD COMITISSAM MATHILDEM.

Præcipit ut a consortio Azonis se sejungat: quod si illum suum consanguineum non esse probate se posse confidat, in proximo concilio se eius causam cogniturum.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Mathildi, salutem & apostolicam benedictionem.

QUANTUM testibus & sacramentis in præsentia nostra probatum sit, te habuisse virum consanguineum Azonis, te etiam & Azonem matchionem in quarta propinquitatis linea consanguineos esse, ipsi qui eidem causæ intesuerunt poterunt tibi referre. Vnde quia Azonem matchionem sacramento confrinximus, nullam deinceps sine licentia nostra maritale tecum conversationem habere, tibi etiam ex parte beati Petri præcipimus, ut a consortio & cohabitatione sua omnino te auferas, & de perpetrata iniquitate ita digne peniteas, quatenus gratiam Dei valeas recuperare, & ranti tamque turpissimi incestus infamiam declinare. Quod si fortasse præjudicium te pati existimas, & testimonia, atque sacramenta de consanguinitate vestra improbare posse confidis, damus tibi audientiam in proxima Romana synodo, ubi Deo auxiliante neque ad dexteram neque ad sinistram in executione iustitiæ declinabimus, sed quod iustum est statuemus. Data Romæ decimo septimo Kalendas Ianuarii, in dictione decimatercia.

XXXVII. AD VNIVERSOS FIDELES.

Hortatur ad defensionem Christianorum, qui in transmarinis partibus ab infidelibus premebantur.

Gregorius episcopus servus servorum Dei omnibus fidelibus sancti Petri, maxime ultramontanis, salutem & apostolicam benedictionem.

AD vos iam pervenisse credimus, quæ sit nostra voluntas, & quid ex parte sancti Petri dixerimus de adjutorio faciendo fratribus nostris, qui ultra mare in Constantinopolitano imperio habitant, quos diabolus per se ipsum a fide catholica conatur avertere, & per membra sua non cessat quotidie pecudes enecare crudeliter. Sed quia invidet bonis desideris, tentat, si potest, nos impedire, ne illi gratia divina largiente liberentur, & nos dando animas nostras pro fratribus nostris coronemur. Proinde ex parte beati Petri rogamus, monemus & invitamus, ut eo modo, quo portitor horum dixerit, ad nos quidam vestrum veniant, qui Christianam fidem vobis defendere, & caelesti regi militare, utcum eis viam (favente Deo) præparemus omnibus qui caelestem nobilitatem defendendo per nos ultra mare volunt transire, & quod Dei sunt filii, non timent ostendere. Itaque, fratres carissimi, estote ad pugnandum fortissimi pro laude illa & gloria, quæ omne desiderium superant, qui hæc-

aus fortes fuistis pugnare pro tebus quas non poteris detinere, nec sine dolore possidere. Nam per momentaneum laborem æternam poteris acquirere mercedem. Omnipotens Deus, qui omnem legem suam in præcepto abbreviavit caritatis, det vobis se toto corde, tota anima, tota virtute diligere, ut proximos vestros sicut vos ipsos diligentes mereamini, si oportuerit, pro eis animas vestras ponere. Data Romæ decimo septimo Kalendas Ianuarii, in dictione decimatercia.

XXXVIII. AD VBERTVM COMITEM, ET CLERVM FIRMANVM.

Vt auxilium præstent archidiacono, cui procurator nem episcopatus Firmani commiserat, donec de idoneo pastore provideatur.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Vberto comiti, & universo clero, populoque Firmano, in sede beate sancti Petri persistentibus, salutem & apostolicam benedictionem.

QUANTUM pleraque nobis de archidiacono vestro reprehensibilia relata fuerint, eo tamen in nostra presentia posito, & diligenter super his quibus arguebatur inquisito, nihil nisi quod ad fidelem pertinere videbatur obedientiam in ipso deprehendere potuimus. Considerantes ergo necessitatem viduæ ecclesiæ, procuracionem totius episcopatus interim ei commisimus, donec divina providente clementia, cum nostra sollicitudine, tum regis consilio, & dispensacione idonea ad tegendam ecclesiam & episcopalem dignitatem persona reperiri. Quapropter admonemus vos, & apostolica auctoritate præcipimus, ut vnanimiter sibi ad hæc peragenda vestra consilia & adjutoria præbeatis, & ea quæ de bonis ecclesiæ dispersa & confusa sunt recuperare & salubriter ordinare modis omnibus adjuvetis. Si quis vero contra præfatam ecclesiam aliquid iniuriose commisit, aut facere conatur, absque dilacione emendare & restituere studeat. Quod si qua temeritate neglexerit, sciat se ex apostolica auctoritate in bannum casurum esse, si dives est, centum librarum: sin vero de mediocribus, in detrimentum rotius substantiæ suæ. Agite ergo ut appareat vos ingeniosos & fideles esse vestrae matris ecclesiæ filios, & omnia quæ ad honorem & vtilitatem eius pertinent, ita vestris studiis sub providentia archidiaconi strenue peragantur, ut omnipotentis Dei gratiam, & apostolicæ benedictionis salutem mereamini. Data Romæ secundo Kalendas Ianuarii, in dictione decimatercia.

XXXIX. AD DVCEM ET POPVLVM VENETIARVM.

Testatur suam in eos dilectionem. Hortatur ut patriarchæ nimia egestate oppresso quæ sunt necessaria ad vitam tegendam pro decentia tantæ dignitatis suppeditent.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Dominico duci, & populo Venetiæ, salutem & apostolicam benedictionem.

NOTVM esse credimus, non solum his qui nobiscum morati sunt, sed etiam plerisque vestrum, quod iam ab ineunte ætate terram vestram & libertatem hujus gentis valde dileximus, atque ob id nonnullorum principum & nobilium personarum inimicitias sustinimus. Postquam vero apostolici regiminis onus & officium, licet indigni,

suscepimus.

suscipimus, tanto ferventius in dilectione vestra A
noſter exarſit affectus, quanto per generalis curæ
debitum in adminiſtrationem veſtræ ſalutis ſoliciti-
us adſtricti ſumus. Quapropter literas ad vos di-
reximus, ut nobilitatem veſtram ad reſpiciendum
decus & ſublimitatem antiquæ dignitatis ſuæ exci-
tare poſſimus, ne ex longa, quod abſit, negligentia
dilapſum honorem gemat, quem adhuc ſtantem,
dum poteſt, colere & ſervare non laborat. Scitis
enim quoniam præ multis terrarum partibus divi-
na diſpenſatio terram veſtram patriarchatus hono-
re ſublimavit, cujus dignitatis eminentia ex ipſa
ſui nominis & officii prærogativa adeo anguſta &
rara eſt, ut non amplius quam quatuor in toto
mundo reperiantur. Quod cum ita ſit, apud vos B
tamen hoc tantum decus, & tam excelsi gloria ſa-
cerdotii ex inopia rerum temporalium, & dimi-
nutione poteſtatis ſuæ adeo vilſcit, & a competi-
tatu honoris ſui penitus corruit, ut tanta tenuitas
rerum nec ſimplicem epiſcopatus ſedem concedere,
aut ejus neceſſitatibus ſufficere poſſe videatur.
Vnde vos tanti beneficii divinæ magnificentie in-
gratos & immemores eſſe deprehendimus, timen-
tes ne quaſi degeneres filii divitiarum & hereditatem
nobiliſſimæ matris veſtræ, videlicet Gradenſis ec-
cleſiæ, diſſipantes, inde obſcuriores efficiamini,
unde poſt apoſtolicam ſedem omnibus quæ ſunt
in occidente gentibus clariores extiſtiſtis. Nos
equidem meminimus Dominicum patriarcham C
beatæ memoriæ antecęſſorem huius propter ni-
miam egeſtatem locum deſerere voluiſſe: & hic
quidem pari neceſſitate dicit ſe circumventum eſſe.
Quapropter ſicut cariſſimos filios vos admonemus,
ut memores priſtinæ nobilitatis & gloriæ collatum
vobis honorem, & apoſtolicæ ſedis erga vos bene-
volentiam, ulterius non negligatis, ſed convenientes
in unum qualiter anteſignati patriarchatus di-
gnitatem debita cum veneratione, & rerum tempo-
ralium amplificatione ſuſtinetis, & cum Dei
adjutorio ad culmen ſuæ ceſtitudinis reſevertis,
communi conſilio pertraſtetis. Indicavit quidem
nobis hic confrater noſter patriarcha, te ducem, &
plerosque veſtrum quamoptimum ſuper hac re ha-
bere voluntatem: propter quod & fiducialius ad
explendum opus boni propoſiti veſtram exhortari
incipimus dilectionem. Quidquid igitur inde in-
ter vos conſultum & conſtitutum fuerit, nobis per
literas aut certo nuntio quantoſcunq; rennuntiate:
quoniam ſi pro gloria & nobilitate, tam veſtri,
quam præſati loci, & ſacerdotii, aliquid ſtatueri-
tis, ut æquum eſt, pro meritis veſtris gratulabimur:
ſi vero aliqua minus honeſta vos occaſo retraxe-
rit, procul dubio tanti miniſterii nomen inter vos
vileſcere, & debito honore privari, non patiemur.
Data Romæ ſecundo Kalendas Januarii, indi-
ctione decimatertia.

XL. AD VNIVERSOS FIDELES. E

Vt legatos ſuos congruo honore recipiant, eiſque
obedientiam præſtent.

*Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei omnibus
ſancti Petri fidelibus, ad quos portitores præſen-
tium venerint, ſalutem & apoſtolicam
benedictionem.*

NOTVM vobis eſt, quod ſacereſcente nequi-
tia, & diabolica fraude uſquequaque inva-
leſcente, multorum jam caritas friguit, & totius
religionis ſtudium in ſancta eccleſia pene deſe-
crit. Sed quia impoſſibile eſt noſtram in tot & tam
diverſas ſolicitudines præſentium exhiberi, miſimus
Concil. general. Tom. X.

ad vos dilectos ſanctæ Romanæ eccleſiæ filios, vi-
delicet Gepizonem abbatem ſancti Bonifacii, &
Maurum abbatem ſancti Sabbæ, per quos & no-
ſtra vobis repræſentetur auctoritas, & noſtra vice
ea quæ ad utilitatem ſanctæ eccleſiæ pertinent cum
Dei adjutorio ſtudioſa procuracione peragantur.
Vos igitur memores divini per euangelium dicti:
Qui vos audit, me audit; & qui vos ſpernit, me Luc. 10.
ſpernit; eos, ſicut de noſtra amicitia, imo de gratia
ſancti Petri cujus nuntii ſunt, curam habebitis, de-
bita cum veneratione & caritate recipiatis; & in
omnibus quæ vel cauſa legationis eorum, vel ſati-
gationis neceſſitas poſtulaverit, fidelem illis obe-
dientiam & conſenſum præbeatis. Præterea ſi con-
tingerit eos ex conſiderata & competenti neceſſita-
te negotiorum dividi, & ſeparatim in diverſas par-
tes proficiſci, ad quoscumque alter eorum venerit;
cum ſicut nos audiatis, & quod noſtra deberetis
præſentia in eo oſtendere & exequi non dubitabis.
Data Romæ quarto Nonas Januarii, indi-
ctione decimatertia.

XLI. AD FERETRANOS ET EUGUBINOS.

Significat ſe legatos ea de cauſa miſiſſe, ut dent
operam ut idoneus paſtor in eorum eccleſia
eligatur. Monet ut eis obedientiam
exhibeant.

*Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei clero &
populo Feretrano, atque clero & populo
Eugubino, ſalutem & apoſtolicam
benedictionem.*

EX quo eccleſiam veſtram paſtore viduatam eſſe
cognovimus, multa pro vobis ſolicitudine an-
xi fuimus, & quamquam multa & gravia nos ne-
gotia occupent, ea tamen cura qualiter divina miſe-
ricordia dignum vobis patrem provideat noſtro
cordi indefinenter adhæret, atque eo magis hac de
cauſa ſolicitamur, & attentius Deo preces effundi-
mus, quoniam in retroactis temporibus non ſat vi-
gilantem vobis paſtorem præſuiſſe cognoviſcimus.
Quapropter miſimus ad vos hos religioſos ſanctæ
Romanæ eccleſiæ filios, videlicet abbatem ſancti
Sabbæ, & abbatem ſancti Bonifacii, ut ſi forte in
eccleſia veſtra talis perſona, quæ huic regimini con-
grua ſit, reperiat, diligenter inquireant, & eam;
ſicut dignum eſt, veſtra electione collaudatam, &
canonico decreto probatam, nobis ad ordinandum
quantoſcunq; præſentare ſtudeant. Sin vero inter vos
talis reperiri non poſſit, ipſi cum omni diligentia
& ſolicitudine aliunde aliquem, qui vobis ſecun-
dum Deum præſeſſe poſſit, invenire procurent, &
ad ſuſcipiendam epiſcopalis officii ordinationem
ad nos ſine mora tranſmittant. Vos igitur in omni-
bus eis credite, & obedite; ſcientes eos in hac re,
cuſtodiente Deo, nihil niſi veſtram ſalutem & ec-
cleſiæ veſtræ honorem attendere. Præterea quid-
quid theſauri vel ornamenti in eccleſia veſtra ha-
betur, illorum oculis præſentate; quatenus ex eorum
providentia & commendatione in tali cuſtodi-
a relinquatur, ut nec eccleſiæ detrimentum ſenti-
at, nec in aliquem veſtrum aliqua ſuſpicionis in-
famia cadat. Data Romæ quarto Nonas Januarii,
indi-
ctione decimatertia.

XLII. AD GVIBERTVM ARCHIEPIſCOPVM RAVENNATEM.

Ad ſynodum vocat in proxima quadrageſima
ex more habendam.

G Gregorius

ANNO
CHRISTI
1075.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei Guiberto
Ravennati archiepiscopo, salutem &
apostolicam benedictionem.*

CORAM oculis habes, frater carissime, & quasi palpate manibus potes miserabilem sanctæ ecclesiæ perturbationem, & jam per longa tempora inimicorum & impugnatorum ejus insensatam & omnino irrefrenatam præsumptionem: contra quos, quoniam nos qui in sortan ministerii sacerdotalis, & regnum Dei electi sumus, omni cura & studio surgere & pugnare convenit, sicut jam per aliquot annos in apostolica sede fieri consuevit in prima hebdomada quadragesimæ synodum, Deo annuente, celebrare disposuimus: ad quam fraternitatem tuam singulari admonitione, & multo caritatis assatu, postposita omni negligentia, venire rogamus & invitamus: quatenus tua aliorumque fratrum nostrorum annirent prudentia, & spiritali ram fortitudine quam sapientia impij a suis conatibus arceantur, & Christiana religio in ea qua primum fundata est libertate & pace roboretur. Data Romæ secundo Nonas Ianuarii, indictione decimatertia.

XLIII. AD HVGONEM DIENSEM
EPISCOPVM.

Vt recipiat a subditis ea quæ ecclesiæ restituere volunt, eosque absolvat, fide accepta ad synodum veniendi.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei Hugoni in
Burgundia Diensi episcopo, salutem &
apostolicam benedictionem.*

VIDETVR nobis ut quod filij ecclesiæ tuæ de rebus ecclesiasticis volunt tibi reddere recipias, eosque absolvas tali tenore, ut data fide quidam illorum promittant tecum venire ad nos Romam, videlicet, Deo auctore, ad synodum celebrandam, ut illic quod nobis ratum visum fuerit peragant. Melius enim nobis placet, ut pro pietate interdum reprehendaris, quam pro nimia severitate in odium ecclesiæ tuæ venias. Debes quidam filios tuos quia rudes sunt & indocti conspiciere, & ad meliora paulatim provocare, quia nemo repente fit summus, & alta ædificia paulatim ædificantur. Data Romæ Nonis Ianuarii, indictione decimatertia.

XLIV. AD IVDITH HVNGARORVM
REGINAM.

Plures recenset causas sinceræ erga eam dilectionis. Consolatur ipsam, & ad patientiam hortatur. Demum se omnia quæ ad ejus honorem & salutem pertinent libenter curaturum asserit.

De Iudith
Salomonis
Hungarorum
regis
uxore Lã-
bertus an-
no 1061. &
1065.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei Iudith
Hungarorum regina, salutem & apostolicam
benedictionem.*

MVLTÆ ac diversæ causæ sunt, propter quas intimo & sincero cordis affectu te diligimus. Primo, quoniam ex universalitate suscepti regiminis omnibus qui in Christo sunt debitores sumus. Deinde quoniam clarissimus imperator Henricus pater tuus, & Agnes mater tua jam nunc non humanitas, sed Dei misericordia cælitus imperatrix Augusta, ex quo me cognoverunt, pro sua magnitudine honorifice & præ ceteris sanctæ Romanæ ecclesiæ filiis caritative habuerunt, &

A maxime quia nunc eadem mater & domina tua, postpositis sæcularibus causis & honoribus, apostolorum limina tota devotione & veneratione complectitur: ex cujus quidem præsentia inter hujus sæculi nequam perturbaciones sæpe nobis accepta solatia consequuntur. Præterea multum te commendat nobis tua præclara & inclyta fama, quod in tam tenera ætate inter aspram & incognitam gentem generis tui gloriam decorasti: quippe quæ in excelso nata imperio nihil in actibus & habitudine tua nisi decus imperiale hæctenus demonstrasti. His, inquam, de causis nos, quibus fallere quemquam nefas est, in loco germanæ fororis te diligimus, & si quid orationes nostræ apud Deum valent, non infructuosam erga te nostram fore amicitiam in Dei pietate confidimus. Scias etiam quod de tribulationibus & angustiis, quas te sustinere cognovimus, valde dolemus, & divinam clementiam pro quiete & lætitia tua frequenter & suppliciter imploramus. Et si quando locus aut tempus opportunitatem dederit, temporalibus quoque subsidiis te honorare quæmaxime cupimus. Ceterum ea quæ nunc tibi instat adversitas non te terreat, nec mentem tuam generositatis deprimat: sed, si quid maestum aut grave ingruerit, vultu regalis constantiæ gestuque dissimula, & molestas, quas Deus avertat, causas naturali morum tuorum virtute patienter tolera. Fiduciam & spem firmam habens in Deo salvatore nostro, quoniam ipsi cura est de te, qui nunquam derelinquit sperantes in se: & quanto nunc animum tuum sollicitudinibus verberari finit acerbis, tanto cum ex vicina & potenti virtute consolationis suæ lætificabit uberius. Ipse enim nihil sine causa præcipit, nihil sine ratione permittit, qui regum & imperatorum omniumque causarum equus arbiter & moderator existit. Verum inter omnia te idagere & studere monemus, ut præclarum nomen vitæ ac nobilitatis tuæ ab incunte ætate nactum in dies amplifictur & crescat, quoniam integritas famæ licet præ cunctis terrarum opibus curam sit nobilium & ignobilium, tanto tamen unicuique plus ornamentis & gloriæ tribuit, quanto cum eminentia generis altius extollit. Illi enim sua humilitate teguntur, isti vero innata sibi celsitudine produntur. Age ergo ut omnibus quæ regnum fert & imperium tanto te excellentiorem ostendas, quanto ea omnia mutari cognoscis. Tuam vero naturam & imperiale germen, quod in te est, nullis successibus nullisve adversitatibus mutari posse proponas. De cetero quod nos matrem tuam de causa tua compellare rogasti, pro certo scias, nos omnia quæ ad honorem & salutem tuam pertinent & consulendo libenter ei intinrare, & persuadendo ut fiant apostolica benigne adjutoria exhibere. Deus autem omnipotens qui est mæstorum consolatio, infirmantium fortitudo, præsentem vobis lætitiã cito conferat, & veram æternamque gloriam supernæ felicitatis tribuat. Data Romæ quarto Idus Ianuarii, indictione decimatertia.

XLV. AD RODVLPHVM SVEVIÆ,
ET BERTVLPHVM CARENTANVM, DVCEs.

Invehitur in episcopos, qui inobedientes erant in exequendis apostolicæ sedis decretis de simoniaciis & fornicatiis clericis: quare duces monet, ut quoscumque simoniacos aut fornicarios cognoverint, nullatenus recipiant: Rodolphum vero hortatur, ut precium quod beneficiorum causa a clericis acceperat in pios usus erogat.

Gregorius

ANNO
CHRISTI
1075.
* alias Ber-
tholdo, ut
apud Lam-
bertum an-
no 1073. &
alibi.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei Rodulpho duci Suevia, atque * Bertholdo duci Carinthiano, salutem & apostolicam benedictionem.*

SCIMVS quoniam prudentia vestra miserabilem Christianæ religionis desolationem perspicaci mente perpendit, quæ pro peccatis nostris in ea nunc extremitate est posita, ut infeliciora tempora nemo viventium viderit, nec a tempore beati Silvestri patris nostri scripturarum traditione repererit. Verum huius tanti inani nos caput & causa sumus, qui ad regendum populum prælati, & pro lucrandis animabus episcopi vocati & constituti sumus. Ab eorum namque principatibus, velut a quibusdam initiis subditorum bona vel mala veniunt, qui, aut mundanas dignitates, aut magistratum spirituale susceperunt, qui dum nihil aliud nisi gloriam & voluptates sæculi querunt, sine sua & populi confusione vivere nequeunt: quoniam in malefactis prava sectantes delectant, & suæ auctoritatis jura per culpam ligant, & aliis peccandi per exemplum frena relaxant. Neque enim per ignorantiam aut improvidi delinquant, sed præsumptuosa obstinatione Spiritui sancto resistentes, divinas quas cognoverunt leges abjiciunt, & apostolica decreta contemnunt. Sciunt namque archiepiscopi & episcopi terræ vestræ, quod & omnibus fidelibus notum esse debet, quoniam in sacris canonibus prohibitum est, ut hi qui per simoniacam hæresim, hoc est intervencione precii, ad aliquem sacrorum ordinum gradum vel officium promoti sunt, nullum in sancta ecclesia ulterius ministrandi locum habeant, nec illi, qui in crimine fornicationis jacent, missas celebrare, aut secundum inferiores ordines ministrare altari debeant. Quæ cum eos sancta & apostolica mater ecclesia jam a tempore beati Leonis pape sæpe in conciliis tum per legatos, tum per epistolas in se & commissis sibi plebibus, utpote ab antiquioribus neglecta renovare & observare commoverit, rogaverit, & accepta per Petrum auctoritate jussit; adhuc tamen inobedientes (exceptis per paucos) tam execrandam consuetudinem nulla studuerunt prohibitione decedere, nulla distinctione punire, non attendentes quod scriptum est, *quia ariolandi peccatum est repugnare, & quasi crimen idolatriæ nolle acquiescere.* Cum igitur illis apostolica, imo sancti Spiritus mandata spernentibus, & scelera subditorum criminosa sœventibus patientia, divina ministeria indigne tractari, populum seduci intelligimus, alio quolibet modo contra hæc vigilare nos convenit, quibus cura dominici gregis præ cunctis incumbit. Multo enim melius nobis videtur justitiam Dei vel novis reedificare consiliis, quam animas hominum una cum legibus deperire neglectis. Quapropter ad te & ad omnes de quorum fide & devotione confidimus nunc convertimur, rogantes vos, & apostolica auctoritate admonentes, ut quidquid episcopi dehinc loquantur aut taceant, vos officium eorum quos aut simoniace promotos & ordinatos, aut in crimine fornicationis jacentes cognoveritis, nullatenus recipiatis: & hæc eadem adstricti per obedientiam tamen curia regis, quam per alia loca & conventus regni notificantes ac persuadentes, quantum poteritis, tales sacrosanctis deservire mysteriis, etiam vi, si oportuerit, prohibeatis. Si qui autem contra vos quasi istud officii vestri non esse aliquid garrere incipient, hoc illis respondete: Ut vestram & populi salutem non impediatis de injuncta vobis obedientia ad nos nobiscum disputaturi veniant. Quia verò te, Rodulpho, dîco ducem & Cencil. general. Tom. X.

A carissimum sancti Petri filium, ad religionis spiritum desideranter anhelare confidimus, unde nos consulisti, quidquid nobis perfectius visum est, ad correctionem tuam tibi intimamus, ut quantumcumque precii te pro disponendis in ecclesia clericis accepisse recordaris, aut in utilitates ejusdem ecclesiæ, si attingere ei videtur, aut in usus pauperum expendas, ut nulla in te reprehensibilitatis macula remanente inter electos regni cælestis cives adscribi merearis. Data Romæ tertio Idus Januarii, indictione decimatercia.

XLVI. AD GEPITIVM ET MAVRVVM
ABBATES.

B Mandat ut restituenda curent bona ecclesiæ Pisaurensis a suo episcopo incaute alienata, & litem inter episcopum & alios definiant.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Gepitio abbati sancti Bonifacii, & Mauro abbati sancti Sabbe, in legatione Marchie constitutis, salutem & apostolicam benedictionem.

MANDAMVS vobis, ut diligenter convenatis homines illos, quibus Michael Pisaurensis episcopus ecclesiæ suæ bona incaute tribuit, eisque auctoritate apostolica omnia ecclesiæ & episcopo restituere præcipiatis, atque prout oportuerit cogatis: & insuper episcopum, si inobedientes fuerint, ex parte sancti Petri & nostra corporaliter sub banno investire palam studeatis, eosque gratiam sancti Petri & nostram amissuros, si rebelles extiterint, aperte insinuetis. Episcopos quoque, & comites, cunctosque sancti Petri fideles firmiter præcipientes rogate, quatenus episcopo Pisaurensi ad eos expugnandos spirituali & sæculari auxilio, prout necesse fuerit, fideliter subveniant: maxime eos qui precio recepto terram adhuc violenter & superbe retinere non verentur præ ceteris acerrime corrigatis, & bona ecclesiæ episcopo intronitantes restituatis. Omnes etiam lites inter episcopum & adversarios ejus ad utilitatem sanctæ Mariæ Pisaurensis ecclesiæ definire procuretis, nullius negligentia interveniente incuria. Data Romæ Idibus Januarii, indictione decimatercia.

XLVII. AD RAINERIVM, &c.

Nuntiat se præcepisse Clusino episcopo, qui Guidonem multis criminibus iretutum, & ab Alexandro pontifice prædecessore suo a quadam præpositura expulsum, restituerat, ut eo amoto alium in ejus locum substitueret. Iubet ne dicto Guidoni ad retinendam præposituram auxilio sint.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Rainerio filio Vgizonis, atque Rainerio filio Bulgarelli, uxori quoque Peponis donna Guilla, filiis etiam comitis Ardingi, omnibusque in Clusino comitatu commorantibus, tam majoribus quam minoribus Christi sanctique Petri fidelibus, salutem & apostolicam benedictionem.

CONSTAT vobis fieri notissimum, Guidonem ecclesiæ Christi martyris & virginis Multiolæ perjurium multipliciter incurrisse, nec non & fornicationem publice, adulterii quoque crimen sustinisse, satisfactionem denique exhibere omnimodo devitasse. Quæ de re a felicitis memoriæ domno Alexandro nostro prædecessore, & a prælatione ejusdem ecclesiæ irrevocabiler esse expulsum,

ANNO
CHRISTI
1075.

ANNO
CHRISTI
1075.

ac pro contumacia inobedientiæ, si unquam ulterius ad eandem præsumpisset aspirare præposituram, perpetuo anathemati subditum. Quia vero confrater noster Lanfrancus Cluvinus episcopus quorundam suorum fidelium quæ carnis sunt sapientium consilio fretus, eundem Guidonem tentavit eidem canonicè iterum præponere contra Romanæ ecclesiæ auctoritatem, contraque omnium familiarium, tam clericorum, quam laicorum, unanimem conspirationem, eundem subiecimus episcopum factisfactioni dignæ penitentia, eo scilicet tenore, quo nominatum Guidonem a nobis publice excommunicatum, & a præpositura & claustrali communione dejiciat, alterumque loco ejus secundum Deum substituat. Vos ergo, dilectissimi filii, si Deum vultis habere propitium, sanctumque Petrum peccatis vestris ferre subsidium, cavete omnino, ne præfate sacrilego Guidoni aliquod contra Deum nostrumque judicium ad retinendam præposituram, vel aliquod de rebus sanctæ Mustiole præbeat is auxiliium sive consilium. Procul dubio enim, si (quod absit a vestra nobilitate) auxiliari sibi quo cumque modo tentaveritis, & ea quæ de bonis ecclesiæ amicis suis dedit pro retinenda præpositura retineri feceritis, excommunicationis ejus participes eritis. Si vero, ut decet Christianos viros, operam studebitis dare, eo expulso ecclesiam Dei, matremque utique vestram ad pristinum statum revocare, inter sanctos Dei in supremo regno incorruptibilem possidebitis hereditatem, adepti peccatorum indulgentiam per ineffabilem Dei clementiam. Data Romæ Idibus Januarii, indictione XIII.

XLVIII. AD GEPITIVM ET MAVRVM
ABBATES.

Vt moneant quemdam fratricidam, qui ante peractam penitentiam aliam uxorem contendebat ducere, ne id faciat, sed auditurus quæ suæ salutis sunt ad se veniat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Gepitio abbati sancti Bonifacii, & Mauro abbati sancti Sabbe, salutem & apostolicam benedictionem.

NOTVM vobis est, quod Rainerius, Vgizonis quondam filius, diabolico instinctu fratrem suum interfecit, unde dignæ penitentia nondum se subdidit, nec perfecte penituit: sed immemor tanti facinoris, & promissionis defensionum ecclesiasticarum, quam in suscipiendo sanctam penitentiam fecit, nec non & pauperum Christi, animæ suæ salutem oblivioni tradens, aliam studet uxorem ducere. Ideoque vestram fraternitatem sollicitam esse volumus, quatenus cum conveniatis, & modis quibus potestis illum moneatis dulciter & asperè, quantum opus fuerit, & vobis necessarium videbitur, ut nullo modo id facere præsumat, sed nos adeat ad audiendum ea quæ sibi de salute sua dicere debemus. Si forte (quod non optamus) vos audite & nobis obedire renuerit, omni modo certum illum reddite, quod nos, Deo adjuvante, quidquid justum & canonicum visum fuerit facere non negligemus. Data Romæ decimosextimo Kalendas Februarii, indictione decimatertia.

XLIX. AD HYGONEM ABBATEM
CLUNIAENSEM.

Deplorat suum & ecclesiæ miseritimum statum, unde orationes pro se ad Deum effundi petit: vultque abbatem ad comprimendam impiorum sævitiam exhortari omnes fideles.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Hygoni Cluniacensi abbati, salutem & apostolicam benedictionem.

ANNO
CHRISTI
1075.

SI posset fieri, optarem te pleniter scire, quanta tribulatio me angustat, quantumque labor quotidie innovatus fatigat, & accrescens valde perturbat, ut secundum tribulationes cordis mei fraterna compassio mihi te fleteret, & in profusione lacrymarum coram domino cor tuum effunderet, ut pauper Iesus, per quem omnia facta sunt, & qui omnia regit, manum porrigeret, & solita pietate miserum liberaret. Ego enim sæpe illum rogavi, prout ipse dedit, ut aut me de præfenti vita tolleret, aut matri communi per me prodesset: & tamen de magna tribulatione adhuc non eripuit, neque vita mea prædictæ matri, cujus me catenis alligavit, ut sperabam, profuit. Circumvallat enim me dolor immanis, & tristitia universalis, quia orientalis ecclesia instinctu diaboli a catholica fide desecit, & per sua membra ipse antiquus hostis Christianos passim occidit, ut quos caput spiritualiter interfecit, ejus membra carnaliter puniant, ne quando divina gratia respiciant. Iterum cum mentis intuitu partes occidentis, sive meridici, aut septentrionis video, vix legales episcopos introitui, & vita, qui Christianum populum Christi amore, & non seculari ambitione regant, invenio, & inter omnes sæculares principes, qui præponant Dei honorem suo, & justitiam lucro, non cognosco. Eos autem inter quos habito, Romanos videlicet, Longobardos, & Normannos, sicut sæpe illis dico, Iudeis & Paganis quodammodo peiores esse tedarguo. Ad me ipsum cum redeo, ita me gravatum propriæ actionis pondere invenio, ut nulla remaneat spes salutis, nisi de sola misericordia Christi. Nam si non sperarem ad meliorem vitam, & utilitatem sanctæ ecclesiæ venire, nullo modo Romæ, in qua coactus, Deo teste, jam a viginti annis inhabitavi, remanerem. Vnde fit, ut inter dolorem qui quotidie me renovatur, & spem quæ nimis, heu, protenditur, mille quassatus tempestatibus quoquomodo moriens vivo. Et cum qui me suis alligavit vinculis, & Romam invitum reduxit, illicque mille angustiis præcinxit, expecto. Cui frequenter dico: Festina, ne tardaveris, accelera, ne moreris, meque libera amore beatæ Mariæ, ac sancti Petri. Sed quia non est preciosa laus, neque sanctæ oratio cito impetrans in ore peccatoris, cujus est vita laudabilis, & actio secularis, precor, exoro, rogo, ut eos qui merentur audiri pro vitæ meritis, vigilantia cura rogetur, ut pro me Deum exorent ea caritate eaque dilectione, qua debent universalem diligere eaque matrem. Et quia utraque manu debemus uti pro dextera ad comprimendam impiorum sævitiam, oportet nos, quandoquidem non est princeps qui talia curet, religiosorum tueri vitam, fraternam te moneamus caritate, ut in quantum potes vigilantia studio manum præbeas, eos monendo, rogando, exhortando, qui beatum Petrum diligunt, ut si vere illius volunt esse filii & milites, non habeant illo cariores sæculares principes: quia illi misera & transitoria vix tribuunt, iste vero beata & æterna a cunctis peccatis solvendo promittit, & in cælestem patriam potestate sibi tradita perducit. Volo quidem luce clarius intelligere, qui reverta sint illi fideles, & qui eundem cælestem principem non minus pro cælesti gloria diligunt, quam eos quibus pro spe terrena, & misera subjiciuntur. Data Romæ undecimo Kalendas Februarii, indictione decimatertia.

L. AD

ANNO
CHRIST
1075.

L. AD SANCIVM REGEM ARAGONIÆ.

Cenſet abſurdum eſſe, vt is, qui ex illegitimo concubitu natus erat, ad epiſcopatus gradum, ad quem ab eo poſtulabatur, aſcenderet. Ait ſe dediſſe negotium epiſcopo, qui morbi cauſa epiſcopatu ſe abdicare volebat, vt conſtitueret ſibi huiuſmodi coadjutorem, qui illius epiſcopatus poſt ejus obitum adminiſtrationem ſuſcipere poſſet.

*Gregorius epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei Sancio regi
Hiſpaniarum ſalutem & apoſtolicam
benedictionem.*

QUONIAM erga reverentiam ſanctæ & apoſtolicæ ſedis regiam nobilitatem tuam pia devotione & amore fervere intelligimus, te & regnum tuum dignis honoribus ſublimari cupimus, & apoſtolicam benevolentiam non ſolum in noſtro, verum etiam in quocumque tempore tibi & cauſis tuis ſincere caritatis affectum præbere deſideramus. Ceterum, quod nos de cauſa Aragonenſis epiſcopatus & conſuluiſti, & te quodammodo velle ſignificavi, diu & multum volentes, & cum filiis ſanctæ Romanæ eccleſiæ pertractantes, incongruum fore pervidiſti, quoniam in eo canonica decreta nobis obviare cognovimus. Veniens enim ad nos, ſicut noſtri, conſtrater noſter Sancio Aragonenſis epiſcopus, multa nobis de infirmitate corporis ſui conquerens, deſerendi epiſcopatum a nobis ſuppliciter licentiam poſtulavit, quod enim morbo conſectus & pene conſumptus diutius competentis miniſterio regere & cuſtodire non poſſit. Atque ut facilius hoc impetraret, indicavit nobis de duobus clericis, quorum alterum in epiſcopatum eligi tuam & ſuiſſimus voluntatem atque conſilium fore nuntiavit: de quorum vita & conſervatione eum interrogantes, alia omnia, præter quod de concubinis nati erant, bona ſatis & honeſta accepimus. Et quia venerandi canones ad ſacerdotii gradum tales provchi contradicunt, probare eos non ſatis cautum fore putavimus; ne quidquam a nobis contrarium ſanctis patribus in exemplum & auctoritatem poſteris relinquantur. Solet enim ſanctæ & apoſtolicæ ſedis pleraque conſiderata ratione tolerare, ſed nunquam in ſuis decretis & conſtitutionibus a concordia canonica traditionis diſcedere. Quapropter novèrit dilectio tua nos ita conſuluiſſe & præcepiſſe epiſcopo, ut ipſe quantum poſſit epiſcopali officio in ſpiritualibus inſiſtens, & auxilia comprovincialium epiſcoporum petens, ad præſentandas exteriores & interiores curas talem clericum in eccleſia conſtituat, qui ad tantam procuracionem providus, & ſi reſpouderet, ad percipiendam epiſcopalis officii dignitatem & ordinem ſit idoneus. Quo per annum unum aut amplius in eccleſia conſiſtente, ſi divina clementia interim epiſcopo vires corporis & ſanitatem reddiderit, ſicut juſtum eſt, ipſe in loco ſuo ſuper dominicum gregem vigilans conſiſtat: ſi vero infirmitas & debilitas corporis ſui adaucta fuerit, & adminiſtrationem commiſſa ſibi curæ nequaquam exequi poterit, tunc demum, ſi illius vita, mores, & diſciplina probabilis fuerit apoſtolicæ ſedi ejus tuis & epiſcopo literis, nec non ſub teſtimonio clericaliſdem eccleſiæ, denuntietur, & de ordinatone eccleſiæ deliberato conſilio certa vobis & ſalubris, annuente Deo, reſponſio dabitur. Verum hæc nequaquam tam abſolute dixiſſemus, niſi quod epiſcopo ſe excuſanti, & impedimentum ſuæ infirmitatis proponenti, fraternæ

Ob morbum epiſcopi poſſet conſtitui coadjutor in juſtificatione exercenda.

A compaſſionis auditum denegare non potuimus. Hæc igitur, dilectæ fili, prudenter conſidera, & ad obſervanda noſtra monita epiſcopum quantum potes adjuva; quatenus & tu a beato Petro apoſtolorum principe ad regendum tibi commiſſum populum adjuvari, ejuſque meritis a peccatorum tuorum vinculis abſolutus æternæ beatitudinis gloria in regno Chriſti & Dei merearis perfrui. Data Romæ octavo Kalendas Februarii, indiſtione decimatertia.

LI. AD SVENVM REGEM DANORVM.

QUERITUR quod ad ſe non ſcripſerit. Hortatur ad rectam regni adminiſtrationem. Significat legatos ad eum miſſos ea de cauſa, vt ſatis facerent de his quæ ab Alexandro pontifice petierat: ob Germaniæ perturbationem eſſe reverſos. Quare petit ab ipſo, vt nuntios ad ſe mittat, & filium ſuum apoſtolicæ ſedis ducem contra quosdam hæreticos conſtituat.

*Gregorius epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei Sueno regi
Danorum ſalutem & apoſtolicam benedictionem.*

CVM adhuc in ordine diaconatus eramus, ſæpe dilectionis tuæ literas & legatos accepimus, in quibus magnificentiæ tuæ promptum erga nos animum fore intelleximus. Poſtquam vero, quod digni non ſumus, ad locum altioris curæ miniſterii perveniſſimus, amorem tuum in ſubtracta viſitatione tepuiſſe deprehendiſti, qui ſcriptis tuis tam diu carere neſcio cur meruimus. Nos equidem jam nunc non ſolummodo regum & principum, ſed omnium Chriſtianorum, tanto propenſior ſollicitudo coarctat, quanto ex univerſali regimine quod nobis commiſſum eſt omnium ad nos cauſa vicinius ac magis proprie ſpectat. Verum quia eminentiam tuæ nobilitatis præ ceteris regnorum principibus tam perita literarum, quam ſtudio eccleſiaſticæ exhortationis, pollere intelleximus, multo fiducialius ad te ſcripta noſtra dirigimus, exiſtimantes in te tanto facilius lucrifacere. quanto in eruditione & prudentia morum a. plius dignoſceris profeſſiſſe. Rogamus igitur, & ſincera te caritate monemus, vt commiſſa tibi regni gubernacula, ſecundum Deum adminiſtrare ſtudeas, & nomen regalis excellentiæ congrua ac conſonanti virtutum proprietate geras: quatenus eam, per cujus principatum ſubjectis imperas, in corde tuo ſemper regnare juſtitiam oſtendas. Noſti enim quod gloria, & vana hujus mundi delectatio labilis eſt & deceptoria: noſti quod univerſa caro ad ſinem quotidie properat, quod nec volenti aut nolenti mortis neceſſitas pareat. Noſti quod reges æqua conditione ut pauperes futuri ſunt pulvis & cinis, & quod omnes ad diſtictum judicium futuri examinis venturi ſumus: quod nunc non ſolum nobis qui ſacerdotes ſumus, ſed & regibus ceteriſque principibus tanto concuſſus timendum & expavendum eſt, quanto pro nobis & ſubditis noſtris rationem poſituri ſumus. Age ergo, dilectiſſime, ut ita vivas, ita regnes, ut tunc æterni regis & judicis faciem ſecurus aſpicias, & pro bene geſta terrenæ dignitatis gloria cæleſtis regni ſublimem & incomparabilem coronam, Deo donante, recipias. De cetero notum ſit tibi, quod legatos ad te deſtinavimus, qui ſuper his quæ pro honorificentia regni tui, tum de metropolitana ſede, tum de quibuldam aliis rebus, quas in tempore domini noſtri Alexandri papæ ab apoſtolica ſede & poſtulaviſti & invicem promiſiſti, tibi reſponſuri ac tecum acturi eſſent; ſed propter perturbationem Teutonice

Regis Danorum mentionem facit Lambertus anno 1075.

ANNO
CHRIST
1075.

terra periculofum tunc fore cognofcentes ad nos reverti funt. Quapropter fi qua de his tibi cordi funt, & fi te ac regnum tuum, ficut per legatos tuos aliquotiens accepimus, apofolorum principi pia devotione committere, & ejus auctoritate fulciri volueris, fideles nuntios ad nos fine dilatione tranfmittere ftude: quatenus per eos tuam in omnibus edocti voluntatem, deliberato confilio, quid tibi respondendum, quidque fuper his omnibus agendum fit, perfpicere ac providere valeamus. Præterea fi fancta Romana mater ecclefia contra profanos & inimicos Dei tuo auxilio in militibus & materiali gladio opus habuerit, quæ fpes nobis de te habenda fit, iidem tua certa legatione cognofcere cupimus. Eft etiam non longe a nobis provincia quædam opulentiffima juxta mare, quam viles & ignavi tenent heretici, in qua unum de filijs tuis, fi eum, ficut quidam epifcopus terræ tuæ in animo tibi fore nuntiavit, apofolica aula militandum dares cum aliquanta multitudinem eorum qui tibi fidi milites efferent, duccm ac principem & defenforem Chriftianitatis fieri optamus. Data Romæ octavo Kalendas Februarii, indictione decimatertia.

° EYRAR-
DVM

LII. AD ° LEVRALDVM CLERICVM
AVRELIANENSEM.

Incepat de injurijs Aurelianenfibus clericis illatis. Iubet eum ad fe una cum ipsis clericis decidendam eorum controverfiam caufa præftituta die venire: interim nullam ipsis moleftiam inferre, & clericum quem captivum tenebat dimittere. Minatur fe excommunicationem a fuo prædeceffore in eum latam confirmaturum, fi non obtemperet.

° Ewald

Gregorius epifcopus fervus fervorum Dei ° Leualdo Aurelianenfi clerico.

ADMIRANDA res eft & valde deteftabilis, quod adeo induratum cor habes, & in tanta ferocitate perfiftis, ut a perfecutione fratrum Aurelianenfis ecclefie, unde pro culpis tuis te feparatum avidimus, nec divini terrore judicii, nec apofolica animadverfionis jam experta ultione manum retrahere velis. Meminimus enim domini & antecelforem noftrum venerandæ memoriæ Alexandrum papam pro compescendo furore, & nefandis temeritatis tuæ aufibus, anathematis in te jaculum contorfiffe, & ne ulterius perturbationem aliquam fupradictis fratribus inferres, aut de honoribus & ecclefiafticis officiis, quæ contra regulas & auctoritatem canonum acquifiteras, te intromitteres, apofolicis juffionibus interdixiffe. Contra quæ, quamvis audaciam tuam iterum fe erexiffe non dubia relatione multorum fratrum cognoverimus, apofolica tamen adhuc utentes manfuetudine debite ultionis gladium exercere, interim parcimus, donec fi ad humilitatem præmiſſis admonitionibus flecti poſſis comprobemus: refervantes tibi adhuc in omnibus, de quibus accuſaris, apofolicam audientiam, & defenfionis locum, fi modo tua te non retrahit confcientia. Apofolica igitur tibi auctoritate præcipimus, ut in proximam feftivitatem omnium fanctorum in noſtram præſentiam venias, & adventum tuum Aurelianenfibus clericis, quibus adverſum te caufa eft, ut & ipſi præſentes fiant, fine fimulatione noſtra: quatenus ex utraque parte diffenſionis veſtræ caufis & occaſionibus diligenter inquisitis & cognitis, litem veſtram æquo fine decidere, Deo optulante, poſſimus. Interim vero clericum,

quem in captione tenes, abſque omni fuæ perſonæ & honorum fuorum detrimento dimittas: nullam ponitis contrarietatem canonicis præſatæ ecclefie aut per te facias, aut ab aliquo tuorum fieri permittas. Quod fi te nulla juſtitia fulum nobis repræſentare minime auſus fueris aut volueris, & perdurans in malitia tua sæpe dictis fratribus danna vel moleſtias aliquas amplius inferre præſumpſeris, aut illata mala quantum potes emendare & reſtituere non ftudueris, eadem quam præſatus antecelfor noſter excommunicationis in te ſententiam protulit, noſtra apofolica auctoritate confirmatam eſſe cognofcas: & non ſolum te, qui tantæ præſumptionis dux & auctor es, ſed omnes, qui in rapina & deprædatione bonorum ecclefie vel infeſtatione clericorum aliquo modo confilium vel adjutorium ſive conſenſum tibi dederint, pari anathematis judicio condemnatos eſſe ſcias. Data Romæ in ſynodo ſecunda, Kalendis Martii, indictione decimatertia.

LIII.

Concordiam ſuper controverſia inter Moravensem & Pragenſem epifcopos de quibusdam bonis a ſe in concilio ambarum partium aſſenſu compoſitam exponit.

Gregorius epifcopus fervus fervorum Dei.

QUONIAM ad memoriam ſemperque dilucidandam cauſam negotiorumque veritatem nihil aptius, nihil durabilius, quam ſcripturarum paginas æſtimamus, qualiter lis & difcordia, quæ inter confratres noſtros, videlicet Ioannem Moravensem epifcopum, & Geboardum Pragenſem, de quibusdam decimis & curtibus diu protracta eſt, tandem per factionis convenientiam in apofolica ſede determinata ſit, per literas noſtras non modo præſentibus, ſed & fututis, notum fieri volumus. Hæc enim cauſa, cum in ſecundo noſtri pontificatus anno, reſidentibus una nobiſcum in baſſica Salvatoris multis fratribus, convocatis etiam & coram poſitis ſupradictis epifcopis, ad audientiam noſtram & totius ibidem congregati concilii perlata ſit, diu & multum in quaſita atque rimata, tanta ambiguitate & perplexionibus involuta videbatur, ut ad ſinceram veritatis & juſtitie explorationem per ea quæ tunc adhibita ſunt judicia perducere non poſſet. Verum ne illorum altercatio abſque pacis interventu diutius aut fraterna odia aut aliqua periculofa hinc vel illinc ſtudia accenderet, cum confilio fratrum noſtrorum cauſam ita ex æquo dirimi conſtituimus, ut omnia, de quibus inter eos contentio foret, per medium dividerentur, & hic unam, ille alteram partem interim abſque omni inquietudine tenerent, donec ſi apertiora judicia ſive ſcripto aut congruis reſcribibus invenire poſſent diligentiffime investigarent. Ad quod faciendum, ne forte ſuſcitanda litis infinita alterutri daretur occaſio, terminum quoque cis decem annorum præfiximus, ut qui certis approbationibus ad juſtitiam ſe peringere poſſe confiſit, intra prælibatum terminum proclamandi & conſequendi jus ecclefie ſuæ licentiam & poteſtatem habeat: & ſi alterum horum, vel utroſque, quod non optamus, interim obire contigerit, ſucceſſores eorum in eadem pactione & conſtitutione permanere debeant. Ex ea autem parte qua præſatus terminus, aut ſub ſilentio, aut non oſtenſa veritatis & juſtitie, propter quam clamet, approbatione tranſductus fuerit, nullus deinceps locus, nulla acclamandi occaſio, aut ſuper hac re renovandæ quaſitionis

tionis licentia superfit. Hoc igitur modo prænomi-
natos episcopos in nostra præsentia pacificatos,
& præscriptæ diffinitioni gratum, ut videatur,
adhibentes assensum, ad propria cum apostolica
benedictione & fraterna caritate dimisimus. Hoc
ab omnibus inviolatum & perpetuo inconcussum
fore apostolica auctoritate præcipimus atque fan-
cimus. Data Romæ sexto Nonas Martii, indiçtio-
ne decimartia.

LIV. AD PLACENTINOS.

Scribit se deposuisse in synodo Dionysium corum
episcopum: & omnes quicumque ei fidelitatem
iuraverant a sacramenti vinculo absolvisse. Ait
se curaturum ut omnes fideles ad eum expellen-
dum ipsis auxilio sint.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei universis
catholicis Placentina ecclesia salutem &
apostolicam benedictionem.*

SUPER confusione ecclesiæ vestræ, dilectissimi
filii, diu ad nos querela delata est, & contritio
animarum rerumque vestrarum facta per iniquum
pastorem sæpenuero paternum cruciavit affe-
ctum. Expectavimus arborem malam, ut faceret
bonos fructus, sed plantatio iniqua radicibus vi-
tiata & siccata per totum patientia deterior est, ter-
ram occupat, quinetiam ad insaniam totius eccle-
siæ germinat fructum reprobum in communem
mortem, & in vestræ perditionis exemplum. Quem
olim omni officio privatum, reddita sibi sola com-
munionem ecclesiæ, multis minis ac preibus conte-
stati sumus, ut procuraret habere pacem vobiscum,
redditis & restituta quæ abstulerat, cum * aqua
ministerii, & spem majoris beneficii dedimus,
si mandata servaret. Sed Deo nolente sub huius mi-
sericordiæ velamento operitri peccata inobedienciæ
ejus, quæ sæpe offenderat nos, & opera impuni-
ta relinqui, iterum mentitus est, atque vir mani-
feste sacri egus, & multorum scelerum reus, moni-
ta nostra posthabuit. Quapropter immutabili
sententia sanctæ synodi & irrevocabili consensu
omnium circumfidentium fratrum Dionysium
quondam dictum episcopum absque ulla unquam
spe reconciliationis ab omni episcopali honore de-
posuimus, & in perpetuum negandam sibi audien-
tiam decrevimus: & quicumque sibi fidelitatem
iuraverunt, ne contra hoc decretum sint, ab omni
vinculo sacramenti absolvimus. Dabimus etiam
operam, ut omnes fideles sancti Petri adjuvent
vos in expellendo lupo, & ordinando pastore,
qui res vestras diripiuit, & corpora animasque se-
quentium se in foveam, sicut oculus tenebrosus,
mittit. Vnde vos cives Dei confortamini, quia
Deus vobiscum est, & licet adversentur nobis tur-
ritæ urbes terræ Chanaan, & gigantea corpora
filiorum Enach, dux tamen noster Iesus cum sono
intrepidus terram promissionis ingreditur. Est
enim & ipse gigas ad currendam viam, qui dicit:
Confidite, ego vici mundum. Quod si quis pro de-
fensione iustitiæ moriatur ex vobis, precibus apo-
stolorum Petri & Pauli ab omnibus peccatis libe-
retur. Data Romæ v. Nonas Martii, indiçtione
decimartia.

LV. AD LAVDENSES.

Lætat ipsos eorumque episcopum contra simo-
niacam hæresim & clericorum fornicationem
insurgere. Hortatur ut persistant, & episcopo
obediant.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei Laudensis
ecclesiæ filiis, salutem & apostolicam
benedictionem.*

GAVDEMVS, dilectissimi, de vestro pio reli-
gionis affectu, quos audivimus adversus dete-
standam simoniacam hæresim & presbyterorum
fornicationem divinæ legis zelo successos lauda-
biliter insurgere. Gaudemus quoque super fratre
coepiscopo nostro vestro pastore domno Opizo-
ne, qui se intantum nobis ejusdem zelo pietatis
fervere detexit, ut ad hæc perficiendum sanctæ hu-
jus sedis obnixè flagitasset auxilium. Quæ propter
hortamur vos, & ut filios carissimos inonemus,
quatenus in his pestibus detestandis, simoniaca
videlicet hæresi & fornicatione ministrorum sacri
altaris conterenda, & penitus extirpanda, cum jam
dicto pastore vestro, fratre nostro, ad omnipoten-
tis Dei sanctæque ecclesiæ honorem, totiusque
patriæ salutem, ut pii filii insistatis. In ordinandis
quoque recte & canonicè ecclesiis ei totis viribus
auxilium præbeat. Imo in cunctis quæ ipse ad
Dei honorem vestramque salutem agere disponit
ei obedenter obtemperetis; ut sanctæ matris ves-
træ ecclesiæ apud vos mundicia polleat, quam
Christus sine macula & ruga castam sibi copulavit
sponsam. Hæc autem quicumque servaverit, de
omnipotentis Dei gratia confidenter præsumat,
apostolicamque benedictionem se habere cognos-
cat. Qui vero in his quæ præfati sumus ei obiste-
re taverit, eumque in omnibus quæ Dei sunt
non adjuverit, contremiscat se divinæ animadver-
sionis apostolicæque maledictionis ultionem in-
currere, pro gratia & benedictione quas non cu-
rat habere. De administratione vero altaris quod
supra corpus beati Bassiani confessoris situm est,
omnino præcipimus, ut nullus ei administrare præ-
sumat, qui vel precio in eandem introierit eccle-
siam, vel qui fornicator est, aut turpis lueri secta-
tor. Data Romæ quinto Nonas Martii, indiçtio-
ne decimartia.

DICTATUS PAPÆ.

Quod Romana ecclesia a solo domino sit fundata.
D *Quod solus Romanus pontifex iure dicatur uni-
versalis.*
*Quod ille solus possit deponere episcopos vel reconci-
liare.*
*Quod legatus ejus omnibus episcopis præsit in conci-
lio, etiam inferioris gradus, & adversus eos sen-
tentiam depositionis possit dare.*
Quod absentes papa possit deponere.
*Quod cum excommunicatis ab illo, inter cetera, nec
in eadem domo debemus manere.*
*Quod illi soli licet pro temporis necessitate novas leges
condere, novas plebes congregare, de canonica ab-
batiam facere, & e contra divitem episcopatum
dividere, & inopes unire.*
E *Quod solus possit uti imperialibus insigniis.*
Quod solus papa pedes omnes principes deosculentur.
Quod illius solus nomen in ecclesiis recitetur.
Quod unicum est nomen in mundo.
Quod illi liceat imperatores deponere.
*Quod illi liceat de sede ad sedem necessitate cogente
episcopos transmutare.*
*Quod de omni ecclesia quocumque voluerit clericum
valeat ordinare.*
*Quod ab illo ordinatus alii ecclesiæ præesse potest, sed
non militare, & quod ab aliquo episcopo non debet
superiorem gradum accipere.*
*Quod nulla synodus absque precepto ejus debet gene-
ralis vocari.*

Quod

ANNO
CHRISTI
1075.

Quod nullum capitulum, nullusque liber canonicus A
habeatur absque illius auctoritate.

Quod sententia illius a nullo debeat retractari, &
ipse omnium solus retractare possit.

Quod a nemine ipse iudicari debeat.

Quod nullus audeat condemnare apostolicam sedem
appellantem.

Quod majores cause cujuscumque ecclesie ad eam
referri debeant.

Quod Romana ecclesia nunquam erravit, nec in per-
petuum, scriptura testante, errabit.

Quod Romanus pontifex, si canonicè fuerit ordina-
tus, meritis beati Petri indubitanter efficitur san-
ctus, testante sancto Ennodio Papiensi episcopo, ei
multis sanctis patribus faventibus, sicut in decre-
tis beati Symmachi pape continetur.

Quod illius precepto & licentia subjectis liceat ac-
cusare.

Quod absque synodali conventu possit episcopos depo-
neri & reconciliare.

Quod catholicis non habeatur qui non concordat
Romana ecclesie.

Quod a fidelitate iniquorum subjectos potest ab-
solvere.

LVI. AD MANASSEM RHEMENSEM
ARCHIEPISCOPVM.

Arguit quod negligens fuerit in causa Catalaunensium clericorum. Episcopum Catalaunensem propter inobedientiam deponendum esse statuit, cui vult præcipi, ut clericis Catalaunensibus bona erepta restituat. Quod si parere noluerit, mandat excommunicari: addens ut ille vel coram suis legatis vel coram se comparcat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Manasse
Rhemensi archiepiscopo salutem & apostolicam
benedictionem.

Si te pastoralis regiminis cura, prout oportet, sollicitum redderet, clericorum Catalaunensis ecclesie causa, totiens ad nos relata, jamdudum competentem terminum accepisset. Sed quoniam negligentia tua, & episcopi prædictæ civitatis inobedientia, hucusque protracta est, necesse nobis fuit clericis tamdiu afflictis succurrere, & inobedientis contumaciam apostolicæ auctoritatis vigore contrudere. Multis enim modis præfatus Catalaunensis episcopus nostræ jussioni parere contempsit. Primo enim vocatus ad synodum venire neglexit. De ore nostro præfentialiter de restitutione beneficiorum clericorum præcepta suscipiens, obaudire desepxit. Literis deinde nostris admonitus, iterum quæ præcepimus adimplere sprexit. Quamobrem propter tam enormem inobedientiæ temeritatem apostolica auctoritate omni episcopali officio privandum censuimus; & hæc per te strenue compleri omni mora postposita statuimus. Denuo etiam firmiter præcipimus, ut ei nihilo minus injungas ex nostra & tua parte, quatenus prædictis clericis erepta bona & beneficia, omni excusatione postposita, ubicumque manere voluerint, restituat; adjuncto & restituito quod de usibus rerum suarum perdididerunt, ex quo nos ei præcipimus. Hæc vice, si huic nostro præcepto obtemperare noluerit, omnimodo a corpore & sanguine domini arceatur, donec per obedientiam discat sanctæ Romanæ ecclesie colla submittere, cui per inobedientiam non erubuit recalcitrare. Si vero legati nostri ad Galliarum partes usque ad Kalendas Octobrisierint, ante præsentiam illorum se paratum ad expurgationem suam præsentare procuret,

Sin autem, ad festivitatem omnium sanctorum ante nos se expurgandum, omni occasione remota, præsentet. Data Romæ quarto Nonas Martias, indictione decimatertia.

LVII. AD FESVLANOS.

Increpat eos quod superfluis querimoniis contra suum episcopum repetendis ecclesie Fesulanæ damna inferant. Unde eis silentium imponit; se autem nullo modo passurum ecclesiam devastari.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Fesulano
clero & populo, majoribus videlicet atque mino-
ribus, salutem & apostolicam benedictionem.

MIRAMVR satis quod de causa Irafmundi episcopi vestri Romanæ ecclesie sufficit, quibusdam vestrum non sufficere, & querimoniam multis ac diuturnis inquisitionibus, imo divinis iudiciis, ad finem perductam superfluis disputationibus repetere, & sic Fesulanæ ecclesie post longas tribulationes ipsas reliquias consumere. Si enim episcopus omnium quæ sibi objecta sunt reus teneatur, & divino iudicio atque humana examinatione innocens non approbaretur, deceret tamen vos matrem vestram, Fesulanam videlicet ecclesiam, quæ non peccavit, immunem custodire, & vindictam peccantis in detrimentum confusionemque minime convertere. Deceret etiam, ut quos miserabilis paupertas & ruina ecclesie vestræ compatiendo non tangit, verecundia sæculi, & infirmata & omnino contemptui habita quasiõ vestra, silentium imponere debuisset. Unde admonemus, ut inter vos ulterius non sint schismata & contentiones, sed quod nos sentimus, quod nobis sufficit, quod Romana approbat ecclesia, vos idipsum sentiat & teneatis: scientes quia nos nullo modo patiemur sub hujusmodi occasione scandali, seu inutilium disceptationum vanitatibus ecclesiam nostram devastari, sed ejus miseræ atque necessitati, prout Deus conceperit, non solum loquendo, sed & vindictam contra ipsius inimicos exercendo subvenimus. Data Romæ quarto Nonas Martias, indictione decimatertia.

D LVIII. AD MANASSEM RHEMENSEM
ARCHIEPISCOPVM.

Vt Noviomensem episcopum ad Brugensem villam, a Trajectensis episcopi jurisdictione eripiam, si id sibi constiterit, restituendum compellat: si quid autem juris se putet habere, in synodo causam agat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Manasse
Rhemensi archiepiscopo salutem & apostolicam
benedictionem.

CONFRATRIS nostri Trajectensis episcopi De Vvilelmo querelam de Brugenfi ecclesia, in Noviomensi episcopio sita, literis ipsius expostitam accepimus, quam & ante dominum & prædecessorem nostrum papam Alexandrum depositam, necdum competenti termino contigit definiri. Adstruit autem episcopus Trajectensis eandem ecclesiam traditione antiqua sedis sue delegatam ducentis ferme annis absolute & quiete ad usus stipendiarios canonicorum Trajectensium detentam, donec Raboth Noviomensis episcopus absque illo canonico iudicio sibi eam subtripuit, & ut affirmant legati (quod gravius est & omnino illicitum) alteri cuidam clerico vendidit. Quapropter suffraganeum tuum Noviomensem episcopum per te conve-

ANNO
CHRISTI
1075.

De Vvilelmo Trajectensi episcopo vide Lambertum anno 1076.

conveniendum esse censuimus, & de tanta pervertitate, si ita esse constiterit, severius increpandum, ac subinde admonendum, & imo etiam compellendum, ut canonum statuta sequendo, ecclesiam Trajectensem, quæ tanto tempore possedit sua expoliatione sine mora reintroducatur, ac postea, si quid habet quod jure conqueratur, synodali judicio disceptare contendat. Quod si huic auctoritati nostræ vel monitis tuis obtemperare neglexerit, tandem episcopali privetur officio, quoadusque causas ecclesiasticas non potentia magnitudine, sed justitiæ censura, finire oportere doceatur. Hujus ergo negotii decisionem per te studiose & impigre volumus adimpleri, & literis indiram nobis quancitius poteris notificari. Data Romæ tertio Nonas Martias, indictione decimatercia.

LIX. AD MONACHOS ROMANENSES.

Eorum abbatiam sub Romanæ ecclesiæ protectione recipit illique bona concessa & concedenda confirmat. Vetat in ea canonicum ordinari, nisi qui regulariter victurum professus fuerit, nec abbatem nisi regularem, & a fratribus regularibus electum. Ecclesiam Diensis episcopo consecrandam committit.

Gregorius episcopus servus servorum Dei fratribus consistentibus in abbacia Romana super sivevium Heram constituta, salutem & apostolicam benedictionem.

FIDELITATIS ac devotionis vestræ studia, quæ per legatos vestros nostris auribus intimastis, accepimus. Petitis ut Romana ecclesia libertate, quam vestra ecclesia ab antecessoribus nostris hætenus habuit, vos donaremus. Scripsistis etiam (quod nos valde laetificat) quosdam scilicet vestrum regularem canonicamque vitam incepisse: quibus quaedam ecclesiæ vestræ bona vos concessisse denuntiastis, rogantes ut hæc nostra firmaremus auctoritate. Vestræ itaque bonæ intentioni congraudemus, & ut semper in melius proficiatis optamus. petitionibusque vestris obtentu filii nostri Hugonis Diensis episcopi, & vestri dilectione annuimus; & Romanam libertatem (sicut postulastis) concedimus. Illa vero quæ fratribus vestris regularibus præpositus vester Herimannus & vos donastis, & statuistis, quæ & literis ad nos missis inferuistis, videlicet quidquid ipsi de bonis ejusdem ecclesiæ prius habere videbantur, & quicumque ex vobis ei se sociare regulariter voluerint, vel quod illis de suis aliquid dederit, nos quoque donamus. Possessiones autem & dispensationes ecclesiæ illis qui nunc habent, aut ad regularem vitam conversis, aut de sæculo migrantibus, & terras quæ deinceps prædictæ ecclesiæ data fuerint, ad mensam fratrum regulariter inibi viventium pertinere, & nullum ulterius ibidem fieri aut ordinari canonicum, nisi qui regulariter se victurum professus fuerit, nostra auctoritate statuimus. Præpositum, vel abbatem, seu cuiuslibet dispensationis ecclesiasticæ ministrum, nisi quem communis electio fratrum regulariter viventium suæ professionis secundum Deum elegerit, vobis præferri apostolica auctoritate prohibemus. Ne quis autem hæc a nobis salubriter statuta violare presumat, virtute sancti Spiritus, & potestate nobis a Deo collata, interdiciamus. Ecclesiam vestram, quam per legatum apostolicæ sedis reconciliari quaeristis, præfato filio nostro Diensi episcopo, qui & Romanus & Viennensis ecclesiæ filius est, consecrandam commisimus. Data Romæ septimo Idus Martii, indictione decimatercia.

Concil. general. Tom. X.

LX. AD OTTONEM CONSTANTIENSEM
EPISCOPVM.

Mandat ut litem inter eum & Augensem abbatem dirimat. Quod si fieri nequeat, ambo ad se veniant. Interim neuter alteri molestiam inferat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Ottoni Constantiensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

SICUT tua super Ecatdo abbate Augensem monasterii, ita & illius super te nobis est illata querimonia. Verum quia nos fatigationibus vestris patere cupimus, consulendo mandamus vobis, ut utrimque communes amicos, & sapientes viros veritatis amatores, justitiæ magis quam amicitie faventes convocetis: quorum consilio, opportuno tempore & loco convenientes, litem vestram æquis rationibus & aliqua congrua pactione dirimi in commune assensum detis. Quod si peccaris facientibus fieri nequeat, commonito vos ex præfenti auctoritate esse volumus ut circa festivitatem omnium sanctorum ambo ad apostolorum limina veniatis, quatenus, annuente Deo, causam vestram diligenti examinatione discutiamus, & diuturnam discordiam justo fine decidamus. Interim vero precipimus, ut omni lite inter vos sopita, quasi per manum beati Petri & nostram, firma pax postea, atque condita teneatur, ut neutra pars alteram molestiis vel contrarietate provocare aut inquietare audeat. Nec leve vobis videatur tanto mediatore interposito pacis jura dissolvere: quoniam qui in hac constitutione apostolicæ auctoritatis reverentiam & fidem non exhibuerit, ex ipsa sua temeritate impietate adversus se & causam suam fidem & iudicium provocabit. Data Romæ tertio Idus Martii, indictione decimatercia.

LXI. AD DIETVVINVM EPISCOPVM
LEODIENSEM.

Reprehendit eum tamquam simoniacum; monetque ut resipiscat, fornicationem e clero extirpet, & a contumeliis abbati de sancto Huberto inferendis abstinere: utque ecclesiam quamdam in sua diocesi vel per se vel per Metensem episcopum consecret: eique suorum peccatorum absolutionem impartitur.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei * Leodiensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.*

* Dietvini dicebatur, ut apud Lambertum anno 1075.

IAM multo tempore audivimus, & multorum relatione comperimus, te perplura in episcopatu adversus instituta sanctorum patrum fecisse, videlicet in venditionibus ecclesiasticarum dignitatum, & canonicarum præbendarum. Vnde tibi multum condolemus, & satis obstupescimus, cum tantum honorem gratis suscepisti, & cum pridentes & religiosos viros inveneris, honores ecclesiasticos gratis non erogaveris, sed declinasti ab exemplo tui antecessoris introductione novæ consuetudinis. Ratione igitur justitiæ his de causis sententia in te esset antmadvertenda; sed parcimus propter senilem ætatem, & quia carissimus frater noster Herimannus Merensis episcopus, tuæ ecclesiæ filius, te multum apud nos excusavit, imputans aliis quæcumque super his male disposueris, quorum consilio usus fueris, commonemus ergo te apostolica auctoritate, ut quid egeris attendas, & iudicium ad quod propterea expavecas, & amplius desistas ab hujusmodi transgressionibus, & in quibus-

H cumque

no 1075.

ANNO
CHRISTI
1075.

cunquē poteris studeas corrigere, immutando quæ egeris. Præcipimus etiā ut adinonias & coerceas quoscumque sacri ordinis ministros caste vivere, & concubinas omnino derelinquere, & exterminare secūndum patrum traditionem, quod re temporibus modernis inolevit ex taciturnitate pastorum, ne cum male operantibus propter silentium damneris, & ipsi æternæ mortis incurrant periculum. Compertum est nobis re contumelias quorundam consilio intulisse abbati de sancto Huberto propter privilegium quod a nobis suscepit, sed excusamus eum, quod contra detrimentum & honorem ecclesiæ tuæ nihil fecerit: unde te monemus & rogamus, ut pernitentiam eum in pace & in omni tranquillitate.

"Namucensis

In diocesi etiā tua " Manucensis comitis ecclesiam, quam adhuc consecrare distulisti, rogamus ut conferes: si vero ex debilitate corporis id agere nequiveris, committe hanc obedientiam carissimo filio nostro Metensi episcopo. Quod si non acquieveris, justam & rationabilem causam quare dimiseris rescribas. Et quia in extremo videtis positus, fraternam compassionem ducti, auctoritate beati Petri apostolorum principis absolvimus te a peccatis tuis, & dominum pro te exoramus, ut interventu beatorum apostolorum inter electos æternum merearis consortium. Data Romæ decimo Kalendas Aprilis, indictione decimatertia.

LXII. AD SICHARDVM EPISCOPVM
AQUILEIENSEM.

Exponit statuta in concilio contra concubinos & simoniacos clericos. Præcipit vt ea servari curet.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Sichardo fratri coepiscopo Aquileiensi, salutem & apostolicam benedictionem.

FRATERNITATIS tuæ prudentiam latere non debet, neque tui ordinis dignitatem ignorare oportet, quæ statuta quæque decreta in peracto concilio præterita quadragesimæ consilio confratrum nostrorum ac totius conventus assensu, sequentes sanctorum patrum auctoritatem, statuimus. Decrevimus enim, quod si quis eorum ordinum qui sacris altaribus administrant, presbyter scilicet, diaconus, uxorem vel concubinam habet, nisi illis omnino dimissis dignam penitentiam agant, sacris altaribus penitus administrare desistant, nec aliquo ecclesiæ beneficio ulterius potiāntur, sive potius fruāntur. Qui vero simoniace, videlicet per intervencum pecuniæ, sunt promoti, ut absque ulla spe recuperationis deponantur, apostolica censura statuimus. Monemus itaque te, dilectissime frater & coepiscope, imo apostolica tibi auctoritate præcipiendo mandamus, ut tu in diocesi tua simoniacos omnino deponas, & fornicatoribus clericis, nisi a fornicatione abstinerint, præfata conditione officium & beneficium penitus interdicas, & suffraganeos tuos, sive literis tuis, sive viva voce, ad re convocatos, ut idem faciant summa cum diligentia moneas. Data Romæ decimo Kalendas Aprilis, indictione decimatertia.

LXIII. AD GEVSAM HVNGARIÆ DVCEM.

Commendat eum ob res præclare gestas. Ostendit Hungariæ regnum non nisi Romanæ ecclesiæ subijci, & merito ejus consanguineum, qui illud a Teutonicorum rege acceperat, eo fuisse privatum. Hortatur ad ecclesiarum curam habendam, & ad obedientiam apostolicis legatis præstandam.

A *Gregorius episcopus servus servorum Dei ꝑ Genesam Hungariæ duci, salutem & apostolicam benedictionem.*

LICET per legatos, quos pridem ad nos direxisti, miserimus tibi literas, quas nondum te asseris perceperisse, iterum tamen pro caritatis affectu, qua omnes reges & principes ut filios admonemus, scribimus ad te desiderantes tibi cum justitia quæcumque sunt honoris & gloriæ. Multa quippe bona de re tibi relata sunt, arque ex tuis actibus honesta fama ad aures nostras usque pervenit: pro quibus diligimus te, & cupimus, ut fama cum re veritate semper ascendat. Notum autem tibi esse credimus, regnum Hungariæ sicut & alia nobilissima regna in propria libertatis statu debere esse, & nulli regi alterius regni subijci, nisi sanctæ & universali matri Romanæ ecclesiæ, quæ subiectos non habet, ut servos, sed ut filios suscipit universos. Quod quia consanguineus tuus a rege Teutonico, non a Romano pontifice usurpate obtinuit, dominium ejus, ut credimus, divinum iudicium impeditur. Cum vero res in manibus tuis sit, hortamur te, ut interim circa ecclesias curam habeas, circa religionem summum studium geras, talemque obedientiam legatis sanctæ Romanæ ecclesiæ, cum ad te venerint, exhibeas, quatenus intercessione beati Petri in gloria & honore utriusque vitæ proficias. Data Romæ decimo Kalendas Aprilis, indictione decimatertia.

LXIV. AD IVONEM ABBATEM
SANCTI DIONYSII.

Vt coram suis legatis ad objecta contra eum respondeat, eisque pareat, vel staturo tempore ad apostolicam sedem veniat. Interim animarum sibi commissarum curam habeat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Ivoni abbati monasterii sancti Dionysii in Parisio.

LICET Romanæ ecclesiæ excusationem introitus tui Algisi monachi vestri verba jam pridem replicaverint, licet ex parte fidem nobis dederint, crescentem tamen infamiam, & usque ad sedem apostolicam jam a pluribus delatam, indiscussam transire nec possumus nec debemus. Quapropter si contigerit hac in ætate legatos nostros ad partes illas proficisci, præcipimus ut coram eis causam objectionis tuæ diligenter exponas, & diffinitioni eorum obedienter pareas. Quod si aliquod impedimentum hoc fieri non permiserit, abhinc usque ad festivitatem sancti Andree de objectis responsurus ad nos venias. Interim te volumus circa curam animarum subditarum tibi strenuum sollicitumque exhiberi: quatenus, cum ad nos veneris, ipsum bonæ conversationis studium tam te, quam illos quibus præesse videris, valeat commendare, & Algisi bona de te referentis verba confirmare. Data Romæ octavo Kalendas Aprilis, indictione decimatertia.

LXV. AD MONACHOS SANCTI
DIONYSII.

Hortatur ad concordiam & pacem, dum eorum abbas se de simonia purgaturus, vel coram legatis, vel coram se veniat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei monachis monasterii sancti Dionysii, salutem & apostolicam benedictionem.

ABBATIS vestri Ivonis infamia quam pluribus referentibus ad aures nostras usque pervenit, videlicet,

ANNO
CHRISTI
1075.

ꝑ Genesam, libro 1. ep. scola 18. infra 70. Lambert autem anno 1073. 1074. h. appellat. Io. idem Sed. Nonius vero Hungarorum de c. 2. libro 3. & Geisam vocat.

Loquitur de Salomone rege, supra eodem libro epistolam & infra epistolam 70.

ANNO CHRISTI 1075.

ANNO CHRISTI 1075.

videlicet quod simoniace, hoc est per interventum pecuniæ, obtinuerit abbatiam, cuius rei causa, quia huiusmodi infamiam indidit, præterire non debemus nec possumus, per literas nostras sibi præcipiendo mandavimus, ut legatis nostris, si hac æstate ad partes illas eo venire contigerit, de objectis se purgaturum exhibeat. Quod si aliquibus interventibus causis legati non venierit, ab hinc usque ad festivitatem sancti Andree de objectis responsurum se nostræ audientie repræsentet. Quapropter admonemus religionem vestram ut interim inter vos nulla discordia, nullum schisma diabolica fraude natum inveniantur: ipsi enim scitis quia in schismate mentium Deus non habitat, sed religioni atque ordinis vestri observationi sedato animo ac summa cum reverentia operam dantes, prædicto abbati humiliter obediatis, ne forte, quod absit, in vestro schismate monasterium vestrum in rebus corporeis, & vos in anima damnaliquod patiamini. Pro certo namque sciatis, quoniam nos abbatie sancti Dionysii sollicite invigilate nunquam negligimus, sed secundum Apostolum honeste, & cum ordine facere volumus. Sicut enim nocentem iustificare nobis admodum est timendum, ita & innocentem damnare valde periculosum. De cetero prudenter vos habete, dilectissimi filii, memores nostri in orationibus vestris. Data Romæ octavo Kalendas Aprilis, indictione decimatertia.

LXVI. AD BURCHARDUM HALBERSTADINSEM EPISCOPVM.

Præcipit, sicut ante per legatos fecerat, ut fornicationem ex clero evellat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Burchardo Helvestensi episcopo salutem & apostolicam benedictionem.

* forte Halberstadiensis, vel Halberstadiensis

Non ignorare te, frater carissime, credimus de ordinum ecclesiasticorum castitate sanctæ sedis apostolicæ statuta antecessorum nostrorum & nostro deinceps studio per literas & legatos longe lateque promulgata. Nam & anno præcedente fratres nostri & episcopi in partes illas directi te convenerunt, & nostro nomine huius tibi operis obedientiam studiosius inculcarunt. Sed neque propterea has rursus de eadem re tibi literas superfluas iudicavimus, Apostolo dicente: *Fratres, eadem vobis scribere mihi quidem non pigrum, vobis autem necessarium.* Si enim fratrum nostrorum exhortatione monitus in id opus manus continuo misisti, ad hoc valebunt literæ, ut, sicut dicitur, currentem currere concitatus impellamus. Sin autem hucusque cessasti, somno torporis expulso ad evigilandum stimulo increpationis excitemus. Nos enim de taciturnitate nostra damnari metuimus, si conservis nostris, his maxime qui alios docere idonei sunt, domini pecuniam distribuire pigritamur. Verget nos enim timor illius maledicti quod per Salomonem depromitur: *Maledictus homo qui abscondit frumenta in populo.* Et quod item per prophetam dicitur: *Maledictus homo qui prohibet gladium suum a sanguine,* id est verbum prædicationis ab increpatione carnalium. Sicut enim nos ad loquendum superiora exempla impellunt, ita & vos quæ de obedientia passim scripta leguntur adhortantur quæ dicimus fraternam caritate suscipere. Nam legitur apud Samuelem: *Melior est obedientia quam vitium.* Quasi enim scelus idololatria est non auscultare, & quasi peccatum ariolandi est non acquiescere. Quod beatus Gregorius in moralibus exponens dicit: Obedientia ergo est sine qua, quamvis fidelis quisque

Philipp. 3.

Proverb. 11.

Ierem. 48.

Eccles. 4. 1. Reg. 15. Gregorius libro 35. cap. 10. Obedientia quid sit.

videatur, infidelis esse convincitur. Denique novit fraternitas tua quas proponimus regulas a sanctis patribus esse præfixas, tantoque venerabilis observandas, quanto constat non suo libitu, sed Spiritus sancti promulgasse asslatu. Quamobrem, carissime frater, instanter hortamur, & apostolica auctoritate præcipimus, quatenus & a legatis nostris ante cognita, & harum testimonio literarum plenius inculcata, fideliter exequaris, de agro dominico zizaniam eradicet, frumentum conservet, castos & religiosos clericos, ut tui officii cooperatores, benigne foveas, lubricos & incontinentes aut paterne corrigas, aut incorrigibiles a sacris altaribus arceas; & nisi tuis exhortationibus acquiescentes respiciant, nec laici etiam officium eorum ullatenus audiant: ut quos nec timor nec amor divinus compungit, pudor saltem humanus retrahat ad sobrietatem. His si vigilanter insiteris, & inobedientiam culpam poteris evadere, & a domino præmium tibi multiplex & indeficiens comparare. Data Romæ quarto Kalendas Aprilis, indictione decimatertia.

LXVII. AD ANNONEM COLONIENSEM ARCHIEPISCOPVM.

Vt habito suorum episcoporum concilio decreta apostolicæ sedis de castitate clericorum promulgat, & servanda curet. Exponit quoque in synodo contra simoniacos statuta confirmasse.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Annoni Koloniensi archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

CONSTAT ecclesiam Coloniensem inter ceteras regni Teutonici ecclesias sanctæ & apostolicæ sedi, cui Deo auctore deservimus, ita fide & dilectione atque obsequio ab annis prioribus esse devinctam, ut singulari familiaritate & gratia caritatis apud eam tamquam apud matrem dilectissima filia præpollat. Quem benevolentie laudabilis usus ab ante effotibus nostris ad nos usque deductum non solum observare, sed etiam ampliare & augmentare pro rerum opportunitate & temporum modis omnibus sum paratus. Hinc etiam, carissime frater, de obedientia tui securior fiducialius adhortor & moneo, atque communis domini beati Petri auctoritate præcipio, ut ad castitatem clericorum prædicandam atque inculcandam, iuxta patrum decreta, & auctoritatem canonum, cum suffraganeis tuis omnibus studiosus accingaris, ut sponsa Christi, quæ maculam nescit aut rugam, candidatæ & immaculatæ familiaritatis gratiosum exhibeat officium. Novit enim fraternitas tua quia præcepta hæc non de nostro sensu exculpimus, sed antiquorum patrum sanctiones Spiritu sancto prædicante prolatis officii nostri necessitate in medium propalamus, ne pigri servi subeamus periculum, si dominicam pecuniam, quæ cum senore reposcitur, sub silentio abscondamus. Quamquam huic sanctæ Romanæ ecclesie semper licuit, semperque licebit, contra noviter incrementes excessus nova quoque decreta atque remedia procurare, quæ rationis & auctoritatis edita iudicio, nulli hominum sit scias ut irrita resutare. Verget nos etiam timor illius maledicti, quod per Salomonem depromitur, usque ad id quod in superiore epistola ait. Obedientia ergo est, sine qua licet fidelis quisque videatur, infidelis esse convincitur. Sed ut ea quæ dilectioni tue inungimus compendiosius efficaciusque prosequaris, cum fratribus & coepiscopis tuis concilium te cogere suadepimus, in quo, quam maximo poteris clericorum

Ephef. 3.

Quomodo nova decreta sunt edenda.

Sanctus Gregorius libro 35. moral. capite 10.

ANNO
CHRISTI
1075.Virtus ca-
stitatis ne-
cessaria ec-
clesiasticis
gradibus.

1080. 16.

cœtu congregato, leges canonicas, & sedis apostoli-
cæ auctoritatem, tuamque & confratrum omni-
um, parenter promulgabis; quanta castitatis sit
virtus, quamque ecclesiasticis gradibus necessaria,
seu quam sponsi virginis & virginis sponsæ cubicu-
latis sit competens, ut Deo donante nosti, latius
expones. Subinde firmiter pronuntiabis non ulterius
sibi licere, quod in perniciem sui hæcenus usur-
parunt; cum tolerabilis omnino sit cessare ab offi-
cio, quam incestam, vel etiam molestam suo salva-
tori ingerere servitutum; & inde sibi iram coacer-
vare atque supplicium, unde præmium debuit emer-
eri. Quod si te fideliter hæc & firmiter exequentem
tribulatio ac persecutio invenerit, respice ad eam
qui dixit: *Confidite, ego vici mundum.* Nos quoque
clypeo beati Petri munitos indubitanter noveris,
seu ad repellendos hostes, si possumus, seu ad pro-
tegendum te omni hora paratissimos inveniri. Illud
quoque fraternitati tuæ notum esse volumus, contra
simoniacam hæresim in synodo confirmasse,
(nam a sanctis patribus longe ante statutum est) ac
vehementer prohibuisse, ut neque ecclesiæ ullatenus
vendantur, aut pro manus impositione precium
accipiantur. Quod si hoc modo ordinatus aliquis
fuerit, eum a missæ celebratione & euangelii lectio-
ne omnimodis removemus, & ut hæc diligenter ob-
servetis enixus admonemus. Data Romæ quarto
Kalendas Aprilis, indictione decimatercia.

L X V I I I . A D V V E Z E L I N V M
ARCHIEPISCOPIVM MAGDEBURGENSEM.

Ejusdem fere argumenti.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei Vvezelino
Magdeburgensi archiepiscopo, salutem &
apostolicam benedictionem.*

LEGIMVS Iosue, cum in populo Dei magistro
succedens ducatum suscepisset, ita sollicita &
vigilanti obedientia exercuisse officium, ut, quod
de alio raro scriptum est, caelesti fretus virtute, ele-
mentis potentialiter imperaret. Nam & fluvium
Iordanem ad transitum exercitus celsum naturalem
fiteri fecit, & Solem volubili mobilitate in occa-
sum anhelantem, donec adversarios ulcisceretur,
quasi alter creator stare præcepit. Is etiam muros
Ierico septeno perlustrans circuitu sacerdotalium
clangore tubarum subruit & evertit. Vides, carissi-
me frater, quid servens in divinis causis animus,
quid prompta obedientia metuerit. Ad hujus simili-
tudinem facti nos, qui populum Christianum in-
stituendi magistratum suscepimus, mentem vigilan-
ter intendere debemus, ne adversaria potestatis mu-
ros, contra verum Iosue rebellantes, & erectos, si-
lentio nostro stare aut roborari patiamur. Quam-
obrem sterneritati tuæ apostolica auctoritate injun-
gimus atque precipimus, ut ad castitatem clericor-
um prædicandam & studiosius inculcandam bu-
cina sacerdotali vehementius & instantius instrepas,
donec Ierico muros, id est deflectionis opera, &
fordidæ libidinis pollutiones, dissipet & subvertas,
sicut ad prophetam: *Posui te hodie super gentes & su-
per regna, ut evellas, & destruas, & disperdas, & dissi-
pes, & edifices, & plantes.* Non nostra decreta (quam-
quam licenter si opus esset possemus) vobis propo-
nimus, sed a sanctis patribus statuta renovamus: ne
nostro silentio servi dominicam pecuniam abscon-
denti sententiam incurramus. Elabora igitur, in sta-
opportune, importune, ut domus Dei tibi commissa
purificetur; quatenus & a nobis de obedientia
tua gratias merearis, & tui laboris præmium recep-
turus in Domini tui gaudium lætus introducaris.
Data Romæ iv. Kalendas Aprilis, indictione XIII.

Iosue 6.

Ier. 2.

LXIX. AD CVNIBERTVM EPIS COPVM
TAVRINENSEM.ANNO
CHRISTI
1075.

Arguit quod molestiis afficiat monachos sancti
Michaelis. Monet ut pacem cum abbate ineat,
vel statuta die ad sedem apostolicam litis diri-
mendæ causa accedat, interim a molestiis infe-
rendis desistat, ne ipse cogatur illud monaste-
rium de ejus subjectione eximere, & quos teme-
re excommunicarat, absolvat.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei Cuniberto
Taurinensi episcopo salutem & apostolicam
benedictionem.*

DECVERAT te, frater carissime, pro reve-
rentia quam beato Petro apostolorum princi-
pi & magistro universalis ecclesiæ debes, nobis
cum etiam servare unitatem & concordiam in vin-
culo caritatis & pacis, & labores nostros, ut in
Christo proficerent, & fructum facerent, saltem
in attentibus tibi & tecum actis juvare negotiis.
Verum e contra, unde nos nec mirari nec dolere
satis possumus, te immemorem nostræ dilectionis
a nobis discrepare, & ea quæ colligere laboramus
omni conatu ad dispergendum insistere, clamor
fratrum monasterii sancti Michaelis, imo multiplex
angustia, quam multorum relationibus, te faciente,
eos pati audivimus, manifesta nobis indicia præberet.
Meminisse enim debes quot & quanta dominus &
antecessor noster beata memoria Alexander papa,
& nos ipsi, cum novissime apostolicam sedem &
præsentiam nostram visitasses, de pace & tranquil-
litate ejusdem monasterii cum tua fraternitate egimus,
ne diabolus servorum Dei saluti semper invidens
& quieti, venenum suæ nequitie aliqua occa-
sione tibi posset insundere, & devotas animas ab as-
sidua orationum & divini famulatus meditatione
divellere. Quæ dere licet nobis optime promiseris,
videlicet te aut competentem de omnibus cum ab-
bate pacem facturum, aut, si id fieri non posset,
sine omni lesione monasterii ad judicium apostoli-
cæ discussionis rem denuo delaturum, tamen post-
quam a nobis desciscisti, multo asperior atque crude-
litas contra venerabilem locum illum quam antea
fueras, prout nobis relatum est, extitisti; & quod ad
detrimentum ejus foret, non solum exteriori forti-
tudine, sed episcopali etiam districtione dicere &
facere non pepercisti. Vnde non parum adversum
te commoti esse possumus, qui ad contemptum
apostolicæ auctoritatis nostræque fatigationis dis-
pendium, nostris consiliis, admonitionibus, roga-
tibus, & justis officii nostri dispensationibus, te
obstare intelligimus: ut pacem, quam servus Dei
cum quanta per Deum cognoscimus consideratione
justitiæ providere cupimus; tu nec pati possis, aut
velis. Numquidne existimas episcopos hanc in pa-
storali regimine potestatem atque licentiam suscepisse,
ut monasteria, que in suis parochiis confi-
sunt, quantum velint opprimant, & studium reli-
gionis suæ prælationis occasione, hæc & illa poten-
ter exigendo, & potestatem suam exercendo, com-
mendant? An ignotas quod sancti patres plerumque
& religiosa monasteria de subjectione episcoporum
& episcopatus de parochia metropolitane sedis
propter infestationem præsidium divisentur,
& perpetua libertate donantes apostolicæ sedi
velut principalia capiti suo membra adherere san-
xerunt? Percurre sanctorum patrum privilegia,
& invenies ipsi etiam archiepiscopis officium,
nisi forte ab abbate vocatis, in plerisque cœno-
biis facere prohibitum esse, ne forte monastica
quies

Cur summi
pontifices
multa mo-
nasteria de
subjectione
episcopo-
rum exi-
mebant.

secularium personarum frequentia & conversatio-
ne turbaretur. Hoc itaque ne & nos illorum au-
thoritate & exemplo de præfato sancti Michaelis
monasterio facere cogamur, neve tu, dum immo-
derata quæris, ea quæ ex æquo tibi attingere vide-
bantur iuste amittas, apostolica te auctoritate mo-
nemus atque præcipimus, ut aut pacem cum abba-
te congrua conventiono, & in commune proviso
totius causæ moderamine facias, aut, si peccatis im-
pedientibus hoc fieri nequiverit, in ventura sancti
Martini festivitate ad apostolicam sedem te convo-
catum præfenti auctoritate cognoscas; quatenus,
adjuvante Deo, litem vestram dirimere & iusto sine
exactionis modo abbatem, vel sepe satum monaste-
rium, aut servitores ejus, seu loca, vel bona illuc
attinentia, per te, sive per tuorum aliquem ledere
aut inquietare præsumas; & quos anathematis vin-
culo ex his qui partem illam attingere alligasti,
quamquam hoc temere feceris, caritati tamen fra-
ternæ providentes, ut tu eos absolutus locum tibi
& monita damus. *Quia* in re si tu moram feceris,
aut aliqua occasione nobis obedire renueris, nostra
apostolica auctoritate eos absolutos, & ab omnibus
interdicti vel excommunicationis tuæ nexibus libe-
ros esse noveris. Fac igitur, dilecte frater, ut vel
nunc non incassum tibi scripsisse videamur. Crede
nostris consiliis, ac quiete monitis, nec liceat tibi
nos plurimis occupatos duntaxat causæ hujus impli-
cari laboribus, nec deneges nobis fraternum &
unanimum consensum in componenda pace sæpe
fati cænobii, ne dum nobis, imo beato Petro, ob-
stare non desieris, in graviorem culpam & irrevoca-
bile detrimentum tuomet (quod non optamus)
impetu præcipiteris. Nam si deinceps ultra teno-
rem literarum istarum supra memoratam causam in
erorem & litigium trahere, aut monasterio insecuta-
tionis aliquas inferre pertentaveris, nos, divina &
apostolica sicut auctoritate, ut monasterium illud
cum omnibus suis pertinentiis in perpetua libertate
consistat, ut nullius magisterio vel iudicio post
Deum, nisi sanctæ Romanæ ecclesiæ, subditum in
proposito sanctæ religionis sine laceratione Deo
servire valeat, Deo adjuvante, procurabimus. Data
Romæ quinto Idus Aprilis, indictione decima-
tertia.

LXX. AD GEVSAM HVNGARIÆ DVCEM.

Optat ut pax inter eum & regem Salomonem inea-
tur. Significat merito jus regni a Salomone regē
ad eum fuisse transfatum. Ejus erga se obser-
vantiam requirit, & quæcumque a Romana ec-
clesia desiderat sibi literis vult aperiri.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei Gense
Hungariæ duci, salutem & apostolicam
benedictionem.*

Si officii nostri est omnibus sua jura defendere,
ac inter eos componere pacem, ac stabilire con-
cordiam, multo magis ratio exigit, atque usus uti-
litate exposcit, ut seminem caritatem inter ma-
jores, quorum pax aut odium redundat in pluri-
mos. Vnde nobis cura est, & cordi pia sollicitudo
inheret, quatenus inter te & consanguineum tuum
Salomonem regem faciamus pacem, si possumus;
ut justitia utrimque servata sufficiat unicuique, quod
suum est, terminum justitiæ non transeat, metam
bonæ consuetudinis non excedat, sicque fiat in

pace nobilissimum regnum Hungariæ, quod hæc-
tenus per se principaliter viguit, ut rex ibi non regu-
lus fiat. Verum ubi contempto nobili dominio
beati Petri apostolorum principis, cujus regnum
esse prudentiam tuam latere non credimus, rex sub-
didit se Teutonico regi, & reguli nomen obtinuit.
Dominus autem injuriam suo illatam principi præ-
videns, potestatem regni suo ad te iudicio transfu-
lit. Et ita si quid in obtinendo regno juris prius
habuit, eo se sacrilega usurpatione privavit. Petrus
enim a firma petra dicitur, quæ portas inferi con-
fringit, atque adamantino rigore destruit, & diffi-
pat quidquid obstitit. Quapropter si quid vis, si
quid habere a Romana ecclesia digne speras, nobis
confidenter volumus ut aperias, & quæ tua sit de-
votio erga universalem matrem, qualiter velli sta-
tueris obedire, sanctamque reverentiam exhibere,
operibus, sicut te decet, ostendas. Quæ autem hic
minus scripsimus, honum portitoribus tibi dicenda
relinquimus, quia de illorum fidelitate satis con-
fidimus. Omnipotens Deus, qui beato Petro po-
testatem ligandi atque solvendi principaliter tri-
buit, ejus precibus te tuosque in Christo fideles a
cunctis peccatis absolvat, & ad vitam perducatur æ-
ternam. Data Romæ decimo octavo Kalendas Maii,
indictione decimatercia.

LXXI. AD VVRATISLAVM BOHEMORVM
DVCEM.

Commendat Fredericum ejus nepotem, ut benefi-
cium a suo patre relictum illi concedat, vel
aliud tribuat. Monet ut dissidiis sublatis
pacem in sua ditione servandam curet.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei Vvratisslav
Bohemorum duci, salutem & apostolicam
benedictionem.*

FREDERICVS nepos vester, & Romanæ eccle-
siæ fidelis, nos humilibus precibus flagitavit,
quatenus tuæ nobilitatis prudentiam rogaeremus, ut
beneficium, quod sibi pater suus reliquit, cum per-
mitteretis habere, & in omni pacis quietudine pos-
sidere: cujus supplicibus orationibus flexi, nobili-
tatis vestræ serenitatem obnixè rogamus, ut si scitis
cum habere justitiam, tum quia os tuum & caro
est, ductus proprietate sanguinis, tum quia ad re-
fugium apostolicæ miserationis confugit, aut bene-
ficium illud sibi reddatis, aut contracambium tri-
buatis, quod sibi sit acceptabile, & tui concedet
generis dignitatem. Quod si justitiam non videtur
habere, rogamus tamen ut pro caritate & reveren-
tia beati Petri apostolorum principis, cujus præsi-
dia humiliter postulavit, aliquid sibi beneficium,
quo possit honeste vivere, tribuatis. Non pigeat
itaque nobilitatem tuam in hoc nostras preces au-
dire, beatumque Petrum in hoc tibi debitorem fa-
cere; quoniam nos parati sumus favere tibi in qui-
bus possimus justitia duce. Præterea monemus, ut
studeatis terram vestram, & vestri honoris regimen
firmissimæ pacis sœdere undique præmunire, scilicet
ut nullius litis scandalum in tuo regimine ver-
sari permittas, præcipue inter te & fratres tuos, &
Pragensem, & Holomucensem episcopum: quoniam
sicut qui discordiæ & litibus vacant, procul
dubio diaboli sunt filii, sic qui paci dant operam,
filii Dei vocantur, ipsa veritate attestante, quæ ait:
Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur. Omni-
potens Deus mentem tuam illuminet, sicque re-
faciat per bona transire temporalia, ut merearis
adipisci æterna. Data Romæ decimo octavo Kala-
das Maii, indictione decimatercia.

Matth. 5.

ANNO
CHRISTI
1075.

LXXII. AD BOHEMOS.

Hortatur ad bene casteque vivendum.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei universis
in Bohemia constitutis majoribus atque minoribus,
salutem & apostolicam benedictionem.*

Ex consideratione sedis, cujus licet indigni administrationem gerimus, debitores, sicut scitis, sumus fidelibus & infidelibus; fidelibus, ut quod bene proponunt perseveranter teneant; infidelibus, ut ad creatorem suum credendo, & præterita facinora puniendo, convertantur. Vnde quia relatione episcoporum patriæ vestrae limina apostolorum visitantium accepimus quosdam vestrum per viam B mandatorum Dei incedere, quosdam vero nonnullis periculis male vivendo subjacere, studuimus vos ex toto corde, & ex tota anima, & ex omni virtute vestra Deum & proximum sicut vosmetipsos diligere, pacem, sine qua nemo Deum videbit, inter vos constituere, non solum clericos, sed & laicos castitatem servare, decimas Deo, a quo tam vitam quam vite sustentationem suscipitis, fideliter dare, ecclesiis vestris debitum honorem impendere, elemosynis atque hospitalitati devote insistere. Hæc & his similia, quæ ad salutem animarum vestrarum pertinent, licet pontifices vestros sufficienter scire ac vobis insinuare non ignoremus, tamen quia verba nostra ex reverentia beati Petri constat vos carius atque avidius recipere, ipsa vestra audiendi aviditas quæ ab aliis dari possunt nos documenta dare compellit, ut tanto sollicitius vobis debitum reddamus exhortationis, quanto beatum Petrum in eadem nostra exhortatione devotius attenditis. Vos igitur, dilectissimi, carnalia desideria fugite, ad cælestia & semper duratura patriæ cælestis gaudia mentes erigite, beatum Petrum, cui a Deo potestas principaliter & in terra ligandi atque solvendi data est, devotissimi servitii fidelitate debitorem facite: quatenus post dissolutionem terrenæ habitationis nostræ, cui quotidie volentes nolentesque propinquatis, nec multo post in vermes & cinerem redigendi, ejus præstantissimum ante districtum iudicem patrocinium sentiat. Data Romæ decimo septimo Kalendas Maii, indictione decimatertia.

LXXIII. AD BOLESLAVM POLONORVM

D V C E M.

Commendat ejus erga se observantiam. Mittit legatos pro episcoporum causis, qui & pauci erant, & metropolitanum non habebant. Hortatur ut illos adjuvet, bene vivat, recte se gerat in regimine suo, & pecunias regi Russorum ablatas restituendas curet.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei Boleslavo
duci Polonorum, salutem & apostolicam
benedictionem.*

De Polono-
rū dūce
Lambert.
& Berthold.
anno 1077

QUONIAM honor, qui ministris & dispensatoribus exhibetur, ad reverentiam domino propriam attingere dignoscitur, procul dubio gratanter & cum multa dilectione ministrantium labor officiaque suscipiuntur, ab his dico qui prelatorum personas & auctoritatem ex corde diligere comprobantur. In hoc autem cognoscimus, quod excellentia vestra beatum Petrum apostolorum principem sinceris affectibus diligit, & ad re-

verentiam ejus ardenti spiritu dilatatur, quoniam gratuita devotione vestris omni oblationibus honorantes, debitorem vobis fieri desiderastis, & sicut in domino confidimus, promeruistis. Vnde & nos, qui illius servi dicimur & esse cupimus, vestra caritati in Christo connexi sumus, & curam ministerii, ad quod sub obedientia apostolici principatus occulta Dei dispensatio nos licet indignos ordinavit atque constituit, in ea parte, qua vobis necessarium & honestum fore cognoverimus, tanto sollicitius vobis impartiri cupimus, quanto fidem & caritatem vestram & in obediendo promptiorem, & in promerendo devotiorum intelligimus. Verum quia Christianæ religionis ordo & provida dispensatio ab his permaxime post Deum pendet, qui dominici gregis pastores & rectores esse videntur, illud nobis primo attendendum est, quod episcopi terræ vestrae non habentes certum metropolitanæ sedis locum, nec sub aliquo positi magisterio, huc & illuc pro sua quisque ordinatione vagantes, ultra regulas & decreta sanctorum patrum liberi sunt & absoluti. Deinde vero quod inter tantam hominum multitudinem adeo pauci sunt episcopi, & amplæ singulorum parochiæ, ut in subiectis plebibus curam episcopalis officii nullatenus exequi aut rite administrare valeant. Pro his igitur & aliis causis, quas hic scribere omisimus, hos legatos ad vos direximus, quatenus vobiscum pertractatis negotiis, quæ ad ecclesiasticam curam & edificationem corporis Christi (quod est fidelium congregatio) pertinere videntur, quæ emendanda sunt, aut ipsi juxta sanctorum patrum statuta diffiniant, aut nobis diffinienda referant. Eos itaque sicut nos audite, memores quod in missione discipulorum per euangelium veritas dicit: *Qui vos audit, me audit; & qui vos spernit, me spernit.* Et ut fructuosus apud vos cutus fatigationis eorum fiat, propter reverentiam apostolicæ legationis qua funguntur, consiliis & benigno favore juvate. De cetero admonemus vos & exhortamur in domino, ut diem ultimum vite vestrae, quem ignoratis quando veniat, & terrorem futuri judicii semper coram oculis habentes, commissam vobis potestatem solliciti & Deo placita administratione gerere studeatis; præparantes vobis divitias in operibus bonis, & thesaurizantes firmum & immobile fundamentum, ut vitam æternam possideatis. Scire enim debetis quoniam supernus arbiter quæ vobis commisit irrequisa non relinquet: cui tanto districtius responsum estis, quanto ampliora sunt jura & judiciorum moderamina quæ tenetis. Deus autem omnipotens, cujus majestas est super omnes principatus & regna, dirigit cor & actus vestros ad omne opus bonum in omni prudentia & exercitatione virtutum: quatenus, expleto cursu hujus lubricæ & cito periturae lucis, beatorum Petri & Pauli apostolorum principum meritis & intercessionibus ad veram & sempiternam gloriam pervenire mereamini: detque vobis devicta per Iesum Christum dominum nostrum inimicorum vestrorum superbia pacis & tranquillitatis gaudia, ut ex donis quoque presentibus cognoscatis futura quanto sunt desiderio appetenda. Quæ nimirum si vos delectant, inter omnia servanda vobis est caritas, quam (quod inviti dicimus) in pecunia, quam regi Russorum abstulistis, violasse videmini. Quapropter condolentes vobis, multum vos rogamus & admonemus, ut pro amore Dei & sancti Petri quicquid sibi a vobis vel vestris ablatum est restitui faciatis: non ignorantes quoniam qui aliorum bona injuste auferunt, nisi emendaverint si emendare poterint, nullatenus in regno Christi

Luc. 10.

ANNO
CHRISTI
1075

Christi & Dei partem habere credendi sunt. Hoc autem a vobis eadem caritate, qua dicimus, pro salute animæ vestræ recipi concupiscimus. Data Romæ septimo Kalendas Maii, indiçione decimartertia.

LXXIV. AD DEMETRIVM REGEM
RVSSORVM.

Scribit Russiæ regnum eorum consensu accedente eorumdem filio se tradidisse: ipsoferens petitionibus se paratum ostendit. Rogat ut suos legaros benigne excipiant.

Demetrii
regis me-
militiam-
betus an-
no 1075.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Demetrio regi Russorum & regina uxori ejus, salutem & apostolicam benedictionem.

FILIVS vester limina apostolorum visitans ad nos venit, & quod regnum illud dono sancti Petri per manus nostras vellet obtinere, eadem beato Petro apostolorum principi debita fidelitate exhibita, devotis precibus postulavit, indubitanter asserens illam suam petitionem vestro consensu ratam fore ac stabilem, si apostolicæ auctoritatis gratia ac munimine donaretur. Cujus votis & petitionibus, quia iusta videbantur, tum ex consensu vestro, tum ex devotione poscentis, tandem assensum præbimus, & regni vestri gubernacula sibi ex parte beati Petri tradidimus, ea videlicet intentione atque desiderio caritatis, ut beatus Petrus vos & regnum vestrum, omniaque vestra bona, sua apud Deum intercessione custodiat, & cum omni pace, honore quoque & gloria idem regnum usque in finem vite vestræ tenere vos faciat, & hujus militie finito cursu imparet vobis apud supernum regem gloriam sempiternam. Quinetiam nos paratissimos esse noverit vestræ nobilitatis serenitas, ut ad quæcumque iusta negotia hujus sedis auctoritatem pro sua necessitate petierit, procul dubio continuo petitionum suarum consequeretur effectum. Præterea ut hæc & alia multa qua literis non continentur cordibus vestris arctius infingantur, missimus hos nuntios nostros, quorum unus vester notus est & fidus amicus, qui & ea qua in literis sunt diligenter vobis exponet, & qua minus sunt viva voce explebant. Quibus pro reverentia beati Petri, cuius legati sunt, vos mites & affabiles præbentis, & quidquid vobis dixerint, ex parte nostra patienter audiat, atque indubitanter credatis; & qua ibi ex auctoritate apostolicæ sedis negotia tractare voluerint & statuere, nullorum malo ingenio turbare permittatis, sed potius eos sincera caritate favendo juvetis. Omnipotens Deus mentes vestras illuminet, atque per temporalia bona faciat vos transire ad gloriam sempiternam. Data Romæ xv. Kalendas Maii, indiçione decimartertia.

LXXV. AD SVENIVM REGEM DANORVM.

Queritur de principum inobedientia erga Romanam ecclesiam. Commendat eum de debita erga sedem apostolicam observantia. Se paratum ostendit ad eam gratificandum: petitque ut per legatos sibi significet, an nunc eadem velit qua a prædecessore suo Alexandro postularerat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Svenio regi Danorum, salutem & apostolicam benedictionem.

Mos Ro-
mani pon-
tificis de-
cedendi

APVD antecessores nostros juris & consuetudinis erat, caritativis legationibus docere viam domini univas nationes, corripere in his

A qua arguenda erant omnes reges & principes, & ad æternam beatitudinem cunctos invitare legalibus disciplinis. Plus enim terrarum lex Romanorum pontificum, quam imperatorum obtinuit. In omnem terram exivit sonus eorum: & quibus imperavit Augustus, imperavit Christus. Nunc vero reges & præfides terræ contemptores facti ecclesiasticæ legis, qui amplius iustitiam servare & eam defendere debuerant, ad tot irrogandas ecclesiæ contumelias convenerunt, atque ad tantam inobedientiam, qua secundum Samuelem similis est idololatria, devoluti sunt, ut fere jam quiescentibus legationibus nostris, quoniam pene sine fructu videntur, verba nostratantummodo orando convertamus ad dominum regum, & Deum ultionum. Sed quia scimus te, & fortissimam gentem tuam, qua freno sapientiæ tuæ moderatur, circa matrem omnium ecclesiarum debitam reverentiam exhibere, qua tanto est beato Petro humilior, quanto in fortitudine sua sublimior. Ideo tibi dilectissimo filio nostro lirera mittimus, atque parerna affectione mandamus, ut si quid est unde indiges, quod auctoritas Romanæ ecclesiæ possit tibi iuste largiri, per nuntios tuos, & per hos quos nunc mittimus, nobis notum facias, quatenus, in quantum fas est, te honoremus, & prædictam reverentiam nobilissimi regni tui merita dignitate donemus. Bonam enim famam de re accepimus, qua precibus beati Petri & Pauli nunquam te deserat, imo ad gloriam utriusque vite capeffendam, ut desideramus, cumuleretur semper & crescat. Quia vero apud antecessorem nostrum beatæ memoriæ Alexandrum quædam expectisti, quibus beatum Petrum debitorem faceres, imo tibi & regno tuo nobile patrocinium ejus acquireres, per eosdem legatos mandes, utrum eadem voluntas sit an fuerit passa defectum, aut, quod magis optamus, susceperit augmentum. Ego enim cum in archidiaconatus officio essem, multum diligebam te, & ut mihi videbatur, diligebam a te: sed ubi pastorale officium, quod in dilectione Dei & proximi quasi in fundamento consistit, licet indignus accepi, caritas quam habueram circa te major facta est, qua te proficiente in melius, semper in majorem gradum Deo proprio augeatur. Data Romæ decimoquinto Kalendas Maii, indiçione decimartertia.

LXXVI. AD BAMBERGENSES.

Significat Bambergensem episcopum simoniacum a se depositum. Interdicit ne quisquam illius ecclesiæ bona diripere vel alienare præsumat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei clero & populo Bambergensis ecclesia, salutem & apostolicam benedictionem.

NOTVM est pene omnibus in Teutonicis partibus habitantibus, quod Bambergensis ecclesia specialis quodammodo filia adheret matri suæ Romanæ ecclesiæ, cui Deo auctore deserimus; licet indigni: ac proinde tanto sollicitius vigilantia nostræ nos oportet sibi curam impendere, quanto familiarius apostolicæ sedis est munimine contuenda. Vnde quia quidam idiota prædictam ecclesiam simoniacæ perfidiæ hæreticæ pravitate subversus invaserat, eam a iugo sacrilegæ perversionis illius provida consideratione liberare studuimus. Excimus quidem gladium apostolorum principis Petri, & in eum apostolica auctoritate sententiam promulgavimus. Verum quia in exclusione talium solent

ANNO
CHRISTI
1075.
legationes
per provin-
cias.

Fundamē-
tum pasto-
ralis offi-
cii.

ANNO
CHRISTI
1075.

solent ecclesiæ multa damna pati, & bona earum A
distrahi & disperdi, dignum duximus imminenti
damno ecclesiæ præcavere, ac proinde sacrilegis &
tyrannis apostolica auctoritate resistere, interdici-
cundo, ne occasione exclusionis illius res ecclesiæ
auferre vel quolibet modo alienare præsumant.
Quapropter ex parte Dei & apostolorum Petri &
Pauli interdiximus, ut nulla alienius dignitatis, seu
potestatis, five cuiuslibet conditionis, persona res
jam sæpe factæ ecclesiæ, maxime thesaurum & præ-
dia auferre, vel aliquo modo alienare injuste diri-
piendo præsumat, donec omnipotens Deus per in-
terventum beati Petri ecclesiæ illi idoneum pasto-
rem provideat. Si quis vero contra hujus interdici-
tionis paginam venire tentaverit, noverit se gra-
tiam sancti Petri amittere, & apostolicæ animad-
versionis ultione plectendum. Data Romæ xii.
Kalendas Maii, indictione xiiii.

LXXVII. AD GEBOARDVM SALTZBVR-
GENSEM ARCHIEPISCOPVM.

Incepit quod cum a sede apostolica impetrasset,
ut diocesis suæ portio decideretur, & in ea epi-
scopus constitueretur, episcopum quidem in
partem sollicitudinis admiserit, decimas autem
omnes sibi retinere; ideo monet ut ecclesiæ
suas decimas relinquat.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei Geboardo
Saltzburgensi archiepiscopo, salutem &
apostolicam benedictionem.*

MEMINIMVS dilectionem tuam annis supe-
rioribus apostolicam sedem adiisse, atque a
prædecessore nostro bonæ memoriæ Alexandro,
me etiam favente atque assensum præbente, impe-
trasse, ut parochiæ tuæ portionem præ amplitudi-
ne sui decideres, atque in ea episcopatum & epi-
scopum ad superabundantem regiminis curam sup-
plendam statueres. Quam tuæ mentis intentionem
tanto alacrius audivimus, atque ut adimpleretur
studuimus, quanto te religiosus id petere, atque
multorum saluti prodesse velle intelleximus. Quis
enim cui spiritualia lucra cordi sint, his præsertim
temporibus, cum juxta apostolum, *Omnes querunt D
qua sua sunt, non qua Iesu Christi*, non libentissime
amplectatur voluntatem divitias terrenas anima-
rum saluti postponentem? Sed his diebus ad nos
perlatum est de eodem bono proposito tuo, quod
nos vehementer contristavit, & lætitiæ priori quasi
quasdam mæroris nebulas effudit. In quo pruden-
tiam tuam & religionem multum admirati sumus,
id tibi ullatenus persuaderi potuisse, ut ad hoc te
factum debuisses insectere. Comperimus enim,
episcopo, ut præfati sumus, in parte procurationis
tuæ composito, illum quidem in societatem labo-
ris misisse, sed tibi fructum laboris, scilicet decimas,
retinuisse. Quod si verum est, graviter dolemus in
tam præclaro tuæ dilectionis opere cupiditatem,
quæ radix omnium malorum est, locum sibi po-
tuisse surripere, ut operarium in vineam domini
mitteres, & eum operis mercede fraudares. Quam-
obrem caritatem tuam admonitam esse volumus,
ut quod devoto Deo obtulisti serenum & sincerum
sine fidei admixtione perfolvas, plausibilem huma-
ni favoris laudem caveas, & quod spe æternæ re-
tributionis cepisti in securitate ejusdem remunera-
tionis expleas, & ecclesiam suarum decimarum
reditibus investias. Data Romæ decimoquinto
Kalendas Julii, indictione decimatertia.

Philipp. 2.

LIBER TERTIVS REGISTRI
GREGORII PAPÆ VII.

*Anno dominicæ incarnationis millesimo septuagesimo-
quinto, indictione decimatertia.*

I. AD BAMBERGENSES.

Confirmat sententiam in Herimannum episcopum,
eo quod judicio sedis apostolicæ se subtraxerat,
& simoniace ecclesiam invaserat, ejusque bona
dilapidaverat. Eum anathematizat, & sacerdo-
tali officio privat; & item eos qui ab eo aliqua
ecclesiæ prædia acceperunt ut ei faverent, quo-
umque apostolicæ sedi se præsentent.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei clero &
populo Bambergensis ecclesiæ, salutem &
apostolicam benedictionem.*

LITERAS quas Poppo præpositus ecclesiæ
vestræ, cum his qui secum erant decepti, simu-
lata pœnitentiâ, falsaque religione Herimanni olim
dicti vestri episcopi, incaute a nobis nimia sub festi-
natione recedentes, ad vos deferre neglexerunt
nostro sigillo insignitas, ideo vobis ad præsens
dirigere dignum duximus, ut in eis manifeste co-
gnoscatis quæ fuerit de jam dicto pseudoeπισcopo
nostra voluntas, quamque sententiam damnatio-
nis judicio sanctæ apostolicæ sedis in eum promul-
gavimus; indubitanter credentes, quoniam nul-
lius supplicatio, aut fraudulenta suggestio ab ea-
dem voluntate, five sententiâ, ex eo quo se judicio
sanctæ apostolicæ sedis subtraxit, animum nostrum
potuit revocare, vel nunquam Deo auctore muta-
te valebit. Verum quia sub obtentu religionis ac
mentis pœnitentiæ sanctam Bambergensem ec-
clesiam, specialem quodammodo sanctæ Romanæ
ecclesiæ filiam, tyrannide conatus est confundere,
bonaque illius dilapidare atque disperdere, pro-
terea sententiam confirmantes, ad cumulum dam-
nationis ejus hoc addimus, ut irrecoverabiliter ab
episcopali officio semotus, a sacerdotali quoque
sit omnino seclusus, quousque apostolicæ se au-
dientiæ repræsentet, paratus eam cautionem face-
re, quam vestræ ecclesiæ cognoverimus expedire.
Ab episcopali vero officio eum ideo segregamus,
quia simoniace invasit ecclesiam. Sacerdotali
quoque eum idcirco privamus, quoniam sub spe-
cie sanctitatis visus est eam dilaniare atque con-
fundere. Et quia tanta mala contra ecclesiam
quoquo modo olim sibi commissam exercere non
timuit, anathematis eum vinculo innodamus, quo-
usque suprascripto modo se apostolicæ audientiæ
repræsentet, nisi forte in extremis ductus dignam
pœnitentiam accipiat; eo tamen tenore, ut si con-
valuerit, simili modo, ut dictum est, se apostolicæ
sedi repræsentare festinet. Eodem quoque anathe-
mate percutimus eos qui ab initio promotionis
ejusdem aliqua prædia ecclesiæ ab eo acceperunt,
ut sibi faverent ad ejus malitiam contuendam, præ-
maxime illos qui, postquam se apostolicæ sedis
judicio subtraxit, ab eo aliquid in prædiis vel in
thesauris ecclesiæ acceperunt ad conservandum
eum, ut in sua pertinacia perseveret, nisi resipue-
rint, videlicet ut condigna satisfactione quod
prædicto sacrilegio peccaverunt emendant, nobis-
que suam pœnitentiam resignare festinent. Data
Laurenti decimotertio Kalendas Augusti, indi-
ctione decimatertia.

imo deci-
maquarta
ad quam
pertinent
sequentes
exceptis
tribus prio-
ribus epi-
scopis.

ANNO
CHRISTI
1075.

II. AD SIGEFRIIDVM MOGVNTINVM
ARCHIEPISCOPIVM.

Ejusdem fere argumenti.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Sigefrido Moguntino archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

QVALITER Bambergensis Herimannus, jam nunc non episcopus, hoc anno Romam penitens se habuerit, vel qualiter se iudicio apostolicæ sedis subtraxerit, quæ fraude clericos prædictæ ecclesiæ sub obtentu penitentia deceperit, & quomodo res ejusdem sibi contra Deum commissæ ecclesiæ pejus quam prius destruxerit, & in clericos quondam sibi commissos sicut tyrannus surrexerit, vclta, ut reor, cognoscit fraternitas, & certa dolet tristitia. Quocirca nos ulterius tantas non valentes impune ferre nequitas, & novitet inventas levitias, maxime circa eam, quæ beato Petro specialiter commissæ est ecclesiæ, iudicio sancti Spiritus per ejusdem auctoritatem beati Petri apostolorum principis prædictum Herimannum ab officio episcopali atque sacerdotii deposuimus, & in perpetuo depositum esse censuimus. Et quia hæresi junxit sacrilegium, & sacrilegio apertam tyrannidem excommunicationis vinculo cum alligavimus, quousque se apostolicæ sedi præsentet, quam conatus est non solum decipere, sed etiam dolo malo irridere. Si autem ad ultimum sibi diem pervenerit, non ei penitentiam & communionem denegamus, sed mox, ut poterit apostolicam adire sedem, omnino illi præcipimus. Hæc ut publice maxime fratribus tibi subjectis coepiscopis notifices volumus, & ex parte beati Petri præcipimus, ut secundum sanctorum instituta patrum lummpere procurent in prædicta Bambergensi ecclesiâ pastorem ordinare; quatenus quod in prædicto simoniaco negligenter egisti, comproberis emendare. Data Laurenti decimotertio Kalendas Augusti, indictione decimatercia.

- III. AD HENRICVM REGEM
ROMANORVM.

De Herimanno Bambergensi eadem quæ in superiori. Regem præterea monet, ut ecclesiâ Bambergensem recte ordinari curet.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Henrico regi, salutem & apostolicam benedictionem.

INTER cetera bonarum virtutum opera, fili carissime, ad quæ te meliorationis studio assurgere fama referente audivimus, duobus te modis sanctæ matri tuæ Romanæ ecclesiæ scilicet eminentius commendasti. In altero quidem, quia simoniacis viriliter resistis; in altero vero quia clericorum castitatem, utpote servorum domini, & libenter approbas, & efficaciter desideras adimplere. Quibus de causis signum nobis proposuisti, opitulante Deo, altiora de te & præstantiora quæ sperandi. Quapropter & hæc te firmiter retinere valde optamus, & dominum Deum nostrum ut ea tibi cumulatus augere dignetur suppliciter obsecramus. Ceterum de Bambergensi ecclesiâ, quæ sui fundatoris institutione sanctæ & apostolicæ sedi, tanquam humeri capiti, membrum scilicet propinquius specialiori quadam cura sollicitudinis inheret, vehementer dolemus, & ejus desolationi pro viribus occurrere, opitulari, & consulere, officii nostri necessitate impellimur. Simoniaco enim ille Herimannus dictus episcopus hoc anno ad synodum Concil. general. Tom. X.

A dum Romam vocatus venire contempsit: sed citius propius Romam accessisset, in itinere substitit, & præmittens nuntios suos cum copiosis muneribus, noto sibi artificio innocentiam nostram & contrarium nostrorum integritatem pactione pecuniæ attentare, atque, si fieri posset, corrumpere molitus est. Quod ubi præter spem evenit, jam de damnatione sua securior, festinanter retrocessit, & blandis fallacibusque promissis clericorum qui secum erant animas lactans, aiebat se, si patriam repedare posset, ab episcopatu cessaturum, & monasticæ vitæ professionem subiturum. Quam sponsonem qualiter impleverit, celsitudinem tuam, fili carissime, non latet. Quin etiam temeraria ulterius progressus audacia, clericos ecclesiæ suæ salutem & honorem quaerentes bonis suis despoliavit, & nisi cum tua, ut audivimus, regalis potentia refregisset, penitus confudisset. His excessibus diligenter consideratis, ab episcopali eum atque sacerdotali officio dejecimus. Insuper quoniam Bambergensem ecclesiâ apostolicam beati Petri tuitione munitam, crudelius atque molestius quam ante infestare præsumpsit, anathematis eum vinculo immodavimus, donec ecclesiasticam dignitatem illicite usurpatam deponat, & se nihilo minus sedis apostolicæ iudicio præsentent. Nunc ergo, excellentissime fili, sublimitatem tuam hortamur, & pro nostræ sollicitudinis debito suademus, ut religiosorum consilio virorum eadem ecclesiâ ita secundum Deum ordinetur, quatenus beati Petri, cujus nomini & defensionis attitulata est, intercessione, divinæ meritis obtinere suffragia protectionis. Quid vero hac ipsa de causa Sigefrido confratri nostro Moguntino episcopo, & eidem Bambergensi clero & populo scripserim, ex literis ad eos datis ad liquidum poteris cognoscere. Data Romæ decimotertio Kalendas Augusti.

IV. AD SIGEFRIIDVM MOGVNTINVM
ARCHIEPISCOPIVM.

Hortatur ad pastorale munus fideliter obeundum. Præcipit ut inquirat, num Straßburgensis episcopus simoniaco labis sit reus. Arguit eos qui concilium a se indictum differendum esse censent, & injungit ut simoniam & fornicationem evellendam curet.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Sigefrido Moguntino archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

PLVRIMAS in tuis literis, frater, excusabiles, & quantum ad humanum spectat iudicium validas protulisti rationes. Nec nobis quoque videntur infirmæ, si hujusmodi possent in divino nos examine excusare. Rata siquidem videtur excusatio regni motus, ac perturbatio, bella, & seditioes, invasiones hostium, ac perditio rerum vestrarum, insuper & formido necis, quam nostris dicitis fratribus imminere principis odio, vel ne hi qui de diversis partibus invicem inimicantur, si in unum conveniant, usque ad interuentionis bella consurgant. Quæ sane omnia satis videntur ad cuiuspiam excusationem idonea. Verum si consideremus quantum ab humanis iudicia distant divina, nihil pene reperimus quod in superno examine excusabile proferamus, ut ab animarum lucris retrahi sine periculo valeamus; non damna siquidem rerum, non malorum similitates, aut ira potentum, non ipsius salutis quoque nostræ vitæque dispendium. In hoc quippe mercenarii a pastoribus distant, quod hi lupo veniente, dum sibi non ovibus metuunt, gregis ditionem dispersionemque contem-

Discrimen
inter mercenarium
& pastorem.

I nentes,

ANNO
CHRISTI
1075.

Officium
pastorale.

Item. 48.

nentes, eis relictis effugiunt: pastores vero qui suas diligunt oves, eas nequaquam deserunt imminente periculo, pro quibus quoque non dubitant propriæ vitæ subire exitium. Quapropter oportet & nos studiis pastoralis officii insistere vigilantiter, atque ad domini gloriam ovium semper suarum salutem quarere, ad gregis custodiam focios instigare, & ut recto gressu commissis ovibus præcedant salubriter commone. Namque si fratres nostros consideremus delinquere, & tacemus; si denique errare, & non eos ad rectitudinis semitam monendo revocare conemur, nonne & ipsi delinquimus, & errare merito judicamur? etenim qui negligit culpas emendare, committit. Et cur Heli sacerdos in Silo perit? & quid est quod dominus loquitur per prophetam? *Maledictus, inquit, qui prohibet gladium suum a sanguine*, id est verbum prædicationis a carnalium vitæ interfectione. Ut autem ad id quod ad præsens premit animum, & quod quasi causa est nostri sermonis, veniamus, quomodo ea patienter perferre valeamus quæ de fratris nostri Straßburgensis episcopi moribus audivimus, & certa esse nonnulla veraci relatione cognovimus? Vnde volumus atque præcipimus, quatenus unum, quod apud nos adhuc manet in dubium, simoniacæ videlicet hæreseos contagium, diligenter discutias, & quidquid super eo certum repereris nobis intimare non differas; quatenus, si verum fuerit, Christi ecclesia tantis fordibus emundetur, & illius animæ, ne pereat, subveniatur; si vero (quod magis optamus) falsum, tanta infamia procul ab eo, adjuvante nos divina gratia, propellatur. Illi vero qui dicunt concilium quod vobis indiximus esse differendum, rogamus respondeant: Regii milites dudum ut se ad bella pararent admoniti, quid tunc essent acturi, cum hostes in regia aula armis jam & igne sævirent? Dicant ergo utrum arma deberent ad ipsos hostes perturbandos & conterendos violententer corripere, an quid hostes agerent tantum inertes considerate? Quid enim aliud maligni spiritus agunt, nisi quod Christi ecclesiam igne vitiorum incessanter devastare contendunt? Et quid regios milites, sanctos videlicet sacerdotes oportet facere, nisi adversus eorum sævitiam clypeo caritatis munitos gladio divini verbi acinctos auctoritatis vigore confurgere? Quod autem dicis, quosdam fratres non posse ad concilium convenire ob principis inimicitiam, dicimus ei sufficere, si de suis clericis dirigant, qui pro eis valeant respondere. Sed quoniam non ignoramus, quod a pluitibus carnalibus ac secularibus dehorteris; ne in vinea domini pro animarum lucris fortiter ac fideliter opereris, ne tuarum forte rerum, aut odiorum potentum discrimen incurtas, te ex parte Dei omnipotentis & auctoritate beati Petri rogamus & monemus, quatenus nullius odio aut gratia, seu aliqua terrenarum rerum iactura, a rectitudinis tramite declinare præsumas; quin omnia, prout Spiritus sanctus donaverit, diligenter examines, & nobis quidquid certum confiterit quantocius insinuare procures. Multum namque debet nobis videri pudendum, quod quilibet secularis miles quotidie pro terreno principe suo in acie consistunt, & necis perferre discrimina vix expavescunt, & nos, qui sacerdotes domini dicimur, non pro illo nostro rege pugnemus, qui omnia fecit ex nihilo, quique non abhorruit mortis pro nobis subire dispendium, nobisque promittit meritum sine fine mansurum. Hoc autem adhuc fraternitati injungimus, quatenus de simoniacæ hæresis ac fornicatione clericorum, sicut ab apo-

stolica sede accepti, studiose perquiras, & quidquid retroactum inveneris, legaliter punias, & funditus seces, ac ne quidquid ulterius fiat penitus interdicas. Data Romæ tertio Nonas Septembris, indictione incipiente decimaquarta.

V. AD BEATRICEM ET MATHILDEM
EIVS FILIAM.

Queritur de inconstantia regis Henrici, qui cum scripserit se occultam legationem missurum propter principes sui regni, quos magis de discordia quam de pace gaudere intelligebat, nunc mutato consilio omnia palam fieri volebat, Vnde colligit illum pacem ex animo non cupere. De Gotefredo qui promissam fidem violaverat explicat quid sentiat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Beatrici duci, & Mathildi filie eius, salutem & apostolicam benedictionem.

Non parum devotio miramur, quod de his, quæ per vestras literas mandastis nobis, consuleret decrevistis, cum confect apud vos quod idem rex duos ac nobiles ac religiosos viros ad nos ante mensem Angulum legatos miserit, qui videlicet adhuc nobiscum manent, per quos talia mandavit: Noverit vestra sanctitas, pater, quoniam dum ego pene omnes principes mei regni de nostra magis discordia quam de mutua pace gaudere percipio, ad vos istos nuntios latenter dirigo, quos satis nobiles ac religiosos esse cognosco, & pacis bonum inter nos optare conjungi nequaquam dubito. Hoc autem quod mando, neminem scire volo præter vos, dominam matremque meam, atque amitam Beatricem, & filiam ejus Mathildem. Me vero, adjuvante domino, de expeditione Saxonia redeunte, alios legatos dirigam, quam familiariores ac fideiorem habebō, per quos omnem vobis meam voluntatem & reverentiam, quam beato Petro & vobis debeo, significabo. Postea vero præfatis legatis dicendo mandavit, quatenus non mirarentur, nec graviter ferrent, quod promissos minime adhuc direxerit nuntios, eisque non fieret onerosum eos, donec ipse mitteret, præstolari, quoniam procul dubio illos missurus erat, & in eadem sententia immobiliter permanebat. Nunc autem qualiter hoc consilium versum sit, & quod facere latenter disposuerat palam fieri velit, penitus miramur: nisi quod datur intelligi, quia ipse nequaquam hanc cupiat pacem componi, quam modo vult palam eis fieri, quibus eam antea volebat abscondi, & de quibus idem testabatur magis eos de nostra discordia quam de mutua concordia lætari. Quapropter vos scire volumus, nos huic petitioni nullatenus consensuros, quoniam quod modo inventum est, non videtur beato Petro ac nobis honorabile velle ejus utilitati provenire. Quod si ad prius reveratur consilium, id videtur salubrius, nobisque sequendum. De consilio vero quod expectistis a nobis, quid vobis sit respondendum Gotefredo, nescimus, cum ille aperte instringerit quod vobis juramento promissit, nec certum quidquam de ipsius promissionibus credere valeamus. Verum si aliquid factus, quod a sanctorum patrum sanctione non discrepet, inire cum eo poteritis, nobis laudandum videret: sin autem, caritatem, qua nos Deus conjunxit, nullo modo posse dissolvi aut aliquatenus minorari, certissime apud vos constare optamus. Vnde si vos dilexerit, cum diligemus, si vero ex sua culpa odio habere cæperit, sicut carissimas

ANNO
CHRISTI
1075.

ANNO
CHRISTIANI
1075.

catissimas filias modis quibus poterimus vos diligendo, ei Deo favente resistemus. Data Romæ tertio Idus Septembris, indictione decimaquarta.

DEPOSITIO REGIS HENRICI FILII
imperatoris Henrici, & absolutio omnium qui sibi præstiterant juramentum.

BATE Petre apostolorum princeps, inclina quaesumus pius aures tuas nobis, &c. ut infra in concilio Romano III.

VI. AD VNIVERSOS CHRISTIANOS.

Injuriam apostolicæ sedis exaggerans, hortatur ad divinam opem implorandam, ut aut impios ad penitentiam converterat, aut eorum consilia reprimat: eisque exemplum anathematizationis regis mittit.

Gregorius episcopus servus servorum Dei omnibus qui cupiunt se annumerari inter oves quas Christus beato Petro commisit, salutem & apostolicam benedictionem.

AVDISTIS fratres novam & inauditam præsumptionem, audistis sceleratam schismaticorum & nomen domini in beato Petro blasphemantium garrulitatem & audaciam, audistis superbiam ad injuriam & contumeliam sanctæ & apostolicæ sedis elatam, qualem vestri patres nec viderunt nec audiverunt unquam, nec scripturarum series aliquando a paganis vel hæreticis docer emerfam: cuius mali estis aliquod unquam post fundatam & propagatam fidem Christi præcessisset exemplum, omnibus tamen fidelibus pro tanto contemptu & conculcatione apostolicæ, imo divine auctoritatis, dolendum foret & gemendum. Quapropter si beato Petro claves regni caelorum a domino Deo nostro Jesu Christo traditas esse creditis, & vobis per manus ipsius ad æternæ vitæ gaudia introitum patere cupitis, cogitandum vobis est, quantum nunc de irrogata sibi injuria dolere debeatis. Nisi enim hic, ubi per discrimina tentationum vestra fides & corda probantur, foci passionum efficiamini, procul dubio non estis digni, ut participes futuræ consolationis, & filii regni caelestis coronam & gloriam sortiainini. Rogamus igitur caritatem vestram, ut instanter divinam misericordiam implorare studeatis; quatenus aut corda impiorum ad penitentiam vertat, aut reprimendo eorum nefanda consilia, quam insipientes & stulti sunt qui petram a Christo fundatam evertere, & divina privilegia violare conantur, ostendat. Qualiter autem aut pro quibus causis beatus Petrus anathematis vinculo regem alligaverit, in chartula quæ huic inclusa est plene potestis cognoscere.

VII. AD HENRICVM REGEM
ROMANORVM.

Letatur regem religiosis viris discordiæ causam, quæ inter eos intercedebat, commisisse, quorum consilio ait se cum ad ecclesiæ gremium recepturum. Hortatur ut erga Saxones devictos clementer se gerat, & in locum Herimanni depositi alium in Bambergensi ecclesia canonice subrogandum curet.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Henrico regi, salutem & apostolicam benedictionem.

QVANDO literas tuæ magnitudinis accepi, longe ab urbe maxime causa infirmitatis ab-
Concil. general. Tom. X.

eramus, * cum quibus necessarium erat tractare quid vestræ legationi ad plenum, sicut oportet, responderem. Vester etiam nuntius, horum videlicet portitor, ob prædictam causam ægritudinis timebat nobiscum manere. Sed quia desideramus non solum vobiscum, quem Deus in summo rerum posuit culmine, sed etiam cum omnibus hominibus pacem quæ in Christo est habere, jusque suum unicuique observare, cupimus summopere corde & animo adherere. Novi enim (quod tunc credo non ignorare) quia qui Deum revera diligunt, & Romanam ecclesiam, Romanumque imperium, ad vindictam suorum criminum non pertimescunt, inter nos pacem & concordiam inferere agendo vel orando concupiscunt. Quapropter bonam concepisti fiduciam, quia hanc nostram, imo totius ecclesiæ causam, religiosis hominibus cepisti committere, qui nos non nostra injuste diligunt, & ut Christiana instauretur religio flammam intentionem requirunt. Ego autem (ut paucis loquar) horum consilio paratus sum, Christo favente, gremium tibi sanctæ Romanæ ecclesiæ aperire, teque ut dominum fratrem & filium suscipere, auxiliumque prout oportuerit præbere; nihil aliud a te quaerens, nisi ut ad monita tuæ salutis non contemnas aurem inclinare, & creatori tuo, sicut te decet, non contradicas offerre gloriam & honorem. Valde quippe indignum est, ut honorem quem a conservis & fratribus nostris exigimus, creatori & redemptori nostro reddere contemnamus. Moveat itaque nos divina promissio, qua dicitur: *Ego glorificantes me glorificabo, & qui me contemnant, erunt ignobiles*: & offeramus ei quod placet nobis hac in * via seculari, ut perfruamur in caelestibus dono spirituali. De superbia vero Saxorum vobis injuste resistentium, quæ divino iudicio a facie vestra contrita est, & gaudendum est pro pace ecclesiæ, & dolendum, quia multus Christianorum sanguis effusus est. Vos autem in talibus plus honorem Dei & justitiam ejus procurate defendere, quam honori proprio providere; securius enim quilibet princeps mille impios potest causa justitiæ punire, quam propriæ causæ gloriæ quemlibet Christianum gladio sternere. Omnia enim creavit, & regit, qui dixit: *Ego gloriam meam non quero*. Saluti quippe nostræ tunc vere providemus, cum in cunctis nostris actibus gloriam Dei proponimus. De Herimanno vero quondam nuncupato Bambergensi episcopo, noverit vestra sublimitas, quia jamdiu est ex quo per quandam ejusdem ecclesiæ clericum vobis nostroque confratri, Sigifredo Moguntino archiepiscopo & clericis prædictæ ecclesiæ misimus per nostras literas, quod auctoritate apostolicæ sedis ab omni episcopali & sacerdotali dignitate sit depositus, & anathematis vinculo alligatus, quia non timuit simoniacæ hæresi sacrilegium adicere, sanctamque ecclesiam sibi commissam sicut tyrannus devastare. Unde rogavimus, & ex parte beati Petri præcepimus & præcipimus, ut in prædicta ecclesia secundum Deum talis pastor ordinetur, qui quod fur & larro mactavit Deo favente vivificet, & quod ille dissipavit valeat refarcire. Omnipotens Deus, a quo cuncta bona procedunt, meritis & intercessionibus beatorum apostolorum Petri & Pauli, sua pietate in hac vita vos protegat, & cum dupla victoria perducat ad vitam æternam.

ANNO
CHRISTIANI
1075.
* f. deest
& ab his

1. Reg. 2.

* vita

Quid scilicet
causam in
principio.

10. an. 8.

Quando
animæ no-
stræ con-
sulimus.

ANNO
CHRISTI
1075.

VIII. AD TEDALDVM CLERICVM
MEDIOLANENSEM.

Arguit eum, quod superflite episcopo canonicè electo, se in illius locum intruierit. Monet ut ad synodum proxime habendam accedat, eique ad se venienti fidem publicam promittit, præcipiens ne interim sacros ordines suscipiat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Tedaldo Mediolanensi clerico, salutem & apostolicam benedictionem, si obedierit.

NVNTIATVM nobis est a quibusdam nostris fidelibus, & tuis amicis, te amicitiam nostram cupere & expetere, quam nos quidem etiam non quaesitam gratis offerimus; quaesitam veto promptissime damus, si in his quæ Dei sunt, nostris monitis, imo divinæ voluntati ad iustitiam te acquiescere velle cognoverimus. In causa etenim quam suscepisse videris, & nostræ sollicitudini necessitatem gravius sarcinæ superaddidisti, & te ipsum quibus non oportuit implicuisse: in qua nimirum causa, sicut periculosum nobis esset aliquid ultra limitem æquitatis prosequi, ita etiam iustitiæ regulas declinare, & sub silentio dissimulare putamus. Non autem prudentiam tuam ignorare credimus, quoad episcopalem cathedram, in qua positus es, ante te alia quæ adhuc superflites est fuerit assignata persona: quæ nisi iustis rationibus prius excepta fuerit, legitimam in ea tibi aut cuiquam patere locum nec canonica nec apostolica censura permittit. Nam de illo quid dicendum nobis est, qui dum honorem ejusdem sedis nefandis affectaret desideriis, quod iustitia sibi denegavit, sacrilega vi & armis invadere ac diripere non pepercit; quem ambitionis culpa, quam deserere noluit, usque ad justam damnationis tuæ penitentiæ traxit? De eo nobis est sermo qui nobiscum est, quem electum in eadem ecclesia certe cognovimus, sed cui reprobari debeat, nulla adhuc deprehendere potuimus ratione. Quapropter, teste conscientia nostra, sincero caritatis affectu te admonemus, ut si ecclesiam diligis, & te pariter atque illam a periculo confusionis eripere cupis, ad proximam synodum, quam in prima hebdomada venturæ quadragesimæ, Deo annuente, celebrare disposuimus, vel, si malle, ante synodum apostolica limina & nostram requiras presentiam; quatenus de introitu tuo, priusquam te gravius præcipites, aqua, opitulante Deo, examinatione peracta, quod tu ipse tutum tibi fore cognoveris absque impedimento & periculo animæ tuæ sequi ac tenere possis. Nec dubitandum tibi credas, si huic, qui nobiscum est, distante iustitia cessandum esse perpexerimus, quin in promotione tua benevola concessione ad honorem omnipotentis Dei & beati Ambrosii assensum pariter præbeamus & studium. Ad tollendam vero totius periculi suspensionem, securitatem tibi per manus filiarum nostrarum Beatrix & ejus filię Mathildis promittimus, & indubitanter damus, ut nihil tibi, vel his qui in tuo comitatu fuerint, contrarietatis a nobis vel nostris inferatur: sed in rebus & personis vestris, tam in veniendo quam redendo, tuti penitus & illæsi, Deo custodiente, maneatis, offensa solummodo & confirmata ea quæ in causa tua fuerit tenenda sententia. Interim quoque ex parte Dei omnipotentis, & apostolica beati Petri auctoritate, tibi præcipimus, ut nullum de sacris ordinibus gradum recipere præsumas, sciens quoniam si non obediens nobis modo non credideris, penitebit te quandoque, cum tuamet præcipitatione te eo

Amerfum videbis, unde cum volueris salvum te eripere non possis. Si qui igitur non percipientes ea quæ Dei sunt aliter tibi suggerere & persuadere incipiant, ostentantes quanta tibi sint in rege præstidia, quanta in tua nobilitate potentia, quanta etiam in civibus tuis adjutoria, tutum tibi illis credere non existimes, considerans quid scriptura dicat: *Maledictus homo qui spem suam ponit in homine.* Atque hoc in animo gerens, quod regum & imperatorum virtus, & universa mortalium conamina; contra apostolica jura & omnipotentiam summi Dei quasi favilla computentur & palea, nullius unquam instinctu vel fiducia adversus divinam & apostolicam auctoritatem obstinata temeritate te rebellem & pertinacem fieri libeat. Data Romæ vii. Idus * Septembris, in dictione decimaquarta.

Item. 17.

* Decembriis.

IX. AD SVFFRAGANEOS ECCLESIE
MEDIOLANENSIS.

Significat se Tedaldum in Mediolanensi ecclesia intrusum ad synodum vocasse. Præcipit eis ne ullus audeat eum ad sacros ordines promovere.

Gregorius episcopus servus servorum Dei fratribus, & episcopis coepiscopis, Gregorio Vercellensi, Cuniberto Taurinensi, Ingoni Astensi, Ogerio Eporediensi, Opizani Laudensi, & ceteris Suffraganeis sanctæ Mediolanensis ecclesie obedientibus apostolicæ sedis, salutem & apostolicam benedictionem.

NOTVM vobis esse volumus de Tedaldo Mediolanensi clerico, quem rex præter quam nobis literis ac legatorum verbis promiserit in Mediolanensem ecclesiam posuit, quod episcopalem sedem, ad quam alia prius quæ adhuc superflites est fuerit assignata persona, non satis ordinate suscepisse videtur. Quod cum per quosdam fideles nostros nostram requireret amicitiam, scriptimus ei hoc nos nullum velle & cupere, atque eo pacto facillimum convenire posse, si requisitis apostolorum liminibus & nostra præsentia causam promotionis suæ putam atque probabilem ostendere vellet & posset. Ad quod exequendum amicabiliter eum vocavimus, & præfixo sibi termino ad proximam synodum venturæ quadragesimæ, aut, si mallet, ante synodum firmam securitatem veniendi ad nos & redeundi ex nostra parte promissimus, & dare parati sumus. Insuper etiam ne interim aliquem de sacris ordinibus gradum recipiat apostolica ei auctoritate interdiximus. Quod item & vobis per eam quam beato Petro apostolorum principi debetis obedientiam, & ex nostra quam per illum licet indigni suscepimus, apostolica auctoritate interdiximus, ut nullus vestrum ad promotionem alicujus ordinis manum ei præsumat imponere, donec oblata nobis sua præsentia, quid de introitu ejus judicandum & statuendum sit sincera, Deo adjuvante, possimus examinatione discernere. Quod quidem cum communi consilio & conjuncta omnium vestrorum discretione ac iudicio fieri permixime cupimus, si vel illius ecclesie cura, vel respectus apostolicæ reverentiæ, aut nostra caritas vos ad hoc negotium convocare poterit. Videte igitur ne quis vestrum contempto hoc interdictu ad illius pariter & sui periculum manum extendat: quoniam si quis, quod non credimus, in ea præsumptione se occupare proruperit, continuo se a gratia beati Petri & nostra dilectione, nec non a communione sacri corporis & sanguinis domini sequestratum esse cognoscat. Verum id agite, id, si dominum diligitis, effecere procurate, ut frater ille dum potest, dum locum habet,

ANNO
CHRISTI
1075.

Quis est
pastor, quis
fur, quis
latro.

habet, sibi & ecclesie consulat, paci vestrae & salutis tantae multitudinis hominum peae periclitantium provideat, nec suam praecipitationem casum petens multos secum ad commune periculum trahat. In quo nunc apparebit quis sit pastor in vobis iniquitati aperte resistens, quis sit fur simulationem faciens, quis latro manifeste iustitiae contradicens. Considerate ergo quomodo caute ambuletis: quia sicut durum est contra stimulum calcitrare, sic asperum est sanctae Romanae ecclesiae contraire, cui vos tamquam matri semper oportet obedire. Data Romae sexto Idus Octobris, indictione decima-quarta.

X. AD HENRICVM REGEM
ROMANORVM.

Arguit quod cum excommunicatis communiceet. Monet ut si ita est, ab aliquo episcopo absolutio- nem petat. Miratur cum literis & legationibus devorum te erga Romanam ecclesiam ostendere; et tamen eidem adversari, & decreta a se in synodo edita non observare. Hortatur ad veram obedientiam Romanae ecclesiae praestandam. Demum movet ne ecclesiasticae libertati vellet esse impedimento.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Henrico, regi, salutem & apostolicam benedictionem; si tamen apostolica sedi ut Christianum decet regem obedierit.

CONSIDERANTES ac solcite pensantes, quam districto iudici de dispensatione crediti nobis per beatum Petrum apostolorum principem ministerii rationem redditori sumus, cum dubitatione apostolicam tibi benedictionem mandavimus, quoniam iudicio sedis apostolicae ac synodali censura excommunicatis communionem tuam scienter exhibere diceris. Quod si verum est, tu ipse cognoscis, quod nec divinae nec apostolicae benedictionis gratiam percipere possis, nisi his qui excommunicati sunt a te separatis & compulsis ad poenitentiam de transgressione tua condigna poenitentiae & satisfactione prius absolutionem consequaris & indulgentiam. Vnde excellentiae tuae consultimus, ut si in hac re te culpabilem sentis, celeri confessione ad consilium religiosi alicuius episcopi venias, qui cum nostra licentia congruam tibi pro hac culpa injungens poenitentiam te absolvat, ut nobis tuo consensu modum poenitentiae tuae per epistolam suam veraciter intimare debeat. De cetero mirum nobis valde videtur, quod totiens nobis tam devotas epistolas & tantam humilitatem tuae celsitudinis per legatorum tuorum verba transmittis, filium te sanctae matris ecclesiae & nostrum vocas in fide subiectum, in dilectione unicum, in devotione praecipuum: postremo cum omni affectu dulcedinis & reverentiae te commendas, re tamen & factis asperrimum, canonicis atque apostolicis decretis in his quae ecclesiastica religio maxime poscit te contrarium ostendis. Nam ut de reliquis taceamus, quod de causa Mediolanensi per matrem tuam, per confratres nostros episcopos quos ad te misimus, nobis promiseras, qualiter attenderis, aut quo animo promiseris, ipsa res indicat, & nunc quidem ut vulnus vulneri infligeres, contra statuta apostolicae sedis tradidisti Firmanam & Spoletanam ecclesiam: si tamen ab homine tradi ecclesia aut donari potest quibusdam personis nobis etiam ignotis; quibus non licet nisi probatis & ante bene cognitis regulariter manum imponere. Decuerat regiam dignitatem tuam, cum te filium ecclesiae

A confiteris, honorabilis magistrum ecclesiae, hoc est beatum Petrum apostolorum principem, intueri, cui, si de dominicis ovibus es, dominica voce & potestate ad pascendum traditus es, dicente sibi Christo: *Petre, pascere oves meas.* & iterum: *Tibi tradita sunt claves regni caelorum; & quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in caelis; & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in caelis.* In cujus sede & apostolica administratione dum nos qualescumque peccatores & indigni divina dispositione vicem suae potestatis gerimus, profecto quidquid ad nos vel per scripta, aut nudis verbis miseris ipse recipit; & dum nos aut elementa percurramus, aut loquentium voces auscultamus, ipse ex quo corde mandata proderint subtili inspectione discernit. Quapropter providendum esset tuae celsitudini, ne erga sedem apostolicam in verbis & legationibus tuis aliqua inveniretur discrepantia voluntatis, & in his, per quae Christiana fides & status ecclesiae ad aeternam salutem maxime proficit, non nobis, sed Deo omnipotenti debitam non denegares reverentiam: quamquam apostolis eorumque successoribus dominus dicere dignatus sit: *Qui vos audit, me audit; & qui vos spernit, me spernit.* Scimus enim, quoniam qui fidem Deo obedientiam exhibere non renuit, in his qua sanctorum patrum statuta sequentes dixerimus, veluti si ab ore ipsius apostoli accepisset, nostra monita servare non spernit. Nam si propter reverentiam cathedrae Moysi dominus praecipit apostolis, ut quaecumque Scribae & Pharisei super eam sedentes dicerent, observarent, non dubium est quin apostolica & evangelica doctrina, cujus sedes & fundamentum Christus est, cum omni veneratione a fidelibus per eos qui in ministerium praedicationis electi sunt, suscipienda & tenenda sit. Congregata namque hoc in anno apud sedem apostolicam synodo, cui nos superna dispensatio praesidere voluit, cui etiam nonnulli tuorum interfuerunt fidelium, videntes ordinem Christianae religionis multis jam labefactatum temporibus, & principales ac proprias lucrandarum animarum causas diu prolapsas, & suadente diabolo conculcatas, concussu periculo & manifesta perditione dominici gregis, ad sanctorum patrum decreta doctrinamque recurrerimus, nihil novi, nihil ad inventionem nostra statuentes, sed primam & unicum ecclesiasticae disciplinae regulam, & tritam sanctorum viam relicto errore repetendam & sectandam esse censuimus. Neque enim alium nostrae salutis & aeternae vitae introitum Christi ovibus eorumque pastoribus patere cognoscimus, nisi quem ab ipso monstratum, qui dixit: *Ego sum ostium; per me si quis introierit, salvabitur, & pascha inveniet;* & ab apostolis praedicatum, & a sanctis patribus observatum in evangelica & in omni divinarum scripturarum pagina didicimus. Huius autem decreti, quod quidam dicunt, humanos divinis honoribus preponentes, importabile pondus, & immensam gravitudinem: nos autem magis proprio vocabulo, recuperandae salutis necessariam veritatem vocamus & lucem, non solum a te, vel ab his qui in regno tuo sunt, sed ab omnibus terrarum principibus & populis qui Christum confitentur & colunt, devote suscipiendam & observandam adjudicamus. Quamquam hoc multum desideremus, & te per maxime deceret, ut sicut ceteris gloria, honore virtuteque potentior, ita esses & in Christi devotione sublimior. Attamen ne haec supra modum tibi gravia aut iniqua viderentur, per tuos fideles tibi mandavimus, ne pravae consuetudinis mutatio te commoveret, mitteres ad nos,

ANNO
CHRISTI
1075.

1075.

Matth. 16.

Luce. 10.

1075.

ANNO
CHRISTI
1075.

quos sapientes & religiosos in regno tuo invenire A
posses : qui si aliqua ratione demonstrare vel ad-
struere possent, in quo salvo æterni regis honore,
& sine periculo animarum nostrarum promulga-
tam sanctorum patrum possemus temperare sententiam,
eorum consiliis condescenderemus. Quod quidem
etiam nobis tamen fuerat, ut prius in quo te
gravaremur, aut tuis honoribus obstarem, ratio-
nabiliter a nobis exigeres, quam apostolica decreta
violares. Verum quanti aut nostra monita aut ob-
servantiam iustitiae feceris, in his quæ postmodum
a te gesta & disposita sunt declaratur. Sed quia
dum adhuc longa Dei patientia ad emendationem
te invitavit, crescente intelligentia tua ad obedi-
entiam mandatorum Dei cor & animum tuum flechi
posse speramus. Paterna te caritate monemus, ut
Christi super te imperium recognoscens, honorem
tuum ejus honori præponere quam sit periculosum
cogites, & libertatem ecclesiæ, quam sponfam sibi
caelestis consortio jungere dignatus est, non jam tua
occupatione impediatur, sed quo maxime crescat
Deo omnipotenti & beato Petro, a quibus & tua
meretur illustrari gloria, auxilium tuæ virtutis
fidei devotione exhibere incipias. Quod nimirum,
pro collata tibi ex hostibus tuis victoria, nunc te
permaxime illis debitum fore cognoscere debes, ut
dum te memorabili prosperitate lætificans, ex concessis
beneficiis devotiorem videant. Atque hoc ut
timor Dei, in cuius manu & potestate omne regnum
est, & imperium, præcordiis tuis altius quam nostra
admonitio insigat, in mente habeas quid Sauli post
adeptam victoriam, qua propheta jubente usus est,
de suo triumpho gloriantis, & ejusdem prophetae
monita non exequenti acciderit, & qualiter a do-
mino reprobatus sit; quanta vero gratia David re-
gem ex merito humilitatis inter virtutum insignia
subsecutus fuit. Denique super his quæ in epistolis
tuis visa ac cognita reticemus, non antea tibi certa
responsa dabimus, donec legati tui Rabbodi Adelprech,
& Vodescal Rei, quos his adjunximus, ad nos reversi,
super his quæ illis tecum agenda commisimus
tuum nobis plenius aperiant voluntatem. Data Romæ
sexto Idus Januarii, indictione decimaquarta. D

XI. AD ARNALDVM EPISCOPVM ACHERVNTINVM.

Potestatem facit a peccatis absolvendi Rogerium
comitem una cum ejus militibus contra Paganos
pugnaturis, si tamen pœnitentiam egerint. Monet
ut ad religionem inter Paganos propugnandam
eosdem incitet. Paratum se ostendit Robertum
ab excommunicatione absolvere, si devotum
erga Romanam ecclesiam se ostenderit. Injungi
ut Balduino Melphitano episcopo post peractam
pœnitentiam episcopale munus reddat. E

*Gregorius episcopus servus servorum Dei Arnaldo
fratri & coepiscopo Acheruntino, salutem &
apostolicam benedictionem.*

De Roge-
rio qui fuit
Siciliæ com-
es Leo
Ostiensis
lib. 3. c. 15.
Otto Fri-
singensis
libro de
gestis Fri-
derici.

NOVERIT fraternitastua, quoniam Rogerius
comes frater Roberti ducis apostolicæ sedis
benedictionem & absolutionem requirit, ejusque
filius vocari & esse desiderat. Quapropter pasto-
rali cura hoc laboris onus tibi imponimus, in quo
ex parte beati Petri imperamus, ut postposita omni
torporis desidia illum ad eas, eumque hujus nostri
præcepti auctoritate solutus, si nobis parere, sicut

pollicitus est, voluerit, & pœnitentiam (ut oportet
Christianum) egerit, ab omni peccatorum vinculo
tam illum, quam etiam suos milites, qui cum eo
contra paganos (ita tamen ut agant pœnitentiam)
pugnaturi sunt, peccatis maxime absolvas. Addimus
præterea, ut cum piam admonitione admoveas,
quatenus se capitalibus criminibus custodiat, &
Christiani nominis culturam inter paganos
amplificare studeat, ut de eisdem hostibus
victoriam consequi mereatur. Amplius si de
Roberto duce fratre suo aliquid tibi retulerit,
respondeas ei, quoniam Romanæ ecclesiæ janua
miseri cordiæ omnibus patet, quicunque pœnitentiam
amore ducti offensivis scandala deserunt, &
ad rectitudinis viam inoffenso pede regredi concupiscunt.
Si igitur dux Robertus sanctæ Romanæ ecclesiæ
sicut filius parere exoptat, paratus sum
paterno amore eum suscipere, & suo consilio
iustitiam conservare, & ab excommunicationis
vinculo penitus absolvere, & inter divinas
oves eum annumerare. Quod si renuerit idem
Robertus dux, ut cum eo ultra communicet
ex parte apostolicæ sedis licentiam non
porerit impetrare. Hoc etiam tuæ fraternitati
injungimus, ut consfratri nostro Balduino
Melphitano episcopo, qui correctionem
universalis matris humiliter & auditiviter
& observavit, sicut a fratribus nostris accepimus,
officium episcopale hujus nostri præcepti
fultus auctoritate, quod si parere noluerit,
excommunicationem illam denuntient.

Romanæ
ecclesiæ janua
miseri cordiæ
omnibus
patet.

XII. AD VDONEM, THEODORICVM ET HERIMANNVM EPISCOPOS.

Monet ut a schismaticis caveant, & quod eorum
suasione deliquerunt corrigant : utque episcopum
Tullensem, qui contra sedem apostolicam
insurrexerat, moneant ut pontifici obediat :
quod si parere noluerit, excommunicatum
illum denuntient.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei fratribus
& coepiscopis Vdoni Trevirensi, Theodorico
Virdunensi, & Herimanno Mersenfi,
salutem & apostolicam benedictionem.*

LITERAS apostolicæ sedis ideo vobis dirigendas
esse censuimus, quia schismaticis, qui contra
dominum & auctoritatem sanctæ Romanæ ecclesiæ
se erexerunt, non sponte vos consensisse intelleximus.
Qua in re qualiter resistere vos oporteat,
cum eadem, quam nos habemus fidem, & de
sanctorum patrum libris scientiam habeatis, omisimus
significare, sperantes fraternitatem vestram
stultissimam inimicorum nostrorum præsumptionem
detestari, & in ea qua debetis & soliti estis
devotione & amore sanctæ apostolicæ sedi fideliter
uniri. Vnderogamus & admonemus, ut quod schismaticorum
persuasione deliquistis competenti emendatione
corrigatis, ut sicut mater vestra de excessu
vestro condoluit, ita de satisfactione lætetur.
Volumus etiam ut vice nostra Pipponem
Tullensem episcopum admoveatis, quatenus ea
quæ sibi injunximus deinceps facere non omittat.
Decuerat enim ut de objectis sibi debuisset
respondere magis, quam contra auctoritatem principis
apostolorum ad defensionem iniquitatum suarum
arma

ANNO
CHRISTI
1076.

arma correre, atque regem sollicitare id contra nos præsumere, quod nunquam licuit, neque, Deo annuente, licebit in aliquem clericorum fieri. Qui si verba exhortationis nostræ contempserit, auctoritate beati Petri cum a communione corporis & sanguinis domini nostri Iesu Christi separatum esse libenter notificetis; & non solum in anima, sed in corpore ipsius principis apostolorum, ultione digna fote puniendum.

XIII. AD ROSELLANOS.

Exponit sententiam latam in causa quæ verberatur inter ecclesiam Rosellanam & Populoniensem.

Gregorius episcopus servus servorum Dei clero & populo Rosellanae ecclesie, salutem & apostolicam benedictionem.

QVIA officii nostri est discordes ad concordiam revocare, discordiam inter Rosellanam, & Populoniensem ecclesiam graviter exortam diligenti examinatione discussimus. Tandem post varias utrimque prolatas rationes, claruit non solum per privilegia apostolicæ sedis, verum etiam per quoddam diffinitionis scriptum, præsentia Silvestri papæ, & clericorum Romanorum iudicio confirmatum, quidquid in quæstione fuerat Rosellanæ ecclesiæ pertinere. Vnde collaudatione tam episcoporum, quam etiam Romanæ ecclesiæ clericorum, præfatam litem eo tenore decidimus, ut investitura Rosellano episcopo deinceps concessa, si ante proximum dominicæ ascensionis festum aliquam scripturam Populonienfis episcopus ostenderit, quæ ostensa nobis papæ Silvestri iuste improbare videatur, Populonienfis episcopus ad reclamandum & renitendum licenter admittatur. Sin autem ab eadem festivitate huiusmodi controversia perpetuum silentium habeat, & Rosellana ecclesia apostolicæ sedis iterata diffinitione fulta, in perpetuum ab hac quæstione quiescat, & insuper deinceps privilegium diffinitionis nostræ latius continens munimur, prædicia, quorum lis tantis temporibus ventulata est, sine aliqua molestatione possideat.

XIV. AD DOMINICVM PATRIARCHAM GRADENSEM.

Gratias agit de ejus observantia erga Romanam ecclesiam. Ostendit ideo Teutonicos & Longobardos episcopos contra se insurgere, quia eorum criminibus obviam irer. De Giraldo Sipontino episcopo respondere in aliud tempus differt.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Dominico patriarcha Gradensi, salutem & apostolicam benedictionem.

QVIA matrem tuam sanctam Romanam ecclesiam (sicut in tuis literis continetur) te puro corde venerari, nosque pro amore apostolorum principis sincera caritate diligere pro freris, fraternitati tuæ grates referimus, & rependendo vicem ejusdem dilectionis tam ecclesiæ tuæ, quam tibi salvo libramine aequitatis honori vestro providere semper parati sumus. Quoniam vero mirari ac nimium de dolere dixisti, quod Longobardi, atque nonnulli Teutonicorum episcopi in nos insanendo tam vehementi odio inardescunt, nullius culpæ nostræ conscientia inde redarguit. Sed scimus ob

nil aliud eos illo conamine niti, nisi quod ex præcepto Dei; atque sanctorum prædecessorum nostrorum illorum perveritatibus obviamus, eosque ad rectum tramitem justitiæ reducere, si possibile esset, ex debito sollicitudinis divina dispensatione nobis superimpositæ procuramus. De liris autem a fraternitate tua nobis directis, nullo studio compere potuimus, quod hinc illuc fuerint reportatæ. Super quæstione quoque confraternitas tua de Giraldo Sipontino episcopo nobis suggestit, ad præsens pro absentia episcopi vobis responderi non possumus. Cum autem venerit, Deo providente, causa diligenter exquisita, justitia concedebimus. Principis vero vani negotium nulla ratione videre possumus, ut ad præsens illum quem postulat consequi possit vel debeat effectum. Data Romæ indictione decimaquarta.

XV. AD VVIFREDVM MEDIOLANENSEM MILITEM.

Insinuat Normannos cupidos esse componendæ pacis, seque sperare eos ad fidelitatem sancti Petri reversuros: cum Henrico quoque rege se pacem habiturum, si mores mutaverit. Hortatur ut in ecclesiæ defensione perseveret, & alios idem facere moneat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Vvifredo Mediolanensium episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

QVIA sollicitum te de honore Christianæ fidei literis tuis significasti, æquum duximus prudentiæ tuæ referbere. Scias igitur Normannos verba componendæ pacis nobiscum habere: quam libentissime jam fecissent, & beato Petro, quem solummodo dominum & imperatorem post dominum habere desiderant, humiliter satisfecissent, si voluntari eorum in quibusdam annueremus. Sed, Deo auxiliante, hoc non cum detrimento, sed cum augmento Romanæ ecclesiæ in proximo speramus facere, & eos ad fidelitatem beati Petri firmiter & stabiliter revocare. Cum rege quoque Alemanniæ de componendâ pace multis jam vicibus quidam aures nostras interpellaverunt; quibus nos respondimus, cum eo nos pacem velle habere, si ipse cum Deo pacem studuerit habere, & ea quæ ad periculum sanctæ ecclesiæ, & ad cumulum perditionis suæ commisit, juxta quod sæpe a nobis admonitus est, emendaverit. Sed quia in potentia divinæ virtutis, magis quam in homine fidem, spem, & omnes cogitatus nostros, collocavimus, volumus, ut tu etiam, quem ad confortandos Christi milites animum & fortitudinem resumpsisse intelligimus, firmiter in Deo confidas: & expecta ejus auxilium & consolationem tibi & omnibus justitiam & legem Dei diligentibus adfuturam, & diaboli membra non nisi quantum Deus permiserit innocentie nostræ nocitura. Ecce diabolus palam in mundo dominatur, ecce omnia membra sua se exaltasse latatur; sed qui dixit: *Confidite quia ego vici mundum* Joan. 16., det vobis certissimam fidem festinanter se ecclesiæ suæ succurrere, & diabolum & membra ejus omnino confundere. Antiquas enim & nostri temporis considerantes permutaciones, probabiliter invenimus dominium diaboli tanto minus duravisse, quanto magis visum fuit exaltari, & in Christianam religionem prævaluisse. Ephes. 6. Tunc itaque, carissime fili, confortare in domino, & in potentia virtutis ejus, & eos conforta quos in Christiana fide cognoveris permanere: eos autem qui fidem Christianam operibus negaverit ut respiciant ad mone,

ANNO
CHRISTI
1076.

Joan. 16.

Ephes. 6.

ut

ANNO
CHRISTI
1076.

ANNO
CHRISTI
1076.

ut erubescant in servitute diaboli vivere. Quæ autem hic minus scribimus, cum locuti fuerimus cum fidelibus sancti Petri, plenius indicabimus, vobisque adiutorium, Deo favente, dare curabimus. Omnipotens Deus meritis summæ dominæ & beatorum apostolorum Petri & Pauli atque beati Ambrosii precibus mentes vestras illuminet, & in lege sua vos semper stabiliat, ut mereamini cum his numerari qui diabolum cum suis membris iudicabunt, & cum Christo semper regnabunt. Data Romæ indictione decimaquarta.

XVI. AD RICHERIVM ARCHIEPISCOPVM
SENONENSEM.

Queritur de injuriis ab Auteliensi episcopo ecclesiæ suæ illatis, de illius inobedientia & simonia. Vult eum moneri ut suæ ecclesiæ satisfaciatur, & nisi paruerit, excommunicetur.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Richerio Senonensi archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

FRATERNITATEM tuam intellexisse credimus, quantum injuriæ Auteliensis ecclesiæ negligentia episcopi sui, imo agente ipso, sustinuerit, & quam injuste patientia apostolicæ sedis abusus fuerit: quæ iniquitates suas auribus nostris declaratas non solum discutere distulit, verum etiam regis Francorum eum ejicere cupientis accusationibus nullum assensum præbuit, imo quidquid in periculum suum fieri excogitaverat, studio vigilantissimæ sollicitudinis impedivit. Non enim videbatur hujus accusationis verba, etiam si vera essent, suscipienda, neque in eum aliquid, nisi legali discussione & judicio, promulgandum. Sed ipse hujus mansuetudinis & tantæ caritatis oblitus, fructum inobedientiæ matris suæ Romanæ ecclesiæ dicitur reddidisse, privilegium venerandæ memoriæ antecessoris nostri papæ Alexandri confringendo, & excommunicato a nobis Eurardo impudenter communicando, & non solum ipsam decaniam, sed fere omnia ecclesiæ ministeria simoniace vendendo, a Deo suspensam, ut olim apostolicæ sedis sententiam operum suorum nequitia merito videatur in se provocasse. Vnde volumus religionem tuam præfatum episcopum commoneare, quatenus Deo & ecclesiæ suæ satisfaciatur, & ita emendare studeat, ut & querela clericorum omnino sopiatur, & infamia sua ad aures apostolicæ sedis ulterius super his excessibus non referatur. Quod si forte literis nostris, quæ per te sibi mittuntur, & comminationi tuæ inobediens extiterit, auctoritate beati Petri principis apostolorum, usque ad dignam satisfactionem communiōe corporis & sanguinis domini nostri Iesu Christi eum separe: quatenus quantum factis suis dominum offenderit vel in hoc recognoscat. Data Romæ mense Aprili, indictione decimaquarta.

XVII. AD RAINERIVM EPISCOPVM
AURELIANENSEM.

Arguit eum temeritatis, præcipitque ut canonicos & Ioschelinum præposituram, Benedictum vero canoniam possidere sinat, & pauperum canoniam restituat, donec Romam de suis criminibus rationem redditurus veniat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Rainerio Aurelianensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem, si obedierit.

GRAVITER & usque ad ulciscendam tuæ temeritatis audaciam contra te merito commo-

A veterum, nisi apostolica mansuetudine detineremur. Ipse enim meminisse debes & potes, qualiter venerandæ memoriæ prædecessor noster Alexander papa decaniam sanctæ crucis, viso donationis tuæ ex eadem præpositura decreto, illud canonicis tuis deserentibus, eis per munimina apostolicæ roborationis juxta morem tuæ donationis confirmaverit, & subscripto anathemate apostolicæ auctoritatis, tam te, quam omnes homines, a violentia jam dictæ præposituræ per privilegium suæ confirmationis compefecerit. Cujus anathema excommunicato Eurardo communicando, quodque etiam durius est, (sicut dicitur) ab eo præcium accipiendo, temerario ausu incurere non timuisti, & totam ecclesiam perturbare nefario factu superbia ductus pro nihilo habuisti. Vnde præsumptionem tuam juste quidem coercere apostolicæ animadversionis vindicta debetemus, sed spe futuræ emendationis adhuc excessus tuos sufferimus. Apostolica itaque tibi auctoritate præcipimus, quatenus a tanta temeritate jam animum revoces, & prædictam præposituram canonicis, & Ioschelino qui eam ab eis habet, in tua pacis tranquillitate possidere permittens, nullam deinceps illis molestiam inferas. Volumus enim eos sic cuncta quæ illius præposituræ sunt in integrum possidere cum omni pacis quiete, ut privilegium beatæ memoriæ prædecessoris nostri Alexandri papæ, nec in minima qualibet parte videatur infringi. Quin etiam præcipimus, ut abhinc usque ad festivitatem omnium sanctorum, tam de his, quam de multis aliis quæ tibi obijciuntur, rationem redditurus te nostro conspectui repræsentes, & interim hæc omnia quæ superius memorantur canonici, & Ioschelinus, quæ ab eis præposituram tenet, in pace possideant, abbatiamque suam idem Ioschelinus cum omnibus suis aliis rebus mobilibus & immobilibus similiter teneat, & in pace nullam controversiam a te aliquo modo submissam patiendi possideat. Benedictus quoque canoniam suam sub eadem pacis tranquillitate interim habeat. Præcipimus etiam ut canoniam concessam alimonie pauperum, quam ab eo usu subtractam dicens vendidisse, ad eundem usum restituit. Siquidem his nostris præceptis ac monitis obedientes obtempaveris, & que in illis continentur cuncta contempneris impleveris, lætabor propter pacem ecclesiæ. Alioquin scias te ab omni episcopali officio esse suspensum, & a communione corporis & sanguinis domini nostri Iesu Christi separatam. Data Romæ mense Aprili, indictione decimaquarta.

XVIII. AD SIMEONEM EPISCOPVM
IN HISPANIA.

Commendat ejus erga Romanam ecclesiam observantiam. Hortatur ut apostolicæ sedis decreta firmiter amplectatur, & Romanum ordinem observari curet. Respondet ei se velle apostolicæ sedis decreta de celebrandis ecclesiæ officiis ab illis custodiri: ideo monet ut ea in Hispania & Gallicia servari curet.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Simeoni Hispanorum episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

COGNITIS fraternitatis tuæ literis, gaudio sumus repleti, quoniam eam quam erga Romanam ecclesiam fidem & devotionem geris in eis plene agnovimus, & quod non adulterino amore deserere, sed legitimæ prolis successione amplecti desideras. Quapropter, carissime frater, accessit

ANNO
CHRIST.
1076.ANNO
CHRIST.
1076.

neceſſe eſt, ut bene inceptum recto itinere gradiatur: nec hæretica debet pravitate minui, quod apoſtolica conſtat traditione ſancitum. Apoſtolica enim ſedes, cui quamvis immenſi Deo auctore præſidemus, ipſo gubernante ſuma permanſit ab ipſis primordiis, eoque tuente illibata perpetuo permanebit, teſtante eodem domino: *Ego pro te rogavi, ut non deficiat fides tua: & in aliquando converſus confirma fratres tuos.* His itaque ſulta præſidiis Romana te cupit ſcire eccleſia, quod filios, quos Chriſto nutrit, non diverſis uberibus, nec diverſo cupit alere lacte, ut ſecundum apoſtolum ſint unum, & non ſint in eis ſchiſmata: alioquin non mater, ſed ſciſſio vocaretur. Quapropter notum ſit tibi cunctiſque Chriſti fidelibus ſuper quibus conſuluiſti, quod decreta, quæ a nobis imo a Romana conſtat eccleſia prolata ſive confirmata, in peragendis a vobis ejuſdem eccleſiæ officiis inconcuſſa volumus permanere, nec eis acquieſcere, qui luporum moribus & veneficiorum molimine vos inſicere deſiderant. Nec dubitamus quod, ſecundum apoſtolum, introeant in vos lupi graves, lupi rapaces, non parentes, quibus reſiſtendum fortiter eſt in fide. Ideoque, dilectiſſime frater certa, & uſque ad ſanguinis effuſionem, ſi opportunum fuerit, deſuda. Indignum enim & pro ridiculo poteſt haberi, quod ſæculares homines, pro tam vili precio, tamque Deo odibili commercio, ſeipſos periculo ultroneos exhibeant, & fidelis quiſque irruentibus cedat hoſtibus terga. Non enim ab eis poterit acquiri virtus qui facile corrumpit quo trahuntur. Quod autem filii mortis dicunt ſe a nobis literas accepiſſe, ſciatis per omnia falſum eſſe. Procura ergo, ut Romanus ordo per totam Hiſpaniam & Galliciam, & ubicumque poteris, in omnibus rectus teneatur. Data Romæ menſe Maii, indictione decimaquarta.

XIX. AD GYRIACVM CARTHAGINENSEM
ARCHIEPIſCOPVM.

Cum in Africa duo tantummodo referrentur epifcopi, vult ut alium eligant, & ad ſe conſecrandum mittant.

Gregorius epifcopus ſervus ſervorum Dei dilecto in Chriſto fratri Cyriaco Carthaginienſi archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

PERVENIT ad aures noſtras, quod Africa, quæ pars mundi eſſe dicitur, quæque etiam antiquitus, vigente ibi Chriſtianitate, maximo epifcoporum numero regebatur, ad tantum periculum devenit, ut in ordinando epifcopo tres non habeat epifcopos. Quæ in re maximum Chriſtianæ religionis periculum conſiderantes, & in maximo agro paucis operariis deſudantibus, corde tenus compantes, conſulimus vobis, videlicet tibi & illi cui nuper manum impoſuimus, ut aliquam perſonam ſecundum conſtitutionem ſanctorum patrum eligatis, nobiſque eam literis veſtris ſultam mittatis, quatenus ipſo, Deo cooperante, a nobis ordinato vobiſque teſſiſſo, neceſſitati eccleſiarum, ut ſancti canones præcipiunt, epifcoporum ordinationibus ſuccurrere valeatis: & ut Chriſtiana gens quotidie gaudeat, atque proficiat paſtorali regimine, & labor qui ſupra vires vos opprimit, levior ſit ex ſociorum neceſſaria adminiſtratione. Data Romæ menſe Junii, indictione decimaquarta.

XX. AD HIPPONENSES.

Hortatur ad obedientiam archiepiſcopi, & ad ianuam caritatem ſervandam,
Concil. general. Tom. X.

A Gregorius epifcopus ſervus ſervorum Dei clevo & populo Hipponenſi in Mauritania Sitiphenſi, ideſt in Africa, conſtitutis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

SERVANDVM archiepiſcopum, quem à vobis ſelectum ad nos conſecrandum miſiſtis, juxta petitionem veſtram ſecundum legem noſtram, divina favente clementia conſecravimus, atque conſecratum, noſtriſque legalibus moribus, in quantum poſſibilitas ſpatiumque temporis indulſit, diligenter inſtructum, ad vos remiſimus. Quem cum omni devotione mutæ caritatis omnique reverentia Chriſtianæ religionis rogamus ac paterna caritate vos monemus ſuſcipere, & omnem obedientiam divinæ legis vos hortamur ſibi humiliter exhibere: quatenus populi Satracenorum qui circa vos ſunt videntes ſinceritatem fidei veſtræ, puritatem quoque mutæ inter vos divinæ caritatis ac fraternæ dilectionis porius ad æmulationem, quam ad contemptum Chriſtianæ fidei, ex veſtris operibus provocentur: oportet enim vos conſiderantes gloriſcentem Patrem veſtrum qui in cælis eſt. Agite igitur, dilectiſſimi filii, ſecundum præceptum domini noſtri Jeſu Chriſti dicentis ad diſcipulos ſuos: *Diligite vos invicem, ſicut ego dilexi vos.* *1. Joan. 15.* *Almajorem caritatem nemo habet, ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis.* *1. Joan. 4.* Apoſtolus quoque Paulus magiſter & doctor gentium dicit: *Si dominus noſter Jeſus Chriſtus poſuit animam ſuam pro ovis ſuis, ac dedit ſanguinem ſuum redemptionem pro multis, debemus & nos pro fratribus animam ponere.* *1. Tim. 2.* Sic itaque vos ſedulos etga cultum Chriſtianæ religionis exhibete, dilectiſſimi atque amantiſſimi fratres, quatenus poſt hujus vitæ pelagus ad portum perpetuæ quietis atque æternæ beatitudinis feliciter pervenire poſſitis, largiente ipſo redemptore domino noſtro Jeſu Chriſto, qui cum Patre & Spiritu ſancto vivit & regnat Deus per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

XXI. AD ANZIR REGEM MAVRITANIE.

Scribit ſe Servandum epifcopum juxta ejus petitionem conſecraſſe. Gratias agit de muneribus miſiſtis, & de captivis Chriſtianis dimiſiſtis. Com mendat quosdam ab Alberico & Cincio Romanis ad eum miſſos.

Gregorius epifcopus ſervus ſervorum Dei Anzir regi Mauritania Sitiphenſis provincia in Africa, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

NOBILITAS tua hoc in anno literas ſuas nobis miſiſt quatenus Servandum preſbyterum epifcopum ſecundum Chriſtianam conſtitutionem ordinavimus: quod, quia petitio tua juſta & optima videbatur, facere ſtudimus. Miſiſſi etiam ad nos muneribus Chriſtianos, qui apud vos captivi tenebantur, reverentia beati Petri principis apoſtolorum, & amore noſtro dimiſiſti, alios quoque captivos te dimiſſurum promiſiſti. Hanc denique bonitatem creator omnium Deus, ſine quo nihil boni facere, imo nec cogitare poſſumus, cordi tuo inſpiravit: ipſe qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum in hac intentione mentem tuam illuminavit. Nam omnipotens Deus, qui omnes homines vult ſalvos facere, & neminem perire, nihil eſt quod in nobis magis approbet, quam ut homo poſt dilectionem ſuam hominem diligat, & quod ſibi non vult fieri, alii non faciat. *1. Tim. 2.* Hanc itaque caritatem nos & vos ſpecialibus nobis quam ceteris gentibus debemus, qui unum Deum, *Matt. 7.*

K licet

ANNO
CHRISTI
1076.

Epist. 2.

licet diverso modo, credimus & confitemur, qui cum creatorem facultorum, & gubernatorem hujus mundi quotidie laudamus & veneramus. Nam sicut apolosus dicit: *Ipse est pax nostra qui fecit utraque unum*. Sed hanc tibi gratiam a Deo concessam plures nobilium Romanorum per nos cognoscentes, bonitatem & virtutes tuas omnino admirantur & prædicant. Inter quos duo familiares nostri Alberticus & Cincius, & ab ipsa pene adolescentia in Romano palatio nobiscum enutriti, multum desiderantes in amicitiam & amorem tuum devenire, & de his quæ in partibus nostris placuerit tibi libenter servite, mittunt ad te homines suos, ut per eos intelligas quantum te prudentem & nobilem habeant, & quantum tibi libenter servire velint & valeant. Quos magnificentissime tue commendantes rogamus, ut eam caritatem, quam tibi tuifque omnibus semper impendere desideramus, eis pro amore nostro & recompensatione fidelitatis prædictorum virorum impendere studeas. Scit enim Deus, quia pure ad honorem Dei te diligimus, & salutem & honorem tuum in præsentem & in futura vita desideramus. Atque ut ipse Deus in sinum beatitudinis sanctissimi patriarchæ Abrahamæ post longa hujus vitæ spatia te perducatur corde & ore rogamus.

LIBER QUARTVS REGISTRI GREGORII PAPÆ VII.

Anno dominice incarnationis millesimo septuagesimo sexto, indictione decimaquarta.

I. AD VNIVERSOS CHRISTIANOS.

Queritur de Henrici regis perfidia, & malis quæ ecclesia ab eo patiebatur. Monet ut cum ad veram penitentiam provocent: quod si audire noluerit, viriliter illi resistant. Eos vero qui regi adhaerant, si respicere voluerint, ad ecclesiæ gremium admittant. Illos autem qui a communionem regis se non subtraxerint, vitandos esse demonstrat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei omnibus in Christo fratribus, episcopis videlicet, abbatibus atque sacerdotibus, ducibus etiam, principibus atque militibus, omnibusque Christianam fidem & beati Petri honorem revera diligentibus, in Romano imperio habitantibus, salutem & apostolicam benedictionem.

GRATIAS agimus omnipotenti Deo, qui propter nimiam caritatem suam qua dilexit nos proprio Filio suo non peperit, sed pro nobis omnibus tradidit illum; qui ultra meritum, ultra spem etiam honorum * hominum ecclesiam suam protegit, gubernat & defendit. Scitis enim, fratres carissimi, quia hoc periculoso tempore, quando antichristus in suis membris jam operatur, ubique vix aliquis solet inveniri, qui revera & Deum & honorem ejus diligit, ejus præcepta seculari commodo & gratiæ terrenorum principum præponat. Sed ille qui non repellit plebem suam, & quotidie peccatores a sinistra in dexteram commutat, vos proprio ac sereno vultu respexit, & contra suos inimicos ad salutem multarum gentium erexit, ut magis vobis libeat in periculo transitorie vitæ consistere, quam æterni regis gloriam & honorem humanæ gratiæ postponere. Hæc citaque facientes, non aure surda apo-
* forte omnium
* f. auditis
1. Petr. 2.

pravitates & diversas iniquitates regis, & utinam Christiani, & vestri sustinuit, & quantæ ruine quantæque calamitatis, ipso antiquo hoste auctore præcedente, patuit. Cui nos fraterna dilectione & amore patris & matris ejus ducti, adhuc in diaconatu positi admonitionis verba transmisimus: & postquam ad officium sacerdotii, licet indigni, venimus, ut respiceret summopere, & frequenter per viros religiosos procuravimus. Ipse vero quid contra egerit, & quomodo malum pro bono reddiderit, vel qualiter calcaneum suum contra beatum Petrum originando, sanctam ecclesiam, quam sibi omnipotens Deus commisit, scindere procuraverit, vestra novit caritas, & per omnia mundi jam personuit climata. Sed quia nostri est officii homines, non vitia diligere, & pravis, ut respiciant resistere, & impietates, non homines abhorreere; auctoritate beati Petri apostolorum principis monest vos, & ut carissimos fratres rogamus, amodo statem illam de manu diaboli erueret, & ad veram penitentiam provocare, ut eum possimus, Deo favente, ad sinum communis matris nostræ, quam conatus est scindere, fraternam ducti caritate revocare: ita tamen, ut nulla possit fraude reidiva clade Christianam religionem confundere, & sanctam ecclesiam pedibus suis concalcare. Quod si vos non audierit, & diabolus potius quam Christus sequi elegerit, & eorum qui pro sumoniaca hæresi jam per longa tempora excommunicati sunt consilium vobis præulerit, divina inspirante potentia, simul inveniamus, simulque statuamus, ut dominum homini præponentes, & universali ecclesiæ jamjam penelabenti succurramus viriliter. Quicumque ex his respuerit qui prædictum regem non erubuerunt omnipotenti Deo præponere, & Christianam legem, si non verbis, operibus tamen negare, sicut dicit apostolus: *Ore quidem fatentur Deum, Tit. 1. factis autem negant*: vos fratres mei & sacerdotibus illos auctoritate beati Petri suscipite, & ad gremium matris nostræ sanctæ ecclesiæ reducite, ut mereamini gaudium in cælo angelis Dei innovare. In omnibus tamen, sicut decet carissimos filios, honorem pii patris vestri apostolorum principis præ oculis habete. Quicumque autem episcoporum vel laicorum timore vel gratia humana seducti a communionem regis se non subtraxerunt, sed ei faventes animam suam & illius diabolo tradere non timuerunt, si non respuerint, & condignam penitentiam egerint, nullam cum eis communionem vel amicitiam habeatis. Isti enim sunt qui animam suam & regis odio habent & occidunt, & regnum, patriam, Christianamque religionem confundere non erubescunt. Sicut enim nobis imminet quod per prophetam dicitur: *Si non annuntiaveris iniqui iniquitatem suam, Ezech. 3. animam ejus de manu tua requiram, & maledictus qui prohibet gladium suum a sanguine, id est verbum correctionis a pravivientium increpatione*; ita illis imminet, si non obederint, ita divini iudicii & ultio, testante Samuele, idololatriæ scelus. Testis nobis est Deus, quia nulla nos commoda secularis respectus contra praves principes & impios sacerdotes impellit, sed consideratio nostri officii, & potestas, qua quotidie angustamur, apostolicæ sedis. Melius est enim nobis debitam mortem carnis per tyrannos, si oportuerit, subire, quam nostro silentio, timore vel commodo Christianæ legis destructioni consentire. Sanctos quidem patres nostros dixisse scimus: *Qui pravis hominibus sui consideratione officii non contradicit, consentit, & qui rescanda non aufert, committit*. Omnipotens Deus, a quo cuncta bona procedunt, meritis dominæ nostræ cælestis reginæ ac beatorum apostolorum Petri & Pauli inter-

ANNO
CHRISTI
1076.

ANNO
CHRISTI
1076.ANNO
CHRISTI
1076.

intercessione corda vestra confirmet & custodiat, & Spiritus sui gratiam superinfundat: ut quæ sunt ei placita facientes mereamini sponfam ejus, matrem videlicet nostram, de sanctibus luporum eripere, atque ad supernam illius gloriam ab omnibus peccatis absoluti pervenire. Data Laurenti octavo Kalendas Augusti, indictione decimaquarta.

II. AD HERIMANNVM EPISCOPVM METENSEM.

Ostendit quicumque Henrico regi communicaverint, sive episcopi sive laici sint, excommunicatos esse; errare autem eos qui afferunt reges excommunicari non posse auctoritate & exemplis sanctorum pontificum: imo pontifices regibus longe præstare demonstrat. Asscrit episcopis licentiam se impartisse eos absolventi qui regi communicaverant: regem autem, nisi sibi prius de ejus penitentia constiterit, se non absoluturum. Moneri præterea vult episcopum Tullensem ab archiepiscopo Treverensi, ne in negotiis cuiusdam monasterii se interponat. Quædam præterea de Mathilde & Gotifredo subiungit.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Herimanno Metensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

MVLTA interrogando a me valde occupato requiris, & nuntium qui me nimis impellat ad sui licentiam transmittis. Quocirca si non satis respondeo, patienter feras rogo. Qualiter itaque in corpore meo me habeam, vel qualiter Romani seu Normanni circa me suos mores ostendant, horum portitor tibi dicat. De aliis autem rebus, super quibus me interrogasti, utinam beatus Petrus per me respondeat, qui sæpe in me quicumque suo famulo honoratur vel injuriam patitur. Episcopi namque qui sint excommunicati, sacerdotes, vel laici, non est opus ut a me queratis, quia indubitanter illi sunt qui excommunicati regi Henrico (si fas est dici rex) communicare cognoscuntur. Non enim verentur humanam gratiam vel timorem regis æterni præcepto præponere, neque timent suo favore ad iram Dei omnipotentis eundem regem impellere. Ille quidem suis communicando familiaribus excommunicatis pro simonia hæresi excommunicationem incurre non timuit, & ut alii secum communicando excommunicentur attrahere non erubescit. De talibus quid restat ut sentiamus, nisi quod in psalmis didicimus: *Dixit insipiens in corde suo: Non est Deus*; Et iterum: *Omnes simul inutiles facti sunt in voluntatibus suis*. Eis autem, qui dicunt: Regem non oportet excommunicari; licet pro magna fatuitate nec etiam eis respondere debeamus, tamen ne impatienter illorum insipientiam præterire videamur, ad sanctorum parum dicta vel facta illos mittimus, ut eos ad sanam doctrinam reveceamus. Legant itaque quid beatus Petrus in ordinatione sancti Clementis populo Christiano præcepit de eo quem scire non habere gratiam pontificis. Addiscant cur apostolus dicat: *Habentes in promptu ilesi omnem inobedientiam*. Et de quibus dicit: *Cum hujusmodi nec cibum sumere*. Considerent cur Zacharias papa regem Francorum deposuerit, & omnes Francigenas a vinculo juramenti quod sibi fecerant absolverit. In registro beati Gregorii addiscant quia in privilegiis, quæ quibusdam ecclesiis fecit, reges & duces contra sua dicta venientes, non solum excommunicavit, sed etiam ut dignitate carcant judicavit. Nec prætermittant quod beatus Ambrosius non solum regem, sed etiam reverera imperatorem Theodosium moribus & pote-

Concil. general. Tom. X.

Astate non tantum excommunicavit, sed etiam ne præsumeret in loco sacerdotum in ecclesia manere interdixit. Sed forte hæc volunt prædicti viri intelligere, quod quando Deus ecclesiam suam test beato Petro commisit dicens: *Pasci oves meas*, reges exceperit. Cur non attendunt, vel potius erubescendo consentunt, quia ubi Deus beato Petro principaliter dedit potestatem ligandi & solvendi in cælo & in terra, nullum exceperit, nihil ab ejus potestate subtraxit? Nam qui se negat non posse ecclesiæ vinculo alligari, restat ut neget non posse ab ejus potestate absolvi. Et qui hoc impudenter negat, se a Christo omnino sequestrat. Quod si sancta sedes apostolica divinitus sibi collata principaliter potestate spiritualia decernens dijudicat, cur non & secularia? Reges quidem & principes hujus sæculi, qui honorem suum & lucra temporalia justitiæ Dei præponunt, ejusque honorem negligendo proprium quarunt, cujus sint membra, cuive adhæreant, vestra non ignorat caritas. Nam sicut illi qui omni suæ voluntati Deum præponunt, ejusque præcepto plusquam hominibus obediunt, membra sunt Christi; ita & illi, de quibus supra diximus, membra sunt antichristi. Si ergo spirituales viri cum oportet judicantur, cur non sæculares amplius de suis pravis actibus constringuntur? Sed forte putant quod regia dignitas episcopalem præcellat. Ex eorum principibus colligere possunt, quantum a se utraque differunt. Illam quidem superbia humana reperit, hanc divina pietas instituit: illa vanam gloriam incessanter captat, hæc ad cælestem vitam semper aspirat. Et addiscant quid beatus Anastasius papa Anastasio imperatori de his dignitatibus scripsit, & quid beatus Ambrosius in suo pastorali inter has dignitates decreverit. Honor, inquit, & sublimitas episcopalis, si regum fulgori compares, & principum diademati, longe erit inferius, quam si plumbi metallum ad auri fulgorem compares. Hæc non ignorans Constantinus Magnus imperator, non primum sessionis, sed ultimum inter episcopos elegit locum. Scivit enim quia *superbus Deus* *resistit, humilibus dat gratiam*. Interca notum sit fraternitati tuæ; quia literis acceptis quorundam fratrum nostrorum præsulum & ducum auctoritate apostolicæ sedis licentiam dedimus his episcopis excommunicatos a nobis absolvere, qui non timerent se a communione regis abstinere. De ipso autem rege omnino contradiximus, ut nullus eum præsumat absolvere, quousque illius certa penitentia & sincera satisfactio nobis per idoneos testes fuerit notificata, ut simul inveniamus qualiter, si eum divina pietas respexerit, ad honorem Dei & illius salutem eum absolvamus. Non enim nos latet, quod sint aliqui vestrum, qui aliqua occasione quasi a nobis accepta, timore, vel humana gratia seducti præsumerent eum, si non contradiceremus, absolvere, vulnerique pro medicina vulnus adhibere: quibus si aliqui revera episcopi contradicerent, non eos justitiam defendere, sed inimicitias exercere judicarent. Episcoporum autem, qui excommunicato regi communicare præsumunt, ordinatio & consecratio apud Deum, teste beato Gregorio, sit execratio. Cum enim obedire apostolicæ sedi superbe contemnunt, scelus idololatriæ, teste Samuelle, incurrunt. Nam si ille Dei dicitur, qui ad ferienda vitia zelo divini amoris excitatur, profecto esse se Dei denegat, qui in quantum sufficit increpare vitam carnalium recusat. Et si ille maledictus est qui prohibet gladium suum a sanguine,

K ij id est

Joan. 27.

Math. 26.

Jacob. 4.

1. Reg. 15.

1. Reg. 48.

Psal. 13.
Psal. 52.

2. Cor. 10.

1. Cor. 5.

ANNO
CHRISTI
1076.

id est prædicationis verbum a carnalis vitæ interfectione, quanto amplius ille maledictus est, qui timore, vel favore impellit animam fratris sui in æternam perditionem? Ut autem maledicti & excommunicati possint benedicere, & divinam gratiam, quam non timent operibus denegare, alicui largiri, in nullius sanctorum patrum præcepto potest inveniri. Interea jubemus ut alloquamini venerabilem archiepiscopum Treverensem, fratrem videlicet nostrum, ut Tullensi episcopo, ne se intromittat de abbatisa monasterii montis Romarici, interdicit, & quidquid contra eam statuit, una tecum irritum ducat. De Mathilda vero communi nostra filia, & beati Petri fideli ancilla, quod vis volo, sed in quo statu sit mansura, Deo gubernante, adhuc certum non teno. Gotifredi autem quondam illius viri indubitanter scias, quod frequenter apud dominum, licet peccator, habeat memoriam: quia non me illius inimicitia vel aliqua impedit vanitas, sed motus fraterna dilectione tua, & Mathildæ deprecatione, illius exopto salutem. Omnipotens Deus intercessione celestis reginæ semper virginis Mariæ, & auctoritate beatorum apostolorum Petri & Pauli, a se illis concessa, te nostrosque omnes fratres in quocumque sunt ordine, qui Christianam defendunt religionem, & apostolica sedis dignitatem, a cunctis peccatis absolvat, vobisque augens fidem, spem & caritatem, in suæ legis defensione corroboret, ut mereamini ad æternam pervenire salutem. Data Tiburi octavo Kalendas Septembris, indictione decimaquarta.

III. AD GERMANOS.

Vt regem Henricum in synodo excommunicatum, & regia dignitate privatum, si vere penituerit, benigne suscipiant, remotis ab eo pravis consiliariis, bonis adhibitis; eo etiam monito, ne ecclesiæ libertatem impugnet. Interim ne quicumque episcopus eum absolvat, quousque apostolica sedis consensus accedat. Quod si vere non penituerit, eligant alium idoneum regem, quem se confirmaturum ait; de consilio tamen Agnetis imperatricis, cui se iurjurando obstrinxerant.

Gregorius episcopus servus servorum Dei omnibus dilectis in Christo fratribus, & coepiscopis, ducibus, comitibus, universis quoque fidem Christianam defendentibus, in regno videlicet Teutonico habitantibus, salutem & omnium peccatorum absolutio- nem per apostolicam benedictionem.

Si literas quibus Henricus dictus rex in sancta synodo iudicio sancti Spiritus excommunicatus est diligenter perpenditis, quid de eo debeat fieri indubitanter cognoscetis. Ex illis enim intellegitur cur sit anathematis vinculo alligatus, & a regia dignitate depositus, & quod omnis populus quondam sibi subiectus a vinculo iuramenti eidem promissi sit absolutus. Sed quia nos contra eum non movit, Deo teste, sæcularis superbia, nec vana mundi cupiditas, sed sanctæ sedis & universalis matris ecclesiæ sollicitudo & disciplina, mone- mus vos in domino Iesu, & rogâmus, sicut carissimos fratres, ut eum benigne, si ex toto corde ad Deum conversus fuerit, suscipiatis, & citea eum non tantum iustitiam, quæ illum regnare prohibet, sed misericordiam, quæ multa delet scelera, ostendatis. Estote quæso memores humanæ conditionis, & communis fragilitatis: nec vos prætereat

apia & nobilis memoria patris ejus & matris, quibus non possunt nostra ætate ad imperii gubernacula inveniri æquales. Sic tamen adhibere vulneribus ejus oleum pietatis, ne vino disciplinae neglecto cicatrices ejus in pejus (quod absit) putrescant, & honor sanctæ ecclesiæ Romanique imperii nostra negligentia magnæ ruinæ patefaciat. Procul ab eo pravi removeantur consilarii, qui pro simoniaca hæresi excommunicati non erubuerunt dominum suum propria lepra contaminare, & per diversa crimina eum seducendo ad scindendum sanctam ecclesiam provocare, & in iram Dei & sancti Petri impellere. Adhibeantur illi consilarii, qui non sua tantum, sed eum diligant, & sæculari lucro per omnia Deum præponant. Non ultra putet sanctam ecclesiam sibi subiectam ut ancillam, sed prælatam ut dominam. Non inflatus spiritus elationis consuetudines superbiæ contra libertatem sanctæ ecclesiæ inventas defendat, sed observet sanctorum patrum doctrinam, quam pro salute nostra eos docuit potestas divina. Quod si de his & aliis jure ab eo exigendis nos secutos modis quibus oportet reddiderit, statim volumus per vestros idoneos legatos de omnibus informari, ut quid debeat fieri communi consilio, Deo aspirante, valeat inveniri. Illud autem inter omnia ex parte beati Petri interdicitur, ut nullus vestrum eum præsumat ab excommunicatione absolvere, quousque eis quæ prædiximus nobis indicatis, apostolicæ sedis consensum & iterum responsum recipiatis. De diversorum quidem diversis consiliis dubitamus, & humanam gratiam, vel timorem suspitioni habemus. Quod si exigentibus multorum peccatis (quod non optamus) ex corde non fuerit ad Deum conversus, talis ad regni gubernacula, Deo favente, inveniatur, qui ea quæ prædiximus, & cetera quæ videntur Christianæ religioni & totius imperii saluti necessaria, secreta ac indubitabili promissione observaturum promittat. Ut autem vestram electionem, si valde oportet, ut fiat apostolica auctoritate firmemus, & novam ordinationem nostris temporibus corroboremus, sicut a sanctis nostris patribus factum esse cognoscimus, negotium, personam, & mores ejus, quantoctius potestis nobis indicate, ut sancta & utili intentione incedentes mereamini, sicut nobis notæ causæ, apostolicæ sedis favorem per divinam gratiam, & beati Petri apostolorum principis per omnia benedictionem. De juramento autem quod factum est carissimæ filiæ nostræ Agneti imperatrici Augustæ, si filius ejus ex hac vita ante ipsam migraret, non est opus adhuc dubitare, quia si nimia pietate circa filium ducta justitiæ restiterit, vel justitiæ favens ut abiciatur a regno consenserit, quid restet, vos ipsi comprehendite. Hoc tamen videtur laudabile, postquam certum fuerit apud vos (ut omnino firmatum) quod ejus filius a regno removeatur, consilium ab ea & a nobis requiratur de inventa persona ad regni gubernacula. Tunc aut nostro communi consilio assensum prebebit, aut apostolicæ sedis auctoritas omnia vincula quæ videntur justitiæ contradicere removebit. De excommunicationis autem jam me vobis disse licentiam, qui fidem Christianam (ut deest episcopos) defenditis, ut absolvatis recorder, & adhuc hoc idem confirmo, si revera resipuerint, & humiliter penitentiam egerint. Data Laurenti tertio Nonas Septembris, indictione incipiente decimaquinta.

IV. AD DOLENSES.

Cum non potuerit eorum petitioni, contradicentibus canonibus, satisfacere in ordinando archiepiscopo quodam juvene ab eis electo, ejusdem juvenis rogatu abbatem sancti Melarii archiepiscopum ordinasse ait; cui nos obedire monet.

Gregorius episcopus servus servorum Dei clero & populo Dolensi in Britannia, salutem & apostolicam benedictionem.

MISIS TIS ad nos quemdam juvenem, petentes vobis a nobis illum ordinari pontificem: cui quidem petitioni, quoniam sacri canones contradicunt, assensum præbere nequaquam potuimus. Nos denique cognoscentes ecclesiam vestram diu nequissimi pervaloris tyrannide oppressam, ex debito & nostri officii consideratione, apostolico fulti præsidio, prout valeamus in domino, reformare cupimus. Quapropter ejusdem juvenis rogatu assensuque sociorum ejus sancti Melarii abbatem Ivonem nomine, quem ad nos vestra legatione misistis, virum utrique (ut vos bene nostis) prudentem, bonum, ornatum moribus, omnique religione dignum, vobis in patrem & archiepiscopum consecravimus, monentes & obsecrantes, ut sicut beati Petri apostoli, nostrique illius licet indigni famuli gratiam optatis, sic ei ut patri & rectori per omnia obedientiam exhibeatis. Data Romæ quinto Kalendas Octobris, indictione incipiente decimaquinta.

V. AD EPISCOPOS BRITANNIÆ ARMORICÆ.

Scribit se abbatem sancti Melarii, non approbato ob juvenilem ætatem a Dolensibus electo, in Dolensem archiepiscopum consecrasset, & pallium eidem concessisse: ea tamen conditione, ut controversia discutiatur, quæ cum Turonensi archiepiscopo de subjectione & obedientia agebatur: usum tamen pallii illi confirmat. Præcipit ut ei tamquam archiepiscopo obedientiam exhibeant, & ad bona ecclesiæ recuperanda auxilium præstent.

Gregorius episcopus servus servorum Dei omnibus episcopis Britannia, salutem & apostolicam benedictionem.

NON ignorare vos credimus, qualiter Dolensis clerus & populus ad nos direxit juvenem quemdam satis præclarum genere, ut audivimus, postulantes ut eum illis in episcopum ordinarem. Cujus causam (sicut oportuit) examinantes, honestos quidem mores pro modulo ætatis suæ, sed nondum satis maturos aut instructos ad portandum episcopale pondus, in eo probavimus: propter quod onerare eum tam gravi sarcina nec sibi nec nobis cautum fore pervidimus. Deo autem aspirante adinvenimus in comitatu suo personam huic dignitatis, ætate, scientia & morum gravitate multo magis congruam, videlicet Ivonem abbatem sancti Melarii, quem licet invitum, atque obedientia adstrictum, cum multa petitione & electione illius, & aliorum qui cum eo venerant, episcopum ordinavimus. Honorem quoque & usum pallii pro vestra & totius provincia dilectione ei concessimus, eo quidem renore, ut opporuno tempore nullatenus exhibere recuset ad discutiendam querimoniam, quam confrater noster Rodolphus Turonensis archiepiscopus de subjectione sedis illius, & denegata sibi obedientia jamdiu apud nostram & an-

A recessorum nostrorum fecit audientiam. Quod si ratione & justitia demonstrante, ut ei subiecta esse debeat, apparuerit; nos quidem sanctæ Turonensi ecclesiæ jus suum conservari, & debitam subjectionem a Dolensi ecclesiâ exhiberi volumus, & apostolica auctoritate censemus, usum tamen pallii non minus huic suisque successoribus, donec eorum introitus & vita probabilis fuerit, concedimus atque firmamus. Sin vero ab hujus subjectionis jugo eam absolutam esse legali defensione constiterit, quæcumque sibi dignitatis privilegia de cetero competere visa fuerint, apostolica non denegabit auctoritas, atque interim, ut ei sicut archiepiscopo subjectionem & obedientiam exhibeatis, præsentis auctoritate constituimus. Hoc itaque pacto eum consecratum & ornatum ad sedem non humano consilio sed divinitus ei assignatam remittentes, vobis valde commendatum esse volumus, ut sicut nos in eo caritatem vestram & totius provincie principatum honoravimus, ita & vos quam pro eo susceperimus sollicitudinem & pietatis affectum nobiscum suscipiatis; ipsum quidem cum omni honore & reverentia suscipientes, & ut bona ecclesiæ jam per multos annos a sacrilegis dispersa pervaloribus recuperare valeat adjuvantes; quatenus illa sedes olim nobilis & potens ad gloriam pristini decoris, Deo opitulante, vestris reformetur studiis, vestrisque restituantur temporibus. Sic etenim, sic, fratres dilectissimi, vocavit nos Deus & Pater domini nostri Jesu Christi, ut si in corpore dilecti filii sui membrorum dignitatem obtinere cupimus, adinveniam etiam fraternali affectibus & officiis intimi amoris connexi simus. Agite ergo ut vestra fraternitas erga hunc fratrem & ecclesiam sibi commissam talis existat, quatenus & apud dominum omnipotentem pro vestra beatitudinis præmio gloriemur, & inter tot hujus sæculi nequam confingentes turbines, de consolatione vestre cooperationis nos non tantum, sed & mater vestra sancta & apostolica laetetur ecclesiâ. Data Romæ quinto Kalendas Octobris, indictione xv.

VI. AD HENRICVM LEODIENSEM EPISCOPVM.

Refertur, si excommunicato regi Trajectensis episcopus scienter communicarit, & sine satisfactione obierit, cum eo nec mortuo posse communicari: sin minus, illum absolvit, & sacrificia pro eo fieri optat. Rogat postremo pro ecclesiæ tranquillitate preces ad Deum effundi.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Henrico Leodiensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

QVO de causa Vilielmi Trajectensis episcopi nos consulisti, prudentia tua non tam a nobis, quam a communi sanctorum patrum sententia, indubitanter expressum addiscere & intelligere potest; quorum statuta servantes aut defendentes, si quando judicium de negotiis ecclesiasticis fecimus vel facimus, non nova aut nostra profertur, sed ab eis per Spiritum sanctum prolata sequimur & exercemus. Vide ergo & diligenter attende quid eorum auctoritas in eo decreverit, qui ad subvertendas sacras regulas, ad scindendam unitatem corporis Christi, quod est ecclesiâ, schismaticis atque hæreticis calliditatibus armati ultero contra patres insurgunt, aut scienter cum excommunicatis communicant; & non solum super hoc, de quo fraternitas tua quæsit, sed super omnibus qui in eadem causa tenentur, eorum quorum vestigia, Deo auctore, perpendimus, pro nobis responsa suscipe.

ANNO
CHRISTI
1076.

Quod si nullo schismate, quod contra sanctam & apostolicam ecclesiam presumpsum contra ultimam quemlibet ecclesie ministrum fieri nullatenus debuisset, ipse aut quicumque sua sponte subscripsit, & regi excommunicato scienter communicans sine penitentia & satisfactione discessit vel discesserit, ab illa sanctorum patrum sententia discepare non possumus, videlicet, quibus vivis non communicavimus, nec mortuis communicare audemus. Sin vero invitus subscripsit, & regi excommunicato juxta prohibitionem sanctorum canonum non communicaverit, apostolica auctoritate eum absolvimus, & ut orationes, sacrificium & elemosinam pro eo domino offerantur, non solum annuimus, sed & valde desideramus. De cetero rogamus dilectionem tuam, ut sine intermissione orationem ad dominum facias, & in idipsum fratres quos possis ac subditos invites atque commoneas, quatenus per misericordiam suam ecclesiam diu & valde laborantem respiciat, & quam inter tot & tantorum turbinum fluctus miserabiliter afflictam & pene conqussatam videt, ne penitus demergatur eripiat, & ad litus tranquillitatis pro sua pietate reducat. Data Romae quinto Kalendas Novembris, indictione decimaquinta.

Orationes,
sacrificia &
elemosinae
pro defunctis.

VII. AD HENRICVM, ARDERICVM, ET VVIFREDVM.

Etsi ecclesia frequentes patiatur persecutiones a Normannis & Henrico rege, sperat tamen se Henricum devicturum, sicut antea Normannos devicerat. Nuntiat Teutonicos, nisi rex respuerit, alium regem electuros, illosque in domino excitat & confirmat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Henrico, Arderico, VVifredo, fidelibus sancte apostolicae sedis legitimis filiis Mediolanensis ecclesiae, salutem & apostolicam benedictionem.

2. Tim. 3.

MANIFESTA apostoli sententia est, quod omnes qui pie volunt vivere in Christo Iesu persecutionem patientur. Quae sententia cum apostolica sede ad nos quasi hereditario jure pervenit, cum hinc bona ecclesie Normanni multoties perjuri conantur auferre, ex altera parte simoniaci cum Henrico rege eorum decreta sanctorum patrum cum omni religione molluntur evertere: sed confidimus in domino, qui superbiam Normannorum paulo ante sub manu nostra substravit, quod adversus apostolicam sedem non diu praevalerunt. Nos tamen sacrilegae invasionis eorum nunquam erimus consentiendo participes. De conspiratione autem haereticorum & regis, quomodo a catholicis episcopis & ducibus, & multis aliis in Teutonicis partibus aperte impugnetur, vos qui illis prope estis latere non credimus. Ad tantum enim numerum fideles Romanae ecclesiae pervenerunt, ut nisi ad satisfactionem veniat rex, alium regem palam dicant eligere, quibus nos favere servata iustitia promissimus, promissumque firmum tenebimus. Vos itaque confortamini in domino, quoniam per misericordiam Dei prope est redemptio vestra, & ad tertium superandum non adhuc virtus Petro defecit, qui duos illos priores Vvidonem & Gotifredum contra Romanam ecclesiam calcitrantes ab episcopali sede dejecit. Data Romae secundo Kalendas Novembris, indictione decimaquinta.

VIII. AD EPISCOPOS TVSCIAE.

Vt Senensem episcopum, qui Henrico regi communicaverat, & absolutionem petierat, omnes ipsi

aut duo viciniore episcopi conveniant, eique penitentiam injungant, qua peccata se eum absolutorum pollicentur. Interim si in periculum vitae incidit, ei absolutionem impartitur.

Gregorius episcopus servus servorum Dei episcopis Tusciae, Constantino Areino, Rainerio Florentino, Leoni Pistoriensi, Anselmo Lucensi, Lanfranco Clusino, salutem & apostolicam benedictionem.

NON ignorete credimus fraternitatem vestram, qualiter comprovincialis vester Rodulphus Senensis episcopus, hoc in anno sine nostra licentia regem excommunicatum adiens, contra omnem ecclesiasticam auctoritatem communicando cum eo ejusdem excommunicationis laqueum incurrit. Quod de re quamquam eum propria aculet & reum judicet conscientia, a nulla tamen communione, sicut excommunicatum oportuerit, se abstinere curavit: sed omnia tam in ministerio quam exteriori conversatione praesumens, peccati sui maculas in multis dispersit, & nihil in se quod ad delictum pertineat habitum vel conversatione demonstrans, a nobis per legatos suos ad satisfaciendum de culpa recipi postulat, & absolvi. Quod quidem nos minime faciendum esse judicavimus, nisi prius eum pro reatu sui penitentiam ad formam & habitudinem amissae communionis per aliquod tempus humiliatum fore cognosceremus. Proinde fraternitati vestrae scripsimus, admonentes ut eum, si potestis, omnes, aut duo de vicinioribus, in loco congruo quantocius conveniatis, & injungentes ei, prout vobis visum fuerit, penitentiam, ut in privatum locum se recipiat, & sicut in sacris statutum est canonibus, a Christiana communione se abstineat, commoneatis. Ad quod si exhibere se prompta obediunt non recitaverit, & qui culpam non cavit ad faciendam penitentiam pro humana verecundia sibi non pepercerit, tunc demum requisita, vel ipse, vel per legatos suos, cum testimonio literarum vestrarum apostolica clementia, de ejus absolutione quidquid, Deo donante, dignum fore perviderimus, respondere & agere non denegabimus. Interim vero si ad periculum vitae divino iudicio, quod nos non optamus, eum venire contigerit, & ad penitentiam, sicut supra diximus, humiliatus fuerit, auctoritate beatorum apostolorum Petri & Pauli, & ea quam nos licet indigni per eos suscepimus, absolutus participationem & gratiam sacrosanctae communionis accipiat. Data Romae Kalendis Novembris, indictione xv.

IX. AD RICHERIVM ARCHIEPISCOPIVM SENONENSEM.

Si Aurelianensis episcopus literas apostolicas, quibus pontifex eum ad se venire praecerat, se non vidisse affirmaverit, ejus gesta adhuc se aequanimiter laturum: sin minus, ab omni episcopali officio & communione corporis domini suspendit. Praecipit ut Romam ad concilium veniat, & ipsum Aurelianensem episcopum secum venire commoneat, aliosque clericos diversa jura praetendentes.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Richerico Senonensi archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

NON credimus latere fraternitatem tuam, quod literis nostris Rainerium Aurelianensem episcopum commovimus ad nos venire, quatenus de multis sibi objectis, & maxime de confusione Aurelianensis ecclesiae responderet. Qui ita admonitionem

ANNO
CHRISTI
1076.

nem nostram contempnit, ut neque ipse veniret, neque aliquam rationabilem absentionem suæ excusationem transmitteret, ejus ut inobedientia plenius culpam cognosceres, exemplar literarum quas olim sibi misimus religioni tuæ ostendere curavimus: quas si sacramento firmaverit se non vidisse, neque suo ingenio, quod non videt, remansisse, facta sua adhuc æquanimè fetimus. Aliter autem, secundum tenorem hujus conditionis jurando minime facto, decernimus eum ab omni episcopali officio esse suspensum, & a communione corporis & sanguinis domini separatum, nisi forte sibi mortis periculum supervenerit. Et quia non solum necessitas & tribulatio illius ecclesiæ, verum etiam multa alia regi vestri negotia exigunt, ut Romano concilio fraternitas tua interesse debeat, admonemus te, ut omni remota occasione ad proximam synodum nostram venias, & jam dictum Aurelianensem episcopum tecum venire commoneas. Volumus etiam ut & is qui nunc tenet decaniam cum eodem episcopo veniat. Sed & Ioschelinum qui injuste se expoliatum, & plutima sua pro reparatione bonorum ecclesiæ expendisse deplorat, nec non Everardum, & aliquos de clericis ostensuros tam decretum proprium episcopi, quam etiam venerandæ memoriæ Alexandri papæ prædecessoris nostri privilegium, venire præcipimus: quatenus uniuscujusque rationem diligentissime possimus inquirere, & quæ corrigenda sunt ira, Deo auxiliante, corrigere, ut quisque justitiam suam habeat, & ecclesiæ omnino quietat. Interim autem ad firmissimam & inviolabilem pacem ejusdem ecclesiæ decernimus, ut illi qui nunc decaniam præest utque ad audientiam nostram ejusdem decaniam possessio relinquatur. Ioschelino vero quicquid ante initium hujus litis tenuit sine contradictione tenere permittatur. Benedicto autem non solum præbandam suam, sed etiam ea quæ occasione hujus discordiæ videtur perdidisse, in integrum restituenda fore jubemus. Data Romæ quarto Nonas Novembris, indictione decimaquinta.

X. AD ADILAM FLANDRIÆ
COMITISSAM.

Respondet clericis fornicarios missas celebrare non debere, sed extra chorum esse pellendos. Quod ut fiat præcipit, & Huberto cuidam archidiacono fidem non esse adhibendam, qui in hæresim lapsus fuerat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei " Adilam Flandrensi comitissa, salutem & apostolicam benedictionem.

PERVENIT ad aures nostras, quod quidam vestrum dubitant, utrum necne sacerdotes ac Levitæ, seu ceteri qui sacris altaribus administrant, in fornicatione persistentes missæ debeant celebrare officium. Quibus ex auctoritate sanctorum patrum respondemus, nullo modo ministros sacri altaris in fornicatione existentes missæ debere celebrare officium; quin etiam extra choros esse pellendos, quousque penitentia dignos fructus exhibebant. Vnde apostolica tibi auctoritate præcipimus, quatenus nullos eorum qui in scelere perdurant, ad factum mysterium celebrandum suscipiaris, sed undecumque poteris tales ad missas celebrandas acquiratis, qui caste Deo deserviant; his talibus profus ab omnibus ecclesiæ beneficiis procul expulsi: neque Huberti archidiaconi verba suscipiatis, seu aliquibus suis sermonibus favetis: quia, ut audivi, in hæresim lapsus est suis pravis

A contentionibus, & ab Huberto legato hujus sanctæ Romanæ sedis apud Monasterium publicè est convictus. Data Romæ quarto Idus Novembris, indictione decimaquinta.

XI. AD ROBERTVM FLANDRIÆ
COMITEM.

Vt persequatur simoniacos sacerdotes & fornicarios. Invehitur in episcopos, qui apostolicæ sedis inobedientes erant.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Roberto comiti Flandrensi, salutem & apostolicam benedictionem.

PERVENIT ad apostolicam sedem, quod in terrarum dominationis qui vocantur sacerdotes in fornicatione positi non erubescant cantando misiam tractare corpus & sanguinem Christi, non attendentes quæ insania quodve scelus est uno eodemque tempore corpus meretricis & corpus atterere Christi. Quapropter ex parte omnipotentis Dei & auctoritate beati Petri apostolorum principis te rogamus, ac tibi omnino præcipimus, ut ubicumque potes huic sceleri resistere, & simoniacis contumaciter, nullius ratio, vel gratia te possit contingere. Qui enim dixit: *Omnis qui audit, dicat veni*: nullo alicujus ordinis excepti: & quicumque vult a patrefamilias denarium accipere, procuret in vinea domini laborare. Hæc quidem universalis mater præcepit his qui vocantur episcopi, dicere sicut oportet, sed quales sint, a fructibus eorum potestis cognoscere: qui non per ostium ingredienti in ovile ovium, sed aliunde ascendentes fures sunt & latrones. Per ostium quippe ingreditur, id est per Christum, quis secundum sacros canones episcopus constituitur. Nam quod in divina scriptura dicitur: *Sacerdotes mali ruina populi*, in nostro tempore luce clarius comprobatur. Plurimi enim eorum qui vocantur episcopi non solum justitiam non defendunt, sed etiam ne clarescat multis modis occultare nituntur. Tales vero non episcopos, sed Christi habet inimicos: & sicut illi non curant apostolicæ sedis obedire, ita vos nullam eis obedientiam exhibete. Nam præpositis non obedire, scelus est incurvere idolatriæ, juxta verba prophetæ Samuelis, quæ beatus Gregorius in ultimo libro moralium, ubi de obedientia loquitur, procuravit explanat. Hæc nostra verba, licet rustica, cum communi fidei nostro Ingebranno, qui diu nobiscum in sacro palatio mansit, vel cum aliis veritatis amatoribus frequenter legitis, & omnes clericos & laicos ut veritatem sciant & proferant provocate, ut bona fratribus vestris nuntiantes inter angelos sortem mercamini accipere, & cum electis in caelesti patria gaudere. Data Romæ quarto Idus Novembris, indictione decimaquinta.

*Dan. 10.
Matth. 20.*

Ezech. 7.

*1. Reg. 15.
Beatus
Gregorius
libro 55.
capite 10.*

XII. AD GERMANOS.

E Nuntiat Henricum regem humillimam penitentiam egisse, seque omnium adstantium supplicationibus absolvissè, accepto fidelitatis jramento. Mirum exemplar jurisjurandi. In Germaniam se iturum pollicetur. Hortatur interim ut in fide & in amore justitiæ perseverent.

Gregorius episcopus servus servorum Dei omnibus archiepiscopis, episcopis, ducibus, comitibus, ceterisque principibus regni Teutonicorum Christianam fidem defendentibus, salutem & apostolicam benedictionem.

QUONIAM pro amore justitiæ communem Vide Lambertum, nobiscum in agone Christianæ militiæ cauterium, sum

ANNO
CHRISTI
1077.
Bertoldum
anno 1077.
Leonem
Ostiensem
lib. 3. c. 48.

fam & periculum suscepistis, qualiter rex humiliatus ad penitentiam absolutionis veniam impetraverit, & quomodo tota causa post introitum ejus in Italiam hucusque deducta sit, vestrae dilectioni sincera caritate indicare curavimus. Sicut constitutum fuit cum legatis qui ad nos de vestris partibus missi sunt, in Longobardiam venimus circiter viginti dies ante terminum, in quo aliquis ducum ad Clusas nobis occurrere debuit, expectantes adventum illorum, quatenus ad partes illas transire possemus. Verum cum jam decurso termino hoc nobis nondatioretur, his temporibus præ multis (quod nos quidem credimus) difficultatibus, ducatum nobis obviam mitti non posse, nec aliunde copiam ad vos transendi haberemus, non parva sollicitudine, quid potissimum nobis agendum foret, circumventi sumus. Interim vero regem adventare certe cognovimus: qui etiam priusquam intrasset Italiam, supplices ad nos legatos præmittens, per omnia se satisfacturum Deo & sancto Petro ac nobis obtulit, & ad emendationem vite sue omnem se servaturum obedientiam repromisit, dummodo apud nos absolutionis & apostolicæ benedictionis gratiam impetrare mereretur: quod cum diu multis consultationibus differentes acriter eum de suis excessibus per omnes qui intercurrerant nuntios redargueremus, tandem semetipsum nihil hostile aut temerarium offentans, ad oppidum Canusium, in quo morati sumus, cum paucis advenit, ibique per triiduum ante portam deposito omni regio cultu miserabiliter, utpote discalceatus, & lancis indutus, persistens, non prius cum multo fletu apostolicæ misericordiam auxilium & consolationem implorare destitit, quam omnes qui ibi aderant, & ad quos rumor ille pervenit, ad tantam pietatem & compassionis misericordiam movit, ut pro eo multis precibus & lacrymis intercedentes, omnes quidem insolitam nostræ mentis duritiam mirarentur, nonnulli vero in nobis non apostolicæ severitatis gravitatem, sed quasi tyrannicæ feritatis crudelitatem esse clamarent. Denique instantia compunctionis ejus, & tanta omnium qui ibi aderant supplicatione devicti, tandem eum relaxato anathematis vinculo in communionis gratiam & sinum sanctæ matris ecclesiæ recepimus, acceptis ab eo securitatibus quæ inferius scriptæ sunt, quarum etiam confirmationem per manus abbatis Cluniacensis, & filiarum nostrarum Mathildis, & comitissæ Adelaide, & aliorum principum, episcoporum, & laicorum, qui nobis ad hoc nites visi sunt, recepimus. His itaque sic peractis, ut ad pacem ecclesiæ & concordiam regni (sicut diu desideravimus) omnia plenius, Deo adjuvante, coaptare possimus, ad partes vestras data primum opportunitate transire cupimus. Hoc enim dilectionem vestram indubitanter scire volumus, quoniam sicut in descriptis securitatibus cognoscere potestis, ita adhuc totius negotii causa suspensa est, ut & adventus noster, & consiliorum vestrorum unanimitas per maxime necessaria esse videantur. Quapropter in ea fide quam cepistis, & amore justitiæ, omnes permanere studete: scientes nos non aliter regi oblatos esse, nisi quod puro sermone (sicut mihi mos est) in his eum de nobis sperare dixerimus, in quibus enim ad salutem & honorem suum, aut cum justitia, aut cum misericordia, sine nostræ & illius animæ periculo adjuvare possumus.

IVSIVRANDVM HENRICI
regis Teutoniarum.

Eco Henricus rex de murmuratione & dissensione, quam nunc habent contra me archiepi-

scopi & episcopi, duces, comites, ceterique principes regni Teutoniarum, & alii, qui eos in eadem dissensionis causa sequuntur, infra terminum quem dominus papa Gregorius constituerit, aut justitiam secundum iudicium ejus, aut concordiam secundum consilium ejus, faciam, nisi certum impedimentum mihi vel sibi obstitit, quo transacto, ad peragendum idem paratus ero. Item si idem dominus papa Gregorius ultra motus, seu ad alias partes terrarum ire voluerit, securus erit ex mei parte, & eorum quos constringere potero, ab omni læsione vite & membrorum ejus, seu captione, tam ipse, quam qui in ejus conductu, & comitatu fuerint, seu qui ab illo mittuntur, vel ad eum de quibuscumque terrarum partibus venerint in cundo, & ibi morando, seu inde redeundo, neque aliud aliquid impedimentum habebit ex meo consensu, quod contra honorem suum sit: & si quis ei fecerit, cum bona fide secundum posse meum illum adjuvabo. Actum Canusis quinto Kalendas Februarii, indictione decimaquinta.

XIII. AD RODVLPHVM ARCHIEPISCO-
PVM TVRONENSEM.

Non debere eum conqueri de pallio concessio episcopo Dolensi, cum id a factum sit falvo Turonensis ecclesiæ jure, de quo exploratis sententiam latatum esse affirmat, cum aut ipse in Germaniam, ut destinavit, transierit, aut archiepiscopus ipse una cum Dolensi episcopo Romanus vocatus accesserit. Interim quate id fecerit causam reddit.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Rodolpho Turonensi archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

QUOD de consecratione Dolensis episcopi, & concessio sibi honore pallii, adversum nos conquereris, pro voluntate potius quam ratione facere videris, qui nos in ea re ecclesiæ, cui, Deo volente, præesse dignosceris, totius justitiæ locum reservasse cognoscis. Cum enim audivimus principes illius terræ contra antiquam & pessimam consuetudinem, pro reverentia Dei omnipotentis, & apostolicæ auctoritatis, ulterius in ordinandis episcopis nec dominium investitura tenere, nec pecuniæ commodum querere velle, atque ob hoc ad apostolicam missile sedem, ut in præfato loco juxta sanctorum patrum statuta legalis ordinaretur episcopus, devotioni eorum valde congaudendum & petitionibus annuendum dignum duximus. Verum quam caute nos Turonensi ecclesiæ & ejus dignitati providerimus, in literis illis, quas ad Britannicos principes & episcopos misimus, (quod & te cognovisse putamus) apertissime continetur. Quapropter fraternitas tua sine omni murmuracione discussionem & justam diffinitionem hujus causæ expectare non renet: quoniam & quod factum est consideratione fecimus, & quod faciendum diligentem inquisitione (sicut res magna & ambigua postulat) pertractare & exequi volumus. Neque id in longum, Deo providente, protelabitur: quoniam si in partes regni Teutoniarum, prout destinavimus, hoc in tempore transierimus, inde aut nosmetipsi ad vos petrassemus, aut tales qui hanc causam sincera exploratione discuntiat atque diffiniant mittere procurabimus. Quod si eo modo nostræ dispositionis consilium transigi non posse contigerit, congruo tempore & te & Dolensem episcopum ad præsentiam sedis apostolicæ convocabimus, & ibi causam vestram utrimque diligentem exami-

Pœnitentia
Henrici
regis.

ANNO
CHRISTI
1077.

examinatam, prout sincera veritas & iustitia exquirat, ad irrevocabilem, Deo favente, finem perducemus. Data in Longobardia in loco qui dicitur Carpineta. Kalendis Martii, indictione decimaquinta.

XIV. AD CARNOTENSES.

Ne deinceps in episcopum recipiant Robertum perjurum & simoniacum, & ut alium legitimum pastorem eligant. Quod si quis non canonicè episcopos factus sit, ipse, omnes fautores ejus, & consentientes, excommunicentur.

Gregorius episcopus servus servorum Dei universo clero & populo Carnotensis ecclesie, salutem & apostolicam benedictionem.

QUAMQVAM id ipsum ad aures vestras pervenisse credamus, tamen, ut nulla inter vos diversus rumoris aut opinionis dissenso causam Dei impedire valeat, presentem epistolam vobis notificare dignum duximus, quod Robertus monachus, qui ecclesiam vestram nefanda ambitione occupavit, in terribili culpa perjurii se obligavit, cum episcopatum illum haud dubie a nostro legato communitus (sicut supra corpus beati Petri apostolorum principis juraverat) dimittere noluit, & alia quæ in eodem sacramento tenebantur infregit. Unde apostolica vos auctoritate monemus, atque precipimus, ut eum nullatenus deinceps pro episcopo aut domino habeatis, nec aliquam sibi obedientiam vel servitium exhibeatis. Verum ne ecclesia illa diutius sine pastore remaneat, vel introitus ejus simoniacæ subreptioni ulterius pateat, eadem auctoritate vobis precipimus, ut pramissis orationibus atque triduo jejunio cum elemosynis, pro nullius timore vel gratia, pro nulla unquam occasione prætermittatis, quin talem vobis in episcopum eligatis, qui non aliunde sicut fur & latro, sed per ostium intrans pastor ovium vocari & esse debeat. Illud enim scitote, quoniam si quis ad sedem illam contra regulam sanctorum patrum aspiraverit, ipsum & omnes fautores ejus vel in ea re consentientes apostolica censura & anathematis gladio feriendus, & a corpore totius ecclesie decidendus. Quapropter mementote, quod nemo pro vobis passus, nemo pro vobis mortuus est, nisi Christus, cujus libertatem sicut dilecti filii Dei tenentes & defendentes, jugum iniquitatis aut aliquod dominium ad perditionem animarum vestrarum vobis imponi nullatenus patiamini; scientes quod nunquam vobis in hac causa apostolica deerit auctoritas & defensus. Data Carpineta quarto Nonas Martii, indictione decimaquinta.

XV. AD RICHERIVM ARCHIEPISCOPVM SENONENSEM, &c.

Vtin Roberti locum alium a clero & populo Carnotensi canonicè eligendum curent, & in episcopum conferent: & eundem Robertum ac Hugonem fratrem compellant restituere quæ ecclesie abstulerant.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Richerio Senonensi archiepiscopo & coepiscopis suffraganeis ejus, exceptio eo qui interdictus est, salutem & apostolicam benedictionem.

NON ignorare credimus fraternitatem vestram quibus de causis Robertum monachum, aliquando dictum Carnotensem episcopum, ab episcopali sede & officio canonicè & apostolica censura pri-

vavit, quamquam adhuc eandem sedem ad confessionem suam contra sacramentum quod supra corpus beati Petri apostolorum principis fecit occupare non desierit. Verum quoniam ecclesiam illam canonicam electionem in aliquam idoneam personam facere admonuimus, admonemus & vos ut eidem electioni eam quam oportet, aut per vos aut per idoneos nuntios vestros, diligentiam adhibentes, quem electum canonicè cognoveritis, & manus imponere, & in episcopum consecrare, nulla occasione recusetis; scientes quoniam si illud timore aut gratia cujusquam prætermiseritis, nos tamen in ordinatum eum nullatenus relinquemus, & vos eo honore & dignitate, quam ignobiliter deserere non erubescitis, deinceps indignos fore judicabimus. Præcipimus etiam divina iustitia & apostolica auctoritate, ut eundem Robertum & fratrem ejus Hugonem commoneatis, quatenus præfate Carnotensi ecclesie & clericis ejus, quæ abstulere, omnino restituant, & deinceps nullam eis iniustitiam facere præsumant. Quod si infra tres hebdomadas postquam hanc epistolam videritis adimplere contempserit, usque ad dignam satisfactionem & emendationem eos a liminibus ecclesie veluti raptores & sacrilegos exterminat. Data Carpineta quatto Nonas Martii, indictione decimaquinta.

XVI. AD CLERICOS ROMANENSES.

Salutem & benedictionem tamquam excommunicatis illis non mittit. Præcipit ut coram Diensi episcopo compareant, ut discutatur causa quæ inter ipsos & Viennensem archiepiscopum de jurisdictione cujusdam loci vertebatur, cique nec non Viennensi episcopo in omnibus obsequentes se exhibeant: sin minus, eorum contumaciam impunitam se non prætermisurum minatur.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Romanensibus clericis.

QUOD salutem & apostolicam benedictionem vobis ex more non mittimus, propter excommunicationem, quam pro culpis vestris incurrite non timuistis, sicut facta præcepit auctoritas, prætermittimus. Scribere tamen vobis, & admonere super his quæ ad correctionem vestram pertinent, ipsa apostolica moderaminis mansuetudo & consuetueta pietas a nobis exigit. Conqueritur enim adversum vos confrater noster Vormundus venerabilis Viennensis archiepiscopus, quod ei anti-quam debitam potestatem loci vestri contradicere præsumpseritis, quam ab initio proprii juris Viennensis ecclesie extitisse, & hæcenus sub dispositione suorum antecessorum fuisse non ignoratis: indicans etiam vos hanc contradicendi sibi occasionem irrationabiliter & callide prætere, ut idem locus juris S. Petri, & sub ejus dominio necesse quibus auctoribus vel concessionibus esse debeat. Unde & nos causam istam multo cautius oportet attendere, & qualiter rectissime discutatur providere, ut nec apostolicæ sedi, nec Viennensi ecclesie alicujus præjudicii aut incommoditatis gravamen videamur inferre. Nam sicut sanctæ Romanæ & apostolicæ ecclesie jura & dignitates suas conservari cupimus, ita & membris ejus, videlicet ceteris ecclesiis, ex hujus providentia & auctoritate oportere dignissimum esse perpendimus. Quapropter apostolica vos auctoritate monemus, atque precipimus, ut ad discutendam causam istam confratri nostro Hugoni venerabili Diensi episcopo, cui & vicem nostram in aliis commissimus, sine

ANNO
CHRISTI
1077.ANNO
CHRISTI
1077.

omni contradictionis mora vos representetis? & A quidquid ipse super hac re iustum fore providerit atque iudicaverit, obedienter exequi nullatenus præremittatis. Exhibentes etiam vos in omni obedientia & humilitate eidem vicario nostro & præfato Viennensi archiepiscopo, ad satisfaciendum super his quibus vos reprehensibiles & merito corrigendos appellaverint. Videte ergo quam attentis auribus & obedientibus animis nos in his omnibus audiat: scientes quoniam si denno ad nos vestre inobedientiae & temerariae resutationis contumacia perlata fuerit, inultam eam & condigna severitate impunitam nullatenus apostolica dissimulabit auctoritas, & introitu ecclesiae vestre omnibus hominibus præfati auctoritate prohibito, eam B etiam quam præfati fratres nostri ultionis in vos sententiam & iudicium exercuerint, perurgenti in vos distractione ratum ac firmum esse censuimus. Dara apud castrum quod dicitur Carpum, decimo quarto Kalendas Aprilis, indictione decimaquinta.

XVII. AD VVILIELMVM REGEM
ANGLO RV M.

Causam Dolensis episcopi propter ejus scelera ab episcopatu eiectioni ita tractatam fuisse, ut accuratius tractari non posse videretur. Ejus tamen precibus legatos destinasse, qui eam iterum in eadem ecclesia pertractent, in quorum determinatione eum acquieturum non dubitat. Ad ejus gloriam se paratum ostendit: cetera Huberto legato se in mandatis daturum, cui fidem adhibeat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Vvilielmo regi Anglorum, salutem & apostolicam benedictionem.

C A V S A M unde nos in literis vestris rogastis, cita jam ad extremum deductam esse putavimus, ut nihil in ea quod ulterius retractandum esset restare videretur. Nam cum in Dolensi ecclesia episcopum ordinavimus, ita hunc pro quo excellentia vestra intervenit ad dejectionem suam ex propriis facinoribus, & ad ultimum ex inobedientia se precipitasse, non solum per clericos & religiosas personas illius ecclesiae, sed etiam per legatum nostrum Leuzonem monachum, intellexeramus, ut magis sibi de malis in ecclesia commissis & corruptissima vita sua timendum & plangendum, quam pro recuperatione episcopatus proclamandum, aut quidquam sperandum fore iudicemus. Atramen ne deprecationem vestram sine ea qua oportet cura & benignitate suscepisse videamur, & si aliquis per subreptionem, quod non credimus, nos fecerit, ad inquirendum & corrigendum minus solliciti inveniamur, legatos nostros, videlicet confratrem nostrum Hugonem venerabilem Diensem episcopum, & dilectum filium nostrum Hubertum sanctae Romanae ecclesiae subdiaconum, & ipsum etiam Leuzonem monachum, si ereptum ab infirmitate poterimus illuc mittere, decrevimus, qui causam diligenti inquisitione discutiant, & si quid in ea dictante iustitia murandi vel emendandum fuerit, consequenti ratione & auctoritate exequi studeant. Nusquam enim hoc negotium rectius aut diligentius quam in eadem ecclesia pertractari posse videtur, ubi & hic & illi praesentes esse valeant, & vestri etiam interesse fideles: quationem & iustitiam plene percognitam certis assertionibus vobis indicare queat. Nec dubitamus eundem quin vestra celsitudo distinctioni iustitiae condiderit acquiescat: quoniam licet in vobis per misericordiam Dei multa & egregia sunt virtutes, hæc tamen est præclara & famosissima, & quæ gloriam

vestram Deo præcipue commendat & hominibus, quod iustitiam, quam vos facere prompti estis, aliis etiam facientibus diligitis atque probatis. De cerero scitote eminentiam vestram, & sæpe cognitam devotionem ejus, nobis gratissimam fore, qui & vos ipsos, & quidquid ad gloriam sublimitatis vestrae Deo auctore proficere potest, semper in corde & visceribus nostris cum magno desiderio & affectu intimæ caritatis amplectimur, & ad voluntatem vestram in omnibus quæ apud nos impetrare quaeriveritis, quoad possumus, & secundum beneplacitum Dei, nos audere cognoscimus, sancti & annuere parati sumus. Quia vero præfatum filium nostrum Hubertum ad vos usque dirigere destinavimus, plura vobis scribere non necessarium duximus, quoniam in omnibus quæ ex nostra parte vobis referret, ipsum quasi certissimam epistolam nostram & verba nostra fideliter continentem fore, nec nos dubitamus, nec vestram excellentiam dubitare volumus. Deus autem omnipotens meritis & intercessionibus apostolorum Petri & Pauli, & omnium sanctorum suorum, tibi & serenissimæ reginae Mathildi uxori tuæ, & clarissimis filiis vestris, omnium peccatorum vestrorum indulgentiam & remissionem & absolutionem tribuat, & cum vos de rebus mundanis eximii iusserit, ad æternum regnum suum & veram gloriam transire faciat. Dara Bibianelli duodecimo Kalendas Aprilis, indictione decimaquinta.

C XVIII. AD CANONICOS ANICIENSES.

Confirmat excommunicationis sententiam a Diensi episcopo legato latam in Stephanum Aniciensis ecclesiae invaluotem: ideo ab omni sacramento præfatis eos absolvens, præcipit ne ei amplius obedientiam exhibeant, & ut alium pastorem eligant.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Aniciensibus canonicis.

N O T V M est vobis qualiter Stephanus Aniciensis ecclesiae invalor & simoniacus, decepto sacramento quod nobis super corpus sancti Petri liberatione ejusdem ecclesiae fecerat, eam occupare & tyrannica oppressionem affligere non cessat. Vnde scire vos volumus, quia sicut confrater noster Hugo Diensis episcopus, cui vices nostras in Galliarum partibus agendas commisimus, illum excommunicavit, sic & nos excommunicavimus, & a gremio sanctæ ecclesiae separavimus. Quapropter apostolica auctoritate præcipimus vobis, ut colla vestra de sub jugo ejus exequentes, ne illi adhaerentes diabolo, cuius ipse membrum factus est, servietis, sed ab illo sicut ab excommunicato oportet caveatis, & de excommunicatione, quam incurristis, coram prædicto Diensi episcopo satisfacientes, ipsius consilio pastorem vobis secundum dominum eligatis. Quod si feceritis, ab omni sacramento & obligatione quam præfato simoniaci contra dominum scistis ex parte sancti Petri vos absolvimus. Si vero etiam nunc nostræ salutari iustitioni recalcitrare præsumpseritis, pari vos anathemate condemnatos sciat. Dara Bibianelli decimo Kalendas Aprilis, indictione decimaquinta.

XIX. AD GALLIARVM EPISCOPOS.

Confirmat sententiam in Aniciensem episcopum latam, ut in superiori epistola. Excommunicat præterea omnes qui consilium ei dederint ut in sua hæresi permaneat. Prohibet quoque oblationes in eadem ecclesia fieri, quamdiu ab eo detineatur.

Grego-

ANNO
CHRISTI
1076.

ANNO
CHRISTI
1076.

Gregorius episcopus servus servorum Dei universis Galliarum episcopis, & cunctis ordinibus sub eis constitutis, quibus pro merito debetur, salutem & apostolicam benedictionem.

NOTUM esse volumus caritati vestræ, quod Stephanus Aniciensis ecclesiæ invalor & simoniacus juravit nobis super corpus beati Petri, ut ecclesiam ipsam dimitteret, & pastorem in ea secundum dominum eligere atque constituere per fidem adjuvaret, quandomcumque legatus apostolicæ sedis cum literis nostris id eum facere per sacramentum moneret. Postea vero commonitus a confratre nostro Hugone Diensi episcopo hujus specialiter negotii literas a nobis habente, quamvis eidem vices nostras in Galliarum partibus commisissemus, ecclesiam non cessat opprimere, & filios ejus duplici contritione, corporali scilicet & spiritali, contedere. Unde excommunicationem, quam prædictus legatus noster super eum fecit, nos confirmamus, ipsūque & omnes qui deinceps consilium ei dederint ut in hac hæresi permaneat, ex parte Dei & sancti Petri anathematizamus, donec resipiscant. Contradicimus etiam, ut nullam pecuniam aliquis offerat in podio sanctæ Mariæ, sive ad altaria, sive ad manus sacerdotum, donec ecclesia liberetur a tam impia oppressione: quia oblationes fidelium prædictum Stephanum a Deo apostatate atque contra eum faciunt superbit. Vobis autem, fratres coepiscopi, hanc excommunicationem atque contradictionem in parochiis vestris per diversa loca recitare, & ex parte vestra confirmare, apostolica auctoritate præcipimus. Data Bibianello decimo Kalendas Aprilis, indictione decimaquinta.

XX. AD IOSFREDVM EPISCOPVM
PARISIACENSEM.

Vvalterum quemdam ab archiepiscopo Rhemenſi excommunicatum, & a se sub cautela absolutum, ab archiepiscopo, si culpa volaverit, absolvi jubet. Quod si ille facere noluerit, vult ut ipse absolvat: si vero in culpa fuerit, ad satisfactionem coarctet. Eodem quoque pacto Azonem quemdam canonicum absolvat, monachis sancti Lambertii, qui extraneo abbati obedire noluerant, excommunicationis sententiam relaxet, & Cameracenses, si hominem ideo combusserint, quia simoniacos & fornicarios missas celebrare non debere assereret, excommunicet, seque ecclesiæ fidelem ministrum exhibeat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Iosfredo Parisiacensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

VIR iste videlicet præsentium portitor Vvalterus de Duaco ad nos veniens, multis supplicationibus nobis instat, quatenus ei per apostolicæ pietatis misericordiam consilium absolutionis nostro interventu impenderemus apud confratrem nostrum Rhemenſem archiepiscopum, qui eum excommunicaverat: indicans nobis, quod de causa propter quam excommunicatus sit multoties ad disceptationem & faciendam justitiam ante excommunicationem & post excommunicationem se paratum obtulerit. Verum quia relationi suæ sine legitima discussione credere non satis cautum aut rationale esse putavimus, diffinitam sententiam pro ejus absolutione dare nolimus, eam solummodo misericordiam ex gratia & indulgentia apostolorum Petri & Pauli, ad quorum limina veniebat, sibi concedentes, ut in eundo & redeundo sacræ

Concil. general. Tom. X.

A communionis licentiam haberet, usque in octavum diem postquam rediret ad patriam. Ceterum, ne diutius aliqua indigna occasione sub excommunicationis nexibus tentetur apostolica te auctoritate monemus, ut sultus his literis nostris archiepiscopum convenire studeas, & perquisita ac cognita mera hujus negotii veritate, si iste aut pro sua innocentia aut congruæ satisfactionis exhibitione tibi absolvendus videbitur, continuo archiepiscopum, ut eum sine contradictione absolvat ex nostra parte commoneas: qui si aliqua hoc excusatione rennerit, tu ipse eum nostra vice absolvere nullatenus prætermittas. Si vero istum in culpa esse, & quod justum fuerit exequi nolle constiterit, usque ad dignam satisfactionem sub excommunicationis vinculo coarctari debere decernimus. Præterea Azo quidam canonicus ecclesiæ sancti Amati de prænominate loco, pro quodam dicto, licet vero, nimis leviter & irreverenter prolaro, a consortio fratrum se ejectum esse innouit. Quem similiter apostolicæ miserationis clementiam pro sua reconciliatione implorantem itidem tibi committimus, ut si alia eum culpa damnationi magis debita non accusat, pro hac in capitulo fratrum claustrali disciplina correctum, & penitentia castigatum, in societatem fratrum ad proprium locum cum caritate recipi facias. Est & alia causa quam cum omni sollicitudine te suscipere & peragere volumus, videlicet duorum fratrum monasterii sancti Remigii, Roberti & Lambertii, qui se ab archiepiscopo idcirco excommunicatos, & ex cæcato quodam fratre eorum laico, omni miseria circumventos esse dicunt: quoniam cuidam extraneo abbati interventu pecuniam, & omnino contra regulam sancti Benedicti, & auctoritatem sanctorum patrum, indigne illis & præfato monasterio pro abbate apposito obedire, & sub ejus regimine in eodem cœnobio manere noluerint: nec in his omnibus quidquam eis profuisse pro confusione monasterii, & habenda justæ defensionis suæ licentia, ad audientiam sedis apostolicæ proclamasse. Quod si ita est, quam graviter archiepiscopus in hac causa, maxime de contemptu apostolicæ auctoritatis, se culpabilem fecerit, tu ipse perpendere potes. Quapropter de his & de multis aliis prioris loci & temporis opportunitatem conveniendi eum, Deo auxiliante, præsolantes, illud ad præfens tuæ fraternitati committimus, & apostolica auctoritate præcipimus, ut eum, omni occasione remota, sententiam excommunicationis, quam in præfatos monachos protulit, relaxare commoneas, & eos deinceps sine omni inestimatione & periculo in pace manere dimittat: recognoscens, & superni iudicis judicium timens, quod eis tanta mala sine deliberatione justitiæ sub appellatione apostolicæ sedis fecerit. Si vero eum in hac re pro sua magnitudine & arbitrio contradicentem & minus obedientem inveneris, tu ipse sultus nostra auctoritate eos absolvas, & abbatem illum, qui præfatum monasterium sancti Remigii nefanda ambitione occupasse dicitur, ita commoneas, ut aut in partibus illis confratri nostro Hugoni venerabili Diensi episcopo, cui vices nostras commisimus, aut alius legatis nostris, si eos in Gallia synodum celebraturos cognoverit, se representare pro reddenda ratione sui introitus nullatenus prætermittat, aut ad nos in proxima festivitare omnium sanctorum veniat: communionis etiam fratribus ejusdem monasterii, qui adversus eum de causa illicitæ subreptionis suæ in abbatiam conqueverunt, ut & ipsi secundum præscriptam terminationem ad discutiendum hoc negotium se presentes exhibeant. Item relatam nobis est, Cameracenses hominem quemdam flammis tradidisse, co

L ij quod

ANNO
CHRISTO
1076.

Pœna for-
nicatorii.

quod simoniacos & presbyteros fornicatores missas A
non debere celebrare, & quod illorum officium
minime suscipiendum foret, dicere ausus fuerit.
Quod quia nobis valde terribile, & si verum est,
omni rigore canonice severitatis vindicandum esse
videtur, fraternitatem tuam sollicitè hujus rei veri-
tatem inquirere admonemus: & si eos ad tantam
crudelitatem impias manus suas extendisse cogno-
veris, ab introitu & omni communione ecclesie au-
ctores pariter & complices hujus sceleris separare
non differas, & nobis hujus rei certitudinem, nec
non quidquid de superioribus causis effectum fue-
rit, per literas tuas quam citissime possis indicare
stude. De cetero rogamus te & multum admonem-
us, ut omnibus confratribus & coepiscopis tuis B
per totam Franciam ex apostolica auctoritate signi-
fices, quatenus & illis sacerdotibus, qui a turpitu-
dine fornicationis cessare noluerint, omne officium
sacris altaribus ministrandi penitus interdiciant, &
ru ipse in omni loco & conventu id prædicare non
cesses. Et si in hac re aut episcopos tepidos, aut illos
qui sacrorum ordinum nomen & officium indigne
pro supradictis criminibus usurpare præsumunt, re-
belles esse cognoveris, omni populo ne eorum ulter-
rius officium suscipiat ex parte beati Petri & nostra
apostolica auctoritate ubique interdicas, ut vel hoc
modo confusi ad emendationem vite sue, & ad
castitatem religiose continentie, redire cogantur.
Age ergo, ut sancta & universalis mater ecclesie fide-
lem ministrum & cooperatorem nostræ, imo apos-
tolicæ, sollicitudinis, Deo adjuvante, cognoscat, &
nobis, quod valde desideramus, de libertate & fru-
ctu tui sacerdotalis officii ad præsens gaudere, & in
posterum per misericordiam Dei confidenter sperare
postè proveniat: Data Bibianello octavo Kalen-
das Aprilis, indictione decima quinta.

XXI. AD HERIMANNVM EPISCOPVM
METENSEM.

Committit ei causam inter episcopum Leodiensem
& abbatem sancti Laurentii, qui a dicto episcopo
de monasterio suo ejectus ad sedem apostolicam
appellaverat.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei Herimanno
Metensi episcopo, salutem & apostolicam
benedictionem.*

PRESENTIVM portitor literarum Vulpodo
abbas monasterii sancti Laurentii Leodii ad nos
veniens multis supplicationibus nos exoravit, qua-
tenus cum apud episcopum Leodiensem, qui cum
de monasterio suo eiecisset, ut clementius in illum
ageret apostolicis interventibus juvaremus: tantum
nobis de causa sua indicans, quod de objectis sibi
respondere paratus fuerit; sed legales respondendi
& expurgandi se in diuicias habere nullatenus potue-
rit, quamquam eas sub vocatione divini nominis &
respectu beati Petri quaesierit. Episcopus autem E
prius nobis in epistola sua quadam indigna de ejus
actibus indicaverat. Ut igitur in hac ambiguitate
neutri quod justum est denegare videamur, fraterni-
tatem tuam rogamus, & apostolica auctoritate ut
hanc causam suscipiat admonemus, & eam diligenti
inquisitione percognitam eo ordine quo canonica
instructura præcipiunt tractari & desiniri faciat: pro-
curans equidem ut iste cum tanto moderamine &
sibi conservata justitia ad audientiam admittatur,
quatenus non in cassum apostolicam misericordiam
& ejus suffragia quaesivisse videatur. Data Bibianello
octavo Idus Aprilis, indictione decima quinta.

XXII. AD HVGONEM EPISCOPVM
DIENSEM.

ANNO
CHRISTO
1076.

Præcipit ut congregata synodo episcoporum Fran-
ciæ causa Cameracensis electi discutatur, qui post
sui legitimam electionem investituram ab Hen-
rico rege acceperat, ignorans & regem excom-
municatum, & hujusmodi investituram a ponti-
fice prohibitam. Quod si ita esse jurejurando af-
firmaverit, ejus electionem confirmat: vultque ut
in concilio causæ nonnullarum ecclesiarum de-
finiantur, & Cluniacensis abbas ad synodum vo-
cetur pro Arvernensis ecclesie causâ, & inter ce-
tera decretum de non accipiendis investituris a
laicis promulgetur.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei Hvgoni
venerabili Diensi episcopo, salutem & apostolicam
benedictionem.*

GERARDVS Camracensis electus ad nos ve-
niens qualiter in eadem Cameracensi ecclesia
ad locum regimini assignatus sit prompta nobis
confessione manifestavit, non deceptans post factam
cleri & populi electionem donum episcopatus ab
Henrico rege se accepisse: defensionem autem pro-
ponens, & multum nobis offerens, se neque decre-
tum nostrum de prohibitione hujusmodi acce-
ptionis, nec ipsum Henricum remanere a nobis excom-
municatum fuisse, aliqua certa manifestatione cog-
novisse. Cui cum nos congruis rationibus osten-
deremus, quam grave esset, etiam omni ignorantia
eum exculant, sanctæ & apostolicæ sedis synodale
decretum transgredi, & hujusmodi participatione
cum homine excommunicato commaculari, ad sa-
tisfaciendum promptus donum quod accepisse visus
est continuo in manus nostras refutavit, & omnino
causam suam nostro judicio cum sui ipsius ad om-
nem voluntatem nostram subjectione & obauditio-
ne reliquit. Pro cuius humilitatione, & maxime
quoniam canonicam electionem in eo præcessisse
audivimus, ad misericordiam moti sumus, & con-
fili in testimonio quod nonnulli confratrum nostro-
rum episcoporum cum multis pro eo supplicationi-
bus ad nos per epistolas suas direxerunt, videlicet
quod ejus præcedens vita & conversatio multum
honestæ & laudabilis fuerit, ad promotionem ejus
discretæ moderationis consideratione assensum
præbere non indignum duximus. Atramen ne istud
aliis, quorum causa & conversatio huic longe dis-
similis & impar constiterit, ad exemplum vel occa-
sionem quærendæ misericordie in posterum fore
debuisset, illud constituimus, ut coram te & con-
fratre nostro Rhemensis archiepiscopo & aliis com-
provincialibus episcopis ita se per sacramentum
putare debeat, quod ei ante acceptionem illam, &
ut dicitur, investituram episcopatus regem excom-
municatum fuisse, & illud decretum nostrum de
prohibitione hujusmodi investiendi & accipiendi
ecclesiarum, neque per legatum nostrum, neque ab
aliqua persona, quæ se his statutis interfuisse & ea
audisse fateretur, significatum & indubitanter no-
tificatum fuerit. Quapropter admonemus fraterni-
tatem tuam, ut concilium in partibus illis convo-
care & celebrare studeas, maxime quidem cum
consensu & consilio regis Francorum, si fieri potest.
Sin autem aliqua occasione id consentire noluerit,
in Lingonensi ecclesia conventum celebrandi con-
cilio instituas, atque hoc cum consilio & prudenti
dispositione fratris nostri Lingonensis episcopi fa-
cias; sciens quoniam in omnibus fidelem adjuto-
rem

rem & cooperatorem non solum nobis, sed & ibi, & omnibus legatis nostris, se deinceps fore promissit, & nos in eo multam spem habemus & fiduciam. Comes etiam Tebalduus per legatos suos eandem nobis promissionem fecit, ut si rex legatos nostros recipere nolle, ipse cum summa devotione reciperet, & eis omnem quam possit aptitudinem celebrandi synodum, & ecclesiastica exquirendi negotia, locum, consilium auxiliumque pareret. Stude ergo ut præfatum confratrem nostrum Lingonensem episcopum convenias, & communi consilio ubi vobis melius videbitur, synodum instituite, & convocatis illuc archiepiscopo Rhenensi, & ceteris quotquot possis archiepiscopis & episcopis Franciæ, primo omnium causam supra memorati Cameracensis electi discutere studeas, videlicet ut secundum præscriptam sacramenti determinationem se coram omnibus expurget; & insuper, ne in mortem illius qui in ignem projectus est consenserit, in eodem se sacramento defendat. Quod si factum fuerit, præcedentem ejus electionem confirmandam esse apostolica moderatione decernimus, & te cum confratre nostro Rhenensi archiepiscopo de ejus consecratione, prout oportet, statuere volumus: nisi forte alia sibi quæ nos ignoramus obstituerint; quæ tamen in providentia vestra examinanda relinquimus. Illud vero commune malum pene totius terræ, videlicet quod altaria venduntur, & quod iste etiam in officio sui archidiaconatus se fecisse non denegat, ne deinceps fiat, tam huic, quam ceteris omnibus, inrediditico. De cetero admonemus dilectionem tuam, ut reliquas causas & negotia, videlicet Catalaunenſis episcopi, Carnotenſis ecclesiæ, Ancienſis, Arvernensis, nec non monasterii sancti Dionysii, & alia quæ necessaria ecclesiasticæ religioni apparuerint pro commissa tibi vice nostra, quantum Deo auxiliante poteris, ita diligenter tractare & ad finem perducere studeas, quatenus in eis nostra deinceps possit sollicitudo, & longa fatigatio sublevari. Volumus etiam, ut fratrem nostrum Hugonem venerabilem Cluniacensem abbatem tecum synodo interesse ex nostra parte convivare togando & multum instando procures, cum propter alia multa, tum maxime, ut causa Arvernensis ecclesiæ competenti & firma determinatione cum Dei & illius adiutorio finiatur. Confidimus enim in misericordia Dei, & conversatione vitæ ejus, quod nullus deprecatio, nullus favor aut gratia, nec aliqua proſus personalis acceptio, cum a tramite rectitudinis dimovere poterit. Si igitur divina clementia huic nostræ dispositioni effectum dederit, inter cetera quæ tua fraternitas agenda suscepit hoc attentissime perpendat & exequi studeat, ut congregatis omnibus, & in conventu residentibus, manifesta & personanti denuntiatione interdicit, ut pro conservanda deinceps in promovendis episcopis canonica & apostolica auctoritate nullus metropolitanorum, aut quivis episcoporum, alicui, qui a laica persona donum episcopatus suscepit, ad consecrandum illum imponere manum audeat, nisi dignitatis suæ honore officioque carere & ipse velit. Simuliter etiam ut nulla potestas, aut aliqua persona, de hujusmodi honoris donatione vel acceptione ulterius se intromittere debeat. Quod si præsumpserit, eadem sententia & animadversionis censura, quam beatus Hadrianus papa in octava synodo de hujusmodi præsumptoribus, & sacræ auctoritatis corruptoribus statuit atque firmavit, se adstrictum ac ligatum fore cognoscat. Quo capitulo scripto; atque, in præsentia omnium lecto, ad collaudationem & confirmationem ejus univrsivum cœtum

A illius confessus admoneas. Eos autem qui potest recentitam a nobis hujus decreti auctoritatem investituram episcopatus per manus secularium dominorum & potestatum susceperunt, & qui eis in ordinationem manum imponere præsumplerunt, ad nos super hac re rationem reddituros venire apostolica auctoritate commoneas atque præcipias. Data juxta Padum, in loco qui dicitur Ficarolo, quarto Idus Maii, indictione decimaquinta.

XXIII. AD BERNARDVM DIACONVM,
ET BERNARDVM ABBATEM.

B Vt ab Henrico & Rodulpho regibus iter tutum petant, ut ad Teutonicorum partes se conferre possit: quorum alter, qui id præstare noluerit, excommunicetur, & regni gubernaculis interdicitur; qui vero paruerit, in regia dignitate confirmetur.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Bernardo sanctæ Romanæ ecclesiæ diacono, & Bernardo Massiliensi abbati, salutem & apostolicam benedictionem.

FRATERNITATI vestræ notum esse non ambigimus, quia ideo ab Urbe confissi de Dei misericordia & adiutorio beati Petri egressi sumus, ut ad Teutonicorum partes, composituri inter eos (ad honorem Dei & utilitatem sanctæ ecclesiæ) pacem, transiremus. Sed quia defuerunt qui nos secundum quod dispositum erat conducerent, impediti adventu regis in Italiam, in Longobardia inter inimicos Christianæ religionis non sine magno periculo remansimus, & adhuc, sicut desideramus, ultra montes proficisci nequimus. Quocirca monemus vos, & ex parte beati Petri præcipimus, ut fulti auctoritate hujus nostri præcepti, nostraque vice ab eodem apostolorum principe accincti, utrumque regem, Henricum videlicet atque Rodulphum, commoneatis, quatenus viam nobis illuc secure transeundi aperiant, & adiutorium atque ducatum per tales personas, de quibus vos bene confiditis, præbeant, ut iter nobis Christo protegente pateat. Desideramus enim cum consilio clericorum atque laicorum ejusdem regni, qui dominum timent & diligunt, causam inter eos, Deo favente, discutere: & cujus parti magis ad regni gubernacula justitia favor demonstrare. Scitis enim quia nostri officii & apostolicæ sedis est providentiæ majora ecclesiarum negotia discutere, & distante justitia diffinire. Hoc autem quod inter eos agitur negotium tantæ gravitatis est tantique periculi, ut si a nobis fuerit aliqua occasione neglectum, non solum illis & nobis, sed etiam universali ecclesiæ magnum & lamentabile pariat detrimentum. Quapropter si alteruter prædictorum regum huic nostræ voluntati ac deliberationi parere & ad vestra monita locum dare nuerit, suamque superbiæ atque cupiditatis faces contra honorem Dei omnipotentis accendens, ad desolationem totius Romani imperii anhelare tentaverit, omnibus modis omnique ingenio usque ad mortem, si oportet, nostra vice, imo beati Petri auctoritate, ei resistite, & totius regni gubernacula contradicendo tam illum, quam omnes sibi consentientes a participatione corporis & sanguinis domini nostri Iesu Christi, & a liminibus sanctæ ecclesiæ separate: illud semper habentes in memoria, quia scelus idololatriæ incurrit, qui apostolicæ sedi obedire contemnit, & quod beatus Gregorius doctor sanctus & humillimus decrevit, reges a sua dignitate cadere, si temerario ausu præsumerent contra apo-

Lib. 2 post
epist. 38.
indictione

ANNO
CHRISTI
1076.
xi in privi-
legio mo-
nasterii
sancti Me-
dardi.

stolica sedis iussa venite. Alteri autem qui nostræ A
iussioni humiliter paruerit, & obedientiam univer-
sali matri (sicut decet Christianum regem) exhi-
berit, convocato concilio omnium clericorum &
laicorum quos advocare poteritis, consilium & ad-
jutorium in omnibus præbere, & in regia dignitate
per auctoritatem beatorum apostolorum Petri &
Pauli nostra vice confirmate. omnibusque episcopis,
abbatibus, clericis, ac laicis, in omni regno habitan-
tibus, ut sibi fideliter (sicut oportet) regi obediant
& deserviant ex parte omnipotentis Dei præcipite.
Data Carpinetæ secundo Kalendas Iunii, indiçtio-
ne decimaquinta.

XXIV. AD GERMANOS.

Eiusdem argumenti.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei archiepiscopus, episcopis, ducibus, comitibus, & universis Christi fidelibus clericis & laicis, tam majoribus quam minoribus, in regno Teutonicorum consisten-
tibus, salutem & apostolicam benedictionem.*

NO TUM fieri vobis volumus, fratres carissimi, quia legati nostri, Bernardo videlicet sanctæ Romanæ ecclesiæ fideli filio & diacono, itemque Bernardo abbati religioso Massiliensis monasterii, præcipimus, ut utrumque regem, Henricum videlicet & Rodolphum, aut per se aut per idoneos nuntios admoneant, quatenus viam mihi pro discutendo negotio, quod peccatis facientibus inter eos ortum est, ad vos, Deo favente, secure veniendi præbeant. In magna enim tristitia & dolore cor nostrum fluctuat, si per unius hominis superbiam tot millia hominum Christianorum temporali & æternæ morti traduntur, & Christiana religio confunditur, Romanumque imperium ad perditionem perducitur. Vterque namque rex a nobis, imo ab apostolica sede, cui licet indigni præsidemus, adjutorium requirit. Et nos de misericordia omnipotentis Dei & adiutorio beati Petri confidentes, parati sumus cum vestro consilio, qui Deum timeatis & Christianam fidem diligitis, æquitatē causæ utrimque decernere, & ei præbere auxilium, cui iustitia ad regni gubernacula favere dignoscitur. Quapropter si alteruter eorum superbia inflatus aliquo ingenio quo minus ad vos venire possimus obstiterit, & de sua iniustitia timens iudicium sancti Spiritus resingerit, inobediens factus resistendo sanctæ & universali matri ecclesiæ, hunc velut membrum antichristi, & desolatorem Christianæ religionis, contemnite, & sententiam, quam nostri legati contra eum nostra vice dederint, conservate: scientes quia Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Alteri vero qui humiliter se habuerit, & iudicium (decreum vero a Spiritu sancto, per vos autem prolatum) non contempserit (indubitanter enim credimus quod ubicumque duo vel tres in nomine domini congregati fuerint, præsentia ejus illuminantur) illi, inquam, servitium & reverentiam secundum quod nostri præfati legati decreverint, exhibete, anniten-
tes, & modis omnibus ei obsequentes, ut regiam dignitatem honeste possit obtinere, & sanctæ ecclesiæ jam pene labanti succutere. Non enim a corde nostro debet excidere, quod qui apostolicæ sedi obedire contemnit, scelus idololatriæ inturret, & quod beatus Gregorius doctor sanctus & humillimus reges decrevit a suis dignitatibus cadere, & participatione corporis & sanguinis domini nostri Iesu Christi carere, si præsumerent apostolicæ sedis decreta contemnere. Si enim cælestia & spiritualia sedes

Iac. 1.

Math. 18.

1. Reg. 11.
Loco sup-
citato.

beati Petri solvit & iudicat, quanto magis terrena & secularia? Scitis autem, fratres carissimi, quia ex quo tempore ab Urbe exivimus, in magno periculo inter inimicos Christianæ fidei mansimus: & tamen neutri prædicatorum regum neque terrore neque amore flexi aliquid contra iustitiam adjutorium promissimus. Magis enim volumus mortem, si hoc oportet, subire, quam propria voluntate devicti, ut ecclesiæ Dei ad confusionem veniat, consentire. Ad hoc enim nos ordinatos & in apostolica sede constitutos esse cognoscimus, ut in hac vita non quæ nostra sed quæ Iesu Christi sunt quæramus, & per multos labores patrum sequentes vestigia ad futuram & æternam quietem, Deo miserante, rendamus. Data Carpinetæ secundo Kalendas Iunii, indiçtione decimaquinta.

XXV. AD NEHEMIAM ARCHIEPISCO-
PVM STRIGONIENSEM.

Causam assignat cur epistola latorem apud se tam-
diu retinuerit, eumque commendat. Illius prom-
otioni ad sacerdotium non advenatur. Monet
regem nuper electum commoneat, ut per lega-
ros debitum obsequium sedi apostolicæ præstet.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Nehemias Strigoniensis in Hungaria archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

NON admirari te volumus quæ de causa fratrem
Nisium, videlicet harum literarum portitorem, tam-
diu nobiscum retinuerimus: nam cum ad nos
venit in regnum Teutonicorum transire disposue-
ramus, quatenus inter regem Henricum & princi-
pes terræ pacem & concordiam componere, Deo
adiuvante, possemus; acceptis etiam per sacramen-
tum ab eodem Henrico rege securitatibus, quas ex
parte illius ad protectionem nostram tunc oportere
putavimus; cuius rei exitum expectantes, interim
hunc nobiscum manere præcepimus, ut & certum
hujus negotii finem, & si qua alia necessaria viderentur,
vobis hoc reverente mandarem. Ceterum quia causa,
sicut vobis notum esse credimus, ad gravissimam
litem, & pene ad totius patriæ divisionem excrevit,
& si qua alia necessaria viderentur, vobis hoc reverente
mandarem. Ceterum quia causa, sicut vobis notum
esse credimus, ad gravissimam litem, & pene ad totius
patriæ divisionem excrevit, neque nobis hoc in tem-
pore transire opportunum esse vidimus, diutius hunc tenere
nolumus; scribentes per eum fraternitati tuæ, & mul-
tum admonentes, ut ei apud te proferat, quod cum
ranta fatigatione & periculo & apostolicam quasi-
vit misericordiam, & tam longam apud nos fecit moram.
Hoc enim scire te volumus, quoniam quamdiu
nobiscum fuit, quietum in illo spiritum & ad servi-
endum Deo devotum esse cognovimus. Quapropter
secundum misericordiam horum temporum, & ad
comparationem earum personarum quas pro infirmitate
& necessitate toleramus, hunc quoque misericorditer
portandum esse non indignum duximus: siquidem
ea quæ nobis de sua manifestavit conscientia, &
de quibus a se reprehendi constitit, a sua confessione
& relatione non discrepant. Quod autem ad sacerdotii
gradum promoveri desiderat, esse nos ex imperii
auctoritate non decernimus, respectu tamen indulgentiæ
non contradicimus, nec denegandum sibi esse
iudicavimus, si quidem alia, quæ nos lateat,
ordinationi suæ gravior causa non obstiterit,
& deinceps vitam & mores suos ad dignitatem
tanti ministerii congrue iustititer & perseveranter,
Deo miserante, servare voluerit. De cetero
admonemus fraternitatem tuam, ut regem qui inter
vos electus est cum aliis tuis confratribus & principibus
terre alloquaris, notificantes & consulentes sibi,
ut apertis nobis suam voluntatem, & erga re-
vete-

verentiam sedis apostolicæ debitam per idoneos legatos denuntiat devotionem: & ita demum, quod ad nos attinet, ad honorem Dei omnipotentis & beati Petri apostolorum principis benigne sibi respondebimus, & excellentiæ suæ ad suam & totius regni utilitatem sanctæ & apostolicæ auctoritatis studium cum omni caritate & benevolentia exhibere curabimus. Cetera vero, quæ longum erat in epistola, viva fideliter voce nuntiabit, sicut in ejus ore posuimus. Data Carpinetæ v. Idus Junii, indicatione decimaquinta.

XXVI. AD DOMINICVM PATRIARCHVM
GRADENSEM ET CETEROS EPISCO-
POS VENETIÆ.

Mittit Gregorium legatum pro ecclesiasticis causis tractandis, cui eos obedire precipit.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Dominico patriarche Gradensi, & ceteris episcopis Venetiæ, salutem & apostolicam benedictionem.

AVDIVIMVS in ecclesiis vestris multa emer-
sisse negotia, quæ ut sincera exploratione discutiuntur, & canonice traditionis diffinitione terminentur ecclesiasticæ religionis ordo deponat, & a nobis tam vestra dilectio, quam officii nostri debita sollicitudo, requirit. Quamquam enim ex consideratione credite nobis dispensationis debitores sumus universis ecclesiis, speciali tamen cura vobis & vestris causis astringimur, cum propter singularem quamdam coherentiam quam ad sanctam Romanam & apostolicam habetis ecclesiam, tum propter vicinitatem, quæ nunquam nos vel quæ apud vos sunt diu ignorare, vel quæ nos debemus & possumus vestræ fraternitati denegare patitur. Quapropter misimus ad vos hunc dilectum filium nostrum Gregorium & diaconum sanctæ Romanæ ecclesiæ, quatenus una vobiscum de ecclesiasticis causis, & Christianæ religionis sacrosanctis institutionibus, quæ necessaria sunt, Deo adjuvante, tractatis, nostra vice quæ corrigenda sunt corrigat, quæ statuenda constituat, & ecclesiasticæ libertatis atque justitiæ diu & in multis neglectas rationes & studia ad formam canonicæ & apostolicæ disciplinæ reducere, & per auxilium divinæ gratiæ efficaciter valeat constare: cui nos cum omni caritate assidentes ita favere & unanimiter assensum præbere sicut fratres carissimos admonemus: quatenus in illo appareat, quantam reverentiam in beatum Petrum apostolorum principem habeatis, de cujus domo & familia mittitur: quanta etiam de nostra dilectione vobis cura sit, qui eum de sinu nostro misimus, utpote per quem nostra apud vos sollicitudo, & a domino Deo nobis concessa potestatis auctoritas vicaria dispensatione representatur & geritur. Data Carpinetæ quinto Idus Junii, indicatione decimaquinta.

XXVII. AD DOMINICVM SILVIVM
DVCEM ET POPVLVM VENETIÆ.

Queritur eos cum excommunicatis communicasse. Mittit legatos qui eos peracta penitentia ab excommunicatione absolvant.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Dominico Silvioduci, & populo Venetiæ, salutem & apostolicam benedictionem.

MEMINISSE debetis quanta vobis apud sanctam & apostolicam sedem multis jam temporibus & caritatis benevolentia & honorificentia gratia sit exhibita. Et nos quidem, teste conscientia

A nostra, non solum postquam ad pontificatum venimus, sed & antea pluribus annis vos & terram vestram valde dileximus, & non sine aliqua nonnullorum indignatione & inimicitia ad providendum honori vestro prompti fuimus: multum gavisi pro dilectione quam erga universalem omnium fidelium matrem, videlicet sanctam Romanam ecclesiam, habuistis, & libertate quam ab antiqua stirpe Romanæ nobilitatis acceptam conservastis. Verum his temporibus, quod sine magno dolore non dicimus, non solum nostros exacerbastis affectus, sed omnipotentis Dei gratiam vobis procul dubio nimium labefactastis: quoniam nescio quibus peccatis facientibus a statu rectitudinis excidistis, & ultro extra consortium membrorum Christi & ecclesiæ facti estis, sectantes & recipientes eos qui pro suis scelibus excommunicati sunt, & exorbitantes a fide & catholica sanctorum patrum unitate, doctrina, & corroborata divinitus auctoritate, per omnem inobedientiam & contumaciam in laqueum diaboli ceciderunt, & ministri, imo servi satanæ, a quo captivi tenentur, facti sunt. Quocirca dolentes de periculo animarum vestrarum, & ad reconciliationem divinæ gratiæ vos revocare cupientes, misimus ad vos hunc dilectum filium nostrum Gregorium & diaconum sanctæ Romanæ ecclesiæ, ut penitentiam agentes ab excommunicationis vinculo, in quod participando cum excommunicatis prolapsi estis, possitis absolvi, & in communionem sanctæ matris ecclesiæ apostolica indulgentia & benedictione restitui. Quod cum factum fuerit, si nostra monita, imo verbum Dei, ea qua oportet veneratione suscipitis, volumus, & apostolica vos auctoritate monemus, ut cum omni caritate & obedientia sibi assistatis, quatenus cum consilio confratris nostri patriarchæ & aliorum episcoporum illius provincie, nec non cum adiutorio ducis, & omnium vestrum, de statu ecclesiarum, & Christianæ religionis ordine ac dispensatione, quæ necessaria sunt juxta formam a sanctis patribus traditam tractare possit, ac, Deo adjuvante, nostra vice disponere. Data Carpinetæ quinto Idus Junii, indicatione decimaquinta.

XXVIII. AD HISPANOS.

Monet illos pro pastoralis officii sui cura ad pie sancteque vivendum. Præterea commonet Hispaniæ regnum antiquis constitutionibus juris esse sancti Petri, quod cum temporum injuria & Sarracenorum tyrannide memoria labi cœperit, & modo ipsi Sarracenos vicerint legatos mitti, ut illis significant quantum beato Petro debeant, & eorum debitum in memoriam illis revocent.

Gregorius episcopus servus servorum Dei regibus, comitibus, ceterisque principibus Hispaniæ salutem & apostolicam benedictionem.

NON ignorare credimus prudentiam vestram, quin sancta & apostolica sedes princeps & universalis mater sit omnium ecclesiarum & gentium quas divina clementia ad agnitionem sui nominis in fide domini ac salvatoris nostri Iesu Christi per evangelicam & apostolicam doctrinam venire præordinavit: quibus hanc curam & perpetuam debet exhibere sollicitudinem, ut sicut ad conservandam catholicæ fidei veritatem, ita quoque ad cognoscendam & tenendam justitiam documenta & salutifera administret monita. Ad cujus dispensationis officium, quando secundum voluntatem Dei, quamquam inviti & indigni constituti sumus, creditum nobis ministerium valde pertimescimus, scientes quoniam & his qui prope & his qui longe

sunt

ANNO
CHRISTI
1077.

1. Cor. 9.

funt debitores sumus, nec apud supernum iudicem A
excusationis locum habere poterimus, si nostra ta-
curnitate eorum aut salus negligitur aut culpa fo-
vetur. Cujus rei tam in prophetis quam euange-
licis paginis multa nobis documenta, & cum terri-
bilibus minis exempla propofita funt, quæ egre-
gius ille prædicator & apofolus intuens ait: *Nec-
cessitas euangelizandi mihi incumbit: vae enim mihi,
si non euangelizauero.* Quapropter & nos, dilectissimi,
qui præfentes fecundum defiderium nostrum
verbo non possumus, saltem absentes per epistolam
de salute vestra vos admonere curauimus: scriben-
tes vobis, sicut in vos affectum debita caritatis ha-
bemus, primum quidem, ut gratias agentes Deo,
qui vos regeneravit in spem vivam & incorruptibi-
lem æternæ vitæ gloriam per Iesum Christum domi-
B
num nostrum, semper illum timeatis, & ex toto
corde diligatis, transferentes in illum omne defide-
rium vestrum supra omnes divitias & honores hu-
jus sæculi, supra omnes non solum humanas, sed &
angelicas creaturas; ambulantes coram illo in om-
ni fide & devotione sicut electi filii, & in sortem
hereditatis regni Dei per immensam gratiam boni-
tatis ejus vocati, non detinentes secundum sæcula-
rem concupiscentiam in injustitia quæ de veritate
& æquitate sua Deus vobis cognoscere dedit, vel
daturus est, sed exhibentes vos fideles ministros
ad faciendam justitiam, ad tuendam libertatem
Christianæ fidei & religionis in omni virtute & ad-
ministracione regis potestatis vestræ, ad laudem &
gloriam nominis ejus qui vos multa gloria sublima-
vit. Nam, quod semper vobis cordi esse volumus,
inquit dilectoribus suis Sapientia per Salomonem:

Prov. 8.

1. Reg. 2.

Rou. 2.

*Ego diligentes me diligo; honorificantes me honorabo:
contemptoribus vero minatur, dicens: Qui autem
me contempnunt, erunt ignobiles.* Et apofolus Paulus
generalem futuri sententiam manifestans ait: *De ju-
sto iudicio Dei qui reddet unicuique secundum opera
ejus:* His quidem, qui secundum patientiam boni
operis gloriam & honorem & incorruptionem
quærent, vitam æternam; his autem qui sunt ex
contentione, & qui non acquiescunt veritati, cred-
unt autem iniquitati, ira & indignatio; tribulatio
& angustia in omnem animam hominis operantis
malum. Nolite ergo sublime sapere, aut propter
eminentiam præfentis gloriæ humanæ conditionis,
quæ æqua est regum & pauperum, obliuisci. Sed,
sicut idem apofolus monet, *humiliamini sub potenti
manu Dei, ut vos exaltet in tempore tribulationis.*

Prov. 8.

1. Tim. 6.

Nolite spem ponere in incerto divitiarum hujus sæ-
culi, sed in illo, de quo scriptum est: *Per me enim re-
ges regnans.* & alibi: *Quoniam data est a domino po-
testas vobis, & virtus ab altissimo, qui interrogabit
opera vestra, & cogitationes scrutabitur: in quo & the-
saurizate vobis divitias honorum operum; construentes
stabile fundamentum, & melioris atque indeficientis
substantie possessionem, ubi vitam ducatis æternam.*
*Non enim habemus hic manentem civitatem, sed futu-
ram inquirimus, cujus artifex & conditor Deus.* Et
profecto vos ipsi scitis, & quotidie videtis, quam
fluxa & fragilis est vita mortalium, quam fallax &
deceptorias spes præfentium. Semper enim volentes
nolentesque ad finem eurrimus, & sub tam certo
periculo, nunquam tamen quam sit vicina mors
prævidere possumus: nec unquam diu tenent
quidquid de præfenti vita vel sæculo quæritur aut
possidetur. Quamobrem pensantes semper quæ sint
novissima vestra, quantaque cum amaritudine de
præfenti sæculo nequam exituri, & in putredinem
terre ac sordes pulveris reverfuri estis, quamque
sub districto examine de factis vestris rationem red-
dituri sitis, contra futura pericula vos communitate
Arma vestra, opes, potentiam, non ad sæcularem
pompan tantum, sed ad honorem & servitium æ-
terni regis vertite: commissa vobis regni gubernac-
cula ita gerite, sic administrate, ut vestræ virtutis
& rectitudinis studium omnipotenti Deo gratum
justitia possit esse sacrificium; quatenus & vos in
ipso sperare possitis qui dat salutem regibus; & po-
tens est eripere de manu mortis, ut superinduat vos
eminentiori claritate, & gaudiis vitæ perennis. &
de caducis honoribus quos nunc habetis transferat
vos in regnum gloriæ æternæ suæ, ubi nec beatitu-
do finem, nec gloria corruptionem, nec dignitas
habet comparationem. Præterea notum vobis fieri
volumus, quod nobis quidem facere non est libe-
rum, vobis autem non solum ad fututam, sed etiam
ad præfentem gloriam valde necessarium, videlicet
regnum Hispaniæ ex antiquis constitutionibus bea-
to Petro & sanctæ Romanæ ecclesiæ in jus & prop-
rietatem esse traditum. Quod nimirum hæcenus
& præteritorum temporum incommoda, & aliqua
antecefforum nostrorum occultavit negligentia.
Nam postquam regnum illud à Sarraenis & Paga-
nis pervasum est, & servitium quod beato Petro in-
de solebat fieri propter infidelitatem eorum & ty-
rannidem detentum, ab usu nostrorum tot annis in-
terceptum est, pariter etiam rerum & proprietatis
memoria dilabi cæpit. Verum quia diuina clemen-
tia concessa vobis in hostes illos semperque con-
cedenda victoria, terram in manus vestras tradidit, ul-
terius vos causam hanc ignorare nolumus, ne quod
supernus arbiter & legum ac justitiæ conditor de re-
cuperanda & restituenda justitia & honore sancti
Petri, ejusque sanctæ & apostolicæ sedis, vestræ
gloriæ ad bene merendum contulit, aut nobis ex ta-
curnitate in negligentia culpam, aut vobis ex
ignorantia, quod abijt, ad detrimentum propofite
& diuinitus oblate retributionis obveniat. Confi-
dimus enim in misericordia Dei, qui virtutem vobis
dedit & victoriam, ut hanc etiam voluntatem vobis
tribuat, quo cognita veritate potius statuta Chri-
stianorum principum & exempla sequamini, quam
eorum impietatem qui Christianum nomen magis
cupiunt persequi quam venerari. Misimus autem ad
vos constarem nostrum Amatium venerabilem El-
lorensem episcopum, cui & vicem nostram ad partes
illas dedimus, adjungentes sibi hunc abbatem sancti
Pontii, virum venerabilem, fide & morum hone-
state probatum, ut quodnos de infinatione hujus
causæ vestre celsitudini succincte scripsimus, ipsi
vobis, si necesse sit, latius aperitque manifestet,
& quantum ratio postulaverit, notitiam veritatis
præfenti denuntiatione & certa assertione demon-
strent. Quorum consilii in his quæ ad dominum
pertinent, & salutis animarum vestrarum necessaria
sunt, indubitanter potestis credere, sicut nos in ip-
sis per studium religionis & actum suorum com-
probavimus, & vos in eorum poteritis conversatio-
ne perpendere. Igitur quod ad nos pertinet, aut
providendum ex officio aut satisfaciendo justitiæ
debito, Deo miserante, fecimus, quid vestræ cau-
sæ salutis à vobis exigat, & quantum beato Pe-
tro apofolorum principi debeatis indicavimus,
ne ignorantia obijt, nec sub vana securitate la-
bentis lucis & temporis damnosa vobis, quod ab-
sit, subrepat negligentia. Vos autem quid ve-
strum sit attendite, quid fides & Christiana de-
votio vestri principatus ad imitationem piissimo-
rum principum exequi debeat prudenti consilio
pertractate, disponite, atque statuite; & ita vos
erga honorem beati Petri & sanctæ matris vestræ
Romanæ

ANN
CHRIS
1077.

ANNO
CHRIST
1076.

ANNO
CHRIST
1076.

Romanae ecclesiae promptos atque magnificos exhibete, ut vestra virtus & gloria, quae Deo donante illustri victoria pollet, apostolicis intercessionibus clarior fiat & excelsior, & eorum vos semper benedictio muniat, auctoritas peccatis absolvat, defensio tutos & illaesos ab omni periculo protegat, quorum potestate divinitus illis tradita univertitas hominum tam in caelo quam in terra ligatur & solvitur, & caelestis regni janua cunctis aperitur & clauditur. Data Carpinetae quarto Kalendas Iulii, indictione decimaquinta.

LIBER QUINTVS REGISTRI GREGORII PAPÆ VII.

Anno ab incarnatione domini, millesimo septuagesimo septimo, indictione decimaquinta.

I. AD CANONICOS SANCTI MARTINI LUCENSIS.

Arguit eos quod contra sua monita, & post promissam satisfactionem, canonicatus ac praebedas emerent. Quare omnibus qui eas sic adepti fuerint, introitum majoris ecclesiae & earum retentionem omnino interdicit.

Gregorius episcopus servus servorum Dei canonicis sancti Martini Lucensis ecclesiae.

MEMINISSE debetis, quotiens & cum quanta cura vos monuerimus apud vos manentes, ne terrena peritura commoda majoris quam animas vestras aestimantes, ita vos ad obedientiam iustitiae exhiberetis, ut ulterius sub excommunicationis vinculo, quod in acquirendis contra apostolica decreta praebedis vos incurrisse manifestum erat, non permaneretis. Verum, ut ipsa res indicat, substantiam vestrae licet iniquae possessionis preciosam quam vosmetipsos facitis, qui speretis ad monitionibus nostris, & contempta apostolica auctoritate, pro lucris temporalibus, & explenda cupiditate vestra, sub maledicto anathematis post promissam nobis satisfactionem recidivo ac deliberato praevagationis crimine jacere non pertimescitis. Quapropter quoniam tanta praesumptionis contumaciam, & tam immanis avaritiae culpam, nostra nec taciturnitate dissimulare, nec patientia non modo ad vestrum, sed ad illorum etiam cum quibus communicatis periculum, diutius sovere audeamus, praesenti auctoritate omnibus qui inter vos contra apostolica privilegia beati Leonis papae canonicas pecunia adepti sunt, introitum majoris ecclesiae, videlicet sancti Martini, & easdem canonicas vel praebedas ulterius retinendi licentiam & potestatem ex parte omnipotentis Dei & beati Petri apostolorum principis usque ad condignam satisfactionem interdiximus. Data Florentiae tertio Idus Augusti, indictione decimaquinta.

II. AD EPISCOPOS ET CLERICOS CORSICÆ.

Pro suo pastoralis officio mitit legatum episcopum Pisanum electum, qui vice sua quae ad religionem pertinent exequatur; cui ut debitam obedientiam exhibeant praecipit.

Gregorius episcopus servus servorum Dei omnibus episcopis, clericis, consularibus, maioribus & minoribus, in insula Corsica consistentibus, salutem & apostolicam benedictionem.

QVONTIAM propter multas occupationes ad peragendum nostrae sollicitudinis debitum, Concil. general. Tom. X.

A singularum provinciarum ecclesias per nosmetipsos visitare non possumus, necessarium valde est ut exigente ratione vel tempore aliquem modo ad illas partes mittere studeamus, per quem commissa nobis secundum voluntatem Dei repraesentetur auctoritas, & dominici gregis salus atque communis provideatur utilitas. Scimus enim quoniam sine detrimento & magno animarum periculo esse non potest, cum illius diligentia, ad quem summa negotiorum & curae necessitas praecipue spectat, diu subditis ac commissis sibi fratribus deest. Quapropter considerantes, & valde timentes, ne huiusmodi erga vos providentiae tamdiu praetermissum studium & nobis in negligentiae culpam reperteret, & vestrae salutis (quod absit) perniciosum aut contrarium fuerit, data primum opportunitate, missimus ad vos hunc fratrem nostrum Landolphum Pisanam ecclesiae electum episcopum, cui & vicem nostram in vobis commisimus, ut ea quae ad ordinem sacrae religionis pertinent rite exequens, iuxta prophetam dictum, evellat & destruat, aedificet & plantet; cui vos obedire & unanimiter assistere volumus, admonentes, & apostolica auctoritate praecipientes, ut eum cum omni caritate & honore suscipientes, talem sibi honorem & reverentiam exhibeatis, qualem ex constitutione sanctorum patrum iis exhibere oportet quos sancta & apostolica sedes in partem suae sollicitudinis assumendos, quibusque vicem Romani pontificis committendam esse praevidet. Data Senae Kalendis Septembris, indictione incipiente prima.

III. AD RODVLPHVM ET RAINERIVM EPISCOPOS.

Monet ut in ecclesia Volaterrana, quoniam de idonea episcopi persona convenit, ab omnibus generalem electionem fieri procurant, & eum sua vice confirmant, quidquid actum fuerit significent, & electum pro suscipienda consecratione ad se quamprimum mittant.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Rodolpho Senensi episcopo, & Rainerio Florentino, salutem & apostolicam benedictionem.

NON ignorare vos credimus quantum sollicitudinis quantumque fatigationis habuerimus, id agentes, ut in Volaterrana ecclesia secundum dominum, & auctoritatem canonum, utilis & idoneus eligeretur episcopus. Et quia secundum voluntatem Dei in personam Bonoisi Mantuani archiepiscopi & nostra consilia & voluntas eorum qui de illa ecclesia sunt convenit, apostolica vos auctoritate monemus, ut eandem ecclesiam ad euntes, qualiter generalis electio fiat ab omnibus procuratis, & eam, sicut moris est antiqua sanctorum patrum traditione fuisse cognoscitis, nostra vice confirmetis. Quo facto & rem quam ordinate facta fuerit nobis sine dilatione certis literis vestris indicare, & electum pro suscipienda consecratione quanto citius ad nos cum solenni decreto cleri & populi destinare. Data Romae decimo sexto Kalendas Octobris, indictione prima.

IV. AD CORSOS.

Latur, quod insulam Corsicam, quae antiquitus juris erat sancti Petri, ab infaustis vindicantes, ad apostolicae sedis ditionem reverti velint; in qua voluntate eos confirmat. Paratissimum ad eam rem auxilium pollicetur. Monet ut legato suo qui provinciae regimen suscipiet fideliter obsequantur.

M Gregorius

* Praeter
duas reli-
quas omnes
pertinent
ad indi-
ctionem
primam.

ANNO
CHRISTI
1077.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei omnibus
episcopis & viris nobilibus, cunctisque tam majoribus
quam minoribus in insula Corsica consistentibus,
salutem & apostolicam benedictionem.*

SOCITIS fratres & carissimi in Christo filii non solum vobis, sed multis gentibus manifestum esse, insulam, quam inhabitatis, nulli mortalium, nullique potestati, nisi sanctæ Romanæ ecclesiæ ex debito vel juris proprietate pertinere: & quod illi qui eam hæcenus violenter, nihil servitii, nihil fidelitatis, nihil penitus subjectionis aut obedientiæ beato Petro exhibentes, tenuerunt, semetipsos crimine sacrilegii, & animarum suarum gravi periculo obligaverunt. Cognoscetes autem per quosdam fideles nostros & vestros amicos vos ad honorem & justitiam apostolici principatus, sicut oportere cognoscitis, velle reverti, & diu subtractam ab infaustis justitiam beato Petro vestris temporibus vestrisque studiis reddideri, valde gavisi sumus: scientes vobis hoc non solum ad præsentem, sed etiam ad futuram provenire utilitatem & gloriam. Nec diffidere quidem, aut quidquam in hac causa vos dubitare oportere: quoniam si modo vestra voluntas firma & erga beatum Petrum fides immota permanferit, habemus per misericordiam Dei in Tuscia multas comitum & nobilium viro- rum copias ad vestrum adiutorium, si necesse fuerit, defensionemque paratas. Quapropter, quod in hac re opportunissimum nobis visum est, missimus ad vos fratrem vestrum Landolphum Pisanæ ecclesiæ episcopum, cui etiam inter vos vicem nostram in spiritualibus commissimus, ut terram ex parte beati Petri & nostra vice suscipiat, & eam cum omni studio & diligentia regat, & de omnibus rebus ac causis beato Petro & nobis per illum pertinentibus se intromittat: cui vos pro amore & reverentia ejusdem beati Petri apostolorum principis obedire & fideliter in omnibus assistere volumus, & apostolica auctoritate monemus: & ut magis securus magisque ad omnia inter vos promptus esse valeat, fidelitatem quoque, si postulaverit, præmissa tamen sancti Petri & nostra nostrorumque successorum, non denegatis, nec aliqua occasione sibi D facere recusatis. Data Romæ decimo sexto Kalendas Octobris, indictionis prima.

V. AD AQVILEIENSIS.

Illud se inter omnia præcipue desiderare scribit, ut in unaquaque ecclesia talis eligatur, qui nomen & officium pastoris habere dignus sit: idcirco legatos se mississe ad inquirendum diligenter de qualitatibus ab eis in episcopum electi: quem si idoneum repererint, confirmant: sin minus, alius eligatur.

Gregorius episcopus servus servorum Dei clero & populo Aquileiensi ecclesiæ, salutem & apostolicam benedictionem.

ANTIQUA & nota sacræ institutionis est regula, non ab hominibus, sed ab Iesu Christo Deo & domino nostro plenissima suæ sapientiæ consideratione, & veritatis definitione sancta ipsò dicente in euangelio: *Qui intrat per ostium pastor est ovium, qui autem non intrat per ostium, sed ascendit aliunde, furest & latro.* Quapropter quod in ecclesia diu peccatis facientibus neglectum, & nefanda consuetudine corruptum fuit, & est, nos ad honorem Dei & salutem totius Christianitatis innovare & restaurare cupimus, videlicet ut ad regendum populum Dei in unaquaque ecclesia, exigente

Ioan. 10.

ANNO
CHRISTI
1077.

A tempore, talis & eò ordine eligatur episcopus, qui juxta veritatis sententiam non fur & latro dici debeat, sed nomen & officium pastoris habere dignus existat. Hæc quidem nostra voluntas, hoc nostrum est desiderium, hoc, miserante Deo, nostrum, quoad vixerimus, indefessum erit studium. Ceterum quod ad servitium & debitam fidelitatem regis pertinet, nequaquam contradicere aut impedire volumus. Et ideo nihil novi, nihil nostris adinventio- nibus superinducere conamur, sed illud solummodo quærimus, quod & omnium salus postulat & necessitas, ut in ordinatione episcoporum, secundum communem sanctorum patrum intelligentiam & approbationem, primo omnium evangelica & canonica servetur auctoritas. Quod autem nobis de electione apud vos facta significasti, grater accepimus: & si ita rite factam esse constiterit, ut in nullo vobis sacræ contradicatur auctoritas, teste conscientia nostra valde gaudemus, & omnipotenti Deo gratias agimus. Verum quia (sicut supra diximus) in hujusmodi causa non secundum arbitrium nostrum, sed per viam & doctrinam orthodoxorum patrum incedere cupimus, missimus ad vos hos legatos nostros harum literarum portitores, ut causam undique diligenter inquirent; & si eum quem vos elegistis dicitis, vita, moribus & scientia ad apicem tantæ dignitatis idoneum & regulariter assignatum esse perspexerint, electionem vestram (sicut iustum est) nostra vice confirmet: sin autem in eo aliquid contrarium & dignum reprehensione, quo minus ad episcopale regimen pervenire debeat, invenerint; amoto illo, talem studere eligere personam, que tanto honori & officio congruat, & quam nostra per eisdem legatos representata auctoritas approbare & confirmare debeat. Illud enim scitote, quod si legale & canonicam electionem vos fecissetis cognoverimus, omnia vobis & ecclesiæ vestræ, quæ apostolica debet & valet auctoritas, cum omni caritate præsidia exhibebimus; & si quis aliter ad sedem illam aspirare præsumperit, procul dubio non solum contra eum, sed etiam contra omnes fautores suos gladium sancti Petri, & apostolicæ animadversionis jaculum distincte vibratum & emissum sentiet. Data Romæ decimo quinto Kalendas Octobris, indictione prima.

VI. AD SVFFRAGANEOS ECCLESIAE AQVILEIENSIS.

Monet eos diligenter curent, ut electio episcopi Aquileiensis, propter quam legatos mittit, canonicè fiat; schismaticis autem canonicæ electioni annitentibus misericordiam pollicetur: si vero contra nitantur, aut si quis illam sedem occupet, graves minatur pœnas.

Gregorius episcopus servus servorum Dei omnibus episcopis Aquileiensi ecclesiæ suffraganeis, his qui se vere fratres exhibuerunt, salutem & apostolicam benedictionem: illis vero qui non solum a caritate fraternitatis, sed ab unitate etiam ecclesiæ schismatica pravitate discesserunt, debite sollicitudinis exhortationem.

CLERVS & populus Aquileiensi ecclesiæ, legatis ad nos literisque directis, nuntiaverunt nobis, defuncto nuper Sichardo episcopo suo, se archidiaconum ejusdem ecclesiæ in locum illius regimini elegisse, postulares ut & nos electione eorum nostræ auctoritatis assensum confirmationemque adhiberemus. Verum quia rem tanto pete perpiciendam adhuc incognitam in prima auditione tam subito

subito approbare tutum non fuit, misimus illuc legatos nostros, ut causam & ordinem electionis subfili exploratione perquirant, & quiddid inde aut confirmandum aut reprobandum est, diligenti circumspeditione faciant. Monemus igitur & vos, quorum quidem multum interest, ut in hac re vestra sollicitudinis studium adhibeatis; quatenus, auxiliante Deo, talis sit qui in culmine tantæ dignitatis præsidere debeat, ut vobis, qui ei manus imponere deberis, non tristitia aut periculo, sed gaudio & honori, & commissæ sibi plebi salutis esse valeat.

* Vobis autem, qui nescio an timore aut qua occasione seducti manus & linguas vestras novo & inaudito schismate polluisis, & ob hoc in laqueum anathematis incidistis, seorsum dicimus, quoniam si in præfata Aquilensi ecclesia aliquis dignus & idoneus in episcopum vobis sincera voluntate annitentibus electus fuerit, cum consilio illius, & eorum fratrum qui in sinu sanctæ matris ecclesiæ firmiter persevererunt, quantum sub obtentu divinæ gratiæ potuerimus misericordiam vobis exhibere, & errarus vestri pondus, quantum, Deo solatiante, audere & posse dabitur, portare parati sumus. Sin autem vos contra hoc niti, & impedimenti objectiones querere & invenire cognoverimus, in eam autem partem consentire, ut contra divinam & canonicam auctoritatem quispiam sibi sedis illius occupationem præsumat, procul dubio & ille dignam suæ iniquitatis mercedem inveniet, & de vobis sancta & apostolica sedes, quanto provocata gravius, tanto culparum rationes exiget districtius, iudicabit acerbis. Data Romæ decimoquinto Kalendas Octobris, indictione prima.

VII. AD VDONEM TREVIRENSEM ET SVFRAGANEOS.

Significat sollicitudinem suam de regni Teutonorum perturbatione sedanda: qua de re ad omnes principes literas misisse, ut tanto malo opem ferant: quæ cum ad eos pervenerint nesciat, iterum exemplaria mittit una cum factamento Henrici regis, qui eo contempto suos legatos capi permisit. Hortatur eos ad ecclesiasticam libertatem, & ad communem salutem defendendam.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Vdoni Treverensi archiepiscopo, & ejus coepiscopis suffraganeis, salutem & apostolicam benedictionem.

DE motu & perturbatione regni Teutonorum quantum sollicitudinem quantumque jam per longum tempus anxietatem sustinuerimus, ille præ omnibus scivit, qui omnium secretorum cognitor est & inspector verus. Cui, etiam si tales exaudire dignatur, multas supplicationes fecimus, & faciemus, commotis & exoratis multis fratribus & religiosis congregationibus ad studium eorumdem supplicationum, ut misereretur gentis illius, nec sineret eam in propria armati viscera, & ad ruinam domesticæ fortitudinis in bello configere, sed totius discordiæ causas sua potenti virtute compesceret, & sua moderatione sine funesto & luctuoso fine componeret. Literas quoque jam ante tres menses & eo amplius illuc direximus, videlicet legatis nostris Bernardo diacono nostro, & item Bernardo religioso Massiliensi abbati, quem captum esse audivimus, nec non & universis principibus terræ tam ecclesiasticis, quam secularibus personis, in quibus quod nobis ad evitandam eadem, incendia, & alia bellorum pericula, optimum & in tanti negotii diffinitione iustissimum videbatur, eos concil. general. Tom. X.

A fulendo & hortando cum omni studio exequi admonuimus; & ut fortius insisterent apostolica auctoritate injunximus. Verum quia nobis non satis compertum est, utrum ad vos pervenerint illæ literæ, aut, si perlatæ sint, ne forte de earum veritate aliquid dubitetis, eandem vobis de nostris exemplaribus rescriptas mittere curavimus, admonentes vos, & per veram obedientiam præcipientes, in modis omnibus operam detis, ut causâ secundum sententiam earum literarum pertractatâ finem habeat & accipiat. Misimus etiam vobis sacramentum, quod rex Henticus nobis per fideles suos quosdam fecit, data quidem propria manu sua in manu abbatis Cluniacensis, ut perlecto eo cognoscatis quam recte quamque honeste pro suo nomine se erga nos habuerit: quippe a cuius fidelibus legati nostri postea capti sunt, videlicet Gerardus Ostiensis episcopus in Longobardia, Bernardus abbas Massiliensis in terra Teutonica; unde cum nihil adhuc dignum fecisse cognovimus. **Q**uamquam nos nunquam cum in aliqua causa, Deo providente, hac occasione contravenire, justitiam circumvenire aut gravare velimus, sicut etiam proceptum negotium nunquam apud nos aut precibus aut aliqua ostentatione amicitiarum vel inimicitiarum obtinere potuit, ut quiddam pro eo præter quod iustum videretur dicere vel censere vellemus. Atque in ea re quoad vixerimus incunctanter, Deo adjuvante, persistere nullo periculo vitæ vel mortis deterrebimur. Agite ergo, dilectissimi fratres, ut appareat quantum libertatem ecclesiæ & communem salutem omnium diligatis: scientes, quoniam si causa neglecta fuerit, & ad gravio rem (quod absit) exacerbationem venerit, non solum genti vestræ & regno Teutonorum, sed quoad fines Christianitatis sunt, damna, pericula, confusio, & inestimabiles miseriarum causas, pariet. Data Romæ secundo Kalendas Octobris, indictione prima.

VIII. AD RICHERIVM, RICHARDVM, ET EORVM SVFRAGANEOS.

Aurelianensis episcopi multa scelera perstringens, præcipit eis, ut ad examen illius actionum convenientes, eum ad respondendum literis convocent: qui si vel venire noluerit, vel de objectis non se purgaverit, depositum & privatum illum declarent; quam sententiam jubet promulgari, & in ejus locum Saxonem quemdam subrogari.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Richerio Senonensi archiepiscopo, & Richardo Biturigenfi, eorumque suffraganeis, salutem & apostolicam benedictionem.

"Sanzonem
de quo ep.
xiv. &c.

SICUT quorundam vestrum novit fraternitas, multis jam clamoribus multisque literis elaboravimus, ut Aurelianensis ecclesia ad pristinum suæ nobilitatis statum revocaretur: sed peccatis, ut credimus, populi promerentibus, ita pseudoepiscoporum ibidem occupato prævaluit, quod adhuc omnino spinas confusiois suæ extirpare non potuimus. **Q**uanta enim inobedientia Rainerius dictus eorum episcopus contra auctoritatem sedis apostolicæ se armaverit & in quantum confusio nem quantumque detrimentum ecclesiâ illam perduxerit, licet vos scire non dubitamus, quosdam tamen excessuum suorum religioni vestræ nominatim dicere procuravimus. Dicitur siquidem legitimam ætatem non habens contra decreta sanctorum patrum sine idonea cleri & populi electione

ANNO
CHRISTI
1076.

ecclesiam invasisse. Dicitur etiam huic iniquitati illud addidisse, ut in promotione clericorum archidiaconatus & abbatias per negotiationem vendendo, nullam honestatem nullumque Dei timorem servaverit. Super hoc etiam bis & ter fraterna caritate a nobis vocatus, non solum ad nos venire neglexit, sed etiam aliquem, qui eum de objectis legitime excusaret, mittere contempsit, & a nobis interdictus, quinimo a communione corporis & sanguinis domini separatus, officium episcopale celebrare non timuit. Benedictum etiam deserentem literas nostras in captione suorum ad contemptum apostolicæ sedis diu affici permisit. Quapropter iniquitatem ejus deinceps non ferentes, apostolica auctoritate vobis præcipimus, ut ad examinationem actuum suorum in locum quem magis aptum probaveritis conveniatis; ad quem prius literis vestris eum convocetis, ibique de supradictis vobis respondeat, & si potest, se innocentem reddat. Quod si forte in superbia sua permanens infra quadraginta dies admonitionis venire contempserit, aut veniens de omnibus supradictis canonicè se non expurgaverit, judicio sancti Spiritus & auctoritate apostolica sententiam damnationis & depositionis sine omni spe restitutionis in eum promulgamus. Quam vos, sicut decet, sequentes per aures circumstantis populi diffundite, & Saxonem ipsum, de quo vos mihi scripsistis, qui beati Petri consilium & nostrum expetit, in loco illius depositi secundum Deum subrogate. Data Romæ secundo Nonas Octobris, indictione prima.

IX. AD RAINERIVM EPISCOPVM
AVRELIANENSEM.

Præcipit ut intra L. dies ad locum quem Senonensis & alii episcopi, quibus id commisit, probaverint, conveniat, de objectis criminibus se purgaturus. Quod si parere, neglexerit, vel se non purgaverit, damnationis sententiam sine spe restitutionis in eum promulget.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Rainerio dicto Aurelianensi episcopo.

LICET non alias nisi damnationis literas ab apostolica sede jam ex longo tempore inobedientia tua promeruerit, nos tamen ex radice infructuosa mentis tuæ aliquid boni in vanam excutere tentantes, hanc nostram tibi curavimus mittere legationem, videlicet ut in præsentia confratrum nostrorum Richerii Senonensis archiepiscopi, & Richardi Biturigensis, necnon suffraganeorum suorum, & aliorum religiosorum qui Deum timeant, responsurus de objectis venias. Quibus literas nostras misimus, ut ipsi in eo loco, quem magis habilem & aptum probaverint, conveniant, & causam tuam diligenter perquirant. Terminum autem examinandi hujus negotii infra quadraginta dies post receptionem literarum nostrarum præsumimus. Et quia de obijciendis tibi cautum te atque providum reddere volumus, ea tibi ante pertractationem negotii insinuamus. Diceris siquidem legitimum etatem non habens, contra decreta sanctorum patrum, sine idonea cleri & populi electione te eis injectisse. Diceris etiam huic iniquitati illud addidisse, ut in promotione clericorum, archidiaconatus & abbatias per negotiationem vendendo, nullam honestatem nullumque Dei timorem servaveris. Super hoc etiam, ut nobis videtur, bis & ter fraterna caritate a nobis vocatus, non solum ad nos non venisti, sed etiam aliquem, qui te de objectis juste excusaret, mittere contempsisti. Suspendus

etiam ab episcopali officio, & a communione corporis & sanguinis domini, publicas missas celebrare non timuisti. Clericum etiam deserentem literas nostras diu in captione tuorum ad contemptum apostolicæ sedis diu affici permisisti. Quapropter si cognoscis te super his omnibus inculpabilem, ad conventum confratrum nostrorum adire atque respondere nulla ratione prætermittas. Quod si in superbia tua permanens aut illuc venire contempseris, aut veniens de his omnibus canonicè te non expurgaveris, judicio sancti Spiritus, & auctoritate apostolicæ sedis, sententiam damnationis sine omni spe restitutionis in te promulgamus. Data Romæ secundo Nonas Octobris, indictione prima.

X. AD REGEM DANIÆ.

Commendans ejus patris defuncti observantiam erga Romanam ecclesiam, hortatur ut orationibus & elemosinis illi suffragetur, atque ejus in Romanam ecclesiam obsequium imitetur, & in regni administratione, præcipue in tuenda ecclesia, cupit ut legatos ad se mittat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei regi Danorum, Salusem & apostolicam benedictionem.

SANCTA & universalis mater nostra, Romana ecclesia scilicet, quanta dilectionis & amoris instantia erga patris tui curam & honoris tui sollicitudinem invigilaverit, te plene nosse, nec tui memoria excidisse dubitamus, videlicet cum ipse remissus poteris, quam puram semper, & in omnibus servitutis & debita obedientie reverentiam circa beati Petri apostoli honorem exhibuerit. Suis namque temporibus, ut apostolica testatur ecclesia, tam devotum, tam fidum, tamque unicum in amoris sui studio fuisse filium novimus, ut pene in regibus nullus inveniretur secundus, & ni diabolico instinctu incentivas vitiorum illecebras imitans corporis sui frenata laxasset, inter optime Deo placentes reges illum caelicas sedes inhabitare nequaquam dubitarem. Sed quoniam credimus, apostolis quibus fidelis exitit opitulantis, domini illum misericordia & gratuita pietate lamenta poenitentiae ante vitam suam contritum corde arripuisse, veniam posse consequi non dubitamus, imo sui memores in orationibus nostris sibi concedi caritatis affectu rogamus, & te, ut optimum decet filium, ei succurrere largis elemosinarum subsidiis & ecclesiarum orationibus hortamur. Decet enim ut qui te sui corporalis & secularis regni seu honoris heredem ut bonus pater reliquit, spiritualibus auxiliis, prout esse poterit, ne videatur fraudari; quatenus res, quæ tibi decus paterni ministrant regni, manibus pauperum delata, in caelo patri conferant auxilium requiei. Nunc vero, fili carissime, apostolica te invitatione monemus, ut patris tui fidem & dilectionem, quam erga apostolicam gessit ecclesiam, corde prospicias, fide intendas, mente advertas, & sic te filium beati Petri apostoli exhibeas, quatenus sereno te vultu conspiciens, in hereditatem superni regni, in locum pie retributionis, ut dignam sobolem introducat. Si vero te devotum prospexerit, profecto vocem piæ magistri affumens, dicit: *Polo ut ubi ego sum, & hic sit mecum.* Sic enim a domino potestatem accepisse credimus, ut quem ligaret ligatus, & quem solveret, in caelis esset solutus. Et idcirco iterum iterumque monemus, ut te ita dignum acceptabilemque, prout fragilitas humana permiserit, domino concedente, omni annexu perficere sitagas, ut tam præsentis quam etiam futuri regni sublimitatem obtinere valeas. Quod si forte pater

ANNO
CHRISTI
1076.

Suffragia
pro defunctis.

Joan. 17.

ANNO
CHRISTI
1076.

pater etiam tuus, diabolo suadente, aliqua incurrit animæ detrimenta, cælum potius, imo cæli dominum, hortatur attendas quam terram, & contra ea tui creatoris invincibilia arma corde quotidie puro exposcas; quatenus & profectu apostolici filii lætemur, & tuis comparibus regibus incitamenta valeas præbere virtutum. Monemus insuper, carissime, ut tibi commissi a Deo regni honorem omni industria, solertia, peritiaque custodias. Sit vita tua digna, sapientia referta, iustitiæ & misericordiæ condimento saleque condita, ut de te vera sapientia, quæ Deus est, dicere queat: *Per me rex iste regnat.* Pauperum & pupillorum ac viduarum adiutor indeficiens esto: sciens pro certo quoniam ex his operibus & condimentis amor tibi reconciliatur Dei. Audivimus insuper, nec dubitamus, quod Dei ecclesiæ, quæ mater & domina nostra est, sicut in multis aliis terrarum partibus, ita in vestris ab iniquis hominibus & diaboli mactibus comprimitur, & non ut decet tueatur & veneretur. Ad cuius auxilium & tuitionem in omnibus & super omnia te invigilare volumus, & paterne monemus. Nam talibus non resistere, quid aliud est quam fidem negare? Quapropter monemus & obsecramus, ut posthabito omni humano odio, invidia postposita, etiam si incubuerit morte, eam erudire, protegere, fovere, tueri, & ab insidiantium faucibus luporum eripere pro posse labores: sciens pro certo, quod nullam orationem, nullumque gratius sacrificium in supremi arbitri oculis poteris offerre. Vorum insuper nostrum tale, Deo teste, est, quod sæpe velimus nuntios tuos videre, per quos possemus tui salutem, animæ videlicet & corporis, plenius agnoscere, & te mutua vice, prout Deus concederet, apostolicis institutionibus excitare. Omnipotens Deus, a quo bona cuncta procedunt, meritis beatissimorum apostolorum Petri & Pauli te, carissime fili, custodiat, & sua virtute & pietate corroboret: quatenus sic in ipso temporalia administrare valeas, ut post hujus vitæ metam æterni regni gloriam obtinere merearis. Data Romæ octavo Idus Novembris, indictione prima.

XI. AD HVGONEM DIENSEM
EPISCOPVM.

Confirmat excommunicationem ac depositionem ab eo factam eujusdam juvenis in Carnotensis ecclesiæ intrusi. Ad quam regendam cum abbas sanctæ Euphemie a rege Francorum postularetur, præcipit ut voluntate omnium diligenter perquisita, quidquid pro ejus canonica electione, vel contra eam invenerit, per literas sibi significet.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei Hugoni
Diensi episcopo, salutem & apostolicam
benedictionem.*

QVID de negotio Carnotensis ecclesiæ actum sit, tua relatione, remota omni ambiguitate, sicut oportuerat, cognovisse vellemus. Pervenit enim ad aures nostras te excommunicasse, & irreverenter depofuisse quemdam juvenem illum indigne appositum pro episcopo: quod quidem, si ita est, nobis multum placet, & præsertim auctoritate confirmamus. Ceterum fraternitati tuæ notum esse volumus, Philippum regem Francorum iterata postulacionem missione ad nos direxisse pro Roberto abbate monasterii sanctæ Euphemie de Calabria, qui & hoc in anno, cum in Longobardia eramus, per nos transiit in Franciam, ut eum ad regnum Carnotensis ecclesiæ episcopum probarem

& ordinarem. Reversus est etiam ille idem Robertus abbas ad nos, dicens se donum episcopatus offerente rege refutasse, nec quidquam inde sine nostro consilio facere voluisse vel facturum esse: veneruntque eum eo duo clerici præfata ecclesiæ, referentes nobis, & multum affirmantes, pene omnium qui de eadem ecclesiæ sunt majorum & meliorum voluntates in hunc convenisse; non tamen aliquam de eo electionem factam esse. Verum quia, sanctorum patrum statuta sequi & observare cupientes, nihil de eo aut de promotione ejus sine electione ecclesiæ nobis probandum esse judicavimus, nec id ipsum quod isti nobis de voluntate absentium referebant satis constabat, prudentiam tuam admonemus, ut ecclesiam illam aut per te, aut per fidelem & probatam tibi personam, visitare studeas, & voluntatem omnium tam majorum quam minorum super hac re diligenti inquisitione cognoscas. Quod si causam ex omni parte divina miseratione & dispensatione ita coartate posse videris, ut illorum in hunc, quem supra diximus, abbatem voluntas libera, consideratio prudens, electio canonica, & sanctorum patrum regulis consonans dignoscatur, quam citissime nobis certa literarum tuarum significatione indicare procures: ut quæ ad effectum hujus dispensationis necessaria sunt, Deo auctore exequi & implere possimus. Sin autem aliter aliquid inveneris, quod & causa potior & ratio probabilior administrare, itidem nobis notificare non differas: quatenus in quo oporteat nobis & ecclesiæ providere, ac salubriter, Deo adjuvante, quod officii nostri est impendere valeamus.

XII. AD MICHAELEM REGEM
SCLAVORVM.

Vt alios nuntios mittat, per quos, causa inter Spalatanum & Ragusanum episcopos diligenter cognita, ejus petitioni satisfacere possit.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei Michaeli
Selavorum regi, salutem & apostolicam
benedictionem.*

COGNOSCAT debita tuæ devotionis circa sedem apostolicam reverentia, Petrum apud vos dictum nostrum legatum adhuc ad nostram non adventisse præsentiam, suas tamen missive literas, quæ ita vestris dissonantes existunt, quod vestram causam, seu Ragusanæ ecclesiæ, penitus finire nequimus. Quapropter Petrum Antibarensem episcopum atque Ragusanum, sive alios idoneos nuntios, ad nos mittere oportet, per quos de lite quæ inter Spalatanum archiepiscopum ac Ragusanum, iustitia possit inquiri, ac canonicè diffiniri, tuique regni honor a nobis cognosci. Tunc vero re cognita, tuæ petitioni juste satisfacere, secundum quod cupimus, valebimus, ac in dono vexilli, & in concessione pallii, quasi carissimum beati Petri filium, dictantæ rectitudine audiemus. Data Romæ quinto Idus Januarii, indictione prima.

XIII. AD GVBERTVM RAVENNATEM
ARCHIEPISCOPVM, &c.

Temeritatem eorum in offendenda sancta Romana ecclesiæ incusans, saluti ipsorum consulens, ad synodum eos vocat, promittens eos securos fore, seque iustitiæ rigorem temperaturum.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei Gvberto
Ravennati archiepiscopo, omnibusque suffraganeis
ejus, & universis episcopis & abbatibus in marchia
M iij Firmana*

ANNO
CHRISTI
1077.

Prov. 8.

Regem nõ
tueri eccle-
siam est fi-
de negare.

ANNO
CHRISTI
1077.*Firmana & Camerina, & in Pentapoli, & Emilia & Longobardia partibus constitutis.*

SALVTEM vobis cum apostolica benedictione liberiter mitteremus, si vestre temeritati sanctorum patrum auctoritas non obtulisset. Quam graviter enim ultra quam Christianos oporteret beatum Petrum apostolum ejusque sanctam Romanam ecclesiam, vestram utique omnium fidelium matrem, offensam atque commotam reddidistis, Deus est testis, sanctorumque patrum regula, vestraque conscientia. Sed quoniam humanum est peccare, Deique peccantibus conversis veniam tribuere, ipsa quæ ejusdem Dei & domini sanguine fundata est ecclesia ad gremium suum redire vos adhuc ut mater expectat: nequaquam in vestra grassari desiderat nece, imo vestre cupit salutem occurrere. Quapropter moti tamen vestra quam omnis gregis Christi nobis committi salute, ex omnipotentis Dei parte & Romana ecclesie, universalis videlicet matris, apostolica auctoritate monemus & invitamus vos, ut ad synodum, quam, Deo auctore, in proximo venturæ quadragesimæ prima hebdomada celebraturi sumus, conveniatis: scientes vos securos fore ab omni læsione vitæ & membrorum, rerumque vestrarum, & ab omni seculari injuria, eorum scilicet quos constringere poterimus. Sciatis etiam quod apud nos nullius unquam odium aut preces seu turpis jactantia locum obtinere poterit, quo contra vos in aliquo injustitiam exercere possit, imo rigorem justitiæ (prout possumus) temperantes, indulgere vobis quantum sine detrimento animarum vestrarum & nostro periculo poterimus, parati sumus. Desideramus enim potius, Deo teste, vestre salutem & populi vobis crediti consulere, quam nostro seculari commodo in aliquo providere. Data Romæ quinto Kalendas Februarii, indictione prima.

XIV. AD AVRELIANENSES.

Vt Sanzoni, qui consultatis omnibus sibi ab æmulis objectis criminibus coram episcopis delegatis, dignum se Aurelianensi episcopatu, ad quem electus fuerat, demonstravit, omnem honorem ac reverentiam exhibeat, donec diffinitivam sententiam, adhuc suspensam, declaret.

Gregorius episcopus servus servorum Dei clero & populo Aurelianensis ecclesie, salutem & apostolicam benedictionem.

LITERAS a vobis delatas apostolicam sedem accepisse non ignorare vos credimus, quibus electio episcopalis facta in Sanzone ecclesie vestre clerico intimabatur: quibus, quoniam honestatem ejus jam pridem agnovimus, fidem accommodare assensumque præbere parati sumus. Sed quoniam in sancto quove actu nescimus inopinatæ literæ nihil priorum sensus habentes, imo contraria sentientes, ad nostram præsentiam delatæ sunt, nostram diffinitivam sententiam, ne facere aliquid super hoc negotio præcipitanter & inordinate videremur, quoadusque nobis aut nuntium seu literas vestras mittatis, per quas omnia ejusdem negotii acta plenius cognoscamus, suspendere dignum duximus. Tamen unum vos scire volumus, quod clericos illos, qui a vobis literas nobis detulerant, quique Sanzoni contraria sentiebant, una cum prenominato Sanzone coram episcoporum nostrorum præsentia diligenter perferutari fecimus: quatenus, utriusque partis veritate præcognita, quid improbandum abigeremus, quidve approbandum laudaf-

A semus. Tandem pene omnia, quæ sui æmuli sibi objecerant, Sanzo ipse consultans, sibi magis favere justitiam nobis dignis assertionibus demonstravit. Verum quia nihil super hoc negotio aliique suis causis absque nostro apostolico consensu consiliove agere cupit, imo se suaque omnia sub tutela sedis apostolicæ constituit, quantum sibi juste subvenire, Deo concedente, possumus, non denegamus. Interea apostolica mansuetudine tam vos, quam ceteros ubicumque possessionem habet, monemus, & auctoritate præcipimus, ut omnem honorem omnemque reverentiam sibi exhibere non denegatis, ac eum cum omnibus quæ sua sunt tute & sine omni molestia seu inquietudine manere permittatis: scientes quod si aliter feceritis (quod non credimus) ac ei honorem reverentiamque subtraxeritis, & eum & quæ sua sunt quiete & secure manere minime permiseritis, ita in vos sicut in hostes nostros & apostolicæ sedis adversarios vindictam & apostolicæ ultionis gladium exeremus. Nos vero cum prædicto viro Sanzone, Deo juvante, tale consilium adinvenimus, quod honor vestre ecclesie & utilitas in omnibus melius quam solito videbit. Data Romæ quinto Kalendas Februarii, indictione prima.

XV. AD GERMANOS.

Legatos apostolicos in synodo Romana pro concilianda pace in regno Teutonico fuisse designatos ait, quos impedire si quis præsumat, eum excommunicat. Præsentium portitorem hac de causa directum fuisse, ut cum archiepiscopo Trevirensi de loco & tempore conventus statuat, quo legati apostolice securius ire possint.

Gregorius episcopus servus servorum Dei archiepiscopis, episcopis, clericis, duobus, principibus, marchionibus, omnibusque majoribus & minoribus in Teutonico regno constitutis, exceptis his qui canonica excommunicatione tenentur, salutem & apostolicam benedictionem.

NOTUM vobis fieri volumus, fratres carissimi, quod in eadem synodo, quam nuper Romæ celebravimus, inter multa alia quæ de statu sanctæ ecclesie, Deo cooperante, peregrinus, de ruina & confusione nobilissimi regni vestri diligenter tractantes, hoc saluterum & opportunum pro reparatione pacis vestre fore putavimus, ut religiosi legati apostolicæ sedis ad partes vestras dirigantur, qui archiepiscopos, episcopos, & religiosos clericos, nec non laicos ad id idoneos, in loco qui utriusque parti habilis & congruus sit, convenire commoneant, ut aut pacem, Deo auxiliante, inter vos componant, aut cui parti justitia faverit, omni conamine omnibusque modis potestate beati Petri insurgamus. Et quia nonnullos de regno vestro intelleximus magis jurgium & discordiam quam pacem diligere, ex parte omnipotentis Dei & beatorum apostolorum Petri & Pauli interdicimus, ut nullus sit qui aliquo ingenio aut studio seu violentia impediatur prædictos viros ad restaurandam regni vestri concordiam convenire, aut convenienter justum & legalem huic discordiæ finem imponere. Ad reprimendam tamen mala ingenia & illicitos conatus, judicio sancti Spiritus, & auctoritate apostolicæ sedis, anathematizavimus & anathematizamus, quicumque sive rex, sive archiepiscopus, sive episcopus, sive dux, sive marchio, sive alicujus dignitatis

ANNO
CHRISTI
1077.

tatis vel ordinis persona sit, præsumpserit aliquo A modo hanc salutiferam constitutionem perturbare, videlicet qui operam dederit, ne prædictus convenrus fiat, aut concordia tantæ perturbatio- nis. Adjecimus etiam eidem anathemati, ut quicumque hujus iniquitatis præsumptor fuerit, non solum in anima, sed etiam in corpore, & in omnibus rebus suis vindictam omnipotentis Dei sentiat, & in omni congressione belli nullas vires, nullumque in vita sua triumphum obtineat, sed duplici contritione prostratus semper vilescat & confundatur, ut sic saltem ad penitentiam redire ad- discat. Præsentium vero portitorem ad hoc vobis dirigimus, ut una cum venerabili fratre nostro Treverensi archiepiscopo, qui Henrico favet, & altero, qui nullis & religiosus ad hoc sit opus, epi- B scopus ex parte Rodulphi locum & tempus prædi- cti convenrus statuatur; quatenus legati nostri, quos præfati sumus, securius & certius ad vos venire, & quæ omnipotenti Deo placeant, ipso auxilianre, vobiscum valeant perficere: Data Romæ septimo Idus Martii, indictione prima.

XVI. AD VDONEM TREVIRENSEM.

Hortatur ut pro componenda in regno Teutoni- corum pace laborer; & notificato pontificis de pace consilio ad se veniat, ne legatos frustra & cum periculo mittat. Monet ut cui justitia fa- vet ipse quoque faveat, atque alios idem sacræ moneat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Vdoni Tre- virensi archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

Q VANTA nobis sollicitudo quantaque tristitia sit de perturbatione imo de dissidio regni vestri olim clarissimi & potentissimi, in communibus literis quas hoc in anno ad nos missimus satis vobis declaratum esse putamus. Verum quia res de die in diem perniciosius implicari videretur, nobis quoque cura cum nimia anxietate altius in mente figurur. Proinde quidquid nobis super hac re ad præsens melius visum est, quod nostra providentia vel au- thoritate intervenire potuisset, manurare curavi- mus: quod tua fraternitas literis, quibus id singu- lariter scriptum est, plenius cognoscet. Rogamus igitur & admonemus prudentiam tuam, in qua mul- tum confidimus, ut secundum tenorem eamdem literarum sine omni dilatione de causa hac re intro- mittas, & omnibus tam minoribus quam majori- bus, quoad potes, quid a nobis deliberatum, & qualiter tibi injunctum sit, notum facias: ut miserante Deo, & adjuvantibus his qui dominum diligunt, ram ferens discordiæ furorem aut penitus compes- cere & (quod maxime optamus) ad plenam pacem reducere possimus; aut si illud peccatis impedi- entibus minime obvenire poterit, saltem nos in tanto stratum nostrorum periculo culpam negligentia declinemus. Notificato autem consilio & decreto nostro, & requisitis utrimque responsionibus, ut eam certitudinem & consensum inveniat, ne in mittendis legatis nobis dubitandum non sit, ordi- natis & confirmatis omnibus quæ ad profequen- dum hoc negotium loco, tempore vel ceteris con- venientis necessaria sunt, volumus ut tu & frater ille qui tecum hujus rei mediator esse debuerit, con- fectim ad nos veniat: quatenus cognitis securita- tibus, & quæ spes pacis esse debeat, legatos nostros tam sine periculo quam sine desperatione fructus laboris & fatigationis eorum vobiscum mittere valeamus. Nec durum tibi sit, frater, subire quod in-

ponimus; quoniam ex quo in ecclesia locum sacer- dotii & officium suscepisti, nihil Deo dignius aut animæ tuæ salubrius fecisti, quam si in hac re nequi- tiam diabolicæ fraudis elidere, & saluti tot millium hominum, opitulante Deo, consulere poteris: & si hoc fatigationi tuæ pro voto non successerit, tibi tamen apud illum certa manet retributio, apud quem non infectum reputabitur omne bonum quoddam justa & perseveranti voluntate concipitur. Illud tamen a dilectione tua omnino nobis exhiberi volumus, ut etiam si illum alium, quem hujus rei mediatorem te habere supra diximus, focium irine- ris habere non possis, tu tamen ad nos venire nulla- tenus prætermittas. Præcipimus etiam tibi ex au- thoritate beati Petri, ut cui justitia favet, tu omnino faveas, & hoc idem facere clericos & laicos quos poteris ex parte nostra commoneas. Treva etiam a vobis provisâ usque ad quindecim dies post con- ventus solutionem illatâ servetur. Volumus autem ut apud regem diligenter procures, quatenus legati nostri qui in partibus illis sunt, Bernardus scilicet diaconus sanctæ Romanæ ecclesiæ, & Bernardus Massiliensis abbas, si voluerint, licenter & securè ad nos redire valeant. Data Romæ septimo Idus Martii, indictione prima.

XVII.

Significat se temperantiam potius quam rigorem canonicum securum, causas episcoporum Franciæ & Burgundiæ discussisse, & cum singulis mitius egisse; præcipue vero cum Manasse Rhemen- si archiepiscopo, cujus etiam juramenti exemplar adjicit.

Gregorius episcopus servus servorum Dei.

Q VIA consuetudo sanctæ Romanæ ecclesiæ, cui Deo auctore licet indigni deservimus, est quædam tolerare, quædam etiam dissimulare, discre- tionis temperantiam potius quam rigorem cano- num sequentes, causas episcoporum Franciæ atque Burgundiæ, qui suspensi seu damnati a legato nostro Hugone Diensi episcopo fuerant, non sine gravi labore discussimus. Denique Manassem Rhe- mensem archiepiscopum, qui in multis accusatus fuerat, seseque a synodis, ad quas Hugo Diensis episcopus eum invitavit, subtraxerat: quia sententia super eum data non Romanæ ecclesiæ gravitate & solita mansuetudine videbatur, in proprium gra- dum officiumque restitimus, ea quidem ratione, ut supra corpus sancti Petri juraret hoc modo:

Ego Manasses Rhemen- sis archiepiscopus pro su- perbia non dimisi quod non venerim ad synodum Augustodunensem, ad quam me Diensis episcopus vocavit. Si vocatus nuntio vel literis apostolicæ sedis fuero, nullo malo ingenio & nulla fraude me subtraham, sed veniens diffinitioni & judicio hu- jus ecclesiæ fideliter obediam. Quod si domino papæ Gregorio vel successori suo placuerit me de objectis ante legatum suum respondere, idem per omnia faciam. Thesauros autem, ornamenta, & prædia Rhemen- sis ecclesiæ mihi commissa ad honorem ipsius ecclesiæ fideliter tractabo, & ad resi- stendum justitiæ ea non abalienabo.

Hugoni quoque Bisuntino archiepiscopo, quia literæ, quibus invitabatur ad synodum, a clericis suis retentæ, & non sibi ostensæ fuerant, suspenso in eadem synodo episcopale officium reddidimus, hac conditione, quod debeat se de objectis coram legato nostro, si ei visum fuerit cum suffraganeis aut vicinis episcopis expurgare. Richerio vero Senonensi archiepiscopo interdictum reddi- dimus

ANNO
CHRISTI
1078.

dimus officium. Promisit enim in manu nostra, A quod siue per se, siue per nuntium suum causam, pro qua ad synodum præfati legati nostri non venit, coram eodem legato debeat exponere, & in negotiis ecclesiasticis pro posse suo consilium & auxilium fideliter & humiliter sibi impendere, eoque animum placare. Goresfredus autem Carnotensis episcopus, quia non invitatus & absens iudicatus fuerat, episcopali officio a nobis restitutus est; hoc quidem tenore, quod causa sua ante legatum nostrum debeat retractari atque dissolui. Richardus Biturigenis archiepiscopus, quia irato animo, & non synodali iudicio, dimisit ecclesiam suam, virgam & anulum recepit, promittens se de objectis coram legato nostro satisfacere. Rodolphus Turonensis archiepiscopus, quia legales accusatores non habuit, sacerdotali & episcopali officio restitutus est, etiam episcopis, qui eum accusauerant, ab accusatione deficientibus, & quia causa sua ab antecessore nostro beate memorie Alexandro retractata & determinata fuerat, videbatur quod non sine certa accusatione deberet retractari. Nobis tamen visum fuit, quod legatus noster cum legato Diensis episcopi Turonis debeat proficisci, & convocare omnes suffraganeos episcopos, necnon clericum & populum, & ex parte beati Petri illos commovere, ut qualiter electus fuerit vel ordinatus veraciter profiteantur: ut, si claruerit eum de objectis innocentem esse, questio accusationis suae omnino deinceps sopiatur. Sin autem certissime, & unde dubitari non possit contra eum testimonium datum fuerit, canonica sententia feriatur. Actum Romæ septimo Idus Martii, indictione prima.

XVIII. AD EPISCOPVM SPIRENSEM.

Episcopale officium exercendi facultatem illi concedit, dum opportuno tempore de objectis sibi criminibus satisfaciatur, atque omnem venalitatē ab ecclesia deieciatur, & in officio suo vigilans & studiosus appareat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Henrico Spirensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

QVIA in susceptione Spirensis ecclesie veremur te contra decretum apostolicæ sedis virgam de manu regis scienter ac temerarie suscepisse, episcopale officium hæcenus te agere non concessimus. Quod si secundum legati tui verba decretum nostrum ante investituram pro certo non cognovisti, officium episcopale faciendi facultatem & licentiam tibi concedimus; eo tamen tenore, ut opportuno tempore nobis vel legatis nostris de objectis te satisfacturum repræsentes. Et quia in Romanis conciliis, tam a nobis, quam ab antecessoribus nostris, promulgatas constitutiones non, sicut decuit, te servasse comperimus, videlicet ut omnem venalitatē de ecclesia tua eieceres, negligentie non parvæ fraternitatem tuam arguere possumus. Vnde apostolica auctoritate interdicimus, ejectionis illis qui in ecclesia tua per pecuniam promoti sunt, ut neque archidiaconatus, neque archipresbyteratus, neque aliquid, quod ad spirituales curam videatur pertinere, precio dari permittas; sed secundum domini præceptum dicentis: *Gratis accepistis, gratis date*, te irreprehensibiliter habens, & clericos non caste viventes rigore pastoralis corrigens, sicut olim negligens & desidiosus fuisti, ita deinceps in administratione suscepti officii vigilans & studiosus appareas: quatenus in fine vite tue omnipotentem dominum clementem & misericor-

Matth. 10.

dem operis tui rectitudo tibi faciat. Data Romæ decimoquarto Kalendas Aprilis, indictione prima.

XIX. AD GVILIELMVM REGEM ANGLORVM.

Legatum se mittere, ut diligenter & pie examinet, an episcopus Rothomagensis pro sua ægritudine pastoralis moderamini præesse valeat: si autem infirma valendo ita eum oppresserit, ut minus aptus tali muneri reperiat, omnino alius canonice eligatur.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Guilielmo regi Anglorum, salutem & apostolicam benedictionem.

OFFICII nostri cura exigit, ut ecclesiis pastoribus viduatis sollicitè subvenire properemus. Quia vero inter reges, tum more honestatis quatenus, tum liberali prudentia quatenus, te speciali dilectione amplectimur, dignum est ut ecclesiis quas sunt in regno tua dispositione tibi commisso specialiter cavere studeamus. Vnde Rothomagensis ecclesie, quam dudum pastore destitutam ægritudine impediēte ad divitibus, succurrere hoc modo disposuimus: Hubertum sanctæ Romanæ ecclesie subdiaconum, quem experimento nobis & tibi fidelem didicimus, liberali gloriæ tuæ, fili carissime, mittimus, qui cum viris religiosis episcopis & abbatibus ejusdem ecclesie fratribus prædictum archiepiscopum adeat, diligenti & pia consideratione examinet, an pastoralis moderamini præesse, ut oportet, valeat. Si vero valetudine corporali sic iudicent destitutum, ut amodo episcopali non sit aptus regimini, prius admonitionibus sibi persuadere non desistant, si oportuerit, etiam auctoritate apostolica ut suo consensu ordinetur ecclesia. At si valetudo sic eum oppresserit, ut infensatum & officii sui obliuiosum reddiderit, non dijudicans quanti sibi & universæ patriæ ægritudo sit detrimenti, præcipimus auctoritate apostolica virum tanto ponderi competentem, bene moratum & sapientem, universorum consensu canonice eligi & in archiepiscopum promoveri. Data Romæ secundo Nonas Aprilis, indictione prima.

XX. AD RAINERIVM AVRELIANENSEM EPISCOPVM.

Incepit quod patientia Romanæ ecclesie abusus, scelus scelri addendo, cuncta pene ecclesie suæ ornamenta dilapidaverit: quamobrem illi præcipit ut omnibus restitutus ad synodum in suis partibus celebrandam conveniat, & legatis de omnibus quæ illi objecta fuerunt rationem reddat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Rainerio Avrelianensi.

QVANTA in Deum & tui ordinis salutem commiseris, si sana mentis te velles ostendere, a tui memoria excidisse pejora operando nequaquam monstrares. Decuerat te summopere meditari, quantam erga te patientiam Romana ostendit ecclesia, quæ dum ultra quam oportuit est misera, ipsius misericordiam quodammodo versa est tuo opere in culpam. Quia quidem sic nimium impudens abuteris, ut cogas nos tuis agitato stimulis in te districtæ æquiritæ censura insurgere. Inter cetera namque quæ olim perversa mente egisti, ut vulnus vulneri insingeres, sicut nobis insinuatum est, pene cuncta ecclesie tibi commissa ornamenta, pallia videlicet, calices, thuribula, planetas, & cetera

factura

ANN
CHRIS
1078.

facrata Deo, non ad utilitatem Dei & præfatæ ecclesiæ non in adiutorium pauperum & captivorum, sed ad libitum tuum & inanem gloriam atque superbiam distraxisti. Quod quidem quantum nos contristat advertere poteris. Nunc itaque apostolica tibi auctoritate præcipimus, ut omni excusatione semota quidquid abstulisti juste restituas, & restitutus omnibus ad synodum, quæ vestris in partibus celebranda erit, convenias; ibique coram legatis nostris, videlicet Hugone Diensis, & Hugone abbate Cluniacensi, nec non & Rogerio subdiacono nostro, de his & aliis quæ tibi intentantur rationem canonicè exponas. Quod si forte de omnibus quæ tibi objecta fuerint canonicè te non expurgaveris, ac ablata secundum nostram iustionem non reddideris, iudicio sancti Spiritus & auctoritate apostolica sententiam anathematis & depositionis sine omni spe recuperationis in te promulgabimus. Data Romæ octavo Kalendas Maii, indictione prima.

XXI. AD HUGONEM ABBATEM CLUNIACENSEM.

Vt legato, quem ad regem Hispaniæ mittit, auxiliium præbeat. De Berengario sententiam suam fratres quos cum legato mittit nuntiaturos scribit. Tribulationes suas exponit, pro quibus misericordiam domini implorari petit.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Hugoni Cluniacensi abbati, salutem & apostolicam benedictionem.

DIVERSARVM gentium concursione, & multorum negotiorum fatigatus meditatione ei patum scribo quem multum diligo. Abbatem itaque, sicut rex Hispaniæ rogavit, & vos consilium dedistis, Deo auctore, episcopum consecravimus, & ad eundem tegem sacerdotem cardinalem Richardum, vicem nostram illi committentes, in Hispaniam dirigimus, cui ut præbeas auxilium & idoneum socium fraternitatem tuam rogamus. De Berengario, unde nobis scripsistis, quid nobis videatur, vel quid disposuerimus, fratres quos tibi remittimus cum prædicto cardinali nostro nuntiant. Vos autem certa fide, imo & oratione, Dei omnipotentis misericordiam implorate, ut mentes nostras secundum suam voluntatem dirigat, & in magna tempestate nos gubernans ad portum suæ pietatis perducat. Tot enim angustis premimur, tantique laboribus fatigamur, ut ii qui nobiscum sunt non solum pati nequeant, sed nec etiam videre possint. Et licet cælestis tuba clamet, unde quisque secundum suum laborem mercedem recipiet, & bonus rex manifestet: *Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tue, domine, lætificaverunt animam meam;* tamen frequenter hæc vita nobis est tædio, & mors carnis desiderio. Sed cum pauper Iesus ille pius consolator, verus Deus & verus homo, manum porrigit, valde tristem & afflictum lætificat; dum vero memet dimittit, nihil me conturbat: in me quippe semper morior, sed in eo interdum vivo, & cum viribus omnino deficio. Ad illum gemens clamo: *Si Moysi & Petro tantum pondus imponeres, credo quia illos gravaret. Quid ergo de me qui nihil ad eorum comparisonem valeo fieri? Restat ergo ut ad tu ipse cum tuo Petro pontificatum regas, aut me succumbere, & eundem pontificatum confundi cernas.* Tunc ad illud recurro: *Miserere mei, domine, quia infirmus sum.* Et illud: *Tanquam prodigium factus sum multis: & tu adiutor fortis.* Nec illud obliviscor: *Potens est enim Deus de lapidibus istis suscitare filios Abraham.*
Concil. general. Tom. X.

Luc. 6.

Psal. 93.

Psal. 6.

Psal. 70.

Mat. 3.

A Omnipotens Deus, qui per sanctum officium quod committit peccatori mira pietate peccatores iustificat, potestate beati Petri mihi valde indigno commissa te tibi quæ omnes fratres creditos a cunctis peccatis absolvat, & ad sinum Abrahæ patriarchæ nostri lætos perducatur. Data Romæ Nonis Maii, indictione prima.

XXII. AD HVBERTVM ET TEVZONEM.

Monet ut cum suffraganeis abbatibus & clericis Dolenfis ecclesiæ adfint una cum Diensi episcopo & abbate Cluniacensi, quibus controversia inter Evetium & alium quemdam de archiepiscopatu commissa est: ac curent, ut Anglorum rex eo legatum suum mittat, quo huiusmodi causa terminetur.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Huberto subdiacono & Teuzoni monacho, salutem & apostolicam benedictionem.

PERVENIT ad nos frater noster Evetius Dolenfis archiepiscopus, exhibens se pro discutienda controversia quæ de introitu ejus in episcopatum orta est, proclamante illo de expulsiōne sua quasi injusta, qui ante ordinationem hujus eamdem sedem quamlibet perverso, ut dicitur, accessu cepit, & nefaria conversatione tenuerat. Ad quam exhibitionem se vocatum aiebat a constare nostro Hugone Diensi episcopo: quod & ipse qui tunc præsens aderat fatebatur: ac propterea se recusasse redire vobiscum, aut in aliquam partem vertere, donec ab ore nostro quid sibi agendum foret, quove se exhibendum intelligeret. Verum quia Diensis episcopus, ut diximus, præsens aderat, commissimus sibi negotium istud, ut in concilio, quo causam Rhemenfis archiepiscopi & aliorum episcoporum Franciæ, adjuncto sibi abbate Cluniacensi tracturus est, etiam hoc regulariter diffinire procuraret. Quapropter admonemus & vos, ut ibidem aut alter vestrum, aut ambo, si fieri possit, adfistis, & episcopos ac religiosos abbates illius parochiæ, nec non clericos & laicos ejusdem ecclesiæ, qui utramlibet partem aut accusate aut defendere idonei videantur, adesse commoneatis. Procurantes etiam ut Anglorum rex ex sua parte legatum illum dirigat tam prudentem quam religiosam personam: quatenus causa ista, sublato favore partium omnique personali acceptione, ad effectum iustæ diffinitionis, Deo disponente, perveniat: & quod ibi inde statutum ac diffinitum fuerit, ita ab omnibus consona voce sententiaque firmetur, ut calumniosa proclamationis improbitas, & reiteranda quæstionis omnis undique occasio omnique penitus licentia decidatur. Data Lateranis undecimo Kalendas Junii, indictione prima.

XXIII. AD GAVSFREDVM ET ALTERVM GAVSFREDVM COMITES.

Vt omnes episcopos & abbates Britanniæ, & clericos & laicos Dolenfis ecclesiæ scientia præstantes convenire faciant concilio celebrando; in quo inter cetera diffinienda est causa inter Evetium ordinatum archiepiscopum & quemdam alium qui se de eo injuste expulsum querebatur.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Oeli Gausfredo Rhedanensi, item Gausfredo filio Endonis, nobilibus comitibus Britanniæ, salutem & apostolicam benedictionem.

NON ignorare vos credimus, quantam molestiam quantamque perturbationem sustineat Dolenfis ecclesiæ, & constare noster Evetius

ANNO
CHRISTI
1078.

ANNO
CHRISTI
1078.

archiepiscopus, quem ibi ordinavimus, ab illo qui A
prius sedem occupans, ac remordente eum con-
scientia sua, ut dicitur, exspoliata deferens, nunc
injuste se expulsum conqueritur. Qua de re cum
præfatus archiepiscopus suam nobis exhiberet præ-
sentiam; quoniam absente illo qui super eum con-
queritur causam discutere nulla ratione potuimus,
totum hoc negotium consfratri nostro Hugoni
Dienſi episcopo, cui vicem nostram dedimus, com-
mittere necessarium duximus, ut eo tempore & lo-
co illud diligenti inquisitione pertractare ac diffi-
nire studeat, ubi qui in hac causa utrimque neces-
sarii sunt convenire & interesse valeant. Statuimus
enim præfatum consfratrem & vicarium nostrum
celebrare concilium propter multa & magna nego-
tia, quæ in regno Francorum emerſa apostolica au-
ctoritatis examinatione atque iudicio indigent: ubi
& hoc negotium, Deo auxiliante, diffiniri volumus
atque censemus. Quapropter multum rogamus &
admonemus excellentiam vestram, ut huic causæ
quantum potestis operam detis, & episcopos, nec
non religiosos abbates terræ illius, clericos quoque
& laicos ejusdem ecclesiæ, qui idonei tam scientia
quam religione videantur, ad præfatum concilium,
juxta quod vobis significatum fuerit, conveniatis:
quatenus, opitulante divina clementia, per sinceram
explorationem in hac causa Dei quidquid iustitia
& populi requirit salus evidenter appareat, & de-
ficta penitus hac lite & querimonia, diu & inanium
indigne lacerata, quam præfati sumus Dolensis ec-
clesiæ per misericordiam Dei vestro studio vestra-
que juvante & procurante potentia, receptis bonis
suis, pacem etiam & tranquillitatem recipere,
& in statu suæ incolumitatis venire & permanere
valeat. Data Lateranis undecimo Kalendas Junii,
in dictione prima.

tiante, cessaret. Iustior veto pars amplius de Deo
confideret, & adjuva beati Petri potestate, & om-
nium iustitiam diligentium consensu, de victoria
omnino speraret, neque utramque mortem timeret.
Sed quia pervenit ad nos quod inimici Dei & filii
diaboli quidam apud vos contra interdictum apo-
stolicæ sedis prædictum conventum procurarent
in irritum ducere, & non iustitia, sed superbia, ac
totius regni desolatione suas cupiditates anhelent
implere, & Christianam religionem destruere, mo-
nemus vos, & ex parte beati Petri præcipimus, ut
talibus nullum adiutorium præbeatis, neque illis
communicetis. In prædicta enim synodo jam om-
nes sunt excommunicationis & anathematis vin-
culo innodati, & ut nullam victoriam possint obti-
nere, potestate beati Petri sunt alligati, ut saltem
coacti confundantur, & a morte animarum suarum
& desolatione patriæ vestræ revocentur. Vos autem,
fratres carissimi, de me nullo modo dubitetis,
quod injustæ parti scienter aliquo modo favcam.
Magis enim pro vestra salute desidero mortem sub-
ire, quam totius mundi gloriam ad vestrum inter-
itum arripere. Quod si aliqui de falsitate confisi
litteris vel verbis aliter vobis indicaverint, nullo
modo illis acquiescatis: Deum enim timeamus, &
pro ejus amore quotidie affligimur: & ideo super-
biam & oblectamenta sæculi parvipendimus, quia
cetero apud eum consolari indubitanter credimus.
Omnipotens & misericors Deus, qui ultra spem,
ultra meritum miseretur, & consolatur nos in omni
tribulatione nostra, aperiat cor vestrum in lege sua,
& confirmet vos in præceptis suis, ut auctoritate
beati Petri a cunctis peccatis absolutus vos ad cæ-
leste regnum perducat regnatos. Data Capuæ
Kalendis Junii, in dictione prima.

II. AD MANASSEM RHEMENSEM ARCHIEPISCOPVM.

Ostendit legatos Romanos esse non tantum qui
Romæ nati vel educati, aut ad aliquam ibi di-
gnitatem promoti sunt, sed omnes quibus Ro-
manus pontifex vices suas committit. Quapro-
pter cum arguit, quod Dienſi episcopo legato
suo non obtemperaverit, privilegia quoque
prout necessitas vel utilitas exegerit posse com-
mutari. Monet ut coram legatis se de objectis
canonice purget. Scribit per literas suas manda-
sse, ut quæ ipse de nonnullis episcopis conque-
rebatur indagarentur, & canonicè judica-
rentur.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei Manasse
Rhemenſi archiepiscopo, salutem & apostolicam
benedictionem.*

CVM vos ca a sede apostolica flagitatis, quæ &
honorem præfulatus vestri condeceant, & a
præcedentium patrum auctoritatibus nequaquam
dissentiant, fidentes petire, spe certissimi postula-
te; scientes omni ambiguitate remota nos petitio-
nibus hujusmodi paratos annuere, cum quia vos
fraterna dilectione in Christo amplectimur, tum
etiam nihilo minus quia ad hæc quorundam fi-
delium nostrorum qui vos diligunt precibus & in-
terventionibus sedulis promovemur. Quocirca
fraternitatem vestram rogatum atque communi-
tatum volumus, ne debeat graviter ferre, si stude-
amus ad tempus pro communi honestate atque pro-
ficuo petita contra utilitatem ecclesiæ denegare.
Hæc autem omnia ad id præmissa noveritis, quia
petitis in litteris vestris, ne adversus privilegium,
quod ab hac apostolica sede vos habere fatemini,
cogamini

LIBER SEXTVS REGISTRI GREGORII PAPÆ VII.

*Anno dominicæ incarnationis, millesimo septuagesimo
octavo, in dictione secunda.*

I. AD GERMANOS.

Monet ne saveant neve communicent iis, qui con-
tra interdictum apostolicæ sedis impedire con-
nantur convenum episcoporum & laicorum
habendum coram legatis apostolicis de jure
Henrici & Rodulphi in Teutonicorum regno.
Interim eos certiores facit, se nullo modo inju-
stæ parti fauturum.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei omnibus
clericis & laicis in regno Teutonico constitutis,
qui excommunicationis vinculo non tenentur,
salutem & apostolicam benedictionem.*

QVÆ & quanta cura nobis fuerit & est, ut pesti-
lencia & clades & desolatio a vestro regno
auferatur, & pax, honestas & solitum decus vobis
reddatur, in synodo quæ hoc anno in quadragesima
Romæ celebrata fuit declaravimus. Iudicio enim
sancti Spiritus decrevimus & præcepimus, ut in
regno vestro conventus omnium episcoporum, &
eorum laicorum qui Deum timent & inter vos pa-
cem desiderant, fieret; & coram nostris legatis de-
cerneretur, si Henrico vel Rodulpho, qui de re-
gni gubernaculo inter se decertant, amplius iustitia
saveret. Injustior enim pars ratione devicta, &
beati Petri auctoritate constructa, facilius cederet,
& ab interitu animarum & corporum, Deo propi-

cogamini nisi soli mihi aut Romanis legatis super A
 objectis quibuslibet respondere. Quod si vos Ro-
 manos legatos intelligere videremini quoslibet cu-
 juslibet gentis, quibus Romanus pontifex aliquam
 legationem iungat, vel (quod majus est) vicem
 suam indulgeat, & laudarems sane petita, & peti-
 tislibenter annueremus. Sed quia præmittendo Ro-
 manis, continuo subjungitis, non Ultramontanis,
 ostenditis vos tantum eos velle Romanos habere
 legatos, qui vel Romæ nati, vel in Romana ecclesia
 a parvulo educati, vel in eadem sint aliqua dignita-
 re promoti, miramur nimium prudentiam vestram
 eousque petidistam, ut præcarenini benevolentiam
 nostram jura sedis apostolicæ debere imminuere,
 idque nobis in solius vestri negotiis non debere li-
 cere, quod in negotiis omnium prædecessores nos-
 tri sine omni contradictione & licito & legitimum
 tenuerit. Nostis enim & Osium episcopum in
 Nicæno, & Cyrillum in Ephesino concilio, Roma-
 norum vice (eisdem concedentibus) sanctos fuisse
 pontificum. Syagrio quoque Augustodunensi episcopo
 Lugdunensis antistes suffraganeus papam
 Gregorium celebrandi generalis in Gallia concilii
 vicem suam legistis indulsisse. Sed quid hæc de
 episcopis loquimur, cum idem sanctus papa mona-
 chum quemdam Hilarium nomine in Africæ parti-
 bus literarum suarum auctoritate fultum usque
 adeo suum fecerit esse vicarium, ut per eum ibidem
 concilium generale celebraretur, & quidquid syno-
 dus sancta decerneret ad finem eo exequente per-
 duceretur? Ne igitur ad tantum velit culmen vestra
 fraternitas erigi, ut quæ in causis omnium Romanis
 pontificibus rata fuerunt & licita, in vestri solius
 causa irrita velitis & illicita reddi. Ad id autem
 quod de privilegio dicitis, breviter interim respon-
 demus, quod possunt quædam in privilegiis pro
 re, pro persona, pro tempore, pro loco concedi,
 quæ iterum pro eisdem, si necessitas vel utilitas
 major exegerit, licenter valent commutari. Privi-
 legia siquidem non debent sanctorum patrum au-
 thoritatem infringere, sed utilitati sanctæ ecclesiæ
 prospicere. Inde est quod Arelatenis ecclesia, non
 solum a beato Gregorio doctore dulcissimo, sed etiam
 a pluribus ejus sanctis antecessoribus, cum haberet
 vicem sedis apostolicæ, ut omnes episcopos totius
 regni Francorum, quod tunc latius extendebatur,
 ad concilium convocaret, eosque in judicio con-
 strinxerit: (sine cujus licentia nullis ex supra dictis
 episcopis longe a suo episcopatu fas erat abire) post
 aliqua tempora pro quibusdam causis prædicta po-
 testas & auctoritas cessavit, & suam vicem aliis
 quibus placuit, sedes apostolica concessit. Rhen-
 mensis etiam cui præsidet ecclesia quodam tempo-
 re primati subjacuit, & ei ut magistro post Roma-
 num pontificem obedivit. Quod & de pluribus
 aliis ecclesiis potestis invenire, si sanctorum pa-
 trum dicta & acta procuratis diligenter investiga-
 re. Nec id dicimus ut privilegia vestræ ecclesiæ E
 contra rationem vel infringi velimus vel imminui;
 de quibus vita comite suo tempore ore ad os ocio-
 sius collocuturi sumus. Sed interim dilectionem
 vestram ex parte beati apostolorum principis Petri
 admonemus, ut, quemadmodum vobis Romæ posi-
 tis constituimus, coram Diensi episcopo, & Clu-
 niacensi abbate, quibus in his vicem nostram com-
 misimus, occasionebus cunctis obstaculisque re-
 motis, super objectis omnibus sitis respondere pa-
 rati, legaliter satisfacere, canonice purificari: ne si
 aliud a vobis (quod absit) agatur, tergiversationi
 & fugæ & conscientiarum scelerum, non exactioni
 justitiæ & æquitatis a pluribus adscribitur. De
 Concil. general. Tom. X.

archiepiscopo autem Viennensi, quem conqueri-
 mini in diœcesi vestra & deposuisse presbyteros, &
 eisdem iterum in gradum pristinum restituisse, &
 de episcopis Laudunensi & Suesionensi suffraga-
 neis vestris, qui Ambianensem episcopum vobis
 inconsultis & nescientibus Romæ etiam positus
 consecrarunt, & de Manasse, qui vos & ecclesiam
 vestram, quia malefactis non potest, maledictis in-
 festare non cessat; & de ceteris omnibus super qui-
 bus conquestionem vobis collibuerit facere, misi-
 mus literas nostras commemoratis confratribus
 nostris, Diensi videlicet episcopo & Cluniacensi
 abbati, ut cuncta studeant diligenter inquirere, so-
 licite discutere, discussa & indagata ad purum, juste,
 legaliter, & canonice judicare. His nostris monitis
 obsecundantes per omnia beatorum apostolorum
 Petri & Pauli benedictione in presenti donemini,
 & in futuro a peccatorum vinculis absoluti om-
 nium ad eorum consortium, eisdem interventio-
 ribus, provehi mereamini. Data ad sanctum Ger-
 manum undecimo Kalendas Septembris, indicatio-
 ne prima.

 III. AD HYGONEM EPISCOPVM
 DIENSEM.

Ut querelis Rhenensis archiepiscopi finem impo-
 nere procuret, eumque, si paruerit, adjuvent:
 cui etiam literarum superscriptarum
 exemplar mittit.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei Hygoni
 Diensi episcopo, & Hygoni Cluniacensi abbati,
 salutem & apostolicam benedictionem.*

QVIA in sanctæ Dei, cui divina dispositione
 præsidemus, ecclesiæ regimine solite nos vi-
 gilare oportet, vestris assiduis precibus nobis ut di-
 vinum obtineatis præsidium deposcimus. Quapro-
 pter vos summo opere studium adhibere admonendo
 mandamus: quatenus inquiratis, & canonice, prout
 potestis, finem imponere procuretis negotiis, un-
 de Rhenensis archiepiscopus confrater noster suis
 literis nobis conquestus est. Conqueritur enim
 de confratre nostro archiepiscopo Viennensi Vvar-
 mundo, qui in suo archiepiscopatu presbyteros
 deposuit, & eosdem restituit. Quin etiam con-
 queritur, quod duo suffraganei ejusdem Rhenen-
 sis, Laudunensis scilicet & Suesionensis, postpo-
 sita canonica auctoritate, Ambianensem ausi sunt
 episcopum consecrare, dum ipse esset nobiscum
 Romæ, & de se sententiam humiliter expectaret.
 Quod vos digna & solerti indagatione discutere &
 cognoscere omni modo studete, an ita sese res
 habeat, ut prædiximus nos suis literis intellexisse;
 præsertim si idem Ambianensis contra Romanæ
 synodi & apostolicæ sedis decretum de manu laici
 nefanda ambitione & temerario ausu investitu-
 ram suscipere præsumpsit, canonici rigoris severi-
 tate taliter in eum vindicare & punire omnino sa-
 tagite, ut ejus exempla ceteris imitari timeant. De
 Manasse autem, de quo similiter conqueritur, qui
 Oebali suorumque refugio, & auxilio illum & ec-
 clesiam fatigare non cessat, laborate ut ad pacem
 redeat, & ab inquietatione ecclesiæ & persecutio-
 ne archiepiscopi quieteat. Quod si forte in sua
 contumacia persistens obedire rennerit, nisi illum
 justam excusationem habere cognoveritis, quod-
 cumque vobis justius videtur facite. De aliis autem
 necessitatibus eundem archiepiscopum (si rament
 vobis obedierit) sicut dignum est adjuvate, eique
 commissam ecclesiam auctoritate beati Petri (quod
 & de aliis ecclesiis vos oportet agere) defendite. Ipse
 N ij autem,

ANNO
CHRISTI
1078.

autem, sicut ex suis cognovimus literis quas vobis direximus, inducias quarit ut subterfugiat, cui qualiter rescripsimus vobis etiam per exemplar indicamus. Vos autem, fratres mei carissimi, viriliter et sapienter agite, vestraque omnia in caritate fiant, ut oppressi vos prudentes defensores inveniant, & opprimentes amatores justitiae recognoscant. Omnipotens Deus Spiritum sanctum cordibus vestris infundat, vosque per viam sibi placitam perducatur, & ad societatem sanctorum patrum pervenire faciat. Data ad sanctum Germanum undecimo Kalendas Septembris, indictione prima.

IV. AD HENRICVM LEODIENSEM
EPISCOPVM.

Temeritatis eum arguit, quod contra Romanæ ecclesie auctoritatem verba iactaverit, monetque ut Vveremboldi cuiusdam causam, qui se una cum uxore iniuste ab eo excommunicatum conquestus fuerat, adhibitis Treverensi & Metensi episcopis, definiat: quem timore mortis se absolvisse ait, accepta sponcione ab eo omnibus satisfaciendi. Contemptores synodi illos vocat, qui synodum a se in Teutonicis partibus indictam impedimento fuerint ne cogereur.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Henrico Leodiensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem, si contemptoribus Romanae synodi habitæ in præterita quadragesima non communicat.

LETIS fraternitatis tuæ literis, non parum mirati sumus, non ea te qua decuit apostolicam sedem pro reverentia sibi scripsisse, sed nos de absolutione illius parochiani tui, qui olim ad nos venit, mordaci invectione reprehendisse, tamquam apostolicæ sedis non esset auctoritas quoscumque & ubicumque vult ligare & absolvere. Vnde scias nos adversus temeritatem tuam graviter commotos fuisse, nisi apostolicæ sedis mansuetudo nos detineret, & nisi mens nostra de literis olim super hoc negotio tibi transmissis quodammodo dubitaret. Solliciti etenim sumus, ne brevis illa fraude alicujus aut falsitate immutarentur. Ideo exemplar eorum ad cognoscendam voluntatem nostram tibi ostendendum esse putavimus, ut si eadem esse & non immutatas claruerit, intelligas te aut spiritu presumptionis aut ignorantia contra auctoritatem sanctæ Romanæ ecclesie verba iactasse, quasi imitando orientales, qui contra beatum papam Iulium obloqui presumpserunt, eo quod ipse sanctissimum Athanasium patriarcham sine assensu eorum absolverat: tibi que deinceps caveas, ne huiusmodi contra nos temeritate rescribas, sed potius ad documenta sanctorum patrum quæ te loqui & scribere doceant humiliter recurras, & secundum tenorem literarum, quantum exemplar tibi transmittimus, prædicti hominis negotium ad finem perducere studeas. Vir iste, Vveremboldus nomine, conquestus est se iniuste a te excommunicatum cum uxore sua esse; unde sibi vix fidem adhibere possumus. Tamen monemus prudentiam tuam, ut ad notitiam religiosorum cõfratrum nostrorum, Treverensis scilicet archiepiscopi & Metensis episcopi, hujus rei causam deferre facias, eorumque consilio & iudicio diffinire procutes. De veste vero monachica, & velo imposto, & pecunia ablata, eorumdem testimonio & iustitiam facere & rationem ponere non recuses, quatenus sibi occasionem proclamandi auferas, & te ipsum ab omni accusatione protegas, iustitiæ integritate & canonica auctoritate servata in omnibus. Contemptores quippe synodi in

A prædicta nostra salutatione illos notamus, qui aliquo ingenio vel violentia conati sunt impedire ne concilium aut conventus fieret in Teutonicis partibus: in quo solerti inquisitione recognoscereur utrum Henrico an Rodulpho magis iustitia faveret de gubernaculo regni. Præterea scire vos volumus nos horum portitorem absolvisse ab excommunicatione, timore mortis, facta ab eo promissione in nostra manu esse omnia facturum secundum vestram iustitiam consilio prædictorum episcoporum factam. Data in burgo Aquapendentis octavo Idus Octobris, indictione secunda.

V. AD HERIMANNVM METENSEM
EPISCOPVM.

B Monet ut Tullensem episcopum adjuvet, cui concessit ut coram quatuor episcopis, si propter regni commotionem sex simul convocare non possit, se expurget. Eum arguit quod bona ecclesie quibusdam militibus ad se defendendum largitus sit.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Herimanno Metensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

NOVIT dilectio tua, frater carissime, quanto jam tempore Tullensis episcopus fatigatus laboraverit, atque multis angustiis sudaverit pro repellenda ea quam sibi iniuste objectam esse contendit infamia. Sed quia propter imminentem regni commotionem sex simul episcopos ad expurgationem suam convocare non potest, hoc ei paternæ compatiens pietate concessimus, ut quatuor episcopis ad præsens secum jurantibus expurgatus, episcopale officium per omnia faciat. De duobus autem qui statuto iudicio interesse debent, inducias usque ad quadragesimam a nobis accepit. Vnde, quia tu in eadem die celi positus es, monemus & exhortamur tuam mihi dulcissimam caritatem, & apostolica tibi auctoritate præcipimus, ut si præstatum Tullensem episcopum culpabilem indubitanter esse cognoveris, fraternam manum auxilii (ut iustum est) ei præbere non differas: scriptum est enim: *Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi.* Et iterum: *Si quis auiderit fratrem suum necessitatem habentem, & clausit viscera sua ab eo, quomodo caritas Dei manet in eo?* Præterea pervenit ad nos quod propter instantem inimicorum tuorum infestationem tuæ bona ecclesie largitus sis quibusdam militibus: & eo modo honoris tui dignitas quondam (quod non optamus) minuitur atque decreseat. Proinde tuam volumus admonitam esse prudentiam, ne alicujus magnitudine tribulationis coactus ecclesiasticæ cuiquam hereditates largiaris, unde multum te postea poeniteat, cum quod modo turbatus egeris, nullo modo emendare poteris. Oportet autem ut totam spem tuam in domino ponas: certissime sciens quia *Dominus non derelinquit sperantes in se.* Confidimus enim omnipotentem dominum, vestris aliorumque religiosorum, quos in partibus vestris plures esse cognoscimus, orationibus placatum, pacem ecclesie suæ cito esse daturum. Data Sutrii undecimo Kalendas Novembris, indictione secunda.

IN nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, anno sexto pontificatus domini Gregorii papæ septimi, mensis Novembris die decima septima, indictione secunda, Romæ. Ego Maro Gisleli filius, habitator in ducatu Spoletano, pro redemptione animæ meæ & parentum meorum, dono, trado atque offero

ANNO
CHRISTI
1078.

Galat. 6.
1. Ioan. 3.

Prov. 29.

Pontif. in
Gregorio
septimo.

ANNO
CHRISTO
1078.

offerro beato Petro apostolorum principi, & super altare ejus omnia quæ mihi pertinent de Castro, quod vocatur Moricicla, positum inter Muricem & Clarignanum, quod conquestum habeo per concambiationem a Litaldo & Hugone nepotibus Hugonis filii Ascari in plebe de Luzano, reservato usufructu diebus vitæ meæ, & Brutuli filii mei, & filiorum Brutuli, si masculi fuerint de legitimo conjugio procreati.

VI.

Declarat ex suo præcepto concordiam factam inter episcopum Taurinensem & abbatem sancti Michaelis, & quibus conditionibus. Se in eos ultimum ait qui non acceperunt, & injustam causam defenderint.

Gregorius episcopus servus servorum Dei.

NOTUM tam præsentibus quam posteris fieri volumus causam Cumberi Taurinensis episcopi & abbatis sancti Michaelis, qualiter finendam esse possimus. Venientes enim ante nostram præsentiam, post plura annorum curricula, quibus conquesti sunt alter adversus alterum, ex voluntate acquiescentes & obediens nostro iussui, pacem inter se nobis præcipientibus fecerunt. Quibus ex auctoritate apostolica interdiximus, ne alter alteri occasione discordiæ ulterius præberet. Sed episcopus abbati & prædicto monasterio emendet quæ ei abstulit, nisi quantum abbas ei condonaverit. Similiter & abbas episcopo faciat. Et hoc in existimatione Astenfis episcopi & episcopi Aquesinis, nec non & abbatis Fructuarientis. Si autem episcopus voluerit & poterit probare illud monasterium in proprietate & allodio sui episcopi esse constructum, in sequenti synodo uterque se præsentent, & in eo iustam & legalem diffinitionem accipiant. Si vero aliquo impedimento cessaverint, legatos suos dirigant, quatenus eis ipsi reportent qualiter & quando finem eorum negotio imponamus. Quod si episcopus cognita veritate cognoverit idem monasterium non esse constructum in allodio sui episcopi, vel abbas præciderit quod episcopus circa hoc negotium iustam & veram habeat rationem, sine aliqua disceptatione vel controversia ei qui veritatem & iustitiam habuerit acquiescat: procul dubio scientes, quia cum qui injustam causam habens defendere tentaverit, vel aliquid patrocini-um vel potentiam sperans injuriam negotium agitare ausus fuerit, graviter & severissime puniendus. Data Romæ octavo Kalendas Decembris, indictione secunda.

VII. AD HVGONEM DIENSEM
EPISCOPVM.

Vt Robertum Flandrensem comitem ab apostolica sedis legato & Lingonensi episcopo excommunicatum, si non canonice id factum reperit, vel si satisfacere voluerit, absolvat. Quod si ipse facere nequiverit, per religiosas id efficiat personas.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Hugoni Diensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

QUIA ex pastoralis officii susceptione oportet nos magnam sollicitudinem habere de salute omnium filiorum ecclesiæ, debemus quantocius emendare, si quid noverimus aliter gestum esse quam convenit rectitudini ecclesiasticæ. Proinde notificamus dilectioni tuæ, nobis per aliquos, & maxime per Ingelrannum Flandrensem clericum, innotuisse, Robertum Flandrensem comitem ab

A Huberto legato nostro, & Hugone Lingonensi episcopo, per machinationes inimicorum suorum excommunicatum esse. Quod quia non debemus, si verum est, ferre, rogando mandamus fraternitati tuæ, ut, si tibi molestum non est, ad illas partes festines accedere: & si inveneris eum non canonice excommunicatum, absolvas eum ex beati Petri apostolorum principis & nostra parte: si autem, quod non optamus, canonice, & tamen voluerit satisfacere, iterum ne differas eum ovili dominico reconciliare: quia ipse summus pastor ovem perditam propriis humeris voluit ad gregem reportare. Si autem tibi possibile non est id per temetipsum agere, mitte personas religiosas pro te, quæ præordinata prædicto modo valeant finire. Data Romæ septimo Kalendas Decembris, indictione secunda.

Luc. 15.

VIII. AD HVBERTVM, VVIDONEM
ET HVGONEM.

Quandam villam, cum omnibus ad eam pertinentibus, clericis sanctæ Mariæ & sancti Audomari restituendam præcipit. Quod si iusta ratione ad suam ecclesiam pertinere crediderint, Hugonem Diensem episcopum legatum ad eam quadraginta dierum spatio; quo elapso, si obedire minus voluerint, ingressum ecclesiæ & Christianam communionem donec resipiscant interdicit.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Huberto & clericis & omnibus comitibus de castro sancti Pauli, Vuidoni & Hugoni, salutem & apostolicam benedictionem.

CLERICI sanctæ Mariæ & sancti Audomari adeuntes apostolicam sedem, conquesti sunt de vobis, quod jam multo tempore sibi & suæ ecclesiæ auferitis quandam villam Refeca nominatam, cum omnibus ad eam pertinentibus: atque cum multoties de hoc in provincialibus synodis coram episcopo vestro, & ad ultimum coram Hugone Diensi coepiscopo & confratre nostro apostolicæ ecclesiæ legato in Picavenfi concilio querelam fecissent, atque ille ex auctoritate nostra præcepisset, ut coram episcopo vestro, aut proclamata ecclesiæ præfata & clericis redderitis, aut quod vestra jure esse debeant rationem diceritis, episcopusque vester tres terminos vobis & ad ultimum provincialem synodum statuisset, ut utrumlibet ageritis; vos tamen neutrum sicut nunquam, ita quoque nec tunc facere voluistis. Unde ex auctoritate Dei, & sancti Petri apostolorum principis, præcipimus vobis, ut, si ita est, prædictas res prædictæ ecclesiæ & clericis ejus sine dilatione canonice restituatis: aut, si ita non est, & iusta ratione pro certo scitis ad vestram ecclesiam eas pertinere debere, infra quadraginta dies, postquam literas nostras videritis, vel si eas videre vitaveritis, postquam eas missas vobis cognoveritis, Hugonem præfatum coepiscopum & fratrem nostrum ad diem Ingelranno & fratribus ejus a vobis ante denominatum atque præannuntiatum adeatis; ut utrisque partibus coram positus ipse legitimum finem faciat hujus contentions. Quod & si istud agere nolueritis infra præscriptos dies, finitis eis, contradicimus vobis & Vuidoni, Hugonique & Eustachio comitibus, Olatdo quoque subdefensori præfata possessionis, omnibusque vobis amodo auxilium & consensum ad hoc sacrilegium præbitoris, velut sacrilegis & raptoribus, omnem penitus ecclesiæ ingressum, & Christianam communionem, atque gratiam beati Petri apostolorum principis, & in vita & in morte, nisi forte pœnitentiam egeritis,

N iij &

ANNO
CHRISTO
1078.

ANNO
CHRISTI
1078.

& iniuste rapta ecclesie præfata canonicè restitueritis. Si autem, quod absit, ab omnibus Christianis post hæc omnia, & diabolica infædi malitia, in excommunicatione præscripta incorrigibiliter perverserit malueritis, præcipimus defensoribus & patronis prædictæ ecclesie, ut eidem & clericis ejus præfatas res restituere omnibus modis fatagant. Data Romæ vii. Kalendas Decembris, indictione II.

IX. AD CANONICOS ECCLESIE
TARVENNENSIS.

Vt canonicis de castro sancti Pauli, nisi, ut in superiori epistola mandavit, literis apostolicis obedierint, omnis ecclesie ingressus interdicitur: laici etiam non obedientes excommunicentur: Mathildem præterea vult moneri, ut quam terram maritus ejus ecclesie dederat, tradendam curet: & qui decimas ecclesie subtrahunt, moneri ut reddant; sin minus damnationi subjaceant.

Gregorius episcopus servus servorum Dei archidiaconibus Tarvennensis ecclesie Arnolpho & Huberto, & canonicis, si canonicè vixerint, salutem & apostolicam benedictionem.

CLERICOS de castro sancti Pauli, de quibus canonicè sanctæ Mariæ & sancti Audomari per Ingelrannum & alios fratres ejus nobis sunt conquesti, ad civitatem Tarvennam ex auctoritate nostra omnes convocare, & literas nostras eis legere, quæ vobis dabuntur ex nostra parte. Quod si noluerint venire, vel venientes literis nostris non obedire, omnem ecclesie ingressum, & quod in literis nostris eis contradicitur contradicite, & insuper quidquid de ecclesia Tarvennensi possident clericali exhibitione. Laicis quoque in literis nostris nominatis, & quicumque alii præfatis clericis post literas nostras visas vel notificatas non obedientibus consensum auxiliumque, ut in rapina & sacrilegio perseverent præbuerint, notificate quod in præscripta positi sint excommunicatione. Mathildem viduam Arnulphi advocari, quæ terram quam maritus suus moriens dedit ecclesie sanctæ Mariæ, & quam ipse promisit morienti se liberam facere, admonete adhuc, ut quod promisit perficiat: sin autem, in præfata damnatione quamdiu non fecerit maneat. Rengerium, Adam, Berevoldum, & ceteros qui subtrahunt decimas novarum terrarum præfate ecclesie, admonete ut reddant & satisfaciant: quod si noluerint, quousque respiceant, prædictæ damnationi subjaceant. Et hoc etiam addimus, ut nullus accipiat de manu omnium prælibatorum oblationem aliquam sive in vita, sive in morte, quousque canonicè quod peccaverunt emendant. Data Romæ septimo Kalendas Decembris, indictione secunda.

X. AD RAVENNATES.

Monet ut episcopo Ravennati, ob plurima flagitia in Romana synodo depositio, nullam deinceps obedientiam præsentent: qui vero ausus fuerit apostolicis præceptis repugnare, anathemate damnatur.

Gregorius episcopus servus servorum Dei omnibus Ravennatibus majoribus & minoribus, qui beatum Petrum, ejusque filium, sanctum videlicet Apollinarem diligunt, salutem & apostolicam benedictionem.

QVAM fideliter, quamque humiliter beato Petro, nempe apostolorum principi, Raven-

ANNO
CHRISTI
1078.

nas ecclesia semper adhærerit, quantumque matri suæ, sanctæ videlicet Romanæ ecclesie, obedientiam in omnibus exhibuerit, vestra fraternitas optime novit. Ille autem qui nunc ecclesie Ravennatis episcopus esse dicitur, quomodo eam olim tam dirissimam, quam etiam religiosissimam, tyrannica deprædatione devastaverit, & irreligiosæ vite exemplo corruerit, & vos patiendo videndoque sensit, & nos certo experimento didicimus. Sed quia his malis aliisque quampluribus flagitiis irretitus arque pollutus, ne argui possit atque convinci, superbiæ fastu elatus contra apostolorum principem calcaneum crexit, & in inobedientia, quæ sceleri comparatur idololatriæ, perseverat, cum sine spe recuperationis, Spiritus sancti judicio, apostolicæ sedis auctoritate, in sancta Romana synodo esse depositum præsentium indicis indubitanter cognoscite. Quapropter ut nullam ei deinceps quæ episcopo debetur obedientiam exhibeat, omnibus vobis beati Petri apostolorum principis auctoritate præcipimus. Si qui vero excommunicationis contagione vulnerati his salutaribus ausi fuerint repugnare præceptis, eos veluti putrida membra a toto corpore Christi, quod est ecclesia catholica, anathematis gladio refecimus atque projecimus. Vobis autem Deum diligentibus, & beato Petro obedientibus, ex auctoritate ejusdem apostolorum principis omnium peccatorum remissionem largimur. Data Romæ septimo Kalendas Decembris, indictione secunda.

XI. AD CLERICOS SANCTI MARTINI
LVCENSIS.

Arguit eos inobedientiæ. Præcipit ut secundum privilegium antecessorum pontificum, communem regularemque vitam degant: sin minus, ecclesie præbendam in manu episcopi reddant. Quod si neutrum facere neglexerint, omnium ecclesiarum introitum eis prohibet.

Gregorius episcopus servus servorum Dei clericis sancti Martini Lucensis ecclesie, salutem & apostolicam benedictionem.

CVM apud vos essemus, sapissime vos per nos & per confratres nostros admonuimus, ut secundum privilegium antecessorum nostrorum, sancti videlicet Leonis papæ & Victoris, quod ipsorum tunc canonicorum vestræ ecclesie rogatu ipsi ecclesie fecerunt, communem regularemque vitam duceretis: sed vos quæ vestra sunt querentes, non quæ Iesu Christi, nostras admonitiones neglexistis. Cumque tantæ negligentie & inobedientiæ, quæ scelus idololatriæ a sanctis patribus dicitur, merito jure vos sententia judicialis ferire deberet, episcopi tamen vestri, & quorundam fratrum vestrorum precibus, apostolica mansuetudo solita pietate, ut filios usque ad festivitatem omnium sanctorum, deinde etiam interventu ejusdem episcopi usque ad synodum elementer vos sustinuit. Ad quam præcepimus ut aliquos mitteretis devobis, qui de vestra nobis obedientia responderent. Quod quia minime factum, ut decuerat, jam nunc æquitatis non possumus differre censuram. Proinde per veteram obedientiam moneo, ut communem vitam vivatis, sicut sanctus Leo papa ecclesie nostræ instituit, & sicut Romana ecclesia intelligit, id est ut omnia ecclesie bona in communem utilitatem redigantur, & communiter, sicut supra dictum est, expendantur: aut, si id facere recusatis, ecclesie præbendam in manu episcopi ad ecclesie utilitatem reddatis. Quod si neutrum horum, quod absit, facere recusatis,

ANNO
CHRISTI
1078.

recusatis, ex auctoritate Dei omnipotentis, & sanctorum apostolorum Petri & Pauli, omnium ecclesiarum introitum vobis usque ad emendationem congruam prohibemus. Data Romæ quarto Kalendas Decembris, indictione secunda.

XII. AD LANDVLPVVM EPISCOPVM
PISANVM.

Pisana ecclesie episcopatum cum omni jure ei confirmat, & tam ea quæ antiquitus collata, quam quæ modo à Mathilde, & quæ in futurum ab aliis conferentur, concedit. Vicem suam ei atque successoribus committit in insula Corsica, & pro labore quem primus in ea restituenda ad Romanæ ecclesie dominium suscipiet medietatem, duobus vero ejus successoribus quartam partem omnium reddituum largitur, arces tamen sub ditone Romanæ ecclesie reservat, quorum custodes illis, si necessitas exegerit, vult obedire.

Gregorius episcopus servus servorum Dei dilecto in Christo fratri Landulpho Pisano suisque successoribus.

SUPERNAE miserationis respectu ad hoc universalis ecclesie curam suscepimus, & apostolici moderaminis sollicitudinem gerimus, ut iustis precantium votis attenda benignitate faveamus, & libramine æquitatis omnibus in necessitate positis, quantum Deo donante possumus, subvenire debeamus. Vnde postulante te, frater Landulpho, ut ecclesiam, cui Deo volente præesse dignosceris, ejusque bona ab adversariorum impetu & infestatione nostræ apostolicæ auctoritatis munimine tueremur; inclinati iustis precibus tuis concessione præferentis privilegii confirmamus tibi episcopatum prædictæ Pisanae ecclesie cum omni jure suisque pertinentiis. Et quia Pisana ecclesia, quæ in præficiendis sibi pastoribus a constitutionibus sanctorum patrum deviaverat, tandem pro restitutione antiquæ libertatis suæ salubre consilium matris suæ sanctæ Romanæ ecclesie suscepit, ita ut te, non aliunde sed per ostium, quod Christus est, intrantem, gaudeat nobis ordinantibus habere pastorem, indulgemus, concedimus atque firmamus sibi tam ea quæ ab antiquis temporibus iuste collata sunt, quam ea quæ divina pietate per serenissimam filiam nostram Mathildem pro remedio animæ matris suæ in eadem ecclesia sepulta concedere dignata est, videlicet locum qui dicitur Schannelum cum castellis & pertinentiis suis, & alia quæ in futurum, Deo auctore, a fidelibus legaliter conferenda sunt. Præterea fidei & religionis tuæ gratum in te fructum exuberare cognoscentes, committimus tibi tuisque successoribus vicem nostram in Corsica insula: si tamen ipsi consensu Romani pontificis & electione Pisani populi ita canonice intraverint, sicut te constat intrasse: ut secundum quod Deus tibi tradidit, quæ ad Christianam religionem pertinere videntur, vigilantibus studio episcopos, clericos, populumque ejusdem insulæ doceas, atque morum honestate confirmes, juxta propheticum sermonem, *ut evellas, & destruas, adifices, & plantes.* Quæ mirum insula, a jure & dominio sanctæ Romanæ ecclesie per quorundam pravorum hominum invasionem subtrahita, ut prudentia tuæ studio exclusivatoribus secundum antiquum morem ad dominium ejusdem Romanæ ecclesie revocetur; concedimus tibi per quem Pisana ecclesia ad antiquum sui decorem reduta est, & qui prius in restitutione prædictæ insulæ elaboraturus es, medietatem omnium reddituum, & totius prædictæ medietatem quæ

A de placitis acquiratur: duobus vero successoribus tuis quartam partem reddituum & totius prædictæ de placitis acquiratur. Ita tamen ut arces & quæque munita loca per te acquirenda in potestate nostra & successorum nostrorum permaneant, eo tenore, ut, si necessitas exegerit, custodes eorundem locorum tibi successoribusque tuis, salvo jure & honore Romanæ ecclesie, obediant. Dignum quippe est ut, si ad imperium & consensum sanctæ Romanæ ecclesie pastorem secundum dominum susceperint dignitatem, habeant ex largitione apostolicæ sedis temporalium rerum sustentationem & decorem. Hoc etiam addendum esse censuimus, ut in agendis placitis nuntius noster semper interfir. Actum Romæ secundo Kalendas Decembris, indictione secunda.

XIII. AD OLAVVM NORVEGIÆ REGEM.

Confirmat eum in fide, & quia propter locorum distantiam & linguæ ignorantiam non potest mittere viros qui eum in lege domini erudiant, rogat ut juniores & nobiles e regno suo ad apostolicam sedem mittat, qui divinis legibus edocti apostolicæ sedis mandata ad eum ferre & predicare possint. Fratribus præterea regis Danorum divisionem regni cupientibus nullo pacto opem ferat, sed curet potius ut rex fratres suos cum caritate suscipiat. Ad bona piaque opera illum hortatur.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Olavo Norveccorum regi salutem & apostolicam benedictionem.

Norveccorum

LICET ex universali cura sanctæ & apostolicæ sedis, cui divina miseratione præsidemus, debitores simus omnibus qui Christi fidem colunt, de vobis tamen, qui quasi in extremo orbis terrarum positi estis, tanto nos majoris sollicitudinis ratio necessitasque circumstat, quanto vos eorum qui in Christiana religione vos instruant minorem copiam & necessaria minus solatia habere cognoscimus. Quapropter oblata opportunitate scripsimus vobis ad confortandam aliquo modo gloriam vestram in fide quæ est in Christo Iesu, qui secundum propositum voluntatis æterni Patris Dei cooperante Spiritu sancto pro salute mundi homo factus est, de intemerata Virgine natus, mundum reconcilians Deo per mortem suam, delens peccata nostra per redemptionem quæ est in sanguine ipsius, & devicta morte in semetipso convivificavit ac resuscitavit nos in spem vivam, in hereditatem immaculabilem, incontaminatam, incorruptam. In quo, sicut confidimus in misericordiâ ejus, vobis parata est æterna salus & vita; si tamen in illo spem firmam usque ad finem tenueritis: credentes (sicut dicit apostolus Paulus) *quoniam in ipso inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter.* Propter quod servite ei cum omni timore & humilitate, memores quod psalmista dicit: *Quoniam domini est regnum, & ipse dominabitur gentium.* Sitque semper in ore, sit semper in corde vestro, quod hunc versiculum paucis interpositis sequitur: *Et anima mea illi vivet, & semen meum serviet ipsi.* Notum autem vobis esse volumus, quoniam desiderium nostrum est, si quo modo possemus ad vos aliquos de fratribus mittere, qui fideles & docti essent ad erudiendum vos in omni scientia & doctrina in Christo Iesu: ut secundum evangelicam & apostolicam doctrinam decenter instructi in nullo vacillantes essetis, sed radicati atque fundati super stabile fundamentum, quod est Christus Iesus, abundantius atque

1. Petr. 1.

Coloss. 2.

psal. 21.

Terent. 1.

ANNO
CHRISTI
1078.

atque perfectus in virtute Dei cresceretis, & secundum operationem fructum fidei æterna retributione dignum redderetis. Quod quia nobis, tum propter longinquitatem terrarum, & maxime propter ignotas linguas valde difficile est, rogamus vos (sicut & regi Danorum denuntiavimus) ut de junioribus & nobilibus terræ vestræ ad apostolicam aulam mittatis; quatenus sub alis apostolorum Petri & Pauli sacris ac divinis legibus diligenter edoctræ, apostolicæ sedis ad vos mandata referre, non quasi ignoti, sed cogniti, & quæ Christianæ religionis ordo postulaverit apud vos, non quasi rudes aut ignari, sed lingua ac scientiâ moribusque prudentes digne Deo prædicare, & efficaciter, ipso adjuvante, excolere valeant. Relatum quoque nobis est, fratres regis Danorum ad vestram se contulisse excellentiam, ut vestris viribus copiisque nitescentes, quatenus cum illis regnum dividat, fratrem cogere intendant. Quæ quidem res quantum ad regni detrimentum, quantum ad confusione[m] populi Christiani, quantumque ad destructionem ecclesiarum, quibus quotidie vicina Paganorum crudelitas inhiat, & totius terræ desolationem attineat, per semetipsam nos veritas, quæ Christus est, in evangelio docet, cum dicit: *Omne regnum in seipsum divisum desolabitur, & domus supra domum cadet.* Vnde eminentiam vestram id summopere cavere monemus, ut nullius unquam persuasionem in hac parte cuiquam assensum præbeatis vel adiutorium, ne peccatum hoc (quod abest) in vos retorqueatur, ne de dissidio regni illius contra vos & regnum vestrum divina indignatio conciteret. Hoc autem vos procurare libenter volumus, atque consulimus, ut præfatus rex Danorum fratres suos in regnum cum caritate suscipiat, & ita eis de reliquis bonis & honoribus, ubi potest, distribuat, ut nec illos indigna angustia necessitas, nec regni status labefactetur aut dignitas. De cetero semper cogitate de spe vocationis vestræ, & attentè ad ea quæ dominus in evangelio dicit: *Quia venient ab oriente & occidente, & recumbent cum Abraham, Isaac, & Jacob in regno caelorum,* nolite tardare, currite, festinate. De ultimis finibus estis: sed si curritis, si festinatis, primis partibus in regno sociati eritis. Sit cursus vester fides, amor & desiderium. Sit iter vestrum mundi gloriam assidue meditari esse caducam, & ideo cum amaritudine potius quam delectatione tenendam. Sit vestræ potentæ usus & exercitatio, subvenire oppressis, defendere viduas, iudicare pupillis, iustitiam non solum diligere, sed etiam tota virtute defendere. His namque vestigiis, hoc thesauro, his opibus, de terreno ad cælestis regnum, de fluxu & fragili ad certum & perenne gaudium, de caduca & transitoria ad æternam & semper permanens pervenit gloriam. Deus autem omnipotens, qui dives & copiosus est in misericordia, meritis & auctoritate apostolorum Petri & Pauli, & nostra per illos nobis, licet indignis, divinitus concessa, absolvat te & omnes fideles tuos ab omnibus peccatis vestris, & dirigat vos in omnem voluntatem suam, ut in hac vita vos promereri faciat quod in æterna beatitudine multipliciter vobis adaugetur corona retribuatur. Data Romæ decimo octavo Kalendas Ianuarii, indictione secunda.

LUC. 11.

MATT. 3.

XIV. AD VVELFONEM DVCEM.

Nullam contra se murmurationis causam fore ostendit, si diligenter perpendat quæ in synodo statuta sunt. Si fidei corde Deo adhæserit, victoriam cum adepturum,

A Gregorius episcopus servus servorum Dei Vvelfoni duci, salutem & apostolicam benedictionem.

ANNO
CHRISTI
1078.

S I diligenter secundum æquitatem pontificalis officii, non secundum propriam voluntatem perpenditis quæ agimus, quæ dicimus de communi negotio, imo maxima perturbatione regni vestri, non contra nos murmurabitis, sed per viam patrum nostrorum nos incedere, Deo duce, meritis beati Petri apostoli cognoscetis. Perpendite quod sanctus Spiritus per nos licet indignos dignatus est in sancta synodo hoc in anno Romæ in quadagesima celebrata statueret, & cognoscetis quantum valeat, quantum possit auctoritas & potestas beati Petri.

B Agite itaque omnipotenti Deo & beato Petro semper grates, & non contra nos murmurando, sed beato Petro gratias referendo, meliora sperate. Mihi credite, fratres carissimi, quia qui de salutate & caliditate, non de iustitia & simplicitate confidunt, omnino decident, & hos beati Petri gladius devorando confundet. Quid autem sit actum in quadagesimali synodo, five in ea quam in mense Novembri fecimus, vestri fideles qui interfuerunt, & nostra literæ vobis misse indicare possunt. Vos autem de iustitia confidentes, & de beati Petri adiutorio præsumentes, confortamina in domino, & in potentia virtutis eius, quia si fidei corde & stabili Deo adhæseritis, cito vobis victoria & pax ardebit. Omnipotens Deus meritis beatæ Mariæ celorum reginæ, per auctoritatem beati Petri apostolorum principis mihi valde indigno commissam, te tuosque omnes socios, qui iustitiam amatis, & beati Petri sedem diligitis, a cunctis peccatis absolvat, & ad vitam æternam perducatur. Data Romæ tertio Kalendas Ianuarii, indictione secunda.

XV. AD MONACHOS MASSILIENSES,

Absentiam sui abbatis ut æquo ferant animo hortatur, quem illis cito remissurum affirmat: eorum monasterium, sicut Cluniacense, apostolicæ sedi unire desiderat: reliqua harum literarum portitori dicenda relinquit.

D Gregorius episcopus servus servorum Dei carissimis fratribus in monasterio Massiliensi commorantibus, salutem & apostolicam benedictionem.

C ONTRISTAVI vos, imo beatus Petrus commovit, turbavit, & ipse sanavit. Filius namque illius abbas vester venit ad nos, & pro eius amore factus est obediens usque ad corporis captivum; & quia paratus fuit, si oporteret, mori, & ex hoc habebit retributionem. Sed sicut scitis, fratres mei, rari sunt boni qui etiam Deo in pace serviant, sed rarissimi qui pro illius amore persecutiones non timeant, vel qui se contra inimicos Dei indubitanter opponant. Proinde Christiana religio (heu proh dolor!) pene deperit, & impiorum superbia nimis accrevit. Prædictus autem pater noster te vera vestra apostolorum principem diligens in eius acie nobis adhæsit, & adiutorium, Christo gubernante, nobis impendit; non surda aure intendens quod dicit apostolus: *Si fuerimus socii passionum, erimus & 2. Cor. 1. consolationum.* Sed quia caritas, licet ratio vos consoletur, ad dolorem vos impellit, eo quod tantum patrem tamque vobis dulcem quasi longo tempore amiseritis, rogamus vos ex parte omnipotentis Dei & amore beati Petri, patienter supportate nos, quia cito, Deo adjuvante, cum vobis lætum remittemus: & ex hoc auctoritate beati Petri apostolorum principis nobis valde indignis commissam indulgentiam omnium peccatorum vestrorum promittimus.

ANNO
CHRIST
1079.

promittimus & absolutionem cum benedictione concedimus. Confidimus namque de nimia pietate altissimi, & de ineffabili clementia reginæ cælestis, quia beati Petrus & Paulus locum vestrum amplius solito custodient & tuebuntur, qui pro illorum servitio damnum & incommodum habere videntur. Desideramus enim locum B. Pauli & vestrum ita unire, ut sicut jam ex longo tempore Cluniacus, apostolicæ sedis specialiter adhæreat, & speciali ecclesiæ hujus adjutorio & benedictione congaudeat. Moveat vos, fratres carissimi, summa dilectio Christi, ut nos sicut volipfos diligatis, & manum adjutorii in magna tempestate politis portigatis, illud semper præ oculis habentes : *Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi.* Quod autem minus scripsimus, horum portitorum dicenda reliquimus. Omnipotens Deus, a quo cuncta bona procedunt, & intercessione Dei genitricis & virginis per auctoritatem beatis Petro & Paulo apostolorum principibus concessam vos respiciat, vosque semper innovet & custodiat, vobisque quod sit novum canticum indicet, & in sancta jubilatione inflammet; ut perfecte sciatis humanam fragilitatem deslere, & ineffabilem Dei benignitatem cognoscere, ut in ejus amore semper crescentes ad ejus certam notitiam & mirabilem lætiam, cælesti matre ducente, mereamini pervenire. Data IV. Nonas Januarii, indictione secunda.

lat. 6.

XVI. AD BERENGARIUM GERUNDENSEM EPISCOPUM.

Amplectitur devotionis ejus affectum erga sedem apostolicam, utque in eo persistat horramur, & inter Raymundi filios pacem conciliet : quod si minus consequi possit, saltem inducias fieri curet : interim eis denuntians alterum eorum, per quem steterit ne pax sequatur, excommunicandum fore : alterum vero, qui apostolicæ sedis obedientiam, ad obtinendam hereditatem paternam juvandum. Præterea ut Narbonensis episcopi ejus fratris salutem consulat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei dilecto in Christo fratri Berengario Gerundensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

SICUT per filium nostrum Massiliensem abbatem didicimus, paratum esse te dicis in obedientia & fidelitate beati Petri firmissimo animo & constanti persiliter, & secundum præceptum nostrum vitam tuam deinceps moreque componere, cupisque & desideras præ ceteris qui in partibus vestris sunt nobis familiariter adhære. Sed & nos ad suscipiendum tantæ devotionis affectum sinum paternæ dilectionis extendimus, & modis omnibus pro circa nos amori tuo favemus : ita plane, ut & tu (sicut promittis) in amore Petri & sollicitudine ecclesiasticæ religionis & pacis Christianæ semper crescas, dignumque te apostolica familiaritate ex obedientia sincerissima reddas. Itaque in primis negotium tibi, de quo multum curamus, injungimus. Comperimus enim quod inter filios Raymundi Berengarii per vanitatem & superbiam, & maxime per consilium impiorum, nimirum ex invidia diaboli, discordia oritur. Et ego inde nimis contristor, tum pro amore patris eorum, qui me satis ex quo cognovit dilexit, tum etiam quia super Christianam gentem, quæ in partibus illis magno impiorum Saracenorum odio laborare dignoscitur, grave sentio periculum imminere. Vnde præcipimus tibi, ut adjunctis tecum religiosiis vicinis

Concil. general. Tom. X.

tuis abbatibus, scilicet Tumeriense, Ripollense, & sancti Cucufati, & quoscumque alios Deum timentes clericos laicosque poteris invenire, pacem inter illos reformare & componere studeas. Quod si acquiescere monitis vestris fortasse noluerint, ostensis eis præsentibus literis ad tenendam eos reuam firmissimam usque ad determinatum tempus ex auctoritate nostra constringite, infra quod nos tales illuc ex lare nostro nuntios dirigamus, quicquam litis eorum ita juste diffiniant, ut non se ad gratiam alicujus nec præmio nec favore desectant. Porro hoc illis debes firmiter inculcare, quia si nobis inobedientes extiterint, & in fraterno odio remanere, diabolo instigante, maluerint, illi quidem ex cujus culpa vel superbia pax ista remanserit, gratiam sancti Petri auferimus, eumque sicut membrum diaboli, & desolotorem Christianæ religionis, cum omnibus fautoribus suis, festinabimus a communione Christianæ societatis abscondere ; ita ut nullam deinceps victoriam in bello, nullam prosperitatem habere possit in sæculo. Alteri vero qui humiliter paci consenserit, debitamque obedientiam apostolicæ sedis exhibuerit, statuemus ex gratia sancti Petri inexpugnabile apostolici favoris auxilium, eumque, sicut filium sanctæ Romanæ ecclesiæ concedet, ad obtinendam hereditatem dignitatemque paternam modis omnibus procurabimus adjuvare, & omnibus Christianis in partibus illis, ut ei favcant, eumque ad obtinendum principatum adjuvent, apostolica auctoritate præcipimus. Quidquid autem de hoc a te inter eos diffiniri fuerit, quantocius nobis literis intimare, imo, si opportunum fuerit, te ipsum nobis repræsentare curabis. Præterea de fratre tuo Narbonensi, magis quam hæcenus fueris, villo te esse sollicitum : quia ego satis de perditione illius dolco, & miror si tu illum, cui gemina germanitate cohæres, ad salutem non studes reducere : cum scias quia pro sola vel carnali vel spiritali affinitate alicujus, Christianus homo in tanti periculo articuli seipsum debet apponere. Age ergo & fraterna caritate succensus illum ex nostræ fiducia admonitionis aggredere, commemorans illi & præteritos longævæ a tatis excessus, & propinquum jam sibi divinæ ultionis imminere judicium, si forte possis eum ab ipso mortis æternæ limine revocare, & de salute fratris non solum cordis gaudium, verum etiam maximum eternæ retributionis a divina largitate præmium, promereri. Data Romæ quarto Nonas Januarii, indictione secunda.

XVII. AD ABBATEM CLUNIACENSEM.

Gregorius episcopus servus servorum Dei N. venerabili Cluniacensi abbati & carissimo fratri, salutem & apostolicam benedictionem.

^o Hugonē
haud dubie
intelligit.

SI Romani ad vestras partes, sicut vestras ad nos, sæpe venient, frequenter tibi literis seu verbis qualiter circa nos geruntur quæ terrena sunt vel cælestia indicemus : sed quia dum satis intendis aulicos nutrire, de rusticis parum tibi est curæ, ultra hæc debes ad memoriam reducere, quia pauper noster & pius redemptor sic in cælo angelos pascebat, ut in terris peccatores non solum non despiceret, sed etiam cum eis cibum sumeret. Cur, frater carissime, non perpendis, non consideras, in quanto periculo, in quanta miseria sancta versatur ecclesiæ ? Vbi sunt qui se sponte pro amore Dei opponant periculis, resistant impiis, & pro justitia & veritate non timeant mortem subire ? Ecce qui Deum videntur timere vel amare, de bello Christi fugiunt, salutem fratrum postponunt, & seipso tantum amantes quietem re-

quirunt,

ANNO
CHRISTI
1079.

quirunt. Fugiant pastores, fugiunt & canes gregum A
defensores. Invadunt oves Christi, nullo contradicente, lupi, latrones. Tulisti vel recepisti ducem in Cluniacensem quietem, & fecisti ut centum millia Christianorum careant custode. Quod si nostra exhortatio apud te parum valuit, & apostolicæ sedis præceptum in te obedientiam non invenit, cur gemitus pauperum, lacrymæ viduarum, devastatio ecclesiârum, clamor orphanorum, dolor & murmur sacerdotum & monachorum, te non terruerunt, ut illud quod apostolus dicit non postponeres, videlicet: *Caritas non qua sua sunt querit*; & illud, in corde, ut soles, haberes: *Qui diligit proximum legem implevit*. Quid tibi dicent beatus Benedictus, & Gregorius, quorum alter præcipit ut per annum probetur novitius, alter vero prohibet ut ante triennium miles non efficiatur monachus. Hæc ideo dicimus, quia quod vix aliquis princeps bonus invenitur, dolemus. Monachi vero, Deo miserante, sacerdotes & milites, & non pauci pauperes, per diversa loca qui Deum timent reperiuntur: principes autem Deum timentes & amantes in toto occidente vix aliqui inveniuntur. Omittimus jam de hac re tibi scribere: quia confido de misericordia Dei, caritas Christi quæ in te solet habitare me vindicando cor tuum transfodiet, & quantus mihi dolor esse debeat de bono principe ablato matri suæ ostendit. Quod si non illo pejor ei successit in regimine, possumus habere consolationem. Præterea non emus fraternitatem tuam, ut in talibus cautius te habeas, omnibusque virtutibus dilectionem Dei & proximi præponas. Hæc etiam te compellant ut manum orationis nobis porrigas, omnesque fratres tibi creditos ad hoc provocate studeas, ut merearis de virtute in virtutem proficere, & ad perfectionem summæ caritatis pervenire. Data Romæ quarto Nonas Ianuarii, indictione secunda.

XVIII. AD EVARDVM EPISCOPVM
PARMENSEM.

Arguit quod abbatem ad synodum venientem cepit. Iubet ut eum dimittat. Quamobrem eum ab episcopali officio suspendit, quousque Romam veniat. Si non patuerit, ecclesiæ introitum interdicat.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei Evarado
Parmensi episcopo.*

DIV est quod te pura & sincera caritate dileximus: sed quod abbatem ad nos venientem, & ad sanctam synodum properantem cepisti, non æquam vicem dilectioni nostræ reddidisti. Magnum quidem facinus & officio tuo indignum, cujus nescio iussu vel instinctu, contra talem vitum præsumpsisti: qui si quid tibi deberet, tamen quia ad nos veniebat, teneri non metuit. Quapropter apostolica auctoritate præcipimus tibi, ut si nondum dimissisti eum, acceptis his literis continuo cum honore perducas ad Marthildem. Interim vero ab episcopali officio, propter hoc quod illum remoratus es, abstineras, usquequo ad nos ipse venias; sin autem, quod non speramus, neque his mandatis nostris, ut dimittas scilicet, obtemperare volueris, ecclesiæ introitum omnino tibi ex parte beati Petri interdicens. Data in synodo decimosexto Kalendas Martii, indictione secunda.

XIX. AD HAREMANNVM,
VDELICVM, &c.

In synodo definitum asserit, quod nisi triginta die-

rum spatio bona ecclesiæ Bambergensis reddiderint, excommunicationi subiaceant,

*Gregorius episcopus servus servorum Dei Haremano,
Vdelrico, Frederico, Mazelino, Heroldo, Gotebol-
do, militibus Bambergensis ecclesiæ.*

INTELLEXIMVS jamdiu, quod vos, scilicet Haremanne & Vdelice, accepistis bona ipsius ecclesiæ pro introitu Bambergensis episcopi He... jam depositi, quodque vos, Frederice, Mazeline, Herolde, Vvirinto, post illius excom m unicatincm ab hac sede bona ejusdem ecclesiæ ab eo similiter accepistis. Intelleximus etiam te, Gotebolde, quando captus tenebatur episcopus, jam memoratæ ecclesiæ bona de manu regis accepisse. Sciat igitur in eo concilio quod nuper celebravimus, ut nisi inter terminum viginti dierum, postquam hac legationis nostræ verba ad vestras aures pervenerint, res jam dictæ ecclesiæ quas injuste detinetis aut reddideritis, aut de manu episcopi accepistis, periculo excommunicationis subiaceatis. Si vero respicientes ad episcopum veneritis, & sæpe nominata bona restitueritis, liceat episcopo vos excommunicationis vinculo solvere. Data in synodo decimotertio Kalendas Martii, indictione 11.

XX. AD CENTVLLVM COMITEM.

Præclaras vitutes quibus præditus erat denigrare eum asserit, dum consanguineam suam uxorem haberet. Suadet ut a tanto facinore abstineat, episcopos & ecclesiam veneretur.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Centallo comiti, salutem & apostolicam benedictionem.

AVDIVIMVS de te per tales quibus fidem habemus ea quæ Christianum principem bonis omnibus debeant commendare, quia sis videlicet amator justitiæ, defensor pauperum, & propagator pacis. Vnde te in dilectionem & gratiam sicut filium ecclesiæ Romanæ suscipimus, & ut in bonis captis de die in diem proficere studeas admonemus. Tamen reprehensibile quoddam in te esse cognovimus, quia scilicet consanguineam tuam habes uxorem: & inde nimis cavendum tibi, scilicet ne ex occasione culpæ istius cetera quæcumque agis bona dispereant. Age ergo, & secundum consilium Amati episcopi Eloquentis, & Bernardi Massiliensis abbatis, siquidem ad vestras partes poterit pervenire, prædictum reatum emendare, & pœnitentiam inde agere stude, ne pro hoc animam tuam perdas, & nobilem feminam, quæ sub tutela tua est commissa, confundas. Ante omnia ecclesiæ Dei venerari semper & honorare atque defendere stude, & episcopus quasi patribus tuis reverentiam & obedientiam exhibe. Scias pro hoc te & in hoc sæculo majorem gloriam, & in futuro vitam promereri perpetuam. Si facultas tibi esset veniendi ad nos, desiderarem te videre, ac plenius de animæ tuæ salute instruere. Data Romæ quinto Idus Martii, indictione secunda.

XXI. AD ARELATENSES.

Reprehendit eos nulla pene cura moveri suam ecclesiam pastore esse destitutam. Propterea Vvapincensem episcopum mittit, ut aut episcopum eligant, aut promittant se in pastorem suscepturos quemcumque ipse ad eos miserit. Cetera quæ dicenda forent episcopo injunxisse significat.

Grego-

Philipp. 2.

Rom. 13.

ANNO
CHRISTI
1079.

Gregorius episcopus servus servorum Dei universo clero & populo Aurelianensis ecclesie salutem & apostolicam benedictionem.

QVONIAM sublata pastoralis custodia gregi non parva imminere perpendimus, multa pro vobis sollicitudine angimur, multo dolore compungimur, quod ecclesiam vestram tamdiu vigilantia pastoris & regimine idonei gubernatoris destitutam esse cognoscimus. Quod in hac re minus quam oportet vos esse sollicitos, imo quasi propria salutis oblitos, nulla pene cura vel affectione pernotos deprehendimus, majoris nobis tristitia causa consistit: quoniam perniciosius sere nihil est, quam contra mala urgentia nulla ratione consurgere, & suæ salutis in supremo discrimine aut ne scire aut nolle consulere. His itaque curis ac tantæ desolationis vestræ causa stimulante, misimus ad vos fratrem nostrum videlicet Leodegarium Vvapingensem episcopum, quatenus cum illius consilio aut talem personam secundum Deum eligatis, quam vicarius noster Hugo Diensis episcopus literis suis nobis commendat, aut si apud vos, quod credimus, tanto regimini digna inveniri persona non potest, in manu fratris nostri Leodegarii Vvapingensis episcopi firmiter vos illum suscipere in pastorem, quem consecratum & honore pallii insignitum vobis ex parte sancti Petri miserimus. Cogitare enim debetis, quoniam secundum electionem gratiæ Dei de numero ovium Christi estis, & nequaquam secure vivetis, nisi qui ejus vice vobis præsit, & contra incursum callidi insidiatoris assidua circumspicione, auxiliante Deo, vos muniat; habeatis. Agite ergo, ne quis vos ad prospiciendum de honore ecclesiæ vestræ, & communi salutis animarum vestrarum impedire valeat, & ne visitatio legationis nostræ frustra ad vos facta esse videatur, per quam vobis caritas nostra representatur & auctoritas: scientes quoniam quidquid ex utroque, Deo auctore, debemus & possumus ad profectum vestrum vobis exhibere promptam & indefessam voluntatem gerimus. Cetera quæ dicenda sunt fratri nostro Leodegario injunximus: cujus legationi, quantum ad hoc pertinet negotium, ita volo ut credatis, ac si à nobis viva voce in auribus vestris dicerentur. Data Romæ Kalendis Martii, indictione secunda.

XXII. AD COMITISSAM MATHILDEM.

Respondet super conjugio Theodorici ducis, & super ejus intromissione de componenda inter se & Henricum regem pace, & de duce communicato à Metensi episcopo.

Gregorius episcopus servus servorum Dei dilecta in Christo filia Mathildi salutem & apostolicam benedictionem.

QVONIAM animi nostri voluntatem super ea res scire cupiens, misisti nobis; quod Theodoricus dux optaret sibi conjugio copulare quondam uxorem marchionis Petroni, mandamus tibi: ille enim non est adeo notus nobis, nec illa nobis ita commissa, ut aliquid inde agere velimus. De eodem duce item significasti, quod si placeret nobis, de componenda pace inter nos & Henricum regem se intromitteret. Super hoc itaque respondemus. Legatus regis in presentia universalis synodi juravit ex præcepto domini sui eum nostris mandatis per omnia obtemperaturum. Ea quoque de causa & spe nos jam misisse legatos nostros credo tuam scientiam non latere. Excommunicatum vero jam sæpe dictum ducem ab episcopo Metensi, quia non ignoras, nos sententiæ

Concil. general. Tom. X.

A in illum prolatæ noveris assensum dedisse, & confirmavisse, nisi infra viginti dies postquam madata nostra resciverit, jussis nostris obedierit, & nisi civitatē & bona sancti Stephani, quæ injuste invasit, libera dimiserit, & ecclesiæ satisfecerit. Data Romæ quinto Nonas Martii, indictione secunda.

XXIII. AD AVRELIANENSES.

Ecclesiæ eorum ærumnis consulere desiderans, Sanzonem, quem in episcopum optaverant, se libenter suscepisse: ne tamen Rainerio episcopo adhuc superstiti, quem illi inutilem esse asserbant, præjudicium faciat, legatos se missum ait; qui rem inspiciant, ut ipse deinde electionem confirmare possit. Interim nullus ecclesiæ bona distrahat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei clero & populo Aurelianensis ecclesie salutem & apostolicam benedictionem.

SCIENTIS incunctanter quod de ecclesiæ vestræ ærumnis & angustiis, quam specialiter dileximus, & quæ una ex nobilissimis Gallia ecclesiis quondam fuit, & adhuc erit, Deo favente, nos valde dolemus, & quia illi qualiter subvenire debeamus solliciti sumus, & ut ad pristinum decus & gloriam redeat nos impense operam damus. De Sanzone item filio nostro, quem vobis in episcopum optatis, noveritis quia libenter eum suscepimus, & paterno amore tractavimus. Sed quia Rainerius dictus episcopus, & ecclesiæ vestræ ut dicitur, inutilis, nondum ex toto constat ab ea separatus, ne videamur alicui præjudiciū facere, ne ob alicujus amicitiam forte quis suspicetur nos contra justitiā facere velle, legatos nostros ad vos mittere disposuimus, qui veritate discussa diligenter & probata, de eo possint ex auctoritate nostra, imo beati Petri, prout justitia dicitaverit, sententiam dare. Postea vero electionem vestram secundum Deum confirmare, & quibus modis oportere videbitur, corroborare secundum canonica instituta curabimus. Interim vero res ejusdem ecclesiæ, tam vobis quam omnibus apud quos ubicumque reperiuntur, ex parte beati Petri monendo præcipimus, ut nemo distrahere vel demoliri præsumat, videlicet præmia & ornamenta quæ illi pertinere noscuntur. Quod si quis contra hæc nostra præcepta temerarie conari tentaverit, sciat se gratiam beati Petri amissurum, & anathematis gladium, nisi respuerit, incursum. Data Romæ tertio Nonas Martii, indictione secunda.

XXIV. AD AMATVM EPISCOPVVM ELORENSEM.

Causam inter abbates sanctæ Crucis & sancti Severi diligenter ei & Diensi episcopo terminandam committit: decetens interim quod in lite est ex integro abbatiæ sanctæ Crucis restituentum esse.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Amato Elorensi episcopo in Vasconia, salutem & apostolicam benedictionem.

IOZELINVS archiepiscopus Burdigalensis confrater noster veniens ad limina apostolorum, duxit nobis ad memoriam, qualiter olim actum sit de discordia monasterii sanctæ Crucis & sancti Severi, quidve diffinitionis in Romana ecclesia suscepit. Nam & literas olim a nobis super hac re abbati sancti Severi transmissas invenimus, & abbatem secundum tenorem earum inobedientem fuisse cognovimus. Vnde ne præjudiciū sibi aliqua pars fieri suspicetur, celsimus causam illam ante te & confratrem

O ij nostrum

ANNO
CHRISTI
1079.

nostrum Hugonem Diensem episcopum diligenter esse retractandam: ita ut uterque auditores legitimum, Deo auxiliante, huic negotio finem imponatis. Adjudicavimus etiam ut illud quod in lite est ex integro abbatiae sanctae Crucis restitueretur, quantum possessione sibi reddita canonicum & legale sit quod auctori estis, & in executione iudicii nostri irreprehensibiles appareatis. Quod si ille inobediens fuerit, & memoratae ecclesiae investituram abbatiae sanctae Crucis non restituerit, illum sicut rebellem a communione corporis & sanguinis domini merito separate. Data Romae octavo Idus Martii, indictione secunda.

XXV. AD ARNALDUM ABBATEM
SANCTI SEVERI.

Dienfi & Olorensi episcopis commississe significat, quid agendum foret in controversia inrer eum & abbatem sanctae Crucis: quare praecipit ut illis pareat,

Gregorius episcopus servus servorum Dei Arnaldo abbati sancti Severi salutem & apostolicam benedictionem.

POST recessionem tuam proxime factam, scias nos literas quasdam reperisse, in quibus inobedientiam tui liquido deprehendimus. Proinde notum tibi sit, nos eam causam scilicet, quae inrer te & abbatem sanctae Crucis esse dignoscitur, diligentius discutiendam straribus & coepiscopis Hugoni Dienfi & Amato Olorensi legatis nostris commississe: & quidquid isti de ea re statuerint iudicantes, hoc deinceps vobis esse ratum firmumque tenendum. Attamen interim, ut illam possessionem, scilicet ecclesiam sanctae Mariae de Solaco, de qua his inter vos orta est, abbatiae sanctae Crucis ex integro restituas, apostolica auctoritate praecipimus, & ut quiete donec ad iudicium veniat possidere permittas ex parte beati Petri iubendo monemus. Indignum quippe est, & canonicis institutis nimis alienum ducimus, causam quae ventilanda est ad examen debere deduci, nisi de rebus in lite positis ille qui vivit pariter prius fuerit revesitrus. Iuxta ergo quod & monuimus & praecipimus, iterum inculcare curavimus, ne te ulterius super hac re, sicut hactenus, inobedientiam reperire valeamus. Quod si inobedientia tua auribus nostris iterum fuerit delata, scias indubitanter te iram beati Petri & nostram incurrisse, & dignae animadversionis sententiam in periculum ordinis tui provocasse. Data Romae octavo Idus Martii, indictione secunda.

XXVI. AD FVLCARDVM, " &c.

* praepos-
tum & ca-
nonicos In-
sulanos

Mandat ut Lambertum, quem ipsi contra sua mandata male tractaverant, suscipiant, eique ablata restituant: nisi paruerint, eos puniturum minatur.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Fulcardo Insulanae congregationis praeposito, ceterisque eiusdem congregationis canonicis tam minoribus quam maioribus, licet aliter meritis, salutem & apostolicam benedictionem.

NON modicum offendistis nos super injuria & exspoliatione rerum Lamberti filii nostri a vobis illata, imo in persona sua nobis facta, praecipue cum per Ingelfrannum nostrum vobis mandaverimus, ut ei nullam injuriam inferretis propter obedientiam quam sibi injunximus. Mandamus ergo vobis, & apostolica auctoritate praecipimus, sicut canonicis specialiter manitis privilegiis beati Petri, quatenus hunc filium nostrum Lambertum fratrem & concanonicum vestrum eum omni benivolentia

& dilectione suscipiatis, & sua sibi integre restitueris: remittentes vobis, ipso eodem interveniente, quidquid in eo & nobis deliquistis, eo videlicet tenore, ne deinceps contra nostra & sanctorum canonum decreta agere praesumat. Quod si facere neglexeritis, (quod absit) rursumque clamor ad nos seu ad vicarium nostrum venerabilem virum Hugonem Diensem episcopum venerit, & gratiam beati Petri & nostram perdetis, & nos ulterius nullo modo patiemur inultos, sed sicut dignum fuerit gladio B. Petri contemptum nostrum vindicabimus. Data Romae secundo Idus Martii, indictione secunda.

XXVII. AD MONACHOS DOLENSIS
MONASTERII.

Praecipit ut amoto Gualterio, quem in abbatem contra excommunicationem elegerant, qui que in concilio depositus fuerat, Viennensem archiepiscopum in abbatem suscipiant. Pro eorum autem inobedientia coram Dienfi episcopo compareant, eique obediant; sin minus, excommunicationem in eos latam fe confirmaturum ait.

Gregorius episcopus servus servorum Dei monachis Dolensis monasterii.

NOVERITIS Gualterium, quem vobis in abbatem contra excommunicationem apostolicae sedis constitulistis, collaudatione Romani concilii a nobis irrecuperabiliter esse depositum: & si de administratione abbatiae vestrae se ulterius, cognitis his literis, intromiserit, omnino excommunicandum. Quapropter apostolica vobis auctoritate praecipimus ut contrastrum nostrum Vvotmundum Viennensem archiepiscopum, quem vobis in abbatem, Deo annuente, ordinavimus, sine omni contradictione suscipiatis, & ei sicut patri & abbati per omnia toto cordis affectu obediatis: & quia non modicum pro inobedientia vestra incurristis delictum, praecipimus vobis, ut dominica prima post pentecosten, scilicet in octavis, coram vicario nostro Hugone Diense episcopo satisfacturi, Valentiae videlicet urbi vos representetis, & quod ipse vobis praeeperit obediret renearis. Quod si ipsi spiritu superbiae his nostris literis inobedientes fueritis, excommunicationema praefato vicario nostro super vos factam ab illo die nos confirmasse indubitanter sciat. Data Romae octavo Kalendas Aprilis, indictione secunda.

XXVIII. AD " NOBILES BITVRICENSES.

Eiusdem argumenti.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Rodulpho, Oadoni, Epponi, Umbaldo, Everardo, Bozoni, Girardo, Adelardo, & ceteris principibus Bituricae regionis, salutem & apostolicam benedictionem, si obedierint.

MIRAMVR teneritatem & insolentiam praesumptionis vestrae, quod contra fas & excommunicationem apostolicam vobis delatum, abbatiam Dolensem, quam in tutelam hactenus habuistis, imo etiam ad cumulum detrimenti tam animarum vestrarum quam corporum, abjecto eo quem manibus propriis, Deo volente, vobis in abbatem consecravimus, Gualterium invasorem irrecuperabiliter depositimus, & ei res ecclesiae suaeque factoribus sub excommunicatione interdiximus. Confratri autem nostro Vvotmundo Viennensi archiepiscopo abbatiam Dolensem concessimus, imo reddidimus. Vos ergo monemus, & apostolica auctoritate praecipimus, ut abjecto invaloris praedicti dominio, abbati vestro, iure canonico, Vvotmundo Viennensi archiepiscopo sincera mente & puro corde

ANNO
CHRISTI
1079.

* principes
regionis
Bituricae

* deest mi-
qua.

corde obediatis. Quod si rebelles Deo & beato Petro in his deinceps fueritis, a dominica prima post pentecosten, scilicet in octavis, cum Dolenfisbus monachis, nisi satisfecerint coram vicario nostro Hugone Diensi episcopo Valentia, vos excommunicationi subjacebitis. Si autem parvi vestro spiritali confratri nostro Vvormundo Viennensi archiepiscopo obedientiam & auxilium exhibueritis, gratiam Dei & beati Petri percipietis. Te autem, Rodulphe, quia in his plus ceteris tibi a Deo concessa est potestas, rogamus te & præcipimus, ut eum in abbatiâ sine simulatione & dolo restituas, & totius iræ sive discordiæ oblitus, ei ut filius carissimus cohareas; quatenus gratiam Dei & peccatorum tuorum indulgentiam ab ipso cui data est potestas ligâti atque solvendi percipias. Data Romæ decimo tertio Kalendas Aprilis, indictione secunda.

XXIX. AD LADISLAVM HVNGARORVM REGEM.

Regis devotionem erga sedem apostolicam laudat. Comites quosdam ac milites ecclesiæ fideles injuste in exilium relegatos commendat. Ad ecclesiarum defensionem hortatur; legatosque ad se mittere jubet.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Ladislao Hungarorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

Sicut fidelium tuorum crebra relatione cognovimus, idemque ipsum nostris attestantibus ratum habemus, excellentia tua ad serviendum beato Petro, quemadmodum religiosa potestas debet, & ad obediendum nobis ut liberalem filium decet, toto affectu & cordis intentione parata est. Unde mirum devotionem mentis tuæ super hoc studio non indigne laudamus, eique sincere congratulamur, quod quidem optimorum regum sequendo vestigia illustrat, servando tam in motibus normam justitiæ, quam etiam lineam nobilitatis in sanguine. Igitur quia de celsitudinis tuæ liberalitate & obedientia satis confidimus, ad quiddam nostræ universalis sollicitudini congruens, quod honori quoque tuo non parum concordat, invitare te non dubitamus: quatenus in eo & illa quæ de te verbis solis credita sunt esse vera facti indicio pateant, & nobis sit aperta firmiter causa, qua te præ ceteris regniæ dignitatis amplius specialiusque diligere merito debeamus. Itaque comites illos vel... videlicet D... & C... eorumque milites, quos beato Petro fideles justitiæ quæ fautores injusta (ut accepimus) sententia in exilium expulit, tibi commendatos esse ex parte nostra optamus. Et quia hæcenus illis subvenire ex industria propria claritudo tua curavit, sentiant sibi nunc ob fidelitatem beati Petri nostramque commendationem solatii auxilium; minus copiosius accessisse. De cetero prudentiam tuam monemus, ut viam justitiæ semper studeas irreflexo calle tenere, & viduas & orphanos & peregrinos paterna pietate tueri, ecclesias non modo non lædere, sed etiam ab arrogantium & invasorum petulantia & temeritate defendere, nec non & alia quæ recte intelliges, procures diligenter servare. Illud quoque nihil minus scire te volumus, quosdam nomine tuo legatos ad nos olim venisse, quibus item nos istud injunximus, ut dilectioni tuæ suggererent, quatenus alios destinare, quo certiores efficeremur, censeret. Verum nobis adhuc in incerto manet, an ad te mandata nostra perlata sint, an aliquos postea miseris; liquet autem neminem a te legatum ad nos post inde venisse. Quare decrevimus ad te iterum idem repetendo scribere, eisdemque de comitibus, quod jam postulavimus, iterando inculcare; quo

& nuntios, si nondum missi, non ulterius mittere negligas, & præ nominatis omnibus præsidium manum familiariter pronisque in cunctis porrigere studeas. Omnipotens & misericors Deus, a quo bona cuncta procedunt, per merita & intercessionem beatæ Dei genitricis semperque virginis Mariæ, & beatorum Petri & Pauli, gressus tuos per viam deducens justitiæ, constanter dirigat usque ad finem, & sic hujus vitæ temporalia regni gubernacula faciat temperare, quatenus æterna promerendo valeas adipisci. Data Romæ duodecimo Kalendas Aprilis, indictione secunda.

XXX. AD LANFRANCVM ARCHIEPISCO- PVM CANTVARIENSEM.

Arguit quod se non vifitaverit a tempore assumptionis suæ: cuius causam cum regem esse novit, hortatur ut eum moneat, ne quid injustum contra Romanam ecclesiam præsumat, ipseque ad se quantocius veniat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Lanfranco Cantuariorum archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

Quod ex illo tempore, quod sacerdotale summæ sedis jugum cervici nostræ, licet indigni, suscepimus, venire ad nos non multum curavit fraternitas tua, quanto minus hoc de dilectione tua sperare potuimus, eo amplius stupentes miramur: & nisi apostolica mansuetudo, nec non & amoris piægnus antiquum nos hucusque detinuisse, profecto nos hoc graviter ferre jamdudum tibi constitisset. Verum, sicut certissime compertum habemus, adventum tuum vel metus regis, ejus scilicet quem inter ceteros illius dignitatis specialius semper dileximus, vel maxime tua culpa nobis negavit, & te quidem, si vel præci amoris memoria superesset, vel debita matri Romanæ ecclesiæ dilectio in mente remaneret, non debuit aliquis aut mundanæ potestatis terror, aut cuiusquam personæ superstitiosus amor, a conspectu nostro retrahere. Illum vero si contra apostolicam sedem novus arrogantia tumor nunc erigit, sive contra nos ulla libido seu procacitas jactat, tanto gravius feremus, quanto eum dilectione nostra indignum se fecisse constitit. Quod tamen ne illi accidat, religio tua poterit hoc modo vitare, si ei diligenter aperiendo, & constanter admonendo consilium dederis, ne contra matrem omnium Romanam ecclesiam quid injustum præsumat, neve quid a religiosa potestate alienum petulantur audeat, & neque tuam neque alicujus devotionem ab apostolicæ sedis visitatione ulterius obercere attemptet. Igitur decet fraternitatem tuam negligentiam suæ excessus sapienter corrigere, atque ad apostolicam sedem quantocius properare, teque ipsum nostris obtutibus, ut optamus, utque sæpe mandavimus, præsentare; quatenus nos de his & de aliis negotiis præsentialiter conferre, atque utilitas ecclesiæ de nostro colloquio augmentum valeat, Deo favente, percipere. Data Romæ octavo Kalendas Aprilis, indictione secunda.

XXXI. AD INCOLAS PROVINCIÆ.

Præcipit ut bona monasterii sancti Petri sub excommunicationis pœna restituant.

Gregorius episcopus servus servorum Dei omnibus archiepiscopis, episcopis, principibus, clericis, laicisque in Provincia commorantibus, exceptis his qui excommunicationi subjacent, salutem & apostolicam benedictionem.

Notum vobis omnibus esse putamus, quod monasterium sancti Petri, situm in loco qui Mons

ANNO
CHRISTI
1079.

major dicitur, sanctæ Romanæ ecclesiæ speciali quodam jure subjectum est, & apostolicæ sedis privilegiis ex tempore longo munitum. Unde quia nobis pro suscepti regiminis sollicitudine imminet ecclesiis omnibus providere, illis præcipue debemus vigilantiter prospicere, quæ Romanæ apostolicæ que sedis quodammodo viciniis hærent, & ejus tutela maxime sperant defendi. Quapropter, quoniam audivimus aliquos vestrum bona memorati monasterii contra jus & honestum sacrilega manu invasisse, distrahere, atque diripere, paterno affectu monemus, & apostolica auctoritate præcipimus, ut quicumque res illius monasterii vi tenere invasus noſcuntur, digna cum satisfactione emendare festinet, ac nemo deinceps contra animæ salutem bona ipsius ecclesiæ violenter attereat præsumat. Quicumque ergo his salubribus mandatis nostris contrahat, & bona ecclesiæ (sicut dictum est) sacrilego ausu contra interdictum nostrum detinere tentaverit, admonitus semel, atque iterum, & tertio, per convenientes inducias, si emendare contempserit, iram & furorem omnipotentis Dei contra se per excommunicationem apostolicam provocabit. Obsequentibus vero apostolica auctoritate, & beati Petri, nobis licet indignis concessa, potestate, peccatorum suorum veniam indulgemus. Data Romæ secundo Kalendas Aprilis, indictione secunda.

XXXII. AD ISEMBERTVM EPISCOPVM
P I C T A V E N S E M.

Rorgonis bona, ad Hugonem ejus germanum spectantia, ablata sub excommunicationis pœna restitui mandat.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei Isemberto
Pictavensi episcopo, salutem & apostolicam
benedictionem.*

P ERVENIT ad aures nostras, quod bona Rorgonis de Coquo, quæ mortuo ipso, in potestate germani scilicet Hugonis nostri fidelis & filii jure debent concedere, Hugo de Lezini injuste præsumpsit invadere. Unde quia prænominatum Hugonem clericum nostrum, & res ipsius in tutelam apostolicæ sedis suscepimus, fraternitati tuæ invitando præcipimus, ut super his curam vice nostra gerens, duci Guilielmo hæc eadem significando suggeras; quatenus in hac etiam re quantum beato Petro sit fidelis ostendat. Verum in primis volumus ut dilectio tua studeat memoratum Leziniacensem ex parte nostra cum jam dicto duce convenire, nec non illum de temeritate sua redarguendo de satisfactione monere. Quod si admonitus semel, iterum, ac tertio, per competentes inducias in pertinacia sua duraverit, & mandatis nostris inobediens justitiæ parere contempserit, apostolica auctoritate præcipimus, ut eum quousque respiciens ablata restituat, vinculo anathematis illiges; quod idem postmodum nos firmaturos non dubites. Data Romæ Idibus Aprilis, indictione secunda.

XXXIII. AD HVGONEM ABBATEM
C L V N I A C E N S E M.

Vt bona, quæ Matisconenſis ecclesia quiete possederat, ab ipso ablata aut restituat aut cæbio compenset: sin minus, Dienſi episcopo & abbati sancti Pauli inter eos terminanda committitur.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei Hugoni
Cluniacensi abbati, salutem & apostolicam
benedictionem.*

L ANDERICVS Matisconenſis frater & coepiscopus noster ad apostolorum limina veniens, conqueſtus est apud nos ecclesiæ suæ jura a te sibi auferri, quæ de prædecessorum suorum temporibus, etiam

A simoniacorum, quiete viſa est possidere. Nos ergo dignum esse & competens adjudicavimus, ut quæ bona temporibus irreligioſorum ecclesia sine molestia tenuit, eidem sub pastore religioso in Romana ecclesia ordinato privari absque ratione non debeat. Quapropter dilectionem tuam monemus, ut res illas, super quibus prædicta Matisconenſis ecclesia queritur, si usque ad supra memorati fratris nostri tempus possedit, deinceps quoque aut quiete retinere permittas, aut concæbium competens reddere studeas. Quod si inter vos hanc causam non potestis ipsi componere, volumus fratrem nostrum Dienſem episcopum & sancti Pauli abbatem negotio huic interesse: quatenus eorum adhibita diligentia finem his invenire rectum & congruum valeat, ac ulterius intervus diffensio nulla remaneat. Sine concordia namque neque religioſitatem dicimus quidquam valere, neque aliud opus, est bonum videatur, aliquid esse. Data Romæ decimo octavo Kalendas Maii, indictione secunda.

XXXIV. AD GEBVINVM ARCHIEPISCO-
P V M L V G D V N E N S E M.

Confirmat primatus dignitatem Lugdunensi ecclesiæ super quatuor provincias concessam, dummodo simoniace archiepiscopus electus non fuerit.

P R I V I L E G I V M L V G D V N E N S I S E C C L E S I E.

C *Gregorius episcopus servus servorum Dei Gebvino
Lugdunensi archiepiscopo.*

A N T I Q V A sanctorum patrum, quibus licet indigni & longe meritis imparis in administratione hujus sedis succedimus, vestigia, in quantum divina dignatio permittit, imitari desiderantes, jus, quod unicuique ecclesiæ pro merito & dignitate sui ipsi contulerunt, nos ex eorum successione cõsideratione decet illæsum & immutabile conservare, & munimine decretorum nostrorum ad perpetuam stabilitatem corroborare. Quapropter quia, dilectissime in Christo frater Gebvino, postulasti a nobis quatenus dignitatem ab antecessoribus nostris concessam ecclesiæ, cui Deo auctore præesse dignosceris, confirmaremus, & quæque sua ab infestatione hostili apostolicæ sedis defensione tuemur, inclinati precibus tuis confirmamus primatum super quatuor provincias Lugdunensi ecclesiæ tuæ, & per eam tibi tuisque successoribus, his tantum qui nullo interveniente munere electi vel promori fuerint, videlicet a manu, ab obsequio, & a lingua. A manu, ut nullum precium proſuris a se vel ab aliquo tribuatur. Ab obsequio, ut nihil inde servitii faciat, sicut quidam intentione ecclesiæ prelationis potentibus personis solent deferre. A lingua, ut neque per se neque per submissam personam preces effundat. Sed neque his qui per secularium potestatem ad hanc dignitatem pervenerint, videlicet dono vel confirmatione alicujus persone quæ sanctæ religioni videatur obviare, & contra puram & authenticam sanctorum patrum auctoritatem venire. Sed his nimirum hanc dignitatem concedendam esse sancimus, qui pura & sincera electione tibi successerint, & ita per ostium intraverint, sicut fraternitatem tuam cognovimus intrasse. His vero qui aliter intraverint, videlicet qui juxta dominicam sententiam non per ostium, sed aliunde ut fures & latrones ascenderint, non solum primatum hujus dignitatis non concedimus, verum etiam omni honore ecclesiastici regiminis indignos & alienos fore adjudicamus. Provincias autem illas quas vobis confirmamus, dicimus Lugdunensem, Rothomagensem, Turonensem, & Senonensem, ut hæc

ANNO
CHRISTI
1079.

de Leziniaco

Species simoniæ.
Quid a manu.
Quid ab obsequio.
Quid a lingua.

hæ videlicet provinciæ condignam obedientiam A
Lugdunensi ecclesiæ exhibebant : & honorem, quem
Romani pontifices reddendum esse scriptis propriis
præfixerunt, humiliter & devote persolvant salva
in omnibus apostolicæ sedis reverentia & auctori-
tate. Præterea juxta tenorem postulationis ruz,
ecclesiæ tuæ hujusmodi privilegia præsentis auctori-
tatis nostræ decreto indulgemus, concedimus, at-
que firmamus; statuentes nullum regum, & reli-
qua usque in finem, sicut in privilegio constat, quod
est in capite hujus libelli. Data Romæ duodecimo
Kalendas Maias, indictione secunda.

XXXV. AD ROTHOMAGENSEM,
TURONENSEM, ET SENONENSEM,
archiepiscopos.

Vt archiepiscopo Lugdunensi supet eos ex antiqua
patrum auctoritate primati a se confirmato obe-
dientiam præsentent. Rationem & originem di-
versorum in ecclesia graduum declarat.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei fratribus &
coepiscopis Rothomagensi, Turonensi, & Senonensi,
salutem & apostolicam benedictionem.*

SCITOT novit fraternitas vestra, sedes apostolica,
Senilicet indigni, Deo auctore, præsidemus, di-
vina gratia inspirante, Spiritu sancto edocta, per
diversas provincias & regna præfules, archiepisco-
pos & primates ordinavit: cujus constitutione &
auctoritate Lugdunensis ecclesiæ primatum super
quatuor provincias, videlicet Lugdunensem, Ro-
thomagensem, Turonensem & Senonensem per
annorum longa curricula obtinuisse cognoscitur.
Sanctorum igitur patrum nos, inquantum Deo
Deo favente valeamus, exempla sequi cupientes,
ecclesiæ memoratæ primatum, quem ipsi decretis
suis constituerunt atque sanxerunt, eorum freti po-
testate subinde confirmare studemus. Ad hoc enim
divinæ dispensationis provisio gradus & diversos
constituit ordines esse distinctos, ut dum reveren-
tiam minores potioribus exhiberent, & potiores
minoribus dilectionem impenderent, una concor-
diæ fieret ex diversitate connexio, & recte officio-
rum gigneretur administratio singulorum. Neque
enim universitas alia poterat ratione subsistere, ni-
si hujusmodi magnus eam differentiarum ordo serva-
ret. Quia vero creatura in una eademque æquali-
tate gubernari vel vivere non potest, cælestium
militiarum exemplar nos instruit: quia dum sint
angeli, sint archangeli, liquet quia non æquales
sunt, sed in potestate & ordine, sicut nostis, differt
alter ab altero. Si ergo inter hos qui sine peccato
sunt ista constat esse distinctio, quis hominum ab-
nanti huic se libenter dispositioni submittere? Hinc
etenim pax & caritas mutua se vice complectuntur,
& manet firma concordia in altera Deo placita di-
lectione sinceritas. Quia igitur unumquodque
tunc salubriter completur officium, cum fuerit
tuis ad quem possit recurri præpositus. Provinciæ
autem multo ante Christi adventum tempore divi-
sæ sunt maxima ex parte, & postea ab apostolis &
beato Clemente prædecessore nostro ipsa divisio est
renovata, & in capite provinciarum, ubi dudum
primates legis erant sæculi, ac prima iudiciaria po-
testas, ad quos qui per reliquas civitates com-
morabantur, quando eis necesse erat, quia au-
lam imperatorum vel regum confugere non pote-
rant, vel quibus permissum non erat, confugie-
bant pro oppressiōibus vel injustitiis suis, ipsosque
appellabant quoties opus erat, sicut in lege eorum

præceptum erat. Iphis quoque civitatibus, vel lo-
cis celebrioribus, patriarchas vel primates qui
unam formam tenent, licet diversæ sint nomina,
leges divinæ & ecclesiasticæ poni & esse iusserunt,
ad quos episcopi, si necesse fuerit, confugerent,
cosque appellarent, ut ipsi nomine primatum frue-
rentur, & non alii. Reliquæ vero metropolitane
civitates, quæ minores iudices habebant, licet ma-
jorum comitum essent, habebant tamen metropo-
litanos suos, qui prædictis iuste obedirent prima-
tibus, sicut & in legibus sæculi olim ordinatum
erat, qui non primatum, sed aut metropolitano-
rum archiepiscoporum nomine fruerentur. Et licet
singulæ metropoles civitates suas provincias ha-
beant, & suos metropolitanos habere debeant epi-
scopos, sicut prius metropolitanos iudices habe-
bant sæculares; primates tamen, ut præfixum est,
tunc & nunc habere iustæ sunt, ad quos post sedem
apostolicam summa negotia conveniant, ut ibidem
quibus necesse eleventur, & iuste restituantur, &
hi qui iniuste opprimantur iuste reformentur atque
fulciantur, episcoporumque; causæ, & summorum nego-
tiorum iudicia, salva apostolicæ sedis auctoritate,
iustissime terminentur. Quapropter apostolica vo-
bis auctoritate præcipimus, ut sæpe dictæ Lugdu-
nensi ecclesiæ honorem & reverentiam a majori-
bus nostris de ecclesiis vestris præfixam ita vos ex-
hibere humiliter & devote procuretis, quemadmo-
dum vobis a suffraganeis vestris reddi debere non
dubitatis. Omnipotens & misericors Deus pacis
iustitiæque serenus inspector cordi vestro clemen-
ter inspirare dignetur, ut per viam æquitatis con-
cordiæque firmos gradus mihi in hoc sæculo ten-
dere taliter studeatis, quatenus pro temporalibus
æterna sumpturi, ad cælestis ierusalem fines me-
reamini pervenire. Data Romæ duodecimo Maii,
indictione secunda.

XXXVI. AD CANONICOS
LUGDVNENSES.

Præcipit ut sicut eorum decanus beneficia sine
consensu fratrum acquisita renuntiaverat in suis
manibus, sic hi qui vel contra excommunicatio-
nem, vel precio beneficia obtinuerant, in ma-
nibus sui archiepiscopi renuntient.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei canonicis
Lugdunensis ecclesiæ salutem & apostolicam
benedictionem.*

QVIDAM vestrum ad nos cum archiepiscopo
suo venientes, postquam de ecclesiæ vestræ
statu & utilitate nos consuluerunt, sine apostolica
benedictione recesserant. Quod quidem licet me-
rito indigne tulerimus, tamen apostolica mansue-
tudo dissimulamus, & dum cupimus saluti vestræ
consulere, illorum excessus omitimus insequi.
De filio vero nostro vestræque decano ecclesiæ B....
notificamus dilectioni vestræ, quod prudenti ac
salubri consilio ductus obedientias ecclesiæ, cetera-
que beneficia, quæ sine communi consensu fra-
trum acquisiverat, in manus nostras sponte renun-
tiavit, & se ulterius non intromissurum promisit.
Ad cuius formam tam his qui furtim se subduxe-
runt, quam etiam abbatibus, vel cuiuscumque
clericalis ordinis omnibus ecclesiæ vestræ quicum-
que obedientias, vel ecclesiæ dispensationes preci-
patione, vel contra excommunicationem Lan-
derici Matiscouensis episcopi, quam in capitulo
vestro fecit, adepti sunt, apostolica auctoritate
præcipimus, ut in manus fratris nostri Gebuini
archiepiscopi

ANNO
CHRISTI
1079.

archiepiscopi vestri resutare sine dilatione procurant. Volumus siquidem, ut nobilitatem, qua inter omnes Gallicanas ecclesias vestra hucusque resplenduit in religionis exemplo, nunc quoque vigilantiter custodiat, & ut gloriam, quam hæcenus præ ceteris illis habuit in dignitate, nunc augere incipiat in forma religionis. Noverit autem dilectio vestra, quoniam si nostris salubribus iussis obtemperantes hæcenus male habita censueritis iuste dimittere, ita vobis providebimus in utroque, ut & temporalibus commodis non destituamini, & erroris veniam de divina misericordia consequi valeatis. Quod si quis contra salutem propriam animo indurato, postquam ad notitiam ejus hæc nostra præcepta pervenerint, ultra viginti dies eis inobediens fuerit, illi omnium ecclesiarum ingressum, & cõporis & sanguinis domini communionem, quousque respiciat, apostolica interdiciamus auctoritate. Dara Romæ duodecimo Kalendas Maii, indictione secunda.

XXXVII. AD IORDANVM PRINCIPEM
CAPVANVM.

Atquit quod beato Petro fidem non servaverit, novercam suam nubere coegerit, episcopum ad apostolorum limina venientem spoliaverit, & ecclesiam sancti Benedicti deprædatus sit. Monet ut his delictis satisfaciatur.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Iordano Capvano principi.

Iordani
meminit
Leo Ostien-
sis libro 3.
capite 46.
& alibi.

SI CVT nonnulli noverunt, olim te nos admo-
dum dileximus, & honorem tuum ram in præ-
senti sæculo adaugere, quam in futuro servare stu-
dimus hæcenus. Existimavimus enim te, ut no-
bilem deceret filium, fidem beato Petro servaturum,
& decus ipsius in cunctis pro viribus tuis ad-
aucturum. Verum longe nos fessellit opinio, & qui
de te nihil tale pridem quivimus credere, nunc ad-
vertimus de hac perfidia tua multos non fuisse
mentitos. Ecce enim dudum novercam tuam &
dominam contra jus & fas de ecclesia trahere in-
vitam & reclamantem, eamque nubere nolentem
nuptiis tradere violentissime præsumpsisti. Episco-
pum ad apostolorum limina venientem nuper au-
sus impedire, & quod ferebat more prædo-
num auferre. Novissime ecclesiam beati Benedi-
cti sacrilego ausu intrare, deprædari, & vio-
lare non timuisti. & qui bona ecclesiarum, quo-
niam fere cuncta quæ renes earum sunt, defendere
debueras, tu potissime temerator ipsarum & dilaniator existis. Quapropter ex parte beati Petri
monemus te, ut si ipsius iram, & beati Benedicti in-
dignationem non vis incurere, super his omnibus
nobis justitiam facias. Quod si contempseris, ad
dominum omnipotentem nos reclamabimus: de
cujus misericordia confidimus, quod dabit nobis
consilium, quid in tantam arrogantiam & immo-
deratam superbiam tuam facere debeamus. Dara
Romæ undecimo Kalendas Maii, indictione se-
cunda.

XXXVIII. AD HENRICVM EPISCOPVM
AQUILEIENSEM.

Vsum pallii, præter alias solennitates in privilegio contentas, in duabus aliis festivitibus, ipsi tantum, non successoribus, concedit pro meritis ejus.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Henrico carissimo in Christo fratri & coepiscopo Aquileiensi, salutem & apostolicam benedictionem.

ANNO
CHRISTI
1079.

TVÆ dilectio fraternitatis per legatum suum humiliter exoravit, quatenus sibi, præter eas solennitates quæ in privilegio ecclesiæ vestræ continentur, in beati Vdalrici confessoris Christi atque pontificis, sed & in beate Afræ martyris, festivitibus usum pallii concederemus: cujus ecclesiastici honoris excellentia sicut pravis & inobediens iuste denegatur, ita bonis & mortum honestate præditis apostolica moderacione pro meritis quandoque supereroganda fore videtur. Proinde quia te sinceræ dilectionis erga nos affectum habere confidimus, quia legatos nostros Albanensem videlicet episcopum & Paduensem benigne tractasse, & fideliter, sicut oportuit, adjuvissè dignosceris, postremo, quia pro componenda pace multum desudasse probaris, petitionem tuam libenter accepimus. Hujus igitur tibi præcepti auctoritate concedimus, ut in solennis beati Vdalrici confessoris atque pontificis, & beate Afræ martyris, in missarum celebrare pallio utendi licentiam habeas. Quod ramen tibi in tua vita, non loco tuo, concessum esse cognoscas. Dara Romæ decimo sexto Kalendas Julii, indictione secunda.

XXXIX. AD RAINALDVM EPISCOPVM
CVMANVM.

De Pergamenis ecclesiæ electo multa ad se crimina perlata referunt, quæ omnia ipso adhortante emendari vult: sin minus, illum apostolica auctoritate ab eo diligenter de objectis examinari, absolvi, vel condemnari. De his qui a simoniaci nescienter & sine venalitate ordinati sunt quid sentiendum statuit.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Rainaldo Cuman episcopo salutem & apostolicam benedictionem.

TVÆ nobis, frater carissime, missis literis curavit intimare dilectio, Arnulphum Pergamenis ecclesiæ electum nostro libenter & consilio credere & præcepto obedire. Nos equidem vestræ caritatis, sicut nostis, experientia indubitanter credimus. Verumtamen multa de prædicto viro ad nostram ex quorundam relatione pervenerunt notitiam, quæ si vera, quod absit, esse constiterit, nos valde contristant, & in eo non levi sunt ultione placienda. Conqueritur enim Gorzo miles ejus & signifer, cum duobus fratribus atque coheredibus suis, castellum quod dicitur Rocha de Glizone, quod hæcenus utpote proprii juris sine omni contradictione tenuerunt atque possederunt, nunc tam sibi quam confortibus suis a supradicto Arnulpho violentè, & quod dictum nefas est, fraudulenter esse subreptum; cui ramen militi prius cuiusdam quasi securitatis & fœderis, tamquam ad tollendum suspicionis merum, quædam ferrum calide sacramenta præbuisse, & postposito Dei timore cupiditatis perfidiam incurrisse. Nec tali contentus facinore B.... presbyterum præfati "Gorzi" Gorzonis clericum deprædari, & suis, ut asserit, omnibus spoliare non meruit. Præterea pestiferas simoniace hæresis nundinas exercere, & inter cetera archidiaconarum Pergamenis ecclesiæ quinquaginta libratum precio vendidisse perhibetur. Huc accedit, quod servos Dei, quos ut religiosum virum decet

ANNO
CHRISTI
1079.

debet tueri, & in cunctis adjuvare debet, e contrario infestare & molestare conatur. Tuæ igitur fraternitatis sollicitudo corripendo sive exhortando studeat atque provideat, quatenus sepeditus electus hæc omnia emendare festinet, & tam coram Deo, quam coram hominibus, bonum testimonium habere procuret. Si vero vel omnia hæc, vel quædam sortasse negare voluerit, volumus atque præcipimus, ut apto tempore & loco nostræ vicis auctoritate eum de objectis diligenti examinatione discutat, & remota omni occasione quod iustitia discutierit modis omnibus exequaris. Quod autem M. . . presbyter filius noster interrogare curavit, quid de his qui a simoniaciis nescienter & sine precio ordinati sunt apostolicæ sedis misericors censura decernat, hoc observare te volumus, eos qui ante tempus Nicolai papæ sine venalitate a simoniaciis ad aliquem gradum promoti sunt, si tamen vita eorum irreprehensibilis esse probatur, permansu impositionem confirmatos in suis ordinibus permanere & ministrare posse. Data Romæ undecimo Kalendas Iulii, indictione secunda.

XL. AD BOSONEM.

Vt ecclesiam sancti sepulchri, quam Simoni regendam committit, liberam dimittat. Quod si quid juris in ea se putet habere, se coram legato in concilio ratione dicturus præsentet; alioquin, sententiam excommunicationis a legato in eum latam se confirmaturum.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Bosoni.

ECCLESIAM sancti sepulchri de Novo vico, quæ juris ecclesiæ Hierosolymitanae & censuralis ejus esse dicitur, huic nostro clerico Simoni regendam commendavimus; quam ab omni molestia & calumniosa omnium hominum infestatione liberam esse volentes sub tutela nostra esse decernimus. Quapropter quoniam te illam tyrannice invasisse audivimus, te præsentis pagina commonemus, ut, si Deum & sanctos apostolos tibi vis habere propitios, ab invasione prædictæ ecclesiæ de cetero cessare penitus debeas, nullamque ulterius præfatio Simoni molestiam, vel clericis tibi Deo servientibus inferre præsumas: sed (ut dictum est) libera ab omni perturbatione secunda sanctæ Hierosolymitanæ ecclesiæ, cui fidelium illam devotus intentio, Deo propitio, ex nostra auctoritate in perpetuum conservetur. Quod si aliquid iustitiæ in prædicta ecclesia te habere confidis, ante legatum nostrum Diensem episcopum in concilio, quod proxime celebraturus est, te præsentare debebis; sciens hoc, quod in nullo contra iustitiam te volumus prægravare. Si autem monita nostra, imo Dei verba (quod absit) audire contemnens, ab illicita & interdita invasione prædictæ ecclesiæ te cohibere noluieris, excommunicationem, quam in te pro ipsa ecclesia legatus noster Hugo Diensis episcopus in concilio Pictaveni jaculatus est, auctoritate apostolica confirmamus. Data Lateranis quarto Kalendas Iulias, indictione secunda.

LIBER SEPTIMVS REGISTRI
GREGORII PAPÆ VII.

Anno dominica incarnationis, millesimo septuagesimo nono, pontificatus vero domini Gregorii anno septimo, indictione secunda.

I. AD HVBERTVM SVBDIACONVM.

Increpans ejus moram, reditum properare jubet, *Council. general. Tom. X.*

Ad tertiam pertinent quæ sequuntur.

Significat se Teuzoni non commisisse ut adversus Angliæ regem verba faceret. Vult regem moneat, ut debitum honorem ecclesiæ reddat. Rothomagensis archiepiscopi sacerdotis filii promotionem non approbat, nec quæ ipse Hubertus cum Lingonensi episcopo egerat; quæ Diensi episcopo terminanda committit. Monet ut duos ex Angliæ & Normanniæ provinciis episcopos ad synodum venire curet.

ANNO
CHRISTI
1079.
Teuzoni

Gregorius episcopus servus servorum Dei dilecto in Christo filio Huberto sanctæ Romanæ ecclesiæ subdiacono, salutem & apostolicam benedictionem.

MI RAMVR nimium, & nobis admodum displicere cognoveris, te tantas moras habere habuisse, & ad apostolicam sedem tandiu distulisse reverti. Neque vero alicujus rei excusatio te satis reddere potest purgatum: excepto si vel causa infirmitatis, vel quod non patuerit rediundum, dimiseris. Nam pecunias sine honore tributas quanti precii habeam, tu ipse optime potuisti dudum pendere. Quapropter sciens quia propter multa volumus tuam præsentiam, reditum tuum quantum potes maturare procura. Significasti autem nobis Teuzonem quasi ex parte nostra legatum adversus Anglicum regem verba fecisse; quæ noveris ex nobis mandata non esse. Verum multa sunt unde sancta Romana ecclesia adversus eum queri potest. Nemo enim omnium regum etiam paganorum contra apostolicam sedem hoc præsumpsit tentare, quod is non erubuit facere; scilicet ut episcopos, archiepiscopos, ab apostolorum liminibus ullus tam irreverentis & impudentis animi prohiberet. Unde volumus ut cum nostra vice prudentia tua studeat admonere, quatenus honorem, quem sibi a subditis suis graviter ferret non exhiberi, sanctæ Romanæ ecclesiæ non tantopere laboret imminuere, & debitas gratias agendo gratiam beati Petri procuret acquirere. Nos enim amicitia nostra prisinæ circa eum memores, & apostolicam mansuetudinem, quantum Deo auctore possumus, imitantes, hucusque illius culpæ peperimus: qui si his, & similibus quæ tibi nota sunt, modum non imposuerit, omnino sciat se iram beati Petri in se graviter provocaturum. Audivimus etiam Rothomagensis archiepiscopi sacerdotis filium esse. Quod si verum deprehenditur, noveris promotioni illius nos assensum nequaquam tribuere. De eo autem quod in Flandria cum Lingonensi episcopo non ex monitis nostris intelleximus te fecisse, scias & contra rationem & injuste fuisse præsumptum, cum nos in partibus illis Diensi episcopo præcipue sollicitudinis nostræ vicem de omnibus commiserimus. Quamobrem monemus, ut ipsum quantocius procuret adire, & cum eo rationem facti ponere; quatenus in ea re ipse quod corrigendum fuerit corrigat, & quod confirmandum corroboret. Præterea monemus te, ut ex parte beati Petri præcipias, & invites tam Anglicos, quam Nottmannicos ex unoquoque archiepiscopatu, vel duos episcopos ad Romanam synodum, quam in quadragesima, Deo auctore, sumus celebraturi, venire. Qui si forte murmuraverint, & ad eum terminum se dixerint interesse non posse, vel post pascha studeant apostolicæ sedi se præsentare. Data Romæ nono Kalendas Octobris, indictione tertia.

Teuzonē

II. AD LVCENSES.

Contra clericos infestos suis episcopis confirmata decreta summorum pontificum, ab ordinibus ac præbendis

P præbendis

ANNO
CHRISTI
1079.

præbendis eos in perpetuum submovens, & monens clerum ac populum ne illis communicent, neve auxilium præbeant.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Lucensium clero & populo, exceptis his qui communicant atque consentiunt excommunicatis, salutem & apostolicam benedictionem.

CLERICORVM vestrae ecclesiae diligenter causam examinantes, diuque in ea laborantes, nullam in eis rationem atque veritatem, sicut deceat Christianos, invenimus. Quorum mirabilem & inauditam superbiam, licet sine audientia secundum synodalem sententiam quam in se provocaverant punire debuimus, mansuetudinis tamen spiritus res eorum audiendas esse dignum duximus, ut saltem confusos & convictos ad sanum consilium sensumque humilitatis revocemus. Nam si in eis aliquod humilitatis signum mens nostra perpenderit, sine aliqua a nobis misericordia non recessissent. Quibus in superbia sua perdurantibus, auctoritas beatorum martyrum atque pontificum Fabiani & Stephani coram nobis allata est; quam nos per omnia huic negotio convenire cernentes, eos ut rebelles & inobedientes ejusdem auctoritatis sententia damnavimus, quam literis nostris inferendam esse existimavimus, ut quantis sint facinoribus irretiti, quantive contumelias digni, liquido pateat. *Fabianus:* Statuimus, ut si aliquis clericorum suis episcopis infestus aut insidiator fuerit, eo quod criminari tentaverit, aut conspirator fuerit, ut mox ante examinatorum iudicium submotus a clero curia radatur, cui diebus vite suae deserviat, & infamis abque ulla restitutionis spe permaneat. *Stephanus papa:* Clericus qui episcopum suum accusaverit, aut ei insidiator exiterit, non est recipiendus, quia infamis effectus est, & a gradu debet recedere, ac curiae tradi serviendus. Hanc itaque in eos promulgantes sententiam, existimavimus, ut saltem terrore tanta auctoritatis ad humilitatem converterentur. Sed ipsi dati in re probum sensum, & demersi in diabolicae cæcitate puteum, a communione sanctae ecclesiae separati & excommunicati recesserunt. Unde nos prædictorum sanctorum statuta firmantes, ex auctoritate beati Petri eos ab ordinibus & præbendis ecclesiae sancti Martini in perpetuum submovemus, & decernimus ita ut nullum deinceps inter canonicos ejusdem ecclesiae locum teneant, aut præbendam aliquod solatium seu spem in posterum habeant. Vos itaque, dilectissimi filii, admonemus, imo apostolica auctoritate interdicens, ut scelerosis contumaciae actibus eorum non communicetis, neque consilium aut auxilium contra dominum impendatis, sed ut ipsi illæsi & immunes a damnatione eorum permaneat, illique ad penitentiam confundantur, infra ambitum civitatis vestrae eos cohabitare non permittatis; & ut tota provincia eorum præsentia & contagione mundeatur, operam detis. Quod nisi feceritis, & eos magis quam justitiam & salutem animarum vestrarum dilexeritis, totius excommunicationis eorum in vos periculum inducetis, & iram Dei in præsentem & in futura vita sine dubio sentietis: eos vero qui illis, ne in superbia sua permanent & confundantur, resisterint, gratia beati Petri remunerandos censemus & promittimus. Data Romæ Kalendis Octobris, indictione tertia.

III. AD GERMANOS.

Excusat se de quibusdam sibi objectis, in legatos culpam rejiciens, si quid contra apostolica man-

data aut vi aut dolo egerint, eosque ad perseverantiam hortatur.

Gregorius episcopus servus servorum Dei omnibus fidelibus sancti Petri in Teutonico regno commorantibus, salutem & apostolicam benedictionem.

PERVENIT ad nos quod quidam ex vobis de me dubitant, tamquam in instanti modo necessitate usus sim seculari levitate. Quæ certe in causa nullus vestrum præter instantiam præliorum majores me & patitur angustias, & fuffert injurias. Quotquot enim Latini sunt, omnes causam Henrici præter admodum paucos laudant ac defendunt, & perniciæ duritiæ ac impietatis circa eum me redarguunt. Quibus Dei gratia omnibus sic resistimus hæcenus, ut in neutram adhuc partem, nisi secundum justitiam & æquitatem, secundum nostrum intellectum declinaverimus. Nam si legati nostri aliquid contra quod illis inoposuit egerint, dolemus: quod ipsi tamen (sicut comperimus) tum violenter coacti, tum dolo decepti fecerunt. Nos vero injunximus eis, ut locum ac terminum communiter staturerent opportunum, ad quem sapientes nostros, & idoneos legatos, propter discutendam causam vestram dirigeremus, atque ut in sedes vestras episcopos restituerent, & abstinere ab excommunicatione docerent. Si quid contra hæc vel decepti vel coacti fecerunt, non laudo. Sciat is indubitanter quoniam, Deo gubernante, nemo hominum, sine amore, sine timore, aut per aliquam cupiditatem potuit me unquam, aut amodo poterit seducere a recta semita justitiæ. Vos itaque si revera & in caritate non ficta fideles Dei atque sancti Petri estis, nolite in tribulationibus desicere, verum ut boni æmulatores in incepra fidelitate immobiles perdurate: quoniam qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit. Impræsentiarum modo nihil vobis aliud de prædicto negotio mandare possumus, quia nuntii nostri nondum sunt reversi: quibus utique venientibus (secundum quod ab ipsis intellexerimus) vobis, quantocius possumus, veraciter indicabimus. Data Romæ Kalendis Octobris, indictione tertia.

IV. AD VVEZELINVM.

Ut regem Dalmatiæ apostolica auctoritate constitutum infestare desistat. Monet si quid adversus eum habeat, ab apostolica sede iudicium expectat, alioquin excommunicationis sententiam cum omnibus suis fautoribus incursum.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Vvezelino nobili militi, salutem & apostolicam benedictionem.

SCIAS nos de prudentia tua multum mirari, ut qui te esse dudum beato Petto & nobis fidelem promiseris, contra eum quem in Dalmatia regem auctoritas apostolica constituit tu modo coneris insurgere. Quapropter nobilitatem tuam monemus, & ex parte beati Petri præcipimus, ut adversus jam dictum regem deinceps arma capere non presumas: sciens quod quidquid in illam ausus fueris, procul dubio te in apostolicam sedem facturum. Si vero adversus ipsum aliquid te forte dicis habere, a nobis iudicium debes expectare, & expectare justitiam potius quam contra eum ad injuriam sedis apostolicæ manus tuas armare. Quod si te tuæ meritis non penituerit, sed contra mandatum nostrum contumaciter ire tentaveris, scias indubitanter quia gladium beati Petri in audaciam tuam evaginabimus, & eodem pertinaciam tuam, & omnium qui tibi in eare favorint, nisi respicias, mulctabimus. Si vero obediens, sicut Christianum decet,

ANNO
CHRISTI
1079.

Matth. 10.

deceat, prudenter extiteris, gratiam beati Petri, & apostolicæ sedis benedictionem, sicut obtemperans filius consequeris. Data Romæ quarto Nonas Octobris, indictione tertia.

V. AD ACONVM REGEM DANORVM.

Gratulatur ei fidem & Christianæ religionis cultum, & quod sanctam Romanam ecclesiam matrem agnoscens ejus documenta sibi exposcat. Hortatur ad majorem in dies profectum, ut suo exemplo subditos ad saniora consilia provocet. Cupit aliquem prudentem clericum ab eo ad se mitti, qui & illius gentis mores sibi exponat, & rediens apostolicæ sedis mandata ad eum perferat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei * Acono regi Danorum, salutem & apostolicam benedictionem.

SINCERO caritatis affectu dilectioni tuæ congratulamur, quia licet in ultimis terrarum finibus positus, ea tamen quæ ad Christianæ religionis cultum pertinere noscuntur, vigilanter studes inquirere, & quod sanctam Romanam ecclesiam matrem tuam & universorum recognoscens, ipsius documenta tibi exoptas & exposcis. Volumus etiam atque monemus, in his studiis & desideriis devotio tua persistens, & quantum pietas divina præfiterit crescens, nullatenus a proposito teo deficiat, sed ad meliora quotidie, sicut prudentem virum & regiam deceat constantiam, roboretur. Animadvertere liquidem debet excellentia tua, quod quanto pluribus supereminet ac dominatur, tanto magis sibi subditos potest exemplo suo, aut ad deterius (quod absit) inflectere, aut ad sanum consilium ignavos etiam provocare. Intruceri quoque prudentiam tuam necesse est, temporalis vitæ gaudia quam sint caduca, quam fugitiva, quæ, etsi vita diu crederetur mansura, tamen sæpe multis adversis ex improviso surgentibus secura stare non possunt. Unde summopere curare oportet, ut ad illa quæ transire nesciunt, & habentem deserere nequeunt, gressus tuos constanter dirigas, & affectum mentis intendas. Cuperemus nimium certe de vestris aliquem prudentem clericum ad nos venire, qui & vestræ gentis mores seu continentiam sciret nobis pleniter intimare, & apostolicæ sedis documenta sive mandata plenius eruditus ad vos posset perferre. Data Romæ Idibus Octobris.

VI. AD ALPHONSVM REGEM CASTELLÆ.

Gratulatur de ejus fide & obedientia erga apostolicam sedem. Hortatur ad perseverantiam boni operis. Mittit claviculam auream, in qua de catenis beati Petri continetur, & legatum suum ei commendat plura suo nomine relaturum.

Gregorius episcopus servus servorum Dei carissimo in Christo filio Alphonso, glorioso regi Hispaniarum, salutem & apostolicam benedictionem.

OMNIPOTENTI Deo laudes & gratias agimus, qui gloriam vestram gratia suæ visitationis illustrans, beato Petro apostolorum principi fide ac devotione conjunxit, cui omnes principatus & potestates orbis terrarum subjiciens, jus ligandi atque solvendi in celo & in terra contradidit. Qua de re & vobis merito gaudendum est, quoniam eo ampliora vobis parata sunt præmia, quo divina dignatio correctionem regni vestri, quod diu in

Concil. general. Tom. X.

reore peffiterat; usque ad vestra reservavit tempora, ut veritatem Dei & justitiam, qua illi qui vos præcesserunt rectores & principes, & universus populus, tot annis tum cæcitate ignorantia, tum obstinata temeritate caruerant, vestra mereretur suscipere sublimis humilitas & fidelis obedientia. Verum quia omne opus bonum non tam ab inceptu, quam ex fine suo retributionis debitum spectat, excellentiam vestram paterna caritate monemus, ut quod a legatis nostris de religione fidei & ecclesiastici ordinis accepistis, & adhuc, Deo auctore, accipere estis, firmiter teneatis: quia sicut certa spes salutis est his qui in observatione fidei & doctrinæ hujus sanctæ apostolicæ sedis permanent, ita illis qui ab ejus concordia & unitate exorbitaverint, haud dubiæ damnationis terror imminet. Et quidem de vobis bene speramus: quoniam relatione dilecti filii nostri Richardi cardinalis presbyteri sanctæ Romanæ ecclesiæ, quem nunc secundo ad vos mittimus, bonam voluntatem vos habere intelleximus. Sed quoniam devota corda semper admonitione gaudent, & istæ etiam virtutes exercitio indigent, hortamur eminentiam vestram, ut ab hæc terrena & caduca dignitate ad illam quæ cælestis & æterna est mentem levet: hac utatur sicut transitoria & cito peritura; illam appetat quæ æternitatem pariter habet & gloriæ plenitudinem. Attendere enim & solícite pensare debetis, quoniam quotidie ad finem vitæ volentes nolentesque properatis, & quidquid divitiarum, honoris, potentia, nunc aridet, vicina mors, cum minime putatur, rapiet, & omnia tenebris & amaritudine claudet. Quæ ergo in illis spes, quæ gloria, quæ delectatio, aut desiderium esse debet, quæ se amantes decipiunt, sequentes fugiunt, habentes derelinquunt? Quanto autem in his qui quæsumus delectatur, minusque clatione super se rapitur, tanto securius ad ea quæ vera sunt bona deducitur. Cujus rei exemplum ipse dominus ac salvator noster Iesus Christus aperte monstravit, cum oblatum sibi ab hominibus regnum pia humilitate respuit, nec speciem quidem terrenæ sublimitatis in oculis hominum gerere voluit, qui in hunc mundum, ut nos ad regnum cælestis perduceret, venit. Quapropter sicut carissimum filium vos admonemus, ut hæc sedulo vobiscum cogitantes, coram illo vos exhibeatis humilem, qui vos constituit valde sublimem, & inter omnia & præ omnibus Deo placere studeatis, commissa vobis regni gubernacula ita administrare cum Dei adiutorio procuretis: quatenus vestra eminentia nullum futuræ abjectionis aut infortunii casum sentiat, sed ad coronam incorruptibilis regni, & solium æternæ gloriæ transeat. Ut autem nostra exhortatio cordi vestro altius imprimatur, ex more sanctorum misimus vobis claviculam auream in qua de catenis beati Petri benedictio continetur; quatenus per ejus præsentia patrocinia uberiora erga vos beneficia sentiat, & in amore ipsius de die in diem ferventes accendami, promerentes ut omnipotens Deus, qui illum admirabili potentia a nexibus ferreis liberavit, ejus meritis & intercessionibus vos ab omnium peccatorum vestrorum vinculis absolvat, & ad gaudia æternæ perducatur. Ad hæc commendamus vobis hunc dilectum filium nostrum, quem, sicut supra diximus, nunc secundo ad vos mittimus, ut eum sicut nos audiaris, & in omnibus sibi favorem exhibeatis; quatenus, non fiat inanis cursus & labor illius apud vos, sed pro commissa sibi legatione ea quæ de ecclesiasticis causis tractanda invenerit, efficaciter exequi, & ad statum rectitudinis, Deo adjuvante,

P ij pedu.

ANNO
CHRIST.
1079.

perducere valeat. Cetera veto quæ hic minus continentur, in ejus ore posuimus, cui vos in nullo credere dubitatis, per quem nostram vobis auctoritatem representari cognoscitis. Data Romæ decimo octavo Kalendas Novembris, indictione tertia.

VII. AD RICHARDVM CARDINALEM.

Constituit eum abbatem Massiliensem a fratribus postulatam. Hortatur ad onus fideliter suscipiendum. Desiderare se ait monasterium sancti Pauli & monasterium Massiliense unire: & post monasteriorum ejus rectam dispositionem, legationem suam in Hispaniam persequi jubet.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Richardo B cardinali in legatione Hispania constituto, salutem & apostolicam benedictionem.

VNANIMITAS fratrum Massiliensium, in literis suis sanctæ memoriæ fratris tui memorans obitum, novo me dolore sauciavit: petens insuper contemplatione amoris sancti fratris tui, teque velut ipsum alterum futurum sperans, uti sibi te concederem in abbatem; quod & feci. Volo ergo ut fratres tuos nullo modo pertinaciter resistendo contristes, sed voluntati Dei & sanctorum fratrum facile acquiescas. Volumus etiam atque monemus, ut, in quantum potes, spes tantorum fratrum de te vana non fiat, sed Spiritum sanctum fratris tui viriliter induas, sæcularia ac juvenilia desideria ut mortem fugias, sanctæ regulæ medullitus te adstringas, ne occasione tuæ juventutis monasterium sanctum, quod avertat Deus, patiatur aliquod detrimentum religionis. Notum autem tibi facio, quia desiderium mihi est monasterium beati Pauli apostoli & monasterium Massiliense tanta caritatis unione constringere, ut & illud semper pro amore beatissimi Pauli ex apostolica auctoritate succrescat, & beatissimi Pauli monasterium ad sanctam religionem ex illius monasterii religione proficiat. Postquam autem, Deo auctore, monasteria tua bene composueris, legationem tibi commissam ad Hispanias perficere non moreris. Data Romæ quarto Nonas Novembris, indictione tertia.

VIII. AD MONACHOS MASSILIENSES.

Dolet de obitu eorum abbatis, quorum monasterium quemadmodum Cluniacense apostolicæ sedi unit. Electionem Richardi cardinalis in abbatem ab eis factam confirmat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei dilectis in Christo Massiliensis congregationis fratribus, salutem & apostolicam benedictionem.

NON dubitamus fraternitatis vestræ dilectionem meritoris & tristitiæ plenam super venerandi patris sui excessu vehementi dolore constringi, de cujus transitu profecto nemini majus incommodum quam nobis aut æque magnum evenisse putamus, qui talem tantumque adiutorem nobis elatere subductum sentimus. Intelleximus siquidem in ipsius prudentia & consilio, si vita aliquamdiu comes maneret, plurimum utilitatis, Deo favente, non solum in Transalpinis, verum etiam in Italia partibus, cum multorum salute, sanctæ Romanæ ecclesiæ perventurum. Vnde nos quoque tanti culminis onus, quod ultra vires est, sustinentes, ejusmodi solatio sublato, cum neminem, aut vix paucos suffragatores similes inveniamus, quanto mentis angore teneamur, liquido quidem potestis & ipsi pendere, Verum quia omnipotentis Dei inasti-

Amabilis providentia omnia juste & sapienter disponit, judicia ejus, nimirum recta consilia ipsius, æquitas & misericordiæ plena nobis sunt, fratres, æquanimitè ferenda. Et quoniam memoratus pater vester, quod vivendo promeruerit, obeundo incunctanter est Abraham sine receptus, nos dulci illius memoria a vobis stricti, præcipue etiam divino amore monente, locum vestrum specialiter diligere, juvare, & ab omnibus violentiis, sicut ecclesiæ Romanæ specialiter hærentem, defendere decrevimus: & quemadmodum Cluniacense monasterium longo jam tempore sedi apostolicæ constat esse unitum, ita quoque vestrum deinceps, ut eidem sedi similiter hæreat in perpetuum volumus atque sancimus. Audivimus autem, quod caritas vestra filium nostrum & presbyterum cardinalem Richardum loco germani ipsius in abbatem vellet eligere, quam denique electionem nos approbamus, & apostolica auctoritate firmamus: in hoc item vobis obnoxii, & quasi vinculis geminatis annexi, quod sanctæ Romanæ ecclesiæ filium rectorem vobis appetitis. Oportere igitur arbitramur omnium bonorum dispensatorem exorare, quatenus ipsum cum saluti vestræ ita vigilantem providorem efficiat, ut is pro salubri cura & talentis multiplicatis æternæ hereditatis dona percipiat, & præmia beata reportans matrem suam lætifice. Data Romæ quinto Nonas Novembris, indictione tertia.

IX. AD ASTENSEM, TAVRINENSEM, ET AQUENSEM EPISCOPOS.

Vt cuiusdam Bonifacii conjugium cum muliere germano suo defuncto olim desponsata prohibeat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei fratribus & coepiscopis, Astensi, Taurinensi, & electo Aquensi, salutem & apostolicam benedictionem.

PERVENIT ad nos quod Bonifacius marchio, germanus Mainfredi & Anselmi, nuper interemptorum, ejusdem Anselmi desponsatam conatur sibi in conjugium copulare. Quod quam sit flagitii plenum, quam a Christianæ religionis legibus alienum, nemo qui sacros canones novit potest ambigere. Quapropter dilectioni vestræ præcipimus, ut illum nostra vice convenientes, commoneatis, quatenus contra sanctorum patrum statuta tali tamquam nefario connubio desistat ulterius operam dare. Quod si se ad hoc perpetrandum juramento putat adstrictum teneri, perniciosæ obligationis stultum pactum non observandum, sed in irritum devotandum esse censemus, & vobis taliter habendum mandamus. Sin vero contra salutem suam animo indurato in placito tam nefando persistierit, & salubribus monitis, sicut Christianum decet, obtemperare contempserit, vos in eum primi canonicam sententiam promulgate, quam nos exinde, Deo auctore, firmabimus, & apostolica potestate roborabimus, ne ceteri hoc exemplo ducti aut in deteriora labantur, aut similia sibi licere forte existiment. Data Romæ tertio Nonas Novembris, indictione tertia.

X. AD BRITANNOS.

Queritur de falsæ penitentiae consuetudine, quæ inter cetera vitia tunc temporis in ecclesiâ inoleverat: cui malo ut remedium afferat mirrite eo legatum Olorensem episcopum, ut eo præside in synodo congreganda de ea re diligenter pertractetur: interim ipse quæ vera sit penitentia exponit.

Gregorius

ANNO
CHRIST.
1079.

" VNI-
VERSOS.

Gregorius episcopus servus servorum Dei episcopis, sacerdotibus, principibus, aliisque omnibus in Britannia commorantibus, salutem & apostolicam benedictionem, s. obedierint.

SACERDOTALIS culminis dignitas tum impedita, tum negligentia sacerdotum, sicut vestra dilectio novit, ex longo jam tempore peccatis exigentibus fuit collapsa. Ex qua quidem re, quasi ex pestifera radice, innumera mala exorta sunt, adeo ut usque ad hæc nostra tempora, inter cetera quæ male pullulant vitia, falsæ nihilominus penitentia consuetudo inoleverit. Quapropter quia nobis pro officii nostri consideratione & sollicitudinis magnitudine imminet hæc & huiusmodi quantum possumus, Deo largiente, corrigere; volumus atque apostolica auctoritate precipimus, ut legatum nostrum, Amatam videlicet Olorensem episcopum, cui vicem nostram in partibus vestris commisimus, studeat vestra fraternitas reverenter convocare, & ut illo agente synodale concilium congregetur, ubi cum aliis quæ ad salutem pertinent animarum, etiam de penitentia consultatione diligentius pertractetur. Qua in re hoc summopere vos cavere oportet, alioque monere debetis, quia si quis in homicidium, adulterium, perjurium, vel aliquid huiusmodi lapsus, in aliquo talium criminum permanferit, aut negotiationi, quæ vix agi sine peccato potest, operam dederit, aut arma militaria portaverit, excepto si pro tuenda iustitia sua vel domini, vel amici, seu etiam pauperum, nec non pro defendendis ecclesiis, (nec tamen sine religioforum virosum consilio sumperit, qui æternæ salutis consilium dare sapienter noverunt) aut aliena bona iniuste possiderit, aut in odium proximi sui exarserit, veræ penitentia fructum facere nullatenus potest. Infructuosam enim penitentiam dicimus, quæ ita accipitur, ut in eadem culpa, vel simili deteriori, vel parum minori, permaneat. Unde quisquis digne vult penitere, necesse est ut ad fidem recurrat originem, & quod in baptismo promisit, diabolo scilicet pompisque illius abrenuntiare, & in Deum credere, videlicet recta de eo sentiendo mandatis ipsius obedire, sollicitus sit vigilanter custodire. Quicumque ergo taliter penituerit, quoniam aliter simulatio dici potest, non penitentia, illi peccatorum suorum remissionem apostolica freti potestate largimur, insuper æternæ beatitudinis gaudia de omnipotentis Dei misericordia consili promittimus. Data Romæ octavo Kalendas Decembris, indictione tertia.

**XI. AD VRATISLAVM BOHEMORVM
REGEM.**

Monet ut ecclesias ab invasoribus defendat. Divinum officium in Sclavonicam linguam verti prohibet. Legatos quos petierat se missurum promittit.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Vratislavo Bohemorum duci, salutem & apostolicam benedictionem.

HVIVS MODI salutationis nostræ consuetudinem, scilicet apostolicæ benedictionis, eam tibi mittentes, non sine hæsitacione modo servavimus, propterea quod videris excommunicatis ipse communicare: quicumque enim bona ecclesiarum invadunt, id est sine certa licentia episcoporum vel abbatum diripiunt, vel ab aliqua persona accipiunt, non solum ab apostolica sede hoc tempore, verum etiam a multis sanctis patribus, sicut in scripturis

Acorum reperimus. Verum utcumque se res habeat, salutis tuæ internæ providere non modo ex antiqua tui dilectione movemur, verum etiam ex suscepti honoris, imo labotis intuitu, profecto compellimur, eo magis quod multorum profectui tua sublimitas esse potest exemplum. Neque enim hoc tibi relinquatur, vel dicere vel cogitare: Meum non est alienam vitam vel mores in spiritualibus exquirere sive distringere. Procul dubio namque tantorum reus existis, quantum vias ab interitus præcipitio poteras volens reflectere. Illud quoque vigili mente petractes oportet, ne honorem tuum divino honori, sive pecuniam præponas justitiam, ne quod in te cinerem a subdito tibi consimili fieri non sine gravi animadversione pateris, in cetero rem tuam & omnium præsumi æquanimitè feras. Indubitanter etenim non Dei, sed diaboli membra, & falsi Christiani convincuntur, qui suas injurias persequuntur usque ad sanguinem, & Dei contumelias negligunt usque ad oblivionem. Divitias autem potentia tua quas habet, non ob meritum datas, sed ob sollicitudinem putare debet sibi commissas. Denique non tantum secularibus oneri videtur inopia, quantum spirituales viros gravant divitiarum, simul etiam diffusa potestas. Perpendunt quippe si ille cui una ovis sub necis suæ conditione committitur non solum centum eodem pacto non cuperet recipere, veram etiam illa ne aliquo casu disperdat haud sine timore sollicitus est observare, quod sibi tanto sit irremissius vigilandum magisque timendum, quanto super plures curam seu potestatem acceperit. His ita perpectis, ad majorem te mentis vigilantiam præsentis sæculi fugacitas invitatur: & cum illud quod in hac luce inagis diligitur, vita scilicet præsens, ad occasum furti festinet, profecto quo magis ad districti examinis diem propinquas, eo amplius ad æternam præmeditanda & adipsenda te sana ratio mittit. Hæc itaque nostra monita, sive mandata volumus, imo jubemus, ut ante suæ mentis oculos excellentia tua sæpius ponat, & crebrius legendo, audiendo meditetur, non quod elegantius scripta nequeas in sanctorum paginis invenire, sed quia hæc ad respectualiter ex nobis, imo ex beato Petro missa sunt, & ista frequentius recogitando poteris Deo propitiatore ad potiora cognoscenda exurgere. Quapropter nobilitas tua postulavit, quo secundum Sclavonicam linguam apud vos divinum celebrari annueremus officium, scias nos huic petitioni tuæ nequaquam posse favere. Ex hoc nempe sæpe volentibus liquet non immerito sacram scripturam omnipotentis Deo placuisse quibusdam locis esse occultam, ne, si ad liquidum cunctis pateret, forte vilesceret & subjaceret despectui, aut prave intellecta a mediocribus in errorem induceret. Neque enim ad excusationem juvat, quod quidam religiosi viri hoc quod simpliciter populus quærit patienter tulerunt, seu incorrectum dimiserunt, cum primitiva ecclesia multa dissimulaverit, quæ a sanctis patribus, postmodum firmata Christianitate, & religione crescente, subtili examinatione correctæ sunt. Unde ne id fiat quod a vestris imprudenter exposcitur auctoritate beati Petri inhihemus, teque ad honorem omnipotentis Dei huic vanæ temeritativiribus totis resistere precipimus. De legato autem nostro, quem mitti ad se tua devotio poposcit, noverisitem nos preces tuas ad præsens commode efficere minime potuisse: tamen in hoc anno, divina favente clementia, tales procurabimus invenire personas, quæ & negotiis vestris valeant utiliter deputari, & necessitudines vestras plenius cognoscentes ad no-

ANNO
CHRISTIANI
1080.

tiam nostram deducere. Vt ergo tute possimus ad vos legatos nostros dirigere, necesse arbitramur & volumus, ut filium nostrum Fredericum, & hunc Felicem ad nos iterum studeas aut horum alterum mittere, quatenus ita possint quo destinabimus se cure venire. Data Romæ quarto Nonas Ianuarii, indictione tertia.

XII. AD MANASSEM ARCHIEPISCOPVM
RHEMENSEM.

Ejus excusationem nullatenus admittens, ad Lugdunense concilium eum alias vocatum venire præcipit coram legatis apostolicis objectis criminibus responsurum.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei Manassæ B
Rhemensi archiepiscopo, salutem & apostolicam
benedictionem.*

MIRAMVR fratemitatis tuæ prudentiam ad hoc tot occasiones invenite, ut in infamia sua & ecclesiæ suæ tempore longo permaneat, & quod opinio relinquatur iudicium subterfugere videatur, cum magis ad hoc profecto eam decernerit laborate, ut suspicionem tanti reatus a se & ecclesia sua excluderet. In præterito siquidem anno ad argumentum excusationis tuæ quamdam nobis obtulisti auctoritatem, te videlicet non alicujus, sed nostræ tantum præsentis subdendum fore iudicio. unde, ut etiam nunc apparet, in literarum nostrarum exemplaribus dignissime reprehensus es. Nunc vero immemor promissionis tuæ, qua Romæ te supra corpus beati Petri obligasti, aliam excusationem obtendis, timore videlicet dissidentis regni, ad Lugdunense concilium, ad quod vocatus es, venire non posse. In qua te quantum excusatio tua nute, siquid valeat perpendi. Nam neque legatus Romanæ ecclesiæ in negotio tuo contemnendus fuit, qui (sicut noscitur fraternitas tua) maxime & præcipuis conciliis, videlicet Nicæno & Calchedonensi, aliisque multis præfuit, & huiusmodi quæstionibus certum diffinitionis terminum dedit; neque illud nunc assumendum tibi fuit, te Lugdunum non posse venire, cum omnia viæ illius pericula, si qua sunt, tutissimis & securissimis ductoribus posses transire, Lugdunensi scilicet archiepiscopo, & Lingonensi episcopo, qui fraterna te caritate tractarent, & sine omni formidine ad prænominatum perducerent locum. Ad quem nimirum locum sponte & sine invitatione aliqua accedendum fuit, ut si immunis es a culpa, collaudatione synodali infamæ tuæ silentium daretur, & non solum per Diensem, sed per confratrem nostrum Albanensem episcopum, & per abbatem Cluniacensem, quem eidem synodo interesse speramus, res tua diligentius retractaretur: quod si aliqua nimis dura in te daretur sententia, iustitiæ moderamine utentes, non solum contra te non agerent, verum etiam pro te laborante præpropere dictum vel factum corrigerent. Quod si forte ad prædictum concilium non iveris, aurem debita obedientiæ matri tuæ Romanæ ecclesiæ diu te supportanti non inclinaveris; si quid contra te Diensis cum consensu religiosorum fratrum nostrorum egerit, non solum sententiam in te prolatam non immutabimus, verum etiam apostolica auctoritate firmabimus. Quod si fraternitati tuæ videbitur prolata sententiæ rationabiliter posse obviari, volumus te magis coram vicario nostro, Diensi videlicet episcopo aliisque religiosi, in patria illa, ubi accusatorum & defensorum major copia invenitur, rationes tuas exponere, quam Romanam per tot labores & difficultates, ubi utrumque

A deest, frustra spe iudicii quærere. Interea fraternitatem tuam ex parte omnipotentis Dei per auctoritatem beati Petri monemus, ut, si te in hac causa culpabilem cognovis, potius quam aliquo seculari ingenio te excusandum existimes, studeas animam tuam per dignos pœnitentiæ fructus liberare. Data Romæ tertio Nonas Ianuarii, indictione tertia.

XIII. AD THEODORVM VIRDVNENSEM
EPISCOPVM.

Vt Arnulphum comitem, qui episcopum Leodicensem ad sedem apostolicam venientem deprecaturum est, & jurare compulsi se res ablatas nunquam repetituros, conventu habito ad pœnitentiam & satisfactionem cogat: alioquin, ecclesiæ introitum & corporis ac sanguinis dominici communione interdicat: ac nisi intra quindecim dies resipuerit, anathematis gladio una cum suis fautoribus eum feriat. Vltoribus episcopi injuriarum peccatorum veniam pollicetur, episcopum a coacto juramento absolvens.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei Theodorico
Virdunensi episcopo, salutem & apostolicam
benedictionem.*

PERVENIT ad nos frater & coepiscopi nostri Henrici Leodicensis gravis calamitas, quem ad apostolorum limina venientem Arnulphus comes rebus suis omnibus, quas secum ferebat, expoliatum, ad augmentum nequitiae, post suorum erptionem compulsi gladiis jurare quod ablata nunquam repeteret, & quod a nobis super tali tantoque facinore sibi veniam impetraret. Quod immane flagitium ut cognovimus, profecto vehementer doluimus, cum propter impeditam fratris nostri devotionem, tum propter illius detestabilem audaciam, quæ nisi digna animadversione vindicata fuerit, restat ut ei iustique similibus, si qua deteriora sunt & possunt, perpetrandi concedatur occasio: verumtamen, ne forte iudicemur potius iræ confusile, quam parere iustitiæ, volumus atque apostolica auctoritate præcipimus, ut fraternitas te quoscumque potest episcopos, abbates, sacerdotes, & clericos, studeat adunare, & conventu habito super hac re illum improbum ad pœnitentiam & satisfactionem invitare. Quod si in malitia sua perditus aut pœnitentiam agere, aut ablata noluerit digna cum satisfactione restituere, ecclesiæ introitum, & corporis & sanguinis dominici participationem, tua ei fraternitas interdicat: datiisque sibi quindecim dierum inducis, si infra illud spatium non pœniterit, & ad emendationem sceleris sui non venerit, anathematis eum gladio sulca præcepto auctoritatis apostolicæ feriat: quod certe nos exinde omnibus modis firmabimus. Ac postmodum quidem volumus atque jubemus, ut in illum dilectio tua quibus valebit modis insurgat. Quicumque enim illius nefandæ præsumptioni auxilium aut assensum dederit, sciat se gratiam Dei & beati Petri procul dubio amissurum. Quicumque veto prædicta confratris nostri, imo beati Petri, injurias pro viribus suis ulcisci contenderit, ei nos apostolicam benedictionem tribuimus, & de divina pietatis munere consilii peccatorum suorum veniam pollicemur. Nolumus etiam prudentiam tuam ignorare, nos sæpe dictum coepiscopum ab illius malitiose coacti juramenti conditione absolvisse, sanctæque ecclesiæ contumeliam vindicandi licentiam ipsi dedisse: quem ut in omnibus pro posse studeas adjuvare iterum iterumque monemus atque rogamus. Data Romæ tertio Kalendas Februarii, indictione tertia.

ANNO
CHRISTIANI
1080.

XIV. AD HENRICVM LEODICENSEM
EPI SCOPVM.

Dolet de contumelia illi ab Arnulpho illata, absol-
vitque eum a juramento violenter præstito, ac
mandat ut contra Arnulphum insurgens ejus sce-
leris pœnas sumat. Significat se Virdunensi episcopo præcepisse illum in eareadjuvet.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei Henrico
Leodicensi episcopo, salutem & apostolicam
benedictionem.*

COGNITA tuæ fraternitatis adversitate & con-
tumelia tibi, imo beato Petro, illata, nimirum
valde dolere sumus coacti. De juramenti vero in-
justissima obligatione dilectioni tuæ sic responde-
mus, non debere existimari eam illis juramenti vin-
culis posse teneri, quæ tam nefandissime coacta ju-
raverit. Vnde & apostolica te auctoritate absolvimus,
ut non tuæ vel alicujus conscientia ob hoc
videaris innexus aut debitor esse. Insuper etiam eadem
fratris potestate fraternitati tuæ licentiam dam-
nus, imo hortamur, ut contra injurias beato Petro
illatas, nisi præsumptor ille pœnituerit, digneque
satisfecerit, quibus viribus potest, insurgat, atque
illum omnibus modis infestet, & de eo tanti sceleris
pœnas, Deo opitulante, petat & sumat. Indignum
namque nobis videtur, exemplumque ceteris
improbis audendi pejora futurum, si hoc flagitium
iste impune susceperit. Vnde etiam fratri nostro
Virdunensi episcopo, aliisque beati Petri fide-
libus, summo pere præcipimus, ut dilectionem tuam
unanimitèr adjuvantes eum tyrannum & Christianæ
religionis conculcatorem impugnent, & armis
tam carnalibus quam spiritualibus undique & ubi-
que, quantum possunt, insequentes coarctent.
Data Romæ tertio Kalendas Februarii, indictione
tertia.

XV. AD BRITANNOS ET TVRONENSES.

*Controversiam inter ecclesiam Turonensem & Dolen-
sem per legatos apostolica sedis auditis utriusque
partis iuribus vult diffiniri.*

Diffinitio synodalis inter archiepiscopum Turonensem,
& episcopum Dolensem de pallio.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei omnibus
episcopis Britannia, clero & populo in Turonensi
provincia constitutis.*

NOTVM esse volumus, controversiam inter eccle-
siam vestram & Dolensem pestifere ortam
multum nobis in Romana synodo laborem inges-
sisse, sed ramen, Deo miserante, post longam dis-
cussionem, quam justius potuimus, hanc quæ sub-
scribitur diffinitionem invenisse. Archiepiscopus
siquidem vester ecclesiam Turonensem jus suum in
Britannia perdidisse conquerens, Romanorum pon-
tificum auctoritatem in medium duxit, quæ perspicue
probat Britanniam Turonensi ecclesiæ quem-
admodum spirituali matri & metropoli suæ subje-
ctionem & reverentiam debere. Dolenfis vero
episcopus non solum auctoritatem audientie nos-
træ non exhibuit, verum etiam ipsa verba sua ad
defensionem prolata nulla certitudine cui fides
danda esset fulta videbantur. Tamen quia in patria
sua quamdam auctoritatem se reliquisse asserbat,
visum nobis fuit ut ad retractandum negotium il-
lud induciæ darentur, & pro hac aliusque causis le-
gati apostolicæ sedis dirigerentur; ut auditis utrius-
que partis rationibus, si cognoverint Britannos

auctoritatem authenticam apostolicæ sedis, videret
eorum pontificum quorum ordinatio & vita
digna & legalis fuerit, habere, per quam possint se
a subjectione prædictæ Turonensis ecclesiæ subtra-
here, quieti deinceps permanent in sua libertate.
Quod si contigerit eos hujus auctoritatis, quam
modo diximus, non posse habere defensionem, so-
pita deinceps & in æternum omni controversia
Turonensem ecclesiam matrem & metropolim
suam recognoscant, & eam quæ decet metropoli-
tanum archiepiscopo vestro subjectionem & obedi-
entiam exhibeant, reservato Dolenfi episcopo
palli usu: ita tamen nullus successorum suorum
aliquo in tempore ad hanc dignitatem aspiret, sed
(sicut supra diximus) tam ipsi videlicet in ecclesia
Dolenfi constituendi, quam etiam ceteri Britannia
episcopi magisterio Turonensis archiepiscopi in
perpetuum subdiri permanent. Data Romæ octa-
vo Idus Martias, indictione tertia.

XVI. AD HVBERTVM EPISCOPVM
TARVANNENSIVM.

Ejus contumaciam accusans, præcipit ut quando-
cumque vocatus fuerit coram Diensi episcopo
apostolicæ sedis legato omnino se præsentet de
multis sibi objectis criminibus seipsum purga-
turus. Ejus canonicis, qui quamdam villam
usurpaverant divinum officium interdicit, & ab
eo interdici vult.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei Huberto
Tarvannensium episcopo.*

QUOD salutem & apostolicam benedictionem
tibi non mandamus, ea maxime causa est,
quod in registro nostro legitur te ab Hugone hære-
tici sanctæ sedis legato apud Monasterium hæreticu-
m publice convictum, & postea, anrequam esses
ab hac infamia expurgatus, audivimus simoniace
episcopum factum. Deinde quod apostolicæ sedis
præcepta super te & super canonicos tuos de castro
sancti Pauli promulgata pro quadam villa "Kessca" ^{Reseca}
nominata, quam cum suis pertinentiis canonici
D. Mariæ & S. Audomari sæpe in presentia nostra
conquesti sunt tibi & suæ ecclesiæ auferri, prout
ipsi iterum conquestuntur, penitus desprexisti. Ac
propterea excommunicationem, quæ in nostro
registro scripta est, tu cum cis incurrendo, sine respec-
tu Dei & apostolicæ reverentiæ divinum offi-
cium, sicut audivimus, celebrare præsumpsisti. Pro
quibus & aliis pluribus a fratre nostro Hugone
Diensi episcopo semel & iterum ad concilium vo-
catus, & postea a nobis ad synodum Romanam in-
vitatus ut te expurgares, quia non venisti, nec ca-
nonice excusasti, nisi apostolicæ pietatis man-
fuitudo nos dispensatorie ad tempus sustineret, sen-
tentiam justæ depositionis tua inobedientia, quæ
vere est idololatria, jamdudum suscepisset. Sed
ramen adhuc tibi paterno parentes affectu, quia
diutius tot & tanta quæ de te dicta sunt ferre nullo
modo honeste possumus, apostolica auctoritate
præcipimus, ut ubi & quando prædictus frater nos-
ter Hugo Diensis episcopus te vocaverit, de his
vel aliis satisfactorius, occasione postposita, ita
paratus & circumspectus advenias, ut, si te inno-
centem & falso accusatum scis, cum Dei auxilio &
conscientiæ puritate ab omnibus objectis & ob-
jectis canonicè expurgari possis. Præterea omne
divinum officium omnibus canonicis de castro san-
cti Pauli, te solo interim usque ad audientiam ex-
cepto, interdiciamus: & ipsis & locis eorum, quo-
usque

ANNO
CHRISTI
1080.ANNO
CHRISTI
1080.

usque præfatam villam cum ecclesia & aliis suis pertinentibus canonice ecclesiæ sanctæ Mariæ & sancti Audomari restituerint, & coram Hugone Diensi episcopo de inobedientia & excommunicatione satisfecerint: & nisi tu statim visâ præceptione nostra prædictis canonicis tuis, & omnibus locis eorum, & præcipue ubi canonici denominati sunt, omne divinum officium interdixeris, omne officium tuum auctoritate apostolica interdictum noveris. Data Romæ septimo Kalendas Aprilis, indictione tertia.

XVII. AD DOLENSES MONACHOS.

Mandat ut duo monasteria, quæ Lemovicensis episcopi ecclesiæ suæ ab ipsis subtracta conquestus fuerat, usque ad adventum apostolicæ sedis legati eidem episcopo restituant. Quod si quid in ea re juris se credant habere, coram legato ostendant.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Dolensibus monachis, salutem & apostolicam benedictionem.

FRATER & coepiscopus noster Lemovicensis conquestus est nobis in synodo, quam nuper Romæ Deo opitulante celebravimus, quod vestra fraternitas ecclesiæ suæ duo monasteria subtrahit. Testatus est etiam ipse frater & coepiscopus noster atque legatus noster Hugo Diensis episcopus, quod vos pro hac causa ad duo concilia, scilicet ut inter vos & prælibatum episcopum exinde justitiæ finem componeret, admonuit: sed, ut ipse asserit, nullam justitiam seu obedientiam exhibere voluistis. Quapropter synodalis conventus decrevit, ut præfata monasteria in potestate Lemovicensis ecclesiæ redire debeant, & sine contradictione vestra, seu vestrorum usque ad adventum legati nostri quiete ab ipsa ecclesia possideantur. Nos itaque juxta fratrum nostrorum consensum atque consilium quod supra deliberatum est confirmantes, mandamus vobis atque præcipimus, ut usque ad præfixum terminum permittatis prædictam ecclesiam Lemovicensem ipsa monasteria retinere. Si vero in eis aliquid justitiæ vos habere confiditis, legati nostri adventum expectantes, causam vestram illi opportuno loco & tempore, ubi possit Lemovicensis episcopus interesse, representate. Ante cujus audientiam causa vestra diligentius ventilata & plenius cognita justitiæ finem inveniat, & inter vos omni lite sopita quisque vestrum suo jure contentus injuriam facere desinat. Data Romæ Kalendis Aprilis, indictione tertia.

XVIII. AD VVILIELMVM AVXIENSEM
ARCHIEPISCOPVM.

Arguens eum inobedientiæ præcipit ut Pezanensem abbatem cogat Aureliacensi abbati restituere quamdam ecclesiam illi monasterio ab apostolica sede concessam, contumaci ecclesiæ introitu interdicto.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Vvilielmo Auxiensis archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

MIRAMVR prudentiam tuam ita se apostolicæ sedi inobedientem exhibuisse, ut negotium, quod tibi vicarii nostri commiserunt, ad exequendum tu non curans parere, contempseris ad effectum perducere. Siquidem injuncta tibi est ab eis cura justitiam faciendi Petro abbati Aureliacensis cœnobii juris hujus sanctæ Romanæ ecclesiæ de Dodone abbate Pezanensē, qui ex longo tempore

A invasam detinet ecclesiam juris itidem beati Petri, sed præfato monasterio Aureliacensi concessam, quæ nominatur sancta Maria Dalmairaci. Qua in re quantam beato Petro reverentiam habueris in hoc evidenter apparet, quod & invasor ecclesiam calumniose adhuc occupare non desinit, & prædictus abbas Aureliacensis apostolicas aures ob id interpellare compellitur, præsertim cum supra nominatus Pezanensis convictus, & a legatis nostris Stephano cardinale & Gerardo Ostiensis coepiscopo adjudicatus debere illam ecclesiam reddere, quia non fecerit excommunicationem incurrerit. Quapropter dilectionem tuam monemus, & apostolica auctoritate præcipimus, ut sepe dictum Pezanensem abbatem cogas Aureliacensi præfixam ecclesiam unde lis est restituere, & condigna satisfactione ipsum sibi placibilem reddere. Quod si forte spiritu superbiæ induratus acquiescere noluerit, & monasterio illi quod invasum est, officium divinum, & invasori, nostra auctoritate omnis ecclesiæ interdictas introitum. Nam non inter religiosos monachos, sed nec inter laicos, debet annumerari qui sacrilegium perpetrare non timet. Data Romæ secundo Idus Aprilis, indictione tertia.

XIX. AD BITVRICENSES, NARBONENSES
ET BURDIGALENSES.

Præcipit ut beneficia Aureliacensi cœnobio ablata restituantur, & obsequium atque fidelitas a vicecomite exhibeatur abbati, quem se obligasse significat, ne ulli militi ultra unum manum de possessione ecclesiæ darct. Confirmat monasterii Viacensis resutationem a principe in manu abbatibus consensu episcopi & clericorum factam.

Gregorius episcopus servus servorum Dei omnibus in Bituricensi, nec non Narbonensi, seu Burdigalensi, provinciis constitutis, exceptis his qui apostolica excommunicatione tenentur, salutem & apostolicam benedictionem.

CLAMOR abbatis Aureliacensis cœnobii, quod proprii juris B. Geraldus, concessione fundatoris scilicet B. Geraldus, esse dignoscitur, auribus nostris insonuit, videlicet super quibusdam personis qui injuste detinent beneficia prædicti monasterii a predecessoribus suis sub fidelitate & dominio pro defensione ecclesiæ sibi & suis antecessoribus olim concessa. Præcipue conqueritur super Berengario Carlatensi vicecomite, qui propria cupiditate ductus, debitum servitium & fidelitatem abbati exhibere negat, nisi beneficium quod immerito detinet adhuc etiam de jure ecclesiæ augeatur. Proinde apostolica auctoritate præcipimus, quatenus omnis, qui beneficium præfata ecclesiæ ad hoc aliquando suscepisse cognoscitur, subjectionem & fidelitatem abbati persolvat, & servitium pro beneficio largiri non denegat, & ab exactione illicitæ augmentationis desistat: aliter enim invasor & sacrilegus esse comprobatur. Nos vero detrimentum prædicti cœnobii agnoscens, abbatem sub promissione fidei suæ in manu nostra obligavimus, ut nulli militum liceat illi ultra unum manum de possessione ecclesiæ dare sub hac vel alia occasione, neque alicui alteri personæ, nisi communis utilitas fratrum regulariter degenium postulaverit, & apostolicæ æquitati renuntiari ausus fuerit. Monasterium autem Maurzicense cum omnibus sibi adjacentiis, & ecclesiis scilicet Dalmairaci & montis Salvii, & ceteras, nec non terras & possessiones in quacumque superscriptarum provinciarum ablatas, seu

seu malis consuetudinibus oppressas, monasterio Aureliacensi scriptis sive testibus olim iuste concessas, apostolica auctoritate præcipimus restitui; & sine inquietudine aliqua permitti. Monasterium quidem Viacense in manu abbatis resutatam a principibus ipsius terræ consensu episcopi & clericorum sibi suisque successoribus concedimus & confirmamus, & fautoribus resutationis apostolicam benedictionem largimur: & eos qui ecclesias sive prædia præfati monasterii iniuste detinent, absque ulla dilatione reddi iubemus. Qui ergo his mandatis nostris spiritu superbie acquirere noluerit, præcipueque Berengarius, si obedire contempserit, gratiam beati Petri amittet, & iram omnipotentis Dei incurret. Obreperantibus autem gratiam Dei & apostolicam benedictionem de misericordia divina confisi largimur. Data Romæ secundo Idus Aprilis, indictione tertia.

XX. AD MANASEM ARCHIEPISCOPVM
RHEMENSËM.

Depositionis sententiam a legato contra eum in Lugdunensi concilio prolatam se confirmasse ait: licentiam tamen adhuc se expurgandi coram quibusdam episcopis indulget, dummodo inerit eus accusatorum res in integrum restituantur, & Rhemensem ecclesiam relinquat, & in alium locum secedat, clericosque in ea secure Deo servire permittat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Manassæ
Rhemensis.

SCIAT fraternitas tua, quod depositionis sententiam, a legato nostro Diensi episcopo in Lugdunensi concilio religiosorum virorum consilio prolatam, & nos dictante iustitia in Romana synodo apostolica auctoritate firmavimus. Sed tamen contra morem Romanæ ecclesiæ nimia, ut ita dixerim, misericordia ductus, adjunctis tibi Sueffionensi, Laudunensi, Cameracensi, Catalaunensi, episcopis, vel eorum similibus, cum aliis duobus quorum testimonio æque confidamus, si de iustitia confidis, & eos habere poteris usque ad festivitatem sancti Michaelis purgandi licentiam tibi indulgemus; ea videlicet conditione, ut Manassæ & Brunoni, & ceteris qui pro iustitia contra te locuti fuisse videntur, rebus suis in integrum restitutis usque ad ascensionem domini proximam Rhemensem ecclesiam a tua occupatione ex toto liberam deseras, & Cluniacum aut Casam Dei cum uno clerico & duobus laicis ruis stipendiis religiose victurus secedas. Quod si facere volueris, prædicto Diensi episcopo prænuntiare poteris, ut in ejus præsentia sacramento confirmes, de rebus prædictæ ecclesiæ te nihil interim distracturum, nisi quantum tibi & prædictis sociis competenter suffecerit. Clericos autem, qui tanto tempore pro iustitia exilium passi sunt, in ecclesia secure Deo servire permittas. Et quoniam laboriosum tibi fuerit ad nos usque venire, concedimus ut coram Diensi episcopo & abbate Cluniacensi, aut si abbatem deesse contigerit, coram Amato, prædicto modo cum prædictis testibus de infamia te expurges. Quod si huic nostræ dispensationis præcepto obedire contempseris, scias quoniam iniquitatem tuam ulterius portare non possumus, & depositionis sententiam, non solum immutabiliter permanenturam, sed etiam nullam tibi audientiam in posterum relinquendam. Data Romæ decimo quinto Kalendas Maii, indictione tertia.

XXI. AD ACONVM REGEM DANORVM.

Hortatur ad perseverantiam in obedientia apostolica sedis, & ad imitandum regis patris, quem valde commendat, virtutes. Monet ut curet ne temporis calamitates in sacerdotum culpas, quibus honorem exhibendum esse docet, ejus subditi transferant, nec in mulieres eandem ob causam sæviant.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Acono regi
Danorum, episcopis, principibus, clero & populo;
salutem & apostolicam benedictionem.

QUONIAM vestræ dilectionis amor Deo & beato Petro proutnam obedientiam debitamque reverentiam (in quantum potuimus intelligere) sustulit hactenus propensius exhibere, non dubium habemus quin idcirco vobis triumphum & gloriam præ cæteris gratia divina contulerit. Quod si in eodem studio perseverando vestræ devotionis affectus in finem permanere curaverit, pro certo & eam quam nunc habetis gloriam retinere, & ampliore, domino auxiliante, valebitis deinceps adipisci. Te itaque specialiter, fili carissime, cui regni curam providentia divinâ commisit, paterno monemus affectu, ut excellentissimi parentis tui regias probitates & virtutes egregias imitati fatagas: ejus quidem præcipui mores in tantum ceteris regibus prænituerunt, ut cunctis posthabitis, nec ipso etiam imperatore Henrico, qui sanctæ Romanæ ecclesiæ propinquus hæsit, excepto, singulari amore illum nobis amplectendum judicaverimus: de cuius nos obitu vehementer nimiumque dolentes, ut ipsi tibi proponas exemplum, volumus, hortamur, iterumque monemus; quatenus inde possis ornamenta virtutum propagando educere, unde videris nobilissimi sanguinis lineam trahere. Denique cogitare debes & vigilanter perpendere hæc terrena quam cædua & frivola sint, quam incesanter ad occasum cuncta festinent, ut eis confidere nulla stabilitas suadeat, ut in illis habendis timor horribilis lateat: si que fugitivis perspicaciter agnitis & sapienter despectis, poteris ad illa stabilia & sempiterna mentis acumen extendere, quæ ad sese obtinenda animum tuum invitent, & ad quæ concupiscenda honorum te exempla accendant. Inter ceteras ergo virtutes, quas animo tuo imitandas censueris, ecclesiarum defensionem in mente tua volumus eminere, sacerdotalis ordinis reverentiam proximum locum tenere, ac deinde justitiam & misericordiam in cunctis te judiciis discrete servare. Illud interea non prætereundum, sed magnopere apostolica interdictione prohibendum videtur; quod de gente vestra nobis innouit, scilicet vos intemperiem temporum, corruptions aeris, quascumque molestias corporum, ad sacerdotum culpas transferre. Quod quam grave peccatum sit, ex eo liquido potestis advertere, quod Iudæis etiam sacerdotibus ipse salvator noster lepra puratos eis mittendo honorem exhibuerit, ceterisque servandum esse quæ illi dixissent præcepit; cum profecto vestri, qualescumque habeantur, tamen illis longe sint meliores. Quapropter apostolica auctoritate præcipimus, ut hanc pestiferam consuetudinem de regno vestro funditus extirpantes, presbyteris & clericis honore & reverentia dignis tantam contumeliam contra salutem vestram ulterius non præsumatis inferre; volentes eis occultas divini iudicii causas imponere. Præterea in mulieres ob eandem causam simili immanitate barbari ritus damnatas quidquam impietatis faciendi vobis

ANNO
CHRISTI
1080.

vobis fas esse nolite putare, sed potius discite divina ultionis sententiam digne poenitendo avertere, quam in illas infantes frustra feraliter ferviendo iram domini multo magis provocare. Si enim in his flagitiis duraveritis, procul dubio vestra felicitas in calamitatem vertetur, & quibus victis hucusque esoliti fuistis dominari, eorum nimirum jugum ferre superati nec resistere valentes cogemini. Si vero nobis, imo beato Petto, in his obedientes fueritis, sicut de clementia divina confidimus, & peccatorum vestrorum veniam, & apostolicam benedictionem, poteritis consequi. Data Romæ decimo tertio Kalendas Maias, indictione tertia.

XXII. AD ARNALDUM CENOMANENSEM
EPISCOPVM.

Episcopale officium a legato apostolico interdictum reddit. Abbatem Iohellem absolvit. Rainaldum invasorem & perjurum deponit, in cuius locum Iohellem prædictum restitui mandat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Arnalda Cenomansis episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

EPISCOPALE officium, quod tibi legatus noster interdixerat, iustitia dictante, reddimus, Abbatem Iohellem absolvimus. Rainaldum invasorem, quia per ambitionem perjuravit, deponimus, ut nec in illo quod cupivit, nec in alio monasterio ulterius abbas existat. Quapropter volumus, ut jam dictum Rainaldum cedere facias, & Iohellem in loco suo abbatem restituas. Data Romæ octavo Kalendas Maias, indictione tertia.

XXIII. AD GVILIELMVM
REGEM ANGLORVM.

Suum in eum amorem testatus ad debitam obedientiam sedi apostolicæ præstandam hortatur.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Guilielmo regi Anglorum, salutem & apostolicam benedictionem.

NOTVM esse tibi credo, excellentissime fili, priusquam ad pontificale culmen ascenderem, quanto semper te sinceræ dilectionis affectu amavi, qualem etiam me tuis negotiis, & quam efficacem exhibui: insuper ut ad regale saltigium crederes quanto studio laboravi. Quæ pro te a quibusdam fratribus magnam pene infamiam pertuli, submurmurantibus quod ad tanta homicidia perpetranda tanto favore meam operam impendissem. Deus vero in mea conscientia testis erat, quam recto id animo feceram, sperans per gratiam Dei, & non inaniter confidens de virtutibus bonis quæ in te erant, quia quanto ad sublimiora proficeres, tanto te apud Deum & sanctam ecclesiam (sicut & nunc, Deo gratias, res est) ex bono meliorem exhiberes. Itaque nunc tamquam dilectissimo filio, & fideli sancti Petri & nostro, sicut in familiaritatis colloquio facerem, consilium nostrum, & quid te postmodum facere deceat, paucis aperio. Quando enim complacuit ei qui exaltat humiles, ut sancta mater nostra ecclesia ad regimen apostolicæ sedis invitum fatis ac renitentem, Deo teste, me taperet, continuo nefanda mala, quæ a pessimis suis patitur, officii mei (quo mihi clamare & nunquam cessare injunctum est) necessitate compulsus, amore quoque ac timore convictus, dissimulare non potui; amore quidem, quia sanctus Petrus a puero me in domo sua dulciter nutricat, & quia caritas domini Dei nostri, me quasi

aliquid æstimans, tanti pastoris vicatium ad regendam sanctam matrem nostram elegerat; timore autem, quia terribiliter divina lex intonat, dicens: *Maledictus homo qui parit gladio suo a sanguine, id est qui doctrinam subtrahit ab occasione carnalis vitæ.* Nunc igitur, carissime & in Christo semper amplectende fili, cum & matrem tuam nimirum tribularem conspicias, & inevitabilis nos succutendi necessitas urgeat, talem te volo, & multum pro honore tuo & salute in veta & non ficta caritate moneo, ut omnem obedientiam præbeas; & sicut, cooperante Deo, gemma principum esse meruisti, ita regula justitiæ & obedientiæ forma cunctis terræ principibus esse merearis: tot procul dubio in futura gloria principum princeps futurus, quot usque in finem sæculi exemplo tuæ obedientiæ principes salvabuntur: & si quidam illorum salvari noverint, tibi tamen retributio nullatenus minuetur. Non solum autem, sed & in hoc mundo tibi & heredibus tuis victoria, honor, potentia, sublimitas amplius cælitus tribuetur. Exemplum tibi teipsum propono. Sicut enim velles ab eo quem ex misero & pauperissimo servo potentissimum regem fecisses, non immerito honorari, sic & tu, quem ex servo peccati misero & pauperulo (ita quippe omnes nascimur) potentissimum regem Deus gratis fecit, honoratorem tuum, protectorem atque adiutorem tuum omnipotentem Iesum honorare semper studiose festina. Nec ab hoc impeditur te pessimorum principum turba. Nequitia enim multorum est, virtus autem paucorum. Gloriosus est probato militi multis fugientibus in prælio stare. Preciosior illa est gemma quæ rarius invenitur. Imo quanto magis potentes hujus sæculi superbia sua & impiis actibus exæcati corrunt in profundum, tanto magis te, qui præ illis multum Deo carus inventus es, pie humiliando decet erigi, & obediendo sublimari, ut sit sicut scriptum est: *Impius in impie agat adhuc, & qui in sordibus est sordescat adhuc, & iustus iustificetur adhuc.* Plura tibi adhuc exhortando scriberem: sed quia tales missi qui me satis de tua prudentia, honestate, justitia, simul cum filio nostro Huberto lætificaverunt, sapienti viro satis esse dictum judicavi: sperans quia omnipotens Deus, supra quam dicimus, in te & per te ad honorem suum dignabitur operari. Quæ vero in literis minus sunt, legatis tuis viva tibi voce dicenda commisimus. Ipse autem omnipotens Deus & pater noster hoc tuo cordi, carissime fili, ita inspirare atque plantare misericorditer dignetur, quatenus & in hoc sæculo merito virtutum tuarum regnum tuum & potentiam augeat, & in futuro cum sanctis regibus ad regna supercælestia inexcogitabiliter meliora feliciter introducat. Amen. Cenomansis episcopo tuis precibus iustitia dictante faventes officium episcopale reddidimus. Abbatem quoque monasterii S. Petri, quod est Cenomanni, absolvimus. Data Romæ viii. Kalendas Maii, indictione III.

XXIV. AD VVILIELMVM ABBATEM
HIRSANGIENSEM.

Approbatur quod curam monasterii sancti Salvatoris suscepit, eumque vicarium suum constituit ad procurandum ut ibi abbas canonicè ordinetur. Prohibet principibus secularibus, ne in eo loco quidquam juris habeant. Privilegium ab Alexandro II. olim deceptione inducto concessum Everardo abrogat. Constantiensis ecclesiæ præside a Romana ecclesiâ discordante, concedit, ut abbas a quoemque religioso episcopo quæ ad episcopale officium pertinent suscipiat, vel ad apostolicam sedem recurat.

Gregorius

ANNO
CHRISTI
1080.
Irem. 48.

Apoc. 22.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei Vilielmo
abbati Hirsingensis monasterii, salutem
& apostolicam benedictionem.*

QUONIAM pervenit ad nos, quod religio tua curam monasterii sancti Salvatoris juris apostolicæ sedis, cui etiam duodecim aurei, quorum viginti unciam faciunt, ex eodem monasterio annis singulis persolvi debent, siti in villa Scaphula, in episcopatu Constantiensi, obsecrante comite Burcardo, virisque religiosi hortantibus, eo dumtaxat tenore suscepit, ut prædictus comes, qui sibi in præfato monasterio quasdam quasi proprias condiciones vendicabat, dimissa arque renunciata omni seculari potestate, locum ipsum liberum esse permitteret, studium dilectionis tuæ probantes, quod factum est apostolica auctoritate firmamus; & quia per te locus ille (sicut audivimus) ad religionis statum, domino miserante, cæpit assurgere; nos, in quantum valemus, perpetuum illic sanctitatis stabilitatem providere cupientes, fraternitati tuæ super cœnobium illud sollicitudinis nostræ vicem committimus, scilicet ut fratres ibi discipulis regulariter instruat, mores eorum vitamque competenter instruendo ea quæ ad animarum salutem pertinent vigilantet providere, ac maxime ut inibi abbas secundum Deum ordinetur procures. Præterea ut sæpèfati monasterii fratres sine inquietudine propofitum suum valeant securius & propensius exequi, ac omnipotenti domino debite devotionis obsequium instanter & gratanter exolvere, volumus & apostolica auctoritate præcipimus, ut nullus sacerdotum, regum, vel ducum, aut comitum, seu quælibet magna aut parva persona, præsumat sibi in eo loco aliquas proprietatis condiciones, non hereditarij juris, non advocatiæ, non investituræ, non cuiuslibet potestatis, quæ libertati monasterii noceat, vendicæ, non ornamenta ecclesiæ, sive possessiones invadere, minuire, vel alienare: sed ita sit ab omni seculari potestate securus, & Romanæ sedis libertate quietus, sicut constat Clunacense monasterium, & Masiliensè manere: abbas autem advocatum quem voluerit eligat. Quod si is postmodum non fuerit utilis monasterio, eo remoto alium constituat. Privilegium autem quod bonæ memoriæ prædecessor noster Alexander contra sanctorum patrum statuta aliqua subreptione vel deceptione inductus eidem loco fecit, in quo Everardo comiti ejusque posteris advocatum & præficiendi abbatis potestatem, & torius rei administrationem concessit, nos canonice correctionis sententia per apostolicam functionem utentes infirmamus, infringimus, atque cassamus; & ne per hoc alicujus temeraria cupiditas in audaciam suæ perditionis erumpat, apostolica auctoritate in irritum devocamus. Si quis ergo contra hoc salubre præceptum nostrum pertinaciter intentaverit, gratiam beati Petri se non dubitet amissurum; admoniturque semel, bis, & tertio per comperentes inducias, si non respuerit, & si delictum suum emendare contempserit, sciat se divino anathemate innodatum, & a corporis & sanguinis dominici communione alienum. Illud etiam ad Romanæ libertatis munus confirmandum subjungentes adjicimus, ut si aliquo tempore Constantiensi ecclesiæ præsidens ab apostolica sede discordaverit, eique inobediens fuerit, (quod, confitente Samuele peccatum ariolandi & idololatriæ scelus est, dicente quoque beato Ambrosio: Hæreticum esse constat qui Romanæ ecclesiæ non concordat) liceat abbati sibi suisque a quocumque religioso

Concil. general. Tom. X.

A episcopo placuerit ordinationes, consecrationes, & quæ ad episcopale officium pertinent, expecteræ atque suscipere, vel ad apostolicam sedem recurrere. Observatores autem hujus nostri præcepti remissionem omnium peccatorum suorum & gratiam bonam a domino consequantur. Actum Lateranis octavo Idus Maii, indictione tertia.

XXV. AD GVILIELMV M REGEM
ANGLORVM.

Hortatur ut Dei honorem suo præponat honori, Deumque totis viribus integro corde diligar.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei Guilielmo
regi Anglorum, salutem & apostolicam
benedictionem.*

CREDIMVS prudentiam vestram non laterè, omnibus aliis excellentiores apostolicam & regiam dignitates huic mundo ad ejus regimina omnipotentem Deum distribuisse. Sicut enim ad mundi pulchritudinem oculis carnis diversis temporibus repræsentandam Solem & Lunam omnibus aliis eminentiora disposuit luminaria; sic ne creatura, quam sui benignitas ad imaginem suam in hoc mundo creaverat, in eretonea & mortifera traheretur pericula, providit ut apostolica & regia dignitate per diversa regeretur officia. Quæ tamen majoritatis & minoritatis distantia religio sic se movet Christiana, ut cura & dispensatione apostolicæ dignitatis post Deum gubernetur regia. Quod licet, nisi carissime, tua non ignoret vigilantia, tamen ut pro salute tua indissolubiliter menti tuæ sit alligatum divina restatur scriptura, apostolicam & pontificalem dignitatem reges Christianos cereroseque omnes ante divinum tribunal repræsentaturam, & pro eorum delictis rationem Deo reddituram. Si ergo justo judici, & qui mentiri nescit, creaturatum omnium creatori tremendo te sum repræsentaturus, judicet diligens sapientia tua, an debeam vel possim saluti tuæ non diligentissime cavere, & tu mihi ad salutem tuam, ut viventium possideas terram, debeas vel possis sine mora non obidire. Provideas ergo, ut pro te incessanter insistas, si te diligis, Deum honoremque Dei tibi tuoque præponere honori; Deum munda mente, totis viribus, integro corde diligere. Crede mihi, si Deum pura mente, ut audis, & ut scriptura præcipit, dilexeris, si Dei honorem, ut debes, in omnibus tuo præposueris, qui sic te nescit diligere, qui potens est etiam te præponere, hic & in futuro te amplexabitur, & regnum tuum omnipotenti suo brachio dilatabit. Data Romæ octavo Idus Maii, indictione tertia.

XXVI. AD MATHILDEM REGINAM
ANGLORVM.

Ejus fidem commendat. Munera, quæ offert, nulla alia se expectere ait, quam vitam castam, rerum suarum in pauperes erogationem, & proximi dilectionem.

*Gregorius episcopus servorum Dei Mathildi
regina Anglorum, salutem & apostolicam
benedictionem.*

INGENVITATIS vestra lætis literis, quam fideliter mente Deo obedias, quanta dilectione fidelibus tuis adhæreas, intelleximus. Nos quoque quomodo mentis tuæ memoria præsentem contineat, ex amplitudinis tuæ promissionibus non

Q ij minus

ANNO
CHRISTI
1080.

minus percipimus : quibus designastis, ut quidquid A
de vestris vellemus, si notum vobis fieret, sine mora
susceperemus. Quod, filia carissima, qua suscepimus
dilectione, & qua munera a te optamus, sic intel-
ligas. Quod enim aurum, quæ gemmæ, quæ mun-
di hujus preciosa mihi a te magis sunt expectanda,
quam vita casta, rerum tuarum in pauperes distri-
butio, Dei & proximi dilectio? Hæc & his similia
a te munera optamus : ut integræ & simplicia dili-
gentiam dederit, ne desistas. Cetera, quæ dimisi-
mus, per Hubertum filium & fidem communem
mandamus. Data Romæ octavo Idus Maii, indi-
ctione tertia.

XXVII. AD ROBERTVM REGIS
ANGLORVM FILIVM.

Monet ut patris monitis acquiescat, eique in
omnibus honorem exhibens obediat.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei Roberto
filio regis Anglorum, salutem & apostolicam
benedictionem.*

CERTI rumores morum tuorum, & tuæ pruden-
tia, & liberalitatis, qui usque ad nos per-
venerunt, partim dilectione parentum, partim tua,
nos lætificaverunt. Qui vero e contra quorundam
pravorum consilio aures nostras molestaverunt, ut
prios hilarem, sic finistri nos reddidere tristem.
Nunc vero quia per Hubertum filium nostrum au-
divimus te paternis consiliis acquiescere, pravorum
vero omnino dimittere, lætamur. Insuper monemus
& paterne precamur, ut menti tuæ semper sit
infixum, quia quam forti manu, quam divulgata
gloria, quidquid pater tuus possideat, ab ore inimi-
corum extraxerit, sciens tamen se non in perpetuum
vivere, sed ad hoc tam viriliter insistere, ut heredi
aliqui suo dimitteret. Caveas ergo, fili dilectissime,
admonemus, ne abhinc pravorum consiliis acquies-
cas, quibus patrem offendas, & matrem contriste-
ris. Sint tibi indissolubiler infixæ præcepta & mo-
nita divina : *Honora patrem & matrem, ut sis lon-
geus super terram.* Et illud : *Qui maledixerit pa-
tri vel matri, morte moriatur.* Si vero ex honore
patris & matris longior tibi tribuitur vita, e contra
si de honestas, quid tribuatur, liceat videas. Si autem
ex maledictis mortem filio divina scriptura in-
tonat, multo certius ex maledictis certiore mortem
insinuat. Quid ergo restat, si membrum Christi
vis vivere, & in mundo isto honeste conversari?
Pravorum consilia ex officio nostro præcipimus
penitus dimittas. Patris voluntati in omnibus ac-
quiescas. Data Romæ octavo Idus Maii, indictione
tertia.

XXVIII. AD EPISCOPVM
BENEVENTANVM.

Vult ut quemdam convictum hæreticum exquirat
& examinet : si respicientem invenerit in nullo
lesum dimittat; sin minus, per penitentiam ad
sanam doctrinam reducere curet; si obstinatum,
ex archiepiscopatu expellat : utque ejus causam
una cum abbate montis Cassini & quibusdam
episcopis diffiniat.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei fratri &
coepiscopo Beneventano R. salutem
& apostolicam benedictionem.*

FRATERNITATI tuæ notum facimus, præsen-
tium latorem Ioannem presbyterum, virum

quidem (sicut ex professione sua cognovimus) or-
thodoxum, nobis ex parte Synnadenensis archiepi-
scopi Armeni conquestum esse super quodam ne-
fario, quem nos ex ore suo convictum hæreticum
adjudicavimus : quod is ob hanc impietatem de
Armenia expulsus gravem contra Armeniam ejus-
dem hæresis signat Latine apostolicæ catholica-
que ecclesiæ suspensionem, imo vero iudicium. Vnde
nos illius ecclesiæ Armenorum scilicet fidem (sicut
ex hujus verbis didicimus) comprobantes, dilectio-
ni tuæ monendo præcipimus, ut præfatum hæreti-
cum, qui manus nostras, iudicium suæ perfidiæ for-
midans, suffugit, diligenter exquiras, & solerter
examines. Si igitur illum respulisse, & ad catholi-
cam fidem rediisse, intelligentiæ tuæ constiterit, sa-
ne edoctum & confirmatum ac in nullo lesum di-
mittas incolumem. Si vero nondum ad matris ec-
clesiæ gremium & rectam fidem de sui erroris gra-
vitate conversus fuerit, ad sanæ doctrinæ consilium
per penitentiam tramitem cum reducere commo-
nendo procures. Quod si veris rationibus & salu-
tissimis monitis tuis diabolico spiritu induratus
acquiescere, & sinceris intellectibus fidei consen-
tire noluerit, ne rabies illius ignarus latere, & sic
incautos valeat lædere, jubemus ut eum facias per-
fidiæ nota in aperto signari, ac deinde ex toto ar-
chiepiscopatu tuo ipsum expulsam, hæresin ejus
cunctis detegendo ubique, quantum potes, ut apo-
stata & Christianæ unitatis inimicum non desi-
nas persequi. Ut autem cum invenire, repertumque
citius possis agnoscere, nomen ipsius Macharum,
& loci in quo moratur Frigentium, subiungimus.
Hoc etiam tibi præcipimus, ut junctus religioso
abbati montis Cassini cunctisque coepiscopis
præfati hæretici causam discutias, discussamque dif-
finias. Insuper ferrum, quod nos sibi portare con-
tradiximus, ulterius ferre interdicto, ne hac hypo-
cristi incautas mentes amplius decipiat. Pecuniam
vero, quam tanta fraude acquisivisti, nostro præcep-
to sibi auferas, pauperibusque distribuas.

LIBER OCTAVVS REGISTRI
GREGORII PAPÆ VII.

Anno dominice incarnationis millesimo octingentesimo,
pontificatus vero domini Gregorii anno septimo,
indictione tertia.

I. AD SYNADENSEM
ARCHIEPISCOPVM.

Dolet quod audierit Atmenorum ecclesiam a recti-
tudine catholicæ fidei in quibusdam deviasse.
Quod an ita sit ab eo scire cupit : & quid ipse de
his & de omnibus ad fidem pertinentibus sen-
tiant sibi per literas & nuncios vult significari, &
an quatuor concilia generalia recipiat. Monet
ut credat quod catholica credit ecclesia : non de-
sistere a sacrificando in ecclesia sua azyma. Grego-
rum calumnias significat, quibus etiam gra-
viori injuria Romanam ecclesiam in hoc perse-
quantur nihil facientem : quorum tamen fer-
mentum nec reprobat nec vituperat. Hortatur
ut extremi iudicii diem pro oculis habeat. Deur-
que precat, ut eum in concordia fidelium uni-
tate custodiat.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei G.
dilecto in Christo fratri Synadensi archiepiscopo, .
salutem & apostolicam benedictionem.*

SVMMA sedis specula, cui, Deo auctore, licet
indigni præsidemus, ac universalis ecclesiæ solici-
tudo,

ANNO
CHRISTI
1080.

Deut. 5.
Exod. 21.

ANNO
CHRISTI
1080.ANNO
CHRISTI
1080.

I. Cor. 3.

citudo, quam ipſius diſponente providentia gerimus, compellit nos ſicut de illorum, qui ſe a Chriſti corpore ſeparant, perditione vehementer dolere, ita quoque de eorum, qui recta ſentiunt, & unitatem fidei ſervare noſcuntur ſalutari conſenſu, inſtabilis lætitiæ congratulari. Proinde quoniam veſtram, ſcilicet Armenorum, eccleſiam a rectitudine fidei, quam ab apoſtoliſ & ſanctis patribus traditam univerſalis eccleſia tenet, in quaſdam pravæ exorbitaſſe ſententias nobis reſcitur eſt, profecto nimium paterni affectus compaſſione doluimus.

Quorumdam ſiquidem relatione didicimus in celebrandis ſacrificiorum ſalutiferis ſacramentis aquam vino penitus apud vos non admittiſci, cum nemo Chriſtianus, qui ſacra novit evangelia, dubitet e

lateſcere domini aquam cum ſanguine emanari. Audivimus etiam quod contra morem ſanctæ eccleſiæ veſtræ non ex balſamo ſanctum chriſma, ſed ex butyro, conficiat, & quod Dioſcorum Alexandrinum hæreſiarcham ob perſidiam ſuæ duritiam in concilio Calchedonenſi depoſitum atque damnatum veneretur & apptobetur. Hæc autem licet præſentium potiſſimum tuus legatus ita eſſe coram nobis negaverit, tamen ex fraternitate tua ſcire ſtimus cupientes, volumus ut per hunc eundem Joannem præſbyterum, & de iſtis rebus quid ſentias, & de ceteris ſicubi hæſitas, ad nos procedas cum ſigillo tuo reſcribere, ac deinceps dilectionis tuæ literas ad apoſtolicam ſedem ſtequenſer dirigere. Volumus etiam caritatem tuam literis ſuis ſignificare, utrum veſtra recipiat quod eccleſia univerſalis amplectitur, fidem ſcilicet quatuor conciliorum, quæ a ſanctis patribus comptobata, a Romanis pontificibus Silveſtro, Leone, aliisque, apoſtolica ſunt auctoritate firmata. Inter quos nihil minus beatiffimus Gregorius

papa doctor egregius majoribus eccleſiæ Alexandrinæ, Antiochenæ, aliisque, in epiſtola ſua ſeſe eam tenere his verbis teſtatur eſt: Quia corde creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem, ſicut ſancti evangelii quatuor libros; ſic quatuor concilia ſuſcipere & venerari me fateor, Nicænum ſcilicet, in quo perverſum Arii dogma deſtruitur, Conſtantinopolitanum quoque, in quo Eunomii & Macedonii error vincitur, Ephreſinum etiam primum, in quo Neſtorii impietas judicatur, Calchedonenſe vero, in quo Eutyſchis Dioſcorique pravitas reprobat, tota devotione complector, integerrima approbatione teſtodio: quia in his velut in quadrato lapide ſanctæ fidei ſtructura conſurgit, & cujuſlibet vitæ atque actionis norma conſiſtit. Quiſquis eorum ſoliditatem non tenet, etiam ſi lapis eſſe cernitur, tamen extra ædificium jacet. Quintum quoque concilium patitur veneror, in quo epiſtola quæ Iba dicitur erroris plena reprobat, Theodorus perſonam mediatoris Dei & hominum in duabus ſubſtantias ſeparans ad impietatis perſidiam cecidiſſe convincitur, ſcripta quoque Theodoriti, per quæ beati Cyrilli fides reprehenditur, aſu dementiæ prolata reſtantur. Cunctas vero quas præſata veneranda concilia perſonas reſpiciunt reſpicio, quas venerantur amplector; quia dum univerſali ſunt conſenſu conſtituta, ſe & non illa deſtruit, quiſquis præſumit aut ſolvere quos ligant, aut religare quos ſolvunt. Quiſquis ergo aliud ſapit, anathema ſit.] His itaque ſanctiſſimi viti præcipuique doctoris verbis diligenter declaratis, prudentiam tuam caritatiſ affectu commondenam cenſuimus, ut clauſulam quam in illa laude ſubjungitis: Sanctus Deus, ſanctus fortis, ſanctus immortalis; iſtam videlicet: Qui et ceteris veſt pro nobis; quoniam nulla orientalium, præter veſtram, ſed nec

ſancta Romana habet eccleſia, vos totius ſcandali occaſione pravique intellectus ſuſpicionem vitantes, ſuperaddere de cetero omittatis. Si enim vaſ electionis beatiffimus Paulus de ſumendis cibis melius ſibi eſſe non manducare neque bibere, quam ut frater ſcandalizaretur, aſſeruit, conſiderare debetis quam grave & periculoſum ſit, ubi ſancti intellectui vitari poteſt, fratribus de fide ſcandalum generare. Quapropter fraternitas tua eccleſiæ cuius ſibi cura commiſſa eſt tenendum putet, & credat ſufficere, quod catholica in orbem tertatum diſſuſa eccleſia ſpiritu ſancto illuſtrante edocta ſentire cognoscitur, & tenere declaratur. De reliquo, quia cognovimus eccleſiam veſtram aſſuſa ſacrificare, & ob hoc a Græcis dumtaxat imperitiis quaſi de hæreſi reprehendi, volumus vos de temeraria garrulitate illotum multum mirari, ſed nec ab inſtituto deſiſtere: ſcientes eorum proſcitatem non modo vobis hanc velut calumniam objicere, verum etiam ſimili de cauſa, graviore vero injuria, hucſque contra ſanctam Romanam eccleſiam inſurgere, quæ per beatum Petrum, quaſi quodam privilegio, ab ipſis fidei primordiis a ſanctis patribus omnium mater eccleſiarum adſtruitur, & ita iſque in ſinem ſemper habebitur: in qua nullus unquam hæreticus præſuiſſe dignoſcitur, nec unquam præficiendum, præſertim domino promittente, conſidimus. Ait enim dominus Ieſus: *Ego pro te rogavi, Petre, ut*

non deſiciat fides tua. Et illi quidem ſuum fermentatum commendantes, reprehentionis in nos leviſſima verba contumaciter jaculari non deſinunt. Nos vero azymum noſtrum inexpugnabili ſecundum dominum ratione deſendentes, ipſorum fermentatum nec vituperamus nec reprobamus, ſequentes apoſtolum dicentem *mundis eſſe omnia*

manda, ſed ad detegendam & contemnendam Gregorum temeritatem nunc iſta ſufficiant. Dilectioni vero tuæ iterum inculcando mandavimus, ut de ſuſcriptis, & de aliis quæ ad fidem pertinere cernuntur, qualiter teneas per memoratum præſbyterum, aut per alium idoneum nuntium tuas ad nos literas mittere ſtudeas. Insuper etiam, licet ſoleritiam tuam bene doctam credamus, ex debito tamen eam caritatiſ affectu paucis monemus, quaſi diſtricti examinis diem ſemper præ oculis habens, commiſſæ ſibi ſolicitudinis ſarcinam cogitet: & quanto illum ſine dilatione celeriter approximare conſideat, tanto de reddenda pecunia ratione propenſius vigilare non negligat: quo ſeverus fenerator, idemque rigidus arbiter non de male inſoſo talento quid deputet pennis, inveniat, ſed de multiplicato lucro aridens vos ad fructum beate retributionis percipiendum invitet. Omnipotens Deus, cuius eſt quidquid recte ſapimus, ſentimus, & credimus, ipſe mentem tuam ſtaternitatis uberius illuminando per ſani intellectus tramitem dirigat, & te in concordia fidelium unitate conſervans ita gubernet atque cuſtodiat, ut & ſubjectos tibi populos efficaciſſe de divina ſcientia poſſis inſtruire, & cum ipſis ſempiternam gloriam ingredi, pro eis vero valeas præmia ſumma percipere. Data octavo Idus Junii.

Invitamentum Roberti ducis.

Teo Robertus, Dei gratia & ſancti Petri, Apulia & Calabria & Sicilia dux, ab hac hora & deinceps ero fidelis ſanctæ Romanæ eccleſiæ, & apoſtolicæ ſedi, & tibi domino meo Gregorio univerſali papæ. In conſilio vel facto, unde vitam aut membrum perdas, vel captus ſis mala captione, non erto. Conſilium quod mihi credideris, & contraxeris ne illud manifeſtem, non manifeſtabo ad

Quintum

Sanctus
Gregorius
libro 1.
epiſt. 24.

ANNO
CHRISTI
1080.

quam damnum me sciente. Sanctæ Romanæ ecclesie tibi que adjutor ero ad tenendum, acquirendum, & defendendum regalia sancti Petri, ejusque possessiones pro meo posse contra omnes homines, excepta parte Firmanæ marchie, & Salerno, atque Amalphi, unde adhuc facta non est diffinitio, & adjuvabo te ut secure & honorifice teneas papatum Romanum. Terram sancti Petri, quam nunc tenes vel habiturus es, postquam scivero tuæ esse potestatis, nec invadere nec acquirere quaram, nec etiam deprædari præsumam absque tua tuorumque successorum, qui ad honorem sancti Petri ordinati fuerint, certa licentia, præter illam quam tu mihi concedes, vel tui concessuri sunt successores. Pensionem de terra sancti Petri, quam ego teneo, aut tenebo, sicut statutum est, recta fide studebo, ut illam annualiter sancta Romana habeat ecclesia. Omnes quoque ecclesias, quæ in mea persistunt dominatione cum illarum possessionibus dimittam in tua potestate, & defensor ero illarum ad fidelitatem sanctæ Romanæ ecclesie. Et si tu vel tui successores ante me ex hac vita migraveritis, secundum quod monitus fuero a melioribus cardinalibus, clericis Romanis & laicis, adjuvabo ut papa eligatur & ordinetur ad honorem sancti Petri. Hæc omnia supra scripta observabo sanctæ Romanæ ecclesie, & tibi cum recta fide, & hanc fidelitatem observabo tuis successoribus ad honorem sancti Petri ordinatis, qui mihi, si mea culpa non remanserit, firmaverint investituram a te mihi concessam. Actum Ciprani tertio Kalendas Julii.

Investitura domini Gregorii pape, qua Robertum ducem investivit.

Ego Gregorius papa investio te, Roberte dux, de terra, quam tibi concesserunt antecessores mei sanctæ memoriæ Nicolaus & Alexander. De illa autem terra quam injuste tenes, sicut est Salernus, & Amalphia, & pars marchie Firmanæ, nunc te patienter sustineo, in confidentia Dei omnipotentis, & tuæ bonitatis, ut tu postea exinde ad honorem Dei & sancti Petri ita te habeas, sicut & te agere & me suscipere decet sine periculo anime tuæ & meæ. Actum ut supra.

Constitutio reddendi census in die resurrectionis domini, duodecim videlicet denariorum Papiensis moneta, de tota Apulia, Calabria, & Sicilia.

Ego Robertus Dei gratia & sancti Petri, Apuliae, & Calabriae, & Siciliae dux, ad confirmationem traditionis, & ad recognitionem fidelitatis, de omni terra quam ego teneo proprie sub domino meo, & quam adhuc nulli ultramontanorum ita concessi ut teneat, promitto me annualiter pro unoquoque jugo bonum pensionem, duodecim scilicet denarios Papiensis monetae, per soluturum beato Petro, & tibi domino meo Gregorio papæ, & omnibus successoribus tuis, aut tuis aut successorum tuorum nuntiis. Hujus autem pensionarie redditionis erit semper terminus finito quoque anno sanctæ resurrectionis dies dominicus. Sub hac vero conditione hujus perfolvendæ pensionis obligo me & meos sive heredes sive successores tibi domino meo Gregorio papæ & successoribus tuis.

II. AD HVGONEM ABBATEM CLUNIACENSEM.

perstringit scelus Roberti monachi simoniaci, quem jubet ab abbate suo corrigi, & ab introitu ecclesie & omni ecclesiastico ministerio separari.

ANNO
CHRISTI
1080.

Regem quoque illius fraude deceptum moneri vult, nisi resipuerit, excommunicandum fore, & omnes fideles in partibus Hispaniæ fore sollicitandos. Monet etiam abbatem curare, ut sui monachi in Hispaniæ partibus dispersi ad proprium monasterium redeant: & nullam ibidem ordinationem vires habituram significat, nisi quæ legati apostolici auctoritate fuerit comprobata.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Hvgoni venerabili Cluniacensi abbati, salutem & apostolicam benedictionem.

QUANTA impietas a monasterio vestro per Roberti monachi vestri presumptionem exierit, ex literis Richardi legati nostri, abbatis videlicet Massiliensis, potes cognoscere. Qui nimirum Robertus Simonis magi imitator factus, quanta potuit malignitatis astutia adversus beati Petri auctoritatem non timuit insurgere, & centum millia hominum, qui laboris nostri diligentia ad viam veritatis redire cœperant, per suggestionem suam in pristinum errorem reducere. Cujus iniquitati non solum te consentiens non credimus, verum etiam pro immanitate sceleris nobiscum tristari, & ad exercendam debitam ultionem animum habere intelligimus, præsertim cum fidei nostræ antiquum præbeas experimentum, de honore sanctæ Romanæ ecclesie idem nobiscum sentire, & ad executionem justitiæ, quæ resurgente caritate jam pene terris excessit, libertatem rectitudinis reservasse. Ab hac utique animi concepta certitudine nullus rumor, nulla suggestio, poterit nos divellere: sed neque illi, qui de multis adversum vos negotiis murmurant, ante tempus fraternæ colloquutionis ad suspicandum aliud poterunt nobis scandalum generare. Nam, ut de aliis taceamus, pene omnes qui nobiscum sunt fratres, nisi freno rationis nostræ retinerentur, amorem ab eis loco vestro exhibitum in gravem inimicitiam convertissent. Quapropter salutem vestram sicut nostram diligentes, monemus ut subditos vestros corrigentes, hujusmodi murmurationis occasione religionem vestram diligentibus nobis non præbeatis. Specialiter autem admoneamus ut Robertum illum, qui supradictæ iniquitatis auctor extitit, qui diabolica suggestionem Hispaniensi ecclesie tantum periculum inexit, ab introitu ecclesie, & ab omni ministerio rerum vestrarum, separetis, donec ad vos redeat, & temeritatis suæ dignam ultionem suscipiat. Regem quoque illius fraude deceptum diligenter literis tuis intelligere facias, beati Petri iram & indignationem, atque, si non resipuerit, gravissimam adversum se & regnum suum ultionem provocasse, quod legatum Romanæ ecclesie indecenter tractavit, & salutati potius quam veritati credidit. De quibus digne Deo & beato Petro satisfacturus, sicut legatum nostrum dehoneſtavit, ita se sibi per debitam humilitatem & condignam reverentiam commendabilem faciat ac devotum. Significare etiam te sibi dignum ducimus, nos eum, si culpam suam non correxerit, esse excommunicatum, & quotquot sunt in partibus Hispaniæ fideles sancti Petri ad confusionem suam sollicitatos. Qui si minus preceptioni nostræ obedierint, non gravem existimaremus laborem nos ad Hispaniam proficisci, & adversum eum quemadmodum Christianæ religionis inimicum dura & aspera moliri. Tui etiam studii sit, ut monachi in eisdem partibus injuste dispersi ad proprium redeant monasterium: & nulla ibidem ordinatio vires obtineat, nisi quæ legati nostri fuerit

fuerit auctoritate probata: Volumus etiam, ut alteram epistolam nostram regi prædicto defertri præcipias. Data " Ciprani quinto Kalendas Iulii, in ditione tertia.

III. AD ALPHONSV M CASTELLÆ REGEM.

Monet ut remotis malis consiliariis, legati apostolici salutaribus monitis acquiescens, de emendatione sua se & Dei ecclesiam lætificet. Illicitum connubium cum uxoris suæ consanguinea initum respuat, & ne se ab incestuæ mulieris amore abripi sinat. Robertum monachum seductorem ac regni perturbatorem debitas temeritatis ac sceleris pœnas daturum significat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei dilectissimo in Christo filio regi Adalphonso, salutem & apostolicam benedictionem.

DICI non potest, fili carissime, quantum nos referente filio nostro apostolica sedis legato Richardo, nobis cognita præclara tua obedientia lætificaverat. Tu enim coram Deo semper in visceribus nostris eras, tu apud homines maximum nobis exemplum egregiæ virtutis eras, de te apud alios reges gloriabamur, te vere Christianum regem, & ideo vere regem nos habere in parte domini Iesu contra membra diaboli gaudebamus. Vnde & bona tua fragrantia multas jam regiones asperferat, & velut Sol quidam in occidentis natus orientem versus celestis luminis radios emittebat. At nunc comperto quod diabolus tuæ salutis, & omnium qui per te salvandi erant, more suo invidens, per membrum suum quemdam Robertum pseudomonachum, & per antiquam adjutricem suam perditam feminam, viriles animos tuos a recto itinere deturbavit, quantum de te primo fueramus gavisi, tantum nunc confundimur, erubescimus, contristamur. Quapropter ut cognoscas quantum circa te pie solliciti sumus, per bonitatem & gloriam Christi te paterna voce monemus & contestamur, remove a te quæ quantocius consiliarios falsitatis; *corruptunt* quippe *mores bonos colloquia prava*. Acquiesce autem per omnia legato nostro fratri Richardo, quem nisi prudentem & religiosum cognovisses, nostras ei vices nullatenus commisisses. Non te a salutaribus monitis atque in futuris nostris incestuæ mulieris amor abripiat, quia *mulieres apostatizare faciunt sapientes*. Ipsum quippe regem sapientissimum Salomonem incestus mulierum turpiter amor dejecit; & florentissimum regnum Israel Dei iudicio pene totum de manu posteritatis ejus abripuit. Proinde per dominum nostrum Iesum Christum, & per potentiam adventus ejus, nec non & ex auctoritate beatissimorum apostolorum Petri & Pauli, iterum monemus atque præcipimus, ne ipsum despicias, ne in gloria tua maculam ponas, ne posteritatem carnis tuæ inutilem & reprobam facias. Vires resume: illicitum connubium, quod cum uxoris tuæ consanguinea inisti, penitus respue. De tua emendatione nos & totam ecclesiam Dei cito lætifica, ne, si inobediens (quod avertat Deus) esse malueris, itam Dei omnipotentis incurras, & nos (quod valde inviti dolentesque dicimus) beati Petri gladium super te evaginare eogamus. Prædictum sane nefandissimum Robertum monachum seductorem tui & perturbatorem regni, ab introitu ecclesie separatum, intra claustra monasterii Cluniacensis in penitentiam retrudi decernimus. Sed abbas Cluniacensis nos imitandus id faciet: eadem enim via, eodem sensu, eodem spiritu

A ambulamus. Deus autem omnipotens nos de tua correptione cito exhilarare dignetur, fili carissime.

IV. AD RICHARDVM.

Consolatur eum de hostium persecutionibus. Ad patriciam hortatur, promittens se interim curaturum ut Robertus pseudomonachus sui sceleris pœnas luat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Richardo carissimo filio, salutem & apostolicam benedictionem.

QVIA missis literis significasti nobis antiquum hostem opus tuum ad utilitatem Christianam ex parte directum per membra sua non præter solitum impedisse, ac per hoc fraternitatem tuam tristitiam nimiam incurrisse, nos quoque tibi merito compatientes, eodem tecum afficimur mœnore. Sed cum memorie reducitur quanta & qualia apostoli, successores etiam eorum, in ædificatione fundamenti ecclesie partim a paganis partim a falsis Christianis sint passi, de misericordia domini confisi resumimus vires, victorie triumphum plenissima fiducia de eodem hoste procul dubio, ut nostri priores, expectantes. Patientia atque perseverantia impræsentiarum religioni tuæ omnino sunt necessaria, scienti dictum ab apostolo non coronari nisi qui legitime certaverit, debita præmissa exhortatione: nos tamen studio tuo in nullo deerimus, Cluniacensi abbati mittendo quæclæ tua literas una cum nostris, quatenus Robertum pseudomonachum quamcivis ad monasterium redire compellat, eundem ab ingressu ecclesie coerceat, & tam gravis penitentiae squalore diutino afficiat, quod in pravo contra te, imo contra Deum, commisso opere, mulctationem sentiat penitentiae.

V. AD EPISCOPOS APVLIÆ ET CALABRIÆ.

Queritur de quorundam episcoporum præsumptione contra Romanam ecclesiam: quos tamen, ut alios similes, tum Alexandri papæ cum suo tempore, confusos remanuisse avertat: sed postea obdurato corde, qui ad sensum redire debuerant, denuo adversus eandem conspirasse, & Ravennatem episcopum hæresiarum constituisse. Quare sperans eorum superbiam præceps ruituram, & quietem sanctæ ecclesie confusis hostibus dilatandam fore, hortatur eos ut laboranti ecclesie orationibus succurrant.

Gregorius episcopus servus servorum Dei dilectis in Christo fratribus & coepiscopis per Principatus, & Apuliam, & Calabriam constitutis, salutem & apostolicam benedictionem.

FRATERNITATEM vestram credimus non latere, quod plures satanæ discipuli, qui falso nomine per diversas regiones censentur episcopi, diabolica inflammata superbia, sanctam Romanam ecclesiam conati sunt confundere; sed per auxilium omnipotentis Dei, & auctoritatem beati Petri, iniqua eorum præsumptio, sicut eis verecundiam & confusionem, ita apostolica sedi gloriam contulit & exaltationem. Siquidem a minimo usque ad maximum, videlicet H.... qui vertex * regem, qui vertex & auctor pestiferi consilii fuisse probatur, per plurima corporum & animarum pericula pensens, quantas beati Petri auctoritas ad ulciscendam eorum iniquitatem vires obtineat. Sciris enim quia tempore domini nostri papæ A.... quod idem H.... injuria ecclesie beati Petri per Cadulum inferre

ANNO
CHRIST
1080.

excogitaverit, & in quantum quamque turpissimam, mundo recte, confusionis foveam cum eodem Cadulo cadere meruit, & quanto honore quantique triumphis in exercitatione illius certaminis R. P. nostra profecerit. Scitis etiam quam detestandis conspirationibus ante annos tres, præcipue Longobardorum episcopi se adversum nos eodem H. principante armaverunt, & quod per defensionem beati Petri illæsi & incolumes non sine magna nostra nostrorumque fidelium honoris exaltatione remansimus. Illis vero priorem arbitrariis non fufficere sibi confusionem, a planta pedis usque ad verticem apostolicæ ultionis quantum ferierit gladius, adhuc plaga incurabilis præstat indicium. Sed in his omnibus obduratas meretricum more frontes gerentes, & impudentia sua iram sibi iusti iudicii thesaurizantes, qui respectu contumeliæ suæ ad sensum redire debuerant, patrem suum fecuti, qui dixit: *Ponam sedem meam ab Aquilone, & ero similis altissimo*: pristinam conspirationem adversus dominum & sanctam universalem ecclesiam conati sunt innovare, & hominem sacrilegum, & sanctæ Romanæ ecclesiæ perjurum, nec non per universum R. orbem nefandissimis sceleribus denotatum Vv. dicimus sanctæ Ravennatis ecclesiæ devastatorem, antichristum sibi & hæresarcham constituere. In quo mirum fatamæ conventu illi interfuere quorum est vita detestabilis, & ordinario hæretica immensitate multimodi criminis. Siquidem ad hanc insaniam illa denum eos desperatio traxit, quod neque precibus, neque servitoriis aut munitum promissionibus, scelerum suorum veniam apud nos maluerit impetrare, nisi forte vellent iudicio ecclesiastico nostræque censuræ se, mediante misericordia, sicut decet officium nostrum, submittere. Hos itaque nullis rationibus fultos, imo omnium criminum conscientia perditissimos, tanto magis vilipendimus, quanto ipsi se altiora ascendisse confidunt. Per misericordiam quippe Dei, & orationem beati Petri, quæ Simonem magum, eorum utique magistrum, ad altiora tendentem mirabiliter dejecit, speramus ruinam eorum non diu remoraturam, & quietem sanctæ ecclesiæ, victis & confusis hostibus suis, more solito gloriosissime dilatandam. Vos itaque, dilectissimi fratres, innocentiam communis matris vestræ sanctæ Romanæ ecclesiæ perpendentes, & quantum diabolus membra sua ad inferendam præfatæ Romanæ ecclesiæ inquietudinem exerceat, considerantes sicut decet, & officii vestri debitum exigit, orationibus aliisque modis, quibus laboranti matri succurrendum est, operam studiumque impendite: quatenus appareat vos legitimos ejus filios esse, ipsiusque contumeliam, partita nobiscum laboris diligentia, ex corde sentire. Quod si fueritis socii compassionis, eritis, auxiliante Deo, lætitiæ participes & consolationis. Cetera quæ non inferimus, legatis nostris, quibus sicut nobis credere potestis, referenda commisimus. Data Cicani duodecimo Kalendas Augusti.

VI. ADEOSDEM.

Vt Michaeli imperatori Constantinopolitano ab imperatoria dignitate injuste ejecto, & apostolicæ sedis ac Roberti ducis auxilium imploranti, subveniant. Præcipit militibus qui apud eum militare voluerint, ut ei fideliter interserviant: mandaque episcopis, ut eos milites moneant, ut rectam fidem erga eum servant, timorem & amorem Dei præ oculis habeant, & in bonis operibus perseverent, sicque illos a peccatis absolvant.

Isaia 14.

A Gregorius episcopus servus servorum Dei fratribus & coepiscopis in Apulia & Calabria commorantibus, salutem & apostolicam benedictionem.

NOTVM esse prudentiæ vestræ non dubitamus, gloriosissimum imperatorem Constantinopolitanum, Michaelem videlicet, ab imperiali excellentiæ culmine indigne potius & malitiose, quam juste aut rationabiliter, esse dejectum, qui auxilium beati Petri, necnon filii nostri gloriosissimi ducis Roberti flagitaturus Italiam petiit. Quapropter nos, licet indigni, sedis ipsius curam gerentes, compassionis visceribus moti, precibus illius, necnon ejusdem ducis annuendum esse censuimus, & a fidelibus beati Petri subveniendum sibi fore putavimus. Igitur quia inter cetera multimoda suffragia, istud non minus profuturum memorati principes existimant, scilicet, ut milites auxiliares, recta fide, non dissimilibus animis ire constanter in adiutorium & defensionem præfati imperatoris debeant, apostolica auctoritate præcipimus, quatenus illi qui militiam ipsius intrare statuerint, in contrariam partem proditoria tergiversatione transire non audeant, verum (quod Christianæ religionis honor & debitum postulat) ei præsidium fideliter impendant. Dilectioni quoque vestræ nihilo minus præcipiendo mandamus, ut eos qui cum eodem duce & prædicto imperatore transfreturi sunt, diligentissime (ut vestrum officium exigit) moneatis condignam poenitentiam agere, & rectam fidem (sicut decet Christianos) circa illos servare; in omnibus actibus suis timorem Dei & amorem præ oculis habere, & in bonis operibus perseverare, sicque illos fulti nostra auctoritate, imo beati Petri potestate, a peccatis absolvere. Data octavo Kalendas Augusti.

VII. AD VNIVERSOS FIDELES.

Multorum principum auxilium promissum sibi præsto esse significans, se Ravennam armata manu venturum ait, ut eam ecclesiam de manibus impiorum eripiat. Quare hortatur ut eorum impiorum superbiis & conatus una secum contemnant: unde sanctæ ecclesiæ pacem divina clementia stabiendam fore sperent.

Gregorius episcopus servus servorum Dei fratribus & coepiscopis Christianam religionem defendentibus, ceterisque clericalis ac laicalis ordinis S. Petri fidelibus, salutem & apostolicam benedictionem.

NOTVM sit dilectioni vestræ, nos tam per nos ipsos, quam & per legatos nostros cum duce R. . . . & Iordane, ceterisque potentioribus Northmannorum principibus fuisse locutos, qui profecto unanimiter promittunt se (sicut jurati sum) ad defensionem sanctæ Romanæ ecclesiæ nostrique honoris contra omnes mortales auxilium impensuros. Id ipsum quoque nobis, & qui circa Urbem longe lateque sunt, & in Tuscia ceterisque regionibus, principes firmiter pollicentur. Vnde post Kalendas Septembris, postquam tempus frigidere cœperit, cupientes sanctam Ravennatensem ecclesiam de manibus impiis eripere, & patri suo beato Petro restituere, parres illas armata manu (sicut de domino speramus) petemus, ac per ipsius auxilium nos eam liberaturos haud dubie credimus. Quapropter nos audaciam impiorum, eorumque qui in nos, imo in beatum Petrum, fe exerunt, machinationes pro nihilo ducentes, volumus atque hortamur vos superbiis conatusque illorum æque nobiscum contemnerem,

ANNO
CHRIST
1080.

° Ducan
intelligit
qui Para
pincius
dicebatur
& purpura
posuerat,
die 7. Aprilis
anni
1078.

ANNO
CHRISTO
1080.

temnere, tanto de ruina eorum certiores, quanto eos ad altiora niti ascendere cernitis. Talibus namque Propheta impreicans ait: *Superbia eorum qui te oderunt ascendit semper*; aperte declarans quia audax impietas eo magis casui vicinior extat, quo amplius se ascendisse existimat. Vos ergo qui Deum timetis, & beati Petri fidelitatem tenetis, de misericordia Domini nullatenus hæsitantes profusus sperate, & nefandorum perturbationem merita ruina cito sedandam, & sanctæ ecclesiæ pacem & securitatem (sicut de diuina clementia confidentes promittimus) proxime stabilendam.

VIII. AD ALPHANVM EPISCOPVM
SALERNITANVM.

Gratulatur de beati Matthæi apostoli corporis inventione. Hortatur episcopum, ut reliquis debita veneratione profectatur, ac moneat duce R... & ejus coniugem, ut tam insigni patrono reuerentiam & honorem decenter exhibeant, & ejus opem promereri contendant.

Gregorius episcopus servus servorum Dei fratri & coepiscopo Salernitano Alphano, salutem & apostolicam benedictionem.

DIVINÆ pietatis respectui gratias ingentes referimus, cujus dignatio thesaurum magnum torique mundo profuturum nostris temporibus misericorditer revelavit. Non immerito tuæ quoque dilectioni gratulamur, quæ tantæ lætitiæ cælitus reuera ostensæ participes nos efficere sollicitè procuravit. Credimus siquidem & incunctanter asserimus de tanti corporis inventione, non solum ipsum beatum Matthæum apostolum, verum etiam ceteros coapostolos, cum sanctis omnibus, ipsiisque cælestibus spiritibus, & gloriosa Dei genitricæ Maria, mortalibus congaudere, & atque ipsorum omnium studia circa humanum genus hoc tempore quam aliis multo propensiora multumque esse uberrantiora. Si enim ceteris temporibus sanctorum nos patrocinia pia non deserunt, certissime tunc potissimum speranda sunt eorum auxilia, cum sanctissima eorum corpora nobis quasi rediviva divino nutu manifestantur: & sicut per corporei aspectus intuitum tamquam fides cernitur, spes jam tenetur, ita eorum beneficia tunc erga devotos renovari uberiusque redundare credendum est. Vnde & jam sancta universalis ecclesia, dudum magnis turbinationibus variisque tempestatum procellis impulsâ, clamorem suum a Domino exaudidit non dubitet, sed ad quicquid litoris securitatem alacres oculos e vicino intendens, beati Matthæi apostoli præsidium iuxta contempletur: quoniam jam nunc dubie agit in portu, cui suam præsentiam ostendit gubernator antiquus. Quapropter de tanti thesauri revelatione tua fraternitas exultet in Domino, beatissimas reliquias debite venerationis obsequiis dignis amplectens, gloriosum duce R... ipsiusque nobilissimam coniugem hortetur & moneat, quatenus tam insigni patrono, qui se eis demonstrare dignatus est, reuerentiam & honorem decenter exhibentes, ipsius gratiam & auxilium sibi suisque promereri nitibus summx devotionis contendant. Data Romæ decimo quarto Kalendas Octobris.

IX. AD GERMANOS.

Calamitatum ecclesiæ causam peccatis adscribit, sed patientia & spe opus esse ostendit. Hortatur itaque primum sacerdotes, ut subditorum actiones corrigant, deinde ceteros omnes, ut fiduciam in Domino constituent: sperat tamen nonnullos ad gremiû matris ecclesiæ conversum iri.

Concil. general. Tom. X.

ANNO
CHRISTO
1080.

A Gregorius episcopus servus servorum Dei omnibus archiepiscopis, episcopis, diversisque ordinis ac potestatis clericis & laicis in Teutonico regno morantibus, illis dumtaxat qui sanctæ Romanæ ecclesiæ fideliter obediunt, salutem & apostolicam benedictionem.

QVONIAM nihil in terra sine causa fit, sicut sapientis verba testantur, quod dudum sancta ecclesia fluctuum procellarumque mole concutitur, quodque tyrannicæ percussione hætenas rabiem patitur, non nisi peccatis nostris exigentibus evenire credendum est. Nam iudicia quidem Dei verissime omnia iusta sunt: sed inter hæc omnia, carissimi, dispositionis divinæ patientiæ virtus habenda est, & spei certitudo ad cælestis misericordiæ respectum firmiter est extendenda: cujus manus nec ad exaltandam fidelium humilitatem imbecillis, nec ad deiciendam hostilis elationis superbiam invenitur invalida. Quod si culpæ morbis penitentiam medicamen adhibuerimus, & excessus ac negligentiam nostras ipsi districte corrigendo ad justitiæ formam mores nostros instituerimus, profecto, superna virtute auxiliante, & inimicorum rabies cito peribit, & diu desideratam pacem atque securitatem ecclesia sancta recipiet. Quare vobis specialiter, qui in sacerdotalis regiminis apice præsidetis, nunc loquimur, ad quorum sollicitudinem subditorum vita pertinere dignoscitur, & quos de commissis grogis curam venturo examine rationem reddere convenit, ut subditorum actus & conversationem, nulla gratia vel timore præpediente, diligenter inspiciatis, & discretæ correctionis acie quæ amputanda sunt rescere, secundum quod a matre vestra sancta Romana ecclesia accepistis, non negligatis; illud propheticum in memoria semper habentes: *Sacrificate sacrificium iustitiæ, & sperate in Domino*. De cetero dilectionem omnium vestrum monemus atque hortamur, fiduciam vestram in domino & in potentia virtutis ejus constituite: quoniam si appropinquavit adversariorum malitia, ita ut qui desperantes in dominum & sanctam Romanam omnium matrem ecclesiam se extulerunt, temeritatis pœnas, haud multum tardante merita ruina, perolvant. Nonnulli tamen, quod de cunctis optaremus, per misericordiam Dei de errore suo & iniquitatis via penitentes ad gremium matris convertuntur ecclesiæ. Data decimo Kalendas Octobris.

X. AD ORZOCCVM IVDICEM

CALARITANVM.

Devotionem ejus erga beatum Petrum in honore præstito legato apostolico agnoscens, monet ut quæ ab ipso legato audivit memoria teneat: neve moleste ferat, quod quendam archiepiscopum barbaram radere coegit, sed ipsum ut pastorem suscipiens, de ejus consilio omnem potestatis suæ clerum barbaram radere compellat. Senovisse ait assensum iis dare qui terram ipsius invadendi facultatem sibi concedi petierunt, neque daturum, si fidem servare voluerit: imo si quis id attentaverit, a se prohibitum iri, eumque beati Petri auxilium, si in ejus fidelitatem permanserit, habiturum.

Gregorius episcopus servus servorum Dei glorioso iudici Calaritano Orzocco, salutem & apostolicam benedictionem.

GRATIAS omnipotenti Deo referimus, quod tua sublimitas beatum Petrum recognoscens,

R debi-

ANNO
CHRIST.
1080.

Math. 10.

debitum honorem & reverentiam legato nostro A Populoniensi episcopo Vu... exhibuit: ac proinde ita devotionem tuam in illo suscipimus, quasi nobis, imo beato Petro præstiteris, dicente domino: *Qui vos recipit, me recipit.* Dilectionem ergo tuam monemus, ut ea quæ a præfato legato nostro atque Azone prudenti viro audivisti, alta memoria semper retineas, si tui memoriam in nobis ante dominum jugiter esse desideras. Nos enim memorati episcopi hortatu & precibus, qui seate reverenter susceptum honorificeque tractatum testatur, apud illum, cujus vice hec indigni fungimur, te in mente specialiter deinceps habere optamus. Nolumus autem prudentiam tuam molestè accipere, quod archiepiscopum vestrum Iacobum consuetudini sanctæ Romanæ ecclesiæ matris omnium ecclesiarum, vestræque specialiter obedire cogimus; scilicet ut quemadmodum totius occidentalis ecclesiæ clerus ab ipsius fidei Christianæ primordiis barbaram radendi morem tenuit, ita & ipse frater noster vester archiepiscopus raderet. Vnde eminentiæ quoque tuæ præcipimus, ut ipsum ceu pastorem & spirituales patrem suscipiens & auscultans, cum consilio ejus omnem tuæ potestatis clerum barbaram rade facias atque compellas: res quoque omnino renuentium, nisi demum consenserint, publices, id est juri Calaritane ecclesiæ tradas, & ne ulterius inde se inromittant constringas, nec non ipsum ad honorem ecclesiarum defendendum promptissime adjuves. Præterea nolumus scientiam tuam latere, nobis terram vestram a multis gentibus esse petitam: maxima servitia, si eam permitteremus invadi, fuisse promissa; ita ut medietatem totius terræ nostræ usui vellent relinquere, partemque alteram ad fidelitatem nostram sibi habere. Cumque hoc non solum a Nortmannis & a Tufcis ac Longobardis, sed etiam a quibusdam ultramontanis crebro ex nobis esset postulatum, nemini in ea re unquam assensum dare decrevimus, donec ad vos legatum nostrum mittentes animum vestrum deprehenderemus. Igitur quia devotionem beato Petro te habere in legato suo monstrasti, si eam, sicut oportet, servare volueris, non solum per nos nulli terram vestram vi ingrediendi licentia dabitur, sed etiam, si quis attentaverit, & sæculariter & spiritualiter prohibebitur a nobis ac repullabitur. Auxilium denique B. Petri, si in ipsius fidelitate perseveraveritis, procul dubio, quod non deerit vobis, & hic & in futurum promittimus. Data tertio Nonas Octobris.

XI. AD REGEM SVECIÆ.

Gaudet quosdam sacri verbi ministros illius terram ingressos, seque de ejus salute spem magnam habere asserit, cum Gallicana ecclesia de thesauris sanctæ matris Romanæ ecclesiæ acceperit. Atque ut is uberiorem religionis gratiam assequatur, vult sibi ab eo aliquem mitti, qui gentis illius mores sibi recenscat, & mandata apostolica ad eum referat. Interim commissum sibi regnum in justitia regat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei I. . . glorioso Sueonum regi salutem & apostolicam benedictionem.

QVONIAM regni tui terram quosdam sacri verbi ministros fuisse ingressos audivimus, nove- rit excellentia tua nos in domino multum lætari. Deinceps quoque de salutis vestræ reparatione plurimum spem indubitanter habere. Gallicana siquidem ecclesia non vos alienis documentis instruxit, sed quod de thesauris matris suæ sanctæ Romanæ

ecclesiæ accepit salubri vobis eruditione cōtradidit. Quapropter, ut Christianæ religionis & doctrinæ gratiam obtruncatis uberiorem, volumus celsitudinem tuam aliquem episcopum, vel idoneum clericum, ad apostolicam sedem dirigere, qui & terræ vestræ habitudines gentisque mores nobis suggerere, & apostolica mandata de cunctis plenter instructus ad vos certius queat referre. Interim vero monemus, ut prudentia tua commissum sibi regnum in concordia justitiæque custodia dirigat atque disponat, acita circa subiectos pacis jura & æquitatis distinctionem servare inter cetera virtutum studia satagat, quatenus per temporalis regiminis sollicitudinem mereatur æterni percipere securitatem, & cum justis vocem totius juvenitatis plenam in extremo examine digne possit audire: *Ve- nite benedicti Patris mei, percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi.* Data quarto Nonas Octobris.

XII. AD FIRMANOS, RAVENNATES, ET TVSCOS.

Queritur Ravennatem ecclesiam ab ejus sacrilego archiepiscopo devastatam: quo in Romana synodo excommunicato ac deposito, ipsam ecclesiam in pristinum statum reducere, eique de idonea persona providere cupiens, præcipit ut sibi in ea re unanimes sint adjumento.

Gregorius episcopus servus servorum Dei omnibus episcopis, abbatibus, clericis, atque laicis in marchia Firmiana, Tuscana, & in exarchatu Ravennati constitutis, qui sanctæ Romanæ ecclesiæ sicut Christianos oportet obediunt, salutem & apostolicam benedictionem.

PRUDENTIÆ vestræ notum esse non dubitamus, quanto religionis cultu sancta Ravennas ecclesia pollere, quantique rerum necessitarum copiis solita sit præteritis annis affluere, quodque magis illius interest, quam speciali dilectione matris suæ sanctæ Romanæ ecclesiæ ab ipso fidei Christianæ principio semper adhaeserit. Cujus antiquum decus in spiritualibus & sæcularibus profecto cum reminiscimur, non sine gravi merore eam in tanta devastatione laborantem nunc cernimus, & ut apertius intelligatis, certe persuasorem destrudoremque ipse Vu... dictum archiepiscopum ira religionem ejus disperdidit, & bona dilapidavit, non minori fere dolore sufferimus, quam si idem sanctæ Romanæ ecclesiæ pro audacia sua fecisset. Verum cum cetera facta illius perpenduntur, hæc non tantopere miranda videntur. Quippe qui perjurium de inobedientia & infidelitate committere non timuit, quique contra ipsam apostolicam sedem, cui pejeraverat, conspirare pro minimo habuit, eamque invadere cogitans, eodem modo dissipare vehementissime cupiit, homo superbissimus, nefandorum scelerum sibi concivus, cui mirum debet videri, si adepta potestate, ubi licuit ita se habuit: Sed illius facinora commemorare superfedeo, quæ per totum fere Romanum orbem se prodiderunt, pro quibus ipse in sancta synodo Romæ celebrata omnium episcoporum qui aderant confona sententia, jam ex triennio gladio anathematis sine spe recuperationis percussus est; ea non præterierunt notitiam vestram. Præfata igitur Ravennatem ecclesiam de manibus violentis eripere, & ad pristinum statum pro officio quod licet indigni gerimus reducere cupientes, ralem personam eligendam atque in ea præficiendam fore censuimus, cujus religio nec non prudentia, Deo favente,

te, & interius lumen in ea sanctitatis reformare, & exteriorum rerum damna norit studeatque rescire. Quamobrem nos in hujus nostræ necessariæ dispositionis effectu vestro plurimum egentes auxilio, invitamus, rogamus, atque apostolica auctoritate vobis præcipimus, ut in restauratione illius antiquitus sanctæ ecclesiæ omnes unanimiter consensum & pro posse adiutorium tribuentes, eam de servili oppressione, imo tyrannica servitute, eripere & præcæ libertati restituere nobiscum procuretis, ac in reperiendo idoneam illi regimini personam summopere laborantes invigileis. Quicumque enim in hac re studium devotionis impendunt, non dubie credimus eos & apostolicam gratiam promerituros, & apud divinam clementiam patronum sibi beatum Apollinarem, si in bonis perseveraverint, certissime acquiruros. Data Idibus Octobris.

XIII. AD RAVENNATES.

Ejusdem argumenti.

Gregorius episcopus servus servorum Dei omnibus clericis & laicis Ravennæ morantibus, qui beatum Petrum apostolum diligunt, & sanctæ Romanæ ecclesiæ, sicut Christianos oportet, obediunt, salutem & apostolicam benedictionem.

CR EDIMVS non latere vestram scientiam, Ravennarem ecclesiam sedi apostolicæ præ ceteris viciniis herere solitam fuisse, eamque specialiter ab ipsa dilectam, quidquid dignitatis & honoris antiquitus per beatum A. . . renuit, munere scilicet præfæræ sedis concessum habuisse. Postquam vero superbiz auctor & discordiæ seminator diabolus per membra sua eandem ecclesiam contumacia interveniente à Romana divisit, quæ damna, quæ detrimenta non modo religionis, sed etiam bonorum suorum vestra perculit, maximeque per tyrannidem Vu. . . dicti archiepiscopi, quantam in utraque re destructionem perpessa sit, satis vos ipsi novistis. Et hujus quidem tanto vesaniorem dilacerationis morsum sustinuit, quanto eum desperationem impurius conscientia retrosum abire subegit. Denique scelerotus, sacrilegus, atque perjurus, postquam hujusmodi nefaria in universali synodo, cunctis qui aderant episcopis consentientibus atque laudantibus, digna suis moribus damnationis animadversione militatus est, non confestim respiciens ad sani cordis consilium rediit, sed patrem suum diabolum imitans, sibi que iram in die iræ thesaurizans, quidquid gravius cogitare, quidquid superbissimum poruir audere, molitus est. Et quia se unam ex nobilissimis ecclesiis vestram ex maxima parte destruxisse parum existimabat, sanctam Romanam sedem, sicut omnes aperte norunt, invadere, secumque eam in ruinam & præcipitium trahere est meditatus. Proinde quoniam nos pro eminentia loci, cui, Deo auctore, quamvis indigni præsidemus, cum sollicitudinem nostram monemur universis extendere, tum circa quodammodo nobis conjunctiores diligentius compellimur invigilare, ecclesiæ vestræ devastationem non alienam putantes, sed quasi nostræ, cujus specialis filia est, condolentes, cum consilio atque auxilio omnium vestrum qui Deum timetis volumus & desideramus ad antiquum speciem & religionis statum, in quantum domino largiente poterimus, eam reducere. Igitur illo putrido membro gladio excommunicationis exciso, atque ita ut inter sacerdotes etiam in æternum non debeat connumerari deposito, dilectionem vestram monemus,

ac pro salute vestra rogamus, ut toto affectu mentisque intentione ralem personam una cum confratribus nostris episcopis & archidiacono, ceterisque diaconis, quos propterea ad vos nostra vice direximus, studeatis eligere, quæ tanto honori, scilicet vestri archiepiscopatus regimini, secundum Deum videatur competere. Non ulterius ecclesiam vestram ancillari servitute opprimi ab impiis manibus patiamini, sed sicut boni filii eam nobiscum in matrem, hoc est Romanæ ecclesiæ, libertatem vindicare satagite: quatenus & honorem Dei, dum sponsæ ejus sanctæ ecclesiæ libertatem diligitis, vos ostendatis amare, & æternæ beatitudinis hereditatem quasi liberi filii merito possitis & debeatis sperare. Data Idibus Octobris.

XIV. AD RAVENNATES, FIRMANOS, ET SPOLETINOS.

Commendat eis electum Ravennatis ecclesiæ archiepiscopum. Horratur ut ei debitam reverentiam exhibeant, præcipueque contra illius ecclesiæ damnatum devastorem adjuvent.

Gregorius episcopus servus servorum Dei omnibus episcopis, abbatibus, comitibus, atque militibus in parochia Ravennati, & in Pentapoli, nec non & in marchia Firmiana, & in ducatu Spoletino, commorantibus, illis videlicet qui beatum Petrum, diligunt, neque vinculis excommunicationis tenentur, salutem & apostolicam benedictionem.

NOTVM vobis esse credimus, fratres carissimi, quia ubiq; terrarum religiosi viri clerici & laici per gratiam Dei nos diligunt; & ea quæ dicimus sive præcipimus libenter approbant & obedienter suscipiunt; illi videlicet qui justitiam discernunt, & intentionem nostram cognoscunt. Inimici autem crucis Christi, imo hostes animarum suarum, in nos insurgere, & dementiæ cæcitate percussis contra salutem suam sanctam ecclesiam conculcare conantur. Quod multum profecto gaudemus, intuentes illos qui Deum diligunt rebus nostris favere, & non hos; sed illos dumtaxat, qui oderunt animam suam inimicos nobis existere: quorum quidem odium hac maxime de causa, sicut vos scitis, incurrimus, quia ipsos de laqueis diaboli erucere, & ad finem matris ecclesiæ reducere curavimus. Vos itaque, quos ab illorum perfidia remotos & alienos existimamus, oportere tunc credimus, ut qualem habeatis animum circa nos, imo B. Petrum, cujus vice licet indigni fungimur, demonstretis: & si, quemadmodum arbitramur, vos fideliter geritis, manifestis indicis, cum tempus adest, & res expostulat, declaretis. Est autem in quo devotionem vestram egregie potestis ostendere, si decreta atque statuta sedis apostolicæ pro posse vestro studeris atque satagitis adjuvare. Igitur Ravennarem archiepiscopum fratrem nostrum R. . . quem post longas & innumeras perversorum occupationes nuperime sicut olim à beato Petro Apollinarem, ita hunc Ravennas ab ecclesia Romana metuit accipere, studium vobis sit, tum propter amorem sanctissimi martyris, cujus sede & reliquiis illa decoratur ecclesia, tum propter apostolicæ sedis debitam reverentiam, consiliis & auxiliis vestris confirmare; atque ei contra illius sancti loci sacrilegum damnatumque devastatorem Vu. . . modis omnibus subvenire. Præcipimus namq; ut juxta consilium legati nostri qui desert has literas, prædicto confratri nostro archiepiscopo consilium & auxilium vestrum ita firmiter promittatis, ut dum inimici audierint, rebus suis cogantur & jure pollint timere, cum

ANNO
CHRIST
1030.

verò amici & fideles nostri cognoverint, una nobiscum de promissis vestris certissime queant sperare. Data tertio Idus Decembris.

XV. AD VALVENSES.

Invehitur in Transmendum quemdam, qui à se increpatus quod episcopatum dimiserit, & monitus ne se in eo amplius intruderet, ausus sit ipsam ecclesiam pervadere. Præcipit nullam ei obedientiam exhiberi, sed bona ecclesie de manibus ejus eripi, legatoque apostolica sedis in eam auxilium præberi.

Gregorius episcopus servus servorum Dei omnibus in episcopatu Valvensi habitantibus majoribus atque minoribus, sive potestatem in eo habentibus, qui gratiam beati Petri cupiunt, salutem & apostolicam benedictionem.

TRANSMUNDVS vester dictus episcopus ad nos venit, quem nimirum nos duris verbis increpavimus, propterea quod episcopatum sine ratione dimiserat. Præcepimus etiam illi propter istam stultitiam, ut de episcopatu se deinde non intrmitteret, sed iret ad montem Cassinum, ibique tamdiu esset, donec cum ipso præfati loci abbate aliisque religiosis & prudentibus viris consilium caperemus, quid de illo & vestra ecclesia esset faciendū, Quod nostrum præceptum (sicut audivimus) contemnens, & per inobedientiam idololatriæ scelus incurrens, ausus est ecclesiam interdictam ad augmentum malitiæ suæ pervadere, eamque nunc pertinaciter non metuit occupare. Proinde apostolica auctoritate præcipimus vobis, ut, si gratiam Dei & beati Petri diligitis, animarumque vestrarum periculum timeatis, nullus vestrum episcopalem reverentiam illi exhibeat, sed bona ecclesie de manibus illius eripientes eum sicut invasorem habeatis, & res ecclesie ne distrahere valeat à potestate ipsius defendatis. Nihilominus quoque mandavimus, ut huic legato nostro Joanni subdiacono, quem ad hoc vobis direximus, auxilium in his quæ necessaria fuerint præbeatis: quatenus ipse una vobiscum quæ in hac re faciendâ sunt melius possit implere. Data secundo Idus Decembris.

XVI. AD N. N.

Laudat quod parentum suorum vestigia imitati devotum animum erga Romanam ecclesiam gerant, utque in eo in dies magis proficiant hortatur. Commendat eis Dalmatium archiepiscopum Narbonensis ecclesie canonice electum, & eum tanquam verum pastorem adjuvent, & pervasori resistant.

Gregorius episcopus servus servorum Dei R... & B... nobilibus comitibus salutem & Apostolicam benedictionem.

QUANTVM domus vestra beatum Petrum jam dudum dilexerit, quantumque ipsi fidelis exiterit, profecto non modo apud vos scitur, sed etiam in pluribus diversarum gentium partibus notum habetur. Vnde & de inimicis victoriam, & præ ceteris partibus suis honorem & gloriam hæcenus obtinuisse longe lateque dignoscitur. Quia vero parentum vestrorum, sicut nobilitatis lineam, ita quoque probitatis studia vos imitari cognovimus, pro certo valde lætamur, & ut devotum animum circa beatum Petrum & matrem omnium sanctam Romanam ecclesiam semper geratis, salubriter hortamur atque in omni, cuius vos dilectionem tenere procul dubio in nullo melius potestis ostende-

re. quam si inter cetera bona quæ debetis agere sanctam ecclesiam procurratis juvare atque defendere. Itaque saluti vestræ precipue providentes rogavimus, & ex parte beati Petri præcipimus vobis, ut Narbonensi ecclesie jam ex longo tempore à membris diaboli pervasæ prompte subvenientes, fratrem nostrum Dalmatium archiepiscopum, quem tandem canonice & secundum dominum electum & ordinatum meruit accipere, modis omnibus studeatis adjuvate: illi vero pervasori, qui non per ostium ut pastor, sed aliunde, ut fur & latro ingressus, oves Christi maculat & perdit, imo diabolo tradit, modis quibus potestis resistere, si gratiam omnipotentis Dei desideratis obtinere. Agite ergo, & omnino procurate beatum Petrum apostolorum principem vobis adiutorem, imo debiorem, facere, qui potest vobis hujus viræ & futuræ salutem & honorem dare vel tollere, quique nescit fideles suos relinquere, sed potius novit superbis resistere, & confundere, humilibus autem gratiam date, eosque exaltare. Data decimo Kalendas Januarii.

XVII. AD CLERVM ET POPVLVM RHEMENSEM.

Arguit Manassem olim archiepiscopum Rhemensis, qui legati apostolici sententia damnatus ecclesiam ipsam invadere præsumpserit. Quare monet ut ei modis omnibus resistant, & de episcopi Diensis legati consensu alium pastorem eligant, qui eorum laboranti ecclesie subvenire valeat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei universo Rhemensis ecclesie clero & populo salutem & apostolicam benedictionem.

NON dubitamus ad notitiam vestram pervenisse, quod Manasses olim dictus archiepiscopus vester, synodalem damnationis suæ sententiam, exigentibus culpis suis, adjudicante confratre nostro Diensi episcopo, sanctæ Romanæ ecclesie legato, subierit. Quam itaque diligenter perstrutantes, & pro magnitudine iniquitatum ejus justissimam fuisse approbantes, eo tenore in Romana synodo confirmavimus, rogatu multorum fratrum, ut concessis sibi induciis, si posset, ad expurgandum se de objectis veniendi licentiam haberet, ac liberam de se agendi facultatem: ita tamen, ut inrerim regimini ipsius ecclesie cederet, & in Cluniacensi, vel in aliquo religioso monasterio degeret, ut ejus obedientie quantæque humilitatis esset probaretur. Verum (sicut vos ipsi scitis) non solum huic diffinitioni non obedivit, sed ad contemptum interdictionis nostræ, ecclesiam vestram invadere ac impudenti devastatione confundere præsumpsit; ut pote quam non per ostium, ut pastor, sed aliunde, ut fur & scissimus prædo intravit, ad hoc scilicet ut regem dominicum maculat & perdat, non ut vigilantia pastoris protegat & defendat. Siquidem adeo in immensum actum suorum retendit iniquitas, ut dignissime damnationi atque excommunicationi subiacet, ita ut in perpetuum nullam restitutionis suæ spem concipere debeat. Quapropter apostolica vos auctoritate monemus, ut perveris actibus ejus in nullo communicetis, imo ut rollatur de medio vestrum, & in iuratum carnis suæ tradatur satanæ, ut spiritus salvus sit, sibi modis omnibus resistatis. Deris etiam operam ut communi consilio patrique voto, assentiente vobis prædicto confratre nostro Diensi episcopo, patrem vobis secundum dominum eligaris, qui ecclesie vestræ diutina pseudo-pastorū improbitate laboranti

ANNO
CHRIST
1030.

1000.102

1000.103

valeat subvenire, & antiquam sui libertatem, Christo auxiliante, vobiscum reparare. Data sexto Kalendas Ianuarii.

XVIII. AD HEBOLVM COMITEM.

Manassem archiepiscopum Rhemensem Hugonis Diensis episcopi legati apostolici in concilio Lugdunensi sententia depositum denuntiat, monens ut tam seipsum quam alios ab eius amicitia retrahat, eique pro viribus resistat, & quem alium archiepiscopum major cleri pars cum consensu legati elegerit, adjuvet.

Gregorius episcopus servus servorum Dei " Hebolvo nobili & glorioso comiti salutem & apostolicam benedictionem.

Sicut prudentia tua meminisse potest, nos longo tempore præter voluntatem tuam virorumque religiosorum qui ipsum noverant Manassem dictum Rhemensem archiepiscopum dissimulavimus, eumque putantes correctionis suæ curam habere, diu profecto portavimus. Verum ille patientia nostra abusus, & (quod evidenter apparer) ex conscientia prava in desperationis foveam lapsus, non solum se præterse mansuetudini ingratus exhibuit, sed etiam in reliquum misericordia S. Petri indignum se fecit, scilicet, ut ejus in depositione sententiam vicarii nostri Hugonis Diensis episcopi in concilio Lugdunensi prolatam approbatamque ad terminum nos distulerimus, deinceps in perpetuum firmam esse & raram, ipsumque sine spe recuperationis depositum adjudicemus. Quapropter eum irrevocabili judicio episcopalis sedis regimine privatum esse tuæ celsitudinis denuntiantes, moneamus, atque ex parte beati Petri præcipimus, ut eam teipsum a pestifera amicitia illius amodo retrahas, quam & alios quos potes ab eo custodire se doceas. Ut autem gratiam Dei, & beati Petri largius metito, quas sperare studium solertiae tuæ non desit, tam per teipsum quam & per quoscunque vales præfaro deposito pro magnitudine tuâ resistere, illumque archiepiscopum, quem saniori consilio pars cleri melior cum consensu prædicti legati nostri, Hugonis videlicet episcopi Diensis, illi sedi elegerit, modis omnibus adjuvare. In hac igitur re ita re devorum & obsequentem mandatis apostolicis aperte demonstras, quemadmodum tuis in necessitatibus fideles tuos existere cuperes: & sicut a fidelibus tuis non impune tergiversationem sibi fieri summis in negotiis ferres, ita procurres respectu beati Petri, ad quem spectat rotius ecclesie causa, rem hanc ex animo gerere, quatenus & hic eum protectorem, & in futuro patronum, ex debito merearis habere. Data sexto Kalendas Ianuarii.

XIX. AD SVFFRAGANEOS ECCLESIE RHEMENSIS.

Ejusdem fere argumenti.

Gregorius episcopus servus servorum Dei omnibus episcopis, suffraganeis videlicet sanctæ Rhemenfis ecclesie, his tamen qui se ab excommunicatis custodiunt, salutem & apostolicam benedictionem.

Notum esse fraternitati vestre credimus, quod nos iniquitates Manasse, dicti Rhemenfis archiepiscopi, longo tempore supportavimus, eumque sperantes de malitia sua converti diu nimiumque dissimulavimus. Sed quoniam beata Maria, cujus ille sedem perditus occupabat, noluit ecclesiam suam sceleribus illius diutius pollui, quæ de eo

A graviora dudum latuerant, ad notitiam multorum erupere in lucem. Pro quibus ipse in Lugdunensi concilio, cui frater & vicarius noster Hugo Diensis episcopus præerat, eodem dicente, cunctisque fratribus religiosis qui aderant assentientibus, depositionis sententiam meruit. Eam itaque præfati conventus censuram, quam nos apostolica mansuetudine utentes subjuncto tenore temperaveramus, quoniam ille conscientia desperare in duritia sua inobedientiaque contemptu voluit manere potius quam ad sani sensus consilium animum flectere, jam nunc ex apostolica auctoritate firmamus, atque irrecuperabiliter depositum esse in reliquum adjudicamus. Proinde fraternitatem vestram ne ulterius illi episcopalem reverentiam debeat abolimus; imo apostolica auctoritate præcipimus ut nemo ei quasi pastori obediat, sed quisque pro officio suo & viribus sicut in vasori resistat. Quod nostrum, potius vero sancti Spiritus, judicium dilectio vestra studeat subditis sibi cunctisque quibus valer populis denuntiare: & ut ab ejus participatione sibi caveant, ipsumque modis quibus possunt coarctent, non negligat caritas vestra monere. De cetero volumus, & ex parte beati Petri jubemus, quatenus adhibitis illius ecclesie clericis, talis persona cum consensu præfati legati nostri Diensis episcopi ut eligatur procuretis, quæ tanto regimini digne competere videatur. Nos enim eam electionem, quam pars cleri & populi melior, & religiosior, consentiente prædicto nostro vicario, flegit, Deo favente, firmantes, apostolica auctoritate roboramus. Diligente igitur vestra ita se in hac re pronam, nobisque, imo beato Petro, obedientem exhibeat, ut cognito studio & vigilantia vestra, si quid in præterito negligenter aut inobedienter deliquistis, merito propter hoc debeamus sufferre. Data sexto Kalendas Ianuarii.

XX. AD PHILIPPVM REGEM FRANCORVM.

Rogat ne Manasse Rhemenfis archiepiscopo deposito ullum ulterius favorem præbeat, sed eum ab amicitia sua repellat. Monet præterea ne electionem impediat, quam Rhemenfis ecclesie clerus & populus facturus erat, sed illi quem major pars elegerit auxilium præbeat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Philippo glorioso regi Francorum salutem & apostolicam benedictionem.

Sæpe per nuntios tuæ celsitudinis audivimus, te gratiam beati Petri nostramque amicitiam cupere; quod & tunc nos libenter accepisse, & adhuc, si eum animum geris, noveris admodum nobis placere. In hoc enim re tuæ salutis amicum sollicitumque esse demonstras, si apostolicam benevolentiam, sicut Christianum regem decet, allequi & obtrinare desideras: quam quidem hoc pacto adipisci multo facilius ac dignius poteris, si te in ecclesiasticis negotiis diligentem devotumque reverenter exhibueris. Quia in reproculo dubio minus vigilantem, multumque negligentius quam sanum fuerit, olim habuisse te cerneris. Sed nos adolescentiæ tuæ præterita delicta spe correctionis tuæ portantes, ut deinceps castigatis moribus ad ea quæ oportet invigiles, ex debito officii nostri monemus. Igitur inter cetera virtutum studia regis excellentiæ convenientia, quæ tibi inesse optamus, cum te justitiæ amatorem, misericordiamque custodem existere, ecclesias defendere, pupillos viduasque protegere sit necessarium, non minus ad internæ salutis

R iij custodiam

ANNO
CHRISTI
1080.

ANNO
CHRISTI
1080.

custodiam tibi esse pravorum consilia spernenda, maximæque excommunicatorum familiaritates detestandas, arbitramur atque asserimus. Vnde sublimitati tuæ ex parte beati Petri præcipimus, ac ex nostra rogamus, ut Manassæ Rhemensis archiepiscopo dicto, sed propter suas iniquitates, quæ non prætereunt scientiam tuam, irrecoverabiliter deposito, nullum ulterius favoris tui solatium præbeas, sed eum ita ab amicitia tua rescindas, atque a conspectu præsentis tuæ contemptum repellas, ut te pateat inimicos sanctæ ecclesiæ, videlicet excommunicatione induratos, respuendo, Deum diligere, apostolicique mandatis morem gerendo gratiam beati Petri veraciter desiderare. Præterea volumus, & ex parte apostolica jubemus, ut electionem, quam præfata Rhemensis ecclesiæ clerus & populus, Deo annuente, facturus est, nullo ingenio aut studio quo minus canonicè fiat impedias; sed & si quis impedire aliquo studio seculari tentaverit, illi omni modo contradicas, atque illi quem pars fidelior & religiosior elegerit adiutorium tuum impendas. Age igitur, & jam ætate vir factus in hac re procura, ut non frustra tuæ juventutis culpis pepercisse, nec in vanum te ad emendationem expectasse videamur: ac maxime enitere, ut beatum Petrum, in cuius potestate est tuum regnum & anima tua, qui te potest in cælo & in terra ligare & absolvere, tibi facias debitorem: & non pro negligentia aut veritatis dissimulatione iudicium, sed pro diligentia iustitiæque executione ipsius gratia æternam digne merearis auxilium. Data sexto Kalendas Ianuarii.

XXI. AD HERIMANNVM EPISCOPVM
METENSEM.

Ad labores & pericula pro veritatis defensione paratum excitat. Rescribit ad ejus quæstia de auctoritate sedis apostolicæ in excommunicando rege Henrico, & absolvendo subditos a fidelitatis sacramento.

Gregorius episcopus servus servorum Dei dilecto in Christo fratri Herimanno Metensi episcopo salutem. & apostolicam benedictionem.

Quod ad perferendos labores ac pericula pro defensione veritatis te paratum intelligimus, divini muneris esse non dubitamus; cujus hæc est ineffabilis gratia, & divina clementia, quod nunquam electos suos penitus aberrare permittit, nunquam funditus labefactari aut dejici sinit, dum eos persecutionis tempore quadam utili probatione discussos, etiam post trepidationem aliquam semetipsos fortiores facit. Quoniam autem sicut inter ignavos alium quo turpius alio fugiat timor exanimat, ita etiam inter strenuos alium quo fortius alio agat, quo ardentius prorumpat, virile pectus inflamat. Hoc caritati tuæ exhortationis voce curavimus commendare, ut eo magis in acie Christianæ religionis stare te delectet inter primos, quo eos non dubitas victori Deo proximos atque dignissimos. Quod autem postulasti te quasi nostris scriptis juvari ac præmuniri contra illorum insaniam, qui nefando ore garrunt auctoritatem sanctæ & apostolicæ sedis non potuisse regem Henricum, hominem Christianæ legis contemptorem, ecclesiarum videlicet & imperii destructorem, atque hæreticorum auctorem & consentaneum, excommunicare, nec quemquam a sacramento fidelitatis ejus absolvere, non adeo necessarium nobis videtur, cum hujus rei tam multa ac

certissima documenta in sacrarum scripturarum paginis reperiantur. Neque enim credimus eos, qui ad cumulum suæ damnationis veritati impudenter detrahunt & contradicunt, hæc ad suæ defensionis audaciam tam ignorantia quam miseræ desperationis vecordia coaptasse; nec mirum: mos est enim reproborum, ob suæ nequitie protectionem, nisi consimiles sibi defendere, quia pro nihilo habent mendacii perditionem incurere. Nam, ut de multis pauca dicamus, quis ignorat vocem domini ac salvatoris nostri Iesu Christi dicentis in evangelio:

Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam: & porta inferi non prævalebunt adversus eam, & tibi dabo claves regni cælorum; & quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis, & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in cælis.

Numquid sunt hic reges excepti? Aut non sunt de ovibus quas Filius Dei B. Petro commisit? Quis rogo in hac universalis concessione ligandi atque solvendi a potestate Petri se exclusum esse existimat, nisi forte infelix ille, qui jugum domini portare nolens, diaboli se subijcit oneri, & in numero ovium Christi esse recusat? cui tamen hoc ad miseram libertatem minime proficit, quod potestatem Petri divinitus sibi concessam a superba cervice excutit: quoniam quanto eam quisque per elationem ferre abnegat, tanto diutius ad damnationem suam in iudicio portat. Hanc itaque divinæ voluntatis institutionem, hoc firmamentum dispensationis ecclesiæ, hoc privilegium beato Petro apostolorum principi cælesti decreto principaliter traditum atque firmatum, sancti patres cum magna veneratione suscipientes atque servantes, sanctam Romanam ecclesiam tam in generalibus conciliis, quam etiam in ceteris scriptis & gestis suis universalem matrem appellaverunt: & sicut ejus documenta in confirmatione fidei, & eruditione sacre religionis, ita etiam iudicia susceperunt: in hoc consentientes, & quasi uno spiritu, & una voce concordantes, omnes majores res & præcipua negotia, nec non omnium ecclesiarum iudicia, ad eam quasi ad matrem & caput debere referri, ab ea nusquam appellari, iudicia ejus a nemine retractari aut reselli debere vel posse. Vnde beatus Gelasius papa Anastasio imperatori scribens, divina auctoritate quid & qualiter de principatu sanctæ & apostolicæ sedis sentire deberet, hoc modo eum instruxit: Etsi, inquit, cunctis generaliter sacerdotibus recte divina tractantibus fidelium convenit colla submitti, quanto potius sedis illius præfulsi consensus est adhibendus, quem cunctis sacerdotibus & divinitus summa voluit præminere, & subsequens ecclesiæ generalis jugiter pietas celebravit? Vbi prudentia tua evidenter advertit, nunquam quolibet penitus humano consilio æquare se quemquam posse illius privilegio vel confessioni, quem Christi vox prætulit universis, quem ecclesia veneranda confessæ semper est, & habet devota primatem.

Item Iulius papa orientibus episcopis scribens, de potestate ejusdem sanctæ & apostolicæ sedis ait: Decuerat vos, fratres, adversus sanctam Romanam & apostolicam ecclesiam limare & non ironice loqui: quoniam & ipse dominus noster Iesus Christus eam decenter allocutus ait: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & porta inferi non prævalebunt adversus eam, & tibi dabo claves regni cælorum.* Habet enim potestatem singulati privilegio concessam, aperire & claudere januas regni cælestis quibus voluerit. Etsi ergo aperiendi claudendique cæli portaestas est, de terra iudicare non licet: Absit. Num retinetis quod ait beatissimus

Paulus

ANNO
CHRISTI
1080.

Matth. 16.

Beatus Gelasius I. episcopus.

Matth. 16.

ANNO
CHRIST.
1081.caus Gre-
gorius epi-
scopi li-
bro 2. in
privilegio
nona feri
nandi Me-
ardi.

Paulus apostolus: *Nescitis quia angelos iudicabimus? quanto magis secularia?* Beatus quoque Gregorius papa reges à sua dignitate cadere statuit qui apostolica sedis decreta violare præsumpserint, scribens ad quemdam Senatorem abbatem his verbis: Si quis vero regum, sacerdotum, iudicum, atque secularium personarum, hanc constitutionis nostræ paginam agnoscens contra eam venire tentaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reumque se divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat: & nisi ea quæ ab illo sunt male ablata restituerit, vel digna penitentia illicite acta desoleverit, à sacratissimo corpore ac sanguine domini Redemptoris nostri Iesu Christi alienus fiat, atque in æterno examine districtè ultioni subiacet. Quod si B. Gregorius, doctor utique mitissimus, reges qui statuta sua super unum xenodochium violare non modo deponi, sed etiam excommunicari, atque in æterno examine damnari, decrevit, quis nos Henricum non solum apostolicorum iudiciorum contemptorem, verum etiam ipsius matris ecclesiæ quantum in ipso est conculcatorem, totiusque regni & ecclesiarum improbitissimum prædonem & atrocissimum destructorem deposuisse & excommunicasse reprehendat, nisi forte similis ejus? sicut B. P. . . . docente cognovimus in epistola de ordinatione Clementis, in qua sic ait: Si quis amicus fuerit iis, quibus ipse de eodem Clemente dicens non loquitur, unus est & ipse ex illis qui exterminare Dei ecclesiam volunt: & cum corpore nobiscum esse videatur, mente & animo contra nos est; & est multo nequior hostis hic quam illi qui foris sunt & evidenter inimici. Hic enim per amicitiarum speciem quæ inimica sunt gerit, & ecclesiam dispergit ac vastat. Nota ergo, carissime, si eum quem amicitia vel colloquio iis quibus papa pro actibus suis adversus est sociatur tam graviter iudicat, quanta illum ipsum, cui pro actibus suis adversus est, animadversione damnat? Sed ut ad rem redeamus, itane dignitas à secularibus etiam Deum ignorantibus inventa non subiciatur ei dignitati quam omnipotentis Dei providentia ad honorem suum invenit, mundoque misericorditer tribuit? cuius Filius sicut Deus & homo indubitanter creditur, ita summus sacerdos caput omnium sacerdotum ad dexteram Patris sedens, & pro nobis semper interpellans habetur: qui secularia regnum, unde seculi filii timent, despexit, & ad sacerdotium crucis spontaneus venit. Quis nesciat reges & duces ab iis habuisse principum, qui Deum ignorantes, superbia, rapinis, perfidia, homicidiis, postremo universis pene sceleribus, mundi principe diabolo videlicet agitante, super pares, scilicet homines, dominari cæca cupiditate & intolerabili præsumptione cœcaverunt? Qui videlicet, dum sacerdotes domini ad vestigia sua inclinare contendunt, cui rectius comparantur, quam ei qui est caput super omnes filios superbiæ, qui ipsum summum pontificem sacerdotum caput altissimi Filium tentans, & omnia illi mundi regna promittens ait: *Hæc dominatibi dabo, si proci dens adoraveris me.* Quis dubitet sacerdotes Christi regum & principum omniumque fidelium patres & magistrum censeri? Nonne miserabilis insanix esse cognoscitur, si filius patrem, discipulus magistrum sibi conetur subjugare: & iniquis obligariis illum potestati suæ subicere, à quo credit non solum in terra, sed etiam in cælis se ligari posse & solvi? Hæc, sicut beatus Gregorius in epistola ad Mauricium imperatorem directâ commemorat, Constantinus magus imperator, omnium regum & principum fere totius orbis domi-

Cath. 4.

anctus
Gregorius
episcopi li-
bro 4. c.
epistola 31.

nus, evidenter intelligens, in sancta Nicæna synodo post omnes episcopos ultimus residens, nullam iudicii sententiam super eos dare præsumpsit; sed illos etiam deos vocans, non suo debere subesse iudicio, verum se ad illorum pendere arbitrium iudicavit. Supradicto quoque Anastasio imperatori præbatus papa Gelasius persuadens, ne ille intimatam suis sensibus veritatem arbitrareretur injuriam; subtilitatis dicens: Duo sunt quippe, imperator Auguste, quibus principaliter mundus hic regitur, auctoritas sacra pontificum, & regalis potestas: in quibus tanto gravius pondus est sacerdotum, quanto etiam pro ipsis regibus omnium in divino reddituri sunt examine rationem. Et paucis interpositis inquit: Nosti itaque inter hæc illorum te pendere iudicio, non illos ad tuam velle redigi voluntatem. Talibus ergo intutis, talibusque fulti auctoritatibus, plerique pontificum alii reges, alii imperatores excommunicaverunt. Nam si speciale aliquod de personis principum requiratur exemplum, beatus Innocentius papa Arcadium imperatorem, qui consensit ut sanctus Ioannes Chrylostomus à sede pelleretur, excommunicavit.

ANNO
CHRIST.
1081.

Alius item Romanus pontifex, Zacharias videlicet, regem Francorum non tam pro suis iniquitatibus, quam eo quod rantæ potestati non erat utilis, à regno deposuit, & Pippinum Caroli magni imperatoris patrem in ejus loco substituit: omneque Francigenas à juramento fidelitatis quod illi fecerant absolvit. Quod etiam ex frequentia auctoritate sæpe agit sancta ecclesia, cum militibus absolvit à vinculo juramenti: quod factum est his episcopis qui apostolica auctoritate à pontificali gradu deponuntur. Et beatus Ambrosius, licet factus, non tamen universalis ecclesiæ episcopus, pro culpa quæ ab aliis sacerdotibus non adeo gravis videbatur, Theodosium magnum imperatorem excommunicans ab ecclesia exclusit. Qui etiam in suis scriptis ostendit, quod aurum non tam preciosius sit plumbo, quam regia potestate sit altior dignitas sacerdotalis: hoc modo circa principum sui pastoralis scribens: Honor, fratres, & sublimitas episcopalis nullis poterit comparationibus adæquari. Si regum fulgori compares, & principum diademati, longe erit inferius, quam si plumbi metallum ad auri fulgorem compares. Quippe cum videas regum colla & principum submitti genibus sacerdotum, & excolata eorum dextera orationibus eorum credant se communi. Et post pauca: Hæc cuncta, fratres, ideo nos præmississe debetis cognoscere, ut ostendemus nihil esse in hoc seculo excellentius sacerdotibus, nihil sublimius episcopis reperiri. Meminisse etiam debet fraternitas tua, quia major potestas exorcistæ conceditur, cum spiritualis imperator ad abjiciendos demones constituitur, quàm alicui laicorum causa secularis dominationis tribui possit. Omnibus nempe regibus & principibus terræ qui religiose non vivunt, & in actibus suis, Deum, ut oportet, non metunt; demones, heu pro dolor! dominantur, & misera servitute confundunt. Tales non divino ducti amore, sicut religiosi sacerdotes, ad honorem Dei & utilitatem animarum præesse cupiunt, sed ut intolerabilem superbiam suam ostentent, animique libidinem expleant, ceteris dominari affectant. De quibus beatus Augustinus in libro primo de doctrina Christiana dicit: Cum vero etiam eis qui sibi naturaliter pares sunt, hoc est hominibus, quilibet dominari affectat, intolerabilis omnino superbia est. Porro exorcistæ, ut diximus, super demones à Deo imperium habent.

Quanto

ANNO
CHRIST
1081.

Quanto igitur magis super eos qui demonibus sub-
jecti, & membra sunt demonum? Si ergo his ran-
tum præminere exorcista, quanto amplius sacerdo-
tes? Præterea omnis rex Christianus ad exitum veni-
ens, ut inferni carcerem evadat, ut de tenebris in
lucem tendat, ut de peccatorum vinculis in Dei
iudicio absolutus appareat, sacerdotis operam sup-
plex ac miserandus requirit. Quis autem non mo-
do sacerdotum, verum etiam laicorum, in extremis
positus pro sui animæ salute terreni regis imploravit
auxilium? Quis vero regum vel imperatorum ali-
quem Christianum eximposito sibi officio valet sacro
baptismate ex diaboli potestate eripere, & inter
filios Dei connumerare, sanctoque chrismate præ-
munire? & quod maximum est in Christiana reli-
gione, quis eorum valet proprio ore corpus & sangui-
nem domini conficere? Vel cui eorum data est
potestas ligandi solvendique in cælo & in terra?
Ex quibus aperte colligitur quanta potestate præ-
cellat dignitas sacerdotum. Aut quis eorum potest
aliquem clericum in sancta ecclesia ordinare, quan-
to minus pro aliqua culpa eum deponere? Nam-
que in ecclesiasticis ordinibus majoris est potestas
deponere, quam ordinare. Episcopi enim pos-
sunt alios episcopos ordinare, sed nullo modo sine
auctoritate apostolice sedis deponere. Quis igitur,
vel tenuiter sciolus, sacerdos dubitet regibus an-
teferri? Quod si reges pro peccatis suis a sacerdoti-
bus sunt iudicandi, a quo rectius quam a Romano
pontifice iudicari debent?

Ad summum quoslibet bonos Christianos multo
convenientius quam malos principes reges intelli-
gi decet. Isti enim gloriam Dei querendo seipfos
strenue regunt: at illi non quæ Dei sunt, sed sua,
querentes, sibi met hostes alios tyrannice oppri-
munt: hi vero regis Christi, illi vero diaboli cor-
pus sunt. Isti ad hoc sibi imperant, ut cum summo
imperatore æternaliter regnent: illorum vero id
potestas agit, ut cum tenebrarum principe, qui
rex est super omnes filios suæ perbiæ, æterna damna-
tionem disperant. Nec valde sane mirandum est,
quod mali pontifices iniquo regi, quem adeptis ma-
le per eum honoribus diligunt metuuntque, con-
sentiant, qui simoniace quoslibet ordinando Deum
pro vili etiam precio vendunt. Nam sicut electi in-
solubiler suo capiti ununtur, ita & reprobi maxi-
me contra bonos ei qui malitiæ caput est pertinaci-
ter secedantur: contra quos profecto non tam dif-
ferendum, quam pro eis est lacrymosis planctibus
ingendum, ut omnipotens Deus illos a laqueis
satanæ, quibus capti vi tenentur, eripiat, & vel post
pericula ad cognitionem veritatis tandem aliquan-
do perducat. Hæc de regibus & imperatoribus,
qui sæculari gloria nimium tumidi, non Deo, sed
sibi regnant. Sed qua nostri est officii unicuique
secundum ordinem vel dignitatem, qua viderur vi-
gere, exhortationem distribuere, imperatoribus &
regibus, ceterisque principibus, ut elationes ma-
ris & superbiæ fluctus comprimere valeant, arma
humilitatis, Deo auctore, providere curamus. Sci-
mus enim quia mundana gloria, & sæcularis cura
eos permaxime qui præsumunt ad elationem trahere
solet; qua semper neglecta humilitate, propriam
querendo gloriam, fratribus cupiant præminere.
Proinde videtur utile maxime imperatoribus &
regibus, ut cum mens illorum de ad alta erigere,
& pro singulari vult gloria oblectare, inveniat
quibus se modis humiliter, atque unde gaudeat,
sentiat plus timendum. Perspiciat ergo diligenter;
quam periculosa, quamve terribilis sit imperatoria
vel regia dignitas, in qua paucissimi salvantur: &

illi qui Deo miserante ad salutem veniunt, non
æque, ut multi pauperum, iudicio sancti Spiritus in
sancta ecclesia sanctificantur. A mundi enim prin-
cipio usque ad hæc nostra tempora in tota authen-
tica scriptura non invenimus imperatores vel re-
ges, quorum vita adeo fuerit religiose præcipua &
virtute signorum decorata, sicut innumerabilis
multitudinis sæculi contemptorum, licet plures
eorum credamus apud omnipotentem Deum mi-
sericordix salutem invenisse. Namque ut de apo-
stolis & martyribus taceamus, quis imperatorum
vel regum æque ut beatus Martinus, Antonius,
Benedictus, miraculis claruit? Quis enim impe-
rator aut rex mortuos suscitavit, leprosos munda-
vit, cæcos illuminavit? Ecce Constatinum pia
memoria imperatorem, Theodosium, & Hono-
rium, Carolum, & Ludovicum, iustitix amatores,
Christianæ religionis propagatores, ecclesiarum
defensores, sancta quidem ecclesia laudat & véné-
ratur, non ramen eos fuisse tanta miraculorum
gloria indicat. Præterea ad quot nomina regum vel
imperatorum basilicas seu altaria dedicati, vel ad
eorum honorem sancta ecclesia missas statuit cele-
brari? Timeant reges aliique principes, ne quan-
to se ceteris hominibus in hac vita præferri gau-
dent, tanto amplius æternis incendiis subjiciantur.
Vnde scriptum est: *Parentes poterit tormenta pati-
entur.* De tot enim hominibus Deo reddituri sunt
rationem, quot suæ dominationi subditos habue-
runt. Quod si alicui religiose privato non parvus
labor est unam suam animam custodire, quantus
labor imminet principibus super multis millibus
animarum?

Præterea si iudicium sanctæ ecclesiæ valde con-
stringit peccatorem pro unius hominis interfe-
ctione, quod erit deus qui multa millia morti tra-
dunt pro hujus mundi honore? qui licet ore ali-
quando dicant: Mea culpa pro multorum occisione,
tamen corde gaudent in sui quasi honoris exten-
sione, noluntque non fecisse quod egerunt, neque
dolent quod fratres suos in tartarum compulerunt.
Cumque ex toto corde eos non poenitent, neque vol-
unt humano sanguine acquisita vel detenta omi-
tere, illorum poenitentia apud Deum sine digno po-
enitentia fructu manet. Vnde profecto valde est ti-
mendum, atque ad memoriam eorum crebro revo-
candum, quod, sicut præfati sumus, a mundi prin-
cipio paucissimi pro diversa terrarum regna reges
sancti ex innumerabili eorum multitudine reperit-
ur, cum in una tantum pontificum seriatim succe-
dentium sede, videlicet Romana, a tempore beati Pe-
tri apostoli ferme centum inter sanctissimos com-
putentur. Cur autem hoc, nisi quia reges terræ &
principes vana gloria illecti, sicut prælibatum est,
quæ sua sunt spiritualibus rebus præferunt? religio-
si autem pontifices vanam gloriam despicientes,
quæ Dei sunt carnalibus rebus præponunt. Illi in
se delinquentes facile puniunt, in Deum peccantes
æquo animo ferunt: isti in se peccantibus cito
ignoscunt, Deum offendentibus non leviter par-
cunt. Illi terrenis actibus nimium dediti spiritua-
lia parvi pendunt: isti celsitima sedulo meditates
quæ sunt terrena contemnunt.

Admonendi ergo sunt omnes Christiani, qui
cum Christo regnare cupiunt, ne ambitione sæcu-
laris potestatis regnare affectent, sed potius præ-
oculis habeant quod beatus Gregorius papa sanctis-
simus in libro pastorali admonet, dicens: Inter
hoc itaque quid sequendum est, quid tenendum,
nisi ut virtutibus pollens coactus ad regimen veniat,
virtutibus vacuus, nec coactus accedat? Quod si

Sap. 6.

ANNO
CHRISTO
1080.

ANNO
CHRISTO
1080.

ad apostolicam sedem, in qua rite ordinari meritis A
 beati Petri apostoli meliores efficiuntur, qui Deum
 timent coacti cum magno timore veniunt; ad regi-
 num solum cum quanto timore ac tremore acce-
 dendum est, in quo etiam boni & humiles (sicut in
 Saul & David cognoscitur) deterioris fiunt? Nam
 quod de apostolica fede prælabavimus, in decretis
 beati Symmachi papæ (licet experimento sciamus)
 sic continetur: Ille scilicet beatus P..... peren-
 nem meritorum dotem cum hereditate innocentie
 misit ad posteros. Et post pauca: Quis enim san-
 ctum esse dubitet, quem apex tantæ dignitatis at-
 tollit? in quo si desint bona acquiuita per meri-
 tum, sufficiunt quæ a loci decessore præstantur,
 Aur enim claros ad hæc fastigia erigit, aut eos qui
 eriguntur illustrat. Quapropter quos sancta eccle-
 sia sua sponte ad regimen vel imperium deliberato
 consilio advocat, non pro transitoria gloria, sed
 pro multorum salute, humiliter obediant, & sem-
 per caveant quod beatus Gregorius in eodem libro
 pastoralis testatur: Apostata quippe angelo similis
 efficitur, dum homo hominibus esse * simul dedi-
 gnatur. Sic Saul post humilitatis meritum in tu-
 morem superbiæ culmine potestatis excrevit. Per
 humilitatem quippe prælatus est, per superbiam
 reprobatus, domino attestante qui ait: *Nonne cum
 esses parvulus in oculis tuis, caput te constitui in tri-
 butibus Israel?* & paulo inferius: Miro autem modo
 cum apud se parvulus, apud dominum magnus: C
 cum vero apud se magnus apparuit, apud domi-
 num parvulus fuit. Vigilanter quoque retineant
 quod dominus in evangelio dicit: *Ego gloriam
 meam non quero.* &: *Qui vult inter vos esse primus,
 sit omnium servus.* Honorem Dei semper suo præ-
 ponant, justitiam unicuique suam servando jus ample-
 ctantur atque custodiant: non eant in consilio
 impiorum, sed religiosis semper acquiescendo corde
 adhæreant; sancti ecclesiam non querant
 sicut ancillam fibi subjicere vel subjugare, sed per-
 maxime oculos illius, videlicet domini sacerdotes,
 magistros & patres recognoscendo decenter stu-
 deant honorare. Nam si carnales patres & matres
 honorare jubemur, quanto magis spirituales? Et
 si ille qui carnali patri vel matri maledixerit morte
 mulcandus est, quid ille qui maledicit spirituali
 patri vel matri meretur? Non carnali amore illecti
 studeant filium suum gregi, pro quo Christus san-
 guinem suum sudit, præponere, si meliorem illo &
 utiliorem possunt invenire, ne, plus Deo diligendo
 filium, maximum sanctæ ecclesiæ inferant derri-
 mentum. Patent enim Deum & proximum (sicut
 Christianum oportet) non amare convincitur, qui
 tantæ utilitati, tamque necessaria sanctæ matri eccle-
 siæ (prout melius potest) negligit providere.
 Hac namque virtute, id est caritate, neglecta, quid
 quid boni aliquis fecerit omni salutis fructu care-
 bit. Hæc itaque humiliter agendo, & amorem Dei
 & proximi, sicut oportet, servando, præsumant de
 illius misericordia, qui dixit: *Diserte a me quia
 mitis sum & humilis corde.* Quem si humiliter imi-
 tati fuerint, de regno servili & transitorio ad reg-
 num veræ libertatis & æternitatis transibunt. Data
 Idibus Martii.

f. similis

Reg. 15.

Joan. 8.

Mar. 10.

Matth. 11.

Gregorius episcopus servus servorum Dei A.....
 dilectissima in Christo filia, salutem & apostolicam
 benedictionem.

QVIA ob reverentiam beati Petri apostolorum
 principis rogasti ut literas manu nostra scri-
 ptas excellentia tuæ mittamus, devotioni tue ac-
 quievimus. His etiam te monemus, ut summo pere
 procures quæ sunt terrena & transitoria despiciere,
 & cælestia æternaque semper appetere. Scribe in
 corde tuo, quia summa regina cæli, quæ super om-
 nes choros angelorum exaltata esse creditur, quæ
 est decus & gloria omnium mulierum, imo fasus &
 nobilitas omnium electorum: quia illa sola meruit
 virgo & mater edere naturaliter Deum & homi-
 nem, caput & vita omnium bonorum; in terris non
 dedignata est pauperem vitam gerere, & in omni
 sancta humilitate se custodire. Quanto enim hujus
 vite gloria queritur, tanto minus futuram desidera-
 tur. Illa enim mulier vere apud Deum regina dicitur,
 quæ mores suos in timore & amore Christi
 moderatur. Inde fit ut sanctæ mulieres, licet in hac
 vita fuerint paupercule, in cælo & in terra glorifi-
 centur; & multa sæculares etiam reginæ, vel imper-
 atrices, apud Deum & homines nec bonam famam
 habere mereantur. Rogamus ergo te, atque præci-
 pimus, ut semper studeas animum domini tui regis
 carissimi filii nostri ad timorem & amorem Dei at-
 trahere, sanctæque ecclesiæ pro tuo posse prodesse,
 pauperes, orphanos, viduas, omnesque injuste op-
 pressos descendere, omnibus clericis, & monachis
 maxime religiosi reverentiam exhibere, mortem
 carnis præ oculis tuis semper habere, ut " timorem
 animæ merearis evadere. Eleemosynis & orationi-
 bus studium impende, & admonitionem libenter
 accipe: & illud semper in corde tuo revolve. *Quanto
 magnus es, humilia te in omnibus.* &: *Omnis qui se
 exaltat humiliabitur; & qui se humiliat exaltabitur.*
 Omnipotens & misericors Deus, a quo cuncta bona
 procedunt, meritis beatæ Mariæ genitricis Dei,
 per auctoritatem quam dedit beato Petro apostolo-
 rum principi te a cunctis peccatis tuis absolvat,
 mentem tuam semper custodiat, & camque vera carita-
 tate repleat, & ad vitam perducat æternam.

scribendū
 arbitror
 timorem:
 omnia enim
 surgunt ad
 humilitatē.
 Eccles. 3.
 Luc. 14.

XXIII. AD EPISCOPVM ALBANENSEM,
 ET PRINCIPEM SALERNITANVM.

Iubet Gallis præcipiant, ut unaquæque domus pro
 censu denarium unum annuatim solvat beato
 Petro: & Caroli imperatoris erga Romanam
 ecclesiam munificentiam ostendit.

Gregorius episcopus servus servorum Dei dilectis
 filiis nostris P..... Albanensi episcopo, & G.....
 principi Salernitano, legatis nostra apostolica sedis
 in Gallias, salutem & apostolicam benedictionem.

V O B I S commissa negotia non latent etiam
 vos, ita ac si nostra, imo quia nostra ibi
 in vobis præsentia est, cuncta digne peragite. Di-
 cendum autem est omnibus Gallis, & per veram
 obedientiam præcipiendum, ut unaquæque domus
 saltem unum denarium annuatim solvat beato
 Petro, si cum recognoscunt patrem & pastorem
 suum more antiquo. Nam Carolus imperator (sicut
 legitur in tomo ejus qui in archivo ecclesiæ beati
 Petri habetur,) in tribus locis annuatim colligebat
 mille & ducentas libras ad servitium apostolicæ
 sedis, id est, Aquigrani, apud Podium sanctæ Mariae,
 & apud sanctum Ægidium; excepto hoc quod
 unusquisque propria devotione offerebat. Idem
 S vero

XXII. AD A..... FILIAM.

Monet ut terrena despiciat, cælestiaque appetat.
 Hortatur ut regis conjugis animum ad amorem
 divinum attrahere, sanctæ ecclesiæ quantum
 potest prodesse, omniaque caritatis opera se-
 ctari studeat.

ANNO
CHRISTI
1089.

vero magnus imperator Saxoniam obtulit beato A Petro, cujus eam devicit adjutorio: & posuit signum devotionis & libertatis, sicut ipsi Saxones habent scriptum, & prudentes illorum satis sciunt.

delibus ejus omnium peccatorum absolutionem impartitur.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Alphonsi glorioso regi Hispania, salutem & apostolicam benedictionem.

ANNO
CHRISTI
1080.

o Cum de-
sint indi-
cations &
dies men-
sium vix
certo po-
test annus
designari.

LIBER^o NONVS REGISTRI
GREGORII PAPÆ VII.

I. AD ARCHIEPISCOPVM
ROTHOMAGENSEM.

Arguit quod nec ipse, nec ejus suffraganei, ad apostolorum limina venerint, nec legatos apostolicos adierint, & pallium a sede apostolica non postularit. Quare prohibet, ne deinceps episcopus vel sacerdotem ordinet, vel ecclesias consecret, donec pallium impetrarit.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Vvillelmo Rothomagensi archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

LITERÆ quas nobis misisti, satis devotionis præterdunt, sed ad earum fidem rei penitus testimonium deest. Si enim ita se res haberet, non quemadmodum suffraganei tui, etiam tu ipse apostolorum limina visere tanto tempore parvipendisses. Ex quo enim nos, licet indignos, ad hujus sedis curam dignatio divina provexit, neminem vestrum nos vidisse recordamur. Quod tamen in eo minus mirandum videtur, quia legatos nostros, qui propius vos sunt, adire non multum curatis. Qui vero labor, aut quæ difficultas præ aliis disuasit vobis per tantum spatium beatum Petrum negligere, cum ab ipsis mundi finibus etiam gentes noviter ad fidem conversæ studeant annue tam mulieres quam viri ad eum venire? Illud quoque, nisi nos apostolica mansuetudo detineret, profecto severius in te jam animadversum sensisses, quod hucusque præclarior tuæ dignitatis insignis, videlicet pallium, ab apostolica sede pro more acquirere postposuisti. Te ipsum namque non ignorare putamus, quam districte sanctorum patrum censura in eos judicandum statuerit, qui post consecrationem suam per tres continuos menses pallium, quod sui sit officii, D obtinere tepuerint.

Proinde apostolica tibi præcipimus auctoritate, ut quia sanctorum patrum statuta parvipendisti, nullum deinceps episcopum vel sacerdotem ordinare, seu ecclesias præsumas consecrare, donec honoris tui supplementum, pallii videlicet usum, ab hac sede impetraveris. De cetero tam te quam & suffraganeos tuos monemus, ut præfatam culpam summo opere emendare procuretis, ne, si negligentes, ut hæcenus, in hoc extiteritis, potestatem beati Petri per nos quanto dilatiorem, tanto severiorem pro contemptu experiamini.

II. AD ALPHONSVM REGEM E
CASTELLÆ.

Offendit se multorum odium propter veritatem & justitiam incurrisse, eaque de causa eosdem sibi detrahere. Laudat quod in ecclesiis ejus regni secundum motem Romanæ ecclesiæ divina officia celebranda ceter. De ejus uxore & abbata sancti Secundi per legatos se responsurum ait. Quendam in archiepiscopum eligendam scientia carentem respuit, & alium de consilio legati eligi mandat. Monet ne in regno suo Iudæos Christianis dominari permittat. De munere ad se a rege misso gratias agit, eique & si-

NON ignorat prudentia tua, mentiri, peccatum esse, si & de otioso verbo in distincto examine exigenda est ratio. Sed ne mendacium quidem ipsum, quod sit pia intentione pro pace, a culpa penitus immune esse probari potest. Hæc idcirco prælibavimus, ut cum in ceteris illud peccatum esse non dubitaveris, in sacerdotibus quasi sacrilegium conjicias; & quod tibi dirigitur, ita in re esse veritate cognoscas. Non nos latet multa de nostris factis ac dictis tuis auribus sinistra interpretatione deferti. Vnde & pro nobis in notitiam dilectionis tuæ obtrectantibus respondere non alienum putavimus. Peccatorem me esse, sicut verum est, confiteri minime piget. Verum si causa odii, vel detractionis eorum qui in nos fremunt, subtiliter investigetur, profecto non tam alicujus iniquitatis meæ intuitu, quam ex veritatis assertionem, injustitiæque contradictionem, illos in nos exarsisse patebit. Quorum quidem servitia, & largissima munera, nos satis abundantius multis antecessoribus nostris habere potuimus, si ad periculum illorum, & nostrum, veritatem silere, malitiamque ipsorum dissimulare maluisssemus. At nos certe ex hujus vitæ termino, & temporalium commodorum qualitate perpendentes, nunquam melius quemquam posse episcopum nominari, quam cum persecutionem patitur propter justitiam, decrevimus potius divinis mandatis obtemperando pravorum inimicitias incurrare, quam illis male placendo iram Dei provocare.

Nunc ad industriam tuam sermonem vertimus, carissime fili. Noverit excellentia tua, dilectissime, illud unum admodum nobis, imo clementiæ diviniæ, placere, quod in ecclesiis regni tui matris omnium sanctæ Romanæ ecclesiæ ordinem recipi, & ex antiquo more celebrati effeceris. Denique in illo, quem hæcenus tenuisse videmini, sicut suggerentibus religiosi viri didicimus, quedam contra catholicam fidem inserta esse paulo convincuntur. Quæ cum relinquere, & ad præscam consuetudinem, scilicet hujus ecclesiæ, reverti deliberas, non dubitebatur Petrum patronum optare, & subditorum tuorum salutem, cælesti gratia inspirante, sicut regem decet, curare monstrasti. Quod tamen gaudium de sapientia tua multo cumulatus referimus, cum tuæ humilitatis illustrem famam memoriæ interdum deducimus, & eam virtutem quæ cum regia potentia vix aut rarissime capi sub uno domicilio consuevit, in corde tuo memorari consideramus. Ceterum quod de uxore tua & de abbata sancti Secundi postulasti, competentius responderi per filium nostrum Richardum sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalem & legatum, & fratrem Simeonem episcopum, arbitrati sumus: de illa autem persona quæ in archiepiscopum fuerat eligenda, dicimus, licet satis prudens & liberalis videatur, tamen (quemadmodum nobis notum est, & literæ tuæ non negant) disciplinæ fundamento, videlicet literalis scientiæ perita, indiget. Quæ virtus quam sit non modo episcopis, verum etiam sacerdotibus necessaria, ipse satis intelligis, cum nullus sine ea aut alios docere, aut sese possit defendere. Quapropter serenitatem tuam studere oportet, ut cum consilio præfati legati nostri Richardi Massiliensis abbatis aliorumque religiosorum virorum eligatur inde, si inveniri potest: sin autem, aliunde expectatur talis persona, cujus religio

religio & doctrina ecclesiæ vestræ & regno decoratam conferat & salutem. Neque vero te pigeat aut pudeat extitaneum forte, vel humilis sanguinis virum, dummodo idoneus sit, ad ecclesiæ tuæ regimen, quod proprie bonos exoptat, adscire, cum Romana respública, ut Paganorum tempore, sic & sub Christianitatis titulis inde maxime, Deo favente, excreverit, quod non tam generis aut patriæ nobilitatem, quam animi & corporis virtutes perpendendas adjudicavit. Quoniam autem sicut de bonis gloriæ tuæ merito congratulari, ita & de his, quæ non conveniunt a te fieri, dolere, ac ex merito inhibere compellimur, dilectionem tuam monemus, ut in terra tua Iudæos Christianis dominari, vel supra eos potestatem exercere ulterius, nullatenus sinas.

Quid enim est Iudæis Christianos supponere, ac hos illorum iudicio subijcere, nisi ecclesiæ Dei opprimere, & satanæ synagogam exaltare; & dum inimicis Christi velis placere, ipsum Christum contemnere; Caveas itaque, filii, hoc facere domino & creatori tuo, quod non impune fieri tibi sustineres a servo tuo. Memento honoris & gloriæ quam tibi super omnes Hispaniæ reges misericordia Christi concessit: atque illius voluntatem tuis actibus, quasi formam adhibendo, mutuam vicem in cunctis ei rependere stude: imo ut hic & in futuro exaltari merearis, te in omnibus illi submittere semper memineris. Valde quippe indignum est ei unum hominem, videlicet te ipsum, perfecte non subijcere, qui tibi ultra mille hominum millia subijcit, & iudicio tuo commisit. De cetero regiæ munificentia tuæ gratulamur, cuius animi devotionem in eo plane satis agnoscimus, atque agnoscentes amplectimur, quod quanti beatum Petrum fecerit ex dono patenter offendere voluit. Et certe cum tui cordis amorem munus illud per se satis sufficienter ostendat, tum etiam tuæ fidei meritum illud ipsum mutua vice longe vero magis commendat, multifque gentibus & cunctis mundi partibus ad gremium matris sanctæ Romanæ ecclesiæ venientibus ad honorem tuum clare manifestat. Et quidem licet illud munus tam amplum & magnificum fuerit, ut & te regem dare, & beatum Petrum recipere, convenienter decuerit; tamen in illo animi tui devotionem multo magis amplectimur, quæ quanti beatum Petrum fecerit ex dono patenter offendit. Eo igitur, ut dignum est, decenter suscepto, donum quod domino largiente sedes habet apostolica, sinceræ tuæ devotioni remittit.

Omnipotens Deus, omnium rerum creator & rector, omniumque dignitatum ineffabilis dispositor, qui dat salutem regibus, meritis altissimæ dominæ genitricis Dei Mariæ, omniumque sanctorum, auctoritate beatorum apostolorum Petri & Pauli nobis licet indignis per eos qualemque commissa, te tuosque fideles in Christo ab omnibus peccatis absolvat, detque tibi victoriam de inimicis visibilibus & invisibilibus. Mentem tuam semper illuminet, ut ejus bonitatem & humanam fragilitatem diligenter perspiciendo, mundi gloriam despicias, & ad æternam beato Petro duce pervenias.

III. AD EPISCOPVM PATAVIENSEM ET ABBATEM HIRSAUGIENSEM.

Significat defuncto Rodulpho rege omnes sibi pettuadere ut Henricum in gratiam recipiat. Monet ut Mathildem certiotem faciant, an ab eis presidium contra Henricum expectare debeat; & ducem Vvelsonem aliosque moneant ut fidem beato Petro servant, atque omnes hortentur ne regis electio temere fiat, sed Deum exorent ut

Concil. general. Tom. X.

inimici resipiscant, & ecclesiæ suæ defensorem tribuat. In sacerdotes belli tempore rigorem canonicum temperandum esse ait. In synodo se omnes excommunicatos iterum excommunicasse.

Gregorius episcopus servus servorum Dei dilecto in Christo fratri & coepiscopo Pataviensi A. & venerabili Hirsaugiensi abbati V. salutem & apostolicam benedictionem.

PRVDENTIÆ vestræ ex hoc satis gratulamur, quia, sicut oportebat, nuntiare nobis vera summo opere studuistis, præsertim cum multa & vana ex partibus vestris apud nos referantur. Notificamus autem dilectioni vestræ, pene omnes nostros fideles, audita * voce Rodulphi beatæ memoriæ regis, niti ad hoc nos crebris adhortationibus sceterere; ut Henricum jam pridem, sicut scitis, plura facere nobis paratum, cui ferme omnes Italici favent, in gratiam nostram recipiamus: adjicientes, si ille in Italiam pro velle & conatu suo non valens nobiscum habere pacem, contra sanctam ecclesiam venerit, ex vobis frustra sperandum fore auxilium. Quod quidem si nobis, qui illius superbiam parvipendimus, deficiat, non adeo grave videtur. Si vero filia nostræ Mathildi, cujus militum animos ipsi perpenditis, a vobis suffragatum non fuerit, quid aliud restat, nisi ut cum sui resistere recusaverint, quam utique hac in re pro insana habent, ipsa vel coacta paci illius acquiescat, aut quidquid possidere videtur amittat? Quamobrem summo opere niti vos oportet eam certam reddere, an ex vobis presidium expectare firmiter debeat. Si Henricus forte Longobardiam intraverit, admonere etiam te, carissime frater, volumus ducem Vvelphonem ut fidelitatem beato Petro faciat, sicut coram imperatrice Agnete & episcopo Cimmano mecum disposuit, concessio sibi post mortem patris ejus beneficio. Illum enim totum in gremio beati Petri desideramus collocare, & ad ejus servitium specialiter provocare.

Quam voluntatem si in eo, vel etiam in aliis poteritibus viris amore beati Petri pro suorum peccatorum absolutione ductis, cognoveris, ut persiciant elabora, nosque certos reddere diligenter procura. Hac enim fiducia, ut Italici remoti ab Henrico nobis, imo beato Petro, fideliter adhaereant, Deo adjuvante, efficere credimus. Præterea admonendi sunt omnes in partibus vestris dominum timentes, ac sponse Christi libertatem diligentes, ut non aliqua gratia suadente, aut ullo metu cogente, propere eam temere personam eligere, cujus mores & cetera quæ regi oportet inesse a suscipienda Christianæ religionis defensione & cura discordent. Melius quippe fote arbitramur, ut aliqua mora, secundum dominum ad honorem sanctæ ecclesiæ provideatur idoneus, quam nimium festinando in regem aliquis ordinetur indignus. Scimus quidem quod fratres nostri longo certamine diversisque perturbationibus fatigantur; nobilium tamen esse dignoscitur, multo tempore pro libertate sanctæ ecclesiæ decertare, quam miseræ ac diabolicæ servituti subjacere. Certant namque miseri, scilicet membra diaboli, ut ejusdem miseræ servitute opprimantur. Certant e contra membra Christi, ut eisdem miseris ad Christianam libertatem reducant. Quapropter fundendæ sunt frequentissimæ orationes, & largissimæ dandæ elemosynæ, omnibusque modis redemptor noster exorandus, ut inimici nostri, quos suo præcepto diligimus, resipiscant, & ad gremium sanctæ ecclesiæ redeant, suæque sponse, pro qua mori dignatus est, defensorem & rectorem,

S ij sicut

ANNO
CHRISTI
1786.

* necce
Marianus,
Scotus, &
Bercolinus
anno 1080.

ANNO
CHRISTI
1081.

sicut eam decet, clementer tribuat. Nisi enim ita obediens, & sanctæ ecclesiæ humiliter devotus ac utilis, quemadmodum Christianum regem oportet, & sicut de Rodulpho speravimus, fuerit, procul dubio ei non modo sancta ecclesia non savebit, sed etiam contradicet. De prædicto enim Rodulpho rege, quid sancta Romana ecclesia speraverit, & quid ille promittebat, tu ipse, frater carissime, satis cognoscis. Providendum est ergo, ut non minus ab eo qui est eligendus in regem, inter tot pericula & labores sperare debeamus. Qua de re quid promissionis juramento sancta Romana ecclesia ab illo requirit, in sequenti significamus.

Juramentum regis.

Imperator
efficiatur
miles san-
cti Petri &
papæ.

A B hac hora & deinceps fidelis ero per rectam fidem beato Petro apostolo ejusque vicario papæ Gregorio qui nunc in carne vivit: & quodcumque mihi ipse papa præceperit, sub his videlicet verbis: *Per veram obedientiam*, fideliter, sicut oportet Christianum, observabo. De ordinatione vero ecclesiarum, & de terris vel censu quæ Constantinus imperator, vel Carolus, sancto Petro dederunt, & de omnibus ecclesiis vel prædiis, quæ apostolicæ sedi ab aliquibus viris vel mulieribus aliquo tempore sunt oblata vel concessa, & in mea sunt vel fuerint potestate, ita conveniam cum papa, ut periculum sacrilegii & perditionem animæ meæ non incurram: & Deo sanctoque Petro adjuvante Christo dignum honorem & utilitatem impendam: & eo die, quando illum primitus videro, fideliter per manus meas miles sancti Petri & illius efficiar. Verum quoniam religionem tuam apostolicæ sedi fidelem, & promissis tenemus, & experimentis non dubitamus, de his si quid minuendum vel augendum censueris, non tamen prætermisso integro fidelitatis modo, & obedientiæ promissione, potestati tuæ, & fidei quam beato Petro debes, committimus. Quod vero defacerdotibus interrogastis, placet nobis, ut impræsentiarum, tum propter populorum turbationes, tum etiam propter bonorum inopiam, scilicet quia paucissimi sunt qui fidelibus Christianis officia religionis persolvant, pro tempore rigorem canonicum temperando, debeat susterre. De his namque pacis & tranquillitatis tempore, quod, domino miserante, cito futurum credimus, convenientius tractari pleniusque poterit canonicus ordo servari. Ceterum de Bugone, cujus malitiam significastis, necdum tantam potestatem videlicet absolvendi, sibi tam temere commississe, nec etiam recordamur nos aliquando eum vel sermone vel visu notum habuisse. In sancta quidem synodo, quam nuper, Deo auctore, celebravimus, omnes excommunicatos usque ad condignam satisfactionem rursus excommunicavimus, & fratrum multitudinem qui aderant rogavimus, ut misericordiam Dei quotidie exorent, quatenus illos per veram penitentiam ad gremium sanctæ matris ecclesiæ reducat, eisque in bono perseverantiam tribuat. Nullius enim hominis perditionem querimus, sed omnium salutem in Christo desideramus.

IV. AD ABBATEM CASSINENSEM.

Vt exploret an Robertus dux apostolicæ sedis auxilio venturus sit, & an quadragesimali tempore, quo a militia vacare solebat, aliquod apostolicæ sedis opidum in officio continere velit. Ducem moneri vult, ut nepotem suum ab invasione terrarum sancti Petri compescat.

ANNO
CHRISTI
1081.

Gregorius episcopus servus servorum Dei venerabili abbati Cassinensi. D. . . . salutem & apostolicam benedictionem.

SATI S novit dilectio tua, quantum commodi de spaciacione ducis Roberti sancta Romana ecclesia speraverit, quantumve ex hoc inimici ejus timuerint: neque etiam te latere putamus, hanc apostolicæ sedi ex parte illius quid utilitatis accesserit. Vnde quia plurimorum fidelium super eo spes, sicut palam cernitur, hucusque non processit, volumus ut de cetero animus ipsius qualiter se circa Romanam ecclesiam habeat veraciter intelligere studeas. Præcipue autem ejus voluntatem in his agnoscere diligenter te cupimus, scilicet si necessaria nobis expeditio fuerit, post pascha, an per se, vel per filium suum, se decenter succursurum fiducialiter polliceatur. Si vero hoc non potuerit, quot milites post paschale festum, ut in familiari militia beati Petri sint, se destinaturum indubitanter promittat. Hoc etiam solerter procuret advertere, an illos dies, videlicet quadragesimales, quibus Nortmanni solent pugna vacare, præfatus dux assentiat hoc pacto Deo offerre, ut una vel nobiscum, vel cum nostro legato, ad aliquas terras beati Petri, quo invitatus fuerit, competenter instructus accedat: quatenus hoc sui obsequii studio, & bonos in apostolica fidelitate confirmet, & rebelles ac contumaces ad debitam sanctæ Romanæ ecclesiæ reverentiam atque servitium vel terrore revocet vel vitæ modo suæ Deo militiæ munus gratuitum offerat. Præterea de nepote suo Roberto de Lortello ad ipsius ducis memoriam revoces, qualiter de illo nobis promissit, videlicet quod idem comes se terras apostolicæ sedis, præter quas habebat, ulterius non invasurum spondit: quas tamen non posse suo invadere, sicut audivimus, adhuc non desistit. Suadens igitur admoneres eum, ut memorati nepotis sui sacrilegam compescat audaciam, atque hortetur illum præterita corrigendo, & in futuro se abstipendo, beatum Petrum propitium sibi facere, in cujus irritatione ruinam, & in gratia vitam & felicitatem possit obtinere perpetuam. De novis ultramontanis nihil certi habemus, excepto quod Henricum nunquam se infelicis habuisse pene omnes illine advenientes affirmant.

V. AD HVGONEM DIENSEM
EPISCOPVM.

Cum legatus episcopos Nortmannos, quia synodo, ad quam vocabantur, præsto non fuerant, deposuisset; præcipit ei ut eos restituat, ne regem Angliæ, qui in sedem apostolicam præ ceteris regibus obsequentior erat, exasperet: & jubet ut erga omnes ejus subditos mitius agat. Quod idem vult erga milites quosdam, qui ad simoniacos & fornicarios clericos coercendos auxilium legato tulerant, observari.

Gregorius episcopus servus servorum Dei dilectis in Christo fratribus Hugoni Diensi episcopo, & A. . . . salutem & apostolicam benedictionem.

PERLATVM nobis est, quod religio vestra omnes Nortmannorum pontifices, præter Rothomagensem, ipsamque Culturensensem abbatem, quem nos restitimus, ad concilium invitatos suspendit. Quos tamen, sicut nobis suggestum est, non tam inobedientia, quam metus regis Francorum, scilicet quia secure venire nequibant, subtraxit. Qua in re prudentia tua quid nobis videatur advertat.

Ret

ANNO
CHRISTI
1081.
Guilielmus
Seu brig-
erum An-
glicarum
b. l. cap. i.

um qui-
bus rigor
imperan-
sus.

Rex Anglotum licet in quibusdam non ita religio-
se, sicut optamus, se habeat; tamen in hoc quod
ecclesias Dei non destruit neque vendit, & pacem
justitiamque in subditis suis moderari procurat, &
quia contra apostolicam sedem, rogatus a quibus-
dam inimicis crucis Christi pactum inire, consen-
sente noluit, presbyteros inxotes, laicos decimas quas
derinebant, etiam juramento dimittere compulsi;
ceteris regibus se satis probabiliorem ac magis ho-
norandum ostendit. Unde non indignum debet
existimari potestatem illius mitius esse tractandam,
atque respectu probitatis ipsius, subditorum, & eor-
um quos diligit, negligentiam ex parte fore portan-
das. Denique meminisse potest dilectio vestra, qua-
liter & beatus Leo papa nephytos, & beatus Grego-
rius Venantium expatriatum, quem suus episco-
porum injuste corripuerat, sustinuit: & quemadmo-
dum clementia domini Iosaphat regi Iuda, qui im-
pio Achab auxilium prebens itam divinam merue-
rat, indulgit. Quare volumus, ut fratemitas vestra
supra memoratis episcopis & abbatibus, non præter-
missis Culturensi abbate, & quos suspendistis, per
presentium potestatem restitutionis literas mittat:
& præfatum regem in talibus ulterius sine assensu
nostro non exasperet. Videtur enim nobis multo
melius atque facilius lenitatis dulcedine ac rationis
ostensione, quam asperitate vel rigore justitiae il-
lum Deo lucrari, & ad perpetuum beati Petri amo-
rem posse provocari. Præterea innotuit nobis, quod
multos milites qui prius ad presbyteros fornicarios
& simoniacos coercendos favorem & auxilium vo-
bis impenderant, propterea quod decimas dimit-
tere volebant, excommunicatis turbaveritis: qua-
les nos adhuc anathematis vinculis alligare syno-
dali iudicio per discretionem distulimus. Super his
igitur consilium atque hortamur, ut nunc pro
tempore canonice tigram vestra sapientia tem-
peret, atque hac turbationis tempestate quædam
parcendo, nonnulla desimulandum, ita studeat mo-
derari, ut non ex severitate justitiæ deteriorandi oc-
casione sumant, sed suspensio nunc iudicio, spa-
tium recognoscendi æquitatem habentes, postmo-
dum facilius acquiescant: ut demum in eos tran-
quillitatis tempore, quod Deo annuente, cito futu-
rum speramus, id quod nunc apostolicæ sedis di-
cretio patienter differt, justitia dirimens ad statum
suum restauret.

VI. AD ABBATEM MASSILIENSEM.

Quorundam monasteriorum, quæ sub Romana
ecclesiæ tutela constituta sunt, curam eis com-
mittit. Dat facultatem repetendi quidquid ad
eandem monasteria pertinens ab aliis injuste de-
tinetur.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei dilecto in Christo
filio Richardo sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinali sa-
cerdori atque abbati Massiliensi, suisque successoribus
regulariter promovendis in perpetuum, &c.*

LICET apostolici nos apicis cura pro cunctis
generaliter ecclesiis vigilare, ac pro omnium
statu vel reparatione sollicitos esse admoneat, illis
tamen præcipue locis nostram curam specialius ex-
hibendam perpenderit, quæ sub Romanæ tutela
sedis constituta, scimus status sui confirmationem,
augmentum, vel restitutionem ab hac potissimum
ecclesiâ, cujus juris sunt, expectare. Quia ergo
quædam monasteria, alterum in provincia videli-
cet sancti Petri, quod dicitur ad Montem majorem,
& alterum in Narbonensi archiepiscopatu sanctæ

A Matia de Crassa, quæ ad hujus sedis defensionem
pertinere, propriique juris ejus esse noscuntur, jam-
dudum sæcularium monachorum culpa a religio-
nis tramite deviasse intelleximus; ea reformare ad
lapsi decoris specimen valde esse necessarium duxi-
mus. Scitis enim, decentius atque convenientius
esse decernitur, destructa restitueri, & ad gradum
suum collapsa reducere, quam in dilatandis vel no-
viter ædificandis operam dare. Quapropter ad præ-
dictorum locorum restaurationem religionis tuæ
prudentiam perutilem arbitantes, licet tū quo-
rundam proborum virorum precibus adhortatis,
absque licentia nostra, de eorum cura te nolueris
introumittere, nos tamen censuimus per tuam suc-
cessorumque tuorum solertiam fratribus in eisdem
cœnobiis deinceps mansuris perpetuam regularis
vitæ circumspeditionem providere. Proinde circa
præfata monasteria sollicitudinis nostræ vicem di-
lectioni vestræ committentes, volumus atque præ-
cipimus, ut in eis quæ amputanda sunt amputetis,
quæque corrigenda sunt corrigatis; & quæ illis
disciplinæ tenore defuerint, vestra vigilantia & la-
bore conferantur. Præterea quotiens eorum recto-
res obierint, vestri sit studii alios cum consensu
probabiliorum statum de eadem congregatione, si
fieri potest; sin autem, aliunde, secundum Deum
& regulam sancti Benedicti abbates eligere, ibique
substituere, quos ab illo episcopo, in cuius diocesi
fuerint, si ab hac sede excommunicatus, vel simo-
niacæ hæreseos infamia notatus non erit, ordinan-
dos decrevimus. Si vero alterum horum obstiterit,
abbas a Romano pontifice suam consecrationem
expetat, aut ad quemcumque episcopum ille præ-
ceperit pergere, pro sui ordinatione licentiam habeat:
cujus nihilo minus abbatis mores & vitam
sicut & subditorum suorum discutere, excessusque
corrigere, vestræ potissimum providentia atinebit.
Quod si forte in aliquod crimen depositione di-
gnum fuerit lapsus, vestrum erit ad apostolicam au-
dientiam deferre: quatenus aut hic damnationis sue
sententiam per Romanum pontificem excipiat, aut
per apostolicum legatum ad id peragendum serio
missum, dignum suis meritis iudicium subeat.

Statuimus etiam, ut quidquid ad eadem monaste-
ria pertinere cognoscitur, si ab aliquibus irrationa-
biliter detinetur; ex hac nostra auctoritate repeten-
di exigendique ac vendicandi habeatis per omnia,
Deo juvante, licentiam: quia dignum est ut quo-
rum curam geritis rebus nullo modo defraudemini.
Præfato igitur modo nostræ providentiæ ac dispo-
sitionis vicissitudinem circa sæpe dicta monasteria
tibi tuisque successoribus, ut prælibavimus, regula-
riter promovendis concedentes, interdiximus, ut
nullus successorum nostrorum, vel archiepiscopo-
rum, aut episcoporum, & nemo clericalis seu laica-
lis ordinis, audeat hanc potestatem præsentis decre-
ti auctoritate firmatam vobis auferre vel perturba-
re, sed ea (sicut præfixum est) in vestra salubri or-
dinatione ac dispositione in perpetuum inconvulsa
permanent.

VII. AD VNIVERSOS CHRISTIANOS.

Præcipit ne quisquam ecclesiam sancti Petri, in villa
Mascharans sitam, tutelæ apostolicæ sedis
commisam infestet.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei omnibus
Deo & beato Petro fidelibus, salutem & apostolicam
benedictionem.*

NOTVM sit vobis, nos ecclesiam sancti Petri
sitam in villa quæ dicitur Mascharans, sub jus
S iij &c

ANNO
CHRISTI
1081.

ANNO
CHRISTI
1081.

& defensionem apostolicę sedis ab ipsius fundatoribus sponte traditam suscepisse, ob cuius donationis memoriam perpetuo retinendam, constituerunt, & deconvenerunt illi, qui circa eundem locum propter amorem & tutelam beati Petri sibi ædificavit, pro unaquaque domo censum annualiter octo nummos Piclavensium persolutores. Quapropter apostolica auctoritate præcipimus, ut nemo præfatum locum apostolica tuitione munitum deinceps infestare præsumat: sed sub defensione beati Petri, cuius iuris est, quietus & securus ab omni perturbacione permaneat. Si quis ergo contra hæc nostra mandata memoratum locum vexaverit, admonitus semel, iterum, usque tertio, per convenientes inducias, si non respuerit, sciat se a gratia beati Petri separatum; & nisi satisfecerit, anathematis vinculis innodandum: quicumque vero propter apostolicam reverentiam ab infestatione ipsius loci, & læsione, sicut Christianum decet, se continuerit, cumque adjuvare studuerit; veniam peccatorum suorum, & gratiam beati Petri, si in bonis perseveraverit, se promeriturum non dubitet.

VIII. AD VENETOS.

Hortatur ut ab excommunicatis caveant. Excusat se quod eorum petitioni in præfenti non annuat; promittens tamen se opportuno tempore postulationi eorum assensum præbiturum.

Gregorius episcopus servus servorum Dei glorioso duci & genti Venetorum, his tamen qui non communicant excommunicatis, salutem & apostolicam benedictionem.

QUANTVM nos ex longo tempore vos & patriam vestram dilexerimus, non existimamus scientiam vestram latere. Verum postquam nos omnipotentis Dei dignatio ad id provexit officii, non dilectionem ex vobis, qualem oportebat, agnovimus. Sed licet antehac res ita sese habuerit, tamen quia sanæ mentis consilio matrem vestram, apostolicam videlicet sedem, recognoscetes, eam incipitis querere & venerari; nos qui hujus sedis, quamvis indigni, sollicitudinem gerimus, honorem vestrum tam in præfenti, quam in futuro, secundum Deum diligere & servare haud secus optamus. Vnde paterno vos affectu adhortantes, ex parte beati Petri monemus atque præcipimus, ut summa diligentia & cautela vos ab excommunicatis custodire curetis, ac permixime caveatis amicitiam forte vel gratiam illorum captando iisdem vos laqueis damnationis innectere. Quod autem petitioni vestræ ad præfens in adimplendo eam non videmur annuere, non tam nostræ velut incuriæ, quam temporum incommoditati, veltis adscribere. Denique cum tempus opportunum (quod domino favente cito futurum speramus) advenerit, postulationem vestram recte efficere, ac honorem vestrum salva iustitia servare (opitulante clementia divina) non pigritabimur. Sicut enim in sancta ecclesia caritas circa omnes generaliter tenenda dignoscitur, ita suum quibuslibet, iustitia dictante, honorem specialiter non denegandum fore, sed habendum, perpendimus. Data sexto Idus Aprilis.

IX. AD COMITEM QVEMDAM.

Gratulatur de ejus erga Romanam ecclesiam observantia; utque in ea perseveret, & ab excommunicatorum communione se separet, hortatur.

Gregorius episcopus servus servorum Dei T. nobilissimo comiti, salutem & apostolicam benedictionem.

QUONIAM devotionem tuam erga communem matrem, Romanam videlicet ecclesiam, fidissimam in omnibus, multis & probatis viris attestantibus, & maxime carissimo fratre nostro Hugone Diensi episcopo referente, cognoscimus, valde lætamur, & omnipotentis Dei supernæ clementiæ grates referimus. Oramus etiam ut divina præeunte clementia sic captum bonum ad finem usque perducas: quatenus ille, cuius iudicio fidelium ecclesia Christi commissa est, peccatorum nexibus absolutum in electorum te faciat sorte consecrari. Te itaque, carissime fili, hortamur, ut tuæ mentis oculos in aeterni regis amore & spe indefinenter figas; ne nobilitas tua, ab illius divinitate præ ceteris exaltata, terrenis sollicitudinibus & voluptatibus emollita, vim spiritualis desiderii amittat. Dignum namque est, ut qui tuo nutui tantam hominum multitudinem supposituit, hanc ei vicissitudinem recompenses, ut unum hominem, videlicet te ipsum, pura semper mente sibi & corde conserves. De causa videlicet excommunicatorum super qua consulisti, nihil tibi, præter quod sacri canones præcipiunt, responderi possumus, scilicet ut abstineatis vos a communione ipsorum, prout Deus concesserit, & vestra prudentia poterit. Nec enim parum te a talibus abstinendo existimes agere, imo credas certissime, quoniam in futura beatitudine geminam a domino coronam, obedientiæ scilicet ac sanctæ prædicationis, accipies. Bona namque est vox prædicationis cum opere, sed non parva est bona actio sine voce. Neque vos alicui licentiam peccandi dare possumus aut debemus, cum nos ipsi hanc licentiam non habeamus; sed peccantibus apostolica auctoritate subvenire non denegamus, & manum salutaris consilii porrigere desideramus. Illud quoque prudentiam tuam animadvertere volumus, quod si quisquam illorum excommunicatorum te graviter offenderet, ab illorum amicitia usque ad satisfactionem te submoveres. Quod si hoc pro tuo honore faceres, quid pro Deo facere debes animadvertere. Quapropter monemus te, carissime fili, ut quod a susceptis tibi vis fieri, non negligas pro illius amore agere qui te ad suam imaginem creavit, & suo precioso sanguine redemit. Data Lateranis quarto Kalendas Maii.

X. AD EPISCOPVM PATAVIENSEM.

Monet ut qui Hënrico adhaerent, si respiciant, benigne suscipiat, præcipue vero Burgensem episcopum.

Gregorius episcopus servus servorum Dei dilecto in Christo fratri A. Patavienſi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

QUIA vicem nostram in Teutoniciis partibus prudentiæ tuæ commissimus, discretionem tuam diligenter monemus, sicut jam aliis literis ad te destinatis (si pervenerint) fecimus, ut consilio fratris nostri Saltzburgenſis archiepiscopi, & aliorum confiarum nostrorum episcoporum eos, quos adhærendo H. a. proposito veritatis errasse cognoscitis, studiose revocetis; & qui redire voluerint fraterne suscipiatis, & maxime Osnaburgensem episcopum, quem nobis velle fideliter adhærere audivimus, benigne suscipiatis, & fraterno auxilio contra quamlibet injuriam inferendam ei occurere,

ANNO
CHRISTI
1081.

ubi opportunum fuerit, non hæsitetis; & litem, quam de decimatione ecclesiæ suæ habet cum Corbeigense abbate, vel iuste ante vos terminare, aut absque læsione suæ ecclesiæ certum tempus ipsius ante nos terminandæ ex utraque parte statuite. Vale.

XI. AD DESIDERIVM,
ABBATEM CASSINENSEM.

Henricum regem Romanæ cum paucis copiis venturum significat, quem, si ejus voluntati favere vellet, obsequentem sibi haberet: sed se mori potius paratum asserit, quam ejus impietati assensum præbere. Monet ut sibi in defensione ecclesiæ adhareat. Significat ex Mathildæ literis cognovisse, quod rex cum Roberto duce factus inierit, de quo quid actum sit ab eo vult inquiri. Romanos ad apostolicæ sedis obsequium paratos ostendit.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Desiderio venerabili cardinali sancti Petri, & abbati Cassinensi, salutem & apostolicam benedictionem.

FRATERNITATEM tuam, dilectissime, cognoscere volumus, quod (sicut pro certo didicimus) Henricus dictus rex in suburbani Ravennæ moratur, disponens, si poterit, Romam circa pentecosten venire. Quem certissime scimus ex ultra-
Montanis & Longobardis parvam manum habere. Audivimus autem, quod ex his qui circa Ravennam, vel in Marchia, morantur, putet exercitum cum quo veniat colligere; quod fieri minime credimus, quoniam nec etiam focum ab his, per quos transitum habet, habere potest. Tu vero ipse, amandæ frater, cognoscis, quia si nos amor justitiæ & honoris sanctæ ecclesiæ non teneret, tanque prævaræ voluntati ac nequitie regis & suorum vellemus favere, nullus aliquando prædecessorum nostrorum ab antecessoribus regibus; seu etiam archiepiscopis, tam amplum & devotum servitium, sicut nos, ab hoc rege, & ab archiepiscopo, habere potuerunt. Verum quoniam illorum minas & favitiam pro nihilo ducimus, magis, si necesse fuerit, mortem suscipere parati erimus, quam impietatibus eorum assensum præbere, aut justitiam relinquere. Quapropter rogamus, atque monemus, ut, quemadmodum te decet, ita nobis adhareas: quatenus sanctæ matris tuæ Romanæ ecclesiæ honor, quæ de te multum confidit, nunc & semper robur obtineat. Hoc etiam te scire volumus, quod comitissa Mathildis literas ad nos direxit, quibus continetur hoc, quod quemadmodum a familiaribus ipsius pro certo cognovit, præfatus rex placitum cum Roberto duce habeat, videlicet hoc, ut filius regis filiam ipsius ducis accipiat, & rex duci Marchiam tribuat. Quod Romani facile credent, si viderint ducem adiutorium (sicut juramento fidelitatis nobis promissit) subtrahere. Sed prudentia tua solite invigilet, & quid super hac re actum sit diligenti examinatione cognoscat. Tu ipse etiam quantocius ad nos propera. Scias præterea quod Romani, & qui circa nos sunt, fide & prompto animo Dei & nostri servitio parati per omnia existunt.

XII. AD VALVENSES.

Eadem quæ in epistola decimaquinta libri VIII.

Invitamentum Bertranni comitis Provincia.

EGO Bertrannus Dei gratia comes Provincia ab hac hora & deinceps tibi domino meo papæ

A Gregorio & cunctis successoribus tuis, qui per meliores cardinales sanctæ Romanæ ecclesiæ electi fuerint, fidelis ero: & quidquid crederitis, in damnum vestrum me sciente non manifestabo. Sic me Deus adjuvet, & hæc sancta euangelia.

Aliud juramentum ejusdem.

EGO Bertrannus Dei gratia comes Provincia pro remissione peccatorum meorum, & parentum meorum, offero, concedo, dono omnem honorem meum, quantum ad me jure parentum pertinet, omnipotenti Deo & sanctis apostolis Petro & Paulo, & domino meo Gregorio papæ septimo, & omnibus successoribus ejus: ita ut quidquid placuerit deinceps domino papæ Gregorio de me, & de toto honore meo sine ullo contradicito faciat, Ecclesias autem omnes, quæ in mea potestate sunt, præfato domino meo Gregorio papæ omnino dimitto, & omnibus successoribus suis: & ad ordinandas eas iuste & secundum Deum pro posse meo fideliter adjuvabo.

XIII. AD ROBERTVM COMITEM
FLANDRIÆ.

Præcipit ut ratum habeat quidquid a Lugdunensi archiepiscopo super electione Tervannensis episcopi statutum fuerit, & ut clericis qui hac de causa Romam venerant nullam læsionem fieri permittat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Roberto nobili Flandrensi comiti, salutem & apostolicam benedictionem.

PERLATVM nobis est, quod Tervannensis archidiaconus, qui prius cum quadam parte clericorum contra Lambertum invasorem elegerat, nunc sibi ipsi contrarius mutato consilio alterum supposuerit. Quam causam fratri nostro Lugdunensi archiepiscopo H. diligenter procurandam literis nostris commisimus: ut, nisi prior electio canonicè fuerit improbat, nullum illi sedi alterum subroget. Quidquid ergo ipse super hoc negotio fuerit executus, quia certi sumus eam a justitia non recessurum, nobilitati tuæ præcipimus, ut ratum firmumque tenere nullatenus renuat: sed quod ille statuerit quasi nostrum vos observate, ceterisque ne contradicere audeant pro vestri magnitudine imminere. Insuper volumus, atque monemus, ut clericis, qui propter hoc negotium sedem apostolicam petiverunt, nullam exinde læsionem faciatis, vel fieri permittatis.

XIV. AD REGES VVISIGOTHORVM.

Gratulatur de gentis eorum regni ad fidem Christianam conversione. Ad bona opera hortatur. Vult clericis sæpe ad se mittant, qui Romanæ ecclesiæ instituta edocti eos postea instruere possint.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Vvisigothorum gloriosis regibus L. . . . & A. . . . & populis, salutem & apostolicam benedictionem.

FRATER noster episcopus vester ad apostolorum limina veniens suggestit nobis de nova gentis vestræ conversione, scilicet qualiter relicto gentilium errore ad Christianam fidei veritatem pervenerit. Vnde plurimum in domino lætati miseratori omnium intimo corde gratias agimus, qui mentes vestras lumine suo visitat, & de tenebris ad lucem,

ANNO
CHRISTI
1081.

Hæc epistola, hic errore scriptoris locata, infertur ponenda erat.

ANNO
CHRISTI
1081.

lucem, de morte ad vitam dignatus est vos aeterna sua benignitate reducere. Simul etiam ipse in effabilem misericordiam deprecatus sumus, assidueque postulare optamus, ut vos tam fidei gratia, quam & bonorum operum fructibus, & in hac vita vigere, & in futura sanctorum cæstibus faciat annumerari. Proinde, carissimi filii, auctoritate sanctæ Romanæ ecclesiæ, vice beatorum apostolorum Petri & Pauli nobis licet indignis concessa, vos admonemus, ut hujus fugitivæ vitæ incertitudinem ac temporalium rerum & gaudiorum instabilitatem perpendentes contemneretis, & ad illa quæ sine fine mansura sunt, quæque humani sensus ac desiderii angustias amplitudine sua excedunt, meminere aciem mentis semper extendere: concordiam & dilectionem studentis adinvicem indeficienter habere; ecclesiis honorem, pauperibus vel afflictis compassionem, sacerdotibus, præcipueque episcopis, reverentiam & obedientiam, quasi patribus, procuretis impendere: nec non & decimas, quæ ad usum tam ipsorum, quam ecclesiarum & pauperum proficiant, dare, totique regno indicare. Quod quidem nulli debet grave videri pro meliori parte, videlicet semper victura anima, quemque decimam Deo offerre, cum pro morturo corpore plurimæ gentes conjugibus suis tertiam rerum legibus compellantur exolvere. Præterea ad hoc summis animi viribus enitimini, ut qui velut in sine orbis, ita & sæculorum ad laborandum in vineam dominicam introitis, inter primos remunerandi eundem denarium undecimæ operatores percipere debeatis. Agite etiam, ut quemadmodum de prædecessoris vestri laudabili fama valde sumus gavisi, ita quoque studiorum probitatumque vestrarum opinio nos de se, sicut optamus, lætificet. Quia vero noviter ad Christum conversos nondum Christianæ fidei & religionis doctrinam sufficienter vos sumpsisse putamus; volumus ut frequenter ad hanc sedem clericos vestros mitatis, talesque personas provideatis ad nos destinare, qui & sanctæ Romanæ ecclesiæ moribus plenius instrui, & instructi valeant ad vos doctè salubriterque quæ sunt agenda referre.

XV. AD HUGONEM DIENSEM
EPISCOPVM.

Significat Parisiensem & Carnotensem episcopos de eo apud se esse questos, quod eundem Carnotensem non canonicè accusatum excommunicatum deposuerit, nec ejus defensionem admiserit: qua de re cum se certiores non fecisset, jubet ut iis interim Romæ expectare jussis ipse aut veniat, aut nuntium mitat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei dilecto in Christo filio Hugoni Diensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

FRATER & coepiscopus noster Parisiensis cum Carnotensi ad apostolicam sedem venerunt, non sine multa quidem, sicut ipsi referebant, & sui fatigatione & rerum suarum jactura, in quibusdam locis etiam capti, nec sine redemptione sui dimissi. Clamorem itaque ad nostram audientiam tulerunt, quod in alterum eorum, videlicet Carnotensem episcopum, tua fraternitas præjudicium fecerit, & non canonicè accusatum excommunicationis ac depositionis sententiæ subdidit. At hoc etiam maximum gravamen factum esse conquesti sunt, quod cum talis esset accusatio, & in defensione illius prædictus Parisiensis episcopus, qui rem omnem constitutionis ejus novit & fecit, & Belvacen-

Asis absolute, duo vero archiepiscopi, alique duo episcopi qui non interfuerant, conditionaliter videlicet, se scientibus, jurare voluerunt; propter hoc tamen solum quod conditionem illi quatuor apponebant defensionis recipere juramentum nolueris. Verum cum de prudentia tua nihil incongruum tenere credendam nobis esse puremus; præsertim quia tam viva voce, quam literis ex nobis te super hac re communitum esse meminimus, ut quidquid in synodis ageres, diligenter conscriptum nobis dirigeres: quamquam se adventum suum tibi notificasse memorarent; nos tamen nuntium tuum expectantes, aut literas, illos ut causa suæ diffinitionem perciperent per dies aliquantos detinimus: ac post ingressum ubi sub ea se plures quam viginti dies sunt demorati. Vbi vero illis & labore itineris, & rerum dispendiis, magnisque sumptibus fatigatis, nec nuntium nec literas vestras accepimus, fratribus quoque nostris valde compatiens atque adjudicantibus nimis indignum esse apostolica mansuetudine, ut illi sine consolatione recederent, præcepimus eis, ut tamdiu adhuc expectarent, donec ex vobis responsum reciperemus. Fraternitati itaque tuæ jubemus, ut aut tu ipse, quod magis optamus, de hoc & de aliis majoribus negotiis nobiscum tractaturus advenias, aut idoneum nuntium cum literis super hac re compositis, qui eas, si sit necessarium, juramento comprobet, dirigas. Data Lateranis secundo Nonas Decembris.

XVI. AD CLERVM ET POPVLVM
CARNOTENSEM.

Præcipit ut episcopum suum de falso simoniæ crimine purgatum debito honore suscipiant, eique ut proprio pastori obediant.

Gregorius episcopus servus servorum Dei clero & populo Carnotensis ecclesiæ, salutem & apostolicam benedictionem.

QUOD episcopum vestrum tamdiu apud nos detinimus, sciatis nos idcirco egisse, ut causam ipsius plener discentes irretractabili sine concluderemus. Inde etiam literis nostris ad legatum nostrum episcopum Diensem directis mandavimus, ut aut ipse ad nos veniret, aut nuntium suum cum literis hujus negotii feriem continentibus nobis transmitteret. Verum apicibus illius susceptis reperimus eum aliquantulum a verbis avunculi hujus, scilicet Parisiensis episcopi, dissentire. Sed diversitatem ipsam diligentissime perspicentes, cognovimus prælibatum negotium, inviolata justitia, non incongrue cum misericordia posse tractari. Quapropter divino freti auxilio censuimus ne ulterius hunc falsi criminis tanti dilaniaret infamia, ut præsentialiter per se & avunculum suum, dato supra sacratissimum corpus beati Petri apostolorum principis juramento se se purgaret. Non enim aut cuiuslibet personæ gratiam, aut lucri temporalis ardorem, tantum valere credidimus, ut aliquis sanæ mentis vir, præsertim episcopum, spreto divini horrore judicii, ultro pejurium tam grave velit patrare. Quocirca dilectionem vestram monentes, ex parte beati Petri vobis præcipimus, ut præfatum episcopum vestrum paterna cum veneratione suscipiatis, eique debitum honorem deferentes sicut pastori obediat. Præterea apostolica interdictione inhibemus, ne cum super illo simoniæ infamationis, quo se purgavit, aliis falsis criminibus, deinceps agitari, neve ipsum, sicut mos est quorundam prælatos criminosis suspicionibus commaculare, ulterius

rius injuste sollicitari permittatis, sed cum, ut præsignavimus, sicut patrem spirituales venerantes; ostendatis vos & apostolicis iussis obedientiam gerere, & ut Christianos oportet animarum vestrarum curam habere.

XVII. AD ROBERTVM DVCEM.

Cum Robertus adeptum se victoriam pontifici & Romanis nuntiasset. Hortatur ut beati Petri auxilio consecutum se eam esse reminiscens, debitam vicem rependat, & promissis satisfaciens Romanæ ecclesiæ ab Henrico vexata sit auxilio.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Roberto glorioso duci, salutem & apostolicam benedictionem.

QVOD gesti belli proventum, & adeptæ victoriæ palmam, nobis & Romanis notificasti, id quod decuit prudenti consilio usus egisti, ut res quam ex voto amicorum gloriose obtinueras, ipsorum congratulationibus gloriose tibi redderetur atque iucundior. Oportet iterea te illum alta memoria figere, cuius favore & auxilio non ambigis res tuas jamdudum procedere. Nam sicut ingratitude provocat indignationem, ita devotio incunctanter accumulatur gratiam. Quapropter beatum Petrum, cuius tibi adesse patrocinium grandia facta testantur, præ oculis habere semper memineris, ejusque beneficiis, cum necesse est, gratam vicem rependens ipsum de cetero velut debitorem efficere tibi procurato: de quo nimirum eo magis præsumete poteris, quo amplius obsequiis illum tibi quasi obnoxium adstrinxeris. Memento itaque matris tuæ sanctæ Romanæ ecclesiæ, quæ de te inter ceteros principes specialiter confidit, & peculiariter diligit. Memento quod sibi promissisti, & quod pollicitus es (cui etiam non promittens, ex jure Christianitatis debes adimplere) cum promiseris, non ulterius differas. Non enim ignoras, quanta perturbatio contra eam per Henricum dictum regem sit orta, quantumque tuo, qui suus es filius, auxilio indigeat. Age ergo, ut quantum studeat filius iniquitatis adversari, non minus debeat de tuæ devotionis opitulatione mater ecclesia gratulari. Dubitavimus hic sigillum plumbeum ponere, ne si illud inimici caperent, de eo falsitatem aliquam facerent.

XVIII.

Vt in Lugdunensi ecclesia archiepiscopum idoneum ordinandum curet; quod nisi cito repariatur ipse ejus ecclesiæ regimen suscipiat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei dilecto in Christo fratri & coepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

SVMMO PERE procurandum tibi est, ut in magna sede Lugdunensi non diu differatur ordinari archiepiscopum, qui revera sit miles Christi & defensor justitiæ: pro qua non solum laborare, sed etiam pro ea desideret mortem carnis subire. Quod si cito non potest reperiri, ex apostolica tibi præcipimus auctoritate, ut rogatus a fratribus tuis, & electus ab ejusdem ecclesiæ filiis, indubitanter præsumens de adjutorio cælesti ad regimen prædictæ Lugdunensis sanctæ accedas ecclesiæ, imitando dominum & patrem nostrum beatum Petrum apostolum, qui de minori ecclesia Antiochena translatus est in Romanam. Data nono Kalendas Novembris.

Concil. general. Tom. X.

XIX. AD ARCHIEPISCOPVM LUGDVNENSEM.

Terminandam ei committit causam abbatis, cui officium propter contumaciam, excusabilem tamen, interdixerat; quod interim illi reddi vult. Præcipit ut privilegio, quod ab adversariis ejus monachis ab Alexandro, pontifice subreptum dicebatur, si ita est, cassato, causaque discussa, secundum veritatem judicium super ea proferat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei dilecto in Christo fratri H. Lugdunensi archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

ABBAS præsentium lator retulit nobis, officium sibi ecclesiæque suæ a fraternitate tua esse interdictum, propterea quod loco ad justitiam inter ipsum & abbatem de Casa Dei discernendam constituto admonitus non interfuit: ad quem, sicut ipse dicit, venire non contempsit; sed propter discordiam, quæ inter comites illius patriæ fuit, non ausus est. Proinde quia nos illius causam nec pleniter scimus, nec absente altera parte judicare debemus, eam fraternitati tuæ committimus, ut statuto utrique parti congruo loco & termino, ad finem quem justitia dictaverit eorum causam perducas. Volumus tamen ut pro amore beati Petri, a quo sine misericordia nemo regredi debet, inquantum cum justitia poteris, istum misericorditer tractes, atque in mansuetudine tua is sentiat se non frustra tantum laborem ad apostolicam sedem sumpsisse. Interim etiam dignum videtur, & volumus, ut, nisi hoc ad justitiam exequendam impeditur esse pro certo cognoveris, officium sibi suæque ecclesiæ reddas; quatenus in hoc quoque apostolicæ sedis auxilium petiisse non eum pœniteat. Præterea idem iste frater retulit nobis se causam, quam cum quibusdam monachis habebat, ad audientiam tuam detulisse: cuius rei examinationem, quoniam præfati monachi privilegium venerandæ memoriæ Alexandri prædecessoris nostri prætendebant, nolueris facere. Quapropter quia prælibato antecessori nostro a malitia quorundam, sicut ipse nosti, nonnunquam subreptum est, religioni tuæ præcipimus, ut nihilo minus causam ipsam discutias: & si privilegium contra justitiam factum esse deprehenderit, eo cassato, quidquid æquitas postulerit exequi nostra auctoritate fultus non dubites. Quidquid autem super his diffiniveris, nostræ intelligentiæ studeas indicare.

XX. AD EPISCOPVM CANTVARIENSEM.

Cantuariensis episcopus cum Romam sæpe vocatus nec venisset, nec excusationem canonicam haberet, præcipit ut intra quatuor menses Romam veniat, alioquin cum ab officio episcopali suspendit.

Gregorius episcopus servus servorum Dei L. Cantuariorum archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

SÆPE fraternitatem tuam apostolica legatione invitavimus Romam venire, etiam pro fidei & religionis Christianæ comprobatione: quod hucusque, sicut apparet, aut superbe aut negligenter nostra abutens patientia distulisti, cum nec etiam canonicam excusationem prætenderis. Non enim labor aut difficultas itineris te sufficienter excusat, cum satis notum sit multos longe remotos, licet corpore invalidos & infirmos, & a lectulis vix

T. valentes

ANNO
CHRISTI
1081.

ANNO
CHRIST.
1081.

valentes surgere, tamen beati Petri amore flagran-
 tes ad ejus limina vehiculis properare. Quare apo-
 stolica tibi auctoritate præcipimus, ut postposita
 occatione vel inani formidine, datis induciis qua-
 tuor mensium, postquam hæc nostra mandata ad
 notitiam tuam pervenerint, in præsentis anni festo
 omnium sanctorum Romæ adesse procures & sata-
 gas, & inobedientiæ tuæ reatum per tantum tem-
 poris supportatum emendare non ulterius negligas.
 Quod si nec adhuc te mandata apostolica move-
 rint, sed ea dissimulans in contemptu durare ma-
 lucris, & periculum inobedientiæ incurere non
 crubuetis, quod est quasi scelus idololatriæ, testan-
 te beato Samuele, a beati Petri gratia scias te pro-
 cul dubio removendum, & ejus auctoritate omni-
 no ferendum; ita videlicet, ut si infra prædictum
 spatium ad nos non veneris, ab omni sis officio
 episcopali suspensus.

XXI. AD VNIVERSOS FIDELES.

Hortatur ad persecutiones patienter ferendas.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei omnibus
 episcopis, abbatibus, clericis, & laicis, apostolicæ
 sedis fidelibus, salutem & apostolicam
 benedictionem.*

1. Cor. 13.

SCIMVS, fratres carissimi, quia tribulationibus
 & angustiis nostris compatimini, & in vestris
 orationibus ante dominum memoriam nostri habeti-
 tis: quod idem nos erga vos agere non dubitetis, &
 merito: nam apostolus dicit: *Si patitur unum mem-
 brum, compatiuntur & cetera membra.* In hoc etiam
 credimus caritatem Dei diffusam in cordibus nos-
 tris, quia omnes unum volumus, unum desidera-
 mus, & ad unum tendimus. Vnum volumus, vide-
 licet ut omnes impii resipiscant, & ad creatorem
 suum revertantur. Vnum desideramus, scilicet ut
 sancta ecclesia per totum orbem conculcata & con-
 fusa, & per diversas partes diffusam, ad pristinum de-
 corem & soliditatem redeat. Ad unum tendimus,
 quia ut Deus glorificetur in nobis, & nos cum fra-
 tribus nostris, etiam cum his qui nos persequuntur,
 ad vitam æternam pervenire mereamur, exoptamus.
 Nolite mitari, fratres carissimi, si odit vos mundus,
 quia & nos ipsi eum contra nos irritamus, qui illius
 desiderio valde contradicentes opera illius con-
 demnamus. Quid autem mirum, si principes muni-
 di, & potentes sæculi, nos pauperes Christi pravi-
 tatibus illorum obviantes odiunt, & quadam indi-
 gnatione contra nos deserviunt, cum aliqui subje-
 cti, vel etiam servi, iussi suas iniquitates relinquere,
 conantur præpositorum suorum vitam auferre, &
 tamen adhuc usque ad sanguinem rari ex nostris
 impiis resisterunt, & (quod omnino erat optan-
 dum) paucissimi nostrum pro Christo mortem sub-
 ierunt. Pensate, carissimi, pensate, quot quotidie
 milites sæculares pro dominis suis vili mercede in-
 ducti mori se tradunt. Et nos quid pro summo re-
 ge & sempiterna gloria patimur aut agimus? quale
 dedecus, & quale improprium, qualisque derisio
 oculis nostris objicitur, quod illi velut pro vili alga
 mortem subire non metuunt, & nos pro cælesti
 thesauro & æterna beatitudine etiam persecutio-
 nem pati devitamus?

EUC. 11.

Erigite ergo animos in vires, spem vivam concipi-
 te, illud vexillum præ oculis habentes ducis nos-
 tri, scilicet regis æterni. Vnde ipse dicit: *In patientia
 vestra possidebitis animas vestras.* Et si volumus,
 divina suffragante gratia, hostem antiquum cito &
 fortiter confingere, omnesque versutias ejus par-
 vipendete, studeamus persecutiones ab eo immif-

ferre, & mortem pro justitia non solum non devitare,
 sed etiam pro amore Dei & Christianæ religionis
 defensionem appetere. In hoc enim omnes elationes
 maris & superbiæ sæculi conculcabinus, & pro
 nihilo ducesmus, & ei qui est caput nostrum sedens
 in dextera Dei Patris, ipso laicente, jungemur, &
 conregnabimus. Clamat enim magister noster: *Si
 compatimur, & conregnabimus.* Interea vobis, fra-
 tres mei, qui mecum minus valentes estis, fortiora
 bella certaminis annuntiamus, quia pius redem-
 ptor noster cito faciet cum tentationibus nostris
 etiam proventum; ne nimia fragilitate devicti, non
 possimus sustinere, sed inter qualescumque suorum
 fidelium positi addiscamus vel in prosperitate sibi
 servire.

Hic est epistola alia in originali, quæ est eadem & iisdem
 verbis cum epistola decimasexta libri octavi.

XXII. AD COMITEM ANDEGAVENSEM.

Dolet quod fama & egregiis virtutibus, quibus ante
 ornatus erat, seipsum ob quamdam mulierem
 privavit, & episcopum, qui eum ea de causa ex-
 communicaverat, sit infectus. Monet ut resi-
 piscat: & si innocentiam suam probari posse
 confidat, concilium vult cogi, in quo super hac
 re feratur sententia. Munita ab eo ad se missa
 non recipit. Tubet ut episcopo ablata restituat.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei C.... "Gausfredo
 glorioso comiti Andegavenfi."*

DOLEMVS satis quod adversus gloriosam fa-
 mam tuam per Galliarum partes diffusam, &
 usque ad apostolicæ sedis notitiam perlatam, astu-
 tia diaboli potuit prævalere. Sicut enim de te le-
 tabamur, & quodammodo unice de bonis studiis
 tuis in sermonibus nostris præfumebamus, asseren-
 tes te non solum principes, sed & ipsos reges, justitia
 & morum honestate superare; sic nobis gemendum
 videtur, prudentiam tuam a tanta gratia & a tanto
 virtutum culmine decidisse. Qua in re antiquam
 hostis humani fraudem recognoscimus nequissime
 elaborasse, ut qui Adam per mulierem de paradiso
 expulit, te per eundem sexum eadem gloria & hu-
 jus vitæ laudabili fama privaret, & multa bona tua
 isto deceptionis suæ genere confunderet. Cujus
 rei gratia ab episcopo tuo correctus, & excommuni-
 catus, ut a tanto periculo te & conjunctam tibi
 crueres, & domum tuam a perpetua infamia libe-
 rares, non solum Deo & justitiæ de perpetrato
 crimine non satisfacisti, sed & ipsum episcopum,
 cui, etiam si injustam sententiam super te dedisset,
 obedire debueras, contra morem æquitatis tuæ
 tyrannice infecutus es: cum constet aliquem amo-
 rem Dei non posse habere, qui spiritualis patris pro
 culpa inobedientiæ suæ gratiam & dilectionem
 probatur amisisse. Quod nos audientes, victi amore
 tuo, memores etiam virtutum tuarum, quæ a reli-
 giosis viris nobis insinuatæ fuerant, usque modo te
 portavimus, sperantes ut divina tactus misericordie
 ad sanum consilium redires, & eterno regi, cu-
 jus judicio quotidie propinquas, te purgatum
 præsentare contenderes. Et quia in hoc amorem
 sæculi magis quam animæ tuæ salutem perpedisti,
 veremur ne divina indignatio diu protractum &
 inemendatum facinus acriter puniat. Vnde pater-
 na de caritate monemus, ut ab hac iniquitate, quæ
 bonorum tuorum fructus universaliter dissipat, sapi-
 entia usus consilio fargas, & tam te quam tibi con-
 junctam de catena diaboli eruas. Quod si innocen-
 tiam tuam super hoc negotio confidis posse probati,
 videtur nobis perutile ut synodus constituatur, cui
 legati

ANNO
CHRIST.
1081.

2. Tim. 2.

Hæc epi-
 stola debuit
 in superio-
 ribus scri-
 bi. Orig.

Etiam in
 justâ epi-
 scopi sen-
 tentiæ obe-
 diendum.

legati nostri Hugo Diensis episcopus, & Richardus, A
vel alter eorum interfit; ut in audientia religiofo-
rum vitorum possit perquiri quid in te vel sententia
super te promulgata debeat emendari. Deus scit, &
conscientia nostra testis est, quia mens nostra mul-
tum gauderet de te, utpote quem jam pridem sincero
& pleno amore dileximus, si ab hac infamia
quoquomodo te liberares, & aditum lædendi te per
fructum correctionis hosti antiquo concluderes.
Munera tua ideo recipienda non esse arbitrati sumus,
quia divinis oculis oblatio tua non acceptabilis
esse probatur, quamdiu a peccato isto immunem
te non reddideris, & ad gratiam omnipotentis Dei,
sicut catholicum principem decet, non redieris.
Licet munera tua propter illud peccatum non te-
ceperimus, tamen Dei misericordiam pro te exora-
re non desistemus. De cetero nobilitatem tuam
monemus, atque præcipimus, ut præfato episcopo
tuo, res quas sibi abstulisti restituens, digne satis-
faciendo eum placare procures, ac deinceps cum
nullatenus inquietare præsumas.

XXIII. AD TVRONENSES
ET ANDEGAVENSES.

Præcipit ne Andegavensi comiti ab archiepiscopo
Turonensi excommunicato communicent. Præ-
terea operantur archiepiscopo, qui a comite de
sede ejectus & bonis ecclesiæ privatus fuerat.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei abbatibus,
clericis, & laicis, Turonensis archiepiscopus, &
episcopus Andegavensis, qui Deo & beato Petro,
atque sedis apostolica legatis, obediunt, salutem &
apostolicam benedictionem.*

NOTVM vobis esse non dubitamus, Andega-
vensium comitem ob nequitiam suam esse ex-
communicatum, quam etiam in eos qui sibi ad-
hærent & favent extendi cunctis sacram scriptu-
ram scientibus liquet. Qui jamdiu expectatus non
solum de via sua pessima ad Deum, sicut Christianum
oportet, non est conversus, sed infuper ad
augmentum malitiæ suæ aliis item excommunica-
tis conjunctus, fratrem nostrum Turonensem
archiepiscopum de sede sua expulit, bonisque ecclē-
siæ ponitus expoliavit. Proinde apostolica vobis
auctoritate præcipimus, ut tam a præfato comite,
quam ab omnibus sequacibus vel complicibus
ejus, vobis summo opere caveatis, omnino vos ab-
stinentes a familiaritate & participatione ipsorum.
De prædicto vero fratre nostro archiepiscopo, qui
propter justitiam pulsus, & persecutionem per-
pessus est, vobis nihilo minus præcipientes man-
damus, ut ei sicut patri vestro fideliter devotique
obediatis, ac necessitatibus ipsius, sicut boni filii,
opitulari libenter studeatis. Quemadmodum nam-
que sæpe dicto comiti faventes in se Dei odium
procul dubio provocant, ita & huic fratri nostro,
in quibus necesse est, suffragantes, non dubie gra-
tiam beati Petri, suorumque peccatorum absolu-
tionem, merentur. Præterea præcipimus nomina-
tim B. venerabili abbati sanctæ Mariæ, ut
litteras nostras canonicis sancti Martini, quas eis
dirigimus, ferat.

XXIV. AD ROBERTVM COMITEM.

Petitionem ejus super electo Meliteni episcopo
non posse adimpleri, cum ad ecclesiam Regita-
nam consecratio pertinere dicatur. Quare vult
ut una cum legatis discutatur, an ad eam talis
consecratio spectet. Trajancensem episcopum
sine apostolicæ sedis auctoritate electum se con-
Concil. general. Tom. X.

secraturum ait, dum tamen in posterum hujus-
modi electio non fiat.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei Roberto
nobili comiti, salutem & apostolicam benedictionem.*

NON dubitet prudentia tua nos libenter peti-
tioni tuæ favere, in quantum cum Deo & sine
fratrum nostrorum scandalo fieri potest. Non est
enim aliqua secularis apicis persona, cui salva
justitia pronius assensum nostrum præbere velimus.
De eo autem quod super electo Meliteni postula-
sti, novèrit nobilitas tua nobis esse intimatum ad
jus ecclesiæ Regitanæ pertinere. Unde non aliter
annuendum postulationi tuæ perpendimus, nisi di-
ligenter examinata justitia Melitensem ecclesiam ad
præfatæ Regitanæ parochiæ consecrationem non
attinere conspicerit. Ad cujus rei indagacionem,
quia te diligimus, sine temporum molestâ dilacione
copiam tibi providimus, videlicet ut acceritis fra-
tribus nostris Barenfi archiepiscopo V. &
Vv. Firmano episcopo & legato nostro
Vv. si fieri potest, cum his tribus, alioquin
vel horum duobus præsentibus causâ in commune
discutatur. Si ergo causâ solerter eventitata ab il-
lius potestate inventa fuerit libera, tunc nos sicut
oportebit effectum dare precibus tuis non pigrita-
bimur. Sin autem decet, atque necesse est, ut sic
tua devotio in his præcipue quæ Dei sunt sese æ-
qualiter habeat, quatenus fraternæ caritatis & con-
cordiæ vinculum rumpere & dilectionis unitatem
ininvicem scindere caveat, in mente habens quod
scriptum est: *Si recte offeras, & recte non* " *dividas;*
peccasti. De cetero quia Trajancensem electum a no-
bis consecrari postulas, licet electioni ejus hoc de-
fuerit, quod legatus apostolicæ sedis & consensus
noster non adfuit: tamen monentes ne de futuro id
fiat, tuæ dilectioni, ipsiusque personæ, laudabili
testimonio id ad præsens annuimus, ut veniens,
Deo favente, per nos consecratur.

XXV. AD ARCHIEPISCOPVM CAPVANVM
ET CETEROS.

Vt se ab excommunicatorum participatione absti-
neant, eamque aliis interdican. Iis qui persequen-
tationem ferre non possunt licentiam impartitur
aut ad sedem apostolicam aut ad ducem con-
fugiendi.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei dilecto in
Christo fratri H. Capvano archiepiscopo,
ceterisque principatum episcopis, qui beato Petro
obedientes Christianam religionem constanter defen-
dunt, salutem & apostolicam benedictionem.*

CONGRATVLA MVRE dilectioni vestre, fratres
carissimi, quoniam digni inventi estis, qui pro
Christiana religione integra virtute fortique con-
stantia inimicitias, odium & contumelias patiami-
ni: ac optamus ut de reliquo immobili tobore per-
severetis, non modo vos ab illicita & nefaria ex-
communicatorum participatione abstinentes, sed &
ceteros sacerdotes ab eorum communione interdi-
centes. Si qui vero fuerint qui contra interdictum
vestrum & nostrum contumaciter missas & officia
illis divina celebrare subinde præsumpserint, pro
certo habeant tales, annuente Deo, sacris se mini-
steriis, quæ indigne usurpare non metuant, in per-
petuum abdicandos, & sine spe recuperationis
amovendos. De cetero si quis vestrum impiorum
presertim ferre non valens cupit secedere, nobis
non displicet. Hujusmodi ergo vel in potestatem.

T ij ducis

ANNO
CHRISTI
1081.

ducis gloriosi vel fratris ejus poterit ire: aut si ad nos venire maluerit, nos caritate qua debemus eum libenter suscipiamus. Qui vero alius exemplum factus sortitur inter impios perseveraverit, ille procul dubio virtutis coronam gloriæque triumphum merito majorem, domino largiente, percipiet.

XXVI. AD ARCHIEPISCOPVM
NEAPOLITANVM.

Præcipit ut magistro militum sub excommunicationis pœna interdicitur, ne ulterius Iordani perjurio & excommunicato auxilium ferat.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei L.....
Neapolitano archiepiscopo, salutem & apostolicam
benedictionem.*

NON ignorat prudentia tua nobis imminere, ut omnibus & ubique salutaria consilia provideamus, & monita vel interdita, prout res postulare videntur, cunctis exhibere debeamus. Præterea non latere te volumus, ex quo carissimus noster Salernitanus princeps noviter rediit, nos & nobilissimum magistrum militum, & majores atque minores vestræ urbis quodammodo specialiter cœpisse diligere. Vnde modo valde magis dolemus, quia eos auxilium dare hominibus pravis & ab ecclesia atque Deo separatis audivimus. Nam relatum est nobis, quod Iordani, qui scienter perjurus beato Petro & nobis & ob hoc anathematis nodis ligatus est, adiutorium faciant. Quæ res illos procul dubio & a gratia beati Petri alienos & dilectione nostra indignos efficit: & nisi respicientes desinant, æternis pœnis obnoxios reddet. Proinde fraternitati tuæ præcipimus, ut præfatum magistrum militum, omnesque tibi commissos, admoneas, & pontificalis censure disciplina prohibeas, & interdicas ut tam a præfato Iordano, quam a ceteris illius complicibus, sese abstineant, illique nullum prorsus auxilium tribuant, donec beato Petro satisfecerit quem perjurio abnegavit. Si quis ergo nec consiliis tuis, nec præceptis nostris, nec auctoritati beati Petri, obtemperans, in fidelitate vel adiutorio illius mortuus fuerit, pro illo certum est non esse orandum: & nos etiam jubemus ut nec sepultura Christiano more commendetur. Timendum quoque est, ne, si ab illo animum non revocaverint, divinæ ultionis iram ipse locus vester experiatur.

XXVII. AD HERIMANNVM
CARDINALEM.

Hortatur ut patienter se pro Christi nomine gerat, & justitiam defendat. De electo Corficano vult sibi, antequam consecratur, testimonium suum mittat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Herimanno dilecto in Christo fratri sacra Romana ecclesia cardinali, salutem & apostolicam benedictionem.

GRATIA omnipotenti Deo honorum omnium largitori referimus, qui te illorum consortio annuicare dignatus est, de quibus scriptum est: *Quoniam digni habitus sunt pro nomine Jesu contumeliam pati.* Hoc est, dilectissime frater, quod sæpe legeras: *Vasa figuli probat fornax.* & illud: Innocentiam Abel habere non potest, quem malitia Cain non exercet. Hæc denique & alia hujusmodi nunc in manibus geri patenter intelligit pu-

Astor. 5.

Ecles. 27.

A dentia tua: perpendit etiam quod ab ea exigitur, nec ignorat quid sibi pro talibus in fine debetur. Quapropter, ut solertia tua breviter loqui sit multa dixisse, admonemus, id quod memoria tua semper adesse putamus, videlicet ut veritatis sententiam quasi signaculum sub cor tuum ponas: *In patientia vestra possidebitis animas vestras.* Ea est enim justitiæ consolidatio, fidei stabilimentum, spei securitas, caritatis indissolubile vinculum, consummatio nempe virtutum. De cetero quoniam Corficanus electus ad consecrandum nuper advenit, fraternitatis tuæ testimonio, quæ rem illius (ut arbitramur) clarius novit, super eo indigemus. Cum enim nobis electio illius incognita sit & persona, oportet profecto non ceterum manum imponi. Proinde, frater, ut de eo quid faciendum sit scire valeamus, volumus & jubemus quatenus veritatis judicium super ipso nobis destinare procuret. Esto memor memoris. Ora pro nobis.

Luc. 27.

XXVIII. AD VNIVERSOS FIDELES.

Ait se generalem synodum in loco tuto velle congregare, ut tantorum malorum auctorem, ac præsertim pacis inter pontificatum & regnum perturbatorem, ex oculis antris extrahat, pacemque ipsam confirmet. Paratum se offert sedis apostolicæ innocentiam defendere. Rodolphum regem absque ejus præcepto electum, ejusque electores qui illum arripuerunt, nisi hoc factum recte defendant, tam ipsos a dignitatibus suis, quam Rodolphum a regno, deponere minatur.

Gregorius episcopus servus servorum Dei clericis & laicis qui non tenentur excommunicatione, salutem & apostolicam benedictionem.

NOTVM facimus vobis, carissimi fratres & filii, nos admodum desiderare, & apostolica auctoritate velle sancire, ut generalis synodus congregetur in loco tuto & securo, sicque opportuno, ut ad eum possint undique teterrum clericalis ordinis & laicalis amici vel inimici sine timore convenire. Disponimus enim tractare, & diligenti ex-cussione detectum in faciem orbis ex oculis tergi-versationum suarum antris extrahere quicumque ille est, qui tantorum malorum, quæ jam pridem in Christianam religionem grassantur & sæviant, causa & auctor existit. Cujus etiam impietas & inaudita teneritas hæcenus obstitit & proturbavit, ne inter pontificatum & regnum divina pax & recta concordia fieret: quam pacem, opitulante domino, sicut Christiana devotio cupit & postulat, in eodem concilio instaurare & confirmare optamus. In qua synodo præterea, Deo auctore, ad honorem beati Petri, secundum sanctorum patrum decreta parati erimus quod justum est facere, & iniquorum nequitiam revelantes de his quæ apostolicæ sedi obijciuntur, & unde quidam fratrum submurmurant, ipsius innocentiam evidenter ostendere: ita tamen, ut ante omnia res sanctæ Romanæ ecclesiæ, quibus expolata cognoscitur, si dignum est, restituantur. Verum illud admodum vestræ dilectioni notificare non dedignamur, Deo teste, Rodolphum, qui rex ab ultramontanis ordinatus est, non nostro præcepto sive consilio regnum tunc suscepisse: insuper etiam nos in synodo decernentes sumavisse, nisi archiepiscopi & episcopi, qui illum ordinaverant, hoc factum suum recte defendere potuissent, tam ipsos a dignitatibus suis, quam & præfatum Rodolphum a regno, deponere. Enimvero interim quis hanc nostram dispositionem inturbaverit, &

& multi vestrum sciunt, & nostram scientiam nequaquam fugere potest. Si enim Henricus rex dictus & pars ejus obedientiam quam promiserat nobis, imo beato Petro, servasser, confideret dico, Deo juvante, non tot mala, videlicet homicidia, perjuria, sacrilegia, simoniaca hæresis pestilentia, ac proditioes evenissent. Vos itaque, quos aut tantæ calamitates movent, aut divini timoris respectus ad Deo dignam pacem & concordiam animarum, nitimini, & summo opere laborare, ut synodus, qualem supra memoravimus, fieri possit: quatenus sanctæ ecclesiæ caput, totumque corpus, quod impiorum procellis frandibus & machinationibus fluctuat nimium & titubat communi omnium bonorum consensu & robore quiescat de cetero, & stabiliter consistatur.

XXIX. AD ABBATEM MASSILIENSEM.

Præcipit ut moneat quosdam, qui canoniam sancti Saturnini apostolicæ sedis patrocinio commissam infestabant, desistere, & quæ contra illam egerant emendare. Nisi pareant, vult eorum auctoritatem compescat, & dictæ canonice curam habeat.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei " R
sacra Romana ecclesia cardinali, & abbati Massiliensi, salutem & apostolicam benedictionem.*

NON ignorat prudentia tua canoniam sancti Saturnini, sitam juxta Tolosanum urbem, apostolicæ sedis esse commissam: cui licet ex generali omnium ecclesiarum cura conveniat nos rationis auxilium providere; tamen specialiter oportet nos eo magis illi loco nostræ protectionis munimen impendere, quo amplius constat ejus vel injurias vel negotia ad Romanam sedem, cujus juris est, attingere. Præfaraigitur ecclesia, quamquam noviter, decenter tamen canonicam vitam instituit, atque hætenus, sicut rura solertia novit, extunc regulariter vixisse dignoscitur. Verum quoniam antiqui hostis mos est, eo magis dolere, invidiæque facibus uri, quo amplius videt Christianam religionem crescere, & de bonorum provectibus lucra, vel potius rapinas suas, diminui, contra inmemoratum locum jam ceperit secularium exagitatio, & quod magis mirandum ac dolendum est, ecclesiasticorum odia suboriri. Vnde & canonici querimoniam ad nos direxerunt super clericis sancti Stephani, quorum suggestionem per quemdam fugitivum clericum sibi privilegium, quod eis indulseramus, subreptum est, qui que cœmterium, quod anteregularem ordinationem suam locus ille quiete per longa temporum curricula tenuit, modo auferre, atque ecclesias ad eum pertinentes in potestatem suam illiciti conditionibus redigere conantur. Conqueruntur & super monachis Moiacensibus, qui quandam ecclesiam unde interpositis sacrosanctis evangelii secundum judicium legati nostri " A Ellorensis episcopi, collaudantibus aliis episcopis qui aderant, lis inter eos dereterminata fuerat, iterata detentis injuria per vim comitis Vu datis, ut fertur, muneribus occupatam detinere nituntur. Quapropter experientia tuæ præcipimus, ut prælibatos tam clericos quam & monachos, atque ipsum cœmitem literis, & quibus modis vales commovere procuret, quatenus ea quæ contra sæpe dictam ecclesiam inique vel odiose gessisse noscuntur, Deo & justitiæ satisfaciendos, sicut oportet emendent: ac de cetero debitam apostolicis privilegiis reverentiam exhibentes, iram Dei provocare, & maledictionem supra se temerariis ausibus inducere.

Ate, caveant. Episcopum quoque diocesis ipsius admoneas, ut eandem canoniam tam ipse non inquietet, quam & alios quos prohibere valet inquietare non sinat. Demnachis tamen, quoniam Cluniacensi abbatiæ pertinent, ipsi venerabili abbati in primis notificandum censemus, ut ipse insolentiam subditorum suorum compescat, & justitiæ acquiescere, si forte noluerit, compellat. Ad ultimum vero, si qui illorum montis tuis, imo beati Petri, obtemperare contempserint, quamcumque in eorum auctoritatem sententiam profuleris, scias auctoritate nostra firmandam. Volumus siquidem & jubemus, ut circa prænominatam canoniam studium sollicitudinis tuæ invigilet, & negotiis ac necessitatibus ejus facilem re pronumque exhibeat: quatenus Romanæ libertatis securitate sulcata, sicut ceteræ ecclesiæ apostolicæ sedi adherentes, in sanctæ conversationis obtentu & religionis amore, favente domino, magis magisque proficere valeat.

XXX. AD MILITES TERVANNENSES.

Increpans eorum scelus qui januis ecclesiæ effractis facta vasa, ornamenta, cruces, & alia deprædati, episcopo ante altare oranti linguam, & dextræ articulos detruncarint. Monet ut eorum legatis satisfacturi se stant, & nisi satisfecerint, eos excommunicandos esse affirmat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei militibus "Tervannensibus O & E

*"Tardam
nensibus*

IN TOLERABILIS auctoritas horribilisque facinoris super vos ad nos relatio venit, quot quanto nostris sæculis inusitatum, nec a tempore Paganorum persecutorum præsumptum esse vel legitum vel auditum, tanto ad justitiam de se exequendam apostolicæ mansuetudinis zelum movet & incitat. Denique conquestus est nobis Lambertus dictus Tervannensis episcopus, quod post tot tantaque sacrilegia, quibus eandem ecclesiam deprædati fuistis, januas ejus insingentes, serica, argentea aureaque diverſi generis, & innumera ornamenta diripientes, ac sacris crucibus comminutis, tam ipsas quam & duas capellas, & reliquias auferentes, abstrahentes eundem episcopum ab altari, ubi prostratus orabat, linguam ei dextræque articulos ad acervum tantorum scelerum derruncastis. Quæ in re nullam excusationem teneris obrendere, quasi de ipsius vita reproba, vel ordinatione injusta, seu depositione irrogata: sicut enim supra notavimus, nemo adhuc tale aliquid præsumpsisse dignoscitur; nisi forte qui Deum non timens, & Christianam reverentiam abiciens, pro nihilo duxit manum in sacros ordines mittere. Quapropter monemus, & ex parte beati Petri præcipimus, ut tantam nequitiam vestram recognoscentes, aut ante legatos nostros Lugdunensem archiepiscopum & abbatem Cluniacensem satisfacturi veniatis, aut secundum consilium vel mandatum ipsorum satisfacere Deo & sanctæ ecclesiæ nullatenus detrecteris. Volumus siquidem & æquum esse decernimus, ut quod nequit commisit, humiliter emenderis. Quod si diabolico spiritu indurari, nostrisque præceptis salutaribus inobedientes, nec penitentiam dignam agere volueritis, procul dubio scitis vos esse excommunicandos, & quodcumque in vos iudicium legatus noster dixerit, auctoritate nostra firmandum.

XXXI.

Cum clerici Augustodunenses de quodam monasterio cum monachis Floriacensibus contententur,

ANNO
CHRISTI
1081.

& privilegium contra æquitatem a pontifice subreptum diceretur, vult ut, si ita est, eo cassato, sententiam secundum iustitiam proferat. Ipse adversus se verba jactanti quod episcopum Carnotensem absolvisset, ostendit id a se cum ratione factum.

Gregorius episcopus servus servorum Dei dilectissimo fratri & cœpiscopo Hugoni salutem & apostolicam benedictionem.

CLERICI quidam Augustodunenses his diebus ad nos venerunt adversus Floriacenses monachos, super quodam monasterio sancti videlicet Symphoriani causam habentes. Quam a te ante ventilatam & definitam nos retractasse dicebant, tuæque fraternitati aliter quam eis videretur, & ratio postulasset, scripsisse. Quod a nobis factum nequaquam recolimus, nec in registro nostro hujus causæ literas reperire potuimus. Novit itaque prudentia tua quia multa tamquam a nobis deferuntur & scripta & dicta nobis nescientibus. Multa etiam subripi possunt nimis ad singula intentis, utpote divisis ad plurima, & intentis ad maxima, quibus vehementer avertamur. Vnde in hac causa, quod profecto minime recordamur, si quid forte subreptum fuit, optato magis amamus corrigere, quam ab æquitate & rationis tramite deviare, vel aliis corrigenda relinquere. Ad quem ergo justæ decisionis terminum negotii hujus quæstio fraternitatis tuæ considerata actione pervenit, imo, si minus adhuc satisfactum est, pervenire poterit, non solum non mutamus, verum, auctore Deo, annuimus & laudamus: quippe cum magis rationi consentaneum videatur ut clerici, si canonicè vivere volunt, & in eo persistere quod voverunt, suo quod antiquitus possedere non debeant carere monasterio, quod & ipsi interventu pecuniæ obtinuisse monachi infamantur. Super hoc ergo indubitanter cognoscas, quia perperam acta sive subrepta damnamus, juste acta & definita firmamus, & a te firmanda & statuenda mandamus. De Carnotensi autem episcopo, unde fraternitas tua submurmurare videtur, nostri quod dilectionis tuæ inruit longo cum tempore una cum Partienſi Romæ tenuimus, aut ut ipse venires, aut ad comprobanda objecta in eum capitula legatos & testes idoneos delegares. Quod cum minime feceris, iustitiæ necessitate coacti, de ejus restitutione sanctæ Romanæ ecclesiæ judicio acquievimus. Cui si superna pietas aliquando respirare concesserit, liquido tua beatitudo intelligere poterit, eam multo irreprehensibilis hoc egisse, quam te in matris tuæ judiciale censuram manum reprehensionis extendisse. Decuerat quidem vos, & dignius videretur hac potius tempestate, & has inter quas patitur angustias, Dei utique æmulatione & conscientia bona, tamquam filios suos consolationum sibi dulcissima ministrare, quam talia mandando, & talibus eam nanius implicando, dolorem super dolorem apponere, multiplicare pondera, non communicare ponderibus. Vale.

XXXII. AD ARCHIEPISCOPVM
LVGDVNENSEM.

Significat se, antequam ejus literas accepisset, Terrannenſem episcopum absolvisse, accepto juramento, quod judicio sedis apostolicæ vel legati acquiesceret: quare jubet ut coacto concilio, & adjuncto sibi Cluniacensi abbate, si depositio ejus iusta probabitur, sententiam confirmet, sin minus, eum in integrum restituat, & eos qui male illum tractaverant, nisi satisfaciant, excommunicet.

Gregorius episcopus servus servorum Dei venerabili fratri Hugoni Lugdunensi archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

ANNO
CHRISTI
1081.
Hugoni

QUONIAM causa Lamberti dicti Terrannenſis episcopi partim nota partim incognita nobis est, præsertim cum Robertus comes Flandrenſis longe alia verba in literis suis nobis direxerit quam prius Ingelrannus præsentialiter retulisset, eam fraternitati vestræ plenius eventilandam destinamus. Negat siquidem præfatus episcopus sibi notum esse quod cum synodalis per te sententia damnaverit, vel excommunicaverit, seu ad synodum ullam vocaverit. Vnde nos ante agnitionem literarum tuarum tenorem, compassi multis laboribus ipsius, cum absolvimus; accepto tamen ab eo prius juramento, quod super episcopatu Terrannenſi sedis apostolicæ vel legatorum nostrorum judicium non exibat. Itaque quia res grandis est, & diligentioris eget inquisitionis, præcipimus ut episcoporum & abbatum aliorumque religiosorum virorum concilium congreges. Et quoniam memorato episcopo, propter regem Francorum qui a te dissidet, suspectus es, associato tibi venerabili abbate Cluniacensi idem negotium uberius ac solertius tractes. Quia de re nos ita jam nunc censemus, si depositionis illius certissime causa iusta comprobatur, & peremptoria in eum sententia data cognoscitur, ipse ab episcopatu cessans sanctæ ecclesiæ judicium ferat. Sin autem se vel injuste depositum fuisse, vel synodalem vocationem nescivisse defendere poterit, integre suis & rebus & dignitati restituatur: sicque deinceps canonicè, si qua fuerint objecta sibi, respondeat. Quocumque tamen dignitatis ejus sententia cesserit, hoc omnino jubemus, ut de illis qui eum tam male tractaverunt, quod iustitia postulat, sibi per vestram instantiam fiat, id est, si satisfacere contempserint, excommunicationis in eos eorumque perfidiæ fautores gladius exeratur. Istud vero in hoc negotio maxime servare vos volumus, tum pro labore quem memoratus episcopus ad apostolicam sedem subivit, cum etiam pro amore nobilissimi comitis Roberti, qui nobis super eo petitorias literas misit, ut cum misericordiâ tractetur, & quantum salva iustitia potest, canonum rigor compassionis respectu temperetur. Denique ita se fraternitatis vestræ sagacitas habeat, ut nec in dextram nec in lævam declinet, sed ex utroque unum faciens unum temperamentum medium salubriter teneat.

XXXIII. AD ROBERTVM COMITEM
FLANDRIÆ.

Ignoscit ejus verbis quæ adversus apostolicam sedem jactaverat: deinde repetit ea quæ in præcedenti epistola dixerat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Roberto glorioso comiti Flandrenſi, salutem & apostolicam benedictionem.

LOCUTA est prudentia tua in literis suis apostolicæ sedi quædam sicut non deuit: quæ nos sane cupientes in sancta ecclesia te conservare, supportamus adhuc, & libenter ignoscimus, de misericordia divina sperantes, quod & eorum qui tibi talia persuaserunt imperitiam, & sacra Romanæ ecclesiæ auctoritatem & discretionem, quandoque præsentaneis affectibus ostendimus. Proinde super causa Lamberti dicti Terrannenſis episcopi, licet multo aliter se verba Terrannenſium clericorum, quam literæ tuæ nobilitatis habuerint; tamen quia

non

ANNO
CHRISTO
1081.

ANNO
CHRISTO
1081.

non dubium est posse interdum subrepi, eam secundum votum tuum retractationi delegamus. Quod quidem, ut quantum decenter possumus tuo desiderio annucremus, sic potendum providimus. Quoniam Lugdunensis archiepiscopus (quamvis de eo satis confidam) vobis suspectus est, ne suspicio prorsus ordinem rerum utiliter gerendarum impediatur, gravem & illustrem virum Cluniacensem abbatem sibi associare censuimus. Itaque præcipimus, ut congregato concilio causam ipsius episcopi diligentius ventilare procurent: & si quidem iuste depositus fuisse comprobatus fuerit, acquiescens, saniori consilio cesset: sin autem vel omnino iniuste vel præpropere addictus esse patuerit, rebus & honore suo recepto insaufatur, ac deinde canonice, si qua sibi fuerint obiecta, respondeat. Quocumque tamen modo synodalis erga dignitatem ipsius sententia provenierit, iustissimum illi qui diabolico furore succensi rem tam gravem & nefariam in ejus personam patravissent, quamprimum commoneantur ut satisfaciant. Si vero ad cumulum iniquitatum suarum renuerint, mandamus tam in eos, quam & in fautores, contumaciam ipsorum anathematis gladio animadverti. Quod cum fuerit ea cura qua decet impletam, tunc deinde oportebit excellentiam tuam ecclesiam adjuvare, & ipsius injuriam, sicut decet Christianum principem, defendere. Sicut autem volumus industriam tuam in hoc negotio justitiæ amorem habere, ita quoque & in causa ceterorum clericorum & laicorum, quimembra sunt ejusdem ecclesiæ, te æquitatem servare monemus, & rogamus ut rebus eorum redditus deinceps, si quid de eis statuendum est, secundum justitiam diffiniatur.

XXXIV. AD FLANDRENSIS.

Cum Flandrensis comes, & excommunicato & deposito Tervannensi dicto episcopo favens, una cum eo in ecclesiam Tervannensem effracto ostio irruisset, ex qua Tervannensis cuncta deprædatus, clericos alios vulneraverat, alios semivivos ejecerat, & alios sibi communicare nolentes a comite rebus suis privatos & ditione sua expelli fecerat, præcipit ut illum advenientes arguant, moneantque ut respiciat, Tervannensem a se repellat, & clericos ejectos restituat. Quod nisi paruerit, eum, & quicumque illi adhæserit, excommunicatum declarat.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei G.....
Cameracensi episcopo, R..... Noviomensi,
R..... Ambianensi, & omnibus ecclesiarum
rektoribus atque principibus in Flandria sub Roberto
comite nobilissimo militantibus, salutem & apostolicam benedictionem, si obederint.*

NOVERIT caritas omnium vestrum, fratres & filii carissimi, quoniam licet peccatores, & ad tantum onus portandum impares simus; tamen cura & sollicitudo omnium ecclesiarum parvitati nostræ a Deo commissa est. Dominus enim Iesus Christus beatum Petrum constituit principem apostolorum, dans ei claves regni caelorum, & potestatem ligandi & solvendi in caelo & in terra: super quem etiam ecclesiam suam edificavit, commendans ei oves suas pascendas, ex quo tempore principatus ille & potestas per beatum Petrum successit omnibus suam cathedram suscipientibus, vel usque in finem mundi suscepturis divino privilegio & jure hereditario. Ex cujus sedis successione imminet nobis inevitabili necessitate, ut omnibus oppressis de-

A beamus opem ferre, & contra inimicos Dei pro defendenda justitia, quousque convettantur, Spiritus sancti gladio, quod est verbum Dei, etiam usque ad mortem, si oportuerit, pugnare. Unde volumus omnes vos scire A..... archidiaconem Tervannensem, & M..... abbatem, & L..... diaconem, & per eos multos clericorum illius ecclesiæ, nobis lacrymabilem querimoniam fecisse super comite Roberto, quem antehac pro bona fama quam sæpe de eo audivimus, sicut filium nostrum carissimum & dileximus, & (si monita salutis suæ non spreverit) diligere volumus; dicendo quod eos omnibus bonis suis nudatos de terra sua ejecerit, pro eo quod præceptis apostolicis obediendo noluerunt cuidam Lamberto pseudoepiscopo a nobis & a legatis nostris "H..... Lugdunensi archiepiscopo & "A..... episcopo in Meldensi concilio excommunicato, tum pro aliis nefariis, tum pro eo quod quinque clericos ad Romanam synodum ire, & de malitia ejus querimoniam volentes facere, captione pessima afflixit, & quod de ecclesia sua canonicam disciplinam evitans sine licentia fugitivus evasit. In qua excommunicatione, hæretica pravitate se fecit ab episcopis officio suo suspensus consecrari, imo potius execrari diaconem, presbyterum, episcopum. Deinde hostiliter & armata manu, comite Roberto cum exercitu secum eunte, ad ipsam civitatem pergens, portas ecclesiæ, quas ei clerus & populus obcluserat, in securi & ascia & aliis violentiis incidit atque confregit. Crucem quoque & imaginem salvatoris libellum contradictorium ante ipsas portas clausas manu dextera sibi quasi porrigentis, & velut ore proprio ingressum ecclesiæ sibi contradicentis, ita diabolice a portis abstraxit, ut dexteram manum (quod nunquam antea legitimus aut audivimus factum) illi evulserit, sicque cum lanceis & gladiis evaginatim fur & latro irrumperens, alios clericorum vulneravit, alios semivivos fugavit, omniumque sibi communicare nolentium domos diripuit atque distraxit. Ipsum vero comitem intantum seduxit, ut omnes clericos sibi obedire nolentes omnibus bonis privatos de tota terra sua ejecerit, & duas epistolas nostras tam superbe spreverit, ut portitoribus earum contumeliosa verba & tanto principi multum indigna protulerit. Quæ omnia quantum apostolicæ sedis reverentiæ sint intolerabilia, & Christianæ religioni contraria, si Deum timeatis, eique hominem non præponitis, satis intelligit industria vestra. Pro quibus omnibus præfato comiti exhortatorias & deprecatorias nunc tertio scripsimus literas, ut antichristi membrum amplius non sustentaret neque fovet, sed magis de ecclesia oppressa citius propelleret, & clericis pro justitia exulatis omnia sibi ablata in integrum restitueret: & omnia hæc mala corrigendo dignos penitentia fructus faceret infra terminum quadraginta dierum post literas nostras sibi ostensas, sive notificatas. Sin autem (quod absit, & quod Deus procul ab eo avertat) nollet, secundum apostolum, qui ait: *In promptu habentes ultisci omnia inobedientiam.* & alibi: *Si quis non obederit verbo nostro, per epistolam hunc notate, & non commisceamini cum illo, ut confundatur.* & alio loco: *Aufero malum ex vobismetipsis, quia modicum servatum totam massam corrumpit.* Si nollet, inquam, obedire, segregatus & excommunicatus foret a corpore & a communione sanctæ ecclesiæ, auctoritate Dei, & iudicio sancti Spiritus, quem quodammodo blasphemar, inimicum ejus contra eum scienter sustentando, qui totiens excommunicatus charismata viturum, & dona gratiarum ejus quotidie adhuc profanare

B
C
D
E
Hugone
Amato

2. Cor. 10.
2. Thes. 3.
2. Cor. 5.

ANNO
CHRISTI
1081.

Ezech. 3.

Rom. 1.

Isai. 1.

Malach. 2.

Sanctus
Gregorius
homil. 39.
in Lucan
& epist. lib.
9. epist. 64.

fanare non timet, donec satisfaciendo pœniteat. **A**llos Dei cecidisse cathedarum everfione patenter signatum est? & cum liqueat hanc hæresim ante omnes alias radice pestifera in ecclesia surrepisse, atque in ipso portu apostolicæ maledictionis telo esse damnatam, cur non cavetur, cur non petpeditur, quia benedictio illi in maledictionem convertitur qui ad hoc ut fiat hæreticus promovetur? Hæc omnia & horum similia sibi, quia virum literatum eum audivimus, dicite: considerantes diligenter & cum timore quia inobedientes, Samuele propheta testante, scelus incurritur idololatriæ: sine qua videlicet obedientia, sicut beatus Gregorius in ultimo moralium libro declarat, infidelis quisque convincitur, etiam si fidelis esse videatur. Plurima sibi in epistolis, sicut & modo vobis, dixi, quia & plurimum eum dilexi; nisi enim eum multum dilexisset, non tam multa sibi vel de eo dixisset: quia non est consuetudinis nostræ alicui tam prolixam epistolam facere, nisi res magna sit valde. **Q**uod ideo feci, quia desideramus eum ad gremium universalis matris sanctæ Romanæ ecclesiæ reducere, & sub alis beati Petri, sicut carissimum filium nostrum fovere. **Q**uod si literas apostolicæ sedis infra præscriptum terminum, aliqua fraude aut superbia suscipere vel audire contempserit, non solum sibi non proderit, sed etiam pro majoris inobedientiæ culpa divino iudicio anathematis vinculis alligatum arctius indubitanter sciatis, & non solum eum, sed & omnes quicumque ei postea scienter in ecclesiasticis officiis communicaverint, vel in militia seculari servierint. **Q**uapropter rogo vos iterum, & ex parte Dei & beati Petri apostolorum principis præcipio, ut vobis ab eo caveatis, & nullum divinum officium intra vestras provincias agatur, ubi vel ipse vel aliquis scienter sibi communitatum adfuerit; quousque per Dei pietatem satisfecerit. Rursum quoque monemus, quod prudentiæ vestræ vigilanter observandum esse cognoscimus, ne aliqua dissimulatione præceptis apostolicis obtemperare negligatis, sed sollicitè considerantes, ac jugi memoria beati Gregorii verba super inobedientiam in Samuelis fermoribus habita retinentes, procuretis, quatenus obediendo sicut oportet videamini cum saluti vestra prospicere tum illius etiam consulendo providere.

In exemplari liber decimus vacat.

**LIBER VNDECIMVS REGISTRI
GREGORII PAPÆ VII.**

**I. AD ROBERTVM COMITEM
FLANDRIÆ.**

Monet ne ulterius Tervannensi excommunicato auxilium ferat, sed eo expulso episcopum canonicè electum suscipiat, & auxilium impendat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Roberto glorioso comiti, salutem & apostolicam benedictionem.

PERVENIT ad aures nostras quod Lambertus inimicus Dei, & invasor Tervannensis ecclesiæ, ope & sustentatione tua adhuc sibi in Dei thesaurizet. **Q**ui cum traditus sit satanæ, non miramur si ejus consiliis ducitur, & in iniquitate perdurat. De te autem non solum miramur, sed ex corde dolemus, quod virum, quem bona fama passim commendaverat, mala nunc intentio ad commune periculum illius patriæ retorqueret. **V**nde

1. Reg. 15.

ANNO
CHRISTI
1081.
Simonia
ante omnes hæreticæ
radices
egit in ecclesia.

de

ANNO
CHRIST
1083.

de anima tua multum timentes, monemus ut ab hac prævaricatione ad cor rediens, dominum in prædicti hominis sustentatione non offendas, sed ab eo sicut pessimo homine & excommunicato te custodias: qui nimirum audientiam pro amore tuo a nobis sibi concessam declinans, totum se a planta pedis usque ad verticem anathemate maculavit. Pro scelere, aliisque culpis præcedentibus, sancta univetsalis ecclesia irrecoverabiliter depositum maledixit & anathematizavit, & extorrem omnino a communione totius ecclesiæ esse judicavit. Quapropter nobilitatem tuam monemus, ut non solum adjutorium sibi non impendas, verumetiam dominici gregis multitudinem fœditate sua commaculans de medio vestrum ut putridum & inutile membrum studio tuo evellatur. Injungimus etiam nobilitati tuæ, ut G..... canonicè electum, & ecclesiæ Trevannensem per ostium, id est per Christum, ingredientem, honestè & sicut decet suscipiatis, & ei pastorem exhibentes reverentiam, consilium & auxilium impendatis: ut qui in altero dominum offendistis, per hunc ipsi Deo & beato Petro justitiam vestram commendetis.

II. AD GVILIELMVM REGEM ANGLORVM.

Commemorat mutuam inter se dilectionem. Doleat quod episcopum germanum ejus in carcerem iniecerit.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Guilielmo regi Anglorum salutem & apostolicam benedictionem.

COMMVNIS amor & sincera devotio, quam cerga beatum Petrum apostolum gerimus, ex longo jam tempore inter nos amicitiam junxit, atque adeo invicem inde magis convaluit, quia & ego te præ ceteris tui ordinis apostolicæ sedis devotum animadverti, & tua me claritudo inter aliquos prædeceßores tuos circa honorem apostolicæ sedis credidit amplius defudasse. Denique cum in malis moribus idem velle & nolle perniciosam sæpe factionem conficiat, consequens videtur, ut in bonis rebus idem studium animique desiderium, diverso quamlibet spatio terrarum disjunctos, in unum dilectionis glutino copulet. Verum licet quidam regiarum potestatis non modicum doleant, & in nos sæpissime murmurent se quodammodo contemni: conquerantur se non sic ab apostolica sede diligere, nec ita factis aut sermonibus per nos honorari; minime tamen nos penitet, nec deinceps, Deo favente, penitebit. Speramus etenim celsitudinis tuæ industriam in eadem sanctæ ecclesiæ devotione justitiæque studio semper mansuram, ac in melius etiam, opitulante domino, de cetero dilatandam. Vnde merito nos oportet in ejusdem dilectionis tenore perseverare, imo per diurnitatem temporum, crescentibus meritis, magis ac magis excelsere. Vnum tamen inter cetera nos tangit, & tangendo angustat, atque inter regalium tuarum virtutum insignia monumenta lætitiarum in amico corde violenter obnubilat, videlicet quod in capiendò germanum tuum episcopum, non sicut decuit propriæ honestati propiciens, sed sæculatam cautelam & rationem divinæ legi præponens, sacerdotalem reverentiam minus vigilantem attendisti. Et quidem non latere tuam prudentiam credimus scriptum esse, quod de faceret dōtibus maxime oportet intelligi: *Quis vos tangit, tangit pupillam oculi mei.* & alibi: *Nolite tangere christos meos: & quod dominus ipse faceret.* Concil. general. Tom. X.

dotibus licet pravis & valde indignis honorem deferre non sit dedignatus. Quam rem piæ memoriæ Constantinus præcipuus videlicet imperator intelligens, in Nicæna synodo nullam in episcopos ab ipsis etiam episcopis accusationem voluit suscipere, nullumque contra eos judicium præsumpsit inferre, dicens: Vos dii estis a vero Deo constituti: ideo non oportet ut nos homines deos præsumamus judicare. Quanta etiam sit sacerdotii dignitas, quantaque sublimitas episcopalis, beatus Ambrosius doctor scilicet eximius vestram doceat magnitudinem, vestramque instruat prudentiam, in pastoralis suo sic ponens: Honor igitur, fratres, & sublimitas episcopalis nullis poterit comparationibus adæquari. Si regum fulgore compates, & principum diademati, longe erit inferius, quam si plumbi metallum ad auri fulgorem compares. *Cetera desunt.*

ANNO
CHRIST
1083.
Rufinus li-
bro 1. capi-
t. 2. histo-
riæ eccle-
siasticæ.
Sanctus
Gregorius
episcoporum
libro 4. epi-
stola 31.
Sanctus
Ambrosius
de dignitate
sacerdotii.

APPENDIX EPISTOLARVM GREGORII PAPÆ VII.

I. AD LANFRANCVM CANTVARIENSEM EPISCOPVM.

De difficultatibus regiminis apostolatus.

Gregorius episcopus servus servorum Dei carissimo fratri in Christo Lanfranco venerabili Cantuariorum archiepiscopo salutem & apostolicam benedictionem.

QUALITER nobis apostolici regiminis honor & onus impositum sit, & quantis undique stringamur angustis, præsentium tibi portitor indicabit, cui respectu tuæ dilectionis etiam nonnulla nostris adhuc familiaribus occulta aperuimus. De cetero in primis fraternitatem tuam rogamus, ut Deum pro nobis jugiter exorare non pigeat, & subditos sibi vel conjunctos fraternis non suis orationibus apud Deum juvare commoneat. Quanto enim in majori periculo positi sumus, tanto amplius tuis & bonorum omnium suffragiis indigemus. Nos etenim si divinæ vindictæ judicium effugere volumus, contra multos insurgere, & eos in animam nostram provocare compellimur. Nam dum omnes fere, sicut ait apostolus, quæ sus sunt, non quæ Iesu Christi, quærunt, regnorum principes, & hujus mundi potentes, ut cupiditates suas expleant, legem Dei & justitiam non jam negligenter desunt, sed summis conatibus impugnant: ut illud prophete nunc sub oculis videamus impletum: *Adverserunt reges terre, & principes convenerunt in unum adversus dominum, & adversus Christum ejus.* Episcopi vero, & qui pastores animarum esse deberent, mundi gloriam & delicias carnis insatiabili desiderio prosequentes, non solum in semetipsis quæ sancta, quæque sunt religiosa confundunt, & subditos suos ad omne nefas operum suorum exemplo pertrahunt. Quibus non contraite quam nobis periculosum, resistite autem, & eorum acquitiam refrenare, quam difficile sit, tua prudentia novit. Sed quoniam quos dolores inter has patiamur angustias, ut supra diximus, huic communi filio nostro tibi referendum * exerimus, plura de his dicere super sedemus, Tuam vero fraternitatem, etsi monitore non egeat, impellente tamen nos sollicitudine, admonemus, quatenus graviora usque qua que refecere vitia studeat: & inter omnia, & præ omnibus, nefas quod de Scotis audivimus, quod plerique videlicet proprias uxores non solum deserunt, sed etiam vendunt, omnibus modis prohibere contendat. Ad hæc enim apostolica auctoritate sultum esse volumus, ut

Philip. 1.

Psal. 2.

* sic

* exaravi-
mus,

V ut

Zach. 2.

1. Paral. 16.

ANNO
CHRISTI
1085.

ut non solum in Scotis hoc scelus, sed etiam in aliis, si quos in Anglorum insula tales esse cognoveris, dura animadversione punias, & radicem tanti mali prudenti sarculo correctionis penitus extirpare non differas.

II. AD MONACHOS VALLIS VMBROSÆ.

Ipsos Ioannis Gualberti abbatis Vallumbrosiani discipulos ad imitationem magistri hortatur.

Gregorius episcopus servus servorum Dei clericis, monachis, disciplinam sanctæ recordationis Ioannis Gualberti abbatis imitantibus, salutem & apostolicam benedictionem.

LICET venerandæ memoriæ eundem Ioannem patrem vestrum corporeis oculis non viderimus, quia tamen fidei ejus in Tusciæ partibus mirabiliter resplendit, multum cum amore dileximus, ad cuius sanctæ conversationis studium, quamvis vos imitatores esse non ambigimus, ut vigor rectitudinis vestræ ad extirpandam de agro dominico zizaniam sollicitus invigilet, attentiusque ferveat, paternæ vobis exhortationis verba impendimus. Vos itaque, dilectissimi, in quantum humana possibilitas permittit, vitam illius sequentes, & vere filios ejus & heredes similes vos conversatione probantes, viriliter agite & confortamini in domino, & in patientia virtutis ejus, documenta sanctarum scripturarum, quibus hæreticorum argumenta destruntur, & fides sanctæ ecclesiæ defenditur contra membra diaboli, quæ diversis machinationibus Christianam religionem conantur evertere, mens vestra quotidie mediretur, & ea qua solet libertate in malorum confusione erigatur: eos vero qui in vobis confidunt, & consilium religionis vestræ sequi disponunt, more prædicti patris vestri suscipite, & de his quæ ad salutem eorum pertinere videntur sanctis exhortationibus instruite: ut non solum vestra, sed & vos sequentium circumpositi populi considerantes sancta opera, glorificent Patrem vestrum qui in cælis est. Nos autem ipsam mentem, quem patri vestro & vobis olim impendimus, donec nostros spiritus rexerit artus, exhibere desideramus, & tanto quidem deinceps majori vos caritate fovebimus, quanto vos in divinis negotiis ferventiores esse probabimus, quibus non solum spirituale, sed & sæculare, si necesse fuerit, auxilium, Deo adjuvante, ministrabimus. Vos igitur omnipotentem dominum exorate, ut ipse vires & facultates nobis tribuat, quatenus suscepti regiminis importabile pondus possimus tolerare, & sanctam ecclesiam in statum antiquæ religionis reducere. Valete.

III. AD OTTONEM CONSTANTIENSEM EPISCOPVM.

De rebus in concilio Romano primo contra simoniacos & concubinos clericos constitutis per ipsum in sua diocesi publicandis.

Gregorius episcopus servus servorum Dei, &c.

INSTANTIA nuntiorum tuorum festinanter redire volentium, &c. Extat infra initio apologeticæ, in notis sequentis concilii Romani primi sub Gregorio VII.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S. I.

Appendicem epistolarem Gregorii VII. brevem admodum exhibuit hoc loco Binius & post eum regius collector: nec paulo locupletiorum Deo dante proficiemus. Verum ne divitiis differamus, conciliorum quæ sub hoc pontifice variis in locis gravibusque de causis celebrata sunt, narra-

tionem jamdiu a lectoribus expectatam, supplementum illud qualecumque nostrum subjicemus anno 1085. quo Gregorius ipse & scribere & vivere desit, hac brevi in antecessum mentione præmissa.

** CONCILIVM CABILONENSE

ANNO MLXXXIII. CELEBRATVM: POST QVOD facta est electio Hugonis Lugdunensis Camerarii in episcopum Diefensem.

Cum coram Giraldo sedis apostolicæ vicario communi omnium consensu in Lancelini simoniaci antistitis locum subrogatus est die XXI. Octobris, anno Christi MLXXXIII.

Ex chronico Viridunensi Hugonis abbatis Flaminia-censis publici juris facta a nobis ante an. decem p. 194. Tomi I. Nova Bibliotheca MS. librorum.

ANNO ab incarnatione domini MLXXXIII. Giraldo Ostiensis episcopus Romana sedis legatus in Gallias concilio Cabiloni habito Romam rediens, & apud Diefensem urbem hospitatus, cum clericis in ecclesia de utilitate ecclesiæ loquebatur. Erat enim in eadem urbe Lancelinus simoniacus dictus episcopus, qui vocatus ad audientiam cum venire renueret, & se in domo episcopali manu militari defenderet, & episcoporum retinere tentaret, tractabat legatus cum civibus, canonicis scilicet & plebis majoribus, quid de episcopo agerent, dicens juxta Ambrosium inexplabile esse culpam venditi ministerii: & juxta decreta sanctorum patrum Leonis, Gregorii, Nicolai, & ceterorum, erga simoniacos nullam misericordiam habendam in servanda dignitate: & quia quisquis per pecuniam ordinatus, ad hoc ut fiat hæreticus promovetur, & omnes qui ei consentiunt, & qui emendare possunt & non emendant, & omnes qui contra illos non sunt, sed favent eis, cum eo habere partem qui prius commisit hoc peculiare flagitium. Dum ergo de his inter eos tractaretur, & ut prædiximus ille dictus episcopus audientiam subterfugeret, juxta canonum instituta & sanctorum patrum decreta episcopus querebatur idoneus, qui & saluti eorum invigilaret, & animabus commissis sollicitus superintenderet. Ecce personavit ad aures eorum advenisse illuc, & ecclesiam qua tenebatur intrasse orationis gratia Hugonem Lugdunensem camerarium, præcinctum & paratum ad equitandum. Ibat enim Romam ad S. Petrum. Nec mora Spiritus sancti gratia corda suorum illustrante, fit clamor & concursus fidelium, ocreatus cum calcariibus invenitur, rapitur, tenetur in conspectum apostolicæ sedis vicarii summo omnium favore & gratia deducitur, quod dignus sit qui possit ecclesiæ præesse & prodesse acclamatur. Reclamabat ille, & votis populi parabat obistere, quasi qui non posset nec deberet sponso legitimo vivente castitatem ecclesiæ feda scissione corrumpere. In hoc devota contentione placuit divinitati beneplacitam suæ præsentia voluntatem in ostensione lucis suis fidelibus declarare. Nam cum esset nubilus dies, lux in modum spheræ per aliquot horas in gremio & facie splenduit ecclesiæ, quæ sic accendit cunctos qui aderant & viderant ad laudandam propitiationem divinæ clementiæ, ut clamaretur ab omnibus, Benedictus dominus Deus, quia respexit dejectionem ecclesiæ suæ, ut visitaret eam, & illuminaret tali pontifice. Sic clamores & vota omnium judicium probavit caeleste, & electus ille, qui nec valuit, nec voluit tot præcurrentibus indicis voluntati divinæ contraire, compulsus est auctoritate apostolica remorari, & confirmata est super eum electio cleri & populi. (qua facta est mensis Octobris, die XXI.) Quo audito, ille

iste qui ecclesiam per simoniam invaserat, & armis retinere tentabat, dolens unanimum assensum omnium, & timens populi gaudens & ad pia vota incalcescens animo si intumesceret, impetum ferocissimum, dominum episcopalem deseruit & recessit. Augebatur enim curarum æstibus, & stimulis mordacis conscientie quam non effugere quibat, quia non inveniebat quo fugeret: nec suis jam ut solebat delectabatur erroribus, à quibus puniebat licet nolens & inciens, & tamen adhuc exultabat in crimine, quia novis vetera obumbrando peccatis se plerumque adjuvari æstimabat. Putabar enim insignis esse virtutis, ubi est lapsus criminis. Sed jam fileatur ejus memoria, quia recessit, quia aufugit, quia quod indebite usurpaverat, non est expectatus dimittere. Sublimatus est electus noster cum gaudio & cordis júbilo in pontificali solio, acclamatus est & confirmatus episcopus de Dei & Christi ejus iudicio, de clericorum pene omnium testimonio, de plebis quæ tunc adfuit suffragio, de sacerdotum & bonorum virorum collegio. Invenit itaque civitatem angoris plenam, tribulationibus circumseptam, vigilanti multa egentem, res episcopii direptas, ita ut non inveniret unde vel uno die de reditibus domus episcopalis vivere potuerit. Ita omnia attriverant, qui ante eum fuerant, adeo ut de omnibus totius episcopatus ecclesiis vix unam haberet domus episcopalis aut mater ecclesia, cum fere omnes possideretur a militibus & quibuslibet secularibus. Nec diu passus est suo in tempore rantam videre contritionem & conculationem ecclesie. Cum potius statuit decretum, ut nullus laicus obtineret ecclesiam, aut partem acciperet in redditibus ecclesiarum. Et factum est divina cooperante clementia, ut omnes gratanter iustionem ejus susciperent & obedirent, ita ut ante ejus ordinationem hæc suæ meliorationis incremento sibi commissa per eum susceperit ecclesia. Obierat ipso anno papa Alexander, & substitutus erat unanimi electione cleri & populi Gregorius VII. qui in ipsa Romana ecclesia sub præfate pontificis officio fugebatur archidiaconatus. Et licet ordinationis & consecrationis ejus privilegium solis cardinalibus episcopis Albanensi, Ostiensi & Portuensi sit commissum, Giraldus iste quia aberat expectatus non est, sed qui vices ejus exequeretur subrogatus est. Qui decanus reversus papæ inter cetera electionem diensis ecclesie innouit, & electum ipsum quam maxime paternitati ipsius commendavit. Non multo post ipse qui commendabatur advenit, & quia solam clericatus tonsuram habebat (derestabatur enim simoniacorum ordinationes) in mense Decembrio per manum ejus usque ad presbyteranus gradum promotus est, &c. in prima vero quadragesimæ hebdomada, sabbato in presbyterum, & sequenti dominica ad missas in episcopum consecratus est. Sic post octonos consecrationis dies assatum imbutus divinis dogmaribus, & ubertim roboratus ecclesiasticis sanctionibus benedictione percepta dimissus est ad regendos filios, quibus pastor & rector ordinatus erat.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S. I.

Sequenti concilio Rotomagensi occasione præbuit temeraria monachorum S. Audoini in Joannem archiepiscopum irruptio quæ cum ex aliis pluribus difces, tum ex autore Anonymo chronici Rotomagensis a nobis excusi pag. 367. Tom. I. Bibliothecæ nostræ miss. librorum in hæc verba.

"* Hoc anno 1073: (quo Gregorius VII. papa factus Hildebrannus antea vocatus) invaserunt monachi S. Audoini Joannem Rotomagensem archiepiscopum missam celebrantem in festivitate ejus. Concil. general. Tom. X.

Adem sancti (die 24. Augusti) cum armata manu virorum; unde iudicatum est in concilio in eadem civitate congregato præfidente Anglorum rege Vvillermo, monachos hujus criminis reos per abbatias in carceribus retrudi ad placitum archiepiscopi, indeque plures dispersi sunt: unus Nomenarus nomine apud Fiscanum; alter apud S. Vvandregisilum nomine Benedictus; tertius apud Gemeticas nomine Radulfus.

"** 1074. Hoc anno congregatum est concilium in Rotomagensi urbe præfidente Vvillermo Anglorum rege & Normannorum principe, & Joanne archiepiscopo cum suis suffraganeis, Odone Bajocensi episcopo, Hugone Lexoviensi, Michaele Abrincensi, Gilberto Eboracensi & Roberto Sagienfi.

"** CONCILIVM ROTOMAGENSE Ex codice IN BASILICA B. MARIÆ AB IOANNE MS. S. Martie de Fonteneto. archiepiscopo & suffraganeis celebratum anno Christi M. LXXIV. Gregorii papæ VII. secundo, Philippi regis Francorum XV. Vvillermo Anglorum rege Normanniam gubernante.

ANNO incarnationis dominicæ M. LXXIV. congregatum est concilium in metropolitana Rotomagensi sede ecclesia beatæ & gloriose semper virginis Dei genitricis Mariæ, præfidente sedi apostolicæ Gregorio, regnante Philippo rege Francorum, ac tenente Normanniam Guillelmo invictissimo rege Anglorum; in quo in primis disputatum est de fide sanctæ & individue Trinitatis, quam secundum statuta sanctorum conciliorum, scilicet Nicæni, Constantinopolitani primi, Ephesini, Chalcedonenfis concilii corroboraverunt, sanxerunt & fe toto corde credere professi sunt. Post hæc catholicæ fidei professionem annexa sunt hæc subscripta catholicæ fidei capitula.

I.

Ut omnis simoniaca hæresis funditus eradicetur, ita quod neque abbatia, seu archidiaconatus, aut decanatus, aut ecclesia parochialis emanet aut vendatur, nec aliquid pro introitu ecclesie expectetur. Quod præceptum canonicalis auctoritas, & beati Gregorii decreta corroborant.

II.

Quod nullus ordinetur abbas, nisi qui prius diuturna conversatione monasticæ vitæ disciplinam affecutus fuerit. Quod ex canonicali auctoritate, atque ex decretis beati Nicolai papæ sanctum est.

III.

Quia neglecta sanctorum patrum institutione, nullum videlicet clericum absque proprii episcopi formata posse suscipi, nefandissimos in sancta ecclesia errores pullulasse cognovimus, quod hi qui nondum sacerdotalis benedictionis gratiam adepti fuerant, sacerdotale officium adimplete præsumperunt; sicut prædicta canonicalis auctoritas instituit, sancimus debere observari.

IV.

Ne ordines ab acolyto usque ad sacerdotium unda die vel uno tempore tribuantur, sacra canonum auctoritate prohibemus.

V.

Quod subdiaconi, sive diaconi, sive sacerdotes parochiani non ordinentur secundum confirmationem Tolerani concilii absque legitima professione, quam coram episcopo, & omnium circumstantium audientia faciant, qui ordinandi fuerint.

VI.

Nullus monachus corporali crimine publice lapsus abbas ordinetur vel in aliquo exteriori officio præficiatur, quod in utroque sexu servetur. Hoc autem

ANNO
CHRISTI
1074.

præceptum ex decretis beati Gregorii papæ roboratur.

VII.

Vt regula beati Benedicti in utroque sexu incommutabiliter observetur, ut neque in vigiliis, neque in jejuniis, sive indumentis ab ejus institutionibus discedant; nec juxta beati Gregorii decretum, si alia lege vivere voluerint quam ordo exigit, permittantur. Juramenta quæ contra regularem observantiam faciunt, omnino omitrant, & silentium quod penitus omiserunt, teneant.

VIII.

Clericis qui in ordinantur, nulla sit excusatio ignorantia, ut in Toletano Concilio VIII. statutum est.

IX.

Ne morte præoccupatis, si crimine mortali liberi fuerint, sepultura, vel exequiæ denegentur, neque prægnantibus aut parturientibus. Hos vero qui sacros ordines reliquerunt, placuit sanctæ synodo, nisi anathematizari.

X.

De his qui sub obtentu religionis quasi penitentes dicunt se cum fororibus, aut cum consanguineis uxorum suarum ante conjugium coisse, odio habentes uxores suas, & hac occasione volentes dimittere eas, communi assensu institutum, ut quod ore profitentur, judicio probent.

XI.

Similiter de his qui sacris ordinibus consecrati, & ab ordine volentes deponi, mentientes dicunt se non habuisse omnes ordines, dum constituuntur, sacerdotes, fieri judicamus.

XII.

Ne hi qui culpis arguentibus ab ordine sunt depositi, quasi ab omni clericatu liberi, militent sacculo more laicali.

XIII.

Vt qui pro aliquo incesto matrimonio sunt disjuncti castitatem fervent, quoad usque nubant. Quod nisi fecerint, adulterantur:

XIV.

De Iudeis canonicæ auctoritas, & beati Gregorii decretum servetur; scilicet ne Christiani mancipia habeant, nec nutrices.

Huic concilio interfuit Guillelmus rex potentissimus Anglorum & princeps Normannorum, cujus iussu præscriptæ sententiæ corroboratæ sunt.

Subscripsit autem ejusdem metropolitane sedis Ioannes Episcopus.

Odo Bajocensis episcopus.

Hugo Lexoviensis ep.

Michael Abricensis ep.

Gislebertus Ebroicensis ep.

Robertus Sagienfis Episcopus, & alii plures etiam venerabiles Abbates.

* IN EODEM ORDINE SEQUEBANTVR sine titulo sequentia capitula quæ duximus cæteris subiicienda, ne pereant.

I.

Vt nullus cuiuslibet questus gratia, vel alia qualibet occasione sumat populum docere, nisi persona probata ab episcopo, propter multimodos & detestandos errores, quos docent imperiti.

II.

Ne quis peregrinus, si moram fecerit aliquandiu in alienis locis, missam ibi celebrare permittatur, nisi sacerdoti sui testimonia formata exhibuerit.

III.

Ne laici beneficiorum ecclesiæ, quantum ad tertiam sacerdotis partem pertinet, participes fiant.

Vt qui ordinandi sunt subdiaconi, diaconi, vel sacerdotes, in præcedenti ordinatione vi. feria jejunent in pane & in aqua.

V.

Vt nulli monacho parochia regenda committatur.

VI.

Vt ordines juxta SS. Patrum statuta dentur. Scilicet ut nullus ordinetur subdiaconus ante xx. annos, diaconus ante xxv. annos, presbyter ante xxx. nisi summa necessitate. Sed tamen presbyter nullus ordinetur ante xxv. annos.

VII.

Vt conjugio copulati, & divortium postulantes propter impossibilitatem cocundi iudicio probent, se nec posse opus illud conjugii efficere, nec se faciente aliquomodo ad hanc impossibilitatem pervenisse.

VIII.

Nec quis presbyter, vel monachus publice peccantem criminali peccato ad penitentiam nisi jubente episcopo suscipiat. Occulte peccantem, confitentem quidem suscipiat, sed penitentiam non nisi eam quam episcopus determinaverit, iungat. Sic ramentum ut jure confessionis secreto peccatis persona nulli detegatur.

***. IN EODEM QVOQVE MSS. EXEMPLARI continebantur non adscripto tempore, nec nomine præsidis, aut regis sub quo celebratum fuit illud concilium.

CAPITVLA CONCILII APVD VVINTONIAM celebrati.

I.

Quod nulli liceat duobus episcopatibus præsidere.

II.

Quod nullus per simoniacam hæresim ordinetur.

III.

Quod extranei clerici sine commendatitiis literis non recipiantur.

IV.

Quod ordinationes certis temporibus fiant.

V.

De altaribus, ut lapidea sint.

VI.

Quod sacrificium de cervisia nec de sola aqua non fiat, sed solummodo aqua vino mixto.

VII.

De baptisare quod in Pascha & Pentecoste solummodo celebratur, nisi periculum mortis fuerit.

VIII.

Vt in ecclesiis nisi ab episcopis consecratis missæ non celebrentur.

IX.

Vt in ecclesiis corpora defunctorum non sepeliantur.

X.

Quod tintinnabula non pulsentur quando missa celebratur tempore secreti.

XI.

Quod de criminibus soli episcopi penitentiam tribuant.

XII.

Quod monachi qui habitum dimiserunt, neque in militia, neque in conventu clericorum recipiantur, sed excommunicati habeantur.

XIII.

Quod quisque episcopus omni anno synodum celebret.

XIV.

Vt decimæ ab omnibus reddantur.

XV.

Vt clerici, aut caste vivant, aut ab officio recedant.

XVI.

Vt calices non sint ærei, vel lignei. *Cætera desunt.*

2 CON-

a CONCILIVM ROMANVM I. PRO REFORMANDO ECCLESIAE STATV celebratum anno domini MLXXIV. tempore Gregorii papæ VII.

A laicis & clericis, veterem illam de reddendis decimis querelam replicat, &c.

In hac eadem synodo excommunicatus est Robertus Guiscardus Northmannorum princeps, de quo in fine libri primi epist. Gregorii supra hæc referuntur: *Celebravit Romæ synodum, in qua, inter cetera quæ ibi gesta sunt, excommunicavit atque anathematizavit Robertum Guiscardum ducem Apulia & Calabriae atque Sicilia, cum omnibus fautoribus suis, quosque respiceret.* Post hæc diverforum abbatum & episcoporum causæ cognitæ sunt & dijudicatæ. Pictavenfibus canonicis indultum fuit, ut eorum episcopus, decanus, vel alius aliquis prælatus, jus teneat certis diebus cantandi Missam in aliena & ex-cupna ecclesia, sicut Romæ alibi in litigationibus observari consueverat. Decreto hujus synodi mandatun est Hispaniarum ecclesiis, ut Romanum ordinem atque officium recipiant, prout Hispaniarum episcopi qui præsentis erant se facturos promiserant. Insuper lectæ fuerunt literæ Geisæ Hungariæ regis, quibus idem rex suum erga sedem apostolicam incôparabile studium & observantiam indicabat, petens ne adversantimû hostium suorum querelis & calumniis accusationibus ulla fides adhibeatur.

In eadem synodo Guilielmus episcopus Bellocensis dignum exhibuit specimen Christianæ caritatis & episcopalis modestiæ, ut qui gravissima a suis tam clericis quam laicis perpeffus, pro istem ea de causa excommunicatis apud pontificem intercesserit, eosque ab excommunicatione absolvi petierit & impetraverit. Ad hæc eandem synodum vocati sunt canonici Lucenses, ut causam redderent, cur adversus Anselmum episcopum suum Lucensem conspirassent: qui de conspiratione & insidiosis episcopo instructis convicti, juxta canones & capitulum sancti martyris & pontificis Fabiani, quo conspiratores & insidiatores suorum episcoporum curiæ rãdendos esse decernerit, iudicio rotius sanctæ synodi etiam ipsi curiæ traditi fuerunt. Hæc ex Gregorii epistola 51. & sequentibus decem, Baronius anno 1074. numero trigesimo sexto & sequentibus.

Vide epistolam Gregorii ad Ottonem Constantinensem episcopum, infra, capitulo primo sequentis apologetici, qua eum de rebus in hac synodo gestis summatim ac breviter informat, quæque in ea salubriter contra simoniacos & concubinos decreta sunt per eundem promulgari præcepit. Apologeticum sermonem pro hac synodo scripsit auctor quidam hujus temporis, qui extat in antiquissimo manuscripto codice monasterii Vveingartenfis, quem inde descriptum hic subjungimus.

INDEX CAPITVLORVM.

- I. Decretalis epistola venerabilis papæ Gregorii, &c.
- II. De auctoritate quatuor principalium conciliorum œcumenicorum.
- III. De auctoritate apostolicarum constitutionum.
- IV. De auctoritate reliquorum conciliorum.
- V. Brevis enumeratio decretorum superioris epistolæ.
- VI. De primo statuto, id est de simoniacis.
- VII. De secundo statuto, id est de emptoriis ecclesiarum.
- VIII. Quod & sacra scriptura damnet venditores spiritualium officiorum.
- IX. X. Item quod emptores eorum damnet, & quod mediatores huius negotii damnet.
- XI. De tertio statuto dictæ decretalis epistolæ, id est, ut incontinentes aliarum nullatenus ministrent.
- XII. De anathemate eorum qui descendunt incontinentiam sacerdotum per Sozomeni cap. ex tripartita historia depromptum.
- XIII. Quod non sacerdotum ministri, sed laicis permisum sit, ut unusquisque suam habeat uxorem.

V iij. XIV.

GREGORIVS prædecessorum suorum vestigiis insitens, per epistolam ad episcopos Longobardiæ datam indixit synodum prima hebdomada quadragesimæ celebrandam. Statuto die episcopi qui convocati fuerant inagno numero adfuerunt. Ad expurgandam ecclesiam a concubinariis sacerdotibus principio statuerunt, ut secundum instituta antiquorum canonum, inquit Lambertus, presbyteri uxores non habeant, habentes aut dimittant, aut deponantur. Nec quisquam omnino ad sacerdotium admittatur, qui non in perpetuum continentiam vitamque calibem profiteatur. Quam constitutionem dum iussu pontificis episcopi in Germania promulgassent, acciderunt quæ a Lamberto anno 1074. describuntur his verbis: *Adversus hoc decretum protinus vehementer insurrexerunt tota sæctio clericorum, homines plane hereticum, & vesani dogmatis esse clamitantes, qui oblivis sermonis domini, quo ait: Non omnes capiunt hoc verbum: qui potest capere, capiat: & Apostolus: Qui se non continet, nubat; melius est enim nubere quam viri; violenta exactione homines vivere cogeret ritu angelorum, & dum sanctum cursum naturæ negaret, fornicationi & immunditæi rãnalaxaret. Quod si pergeret sententiam confirmare, malle se sacerdotium quam conjugium deserere, & tunc visurum eum, cui homines sordeant, unde gubernandis per ecclesiam Dei plebibus angelos comparaturus esset.*

Nihilominus instabat, & assiduus legationibus episcopus omnes socordie ac desidii arguebat, & nisi ocius injunctum sibi negotium exsequerentur, apostolica se censura in eos animadversurum comminabatur. Archiepiscopus Moguntinus sciens non parvo constare operam hanc, ut tanto tempore involtam consuetudinem revelleret, atque ad rudimenta nascentis ecclesiæ senescentem iam mundum reformaret, moderatus agebat eum eis. Et primo eis in dimidium annum inducias & deliberandi copiam dedit, hortans eos ut quod necessario faciendum sit sponte faciant, & tam sibi quam Romano Pontifici necessitatem admittant aliquid in eos quod secus sit decernendi. Ad ultimum congregata synodo in Erfordia mense Octobri pressus iam imminabat, ut relegata omni tergiverfatione impræstiarum aut conjugium abinrent, aut sacri altaris ministerio se abdicarent. Multas contra illi rationes afferbant, quibus instantis perurgenteque * improbitatem eludere, sententiamque cassare niterentur. Cum que adversus apostolicæ sedis auctoritatem, qua se ille ad hanc exactionem præter voluntatem propriam compulsum obtendebat, nihil argumenta, nihil supplicationes preceque proficerent, egressi tamquam ad consultantum, consilium ineunt, ut in synodum non redeant, sed inmissi omnes in domos suas discedant. Nonnulli etiam confusis vocibus clamitabant, melius sibi videri ut in synodum regressi ipsum episcopum, priusquam execrabilem adversus eos sententiam promulgaret, cathedra episcopali deturbarent, & merita morte multato insigne monumentum ad pesteros transmitterent, ne quis deinceps successorum eius talens sacerdotali nomini calumniam struere tentaret. Cum adei episcopum relatum esset hoc eos machinari, communitus a suis ut tumultum qui oriebatu matuara moderatione præverteret, misit ad eos foras, rogavitque ut sedato petore in synodum regrederentur, se, cum primùm opportunitas arrisisset, Romam missurum, & dominum apostolicum, si quæ posterratione, ab hac sententia auferretur deducturum. Postero die admissi in auditorium communitè

Causæ episcoporum cognitæ.

Guillemi Bellocensis episcopi clementia quantæ.

Quid contra Lucenses canonicos constitutum.

ANNO
CHRISTI
1074.

- XIV. *Quid apostolus constituat de sacris ordinibus.*
 XV. *Vtilis consideratio ejusdem institutionis.*
 XVI. *Expositio beati Hieronymi super eandem institutionem.*
 XVII. *De quarto statuto prædicta decretalis epistola, ne populus officia clericorum recipiat, quos apostolica statuta contemnere videat.*
 XVIII. *Cur eorum officia populo sint prohibita.*
 XIX. *Explanatio cujusdam capituli quod presenti statuto videbatur adversari.*
 XX. *Quid dominum apostolicum compulerit ut hæc statuta depromeret.*
 XXI. *Quod non illis, sed sanctis patribus, pro huiusmodi status esset indignandum.*
 XXII. *Cur eisdem status nulla apposta sint inducia.*
 XXIII. *Quod dominus apostolicus non solum episcopos, sed & subditos eorum, damnare possit.*
 XXI. *Quod cujuslibet episcopi parochianus domino apostolico etiam plus debeat obedire, quam proprio episcopo.*

APOLOGETICVS SVPER DECRETA
 quæ venerabilis papa Gregorius ejusdem nominis septimus in Romana synodo promulgavit contra simoniacos & incontinentes altaris ministros.

PROLOGVS.

In superioribus epistolis illi nostro, nolit Deus ut deinceps dicam, emulo, sed amicissimo, satisfacere studii, & capitulum statuti nostri apostolici contrarium nullatenus attendendum, utputa sub anathemate prohibitum evidenter monstravi, adeo videlicet ut ipse amicus noster se jam non ulterius contentioni, sed amicitia operam daturum mihi rescriberet. Sed plures adhuc restant, qui eisdem statuti obstinato animo nimium periculose, imò perniciose, resistunt, qui & alios simpliciores, quippe non multum studiosos, ad considerandos canones adeo seducunt: ut & ipsi prædictas authenticas sanctiones contemnunt, & suam consuetudinem jucundissimam quidem, sed perniciosissimam, retinere contendunt. Quod non plures eorum fecissent, ut mihi videtur, si ipsis compertum bene esset, quam parum, & potius quam nihil noxter apostolicis in prædictis statutis deviare a sanctis patribus. Quapropter mihi meisque similibus commodum fore censui, si eadem statuta canonicis scripturis conferrem, & mutuam eorum concordiam qualicumque styli officio breviter ac fideliter commendarem, & hoc ea intentione; ut si quis forsitan ex idiotis hoc inspicere dignetur, tanto vivacius ad obediendum apostolicis institutis respiciat, quanto evidentius videat hæc eadem nullatenus a sacratissimis canonibus deviare, sed cum eisdem ex ipsa sacra scriptura processisse.

CAPITVLA.

I.

In primis igitur decretalem epistolam nostri apostolici describere juvat, ut tanto apertius sequentia elucidare valeant.

Gregorius episcopus servus servorum Dei dilecto in Christo fratri Ortoni Constantiensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

INSTANTIA nuntiorum tuorum festinanter redire volentium non permisit nos fraternitati tuæ

quæ in Romana synodo constituta sunt feriatim intinere: hæc ramen necessaria tibi scribenda fore arbitrari sumus: nos juxta auctoritatem sanctorum patrum in eadem synodo sententiam dedisse, ut hi qui per simoniacam hæresim, hoc est interventa pecuniæ, ad aliquem sacrorum ordinum gradum & officium promoti sunt, nullum in sancta ecclesia ulterius ministrandi locum habeant. Illi quoque qui ecclesias datione pecuniæ obtinent, omnino eas perdant, nec deinceps vendere vel emere alicui liceat. Sed nec illi, qui in crimine fornicationis jacent, missas celebrare, aut secundum inferiores ordines ministrare arari debeant: statimque etiam ut ipsi contemptores fuerint nostram imò sanctorum patrum constitutionum, populus nullo modo eorum officia recipiat, ut qui pro amore Dei & officii dignitate non corriguntur, verecundia saculi & objurgatione populi respiciant. Studeat ergo fraternitas tua sic se in his nobis cooperatricem exhibere, sic crimina ista de ecclesiis tuis radicibus evellere, quatenus boni pastoris meritum apud dominum valeas obtinere, & Romana ecclesia de te, sicuti de carissimo fratre & studioso cooperatore, debeat gaudere.

II.

Sed priusquam statuta singulatim consideremus, quiddam de ipsorum canonum auctoritate non incommodum æstimo prælibare, ut tanto firmiter teneatur quidquid ex eis ad observandum nobis denuntiatur.

Sanctissimus papa Gregorius, quem noster apostolicus nomine & actione nostris representavit temporibus, in sua synodica, id est synodali epistola, sanctissima quatuor concilia confirmat ita: Sicut sancti evangelii quatuor, sic quatuor concilia suscipere & venerari me fateor; Nicænum scilicet, in quo perversum Arii dogma destruitur; Constantinopolitanum quoque, in quo Eumonii & Macedonii error vincitur; Ephesinum etiam primum, in quo Nestorii impietas judicatur; Chalcedonense vero, in quo Eutychetis Diocoriorumque pravitas reprobatur, tota devotione amplector, integerrima approbatione custodio: quia in his velut in quadrato lapide sanctæ fidei structura confurgit, & cujuslibet vitæ atque actionis norma consistit. Quisquis eorum soliditatem non tener, etiam si lapis esse videatur, tamen extra ædificium jacet. Cunctas vero personas, quas præfata veneranda concilia respiciunt, respicio, quas venerantur amplector: quia dum universalis consensus sunt constituta, se & non illa destruit, quisquis præsumit aut solvere quos religant, aut ligare quos solvunt. Quisquis ergo aliud lapit, anathema sit. *Hucusque Gregorius.*

Hanc autem synodalem epistolam idem apostolicus statim post ordinationem suam composuit, & reliquis patriarchis, quippe Constantinopolitano, Alexandrino, Antiocheno, Hierosolymitano, transmisit. Consuetudo enim erat eo tempore ut quilibet in aliqua patriarchalium sedium noviter ordinatus, se prædictas quatuor synodos custodire, reliquis sedibus transmissa epistola profiteretur, antequam nomen ejus apud reliquas sedes in diptychis describi mereretur: nomen videlicet prædecessoris ejus, licet defuncti, relique sedes computabant inter vivos, donec ipsius noviter inthronizati præfatis synodicam reciperent epistolam: quæ quia eundem episcopum quatuor synodos recepisse denotavit, hoc sibi nomen synodicam, ab eisdem synodis non incongrue videri mutuassee. Hanc autem consuetudinem illius temporis fuisse idem sanctissimus papa testatur in epistola

ad Secundinum servum Dei inclusum, quam & usque ad beati papæ Hadriani tempora, quippe ad Carolum regem, perdurasse Ioannes Romanæ ecclesie diaconus asserit, qui virum S. Gregorij ex præcepto Ioannis papæ fideliter descripsit. Sed utrum adhuc eadem confecturo perdurere ignoreo, quam ramen præfatis temporibus fuisse non dubito. Pater ergo evidentissime, quam magnæ sint auctoritatis illa quatuor concilia, quæ sanctus Gregorius, imo per ipsum Spiritus sanctus, non semel, ut prædictum est, sed sæpius & euangelis comparat, & omnes ab eisdem dissentientes anathematizat, quæ & quilibet novitius patriarcha se observaturum per epistolam suam reliquis sedibus profiteri debebat, si se inrer catholicos patriarchas in diptychis describi volebat.

III.

Decreta vero sanctissimorum Romanorum pontificum, si possimus, etiam studiosius quam illa quatuor concilia venerari & observare deberemus, cum & ipsa concilia omni firmitate carerent, si non apostolicæ sedis pontifices eadem per apostolicam auctoritatem congregare & corroborare decrevisser. Vnde & beatus papa Marcellus, qui & ante Nicanum concilium sua decreta martyricam consecravit, ipse, inquam, vir apostolicus in decretis suis capite undecimo restatur ita: Ipsi apostoli eorumque successores domino inspirante constituerunt, ut nulla fieret synodus præter Romanæ sedis auctoritatem. Sanctus quoque Athanasius præsul Alexandrinus, qui non minima pars Nicæni concilii fuit, in epistola ad Felicem papam cap. 2. ita dicit: Scimus in Nicæna magna synodo trecentorum decem & octo episcoporum ab omnibus concorditer esse roboratum, Non debere absque Romani pontificis sententia concilia celebrari. Sed & beatæ memoriæ Iulius papa id ipsum cap. 5. profitetur, dicens: Ipsi vero primæ sedis ecclesie convocandarum generalium synodorum iura & iudicia episcoporum singulari privilegio euangelicis & apostolicis atque canonicis concessa sunt instituta. B. quoque Damasus papa in decretis suis cap. 9. hanc intulit sententiam: Nulla unquam concilia rata leguntur, quæ non sunt fulta apostolica auctoritate. His autem sententis B. Ildorus rimator scripturarum sagacissimus fideliter ad stipulatur, dicens: Synodorum vero congregandarum auctoritas apostolicæ sedi privata commissa est potestate, nec ullam ratam esse legimus, quæ eius non fuerit auctoritate congregata & fulta. Hæc canonica testatur auctoritas. Hæc ecclesiastica historia roborat. Hæc sancti patres confirmant. Si ergo illa quatuor concilia omni auctoritate carerent, nisi principaliter ex decretis Romanorum pontificum firmitatem obtinerent, quis inficiari poterit quanto decreta per ipsos apostolicos viros promulgata majori veneratione digna merito censentur quam ipsa concilia, quæ non per ipsorum apostolicorum præsentiam, sed tantum per eorum legationem authentica fieri merebantur. Sic enim legati sedis apostolicæ eorundem principalium conciliorum sanctiones primaria subscriptione apostolica vice canonizabant. Nempe sub piissimo imperatore Constantino, magnus Ofius Cordubensis episcopus, Victor & Vincentius presbyteri Romanæ ecclesie ex parte sancti Silvestri papæ Nicæno concilio præfuerunt, & ipsum principale subscriptione firmaverunt. Item temporibus Theodosij junioris Augusti sanctus Cyrillus patriarcha Alexandrinus & Arcadius episcopus ex Italia vice beatissimi papæ Celestini Ephesino concilio præfuerunt, & ipsum apostolica vice

corroboraverunt. Item tempore Marciani principis Paschasius & Lucentius episcopi & Bonifacius presbyter vice S. Leonis papæ in Calchedonensi concilio per duodecim dies celebrato primi fuerunt qui & Anatolio patriarchæ Constantinopolitano quoddam privilegium in concilio usurpanti liberaliter contradixerunt, & reliquis statutis apostolica vice subscripserunt, ut liber Liberati Carthaginensis archidiaconi de eodem concilio restatur. Hæc autem omnia manifestius ille videbit, quicumque eorundem conciliorum subscriptiones studiose perspexerit. Ergo reverentiam sive obedientiam, quam sacratissimis IV. conciliis juxta S. Gregorium merito exhibemus, decretis apostolicæ sedis nullatenus denegare, imo, si possibile est, studiosius impendere debemus, cum sine eorum auctoritate nec ipsa concilia fas esset recipere.

VI.

Sed nec reliqua concilia parvipendere debemus, in quibus multa nusquam alibi inventa, ecclesiasticæ tamen dispensationi necessaria, reperimus, quæ quidem à superioribus authenticis sanctionibus nullo modo discrepant, cum Christianæ religioni apertissime conveniant. Huiusmodi, inquam, capitula in quibuslibet conciliis inventa, nullatenus ab aliquo catholico sunt contemnenda, præsertim cum ipsa reliqua concilia ex sacratissimarum auctoritate sanctionum descendisse non dubitentur, quæ per singulas provincias bina episcoporum concilia annuatim fieri firmissime decernunt. Hoc, inquam, beatus Anaclerus ab ipso principe apostolorum presbyter ordinatus in decretis suis cap. 17. certissime decernit. Congregatio, inquit, summorum per singulos annos fieri solet & debet. Hoc excellentissima synodus Nicæna cap. 5. constituit. Bene, inquit, placuit singulis annis per unamquamque provinciam bis in anno concilia celebrari, ut communiter omnibus simul episcopis congregatis discutiantur huiusmodi quæstiones. Item Constantinopolitanum concilium enumeratis privilegiis diversarum ecclesiarum cap. 2. constituit: Servata regula quæ scripta est de gubernationibus, manifestum est quod illa quæ sunt per unamquamque provinciam ipsius provincie synodus dispense, sicut Nicæno constat decretum esse concilio. Item Calchedonense concilium cap. 19. dicit: Decrevit sancta synodus secundum canones patrum bis in anno episcopos in id ipsum in unamquamque provinciam convenire, quo metropolitani antistes probaverit, & corrigere, si quædam fortassis emerferint. Patet ergo quod authenticæ sanctiones etiam provincialia concilia fieri præcipiunt, quod incassum præciperent, nisi & nos eorundem conciliorum probabiles sententias observare decernerent. Vnde & in tertio Toletano concilio universali decretum est: Qui concilia orthodoxorum episcoporum consona sanctissimis quatuor conciliis non recipit, anathema sit. Quicumque ergo & horum conciliorum rationabilibus statutis obviare conatur, etiam à superioribus authenticis sanctionibus in periculum suum dissentire probatur. Beatus quoque Ildorus in quadam sua præfatione de canonicis cap. 11. prædictis rationibus ad stipulatur hoc modo: Nolle etiam oportet, licet cetera non infirmentur, quatuor esse principalia concilia. His autem enumeratis, subiungit in eodem capitulo: Sed & si quæ sunt concilia quæ sancti patres Spiritu Dei pleni sanxerunt, post istorum quatuor auctoritatem omni manet stabilita vigore. Est ergo dignum, ut & huiusmodi conciliorum statutis obtemperetur: Si enim non parvæ stultitiæ constat, si quis

In decretali
epist.

ANNO
CHRISTI
1074.ANNO
CHRISTI
1074.

si quis cuiuslibet unius hominis sano consilio acquiescet edretractar, quanto magis reprehensibile videretur, si quis impudenter resistat huiusmodi conciliorum statutis, non unius, sed plurimorum sapientium, auctoritate & iudicio prolatis atque probatis. Nempe huiusmodi conciliis plures catholici & eximii doctores interfuisse leguntur, ut in Africanis conciliis legati sedis apostolicæ, Faustinus, Honoratus, Urbanus, episcopi; sanctus etiam Aurelius Carthaginensis archiepiscopus; item ipse vir omnium virtutum Augustinus * Hipporegiensis episcopus, quem & Cælestinus vir apostolicus in decretis suis ita nobis commendat: Augustinum, inquit, sanctæ recordationis virum, pro vita sua atque meritis in nostra communione semper habuimus, nec unquam hunc finitæ suspitionis saltem rumor aspexit, quem tantæ scientiæ olim fuisse ineminimus, ut inter magistros etiam à meis prædecessoribus haberetur. Bene ergo de eo omnes in communione scelerunt, utpote qui ubique cunctis & amori fuerit & honori. Huic etiam Augustino, ut liber Liberati restatur, Theodosius imperator per sacram suam mandavit, ut se Ephesino concilio præsentaret: sed, heu, tam egregius doctor ante mundo subtractus est, quam ad illum invitati Romani principis epistola pervenisset. Hi ergo quos prædixi, & alii innumerabiles sancti patres, Africanis conciliis interfuere, imo præfuere. Sic etiam sanctus Marianus Arelatensis concilio per sanctum Silvestrum papam approbato: sic sanctus Cæsarius Agathensis: sic sanctus Hilarius Arausicensis, sanctus Albinius Aurelianensis, sanctus Bonifacius Moguntiensis concilio. Sic & alii aliis conciliis non soli, sed cum pluribus aliis sanctis patribus, interfuisse leguntur, qui in Christiana religione & doctrina tam insignes fuisse creduntur, ut vel unius eorum singulari iudicio obviare nimium esset temerarium. Ergo multorum sapientium iudicio non acquiescere multo magis est intolerabile, in his dumtaxat capitulis quæ prædictis authenticis statutis non adversantur; sed institutioni Christianæ religionis procul dubio suffragantur. Nam, juxta beati Augustini iudicium, pro nullius personæ reverentia est recipiendum, si quid canonice veritati in aliquo concilio vel alibi reperitur adversum. Præterea sancta & veneranda synodus Calchedonensis etiam provincialia concilia ante ipsam transacta canonizasse non dubitavit, ita decernens, cap. 1. Regulas sanctorum patrum per singula nunc usque concilia constitutas proprium robur habere decrevimus. Hæc autem concilia ante ipsum Calchedonense leguntur fuisse Ancyranum, Neocæsariense, quæ & Nicæno concilio antiquiora traduntur: item Gangrense, Sardicense, Antiochenum, Laodicense, ergo eadem & in Calchedonensi synodo non dubitantur esse roborata, quæ etiam cum Africanis canonibus beatus Hadrianus papa Carolo imperatori ad disponendas ecclesias in regno suo Romæ tradidisse legitur. Quapropter nec provincialium conciliorum statuta à quolibet temere sunt respuenda, quæ & apostolica sedes censuit recipienda. Hucusque sufficere dixisse de factorum canonum auctoritate: nunc ad propositum redeamus, & statuta, quæ noster apostolicus in superiori epistola Ottoni Constantiensis episcopo caurissime descripta transmisit, per ordinem digeramus.

V.

Horum illud erat primum, ut clerici aliquem factorum ordinum gradum & officium per precium adepti nullatenus deinceps in ecclesia ministrarent:

Secundum, ut ecclesiam precio acquisitam nullus retineat, nec alicui deinceps ecclesiæ jura vendere vel emere liceat: Tertium, ut à clericali officio cessent, quicumque se pro incontinentia reprehensibiles exhibent. Quartum, ut populus clericorum officia nullatenus recipiat, quos apostolicas institutiones contemnere videat. Curramus ergo per singula & eadem, quam authentica, quam attendenda, imo quam inevitabilia sint; non ex nostris conjecturis, sed ex sanctorum patrum statutis compendiose monstremus.

VI.

Primum itaque statutum in Calchedonensi concilio plenissime & evidentissime reperitur, quod unum ex quatuor prædictis conciliis tempore quidem, non dignitate ultimum, sancti patres Leoni Augusto usque ad sanguinem vindicandum esse mandarunt, ut Liberatus in libro suo restatur: in ipso, inquam, concilio scriptum est capite 2. Si quis episcopus per pecunias fecerit ordinationem, & sub precio redegerit gratiam quæ non potest vendi, ordinaveritque per pecunias episcopum, aut presbyterum, aut diaconum, aut quemlibet ex his qui numerantur in clero, aut promoverit per pecunias dispensatorem, aut defensorem, vel quemque qui subiectus est regulis pro sui turpissimi lucri commodo, is, cui hoc attentanti probatum fuerit, propterea gradus periculo subjacebit: & qui ordinatus est, nihil ex hac ordinatione vel promotione, quæ est per negotiationem facta, proficiat; sed sit alienus à dignitate vel sollicitudine quam pecuniis quæsit. Si quis vero mediator tam turpibus & nefandis datis vel acceptis extirerit, & ipse, si quidem clericus fuerit, proprio gradu decidat; si vero laicus aut monachus, anathematizetur. Et notandum quam caute istud caput omnes simoniacorum astutias excludat, cum quolibet modo per pecuniam promeros absque omni spe recuperationis deponat. Solent enim simoniaci diversis modis, sed uno reatu, sacras dignitates mercari, nempe nunc ipsi, nunc pro ipsis eorum amici, precium pro sacra dignitate vel ante ordinationem suam dederunt, & in ipsa dant, & postmodum se daruros promittunt, & hoc nunc electoribus eorum, nunc eorum ordinatoribus, vel demum quibuslibet eorum favoribus. Quicumque ergo aliquo horum modorum quemlibet promoverit, vel seipsum ita promotum esse cognoverit, indubitanter à superiori capite degradari jubetur, cum per pecuniam vel alium promovisse, vel ipse promotus esse non dubitet. Sed nec hoc sine consideratione prætereundum videtur, quod idem caput duo negotiatorum genera damnavit, unum quidem eorum, qui ad diaconatum, vel presbyteratum, vel ad aliquem huiusmodi gradum per pecuniam ordinantur, alterum eorum qui ad dispensationis ministerium, vel ad aliquod huiusmodi clericale officium, per pecuniam promoventur, qualis est vicedominarius, præpositura, decania, archipresbyteratus, & his similia. Sic ergo & noster apostolicus duo negotiatorum genera, & omnes negotiantium versutias in primo eius statuto comprehendit, in quo clericos aliquem sacrorum ordinum gradum & officium quoquo modo per pecuniam adeptos deponit, quod tamen statutum superiori capite mitius liquido probatur, cum spiritualium officiorum venditores, & tam nefariæ negotiationis meditatores, debita ultione non damnet, quos tamen prædictum caput cum ipsis emptoribus degradandos & anathematizandos esse decrevit. Et nota si mediator degradari vel anathematizari merito jubetur, quid de illo censet qui per eandem

* Hippo-
nensis.

* Martinus

* Quid sit
concilium
illud & quis
ille Albinius
nemo ha-
ctenus do-
cuit.

eamdem negotiationem indigne promovetur. Hoc autem utique quod sanctissimus papa Gregorius, imo per illum Spiritus sanctus, de huiusmodi negotiatoribus indubitanter decrevit, qui in eisdem apostolice auricularum sub columbina specie qualibet decernenda dictere consuevit. Nempe scriptum est in decretis suis capite 13. Quicumque ergo ecclesiasticum officium precii studet datione mercari, dum non officium sed nomen attendit, sacerdos non esse, sed inaniter tantummodo dici concupiscit. Er paulo post in eodem cap. Cum liqueat hanc heresim ante omnes radice pessifera subrepisse, atque in ipsa sua origine apostolica detestatione effedamnatam, cur non cavetur, cur non perpenditur, quia benedictio illi in maledictionem vertitur, qui ad hoc ut fiat hæreticus promovetur? Quid ergo mirum, si noster apostolicus eos tantum ab ecclesiasticis ministeriis separavit, quos sanctissimus ejus a quivocis ab ecclesia separatos esse cum reliquis hæreticis deputavit.

VII.

Secundum quoque statutum nostri apostolici, quod ecclesias emptoribus earum adini præcipit, item in prædicto Calchedonenis concilii capite licet obscure comprehensum videtur, quod etiam dispensatori rerum ecclesiasticarum per pecuniam promotum officium dispensandi jubet auferri; quilibet enim presbyter dispensator debet existere, non prædicatoris tantum, sed etiam rerum ecclesiasticarum sibi commissarum, quas sancti partes non solius presbyteri, sed quorumlibet egentium necessitati dispensandas esse censuerunt. Præterea in eodem capitulo culibet clerico omnis ecclesiastica sollicitudo per precium acquisita jubetur adimi, procurare autem ipsam ecclesiam cum sacerdotali diligentia, ni fallor, clericalis sollicitudo est & ecclesiastica. Ergo & in eodem capitulo ecclesiasticæ sollicitudo per pecuniam usurpata jubetur auferri. Vnde & beatissimus papa Gregorius scribens ad Clementem * Bizanzenum de quodam presbytero decrevit ita: Ut si idem presbyter quandam ecclesiam obtinisset per pecuniam, non solum eadem ecclesia privaretur, sed etiam presbyterii honore spoliaretur. Sic quoque & in antiquis nostrarum provinciarum conciliis, Moguntiacensi videlicet, Rhemeni, sive Turonensi, statutum legitur, ut presbyter ecclesiam precio adeptus, & presbyterio & ecclesia privetur. Item beatus Leo papa ejus nominis nonus, nostro tempore pene contiguus, in prima sua Romana synodo funoniacæ hæresim penitus damnavit, emptiones & venditiones altarium sub anathemate prohibuit, quod anathema illi non evaserunt, quicumque deinceps tam nefariam negotiationem exercere præsumperunt. Libet ergo considerare quam clementer noster apostolicus tantum emptas ecclesias emptoribus eorum ademerit, quos juxta censuram sanctorum patrum & ecclesiæ & presbyterio, imo Christiano nomine & communione, privandos esse non ignoravit.

VIII.

Sed cur intantum laboramus, ut prædicta nostri apostolici statuta ex synodicalis sanctorum patrum sententiis processisse demonstremus, cum eadem ex ipso sacrae scripture armario emanasse nullum dubitare eruditum puremus. Nam in eadem scriptura omnes personæ tam nefarii mercimonii damnatæ reperuntur, scilicet & venditores & spiritualium officiorum emptores, atque hujus negotii mediatores. Ipse enim dominus pariter ementes & vendentes de templo suo eiecit, & cathedras vendentium columbas jam tunc ipse subvertit, quod sanctus

Concil. general. Tom. X.

Gregorius ille theologus noster in vigesima secunda homilia exponit ita: Cathedra ergo vendentium columbas evertitur, quando hi qui spirituale gratiam vendunt, & ante humanos oculos, & ante Dei oculos, sacerdotio privantur, & merito, nam ipsa veritas præcipit in euangelio: *Gratis accepistis, gratis date*: quod cum tales non attendant, etiam a Deo seiplos alienant, qui in eodem euangelio dicit: *Qui est ex Deo, verba Dei audit: ideo vos non auditis, quia ex Deo non estis*. Præterea princeps apostolorum Petrus, imo per illum ipse Christus, omnibus prælatis in ecclesia præcipit ita: *Pascite, qui in vobis est, gregem Dei: providentes non coacte, sed spontaneæ secundum dominum; non turpis lucri gratia, sed voluntarie*. Contra hoc præceptum illi agunt, quicumque hoc spirituale officium pro seculari lucro subjectis suis turpiter impendant; de quibus idem apostolus in sua posteriori epistola testatur: *Secuti sunt viam Balaam ex Bofor, qui mercedem iniquitatis amavit: correptionem vero habuit sua vesania: subjugale mutum animal, hominis voce loquens, prohibuit propheta insipientiam*: quod venerabilis presbyter Beda in tractatu super eandem epistolam dilucidat ita: Nonnulli catholicorum intantum mercedem amant iniquitatis, ut etiam docti ab indoctis, a laicis clerici merito laceantur, qui jure comparantur propheta, qui verbis asinae contra naturam loquentis corripitur, nec tamen a proposito pravi itineris retardatur. Iste videlicet Balaam idem esse asseritur qui & beatum Iob in libro superdue & arroganter docuisse legitur, qui & Eliu, id est divinus, ab officio divinandi est cognominatus. Sic enim testatur sanctus Hieronymus in libro de Hebraicis quæstionibus. Hic ergo cum esset propheta a Balaac rege Moabitum ad maledicendum filiis Israel conductus, illis quidem in verbo domini pro precio studuit maledicere, sed pravitatem suam domino vetante ad effectum non pervexit, nec mercedem iniquitatis accepit, qui tamen adeo a Deo reprobabilis denotatur, ut a fine ejus sapientiam, imo vesaniam ejus & insipientiam corripuisse, & eum a gladio ejus resistentis angeli eripuisse, legatur, quam ipse angelus non morturam fore testatus est, etiam si ipsum reprobum prophetam debita morte multasset.

Si ergo Balaam tantum amando mercedem iniquitatis adeo legitur reprobabilis, quanto magis ille inter reprobos est computandus, qui cum Balaam de iniquissima venditione spiritualis officii precium studiosissime requirit, nec cessat donec ambitionem suam ad effectum perducat. Præterea beatus Hieronymus in tractatu super Matthæum, illum scribam, qui dixit Iesu: *Magister sequar te*, quocumque ieris, ideo repudiatum a domino testatur, quia more Simonis magi eum sequi voluerit, ut ex operum miraculis lucrum assequeretur, unde & sibi a domino respondetur: *Vulpes foveas habent*, &c. ac si diceret: Cur propter lucra & divitias vis me sequi, cum tanta sim paupertatis, ut nec proprium habeam hospitium, cum vulpes etiam & volucres proprias habeant mansiones. Si ergo ille, qui spirituale officium pro lucro tantum exercere voluit, ab ipso domino jure reprobatur, quanto magis ille qui & huiusmodi officium penitus aliis vendidisse detegitur?

IX.

Emptores autem spiritualium officiorum cum ipso principe eorum Simone mago in actibus apostolorum damnari leguntur, ubi ille noster Simon princeps apostolorum eundem alium Simonem principem apostatarum æterna damnatione multavit, ita

X decre-

ANNO
CHRISTI
1074.

Matth. 10.

Matth. 5.

1. Petr. 5.

2. Petr. 2.

Matth. 2.

Ibidem.

ANNO
CHRIST
1074.
Agor. 8.

ANNO
CHRIST
1074.
Ioan. 10.

decernens: *Pecunia tua tecum sit in perditionem, quoniam existimasti donum Dei pecunia possideri. Non est tibi pars neque sors in sermone isto. Cortium non est restitum coram Deo. Penitentiam itaque age de hac malitia tua, & roga dominum, si forte remittatur tibi haec cogitatio cordis tui. In selle enim amaritudinis & obligatione iniquitatis video te esse. Respondens autem Simon, dixit: Precamini & vos pro me ad dominum, ut nihil veniat super me horum qua dixistis.* Et nota ipsum haereticum Simonem magum pro sola nefaria cogitatione ab aequivoco suo damnatum, quem videlicet spirituale officium mercari solummodo cogitasse, nullatenus autem tam nefariam negotiationem legimusimpletse; videlicet quam rationabiliter illi damnentur, qui & tam inhiante, ut Simon magus, spiritualia officia mercari concupiscunt, & insuper desideratam negotiationem perficiunt: qui & eadem scelerate acquisita sceleratius uti, imo abuti non verentur, unde non parum ipsum Simonem magum in culpa praecedere videntur. Ille enim emptionem, quam male concupivit, nullatenus ad effectum perduxit, qui pro solo nefario appetitu damnatus, per ipsos apostolos apud dominum efficere studuit ut damnatorias eorum sententias subterfugeret, non ut officium criminose appetitum criminosis obtineret. Sed cur idem haereticus spirituale officium mercari appetisset, nisi emptum deinde nefandius vendere vellet, non enim frustra de eo scriptum esse videtur, quod stupidius de signis & virtutibus admiratur, quae ut ipse posset facere per pecuniam suam voluit efficere, videlicet, ut, iuxta sancti Hieronymi assertionem, temporale lucrum ex miraculis assequeretur. Ergo non solum emptores, sed & venditores spiritualium officiorum, sectatores praefati haereticus denotantur, unde & cum eodem aeternae damnationis vinculo adstricti non dubitantur, attestante beato Gelasio in decretis suis capitulo vigesimoquarto. Quos vero constituit indignos meritis sacramentatos esse dignitatem, convictos oportet arceri, non sine periculo tale facinus patrans, quia tantem pariter & accipientem damnatio Simonis, quam sacra lectio testatur, involvit.

Hanc autem generalem sententiam beatus Gelasius papa, petra tractans de singulorum graduum ordinationibus, subintulit, inter quos etiam ostiarios, notarios, sive defensores, numeravit, qui nec per manus impositionem ordinantur, nec ipsi manus alicui imponere permittuntur, unde & illum in decretis sancti Alexandri simoniacum vocari non dubium est, qui poenitenti ad reconciliationem pro precio apud episcopum iuvat. Ex qua re colligitur, non solum illos reputari inter simoniacos, qui per precium ad manus impositionem perveniunt, sed & illos qui & alia clericorum officia per pecuniam acquirunt. Omnia autem in eiusmodi officiis operatur unus atque idem Spiritus, cuius donum non gratis, sed per precium dare & accipere, non catholicum, sed indubitanter est simoniacum.

X.

Mediatores quoque huius nefandissimae negotiationis ab ipso vase electionis damnantur, qui eorum ita detestatur: Nam digni sunt morte non solum qui nefanda faciunt, sed qui facientibus consentiunt. Item citharista noster David: *Si videbas, inquit, furem, currebas cum eo. Et illud: Os tuum abundavit malitia: & lingua tua concinnabat dolos.* Deinde in eodem psalmo, terribilis sententia de huiusmodi assentatore profertur, videlicet quod a domino arguendus, nec per aliquem a manu domi-

psal. 49.

ibidem.

ni deinceps eripiendus. Nec mireris, si spiritualis officii mercator sub nomine furis designetur, cum ab ipsa veritate in euangelio ita nominetur: *Qui enim aliunde intrat nisi per ostium, non pastor ovium, sed fur & latro nuncupatur a domino.* Nempe nullus in ecclesia prelatus per ostium, hoc est per ipsum dominum, ad pastorem curam intravit, qui per avaritiam, id est idolorum servitutem, ad hoc officium pervenit. Non est ergo indignum huiusmodi mercatorem sive mercenarium sub nomine furis insamari, cuiusfurtivam irruptionem non expavit imitari. Huius autem criminosisissimi mercimonii mediatores non negligenter attendant Giezi puerum Helisai, qui ex parte domini sui, eo quidem nesciente, munera sponte oblata suscepit a Naaman Syro, qui iam a lepra mundatus est ab Elisaeo propheta. Idem quippe Giezi, licet inter Eliseum & Naaman medius nefarie lucraretur, neutrum tamen secum sceleris fecit eisdem obnoxium. Nam & ille spontaneam oblationem fortis eleganter respuit, quam iste non quasi ex debito ementis, sed ex benigno affectu mentis, liberaliter obtulit: sed quamvis Giezi neutrum horum in crimine secum attraxerit, sed se solum inter hos medium simpliciter crimine obligaverit, ipse tamen & omnes & postero pro eadem culpa leguntur severissime puniti, sed & lepram, a qua mundatus est Naaman, quasi hereditariam in sempiternum sortiti. Quapropter mediatores simoniacae negotiationis attendant, quam districte, imo quam districte, sint damnandi, qui non solum se ipsos, sed & illos quorum mediatores sunt, sub aeterna damnatione secum posuerunt. Satis ergo, ut opinor, declaratum est, quam summo opere praedictas nostri apostolici sanctiones venerari & observare debeamus, quas non solum ex synodicis & authenticis factorum patrum sententiis promanasse, sed etiam ex prophetis, euangelicis & apostolicis scripturis processisse probatum est evidenter. Ipsa videlicet veritas eadem, & per se ipsam, & per suos fideles indubitanter promulgavit, quae & sub fidei attestatione nobis dicit: *Amen, amen dico vobis: si quis sermonem meum servaverit, non videbit mortem in aeternum.* Item alibi: *Si quis diligit me, sermonem meum servabit.* Ergo qui mandata eius non observat, ipsam veritatem non amat: *qui autem non diligit, attestante sancto Ioanne, manet in morte: qui vero divina praecipua contemnit, nullatenus mortem subterfugere valebit.*

Ioan. 8.

Ioan. 14.

Ioan. 3.

XI.

Tertium autem apostolici nostri statutum, quod incontinentibus clericis ministerium altaris interdicit, nihil minus definitum est a sanctis patribus, est enim scriptum in Niceno concilio, quod maximum est inter quatuor concilia euangelis adaequata, capite tertio: Interdicit per omnia magna synodus, non episcopo, non presbytero, non diacono, nec alicui omnino qui in clero est, licere subintroductam habere mulierem, nisi forte matrem, aut sororem, aut amitam, vel eas tantum personas quae suspicionem effugiunt. Ut autem huius capituli intentio clarius elucescat, apertiore eius translationem subnectere non pigeat: Omnino de sancta interdixit synodus, neque episcopo, neque presbytero, neque diacono, neque ulli omnino clericorum, licere habere secum mulierem extraneam, nisi forte mater sit, aut soror, aut amita: in his namque personis, & huiusmodi similibus, omnis suspicio declinatur: qui aliter praeter haec agit, periclitabitur de clero suo.

Videlicet ergo, quod penitus clericis conjugale opus

opus interdicatur, qui & pro ipsa cohabitatione feminarum non solum de ministerio altaris, sed de clericatu suo peccilari jure censetur. Nec hoc tantum de sacerdotibus, sed de omnibus sacris ordinibus evidenter decernitur. Item Neocæsareense concilium, quod ante Nicænam concilium fuisse legitur, capite primo decrevit: Presbyter si uxorem duxerit, ab ordine deponatur: si vero fornicarius fuerit, aut adulterium perpetraverit, amplius pelli debet, & ad pœnitentiam redigi.

Calchedonense etiam concilium, quod ipsas Neocæsareenses & Nicænas, imo omnium sanctorum patrum sanctiones ante ipsum transactas, ut prædictum est, confirmat, etiam earumdem sanctionum prevaricatoribus generaliter ita condemnat capite 10. Eos autem qui ausi fuerint per diffinitionem magnæ & universalis hujus synodi quæcumque ex his quæ sunt prohibita perpetrare, decrevit sancta synodus a proprio gradu recedere.

Item beatissimus papa Silvester, qui Nicænam synodum congregavit, & eandem apostolica auctoritate corroboravit, in suis synodalibus decretis ita decernit capite sexto: Nemo presbyter a die honoris presbyterii sumat conjugium: quod si quis neglecto hoc aliter egerit, duodecim annis eum jubemus privari honore: quod si quis contra hoc chirographum præfens & publice dictum egerit, damnabitur in perpetuum.

Item beatus Siricius papa in decretis suis capite septimo: Quilibet episcopus presbyter atque diaconus, quod non optamus, deinceps, si incontinens fuerit inventus, jam nunc sibi per nos omnem ad id indulgentiæ intelligat obferatum. Item in eisdem capite duodecimo: Feminas etiam non alias esse patitur in domibus clericorum, nisi eas tantum, quas propter solas necessitudinum causas habitare cum eisdem synodus Nicæna permisit. Item sanctissimus papa Gregorius scribens ad Romanum defensorum ita decernit capite decimo: Si quis episcoporum, quos commisi tibi patrimonii finis includit, cum mulieribus degant, hos ut omnino compescas jubemus, & de cetero illic eas inhabitare nullo modo patiaris, exceptis iis quas sacrum canonum censura permittit, id est matrem, amitam, germanam, & alias hujusmodi, de quibus præva suspicio non possit esse. Melius tamen faciunt, si se etiam a raliu cohabitatione contineant. Nam legitur quod beatus Augustinus nec cum sorore habitare consenserit, dicens: Quæ cum sorore mea sunt forores meæ non sunt. Docti ergo viri cautela magna nobis debet esse instructio. Et post pauca: Præterea curæ tuæ sit eosdem confratres nostros adhortari, ut subiectos sibi in sacris ordinibus constitutos, quod ipsi fervant, ad similitudinem suam, modis omnibus servare commoneant. Item Zacharias papa in decretis suis capite primo: Decernimus ut episcopi cum mulieribus omnino non habitent, ne ab antiqui hostis fraude decipiantur. E

Item in eisdem capite undecimo: Ut presbyteri & diaconi subintroductas mulieres nullo modo secum habere audeant, nisi forsitan commatrem suam, aut proximitatem generationis sibi habentes, quæ suspensiones effugiunt: sicut in Nicæno concilio habentur: Si quis præter hæc statuta præsumpserit agere, sacerdotii sui honore privetur.

Item beatus Hieronymus scribens ad Oceanum authenticis rationibus probavit, non licere clericis conversari cum feminis: & postmodum subintulit: Quod si post nostra monita aliquis clericus agapeas amplius quæserit amare quam Christum, secundum synodalem regulam conveniatur, & præcepta

Concil. general. Tom. X.

A in Nicæa diffinita ei legantur: jam vero si conventus prædictos fugerit & reliquerit, consecuti fumus maximum lucrum. Alioquin talis ab ecclesia anathematizandus est, geminant enim femina spinas cum viris habitantes, & arcana mentium acuto mucrone percutiunt.

Sed quid dicam ulterius, deficit enim mihi tempus, ut enarrem viritum sanctos patres prædictis nostri apostolici statutis subscribentes. Nam omnes catholici eadem observanda esse censuerunt; qui & a sacratissimis IV. conciliis dissentire noluerunt, ex quibus noster apostolicus præfata produxit decreta: quapropter nec idiotas latere æstimo, quam periculose, vel potius quam perniciose, sibi suisque sectatoribus desipiant, quicumque per Sozomeni caput sacerdotibus incontinentiam adscribere non formidant: quibus licet superiorum epistolarum assertio sufficere debeat, iterum tamen eos præmonere de cavendo anathemate non tædeat.

X I I.

Vetus testamentum partim in mysteriis, partim in moralibus præceptis, continetur, sed adveniente Christo cessavit in mysteriis & carnalibus observantiis, quia ipse est finis sive completio legis, in moralibus præceptis adhuc manet, quia semper est observandum: *Diligens proximum eum sicut seipsum.* & *Matth. 22.*

Quicumque ergo ex lege aliquam carnalem observantiam novo quidem testamento adversam adhuc observandam esse dogmatizat, procul dubio cum Galatis, imo cum Ebionitis, Judaizat. Conjugale autem opus sacerdotum inter carnalis legis observantiam computatur: quibus unquam sacerdotibus hoc tantum in lege successione causa legitur concessum, quia ex alia tribu nullus eo tempore pervenit ad sacerdotium. Nam nostro tempore ex quolibet genere sacerdotes eligere licet, quibus & merito interdicitur conjugale opus, cum non jam successores habeant necessarios. Quapropter quisquis & hoc tempore illud Judaicum conjugium sacerdotibus licere cum Sozomeno, vel potius cum Ebione dogmatizat, non negligerit illud inevitabile anathema considerat, quo ipse apostolus specialiter Judaicarum observationum predicatorum anathematizat, Galatas Judaizantes ita deterreros: *Sed licet nos aut angelus de celo evangelizet vobis, Galat. 1.* præterquam quod evangelizamus vobis, anathema sit. Idem vero inculcans subjungit: *Nunc iterum dico vobis, si quis evangelizaverit, præter id quod accepistis, anathema sit.* Idem quoque Paulus ipsum principem apostolorum Antiochiæ, licet ejusdem sedis episcopum, liberaliter corripuit, eo quod non quidem prædicando, sed suo exemplo Judaizare cogeret, cum se ab eorum convivio pro timore Judæorum simulando subtraheret. Præterea ipse hæresiathe Ebion cum omnibus suis sectatoribus inter reliquos hæreticos anathematizatus est a factatissima synodo Constantinopolitana, & a beato Gelasio papa in apostolica sede: quod anathema nullus subterfugere poterit, quicumque ipsum hæresiarcham per Sozomeni caput sectari præsumpserit.

X I I I.

Quidam etiam videntur sibi nimium *scholi, asserentes incontinentiam sacerdotibus esse concessam in illo apostoli: *Vnusquisque suam uxorem habeat:* qui autem non intelligunt quæ loquuntur, neque de quibus affirmant; aut, si intelligunt, suam ipsorum conscientiam impugnant. Nam attestante beato Hieronymo Corinthii inter cetera ab apostolo quæsierant, an nuper renatis in Christo carnalis copula licita esset: quibus ita respondit apostolus:

X ij De

ANNO CHRISTI 1074. *ibidem.*

De quibus autem scripsisti mihi, bonum est hominem A mulierem non tangere: propter fornicationem autem unusquisque suam uxorem habeat, unaquaeque virum suum. Vxor vir debitum reddat, similiter autem & uxor viro. Mulier sui corporis potestatem non habeat, sed vir: similiter & vir sui corporis potestatem non habeat, sed mulier. Nolite fraudare invicem, nisi forte ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi: quod ita exponit beatus Hieronymus in libro contra Iovinianum: Non dixit apostolus propter fornicationem ducat unusquisque uxorem, alioquin hac excusatione libidini frena laxasset, ut quotiescumque uxor moriatur, toties ducenda sit alia, ne fornicemur: sed unusquisque uxorem suam habeat: suam, inquit, habeat, sua utatur, quam habebat, antequam crederet: quam bonum erat non tangere, & post fidem Christi forem tantum nosse, non conjugem, nisi fornicatio tantum excusabilem faceret. Nolite fraudare invicem, nisi forte ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi. Oro te, quale illud bonum est, quod orare prohibet, quod corpus Christi accipere non permittit, quamdiu enim impleo mariti officium, non impleo continentis. Iubet idem apostolus in alio loco, ut semper oremus: si semper oramus, nunquam conjugio ferendum est, quandoquidem quotiescumque uxori debitum reddo, orare non possum. Sic & Petrus apostolus docet Christianos ut infirmiori vasculo muliebris honorem tribuant, ab opere conjugali cessantes, ne impediantur eorum orationes. Quis ergo sanæ mentis prædictas apostoli sententias de exercendo conjugali opere sacerdotibus adscribat, quorum quotidianum est officium non modo orare, sed & divina sacramenta contrectare, præsertim cum in eodem loco etiam cuiuslibet Christiano tempore orationis injungatur continentia. Nempe si apostolus his etiam sacerdotibus carnalem copulam concederet, profecto contrarius sibi esset, qui ad Titum scribens præcipit ut sacerdotes sobrii, iusti sint, atque continentes. Et non hic sacerdotibus, sed laicis, & his non solidum cibum sed lacteum potum ministrat, ut puta neophytis, qui nondum sibi, necdum aliis sufficienter erant instructi. . . . idem apostolus sacerdotale officium penitus intercludit. Eadem etiam ratione probatur ad laicos, non sacerdotibus, spectare quidquid idem apostolus scribit de exercendo opere conjugali, ut illud: quod si se non continent, nubant. Melius est nubere, quam uri: id est, melius est legitimo marito misceri, quam fornicari. Et illud: Solutus es ab uxore? noli querere uxorem: si autem acceperis uxorem, non peccasti: & si nupserit virgo, non peccat. Hoc itaque nullo modo de sacerdotibus vel de aliis continentiarum dedicatis dicitur, sed de illis tantum qui legitime conjugari possunt. Vnde beatus Hieronymus in libro supradicto: Si, inquit, nupserit virgo, non peccabit: non illa vitgo quæ semel Dei cultui dedicata: harum enim si qua nupserit, damnationem habebit, quia primam irritam fecit fidem. Si autem hoc de viduis dictum objecerit, quanto magis de virginibus prævalebit, cum etiam his non liceat, quibus aliquando licuit: virgines enim, quæ post consecrationem nupserint, non tam adulteræ sunt, quam incestæ. Si ergo prædictæ apostoli sententiæ huiusmodi continentibus carnalem copulam non concedunt, quanto minus sacerdotibus; maxime cum illæ simpliciter ad continentiam sint consecrate, illi autem ipsi continentibus sint prælati, & per venerandam manus impositionem, & per sacrosancti chrismatis unctionem, Præterea idem apostolus ipsis quibus conjugale opus exercere concedit, eisdem etiam

secundas nuptias inire licenter permittit. Solutio enim ab uxore aliam ducere concedit, & vidua nubendi licentiam attribuit. Nullatenus ergo sacerdotibus sub permissoria carnalis copulæ sententia comprehendit, quibus in epistola ad Timotheum & Titum digamiam penitus prohibuit, cum iubeat tantum unius uxoris virum eligi ad sacerdotium: nam nec apud ethnicos bigamia licebat sacerdotibus beato Hieronymo adfrente contra Iovinianum. Legant, inquit, nostrates, antequam religio nostra fulgeret in mundo, vnicubas semper habuisse inter matronas decus, per illas Fortunæ muliebris sacra fieri solita, nullum sacerdotum bigamum, nullum flaminem bimarium. Hierophantas quoque Atheniensium uque hodie cicutæ forbitioe castrari, & postquam in pontificatum electi fuerint, viros esse definire. Quicumque autem prædicti apostoli verba intantum adulterant, ut sub eorum perverfa interpretatione etiam sacerdotibus incontinentiam licere consignent, procul dubio sequuntur Nicolaum hæresiarum, quem Clemens Alexandrinus in tertio libro stromatum refert, uxorem suam cuiuslibet etiam volenti prostituisset, & hoc exemplo suo docuisse, cunctis promiscua atque communia seminarum consortia licere: & hoc ideo ut a maioribus. . . . quia scriptum est: *Et erant illis omnia communia*, inter quæ Nicolaus numeravit & conjugia. Sicut ergo ille apostolicum exemplum nimis generaliter & perverse acceptum in hæresim mutasse refertur, sic & isti illud apostoli, *Unusquisque uxorem suam habeat*, nimis generaliter & perverissime interpretantes, in errorem vertisse notantur, qui sub eodem exemplo contra eundem apostolum sacerdotibus conjugale opus concessum fallaci pertinacia contendunt. Quamvis enim in sacris ordinibus promiscua seminarum consortia magis detestanda sint quam singularia, depravatori tamen apostolica institutionis ipsi hæresiarum Nicolao minus imputanda videtur, quam istis. Ille enim eo quidem tempore apostolicam doctrinam male interpretatus est, cum vix in primis nomen Christianitatis inciperet, cum evangelica & apostolica doctrina nondum esset per totum mundum dilatata, nondum tot virtutibus, tot signis, tot sacratissimis sanctorum martyrum triumphis approbata: isti autem eandem doctrinam jam ubique ignotam; nec rusticis jam dudum, imo jam ab antiquo sanguine sanctorum patrum consecratam & irrefragabiliter corroboratam, obstinatissima temeritate nituntur depravare. Vnde & illam perditionem subterfugere nequibunt, quam ipse princeps apostolorum depravatoribus scripturarum assignat, qui epistolas coapostoli ejus Pauli ita nobis commendat: *In quibus, inquit, epistolis sunt quadam difficilia intellectu, quæ indocti & instabiles depravant, sicut & ceteras scripturas, ad suam ipsorum perditionem.* Vos ergo, fratres, præsentibus custodite, ne insipientium errore traducti excidatis a propitia firmitate. Ut autem clarius eniteat apostolum in superioribus sententis non sacerdotibus, sed laicis, carnale commercium indulisse, diligenter inspiciamus quid idem apostolus ministros sanctorum observare decernat, & quibus sacros ordines concedi vel denegari constituat. Nam in eadem apostolica institutione & defensoribus sacerdotalis incontinentiæ perpetuum silentium evidenter imponitur, & præfata nostri apostolici statuta irrefragabiliter corroborantur; quippe quæ nulli sacrum officium interdicit, nisi quem & apostolica præcepta penitus ab ipso sacro ordine secludunt.

1. Cor. 7. *ibidem.*

ANNO CHRISTI 1074.

Act. 2. 1. Cor. 7.

* Notam nec rusticis jam dudum ignotam,

2. Petr. 3.

XIV.

Beatus ergo Paulus apostolus scribens ad Timotheum de sacris ordinibus ita testatur: *Fidelis, inquit, sermo: Si quis episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. Oportet ergo episcopum irreprehensibilem esse, unius uxoris virum, sobrium, prudentem, pudicum, ornatum, hospitalem, doctorem, non vinolentum, non percussorem, sed modestum; non litigiosum, non cupidum, sed sue domi bene prapostum, filios habentem subditos cum omni castitate. Si quis autem domui sue praeesse nescit, quomodo ecclesie Dei diligentiam habebit? Non neophytum, ne in superbiam elatus in iudicium incidat diaboli: oportet autem & illum testimonium habere bonum ab his qui foris sunt, ut non in opprobrium incidat & in laqueum diaboli. Diaconos similiter pudicos, non bilingues, non multo vino deditos, non turpe lucrum sectantes, habentes mysterium fidei in conscientia pura. Et hi primum probentur, & sic ministrent, nullum crimen habentes. Mulieres similiter pudicas, non detrahentes, sobrias, fideles in omnibus. Diaconos sint viri unius uxoris, qui suis bene prae sint, & domibus suis: qui enim bene ministraverint, gradum sibi bonum acquirunt, & multam fiduciam in fide, qua est in Christo Iesu. Item ad Titum: Huius, inquit, rei gratia reliqui te Creta, ut ea qua desunt corrigas, & consuetas per civitates presbyteros, sicut ego tibi disposui: si quis sine crimine est, unius uxoris vir, filius habens fideles, non in accusatione luxuria, aut non subditos, Oportet autem episcopum sine crimine esse, sicut Dei dispensatorem, non superbum, non iracundum, non vinolentum, non percussorem, non turpis lucri cupidum: sed hospitalem, benignum, sobrium, iustum, sanctum, continentem, amplectentem eum, qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem, ut potens sit & exhortari in doctrina sana, & eos qui contradicunt arguere. Sunt multi inobedientes, vaniloqui & seductores, maxime qui de circumcisione sunt, quos oportet redargui, qui universas domos subvertunt, docentes quae non oportet turpis lucri gratia. Et post pauca: Increpa illos dicit, ut sint sani in fide, non interdentis Iudaicis fabulis & mandatis hominum aversantium se a veritate.*

XV.

In primo igitur notandum est in his apostolicis institutionibus sub nomine episcopi etiam presbyteros comprehendi: inconvenienter enim apostolus post descriptionem episcopi statum de diaconibus subinfert, si non & presbyteros sub episcopali descriptione comprehenderet, qui post episcopum proximi, & ipsi diaconibus indubitanter sunt anrepositi. Aut enim nusquam de ordinatione presbyterorum dixit, aut sub nomine episcoporum eos descripsit. Sed incongruum esset ut praetermisso magistro ministrum ejus describeret, cum tamen magister ecclesiasticis dispositionibus magis esset necessarius. Praeterea cum apostolus Tito praecipiat, ut per civitates presbyteros ordinet, statim cum de ordinatione eorum informans subinfert: *Oportet episcopum sine crimine esse. Idem Timotheo scribit: Noli negligere gratiam qua data est tibi per prophetiam cum impositione manuum presbyterii: cui insequentibus statim dixit: Nemini manum cito imponeris: quod proprie episcoporum est: ergo eundem episcopum dicit, quem & presbyterum nominavit. Sic beatus Hieronymus & sanctus Ambrosius praedictas apostoli sententias fideliter exponentes, testantur apud antiquos idem fuisse episcopum & presbyterum, ut nomen unum esset officii, aliud aetatis. Postea autem, ut Hieronymus asserit, cum unusquisque eos quos baptizaverat suos esse*

A putaret, non Christi, propter auferenda schismata, in toto decretum est orbe ut unus de presbyteris praeponebatur ceteris, ad quem omnis cura ecclesiae pertineret. Post descriptionem autem episcopi & presbyteri caute apostolus subjungit de diaconibus ita decernens: *Diaconos similiter: id est, oportet esse pudicos, &c.* ac si diceret: *Quod de episcopis & presbyteris decrevi, hoc idem & de diaconibus me sciatis decrevisse.* Satis ergo evidenter patet, ut aestimo, apostolum in superioribus suis distinctionibus etiam presbyteros cum episcopis & diaconibus comprehendisse: unde & merito quilibet eorum a sacris officiis dimoventur, quicumque ex illis in se apostolicam informationem corrupisse probantur. Nempe apostolus testatur episcopos, presbyteros, & diaconos oportere turpis lucri non esse cupidos. Omnis autem simoniacus turpissimi & nefandissimi lucri indubitanter est cupidus, ergo inter sacros ordines nullatenus est computandus, scilicet jamdudum per apostolicam sententiam penitus ab eisdem segregatus. Notandum autem, si neophytus inter sacros ordines non recipitur, qui ramen inter laicos posse salvari creditur, quanto magis inde sunt segregandi cupidi, sive avari, qui sunt idolorum servi, qui, juxta apostolum, nullatenus habent hereditatem in Christo & regno Dei. Item apostolus praecipit in superioribus, ut episcopi, presbyteri, diaconi, sint pudici & continentis: nec mirum, cum & laicos hortetur ad continentiam, dicens: *Volo autem omnes homines esse sicut me ipsum, utique continentis.* Item: *Reliquum est, ut qui habent uxores, tamquam non habentes sint.* Item: *Viri diligite uxores vestras, sicut & Christus ecclesiam.* Vnde Hieronymus: *Si Christus, inquit, sancte, caste, si absque ulla macula diligit ecclesiam, viri quoque in castitate uxores suas diligant, & sciat unusquisque vas suum possidere in sanctificatione & honore, non in passione desiderii, sicut & gentes, quae Deum ignorant. Quem honorem ita interpretatur beatus Hieronymus: Si, inquit, abstinentis nos a coitu, honorem muliebri vasculo tribuimus: si non abstinemus, periculum est honori contrariam esse contumeliam. Praeterea omnis populus filiorum Israel ad montem accessurus, & Dei eloquium de longinquo tantum auditurus, triduo sanctificari & se continere ab uxoribus jubetur. Iure ergo apostolus sacrorum ministris incontinentiam interdixit, qui & saecularibus debent praeminere in castitate, qui & ipsius Spiritus sancti locutorum effecti quotidie dominum pro populo debent interpellare. Quicumque ergo horum incontinentis esse detegitur, ab ipso apostolo sacris ordinibus interesse prohibetur, cum per incontinentiam apostolicae institutioni seipsum subtraxisse videatur. Nam quod apostolus dicit: *Vnius uxoris virum*, juxta attestationem sanctorum patrum, ante ordinationem tantum, non post ipsam, est intelligendum. Vnde sanctus Cyprianus in libro de duodecim abusionibus dicit, quod talis esse debeat episcopus, ut ante episcopatum unam tantum uxorem haberit, non plures. Vnde & sanctus Hieronymus in apologetico ad Pammachium: Episcopi, presbyteri, diaconi, aut virgines eligantur, aut vidui, vel certe post sacerdotium in aeternum pudici. Item beatus Zacharias vir apostolicus scribens ad sanctum Bonifacium Moguntiacensem archiepiscopum ita decrevit: *Cum, inquit, tua fraternitas in concilio Moguntino confederit cum Carolomanno excellentissimo viro, si quos repererit episcopos, presbyteros, aut diaconos, contra canones vel statuta patrum excessisse, id est in adulterio, vel si**

ANNO
CHRISTI
1074.

1 Tim. 3.

1 Ioan. 1.

Iacob. 3.

plures nixores habuerunt, aut etiam alii capitulis, quibus canones obviaffe reperit, tua sanctitas nulla ratione apostolica auctoritate permittat eos sacerdotio fungi, quia tales a suo proprio ore falsi nominantur sacerdotes, & deteriores secularibus esse noscuntur, qui se neque a fornicationibus, neque a nefariis matrimoniis abstinent. Nam quod inde sentiunt, dicente domino: *Sacerdotes mei semel nubant*; & apostolus: *Vnius uxoris virum*: & hoc ante sacerdotium susceptum nti licitum est: nam a die suscepti sacerdotii etiam ab ipso proprio conjugio prohibendi sunt. Vnde & Hieronymus ad Vigilantium scribens testatur: Ecclesia orientis & Egypti, & apostolica sedes, aut virgines clericis accipiunt, aut continentes, aut si nixores habuerint, mariti esse desistunt: quomodo enim iuxta eundem apostolum, ut praedictum est, se continent, si cum conjugibus incontinentiam exercere deberent: quae quia contraria sunt, nullatenus simul esse possunt. Sed & hoc diligenter inspiciendum, quod apostolus iusserit eligi ad sacerdotium, non qui jam per incontinentiam filios generaret, sed qui dudum filios adultos & bene nutritos habuisset.

Nota autem apostolum inobedientes & vaniloquos nullatenus inter sacros ordines computasse, imo peritos sacerdotes constitui praecipisse, ad hos utique arguendos, qui universas domos subvertunt, docentes quae non oportet turpis lucri gratia: quos etiam dure increpari iubet ne Iudaicis fabulis intendant, & mandatis hominum averfantium se a veritate, ut illi qui iuxta mandatum Pauli Samosatani, sive Ebionis, Iudaicam incontinentiam Christianis sacerdotibus licere dogmatizant. Quid ergo mirum si etiam noster apostolicus huiusmodi inobedientes a sacro officio dimovit, quos & apostolus dure increpari, non sacris ordinibus annumerari, decrevit. Videtne ergo quam inevitabiliter sint observanda nostri Gregorii statuta, quae a sacratissimo fonte scripturarum videmus derivata. Sciendum autem apostolum constituisse, ut ordinandi sive ordinati sine crimine essent, non sine peccato. Nam in mundo nullus, iuxta Augustinum, exceptis parvulis baptizatis, sine peccato conversatur, attestante ipso dilectissimo domini Ioanne: *Si diximus, inquit, quia peccatum non habemus, ipse nos seducimus, & veritas in nobis non est.* Item frater domini Iacobus: *In multis enim offendimus omnes.* Multi autem sine crimine reperiuntur. Vnde beatus Augustinus in tractatu quadagesimo primo super Ioannis evangelium testatur. Sed plane multi iusti dicti sunt sine querela, quod intelligitur sine crimine. Nulla enim querela iusta est de his in rebus humanis, qui non habent crimen. Crimen vero est peccatum grave accusatione & damnatione dignissimum: qui ergo tam grave admisserit, iuxta apostolum, peccatum, sacrum ordinem obtinere non debeat.

XVI.

Vt autem haec apostolica institutio de sacris ordinibus nobis evidentior fiat, beati Hieronymi expositionem super eandem considerare non pigeat, qui eam in libro contra Iovinianum ita dilucidat: Sed & ipsa episcopalis electio mecum facit: non enim dicitur: Eligatur episcopus qui unam ducit uxorem & filios faciat, sed qui unam habuerit uxorem, & filios in omni subditos disciplina. Certe confiteris non posse esse episcopum, qui in episcopatu filios faciat. Alioquin si deprehensus fuerit, non quasi vit tenebitur, sed quasi adulter damnabitur: aut permittit sacerdotibus exercere opera nuptiarum, ut idem sint virgines quod mariti, aut si sacerdotibus uxores non licet tangere, in eo sancti

A sunt quia imitantur pudicitiam virginalem. Sed & hoc inferendum: Si laicus & quicumque fidelis orare non potest, nisi * vacet ab officio conjugali, sacerdoti, cui semper pro populo offerenda sacrificia, semper est orandum, si semper orandum est, ergo semper carendum matrimonio. Nam & in veteri lege, qui pro populo hostias offerebant, non solum in domibus suis non erant, sed etiam purificabantur * ab uxoribus separati, & vinum & siceram non bibebant, quae solent libidinem provocare. * ad tempus
Elegantur mariti in sacerdotum: non nego: quia non sunt tanti virgines, quanti sunt necessarii sacerdotes. Numquid quia in exercitu fortissimus quisque eligendus est, idcirco non assumuntur & infirmiores, cum omnes fortes esse non possunt? si exercitus viribus tantum constaret, & non etiam numero militum, abicerentur imbecilliores: nunc & secundarum & tertiarum virium gradus assumuntur, ut turba & numerus exercitus compleatur. Et quomodo, inquit, frequenter in ordinatione sacerdotali sacerdos virgo negligitur, & maritus assumitur, quia forte & cetera opera virginitati non habet congruentia, aut virgo putatur, & non est, aut est * virginitatis infamis, aut certe ipsa virginitas parit ei superbiam, & dum sibi applaudit de sola corporis castitate, virtutes ceteras negligit: non sovet pauperes, aut pecunia cupidior est. Evenit in interdum, ut tristior vultus, adductum supercilium, incessus pomparum fetulis * offendat populum, * similis; & qui nihil habet quod reprehendat in vita, habitum solum odere & incessum. Multi eliguntur non amore sui, sed alterius odio. In plerisque suffragium meretur sola simplicitas, & alterius prudentiae & calliditati quasi malitia opponitur. Nonnunquam erat vulgi plebicum iudicium, & in sacerdotibus comprobandis unusquisque suis moribus faver, ut non tam bonum, quam sui similem, quarat praepositum. Evenit aliquoties ut mariti, quae pars maior est in populo, maritis quasi sibi applaudant, & in eo se esse arbitrentur non virgines, si mariti virgini praepoanantur. Dicam aliquid quod forsan cum offensione multorum dicitur sum, sed boni non mihi irascantur, quia eos peccati conscientia non remordet. Interdum hoc & pontificum vitio accidit, quia non meliores, sed argutiores in clerum eligunt, & simplices quoque atque innocentes inhabiles putant. Et larginibus & cognatis quasi terrena militia officia largiuntur: sive divinum obediunt iussioni: quodque his pejus, * clericatus donant * illis gradum, quorum obsequiis sint delinuti. Alioqui si iuxta sententiam apostoli, non erunt episcopi, nisi mariti, ipse apostolus episcopus esse non debet, ut * qui docet: *Falo autem omnes esse, sicut ego sum.* * qui dixit. 1. Cor. 7.
Et Ioannes indignus hoc gradu astitimabitur, & omnes virgines * continentes, quibus quasi pulcherrimis gemmis ecclesiae monile decoratur. Episcopus, presbyter, diaconus, non sunt meritorum nomina, sed officiorum: nec dicitur: *Si quis episcopatum desiderat*, bonum * honorem desiderat, sed * gradum bonum opus desiderat, quod in majori ordine constitutus possit, si velit, occasione exercendarum habere virtutum. Oportet ergo episcopum irreprehensibilem esse, ut nulli vitio mancipatus sit: unius uxoris virum, qui unam uxorem habuerit, non habeat: sobrium, sive, ut melius in Graeco dicitur, vigilantem, *moderatum*, pudicum, hoc enim significat *moderatum* ornatum & castitate & moribus: hospitalem, ut imitetur Abraham, & cum peregrinis, imo in peregrinis, suscipiat Christum: doctorem, nihil enim prodest ei conscientia virtutum perstui, nisi & creditum sibi populum possit instruere, & valeat exhortari

ANNO
CHRISTI
1074.
* carcat

* ad tempus

Levit. 10.

* virginitas

* similis;

* illis

* qui dixit. 1. Cor. 7.

* &

1. Tim. 3.

* gradum

* modestus

ANNO
CHRISTI
1074.qui
quia in
luxu-
est.

1000

11.

exhortari in doctrina, & eos qui contradicunt redarguere: non vinolentum, quia qui semper in sanctis sanctorum est, & offert hostias, & vinum & siceram non bibit: * sic bibat episcopus, ut ambiberit ignoretur: * non percussorem, id est qui conscientias singulorum non percutiat; neque enim pugilem describit sermo apostolicus, sed pontificem instituit; quid facere non debeat docet, nunc & regione quid faciat. Sed quid? modestum, non litigiosum, non cupidum, domum suam regentem, filios habentem subditos cum omni castitate. Vide quanta pudicitia exigatur in episcopo, ut si filii ejus impudici fuerint, ipse episcopus esse non possit, & eodem officio offendant dominum, quo offendit & Heli pontifex: corripuerat quidem filios, sed quia non abjecerat delinquentes, retrorsum cecidit, & mortuus est, lucerna Dei anrequam extingueretur. Mulieres similiter pudicas & reliqua. In omni gradu & sexu tenet pudicitia primatum. Cernis ergo quod episcopus, presbyter, diaconus, non ideo sint beati, quia episcopi, presbyteri, aut diaconi sunt, sed si virtutes habuerint nominum suorum & officiorum. Alioquin si diaconus episcopo suo sanctior fuerit, * nun ex eo quod in inferiori gradu est, apud Christum deterior erit? absit ut Stephanus diaconus, qui primus martyrio est coronatus, minor futurus sit in regno calorum multis episcopis, & Timotheo & Tito, quos ut subjicere non audeo, ita nec anteponere.

Hucusque sanctus Hieronymus, qui quantæ auctoritatis fuerit, etiam apud episcopos, apostolica sedis decreta beati Gelasii papæ satis insinuant, quæ inter authenticas & canonicas sanctiones opuscula ipsius recipienda esse decernunt, sicut & sancti Cypriani, Ambrosii, Augustini opuscula, sive tractatus reliquorum sanctorum patrum, qui nec in fide nec in prædicatione a sancta Romana ecclesia deviantur, sed in ejus communicatione usque ad finem vitæ perdurarunt. Intantum namque beatus Gelasius in prædictis decretis auctoritatem sancti Hieronymi nobis commendat, ut & aliorum opuscula juxta ejus iudicium recipienda vel respicienda esse ibidem decernat. Quicumque ergo debitam obedientiam apostolicæ sedis impendere voluerit, nullatenus hujusmodi sanctorum patrum singularibus sententiis repugnabit. Hucusque sufficiat dixisse quid apostolus exigat a sacerdotibus: quod quicumque fideliter perpexerit, nequaquam statuta nostri apostolici obliteranda judicabit, quæ nec aliquis contemnere poterit, nisi & ipsorum apostolorum sententiis repugnare velit, quibus ipsa veritas in evangelio fidelissime promittit: *Amen dico vobis: Erit remissus terra Sodoma in die iudicii, quam illis qui sermones vestros non receperunt.*

X V I I.

Quantum autem nostri apostolici decretum præcipit, ut populus clericorum officia non recipiat, quos sacris canonibus, imo evangelicis & apostolicis institutionibus, adversari percipiat: videlicet quos juxta censuram sanctorum patrum damnatos in propriam eorum perniciem alari ministrare videat. Nempe Antiochenum concilium a sacratissimo Chalcedonensi concilio, ut prædiximus, indubitanter roboratum, officia damnatorum clericorum a populis recipi districte prohibet; intantum scilicet, ut etiam ab ecclesia abjiciendos esse censet qui illis clericis saltem communicaverint, quos interdicitum sibi ministerium usurpare cognoverint. Sic enim quartum ejusdem concilii caput restatur: Si quis episcopus a synodo damnatus, vel presbyter aut diaconus ab episcopo, ausi fuerint

aliquid de sacro ministerio contingere, sive episcopus juxta præcedentem consuetudinem, sive presbyter aut diaconus, nullo modo liceat ei & in alia synodo restitutionis spem aut locum habere satisfactionis: sed & communicantes ei omnes abjici de ecclesia, & maxime postquam didicerint adversus memoratos prolatam fuisse sententiam, eis communicare renaverint. Iuxta hujus capituli renorem sancti patres, qui in Chalcedone sacratissimos canones promulgaverunt, omnes communicatores cujusdam damnati Timothei Alexandrini præsulis excommunicatos esse censuerunt: qui Leoni imperatori pro eodem Timotheo consulenti hoc modo rescripserunt: Eos etiam qui cum scirent Timotheum fuisse damnatum, communicare illi sine periculo crediderunt, extraneos esse a Dei ecclesia judicamus, secundum consequentiam regularem nulla eis venia nec spe restitutionis ullo modo remanente: sicut 83. regula de talibus aperte decernit, cujus initium est: Si quis episcopus a synodo, &c. Quapropter & noster apostolicus merito populis officia hujusmodi clericorum prohibuit; eorum inquam, quos non tam ipse damnavit, quam a sanctis patribus jamdudum damnatos esse monstravit. Præterea sanctissimus papa Alexander a beato Petro quintus, qui potius in camino ignis concremari, quam mentiri fortissimus athleta delegit, ipse namque nec loquendum eis esse testatur quibus & episcopus pro sceleribus eorum sentitur adversus: & hoc ex ipsius principis apostolorum auctoritate confirmat, ita dicens capite 6. Beatus Petrus in ordinatione sancti prædecessoris nostri Clementis instruens clerum & populum ait: Si inimicus fuerit Clemens alicui pro actibus suis, nolite vos expectare, ut ipse vobis dicat: Cum illo nolite amici esse: sed observare prudenter debetis, & voluntati ejus absque comminatione obsecundare, & avertere vos ab eo cui ipsum sentitis adversum: sed nec loqui his quibus ipse non loquitur, ut unusquisque qui in culpa est, dum cupit omnium vestrum amicitias ferre, festinet citius reconciliari ei qui omnibus præest, & per hoc redeat ad salutem, cum obedire cæperit monitis præsentis.

Si vero quis amicus fuerit his quibus ipse non loquitur, unus est & ipse ex illis qui exterminare Dei ecclesiam volunt; & cum cōpote vobiscum esse videatur, mente & animo contra vos est: & est multo nequior hostis hic quam illi qui foris sunt, & evidenter inimici sunt: hic enim per amicitiarum speciem quæ inimica sunt gerit, & ecclesiam dispergit ac vastat. Vbi ergo ipse princeps apostolorum tam stricte prohibet ne quis eis saltem loquatur qui apostolicis institutis non obsecundare reprehendantur, ibi etiam evidentissime vetat ne populus missas aut reliqua officia hujusmodi ab eis recipiat. Mos enim populi Dei, juxta Augustinum pro lege tenendus, comprobatur nobis cum canonibus, * ut *forte ne* populus cujuscumque sacerdotis missas audiat, ejus etiam singulis salutationibus in missa respondeat. Quapropter populus hujusmodi pravariicatorum missas nullatenus recipiat, si ipsius principis apostolorum sententiam observare volet.

X V I I I.

Sanctissimus papa Gregorius scribens ad reges Francorum de hujusmodi sacerdotibus canonum contemptoribus cap. 135. testatur, quod regnum ex culpa talium sacerdotum prægravetur: & post pauca subjungit: Major, inquit, metuenda est locis illis calamitas, ubi tales intercessores ad locum regiminis adducuntur, qui Dei magis in seiraudandam promovent, quàm per sumeripfos populis placare debuerant.

Lure

ANNO
CHRISTI
1074.

ANNO
CHRISTI
1074.

Irov. 18.

1. Cor. 5.

2. Thef. 3.

1. Cor. 11.

1. Cor. 15.

Iure ergo nostri temporis Gregorius populum hujusmodi præsumptorum officia recipere prohibuit, quos sanctissimus æquivocus & regnum culpa sua prægravare, & Dei itacundiam in se magis provocare asseruit: scriptum est enim: *Qui averterit autem suam ne audiat legem, execrabilis erit ejus oratio.* Quo crimine omnes obligantur, quicumque canonicis sanctionibus obstinato animo refragantur: unde & eorum officia merito populis interdiciuntur, quorum orationes omnipotens Deus non dico non recipit, sed execrat. Sed jam ad ipsum vas electionis veniamus, qui & præsentis status nostri apostolici consonat non dubitatur.

Si is, inquit, qui frater nominatur, est fornicator, aut avarus, aut idolis fervens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax, cum hujusmodi nec cibum sumite, videlicet qui nolunt juxta ecclesiasticas sanctiones emendari, licet certis & publicis criminibus sint obligati. Item ad Thessalonicenses: *Renuntiamus autem vobis fratres in nomine domini nostri Iesu Christi, ut subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate, & non secundum traditionem quam acceperunt a nobis.* Et paulo post: *Si quis non obedit verbo nostro per epistolam, huic notate, & non commisceamini cum illo, ut confundatur.* Cum quibus igitur apostolus fideles nec corporalem cibum sumere permittit, & a quorum consortio fideles discedere præcipit, de eisdem apostolicæ institutionis contemptoribus populo præcipit noster apostolicus, ut eis saltem ad dominicam mensam non communicaret, & eorum societati fe saltem eo tempore subtraheret, cum illi contra fas & jus sacra mysteria in perniciem suam usurparent; juxta apostolum enim, *quicumque dominicam panem & calicem sumit indigne, corporis & sanguinis domini reus erit, & judicium sibi manducat & bibit:* quod omnes faciunt, qui fornicationem & avaritiam non solum exercere, sed etiam obstinato animo defendere præsumunt: de quibus apostolus dicit: *Quoniam qui talia agunt, regnum Dei non possidebunt:* qui etiam pro eisdem criminibus juxta canonicas sanctiones damnati interdiciuntur sibi officium temeraria usurpatione frequentant. Nempe ipsi quos proprie vocamus penitentes, licet pro hujusmodi criminibus canonicæ disciplinæ colla submittantur, non tamen divinis sacramentis tam temere approximant. Unde, juxta sententiam beati Innocentii papæ, nec infirmos penitentes & reliquos ægrotautes sacro chrismate ungi licet, quibus, inquit, penitentibus reliqua denegantur sacramenta, ne sibiipsis damnationem potius quam remissionem acquirant, si eadem tam indigni, nondum sane per penitentiam ad plenum purgati, percipiant. Si ergo penitentes etiam canonicè pro criminibus suis satisfacientes divinis sacramentis judicantur indigni, quanto magis illi qui non penitent, sed culpas suas jam dudum publicatas pertinaciter defendere conantur, qui & obstinato animo resistentes etiam Spiritum sanctum blasphemare probantur.

Sic enim beatus Damasus papa in epistola ad sanctum Aurelium Cathaginensem archiepiscopum testatur. Violatores, inquit, canonum voluntarii graviter a sanctis patribus judicantur, & a Spiritu sancto, cujus instinctu ac dono ditati sunt, damnantur, quoniam blasphemare Spiritum sanctum non incongrue videntur, qui etiam contra sanctos canones non necessitate compulsi, sed libenter, ut præfixum est, aliquid aut proterve agunt, aut loqui præsumunt, aut facere volentibus sponte consentiunt. Talis enim præsumptio manifeste unum genus est blasphemantium Spiritum sanctum:

quoniam, ut jam prælibatum est, contra eum agit, cuius usum & gratia idem sancti canones sunt editi. Itaque illi sacerdotes, qui tam gravissimis criminibus sunt obligati, imo qui pro eisdem secundum canonicam instituta jam sunt damnati, nullatenus nisi in perniciem suam sacrificare possunt: unde & illi non parum deliquerunt, quicumque ipsi in propriam necem sacrificare usurpantibus per solitas responsiones in missa scienter cooperari præsumerent: non enim pro parvo crimine haberetur, si quis alicui seipsum crudeliter occideri scienter cooperaretur. Sapientissime ergo vir apostolicus populum hujusmodi præsumptorum usurpationibus interesse prohibuit, quas non solum ductoribus eorum, sed & receptoribus, perniciosis esse non ignoravit. Sic enim ipse dominus a Core ejusque sequacibus sacrificandi officium usurpantibus reliquos filios Israel discedere præcepit, ne peccatis eorum involverentur, sed que crudelissima morte cum eisdem damnari mererentur. Nam ipsi hæreticæ, videlicet Core, Dathan, & Abiron, cum universa eorum substantia vivi ad infernum ex improviso descenderunt: sequaces vero eorum per ignem a domino penitus comburi meruerunt. Horum itaque subitanam & crudelissimam ultionem illi diligenter attendant, qui contra apostolica præcepta interdiciuntur sibi sacerdotale officium obstinate temeritate usurpant: nec otiosæ mortem Osæ considerent, qui, cum David arcam domini de Philistiim in novo plausto reduceret, a domino percussus interit, eo quod arcam, licet jam casuram, manu sustentare præsumpsit. Si enim ille merito perit, qui temere quidem, sed benigne, arcam domini tantum tetigit, quanto magis ille qui contra fas & jus ipsum corpus domini contrectare sibi incorporare præsumit indignus?

X I X.

Quidam tamen satis imperite nostro apostolico objiciunt quartum Gangrensis concilii capitulum: Quicumque discernit a presbytero qui uxorem habuit, quod non oporteat eo ministrante de oblatione percipere, anathema sit. Hoc etiam capitulum juxta Petri apostoli atestationem in suam ipsorum perniciem depravantes ita pronuntiant: Quicumque recuaverit missam conjugari presbyteri, anathema sit: videlicet ut eos anathematizatos esse demonstrent, qui apostolicis institutis obediens incontinentium sacerdotum missas recipere detrectant. Sed frustra: nam prædictum capitulum tantum anathematizat qui respuunt presbyteri oblationem, non qui modo habet, sed qui quondam habuit uxorem. Eo enim tempore, ut prologus Gangrensis concilii testatur, erant hæretici, sectatores cujusdam Eustathii, qui legitimas nuptias quasi mortale crimen condemnabant, asserentes nullum in conjugali gradu positum spem habere apud dominum: unde & oblationes presbyterorum etiam ante ordinationem legitime conjugatorum respuisse traduntur; quippe legitimum conjugium pro mortali crimine deputantes: quales etiam si quis hoc tempore perpetrasset detegitur, altari ministrare juxta canones non permittitur. Merito ergo anathematizantur idem hæretici dogmatizantes contra illud apostoli: *Si acceperis uxorem, non peccasti.* & illud: *Oportet episcopum unius uxoris esse virum.* Sæpe positum autem nostri apostolici institutum nulli prohibet audire missam illius presbyteri, qui juxta apostolicam permissionem ante factum ordinem unam tantum uxorem habuit, quando & sine crimine uxorem ducere potuit: sed illius presbyteri qui contra apostolum in crimine fornicationis detegitur

ANNO
CHRISTI
1074.1. Cor. 7.
1. Tim. 3.

degitur jacere; quem ipse apostolus & reliqui A
sancti patres, successorque eorum noster apostoli-
cus, a sacratissimo officio segregaverit. Igitur qui-
cumque hujusmodi presbyterorum missas respuit,
nullatenus tamen superiori Eustathianorum ana-
themati subiacet, cum optime apostolo consen-
tiat, qui & sacerdotibus continentiam indicit, & fi-
deles prævicatoribus sermonum ejus admisceri
non permittit. Notandum autem, quod noster Gre-
gorius juxta sanctorum patrum statuta prius incon-
tinentes presbyteros officio privavit, postmodum
populo, ne eorum officia reciperet, interdixit: unde
non tam incontinentium quam pro incontinentia
damnatorum missas audite prohibuit: ne & popu-
lus se juxta Antiochenum concilium sub excom-
municatione poneret, si eorum officia recipere
præsumeret. Ipse autem Spiritus sanctus per Sa-
muellem prophetam docet populum, ut canonicis
institutiombus nostri apostolici potius obediat,
quam hujusmodi præsumptorum sacrificia in peri-
culum suum recipiat. Dicit enim: *Melior est obe-*
diencia quam vitium, & auscultare magis, quam of-
ferre arietum adipem: quoniam quasi peccatum ario-
landi est repugnare, & quasi scelus idolatriæ nolle ac-
quiescere. Igitur populus apostolicis institutis obe-
diens inobedientium sacerdotum officia & sacra-
menta recusat, ne ipse crimen idolatriæ per in-
obedientiam incurrat. Item dominus alibi prote-
stat: *Misericordiam volo, & non sacrificium*, scilicet
ut quibus placens Deo per obedientiam potius
animæ suæ misereatur, cui potissimum est miseran-
dum, quam cum inobedientia, aut per se aut alium
domino offerat sacrificium. Libet autem conside-
rare quam clementer noster apostolicus etiam ip-
sos contemptores canonum in superioribus statutis
tractavit, quos tantum a tali officio removit, quod
tamen nullatenus nisi in perniciem suam celebrare
possent, si canonicis sanctionibus repugnantes ip-
sum Spiritum sanctum blasphemare non desisterent.
Ipsorum sane diuturnam obstinationem jam-
dudum acrius plectendam nondum debita severi-
tate punivit. Sed illos, ut saltem adhuc redirent ad
cot, paterno affectu expectavit, ut vel in hoc suam
damnationem cognoscere vellent, cum populum a
recipiendis eorum officiis justissime prohibitum
negare non possent.

X X.

Fortassis autem aliquis dicit, cur noster Grego-
rius tam contraria nostræ consuetudini statuta ob-
servari præceperit, cur non potius nostram con-
suetudinem quasi misericordii dissimulatione tole-
rarit. Sed ille audiat quid beatus Leo papa, qui sa-
cratissimo Calchedonensi concilio interfuit, decernat
& qui Anatolii præfulis Constantinopolitani præ-
sumptionem cohibens ita pronuntiat: quod in
reatum Romani pontificis deputetur, si institutio
canonum eo non prohibente, & in hoc quasi con-
niveat alicubi violetur. Item sanctissimus nostri apo-
stolici homonymus scribens Victori episcopo hanc
terribilem & generalem sententiam protulit: *Quis-*
quis ad hoc facinus, videlicet simoniacæ aut neo-
phytorum hærescos, emendandum officii sui confi-
deratione vehementer non arserit, cum ipso se ha-
bere non dubitet portionem, a quo prius hoc pia-
culare flagitium & crimen sumpsit exordium. Igi-
tur & ille nihilo minus Ebionis hæresiarchæ patri-
ceps detegitur, quicumque pro debito officii illius
hæresim, id est Iudaicam incontinentiam, modernis
sacerdotibus prohibere non studuerit. Ipsa quoque
sacratissima concilia, ex quibus statuta nostri apo-
stolici profluxerant, adeo amplexati sunt sancti pa-
tr. *Concil. general. Tom. X.*

très, ut, sicut ipsorum scripta testantur, potius seip-
sos divetis tormentis affligi, imo se potius crudeli-
ter occidi permitterent, quam violatoribus earum-
dem sanctionum consentire vellent. Ob hanc cau-
sam magnus Athanasius patriarcha Alexandrinus
post diversas calamitates in exilium deportatus. Ob
hoc etiam Felix papa Romanus ab episcopatu depo-
situs martyrio legitur coronatus, & multi ejus pres-
byteri, diacones, & reliqui ex clero, etiam intra
ecclesiam, ob eandem causam, heu, crudelissime
occisi leguntur; videlicet quia sectatoribus Arii in
violationem Nicani concilii assentiri nolebant.
Hæc autem & hujusmodi innumera bilia ex eccle-
siasticis historiis affatim colligere poteris. Dicit
ergo quisvis quomodo noster apostolicus sine suo
periculo aut potius exitio negligere possit quin tam
inevitabilium sanctionum non dico violatoribus,
sed impugnatoribus, ex debito officii sui obviaret,
quibus ipsos sanctos patres etiam usque ad sangui-
nem testificasse non ignoraret. Quamvis enim modo
quidam non tam aperte cum Ario & reliquis hære-
siarchis fidem sanctorum patrum iniquent, tamen
eorum moralibus statutis cum ipsa quidem fide per
eosdem sanctos patres eodem tempore eadem sub-
scriptione roboratis obstinate resistunt, quæ & cum
eadem fide ex sacratissimo fonte scripturarum ema-
naverunt.

Sed in hac eorum nefandissima rebellione etiam
ipsam fidem sancti patres probantur annullare, cum
in authenticis sanctionibus auctoritatem illorum
pro nihilo ducunt, qui & fidem sua auctoritate
confirmaverunt. Nullatenus sane alieni fides san-
ctorum patrum proderit, qui eorum canonicis at-
que moralibus præceptis non obedire, sed pertina-
citer resistere studuerit: nam, ut Iacobus frater do-
mini testatur, *Fides sine operibus mortua est*; qualem
& demones habere fatetur. Non ergo minus est
resistendum pertinacibus authenticam institutio-
num impugnatoribus, quam sacræ fidei violatori-
bus, cum & demonibus assimilentur quantumque
institutionem sanctorum patrum in fide tantum &
non etiam in conversatione pro vitibus ascendantur,
qui & culpam, quia humanum fuit committere,
diabolico instinctu non timent pertinaciter defen-
dere. Amplius ipsum vas electionis in sua persona
omnibus ecclesiasticis pastoribus dicit: *Si evangeliz-*
avero, non est mihi gloria, necessitas enim mihi in-
cumbit: vae enim est mihi, si non evangelizavero. Quo-
modo ergo noster apostolicus istud vae subterfuge-
re possit, si gregem sibi commissum juxta ipsius
apostoli præcepta instituire negligeret? Sanctus
etiam Spiritus per Ezechielem prophetam cuilibet
pastori terribilem proponit conditionem: *Si, in-*
quit, non dixeris peccatori: Morte morieris, & osten-
deris ut recedat ab iniquitatibus suis, ipse quidem in
peccatis suis morietur, sanguinem autem ejus de manu
tua exquiram. Si autem dixeris, & ille contempserit,
& non obedierit, ille in sceleribus suis morietur, tu au-
tem animam tuam liberabis. Hac quidem translatio-
ne S. Augustinus in sermone de psalmo 49. utitur,
statimque suis auditoribus subjungit: Dico vobis,
libero animam meam; in magno enim sum non pe-
riculo sed exitio constitutus, si taceto. Satis ergo
patet quam immerito quidam nostro apostolico pro
superioribus statutis indignentur, qui tam inevita-
bili necessitate coactus eadem instituisse detegitur,
videlicet ne propriæ mortis crimen incurreret, si
nos ex debito officii sui instituire negligeret.

X X I.

Præterea si ob hoc nostro apostolico indignari
fatagunt, cur non potius illis 318. sanctis patribus

Y in

ANNO
CHRISTI
1074.

in Nicæa congregatis, ut 630. patribus in Calchedone congregatis & coadunatis indignantur, qui, ut prædictum est, contra simoniacos & incontinentes altaris ministros multo acriores sententias protulerunt quam noster apostolicus. Indignantur sane sanctissimo papæ Clementi, qui martyrio sua decreta confirmavit, quem ipse princeps sibi successorem destinavit. Legitur enim in decretis ejus cap. 46. quod incontinentes penitus ab altaris officio removerit, quod etiam cohabitationem extraneorum seminarum clericis prohibuerit, quod violatores hujusmodi institutionis potius anathematizaverit. Indignantur etiam beatissimo papæ Silvestro, qui in apostolica sede constitutus incontinentiam totius mundi presbyteris, ut prædictum est, prohibuit, & omnes huic decreto repugnantes in perpetuum damnandos esse decrevit. Indignantur etiam beato martyri Damaso papæ, cujus auctoritate secunda universalis synodus Constantinopolitana legitur roborata. Item sanctissimo papæ Leoni Calchedonensium canonum auctori, quorum uterque eadem & apostolica auctoritate in decretis suis, ille quidem cap. 4. hic autem cap. 5. ita generaliter decrevere: Omnia decretalia cunctorum pontificum prædecessorum nostrorum constituta, quæ de ecclesiasticis ordinibus & canonum promulgata sunt disciplinis, ita omnibus episcopis ac cunctis generaliter sacerdotibus custodire debere mandamus, ut si quis in illa commiserit, veniam sibi deinceps novit denegari. Indignantur etiam sanctissimi nostri apostolici æquivo, qui sub generali anathemate damnavit omnes a sacratissimis quatuor conciliis dissentientes. Sed cum nullus sanæ mentis hujusmodi sanctis patribus sententiis indignetur, patet evidentissime, quam irrationabiliter quidam nostri apostolici instituti indignentur, in quorum promulgatione nullatenus a sanctis patribus discrepavit, excepto hoc tantum, quod non tam severe, ut illi, contemptoribus canonum obviavit. Illos enim clericos ab officio tantum privavit, quibus sancti patres non modo officium, sed & veniam, & ecclesiasticam communionem denegaverunt. Nil denique novi noster apostolicus nobis observandum injunxit, quod etiam si fecisset, non tamen sine periculo ejus contemni præceptum posset. Nam apostolica sedes ex divina confessione hunc semper obtinuit & obtinebit primatum, ut totius mundi ecclesias non solum antiquis institutis, sed etiam novis disponat, prout diversorum necessitas temporum postulat. Cogunt enim, ait sanctus Augustinus ad Bonifacium, multas invenire medicinas multorum experimenta morborum. Hoc utique diversam Romanorum pontificum decreta testantur, in quibus ipsi diversis temporum necessitatibus consuluisse leguntur.

X X I I.

In cassum autem publici contemptores apostolicæ institutionis inducias suæ damnationis a nostro apostolico quaerunt, quos, ut prædictum est, sancti patres absque omnibus induciis damnaverunt. In dubiis enim rebus, licet veris, nondum tamen publicatis, necessario conceduntur induciæ, ut juxta sanctiones apostolicorum virorum Felicis & Iulii, & reliquorum, ipse accusatus possit se contra accusatores pleniter præparare ad ablucenda crimina: unde & beatus Eleutherius a beato Petro duodecimus in decretis suis cap. 1. testatur: Induciæ non modicæ ad inquirendum dandæ sunt, ne aliquid præpropere agi a quacumque parte videatur, quia per subreptionem multa proveniunt. Iure ergo illi absque induciis damnantur, qui culpam suam jam dudum a sanctis patribus diffinitè damnatam non negare, sed

A publice contra apostolica statuta conantur defendere. Nempè beatus Gregorius ab omni catholico pastore merito imitandus, contemptores sedis apostolicæ etiam ante peractam culpam solebat excommunicare. Sic enim Maximum per ambitionem Salonitano episcopatu inthronizatum, & omnes ejus ordinatores excommunicavit, quos eadem excommunicatio, nondum peracta culpa pro qua excommunicati sunt, obligavit: nam priusquam Maximus ordinaretur, sub excommunicatione prohibuit sanctus Gregorius ne hoc præsumeretur: quod præceptum contemnentes episcopi, cum ordinarent eundem Maximum, ante peractam ordinationem erant excommunicati juxta attestationem sancti Gregorii: scribit enim in epistola ad eundem Maximum præsumptorem, ita detestans ejus consecrationem: Quam rem, inquit, nos consecrationem dicere nullo modo possumus, quia ab excommunicatis celebrata est. Non enim post ordinationem excommunicandos, sed in ipsa ordinatione dixit excommunicatos. Sic idem apostolicus per subdiaconem suum Natalem Salonitanum episcopum abique induciis, si præcepto ejus non obedisset, pallio & communione censuit privandum esse. Sic, inquam, ipse & reliqui ejusdem sedis episcopi quoslibet & abique induciis damnaverunt, qui aliquam rem sub excommunicatione vel officii suspensione prohibitam temerarie usurpaverunt. Has ergo & hujusmodi rationes modernis præsumptores caute considerent, nec deinceps injuste se absque induciis damnatos esse existiment. Foritan autem aliquis adco delirat, ut subditis cujuslibet episcopi per ipsum tantum non per Romanum pontificem damnari posse dicat.

X X I I I.

Sed illi ipsa veritas in euangelio contradicit, quæ beato Petro principaliter inter reliquos apostolos hoc privilegium concessit: *Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum in caelis*: qui enim generaliter omnes apostolicæ potestati subjecit, nullo modo alius episcopi subditum excepit: unde idem apostolus & a senioribus sui temporis, id est presbyteris, sive episcopis, & ab eorum subditis, obedientiam generaliter exegit, cum tam subditis quam prælatis, tam feminis quam viris, specialia vivendi præcepta in epistolis suis tradiderit: quod incassum ipse faceret, si non generaliter omnes ejus institutioni obedire deberent. Beatus quoque Anacletus ab ipso principe apostolorum presbyter ordinatus in decretis suis cap. 3. testatur: Sacrosancta Romana & apostolica ecclesia non ab apostolis, sed ab ipso domino nostro primatum obtinuit, sicut ipse beato Petro dixit: *Tu es Petrus, &c.* Ergo hæc apostolica sedes cardo & caput omnium ecclesiarum a domino non ab alio est constituta, & sicut cardine ostium regitur, sic hujus sanctæ sedis auctoritate omnes ecclesiæ domino disponente reguntur. Item beatus Gelasius doctor apostolicus cap. 11. Cuncta per mundum novit ecclesia quod sacrosancta Romana ecclesia de omni ecclesia fas habeat judicare, nec cuiquam de ejus liceat judicare judicio: siquidem ad illam de qualibet mundi parte appellandum est, ab illa autem nemini appellare licitum est.

Sed nec illa præterimus, quod apostolica sedes, sine ulla synodo præcedente, exolvendi quos synodus iniqua damnaverat, & mandandi nulla existente synodo, quos oportuit, habuerit facultatem. Et hoc nimirum pro suo principatu, quem beatus Petrus apostolus domini voce & tenuit, & semper retinebit. His autem sanctissimi patres Callistus, Fabianus, Sixtus, Silvester, Iulius, & reliqui innumera-

biles

ANNO
CHRISTI
1074.

Math. 16.

Ibidem.

biles adimplantur, qui adeo amplexati sunt veritatem, ut potius mori quam mentiri desiderarent. Huius ergo privilegii auctoritate beatus Simplicius papa XLIX. Gregorium Mutinensem episcopum Ravennatis archiepiscopi suffraganeum a ditione ejusdem archiepiscopi penitus absolvit, & hoc ideo, quia idem archiepiscopus eum invitum Mutinensi cathedra intaronizavit. Item sanctus Gregorius Honoratum Salonitanæ ecclesiæ archidiaconum, qui jam ex archidiaconatu ad presbyterium devenit, invito etiam episcopo ad pristinum gradum reduxit, deposito quidem eo quem idem Salonitanus episcopus in locum ejus ordinavit. Quapropter apertissime desipiunt, seque reos apostolicæ auctoritatis efficiunt, quicumque ejus potestati temere præjudicant, cum cujuslibet episcopi subditos non per Romanum pontificem, sed per proprium tantummodo antistitem, ligari vel solvi posse confingant. Præterea beatus Leo papa, qui quartam universalem synodum Calchedone congregavit, item Vigilus papa, sub quo quinta universalis synodus Constantinopoli convenit, item beatus pater Gregorius, hi, inquam, singuli eadem auctoritate præcipui, pene eadem voce in decretis suis verissime testantur hoc modo: Sancta Romana ecclesiæ vices suas ita aliis impertivit ecclesiis, ut in partem vocatæ sint sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis. Unde liquido demonstratur, quod quilibet episcopus nec super gregem sibi commissum tantam potestatem habeat, quantum præsul apostolicus: qui licet curam suam in singulos episcopos dividerit, nullo modo tamen seipsum suam universali & principali potestate privavit: sicut nec rex suam regalem potentiam diminuit, licet regnum suum in diversos duces, comites sive judices dividerit. Cum igitur dominus apostolicus in omni ecclesiæ tam principalem potestatem habeat, ut etiam invito episcopo cujuslibet ecclesiæ quidquam in ea juxta canonicas functiones possit disponere, quis denegare poterit, quin ubique gentium tam subditos episcoporum, quam ipsos episcopos apostolicæ institutionis contemptores damnare possit.

X X I V.

His autem rationibus & hoc declaratur, quod cujusvis episcopi parochianus potius domino apostolico quam proprio episcopo obedire debet, cum auctoritas proprii nullatenus eum ab apostolica damnatione valeat liberare, si apostolicis præceptis inobediens extiterit. Et e contra dominus apostolicus, si ei obederit, eundem ab omni violentia proprii episcopi facillime poterit defendere, videlicet & ipsum parochianum ejus ditione penitus emancipando, & episcopum ab injuria per corruptionem & damnationem apostolicæ auctoritate refrenando. Attendat sane cujusvis episcopi subditus, ne vel proprio episcopo contra apostolicæ præcepta obediatur in aliquo, cum sanctus Gregorius archidiaconum Salonitanum in locum Honorati jam depositi subrogatum deprecaverit, eo quod idem proprio episcopo se in locum illius ordinari post apostolicam prohibitionem obederit. Hinc etiam patet quam apertissime illi desipiunt qui dicunt, quod subditi cujuslibet episcopi apostolicæ sedi nullatenus obedire debeant, si proprio antistiti obediatur, cum a sancto Gregorio & ille merito degradaretur, qui & per obedientiam episcopi sui apostolicæ sedi adversus fuisse detegitur. Nempe nullus debitam obedientiam proprio episcopo exhibere poterit, nisi qui apostolicæ sedi principaliter obedire studeat, Omnis enim qui vult esse episcopus, hoc maxime subditis suis inculcat, ut sanctorum patrum institu-

Concil. general. Tom. X.

tis absque omni contradictione obediant: quæ, ut prædictum est, apostolicæ sedi principaliter ab omnibus obediendum esse denuntiant. Quicumque ergo suo legitimo pastori debitam obedientiam exhibuerit, etiam principaliter domino apostolico obedire studebit. Nam juxta ipsius veritatis edictum: Discipulus non est honorandus super magistrum. Si autem dominus apostolicus proprio & legitimo pastori jure præponitur, quanto magis illi qui nec nititur esse quod dicitur. Has ergo & humilissimi rationes quicumque, saltem ex rudibus, fideliter inspicere dignabitur, nullatenus prædicta nostri apostolici statuta proscribere conabitur; præsertim cum videat evidentissime eadem ex sanctorum patrum sententiis, imo ex divinis scripturis, emanasse. Præterea vero quamplures alias rationes superioribus annectere, & innumerabilia sanctorum patrum exempla præfatis statutis assignare, hac consideratione prætermisi, ne gravis esse idiotis, quibus hic specialiter satisfacere proposui: quibus pauca ex multis tam indubitata veritatis sufficere possunt, si indaganda potius veritati, quam infructuosæ contentioni operam dare volunt.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S. I.

*** De eadem synodo Romana occasione consecrationis Hugonis Diensis episcopi, quem admodum supra dictum est, hæc habet Hugo Flavimianensis abbas in chronico Virdunensi p. 196. tom. I. bibliothecæ nostræ novæ librorum mff.

Cum ergo Romæ positi (Anselmus scilicet Lucensis & Hugo Diensis) prætolarentur diem consecrationis suæ, venerunt nuntii regis Henrici Romam, rogantes, ne contra morem prædecessorum suorum dominus papa eos consecrare vellet, qui episcopatus electionem solam, non autem donum per regiam acceperant investituram. At ipse convocatis cardinalibus legationem regis aperuit, & quid sibi ad hoc respondendum, quid esset faciendum ammonuit. Quibus respondentibus usum ecclesiæ hunc esse, hunc haberi pro lege, cum auctoritas eis nulla ad hoc suffragaretur, in Lucensi tamen electo eis adquevit, ut consecrationem ejus differret, donec investituram episcopatus ex regio dono accepisset. In Diensi vero adquefere noluit, sed eum prima hebdomada, sabbato in presbyterium, & dominica consecravit in episcopum. Et quia vidit hoc sanctorum patrum adversari decretis, ut in canonica electione episcopi prævaleret donum regis, immo multoties ipsam electionem immutaret, vel potius irritam faceret: eodem anno in Rom. synodo 50. episcoporum, confidente presbyterorum & abbatum multitudine, juxta decreta pontificalia & institutiones canonicas ne hoc amplius a quoquam præsumeretur prohibuit sub interminatione anathematis, decretum faciens in hæc verba. *Si quis deinceps episcopatum vel abbatiam de manu alicujus laicæ personæ susceperit, nullatenus inter episcopos vel abbates habeatur, nec ulla ei ut episcopo vel abbati audientia concedatur. Insuper ei gratiam beati Petri, & introitus ecclesiæ interdiximus, quoad usque locum, quem sub crimine tam ambitionis, quam inobediencia, quod est scelus idololatria, cepit, deseruerit. Similiter etiam de inferioribus ecclesiasticis dignitatibus constituimus. Item si quis imperatorum, ducum, marchionum, comitum, vel quilibet secularium potestatum, aut personarum, investituram episcopatus, vel alicujus ecclesiasticæ dignitatis, dare præsumpserit, ejusdem sententia vinculo se astrictum fiat.* Sequitur est autem in hoc patrum exempla, licet jam per multa annorum curricula damnabilis hæc consuetudo inolevisset, & in usum conversa esset. Dicitur enim in VII. universali synodo a v. patriarchis

Y ij. &

Marib. 10.

ANNO
CHRISTII
1074.

& ccccl. patribus sub Adriano papa habita, capite A
III. Omnis electio episcopi, presbyteri, vel diaconi,
a principibus facta, irrita maneat, secundum regu-
lam quæ dicit: Si quis episcopus secularibus pote-
statibus usus ecclesiam per ipsos obtinuerit, depo-
natur & segregetur; omnesque qui illi communi-
cant. Item, in VIII. universalis synodo habita a v. pa-
triarchis, sub Nicolao I. pontifice, cap. promo-
tiones vel consecrationes episcoporum concordans
prioribus conciliis hæc sancta & universalis syno-
dus, electione & decreto episcoporum fieri consti-
tuit, & statuit atque promulgavit, neminem laico-
rum principum & potentum semet inserere electio-
ni vel promotioni patriarchæ vel metropolitæ, aut
cujuslibet episcopi, ne inordinata hinc & incon-
grua fiat confusio vel contentio, præsertim cum
nullam in talibus potestatem quemquam potesta-
tiorum laicorum habere conveniat, sed potius si-
lere, & attendere sibi usquequo regulariter a colle-
gio ecclesiæ suscipiat finem electio futuri pontificis.
Si quis vero laicorum ad concertandum & co-
operandum invitatur ab ecclesia, licet hujusmodi
cum reverentia obtemperare asciscendibus. Quis-
quis autem secularium principum & potentum, vel
alterius dignitatis laicus, adversus communem &
consonantem atque canonicam electionem eccle-
siastici ordinis agere temptaverit, anathema sit, do-
nec obediatur & consentiat. Item ex concilio Nice-
no cap. vi. Per omnia manifestum est, quia si quis
præter voluntatem & conscientiam, metropolitæ
fuerit ordinatus, hunc sanctum & magnum concilium
statuit non debere esse episcopum. Item ex
concilio Antiocheno cap. Si quis presbyter vel
diaconus per secularium dignitatem, ecclesiam Dei
obtinuerit, deiciatur, & ipse & ordinator ejus a
communionem modis omnibus abscindatur, & sint
sub anathemate sicut Simon magus a Petro. In ele-
ctione igitur & consecratione domini Diensis evi-
denter ostenditur operata divinitas, quia per hanc
occasionem sanctæ Dei ecclesiæ sub papatu domini
Gregorii multis retro annis obnubilata electionis
ecclesiasticæ splenduit veritas. Viderint igitur viri
cordati, quid juris imperatoribus, regibus, & prin-
cipibus, in electione pontificis reservetur. Com-
miserit autem ei vices suas in Gallia, ubi plurimum
simoniæ serpebat pestis iniqua: quia perari illic
erant, qui non essent aut simoniaci, aut a simonia-
cis ordinati, aut per manum laicam investiti. Plu-
rimum illi inculcans, potestate data non abuti, quo-
minus depravata corrigeret, damnanda recideret,
sancta & honesta doceret, & docenda faceret.

ANNO
CHRISTII
1074.

a CONCILIVM APVD S. GENESIVM
IN CAUSA S. ANSELMI EPISCOPI LUCENSIS,
contra Lucenses canonicos celebratum, anno do-
mini MLXXIV. tempore Gregorii papæ VII.

Acta con-
cilia quæ?

DE rebus in hac synodo gestis ex scriptore
quodam anonymo presbytero penitentiario
apud Baronium hæc recitantur: *Convenerunt ergo
quamplures virorum episcopi apud sanctum Genesium,
quod castrum a civitate Lucana non multum distat.
inter quos reverendissimus Albanensis episcopus nomi-
ne Petrus, Igneus cognomento dictus, vicem domini
pape agebat, qui cum eodem Lucensi episcopo sancto
Anselmo, & cum reliquis omnibus conspiratores illos
excommunicavit. Unde insolabiliter illi dolentes &
indignantés, totam civitatem malitiose commoverunt,
atque frei auxilio perditissimi hominis quondam do-
cti Henrici regis, religiosissimum episcopum a civitate
repleverunt, sed & pradiitæ domina Mathilda rebelles
penitus facti sunt. Huius itaque conspirationis nefa-*

ria caput & princeps fuit quidam nomine Petrus, fal-
sa professione canonicus, ordine damnationis suæ sub-
diaconus, mente superbus, incontinentis moribus, verbis
procaz, corpore incompositus; vir sanguinum, & fo-
mes omnium spurcitarum, qui propter immensitatem
malitiæ suæ factus est subito contumax præco Henri-
ciana tyrannidis.

a CONCILIVM ANGLICANVM
QVO SANCTVS VVLSTANVS DEPOSITVS,
anno domini MLXXIV. tempore
Gregorii papæ VII.

IN rebus gestis sancti Vulfstani apud Surium
tomo 19. die Ianuarii legitur, quod hoc anno
1074. habita fuerit in Anglia synodus, qua injusto
iudicio synodali depositus est sanctus Vulfstanus,
quem magno miraculo ipse Deus paulo post sedi
suar restituit.

a CONCILIVM ROMANVM II.
PRO REFORMANDA ECCLESIA CELEBRATVM,
anno domini MLXXV. tempore
Gregorii papæ VII.

ANNO ab incarnatione domini † millesimo
septuagesimo quarto, pontificatus vero domi-
ni Gregorii papæ † secundo, indictione 13. celebra-
vit ipse dominus Gregorius papa Romæ synodum
a sexto Kalendas Martii usque ad pridie Kalendas
* præteriti mensis. Vbi interfuit archiepiscopo-
rum, episcoporum & abbatum multitudo, atque
diversi ordinis clericorum & laicorum copia. In
qua inter cetera detreta quæ ibi gesta sunt, quinque
de familia regis Teutoniorum, quorum consilio
ecclesiæ * venduntur, a liminibus sanctæ ecclesiæ
separavit, ita ut si abinde usque ad Kalendas Junii
Romam non venirent, & satisfacerent, excommu-
nicati haberentur. Philippus rex Francorum, si nunti-
tis papæ ad Gallias iturus de satisfactione sua &
emendatione securitatem non fecerit, habeatur ex-
communicatus. Liemarum Bremensem archiepisco-
pum pro inobedientia superbia suæ ab episcopali
officio suspendit, & a corpore & sanguine domini
interdixit. Guernerium Strazburgensem ab episco-
pali & sacerdotali officio suspendit. Henricum Spi-
rensem suspendit: Herimannum Bambergensem, si
ante pascha non venerit satisfacturus, similiter sus-
pendit. Item in Longobardia Guilielmum Papien-
sem, & Cunibertum Taurinensem suspendit. Dio-
nyfium Placentinum deposuit: Robertum ducentem
Apuliam jam anathematizatum, & Robertum de Lo-
ritello invafores bonorum sancti Petri, excommu-
nicavit.

NOTE SEVERINI BINII.

a Concilium.] Ad reformandam ecclesiæ disciplinam
Gregorius anno 1074. synodum indixit, eorundem quadrag. fime
anni 1075. celebrandam, ad quam vocati imprimis longius
distantes Bitunensium episcopos & abbates. Tullenfemque
episcopum de simonia & cohabitatione cum muliere, quam
haberet ut conjugem, diffamatum. Membertus Pictavenfis
episcopus, qui per milites irruerat in episcopos causam in-
cessuosu comitis cognoscentes, eorumque quosdam verbera-
tus, quosdam contumeliosis affecerat, ab officio suspensus,
iustus est Romam venire, sicut etiam Benno Otinaburgensis
episcopus & abbas Corbeienfis inter se litigantes. Citavit
etiam Liemarum Bremensem archiepiscopum ob causam su-
pra enarratam. Sigefridum Moguntinum archiepiscopum
cum omnibus suis suffraganeis episcopis eidem synodo assi-
stere præsentés mandavit. Ab Henrico rege per litteras pe-
tuit, ut legatos ad synodum mittat, illosque non audiat qui
discordias inter se seminant. Cunibertum Taurinensem
episcopum, qui de in vafo monasterio sancti Angeli accusa-
batur, iustus etiam advenit: sicut etiam Guilielmum Papien-
sem ob causam divortii inter Azonem & Mathildem. Hu-
gonem militem, qui bona Taurinensis ecclesiæ invaferat ad
reddendam rationem citavit. Ea quæ supra de Herimanni
Bam-

ANNO
CHRISTII
1074.Acta con-
cilia quæ?ANNO
CHRISTII
1075.† Non a-
natali do-
mini, sed a
die annun-
tiationis
Virginis, &
incarnatio-
nis Verbi,
numerans
annos, ut
dictum est
superius.
† Tertius
autem in-
cipit hoc
anno die
22. Aprilis.
* sequentis
* vende-
bantur,Qui ad
concilium
vocati.

Bambergenſis epiſcopi ſuſpenſione, & Dionyſii Placentini A epiſcopi depoſitione, in actis ſynodalibus recenſentur, inven-
nuntur etiam apud Gregorivm libri 2. epiftola 54. & 76. &
libri tertii epiftola 3. In eadem ſynodo compoſitas fuiſſe di-
ſcordias inter Pragenſem & Moravenſem epiſcopos decla-
rat Gregorivſis epiftola 53. libri 2. Conſtituta ſynodalia per
universum orbem promulgari mandavit, ſcriptiſque ad ſan-
ctum Annonem Colonienſem & Sigefridum Moguntinum
epiſcopos epiftolis voluit ab iſdem congregatis in ſua diœ-
ceſi conciliis, ea præcipue quæ de continentia clericorum
& prævitæ ſimoniaca corrigenda decreta & conſtituta fue-
rant, promulgari. Baronius anno 1075. numero 10. & ſe-
quentibus.

a CONCILIVM MOGVNTINVM
IN QVO ROMANÆ SYNODI DECRETVM
contra clericos concubinos juſſu
Gregorivſis papæ eſt promulgatum,
anno domini MLXXV.

EX Gregorivſis pontificis epiftola quarta libri
tertiæ Sigefridum Moguntinum archiepiſcopo-
rum ſcripta conſtat, quod pontifex poſt abſolutam
Romanam ſynodum ea quæ de continentia clericorum
, ac de corrigenda ſimoniaca prævitæ Romæ
conſtituta fuerant, per diœceſim Moguntinam epi-
ſcopis ac clericis omnibus inſinuari voluerit: Sigef-
ridum autem archiepiſcopum eidem præcepto
paruiſſe, ſynodum Moguntinæ congregaſſe, conſti-
tutionem apoſtolicam epiſcopis ſuis ſuffraganeis &
clericis omnibus intimare, nihil vero profeciſſe, reſ-
tat Lambertus his verbis: *Synodum autem hoc co-
dem anno menſe Octobris Moguntia congregavit, ubi
inter alias epiſcopos qui convenierant aderat Curienſis
epiſcopus, apoſtolicæ ſedis literas & mandata deſerens,
quibus ei ſub interminatione gradus & ordinis ſui
præcipiebatur, ſicut antea quoque multis legationibus
præceperat, ut præbiteros omnes qui intra ſuam diœ-
ceſim eſſent cogeret, aut in præſentiarum conjugibus
renuntiare, aut ſe in perpetuum ſacri altaris miniſte-
rio abdicare. Quod dum facere vellet, exurgentes qui
undique aſſidebant clerici, ita eum verbis confunde-
bant, ita manibus & totius corporis geſtu in eum de-
bacchabantur, ut ſe vita comite & ſynodo diſceſſurum
deſperaret. Sic tandem rei difficultate ſuperatus, ſta-
ruit ſibi deinceps tali quaſtione omnino ſuperſedendum,
& Romano pontifici relinquendum, ut cauſam quam
iſte toties inutiliter propoſuiſſet, ille per ſemetipſum
quando & quomodo vellet peroraret.*

*** CONCILIVM APVD SANCTVM
MAXENTIVM IN PICTONIBVS,
celebratum præſide Goſſelino archiepiſcopo
Burdegalenſi 7. Julii, anno Chriſti MLXXV. Grego-
rii VII. papæ 3. Philippi I. Francorum regis 17.

ANNO ætæ Chriſtiana MEXXV. inquit author
anonymus chronici ſancti Maxentini, quod
vulgo Malleacenſe dicitur pag. 212. tomi II. novæ
bibliothecæ mſ. librorum, Pictavis fuit concilium
quod tenuit Girardus legatus de corpore & ſanguine E
domini, in quo Berengarius..... ſerme interemptus
eſt. Fueratque aliud concilium apud ſanctum Ma-
xentium 7. Kalendas Julii, in quo erat major Goſſeli-
nus archiepiſcopus Burdegalenſis qui Archimbando
ſucceſſit, Vvillielmus Petragoricus & alii multi: iſtud
primum fuit 7. Kal. Julii, & aliud Idibus Ianuarii.
Hæc ille. Sunt quoque qui ejuſdem Goſſelini cura
memorent, celebrata duo alia concilia, unum apud
Mediolanum Santonum, alterum apud Burdega-
lam.

*** CONCILIVM PICTAVENſE
CELEBRATVM IDIBVS IANVARI ANNI
MLXXVI. præſide Girardo apoſtolicæ
ſedis legato.

DE eo plura referre non poſſum quam quæ mo-
do didicimus ex monacho ſive Maxentiani
ſive Malleacenſis cœnobii alumno. Illud vero mihi
certum, diverſum fuiſſe ab eo Pictavienſi concilio
cui poſt unum alterumve annum præſuit Hugo
Dienſis ep. ut paulo poſt monebimus.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S. I.

In nupera collectione conciliorum Anglicanorum ab
anno 1066. ad 1350. celebratorum, Londineſi ſynodo præ-
mittitur alia ſynodus, quam vocant generalem, ex Eadmeri
hiſtoriæ novorum libro tertio, variæque ſubjiciuntur edi-
tiones ſequentis illius Londineſis, ex quibus in margine
quædam aſcriptimus cum integris ſubſcriptionibus.

*** CONCILIVM GENERALE
SVB LANFRANCO, HABITVM DE MATRONIS
& virginibus, quæ ad monaſteria virginum con-
ſugere, ad caſtitem ſuam, contra Normanno-
rum inſanam libidinem, privilegio veli tuendam;
an ad ſæculum redeant & ſiant conjuges.

QUANDO ille magnus Vvilielmus hanc terram
primo devicit, multi ſuorum ſibi pro tanta
victoria applaudentes, omniaque ſuis voluntatibus
atque luxuriis obedire, ac ſubdi debere aut amantes,
non ſolum in poſſeſſiones victorum, ſed & in ipſas
matronas & virginibus ubi eis facultas aſpirabat, ne-
ſanda libidine cœperunt inſanire. Quod nonnullæ
prævidentes, & ſuo pudori metuentes, monaſteria
virginum petivere, acceptoque velo ſeſe inter ipſas
a tanta infamia protexere. Quæ clades, cum poſt-
modum ſedata, & pro temporis qualitate pax rebus
data fuiſſet, quæſitum ab eodem patre Lanfranco
eſt, quid de his quæ tali refugio ſuam pudicitiam
ſervaverunt, ipſe ſentiret, & eſſentne videlicet con-
ſtringendæ in monaſterio velum tenere, quod acce-
perant; necne. At ipſe quaſtioneſem ipſam conſilio
generalis concilii taliter ſolvit; ut eis pro caſtitate
quam ſe tam manifeſta rei offenſione amare teſtata
fuerant, debitam magis reverentiam judicaret exhiben-
dam, quam ullam ſervandæ religionis continen-
tiam, niſi propria illam voluntate appeteret, vio-
lenter ingerendam.

CONCILIVM LONDONIENſE
AVCTORITATE LANFRANCI DOROBERNENSIS
eccleſiæ archiepiſcopi pro reformandis eccleſia-
ſticis conſtitutionibus & moribus eccleſiæ cele-
bratum, anno domini MLXXV. tempore Grego-
rii papæ VII.

ANNO incarnationis dominicæ milleſimo ſe-
ptuageſimo quinto, regnante glorioſo Anglo-
rum rege Vvilielmo, anno regni ejus nono, congre-
gatum eſt Londoniæ, in eccleſia beati Pauli apo-
ſtoli, concilium totius Anglicæ regionis, epiſcopo-
rum videlicet; & abbatum, nec non & multarum
religioſi ordinis perſonarum, jubente, atque eidem
concilio præſidente Lanfranco ſanctæ Dorober-
nenſis eccleſiæ archipræſule, totiuſque Britannicæ
inſulæ primatæ, conſidentibus ſecum viris venerabi-
libus, Thoma Eboracenſi archiepiſcopo, Vvilielmo
Londonienſi epiſcopo, Goſfrido Conſtantienſi,
qui, cum tranſmarinus eſſet epiſcopus, in Anglia
multas poſſeſſiones habens, cum ceteris in
reſidebat, Vvalchelino Vvintonienſi, Herimanno
Syraburnenſi, Vviltano Vviricreſtrenſi, Gualdero
Vvalthero
Y iij Herc-

ANNO
CHRISTI
1076.

ANNO
CHRISTI
.....

Ex Eadme-
ri hiſt. no-
vorum lib.
3. p. 57.
Pag. 710-
mi II. con-
ciliorum
Britanni-
corum.

ANNO
CHRISTI
1075.

Lundoniis

Vvalthero

ANNO
 CHRISTI
 1075.
 Vvillensi,
 Norcha-
 vicensi,
 Seleugensi,
 Exoniensi,
 Licisfeldensi,

Herefordensi, Gifone Vvellenfi, Remigio Dorca- A
 censi seu Lincolnienfi, Herfasto Helmeanenfi seu
 'Noiuvvicenfi, Stigando S' lengenfi, Osberno Oxo-
 niensi, Petro Licisfeldensi, Roffensis ecclesia per
 idem tempus pastore carehat. Lindiffarnensis, qui
 & Dunelmensis episcopus, canonicam excusatio-
 nem habens, concilio intetesse non potetat.

Et quia multis retro annis in Anglicano regno
 usus conciliorum obsoleverat, renovata sunt non-
 nulla quæ antiquis etiam noscuntur canonibus de-
 finita.

Ex concilio igitur Toletano IV. Milevitano, at-
 que Braecarenfi statutum est, ut singuli secundum
 ordinationis suæ tempora fedean, præter eos qui
 ex antiqua consuetudine, sive statum ecclesiarum
 privilegis, digniores sedes habent. De qua re in-
 terrogati sunt senes, & ætate provecti, quid vel ipsi
 viderissent, vel a maioribus atque antiquioribus ve-
 raciter ac probabiliter accepissent. Super quo re-
 sponso petita sunt iudicia ac concessa usque in
 crastinum. Crastina autem die concorditer perhi-
 buere, quod Eboracensis archiepiscopus ad dexte-
 ram Dorobernensis sedere debeat, Londoniensis
 episcopus ad sinistram, Vventanus iuxta Eboracen-
 sem; si vero Eboracensis desit, Londonienfis ad dex-
 teram, Vventanus ad sinistram.

Ex regula beati Benedicti, dialogo Gregorii, &
 antiqua regulatum locorum consuetudine, ut mo-
 nachi ordinem debitum teneant; infantes præcipue
 & juvenes in omnibus locis, deputatis sibi idoneis
 magistris, custodiam habeant, nocte luminaria fer-
 rant: generaliter omnes nisi a prælatis concessa
 prioritate careant. Si quis vero aliquid proprii
 sine præfata licentia habere in morte fuerit depre-
 hensus, nec ante mortem id reddiderit, cum pœni-
 tentia & dolore peccatum suum confessus, nec si-
 gna pro eo pulsantur, nec salutaris pro ejus abso-
 lutione hostia immoletur, nec in cœmeterio sepe-
 liatur.

Ex decretis summorum pontificum, Damasi vide-
 licet & Leonis, nec non ex conciliis Sardiceni atque
 Laodiceni, in quibus prohibetur episcopales
 sedes in villis existere, concessum est regia munifi-
 centia, & synodali auctoritate, præfatis tribus epis-
 copis, de villis ad civitates transfere, Herimanno de
 'Syraburna ad 'Serilberiam, Stigando de Selengo
 ad Cæstrum, Petro de 'Licisfeldo ad Cæstrum. De
 quibusdam qui in villis seu vicis adhuc degebant,
 dilatum est usque ad regis audientiam, qui in tran-
 smarinis partibus runc temporis bella gerebat.

Ex multis Romanorum præfatum decretis, diver-
 sisque sacrorum canonum auctoritatibus, ne quis
 alienum clericum, vel monachum, sine commenda-
 titiis literis retineat vel ordinet.

Ad comprimentam quorundam indiscretorum
 insolentiam, ex communi decreto sancitum est, ne
 quis in concilio loquatur præter licentiam a me-
 tropolitano acceptam, exceptis episcopis & abba-
 tibus.

Ex decretis Gregotii majoris, nec non & junioris,
 ut nullus de propria cognatione, vel uxoris defun-
 ctæ, seu quam cognatus habuit, uxorem accipiat,
 quo ad usque patentela ex alterutra parte ad septi-
 mum gradum perveniat. Vt nullus sacros ordines,
 seu officium ecclesiasticum, quod ad curam anima-
 rum pertinet, emat vel vendat. Hoc enim scelus a
 Petro apostolo in Simone mago positum damna-
 rum est, postea a sanctis patribus vetitum & excom-
 municatum.

Ne ossa mottuotum animalium, quasi pro vi-
 tanda animalium peste, alicubi suspendantur: nec

fortes, vel aruspicia, seu divinationes, vel aliqua
 hujusmodi opera diaboli, ab aliquo exercentur.
 Hæc enim omnia sacri canones prohibuerunt, &
 eos qui talia exercent data sententia excommuni-
 caverunt.

Ex conciliis Eliberitano & Toletano undecimo,
 ut nullus episcopus, vel abbas, seu quilibet ex clero,
 hominem occidendum, vel membris truncandum
 judicet, vel judicantibus suæ auctoritatis favorem
 commodet.

S V B S C R I P T I O N E S.

Ego Lanfrancus Dorobernensis archiepiscopus
 subscripsi.

Ego Thomas Eboracensis ecclesiæ archiepiscopus
 subscripsi.

Subscriperunt & alii episcopi, vel abbates, qui inter-
 fuerunt.

*** In collectione Anglicana omnes reverentur
 hoc ordine.

† Ego Lanfrancus Dorobernensis archiepiscopus sub-
 scripsi.

† Ego Thomas Eboracensis ecclesiæ episcopus sub-
 scripsi.

† Ego Vvilielmus Lundonienfis ecclesiæ episcopus sub-
 scripsi.

† Ego Vvalchelinus Vvintonienfis ecclesiæ episcopus
 subscripsi.

† Ego Gaufridus Constantienfis episcopus. & unus de
 Angliæ terræ primatibus subscripsi.

† Ego Hermannus Sarisberienfis ecclesiæ episcopus sub-
 scripsi.

† Ego Vvllstanus Vvigornensis episcopus sub-
 scripsi.

† Ego Vvalterus Herefordensis episcopus subscripsi.

† Ego Giso Vvellenfis episcopus subscripsi.

† Ego Remigius Lincolnienfis episcopus subscripsi.

† Ego Herfastus Norhvicenfis episcopus subscripsi.

† Ego Stigandus Cicestrenfis episcopus subscripsi.

† Ego Osbernus Exoniensis episcopus subscripsi.

† Ego Petrus Cestrenfis episcopus subscripsi.

† Ego Anscutillus archidiaconus S. Dorobernien-
 fis ecclesiæ subscripsi.

† Ego Scotlandus abbas S. Augustini subscripsi.

† Ego Rivvalo abbas S. Petri Vvintoniæ subscripsi.

† Ego Athetelmus abbas Abandoniæ subscripsi.

† Ego Baldrvinus abbas S. Edmundi subscripsi.

† Ego Elvvinus abbas de Evesam subscripsi.

† Ego Alvvinus abbas de Ramcescig subscripsi.

† Ego Serlo abbas Glaucestrenfis subscripsi.

† Ego Fredericus abbas Verolamii subscripsi.

† Ego Levvardus abbas Muchelaniæ subscripsi.

† Ego Levvinus abbas de Covente subscripsi.

† Ego Esvvardus abbas Abbatuiberiæ subscripsi.

† Ego Osirich abbas de Hortuna subscripsi.

† Ego Tedvvinus abbas Eligenfis subscripsi.

† Ego Vvluoldus abbas Ceticscig subscripsi.

† Ego Elnodus abbas Gleastinberic subscripsi.

† Ego Galanus de Vvincelcumbe subscripsi.

† Ego Vvarinus abbas Meldunensis subscripsi.

† Ego Eadmundus abbas Petforæ subscripsi.

† Ego Elfi abbas de Bada subscripsi.

† Ego Elevvinus abbas de Middeltune subscripsi.

† Ego Eadvvardus abbas de Cernel subscripsi.

o legendum
 est pro-
 prietate

Scirabur-
 na
 Sarisbe-
 riam,
 Licisfelde

E

*** Aliud

NNO
RISTI
075.

*** *Aliud exemplar concilii Londoniensis anno domini 1075. praesidente Lanfranco archiepiscopo Doroberniae, & Thoma Eboracensi archiepiscopo, & ceteris episcopis, cum synodorum usus diu jam ante obsoleverat.*

Malm.
estis
f. Cant.
23.

A NNO domini millesimo septuagesimo quinto, regnante Vvilielmo, anno nono, congregatum est concilium in Londonia, praesidente Lanfranco archiepiscopo Doroberniensi, confidentibus secum Thoma archiepiscopo Eboracensi, & ceteris episcopis. Rossensis ecclesia per id tempus pastore carebat, Lindiffarensis (qui & Dunelmensis episcopus) canonicam exultationem habens, concilio interesse non potuit. Et quod multis retro annis in Anglico regno usus conciliorum obsoleverat; renovata sunt nonnulla, quae antiquis etiam fuerant canonibus definita.

Ex concilio igitur Toletano quarto, Milevitano, atque Bracarensi, statutum est. Ut singuli, secundum ordinationis suae tempora sedent, praeter eos qui ex antiqua consuetudine, sive suarum ecclesiarum privilegiis, digniores sedes habent. De qua re interrogati sunt senes & aetate provecti, quid vel ipsi vidissent, vel a maioribus aut antiquioribus veraciter ac probabiliter ipsi audissent: super quo responso petita sunt iudicia ac concessa usque in crastinum. Crastina autem die concorditer perhibere, quod Eboracensis archiepiscopus ad dextram Dorobernensis sedere debeat; Londoniensis episcopus ad sinistram; Vventanus iuxta Eboracensem; si vero Eboracensis desit, Londinensis ad dextram, Vventanus ad sinistram.

Ex regula beati Benedicti, & ex antiqua regularium locorum consuetudine, Vt monachi proprium ordinem teneant, & proprietate careant: si quis veto cum proprietate in concessis obierit, in caemeterio non sepeliatur.

Ex decretis summorum pontificum Damasi & Leonis, nec non ex conciliis Sardicensi & Laodicensi, in quibus prohibetur episcopales sedes in villis existere, concessum est regia munificentia, & synodali auctoritate, episcopis transire ad civitates, Hermano de Schireburne ad Salesberiam, Stigando de Selesia ad Cicesham, Perro de Lichfield ad Cestriam.

Ex multis Romanorum praesulum decretis, diversisque sacrorum canonum auctoritatibus, ne quis alienum clericum, vel monachum, sine commendatoris licentia ordinet, vel retineat. Ad comprimendam quorundam indiscretorum insolentiam ex communi decreto sancitum est, Ne quis in concilio loquatur praeter licentiam a metropolitano concessam, exceptis episcopis, & abbatibus. Ex decretis, Gregorii majoris & minoris, Vt nullus de propria cognatione, vel uxoris defunctae, sui quam cognatus habuit, uxorem accipiat, quoad usque parentela ex alterutra parte ad septimum gradum pertineat. Vt nullus factos ordines seu officium ecclesiasticum emat, vel vendat. Ne sortes seu divinationes ab aliquo exercentur. Ex conciliis Helibertano & Toletano decimo, Vt nullus episcopus vel abbas, seu quilibet ex clerico, hominem truncandum membris vel occidendum iudicet, vel iudicantibus faveat.

NNO
RISTI
075.
veter.
M5. in
publi-
cad.
tabr.

*** *Aliud exemplar eiusdem concilii.*
A NNO incarnationis dominicae 1075. regnante glorioso Anglorum rege Vvilielmo, anno regni eius nono, congregatum est Londoniis, in ecclesia beati Pauli apostoli, concilium Anglica regio-

A nis; episcoporum viz. & abbatum, necnon & multarum religiosi ordinis personarum, Lanfranco sanctae Dorobernensis ecclesiae archiepiscopo, rotiusque Britanniae insulae primate; confidentibus secum viris venerabilibus, Thoma Eboracensi archiepiscopo, Vvilielmo Londoniensi episcopo, Vvultano Vvyricestrensi & aliis xi. Quia retro multis annis in Anglico regno usus conciliorum obsoleverat, renovata sunt nonnulla, quae antiquis etiam canonibus noscuntur definita. Ex concilio igitur Toletano quarto, Milevitano, atque Bracarensi, statutum est, Vt singuli, secundum ordinationis suae tempora sedent, praeter eos qui ex antiqua consuetudine, sive suarum ecclesiarum privilegiis, digniores sedes habent.

Vide hist. ecclesiast. S. Pauli p. 195.

Qualiter sit secundum episcopos.

B Et tunc decretum est etiam ex regula beati Benedicti & dialogo Gregorii, generaliter omnes monachi, nisi a praetatis concessa proprietate careant. Si quis vero aliquid proprii, sine praetata licentia habere, in morte fuerit deprehensus; nec ante mortem id reddidit cum poenitentia & dolore, peccatum suum confessus; nec signa pro eo pulsantur, nec salutaris pro eius absolutione hostia immoletur; nec in caemeterio sepeliatur.

Contra proprietarios monachos.

Decretum est etiam, ex decretis majoris Gregorii, necnon minoris, Vt nullus de propria cognatione, vel uxoris defunctae, seu quam cognatus habuit, uxorem accipiat, quoad usque parentela ex alterutra parte ad septimum gradum perveniat.

De matrimonio.

C Item, ut nullus factos ordines seu officium ecclesiasticum, quod ad curam animatum pertinet, emat vel vendat. Hoc enim scelus a Perro apostolo in Simone mago primitus damnatum est. Postea a sanctis patribus veritum & excommunicatum.

Contra simoniaeos.

Nec ossa mortuorum animalium, quasi pro vitanda animalium peste, alicubi suspendantur, nec sortes, vel aruspicia, seu divinationes, vel aliqua huiusmodi opera, diaboli ab aliquo exercentur. Haec enim omnia sacri canones prohibuerunt; & eos qui talia exercent, data sententia, excommunicaverunt.

Contra sortilegia.

Iterum, ut nullus episcopus, vel abbas, seu quilibet ex clerico, hominem occidendum, vel membris truncandum iudicet: vel iudicantibus suae auctoritatis favorem commodet. Hoc sancitum atque confirmatum est coram duobus archiepiscopis, & xii. episcopis, & Aschenillo archidiacono Dorobernensis ecclesiae, & xxi. abbatibus de archiepiscopatu Canruariensi.

Contra iudicium sanguinis.

In illis temporibus diversis auctoritatibus probatum atque ostensum est, quod Eboracensis ecclesia Canruariensis ecclesiae debeat subjacere; eisque archiepiscopi ut primatis rotius Britanniae dispositionibus, in iis quae ad Christianam religionem pertinent, in omnibus obedite.

De subjectione Eboracensis ecclesiae.

E Subjectionem vero Dunelmensis episcopi, atque terminos a fluvio Humbre, usque ad ultimos fines Scotiae, sub regimine Eboracensis ecclesiae affirmaverunt; professionem cum sacramento vero, ob amorem regis, Eboracensi archiepiscopo Thome, Lanfranco archiepiscopo relaxavit; scriptamque tantum professionem recepit, non praedicans successoribus suis, qui sacramentum cum professione a successoribus Thomae exigere voluerint.

Qui sunt de subjectione Eborac.

Caeterum de his videndis: Vvill. Malmesb. p. 65. b. & pag. 111. b. praecipue vero pag. 117. b. editionis Londinensis.

Relaxatur professio Eborac.

ANNO
CHRISTI
1076.

*** CONCILIVM VWINTONIAE,
HABITVM ANNO DOMINI MLXXVI.
praesidente Lanfranco archiepiscopo Cantuarie,
& confedentibus, inter alios, Vvulfstano episcopo
Vvigornensi, &c.

De prohibendo conjugio canonicorum.

Ex praefra-
tione von-
cionis Saxo-
nicæ.

DECRETVM est, ut nullus canonicus uxorem
habeat: Sacerdotum vero in castellis, vel in
vicis habitantium, habentes uxores, non cogantur
ut dimittant: non habentes, interdicantur ut ha-
beant. Et deinceps caveant episcopi, ut sacerdotes
vel diaconos non praesumant ordinare, nisi prius
profiteantur ut uxores non habeant.

Forma professionis castitatis ab ordinandis suscipienda.

Ibidem.

EGO frater N. promitto Deo omnibusque sanctis
ejus castitatem corporis mei secundum cano-
num decreta, & secundum ordinem mihi imponen-
dum servare, domino praesule N. praesente.

In principio libri epistolarum Alfrici antiquiss.
MS. & ecclesie Vvigornensi spectante, extat hæc
eadem formula, ut ab ipso Vvulfstano, qui huic in-
terfuit concilio, est exhibitæ: viz. Ego frater N. pro-
mitto Deo, &c. & car. ut supra: & in fine domino
praesule Vvulfstano praesente.

Hujus canonis observatio, vel ex eo apparet, quod
Gerardus archiepisc. Eboracensis, Anselmo archiep.
Cantuarie postea scribit. Cum ad ordines aliquos
invito, dura cervice renitentur, ne in ordinando
castitatem profiteantur.

*** *Celebrati concilii apud Vvineastram capitula,
e libro Saxonicæ Vvigornensis ecclesie; etiamque
e libro Excestrensis ecclesie, usque ad
hæc verba.*

Hæc est pœnitentiæ institutio: nam in illo li-
bro ante hæc verba ponuntur capitula concilii
apud Vvindlesforam celebrati in pentecosten.

1. De introitu episcoporum & abbatum per simonia-
ciam hæresim.
2. De ordinationibus passim factis & per pre-
tium.
3. Devita & conversatione eorundem.
4. Quod episcopi bis concilia celebrent per an-
num.
5. Ut episcopi, archidiaconos & ceteros sacri or-
dinis ministros in ecclesiis suis ordinent.
6. Ut episcopi libertatem facultatem habeant, per
diocesim, tam de clericis quam de laicis.
7. Ut episcopi & sacerdotes laicos invitent ad
pœnitentiam.
8. De apostaticis clericis & monachis.
9. De episcopis, ut certas sedes habeant, & ut nul-
lus conspirationem faciat contra principem.
10. Ut laici decimas reddant, sicut scriptum est.
11. Ut nullus invadat ecclesiastica bona.
12. Ut nullus clericus secularia arma ferat.
13. Ut clericis & monachis digna reverentia ex-
hibeatur. Qui hæc non fecerit, anathema sit.

ANNO
CHRISTI
1076.

Ex perve-
rsto Cod.
MS in bibl.
Cottonia-
na, sub ef-
figie Tibe-
rii [C. 1.
n. 3.]

*** *Capitula concilii apud Vvintoniam celebrati.*

1. **Q**UOD nulli liceat duobus episcopatibus præ-
sidere.
2. Quod nullus per simonia-
ciam hæresim ordi-
netur.
3. Quod extranei clerici, sine commendatitiis li-
teris non recipiantur.
4. Quod ordinationes certis temporibus fiant.
5. De altaribus, ut lapidea sint.

6. Quod sacrificium de cervisia, vel sola aqua
non fiat; sed solummodo aqua vino mixto.

7. De baptismate, quod in pascha & pentecoste
solummodo celebretur, nisi periculum mortis
fuerit.

8. Ut in ecclesiis, nisi ab episcopis consecratis
missæ non celebrentur.

9. Ut in ecclesiis corpora defunctorum non se-
peliuntur.

10. Quod tintinnabula non pulsantur quando
missa celebratur tempore secreti.

11. Quod de criminibus soli episcopi pœnitenti-
am tribuant.

12. Quod monachi, qui habitum dimiserint, ne-
que in militia, neque in conventu clericorum reci-
piantur, sed excommunicari habeantur.

13. Quod quisquis episcopus omni anno synodum
celebret.

14. Ut decimæ ab omnibus reddantur.

15. Ut clerici, aut casti vivant, aut ab officio re-
cedant.

16. Ut calices non sint cerei, vel lignei.

*** *De penitentia eorum, qui alios occidunt in bello.*

Hæc est pœnitentiæ institutio secundum de-
creta Normannorum praesulum, auctoritate
summi pontificis, confirmata per legatum suum Er-
menfredum episcopum Sedunensem, imponenda
illis hominibus, quos Vvilielmus Normannorum
dux, suo jussu, & qui ante jussu sui erant, & ex de-
bito, ei militiam debebant.

1. Qui in magno prælio seit se hominem occidisse,
secundum numerum hominum pro uno quoque
uno anno pœniteat.

2. Pro unoquoque quem percussit; si nescit eum
inde mortuum fuisse: si numerum retinet, pro uno-
quoque quadraginta diebus pœniteat, sive conti-
nue, sive per intervalla.

3. Si autem percussorum vel occisorum ignorat,
ad arbitrium episcopi sui, quoad vivit, uno die in
hebdomada pœniteat; aut si potest, vel ecclesiam
faciendo, vel ecclesiam largiendo perpetua cleemo-
sina redimat.

4. Qui autem neminem percussit, si percutere
voluerat, triduo pœniteat.

5. De clericis qui pugnaverunt, aut pugnandi
gratia armati fuerunt, quia pugnasse eis illicitum
erat secundum instituta canonum, ac si in patria sua
peccassent pœniteant. Pœnitentiam monachorum
secundum regulam suam, & abbatum judicia sta-
tuantur.

6. Qui autem tantum præmio adducti pugnaverunt,
cognoscant se sicut pro homicidio pœnitere
debere.

7. Sed qui in publico bello pugnaverunt pro
misericordia tres annos pœnitentiæ eis episcopi ita-
ruerunt.

8. De sagittariis, qui ignorantur aliquos occide-
runt, vel absque homicidio vulneraverunt, tribus
quadagesimis pœniteant.

9. Quicumque, excepto hoc prælio ante regis
consecrationem, victus quarendi causa per regnum
discurrerunt, hostibus repugnantibus aliquos occi-
derunt, pro singulis uno anno pœniteant.

10. Qui autem non necessitate victus sed prædan-
di causa discurrerunt, & alios occiderunt, tres an-
nos pœniteant.

11. Qui autem post consecrationem regis hominem
occiderunt, sicut de homicidiis sponte commissis: hoc
excepto, ut si quis de illis quemq, quoadhuc repugna-
bant regi, occidit vel percussit, sicut supra pœniteat.

12. De adulteris, & raptibus, & fornicationibus quibuscumq; aesi in patria sua peccassent poenitent. 13. De violatione ecclesiarum, similiter res quas de ecclesia abstulerunt: Si reddere eidem cui abutulerunt possunt, reddant: Si hoc non possunt alii ecclesiae reddant. Si autē reddere noluerint, statuerunt episcopi ut neq; ipsi vendant, neque alii emant.

*** CONCILIVM VVINTONIAE, TEMPORE LANFRANCI ARCHIEPISCOPI.

Sexto anno celebratur concilium apud Vvintoniam in haec verba. Anno ab incarnatione domini 1076. indict. 14. regnante in Britannia gloriosissimo rege Vvillielmo, praesidente Cantuarie Lanfranco, totius Britanniae primate; in Eboraco vero Thoma archiepiscopo: Eo inquam anno in Kalend. Aprilis habita est synodus Vvintoniae convocata ab eodem Cantuariensis ecclesiae primate. In qua fratris nostri Ayltici Cicestrensis quondam episcopi, causa canonice definita, & ad certum finem perducta est. Decretumque est ut nullus canonicus uxorem habeat. Sacerdotum vero in castellis, vel in vicis habitantium, habentes uxores, non cogantur ut dimittant; non habentes interdicantur ut habeant; & dempsce caveant episcopi, ut sacerdotes vel diaconos non praesumant ordinare, nisi prius profiteantur ut uxores non habeant; Nullusque clericus aut monachus in episcopatu alicujus suscipiatur, absque episcopi sui literis. Si quis vero monachus, etiam canonice susceptus fuerit, non permittatur ecclesiae publice deservire, &c. Statutum est etiam ne aliquis clericus civilis vel rusticus, de beneficio ecclesiae, aliquod servitium reddat, praeter illud quod fecit tempore regis Eduardi; Laici vero si de crimine suo accusati fuerint, & episcopo suo obedire noluerint, vocentur se mel, & iterum & tertio: Si post tertiam vocationem emendari noluerint, excommunicentur: Si autem post excommunicationem & satisfactionem venerint, forisfacturam suam, quae Anglice vocatur Dferhyrnesse seu Cahsute, pro unaquaque vocatione, episcopo reddant. Praeterea statutum est, ut nullus filiam suam, vel cognatam, det alicui absque benedictione sacerdotali: Si alter fecerit, non ut legitimum conjugium, sed ut fornicatorium judicabitur. Supplantationes vero ecclesiarum omnibus modis interdicimus.

*** Injurandum Roberti dicti Carnotensis episcopi.

Cujus meminit Gregorius papa ep. iv. & c. lib. 14.

Ego Robertus promitto omnipotenti Deo, & beato Petro apostolorum principi, cujus corpus hic requiescit, quod in quocumq; tempore legatus apostolicae sedis directus a domino nostro Gregorio, qui nunc est Romanus pontifex, vel ab aliquo successorum suorum item Romanorum pontificum ad me venerit, infra terminum, quem ideo legatur mihi constituerit, Carnotensem episcopatum, omni occasione sub lata vel fraude dimittam, & cum bona fide studebo quatenus ecclesia illa secundum Deum ordinetur, nihil acturus me sciente per me vel per aliquam a me summam personam, unde eadem ecclesia, vel clerici ejus, meo studio vel malitia laesionem aut detrimentum accipiant. Hoc sacramentum domino nostro Gregorio VII. papa, ego Cono humilis presbyter tituli Christi martyris & virginis sanctae Anastasiae scripsi, & in ecclesia beati Petri in confessione ad corpus ejus ubi factum est interitus, interfuerunt etiam Ioannes Portuensis episcopus, Theodinus archidiaconus, Gregorius, Bernardus, diaconi sanctae Romanae ecclesiae, & alii duo, videlicet Ingerlannus decanus Carnotensis Concil. general. Tom. X.

A ecclesiae, & Ivo tunc magister scholarum in eadem ecclesia. Actum Romae mense Aprili indict. 14.

a CONCILIA BLVVM VVORMATIENSE, QVO SCHISMATICI EPISCOPI IVSSV HENRICI regis congregati Gregorium pontificatum amovendum esse declararunt, anno domini MLXXVI.

ANNO CHRISTI 1076.

GREGORIVS a papa ad Henricum regem scripsit epistolam, qua cum eo vehementer exostular, tum quod cum excommunicatis episcopis communicet, tum etiam quod investituras episcopatum aliorumque beneficiorum illegitime sibi usurpet, & decreta synodalia contemnat. Quam cum numinis contemptor & cultor perfidia accipisset, legatosque eamdem afferentes contra jus gentium carcere, verberibus & gravissimis injuriis afflixisset, mox adversus pontificem episcoporum excommunicatorum & schismaticorum conventiculum Vvormatiae collegit, in quo per summam contumeliam ea constituta, edita, & declarata fuerunt quae a Lambetto his verbis describuntur: Legatio papa scilicet vehementer regem permoovit: statimque abiecit cum gravi contumelia legatis, quae in regno suo essent episcopi & abbates Vvormatiae dominica septuagesima convenire praecipit, tractare cum eis volens ad deponendum Romanum pontificem, si qua sibi visa, si qua ratio pateret in hoc cardine totam veri ratis salutem suam & regni stabilitatem; si is non esset episcopus. Rex statuta die venit Vvormatiam, venerunt etiam episcopi & abbates amplissimo numero. Commode quoque conficiendis tantis rebus intervenit quidem ex cardinalibus Romanis Hugo cognomento Blaicus, quem ante paucos dies propter ineptiam ejus & mores inconditos papa de statione sua amoverat, deservens secum de vita & institutione papae saeculis signentis consimilem irrogandiam, scilicet, unde oriundus, qualiter ab ineunte aetate conversatus, quam perverso ordine sedem apostolicam occupaverit, quae ante episcopatum, quae post acceptum episcopatum memorati quoque incredibilia flagitia commiserit. Hujus auctoritatem tamquam divinitus sibi destinatam gravissime amplexari, & promptissime fecerit, sententiam promulgavit, quod papa esse non possit; nec ullam juxta privilegium Romanae sedis ligandi aut solvendi potestatem habeat, vel aliquando habuerit, qui tantis vitam probis ac criminibus commaculaverit. Cumque ceteri omnes damnationi ejus nihil haestantes subscriberent, Adalbero Vvirmatensis episcopus, & Herimannus Metensis episcopus aliquamdiu resisterunt, dicentes, incongruum valde & contra canonum scita esse, ut episcopus aliquis absens, absque generali concilio, sine legitimis & idoneis accusatoribus & testibus, necdum probatis criminibus, quae obicerentur, condemnaretur, nedum Romanus pontifex, adversus quem nec episcopi, nec archiepiscopi cujusquam recipienda sit accusatio. Sed Vvillielmus Trajectensis episcopus, qui causam regis porrinacius tuebatur, vehementer imminabat, ut aut cum ceteris in damnationem papae subscriberent, aut regi, cui sub iurjurando fidem spondissent, protinus renuntiarent. Is eo tempore regi admodum carus acceptusque erat, eique rex omnium quae privatim vel publice agenda erant, post se, ordinationem delegaverat, vir secularibus literis apprime eruditus, sed factu nimio insatus, vix se ipse fovebat. Igitur ex nomine omnium qui conveniant episcoporum & abbatum, plena contumeliarum littera Romam destinatur, quibus denunciatur Romano pontifici, ut pontificatu, quem contra ecclesiasticas leges usurpasset, se abdicet; sinatque post eam diem quaquid agat, jubeat, decernat, irritum haberi.

Occasio concilii bati.

ANNO
CHRISTI
1076.

ADDITIO PHILIPPI LABBE, S. I.

Concilium
Vvornatiæ

*** De eodem Vvornatiensi conventiculo hæc noster Hugo Flaviniacensis: Verum novi dogmatistæ iudicia apostolica spernunt, scripturas sanctas abjiciunt, de corde suo prophetantes, & mercedem scelerum traditi desideriis cordium suorum in suimet a Christo abiectione recipientes. Hii igitur concilio Vvornatiæ habito, ubi omnis quam patimur calamitas exorta est, abiecerunt a se jugum disciplinae, cum nullam adhuc in illos dominus papa anathematis destinasset sententiam, & sanctæ obedientiæ libellum repudii conscripserunt, & sanctæ obedientiæ superba & repentina temeritate abrenuntiantes. Primum hoc fermentum totam ecclesiæ massam corruptit. Conventus hic inter nativitatem dominicam & sequentem quadragesimam habitus est, ita distantibus spatiis, ut quæcumque ibi gererentur Romam tempore synodi referri possent. Die vero natalitio S. Andree apostoli, ante ipsam diei festivitatem apud Bavemberg Heinrico posito, tanta adhuc inter regnum & summum sacerdotium vigeat concordia, ut destitutio pontificis urbis ipsius, & substitutio alterius obedientiæ domini papæ deputaretur. Ille igitur qui ante nativitatem dominicam tantæ in ecclesia magnificentia erat, ut ad nuntium illius mutationis ordinem fierent, paucis post nativitatem diebus in conventus, & inauditus proscriptus est, & quantum ad illos depositus. Ex die enim qua tanti ab hominibus habitus est, nullam eorum legationem accepit, usque dum illa veniret qua dictum est; Descende, descende, interdicimus tibi jus omne papatus.

ANNO
CHRISTI
1076.

*** CONCILIVM TRIBVRIENSE.

TRIBVRIÆ ad Rhenum in Germania celebratum fuisse volunt concilium præsidibus Sigehardo patriarcha Aquilegensis & Almanno episcopo apostolicæ sedis legatis pro depositione Henrici IV. imperatoris, qui tamen frequentibus missis ad episcopos legationibus pollicitus est omnimodam satisfactionem ac vitæ morumque emendationem.

CONCILIVM ROMANVM III. D

QVO HENRICVS REX GERMANIÆ, Sigefridus Moguntinus, Vvilielmus Trajectensis, & Robertus Bambergensis episcopi excommunicantur, anno domini M LXXVI. tempore Gregorii papæ VII.

De excom-
municatio-
ne Sigefri-
di & Hen-
rici regis,
Lambertus
aan. 1076.

ANNO ab incarnatione domini millesimo septuagesimo quinto, indictione XIV. celebravit ipse dominus Gregorius papa Romæ synodum in ecclesia domini Salvatoris, quæ Constantiniana dicitur, ubi interfuit episcoporum & abbatum, atque diversi ordinis clericorum & laicorum copia: in qua, inter cetera decreta quæ ibi gesta sunt, excommunicavit Sigefridum Moguntinum archiepiscopum in hunc modum: Sigefridum Moguntinum archiepiscopum, qui conatus est episcopos atque abbates regni Teutonicorum a sancta Romana ecclesia, videlicet spirituali matre sua, scindere, iudicio sancti Spiritus & auctoritate beatorum apostolorum Petri & Pauli ab omni episcopali officio suspendimus, & a communione corporis & sanguinis domini separamus, nisi forte mortis periculum superveniat, ita tamen ut penitentia ductus resipiscat. Ceteros vero qui sua sponte ejus schismati consentiendo subscripserunt, & in ea iniquitate perdurare volunt, similiter ab omni episcopali officio sus-

pendimus. Illos vero qui non sponte consenserunt, usque ad festivitatem sancti Petri sufferimus, eo quidem respectu, ut si infra istum terminum idoneam aut per se aut per nuntios suos satisfactionem præsentia nostræ non obtulerint, episcopali deinceps officio priventur.

Excommunicatio episcoporum Longobardiæ.

Episcopos Longobardiæ, qui sprete canonica & apostolica auctoritate contra beatum Petrum apostolorum principem sacramentum conspiraverunt, auctoritate ejusdem beati Petri ab omni episcopali officio suspendimus, & a communione sanctæ ecclesiæ sepatamus.

Excommunicatio episcoporum ultramontanorum.

Agathensem episcopum Berengarium, quia Narbonensi episcopo excommunicato communicavit, & vices episcopales pro illo fecit, excommunicamus. Viennensem episcopum Herimannum iuste depositum pro simonia, perjuriis, sacrilegiis, & apostasia, quia Viennensem ecclesiam infestare non desistit, excommunicamus: & ecclesiis Romanensi & sancti Irenæi Lugdunensi, quousque eas occupaverit, divinum interdicimus officium. Desiderium & Romanensis ecclesiæ clericos, qui regulares nostros ab ea expulerunt, & excommunicatis communicaverunt, inde, donec satisfaciant, excommunicamus. Abbatem sancti Egidii similiter, & comitem sancti Egidii, propter consanguineam, & comitem Forenses, & Vmbertum de Bellogio propter infestationes Lugdunensis ecclesiæ: Podiensem simoniacum, homicidam Stephanum, scilicet a legatis nostris excommunicatum, & Pontium Gratianopolitanum, quousque resipiscat, excommunicamus: & ea quæ Diensis episcopus in episcopatu Diensi de decimis & primitiis & ecclesiis fecit, & cetera quæ in legatione nostra statuit, nos quoque confirmamus.

Excommunicatio Henrici regis Teutonicorum.

Beate Petre apostolorum princeps, inclina quæsumus pias aures tuas nobis, & audi me servum tuum quem ab infanzia nutristi, & usque ad hunc diem de manu iniquorum liberasti, qui me pro tua fidelitate oderunt & odiunt. Tu mihi testis es, & domina mea mater Dei, & beatus Paulus frater tuus, & omnes sancti, quod tua sancta Romana ecclesia me invitum ad sua gubernacula traxit, & ego non rapinam arbitraris sum ad sedem tuam ascendere, potiusque volui vitam meam in peregrinatione finire, quam locum tuum pro gloria mundi seculari ingenio arripere: & ideo ex tua gratia, non ex meis operibus, credo quod tibi placuit & placet, ut populus Christianus tibi specialiter commissus mihi obediat, specialiter pro* vita tua mihi commissa, & mihi tua gratia est potestas a Deo data ligandi atque solvendi in celo & in terra. Hac itaque fiducia fretus pro ecclesiæ tuæ honore & defensione, ex parte omnipotentis Dei Patris & Filii & Spiritus sancti, per tuam potestatem & auctoritatem, Henrico regi filio Henrici imperatoris, qui contra tuam ecclesiam inaudita infurtegit, totius regni Teutonicorum & Italiæ gubernacula contradico, & omnes Christianos a vinculo juramenti, quod sibi fecere vel facient, absolvo, & ut nullus ei sicut regi serviat, interdicto. Dignum est enim ut qui fudet honorem ecclesiæ tuæ imminuere, ipse honorem amittat quem videtur habere. Et quia sicut Christianus contempsit obedire, nec ad dominum rediit quem dimisit, participando excommunicatis, mea que monita, quæ pro

* f. vice

sua

ſua ſalute ſibi miſi, te teſte, ſpernendo, ſeque ab eccleſia tua, tentans eam ſcindere, ſeparando & vinculo cum anathematis vice tua alligo: & ſic eum ex fiducia tua alligo, ut ſciant gentes, & comprobent quia tu es Petrus, & ſuper tuam petram Filius Dei vivi ædificavit eccleſiam, & portæ inferi non prævalerunt adverſus eam.

A ſumptionem per ſchiſmaticos ſibi complexos epiſcopos. Huius legationis lator fuiſſe quidam * Eberardum nomine, Teutonice natione, filius ſaculi, hamus diaboli, invidioſus omniſi ſeremendacii. Hic circumiit & perambulavit terram, ut ſchiſmatica omnes inſiceret contagione. Multos certe, qui propter interdictum domini papa divino ab officio ceſſaverant, ipſe interdictus & vinculo perditionis ligatus inaudita temeritate ac ſuperbia reconciliavit: & ex parte domini ſui regi, ut officium more priori celebrarent, inſiſtit.

* Rolandus

NOTÆ SEVERINI BINI.

a Concilium.] Quæ in hac ſynodo Romæ acta fuerint, ſummam apud Lambertum recenſentur hiſ verbis: Legati, ut iuſſum fuerat, ſumo non conatu iter accelerantes, pridie quam a papa Romæ ſynodus inſtituta celebraretur, (erat ex more prima hebdomada quadragageſima.) Romam ingreſſi literas tradunt. Tunc ceteram legationem, ſicut in mandatis habebant, verbo non minus contumeloſo quam ſcripte exequuntur. Papa nihil permotus atrocitate nuntii, poſterâ die, cum clerico & populo ad ſynodum frequens confluiſſet, in auribus omnium literas recitari ſeſcit. Et ſic curiæ qui convenerat epiſcopi id fieri decreverunt, regem excommunicant, & cum eo archiepiſcopum Moguntinum Sigfridum, epiſcopum Traiectenſem Vriſhelmum, epiſcopum Bambergensem Robertum. Ceteris qui conſpirationis huius participes extiterant diem ſtatuit, qua, niſi Romam præſentari cauſam dicerent, novus huius & iniuſtata contra ſedem apoſtolicam rebellionis ſimilis ceteris excommunicationis ſententiam ſortirintur. Porro Ottonem Ratiſponenſem epiſcopum, & Ottonem Conſtantiensem epiſcopum, & Burchardum Loſannenſem epiſcopum, Eberhardum comitem, Valtricum, & alios nonnullos, quibus rex poſtimum conſtitutus iri datur, jam pridem excommunicaverat. In eadem hæc ſynodo, teſte Domnitione preſbytero in vita Mathidii, Gregorius papa ad repta: eandem & exprimentum in totius regni die, quam cum rege habebat, argumentum, hoc uſus eſt ſymbolo: Anguis quidam, inquit, percuffus ſeipſum ſpiritu collegit; qui dum morſu rabido ovum lapideum iuxta ſe poſitum ad ledendum appeteret, a lapide quem ledere intendebat ipſe laſu auſugit. Quod ſymbolum ea haud dubie intentione dixit, ut ſignificaret petram, quæ eſt eccleſia, ſuore perſequentis regis lædi non poſſe; ipſum vero potius lædi, qui cam perſecutione lætandam attentavit. Verba Domnitionis preſbyteri metricè conſcripta iſta ſunt:

Inciptens ſynodum paſtor Gregorius, ovum Galline ſculptum, geſtans in cortice ſcutum Et colubum nigrum, qui tenebat caput, idem Quippe repercuſſus quodam, perſtingere ſarſum Non poterat, laudamque p'tians dabat ſignatam. Non erat hæc plana, ſed erat ſculptura levata. Ad ſynodum ſortitur, nunquam par ante repertum. Quod dum miratur, prædictus ecce Rolandus In mediam venit, papa mox dicere cepit: Rex iuſſit terra, juſſerunt pontificesque, Vi linguas ſedem quam non eſt dignus habere. Romanus el riuſ mox idem portitor inquit: Coſtes in pente Romam, teſtor, venit rex Miſſurus papam, lupus hic, non eſt quia papa.

Hæc eadem de Rolando habent acta ipſius Gregorii, quibus ejuſdem pontificis vita textitur, & reliqua conſtatentia iis que ſubiunguntur. Nam pergit Domnizio:

Hæc geſtare decet virtutes non modo vere, Atque crucem Chriſti ſtudeamus ferre metiſſi. Non nos a Chriſto tribulatio ſeparat iſto Tempore, ſed colla ſublatam membraque noſtra Martyrio. Verbo ſidei ſeriatuſ hic ergo Oſtenſus ſerpens, qui ſentum geſtat & enſem Adverſus matrem Romanam catholicamque Eccleſiam Chriſti de ſanguine rubra benigni. Plura loquens papa, dixit ſynodus ſibi ſancta: Tu pater es patrum, blaſphemum contere præuim, Eſt noſtrum quippe iuſtis parere, tuiſque Pro Chriſto mortem patienter glificimus omnes. Iudicium confer, gladium trahere, percutere fortem. Omnibus excelſo dignum clamantibus eſſe Prævari regno regem, maledicere nec non. Papa dolens vinculis anathematis illico ſtrinxit Regem prædictum. Cui regnum deſerat ipſum. In quadageſima ſynodus celebrata ſit iſta. Qui Petrum ſanctum, qui papam diligit alium. Hæc anathema probat.

Eadem habentur in rebus geſtis ſancti Anſelmi Lucentis epiſcopi hiſ verbis: Inaudita ædinde audacia & admirabili ſuperbia ſui ſactoris compotes, nec dicendoſ colligens epiſcopos in civitatem V-normatiam, habitoque conciliabulo, proſcripſerunt prime ſedis epiſcopum; quod a ſaculis non eſt auditum. Fecit deinceps legationem in Italiam, eandem aſſirmans præ-

Concil. general. Tom. X.

Cum igitur diſſimulare amplius tanti ſacroris malitiam non poſſet apoſtolicus, excommunicavit tam ipſum quam omnes ipſius ſuatores, atque omnem ſibi regem dignitatem interdixit, & obligatos ſibi ſacramenti ab omni debito ſollicitatis abſolvit. Quia (quod verendum etiam eſt dicere) præter hæreticam, quam prælibavimus, culpam, aderant in ſancto concilio nuntii illius ſic audentes latrare: Præcipit dominus noſter rex, ut ſedem apoſtolicam, papatum utpote ſuum, dimittas, nec locum hunc ſanctum ultra impediſ. Prob nefas! O execrabilem inſolentiſſimi hominis temeritatem! En ſuum eſſe dixit quod ſolum apoſtolorum principi Petro Chriſtus domipus commiſit, nec ſubito quidem commiſit, verum tertio antequam committeret interrogavit: Simon, inquires, amas me? palce oves meas. Non regem, non imperatorem, aut aliquam Chriſtiane profeſſionis conditionem excepit, præter eam qua ſuam ſe ovem iſſe negavit. Igitur quem ſui ſolius iudicio dominus reſervavit, hic non ſolum iudicare, verum etiam ſuum dicere, & quantum in ſe eſt, audere damnare. Quam ob cauſam omnis illa ſancta ſynodus iure indignata, anathema illi conſtatit atque confirmat. Hæcenus de hiſ ibi.

Joan. 21.

In vita autem ejuſdem pontificis additur, quod ſequenti die, poſt Rolandi illius in ſynodo habitam invecivam orationem, allata ſunt literæ penitentium epiſcoporum. Sunt autem hæc ibi ſcripta: Die vero altera ab epiſcopis ultramontanis literæ ad pontificem ſunt allatae, in quibus conſitebantur ſe erraſſe, & nimium deliquiſſe: qui poſtulant quoque veniam, & omnem de cetero ſibi obedientiam obſervaturi firmiter ſpondeverunt. Vixque ſedato tumultu, ſynodalis tractatus in tranquillitate proceſſit. Sed cum tempus jam inſtaret abſolvendi ſynodum, pontifex habito cum cunctis & decem epiſcopis viſitoriſ conſilio, in eundem regem, qui eccleſiaſticam unitatem ſcindere attentavit, excommunicationis ſententiam protulit, & uſque ad condignam ſatisfactionem ſententiam iſtam firmiter obſervari præcepit. Quod quidem pie, ſanctè, juſte, ritque factum præcedentium exemplis pluribus auctor docet. Gregorius igitur ubi anathematis ſententia in ſynodo per cultur Henricum regem, & omnes qui perpetrati ſceleris fuiſſent auctores, ad omnes Chriſti fideles hæc literas dedit, quibus & ſententiam excommunicationis in eodem latam adjuſxit:

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei omnibus, qui cupiunt ſe annumerari inter oves quaſ Chriſtus beato Petro commiſit, ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Audiſtis fratres novam & inauditam, ſcc. ut ſupra epiſt. 6. libro 3.

D Ad hanc quoque ſynodum ſpectare noſcuntur ſententia illa breviores, quæ inter epiſtolas Gregorii lib. 2. poſt epiſt. 55. habentur hoc titulo incipiunt: *Diſtatuſ papa.* Quis ſine dubio pontifex eo conſilio promulgavit, ut rex ex audaciam ſchiſmaticorum epiſcoporum & principum hoc tempore in Romanam eccleſiam inſurgentium expetiretur. Vide Baronium anno 1076. numero 16. & ſequentibus.

CONCILIABVLVM PAPIENSE, QUO EPISCOPI SCHISMATICI REGI SCHISMATICO ADHÆRENTES ANATHEMA SIBI A PONTIFICE INFLICTUM IN EUNDUM PONTIFICEM RETORQUERE CONATI FUERUNT, ANNO DOMINI MXXXVI.

ANNO CHRISTI 1076.

E G VILIELMVS bibliothecarius in vita Gregorii papæ ſcribit, quod ſchiſmatici epiſcopi, dum intellexiſſent regem eique adherentes in ſynodo Romana excommunicatos eſſe, Papiæ convenerunt, idemque anathema in ſe prolatum in pontificem retorſerunt: & quod principibus peritos conſulentiſſibus, an pontifex pro excommunicato ſit habendus, prudenter & ſcite reſponſum fuerit, Romanum pontificem a nemine iudicandum, atque adeo ab alio quoquam excommunicari non poſſe; eſſe autem excommunicatos qui talia præſumpſiſſent. Hæc Baronius anno 1076. num. 34.

ANNIS CHRISTI 1076. & 1077.

*** CONCILIA APVD ANSAM A LGVDVNENSIS DIOECESIS VICVM, apud Divionem, Claromontem, & Augustoduni habita.

Præfide Hugone Dienſi epiſcopo apoſtolice ſedis legato circa annum Chriſti MLXXVI. & MLXXVII. Gregorii VII. ſummi pontificis IV. & Philippi I. XIX. Francorum regis, pro variis eccleſiæ utilitatibus.

Ex chronico Viridunens. Hugonis abbatis Flaviniacensis excuſo pag. 197. & ſequentibus, tom. I. bibliotheca. novæ MS. librorum.

*** ANSANVM.

PROMOTIONES eccleſiaſticorum graduum (de larentone loquitur qui ex priore Caſæ Dei factus eſt poſtea ſancti Benigni Divionenſis abbas celeberrimus) adeptus eſt per manum domini Hugonis Dienſis epiſcopi a primo uſque ad ſeptimum. Invigilabat enim idem ſollicitus gregi ſibi credito, & legationis ſibi creditæ ſollicitus ſervans excubias primum concilium celebravit apud Anſam.

*** CLAROMONTENSE.

SECUNDVM apud Clarummontem, in quo Stephano Arvernensi epiſcopo Podienſis ſedis inſaſore, quia pro ambitione "ma. ſedem ſuam deſererat: Vvillelmo quoque ſimoniaco & inſaſore ſedis Arvernensis depoſito conſecratus eſt præſatus abbas (Caſæ Dei) Durannus Arvernorum epiſcopus, peracto decennio regiminis ſui in loco Caſæ Dei. De eodem Stephano Anicienſi hæc habet idem Hugo Flaviniacensis, pag. 201.

"majoris

Stephanus autem Podienſis inſaſor, cum Dienſi epiſcopo Romanæ ſedis legato Hugoni multas paraſſet inſidias, noviffime euntem cum ad concilium apud Clarummontem cum canonicis ante altare S. Mariæ convenit. Et ſe placitis ejus de epiſcopatu obtemperaturum, ſi in concilio finis cauſæ ejus prolongaretur. Clerici quoque identidem promiſerunt, ſi promiſiſis fidem epiſcopus ſervare nollent, ſe eum deſerturos, & Romanæ ſedi obedituros. Igitur poſt expletionem concilii Claromontenſis propter pacificationem, qua ſe promiſerat infra dies XV. quibus a præſato Dienſi epiſcopo moneretur, ab epiſcopatu ceſſaturum, ante expletionem dierum ſtaturorum, cum jam Lugdunum veniſſet, ad Podium rediit paucis ſecum comitibus aſſumptis. Dominus Hugo, quia omnes tyrannidem inſaſoris illius ſuſpectam habebant, & in celebratione miſſæ poſt recitatum euangelium intrepidus clerum & populum, quia erat abſens Stephanus, de pacificatione cum eo facta convenit, & ne ei in poſterum obedirent, apoſtolica auctoritate prohibuit. Data in eum qui ſe abſentaverat excommunicationis ſententia, ſi ulterius eccleſiæ incubare præſumeret. Quam ejus excommunicationem dominus papa confirmavit ſcribens epiſcopis Galliarum in hæc verba: *Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei univerſis Galliarum epiſcopis, & ceteris ordinibus ſub eis conſtitutis, &c. Notum eſt volumus caritati veſtra, quod Stephanus Anicienſis eccleſiæ inſaſor & ſimoniaco, juravit nobis ſuper corpus beati Petri, quod eccleſiam ipſam dimitteret, &c. uſque ad auctoritate præcipimus, x. Kalendas Aprilis indiſtione xv. id eſt anno 1077.*

Libro 4. epist. 19.

*** DIVIONENSE.

TERTIVM Divioni: perſequabatur (idem Hugo Dienſis ep.) ſimoniacos adverſus quos ei

jugis pugna & conſtitus ſuit perpetuus: quos etiam prout potuit ab eccleſia eliminavit & orthodoxos ſubſtituit.

*** AVGVSTODVNENSE SIVE EDVNENSE.

QVARTVM concilium tenuit Auguſtoduni. Pro quibus autem cauſis Eduenſe celebratum ſit concilium, in litteris domini pape advertere cœt, quarum textus eſt: "*Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto in Chriſto fratri Hugoni venerabili Dienſi epiſcopo, ſalutem & apoſolicam benedictionem. Gerardus Cameracenſis electus ad nos veniens, &c. uſque ad commoneas atque præcipias.*"

ANNI CHRISTI 1077.

Libro 4. epist. 22.

iv. Idus Maii, indiſtione xv. aa. 1077.

Juxta hæc itaque mandata apoſtolica congregata eſt ſynodus venerabilium patrum apud Eduam, ſub tutela & protectione Chriſti domini, aſſenſu & laude Hugonis ducis, in anno ad Incarnationem domini MLXXVII. ubi convenerunt ex Francia & Burgundia multi illuſtres viri, epiſcopi & clerici, abbates & monachi quamplures, anno papatus domini Gregorii VII. quato, dux Hugo juſti tenax Burgundiæ præerat. Lingonenſem eccleſiam Rainardus cognomento Hugo regebat, vir adprime rhetoricis imbutus ſtudiis, clarus ingenio, ſermone facundus, ſcientia præditus, affabilis alloquio & prudens conſilio. Obierat anno ipſo Divionenſis abbas Adalbero, & ut in talibus aſſolet de abbate ſubſtituendo inter monachos loci diverſa ferebatur electio. Quod videlicet cœnobium antiquæ nobilitatis religionis ſtemmate ſub Vvillelmi abbatis regimine fuerat decoratum. Sed tunc Roberti ducis violentia & prælatorum incuria, ſubditorum quoque ſegnitia a priſtino rigore videbatur aliquantum imminutum. Et quia quod intus ceciderat foris diu ſtare non poterat, ius parum erat religionis, foris cumulus deſolationis. Pro tantis anguſtiis, anxietatibus & tribulationibus, ab his quorum erat mens ſanior paſtor quærebatur idoneus pontifex Lingonenſis & dux, quorum erat iſtud proſpicere concilio intererat. De multis enim ut præſcriptum eſt partibus honeſti quamplures illo convenerunt. Aderat inter alios etiam prior Caſæ Dei, ut quæſtioniam faceret injuriarum eccleſiæ ſuæ illatarum. Quem quia ante converſionem notum habuerat Lingonenſis epiſcopus, nunc in aſpectu immutata habitudinis cordis & corporis ejus applaudebat & congratulabatur ei, divinam collaudans potentiam, qui levitatem diſſolutionis ejus, quam habuerat in ſæculo, inſtraverat monaſtici ordinis & regularis gravitatis prænodans in eo exemplum omnibus ſubremigio alarum ſuarum conſurgentibus non deſperare de ſua miſericordia, cujus tanta in iſto adoptionis filio agnoſcebant beneficia. Concilio ergo inito circumſedentibus patribus tractatum eſt de multis ſanctæ eccleſiæ utilitatibus, & earum determinatione ſecunda, tertia quoque & quarta piotelata eſt die.

"ferento ſeu larento de quo paulo antea.

Manasse Remensis.

Accuſatus eſt in eodem concilio Remenſis eccleſiæ inſaſor ſimoniaco Manaffe a clericis Remenſibus, & ſuſpenſus ab officio, quia vocatus ad concilium ut ſe purgaret non venit. Qui cum canonicis Remenſis eccleſiæ accuſatoribus ſuis a concilio redeuntibus plurimas paraſſet inſidias, demum domos eorum fregit, præbendas eorum vendidit, & bonorum diſtripuit. Inde cum a Roma litteras accepiffet, ut in concilio cum ſex ſe purgaret epiſcopis, Romam ivit.

Quinta autem die quia Lugdunenſis ſedes Humberto ſimoniaco expulſo, & in locis Iurenſibus monacho ſacto, vacabat antiſtite, a latere domini Lingonenſis

gonensis electus est Gebuinus archidiaconus, vir A
morum probitate venustus, ut præficeretur Lug-
dunensis ecclesiæ. Hoc totius concilii acclamavit
assensus. Hoc etiam Lugdunensis ecclesiæ clerico-
rum & laicorum qui aderant expetit bonæ volun-
tatis affectus. Raptus igitur ab altari, quo confuge-
rat diligentius servatus, ut in die dominico more
solemni benediceretur. Doluit super hoc Lingon-
ensis episcopus, clerusque qui aderat Lingonicus
quia amisisse videbantur virum in ecclesiasticis &
secularibus negotiis pernecessarium, cui plurimum
innitebantur; sed prævaluit concors sententia con-
cilii, quia sic erat præfinitum & placitum in oculis
domini.

Sexta jam sessionis die affurgit Lingonensis idem B
e medio circumfeditum. Et ut vir nobilis & ur-
banæ eloquentiæ, oratione composita attentos sibi
reddens auditores & benevolos, replicuit aliqua de
damno ecclesiæ sibi commissæ illato. Quod quasi
cruisissent ei oculum, cui suum tulissent archidiaconum,
in quo spes omnis, in quo refrigerium, in cu-
jus sibi erat caritate solatium. Sic honesta verbo-
rum serie matris desolationem plangens & filia or-
bitatem non tacens, replicat antiquam nobilitatem
ecclesiæ Divionensis, zelum Vvillelmi abbatis in
rigore iustitiæ & fervore disciplinæ, & districta or-
dinis moderatione: Nunc autem in obitu abbatis
omnia ad nihilum fere redacta, intus parum religio-
nis, foris cumulo tribulationis. Adeo ut quæ quon-
dam multis ecclesiis pastores & rectores idoneos
præposuerat, nullum qui ei præcelleret de suis inven-
ire posset, confugere se proficitur ad Dei, bonorum-
que virorum consilium, ut anxietatis suæ cujus erat
hæc providere & disponere aliquid in rectore sub-
stituendo qui vere rector diceretur & esset, inven-
iret solatium. Cum perorasset & a legato spe pro-
missa consilii & auxilii, jussus esset edicere, quem
eidem officio dignum de circumfeditibus, quia in
ipsa ecclesia non inveniebatur, velle præficere: ille
priorem Casæ Dei manu designans, & simul in ver-
bis precumbens & genua flectens: *Date, ait, mihi*
hunc piscem de fonte Dei. Et ut facilius postulata
acciperet, Hugonem ducem sibi sociavit in preci-
bus, ut ejus mereretur bonitas quod se per se posse
disidebat. Oculi ergo omnium in eum, qui roga-
batur, diriguntur. Sed quia præfatus Romanæ sedis
legatus noverat virum acris ossis ingenii & animi, &
dissolutionem noverat habitatorum loci, & insta-
bilitatem terre, parcens ei quamquam nosset utilissi-
mum, in concedendo erat difficilis. Tentabant
etiam qui cum priore a Casâ Dei venerant, modis
quibus poterant electioni contradicere. Sed quia
voluntas fuit domini, in cujus manu corda sunt reg-
um, ut petitis annueretur, auctoritas & laus pro-
mulgavit concilii. Illis ergo tumultuantibus vimque
quo nisu poterant inferre parantibus, sic dum clancu-
lo fugam pararet, jamque claberetur, capitur, ten-
netur, & flens multumque dolens, suis etiam resi-
stentibus & contradicentibus in concilium reducit-
ur, & episcopo Lingonensi laude circumfeditum per
manum redditur. A quo sollicitè custodiendus
remoto suorum amminiculo solus deduci est jussus.
Cumque moneretur a præfidente episcopo, ut de
concessis Dei gratias ageret, & virum honore dig-
num sibi commissum adjuvaret, & in omnibus
decebat, honeste tractaret, prædecessorum Brunonis
scilicet episcopi & Vvillelmi abbatis, quorum lau-
dabilis prædicatur societas & caritatis unanimitas,
mentionem faciens. Si, inquit, istum non adjuvero,
non dilexero, non ea tractavero caritate, qua Bruno
Vvillelmum, de personæ ab honore meo. Divionen-

ses autem fratres concilio primo die interfuerant,
& quia per se nequibant, electione pontificis sui
ordinare ecclesiam concesserant. Sexta autem feria,
qua hæc facta sunt; & quia electio fratrum, quibus
præesse debebat, ut a solet, requirebatur, & hæc fuit
diffinitio concilii, ut si die dominico fratres elec-
tioni consentientes advenissent; electus benedicere-
retur. Si non, electio cassaretur, & ad sua regredi
sineretur. Ob id ab episcopo & duce nuncio præ-
peti cursu Divionem directo, die & hora præstituta
fratres adveniunt, electionem factam scripto robo-
rant, & obedientiæ ejus subdi non reformidant.
Laudant in jubilo cordis & oris dominum: & mag-
nificantes cum in unum exaltant nomen ejus in
idipsum.

Vno igitur die, id est die dominico xv. Kalendas
Octobris consecrati sunt apud Eduam summa om-
nium exultatione & tripudio dominus Gebuinus in
Lugdunensem archiepiscopum ab ipso Romano se-
dis legato; & præfatus electus in abbatem Divio-
nensem a prædicto Lingonensi episcopo. Multa
tunc utilia, & sanctæ Dei ecclesiæ proficua in illo
tractata & definita sunt concilio. Quo soluto ad
sua quique redeunt.

*** EPISTOLA MANASSÆ REMORVM
ARCHIEPISCOPI AD " GREGORIVM VII.

*Scripta post concilium Ednense sive Augustodunense,
sed ante Pictavense.*

DOMINO Gregorio summo pontifici patri & do-
mino suo Manassæ Dei gratia Remorum archie-
piscopus fidelem servitutis & obedientiæ subjectionem
& orationis devotionem.

Vestro, domine, interventu & obsecratione red-
didi domina M. marchisæ omnia quæ de me suis
anteceffor tenuit, & ad defendenda eadem consi-
lium meum & auxilium ac receptus meos promitto
fideliter & promisi: & de rejiciendo G. & recipien-
do comite A. quicquid ipsa quaesierat, paratus sum
excqui. Ad quæ omnia confirmanda diebus sacris
pentecostes cum fratre nostro fideles vestro Theode-
rico Viridunensi episcopo sua civitati interfui, reli-
quæ causa necessitatis suæ in sacrosancto tempore
meis omnibus necessitatis. Sed ego fidelis vester &
per omnia ecclesiæ jura vobis obedire paratus, vest-
rum de archiepiscopo Viennensi Guarnundo sum-
mopere requiro consilium & implere iudicium, qui
in archiepiscopatu meo presbyteros degradavit, &
eosdem iterum regradavit. Legatum se Romanum
cum non esset simulavit, marsupium suum, non sub
appellatione veritatis, sed imitatus eos qui, ut ait
apostolus, quaestum æstimant pietatem, cum tan-
dem impleffer, a diceffi mea ad suam rediit. Qua-
propter ad honorem Dei & Romanæ ecclesiæ hu-
jusmodi præsumptionem & simulationem sicut de-
cet corrigite, ne deinceps quisquam in alieno præ-
sumat aliquid tale. Notum etiam facio vobis quod
duo suffraganei mei episcopi, Laudunensis & Sues-
sionensis tertium Ambianensem in archiepiscopatum
meo me nesciente, utpote Romæ posito, episcopum
consecraverunt. Primum contra decretum vestrum,
quo statueratis, ne quis saltem archiepiscoporum
cum consecraret episcopum, qui a laica persona ac-
cepisset episcopii donum. Maxime cum idem ipsi
interfuisset apud Augustodunense concilium, ubi
dominus Hugo Diensis episcopus promulgavit &
statuit coram omnibus hoc vestrum ecclesiasticum
decretum. Hoc igitur præter id quod diximus con-
tra auctoritatem & canones factum, & etiam inau-
ditum, cunctisque qui sanum sapiunt mirabile, &
Z iij plusquam

ANNO
CHRISTI
1077.
"Greg. VII.
lib. 6. ep. 2.
& 1. supra
pag. 196. &
198.

ANNO
CHRISTI
1077.

plusquam dici possit stupendum, si placet deputetur irritum. Quin potius quia sine metropolitano iuste expleri non potest a quibuslibet coepiscopis consecratio pontificis sicut scitis, oratum & exoratum vos esse volo, ut ad honorem Dei vestrumque ac nostrum tam temerariam ecclesiasticis ordinis confusionem zelo iustitiæ corrigatis, ut sciat unufquisque in gradu suo & modo persistere, non aliena sibi temere arrogare. Obsecro etiam benevolentiam honoris vestri, ut dignitatem, quam antecessores vestri antecessoribus meis archiepiscopis servaverunt, & privilegiis, aliisque scriptis ad posterorum memoriam reliquerunt, mihi reservare dignemini. Ne irritum aut in fractum fiat privilegium quod ipse dedistis mihi, scilicet ut vobis ipsi interpellatus & non interpellatus respondeam & legatis vestris Romanis, non ultramontanis, qui conjuncti Romanis quaerunt quæ sua sunt, non quæ Iesu Christi, & sub honestis nominibus cupiditati suæ consulunt, non ecclesiæ Dei. Vnde propter talium pudendas reprehensiones & vocationes, mihi qui totius Galliæ episcopos debeo convocare, liceat considerare de vobis sine legatorum vocatione, donec ad pascha veniam ad vos Deo volente. Præterea volo obnixè supplicare & prænnuntiare vobis, ut quoniam in absentia mei nuper apud vos commorantis multa prave & inordinate acta sunt in partibus meæ diocesis, ego vero non potero omittere quin ministerio vestro utar in his ecclesiasticæ corrigendis. Si quid pro hoc de me accusationis perlatum fuerit vobis, ne hoc vel cito credatis vel moleste erga me accipiatis; sed illud in præsentia nostra ante vos dimitatis, quia ego nullatenus volo excedere metas auctoritatis. Quandoquidem enim illi qui legatos vestros faciant; multo iustius ego debeo per vos ea quæ sunt providentiæ nostræ corrigere, quam quisquam aliena tractare. De comite Oebalo qui me in præsentia vestra accusare tentabat, & se suamque fidelitatem vobis verhis simulantibus commendabat, satis in promptu habetis cognoscere, cuius potius sinceritas fidelitatis erga vos videatur existere. Vtrum mea qui Deo & vobis paratus sum per omnia obedire, an illius qui & apud vos per semetipsum impugnat beati Petri ecclesiam, & apud nos per Manassè & suos sequaces in suo castro receptos persequitur beatam Mariam. Manassè enim de quo diximus, cui nos iussu vestro quod in nos admiserat fati ad ecclesiam matrem suam redire indulsumus, conscientia sceleris sui depressus nec ad nos vult redire, nec paci ecclesiæ concordare, quin potius cum illis suis sequacibus, quia factis non potest, verbis & maledictis ecclesiam meque lacrare non desinit. Vnde ut de ipso Oebalo taceam in quem vos credo iustam & apostolicam exercere sententiam, super Manassè instanter deprecor sanctitatem vestram, ut aut jubetis eum ad sua regredi, & ulterius non impugnat ecclesiam, aut in cum ejusque fautores & cooperatores apostolici vigoris dirigatis animadversionem. Dignamini etiam ad eorum receptos scribere aptam epistolam ut aut eos contra ecclesiæ jura non retineant, aut pari sententia se multatos agnoscant. Restat mihi hoc vobis dicere quia dominus Hugo Diensis episcopus interdixit episcopum nostrum Drogonem sedis Tarvennicæ, qui tantæ est senectutis, ut cum ante episcopatum diu permanferit in ordine presbyterii, jam nunc ultra tempus lxx. annorum gradum tenuerit episcopi, & pene per singula momenta propinquat exitui. Quapropter volumus vos obnixè exorare, ut eum iussu vestro dignemini restituere ministerio suo, ne quod magno pere formida-

Ebalus com-
mes.

mus in hac moriatur interdictione. De hac vero quod me interpellastis, ut in conductu episcopi Parisiensis, aliquos vobis milites mitterem, notum vobis facio quod ego volebam dirigere; sed comes de Arlonis Fulco rediens ab urbe Roma hoc mihi intinavit ex vestra parte, quia libenter me de ipsa transmissione militum importabatis. Ideo ut in regione nostra strenue & intentius exequeretur doming marchisæ M. Pro hoc ergo a vobis veniente missatico remanisa nostra parte prædictæ expeditionis transmissio. Valeat sanctitas vestra pater reverendissime.

Gregorius episcopus servus servorum Dei dilectis in Christo fratribus Hugoni Diensis episcopo, & Hugoni Cluniacensi abbati, salutem & apostolicam benedictionem. Quia in sancta Dei, cui divina dispositione præsidemus ecclesiæ regimine, sollicite nos vigilare oportet, vestris adfidis precibus, &c. usque patrum pervenire faciat. Rescriptum ejusdem ad Manassè Remensem archiepiscopum. "Gregorius episcopus servus servorum Dei dilectio in Christo fratri Manassè Remensi archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem. Cum vos ea a sede apostolica flagitatis, &c. xi. Kalendas Septembris, indictione i. anno 1078.

ADDITIO PHILIPPI LABBE, S. I.

Ceterum ad hoc potius quam ad alterum, quod postea sequetur suo tempore, Aduense, sive Augustodunense concilium, pertinere videtur canon ille relatus a Gratiano parte II. decreti causa xix. ipso qu. 3. initio ex concilio Aduensi sub Gregorio per Hugonem Diensem ep. legatum: cuius quoque mentionem facit Stephanus ex abbate S. Euvertii Aurelianensis & S. Genovesæ Parisiensis, episcopus Tornacensis, ep. prima.

*** *Regulares canonici monachi fieri non debent.*

Nullus abbas vel monachus canonicos regulares a proposito professionis canonice revocare, & ad monasticum habitum trahendo suscipere audeat, ut monachi fiant, quamdiu ordinis sui ecclesiam invenire quiverint, in qua canonice vivendo, Deo servire & animam suam salvare possint. Quod si temerario ausu id facere tentaverint, anathematis vinculo obligentur.

Sammarthani fratres in Gallia Christiana aint Raynerium ep. Aurelianensem convenisse an. 1077. ad synodum Aurelianensem, sed pro Aurelianensi forte an merito subrogabimus Augustodunensem hanc nostram. Ad idem quoque Augustodunense concilium spectat Hugonis Diensis episc. qui p. eius epistola, quam tibi non ex Hugonis atque Flaviniacensis abbatis promissario exhibemus, sed ex codice MS. B. Mariz Virdunensis, in qua & Arvernensis seu Claromontani concilii præcedentis fit mentio.

*** *EPISTOLA HUGONIS DIENSIS EP. AD PAPAM.*

Everendissimo patri & domino pape Gregorio sua sanctitati humilissimus servus Hugo humilis presbyter Diensis, salutem.

Quoniam didicimus R. vestrum Parisiensem redisse, cui injunxeramus ut fideliter, sicut filius vester, vobis referret gesta Augustodunensis concilii cui interfuit, qui neque per nos rediit, neque quicquam de statu vestro nobis scripsit: Rogamus paternitatem vestram, ut sententiam suam nobis dignetur scribere super ordinatione Remensis, Bituricensis, & Carnotensis ecclesiarum. Sciat quoque paternitas vestra, quia ille Noviomensis dictus episcopus, sub comminatione publicæ examinationis a nobis familiariter exactus, confessus est nobis simoniam suam præsentibus Laudunensi & Lingonensi episcopis,

ANNO
CHRISTI
1077.

ANNO CHRISTI 1077.

ANNO CHRISTI 1078.

scopis, cum aliis quibusdam. Vnde etiam sacramento supra facta euangelia nobis firmavit, quod visis litteris vestris, vel legatione vestra, ecclesiam quam male occupaverat bene dimitteret, & pro posse & scire suo in juxta Deum ordinaretur adjuvaret. Silvanectensis vero episcopus, accepta investitura de manu regis, ordinatus est ab illo Remensi hæretiarcha, cui litteris vestris interdixistis ne hujusmodi in episcopos acciperet. Autisiodorensis infra annos ordinatus, investituram quidem de manu regis non accepit, quamquam per familiares regis gratiam ejus consecutus sit. De Senonensi autem archiepiscopo quantum contumeliam, quantumve injuriam auctoritatis vestræ in nostra legatione intulerit, a prædicto R. ut spero sufficienter audistis. Neque hoc dicens, Deus testis est, gloriam meam quero. Burdegalenis quoque, quoniam vocatus præterito anno ad Arvernensium concilium neque venit neque canonicè se excusavit, in eodem concilio ab episcopali officio suspendus est. Quod ille vilipendens, interdictum sibi usurpavit officium. Rursus vocatus ad Augustodunensium concilium, quoniam nullam causationem nobis misit, etiam a sacerdotio suspendimus eum. De his ergo omnibus quid magnitudo vestra judicaverit, quid inde agere placuerit, parvitati nostræ rogamus referibite. Præterea summopere poscimus, ut per dominum Valentinum episcopum pallium nobis mittatis ad confirmandam ordinationem religiosissimi Lugdunensis ecclesiæ archiepiscopi, contra oblatantes hæreticos, & de regis indignatione adversus ordinationem Dei carnaliter gloriantes. Ipse enim, postpositis omnibus incommodis & periculis penuriæ atque itineris, sanctitatis vestræ conspectui devotissime se præsentaret, si ecclesia illi commissam tandem languida & pastoris solatio destituta quomodolibet absentiam ejus sine magno detrimento pati potuisset. Valentiño episcopo præcipite, & securitatem in manu vestra accipite, quatinus circa festum S. Joannis Baptistæ, prout nos cum eo condiximus ecclesiæ suæ ad celebrandum officium illum accipiat, quia valde opportunus videtur ad oppugnandam provincialium arrogantiam. Manasseim autem amicum nostrum in Christo, qui in Claramontano concilio Remensis ecclesiæ male adquisitam præposituram in manu nostra dimisit, commendamus gratiæ sanctitatis vestræ, sicut catholice fidei sincerum defensorem & dominum Brunonem Remensis ecclesiæ in omni honestate magistrum. Digni sunt enim ambo a vobis, & in his quæ Dei sunt vestra auctoritate confirmari, quoniam digni habitus sunt pro nomine Jesu contumeliam pati. Et ideo consultores profuturos causæ Dei & cooperatores in partibus Franciæ adhibeat. Remensis hæretici depositionem con revelatam iniquitatem sanguis cæli & clamant, auctoritatis vestræ scripro robora hos rogamus Remensi ecclesiæ destinate suam satisfactionem, aut ipse si placit aut nobis suscipiendam præcipite. Quia excommunicationem vestram, nobis inconsultis, episcopi electionem fecerunt. Tiezo filius vester jam redisset ad vos, nisi ad convocandum concilium xviii. Kalendas Februarii, Pictavis, Deo annuente, celebrandum detineretur; In quo concilio meritorum vestrorum patrocinium adesse nobis suppliciter exoramus. Orate pro nobis, sanctissime Pater.

Eo spectant arbitror quæ habet Gregorius pontifex supra epist. 17. libri v. indidit. i. septimo Idus Martii.

*** CONCILIVM PICTAVENSE HUGONE DIENSI EPISCOPO LEGATO apostolice sedis præside anno Christi MLXXVIII. Gregorii papæ VI. Philippi Franc. regis XX.

Ex eodem Viridunensi chronico Hugonis abbatis Flaviniacensis pag. 202. tom. I. nove bibliotheca MS. librorum.

CELEBRAVIT & quintum concilium domini Diensis episcopus apud urbem Pictavorum, ubi quanta Deus operatus sit, & quanta erga servos Christi diabolus conatus sit, ex literis ipsius domino papæ directis conjicere possumus, quarum textus iste est.

Domino ac meritis beato papæ Gregorio Hugo humilis presbyter Diensium in domino Deo salutem.

In concilio, quod Pictavis per gratiam Dei cum aliquo fructu celebravimus, multa nobis pericula prius in itinere, multa nobis adversa in ipsa civitate tum in concilio, tum extra extiterunt. Ecce enim rex Francorum contrarius sibi ipsi, quia contrarius erat regi cæli, misit litteras primum mihi, in quibus confitebatur domino, desiderio desiderans se vocari filium meum, & cum omni gloria & honore auctoritatem nostræ legationis commendabilem efficiens. Deinde comiti, tum etiam episcopis sui juris litteras misit, adjurans eos omni attestatione, & sue majestatis ac fidelitatis reos esse instituit. Scilicet comitem, si pateretur nos uspiam ubi posset, conventicula & quasi concilia, sic ea vocans, celebrare. Episcopos vero si interessent vel nostris faverent decerneret, in quibus nitebamur splendorem coronæ ejus obfuscare, & principum regni ejus. Ex hac ergo adversitate inimici veritatis audaciam nacti nobis insultandi, eos pene traxerunt in sinistram, quos considerabam ad dexteram, & videbam & non erat qui cognosceret me. Ecce enim pestis & dedecus sanctæ ecclesiæ archiepiscopus Turonensis, & cum eo episcopus Redonensis, superbissime perversi totum pene occupaverunt concilium. Redonensis namque comprobatus est reus, quia non prius ordinatus in clericum ordinatus est in episcopum, promissa prius ac postmodum data pallii capta ab episcopo Andegavensi, Redonensi tamen illud nesciente; sed aliud ante ordinationem consistente, scilicet cum eques esset equitem inimicum ab equo dejecit, & hujus Redonensis socius eques dejectum illum vulnere confodit, qui pro ea dejectione & vulnere in mortem occubuit. Nos igitur multorum precibus inclinati, nondum depositum sed interim suspensum, quia suæ utilis erat ecclesiæ, vestræ misericordiæ præsentandum & judicandum reliquimus. Turonensis vero comprobatus est ante episcopatum decaniam emisse, quam ex consuetudine ejus ecclesiæ nisi qui jam sacerdos fuisset, vel jam futurus sacerdos esset, habere non posset. Hic igitur Turonensis nullomodo canonice electus non potuit obtinere a rege donum episcopatus, usque dum nepos hujus ipsius per nummos præfatam decaniam fuerit adeptus. De simonia etiam aliter accusatus est, quia cuidam militi silvam promiserit, si pro epistolatu eum juvisset. Quod cum postea miles ipsi improbasset, Andegavensis episcopus affuit, qui nobis ex eodem clara voce testimonium perhibuit. Longum est, pater, enumerare turbas & confictus, quos & quæ, quomodo & ubi hic Turonensis nobis intulerit, aliquando pro Redonensi nunquam ratiocinando sed semper garriendo, aliquando pro se inclamitando, cum omni suorum garrulitate & impudenti audacia clericorum. Nam dum

im in-
giti qui
reus
si fun-
por
or possit.

nf. impro-
perasset,

ANNO CHRISTI 1078.

ANNO CHRISTI 1078.

dum etiam archiepiscopum Lugdunensem pene inflecterent ad tuitionem suam, ita ut pro eis oraret, vel obloqueretur, foribus ecclesie effractis servientes corum securibus amata manu introcuntes, ita concilium magno tumultu exturbaverunt, quo fratrem T. in mortem dedissent, nisi dominus ut scuto bonae voluntatis suae coronasset eum. Ita nobis cum paucitate ac dedecore relictis, Turonenfis & suffraganei ejus cum superbo tumultu inordinate & non canonicè recesserunt. Altreta die in ecclesia B. Hilarii inito concilio nulla nobis promissa vel praemissa satisfactione de injuria, iterum draco ille insurgens tanquam leo rugiens non potuit audiri diutius; sed exerentes gladium spiritus, quod est verbum Dei, percussimus ejus superbiam, & decreto hujus negotii prolato suspendimus eum etiam a sacerdotali officio. Et quia sedem apostolicam appellavit, ubi se purgaturum fuisse de simonia asseruit, ad apostolicam sedem eum remisimus, & vestro iudicio deponendum relinquimus. Abbas Bergensis ecclesiae de Flandria fuisse simoniacus comprobatus est & depositus. Bisontinus archiepiscopus nec Eduensis nec Pictavensi concilio se praesentavit, nec canonicam misit excusationem. Belvacensem pulsatum de simonia, & qui post decretum praebendas venderit judicandum vobis remisimus. Noviomensem pro causa sua similiter. Item Ambianensem pervertoem cum ordinatoribus suis, videlicet Laudunensem, Succionensem, Silvaneensem. Mala quadam nostra etiam intestina reticemus, quia personas a quibus sunt illata, Deo juvante, quam citius venturi commodi vobis in aures dicemus. Causas Andegavensis comitis sicut praecipitis ab ipsius ore audientes, rationabiles pene esse credidimus; sed de absolutione ejus non praesumentes diffinitionem hujus rei prudentiae sanctitatis vestrae committimus. Si quid vero minus scripsimus sanctitati vestrae, Teizo filius fidelissimus cooperator noster in domino, de Tarvanensi episcopo cum Pictavensi quid statuerimus plenius intimabit. Provideat itaque sanctitas vestra, ne diutius tam opprobriose nobis impropereetur, quod simoniaci vel quicumque criminosa a nobis suspensi vel depositi aut etiam damnati libenter currunt Romam, & ubi deberent sentire amplioem rigorem justitiae, inde reportant quasi misericordiam pro voluntate. Et qui antea nec in levibus praesumpserunt peccare, postmodum exerceant aptissimam negotiationem cum tyrannide in commissis sibi ecclesiis. Ora sanctissime papa pro me inutili servo sanctitatis vestrae.

*** CONCILII PICTAVENSIS CANONES
DECEM QUOS BARONIVS, BINIVS, ALIIQUE
eorum auctoritate minus exacte referunt ad concilium Pictavense anno mc. celebratum a Ioanne & Benedicto legatis.

I.

DECREVIT sancta synodus ut nullus episcopus, abbas, presbyter, vel quaelibet persona de clero accipiat de manu regis vel comitis, vel cujuslibet laicae personae donum episcopatus, vel abbaciae, vel ecclesiae, vel aliquarum ecclesiasticarum rerum. Sed episcopus a suo metropolitano, abbas, presbyter, & caeterae inferiores personae a proprio episcopo. Si vero laici, decretis canonicis resistentes, ecclesias violenter tenere praesumpserint, ipsi excommunicentur; in ecclesiis vero illis nullum divinum officium fiat, nullus ibi orat, lumen non ponatur, mortuus non sepeliatur, tantum baptismi gratia ibi non negetur, infirmis remedio poenitentiae & communionis subveniatur.

I I.
Ut nemo episcopatum, abbatiam, archidiaconatum, atchipresbyteratum, praebendam, vel alios ecclesiasticos honores, vel in duabus ecclesiis praerogativas exerceat nisi in una tantum; & neutrum horum quicumque per pecuniam acquirat. Et quicumque tali modo jam adquisisse comprobantur, omni remota occasione deponantur.

I I I.

Ut nullus de clero, sive de populo, ecclesiastica bona iure confanguinitatis requirat sibi habenda.

I V.

Ut nullus episcopus pro sacris ordinibus, vel pro ecclesiarum benedictionibus, vel quibuslibet aliis benedictionibus munus accipiat.

V.

Ut nullus abbas, monachus, vel quilibet alius poenitentias injungat, nisi quibus propius episcopus hanc curam dederit.

V I.

Ut abbates, monachi, canonici ecclesias, quas nunquam habuerunt, non emant, nec alio modo sibi vindicent, nisi consentiente episcopo, in cuius fuerint diocesi. In illis vero, quas haecenus absque calumnia habuerunt, redditus beneficiaque obtineant. Presbyter tamen de cura animarum, & de Christianitatis ministerio episcopo respondeat.

V I I.

Ut abbates diaconi, qui presbyteri non sunt, presbyteri fiant aut praerogativas amittant. Qui archidiaconatus tenent, diaconi fiant: qui archiepiscoperatus, presbyteri fiant, aut honores amittant. Quod si aliqua iusta causa prohibente presbyteri aut diaconi esse non potuerint, praerogativas amittant.

V I I I.

Ut filii presbyterorum & caeteri ex fornicatione nati ad sacros gradus non provchautur, nisi aut monachi fiant, aut in congregatione canonica regulariter viventes. Praerogativas vero nullatenus habeant, sed neque servi, nisi a dominis suis libertate donentur.

I X.

Ut nullus diaconus, presbyter, vel subdiaconus concubinam habeat; sed nec abam feminam, unde mala suspicio habeatur, in una domo secum teneat, & quicumque hujusmodi sacerdotis, sive per pecuniam ordinati, missam scienter audierint, excommunicationi subjacere debeant.

X.

Clerici arma portantes, & usurarii excommunicentur.

ADDITIO PHILIPPI LABBE, S. I.

Pictavensis hujusce concilii mentionem & ipse facit Gregorius pontifex epistolis 8. & 40. libri vi. neque mirum videri debet quod in historica synopsi advertimus, quod in codice S. Albini Andegavensis ponatur anno 1077. cum mediante Ianuario 18. Kalendas Februarii celebratum sit. Contra verum chronico nostro Malleacensi legitur haec verba pagina 212. tomi II. bibliothecae novae manuscripti. librorum.

*** Anno MLXXX. forte excidit apiculus unus, & legendum MLXXXIX. Hugo episcopus Lugdunensis & legatus Romanae ecclesiae tenuit concilium Pictavis, primo die apud sanctum Petrum, & alio die ad sanctum Hilarium.

OBSER-

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S. I.

Sueffionense concilium vidi qui adserberent anno Christi
MLXXVIII. celebratum, præside Manasse Remensi archi-
episcopo, cuius meminisse perhibetur Balduinus Novio-
mensis & Turonensis episcopus in chronico Cameiacensi.
Verum in his quæ extant illius auctoris editis monumentis
mihi nondum apparuit.

ANNO
CHRISTI
1078.

A CONCILIVM ROMANVM IV.
IN QVO GVIBERTVS RAVENNAS,
Tedaldus Mediolanensis, alique plures episcopi
excommunicantur, anno domini MLXXVIII.
tempore Gregorii papæ VII.

A NNO ab incarnatione domini millesimo sep-
tuagesimo octavo, pontificatus vero domini
Gregorii papæ VII. anno 5. celebravit ipse domi-
nus Gregorius papa synodum, ubi interfuerunt archi-
episcopi & episcopi diversarum urbium fere nu-
mero centum, nec non & abbatum, ac diversorum
ordinum clericorum & laicorum innumerabilis
multitudo. In qua apostolica constituta corrobora-
rans, multa quæ corrigenda erant correxit, & quæ
corroboranda firmavit. Inter cetera namque in sine
synodalis absolutionis hæc annexuit, & perpetuæ
memoriae pro posteris scribenda mandavit, ita di-
cendo: Tedaldum dictum archiepiscopum Medio-
lanensem, & Ravennam Gubertum, inaudita
hæresi & superbia adversus hanc sanctam catholi-
cam ecclesiam se extollentes, ab episcopali omnino
suspendimus & sacerdotali officio, & olim jam fa-
ctum anathema super ipsos innovamus. Arnulphum
Cremonensem publice coram nostra præsentia
convictum & consententem se simoniacum, ab omni
episcopali officio absque spe recuperationis depo-
nimus, & usque ad dignam satisfactionem anathe-
mate percutimus. Rolandum vero Tarvisinensem,
qui pro adipiscendo episcopatus honore subdolos
factus legatus inter regnum & sacerdotium schisma
facere non abhorruit, ut amodo & usque in sæcu-
lum episcopali careat dignitate, apostolica censura
censemus, & ut nullus successorum nostrorum suæ
consecrationis aliquo modo consentiat, modis om-
nibus prohibemus, & perpetuo cum anathemate
alligamus, nisi resipuerit, & digne Deo satisfacere-
rit. Hugonem cardinalem tituli sancti Clementis,
tertio ab apostolica sede damnatum, eo quod aspi-
rator & focus factus hæresis Cadaloi Parmensis
episcopi, & iterum constitutus legatus apostolicæ
sedis, hæreticus & simoniacus, & ab apostolica sede
damnatus se conjunxit, & tertio factus apostata &
hæresiarcha, schismata & divisiones atque scissuras
in ecclesia Dei tentans eam scindere fecit, ab omni
sacerdotali officio privamus, & tam ab ingressu &
honore prædictæ ecclesiæ, quam omnium eccle-
siarum, sub perpetua & irrevocabili sententia sub-
movemus, & usque ad satisfactionem anathemate
percutimus. Renovamus etiam excommunicationem
a prædecessoribus nostris factam super Gau-
fredum archiepiscopum Narbonensem, & absque
ulla recuperationis spe ab episcopali officio eum
submovemus.

De causa regis Henrici, & aliorum.

lege eccr-
ontur,

Et quoniam his & perturbatio regni in maximum
sanctæ ecclesiæ periculum & detrimentum quoti-
die redundare * cenimus, placet nobis elaborare
pro viribus, quatenus idonei tam religione, quam
etiam scientia pollentes nuntii e latere apostolicæ
sedis ad partes illas nigrantur, qui omnes religio-
sos & justitiæ amatores in Teutonicis regni partibus
Concil. general. Tom. X.

A commorantes clericalis & laicalis ordinis viros &
ad hoc opus idoneos convocent, cum quibus (do-
mini gratia præeunte) aut finem & pacem iuste
componant, aut veritate percognita, cui partii ma-
gis iustitia faveat, ad plenum addicere valeant:
quatenus pars injusta desistat, & apostolica aucto-
ritate munita, iustitia vigoris & auctoritatis robor
obtineat. Verum quoniam nonnullos diabolico in-
stinctu collectos, tyrannidis suæ facibus accensos,
rurpis lucri avaritiæ mancipatos, discordiam potius
quam pacem fieri & videre desiderantes, fore non
ignoramus; statuimus ut nulla nunquam persona ali-
cujus potentia, sive rex, aut archiepiscopus, episco-
pus, dux, comes, marchio, sive miles, aliqua præsum-
ptione, temerariove ausu, fraude, dolove, seu ali-
qua perturbatione, legatis nostris obfistere & con-
trahere, ne justitiam & finem componant, pertentent.
Quicumque autem temerario ausu (quod non
optamus) hujus nostræ constitutionis violator exti-
terit, legatisque nostris ad hanc pacem componen-
dam euntibus prænominatis fraudem opponere
tentaverit, vinculo cum anathematis alligamus, &
non solum in spiritu, verum etiam & in corpore, &
omni prosperitate hujus vitæ apostolica potestate
innodamus, & victoriam ejus in armis auferimus;
ut sic saltem confundantur, & duplici confusione
& contritione conterantur. Item. Rainario vero
Vgizzoni filio inducias trium hebdomadarum da-
mus. Quod si in spatio isto coram præsentia nostra
aut per se aut per legatos suos justitiam facere no-
luerit, eo quod fratrem suum manu sua interemit, &
multa perjuria ut scelestus incurrere non abhorruit,
& cognatam suam & pupillos, liberos utique fratris
sui, castra eorum diripiendo & prædia, contra pericu-
lum animæ suæ vexare non desinit. Transacto
prænominato termino anathemate eum alligando
percutimus. Et filium comitis ... datis induciis usque
in Palmas, simili excommunicatione innodamus, eo
quod Lucensem ecclesiam quiete manere sua diri-
piendo minime permittit. Excommunicamus omnes
Normannos, qui invadere terram sancti Petri labo-
rant, videlicet marchiam Firmanam, ducatum Spo-
letanum, & eos qui Beneventum obsident, & qui
invadere & deprædari nituntur Campaniam & mar-
itimam, atque Sabinos, nec non & qui tentant ur-
bem Romanam confundere. Episcopus vero qui
acceptis epistolis nostris, aut cognitis, neque per se,
neque per canonicam exculationem ad præsentem
synodum venerunt, ab episcopali suspendimus offi-
cio, & quicumque eorum, seu episcopus sive pres-
byter, prædictis Normannis, donec excommuni-
cati fuerint, divinum officium fecerit, a sacerdotali
officio perpetuo submovemus. Abbati Farsensi octo
similiter dierum inducias concedimus; post quem
terminum, nisi ad emendationem venerit, excom-
municamus, & ei corpus & sanguinem domini in-
terdicimus, abbatibusque ordine in perpetuum eare
eum censemus.

Et quoniam Dei iudicio nonnullos naufragio
perire cognoscimus, & eos quasi legali jam jure,
diabolico imo instinctu, ab his quibus misericordi-
ter sublevari & consolari debent deprædatis con-
spicimus; statuimus, & sub anathematis vinculo,
ut a prædecessoribus nostris statutum est, jubemus,
ut quicumque naufragum quemlibet, & bona il-
lius invenit, secure tam eum quam omnia sua di-
mittat. Ordinationes vero illorum qui ab excom-
municatis sunt ordinati, sanctorum patrum sequen-
tes vestigia, irritas fieri censemus. Iterum sancto-
rum prædecessorum nostrorum statuta tenentes,
eos qui excommunicatis fidelitate aut sacramento
Aa constructi

ANNO
CHRISTI
1078.

Leo episco-
pus Ostien-
sis lib. 3.

ANNO
CHRIST.
1078.

confirmiti sunt, apostolica auctoritate a sacramento A
absolvimus, & ne sibi fidelitatem observent omni-
bus modis prohibemus. Item. Et quoniam multos,
peccatis nostris exigentibus, pro causa excommu-
nicationis perire quotidie cernimus, partim igno-
rantia, partim etiam nimia simplicitate, partim timore,
partim etiam necessitate, devicti misericordia,
anathematis sententiam ad tempus, prout possumus,
opportuno temperamus. Apostolica namque auctoritate anathematis vinculo hos subtrahimus,
videlicet uxores, liberos, servos, ancillas, seu mancipia,
nec non rusticos & servientes, & omnes alios qui non adeo
curiales sunt, ut eorum consilio scelera perpetrentur,
& illos qui ignoranter excommunicatis communicant,
seu illos qui communicant excommunicatis. B
Quicumque autem aut orator, sive peregrinus, aut viator,
in terram excommunicatorum devenerit, ubi non possit
emere, vel non habet unde emat, ab excommunicatis
accipiendi licentiam damus. Et si quis excommunicatis
pro sustentatione, non superbia sed humanitatis causa,
aliquid dare voluerit, fieri non prohibemus. Actum Romae
in ecclesia domini Salvatoris quinto Nonas Martii, in
indictione prima.

NOTA SEVERINI BINII.

a Concilium. J. His actis synodalibus redarguitur
Marianus Scotus in chronico, scribens Gregorium in hac
synodo Henricum regem regno privasse, illudque in Rodul-
phum Suevoz ducent transtulisse. Nam non nisi post bien-
nium a Saxonibus & principibus imperii electus auctoritate
Gregorii confirmatus fuit, ut infra dicemus in concilio
Romano VI. I. synodica epistola de rebus in hac synodo
gestis extat supra libro 5. epistola 15.

a CONCILIVM ROMANVM V.
PRO RESTAURATIONE SANCTÆ ECCLESIAE,
celebratum anno domini M L X X V I I I.
tempore Gregorii papæ VII.

ANNO ab incarnatione domini millesimo se-
ptuagesimo octavo, pontificatus vero domini
Gregorii septimi papæ sexto, tertio Kalendas De-
cembris, indictione secunda, celebrata est synodus
Romæ in ecclesia sancti Salvatoris pro restaura-
tione sanctæ ecclesiæ. In qua inter alia a excommu-
nicatus est Constantinopolitanus imperator,
aliique qui subscripti habentur. Iuraverunt quoque
legati Henrici & Rodolphi, quisque pro do-
mino suo, quod nullis dolis colloquium legato-
rum sedis apostolicæ in Teutonico regno haben-
dum impediatur. Constituta etiam sunt illic ad utri-
luteam sanctæ ecclesiæ quedam capitula quæ in se-
quentibus denotantur.

De Teutonicis contradicendis, ne prædia ecclesia-
stica a regibus data, sive ab invitis episcopis, deti-
neant.

Vt iterum excommunicentur illi quorum culpa col-
loquium remansit.

Narbonensis archiepiscopus iterum excommunicetur. E

Et alii qui ab Amato episcopo sunt excommunicati.

Comes sancti Egidii excommunicetur propter
uxorem.

Et idem monasterium, si fuerit in potestate comitis.

Monasterium sancti Benedicti montis Cassini desin-
datur ab omnibus Normannis.

Vt contradicatur ne aliquis accipiat investituram
ecclesiarum de manibus laicorum.

Et ne prabendæ vel officia ecclesiastica vendantur.

De consanguinitate.

De simoniaco.

De castitate clericorum.

De falsis ordinationibus.

De falsis penitentiis.

Qualiter vera penitentia detur.

De decimis a laicis iniuste detentis.

De patriarcha Aquileiensi.

De patriarcha Gradeni.

De imperatore Constantinopolitano.

De festiuitatibus pontificum Romanorum celebrandis.

De abstinentia sabbati.

De Iudæis non præponendis Christianis.

De sancti Petri hereditate occultata.

Vt nullus penitens suscipiatur sine literis episcopi
sui, nisi forte fuerit episcopus mortuus vel excommu-
nicatus.

Vt nullus abbas decimas & primitias sine auctori-
tate Romani pontificis seu episcopi consensu, in cuius
diocesi habitat, decinet.

Vt nullus episcopus gravamen, seu servile servitium,
ex usu abbatibus imponat.

Vt sacerdotes sine licentia sui episcopi, & monachi
de notis monasteriis sine licentia suorum abbatum non
recipiantur.

Vt episcopi qui consenserint fornicationem vel ince-
stum in suis parochiis a suo officio suspendantur.

Vt omnes episcopi firmamentum faciant, ne prædia
ecclesiastica vendant.

Vt nulli episcopi prædia ecclesiæ in beneficium tri-
buant sine consensu papæ, si de sua sunt consecratione.

Ceteri autem sine consensu archiepiscopi sui & fra-
trum suorum hoc idem non præsumant: si autem præ-
sumserint, ab officio suo suspendantur. & quod ven-
ditum est vel datum beneficium ecclesiæ reddatur, om-
nino evacuata omni venditione, vel in beneficium
irraditione.

Vt omnes episcopi artes literarum in suis ecclesiis
doceri faciant, & ornamenta ecclesiæ sine certa utili-
tate, aut gravi necessitate, nullo modo nulloque inge-
nio ecclesiis subtrahant, ne periculum sacrilegii, quod
abstet, incurrant.

Vt annuntietur laicis cum quanto periculo anima
sua decimas detinent, & ecclesiis possident.

Vt qui certam partem in solemnibus missis volunt ha-
bere, aliquid procurrere offerre.

D Decreta quadam in hac synodo facta: multa enim
desiderantur, quorum tantum tituli habentur.

I.

Quicumque militum, vel cuiuscumque ordinis
vel professionis persona, prædia ecclesiastica a quo-
cumque rege, seu seculari principe, vel ab episco-
pis invititis seu abbatibus, aut ab aliquibus ecclesia-
rum rectoribus susceperit, vel susceperit, vel invaserit,
vel etiam de rectorum depravato seu vitioso eorum
consensu tenuerit, nisi eadem prædia ecclesiis resti-
tuerit, excommunicationi subiacet.

c Si quis Nortmannorum, vel quorumlibet ho-
minum, prædia monasterii sancti Benedicti montis
Cassini invaserit, vel quascumque ejusdem mon-
asterii iniuste abstulerit, & bis vel ter admonitus
non emendaverit, excommunicationi subiacet,
donec resipiscat, & ecclesiæ satisfaciatur.

I I.

Quoniam investituras ecclesiarum contra statuta
sanctorum patrum a laicis personis in multis parti-
bus cognovimus fieri, & ex eo plurimas perturba-
tiones in ecclesia oriri, ex quibus Christiana reli-
gio conculcatur; decernimus ut nullus clericorum
investituram episcopatus, vel abbatie, vel ecclesiæ,
de manu imperatoris, vel regis, vel alicujus laicæ
personæ, viri vel femine, suscipiat.

Quod

ANNO
CHRIST.
1078.Hæc de
sunt in
chronico
Virdunen-
si Hugo-
nis Flav.

ANNO CHRISIT 1078

Quod si presumpserit, recognoscat investituram illam apostolica auctoritate irritam esse, & se usque ad condignam satisfactionem excommunicationi subjacere.

III.

Si quis prebendas, archidiaconatus, preposituras, vel aliqua officia ecclesiastica vendiderit, vel aliter quam statuta sanctorum patrum precipiunt ordinaverit, ab officio suspendatur: dignum est enim, ut sicut gratis episcopatum accepit, ita membra ejusdem episcopatus gratis distribuat.

IV.

Ordinationes quae interveniente precio, vel precibus, vel obsequio alicujus personae ea intentione impenso, vel quae non communi consensu cleri & B populi secundum canonicas sanctiones sunt, & ab his ad quos consecratio pertinet non comprobantur, infirmas & irritas esse dijudicamus: quoniam qui taliter ordinantur, non per ostium, id est per Christum, intrant, sed, ut ipsa veritas testatur, fures sunt & latrones.

V.

Falsas poenitentias dicimus, quae non secundum auctoritatem sanctorum patrum pro qualitate criminum imponuntur. Ideoque quicumque miles, vel negotiator, vel alicui officio deditus quod sine peccato exerceri non possit, si culpis gravioribus irretitus ad poenitentiam venerit, vel qui bona alterius injuste detinet, vel qui odium in corde gerit, & recognoscat se veram poenitentiam non posse peragere, per quam ad aeternam vitam valeat pervenire, nisi arma deponat, ulteriusque non ferat, nisi consilio religiosorum episcoporum pro defendenda justitia, vel negotium derelinquat, vel officium deferat, & odium ex corde dimittat, bonaque quae injuste abstulit restituat. Ne tamen desperet; interim quidquid boni facere poterit, hortamur ut faciat, ut omnipotens Deus cor illius illustret ad poenitentiam.

VI.

Decimas, quas in usum pietatis concessas esse canonica auctoritas demonstrat, a laicis possideri apostolica auctoritate prohibemus: si enim ab episcopis, vel regibus, vel quibuslibet personis, eas acceperint, nisi ecclesiae reddiderint, sciant se sacrilegi crimen committere, & aeterna damnationis periculum incurrere.

VII.

Quia dies sabbati apud sanctos patres nostros in abstinentia celebris est habitus, nos eorumdem auctoritatem sequentes, salubriter admonemus, ut quicumque se Christianae religionis participem esse desiderat, ab esu carnum eadem die, nisi majori severitate interveniente, vel infirmitate impediante abstineat.

VIII.

Vt nullus abbas decimas & primitias, & reliqua quae secundum statuta canonum ad episcopos pertinent, sine auctoritate Romani pontificis, seu episcopi consensu in cuius dioecesi habitat, detineat, apostolica sanctione firmamus.

IX.

Nullus episcopus gravamen, seu servile servitium, ex nisi contra ecclesiasticam normam abbatibus seu clericis suis imponat. Interdictum sacerdotale officium precio interveniente restituat. Quod si fecerit, officii sui periculum subeat.

X.

Si quis praedia B. Petri apostolorum principis ubicumque posita in proprietatem suam usurpaverit, vel sciens occultata, non proपालaverit, (vel de Concil. general. Tom. X.

bitum servitium exinde beato Petro non exhibuerit,) recognoscat se iram Dei & sanctorum apostolorum velut sacrilegum incurrere. Quicumque autem in hoc crimine deprehensus fuerit, eandem hereditatem beati Petri legitime restituat, & poenam quadrupli de propriis bonis persolvat.

XI.

Si quis episcopus fornicationem presbyterorum, diaconorum, seu subdiaconorum, vel crimen incestus in sua parochia, precibus vel precio interveniente, consenserit, vel commissum sibi compertum auctoritate sui officii non impugnaverit, ab officio suspendatur.

XII.

Vt omnis Christianus procuret ad misarum solennia aliquid Deo offerre, & ducat ad memoriam, quod Deus per Moysem dixit: Non apparebit in conspectu meo vacuum. Etenim in collectis sanctorum patrum liquido apparet, quod omnes Christiani offerre aliquid Deo ex usu sanctorum patrum debent.

ADDITIO PHILIPPI LABBE, Societatis Iesu.

Hujus Romani concilii canonibus haec praemittit Hugo Flaviniensis abbas jam saepe laudatus: Consecratus, &c. alibi jam excusata.

NOTAE SEVERINI BINII.

a Concilium.] In hac synodo, post ea quae in actis supra recensitis continentur, nefandissimum Guibertum Ravennatem archiepiscopum, ad synodum frequenter citatum, apostolicae sedis patientia & benignitate abuentem, ob immensa scelera perpetrata depositum esse, iudicat epistola Gregorii decima libri sexti, quam ad omnes Ravennates de Guiberti sceleribus & depositione perscripsit.

Acta concilii.

b Excommunicatus est Constantianopolitanus imperator.] Nicephorus nimirum, cognomento Botomates, qui imperium sibi tyranice vindicans, Michaelum cum Matia Augusta conjuge, filioque Constantino Porphyrogeneto in Bitheniis captos in monasterium relegavit. Coronatus est autem ipse Nicephorus a Cosma patriarcha, qui eodem anno, Ioanne Xiphylino defuncto, a Michaele imperatore in locum ejus fuerat subrogatus. Venerat iste Hierosolymis, & magna exultationis erat apud imperatorem. Ioannes Caropalaestus.

Guibertus antipapa deponitur. Nicephorus imperator excommunicatur.

c Si quis Normannorum.] Hujus canonis sciendi occasione Leo Ostiensis episcopus qui aderat libro 3. capite 45. & 46. sic enarrat: Eodem tempore Rosellum a ecclesia pontifex ad hoc canonicum veniens, non parvum pecunia summam in hoc loco deposuit. Quod ubi Iordani principi Capuae relatum est, missis militibus, eam de secretario ecclesiae abstrahi, & ad se praecipit afferri. Ad hoc fratres: Pecuniam, inquit, qua patri Benedicto credita est, nos nulli omnino inventum damus; verum in secretario conditam qui praesumpserit tollat. Milites diabolico favore depravati pecuniam de secretario abstrahunt, ac abstraham ad principem deferunt. Tantum vero & tam immane inauditumque facinus Gregorii papa dum pervenisset ad aures, hujus temeritatis noxam insulam esse non ferens, & verens ne hoc rursus exemplo ecclesia nostra violaretur, divinum officium in ecclesia patris Benedicti interdixit, alteraque omnia nudari fecit, assereus in tanto scelere nimia negligentiae damnandaeque formidinis Desiderium abbatem ac fratres argui merito posse: seque adversus congregationem nostram severius commovendum, nisi ea qua semper locum istum dilexerat caritate teneretur. Siquidem tolerabilis esse villos & castella juris nostri in praedam & diripiendum dari, quam sanctum locum, ubique terrarum famosissimum, tanta ignominie subiacere. Sed non diu divina ultio dilata est. Nam princeps tanti auctor sceleris, postquam pecuniam tulit ecclesiae, lumen amisit. Inde vero Gregorius in concilio praesidens constituit, ut si quis Normannorum, vel quorvislibet hominum, praedia, monasteria, villas, possessionesque nostrae monasterii Cassinensis invaserit, & secundo ac tertio admonitus non emendaverit, excommunicatus nisi subjaceat, quotiesque facti fuerint.

Occasio canonis;

ANNO
CHRISTI
1078.

ad *Quoniam investituræ ecclesiarum.*] De hoc canone Leo Ostiensis capite 41. ita scribit: *Per idem tempus, supradicto papa Gregorio synodum habente, Leo hujus monasterii bibliothecarius, qui postea Ostiensis episcopus fuit, proposuit licentiam de monasterio sanctæ Sophiæ de Benevento, quod nuper Beneventani a ditione nostri canobii violenter abstraxerant. Cumque res ad iudicium deducta esset, audientibus omnibus, recitata sunt omnia privilegia nostra, quibus principes Romanique pontifices, imperatores, reges, duces, prædictam cellam huic monasterio donasse probatum est, decretumque a summo pontifice cellam illam nihil ad Beneventanos pertinere, sed juris nostri perpetuo esse debere. In eadem item synodo institutum est, ut qui a laico investituram ecclesiæ acciperet, anathemate uterque plecteretur, & qui scilicet daret, & qui acciperet.* Hæc Leo.

ADDITIO PHILIPPI LABBE, S. I.

De Gregorii VII. zelo adversus simoniacos, concubinaris, &c. hæc habet idem Hugo Flaviniacensis, B pag. 207. chronici Viridunensis.

*** Consecratus igitur in iustitia & sanctitate miro modo assiduis votis pro se & grege sibi commissio excubans, urgente pastoralis officii necessitate, distorta perverforum corda ad rectitudinis lineam summa vi corrigere nitens, veritatem Dei absque personæ acceptione omnibus patefecit, nactus omnium bonorum dilectionem ob zeli Dei fervorem, & iustitiæ executionem. Sed quia nulla est societas luci ad tenebras, perditurum hominum odium & detractionem, imo persecutionem acerrimam incurrit; regiam tamen viam, quam semel intraverat, inconcussus, immotus, per arma iustitiæ a dextris & a sinistris fortiter incessit. Ac primo quidem apostolica auctoritate, veridicis sanctorum patrum animatus sententiis, ad eliminandam simoniacam heresim, & præcipiendam clericorum castitatem commissi sibi officii debito vehementer exarsit. Audiant igitur qui audire volunt, ut muniantur; qui audire nolunt, ut confundantur; quam libera, quamque catholica voce contra infanos impiorum latratus, iniquaque molimina, aufusque nefandos inroverit hic propugnator ecclesiæ. Cum enim omnes fere sua quærerent, non quæ Iesu Christi, & adherere malent discipulatu Simonis, quam pauperiem Christi servare in unitate fidei; ministri quoque divini sanctuarii scdam libidinosæ contagionis pollutionem contra jus fasque usurpatam, & subintroductam nolent abjicere, investituræ etiam ecclesiarum a laicis indebite usurparentur; ipse pro communi ecclesiæ utilitate & necessitate in Lateranensi palatio aggregata synodo, circumfidentibus archiepiscopis, episcopis, abbatibus, & religiosis Deumque timentibus clericis & monachis, de supra scriptis, & aliis ecclesiæ commodis tractans, hæc decretalia promulgavit capitula.

I. *Quicumque militem, &c.*

Hæc sunt beatissimi papæ synodalia decreta, moribus corrigendis idonea, sanctorum patrum decretis consona, celo rorante stillata, universis fidelibus inculcanda, amplectenda, atque tenenda, iustitia dictante prolata, fortitudine roborata, prudentia promulgata, temperantiæ virtute prædita. Sed perverfi dum in eorum norma vitæ suæ perverfitate offendunt, hæc gravia, hæc difficilia; hæc, quia corrigi nolunt, emendari refugiunt, omnimodis appellent impossibilia. O mentem amentem! o spiritum nequitiam! & nequissimam spurcitiam! Numquid si perditorum mores hominum corrigi refugientes desipiunt, iustitia silebitur, pietas conculcabitur, & ecclesiastica animadversionis gladius a sanguine prohibebitur? Væ rectori, quem denoverit sententiæ hujusce maledictionis! maledictus est qui prohibet gladium suum a sanguine. Gladium a sanguine prohibere, est prædicationis verbum a car-

nalis vitæ interfectione retinere. Ob hanc igitur causam, quia scilicet sanctam Dei ecclesiam causam esse volebat, liberam, atque catholicam, quia de sanctuario Dei simoniacam & neophytorum heresim, & scdam libidinosæ contagionis pollutionem volebat expellere; membra diaboli cæperunt in eum insurgere, & usque ad sanguinem præsumperunt in eum manus injicere, & ut eum morte vel exilio confunderent, multis enim modis conati sunt dejicere. Sic surrexit inter regnum & sacerdotium contentio, accrevit solito gravior sanctæ Dei ecclesiæ tribulatio. Henricus enim Henrici imperatoris filius adversus Deum & martem omnium catholicorum Romanam ecclesiam superbe tumidus, quia vita ejus prava sanctorum patrum decretis & canonicis adversabatur institutis, adversus Deum & adversus Christum ejus insurrexit, ecclesiasticis sanctionibus impie factus rebellis: membra diaboli contra eum incitando, & omnes quos potuit minis, blanditiis, terroribus, muneribus contra eum armando, facta cum multis episcopis Lothariensibus & Transrhænanensibus compositione. Posito enim adhuc in diaconatus officio eodem papa sanctissimo, cum de eo sinistra & inhonesta ubique ferretur fama, propter imperialem dignitatem, & patris matrisque reverentiam, necnon propter spem correctionis ejus, sepe ab eo litteris & nunciis est admonitus, ut memor clarissimi generis, memor imperialis dignitatis vitam suam moribus imperio congruentibus institueret, ut regem se & imperatorem moribus ostenderet, operibus exhiberet. Sed quia cum ætate illius quoque pariter crevit iniquitas, sublimatus in ordine pontificatus, auctoritate officii sibi commissi multo sollicitius ad vitæ meliorationem eum in dies hortabatur; cum ille exultatione ætatis fluxa & fragilis de die in diem monita ejus se suscepurum verbis quidem promitteret, cæterum re & exaggeratione culpæ, malo eorum, in quorum manus curia erat, consilio penitus conculcavit. Hinc jam proclivior factus ad scelera præcepti usus consilio ferebatur per devia. Visum est papæ beatissimo, ut familiares ejus, quorum machinationibus per episcopatus & monasteria inductis simoniacæ lupis pro pastoribus, ecclesiæ innocentiam hæresis nefanda scedaverat, ad penitentiam vocaret, venientes susciperet, respicientes a communionis corporis Christi & consortio fidelium separaret: ut vel sic eum ab eorum surreptione & maligno consilio segregaret, admonens eum ut eos excommunicatos a domo, ab convivio, ab omni etiam familiaritate & communionis sua expelleret. Interim vero invalescente contra eum Saxonum causa, cum vires regni & præsidia a se videret deficere velle, epistolam ei direxit supplicem, & humilitate plenam, penitentiam de perpetratis agens, emendationem pollicens, & suam ei obedientiam & fidele adjutorium contra rebellantes promittens. Er hoc postmodum legatis ejus Humberto Prænestino & Giraldo Ostiensis episcopis, in illorum manus per sicutas eorum stolas, quas collo gestabant, jurejurando confirmans. Textus autem epistolæ iste est.

*** *Henrici imperatoris epistola ad papam.*

Vigilantissimo & desiderantissimo domino pape Gregorio apostolica dignitate coltus insignito, Henricus Dei gratia Romanorum rex debiti summatulus fidelissimam exhibitionem.

Cum regnum & sacerdotium, ut in Christo rite administrata subsistant, vitia sui ope semper indigeant, oportet nimirum, do mine, mi & pater amantissime, quatenus ab invicem minime dissentiant, verum

Pag. 108.
eiusdem
chronici.

ANNO
CHRISTI
1078.

Ex eodem
chronico
Viridunensi.

verum potius Christi glutino conjunctissima indifolubiliter sibi cohærent. Namque sic & non aliter conservatur in vinculo perfectæ charitatis & pacis, & Christianæ concordia unitatis, & ecclesiasticæ simul status religionis. Sed nos, qui Deo annuente, regni jam fortimur minister, sacerdotio ut oportuit per omnia jus & honorem non exhibuimus legitimum. Quippe data nobis a Deo potestatis vindicem gladium non sine causa portavimus, nec tamen in reos, ut iustum fuit; judiciaria illum censura evaginavimus. Nunc autem divina miseratione aliquantum compuncti, & in nos reverſi peccata nostra priores vestræ indulgentissimæ paternitati nos accusandum confitemur, sperantes de vobis in domino, ut apostolica vestra auctoritate absoluti justificari mereamur. Heu criminosi nos & infelices! partim puritatis blandientis instinctione, partim auctoritatis nostræ imperiosa libertate, partim etiam eorum, quorum seductilia nimium sequuti sumus consilia, seductoria deceptione peccavimus in calum & coram vobis, & jam digni non sumus vocacione vestræ filiationis. Non solum etiam nos res ecclesiasticas invasimus, verum quoque indignis quibuslibet, & simoniaco felle amaricatis, & non per ostium, sed aliunde ingredientibus, ecclesias ipsas vendidimus, & non eas ut oportuit defendimus. At nunc, quia soli absque vestra auctoritate ecclesias corrigere non possumus, super his, ut etiam de nostris omnibus, vestrum una consilium & auxilium omnine quaerimus, vestrum præceptum studiosissime servabitur in omnibus. Et nunc imprimis de ecclesia Mediolanensi, quæ nostra culpa in errore est, rogans, ut vestra apostolica districtione canonice corrigatur, & exinde ad ecclesias corrigendas auctoritatis vestræ sententia progrediatur. Nos ergo vobis Deo volente in omnibus non deerimus, rogantes id ipsam suppliciter paternitatem vestram, ut nobis alacris adit clementer in omnibus. Litteras nostras non post longum tempus cum fidelissimis nostris habebitis, ex quibus nostra quæ dicenda adhuc restant, Deo dante, plenius audietis.

Verum, commisso prælio, & victoria obtenta, ad vomitum cito rediit, vota fregit, excommunicatos in communionem & gratiam suscepit, ecclesiarum confusionem non abhorruit. Pius autem papa adhuc animum ejus tentandum credens, litteras ei direxit comminatorias, ut recordaretur domini Dei sui, recordaretur promissi, nec inhonoraret honorantem se, nec crederet se fallere posse Deum: adjiciens, *Deum superbis resistere, humilibus autem dare gratiam*, parcensque ei & moderaminis apostolici erga eum censuram conservans, quem potuisset pro hoc solo scelere juste punire.

ALTERA ADOITIO PHILIPPI LABBE, S. I.

Ad concilium Romanum V. ex chronico Virdunensi, pag. 214. tomi I. bibliotheca novæ MS. librorum.

*** Anno ab incarnatione domini MLXXVIII. indictione I. pontificatus ejus anno V. mense Martio, Gregorius papa VII. Romanæ synodo episcoporum centum præſidens, dixit post aliqua.

Ordinationes illorum, qui ab excommunicatis sunt ordinati, sanctorum patrum sequentes vestigia, irritas fieri censuimus. Sanctorum prædecessorum nostrorum statuta tenentes, eos qui excommunicatis juraverunt, fidelitate aut sacramento absolvimus, & ne sibi fidelitatem observent modis omnibus prohibemus. Et quoniam multos peccatis nostris exigentibus pro causa excommunicationis quotidie perire cernimus, partim ignorantia, partim etiam nimia simplicitate, partim timore, partim etiam nimia ne-

cessitate, devicti misericordia, anathematis sententiam prout possumus, ad tempus oportune temperamus. Apostolica itaque auctoritate ab anathematis vinculo subtrahimus, videlicet uxores, liberos; servos, ancillas, seu mancipia, necnon rusticos & servientes, & omnes alios qui non adeo curiales sunt, ut eorum consilio scelera perpetrentur, & illos qui ignoranter excommunicatis communicant, seu illos qui communicant cum eis qui communicant excommunicatis. Quicumque autem orator, sive peregrinus, aut viator in terra excommunicatorum venerit, ubi non possit emere, aut non habet unde emat, ab excommunicatis accipiendi licentiam damus. Et si quis excommunicatis non sustentatione superbiæ, sed humanitatis causa aliquid dare voluerit, non prohibemus. Actum in ecclesia domini Salvatoris, quæ appellatur Constantiniana, v. nonas Martii.

a CONCILIUM ROMANUM VI.

IN QVO BERENGARIUS SÆPE AD POENITENTIAM vocatus, sapiusque relapsus, hæresim suam iterum abjuravit, fidemque catholicam professus fuit anno domini M L X X I X.

ANNŌ
CHRISTŌ
1079.

ANNO ab incarnatione sempiterni principis millesimo septuagesimonono, mense Februarii, indictione II. pontificatus vero domini Gregorii universalis pontificis VII. anno 6. ad honorem Dei, & adificationem sanctæ ecclesiæ, salutem quoque tam corporum quam animarum, ex præcepto sedis apostolicæ convenierunt finitimi & diversarum regionum & provinciarum archiepiscopi, episcopi, religiosæque personæ, ut sanctam synodum celebrarent. Omnibus igitur in ecclesia Salvatoris congregatis habitus est sermo de corpore & sanguine domini nostri Iesu Christi, multis hæc nonnullis illa prius sentientibus. Maxima siquidem pars panem & vinum per sacræ orationis verba, & sacerdotis consecrationem, Spiritu sancto invisibiliter operante, converti substantialiter in corpus dominicum de Virginenatum, quod & in cruce pendit, & in sanguinem qui de ejus latere militis effusus est lancea, asserbat, atque auctoritatibus orthodoxorum sanctorum patrum, tam Græcorum quam Latinorum, modis omnibus defendebat. Quidam vero cæcitate nimia & longa percussu, figuram tantum substantiale illud corpus in dextera Patris sedens esse, seque & alios decipientes quibusdam cavillationibus conabantur adstruere. Verum ubi cæpit res agi, prius etiam quam tertia die ventum fuerit in synodo, defecit contra veritatem niti pars altera, nempe sancti Spiritus ignis emolumenta pælearum consumens, & fulgore suo salam lucem diverberando obtenebrans, noctis caliginem vertit in lucem. Denique Berengarius hujus erroris magister post longo tempore dogmatizatam impietatem errasse se coram concilio frequenti confessus, veniamque postulans & orans ex apostolica clementia meruit, juravitque sicut in consequentibus continetur.

Injurandum Berengarii Turonensis presbyteri.

Ego Berengarius corde credo, & ore confiteor, panem & vinum, quæ ponuntur in altari per mysterium sacræ orationis & verba nostri redemptoris, substantialiter converti in veram & propriam ac vivificatricem carnem & sanguinem Iesu Christi domini nostri, & post consecrationem esse verum Christi corpus, quod natum est de Virgine, & quod pro salute mundi oblatum in cruce pendit, & quod sedet ad dexteram Patris: & verum sanguinem Christi, qui de latere ejus effusus est, non tantum

Edem
habetur
pag. 214.
tomi I. bi-
bliothecæ
novæ MS.
librorum
in chroui-
co Virdu-
nensi Hu-
gonis ab-
batis Fla-
viniacensis.
rationi-
bus tam

ANNO
CHRISTI
1079.

per signum & virtutem sacramenti, sed in proprietate naturæ & veritate substantiæ, sicut in hoc brevi continetur, & ego legi, & vos intelligitis. Sic credo, nec contra hanc fidem ulterius docebo. Sic me Deus adjuvet, & hæc sancta Dei euangelia. Tunc dominus papa præcepit Berengario ex auctoritate Dei omnipotentis, & sanctorum apostolorum Petri & Pauli, ut de corpore & sanguine domini nunquam ulterius cum aliquo disputare vel aliquem docere præsumeret, excepta casta reducendi ad fidem hanc eos qui per ejus doctrinam ab ea recesserant.

His itaque pie & feliciter actis, inter multas proclamationes conquesti sunt legati regis Rodulphi super Henrico, quod nulli loco, nullique personæ parcens religionem transalpinam contereret & conculcaret. Neminem debitus honor, vel reverentia, vel dignitas tueretur, & ceu vilia mancipia non modo facerdes, sed etiam episcopi archiepiscopique caperentur, vinculisque manciparentur, partimque trucidarentur. Deceverunt ergo quamplures concilii in illius tyrannidem gladium apostolicum debere evaginari: sed distulit apostolica mansuetudo. Iuraverunt igitur legati Henrici regis illud quod in sequentibus scriptum reperitur.

Sacramentum nuntiorum Henrici regis.

Legati domini mei regis ad vos venient infra terrarum ascensionis domini, exceptis legitimis * fornicis, id est morte, vel gravi infirmitate, vel captione absque dolo, qui legatos Romanæ sedis secure ducent & reducent, & dominus rex obediens erit illis in omnibus secundum justitiam & iudicium illorum: & hæc omnia observabit absque dolo, nisi quantum ex iussione vestra remanserit, & hæc iuro ex præcepto domini mei regis Henrici.

Iniurandum nuntiorum Rodulphi regis, itidemque Rodulphi, quod sequitur.

Si colloquium ex vestro præcepto constitutum fuerit in partibus Teutonicis, loco & tempore a vobis definito, ante præsentiam vestram, vel legatorum vestrorum, dominus noster rex Rodulphus vel ipse veniet, vel episcopos & fideles suos mittet, paratissime erit iudicium quod sancta Romana ecclesia decreverit de causa regni subire, nulloque malo ingenio conventum a vobis sive legatis vestris constitutum impedit, & postquam certum inde vestrum nuntium videbitur de pace in regno constituenda & confirmanda, studebit ut legatio vestra provenire ad pacem regni & concordiam possit. Hæc omnia observabuntur, nisi quantum ex vestra certa licentia remanserit, vel ex impedimento legitimo, scilicet morte, vel gravi infirmitate, vel captione sine dolo.

Sacramentum archiepiscopi Aquileiensis.

Iuravit item eodem tempore archiepiscopus Aquileiensis Henricus secundum hæc verba: Ab hac hora & inantea fidelis ero beato Petro & papæ Gregorio, suisque successoribus, qui per meliores cardinales intraverint. Non ergo in consilio, neque in facto, ut vitam aut membra, aut papatum perdant, aut capi sint mala captione. Ad synodum, ad quam me vocabunt, vel per se, vel per suos nuntios, vel per suas literas, veniam, & canonicè obediam, aut, si non poterit, legatos meos mittam. Papatum Romanum & regalia sancti Petri adiutor ero ad retinendum & defendendum, salvo meo ordine. Consilium vero quod mihi crediderint per se, aut per nuntios suos, sive per literas, nulli pandam me sciente ad eorum damnum. Legatum Romanum cundo & redeundo

A honorifice tractabo, & in necessitatibus suis adjuvabo. His quos nominatim excommunicaverint scienter non communicabo: Romanam ecclesiam per sacularem militiam fideliter adjuvabo, cum invitatus fuero. Hæc omnia observabo, nisi quantum sua certa licentia remanserit.

Excommunicati sunt in eadem synodo sine spe recuperationis archiepiscopus Narbonensis, Tedaldus dictus archiepiscopus Mediolanensis, Sigefridus dictus episcopus Bononiensis, Rolandus Tarvisiensis, item episcopi Firmanus & Camerinus. Hi omnes cum sequacibus suis tam clericis quam etiam laicis.

Sacramentum Regiensis episcopi.

Ego Gandulphus Regiensis episcopatum contra interdictum vestrum, aut vestri legati, octo diebus non tenebo, neque aliquo inveniam studio, quo vestra legationi resistatur. Sic me Deus adjuvet, & hæc sancta Dei euangelia.

NOTA SEVERINI BINII.

a *Concilium.*] Cum in hac synodo Berengarii hæresis damnata fuerit, quis non videt calumniam esse mendacissimam, qua Gregorius in consiliabulo Moguntino propterea damnatus fuisse asseritur, quod antiquus discipulus Berengarii exierit. Inter alias Gregorii epistolæ extat una primo anno sui pontificatus ad Mathildem scripta, qua evidenter proficitur, sub speciebus panis & vini vere ipsum corpus & sanguinem domini contineri: quæ unica epistola, si nullum aliud monumentum existeret, sufficiens esset ad integerrimam fidem Gregorii papæ demonstrandam, & ad schismaticorum calumniantium os impudens obtundendum.

C In hoc concilio S. Brunone, qui paulo post Signia episcopus creatus est, adversus Berengarium disputasse, acta cuncta illius attestantur. Petrus Igneus Albanensis episcopus missus est legatus in Germaniam, estque illi adiunctus Valericus Patavinus episcopus, ut tradit Bertholdus in chronico hoc anno. Præter hæc alia quædam in ista synodo agitata fuisse indicant epistolæ 18. & 19. lib. 6. quas ex hac synodo ad Parmensem & Bambergensem ecclesiam scripsit.

ADDITIO PHILIPPI LABBE, S. I.

Eodem anno Gregorii papæ VII. sexto habitum fuit die iv. nonas Maii Romanum aliud concilium: *Vtrum, scilicet bona ecclesiarum possint poni in pignore pro pecunia colligenda ad resistendum Guiberto archiepiscopo Ravennati Romanam sedem invadere conanti.* Interfuisse episcopos quatuor cum pluribus cardinalibus, abbatibus, & archiprebyteris fidem faciunt duo per vetusti codices MSS. quos possidebat illustrissimus dominus Petrus de Marca archiepiscopus Tolosanus, ut monimus pag. 379. historiarum nostræ synopsos.

a CONCILIVM BRITANNICVM,

CELEBRATVM AD FALSAM POENITENTIAM

proscribendam anno domini M LXXIX.

tempore Gregorii papæ VII.

FREQUENS erat in Britannia hoc tempore, quod absque aliqua emendatione peccantes in isdem peccatis perseverantes absolventur. Hoc malum ecclesiæ Gregorius papa sublatum volens, legationem decrevit in Britanniam minorem, ibique mandavit celebrari concilium, quo penitentia illa, qua populus seductus erat, plane proscriberetur. Gregorius lib. 7. epist. 10.

ADDITIO PHILIPPI LABBE, S. I.

Britannicum hocce concilium a Binio ejusque sequacibus appellatum est non satis accurate, quod non in majori Britannia ac transmarina, sed in minori dumtaxat Britannia, hoc est Gallica, sive Armorica celebratum fuit, præside Amato Oleronenis episcopo S. R. E. legato apostolico, ad falsas penitentias proscribendas. Pravo quippe more fuerat inductum ut publici peccatores, & in isdem diutius perseverantes vitii, absolventur.

CONCI-

ANNO
CHRISTI
1079.Falsa pe-
nitentia
quæ.Vide sup.
pag. hujus-
ec tom.

CONCILIVM BVRDIGALENSE^A
 PRÆSIDE EODEM AMATO OLERONENSI
 episcopo cum Hugone Diensi, aliisque
 anno M L X X I X. cum sequent.

DE eo ad annum Christi M L X X X. pauca hæc
 Anonymus auctor chronici Malleacensis:
*Fuit concilium Burdegale in quo Berengarius reddidit
 fides sua rationem, & Hugo abbas S. Leodegarii
 fuit depositus, &c. Alii anno præcedenti 1079. ad-
 iudicant, ejusque heri mentionem asserunt in charta
 quadam cœnobii S. Ioannis Angeriacensis apud
 Ioannem Belsyum pag. 354. probationum historie
 Pictonicæ. Vnde hæc ego verba descripsi: Nec mora
 cum beatissimi Severini præsulis hoc factum cano-
 nicis intimarent, illico non segnem Pictavensi atque
 Burdegalensi synodo coram Amato S. R. E. vicario,
 aliisque episcopis proclamationem tamdiu fecerunt, &c.*

CONCILIVM ROMANVM VII.
 IN QVO REGNV M GERMANIÆ HENRICO
 abrogatum collatum fuit Rodulpho, ea constitu-
 tione addita, ne deinceps investitura benefici-
 orum a laicis conferatur vel accipiantur, anno
 domini M L X X X. tempore Gregorii papæ VII.

ANNO ab incarnatione domini millesimo octua-
 gesimo, pontificatus vero domini Gregorii VII.
 papæ anno VII. indictione III. celebravit ipse do-
 minus papa synodum Romæ, ubi interfuerunt archi-
 episcopi, episcopi divetsarum urbium, nec non &
 abbatum ac diversorum ordinum clericorum & lai-
 corum innumerabilis multitudo. In qua apostolica
 constituta corroborans, multa quæ corrigenda
 erant correxit, & quæ corroboranda firmavit. Inter
 cetera namque in sine synodalis abolitionis hæc
 annexit, & perpetuæ memoriæ pro posteris scri-
 benda mandavit, ita dicendo:

I.

Sequentes statuta sanctorum patrum, sicut in
 prioribus conciliis quæ, Deo miserante, celebra-
 vimus, de ordinatione ecclesiasticarum dignitatum
 statuimus, ita & tunc apostolica auctoritate decer-
 nuimus ac confirmamus, ut si quis deinceps episcopa-
 tum vel abbatiam de manu alicujus laicæ personæ
 susceperit, nullatenus inter episcopos vel abbates
 habeatur, nec illa ei ut episcopus seu abbas audien-
 tia concedatur. Insuper etiam ei gratiam S. Petri &
 introitum ecclesiæ interdiximus, quousque locum,
 quem sub crimine tam ambitionis quam inobedi-
 tiæ (quod est scelus idololatriæ) cepit, respicendo
 non deserit. Similiter etiam de inferioribus eccle-
 siasticis dignitatibus constituimus.

II.

Item si quis imperatorum, regum, ducum, mar-
 chionum, comitum, vel quilibet sæcularium pote-
 statum aut personarum, investituram episcopatum
 vel alicujus ecclesiasticæ dignitatis dare præsump-
 serit, ejusdem sententiæ vinculo se obstrictum esse
 sciat. Insuper etiam, nisi rescipiscat, & ecclesiæ prop-
 riam libertatem dimittat, divinæ animadversionis
 ultionem in hac præsentis vita tam in corpore suo
 quam ceteris rebus suis sentiat, ut in adventu do-
 mini spiritus salvus fiat.

III.

Item sententiæ depositionis & excommunica-
 tionis, jam plerumque datam in Tedaldum Medio-
 lanensem dictum archiepiscopum, & Guibertum
 Ravennatem, & Rolandum Tarvisensem, confir-
 mamus & corroboramus. Et Petrum olim * Rotho-
 nensem episcopum, nunc autem Narbonensis ec-
 clesiæ invasorem, pari sententiæ damnatum.

IV.

Item si quis Nortmannorum terras sancti Petri,
 videlicet illam partem Firmariæ marchiæ, quæ non-
 dum pervasa est, & ducatum Spoletanum, & Cam-
 panianum, nec non Maritimas, atque Sabinum, & com-
 itatum Tiburtinum, nec non monasterium sancti
 Benedicti montis Cassini, & terras sibi pertinentes,
 insuper etiam Beneventum invadere vel deprædari
 præsumpserit, gratiam sancti Petri & introitum ec-
 clesiæ ei usque ad satisfactionem interdiximus. Ve-
 rumtamen si quis illorum adversus habitatores har-
 rum terrarum aliquam justam causam habuerit,
 prius a nobis, vel a rectoribus, seu ministris inibi
 constitutis, justitiam requirat: quæ si ei denegata
 fuerit, concedimus ut pro recuperatione suarum
 rerum de terra illa accipiat, non tamen ultra mo-
 dum, nec more prædonum, sed ut decet Christia-
 num, & eum qui sua magis querit recipere, quam
 aliena diripere, & qui timet gratiam Dei amittere,
 & maledictionem beati Petri incurrere.

V.

Præterea admonemus omnes, qui æternæ damna-
 tionis pœnas evadere, & veræ beatitudinis gloriam
 cupiunt intrare, ut a falsis sibi caveant pœnitentiis.
 Sicut enim falsum baptisma non lavat originale pec-
 catum, ita post baptismum falsa pœnitentia non de-
 let nefas commissum, Ideoque valde necessarium
 est, ut qui se aliquod grave crimen commississe cog-
 noscit animam suam prudentibus & religiosis viris
 committat, ut per veram pœnitentiam certam pec-
 catorum suorum consequatur veniam. Hæc est
 enim vera pœnitentia, ut post commissum alicujus
 gravioris criminis, utpote meditati homicidii &
 sponte commissi, seu perjurii pro cupiditate hono-
 ris aut pecuniæ facti, vel aliorum his similibus, ita se
 unufquique ad dominum convertat, ut relictis om-
 nibus iniquitatibus suis deinde in fructibus bonæ
 operationis permaneat. Sic enim dominus per proph-
 etam docet: *Si conversus fuerit impius ab omnibus
 iniquitatibus suis, & custodierit universa mandata
 mea, vita vivet & non morietur.* In quibus verbis
 manifeste datur intelligi, quoniam qui aliena bona
 diripuit, & ea cum possit reddere vel emendare, no-
 luerit: vel qui arma contra justitiam portavit, aut
 odium in corde retinet, vel qui hujusmodi negotia-
 tionibus aut officiis implicitus fuerit, quæ sine frau-
 de, sine falsitate, sine invidia, sine deceptione fra-
 trum exercere non possit, nec ad dominum conver-
 sus, nec de perpetratis facinoribus veram pœniten-
 tiam facere credendus est. Vnde inter omnia vos
 hortamur atque monemus, ut in accipiendis pœni-
 tentiis non ad illos curratis, in quibus nec religiosa
 vita, nec est consulendi scientia, qui animas homi-
 num magis ad interitum, quam ad salutem ducunt,
 teste veritate quæ ait: *Si cæcus cæcum ducat, ambo in
 foveam cadunt.* Sed ad eos qui religione & scriptu-
 rarum doctrina instructi viam veritatis & salutis
 vobis ostendere valeant.

VI.

De electione pontificum.

Quoties defuncto pastore alicujus ecclesiæ alius
 est ei canonicè subrogandus, instantia visitatoris
 episcopi, qui ei ab apostolica vel metropolitana se-
 de directus est, clerus, & populus, remota omni sa-
 culari ambitione, timore, atque gratia, apostolicæ
 sedis vel metropolitana sui consensu pastorem sibi
 secundum Deum eligat. Quod si corruptus aliquo
 vitio aliter agere præsumpserit, electionis perperam
 factæ omni fructu carebit, & de cetero nullam ec-
 clesiæ potestatem habebit. Electionis vero potestatis
 omnis in deliberatione sedis apostolicæ sive metro-
 politani

ANNO

CHRIST

1080.

ANNO
CHRIST
1079.

ANNO
CHRIST
1080.

1079.

1079.

1079.

ANNO
CHRISTI
1080.ANNO
CHRISTI
1080.

politiani sui consistat. Si enim, ad quem consecratio pertinet, non rite consecrando, teste beato Leone, gratiam benedictionis amittit, consequenter is, qui ad pravam electionem declinaverit, eligendi potestate privatur.

VII.

Excommunicatio regis Henrici.

Beate Petre princeps apostolorum, & tu beate Paule doctor gentium, dignamini, quæso, aures vestras ad me inclinare, meque elementer exaudire. Quia veritatis estis discipuli & amatores, adjuvate ut veritatem vobis dicam, omni remota falsitate quam omnino detestamini, ut fratres mei melius mihi acquiescant, & sciant & intelligant quia ex vestra fiducia post dominum & matrem ejus semper virginem Mariam pravis & iniquis resisto; vestris autem fidelibus auxilium præsto. Vos enim scitis quia non libenter ad sacrum ordinem accessi, & invitatus ultra montes cum domino papa Gregorio abii, sed magis invitus cum domino meo papa Leone ad vestram specialem ecclesiam redii, in qua utcumque vobis deservivi. Deinde valde invitus cum multo dolore & gemitu ac planctu in throno vestro valde indignum excessum me jussistis ascendere, & clamare atque annuntiare populo Dei scelera eorum, & filii ecclesie peccata eorum, membra diaboli contra me cæperunt insurgere, & usque ad sanguinem præsumperunt in me manus suas injicere. Astiterunt enim reges terræ, & principes sæculares, & ecclesiastici, aulici, & vulgares, convenerunt in unum adversus dominum, & adversus vos christos ejus, dicentes: *Dirumpamus vincula eorum, & projecimus a nobis jugum ipsorum;* & ut me omnino morte vel exilio confunderent, multis modis conati sunt in me insurgere.

I. sai. 18.

I. sai. 2.

Inter quos specialiter Henricus, quem dicunt regem, Henrici imperatoris filium, contra vestram calancum erexit ecclesiam, facta cum multis episcopis ultramontanis & Italicis conspitatione, annitens me dejicendo eam sibi subjugare: cujus superbia vestra resistit auctoritas, eamque nostra destruxit potestas: qui confusus & humiliatus ad me in Longobardiam veniens, absolutionem ab excommunicatione quaesivit. Quem ego videns humiliatum, multis ab eo promissionibus acceptis de sua vitæ emendatione solam ei communionem reddidi, non tamen in regno, a quo cum in Romana synodo deposueram, instauravi, nec fidelitatem omnium qui sibi juraverant, vel erant juraturi, a qua omnes absolvi in eadem synodo, ut sibi servaretur, præcepi.

Et hæc ideo detinui, ut inter eum & episcopos, vel principes ultramontanos, qui ei causa justionis vestrae ecclesie resistunt, justitiam facerem, vel pacem componerem, sicut ipse Henricus juramento per duos episcopos mihi promisit.

Prædicti autem episcopi & principes ultramontani, audientes illum non servare mihi quod promiserat, quasi desperati de eo, sine meo consilio, vobis testibus, elegerunt sibi Rodolphum ducem in regem. Qui rex Rodolphus festinanter ad me missus nuntio, indicavit se coactum regni gubernacula suscepisse; tamen sese paratum mihi omnibus modis obedire: & ut hoc verius credatur, semper ex eo tempore eundem mihi semper misit sermonem, adjiciens etiam filio suo ob fide & fidelis sui ducis Bertholdi filio quod promittebat firmare.

Interea Henricus cepit me precari ut illum contra prædictum Rodolphum adjuvarem; cui respondi

me libenter facere, audita utriusque partis ratione, ut scirem cui justitia magis favoriseret. Ille vero putans suis viribus cum posse devincere, meam contempsit responsum. Postquam autem pensavit se non posse (sicut speravit) agere, duo episcopi, Viridunensis videlicet & Osenburgensis, de consentaneis suis Romam venerunt, & in synodo ex parte Henrici me ut ei justitiam facerem rogaverunt: quod & nuntii Rodulphi fieri laudaverunt. Tandem aspirante Deo, sicut credo, statui in eadem synodo in partibus ultramontanis fieri colloquium, ut illic aut pax statueretur, aut cui amplius justitia favoriseret cognosceretur. Ego enim, sicut vos mihi testes estis, patres & domini, usque hodie nullam partem dispositi adjuvare, nisi eam cui plus justitia favoriseret. Et quia putabam quod in justior pars colloquium nolle fieri, ubi justitia suum locum servaret, excommunicavi & anathemate alligavi omnes personas five regis, five ducis, aut episcopi, seu alicujus hominis, qui colloquium aliquo ingenio impediret ut non fieret. Prædictus autem Henricus cum suis favoribus non timens periculum inobedientie, quod est scelus idololatriæ, colloquium impediendo excommunicationem incurrit, & seipsum anathematis vinculo alligavit, inagmamque multitudinem Christianorum mihi tradidit, & ecclesiam fecit dissipari, & eorum pene Teutonorum regnum desolationi dedit. Quapropter confidens de judicio & misericordia Dei, seuque piissime matris semper virginis Mariae, fultus vestra auctoritate, sæpe nominatum Henricum, quem regem dicunt, omnesque fautores ejus excommunicationi subjecio, & anathematis vinculis alligo: & iterum regnum Teutonorum, & Italiae ex parte omnipotentis Dei & vestra interdicens ei, omnem potestatem & dignitatem illi regiam tollo, & ut nullus Christianorum ei sicut regi obediat interdico, omnesque qui ei juraverunt vel jurabunt de regni dominatione, a juramenti promissione absolvo. Ipse autem Henricus cum suis favoribus in omni congressione belli nullas vires nullamque in vita sua victoriam obtineat. Ut autem Rodolphus regnum Teutonorum regat & defendat, quem Teutonici elegerunt sibi in regem, ad vestram fidelitatem ex parte vestra dono, largior, & concedo omnibus sibi fideliter adherentibus absolutionem omnium peccatorum, vestramque benedictionem in hac vita, & in futura vestra fretus fiducia largior, sicut enim Henricus pro sua superbia, inobedientia & falsitate a regni dignitate juste abicitur, ita Rodolpho pro sua humilitate, obedientia & veritate potestas & dignitas regni conceditur.

Agite nunc, quæso, patres & principes sanctissimi, ut omnis mundus intelligat & cognoscat quia, si potestis in cælo ligare & solvere, potestis in terra imperia, regna, principatus, ducatus, marchias, comitatus, & omnium hominum possessiones pro meritis tollere unicuique & concedere. Vos enim patriarchatus, primatus, archiepiscopatus, episcopatus frequenter tulistis pravis & indignis, & religiosus viris dedistis. Si enim spiritualia judicatis, quid de sæcularibus vos posse credendum est: & si angelos dominantes omnibus superbis principibus judicabitis, quid de illorum servis facere potestis? Addiscant nunc reges, & omnes sæculi principes, quanti vos estis, quid potestis, & timeant parvipendere justionem ecclesie vestrae: & in prædicto Henrico tam cito judicium vestrum exercete, ut omnes sciant quia non fortuito, sed vestra potestate, cadet. Confundatur utinam ad poenitentiam, ut spiritus sit salvus in die domini. Acta Romæ Nonis Martii, indictione tertia.

I. Reg. 15.

ANNO
CHRISTI
1080.

ut negotium id exequeretur. Sed ille dum paver A
ad singula, nec auderet reniti, noctu cum Virdunensi assumptis sociis fugae se credit consilio, quamobrem & in crastinum aliquanto morosius prolongata est negotii huius executio. Solus Vvillelmus Traiectensis inventus est, qui dum hesternam ructat crapulam, posuit in caelum os suum, & lingua ejus in dominum & magistrum suum maledictionis intorsit jaculum. Sed non impune. Nam cum inter sacra missarum peregrisset solemnia, & peracto scelere datus in reprobum sensum ad eadem perexplenda accingeretur, ne vel in hoc a Iudae proditoris consortio & merito separaretur, ubi corpus dominicum, in quod peccaverat, male sibi conficius sumpsit, ultio divina manifestata est. Percussus est enim a Deo plaga insanabili, ita ut cum horrore & stupore mirabili clamaret; ardeat, ardeo: quia corpus quod vivificat incendium illi poenamque pariebat, quod exarserat in eo sicut ignis in spinis, ut manifesta in eo fieret ultio domini. Nec datum est illi tempus ut poeniteret, sed mox ut sensit ignem in se grassantem, in sede corpore reclinaro, dum clamasset Sancta Maria, miseram vitam miserabili morte finiuit. De quo certum fecit nobis, qui ista vidit: nobis hoc monstratum est ut prodesset inciperet nobis poena ejus. Grandis hinc inolevit terrore omnibus, ita ut Virdunensis, quem clam abscessisse notavimus, urbi suae appropinquans, exenatibus sibi obviam clericis suis cum crucibus & cereis, ut moris est, processione palam interdixit, & excommunicatum se quia ad horam cessisset pronunciaverit, fatisque tunc poeniterit in excommunicatione domini papae se factiosus communicasse; ita ut palam protestaretur, quia nisi divina illi prospexisset misericordia, & honorum virorum oratio, poenam quam Vvillelmus perpeccatus erat, ipse pertulisset. Quamobrem etiam papae dimissis nunciis, abbate videlicet Rodulfo cum sociis se omnino pro communione illa excommunicatum asfirmaret, & ob id ab officio cessasset, in manu ejus per litteras stolam reddidit & anulum. Et cum se sic ipse damnaret, parebat tamen regi, quia hac erat hora ejus, & potestas renovandarum. Nam D
inverceratam ejus malitiam, quae obdurat, non frangebant miracula, ut incrementa victorum pararent ei etiam additamenta tormentorum. Unde & impletum est in eo quod scriptum est, Multo labore sudatum est, & non exivit de eo nimia rubigo ejus nec per ignem. Ignis enim ei tribulationis circumstrepbat, qui victorum rubiginem purgaret. Sed nec per ignem rubiginem amisit, qui nec per flagella correctus est: quia malitia ejus a constatore consumi non potuit. Anno igitur ab incarnatione domini M L X X I X. factum est praellium in Saxonia, in quo Rodulfus rex cecidit, & Heinricus fugiendo victus est. Hoc etiam anno facta sunt tonitrua & fulgura in Januario, & Luna nigra & sanguinolenta visa est III. kal. Feb. Er sequenti anno Vvibertus invasit sedem apostolicam, a damnatis & excommunicatis suisque similibus in apostaticum non apostolicum electus. Quae conspiratio primum facta est apud Brixiam, ubi congregati aliqui episcoporum de synagoga Satanæ, irradii in reprobum sensum, & contra fidem, quae est confessio Petri, & sanctam sedem ejus Romanam ecclesiam turpia & nefanda jacentes, ad plenitudinem damnationis suae elegerunt Vvibertum haereticum de sui similibus & desperata superbia apostolicum eum vocantes, apostatam, non apostolicum effecerunt. Qui idcirco omnium fidelium odio dignior est, quia cum

a principibus Heinrico scilicet rege deposito, & caeteris hujus perditionis ministris quaesitum esset, quis ad impugandum sanctum virum, papam videlicet Gregorium, falsis vexillum susciperet, nemo omnium tam audax, tam praesumptor, tam desperatus vel perditus inventus est, qui naufragium, fidei subire deligeret, praeter eum solum. Qui idcirco, credimus antichristi negotium susceperit, ut ruinam archiepiscopatus Ravennensis, quem pro suis criminibus eodem grege praesidente synodali judicio perdidit, susceptione oblati periculi compensaret. Aderat in conventu illo malignantium multus numerus damnatorum, quos ad persequendum amatorem justitiae communicatio criminum & amor principis illexerat, cum solum invenit diabolus promptior, cui malitia suae omnem principatum committeret. Suscepit itaque sedem Satanæ, & in cathedra pestilentiae sublimatus, impiorum mentes ad expugnandum nomen domini excuciebat, factus omnibus fovea peccandi. Quae autem fuerit ejus promotio cum inthronizatio, quomodo ad hanc dejectionem, & quam praecipitanter ascenderit, & a quibus execratus sit, quae ve eorum fuerit vita vel conversatio, & quid de ordinato vel ordinatoribus ejus sentiendum sit. Gebehardus Salzburgenfis episcopus, cujus vita speculum erat bonorum, interrogatus edicatur. Ait enim scribens H. Mettensi episcopo.

** EPISTOLA G... ARCHIEPISCOPI
C Salzburgenfis ad Hermanum Mettensem episc.

G. Salzburgenfis episc. H. Mettensi episcopo salutem.

V VIBERTVS quondam Ravennas archiepiscopus cum obedientiam quam apostolica sedi juramento promiserat, non attendere, sed contra ipsam omnimodis superbere studuisset, in Romana synodo inrecuperabiliter depositus & anathematizatus est ab apostolica sede, & ab episcopis totius ecclesiae: nec hoc semel in una synodo, sed in omnibus synodis, quotquot jam septennio Romae celebratae sunt. Hic igitur ira in perjuris inveteratus, & pro eisdem inrecuperabiliter depositus & anathematizatus sedem Romani pontificis, cui obedientiam juravit, per manus anathematizatorum, utpote sui simulum, invasit, legitimo pastore adhuc eidem sedi praesidente. Ipsorum autem excommunicatorum nullus eum consecraret, vel potius execraret praesumpsit, praeter Mutinensem & Aretinum episcopos, qui ambo pro suis criminibus jam annis tribus officio & communione caruerant. Sed hi etiam officium & communionem habent & Romana sedes pastore vacaret, nullum tamen eidem sedi pontificem ordinare possent. Hujus enim ordinationis privilegium solis cardinalibus episcopis Albanensi, Hostiensi, Portuensi a sanctis Patribus est concessum. Ergo Mutinensis & Aretinus episcopi juxta testimonium sanctissimi papae Innocentii, non benedictionem, sed damnationem qua habuerunt. suo Ravennati imponere poruerunt. Nec illum in Romanum patriam sed in perditissimum haereticarum promoverunt cavere igitur omnis Christianus caput Antichristo inclinare, statum quam Nabuchodonosor erexit, adorare: sicque se ipsius haereticarum perniciosissimo anathemati innodare, Nam quicumque illi obedierit, qui dixit, Ponam sedem meam ad Aquilonem & ero similis altissimo, certissime in aeternam damnationem ibi cum ipsis. Amen.

Hae sunt de Vvitherto Gebehardi Salzburgenfis viri utique doctissimi & authentici scripta veridica, quibus utique nullus cum justitia obviare praevalet. Extant & alia ejus scripta auctoritate & veritate

ANNO CHRISTI 1080.

ritare subnixā, quæ pro viri merito reverenter fidelium honorat & amplexatur ecclesia. Ab hoc itaque Vviberto sale utique infatuato, Henricus coronam suscepit Imperii, factus infelix membrum illius qui est rex super omnes filios superbiæ, suscipiens ab illo maledictionem pro benedictione, & quidem satis congrue. Nam dignus erat, & pro meritis acta res est, ut talis rex talem papam institueret, & ab eodem ipse coronam ignominia & seipsum dedecoris susciperet.

a CONCILIA BVLM BRIXIENSE, quo triginta schismatici episcopi Gregorium papam sede deposuerunt, & Guibertum Ravennatem archiepiscopum eidem in schismate subrogarunt, anno domini MLXXX.

Hæc synodus Moguntia inchoata fuit. Sed cum ibi novemdecim dumtaxat episcopi schismatici ad scelus patrandum convenissent, paucitatem eorum pertasi, ad locum schismaticis omnibus ex Germania & Italia congregandis apud Brixiam transfulerunt. Quid vero in pseudo synodo schismatici egerint auctor schismaticus Conradus Vrspergensis abbas ex illo acervo calumniarum a Bienne schismatico male congesto recitavit his verbis: Anno domini millesimo octogesimo, cum apud Brixiam Noricam triginta episcoporum conventus, nec non & optimatum exercitus, non solum Italiæ, sed & Germaniæ, iussu regis Henrici congregaretur, factus est omnium consensus adversus Hildebrandum papam, cognominatum Gregorium septimum, quem pseudomonachum, totiusque vesania pestiferum principem, & precipue sanctæ Romanæ sedis invasorem, affirmantes: ab apostolica sede depellendum quamvis absentem dijudicabant, & Vvibertum Ravennensem archiepiscopum ipsi subrogandum elegebant. Huius decreti conclusio hæc est: Quia, inquit, illum constat non a Deo electum, sed a seipso, in fraude ac pecunia impudensissimum obiectum. Qui ecclesiasticum subvertit ordinem: Qui Christiani imperii perturbavit regnum: Qui regi catholico ac pacifico corporis & animæ intendit mortem: Qui perjurum defendit regem: Qui inter concordos seminavit discordiam, inter pacificos lites, inter fratres scandala, inter coniuges divorcia, & quidquid quiete inter pie viventes stare videbatur concussit.

Nos, auctore Deo, congregati in unum, legatis ac literis freti decem & novem episcoporum, die sancto præterita pentecostes Moguntia congregatorum, contra eundem Hildebrandum procacissimum, sacrilegia ac incendia predicantem, perjuriam & homicidia defendentem, catholicam & apostolicam fidem de corpore & sanguine domini in questionem ponentem, hæretici Berengarii antiquum discipulum, divinationum ac somniorum cultorem, manifestum necromanticum, pythonico spiritu laborantem, & idcirco a vera fide exorbitantem, iudicamus canonicè deponendum & expellendum, & nisi ab ipsi sede his auditis descendit, in perpetuum condemnandum. Facta sunt autem hæc septimo Kalendas Iulii, feria quinta, indictione tertia.

a CONCILIVM LVGDVNENSE, quod sub præsidio Hugonis Diensis episcopi, & sedis apostolicæ legati, in causa Manasse archiepiscopi Rhenensis celebratum est anno domini MLXXX. tempore Gregorii papæ VII.

MANASSE Rhenensis archiepiscopus, qui sedem Rhenensem invaserat, ad causam dicendam sæpe Romam vocatus nullatenus obtempere voluit, & non obstante inhibitione pontificis, eandem violenter detinere præsumpsit. Quæ Concil. general, Tom. X.

de causa Hugo Diensis episcopus in Gallias ablegatus hanc synodum congregavit, atque in ea invalorem antistitem condemnavit, & throno episcopali deposuit. Hæc ex Gregorio epistola decima septima libri octavi, qua univerfium clerum & populum Rhenensem admonet, ut eidem invasori conter resisterent.

ADDITIO PHILIPPI LABBE, S. I. AD CONCILIVM LVGDVNENSE Hugonis Diensis episcopi legati S. Sedis apof.

Et chronico Virdunensi Hugonis abbatis Flaviniacensis eiusdem temporis scriptoris.

SEXTVM nihilominus celebravit concilium apud Lugdunum pro quibusdam negotiis, quorum discussionem ei dominus papa imposuit scribens ad eum in hæc verba.

Gregorius episcopus servus servorum Dei dilecto in Christo fratri Hugoni Diensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem. Quod divina clementia pacem ecclesiæ tuæ restituit, &c. usque ad pure deinceps administrarentur.

Dum igitur hæc ei litteræ allatæ fuissent, & locus concilii apud Lugdunum constitutus esset, Remensis etiam archiepiscopus juxta tenorem litterarum ad idem se purgaturus invitaretur concilium, posito domo Hugone apud Viennam pro corporis curatione, nuncii præfati archiepiscopi venerunt ad eum, multis & maximis precibus & muneribus ad hoc eum hæctere cupientes, & ob id ei in præfenti trecentas purissimi auri uncias, domesticis quoque ejus pretiosa donaria offerentes, insuper & celamentum ne ulli mortalium id proderent jurare volentes, ut cum sex episcopis quos ipse Remensis eligeret de suffraganeis suis ei ut se purgaret concederet, remota inquisitione infamiae. Addentes etiam quod nec sperare poterant, sed tamen nihil intentatum relinquere volebant: quod si ei solo cederetur facultas se purgandi, inestimabiles res sacros auri, & qui etiam numerum excederet juraturus, & insuper sacramentum ne cui hoc proderent. Quod totum virilis ejusdem legati animus respuit. Et quia inexpugnabilem ejus erga pecuniam animum vidit, timens sibi concilio interesse noluit. Et ideo synodali judicio est depositus tum quia se purgare noluit: tum quia audientiam Eudensis, Pictavenfis, & ipsius Lugdunensis subterfugit.

His vero adjunge sis epistolam Gregorii VII. papæ 40. l. VI. Bosoni scriptam: legatum nostrum Diensem episcopum in concilio quod proxime celebraturus est, &c. datum 4. Kal. Iulias indictione II. tum libri VII. 12. III. Nonas Ianuarii ind. III. & 20. 15. Kal. Maii eadem indictione III. qui characteres hunc annum 1080. apertissime designant: nec non 17. 18. & 19. libri sequentis VIII. ad Ebolum Comitem Rociacensem, ad suffraganeos Remensis ecclesiæ, ad clerum populumque Remensem, ad regem Gallia, comitem Campaniæ, &c.

a CONCILIVM AVENIENSE, quo sanctus Hugo Gratianopolitanus episcopus creatus est anno domini MLXXX. tempore Gregorii papæ VII.

Hæc synodo sanctum Hugonem ex Lugdunensi episcopo creatum esse antistitem Gratianopolitanum, atque sexto anno suæ ordinationis cum focus quibusdam Carthusiam tunc recens inchoatam petiisse, testantur acta ejusdem sancti Hugonis apud Suriū primo Aprilis, auctore Guigonè Cartusie majoris priore sanctissimo qui præfatus illius vitam paulo post ejus obitum scripsit. B ij ADDI.

ANNO
CHRISTI
1080.

ADDITIO PHILIPPI LABBE S. I.

** CONCILIVM AVENIONENSE
EIVSDEM HVGONIS DIENSIS EPISC. S. R. E.
legati.*Ex eodem Viranunsi Chronico Hvgonis abbatis
Flavimiacensi.*** CELEBRAVIT & septimum apud A-
venionem: in quo depositus est Achardus
Arelatensis inuasoꝝ, & electus est Gibilinus in Are-
latensem archiepiscopum: Lantelmus in Ebredu-
nensem archiepiscopum, Hugo in Gratianopolita-
num episcopum, Desiderius in Cavalicensem: quos
post expletionem concilii secum Romam duxit, & B
consecrati sunt a papa.

** CONCILIVM IV LIOBONENSE.

Quod a Vvillelmo Anglorum rege cum episcopis &
proceribus Normanniæ apud Iuliam bonam ce-
lebratum est in festiuitate pentecostes anno Chri-
sti M LXXX. Gregorii VII. papæ anno VII.
Philippi Francorum regis XX.*Exiat in tabulario regio authenticum illius exemplar
in membranis, quod vidimus: habetur quoque in
pluribus miss. & apud Ordericum Vitalem lib. V.
historia ecclesiastica, &c.*

TITVLI CANONVM.

- I. *Vt pax Dei firmiter teneatur, eisque infractores
ab episcopis coercantur.*
- II. *Vt de incestis matrimoniis iuxta canones iudicent
episcopi.*
- III. *De iudicio clericorum qui de vetito seminarum
contubernio accusantur.*
- IV. *Quod laicus partem in redditibus ecclesie ha-
bere non debeat, & quale inde seruitium reddere li-
ceat presbytero.*
- V. *Vt episcopi a presbyteris præter justos redditus nihil
exigant.*
- VI. *Vt archidiaconi quotannis presbyterorum suorum
vestes, calices & libros visitent.*
- VII. *De crimine quod presbyter in forestis regis
vel baronum ejus commisit episcopus recognoscer.*
- VIII. *Vt de singulis domibus cere denerata matri
ecclesie quotannis per presbyteros offeratur.*
- IX. *Nelaiicus presbyterum det vel adimat ecclesie ni-
si ex consensu episcopi.*
- X. *De cæmeteris que sunt in ciuitatibus, capellis &
burgis, vel in maceris.*
- XI. *De cæmeteriis villarum.*
- XII. *De presbyteris quorum ecclesie donantur mona-
chis vel canonicis.*
- XIII. *De iustitiis & consuetudinibus episcopa-
libus.*

PRÆFATIO.

ANNO Incarnationis domini M. LXXX. papa-
tus domini Gregorii papæ VII. octavo, Fran-
corum rege regnante Philippo, Anglorum rege
Vvillelmo gubernante Normanniam in festiuitate
pentecostes, sub eisdem regis præsentia, præsentem
Rotomagensi archiepiscopo Vvillelmo, congregatis
etiam episcopis & abbatibus, consiliis quoque,
& ceteris Normanniæ principibus celebratum est
apud Iuliam Bonam seu Iuliobonam concilium, in quo serenissimi re-
gis Vvillelmi providentia præscriptorum fidelium
suorum consilio diffinavit.

* Iuliam-
Bonam seu
Iuliobo: ã.

CANONES.

I.

Vt pax Dei, quæ vulgo dicitur trevia, sicut ipse
eam initio constituerat, firmiter teneatur, & per sin-
gulas parocias dictis excommunicationibus reno-
vetur. Qui vero eam obferuare contempserint, vel
aliquatenus fregerint, episcopi secundum quod
prius statutum est, eos iudicando iustitiam faciant.
Si quis autem episcopo suo inde inobediens fuerit,
domino in cuius terra habitat episcopus hoc demon-
stret, & ille eam subdet episcopali iustitiæ. Quod si
& dominus facere contempserit, regis vicecomes
inde per episcopum requisitus, omnem remota excu-
satione faciat.

II.

De his qui de parentela sua uxores tenent, &
uxores parentum suorum, episcopi canonicam ius-
titiam exequantur. Rex enim nullum inde sustinet,
vel tuerit: sed potius episcopos adiuuando admo-
net, ut lex Dei firmiter teneatur.

III.

Presbyteri, diaconi, subdiaconi, & omnes can-
onici & decani, nullam omnino feminam habeant.
Quod si post hæc aliquis eandem culpam visus fuerit
incurrisse, si per ministros episcopi prius inde fnerit
accusatus, in curia episcopi se purgabit. Si vero par-
ochianorum vel dominorum aliquis eum accusauerit,
habeat accusatus inducias, ut cum episcopo possit
loqui: & si purgare se voluerit in eadem parocia cui
seruit, præsentibus parochianis pluribus ante mi-
nistros episcopi & coram iudicio se purgabit. Si vero
se purgare non potuerit, ecclesiam perdat irre-
cuperabiliter. Hoc autem tex prædictus statuit, non
perenniter episcopis suis debitam auferendo ius-
titiæ: sed quia eo tempore episcopi minus quam con-
uenisset inde fecerant, donec ipse coram videns em-
endationem eis redderet per benefactum, quod
tunc de manu eorum temporaliter tulerat pro com-
misso.

IV.

Nullus laicus in redditibus altaris, vel in sepul-
tura, vel in tertia parte decimæ aliquid habeat, nec
pecuniam pro horum venditione vel donatione ali-
quatenus habeat. Nec presbyter inde seruitium
faciat, nisi legationem domini sui portet, ita ut ead-
em die ad ecclesiam revertatur & ad orationes, per
Normanniam solummodo, victum domini sui ha-
bens, si dominus voluerit secum vadet; seruitium
ecclesie presbyter interim curet.

V.

Presbyteri ab episcopis vel ab eorum ministris
præter justos redditus episcopi, vi vel minis dare ni-
hil cogantur. Propter eorum feminas nulla pecunie
emendatio exigatur.

VI.

Archidiaconi per archidiaconatus suos semel in
anno presbyterorum inufraganeorum suorum ves-
timenta, & calices, & libros videant, designatis ab
episcopo in unoquoque archidiaconatu solummodo
tribus locis, ubi vicini presbyteri ad hæc monstnan-
da conuocentur. Quo enim archidiaconus ad hæc
videnda venerit, a presbyteris conuenienti triduo,
si expedit, victum habeat sibi quinto.

VII.

Si presbyter satisfactionem fecerit de forestis regis,
vel baronum ejus, nullam emendationem inde ha-
bebit episcopus.

VIII.

Presbyteri semel in anno circa pentecostem
cum

cum processione suis ad matrem ecclesiam veniant, & de singulis domibus ceræ deneratam, vel idem valens, ad illuminandam ecclesiam altari offerant. Quod qui facere noluerit, a presbytero per ministerium suum cogatur hoc solvere sine emendatione pecuniæ.

IX.

Laiicus presbyterum non det vel adimat ecclesiæ, nisi ex consensu præfulis. Quem tamen, si rejiciendus est, episcopus non repellat: & si repellendus est non retineat.

X.

In cæmeteriis ecclesiarum quæ sunt in civitatibus, vel in castellis, vel in burgis, quicquid episcopi tempore Rodberti comitis, & Vvillelmi regis ejus consensu habuerunt, episcopi habeant. In cæmeteriis vero, quæ in marchis sunt, si guerra fuerit, & aliqui ad habitandum ibi faciant mansionem, dum guerra duraverit, & ipsi propter guerram in atrio manserint, nullam forisfacturam ab eis habebit episcopus, nisi quam habuisset, antequam ad atrium confugissent. Cum autem pax facta fuerit, qui propter guerram fugerant de atrio exire cogantur, aut episcopalis legibus supponantur. Qui vero in prædictis cæmeteriis antiquius manserunt, in antiqua quietudine permaneant.

XI.

Ecclesiæ villarum quantum cæmeteriis habuerunt tempore Rodberti comitis, vel quantum habuerunt usque ad istud concilium, tantum habeant & in eis eas consuetudines habeant episcopi, quas tempore Rodberti comitis vel Vvillelmi regis ejus consensu habuerunt, nisi episcopi aliquam quietudinem fecerint concedente rege Vvillelmo. Si post concilium intra villam aliqua nova ecclesia sit, faciat episcopus cæmeterium consideratione dominorum & parochianorum ejusdem ecclesiæ. Si vero extra villam nova fiat ecclesia, indeque habebit quinque perricas cæmeterii.

XII.

Si donatur monachis ecclesia, presbyter qui ejusdem tenet ecclesiam honorifice teneat quicquid de eadem ecclesia haberet antequam monachi eam haberent: & tanto melius, quanto sanctoribus associatur hominibus: eo autem mortuo, vel aliquatenus deficiente, abbas idoneum quærat presbyterum, & episcopo eum per se vel per nuntium suum ostendat. Quem si recipiendus est, episcopus recipiat. Si vero presbyter cum monachis religiose vivere voluerit, videat ut ecclesia, quam episcopi licentia intravit, honeste tractetur, tam in vestimentis, quam libris & ceteris ecclesiæ servandæ necessariis secundum ejusdem ecclesiæ facultatem. Quod si presbyter cum monachis vivere noluerit, tantum ei det abbas de bonis ecclesiæ, unde & bene vivere, & ecclesiæ servitium convenienter valeat adimplere. Quod si abbas facere noluerit, ab episcopo convenienter cogatur ut faciat. Presbyter vero episcopo suo juste sit subditus, & episcopales redditus persolvat. Quæ vero superabundant, in usus monasterii sui abbas habeat. Hoc idem in ecclesiis canonicorum observetur.

XIII.

Violatio ecclesiæ & atrii, sicut superius determinatum est, & commissa pro quibus divinum officium remanet, episcopi per pecuniam emendentur. Assultus in itinere ecclesiæ similiter. Si quis iratus persequitur alium in atrium vel in ecclesiam similiter.

Si clericus arat vel ædificat in atrio sine pontificali licentia similiter. Si clericus raptum fecerit, vel

A furtum, vel aliquem percussit, aut vulneraverit, vel occiderit, aut duellum sine licentia episcopi suscepit, aut nannum fecerit, aut assultum fecerit, aut aliquid injuste falsaverit, aut incendium fecerit, aut manu factus ejus, aut habitator atrii similiter. Si clericus adulterium fecerit, aut incestum, similiter. Si presbyter de ministerio suo satisfecerit, similiter. Presbyteri qui ad synodum venire neglexerint, similiter, & qui synodum & circadam statutis terminis non reddiderint, similiter. Si clericus coronam suam dimiserit, similiter. Si monachus vel monacha, qui sunt sine regula habitum suum dimiserint, similiter. Si presbyter treviæ Dei infractores & latrones sine licentia episcopi excommunicaverint similiter.

B Si erraticum habens quod vulgo vveidif dicitur, venerit in curiam sacerdotis vel clerici, qui in atrio maneat, vel in elemosyna ejusdem ecclesiæ, ut in atrio episcopi erit. Si quid per contempcionem in domo presbyteri, vel clerici, vel in atrio sacerdotis, vel eorum manu facto relicto fuerit, episcopi erit. Si quid in ecclesia, vel in atrio inveniatur, vel relinquatur, episcopi erit.

Si quis presbyterum aut monachum aut monacham assalierit aut percussit aut ceperit, aut occiderit, aut eorum domos in atrio incendit, similiter emendabit. Si quis adulterium aut incestum fecerit, aut cum matrina, vel commatre, vel cum filiola coierit, similiter si quis uxorem suam, vel si qua virum suum sine judicio præfulis reliquerit, similiter. Qui mortuos consulunt, vel maleficia tractant, similiter: Qui intentum sibi crimen infancians ferri judicio convincitur, excepta Dei trevia, similiter. Qui justitiæ resistens excommunicari se patitur, similiter.

Parochianorum crimina episcopo pertinentia ubi consuetudo fuit episcoporum judicio examinentur. Si contradictio judicationis facta fuerit, ante episcopum diffiniatur. Si furti judicium fuerit, ante matrem ecclesiam terminetur. Si plana lex faciendâ erit, ibi fiat ubi placitum prius fuit. In parochia episcopi sine licentia ejus nullus audeat prædicare.

D Qui prædictas culpas incidit, si sponte ad penitentiam venerit, penitentia ei pro qualitate criminis injungatur, & pecunia nullatenus exigatur.

Si laicus in atrio raptum fecerit, episcopo emendabit: si vero alibi fecerit, quomodocumque faciat, episcopus nihil habebit.

Has consuetudines episcopi habeant in illis locis, in quibus eos tempore Rodberti comitis, vel Vvillelmi regis ejus concessione hæcenus habuerunt. Quæ vero quæta fuerunt, eam quietudinem habeant, quam huc usque solide tenuerunt. In his omnibus justitiis & consuetudinibus rex sibi retinet quod hucusque habuit.

E Si presbyter domini sui judicium contradixerit de ecclesiastica causa & cum in curiam episcopi eundo injuste fecerit fatigare, diem solidos emendabit domino suo.

Si episcopi aliquid quod hic non sit scriptum, in regis curia possint monstrare se habuisse tempore Rodberti comitis, vel Vvillelmi regis ejus concessione, rex eis non tollet quin habeant, tantummodo illud nullatenus falsiant, donec in curia ejus monstrant quod habere debeant. Similiter etiam laicis propter hoc scriptum rex nihil tollit, quod in curia regis monstrare possint episcopos non debere habere. Tantummodo episcopos inde non defalsiant donec in curia regis monstratum sit, quod episcopi inde habere non debeant.

ANNO
CHRISTI
1080.

**** In manuscripto exemplari synodo Iulobonensi
præmittitur synodale decretum de pace qua vulgo
Dei trevia dicitur, & qua die Mercurii incipit,
constitutum a Guillelmo seniore rege Anglorum &
duce Normannorum, & episcopis Normannia.*

FRATRES in domino carissimi in pace quæ vulgo dicitur trevia Dei, & quæ a die Mercurii Sole occidente incipit, & die Lunæ Sole nascente finit, hæc quæ dicam vobis promptissima mente dehinc inantea debetis observare. Nullus homo nec femina hominem nec feminam usquam assaliat, nec vulneret, nec occidat, nec castellum, nec burgum, nec villam in hoo spatio quatuor diernm, & quinque noctium assaliat, nec deprædetur, nec capiat, nec ardeat ullo ingenio, aut violentia, aut aliqua fraude. Quod si aliquis, quod absit, illa non tenendo quæ præcipimus, infregerit, si non xxx. annorum spatio pœnitentiam in exilio fecerit, & antequam ab episc. exeat, quicquid fecit contra pacem emendaverit, a domino Deo excommunicamus, & a tota Christianitate sit separatus. Quicumque vero illi aliqua in re communicaverit scienter, aut consilium sive ad jutorium dederit, aut ullum colloquium, nisi ut ad pœnitentiam veniat, & ut dictum est ab hoc episc. exeat, habuerit, similiter sit excommunicatus, donec ad emendationem venerit. Quod si ille sanctæ pacis violator miserimus postquam accepta pœnitentia xxx. annorum ubi exulat moriatur, nullus Christianorum præsumat illum visitare, aut corpus loco in quo jacuerit tollere, nec quicquam ex substantiæ suæ bonis accipere. Præterea fratres hanc pacem & treviam Dei de terris aut de bestiis, insuper de rebus omnibus quæ habere possunt tenebitis. Quod si quis aut aliquam bestiam, aut etiam obolum sive vestimentum in ista pace tulerit alieni, sit excommunicatus, donec ad emendationem veniat. Quod si ad emendationem voluerit venire, primum reddat quod rapuit, aut tantum quanti erat pretii quod rapuit. Dehinc vii. annis pœnitat infra episcop. Si autem moriatur priusquam satisfaciat, & pœnitentiam sumat, non sepeliatur, nec a loco quo obit moveatur, nisi pro illo parentes ejus satisfecerint ei cui injuriam fecit. Ceterum in hac pace nullus nisi rex aut comes hujus patriæ caballiciones aut hostilitatem faciat, & quicumque in caballicione aut hostilitate regis fuerit in hoc episc. nihil plusquam sibi ac suis equis necessaria ad victum accipiant mercatores autem & omnes homines qui ab aliis regionibus per vos transferint pacem habeant a vobis. Hanc etiam Dei treviam ab initio adventus domini usque ad octavas epiphaniæ & a capite jejunii usque ad octavas paschæ, & a diebus rogationum inchoantibus usque ad octavas pentecostes per omnes dies tenebitis. Qui hanc pacem observaverint pro illis præces agendo benedicant, illos vero qui infregerint, aut qui infractoribus concesserint maledicant. Si quis autem se pacem nescierit dixerit infregisse, prius sacramentum faciat calidumque iudicii ferrum portet, septem annis pœnitat.

**** Incipit concilium quod habitum est in Normannia in territorio Captivo, villa regia, quam Iuliam bonam antiqui dixerunt, modo vulgariter Lislebona vocatur, ubi multa constituta sunt, qua maxime in Normannia conservantur.*

"Calcino
sen Calce-
tensi.

ANNO ab incarnatione domini Iesu Christi Mlxxx. papatus domini Gregorii papæ septimi octavo etc. usque ad habere non debeant.

A*** ELECTIO VVALTERII EPISC. CABILONENSIS ANNO CHRISTI MLXXX.

ANNO
CHRISTI
1080.

AVCTOR nostræ redemptionis unigenitus altissimi patris sui, nimirum ante totius avi principium, coæternus & consubstantialis, cum jam plenitudine temporis adveniente de cælorum supernis descendens hominem induisset in terris, servata in assumpto homine majestate divinitatis; expletis tandem omnibus, quæ de ipsius suscepta temporaliter humanitate nobilissimi antiquæ legis præcones veridicis prædixerunt vaticiniis, protinus sacrosanctæ status ecclesiæ cepit ubique terrarum innovari saluberrimis apostolorum doctrinis, immo magnitudine virtutum, & excellentia signorum, quæ per eos mirum in modum operabantur diviniæ gratiæ dispensatione. Quorum videlicet sonus juxta vaticinantis præfagium regis in omnem terram est diffusus, fines quoque orbis terræ verba eorum penetrasse proficitur omnis Christi fidelium cœtus. Hos itaque summos & electos cælestis senatorum aule evestigio sæculi insignes rectores ecclesiæ, qui ob ducatum recti itineris ad superni palatium regis merito habiti sunt digni pontificum insigniri cognomine. Ita nimirum prælibatam ecclesiæ sibi a pastorum commissam pastore, verbo decorare pariter & exemplo studuerunt, ut licet summi pontifici reverendo essent insublimes culmine, sibi tamen subditis eligerent prodesse potius quam præesse, æquissima eos regentes censura, & discreto moderamine. Verum si quando contra pravos subditorum mores zelus exigebat rectitudinis moveri illos quolibet fervore districtiōnis, ita in mentibus illorum virtus custodiebatur mansuetudinis cum terrote severitatis, ut & iram mansuetudo condiret discretiōnis, & eandem mansuetudinem, ne forte dissolveretur, idem zelus accenderet discretiōnis. Hos igitur tam reverendæ vitæ patres tanquam admirabiles cælestis disciplinæ censes, nos humiles filii sacrosanctæ matris ecclesiæ Cabilonensis imitari potissimum cupientes, ob id maxime quoniam eadem nostræ sedis cathedra jam dudum proprio pastore viduata, multa & innumera a mundanis potestatis patitur ad præsens infestationum probra, communiasensu & pari voto eligimus quandam ejusdem ecclesiæ olim clericum & archidiaconum nomine Vvalterium ad culmen pontificiæ præfate sedis Christo domino propitiante regendum. Cujus jurisdictioni & jugo sui regiminis nos nostrumque locum tradimus disponendum, secundum canonum, & inconvulsum totius ecclesiæ privilegium. Est quippe, ut in promptu habetur, generosi stemmatis prosapia ortus, peritia non modo sacrarum literarum, verum & mundanarum industria legum admodum eruditus; jejuniis, vigiliis, & orationibus, & cunctis misericordiæ operibus insignitus; probissima morum honestate præclarus, omnium virtutum in aetere discretione pulcherrime redimitus; luculentissimi etiam eloqui, & apprime disertus. Quantum quoque humanæ fragilitas conditionis admittit, omni bonitate manet conspicuus. Igitur ad culmen pro tot & tantis cælestium charismatum donis sibi supermo munere collatis, Spiritus sancti cooperante gratia, eligitur ad culmen officii pastoralis, non solum a nobis prælibatæ ecclesiæ filiis; verum etiam a diversæ conditionis plebe cohabitante intra & extra nostræ munia urbis. Quam prosequitur etiam innumera populi multitudo adjacentium regionum diversæ & ætatis. Qui omnes pariter intimis præcordiorum affectibus, & multiplicibus efflagitant votis, ipsius nostri electi personam,

sonam, Iesu annuente domino, sublimari in sula pontificali Cabilonica sedis. Plerique etiam illustres & prænobiles ecclesiarum Dei rectores existunt quoque legitimi factores istius nostræ electionis: videlicet dominus Gibuinus archipræful eximius sacrosanctæ cathedræ Lugdunensis, dominus etiam Agano Antistes venerandus ecclesiæ Eduensis, una cum reverendis cœtibz utrorumque regimini Christi domini gratia commissis. Religiosus etiam præful dominus Landricus ecclesiæ Matificensis, cum reverenda concione ejusdem cleri annuit & facit multiplici favore in laude ipsius canonicæ nostræ electionis, sperans in Dei misericordia, sibi suæque mari ecclesiæ subvenire in celebratione talis tantæque ordinationis. His siquidem eximius jam fati positificibus annectuntur illustres cœnobiorum patres, huic profecto & electioni vobis faventes omnibus, inter quos nimirum extat dominus Hugo facti cœnobii Cluniacensis abbas revera celeberrimi, simulque venerandus loci Trenorchien-sis rector dominus Petrus, præfens quoque abbatia B. Petri Cabilonicæ urbis dominus Rainardus, una cum reverendis fratrum utrorumque locorum concionibus sub monasticæ tyrocinio disciplinæ in Christi nomine militantibus. Qui omnes proculdubio toto annifumens idonei existunt auctores, & legitimi corroboratores istius electionis S. Gausleni, matris nostræ ecclesiæ decani. S. Almadrici Lingonensis decani. S. Gouelmi archidiaconi. S. Hugonis Portensis. S. Ingelberti. S. Gausfredi. S. Landrici archipresbyteri. S. Guillelmi. S. Petri. S. Caroli. S. Bernardi. S. Roberti. S. Lambert. S. Hugonis. S. Letaldi, & alterius Letaldi archipresbyterorum. S. VV. Ternensis, & martis ejus Adelaidis. S. Vvalterii Neblensis. S. Dalmatii de Giniaco. S. Bernardi de Porta. S. Gothse-ranni & Idmari fratris ejus. S. Duranni archipresbyteri. S. Ademari. S. Roberti. S. Lorthaldi. Acta est hæc ecclesiastica & generalis electio anno incarnati unigeniti verbi M LXXX. præfidente divina dispositione Romanæ sedis excellentissimo papa Gregorio, scepra quoque moderate regni nobilissimo regū Philippo, consulari Cabilonica urbis tunc temporis manente absque terreno principe.

*** CONCILIVM LINGONENSE
EODEM ANNO MLXXX.

SVNT qui eodem præfide Hugone Diensi episcopo celebratum asserunt Lingonensē concilium aduersus investituras laicorum. Verum ut jam alias docui in synopsis historica non meminit illius noster Hugo Flaviniacensis abbas auctor synchro-nos atque Hugonis Diensis itinerum metator, atque omnium prope passuum sedulum investi-gator.

In chartis additis chronico Bezuensi abbatia O. B. in diocesi Lingonensi tomo I. spicilegii veterum scriptorum R. P. Lucae Dacherii Benedictini sit quidem mentio Lingonensis synodi, sed diocesanæ dumtaxat anno 1080. indictione III. sub Raynardo ejusdem urbis episcopo.

*** CONCILIVM SANTONENSE.
EODEM ANNO MLXXX.

IN synodo Santonensi anno M LXXX. celebrata monasterium Squires sive Regulæ ad Garunnam fluvium in diocesi Vafatenfis provincie Novempopulariæ constitutum jam olim cœnobium, & tangunt S. Abbonis S. Benedicti Floriacensis ad Ligerum abbatia sanguine anno 1004. conspersum ac veluti dedicatum, Floriacensis monachis est

adjudicatum aduersus Raymundum episcopum Vafatensem, qui de eo contendebat. Subscripti fuerunt, ut constat ex tabulis Regulen-sibus.

Amatus Ellorensis episcopus S. R. E. legatus qui præfidebat.

Ioscelinus archiepiscopus Burdegalensis.

Garmundus archiep. Viennensis.

Ademarus episcopus Eugolifmensis.

Hugo episc. Diensis item S. R. E. legatus.

Richardus archiepisc. Bituricensis.

Rodulfus archiepisc. Turonensis.

Hugo episcopus Lingonensis.

Raymundus episc. Vafatenfis.

Odo abbas Angeriacensis.

Draco (sen Droco aut Drogo) A. Malleacensis;

Ireneus abbas S. Stephani Pedavie.

Ademarus abbas Lemovicensis.

Arnaldus Treucardus abbas S. Crucis.

Ejusdem quoque concilii, ut videtur, sit mentio apud Innocentium III. qui testatur in Santonensi synodo pro Turonensi ecclesia contra Dolensē fuisse pronuntiatum.

a CONCILIVM MELDENSE, QVO
sanctus Arnulphus creatus est episcopus Sues-sionensis anno domini M LXXX. tempore
Gregorii papæ VII.

AVTORITATĒ ejusdem sancti Hugonis sedis apostolicæ legari, teste Sigeberto, habita est in Gallis ista synodus Meldensis, in qua Vrsione Sues-sionensi episcopo amoto subrogatus est Arnulphus vir sanctissimus ex monasterio sancti Medardi vocatus. Electionem ejus divinitus factam fuisse testatur Lisardus in vita Arnulphi apud Suriun tomo 4. die 15. Augusti.

ADDITIO PHILIPPI LABBE S. I.

“** Præter Sigebertum in chronico & quosdam alios, qui ejusdem Meldensis synodi meminerunt, non omittendum opinor epistolam 34. libri IX. Gregorii papæ VII. supra p. 302. ubi perhibetur excommunicatus in eadem synodo ep. Tarvanensis Lambertus. Errant quippe qui ad alteram ann. 1082. coactam referunt. Nec omittendum S. Arnulphum, qui præfecturam sive abbatiam gesserat cœnobii S. Medardi, consecratum fuisse die 18. Decembris, ut habetur cap. 1. libri II. vite illius a Liziardo conscriptæ.

CONCILIVM ROMANVM V III.
IN CAUSA HENRICI REGIS, ET
episcoporum quorundam celebratum, anno do-mini M LXXXI. tempore Gregorii papæ VII.

ANNO ab incarnatione domini millesimo octuagesimo primo, pontificatus vero Gregorii septimi anno octavo nondum exacto, præfidente eodem apostolico celebrata est synodus Romæ in basilica ejusdem salvatoris & redemptoris nostri Iesu Christi, in qua inter cetera sententiam depositionis archiepiscoporum Arelatensis & Narbonensis atque excommunicationis per legatos apostolicæ sedis promulgatam dominus papa, his qui aderant collaudantibus, firmavit.

Henricum quoque dictum regem, & omnes fautores ejus, qui in præterita excommunicatione animum induraverant, iterum excommunicavit.

Anathematizavit item Ildimundum & Landum Campaninos tyrannos, omnesque adjuutores eorum.

Præterea suspendit ab officio quosdam episcopos, qui ad concilium invitati neque ipsi neque nuntii eorum pro ipsis venerunt,

CON-

ANNO
CHRISTI
1081.** CONCILIVM EXOLDVNENSE A
SIVE EXILIDVNENSE IN BITVRIGIBVS

Præsidiibus Hugone Diensiepiscopo & Amato Burdegalensi archiepiscopo S. R. E. legatis celebratum anno 1081. XV. Kal. Aprilis.

NON ambigo quin sub finem huiusce XI. aetate Christianae seculi & sub initia sequentis XII. duo vel etiam plura apud Exoldunum Biturigum Cuborum non incelebre oppidum celebrata fuerint concilia. Ceteris tamen eminent quod hocce anno Christi 1081. coactum fuit XV. Kalendas Aprilis ut docet chronicon Senonensis abbatis S. Petri Vivi. Annum vero aperte designat chronologia Antifiodorensis Roberti monachi sancti Mariani ordinis Praemonstratensis edita a Nicolao Camuzatio anno 1608. his verbis pag. 77. B.

"Anno Domini 1080. magnus terre motus cum gravi terra mugitu factus est VI. Kal. Aprilis prima hora noctis. Sequenti anno apud Exoldunum castrum, quod est in Bituria situm, celebratum est concilium: sed quod in eo actum sit non declarat: nonnulla docebunt charularium Majoris monasterii, tum epistola Urbani papae II. & Ivonis Carnotensis episcopi.

"** Diploma e Maioris monasterii prope Turonensem civitatem celeberrimi membranis descriptum, ex quo constat ecclesiam S. Martini de Briva haud longe a manibus Avarici Biturigum metropoleos edificatum monachis illius abbatia fuisse concessam.

Expag. XVII. Tomi VI. spicilegii veterum scriptorum R. P. D. Luca Dacherii O. B.

QUONIAM ad hoc sanctae ecclesiae pastores curam suscipiunt, ut provida dispensatione tam animarum quam corporum sollicitudinem gerant, & in dispensandis rebus ecclesiasticis discreta moderatione invigilent; oportet ut taliter in distribuendo se solertes exhibeant, ut ne per exteriorum incuriam pax interior perturbetur.

Quod ego RICHARDVS sanctae Bituricensis ecclesiae archiepiscopus diligenti consideratione providens, consensu clericorum meorum, & omnium filiorum eiusdem ecclesiae, divinae miserationis respectu trado fratribus Majoris monasterii, scilicet monasterio sancti Martini, ecclesiam S. Martini de Campis, olim de Briva appellatam, iuxta muros urbis Bituricae constitutam, cum his omnibus quae ad eandem ecclesiam pertinent; quorum partem ipse, Deo miserante, per auctoritatem officii nostri laicis, qui ea rapina longo tempore derinuerant, eripui: de aliis omnibus quae adhuc laicali vel clericali etiam violentia auferuntur, quando, seu per merita praedictorum religiosorum statum, seu alio quocumque modo eidem ecclesiae restituerent, praedicto monasterio eandem concessionem faciens; reservata tamen illa humilitatis obedientia, quam circa matrem ecclesiam Bituricensem ab omnibus ceteris communiter competiti exhiberi. Hoc, quamvis non necessitate, tamen propter firmitatem causae, & pacem fratrum, quibus aliquod inde scandalum poterat abortiri, efficientes, ut tam Herbertus, Gimo, & Sarlo & Petrus cum filiis & uxoris suis, qui bona ecclesiae violenter tenuerant, concederent & laudarent. Hoc autem firmavimus, & in concilio Exolduno a domino HUGONE Diensi episcopo, apostolicae sedis vicario, & ceteris omnibus firmari rogavimus.

Hugo Romanus ecclesiae legatus.
Amatus Ellenensis episcopus.

Richardus Bituricensis archiepiscopus.
Richerius Senonensis archiepiscopus.
Rodolphus Turonensis archiepiscopus.
Gaufselinus Burdegalensis archiepiscopus.
Hagano Eduensis episcopus.
Rorberrus Antifiodorensis episcopus.
Rogerius Catalaunensis episcopus.
Guido Belvacensis episcopus.
Rainerius Aurelianensis episcopus.
Durandus Arvernorum episcopus.
Vvido Lemovicensis episcopus.
Hugo Nivernensis episcopus.
Helmardus Laudunensis episcopus.
Rarbodus Noviomagenis episcopus.
Gaufridus Parisiacensis episcopus.

B Haec sunt nomina canonicorum S. Stephani, qui hanc chartam firmaverunt.

Odo decanus.
Hunbaldus archidiaconus.
Atraldus archidiaconus.
Rogerus archidiaconus.
Iternus de Borbone.
Stephanus sacerdos.
Bernardus archiprefbyter.
Andreas archidiaconus.
Vivianus sacerdos.
Atraldus decanus.

Petrus, Gyraldus, Eldebrandus, Arnulphus. Itemque Arnulphus Vyibodus sacerdos. Hunbaldus. Mainardus. Paganus. Constantius. Arnulphus. Guarnerius. Erardus.

Praemissum diploma, quod ex eo nota sunt eorum qui praesuerunt, quique interfuerunt, antistitem nomina. Vnius enim tantum praesidis meminit Urbani II. epistola quam refert Baronius in ecclesiasticis suis annalibus ad annum 1096. num. 2. in haec verba.

"** Urbanus episcopus, &c. Et quia filius noster Amatus Burdegalensis archiepiscopus unus erat de legatis Romanae ecclesiae a Gregorio septimo predecessore nostro in Galliam destinatus, non ab hac ecclesia processioneis solennitate susceptus. Vnde etiam graviter contra eosdem clericos commotus in Exoldunensi concilio eos excommunicatione perfoderat, eum in concordiam & pacem eorum reformavimus. Neque eos ad ullam satisfactionem, quia auctoritate pollente sefe manerant, compulimus, neque qualibet pro tali excessiva solutione purgandos censuimus. Denique quoniam in quibusdam ecclesiarum privilegiis proprium eis habere episcopum concessum est, ejus vice nos Romano eos sancimus specialiter adherere pontifici, & graviore eorum causas ejus pendere iudicio, &c.

Nunc ad se nos vocat Ivo Carnotensis episcopus tum ep. 181. ad Richardum Albanensium episcopum his verbis.

"** Sed quia monachi sancti Luciani (Bellocensis) rem quamvis suam absque iudicibus ab invasoribus acceperunt, in concilio Exoldunensi adjudicata est Vigeliacensis (Vezeliacensis) sola vestitura usque ad tempus legitima discussionis, neque ulla definitiva sententia ibi data est quae monachis sancti Luciani suam iustitiam auferret, & monachis Vigeliacensis praedictam ecclesiam perpetuo habendam adjudicaret. Hujus negotii ordinem, utpote Belvacensis, ita processisse cognovi; & qui in Exoldunensi concilio huic discussioni interfuit, haec si praesens essem vera esse, probare possem.

Tum etiam ep. 268. scripta ad Vvalonem Belvacensem, Vvillelmum Catalaunensem aliosque duos episcopos, his verbis.

"** Haec

ANNO
CHRISTI
1081.

*** Hæc enim causa præcepta domini Hugonis A
Dienfis episcopi, quondam sedis apostolicæ legati in
concilio Exoldunensi me præsentis & audierit cum
quibusdam aliis Carnotensibus clericis præcisâ est.
Et ideo si in causa non essemus, cum ceteris episcopis
canonice iudicatemus, quæ ulterius repetenda
non est. Quod autem dico, honestarum personarum
testimonij comprobari potest, &c.

Vidi quoque qui in eandem rem allegaret Ivonis
eiusdem epistolam 204. Verum in ea nihil tale legisse
me recordo.

*** CONCILIVM CARROFENSE,
In monasterio S. Salvatoris diocesis Pictaviensis
celebratum mense Novembri anno MLXXXII.
Ex chronico abbatis S. Maxentii quod vulgo Mal-
leacenfe dicitur pag. tom. II. nova bibliotheca
mss. librorum.

ANNO MLXXXII. ignis combussit villam
istam sancti Adjutotis Maxentii, &c. Eo anno
apud Carrofum suit consecratio candelarum altaris, &
demonstrata sunt preciosæ reliquiæ ejusdem mona-
sterii, & concilium factum est in ipso monasterio ter-
tio illo Novembris. Nec plura monachus ille
anonymus. In eo depositum fuisse voluit Boso-
nem episcopum Santonensem, in cuius locum anno
sequenti substitutum fuisse Ramnulsumidem doce-
bit nos chirographus S. Maxentii.

*** CONCILIVM MELDENSE II.
Præside Hugone Dienfi episcopo apostolicæ sedis
legato anno MLXXXII.

Ex chronico S. Petri Viri Senonensis auctore Clario
O. B. tomo II. spicilegij p. 747.

ANNO MLXXXII. die 14. Kal. Novembris
Obiit Vvalterius Meldensis episcopus, & in
sequenti septimana Hugo Dienfis episcopus Roma-
næ ecclesiæ legatus congregavit concilium in eadem
urbe & ordinavit episcopum in eadem urbe Robertum
abbatem ecclesiæ Resbacensis. Quod quia sine
presentia & assensu Richerii archiepiscopi (Senonensis)
& coepiscoporum ejus factum est, excommunicati-
one venit, cum. Ad annum veto MLXXXV. subjicitur.
Eodem quoque anno Richerius archiepiscopus ordi-
navit Vvaltherium Meldensem episcopum 4.
Nonas Novembris excommunicato supradicto Ro-
berto.

Eadem habet istemque pene verbis Robertus
monachus S. Mariani in chronologia Autiflodoren-
si.

In archivo Dervensis abbatiæ in Campania extant
litteræ de consuetudinibus Bretonensis comitis datæ
in concilio Meldensi die & anno non expressis, qui-
bus subscribunt Hugo Dienfis ep. legatus sedis apo-
stolicæ, Amatus vicarius papæ, Rieardus arch. Bitu-
ricensis, Hugo Trecentis, Rogerius Catalaunensis,
Roricus Ambianensis, Hugo Gratianopolitanus, E
Hugo Lingonensis, Hugo Nivetnensis, Hagano Augu-
stodunensis, Arnulfus Sueffionensis, Landricus
Mansconensis episcopi: Thebaudus comes, Alaidis
uxor ejus, Odo filius ejus, &c.

CONCILIVM ROMANVM IX.
ANNO DOMINI MLXXXIII. CELEBRATVM
tempore Gregorii papæ VII.

ANNO ab incarnatione domini millesimo octua-
gesimoquarto, pontificatus veto domini Grego-
rii papæ septimi anno undecimo, duodecimo Kalen-
das Decembris, præsidente eodem apostolico,
Concil. general. Tom. X.

celebrata est tribus diebus in Lateranensi basilica sy-
nodus, in qua fuerunt archiepiscopi, episcopi, & ab-
bates Campani, & de principatibus, atque Apu-
lia, pauci quoque Gallicani: nam plerimos Henrici
tyranni perfidia iter retro vertere compulsi, qui O-
stiensensem episcopum de apostolica legatione redun-
tem contra fās & juramenti fidem capi jussit, sive
permisit. Tres autem synodos quadragesimalis ejus-
dem Henrici persecutio impedivit. Quisemel B. Pau-
lum; bis beatum Petrum aggressus, demum post
multum fusi sanguinis, non tam suorum fortitudine,
quam negligentia civium porticum muros furripuit.
Romanum liquidem vulgus, pars videlicet copiosior
civitatis, biennii bello fatigatum, acri inedia labora-
bat: cum nec ipsis ad vicina opida vel castra exire li-
ceter, nec illi jurati Henrici in Urbem vellent nego-
tium venire: multi quoque fame abacti Urbem reli-
querant. Proinde ceteri bello remissius attentem
ex animo minus gerebant, & a custodiis, prout cui-
que licebat, sine timore negligentius aberant. Hæc
super Henrici tyrannide, quia se occasio præbuit,
prætrinxisse sufficiat.

Ceterum d'ominus apostolicus in eadem synodo
de fidei forma, & Christianæ religionis conversatione,
sed & de robore animique constantia ad præsen-
tem præsentem necessaria, ore non humano, sed an-
gelico patenter edisserens, die tertia totum seire con-
ventum in gemitus & lacrymas compulsi, sicque
concilium apostolica benedictione lætificatum in pa-
ce dimisit.

*** CONCILIVM SANTONENSE II.
CELEBRATVM ANNO MLXXXIII.

Ex chronico quod vulgo Malleacense dicitur.

ANNO MLXXXIII. inquit anonymus scriptor
San-Maxentinus, Sanctonas extitit concilium,
in quo Ramnulfus eidem ubi ordinatus est episco-
pus in locum Bosonis anno superiore apud Carosum ex-
auctorati, & Simon canonicus S. Hilarii Agenno
post Rainaldum datus est episcopus: cui successerunt
Girardus nepos, Ifardus, Audebertus.

a CONCILIVM ROMANVM X.

QUO GVIBERTVS ANTIPAPA ET HÆRESIARCHA
atque Henricus pseudoimperator, cum omni-
bus suis fautoribus, excommunicatur, anno do-
mini MLXXXIV. tempore Gregorii papæ VII.

De hoc concilio ista Bertholdus: Dominus autem
papa collecta synodo, iterum sententiam anathematis in
Guibertum hæresiarcham, & Henricum, & omnes
eorum fautores, promulgavit, quod & in festo sancti
Ioannis Baptistæ præterito jam dudum Roma fecit, cum
Henricus adhuc ibi moraretur. Hanc sententiam lega-
ti sedis apostolicæ, videlicet Petrus Albanensis episco-
pus in Francia, Otto Ostiensis episcopus in terra Teuto-
nicorum, usquequaque divulgaverunt. Hæc Berthol-
dus.

*** Adhuc quoque annum referenda quæ scribit
Hugo Flaviniacensis in chronico anno MLXXXIV.
Henricus Romam veniens urbem cepit, muros ever-
tit, Gregorium papam in turre Crescentis muro clau-
sit, unumque papam in ecclesia S. Petri sedere con-
stituit, ut impletur quod scriptum est; cum vi-
deritis idolum abominationis stans ubi non debet,
qui legit intelligat, &c. Nec mutabat patris varie-
tates suas, Henricus scilicet nequissus quis quini-
mo Romæ positus quotquot poterat minis, terrori-
bus, blandimentis, promissis sibi conciliabat, bella,
exces, homicidia per se suosque faciens & totis
quibus poterat viribus iniquitati favens, veritati re-
sistens,

ANNO
CHRISTI
1083.

ANNO
CHRISTI
1083.

sistens, & insuper suis literas mittens, quibus se Romano obtinuisse, papam deiecisse & omnibus omnino prevaluisse mendaciter conungebat: At vero Mathildis, &c. Gregorius igitur in turre Crescentis muro clausus legatos misit ad Robertum Apulie ducem ut veniret & obsidionem solveret, &c.

sterium; & Mauricii Londoniensis episcopi, quem sacravit Lanfrancus apud Vvintoniam.

Sic, & in ceteris, Thomas Eboracensis, Lanfranci Cantuariensis archiepiscopi canonicis paruit iustionibus.

Anno xviii. pontificatus sui, obiit Lanfrancus Cantuariensis archiepiscopus apud Canuariam; cuius interfuit sepultura Thomas Eborac. archiepisc. cum ceteris episcopis Angliae. Premittuntur vero

Christi domini 1089. 24. Maii.

ANNO CHRISTI 1085. Ex cod. ms. penes dec. & cap. eccl. cathed. S. Pauli Lond. [A. f. 1. a.]

*** Charta regis Anglorum Vvillelmi primi, qua fecerunt placita ecclesiastica a causis civilibus.

Vvillelmus Dei gratia rex Anglorum, R. Bainardo, & G. de Magnavilla, & P. de Valomes, ceterisque meis fidelibus de Essex & Herefordshire & de Middlesex salutem. Sciatis vos omnes & ceteri mei fideles, qui in Anglia manent, quod episcopales leges, quae non bene, nec secundum sanctorum canonum praecipua, usque ad mea tempora in regno Anglorum fuerunt, communi concilio, & concilio archiepiscoporum & episcoporum, & abbatum, & omnium principum regni mei, emendandas judicavi. Propterea mando, & regia auctoritate praecipio, ut nullus episcopus, vel archidiaconus, de legibus episcopalibus amplius in Hundret placita teneant, nec causam, quae ad regimen animarum pertinet, ad iudicium saecularium hominum adducant: sed quicumque secundum episcopales leges, de quacumque causa vel culpa interpellatus fuerit, ad locum quem ad hoc episcopus elegerit & nominaverit, veniat; ibique de causa vel culpa sua respondeat, & non secundum Hundret, sed secundum canones & episcopales leges, & rectum Deo & episcopo suo faciat. Si vero aliquis, per superbiam elatus, ad iustitiam episcopalem venire contempserit, & noluerit, vocetur semel, & secundo, & tertio: Quod si nec sic ad emendationem venerit, excommunicetur, & si opus fuerit ad hoc vindicandum, fortitudo & iustitia regis vel vicecomitis adhibeatur. Ille autem qui vocatus ad iustitiam episcopi venire noluerit, pro unaquaque vocatione legem episcopalem emendabit. Hoc etiam defendo, & mea auctoritate interdicto, ne ullus vicecomes aut praepositus, seu minister regis, nec alicuius laicus homo, de legibus quae ad episcopum pertinent, se intromittat; nec aliquis laicus homo alicuius hominem sine iustitia episcopi ad iudicium adducat: iudicium vero in nullo loco portetur, nisi in episcopali sede, aut in illo loco quem episcopus ad hoc construxerit.

*** CONCILIVM VVESTMONASTERIENSE.

In charta Vvillelmi primi anno 1077. monasterio Vvestmonasteriensi post nomina testium, scilicet archiepiscoporum, episcoporum, comitum, & aliorum seniorum, haec pro auctoritate regis ad causas ecclesiasticas tractandas inseritur, Ego Robertus de Oleyo confirmavi, ego Hamo dapifer signavi, multis praeterea illustrium virorum personis & regni principibus diversi ordinis omissis, qui similiter suae confirmationis, piissimo affectu testes & fautores fuerunt; Hi etiam illo tempore a regia potestate et diversis provinciis & urbibus, ad universalem synodum, pro causis cuiuslibet sanctae ecclesiae audiendis & tractandis, ad praescriptum celeberrimum concilium, quod Vvestmonasteriense dicitur convocati.

ANNO CHRISTI 1077. Ex chron. Rad. de Dacet.

*** CONCILIVM LONDINI HABITVM ANNO DOMINI 1078. ADVENTVS NORMANNORVM II. PRASFIDENTE LANFRANCO ARCHIEPISC. CANTUAR. &c.

Quo tempore; auctore Lanfranco, habitum est Londini antistitum, reliquorumque sacerdotum concilium; in quo decretum est; ut aliquot sedes episcopales, quae in opidulis & pagis antea fuerant, in urbibus & locis celeberrimis collocarentur. Quo factum est, ut Bathonia, Lincolnia, Satisberia, Exonia, Cestria atque Cestria, urbes huiusmodi novo episcoporum domicilio, nobilitate sint: id quod infra perappositus magis perspicue indicabit locus. Adfuit in concilio Vviltanus Vigornensis episcopus, vir esu literarum nesciens, sanctitate tamen vitae multo clarissimus. Hunc Lanfrancus, ut hominem imperitum, & ob id, quemadmodum praedicabat, minime ea dignitate dignum, privavit; quamquam illud &c.

ANNO CHRISTI 1078.

Polyd. Virg. hist. Angl. lib. 9. p. 158.

Quo ad tempus autem confectionis istius chartae, videtur fuisse circa annum domini M LXXXV. nam Marth Paris. de gestis regis Vvillelmi sub hoc anno locutus, ait, Rex Vvillelmus paulo ante, Remigio, Fiscanni monacho dederat Dorcestria praefulatum: Sed Remigius anno M LXXXV. ad Lincolniam episcopatum transfuit, ibique condidit ecclesiam in summitate montis. Et haec charta est inter privilegia episc. Lincol. postquam translatus esset episcopatus.

a CONCILIVM QVINTILINEBVRGENSE CONTRA HENRICIANAM ET VVECILIANAM haeresim celebratum anno domini M LXXXV. tempore Gregorii papae VII.

Attaxiant apud Bertholdum his verbis.

HERMANNVS rex in Quintilineburg pascha celebravit, ubi & legatus domini apostolici in ipsa paschali hebdomada generaliter synodum cum archiepiscopis, & episcopis, & abbatibus, sancti Petri fidelibus, solenniter celebravit. Interfuit autem huic synodo Gebhardus reverendissimus Iuvanienfis archiepiscopus; item venerabilis Hartungus Magdeburgensis archiepiscopus cum suffraganeis suis. Item suffraganei Moguntinae sedis de Saxonia: nam Vvireburgensis & Vvormariensis, Augustensis quoque & Constantiensis de Alemannia; quique ipsi canonice necessitate impediti venire non poterunt, per legationem suam sancto concilio praesentaverunt, seque per omnia ejusdem synodi statutis assensuros mandaverunt. Rex etiam Hermannus cum suis principibus eidem synodo interfuit. Cum ergo omnes iuxta ordinem suum confedissent, prolata sunt in medium decreta sanctorum patrum de primatu sedis apostolicae: quod nulli unquam liceat

ANNO CHRISTI 1085.

ejus

Ex cod. ms. in bibl. Cotton. sub. sigill. D. mittiam: [A. f. n. 2.]

*** Concilia celebrata per Lanfrancum archiepiscopum Cantuariensem mox subiiciuntur.

Lanfrancus Cantuariensis archiepiscopus, & totius Angliae primas, diversa, in diversis locis Angliae, celebravit concilia; quibus, ad nuntium ipsius Lanfranci interfuit Thomas Eboracensis archiepiscopus, cum ceteris episcopis Angliae. Primum itaque celebravit idem Lanfrancus generale concilium apud Vvintoniam; secundum apud Londoniam; tertium iterum apud Vvintoniam; quartum, & quintum apud Glocestriam. His omnibus Lanfranci conciliis interfuit Thomas Eboracensis archiepiscopus. Interfuit etiam consecrationibus episcoporum, qui a Lanfranco factati sunt, viz. Hernelbi Rossensis episcopi, quem sacravit Lanfrancus apud Vvstmona-

ANNO CHRISTI 1085.

eius iudicium retractate, & de eius iudicio iudicare. A Quod de totius synodi publica professione laudatum & confirmatum est. Et hoc utique contra Henricianos, qui fideles sancti Petri constringere voluerunt, ut excommunicationem domini papae Gregorii super Henricum cum illis retractate praesumerent.

Quidam autem Bambergensis clericus nomine Guibertus, Romani pontificis primatum derogare volens, in mediam synodum se contulit, asserens Romanos pontifices hunc sibi primatum adscripsisse, non aliunde concessum hereditasse, videlicet ut nullus de eorum iudicio iudicare debeat, nec illi alienius iudicio subiaceant. Qui cum aperte a tota synodo confutaretur, praecipue tamen a quodam laico convictus est per illud euangelicum: Non est discipulus supra magistrum. Cum enim hoc generaliter in omnibus ecclesiasticis ordinibus observandum deputeretur, ne maior a minore iudicaretur, quis hoc vicario sancti Petri denegare potuit, quem omnes catholici pro domino & magistro venerantur?

In eadem synodo ordinatio Vvecilonis Moguntini inuaforis, & Sigefridi Augustensis, & Norberti Curienfis; imo omnes ordinationes & consecrationes excommunicatorum, penitus irritae iudicatae sunt, iuxta decreta sanctorum patrum Innocentii, Leonis primi, Pelagii, atque eius successoris Gregorii primi.

Item secta praedicti Vvecilonis Moguntini inuaforis ejusque sociorum sub anathemate damnata est, quae asserit seculares suis rebus expoliatis ecclesiastico non subiacere iudicio, nec excommunicari posse pro suis excessibus, quaeque excommunicatos absque reconciliatione recipi posse contendit.

I.

Statutum est autem ibi ut quicumque ab episcopo suo nec officio nec eommunionem privato excommunicatus esset, etsi iniuste, nullatenus tamen reciperetur ad communionem, nisi absolutus ecclesiastico more.

II.

Similiter & profacriligio excommunicatos doceret sancta synodus non recipiendos, absque solita reconciliatione, & nisi dudum quae facrilige sibi vindicauerant reddidissent.

III.

In eadem synodo presbyteris, diaconibus, subdiaconibus, perpetua iuxta decreta sanctorum patrum indicta est continentia.

IV.

Item statutum est ne laici pallas altaris & sacra varia contingant.

V.

Item ne laici decimas sibi vendicent in proprietatem, nec etiam in beneficium, nisi concessione legitimorum possessorum.

VI.

Item ut vetum jejuniu in prima hebdomoda quadragesimae, aetiuu in pentecoste semper celebratur.

VII.

Item ne quis caseum & ova comedat in quadragesima.

Item synodali iudicio confirmata & laudata est ordinatio domini Gebhardi Constantiensis episcopi, imo omnia quae praefatus sedis apostolicae legatus, cum esset Constantiae, ordinavit.

Item ibi mota est quaestio de consanguinitate regis & uxoris suae. Vnde & rex in media synodo fuit exiit, Concil. general. Tom. X.

seque de hac re iudicium sanctae synodi per omnia observatum professus est: sancta autem synodus hanc causam in praesenti canonice examinari non posse iudicavit, eo quod legitimi accusatores non essent.

In fine autem synodi sententia anathematis cum ardentibus candelis promulgata est in Guiberto haeresiarcham sedis apostolicae perversorem, & in apostatas sancti Petri Hugonem Album cognominatum, Ioannem Portuensem exepiscopos, Petrum excancellarium. Erant hi pseudocardinales Guiberti antipapae sectatores & acerrimi defensores.

Item in Liemarum Bremensem, Vtonem Hildinseheimensem, Ottonem Constantensem, Buichardum Basileensem, Huzmannum Spirensem exepiscopos.

Item in Vvecilonem Moguntinum inuaforem, Sigefridum Augustensem, Norbertum Curiensem. In hos, inquam, & in omnes eorum complices inevitabilis sententia anathematis promulgata est.

NOTA SEVERINI BINII.

a Concilium.] Auctoritate schismaticorum istorum, quos Gregorius excommunicaverat, orta est haeresis Henriciana, cujus sectarii docebant id quod politici nostri temporis asserunt, imperatoribus & regibus non tantum temporalia, sed etiam spiritualia subiecta esse, adeoque non esse legitimum Petri successorem, nisi quem rex Germaniae in sacrosanctum Petri thronum intrinset. Causam erroris & haereticae pravitate praebuit Henricus rex Germaniae tertius, qui Gregorio sexto pontifice ad resignandam sedem coactio, malo filio pessimoque nepoti exemplum reliquit. Vveciliana haeresis, cujus originem sumpsit a Vvecilone, quem Henricus ex fugiivo clerico post obitum Sigefridi Moguntiensis sedi obtruserat. Hic, prout acta synodalia testantur, docebat quod quamdiam quis suis spoliatus est rebus divinis legibus non subiaceret.

Henriciana haeresis quae.

Vveciliana haeresis unde orta.

*** CONCILIVM COMPENDIENSE.

In quo praeside Raynaldo metropolitano Remensi probata est monasterii S. Cornelii Compendiensis ad Isaram fluvium exemptio a iurisdictione episcopi Sueslionensis anno Christi MLXXV. indictione VIII. anno Philippiregis Francorum XXIV.

Privilegia ecclesiae SS. Cornelii & Cypriani.

In nomine sanctae & individuae Trinitatis, Philippus Dei gratia Francorum rex.

Quia divina praeviente dispensatione Compendiensem ecclesiam fundaram quidem a domno Karolo illustri ac nobilissimo Francorum rege, ac imperatore Romanorum, praedecessore nostro, a sancto Ioanne Romano pontifice cum septuaginta duobus episcopis solemniter celebri honore ac decore speciali dedicaram; condigno tenore libertatis ad tempora nostra viguisse cognovimus. Nullius quoque metropolitani episcopi, nullius dominationi, nec ipsius Sueslionensis fuisse constar obnoxia. Eandem ipsam ecclesiam in eodem honore ac pristina libertate, tam nostro tempore, quam successorum nostrorum retinendo conservare, conservando retinere destinamus, volumus & debemus.

Vnde notum fieri volumus fidelibus nostris tam praesentibus quam futuris, quod Hilgotus Sueslionensis episcopus praefatae videlicet ecclesiae canonicos nostros de quibusdam quae eos adversus ecclesiam suam, & seipsum commisisse querebatur, in concilio Compendii celebrato in praesentia domni Rainaldi Remensis archiepiscopi & ceterorum episcoporum qui eo convenerant, Elinandi videli-

Ex II tom. spicilegi Dachenani p. 198.

Ecclesia Compendiensis a Carolo Calvo fundata, & a Ioanne pontifice consecrata. Nulli subest episcopo.

ANNO
CHRISTI
1087.
Episcopi &
abbates qui
aderant in
concilio.

* legendum
Richerii de
S. Theode-
rico.

cet Laudunensis episcopi, Rogerii Catalaunensis, A
Vrsonis Belyacensis, Vrsonis Sylvanectensis, Ro-
riconis Ambianensis, Ratbodi Noviomensis, Ge-
rardi Cameracensis, Gorfridi Parisiensis, Gualteri
Meldensis: abbatum quoque Gervini de sancto
Richario, Evtardi Corbeiensis, Godefridi de mon-
te sancti Quintini, Burchardi de sancto Basolo, In-
geledi de Forestensi monasterio, Vvalteri de sancto
Ioscio, Benedicti de sancto Crispino, Roberti de
Hafnun, Hentici de sancto Remigio, Fulcardi de
Irant, Vvinandi de sancto Bavone, Petti de sancto
Luciano, Arnulphi de Lobius, Huberti de sancto
Vvinocio, Giraldi de Ham, Vvillermi de Britolio,
Hugonis de de sancto Theodoro, Petti de
Alto villari, Radulphi de S. Symphoriano contra
consuetudinem ac libertatem eisdem canonicis a pa-
tribus nostris, & a nobis traditam & concessam
ad contemptum prædecessorum maiestatis, ubi & ad
quos nullatenus oportuerat, causate presumpfit.
Nos vero illius querimoniam a nullo metro-
politano, a nullo etiam episcopo iusticiari, nec ad
placita, seu ad agendas causas deberent invitari vel
compelli, in eodem ipso concilio eotam prænomina-
tis personis, tum decretis Romanorum pontificum,
tum consuetudinibus ipsius ecclesie ad nos usque
derivatis, & habitis, plenarie disidentes evidenter
offendimus. Et ut ipsi fratres quemadmodum ad
tempora nostra fecerant, sine qualibet inquietudine,
eum omni tranquillitate Deo militantes, eidem
devotissime servire studeant & placere, nos ipsos
divine propitiationi reconciliamus quatenus nullas
primas, nullus metropolitano, nullus episcopus
ipsum ad iudicia compellat, vel invitet, nec ali-
quando iusticiare præsumat tam nostro tempore,
quam successorum nostrorum, videlicet regum Fran-
corum: nos ipsi patiter accernentes annuimus, & an-
nuendo decernimus.

Et ut hoc statutum, sicut dictum est, a patribus
nostris ad nos usque derivatum & habitum, & a no-
bis ipsis approbatum & concessum, deinceps firmum
& inconcussum permaneat: neque quis deinceps
huic decreto prædecessorum nostrorum, ac nostræ
maiestatis, ipsius ecclesie nostræ præfate consuetu-
dini obviare audeat, memoriale istud inde fieri, & D
nostris nominis characterere, & sigillo signati, & cor-
torari præcipimus.

Actum Compendii palatio, anno incarnati verbi
millesimo octuagesimo quinto, indictione octava,
anno regni nostri vigesimoquarto, Gof-
frido Parisorum episcopo archicancellario nostro.

Signum Philippi P---Y---S Francorum regis.
L'

Pag. 601 c-
juldem
spiciligiti.

*** De eodem concilio Compendiensi anno MLXXXV. per-
acto, qui confert canonicis ecclesiam SS. Aeci & A-
cheoli, eamque dotat, Roricus Ambianensis episcopus,
necnon & Ingerannus comes & Enstachius vice-
comes, anno MLXXXV.

RORICO patientia Dei, pietate & gratia, humi-
lis præsul Ambianensis, licet peccator, nec in-
sula dignus, tantæ pietatis fidelibus parvitas meæ
officio creditis, de valle lacrymarum feliciter exire,
ac cum domesticis Dei in monte sancto ejus peren-
niter quiescere. Divinæ paginæ tuba excitati erudi-
mur imminere tempus jam nos de somno surgere,
leonem rugientem, qui circuit quatenus quos devo-
ret, viriliter conculcare, & omnia nostra cum cati-
tate disponere. Festinamus igitur divinitus armati
adversus aereas potestates piis actibus insudado pro-
gredi, & decertare, quatenus associati in superna
Sion vota laudum valeamus persolvere.

In hac igitur requie, & ad nuptias Agni cum sinceritate
mentis & eloqui tenore, antequam janua
claudatur, mereamur accumbere: Ecclesiam quam-
dam, quam B. Firminus confessor, dum primitus
hanc urbem a cultu dæmoniacæ servitutis erueret, &
per salutis lavacrum idem ipse paronymphus celestis
virginem castam, maculam non habentem, aut ru-
gam uni viro Christo copularet, in honore sanctæ &
perpetuæ virginis fundavit. Postea vero a sanctis
martyribus Aeco & Acheolo antiquitatis nostræ tem-
pore sibi nomen optavit, divinæ miserationis manu
cælitus attracti, totiusque senatus nostri assensu, of-
ficii nostri auctoritate, ab omni reatu episcopi, mi-
nistrotumque ejusliberæ esse decernimus, & in ea
clericos qui canonicè & regulariter Deo serviunt, de-
putamus. Altaris bona, atrii & ecclesie rotius reditus,
universos, & fidelium devotio quicquid eis
contulerit, victui eorum integre & illibate ascribi-
mus. Concedimus etiam pietatis oculo providentes
totam villam Huy, & universa ad hanc villam perti-
nentia, assensu & petitione totius nostri capituli ec-
clesie tantæ antiquitatis: Ita quidem, ut pro terra illa
nobis & successoribus per singulos annos solidos octo
persolvant in celebritate martyrii B. Firmini.

Ad honorem vero patroni martyris & ep-
iscopi Firmini, cuius sacratissimum corpus per tot
annorum circula in ecclesia, debita veneratione quie-
vit, communii assensu amoris dulcedine G. fratris
nostri & subdiaconi, præbendam perpetualiter ha-
bendam concessimus fratribus ibi deputatis, aut vi-
vente eo, si ita disposuerit, aut potius quando gra-
diatur viam universæ carnis; ita ut arbitrio eorum
de præbenda procurent personam eligere, qui quo-
ad vixerit usufructum obtineat præbendæ. Si
autem de medio abierit, quicquid victui nostro con-
vescentibus nobis in refectorio reservabitur, cano-
nicis sancti Acheoli absque tetractione distribuatur.
Quicquid vero supererit, canonicis sancti Martini
erogetur. Provideant autem arbitrio capituli nostri
quatenus vicarius eorum de hac præbenda in cano-
nicis horis persolvendis nobiscum canonicè assistat.
Qui autem ecclesie illius prioratum habuerit, una
integra hebdomada sicut ecclesie nostræ sacerdotes
missarum solennia concelebrat.

Et quia, ut præfati sumus, ecclesia hæc genitrici
Dei dicata fuerat, & hujus cathedræ pontificum
pulvis sacer diu in ea latuerat, canonicorum B. Ma-
riæ, & almi martyrii Firmini, quorum prius fuerat,
ditionum tantum committatur: ita ut annis singulis san-
ctorum Honorati, Fulciani & sociorum solennitati-
bus intersint, & in celebritate martyrii S. Firmini in
die ad missarum processione pro vitibus ordinata
veniant, fratribusque nostris canonicis ceteros duos
solidorum duorum ab omni alia exactione immunes
persolvant, qui ad laudem tanti martyris tam in do-
mo Dei, quam in seculo lumen præbeant.

Ad exequias funebres congregationis nostræ cum
candelis veniant, donec funeratorum corpora tegat
humus, nobiscum maneat. Inde recedentes usque
ad diem trigesimum fratris qui obierit Deo animâ
commendent, vigiliis, missarumque solennia pro te-
demptione ejus concelebrant. Nos quoque dulce-
dinis affectu, obsequium hujusmodi, si quis eorum
universæ carnis viam attriperit, illis rependimus:
quatenus pro invicem orantes in libro vitæ nos im-
primat digitus Dei, palmam cuius, in loco quem
diximus in consecratione sui corporis ceteri glo-
tiosi sunt pontifices sacri, & a nobis tenebras de-
pellat sancta Trinitas lux inaccessibilis, qui testem
sumus in ecclesia, de qua agimus, innotescere digna-
tus est radio Solis. Hoc opus Deo carum, &
ad

ANNO
CHRISTI
1087.

* Desb,
Fractum.

ad aternitatem gradientibus iucundum & acceptabile si quis contumax & invidus exterminare praesumpserit, hunc notamus, & a corpore Dei oris gladio membrum corruptum & insanabile rescissum. Charta autem haec in capitulo Ambianensi recitata, voto & assensu senatorum omnium nostrae diocesis, anno millesimo octuagesimo quinto, in dictione octava, ab incarnatione domini.

Hoc autem anno iustitiae cultus, legumque, qui longo tempore marcerat, restoruit: Dei enim zelus & ecclesiae vigor, imo gladius in concilio Compendiensi de ore Dei procedens, Eyrardum, baculum scilicet arundineum confactum, & lignum sumigans, de soliditate & splendore regiminis Corbeiae, sine spe recuperationis, abstulit. Pax super Hierusalem & in templo Dei.

Ego quidem Ingelramus comes Ambianensis, & Bothuenis advocatus, patri & matri, mihi que & successores meis utiliter providens, de molestinis meis Bothuenis singulis mensibus sextariae quatuor de strico mensura illius ecclesiae sanctae Mariae, & Ss. martyrum Acci & Acheoli, in perpetuum trado.

Ego vero Eustachius vicedominus Ambianensis de redditu sextarii mei in Ambianica civitate sextarios duos de frumento, uxore mea, & filiiis meis annuentibus, omni mense ecclesiae praedictae in perpetuum trado.

Quae vero in concilio Parisiensi concessa caenobio Compendiensi seu confirmata sunt, suo postea loco ac tempore reservantur.

a CONCILIA BVLM MOGVNTINVM, QVO GREGORIO DEPOSITO GUIBERTVM IUSTE SUBROGATVM FUISSE DECLARATV anno domini MLXXXV.

De hoc conciliabulo Sigbertus in chronico ista habet: Henricus imperator Moguntia regali & synodali conventu coacto, exegit ob omnibus, ut Hildebrandi depositionem & Guiberti ordinationem subscripto approbent. Cui aliqui manu & ore faventes, corde tamen Hildebrando adhaerebant. Ingressus huic synodo legatos tamquam apostolicae sedis titulo missos a Guiberto antipapa, eidemque Vvecilonem Moguntinum intratum praefuisse, auctor est Dodechinus. Bertholdus post synodum Quintillineburgensem supra memoratam de hoc conciliabulo ita scribit: Sed hi omnes adversarii ecclesiae Dei, excommunicati scilicet in synodo orthodoxorum, in tertia hebdomada post finitam synodum suam Moguntia collegerunt, non synodum, sed conciliabulum, in quo umbratilem sententiam excommunicationis contra fideles sancti Petri deprompserunt, usque nequaquam illos excommunicare valentes, sed apertissime seipsos a communione catholicorum sequestrantes, ut non tantum iudicio sanctae ecclesiae, sed & proprio eorum iudicio, sicut omnes haeretici, a catholicis essent separati: sedes quoque catholicorum episcoporum irventium temeraria cupiditate cecati sibi vendicare non timuerunt. In eadem synodo Germanum Metensem, aliosque catholicos communionis episcopos & acerrimos Gregorii papae defensores, subrogatis aliis in locum eorum, sedibus suis ejectis esse testatur abbas Vrspergensis.

ADDITIO PHILIPPI LABBE, S. I.

Idem quoque relictus est a schismaticis damnatum fuisse Gregorium tanquam Berengarii amicum: quod quam insulsum sit atque ridiculum nemo non videt. Occasionem forte subministravit il-

lis commendatitiae liree quas Berengario post haereseos sui publicam ejectionem dedisse perhibetur Gregorius finito concilio Romano. Eas paulo post dabimus ex pag. 508. Tomi II. spicilegii veterum auctorum R. P. domni Lucae Dacheri O. B. descriptas ex codice MSS. abbatiae S. Albini Andegavensis.

APPENDIX ALTERA EPISTOLARVM GREGORII VII. PAPAE.

**I. AD ANSELMVM MONASTERII BECCENSIS ABBATEM.

De celeberrima Anselmi fama.

Gregorius episcopus servus servorum Dei, Anselmo venerabili abbati Beccensi, salutem & apostolicam benedictionem.

QUONIAM fructuum tuorum bonus odor ad nos usque redoluit: quam dignas gratias Deo referimus. & te in Christi dilectione ex corde amplectimur, credentes pro certo, tuorum studiorum exemplis ecclesiam Dei in melius promovetur, & tuis similibusque tui precibus etiam ab instantibus periculis Christi subveniente misericordia posse eripi. Nosti frater: si iusti apud Deum prevaluit oratio, quid iustorum? prevalebit equidem, imo impetrabit sine dubio, quod petierit. Ipsius etiam veritatis auctoritate cogimur hoc confiteri: Pulsate, inquit, & aperietur vobis, petite & accipietis. Pulsate simpliciter, petite simpliciter haec etiam quae sibi placeant, Simplex est ostium, simplex dator vult peti simplicia; & quae sibi conveniant: hoc aperietur, hoc modo accipietis, hoc modo iustorum exaudietur oratio. Vnde volumus tuam tuorumque fraternitatem assidue Deum orare, ut ecclesiam suam, & nos (qui ei licet indigni praesidemus) ab instantibus haereticorum oppressionibus eripiat, & illos errore dimisso ad viam veritatis reducat. Querimoniam apud nos fecit quidam peregrinus de quodam converso tuo: iustus dominus iustitiam dilexit, aequitatem vidit vultus eius. Imitare dominum tuum, imitare magistrum, a quo habes doctrinam vitam. Praecipimus etiam & nos, ut ei iustitiam facias coram Huberto dilecto filio nostro, & (ut intelleximus) amico tuo.

** LITTERAE COMMENDATITIAE GREGORII VII. DATAE BERENGARIO post concilium Romanum an. 1080.

Gregorius servus servorum Dei omnibus beato Petro fidelibus salutem & apostolicam benedictionem.

NOTVM vobis omnibus facimus nos anathema fecisse ex auctoritate Dei omnipotentis Patris & Filii & Spiritus sancti & beatorum apostolorum Petri & Pauli omnibus qui injuriam aliquam facere praesumpserint Berengario Romanae ecclesiae filio, vel in persona, vel in omni possessione sua, vel qui cum voraciter haereticum: quem post multas, quas apud nos quantas volumus, fecit moras, domum suam remittimus & cum eo fidelem nostrum Fulconem nomine.

** III. AD AYMICVM VICECOMITEM ET NARBONENSES.

Gregorius episcopus servus servorum Dei clero, vicecomiti Aymerico necnon universo populo Narbonensi, apostolicam benedictionem libenter vobis mandavimus si in apostolica sedis reatum incurrisse vos non cognoscereamus. Verum ubi ab eadem vos

ANNO CHRISTI 1086.

Extr. inter epist. S. Anselmi libri II. p. 31.

Jacob. 5. 3. reg. 17.

Ex cod. MS. S. Albini Andeg. p. 508. spicilegii.

Cc iij respissa

respuisse excommunicatione cognoverimus, & archiepiscopalem patri vestro Dalmatio obedientiam exhibere, benedictionem beati Petri mandavimus.

" Descrip-
simus ex
veteri Mf.
codice.

SICUT NOVIT prudentia vestra, inimicus humani generis ecclesiam vestram malis & simoniaci pastoribus invasam quasi jus proprium longo tempore possedit. Sed condolentes necessitati & periculo vestro bonum & legalem pastorem vobis praeficiendum censuimus non aliunde, sed per ostium, id est per Christum intrantem. Qui enim aliter, id est sine Christo, ingrediuntur, fures sunt & latrones ad hoc constituti ut regem dominicum mactent & perdam. Hic itaque apostolicæ sedis benedictione & auctoritate confirmatus per exemplum laudandæ conversationis suæ & documentum prædicationis quidquid culpa & injuria malorum pontificum inter vos commissum est domino auxiliante poterit corrigere vosque bonus pastor summo pastori devotissime commendare. Admonemus itaque prudentiam vestram, ut eum quem Romana ecclesia vobis legaliter constituit, honeste & cum benevolentia recipiatis, & ei sicut spiritali patri & archiepiscopo obedientiam & reverentiam impendatis, memores dominici sermonis fideles suos commendantis, Qui vos audit me audit & qui vos spernit me spernit. Neque enim vos ignorare volumus quod si quis vestrum, quod non speramus, obedientiam sibi contradixerit, iram Dei & vindictam B. Petri ad periculum suum provocabit & sententiam excommunicationis in Tolosana synodo a legatis nostris promulgatam apostolica auctoritate confirmabimus. Qui vero obediens fuerit, gratia & benedictione ejusdem apostolicæ sedis gaudebit.

*** IV. AD SANCIVM REGEM ARAGONENSIVM & PAMPILONENSIVM ANNO 1073. scripta.

In ea Gregorius recens pontifex cæteris, ad exemplum prædecessoris sui Alexandri secundi, ei, successoribusque ejus permittit liberam dispositionem omnium ecclesiarum quas ipse vel successores ipsius eripent de manibus Saracenorum vel quas ipsi in regno suo ædificabunt, sedibus duntaxat episcopalibus exceptis. *Descriptam ex archivo regio Barcinonensi ultra mihi libensque promiserat vir nuncquam satis mihi commendandus Petrus de Marca illustrissimus Arch. Tolosanus & Parisiensis. Vide publicas solemnemque donationis illius tabulas p. 379. historicæ synopsis nostrorum conciliorum.*

*** V. AD OMNES ARCHIEPISCOPOS, EPISCOPOS, ABBATES, REGES, PRINCIPES, clericos & laicos in Narbonensi Gallia, Guasconia & Hispania regione constitutos quando Amatium, Oloronensem episcopum S. R. E. legatum misit in Galliam & Hispaniam.

Gregorius episcopus servus servorum Dei omnibus archiepiscopis, episcopis, abbatibus, regibus, principibus, clericis quoque ac laicis in Narbonensi Gallia, Guasconia, Hispaniaque regione salutem & apostolicam benedictionem.

DILECTISSIMI fratres & filii prudentiæ vestræ manifestissime notum est, quod Romana ecclesia hanc consuetudinem habuit ab ipsis suæ foundationis primordiis, ut ad omnes partes quæ Christianæ religionis titulo prænotantur suos legatos mitteret, quatenus, ea quæ gubernator & re-

ctor ejusdem ecclesiæ per suam præsentiam expedire non prævalet vice sua legatis concessa, monita factis ac morum honestatem per eos cunctis per orbem terrarum constitutis ecclesiis nuntiaret, easque apostolica doctrina in omnibus quæ sacre religioni conveniant diligenter instrueret. Proinde horum præsentium portitorem venerabilem confratrem nostrum Amatium episcopum ad partes vestras dirigimus, ut quæ ibi vitia eradicanda sunt a fundamento evulsis plantaria virtutum Deo auctore solerti vigilantia plantare procurat. Quem sicut nostram imo beati Petri præsentiam vos suscipere apostolica auctoritate jubemus. Ac sic pro reverentia apostolicæ sedis, cujus nuntius est, vos in omnibus sibi obedite atque eum audire mandamus ut propriam faciem nostram seu nostræ vivæ vocis oracula Scriptum est enim *Qui vos audit, me audit.* Agite itaque prudenter ac religiose. Et sic vos obedite Deo & sancto Petro in omnibus exhibete, quatenus ipso apostolorum principe interveniente utriusque vitæ gloriam & felicitatem consequi mereamini.

*** VI. AD I. DE NIGELLA ET R. DE BOVA NOBILES DIOECESON NOVIOMENSIS & AMBIANENSIS.

Gregorius episcopus servus servorum Dei dilectis filiis nobilibus viris I.... de Nigella & R.... de Bova Noviomensis & Ambianensis diocesis salutem & apostolicam benedictionem.

QUAM graviter in persecutione suorum offendatur dominus, in quibus honorari se asserit atque sperni, vos dedita volumus meditatione pensare, ut sic dilectos filios priorem & conventum Lehenensem Ambianensis diocesis, qui hujus sæculi vanitatibus abnegatis obtulerunt domino laudis sacrificium semetipsos, non solum non gravetis, verum etiam ipsos studeatis propensius honorare. Ad nostram siquidem audientiam eisdem conquirentibus noveritis pervenisse, quod vos nescimus quorum seducti consilii minime sicut convenit attendentes, quod laicis super ecclesiis, personis & rebus ecclesiasticis nulla est attributa potestas, ipsos & homines eorumdem tam per vos quam per ballivos vestros indebitis exactionibus multipliciter aggravatis & affligitis, extorsiones & indebitas exactiones exigendo contra justitiam ab eisdem, & libertatem & immunitates ipsorum infringere moliendo. Cum itaque gravamen ipsorum monasterii nolimus clausis oculis pertransire, nobilitatem vestram rogandam duximus attentius & hortandam per apostolicam vobis scripta mandantes, quatenus ob reverentiam beati Petri & nostram ad prædictorum prioris & conventus necnon & hominum eorumdem molestiis & gravaminibus desistentes & desistere facientes ballivos eisdem satisfaciatis de damnis illatis & injuriis competenter, alioquin dilectis filiis abbati & priori S. Cornelii Compendiensi Sueffionensi diocesis, nostris damus literis in mandatis ut tam vos quam ballivos ad id monitione præmissa per censuram ecclesiasticam, appellacione remota, cognita veritate compellant. Datum Perusii IV. Idus Decembris, pontificatus nostri anno tertio.

*** Si qua autem deinceps emergent e tenebris nostræ illas appendicis ultimas reservamus.

ANNO
CHRISTO
1086.

VITA VICTORIS
PAPÆ III.

VICTOR, patria Beneventanus, nobili stemmate prognatus, cui nomen ante Desiderii fuerat, consilio Gregorij septimijam morituri, post interregnum unius fere anni, ex monacho Cassinensi & episcopo Ostiensis electus est pontifex ejus nominis tertius, anno Christi Redemptoris MLXXXVI. Consecratus septimo Idus Maii anni sequentis, adversus impios Sarracenos Italiae litora jugiter infestantes, Christianosque captivos abripientes, militarem expeditionem convertit. Qua fortuna, quae prosperitate, Leo Ostiensis his verbis enarrat: Consilio itaque cum episcopis & cardinalibus habito ex omnibus fere Italiae populis exercitum congregans, illisque vexillum beati Petri apostoli tradens, sub remissione peccatorum omnium contra infideles impioque in Africam dirigit. Christo itaque duce ingressi Africam centum milia pugnantium occiderunt, urbe illorum praecipua capta & occisa. Porro ne quis ambigat hoc Dei nuntio contigisse, quo die Christiani victores evasere, eo etiam Italiae nuntiat victoria est. Post Guiberrum alioque schismaticos synodali sententia condemnatos & excommunicatos, feliciter, inquit idem Leo Ostiensis, migravit ad Dominum XVII. Kalendas Octobris, anno dominicae incarnationis millesimo octogesimo septimo. Sepultus est in ipsa capituli abside, ubi triduo ante obitum sibi sepulcrum praeparari mandaverat. Epitaphium, quod, sepulcro ejus inscriptum erat, apud Leonem Ostiensem invenitur his verbis contentum:

Quis fuerim, vel quid, qualis, quantusque, doceri

*Si quis forte velit, aurea scripta docent.
Stirps mihi magnatum, Beneventus patria, nomen
Est Desiderius, riuque Casine decus.
Inactam sponsam, matrem patriamque, propinquos
Sternens huc propro, monachus efficio.
Abbas dehinc factus, studij pro tempore totum
Ut tunc aspiciatur, hinc renovare locum.
Interea fueram Romana clarus in urbe
Presbyter ecclesiae, Petre beate, tuae.
Hoc sensu lustris minus annos functus honore
Vestrorum apostolorum scando dehinc solum.
Quatuor semis vix mensibus inde peractis,
Bis sex lustra gerens mortuus hic tumulor.
Solis Virgineo stabat lux ultima signo,
Cum me sol verus hinc tulit ipse Deus.*

ADDITIO PHILIPPI LABBE
Societatis IESU.

Ex chronico Virdunensi Hugonis abbatis Flaviniacensis pag. 232. Tom. I. Nova Bibliotheca mss. Librorum.

DIXIT Urbanus papa in quadam epistola sua: Dominus noster papa Gregorius beatae ac dignae memori, cum apud Salernum gravi detineretur infirmitate, unde ipse postea obiit, conveniunt ad eum episcopi & cardinales Romani qui ibidem aderant: rogantes eum & postulantes, ut quem sibi vellent subrogari successorem in pontificatu eis ostenderet. At ille secum aliquantulum cogitans, haec illis verba dedit: Quemcumque horum trium,

A Lucensem scilicet episcopum, Ostiensem, aut archiepiscopum Lugdunensem habere poteritis, in pontificem eligit. De excommunicatis autem similiter requisitus respondit. Praeter Henricum regem dictum & Ravennatem archiepiscopum, nisi forte ad vos prout vobis videbitur, ad dignam atque canonicam venerint satisfactionem, & praeter omnes principales personas, quae aut consilio, aut auxilio favent nequitiae illorum & impietati, omnes absolutivo & benedico, quicumque me hanc habere potestatem spirituales in vice S. Petri apostoli credunt indubitanter.

Post Gregorium Desiderius Cassinensis abbas pontificio Romae urbis assumpto Victorem se nominavit. Cujus qualis fuerit electio, promotio & consecratio, dominus Hugo Lugdunensis satis evidenter expressit scribens comitissae Mathildi in haec verba.

Hugo sanctae Lugdunensis ecclesiae servus dilectissimus in Christo servorum M. divinae consolationis inberriam gratiam.

Quot & quantis sanctae Romanae ecclesiae litteris & reverentissimae memoriae beati Anselmi, & vestris ram legationibus, quam & litteris coactus Romam venerim, quantoque tempore in partibus Italiae contra officium meum propositum moratus sim, prudentia vestra doceri non indiget: Electionem vero Cassinensis abbatis antequam ego Romam venerim factam sufficienter auditis, cui tam ego, quam & ceteri fratres mei sanctae Romanae ecclesiae filii, diligentes magis gloriam hominum quam Dei, pro tempore imitari assensum prebimus. Postquam autem ad montem Cassinum, quo ipse jam praeserferat, Romae aliquandiu morati ipsius ducari pervenimus, ex ejusdem familiaribus nobiscum colloquimus, dum videlicet nefandissimos actus suos in auribus episcoporum & cardinalium jactanter recitare non erubesceret, copiosius necessario deprehendimus, quam intolerabiliter Deum in ipsius electione offenderimus. Quis enim, nisi ex ipsius ore audisset, unquam crederet, Henrico dicto regi fidem eum dedisse, ut de obtinenda Romani imperii corona fideliter eum adjuvaret? Aut cujus accusatio contra talem virum reciperetur, nisi ipse, quasi ad cumulum gloriae suae adhibendo, nobis narrasset, praedictum regem ad invadendas terras beati Petri nunquam, nisi suo consilio & persuasione animaretur, Romam transisse: numquid non delirans videretur, si quis Romanum electum post absolutionem a beatissimo papa Gregorio susceptam excommunicatum garriret, nisi ipse Attonem cardinalem Mediolanensem electum a praedicto papa eodem abbate subscribente publice excommunicatum, & sine poenitentia defunctum, non solum beatum in communi nostra audientia praedicare praesumeret, verum etiam seipsum non in alia, nisi in qua ipse est, gloria futurum oraret: in quibus omnibus dilectissimos fratres nostros H. & B. cardinales, quos vobiscum esse putamus, testes advocamus, qui vel ipsi de ejus ore audierunt, vel bonis viris, quibus indubitanter credunt, referentibus, se audisse dixerunt. Quoties decreta domini sui papae Gregorii, aliorumque sanctorum patrum non solum verbo aperte improbaverit, verum etiam manifestis operibus postea destruxerit, in quot & quibus locis electionem suam non secundum Deum, sed tumuluarie factam asseverans, publice refutaverit, & nunquam se acquiescisse, vel in perpetuum ad quietum sub terribili attestazione affirmaverit: quaeve personas electione reddendo ecclesiae idoneas eligi in Romanum pontificem aixerit, inter quas quandam vobis ex nomine, Mettensem scilicet

Hugonis
Lugdun.
ep. ad Ma-
thildem co-
mitissam e-
pistola.

Hec.

ANNO
CHRISTI
1086.

Her. quorundam consilio scripsit, quoniam vobis magna ex parte manifesta sunt, & epistolarem modum excederent, ex ordine scribere omittimus. Nunc vero cum jam tandem post tantum laborem inaniter insumptum respirare videamur, & electionem totiens refutatam, & ecclesiam redditam, divina gratia, & vestro fulti consilio & auxilio in proximo libere facere sperabamus, sub occasione eligendi R. pontificem concilium in Capua, sicut illarum patrum apostolicum vicarius congregavit. Ad quod ego, & abbas Massiliensis, atque archiepiscopus Aqueensis apud Salernum commorantes, ab episcopo Ostiensis, & principe Salernitano, & Conciano R. ex parte vicarii & R. ecclesie invitati, ut communico consilio R. pontificem eligeremus, veniendo obedivimus. Dux etiam quibusdam circumventionibus a Iordano principe juvenliler illectus, illic venit. Cuius ergo de proposito negotio tractare disponeremus, abbas quibusdam mollibus & gestuosis repulsionibus fautores suos episcopos & principem ad compellendum se provocare cepit. Comperta autem verisimilitudine, cum predicti ad restitutionem sui quasi invitum cum compellerent, nos prænominati cum Ostiensis episcopo & Vitmundo monacho, & quibusdam aliis consilium habuimus, qualiter astutus illius contraremus. Postquam ergo ipse jam paratus erat insignia pontificatus resumere & electionem etiam in ipso conventu multoties refutatam iterum in se retorquere, predictorum consilio, nos tantam hominis levitatem & propositi sui mutabilitatem improbanter, in audientia omnium nos nequaquam assensum præbituros diximus; nisi de quibusdam contra famam suam, & tanti ordinis dignitatem que post electionem suam nobis de eo innotuerant, primum canonice examinatio fieret. Quod ipse indigne faciens, neque ad examinationem venturum, neque electionem unquam suscepturum se publice affirmavit. Sicque data nobis iterum licentia ab eo quem vellemus eligere, excitans brachia sua, cepit a nobis recedere, cum Vitmundus ex consilio Ostiensis episcopi publice exclamavit, infamem personam non debere in Romanum pontificem eligi, vel ordinari, cum constaret cum indubitanter infamiam incurrisse, quoniam quidem excommunicationem domini papæ Gregorii per annum integram & continuum, & eo plus sine canonica penitentia sustinisset. Taliter itaque dissoluto conventu, & quia nox imminabat, nobis recedentibus, remansit dux cum eo, retento secum Ostiensis cum cereris R. episcopis & cardinalibus. Vbi cum diu rogando dux insistisset, ut quemdam Alfanum in Salernitanum episcopum consecraret, sed Ostiensis contradicente abbas voluntatem ducis implere non audeat, quoniam de manifestissima ambitione Alfanus convictus fuerat, dux graviter indignatus recessit ab eis. Abbas igitur gratia destitutus, quoniam sine eo ad Rom. pontificatum aspirare desperabat, profunda jam nocte cunctis dormientibus legationem ad ducem misit, sique duce ad abbatem redente, & abbas gratiam apud ducem ut papa fieret, & dux quod quærebar obtinuit apud abbatem, ut Alfanus consecraretur sequenti die, videlicet dominica in palmis, ex præcepto abbatis id se cunctis facere respondentibus. Eadem itaque die cum post prandium abbas, dux, & princeps, uterque à somno meridiano surrexissent, sole declinante ad inferiora, sed vino obtinente superiora, heu, proh dolor! abbas pro mercede nefandissimæ consecrationis, sultus auctoritate ducis, pluviam sibi ipse imposuit, Ostiensis & nobis inconsultis & prorsus ignorantibus. His ita gestis cum Ostiensis, episcopus nobiscum bene per om-

nia cucurisset, ut vidit quod abbas per potentiam principis Iordani ad consecrandum se Romanam ire inredebant, timens forte ne sui dignitate privaretur, si ab alio prima manus consecratio ei imponeretur, conversus est in die belli; & immemor factus propositi & factæ nobis sponsonis, quod dicere pudet, cum abbate pacem faciens, reverentiam ei per omnia sicut papæ persolvit. Qualiter autem, vel quomodo Romam ire disponat, quoniam præsentium laror, & peregrini, quidquid postquam a nobis recesserunt per Capuam transeuntes de huiusmodi apparatu fieri viderunt, vel aliis referentibus didicerunt, plenius vobis referre poterunt. Hic igitur consecratus ab Ostiensis episcopo, cum missas apud S. Petrum diceret, infra actionem iudicio Dei percussus est. Et quamvis tarde, cognoscens se errasse, seipse deposuit, & accitis fratribus de monte Cassino, qui secum aderant præcepit se illo deferri, & in capitulo non ut papam, sed ut abbatem sepeliri.

Exrat ad eandem Mathildem Comitissam & altera Hugonis ejusdem Lngdunensis archiepiscopi epistola, que ad eam rem omnino pertinet, educta e chartulario Cluniacensi tomo VI. Episcopus Dacheriani.

Mathildi dilectissime in Christo sorori ac unica filia beati Petri Hugo sanctæ Lngdunensis ecclesie servus, salutem in caritate non ficta.

Quamvis sciamus, venerabilis domina, hoc solum te sapere, hoc solum inhiante re quærere, quod ad honorem Dei, & apostolicæ sedis pertinet, tamen dissimulare non possumus, quin ex abundantia pietatem tuam super hoc ammonemus, ut sanctis desideriis tui parvitas nostræ studia adjungamus. Scimus quidem qualiter supra femininum modum in virili pectore ferventem caritatis flammam concipiens, in exemplum facta sis omnium principum, ut eum re, que temporalis potentia, & opibus affluas, cuncta pro nomine domini expendisse, & mundi tutorem, potestatemque renebratum, fidei armatura evicisse cognoverint, similiter te & non scilicet erubescant, & facere prompta devotione non dubitent. Sed inter hæc, dilectissima domina, ad mentem tibi sæpe reducendum est, ut in omnibus modis contendas ut que in finem perseverare, & gloriose principia feliciori confirmatione perficere, quia sicut prudentiam tuam per Spiritum edoctam cognoscimus, tunc salutis & præmiorum certa fiducia est, cum usque in finem sancti propositi perseverantia dilatatur. Habetis siquidem in hac re fidissimos adjuutores, & benignos devotionis vestræ apud dominum commendatores; piissimum scilicet patrem nostrum sanctæ memoriæ papam, & beatum A. Lucensem episcopum, qui sicut cum adhuc viverent, in omni pietate & justitia vos instruxerunt, ita nunc ab illo æternæ quæris sinu, in quo eos receptos esse confidimus, meritis suis & precibus, caritatis vestræ opera commendabunt, ac amore perpetuæ vitæ, quo ineffabiliter satiantur, devotionis vestræ vice-ribus inspirabunt. Eorum itaque patrocinis adjuta in consulendo Romanæ ecclesie rotis viribus accingimini, summopere providentes, ut talem ibi personam eligi consentiaris, in qua possit esse & sanctorum laborum finis, & animarum salus, inimicorum confusio, & apostolicæ reparatio dignitatis.

Et nos quidem licet de recuperatione electionis domni abbatis montis Cassini a quibusdam sanctæ ecclesie Rom. episcopis & cardinalibus presbyteris dissenserimus, unde aliquibus illorum cur nobis alter videretur, etiam apud Capuam palam rationes

ANNO
CHRISTI
1086.

NO
ISTI
86.

rationes reddidimus: tamen scire vos volumus ab A
 unitate eorum, qua in corpore sanctæ ecclesiæ ad
 serviendum beato Petro divina dignatione compa-
 cti sumus, nec discessisse, nec in perpetuum, Deo
 miserante, discessuros, imo habere propositum apo-
 stolicæ sedis profectibus, modis omnibus deservire.
 Præterea notificamus unanimiter vestræ a mona-
 chis Cluniacensis nobis tanto exsupergressiones &
 injurias inferri, ut nullo modo eas æquanimiter
 sustinere valeamus. Et quidem anno præterito, an-
 tequam Romam tenderemus, compertum nobis
 fuerat, abbatem in sancta parascève orationem,
 quam pro imperatore facere consueverat, quæ nunc
 pro excommunicatione & depositione Henrici a
 domino papa Gregorio facta, interposita est, pu-
 blice celebrasse, de quo cum eundem ad rationem
 posuisssemus, conscientia debilitatus respondit,
 orationem illam pro imperatore quolibet se dixisse.
 Cumque ex circumstantia ipsius orationis ad Ro-
 manum eam specialiter pertinere imperium profe-
 queremur, quia ex apostolicæ sedis iudicio nunc
 vacaret, veritate oppressus conticuit, neque tamen
 debita pœnitentia, errorem cognitum emendavit.
 Post reditum vero nostrum, cum effrenata inva-
 sioni monachorum suorum resistere conaremur,
 objecit nobis quasdam literas, quas dicebat a papa
 Vibano sibi directas, in quibus continebatur, ut
 tam ipse quam sancti fearies sui a communione no-
 stra, & Ricardi Massiliensis abstineret curarent, ut
 sub prætextatione literarum nostras injurias retine-
 ret. Quæ literæ contra apostolicum moderamen,
 & gravitatem conditæ, manifesta mendacia conti-
 nebant. A tempore enim electionis quæ de abbate
 Casinensi facta est, usque ad conventum Capuæ
 habitum, integri anni spatium protestantur ex-
 actum; cum verum sit in eo spatio nullatenus annum
 integrum evolutum. Inter alia autem unum impu-
 dentissime mentiuntur, quia a communione Ro-
 manæ ecclesiæ nos sponte nostra sejunximus; cum
 testis nobis sit conscientia nostra, & caritas, qua in
 domino copulamur, nos non solum communionem
 eorum non evitasse, sed omnibus hoc persuadenti-
 bus restitisse. Adhibito ergo nobis constatum &
 cooperorum nostrorum consilio, & per eorum
 manum inter nos & abbatem colloquio constituto,
 cum intelligeret nos aliter cum illo concordiam
 non habituros, nisi culpa cognita præstatam oratio-
 nem interponeret, iudicium nobiscum subire præ-
 tensis multis occasionibus recusavit, episcoporum
 tamen qui aderant studiis discordia nostra aliquan-
 tum modificata est, & per inducias usque ad præ-
 finitum terminum mitigata.

Hæc de his quæ circa nos sunt caritati vestræ com-
 municavimus, invicem postulantes, ut si quid vobis
 de servitio humilitatis nostræ placuerit, sine hæsi-
 tatione nobis hoc summo opere cupientibus assignetis.
 Si vero præsentium portitoribus Romanam eundi
 occasio, aut facultas defuerit, de benignitate vestra
 plurimum confidentes, rogamus, ut literas quas il-
 lis preferendas commisitimus, episcopis sanctæ eccle-
 siæ Romanæ filiis, & cardinalibus presbyteris, cele-
 riter dirigi faciat. De cætero dilectum fratrem no-
 strum dominum Rogerum sanctæ ecclesiæ apostoli-
 cæ sedis cardinalem subdiaconum, qui in proximo
 Romam per vos ad utilitatem sanctæ ecclesiæ ven-
 turum se dicit, nobilitati vestræ sicut necessarium
 commendamus, rogantes ut in conductu, & in cæ-
 teris, in quibus benignitas vestræ consilio indiguerit,
 pro gratia beati Petri & nostræ subveniat: quo
 referente de his quæ circa nos sunt plenius cogno-
 scetis.

Concil. general. Tom. X.

CONCILIVM CAPVANVM,
 QUO VICTOR RESVMPTIS IN SIGNIBVS
 pontificalibus, quæ præter voluntatem electus
 resignaverat, consecratus fuit, anno domini
 M LXXXVII.

ANNO
CHRISTI
1087.

De rebus in hac synodo gestis Leo Ostiensis re-
 rum inspector his verbis enarrat: *Sequenti
 anno (millesimo octogesimo septimo) apud Capuanam
 episcoporum congregato concilio, cum ipse electus una
 cum episcopis cardinalibusque concilio presideret, Con-
 cinctus etiam Romanus consul, cum nobilibus plerisque
 Romanis, Iordanisque princeps Capuæ, & Rogerius
 dux cum omnibus fere suis optimatibus, adesset; finito
 concilio, rursus ex insperato illum clericis & laici præ-
 cibus multis lacrymisque farrigant: si que biduo im-
 mobilis perstitit. Tandem dux, ac princeps, episcopis-
 que, & fidelibus ceteris, ad ejus vestigia stentibus, vi-
 titus precibus ac rationibus cessit, electionemque præ-
 teritam, crucem ac purpuram resumendo, firmavit
 duodecimo Kalendas Aprilis, dominica in ramis pal-
 marum. Inde Cassinum reversus sibi pascha celebravit.*

Acta con-
cili.

Solemmitate peracta, cum Capuano ac Salernitano
 principe Romam perrexit, ac juxta Ostiensem urbem
 Tiberim cum omnibus transiens, gravi languore com-
 prehensus extra porticum sancti Petri tentoria fixit.
 Et quia Ravennas hæresiarcha, qui vivente Gregorio
 papatum invaserat, sancti Petri ecclesiæ armis tene-
 bat; instantibus militibus principis, eadem die recupe-
 rata ecclesia est. Dominica vero ascensionem subse-
 quente Romanis fere omnibus trans Tiberim magna
 cum frequentia celebritate occurrentibus, electus ipse
 ab episcopis Ostiensi, Tusulanæ, Portuensi, & Alba-
 nensi, cardinalibusque, & episcopis, & abbatibus, assi-
 stentibus plurimis, ecclesiastico more sacratus & in
 apostolica sede locatus est septimo Idus Maii.

Victor pa-
pa Romæ
consecra-
tur.

CONCILIVM BENEVENTANVM,
 QUO GVIBERTVS ANTIPAPA CVM SVIS
 sibi adherentibus episcopis schismaticis excom-
 municatur, anno domini M LXXXVII. tempore
 Victoris papæ III.

Res in synodo hac Beneventana gestas refert
 Leo Ostiensis libro 3. capite 71. his verbis:
*Victor autem tertius egressus urbem ad monasterium
 venit, sociatisque sibi episcopis & cardinalibus, eccle-
 siam sancti Nicolai in Pica solemniter dedicavit.
 Mense vero Augusto synodum celebrare cum Aprili
 & Calabria episcopis statuens, Beneventum perrexit.
 In qua idem apostolicus presidens ait: Novis vestra
 dilectio, carissimi fratres cooperis, (neque lateo or-
 bem universum) sancta Romana & apostolica sedes,
 cui Deo auctore deservio, quot adversa pertulerit, quot
 denique per simoniaca hæreseos traxerit, malleis tun-
 sionibusque perfracta sit, adeo ut columna Dei vivi
 videretur jam pene concussantur, & sagena summi
 piscatoris intumescentibus fluctibus distrumpi, ac nau-
 fragii sorte perire. Guibertus enim hæresiarcha, qui
 vivente sancta memoria prædecessore meo Gregorio
 papa Romanam invasit ecclesiam, antichristi præcur-
 sor, & satana signifer, oves Christi dispergere, mactare
 lamæque non desinit.*

Acta coa-
cili.

Incitator enim inceptorque malorum factus, quan-
 tas Gregorio pape injurias, quas persecutiones, quot
 clades intulerit, referre quis possit? Excitavit contra
 eum conjuratos ipse conspirationis auctores, fugavit urbe,
 sacerdotio, quantum in se fuit, simoniacas perjuris
 privavit: commovit adversus eum Romanum imper-
 rium, concitavit gentes & regna; & (quod a saculo
 est inauditum) excommunicatus ipse atque damnatus
 sanctum pontificem excommunicare presumpsit, Ro-

Damnatio
Guiberti
iterata sub
Victore:

D d manans

ANNO CHRISTI 1087.

ANNO CHRISTI 1087.

manam urbem hactenus sacrilegiis, cadibus, perjuriis, A conspirationibus, flagitiis, & vitiorum omnium ludi- briis profanare non desinit, & Simonis magi perfidia incensus, nequitia sua complices ad tam impium & execrabile facinus evocans, coactio imperatoris exerci- tui apostolica sedis in vasor effectus est contra precepta evangelica; contra prophetarum apostolorumque de- creta, contra canonum & Romanorum pontificum iura, nullo cardinalium episcoporum precedente iudicio, nullo Romani cleri approbante suffragio, nullo devoti populi requisito consensu, in sancta Romana ecclesia totius nequitia ac perditionis caput effectus est. Sed omni- potentis Dei potentia cum iam dictum Gregorium pon- tificem post labores ac certamina plurima ad aeternam requiem evocasset, & unanimi concordia episcopi & B cardinales provincialesque antistes una cum Roma- no clero & populo parvitatem vestram modis omnibus contradicentem & renitentem apostolica sedi prescois- sent, non timens aeterni imperatoris iudicium, nunc iusque Christum & oves eius, pro quibus ille sudat sanguinem suum, persiqui non omittit. Idcirco aucto- ritate Dei & beatorum apostolorum Petri & Pauli, omniumque sanctorum, omni illam sacerdotali officio & honore privamus, & aliminibus ecclesie separantes anathematis vinculo innodamus.

De recen- tibus schi- smaticis vitandis.

Notis praeterea, & bene notis, quos dolos machinati C sunt, quantasque mihi pressuras intulerint Hugo Lug- dunensis archiepiscopus, & Richardus Massiliensis ab- bas, qui pro fastu & ambitione sedis apostolica, ad quam dudum clam inhiabant, ubi votis suis potiri non sunt, schismata in sancta ecclesia fecerunt: & Richardus quidem Rome nostram electionem cum car- dinalibus & episcopis egerat. Hugo autem ad nos post paululum veniens, affusus vestigiis, dum obsequium nobis summo pontifici debitum in vitiis ac retractanti- bus exhiberet, legationem a nobis in partibus Gallia- rum postulaverat & accepit. Itaque donec parvita- tem nostram electioni facta atque a se approbata repu- gnare conspexerant, ipsi modis omnibus insistebant ne omni pro utilitate ecclesie nobis impostum abiceremus. Vbi vero nos tandem cedere perviderunt, conceptam diu flammam clybanus exstaturatus evomuit. Qua- propter cernentes sibi fratrum omnium unanimiorem constanter oblatari, ab eorum & nostra sunt continuo D communiione se juncti. Vnde vobis apostolica auctori- tate precipimus, ut ab eis abstinere curetis, neque illis omnino communicetis, quia ecclesia Romana commu- nione sua se sponte privarunt. Nam, ut B. scribit Ambrosius, qui se a Romana ecclesia segregat, vere est habendus haereticus.

Canonis concilii Beneven- tani.

Constitimus etiam, ut si quis deinceps episcopatum vel abbatiam de manu alicujus laicae personae susceperit, nullatenus episcopus vel abbas habeatur, neque ulla ei ut episcopo vel abbati adhibeatur reverentia. Insu- per ei beati Petri gremium & introitum ecclesia inter- dicimus, quousque locum, quem sub tanto crimine am- bitionis & inobedientiae (quod est scelus idololatria) cepit, resipiscendo non deserit. Similiter etiam de in- E ferioribus ecclesiasticis gradibus dignitatibusque con- stituimus. Si quis item imperatorum, regum, ducum, principum, comitum, vel cuiusvis potestatis secularis, episcopatum, vel quamvis aliam ecclesiasticam digni- tatem, dare presumpserit, ejusdem sententiae vinculo se adstrictum noverit, cum trecenti * & octo patres in Nicano concilio omnes hujusmodi vendentes & emen- tes excommunicaverint, consentes ut qui dat & qui recipit anathema sit. Cum hujusmodi igitur episcopis, abbatibus, aut clericis reliquis, qui communicat, vel orat, aut ipsorum audit missas, una excommunicationis sententia plebitur; qui nec sacerdotes quidem rite pu- sari possunt.

* Item & octo

Poenitentia vero & communicatio a nemine, nisi a cat- tholico, suscipiatur. Quod si nullus adit catholicus presbyter, rectius est sine visibili communione persiste- re, & invisibiliter domino communicare, quam eam ab haeretico sumendo a Deo separari: Nulla enim (ut ait apostolus) conventio Christi ad Belial, neque pars aliqua fidei cum infidelis. Omnis autem haereticus infidelis est: simoniacus vero, quia haereticus, idcirco infidelis. Nam sacram Christi communionem quamvis visibiliter & corporaliter catholicis propter imminentes haereticos habere non possint, dum tamen mente Christo conjuncti sunt; ejus communionem in- visibiliter sumunt.

Hac igitur omnia dum omnium episcoporum in concilio astantium fuisse suscepta iudicio & auctoritate probata, disseminata continuo ubique per orbem fuerunt. In eodem vero concilio pontifex infirmatus graviter, post triduum, peractis omnibus, festinus ad monaste- rium rediit, comitantibus episcopis & cardinalibus, & in capitulum fratrum sedis ferri precepit. Vbi sub dis- tricto anathemate prohibuit, ne quis ex successoribus suis auderet vendere fundos, ecclesias, villas, vel quas- cumque possessiones ad monasterium Cassinense perti- nentes. Simili modo interdixit, ne quis monachorum absque conscientia abbatis sui libellum facere aude- ret: quod si fieret, irritum esset. Constituit etiam, ut omnia monasteria, quae sub ditione nostri hujus Cassi- nensis cenobii sunt, singulis annis huic nostra congrega- tioni prandium faciant.

Hoc statuto, omnium monachorum unanimi consensu, praefatis etiam episcopis astantibus atque approban- tibus, domnum Odersium religiosum valde virum, Romanumque diaconum, qui tunc erat nostri mona- sterii praepositus, abbatem constituit.

Post hac convocatis ad se episcopis & cardinalibus, monuit ac iussit, ut juxta Gregorii papa statutum, Or- toensem episcopum quamprimum eligerent, pontificemque constituerent, quem, quia praesens ade- rat, manu apprehensum ceteris episcopis tradidit, di- cens: Accipite eum, & in Romana sede locare, meam- que vicem in omnibus, quousque id facere possitis, ha- betote.

Victoris papa monitio de electione successore.

VITA ET EPISTOLAE VRBANI PAPAE II.

ANNO CHRISTI 1088.

VRBANVS, qui antea nominabatur Orto, Of- tienstis episcopus, quemque Victor tertius exemplo Gregorii praedecessoris sui sibi successorem nominaverat, communi totius cleri ac populi consensu electus est pontifex ejus nominis secundus anno 1088, quarto Idus Martii, dum sedes apostolica quinque mensibus & sexdecim diebus pastore viduata fuisset. Hac ante pontificatum ad Henri- cum regem ablegatus, ab eodem captus, magnifice contumelias affectus fuit. Sententiam excommuni- cationis in regem pronuntiavit ipse in Germaniam promulgavit. Pontificatum adeptus de sui electione omnes fideles certiores reddidit. In veterato lateris dolore vexatus, duodecimo die post factam electio- nem Cassini a sancto Benedicto miraculose sanatus fuit. Inde rogatu Rogerii & Boamundi in Apuliam se contulit, ubique ecclesiam in honorem sanctae Mariae divino cultui dicatam privilegio munivit. Ecclesiae Tolitanae primatum concessit. Ad impro- bandas schismaticorum ordinationes, & confirman- dam anathematis sententiam in Guibertum antipa- pam & Henricum pseudoimperatorem a Gregorio VII. pronuntiata, ablegavit in Germaniam Ge- behardum Constantiensis episcopum, virum in munere suo obeundo fortissimum, qui nullo habito respectu

V. banus quando & quomodo pontifex factus.

Res gesta ab Urbano.

respectu personatum comitem quemdam in ex-
 communicatione defunctum exhumati & ad sepul-
 turam asini (ut loquitur Bertholdus) deputari man-
 davit. Mathildem comitissam jam provecioris æta-
 tis feminam ob bonum publicum ecclesiæ Vvel-
 phoni Italico duci ducis Bojoaria filio, strenuo mi-
 liti & ecclesiæ defensori, desponsavit invitam, &
 non alia conditione consentientem, quam ut usu
 conjugali utrimque abstineretur. Cumque ponti-
 fex in Apulia diutius moraretur, interea vero Hen-
 ricus rex Mantuana civitate aliisque victoris poti-
 retur, Romani iterum rebellantes, post captam sancti
 Angeli munitionem, Guibertum antipapam &
 hæresiarum antea expulsum, nunc vero per Hen-
 ricum victoria elatum in urbem rursus intrusum re-
 ceperunt. Tulit ista constanti animo pontifex op-
 timus, fretusque sacerdotali robore adversus cuncta
 contraria fortis atque immobilis perstitit, habi-
 toque Beneventi concilio Guibertum ejusque com-
 plices excommunicavit. Bello abstinit, ne mili-
 tari manu Romanos cives inquietaret, Cumque
 rex schismaticus pontificem dehonoreret, admira-
 bili Dei consilio accidit ut eundem princeps Bar-
 cinoensis veneraretur. Nam cum ille in jura eccle-
 siæ debaccharetur, hic Tarraconensem civitatem e
 Sartacenotum unanibus ereptam Romanæ ecclesiæ
 donavit. Ivonem Carnotensem episcopum consecra-
 vit. Brunonem Carthusianum instituti auctorem,
 sexto anno quam ille sollicitudinem Carthusianam
 incoluisset, ad se accessit, biennio apud se reten-
 tum dimisit anno domini 1095. quando ab Urbano
 discedens in Calabriam profectus institutum suum
 propagavit. Ericum regem Danorum a Liemaro
 archiepiscopo Hamburgensi schismaticorum prin-
 cipe injuriis læcessitum ad sedem apostolicam bis
 appellentem humanissime excepit, eumque metro-
 politani Hamburgensis subjectioni exemit, Ludi-
 que metropolim in Dania instituit. Henricum
 regem, qui Praxedem imperatricem uxorem suam
 legitimum cæteribus manciparæ, eamque filio aliis-
 que extraneis violandam obtulærat, iterum excom-
 municavit, filiumque Conradum adversus patrem
 ideo rebellantem, quod mandato ejus jussus esset
 cum matre incestum committere, quodque eodem
 auctore ex adulterio natus diceretur, ab excom-
 municatione absolvit. Ad subveniendum periculi-
 tanti orientali, & potissimum Hierosolymitana ec-
 clesiæ, summo studio egit: habitique pluribus ea
 de causa conciliis, promovit ut fideles Christiani
 exercitum conscriberent, sanctamque terram a
 Turcarum infidelium profanationibus liberarent &
 defenderent. Ea occasione trecenta millia Chri-
 stianorum accepta benedictione a Romano ponti-
 fice Asiam invaserunt, captisque opidis eamdem de-
 vastarunt. Nicæam urbem cum aliis pluribus opi-
 dulis expugnarunt & in suam potestatem redege-
 runt. Antiochiam in Syria cæperunt die tertia mens-
 is Junii. Ab hostium immensa multitudine obsessi,
 fame ac morbo consumpti, inventione lanceæ il-
 lecti, quæ Christi latus perforavit, animosiores ef-
 fecti, facta irruptione ingentem victoriam contra
 hostem reportarunt. Quod cum Urbano papæ
 nuntiatum fuisset, legatum misit in orientem, qui
 ecclesias in locis, unde pagani expulsi erant, instaur-
 raret. Hoc pontifice auctore horaræ illæ pteces,
 quæ vulgo beatae Mariæ virginis & Dei genitricis
 officium appellari consueverunt, non tantum a cle-
 ricis, sed etiam a laicis, pro auxilio contra Saracenos
 obtinendo recitari cæperunt. Hujus tempore ca-
 riosus hæreticus Berengarius, sapius ecclesiæ falsa
 penitentia eludens, ipso die sanctæ epiphaniæ ex
 Concil. general. Tom. X.

hac vita migravit. Vicinus morti dixisse scribitur:
 Hodie in die apparitionis suæ apparebit mihi do-
 minus meus Iesus Christus propter penitentiam,
 ut speto, ad gloriam: vel propter alios, ut timeo,
 ad penam. Ordines Carthusianorum, Cisterciensium,
 & Antonitarum eorum qui infirmis ministra-
 bant, & literam τ pro insignibus gerebant, sub hoc
 tempore originem sumpserunt.

Qui ordi-
 nes sub hoc
 pontifice
 exorti.

His rebus ita feliciter peractis, pace ecclesiæ resti-
 tuta, ipsaque in tranquilliore statu vindicata,
 Urbanus pontifex quarto Kalendas Augusti, anno
 domini millesimo nonagesimonono defunctus est,
 cum sedisset annos undecim, menses quatuor,
 dies decem & octo. Corpus in transiberinam regionem
 delatum in basilica Vaticana honorifice sepultum
 fuit.

Urbani pa-
 pæ obitus.

EPISTOLA I. VRBANI PAPÆ II.

AD OMNES FIDELES.

De ecclesia sanctæ Mariæ Cassinensis monasterii
 a se consecrata, & privilegio munita.

*Urbanus episcopus servus servorum Dei universitati
 Christi fidelium notum in perpetuum.*

DIVINE miserationis intuitu, cujus munere,
 licet immeriti, catholica ecclesiæ præsidemus,
 & universæ fidelium potestates consistunt, conde-
 cet apostolicæ sedis piam sollicitudinem, & beni-
 gnæ principum magnificentiam ecclesiarum debi-
 tam curam gerere, & pro earum pace & quiete
 cum omni diligentia misericorditer insidare; qua-
 tenus id divina operante clementia, quique jura
 sua æquo moderamine possidentes, prelati simul
 & subditi, pariter attingere valeant ad promissa si-
 delibus gaudia sempiterna. Nos itaque in Cassino
 monte filiorum nostrorum Rogerii ducis, & Boa-
 mundi fratris ejus, & Vrfonis abbatis, precum in-
 stantia fatigati, cum multitudine confratrum no-
 strorum episcoporum ad consecrandum Bantinum
 monasterium in honore Dei genitricis constructum
 eadem auxiliante pervenimus: cumque opitulatio-
 ne domini consecrationibus ejus nostris devotis
 manibus tunc peractis, eorumdem virorum illu-
 strum & suorum comitum & batonum interven-
 tionibus piis, ad summam ejusdem libertatem, se-
 curitatem & pacem, a monasterio ipso, & ecclesiis
 ejus, & rebus ac locis omnibus suis habitis & ha-
 bendis, omnia episcopalia jura & publicas omnes
 exactiones apostolica auctoritate generali perpetua
 constitutione exclusimus. Attamen a sola tantum
 Acherontina ecclesia sanctæ Anastasiæ intra muros
 civitatis constructa Achetontino archiepiscopo
 annis singulis unam auri unciam suscipere indulge-
 mus. Hæc interea irrefragabiliter stantes, ut
 christina, oleum sanctum, consecrationes altarium,
 seu basilicarum, ordinationes clericorum suorum,
 & cetera spiritualia sacramenta, ab episcopis dice-
 cesanis, vel quibuscumque catholicis Bantini mo-
 nasterii fratres accipiant, qui mandato apostolicæ
 sedis & auctoritate sustuli faveant, & eisdem poten-
 tibus fratribus eadem sacramenta gratis & sine ali-
 qua pravitate exhibeant. Insuper autem beati Petri
 apostolorum principis auctoritate facimus, ut om-
 nes cujuscumque conditionis homines clericos &
 laicos, qui in morte vel vita ad præscriptum mo-
 nasterium, & ecclesias ejus, & loca cum rebus suis
 transire, aut in suis domibus commorantes quæsi-
 bet bona temporalia sua elemosinarum largitione
 conserte voluerint, nullius contradicção inhibeat,
 & iisdem quæcumque contulerint, patrocinio

D d ij apost.

apostolica sedis iidem fratres quiete & generaliter A libera perpetuo possidebunt.

Decernimus etiam, ut nulli omnino hominum sint, qui præfatum monasterium temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, minuere, vel ablatas retinere, seu quibuslibet vexationibus fatigare *, omni titulo super ea re quarumlibet oppositionum semper excluso. Indulgemus autem eis hæc omnia apostolicæ sedis paterna pietate, induciti & confratrum nostrorum discreto consilio, & prædictorum virorum nobilium strenuo interventu, & quia monasterium ipsum post introitum Nortmannorum cum intrinseca sui expolatione, & locorum suorum miserabili depopulatione cum sacrilegis usurpationibus episcoporum innumera lugenda B detrimenta & indigna sustinuit, quæ breviter in privilegio comitis Amici notantur. Talibus ergo rationibus apertis commota viscera pietatis apostolicæ sedis, monasterium idem cum rebus omnibus suis habitis & habendis, tamquam beati Petri possessionem, cujus est & jus & proprietas, a juribus universis, atque servitiis cujuslibet dignitatis vel ordinis omnium hominum, anathematis gladio digne subtrahunt & defendunt. Ad indicium autem perceptæ hujus a Romana ecclesia libertatis per annos singulos auri unciam nobis nostrisque successoribus ejusdem monasterii abbates persolvent.

Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularisve persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo C tertiove commonita, nisi reatum suum digna satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo corpore ac sanguine Dei & domini redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine divinæ ultioni subiaceat. Cunctis autem eidem sua jura servantibus sit pax domini nostri Iesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen. Amen.

Sequebantur ista subscriptiones atque sigilla. Porro pontificium signum, in quo apostolorum nomina, & a tergo imagines plumbo fusæ habentur, cum ejusmodi in extimo circulo inscriptione legitur: *Benedictus Deus & Pater domini nostri Iesu Christi.*

II. AD BERNARDVM ARCHIEPISCOPVM TOLETANVM.

De primatu ejusdem ecclesiæ concessio.

Vrbannus episcopus servus servorum Dei reverendissimo fratri Bernardo archiepiscopo Toletano ejusque successoribus in perpetuum.

CUNCTIS sanctorum de cetera scientibus, &c. Extat supra tomo V. conciliorum, pagina E 1635. A

III. AD ARCHIEPISCOPVM TARRACONENSEM.

Ejusdem argumenti.

Vrbannus episcopus servus servorum Dei venerabili fratri archiepiscopo Tarraconensi, salutem & apostolicam benedictionem.

N OVIT dilectio tua, &c. Extat supra eodem tomo V. conciliorum, pag. 1636. A

IV. AD ANSELMVM MEDIOLANENSEM ARCHIEPISCOPVM.

De reconciliatione lapsorum.

DISCRETIONI nostræ videtur, quatenus secundum præcepti nostri tenorem, quando secundum ecclesiæ vestræ morem sacros daturos quibuslibet aliis ordines benedicere cœperis, eos, quos tua duxerit solertia reconcilandos, inter benedicendam & manus imponendum facias interesse; quibus cetera omnia consecrationis instrumenta præter unctiois explebis, & sic ad sancta ministeria reconciliabis.

V. AD ELIAM EPISCOPVM BARENSEM.

De reliquiarum sancti Nicolai translatione, & Barenfis ecclesiæ dignitate & juribus.

Vrbannus episcopus servus servorum Dei carissimo fratri Elia archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

Q VIA nostris temporibus ecclesiam, quam Deo auctore regis, frater carissime, Barensem, quæ & Canusina dicitur, omnipotens Deus beati confessoris sui Nicolai corpore visitare dignatus est; nos auctore Deo apostolorum Petri Paulique vicarii, propter ecclesiastica negotia exequenda in Apulia provinciam descendentes, carissimorum filiorum Romanæ ecclesiæ Rogeri ducis & fratris ejus Boamundi, atque vestris deprecationibus invitati, civitatem vestram pro beati confessoris Nicolai dilectione præcipua visitavimus: cum magna undique convenientis populi frequentia, lætitiæque beati Nicolai reliquias in locum parati adyti conferentes, contra morem nostræ Romanæ & apostolicæ ecclesiæ te, dilectissime frater, in sede propria consecravimus, beati Nicolai reverentia, & tui populi dilectione devicti. Te igitur in speciale Romano ecclesiæ filium amplectentes amoris intimi brachiis, tuamque, cui, Deo auctore, præsidet, Barensem, quæ & Canusina habetur ecclesia, exaltare, & populum tuum tam temporalibus quam æternaliter glorificare, largiente domino, & favente iustitia, cupientes, confirmamus tibi præsentis paginæ auctoritate integrum Barensem, qui & Canusinus est, archiepiscopatum, ut tu tuique successores episcopali jure illum regas, disponas atque possideas, salva Romanæ auctoritate ecclesiæ, quæ insituente domino ecclesiarum omnium princeps est, cuique ut matri summa debet ab universis reverentia exhiberi.

Ab sine præjudicio ergo iustitiæ quarumlibet ecclesiarum, sequentes tenorem qui nostrorum continetur privilegii prædecessorum, Barenfis sive Canusinæ ecclesiæ possessiones sive diæceses tibi tuisque successoribus perpetuo possidendas regendasque contradimus. Hæc autem sunt, Canusina, Bistictum, Bitontum, Midunium, Iuvanatum, Mellecta, Rubum, Tranum, Canna, Minervinum, Aqua recta, Mons melioris, Lavellum, Rapulba, Melsis, Butalbis, Salpicuperfanum, Palimarum, simul & cetera quæ intra marini litoris ora sita esse cognoscuntur. Hæc vero & alia municipia, sive civitates prædictis civitatibus adjacentes, sive longe positæ, sed ad eas pertinentes, confirmamus vobis, & omnes fundos & casales, una cum casis & vineis, cum servis & ancillis, cum massis, & massariis, atque molendinis, cum portibus, montibus & pratibus, simul cum plebibus, sive ecclesiis, cum omnibus

* deest forte audeant.

* oram

omnibus titulis, five capellis suis, simul etiam cum monasteriis virorum, seu feminarum, Græcis aut Latinis, cum uniuersis ordinibus ecclesiasticis, & quidquid honoris, possessionis, seu dignitatis, per legalem largitionem, & iuxta concessionem antiquitus tenuisset, & quidquid iustitiæ non contradicit, & antiquitus superadditum esse probatur, & in futurum iuste poterit Barenfis & Canusina ecclesia adipisci. Atque huiusmodi privilegia præsentis auctoritatis nostræ decreto indulgentes, statuimus, nullum regum vel imperatorum, antistitum, nullum quacumque dignitate præditum, vel quemquam alium auctere minuire, alienare, five suis uisibus applicare de iis quæ eidem ecclesiæ a quibuslibet hominibus de proprio iure jam donata sunt, vel deinceps, domino fauente, donari contingerit. Præterea fraternitati tuæ pallii usum ex more concedimus, ut eo inter missarum solennia, iis dumtaxat festiuitatibus utaris, uidelicet natiuitate domini, sancti Stephani, epiphania, cœna domini, resurrectione, ascensione, pentecoste, natiuitate sancti Ioannis Baptistæ, natalitiis apostolorum, & tribus festiuitatibus sanctæ Mariæ, festiuitatibus sanctorum Nicolai & Sabini, festiuitate omnium sanctorum, in anno ordinationis tuæ die, in ordinatione episcoporum seu ceterorum clericorum, in consecratione etiam ecclesiarum, in translatione etiam domini confessoris Nicolai. Hortamur itaque fraternitatem tuam, ut honor tantæ dignitatis, supplementum utique totius sacerdotalis ordinis, moribus tuis conueniat; & non solum exteriori homini tuo decorem præbet & gratiam, sed & interiorem quoque multiplice uirtute corroboret. Siquidem ista sunt pallii, ista sunt huiusmodi indumentis, ut Deum ex toto corde, tota anima, & omni uirtute diligas, & proximum tuum sicut teipsum. Nam licet ad usum pallii omnium uirtutum ornamenta sint necessaria, inseparabiliter tamen caritas, quæ omnes superexcedit, hac pollentem dignitate comitari conuenit. Ad imitanda igitur omnium bonorum instrumenta uita & scientia tua subditis tuis sit forma & regula, ut, si quid in eis ex humana fragilitate reprehensibile deprehenditur, intuitu conuersationis tuæ ad rectitudinem sinceritatis tuæ corrigatur. Quibus si studens dispensationis tuæ iura moderari, ut in corrigendis uitiis & zelo rectitudinis ferueas, & modum temperantiæ non excedas. Et ut multa paucis explicemus, quid in sanctorum patrum dictis repereris, ad tuam & eorum, qui tibi subduntur, utendum censeas ædificationem; quatenus documentis tuis instructi, & que boni pastoris uestigia consecuti, ad regnum summi pastoris tecum ualcant pertingere, & perpetuæ uitæ felicitatem, Deo annunciate, percipere. Amen.

His mox subiicitur sigillum.

Datum apud Barum per manus Ioannis diaconi, anno dominicæ incarnationis millesimo octogesimo nono, anno uero pontificatus domini Urbani papæ secundo, indictione decimatertia, nono Octobris.

VI. AD ROGERIUM DVCEM
ET BOAMVNDVM FRATRES.

Monachos ab inuasoribus defendit.

*Urbanus episcopus seruus seruorum Dei Rogerio duci
& Boamundo fratri ejus, salutem
& apostolicam benedictionem.*

PROCLAMATIONEM ante nostram præsentiam fecit Urso Bantinus abbas de quibusdam comitibus & baronibus, qui callida *, inuidiosa epi-

scoporum machinatione seducti, ipsum & ejus monasterium nostris manibus consecratum modo plus conturbant. Unde, quia prædictum monasterium ad jus beati Petri pertinere uestram non later notitiam, ex auctoritate beati Petri & nostra monasterium & abbatem uobis commendamus, quatenus custodiatis, adiuueris, & a malis hominibus, sicut beati Petri proprietatem, fideliter defendatis, & neque deprædationes, neque aliquam sui juris diminutionem; a quocumque fieri patiamini.

Semper recordantes, quia * in consecratione ejusdem monasterii abbatem, & ipsum in manus uestras specialiter commendauimus. Itaque e priorie commendatione, & harum literarum iustitiæ, ab omnibus monasterium nostrum, & præcipue a Gofredo Amici comitis filio, sicut fideles beati Petri defendite. Qui abbari, etiam pro defensione suarum ecclesiæ partes maritimas conterenti, confisatus latronibus sese obuiam contulit: atque ab eo * sub recto precioso privilegio nostro, uestris supplicationibus constituto, & aliis scriptis, spolia ejus diripiens, cum suis confratribus fatiatum opprobriis eum peditem dereliquit: ac inde quæque jam a patre suo comite eidem monasterio debita restitutionis gratia condonata, ad suas manus sacrilegas nequiter reuocauit. Quod si privilegium & quæque directa sacrilegus ille reuerit reddere; & abbatibus ac fratribus dignissime satisfacere, præcipimus ut cogatis. Alioquin ipse & fautores ejus anathemati subdentur.

*Instrumentum donationis sanctæ de ciuitate Tarracoenfis Romanae ecclesiæ a Berengario comite
Barcinonensi.*

QUONIAM audiuimus, nec non etiam sepiissime uidimus, res uetti in contrarium mortuis testibus, principalibus & sapientioribus placuit, ut res gestas literis denotarent, & ita quomodo res se habuit posteris suis traderent. Quapropter ego Berengarius Raimundi comes Barchinonensis & marchio hanc chartam scribi iussi, ut semper staret memoria hujus rei, scilicet, Quod ego Berengarius comes prædictus amore Dei ductus donavi domino Deo & apostolorum principi beatissimo Petro, ejusque vicario Romanæ sedis apostolice, omnem meum honorem qui mihi competit ex jure paterno, quemadmodum ego diuisi cum Raimundo Berengario fratre meo, sicut ego eum habeo vel habere debeo, specialiter dono ei in Dei nomine Tarracoensem urbem cum omnibus quæ pertinent ut pertinere debent ad ejsdem urbis nobilitatem, ea scilicet deliberatione, ut ego & mei posteris omnes, sicut supra scriptum est, teneamus hoc totum per manum & uocem sancti Petri, ejusque vicarii Romanæ sedis apostolice, per quinquennium persoluentes ei censum viginti quinque librarum purissimi argenti ad justum pensum. Et ut principes uniuersi, uel omnes alii qui mecum insudauerint ad præfatæ urbis restitutionem, habeant in confinio hujus urbis paralogium, suam * aprissionem, uel quod acceperint per manus nostræ largitionem, non inde persoluentes aliquam pensionem, nisi forte compuncti amore Dei uoluerint ipsi persolvere sua gratuita uoluntate. Ob hoc etiam hanc chartam ratam esse uolo, ut omnis hic honor, sicut superius continetur, nullatenus transferri possit in alterius potestatis dominium, sed ego tantummodo & posteris mei in perpetuum teneamus hoc totum per manus principis apostolorum Petri, & ejus vicarii domini Urbani secundi papæ, & successorum ejus beati Petri sedem canonicè regentium.

Dd iij Hanc

Hanc oblationem offero domino Deo & principibus apostolorum Petro & Paulo propter redemptionem peccatorum meorum, & patris mei Raimundi, & parentum meorum, per consilium & voluntatem Berengarii archiepiscopi Tarraconensis, & episcopi Gerundenfis æquivoci Berengarii, & vicecomitum Deufdedit Tarraconensis & Arval Mironensis Barchinonensis, & Geraldii Alemanni, & Gereberti Girardi, Guilhelmi Raimundi, & Dorche fratris sui, & Hugonis Dalmacii, & Huberti Gonsberti, & Angeri Gonsfredi, & Alberti Bernardi, per manum domini † Rainerii Romanae ecclesiae cardinalis, qui nunc legatione fungitur in partibus nostris †, æta millesima vigesima octava, anno ab incarnatione domini millesimo nonagesimo.

Hucusque diploma, cui ista subiunguntur ab alio addita:

Tarraconensis civitas per Berengarium comitem & ceteros provincia ipsius principes restaurari & inhabitari cæpta est, anno autem sequenti Berengarius Aufonensis quondam episcopus, per quem potissimum civitas eadem restaurabatur, sedem apostolicam adit, domino Vibano papæ se præsentavit, pallium accepit, privilegium promeruit, per quod in Tarraconensem metropolim translatus, archiepiscopus institutus est.

VII. AD BERENGARIVM AVSONENSEM EPISCOPVM.

Eum constituit Tarraconensem archiepiscopum.

Vibanus episcopus servus servorum Dei dilecto fratri Berengario Aufonensi episcopo in Tarraconensem metropolim translato, ejusque successoribus canonice substituendis in perpetuum.

INTER primas Hispaniarum urbes Tarraconem fuisse insignem & gentilem, etiam Christianæ paginæ judicis demonstrant. Iustus autem dominus in visis suis, & sanctus in omnibus operibus suis, qui cum in plerisque judicis incomprehensibilis habeatur, in nullo unquam valet reprehensibilis estimari. Ipse transfert regna, & mutat tempora: ipsi visum est in eadem urbe olim Tarraconensis urbis gloriam exaltare: ipsi visum est in eadem urbe peccata populi sui visitare. Cum enim in ea Christianorum populus habitaret, vixit in virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorum. Sed ecce jam transactis trecentis nonaginta annis, ex quo præfatam urbem Agarenorum gens prope solitariam fecerit, principum suorum cordibus inspirare dignatus est, ut ejusdem urbis restitutioni, secundum præceptum apostolicæ sedis, cui auctoritate Dei, licet indigni, præsidemus, insisterent. Berengarius siquidem Barchinonensis comes auctoritatis nostræ persuasionem communitus, pro animæ suæ salute, cum suæ potestatis magnatibus non solum restitutioni præfatæ urbis insisit, sed & urbem ipsam, & omnem suæ potestatis terram, beato Petro ejusque vicariis legali stipulatione tradidit, censumque quinque librarum argenti Lateranensi palatio annis solvendum instituit. Nos itaque præstante Deo restitutioni hujus optamus cooperatores existere, prædicti comitis institutum, libertatesque & consuetudines, quas novis Tarraconensis urbis colonis promulgasse cognoscitur, collaudamus, & rata manere auctoritate nostra decernimus. Cum universa siquidem ipsius comitis terra, quam beato Petro obtulit, & Tarraconensem urbem ac populum, domino ibi aspirante, collectum, sub apostolicæ sedis tutela specialiter confovendum suscipimus, libertatemque illius per comitis

Berengarii scripto collatam eatenus confirmamus, f. scripto ut nemini quidquam ultra perfolvant, nisi sponte propria Romana se faciant ecclesiae debitores. Ut igitur hæc omnia Deo auctore inconcussa permaneant, nos antecessorum nostrorum privilegia sequentes, qui Aufonensem ecclesiam Tarraconensis quondam instituit vicariam, tibi, o carissime fili Berengari, quia tuo potissimum studio hæc est restitutio instituta, ex Romana ecclesiae liberalitatis gratia pallium, totius scilicet sacerdotalis dignitatis plenitudinem, indulgemus.

Præterea tibi, cuique successoribus legitime constituendis, qui in Tarraconensis civitatis & ecclesie restorationem pari studio insudaverint, præfatam Tarraconensem ecclesiam jure proprio possidendam per hujus privilegii paginam confirmamus, una cum omnibus ecclesiis, quas proprio jure noscitur antiquitus possedisse, præcipientes de his quæ Saracenorum ad præsens subjacent ditioni, ut cum eas Deo placuerit potestati populi Christiani, ad debitam ecclesie vestre obedientiam referantur, salva tamen in omnibus Romanae ecclesie auctoritate. Porro Aufonensem ecclesiam tibi cuique successoribus tamdiu concedimus possidendam, donec, auctore Deo, ad pristini status plenitudinem vestro studio Tarraconensis ecclesie reformetur. Pallio itaque in missarum solenniis intra ecclesiam solummodo uti debetis, in præcipuis tantum festivitibus, videlicet nativitate domini, epiphania, hypapante, cæna domini, sabbato sancto, resurrectionis prima & secunda feria, ascensione domini, pentecoste, tribus festivitibus sanctæ Mariæ, sancti quoque Michaelis, & sancti Joannis Baptista, in natalitiis omnium apostolorum, & eorum martyrum quorum pignora in vestra ecclesia continentur, in commemoratione nihilominus omnium sanctorum, in consecrationibus ecclesiarum, episcoporum, clericorum, in annuo consecrationis tuæ die, in solennitatibus etiam sanctæ virginis Theclæ, sanctique martyris Fructuosi ac sociorum ejus. Te igitur, reverentissime frater, affectione intima exhortamus, quatenus dignum te tanti honoris pontificis semper exhibeas, Christianis ac Saracenis sine offensione esse procurans, ad fidem infideles querere, Deo largiente, verbis studeas & exemplis. Sic exterius pallii dignitate præcellas in oculis hominum, ut interius virtutum excellentia polleas coram supernæ oculis majestatis.

Plane per præsentis privilegii paginam officii nostri auctoritate decrevimus, ut quicumque se Tarraconensis ecclesie bona injuste hæcenus obtinuisse cognoscunt, ea deinceps eidem ecclesie restituere præ judicii divini formidine & sedis apostolicæ reverentia studeant. Si quis autem in craftinum archiepiscopus, aut episcopus, imperator, aut rex, princeps, aut dux, comes, aut vicecomes, iudex, aut quilibet magistratus, vel persona ecclesiastica, vel secularis, hujus privilegii paginam sciens, contra eam venire temere tentaverit, secundo tertio communitus, si non satisfactione condigna emendaverit, eum honoris sui & officii periculo subjacere decrevimus, & a Christo atque ecclesie corpore segregamus, conservantibus autem pax a Deo & misericordia præsentibus & futuris sæculis conservetur. Etiam. Amen. Datum Capuæ Kalendis Iulii per manus sanctæ Romanæ ecclesie Joannis diaconi cardinalis, indicatione quarta, anno dominicæ incarnationis millesimo nonagesimo primo, pontificatus autem domini Urbani secundi, anno quarto.

* f. Minoricensis

† Hic post Urbanum successit papa vocatus Paschalis secundus.

† A librario negligente prætermittus mensis & dicit.

* f. auctore Deo,

" insisit.

* f. singularis

VIII. AD CLERVM ET PLEBEM
CARNOTENSEM.

De Gaufrædi episcopi depositione, & Iyonis consecrati in ejus locum substitutione.

Vrbani episcopus seruus seruorum Dei dilectis in Christo filiis clero & populo Carnotensi, salutem & apostolicam benedictionem.

Nos quidem, tum pro beatæ Mariæ semper virginis devotione & reverentia, tum pro nostri officii debito, ecclesiæ vestræ dilectionem, protectionem, & curam specialius impendentes, ejusque labores diuturnos, quos a Gaufrædo quondam episcopo passa est, propensius animo perpendentes, rei veritate diutius atque diligentius pertractata, largiente domino, iustitiæ satisficimus. Bonam iraque animi vestri voluntatem præuenientes ac subsequentes, venerabilem virum Iyonem presbyterum, quem Gaufrædo per nos deposito catholice atque canonicè secundum nostra monita elegeritis, ne quod ulterius hac in re detrimentum vestra ecclesia patretur, sine moræ longioris obstaculo consecravimus.

Nunc cum ad vos remittentes, tamquam beati Petri manibus consecratum, beati Petri vice vos rogamus & obsecramus, quatenus cum benigne suscipientes debita ut pastoris veri membrum obedientia honoreris, debita sollicitudine quæ vobis annuntiaverit observetis: & ut ipse Deo placere, & cum pro vestris valeat excessibus digne intercedendo placare, vos quoque placere Deo totis conaminibus procurate. Si enim placere Deo staueritis, pastorem procul dubio Domino placentem habebitis, nos quoque in vestris opportunitatibus ad exaudiendum paratos invenietis. Porro de Gaufrædo, qui sine conditione omni nostris manibus episcopatum reddidit, indignum se patenter agnoscentis, præcepimus & præcipimus, ne quis ei ullo modo ad episcopatum reinvadendum vel infestandum assensum accommodare præsumat, alias & ipsum & ipsius fautores excommunicationi subiacere censemus. Obediētes vos vero monitis nostris gratia divina custodiat. Data Capuæ octavo Kalendas Decembris.

IX. AD ROGERIVM SENONENSEM
ARCHIEPISCOPIVM.

Ejusdem argumenti.

QUANTA S pro Gaufrædo quondam episcopo Carnotensis ecclesiæ molestias sustinuerit, quantæ ad apostolicam sedem querelæ perlætæ fuerint, dilectionis tuæ stentuitas recognoscat. Tandem rei veritate diligentius perquisita, largiente domino, iustitiæ satisficimus, & ab ipso in nostris manibus sine cuiuslibet tenore conditionis episcopatus restitutus est. Tandem ad tuam fraternitatem scripta direximus, rei gestæ ordinem indicantes, & ut tuum Carnotensibus ad eligendum & consecrandum antistitem auxilium contribuere flagitantes: Nostra itaque fulta licentia Carnotenses venerabilem virum presbyterum Iyonem canonico ordine in episcopum elegerunt. Cum autem a te consecrationis gratiam pro more ecclesiæ petivissent, tua fraternitas ei manum imponere recusavit. Ad nos igitur ipsis venientibus, & consecrationis ejusdem gratiam deposcentibus, nos qui viri religionem jam dudum noveramus, & ejus eligendi licentiam dederamus, petitioni iustæ deesse nequivimus. Consecratur igitur cum salva tuæ ecclesiæ obedientia remittentes, dilectionis tuæ dulcedinem postulamus,

A ut omni litis fomite consopito, benignitate cum debita complectaris, & ad ecclesiæ regimen auxilium tuum ei largiaris. Porro Gaufrædum, si episcopatum invadere, aut ecclesiam infestare tentaverit, ipsum ipsiusque fautores anathemati subiacere decrevimus. Data Capuæ septimo Kalendas Decembris.

ORATIO VRBANI PAPÆ II. AD IVONEM
CONSECRATVM HABITÄ.

QUONIAM (ut credimus) divino te nutu vocante clerus & populus civitatis illius unanimiter elegerunt rectorem, & nos usque perducētes perierunt consecrari episcopum, & ideo, Deo annuente, per manus nostras impositionem episcopos consecratus es, amodo, frater carissime, scias te maximum pondus suscepisse laboris, quod est sarcina regiminis animarum, & commodis deservire multorum, omniumque fieri minimum atque ministrum, & pro credito tibi talento in die divini examinis rationem redditorum. Nam si salvator noster dixit: *Non veni ministrari, sed ministrare, & animam suam ponit pro ovibus suis*, quanto magis nos desidiōsi servi summi patrisfamilias debemus maximo furore incumbere oves dominicas nobis a summo pastore consignatas ad ovile dominicum, suffragante divina gratia, absque morbo & *mancha perducere: Exhortamur itaque dilectionem tuam, ut fidem, quam in exordio tuæ consecrationis breviter dilucideque digessimus, illibatam & inviolabilem custodias, quia fides est fundamentum omnium virtutum. Scimus autem quod ab infantia sacris es literis eruditus, & canonum institutis edoctus; attamen breviter ad te noster est dirigendus sermo. Nullus te favor extollar, nulla adversitas arterat, id est, non in prosperis cor tuum elevetur, nec adversis in aliquo deficiatur, sed omnia & in omnibus caute & cum discretione agere te volumus, ut absque reprehensione ab omnibus vivere comproberis. Sancta Trinitas fraternitatem tuam sua protectione custodiat, ut, dum tali moderamine in domino nostro, unus quod suscepisti peregeris, in die æternæ retributionis, eo dicente, audire merearis: *Euge, serve bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam; intra in gaudium domini tui.*

D X. AD PETRVM ABBATEM CAVENSEM.

De privilegiis ejusdem monasterio concessis.

Vrbani episcopus seruus seruorum Dei reverendissimo fratri Petro cœnobii Cavensis abbati, & successoribus canonice promovendis, salutem & apostolicam benedictionem in perpetuum.

CUM univērsis sanctæ ecclesiæ partibus pro sedis apostolicæ auctoritate ac benevolentia debitotes existamus, illis tamen locis atque personis qui specialius ac familiarius Romanæ adhæserint ecclesiæ, quique amplioris religionis gratia eminere noscuntur, propensius nos inducunt caritatis studio imminere. Apostolicæ ergo memoritæ prædecessoris nostri Gregorii septimi institutis tenacius adhærentes, Cavense cœnobium, cui summa religio viget, quod ipse singulariter dilexit, & suæ institutionis privilegio communivit, nos quoque hujus nostri privilegii pagina communimus, & ab omni tam secularis quam ecclesiasticæ personæ jugo liberum esse omnino decernimus. Idem namque apostolicus pontifex, dum in Romana sancta ecclesia archidiaconatus adhuc officio fungeretur, prædictum locum a Gisulpho Salernitano tunc priacipe, in cuius manu fuerat, postulavit. Cellas quoque plurimas, quas usque ad id temporis spatium

idem

idem princeps in manu propria detinuerat, ab ipso A
 acquirens, eidem sancto loco contulit absolute
 cum omnibus habitantibus & habitaturis, tam in
 Cilenti monte ejusque pertinentiis, quam in locis
 Pasciano, Metelliano, Castro sancti Adjutoris, &
 pertinentiarum eorumdem locorum, cum juribus,
 angariis, parangariis, pensionibus solutis, tam
 ratione terratum, quam pro quolibet foculari ipso-
 rum locorum, sicut nos ipsi in registro ipsius prin-
 cipis enucleatius vidimus contineri. Quam dona-
 tionem nos auctoritate apostolica ex certa scientia
 confirmamus. Præterea Cluniacum locum illum
 famosum dirigens, inde te ut abbatem prædicto
 monasterio præponeret adsevit, quem deinceps
 cum universis subiectis sive locis, sive personis, sin-
 gulariter dilexit, fovit atque tuitus est, mox ponti-
 fex factus, eorum libertatem decreti sui pagina con-
 firmavit, sic præstante Deo ab omnium viventium
 jugo liberum usque ad tempora nostra permansit. B
 Nostris autem diebus Alphanius Salernitana eccle-
 siæ archiepiscopus confrater noster ad ejusdem loci
 subjectionem modis cæpit omnibus anhelare. No-
 bis itaque disponentibus basilicam ipsius loci dedi-
 care, ille suæ ecclesiæ minui jura clamitabat, cui
 nos ex abundantia satisfactionem juris obtulimus;
 ille autem, cum ad postulatam & acceptatam
 actionis terminum pervenisset, actionem aggredi
 refutavit.

Sic nos presentibus fratribus nostris reverendis-
 simis episcopis Vbaldo Sabinesi, Oddone Albanen-
 si, Berardo Prænestino, Ioanne Tusculanensi, C
 Brunone Signino, Rangerio Regitano, Gerardo
 Troiano, Ioanne Rioppolano, & cardinalibus eccle-
 siæ nostræ Hermanno presbytero ex titulo qua-
 tuor Coronatorum, Gregorio presbytero tituli
 sancti Vitalis, Benedicto presbytero sanctæ Susan-
 næ, Gregorio ex diaconia sanctæ Mariæ in via Lata,
 Ioanne ex diaconia sanctæ Mariæ in schola Græca,
 Petro ex diaconia in sancto Hadriano, Iacobo ex
 diaconia sancti Eustachii, & Tencrone ex diaconia
 sancti Georgii ad Velum aureum, diaconibus, astan-
 te etiam dilectissimo filio nostro duce Rogero cum
 innumera clericorum & laicorum turba, præstante
 domino nostro Iesu Christo, cuius vicem, licet im-
 meriti, gerimus in terris, ad honorem summæ &
 individuæ Trinitatis manibus nostris propriis in
 eodem loco, qui Metelliana Cava vulgariter nuncupatur,
 basilicam dedicavimus die Nonarum Sep-
 tembrium, indulgentes eidem monasterio con-
 templatione cujusdam prærogativæ specialis cari-
 tatis, quam experti fuimus in eodem cænobio, imo
 potius perfectam religionis observantiam, dum ad-
 huc effemus in minoribus ordinibus constituti.

Vt quicumque in statu penitentiae domino opi-
 tulante fuerit positus, & ad dictum locum accedens,
 fuerit ibi uno die ante ipsius basilicæ consecratio-
 nem, & per totum diem sequentem, nec non in die
 Iovis sancti, atque per totam diem Veneris sancti
 sequentem, de omnibus peccatis, de quibus vere
 contritus fuerit & confessus, illam indulgentiam &
 veniam a domino consequatur, quam mereretur in
 eundo & redendo ad sanctum Iacobum Compof-
 tellanum, reliquis vero temporibus & diebus sin-
 gulis causa devotionis illuc accedentes quatuor an-
 norum & totidem quadragenarum indulgentiam
 suorum peccatorum obtineant de sedis apostolicæ
 gratia speciali. Qui vero ad capellam tuam sitam
 in eodem monasterio, ac eodem die consecratam
 per venerabilem fratrem nostrum prædictum Bru-
 nonem episcopum Signinum, in diebus & festivitati-
 bus prædictis venerit, septem annos & totidem

Concessit
 indulgentiæ.

quadragenas de indulgentia pro suis peccatis con-
 fessis a domino consequatur. Accedentes similiter
 ad ecclesiam constructam in casali eidem monaste-
 rio adjacenti & eminenti, dedicatam ipso die per
 jam dictum venerabilem fratrem nostrum Range-
 rium episcopum Regitanum, in diebus festis præ-
 dictis, nec non & in omnibus festivitatibus Virgi-
 nis gloriose, ad cuius vocabulum constructa est
 ecclesia memorata, septem annos & quadragenas
 totidem de indulgentia a domino promereantur.

Concedentes & edicto perpetuo confirmantes,
 ut tam tu quam successores tui per terras tui mo-
 nasterii habitas & habendas libere possis ecclesias
 construere, cum cruce figuræ, aliaque pontificalia
 & spiritualia exercere, sacrorum ordinum colatio-
 nis, basilicarum & altarium consecrationis, ac
 christinatis consecrationis, tibi tuisque successoribus
 dumtaxat abdicata penitus potestate. Decernentes
 ut tam ipsius cænobii caput, quam ecclesiæ quæ
 nunc habet, vel quæ exnunciantia habebit, sive
 plebana fuerint, vel rurales, in civitate & diocesi
 tantummodo Salernitana situatæ, ab omni jure &
 jurisdictione episcopali sint exemptæ, de plenitu-
 dine potestatis & gratia specialis, ita ut nullo jure
 seu foro contentioso tu vel tui successores fratres
 ipsius monasterii, seu clerici sæculares, in prædicta
 civitate & diocesi per Salernitanum præfulem ac
 capitulum aliquatenus constringantur, quinimo
 ecclesiæ cum omnibus suis juribus & pertinentiis
 pleno jure ipsi monasterio sint subditæ. Si vero ali-
 quos de tuis monachis, seu clericis sæculares, in
 ecclesiis civitatis prædictæ & diocesi commoran-
 tes ad sacroelegeris ordines promovendi, liceat tibi
 tuisque successoribus quemcumque malueris epi-
 scopum convocare, dummodo catholicus fuerit, sed
 in aliis diocesisbus requisito dumtaxat primitus
 diocessano: de quibus ecclesiis sitis in jam dicta ci-
 vitate & diocesi nihil diocessanus exigere præsum-
 mat, imo potius tuis monachi, si clerici deserint,
 quam ipsi clerici, absque quorumlibet contra-
 dictione totum officium sacerdotale, quod animarum
 cura exigit & requirit, exerceant.

De his autem quæ a catholicis Christianis eidem
 monasterio tam inter vivos quam in ultima volun-
 tate donata fuerint vel legata a quocumque, vel
 ubicumque, nulli episcoporum diocessanorum lici-
 tum sit, quartam vel tertiam partem in ipsis legatis
 seu donatis, tam in stabilibus quam in mobilibus,
 exigere prætextu consuetudinis cuiuscumque. Et
 si processu temporis pro quoscumque contra teno-
 rem hujusmodi nostræ concessionis fuerit per ali-
 quos attentatum, illud exnunc decernimus juribus
 vacuatum, præscriptione in hoc longi temporis
 non currente. Si quis vero ad eundem locum vel
 ejus ecclesias sibi sepulchrum elegerit, licitum sit tibi
 tuisque successoribus & fratribus in ecclesiis ipsius
 cænobii commorantibus ipsum in suo cæmeterio
 sepelire absque cuiuslibet contradictione, dummo-
 do Christianus & catholicus habeatur. Statuimus
 insuper perpetuo valitutum, ut quotiens inter vas-
 sallos ejusdem monasterii orta fuerit questio, quod
 ipsum quamvis contingat cænobium, liceat tibi
 tuisque successoribus & partibus ipsius querelas
 hujusmodi decidere, iustitia mediante, jure commu-
 ni super hoc edito in aliquo non obstante.

Insuper memoratus excellentissimus dux, visa
 hujusmodi dedicationis sollemnitate, compunctus,
 ut credimus, divino Spiritu, nobis & nostro apo-
 stolatui attentius supplicavit, ut donationem &
 confirmationem, quam ipse eidem monasterio facere
 ob reverentiam sanctæ & individuæ Trinitatis,
 & suorum

* forte
 tribus

& suorum peccatorum remedium, intendebat, dignemur auctoritate apostolica confirmare, nostroque mandarem inferi privilegio diligenter. Nos igitur suis in hac parte precibus iustissimis inclinari, in favorem ipsius loci, quem speciali prosequimur dilectione pariter & devotione, concessiones & donationes ipsas in nostro præsentis privilegio inferi fecimus ad cautelam.

Privilegium Rogerii ducis Monasterio Cavensi.

CONCESSIT siquidem prædictus dux eidem monasterio in perpetuum, ut patres dicti monasterii absque qualibet contrarietate heredum & successorum suorum possint exigere & recipere integram decimam partem piscium qui capti fuerint in maria Vallone, qui de * Gallocauda dicitur, usque ad fluvium de * Cetera, qui est de territorio ipsius monasterii per quinque millia passuum intra mare. Prædictum vero monasterium mercimonia sua absque omni datione, solutione, seu exitura, libere vendat, nedum in suis litoribus vel portibus, imo per totum suum ducatum tam ipsium cœnobium quam ementes ejus mercimonia liberos constituit perpetuo a qualibet præparatione: Indulset etiam quod omnes homines quos dictum cœnobium habet & habebit in prædictis locis, Metelliano, Pasciano, villula adjacenti, castro sancti Adjuroris in Cilenti-monte, & pertinentiis eorumdem locorum, tam clerici quam laici semper sint liberi ab omni exactione pecuniæ, vel rerum quarumlibet aliarum, quas pro aliqua opportunitate vel causa ipsi, sui heredes * vel successores aliquando duxerint a suis hominibus faciendas, & ut de ipsis hominibus liberam * curam & forisfacturas omnes sine ullo suo bajulo vel ministro habeatis, & in curia ipsius monasterii per ejus * summofam veniant ad justitiam faciendam, & a iudicibus quos eis statueritis debeant rationabiliter judicari, quos & notarios publicos statuendi liberam vobis tribuit facultatem, tam in causis civilibus, quam in criminalibus omnibus prætermisissis causis, de quibus condemnati legitime debeant mori, de aliis autem criminalibus omnibus, de quibus pœnam aliam absque morte subire debeant, quidquid volueritis faciatis. Similiter & de duellis, si ex ipsis causis intervenerint. Appellationes vero si fuerint vestris hominibus opportuna, ad vestram curiam appellentur, quoniam quidquid in prædictis hominibus locorum ipsorum, & in tenimento in quo morantur, possit ipse dux & ejus successores erigere, & statuere, & ordinare, statuendi & erigendi vobis perpetuo tribuit potestatem. Concessit etiam vobis in perpetuum, ut in quacumque parte sui ducatus tu vel successoris tui personaliter fueritis, & unus vel plures homines ibi fuerint ad mortem, vel ad quodlibet supplicium iudicati, possitis eos, sicut volueritis, liberare, & ubicumque per suum ducatum transitum feceritis, obviosoque habueritis in vestro transitu condemnatos, qui ad suspensum vel decollationis supplicium deportentur, valeatis eos, si vobis placuerit, facere liberari.

Si vero homines vassalli ipsius monasterii vendunt, offerunt, donant, & modis aliis alienant terras quas ab eodem monasterio tenent, asserantque eorum consuetudines esse id possint facere, sancivit & firmiter inhibuit prædictus dux, ut omnes terras, quas ipsi homines ab eodem cœnobio tenent, & quæ alienantur absque ipsius requisitione, dummodo evidenter appareat quod ipsius monasterii sint, liceat vobis eas capere, & ad dominium ipsius cœnobii revocare, consuetudine aliqua non

Concil. general. Tom. X.

A obstante, nisi forsan, quod terras ipsas habuerint præscriptionibus legitimis vel aliis iustis rationibus, inde valeant se tueri.

Largitus est quoque jam dictus dux, ut si quis ex suis comitibus, baronibus, militibus, aliisque catholicis hominibus totius sui ducatus, de eo quod ab ipso in feudum tenent, voluerint in partem vel in totum dicto monasterio offerre & alienare, potestatem illud habeant faciendi qualiter voluerint, dictumque monasterium bona ipsa ad ipsum taliter devoluta sine omni sua heredumque & successorum suorum contradictione liceat percipere, valeat in suo dominio retinere, & a quolibet servitio, vel præparatione feudum ipsum, vel pars ipsius, deinceps sit immune. Si vero aliquis tam de vassallis ipsius monasterii, quam de aliis, tenens de bonis suis stabilibus vel mobilibus, sine herede legitimo vel naturali decesserit, vel forisfactum fecerit, per quod ipsa ad manus reipublicæ de jure possent applicari, licitum sit vobis per vos eadem bona ad vestrum dominium revocare, omni sua heredum, successorum suorum, officialium contradictione remota, nulla super bonis ipsis potestate sibi vel reipublicæ reservata. Tenentes nihil minus bona ipsius monasterii concessit vos posse ad vestram curiam vocare, ad docendum qualiter bona ipsa teneant: & nisi rationabiliter docuerint bona eadem ad se spectare, vel se præscriptione legitima, videlicet centenaria, ostenderint se munitos, bona ipsa valeatis taliter occupata ad dominium ejusdem monasterii auctoritate hujus indulgentiæ revocare, jure communi super hunc articulum penitus revocato.

Concessit insuper vobis in perpetuum, ut si tua, successorum & patrum ipsius monasterii manifesta culpa non intervenerit contra eundem ducem, heredes & successores suos, & prædictæ suæ congregationis futuris temporibus propter quamlibet causam aliam fuerint, vel in totum, vel in partem oblivioni traditæ vel omisæ, & præscriptio ipsa per suum sacramentum tunc nobis presentibus præstitum, & per suam hanc functionem constituit, ut prorsus irrita reputetur: & quocumque tempore ipsum heredem & successores suos super hoc duxeritis postulandos, dedit & reliquit eis omnibus sub divinæ nostræque benedictionis obrentu firmiter in mandatis, ut ipsas omnes concessiones & exceptiones per eorum vobis privilegia debeant confirmare sine omni precio & tædio tarditatis; & nullus ipsorum præsumat eas infringere vel mutare, sed ipsas illæsas servare debeant & tenere, donec vos in sua heredum & successorum suorum fide sincera fueritis permanentes. Quas concessiones, confirmaciones, exceptiones, & indulgentias collatas eidem monasterio per ipsum dilectissimum filium ducem Rogerum ratificamus, approbamus, & ex certa scientia confirmamus, auctoritate apostolica & plenitudine potestatis.

E Decernentes & edicto perpetuo roborantes, ut quicumque dictum monasterium in suis juribus, possessionibus & libertatibus læserit, aut etiam perturbaverit, liceat tibi, successoribus tuis, & patribus ipsius monasterii, cujuscumque præeminentiæ five status fuerint, ipsos auctoritate presentis nostri privilegii canonica monitione præmissa excommunicare, & excommunicatos fore denuntiare, atque quod absolvi non possint, nisi dignè satisfecerint; privilegio eis concessio, vel concedendo quod excommunicari & interdicti non possint aliquatenus, non obstante, nisi deindulto hujusmodi plenam & expressam fecerint mentionem. Si quis autem contra hanc nostri decreti auctoritatem venire

E c tenta-

tentaverit, salva sedis apostolicæ, & legatorum A
ejus reverentia & dignitate, sciat se beati Petri apo-
stoli gratiam amissurum, & indignatione apostoli-
ca feriendum. Obedientes vero & hujusmodi pri-
vilegii scripta servantes dignam a Deo retributio-
nem recipiant, & benedictionem apostolicam con-
sequantur.

SUBSCRIPTIONES.

Ego Urbanus catholicæ ecclesiæ episcopus sub-
scripti.

Ego Vbaldus Sabinensis episcopus subscripsi.

Ego Berardus Prænestinus episcopus subscripsi.

Ego Oddo Albanensis episcopus subscripsi.

Ego Ioannes Asculanus episcopus subscripsi.

Ego Bruno Signinus episcopus subscripsi.

Ego Ioannes Ruoppolanus episcopus subscripsi.

Ego Rangertus Regitanus episcopus subscripsi.

Ego Gerardus Trojanus episcopus subscripsi.

Ego Hermannus presbyter cardinalis subscripsi.

Ego Gregorius presbyter cardinalis subscripsi.

Ego Benedictus presbyter cardinalis subscripsi.

Datum Salerni per manus Ioannis sacre Romanæ
ecclesiæ diaconi cardinalis octavodecimo Kalendas
Octobris quintadecima indictione, anno dominicæ
incarnationis millesimo nonagesimo secundo, pon-
tificatus domini Urbani papæ secundi anno quinto.

XI. AD CLERVM TURONENSEM.

Privilegia Turonensis ecclesiæ confirmat.

*Urbanus episcopus servus servorum Dei univ[er]sis san-
cta ecclesia filijs salutem & apostolicam
benedictionem.*

NOTVM fore volumus tam futuris quam præ-
sentibus, quoniam omnium bonorum largitor
Deus devotionem nostram ad B. Martini tumulum
visitandum sua miseratione perduxit. Quia vero in
eiusdem B. confessoris ecclesia quædam inoleverant
quæ in melius promovenda salutis falce extripanda
videbantur, nos per septem dies & eo amplius im-
morati, medicinam animarum, frequentius inter
eos intrantes & excentes eis impertivimus, & nobis
in omnibus obedientes & benevolos, Deo aspirante
& in eis cooperante nobiscum, experti sumus. Sed
quoniam ad nostras aures pervenerat, quod legatos
Romanæ ecclesiæ suscipere cum processione ben-
ignitate superfederant, neque etiam eis, videlicet
legatis, auctoritas hujus ecclesiæ per notitiam privi-
legiorum ejus innotuerat, succensuimus, & graviter
eos increpavimus, cur tantam inobedientiæ offen-
sionem incurrerent. Illis itaque humiliter nobis
scripta patrum nostrorum Romanorum pontificum
præcedentibus diligenter attendimus eorum privi-
legia. Et quia præter apostolicum, & regem, &
Turonensem archiepiscopum, semel in vita sua ne-
minem ad processionis susceptionem admittebat,
studiose notavimus, nostris cardinalibus, Teuzone,
Albero, Gregorio Papiensi, Rausgerio, & Hugone
Lugdunensi primate, & aliis tam episcopis,
quam aliarum dignitatum personis, præsentibus,
Brunone Signinensi episcopo, & Ingelramno Sues-
sionensis ecclesiæ archidiacono.

Porro nos tanta auctoritate resecti, eorum anti-
quam consuetudinem, eorum scriptis suffragantes,
auctoritate nostra corroboravimus in præsentia no-
strorum prædictorum fratrum. Et quia filius noster
Amatus Burdigalensis archiepiscopus unus erat de
legatis Romanæ ecclesiæ a Gregorio septimo præ-
decessore nostro in Galliam destinatus, non ab hac
ecclesiæ processionis solennitate susceptus; unde

etiam graviter contra eisdem clericos commotus
in Exuldunensi concilio eos excommunicatione
perfoderat; eum in concordiam & pacem eorum
reformavimus. Neque eos ad illam satisfactionem,
quia auctoritate pollente sese munierant, compul-
simus, neque qualibet pro tali excessu absolutione
purgandos censuimus. Denique quoniam in qui-
busdam suæ ecclesiæ privilegiis proprium eis habe-
re episcopum concessum est, eus vice nos Romano
eos sanctimus specialiter adherere pontifici, &
graviore eorum causas ex ejus pendere judicio.

Si quis sane in crastinum cardinalis, aut legatus,
aut episcopus, ut quilibet a nostro latere missus,
hanc nostræ confirmationis paginam sciens, contra
eam temere venire tentaverit, & nostram perfrin-
gens auctoritatem, processionem ab ipsa sancti con-
fessoris ecclesia expetierit, si communis non de-
stiterit, potestatis honorisque dignitate careat,
reumque se divino judicio existere de perpetrata
præsumptione cognoscat, cunctis autem ista servan-
tibus sit pax Domini nostri Iesu Christi. Amen, A-
men, Amen. Datum Turonis in castello sancti Mar-
tini per manum Ioannis sanctæ Romanæ ecclesiæ
diaconi cardinalis, secundo Idus Martii, indictione
quarta, anno dominicæ incarnationis * MCCCXII. *
pontificatus autem domini Urbani secundi papæ
nono.

XII. AD CANONICOS SANCTI
MARTINI TURONENSIS.

Contra simoniacos.

*Urbanus episcopus servus servorum Dei dilectis filiis
ecclesiæ beati Martini canonicis tam præsentibus
quam futuris in perpetuum.*

BONORVM omnium largitori Deo gratias agi-
mus, qui devotionem nostram ad beati Marti-
ni tumulum visitandum sua miseratione perduxit.
Quia vero in ejusdem beati confessoris ecclesia con-
suetudo pravitate ejusmodi inoleverat, ut honores
seu præbendæ omnes precio acquirerentur, nos loco
sanctum emundare ab hac peste execrabili cupi-
entes, religiosos viros ad præmonitionem nostram
decevimus præmittentes. Quibus cæcis fideliter,
domino inspirante, polliciti & præceptis nostris
omnimodis obedire, & simoniacæ pravitate iniqua-
menta deserere. Quod & præsentibus nobis per
Dei gratiam perfecistis, in nostra tanquam beati
Petri manu firmantes, nihil vos ulterius honorum,
nihil præbendarum, vendituros aut empturos, nec
ut vendantur aut emanent aliquando consensuros.
Adjicientes etiam nullum deinceps in canonicorum
numerum admittendum, nisi eandem spon-
sionem iurejurando firmaverit. Quæ videlicet uni-
versa nos sanctorum apostolorum auctoritate firmavimus,
& violatores omnes anathematis mure-
rone condodimus. Et præteritorum igitur gratiæ
respondentes, & futurorum spem longe meliorem
gerentes, secundum prædecessorum nostrorum Ro-
manæ ecclesiæ pontificum privilegia, vos in spiri-
tuales filios apostolicæ sedis assumpimus, & eadem
auctoritate statuimus, nullum pontificum,
nullum regum, nullum cuiusque dignitatis aut
ordinis, præter prepositos vestros, in vestra eccle-
sia vel ejus pertinentiis potestatem aut dominium
exercere, ut Romanæ ecclesiæ præcepta servantes
Romanæ ecclesiæ libertate perpetua gaudetis, sal-
vo nimirum jure seu consuetudine quam hæcenus
erga vos Turonensis noscitur archiepiscopus ha-
buisset.

Quæcumque

Quæcumque igitur venerabilis illa beati Martini ecclesia legitimo iure, vel pontificum collatione, vel regum & principum liberalitate, vel fidelium oblatione possidet, seu in futurum præstante domino iuste poterit & canonice adipisci, firma vobis semper & illibata permancant. Nullus in villis, aut mansionibus, five territoris, five ecclesiis, aut pagis ad vestram ecclesiam pertinentibus, in vitis vobis iudicia agere, ingeniosos vel saculi potestate constringere, nec teloneum aut naulum præsumar exigere. Possessionum vero vestrarum decimæ seu * novæ in pauperum usus omnino proficiant. Episcopus autem, in cuius diocesi eadem possessiones sunt, ordinandorum clericorum tantum curam gerat, nihil de cetero gravaminis clericis inferat, nec ecclesiarum altaria, vel alia bona, per regum præcepta vobis antiquitus data, & pontificum Romanorum privilegiis confirmata, vel aliis dare, vel venalitare distrahere, vel modo quolibet alienare præsumat.

Quidquid præterea libertatis, quidquid immunitatis, vel prædecessores nostri Romani pontifices, vel Turonenses archiepiscopi, vel Gallicanarum ecclesiarum apud Tuslacum in Tullensi parochia generalis synodus congregata pro beati apostolici confessoris Martini reverentia vestræ ecclesiæ vestrisque prædecessoribus contulerunt, nos præsentis decreti pagina confirmamus. Et quia in quibusdam vestræ ecclesiæ privilegiis proprium vobis habere episcopum concessum est, nos ejus vice Romano vos sanctimus specialiter adherere pontifici, & graviores vestri causas ex ejus pendere iudicio. Si quis sane in crastinum archiepiscopus, aut episcopus, imperator, aut rex, princeps, aut dux, comes, viccomes, iudex, aut ecclesiastica quælibet sæcularisve persona, hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam remere venire tentaverit, secundo tertiove commonitus, si non satisfactione congrua emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reumque se divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo corpore ac sanguine Dei & domini redemptoris nostri Iesu Christi alienus fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat: Cunctis autem eidem ecclesiæ iusta servantibus sit pax domini nostri Iesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum iudicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen, Amen, Amen. Datum Pictavis per manum Ioannis sanctæ Romanæ ecclesiæ diaconi cardinalis, quarto Kalendas Aprilis, indictione quarta, anno dominicæ incarnationis * MXXVII. pontificatus autem domini Vrbani secundi papæ nono.

XIII. AD ROGERIVM COMITEM SICILIÆ.

De privilegio monarchiæ Siciliæ.

Vrbani episcopus servus servorum Dei carissimo filio Rogerio comiti Calabriae & Siciliae salutem & apostolicam benedictionem.

QUIA prudentiam tuam supernæ majestatis dignatio multis triumphis & honoribus exaltavit & probitas tua in Sarracenorum finibus ecclesiam Dei plurimum dilatavit, * & sanctæ sedi apostolicæ devotum se multimodis semper exhibuit, nos in specialem atque carissimum filium ejusdem universalis ecclesiæ te assumpsimus. Idcirco de tuæ probitatis sinceritate plurimum confidentes, sicut verbis promissimus, ita literarum auctoritate firmamus, quod omni vitæ tuæ tempore, vel filii tui Simonis, vel alterius qui legitimus tui hæres extiterit,

nullum in terra potestatis vestræ, præter voluntatem aut consilium vestrum legatum Romanæ ecclesiæ statuemus. Quinimo quæ per legatum acturi sumus per vestram industriam legati vice cohiberi volumus. Quando ad vos ex latere nostro * miteremus ad salutem * sanctarum ecclesiarum quæ sub vestra potestate * consistunt, ad honorem beati Petri sanctæque ejus apostolicæ sedis, cui devote hæctenus obedisti, quamque in necessitatibus suis strenue & fideliter adjuvisti. Si vero * celebratur concilium, & tibi mandavero, quatenus episcopos & abbates tuæ terræ nihili mittas; quos & quos volueris * mittes, alios vero ad servitium ecclesiarum tuarum * retineas. Omnipotens Deus actus tuos in beneplacito suo dirigat, & te a peccatis absoluit in vitam æternam perducat. Datum Salerni per manus Ioannis sanctæ Romanæ ecclesiæ diaconi tertio Nonas Julii indictionis septimæ, anno pontificatus nostri undecimo.

XIV. AD RODVLPHVM COMITEM.

Pro immunitate ecclesiastica.

NOSSE te volumus quia nulli sæcularium domino potestatem in clericos habere licet; sed omnes clerici episcopo soli esse debent subiecti. Quicumque vero aliter præsumperit, canonice procul dubio sententiæ subjacebit.

Ivo parte
6. cap. 4. 08.

XV. AD CLERVM POPVLVMQVE SALERNITANVM.

Pro immunitate ecclesiastica.

Vrbani episcopus servus servorum Dei dilectis filiis clero & populo Salernitano salutem & apostolicam benedictionem.

LANZONEM presbyterum, qui ecclesiam sanctæ Mariæ per manum laicam invasit, expulso eo qui legitime possidebat, noveritis sententiæ nostræ officio & beneficio interdictum. Omnes præterea, qui ecclesias vel ecclesiastica beneficia aut capellanias sine episcopi sui consensu per manum laicam obtinuerint, donec satisfaciant suo episcopo, secundum sanctorum canonum constituta, ab officio & beneficio interdicimus.

XVI. AD ALEXIVM CONSTANTINOPOLITANVM IMPERATOREM.

De expeditione in terram sanctam, & de cruce suscipienda.

Vrbani secundus Romanus pontifex Alexio Constantinopolitano imperatori, &c.

CVM statutum fuisset ad Clarummontem Arverniæ, ut communibus votis bellum adversus Sarracenos gereretur, tanta hominum multitudo cruce signata est, ut ad trecenta hominum millia censa fuerint. Ducum autem fortissimorum tantus ardor, ut de recuperanda Hierosolyma multum sperare debeamus. Primus omnium Petrus eremita innumerabilibus se ducem præbuit, cui Godefredus, Eustachius & Balduinus fratres Bolionii comites se addiderunt, majores etiam copias paraverunt. Hinc Podiensis episcopus belli dux, & Raimundus sancti Egidii comes, inde Hugo magnus Philippi Francorum regis frater, & Robertus Normanniæ, & alter Robertus Flandriæ, & Stephanus Carnuti comites. Quid dicam de Boamundo ipso qui ingenti animi magnanimitate iis se comitem adiunxit cum septem millibus delectæ juventutis Italianæ.

Ec ij relictæ

relicta fratri rerum omnium cura, quo cum diu bello contenderat? Ad hos belli maximos apparatus unum illud in primis est necessarium, ut tuo præsidio commeatuque tantæ copiæ iuventur. Quare ab te peto majorem in modum, ut quibuscumque rebus poteris iustissimo bello gloriosoque favcas. Illud autem, tamen non dubitem abs te curatum iri, volui tamen te per litteras nostras scire id mihi & universæ Christianæ reipublicæ jucundissimum fore. Vale Romæ, &c.

XVII. AD LVCIVM PRÆPOSITVM
SANCTI IUVENTII.

De valore baptismi aliorumque sacramentorum a criminosis sacerdotibus collatorum.

*Vrbanus episcopus servus servorum Dei dilecto filio
Lucio præposito ecclesiæ sancti Iuventii apud
Ticinum salutem, & apostolicam
benedictionem.*

SALVATOR prædixit in euangelio circa finem sæculi pseudochristos & pseudoprophetas surgere, & multos seducere, & fideles suos in mundo multas habituros pressuras; sed tamen portas inferi adversus ecclesiam non prævalituras. Proin quis, ut ait apostolus, oportet hæreses esse, ut qui probati sunt manifesti fiant, oportet nos cum propheta ex adverso ascendere, & murum opponere pro domo Israël, & cum eodem apostolo per multas tribulationes intrare in regnum Dei, unde non sunt conditione passionis hujus temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis. Igitur qui innovisti nobis, quod tibi objicitur, Vtrum vendere ecclesiasticam rem simoniacum sit, hoc simoniacum esse patenter colligitur ex hoc quod B. Petrus apostolus ait Simoni: Pecunia tua tecum sit in perditionem, quia existimasti donum Dei pecunia possideri. Donum quippe Dei est Spiritus sanctus, & donum Dei est res ipsius ecclesiæ oblata. Et si bene advertis, Simon magus, qui fide ad fidem accessit, non Spiritum sanctum propter Spiritum sanctum quo ipse indignus erat, (quoniam ut scriptum est, Spiritus sanctus disciplina effugiet fictum) sed ideo, quantum in ipso erat, emere voluit, ut ex venditione signorum quæ per eundem fiebant multiplicatam pecuniam quam obtulerat lucraretur. Nec apostolus emptionem Spiritus S. quam bene noverat fieri non posse, sed ambitionem talis quæstus, id est avaritiam, quod est idolorum servitus, in eodem Simone exhortuit, & maledictionis jaculo percussit.

Quisquis itaque res ecclesiasticas quæ Dei dona sunt, quoniam a Deo fidelibus & a fidelibus Deo donantur, quæque ab eodem gratis accipiuntur, & ideo gratis dari debent, propter sua lucra vendit vel emit, cum eodem Simone donum Dei pecunia possideri existimat. Ideo qui easdem res non ad hoc ad quod institutæ sunt, sed ad propria lucra, munere linguæ, vel indebiti obsequii, vel pecunia largitur vel adipiscitur, simoniacus est: cum principalis intentio Simonis fuerit sola pecuniæ avaritia, id est idololatria, ut ait apostolus Paulus. Alioquin cur synodus Calchedonenensis sexcentorum triginta episcoporum procuratorem vel defensorem ecclesiæ, vel quemquam regulæ subiectum, adeo per pecuniam ordinari prohibet, ut interventores quoque tanti sceleris anathematizet, nisi quod eosdem simoniacos judicet? Quod si præfari milites ecclesiæ ob hujus sceleris taliter percelluntur, nemo sapiens negabit non militantes ecclesiæ multo damnabilius hanc ob causam, id est venditionis vel emptionis debere percelli.

† Paschalis primus.

Sed & beatus prædecessor noster † Paschalis de

consecratione, & de rebus quæ proveniunt ex consecratione, affirmat, quod quisquis alterum eorum vendit, sine quo alterum habere non potest, necurum non venditum derelinquit. Ac per hoc cum qui rem ecclesiæ vendit vel emit simoniacum intelligit. in nomine vero procuratoris intelligit præfata synodus quemlibet ecclesiasticarum rerum administratorem, ut verbi gratia præpositum, acononum, vicedominum: defensoris nomine advocatum sive castaldum, & judicem: in subiecto regulæ archiepiscopum, archidiaconum, canonicum, monachum: vel quemlibet ecclesiasticum mancipatum officio. Quod vero Spiritum sanctum, quantum in se est, vendat vel emit qui præposituram vel hujusmodi vendit vel emit, audi Augustinum super Ioannem: O quor proposita fecerunt. Alterum propositum habet Carthagine Primianus, alterum habet Maximianus, alterum habet in Mauritania Rogatus, alterum habent in Numidia illi & illi quos jam nec nominare sufficimus. Circumir ergo aliquis emere columbam? unusquisque propositum suum laudat quod vendit, &c.

Ecce venerabilis Augustinus de præposituræ distractione agens, in nomine columbæ sancti Spiritus venditionem vel emptionem accipit, sicut & omnes hujus evangelici capituli tractatores. Penfandum vero est qua pœna multentur qui jam Deo & ecclesiæ suæ oblata vendunt vel emunt, si cum flagellis a Dei templo eieci sunt, qui quæ Deo erant offerenda vendebant vel emebant. Si de offerendorum venditoribus vel emptoribus dictum est: Vos fecistis domum Patris mei domum negotiationis, & speluncam latronum, quid dicitur jam de ecclesiæ oblatores venditoribus vel emptoribus? Et ne quis insanus objiciat, merito hos dominum tam acerbè vindicasse, quia tunc illa in Dei templo, ecclesiasticæ vero res modo extra templum distrahantur: attendat super his Augustini non determinantem locum venditionis vel emptionis propositum, sed tantum indefinite dicentem: Circumir aliquis emere columbam, unusquisque propositum suum laudat quod vendit, non adiciens in templo vel extra templum. Hæc contra venditores vel emptores factarum rerum.

Ad hoc vero quod in epistola tua sequitur, id est, Vtrum obedire tentantibus ad mortem nefas sit, & circa finem ejusdem epistolæ hoc idem iterum inculcatur, illud beati Petri respondemus: Obedire Deo oportet magis quam hominibus. In quo exemplo notandum est, hominibus interdum obediri debere, sed magis Deo: hominibus quidem in his quæ contra fidem & religionem non sunt: quoniam cives Ierusalem legimus Babylonis civibus militasse, ut sanctum Ioseph, & socios Danielis; quorum primus, stuprum dominæ, sequentes vero idololatriam pethorrentes, rem publicam & alienigenarum principum strenue gubernaverunt. Et in euangelio habes, cum eo qui re angariaverit uno miliario, alia duo ambulare debere, & reddere quæ sunt Cesaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo. Item Hieronymus super epistolam ad Philippenses: Si dominus ea jubet quæ non sunt adversa scripturis sanctis subijciatur domino servus: si vero contraria præcipit, magis obediat spiritus quam corporis domino, & infra: Si bonum est quod præcipit imperator, jubet exequere voluntatem; si malum, responde: Obedire oportet Deo magis quam hominibus.

Ad hoc vero quod subjungitur in eadem epistola, id est, Vtrum sit utendum ordinarioribus, & reliquis sacramentis, a criminosis exhibitis, ut ab adulteris, vel sanctimonialium violatoribus, vel huiusmodi ad hoc,

1072. 2.

A 7. 5.

Math. 5.

11 quest. cap. 93.

A 7. 5.

6. dist. cap. 6. i additionem

ad hoc, inquam, ita respondemus: Si schismate vel hæresi ab ecclesia non sepatantur, eorumdem ordinationes, & reliqua sacramenta sancta & veneranda non negamus, sequentes beatum Augustinum, qui super Ioannem de huiusmodi tam copiose quam veraciter disseruit. Ait enim: Baptizet servus bonus, sive servus malus, non sciat se ille qui baptizatur baptizati ab eo qui non sibi renuit baptizandi potestatem. & paulo post: Non horreat columba ministerium malorum, respiciat domini potestatem. Si fuerit superbus minister, cum zabulo computatur, sed per illum Christi sacramentum non contaminatur. Quod per illum fluit, putum est, quod per illum transit, liquidum est. Item: Spirituales vero virtus sacramenti ita est ut lux, quæ & ab illuminandis puta excipitur, & si per immunda transeat, non inquinatur. Quos baptizat ebriosus, quos baptizat homicida, quos baptizat adulter, Christus baptizat, & cetera huiusmodi. Attamen decessores nostri Nicolaus & Gregorius a missis sacerdotum, quos tales revera esse consiterit, fideles abstinere decreverunt, ut & peccandi licentiam ceteris auferrent, & huiusmodi ad dignæ penitentię lamenta revocarent. Scripsit hoc prædecessor noster Gregorius Rodulpho & Bertholdo ducibus inter cetera: Officium simoniacorum, & in fornicatione jacentium scientes nullo modo recipiatis, & quantum potestis, tales sanctis deservire mysteriis vi, si oportuerit, prohibeatis, &c.

Potro ad hæc quæ tibi syllogitice in eadem epistola obijciuntur, id est, si corpus & sanguis Christi non sunt, & alia quæ prædiximus, proprias non habent virtutis dignitates, quid agētibus obstant, quod si habent, cur iperuntur, tibi ab indigno præsumuntur? Ad hæc, inquam, ita respondemus: Proprias quidem habent virtutis dignitates, ut præfatus Augustinus ait super Ioannem contra Donatistas, sed agentibus vel suscipientibus eadem sacramenta contra præfatorum pontificum instituta, * nisi forte sola morte interveniente, ut pote ne sine baptismate vel communionem quilibet humanis rebus excedat: eis, inquam, in tantum obstant, ut veri idololatrarum sint, cum talibus & ordinationū & sacramentorum confectio, & aliter quam præmissum est scienter susceptio, vehementer a sanctis canonibus prohibeatur. Ait namque Samuel propheta: *Quoniam peccatum ariolandi est repugnare, & quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere.* Hæc de malis catholicis qui intra ecclesiam sunt. Ceterum schismaticorum & hæreticorum sacramenta, quoniam extra ecclesiam sunt, juxta sanctorum patrum traditiones, scilicet Pelagii, Gregorii, Cypriani, Augustini, Hieronymi, formam quidem sacramentorum, non autem virtutis effectum habere profitentur, nisi cum ipsi, vel eorum sacramentis initiati, per manus impositionem ad catholicam redierint unitatem.

Sciendum vero est quod canones apostolorum, quorum auctoritate orientalis & ex parte Romana vitur ecclesia, & insignis martyr Cyprianus, & octoginta episcopi cum eodem baptismum hæreticorum lavacrum diaboli appellant. Stephanus vero & Cornelius martyres & pontifices Romani, & venerabilis Augustinus in libro de baptismate eundem Cyprianum & præfatos episcopos hanc ob causam vehementer redarguunt, asstantes baptismum sive ab hæretico sive schismatico ecclesiastico more celebratum ratum esse; & merito, quia alia in baptismate, & alia in reliquis sacramentis consideratio est; quippe cum & ordine prior & necessarius sit; subito enim morituro prius baptismate, quam dominici corporis communionem, vel aliis sa-

cramentis consulit. Et dum forte catholicus non invenitur, satius est ab hæretico baptismi sacramentum fumere, quam in aeternum perire. Et hanc sententiam præscriptorum pontificum Corneli, Stephani, & Augustini, secuti sunt Innocentius, Sicutius, Leo, Anastasius, & magnus Gregorius, & omnis ecclesia catholica. Et quoniam epistolatis brevitas propositis tibi questionibus fortasse non sufficit, eorumdem temeritatem ad sedem apostolicam instruendam mitte, aut, juxta apostolum, *veluti sana doctrine adversarium post secundam & tertiam correptionem devota.* Tu veto esto fidelis usque ad mortem, ut percipias coronam vitæ. Data Romæ.

B XVIII. AD ALPHANVM SALERNITANVM ARCHIEPISCOPVM.

Collatum illius ecclesiæ privilegium confirmat. *Vrbanus episcopus servus servorum dilecto fratri Alphano Salernitano episcopo epusque successoribus canonice promovendis in perpetuum.*

SINCVLARE semper sedis apostolicę privilegium claruit, subiectas sibi per orbem terrarum ecclesias & auctoritate disponere, & benignitate clementius confovere. Quibus autem supernę majestatis dignatio suæ gratiæ plenior contulit largitatem, ipsis etiam consuevit excellentiorem tribuere dignitatem. Vnde non immerito existimamus Salernitanam ecclesiam amplioribus nostræ benignitatis muneribus honorandam, quam omnipotens dominus eximia suæ benignitatis prærogativa per misericordiam gratuitam sublimavit. Ex novissimis namque terrarum finibus beati Matthei evangelistę corpus ad hanc deserti, apud hanc haberi, clementissima suæ dispositionis * dignitate permisit. Cujus scilicet apostoli quanta sit in Deo & ecclesia glorię excellentia, collatorum divinarum munerum gratia cumulata demonstrat. Hic enim primus inter ceteros evangelii seriem scribere inspiratione divina exorsus est: hic in divini seminis fructu trium ordinum coronam centesimam reportavit, ut simul apostolus & evangelista & martyr existeret. Adjecit ad hæc omnipotens Deus, ut eandem ecclesiam gloriosorum martyrum Fortunati, Gaii & Anthes triumphis simul & corporibus honoraret. Apposuit etiam tertii muneri claritatem, ut eam nostris temporibus Gregorii apostolicę memorię septimi papæ tam exilio quam tumulto illustraret. Cujus quam egregia jura, quam præclara doctrina, quam miranda constantia fuerit, Romana ecclesia prædicat, occidens universus agnoscit, tyrannorum pertinacia tolerat, & conculcata testatur.

XIX. AD PISTORIENSEM ET RVSTICVM VALLIS VMBROSÆ ABBATES.

De Vvezclone Moguntino atchiepiscopo ob simoniam depositio. *Vrbanus secundus papa Pistoriensis & Rustico vallis Umbrosa abbatibus.*

SCRIPSISTIS nobis maximum apud vos scandalum emeruisse, quod Pisanum episcopum consecraverimus, quod a Guezelone hæretico diaconus fuerat ordinatus. Et nos profecto scimus: Guezelonem hæreticum fuisse, Moguntinumque episcoporum simoniaco criminis facinore invasisse, propter quem aut alium acquirendum regi sub anathemateposito diu fervierat, & propter acquisi-

gories lib. 2. 47.
in canonicis
s: qui
p: fimo
a casu
statis
at, non
qui a
o. Tho.
3. q. 6
q. 6. ad
q. 67.
Reg. 15.

Tii. 3.

* forte dignatio-
ne.

tum omni vitæ suæ tempore deseruit. Eundem & A ipsi nos pro eadem causâ, qui ab excommunicatis consecratus est, in synodali concilio excommunicavimus, condemnavimus, & ab omni ecclesiastico officio sine spe restitutionis aliqua deposuimus.

NOTA SEVERINI BINII.

a *Guezelonem hereticum fuisse*] Hanc epistolam Urbani secundi papæ ex manuscripto bibliothecæ sancti Victoris Parisiensis cum aliis plurimis, de quibus supra descriptam misit excedendam reverendus dominus Ioannes Picardus sancti Victoris Parisiensis ecclesiæ sæpe dictæ canonicus regularis. Quæ cum hæcenus nullibi impressa fuerit, & quamdam de simonia decretalem constitutionem contineat, dignam iudicavi quæ in lucem emitteretur. Hic Guezeolo, ut bene notandum esse monuit dictus dominus Picardus, idem est quem passim Vtpergensis abbas nuncupat Vvezelonem Sigefridi Moguntini archiepiscopi demortui successorem, seu potius Moguntinæ ecclesiæ inivatorem ab Henrico rege intrusum, ut patet ex iis quæ supra dicta sunt in concilio Quintilinchurgensi sub Gregorio septimo. Nec obstat quod apud Vtpergensis Vveziolo nominetur, quem Urbanus papa hic Guezelonem appellat: nam familiare est Gallis aliisque nationibus ut nomina omnia propria, quæ apud Germanos scribantur in principio per geminum Vv, ipsi primam litteram V in G convertant, adeoque pro Vvezelone scriptum fuerit Guezeolo.

XX. AD RICHERIVM SENONENSEM,
ET CETEROS FRANCORVM EPISCOPOS.

De rege excommunicato non absolvendo.

Urbanus episcopus servus servorum Dei dilecto fratri Richerio Senonensi, & ceteris Francorum episcopis, salutem & apostolicam benedictionem.

AVDITVM est apud nos quosdam confratres nostros in tantam audaciam protulisse, ut asserant se nequaquam a regis societate absenturos; imo etiam regem ipsum ab excommunicationis vinculo solutos, quamquam feminam illam, pro qua per nos excommunicatus fuerat, non dereliquit: sed qui hoc loquuntur, aut profecto scripturas nesciunt, aut pertinaciter excedere nequaquam pertimescunt. Sanctorum quippe canonum sanxit auctoritas, & ea passim ecclesiæ consuetudo servat, ut a quolibet iuste excommunicatum episcopo alius absolvere non præsumat. Ipsa etiam suffraganeorum ligamenta metropolitani, qui videlicet eorum majores sunt, sanctorum patrum institutionibus prohibentur absolvere. Quod si a quibuscumque id servatur episcopis, videant venerabiles fratres nostri, quemadmodum apostolicæ sedis valeant acta dissolvere, cum profecto luce jam claris constet apostolicæ sedis pontifici non solum episcopos & primates, sed ipsos etiam patriarchas, divina institutione subiectos, cum noverint ab omnibus ad ipsum, ab ipso autem ad neminem appellandum, cum sciant ei soli fas esse de omni ecclesiâ iudicandi, ipsum vero nullorum subjacere iudicio. Nec eos illud credimus ignorare, quod sola, nulla synodo præcedente, sedes apostolica valeat suo statui restituere quos synodus inique damnaverit, ipsius vero nemini liceat retrahere iudicia. Certe cum de lepratum, id est de criminum varietatibus ad Moysen dominus loqueretur, *Considerabit, inquit, leprosum sacerdos, & immundum iudicabit.* ac deinde subjungit: *Et clausus tenetur ad arbitrium sacerdotis.* Videtis ergo quia ad illius sacerdotis arbitrium clausus teneri præcipitur, cuius arbitrio iudicatus est immundus. Quomodo itaque ad aperiendum manum potrigent, ad quem claudendum os aperire non ausi sunt. Cum quadridianum Lazarum domi-

Leuit. 13.

nus suscitasset, non legitur ad absolvendum cum circumstantium aliquis se incesisse, dum ipsius salvatoris præcepto jam viventem, jam stantem, discipuli absolvent, ut profecto secuturis daretur exemplum, quia etiam pœnitens quis solvendus non est, nisi per illius arbitrium, cuius voce vel gemitu a sepulcro criminofus educitur. Sed neq; illud venerabilibus fratribus arbitramur ignotum, quia Deus superbis resistit, prope est autem obrutis corde. *Super quem enim respiciam, ait dominus, nisi super humilem & quietum & trementem verba mea.* Viderint ergo quo pacto peccatorem conentur absolvere, præter illius vel præsentiam, vel præceptum, cuius est iudicium in generali synodo compeditus. Nobis sane, & omnibus qui Turonis nobiscum Deo propitiante convenerunt, liquido paruit, & legis & evangelii & sanctorum canonum documentis, nullam solvendi quem nos ligavimus fraternitatis vestræ supperere potestatem. Vnde & filium nostrum Francorum regem, donec Deo in nobis & sanctæ Romanæ ecclesiæ satisfaciatur, excommunicatum asserimus, & tam episcopos, quam alios quoslibet ei pertinaciter communicantes esse sancimus, & privilegium potestatis amittere, si quis in ejus absolutione inconcessa abuti præsumperit potestate. De cetero universos vos Arelarem in octavis apostolorum Petri & Pauli ad concilium omni seposita occasione invitamus.

XX. AD HVGONEM ARCHIEPISCOPVM
LVGDVNENSEM.

De Roberto abbate Cisterciensî ex eremo revocando.

Urbanus episcopus servus servorum Dei venerabili fratri & episcopo Hvgoni apostolicæ sedis vicario salutem & apostolicam benedictionem.

MOLISMENSIVM fratum magnum in concilio clamorem accepimus, abbatibus sui reditum vehementius postulanti. Dicebant enim religionem in suo choro everfam, seque pro abbatibus illius absentia odio apud principes & ceteros vicinos haberi. Coacti tandem a fratribus nostris, dilectioni tuæ per præsentia scripta mandamus, significantes gratum nobis existeret, ut, si fieri posset, abbas ille ab eremo ad monasterium reducat. Quod si implere nequiverit, curâ tibi sit ut & qui eremum diligunt conquiescant, & qui in cœnobio sunt regularibus disciplinis inserviant.

*** APPENDIX EPISTOLARVM
VRBANI PAPÆ II. EX VARIIS CODICIBUS MSS. & QUIBUSDAM EDITIS MAGNO STUDIO COLLECTA.

*** I. AD GVIEHARDVM EPISCOPVM
Constantiensem.

Urbanus episcopus servus servorum Dei Gviehardo Constantiensi episcopo salutem & apostolicam benedictionem.

QVIA te speciale post Deum manuum nostrarum opus esse perpendimus, & quia specialem in te religionis gratiam esse cognoscimus, idcirco te specialiter adjuvare, tuisq; necessitatibus specialiter subvenire domino annuente satagimus. Quæstiones autem quas tuis literis significasti veltis in partibus agitari, apud

l. 1. 6.

"Nomen celebratum fuit meo Julio a 1096.

Hanc & pleraq; sequentibus describitur R. P. cobus Si mundus coedice A trebarcni

apud nos satis frequenter noveris commoveri. Fratrum itaque nostrorum communicatio consilio, diuque excommunicationis quaestione tractata sancti prædecessoris nostri Gregorii sententiam confirmantes ita eam Deo inspirante determinavimus. Primo siquidem gradu Ravennatem hæresarcham Romanæ ecclesiæ in vasotem cum Henrico rege ejusdem perverſitatis capite, ab omnibus ecclesiæ catholicæ membris alienum & excommunicatum esse censuimus. Secundo eos qui armis, pecunia, consilio aut obedientia ecclesiasticis maxime honores ab eis aut eorum fautoribus accipiendo eorum nequitie adminiculum subministrant. Hos igitur principaliter anathematis vinculis adstringentes, in tertio gradu communicantes eis nos quidem non excommunicamus. Sed quia ipsi se eorum communicatione cõmaculant, in nostram eos societate nequam sine pœnitentiæ ultione & absolutione recipimus. Sanctis quippe canonibus cautum constat, ut qui excommunicatis communicaverit excommunicetur. Ipsius tamen pœnitentiæ atque absolutionis modos ea moderatone discretimus, ut quicumque se ignorancia seu timore seu necessitate negotii cuiusque maximi & maxime necessari eorum se convictu, salutatione, oratione, osculove contaminaverit, cum minoris pœnitentiæ absolutionisque medicina societatis nostræ participium sortiatur. Eos vero qui aut spontanea aut negligenter inciderint, sub ea volumus disciplinæ coercitione suscipi, ut ceteris metus incutiatur cujus disciplinæ moderamina, quod ad tuam curam spectat nos tuæ providentiæ prout oportere videris pro temporis & personarum competentia servanda committimus. Porro de clericis qui ab excommunicatis sunt episcopis ordinati, necdum quidem sententiam ferimus, quia generalis mali contagium generalis synodi est cautio comburendum, Tuæ tamen fraternitati hoc respondemus ad præsens, ut ab excommunicatis quondam tamen catholicis episcopis ordinatos, si quidem non simoniace ordines ipsos acceperint, & si episcopos ipsos non simoniacos esse consiterit, ad hoc si religiosior eorum vita, & doctrinæ prerogativa visa fuerit promereri, pœnitentiâ indicta quam congruam duxeris, in ipsis quos acceperint ordinibus manere permittas. Ad superiores autem ascendere non concedimus, nisi necessitas & utilitas maxima flagitaverit, & ipsorum sancta conversatio promeruerit, & hoc tamen ipsum rarius cum cautela est præcipua concedendum. De presbyteris, diaconis ac subdiaconis, qui post acceptum ordinem in aliquo crimine lapsi fuerint sive palam sive clam constat quidem canonum censura ab ecclesiasticis eos officiis inhiberi. Tuæ tamen providentiæ discretionique committimus, utrum eorum aliqui, qui tamen infamie notis non fuerint aspersi, necessitate ecclesiæ urgente & ipsorum sancta conversatio promerente in suis gradibus recipiari debeant. Hoc autem secundum indulgentiam dico, non secundum imperium, ut vestra major vestris in partibus contra hæreticos habeatur auctoritas. Salva tamen auctoritate communi, & sanctorum parum decretalibus infirmis. Si quem vero quod absit aut post acceptum aut ante acceptum officium contigerit peremptorio quolibet eorum qui in lege morte multantur, sive clam sive palam occupatum crimine inveniri, eos maxime qui adhuc mundo vivunt, ab omni eos altaris ministerio sequestramus. Sicut enim pœnitentiam agere cuiquam non conceditur clericorum, ita & post pœnitentiam ac reconciliationem nulli unquam laico liceat honorem clericatus adipisci, vel clerico ad

altiores ordines promovendi, quia quamvis sint omnibus peccatorum contagione mundati, nulla tamen debent gerendorum sacramentorum instrumenta suscipere, qui dudum fuerint vasa vitiorum. Sane insulam Augiam sub jure ditionis B. Petri ac Romanæ ecclesiæ constat specialiter contineri. Sed quia eorum privilegium, quod a Romana ecclesiâ obtinent, non satis meminimus, causam facile determinare non possumus. Salva tamen ejusdem privilegii auctoritate, tibi singulariter in clerum & populum illic habitantem præter monachos omnem concedimus episcopalis regiminis potestatem. Ceterum ut in eodem cenobio abbatem catholicum regulariter vice nostra præstitueret studeas tuæ obedientiæ imperamus. Nec solum in eo, sed & in S. Galli cenobio, & in ceteris si quæ sunt propriis abbatibus destituta, nostra fretus auctoritate cum consilio quorum intercessit cognoveris abbates eligere, atque electos consecrare procura. Idem etiam tibi studendum de Augustensi & Curiensi episcopatu in iungimus, nec non & de ceteris ad quæ Patavienſis episcopus advocari vel adesse nequiverit, & ipsi enim quemadmodum & tibi Saxonie, Alamanniæ, ac ceterorum que prope sunt regionum vice nostra procuratorem injunximus, ut ordinationes improbandas improbetis, roborandas roboratis, & quicquid ecclesiastici negotii disponendum fuerit communicato religiosorum vitiorum consilio dispositis, quo ad usque privatiorem annuente domino legatum sedis apostolicæ suscipere valeatis. Vos quia Dei zelo fervetis & scientia præcellitis atque doctrina, omni cura atque sollicitudine utilitatibus ecclesiasticis insudate. Scientes quoniam & nos in hoc tempore vestris libentissime utilitatibus annuemus & operam dabimus. Laboribus autem Romanæ ecclesiæ communicare, opis nostræ auxilio sublevare nullo modo pigri sitis. Benedictionum suarum vos omnipotens Deus ubertate perfundat, incolumem custodiat, & ad vitam perducatur eternam. Data Romæ xiv. Kal. Maii.

*** II. AD ROBERTVM TOTIVS
Flandriæ strenuum militem.

Vrbanus episcopus, &c.

Memento carissime fili, quantum, &c. paulo post integra exhibebitur cum actis concilii Remensis cum epistola cleri Flandrenſis Rainaldo archiepiscopi Remensi.

*** III. AD LAMBERTVM ATREBATENS.
EPISCOPVM SIVE

PRIVILEGIUM ATREBATENSIS ECCL.

Vrbanus episcopus servus servorum Dei, dilecto in Christo fratri Lamberto Atrebatensi episcopo nostris manibus consecrato, ejusque successoribus canonice substituendis in perpetuum.

LIQUET sanctorum canonum institutis integram esse provinciam, & metropolitani proprium debere sortiri, quæ duodecim constat episcopatibus. Secundam igitur Belgicam constat integritatem provincie obtinere, quæ duodecim quondam sicut episcopos habuisse, & Remensem ecclesiam jure metropolitani haberi, quæ tot soleat suffraganeis eminere. Ceterum peccatis exigentibus accolatū, cum irruentibus barbaris urbes quædam detritæ sunt, duodecim ille numerus imminutus est. Inter quas Atrebatensis nobilis quondam & populosa civitas, quæ per B. Remigium episcopi, Vedastum obtinuit, post nonnullorum

Hanc & nonnullas sequenti editioni jam prius perata habebamus cõ D. D. cher. tom. III. & V. spicilog. cas cõ plis qq. seq. infra scribit.

nullorum antistitem obitum episcopalis cathedræ perdidit dignitatem, & per nonnulla tempora Cameracensi episcopo subditi obedivit. Porro nostris temporibus superna miserationis respectu prædicta civitas in ejusmodi statum reducta est, ut & populi frequentia & divitiarum abundantia Cameracensē superet civitatem. Dignum igitur Spiritui sancto & auctoritati apostolicæ visum est, ut Atrebatensi ecclesiæ cardinalis restitueretur antistes. Sanctū enim Sardicense concilium statuit non passim episcopum ordinari, nisi aut in civitatibus quæ episcopos habuerunt, aut quæ tam populose sunt ut habere mereantur episcopum. In secundo quoque concilio Africano decernitur, ut illa diocesis quæ aliquando habuit episcopum, habeat proprium. Et si accedente tempore, crescente fide Dei populus multiplicatus desideraverit habere proprium rectorem, ejus videlicet voluntate in cuius potestate est diocesis constituta, habeat proprium episcopum. B. quoque Gregorius in Sardinia apud Phausianam oppidum secundū pristinum modum reordinari præcepit antistitem, & nos ergo Atrebatensis ecclesiæ restitutioni, & Remensis metropoli redintegrationi pro nostri officii debito imminentes, te frater carissime Lamberte cleri plebisque consensu electum unanimi, B. Vedasto & sanctis qui in urbe ipsa quondam præsedere pontificibus constitimus successorem. Per præsentis itaque privilegii paginam legitimum perpetuum statuimus, ut Atrebatensis ecclesia deinceps cardinalem semper episcopum fortiaur. Quicquid autem prædictæ ecclesiæ B. Remigius contulit, quicquid antiquis temporibus dum episcopali dignitate polleter eam possidere constiterit, salvis legalibus institutis & Romanæ ecclesiæ privilegiis, ratum tibi ac tuis successoribus fancimus permanere. In quibus nominatim archidiaconias duas, quarum una Atrebatensis, altera dicitur Obstrebandensis, præfatæ ecclesiæ confirmamus, & illos omnino limites inter Atrebatensem & Cameracensem ecclesias fore præcipimus, quos antiquitus fuisse vel scriptorum monumentis vel territoriorum dirceptione, vel certis aliquibus iudiciis poterit comprobari, ut annuente Deo ecclesiarum pax nulla occasione turbetur, & quæ pro fidelium salute statuta sunt, perenni tempore inconvulsa stabilitate persistant. Sane si quis in crastinum archiepiscopus, episcopus, imperator aut rex, princeps aut dux, comes aut vicecomes, iudex aut persona qualibet magna vel parva hujus nostri privilegii paginam sciens, contra eam temere venire temptaverit, secundo, tertiove commonitus, si non satisfactione congrua emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate carcat, reumque se divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo corpore & sanguine Dei ac domini redemptoris nostri Iesu Christi alienus fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subiaceat. Cunctis eidem ista loco servantibus sit pax domini nostri Iesu Christi, quatinus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum iudicem præmia æternæ pacis inveniant.

Recitatum est autem hoc privilegium in Claramontensi concilio ex præcepto domini Urbani II. cui ipse præsedir, & cum eo cardinales Romani, archiepiscopi XII, Episcopi cccxv. Abbates vero xc. & eo amplius; exceptis honestis & religiosis diversarum regionum & provincialium clericis & laicis. Et in mente & sine magno silentio ab omni concessu concilii auditu collaudatum & confirmatum est IV. Kalendas Decembris indictione IV. anno dominice incarnationis MXXCV. pontificatus autem domini Urbani papa VIII.

*** AD RAINOLDVM REMENSEM ARCHIEPISCOV M.

Urbanus episcopus servus servorum Dei dilecto confratri Rainoldo Remorum archiepiscopo salutem & apostolicam benedictionem.

NOVERIT tua fraternitas quod Atrebatensis ecclesia una ex nobilibus ecclesiis Remensis metropolis, fuit & pontificis viros religiosissimos & cetera pontificalia iura firmis rationum monumentis obtinuit. Mandamus itaque tibi atque præcipimus, ut illum quem ecclesia illa canonico consensu cleri & populi sibi in episcopum elegerit, consecrare & eidem ecclesiæ incarninare non differas. Solet enim fieri ut ecclesie persecutionis tempore suis ordinibus, suis populis, subsidiis etiam temporalibus destituta. aliis temporaliter committantur ecclesiis: Postquam vero his quibus imminuta fuerant Deo disponere abundare cæperint, pristinum recipiant dignitatem. Solius etenim apostolici est episcopatus conjungere, cojnunctos disjungere, at etiam novos constituere. Præter itaque nostra auctoritate id ne timeas adimplere. Voluntatis etenim nostræ est Remensis ecclesiæ olim XII. episcopatum dignitatem Deo cooperante in pristinum gradum revocare.

*** V. AD EVMDEM.

Urbanus episcopus servus servorum Dei dilecto in Christo fratri & coepiscopo Rainaldo Remensi salutem & apostolicam benedictionem.

ATREBATENSES clerici cum fraternitatis tuæ literis ad nostram presentiam redierunt pro restitutione ecclesiæ suę suppliciter implorantes. Sustinuerunt autem Cameracensium clericorum adversum usque, ad tempus quod utriusque in provinciali concilio fuerat constitutum. Ceterū Cameracensium ante nos nullus advenit. Nos igitur id ipsum reperitis literis fraternitati tuæ significamus, id ipsum præcipimus. Omnino enim volumus ut Remensis metropolis ad integritatem antiquæ dignitatis annuente domino reducat. Ideoque omnino præcipimus in Atrebatensi ecclesia episcopum ordinandum, nisi forte ejusdem urbis possessionem Cameracensis ecclesia valeat auctoritatis Romanæ privilegio vindicare. Hoc enim justitię ratio exigit, animarum utilitas postulat, ecclesiæ honor implorat. Quod si forte æmulatorum vereris invidiam, & obsequentium latratu pro gravitate tuę religionis horrefcis, quemcūque in præfata ecclesia te annuente clerus & populus secundum Deum elegerit, ad nos cum communi decreto & sollicitudinis tuæ literis transmittatur. Nos cum divinæ gratiæ adjutorio, salvo ecclesiæ tuæ jure eum tamquam B. Petri manibus consecrabimus.

*** VI. AD CLERVM ET POPVLVM ATREB.

Urbanus episcopus servus servorum Dei dilectis filiis clero & populo Atrebatensi salutem & apostolicam benedictionem.

DVO ecclesię vestre clerici confratris nostri reverentissimi Remorum archiepiscopi literas offerentes ante nostram presentiam redierunt pro resti-

Benedictus Deus & Pater

§	§
Petrus	Paulus
Urbanus	II.
PP.	II.

Domini nostri Iesu Christi.

Scriptum per manum Boni hominis scriuarii sacri palatii. Datum Romæ per manum Ioannis S. R. E. diaconi cardinalis X. Kalend. Aprilis indictione 2. anno dominicæ incarnationis 1093. pontificatus autem domini Urbani 2. papæ septimo.

tutione ecclesie vestre suppliciter implorantes, sustinerunt autem Cameracensium clericorum adventum usque ad tempus quod utrique fuerat in provinciali concilio constitutum. Ceterum Cameracensium ante nos nullus advenit. Nos igitur id ipsum repetitis literis significamus, id ipsum precipimus. Omnino enim volumus, ut Remensis metropolis ad integritatem antiquæ dignitatis annuente domino reducat. Ideoque omnino precipimus in ecclesia vestra episcopum ordinandum, nisi forte ejusdem urbis vestre possessionem Cameracensis ecclesia valeat Romana auctoritate privilegio vendicare. Quod si se ab hujus nostræ præceptionis effectu vester archiepiscopus provida dissimulatione subtraxerit, vos quemcumque in pastorem vobis ipso consentiente secundum Deum elegeritis, ad nos cum communi decreto & ejusdem archiepiscopi literis transmittite procurabitis; nos cum salvo Remensis ecclesie jure opitulante divina gratia consecrabimus.

*** VII. AD EOSDEM.

Vrbanus episcopus servus servorum Dei clero & populo Atrebatensi, salutem & apostolicam benedictionem.

ATREBATENSIS ecclesia una ex nobilioribus ecclesiis compvincialibus Remensis metropolis solennibus canonum monumentis fœta, olim principalis sedes episcopatus fuit, proprium pontificem habuit; suam diœcesim & cetera pontificalia jura firmis antiquitate rationum instrumentis obtinuit. Volumus itaque & apostolica auctoritate precipimus, ut jugo Cameracensis subjectionis ab ecclesia vestra excusso, & recepta dignitate primis temporibus rationabili firmitate possessa cardinalem episcopum vobis & ecclesie vestre utilem eligere, & electum per manum metropolitani vestri consecrare, & ecclesie vestre incardinare studeatis. Ei vero qui canonico consensu cleri & populi electus fuerit, apostolica auctoritate interdiciamus, ne impostam sibi electionem dissimulatione aliqua hujus novæ ordinationis subterfugiat. Solet enim fieri ut ecclesie perfectionis tempore suis ordinibus, suis populis, subsidiis etiam temporalibus destituta, aliis temporaliter committantur ecclesiis, postquam vero his quibus imminuta fuerant, Deo donante, abundare ceperint, pristinam recipiant dignitatem. Castraneti iv. Nonas Decembris.

*** VIII. AD EVMDEM RAYNOLDVM REMENSEM ARCHIEPISCOVVM.

Vrbanus episcopus servus servorum Dei reverendissimo confratri & coepiscopo Raynoldo Remensi, salutem & apostolicam benedictionem.

QUOD de Atrebatensi ecclesia constituimus, cum pro animarum salute multiplici, cum pro vestre metropolis redintegratione, tum etiam pro justitiæ exhibitione perfecimus. Et si enim in tempore frater fratri, soror sorori vel annis minor, vel infirmitate defectior committatur: non tamen idcirco cum ad emancipationem venerit tutelæ ejus vel curæ legalibus sanctionibus subjacebit. Gravamur igitur quod huic nostræ constitutioni, & tuæ metropolis restitutioni tamdiu tam obstinaciter resististi, & electum Atrebatensis ecclesie consecrare usque hodie distulisti. Tuæ igitur reverentiæ præsentium literarum auctoritate precipimus, ut eundem electum postquam has literas videris, infra triginta dierum spatium consecrare procures omni fortitudine semotata, omni dissimulatione postposita. Quod si fortassis occultior aliquo consilio adimplere nolueris, eum ad nos cum literarum tuarum ad stipulatione transmittite. Si vero & hoc contempseris, nos eum ad nos venire precipimus consecrationis gratiam recepturum.

Concil. general. Tom. X.

*** IX. AD LAMBERTVM ATREBATENSEM EPISCOVVM.

Vrbanus episcopus servus servorum Dei dilecto confratri & confacerdoti Lamberto ecclesie Atrebatensis electo, salutem & apostolicam benedictionem.

LÆTAMVR propter te in domino, frater catholice, quia ipso disponente in Atrebatensi ecclesia quæ tamdiu proprii pastoris solatio caruit, nunc tandem secundum nostrum præceptum novus pastor electus es. Speramus etenim per divinitus tibi datam scientiam & religionem quorundam vestratium relatione nobis insinuatam, maximum eidem ecclesie & corporalium & spiritualium rerum commodum affuturum. Scire autem te volumus de consecratione tua archiepiscopo scripsisse. Tu igitur ejus conspectui te præsentare procura. Quod si ille infra triginta dies postquam nostras literas acceperit, te consecrare noluerit, nos te quantocius potueris ad nos venire precipimus. Interim commissæ tibi ecclesie bona interius exteriorisque custodi. Data v. Idus Octobris.

*** X. AD EVMDEM RAYNOLDVM REMORVM ARCHIEPISCOVVM.

Vrbanus episcopus servus servorum Dei dilecto fratri & coepiscopo Raynoldo Remensi, salutem & apostolicam benedictionem.

DECURAT fraternitatis tuæ prudentiam ad reparandam dignitatem commissæ tibi ecclesie diligentius insudare. Miramur ergo quod nunc quoque Cameracensium injustis clamoribus aures inclines, ut eis Atrebatensis subjiciatur ecclesia, cum constet eos ipsum quoque ecclesie suæ clericum quem secundum literarum vestrarum tenorem sibi unanimiter elegerunt, non nisi per manum excommunicati & hæretici velle suscipere. Propter quod solum debita etiam dignitatis merentur detrimenta perferre. Illud autem nullomodo verearis, ut sub hac occasione suum in Cameracensi ecclesia jus metropolis Remensis amittat. Quisquis enim illic nisi per Remensem archiepiscopum præsumpserit ordinari, una cum ordinatione suo restrictionis apostolicæ gladio ferietur. Quamobrem tuam sollicitudinem expedit vigilanter insistere, ut utraque ecclesia cardinali non destituatur episcopo, nisi forte Cameracenses privilegium Romanæ auctoritatis ostenderint, quod eis Atrebatensem subdat ecclesiam. Vnde frater virtus tua eos præmonere procuret, quatenus in proxima quadagesima cum Atrebatenses pro electi sui confirmatione ad nos venerint, ipsi quoque cum ecclesie suæ auctoritatibus nostræ se audientie repræsentent. Porro electionem quam de communi filio Manasse eos generaliter fecisse significasti, collaudamus & confirmamus, nisi quælibet talia obviant, quæ sanctis debeant canonibus coerceri. Quod ut ad effectum veniat, Cameracenses ipsos a sacramento illo temerario parati sumus absolvere, si tamen & ipsi electum suum recipete, & de temeritate illa parati fuerint secundum tuum consilium penitentiam exhibere. Alioqui datam in eos a fraternitate tua interdictionis sententiam confirmamus.

*** XI. AD EVMDEM EIVSQUE SVFRAGANEOS.

Vrbanus episcopus servus servorum Dei dilectis fratribus & coepiscopis Raynaldo Remensi & Suffraganeis ejus, salutem & apostolicam benedictionem.

CVM Atrebatenses clericum electum suum cum detecto communi præsentie nostræ exhibuissent, nos eos apud nos integro mensis spatio retinimus, Cameracensium præstolantes adventum, si forte

Ff forte

forte aliquod munimentum afferrent; per quod A
Cameracensi ecclesiæ Atrebatensis videretur esse
subiecta. Ipsi autem sicut in præteritis terminis ita
& tunc non venerunt, nec causas cur non venerant
dixerunt. Nos igitur iustam omnino causam Atre-
batensium perpendentes, & labores pro ecclesiæ
sue restitutione iam diutinos apostolica mansuetu-
dine respicientes, sanctorum canonum decretis &
apostolicæ sedis auctoritate muniti, religiosum ac
sapientem virum Lambertum, quem ad nos dedu-
xerant, B. Vedasto & sanctis aliis pontificibus qui
in Atrebatensi ecclesiâ quondam præfederunt, tan-
dem largiente domino institimus successorem. Sal-
va in omnibus Remensis metropolis reverentia,
quam videlicet multis retro temporibus immini-
tam, nunc tandem per humilitatem nostram omni-
potens Deus in parte hac redintegrare dignatus est.
Eum itaque ad vos cum literis præsentibus remitten-
tes caritati vestræ attentius commendamus, rogantes
ac præcipientes, ut ead redintegrandum commissæ
sibi ecclesiæ statum tamquam confratri & coepisco-
po sollicitè adsistatis. Nos siquidem auctore Deo
legitimum sempiternum statuimus, ut Atrebatensis
ecclesiâ cardinali deinceps potiatu episcopo. Quod
annuente Deo & religionis augmento & animarum
saluti, & temporali ipsius ecclesiæ relevationi plu-
rimum credimus profuturum. Nunc tuæ sollicitu-
dinis interest, carissime frater Rainolde, qui tam
Atrebatensi ecclesiæ quam Cameracensi metropo-
litani auctoritate præfidere cognosceris, eos omnes
qui secundum privilegii nunc tenorem ad Atreba-
tensem videtur pertinere parochiam, ad episcopi
Atrebatensis obedientiam tuis literis invitare, & sen-
tentiam nostram tuis suffragiis prosequi, ut quicum-
que in duabus archidiaconiis, videlicet Atrebatensi
& Obstrevandensi clerici sunt, a professione Came-
racensis ecclesiæ absolvantur. Si qui vero obedire
contempserint, quamcumque in eos sententiam ipse
episcopali moderatione dictaveris firma permaneat.
Data Romæ viii. Kalendas Aprilis.

*** XII. AD ALARDVM ATREBATENSEM,
BERNARDVM OBSTREVANDENSEM
archidiaconos, &c.

*Vrbanus episcopus servus servorum Dei dilectis filiis
Alardo Atrebatensi, Bernardo Obstrevandensi ar-
chidiaconis & omnibus prepositis atque decanis cum
omnibus clericis qui in prædictis archidiaconiis sunt,
salutem & apostolicam benedictionem.*

APOSTOLICÆ sedis nos compellit auctoritas
universis per orbem terrarum ecclesiis provi-
dere, & sua iura poscentibus paterna compassione
succurrere. Quia igitur Atrebatensis ecclesiâ multis
jam temporibus propria carens dignitate Camera-
censis ecclesiæ jugum pertulit, dignum profecto du-
ximus, ut propitiante domino amissa ei dignitas ex
apostolicæ sedis dignitate restitueretur. Neque enim
subjectionem Atrebatensis ecclesiæ aliquod Roma-
næ auctoritatis chirographum Cameracensibus ven-
dicat, & Atrebatensis urbis populositatis longe illam
eni hæcenus subdita fuerat antecedit. Et canonum
itaque decretis, & prædecessorum nostrorum exem-
plis freti, nunc tandem annuente domino Atreba-
tensium votis iustis & petitionibus importunitis effe-
ctum dedimus, & venerabilem virum Lambertum
quem communi assensu electum ad nos cum com-
muni decreto deduxerant in episcopum consecra-
vimus. Et quæque ad Atrebatensem parochiam an-
tiquitus pertinuisse noscuntur, ipsi & ipsius succes-
soribus perpetuo regenda, & episcopali jure possi-
denda privilegii auctoritate firmamus. Nominatim

archidiaconias duas, quantum una Atrebatensis, alte-
ra dicitur Obstrevandensis. Vestram ergo dilectio-
nem literis præsentibus admonemus atque præcipi-
mus, ut ei deinceps tanquam cardinali episcopo, tan-
quam B. Petri manibus consecrato subesse & obedi-
re curetis. Vnde & vos & clericos universos qui in
prædictis archidiaconiis sunt, a professione ecclesiæ
Cameracensis absolvimus. Si qui vero inter vos hu-
jus nostræ constitutionis tenore perspecto prædicto
confratri nostro Atrebatensi episcopo obedire con-
tempserint, quamcumque in eos sententiam ipse epi-
scopali moderatione dictaverit, auctoritatis nostræ
pondere firma permaneat, Data Romæ viiii. Kal.
Aprilis.

*** XIII. AD ABBATES ET ABBATISSAS.

*Vrbanus episcopus servus servorum Dei dilectis filiis
suis Aloldo S. Vedasti, Richardo Marcensi. Al-
berto Hanonensi, Hamerico Aquiciniensi abba-
tibus. Item abbatissæ S. Ragenfredis, & abbatissæ
Strumenfis, salutem & apostolicam benedictionem.*

APOSTOLICÆ sedis nos compellit auctoritas
universis per orbem terrarum ecclesiis provi-
dere, & sua iura præsentibus paterna compassione
succurrere: Quia, cetera que de hac epistola restant,
require in Atrebatensi ecclesiâ munimento; inquit
MSS. codex: verum non alia videntur ab iis quæ in
præcedenti habentur epistola.

*** XIV. AD ROTBERTVM
FLANDRENSEM COMITEM.

*Vrbanus episcopus servus servorum Dei dilecto filio
Rotberto Flandrensi comiti, salutem &
apostolicam benedictionem.*

MAGNA tibi exultatione gratulandum est, quod
ecclesiæ quæ in tua ditione sunt tuis temporibus
amissam recipiunt dignitatem. Ecce enim Atre-
batensis civitas, quæ in comitatu tuo principalis est
ex apostolicæ sedis dignitate cardinalem recepit
episcopum. Eum ergo & ei commissam ecclesiam
nobilitati tuæ literis præsentibus commendamus,
& in peccatorum tuorum remissionem præcipientes,
ut eum debita obedientia venereris, tuearis, ad-
juves, atque ad restituenda ipsius ecclesiæ tuæ bona
auxilii tui brachium modis omnibus porrigas. Data
Romæ ii. Kalend. Aprilis.

*** AD EVMDEM COMITEM EPISTOLA

HVGONIS LVGDVNSIS ARCHIEPISCOPI
apostolicæ sedis legati.

*Hugo Lugdunensis archiepiscopus, apostolicæ sedis
legatus, Rotberto nobilissimo comiti
Flandrensi, salutem.*

VENERABLEM in Christo fratrem nostrum
Atrebatensem episcopum excellentiæ vestræ
commendamus, & ut tanquam cardinalem episco-
pum, tanquam B. Petri manibus consecratum ope
vestra & auxilio tueamini rogamus, & vice domini
papæ Urbani, secundum præceptum ipsius in remis-
sionem peccatorum vobis præcipimus. Ad resti-
tuenda quoque bona ipsius ecclesiæ brachium ad-
jutorii vestri ei porrigite. Cognoscentes vos pro
obedientia hac habituros gratiam apostolicam, & a
Deo remunerationem æternam.

*** XV. AD GVALCHERVVM EPISCOPVM
CAMERACENSEM.

*Vrbanus episcopus servus servorum Dei dilecto filio
Gualchero Cameracensi electo, salutem
& apostolicam benedictionem.*

MEMINISSE te convenit quod iurejurando
promiseris apostolicæ sedis decreta te fide-
liter

ter observatum. Quod igitur de Atrebatensi ecclesia sedes apostolica statuit, cave ne tempestaliter occasione turbare. Immo volumus atque precipimus ut ea omnia quae ad jus illius ecclesiae secundum privilegium nostrum pertinere cognoscis, quiete ab ea possideri, & inconvulsa manere permittas.

*** XVI. AD EVMDEM ROTBERTVM FLANDRENSIVM COMITEM, & ejus optimates.

Vrbanus episcopus servus servorum Dei dilecto filio Roberto Flandrensi comiti, & optimatibus suis, salutem & apostolicam benedictionem.

PRO carissimo fratre nostro Lamberto Atrebatensi episcopo repetitis vos literis exhortamur & oramus, ut ei ad reparandam renovati episcopatus dignitatem consilii & auxilii vestri manus porrigatis, & possessiones ejusdem episcopatus a Cameracensibus episcopis, quibus ecclesia eadem commissa fuerat, male distractas, de manibus tenentium eripere, & eidem ecclesiae restituere pro vestrorum peccatorum remissione omnibus modis laboretis. Volumus praeterea & apostolica auctoritate jubemus, ut nullo deinceps tempore praefatam ecclesiam alicui ecclesiae subijci, vel infestari pariamini: sed ipsam tanquam matrem vestram & dominam, salvo Remensis ecclesiae jure honorare, ab injuriis tueri & defendere procurate. Data Placentiae v. Idus Martii.

*** XVII. AD PIBONEM TVLLENSEM EPISCOPVM.

Vrbanus episcopus servus servorum Dei, dilecto fratri Piboni Tullensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

SUPER questionibus, quas ad nos Adalhero vestrae ecclesiae filius detulit, haec a nobis sunt in synodali assensu concilii capitula per Deigratiam confirmata.

CAP. I. Episcopus omnia sui episcopatus membra videlicet archidiaconatus, archipresbyteratus, decanias, vel aliquas praeposuras ecclesiae suae canonicas, gratis absque omni venalitate distribuatur. Quisquis autem ea pretio dederit, depositioni subiacet.

CAP. II. Eos qui a subdiaconatu uxoris vacaverint ab omni sacro ordine removemus, officioque atque beneficio ecclesiae carere decernimus. Si vero episcopi consenserint earum pravitatibus, a suis se noverint officiis interdictos.

CAP. III. Presbyterorum filios a sacri altaris ministeriis removendos decernimus, nisi aut in cenobiis, aut in canonicis religiose probati fuerint conversati. [Absque praedictio tamen capitulorum istorum, eis qui praebendas aut ipsi ante hanc sedis apostolicae interdictionem emerunt, aut emptas se nescientibus possiderunt, habendas eas permittimus, si eorum personarum tuo arbitratu visa fuerint promereri. Eis autem qui fidem possessionis suae irritam facientes, post subdiaconatus acceptionem vacare uxoris praesumpserint, & officium & conjugium penitus interdiximus, eisque quoniam seipos apostatando destruxerunt, & voluptatem corporis domino praetulerunt, omni vitae suae tempore aut in cenobiis, aut in canonicis regularibus poenitentiam decernimus injungendam. Presbyterorum vero filios, qui secundum praedicti nostri conditionem aut in cenobiis aut in canonicis religiose probati fuerint conversati, quia patrum

Concil. general. Tom. X.

peccata cum saeculo possessionibus abdicarunt, pro religionis ac scientiae praerogativa apostolice moderamine tolerandos ducimus, & ad sacros ordines, & ad honores ecclesiasticos permittimus provehendos.

CAP. IV. Porro de clericis qui ab excommunicationis episcopis sunt ordinati necdum quidem sententiam fiximus, quia generalis mali contagium generalis synodi est cauterio comburendum. Tuae tamen fraternitati hoc respondemus ad praesens, ut ab excommunicationis quondam tamen catholicis episcopis ordinatos, si quidem non simoniace ipsos ordines acceperunt, & si episcopos istos non simoniacos fuisse confiterit, & adhuc si eorum religiosior vita & doctrinae praerogativa visa fuerit promereri, poenitentia indicta quam congruam duxeris, in ipsis quos acceperunt ordinibus manere permittas. Ad superiores autem ascendere non concedimus, nisi necessitas vel utilitas maxima flagitaverit ecclesiae. Hoc tamen ipsum rarius & cum cautela est praecipua concedendum.

CAP. V. Episcopos ac clericos, quos simoniacos esse constat, a sacris officiis & beneficiis removendos omnino decernimus. In ecclesiis vere quae ab hujusmodi simoniaciis execratae sunt, non aliter quam in locis orandum videtur, donec subversis altaribus benedictione & unctioe catholici antistitis consecrentur.

CAP. VI. De his qui sine titulis ordinati sunt, licet ejusmodi ordinatio sanctorum canonum sanctioni contraria judicetur, utrum tamen aliqui in acceptis sint ordinibus permittendi, discretionis tuae pro praesenti ecclesiae necessitate committimus. Si tamen alias sine pravitate eos ordinatos fuisse confiterit.

CAP. VII. Bigamos & viduarum maritos a sacris ordinibus secundum communem ecclesiae consuetudinem, auctoritate nostri officii segregamus. Haec universa tanquam apostolicae sedis praecipua sanctorum conciliorum sententis confirmantia, religionis tuae strenuitas & in ecclesia sibi commissis, Deo juvante custodiat, & custodienda aliis innotescat. Nec senectutem tuam oblatantium canum multitudo perterreat. Major enim est qui in nobis est quam qui in illis. Ipse siquidem confirmans discipulos suos ait, Nolite timere pusillus grex quia complacuit patri vestro dare vobis regnum. Ipse misericordia sua nos confirmet ac protegat, & ad caelestia regna perducatur. Amen.

*** XVIII. AD ROTGERIVM

SVESSIONENSEM EPISCOPVM,

Vt in parochianis ecclesiis canonici regulares ordinentur.

Vrbanus papa Rotgerio Sveffionensi abbati.

ISTIS votis assensum praebere, iustisque postulationibus aures accommodare nos convenit, qui licet indigni iustitiae custodes atque praecoens in excelsa apostolorum principum Petri & Pauli specula positi domino disponente videmur existere. Ut igitur propositi vestri ordinem secundum beati Augustini regulam commisi tibi fratres tranquille valeant absque saecularium tumultuum perturbationibus annuente domino custodire, postulationi tuae libenter annuimus, & praesentium literarum auctoritate concedimus, ut in parochianis ecclesiis quae ad vestrum monasterium pertinent, ff ij regulares

q. 1. Ab excommunicationis.

Collectio vetus n. 6.

regularibus vobis liceat clauſtri veſtri clericos ordinaré, qui & eccleſiis iſtis religioſe ſeruiant, & adiacentis populi parochiam ſecundum timorem Dei, ſaluo epiſcopi jure debito, ſollicite procurare non negligant, quatenus omnia quæ domus Dei ſunt a ſapientibus & ſapienter adminiſtrentur. Data 11. Idus Iulii.

*** XIX. AD HVGONEM LVGDVNENSEM ARCHIEPIſCOPVM.

Vrbanus II. Hugoni Lugdunenſi archiepiſcopo.

LVG DVNENSIS parœciæ clericos quos contra ſtatuta canonum, & ab alterius parœciæ epiſcopis ordinatos, literarum tuarum ſignificatione monſtraſti, cum graduum ſuorum honore recipere religionis tuæ prudentia poterit, ſi eos alias canonicæ & ſinè prauitate aliqua ordinatos conſtitit: ſi tamen eorum vitam probabilem id indulgentiæ proſpexeris promereri. Legimus quippe ſanctum Epiphanium epiſcopum ex diceceſi ſancti Ioannis Chryſoſtomi quosdam clericos ordinari, quod ſanctus vir omnino non feciſſet ſi eis detrimentum ferre videretur. Quos igitur recipiendos moderatio tua arbitrata fuerit, inſancta ſatisfactionis gratia propter eccleſiam quam offenderunt congrua pœnitentia miſerationis intuitu in ſuo quæque honore recipias, ſalua in omnibus ſanctorum canonum diſciplina.

*** XX. AD INGELRANNVM LAVDVNENSEM EPISCOPIVM.

Deſcripſimus ex veteribus membranis quæ apud nos aſſervantur.

Vrbanus epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei Ingelranno Laudunenſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QVANTO familiaris ab eccleſia Romana diligaris, tanto carius quos ipſa diligit ſovere debetas & amplecti. Idcirco ab inſultatione fratrum beati Remigii fraternitas tua ceſſet, & altare quod in villa quæ Corbiniacus dicitur iſdem fratres habuiſſe noſcuntur, eis reſtituas. Etenim perſonas removimus, non tamen antiquæ poſſeſſionis jus monaſteriis abſtulimus. In illa ſiquidem perſonarum mutatione avaritiæ renovatio, & eccleſiaſticarum rerum diſtractio contingebat. Porro altaria quæ per XL. ſeu XXX. annos monaſteria poſſederunt, ſicut in ſynodo conſtitutum eſt, immota eis permanere volumus.

*** XXI. AD RAYMVNDVM COMITEM, AYMERICVM VICECOMITEM, CLERVM POPVLVMQUE NARBONENSEM.

Ex veteri codice MS. deſcripſimus.

Vrbanus epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei clero & populo Narbonenſi, Raymundo videlicet comiti atque Aymerico vicecomiti cariſſimis filiis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

VENIENTEM ad nos reverendiſſimum fratrem noſtrum Dalmatium veſtratem archiepiſcopum debita veneratione ſuſcepimus, ejuſque probitatem & religionem jamdudum agnoſcentes ipſam dilectioni veſtræ apoſtolicæ ſedis apicibus commendavimus. Vos itaque ei ut dilecto & catholico patri dilecti filii obedire, reverentiam & debitam ſubjectionem ut domini vicario in omnibus exhibete, decimas unicuique eccleſiæ pœtinentes ex integro reddite, & quæcumque epiſcopalis juſtitia ſunt, integra ſibi conſervate. Quæ autem vobis ex domino dixerit, devote ac libenter audite & obedite. Pro Chriſto enim legatione fungitur inter vos

obſecrans pro Chriſto ut reconciliemini Deo. Ipſum ergo ſicut Chriſtum audientes & honorantes mores veſtros corrigite, a vitiiſ abſtinere, Deo in omnibus placere curate. Si enim Deo placere ſtuderitis, paſtorem proſecto Deo placentem habebitis, & ſummum pro vobis iudicem interpellans niſi veſtra delicta impediatis, copioſius audietur. Eis autem qui bona Narbonenſis eccleſiæ iniuſte detinent & violenter auferunt, denunciamus in nomine domini Ieſu & apoſtolica auctoritate præcipimus quatenus aut ea archiepiſcopo reddant, aut pactum cum eo tale faciant, quod ipſi debent complacere, ne bona iniuſte detinendo, & auferendo terrena, & animæ incurran periculum & bonis priventur æternis. Quod ſi noſtra præcepta contempſerint, cum iterata ad nos querela pervenerit, nos canonum ultionem & gladium ſpiritus exeremus, obedientes vero monitiſ noſtris miſericordia divina cuſtodiat.

*** XXII. AD FROTARDVM TOMERIENSEM ABBATEM.

Vrbanus epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei cariſſimo & reverendiſſimo fratri Frotardo Tomeriensii abbati, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

VENIENTES nuper ad nos reverendiſſimi fratres Narbonenſis ac Barcinonenſis antiſtites adverſus fraternitatem tuam multum conqueſti ſunt. Narbonenſis enim eccleſias ſuas a te invaſas & excommunicatas a te receptos & in Iaceniſi fede per te ſine ſua licentia aſſerebat epiſcopum conſecratum. Mortuum quoque ſub anathemate monachos tuos extumulaviſſe, & intra cœnobium tumulaſſe dicebat. Quod auditu quoque videtur horrendum. Super his omnibus ſi vera ſunt tuam religionem ei congrue ſatisfacere legati noſtri iudicio, & ab invaſione eorum quæ ſunt epiſcopalis juris de cetero abſtinere, & pacem cum eo ſitum habere ut dignum eſt vobis deprecamur atque præcipimus. Barcinonenſis præterea querebatur cœnobium ſancti Cucufatis quod ſui juris eſt te invadente ſublatum monachis violenter expulſis. Idem etiam de cœnobio ſancti Laurentii factum adſtruxit. Quia igitur & vir talis eſt morum dignitate & pontificali gratia ut ei diſcredore non poſſimus, & tu olim nobis aliter retuliſti, cauſe huius iudicium irretactabili ſententia terminandum legato noſtro mandavimus, & te ei iudicio volumus obedire, ut neque tu, neque ille ulterius ſuper hoc ſedem apoſtolicam permittamini appellare. Præterea rogantes rogamus quemadmodum de tua ſpeciali & familiari religione conſidimus, ut Narbonenſem antiſtitem ſicut proprium, & patrem ſpiritualem reſpectu ejuſ tujuſ vice fungitur reverearis & diligas.

*** XXIII. AD RAYNERIVM S. R. E. PRESBYTERVM ET LEGATVM.

Vrbanus ſeruus ſeruorum Dei cariſſimo atque dulciſſimo fratri Raynerio ſanctæ Romanæ eccleſiæ preſbytero atque legato, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

POST QUAM a nobis, frater cariſſime, diſceſtiſti, fratres cariſſimi noſtri Narbonenſis & Barcinonenſis antiſtites pervenerunt ad nos juſtitiam ſedis apoſtolicæ ſuper ſuis querimoniis flagitantes in abbate beati Pontii. Barcinonenſis querebatur de ſe poſſeſſe epiſcopatus officium ſub manu propria quiete cœnobium ſancti Cucufatis anno integro, ut ſpeciale ſuæ eccleſiæ beneficium

Dalmatius

Barcinonenſis

Ex eodem

Ex eodem

iidem q. ſupra.

Frotard

ficiam possedisse abbatemque inibi pet se electum A
 consentiente & laudante legato Romanæ ecclesiæ
 Ricardo regulariter fuisse, quem postea Tomenensis
 abbas una cum monachis, renitente episcopo, vio-
 lenter monasterio exturbavit. Porro quam diversâ
 his te adhuc nobiscum posito beati Pontii abbas
 retulerit tua fraternitas recognoscit. Tuæ ergo
 prudentiæ intererit, cui huiusmodi negotia in par-
 tibus illis discutienda & definienda commisimus,
 causam hanc diligenter inquirere, & ita domino
 donante agere ne locum iustitiam perdat, ne favore
 cuiuslibet aut zelo in partem alteram supplanteris.
 Memor esto consilii quod a nobis tibi datum est
 abeundi, & consilio religiosorum virorum commu-
 nicato sic disponenda dispone, ut Romana æquitas B
 nulli sit oblocutioni obnoxia, sed in omnibus iudi-
 cium tuum veritatem exequens discretioni apostoli-
 cæ semitam non relinquat. Sane his te suspectum
 esse noveris quia in domo adversarii commoraris.
 Et solent plerumque officia a rigore animos com-
 mutare. Præcipimus ergo dilectioni tuæ ne abbaris
 aut ullius hominis causa omittas quin hanc causam
 sententia irretractabili omnino decidas, nec eorum
 aliquem super hoc ulterius apostolicam sedem ap-
 pellare permittas. De ecclesiâ quocumque beati Sylve-
 stri quam Salmodienses monachi beato Rufo abstu-
 lisse dicuntur, iustum omnino & irretractabile de-
 terminato iudicium. *Cætera videntur desiderari.*

XXIV. DE MONASTERIO S. ÆGIDII.

XXV. DE ABBATE CORMARICENSI.

V TRAMQUE paulo post suo tæco dabimus in
 concilio Claromontensi & Nemausensi.

XXVI. AD HVGONEM ARCH. LVGDVN.

D EGRETVM illud Urbani papæ II. & synodi
 Claromontanæ debemus viro eruditissimo
 Petro de Marca, præfixum dissertationi de primatu
 Lugdunenſi ceterisque primatibus.

XXVII. AD BERENGARIVM COMITEM
 BARCINONENSEM, ERMENGAVDVM COMITEM
 VIGELLENSI, & Bernardum comitem
 Bifuldunensem.

I N ea agitur de restauracione ecclesiæ Tarraco-
 nensis quam principibus illis viris apprimè com-
 mendat. *Eam ex archivo archiepiscopatus Tarraco-*
nensis eduxerat vir omni mea laude major Petrus de
Marca mihi que conciliisque meis addixerat, ut docet
pag. 379. appendicis ad historicam synopsim. Verum qui
 suprema clarissimi præfulsi mandata ultimamque
 voluntatem exequi voluerit, non est adhuc inven-
 tus super.

XXXVIII. XXXIX. XXX. XXXI. XXXII.

AD RAYNERIVM S. R. E. CARDINALEM
 & legatum, regem Alfonso & alios.

A GIT de primatu archiepiscopatus Toletani:
 eo que modo concessisse asserit jus illud anti-
 stiti Toletano, ut salva sint metropolitanorum pri-
 vilegia singulorum. *Integram ex chartulario archi-*
episcopi Narbonensis hæc fuerat nunquam sat lau-
dandus Petrus de Marca nostroque huic operi conse-
cravit, ut discas ex eodem loco nostre appendicis. Sola-
buntur interim lectorem parca hæc que Odolricus
Raynaldus intexuit annalibus suis ad an. 1239. num.
52. & seqq. ubi & aliarum epistolularum fragmenta.

*** Supplicasti nobis, frater archiepiscopo, ut
 cum in regestis Romanorum pont. quædam conti-
 neantur munimenta ecclesiæ Toletanæ, illa conscri-

bi, & tibi tradi sub bullæ nostræ munimine facere-
 mus, ne regestis ipsis perditis casu fortuito, aut ve-
 rustate consumptis, jus ipsius ecclesiæ contingat
 cum pereuntibus deperire. Nos igitur tuæ sollicitu-
 dinis providentiam commendantes, præsentium si-
 gnificatione testamur, quod in regestis felic. record.
 Urbani II. prædecessoris nostri scriptum est de bo-
 nâ memoriæ Bernardo Toletano archiepiscopo in
 hæc verba: Hoc tempore Toletanus archiepiscopus
 Bernardus Romam ad dominum Vrbanum papam
 veniens, ei pro episcoporum more iuravit, & pal-
 lium & privilegium accepit, regni que Hispaniarum
 primas institutus est. Tunc etiam in Galicia omnis
 diocesis sancti Iacobi ab omni est officio excom-
 municata divino, quia sancti Iacobi episcopus in
 regis carcere depositus fuerat; unde & hæc regi
 Ildefonso epistola missa est.

*** *Idem regi Ildefonso Gallicie.*

Duo sunt, rex Ildefonse, quibus principaliter
 mundus hic regitur, sacerdotalis dignitas, & regalis
 potestas. Sed sacerdotalis dignitas, fili carissime,
 tanto potestatem regiam antecedit, ut de ipsius regi-
 bus omnium rationem posturi sumus regi univer-
 sorum. Quapropter pastoralis nos cura compellit,
 non solum de minorum, sed de majorum quoque
 salute pro viribus providere, quam pastor vero
 suas oves restituere illas, quæ nobis commissæ
 sunt, valeamus: Tuæ præcipue debemus saluti pro-
 spicere, quem Christianæ fidei propugnatorem &
 ecclesiæ Christi effecit, Memento ergo, memento
 fili mi amantissime, quantam tibi gloriam divinæ
 tibi contulit gratia majestatis, & sicut ipse tuum
 præ cæteris regnum nobilitavit, ita tu ei studeas
 præ cæteris devotus, ac familiarius deservire. Dicit
 enim ipse dominus per prophetam: Honorificantes
 me honorificabo; qui autem me contemnunt, erunt
 ignobiles. Gratas itaque domino, & laboribus tuis
 agimus, quod de Sarracenorum jure Toletana est
 ecclesiâ liberata. Fratrem autem Bernardum vene-
 rabilem ejusdem urbis præfulem ruis exhortationi-
 bus invitati, digne ac reverenter excepimus, & ei
 pallium contradentes, privilegium quoque Tole-
 tanæ ecclesiæ antiquæ majestatis indulgimus. Ipsum
 enim in totis Hispaniarum regnis primarem statu-
 imus, & quidquid Toletana ecclesiâ antiquitus no-
 scitur habuisse, nunc quoque ex apostolicæ sedis
 liberalitate imposterum habere censuimus. Tu il-
 lum ut patrem carissimum exaudias, & quæque tibi
 ex domino nuntiaverit, obedire curato: & eccle-
 siam ejus temporalibus non desistas auxiliis, ac be-
 neficiis exaltare. Inter cætera vero laudum tuarum
 præconia pervenit ad aures nostras, quod sine gravi
 dolore audire nequivimus, episcopum scilicet sancti
 Iacobi a te captum, & in captione ab episcopali
 dignitate depositum, quod canonibus noveris om-
 nino contrarium, & catholicis auribus non feren-
 dum, quod tanto nos amplius contristavit, quanto
 te ampliori affectione complectimur. Nunc tibi,
 rex gloriosissime Ildefonse, Dei & apostolorum vice
 mandamus orantes, quatenus eundem episcopum
 suæ integræ restituas per Toletanum archiepiscopum
 dignitati: neque id per Riccardum cardina-
 lem sedis apostolicæ factum excusaveris, quia & ca-
 nonibus est omnino contrarium, & Riccardus tunc
 legatione sedis apostolicæ minimeungebarur.
 Quod ergo ille tunc gessit quem Victor papa sancte
 memoriæ tertius legatione privaverat, nos irritum
 judicamus. In remissionem igitur peccatorum, &
 sedis apostolicæ obedientiam, suæ dignitati episcop-
 o restituro, & ad nostram præsentiam cum legatis

Ff iij quis

tuis ipse perveniat canonice judicandus: Sin autem, facere nos erga dilectionem tuam compelleres invitos, quod nos quoque fecisse nollemus: Memento religiosi principis Constantini, qui sacerdotum judicia nec audire voluit, indignum iudicans Deos ab hominibus judicari. Audi ergo in nobis dominum & apostolos ejus, si te ab ipsis velis, & a nobis in iis, quæ postulaveris, exaudiri. Rex regum dominus cor tuum gratiæ suæ fulgore illustret, victorias tibi tribuat, regnum tuum exaltet, itaque te semper vivere concedat, ut & temporali regno perfruaris feliciter, & æterno perenniter gratuleris. Amen.

*** *Idem Tarraconensi & cæteris Hispaniarum archiepiscopo.*

Quisquis voluntatem gerit, ut sibi alii subiciantur, designati non debet, ut ipse quoque aliis sit subiectus. Hic enim ordo regiminis atque prælationis, non solum in terrestri, sed in supæcælesti quoque ecclesiæ observatur rege omnium disponente, ut se omnium principe alii aliis principentur. Toletanum siquidem archiepiscopum privilegii nostri auctoritate primatem in totis Hispaniarum regnis fore decrevimus, salva sedis apostolicæ auctoritate, & metropolitanorum privilegiis singulorum. Si quid igitur inter vos grave contigerit, quia ab apostolica sede procul estis, ad eum velut ad primatem vestrum omnium recurratis, ejusque judicio quæ vobis sunt gravia terminabitis. Quod si quid forte ipsius quoque judicio nequivit definiti, ad apostolicam sedem, ut dignum est, velut sedium omnium principem referetur. Qui autem vestrum sine metropolitanis propriis sunt, ipsi interim velut proprio subesse debebunt, Valete.

*** *Idem Urbanus B. Tarraconensi archiepiscopo.*

Novit dilectio tua frater in Christo venerabilis, quo tenore, qua conditione pallium tibi, privilegiumque concesserimus: quomodo nobis & tu in fide tua, & comprovinciales primates per scriptum promiseritis vos in restitutionem Tarraconensis ecclesiæ omnimodis institutos: nunc autem frequenti fama audimus, vestram illam induktionem, vestrum studium jam cessare, & Tarraconensem restitutionem jam pene deficere, Te igitur literis præsentibus admonemus, ut hujus boni operis perfectionis sedulus operator existas. Memineris ramen ita te archiepiscopum institutum, ut tam tu, quam universi provincie Tarraconensis episcopi Toletano tanquam primati debeatis esse subiecti. Sic enim a vobis in Toletanæ ecclesiæ privilegio constitutum est, quod nos omnino ratum volumus permanere. Nunc autem multo amplius, quia ei nostre sollicitudinis vices in Hispania universa, & in Narbonensi provincia ministrandas injunximus. Datum vii. Kalendas Maii.

*** *Idem Rainerio cardinali presbytero.*

Veniens ad nos cum Barchinonensi fratre nostro venerabili episcopo reverendissimus frater noster Narbonensis archiepiscopus, quem jamdudum vita & religione spectatum habemus, &c. inter cætera præjudicium sibi factum de Tarraconensium episcoporum subiectione per Romanam ecclesiam suppliciter intimavit, cum eos Narbonensis metropolis per annos quadringentos sine alterius reclamacione possederit. Nostra igitur vice in illis partibus fungens, Tarraconensibus episcopis nostra auctoritate præcipito, ut interim Narbonensi tanquam

A proprio metropolitano obediant, donec præstante domino Tarraconensis restauretur ecclesiæ. Toletano autem sicut primati reverentiam exhibeant, donec Narbonensis archiepiscopus se eorum primatem fuisse certa possit auctoritate monstrare. Novit siquidem tua fraternitas primatem a nobis Toletanum sic institutum, ut salva fiat metropolitanorum privilegia cæterorum, &c.

Addemus & hic in antecessum quæ sequentes quidam pontifices de eodem argumento scripserunt ex iisdem annalibus deprompta.

*** *Hadrianus Bracharensi archiepiscopo.*

Si quanta sit obedientiæ virtus debita vigilantia cogitares, & quantum ipsa utilitatis afferat intenta curares sollicitudine circumspicere, venerabili fratri nostro I..... Toletano archiepiscopo, ita studeres debitam reverentiam exhibere, quod tuæ devotionis sinceritas, tam in conspectu Dei, quam in oculis hominum commendabilis appareret. Cæterum in hoc videris & humilitatis amississe constantiam, & a justitiæ tramite deviasse, quod ei, neficium quo supercilio, negligis & despicias obedire. Ne igitur præsumptiois aut contumaciæ ulteros arguatis, mandamus, quatenus prædicto fratri nostro Toletano archiepiscopo, cui in toto Hispaniarum regno confirmavimus apostolicæ auctoritate primatum, debitam reverentiam tanquam primati tuo, & omnimodam subiectionem impendas. Alioquin suspensionis sententiam, quam dilectus filius noster Hyacinthus diaconus cardinalis A. S. L. internoscitur promulgasse, ratam & firmam habemus, & eam robus firmiâs, perpetuè statuiamus obtinere. Nos enim prædecessorum nostrorum scilicet mem. Eugenii & Anastasii Romanorum pontificum vestigiis inherentes, sententiam memorati filii nostri Hyacinthi cardinalis, nisi ad prælatum archiepiscopum cum omni humilitate accefferis, & ei de cætero curaveris obedire, ab omni pontificali officio te jubemus esse suspensum, & omnes suffraganeos tuos ab obedientia personæ tuæ absolvimus. Datum Beneventi xiv. Kal. Febr.

*** *Anastasius Bracharensi archiepiscopo.*

Quanti criminis habeatur apostolicæ sedis contemptus, ex propheticis verbis ostenditur, ubi scriptum est: Peccatum ariolandi est repugnare, & quasi scelus idolatriæ nolle acquiescere. Item beatus Gregorius de inobedientibus & apostolicæ sedis mandatis dura cervice resistentibus ait: Sux ruinæ debet dolore prosterni quisquis apostolicis noluerit obedire mandatis; nec locum inter sacerdotes habeat; sed extors a sancto ministerio fiat. Quam frequenter & quam districte a prædecessore nostro sanctæ memoriæ papa Eugenio fueris monitus, ut Toletano archiepiscopo tanquam primati tuo debitam reverentiam & obedientiam exhiberes, & qualiter ei obedieris, unde etiam priusquam mandatis ipsius obtemperares pro tua inobedientia, & cervicositate secundo suspensionis sententiam incurristi, a tua memoria non debuit excidisse. Sed sicut venerabilis fratris nostri I..... nunc Toletani archiepiscopi conquestione accepimus, postquam de obitu ejusdem prædecessoris nostri certus fuisset, obedientiam quam R. prædecessori ejusdem archiepiscopi exhibueras, sibi deserere nullatenus voluisti, non attendens, quod unius more apostolicæ Petræ soliditas, nec frangitur, nec mutatur. Quocirca per præsentia tibi scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus ad prædictum fratrem nostrum I..... Toletanum archiepiscopum seposita excusatione

excusatione accedas, & tanquam primati obedientiam debitam sibi exhibeas. Quod si infra triginta dies post harum acceptionem adimplere neglexeris, extunc a pontificali officio te novitis esse suspensum. Datum Later. vi. Idus Aprilis.

Subjiciuntur alix ejusdem pontificis ad eundem Braccatensem & Tatraconensem archiepiscopos, quibus gravissime illos arguir, se a Toletani archiepiscopi Hispaniarum primatis auctoritate subduxisse: Tum ad Hyacinthum diaconum card. in Hispania legatum de iis archiepiscopis, qui Toletano ut primati parere detrectabant, ad officium revocandis.

*** De Compostellano vero hac Anastasius IV. Hyacintho cardinali.

Quoniam fratri nostro Compostellano mandavimus, ut vel ei tanquam primati suo obediat, vel sub tuo iudicio ipsi exhibeat justitiam complementum, nihilominus caritati tue mandamus, ut si idem frater noster ambiguitatem noluerit subire iudicii, utramque partem ante tuam presentiam advoces, & rationibus utriusque partis plenarie auditis & cognitis, quod æquitati & rationi congruat, inde censeas observandum. Alias enim cum sicut primati suo illi facias humiliter obedire.

*** Alexander episcopus servus servorum Dei venerabili fratri Ioanni Toletano archiepiscopo & Hispaniarum primati, ejusque successoribus canonice substituendis in perpetuum.

Per presentis privilegii paginam primatus dignitatem per Hispaniarum regna tibi, & ecclesie Toletane auctoritate apostolica confirmamus. Pallio itaque a sede apostolica tue charitati concesso in missarum celebrationibus tui debetis tantum in precipuis festivitatibus, tribus videlicet diebus in natali domini, in epiphania, hypapante, cena domini, sabbato sancto, tibus diebus in pascha, in ascensione, pentecoste, in solemnitatibus sancte Marie, sancti quoque Michaelis, & sancti Ioannis Baptiste, in omnibus natalibus apostolorum, & eorum martyrum, quorum pignora in vestra ecclesia requiescunt, sancti quoque Martini & Ildefonsi confessorum, & omnium commemoratione sanctorum, in consecrationibus ecclesiarum, episcoporum, & clericorum; in annuo consecrationis tue die, & in natali etiam sanctorum Isidori & Leandri. Primatem te presentis Hispaniarum recipient, & ad te, si quid inter eos quaestione dignum exortum fuerit, referent, salva tamen in omnibus apostolica sedis auctoritate. Verum personam tuam in manu nostra propensiori gratia retinentes censem, ut solius Rom. pont. iudicio ejus causa si qua fuerit decidatur, &c.

*** XXXIII. SIVE VRBANI II. DECRETVM DE CONTROVERSA CREDONENSI INTER monachos S. Albini & Vindocinenses.

Vrbannus episcopus servus servorum Dei dilectis in Christo filiis Goffrido abbati sancti Albini Andecavensis, & Bernoni abbati sancte Trinitatis Vindocinensis, salutem & apostolicam benedictionem.

ANNO dominice incarnationis MXXII. pontificatus nostri v. indictione i. cum essem in provincia Calabriae apud monasterium sancte Marie que dicitur de Matina, monachi sancti Albini, Girardus prior, Milo, Stephanus, adversus monachos sancte Trinitatis de Vindocino, Frotmun-

dum priorem, Ingelbaldum oltiarium, qui presentes aderant conquesti sunt, quod Vindocinenses fratres ecclesiam sancti Clementis Credonensis, que a monachis sancti Albini iuste secundum illorum temporum consuetudinem acquisita, & per triginta annos quiete & sine interruptione possessa, violenter ablatam iniuste detinerent. Qui cum suis instrumentis & rationibus causam suam defendere niterentur; primo die proclamationis res diu & multum ventilata nullo potuit sine terminati, secundo vero die similiter multum discussa, ad nullum tamen est finem deducta, die autem tertio xii. scilicet Kalendas Decembris residentibus nobis in Anglone civitate Apuliae, presentibus religiosis, & venerabilibus tam episcopis, quam sancte Romanæ ecclesie cardinalibus, sive diaconibus: adstantibus etiam nobilibus Romanis & comitibus Apuliae gloriosissimis, Boamunre, & Guillelmo; re iterum diu, & multum inquisita, tandem inspirante Deo lucidius cluxit, in quam potius parrem iustitia declinaret, cum enim utraque pars suis nobis allegationibus obviaret, & hinc pactonem abbatum, confirmationem pontificum, Romanæ ecclesie legatorum; illinc vero legitimum introitum, & canonicam triginta annorum possessionem nobis opponerent: Nos qui omnium fidelium causas æqua lance pensare debemus, utriusque utilitati providentes, ipsam litem concordie convenienter æquitate decidere malimus. Omnes igitur qui nobiscum aderant hanc sententiam collaudantes, & contentibus predictis utriusque cenobii fratribus, & in manus nostras fidem pollicendo firmantibus, concordia & pax inter eos hoc modo posita est; ut scilicet Vindocinenses monachi de his tribus ecclesiis, aut ecclesiam Manutillium, vel sancti Saturnini, sive sancti Ioannis supra Ligerim, unam quam congregatio tota sancte Trinitatis elegerit, cum omnibus, que ad eandem ecclesiam tam mobilibus quam immobilibus interius, exteriusque ad presens pertinent, infra dies triginta postquam domum redierint, monasterio sancti Albini in perpetuum tradant. Fratres itaque S. Albini omnem litem, omnemque calumniam ex causa hac in manus nostras, & Vindocinensium fratrum referantur: Vindocinenses vero unam supradictarum ecclesiarum in manus nostras reddiderunt, & per nos eosdem monachos investierunt. Presenti igitur auctoritate fraternitatem vestram admonemus, & precipimus, ut hoc pactum a nobis intentione pacis & quietis dispositum, & statutum, omni tempore deinceps ratum & inconcussum teneatis & observetis. Quæcumque autem pars hanc nostræ decisionis sententiam non suscepit, vel transgredi presumpserit, tam canonum severitati subiaceat, quam legitime compositionis pœnam, id est auri centum librarum sustineat, & a causa penitus cadat. Data Tarenti viii. Kal. Decemb.

***XXXIV-AD GVILLEMVM AQTIVANLÆ DVCEM.

Vrbannus episcopus servus servorum Dei dilecto filio Guillelmo Pictavensium comiti, salutem & apostolicam benedictionem.

SÆPE tuam indolem commonuimus, ut egregii principis patris tui devotionem atque prudentiam imiteris. Ipse principatus sui ecclesie devotissime coluit, plures rebus suis ditavit; novas etiam a fundamentis extruxit. De te vero miramur: qui cum aliis bonis studis, quantum ad militem polleas, in hoc a patris tui probitate degenerare perhiberis, quod ecclesiarum jura perturbes, & quæ illi

ille fundavit, expolies. Peruenit ad nos, quod monasterio Vindocinensi ecclesiam beati Georgii in Oleronis insula sitam cum quadam optima terra abstuleris. Te itaque, carissime fili, presentibus literis admonemus, ut sicut sanctorum apostolorum & nostram gratiam diligis, ecclesiam illam & carera quæ Vindocinensibus monachis abstulisti, in eorum potestatem omnino restituas. Res enim eorum parentum tuorum elemosynæ sunt & apostolica sedis alodium; Quod si infra dies triginta visis his literis quod mandamus adimplere contempseris, & indignationem nostram incurristi, & apostolica sedis anathemate te percussum indubitanter agnoscas. Monasterium Vindocinense & res ad ipsum pertinentes ita apostolica auctoritate corroboratæ noscuntur; ut si quid inde ablatum vel distractum a quoquam fuerit, a prædecessoribus nostris excommunicatum non dubites: & quem beati illi viri excommunicauerunt non possumus solvere, nec debemus: sed quod fecerunt, nos eadem auctoritate firmamus. Datum Romæ xi. Kalendas Aprilis.

*** XXXV. AD RAYNOLDVM
ARCHIEPISCOPVM REMENSEM,
& suffraganeos eius.

Ex pag.
337. tomi
V. spicilegii
Dacheriani hæc &
seqq.

Vrbanus episcopus servus servorum Dei, venerabilibus confratribus & coepiscopis Raynaldo Remensi, & suffraganeis eius, salutem & apostolicam benedictionem.

Si sacerdotale quod geritis officium consideratione debita pensaveritis, tanti facinoris infamia ad aures nostras saltem impunita non pervenisset. Cum enim domui Israel speculatores a Deo dati, impiis impietates suas annunciare, & pro domo Israel murum opponere deberetis, qualibet ratione vos pati potuisse miramur, ut tam inclyti regni rex humani pudoris oblitus, divini timoris inmemor, contrarius, contra fas, contra legum & canonum sanctiones, contra totius catholice ecclesie consuetudines, & suam uxorem inordinate relinqueret, & propinquisi conjugem amore sibi nefario copularer. Quod factum utique & regni totius confusionem, & ecclesiarum vestrarum dissipationem portendit, & ad animam vestram redundat infamia. Peccanti enim, eum possis, non contradicere, consentiente est. Te autem, carissime confrater Raynoldo, noxa hæc maxime impetit, pro eo quod Sylvanectensis subiectus tibi episcopus, hoc publici adulterii crimen, suo, ut audivimus, firmavit assensu, cum mæchis illis benedictionis sacerdotalis manum imposuit. Quod & si licite nuberent, bigamis tamen impendi secundum canones non liceret: Nunc igitur vobis apostolica auctoritate præcipimus, ut his visis apicibus, quod etiam non iubentibus nobis iam dudum fecisse vestram prudentiam decessisset, mature convenire curetis regem, & ex Dei, & nostra pariter & vestra parte instanter commoneatis, arguatis, obsecratis, increpetis, & a tanto, tamque horrendo facinore desistere compellatis. Quod si contempserit, & nobis & vobis necessitas imminet, ut ad ulciscendas divinæ legis injurias pro nostri officii debito accingamur, & Phinees gladio Madianitas adulteros perferemus.

Eandem quoque instantiam pro ereptione confratris nostri Carnotensis episcopi adhibete. Quod si monitis vestris, qui eum cepit, obtemperare contempserit, vos & ipsum excommunicationi subijcite, & castellis in quibuscumque eum retinuerit, & terræ ejus divinum officium inreddicite, ne similia deinceps in viris hujus ordinis præsumantur. Ut

A ordinem vestrum diligitis, ita hoc accelerare omnibus modis fatageti. Valete.

Data sexto Kalendas Novembris, anno videlicet Dei Christi MXXCII.

*** XXXVI. AD ARCHIEPISCOPOS
ET EPISCOPOS FRANCIE.

Vrbanus episcopus servus servorum Dei, carissimis in Christo fratribus Manasse Remensi archiepiscopo, & ceteris per Franciam tam archiepiscopis quam episcopis, salutem & apostolicam benedictionem.

CARISSIMI filii nostri Philippi Francorum regis nuntius ad sedem apostolicam veniens, debita humiliter literas, ac devotionis artulit verba: atque de illius mulieris culpa, pro qua venerabilis confiter noster Lugdunensis archiepiscopus interdictionis in ipsum sententiam protulerat, secundum fratrum nostrorum consilium satisfecit. Juravit enim quod idem rex mulierem illam postquam in manu nostra, immo per nos in beati Petri manu refutavit, nunquam eam carnaliter habuerit. Postea vero cum confratribus nostris consilium habentes, statuimus, ut tex de episcopis, & regni sui primatibus, usque ad festivitatem omnium sanctorum aliquot ad nos dirigat, qui hoc ipsum quod nuncius ejus juravit, debeant affirmare. Ejusmodi igitur per legatum ipsius satisfactio accepta, eundem filium nostrum regem ab interdictionis, quæ pro hac causa in eum prolata fuerat, vinculo abolvimus, & utendi pro more sui regni corona auctoritatem ei præbuimus.

Data Laterani v i i i. Kalendas Maii.

*** Raynoldi archiepiscopi ad electum Atrebatensem Lambertum.

Raynoldus Dei gratia Remorum archiepiscopus dilectissimo confratri & confacerdoti suo Lamberto, salutem & benedictionem in domino Jesu.

Literas quas nobis pro consecratione tua dominus papa direxit, suscepimus, sed & earum quæ tibi directæ sunt exemplar audivimus. Quas cum perlegissemus, & coepiscopo nostro Suessionensi eas transmisimus, & ut ipse ceteris suffraganeis transmitteret præcepimus: quatenus ab eis accepto consilio, tuæ fraternitati respondeamus; Ideoque tibi usque ad octavas S. Andræ aliquem legatum tuum ad nos deleges mandamus, per quem tuæ dilectioni referibamus quid super omnibus illis, quæ de te dominus papa injunxit, acturi sumus. Valete.

Nos vero die statuto legatos nostros ei misimus, sed nec terminum certum consecrationis, nec ejus literas accepimus, tamen nos a cæpto opere desistere recusavimus. Electum nostrum cum his subjunctis literis misimus ipsi,

*ad Atrebatenses hæc perche referenda.

*** Atrebatensium ad Raynoldum archiepiscopum Remensem.

Dilecto & in veritate diligendo & honorando patri ac domino Raynoldo Dei ordinatione Remorum archiepiscopo, clerus & populus Atrebatensis ecclesie, cum Lamberto, & si iustis sanctitatis sue servo, veram dilectionem cum orationibus & obedientia.

Vestræ excellentiæ dignitati multiplices referimus gratias, quia hæcenus nobis granter ut pius pater juvenem exhibuisset, & benignum vos erga nos in cunctis causæ nostræ fore promissis.

sistis. Sed paternitatem vestram miramur plurimum A
in calce nostri negotii infrigidatam existere, cum in-
fra terminum ab apostolico vestræ magnificentię ele-
cti nostri consecrationis injunctum, nec solenniter
litteris vestris, ut arbitrabamur, ad consecratio-
nem electum nostrum vocatis; nec diem certum infra
terminum designastis. Nunc autem cum consecra-
tio deinceps infra tricennem metam nequit fieri,
saltem litteras vestræ auctoritatis, quæ aposto-
lico deferantur, ut ipso iussit, pro consecratione
nostri electi nobis dare velitis, plurima pace pteca-
mur. Vale.

*** Raynaldi ad Vrbannum papam.

*Domino & reverendissimo S. & apostolica sedis Vr-
bano, Raynaldus licet indignus Dei gratia Remorum
archiepiscopus. Salutis, obsequii, debiteque subiectio-
nis munus uberrimum in domino.*

Post directas primum nobis a paternitate vestra li-
teras, placuit vestro, serenissime pater, apostolatui,
ur iterum nobis alias dirigereris, praecepto præcipientes,
quatenus infra triginta dierum spatium, post-
quam vestras litteras videremus, Atrebatensis eccle-
siæ electum in episcopum consecrare non differeremus.
Addidit & hoc solertia vestra, ut si aliqua nobis
occurreret causa, qua illud minus aggredi formi-
daremus, eum vobis cum litterarum nostrarum ad-
stipulatione consecrandum dirigeremus. Sucepris igitur
hujus vestræ præceptionis apicibus, ne quid in-
consultis coepiscopis nostris & confacerdotibus præ-
sumeremus, cum constet utique tam ex eorundem,
quæ ex nostra auctoritate eandem pendere consecra-
tionem, mandatorum vestrorum schedulam ad uni-
versos quos potuimus, direximus, singulorumque
sciscitatum sumus sententiam, quatenus illud nobis su-
per hac re consilium provideret, quod nec vestræ
obeditioni adversaretur, & ex quo Remensis eccle-
siæ dignitas non imminueretur. Itaque hæc omnium
& episcoporum, & clericorum nostrorum una vox
fuit & sententia, ut nos quidem ab illius electi conse-
cratione manum suspenderemus, sed eum vobis,
cum hoc vestræ præcipient litteræ, transmittere-
mus, & quidquid inde altitudinis vestræ solertia fa-
ciendum decerneret, arbitrio vestro relinqueremus. D

Timuerant enim, & timent, ne Cameracenses ex
hoc facto accepta occasione, se ab Remensi eccle-
sia abrumperent, cum & civitas eorum alterius regni
habeatur, & regni cuius rex nobis & ecclesiæ Rom-
jam ex longo tempore inimicatur. Addiderunt et-
iam damnosam admodum fieri commutationem, si
dum Remensis ecclesia Atrebatum episcopum fieri
consentiret, Cameracum que sexies quam Atreba-
tum & contineretur, & locupletior est, amitteret.
Obsecramus ergo excellentiam vestram, pater san-
ctissime, obsecrant & episcopi & clerici nostri, qua-
tenus vos, qui in arce & in specula omnium ecclesia-
rum præsidetis, negotium ita temperetis, ut nec
quisquam, (quod absit) decretorum vestrorum inde
dispositionem reprehendar, nec Remensis ecclesia
ullam dignitatis jacturam vestris temporibus susti-
neat. Nos tamen qui vestris obsecrandam delibe-
rationibus perpetuo proposuimus, quæcumque sit
ratio, quicumque sit modus consecrationis, ubi eum
dignitas vestra consecratur, consecratum benigne
suscipiemus, susceperimus, sicut episcopum, & sus-
fraganeum nostrum deinceps honorabimus. Ceterum
vestram nosse volumus celsitudinem, nos nequaquam
rem hanc ideo tandi distulisse, ut aut vestris un-
quam iussionibus obstitere enitarer, aut ut domino
illi in aliquo derogemus, cum hoc dumtaxat honore

Concil. general. Tom. X.

dignum esse censemus, sed cuiusvis alterius pro-
motionis apicem ei merito conferendum ad judi-
camos. Valcat beatitudo vestra incolumis in do-
mino.

*** *Atrebatensium ad Vrbannum papam.*

*Vrbano Dei gratia papa, zelo boni ferventissimo,
ac ecclesiarum restauratori excellentissimo, ecclesia A-
trebatensis summatim respirans, depulso iugo indebitæ
servitutis, vigere, vivereque perenniter in Christo cum
orationum & obedientiæ munere.*

Sanctitatis vestræ paternitati prædicabili agimus
quamplures gratias, & licet quaterno itinere fatis-
gati, virtutem tamen in vobis perseverantiæ, & ex-
tollimus & amplectimur, quoniam in restitutione
ecclesiæ nostræ non invenitur in vobis, est & non,
sed spiritu sancto innuente visitati a vobis antiquæ
donamur libertati, & propriæ diocesis iura man-
cipamus. Omne igitur collegium perfectorum, quia
sospitas recuperata vivi commembri sit gaudium
totius corporis Christi. Sicut autem iussit vestra sub-
limitas, litteras vestras de nostri electi consecratio-
ne archiepiscopo tradidimus, eundemque electum
infra tricennem terminum a vestra auctoritate
constitutum præsentamus. Quod vero enim con-
secrare distulerit, non ipsius negligentia, sed Dei
(a quo omnis potestas) ordinationi attribuimus:
quas tamen dilacionis protulerit causas, fratris res-
ferentibus, seriatim scietis. Nunc ergo cum ad ves-
tram excellentiam cum paucis fratribus pro temporis
angustia, periculorum instantia, rerum quoque diu
assidua ecclesiæ penuria, transmittimus consecran-
dum, obnixè pro Christo & in Christo supplicantes,
ut sublimatus pontificali infula nobis indilate re-
mittatur noster Lambertus, quia nobis plurimum
est necessarius, existens animarum nostrarum peritifi-
simus medicus. Hinc etiam sanctitatem vestram af-
fluentem misericordia precamur, quo servulis ves-
tris hoc privilegii velitis dare, ne deinceps quibuslibet
forte proclamationem excitantibus hujus cano-
nicæ incardinationis debeamus respondere, quoniam
quod semel constat bene diffinitum, perpetua-
liter debet manere inconvulsam, simulque præcipiat
auctoritas vestra ut divisio duorum regnorum, Fran-
corum scilicet, & Teutonicorum, sit episcopatus nos-
tri meta, sicut antiquis temporibus fuisse per succes-
sorum relationem & alia indicia cognovimus; ne a-
liquando lis inde oriarur, vel nefas discordiæ effi-
ciatur. Decet namque sanctitatem vestram ad finem
usque bonum perducere, quod constat vos laudabi-
liter inceperitis.

*** *Quæ acta sunt Roma, in consecratione Lam-
berti, narrantur.*

Atrebatensis itaque electus ex obedientia do-
mini papæ, & si non multum rationali invitatio-
ne domini Raynaldi metropolitani sui ad conse-
crationem vocatus, tamen ne arrogantia, aut
injustitiæ ascriberetur, 16. Kalendas Ianuarii, quæ
tunc dies dominica habebatur Remis se archiepi-
scopo præsentavit juxta tenorem & terminum si-
bia domino papa constitutum: archiepiscopus ve-
ro accepto astutiori quam prudentiori consilio,
electum Atrebatensem cum ad stipulatione, &
suarum, & Atrebatensis ecclesiæ litterarum misit
Romam ad dominum papam. Igitur Atrebaten-
sis electus, & dominus Odo cantor, & Achar-
dus magister scholæ, & Drogo Albinia-
censis præpositus, cum servientibus suis; de-

G g cimo

*scribendū
est dumta-
xat nono.

cimo nono Calendas Ianuarii, quæ tunc vigilia natalis domini erat, urbem Remorum egreditur, & apud Urbem Cathalaunorum in monasterium omnium sanctorum domino Odone venerabili abbate canonicorum ibidem communiter viventium, honeste colligitur, & in natali B. protomartyris Stephani per fratrem Nevelonem prædicti monasterii sacerdotem & canonicum usque Treceas urbem conducerit: & licet apud Treceas cum periculo & timore sit demoratus, pro odio Philippi regis Francorum, Roberti comitis Flandriæ, tamen Deo miserante, usque Molisimum in terram Odonis ducis cum pace pervenit, ibique dominum Gualterium, Duacensē aliquando castellanū, virū religiosum, licet laicum expectavit. Lætificatus tandem & consolatus ex adventu domini Gualterii Duacensī, laborem viarum & difficultatem aggreditur, & apud Divionem, memorabile ducis Burgundia castellum, propter recreandos & equos, & equites suos, perditos hospitatus est dies; Cum autem demoraretur, supervenit lucerna ardens ibi & lucens in domo domini, laudabiliter honorabilis, & honorabiliter laudabilis dominus Hugo Lugdunensis primas, & apostolicæ sedis legatus. Cognita Atrebatensis electi causa, venerabilis prædictus primas & apostolicæ sedis legatus dominus Hugo, ipsum electum & omnes suos secum per magni nominis & religionis virum dominum abbatem Cluniacensem amicum & æquivozum suum deduxit, & apud Lugdunum per sex dies pro nimia aquarum inundantia, & hyemnis asperitate detinuit, & quæque necessaria abunde subministravit.

Accepta tandem tanti pontificis benedictione, Atrebatensis electus, & conviatores sui securi iter arripiunt, & post multa viarum & hyemis discrimina, porticum B. Petri apostolorum principis, feria sexta ante dominicam, *Esto mihi in Deum protectorem*, ingrediuntur. Ne autem a Guibertinis aliqua illis inferretur injuria, subsequenti sabbato summo in mane, domno Urbano papæ suum præmittunt electum, Romæ apud sanctam Mariam novam tunc commoranti. Ad pedes autem domni papæ Urbani electus se prosternens, cum lacrymis petit a domno papa se ab illa electione absolvi, dicens se non esse idoneum, nec debere vocari ad tam importabile sibi onus, tum pro infestatione Henrici excommunicati imperatoris, ad cuius imperium Cameracensis hæcenus pertinebat, tum pro infestatione clericorum & laicorum Cameracensium, divitum, potentum, & secundum seculum valde sapientium; necnon etiam pro nimia vastatione & paupertate rerum & religionis Atrebatensis ecclesiæ. Beatissimus veto papa facta absolutione, & data benedictione, sicut mos est apostolicæ sedis, suscepit eum osculo sancto, & flocci pendens hæc omnia, dixit ei, frater, *Non sunt condigna passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis, & cetera verba confortantia, quæ ad plenum nunc memorizæ non occurrunt. Ad ultimum subjecit:* Ene, frater, hospitatus, & ubi sunt comperegrini tui: respondit: nondum sum hospitatus, sed socios meos apud beatum Petrum in porticu dimisi. Hoc audiens papa statim præcepit adesse dominum Elaibertum Pisanum archiepiscopum, & ait illi; Hunc fratrem nostrum Lambertum Atrebatensem electum in hospirium collige, & qualiter sui & sua de porticu S. Petri ad nos cum securitate deducantur; Tu & Petrus Leonis quantocius providete. Quod & factum est.

Cum autem oportunitatem sibi & locum loquendi dominus papa mandavit, iterum sicut &

A prius prostravit se ad pedes eius rogans eum quantocius propter Deum ab hac sibi imposta electione absolveret; sed dominus papa nec huic petitioni assensit, sed & prædicti canonici, & qui cum eo Romam venerant, domnum papam instanter exorant, ureorum & ecclesiæ suæ intereant, & electum suum consecrare non differat: accepto dominus papa consilio, die statuto, absente electo, in præsentia episcoporum & cardinalium suorum, & Romanorum, & fecit recitare omnem Atrebatensis ecclesiæ actionem. Quam Romani audientes perierunt, ut sibi Ostiensis ordinaretur episcopus. Dominus vero papa sicut prudens vir, ne novella Atrebatensis ecclesiæ plantatio eradicaretur, Romanorum preces in hac parte non suscepit, sed post aliquot dies secreto alloquitur sepe dictum electum Atrebatensem, & in nomine domini, & ex parte B. Petri præcepit ei obedientiam subire in remissionem peccatorum suorum. Ille tandem acquiescens divinæ ordinationi & apostolicæ obediuntioni, consecratur in episcopum Romæ apud sanctam Mariam novam a sepius jam dicto apostolico Urbano, anno Dei Christi 1093. 14. Calend. Aprilis, quæ tunc dominica *Lezare Hierusalem* habebatur, sub testimonio venerabilium episcoporum Ioannis Tusculani, Humbaldi Sabini, Ioannis Portuensis, Brunonis Signensis, domni quoque Elaiberti Pisanorum archiepiscopi & cardinalium presbyterorum, & maximæ multitudinis Romanorum.

Confirmatus autem Atrebatensis episcopus, sicut canonicum est, privilegio & auctoritate literarum apostolicæ sedis, præmisit Drogonem cum quibusdam sociis suis, postmodum Odonem cantorem, & Achardum magistrum scholarum. Ipse vero associatus domno Radulpho Turonensi archiepiscopo, retento secum Gualtero Duacensi, in feria sexta de dominica, *Quasi modo geniti*, Romam egreditur, & apud Ostiam mare intrat, & post aliqua tempestuosa pericula portum Pisanum desiderantem occupans, & inde Odonem cantorem & Gualterium Duacensem præmittunt. Ibi invento archiepiscopo Petro, rursu Turonensis archiepiscopus, & Atrebatensis episcopus mare intrant, & apud Ianuam anchoram figunt. Dimisso ibi Aquileiensi archiepiscopo, Turonensis & Atrebatensis comperegrini apud Clusam Longobardorum associati conviatoribus Odone cantore & Gualtero Duacensi, usque Lugdunum prospere perveniunt, ibique discedunt. Et hic, Deo miserante, dominus Lambertus in die pentecostes a clericis & civibus Atrebatensibus devote suscipitur, & ante horam tertiam in pontificali sede per auctoritatem B. Petri, & obedientiam Romanæ ecclesiæ inthronizatur.

*** Lamberti ad Raynaldum archiepiscopum Remensem.

Reverendo patri ac domino suo Raynaldo, Dei gratia Remorum archiepiscopo, Lambertus sanctæ Atrebatensis sedis servus humilis, cum debita subjectionis reverentiæ, quod oculus non vidit, & in cor hominis non ascendit.

Cum paternitati vestræ quantocius potuimus literas domini papæ Urbani, nostras, quoque, nostri impedimenti causas continentes, mittere studuerimus, valde durum nobis videtur, quod neque ex tenore literarum domini papæ, neque ex supplicatione literarum nostrarum, aliquid nobis rescribere placuit, sed per abbatem Hamericum Aquinensem, quod mansuetudinem vestram non deceuisset, literas nobis delegastis, in quibus nos præoccupatorem sedis Atrebatensis nominastis, & ne abbas obedi-

Antor
locutus
moreve
Gallico
Nam ve
annū lu
num re
demon
strat li
deminic
A & die
19. M
inciden
domini
quarta
d agesti
quæ vu
dicitur
tate: q
fuit ob
vandam
edores
11. cu

obedientiam ecclesie nostræ, secundum quod missæ A
eis a domino papa literæ præcipiunt, commonerem,
mandatis. nos vero rursus per communem filium
vestræ & nostræ ecclesie dominum Hugonem S.
Dionysii abbatem causas, impossibilitatis nostræ
veniendi ad vos in præsentiarum, discretioni ve-
stræ intimare studuimus. Sed super his omnibus,
nec primo nec secundo aliquid ex affectu pietatis,
nec alicujus compassionis legationem vestram su-
scipere potuimus, sed per monachos Marcienfes
pro causa domini Alardi archidiaconi, & pro ex-
communicato in assultu ecclesie, sine confessione &
viatico defuncto, quamquam vobis aliter relatum
sit, literas direxistis, in quibus nos quasi con-
temptorem Remensis ecclesie insinuare voluistis;
quamquam non lateat prudentiam vestram, nos
hanc sedem non præoccupasse, sed coactos, & con-
strictos, & apostolicæ auctoritatis obedientia ean-
dem sedem obtinuisse. Ne autem quasi contemp-
tor sanctæ Remensis ecclesie videar, in oculis mi-
sericordie vestræ, hos fratres nostros in persona
& verbo nostro, pro exultatione nostra satisfacturos
transmittimus. Precamur iteque clementiam
vestram, ut per præsentis fratres nostros, tum
pro caritate Spiritus sancti, tum pro dilectione &
reverentia domini papæ, nostram professionem
interim suscipiatis, consimile opus misericordie
nobiscum facientes, quod in apostolica benevol-
entia tempore vestræ professionis consecuti estis.
Cum autem Deo miserante ad vos profuturi fa-
cultas attributa fuerit, quod nunc per fratres no-
stros facimus, tunc, Deo volente, in propria per-
sona nos facturos profitemur. Exoramus etiam pa-
ternitatem vestram, ut literas domini papæ, quem-
admodum nobis scripsit, vestris suffragiis prosequa-
mini. Domnum Alardum archidiaconum & abba-
tes, & causas eorum inuitu vestri amoris, si literis
domini papæ obedierint, benigne tractabimus.
Bene valere in domino semper, reverende pater &
domine.

*** *Lamberti ad clericos Remensis ecclesie.*

Reverendis patribus domino Manassi præ-
posito, L. decano, cum omni capitulo sanctæ
Remensis ecclesie, Lambertus Atrebatensis sedis
servus inutilis seipsum, & æternam in domino
Deo salutem. Cum sciamus non latere diligen-
tiam vestram, quod quanto citius poruimus domino
archiepiscopo literas domini papæ Urbani sibi &
suffraganeis suis pro commissas, per domnum Lam-
bertum monachum virum religiosum miserim; lite-
ras quoque impedimenti mei veniendi ad sanctam
sedem Remensem non prætermiserim; postmodum
vero per domnum Hugonem abbatem S. Dionysii
exculationes canonicas mandaverim: satis mirot
quod necdum aliquid consolationis aut pietatis nec
ab ipso, nec a vobis suscipere meruimus, sed me
præoccupatorem sedis Atrebatensis, & quasi con-
temptorem sanctæ Remensis ecclesie per abbatem
Aquincensem, & per monachos Marcienfes vos
nominare complacuit. Sed novit dominus cujus
oculis sunt nuda & aperta omnia, insuper apostolica
sedes, quam rogatus, quam coactus, imo apostolicæ
obedientiæ ligatus prædictæ Atrebatensi sedi deser-
vire compulsus fuimus: De quasi contemptu au-
tem veniendi apud sanctam Remensem sedem,
unde placuit domino archiepiscopo nos arguere,
satisfacere per præsentis fratres nostros vobis pa-
ratus, nostis enim & inopiam terræ sedis no-
stræ, & difficultatem viarum, & tempestatem
bellorum, & odium Cameracensium in nos, &
Concil. general. Tom. X.

quorundam aliorum in via positorum, prostratus
itaque sanctitatis vestræ pedibus, ut me in verbo
veritatis audiat, & excusatum me habere veli-
tis, suppliciter exoramus, arque domino archie-
piscopo suggerere velitis, ut super nos, &
super ecclesiam nobis commissam viscera miseri-
cordie suæ aperiens, secundum tenorem litera-
rum a domino papa sibi missarum, eodem li-
teras suis suffraganeis prosequatur. Ut autem om-
nem occasionem contemptus a vobis removea-
tis, professionem nostram per hos fratres no-
stros præsentamus, eandem facturi, cum ad vos,
Deo miserante, cum salute advenire pote-
rimus.

Rainaldi ad Robertum Flandria comitem.

Rainaldus gratia Dei Remorum archiepiscopus,
gloriosissimo principi domino Roberto
Flandrensi comiti, salutis & benedictionis ub-
bertatem in domino. Dilectionis vestræ literas
benigne suscepimus, susceptaque gratanter per-
legimus. Quoniam itaque in ipsis ut nobis quid
animi super ordinatione dilectissimi fratris nostri
Lamberti Atrebatensis episcopi habereamus roga-
stis, vellemus remandare; nolimus lateat canis-
simam nobis prudentiam vestram nos ipsum plu-
rimis diebus, ut quod de eo agendum erat, le-
gitime & episcoporum nostrorum consilio fieret,
derinuisse, ad ultimum in concilio quod Remis
cum coarchiepiscopis & episcopis nostris, atque
principibus multis xv. Calendas Octobris ha-
buimus, juxta domini papæ Urbani præcepta,
quibus inobedire nefas est, consilio & assensu co-
episcoporum nostrorum more ecclesiastico illius
professionem suscepimus, ejusque consecrationem
confirmantes, confirmavimus. Unde vestra man-
damus sollicitudini, quatenus eundem modo cum
debito honore, cum debita reverentia suscipiatis,
ejusque laboribus publice & privatim pro amore
Dei communicetis, sed & in quantum ecclesiasti-
ca permittit ratio, ei, ut pastori vestro, obedia-
tis. Valete.

*** *Rainaldi archiepiscopi Remensis, Lamberto
Atrebatensi episcopo.*

*Rainaldus Dei gratia Remorum archiepiscopus
dilectissimo confratri & confacerdoti suo, dom. Lam-
berto Atrebatensi episcopo, salutem & benedictionem
in domino Iesu.*

Dilectioni vestræ insinuandum dignum duxi-
mus, nos nuper time domini papæ Urbani episto-
lam suscepisse, & ab eo, ut vestra convocata fra-
ternitate circa medium Februarii proximi ad con-
cilium, quod intra Tusciam vel Longobardiam
tunc temporis celebraturus est, præsentiam ejus ac-
cedere curemus, sollicitudinem vestram monitam
esse. Et nos igitur ad ipsius monitionem vestram mo-
nemus fraternitatem, quatenus circa prædictum
terminum vestram ipsi præsentiam, cum omnibus
abbatibus vestris, ad ipsum concilium exhibere cu-
retis. Vale.

*Fuit cele-
bratum apud
Placentiam
circa me-
dia quadra-
gesimam.*

*** *Ejusdem Lamberto episcopo Atrebatensi.*

*Rainaldus Dei gratia Remorum arch. dilectissimo
fratri & confacerdoti suo Lamberto Atrebatensi ep-
iscopo salutem & benedictionem in domino Iesu.*

Dilectissimam nobis fraternitatem vestram igno-
rare nolumus, quoniam domini papæ Urbani epi-
istolam nuper time suscepimus, quod nos ut ad con-
cilium

Gg ij cilium

cilium quod in octavis S. Martini, quatuordecimo videlicet Calendæ Decembris, apud Arvernensem, quæ & Clarimontis dicitur, ecclesiam celebraturus est, accederemus præsentialiter, præmonuit, & ut omnes nostræ metropolis suffraganeos convocatis tam abbatibus quam ceteris ecclesiarum primoribus, sed & excellentioribus principibus ad ipsum concilium invitaremus præcepit. Et nos sane apostolicæ monitioni obviam, quod nefas est, incedere nolentes, concilium quod in octavio omnium sanctorum insumpseramus præter hoc, ut iustum est, dimittendum dignum putavimus. Vestram ergo solitudinem literis præsentibus monemus, quatenus omni occasione seposita, vestram ad idem concilium exhibere præsentiam, & ut prædictum est, & abbates & ceterarum ecclesiarum vestrarum primores, & diocæseos vestræ principes, & maxime Balduinum comitem de montibus monere curetis, multi autem vel inopiz, vel alicujus necessitatis occasio, quin veniat, præbeat audaciam; cum non nisi personas non ingenti quidem famulorum caterva stipatas requiramus. Quicumque autem post hanc admonitionem nostram se ab hoc concilio abstentaverit, noverit proculdubio, quoniam & domini papæ iram, nec impune quidem thesaurizabit. Vale.

*** XXXVII. *Ad Lambertum Atrebatensem episcopum.*

Vrbanus episcopus servus servorum Dei dilecto fratri Lamberto Atrebatensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

Noverit dilectio tua nos in proximo Novembri, in octavio videlicet S. Martini apud Clarum montem, annuente domino, synodale concilium statuisse, ad quod tuam providentiam invitamus, ut omni occasione seposita, statuto in tempore, prædicto in loco, non omittat occurrere. Noveris præterea Cameracensem episcopum missis ad nos literis ac nuntiis pro Atrebatensi ecclesia vehementer interpellasse, dicentem, se & ecclesiam suam Romanis privilegiis esse nunitam, unde oportet prudentiam tuam ad hujus negotii responsonem paratam cum tuis clericis convenire.

Data apud Anicium xviii. Kal. Augusti.

*** *Narratio quomodo Lambertus ad concilium Claromontense proficiscens in itinere capitur.*

Taliter itaque Lambertus Atrebat. episc. ad Claromont. concil. domini papæ Urbani invitatus proficiscitur, die natalis apostolorum Simonis & Judæ, quæ tunc dies dominica habebatur, & cum eo dominus Clarenbaldus archidiaconus suus, & venerabiles domnus Aloldus S. Vedasti, & domnus Hamericus Aquicincensis abbates, domnus quoque Gualbertus præpositus, Odo cantor, Acharius magister scholarum, Hugo præbyter & canonicus, Malcelinus archipresbyter, religiosus etiam diaconus Ioannes de monte sancti Eligii postmodum Atrebatensis archidiaconus, & Drogo prædicti episcopi economus, & Orbertus scholasticus de Bethunia. Pervenienti itaque apud Proviniacum comitis Stephani celebre castellum octavo idus Novembris, Proviniacum egreditur, & ipsa eadem die itineris sui, a Guarnerio quodam milite de Castello-porz de via sua trahitur, capitur, & captus episcopus cum clericis suis a Guar-

ario prædicto milite & suis satellitibus detinetur. Abbas S. Vedasti præcesserat episcopum suum cum gratia & benedictione sua, Guarnerius vero increpatus a Philippo fratre suo Trecentensi episcopo, & Dei omnipotentis visitatus miseratione, quinto Idus Novembris summo in mane ad pedes episcopi & archidiaconi sui Clarenbaldi, & reliquorum clericorum suorum prostratus, cum lacrymis veniam postulavit, dolens ac pœnitens se stulte & prave egisse, quia manum miserit in Christum dominum episcopus vero prostratum militem erigens, discalciam ad monasterium præcessit, ibique eum pœnitentiam cum suis, qui cum ceperant, agentem, absolvit, & eodem die episcopum a prædicto milite cum omnibus suis clericis & laicis detinetur, servitur, & per manum ejus usque Antifiodorum cum securitate conductur. Dominus vero Vrbanus papa audiens Atrebatensem episcopum captum, quantocius scripsit Guarnerio de Ponz, & Richerio venerabili Senonum archiepiscopo, in hæc verba:

*** XXXVIII. *Ad Guarnerium de Castellione.*

Vrbanus episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Guarnerio, Pontionis filio, salutem & apostolicam benedictionem, si obedieris.

Venerabilem fratrem nostrum Atrebatensem episcopum ad concilium venientem te cepisse audivimus, & cur ceperis plurimum miramur. Rex enim Francorum non solum venire ad nos, alios non prohibet, verum etiam omnibus suæ potestatis episcopis & abbatibus venire ad concilium licentiam dedit. Unde literis te præsentibus, ut captum commonemus episcopum pro reverentia beati Petri ac nostro amore cum suis omnibus liberum adire permittas; alioquin quamdum illum teneris, & te & terram tuam excommunicationi subjicimus.

*** XXXIX. *Ad archiepiscopum Senonensem.*

Vrbanus episcopus servus servorum Dei, carissimo fratri Senonum archiep. Richerio, salutem & apostolicam benedictionem.

Audivimus Guarnerium Pontionis filium, venerabilem fratrem nostrum Atrebatensem episcopum ad concilium venientem cepisse, captumque tenere, ea propter literis te præsentibus jubemus, ut eundem Guarnerium captum præstitem cum suis omnibus libertati restituere commoneas. Quod si contempserit, quandiu illum tenuerit, & ipsum, & locum suum excommunicationi subjicias.

*** *Narratio de itinere Lambertii episcopi Atrebatensis ad concilium Claromontense proficiscens.*

Apud Antifiodorum aurem Atrebatensis episcopus perveniens, associatur comitatu domni Richerii Senonensis archiepiscopi, & consuffraganeorum suorum Remensis provincie, domni Gervuini Ambianensis, domni Gerardi Tarvanensis episcoporum, & sic decimo quinto Kalend. Decembris in octavas S. Martini, quas tunc dies dominica festiviores reddidit, Urbem Claromontem ingreditur, & a venerabili primare Lugdunensi domino Hugone apostolicæ sedis legato, nec non & ab ipso domino papa benigne in osculo sancto suscipitur, atque apostolica benedictione cum suis focus lætificatus, exhilaratur. Deinde dominus papa IV. Calend. Decembris, in dictione IV. concilium Claromontense concludens præcepit recitari privilegium renovationis & restitutionis Atrebat. ecclesie

clesiæ in conspectu totius concilii, in quo cardinales Romani confederunt ei, & archiepiscopi xiv. episcopi cxxv. & abbates xc. & amplius; exceptis honestis atque religiosis diversarum regionum atque provinciarum clericis & laicis, quorum numerum leviter quisquam scire præ multitudine non potuit. Recitatum est unum Atrebatensis ecclesiæ privilegium, & distincte & aperte lectum, atque ab omni confesso concilii magno silentio intente auditum, collaudatum & confirmatum est, anno Dei Christi m. xcv. cui cum Patre & Spiritu sancto est æqualis honor, & gloria per infinita sæcula sæculorum. Amen.

Depositus est ibi iudicio concilii Gualcherus Cameracensis episcopus ab omni sacerdotali, atque episcopali officio, & si ulterius quolibet modo sedem Cameracensem occuparet, vinculo anathematis, tam ipse quam fautores & adiutores sui innodati. Manasses autem sanctæ Remensis ecclesiæ archidiaconus, cui prædictus Gualcherus electionem & episcopalem Cameracensis ecclesiæ benedictionem subripuit, per invasionem & per manum Henrici excommunicati imperatoris adjudicavit sanctum concilium, ut in Cameracensi ecclesia ordinaretur episcopus.

*** Raynoldi Remensis archiepiscopi eidem Lamberto.

Raynoldus Dei gratia Remorum archiepiscopus dilecto fratri & confacerdotali suo Lamberto Atrebat. Episcopo, salutem, & in domino benedictionem. Memoriter vobis inhærere credimus, quicquid de Hugone de Inciaco nuper cum fraternitate vestra multo sermone contulimus. Ipse siquidem Hugo nuperime in villam sancti Gaugerici, quæ Felcherias dicitur, in revia Dei cum armata manu venit, ibique circumquaque discurrens, igni penitus totam villam concremavit, prædamque non minimam, atque hominum multitudinem miserabiliter secum abduxit. Pervenit etiam ad aures nostras, quod se epistolam nostram habere gloriatur, quæ cum ab omni timore Cameracensis episcopi, sed & ab omnium presbyterorum excommunicatione, in quacumque dementia elatus fuerit, deliberari (quod absit) debeat. Scire igitur vos volentes hanc omnem jaçantiam ejus irritam esse, vestræ fraternitati mandamus, ut illum quem præcipue diligimus, vos admoneris, quatenus omni excusatione sublata, ut in sanctæ pacis violatore, in ipsum, gladium anathematis exeratis, & ne ulterius donec ad satisfactionem veniat, in cunctis rebus suis, seu in omni loco in quo ipse, vel complices ejus præsentialiter affuerint, divinum celebretur officium præcepti vestri autoritate inhibeatis. Vale.

*** Eiusdem eidem Lamberto.

Raynoldus Dei gratia Remorum archiepiscopus, fratri & coepiscopo suo Lamberto Atrebatensi, salutem & benedictionem in domino Iesu. Ad colloquium comitis Roberti, & ad recipiendum de eo iustitiam in octavis sanctæ Mariæ in Augusto, vel præsentiam nostram exhibere, vel nuntios nostros delegare, sicut jam vobis & coepiscopis nostris Noviomensi atque Morinensi mandavimus, parati erimus. Quod autem de Hugone de Inciaco nobis scripsistis, liquere vobis credimus, quoniam in concilio, quod Compendii celebravimus, ad querimonias & clamores Gerardi Cameracensis episcopi omnium præfidentium iudicio in eum anathematis

Concil. general. Tom. X.

gladium exeruimus, & in omnes ejus cooperatores & consentaneos. Sed neque ideo ipse, nec filius ejus, Cameracensem ecclesiam persequi desisterunt, quippe vos par expectatio ultionis averbat, par malitiæ & immoderationis vinculum astringebat.

Itaque quoniam sicut ab apostolo dictum est, *Inspiciens factus sum, vos me coegestis*; & iterum in actibus apostolorum ad Iudæos: *Quoniam vos indignos judicatis æterna vita, ecce convertimur ad Gentes*. Sic quia idem Hugo indignum se conversionis & concordia judicavit, Gerardus Cameracensis episcopus, cum comite Flandrensi, ad convincendam Hugonis malitiam sædus iniiit. Vnde episcopum Cameracensem Gerardum cum Hugone concordiam facere absque comite Flandrensi nulla æquitatis ratio permittit; Nec nos sane cum nihilominus nisi excommunicatum habuimus. At vero si voluntas ipsius esset, & Cameracensem episcopum Remis in præsentia nostra ad iustitiam faciendam & recipiendam ab ipso, termino congruente, paratum haberemus, & nos similiter utrorumque rationes, æqua iudicii & misericordiae lance pendere, & in omnibus modum servare non dissimularem. Per vos autem solum ad emendationem venire, nec solum excommunicationis vestræ sententiam vereri debet, cum & parochianus episcopi Cameracensis esse dignoscatur, & Inciacum, per quod hanc exercet malitiam, in episcopatu Cameracensi positum sit. Valete, & quid cum comite Flandrensi egeritis, nobis rescribite.

a CONCILIVM ROMANVM I. CENTVM ET QVINDECIM EPISCOPORVM, quo res Gregorii VII. & Victoris III. contra Guibertum antipapam, & Henricum pseudoimperatorum aliosque schismaticos gesta confirmantur, anno MLXXXIX. tempore Urbani papæ II.

ANNO CHRISTI 1089.

D^e rebus in hac synodo gestis Bertholdus hujus temporis scriptor probatissimus ista refert: *Hoc eodem anno, nimirum millesimo octogesimo nono, dominus papa Urbanus generalem synodum centum quindecim episcoporum collegit, & ecclesiastica statuta suorum prædecessorum apostolica auctoritate confirmavit. Guibertus autem hæresiarchæ a Romanis turpiter expellitur, & ne amplius apostolicam sedem invadere præsumat iuramento promittere compellitur. Sed iam aliquantulum diuturna regni discordia inter catholicos & schismaticos tepescere cepit, ut non jam bellum adinvicem, sed pacem componere sanius judicaret. Quapropter duces & comites fideles sancti Petri cum Henrico colloquium habuerunt, eique suum consilium & auxilium ad obtinendum regnum firmissime promiserunt, si Guibertum hæresiarcham vellet dimittere, & ad ecclesiasticam communionem per catholicum pastorem remeare. Quam quidem conditionem nec ipse multum respuit, si tamen in hoc ei principes sui assentiri vellent, videlicet episcopi, qui se cum Guiberto deponendos esse non dubitaverunt, eo quod in eius parte ordinationem, imo execrationem perceperunt.*

Acta concilii.

Hi ergo penitus hac vice dissuasunt, ne sancta ecclesia reconciliaretur. Dominus papa Constantino-politanum imperatorem ab excommunicatione per legatos suos absoluit. Item literas Philippi regis Franciarum debitam ei subjectionem promittentis suscepit.

Alexius imperator absoluitur ab Urbano papa.

ANNO
CHRISTI
1089.

CONCILIVM SANTONENSE
PRÆSIDE AMATO OLEONENSI EPISCOPO.
S. R. E. legato apostolico anno 1089.

ILLVD concilium acceptum habemus anonymo monacho cœnobii S. Maxentii in Pictonibus auctori chronici quod vulgo appellari solet Malleacense pag. 213. Tomi II. Novæ bibliothecæ MSS. librorum in hæc verba.

Anno MLXXXIX. Amatus tenuit concilium Santonas quarto Novembris in quo idem (Amatus apostolicæ sedis vicarius per Aquitaniam & Gasconiam) elevatus est archiepiscopus Burdigala. Nec plura de eo hæcenus mihi reperta.

ANNO
CHRISTI
1089.

CONCILIVM TROIANVM A BARONIO, BINIO, ALIISQUE APPELLATVM
I. episcoporum fere septuagintaquinque in Apulia de conjugii consanguineorum dissolvendis celebratum anno domini MLXXXIX. ut voluit.

Locus & acta cœcilii.
imo 7.
pag. 651.
editionis
Parisienfis
in folio an-
ni 1603.
MS. octo-
ginta.

Hæc concilii meminit Petrus diaconus in chronico Cassinense libro I. capite 8. Apud Iyonem Carnotensē ejusdem concilii fragmentum ejusmodi reperitur: *Convenit Troia in Apulia concilium episcoporum fere septuagintaquinque, abbatum duodecim, in quo actum est de consanguinitatis linea conjugatis. Cum nemo tamen dictum sacramenti impedimentum vellet assertionem firmare: preceptum est, ut episcopi, quorum diocesani sunt, eos per congrua spatia triana advocacione conveniant. Tunc si duo vel tres viri consanguinitatem iurejurando firmaverint, vel ipsi forte confessi fuerint, conjugia dissolvantur. Si vero neutrum contigerit, episcopi eos per baptismum, per fidem, per iudicium Christi, in vera obedientia obtestentur, quatenus palam faciant, utrum se, sicut fama est, consanguineos recognoscant. Si negaverint, sibi ipsi relinquendi sunt, ita tamen, ut si aliud in conscientia habeant, se a liminibus ecclesiæ a corpore & sanguine domini, a fidelium communione, noverint segregatos atque infames effectos, donec ab incesti facinore desinant. Si se episcoporum iudicio segregaverint, si juvenes sunt, alia matrimonia contrahere non prohibeantur. Hæcenus quod superest ex concilio Trojano fragmentum: quod & apud Gratianum & Magistrum sententiarum invenies.*

definit.
35. quest. 5.
cap. 4. Ma-
gist. dist. c.
41.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S. I.

Levi admodum nixus argumento cardinalis Baronius atque ex eo pro more Binio, ejusque exscriptores duplicem Trojæ in Apulia sub Urbano II. papa collocare synodum: priorem hoc anno 1089 alteram 1093. celebratam: entia vero qui canonem illum famosissimum de conjugii consanguineorum dissolvendis memorant Ivo Carnotensis, Gratianus monachus, Petrus Lombardus ep. Parisiensis, alii que nullum tempotum characterem proferunt ex quo colligi possit uno potius quam altero anno fuisse sanctum: neque ullus quod sciam illius ætatis scriptor meminit hujuscæ synodi. Quem enim proferunt Petrum diaconum capite non 8. sed 7. libri IV. chronici Cassinensis, is nullo pacto sententiam eorum juvat: immo potius aperte condemnat sic enim loquitur: *Sequenti tempore idem Urbanus papa ad has iterum (notetur hæc vocula deveniens partes, Joannem Cajetanum hujus loci (Cassinensis) a puero monachum, diaconum, in Lateranensi patriarchio ordinavit. Quo etiam tempore cum apud Trojam Apulia civitatem synodum celebraret, abbas noster questionem de cella sancta Sophia intra Beneventum posuit: sed ob fremitus bellorum nihil proficere potuit.*

CONCILIVM MELFITANVM IN APVLIA CELEBRATVM ANNO DOMINI non mxc. ut hæcenus fere omnes chronologi scripserunt, sed MLXXXIX. tempore Urbani papæ II. ut docebit tum Joannis S. R. E. diaconi & cancellarii, quam canonibus subficiemus, epistola tum pleraque alia a nobis adjungenda.

CANONES.

I.

Ex synodo Urbani papæ ad Melfiam: Sanctorum patrum sententias consona sentientes Dei & apostolorum ejus parte præcipimus, ne quis ulterius dato vel promisso, vel precio, vel servitio ea intentione intento, vel precibus, episcopalem nitatur assequi dignitatem, nec ullus eam præterito tempore indulgeat. Hoc idem etiam de omni ecclesiastica dignitate vel officio apostolicæ potestatis auctoritate præfigimus: alias & dator & acceptor proprii ordinis dignitate priventur.

Episcopus omnia sua episcopatus membra, videlicet archidiaconatus, archipresbyteratus, decanias, vel alias præposituras ecclesiæ, sive canonicas, gratis atque omni venalitate disponat præbendas, etiam "que canonicatus dicuntur sine venalitate distribuat. Quisquis autem ea precio dederit, quisquis acceperit, depositioni subjaceat, ut unica " tunica domini nostri sponsæ sine macula aut ruga permaneat.

II.

Sacrorum canonum instituta renovantes, præcipimus, ut a tempore subdiaconatus nulli liceat carnale commercium exercere. Quod si deprehensus fuerit, ordinis sui periculum sustinebit.

III.

Nemo præterea ad sacrum ordinem permittatur accedere, nisi aut virgo, aut probatæ sit castitatis, & qui usque ad subdiaconatum unicam & virginem uxorem habuerit.

IV.

Igitur ut hæc, annuente domino, valeant conservari, sanctorum patrum decretis obsecundantes, & eorum præcepta apostolice moderamine temperantes, constituimus ut nemo ante annos quindecim, aut quatuordecim, subdiaconus ordinetur, nemo ante annos viginti quinque vel viginti quatuor diaconus fiat, nemo ante trigésimum in presbyterum confectetur.

V.

Nullus laicus decimas suas, aut ecclesiæ, aut quidquid ecclesiastici juris est, sine consensu episcopi, vel Romani concessionem pontificis, monasteriis aut canonicis offerre præsumat. Quod si quis episcopus improbitatis & avaritiæ causa consentire noluerit, Romano pontifici nuntietur, & cum ejus licentia quod offerendum est offerat.

VI.

Nullus abbas, nullus ecclesiarum præpositus, quæ juris sunt ecclesiastici accipere sine episcopi concessionem præsumat.

VII.

Nullus abbas precium exigere ab eis qui ad conversionem veniunt aliquid placiti occasione præsumat.

VIII.

Illud summopere & apostolicæ auctoritatis privilegio prohibentes " interdicimus, ut nullus in clericali ordine constitutus, nullus monachus, episcopus, aut abbas, aut cujuslibet ecclesiasticæ dignitatis,

ANNO
CHRISTI
1089.

Acta Synodalia ex dicitur Anni Urbani ad finem ad præterita, & c. Vaticanæ collata, & impensis præparata.

"canonice nunc est Gallie cuncta, no. nien. "Hæc cula videtur a librariis ex parte cedentibus male jus prædicta & MS. ab qui

"offerat.

i. quest. cap. 3.

"Et privilegio prohibentes

interdicimus, ut nullus in clericali ordine constitutus, nullus monachus, episcopus, aut abbas, aut cujuslibet ecclesiasticæ dignitatis,

dignitatis, investituram de manu laici suscipere audeat. Quod si præsumperit, depositione mulctetur.

IX.

Quia novum hoc tempore clericorum Acephalorum genus emerfit, qui morantur in curiis, & viris & feminis ad sui ordinis dedecus subditi, cum in canonibus cautum sit ne quis sine licentia episcopi clericus, nec episcopus sine metropolitano curiam adeat, præcipiendo præcipimus, & prohibentes prohibemus, ne quis "retineat hujusmodi. Sed proceres ab episcopis animarum suarum "procures clericos "postulare, si episcopi iustione pro tempore ac vicissim in curiis converterentur. Iphis itaque omnino inrerdicimus, ne "decimis" procerum sine concessione sui episcopi abutantur.

X.

Præterea constituimus, ne quis episcopus, aut primas, monachum quemlibet vagantem in sua diocesi provinciae retineat, nisi abbas proprii fuerit literis regulariter commendatus.

XI.

Ne gravamen aliquod sancta patitur ecclesia, nullum jus laicis in clericis esse volumus & censuimus. Vnde cavendum est, ne servilis conditionis, aut curialium officiorum obnoxii ab episcopis promoveantur in clerum. Neque liceat laicis exactioem aliquam pro ecclesiarum beneficiis, aut paternis maternive facultatibus quarere. Quod si forte clericorum aliquis cujuslibet laici possessionibus usus fuerit, aut vicarium qui debitum reddet inveniat, aut ' possessione cadat, ne gravamen ecclesie inferatur.

XII.

Porro eos qui in subdiaconatu uxoribus vacare voluerint, ab omni sacro ordine removemus, officio atque beneficio ecclesie carere decernimus. Quod si ab episcopo communio non se correxerint, principibus licentiam indulgemus, ut eorum feminas mancipent servituti. Si vero episcopi confenserint eorum pravitatis, ipsi officii interdictione mulctentur.

XIII.

Vtque omnia scandala omnesque occasiones laicis subtrahantur, scissis vestibus clericis aburi ulterius prohibemus, & ne pomposis induantur exuviis admonemus. Pensandum est namque, quantum viris flagitii adscribatur, a quibus "curam pastor ecclesie exigit & feminas prohibere, dicens: Non in vestra præcipua, quam dominus ipse vituperans, nobisque cavendam insinuans, ait: Qui molibus vestiuntur in domibus regum sunt.

XIV.

Presbyterorum filios a sacri altaris ministeriis removendos decernimus, nisi aut in cœnobiiis, aut in canonicis religiose probati fuerint conversati.

XV.

A suis episcopis excommunicatos ab aliis recipi magnopere prohibemus.

XVI.

Sane quia inter cetera unum est quod maxime sanctam perturbat ecclesiam, falsæ videlicet penitentiae, confratres nostros episcopos & presbyteros admonemus, ne falsis penitentis laicorum animas decipi, & in infernum "protrahi patiantur. Falsam autem penitentiam esse constat, cum, spretis pluribus, de uno solo peccato penitentia agitur. Aut "sic cum agitur de uno, ut non "discedatur ab alio, [peccato scilicet.] Vnde scriptum est: Qui totam legem servaverit, offendit autem in uno, factus est omnium reus, scilicet quan-

tum ad vitam eternam. Sicut enim si peccatis esset omnibus involutus, ita si in uno tantum maneat, vitæ eternæ januum non intrabit. Falsâ etiam sit penitentia, cum "penitus ab officio vel curiali vel negotiali non recedit, quæ sine peccatis agi ulla ratione non prævalent: aut si odium in corde "gestet, aut si offenso cuilibet non "satisficiat, aut si, cum non offenderit, offensus non indulgeat, aut si arma quis contra justitiam gerat.

NOTA SEVERINI BINI.

a Concilium] De tempore aliisque rebus gestis hujus synodi Melitane Romualdus Salernitanus archiepiscopus in chronico ista refert: Anno dominice incarnationis millesimo nonagesimo, inductione decima-tertia, mense Septembris, Urbanus papa synodum celebravit in civitate Melis, in qua Rogerius dux lignis eius homo effectus, promisit iurejurando servaturum fidem Romanæ ecclesie, & eidem papa cjsque successoribus canonice inventibus. Accepit per vexillum ab eo terram cum ducatus honore. Hæc Romualdus.

ANNO CHRISTI 1090. 1089. penitens "gestetur. "satisfiat.

ADDITIO PHILIPPI LABBE, S. I.

Ex chronico Lapi Protospatha ab Antonio Caracciolo Theatino anno 1626. cum aliis Neapoli excuso.

** Anno 1089. facta est synodus omnium Apulien-sium, Calabrorum ac Brutiorum episcoporum in civitate Melis, ubi adfuit etiam dux Rogerius cum universis comitibus Apulie ac Calabriae & aliarum provinciarum, in qua statutum est ut sancta trevia retineretur ab omnibus subjectis. Urbanus papa venit in civitatem Barum, & consecravit ibi confessionem S. Nicolai & Heliam archiepiscopum, &c.

Eundem quoque annum Melitani concilii expressum habemus tum, ut paulo ante monuimus in epistola Joannis cancellarii S. R. E. quam mox subjicemus, tum in præfatione canonibus Melitanis præfixa, quæ ex MSS. codice Romano descripta luc ad me transmissa est.

Anno dominicæ incarnationis M L X X V I I I. pontificatus domini V. papæ II. indictione xij. iijj. Idus Septembris congregata est apud Melphiam Apulie urthem ejus jussu synodus episcoporum lxx. abbatum xij. Die autem secundo edita sunt capitula hæc sanctorum Patrum sententis consona.

In eandem quoque sententiam hæc addit Camillus Peregrinus pag. 89. castigationum in Lupum Protospatham.

** De mense acti concilii concordat Joannes archidiaconus Barenfis apud Baronium an. 1091. num. 14. Electo, inquit, Elia in archiepiscopum Barii voluntate atque consensu ducis Rogerii filii ducis Roberti, Melitam papam Urbanum adivimus qui ibidem synodum celebrabat mense Septembri, quem rogavimus ut usque Barum descenderet, &c. At Eliam in archiepiscopum ordinatum constat ab Urbano in anno secundo pontificatus sui, Christi 1089. Ind. 13. die 9. Octobris. Baronio meupso bullam consecrationis referente ad annum modo dictum num. 5. & seqq. Lupus igitur rei gesta æqualis Melitanam synodum rite in annum refert 1089. imperite Romualdus ad an. 1090. qui integro fere sæculo posterior fuit. Verum ex librarii id accidisse culpa non dubito qui unitatis notam detraxit, annoque a Romualdo descriptos M L X X I X. reddidit M L X X X X. sicuti ex adjecta liquet inductione XII. cæpta numerari a mense Septembris quo synodus Melphitana est celebrata. sed ad epistolam veniamus.

** EPISTOLA IOANNIS S. R. E. DIACONI
ET CANCELLARIJ AD ABBATEM
Molismensem.

Venerabili monasterii Molismensis abbati Gu. Fr.
Ioannes sancte sedis apostolica diaconus &
cancellarius salutem in domino.

OMNES ecclesiarum res in manu episcoporum
canonica decreta constituunt. Sed præteritis
temporibus principibus sæculatibus licuit etiam ec-
clesias monasteriis tradere. Hac vero licentia nimis
laxe principes usi sunt, ut etiam ecclesias monachis
venderent. Hoc papa Gregorius septimus acriter
prohibuit. Propter quam prohibitionem episcopi
monasteria acris spoliare ceperunt. Vnde idem
moderatione hac uti voluit in concilio antepenulti-
mi anni sui, ut quæcumque res vel ecclesie ante ip-
sum concilium a principibus datæ monasteriis fue-
rant, in eorum possessione persistenterent.

Christi.
1089.

Post hæc secundo pontificatus sui anno dominus
noster Urbanus papa concilium apud Meliam vr-
bem Apulie celebravit. Sane quia Gregorii papæ
præceptio Heinricianæ persecutionis urgente peti-
culo minus celebrata fuerat, ipse quoque dominus
Urbanus papa præcepit in eodem concilio Meli-
tano, ut quæ usque ad illud concilium per principes
data monasteriis fuerant, firma & integra permanerent.
De cætero abbates ab acquisitione huiusmodi
abstinerent. Hoc sane concilium Melitanum cele-
bratum est anno dominicæ incarnationis 1089. Porro
per huiusmodi temperamentum & abbates ab ec-
clesiarum invasionibus cessaverunt, & episcopi non
omnino spoliare monasteria voluerunt. Plures
enim inter eos querele sic postea in nostra Romana
ecclesia definitæ sunt. Quæ autem scribimus præsen-
tes nos & audisse & vidisse noscatis.

ANNO
CHRISTI
1090.

** CONCILIVM NARBONENSE
SVB DALMATIO ARCHIEPISCOPO CELEBRA-
TUM ANNO MXC. die XIII. Kalendas
Aprilis.

CONCILII huius mentionem fecit v. c. Guillel-
mus Catellus senator Tolosanus in commenta-
riis historiæ Occitanicæ. In eo præsentibus episcopis
Tolosano, Carcaïssonensi, Helenensi, Biterensi &
Magalonensi agitata est quæstio de abbacia S. Lau-
rentii aduersus ipsummet qui præsidebat Dalmati-
um Narbonensem archiepiscopum, factaque est ibidem
conventio inter eundem presulem & Robertum abba-
tem Crassensem. Huic quoque abbacie ab eodem
archiepiscopo subiecta fuit abbacia S. Polycarpi.

In secunda parte actorum habetur quomodo Ro-
bertus idem abbas se & suos culpabiles & merito dig-
nos humili satisfactione recognoverit, quod inter-
dictum Narbonensis archiepiscopi divinum cele-
brando officium transgressus fuisset, & de quadam
abbacia S. Laurentii quam sine sui plenaria concess-
sione susceperat &c. unde plena rediit inter archie-
piscopum & abbatem concordia. *Plura ex charula-
rio archiepiscopi Narbonensis exhibebimus, cui illustris-
simus episcopus Monspeliensis ad nos ea transmisit,
aut eadem aliunde acceperimus.*

ANNO
CHRISTI
1090.
1089.

a CONCILIVM TOLOSANVM PRO
EXPVRGANDO TOLOSANO EPISCOPO, ALIISQVE
moribus Gallicanæ ecclesie reformandis, cele-
bratum anno domini MXC. vel ut alii MLXXXIX.
aut etiam præcedenti.

Acta Con-
cilii.

BERTOLDVS huius temporis scriptor anno 1090.
De ista synodo Tolosana agens hæc scribit: *Do-
minus papa Urbanus generalem synodum cum episcopis*

A diversarum provinciarum per legatos suos in Tolosana
civitate circa pentecosten collegit, ibique multa in ec-
clesiasticis causis qua corrigenda erant correxit. In qua
synodo Tolosanus episcopus de illarum criminibus canonice
expurgatur, & legatio pro restauranda Christianitate
in Tolosana civitate, rege Hispanorum supplicante, de-
cancellatur. Hæc ipse.

ADDITIO PHILIPPI LABBE, S. I.

DE Tolosana hac synodo præsentente Bernardo ar-
chiepiscopo Toletano, cui ad sedem Narbonensibus
archiepiscopus & Gallie Gothicæ episcopi, celebra-
ta, se jure admodum Baronius atque ex eo Binus &
alii: nos ex Rodetico Toletano archiepiscopo paullo
plura ac certiora profertemus descriptis libri VI. hi-
storice de rebus Hispanicis integris capitibus 26. &
27. quæ ad illustrandam temporum illorum ecclesiasti-
cam historiam plurimum conducent de Gallicano
officio in locum Toletani veteris sive Gothici aut
Mozarabici substituto.

** Quod meorum littera Maurorum facta est ecclesia
Christianorum.

Et quia adhuc littera Gothica, & translatio psalte-
rii, & officium missæ institutum ab Isidoro & Lean-
dro pontificibus, quod cum translatione & littera di-
citur Toletanum, per totam Hispaniam servaban-
tur, ad instantiam uxoris suæ reginæ Constantiæ
quæ erat de partibus Galliarum, misit Romam ad
Gregorium papam septimum, ut in Hispaniis om-
nino Toletano Romanum seu Gallicanum officium
servaretur. Bernardus autem Toletanæ ecclesie
electus fuit de Agennensi territorio oriundus, sci-
licet de oppido Salvitatis. Hic cum fuisset ab infan-
tia literatus omnino clericatu militiæ se ascripsit, &
postmodum infirmitate coactus in monasterio S.
Aurentii Auxitani B. Benedicti regulæ sumpto ha-
bitu se dicavit, exinde vocatus ab Hugone Clu-
niacensi abbate cum eo laudabilem egit vitam. De-
inde cum rex Aldephonus vellet sanctorum Fa-
cundi & Primitivi ex ea causa quam diximus, mo-
nasterium ampliare, mittit venerabilem Hugo-
nem Cluniacensem abbatem, ut ei virum providum
& religiosum mitteret, qui in prædicto monasterio
sanctorum Facundi & Primitivi abbatis officio
fungeretur, & sicut in Gallis illud monasterium
præcebat, ita & istud omnibus monasteriis e-
iusdem ordinis in Hispaniis præsideret. Prædictus
autem abbas Cluniacensis Bernardum quem ob san-
ctitatis meritum charum habebat, cum aliis mona-
chis destinavit. Qui mox veniens factus abbas, om-
nibus se exhibuit amabilem & benignum, adeo
quod cum Deus omnipotens Toletum Christianæ
restituit potestati, mox ipse post modicum intervallum
fuit electus in archiepiscopum & primate. Cum-
que rex ad partes Legionis ivisset, ipse electus regina
Constantia hortante ascitis militibus Christianis
majorem mesquitam ingressus est Toletanam, & eli-
minata spurcicia Mahometi erexit altaria fidei Chri-
stianæ, & in majori turri campanas ad convocatio-
nem fidelium collocavit. Quod cum ad regis no-
ticiam pervenisset, indignatus animo & dolore ac-
census, eo quod Sartacenis pactum firmaverat de
mezquita, a sancto Facundo tribus diebus venit
Toletum, proponens Bernardum electum, & reginam
Constantiam incendio concremare. Cumque
tantum furoris indignatio ad noticiam Toletanorum
Arabum pervenisset, majores & minores cum par-
vulis & uxoris in pago qui Magam dicitur, regi
obviam exierunt. Cumque rex ad eorum multitu-
dinem

* misit

mea autem intererit, & vobis satisfacere, & in præsumptos acrius vindicare. Arabes autem ut erant prudentes, elevatis vocibus, & flexis poplitibus cum lachrymis audientiam postularunt. Tunc rex aliquantum subsistit tenens equum, & Arabes in hunc morem perorare cœperunt: Bene novimus, quod archiepiscopus dux & princeps est legis vestræ, & si causa fuerimus necis ejus, ob zelum fidei Christiani nos petcutient una die, & si regina perierit causa nostri, semini ejus erimus perpetuo odiosi, & post dies tuos acrius vindicabunt. Vnde petimus ut parcas eis, & nos voluntarie te absolvimus a fœdere juramenti. His auditis * ira regis in gaudium commutatur, eo quod mezquitam habere poterat sine fidei læsione, & ingressus urbem regiam omnia pacifice pertractavit.

** DE COMMVTATIONE OFFICII TOLETANI.

Gregorius autem septimus de quo diximus, ad petitionem regis Aldephonsi misit quendam Richardum abbatem sancti Victoris Massiliensis, ut ecclesias Hispaniæ tot persecutionibus perturbatas ecclesiastico moderamine ordinaret. Qui minus religiose officium peragens cœpit irregularius se habere. Quod attendens Toletanus electus per maris & terræ pericula se Romani pontificis conspectui præsentavit, & Gregorio septimo viam univertsæ carnis ingresso, invenit Urbanum secundum in sede apostolica substitutum. A quo gratanter & benigne susceptus consecrationem, pallium, & privilegium obtinuit, & primas institutus Hispaniarum, apostolicæ sedis benedictione susceptus, & per Tolosam rediens ibidem cum episcopis Gothicæ Galliæ, & Narbonensibus archiepiscopo concilium celebravit. * Ideo per Pyrenæum in Hispanias transiens omnium ecclesiarum Hispaniæ curam gessit, & statuto die, in festo scilicet sanctotum Crispini & Crispiniani, octavo Kalendas Novembrii, in honore beatæ Mariæ semper virginis, & beatorum apostolorum Petri & Pauli, & sanctæ Crucis, & beati Stephani promartyris, Toletanam ecclesiam convocatis episcopis dedicavit, & in majori altari multas & pretiosas reliquias quas a sede apostolica attulerat, & quas rex & regina de suis & patrum suorum thesauris obtulerant, collocavit, quorum hodie beneficiis lætatur populus Christianus. Verum quia Richardus legatus se gerebat in aliquibus minus caute, religione & auctoritate compescuit attentata, adeo quod ille Ricardus legatione privatus, fuit ab Urbano summo pontifice revocatus: Verum ante revocationem clerus & populus totius Hispaniæ turbatur, eo quod Gallicanum officium suscipere a legato & principe cogebantur, & statuto die, rege, primate, legato, cleri & populi maxima multitudine congregatis, fuit diutius altercatum, clero, militia, & populo firmiter resistentibus ne officium mutaretur, rege a regina suofo contrarium minis & terroribus intonante. Ad hoc ultimo res pervenit militari pertinacia decerente, ut hæc dissensio duellum certamine sedaretur. Cumque duo milites fuissent electi, unus a rege, qui pro officio Gallicano, alter a militia & populo, qui pro Toletano pariter decertarent, miles regis illico victus fuit, populus exultantibus quod victor erat miles officii Toletani. Sed rex adeo fuit a regina Constantia simulatus, quod a proposito non discessit, duellum iudicans jus non esse. Miles autem qui pugnaverat pro officio Toletano, fuit de domo Matantæ prope Pisoricam, cujus hodie genus extat. Cumque super hoc magna

A seditio in militia & populo oriretur, demum placuit, ut liber officii Toletani, & liber officii Gallicani in magna ignis congerie ponerentur. Et indicto omnibus jejunio a primate, legato & clero, & oratione ab omnibus devote peracta, igne consumitur liber officii Gallicani, & profiliit super omnes flammam incendii, cunctis videntibus & dominum laudantibus, liber officii Toletani illafus omnino *, & a comb[ustione] combustionem incendii alienus. Sed cum rex magnanimus, & suæ voluntatis pertinax executor, nec miraculo territus, nec supplicatione suasus voluit inclinari, sed mortis supplicia & direptionem minitans resistentibus, præcepit ut Gallicanum officium in omnibus regni sui finibus servaretur. Et tunc cunctis silentibus & dolentibus inolevit proverbium: *Quo volunt reges, vadant leges.* Et tunc Gallicanum officium tam in spalterio, quam in aliis nunquam ante susceptum, fuit in Hispaniis observatum, licet in aliquibus monasteriis fuerit aliquanto tempore custoditum, & etiam translatio spalterii in plurimis ecclesiis cathedralibus & monasteriis adhuc hodie recitatur. Ricardo itaque legatione privato, primas Bernardus cœpit in Hispaniis ecclesias ordinare.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S. I.

Scio narrationi Rodericiæ non consentire in omnibus Ioannem nostrum Marianam libro IX. historici Hispaniæ capp. 17. & 18. Verum cum Ximienus Toletanus archiepiscopus itecentis & eo amplius annis antecesserit, majorem ei fidem habendam esse semper arbitratus sum. De Baugensi vero cujus ibidem sit perfunctoria dumtaxat mentio, dicemus Deo dante suo loco in appendice hujusce tomi.

Ad dendum quoque, hoc loco arbitror non recte a Castello dici Ispanum Tolosanum episcopum cum hoc concilio celebraretur fuisse a papa aut ejus legato excommunicatum. Neque enim illud declarant verba veteris instrumenti quod integrum refert pag. 873. commentariorum Landgothicorum: *Propter hoc placitum & propter constitutione supradicti videns quod ex Ispanus consensus ac permittit institui monasticam regulam in loco S. Saturnini, ego, Guillelmus Tolosanus comes, dono & laudo & firmo ipsi episcopo Ispano, ut propter excommunicationem apostolice vel ejus legati nunquam interpellam illi honorem, neque auseram, neque ullam in infernam, &c.*

** CONCILIVM LEGIONENSE PRÆSIDE RENERIO S. R. E. CARDINALE, ET per Hispanias legato, una cum Bernardo Toletano primate, anno Adelfonsi regis 28. æra Hispanica 1129. Christi 1091.

ANNO CHRISTI 1091.

IDEM de quo antea Rodericus Toletanus archiepiscopus ignotum hætenus Binio cæterisque collectoribus concilium nobis aperuit cap. 30. lib. VI. de rebus Hispaniis. Postquam enim narravit Garfiam regem Legionem fuisse sepultum anno regni fratris sui Adelfonsi, non 16. ut vulgati codices habent, sed 28. æra Hispanica, non 1117. ut in iisdem mendose legitur, sed ut corrigendum docuimus, 1129. statim hæc subjicit diligenter notenda.

Interfuit autem Renerius legatus, & Romanæ ecclesiæ cardinalis, ibidemque (hoc est, in Legionensi civitate antiquissima Hispaniæ) celebrato concilio cum Bernardo Toletano primate multa de officii ecclesiæ statuerunt, & etiam de cætero omnes scriptores omissa littera Toletana, quam Galfilas episcopus adinvenit, Gallicis litteris uterentur.

Hinc vero patet errasse, ut jam pridem observavimus in synopsi, Hermannum Contingium cap. 3. libri de origine jurtis Germanici, p. 8. editionis secundæ, qui concilium illud Toletanum vocat, & anno reparatæ per Christum salutis

1116. affigit æram Hispanicam cum annis æræ Christi-
 A
 stiana hæud dubie confundens, præsertim cum Hen-
 ricus ille, qui tum erat legatus apostolicæ sedis,
 ab anno 1099. ad 1118. obtinuerit certo certius Ro-
 manum pontificatum, dictus Paschalis II.

*Ejusdem Legionensis synodi mentionem referimus apud Lucam Tudensem diaconum, Roder. G. Ximenii aequalis pag. 101. chronici mundi parte IV. Hispania illustrata, his verbis: Rex autem Garfias cum veniret Legionem in itinere mortuus est: cujus funeri ambæ sorores, Vrraca scilicet & Geloira more regio occurrentes, & Renerio Romanæ ecclesiæ legato, qui postea papa effectus est, & cum Bernardo Toletano archiepiscopo, aliisque com-
 B
 provincialibus episcopis & abbatibus Legionæ synodum celebrabat, omnibus pro ejus anima Deo salutarem hostiam offerentibus, corpus ejus in eadem urbe cum proceribus suis sepulturæ honorifice tradiderunt, æra MCCCXIX. In prædicta vero synodo almi sacerdotes de fide catholica colloquentes statuerunt, ut secundum regulam beati Iudori Hispaniensis archiepiscopi ecclesiastica officia in Hispania regerentur. Statuerunt etiam ut scriptores de cætero Gallicam litteram scriberent, & præmitterent Toletanam in officiis ecclesiasticis, ut nulla esset divisio inter ministros ecclesiæ Dei. Aliaque in eadem Legionensi synodo tractata docet nos scriptor accuratus ac diligens Ioannes Marianus historiæ Hispanice lib. x. cap. 6. hisce verbis: In Ricardi locum Reynerus Cardinalis in Hispaniam legatus concilio Legionæ habito Petrum Compostellanum episcopum loco movet, neque legibus, neque auspiciato rebus præfectum: ut Pelagus libertati, ecclesiæque restitueretur impetrari non potuit, agente tantum Raymundo Burgundo regis genero tunc superstitie pontifici persuasum, ut Dalmachius Cluniacensis monachus, coque pontifici (Vrbano) nimirum ex eodem ordine, carus, ecclesiæ Compostellanæ præficeretur episcopus. Ab hoc cum Claromontem ad generales de bello sacro conventus unus e multis episcopis abisset, impetratum est, ut ecclesiæ Compostellana sui iuris esset, ac Romanæ tantum contributa, &c. Sed hæc ad posteriora pertinent tempora.*

ANNO CHRISTI 1091.

a CONCILIVM BENEVENTANVM, quo GVIBERTVS ANTIPAPA OMNESQUE ejus complices excommunicantur, anno domini MCCI. tempore Urbani papæ II.

Guibertus sive Clemens III. antipapa excommunicatur.

BERTHOLDVS Constantiensis de hac Synodo anno 1091: ista scribit: *Vrbano papa generalem synodum Beneventi collegit, & sententiam anathematis super Guibertum hæresiarcham & omnes ejus complices synodali judicio confirmavit. In hoc concilio, auctore Baronio, factum putamus quod de Urbano papa, Petro Cavenfi abbati, alumno monasterii Cluniacensis, mitræ usum tribuente, in actis vitæ ipsius describitur apud Suerium his verbis: In synodo ei more suo capite nudo residenti sanctæ memoria papa Vrbanus pontificalem insulam misit, nempe mitram, quam utique vir domini & pro summi pontificis reverentia venerabiliter recepit, & officiosissime salutavit, & tamen ejusdem sacerdotalis mitræ usum, etiam rogante papa, contempsit. Quod non ob aliud secisse creditur, nisi ut quorundam arrogantiam humilitatis exemplo condemnaret, qui dum se inaniter extollunt, indebitos sibi sanctæ ecclesiæ honores non metuunt usurpare. Hæc de his ibi. Nec quidquam licuit præterea de eadem synodo reperire.*

Petro Cavenfi usum mitræ concessus.

ADDITIO PHILIPPI LABBE, S. I.

Roma ad nos transmissi sunt ex veteri MSS. codice exarati canones synodi Beneventanæ cum præfatiuncula in hæc verba quibusdam mendis deformata.

“** Anno dominicæ incarnationis MCCI. in-
 dictione XIII. v. Kal. Aprilis celebrata synodus Beneventi præside domino papa Vrbano, præsentibus episcopis & abbatibus, quorum numerus facile numerari non potuit. Secundo igitur die hoc capitulum editum est.

I.

Nullus deinceps in episcopum eligatur, nisi qui in factis ordinibus religiose vivens inventus est. Sacros autem ordines dicimus diaconatum ac presbyteratum. Hos siquidem solos primitiva lege ecclesiæ super igitur præceptum his solis habemus apostoli subdiaconos vero, quia & ipsi altarium administrant, opportunitate exigente concedimus, sed rarissime, si tamen spectatæ sint religionis & scientiæ. Quod & ipsum sine Romani pontificis, vel metropolitani licentia non fiat.

II.

Capellanus, qui contra statutum numerum in ecclesiis sine consensu sui episcopi militaverint, & a laicis decimas sine intermissione episcoporum obtinuerint, nos sancti Spiritus judicio sanctorumque apostolorum auctoritate ab officio & beneficio interdiciamus. Acclamatum est ab universis: fiat, fiat.

III.

Nullus omnino episcopus transalpinum vel transmarium, vel quemlibet alienum clericum sine formata epistola & commendatione sui episcopi recipere, aut in sua ecclesiâ eum ordinare præsummat. Quod qui præsumpserit, ut canonum contemptor periculum sentiat gradus sui.

Præceptum est etiam in eisdem synodis die ultima.

IV.

Nullus omnino laicus post diem cineris & ciliicii, qui caput jejuni dicitur, carnibus vesci audeat. Omnes tam clerici quam laici, tam viri quam mulieres die illo cinerem supra capita sua accipiant.

A die Septuagesimæ usque in octavas Pentecostes, vel a die dominici Adventus usque in octavam Epiphaniæ matrimonia nullo modo contrahantur.

“** CONCILIVM SVESSIONENSE

PRÆSIDE RAYNALDO ARCHIEPISCOPO Remensi adversus Roscelinum Compendiensem, dialecticum, magistrum Petri Abailardi novi Lycai conditorem, qui in eo hæresim suam circa personas SS. Trinitatis abjurasse dicitur anno 1092. saltem ante annum 1093. quo S. Anselmus ad insulas Cantuariensis in Angliâ metropoles est vocatus. Errant enim qui aut in annum 1094. differunt, aut etiam 1112. cum jam a tribus annis occubuisse, S. Anselmus.

ANNO CHRISTI 1092.

Locum concilii, præsidem, causam, tempus, Resque in eo peractas didicimus, cum ex Anselmo qui ejus bis meminit, tum ex Ivone Carnotensi, atque ab ipso etiam ejusdem, ut quidam eum Orhone Frisingensi ep. & Joanne Aventino putant, discipulo Petro Abailardo.

“** EPIST.

** Epistola XXI. libri II. S. Anselmi.

A. ** CAPVT I. LIBRI DE FIDE SIVE de incarnatione verbi ejusdem Anselmi.

ANNO. CHR. 1092

De Roscelino, qui Lanfrancum & Anselmum infumulabat hæresicos trinitariæ.

Domino & amico charissimo, reverendo episcopo Beluacensi Fulconi, frater Anselmus dicitur abbas Becci salutem.

AVDIO (quod tamen absque dubietate credete non possum) quia Roscelinus clericus dicit in Deo tres personas, esse tres res ab invicem separatas: sicut sunt tres angeli: ita tamen ut una sit voluntas & potestas: aut Patrem & Spiritum sanctum esse incarnatum, & tres Deos vere posse dici, si usus admitteret. In qua sententia asserit venerabilis memoria atchiepiscopus Lanfrancum fuisse, & me esse. Quapropter dictum est, concilium a venerabili Remensi archiepiscopo Raynaldo colligendum esse in proximo. Quoniam ergo puro reverentiam vestram ibi præsentem futuram: volo ut instructa sit, quid pro me respondere debeat, si ratio exegerit. Atchiepiscopus quidem Lanfrancum, vita ejus multis religiosis & sapientibus viris nota, quia de eo nunquam aliquid tale sonuit, ab hoc crimine satis excusat: & absentia & mors ejus omnem de eo novam accusationem recusat. De me autem hanc veram omnes homines habere volo sententiam. Sic teneo ea, quæ confitemur in symbolo cum dicimus: *Credo in Deum patrem omnipotentem, creatorem celi & terre.* Et *credo in unum Deum patrem omnipotentem, factorem celi & terre.* Et *Quicumque vult salvus esse, ante omnia opusest, ut teneat catholicam fidem, & ea quæ sequuntur.* Hæc tria Christianæ religionis principia, quæ hic proposui, sic, inquam, hæc & corde credo, & ore confiteor; ut certus sim quia quicumque horum aliquid negare voluerit, & nominatim, quicumque blasphemiam, quam supra posui me audisse a Roscelino dici, pro veritate asseuerit, sive homo, sive angelus, anathema est: & confirmando dicam, quando in hac persisterit pertinacia, anathema sit. Omnino enim Christianus non est. Quod si baptizatus, & inter Christianos est nutritus, nullo modo audiendus est: nec ulla ratio aut sui erroris est ab illo exigenda, aut nostræ veritatis est illi exhibenda, si mox ut ejus perfidia absque dubietate innoverit, aut anathematizet venenum, quod proferendo evomuit, aut anathematizetur ab omnibus Catholicis, nisi respuerit. Insuperitimum enim & infinitum est, propter unumquemque non intelligentem, quod supra firmam Petram solidissime fundatum est, quæstionum tevocare dubietatem. Fides enim nostra contra impios ratione defendenda est, non contra eos, qui se Christiani nominis honore gaudere fatentur. Ab his enim viris exigendum est, ut cautionem in baptizare factam, inconcusse teneant: illis vero rationabiliter ostendendum est, quam irrationabiliter nos contemnant. Nam Christianus per fidem debet ad intellectum proficere, non per intellectum ad fidem accedere: aut si intelligere non valet, a fide recedere. Sed cum ad intellectum valet pertingere, delectatur: cum vero nequit, quod capere non potest, veneratur. Has autem nostras litteras ad prædictum concilium a vestra sanctitate portati: aut si forte non iveritis, per aliquem de vestris litterarum mitti depono. Quæ si ratio nominis mei exegerit, in totius conventus audientia legantur: sin autem, non erit opus ut legantur. Valete.

CVM adhuc in Becci monasterio essem abbas, præsumpta est a quodam clerico in Francia talis assertio: Si in Deo, inquit, tres personæ sunt una tantum res, & non sunt tres res unaquæque per se separatim, sicut tres angeli, aut tres animæ; ita tamen ut potentia & voluntate omnino sint idem: ergo Pater & Spiritus sanctus cum Filio est incarnatus. Quod cum ad me perlatum esset, incepti contra hanc errorem quandam epistolam, quam parte quadam edita, perficere contempsi: credens non ea opus esse, quoniam & ille, contra quem fiebat, in concilio a venerabili Remensi archiepiscopo Reynaldo collecto, errorem suum abjuraverat: & nullus videbatur, qui cum errate ignoraret: partem tamen illam, quam scetam, quidam fratres, me nesciente, transcripserunt, atque aliis legendam tradiderunt: quod idcirco dico, ut si in alicujus manus pars illa venerit, quanquam ibi nihil falsum sit, tamen tanquam imperfecta, & non exquisita relinquatur: & hic quod ibi incepti, diligentius inceptum & perfectum requiratur. Postquam enim in Anglia ad episcopatum nescio qua Dei dispositione captus & retentus sum, audivi præfata novitatis auctorem in sua perseverantem sententia dicere, se non ob aliud abjurasse quod dicebat, nisi quia populo interfici timebat. Hac igitur causa quidam stantes precibus suis me coegerunt ut solverem quæstionem, qua ipse sic itretitus erat, ut nullo modo se expediri ab ea crederet, nisi aut incarnatione Dei Patris & Spiritus sancti, aut Deorum multitudine se impediret. Quod rogo ne quis putet præsumpsisse me, quasi fortitudinem fidei Christianæ, meæ existimem indigere defensionis auxilio.

** IVONIS CARNOTENSIS EPISCOPI ad Roscelinum ep. 7.

Ivo Dei gratia Carnotensium humilis episcopus Roscelino non plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem.

SI esses, ovis centesima in deserto perditus, sed gregi jam reddita, sicut exarserat in te zelus meus quamdiu te intellexi aversum & adventum, sic tequeferet in te spiritus meus, si te cognoscerem ad doctrinam sanam convertum & reversum. Sed quia scio te post concilium Svevionense in auribus quorundam quos mecum bene nosti, pristinam sententiam tuam clandestinis disputationibus studiosissime defendisse, & eandem quam abjuraveras, & alias non minus infanas persuadere voluisse, non potest intrare in cor meum quod adhuc fidem tuam cotrexeris, quod mores in melius commutaveris.

Ergo ex hac occasione te adfluxit, & rebus tuis nudavit quorundam violentorum rapax avaritia, non hoc ex se fecit injusta eorum violentia, sed iusta & correctioni tuæ consulens Dei sapientia, faciens etiam per malos, quamvis nescientes, bona sua: cujus vestem scindere conabar, rationibus humanis armata, sed tamen infœcunda succundia. Cum vero multis exemplis ethici tractatoris veram constet esse sententiam: *Quo semel est imbuta recens servabit odorem Testa diu.*

Non tamen propter me timeam vel horrerem præsentiam tuam, de te sperans meliora & saluti viciniore, sed quidam oves nostri ad cognoscendam vitam alienam curiosi, a quamvis ad corrigendam suam desidiost;

a floqui- tur 9. 2. 07. Horatius l. 1. ep. 1. a idem lo- cus ep. 14. & 108. & 240. ex Aug. l. 10. confel.

ANNVS
CHRISTI
1092.

desidiosus; te quidem odibilem, me vero propter A
te suspectum haberent, & audito nomine tuo &
pristina conversatione tua, more suo subito ad la-
pides convolarent, & lapidum aggere præfocarent.
Interim igitur consulo tibi ut assumpta parentia B.
Iob, quamvis longe impar, cum eo tamen dicas:
Sustinbo iram Dei, quoniam merui, donec iustifi-
cer causam meam. Testificor enim tibi, si conver-
sus ingemueris, & si simplicitate fidei degere volens
a vanitate carnalis sensus tui detumueris, non de-
erant tibi ubera divinæ consolationis: & mater ec-
clesia quæ devium exasperavit paterna severitate,
correctum assumet materna pietate. Restat igitur
ut palinodiam scribas, & recantatis opprobriis vestem
refarcias, quatinus sicut multis exemplum erroris
fuisisti, sic de cetero fias exemplum correctionis. Sic
enim bono odore præcedente & pristinum fætorum
confumente, & a nobis, & ab aliis diligi & colligi, &
beneficiis poteris ampliari.

*** Petri Abayllardi epistola 21. ad Gaufrédum Pari-
siensem episcopum.

G. De gratia Parisiæ sedis episcopo, unaque venera-
bili eiusdem ecclesie clero P. debita reverentia sub-
jectionem sempiternam.

f. creatus.

Relatum est nobis a quibusdam discipulorum nō-
strorum supervenientibus, quod * electus ille & C
semper inflatus catholice fidei hostis antiquus, cu-
jus hæresis detestabilis tres Deos confiteri, imo &
prædicare Suesionensi concilio a patribus convicta
est, atque in super exilio punita, multas in me con-
umelias & minas evomuerit, viso opusculo quodam
nostro de fide sanctæ Trinitatis, maxime ad-
versus hæresim præfatam, qua ipse infamis est, con-
scripto. Nunciatum insuper nobis est a quodam
discipulo nostro, cui inde locutus est, quod vos
tunc absentem expectaret, ut vobis in illo opusculo
quasdam hæreses me inseruisse monstraret: & vos
quoque contra me, sicut & omnes quos nititur,
commoveret. Quod si ita est, ut in hoc quoque
nunc ille persistat, precamur vos athletas domi-
ni, & fidei sacræ defensores, ut statuto loco & D
tempore convenienti me & illum convocetis, & co-
ram catholicis & discretis viris, quos vobiscum pro-
videatis, quid ille adversum me absentem multiter
audiantur, & debitæ correctioni subjaceat, vel ille de
tanti criminis impositione, vel ego de tanta scribendi
præsumptione. Interea autem Deo gratias refero,
quod summum Dei inimicum & fidei labefactorem,
in fide contrarium si perfero, & pro fide qua sta-
mus dimicare compellor, & quod numero bono-
rum hominum jam esse videor ex eius infestatione,
quem solis bonis semper constat esse infestum, cu-
jus tam vita quam disciplina omnibus est manifesta.
Hic contra egregium illum præconem Christi Ro-
bertum de Arbrosello contumacem ausus est episto- E
lam confingere & contra illum magnificentem ecclesie
doctorem Anselmum Cantuariensem archiepisco-
pū adeo per contumelias exaruit, ut ad regis Angli-
ci imperium ab Anglia turpiter impudens ejus con-
tumacia sit ejecta, & vix tum cum vita evaserit. Vult
cum infamie habere participem, ut per infamiam
bonorum suam consoletur infamiam, nec nisi bonum
odit, qui bonus esse non sustinet: qui ob * tempe-
rantiam arrogantie suæ, ab utroque regno, in
quod conversatus est, tam Anglorum scilicet, quam
Francorum, cum summo de decore expulsum est, &
in ipsa, cujus pudore canonicus dicitur, beati Marti-
ni ecclesia numquam ut aiunt, a canonicis verbera-

* f. inter-
perantiam.

tus morem solitum servaverit. Nomine designare
quis iste sit supervacaneum duxi, quem singularis in-
famia infidelitatis & vitæ ejus singulariter notabilem
facit. Hic sicut pseudo-dialecticus, ita & pseudo-
Christianus, cum in dialectica sua nullam rem pa-
tres habere æstimat, ita divinam paginam impuden-
ter pervertit; ut eo loco, quo dicitur dominus par-
tem piscis assu comedis, partem hujus vocis, quæ
est piscis assu, non partem rei intelligere cogatur. Ne
quid igitur, si is qui in cælum os ponere consuevit,
in terris insanias; & qui dominum persequitur, mem-
bris ejus derogat; & nemini parcat, qui nec sibi pa-
cere potest. Valete.

Eundem hæreticum pluribus exagitat Theobaldus
Stampensis clericus in epistola quam ad eum scripsit
confertissimis sacratum literarum testimonis abun-
dantem: extat pag. 142. romi III. apiclegii Da-
cheriani hoc initio.

*** Rescelino Compendioso magistro Theobaldus Stamp-
ensis magister Oxnesfordia non plus sapere quam oportet,
sed sapere ad sobrietatem.

Quoniam sacerdotum filios, &c. que per otium
quis legere poterit, neque enim ad res in Suesionensi con-
cilio peratias spectant.

*** CONCILIVM REMENSE, CVIVS
AVCTORITATE ROBERTVS COMES FLANDRIÆ
morienti clericorum bona occupare desit, a Rinal-
do Remorum archiepiscopo cum suffraganeis
suis celebratum anno Christi MXXII. Urbani II.
papæ anno IV. Philippi regis XXXI.

R. P. Iacobus Sirmondus S. I. descripsit ex mss.
codice Cartulæ Montis Dei.

Robertus comes Flandriæ morientes clericos exheredi-
cabat, mittens exactores qui post eorum obitum here-
des & familias ab eorum domibus pellebant. Quod
importabile jugum & inauditum servitutis genus
clerici non valentes sustinere diutius, Urbanum pa-
pam adveniens ejus provoluti pedibus lacrymabilem de
tyranno fecerunt querimoniam, cui pro ereptione cle-
ricorum hanc misit epistolam.

Urbanus episcopus servus servorum Dei, dilecto filio
suo Roberto totius Flandriæ strenuo militi salutem
& apostolicam benedictionem.

MEMENTO, carissime fili, quantum omnipo-
tenti Deo debeas, qui te contra voluntatem
parentum tuorum de parvo magnū, de paupere di-
vitem, de humili gloriosum principem fecit, & quod
maximum est, inter sæculi principes rarum, dote li-
terarum, scientiæ atque religionis donavit. Ejus igitur
memor esto, qui te talem fecit & omnibus mo-
dis elabora, ut tantis beneficiis non inveniaris in-
gratus. Honora igitur eum in ecclesiis suis, & ulte-
rius sub aliqua occasione eos qualescumque sint ve-
xare minime præsumas, nec eorum prædia in tuos u-
sus post eorum exitum redigas. Nec pecuniam, seu
quæcumque de patrimonio suo eis dimitunt, vio-
lenter auferas. Sed libera sit eis facultas & Deo ser-
viendi, & res sui patrimonii cuiuscumque voluerint
impedendi. Quod si præterdis hoc ex antiquo usu
in terra tua processisse, scire debes creatorem tuum
dixisse, Ego sum veritas, non autem usus vel con-
fuctudo. Quæ ergo diximus, fili carissime, volu-
mus ut observes, & super libertate clericorū te Chri-
stum honorantem honorifices: Ipse vero attestacione
sui ipsius honorificat eum: non orificabit. Vale data
Gastraneti 19. Nonas Decembris,

Robertus

NNO
RIST
921.

Robertus autem comes in malitia sua perseverans apostolicis literis obedire noluit. Sed clericis minis terrendo, bona eorum per satellites & apparitores impio diripuit violenter. Tunc Flandrenses clerici tristes & anxii interesse studentes concilio eo tempore a Rainaldo Remorum archiepiscopo Remis celebrato, epistolam a tyranno contemptam sacro representant concilio, referuntque minas necnon iniurias ob eo multo tempore passas.

EPISTOLA CLERI FLANDRENSIS
RAINALDO ARCHIEPISCOPO MISSA
pro comite Roberto de clericorum ereptione ab ejus servitute.

Domino suo Dei gratia Rainaldo Remensi archiepiscopo, & universis episcopis in concilio confidentibus cleris Flandrensis, qua domino placita sunt peragere.

Ecce iterum, pater sanctissime, compellimur confurgere ad matrem nostram sanctam videlicet Remensem, quam supplexiter exoramus, ut secundum viscera pietatis suae dignetur respicere lacrymas miseriarum nostrarum. Nunc quidem corpore absentes, pedibus tamen vestris provoluti, ac sanguineis lacrymis tam vos, quam hoc sacrum concilium per epistolam nostram interpellamus pro comite, qui nos tanquam leonem conculcat & devoratur, & tanquam draco serpentina astutia circumvenit. Sed qui ambulat super aspidem & basilicam, & qui conculcat leonem & draconem, vobis sua gratia cooperante de his malis nos eripere praevaleret. Siquidem ut auditum fuerit quemlibet nostrorum infirmari, statim mittuntur apparitores & carnifices comitis Roberti, qui occupent domum, & omnia quae videbantur esse aegroti, ita ut si forte velit quicquam Deo vovere, aut debita sua solvere, aut quicquam beneficii famulantibus sibi impendere, omnino non liceat. Mittuntur etiam exploratores circumquaque inquisitum utrum domus illa vel illa aliquo tempore fuerit clerici. Quod si inventum fuerit, illico juri comitis tanquam sua recipientis designatur. Quod importabile jugum, quod novum & inauditum servitutis genus sufficiens ferocitatem leonis, cujus immanitatem atque rugitum nube fallacii contegere solet, dicens se optare omnes clericos bonos esse, transitoria contemnere, rendere ad aeterna. Addens malos sacerdotes sacerdotes non esse, ac si homo peccator non esset homo. Nam si peccator homo homo non esset, nequaquam dominus Iesus hominem redemisset. In tantum autem terror illius excrevit, ut pastorem nostrorum ora obstruxerit. Ipsi vero videant quid summo pastori respondeant, qui pro ovibus suis periculo se non opponunt. Non solum autem adversum nos nimis immane agit: sed & contra jura caelestia in vestras cathedras persequitur, dum clerum vestrum suis coartat legibus, & vestras quasi disponit ecclesias. Sicque fit ut quamvis non habeat potestatem solvendi, habeat tamen potestatem ligandi, capiendi, spolandi. Unde necesse habebimus, sanctissimi patres, ad vos confugere. Vos quoque manus armate, & linguas vestras insuperabili gladio Spiritus sancti, si dignum judicaveritis, quae est nunc afflictio sumus atque despecti, sumus tamen de grege vestro & de corpore vestro, nec in posterum erubesceris tales ad vestras sedes pertinere, quale vos cogit secularis potentia esse. Conventus quidem est ab episcopo nostro, ab abbatibus nostris, ab episcopi metropolitani praesentia, nuperri-

A me a literis domini papae Urbani, in quibus praecipit ei per claves B. Petri ne ulterius vexaret clericos, & praetenderet in excusationem hoc esse more patrie suae. Convicit autem cum ideo dominus papa verbis domini dicentis, Ego sum veritas, non autem usus vel consuetudo. Quibus omnibus contemptis ad callida conversus argumenta, cum revera crudeliter vexet clericos, dicit tamen se clericos non vexare.

Univerfo autem concilio condolente & acclamante, praecipit Rainaldus beate memoriae archiepiscopus Arnulfo S. Audomari praeposito, & Joanni abbati S. Bertini, & Girardo abbati de Ham, & Bernardo Vvaranensem praeposito, ut cum auctoritate sancti concilii ipsum comitem Robertum convenirent, qui eo tempore privatam ducebat vitam, commorans in claustris S. Bertini causa continentiae & quadragesimalis supplicationis: quatinus usque ad dominicam palmarum in vestram restitueret, aut gladio anathematis percussus sciret totam terram suam divino privatam officio. Quod metuens satis fecit omnia quae fecerat, ut nullus successorum illius hanc iniquitatem resuscitare ausus fuerit. Quod factum est anno domini MCCCII. in quo obiit, & sepultus est in Casil.

*** CONCILIVM STAMPENSE,
PRAESIDE RICHERIO ARCHIEPISCOPO
cum suffraganeis suis adversus ordinationem Ivo-
nonis ep. Carnotensis, Christi anno 1092.

Quid & a quibus attentatum sit in hoc concilio docet Ivo Carnotensis ep. 12. ad Urbanum papam magni ab eo tempore in Gallia nominis episcopus.

Reverendissimo patri patrum Urbano, fidelissimus
ejus filius Ivo Carnotensium diocesis episcopus
non desicere in irribulationibus.

QVONIAM per sacram manus vestrae impositionem, me de stercore erectum divina providentia sua messis ordinavit operarium: in ipsa Dei agricultura exercenda quantum valeo, me moveo, sed tanquam formicino gressu incedens, praepediente inbecillitate mea, non quantum volo promoveo: in erogando verbi semine, curam, prout divina gratia subministrat, adhibeo. Sed quia messis multa est, & ab inimico homine multum zizaniorum prius seminatum vel superfeminatum est, paucos fructus ex meo labore capere me sentio. Timens igitur triticum eradicare cum lolio, & tanquam de discretionis prudentis agricolae mihi blandiens multa rolero, multa dissimulo. Sed rursus, utrum hoc sit virtus discretionis, & vel vitium remissionis sub specie virtutis occurrentis, non satis acute distinguo. In qua mentis anxietate, cum divinum a me studiosius imploretur auxilium, insufficientiae meae necessarium ac debitum a vestra paternitate pie orationis impetro suffragium. Neque enim aliqua ratione hoc onus subire voluissim, nisi vestra praemonuisset sanctitas: nisi ut id ipsum subirem vestra perfecisset auctoritas. Paterne igitur filio uteri vestri consulite, paterne succurrite: ut si quid per me divina manus dignata fuerit operari, non meae parvitati, sed vestrae post Deum ascribatur sanctitati. Multa enim inordinata fieri video in domo Dei qua me torquent maxime quod apud nos qui altari non serviunt, de altari vivunt. A quo sacrilegio, cum eos abiterere vel in monendo, increpando, excommunicando; altaria a me redimere volunt sub nomine personae, si-

In castello
Motinor.

ANNO
CHRISTI
1092.

a Ab Urba-
no enim
Romae fuit
consecrat.
episcopus.

b Math. 13.
Luc. 3.
Videntur
autem subin-
telligere
Gaufridum
de quo ep.
1. & 2. cujus
crimina de-
signat ep. 8.
ca. an. viiij

a Al. altario
1. Cor. 9.
b Al. ab an-
tecelestibus
spectant
verba con-
cilio Arver-
nensis relata
in cap. q. 1.
titul. can. 1.
q. 3.

ANNO
CHRISTI
1092.

a. al. ab an-
tecessorib.
speclant
verba con-
cilij Arver-
nensis elata
in cap. que-
stum. cau.
1. 9. 1.
b. Richerius
ex ep. 1. & 8.
c. al. facum.

d. Ex episcop.
pudicit ep.
49.

cut a ⁴ prædecessoribus meis ex prava consuetudine redemerunt. In quo maxime indigeo consilio vestro, si id tolerabile vobis videtur, vel auxilio, si intolerabile iudicatur. Cetera quidem tolerabilia vel corrigibilia mihi in parochia nostra videntur, si hoc consilio vestro & auxilio ad ordinem redigi cogere-
retur. De cetero notum facio beatitudini vestræ, quod Senonensis archiepiscopus ^b consilio Parisiensis episcopi infatuatus, adhibito sibi eodem Parisiensi episcopo, & duobus aliis non dissimilibus vecordiar, Meldensi & Trecaffino, hoc anno Stampis de ordinatione quam a vobis acceperam, me inordinate satis accusant, dicens me in maiestatem regiam offendisse, qui a sede apostolica consecrationem præsumpseram accepisse. Cum itaque conarentur Gausfridum depositum ^d contra decretum vestrum in statum pristinum reformare, & in me depositionis sententiam proferre, sedem apostolicam appellavi, & decretis apostolicis, quamvis ea non nisi in futurum timerent, a sua præsumptione revocavi: appellationem tamen nec prosequi taxaverunt, nec plenam pacem mecum habere voluerunt. Vnde necessarium mihi videtur, ut literas communes tam archiepiscopo, quam suffraganeis mittatis, quatinus aut plenam mecum pacem habeant, aut præsentiam vestram, rationem inde reddituri, mecum adeant. Suggero etiam paternitati vestræ, ut partibus nostris ordinis aliquem legatum, virum boni testimonii, qui non sua querat, sed quæ Iesu Christi. Necessarius enim esset ecclesiæ Dei, in qua quilibet quodlibet audet, & quod audet facit, & quod facit impunitum transit, adversa an prospera erga vos sint. Speciali filio vestro mandate, quatinus quantum Deus donaverit, orare studeamus; ut si prospera sunt firmementur, si vero adversa pellantur. Si venerit ad vos quidam propter infamiam de ecclesia nostra pulsus, rogo ne de eo quicquam statuatur, donec a vobis causa ejus plenius audiatur. Bene valeat sanctitas vestra.

*** CONCILIVM PARIENSE
IN QVO CONFIRMATA SVNT BONA ABBATIA
S. Cornelii Compendiensi anno
Christi 1092.

In nomine sanctæ & individue Trinitatis: Philippus Dei providentia Francorum rex piissimus.

QVONIAM divina bonitate sancta Compendiensis ecclesia ab imperatore Catolo, & nostris antecessoribus, pia devotione fundata, a sancto Ioanne summo pontifice sacrata, privilegiis atque excommunicationibus ita nobilitata exit ac premunita, ut nullus sine anathematis incurfione, ac tremendi iudicis offensione possit violentiam inferre, vel dominationem exercere per omnem terram, quam præfatus antecessor noster Carolus, vel successores ejus, eidem sancto loco contulerunt, & de jure proprio in jus ejusdem ecclesie transposuerunt: idcirco nos tam devota sollicitudine antecessorum nostrorum ad ampliandam & nobilitandam eandem ecclesiam provocati, notum fieri volumus universis ecclesie fidelibus tam futuris, quam præsentibus, quod canonici prædictæ sanctæ Compendiensis ecclesie nostram adierunt præsentiam, postulantes, ut pro remedio animæ nostræ, atque antecessorum nostrorum, concederemus eidem ecclesie quod pater noster Hen-

ricus antea dederat, videlicet advocacionem & viataram de Longolio usque ad medium fluminis Yfarae, viataram de Saccio, viataram de terra quam habet prædicta ecclesia in Gellis, & donum quod Robertus rex de tota sylvâ lotia ad edificacionem ecclesie, domorumque sitatum, atque ignis alimenta fecerat. Et ut nullus de eorum porcis vel pecoribus, prædictam sylvam frequentantibus, aliquam consuetudinem vel exactionem exigere præsumat.

Ecclesiam quoque in fisco regio apud Compendium in honore sancti Germani dicatam, quam prælibatæ sanctæ Compendiensis ecclesie Carolus pius cum duobus manfis dedit ecclesiam quoque sancti Clementis quam isdem pius rex pro remedio animæ suæ, ac dilectæ conjugis suæ Federunæ fundavit, & capitulo majoris ecclesie disponendam ac providendam libere tradidit.

Et a confluentibus similiter aquis contra villam Clarisum usque contra ecclesiam de Gellis flumen cum jutrifque ripis, & piscatoria, & navium transitu, & ubicumque retia extra fluvium trahenda fuerint, sive crescat aqua, sive decreseat: & ut ibi nullus piscationis vel venationis opus absque licentia fratrum exercere præsumat. Et si bestia aliqua fugiens absque venatoribus ibi devenit, ad mensam fratrum deferatur, sicut prædictus pius rex Catolus eis concessit.

Quorum petitionem in omnibus memoratis libenter susceperimus. Et ut ea firmius amodo prædicta ecclesia possideat, præsentem paginam sigillo regie maiestatis insigniri, & in pervalores hatum rerum, quas enumeravimus excommunicationem fieri ab episcopis, qui tunc Parisius congregati erant, præcipimus: scilicet Manafedo Remensi archiepiscopo, Richardo Bituricensi archiepiscopo, Rogero Catalaunensi episcopo, Elinando Laudunensi episcopo, Rathodo Noviomeni episcopo, Vvidone Belvacensi episcopo. Et si Vvidone Ambianensi episcopo, Goifrido Parisiensi episcopo, Vvaltero Meldensi episcopo, Vvaltero Trecaffino episcopo, & Goifrido Autissiodorensi episcopo. Si quis hanc nostram confirmationis paginam violare, & sanctam Compendensem ecclesiam super his omnibus inquietare præsumperit, iram summijudicis incurrat, & coactus regi centum libras auri persolvat.

Sign. Philip. gloriosi P---Y---S Francorum regis.
P
L'

Ego Gausfridus archicancellarius regei atque subscripsi. Actum Parisius anno dominicæ incarnationis millesimo nonagesimo secundo.

a CONCILIVM TROIANVM.
QVOD BINIVS ALIQVE MINVS COMMODO
appellant II. pro diversis ecclesie necessitatibus celebratum, anno domini MXCIII. tempore Urbani papæ II.

DE hac synodo, ista Bertholdus: Dominus papa Urbanus generalem synodum centum pene episcoporum in quadagesima ex diversis provinciis in Apulia congregavit, & diversis ecclesiarum necessitatibus synodali provisione competenter succurrere curavit. Hanc synodum Troiæ celebratam esse testatur Romualdus Salernitanus archiepiscopus in suo chronico.

ADDITIO

ANN
CHR I
1092

ANN
CHR I
1093

Ad a
collii.

ADDITIO PHILIPPI LABBE, S. I.

Ad annum 1089. paulo ante docuimus frustra a Baronio, Binio, aliisque collocatam fuisse Trojanam synodum hac nostra anteriorem. Quare ad hanc pertinent decreta de conjugis intra lineam consanguinitatis dissolvendis. Et sane in MSS. codicibus res aperte deciditur hisce verbis.

*** Anno dominicæ incarnationis MCCCIII. v. Idus Martii convenit Troiæ in Apulia concilium episcoporum fere LXXV. abbatum XXI.

Secunda primaque die, cum de quibusdam intra consanguinitatis lineam copulatis actum fuisset, tam de consequentibus hominibus, hoc super eis capitulum promulgatum est.

I.

Archiepiscopi quorum & episcopi diocesani sunt, eos usque in penitus terna advocatio conveniant. Tunc si duo viri vel res consanguinitatem iurejurando firmaverint, vel ipsi forte confessi fuerint, conjugia dissolvantur: Si vero neutrum contigerit, episcopi omnes per baptismum Christi, per fidem Christi, per Christi iudicium in vera obedientia obrestentur quatenus palam faciant, utrum se sicut fama est consanguineos recognoscant: Si negaverint, sibi ipsis relinquendi sunt; ita tamen ut si aliud in conscientia habeant, se a liminibus ecclesiæ, a corpore & sanguine domini, a fidelium communione noverint segregatos, atque infames infectos, donec ab incesti facinore desinant: Si se iudicio episcoporum segregaverint, quia juvenes sunt, alia matrimonia contrahere prohibeantur.

II.

Si quis treviam Dei fregerit, usque tertio ad satisfactionem ab episcopo monatur. Quod si nec tertio satisfacere consenserit, episcopus vel cum metropolitani consilio duobus aut uno vicinorum episcoporum in rebellem anathematis sententiam dicat, & per scripturam episcopi denunciet. Sic excommunicatum episcoporum nullus in communionem suscipiat, immo scriptura suscepta, sententiam quisque confirmet. Si quis aliter præsumpserit ordinis sui periculo quisque confirmet. Si quis aliter præsumpserit, ordinis sui periculo subiacet. Responsum est ab omnibus: fiat, fiat. Hæc MSS. codices.

NNO
RISTI
1093.

*** Conventus omnium episcoporum Angliæ pridie Nonas Decembris, anno domini 1093. ad consecrandum Anselmum archiepiscopum Cantuariensem. In quo differentia metropolitani & primatis absoluitur.

lth. Pa-
in anno
91.
elis etiã
directum
1.

EODEM anno convenientibus totius Angliæ episcopis, inter quos Thomas Eboracensis archiepiscopus erat, a quo Anselmus Cantuariensis electus consecratur antistes, pridie Nonas Decembris. Verum cum ante ordinandi pontificis examinationem, Vvilkelinus Vuintoniensis episcopus, ecclesiastico more, electionem scriptam legeret, Thomas archiepiscopus Eboracensis questus est, scriptum rite non esse factum. Nam cum diceretur, Fratres episcopi mei, vobis est cognitum, quantum temporis elapsum est, ex quo sancta Dorobernensis ecclesia totius Britannicæ metropolitana, pastore caruerit; respondit Thomas & dixit, Si totius Britannicæ ecclesia Dorobernensis metropolitana est, ecclesia Eboracensis, que metropolitana esse scitur, metropolitana non est: & quidem ecclesiam Cantuariensem primatem esse scimus, non metropolitanam. Quibus verbis sanæ rationi consentire perceptis, immutato scripto, pro

A totius Britannicæ ecclesia metropolitana; totius Britannicæ primas scriptum est: & controversia tota curavit. Itaque consecravit illum ut primatem totius Britannicæ.

CONCILIUM ROCHINGHAMÆ,

QUINTO IDVS MARTII ANNO DOMINI MXCIV. regia sanctione indictum; in quo ferme totius regni nobilitas (præter episcopos & clericum) convenit ad ventilationem huius questionis; videlicet utrum salva reverentia & obedientia sedis apostolicæ, posset (archiepiscopus Anselmus) fidem terreno regi servare, an non?

ANNO
CHRISTI
1094.

B FIT itaque conventus omnium, dominico die, in ecclesia, quæ est in ipso castro sita, ab hora prima, rege & suis secretius in Anselmum consilia sua studiose texentibus. Anselmus autem episcopis, abbatibus & principibus ad se a regio secreto vocatis, eos & assistentem monachorum, clericorum, laicorum numerosam multitudinem hac voce alloquitur.

Fratres mei, filii ecclesiæ Dei, omnes dico, qui hic congregati estis, in nomine domini, precor intendite, & causa propter quam ventilandam adunati estis, pro viribus opem vestri consilii ferite: Quæ autem ipsa causa sit brevi, qui nondum pleniter audistis, si placet, audite. Verba quaedam orta sunt inter dominum nostrum regem & me, quæ quaedam videntur adensionem generare: Nam cum super licentiam ascensionis Urbani sedis apostolicæ præsumens iuxta morem antecessorum meorum, pro pallii mei adptione, ab eo postularem; dixit se Urbanum ipsum pro papa necdum suscepisse, & ideo nolle me ad eum illius rei gratia properare. Quinetiam ait, si eundem Urbanum aut quemlibet alium sine mea electione, & auctoritate, in regno meo pro papa suscipis, aut susceptum tenes, contra fidem quam mihi debes facis, nec in hoc me minus offendis, quam si coronam meam mihi tollere conareris: Unde scias in regno meo nullum te participium habiturum, si non apertis assertionibus probavero te omnis obedientia subjectionem Urbano, de quo agitur, pro voto meo negaturum. Quod ego audiens, admirans sum: Siquidem abbas eram, ut nostis, in alio regno, per misericordiam Dei conversatus ad omnes sine querela: Nulla vero spe vel desiderio pontificatus; sed quibusdam rationabilibus causis quibus nullatenus omittere poteram, in hanc terram sum venire coactus. Ipso autem rege infirmato omnes qui tunc aderatis, ei ut matris suæ & vestre, scilicet ecclesiæ Cantuariensis, per institutionem pontificis ante mortem suam, consuleret, pro voto consulistis. Quid dicam? suscepto consilio placuit illi & vobis in hoc opus eligere me. Obiecti plurima, subducere me præsulatui gestiens; nec adquevisisti. Professus sum inter alia me hunc de quo nunc querela ista conscribitur, Urbanum pro apostolico suscepisse, meque ab ejus subjectione quoad viveret, vel ad horam discedere nolle; & qui ad hoc tunc temporis mihi contradiceret, nemo fuit; sed quid? rapuisti me & coegisti onus omnium suscipere, qui corporis imbecillitate defessus me ipsum vix poteram ferre. In quo falso putabatis forsitan mihi ad votum servare: sed quantum illud desideraverim, quam gratum habuerim, quantum in illo delectatus sum, dicere in presenti quidem cum nihil prodest, supervacaneum astimo. Verum ne quis in hac re conscientiam meam nesciens scandalizet in me, fateor, verum dico, quia salva reverentia voluntatis Dei maluissim illa die, si optio mihi daretur, in ardentem rogam comburendam præcipitari, quam archiepiscopatus dignitate sublimari. Attamen videns importunam voluntatem vestram, credidi me vobis, & suscepti onus quod imposuisti, consensisti.

Eadmetus
p. 26.

ANNO
CHRISTI
1094.

fisis spe auxilii vestri, quod polliciti estis. Nunc ergo A
 ecce tempus adest quo sese causa obrulit, ut onus meum
 consilii vestri manu levetis. Pro cuius consilii adere-
 ne petivi inducias ab eo die, quo mihi præ-
 dicta sunt, in hunc diem quatenus in vram conveni-
 retis, communi consilio investigare, utrumnam pos-
 sim salva fidelitate regis servare obedientiam apostoli-
 ca sedis. Petivi inquam inducias & accepi, & ecce
 gratia Dei adest. Omnes itaque, sed vos precipue fra-
 tres & coepiscopi mei, precor & moneo, quatenus istis
 diligenter inspectis studiosius, sicut vos decet, quo in-
 niti queam, mihi consilium detis; Ita ut, & contra
 obedientiam papæ nihil agam, & fidem quam domino
 regi debeo non offendam. Grave siquidem mihi est vi-
 carium beati Petri contemnendo abnegare; Grave si-
 dem quam regi me secundum Deum servaturum pro-
 misi, violare; Grave nihilominus, quod dicitur impos-
 sibile mihi fore, unum horum, non violato altero, custo-
 dire. Ad hæc episcopi responderunt, Consilium quod
 a nobis petis penes te est, quem prudentem in Deo ac
 bonitatis amatorem esse cognoscimus, & ob hoc in tam
 profunda re consilio nostro non eges; Verum si remota
 omni alia occasione, simpliciter ad voluntatem domini
 nostri regis consilii tui summam transferre velles,
 prompta tibi voluntate, ut nobis ipsis consuleremus.
 Attamen si iubes, verba tua ipsi domino nostro refere-
 mus, & cum audierimus quid inde sentiat, dicemus
 tibi. Annuit ipse, & fecerunt ut dixerant. Præcepit
 itaque rex ut omnia in crastinum, quia dies domini-
 ca erat, differrentur; Et Anselmum ad hospirium suum, C
 curiam magne repetiturus, revertetur. Factum est
 ita, & mane juxta conditum reversi sumus. Itaque
 Anselmus in medio procerum & conglobatæ mul-
 titudinis sedens, ira orsus est: Si juxta quod a vobis,
 domini fratres, hesternò die consilium de præsentis cau-
 sa petivi, vel nunc dare velletis, acciperem; At illi,
 quod heri respondimus, nota respondemus; scilicet,
 si pure ad voluntatem domini regis consilii tui sum-
 mam transferre volueris, promptum, & quod in nobis
 ipsis utile didicimus, a nobis consilium certum habebis:
 Si autem secundum Deum, quod nullatenus voluntari
 regis obviare possit, consilium a nobis expectas, frustra
 niteris, quia in hujusmodi nunquam tibi non admini-
 culari videbis. Quibus dictis concitauerunt, & cap-
 ta sua, quasi ad ea quæ ipse illamur erat, demise-
 runt. Tunc pater Anselmus erectis in altum lumini-
 bus, vivido vultu, reverenda voce ista loquutus est,
 Cam nos qui Christiana plebis pastores, & vos qui po-
 pulorum principes vocamini, consilium mihi principi
 vestro, non nisi ad unius hominis voluntatem dare
 vultis; Ego ad summum pastorem, & principem om-
 nium, Ego ad magni consilii angelum curram, & in
 meo, immo in suo & ecclesie sue negotio, consilium,
 quod sequar, ab eo accipiam. Dicit beatissimo aposto-
 lorum Petro, Tu es Petrus, & super hanc Petram
 ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non
 prævalent adversus eam, & tibi dabo claves regni
 caelorum, & quodcumque ligaveris super terram
 erit & in caelis ligatum, & quodcumque solve-
 ris super terram erit solutum & in caelis. Communi-
 ter etiam apostolis omnibus, Qui vos audit me audit,
 & qui vos spernit me spernit; Et qui tangit vos, sicut
 qui tangit pupillam oculi mei. Hæc sicut principa-
 liter beato Petro, & in ipso ceteris apostolis dicta acci-
 pimus, Ita principaliter vicario beati Petri, & per ip-
 sum ceteris episcopis, qui vices agunt apostolorum, e-
 adem dicta venimus; non cuiuslibet imperatori, non alicui
 regi, non duci, non comiti. In quatuor tamen terrenis prin-
 cipibus subditi administrare debeamus, docet & instruit
 idem ipse magni consilii angelus, dicens: Reddite que

sicut Casaris Casari, & quæ sunt Dei Deo. Hæc
 verba, hæc consilia Dei sunt; Hæc approbo, hæc susci-
 pio, hæc nulla ratione exibo. Quare cuncti noveritis
 in communi, quod in his que Dei sunt vicario beati
 Petri obedientiam, & in his que terrena domini mei
 regis dignitate jure competunt, & sub eadem consilium, &
 auxilium pro sensus mei capacitate impendam. Finietur
 pater in istis; omnes igitur assidentes oppido
 turbati, cum festinatione & magno tumultu surre-
 xerunt, turbationem suam confusis vocibus expri-
 mentes; ut eos illum esse reum mortis una clamare
 putares. Conversique ad illum, cum jurgio, Scias,
 inquit, nos hæc verba tua minime domino nostro
 tua vice portaturus. Quibus dictis ad regem reversi
 sunt. Quia ergo nemo cui verba sua regi deferenda
 tuto committeret, cum Anselmo remansit, ipsem
 ad regem ingrediens, quæ dixerat viva voce inno-
 tuavit, illicoque reversus est. Ad quæ rex vehementer
 iratus, cum episcopis atque principibus, intentissi-
 me quæret cepit, quid dictis ejus objicere possit,
 nec invenit. Scandalizati ergo inter se, ab invicem
 sunt in parres divisi; & hic duo, ibi tres, illic qua-
 tuor in unum consiliabantur, studiosissime diqui-
 rentes si quo modo possent aliquod responsum con-
 tra hæc componere, quod & regiam animositate
 deliniret, & prælibatas sententias Dei, adversa fronte
 non impugnet. Solutus inter hæc Anselmus ferebat
 tantum in innocentia cordis sui, & in misericordia
 domini Dei fiduciam habens. Adversariis vero ejus
 conciliabula sua in longum protelantibus, ipse ad
 parierem se finalem leni somno quiescebat: Facta
 itaque longa mora redeunt episcopi cum nonnullis
 principibus a rege, hæc viro dicentes: Vult dominus
 noster rex, omissis aliis verbis, a te sub celeritate sen-
 tentiam audire, de his videlicet que inter illum &
 te dicta fuerunt apud Hingeham; unde petisti indu-
 cias in hunc diem respondendi. Res nota est, & expo-
 sitione non indiget; Verum tamen noveris totum re-
 gnum conquiri adversum te, quod nostro communi
 domino conaris decus imperii sui, coronam auferre;
 Quicquid enim regie dignitatis ei consuetudines
 tollit, coronam simul & regnum tollit. Vnum quippe
 sine alio decenter haberi non posse probamus. Sed re-
 cogita, rogamus te, & Urbani illius, qui offensa do-
 mino rege nil tibi prodesse, nec ipso pacato tibi quic-
 quam valet obesse, obedientiam abjice, subjectionis
 jugum excute, & liber ut archiepiscopus Cantua-
 riensem decet, in cunctis actibus tuis voluntatem do-
 mini regis, & jussionem expecta: necne, quod secus
 egisti culpam agnosce, ac ut tibi ignoscatur voto illius
 in omni quod a te inde petierit, sapientis more concurre,
 quatenus inimici tui qui casibus tuis nunc in-
 sultant, visa dignitatis tue sublevatione erubescant.
 Hæc, inquam, hæc rogamus, hæc consulimus, hæc
 tibi tuique necessaria esse dicimus, & confirmamus.
 Respondit: Quæ dicitis audio, sed ut ad talia taceam,
 abnegare obedientiam domini papæ nullatenus volo.
 Tam dies declinat in vesperam. Differatur si placet
 in crastinum causa ista quo tractans mecum, respon-
 deam quod Deus inspirare dignabitur. Suspiciat ergo
 illum, aut quid diceret ultra neficere, aut metu ad-
 dictum jam statim cepto desistere. Reversus ad re-
 gem persuaserunt inducias nulla ratione dandas;
 sed causa recenti examinatione discussa, supremam,
 si suis adquefescere consiliis noller, in eum mox ju-
 dicii sententiam invehituberet.

CONCILIVM CONSTANTIENSE
PRO REFORMANDA DISCIPLINA ECCLESIE
celebratum anno Domini MXCIV. tempore
Vrbani papæ II.

ACTA synodalia hujus synody a Bertholdo ha-
rum rerum inspectore describuntur istis verbis:
*Gebhardus Constantiensis ecclesia episcopus magnam
synodum Constantia in hebdomada majore ante pas-
cha cum abbatibus & clericis innumerabilibus, &
cum predictis ducibus, & reliquis Alemannie prin-
cipibus canonicè celebravit: ibique multa qua corri-
genda erant correxit. Ibi etiam incontinentiam pres-
byterorum ac violentiam simoniacorum adeo prohib-
uit, ut etiam populum ab eorum officio sub banno
prohibuisset, si ipsi in tali facinore postea contra fas &
jus ministrarè presumpserint.*

*Statut etiam iuxta statuta sanctorum patrum, ut
ieiunium Martii in prima hebdomada quadragesima,
& ieiunium Iunii in hebdomada pentecostes semper
celebretur.*

*Item statuit, ut tam in hebdomada pentecostes quam
in hebdomada paschali tres tantum dies festivi cele-
brarentur. Nam usque ad illud tempus Constantiensis
episcopatus morem comprovincialium non est secutus,
videlicet integram septimanam in pascha, & unam
tantum diem in pentecoste observando, quamvis
utraq; septimana eiusdem observationis esse debe-
rint, & quamvis alii episcopatus pene omnes predi-
ctam constitutionem iam ab antiquo tenuerint. Hæc,
inquam, ipse in proprio episcopatu, & ex episcopali
auctoritate, & ex apostolica legatione canonicè potuit
instituire. Nam legatus fuit sedis apostolica per to-
tam Teuonicam terram usquequaque.*

*Querimonia Prædix regine, qua dudum ad Vvel-
phonem ducem Italia a marito suo Henrico rege dis-
cessit, ad synodum Constantiensem pervenit; qua se
tantas, tamque inauditas fornicationum spurcicias,
& a tantis passam fuisse conquesta est, ut etiam apud
inimicos fugam suam facillimè excusaret, omnesque
catholicos ad compassionem tantarum iniuriarum sibi
conciliaret. Ibidem pertractatam controversiam Sig-
gefridi abbatis enarrat.*

CONCILIVM REMENSE CUI
INTERFERVNT ARCHIEPISCOPI RAY-
NALDUS Remensis, & Richerius Senonensis, anno
Christi MXCIV. die xv. Kal. Octobris, ut colligi
potest ex epistola Raynaldi eiusdem ad Robertum
Flandriæ comitem supra pag. 470.

DE eo concilio Clarius, seu quis alius monachus
O B. in chronico S. Petri Vivi p. 748. Tomi II.
spicilegii Dacheriani hæc habet postquam præmisit
anno MXCII. Philippum regem dimisisse uxorem
suam nobilissimam (Bertam Hollandicam) de qua
habuit filium suum Ludovicum, & accepisse Bertra-
dam (de Monte-forti) quæ reliquerat Fulconem An-
degavensem comitem maritum suum. Hinc enim
orta segs infanorum malorum usque ad annum
sequentis sæculi quintum.

Anno MXCIV. inquit Clarus, congregavit Phi-
lippus rex archiepiscopos & episcopos regni sui in
Remensi urbe, & obtinuit ab archiepiscopo Riche-
rio magnis precibus, ut Remis ad concilium non
dedignaretur ire, ostendens Raynaldum Remen-
sem archiepiscopum podagrico dolore contractum
non posse progredi de sua sede: & perrexit Riche-
rius archiepiscopus Remis, & susceptus est cum ma-
ximo honore a Raynaldo archiepiscopo & univer-
so clero ecclesiæ Remensis: & sedit in concilio in
nullo inferior Remensi archiepiscopo, sed penitus
Concil. general. Tom. X.

A par & æqualis, utpote qui non per aliquod debi-
tum illuc perrexerat, sed per dilectionem & oratio-
nem regis. Eodem anno, subdit idem monachus. ob-
iit Berta regina, quæ a rege Philippo prius fuerat de-
relictæ, ipso rege adhuc tenente Bertradam quam
huic superdlexerat, reclamante iustitia.

Huic concilio non interfuit Ivo Carnotensis
episcopus, cujus extat epistola 35. ad Richerium Sen-
nonensem ceterosque coepiscopos in Remensi urbe
congregatos, a nobis non prætermittenda.

*Richerio Dei gratia sancta matris ecclesia Sen-
nonensis archiepiscopo, Ivo ecclesia Carnotensis servus
obedientiam secundum constitutiones patrum, & ceteris
coepiscopis in urbe Remensi congregatis, fraternæ
dilectionis obsequium.*

Si divinæ legis fuisset memores, cujus deberis es-
se doctores atque tutores, non contra sanctorum
Patrum instituta me invitassetis ad concilium, præ-
sertim cujus facinus "ignoratis aut flagitium. Pri-
mo, quia invitaverunt me quidam episcopi non
comprovinciales mei, qui sine auctoritate aposto-
lica mei iudices esse non debent: cum peregrina ju-
dicia nullius esse momenti decretorum pariter &
canonum generali sanctione decernat auctoritas. Se-
cundo, quia admonitione metropolitani mei pro-
trahere nitimini causam meam extra provinciam.
Quod cum multis sanctionibus sanctorum Patrum
præcisum sit, unam ex multis B. Stephani papæ &
martyris producam ad medium, quæ tanquam gla-
dius biceps utriusque intentionem reverberet, in-
vitantis scilicet & accusantis. Dicit enim B. papa: Vi-
tra provinciæ terminos accusandi licentia non pro-
grediatur: sed omnis accusatio intra provinciam au-
diatur & a comprovincialibus terminetur, nisi ad
apostolicam sedem fuerit tantum appellatum. Et,
neganda est accusantibus licentia criminandi, præ-
quam se crimine quo premuntur, exuerint. Postre-
mo quia non dicit veritatis tramite, sed de odii fomite
mea procedit accusatio, apostolicam sedem appello.
Quod omnibus in crimine pulsatis apostolica conce-
dit auctoritas, ut per se aut per vicarios suos loco &
tempore, quod mihi præscripserit, causam meam di-
scutiat, & cum peroratum fuerit, legitimam senten-
tiam proferri præcipiat. Neque hoc bene mihi con-
sciens causa vitandi iudicii facio, cum manifesta &
brevis sit mea purgatio de crimine perjurii, qui nulli
hodie viventium aliquando iuramentum feci. Sed
nolo esse exemplum ceteris recedendo ab ordine: ne
quæ sanum est consilium pro incerto commodo vel
nullo certis periculis me opponere. Conductum
enim a domino meo rege quæsi, nec habere potui.
Quantum vero ex intentatis minis intelligo, non li-
ceret mihi in conventu vestro impune dicere verita-
tem, qui pro jam dicta veritate & apostolica sedis o-
bedientia tantam sentio severitatem, ut perjurium
arguar incurrisse & majestatem regiam minuisse.

E Quod ut pæc vestra dicam, rectius in eos retor-
queri potest, qui vulnus sementis incurabile tan-
quam pii medici cæteris competentibus dissimulant
utere, vel medicinali ferro præcidere. In qua senten-
tia si mecum firmiter fuissetis, jam ægrotum nostrum
ad sanitatem perdixissetis. Quod quamdiu differ-
tis, videre si fidelitatem quam debetis pleniter exhib-
ebitis, si officii vestri munus expletis. Faciat dominus
rex adversum parvitatem meam quantum Deo permit-
tente liberit & licuerit: includat, excludat, pro-
scribat, inspirante Dei gratia & proficiente decrevi
pati pro lege Dei mei, nec ulla ratione cogente volo
ei consentaneus in culpa esse, qui nolo cor totus esse in
pæna. Angelus magni concilii & spiritus fortitudinis
sit vobiscum, ut recta sapiatis & recta faciatis. Valete.

ANNO
CHRISTI
1094.

deest
haud dubie
in editis
particula
negans.

Causa 3. q.
1. c. pere-
grina &
leq.

ep. 2.

Causa 1. q.
11. c. 3.

Vide ep.
ejusd. 28.

Philippus
1. gem.

ANNO
CHRISTI
1094.

ANNO
CHRISTI
1094.

“ ** CONCILIVM BRIVATENSE, PRÆSIDE HVGONE ARCHIEPISCOPO Lugdunensi & Romanæ sedis vicario, assidentibus ei Auxitano & Narbonensi archiepiscopis cum multis diversarum Provinciarum episcopis & abbatibus anno MXCIV.

Illius concilii memoriam servarunt Majoris Monasterii prope Turones tabule MSS. in quibus hac leguntur.

Eo itaque tempore Brivatis quodam assidente concilio, fratribus nostris illic delegatis, domno Bernardo priore, Hilgodo Suefforum episcopo, & Andrea fratre ejus, & Iacobo medico, causa nostra secundum superiores excutitur ventilata est, & diligenter enucleata, sanaque & irreprehensibilis reperta est, & ab omnibus approbata præsentem illo, de quo conquesti sumus, Rodolpho Turonensi archiepiscopo & factoribus ejus, qui pudore ipso in facie notabantur, quod unde nos obligasse putaverant, obligatiores ipsi & reprehensibiliores iudicabantur. Multæ denique diversorum graduum & dignitatum assistentes personæ, a quibus excommunicati aut suspecti illorum derogatione habebantur, suo se erasse iudicio, & peccasse adversus nos fatebantur, & in majorem solito gratiam venerationemque nos suscipientes, etiam scriptis suis ubicumque congruum videbatur directis satisfecerunt de nobis eis qui non aderant, nullatenus nos esse excommunicatos, aut excommunicatione dignos. Huic synodali definitioni præfuit dominus Hugo Romanæ sedis vicarius, idem ipse primas Galliarum, & Lugdunensis metropolitani, assidentibus ei Auxienfi & Narbonensi archiepiscopis cum multis diversarum provinciarum episcopis & abbatibus. Sed crudelium & insidiantium nobis obstinata & inveterata obtutatio tot sapientum incantatorum molliti non potuit consilio, nec diviti ab odio cui semel conglutinata & confederata fuerat perveræ mentis affectio.

“ ** *Indidem quoque notum nobis exitit it DOLENSE COLLOQUIVM habitum circa eadem tempora coram Hugone eodem, & Amato archiepiscopo Burdegalensi.*

DENIQUE Dolensi colloquio, quod eo tempore habitum est coram primatibus & legatis S. R. E. domno videlicet Hugone, & domno Amato, de quibus prædiximus, præsentibus quoque Cenomanensi & Pistavensi præsulibus, multisque aliis episcopis & abbatibus: assidente etiam domno abbate nostro BERNARDO, & de congregatione nostra quamplurimis fratribus, causis utrumque replicatis repertum est & publico conventu divulgatum, RODVLVVM archiepiscopum Turonensem, qui in facie cum clero suo aderat ante illam male ab eo super nos illatam sententiam, a domno Amato esse excommunicatum clarescentibus & propositis culpis, de quibus se excusare, si voluit, non potuit. *Verum hoc colloquium posterius fuisse videtur Eduenfi quod modo sequitur concilio.*

ANNO
CHRISTI
1094.

a CONCILIVM EDVENSE SIVE AVGVSTODVNENSE, FALSO HACTENVS A BARONIO, Binio, aliique nominatum Ostionense, contra Philippum regem Francorum adulterum & incestuosum, in Gallia celebratum, anno domini MXCIV. tempore Urbani papæ I I.

Causa concilii.

PHILIPPVS rex Francorum juvenili furore percitus Bertam uxorem legitimam repudiavit, & Bertradam uxorem Fulconis comitis Andegavensis cognatam suam sibi matrimonio junxit. Qua de

A causa Hugo Lugdunensis archiepiscopus legatione apostolica fundus concilium indixit, quo gesta & definita sunt ea omnia quæ a Bertholdo his verbis enarrantur. *In Galliarum, inquit, civitate, quam Ostionem vulgariter dicunt, congregatum est generale Concilium a venerando Hugone Lugdunensi archiepiscopo & sedis apostolicæ legato, cum archiepiscopis & abbatibus diversarum provinciarum decimo-septimo Kalendas Novembris. In quo concilio renovata est excommunicatio in Henricum regem & in Guibertum sedis apostolicæ invasorem, & in omnes eorum complices. Item rex Galliarum Philippus excommunicatus est, eo quod vivente uxore sua alteram superinduxit. Item simoniaca hæresis & incontinentia sacerdotum sibi excommunicatione damnata est. Item monachis interdictum est in eodem concilio, ne parochialium sacerdotum officia in parochiis usurpent. Hac, inquam, omnia ibi sunt constituta. & apostolica legatione firmata. Hæc ipse. Quomodo autem istud ipsum iudicium rursus ventilatum est in concilio Claramontensi, & ibi rursus idem rex est excommunicatus ab Urbano papa, infra dicturi sumus.*

ADDITIO PHILIPPI LABBE, S. I.

“ ** *Ex chronico Viridunensi Hugonis abbatis Flavaniensis, pag. 24. Tom. I. Bibliotheca nova MSS.*

ANNO
CHRISTI
1094.

ANNO ab incarnatione domini MXCIV. concilium habitum est apud Eduam xxxii. episcoporum a domno Hugone Lugdunensi, cui etiam interfuerunt abbates quamplurimi & viri religiosi. *Hæc stridim attigit Hugo nosser, plura submissitavit tabularium celeberrimi conventus Majoris Monasterii.*

C “ ** Aliud igitur non multo post concilium Augustiduno celebratum est a supradicto venerabili primate & archiepiscopo domno Hugone. Vbi præsentem illo infatigabili collactaneo nostro Rodulfo Turonensi archiepiscopo, & domno Hoello Cenomanensi episcopo, suffraganeo ejus & fautore, multis quoque ecclesiasticorum officiorum administratoribus undecumque adunatis, adstantibus eisdem fratribus nostris, quos in priori concilio annotavimus, cum quibusdam aliis utrumque partium cause replicatæ sunt, quantoque nostra diligentius est percurata, tanto certior laudabiliorque est reperta. Illorum autem quo magis mota, tanto reprehensibilior & fastidiosior est effecta. Vnde ad hoc usque perventum est religioforum patrum qui aderant mediante diligentia, ut pacificatis utrimque querelis omnibus in pacem & concordiam cum archiepiscopo & clericis suis rediremus: sed usque illud ex auctoritate concilii firmatum litteris annotavimus, præter quod archiepiscopo, priusquam domno Amato, a quo excommunicatus fuerat, reconciliatus esset, minime communicaremus. Sed ut postea rei probavit eventus, non tam ex vera caritate huic paci consenserunt, quam pro synodali increpatione & justæ invocationis inexcusabili confusione, quod in corde non habebant, in facie simulaverunt. Nam mox ut hinc discessum est, quidquid sanctum fuerat, dispererunt, & in consuetas adversum nos obtredationes & insidias, quasi accepto ictu laceffiti, acerbis insurrexerunt.

a CONCILIVM PLACENTINVM IN CAUSA PRAEEDIS REPVDIATÆ IMPERATRITIS Philippi regis Francorum, & Alexii imperatoris Constantinopolitani contra Sarracenos auxilium petentis celebratum, anno MXCIV. tempore Urbani papæ II. circa mediam quadragesimam cum nascitur humor in herbis.

De rebus

ANNO
CHRIST.
1095.ANNO
CHRIST.
1095.

De rebus in hac synodo gestis, deque canonibus in A
eadem constitutis, Bertholdus scriptor hujus tempo-
ris scribit ea quae sequuntur: Dominus papa, Deo &
sancto Petro prosperante, jam pene ubique praevaluit, &
in media Longobardia in civitate Placentina inter ipsos
schismaticos, & contra ipsos, generale concilium condidit,
ad quam episcopi Italiae, Burgundiae, Franciae,
Alemanniae, Baioariae, aliarumque provinciarum cano-
nica & apostolica auctoritate missis literis convocavit.
Facta est autem haec synodus circa mediam quadragesimam
Placentiae: ad quam synodum multitudo tam in-
numerabilis conflavit, ut nequaquam in qualibet ecclesia
illius loci posset comprehendi. Unde & dominus
papa extra urbem in campo illam celebrare compellitus
est. Hoc tamen non absque probabilis exempli auctoritate:
nam primus legislator Moyses populum Dei in campe-
stribus, legalibus praeceptis, Deo jubente, instituit: &
ipse dominus non in domibus, sed in monte & in campe-
stribus, discipulos suos evangelicis statutis informavit.
Missas quoque nonnunquam extra ecclesiam satis proba-
biliter, necessitate quidem cogente, celebramus,
quamvis ecclesiam eorum celebrationi specialiter deputatam
non ignoramus.

es gestae
synodo
actua.

In hac synodo Praxedis jam dudum a Henrico separata,
super maritum suum domino apostolico & sanctae
synodo conquesta est de inauditis fornicationum purcitiis,
quas apud maritum passa est. Cujus querimoniam
dominus papa cum sanctae synodo satis misericorditer suscepit,
& quod ipsam tantis spurciis non tam commisisse,
quam invitam pertulisse pro certo cognoverit. Unde
de & de penitentia pro hujusmodi flagitiis injungenda
illam legatim cum canonica executione illuc pro se direxit
& publice confiteri non erubuit.

ausi

Ad hanc synodum Philippus rex Galliarum legationem
suam direxit, seque ad illam iter incepisse, sed legationem
suae impeditum fuisse, mandavit. Unde inducias sibi usque
ad pentecosten apud dominum papam synodo intercedente
impetravit. Dominus autem Hugo Lugdunensis archiepiscopus
ad eandem synodum vocatus, ab officio suspenditur, eo quod ipse
non venerit, nec legatum cum canonica executione illuc pro se
direxit.

gatio A-
nno im-
perii ad
concilium
placentinum

Item legatio Constantinopolitani imperatoris ad hanc
synodum pervenit, qui dominum papam omnesque D
Christi fideles suppliciter imploravit, ut aliquod auxilium
sibi contra paganos pro defensione sanctae ecclesiae
conferrent, quam pagani jam pene in illis partibus deleverant,
qui partes illas usque ad muros Constantinopolitane civitatis
obtinuerant. Ad hoc ergo auxilium dominus papa multos incitavit,
ut etiam iurejurando promitterent se illuc, Deo annuente, ituros, &
eandem imperatoris contra paganos pro posse suo fidelissimum
adiutorium collaturus.

ones
necili
accantini

Hec autem inter alia in illa synodo constituta sunt, ut
ad penitentiam nullo modo reciperentur, qui concubinas
& odium ex corde, & quolibet mortale peccatum
dimittere nollent.

Item ut nullus presbyter aliquos ad penitentiam reciperet,
nisi cui proprius episcopus hanc curam commisisset.
Item ut quibuslibet rite ad confessionem venientibus
eucharistiam non denegemus, quos solo corpore non merite
inter excommunicatos manere, nec tamen eorum sacramentis
communicare cognoscimus.

In hac quoque synodo haeresis simoniacorum penitus
damnata est, ut quidquid in sacris ordinibus & in ecclesiasticis
rebus data & promissa pecunia acquisitum simoniacis
videretur, pro irrito haberetur, nullasque vires habuisse
& habere judicaretur. His tamen, qui non simoniaci
& nescientes a simoniacis ordinati sunt, misericordia
in servando ordine concessa est, qui vero scienter ab hujusmodi
ordinati sunt, cum suis ordinatoribus
Concil. general. Tom. X.

irrecuperabiliter damnati sunt.

Item haeresis Nicolaitarum, id est incontinentium subdiaconorum,
diaconorum, & praecipue sacerdotum, irremediabiliter
damnata est, ut deinceps de officio se non intromittant,
qui in illa haeresi manere non formidant; nec populus
eorum officia ullo modo recipiat: si ipsi Nicolaitae
contra haec interdicta ministrare praesumant.

Item haeresis Berengariana jam ab antiquo sepius anathematizata
iterum damnata est, & sententia catholicae fidei contra eamdem,
firmata videlicet quod panis & vinum, cum in altari
consecrantur, non solum figurate, sed etiam vere &
essentialiter, in corpus & sanguinem domini convertantur.

Item in Guibertum haeresiarcham sedis apostolicae in-
diferentem, & in omnes ejus complices, sententia anathematizata
synodali iudicio cum ardentibus candelis iterum promulgata est.

In hac synodo quatuor millia fere clericorum, & plusquam
triginta millia laicorum fuisse perhibentur.

In hac synodo constitutum est ut pro christumate & baptismo
& sepultura nihil unquam exigatur.

Item ut jejunia quatuor temporum hoc ordine celebrantur,
scilicet primum in prima hebdomada quadragesime,
secundum in hebdomada pentecostes, tertium vero &
quartum in Septembri & Decembri solito more fiant.
Hinc synodo reverendissimi antistes interfuerunt, de Baioaria
quidem Domo Saltzburgerensis archiepiscopus, & Vdalricus
Pataviensis, episcopus episcopi pistriganeus: de Alemannia
vero Gebhardus Constantiensis episcopus, qui & Arnulphum
Mediolanensem archiepiscopum, diu quidem electum, sed
nondum consecratum, eodem tempore ex concessione
domini papae Mediolani consecraverat.

Arnulphus
episcopus
Mediolanensis
consecratus.

Ipsae quoque dominus papa Vdalricum Augiensem
abbatem eo tempore consecravit, qui eidem synodo interfuit,
cui in praesentia Constantiensis episcopi omnem episcopalem
potestatem in clerum & populum Augiensem insula
interdixit, quam dudum Constantiensis episcopo concessit.
Abbas tamen ille non multo post de illa potestate se
intromisit. Unde querimonia facta ab episcopo,
dominus papa illum missis literis ab hujusmodi praesumptione
iterum compescuit. Hucusque de synodo Placentina
Bertholdus. Porro eisdem concilii quindecim canones
continentur in codice scripto. An- vide paulo post obser-
synodo Placentina statuti, his quae sunt recitata su-
perius consentientes, ut hic ipsos describere non sit
opus.

Sed non pigeat audire de tanta synodo etiam Dominizonem,
qui aderat, haecque de ipsa metro cecinit licet inculto,
veraci tamen:

An- vide paulo post obser-
synodo Placentina statuti, his quae sunt recitata su-
perius consentientes, ut hic ipsos describere non sit
opus.

Tunc pastor sanctus synodum celebravit, & annus
Christi millenus nonagenus quoque quintus,
Primus erat mensis, quonascitur humor in herbis,
Ore sacerdotum damnantur facta malorum.
Adfuit his dilectus Praxedis atque Matildis.
Catholicos plene benedixit papa fideles.
Hanc synodum sanctam Placentia continet amplam.
Expleta synodo dominus quem saepe recordor
Papa vale dixit, clericis comitatus abivit,
Per multas urbes curans convertere plures,
Gallia quem patrem suscepit maxima carum.

ADDITIO PHILIPPI LABBE, S. I.

Eadem Urbani papae II. synodus Placentiae habita
circa mediam quadragesimam adversus simoniacos &
schismaticas ordinationes.

Ex parte II. collectionis Romanae Biperticae V. C. Lucæ Holstenii.

Cardinalis Baronius anno MDCV. ubi synodi Placentinae
historiam ex Bertholdo Constantiensis narravit. sub-
Ii ij jungit

ANNO CHRISTI 1095.

jungit ejsdem concilii 'quindecim canones contineri in A codice scripto Anselmi Lucensis libro VII. decretorum. Quia in re enim memoria vel potius amanuensium oscitantia sefellit. Neque enim canones illos Placentinos in suam collectionem referre potuit Anselmus, qui novennio ante decesserat: nec Vaticani codices citato libro VII. vel alibi eisdem agnoscunt. Tum vero XIV. tantum capitula statutorum libri probatissimi bibliotheca Vaticana referunt; ubi Baronii scheda septimo in duo male divulso XV. exhibent: quod obiter monendum existimari, ne forte tanti viri auctoritas nostra editionis fidem ambiguum reddat.

*** In ms. nostro codice præfiguntur hi duo versiculi:

Vrbani papa decretum pontificale
Conditur hic scripto formoso denique dicto.

INCIPIVNT ACTA SYNODI.

"Kal Martii ex nostro ms. & ex Barberini ut habet missæ ad nos variaz lectiones R. P. Poffino. S. I. concertatio. Barb.

anno dominice incarnationis mxcv. Ind. III. celebrata est Placentiæ synodus præfidente domino Urbano papa, cum episcopis & abbatibus, tam Galliarum, quam & Longobardiæ & Tusciæ. Facta autem magna est consultiatio [de his qui ecclesias vel præbendas emerant sed &] de iis qui in schismate Guibertino fuerant ordinati. Et primo quidem ac tertio die in campo concilium sedit. Tantus enim convenerat populus, ut nulla eos ecclesia caperet; exemplo quidem Moyfi deutetonomium commendatis, & domini nostri Iesu Christi docentis in loco campestri. Septimo tandem die post tractationem diutinam hæc sunt capitula prolata, & assensu totius concilii comprobata.

CAPITVLA STATVTORVM.

At in ms. quod vidimus: Incipiunt capitula Placentini conventus de prave ordinatis & his qui ecclesias aut præbendas emerunt.

CAPVT I.

"Sæpius Spiritus iudicio, uterque codex & noster & B.

EA, quæ a sanctis patribus de simoniaciis statuta sunt, nos quoque iudicio eorum & apostolica auctoritate firmamus.

CAPVT II.

Quidquid igitur in sacris ordinibus, vel in ecclesiasticis rebus vel data vel promissa pecunia acquisitionem est, nos irritum esse, & nullas umquam vires obtinere censemus.

CAPVT III.

"si tunc] tamen.

Si qui tamen a simoniaciis non simoniace ordinati sunt, si quidem probare poterint, se, cum ordinentur, eos necesse simoniacos, & tum pro catholicis habeantur in ecclesia, talium ordinationes misericorditer sustinemus, si tamen laudabilis eos vita commendat.

CAPVT IV.

Qui veto scienter se a simoniaciis consecrari, imo execrari passi sunt, eorum consecrationem omnino irritam esse decernimus.

CAPVT V.

"beneficia

Quicumque sane cupiditate parentum, cum adhuc parvulus essent, ecclesias vel ecclesiarum partes per pecunias adepti sunt, postquam eas omnino dimiserint, si canonicè in eis vivere voluerint, pro misericordia ibidem eos esse censemus. Neque pro hoc factò a sacris ordinibus removemus, si alias digni inveniantur.

CAPVT VI.

"jam

Illi vero qui per se ipsos cum majoris essent ætatis, nefanda cupiditate ducti eas emerunt, si in aliis ecclesiis canonicè vivere voluerint, servatis propriis ordinibus pro magna misericordia ibi eos ministrare permittimus. Quod si ad alias transferri fortasse non poterunt, & in eis canonicè vivere promiserint, mi-

"voluerint

noribus ordinibus contenti ad sacros ordines non accedant. Salva tamen in omnibus apostolicæ sedis auctoritate.

CAPVT VII.

Si qui tamen ante emptionem catholice ordinati sunt, si ea quæ emerunt dimiserint, & vitam canonicam egerint, in suis gradibus permittantur. Nisi forte ejusmodi ecclesia sit, ut ibi primum locum debeant obtinere. Primum enim vel singulare, vel præposituræ locum in civitate ecclesiis eos habere non patimur.

CAPVT VIII.

Ordinationes quæ a Guiberto hæresiaracha factæ sunt, postquam ab apostolicæ memoriæ papa Gregorio & a Romana ecclesia est damnatus, irritas esse iudicamus.

CAPVT IX.

Similiter etiam & eas quæ a ceteris hæresiarachis nominatim excommunicatis factæ sunt, & ab eis, qui catholicorum adhuc viventium episcoporum sedes invaserunt: nisi probare valuerint, se, cum ordinarentur, eos necesse damnatos.

CAPVT X.

Qui vero ab episcopis quondam quidem catholice ordinatis, sed in schismate a Romana ecclesia separatim, consecrati sunt, eos nimirum cum ad ecclesiæ unitatem redierint, servatis propriis ordinibus misericorditer suscipi jubemus, si vita & scientia eos commendat.

CAPVT XI.

Amodo vero quicumque a prædictis schismaticis, sanctæque Romanæ ecclesiæ adversariis se ordinari permiserint, nullatenus hac venia dignus habeatur.

CAPVT XII.

Quamvis autem misericordiam inritum, magnaque necessitate cogente, hanc in sacris ordinibus dispensationem constituerimus, nullum tamen præiudicium sacris canonibus fieri volumus, sed obtinere proprium robur. Et cessante necessitate, illud quoque cesset quod factum est pro necessitate. Vbi enim multorum strages jacet, subtrahendum est aliquid severitati, ut denus amplius caritati.

CAPVT XIII.

Illud quoque præcipimus, ut pro schismate, & baptismo, & sepultura nihil umquam exigatur.

CAPVT XIV.

Statuimus etiam, ut jejunia quatuor temporum hoc ordine celebrentur. Primum jejunium in initio quadragesimæ; secundum in hebdomada pentecostes; tertium & quartum in Septembri & Decembri more solito fiant.

Explicit synodus Placentina Urbani Papæ II. *** In mensinentiss. cardinalis Francisci Barberini subjicitur xv. canon in hunc modum.

CAPVT XV.

Sanctorum canonum statutis consona sententias decernimus, ut sine titulo facta ordinatio irrita habeatur, & in qua quislibet titulus est, in ea perpetuo perseveret. Omnino autem in duabus aliquibus titulari non liceat, sed unusquisque in qua titulus est, in ea tantum canonicus habeatur. Licet enim episcopi dispositione unus diversis præesse debeat ecclesiis, canonicus aut præbendarius, nisi unius tantum ecclesiæ, quæ conscriptus est, esse non debeat. Si quæ tamè capelle sunt, quæ suis redditibus clericos sustinere non possint, earum cura aut dispositio præposito majoris ecclesiæ cui capellæ subditæ esse videntur, imminuat, & tam de possessionibus, quam & de ecclesiasticis capellarum officiis ipse provideat.

In eodem etiam concilio antiquis 1x. præfationibus decima addita est, quæ ita se habet: æquum &

ANN CHRIS 1095. major

ANN CHRIS 1095. major

ANN CHRIS 1095. major

ANN CHRIS 1095. major

ANN CHRIS 1095. major

ANN CHRIS 1095. major

ANN CHRIS 1095. major

ANN CHRIS 1095. major

ANN CHRIS 1095. major

ANN CHRIS 1095. major

ANN CHRIS 1095. major

ANN CHRIS 1095. major

ANN CHRIS 1095. major

ANN CHRIS 1095. major

ANN CHRIS 1095. major

ANN CHRIS 1095. major

ANN CHRIS 1095. major

ANN CHRIS 1095. major

ANN CHRIS 1095. major

ANN CHRIS 1095. major

ANN CHRIS 1095. major

ANN CHRIS 1095. major

& salutare nos tibi semper & ubiq; gratias agere domine sancte pater omnipotens æterne Deus, & te in veneratione beate Marię semper virginis collaudare benedicere & prædicare, quæ & unigenitum tuum sancti Spiritus obumbratione concepit, & virginitatis gloria permanente æternum mundo lumen effudit Iesum Christum dominum nostrum.

Item post alia: [Illud summopere & apostolicę auctoritatis privilegio prohibentes interdiximus, ut nullus in clericali ordine constitutus, nullusque monachus, episcopus aut abbas, aut cuiuslibet dignitatis investituram de manu laici suscipere audeat, quod si præsumperit mulctetur.

*** *Auctor chronici Malleacensis scribitur attingere non prætermisit his verbis*: Eodem anno M X C I V. Vrbanus papa Placentiæ tenuit concilium: Idem quoque anonymus unico verbo monuit, anno præcedenti M X C I I I. fuisse concilium apud Butdegalam de quo nihil dum reperit apud ceteros veteris ecclesiasticę sedulos indagatores.

Ceterum monendus es, lector, Philippum regem Francorum ab Hugone Lugdunensi archiepiscopo in concilio Augustodunensi anno præcedenti communione ecclesiasticâ privatam legatos suos misisse ad Vrbanum papam qui tunc Placentiæ concilium celebrabat circa mediam quadragesimam, & inducias usque ad pentecosten intercedente synodo impetravisse, qua de re plura Ivo Carnutenfis ep. 46. ad Vrbanum.

Vrbano summo pontifici, Ivo sanctitatis sua filius fidelium orationum munus.

VENTURI sunt ad vos in proximo nuntii ex parte regis Francorum, per quorum os locuturus est spiritus mędax, qui infatuati adeptione vel promissione honorum ecclesiasticorum infatuare molientur b sedem iustitię. Contra quorum calliditatem a parvitate mca vigilantiam vestram volo esse pæmonitam & pæmuniam, quatinus rigorem vestrum promissiones eorum non emolliant, comminationes non exterreant. Quicquid enim dicent, jam securis ad radicem arboris posita est, nisi aut arcum remittatis, aut gladium suspendatis. Qui ergo venturi sunt confidentes in calliditate ingenioli sui, & venustate linguę suę, prædictis de causis impunitatem flagitii se impetraturos regi a sede apostolica promiserunt: hac ratione ex parte nruri, regem cum regno ab obedientia vestra discessurum, nisi coronam restituatis, nisi regem ab anathemate absolvatis. Si autem impænitenti venia concedatur, quanta spes impune peccandi peccantibus de cætero relinquatur, non est meum instruere vestram prudentiam, cuius potissimum intetef delinquentium errata non fovere, sed ferire. Si autem aliqui subdoli evidenter ab unitate matris suę discedunt, qui jam pridem mente discesserunt: eonsoletur sanctitatem vestram divinum responsum: *Reliqui mihi septem millia virorum.* & illud apostoli: *Oportet hereses esse, ut hi qui probati sunt manifesti fiant.* De cætero volo sciat vigilantia vestra, quia ex præcepto regis, Remensis, & Senonensis, & Tutonenfis archiepiscopi invitaverunt Iustitraganos episcopos, ut post responsa vestra apud Treccas prima dominica post festivitatem omnium sanctorum conveniant. Quo invitatus ire distimulo, nisi vestro consilio munitus: timens ne quid contra iustitiam, & sedem apostolicam moliarit ille conventus. De his itaque, & de his quę circa vos sunt, quę libuerit rescribat mihi vestra paternitas, ut in adversis compati, & in lætis valeam congratulari. Valete.

A CONCILIVM CLAROMONTANVM OB CAUSAM EAMDEM QVA PRÆCEDENS INDICTVM, congregatum anno domini M X CV. die VI. aut ut alibi legitur IV. Kalendas Decembris, tempore Urbani papę II. anno ejus VIII. Philippi Francorum regis XXXVI.

ANNO CHRISTI 1095.

DE rebus in hac synodo Claromontensi gestis ista summatim narrat Bertholdus: *In Gallis ad Clarum-montem synodus generalis a domino papa in octava sancti Martini congregata est, in qua tredecim archiepiscopi cum eorum suffraganeis fuerunt, & ducente quinque pastorales virga numerate sunt. In hac synodo dominus papa eadem statuta quę & in præterita synodo Placentina confirmavit. Insuper & Philippum regem Galliarum excommunicavit, eo quod propria uxore dimissa militis sui uxorem sibi in conjugium sociavit. Ibi etiam aliam synodum in certiam subsequenti quadragesima hebdomadam Turonis celebrandam denunciavit. Hęc ipse. Eadem de excommunicato rege Siebertus. Sed & Bertramam regiam pellicem eadem excommunicatione mulctatam, Vvilelmus in rebus Anglicis tradit, canonesque recenset. Porro ex concilio Claromontensi trigintaduo canones exscripti repetiuntur in codice Lambertus episcopi Atrabarcensis, ex quo totidem lineis Antonius Augustinus sic describit.*

Acta concilii.

Vvilelmus Malmesburius lib. 4. cap. 2.

Varietatem lectionum adieci, inquit Severinus Binus, ex manuscripto ad me transmissio per reverendum dominum Georgium Colvenerium theologia apud Duacenses doctorem & professorum, collegiatę ecclesię sancti Petri ibidem canonicum & scholasticum, de ecclesia optime meritum.

Anno domini Christi millesimo nonagesimo quarto, mense Decembris, decreta * domini Urbani papę secundi in " Claromontensi concilio data.

* quinto, o iv. Kal. Decembris, aut vi. *apostolica a Avrercensis fi

TITVLI CANONVM.

1. **D**E pace non infringenda.
2. *De itinere Hierosolymitano.*
3. *Vt decanus sit presbyter, archidiaconus sit diaconus.*
4. *Vt clerici arma non portent.*
5. *Vt episcopus non eligatur nondum diaconus.*
6. *De empris altaribus vel ecclesiis.*
7. *De altaribus quę dantur monasteriis per personas.*
8. *Vt nullus sepulturam exigat.*
9. *De clericis uxores sibi copulantibus.*
10. *Vt clerici feminas domi non habeant.*
11. *Vt filii concubinarum clerici non fiant.*
12. *Nemo in duabus civitatibus prabendam habeat.*
13. *Vt clerici ad primum semper titulum ordinentur.*
14. *Nullus in eadem ecclesia geminos honores habeat.*
15. *Nullus ecclesiasticum honorem de manu laici accipiat.*
16. *Vt principes investituram non faciant.*
17. *Vt episcopus aut presbyter fidelitatem laicis non faciat.*
18. *Nullus sine licentia episcopi capellanus fiat laici.*
19. *Vt laici decimam non retineant, nec recipiant.*
20. *Vt laici altaria vel ecclesias deinceps non retineant.*
21. *Vt nullus alterius sibi hereditatem usurperet.*
22. *Nemo nisi perfectam confessionem fecerit ad penitentiam recipiatur.*
23. *Vt carnes tota quadragesima non edantur.*
24. *Quibus temporibus ordines faciendi.*
25. *Ne filii presbyterorum fiant clerici, nisi sint monachi aut regulares.*
26. *De sabbati sancti jejunio.*
27. *De jejunio veris & astatis.*

ANNO CHRISTI 1095.

- 28. Vt omnes de altari corpus & sanguinem separa-
tim communicent.
- 29. Vt liberi sint qui ad crucem confugiunt.
- 30. De iis qui ad crucem vel ecclesiam confugiunt.
- 31. Vt nullus clericorum bona dissipat.
- 32. De iis qui episcopos incarcerant.

Contulimus cum antiquissimis membranis quas apud nos sunt & aliis MSS. * in iuria * infractio

STATVTVM est " ut in omni die & monachi & clerici & femine, & quæ cum eis fuerint, in pace permaneant; tribus autem diebus, scilicet secunda, tertia & quarta, * ab aliquo diebus illata non reputabitur pacis " fractio: quaruot aurem reliquis diebus si quis alicui injuriam intulerit, fractionis sanctæ pacis reus habeatur, & prout iudicatum fuerit puniatur.

I I.

Quicumque pro sola devotione, non pro honoris vel pecuniæ adptione, ad libertandam ecclesiam Dei Ierusalem profectus fuerit, iter illud pro omni pœnitentiâ * reputetur.

I I I.

Vt nullus fiat decanus in ecclesia nisi presbyter; nullus archidiaconus, nisi Levita. * * * Vt nullus clericus teneat archidiaconatum, nisi ipſius dignitatis habeat gradum. Vt nullus sit archipresbyter, quod alicubi dicitur decanus, nisi sit sacerdos ordinatus: *At vero apud Gratianum D. LX. c. 1.* Nullus episcopus in ecclesia sua, nisi diaconus sit, archidiaconum instituere, nec archipresbyterum aut decanum, nisi presbyteri sint, ordinare præsumat. Quod ut districtius teneatur, apostolica auctoritate prohibemus & interdiciamus.

I V.

Ne aliquis clericus arma deferat.

V.

Vt nullus laicus, clericus, vel * tantum subdiaconus in episcopum eligatur.

V I.

Vt nullus sibi præbendam emat. Quod si quis emerit, vel parentes ejus illi emerint, in manum & dispositionem episcopi * se reddat. Hoc idem de altari & de omni ecclesiastico beneficio fiat.

V I I.

Vt altaria congregationibus canonicorum vel monachorum per personas data, mortuis personis libera redeant in manus episcoporum, nisi fuerint illis per eorum scripta vel privilegia confirmata.

V I I I.

Vt nullus deinceps sepulturam exigit.

I X.

Vt nullus sacerdos, aut diaconus, aut subdiaconus, sed & nullus qui canonicam haber, fornicationis sibi copulam adjungat. Quod si quis fecerit, a canonica omnino atceatur.

X.

Vt in domibus clericorum nullas liceat habitare mulieres, nisi quas sancti canones permittunt.

X I.

Vt nulli filii concubinarum ad ordines vel aliquos honores ecclesiasticos promoveantur, nisi monachaliter vel canonicè vixerint in ecclesia.

X I I.

Vt nulli clericorum liceat deinceps in duabus civitatibus duas præbendas obtinere, cum duos titulos non possit habere.

X I I I.

Vt omnis clericus ad eum titulum, ad quem primum ordinatus est, semper ordineretur.

X I V.

Vt nullus deinceps in una ecclesia geminos honores habeat.

Vt nullus * ecclesiasticorum aliquem honorem a manu laicorum accipiat. *** Vt clericus nullum ecclesiæ honorem a laicali manu recipiat.

X V I.

Interdictum est, ne reges vel * alii principes aliquam investitutam de ecclesiasticis honoribus faciant.

X V I I.

Ne episcopus vel sacerdos regi vel alicui laico in manibus ligium fidelitatem faciat.

X V I I I.

Vt nullus presbyter capellanus alicujus laici esse possit in * confessione sui episcopi. *** Vt nullus princeps capellanus habeat, nisi quem sibi episcopus suus, aut archidiaconus procuratorem animæ delectum constituat, *ex alio MS. cod.*

X I X.

Ne laici decimam partem de laboribus suis retineant, & sicut nec debent retinere, ita nec * accipere.

X X.

Vnde & interdictum est omnibus laicis, ne amplius altaria vel ecclesias sibi retineant.

X X I.

Ne aliquis laicus alterius sibi hereditates usurpet: quod si quis fecerit, nec * reus satis fecerit, nullus sacerdos eum interim ad pœnitentiã admittat.

X X I I.

Similiter * nec alium quemlibet, nisi perfectam confessionem fecerit. Verbi gratia, ut * si perpetrato homicidio manserit in adultetio, vel hujusmodi ad perfectam pœnitentiã minime recipi debere decretum est. Attamen consilium * damus ut jejunet, & elemosynas det, ut ad veritatis viam possit reverti.

X X I I I.

Vt nullus Christianus a capite jejuniũ usque ad pascha carnem comedat.

X X I V.

Ne fiant * ordines, nisi quatuor certis temporibus, & sabbato * mediante quadragesima: & tunc protrahatur jejunium usque ad vespertas, & si fieri potest, usque ad * crastinum, ut magis appareat in die dominico * ordines fieri.

X X V.

Ne filii presbyterorum, diaconorum, vel subdiaconorum canonicorum, ad ordines, vel alios honores ecclesiasticos promoveantur, nisi monachus vel canonicus * fuerit. " nisi vel fiant monachi vel regulares canonici.

X X V I.

Vt in sabbato sancto protrahatur jejunium circa noctem.

X X V I I.

Vt semper fiat jejunium veris in prima hebdomada quadragesimæ: jejunium vero ætatis infra hebdomadam pentecostes.

X X V I I I.

Ne quis communicet de altari nisi corpus separatim & sanguinem similiter sumat, nisi per necessitatem, & per caurelam.

X X I X.

Si quis ad aliquam crucem in via persequentibus inimicis confugerit, liber ac si in ipsa ecclesia permaneat.

X X X.

Quod si quis pro securitate ecclesiæ vel prædictæ crucis aliquid crimen peregerit, & ad ecclesiam vel crucem confugerit; accepta securitate vite & membra, reddatur justitiæ.

ANN CHR I 1095 eccle sticum

* aliqu

* forte a concess nisi c ep.

* recipi

* &

* al. de perpetr homicidio confess fuerit, m serit in adulteri * ci detu tantum

* ordin tiones, * medi quadrag simæ * in * ordin tiones

Idque reces d naram I refim B gariana quæ pe nam tar tum sp fatis el impleri gutam bat. * Alia rior aff tur cau hujusce nonis.

Ne

XXXI.

Ne aliquis clericus res episcoporum vel clericorum vel in vita vel post mortem eorum diripiat, vel in usus proprios conferat. Quod si quis fecerit, anathema sit; & dictum est ab omnibus: Fiat, fiat.

*** Apud Gratianum sic habet: De laicis quaestio facta est, qui morientibus episcopis live aliis clericis res defunctorum in vas ecclesie pauperibusque surripiunt: contra quos commune totius concilii anathema prolatum est, ipso papa huiusmodi sententiam promulgante.

Si quis post interdicti presentis cognitionem episcoporum seu presbyterorum aut aliorum clericorum res inuaserit, usque ad satisfactionem excommunicetur. Episcoporum vero deficientium res per archipresbyterorum seu archidiaconorum manus, aut secundum mortuorum iudicium pro ipsorum salute in elemosinas dispenferit, aut successori, qui futurus est, reseruentur. Id ipsum de presbyterorum seu clericorum rebus per episcopum vel supradictas personas, aut cui deficientes commiserint, fiat. Si quis autem aduersus ista praesumpserit, anathema fiat.

XXXII.

Si quis episcopum ceperit & incarcerauerit, perpetuae infamiae subiaceat, ulterius arma non exerceat. Et clamatum est ab omnibus: Fiat.

Hactenus canones. Qui autem exscripsit, ista adiecit: Haec sunt inuenta in libro Lamberti episcopi Atrabatenfis ante quadringentos annos scripto: quae quia in promptu erant, mittenda putauit.

*** In eodem libro Lamberti qui concilio inter fuit, ut supra docuimus, haec habentur non omittenda: In Claromontensi concilio cui dominus papa Urbanus II. praesedit, fuerunt cum eo cardinales Romani. . . . archiepiscopi xii. episcopi ccxv. abbates vero xc. & amplius, exceptis honestis & religiosis diuersarum regionum & provinciarum clericis & laicis.

Apud Gratianum insuper ista leguntur:

Congregato apud Claromontem urbem multorum episcoporum synodali conuentu, proposita est nobis a quibusdam eorum quaestio de ecclesiis vel de ecclesiasticis possessionibus a clericis vel monachis usque ad praesentiarum inconsultis episcopis acquisitis. Nos autem usi saniori consilio eorumdem episcoporum, condescendentes pro tempore, providentesque ecclesiasticae paci, vel quia aliter absque inevitabili periculo huiusmodi quaestio non poterat procedere, apostolica auctoritate decreuimus, ut ea quae a clericis vel monachis, vel a quibuscumque personis, prout potuerint, usque hodie fuerint acquisita, rata petenniter & inconcussa permaneant, hoc tamen tenore, ne in posterum inconsultis episcopis ista praesumant.

*** In MSS. quoque codd. ad hoc concilium refertur quod haberetur apud Gregorium de capellis monachorum cap. i. In ecclesiis ubi monachi habitant, populus per monachum non regatur, sed capellanus, qui populum regat, ab episcopo per consilium monachorum instituitur: ita tamen ut ex solius episcopi arbitrio tam ordinatio, quam depositio & totius vitae pendeat conversatio.

Excepit ista Gratianus ex collectione Bernardi Papiensis. Porro apud eundem Grarianum recitari inveniuntur aliquot canones eiusdem concilii Claromontensis sub titulo concilii Arvernensis, cum eadem sit civitas.

Insuper & haec sub eodem concilio Claromontensi leguntur posita:

In ecclesiis ubi monachi habitant, populus per

A monachum non regatur, sed capellanus qui populum regat ab episcopo per consilium monachorum instituitur; ita tamen ut ex solius episcopi arbitrio, tam ordinatio, quam depositio, & totius vitae pendeat conversatio.

Haec ex concilio Claromontensi. At non ita de regularibus clericis faciendum respondit Ivo his verbis aduersus Lemovicensem episcopum, ralia in synodo dicecesana statuentem: *Quantum intellexi ex literis ex vestra parte mihi nuper oblatis, graviter ferri vestra fraternitas, quod Lemovicensis episcopus in synodo agens, interdixit omnibus regularibus clericis & regimen parochiarum, & confessionem poenitentium. Qui rectius quidem fecisset, si omnes sacerdotes ad regularem vitam inuocasset, quam regulariter viventes a dominicarum ovium custodia penitus remouisset, quibus tanto plus displicet aliena malitia, quanto longius discesserunt a sua, &c.* Suadet tamen episcopo obedire.

Contigit autem ut alii collectores in his laboraverint, licet non omnes recensuerint canones, neque eodem ordine, exscripserintque, sed longe minorem numerum, ut inter alios Franciscus Belleforestius, qui prohetur ex scripto codice abbatiae sancti Dionysii se descripsisse, sed lingua Gallica a Nicolao Serario Iesuita viro insignis nominis nostri temporis ita Latine reddita:

Primo statutum est, ut nullus episcopus, vel abbas, vel alius e clero quivis, dignitatem ullam ecclesiasticam a principibus laicis & saecularibus acciperet.

Ita quod vigeret eiusmodi controversia, refragantibus schismaticis principibus: in singulis quippe conciliis hoc saeculo celebratis id repositum saepe reperies. Pergit:

Eademque opera omnem simoniacam rerum saecularum acquisitionem veruit. Prohibuit omnibus in ordinibus sacris constitutis, ne cum mulieribus vel matrimonio junctis, vel non junctis, consuetudinem haberent, sed in perpetuo degerent caelibatu.

Quod si quis fornicatione pollueretur, omni ecclesiastica privari dignitate iusserunt.

Vti absoluerentur a simoniae crimine qui beneficia possiderent a suis cognatis eorum causa precio empta, iis tamen in seisis.

Vetitum est etiam laicis a die cinerum ad festum paschae carnis vesci. Clericis autem & in ecclesia promotis, a quinquagesima dominica ad diem resurrectionis domini.

Ne vesabbati sancti officium divinum ante horam nonam matutinam celebraretur.

Qui manus inieceret in episcopum, vel eum in vincula aut carcerem duceret, impius declaratus est, & legis cognitionisque Dei penitus expers, & uranathemate feriretur, atque ab ecclesiae communione rejiceretur.

Qui parem vim faceret clericis, atque ad ordines sacros promotis, fuerunt & anathemate percussi: & qui bona morientium episcoporum vel abbatum invaderent, tamquam sacrilegi & excommunicati.

Vt nemo admitteretur, vel consecraretur in episcopum, nisi presbyter aut diaconus esset, aut subdiaconus, & illustri genere ortus: nisi forte a pontifice cum illo dispensatum esset.

Nec filios presbyterorum, aut aliter etiam ex concubinis susceptos liberos, ad presbyteratus gradum provehiceret, nisi aliquo in monasterio religionem professi essent.

Ne parochi, & qui praesunt ecclesiis, oh sepulturam defunctorum quidquam acciperent, vel exigerent.

Mandatum

ANNO CHRISTI 1095. cod. tit. in prima collectione.

lvo epist. 93

Libro 4. annalium Francoii.

ANNO CHR I S T I 1095.
Mandatum esse etiam omnibus Christianis, ut A diebus singulis sabbati officium beate Virginis recitarent.

Hucusque ibi. Sed præcipuum fuit illud, cujus causa potissimum illud concilium indictum & collectum fuit, ut in eo indiceretur expeditio in terram sanctam, de qua dicturi, historiam sui nobilitate insignem, sed jam omnibus notam, aggredimur, ob idque ea tantum monumenta veterum, quæ vel dicta vel scripta tunc fuisse reperiuntur, hic descripturi sumus.

Urbanus papa indicit expeditionem in terram sanctam.

Urbanus igitur papa, quod sciret sæpe a prædecessore suo Gregorio septimo id esse tentatum, sed schismaticis intercedentibus variisq; bellis fuisse impeditum, urgentibus literis Alexii imperatoris B nuper in Placentino concilio lectis, rem naviter agere cepit, ut ex fidelibus Christianis cogeretur exercitus in auxilium periclitantis orientalis ecclesie, potissimum vero Hierosolymorum, a cujus patriarcha Simeone, deferente Petro eremita natione Gallo, patria Ambianensi, literas commiseratione dignas acceperat, quibus Christi incunabula, ejusque sepulchrum, atque reliqua loca sancta ejusdem Redemptoris nostri memoria consecrata, ab infidelibus Turcis profanata, omnique genere contumeliarum affecta deplorabat. Iste enim, teste Vvilelmo Tyrio archiepiscopo, qui eam de bello sacro historiam texuit, (quem sequimur) cum petiisset Hierosolymam, & literas ad Urbanum papam & ad Christianos principes accepisset, a Christo quoque per visum, dum oraret ad sacrosanctum templum resurrectionis, ad tantum munus obeundum legationem accepit, non autem per epistolam de cælo lapsam, ut plures sunt fabulati. Perdifficile inter veritates septa continetur stylus historicorum, ne ad fabulosa vulgo jactata declinet. Quod solum vitat, qui non aliunde quam ab originariis fontibus puram curat haurire aquam. Hic igitur ad tantum opus missus a Deo, ad sacrum bellum, afflatus divino Spiritu, classicum potenter intonuit: cujus divina tubæ clangore ab universo pene orbe occidentali ad arma concurrunt. Attamen primarius dux verbi atque promotor tantæ molis operis Urbanus pontifex erant, qui in hoc ipso Claromontensi concilio ad fratres ejusmodi, quam recitat Tyrius, habuit concionem:

Vvilielmus de bello sacro lib. 1. cap. 11. 12.

Idem ibidem cap. 15.

SYNDOTALIS CONCIO VRBANI PAPÆ II.

NOSTIS, fratres dilectissimi, & vestram nosse id expedit caritatem, quomodo humani generis reparator pro nostra omnium salute carnem assumens, & homo inter homines conversatus, terram promissionis, quam pridem patribus promiserat, propria illustravit præsentia, & assumptæ dispensationis operibus, & crebra simul miraculorum exhibitione reddidit specialiter insignem: id enim & veteris & novi pene in omnibus syllabis docet series testamenti. Quadam sane dilectionis prerogativa certum est eam dilexisse, ita ut eam orbis partem, imo particulam, hereditatem suam dignatus est appellare, cum ejus sit omnis terra & plenitudo ejus. Vnde per Isaiam ait: *Hereditas mea Israel.* Et item: *Vinea domini sabaab domus Israel est.* Et licet totam in partem præcipuam sibi dedicaverit ab initio, peculiariter tamen urbem sanctam sibi adoptavit in propriam, testante propheta, qui ait: *Diligit dominus portas Sion super omnia tabernacula Jacob.* De qua gloriosa dicuntur, videlicet quod in ea docens, passus, & resurgens Salvator salutem operatus est in medio terræ. Ad hoc a sæculis est prælecta, ut tantorum esset conscia & cella familiaris mysterio-

Isaia 19.
Isaia 5.

Psal. 86.

rum. Electa nimirum, quod ipse qui elegit testatur, dicens: *Et de Iersalem civitate, quam elegi, veniet vobis Salvator.*

Quam etsi, peccatis inhabitantium id exigentibus, justo judicio suo in manus impiorum sæpius tradi permiserit dominus, & duræ jugum servitutis ad tempus eam sustinere passus sit, non tamen arbitrandum est quod eam quasi a se repudiatam abjecerit, cum scriptum sit: *Flagellat dominus omnem filium quem recipit: illi vero thesaurizat iram, cui dicitur: Recessit zelus meus a te; jam amplius non irascar tibi.* Ezec. Diligit ergo eam, nec intepuit erga eam dilectionis fervor, cui dicit: *Eris corona gloriæ in manu domini, Isaia & diadema regni in manu Dei tui, & non vocaberis amplius Desolata, sed vocaberis Voluntas mea: quia complacuit domino in te.*

Hæc igitur salutis nostræ cunabula, domini patriam, religionis matrem, populus absque Deo, ancilla filius Ægyptiæ, possidet violenter, & captivatis liberæ filius extremis imponit conditiones, quibus versa vice merito servire tenebatur.

Sed quid scriptum est? *Ejice ancillam & filium ejus.* Sarracenorum enim gens impia, & mundanarum sectatrix traditionum, loca sancta, in quibus steterunt pedes domini, jam a multis retro temporibus violenta premit tyrannide: subactis fidelibus & in servitutem damnatis, ingressi sunt canes infanctæ, profanatum est sanctuarium, humiliatus est cultor Dei populus, angarias patitur indignas genus electum, feruit in luto & in latere regale sacerdotium, princeps provinciarum sancta est sub tributo civitas Dei. Cujus non liquefiat anima? cujus non tabescant præcordia, iis ad animum recurrentibus: Quis hæc sicis oculis audire potest, fratres carissimi? Templum domini, de quo zelans dominus vendentes ejecit & ementes, ne domus Patris ejus fieret spelunca latronum, factum est sedes dæmoniorum. Idipsum enim & Matthatham sacerdotem magni, sanctorum progenitorem Machabæorum, ad zelum accendit commendabilem sicut ipse testatur, dicens: *Templum domini quasi vir ignobilis, vasa gloriæ ejus abducta sunt captiva.* Civitas regis regum omnium, quæ aliis regulas intemperate tradidit fidei, gentium superstitionibus cogitur invitæ deservire. Sanctæ resurrectionis ecclesie, requies dormientis domini, eorum sustinet imperia, hædatur spurcitiis eorum qui resurrectionis non habebunt participium, sed stipula ignis æterni perennibus deputabuntur incendiis. Loca venerabilia divinis deputata mysteriis, quæ dominum in carne susceperunt hospitem, signa viderunt, senserunt beneficia, quorum omnium in se plena fide prætendunt argumenta, facta sunt gregum præsepia, stabula juvenitorum. Laudabilis populus, cui benedixit dominus exercituum, sub angariarum & sordidarum præstationum pondere gemit fatigatus, rapiuntur eorum filii, matris ecclesie cara pignora, ut gentium immunditatis deserviant, & nomen Dei vivi abneget, vel ore blasphemant sacrilego, compelluntur: aut impia detestantes imperia caduntur gladiis more bidentium, sanctis martyribus sociandi non habebunt participium, sed stipula ignis æterni perennibus deputabuntur incendiis. In sanctuariis occiduntur sacerdotes & Levitæ, coguntur virgines fornicari, aut per tormenta perire, nec matronis ætas maturior suffragatur.

Ve nobis, qui in hanc tam periculoso temporis descendimus miseriam, quam in spiritu prævidens electus a domino David rex fidelis deplorat, dicens: *Deus venerunt gentes in hereditatem tuam: polluerunt templum sanctum tuum.* Et item: *Populum tuum humiliaverunt, & hereditatem tuam vexaverunt: Ut quid,*

Psal. 78.
Psal. 93.
Psal. 78.
quid,

quid, domine, irascaris in finem, accendetur velut ignis iracunda? Vbi sunt misericordia tua antiqua, domine? Verumne est quod dicitur: Non obliuiscetur misereri Deus: non continebit in ira sua misericordias suas? Recordare, domine, quid acciderit nobis, intueri & vide opprobrium nostrum. Va nobis, ut quid nati sumus videre corruptionem populi nostri, & contritionem Civitatis sancta, & sedere illic, cum dantur in manibus inimicorum sancta?

Vos igitur, dilectissimi, armamini zelo Dei, accingimini uniuersisque gladio suo super femur suum potentissime. Accingimini, & estote filii potentis: melius est enim nobis mori in bello, quam videre mala gentis nostrae & sanctorum. Si quis zelum legis Dei habet, & adiungat se nobis, Subueniamus fratribus nostris, dirumpamus vincula eorum, & propiciamus a nobis peccatum ipsorum. Egre dimini, & dominus erit vobiscum: arma, quae eade munit illicite eruentastis, in hostes fidei & nominis Christiani convertite. Furta, incendia, rapinas, homicidia, & cetera, qualia qui agunt regnum Dei non possidebant, hoc Deo beneplacito redimite obsequio, ut delictorum, quibus dominum ad itacundiam provocastis, celere indulgentiam pro vobis obtineant haec pietatis opera, & deprecatio collata sanctorum. Monemus igitur & exhortamur in domino, & in remissionem peccatorum in iungimus, ut fratribus nostris & caelestis regni coheredibus (omnes enim invicem sumus membra, heredes quidem Dei, coheredes autem Christi) qui Hierosolymis, & in finibus eius habitant, afflictioni & laboribus compatientes, infidelium insolentiam, qui sibi regna, principatus, & potestates subijcere contendunt, debita compescatis animadversione, & illis totis viribus occurratis, quibus est propositum nomen delere Christianum. Alioquin futurum est ut in proximo ecclesia Dei iugum indebitae perferens servitutis, fidei sentiat dispendium, praevaleante gentium superfectione. In quanta enim positi sunt afflictione noverunt ex vobis nonnulli qui haec quae loquimur oculata conspexerunt fide, & praefens illorum per manum Petri viri venerabilis qui praefens est ad nos delata docet epistola. Nos autem de misericordia Dei, & B. Petri & Pauli apostolorum auctoritate confisi, fidelibus Christianis, qui contra eos arma susceperint, & onus sibi huius peregrinationis assumpserint, immensas pro suis delictis poenitentias relaxamus. Qui autem ibi in vera poenitentia decesserint, & peccatorum indulgentiam, & fructum aeternae mercedis se non dubitent habituros. Interim vero eos, qui ardore fidei ad expugnandos illos laborem istum assumpserint, sub ecclesiae defensione, & beatorum Petri & Pauli protectione, tamquam verae obedientiae filios recipimus, & ab uniuersis inquietationibus tam in rebus quam in personis statumini manere securos. Si vero quisquam molestare eos ausu temerario praesumpserit, per episcopum loci excommunicatione feriatur, & tandiu sententia ab omnibus observetur, donec & ablata reddantur, & de illatis damnis congrue satisfiat.

Episcopi vero & presbyteri, qui talibus sortiter non restiterint, officii suspensione mulcentur, donec misericordiam sedis apostolicae obtineant.

Hactenus Urbanus in synodo petoravit. Subjicit vero ista Tyrinus: *His dictis, finem dicendi fecit, praecipiens iis qui aderant ecclesiarum praelatis, ut ad propria reversi, cum omni instantia & debita sollicitudine plebes suas ad idem hortentur & invitent diligentius. Et paulo post: Ante omnia, juxta statuta synodi fideliter laborantes, ut pax, quae verbo vulgari trenga dicitur, ab omnibus observaretur illibata, ne ire volentium*

Concil. general. Tom. X.

Abus, & ad necessaria discurrere, nullum objiceretur impedimentum.

Extat alius adhuc sermo ab hoc plane diversus, ejusdem Urbani pontificis, recitatus a Vvilielmo Malmesburiensi in historia rerum Anglicatum; ut non mirum sit in eodem concilio de re tanta eundem pontificem saepius perorasse, vel in aliis conciliis ab eo eadem causa habitis sermones alios habuisse. Quin etiam inter schedas Vaticanae bibliothecae adhuc alium sermonem Urbani papae reperimus, a duobus nominatis plane diversum, quem hic describendo, ne pereat, perpetuitati consecrandum putavimus. Sic se habet:

SERMO VRBANI PAPAE II.
in concilio Claromontensi.

AVDIVIMVS, fratres dilectissimi, & audistis, quod sine profundis singultibus tractare nequaquam possumus, quantis calamitatibus, quantis incommoditatibus, quam diris contritionibus in Ierusalem, & in Antiochia, & in ceteris orientalis plage civitatibus, Christiani nostri, fratres nostri, membra Christi, flagellantur, opprimuntur, injuriuntur, germani fratres vestri, contubernales vestri, couterini vestri: nam & ejusdem Christi & ejusdem etiam Dei filii estis: & in ipsis suis domibus hereditariis ab alienis dominis mancipantur, vel ex ipsis exploduntur, aut inter vos mendicant, aut, quod gravius est, in ipsis suis patrimoniis venales exulant & vapulant. Effunditur sanguis Christianus Christi sanguine redemptus, & caro Christiana carni Christi consanguinea nefandis ineptiis & servitutibus nefariis mancipatur. Illis in urbibus ubique luctus, ubique miseria, ubique gemitus. Suspirio haec dico: ecclesiae, in quibus olim divina celebrata sunt sacrificia, proli dolor! ecce animalibus eorum sunt stabula. Nequam homines sanctas occupaverunt civitates: Turcae spurci & immundi nostris fratribus dominantur. Antiochia B. Petrus praesedit episcopus: ecce in ipsa ecclesia gentiles suas collocaverunt superfectiones, & religionem Christianam, quam potissimum coluisse debuerant, ab aula Deo dedicata turpiter eliminarunt.

Pradia sanctorum stipendiis dedita, & nobilium patrimonia sustentandis pauperibus contradita, paganorum tyranni subjiciuntur, eisque in propriis usus redactis domini crudeliter abutuntur. Sacerdotium Dei humo tenus conculcatum est, sanctuarium Dei per nefas ubique profanatum est: si qui adhuc ibi latitant Christiani, ubi audistis, exquiruntur tormentis. De sancta Ierusalem, fratres, loqui dissimulavimus, quod valde de ea loqui pertimescimus, quoniam ipsa civitas, in qua (pro ut omnes nostris) Iesus Christus pro nobis passus, peccatis nostris exigentibus, sub spurcitiis paganorum redacta, Dei que servituti, ad ignominiam nostram dico, subducta est. Quod enim superest imperii nostri, tantillum est, Christianorum qui ista promeruimus est dedecus. Cui servit nunc ecclesia beatae Mariae, in qua ipsa pro corpore sepulta fuit in valle Iosaphat? Sed quid templum Salomonis, imo domini, praetermittimus, in quo simulacta sua barbarae nationes contra jus & fas modo collocata venerantur? De sepulcro dominico ideo reminisci superferedemus, quoniam oculis vestris vidistis quanta abominationi traditum sit.

Inde violenter abstrahunt quas ibi pro cultu illius multoties intulistis oblationes. Ibi nimirum multas & innumeras religioni nostrae ingerunt irrationes. Et tamen in illo loco (non ignara loquor) requievit Deus: ibi pro nobis mortuus est, ibi sepultus est. Neque equidem ibi Deus hoc annuatim praeter-

K x mit

ANNO CHRISTI 1095.

mittit facere miraculum, cum in diebus passionis suæ, extinctis omnibus & in sepulcro & in ecclesia circumcirca luminibus, jubare divino lampades extinctæ reaccendantur. Cujus pectus silicium factum tantum miraculum non emolliat? Credite mihi, bestialis homo & insulsi capitis est, cujus cor virtus divina tam prærens ad fidem non verberat, & cum gentiles cum Christianis ita videant communitate, nec emendantur. Ptererentur equidem hi, nec convertuntur ad fidem: nec mirum, quoniam mentis obæcatio illis dominatur. Quantis afflictionibus vos, qui adestis, qui redistis, invaserunt, vos ipsi melius noſtis, qui substantias vestras, qui sanguinem vestrum ibi Deo immolastis.

Hæc idcirco, fratres, diximus, ut vos ipsos sermonis nostri testes habeamus. Plures sunt & fratrum nostrorum miseriæ, & ecclesiarum Dei depopulationes, quæ sigillatim possemus referre, sed instant lacrymæ ac gemitus, & instant suspiria & singultus. Ploramus, fratres, etiam ploramus, & cum Psalmista medullitus plorantes ingemiscamus, nos miseri, nos infelices, quorum tempore Dei propheta ista completa est: *Deus venerunt gentes in hereditatem tuam; polluerunt templum sanctum tuum: posuerunt Ierusalem in pomorum custodiam. Posuerunt morticina servorum tuorum escas volatilibus cali, carnes sanctorum tuorum bestiis terra. Effuderunt sanguinem ipsorum tanquam aquam in circuitu Ierusalem, & non erat qui sepeliret. Væ nobis, fratres, nos qui jam facti sumus opprobrium oscinis nostris, subsannatio & illusio his qui in circuitu nostro sunt.* Condoleamus & compatiamur fratribus nostris, saltem in lacrymis. Nos abjectio plebis facti, & omnibus deteriores, immanissimam sanctissimæ terræ plangamus devastationem. Quam terram merito sanctam diximus, in qua non est etiam passus pedis quem non illustraverit & sanctificaverit vel corpus vel umbra salvatoris, vel gloriosa præsentia sanctæ Dei genitricis, vel amplectendus apostolorum commenceatus, vel martyrum ebibendus sanguis effusus. Quam beati, o Stephane protomartyr, qui te laureaverunt lapides! Quam felices, o tunc, Baptista Ioannes, qui tibi ad salvatorem baptizandum servietunt Iordanici latices! Filii Israël ab Egyptiis educti, qui rubri maris transitu vos præfiguraverunt, terram illam armis suis, Iesu duce, sibi vendicaverunt; Iebuseos & alios convenas inde expulerunt, & instar Ierusalem cælestis Ierusalem tetrenam excolerunt.

Quid dicimus fratres? audite & intelligite. Vos accincti cingulo militiæ magno supercilio fratres vestros dilaniatis, atque inter vos dissecamini. Non est hæc militia Christi, quæ* describit ovile redemptoris. Sancta ecclesia ad suorum opitulationem sibi reservavit militiam (ut veritatem fateamur) cujus præcones esse debemus. Non tenetis vere viam per quam catis ad salutem & vitam. Vos pupillorum oppressores, vos viduarum prædatores, vos homicidæ, vos sacrilegi, vos alieni juris diretores, vos pro effundendo sanguine Christiano expectatis latrocinantium stipendia, & sicut vultures odoratur cadavera, sic longinquarum partium auspicamini & sectamini bella. Certe via ista pessima est, quoniam a Deo omnino remota est. Porro si vultis animabus vestris consuli, istiusmodi militiæ cingulum quantocius deponite, & ad defendendam orientalem ecclesiam velocius concurrite. Hæc est enim de qua totius vestræ salutis emanaverunt gaudia, quæ distillavit in os vestrum divini lactis ubera, quæ nobis propinavit euangeliorum sacrosancta dogmata. Hæc ideo, fratres, dicimus, ut & manus homicidas a fraterna nece contineatis, & pro fidei domesticis vos externis

A nationibus opponatis, & sub Iesu Christo duce vestro acies Christianas, acies invictissimas, melius quam ipsi veteres Israhæta pro vestra Ierusalem decertatis, & Turcos, qui in ea sunt nefandiores quam Iebusei, impugnetis & expugnetis.

Pulcrum sit vobis in illa civitate mori pro Christo, in qua pro vobis Christus mortuus est. Cæterum si vos antea mori contigerit, id ipsum antumate mori in via, si tamen Christus in sua vos invenerit militia. Deus enim denarii retributor est prima & hora sexta. Horrendum est, fratres, horrendum est, vos in Christianos rapacem manum extendere. In Sarracenos gladium vibrare, singulare bonum est, quia & caritas est pro fratribus animas deponere. Ne vero de crastinis conventionibus solliciti sitis, sciatis quia timentibus Deum nihil deest, nec iis qui cum diligunt in veritate. Facultates etiam inimicorum nostrorum vestræ erunt, quoniam & illorum thesauros expoliabitis, & vel victoriosi ad propria remeabitis, vel sanguine vestro purpurati perenne bravium adipiscemini. Tali imperatori militare debetis, cui panis deesse non potest, cui quæ rependat nulla desunt stipendia. Via brevis est, labor permodicus est, qui tamen inmarcescibilem vobis rependat coronam. Iam nunc ergo auctoritate loquamur propheta. *Accingere se homo unusquisque gladio suo super femur tuum potentissime. Accingimini, inquam, & estote filii potentes, quoniam melius est nobis mori in bello, quam videre mala gentis nostræ & sanctorum.* Non vos demulceant illecebrosa blandimenta mulierum rerumque vestrarum, quin catis; nec vos deterreant perferendi labores, quatenus remaneatis.

Vos, fratres & coepiscopi, confacerdotes & coheredes Christi, per ecclesias vobis commissas id ipsum annuntiate, & viam in Ierusalem toto ore universaliter prædicare. Confessi peccatorum suorum ignorantiam, securi de Christo celerem impetrent veniam. Vos autem qui itur estis, habebitis nos pro vobis oratores; nos habemus vos pro populo Dei pugnatore. Nostrum est orare, vestrum est contra Amalecitas pugnare. Nos extendemus cum Moysè manus in cælum; vos exerite & vibrare intrepidi præliatores in Amalec gladium.

D Fuisse autem multum in exhortando suis concionibus Urbanum papam, docet etiam Dominico presbyter in vita Mathildis vestris istis, quibus & plurimum ipsum Christianum populum profecisse testatur.

Urbani Galli papa Petri quasi sancti dicta receperunt, & ei bona multa dederunt. Verba salutis eis dabit hic pastor vice Petri, Nam docuit summus pater illos ire sepulcrum Ad Domini nostri, locus ut purgetur, & hostis inde repellatur populus paganus amarus. O fidei semen! bona germina quot modo præbes, Cum utiles flores resuunt pastoris ab ore, Eparium fructus, &c.

Sed ne quid tunc gestarum ac verborum papæ Urbani pereat, accipe ad eandem expeditionem spectantem præsentem canonem:

E Item placuit omnia bona eorum, qui Hietosolymas pergunt, semper & ubique esse salva in pace & treuga, quousque redierint.

Recitantur ista ibidem inter canones tunc ab Urbano papa editos, inter quos primus est de pace & treuga constitutus.

Vt autem inditum in synodo expeditionem promoveret Urbanus papa, permansit in Galliis. Episcopi autem ad sua reversi haud otiosi perstitere, sed in suis diocæsisbus singuli singula circumcebus oppida, Hierosolimitanam expeditionem magno animi

Psal. m. 78.

Psal. I. Ma.

Urbanus papa n. tus in e. horan

** f. destruit*

Prædic ubique pedicio Hierosolimitana

animi fervore literis pontificiis indicebant. Potro A
 corum qui ejusmodi caelesti tuba excitati nomina
 dabant, infinita erat propemodum multitudo, ut
 opus fuerit dehortari plurimos, quorum vel ætas
 vel sexus vel valetudo ponderi militari subeundo
 impar esse manifestis iudiciis videbatur, adeo ut
 magnus fuerit delectus habendus.

Pro stipendio erat indulgentia peccatorum pro-
 posita, atque, ut Petrus diaconus ait, erat pro mili-
 tavi signum sanctissime Crucis. De qua, inquit: *Ad
 hujus autem rei e videns indicium, communi consilio si-
 gnum sancte Crucis super scapulam dexteram impres-
 sere vestibus.* At ista anno sequenti, quo ad bellum
 sacrum delectus est habitus, Post synodum enim ab-
 solutam, labente ad finem anno, ut genere hieme, pro-
 movendi ulterius rem tantam interclusus est aditus.

Vt autem res difficillima inchoanda, hæc tunc in
 ecclesia catholica inrentata, optatum consequi pos-
 set effectum, placuit Urbano pontifici Dei genitricis
 precibus annitendum, ut conciliaret sibi caeleste
 numen; quod probe sciret experimento, quaque
 ardua progressura feliciter, quibus beatæ Mariæ vir-
 ginis faveret gratia, & aspiraret auxilium. Ad quod
 promerendum idem Christi vicarius eodem Clara-
 montensi Concilio, rogata sententia patrum, egit ut
 horaria illæ preces & laudes, quæ vulgo Dei genitricis
 appellari consueverunt officium, apud monachos
 eremitas, institutionis Perri Damiani, ut superius
 vidimus, frequentari cœpta, ex illis deducerentur
 ad clericos, a quibus digne ex animo eidem sancti-
 ssimæ Virgini persolvi deberent, ut ipsa apud Fi-
 lium precibus ageret, quo fidelis populus in tot &
 tantis discriminibus subeundis ejus fulciretur auxi-
 lio, atque præsidio maniretur. Quod quidem tunc a
 sancta synodo, Urbano agente, ea occasione indi-
 ctum, & a clericis pie susceptum, ad laicos quoque
 fuit tam viros quam mulieres propagatum, & qui-
 dem cum magno fenore gratiarum, ut experti sunt
 omnes, jugiterque experiuntur fideles illud ex ani-
 mo frequentantes: quas preces & Carthusiani divi-
 no monitu haud pridem suscepere dicendas.

Qui & ejusdem ipsorum ordinis eandem Dei matrem
 adscivere sibi patronam, prout in rebus gestis
 sancti Brunonis ejus ordinis institutoris apparet: in
 quibus & de præceptis in dicto Claromontensi con-
 cilio iisdem precibus mentio habetur.

PRIMA APPENDIX
AD CONCILIVM CLAROMONTANVM,
 celebratum anno mxcv. sub Urbano papa II.

DECRETVM VRBANI PAPÆ II.
& synodi Claromontanae, de primatu Lugdunensi.

** Illud primus ex Manuss. codd. protulit in lucem
 illustriss. Petrus de Matca, quem ad insulas Pari-
 sienes evectum atque illic raptum dolumus
 cum primus hujusce nostræ amplissimæ collectio-
 nis tomus excudi typis inciperet.

*Urbanus episcopus servus servorum Dei venerabili
 fratri Hugoni Lugdunensi archiepiscopo, & prima-
 ri, ejusque successoribus canonice promovendis in
 perpetuum.*

Ex apostolicæ sedis debito, & sanctorum cano-
 nonum auctoritate impellimur, in omnibus ubi-
 que terrarum ecclesiis, prave acta corrigere, recte
 statuta firmare. Vnde cum nos in Galliarum partes
 venite supernæ dispositionis dignatio concessisset,
 curæ nobis fuit apud Clarumontem Arvernæ ge-
 nerale concilium convocare. Ibi inter alia, quæ ad

synodalem audientiam discutienda perlata sunt, fra-
 ternitas tua de primatu sanctæ Lugdunensis eccle-
 siæ querelam exposuit, multis jam ante provincia-
 libus conciliis agitatam. Lecta sunt in eodem con-
 fessu eundem primatum a studentia Romanæ & apo-
 stolicæ auctoritatis privilegia. Cum igitur Richerius
 Senonensis archiepiscopus pro causa hac die altero
 respondere præceptus esset, nullamque excusatio-
 nis rationem legitimam reddidisset, placuit tamen
 nobis ex apostolicæ mansuetudinis abundantia, ad
 deliberandum de subjectione hac, in diem tertium
 inducias indulgere. Tertio itaque die, cum se ille,
 patrim pro negotii gravamine, partim pro agritudi-
 nis occasione, synodali conventui subtraxisset, per
 legatos requisitus, & obedire renuens, adhuc deli-
 berandi inducias flagitabat. Definitionis etiam jam
 imminente sententia, rursus ab Senonensis eccle-
 siæ suffraganeis in diem alterum, ut eum familiaris
 convenirent, induciæ impetratæ sunt; ea nimirum
 pollicitatione præmissa, ut si etiam ille tunc perni-
 caxiter reniteretur, ipsi tamen definitioni concilii
 unanimiter obedirent.

Porro die jam sexto concilii evoluto, cum ille ad-
 huc inducias expetendo resisteret, ex totius synodi
 favore & iudicio sancitur est, Senonensem archie-
 piscopum Lugdunensi tanquam primati subjectionem,
 obedientiamque debere, quia & catalogorum aucto-
 ritas, & sedis apostolicæ id ipsum contestabatur au-
 thoritas. Cui profecto sententiæ se humiliter obei-
 dituros, Senonensis ecclesiæ suffraganei propria
 quisque voce professus est. Id ipsum etiam de Ro-
 thomagensi ecclesia confirmatum est. De Turonen-
 si enim, quia jam a retroactis temporibus sine tes-
 tatione obedierat, nulla jam questio movebatur.
 Die veto concilii octavo, rursus iterum fraternitas que-
 sta est Senonensem archiepiscopum a legatis tuis,
 Aganone scilicet Eduensi, & Lamberto Attebaten-
 si episcopis admonitum, nullam adhuc Lugdunensi
 ecclesiæ pro primatu reverentiam profiteri. Eapro-
 pter nos, toto consentiente concilio, pallii usum, &
 suffraganeorum obedientiam, donec ipse obediret,
 Senonensi archiepiscopo interdiximus. In Rotho-
 magensem quoque, qui oberat, eandem sententiam
 promulgamus, nisi infra tres menses post sententiam
 cognitam, si quidem sua voce non posset, subiectio-
 nem debitam scripto polliceretur. Ipsius itaque suf-
 fraganeis, qui præsentibus aderant, sententiam nos-
 tram debita humilitate susipientibus, ac obedien-
 tiam promittentibus, sic tandem Lugdunensis eccle-
 siæ querela diuturna, annuente domino, terminata
 est. Pro præsentis igitur privilegii paginam, Lugdu-
 nensi ecclesiæ tuæ primatum super quatuor provin-
 cias confirmamus, & per eam tibi tuisque successo-
 ribus, his tantum qui eo ordine eoque tenore electi
 vel promoti fuerint, qui per sanctæ memoriæ Grego-
 rii VII. privilegium prædecessori tuo Gibuino præsi-
 xus, & præscriptus est. Provincias autem illas, quas vo-
 bis confirmamus, dicimus Lugdunensem, Rotho-
 magensem, Turonensem, & Senonensem, ut hæc vi-
 delicet provinciæ condignam Lugdunensi ecclesiæ
 obedientiam solvant, & honorem, quem Roma-
 ni pontifices reddendum esse scriptis propriis præ-
 fixerunt, devote humiliterque, salva in omni-
 bus sedis apostolicæ reverentia & auctoritate. Si
 qua sane in crastinum ecclesiastica secularive per-
 sona hujus privilegii paginam sciens, contra eam ve-
 nite tentaverit, secundo tertiove commonita, si non
 satisfactione congrua emendaverit, potestatis ho-
 notique sui dignitate careat, reamque se divino ju-
 dicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, &
 a sacratissimo corpore ac sanguine dei & domini

redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat : at- A
que extremo examine districtè ultioni subjaceat.
Cunctis autem eidem ecclesie justa servantibus sit
pax domini nostri Iesu Christi, quatenus & hic
fructum actionis percipiant, & apud districtum
Iudicem præmia aternæ pacis inveniant. Amen.

Interfuerunt autem definitioni huic archiepiscopi
diversarum provinciarum numero duodecim, cum
episcopis octoginta, abbatibus nonaginta, & co
amplius.

Datum apud Clarummontem Arvernæ per ma-
num Ioannis sanctæ Romanæ ecclesiæ diaconi car-
dinalis, Kalendis Decembris, in diectione tertia,
anno dominicæ incarnationis millesimo nonagesi-
mo quinto, pontificatus autem domini Urbani se-
cundi papæ anno octavo.

DE PRIMATV LVGDVNENSIS,
ET CÆTERIS PRIMATIBVS,

DISSERTATIO ^o PETRI DE MARCA
ORDINARIÏ IN SACRO CONSISTORIO
CONSILIARIÏ, IN SUPREMA NAVARRÆ CURIA PRÆSIDIS,
& a rege Christianissimo ad episcopatum Con-
foranensem nominati.

" Fuit pos-
tea Tolo-
sanus At-
chiepisco-
pus, a cæ-
denique Pa-
risiensis."
Occasio
hujus dis-
sertationis.

I. EDITAM a nobis Vigilii summi pontificis decretum
epistolam pro confirmatione quintæ synodi,
nostramque de illius epistola fide & auctoritate dissertatio-
nem, cum editioni regis conciliorum curatores illius opus-
tis adiecissent : illud etiam a me contentendum ut Urbani se-
cundi decretum de primatu ecclesiæ Lugdunensis ex senten-
tia synodi Claromontanæ conditum, quod anno superiori
ex manuscripto codice Lugdunensi descripsit, non solum
publici juris facerem, sed observationibus etiam ali-
quot illustrarem. Non potui tam iustè virorum etudito-
rum petitioni deesse, præsertim cum ipsi exprobaissent ple-
risque non ingratis fore hanc operam nostram, eo quod
de primatum origine, aliisque rei canonice articulis, qui
huic materię accedunt, nova ratione dissertatio a nobis
institueretur. Illud ergo decretum nunc primum edimus in
lucem, quod in synodo Clatomontana, cognitione habita,
latum est. Nota est omnibus occasio cogendæ illius synodi
ab Urbano; quæ nomen sumpsit ab urbe Claromonte. Ea
olim dicta est civitas Arvernorum, tum in notitiis, tum
apud Sidonium, & alibi. Apud Ptolemaum vero Nemof-
sum, Nemofensem quoque dictam ab illius ætatis scripto-
ribus, quamvis vitiose Nemausensem scripserint. Attamen
certum est, Nemausensem synodum habitam fuisse ab Ur-
bano, anno sequenti post Claromontanam in urbe Nemauso
apud Septimanos, ut disertè docent fragmenta Helgaudi
Floriacensis, Urbani ipse in altera epistola, quam edimus
numero cxvii. hujus dissertationis, & iudicium redditum
in ea synodo super lite ecclesiæ sancti Saturnini Tolosani,
quod refertur a viro clarissimo Catello in Amelio Tolosa-
no. Ex hoc autem decreto nostro constat, primatum, quem
in quatuor provincias ecclesiæ Lugdunensis consecuta est
Gregorius septimi beneficio anno 1079. ab Urbano secundo
confirmatum in synodo Claromontana anno 1096. rejecta
Richerii Senonensis interfectione. Ad ejus interpretationem
quod præcipue capita tractanda sunt, primum, quid significet
primatus nomine, quod tam frequenter in antiquis
medietate ætatis scripturis & conciliis occurrat. Secun-
dum, in quo firmamentum causæ posterit Gregorius
septimus & Urbanus, ad asserendum Lugdunensis ecclesiæ
primatum. Quoniam vero fieri non potest, ut eorum capitu-
m discussione desungat, quin ceterarum provinciarum
primatus attingam, de eorum origine, deque antiqua civili
& ecclesiastica provinciarum divisione, in Gallia, Africa,
Illyrico, & Hispaniâ disputatur, adjecta variorum cano-
nicorum concilii Calchedonensis, synodorum Africanarum,
aliarumque nova plerumque explicatio.

Nemausen-
sis synodus
diversa a
synodo
Clatomon-
tana.

Delinea-
tio hujus
opusculi.

Primates,
qui primū
locum ob-
tinent.

I. Vigetur rem ipsam aggrediar, observandam est pri-
mates in universum dici eos qui principem locum in aliquo
collegio obtinent: vel proceres alicujus gentis, quemadmo-
dum apud Amiannum dicuntur primates regionis Alaman-
norum; apud Ambrosium primates cõsistorii. Primates quo-
que civitatum & ordinum dicuntur ab imperatoribus mu-
nicipales magistratus, qui decurionum ordini præfunt.
Inde vox ista in ecclesiasticum usum irrepit, ad significan-
dam eorum episcoporum prærogativam, qui provincie suæ

concilio præerant: quod probatur elegantissimo testimonio pe-
tito ex canone secundo concilii Taurinensis, quod habitum
est anno 397. Illud inter episcopos urbium Arelatensis & Vien-
nensis, qui de primatu apud nos honore certabant, a sancta
synodo definitum est, ut qui ex his comprobaverit suam civi-
tatem esse metropolim, in totius provincie honorem primatus
obtinere, & ipse, juxta præceptum canonum, ordinationum
habeat potestatem. Ex eodem canone illud quoque colligitur,
hanc prærogativam illi episcopo deberi in unaquaque
provincia, qui eam civitatem obtinebat, quæ in laterculo
imperii metropolis dignitate fruebatur. Hoc apprime con-
gruit cum definitione canonis nomi Antiocheni, ubi hujus
instituti ratio redditur, nempe quod in metropoli conven-
tus juridici agi solent a præsidibus provinciarum. Ad
conventus enim illos præcipue respiciunt patres Antioche-
ni, his verbis: *Διὰ τὸ ἐπὶ τῆς μητροπόλεως ἐπινοεῖται ἀποφασίζε-
σθαι τὰς ἐκείνης ἐκκλησίας, ἵνα ἐκείνη ἔσται ἡ κεφαλὴ τῆς
ἐκκλησίας, ὡς ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος, ἡ ἡγεμὴν τῆς ἐκκλησίας,
ἡ ἡγεμὴν τῆς ἐκκλησίας, ἡ ἡγεμὴν τῆς ἐκκλησίας, ἡ ἡγεμὴν τῆς ἐκκλησίας*
id est, ex interpretatione
Dionysii, Propterea quod ad metropolim omnes, qui negotia
videntur habere, concurrunt.

III. Ceterum frequentissima occurrit primatum mentio
in conciliis Africanis, & apud Augustinum: qua voce illi
episcopi significatur, qui sunt primæ sedis episcopi, &
conciliis provinciarum suarum præfident. Ecce, cap. 19. col-
lectionis Africanorum concilio: *Quisquis episcoporum
accusatur, ad primatem provincie ipsius causam deferat accu-
sator.* De appellatione clericorum statuitur canone 28. ut
provocent ad primates suarum provinciarum. Sed obset-
vandam est sedulo discrimen quod inter primates Africa-
nos & cæteros intercedit. Prima etenim sedes in aliis pro-
vinciis affixa est civitati metropoli, id est, quæ mater ur-
bium habetur in ordine imperii: in Africa vero, qui ex episco-
pi ordinationis tempore collegas suos antebat, primas
nuncupabatur, seu primæ sedis episcopus. Itaque, licet e-
sex provinciis, ex quibus Africana diocesis constabat, duæ
Mauritanie, Numidia, Byzacena, & Tripolitana, sua quæ-
que metropoli in ordine imperii non careret: prima tamen
sedes ecclesiastica non erat illi addita, sed episcopum senio-
rem sequebantur. Vnde in cap. 86. collectionis Africanæ
prima sedes Numidiæ aperte distinguitur a Constantina,
metropoli ejusdem provincie. Orto enim dissidio inter ep-
iscopos, quo in loco tabe ecclesiasticæ, seu regestæ provin-
ciæ, servarentur, constitutum est ut in urbe metropoli con-
derentur, (ipsæ fortassis authenticæ literæ) ubi tutior erit
custodia; tum etiam in prima fede. (exempla fortasse litera-
rum) ut primæ sedis episcopo parata essent ad manum, ne
hac in parte metropoles episcopo penderet. Hanc puto
esse canonis istius sententiam: *Deinde placuit omnibus ep-
iscopis, qui in hoc concilio subscripserunt, ut marculia & ar-
chievius Numidia, & apud primam sedem sit, & in metropoli,
id est Constantina.* Solius Carthaginis splendor id obtinuerat,
ut illius civitatis episcopus primas esse proconularis
provincie, imo veto & caput reliquarum quinque provin-
ciarum, quas enumeravit. Non moror in probando speciali
isto Africanorum ecclesiarum uba, qui primatum provincie
non civitatibus, sed personis dabat: abunde id præstite-
rent eruditi viri, adductis & difflentis locis ex Augustino,
Africanis conciliis, Gregorio primo, & Leone nono petitis:
explosa recentiori quadam opinione, quæ primates vagos
& desultorios in Africa, ratione antiquioris ordinationis
fateretur; sed metropoleon episcopus subditos fuisse frustra
contendit.

IV. Quod ad rem nostram pertinet, ex lectione canonum
Africanorum consicitur, primates episcopos dici eos qui
provincias quique suas administrabant, quos in reliquo
orbe Christiano metropolitans dicitur moris erat, quæ pri-
matus dignitas pendebat ex dignitate metropoles. Quare
Ferdinandus diaconus Carthaginensis in breviatione canonum
tit. 4. recte ad primates Africanos transfudit eos concilio-
rum veterum canones, qui de metropolitans loquuntur:
exemplo Africanæ synodi, in epistola ad Cælestinum, quæ
decreta Nicæna de metropolitans auctoritate, ad provin-
ciarum Africanarum concilia, earumque primates traxit.

V. Nec sane rectius metropolitans Latine effecti pote-
rant, quam si primates dicerentur. Vnde Leo I. hanc vocem
con sensu usurpat, in epistola 91. qua Theodorum Foroju-
liensem episcopum sui officii monet, ut sedem apostolicam
de re dubia non ante consulat, quam de eo, quod quaerend-
um videbitur, cum metropolitans suo contulerit. Addit
verofidam regulam: *Quia in causis, quæ ad generalem obser-
vantiam pertinent omnium domini sacerdotum, sine primati-
bus nihil oportet inquiri.* Quod haustum est ex usu civili, jux-
ta quem legatos non oportet principem consulere, sed proconsu-
lem suum, ut loquitur Vlpianus. Alibi idem Leo conquirit
Anatolii Constantinopolitani ambui in oriente, *metropolitans
Anatoliarum iura primatus convelli.* Quare recte Diony-
sius Exiguus lemma canonis 35. apostolici, ubi de metro-
politans agitur, *De primatu episcoporum*, inscripsit. Eo
exemplo Martinius Braconensis in collectione sua can. 4.
primatum metropolitans tribuit anno 572. *Per singulas pro-
vincias*

Prima
pro ju-
metro-
tico.

Canoni-
conci-
lialia
lustra

Prima
Africa

Dijeci-
episco-
metro-
leon.

Expli-
canoni-
frican

Prima
Africa
juren-
poli-
m.

Metri-
litan-
liquo-
deute
funt
res.

vincias oportet episcopos cognoscere primatum metropolitani episcopi, & ipsum primatum curam suscipere. In concilio quoque Braconensi I. anno 563. can. 6. Item placuit, ut conservato metropolitani episcopi primatu, ceteri episcoporum secundum suam ordinationis tempus, alius alio sedendi deserat locum. Attamen illud omitti non debet, aliquando eos episcopos a pontificibus primates dictos, qui aliis cospicuos ordinationis tempore potiores essent, ceteri nulla ex eo primatu illis competeret auctoritas. Vnde ab Hilario papa Constantinus Vetrica ecclesie antistes dicitur esse primus quo honoris. Et ibidem cura provincie Narbonensis, ob suspensionem Hermetis metropolitani, transfertur ab Hilario ad eum quem repererit episcopalis ordo primatum. Eo sensu Leo I. primates presbyterorum dixit eos qui ceteros ordinatione antecederent.

VI. Sane diffidentum non est, quin primatus ad significandam apostolicam sedis dignitatem & auctoritatem ab antiquis usurpatus fuerit, ut in Nouella constitutione Valentianis imperatoris. In lemmate quoque antiquae interpretationis Latinae manuscriptorum Canonis 6. Niceni, quod ecclesia Romana semper habuit primatum; quae verba recitata sunt ex codice Paphlagini in concilio Chalcedonensi actione 16. Vnde magistratus ab imperatore delegati, recte in eadem actione decreverunt ex sententia synodi, conservanda esse Romae archiepiscopo, iuxta canones, & cetera. Quae res quilibet primatum Romanam sedi afferunt veteres, cum ipsi quoque metropolitani primatu suo fuerent; sed praecipuum primatum in ecclesia universa, & ut loquitur eleganter Pelagius I. in epistola ad Sapaudum, *Apicem primatus, a salis ortu usque ad occasum.*

VII. Post editam Isidori collectionem inuenta est in occidentem nova primatum usurpatio, quae quidem ex epistolis veterum pontificum huc compilationis insertis proflixit: quoniam vero Lugdunensis primatus origo inde quoque perfecta est, pauca dicam de collectionis illius initiis, quae valde controversa sunt. Ecclesia Hispanica, Gallicana ceterarumque occidentalium exemplo, iuxta est veteri illo codice canonum, qui canone 1. Concilii Chalcedonensis confirmatus est, & quo ecclesia Romana utebatur, ut patet ex canone 18. Synodi Braconensis, & can. 3. Synodi Toletanae; quae codicis illius specialiter meminerit. Sine canonicis antiquis adjecti sunt canones in singulis conciliis Hispanicis editi: quentiam & Gallicanicos canones, quos laudat concilium Tarraconense can. 1. eorumque constitutionem de monachis latam servari praecipit. Occurrunt quoque synodi Agethensis & Regensis canones, in conciliis Herdensi, Valentino & Hispanensi primo laudari. Nec omisse sunt in codice Hispanico epistolae pontificum ex collectione Dionysii Exigui, ut colligere licet ex conciliis Toletanis III. & IV. quemadmodum ante nos observant viri eruditi. Corpus illud tempore Isidori Hispanensis, qui obit anno 616. complectebatur, praeter veteres canones synodorum Graecarum ex antiqua interpretatione Latina, Sardienfes, Africanos, Hispanicos, & Gallicanos, atque pontificum Romanorum decretales epistolae, a Siricio ad Gregorium I. Frustra ergo disputant eruditi viri an Isidorus Hispanensis aliquam canonum collectionem ediderit, cum ipsa collectio extraxit ante Isidori tempora, licet aliquot deinde synodis illius aetate celebratis aucta esset.

VIII. Id unum praestitit Isidorus, indicem nempe titulis distinctum composuit, qui praefixus est collectioni, caerte, ut unicuique titulo certam aliquam materiam complectentem, ad junxerit numeros canonum & decretorum eo pertinentium, ad exemplum Ferrandi diaconi Carthaginensis. Eum indicem veteri cuidam collectioni manuscriptorum praefixum testatur Antonius Augustinus, licet dubitet an tribuendus sit Isidoro, ob quorundam versum qui illi subiunguntur inepiam. Sed expunctis versibus illis, quos ex scriptor de suo addidit, tituloorum ordo & verba eruditionem & saeculum Isidori mihi spirare videntur. Inde factum ut a posteris integra collectio diligentius Isidori facile tributa sit. Cui deinde adjecta sunt concilia Toletana, a V. ad XII. & cetera Hispanica, post obitum Isidori celebrata; nulla vero Gallicana ad juncta sunt. Eius collectionis exemplaria quaedam manuscripta videntur in Hispaniae bibliothecis. Nos vero collectionem antiquissimam manuscriptorum vidimus in celeberrima & instructissima bibliotheca viri super illustri Petri Seguerii Franciae cancellarii, quae constat ex indice Ili Isidori, & ex canonicis atque decretis pontificis, cuique titulo iuxta indicis seriem ad tres & quatuor subiunguntur. Haec eadem collectio auctor deinde facta est accessione canonum apostolicorum, quos Isidorus Hispanensis, in libris originum, apocryphis accenset, iuxta Gelasi definitionem, unde eorum omnia fuerant ab episcopis Hispanis. Crevit quoque accessione epistolularum pontificiarum, non solum Gregorii II. & III. atque Zachariae, sed etiam carum quae edita sunt

A sub nomine Clementis, Anacliti, & reliquorum pontificum utique ad Siricum. Vberior ista collectio publicata est sub antiquo Isidori Hispanensis nomine, teste Hincmaro epistola 8. capitulo 22. ad concilianam scilicet auctoritatem novis illis epistolis, quae tunc praefixis veterum pontificum titulis interpolatae sunt. Ab illa vero auctoritate plane intercedissent, si novitii & incogniti omnino collectoris nomine, nempe Isidori Mercatoris, ut vulgo putant, prodisset. Advectum est ex Hispania in Gallias novum illud juris canonici corpus studio & opera Riculli, qui ex archiepiscopo palatii ordinatus Moguntinus episcopus anno 785. per universas Gallias illud publicavit, & ex epistolis pontificum ea tempestate concinnatis aliquot fragmenta in leges capitulares Caroli Magni & Ludovici a Benedicto Levita collectas referri obtinuit, ut notat Hincmarus opusculi capitulo 24. Eodem tempore capitula Hadriani I. ad Angliam Metensem episcopus emerferunt, in quibus eadem verba saepe reperiuntur, quae in subditis, quamvis non inutilibus, epistolis extant, ita ut altero in alterum codicem transcrita videantur. Proclivior in idem, ut existimem Hadrianum ex epistolis ea sumpsisse. Ait enim se ea capita desumpsisse ex synodis & decretis praesulum principum Romanorum, ut videatur omnino ad decretales illas epistolas respexisse, quae decreta praesulum Romanorum nuncupantur in nova collectione Isidori: de cuius auctoritate per Gallias olim recepta pluribus egi libro tertio, De concordia sacerdotii & imperii.

IX. Ex his ergo epistolis manavit, ut primates dici ceperint non singuli metropolitani, quemadmodum in usu fuisse apud veteres doctissimi intuo, sed illi episcopi qui plures provincias & earum metropolitanas administratione sua complectebantur. In illa enim significatione usurpatum primatis vox apud Anaclitum, qui differre patriarchas cum primatibus confundit. In maioribus civitatibus, inquit, patriarchas, vel primates, qui unam formam tenent, licet diversa sint nomina, leges divinae & ecclesiasticae ponit & esse iusserunt. Hanc primatis significationem hausit auctor ex interpretatione Latina canonis 9. & 17. Chalcedonensis, quae his verbis utitur, tum apud Isidori veterem collectionem, tum apud Dionysium Exiguum. Quod si adversus ejusdem provinciae metropolitanum inquit canon 9. episcopus vel clericus habet querelam, petat primatem diaecesos, aut sedem regie verbi Constantinopolitanae, & apud ipsum iudicetur. & can. 17. Quod si quis a metropolitano laeditur, apud primatum diaecesos, aut apud Constantinopolitanam sedem iudicetur, sicut superius dictum est. Sed observare debuit auctor epistolularum, in illis canonicis non agi de unoquoque primate absolute, sed cum adjuncto, de primate diaecesos. Quare verum erit per primatem diaecesos significari patriarcham, sed non inde sequitur omnem primatem esse patriarcham, cum metropolitani quoque primates ante proprie dicebantur.

X. Emimvero cum ex horum canonum interpretatione proflixerit nova ista primatis significatio, quae deinde in alteram significationem detorta, sola deinceps obtinuit ad explicandum canonum collectores, Burchardum, Iyonom, Gratianum canonum, in libris quoque decretalium: non alienum erit ab Iyonom Calistuto deis pauca dicere: primo, eo praecipue quod licet chedonen-Zonaras & Balsamon, tum etiam hoc nostro saeculo eruditissimi viri, horum canonum explicationem tentarint, nondum tamen aliquis eam plene, ut opinor, est affecerit. Nunc ferere omnibus notum est, diaecesum hoc loco sumi pro tractu diversarum provinciarum in unum corpus comparatum, cuius generis erant quinque in orientis imperio, nempe diaecesus Aegyptiaca, orientalis specialiter dicta, Asiana, Pontica, & Thracia. Occidentis imperium in diaecesos septem vel octo divisum erat, Vrbicariam, Italicam, Gallicanam, Hispanicam, Britannicam, Africanam, & Illyricanam; quae in duas partes a Theodosio secta est, ita ut Illyricum orientale, quod Macedoniam & Daciam continebat, esset orientis imperio. Sed in administratione ecclesiastica diversa erat ratio occidentis & orientis. Erenim in occidente, si demas Africanam, nullus provinciarum metropolitanis praefectus erat episcopus, praeter pontificem Romanum. In orientali autem ecclesia, unaeque diaecesus regeretur a sua synodo, ita tamen ut ex archiepo quaeque suo pareret. Praefecti diaecesibus episcopi dicuntur a Graecis *ἐπίσκοποι τῶν διακρίσεων*, id est, ut vertit Dionysius Exiguus, qui sunt super diaecesum episcopi, can. 11. concilii Constantinopolitani: ubi quinque diaecesus orientales recensentur, nempe Aegyptiaca, quae suberat Alexandrino episcopo, ut orientalis Antiocheno, Asiana Ephesino, Pontica Caeartensi, Thracia antea quidem Hetaeleensi, tunc vero subdita episcopo Constantinopolitano. Praefectus diaecesi episcopus dicitur est a

Ex archiepo Antiocheno patriarcha Domno dicitur *ἐπίσκοπος τῆς διακρίσεως* Antiochenus patriarcha Domno dicitur *ἐπίσκοπος τῆς διακρίσεως ἀντιοχείας* in concilio Antiocheno relato actione 14. Synodi Chalcedonensis. Eo nomine comprehenduntur singuliter archiepi quinque diaecesos orientales, quia, ut dixi, earum administratio per tractus & diaecesos erat distributa, praeter

Publicata in Gallias.

In hac collectione primates dicti qui praerunt metropolitani.

Ex canone Chalcedonensi male accepto. Primas diaecesos.

De diaecesibus occidentis & orientis.

Ex archiepo Antiocheno

termorem occidentalis ecclesie, in qua nullus erat dicece-

confirmatam, decreto veteris synodi Romanæ, anno 378. Quod in rebus ipsis obtinuisse olim, etiam in causis cæterorum episcoporum, quamvis non adeo frequenter, ex Zozimo, Leonis, Hilarii aliorumque pontificum literis, alibi demonstratum.

Explicatio
Cau. 9. &
17. Calchedonen-
sum.

XL His positis, mens canonum Calchedonenfium sese patefacit: ut nempè caueatur ut actio adversus metropolitanum intendatur coram exarcho cuiusque diceceos, cui metropolitanus subditus est: qui quidem, coacta totius diceceos synodo, controversiam dirimit. Itaque Egyptii coram Alexandrino exarcho adversus metropolitanum disceptabunt, orientales coram Antiocheno, Asiani coram Ephesino, & sic de Ponticis, & Thracicis. Actamen iisdem canonibus electio datur auctori, ut agat, si malit, coram episcopo Constantiopolico, omisso exarcho suæ diceceos, apud quem ne metropolitanus gratia valeat fortasse veretur.

XIII. Quare collata semel episcopo Constantiopolitano primatus prerogativa post Romanum pontificem, ut factum est anno 381. per canonem secundæ synodi, facile fuit metropolitanorum cognitionem, anno 378. Romano episcopo adjudicatam, transferre in episcopum Constantiopolitanum per orientales tractus, ea tamen lege, ut patriarcharum & exarchorum antiquam jurisdictionem non convelleret, quemadmodum canone illo statuitur, sed jure tantum præventivis uteretur, ut explicatum est in concilio Calchedonensi. Ejus privilegii quasi possessionem cepit Nectarius Constantiopolitanus, qui causam Agapii & Gabalii de metropoli Bostorum, provincia Arabie, diceceos Antiocheæ contendentium, in synodo Constantiopolitana diremit, anno 394. ut docent excerpta ejus synodi libro secundo sententiarum synodalium, in collectione juris Græco-Romani. Hinc petenda est ratio, cur Ambrosius Mediolanensis eundem Nectarium rogaret, ut Gerontium Nicomedienfem provincie Bithyniæ metropolitanum, in Pontica dicecesi, sacerdotio deiceret, ε γρηραει Νεκτωριου δερελειδου Τε εγγυριου τω Ιεροσολυμου, apud Sozomenum l. 8. cap. 6.

Privilegii
collatum
fedi Con-
stantinopoli-
tane in
causis me-
tropolitano-
rum.

Exitium sane privilegium, quo per universos orientales tractus episcopi Constantiopolitani auctoritas diffunditur, ita ut iudicium quoddam extraordinarium in metropolitanorum causis omnibus, id est civilibus & criminalibus, exerceat. Ius autem illud ex eo profectum est, quod illi primatus honoris post Romanum pontificem in quinque orientabilibus diceceos communicatus est, canone II. concilii Constantiopolitani: Τωι μητροι Κωνσταντινουπολεως διακονων εχρη τα προσεδρα θ υμεις μετα τον ε Ρωμανο βη-σικον, δεκα το υν αυτωι τωι νεω Ρωμωι, id est, ex versione Dionysii, Veruntamen Constantiopolitanus episcopus habet honoris primatum post Romanum episcopum, propterea quod urbs ipsa sit junior Roma. Unde patet privilegium istud Constantiopolitano episcopo collatum non potiri ad occidentalis ecclesie provincias, quæ speciali quodam jure a Romano pontifice tanquam patriarcha administrantur. Neque enim fas erat ut is, cui secundæ partes delatæ erant, jurisdictionem aliquam exerceat in finibus primi episcopi, post quem ex diferta Canonis Constantiopolitani sententia constitutus erat. Quanta ergo polleat pars auctoritatis a Romano pontifice, cum ab eo secunda potestas, & ad Romanæ sedis exemplum efflida, tantopere vigeret. Hoc argumentum usurpasse me superioribus annis meministi inter familiares sermones, quos vir celeberrimi inter Novatores nominis mecum miscbat: qui eam animadversionem sequentibus argumentis instructam sibi non displicuisse scripto testatus est.

Atticus Constantiopolitanus disceptans de Synadorum episcopatu, id est de Phrygiæ Pacatiane metropoli, in Asiana dicecesi, Theodosium & Agapum iudicio suo compulsum, scripsitque Agapeto, ut episcopatum retineret, ε χυδωι ε δικαστηριου, ut tradit Socrates lib. 7. cap. 3. Litem moram inter episcopum Nicæum, & Nicomediam metropolitanum provincie Bithyniæ, Ponticæ diceceos, de ordinatione episcopi Bassinopoleos, Ioannes & Proclus episcopi Constantiopolitani rescriptis suis popierunt, donec pretermissa decisa est a concilio Calchedonensi, ut patet adione decimateria.

Excepto
occidente.

XII. Ut autem splendidior sit hujus argumenti probatio, ostendendum est Romanum episcopum tunc temporis eo jure usum, ut primo iudicio de metropolitanorum causis decerneret. Collatam quidem illi aut renovatam fuisse potestatem a concilio Sardicensi, de appellationibus episcoporum depositorum cognoscendi, nullus ignorat: sed an illi prima cognitio metropolitanorum competere, nondum aliqui annotavit. Id tamen aperte constitutum est in concilio Romano ex universa Italia coacto, cui Ambrosius intererat, anno 378 & rescripto Gratiani principis confirmatum: Si in longinquioribus partibus aliquis seronitus talis emerferit, omnino ejus causa dictio ad metropolim in eadem provincia episcopi deducatur examen. Vel, si ipse metropolitanus est, Romam necessario, vel ad eos quos Romanus episcopus iudices dedit, sine dilatione contendat. E diderat hoc rescriptum, sed mendosum, illustreissimus Baronius, castigatum vero, & synodi Romanæ epistola auctum, publicavit vir eruditissimus Sirmondus, post appendicem codicis Theodosiani. Istius moris meministi Leo primus in epistola ad Anastasium Thessalonicensem, quæ relata est in eodem canonum ecclesie Romanæ: Si quid grave intolerandumque commiteret, metropolitanus, nostra, inquit, erat expectanda censura, ut nil prius ipse decerneret, quam quid nobis placere agnosceret. Gregorius I. eundem morem indicat lib. 7. regilii, epist. 8. ubi monet Vincentium, & cæteros episcopos insule, ut, si ad transmarina se conferre voluerint, licentiam petant a metropolitano suo secundum regulas patrum, excepto, inquit, si, quod non optamus, contra eundem metropolitanum vestrum vos habere aliquid causa contigerit, ut ob hoc sedis apostolicæ iudicium requiratis. Quare non dubitavit episcopularum pontificiarum auctor constituisse ex antiquo more, sub nomine Aniceti, Sixti, & Iulii, ut quærela adversus metropolitanum ad primatem diceceos, vel ad sedem apostolicam, referatur. Quinimo eandem plane in epistola Victoris divisionem sequitur, quæ sancta est in concilio Romano habito sub Damaso, scilicet ut de contumacia metropolitani cognoscat Romana sedes, vel causam in provinciis iudicandam deleget. Hadrianus I. in capitulis suis mentem harum episcopularum secutus, quæ in canone Calchedonensi de sede Constantiopolitana statuuntur, ad sedem apostolicam transfudit. Hadriani autem verba transscripta sunt libro 7. capitularium, titulo 241. quæ inde annotavit, ut pateat unicuique ab episcopularum auctore in re ipsa fraudis & imposturæ suspitionem abesse, quæ illi a plerisque hoc loco impingitur, ac si per injuriam provinciam synodorum, majestatem Romanæ sedis amplificate voluisset: cum ex iis, quæ reperiuntur, evident probatum sit, metropolitanorum primam cognitionem Romanis episcopis

XIV. Sed egregium hujus privilegii exemplum petendum est ex cognitione quæ instituta est adversus Ibam metropolitanum Edeffensem orientalis diceceos in concilio Tyrio a iudicibus, quos Flavianus Constantiopolitanus delegavit, una cum rescripto Theodosii imperatoris. Accusaverant hereses Ibam clerici Edeffeni coram Domino patriarcha Antiocheno: dein concilio mutato, Flavianum adiecit, qui criminis cognitionem deulit rebus metropolitanis eisdem diceceos, nempe Photio Tyri, Eustathio Beryti, & Vranio Himerorum, qui in colonia Tyri iudicium susceperunt. Quoniam negotio Flavianus se ad morem Romanæ sedis composuit, quæ aut ipsa iudicabat, aut dabat iudices, juxta decretum concilii Romani, & Gratiani imperatoris rescriptum. Meminit delegatoris a Flaviano factæ Eulogius diaconus Constantiopolitanus in actis concilii Tyri, iudices datos alioquens: Advenitibus claris, inquit, sanctissimum archiepiscopum Flavianum, & accusantibus Ibam, Ioannem & Danielem, approbavit ejus sanctissimam vestram religiositatem audire negotium. Edoctum est autem dicitur, ut tradit Socrates lib. 7. cap. 3. In libello quoque Samuelis, & aliorum presbyterorum Edeffæ, oblati iudicibus datis, non omiffa est delegatio Flaviani, munta rescripto principis: Sanctissimo, inquit, nostro archiepiscopo Flaviano pariter decernente, & cum pissimo nostro principe disponente, a vestra sanctitate nostrum exerceri negotium advenimus parati nobis adesse, Θεωρησαντες αυμολητοι εθου οδ ημωι βασιλει, & πατω αυτωι. Excerpti locos istos ex actis concilii Calchedonensis, ut constaret Flaviani auctoritatem intercessisse ad iudices illos dandos, & evocandum negotium a patriarcha Antiocheno. Ceterum ex iudicio interloquente iudicium qui erant ex dicecesi orientali, solum principis rescriptum inferunt est actus Tyris, ne Flaviano se nimis abjece, atque in consumeliam concilii Antiocheni, ubi accusatio incepta erat, submississe viderentur.

Pontifex
Romanus
de metro-
politano
primo iudicio
cogno-
cepit.

XV. Aliud illustre testimonium occurrit in Synodi Constantiopolitane actis adversus Eutychem, relatis adione prima Concilii Calchedonensis. Erenim in actione prima ejus synodi, recitatis minus relationibus hinc Florentini Sardin metropoles episcopi, provincie Lydiæ, Asianæ diceceos, & illinc Ioannis & Cossini episcoporum ad Flavianum missis, controversia direpta est a Flaviano in dicta Synodo Constantiopolitana, Τωμοι δεχρητες εαυτοι εδωι τωις αιταγωγοις. De provincie Phœnicie divisione inter Photium Tyrepticum metropolitanum, & Eustathium Beryti, recens a principe metropolitica dignitate ornata, constituit Anatolius ex sententia synodi in urbe Regia coactæ, & contumacem Photium a communionem suspendit, absente a synodo Maximo Antiocheno quamvis non ab urbe; qui iudicio deinde privatim subscripsit, ut docet actio quarta concilii Calchedonensis. Non ut literis Procli Constantiopolitani ad Domnum Antiochenum datis, in causa Athanasii P. itheni episcopi, quæ referuntur adione decima-

Manica
scripto
principi

Judicium
quoque
Flavianum

Et Anato-
lii.

decima-

copius lib. 11. de bello Persico, ubi ait Christianos in Perside degentes episcopum, quem colunt, catholicum vocare, quoniam unus cum sit, univrsis tamen regionibus illis praesit: Τὸν Κελευσὶν ἱερεῖα ἐκδοτικὸν καλοῦσι τῶν Ἑλλήνων φασι, ἃ δὲ εἰρήνην εἰς ἀνάστασιν τῆς πατρὸς ἡμετέρας. Vnius ergo episcopi solitudini commixtae sunt ab initio barbariarum in oriente nationum provinciae, quemadmodum totius Scythiae unus tantum erat Tomorum episcopus, teste Sozomeneo lib. 6. cap. 20. Postquam vero Christianae religionis profectio gentes illic in variis & diffusis tractibus amplexae sunt, necessaria fuit plurimum episcoporum & metropolitaram constitutio, reservato archiepiscopi & catholici nomine ei qui ceteros omnes regeret. Seleucia primum sedem suam fixit archiepiscopus, seu catholicus orientis, ur difcimus ex Sozomeneo lib. 2. apud quem Symeon fuisse dicitur archiepiscopus Seleucia, & Ctesiphontis, regiarum urbium in Perside: Ἀρχιεπίσκοπος Σελυκίας, ἔξ Κτησαδάνης, ἔξ τῶν Ἐπιστῶν βασιλευσῶν πόλεως. Vnde Ioannes episcopus Persidis, in synodo Nicena. Catholici Seleucia, meminit quoque Canon 34. & 35. collectionis Arabicae ab Alphonso Pisano & a Turriano publicatae: eique metropolitanorum sibi subditorum ordinationem a sede Antiochena de consensu Antiocheni episcopi distradam tribuit, sextamque locum in synodis Graecae, scilicet post patriarcham Hierosolymitanam, quia vices gerit sui patriarchae. Sed versa Seleucia, a Babylone, quae se consulit, Babyloniensis dicitur est: alter quoque in Chorofan five Romagvi constitutus est, ur difcimus ex loco laudato Petri Antiocheni: quae appellatio & divisio retinebatur abhinc annis trecentis, teste Ioanne Vitraaco, hiltorico orientalis cap. 21. Huius catholici Babyloniae meminit Petrus Venetus lib. 1. titine aui cap. 6.

X X V I I. Alius erat catholicus Armeniae, quem ex Gregorii Armeniae episcopi decreto ab alio ordinari nefas erat, quam ab episcopo Caesarensi, Ponticae dioeceseos exarcho, iuxta Niconis testimonium, qui anno 961. florabat. Gregorius ille a Nicone laudatus Armeniae datus est episcopus, a Leontio Caesare episcopo, sub tempora fiodi Nicenae, ur gentem illam in fide Christiana erudiret. Vtraque Armenia prima & secunda dioecesi in laterculo imperii accensebatur, unde in promptu fuit Seleucia dioeceseos exarcho Armenis, Armeniam maiorem dicitur incolentibus, recens ad fidem convertis episcopum praeficere: utpote cuius curae barbarae quoque regiones Armeniae parva finitima commissa essent. Propagata per eos tractus religio Christiana, iis praesit catholicus Armeniae, cuius ordinatio, quae veteri iure, Caesare episcopo competebat, transata est in patriarcham Constantinopolitanam, ea parte Canonis 28. qua cavetur ur qui fit in Barbaricis episcopi. Ponticae, Asiae & Thraciae dioeceseos, ordinantur a Constantinopolitano episcopo. Tandem vero schismate constato, ab ecclesiae Constantinopolitanae communiione discessit catholicus Armeniae. Haec est Armenia quae dicitur quarta in veteri notitia Graeca episcoporum, delicta temporibus Photii, cuius haec sunt verba: Χρη εἶδεναι ὅτι αὐτὸς αὐτοῦ βασιλεὺς ὄντων πλοῦστα ἰσχυρὰ ἀποκρίναν ὄντων, ἀλλὰ πικρῶτα ἴδιον πν ἔστιν Ἰσχυρῶν Ἀρμενίων, ἔχοντων πόλεως ἔκ κατὰ ὄ. Scire oportet hanc provinciam esse suis iuris, minimeque subditam apostolicae sedi, Constantinopolitanae scilicet, sed honorari tamen inuitum S. Gregorii Armeniae episcopi, & praefecti ducentis urbibus & castris. Accessit Romam ad Eugenium I I I. circiter annum 1143. Armeniae archiepiscopus, teste Octone Fusingensi lib. 7. cap. 32. qui ait eum catholicum dici, militeque episcopi & amplius praefectum esse. Norfesim Armeniae catholicum, Theorianus in legatione a se conventum testatur, circiter annum 1170.

X X V I I I. Alexandrino patriarchae suberat Aethiopiae archiepiscopus, qui & catholici dignitate atque nomine fruebatur, & ab Alexandrino episcopo ordinabatur, quemadmodum docet Canon 36. collectionis Arabicae: ubi annotatur non fuisse illi liberum, metropolitans in Aethiopiae provinciis constituere. Quare ad hoc usque seculum Abunapontifex Abyssinorum ab episcopo Alexandriae ordinatur: nullique sunt in Aethiopia metropolitans, sed tantum episcopi. Ab aliquot annis, derelicta sede Alexandriae, Romanum colunt Aethiopes, est aliqua suspensio in vastis illis tractibus schismatis antiqui serena.

X X I X. In occidentali ecclesia archiepiscopi Thessalonicae & Iustinianae prims, post in Illyriciana dioecesi, ex beneficio Romanorum pontificum illi affecti sunt, ur metropolitanos suarum dioeceseos regerent, & vice apostolica iudicia, synodos, & ordinationes administrarent: ita tamen ur ipsi quoque subiacerent Romanis pontificibus.

X X X. Quod ur liquidius intelligatur, paucis agendum est: de civili & ecclesiastica administratione, quae viguit olim in Illyrico. Eius forma varie ab antiquis principibus composita est, laxatis eorum arbitrio vel restrictis provincialium finibus, donec ex Constantini decreto quatuor praefecturae institutae sunt, scilicet Galliarum, Illyrici, Italiae, & Concil. general. Tom. X.

A Orientis. Tunc praefectura Illyrici compacta est ex Pannoniis, utroque Norico, Dalmatia, Dacis, Moesia, Dardania, Macedonia, Achaia, Thessalia, utraque Epiro, & Creta, teste Zosimo, qui solus corporis huius membra distinxit. Sirmium autem Pannoniae secundae civitas, erat Illyrici caput, ur ait diserte Anemius civitatis illius episcopus, in synodo Aquileiensi, anno 381. Caput Illyrici non nisi civitas Sirmiensis: unde matrem urbem eam vocat Ammianus: ibique principum Romanorum regiam seu palatium fuisse docet lib. 21. & 26 & Zosimus lib. 4. Hic quoque erat praefectura Illyriciana sedes, ur colligere licet ex eodem Ammiano lib. 15. quod etiam Iustinianus annotavit novellat. Antiquis temporibus, Sirmii praefectura constituta, ibique omne fuerat Illyrici fastigium, tam in civilibus, quam in episcopalibus causis.

X X X I. Deinde sectum est in duas partes Illyricum; ita ur dioecesis Macedoniae, quae Macedoniae primam & secundam, Thessaliam, Achaiam, & utramque Epirum complectebatur, & dioecesis Daciae, adjunctae sint orientis imperio, sub dispositione praefecti pretorio Illyrici; cuius sedes constituta est Thessalonicae: Pannoniae, utrumque Noricum, & ceterae provinciae retentae sunt in occidentali imperio, sub praefecto pretorio Italiae, & vicario Sirmii.

X X X I I. Disputatur ab eruditis viris de tempore huius divisionis, quod ex historicis huius seculi nobis erudendum est. Diviso inter filios Constantini orbe Romano, solum Illyricum absque ulla sectione cessit occidentali imperio quod Constantinus & Constantinus obtinuerunt: reliquos penes Constantium oriente, ur notavit Zosimus libro 2. Eandem formam secutus est Valentinianus senior, quemadmodum testatur idem auctor libro 4. ubi de Valentiniano & de Valentis nuncupatione facta anno 364. agit his verbis: Εἰκοσι τὴν Ὀστρογόμοισι διακομῆναι πρὸς τὸν ἀδελφὸν τὸν ἀρχιεπίσκοπον ἐπὶ αὐτῶ τὸν ἑσῶν, ἔχοντι Ἀγροπύου & Βισυνοῦ, & Ὀφρυῶν. Λαβόντων δὲ τὰς ἐν Ἰλλυρῶν πόλεις ἀστυν, εἰς τὴν ἑσῶν τὰς Ἀλτικὴς ἑθῶν, Ἰθελίας π, ἔξ τῆς Βριταννικῆς ἰσῶν, ἔξ Ἀλβῶν ἀπαρῶν. Valentiniano partem illam imperium cum fratre visum est orientem illi committere, ipsamque Aegyptum, Bithyniam, & Thraciam. Ipse vero croitates Illyrici penes se recepit, atque Italiam, in quam se contulit, cum gentis, quae sunt ultra Alpes, Hispanias, Britannicam insulam, & universam Africam Eandem divisionem referunt Sozomenus lib. 4. cap. 6. Theodoretus lib. 4. cap. 4. Ammianus quoque ostendit egregie libro trigesimo totum Illyricum Valentiniano paruisse. Etenim advenienti in eos tractus huius principi, docet Epirotas, exemplo ceterorum provincialium legatione missa, Probum pro bene gesta praefectura Illyrici administratione commendare conatos; Iphiclem vero philosophum unum ex legatis interrogarunt a principe, an ex animo bene sentirent de praefecto, constanti responzione officium legationis corrupis, Gementes, inquit & invidi. Hinc patet apertissime Epirum ea tempestate imperio occidentali subditam. Haec sunt verba Ammiani: Ἀδ provincialium residuorum exemplum etiam Epirotas. Aetivos sibi gratias a praefecto mittere compulsi legatos, &c. Eidem Probo Illyrici praefecto, & occidentis imperio subiectam fuisse dioeceseos Macedoniae anno 368. testatur lex 7. C. Th. de Metall.

X X X I I I. Post obitum Valentiniani, qui accidit anno 375. Gratianus, licet a parte Augustus appellatus, iniuriam immutata a proceribus suis imperii passus est, qui Valentinianus II. eius fratri vix quinque anni, Italiam, Illyricum & Africam tribuerunt; reliquas Gratiano Gallia, Hispania, & Britannia, teste Zosimo lib. 4. Deleto a Gothis in Thracia Valentis exercitu, ipsoque principe in tugurio ad hostibus igne consumpto, anno 378. vallatum est a barbaris Iudaeosissima clade Illyricum: donec Theodosius dux a Gratiano in eas provincias missus cum lectissimis copiis injuriam reipublice ultus est; & paulo post Sirmii a principe ad imperium orientis adfirus. Nempse credidit illi Gratianus eam imperii partem, quam Valens tenebat, ur diserte scripsit Theodosius libro quinto cap. 6. Τὸς Βάλαντος μετέγας τὰ οὐκ ἔλα παρὲ δόξα. Idem confirmat Zosimus, qui Theodosium orientis & Thraciae rebus, non autem Illyrici a Gratiano praefectum docet lib. 4. Ἐπισημα τὴν κτ' Ὀφρυῶν, ἔξ τὸν ἑσῶν, ἀστυν, ἔξ τὸν ἑσῶν. Inde est quod Probus Valentiniani II. beneficio praefectura Italiae, Africae, & omnis Illyrici potiebatur anno 383. ur colligitur ex l. 7. codicis Theodosiani: Si per obrep. refer. fuer. imper. Quare Sozomeni hallucinatio excusari non potest, qui commisit Theodosio Illyricum, & orientem scripsit lib. 7. cap. 4. Ἰλλυρῶν, ἔξ τὰ πρὸς ἄλλοι ἀδελφῶν τῶν ἀρχῶν Θεοδοσίῳ ἐπισημα.

X X X I V. Post necem Gratiani a Maximo tyranno celsi Illyricum anno 383. Valentinianus II. eundem Maximum in Foeciaem imperii ascivit: & statim, ur caput suum tueretur ab infidiis tyranni, qui contra foederis leges Italiam cum copiis ingressus erat, ex Aquileia in ultimos regni fines, nempe

Eius praefectura:

Sirmium, Illyrici caput.

Divisio Illyrici in orientale & occidentale.

Illyricum pais occidentis.

Sub Constantini IIa beris.

Et Valentiniano.

Et sub Gratiano.

Theodosio concessum orientis imperium absque Illyrico.

Hallucinatio Sozomeni.

Illyricum occidenti parit, sub Valentiniano II.

pe Theſſalonica, navigio auſugit cum luſtina matre, anno 388. teſte Zoſimo. Quod reſtit Socrates ad conſilium Probi præſedi lib. 5. cap. 11. quem ab Italia diſcedentem ad Illyricum de contulſiſſe ſcribit, & conſtituiſſe Theſſalonica: Αναχωρησας δὲ Ἰταλίας, καὶ ὄντι τῶν Ἰουδαίων ἡρώδους γίνω, ἐν Ὠκεανῶνι, καὶ Μικραδονίᾳ διέτριβε. Hic vero diſſimulari non debet lapſus Theodoretii lib. 5. cap. 15. qui, forma imperii orientalis, quæ ſua ætate, id eſt anno 450. vigeſebat, inſpecta, putavit Valentinianum II. in ditionem Theodoſii, regno ſuo deſectio, οὐκ ἔστιν ἔτι βασιλείας recepiſſe; cum tamen, ut omni, & teſtimoniis certiffimis, atque adeo ipſius Theodoretii, probavi, ſolidum Illyricum, & Theſſalonica civitas tunc temporis pars eſſet occidentalis imperii.

Theodoreti lapſus.

Valentinianus II. retinet Illyricum poſt necem Maximimi.

XXXV. Eodem anno 388. Theodoſius expeditionem in Maximum ſuſcepit, & ab eo devicto meritis pœnas ob Gratiani cædem luſpit; compoſitiſſe rebus Valentinianum II. integro occidentis imperio præſedit, relictiſſi illi provinciæ ſuis tractibus, quos pater illius Valentinianus ſeſſio poſſederat, id eſt Gallia, Britannia, Hiſpania, Africa, & ſolido Illyrico, uſque ad Thraciam. Poterat Illyrici partem ſimpertium, quos in bellum inpenderat, faciendorum prætextu, ab occidente decerpere: ſed maluit beneficii accepti beneficii memoria quam imperii amplificatione ſanam ſuam augere. Hanc obſervationem debemus Zoſimo lib. 4.

Τὸ ἴδιον ἐν Βαζυλῆαυ παύσας Οὐ ἀλέωνι ἰδίῳ παρὶδὸν καὶ ἰδίῳ ἔπιπυρσιν ἔχων ὁ τοῦτου πατὴρ. καὶ τὰτο πολεῖ τῶν δι' ἐργατίας καθεσθῶν ὁ δὲ δὲξῶν ἐξ.

XXXVI. Deinde Valentinianus II. per ſummum Arbogalliſſe ſeculis Viennæ intra Gallias ſtranguato anno 392. Theodoſius iterum ultor regii ſanguinis in occidentem perſequevit, ſublatoque Eugenio tyranno, ipſe quoque Mediolani obiit; collato occidentis in Honorium ſilium imperio, & in Arcadium orientis, anno 395. Tunc Illyrici ſectio in duas partes, deſignatas numeroſiſſe, quam notitia imperii exhibet, inducitur, ex Theodoſii arbitrio, aut ex Arcadii uſurpatione: variant enim in hoc capite veteres hiſtorici. Major apud me ſides Zoſimi, cujus hæc ſunt verba: Οὐ δὲ βασιλείᾳ Θεοδοσίου τὸ καὶ τῶν Ἰταλίων ἔθνη, καὶ Ἰβηρας, καὶ Κελτικὰς, καὶ ἀσπονδίας τῆς Ἀσίας, Οὐρουσῶν τῆς περὶ τὸν Ἰνδόν, Theodoſius imperator gentes Italia adjuſtias, Hiſpanias, Gallos, atque omnem Africanam Honorio ſilio tradidit, Illyrici præſecturam omiſit, quia transcripta erat in Arcadium. Attamen retentas ex Illyrico gentes, quæ ſinitime erant Italiae, ipſamque Italianam, his verbis deſignavit.

Doſt obitu Theodoſii ſenioris ſectum Illyricum in duas partes.

Arbitrio Theodoſii inter ſilios Arcadium & Honorium. Vel Arcadii uſurpatione.

Τὸ καὶ τῶν Ἰταλίων ἔθνη. E contrario Olympiodorus apud Phorium in bibliotheca, Illyricum ſolidum ex teſtamento patris Honorio adſcribit: cujus vindicandi cauſa Alaricus Gothorum Phylarchum a Stilicone accerſitum teſtatur: Σπλιζον μὲν καὶ ἄλλα τῶν ἐν τῷ φιλάρχει Οὐρουσῶν τῶν Ἰουδαίων, καὶ τῶν ἀπὸ τῶν Ἰουδαίων τῶν πατρῶν ἐκκαμάρθων βασιλείᾳ. Stilico evocavit, Alaricum, ut Honorio Illyricum aſſerere: ipſius enim imperio a Theodoſio pariter tributum fuerat. Conſentit quidem Zoſimus evocatum a Stilicone Alaricum, ut ejus ope omnes Illyrici civitates Arcadio ademptis Honorii imperio adiungeret, Παισαυπῶντα δὲ πρὸ αὐτοῦ Ἀργυρίου, καὶ ἀποκρίνας τὸ τῆς Οὐρουσῶν βασιλείᾳ. quemadmodum Stilico ipſe ſenatu Romano perſuaſit: qui copias Alarici poſt vultuſſe Macedonia, Theſſaliam, & Achaiam, in Epito morantis, Italiae iuſtias iudicium non allegat: id tantum præ ſe ferre videtur, anriquoſſe imperii occidentalis ſines non eſſe movendos, & reſtitutionem Illyrici procurandam. Clades autem Romanæ urbis, excedit Stiliconis, & Germanarum nationum in Gallias & Hiſpanias irruptio, animum Honorii ab Illyrico tependo averterunt: quod imperatoribus orientis ex prædicto anno 395. abſque ulla interpellatione paruit. Itaque ſtatim ab obitu Theodoſii Ruſinus, qui aulæ orientali præerat, Antiochum Achaia proconſulem creavit, Ανδοπατον καὶ Ἰωνῆα δὲ Ἐλλάδος. Apud Zoſimum libro quarto continuata eſt hæc poteſtas in reliquis Arcadii annos: & duravit temporibus Theodoſii II. ejus ſilii. Quod demonſtrant duæ conſtitutiones ab eo principio latae de rebus Illyrici, & de provinciis Macedoniae & Achaia, ſcilicet anno 421. & 424. l. Omni innovatione, cap. De ſacroſanctiſſe, ecclēſ. c. 13. Cod. Theod. de annon. c. tribus.

Bellum inter fratres ob Illyrici orientale.

Quod remanſit penes imperatores orientis.

Præſectura Illyrici orientalis.

Ejus ſedes Theſſalonice.

XXXVII. Illyricum illud orientale adminiſtratum eſt a præſedi prætorio Illyrici, ut docet notitia imperii, ad quos pleraſque conſtitutiones & reſcripta principum data referuntur in codice Theod. & Iuſtin. Huius præſecturae ſedes conſtituta fuit Theſſalonice, quemadmodum docet Theodoretus lib. 4. cap. 17. dum commendat illam urbem, occasione ſumpta famoſiſſe illius & lugenda Theſſaloniceſium cædis a Theodoſio imperatæ, ob quam ab Ambroſio Mediolanenſi epifcopo princeps ad penitentiam adductus, ecclēſie ingreſſu prohibitus eſt. Fraudus fuit hic locus eruditus viris, qui Theodoretii verba de præſectura ſede ad Theo-

doſi Magoi tempora trahunt: cum tamen iſe auctor de Theodoſii temporis ſtatu aperte loquatur, id eſt anni 450. quo Theſſalonica præſectioriana dignitate potebatur: Θεσσαλονίκη πόλις ἐστὶν μερίων, & πολυβόρωτος, εἰς ἃς πρὸ τῶν Μακεδόνων ἔθνος πλοῦτος, ἡγεμονίᾳ δὲ Θεσσαλίας, καὶ Ἀρκαδίας, & ὁρίων τῆς ἑλλάδος παραπλοίων ἔθρων, ὅσα πρὸ Ἰουδαίων τῶν Ἰσραηλῶν ἠρόντων ἔδει.

XXXVIII. Mutilato Illyrico præſuit etiam in occidente præſectus prætorio Italiae, & vicarius degens Simi, per illos tradus ſacra iudicabat. Tandem Valentinianus II. ducta uxore Eudoxia Theodoſii II. ſilia, Illyricum occidentale, quod ex grebariorum inſulubribus tuebatur, in ſocum ſuum tranſcripſit, anno 437. exceptis ſaltem a donatione Norico, Dalmatia, & Valeria, ſinitimis Italiae provinciis. Iornandes proſus meminit huius donationis: Valentinianus, data pro munere ſocero ſuo tota Illyria, celebratiſſe nuptiis ad regni ſum cum uxore ceſſit. Sed paulo poſt eum eſt Simi excidium: quod anno 442. Artila rex Hunnorum longa obſidione cinxit, ſpretaque ad ſe miſſa a Theodoſio legatione vaſtavit, ut docet Prilicus in excerptis. Plane Simi curam gererat Theodoſius ut ſui: alioqui legatio mitri debuit a Valentiniano III. Tunc accidit quod Luſtinianus obſervat Novella 11. nempe Apennium præſectum prætorio Illyrici, ſive iſe vicarius fuerit, c. Simio Theſſaloniceſium proſugit, eo tunc commigratæ dignitate præſecturæ: Poſtea autem, inquit, Aſtilianis temporibus, eſtſum locis devaſtatis, Apenninus præſectus prætorio de Simiſſana civitate in Theſſaloniceſium proſugus venerat: tunc & ipſam præſecturam & ſacerdotiſſe honor ſententus eſt: & Theſſaloniceſium epifcopus non ſua auctoritate, ſed ſub umbra præſecturæ meruit aliquam prerogativam. Quod tamen caute accipiendum, ſcilicet de vicarij iuſtificatione in Pannonias, quæ poſthac Theſſaloniceæ exercenda erant, non autem Simi: unde ampliatæ eſt urbis & ecclēſie Theſſaloniceſis dignitas. Ceterum ſi generaliter de præſectura Illyrici verba Novellæ accipiamus, ac ſi tunc primum in ea civitate ſedem ſixerit, Tribonianus liberati non poteſt a vicio δινομιſſus, cum retro ab annis quinquaginta præſectura Illyrici orientalis Theſſaloniceſi conſtituta eſſet, ut antea docui.

XXXIX. Quod autem attinet ad ecclēſiam Theſſaloniceſem, certum eſt, ut docet Tribonianus, dignitatis ejus augendæ ſacrum & originem ex ſede præſecturæ proceſſiſſe. Illi enim prerogativæ civilis iuſtificationis Romanis pontificibus ecclēſiam quoque reſcriptis ſuis adiunxerunt. Theſſaloniceſem civitatem commendat concilium Sardicenſe Canonico, quo quidem metropolis erat Macedoniae, ex Strabone: unde Theſſaloniceſis epifcopi dignitas & auctoritas in Macedonia. Ceterum iudiciorum ecclēſiaſticorum ab epifcopo Theſſaloniceſi ejuſque ſynodo Macedoniae redditur retractationes, quemadmodum & ceteræ majores cauſæ, Romæ coram ſummis pontificibus prægebantur, etiam poſt Illyrici orientis adjuſtioneſſe ſacram imperio orientali. Quod aperte docent duo Innocentii epifcopiſſe circiter anni 415. data ad Rufum Theſſaloniceſem epifcopum, & ceteros Macedones epifcopos, quæ relatæ ſunt incorpus Canonum ex collectione Dionyſii Exigui. Eatum una Bobballi & Taſtriani negotium Romæ diſceptatum fuiſſe poſt primam cognitionem in Macedonia habitam oſtendit, legatione quoque duorum epifcoporum Maximiani & Eumenii conventum Innocentium, ut, omiſſa retractatione iudicii, perditos homines repelleret. Sane retractatione, ſeu inſtaurati iudicii cognitionem, alteri ſedi apoſtolice, ſed ſelectos illos auctoritate quoque ſua reſcripſit: altera epifola conſultationis Macedonum epifcoporum de quatuor diſciplinæ capitibus lucentiſſime reſpondit. Præterea vero Phorium Macedoniae epifcopum a deſceſſoribus ſuis Romanis pontificibus damnatum in integrum reſtituit, venia illi conceſſa poſtulationis epifcoporum iugitui. Sed ut eos voti compotes fecit in cauſa Photini, ita petitionem corum reſcivit de Eufathio diacono a gradu miniſteriſſe repellendo.

X. Videtur hic agendi modus diſplicuiſſe Theodoſio II. ſecum forte reputanti, ad injuriam ſuam aliquo pacto pertinere, quod cauſæ ortæ in orientis impio, ad occidentis imperium iudicanda traherentur: contra veterem conſuetudinem, quæ orientales epifcopos ſynodis orientalibus committebat: de qua ſynodus Aquilienſis, & Pſeudofynodi Sardiceniſſe epifola. Eoque præſertim quod ſynodus Sardiceniſſe eum modum in retractationibus iudiciorum præſcripſiſſet, ut ſi pontifex Romanus reſtaurandam conſcriptionem duceret, id fieret intra provinciam, deſcripta ſedis apoſtolice vice alicui a ſacre ſuo. Itaque conſtitutione lata anno 421. juſſit Theodoſius, ut ſi quid dubii emergeret per Illyrici provincias, in quaſtioneſſe canonicarum examine, id non a ſingulis epifcopis, vel a ſynodis provincialibus, ſed a conventu ſacerdotali totius diocæſeos Illyricianæ, diſcutteretur: ita tamen, ut de tota controverſia referretur ad epifcopum Conſtantinopolitanum, qui Romæ veteris prerogativa fruatur. De huius legis ſententia egi l. 3. cap. 2.

De ecclēſia Theſſalonice.

Metroſi Iudicium nodi mcedoni retracta Romæ diſſe Illyrici

Theodoſius II. Illyrici conſtitutiones nicas re jubet Conſtantinopolim ſedem.

ut patet ex epistolis Geseffini & Leonis I. quemadmodum etiam flante imperio Gothorum in Hispania; siquidem Concilium Toletanum intererat episcopi Narbonenses, literis regis evocati, ut ceteri quoque metropolitani episcopi, non autem literis episcopi Toletani, quoniam primum Hispanie obtulerat, ut vulgo ferunt, sed deum ab Urbano II. A Saracenicis virtute regno Francorum accessit, deinde regni Aquitanici pars non contemtuenda effecta est.

LI. Ratio vero constituendi primatus Bituricensis sumpta est ex publicatione Isidorianæ collectionis, ubi primatum, qui metropolitanis præfuit, sit mentio, ut iam monui. Quod evidenter ostendunt verba Nicolai I. epistolæ scripta anno 864. ad Rodolphum Bituricensem archiepiscopum, quem primatem & patriarcham nuncupat, more loquendi arripere ex epistolis pontificis. Eius epistolæ, quæ integra edita est tomo VIII. columna 504. fragmentum extat apud Gratianum. q. 3. cap. *Conquestus*. Vbi duo observanda, sunt: primum est, Sigebodum Narbonensem, esse conquereretur nihil licere episcopo Bituricensi iure patriarchatus in clericis, & in bona ecclesiæ Narbonensis, fateri tamen posse ad eum tamquam patriarcham appellari. Alterum est, quod annotavit Nicolaus, *Primates vel patriarchas nihil privilegii habere pre ceteris episcopis, nisi quantum sacri Canonis concedunt, & præsertim consuetudo illis antiquitus consuevit*. Canonum nomine intelligit Calchedonenses 9. & 17. & decreta Anacleti.

LI. Ceterum post disceptatum regnum Aquitanicum, & constitutum marchioatum Gothiæ, seu ducatum Narbonensem, archiepiscopus Narbonensis videtur primatum Bituricensis ex causis Erenim Vibanus secundus anno 1097. primatum contulit episcopo Narbonensi in provinciam Aquitanicam, quod illius libertatem satis mihi significare videtur ex mente pontificum. Deinde Alexander tertius anno 1164. Urbanus 1187. re scriptis suis episcopo Bituricensi primatum in solam provinciam Burdigalensem confirmant, omnia mentione Narbonensis, ipsiusque Aufcitanz, quæ sub auspicio ducum Vatomiz de libertate sua cogitaverat.

LIV. Burdigalensis vero archiepiscopus recessit a primatu Bituricensi, postquam ob Aquitanicæ ducatum delatum ad reges Angliæ bella exarserunt inter Gallos & Anglos. Difficillimos originem ex ea tempora referri, diserte habetur in epistola Philippi Augusti regis data ad Innocentium tertium anno 1211. his verbis: *Beatissimo in Christo patri & domino Innocentio Dei gratia summo pontifici Philippus eadem gratia rex Francorum salutem & debitam in Christo reverentiam*. Ecclesiæ Bituricensis, licet tenuis in facultatibus, inter alias tamen regni nostri ecclesiæ existit nobilitior, cum, sicut vestra plenius novit paternitas, primatiam obtinet dignitatem, cuius honorem, nostrum & regni nostri proprium reputamus. Cum igitur Burdigalensis archiepiscopus, prædecessorum non sequens vestigia, se adeo obedientem & devotum ecclesiæ Bituricensi exhibere non velit, sicut istum prædecessores sui fecisse noscuntur, paternitatem vestram cum quantæ possimus devotione rogamus, quantum jus Bituricensis ecclesiæ intuitu Dei & brenum nostrorum obtentu conservare velit, nec sustinentis quod tantus honor regni nostri circa hoc in aliquo minuatur: cum sola Bituricensis ecclesiæ in toto regno nostro primatiam obtineat dignitatem, in cuius diminutione, quod Deus avertat, nobis & regno nostro non medioeriter reputaretur esse detractum. Actum Parisiis 1211. mense Maio. Litis ea de re miota meminere Innocentius tertius lib. 3. reg. 15. & Gregorius IX. in decretalibus. Itaque primatus iste Bituricensis jam a quatuor sæculis paulatim ad solam provinciam Bituricensem redactus est: qui præter nominis dignitatem in eo versatur, ut appellationes a sententis episcoporum solius provincie lux ad se delatas, prima cognitione, dein secundo iudicio, per vicarium primatæ dirimant, si appelletur a vicario metropolitico. Quo iure, quemadmodum & primatus titulo, vtuntur archiepiscopi Burdigalensis & Narbonensis: cum tamen Aufcitanus solo metropolitico iure de appellationibus cognoscat.

LIV. Anno 876. nova dignitas collata est Anfegio archiepiscopo Senonensi a Ioanne octavo in gratiam Caroli Calvi imperatoris: vices enim apostolicæ sedis per Gallias & Germanias illi delegavit, tum ut synodos evocaret, tum ut mandata pontificis episcopis insinuaret, atque de rebus gravioribus referret ad sedem apostolicam. Extrat Ioannis re scriptum tomo IX. ex cuius lectione aperteissime constat privilegium istud personale fuisse indultum Anfegio, pro sua sanctitate & fidei merito, atque divinitus sapientia dono concessio, ut se habeat verba re scripti, non autem interrogat ecclesiæ Senonensis. Quare in secundis actis coocilii Pontigonensis capite septimo nulla sit mentio successorum Anfegii, licet Odorano in chronico vultum fuerit locum corumpere ut sedi Senonensi, cui subditus erat, primatum sua opera conferret. Omnium metropolitico- rum animos Anfegius immo de illa ambitione adversum

A se conceitavit: adeo ut synodus Pontigone coacta huic innovationi refragata fuerit, dempsis paucis episcopis; & imperio potius atque vi, quam episcoporum consensu, Carolus rex priorem consensum Anfegio tribuerit, ut docent acta vera illius synodi relata ab Aimoino. Testatur Hincmarus omnes episcopos re scripti huius executioni, quo primatus per Gallias & Germanias tribuebatur, interfuisse; quæ de re collegas suos movit epistola in eam rem elaborata, quæ est octava numero in editione Moguntinâ, de qua Flodoardus lib. 1. cap. 21. *Respondit etiam ad capitula quadam regni Francorum episcopi a Ioanne transmissa, de privilegio sedium per capitula septem, quoniam idem papa nifus fuerat Anfegium Senonensem episcopum primatum constituturo, ut apostolica vice per Gallias & Germanias frueretur. Cui conatus venerabilis hic presul Hincmarus efficaciter obstitit*. Equidem vicariam illam potestatem vocat primatum Hincmarus, & acta secunda concilii Pontigonensis. Sed non eiusdem erat conditionis iste primatus cum Bituricensi, de quo superius, & cum Lugdunensi, de quo statim agemus, qui sedibus erant affixi. Vnde Anfegius Ipse in subscriptione Concilii *de vicariis sedis apostolicæ nuncupat*, non autem primatem. Neque dignitatem illam constanter tenuit, vt fidem faciunt acta Synodi Tricassinæ anno 878. a Ioanne papa habita, vbi Hincmarus Remensis vice Synodi respondit pontifici, & ante Anfegium Synodo subscripsit. Ipse quoque Ioannes eodem anno ad quinque archiepiscopos Galliarum literas suas dedit a pari, ea serie, vt priorem Hincmarum Remensem sequatur Anfegius. Ex quo constat pontificem non insuper habuisse episcoporum Gallicanorum intercessionem. Extinctum primatum Seguinus archiepiscopus Senonensis instaurare curavit, elicitâ a Ioanne XV. papa vicium suarum per Gallias solas delegatione: cuius privilegio priorem locum obtinuit in synodo Remensi, quæ anno 992. Arnulphum Remensem damnavit. Id docet exceptio, quæ episcopi se tuebantur anno 995. aduersus iustam aliqui expostulationem Leonis legati pontifici, qui sede apostolica inconsulta Arnulphum denci non potuisse contendebar. Aiunt inter cetera: *Certe Seguinus, venerabilis vitz Senonensium archiepiscopus, domini papa Ioannis vices per Gallias sibi creditas inuouavit, & ita a latere apostolici cum decreto privilegii veniens, eius vices usque ad presens omnium episcoporum Gallia consensu profectus est. In huius ergo presentia Arnulphus seipsum sacerdotio exuit*. Vnde constat Seguinum vicariam potestatem tunc inuouasse, id est, abolitam restitui curasse, nullamque privilegii realit & perpetui mentionem factam. Leothericus Seguni successor cum pallio delegationem quoque apostolicæ obtinuit, si quæ fides habenda sit chronico Antistiodorensi.

LVI. Is erat in ecclesiâ Gallicana metropolitico status, vt nulla inter primates Gallicanos, Belgicos, & Germanicos esset prerogatiua, nisi ex tempore ordinationis, testis Hincmaro epistola octava cap. 16. qui Aquitanos omisit ob privilegium Bituricensis episcopi. Quæ disciplina duravit vsque ad annum 1079. quo anno Gregorio septimo visum est in Gebuini episcopi Lugdunensis gratiam ecclesiæ Lugdunensi perpetuum primatum conferre, in quatuor provincias Lugdunenses. *Confirmamus primatum*, inquit Gregorius lib. 6. epistola trigesimaquarta, *super quatuor provincias Lugdunensi ecclesiæ suæ, & per eam tibi suisque successoribus*. Ardum negotium aggregabat, quo trlum metropolitico- rum, atque adeo regni Gallici, dignitatem imminuere videbatur, eo quod Lugdunensis ciuitas ea tempestate regno Burgundico accensebatur. Ideo prudentissimus pontifex, ne aduersus decretalem illius epistolam exceptio novitatis opponeretur, rem totam a capite cessit, ut restitueret potius ecclesiæ Lugdunensis primatum in quatuor provincias, quam institueret diceretur.

LVII. Itaque constitutas fuisse ab apostolis & a beato Clemente provinciarum divisiones exemplo gentium docet: ita ut sacerdotium in tres gradus diuisum fuerit, episcoporum, metropolitico- rum, & primatum seu patriarcharum. Observat autem eas civitates his ordinibus ornatas, quæ iuxta uniuersumque celebritatem a principibus Romanis olim superioribus & inferioribus tribunalibus erant cohesitate. Hanc sententiam ex epistolis Clementis & Anacleti Gregorius hausit, quorum auctor rem certam & antiquam disertis alicubi verbis expressit: sed in appendice epistolæ Clementis nova verborum significatione obsecravit. Ait enim, *primos flamines* in maximis civitatibus constitutos olim a paganis, in maioribus archiflamine: illoque exemplo ab apostolis primates, tum archiepiscopos, seu metropoliticos institutos. Priore loco *primos flamines* repositus, ex Hincmaro, qui locum Clementis adducit cap. 17. opusculi, cum in editione Isidori legatur primo & secundo loco *archiflamine*. Vnde lux quadam fortasse affulgebit obfcuri huic Clementis loco: & de consilio scriptoris confabro in flaminibus istis inuehendis, quamvis Antonius Augustinus id se conlequi posse desperaverit.

LVIII. Videtur autem flamine istos collector Hispanus hauisse ex veterum inscriptionum lectione, quas in Hispania

Discrimen primatus Anfegii & Bituricensis episcopi. Dignitatem illam non retinuit.

Seguino Senonensi delegatæ vices apostolicæ sedis.

Æqualis dignitas metropolitico- rum in Gallia ex Hincmaro.

Lugdunensi den primatus con- stituitur a Gregorio VII.

Causa con- stituenti primatus.

Explicatus locus epistolæ Clementis de flaminibus & emendatur textus.

De flaminibus provinciarum.

pania, & alibi, antiqua saxa exhibent. Exempli causa, in A inscriptione Tarracensis, Marus quidam dicitur *flamen provincie Hispania citerioris*. Alibi, Marcus *flaminatus provincie Hispania citerioris* sanctus. Ecce flamines provinciales, quos Isidori collectio archiflaminis dixit. A Græcis, nomine ducto a provincia, dicebantur Bithyniarum, Syriarum, & Asiarum, in Actis apostolorum, apud Strabonem, Eusebium, & in digestis, & codice: eorumque munus dicitur *Archiepiscopa, codicis Theodosiani lib. 12 & Phenicarum, Syriarum, Cappadociarum, & Modestino jureconsulto*. In aliis inscriptionibus, Sempronius Spterus dicitur, *flamen arorum Augustorum provincie Bætica*, eisdem provincie *consensu flaminum munus consecutus*.

Primi flamines qui

Sed in eadem provincia Bætica primum quoque flaminem inscriptiones fuisse testantur. Ex Ambrosio Morali, Caspuli in Hispania scimus extare fragmentum lapidis, ubi inter cetera hæc legas: *Flaminii Augustali in Bætica primo*. Nempe olim facti imperatores templis & aris donabantur a provincialibus, ubi sacrificia fiebant novis illis numismis, pro salute principis qui rem publicam, & incoluntate provinciarum. Præfedi erant his sacrificiis flamines & sodales Augustales dicti, quos provinciales in vnum coeuntes quotannis, ad conventus iudicandos agendas & proconsultibus aut præfidiis provinciarum evocati, suffragiis suis in quinquennium vel in perpetuum delibebant. Vnde flamines hujus vel illius provincie dicti sunt: non autem ex eo provincie nomen sortiebantur, quod ceteris coloniarum & municipiorum flaminibus præferrentur: hos enim & illa flamines habebant. Augustales isti sodales in vnum corpus coibant, vnde *Senarii Augustales* dicti, quibus ille qui præerat *flamen primus* dicebatur, id est primus collegii & corporis Augustalium. Inscripção Narbonensis *Tauropolium provincie Narbonensis factum per C. Batonium primum flaminem Aug. pro salute dominorum imperatorum L. Septimii, & Sæveri, &c.* Batonius est primus flamen Augustorum, & provincie Narbonensis nomine facit sacrificium taurabolii, seu tauropolii, in quo taurorum victimæ mactabantur. Præter facta, venationes quoque, gladiationes munus, & ludia spectacula edenda curabant flamines provincie, tempore conventus, ad reficiendis provinciales. Apud Græcos superiore loco in theatris aurea corona caput cincti considebant. Abolitis paganorum sacrificiis a Constantino, extindum est quoque nomen flaminum, & sodalium Augustalium: sed conservatis spectaculorum voluptatibus, *sacerdotum provincie* nomen & vulgus duravit, etiam apud Christianos. Eorum sacerdotum provincie frequens mentio in Concilio Carthaginiensi, apud Innocentium I. in codice Theodosii, & Iustiniani, & alibi, donec Leonis I. imperatoris constitutione ludorum cura ad præfides provinciarum revocata, vetitum est curiamque nec sacerdotum istorum honorem aspirarent, l. 1. *C. de officio comitis orientis*. Quare de istis numeribus, vel jam pridem exolevit Iustinianus verba facit Nouella 89. Itaque auctor epistolarum, qui flamines legebat in Concilio Eliberitani Canonibus, sacrificiis agendis addictos, & in veteribus inscriptionibus, *Provinciarum flamines, & primos flamines*: facile in mentem suam induxit, tres flaminum gradus fuisse apud paganos: qui ad exemplum magistratum per civitates maximas majores & minores pro munus sui dignitate confituti essent. Quare occasionem istam ornandæ dispositionis ecclesiasticæ, ex Gentilium instituto, præmittere non voluit, nempe ut constaret eam niti non sola ratione civili, sed sacra quoque, pro civitatum discrimine.

Flaminium & Augustalium nomen aboluit. Sacerdotes provinciarum. Vetiis Leonis constitutione.

Error Isidorianæ collectionis detegitur.

Primatus Lugdunensis fundatur in notitia provinciarum Gallicæ.

Vibanus, & Iuo expolitici.

Notitia provinciarum laudat, & Antiochena locutus: Reliquas, in quodam tomis in Anabasis confcriptas direximus. Inde namque & beati apostolii inter eos esset primus, quatenus ad eum potior eorum sollicitudo pertineret. Tomus iste nihil aliud significat, quam noticiam provinciarum, ut recte explicat Hincmarus cap. 16. opusculi. Qui ex eo quod Laudunum in ea descriptione omnium esset in provincia Remensi, concludit olim inter civitates aut sedes episcopales non fuisse recensitum,

sed solius beati Remigii beneficio cum dignitate adeptum: *Ab exordio sui, inquit, in paganismo inter civitates vel provinciales sedes nomen & locum non habuit*. Mox: *In Remensi parochia, sicut & alia municipia, quæ hodieque libere consistunt, municipalem locum unius: sicut & totius, quem Anacletus episcopus de sedum privilegii se interrogantibus, se misisse dicit, patenter ostendit, valui istis legere potes in eorum brevuario: in quo descriptis civitatibus metropolis Remorum subjicit, nomen castelli, in quo est ordinatus episcopus; nequaquam invenies*. Postea notitia, quæ est apud Isidorum, Gallias in XVII provincias partitur, & quatuor Lugdunenses cum discrimine primæ Lugdunensis, secundæ, tertie, & Senonice describit: vnde quæritur color primatus constituendi in civitate Lugdunensi, quæ erat primæ metropolis, ubi docet aperte Ioannes Lugdunensis archiepiscopus, apud Iuonem apostolica 237. quamvis ex Anacleti sententia, & Canone apostolico hausta, metropoleon tantum privilegia juxta noticiam illam consequenda essent.

LXI. Hæc loca a me postulat, ut de Gallicanæ diocese divisione paucis agam; quod ita a me præstabitur, ut capita quædam adnotem, quæ ceterorum diligentiam fugisse videntur, quæque ad intelligendum veterem provinciarum ecclesiasticum statum non mediocriter conferunt. Vnde constat, an secundum iuris antiqui disciplinam, primæ provincie jus aliquod obtinerent in secundis.

Augustus principes solum corpus Galliarum in quatuor partes divisit, Narbonensem, Aquitanicam, Lugdunensem, & Belgicam, Strabone teste, Melæ, & Plinio, ipsoque Prolemaeo, qui sub Hadriano principem eam in Gallie descriptione divisionem sequitur. Postea scilicet sunt Gallie in XVI provincias, hoc ordine: Narbonensis divisa est in Narbonensem, Viennensem, Alpes maritimas, Alpes Grajas & Penninas. Aquitanicam vero tributa est in duas Aquitanicas, & Novempopulanam. Ex Lugdunensi confecta sunt Lugdunenses duæ, & Maxima Sequanorum. Belgica divisa est in duas Belgicas, & duas Germanias. Hujus divisionis descriptionem debemus Rufo Festo in breviario, quod Valenti dicaviranno 365. In Gallis decem & octo provincias esse ait: *Ex his quatuor in Britanniam transmarinis positæ: reliquas quæ ad nos pertinent, exponit his verbis, & hæc serie: Alpes maritimæ, provincia Viennensis, Narbonensis, Novempopulana, Aquitanæ duæ, Alpes Grajæ, Maxima Sequanorum, Germaniæ duæ, Belgicæ duæ, Lugdunenses duæ*. Eandem seriem divisionem sequitur Ammianus Marcellinus libro 15, qui posterior Rufo aliquot annis, duas enim Germanias, totidemque Belgicas rececit, duas item Lugdunenses, & Sequanas: Aquitanicæ tamen unius tantum meminit, & Novempopulorum, omissa Aquitania prima. Eadem negligentia Narbonensem solum, & Viennensem numerat, oblitus Altipium maritimum, & Alpium Grajarum.

LXII. Quærent eruditi viri quo tempore potissimum instituta fuerit hæc divisio. Quidam eam referunt ad Hadrianum, alii ad Constantinum, vel ad Theodosium. Vt divisionem certum tempus præstare difficile est in silentio veterum scripturorum, ita longe vetustius esse Constantino asseri potest. Inducta est primo hæc divisio in quibusdam provinciis ex merito principum arbitrio, deinde sub Hadriano, vel Antonino, qui disponendi imperii curam singularem gessere, videntur ad numerum 14. provinciarum perducta fuisse. Sane Belgicæ Tiberti & Neronis principum distraheæ erant, & reliqua Bel-duarum *duæ Germaniæ*, vt dicitur ex Tacito libro 13. anna Germanilium. Observat Veterem, qui vna cum Paulino exercituum in Germania pegerat, Mosellam atque Ararim, facta inter vtrunque fossa, connedere parasse. Mox addit: *Invidius operi Aëlius Gracilis Belgicæ legatus, deterrendo Veterem, ne legiones aliena provincie intraret*. En dicitur Belgicam distingui provinciam a Germaniâ. Hæc autem duplex erat, *superior, & inferior*. Priori nomen a superiori Rheni ripa, ubi validus exercitus hiberna agebat, ad tuendos limites imperii, sub cura legati, quemadmodum suus quoque exercitus tipe Rheni non deerat, sub præfecto, vel propretore, ut docet Tacitus annalium libro 1. *Duo apud Romanos exercitus erant, cui nomen superiori, sub C. Silio legato: inferiorum Cæcina curabat. Regimen summæ rei penes Germanicum*. Totus illius regionis tractus, a Sequanis per ripas Rheni usque ad oceanum potrectus, a Germanis, qui ante Iulii Cæsaris tempora Gallos iis locis expulerant, Germanie nomen consecutus est. Vtramque vero Germaniam provincie dignitate sortitam docet annalium lib. 4. *Quod ubi L. Apronius inferiori Germanie prætoris cognitum, vexilla legionum & superiore provincie, pedumque & equitum auxiliarium dilectos accivit*. Libro 6. Getulicus, qui superioris Germanie legiones curabat, ad Tiberium auctus scribere potest necem Sejanii, successorem velut *sedes, quo princeps ceterarum rerum potiretur, ipse provinciam retinere*. Germaniam quoque in duas provincias divisam, atque sub duobus præfidiis constitutam, scribit Macer jurifconsultus, qui sub Antonino vixit, in l. 3. ff.

In ca nota Lugdunenses tres provincie, & metropolis Lugdunum.

De Galliarum divisione.

Augustus quatuor provincias.

Quæ de iectis sunt in quatuordecim.

Tempore secundæ divisionis.

De offi-

De officio assessoris. Ex inscriptione apud Gruterum pag. 171. num. 1. quae M. Aurelii principatu posita est eisdem Baltaeo qui dicitur Procurator a rationibus provinciarum Belgicae, & duarum Germaniarum, videtur colligi posse, non solum divisio duarum Germaniarum, sed etiam provinciarum Belgicae, id est primae & secundae.

LXIII. Solida Lugdunensis provincia temporibus Galbae Junio Blaeso rectori parcbat, & Narbonensis Tito Sulpicio proconsuli, teste Tacito lib. 2. & 1. histor. Agricola quoque commissus est a Vespasiano Aquitaniae administratio, splendide dignitatis, ut notat idem auctor. Sed divisionem tandem tres istae provinciae passae sunt, ad exemplum Belgicae. Plane Maxima Sequanorum avulsa erat a Lugdunensi, Dioletiani principatu, ut ostendit inscriptio tunc posita apud Gruterum pag. 166. num. 7. Aurelio Proculo V. C. prov. Max. seg. ubi aperte Maxima Sequanorum provincia nominem insignitur. Vnde patet error ditorum virorum error, qui Maximam dictam volunt a nomine Maximi, qui Gallias invasit temporibus Gratiani circiter annum 380. Lugdunensem Sequanicis populis minuit, in primam & secundam statim divisam fuisse, ad exemplum Belgicae, & Germaniarum, asserere necesse est. Sane anno 119. in lege 1. C. Th. tit. 3. lib. 11. Antonius Marcellinus dicitur praeses prima Lugdunensis. Viennensem vero provinciam, quae avulsa a Narbonensi Augusti, exhibent subscriptiones Concilii Arelatensis l. habiti anno 314. quae si integra exstaret, magnam lucem attulisset huic controversiae. Dubitandum non est quin ceterae provinciae in decem & quatuor exerceverint veterioribus illis temporibus, est testimonium ex ea aetate petitis caenus.

LXIV. Auctae sunt quatuordecim provinciae nova sectione instituta Lugdunensis & Viennensis, avulsa scilicet Senonia a prima Lugdunensi, & tertia Lugdunensi, seu Turonica, a secunda. Tum recita a Viennensi provincia ea quae dicta est Narbonensis secunda; est nomen hanc sectionem a Narbonensi prima factam fuisse demonstrat videtur. Et ceterum Narbonensis prima Rhodano terminabatur; Viennensis vero Arelatum & Massiliam comprehendebat. Vnde sequitur Narbonensem secundam, quae civitatem Aquefensium & reliquas civitates usque ad Alpium maritimarum fines continebat, a Viennensi distractam, non autem a Narbonensi prima, a qua tanto intervallo distita erat. Incrementum itaque Narbonensis secundae, & Lugdunensis tertiae, aetate Senoniae, additum ad quatuordecim priores provincias, efficit numerum 17. Haec immutatio referri debet ad tempora Gratiani. Tunc enim incepit recenseri Narbonensis secunda, & fieri mentio quinque provinciarum, separatim a Gallis. Concilii Aquileiensis epistola anno 381. secundam Narbonensem discrete praesert in inscriptione: Concilium, quod conventus Aquileia, dilectissimis fratribus episcopis provinciae Viennensis, & Narbonensis prima & secundae. Concilium quoque Taurinense cap. 1. de primatu Narbonensis secundae pronuntiavit, anno 397.

LXV. Concilium vero Valentiniano anno 374. meminit quinq; provinciarum in synodica epistola: Dilectissimis fratribus per Gallias & quinque provincias constitutis episcopis. Porro quinque provinciae sunt partes solidae Narbonensis antiquae, quae olim distincta fuit a reliquis tribus provinciis Galliarum, ut mox dicam. Fient autem quinque illae provinciae, si quatuor a Ruffo numeras, nempe Narbonensi, Viennensi, Alpiibus maritimis, & Alpiibus Graiis, addas Narbonensem secundam. Conservatus est numerus quinque provinciarum, in epistola Maximi imperatoris ad Siriciam; & apud Synmachum libro quarto epistola trigesima.

LXVI. Tandem harum quinque provinciarum corpus Petronius praefectus praetorio Galliarum immutavit. Expuncta enim provincia Alpium Graiarum: ex reliquis quatuor, & ex duabus Aquitanis, & Novempopulana, conventus septem provinciarum Arelate agi constituit: cuius formam confirmavit Honorius constitutione lata anno 417. Vnde manavit distinctio septem provinciarum a Gallis: quae distinctio explicata est in notitia Galliae, edita a viro clarissimo Simondono. Quae distinctio solum est ab Honorio aetate: non autem divisio in decem & septem provincias, quae sub Gratiano facta est. Hinc est quod in Zosimi, & Bonifacii I. epistolis annis 417. & 419. haec inscriptio legitur: Episcopi per Gallias, & septem provincias constituti. Eas provincias recte Hincmarus interpretatus est epistola s. cap. 17. nisi in locum Aquitaniae primae, quam omisit, Lugdunensem primam substituisset, quae recensenda non est in septem provinciis.

LXVII. Hic committere non debet etuditorum virorum opinionem, qui existimant universum corpus Galliarum olim in septem partes tributum, unde Galliae vocatae sunt septem provinciae. Quod duplici argumento probant. Primum petitur et Notitia imperii, ubi vicarius praefecti praetorio Galliarum dicitur vicarius per septem provincias. Sed cum certum sit, ex his quae praedixi, nullam extitisse Galliarum omnium in septem provincias divisionem:

cum quatuor, aut postea quatuordecim ex instituto Hadriani, vel Aurelii Antonini extiterint; vel saltem major numerus quam septem: frustra laboratur in firmanda sententia, quae nullo veritatis diserto testimonio nititur. Consequentia vero quae trahitur ex notitia imperii, nulla est. Locus enim est aperte mendosus, & referendum septemdecim; quippe in Notitia, ut reddatur ratio septem provinciarum, statim númeratur septemdecim. Secunda probatio desumpta est ex veteri quadam inscriptione, ubi Aclius Glabrio Sibidius, dicitur Legatus in provincia Achaia, consularis Campania, & vicarius per Gallias septem provinciarum, sacri auditorii cognitior. Si haec inscriptio posita sit ante Constantini imperium, non agitur de vicario praefecti praetorio Galliarum, qui nondum institutus erat vicarius. Itaque hic sumitur pro eo qui extra ordinem vices praefidis gerebat in provinciis iussu principis: de quo munere est utriusque in codice, De officio eius qui vicem alicuius iudicis, vel praefidis obtinet. Mens ergo inscriptionis erit, Aclium variis temporibus vices praefidis egisse in septem provinciis per Gallias. Si quis de vicario praefecti agi contendat, postquamque inscriptionem post tempora Constantini, dicendum Aclii jurisdictionem intra septem provincias exercebat, quarum conventus Arelate fiebat; qui quidem conventus non a consulari Viennensis provinciae, sed a praefecto praetorio cogebatur: cui deinde vel ipse praefectus, vel ejus vicarius praesidebat. Reliquarum provinciarum conventus alibi fiebat, ejusque cura alteri vicario committi poterat ex arbitrio principis: unde non ineleganter Aclius vicarius per Gallias septem provinciarum dicitur. Si cui interpretatio nostra non ardeat, poterit cum eruditissimo viro de vitio exscriptoris hujus inscriptionis conquire, & emendare, Per Gallias, & septem provincias.

LXVIII. Ceterum hic observandum est, ex hac probatae vicinarum divisione effectum, ut antiqua gentium, populorum, & urbium nomina, quae leguntur apud Caesarem, Ptolomum, Strabonem, Plinium, & Ptolemaem, omnia fere paulatim nomina oblitterata sint, praeter ea quae in Notitia imperii, & exinde, post Notitiam in usu civili, & ecclesiastico retenta sunt. Itaque apud historicos, vel alios scriptores, post tertium saeculum, frustra abolerata, quae, vel Gennadium pro civitate Senonum, vel Diocoretorum pro civitate Remorum, & alia id genus exoleta nomina. Gentium quoque nomina, quae Plinius & Ptolemaeus anxie describunt, fere aboluta, in provinciarum nomenclaturam apud Notitiam recensitarius concesserunt: ita ut de praefidis illis vocabulis, irrito plerumque labore, non sit tantopere contendendum.

LXIX. Galliarum divisionem in quatuordecim provincias secuti sunt olim Romani pontifices, & ecclesia Gallicana, in constituendis per Gallias metropolitanis: cum ea divisio in ea tempora incidat, quibus fides Christiana in his partibus florere incepit. Testis erit hujus rei singularis Innocentius I. qui licet aversus esset a novis metropolitanis instituentis in provinciis, quae sua aetate, imperiali judicio dividebantur, quemadmodum respondit Alexandro episcopo Antiocheno; at tamen metropolitanos inducos ait, juxta veterem provinciarum civilium divisionem: Ergo scilicet quadam pristinum provinciarum morem, inquit, metropolitanos episcopos convenit numerari. Morem autem pristinum in Gallis non ad divisionem Augusti in quatuor provincias referri oportere, sed ad eam divisionem, qua Lugdunensis secta est in primam & secundam, (quod accidit tempore divisionis sectae in quatuordecim provincias) docet nos ipsemet Innocentius. Etenim, cum secundae Lugdunensis metropoli sit in Notitia civitas Rothomagensium, Victricium ejus civitatis metropolitanam episcopum Innocentius ejus gentis metropolitani literis anno 404. quibus etiam de metropolitanorum auctoritate in ordinationibus episcoporum, & de synodo provinciae cogendis, ex Canonibus Nicenis informat. Praeterea cum honore sacerdotii plurimum polere docet; illique mandat ut regionis suae populus & episcopis regulas & monita literis illis comprehensa insinuet. Isto exemplo fultis auctoritate metropolitani episcopum in Gallis. Quod juxta mores jam receptos sancitum fuit Canonibus 4. & 6. synodo de Nicena: eosque Canones in Gallis observari debere constituerunt Innocentianus, Bonifacius, Caesestinus, & Leo, ut mox dicam; ita ut unaquaeque provincia suo metropolitano pareret. Ex sane nullus adhuc controversiam movit, episcopis civitatum metropoleon, quae sequuntur, Lugduni nempe, quae in latereculo imperii est; metropolis Lugdunensis prima; Rothomagensium in Lugdunensi secunda, de qua jam dixi; Treverorum in Belgica prima, Remensium in Belgica secunda, Biturigum in Aquitania prima, Burdigalensium in Aquitania secunda, Elusatum in Novempopulana.

LXX. Tota difficultas versatur in provinciis institutis in Narbonensi antiqua, in duabus Germauis, & in Maxima Sequanorum. Sed positio nostra est contentioibus ea de re ortis inter episcopos confirmatur potius quam evertitur. Ex cano.

Responde-
Notitia
imperi.
Eveteris
scriptio.

Ecclesia
secta est
in
suis
divi-
sionem
Galliarum
in xiv
provin-

Innocen-
tius I. ex-
plicatur.

Rothoma-
gensium
metropoli-
tani
In quae
metropoli
civilis erat
episcopos
metropoli-
tani;

De Vien-
nensi & A-
relatensi
metropoli
disputatur.

Ex canonica enim illa & vetere regula, Viennensis episcopus solidam ordinationem provincie Viennensis sibi vindicabat adversus Arelatensem episcopum, eorum synodo Taurinensi, anno 397. Iacobab enim & vetustate ecclesie sue, & jus civitatis, quæ ut metropolis provincie nomen dederat. E contra Arelatensis episcopus opponbat sacerdotii antiquitatem, urbis sue decus, quæ Constantina dicta fuerat Constantino, Gallula Romæ ab Antonio, & a Valentiniano II. atque ab Honorio principibus, non solus provincie Viennensis, sed mater omnium Galliarum, ob sedem præfectorianam, quæ illuc translata fuerat ex civitate Treverorum. Quare synodus, totius provincie honorem primatus defendendum censuit ei episcopo qui (tam civitatem probaret esse metropolim, eique juxta Canones ordinationum potestatem addendam. Interim, pacis fovendæ causâ vnum quemque ex illis viciniores sibi intra provinciam civitates vindicare debere censuit. Sed Arelatensis, imperio principis, & apparitione præfecturæ sultus, possessionem suam firmate conatus est. Tandem Zosimus anno 417. non solum vires suas Patrolo Arelatensi mandavit, sed etiam decreto suo iussit ut præcipuum in ordinandis sacerdotibus teneret auctoritatem, & provinciam Viennensem, quin etiam Narbonensem I. & II. ad suum pontificium revocaret. Amplificando huic juri color quæritus ex Trophimi adventu, qui missus ab apostolica sede primus fidem in Gallias intulisse, & ecclesiam Arelatensem fundasse asserbatur, & ex antiquo more tres illas provincias administrationi hujus ecclesie subiectas. Ac quidem vi decreti pontificii Viennensis provinciam solidam tunc obtinuit Arelatensis episcopus, quæ deinde judicio Leonis papæ divisæ, anno 450. ita ut Viennensi episcopo cederent civitates Valentie, Tarantasia, Genevæ, & Gratianopolis, ut cum his ipsa Vienna esset quinta: reliquæ vero civitates ejusdem provincie [numero novem] sub Arelatensis auctoritate & ordinatione confisterent. Sed præcipuum est in hac controversia, quod Leo hujus divisionis auctor annotavit, scilicet se ad hoc consilium impulsus, tum quia alternis vicibus, nunc ista civitas, nunc illa in ecclesiasticis privilegiis præcelleret: tum quia commune fuerat quondam utrique civitati jus metropoleos civitatis in ea provincia, ut a genibus provincie illius probentur. Hæc sunt verba Leonis: *Considerasti allegationibus utriusque partis presentium clericorum, ita semper intra provinciam vestram & Viennensem & Arelatensem civitates claras fuisse reperimus: ut quarundam causarum alterna ratione, nunc illa in ecclesiasticis privilegiis, nunc ista præcelleret: cum tamen eisdem commune jus quondam fuisse a genibus proderetur.* Vnde gentes regionis prodete potant, jus quondam utrique civitati in ea provincia fuisse commune, nisi ex eo quod vetustas Colonia Viennensis, & splendo adjectus Arelatensi civitati, ex constitutione Valentianiani II. qui obiit anno 391. in unius juris civilis communicationem ambas civitates jungebat. Itaque certa nunc regula nostra, Viennensi provincie (sunt non desuisse metropolitanaum: autamen, quia jus metropoleos civilis inter duas illas civitates fuit controversum, ambiguum quoque inter eas fuisse jus metropoleos ecclesiasticæ, donec velut arbitrio de communi dividendo a Leone I. terminatum est.

Judicium Concilii Taurinensis pro divisione civitatum Viennensis provincie. Decretum Zosimi pro Arelatensi episcopo, in tres provincias.

Iterum facta divisio decreto Leonis.

Quia jus metropoleos civilis commune olim civitatibus Viennæ & Arelati.

Narbonensis metropoleos ius.

Confirmatio a Bonifacio I.

LXXI. Quod attinet ad Narbonensem primam, cuius administrationem Zosimus Patrolo episcopo Arelatensi adixerat, Hilarius Narbonensis episcopus ecclesie sue libertatem tenuit. Cum enim Patrolo rescripto Zosimianus, ecclesie Lutubensi sine decreto cleri & civium, & prætermissio Narbonensi metropolitano, præficeret episcopum, Bonifacius I. querela Hilarii interpellatus, anno 442. provincie administrationem illi ex rescripto Canonum confirmavit, compressa Patroli audacia. *Quod nequaquam possumus ferre patienter, inquit, quia convenit nos paternarum sanctionum diligentes esse custodes. Nulli etenim videtur incognita synodi Nicæna constitutio, quæ ita præcipit, ut eadem verba ponamus, per unamquamque provinciam jus metropolitano singulis habere debere, nec cuiquam duas esse subiectas. Mox: Vnde, frater carissime, si ita res sunt, & ecclesiam suam prædictam provinciam tuam limes includit, nostra auctoritate communitus, quod quidem sacre sponte deberes desiderii supplicantiis, & voluntate respecta, ad eundem locum, in quo ordinatio talis celebrata dicitur, metropolitani jure munitus, & præceptionibus nostris fretus accede; intelligens arbitrio tuo secundum regulas patrum quacumque faciendâ sunt a nobis esse concessa: ita ut peractis omnibus, a postolica sedi quidquid statueris te referre clarescat, cui totius provincie sua ordinationem liquet esse mandatam.* Nam definitionem Bonifacii Cælestinus epistole sue ad episcopos Viennensis & Narbonensis provincie cap. 4. confirmat anno 428. *Primum, inquit, juxta Canonum decreta unaquaque provincie suo metropolitano contenta sit, ut decessoris nostri data ad Narbonensem episcopum continent constituta; nec usurpationis locus alicui sacerdoti in alterius concedatur injuriam. Sit concessis sibi contentus unusquisque limitibus: alter in alterius provinciam nihil presumat.* Leo I. eleganter eandem senten-

tiam explicat anno 445. in epistola ad episcopos provincie Viennensis cap. 2. & 3. & recte observat, Bonifacii constitutione sublatum privilegium ordinationum in prima Narbonensi, quod Patrolo Arelatensi fuerat a Zosimo collatum. Eo enim respiciunt hæc verba Leonis cap. 2. *Cum & ipsum, quod Patrolo a sede apostolica temporaliter videbatur esse concessum, postmodum sui sententia meliore sublatum.* Vnde patet subreptum fuisse Zosimo ab Arelatensi episcopo, veterem consuetudinem per dolum obtrudente, & Zosimi epistolas, quæ ex codice Arelatensi publicatæ sunt, genuinas esse.

LXXII. Difficile vulgo putant esse quæstionem de provincia Alpium maritimarum, cujus metropolis est civitas Ebreducentium in Notitia, eo quod Hilarius Arelatensis sibi, tamquam metropolitano, Ebreducentis ecclesie ordinationem arrogaverit in synodo Regensi, anno 439. dejecto Alimentario, ea occasione quod a duobus episcopis, sine Regensibus) voluntate neglecta, ordinatus fuisset. Sed Hilarii facta etiam rati non potest in consequentiam: quia, ut monuit Leo I. cum in excessus, ordinationes sibi omnium per Gallias sacerdotum viderant, & debitam metropolitani sacerdotibus in jus suum transferre dignitatem. Ideoque Leo metropolitano, quibus ab Hilario facta fuerat iniuria, restituit in integrum: *Ordinationem sibi, inquit cap. 3. singulis metropolitani suarum provinciarum, cum his qui ceteros sacerdotis antiquitate præveniant, restituo sibi per nos jure defendant.* Ceterum Ebreducentis civitatis episcopus in provincia Alpium maritimarum semper jure metropolitico potuit esse. Tellem laudo Hilaram papam, qui anno 464. scripsit Ingenium Ebreducentem, *Alpium maritimarum provincie semper metropolitani honore subnixum fuisse.* Ex quo jure subortam inter Auxanum Narbonensis secunde, ut puto, metropolitianum, & Ingenium de Cemelensivitate, & castello Nicæensi controversiam dicitur. Ordinatum episcopum in altera illius ecclesiarum Auxanum, & eo facta, loca prædicta in duos diviserat episcopos; quod Hilari rescripto muniri per obreptionem impetravit. Eadem omnino causa, inter eadem partes superioribus annis Leonis I. judicio decisâ fuerat, oburgato etiam Ingenio, quod juri provincie sue in gratiam Auxanii contra Canones cessisset. *Nolumus, inquit Hilarius, ecclesiarum privilegia, quæ semper sibi servanda, confundi; nec in alterius provincie sacerdotem alterius jus habere permissimus. Mox: Habent itaque pontificum frater & episcopos noster ingenium provincie sue, de cuius dudum ab apostolica sede est illicita cessione culpatus. Et statim ad unius antistitis eam castrum Nicæensi, & civitatem Cemelensivæ reduci jubetur.*

LXXIII. Majoris momenti est controversia de provincia Alpium Graiarum & Penninarum, quæ in laterculo imperij duabus tantum civitatibus constabat, Tarantasia & Octodoto; quarum una & prima, nempe Tarantasia, commissa est Viennensi metropoli a Leone I. Sed observandum est hoc Leonis decreto nihil consuetum fuisse adversus regulam a nobis positam, neque contra jus civitatis, ut pote quæ in ordine civili jure metropoleos non potuerit, sed tantum nudo jure civitatis, ut patet ex Notitia a viro clarissimo Sitomondo edita: *Provincia Alpium Graiarum & Penninarum, Civitas Centronum Davantasia. Civitas Valentiana Octodoto.* Quoniam tamen Alpium Graiarum & Penninarum provincia recenseatur in laterculo imperij, provincie quoque locum retinuit in ordine ecclesiastico, ut patet ex inscriptione epistolæ 8. Hilari papæ. Vnde factum existimo ad conservandam provincie distinctionem; ut Octodoti ecclesia, quæ episcopali fastigio insignita erat, anno 381. ut patet ex subscriptione concilii Aquileiensis, non sit credita Viennensi ecclesie a Leone, una cum Tarantasia, quæ quidem ecclesia Octodoti, cum alicui subesse deberet, nos alii subici potuit, quam Tarantasia episcopo ejusdem provincie; qui Octodorem episcopum ordinaret, ad exemplum ejus dispositionis quæ in Narbonensi secunda vigebat: ubi episcopus metropoleos A quenfis suberat Arelatensi, licet provinciam Narbonensem administraret. Quare posterioribus sæculis post Canonem 8. Concilii Francofotidensis, & consultationem ad sedem apostolicam ab eo missam, de Tarantasia episcopi jure, anno 794. id facile obtinuit Tarantasia episcopus, Romanorum pontificum beneficio, ut inter metropolitano libera a Viennensis obsequio referretur. Vnde Tarantasia inter metropoleos numeratur in testamento Caroli Magni, & Turrannus illius civitatis archiepiscopus dicitur a Ioanne VIII. & ab eo ad synodum cum suffraganeis suis evocatur, epistola 700.

LXXIV. Nunc agendum superest de duabus Germaniis, quæ sic distinguuntur in Notitia: *Provincia Germania prima, metropolis civitas Moguntiacensium, civitas Argentorataensis, civitas Nemusum, civitas Vangionum.* Provincia Germania secunda, metropolis civitas Agrippinensium, civitas Tungrorum. Ac primo quidem secundam Germaniam aggrederemur, ut obveremus discrimen quod civilis ordo sequebatur inter Tarantasiam & Coloniam Agrippinam Huic enim

De provincia Alpium Graiarum & Penninarum, quæ in laterculo imperij duabus tantum civitatibus constabat, Tarantasia & Octodoto; quarum una & prima, nempe Tarantasia, commissa est Viennensi metropoli a Leone I. Sed observandum est hoc Leonis decreto nihil consuetum fuisse adversus regulam a nobis positam, neque contra jus civitatis, ut pote quæ in ordine civili jure metropoleos non potuerit, sed tantum nudo jure civitatis, ut patet ex Notitia a viro clarissimo Sitomondo edita: Provincia Alpium Graiarum & Penninarum, Civitas Centronum Davantasia. Civitas Valentiana Octodoto. Quoniam tamen Alpium Graiarum & Penninarum provincia recenseatur in laterculo imperij, provincie quoque locum retinuit in ordine ecclesiastico, ut patet ex inscriptione epistolæ 8. Hilari papæ. Vnde factum existimo ad conservandam provincie distinctionem; ut Octodoti ecclesia, quæ episcopali fastigio insignita erat, anno 381. ut patet ex subscriptione concilii Aquileiensis, non sit credita Viennensi ecclesie a Leone, una cum Tarantasia, quæ quidem ecclesia Octodoti, cum alicui subesse deberet, nos alii subici potuit, quam Tarantasia episcopo ejusdem provincie; qui Octodorem episcopum ordinaret, ad exemplum ejus dispositionis quæ in Narbonensi secunda vigebat: ubi episcopus metropoleos A quenfis suberat Arelatensi, licet provinciam Narbonensem administraret. Quare posterioribus sæculis post Canonem 8. Concilii Francofotidensis, & consultationem ad sedem apostolicam ab eo missam, de Tarantasia episcopi jure, anno 794. id facile obtinuit Tarantasia episcopus, Romanorum pontificum beneficio, ut inter metropolitano libera a Viennensis obsequio referretur. Vnde Tarantasia inter metropoleos numeratur in testamento Caroli Magni, & Turrannus illius civitatis archiepiscopus dicitur a Ioanne VIII. & ab eo ad synodum cum suffraganeis suis evocatur, epistola 700.

LXXIV. Nunc agendum superest de duabus Germaniis, quæ sic distinguuntur in Notitia: Provincia Germania prima, metropolis civitas Moguntiacensium, civitas Argentorataensis, civitas Nemusum, civitas Vangionum. Provincia Germania secunda, metropolis civitas Agrippinensium, civitas Tungrorum. Ac primo quidem secundam Germaniam aggrederemur, ut obveremus discrimen quod civilis ordo sequebatur inter Tarantasiam & Coloniam Agrippinam Huic enim

De provincia Alpium Graiarum & Penninarum, quæ in laterculo imperij duabus tantum civitatibus constabat, Tarantasia & Octodoto; quarum una & prima, nempe Tarantasia, commissa est Viennensi metropoli a Leone I. Sed observandum est hoc Leonis decreto nihil consuetum fuisse adversus regulam a nobis positam, neque contra jus civitatis, ut pote quæ in ordine civili jure metropoleos non potuerit, sed tantum nudo jure civitatis, ut patet ex Notitia a viro clarissimo Sitomondo edita: Provincia Alpium Graiarum & Penninarum, Civitas Centronum Davantasia. Civitas Valentiana Octodoto. Quoniam tamen Alpium Graiarum & Penninarum provincia recenseatur in laterculo imperij, provincie quoque locum retinuit in ordine ecclesiastico, ut patet ex inscriptione epistolæ 8. Hilari papæ. Vnde factum existimo ad conservandam provincie distinctionem; ut Octodoti ecclesia, quæ episcopali fastigio insignita erat, anno 381. ut patet ex subscriptione concilii Aquileiensis, non sit credita Viennensi ecclesie a Leone, una cum Tarantasia, quæ quidem ecclesia Octodoti, cum alicui subesse deberet, nos alii subici potuit, quam Tarantasia episcopo ejusdem provincie; qui Octodorem episcopum ordinaret, ad exemplum ejus dispositionis quæ in Narbonensi secunda vigebat: ubi episcopus metropoleos A quenfis suberat Arelatensi, licet provinciam Narbonensem administraret. Quare posterioribus sæculis post Canonem 8. Concilii Francofotidensis, & consultationem ad sedem apostolicam ab eo missam, de Tarantasia episcopi jure, anno 794. id facile obtinuit Tarantasia episcopus, Romanorum pontificum beneficio, ut inter metropolitano libera a Viennensis obsequio referretur. Vnde Tarantasia inter metropoleos numeratur in testamento Caroli Magni, & Turrannus illius civitatis archiepiscopus dicitur a Ioanne VIII. & ab eo ad synodum cum suffraganeis suis evocatur, epistola 700.

Qui liturpicum simo tum A tenfi.

De Ebreducentis ecclesie ordinationem arrogaverit in synodo Regensi, anno 439. dejecto Alimentario, ea occasione quod a duobus episcopis, sine Regensibus) voluntate neglecta, ordinatus fuisset. Sed Hilarii facta etiam rati non potest in consequentiam: quia, ut monuit Leo I. cum in excessus, ordinationes sibi omnium per Gallias sacerdotum viderant, & debitam metropolitani sacerdotibus in jus suum transferre dignitatem. Ideoque Leo metropolitano, quibus ab Hilario facta fuerat iniuria, restituit in integrum: Ordinationem sibi, inquit cap. 3. singulis metropolitani suarum provinciarum, cum his qui ceteros sacerdotis antiquitate præveniant, restituo sibi per nos jure defendant. Ceterum Ebreducentis civitatis episcopus in provincia Alpium maritimarum semper jure metropolitico potuit esse. Tellem laudo Hilaram papam, qui anno 464. scripsit Ingenium Ebreducentem, Alpium maritimarum provincie semper metropolitani honore subnixum fuisse. Ex quo jure subortam inter Auxanum Narbonensis secunde, ut puto, metropolitianum, & Ingenium de Cemelensivitate, & castello Nicæensi controversiam dicitur. Ordinatum episcopum in altera illius ecclesiarum Auxanum, & eo facta, loca prædicta in duos diviserat episcopos; quod Hilari rescripto muniri per obreptionem impetravit. Eadem omnino causa, inter eadem partes superioribus annis Leonis I. judicio decisâ fuerat, oburgato etiam Ingenio, quod juri provincie sue in gratiam Auxanii contra Canones cessisset. Nolumus, inquit Hilarius, ecclesiarum privilegia, quæ semper sibi servanda, confundi; nec in alterius provincie sacerdotem alterius jus habere permissimus. Mox: Habent itaque pontificum frater & episcopos noster ingenium provincie sue, de cuius dudum ab apostolica sede est illicita cessione culpatus. Et statim ad unius antistitis eam castrum Nicæensi, & civitatem Cemelensivæ reduci jubetur.

Ebreducentis civitatis episcopus in provincia Alpium maritimarum semper jure metropolitico potuit esse.

Explicit Hilari

De provincia Alpium Graiarum & Penninarum, quæ in laterculo imperij duabus tantum civitatibus constabat, Tarantasia & Octodoto; quarum una & prima, nempe Tarantasia, commissa est Viennensi metropoli a Leone I. Sed observandum est hoc Leonis decreto nihil consuetum fuisse adversus regulam a nobis positam, neque contra jus civitatis, ut pote quæ in ordine civili jure metropoleos non potuerit, sed tantum nudo jure civitatis, ut patet ex Notitia a viro clarissimo Sitomondo edita: Provincia Alpium Graiarum & Penninarum, Civitas Centronum Davantasia. Civitas Valentiana Octodoto. Quoniam tamen Alpium Graiarum & Penninarum provincia recenseatur in laterculo imperij, provincie quoque locum retinuit in ordine ecclesiastico, ut patet ex inscriptione epistolæ 8. Hilari papæ. Vnde factum existimo ad conservandam provincie distinctionem; ut Octodoti ecclesia, quæ episcopali fastigio insignita erat, anno 381. ut patet ex subscriptione concilii Aquileiensis, non sit credita Viennensi ecclesie a Leone, una cum Tarantasia, quæ quidem ecclesia Octodoti, cum alicui subesse deberet, nos alii subici potuit, quam Tarantasia episcopo ejusdem provincie; qui Octodorem episcopum ordinaret, ad exemplum ejus dispositionis quæ in Narbonensi secunda vigebat: ubi episcopus metropoleos A quenfis suberat Arelatensi, licet provinciam Narbonensem administraret. Quare posterioribus sæculis post Canonem 8. Concilii Francofotidensis, & consultationem ad sedem apostolicam ab eo missam, de Tarantasia episcopi jure, anno 794. id facile obtinuit Tarantasia episcopus, Romanorum pontificum beneficio, ut inter metropolitano libera a Viennensis obsequio referretur. Vnde Tarantasia inter metropoleos numeratur in testamento Caroli Magni, & Turrannus illius civitatis archiepiscopus dicitur a Ioanne VIII. & ab eo ad synodum cum suffraganeis suis evocatur, epistola 700.

De provincia Alpium Graiarum & Penninarum, quæ in laterculo imperij duabus tantum civitatibus constabat, Tarantasia & Octodoto; quarum una & prima, nempe Tarantasia, commissa est Viennensi metropoli a Leone I. Sed observandum est hoc Leonis decreto nihil consuetum fuisse adversus regulam a nobis positam, neque contra jus civitatis, ut pote quæ in ordine civili jure metropoleos non potuerit, sed tantum nudo jure civitatis, ut patet ex Notitia a viro clarissimo Sitomondo edita: Provincia Alpium Graiarum & Penninarum, Civitas Centronum Davantasia. Civitas Valentiana Octodoto. Quoniam tamen Alpium Graiarum & Penninarum provincia recenseatur in laterculo imperij, provincie quoque locum retinuit in ordine ecclesiastico, ut patet ex inscriptione epistolæ 8. Hilari papæ. Vnde factum existimo ad conservandam provincie distinctionem; ut Octodoti ecclesia, quæ episcopali fastigio insignita erat, anno 381. ut patet ex subscriptione concilii Aquileiensis, non sit credita Viennensi ecclesie a Leone, una cum Tarantasia, quæ quidem ecclesia Octodoti, cum alicui subesse deberet, nos alii subici potuit, quam Tarantasia episcopo ejusdem provincie; qui Octodorem episcopum ordinaret, ad exemplum ejus dispositionis quæ in Narbonensi secunda vigebat: ubi episcopus metropoleos A quenfis suberat Arelatensi, licet provinciam Narbonensem administraret. Quare posterioribus sæculis post Canonem 8. Concilii Francofotidensis, & consultationem ad sedem apostolicam ab eo missam, de Tarantasia episcopi jure, anno 794. id facile obtinuit Tarantasia episcopus, Romanorum pontificum beneficio, ut inter metropolitano libera a Viennensis obsequio referretur. Vnde Tarantasia inter metropoleos numeratur in testamento Caroli Magni, & Turrannus illius civitatis archiepiscopus dicitur a Ioanne VIII. & ab eo ad synodum cum suffraganeis suis evocatur, epistola 700.

LXXIV. Nunc agendum superest de duabus Germaniis, quæ sic distinguuntur in Notitia: Provincia Germania prima, metropolis civitas Moguntiacensium, civitas Argentorataensis, civitas Nemusum, civitas Vangionum. Provincia Germania secunda, metropolis civitas Agrippinensium, civitas Tungrorum. Ac primo quidem secundam Germaniam aggrederemur, ut obveremus discrimen quod civilis ordo sequebatur inter Tarantasiam & Coloniam Agrippinam Huic enim

De provincia Alpium Graiarum & Penninarum, quæ in laterculo imperij duabus tantum civitatibus constabat, Tarantasia & Octodoto; quarum una & prima, nempe Tarantasia, commissa est Viennensi metropoli a Leone I. Sed observandum est hoc Leonis decreto nihil consuetum fuisse adversus regulam a nobis positam, neque contra jus civitatis, ut pote quæ in ordine civili jure metropoleos non potuerit, sed tantum nudo jure civitatis, ut patet ex Notitia a viro clarissimo Sitomondo edita: Provincia Alpium Graiarum & Penninarum, Civitas Centronum Davantasia. Civitas Valentiana Octodoto. Quoniam tamen Alpium Graiarum & Penninarum provincia recenseatur in laterculo imperij, provincie quoque locum retinuit in ordine ecclesiastico, ut patet ex inscriptione epistolæ 8. Hilari papæ. Vnde factum existimo ad conservandam provincie distinctionem; ut Octodoti ecclesia, quæ episcopali fastigio insignita erat, anno 381. ut patet ex subscriptione concilii Aquileiensis, non sit credita Viennensi ecclesie a Leone, una cum Tarantasia, quæ quidem ecclesia Octodoti, cum alicui subesse deberet, nos alii subici potuit, quam Tarantasia episcopo ejusdem provincie; qui Octodorem episcopum ordinaret, ad exemplum ejus dispositionis quæ in Narbonensi secunda vigebat: ubi episcopus metropoleos A quenfis suberat Arelatensi, licet provinciam Narbonensem administraret. Quare posterioribus sæculis post Canonem 8. Concilii Francofotidensis, & consultationem ad sedem apostolicam ab eo missam, de Tarantasia episcopi jure, anno 794. id facile obtinuit Tarantasia episcopus, Romanorum pontificum beneficio, ut inter metropolitano libera a Viennensis obsequio referretur. Vnde Tarantasia inter metropoleos numeratur in testamento Caroli Magni, & Turrannus illius civitatis archiepiscopus dicitur a Ioanne VIII. & ab eo ad synodum cum suffraganeis suis evocatur, epistola 700.

enim nobilissimae civitatis metropoles dignitas diserte tribuitur, quae in alterius descriptione omissa est. Athanasius quoque, qui eas oras lustraverat, cum in comitatu ex aula principis apud Tiveros versaretur, inter ceteros episcopos suis communionis recenser Epiphanius episcopi Agrippinae, *in Epistolis ad arianos Gamatas* in epistola ad Soliriatos, ubi legendum fortasse, *ἡ δὲ ἑκὼν ἑταίρις*, qua locutione Graeci Gallias nostras significabant, ut dicitur ex Philoborgio lib. 10. rhaemae s. cuius fragmenta cum eruditus dissertationibus suis publici juris fecit celeberrimus iuriconsultus Iacobus Gothofredus. Itaque post Athanasium de iure metropolitico Coloniae amplius disputare nefas est: duo. Id solum demendum est dubium, quod aliquos reperaravit ab assensu veteris sententiae: nempe duorum episcoporum numerus non videtur sufficere ad constituendum provinciam ecclesiasticam: eo quod ordinationes episcoporum una tribus episcopis fieri debent, & synodi provinciales minori numero consistere non possent viderantur, quia tres faciunt corpus seu collegium ex vulgata regula iuris. Sed ordinationi satisfacciat episcopopolitanus, advocatus & vicina provincia per literas episcopos, iuxta canonem synodi Sardiceniensis. Ipsius vero auctoritas adhibebatur, ut electionis de cetero, & totum negotium ordinationis confirmaret, secundum Nicenam synodum. Concilium autem coequet ex episcopo Tungtorum sibi subdito, qui demum Leo dicitur sedem fixit, & ex presbyteris qui per castra Germaniae secundum frequentes erant, quorum calorum meminit concilium vetus Agrippinense, anno 346. Si qua vero major causa incidere, in convenit trium, vel amplius provinciarum, in ea provincia quae auxilio indigebat, celebrato de metropolitano consensu. Processu temporis per varias bellorum clades deleta fere Colonia, dignitatis quoque metropoliticae memoria obcurata est, donec cum Zacharias pontifex rescripto suo renovavit, anno 745. quae civitatibus aliquot in Germania sibi subditis aucta est.

LXXV. Germaniae primae metropolis in Notitia civili, est civitas Moguntiacensium, cui subduntur civitates Argendoranensium, Nemetum, & Vangionum. Ex regula synodi Nicenae, & decretis summorum pontificum, qui per Gallias ex more pistino provinciarum, metropoliticos numerandos docent, dignitas ecclesiasticae metropoles denegari non potest splendidissime Coloniae Moguntiacensium a Druso fundatae. Ferebat eisdem non testimonium veterum hac in parte delituisse, & Germanicus historicus, ipsoque Nicolao Serrario viro eruditissimo & accurato rerum Moguntiacarum scriptore deseri. Sed si momenta, quae argumentis a nobis allatis insunt, diligenter expendimus, non adeo facile dignitatem metropoliticae unius provinciae in alteram transferri potuisse, contra canones Nicenae non in Gallias receptos, & decretis summorum pontificum confirmatos, sibi persuasissent; nempe in Coloniensem, vel Tivericam; vel etiam, quod absurdius est, rurbato disciplinae ordine, in ecclesiam Vangionum, seu Vvomatiensem, quae in laterculo imperii subdita erat Moguntiacensi. Itaque si quis hac in re sapere velit, amplecti debet sententiam celeberrimi viii, & eruditione aequae ac dignitate illustris P. Bertrii praesidis Tolosani, cuius haec sunt verba, diatriba 2. cap. 5. *Moguntium quidem episcopum florere imperio, Germaniae primae metropolitico non fuisse non dubito. Nam quae hanc aulam non solum in Galliarum dicecesim, sed in toto fere orbe Romano metropolitico suum non retinuisse crediderit. At enim ubi maiestatis Romanae non est in Germaniae episcopatu, sed in forma civilis & ecclesiasticae posteritatis facile potuisse non inficere. Haec ille, quae nos decesserunt Moguntiacarum serie confirmabimus.*

LXXVI. Moguntia a Vandalis capta aetate subversa, anno 410. deinde ab Atrila Hunnorum regum funditus excisa atque destructa est, anno 454. ita ut ne cadaver quidem urbis aut nomen ipsum superesset Theodeberti Francorum principis in Austrasia beneficio restitui coepit, antequam Sidonio, qui tenuit urbis episcopatum, & Atriliani excidii reliquias reparavit, circiter annum 600. Tentari posset ex Venantio Fortunato, qui lib. 9. epig. 9. huius Sidonii laudes descripsit, metropoliticae quoque administrationem ecclesiae Moguntinam restitutum. Its enim veritas, de Sidonio loquens, ait, ut, ac si ceteros episcopos auctoritate sua regeret, *iura sacerdotum* (id est episcoporum) *sacro moderamine servans.* Accedit restitutum petium, ex tabulis donationis a Bilechilde sanctimoniali collatae in ecclesiam beati Marci, quae Moguntiae excitavit, ubi testatur se agros quosdam emisse ab avunculo suo Sigeberto archiepiscopo Moguntino; cuius quoque iussu donatio illa a notario excepta est, principatu regis Clodovi, anno Christi 615. cuius verba restatulit Serrarius lib. 2. Moguntiacarum rerum cap. 31. Peccatum est in temporis annotatione, cum regnum Clodovi incidat in annum 444. usque ad annum 660. quod emendari posset ex autographo, si extaret. Ceterum non assentior Serrario, cui suspensa sunt instrumenti fides, ex rimulo archiepiscopi, qui Sigeberto tribuitur, quem ille a Zacharia tantum seculo sequenti impossum putat. Ceterum quidem est, per bella civilia ita perturbata fuisse in Gallias ecclesiasticae disciplinae ratio-

nes post tempora Childerici regis, ut ab anno 670. usque ad annum 743. Galliae archiepiscopi caruerint, teste Bonifacio in epistola quam dedit ad Zachariam pontificem anno 743. *Erant enim, ut seniores dicunt, plus quam per tempus octoginta annorum synodum non fuerunt, nec archiepiscopum habuerunt, nec ecclesia canonica iura alicubi fundabant vel renovabant.* Quare Bonifacio laborandum fuit, & tractandum cum dudibus Francorum Pippino & Carlomano, pro restituta archiepiscopos per provincias, id est pro restituta auctoritate metropolitana; etenim quin episcopali fruerentur eam sedem antilites, non est dubium. Itaque tres constituti sunt archiepiscopi in concilio Svesstionensi, Grimo Rothomagi, Abel Remis, & Artbertus in civitate Senonica: quorum institutionem pallus missis Zacharias probavit, anno 744. Anno sequenti Coloniae metropolim confirmavit. Et paulo post in quo versaretur auctoritas metropolitano- rum, ex canonibus & decretis pontificum edocuit. Tandem anno 751. Bonifacio eiusque successoribus episcopis Moguntinam sedem titulo metropoles possidemam contulit, eique civitates quinque in Gallia subdidit, atque illas Germaniae gentes, quas Bonifacius ad sedem erudierat. *Et dicitur, inquit, beati Petri apostoli auctoritate sancimus, ut supradictam locum Moguntinam perpetuis temporibus tibi & successoribus tuis in perpetuum sit confirmata; habens sub se hos quinque civitates, id est Tungris, Coloniam, Vvomatiam, Spiraciam, & Trevis, & omnes Germaniae gentes, quas tua fraternitas per suam praedicationem Christi lumen agnosce fecit.* Obliterarum per annos sexaginta & amplius jus Moguntiae in intercom restituit, eiusque auctoritatem amplificat, prorogata in Germanos auctoritate, atque in ipsam Coloniam Agrippinensem. Sed pro hac parte rescriptum effectum caruit. Sane in Zachariae verbis nihil perspicio, ex quo colligere possit aliquis, nullam antehac dignitatem metropoliticae civitatis Moguntiae competitivae. Odionus auctor vitae Bonifaci episcopi omnes in fraudem induxit, dum ait ecclesiam Moguntiacensem alteri fuisse subiectam. *Decreverunt itidem principes* (scilicet Carlomannus & Pippinus) *ecclesiam Moguntiacensem, qua prius alteri subiecta erat, metropolim omnium in Germania postituri ecclesiarum efficere, moxque legatione facta a illo apostolice imperatae.* Fallitur Odionus, qui anno mxx. cum hanc vitam scripserit, conjecturam suam potius, quam res sibi aliter competas explicat. Sic autem colligebat ex ordine disciplinae canonicae Moguntiam olim alteri subditam fuisse, si demum a Zacharia in metropolim evecta esset. Sed meminisse oportet luctuosissimae calamitatis, quae Gallias invaserat ab annis 60. archiepiscoporum nomine & auctoritate penitus extinctis, ante Zachariae rescriptum. Itaque ut nulli praeret episcopus Moguntinus, ita nulli tunc subdubatur. Primus honoris gradus, & iura metropolitica in Germaniae ecclesiis a Moguntina sede avulsa, sedi Magdeburgensi collata sunt anno 1135. ab Innocentio II. praebis Lotharii II. in gratiam Norberti archiepiscopi, Praemonstratensis monasterii conditoris.

LXXVII. Restat ex quatuordecim provinciis Maxima Sequanorum, cuius metropolis civitas Vefontienium, quae pendit civitas equestrum Noiodunus, civitas Elviriorum Aventicum, civitas Basileensium, castrum Rauracense, castrum Vindonifense, castrum Ebrodunense, portus Abucini. Ex regula canonica, Vefontienium episcopos hanc provinciam metropolitani iure regere debuit. Et sane illa administravit, aut quidam alius. Non melaret, Hilarius Arelatensis, ius sibi in eam arrogasse, deposito Chelidonio Vefontio, quae de re vetus codex monasterii Iurenensis a Chelidonio laudatus ista habet: *Hilarius venerabilem Chelidonium suum praedictam metropolim, id est Vefontienis, patriarcham, patrio praefectorumque fuit favore, indebitam sibi per Gallias vindicans monarchiam, a sede episcopali nulla existente ratione deiecerat.* Subjungit deinde rescriptam a Leone damnationem, Hilariumque regulariter increpatum. Extrat Leonis epistola data anno 445. quae negotium istud explicat. Refert enim Chelidonium ab Hilario fuisse sacerdotem dejectum, quod fuisse viduae maritus, sed redditum ecclesiae suae, & huius, quam amittere non debuit, dignitatis, quod cognitione apud sedem apostolicam habita liberum se ab accusatione docuisset. *Manifestum namque in illum prolata sententia, inquit Leo, si obiectorum veritas extitisset.* Quibus verbis metropolitica Chelidonii dignitas pessundari videretur, nisi sola vicaria potestate a Zosimo, episcopis Arelatensibus delegata, ubi aliquod cogendum in Galliis synodorum Hilario competitivae sciremus. In qua synodo de Chelidonii causa iudicium tulit, ex more repro: & a canonibus inducto, qui episcopos synodorum examini committunt, salva sedis apostolice reverentia. Sed iudicii ratio a solo Hilario repetitur, quia illo auctore sententia lata erat. Solenne enim erat, a concilio praesidibus in iuste cognitionis rationem exigere, quem admodum docet actio 1. Concilii Chalcedonensis, ubi actio synodi de Ephesine II. discutitur, & a Dioscoro illius praeside iniusti iudicii poena repetitur, quem admodum ipse cum Flaviano Constantinopolitano exegerat, ob damnum Eutychem in synodo Constantinopolitana. Nulla alia po-

Ius metropolitico cessavit in Gallis per annos sexaginta & amplius aetate Pippini tempora.

Restituta iterum metropolis Moguntiae a Zacharia.

Et amplificata.

Erro: Orlo- ni, qui scrip- sit vitam Bonifacii Moguntini

De provin- cia Sequa- norum. Eius metro- polis civita- tis Vefon- tienium. Hilarius A- relatensis provincia sibi arro- gat, depolito Chelidonio.

Quod red- cinditur a Leone.

testate, præter vicariam, Hilarius vri poterat aduersus Chelidonium. Arctamen hæc tota ratio Leoni displicuit, ex cuius verbis apertissime demonstratur, nulli episcopo aliquid licere in Sequanica provincia, quemadmodum nec in ceteris provinciis, præter ipsius provincie sacerdotibus. *Suis, inquit, unaqueque provincia sit contenta conciliis, nec ultra Hilarius audeat conuentus indicere synodales.* (conuentum aduersus Chelidonium habitum perstringit) & sacerdotum dominij iudicium se interferendum turbare, qui non tantum poterit se ab alieno iure depulsum, sed etiam vicinensium provincie, quem male usurpauerat, potestate privatum. Quare eleganter in Novella constitutione Valentianij Hilarius damnatus fuisse dicitur a Leone, tum quod iuvis civibus aliquos ordinasset episcopos, tum quod alios incompetenter removeret, quod ultimum de Chelidonio & de Prolecto intelligendum est. Idem pontifex in eadem epistola adeo exactum se provinciarum custodem præstitit, ut a limitibus unius provincie alterius metropolitani non arceret; hoc adjecto, ut si quis honoris sui desertor privilegium suum in alium le posse transferre crediderit, non is cui cesserit, sed qui intra provinciam ceteros episcopos antiqutate prævenit, sacerdotibus sibi ordinandi vindicet potestatem. Ex facti serie, & cognitione a Leone habita, provincie Vefontienensis a ceteris discreta, nullique extraneo subditæ, status evidentissime demonstratur, atque adeo dignitas episcopi Vefontienis, quæ civitas in ordine civili est Maximæ Sequanorum metropolis.

Quia Hilario nihil licebat extra provinciam suam.

Vnde patet pro rincipi Seguanicam distinctam a reliquis. De civitatibus & ca. Vna sumitur ex hodierno provincie Vefontienensis statu, qui Belicensem, Laufausensem, & Basileensem episcopatum metropolitano Vefontienensi tribuit, cum tamen in Notitia aliæ describantur civitates, & loca, quæ nunquam episcopatibus decorata sunt. Vt autem hæc dignitas expediatur, observandum est a synodo Sardinensis decretum canone 6. ut civitatibus sui non desissent episcopi, sed vetum nec in vicis aut pagis constituerentur, ne dignitas illa vilesceret. Quare cum quatuor civitates provincie Sequanorum Notitia describat, illis necessario imponendi sunt episcopi, ut ordo civilis cum sacro paria faciat. Castris, quæ sunt inopia, ex arbitrio synodorum provincialium pro cuiusque celebritate tribui possunt, vel pro infrequentia etiam omitti. Nunc considerandum est provincie Sequanice statum, qua sæpe vastata & direpta, quarundam civitatum, quæ in Notitia describuntur, dignitas in alias

Noiodunum. Civitas Belicensis. Raurica. Civitas Basileensem. Aveticum. Laufana. Vindonissa. Castrum Ebrodunenle.

urbes translatæ est. Itaque delecto Noioduno, quod vulgo *Niom*, episcopatus translatus est in civitatem belicensem: unde Vincentius ecclesie Belicensis episcopus sub scriptis concilio Parisiensis II. anno 555. Colonæ Augustæ Rauricorum præter sustinans episcopus anno 348. in concilio Agrippinensi: ex cuius civitatis ab Alamannis eversæ rudibus statim excitata est civitas Basileensem, cuius meminit Ammianus libro 30. Va etniam in senioris temporibus, id est an. 374. unde non indeptus est ad tuendos limites. Raurici vero castrum excitatum est ad tuendos limites. Diutius floruit Aveticus civitas, vulgo *Avenches*, cuius episcopus Merius sub scriptis concilio Maficonensibus II. an. 585. Sed paulo post, exiit Aveticus, dignitas ejus collata est Laufanæ ad lacum Lemannum: unde Arreus episcopus ecclesie Laufanensis sub scriptis synodo Cabillonensibus. 650. Castrum Vindonissæ synodorum beneficio, non autem iure, suis quoque episcopi non caruit, qui concilio Epaonenfis 517. & aliis synodis interfuerunt, donec eversa Vindonissa, quæ vulgo *Vindonifob* in finibus Helvetiorum, Constantia Germania cum dignitate recepit, & a provincia Vefontienfis distracta est. Castrum Ebrodunenle, quod vulgo *Yverdon*, numquam episcopatu decoratum fuit, nec portus Abucini, seu Lucini, quemadmodum legi vult Chiffletius, doceret vulgo dicitur *Pors de Lens*, ad Lucinum fluvium.

De Vefontienis episcopi sub scriptio in conciliis, & de sub scriptio nibus. Ordine temporis, Vel permittim.

LXXIX. Alter controversia articulus caput ipsum petit, nempe Vefontionem, cuius episcopus nec sibi metropolitani titulum arrogavit in conciliis, nec superiore loco cum ceteris metropolitans sub scriptis. Si patet institutum, hic disputari copiose posse de ordine concessus & sub scriptio nibus in conciliis. Id tantum annotabo quod ad rem no. E. primum pertinet, nempe hanc fuisse regulam a patribus indutam, ut antiquior ordinatione episcopus collegas suos antecederet. Id docent Africana concilia, Leo I. epistola 89. Iustinianus in leg. 29. c. De episcop. qui *ἐπιμαχὴν ἄετινῆς* docet episcopos *ἀετινῆς*. Cuius moris adeo retinente pletemque erant episcopi, ut metropolitans non invitis priores ordinatione in sub scriptis præferrentur. Quod demonstrari potest ex synodorum Gallicanarum sub scriptio nibus, ubi metropolitans sæpissime cum aliis episcopis permixti inveniuntur, nullo dignitatis ordine servato. Itaque non esse trahi non debet in solius episcopi Vefontienfis injuriam. Aliquando vero, antiquioribus episcopis jus suum ex modesta remittentibus, accidebat ut omni ordine neglecto perturbate sub scriptio nes fierent, præcipue apud Gallos: quorum negligentiam in hoc capite carpit Gregorius I. epistola ad Syagrium Augustodunensem episcopum lib. 7.

Quod castigat Gregorius 2.

A epistola 114. Episcopi secundum sua ordinationis tempus, sive ad considerandum in concilio, sive ad sub scriptendum, vel in qualibet alia re, sua attendere loca decernimus, & suorum sibi prærogativam ordinum vindicamus. Sane metropolitans excepti erant ab hac regula, saltem in provinciis quique suis, ubi honoris prærogativa illis competebar, tum ex ipsa rei natura, tum ex canone apostolico, & ex canone Antiocheno. Canon 55. apostolicus, *τῶν ἐπισκοπῶν ἐκαστὸν ἐστὶν ὅπου ἐίδεναι, ἵδεν ἐν αὐτοῖς ὡς ἐπὶ τῶν, & ἠγίασται ἐν τῷ ὄρει καὶ ἐν τῷ ὄρει*. Episcopi gentium singularum terre cononit, qui inter eos primus habeatur, quem velut caput existimant. Et canon 9. Antiocheno: *Placuit cum honore præcellere. Ἐδδξῆς δὲ τῆς πρῆς ἀποστολῆς αὐτῶν.*

Vnde concilium Bracarense I. cap. 24. *Conservato metropolitans episcopi primatus, ceteri episcoporum, secundum sua ordinationis tempus, aliis aliis defendendi deserat locum.* In conuentu autem plurium provinciarum ex regula canonica veterem metropolitans ceteris episcopis præferendi erant, ut diserte constitutum est in Africana collectione, c. 86. *Hic ordo inquit, (id est ex tempore ordinationis) Ἐσὶ πατρίδων, Ἐσὶ ἀμαϊορίβυς servatus est, Ἐσὶ ἀνοβίς Deo proposito servabitur, salvo etiam iure primatus Numidia & Mauritania.* Excipiunt a regula primates Numidia & Mauritania, quibus in concilio universalis Africæ primus locus post Cathaginensem dabatur, ob dignitatem & vetustatem provinciarum. Omisæ autem sunt Tripolitana, Byzacena, & Mauritania Siticensis, quia recentiores erant tribus aliis, & proinde minoris erant dignitatis, ut itacim dicemus. Intetium anorasse sufficere ex Explicano canonis Africani interpretatione, quam damus, priorrem locum metropolitans debere in conuentibus generalibus: sed apud Gallos nostros ordinationis tempore inspecto, nullo d. serime metropoleon, episcopi plerumque assidebant. Postquam vero archiepiscopi nomen, (quo sola Maficonensis synodus anno 581. semel usâ fuerat) metropolitans omibus passim apud nos tributum est, (quo sola Sueffonia sub Pippino dūce anno 744. in capitulo Hadriani, & in capitulo Caroli Magni, atque Ludovici Pii, tum in epistolis pontificis Isidororum collectionis; episcopi metropoleon, & nomen illud archiepiscopi sibi passim adsciscere, quod in metropolitico neglexerant, & concessus prærogativam præ ceteris episcopis diligentius conservare studuerunt, Quare Hincmarus ex usu temporis sui, quamvis aliquando interpellat, recte observavit, antiquitatis privilegio episcopos inter se præferri, sed dignitatis gradu primates, seu metropolitans, illis præcellere, & inter se tempore diserte. *Inter quos, inquit epistola 6. cap. 16. de primatibus Gallicanis, Belgicis, & Germanicis loquens, sicut & inter reliquos episcopos hæc constitutio regularis servatur, ut qui prius fuerit ordinatus, prior habeatur.* Itaque nihil damni reciderit in Vefontionensem sedem, quod ejus episcopus ceteris episcopis permixtus invenitur, sine metropolitans titulo. Neque tamen adeo neglecta est ejus civitatis dignitas, quin iuxta antiquum morem inter metropoleos Gallie recentiat, in testamento Caroli Magni apud Eginhartum: & Beronius dicat esse ejus archiepiscopi in capitulo Ludovici, lib. 2. capitularium cap. 25. *In Vefontio, quæ est diocesis Bernoini archiepiscopi.* In epistola synodali ad Vvenilonem cheipionensis metropolitans inscribitur Arduicus Vefontionum metropolitans episcopus, anno 859. In concilio Pontigonensibus anno 876. est post plures episcopos, sub scriptis Theodorici Vefontionum ecclesie archiepiscopus. Ad quem Ioannes VIII. epistolam dedit cum hac inscriptione, *Reverendissimo & sanctissimo Theodorico archiepiscopo Chrysoptolima ecclesie: Chrysoptolis enim dicta est Vefontionum civitas.*

Vnde concilium Bracarense I. cap. 24. *Conservato metropolitans episcopi primatus, ceteri episcoporum, secundum sua ordinationis tempus, aliis aliis defendendi deserat locum.* In conuentu autem plurium provinciarum ex regula canonica veterem metropolitans ceteris episcopis præferendi erant, ut diserte constitutum est in Africana collectione, c. 86. *Hic ordo inquit, (id est ex tempore ordinationis) Ἐσὶ πατρίδων, Ἐσὶ ἀμαϊορίβυς servatus est, Ἐσὶ ἀνοβίς Deo proposito servabitur, salvo etiam iure primatus Numidia & Mauritania.* Excipiunt a regula primates Numidia & Mauritania, quibus in concilio universalis Africæ primus locus post Cathaginensem dabatur, ob dignitatem & vetustatem provinciarum. Omisæ autem sunt Tripolitana, Byzacena, & Mauritania Siticensis, quia recentiores erant tribus aliis, & proinde minoris erant dignitatis, ut itacim dicemus. Intetium anorasse sufficere ex Explicano canonis Africani interpretatione, quam damus, priorrem locum metropolitans debere in conuentibus generalibus: sed apud Gallos nostros ordinationis tempore inspecto, nullo d. serime metropoleon, episcopi plerumque assidebant. Postquam vero archiepiscopi nomen, (quo sola Maficonensis synodus anno 581. semel usâ fuerat) metropolitans omibus passim apud nos tributum est, (quo sola Sueffonia sub Pippino dūce anno 744. in capitulo Hadriani, & in capitulo Caroli Magni, atque Ludovici Pii, tum in epistolis pontificis Isidororum collectionis; episcopi metropoleon, & nomen illud archiepiscopi sibi passim adsciscere, quod in metropolitico neglexerant, & concessus prærogativam præ ceteris episcopis diligentius conservare studuerunt, Quare Hincmarus ex usu temporis sui, quamvis aliquando interpellat, recte observavit, antiquitatis privilegio episcopos inter se præferri, sed dignitatis gradu primates, seu metropolitans, illis præcellere, & inter se tempore diserte. *Inter quos, inquit epistola 6. cap. 16. de primatibus Gallicanis, Belgicis, & Germanicis loquens, sicut & inter reliquos episcopos hæc constitutio regularis servatur, ut qui prius fuerit ordinatus, prior habeatur.* Itaque nihil damni reciderit in Vefontionensem sedem, quod ejus episcopus ceteris episcopis permixtus invenitur, sine metropolitans titulo. Neque tamen adeo neglecta est ejus civitatis dignitas, quin iuxta antiquum morem inter metropoleos Gallie recentiat, in testamento Caroli Magni apud Eginhartum: & Beronius dicat esse ejus archiepiscopi in capitulo Ludovici, lib. 2. capitularium cap. 25. *In Vefontio, quæ est diocesis Bernoini archiepiscopi.* In epistola synodali ad Vvenilonem cheipionensis metropolitans inscribitur Arduicus Vefontionum metropolitans episcopus, anno 859. In concilio Pontigonensibus anno 876. est post plures episcopos, sub scriptis Theodorici Vefontionum ecclesie archiepiscopus. Ad quem Ioannes VIII. epistolam dedit cum hac inscriptione, *Reverendissimo & sanctissimo Theodorico archiepiscopo Chrysoptolima ecclesie: Chrysoptolis enim dicta est Vefontionum civitas.*

LXXX. Non solum autem episcopi civitatum metropoleon ex antiquissima divisione in quatuordecim provincias dignitatem suam retineverunt, sed etiam ii, qui ex divisione facta sub Gratiano novarum metropoleon faceret dotati possidebant. Tres sunt metropoles ejus generis, Senonum, Turonorum, & Aquensium. Senonia provincia recisa a Lugdunensi prima, ejus quoque provincie metropolitans dicitur Agræcius Senonensis episcopus a Sidonio Apollinari anno 472. qui cum ad ordinationem Bituricensis episcopi literis suis invitat, auxilio comprovincialium episcoporum desistitur, ob invasam a Gothis Aquitaniam, lib. 7. epistola 5. *Nec se, quamquam Senonia caput est, inter hæc aubis subtraxeris intentionibus Aquitanorum: quia minimum referi, quod nobis est in habitatione diversa provincia, quando in religione causa conjungitur.* Mox: *Quapropter in constituto præfata civitatis antistite, provincialium collegarum desistitur numero, nisi metropolitans noster resiamur assensu.* Posteri gradum illum studiose tui sunt, donec superioriibus annis Senonia quoque provincia scissa est, & Parisiensis novæ provincie ecclesiasticæ impositus est archiepiscopus nobis regie, summi pontificis decreto, & regio assensu.

LXXXI. Turonica provincia, seu Lugdunensis tertia, Et Turoniam statim

LXXXI. Turonica provincia, seu Lugdunensis tertia, Et Turoniam statim

LXXXI. Turonica provincia, seu Lugdunensis tertia, Et Turoniam statim

LXXXI. Turonica provincia, seu Lugdunensis tertia, Et Turoniam statim

LXXXI. Turonica provincia, seu Lugdunensis tertia, Et Turoniam statim

statim atque distracta fuit a Lugdunensis secunda, civitatem Tutorum metropolim agnovit; ejusque episcopus ceteris provincialibus episcopis praesuit. Quo i docet concilium Venedicum, in Patrum episcopi civitatis Venedum (Pannes) ordinatione celebratum, a Perpetuo Tutorico episcopo, anno 465, qui primus synodo una cum episcopis provinciae subscripsit.

LXXXII. Narbonensis secunda recisa a Viennensi provinciae specialis & distincte non induit. De ejus administratione disceptatum est in synodo Taurinensi; quae coucella est Proculi episcopi Massiliensis personae, non autem ejus civitati, quia in altera provincia sita erat urbs Massiliensis, scilicet in Viennensi, ut discrete loquuntur patres; quamquam refragantibus episcopis regionis illius, qui sibi alterius provinciae sacerdotem praesse non debere contendebant. Sed postea decreto Zosimi provinciae ejus administratione una cum Viennensi & Narbonensi prima addita est Patrolo Arelateni; & Proculo episcopatus abrogatus, quod in apostolicae sedis injuriarum locum sibi indidit a synodo Taurinensi exambillit. Verumtamen Gallicanis metropolitanis per singulas provincias auctoritatem suam restituere Bonifacius, Caeselinus & Leo, rescisso rescripto priori, quod pretextu consuetudinis antiquae per subreptionem contra Canones a Zosimo Patrolo ellicerat, ut supra monuit. Quare episcopus civitatis Aqueensis, quae in Notitia est metropolis Narbonensis secunda, usus est iure suo in administratione illius provinciae. Id unum retinuit Arelatenis episcopus, ut Aqueensem episcopum ad concilium evocare possit; quod trahendum non est ad ceteros episcopos Narbonensis secundae, neque ad provinciae illius administrationem, quae ab Aqueensi metropolitano pendebat. Libellus Synmacho papae oblati a legatis Caesarii Arelatenis anno 514. rem totam liquido exponit: *Moneris etiam civitatis episcopum sanctitatis vestre aequi praescripti constituitis, ut dum a metropolitano antistite ecclesiae Arelatenis ad synodale concilium fuerit evocatus, vel aliqua ordinationis causa eum sibi postulet religio divina necessarium, minime venire frustretur, quatenus ex qua longae viae saeculis praeferum sanctorum auctoritas, vobis praesalibus praesentis futuraeque aetati in violata serventur.* Symmachus rescripto suo privilegium personale Caesario indulget, ut si causa ecclesiastica praesentiam sacerdotum poscat, in Gallia, vel Hispania, episcopi ejus auctoritate communiti ad synodum conveniant. Deinde ecclesiae iure perpetuo concedit ut Aqueensem episcopum metropolitano Arelatenis ad se vocare possit, pota canonica in continentem illata. Et si tam ecclesiae Aqueensis antistes, vel alius quilibet metropolitano pontifici iuxta Canonum definitionem vocatus obtemperare noluerit, noverit subdendum se, quod apertum, ecclesiastica disciplina. Aqueensis ergo episcopus metropolitane potestate fruebatur in Narbonensi secunda, sed ipsius ecclesiae obnoxia erat Arelatenis ecclesiae; in quo neminus imaginem quam late aetate primatum qui postea instituti sunt. De illius libertate actum est in concilio Francofordiensi, & decretum ut ad sedem apostolicam referretur Can. 8. Constituto enim iure Viennensis & Arelatenis episcopi, iuxta divisionem a Leone inductam, & Symmacho, atque Gregorio I. confirmatam, addunt patres: *De Tarantasia vero, & Ebreduno, sive Aquis, legatio facta est ad sedem apostolicam, & quidquid per pontificem Romanam ecclesiam definitum fuerit, hoc tenentur.* Quid decretum postea fuerit, ex rebus ipsius potius quam ex rescripto discimus. Legimus enim Robertum Aqueensem archiepiscopum subscripsisse concilio Mantalensi, anno 879. atque ad eum lem datas literas a Ioanne VIII. anno 880. epistola 191. cum archiepiscopi Aqueensis titulo. Quamquam illud quoque verum sit, Aqueensem civitatem inter metropoles regni in testamento Caroli Magni non fuisse recensitam; quia fortasse de illius itaru nondum rescriptum summus pontifex.

LXXXIII. Quercenium superest a c x v i x. provinciae alique potiores essent aliis, tum in ordine civili tum in ordine ecclesiastico. Plane si de dignitate illarum agatur, dubium non est quin alique ceteris praeclerent, vel ob civitatum splendorem & frequentiam, vel ob imperii, in cuius sinibus postea erant, incoluntatem. Vnde in Notitia imperii sex provinciae Galliarum Consulares dicte, quia regabantur a consularibus; undecim vero praesidiales, quae praesidibus commissa. Sex illae sunt Viennensis, Lugdunensis I. duae Germaniae, & duae Belgicae. Reliquae vero sunt praesidiales. Ceterum in rebus omnibus aequale erat us omnium provincialiarum, ita ut nulli ex consularibus alteram aliquod esset Imperium. De illis tantum moveri possit quae, quae primae dicuntur erga secundas. Sed adeo aperta est Maeri iurisdictionis definitio, ut dubitandi nullus superest locus. Germania divisa in duas provincias primam & secundam, quae rebebatur an is qui in altera esset ortus, possit ad alteram in aere fungi in altera, ob legis prohibitionem, quae neminem patitur in provincia sua praesidi assidere. Respondit Micer, in altera assidere posse, post divisionem: quod dici non potuisset, si ius aliquod & imperium consulari Germaniae primae superfuisset in Germaniam secundam. Haec sunt verba

Concil. general. Tom. X.

A Maerini 3. ff. De officio assessorum. Si eadem provincia postea divisa sub duobus praesidibus constituta est, velut Germania, Moesia, ex altera ortus, in altera assignabit, nec videtur in sua provincia assignasse. Sed conceptis verbis haec controversia definita est a Theodosio, qui praeter antiquam Tyri metropolim in provincia Phoenicia, Beryrum in novam metropolim evexit, pari iure cum prima: *Sic illa, inquit, mater provinciae, majorum nostrorum beneficio, hac nostro, & utraque dignitate similis perservatur. l. va. lib. 11. cod. de metropoli Beryto.* Quod de nova metropoli dicitur, intelligendum est ad provinciam novam quoque pertinere, quando ab antiqua dividitur.

LXXXIV. Idem ius constitutum reperio in provinciis ecclesiasticis. Et enim, si demus Narbonensem secundam & Alpes Graias, de quibus actum, ceterae omnes provinciae a nullo preterquam a suo metropolitano possidebant. Quod egregie docet Innocentius I. de Rothomagensi episcopo, Ex Innocentio qui erat Lugdunensis secundae metropolitans. Illi enim non solum provinciae suae episcoporum ordinationem compete ait, sed etiam Synodorum provincialium indictionem, & iudicia ecclesiastica, eo solum excepto, ut de majoribus causis, si quae emerferint, ad sedem apostolicam referat. Lugdunensis primae metropolitani nulla mentio, quia tunc aequo iure metropolitani erga se agebant. Leonis I. testimonia superius a me prolata singulis Galliae metropolitans provinciae suae limitibus circumscribunt, non solum in ordinationibus peragentis, sed in Conciliis habendis, reddendisque iudiciis.

LXXXV. Si aliarum dioeceseon exempla petantur, praesto nobis est Africanorum Coaciliorum auctoritas, ubi Mauritania Sitifensis aulla est a provincia Numidiae, & proprio primati commissa. In Canon. 17. collectionis Africanae: *Placuit Mauritania Sitifensis (ut postulatam primatem provinciae Numidiae, ex cuius coetu separatur) sum habeat primatem; quem consentientibus omnibus primatibus provinciarum Africanarum, vel omnibus episcopis, propter longinquitatem habere permittitur est.* Per divisionem a coetu Numidiae separatur, ut loquitur Canon, id est ab eius Synodo, ut interpretatur Graeca versio, *εκ τῆς κοινῆς συναγωγῆς*, & per primatem, atque proprium concilium administratur.

LXXXVI. Ad usorem huius Canonis explicationem, necesse est pauca quadam attingere de provinciis Africae dioeceseos civilibus & ecclesiasticis, de quibus perplexae actum est ab aliis. Tractus ille, qui a Romanis Africae nomine censetur, quique a freto Gaditano ad Cyrenaicam regionem Aegypto contribatur porrigebatur, in quatuor partes divisus fuit olim, in Maucraiam Tingintaam, Mauritiam Casariensem, Numidiam, & Africam specialiter dictam, ubi sita erat Carthago, quas descripsit Ptolemaeus libro 4. geographiae. Mauritaniae veteris regnum dividit in duas provincias Caius Caligula, si fides Plinio libro 5. cap. 1. quod Claudio tribuit Dio libro 60. *Claudius, inquit, Mauros divisi, in eos qui ad Tingin, & qui ad Casariam, unde & nomina habent: & duobus equitibus praepositos eos permisit.* Sed paulo post uni praesidi ambae Mauritaniae commissa sunt a Galba, ut discimus ex hoc Taciti loco, libro 2. histor. *Lucius Albinus a Nerone Mauritania Casariensis praepositus, addita per Galbam Tingitana provincia administratione, haud spernendis viribus agebat.* Quam dispositionis formam posteriores principes fecerit sunt: unde factum ut Africanus ille tractus ex tribus provinciis conflatus fuerit, Africa, Numidia, & Mauritania. Provincia Carthagenensis, seu Africa, eas regiones complectebatur, quae ab ipsa Carthagine ad Cyrenem diffundebantur. Numidia compacta erat ex vetete seu Cirtensi, ab urbe Cirta, quae deinde Constantina, nomen indepta, & ex Numidia nova, cuius meminit Ptolemaeus, ubi ponit Culeam Coloniam. Vnde aliquando singulari, quandoque vero plurali numero *Numidiarum* provincia dicitur. Eodem modo effertur Mauritania utraque: quae a Tingitana opido ad fretum Gaditani fauces posita, usque ad Numidiam, per oram mritimam & interiora loca porrigebatur. Ex dispositione ista veteri profuixit, ut Constantianus omnes Africanas provincias, trium illarum, Africae scilicet, Numidiae, & Mauritaniae nomen comprehenderet in epistola ad Caecilianum Carthagenensem, cui titi milia follum numerari iubet, *dispertenda quibus illam religionis catholicae ministris, xxi milia trapzax, vii m Apennas, & m Numidias, & m Mauritanias, apud Eusebium libro 10. cap. 6. Hinc quoque factum, ut eidem Caeciliano cura mittendorum adorum synodi Nicenae per Africam, Numidias, & Mauritanias commissa sit apud Gelazium Cyrenicum libro 2.*

LXXXVII. Hunc ordinem initio complexa est Africana ecclesia in suis provinciis constitutis, ut patet ex praefatione universalis concilii totius Africae dioeceseos, collecti a Cypriano anno 258. ubi tractatum est de haereticeis baptizandis: *Cum in unum Carthagini convenissent Kalendis Septembris episcopi plurimi ex provincia Africana, Numidia, Mauritania, cum presbyteris & diaconibus,* Tres istas provincias designat

M m ij quoque

Idem sermo ecclesiastico. Et Innocentio I.

Et Leone.

Et ex Canonone Africano, qui explicatur.

Divisio provinciarum civilium et ecclesiasticarum.

Quatuor provinciae: Mauritaniae duae.

Coactae in unam.

Sic tres provinciae in Africa.

Numidia.

Mauritania.

In epistola Constantini.

Tres provinciae ecclesiasticae in concilio Cypriani.

Et in synodo Arelatensi l.

Demum facta sex provinciarum civilis. Hac diviso tempore Coustanti.

Proconfuli paruit Carthagenensis provincia. Byzacena & Tripolitana diffracta a provincia Carthagenensi.

Mauritania Sitifensis a Numidia.

Quinque provincie ecclesiasticae post synodum Nicamam. Explicatur locus concilii Carthagenensis sub Grato.

Concilium Byzaceni tunc distinctum a concilio provincie Carthagenensis.

Sexta provincia Mauritaniam Sitifensem, quae separata a Numidia, quaeque

quoque Cyprianus epistola 45. Latius, inquit, fusa est nostra provincia, (Africana scilicet sive Carthagenensis) habet etiam Numidiam, & Mauritaniam duas sibi cohaerentes, id est Tingitanam, & Caesariensem. Eadem forma perseverabat in ecclesia Africana anno 314. quo Arelatense concilium celebratum est. Ex tribus enim illis tantum provinciarum nomina legatorum reperimus in subscriptionibus, scilicet Fortunati episcopi de civitate Caesariensi & provincia Mauritaniam, Caeciliani episcopi de civitate Carthagenis, & provinciae Africae; & Victoris episcopi de civitate Legisvoluntini, provinciae Numidiae.

LXXXVIII. Ordinatim demum provinciarum totius orbis Romani, Africae tractus conatus est & sex provinciarum civilibus, quae Rufus in breviario descripsit: Per omnem Africam sex provinciae factae, ipsa ubi Carthago est, proconsularis, Numidia, Byzacium, Tripolis, & duae Mauritaniae, hoc est Sitifensis & Caesariensis. Hac dispositio provinciarum vigeat Constantini principatu, ut patet ex eisdem imperatoris epistola ad Ablavium, qua jubet ut ex parte Caeciliani & Donati ad synodum Arelatensem se conferant aliquot episcopi, non solum ex provincia Carthagenensi, sed etiam de Byzacena, Tripolitana, Numidiarum, & Mauritaniarum provincis, id est Sitifensis, & Caesariensis. Eadem diviso probatur ex inscriptione tunc posita L. Aetadio Valerio Proculo, Proconsuli provinciae Africae vice sacra iudicandi, etiam quo iudicio sacro per provincias proconsularem, & Numidiarum, Byzacium, ac Tripolis, itaque Mauritaniam Sitifensem, & Caesariensem, personam officio praefecturae pretorio. Hinc discimus, quod etiam observat Notitia imperii, Carthagenensem provinciam proconsuli paruisse, qui vice sacra iudicabat, unde dicta est provincia proconsularis; in reliquis vero provinciis praefectum pretorio, aut illius vicarium huiusmodi constituta sunt autem sex illae provinciae civiles, distrahitis Byzacena & Tripolitana, a provincia Africae specialiter dicta. Ptolemaeus enim libro 4. cap. 3. Neapollim, seu Tripolim, aut Lepiti magnam, Africae Carthagenensis accenset quemadmodum & civitates Adrumetum ac Byzacium. Adrumetum autem pertinuisse ad provinciam Byzacenam ostendit, praeter Orosum & ceteros, inscriptio posita Q. Aetadio Valerio Proculo Byzacenaev provinciae praefidi, Crispo & Constantino consulibus, qua cum, liberisque eius, sibi posterisque suis patronum cooptaverunt. Coloniae Concordiae Vlpiae Traiane Augustae Firmisae Hadrumetinae, Mauritaniam autem Sitifensem a Numidia avulsum docet Canon Africanus supra laudatus, de quo statim plura. Tingitana autem omnia est in hac descriptione civilis, quia adiecta erat quinque aliis Hispaniarum provincis, quemadmodum Rufus annotavit.

LXXXIX. Novam istam dispositionem civilem amplexa est Africana ecclesia post synodum Nicamam, quae singulas provincias suis metropolitanis addixit. Primo enim quinque provincias in ecclesiastico ordine constituit, Carthagenensem, Numidiam, Mauritaniam, Byzacenam, & Tripolitanae; quibus deinde Mauritania Sitifensis accessit. Ex illis quinque constabat concilium Carthagenense habitum sub Grato episcopo Carthagenis, anno 349. concilium prius per diversas provincias Africanas celebratis: quae deinde in universa provinciae Africae concilio conveniunt. Ea verba de sumpta sunt ex concilii exordio, ubi provinciae nomen significatione vulgari in priore loco sumitur, in secundo autem loco pro toto Africanarum provinciarum tractu atque dioecesi. Si quae autem obstinata mente diversas illas provincias, quarum mentio in illius concilii exordio, ad tres antiquas restringere velit, Numidiam, Mauritaniam, & Africam, plane revincetur ex illius concilii Canonum declinatorio, cuius haec sunt verba: Abundantius episcopus Adrumetinus dixit: In nostro concilio statutum est, ut non licet clericis tenerent. Quod si & sanctitati tuae, & huic concilio videatur, presenti placito designetur. Ad Byzacenam provinciam pertinebat civitas Adrumeti, ut dixi supra; & episcopus Adrumetinus, ut docet notitia episcoporum Africae edita a viro clarissimo Sirmondo. Itaque concilium, de quo loquitur Abundantius, erat concilium Byzacenaev provinciae, cuius sententiam de fenore verando clericis firmari petebat, non solum ab universalis concilio, sed etiam a Grato episcopo Carthagenis. Quod egregie docet discrimen concilii Bizaceni a concilio Grati episcopi Carthagenensis, id est proconsularis provinciae. Quae Byzacena provincia ecclesiastica tunc diffracta erat ab Africana seu Carthagenensi, cuius olim pars fuerat. Idem censendum est de Tripolitana.

XC. Sexta tandem provincia emerit; nempe Mauritania Sitifensis, quae aliam quinque adjuncta numerum sex provinciarum ecclesiasticarum implevit, scilicet provinciae proconsularis, Numidiarum duarum, Byzacenaev, Mauritaniae Sitifensis, & Mauritaniae Caesariensis, sed & Tripolis, prout tenebatur in concilio Carthagenensi, habito anno 419. Porro Mauritania Sitifensis a Numidiis concilio separata est, ut docentur non Canon Carthagenensis concilii. Tempus huius divisionis obscurum est. Quamvis enim certum sit, eam anno 377. priorem esse, vera tamen epocha constitui non potest.

A Sane apud Donatistas provinciarum non accensebatur Mauritania Sitifensis anno 394. Tunc enim Donatistae fautores Maximiani apud Cabartulim concilium celebrarunt adversus Primumianum, & synodicam epistolam dederunt ad universas provincias Africae, quae enumerant, omnia Sitifensis. Haec sunt verba relata ab augustinum enarratione in psalium 36. sanctissimis fratribus atque collegis per universam Africam, hoc est provinciam proconsularem, Numidiam, Mauritaniam, Byzacenam, & Tripolis constituitis. Ceterum, ut dixi, hac diviso ab ecclesia recepta fuit annuum 397. Eo etenim anno Sitifensis Mauritania legatos suos Honoratum & Vrbanum miserat ad tertium concilium Carthagenense; ad quorum suggestionem canones aliqui in ea synodo constituti sunt. Atqui folis provincis quae primas sedes habebant permittimur erat legatos mittere ad concilium universale totius Africae, ut docet canon 3. dicti concilii III. qui relatus est cap. 18. collectionis Africanae: Singulis quibusque annis concilium convocetur, ad quod provincia, quae primas sedes habent, de concilio suis ternis legatos mittant. Itaque cum in illa synodo Carthagenensis legati Mauritaniae Sitifensis residerent, procul dubio iam sitoprimiti provincia illa erat commissa, & separata a Numidia. Diviso itaque in superiore aliquo Carthagenensi concilio facta erat: Ferrandus enim in breviatione canonum tit. 82. docet in Carthagenensi alio decretum, ut primum proprim Mauritaniae Sitifensis habeat. Concilium Carthagenensis titulo 6. Si extaret corpus Carthagenensium conciliorum, quale pra manibus habuit Ferrandus Diaconus, in quo tituli numeratae canonum valde differunt a nostris, seu collectionem Diouyfi, seu Isidori, respiciamus, nullo negotio assignari posset tempus huius divisionis: quemadmodum & pieraque alia disciplinae Africanae capita liquidius explicari. Canon de divisione latius erat sextus concilii Carthagenensis, nempe habitus ante annum 397. Nunc tantum extat in collectione Africana decimus septimus numero, & recitatus est in concilio Carthagenensi anno 419. una cum alio 32. canonibus priorum conciliorum, qui ex I. II. & III. Carthagenensis petiti magnum partem actus iuveni sunt. Dixi canones aliquot ex primo concilio petitos. Quibus enim collectio Africanae de fenore vetando, & de finium invasione, conatus est ex duobus canonibus concilii sub Grato. Vnde non sine ratione dici potest hunc canonem 17. ab antiquo aliquo concilio constitutum fuisse.

XCI. Praxerae ostendi potest huius Mauritaniae Sitifensis antiquitas esse anno 402. concilio enim Milevitano, quod tunc habebatur, intererat Nicetius episcopus primae sedis Mauritaniae Sitifensis, ut docent acta: ubi Xantippo Tagastensis primae sedis Numidiae episcopus locum suum tenuit: decia nempe litte, quam illi de primatu Numidiae moverat Victorinus episcopus Numidicus. Tempore autem huius controversiae inter Victorinum & Xantippo dug Mauritaniae suis primatibus inter orate, ut docet Augustinus epistola 217. Evocaverat Victorinus ad concilium Numidiae episcopus illius provinciae, & Mauritaniae, missa ex more synodorum traitoria epistola ad singulos, atque adeo ad Augustinum Hipponeensem in Numidia episcopum. Excusat se ob valendum litteris ad Victorinum datis, eamque monet de vitis aliquot illis traistorum. Primus est, Mauritaniae episcopus evocatus fuisse, qui tamen eos habent primates: Legi in eadem traistoria, etiam ad Mauritaniae esse scriptum, quae provincias scimus suas habere primates. In editione ultima operum Augustini additur, Nove: quod de Sitifensi intelligendum est, quae superioribus annis divisa fuerat a Numidia. Quare ex sententia Augustini, post divisionem, nullum jus competebat primati Numidiae in Mauritania Sitifensem. Ne tamen ipse, Numidicus cum electo, dignitate provincie suffragio suo minuisse videretur, rem in medio reliquit: addit enim: Quod si & eis ad Numidiam convocandum esset concilium, oportuit utique, ut aliquorum Maurorum episcoporum, qui illis priores sunt, nemina in traistoria ponerentur. Monet deinde Victorinum, ut ante omnia questionem de ordine primatum cum Xantippo Tagastensis, nempe quis prior esset ordinatione, collegatum arbitrio dirimat. Ceterum quia post divisionem Numidiae primates aliquid sibi juris in Mauritania Sitifensem superesse putabant, inde factum exsistimur, ut in synodo universalis totius Africae, habita anno 419. recitatus sit antiquus ille canon de divisione latius, ut consensu omnium primatum, atque adeo ipsius Numidiae, confirmaretur. Eius contentus mentio, quae in dicto canonem 17. collectionis Africanae habetur, tunc nis Africae forte prioribus canonibus prius addita est, quod follenae erat numero, qui aliqua addebant vel detrahebant a verbis canonum antea decretorum, ut patet ex his quae decepta sunt ex concilio sub Grato, & relata in dictam collectionem.

XCI. Antequam ab Africa discedam, & explicanda est sententia canonis tertii concilii Carthagenensis III. superius memorati, de legatis mittendis a provincis quae primas sedes habent. Videtur enim ex eo colligi posse, aliquas tunc fuisse provincias, apud quas nulli essent primates: quod verum est; etenim Mauritania Tingitana, licet provinciae civilis dignitate frueretur, in

Prior est concilio tertio Carthagenensi

Inducta a synodo Carthagenensi prior

Mauritaniae Sitifensis distinctio antiquior anno 402.

Locus Augustini de hac divisione explicatus.

Post divisionem nullus competebat primati Numidiae in Sitifensem.

Explicatur Canon 17. collectionis Africanae, quae in dicto canonem 17. collectionis Africanae habetur, tunc nis Africae forte prioribus canonibus prius addita est, quod follenae erat numero, qui aliqua addebant vel detrahebant a verbis canonum antea decretorum, ut patet ex his quae decepta sunt ex concilio sub Grato, & relata in dictam collectionem.

politia tamen ecclesiastica Mauritanie Cæsariensis synodo accesserunt. Itaque nulli legati provincie illius Tingitanæ nomine ad concilium plenarium Africa mittebantur, sed nomine Mauritanie Cæsariensis. Quod non impediatur quod episcopi Tingitanæ provincie delegari possent velut membra concilii Mauritanie. Sed prima sedes forte addita erat solis Mauritanie Cæsariensis episcopis. Sane, delecta a Vandalis Africa, Tingitana eorum imperio cecidit, ab Hispanis provinciis avulsa. Arramen Aorentem licet Vandalorum imperio, Tingitana locum speciale non habuit inter provincias ecclesiasticas Africae, sed Mauritanie Cæsariensis subditia fuit, ut antea. Quod docet notitia episcopatum edita sub Hunerico rege, ubi Tingitanæ episcopatus sub Cæsariensi Mauritanie recensentur. Suspiciari possent aliquis intermedio tempore, scilicet ab imperio Constantini ad Vandalorum in Africam irruptionem, id est centum & amplius annis, Tingitanos episcopos ad Hispaniarum synodos pertinuisse, quemadmodum provincia civilis Tingitana vicario Hispanie parebat. Eam conjecturam, aliqui probabilem, refutat Irenici epistola ad Himerium Tarracensem episcopum data, anno 385, qui Hispaniarum episcopos intra quinque provincias retrahit, Tarracensem, Carthaginensem, Beticæ, Lusitanicæ, & Gallicæ. Quod congruit cum veteri descriptione episcopatum Hispanie, & clara Carisa Loasifa in notis ad concilium Lucense: ubi quinque illis provinciis additur quidem provincia Narbonensis, quia Gothorum regibus parebat, & ad Hispanie notam subindicatur eam provinciam non pertinuisse ad ecclesiam Hispanicam.

X C I I I. Quare, ut disputationem istam contraham in pauca, manifestum est ex Innocentii & Leonis atque Africanæ concilii testimoniis, nullum fuisse privilegium, quo vetus & prima provincia antecelleret secundæ: illi unum numerum, quod tribus antiquis Africanæ dioceseos provinciis reservatum est in ordine concilii, de quo dixi numero 79. Regula autem illa, quæ primæ provincie metropolitanos secundæ provincie exæquat, vigeat in Galliis tempore Flincurii Remensis archiepiscopi, qui sola ordinatio nem ferie Treverensem primæ Belgicæ metropolitam, & Remensem secundæ Belgicæ inter se differe docet, duobus locis apud Floodorum. Alter est lib. 3. hit. Rom. cap. 13. in epistola ad Nicolaum: *inter Remensem & Treverensem ecclesiam, has enim duas tantum provincias Belgicæ regio habet, has semper distinctio fuit, sicut in ecclesiasticis monumentis invenimus, & vetustissimum consuetudinem semper observasse comprobamus, ut istum episcopos non loci sed dignitate ordinis prior secundum sacras regulas haberetur, qui foret in qualibet istarum ecclesiarum metropoli antea ordinatus.* Idem Himerius in epistola ad Ludovicum regem, apud Floodorum libro 3. cap. 20. *Ecclesie Remensis & Treverensis comprovinciales atque forores, & ex autoritate, & ex antiqua consuetudine habentur: ea conditio, ut qui prior eorum fuerit episcopus ordinatus, prior etiam haberetur in synodo, sibi mutuo consilio & auxilio foventur atque faveantur.* Necesse est itaque ut corrumpat quod annotatum est in epistola Gregorij VII. ad Manilem Remensem libro 6. epist. 2. *Treverensem ecclesiam olim a Remensi cultam: Remensis, cui prior episcopus quondam tempore primatus subjacuit, & ei si magister post Romanum pontificem obediit.* Hæc autem assertum est ab autore epistolæ Gregorij, ex recepta tunc temporis opinio, de jure primæ provincie in secundam. Unde quoque color petitus est, ad iustitiam tunc ecclesiæ Narbonensis primatum in provincias primam & secundam, ex scripto Urbani II. dato anno 1097. tunc Lugdunensis ecclesiæ in quatuor provincias Lugdunenses.

X C I V. Ne quis autem ex hac disputatione colligat me in id iucubare videri, ut primatum Lugdunensem hucusque eius fulcimentis evertam, id solum a benigno lectore postulo, ut fucum a sano colore, & rectorum a solidio patere distinguat, nec easo uno alterum abolere existimet. Primatus ille solilibus fundamentis nititur, summa nempe & plena sedis apostolicæ autoritate, quæ sibi subiectas ecclesias, prout utilitas publica exigit, & temporis opportunitas suadet, magnis incrementis solet augere. Licet itaque color huc insubstantialis paranda queratur, post diligentem vestustatis perquisitionem quæsi possit manet tamen pontificij decreti Kostas inconcussam; quo solo primatus illius moles, etiam postea sententia de antiquo primæ provincie in secundam privilegio, sustentari potest. Vix enim tot seculorum adeo obliteratum, ut de fuscules liberate quisque metropolitano prescribere possit. Itaque vix sola impetij alienus summi in ecclesiæ opus erat ad restituendum in integrum primatum iura in provinciis Lugdunensibus, si olim ita existissent, ut certum est nulla fuisse. Neque est quod maioribus nostris aliquid imputari possit, si vitio facti illi laterit in historice ecclesiastica cognitorum, quod nostra ætate, post frequentes eruditorum virorum

A contentiones, in apertam lucem emerit. Sane adeo illustris fuerat olim civitatis Lugdunensis status, ut Gregorio septimo sacris instructæ rationes suppetere poruerint ad constitutum illius ecclesiæ in quatuor provincias primatum: ducto etiam argumento a notitia & descriptione civili, ad quam præcipue res, exit, huiusmodi intra veritatis historice lineas contineatur. Cui vetustas ecclesiæ illius, & splendor, quem illi celeberrimæ famæ Irenæus episcopus conciliavit, non mediocriter suffragata sunt. Denique recepta opinio ante Gregorij tempora, de primatu debito ecclesiæ Lugdunensi, ad confirmandam dignitatem illam nullum consultit. Que res ut planior fiat, non alienum erit ab instituto de Colonie Lugdunensis origine, & de illius ecclesiæ antiquitate paucis agere.

X C V. Colonie Lugdunensis conditum ad Lucium Mumacium Plancum constanter omnes referunt, teste etiam veteri inscriptione, in qua Plancus colonia istam & Raucicam deduxisse dicitur. Occasionem vero ejus fundandæ describit Dio lib. 46. cuius verba expendenda sunt, quia plurimam conferunt ad ornamatum illius urbis: *Εκεί θυσιασίων τῶν ἐπιτοῦ καὶ Οὐρανίου: ἡ Νηρωμαχίας τῶν τῶν Ἀπολλωνίων καὶ Ἐπιφανίου, & ἐς τὸ μεταξὺ τῶν τῶν Ροδανῶν καὶ τῶν Ἀγελίδων, ἡ συγκρίματα Ἀλλυκῶν, ἰσχυρότατα σωματικῶν. & ἄλλα ἐκείνη κατασκευασίας, τὸ Λυρῶν δὲ ἰσχυρότατον, καὶ τῶν Λοῦρῶν κελουδῶν ἔκτισται. Senatus iussu illis, id est Lepido & L. Planco, ut iis, qui quondam Vienna provincie Narbonensis opido ab Allobrogibus erant expulsis, & intra fluvios Rhodanum & Ararim ad eorum confluentes exsederant, urbem condiderent. Atque ita illi subsistentes, Lugdunum, quod olim Lugdunum vocatum fuit, edificaverunt. Hæc Viennensium expulsio accidere non potuit, postquam Allobroges redacti sunt in provinciam formulam a Romanis, qui vim omnem a Viennensibus sibi quoque subiectis arcuissent. Quare accurate locus est Dio, qui de temporibus Munacii Planci loquens, ait Viennenses expulsos fuisse ab Allobrogibus quondam, καὶ. Eventus ergo illi referendus est ad tempus anteriori Q. Fabii videlicet, qui Allobroges fugegit, anno urbis conditæ 623. id est ante Christum anno 121. Post domitos Allobroges Vienna, que ditiorum eorum accesserat, facta est caput gentis a Romanis. Vnde recte notat Strabo libro 4. Viennam, que vicus quondam erat, scilicet post vastationem, factam fuisse Allobrogum metropolim.*

X C V I. Quare non videtur a vero aliena Clitophonis antiqui scriptoris narratio, apud autorem *Libelli de Fluvio*, quam Plutarcho vindicavit vir clarissimus & doctissimus præfex Philippus Mauliacus. Clitophon enim ille tradit Momorum & Ateporarum regno pullos, in colle Arari innimamente urbem designatæ, ejusque edificationi avidè incubuisse, auspiciis excitatos corvorum circumvolitantium, unde a Momoro auguriorum callentissimo nomen Lugduni urbi & colli datum. *Ἀδρον δὲ τῆ σφῶν ἐφαλόθη τὸ κορυφὴ κελουδῶν.*

D ἄδρον δὲ τῆ σφῶν ἐφαλόθη τὸ κορυφὴ κελουδῶν. Et enim vulgari lingua lugum corvum vocant, duntaxat vero locum editum, quemadmodum refert Clitophon libro 8. urbium conditarum. Viennenses patria pulsi, in confluentibus Araris & Rhodani confederunt, ex Dionæ; ibidem Momorum & Ateporarum regno expulsi urbem condiderunt, ex Clitophoure. Si cui discretum inesse videatur inter has narrationes, ob mentionem regni a Clitophonte iniectam, rependum est Viennensium agros olim regibus seu dyastis parvulis, qui Allobrogibus inensæ erant Hannibalis ætatis; qui per eas oras iter faciens cum exercitæ, dilidium de regno inter fratres exortum diremit arbitrio suo. Dices de regno Allobroges certavisse, non Viennenses, si Livio fides, sed ex Polybii testimonio, unde sua Livius hausit, discimus hanc seditionem exortam non inter Allobroges, sed inter vicinas & infestas illis gentes, nempe Viennenses. Hannibal transfugus in Italiam exercitum trajecit Rhodanum, in agro Volcatum, scilicet ad Taracensem opidum; deinde profectus a lysterâ ripa Rhodani, mediterranea Gallie petiit, ut a mari & a Romanis recederet, cum quibus atequa in Italiam venturam foret, non erat in animo manus conferere. Quartis castris ad insulam pervenit, ubi Rhodanus & Isara conflant in unum. Sic enim legendum est apud Polybium libro 3. *Isara* nempe, non autem *Isoras*, ut præferunt editiones. Putabant Sigonius & Calaubonus emendandum Polybii locum ex Livio, qui legit *Arar*: sed lectio, quam securi sumus, debetur celeberrimo geographo Philippo Cluverio libro 1. Antiquæ Italia, qui expensâ insule descriptione, ejusque comparatione cum Delta Ægyptio ab ipso Polybio instituta, *Isaram* rependum docuit. Allobrogum autem regio, ex Strabone, inter Rhodanum & Isaram fluvium sita est: hic autem in Rhodanum insuit. Que duo flumina ex Alpibus decurrentia ingens spatium lætissimum agrorum in vicem insule complectuntur, quod altissimum montium iugo ex latere orientali clauditur, quemadmodum Ægyptium Delta

Antiquus splendor civitatis & ecclesiæ Lugdunensis sufficiebat pro primatu constituto.

De conditu Lugduni a Planco.

In gratiam Viennensium, qui eo profugerant.

Olim, id est ante vicidos Allobroges a Romanis,

Dio exlocutus ex Clitophonte.

Momorus & Ateporarum primæ Lugdunum condiderunt.

Regulis parebat ager Viennensis Hannibalis ætate.

Distinctus ab Allobrogibus.

In confluentibus Isaræ & Rhodani.

Insula inter Rhodanum & Isaram.

51. quia in suis provinciis præcellerant; *αὐτῶν δὲ πῆρ αἰ*
πόεις ἐν τῇ Αἰγῶν & ἐν τῇ Βιθυνίᾳ ἀνεπιμίλητο.
 Vnde colligitur clarior colonia Lugdunensis, utpote
 quæ univertis Gallias exceciverit ad sui delectum sisten-
 do templo.

C I. A Gallis istis excipi debet provincia Narbonensis,
 quæ omnium provinciarum prima Narbone aram Augusto
 dicaverat, & Iodales Augustales, ut paratæ ex veteribus in-
 scriptionibus. Præterea vero illa cære Galliarum nomine
 tres partes à Iulio Cæsare subactæ continebantur, nempe
 Aquitania, Belgica, & Lugouensis: dempta Narbonensi,
 quæ provinciis Romanis jam olim accessita erat. Vnde in
 inscriptionibus Lugdunensibus, apud Gruterum pag. 386.
 Catulo cuidam sacerdoti ad templum Roma & Augusti, tres
 provincie Galliarum tantum, tumulum posuerunt. Item pag.
 355. Tiberio Anustio equiti Romano tres provincie Gallia
 ad aram Cæsarium statuant equestrum pensionam consecravit.
 Quæ verba satis significabant, conventum Lugduni habi-
 tum ad templum Augusti, a tribus illis provinciis, dempta
 Narbonensi, quæ Iulii Cæsaris exemplo, qui eam in descri-
 ptione Gallie omisit, a scriptoribus, sæpissime Gallias Op-
 ponitur. Insignis locus in epitome Livii, libro 34. de Op-
 ponitur: *Cæsar ille conventum Narbone legit, census a tribus*
Gallis, quos Cæsar pariter vicerat, actus. Hinc factum, ut apud
 Ammianum libro 35. locus, qui est ad confluentes Araris
 & Rhodani, dicitur *εὐκρίσιον Galliarum*; & in tabula in-
 tinctaria Penningeri, *Lugdunum caput Galliarum*: quia post
 emensam Viennensem provinciam, quæ pars erat Narbo-
 nensis antiquæ, prima Romana civitas occurrerat, quæ
 apud Gallias specialiter dicta sita erat.

C II. Tres autem illæ provincie, in sexaginta populos
 distributæ erant, ut discimus ex superius adducto Strabonis
 loco. Eum sumopere illustrat Prolemæi descriptio, qui ponit
 in Aquitania *εὐθῆν* seu populos x vii. in Lugdunensi gentes
 xxiv. in Belgica xiv. quibus numerus simul junctis con-
 scitur sexaginta populi. Nec officit Tacitus anal. lib. 3.
 qui de Flori & Sacroviri defecione apud Treveros & Eduos
 loquens, ait Romæ omnia in manus credita, & actantique
 quatuor & sexaginta Galliarum civitates defecisse, *ὅσας*
Hispanias. Civitatum nomine populos quidem intelligit,
 (unde eodem loco Turonios & Andegavos inter civitates
 recenset): sed loquitur de universo corpore Galliarum,
 quod lxxiv. populos constabat, additis scilicet ad lxx. po-
 pulos xiv. illis, quos Prolemæus Narbonensi provincie
 tribuit. Quæ leve mendium irrepit in numerum civitatum
 apud Tacitum, ubi legendum, *quatuor & septuaginta ci-
 vitates defecisse.*

C III. Ex duabus aris in templo Augusti collocatis una
 dicata erat Augusto, altera Deæ Romæ. Nam, ut ait Suet-
 onius de Augusto, *Templa quamvis sciret etiam proconsulium*
v. v. decerni solere, in nulla tamen provincia, nisi communi
Romæ, suo Romaque nomine, recipit. Vnde in veteribus inscrip-
 tionibus Lugdunensibus dicitur sacerdotibus *Roma & Augusti*.
 Postea invaluit ut reliquorum quædotes Cæsarium nummi-
 bus sacra fierent in templo Lugdunensi, ut patet ex inscrip-
 tione apud Gruterum, pag. 320. *Servilio Marciano Avar-
 uno, sacerdoti ad templum Roma & Augustorum, tres provin-
 cie Gallia. Inde Aræ Cæsarium dicta in superius tractata in-
 scriptione. Sacerdotes isti nuncupati sunt tandem *sedales*
Augustales, ex instituto Tiberii, apud Tacitum libro 1. su-
 nal. qui Lugduni, quemadmodum in Bætica, & aliis provin-
 ciis erant sex numero. Vnde in inscriptionibus mentio
 17111. Aug. id est. *sextorum Augustalium*, qui dicti
 quoque *flamines Augustales*. Servabant inter se ordinem,
 unde in inscriptionibus, Aurelius quidam dicitur, *primus*
corporis Augustalium, & Primigenius, *secundus August-*
alium. Primi cuiusque ordinis, qui magistrum sacerdotum
 exercebant, *magistri* dicti. Honor Augustalitatatis, flaminii,
 & pontificatus, in quinquennium, vel in perpetuum, ab or-
 dine decurionum decernebatur: quandoque gratuito, ali-
 quando sporulis & epulis datus. In Lugdunensi inscriptione
 apud Gruterum, pag. 431. *Sextus Ligarius Iunius curator*
civium Romanorum provincia Lugdunensis, quinto annui-
valibus ornamentis suffragis sanctissimi ordinis honoratus,
annuusvir designatus ex postulatione populi, quo honorem perpe-
tuus pontificatus datam, cuius doni dedicatione decurionibus
denarios quinque, ordini equesstri, servis Augusti, negotia-
toribus vinaris denarios tres, & omnibus corporibus Lugduni
*licite censuitibus denarios duos, item ludos Circusæ dedit.**

C IV. Quotannis in honorem Augustorum primores
 Galliarum conveniant ad hoc templum, & solennes festos
 dies agitabant. Eorum meminit Dio libro 54. referens Dru-
 mum aversisse Gallos a sociate belli cum Sicambriis. Evoca-
 tis Lugdunum proceribus, ejus festi specie, quod ad Augu-
 sti aram agebatur: observatque sua erate, id est sub prin-
 cipatu Alexandri filii Severi, eandem *εὐρησιον*, seu celebri-
 tatem, perdurasse, *ἡ δὲ τῶν αὐτῶν τῶν Ἀργυρίου βομῶν*

Αἱ Λουγδύνης πλοῦσι. Itaque de hoc conventu accipi debet
 insignis ille locus epistolæ Lugdunensium Christianorum,
 sub Antonino, apud Eusebium libro 5. hist. cap. 1. Aiant
 recto. em provincia tribunali insidentem, veluti pompam
 quamdam trauxisse martyres ante ora popolorum, qui ex
 omnibus gentibus Lugdunum conveniant: *ὅτι οὐδὲ παν-
 γήριος ἔστι δὲ αὐτῶν πολυαὐθρατος, ἐκ πάντων τῶν ἐθνῶν*
συερχομένων εἰς αὐτῶν ἀρχιεπισκοπῶν αὐσασίας. Quem lo-
 cum sic vertit Rufinus: *Hic quodam celeberrimo, in quo*
ex omnibus provinciis coeuntes nondum celebrato solent. Re-
cte conventum solennem, seu πανηγύριον, mundum vertit:
 eo significatu in Veteribus glossis, *πυθιάνα, ἑορτή*, quæ
 memonia quoque significant, quod agitari soleant die-
 bus festis. Quod est autem apud Eusebium, ex omnibus gen-
 tibus constatum conventum, intelligi debet de omnibus saltem
 trium Galliarum populis.

C V. Dies illi festi, sicut spectaculis & muneribus cruen-
 tis in amphitheatro Lugdunensi præbuit impendebantur, ut
 docent exacta à martyribus usque ad ludibrium supplicia,
 apud Eusebium: partim iudis miscellis, quos edidisse Ca-
 rium Caligulam Lugduni in Gallia docuit Suetonius. Qui
 iudi non solum lucta, pugilatu, musica, equestrum cursu,
 & id genus oblectamentis constabant; sed etiam certamine
 Græcæ Latinæque facundiæ. Vbi, teste Suetonio, *victi*
præmia victoribus conferebant, eorumque laudes componere
coacti. Si autem, qui maxime displicissent, scripta sua spongia
linguæ delere iussi, nisi ferulis objurgati, aut flammis proximo
mergi maluissent. Vnde Iuvenalis versus ille notissimus:
Pallent, ut nudis pressit qui calceibus anguem,
Aut Lugdunensem rictor diducit ad aram.

Dubitandum non est, quin ad recitationes istas publicas &
 solennes auditorium esset in adibus Augusti, suis gradibus,
 sub sellis, anabathris, & orchestra instructum. Eiusmodi
 auditoria, quæ ex Hadriani instituto dicta sunt *Athenæa*,
 ut patet ex Dione, Lampridio, Capitolino, & Victore;
 quæ dein voce paulisper *Athonica* dici ceperunt.
 Quod verbum usurpatum à Trebellio ad significandam bi-
 bliothecam publicam. Inde dictum est *Athanicum* locus,
 ubi erat Athenæum, ac si diceret Athenæicum, eadem insu-
 sione qua ex Achæo fit Achæicus. Vnde in antiquis instru-
 mentis vetus monasterium in area ædium Augusti diruta
 extructum, dicitur *Athanicum*, vulgo *Athana*. Quod no-
 men eodem loco inditum erat ante Gregorii Turonensis tem-
 pora, qui neminem martyrum Athanacensium, ita dictorum,
 ut ipse notat, a loco ubi passi sunt Lugduni. Quod indiget
 interpretatione: martyres enim confecti sunt in amphithea-
 thro, cuius rudera videntur in colle Forviæ: sed eorum
 corpora ludibris plebis exposita sunt per sex dies, dein
 combusta, cineresque dejecti in Rhodanum, Eusebio teste,
 scilicet, ad confluentes fluminum, ante Augustorum ades,
 ut illis hæc quasi victima Christianorum devoveretur. Vnde
 Gregotius discrete observavit in *Athanicis* combusta fuisse
 martyrum corpora, quæ tamen supplicio affecta in amphithea-
 thro Eusebicus docerat.

C VI. Præter eam colonie dignitatem, quæ civitas Lu-
 gdunensis ornabatur, nova luce aucta est ob natales Clau-
 dii principis, qui eodem die eam urbe natus, quo Augusti
 ara dicata est, teste Suetonio, id est annis triginta tribus
 post conditam coloniam à Planco. Quod animum Claudii
 impulit ut urbem redderet celebriorem, eo deductis Roma-
 nis civibus, ita ut non solum jure colonico frueretur, quod
 Viennensibus perfugis ibidem constitutis collatum erat à
 Planco: sed etiam omnino Romana colonia fieret. Duorum
 enim generum erant colonie, ut notavit Afcionius. Quibus-
 dam tribus vel antiquis, vel de novo conditis, jus colonicum
 dabatur, nullis tō deductis civibus: aliæ vero colonie
 fiebant deductione civium Romanorum, qui civitatem con-
 stituebant soli, aut veteribus incolis adjuncti. Eo respicie-
 bant Lugdunenses, veteris discordiæ, quæ illis adversus
 Viennenses intercesserat, memores, dum publicis præci-
 bus provocant milites, qui a partibus Vitellii stabant, ad
 Viennensium exitium se coloniam Romanam esse præten-
 dentes, apud Tacitum libro primo histor. Non enim negabatur,
 quin Vienna inter colonias esset, cum a Claudio in oratione pro
 Gallis *ornatissima valentissimaque colonia* dictatur:
 & hoc etiam loco testatur Tacitus, verus factus & digni-
 tatem colonie Viennensis valuisse, ne excideretur. Sed
 Vienna donata fuerat colonico jure, et si civibus Roma-
 nis eo non deductis: Lugdunum contra, magnam partem
 Romanis familiis steterat, externis licet immixtis. Nam
 profugis Viennensibus, ut recte monuit Lipsius, quæ rati-
 one civium mixturam ad Claudii tempora referendam pu-
 to. Novum itaque nomen adepta est civitas Lugdunensis benefi-
 cio Claudii, dicta *Colonia Copia Claudia Aug. Lug.* ut patet
 ex veteri inscriptione apud Gruterum. Quod his literis desig-
 gnatur passim in inscriptionibus Lugdun. C. C. C. Aug. Lug.

De hoc con-
 ventu in-
 telligen-
 dus Lu-
 gdunensium
 locus, a-
 pud Euse-
 bium.

Tunc spec-
 tacula es-
 dita.

Et certame
 facundiæ.

Athenæa,
 Athonica,
 & Athana-
 cum.

Gregorii
 locus de
 martyribus
 Athana-
 censibus
 explicatus;

Colonia
 Lugduni
 augetur a
 Claudio,

Tacitus
 explicatus;

Novum
 nomen co-
 lonie Lu-
 gdunensis;

Eas de trecentis auguribus male interpretati sunt Paradinus & Rubius, & de recentis augustalibus quidam eruditus viri. Eodem exemplo civitas Agrippinensium dicta est in antiqua inscriptione, *Colonia Claudia Augusta Agrippinensium*. Quod enim Copix vox in nomenclatura coloniarum Lugdunensis additur, (de quo quæritur se ait Scaliger, in animadversionibus ad chronicon Eusebii) id factum ad significandam emporii Lugdunensis opulentiam, & rerum omnium abundantiam ex loci opportunitate. Sic urbs Hadrumetina donata jure coloniarum a Trajano, ob sedatas eo beneficio opidanorum seditiones, dicitur *Concordia*, in antiqua inscriptione: *Colonia concordia Vlpia Trajana Augusta Frugifera Hadrumetina*. Ad Claudii itaque singulari studium referri posse videntur ornamenta pleraque illius coloniarum, ut amphitheatrum, thermæ publicæ, quarum mentio apud Eusebium, & aquæductuum structura, quorum fornicebus aliquot laterum a sexto lapide ducti adhuc supersunt. Aquæ illa publica, postquam usus amphitheatrici & castrorum, in superiori colle inservierat, per latera pendens iugum derivabat ad thermas, & ad fontes publicos, usumque privatum civium, ut fitem faciant divergia, castella, rubi, & canales ex latere firmo constructi, quæ frequenter in clivio illo fœdientibus occurrunt. Balneis in ima valle ad ripam Araris constructis fuisse par est.

Ornamēta publica Colonia a Claudio,

De castris & præsidio Lugdunensibus.

CVII. De castris, quorum mentionem feci, aliqua dicenda sunt, quia valde conferunt ad explicandum insignem locum epistolæ Christianorum Lugdunensium apud Eusebium. Cum ex instituto Augusti, ad tutelam imperii perpetuo milite principes uterentur, legionibus & auxiliis provinciarum distribuis: in limitibus quidem majores copie dispositæ erant, sed in opidis quoque interioribus non deerant cohortes, & alæ, quæ provinciales in officio continent. Inter cetera Lugdunum tendebat cohors decima octava, ut docet Tacitus *annal.* 111. *Antægavos Actibus Aovia, exiit cohorte quæ Lugduni præsidium agitabat, coercuit.* Vetus autem & solium eius urbis auxilium fuisse, difcimus ex eodem auctore libro 1. histor. ubi meminit quidem Anni Blæii Lugdunensis Galliarum rectoris, qui partibus Vitellii accessit cum Italica legione, & ala Taurina Lugduni tendentibus, se ad subjungit, *Cohortem xviii. Lugduni solitis sibi liberis relictam.* Vt autem milites archus & in disciplina haberentur, secreti erant a civibus & urbe. fuisse castris continebantur, ad exemplum urbanarum cohortium, quæ Romæ debebant in castris prætoris ad portam Viminalem. Castra autem ista Lugdunensia laxiora fuisse oportuit, neque unius tantum cohortis capacia, sed legionis quoque & alarum equestrium, quæ aliquando tendebant in hac colonia. Itaque, nisi fallor, castrorum Lugdunensium, & prætorii locus erat in colle Fori veteris, (ita enim scribitur in veteris chartis apud Paradinum, unde vulgare nomen *Forviers*;) sic enim in seculo per milures colle, & per opera publica munito, spes adempta erat nationibus Gallicis eum locum invadendi: unde si hæc auxilia descenderent, civitas inferior oppugnari aliquo pacto potuisset.

Tribunus cohortis Lugdunensibus.

Tribuni qui huic cohorti Lugdunensium præerat, (non autem tribuni plebis, ut veritè Christophorionus) mentio in epistola Lugdunensium apud Eusebium: qui *χρηστὸς* a numero mille militum qui cohortem complebant. Autem productus martyres in forum a tribuno, & ab urbis magistratibus, atque ibi publice interrogatos de fide, in carcerem deinde trusos, usque ad advenum rectoris provinciarum, cujus cognitioni reservati sunt: magistratus illi erant dumviri, & ordo decurionum, de quibus inscriptiones Lugdunenses. Impie quidem illi adversus Christianos, sed rite & ex ordine legum legeserunt. Etenim prehensio, modica coercitio, & custodiarum interrogatio omnium in competerat: non autem animadversio in facinorosos, quæ præsidibus provinciarum lege concedebatur. In hoc autem Christianorum Lugdunensium negotio, ob multitudinem faciorum, metuetique tumultus, manu militari opus fuit ad prehensionem reorum. Itaque non solum dumviri, sed etiam tribunus cohortis Lugdunensis, reos prehensos in foro interrogavit. Viris namque militaribus aliquando *ἀπακρίσις*, sive interrogatio, permittitur. Hæc sunt verba epistolæ: *Ἀπακρίσιν εἰς τὴν ἀγορὰν, καὶ τὴν τοῦ χλαύρου, & τὴν περὶ τὴν κωμὴν τῶν πόλεως Ἰουστῶν, ἐπὶ πατρὸς τῶν λαῶν ἀπακρίσιντες, & οὐ μολογήσατες συσκευασθέντες εἰς τὴν εἰρηναίαν, εἰς τὴν ἡγεμονίαν παρὰ τοῦ αὐτοῦ.* Id est: *Admitti in forum a tribuno, & ab urbis magistratibus, coram universa plebe interrogati & confessi, in carcerem coniecti sunt, usque ad præsidii adventum.* In huius loci interpretatione hallucinatus est Ruffinus, quia *ἀπακρίσιν* verbum legitimum, est usurparum a beato Luca in Actis, quo reorum interrogatio significatur, non intellexit. Sic enim reddit: *Assante tribuno, & primoribus civitatis, pro solis acclamationibus populi correpti, & in carcerem trusii sunt fratres, usque ad adventum præsidii.* Præses autem ille erat rector utriusque provinciarum, Vicanensis & Lugdunensis, ex utraque enim ecclesia martyres conquisivit, & in eos anim-

Explicatur insignis locus epistolæ Christianorum apud Eusebium.

Lapsus Ruffini.

A advertit, ut docti Epistola.

CVII. Quare liquido constat, ut existimo, coloniam Lugdunensem orinatissimam fuisse in Gallis: unde ex instituto Augusti effectum, ut Lugdunensium provincia solidae nomen dederit: & tres provincie Galliarum, ejus celebratam commendare annis conventibus æquum esse duxerit. Urbis vero ipsa Segusianorum genti præerat, Strabone teste, qui situm quoque illius gentis inter Rhodanum & Dubium flavios fuisse docet: *Πεγαίοντες δὲ τῶν ἐθνῶν τῶν Σεγυσιανῶν ἢ πάλαι κἀπὲν, καὶ ἄρτιον μεταξὺ τῶν Ροδανῶν καὶ τοῦ Δουβίου.* Idem docet Plinius libro 4. cap. 18. si emendate legatur. *Segusiani liberi, in quorum agro colonia Lugdunum.* Ceterum Segusiani, de quibus anxie quaeritur a plerisque, erant e numero sexaginta populorum Galliarum: neque solum eam regionem occupabant inter duos amnes, quam Strabo annotavit, sed eos quoque agros, quos Ptolemæus Segusianis attribuit, dum illis urbes Rhodanum, & Forum Segusianorum assignat, id est *Rome, & Fent au pays de Forez.* Mirabitur aliquis, quod Lugdunum Segusianorum caput omiserit, culpa tamen impunita non est Ptolemæo, sed vito amantissimis, qui inter exheredandum alieno loco Lugdunum posuit, scilicet in Eduorum regione. Ibi enim recesserat *Lugdunum illustris metropolis, ὁποῦτος Λουγδουναίων ἑστῆται,* & statim Segusiani descibuntur minui capite suo, per incuriam librarii. Quare Segusiani, vel, si mavis cum Cæsare, *Sebusiani*, complectebantur eos agros, qui hodie nominibus Bressis, Balgias, partibus Burgundici comitatus intra Rhodanum & Dubium, & cis Rhodanum agris Belliois, Rhodanensis, comitatibus Lugdunensibus, & Forensibus comprehenduntur. Ceterum nomen istud Segusianorum paulatim obsolevit, post divisionem provinciarum imperii: solumque *civitas Lugdunensium* nomen obtinuit, quod hodiernam Lugdunensem dicesin æquabat, donec scisso in partes regno Francorum locus datus est variis illis comitatibus & dynastiærum appellationibus in agro antiquæ civitatis.

CIX. Galbæ principatu imminuta est aliquo pacto Lugdunum dignitas. Ipsa vix civitas tandem expugnata est a Sycero

directa a Sycero principe, post bellum confectum contra Albinum Cæsarem, cuius partem secuta erat, teste Herodianus: qui apud Lugdunum *magnam urbem & opulentiam*, post varios præliorum eventus ultimam quoque pugnam fuisse testatur: *H δὲ πλεονεξία ἀπὸ Λουγδουναίων μαζάλλω πῆλιν καὶ ἀδύναμα.* Idem observavit Dio de pugna ad Lugdunum facta prope Rhodanum. Dubios quoque præliorum eventus fuisse inter partes, ante hostilitatum & decretorum annos apud Capitolinum, licet de loco tacuerit Spartianus venotus apud Tinurium pugnatum fuisse docet, non longe a Rhodano. Atqui Tinurium, quod vulgo dicitur *Tournaise*, est opidum firmum ad fluvium Ararim, in eo intervallo, quod est inter urbem Manticonensem & Cabillonensem, ut patet ex Itinerario Antonini *A Mansionone Tinurium m. p. 21.*

Tinurico Cabillonem m. p. 21. Itaque conciliandus est Spartianus cum ceteris historicis, quod fieri leve emendatione. Hæc sunt verba Spartiani: *Multis interim variis gestis in Gallia, primo apud Tinurium contra Albinum felicissime pugnavit Severus. Cum quidem ingens rictulum equis casu adit, ita ut mortuus idem plumbæa crederetur.* Discreta primo pugnatum feliciter apud Tinurium, unde sequitur ut alio loco nitemum certamen gestum fuerit, idque prope Rhodanum: quod Dio & Herodianus docent fuisse apud Lugdunum. Itaque supplendus est Spartianus hoc pacto: *Primo apud Tinurium pugnavit Severus, deinde apud Lugdunum.* Discreto tamen civitatis quæ tunc contigit, non adeo infesta fuit, quin aliquot post annis Alexandri principatu, convectus tunc Galliarum ageretur ad aram Augusti, ut jam observavimus ex Dione. Quod enim ex Spartiano annotavit quidam, e præda Lugdunensium immensas opes congestas a Sycero, id referri ad urbem, id est Romam, & alias provincias, ubi partium Albinianarum consueti proficere sunt.

CX. Nunc restat ut aliqua de venustate & splendore Lugdunensis ecclesiæ dicamus. Eius exordia debentur Pothino episcopo, qui cas in partes a Poly carpo Smyrno in Asia episcopo, beati Ioannis apostoli discipulo, missus est ut lib. 1. historiarum Francorum cap. 4. docet Gregorius Thuronensis, qui antiquitates illius ecclesiæ perspectas habuerat, per aliquod tempus ea in urbe moratus cum Nicetio episcopo Lugdunensium avunculo suo. Sæpe quaesitum est, qua ratione fieri potuerit, ut Pothinus a Poly carpo mitteretur, quo cognatio intercesserit inter nationes adeo remotas? quod jus competierit Asiatico episcopo in occidentem. Attamea si quis perpendat Lugdunensis emporii opportunitatem, quomodo mesces ex oriente adveni solitas docuimus num. 98. facile fibi persuadebit commerciorum inter diffitas Asiam & Galliarum regiones proprius admovisse, & hominum æque ac mercium miscuisse societates. Verisimile est, felicibus auspiciis tunc temporis incidisse in Poly carpum negotiatoris Lugdunensibus, qui fidem Christianam illi doctore imberberint, & ab eo

Pothinum

Clari

Lugdun

Metri

lis Se

notu

Expli

tur S

fiani.

Corr

Prole

textu

Immi

Lugd

dein

prio

Sever

De loc

gne co

Albin

Spart

emend

De veti

te eccle

Lugdun

sis.

De Pot

olicar

Eius m

fionis

casq.

Pothinum impetraverint, ad fovendam in Gallis novam illam propagandam, & illi expeditus erat hinc dubio usus utriusque linguae, Latinae & Graecae, aequae ad Lugdunensibus, tum ad exemplum reliquarum coloniarum, tum praecipuo iure, quod in hac urbe, ex Caeli Calpurniae instituto, Graecae Latinaeque faciendae exercitatio fieret. Ceterum in ecclesia exortio non adeo exacta habebatur patre carum ratio, quin ultra limites suos unicuique episcopo ad propagandam fidem evagari liceret, ac si totius orbis sollicitudo illi commissa fuisset, ut mirandum non sit quod Pothinus de Lugduno cogitavit. Verumtamen negorium illud peractum non est sine Romani pontificis arbitrio, qui successum a Polycarpo Pothinum decreto suo Lugdunensi ecclesiae praefecit. Quod tribus non levibus argumentis confirmari posse puto. Primum est Innocentii primi testimonium, qui Galliarum, ut & ceteras occidentis ecclesias, non ab alio, quam a Petro, aut eius successores institutas fuisse docet. Quod sane asseri non poterit, si dum centis & quinqueaginta annis Innocentium annis, antiquissima & florentissima totius Galliae sedes a Polycarpo condita fuerit. Secundum argumentum petendum est ex Polycarpi ipsius erga Romanam ecclesiam cultu, qui peregrinationem suscepit, ut Antiochem Romae inviseret, refert Eusebio. Fieri ergo non potest ut eam sedem vel levi contumelia suspicione deere vellet, ea inconspicua occidentis ecclesiae ordinando. Tunc enim, quemadmodum & sequenti saeculo, provinciae Galliarum Romanae sedis admistrationi subiacerant. Quod patet ex facto ipsius ecclesiae Lugdunensis, quae per beatum Irenaeum presbyterum Romanum missum, ad Eleutherum pontificem de Montani haeresi in Phrygia exorta retulit, ut ecclesiae pacem in Asia & Phrygia procuraret, refert Eusebio libro 5. cap. 3. Tertium idque validissimum argumentum desumitur ex synodo habita ab Ireno tunc episcopo Lugdunensi, cui mandato Victoris pape, in quaestione de die paschatis. Vim autem argumenti non constituo in eo mandato: cum in orientis etiam ecclesiae Concilia tunc acta sint ex referito Victoris, ut patet ex Eusebio libro 5. cap. 23. ubi de synodo a Polycrate Ephesi habita, & ex synodi Palaeestinae fragmento, quod recitat Beda. Sed decretum synodi habita ab Ireno perpendo, quo usus Asiaticarum ecclesiarum in XIV. die usurpanda in celebratione paschatis damnatus est, & diei dominicae asseritur, iuxta consuetudinem ecclesiae Romanae. Aliter sentire debuisset Irenaeus cum suis Asiaticis, si mera Smyrnaensis foboles fuisset haec nostra Lugdunensis: unde enim haeretic potuisset titus suos, quam a matrice ecclesia, & cuius instituta potius amplecti, quam eius ecclesie, unde deducta erat, ut fieri decessit iuxta statum Innocentii primi?

CXI. Pothinus aetatis aegens nonagesimum martyrio confectus est sub Marco Aurelio Antonino, anno Christi 179. una cum reliquis Christianis: quorum supplicia descripta sunt in luculenta illa epistola, quam refert Eusebius libro 5. cap. 1. Ejus epigraphae haec est: *αὐτὸς Βίτην καὶ Λουδοβίω τῆς Γαλιλαίας ἀπεσταλτὴς εἰς Ἰστανίαν, τῆς χριστιανῶν ἁγίας καὶ θρηνησῶ, &c.* Vbi tria observanda sunt. Primum, hanc epistolam ad Asianos destinari, quia inde magistros per rans Lugdunenses assumpserunt. Secundum, Viennam Lugduno praeferrere ordine scripturae. Quod ita intelligendum non est, ac si metropoles dignitas tunc temporis esset penes Viennam solum: utriusque enim urbium illarum suae provinciae caput erat, ut dicitur testatur Eusebius ibidem, dum ait eas fuisse Galliarum *ἐπισημίας μνηστέρας*. Sed honoris prerogativa in ordine civili tunc Viennae competeat praes Lugduno, ex instituto Galbe. Cum enim vetus harum urbium discordia in mutuas clades erupisset, & ista memor beneficii accepti pertinaci fide pro Neronis partibus staret, illa vero studeret Galbe: *Galba reditus Lugdunensium, occasione ira, in siscum versit: Multus contra in Vienneses honor, ut ait Tacitus libro 1. histor.* Tertium, Lugdunum specialiter Galliae tribuunt in hac epistola, quia, ut dixi numero 101. Galliae quandoque distinguebantur ab antiqua Narbonensis provincia, cujus partem sibi vindicabat Viennensis. Quod discrimen inductum est etiam in ecclesiastica dispositione. Vnde in subscriptionibus Concilii Arelatensis I. habiti anno 314. post episcopos provinciae Viennensis sequuntur episcopi Gallicani & provinciae Lugdunensis, Belgicae, & Aquitaniae. Iidem dicitur provinciarum Gallicanarum episcopi a synodo Valsensi. anno 442. Hinc quoque emersit usurpata in synodis distinctio Galliarum, & quinque sive septem provinciarum, ut monui num 65. & 66.

CXII. Irenaeus a Polycarpo Smyrnaensi, cujus dictata adolefens exceperat, ad Porthinum missus, Lugduni presbyterum egit, & deinde primi ordinis sacerdotem. Claritudo tanti viri per universam ecclesiam scriptis voluminibus propaganda fidei regula se enituit, ut maximum inde ornamentum accesserit ecclesiae Lugdunensi. Hinc enim accidit, ut *Concil. general. Tom. X.*

A synodo Gallicanae quae habita est in causa paschatis adversus Asiaticos, Irenaeus praefuerit, Eusebio teste lib. 5. c. 22. ubi ceterarum provinciarum concilia recensens, Romanum scilicet, Palaestinum, Ponticum, Osihoenium, Corinthium, in causa sine Achaicum, his quoque Gallicanum conjungit, confamatum ex ecclesiis Galliae quas Irenaeus regebat: *Καὶ οὗτοι κατὰ τὰς ἐκκλησίας αὐτῶν, αὐτὸν ἐπισημίας ἀποπέμψαντο*. Equidem non diffiteor, quia relatum pronomen in textu Eusebii ex vi & usu particulae illius restringi possit ad ecclesias Galliae Lugdunensis primae, tunc divisa a secunda: quas Irenaeus metropolitico jure administrabat. Sed cum in generali universae ecclesiae causa omnium sacerdotum vota exquirerentur, nullaque synodus alia in Gallis tunc habita fuerit praeter hanc unam: plane necesse est eam sententiam sequi, quae omnium Galliae provinciarum, in quibus episcopi constituti erant, concilium illud fuisse docet. Coactum Lugduni verisimile est, eo quod in ea urbe trium provinciarum Galliae conventus fieri soleat: caque esset antiquae disciplinae ratio, ut in locis frequenterioribus concilia fierent, ubi tutius & tutius episcopi conveniebant. De universis quoque Galliarum episcopis intelligendus est alter Eusebii locus cap. 24. ubi ait admonitionem scriptam ad Victorem ab Irenaeo, ex sententia omnium per Galliam facturum, quibus praecaret, *ἐν ἑσπερίῳ, ἢ ἡλίῳ καὶ τῷ Γαλιλαίῳ ἀποπέμψαντο*. Tandem martyrio confectus est, post editum a Severo latum adversus Christianos, anno decimo imperii, id est anno Christi 204. vel eo tempore, quo Severus, expeditione Britannica suscepta, Lugduno iter egit, id est anno 216. quae de re luculenter scripsit vir eruditus Th. Raynaudus, in *indiculo martyrum Lugdunensium*. Tanta vero fuit Christianorum in ea urbe strages, ut per plateas flumina decurrerent sanguinis Christiani, nec numerum aut nomina martyrum invire liceret, ut ait Gregorius libro . . . historiae Francorum cap. 29.

CXIII. Tot martyrum ctuore fuso, & Irenaei sacerdotio, magno opere nobilitata est ecclesia Lugdunensis prima. Vnde factum, ut anno 854. a Lothario I. imperatore prima Gallorum ecclesia dicitur in scripto, quo *sanctissimum monasterium illi contulit, cum onete alendorum monachorum: quod transcriptum ex codice manuscripto Lugdunensi damus.*

In nomine Domini nostri Iesu Christi Dei aeterni: Lotharius divina ordinante providentia imperator Augustus.

DVM toto corde, tota anima, tota mente, & tota virtute, in his quae Deo cara sunt vitam nostram extendere, & actus nostros ad placendum illi informare cupimus; & amore ipsius, ecclesiam, quae est sponsa & corpus ejus, honorare, & in sublime ferre omni conamine quaerimus: ad aures serenitatis nostrae perductum est, agente hoc maxime venerabili & nostrae celsitudini devotissimo pontifice Remigio, quomodo sancta Lugdunensis ecclesia aliquando ditissima, & rebus late florentissima, & religione praeclarissima fuerit, pontificibus ejus in hoc maxime studium impendentibus, ut non modo Deo sectunda, generosa filius existeret, verum & facultatibus & potentia saeculi ad fastum mundi comprimentum opulentissima red deretur: at causis diverso ordine procurantibus actum sit, ut res quae olim ad gloriam ipsius cumulatam undique in eam profuxerunt, divise & distractae multis generibus minuerentur. Quae res pietatis nostrae animo eo promovit, ut, in quantum gratia omnis largitoris boni valeremus, ad primum statum eam reparare niteremur. Manentibus siquidem in ipsa sanctis studiis, & adhuc pia religione, quae ad primis illi decorem ferrent, cui martyrum preciosissimae memoriae, & numerosissimi tropaei, sanctorum quem illium gloriofissimi provectus ad tutelam, ad incitationem omnis virtutis, ad doctrinam sinceram fidei ab undare noscuntur, rebus exterioribus, etsi paulatim volunrate hominum defluentibus, minorata etiam usque ad ultimum, nisi temperasset pietas divina, haberetur. Vt ergo tanti boni participes, fautores, auctores, sublevatores, sicut ubique desideramus, propter omnipotentis Dei gloriam, essemus, & ut sancta studia in ea amplius

Nn valgs.

Præfuit synodo Gallicanae in causa paschatis adversus Asiaticos, Irenaeus praefuerit, Eusebio teste lib. 5. c. 22. ubi ceterarum provinciarum concilia recensens, Romanum scilicet, Palaestinum, Ponticum, Osihoenium, Corinthium, in causa sine Achaicum, his quoque Gallicanum conjungit, confamatum ex ecclesiis Galliae quas Irenaeus regebat: Καὶ οὗτοι κατὰ τὰς ἐκκλησίας αὐτῶν, αὐτὸν ἐπισημίας ἀποπέμψαντο. Equidem non diffiteor, quia relatum pronomen in textu Eusebii ex vi & usu particulae illius restringi possit ad ecclesias Galliae Lugdunensis primae, tunc divisa a secunda: quas Irenaeus metropolitico jure administrabat. Sed cum in generali universae ecclesiae causa omnium sacerdotum vota exquirerentur, nullaque synodus alia in Gallis tunc habita fuerit praeter hanc unam: plane necesse est eam sententiam sequi, quae omnium Galliae provinciarum, in quibus episcopi constituti erant, concilium illud fuisse docet. Coactum Lugduni verisimile est, eo quod in ea urbe trium provinciarum Galliae conventus fieri soleat: caque esset antiquae disciplinae ratio, ut in locis frequenterioribus concilia fierent, ubi tutius & tutius episcopi conveniebant. De universis quoque Galliarum episcopis intelligendus est alter Eusebii locus cap. 24. ubi ait admonitionem scriptam ad Victorem ab Irenaeo, ex sententia omnium per Galliam facturum, quibus praecaret, ἐν ἑσπερίῳ, ἢ ἡλίῳ καὶ τῷ Γαλιλαίῳ ἀποπέμψαντο. Tandem martyrio confectus est, post editum a Severo latum adversus Christianos, anno decimo imperii, id est anno Christi 204. vel eo tempore, quo Severus, expeditione Britannica suscepta, Lugduno iter egit, id est anno 216. quae de re luculenter scripsit vir eruditus Th. Raynaudus, in indiculo martyrum Lugdunensium. Tanta vero fuit Christianorum in ea urbe strages, ut per plateas flumina decurrerent sanguinis Christiani, nec numerum aut nomina martyrum invire liceret, ut ait Gregorius libro . . . historiae Francorum cap. 29. CXIII. Tot martyrum ctuore fuso, & Irenaei sacerdotio, magno opere nobilitata est ecclesia Lugdunensis prima. Vnde factum, ut anno 854. a Lothario I. imperatore prima Gallorum ecclesia dicitur in scripto, quo sanctissimum monasterium illi contulit, cum onete alendorum monachorum: quod transcriptum ex codice manuscripto Lugdunensi damus. In nomine Domini nostri Iesu Christi Dei aeterni: Lotharius divina ordinante providentia imperator Augustus. DVM toto corde, tota anima, tota mente, & tota virtute, in his quae Deo cara sunt vitam nostram extendere, & actus nostros ad placendum illi informare cupimus; & amore ipsius, ecclesiam, quae est sponsa & corpus ejus, honorare, & in sublime ferre omni conamine quaerimus: ad aures serenitatis nostrae perductum est, agente hoc maxime venerabili & nostrae celsitudini devotissimo pontifice Remigio, quomodo sancta Lugdunensis ecclesia aliquando ditissima, & rebus late florentissima, & religione praeclarissima fuerit, pontificibus ejus in hoc maxime studium impendentibus, ut non modo Deo sectunda, generosa filius existeret, verum & facultatibus & potentia saeculi ad fastum mundi comprimentum opulentissima red deretur: at causis diverso ordine procurantibus actum sit, ut res quae olim ad gloriam ipsius cumulatam undique in eam profuxerunt, divise & distractae multis generibus minuerentur. Quae res pietatis nostrae animo eo promovit, ut, in quantum gratia omnis largitoris boni valeremus, ad primum statum eam reparare niteremur. Manentibus siquidem in ipsa sanctis studiis, & adhuc pia religione, quae ad primis illi decorem ferrent, cui martyrum preciosissimae memoriae, & numerosissimi tropaei, sanctorum quem illium gloriofissimi provectus ad tutelam, ad incitationem omnis virtutis, ad doctrinam sinceram fidei ab undare noscuntur, rebus exterioribus, etsi paulatim volunrate hominum defluentibus, minorata etiam usque ad ultimum, nisi temperasset pietas divina, haberetur. Vt ergo tanti boni participes, fautores, auctores, sublevatores, sicut ubique desideramus, propter omnipotentis Dei gloriam, essemus, & ut sancta studia in ea amplius

Donatio
monasterii
Saviniani.

valerent, ad imperium nostrum, & augustam serenitatis nostræ memoriam subuchendam, visum est dignationi nostræ dono & largitione rerum nostrarum eam nunc ad præsens aliquantulum promovere; quod, donec ad primam formam, si possibile sit, perducat, semper propter venerationem loci & pontificis, ubi opportunitas se dederit, id ipsum animo residebit. Conferimus itaque ipsi sacræ & primæ Gallorum ecclesiæ, pio animo, promptissima voluntate, simplici corde, quod deinceps omni tempore firmum & stabile permanere cupimus, cœnobium, cum suis omnibus ad illud pertinentibus, in honore Domini nostri Iesu Christi, sub invocatione beati Martini episcopi & confessoris constructum, quod Saviniani publice vocatur. Quam donationem, liberalissime a pietate nostra profectam, ita reverentissimæ matri ecclesiæ Lugdunensi in disrupto tempore, ad solatium & honorem sui, manere volumus, ut habitatores loci ipsius, vita, doctrina, & administratione rerum necessariarum, ordinante & disponente viscera maternæ pietatis, & sancto pontifice ipsius, salvo privilegio diæceseos, eis imperantem, meliores & utiliores abinde efficiantur, ne detrimentum ex subditiōe, seu donatione tali, in aliquo sibi provenisse luceant, sed ad desiderium nostrum, & cumulum remunerationis, fructum sui profectus & gratiam vitæ melioris inde sibi accevisse perpetuo latentur. Ut autem manere nostra donatio, & pietatis nostræ collatio, & editum nostræ præceptionis confectis annorum circulis firmum & inconvulsum possit, nec a quocumque violari ullo modo præsumatur, magnitudinis nostræ annulo cum roboratione etiam manuum subter imprimere, & munire ad durabilem stabilitatem iustimus.

Signum Lotharii serenissimi Augusti.

Iliodmundus notarius ad vicem Hilduini recognovi.

Data II. Idus Septembris, anno, Christo propitio, domini Hlotharii imperatoris in Italia xxxiii. & in Francia xiii. indictione xv. A. cum in villa Gherinaco in Dei nomine feliciter. Amen.

In synodis
nunc prior
nunc poste
rior sub
scribitur
Lugdunensis
episcopus.
Primas om
nium Gal
liarum di
citur in Ca
bilonensi
synodo II.

CXV. Primæ ergo Gallorum ecclesiæ dicta est, non ex eo quod aliquam præteritis sedibus metropolitici jurisdictionis pax gativam obtineret: cum ex subscriptionibus Gallianarum synodum pateat episcopos Lugdunenses, ut in quibusdam potiores, ita in quædam posterioribus partes tenuisse. Actamen post excitatam de primatu Galliarum ab Anselmo Senonensi controuersiam, Cabilonensis synodus secunda, Lugdunensis sane provincie, Aurelianæ Lugdunensem primatum omnium Galliarum vocavit, in decreto de purgatione Gersedi monachi anno 894. Etenim in eadem senel de dignitate sedium contento ingenia provincialium vtriusque sedis incitari ad amplificandum ecclesiæ lux splendorem. Senonensis ecclesiæ delegatione apostolicæ sedis per intervalla impetabatur, ut decus olim ea ratione partum quo quomodo ferveret. At Lugdunensis veterum monumentorum & hitorie fidem sollicitabat, ut dignitatem suam reuerat. Tunc oportune prodiit in lucem collectio Isidorii, qua Clementis & Anacleti epistolæ, & notitia provincialium illi ad iuncta continebantur. Hinc collegit Synodus Cabilonensis primatum Galliarum debere Lugdunensi ecclesiæ, eam opinionem transmisit in posteros, quam scripto suo publicavit beatus Odilo abbas Cluniacensis in vita sancti Maioli, circa annum 1046. At enim Maiolus ab Antonio quodam erudicendum accessisse ad urbem Lugdunensem, philosophia nutritum & matrem, & qua totius Gallia ex antiquo more, & ecclesiastico iure, non immerito retineat arcem. De iure loquitur, non autem de factò: nondum enim collata fuerat primatus dignitas a Gregorio VII. Quare non erat cur se in tantas angustias coniceret vir eruditus, qui existimat contra omnium codicum fidem Odilonem istum esse ab abbate Cluniacensi, qui obiit anno 1048. & posteriorem Gregorii VII. rescripto. Quoniam, inquit, auctor vitæ Maioli meminit in eo opere Guilielmi abbatis, qui nuper rebus humanis excessit. At qui, subsumit ille. Vilielmus abbas Cluniacensis obiit anno 1079. Idus Ianuarii, tribus mensibus post rescriptum Gregorii. Errat dupliciter. Vilielmus abbas, de quo

Idem do
cuit Odilo
abbas Clu
niacensis.

Qui expli
catur, & esse
scitur esse
audor vitæ
beati Ma
ioli.

loquitur Odilo, est Divionensis, qui obiit anno 1045, tribus annis ante Odilonem Cluniacensem. Vilielmus autem Cluniacensis vitam exiit anno 1179, ita vt superiori calculo vixi eruditi desit nunc centenarius. Tanta erat sancti Odilonis abbas Cluniacensis auctoritas, ut facile Gregorius VII. sibi iustum esse putaret, & in gratiam Lugdunensis ecclesiæ decesserit, quod Odilo præiudicio suo ex opinione recepta constituendum præscriperat: eo temperamento tamen adhibito, scilicet ut in quatuor Lugdunenses provincias, non autem per uniuersam Galliam, primatum illi confirmaret.

loquitur Odilo, est Divionensis, qui obiit anno 1045, tribus annis ante Odilonem Cluniacensem. Vilielmus autem Cluniacensis vitam exiit anno 1179, ita vt superiori calculo vixi eruditi desit nunc centenarius. Tanta erat sancti Odilonis abbas Cluniacensis auctoritas, ut facile Gregorius VII. sibi iustum esse putaret, & in gratiam Lugdunensis ecclesiæ decesserit, quod Odilo præiudicio suo ex opinione recepta constituendum præscriperat: eo temperamento tamen adhibito, scilicet ut in quatuor Lugdunenses provincias, non autem per uniuersam Galliam, primatum illi confirmaret.

CXV. Decretum Gregorii statim Rodulphus Turonensis archiepiscopus amplexus est, de quo illi gratulatus est Gebuinus Lugdunensis, data ad eum ea de re epistola, quæ edita est in auctuario bibliothecæ patrum, ante Flooardi historiam Remensem. Sed Richerius Senonensis omni contentione reclusus est, alienum existimans a dignitate ecclesiæ suæ, cui primatus Galliarum olim delatus fuerat ab apostolica sede, quem admodum diximus num. 55. si ad colendam Lugdunensem ecclesiâ demitteretur. Itaque ad revincendam illius pertinaciâ opes fuit iudicio Claromontanæ synodi, quod post varias Richeti presulit iudificationes, ab Urbano II. promulgatum est, cuius exemplar nunc primum ex manuscripto codice Lugdunensi desum. Huic sententiæ se pariter os Senonensis ecclesiæ suffraganei episcopi ore proprio professi sunt: reuens vero Richerius, usque pallii, & obedientia suffraganeorum multatus est, quando in contumacia perlatet. Idem iudicium latum in Rothomagensis episcopum absentem, nisi intra tres menses subiectionem debitam polliceretur, quam suffraganeus illius euseus episcopi, qui præsentem aderant, statim improbaverunt. De hac pallii absentione Richerio itro gara intelligendum est Ivo Carnotensis in epistola 30. ad Richerium. Vbi ait mandatam sibi in urbe Montispefulani ab Urbano tunc Romam repente de Parisiensis episcopi electione cognitionem, & permissam Richerio Senonensi electi ordinationem, cum pallii usum in eo ministerio.

Mando vobis ex parte domini papa, ut si Parisiensis ecclesiæ cum (id est Guilielmum) sibi ordinari & consecrari postularis, ante fessum S. Remigii, secundum auctoritatem & consuetudinem ecclesiæ vestre, et manum imponatis, & honore pallii ad tempus vobis interdici, in ipsius ordinatione & consecratione uti nullatenus formidatis. Sic enim dominus papa mihi concessit apud Montispefulanum, cum ad petitionem regis, de eiusdem Guilielmi electione tractaretur, & post multam ventilationem, eiusdem electionis assensum mihi a domino papa committeretur. Conquestus est de hoc iudicio synodi Claromontanæ Richerius apud Ivonem Carnotensem suffraganeum ecclesiæ Senonensis, & iuris canonici petissimum. A quo consilium i et uti prudentia plenum, scilicet ut rei iudicata interim pateret, donec instrumens authenticis libertatem ecclesiæ suæ docere possent: Non est consilium meum, ut contra sortentem brachia dirigatis iudicio privilegiorum, vel authenticarum scripturarum, si quando reperiri poterunt, que hanc subiectionem ab ecclesiâ vestra remoueat, & eiusdem ecclesiæ libertatem defendant. Rescriptum ad monitionem Richerius, Ivonemque in eam necessitate adegit, ut secundum Urbani in synodo Claromontana decretum, a Senonensis ecclesiæ reverentia sibi interdici, tantisper discederet. Vnde cum Aurelianensis ecclesiæ Sanctonem sibi præficiendum episcopum elegeret, & a Richerio evocatus fuisset Ivo pro electi ordinatione ad Castrum Nantonense, (hoc die Chasteaulandon) noluit parere mandato. Hac sunt eius verba epist. 54. Quem cum a nevis ex admonitione Senonensis archiepiscopi consecrari postulasit apud Castrum Nantonense, quod est intra parochiam Senonensem, omnino recusavimus, propter primatum Lugdunensis ecclesiæ, quem irracionabiliter resutat illa sedes, & interdici illi apostolica. Itaque Ivo ipse cum aliis provincie episcopis manum imposuit electo, precibus Autianensis ecclesiæ & regis motus. Hugo Lugdunensis tunc legatus vice agebat in Gallia, qui non disputatione quidem primatus, sed iure legationis, ad se de personâ electi ante omnia referri debet & contendebat, restitum. Hugomonio petito ex Leonis epistola ad Anastasium Thesaloniatensem: sed ex cepto Ivo, id iuris concessum Anastasio, privilegio personalis, non autem omnibus legatis indultum generaliter decretum.

CXVI. Majoris momenti negotium emersit post Richerii obitum, qui accidit anno 1096. quod Ivonis diligentiam excitavit, ad tuendam Senonensis ecclesiæ dignitatem. Electo enim Daimbro, Hugo primas Lugdunensis & legatus in Gallia, cum sibi ante ordinationem exhiberi, & ut primati Lugdunensi subiectionem debitam profiteri debere contendebat, missique literis ad provincie episcopos, ut a consecratione manus abstinerent, diserte iubebat. Pariter electi interim legati mandato: sed rescripti Ivo epist. 60. personalem illam exhibitionem esse susceptum consecrationis munus nulli primati debere ex more. Sed neque legatis jus illud competere, nisi electus alicujus criminis reus de-

latus

Alio eodem primatu Daimbro Senonense electo.

Ex r
fente
Greg
VII
mau
dun
conft

Illi p
tatione

Senoi
restitu

Deere
Vrbano

Ex Ro
mager

Expli
Ivo

Conq
tur Ri
rius.

Confi
Ivoni

Qui re
i adu
tur.

E

Alio eodem primatu Daimbro Senonense electo.

latus sit. Quare petit ut permitteret liberam illius ordinationem provincialibus episcopis. Hugone destinatis pertinaciter adherente, Ivo de ic certiorum fecit Vrbanum papam epistola os, De Senonensis electo, cuius consecratio a legato vestro Lugdunensi archiepiscopo ob hoc impeditur, quia si iure primatus sui ante consecrationem suam obedientiam non proficitur, quid nobis agendam si referat vestra paternitas. Cuius enim nulla aliquo accusante alia causa pretenditur, propter quam ejus consecratio differretur, eo tamen jubente propter reverentiam vestram, manus ab ejus consecratione committimus, cum de professione a metropolitanis primatibus faciendi nihil legamus consuetudine firmatum, vel legibus institutum: ultra quas metas nihil concessum esse primatibus refertur papa Nicolao.

CXVII. Quis autem fuisset hujus controversie exitus, pene incompetum erat. Id tantum habebamus, quod Goffridus abbas Vindocinensis epistola sua docuerat Ivonem se fama accepisse, exhibitam a Senonense obedientiam Hugoni primati Lugdunensi, pratermissio Ivone, qui tantopere pro Senonensi ecclesia laboraverat. Totius vero negotii seriem debemus epistola Vrbanii II. quam hic subijcimus ex manuscripto codice Lugdunensi. Vnde dicitur, Daimbetrum ab Vrbanio ipso Romae consecratum, siue ulla conditione: deinde post aliquot menses Romam evocatur ad synodum, ubi difficulte negotio, contradicito iudicio primatus Lugdunensis firmatur, anno 1099. & Daimbetrum pollicetur se intra breve tempus ad primatem accersitur, professurumque debitam obedientiam. Quod praestitit bona fide, ut probatur est ex Goffrido: cui addi potest testimonium Ioannis Lugdunensis, apud Ivonem epistola 237. Vrbanii autem epistola ita se habet.

Vrbanus episcopus servus servorum Dei venerabili fratri & coepiscopo Hugoni Lugdunensi primati salutem & apostolicam benedictionem.

PRO querela, quam adversus Senonensem ecclesiam & praedecessorum tuorum & tua haec tenus fraternitas vehementer exercuit, quantis contentioibus, quantis clamoribus, & nostro, & antecessorum nostrorum tempore sedes apostolica interpellata sit, non est necessarium memorare: quoniam & antecessorum nostrorum scripta indicant, & conciliorum, quae nos auctore Deo in Galliis celebravimus, communis memoria protestatur. Ea siquidem causa in plenario Arvernensi concilio tractata ac definita est. Et cum Richerus Senonensis archiepiscopus synodali definitioni minime acquiescisset, in Turonensi pariter ac Nemaufensi concilio per tuam est industriam repetita; & supra dictus quidem Richerus pro sua pertinacia interdixit obire, suffraganeis ejus tibi tamquam primati & synodali iudicio obedientiam jam professis. Frater autem noster Daimbetrum, qui eadem nunc ecclesiae disponente domino praesidet, si tibi nostris significatum est literis, sub eadem querela per ministerium meum gratiam consecrationis accepit. Nuper autem, cum ad apostolorum limina, tam pro eisdem causae actione, quam pro communi synodica vocatione, rediisset, praesentibus legatis tuis, Isemeone Diensi episcopo, Girino decano, & item Girino capellano, sedis apostolicae cogente iudicio, omni demum tergiversatione cassata, in manu nostra professus est se & Lugdunensis ecclesiae super Senonensem primatum agnoscere, & de cetero tibi tuisque legitimis successibus tamquam primatibus obedire. Similiter etiam pollicitus est, statuto a nobis tempore, id est usque ad proximam beati Dionysii solennitatem, se ad vos venturum, & in conspectu Lugdunensis ecclesiae id ipsum ore proprio professurum, nisi canonicum impedimentum eveniret: quo transacto infra triginta dies id ipsum implere curabit. Sic enim vicariis vestris, & per eos tibi ac Lugdunensis ecclesiae in manu assignavimus, praesentibus fratribus nostris, quorum infra scripta sunt nomina; Anselmo videlicet Cantuariensi, Leodegario Bituricensi, Amato Burdigalensi.

Concil. general. Tom. X.

A si, archiepiscopus; Gualterio Albanensi, Odone Ostiensi, Guntardo Fundano, Leutaldo Silvanctensi, episcopis; Nunerio de titulo sancti Clementis, Teuzone de titulo sanctorum Ioannis & Pauli, Ioanne de titulo sanctae Anastasiae, nostrae sedis apostolicae presbyteris cardinalibus; Petro Leonis, Ioanne Fejapane, Romanis proceribus. Tua ergo fraternitas, quid apostolicae fedi habeat, propensiori deinceps & amoris & obsequii exhibitione perpendat.

Datum Romae apud beatum Petrum, per manum Ioannis sanctae Romanae ecclesiae diaconi cardinalis, indictione septima, VII. Kalendas Maii; anno dominice incarnationis M C X C X. pontificatus domini Vrbanii papae XII.

CXVIII. Constituto primatu, archiepiscopi Lugdunenses aliquoties abiri tentarunt, fines ejus ultra quam par esset porrigendo. Primus gradus factus est ab Hugone, ut jam diximus, qui electum Senonensem metropolitanum, antequam a provincialibus episcopis ordinaretur, sibi exhiberi cupiverat: sed exiit ab ea petitione. Vrbanii II. iudicio. Secundam controversiam movit Ioannes Lugdunensis, qui de investituris laicorum concilium indixit apud Anam; & tractoria sua Senonensem, & ceteros illius provinciae episcopos, evocavit ad synodum: qui conatum illum, scripta ab Ivone uno ex collegis omnium nomine epistola repulerunt; asserentes episcopos ad alienae provinciae concilium trahi non posse, nisi aut ex mandato sedis apostolicae, aut in causa appellationis, si una ex provincialibus ecclesiis primam sedem appellaret. Contendebat quidem Ioannes, primam provinciam non esse ceteris alienam; imo potius ex quatuor Lugdunensibus unam solidam confici provinciam. Attamen obtinere non potuit quod tanto perie ambebat, ob certam illam regulam, quae illius voto erat contraria; nempe nihil licere primatibus, quam quod iis ex veteri instituto indultum est, scilicet solum appellationis iudicium. Haec sunt illius epistolae verba, quae est 236. inter epistolae Ivonis.

Nisi quam reverentia patri in sanxio auctoritas, nusquam hoc servare consuevit antiquitas, ut prima sedis episcopus episcopos extra provinciam propriam post se invitet ad concilium, nisi hoc aut apostolica sedes imperaret, aut una de provincialibus ecclesiis pro causis, quae intra provinciam terminare non poterat, prima sedis auctoritatem appellaret. Citat Nicolaum: mox addit, Huius sententia concordant Clemens & Anacletus, qui post apostolos ordinaverunt, in quibus civitatibus essent prima sedes, in quibus metropolitanae: sicutentes ita demum iudicium episcoporum ad primates esse referendum, si ad eorum auctoritatem fuerit appellatum.

D CXIX. Non solum autem iniustus conatus Lugdunensium Senonensis provincia obnitebatur: sed etiam a colenda sede Lugdunensi tandem recessit. Quod probamus ex epistola Humberti Lugdunensis, qui sedit anno 1249. Evocatus enim a Sugerio abbate sancti Dionysii, qui Ludovici regis in transmarinis partibus versantis vices gerebat, ad conventum regni in urbe Carnotensi provinciae Senonensis, ubi de orientalis ecclesiae subsidiis deliberatio incunda erat, respondit salva dignitate eo se conferre non posse, ob contumaciam Senonensis episcopi, qui primatum Lugdunensem respuebat. Verum quia nos, inquit, pro officio & pro iure primatus ex parte domini regis, & optimatum regni, ad colloquium, quod apud Carnutum celebrari debet, invitasti, scias caritas vestra, quod, donec Senonensis archiepiscopus in eadem causa primatus nobis derogare non veretur, & apostolicis mandatis contumax & rebellis existit, pudor nobis est ad illas progredi partes, ubi domino papa contradicatur, Lugdunensis ecclesiae debito honore fraudatur. Querela de solius ecclesiae Senonensis contumacia satis probat Rothomagensis & Turonensem officio suo non defuisse. Quare in univertum ex hac epistola colligi non potest, primatum Lugdunensem in Gallia tunc abolitum fuisse. Quin potius ea tempestate celeberrimorum virorum scriptis inclauescebat, tum Petri venerabilis, qui primatem & patriarcham vocabat episcopum Lugdunensem, tum beati Bernardi, Othonis Trifingensis, & aliorum.

CXX. Attamen aliqui hoc sibi persuadent ex epistola Philippi Augusti regis, qui ad Innocentium III. scribens his verbis utitur: *Sola Bituricensis ecclesia in toto regno nostro primatia obtinet dignitate.* Alia est mens regis: quae ut aperitur, observandum est illis temporibus, scilicet anno 1212. Lugdunensem civitatem imperii iura coluisse, licet agetur Lugdunensis cis Avarum regno Galliarum accenseretur: quod, ex antiqua divisione iura inter filios Ludovici Pii Rhodano, Arari, Mosae parte, & Scaldi terminabatur. Ex citato deinde Burgundiae regno, Lugduni solida civitas illi contributa est, inter proceres ejus regni, quod postea Ar-

Primatus dignitatem augere cohaerit Lugdunenses, sed excidunt.

Nihil licet primatibus praeter appellationis iudicium.

Senonensis discessio a primatu.

Non abolitus erat in Gallia primatus.

Philippi regis epistola explicatur de solo Bituricensi primatu in Gallia. Lugduni civitas regno Burgundiae

gondia & imperio a scripta.

Eius dominium ecclesie cessum.

Cum dignitate comitatus.

Auctoritas in civitate regibus Galliarum restituta.

Canonici comites Lugdunenses.

Restitutio primatus in regno.

De Rothomagensi primate.

Ius primatus Lugdunensis.

latense dictum est, archiepiscopus locum obtinuit, ut patet ex Bofonis & Ludovici eius filii inaugurationibus, aliisque publicis actis. Vnde Henricus III. imperator Adalricum Lugdunensi ecclesie archiepiscopus prefecit anno 1040. ex Gabrio libro 5. cap. 4. Federicus I. collatam a decessoribus suis, post ad iudicium impio Arclarense regnum, donationem iurium regalium, tam in urbe quam ejus agro trans Ararim, confirmavit anno 1157. Jussit que ut Heraclius archiepiscopus Lugdunensis *Exarcho* & *summo principi palatii Burgundie* nuncuparetur. Concessit ergo Heraclio, ut edicti verbis utar, *totum corpus civitatis Lugdunensis, & omnia jura regalia per omnem archiepiscopatum circa Ararim* (loquitur ratione habitata loci, ubi tunc consistebat) *in omnibus rebus que in Lugdunensi episcopatu ad imperium pertinent.* Guigo comes Lugdunensis & Forensis egre tulit hanc donationem, bello que illaro archiepiscopum Lugduno expulit, & ad Carthasiam portatum aufugere coegit, ut notat quidam scriptor illius etatis apud Surium. Tandem conventiono invicem habitata anno 1167. omnia jura in civitate communia habuerunt. Anno vero 1173. idem Guigo cessit ecclesie quicquid juris sibi competeat Lugduni, & in maxima parte ejus pagi cis Ararim. Ipse autem ab ecclesia plures pagos recepit, permutationis nomine, que confirmata est ab Alexandro III. pontifice, & a Philippo Augusto rege Galliarum. Dubitandum non est quin dignitas comitatus Lugdunensis, que tunc erat penes Guigonem comitem, in ecclesiam Lugdunensem translata fuerit, solusque comitatus Forensis titulus Guigoni servatus. In eam re dem descripta sunt in pemurationis instrumento hec verba: *Casamentum ecclesie a comitatu separari non potest.* Vox ista *Casamenti* apud Ivonem & alios auctores occurrit, que pradia feudi nomine possessa significat: atque adeo hic demonstrat comitatus prerogativam pradiis & juribus feudilibus Lugdunensi ecclesie cessis, tam in civitate, quam in ejus pago, conjunctam fuisse. Pradia illa eis Ararim sita regia jurisdictioni subiciebantur, civitas vero Lugdunensis paulatim ad jus regni redit, tuitione beati Ludovici regis & civibus adversus archiepiscopum inreprellata: qui motus exortos arbitrio suo compelevit anno 1269. Eadem cura exerceat Philippum III. ejus filium: que derivata est in Philippum IV. qui tuitionem in dominium aperte vertit, non invita civitate, que opem adversus archiepiscopum provocatione facta imploravit anno 1290. Ex predictis patet anno 1211. re de a rege Philippo Augusto observatum, solam Bituricensis ecclesiam in regno primatu portitam, quia illa erat Lugdunensis ecclesie sedes sita erat in finibus imperii. Tandem regia jurisdictioni pleno jure Lugdunum amplexa est, suffragante archiepiscopo & capitulo, us conditionibus que transactionis instrumento continentur, quod scriptum est anno 1311. Earum una, comitatus Lugdunensis dignitas ecclesie ejus civitatis confirmatur, licet jurisdictioni inferior soli archiepiscopo aliis literis concedatur: ab ea depulsis canonicis, quos licet invitos & sapitis deinde conquerentes, jurisdictione civitatis, exceptis claustrorum septis, privaret olim, servato comitatus titulo, Gregorius X. anno 1274. a biter electus a civibus & ecclesia. Nichil fecius tamen comitatus titulum & cetera jura comitum canonici hucusque servarunt. Vnde hoc anno 1643. die 25. Septembris cognitione habitata adversus syndicum civitatis, antiqua comites se Lugdunenses nuncupandi possessio illis confirmata est decreto regi consistorii.

CXXI. Alitra ex conditionibus, primatus auctoritas in regno stabilita est: eo enim instrumento Lugdunensis ecclesia regi primam sedem inter ceteras Galliarum ecclesias obtinere a rege assentur. Regii pradii sibi fuit effectus, ut Senonensis ecclesia primatum a Romanis pontificibus constitutum, quemadmodum duae relique provinciae, non tamen sine controversia aliqua deinceps agnovit, in dirimendis appellationibus. Solus Rothomagensis archiepiscopus superioribus annis a Lugdunensis ecclesie obsequio recedere cepit, seque primatem Normannie nuncupare, ita ut provocatio ab ejus iudicis ad solam sedem apostolicam interponatur. Itaque in universum duo quedam asserere licet. Vnum est, primatus Lugdunensis jus in sola dirimendarum appellationum a iudiciis metropolitanorum jurisdictione versari. Alterum est, jus idem Bituricensi, Burdigalensi, Narbonensi, & Viennensi, licet se primates indigent, extra provincias suas non competere, imo vero nec ulli alteri primati in Europa.

CXXII. Exposita primatus Lugdunensis historia, quadam dicenda sunt de Viennensi primatu hactenus a nobis omisso, praesertim, cum ejus ecclesie societatem cum Lugdunensi nobis exhibeat antiqua illa epistola ab Eusebio laudata. De Viennensi civitate, & provincia sub Romanis principibus abunde dictum est: id unum restat, ut dignitatem ejus recentiorum non terreamus. Ex Odilone in vita Adalidis, Vienna dicitur *sedes regni Burgundie*, ejusque archiepiscopus, comes & cancellarius regni. Comitatum Viennensem archiepiscopis donavit Rodolphus III. rex Burgundiae, an-

no 1053. eisdemque Fredericus I. contulit anno 1167. ut esset in regno Burgundiae, *sacri palatii archicanonarius*. Sed insignio privilegio ejus civitatis archiepiscopus ornavit anno 1040. Callistus II. pontifex Romanus, qui genus duceus ex domo regia Burgundiae, ejus regionis illustranda, quemadmodum ecclesie Viennensis sponte quondam fuit, curam gerbat. Illis ergo tunc primatus auctoritatem in septem provincias, Viennoensem, Bituricensis, Burdigalensem, Auzitanam, Narbonensem, Aqueensem, & Ebreundensem. Et ne in similes controversias incidere sit qua morae fuerat Lugdunensi archiepiscopo, prater dignitatem illam primatus, Vices apostolicas sedis illi consulti, mandata specialiter synodos indiciendi potestate, & negotia ecclesiastica canonice dirimendi. Haec sunt verba: *Nos quoque auctore Deo concedimus, & praesentis privilegii pagina confirmamus, ut videlicet super septem provincias primatum obtineat, super ipsam Viennensem, super Bituricam, Burdigalam, Auxitanam, que Novempopulana dicitur, super Narbonam, Aqueensem, & Ebreundensem: & in eis Viennensis archiepiscopus Romanis pontificibus vices agat, synodales conventus indicat, & negotia ecclesiastica juxta canoniceque definit.*

CXXIII. Quare aliquis, quem reglam secutus Callistus, hos fines primati Viennensi circumscriptis. Plane ad veterem divisionem Galliarum dicecetes in Gallias, & septem provincias reflexit, quarum conventus quotannis Aic'ate fiebat ex constitutione Honorii. Eicim septem provinciae a Callisto descriptae respondent septem provinciis, de quibus diximus num. 67. Occasionem autem arripuit subijcendi septem illas provincias ecclesie Viennensi, quia in Notitia, in capite illarum septem, descripta est Viennensis provincia, una cum ejus metropoli, que est *civitas Viennensium*. Quare Callistus concecit tam sibi liberum esse ut Viennam septem provinciis praeficeret, quam decessoribus suis liceret Lugdunum praeficere in provinciis que Lugdunenses dicebantur in Notitia. Porro, ne nova videretur haec institutio, a Silvestro I. & aliis pontificibus Romanis ejus originem acceffit, quorum supposititia rescripta edita sunt a Joanne Bosco, ubi ex Romano catalogo septem provinciae subijci dicuntur Viennae, ut notatur in eadem supposititiu rescripti Silvestri. Tanquam autem archiepiscopum, qui praepositus erat provincie Alpium Penninarum extra septem illas positae, subijcit Viennensi, ut primati, exemplo Leonis I. & Symmachii. Ex hoc Callisti decreto initium sumpsit, ut existimo, divisio illa, quam aliquot exemplaria Notitiae praeserunt, in octo Viennenses provincias: ita ut viris eruditiss laborandum non sit in alia ratione ejus divisionis quaerenda, cum Scaligero, qui vicarium praefecti pratorio Galliarum Viennae quondam constituisse, & in octo illas provincias, jus dixisse, sibi, dein ceteris, in nullo argumento, imo etiam contra veteris historiae fidem persuasit. Cum itaque beneficium Callisti, Bituricensis ecclesia, que primatu in Aquitania potiebatur, & Narbonensis, quae ex Vrbani II. decreto primas erat provinciae Aqueensis, seu Narbonensis secundae, subijcenda essent primati Viennensi, ipse *his primatus primatum* nomen indidit: & monet, quam cum curabat Viennae, hanc inscriptionem adjecit: *Maxima sedes Galliarum*. Sed nulla plane auctoritate, in vim ejus rescripti, quod per subreptionem dicitur, veterum primatum inauditorum jura convelebat, archiepiscopus Viennensis potius est, Atramem Diensem, & Albensem, seu Vivariensem episcopatum, vi rescripti illius, ab Arclateni provincia distractos, Viennensis archiepiscopus in suam provinciam advicit.

CXXIV. Ut autem plenius sententiae nostrae veritas astruatur, quae posterioribus saeculis primatum hodiernorum originem assignat, discutienda est quaestio de Toletani & Braecarenis primatus antiquitate, quae opinioni nostrae ab Hispanis objici possit. Pisanum enim primatum non moror qui recentioris est instituti Erenim ab Vrbano II. sedi episcopali Pisanum collata est dignitas archiepiscopalis, & archiepiscopo tunc concessa legato in Sardinia, anno 1092. Primatum vero in provinciis ejus insulae Turritana, Caladritana, & Arborensi contulit Alexander III. anno 1167. Quare recte quidem Pisanus ab interpretibus juris nostri dicitur *primus Sardiniae*: sed nullo operapretio, cum nulla jurisdictione in ea insula hodie potiarur. In Hispanis quoque Toletanus & Braecarenis nullum jus in provinciis sibi arrogant, praeter nudam procedendi pompam, cum antelatione etuici: de quo privilegio simul quoque aliqua notabilia. De Toletani primatus institutio copiose scriptis Gregas Loaisa: sed nimiam vultustatem huic primati affingit, quam ab iniuris ecclesie repetit. Tantum autem civitas Toletana aberat olim a primatu, ut sub principum Romanorum imperio nondum affectu esset metropoles dignitatem. Quod mirum videri posset, nisi provinciarum Hispaniarum descriptione id astrueremus. Non loquar de divisione ab Augusto praescripta in tres provincias, Tarraconensem, Beticam, & Lusitanicam, cujus meminere Strabo, Plinius, & Ptole.

Ejus primatus in partem provinciae Callisto

Ratio in tuendi ius primatus quatur.

Origo Viennensium in Notitia

Primates sunt recentioris instituti. De Pisan

De Toletano

Divisio provinciarum & Ptole.

& Prolemus; sed de illa partitione, quæ ex Hadriani vel Antonini insituro Hispanias in septem provincias tribuit: de qua sic Rufus in breviario: *Per omnes Hispanias sex nunc sunt provincie: Tarracensis, Carthaginensis, Lusitania, Gallicia, Bætica, insula Bælares. Trans fretum Africa provincia Hispaniarum est, quæ Tingitana Mauritania cognominata.* Huic distributioni, ecclesie dispositio sese accommodavit; ita tamen ut Tingitana Mauritania relicta fuerit synodus Mauritanica Cesarionensis, quemadmodum monimus numero 92. Insulæ quoque Bælares, in quibus una tantum erat civitas, Tarracensis provincia accesserunt. Quare in quinque provincias ecclesiastica dispositio redacta est, Tarracensem, Carthaginensem, Galliciam, Bæticam, & Lusitaniam, ut patet ex epistola Sirici ad Himerium Tarracensem in calce epistolæ, ex epistola Leonis primi ad Turibium, ex regula fidei, quæ sub junctâ est concilio Toletano primo, & ex concilio Bracaren. I. Tarracensis provincia metropolis fuit Tarraco, Gallicia Bracara, Lusitania Emerita, Bætica Hispalis, Carthaginensis vero provincie Carthago (hodie Carthagena) olim ab Afris condita. Nomen ipsum, quod provincia a civitate nomine sortita est, satis docet caput & matrem urbium ejus regionis fuisse Carthaginem. Sed præter demonstrationem illam extat testimonium perspicuum in subscriptione concilii Tarracensis I. habiti anno 517. ubi subscribit Hæctor episcopus Carthaginensis metropolis. Eversa deinde penitusque deleta fuit Carthago a Gothis, ut notat Isidorus Hispalensis libro 15. Originum: quæ clades illata est a Siveis anno 461. qui, teste Idacio, Bæticam & Carthaginensem provincias magna depredatione subvertierunt. Excidium illud provincie Carthaginensis synodo occasione dedit transcendende dignitatis metropolitane in civitatem Tolerantem, ubi Gothorum reges solium regni constituerunt. Quare in calce synodi Toletanæ II. anno 531. Montanus episcopus Toletanus dicitur esse in metropoli, ideoque ejus curæ mandat ut, quando opus erit, literis suis evocet ad synodum comprovinciales episcopos. Idem Montanus in epistola ad Palerminos, ex veteri consuetudine jus metropoliticum sibi arrogat. Præsertim, inquit, cum Toletana urbi metropolitani privilegium veteri consuetudo tradiderit. Sine dubio immutata hæc inducenda fuerat invito Carthaginensi episcopo, qui nomen, licet inane, metropolitani Carthaginensis retinebat anno 517. & interesse nolebat synodo Carthaginensis provincie, sed proximatori, nempe Tarracensi, ut diximus de Hæctor. Unde in notitiis, quæ temporibus Gothorum prodierunt, Toletum quidem dicitur esse metropolis provincie Carthaginensis: sed in aliquibus exemplaribus civitas Carthaginis non annotatur inter suffraganeas. Quare Euphemius Toletanus episcopus veluti religione ductus, in concilio Toletano III. anno 589. non Carthaginensis provincie, sed metropolitanam Carpetaniam se indiget, qua regio Carpetana, in qua situm Toletum, pars erat Carthaginensis provincie. Ex ea subscriptione, cum episcopi, quidam collegissent, alium esse debere metropolitanum reliqua Carthaginensis provincie, scilicet ipsum Carthaginis episcopum, rex Gundemarus, eorum conatum coactâ synodo Toletana, adjunctoque suo decreto, repulit anno 610. Affert enim Toletano episcopo collatum honorem primatus, juxta antiquam synodalis concilii auctoritatem, per omnes Carthaginensis provincie ecclesias. Deinde castigat Euphemii errorem, quod se Carpetaniam metropolitanam inscripserit, non autem Carthaginensis provincie. Mox addit: *Ob hoc, quia una eademque provincia est; (scilicet Carthaginensis) decernimus ut, sicut Bætica, Lusitania, vel Tarracensis provincie, vel reliqua, ad regni nostri regimini pertinent, [Galliciam & Narbonensem intelligit] secundum antiqua patrum decreta singulos noscuntur habere metropolitanos, ita & Carthaginensis provincie unum eundemque, quem præter synodalis declarat auctoritas, & venerit primatum, & inter omnes comprovinciales summum videretur antistitem.* Unde patet, primatum metropoliticum in provinciam Carthaginensem collatum Toletano episcopo a veteri synodo, confirmatum illi fuisse ab altera synodo, & a rege Gundemaro. Sed de primatu in ceteris provinciis nihil constitutum, imo vero earum exemplo jus Toletani episcopi in sua provincia assertum est. Quod anno quoque 646. in concilio Toletano VII. firmatum fuit, præscribendo ut evocati episcopi, scilicet illius provincie, ab episcopo Toletano singulis mensibus Toletum accederent, exceptis messis & vindemiarum feriis.

CXXV. Aucta est deinde Toletani episcopi dignitas definitione synodi Toletanæ XII. habite anno 681. quæ jus illi tribuit probandi & ordinandi omnes Hispaniarum episcopos, quos reges Gothorum elegissent. Sed jus appellacionis a metropolitanorum judicis illi collatum non est, ita ut vere dici possit primatum illi non fuisse indultum ea significatione qua posterioribus sæculis usurpata est. *Socii illi Concil. general. Tom. X.*

metropoli ex eo jure ordinationum quaesita est: qua, præter antiquum morem, usus est in quatuor reliquis conciliis Toletanis. Aequo enim jure agebat antea, cum ceteris metropolitans, qui juxta ordinationis tempora locum suum tenebant. Unde in concilio Toletano III. primus omnium subscripsit Massona Emerita episcopus, provincie Lusitanæ metropolitanus; secundo gradu Euphemius Toletanus, metropolitanus Carpetanæ provincie; tertio loco Leander Hispalensis, metropolitanus provincie Bætica: cujus sub se ipso non est movenda tertio loco, & primo reponenda, ut putant eruditi, quasi hoc debere ut Hispalensi sedi, ob vices apostolicæ sedis, quas illius episcopis delegari mos erat. Vt enim certum est, vicariam potestatem datam Hispalensi episcopo a Simplicio anno 467. & deinde Sallustio ab Hormisda, demum Leandro a beato Gregorio: ita dubitari non debet quin privilegia illa, personatum essent, non sedium; temporalia, non perpetua. Certum quoque est, legationibus illis olim non adjunctam fuisse concessam prerogativam, ut patet ex subscriptionibus Faustini in concilio Africano, & Iuliani Coenensis episcopi in synodo Calchedonensi. Jus *metropoli* dabatur tantum certo generi legatorum, de quibus copiose dicemus in tractatu delegatis pontificis. Hispanias post hæc a Saracenorum exercitu occupatis, Toletum sub eorum jugo per 368 annos ingemuit, donec a barbaris illis urbem victor Ildefonsus VI. rex Castellæ, post diutinam obfidionem eripuit, & ecclesiam uberimè largifundis eo bello partis locupletavit. Tunc, id est anno 1038. Vibanus II. precipis, ut ipse loquitur, Ildefonsi regis invidatus, passim Bernardo archiepiscopo Toletano consulti. Mox addit: *Tunc, secundum quos ejusdem urbis constat existisse pontifices, in totis Hispaniarum regnis primat. in privilegii nostri sanctione statimus, & primatem te universis presules Hispaniarum respicient, & ad te, si quid inter eos quaestione dignum exortum fuerit, referent.* Tarracensis episcopus, qui alterius regni, nempe Aragoniæ, majestatem colabat, novæ auctoritatis submiti noluit; præsertim cum Toletanus olim eam jurisdictionem in ceteris provinciis exercisset: quæ tamen illi per subreptionem hoc rescripto, ut debere ex antiquo more, concedebatur. Injura, ne Tarracensi aut reliquis metropolitans fieret iniqua, Vibanus vices suas beato Toletano episcopo per universam Hispaniam & Narbonensem provinciam mandavit, altero rescripto, quod exhibet Lpaila. Sed privilegium illud personale, & ad certum tempus, jurisdictionem perpetuam in provinciis Hispaniæ tribuere non potuit ecclesie Toletanæ: a qua exercenda semper abstinuit, ut testatur Mariana libro 9. histor. cap. 19. Attamen splendidiorum ejus dignitatem reddidit Martini V. summi pontificis rescriptum, datum anno 1422. quo Toletano episcopo iisdem privilegiis & insignibus uti concessit, quæ majoribus patriarchis competunt, quorum unum est in synodo Lateranensi sub Innocentio III. relatum, scilicet, ut *Dominica crucis vexillum ante se faciant ubicumque deferri, nisi in urbe, & ubique summus pontifex presens extiterit, aut ejus legatus, utens insignibus apostolicæ dignitatis.* cap. Antiqua de privilegiis. Hac crucis prælatio per universas Hispanias usi sunt aliquando episcopi Toletani, quamvis reitennibus plerique metropolitans.

CXXVI. Idem jus sibi competere contendit Bracaren. sibi vendicat ex vetustissima consuetudine. Atqui, si antiquas origines repetamus, ut splendore suo non carere Bracaram reperimus, ita facile erit eam a primatu totius Hispaniæ excludere. Bracara quippe caput erat & metropolis provincie Galliciæ. Callaici populi apud Srrabonem, Melam, & Plinium, a fluvio Durio usque ad Astures porrecti, partem Galliciæ tantum consuevit, eadè nomen ex eis provincie integræ postea sit inditum. Adjuncti sunt Callaici Astures, & Cantabri, & ex harum trium nationum conjunctione constata est ab Antonino provincia Galliciæ, sive Callaicorum, ut eos esset Siricius in epistola ad Himerium. Id docent, præter notitiam provinciarum Hispaniæ, Orofius & Idacius. Illius hæc sunt verba lib. 6. cap. 21. *Cantabri & Astures Galliciæ provincia portio sunt, quæ extantum Pyrenæi jugum haud procul, secundo Ocenno, sub Septentrione deducitur.* Idacius vero Bracaram, Lucum, & Asturiam, Galliciæ partem assignat, ad Olymp. 306. 309. & 310. Suevorum reges pulsos Romanis eam Galliciæ provinciam sui juris fecerunt, conventusque suos frequenter habuerunt in urbe Luco, quæ in itineraio Antonini Lucus Augusti dicitur, & ab ea conventus Lucentis apud Plinium. Theodemaro Suevorum regi placuit Galliciam in duas partes dividi: quarum unus caput esset Bracara: alterius vero Lucus. Ea divisio decreta fuit a synodo Bracaren. anno 563. ita ut metropoli Bracaræ subjecerentur, Portucale, Lamecum, Comimbria, Viseum, Egiderania, [cujus sedes translata est Guardiam] & novus episcopatus Dumien. ex

Na iij Dumio

De legatio; ne Hispaniensis episcopi.

Cui non eiar tributa confessus prerogativa.

Primates Toletano collatus ab Vibanu II.

Qui nulla jurisdictione fruitur extra provinciam.

Ius antecessoris per Hispanias concessum.

De primatu Bracaren. Bracara metropolis Galliciæ.

Ex quibus generibus constabat Galliciæ.

Paruit Suevis.

A quibus divisa in Bracaren. & Lucensem.

Dunio monasterio excitatus, in gratiam Martini Bracaren-
 sis, qui veterem collectionem canonum edidit. Lucensi ve-
 ro metropoli tribuz Atria, Africa, Iria, (cuius dignitas
 Compottellæ accessit) Tudis, Britonia sive Overum Sub-
 Reccelinhno rege Gothorum in Emeritens concilio, anno
 666. tedactæ sunt metropoles Hispaniarum ad numerum
 antiquum quatuor: dejecta civitate Luceusi a dignitate
 metropolios: ita tamen ut Combriga, Viseum, Lamecum,
 & Egrania restitutz fuerint Emeritz metropoli provinciz
 Lusitaniz, unde recitæ fuerant olim a regibus Suevorum.
 Distinctas plane fuisse oportuit quatuor illas civitates a Lu-
 sitania veteri, præter quam quod enim synodus Emeritensis
 id testatur, idem ex Iudacio colligere licet, qui Bracaram, in
 finibus Galliziz provinciz sitam fuisse docet: quod alienum
 esset a vero, si quatuor illæ civitates ultra Bracaram, & Du-
 rium fluvium positz, ad Gallaciam pertinerent. Quare ut
 splendor metropolitico antiquitus clara fuit Bracara, &
 ceteris quatuor Hispaniarum metropolibus æqualis; ita
 nulla ratione illis fuit potior, nec superioribus sæculis, nec
 posterioibus: præsertim cum nullo apostolicæ sedis privi-
 legio fulta reperitur, quo primatum sibi quemdam vindica-
 re possit. Id unum dici potest, eam ecclesiam olim Tole-
 tano primatu cedere nonuisse, eaque de re licet motam cor-
 am Innocentio III. cuius meminit, c. *Coram. De in integr.*
restit. sed primatum Hispaniarum non ideo exambivit, quem
 tamen hodie magno nisu cum iure crucis elata gestanda si-
 bi assecit, eo colore quæsto, quod beatus Iacobus in Hispani-
 am adventans, Bracaræ primam episcopum præfecit; qui
 de re copiose scripsit vir eruditione clarus Augustinus
 Barbosa.

De contro-
 versia Can-
 tuariensis & Eborac-
 ensis archie-
 piscopi
 super antea-
 tione cruce-
 nis.

CXXXVII. Similis controversia Cantuariensem, & Ebo-
 racensem archiepiscopos diutissime exercuit, isto crucis an-
 tentionem per universam Angliam sibi deberi, æque ac Can-
 tuariensi coarudente, ex variis apostolicæ sedis privilegiis, in
 Alexander III. beneficium illud interim indulgit, donec
 causæ suis imponeretur, ut patet ex ejus rescripto in ap-
 pendice. I. ad consilium Lateran. & cap. 1. *Velite pendente.*
 Sed gratioso illo iudicio per plures annos uti non potuit,
 donec certis conditionibus de toto negotio transactum est,
 permittiturque extra provinciam Eboracensem elata & sub-
 limi cruce procedere. Origo privilegii indulti Eboracens-
 sibus episcopis petenda est ex disceptatione de primatu totius
 Angliæ, quæ illos commiserat cot Cantuariensibus; quæ
 quo temperamento adhibito sopiendam censuerant
 Romani pontifices. Ex quo argumento sequi videbatur, epi-
 scopum Lugdunensem intra fines primatiæ suæ cruce subli-
 mi antelata procedere posse. Quod tamen extra provinciam
 propriam liberum illi non esse contendebat archiepiscopus
 Parisiensis: cum nec consuetudo, nec ullum privilegium apo-
 stolicum illi suffragaretur. Ea de re diligentissime scripsit
 anno 1618. pro archiepiscopo Parisiensis vir eruditissimus An-
 dreas Sausayus nunc officialis diocesis Parisiensis 3. cuius
 lictis dirimendæ arbitrium mihi non sumo. Id unum addam,
 rescripto Callisti II. quo Viennensis primatus in septem
 provincias constituitur, concessum fuisse archiepiscopo
 Viennensi, ut intra provinciam cruce elata teneret: *Ad hæc*
pro ampliori Viennensi ecclesia dilectione, ante Viennensem
archiepsopum per provinciam suam cruce ad deferri concedi-
mus. Vnde colligitur, iure veteri jus illud non competit
omnibus archiepiscopis, etiam intra provinciam suam; ne-
que primati, extra provinciam.

Similis dis-
 putatio
 Lugdunen-
 sis & Pari-
 siensis.

CXXXVIII. Vfus antefendæ crucis, ex ceremonia sup-
 plicationum publicarum ortum habuit, in quibus cruces
 adhibitz a Chrysothomo, ut docent Socrates lib. 6. cap. 8.
 & Sozomenus, lib. 8. c. 8. Eo exemplo passim in omnibus
 occidentis & orientis ecclesiis cruce prælata ab una sta-
 tione ad alteram clericus & populus procedebat. Vnde veti-
 tum a Iustiniano ne litaniæ & supplicationes publicæ fiant
 alter, quam prælata cruce, ab iis qui eam gestare confue-
 verunt, Nov. 13. Hinc consuetudo quoque illa emerit, ut
 eximix dignitatis viri ad urbem accedentes crucibus ante-
 latis exiperentur: quod gestum in Græcia erga legatos
 Hormisdæ, ipsi docent in communitorio. Romæ eadem
 pompa excipiebantur exarchi, quæ adhibita est in adventu
 Caroli Magni, missi, ut observat Arthanasius in vita Ha-
 driani, venerandis crucibus, sicut nos est ad exercitum seu
 patricium suscipiendum. Hinc quoque explicandas apud
 Gratianum canon qui *processionis altitum* patronis ecclesiæ
 tum tribuit. quare non alienum a rei dignitate visum est, si
 a proceribus ecclesiæ venerandum illud signum usurpare-
 tur, quando ipsi quoque, licet extra supplicationis publi-
 cas, procederent. Procedendi verbum usurpo, ad remissam
 significandam aptissimum. Processio enim, vel processus
 imperatorum, & consulum, in codice Iustiniani lib. 12. c.
 dicitur eorum progressus in publicum cum pompa & insi-
 gnibus dignitatis, quando festa circumvecti missilia spar-
 gebant in populum, ut notat Marcellianus imperator. Tunc
 ignis prælatus principibus Romanis, ex Herodiano: qui

Olim nou
 omnes archie-
 piscopi
 co iure ubi.

De usu an-
 tationis
 crucis.

In litaniis.

In excipie-
 dis proce-
 ribus.

Vel quan-
 do proce-
 res ecclesie
 procedunt.

Processio
 quid signi-
 fect.

Ignis præ-
 latus pro-

mos in aula orientali perseveravit apud Coriumpum: & tan-
 dem patriarchis Constantinopolitanis communiatus est, ut
 docent Balsamon & Codinus. Processio pontificis Romani
 augustior fuit, & reverentia, quæ pietatem Christianam ad-
 decat, remittitur. Pompa enim quæ ad illum dignitatem con-
 ferendum necessaria erat, sic temperata est, ut omnes tunc
 intelligent illius cogitationes ad Christum referri, Chri-
 stique auspiciis cum agere cuncta, prælato venerandæ cru-
 cis signo, & benedictionibus, veluti quibusdam sacrorum
 missivum spationibus, populus collaris. Et muneri dicata
 fuit crux illa aurea, quam Carolus Magnus dono dedit
 Leonii III. quamque illi procedenti, ejuque successores
 præferebat subdiaconi ecclesiæ Romanæ, teste Anastasio in
 vita Leonis IV.

Legans a latere suo missis pontificis crucis antelationem
 concesserunt: quam usurpatam legitimus ab Humberto Sil-
 væ Candidæ episcopo, sexcentis abhinc annis, quando le-
 gatione fungens Constantinopolim adit, ad sanandum tunc
 recedens schisma, ut observat Michael Cerularius pa-
 triarcha Constantinopolitanus in epistola ad Petrum Ar-
 chiepiscopum. Archiepiscopo deinde, quibus vices apostolicæ
 sedis delegata erant, iisdem insignibus uti in provincia fa-
 cile obtinuerunt: quod in successores transmissum est. Sane
 Callisti rescriptum adductum num. 127. apertissime docet,
 tunc primam archiepiscopo Viennensi gratiam factam cru-
 cis elata defendenda, quando primatus illi collaris est, cum
 vicaria dignitate sedis apostolicæ. Hodie tamen omnibus
 archiepiscopis indultum est, ut elata cruce procedant in
 omnibus locis provinciarum suarum; etiam si exempta sint, juxta
 definitionem concilii Viennensis, cap. Archiepiscopo. De
 privilegiis, in Clementinis.

NOTÆ.
 AD CANONES I. II. VII. ET XXVIII
 CONCILII CLAROMONTANI.

Decreta synodi Claromontani non extant integra, sed
 canon excepta tantum, quæ desumpta sunt ex codice
 antiquo Atrebatesis ecclesiæ. Decretum enim, quo verit-
 sunt altarium redemptiones, nondum prodit in lucez
 quinetiam eod decretum illud, quo altaria confirmantur
 monasteriis, si ea per annos triginta possederint. Nec aliud
 decretum, quo spoliatus ante omnia in possessionem resti-
 tuendus est. De quo Goffridus Vindocinensis libro 3. epist.
 29. & 30. *Neovimus qui præsentis eramus, dominum papam*
Vrbianum in Arvernensi concilio super hoc definitum, & ab
omnibus, qui aderant, episcopis & abbatibus laudatam de-
clatam sententiam: ut i quicunque sine iudicio & vocatione
expoliarentur, etiam sine iudicio & vocatione investirentur.
 Deest quoque canon late de tuitione eorum qui profes-
 sionem ultramarinam suscipiebant, qui est apud Dom-
 nizonem: & alii aliorum, quos Gratianus recitat ex sy-
 nodo Aivernensi. In illis vero exceptis ipsa canonum
 sententia mutilata est, ut patet statim ex canone i. col-
 lato cum Ordrici Vitalis testimonio. Sane gravis est ja-
 ctura horum canonum, quæ tanti momenti erant, ut etiam
 ea tempestate, etiam post decreta Gregorii VII. controver-
 sariam definitionem continerent, unde si erga deinceps in
 ecclesiam facta est auctoritatis & divitiarum accessio. Princi-
 pibus ademptæ episcopatum & abbatium investituræ,
 & prohibuit legæ fidelitatis sacramentum, quod antea
 sacerdotibus præstatur, ecclesiam in antiquam libertatem
 restituerunt. Sed ablatus laicis decimatum, altarium, &
 ecclesiasticorum beneficiorum usus, quo illi veterum prin-
 cipum indulgentia, & synodorum consensu, ab aliquot sæ-
 culis potiebantur, collapsas ecclesiæ facultates in integrum
 restituit. Honestati quoque clericorum cautum est, prescri-
 pta unicuique ministerio sua ordinatione, veteris præbenda-
 rum mercedis, neve in plures consecantur, casibus indico-
 clerici, eorum que filius ab honore ecclesiastico deplussit.
 Non omnia quoque est populi emendatio, corpeis facino-
 rosis, damnatis scitis penitentibus, statique jejuniis recte
 constituit. Inter cetera vero in id quoque synodus incur-
 vit, ut tranquillitati hominum, quantum ratio temporum
 patiebatur, sollicitè prospiceret, confirmata quotidiana pace,
 quæ clericis indulta erat, sanctique certorum dieum indu-
 cibus, qui laicis erant concessæ. Indulgentiarum quoque pen-
 tentiarum fecit iis qui Hierosolymitanæ expeditioni se ac-
 quiebant, impena quoque illis bonorum tuitione. Quæ
 duo ultima Can. I. & II. eius concilii comprehenduntur. Ca-
 none autem VII. de altaribus & personis, & XXVIII. de
 sumptione eucharistiæ agitur, iis verbis que interretatione
 deficiant. De quatuor istis canonibus pauca quædam anno-
 tabo, ceterorum explicatione in eas dissertationes rejecta,
 quas de bonis ecclesiasticis & beneficiorum origine me pro-
 pediem editurum spondidi. Sed prælat ante omnia cano-
 num hujus concilii compendium ex Ordrico Vitali pro-
 ponere, qui scriptor fæculo undecimo inenite floruit. Ejus
 hæc sunt verba libro 9. historiz ecclesiasticæ, ad annum 195.
Eodem anno, in additione IV. mense Novembri, præfatus papa

De usu an-
 tationis
 crucis.

In litaniis.

In excipie-
 dis proce-
 ribus.

Vel quan-
 do proce-
 res ecclesie
 procedunt.

Processio
 quid signi-
 fect.

Ignis præ-
 latus pro-

De usu an-
 tationis
 crucis.

In litaniis.

In excipie-
 dis proce-
 ribus.

Vel quan-
 do proce-
 res ecclesie
 procedunt.

Processio
 quid signi-
 fect.

Ignis præ-
 latus pro-

omnes episcopos Gallia & Hispania congregavit. Et apud Claromontem Avernæ urbem, quæ antiquitus Avernæ dicta est, Concilium vixit tenuit. Multa vero, quæ cis Alpes agerantur, correxit, & multa ad emendationem morum utilia constituit. In synodo Avernensi tredecim fuerunt archiepiscopi, & ducenti & vigintri quinque episcopi, cum multitudine abbatum, aliarumque personarum, quibus a Deo sanctarum curæ delegata sunt ecclesiarum. Decreta vero concilii apud Claromontem habiti sunt hujusmodi:

Ecclesia sit catholica, casta, & libera, catholica in fide & communionem sanctam, casta ab omni contagione malitiæ, & libera ab omni seculari potestate.

Episcopi, vel abbates, aut aliqui de clero, aliquam ecclesiasticam dignitatem de manu principum, vel quorumlibet laicorum, non accipiant. Clerici in duabus civitatibus, vel ecclesiis prelationes seu prebendas non habeant.

Nemo episcopus & abbas simul sit.

Presbyter, diaconus, subdiaconus, post lapsum non ministret.

Ecclesiastica dignitates, vel canonice, a nullo vendantur, vel emanent. Illis tantum, qui ignorantiam Canonum auctoritatem, vel fuisse prohibentem, canonicas emerint, indulgetur sit. Illis vero, qui scienter a se vel a parentibus emptas possident, auferantur.

Nemo laicorum post acceptos cineres in capite jejunii usque ad pascha carum concedat.

Omni tempore privatum jejunium quatuor temporum prima hebdomada quadragesima celebratur.

Ordines omni tempore aut in vespera sabbati, aut, perseverante jejunio, dominica celebrantur.

In sabbato pasche, officium non nisi post solis occasum finiatur.

Jejunium secundum semper in hebdomade pentecostes celebratur.

Ab adventu domini usque ad octavas epiphania, & a septuagesima usque ad octavas pasche, & a prima die Rogationum usque ad octavas pentecostes, & omni tempore, a quarta feria, occidente sole, usque ad secundam feriam orientis sole, brevia Dei custodiantur.

Qui episcopum ceperit, omnino exlex habeatur.

Qui monachos, vel clericos, vel sanctimoniales, & eorum comites ceperit, vel expulserit, anathema sit.

Qui episcoporum mortuorum bona, vel clericorum, disruperit, anathema sit.

Qui usque ad septimam generationem consanguinitati se copulaverit, anathema sit.

Nemo in episcopum eligatur, nisi aut presbyter, aut diaconus, aut subdiaconus, & cui dignitas natalium suffragetur; nisi maxima necessitate, & licentia summi pontificis.

Filii presbyterorum, vel concubinarum, ad presbyteratum non provehantur, nisi prius ad religionem vitam transierint.

Qui ad ecclesiam vel ad Crucem confugerit, si resus est; data impunitate vita vel membrorum, justitia reddatur: si innocens, liberetur.

Corpus dominicum, & sanguis dominicus, singulatum accipitur.

Vnaquaque ecclesia decimas suas habeat, & non in alterius ecclesia jus quolibet dante transeat.

Laicus decimas nec vendat, nec retineat.

Pro sepultura mortuorum patrum precium non exigatur, aut detur.

Nullus principum laicorum capellanum habeat, nisi ab episcopo datum. Quod si in aliquo offenderit, ab episcopo corrigatur, & alter subrogetur.

AD CANONEM I.

Pacis & induciarum, de quibus hic agitur, copiosa factis, necdum ab aliquo tentata, explicatio peti potest ex libro 4. dissertationum nostrarum de concordia sacerdotii & imperii cap. 14. unde excerpta sunt quæ sequuntur: Bella privata, quæ pondere & pudore legum continebantur, Romanis republicæ tenentibus; per Gallias & ceteras Europæ regiones grassata sunt, cum duris exterarum nationum moribus: ferum lentis fori ambagibus successit, & juri publico aperta privatorem injuria. Tunc enim quisque suam suorumve injuriam non in jure coram judice, sed ferro manuque persequebatur: adeo ut et si his inimicitias, quas *Faidas* vocabant, & leges Longobardorum, & capitularia regum modum prescriberent, tamen ingravescente in dies morbo, cædibus, prædationibus, & incendiis, res publica fœdissime vastaretur. His incommodis prospiciere Gallicani episcopi curarunt, non extincto quidem nefando illo bellorum privatorem usu, sed represso per inducias, quæ aliquot dies otiosas a cædibus redderent, sacratæque religionis prætextu. Anno 1044. episcopi & proceres provinciarum in Aquitania primum, deinde per reliquas Gallias decreto suo privatis bellis inducias indixerunt sub nomine *treuga domini*, a Mercurii suprema die, usque

ad diluculum diei Lunæ subsequenti, calere ut nemo ab inimico ultionem exigeret, nemo præderetur, nec etiam a fide jussore pignus tolleretur: pena capitis, aut exilio, & excommunicatione in rebelles irrogatis. Rodulphus Glaber meminit hujus institutionis, quam cetera quidem aperitissimis verbis descripsit, sed pignus ablatum e domo fidejussoris *vadimonium* vocat Latina dictione, quamvis significatione barbara. Quod fraudi fuit illusterrimo annalium ecclesiasticorum conditori, qui de strepitu fori hincagi putavit & de privatis dissensionibus, quas, si iuste sint, unaquaque die peticque libetum esse ait, vel deserere necessarium, si fuerint injustæ: hocque nomine Gallicanos episcopos traducit. A qua reprehensione sine dubio temperasset, si confirmatas a quatuor conciliis generalibus has inducias animadvertisset, & relatas in librum decretalium sub titulo de *treuga & pace*, cujus usum & glossa & juris canonici interpretes abrogatum esse aiunt, hæcque sola observatione fer carionis antiquitatum indagatoribus satisfecisse putant. Bella isthæc privata nec legibus probata erant, nec omnino damnata, imo vero, si provocatio, vel potius, ut illius facti verbo utar, si *disfidatio* præcessisset, pro jure constituto habebantur, ita ut in adversarium cade, prædis & incendiis grassari liceret, ut docent Ivo, Frederici I. & Conradus Ives. A quibus bellorum injuriis abstinendum erat, diebus Iovis, Veneris, Sabbati, & Dominica, quos sub finem vitæ præcipuis salus nostræ mysteriis Dominus consecravit.

Decretæ autem fuerunt induciæ istiusmodi, non solum ab episcopis, sed etiam a proceribus cujusque diocæses, ut diserte docent Glaber & Ivo, ut patet ex *treuga* istius constitutione, quæ lata est in Anglia & Normania ex consensu episcoporum & baronum a Guilielmo primo rege anno 1080. apud Ordericum Vitalem: & a Rainundo Belegario comite in Barcinonensi comitatu anno 1060. Recepta sunt & amplificata isthæc decreta a Concilio Claromontano sub Urbano II anno 1095, a Romano sub Paschali II. 1102. a Lateranensi sub Innocentio II anno 1135, & ab altero Lateranensi sub Alexandro III anno 1180. Hoc solum discrimen inter interest primam induciarum institutionem, & confirmationem, quod a Concilio festi dies quamplurimi, quatuor illis singularum hebdomadam diebus adjecti fuerint, & a Concilio Lateranensi sub Innocentio II incendiorum devotatio prohibita Observandum vero, *pacem & treugam* dici hæc a bellis privatis seriationem, quod ratione clericorum omnium, peregrinorum, mercatorum, agricolarum cum bobus aratoris, dominarum cum sociis suis inermibus, mulierum omnium, rerum ad clericos monachosque pertinentium, & molendinorum, *pax* ista omni tempore indulta esset; ratione ceterorum, *treuga* tantum, id est induciæ aliquot dierum. Sane fatendum est excommunicatione multatos fuisse pacis & *treuga* violatores, & ad resarciendum damnatum læso coactos: sed episcopi & comites hæc erat cognitio, ceterorumque baronum, qui tamen si cessarent a persequendo armis raptore, excommunicationibus & interdictis ad officium quo se obstrinxerant adigebantur: ut vice ver-

Apud Gra-

facis qui contra pacis perturbatores decerantur duorum tianum c.

annorum penitentia indulgebatur, aut plurium, ad arbitrium episcopi pro modo laboris. Si raptores istos pacis violatores, ab utraque potestate proscriptos, occidi

contingeret a quoquam privato, *zelus justitiæ*: non homicidii pena canonica & ordinaria, sed leviori & remissiori satisfactione culpam illam diluendam docet Urbanus II. qui de hoc solo genere excommunicatorum intelligendus est, non autem de omnibus excommunicatis, ut quidam sibi male ferri persuaserunt. Cujus interpretationis eo libentius hic memini, quod ea levari posse mihi videatur adversus quæ ob rextum hunc male intellectum creati solet adversus summos pontifices.

Apud Gra-

facis qui contra pacis perturbatores decerantur duorum tianum c.

annorum penitentia indulgebatur, aut plurium, ad arbitrium episcopi pro modo laboris. Si raptores istos pacis violatores, ab utraque potestate proscriptos, occidi

contingeret a quoquam privato, *zelus justitiæ*: non homicidii pena canonica & ordinaria, sed leviori & remissiori satisfactione culpam illam diluendam docet Urbanus II. qui de hoc solo genere excommunicatorum intelligendus est, non autem de omnibus excommunicatis, ut quidam sibi male ferri persuaserunt. Cujus interpretationis eo libentius hic memini, quod ea levari posse mihi videatur adversus quæ ob rextum hunc male intellectum creati solet adversus summos pontifices.

Apud Gra-

facis qui contra pacis perturbatores decerantur duorum tianum c.

annorum penitentia indulgebatur, aut plurium, ad arbitrium episcopi pro modo laboris. Si raptores istos pacis violatores, ab utraque potestate proscriptos, occidi

contingeret a quoquam privato, *zelus justitiæ*: non homicidii pena canonica & ordinaria, sed leviori & remissiori satisfactione culpam illam diluendam docet Urbanus II. qui de hoc solo genere excommunicatorum intelligendus est, non autem de omnibus excommunicatis, ut quidam sibi male ferri persuaserunt. Cujus interpretationis eo libentius hic memini, quod ea levari posse mihi videatur adversus quæ ob rextum hunc male intellectum creati solet adversus summos pontifices.

Apud Gra-

facis qui contra pacis perturbatores decerantur duorum tianum c.

annorum penitentia indulgebatur, aut plurium, ad arbitrium episcopi pro modo laboris. Si raptores istos pacis violatores, ab utraque potestate proscriptos, occidi

contingeret a quoquam privato, *zelus justitiæ*: non homicidii pena canonica & ordinaria, sed leviori & remissiori satisfactione culpam illam diluendam docet Urbanus II. qui de hoc solo genere excommunicatorum intelligendus est, non autem de omnibus excommunicatis, ut quidam sibi male ferri persuaserunt. Cujus interpretationis eo libentius hic memini, quod ea levari posse mihi videatur adversus quæ ob rextum hunc male intellectum creati solet adversus summos pontifices.

Apud Gra-

facis qui contra pacis perturbatores decerantur duorum tianum c.

annorum penitentia indulgebatur, aut plurium, ad arbitrium episcopi pro modo laboris. Si raptores istos pacis violatores, ab utraque potestate proscriptos, occidi

contingeret a quoquam privato, *zelus justitiæ*: non homicidii pena canonica & ordinaria, sed leviori & remissiori satisfactione culpam illam diluendam docet Urbanus II. qui de hoc solo genere excommunicatorum intelligendus est, non autem de omnibus excommunicatis, ut quidam sibi male ferri persuaserunt. Cujus interpretationis eo libentius hic memini, quod ea levari posse mihi videatur adversus quæ ob rextum hunc male intellectum creati solet adversus summos pontifices.

Apud Gra-

facis qui contra pacis perturbatores decerantur duorum tianum c.

annorum penitentia indulgebatur, aut plurium, ad arbitrium episcopi pro modo laboris. Si raptores istos pacis violatores, ab utraque potestate proscriptos, occidi

contingeret a quoquam privato, *zelus justitiæ*: non homicidii pena canonica & ordinaria, sed leviori & remissiori satisfactione culpam illam diluendam docet Urbanus II. qui de hoc solo genere excommunicatorum intelligendus est, non autem de omnibus excommunicatis, ut quidam sibi male ferri persuaserunt. Cujus interpretationis eo libentius hic memini, quod ea levari posse mihi videatur adversus quæ ob rextum hunc male intellectum creati solet adversus summos pontifices.

Apud Gra-

facis qui contra pacis perturbatores decerantur duorum tianum c.

annorum penitentia indulgebatur, aut plurium, ad arbitrium episcopi pro modo laboris. Si raptores istos pacis violatores, ab utraque potestate proscriptos, occidi

contingeret a quoquam privato, *zelus justitiæ*: non homicidii pena canonica & ordinaria, sed leviori & remissiori satisfactione culpam illam diluendam docet Urbanus II. qui de hoc solo genere excommunicatorum intelligendus est, non autem de omnibus excommunicatis, ut quidam sibi male ferri persuaserunt. Cujus interpretationis eo libentius hic memini, quod ea levari posse mihi videatur adversus quæ ob rextum hunc male intellectum creati solet adversus summos pontifices.

Apud Gra-

facis qui contra pacis perturbatores decerantur duorum tianum c.

annorum penitentia indulgebatur, aut plurium, ad arbitrium episcopi pro modo laboris. Si raptores istos pacis violatores, ab utraque potestate proscriptos, occidi

contingeret a quoquam privato, *zelus justitiæ*: non homicidii pena canonica & ordinaria, sed leviori & remissiori satisfactione culpam illam diluendam docet Urbanus II. qui de hoc solo genere excommunicatorum intelligendus est, non autem de omnibus excommunicatis, ut quidam sibi male ferri persuaserunt. Cujus interpretationis eo libentius hic memini, quod ea levari posse mihi videatur adversus quæ ob rextum hunc male intellectum creati solet adversus summos pontifices.

Glaber lib. 5. c. 1.

Cardinalis Baron. ad annu 10 34. nu. 6. & 7.

Ivo ep 173. Fridericus apud abbarem Vradardus c. 10. bullæ Aurez.

Apud Gra- 23. quæ 5.

Ivo episto-
la 166.

quæ ex pactis conventis legem accipere debet, ut scripsit Ivo Cononi legato: imo & comitibus baronibusque diœceseos pars illius cognitionis competebar. Quæ omnia cum bellis publicis comparata, discrimen apertum inter utraq; constituunt. Hæcenus ex libro dissertationum nostrarum.

Guilhelmi legati literas, quibus pacem & treugam post Concilium Romanum indixit anno 1102. ex manuscripto codice Lascurrensis capituli a nobis in historia Beneuacensi editas, hic adici cura vimus, ad uberiorem hujus rei interpretationem.

Guilhelmus Dei gratia Anscitanus archiepiscopus, sedis apostolica legatus, carissimis in Christo fratribus venerabilibus episcopis, aliisque ecclesiarum prelatris, & dilectis filiis comitibus, vicecomitibus, aliisque baronibus, universo quoque clero & populo per Anscitanam provinciam constituto, salutem & benedictionem.

Cum ex officii nostri debito tenemur universis fidelibus curæ nostræ commissis salubri dispositione providere, nunc præsertim urgente apostolici mandati auctoritate, ad quem spectat totius populi profectibus invigilate, oportet nos super bono pacis & treugæ Dei subditis nostris propensioram curam impendere. Inde est quod, iuxta statuta generalis Concilii Romæ nuper celebrati, pacem & treugam Dei in provincia nostra, ex parte Dei, & domini papæ, & nostra, ab omnibus inconcussè & inviolabiliter præcipimus observari. Forma pacis & treugæ Dei talis est: Treugas a quarta feria post occasum solis, usque ad secundam seriani post ortum solis, & ab adventu Domini usque ad octavas epiphaniæ, & a septuagesima usque ad octavas paschæ, ab omnibus inviolabiliter observari præcipimus. Si quis autem treugam violare tentaverit, post communionem factam, si non satisfecerit, princeps suus & episcopus cum clero & populo cogant eum iniuriam pacis satisfacere, ad arbitrium episcopi, principis sui, & aliorum vicinorum baronum. Quod si princeps, seu barones, vel populus dissimulaverint: tam princeps quam barones excommunicentur, & tota terra eorum interdicto subiciatur, omni privilegio personæ & ecclesiæ cessante. His vero temporibus, & omnibus festis beate Mariæ, cum precedenti die & subsequenti, sancti quoque Ioannis Baptistæ, & beatorum apostolorum Petri & Pauli, & avigilia pentecostes usque ad octavas, & omnium sanctorum festo, omnia pacem & securitatem habebunt. Omni vero tempore perpetua pace & securitate gaudebunt canonici, monachi, presbyteri, clerici, & omnes religiose personæ, conversi, peregrini, mercatores, rustici cunctes & redeuntes, & in agricultura existentes, & animalia quibus arant, & quæ semen portant ad agrum: dominæ cum sociis suis inermibus, & omnes feminæ, & omnes res clericorum, & religiosorum ubique, & molendina: principibus autè & dominis terrarum iura sua & consuetudines non contradicimus in terris suis. Ecclesiæ salutatem habeant xxx. passuum circumcirca, monasteria vero i. x. Hæc vero ut firmitus observentur, comites, vicecomites, barones, universum quoque clerum, in præsentia episcoporum, populum in præsentia clericorum, a septem annis & supra, iuramentum præstare præcipimus. Forma iuramenti talis est: Iurabunt se pacem & treugam Dei juxta præscriptum tenorem observaturos, & violatores pacis & treugæ Dei persecuturos, & quod derapina nihil scienter emant. Quod si quis huic decreto contraire tentaverit in non ju-

ando, vel in non perseguendo, seu in conductiis gentes vel raptore tenendo, aut savendo, vel rapinam emendo, princeps illius terræ, & tota ejus terra, nisi debitam vindictam exequatur, omni interdicto & excommunicationi subiciatur, omni privilegio personæ, & ecclesiæ cessante. Excommunicati non salentur, non tondeantur capita eis, non abvantur, in mappa non comedant, neque ad aliam communionem Christianam recipiantur, præter baptismum parvulorum, & pœnitentias in fine. Princeps autem & cuncti fideles nostris obedientes mandatis, qui bonum pacis ope & consilio suo foverint, & præsertim contra conductiis & pestilentes gentes, si in vera pœnitentia in hoc Dei servitio decesserint, auctoritate Dei, & domini papæ, & ecclesiæ universals, omnium peccatorum suorum indulgentiam & fructum mercedis æternæ se non dubitent habituros. Ceteris vero, qui contra eos arma susceperint, & ad episcoporum, sive aliorum prælatorum, consilium ad eos decertaverint expugnandos, biennium de injuncta pœnitentia relaxamus, aut, si longiorem ibi moram habuerint, episcoporum discretioni, quibus hujus rei cura fuerit inuncta, committimus, ut ad eorum arbitrium major eis indulgentia tribuatur. Illos autem, qui admonitioni episcoporum in hujusmodi parere contempserint, a perceptione corporis & sanguinis Domini jubeamus fieri alienos. Episcopi vero, sive presbyteri, qui talibus fortiter non resisterint, officii sui suspensione multentur, donec apostolicæ sedis misericordiam obtinuerint.

Alienum quoque non erit Alexandri III. decretalem epistolam nondum editam superioribus adungere: quæ pacem in omni tempore, nulla dierum neque personarum adhibita distinctione constitutam in Ruthenensium diœcesi, ab episcopo & comite, ex sententia totius cleri & procerû illius provincie confirmat: laudato etiam illorum consilio, de pecuniis in eam rem conferendis, tam a clericis & monachis, quam a laicis, pro modo facultatum. Quæ peritatio, communis dicta, etiamnum hodie sita regio contribuitur.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Hugoni Ruthenensium episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

NOTES ea que ad pacem pertinent postulantur a sede apostolica confirmari, tanto super his benigniorem assensum nos convenit adhibere, quanto ex bono pacis plura commoda & gratiora singulis proveniunt incrementa. Ex quodam siquidem rescripto a tua nobis fraternitate transmissio, ad audientiam nostram pervenit, quod tu habito Concilio abbatum, præpositorum, & archidiaconorum tuorum, & baronum terræ, cum a nobili viro Hugone fratre tuo comite Ruthenæ, hujusmodi pacem & concordiam statuisti: Quod omnes res mobiles & immobiles, omnes homines tam clerici quam laici, in omni tempore sint sub ea pace securi. Nec ulli liceat præter armatos milites, & clientes, quælibet arma ferre, nisi milites enses solummodo, & clientes singulos baculos ferant, qui pacis, sicut ceteri, debent securitate gaudere. Et præter eos, qui hanc pacem, sicut statuta est, noluerint firmare, & inviolabiliter observare, sicut de his qui publice perjurant, vel fidem mentiuntur pro manifesto debito, seu pro cognita sive iustione, de rebus eorum pignorandis licentia non denegetur; vobis tamen exceptis. Ad ejusmodi vero pacis & securitatis sustentationem & defensionem, statutum est ut abbates, archidiaconi, archipresbyteri, monachi, canonici, priores, omnes

omnes clerici, qui proprias ecclesias regunt, milites quoque, & mercatores, atque burgenses, qui facultatibus abundaverint; & omnes etiam homines tam clerici quam laici, qui habuerint par boum, seu aliorum animalium, cum quibus atare possint, sive amplius habuerint, vel qui habuerint foummarium, equum scilicet vel equam, mulum vel mulam, quæ ad portanda onera locent, duodecim denarios Ruthenenses, sive alios tantumdem valentes donent. Cum vero habuerint ovile ovium, dent pro eo sex denarios ejusdem monetæ, vel alios æquivalentes. Totidem autem dabunt qui habent vnum bovem tantum, vel aliud animal cum quo valeant atare, sive asinum quem possint locare. Clientes vero, & artifices, scilicet fabri, sartores, pellicarii, & omnes operarii, aut sex, vel octo, seu duodecim denarios secundum suorum capellanorum arbitrium dabunt. Verum si pater cum filiis, seu fratres, sive consanguinei fuerint, qui nondum sunt invicem separati, nec sunt res eorum divisæ, unus pro omnibus dabit, alioqui solvat unusquisque pro se. Commune autem istud per singulas parochias debet reddi, cum scripto unius parochianorum, quem capellanus, cum consilio sui archipresbyteri & voluntate suorum parochianorum, elegerit. Et in die statuta ab ipso parochiano, & cum eodem scripto, ad Ruthenensem ecclesiam deferatur. Quisquis autem res suas amiserit, postquam commune sicut prædictum est soluerit, in integrum restituitur: si tamen certam personam quæ res sibi ablaras habeat, vel locum ubi sunt, poterit demonstrare; sin autem, minime. Si vero inimicos, villas, vel oppida deprædari vel diruere forte contigerit, nisi quidem mobiles emendabuntur de communi: sed damna rerum immobilium non restituentur, nisi quantum a malefactoribus poterit recuperari. Clerici vero qui proprias ecclesias non habent, nisi par boum habuerint, non cogantur dare, si nolint: sed non dato communi, si forte res suas perdidierint, eis nequaquam emendabuntur. Ad idem est in prædicta pace, ut capellani ecclesiarum, & omnes laici, a quatuordecim annis & supra, pacem & commune firmare debeant, & observare. Qui vero in hoc obedire contempserint, debent ab ecclesiæ liminibus coerceri, & ab omni pace fieri alieni. Ecclesiæ quoque patochianorum, in quibus violatores pacis habitaverint, a divinis vacent officiis, donec ipsi ad emendationem venire cogantur. Quam siquidem pacis institucionem, quemadmodum a vobis facta est, & refero pro authentico robotata, firmam & ratam habemus, & eam auctoritate apostolica confirmamus, & præsentium scripto communimus: statuentes ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere, vel ei aliquatenus contrariare. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli, se noverit incursum.

Datum Vetulis, secundo Idus Maii, pontificatus nostri anno secundo.

AD CANONEM II.

Canonis II. sententiam his verbis Ordericus Vitalis expressit, post relatam Urbani orationem, qua fideles ad ultramarinam expeditionem excitabat: *Providus vero papa omnes, qui congrue arma ferre poterant, ad bellum contra inimicos Dei exiit, & penitentes cunctos ex illa hora, qua crucem Domini miserunt, ex auctoritate Dei, ab omnibus peccatis suis absoluit, & ab omni gravamine, qua sit in ieiuniis, aliisque* Concil. general. Tom. X.

A macerationibus carnis, pie relaxavit. Consideravit enim perspicaciter vir prudens, & benignus archiepiscopus, quod hi, qui peregre proficiscerentur, in via multis diutisque discriminiis sepiissime vexarentur, & multimodis casibus latis seu irrisibus quotidie angererentur, pro quibus veniulis servulæ Christi a cunctis culpæ sordibus expiantur.

Præter eam indulgentiam, quæ in pœnitentiæ canonicæ commutatione versabatur, quæque in exemplum deinde trada est ad protectiones Compostellanæ, ad bella cum Saracenis in Hispaniis agenda, dein cum Albigenibus, postea cum Prulis & Lithuanis: concessa est quoque a Concilio Crucesignatis tuitio bonorum, quæ omittitur in excerptis canoanum. Illius vero meminit Dominico in vita Mathildis, qua de re nos, quoque diximus libro quarto dissertationum cap. 15. his verbis: *Vribanus II. in Concilio Claromontano, cum pacem & treugam statuisset canonis I. eam canone sequenti ad eos qui Hierosolymitanum iter aggredierentur extendit: Item placuit omnia bona eorum, qui Hierosolymam pergunt, semper & ubique esse salva, in pace & treuga, quousque redierint. quare practu huius tuitionis ecclesiasticæ, si qua de rebus ad Crucesignatos pertinentibus moveretur quæstio, episcoporum erat cognitio, qui censuris inuales obstringebant, vel testatur suo; quamvis obseruet, novam esse institutionem, de tuitione ecclesiasticâ impendenda, rebus militum Hierosolymam proficiscentium. Haec tuitiorem confirmavit adiecta quoque peccatorum remissione, Lateranense Concilium sub Callisto II. anno 1122. cap. 11. Eius qui Hierosolymam proficiscuntur, & ad Christianam gentem defendendam & tyrannidem infidelium debellandam efficaciter auxilium præbuerint, suorum peccatorum remissionem concedimus, & donos, & familiæ, atque omnia bona eorum, in beati Petri & Romana ecclesiæ protectione, sicut a Domino nostro Papa Urbano statutum fuit, suscipimus. Quicumque ergo ea distrahere vel auferre, quamdiu in via illa morantur, præsumperint, excommunicationis ultione plectantur. Idem postea constitutum fuit a Gregorio pontifice apud Neubrigensem, sicut*

C *Guil. Neuliet ut bona eorum qui crucem acceperant, cum suis famulis, brig. lib. 3. sub sanctæ Romana ecclesiæ, nec non archiepiscoporum, & episcoporum, atque aliorum prælatorum ecclesiæ protectione consistant. Quas constitutiones is effectus secutus est, ut plurimi se huius protectionis gravissimo labori accingentes, quo se a creditorum vexatione liberarent, teste Vvilelmo Tyrio. Huius tuitionis & præsidii ecclesiasticæ auxilium imploravit Henricus III. Anglorum rex, cum a Gastonis VIII. domini Benearenensis copiis in Valconia premeretur. Cum enim validissimam classem pararet, ex Angliâ Burdigalam appulsurus, cruce assumpta transmarinam bellum in subsidium terræ sanctæ simulans, literas ab Innocentio IV. impetrauit anno 1213. quo in tuitiorem ecclesiæ Romanæ susciperetur, & eius hostes excommunicatione & interdictione percellerentur a delegatis iudicibus.*

Concilio Clarom. cap. 2.

Ivo epistola 173.

Concilium Later. sub Callisto.

Guil. Neuliet. Angl. cap. 20.

Tyr. lib. 1. cap. 16.

AD CANONEM VII.

Post Caroli Martelli ducis Francorum tempora, qui primus bona ecclesiastica militibus suis vtenda permisit, Pipinus, Carolus, Ludouicus, & reliqui Gallorum reges, licet pietate insignes, editis suis, & episcoporum conuentione, precariam possessionem laicis hominibus confirmarunt. Tunc non solum fundi & villæ, sed etiam ecclesiæ ipsæ, in beneficium illis concessæ sunt. Ecclesiarum nomine oblationes, decimæ, alique redditus, data & concessa intelligebantur, vt patet ex veteribus actis. Tunc ecclesiæ eo iure possessæ, sunt quo cætera beneficia siue feudata: adeo vt tandem in heredes quoque transferant, & exposte sint hominum commercio. Ne tamen sacramentorum celebratio a laicis ecclesiarum possessoribus pendere videretur, induta est noua quedam verborum distinctio, ita vt in vna eademque domo pars vna ecclesiæ diceretur, quoad laicorum iuras & altare, quoad iuris spiritualis administrationem. Hanc observationem debemus Abboni Floriacensi, qui casus est anno 1003. in apologetico quod scripsit ad reges Hugonem & Robertum. Eius hæc sunt verba relata ab Aimoino cap. 8. de vita sancti Abbonis Flor. martyris: *Certe, carissimi principes, nec catholice vivimus, nec catholice loquimur, quando illam ecclesiam dico esse meam, ille alteram dicit esse suam. Ac veluti quadam iumenta, comparati iumentis insipientibus, vivasque aliquando venales proponimus, propositasque ab aliis emere non formidamus. Est etiam alius error gravissimus, quo fertur altare esse episcopi, & ecclesiam alterius cuiuslibet dominicum ex domo consecrata & alteri unum quoddam fieri, quod dicitur ecclesiæ, sicut vnus homo constat ex corpore & anima. Videte, aequissimi principes, quo nos ducit cupiditas, dum refrigerat caritas.*

Quamplurimarum eiusdemodi possessionem ecclesiarum a laicis abutulerunt repetitæ excommunicationum minæ, in

synodis habitis vndecimo sæculo, & præcipue sub Victore II. Gregorio VII. & Urbano II. Frequentes occurrunt eo tempore factæ & nobilibus viris pie donationes, vel etiam venditiones villi precio, quibus ecclesiæ huius vel illius loci, episcopis, capitulis, & monasteriis de nouo conditis conferuntur, vt fidem faciunt vniuersa ecclesiastica tabularia. Merique vero laicorum, his excommunicationibus contumaces, ab antiquissima ecclesiæ possessione discedere volebant. Vnde inductum est ab Innocentio II. & aliis Romanis pontificibus, benigna quadam dispensatione, vt solam restitutionem oblationum viderent. Hinc laicis persuasum fuit, sibi liberum esse, vt decimarum prouentus penes se retinerent. Quod confirmatum est aliquo pacto ab Alexandro III. in Lateranensi Concilio, verita in posterum alienatione decimarum: vnde in præteritum petuissimè censetur. Cæterum collata in monasteria donationes ecclesiæ, minus grata erant episcopis, qui bona sua in alios transferri iniquum esse dicebant. Itaque variis synodis & Romanorum pontificum decretis prohibuitur, ne vilius laicus decimas suas, aut ecclesiæ, aut quicquid ecclesiæ iuris est, sine consensu episcopi, vel Romani concessionis pontificis, monasteriis aut canonicis offerre præsumat, vt verbis vtar synodi Melitane sub Urbano II. anno 1090. quæ antiqua interdicta renovavit.

Ex necessitate consensus, lucri occasione sumperunt episcopi quidam, certa pecuniæ summa sibi depona, vel referendi damni colore, monasteriis permittere, vt vicariis quidam, altarum ministeria peragerent, monachi vero redditus ecclesiæ perciperent, alimentis vicariis præbitis: ea tamen lege adiecta, vt quodcumque vicarius decederet, alter à monachis succederetur, eadem solatione pecuniæ erga episcopum defunctis. Vicariis illi, persona dicebatur trito tunc vocabulo, & solatione illa pecuniarum, altarum redemptiones. Quæ vox petita ex beneficiorum, seu feudorum vsu, in quibus inualuerat, vt domino certa pecunia penderetur pro noua inuestitura, quæ heredi vltimi possessoris concedenda erat. Quod emolumentum redemptionis nomine Galli significabant, & hodie significat. Concessio autem altarum dupliciter fiebat ab episcopis, aut retenta penes se altarum dispositione, ita vt mortuo vicario liberum omnino esset episcopo, indulgere monasteriis substitutionem vicariis, vel eam improbare: aut ita vt perpetua esset penes monasteria vicariis substituenti facultas, soluto redemptionis precio, cedente quodcumque, vel decedente vicario.

Concessionum vtriusque generis meminit hic Canon VII. Clamontanus: *vt altaria congregationibus canonicorum, vel monachorum, per personas data, mortuis personis libera redeant in manus episcoporum, nisi fuerint illis per eorum scripta vel privilegia confirmata.* Itaque primo casu, obente vicario, altaria potestati libera episcopi reddi debent: secundo autem casu, a monasteriis perpetuo retinentur per vicarios, seu inuis per personatum. Huius vltimæ speciei exemplum peti potest ex literis Raibodi Nouiomensis episcopi, datis anno 1088. a quo vvalterius Tornacensis impetrat, vt altare de vverni, quod ipse sub personatu tenebat, ecclesiæ fratribus perpetuo sub personata tenendum Radobold concederet, ea conditione adiecta, vt in fisco sanctorum Simonis & Iudæ tunc proximo, eiusdem altarum persona episcopo seu eius vicario decem solidos soluat. Persona vero mortui, seu quacumque occasione a personatu illo decedente, alia subrogatur persona, quæ in sua restitutione decem similiter solidos soluat. Ex his literis initium discimus præse illius consuetudinis, quæ monachorum & canonicorum exemplo inducta est: scilicet, vt clerici quoque abstinentes a sacerdotio, per substitutas personas seu vicarios ecclesiis deseruerent, & ad se traherent emolumenta, vt docet exemplum Tornacensis episcopi. Suggillat hanc sæculi sui corruptelam, quæ multitudini beneficiorum fauebat, Ioannes Sarisberienis Policratici libro 7. cap. 17. *Vtique & insignis prudentia, si quis tot quocumque modo conquirat altaria, vt quasi ritu Memphisico, quotidianas hostias nouis possit altaribus immolare. Nolunt tamen sacerdotio onerari, aut seruire altario, qui de altario viuunt, ne, vt populus arguit dicam luxuriantur: sed personam quosdam introduxerunt, quorum iure ad alium onera, ad alium referuntur emolumenta.*

quod autem attrinet ad mentem concilii Clamontensis, non suis liquido expressa est compendio illo canonis VII. duo enim præstitit, quæ ibi omittuntur. Vtuit altarium, siue ecclesiæ redemptiones: ipsique altaria monasteriis confirmavit, si ea per 30. vel 40. annos possiderent. Primi capitis testem laudo Goffridum Vindocinensem libro 3. epist. 12. *Redemptionem ecclesiarum, quæ vulgari hoc vocabulo altaria nuncupantur, bonus vir (Urbanus) in Aruern. concilio, vt superius loquitur, simoniacam prauitatem vocauit, & apostolica auctoritate damnauit.* Displicerat hoc vitium Gregorio VII. qui Diemsi episcopo

A legato suo interdicens præceperat illud commune malum penes totius terra, videlicet quod altaria venduntur, libro 4. epistola 7. Sed definitio concilii fraudis deinde facta est ab episcopis, qui annuo censu, licet leui, ecclesias onerabant, sicque eueniebat, vt per singulos annos particulari solutione exigerent, quod per interualla ex vicariorum seu personarum substitutione percipiabant. Acerbe exagitata hanc fraudem Goffridus in superius laudata epistola ad episcopum Andegauensem data: *Nam si in pluribus annis non nisi semel per vicarios pecunia pro altaribus dabatur episcopis, & pecuniam ipsam apostolica auctoritate probatum sit simoniacum esse: singulis annis episcopis pro vicariis altarum pecuniam dare, quid est aliud, quam pro plurimorum annorum simonia, per annos singulos, sub nomine annui census, annuam simoniam exercere? Non est hoc doctrina Christiana fidei, sed exactio pessima, quæ simoniam multiplicat, & sancta ecclesiæ violenti castissime. Pecunia itaque pro ecclesiis sub palliata cupiditate extorta, quæ redemptio altarum dicitur, ab apostolica sede damnata, siue per vicarios variis, siue per vicarios frequentibus, sub qualicumque nomine vel occasione extorqueatur, simoniaca prauitas esse nulla ratione dubitatur: illa tamen grauior, quæ sapius agitur. Mox: Et ne ulterius da decreto vicariorum dubitem, illud vobis transcriptum mittimus. Hunc Goffridus locutus in notis suis vt editione clarissimus Sirmundus, prologo Paschalis II. rescripto, vbi & decreti synodici sit mentio, & alterius quoque fraudis ab episcopis excogitata, qui mutato nomine non pro altarum, sed pro personarum redemptione, a se pecuniam exigi dicebant: id est non ratione altarum per vicarios, sed pro vicariis, vt loquitur Goffridus. Ha sunt pontificis literæ:*

Paschalis episcopus seruus seruorum Dei venerabilibus episcopis Luoni Carnotensi, & Ranulfo Santonensi. Salutem & apostolicam benedictionem.

C I V X T A sanctorum canonum functiones non ignotum vobis esse credimus, quod vltionis maneat ecclesiæ ordinis viros, apostolicæ sedis decreta spernentes. Ipse enim Aruernensi Concilio adfuitis, in quo præsentem prædecessore nostro bonæ memoriæ Papa Urbano, consentientibus Galliarum episcopis, decretum est vt altaria, quæ ab annis triginta & sub vicariorum redemptione monasteria possiderent noscuntur, quiete deinceps, & sine molestia qualibet, monasteriis ipsis firma permaneat. Vos autem huic simplicitati incongruas duplicitates innectitis, & personarum redemptionem mutatis nominibus extorqueret conamini. Verum oportet nos huiusmodi versutis sinceritate veritatis apostolicæ obuiare. Præcipimus ergo, vt decretum illud omnino teneatur integrè, nec super illud quicquam ulterius pro eisdem altaribus exigatis. Sane quod vobis dicimus, cæteris quoque Galliarum episcopis, erga suarum diocesum monasteria, præcipimus obseruandum.

Datum Romæ secundo Idus Martii.

Ex hoc Paschalis rescripto, non solum illud de altarum redemptione, sed aliud quoque decreti Clamontani caput addiscimus, nempe vt altaria a monasteriis per 30. annos possidenda penes illos maneat. Idem docet Urbanus II. in epistola ad Laudunensem episcopum relata Iureto in notis ad epistolam 12. Luoni: *Altaria que per 40. seu 30. annos monasteria possederunt, sicut in Synodo constitutum est, immota eis permanere volumus.* Hinc factum vt Baldericus Nouiomensis episcopus privilegio suo, dato anno 1103. in perpetuum confirmauerit ecclesiæ Iotrensi: *Altaria que sub personatu plusquam tricennali possessione tenuerunt.* Annal. Nouion. cap. 91. Diuerfum est à superiori decretum huius synodi, quod extat apud Gratianum, 16. quest. 7. cap. 2. quod rerum ecclesiæ possessio a clericis vel monachis acquiratur, licet episcopis inconstituta, non adiecta tricennalis temporis conditione confirmatur: vtræ tamen in posterum fide consensus episcoporum harum rerum acquisitione. Hinc prohibitioni adiecta est deinde pœna a concilio Lateranensi sub Alexandro III. cap. 9. his verbis: *Ecclesiæ sane & decimas de manu laicorum, siue consensu episcoporum, tam illos, (id est fratres Templi) quam quocumque alios religiosis recipere prohibemus, dimissis etiam quas contra tenorem istum moderne tempore resceperunt.* Sed per privilegia a Romanis Pontificibus indulta

dulta capitulis & monasteriis, libertas illis reddita est ac-
 quiritur decimas a laicis, prius consulto episcopo, licet
 in mente: cuius generis privilegiorum plurima extant res-
 cripta in tabulariis ecclesiasticis. Quorum concessioem jus
 apostolica sedi reservaverat Urbanus II. cap. 5. Concilii
 Melitani.

Ceterum ex decreto synodi Claromontanae illud conse-
 cuti sunt canonici & monachi, ut altarium, sive ecclesia-
 rum, quasi proprietates, adempta personarum substitutione,
 illis addicta sit, absque ullius pensionationis onere. Atta-
 men non inde sequitur, iis permissam fuisse presbyterorum
 in ecclesiis institutionem absque consensu episcopi: non
 enim ab eo officio liberati sunt, quod antiquis decretis
 conciliorum illis impositum erat. Id egregie docet Balde-
 ricus Noviomensis episcopus praedictum privilegium, quo
 altaria personarum libera lotrensium ecclesie constituta ea le-
 ge, ut synodalia iura, sicut antea, episcopo, vel eius ministris
 solentur: & presbyteri, qui uniorum ab eclese totiens
 abbasissa suscepimus, quoties alter alteri successerit, vel ali-
 quo casu eos mutari oportuerit, ab episcopo, sine archidiacono,
 curam suscipiant. Iunioribus idem est ac ministerium,
 unde iuniores ecclesie apud Gregorium Turonensem, voce
 deducta a militia. Itaque ad ministerium designatur
 presbyter a capitulo, sed regimen & auctoritatem ab episcopo
 accipit. Quod iure decretalium his verbis rite expli-
 catur: praesentationem ad corpora illa pertinet, & ad episcopo
 institutionem. His synodi Claromontanae decretis
 tribui debet distinctio illa, qua frequenter occurrit in tri-
 tura fori, in curatos & parochos *primarios*, quos vocant,
 & ordinarios, seu vicarios perpetuos. Vnita namque
 altarium quasi proprietate capitulis canonicorum, vel mona-
 chorum, ipsi sibi parochorum nomen & dignitatem vindicant.
 Vicarios autem, quos offerunt, episcopi curam anti-
 marum inuadunt. eos vicarios *perpetuos* esse, qui *congruentem*
habent ad ecclesia praesentium portionem, decreuit Con-
 ciliium Lateranense sub Innocentio III. cap. 32. *relatum*
cap. 30. de praebendis. Proprios enim sacerdotes, & non
 conductitios, atque temporales, ecclesiis praefici debere
 statuerunt Gregorius VII. Innocentius II. in Synodo Roma-
 mana, & Alexander III. in concilio Turonensi.

AD CANONEM XXVIII.

Verba canonis, prima fonte obscura videntur: *Ne quis*
de altari communicet, nisi corpus separatim, & sanguinem
similiter sumat: nisi per necessitatem, & per cautelam. Nota
 quae adiecta est a binio in margine, petita est ex annali-
 bus illustriissimi cardinalis Baronii, qui putavit hoc de-
 creto damnari haereticum Berengarianam in eo capite, quo
 docebat satis esse per unam speciem eucharistiae impleri
 figuram. Cui explicationi assentiri non possum, tum quia
 Berengario affingit quae nunquam ille professus est: neque
 sane ex haeresis suae principis profertur poterat: tum
 quia, hac explicatione admissa, usus ecclesiae catholicae
 in una specie porrigenda laicis, non obscure hoc teli peti
 possit. Vera itaque & germana huius loci interpretatio hau-
 rienda est ex scriptoribus huius saeculi undecimi, qui ea
 non dissimulant quae in eucharistiae administratione vi-
 ciosae fiebant a quibusdam disciplinae ecclesiasticae parum
 callentibus. Fidelibus enim eucharistiam sanguine Domini
 intinctam porrigere non dubitabant, ut testis est autor
 Micrologi, qui ante Gregorii VII. tempora scripsit, cap.
 26. *Non est authenticum, inquit, quod quidam corpus Do-*
mini intingunt, & intinctum pro complemento communionis
populo distribuunt. Nam ordo Romanus contradicit. Quae for-
 ma non tantum aduersa erat ordini Romano, sed etiam
 institutioni Christi, qui corpus seorsum a sanguine com-
 mendauerat, ut recte annotavit concilium Braecarense III.
 anno 678. quod similem corruptelam damnauit cap. 1. unde
 fumpsum est quod Iulii epistolae ad Aegyptios in colle-
 ctione Isidori adferbitur: *Illud vero quod pro comple-*
mento communionis intinctam tradunt eucharistiam populo,
ne hoc prolatum ex euangelio testimonium recipit, ubi ap-
ostolis corpus suum & sanguinem commendauit seorsum enim
panis, & seorsum calicis commendatum memoratur. Nam in-
tinctum panem aliis non praebuisse legitur, excepto illo sa-
cramento, quem intincta beccella magistri proditorem
ostenderet, non qua sacramenti huius institutionem signa-
ret. Vnus autem ille utramque speciem committendi, hoc
 tempore servabatur apud Graecos: quem hodie quoque in
 suis ecclesiis frequentant, porrecta populo in cochleari
 eucharistia, liquore sacro poculi intincta. In quo ab illis
 graviter peccari contra Domini institutionem, Nicetae Pe-
 chorato abbati, disputatione cum eo Constantinopoli habita-
 ta, obiecit Humbertus Silvae candidae cardinalis episcopus,
 legatus Romanae sedis ad Constantium Monomachum
 imperatorem missus anno 1054. Post tempora Damasceni
 obtinuerat in Oriente huius commixtionis abusus. Etenim
 ille porrecta populo calicis aperte meminit lib. 4. de fide
 orthodoxa cap. 14. ubi morem communicantium describit,
 qui residuum in labris humorem manibus suis at-
 ringentes, illo frontem, oculos, & reliqua sensuum orga-
 na sanctificabant. Gliscibat in Occidente, commixtio

nis usus: adeo ut Iuo in tractatu, de divinis officiis eum
 tolerandum putaret in populi communione. *Non autem*
inquit de sacerdote loquens, iuxta Concilii Toletani de-
stitutionem, intinctio panis, sed seorsum corpore, & seorsum
sanguine communicet: excepto populo, quem intinctio panis,
non auctoritate, sed summa necessitate timoris sanguinis
Christi effusionis, permittitur communicare. Illam tamen
 communicandi formam, praedictio ordinis Romani, Mi-
 crologi, Humberti, aliorumque tractatorum damnatam,
 synodus Claromontana sua quoque auctoritate profes-
 cendam duxit his verbis: *Ne quis communicet de altari,*
nisi corpus separatim, & sanguinem similiter sumat. Se-
 paratim, id est seorsum, ut loquitur concilium Brae-
 rense, sive singulatim, quemadmodum Ordericus sen-
 sum huius canonis expressit.

Nunc agendum de exceptione huic regulae adhibita, se-
 quentibus decreti verbis: *Nisi per necessitatem & cautela-*
nam. Intincti sacri panis consuetudinem iam sublatam
 retinet, in excepto necessitatis casu: nempe si communio
 praebenda esset aegris, vel pueris. Tunc enim, ad adju-
 vandum usum, panis intinctio permittebatur, ut anno
 1118. scripsit Paschalis II. Urbani successor ad Pontium
 abbatem Cluniacensem epistola 32. *Novimus enim per se*
panem, per se unum ab ipso Domino traditum. Quem mo-
rem sic semper in sancta ecclesia conservandum docemus at-
que praecipimus: praeter in parvulis, ac omnino infirmis, qui
panem absorbere non possunt. Cautela quoque ratio habita
 est: qua voce receptum a quibusdam morem, in dis-
 tribuenda populis eucharistia synodus confirmat. Veriti
 enim illi, ne sanguinis effusio accleraret: in frequenti com-
 muniacionum coetu, solo panis consecrati symbolo laicos
 impertiebant, non praebito poculo: qua ratione corpus
 seorsum a calice fumebatur. Id egregie docet Rodulfus ab-
 bas sancti Trudonis, qui ea atate vixit, iis verbis quos
 laudat Gropperus cap. 44. de communione aliter speci-
 cici:

Hic & ibi cautela fuit, ne presbyter agris,
Aut sanis tribuat laicis, de sanguine Christi:
Nam fundi posset leviter; simplexque putaretur,
Quod non sub specie fit totus Iesus utraque.

Ceterum eucharistiae administratio sub solo panis sym-
 bolo, laicis hoc saeculo porrecto, magnum incrementum
 habuit post constitutum a Christianis regnum Hierosoly-
 mitanum; ad exemplum antiquissimae ecclesiae illius ci-
 vilitatis: in qua, nulla specierum mixtionem facta, solo pa-
 ne sibi exhibitio, adventantis ex orbe universo populi pie-
 tatis rem sacramenti percipiebant. Quod profertur antiquus
 ille patriarcha Hierosolymitanus, cuius verba sexcentis
 abhinc annis retulit Humbertus ad suggillandos Graeco-
 rum ritus: *Cochlear autem cum quo communicent, inquit*
de Hierosolymitanis loquens, sicut in ecclesia Graecorum,
minime habent; quia non ita commiscet sanctam commu-
nionem in calice, sed sola communione communicant popu-
lum. Itaque in magnis & in parvis ecclesiis hunc morem
sibi traditum a sanctis apostolis habent omnes Christiani
ipsius provinciae. Graeci autem cohabitantes aliis sic, alii
qualiter a suis acceperunt. Ad haec, si quid ex sancta & ve-
nerabili eucharistia in Hierosolymitanis ecclesiis superfu-
erit: nec incendunt, nec in focum mittunt, sed in pixidem
mundam recondunt, & sequenti die communicant ex eis po-
populum: quia quotidie communicant ibi, eo quod conveniunt
illuc ex diversis provinciis Christiani, qui propter fidem &
maximum amorem Filii Dei & munificenti ibidem deside-
rants; quia & locus ipse venerabilior & sanctior est omni-
bus locis in omni terra, & ibi est sepulcrum sanctum & ho-
norabile Domini nostri Iesu Christi, & sanctus Calvariae lo-
cus. Consuetudo illa unius symboli non statim inuastom-
 nes ecclesias Occidentis, quamvis in quamplurimis ser-
 varetur, ob reverentiam sanguini Domini debitam, cuius
 effusioni anxie cavebant. Sed postquam egregius ille
 theologiae magister Thomas Aquinas ea de se consultus;
 earum ecclesiarum pietatem & prudentiam in eo usu lau-
 davit: certatim reliquae omnes illum sine ulla difficul-
 tate amplexae sunt. Haec sunt ejus verba 3. p. q. 80. art.
 12. *Provide in quibusdam ecclesiis observatur, ut populo*
sumendus sanguis non detur. Quare in concilio Constans-
 iensi sessione 13. quae habita est 15. Junii 1415. assertum
 est, consuetudinem unius speciei *diversissime* observatam
 fuisse: cuius observatio, ut legitime praescripta, omni-
 bus iudicata est, donec universales ecclesiae aliud statuen-
 dum videatur. Sacri calicis refectionem concilium Tri-
 dentinum summi pontificis prudentie commisit, si provin-
 ciae alienae a communione ecclesiae per haereticam ab-
 scissione unitas hac ratione procurari posset.

Hic locus me admonet, ut post assertum eucharistiae
 laicis praebenda ritum, ex genuina canonis istius inter-
 pretatione: confirmationis quoque ab episcopis admini-
 stranda morem antiquum ex canonis Arausiacae explica-
 tione vindicem. Famosi eruditorum virorum disceptatio-
 nibus canonis sententia id exigit, ut alieno etiam loco il-
 lustrari debeat. Eas contentiones excitavit ex fide veterum
 O ij codi-

codicum canonici adjecta negatio a viro clarissimo & eruditissimo Jacobo Sirmondo in editione conciliorum Gallie, qui eius lectionem ita constituit: *Nullum ministrorum, qui baptizandi recipit officium, sine chrismate usquam debere progredi, quia inter nos placuit semel chrismari. De eo autem qui in baptismo, quacumque necessitate faciente, non chrismatus fuerit, in confirmatione sacerdos commonebitur. Nam inter quoslibet, chrismatus ipse non nisi una benedictio est: non ut prauideans quidquam, sed ut non necessaria habeatur repetita chrismatio.* Mentem vero canonis hanc esse ait, ut unicam, eamque in fronte chrismatis unctionem fieri precipiat: ideoque ministrum baptismi chrismam in promptu habere, ut baptizatum mox liniat. Si quo vero casu chrismatus in baptismo quisquam non fuerit, comminandum episcopum in confirmatione, nempe ut baptizatus, cui chrismam administratum non est in baptismo, tunc ab episcopo chrismetur. Chrismatis unam esse benedictionem, vel in baptismo, vel in confirmatione. Necessariam autem non esse repetitam chrismationem, semel scilicet a presbytero in baptismo, & iterum ab episcopo in confirmatione: que sola manu impositione conferretur. Hanc interpretationem, adiectamque canonis negationem maledicentissimis verbis traducit Petrus Aurelius, qui vulgaram lectionem tuetur, in qua repetita chrismatio necessaria esse statuitur. Sine flagitio dici non posse contendit, Gallicanos episcopos hoc canone chrismationem ab impositione manuum in confirmationis sacramento se iussisse, contra morem receptum ab apostolorum ætate, in Occidentis & Orientis ecclesia: vimque & benedictionem chrismatis, que adhibetur a presbyteris in baptismo, eandem tribuisse, cum ea que in confirmatione administratur ab episcopo. Alienum ait ab omni usu antiquitatis, ut presbyter licet chrismam fronti baptizatorum illineret, quod episcopi reservatum est, ut presbyteris conceffa est unctio in vertice. Has ergo ut novitates amoliat, lectionem Binii retinet, que repetendam chrismationem demonstrat, suamque ipse interpretationem adhibet in hunc sensum. Nullus presbyterorum, aut diaconorum, qui ad ægros vel laborantes accedunt baptismi gratia, absque chrismate progrediatur: quia id constitutum est ut baptismum ab iis non administraretur sine chrismatis unctione: quam semel tantum conferant: nulla alia scilicet extra baptismum chrismatione illis permittitur, que tunc ab episcopo administrari debet. Si quis autem in baptismo chrismatus non fuerit, episcopus ea de re tempore confirmationis admonendus est: nempe ut baptizatum arecat a confirmatione, & ad presbyterum remittat prius chrismandum in vertice. Ipse enim episcopus ejusmodi chrismationem præbere non potest, quia chrismatis ipse non nisi una benedictio est, ut loquitur canon, id est chrismatis episcopi, seu chrismatis episcopalis, quod ab episcopo in confirmatione administratur. Eset autem duplex benedictio illius chrismatis, si prius vicem ejus que a ministris petenda erat, decima suam explet. Cæterum a ministris expectanda est prima chrismatio omnia, quia necessaria est repetita chrismatio, nempe prima illa baptismalis, & secunda que ab episcopo adhibetur in confirmatione. Quod eo non pertinet, ut chrismatis baptismalis omissionem sola necessitate contrariam cuiquam obesse, aut chrismationis episcopalis vim minueret, velit synodus: sed ut siue ullo eiusmodi præiudicio repetita chrismatio, seu chrismatio duplex, necessaria habeatur. Absurdum sane, inextricabile, & a sententiæ synodi contrariam explicationem nobis obtrudit Aurelius: quia vitium lectionis a Sirmondo emendandum abijcere noluit. Cæterum ut de castigatione canonis a viro doctissimo alerta dubitandum non esse: ita de mente synodi ad eo proposita amplius deliberandum censet. Etenim vix suspicari, possum Gallicanos episcopos ab eo ritu confirmationis administrande discessisse, quem ab ultimis temporibus, Occidentis & Orientis episcopi custodiebant, manus imponendo baptizatis, deinde unguento delibata fronte, cum solenni formula.

Itaque sic arbitrar sententiam huius canonis constitui posse, ut veritati sua ratio constaret. Primo canonis membro precipitur diserte ministris baptismi, ut chrismam in eo sacramento adhibeant, & aqua tinctos ungant: altero, de omissione in baptismo chrismatione agitur: ad quem solum casum trahenda sunt posteriora verba canonis. Iis autem constituitur, necesse non esse, ut in ea specie duplici chrismatione utatur episcopus in confirmatione: priore, eaque solitaria, que negligentiam presbyteri suppleat, & prætermittam in baptismo ceremoniam unctionis restitueret: posteriore vero, que in confirmationis sacramento cum manu impositione coniungi solet: hancque solum sufficere. Prioris constitutionis hæc est ratio. Presbyteris baptismum conferentibus infantes ungere licebat olim, sed non in fronte, ut docet egregie Innocentius I. in epistola ad Decentium: *Nam presbyteris, seu extra episcopum, siue presente episcopo, cum baptizant, chrismate baptizatos ungere licet, sed quod ab episcopo fuerit consecratum;*

non tamen frontem ex eodem oleo signare, quod solis debetur episcopi, cum tradunt Spiritum Paracletum. Vinctio itaque licita erat presbyteris ex decreto Innocentii, sed non erat præcepta. Quare opus fuit in Galliis hoc canone Aruatico, ut ministris una cum baptismi chrismam adhibere in vertice ex officio teneretur: *Placuit inter nos semel chrismari, inquit patres, id est, necessarium esse duximus ut chrismatis delibuto non pendeat in postremum ex arbitrio presbyterorum; sed simul & semel cum baptismi admittatur.* Tantumdem est si legas *semel, vel simul*: par enim est hoc loco utriusque verbi significatio, ut recte monuit Sirmondus, quiddam arguetur Aurelius. Attamen, quoniam in illis non veri decreti exordis accidere poterat, ut casu aliquo omitteretur in baptismo chrismatis unctio: ea de re comminandum episcopum docent, quando ad consignandis infantes accedit. Quid ita? an ut baptizatum remittat ad ministrum baptismi, qui unctionem verticis omissionem præstent, & sic episcopo consignandum tradat? Ludicrum sane spectaculum, ut graviter animadverit Sirmondus: cuius ne minima quidem suspicio in verbis canonis. Cur autem monendus sit episcopus de hoc casu, subsicitur in canone: eo tamen ordine, ut decisionem antecedit ratio ipsa decidendi. Quippe monuit episcopus apud se arbitrabitur an duplici chrismatione fungatur, una, qua vicem omissionem in baptismo ceremonie implet, unguendo baptizatum ante confirmationem; altera, quam in confirmatione ex traditione apostolica post impositionem manuum adhibeat. Ac sane, si vitium sit episcopo duplici illa chrismatis unctione linere baptizatum, nihil obesse mysterio vel non præiudicare quicquam illa chrismatio, ut loquitur canon, quia superflua non nocent: attamen chrismationem illam repetitam necessariam non esse docet synodus. *Quoniam, inquit, chrismatis ipse inter quoslibet non nisi una est benedictio.* Id est una eademque benedictione consecratum est chrismam, quo utuntur episcopi & presbyteri: adeoque licet unctio in baptismo fuerit omissa, ex eo nullum sequitur damnus cum refarciatur episcopo in chrismate confirmationis. Potest alius quoque sensus ex illis verbis erui nempe omnes, qui chrismam adhibent, una solaque chrismatione mysterium in baptismo vel in confirmatione peragere soltos; ideoque non cogi episcopum ut chrismatione repetita in confirmatione, ex eo quod vitio aut casu aliquo presbyter unctionem verticis omiserit in baptismo. Ergo non necessaria habetur repetita chrismatio, id est iterata, & bis acta ab episcopo.

Equidem certum est, apud antiquos in consignandis baptizatis cum ritu usurpatum, ut episcopi & manus illis imponeret, & eorum frontes chrismate signaret, teste Innocentio I. & eo vetustiore Terulliano, qui egressis & lavacro, & benedicta unctione perunctis, manus imponi ait invitentem Spiritum sanctum: libro de baptismo cap. 7. Idem de reueret. carnis cap. 8. *Caro signatur. ut anima maneat; caro manus impositione adumbratur, ut & anima Spiritu illuminetur.* Huius mysterii in baptismo executionem episcopi singulari iure vindicat Cyprianus episcopus. 73. ad Iubaianum: *Quod nunc quoque apud nos geritur, ut qui in ecclesia baptizantur, præpositi ecclesie offerantur, & per nostram orationem & manus impositionem Spiritum sanctum consequantur, & signaculo dominico confirmantur.* Mitto Ambrosium, Optatum, Augustinum, Pacianum, qui manus impositionem cum chrismate ab episcopo adhibitam fuisse docent: & promissive sacramentum istud, chrismatis, vel impositionis manuum nomine significant; quod abunde alii docuerunt. *Quæ iniquitate locutus est Hieronymus in dialogo adversus Luciferianos; Non abnua, inquit, hanc esse ecclesiarum consuetudinem, ut ad eos, qui longe in minoribus urbibus per presbyteros & diaconos baptizati sunt, episcopus ad invocationem sancti Spiritus manus impositionis excurret.* Quibus verbis non excludit chrismatis confirmationem, que semper adjuncta erat huic manus impositioni: que ab eo ritu, qui descriptus est in Actis apostolorum cap. 8. nomen sumpsit olim, non solum apud apostolos, qui in epistola ad Hebræos cap. 6. mysterium istud confirmationis vocat, *Ἐπιθεωσάτωσαν*. Hanc loquendi formam usurpavit synodus Nicæna cap. 8. cum Novatianis, siue Catharos *Ἐπιθεωσάτωσαν* suscipi iubet, id est impositionem manus accipientes, ut vertit Dionysius Exiguus. Non me latet, quin statim lectori ludibrium deheam, qui ex communi nostrorum hominum sententia, canone Nicæno de reconciliatoria manus impositione agi putabit: vel, si emundiores auctores sequatur, de ceremoniâ metâ, que in suscipiendis istis hæreticis præscripta sit a synodo. Sed fortasse sententiam meam illi probabo, si ea que sequuntur argumenta & veterum testimonia expendam. In Novatianis suscipiendis duo quedam præscripti synodus Nicæna, primo, ut scripso libello hæreticis eurent, secundo, ut manus eis imponatur. Primum erat illis commune cum omnibus hæreticis: secundum vero speciale illis erant, & Ariænis, & aliquot aliis, non autem commune cum omnibus, ut mox dicam. Ratio diffinitivis hæc est, quod Novatianis episcopi a se baptizatis manus non imponerent, nec chrismam conferrent: unde illis ad catholicam

reducuntis tribuendum censuit synodus quod omiffum fuerat ab hærefi. Testes laudo idoneos negligentia No vatianorum, hinc Pacianum episcopum Barcinonensem in Occidente, hinc Theodoretum in oriente. Quippe Pacianus Novatianos his verbis objurat, epistola tertia ad Symp. *Vestra p ebi unâs spiritus, quam non confignat unâs sacerdos;* Theodoretus vero lib. 3. *hæreticarum fabularum* cap. 5. observat prius Navati præcacia, qui sui partis affectus *Καθαροὶ καθαρῶν* : mox subiicit : *Τοῖς ἁπο σφῶν βαπτισμοῦ τὸ πᾶν ἔστιν ὁ καθαρῶν ἁγίου πνεύματος διὰ τοῦ πνεύματος, ἔστιν οὐκ ἔστιν ἀπέσπαστο τὸ πᾶν κατὰ ὁμοκλήσιας σατωληθῶν ἁγίου πνεύματος πατρὸς καθαρῶν.* His quos baptizant sanctissimum christum non præbens, quapropter eos, qui ex hac hæresi corpe ecclesia coniunguntur, laudatissimis patres inungi præceperunt. Canonem illum VII. Synodi Nicænæ in mente habuit, quo Novatianis manum imponendam esse decernitur : & canonem VII. secundæ synodi œcumenicæ, ex quo trahitur vera explicatio synodi Nicænæ. Quos enim illi suscipi iubet eum manuum impositione, illa vindendos & signandos christum docet, *σφραγισθῶντες, ἡ τὴν χάριν ἁγίου πνεύματος* : adiecta quoque sacri illius ritus formula, *signandus domini spiritus sancti.* Quare illud asserere licet quod iam proposui, signationem christum dictam fuisse ab antiquis *manus impositione.* Ut docet etiam eximius Dionysii Alexandrini locus, & relatus ab Eusebio lib. 7. cap. 2. qui ait ex vetula consuetudine hæreticos susceptos, absque iterato baptismo, sola manuum impositione, *ἡ τὴν χάριν ἁγίου πνεύματος*. Quo nomine eam quoque significat Siricius epistola ad Himenum c. 1. qua vetat Africanos iterum baptizari : *Quos, inquit, nos cum Novatianis, aliisque hæreticis, sicut in synodo constitutum est, per invocationem solum spiritus sancti, episcopalis manus impositione, catholicorum conventui ficiamus : quod etiam totius Orientis ecclesiæ custodit.* Id constitutum fuerat ante Nicænæ synodum in concilio Arelatensi I. cap. 1. quo caveatur ut hæreticis, qui in Trinitate baptizati sunt, ab hæresi redeuntibus, *manus tantum imponatur, ut accipiant spiritum sanctum.* Idem omnino decrevit Innocentius I. de Novatianis & Montensibus, in epistola ad Victricium, & Leo I. in epistola ad Rusticum. Porro dubitandum non est, quin unctio christum una cum impositione manus in Occidēte adhiberetur in hæreticis suscipiendis, cum hoc formam sequerentur Orientis ecclesiæ, quibus in hoc more cum occidente conveniebant, teste Siricio. Sed ne coniecturas adhibeamus in re aperta, laudandū est concilium Arelatense II. habitum anno 452. quo statuitur in cap. 16. *Phorinacos, sive Paulianistas, secundum patrum statuta baptizari oportet.* Et cap. 17. *Bonofiacos autem ex eorum errore venientes, quos sicut Arianos baptizari in Trinitate manifestum est, si interrogati fidem nostram ex toto corde confisii fuerint, cum christum & manus impositione in ecclesia recipi sicut.* Cōstituerat quoque synodus Arelatensis I. anno 441. hæreticos resuscitantes cum christum & benedictione signari. cap. 1. *Hæreticos in mortis discrimine positos, si catholici esse desiderant, si desit episcopus, a presbyteris cum christum & benedictione signari placuit.* Vbi observanda indultum fuisse presbyteris configurationis usum, sed in mortis discrimine, atque absente episcopo. Atque ius istud episcopis reservatum est a quibus solis hæreticis, citra morbi causam, christum vaguedi sunt. Quo idem notit Concilium Epaoense cap. 16. *Presbyteris propter salutem animarum, quam in cunctis optamus, desperatis & decubentibus hæreticis, si conversionem subitam petant, christum permittimus suscipere. Quod omnes conversuri, si sani sunt, ab episcopo noverint expetendum.* Synodi indulgentia necessaria fuit ad permittendam presbyteris hoc specialis casu configurationis adhibitionem : cum ordinario iure hoc ministerium ad episcopos pertinet, teste Innocentio I. Committit ramen aliquando posse presbyteros, ex graui causa, ejus executionem a summo pontifice docent theologo, exemplo Gregorii I. erga presbyteros Sardinie, libro 2. epist. 9. quamvis ex eo loco vix concili possit quo illi penduntur, cum potius presbyteris Sardinie concessum sit in fronte baptizatos vngere specialis privilegio, non autem in vertice, ut solenne est alibi, quam baptizatos consignare. Ceterum autoritas illa apostolica sedi vindicabitur rectius, exemplo synodorum prædictarum : cum tanto potior sit illius potestas synodis provincialibus. Ad quam rem pertinere quoque poterit ecclesiæ Græcæ consuetudo, que configurationis administrationem presbyteris suis iam ante Photic tempora permisit : quod nec a Romanis pontificibus, nec a Concilio Florentino apud Græcos damnatum est : quia gravissimis de causis ministerium illud presbyteris committere poterant, conuente saltem apostolica sede.

Sed ut redeam ad canonem VII. Synodi Nicænæ, & ad canonem VII. Synodi secundæ : ex quibus invicem conjunctis aperte ostenditur, manus impositionem collatam fuisse Novatianis resuscitantis, cum christum delibutione : necesse est ad extorquendum lectoris assensum, ut horum quoque

ritum sacrorum conjunctionem factam a Græcis probem, ut a Latinis usurpata fuisse docui. Movere enim in contrariam sententiam possit, quod perpetuo apud Græcos, tum veteres, Cyrillum nempe, Chrysolomum, Theodoretum, Dionysium, & ceteros : tum apud recentiores, configurationis sacramentum dicitur *χρίσματος & μυσου μυστου*, vix autem manus impositio, præterquam in synodi Nicænæ canone a nobis animaduerso, & in epistola Dionysii Alexandrini apud Eusebium. Extat in bibliotheca regii, antiqua collectio veteris eujusdam theologi, ante annos octingentos consarcinata, ubi suscipiendorum hæreticorum formula describitur, juxta discrimen annotatum in secunda synodo, eujus verba referuntur ; illique subiicitur hæresis ejurande modus, sacerdote conceptis verbis præcunte. Quo peracto, sacerdos manum imponit hæretico converso, atque preces recitat, in quibus invocatur spiritus sancti adventum : deinde vero eum sacro christum ungit, ut fieri solet erga recens baptizatos : *Επιχρίνοντες τὸ μετρημένον, ὁ ἁγίου πνεύματος τὴν χάριν ἡν τὸν καρπὸν αὐτοῦ, καὶ τὸν ἐκ τῆς οὐρανόθεν κληρονομήσειτε, ἡ τὴν χάριν αὐτοῦ, καὶ τὸν ἐκ τῆς οὐρανόθεν κληρονομήσειτε.* Inclinate semet eo qui accedit ad fidem, sacerdos illius capiti manum imponens hanc preces fundit. Mox recitat orationem, in qua sunt hæc verba : *Κατὰ ὄνομα αὐτοῦ τὸ σφραγισθῶν τὸ ἅγιον μυσον, καὶ τὸ ἁγίου πνεύματος ἐπιχρίσματος.* Dignare illum divino unguento, & aduentu spiritus sancti. Post recitationem orationis, *χρῖμα αὐτὸν τὸ μυσον, καὶ ἡ χάρις τῆς οὐρανόθεν, καὶ ἐπ' αὐτὸν ἐπιχρίνοντες πνεύματος.* Vngit eum sacerdos unguento, ut fieri solet erga baptizatos, eademque formulam super eo recitat. Quid apertius & illustrius proferri poterit ad duo illa demonstranda : configurationem scilicet Græcorum constituisse, & manus impositione, & christum unctio : tum vero impositionem manuum, que resuscitantis hæreticis quibusdam adhibebatur, ipsam fuisse confirmationis sacramentum, non autem meram ceremoniam. Idem forma servabatur illa ætate in Occidentis ecclesiis, ita ut manus priore loco baptizatis imponeretur ab episcopo, qui deinde fronte singulorum christum signabat, ut docet ordo Romanus : *Pontifex veniens ad infirmos, tenente archidiacono christum, & imposita manu super capite eorum, dicit orationem super eos, cum invocatione spiritus sancti gratia spiritus sancti.* Oratione expleta, interrogantibus diaconibus nomina singulorum, pontifex sinu pollice in christum, faciat crucem in frontibus singulorum, ita dicendo : *Confirmo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.* Unde licet fenerari licet Cypriani testimonio superius adducto, ubi signaculum dominicum, sive christum unctio, sequitur impositionem manuum : licet apud Tertullianum antecedere videatur. Sane antequam ministerium illud communicatum fuisse presbyteris apud Græcos, episcopi præcipuo iure illud usurpabant, exemplo ducto ab apostolis in Actis : unde quoque privilegium suum episcopi Latini trahere soliti erant. Id distinctus non solum ex Dionysio, sed etiam ex Chrysolomus in homilia 18. in Acta, qui docet apostolis datam fuisse potestatem Spiritum sanctum tradendi, etque solos antitites, non alios, uti : *ὅθεν & τὴν καρπὸν αὐτοῦ, καὶ τὸν ἐκ τῆς οὐρανόθεν κληρονομήσειτε.*

Attamen adversus ea que dispartivi breviter obici potest beati Gregorii testimonium libro 9. regest epistola 61. qui consulenti Quirino, & ceteris episcopis catholicis in Iberias an Nestoriani veram fidem amplectentes baptizandi essent, vel sola fidei confessione suscipiendi, ita respondet, ut Orientis morem erga hæreticos diversum ab Occidentis consuetudine significet. Tres quippe gradus hereticorum ponit : quorum alii, qui in nomine Trinitatis non baptizantur, ut Cataphrygæ & Bonofiani, iterum tingendi sunt. De duobus aliis generibus hæc sunt ejus verba : *Ab antiqua patrum institutione didicimus, ut qui apud hæresin in Trinitatis nomine baptizantur, cum ad sanctam ecclesiam redeant, aut unctio christum, aut impositione manus, aut sola professione fidei, ad sinum matris ecclesiæ revocentur.* Unde Arianos per impositionem manus Occidens, per unctioem vero sancti christum, ad ingressum sanctæ ecclesiæ catholice Orientis reformant. *Monophysitas vero & alias ex sola vera confessione recipit : quia sanctum baptisma, quod sunt apud hæreticos consecuti, tunc in eis vires emanationis recipit, cum vel illi per impositionem manus spiritum sanctum acceperint : vel isti propter professionem veræ fidei sancti & universi in ecclesiâ visceribus fuerint uniti.* Hic opposita videtur manus impositio unctio christum, qua utebantur Orientales erga Arianos : ac si Occidentalis ecclesiæ manum illis imponendo christum quoque non adhiberet. Attamea, ut superius prædixi, ex synodo Arelatensi II. Arianum in occidente a catholicis ungebatur imposita manu : unctioque usum, Gregorii magni ætate fuisse docent Gregorius Turoensis in Gallia, & Ildorus Hispanensis in Hispania, lib. 2. de offic. divin. cap. 24. Præterea vero Orientis & Occidentis similem ritum in Arianis admittendis didicimus ex Siricio : et si nomine differant, his christum unctioem, aliis vero manus impositione, frequentius

rum seu archidiaconotum & decanotum dignitati-
bus utebantur, cum eorum aliqui in primo tantum
gradu confisterent. Præceptum itaque est.

Nullus episcopus in ecclesia sua, nisi dia-
conus sit, archidiaconum instituire; nec
archipresbyterum, aut decanum, nisi pres-
byter sit, ordinare præsumat. Quo vero
districte teneatur, auctoritate apostolica
prohibentes interdicitimus.

III.

Questum est & de episcopis qui altaria mona-
steriis data frequenter redimi pecunia compelle-
bant. Decretum itaque est.

Quia quidam simoniacæ pravitatis ra-
mus in Galliarum partibus jam diutius
inolevit, ut ecclesiæ vel decimæ, quæ
vulgari vocabulo apud eos nuncupantur
altaria, monasteriis datæ, sæpius ab epis-
copis sub palliata avaritia vendantur: mor-
tuus nimirum, seu mutatis clericis, quos
personas vocant. Nos autore Deo venalita-
tem omnem tam ex rebus, quam ex mini-
steriis ecclesiasticis propellentes, hoc ulter-
rius divina auctoritate prohibemus. Sic
& præbendas omnes venundandas inter-
dicimus. Porto quæcumque altaria vel de-
cimas, ab annis xxx. & supra, hujusmodi
redemptione monasteria possedisse nos-
cuntur, quiete deinceps & sine molestia
qualibet eis possidenda firmamus: salvo
utique episcoporum consensu annuo, quem
ex eisdem altaribus habere soliti sunt.

IV.

Sane quia monachorum quidam episcopis
sua auferre contendunt: statuimus ne in
parochialibus ecclesiis quas tenent, absque
episcoporum consilio presbyteros collo-
cent: sed episcopi, parochiæ curam cum ab-
batum consensu sacerdoti committant: ut
ejusmodi sacerdotes de plebis quidem eu-
ra episcopo rationem reddant; abbati vero
pro rebus temporalibus ad monasterium
pertinentibus debitam subjectionem exhibe-
ant: & sic cuique sua jura serventur.

V.

Confirmata sunt in eodem concilio capitula su-
periorum omnium conciliorum, quæ per eundem
papam, aut Melphiam, aut Beneventum, aut Troiam, aut
Placentiam celebrata sunt.

VI.

Depositum sunt propter ordinationem infra annos
factam episcopi duo. Sed iidem ipsi, totius concilii
precibus, in sine synodi testituti: promittentibus
omnibus episcopis, ab hujusmodi ordinatione se ul-
terius cessaturos.

VII.

Lugdunensi ecclesiæ primatus restitutus est su-
per Lugdunensem, Senonensem, Turonensem,
Rotomagensem provincias: Turonensi metropoli,
ceterioris Britannię restitutus facta est.

VIII.

Tunc & expeditio facta est, & constituta est, equi-
tum & pedum ad Hierusalem & alias Asiæ ec-
clesias a Saracenorum potestate evadendas: & in eo-
rum bonis, usque ad reditum, pax continua pro-
mulgata.

IX.

Et quia pleræque Galliarum regiones, alimento-
rum inopia laborabant: interdictum est treviam
usque ad annos tres villanis & mercatoribus esse
continuum; militibus vero, a quinta festi usque ad
dominicum per singulas hebdomadas observan-
dam; clericis autem & monachis, omnibus æque
temporibus: ac primum peregrinis ad facta loca
tendentibus.

NOTÆ GABR. COSSARTII S.I.

Notitiæ hujus exemplum ex Cencii Camerarii volumine
descriptum, contulimus cum altero, quod jam ediderat ex
cod. Anianensi vir eruditissimus Sr. Baluzius.

Indictionem IV. habet exemplum nostrum. Nam a Kalendis
Septemb. jam inchoata erat quarta Romano more; quem
hic pontificus notarius procul dubio servavit. Habitum
esse IV. Kal. Decembr. ferunt multa MSS. exemplaria: &
sic editum supra, pag. 506. At repugnat Bertholdus asse-
rens synodum hanc in octava S. Martini congregatam esse.
Ceteri vulgo consentiunt: consentit & hic Cencii codex,
adscribens XIV. Kal. Dec. quæ dies post S. Martini festum
octava est: consentit & Chronicon Alberici, item &
Belgicum, quæ diem eundem assignant: in eo tamen
emendanda, quod diem lunæ fuisse asserant. Nam eo an-
no dies XIV. Kal. Decemb. in diem dominicum incidit.

Vide narrationem supra editam pag. 471 ex qua discimus
natale apostolorum Simonis & Judæ die dominica celebratū
hoc anno fuisse: ac postinde S. Martini festum, ejusque octa-
vam. Tres enim illi dies in Romano Calendario una eademque
litera G. designantur, quæ anno MCV. dominicalis erat. Et
narratio altera pag. 472. assignat octavam S. Martini, quæ
tunc, inquit, dies dominica celebrior reddidit. Quod autem
diem notat. xv. Kal. Decemb. mendum certissimum: octa-
va enim S. Martini semper incidit in xv. Kal. Docet narra-
tio eadem, finem concilio impostum fuisse IV. Kal. Dec.
docet quoque disceptatam ibidem esse controversiam epis-
coporum duorum, Lamberti Atrebatensis, & Gualcheri Ca-
meracensis: atque hunc depositum ab omni episcopali sa-
cerdotalique officio. Vide & Vrbanū epistolam trigesimalam
septimam appendicis, & quod adjectum est ad tertiam.

De præsulum, qui interfuerunt, numero non consen-
tiunt autores. Generalem vocat synodum Bertoldus: ad
eam convenisse episcopos pene totius orbis, exceptis Lo-
tharingis, Alemannis, & Hungaris, ait Chronicon S.
Vitonii Virdunensis. Cur isti potius quam alii desideran-
rentur, schisma Guiberti Antipapæ, & Henrici IV. Imp.
efficit.

Canones III. & IV. hujus codicis totidem verbis repe-
titi sunt sequenti anno in concilio Nemaufensi, cujus pri-
mus canon ex duobus illis confectus est. Quo factum, ut
qui Nemaufense concilium viderant, nihil autem ex Claro-
montano, nisi summas illas capitulorum supra editas, er-
rante Gratiano crediderint, cum tertium Canonem cer-
tat ex concilio Vrbanū papa habito Alvernia. Sirmoudus cer-
te in Decreti libro, qui mihi nunc præ manibus est, emen-
daverat, scripseratque, Nemaufi. Ad quartum vero, qui
nihil inscripserat Gratianus, nisi Vrbanū esse, annotara
Sirmoudus, in concilio apud Nemaufum. Vere id quidem.
Sed ex Claromontano repetitum esse ignorabatur. Id vero
ne in posterum nesciamus, hæc quam nunc edimus notitia
præstabit: item & epistola Paschalis II. ad Ivonem & Ra-
nulfum; & Eugenii II. ad monachos episcopatus Narbo-
nensis. Alterius partem nonnullam, alteram totam Baluzio
debemus.

Census annuus, cujus in tertio canone mentio, is est, ut
recte idem indicat, qui vocatur etiam census synodalis.
Et faver Paschalis secundæ epistola, quam prius a Sirmoudo
luce donatam, ipse aliquot versibus ampliore edidit. In
ea cum referat Paschalis hæc canonis nostri partem, salvo
annuo censu, &c. admonet Baluzius his vocibus annuo
censu, in Andegavensi codice super scriptum esse, synoda-
li. Quis autem synodalis ille census? is omnino, qui in iuris
pontificii libris synodaticum seu cathedralicum vocatur,
cujus nomine solidi duo episcopis penitent. Antiquum
omnino jus, cum jam inde ab anno DLXXI. veterit
Bracarense concilium, ne ab ecclesiis quidquam episco-
pus exigeret præter honorem cathedræ suæ, id est duas solidos:
nec antiquum minus cathedralici nomen, quippe quo uti-
tur Pelagius Papa II. si eius est quod a Gratiano refertur
10. q. 3. c. 4. Gelasio tributum ab Ivone. p. 3. c. 136. Hoc
ipsum est synodumolvere, can. X. concilii Tolosani ann.
M. LVI. Sed alius est annuus census olim ab episcopis non-
nullis contra fas exactus: de quo vide pagina 594. epistolam
Goffridi Vindocinensis, ad eamque Sirmoudi notas; & no-
stram, si tantum esse duxeris, observationem.

II.

I I.

EIVSDEM CONCILII CANONVM
breviaria ex VVillemo Malmesburienfi,
& Mathæo Parisio.

Concilii Claromontani breviaria canonum habes p. 507. ex codice Lamberti Arrebatensis episcopi, qui concilio interfuit. Habes & pag. 510. aliam eorum collectionem ex Belloforestio, minoris quidem pendendam, sed tamen utilem: item & aliam pag. 573. ex Orderico Vitali, in qua typographi capitulum unum ex secundo ac tertio conlarunt, & omiserunt quintum, post lineam 17. reponendum his verbis.

Presbyter, diaconus, subdiaconus, vel canonicus, cuiuslibet ordinis, carnali commercio non utatur.

Huic Ordericianæ prope germana est altera apud VVillemum Malmesburiensem, de gestis regum Anglorum, lib. 4. c. 2. quam descripsit Mathæus Parisius ad ann. m. xciv. Vt autem emendatior hic prodiret, editionem alteram ex altera emendavi.

I.

Quod ecclesia catholica sit in fide casta, & ab omni servitute sæculari libera.

II.

Vt episcopi, vel abbates, vel aliquis de clero aliquam ecclesiasticam dignitatem de manu principum, vel quorumlibet laicorum non accipiat.

III.

Quod clerici in duabus ecclesiis, vel civitatibus præbendas non habeant.

IV.

Quod aliquis simul episcopus & abbas esse non possit.

V.

Quod ecclesiasticæ dignitates a nullo vel emanent, vel vendantur.

VI.

Quod nullus cuiuslibet sacri ordinis, carnali commercio utatur.

VII.

Quod eis qui ignorantibus canonum prohibitionem, canonicas emerunt, ignoscatur.

VIII.

Quod eis qui scienter emptas a se vel a parentibus possederunt, auferantur.

IX.

Quod nemo laicorum a capite jejunii, nemo clericorum a quinquagesima usque in pascha carnes comedat.

X.

Quod omni tempore primum jejunium quatuor temporum prima hebdomada quadragesimæ fiat.

XI.

Quod ordines omni tempore vel in vespere sabbati, vel perseverante jejunió in Dominica celebrentur.

XII.

Vt in sabbato sancto non nisi post horam nonam officium celebretur.

XIII.

Vt jejunium secundum in hebdomada Pentecostes celebretur.

XIV.

Quod ab adventu domini usque ad octavas Epiphaniæ, & a septuagesima usque ad octavas Pentecostes, & a quarta feria occidente sole omni tempore, usque ad secundam feriam oriente sole, trevia Dei custodiatur.

XV.

Quod qui episcopum cepit, omnino exlex habeatur.

A

XVI.

Quod qui sacri ordinis viros, vel eorum famulos cepit, anathema sit.

XVII.

Quod qui episcoporum vel clericorum morticium bona cepit, anathema sit.

XVIII.

Quod qui usque ad septimam generationem consanguinitati se copulaverit, anathema sit.

XIX.

Quod nemo in episcopum eligatur nisi presbyter, aut diaconus, aut subdiaconus, & cui natalium dignitas suffragetur, nisi maxima necessitate, & licentia papæ.

XX.

Quod filii presbyterorum vel concubinarum, ad presbyteratum non promoveantur, nisi prius ad religiosam vitam transierint.

XXI.

Quod qui ad ecclesiam, vel ad crucem confugerit, data membrorum impunitate iustitiæ tradatur, vel innocens liberetur.

XXII.

Quod unaquæque ecclesia decimas suas habeat, nec ad aliam transferantur.

XXIII.

Quod laicus decimas nec emat, nec vendat.

XXIV.

Quod pro sepultura mortuorum pretium non exigatur.

C

OBSERVATIO GABR. COSSARTII S. I.

Admonet VVillemus ipse, compendium hoc esse canonum a se consecutum. Idem admonere & Ordericus, & Lambertus, & collectores alii poterunt. Nam canones integros non habemus, nisi quos ex Cencii Camerarii codice descripsit, pag. 588. & duos ex Gratiano & Gregorio IX. editos p. 509. Ceterorum canonum summas tantum habemus, quas quisque pio arbitrio suo confecit: hinc orta diversitas.

Omnium autem collectionum optima est Lambertina, que tantæ autoritatis fuit, ut sub ipsum concilii tempus, anno scilicet m. xiv. ejus verbis citata fuerint Claromontana decreta in concilio Bellovacensi, ut intueri cuius licet. Eam tamen alie non parum adjuvant. Nam desunt ipsi primum, quartum, decimum octavum, & vigesimum secundum cap. Malmesburianæ huius collectionis, que sunt item apud Ordericum. Sextum Orderici statuit, ut Presbyter, diaconus, subdiaconus, post lapsam non ministretur: nonum quod huic respondet apud Lambertum, præcipit tantum, ut si canonicam habet, a canonica omnino arceatur. Septimum, tum apud Ordericum, tum apud Malmesburiensem, indulget iis, qui emptis beneficiis fruuntur ex ignorantia: sextum quod huic apud Lambertum respondet, de ignorantia nihil. Decimum quartum apud Malmesbur. & decimum tertium apud Ordericum, treviam Dei firmant ab adventu Domini, usque ad octavas Epiphaniæ; & a septuagesima usque ad octavas Paschæ; & a prima die rogationum usque ad octavas Pentecostes: primum apud Lambertum, quod treviam statuit, nihil de illis temporibus præcipit. Decimum octavum Orderici, quod est apud Malmesbur. 19. multo est explicatius, & amplius, quam Lambertus quatuor eadem de re immo pugnant inter se, & contraverfæ merito dant locum.

Deinde 23. Lamberti canon vetat ne quis Christianus, a capite jejunii usque ad Pascha carnes comedat. Distinctior est, atque amplior Malmesburienfis nonus. Nemo, inquit, laicorum a capite jejunii, nemo clericorum a quinquagesima, usque in Pascha carnes comedat. Quod enim apud Malmesburiensem legitur, a quadragesima, emendavi ex Parisio, & Belloforestio. Servandi vero a clericis jam inde a quinquagesima jejunii vide decreta apud Gratianum dist. 4.

Ad extremum, suspecta est lectio Lambertini capituli 31. Vetat quippe, ne aliquis clericus res episcoporum, vel clericorum diripiat. Certe laici præsertim id prohibendum. Apud Ordericum & Malmesburiensem, nullum laici, clerici-ve discernen est: sed anathema cuiusvis intentatur, qui hoc faxit. At non dubito, quin legendum sit: Ne aliquis laicus. Et sic re ipsa legitur in veteri membrana, de qua mox non nihil dicam.

IV.

CANONES DECEM CLAROMONTANI
concilii qui in superioribus collectionibus
non extant.

Vetus membrana, quæ P. Pithœi fuit, concilii huius canones fidelem conceptos habet verbis, quibus Lambertina collectio, sed non eodem ordine dispositos. Ac decem alios præterea, cæteris permixtos continet: quorum aliqui omnino diverſi ſunt, alii faltem ex parte. Hos ſubijcio.

I.

Vt nullus miniſter eccleſiæ, præbyter, vel diaconus, vel ſubdiaconus, uxorem habeat. Quod ſi quis faciens, ſacrificare præſumat: uſque ad adventum Domini anathema permaneat.

II.

Vt nullus clericus ad ſacerdotium ordinetur, niſi uni eccleſiæ tantum, dum vivat, famuletur, cui nominatim attribuetur, quæ ab eo pro meliori vel deteriori relicta non perturbetur.

III.

Vt poſt obitum ſacerdotis nullus laicus uſurpet ſibi bona illius, ſed eccleſiæ, cuius dum fuit ſponſus, obiit, remaneant: ut in illius locum ſuccedenti neceſſaria præbeant. Niſi quod vivens pro anima ſua diſtribuerit.

IV.

Vt nullus clericus niſi unum altare, vel unam præbendam, & ad ultimum, niſi unum tantummodo honorem in eccleſia poſſideat: ſic tamen ut remoto omni vicario, ipſenec eccleſiæ, cuius beneficia tenet, deſerviat.

V.

Vt nullus clericus cauſa potandi ad tabernas accedat.

VI.

Vt nullus laicus decimas poſſideat: ſed eccleſiæ cuius ſunt, deſerviant.

VII.

Vt nullus corpus Domini, oleum, chriſma, ſepulturam, alicui vendat.

VIII.

Vt nullus epicoſopus quicquam ad eccleſiam pertinens vendat: ſed ei, quem dignum iudicaverit, gratias tribuat.

IX.

Vt nullus clericus laicali ſe patrocinio commendat: quia abominabile eſt, ut manus quæ corpus Domini tractant, & quod majus eſt, conſecrant, inter manus homicidas ſanguine plenas ſic pollutantur.

X.

Vt nullus princeps capellanum habeat, niſi quem ſibi epicoſopus ſuus, aut archidiaconus, procuratorem animæ delectum conſtituat.

V.

*** GOFFRIDI ABB. VINDOCINENSIS
epiſtola ad Vlgერიю Andegavenſem
epicoſopum.

De altarium redemptionibus vetitis in concilio
Claromontano.

Domno Vlgеріо venerabili Andegavenſi epicoſopo,
Concil general. Tom. X.

A frater Goffridus dictus abbas, salutem & dilectionem in Christo.

M IHI dictum est, quod in synodo vestra de me querimoniam fecistis. Sed miror si ita est: non enim bonitatem vestram offendi in aliquo. Si monasterium nostrum a lodium beati Petri & patrimonium, de his quæ multo tempore pacifice possederat, & apostolica autoritate sibi firmata sunt, sine iudicio & audientia expoliastis: in hoc me peccare vel peccasse non credo. Si sanctorum Romanorum pontificum privilegia vobis oblata ad videndum, videre noluitis: merito culpari nec possum, nec debeo. Si legatus Romanæ ecclesiæ vobis præcepit, ut sedis apostolicæ privilegiis debitam reverentiam exhiberetis, & redderetis quod nobis abstulerat vestra sublimitas; si neutrum observastis: inde noxam minime contraxit nostra humilitas. Annuntiastis, ut dicitur, presbyteris vestris, & personis ecclesiæ vestræ, quod dominus papa Urbanus in Arvernensi concilio præceperat, ut episcopi annum censum habeant a Monachis pro redemptione altarium. Bene novit prudentia vestra, non esse bonum, quod apostolica sinceritate disponitur, per contrarium prædicare. Bone domine, vos illi non adfuitis concilio: & ego interfui, qui huius rei cognosco veritatem. Redemptionem ecclesiarum, quæ vulgari vocabulo altarium nuncupantur, beatus vir ille simoniacam pravitatem vocavit, & apostolica autoritate damnavit. Illa tamen magica & simoniaca pecunia, aliquando in triginta, aliquando vero in quadraginta, aliquando vero in sexaginta annis solvebatur episcopis. Qui autem redemptionem altarium, quæ in pluribus annis non nisi semel per vicarios fieri solebat, hæresim vocavit, & condemnavit: sub nomine annui census pro redemptione vicariorum, sive altarium, annuam pecuniam extorquere deducit, non præcepit: immo omnia quæcumque abbates & monachi in ecclesiis sub redemptione vicariorum renuerant, ut quere deinceps, & sine cuiuslibet exactioe pecuniæ possiderent, beatorum apostolorum Petri & Pauli autoritate firmavit. Nam si in pluribus annis non nisi semel, ut dictum est, per vicarios pecunia pro altaribus dabatur episcopis, & pecuniam ipsam apostolica probatum sit autoritate simoniam esse: singulis annis episcopis pro vicariis altarium pecuniam dare, quid est aliud, quam pro plurimorum annorum simonia, per annos singulos, sub nomine annui census, annuam simoniam exercere? Non est hoc doctrina Christianæ fidei, sed exactio pessima, quæ simoniam multiplicat, & sanctæ ecclesiæ violat castitatem. Pecunia itaque ab ecclesiis sub palliata cupiditate extorra, quæ redemptio altarium dicitur, ab apostolica sede damnata, sive per vicarios rarius, sive per vicarios frequentius, sub qualicumque nomine vel occasione extorqueatur, simoniaca pravitas esse nulla ratione dubitatur. Illa tamen gravior, quæ sæpius agitur. Quapropter illam specialiter Christianus catholicus vitare, & episcopus maxime detestari debet: ne fiat novissimus error pejor priore. Semel, bis, & ter, immo multipliciter vos rogavi & monui, & adhuc, humilitate qua debeo & possum, diligenter rogo & moneo, ut quæ nobis abstulistis, non differat reddere vestra magnitudo. Alioquin, quia vestra gravamina fratres nostri dicitur portare non possunt, ipsi & nos cum ipsis Romanam

Pp eccle-

ecclesiæ appellamus: licet eam, & legatos suos vos sæpe contempnissimè dubitemus. Et ne ulterius de decreto vicariotum dubiteris, illud vobis transcriptum mittimus. Vale.

IAC. SIRM. S. I. NOTA AD GOFFRIDI EPIST.

Iure communi ecclesiæ omnes in episcoporum sunt ordinatione & potestate. Synodi Aurel. 1. c. xix. Cabilonensis c. x. & passim. Plerique autem ecclesiæ vel a se conditas, vel juris sui, monasteriis olim offerbant, ut in eorum essent potestate. Quod quia sine episcoporum consensu fieri non poterat, episcopi nonnumquam ecclesiæ monachis hac lege permittebant: ut statis annis, quotiescumque scilicet illarum vicarii, seu personæ, ut vocabant, mutarentur, certam pecuniam episcopo penderent, quæ redemptioni altarium dicebatur. Hanc ut netariam & simoniacam interdixit Vrbanus in synodo Arvernensi. Post synodum vero fuerunt episcopi qui pro redemptione illa, quæ multorum amorum interval-
B
lis fiebat, annui census pensitationem exigent. Quo e numero Vlgerius Andegavensis hoc loco, & Ivo Carnotensis, ac Rannulfus Santonenfis: quos eo nomine arguit Paschalis II. cuius hæc littere extant in chartophylacio Vindocinensi.

Paschalis episcopus, servorum Dei, venerabilibus episcopis Ivoni Carnotensi, & Rannulfo Santonensi, salutem & apostolicam benedictionem.

Iuxta sanctorum canonum sanctiones non ignotum vobis esse credimus, quid ultioris maneat ecclesiastici ordinis viros apostolica sedis decreta spernentes. Ipsi enim Arvernensi concilio assistitis: in quo presidente prædecessore nostro bona memoria papa Vrbanus, considerentibus Galliarum episcopis, decretum est, altaria, quæ ab annis triginta & supra sub vicariotum redemptione monasteria possedisse noscuntur, quieto demoneps, & sine ulla qualibet monasteriis ipsi firma permaneat. Salvo utique episcoporum censu annuo, quem ex eisdem altariis habere soliti sunt. Vos autem huic simplici citati incongruas duplicatas inuicisti, & personarum redemptionem mutatis nominibus extorquere conamini. Verum oportet nos huiusmodi versutis sinceritate veritatis apostolica obviare. Præcipimus ergo, ut decretum illud omnino tenentur integri: nec super illud, quicquam ulterius pro eisdem altariis exigatis. Sane quod vobis dicimus, ceteris quoque Galliarum episcopis erga suarum diocesium monasteria præcipimus observandum. Datum Roma 11. Idus Martii. Ex his litteris Paschalis, & ex Goffridi verbis, intelligi licet, cuiusmodi fuerit synodicum Vrbanum decretum de vicariis: quod hæcenus in lucem non prodit.*

* Vide notat ad can. 3. notitiz Cenciana.

G. C. Prodit autem nunc, supra legisti canone 3. notitiz Cenciana: & mox leges in Nemaufensi concilio repetitum cau. 1. immo jam ante prodierat apud Gratianum r. q. 3. cau. 4. Distinguentur autem hic caute duum generum census annus. Alter est synodicus, de quo dixi in notis pag. ad can. 3. penderi solitus episcopis, etiam dum ad aliquot annos redemptionis altarium, ad colligendam multis annis eam pecuniam, quæ prius solebat in multos annos semel percipi. Hunc damnat Goffridus, & Paschalis prohibet. Novus enim hic census si superadditus esset veteri legitimo, duo jam in singulos annos pensitari essent.

VI. VARIA AD CONCILIVM CLAROMONTANVM ATTINENTIA.

I. Præter canones supra editos, certum est promulgatos fuisse multos in hac synodo. Nam Placentinos in ea confirmatos, Bertholdus autor est. At non Placentina tantum decreta, sed & Melitana, & Beneventana, & Troiana, ibidem iterum edita fuisse discimus ex capitulo v. notitiz ex Cencii Camerarii libro producta.

II. Editi sunt ad lib. vi. de Concordia sacerdot. & imp. canones aliquot Clatomontani, ex veteri cod. MS. Petri de Marca. Et Clatomontani sunt certe, cum in eo cocilio promulgati sint. Sed Placentini prius quàm Clatomontani fuerunt. Sunt enim illi ipsi, qui editi sunt in concilio Placentino, & supra eisdem descripti verbis, p. 503. quamquam non omnes, sed priores septem, tum duodecimus, & decimus tertius: quibus adjectus est ad calcem, octavus concilii Melitani. Qui cum suum omnes locum in hoc opere, nec procul remotum habeant: superfluum esset eosdem huc iterum referre.

III. Aliud hujus concilii decretum accipe ex Goffrido Vindocinensi, lib. II. epist. xxix. Præ-

tecta novimus, qui præterentes etiam, dominum papam Vrbanum in Arvernensi concilio, super hoc diffinitam, & ab omnibus qui aderant, episcopis, & abbatibus laudatam dedisse sententiam: ut quicumque sine vocatione & iudicio expolarentur, etiam sine vocatione & iudicio investirentur. Hæc Goffridus, qui sequenti epistola idem repetit, & multa in hoc argumentum disputat.

IV. Synodales Vrbanus papæ orationes duas hoc in concilio habitas, alteram ex VVillemi Tyrrii hist. alteram ex Vaticano cod. MS. post Baronium Binius edidit. Extant hic pag. 511. & 514. Aliam habet VVillemus Malmesbur. l. IV. de gestis regum Anglorum, cap. II. aliam Robertus monachus lib. I. hist. Hierosolymitanæ: quas non vetas Vrbanus orationes puto, sed declamationes ad arbitrium factas. Legat cui vacuum est.

V. Hic quoque diurna inter Rodulfum Turonensem archiepiscopum, & Majoris monasterii monachos dijudicata controversia, ut ex ipsorum narratione discimus, quam ex MS. totam describere non est hujus loci: exquiram ea tantum, quæ ad rem præsentem attinent.

Eos cum excommunicasset Rodulfus archiepiscopus, adierunt primum Amaturn Burdegalensem archiepiscopum, sedis apostolicæ legatum, tum Brivatenfè concilium amplissimum, deinde Augustodunense: ubique adjudicata ipsi causa, etiam præsentem in concilio Rodulfo. Par exitus Dolensis colloqui, frequentissimi quoque ac celeberrimi. Reconciliantur ubique, sed in majus odium ægreffit simulata expressaque ab invito Rodulfo reconciliatio gratiæ. Moritur: succedit Rodulfus alter Rodulfi prioris non tantum infusus, sed etiam odio. Ad VVictorem papam confugiunt primum, deinde ad Vrbanum: ab utroque privilegium, plenamque libertatem impetrant. Assentiri Rodulfus necesse habet, aliter pallium non impetraturus. sed continuo recrudescit cicatrix male obdura. Deum de re tota pontifex in Clatomontano concilio cognoscit. Hinc jam ex monachorum narratione, quia rem nostram spectant, plura minusque parce describam.

D Vtrinque igitur, inquit, ad concilium Clatomontanum convocamur: ubi Rodulfus Turonensis archiepiscopus de nota excommunicatione, quam prædecessor ejus super nos injuste injecerat, & ipso communicante & patrocinante nobis Apostolico, publice confirmavet, proclamantibus nobis, a domno papa appellatus, coram omnino concilio se excommunicatos nos appellasse, in quantum remitti posset, denegavit. Quod tamen si ex ore ejus evaserat, plus ex commotione aut indignatione animi, quam ex deliberatione processerat. Cum autem hoc adversus eum protestari, legitimarum personarum assertione possemus, quod in conciliis suis prædicaverat, & per totam pene inonvenerat Galliam: ramen satisfactum nobis esse, assensu omnium qui aderant reputavimus. Et post nonnulla. Dominus papa privilegium, quod nobis dederat, eotam omnibus legi præcepit, concedens archiepiscopo Turonensi Rodulfo & cetero ejus, ceterisque qui fautores ejus esse volebant, immo & aliis, ut si quid canonice possent, privilegio & autoritati Romanæ contra dicerent. Cumque illi, quos causa gravabat, constanter oblatrant, qui vero sanum sapiebant, justitiæ asserpiterunt: dominus papa autorizavit privilegium nostrum: scilicet ut nullus episcoporum, juxta quod beatus Gregorius prohibet, in domo Majoris monasterii publicam stationem celebrare audeat propter servo-

» Tum Dei in quietudinem: nullus episcoporum su-
» per domū Maioris monasterii, aut super aliquē mo-
» nachorū ejus, ubicumque sit, intentare audeat ex-
» communicationem, præter Romanum pontificem,
» qui eos in gremium paternitatis suę propter supra-
» dictas necessitates tuendos & refovendos suscepit.
» Cætera verò ecclesiasticę disciplinę sacramenta
» accipiant fratres a Tintonensī archiepiscopo: ita
» duntaxat si catholicus fuerit, & in gratia apostolica
» fundatus. Sin aliter, sententiam habeant accipien-
» di absque ulla calumnia ordinationes suas, & sa-
» crationes a Romano pontifice, aut undecumque
» eis liberet. Et post pauca. Hęc distinctio sive
» constitutio libertatis Maioris monasterii, facta est
» in concilio Claromontensi a domno papa Vrba-
» no, in octavis beati Martini, &c. Hęc acta in cau-
» sa sua testes ipsi & notarii scripserunt.

CONCILIVM ANGLICANVM
in causa Vrbanī papę celebratum anno
Domini M X C V.

QVID actum in hac synodo, Edinervus* qui ad-
» erat, in vita sancti Anselmi libro secundo apud
» Surium com. 2. die 11. Aprilis, ita describit: Factum
» est & tertia septimana quadragesimę juxta edi-
» ctum convenerunt omnes episcopi totius Anglię
» & abbates. Causa prædicta in medium adducitur, &
» Anselmus diversis querelis hinc inde concutitur. Si-
» quidem multi, & maxime episcopi, regię voluntati
» favere volentes, spreto æquitatis iudicio, id probare
» nitebantur, quod Anselmus, salva fide quam regi
» debebat, nullatenus posset in regno Vrbanum sedis
» apostolicę præfulem pro papa tenere. Quibus cum
» plura quæ ratio tulerat objecta fuissent, & Anselmus
» ex verbis Domini, *Reddite quæ Cæsaris Cæsari, & quæ
» sunt Dei Deo*, aliisque nonnullis quæ ratio nulla
» refellere poterat, penitus infrenasset: illi e contra
» quid dicere non habentes, eum in regem blas-
» phemare uno strepitu conclamavere, quandoquid-
» em ausus esset in regno ejus, nisi eo concedente,
» quidquam vel Deo adscribere. Igitur ad unam regię
» indignationis vocem quidam ex episcopis archie-
» piscopo suo atque primati omnem subjectionem,
» professam obedientiam uno impetu abegan-
» t, eique unitatem fraternę societatis pari voto
» miserandi abjunt.

Quidam vero in eis tantum quæ ex parte Vrba-
» ni papę præciperet illi se obedituros negant. Epi-
» scopi itaque omnes qui adfuerunt, Rossensi solo
» excepto, aut uno aut alio modo debitam illi sub-
» jectionem & obedientiam abnegant. Rex etiam ipse
» eandem ei confidentiam & securitatem sui in
» omnibus admittit: nec se illum pro archiepiscopo
» vel patre amplius habiturum jurat, nisi ipse vica-
» rio beati Petri se ulterius obediturum statim dene-
» get. Tres dies in isto negotio clamoribus in Ansel-
» mum & contumeliis gravidi expensī sunt, & tandem
» in hoc quem dixi sine conversi sunt. Tunc Ansel-
» mus in suo proposito constans, per interantium,
» conductum a rege postulat, quo tutus regno de-
» cedat. Quod principes multi damnosum fore dig-
» noscentes, pro restituenda pace inducias utrimque
» usque ad pentecosten dari precantur, & obtinent:
» ac sic eum, ne de regno decedat, impediunt.
» Spondet igitur rex, se rebus ejus usque ad præfixum
» tempus induciarum plenam pacem & tranquillita-
» tem indulgurum, & tunc voluntati illius pro sua rē-
» ligione multum in negotio quod emerisset conde-
» scensurum. Verum omnino in contraria lapsus est:
» & Anselmus, domino Balduino ejus domus præ-
» fecto extra regnum depulso, hominibusque suis ca-
»

Concil. general. Tom. X.

» ptis & expoliatis, tertisque vastatis, in immensum
» afflictus est. *Hactenus Edinervus.*

** CONCILIVM LEMOVICENSE,
cui præfuit Vrbanus papa II. anno Domi-
ni M X C V. exeunte.

Ex tabulario Lemovicensi edidit Ioannes Bellus in historia
comitum Pictavorum, & ducum Aquitanorum.

ANNO ab incarnatione Domini nostri Iesu
» Christi M X C V. Indiēt. III. temporibus Philippi
» regis Francorum, VVillelmi ducis Aquitanorum,
» Humbaudi quoque Lemovicensis episcopi, & dom-
» ni Ademari abbatis monasterii S. Martialis: factus est
» conventus permaximus in civitate Lemovicensi, di-
» versī ordinis utriusque sexus & ætatis. Huic nobili
» & præcipuo conventui præfuit domnus Vrbanus
» sanctę Romanę ecclesię apostolicus, cum archie-
» piscopis & episcopis, abbatibusque secum comitan-
» tibus: qui eo tempore de partibus Italię in Galliam
» advenerat pro diversis ecclesię Dei utilitatibus, re-
» ctęque fidei statu, maximisque negotiis Christianę
» religionis. Præcipua tamen adventus illius causa ex-
» titit, quia ecclesię Christi, gensque Christiana in par-
» tibus Orientis a perfida Sataccenorum natione per-
» vasa, nimiumque afflictā, sub gravi persecutione ina-
» nebat. Vnde venerabilis papa per semetipsum Gallias
» adiit, ut Gallorum gentem acris bellisq; exerci-
» tam, precibus & monitis provocaret, quatenus san-
» ctę Dei ecclesię libertatē defenderet, populumque
» Christianum à jugo nefandę gentis liberaret, & pro
» amore caritatis, peccatorumque eorum remissione,
» expeditionem maxima manu confertam, ad Orientis
» partes moveret, quo nefandam gentem ab heredita-
» te Christi repelleret. Cum ergo hujus rei gratia Gal-
» lias perlustraret, mense Decembrio, x. Kal. Januarii,
» venit in hanc civitatem Lemovicensem, adfuerunt-
» que cum eo præcellentissimi ac religiosissimi viri ar-
» chiefiscopi & episcopi quamplurimi, quorum ista
» sunt nomina: domnus Vgo, archiepiscopus Lugdu-
» nensis, domnus Audebertus archiepisc. Bituricensis,
» domnus Amatus archiepisc. Burdegalensis, domnus
» Dagbertus archiepiscopus Pisenfis, Bruuo quoque
» episcopus Signienfis, præful quoque Pictavenfis
» Petrus, præful quoque Santonenfis Rannulfus, præ-
» ful quoque Petragoricensis Rainaldus, præful quo-
» que Rotonenfis Raimundus, Humbaudus episcopus
» Lemovicensis. Hi omnes cum eo Christi nativita-
» tem celebraverunt: & ipso die nativitatis, diluculo
» cum omnibus illis ascendit ad ecclesiam D. Mar-
» tialis, & super altare sancti Salvatoris, missam de
» luce cantavit. Et post sermonem habitum ad popu-
» lum, coronatus ad sedem sancti Stephani rediit.

Die vero vi. nativitatis, quæ fuit dominica, iterum
» ad monasterium sancti Martialis venit: ibique die-
» bus octo permanens cum præfatis archiepiscopis,
» & episcopis, basilicam regalem, quam divę memo-
» rię Ludovici imperator, filius Caroli Magni a
» fundamentis construxerat, sed postea, tam conflag-
» ratione ignis, quam variis casibus conquassata, &
» a domno Ademaro, abbate tunc istius loci, interius
» exteriusque ad plenum reformatā & ornata, aposto-
» lica autoritate solenniter dedicavit secundo Kal.
» Ian. & ipse quidem aquam benedixit, archiepiscopi
» vero interius exteriusque basilicam cum ipsa aqua
» perlustraverunt. Deinde ipse domnus papa propriis
» manibus altare Domini Salvatoris aqua benedicta
» lavit, chrisimate & oleo sancto perunxit, pignora
» sanctorum ibi reposuit, & mox in ipso altari mis-
» sam cantavit, innumera populi multitudine assistan-
» te: & in perpetuo diem illum solennem & celebrem
» dedicationis agi constituit.

Pp ij *** In hoc

ANNO
CHRISTE
1095

» Quæ via
» Romano
» more, quem
» Lemovicen-
» sis scribis
» & sequitur.

ANNO
CHRIST
1095.

*** In hoc concilio depositum fuisse Humbaldum episcopum Lemovicensem narrat Gaufridus prior Vossensis, ad annum mxcv. his verbis: Decimo, inquit, Kal. Ianuarii, Lemovicas devenit Urbanus papa. Et post aliquam multa: Tunc Lemovicensis pontifex Humbaldus ab adversariis accusatur, accusatus convincitur, & apud sanctum Martialem, in conspectu Ademari abbatis, quo contradicente electus fuerat, a domino papa publice deponitur. Qui Humbaldus apud S. Severam cessit: ibique inter laicos, laicaliter multo tempore vixit. Erat quippe frater dominorum ejusdem castri, quod est in Biturico.*

Item chronicon Malleacense, ad eundem annum: Lemovicas veniens (Urbanus papa) deposuit Humbaldum episcopum ejusdem urbis. De profetione Hierosolymitana hic quoque, alium esse, certum est: cum & in omnibus per Galliam conciliis id Urbanus ageret, & satis acta qua descripsimus, significet.

ANNO
CHRIST
1096.

**** CONCILIVM ROTOMAGENSE,**
In quo decreta concilii Arvernenfis relecta sunt:
a Guillelmo archiepiscopo cum suffraganeis suis celebratum mense Februario, anno mxcvi. Urbani II. papae anno viii. Philippi regis xxxvi.

TITVLII CANONVM.

- I. De trevia Dei, quomodo sit custodienda.
- II. De rebus & personis qua perpetua in pace esse debent.
- III. Iuramentum de custodienda trevia Dei.
- IV. Anathema iis qui treviam Dei jurare vel custodire neglexerint. Item de falsariis & raptoribus.
- V. Ut ecclesia res suas & consuetudines retineant, & laici partem in decimis aliisque nullam capiant, nec servitium indebitum exigant.
- VI. Ut presbyterum ecclesia laicus non det, nec adimat, sine consensu episcopi: & ut nullus homo comam nutriat.
- VII. Ne laicus consuetudinem aut iustitiam habeat episcopalem.
- VIII. Ne presbyter, homo fiat laici.

PREFATIO.

Ono episcopus Baiocensis, Gislebertus Ebroicensis, & Serlo Sagienfis, legati quoque aliorum de Normannia praesulum, cum excusatoris apicibus Arvernenfis concilio interfuerunt: & inde cum benedictione apostolica regressi, synodales epistolas coepiscopis suis detulerunt. Guillelmus igitur archiepiscopus concilium Rotomagi aggregavit, & cum suffraganeis episcopis de utilitatibus ecclesiasticis tractavit. Tunc omnes Februario Rotomum convenerunt. Capitula synodi, quae apud Clarummontem facta est, unanimiter contemplati sunt. Scita quoque apostolica confirmaverunt, & huiusmodi scriptum posteris dimiserunt.

CANONES.

I. De trevia Dei, quomodo sit custodienda.

Statuit synodus sancta, ut trevia Dei firmiter custodiat a dominica die ante caput ieiunii, usque ad secundam feriam oriente Sole post octavas pentecostes: & a quarta feria ante adventum Domini occidente Sole, usque ad octavas epiphaniae: & per omnes hebdomadas anni, a quarta feria occidente Sole: & in omnibus festis S. Mariae, & vigiliis

eorum: & in omnibus festis apostolorum, & vigiliis eorum. Et ut nullus homo alium adfaliat, aut vulneret, aut occidat, nullus namum aut praedam capiat.

II. De rebus & personis qua perpetua in pace debent esse.

Statuit etiam ut omnes ecclesiae & attia earum, & monachi, & clerici, & sanctimonialia, & feminae, & peregrini, & mercatores, & famuli eorum, & boves & equi arantes, & homines carrucas ducentes, & herccatores, & equi de quibus herceant, & homines ad cartucas fugientes, & omnes terrae sanctorum, & pecunie clericorum, perpetua sint in pace: ut in nulla die aliquis audeat eos adfaliere, vel capere, vel praedari, vel aliquomodo impedire.

III. Iuramentum de custodienda trevia Dei.

Statuit etiam ut omnes homines a duodecim annis & supra iurent hanc constitutionem treviae Dei, sicut hic determinata est; ex integro se servaturos, tali iuramento. Hoc audiatis vos N. quod ego amodo in antea hac constitutionem treviae Dei, sicut hic determinata est, fideliter custodiam, & contra omnes, qui hanc iurare contempserint, vel hanc constitutionem servare noluerint, episcopo vel archidiacono in eo auxilium feram: ita ut, si me monuerit ad eum dum super eos, nec diffugiam, nec dissimulabo: sed cum armis meis cum ipso proficiscar, & omnibus quibus potero iuvabo ad versus illos per fidem, sine malo ingenio, secundum meam conscientiam. Sic Deus me adjuvet, & isti sancti.

IV. Anathema iis qui treviam Dei iurare vel custodire neglexerint. Item falsariis & raptoribus.

Statuit praeterea sancta synodus, ut omnes feriantur anathemate qui hoc iuramentum facere noluerint, vel hanc constitutionem violaverint: & omnes qui eis communicaverint, vel sua viderint, sive fabri, sive alii officiales, sive presbyteri, qui eos ad communionem susceperint, vel divinum eis officium fecerint. Hoc etiam anathemate feriuntur falsarii, & raptores, & emptores praedarum, & qui in castris congregantur propter exercendas rapinas, & domini qui amodo eos retinuerint in castris suis. Et auctoritate apostolica & nostra prohibemus, ut nulla christianitas fiat in terris dominorum illorum.

V. Ut ecclesia res suas & consuetudines retineat, & laici partem in decimis, aliisque nullam capiant: nec servitium indebitum exigant.

Statuit etiam sancta synodus, ut omnes ecclesiae ita sint saisitatae de rebus suis, sicut fuerunt tempore Guillelmi regis, & cum eisdem consuetudinibus: & quod nullus laicus participationem habeat in tertia parte decimae, vel in sepultura, vel in oblatione altaris: nec servitium, nec aliquam exactiorem inde exigat, praeter eam quae tempore Guillelmi regis constituta fuit.

VI. Vt presbyterum ecclesie laicus non det nec adimat sine consensu episcopi: & ut nullus hominem nutriat.

Statuit etiam, ut nullus laicus det vel adimat presbyterum ecclesie, sine consensu presulis: nec vendat, nec pecuniam inde accipiat. Ac ut nullus homo comam nutriat, sed sit tonsus, sicut decet Christianum: alioquin a liminibus sancte matris ecclesie sequestrabitur, nec sacerdos aliquis divinum ei officium faciat, vel eius sepulture intererit.

VII. Ne laicus consuetudines, vel iustitiam episcopalem habeat.

Nullus laicus habeat consuetudines episcopales, vel iustitiam qua pertinet ad curam animarum.

VIII. Nullus presbyter, efficiatur homo laici.

Nullus presbyter, efficiatur homo laici. Quia indignum est, ut manus Deo consecratae, & per sacram unctionem sanctificatae mittantur inter manus non consecratae: quia est aut homicida, vel adulter, aut cuiuslibet criminalis peccati obnoxius. Sed si feudum a laico sacerdos tenuerit, quod ad ecclesiam non pertineat, talem faciat ei fidelitatem quod securus sit.

Haec itaque Gislebertus Ebroicensis episcopus, qui pro sua proceritate cognominabatur Grus, & Fulbertus Rotomagensis archidiaconus, scita patrum palam promulgaverunt: & Guillelmus archiepiscopus, alique praesules auctoritate sua corroboraverunt: Odo quippe Bajocensis, & Gislebertus Luxoviensis, Turgisus Abrincatenensis, & Serlo Sagiensis, atque Radulfus Constantiensis, praefatam synodum sanxerunt. Abbates quoque totius provinciae, cum clero, & parte procerum pacem optantium, adfuerunt.

CONCILIVM TVRONENSE, pro expeditione Hierosolymitana, aliisque tractandis indictum anno domini Mxcvi. tempore Urbani papae II.

ACTA concilii apud Bertholdum his verbis describuntur: Dominus papa Arelati diem dominicae nativitatis cum diversarum provinciarum episcopis gloriosissime celebravit. In his locis ex parte schismaticorum, Viteburgensis episcopus ad apostolicum pervenit, eiusque misericordiam consecutus est: iratamen, ut eadem misericordia a legatis papae in Teutonicis partibus perficeretur eidem. In tertia hebdomada quadragesimae dominus papa synodum celebravit, cum diversarum episcopis provinciarum, in civitate Turonensi, ubi iterum suorum praetitorum statuta conciliorum generalis synodi assensione roboravit. Et non multo post, episcopum Strazburgensem de excommunicatione respicientem recepit in communionem: ita tamen, ut de illis criminibus se expurgaret.

Pergit agere de Hierosolymitana expeditione ubi decreta, deque his qui in Hungaria periclitati sunt militibus, ac deinde de regis Francorum ab- Concil. general. Tom. X.

A solutione, his verbis: * Philippus rex Galliarum, jam dudum pro adulterio excommunicatus, tandem domino papae, dum adhuc in Gallis moraretur, satis humiliter ad satisfactionem venit: & abjurata adultera, in gratiam receptus est, seque in servitium domino papae promptum exhibuit. Haec ipse. *** De eodem concilio, sic chronicon Turonense MS. Anno domini Mxcvi. Henrici Imp. xl. & Philippi Regis xxxvi. Urbanus papa apud Turonas mense Martio concilium congregavit: & ecclesiam Majoris monasterii dedicavit. Et in media quadagesima, in ecclesia B. Martini, more Romano corona palmarum se coronavit.

*** Chronicon autem Mallicae ad eundem an. Turonis inquit, tenuit concilium (Urbanus) in monasterio S. Martini: in quo inter alia instauravit abbatiam S. Mauri, & praecipit habere abbates; & primus fuit Girandus.

*** In hoc quoque concilio controversiam inter canonicos S. Martini & monachos Cormeriacenses composuit Urbanus, sententia secundum canonicos lata: qua statuit ut abbates Cormeriacenses baculum pastorem de sepulcro S. Martini, communi decani & capituli iussu sumerent. En testes concilii & iudicii istius litteras pontificis, Pictavis datas.

*** VRBANVS EPISCOPVS SERVVS SERVORVM DEI.

QVERELAM de Cotmaricensi caenobio inter beati Martini canonicos, & illius loci monachos diu agitatam, qualiter in conspectu nostro, archiepiscoporum abbatumque iudicio definita sit ad utrorumque quietem perpetuam, nostrae auctoritatis litteris praecipimus annotandum. Lectus enim in conspectu publico B. Martini privilegiis, ipsius etiam caenobii monumentis, patuit locum illum ex supradictae ecclesiae stipendiis, canonicorum ipsorum studio fuisse aedificatum. Qui postea per Andegavensem comitem, advocatae seu defensionis occasione, ex canonicorum petitione sublati sunt. Ex confidentium igitur statum, qui nobiscum Turonis ad ecclesiastica negotia finienda conveniant, deliberatione atque iudicio, Cotmaricensis abbas Guido, baculum non ordinate acceptum B. Martini canonicis reddidit. Qui mox super B. Martini tumultum positus est: postea tamen ex eodem tumultu eidem abbati, quia religiosae conversationis habebatur, restitutus est. Perpetuo itaque decreto ratum esse praecipimus, ne deinceps in Cotmaricensi caenobio aliter eligatur, quam in supradictae ecclesiae privilegio continetur. Electus autem supradicto tenore, de B. Martini sepulcro baculum sumat: item defuncto abbate, semper ad eundem locum baculus referatur, ut super illa sanctissima confessoris apostolici membra, communi decani & capituli iussu, signum illud pastoralis regiminis semper accipiat: salvo Turonensis archiepiscopi iure, quod in abbatis ordinatione secundum communem ecclesiae consuetudinem exerceendum est. Si quis sanctae constitutioni huic obviam ire, & Cotmaricense caenobium ecclesiae B. Martini subtrahere tentaverit, apostolicae indignationis gladio, & sancti Spiritus iudicio feriatur.

- Signum Urbani papae.
- Signum Hugonis Lugdunensis archiepiscopi.
- Signum Radulphi Turonensis archiepiscopi.
- Signum Guidonis Viennensis archiepiscopi.
- Signum Hildeberti Bituricensis archiepiscopi.

ANNO HRISTO 1096. * Errat. factum hoc in concilio Nemausensi huius anni, non in Turon.

ANNO
CHRISTO
1096.

Signum Amati Burdegalensis archiepiscopi.
Signum Heuzonis cardinalis.
Signum Alberti cardinalis.
Signum Gregorii cardinalis.
Signum Ivonis Carnutenſis epiſcopi.
Signum Goffredi Andegavenſis epiſcopi.
Signum Hoelli Cenomanenſis epiſcopi.
Signum Morvani Venetenſis epiſcopi.
Signum Benedicți Nannet. epiſcopi.
Signum Guillelmi Arvernienſis epiſcopi.
Signum Bruionis Signienſis epiſcopi.
Signum Marbodi Rhedonenſis electi.
Signum monachorum Cormaricenſium Simo-
nis prioris, Bernerii.
Signum Burchardi præcentoris S. Martini.
Signum Fulcherii præpoſiti.
Signum Matthæi præpoſiti.
Signum Sichardi præpoſiti.
Signum Alexandri ſubdiaconi.

Datum Pictavis per manum Iohannis S. R. E. diaconi cardinalis III. Kalendas Aprilis, Indictione ne IV. anno domini M XCVI. pontificatus Urbani papæ IX.

*** Monasterium quoque Fossatenſis & Glan-naſolii controverſiam ibidem dijudicatum intel-
ligimus ex chronico Caſinenſi, lib. IV. cap. 18. Idem præterea pontifex, inquit, pro negotiis eccle-
ſiaſticis Gallias ingreſſus, in Turonenſi concilio, ubi ipſe præſidebat, monaſterium S. Mauri in Glanna-
ſolio a Fossatenſium monachorum abſtractum ravan-
do, priſtina dignitati libertatique reſtituit, ſub ma-
giſterio tantum Caſinenſis cenobii perpetuo manſurum.
Hæc Caſinenſis monachus. Cæterum læſos ſe hæc ſententia poſtea conqueſti ſunt Fossatenſes, & fuiſſe ſubreptum papa Urbano: poſtularuntque per Ivonem Carnotenſem a Paſchali papa II. ut iudi-
cium retractaret. En Ivonis epiſtolam.

*** PASCHALI SVMMO PONTIFICI.

Epiſt. 152.

*Ivo humilis eccleſiæ Carnotenſis miniſter, per mare
huius mundi proſpere navigare, & poſt ſuperata
naufragia navem in tuo collocare.*

QVONIAM iudicia Romanæ eccleſiæ a ne-
mine foris retractari poſſe, eadem Romana
eccleſiæ docente didicimus: ſi qui aliquando ſe
prægravatos ipſius eccleſiæ autoritate conquerun-
tur, hoc eis conſilium damus, ut non deſcendant
in Ægyptum propter auxilium, ſed ab ipſa ad eam
confugiant: & inde expetant levamen, unde ſe
conqueruntur accepſiſſe gravamen: quia quæ ali-
quando corripit paterna ſeveritate, eadem fre-
quenter colligit materna pietate. Quod ideo præ-
libavimus beatitudini veſtræ, ut cauſam Fossaten-
ſium monachorum patienter audiaris: & quantum
ſalva apoſtolica reverentia fieri poteſt, anxietatem
eorum miſericorditer relevetis. Conqueruntur
enim, ſe in concilio Turonenſi fuiſſe prægravatos,
quoniam ad ſuggeſtionem comitis Andegavenſis
dicunt fuiſſe ſubreptum domno papa Urbano, mo-
naſterium ſancti Mauri ſitum in patria Andega-
venſi, quod ſub jure Fossatenſis monaſterii antea
per trecentos aut eo amplius annos extiterat, de
ejuſdem monaſterii jure auferret, & ordinato ibi
abbate liberum eſſe conſtitueret. Quod & factum
eſt, Fossatenſibus monachis jus ſuum reclamanti-
bus, & multis qui concilio inrererant, aliter ſen-
tientibus: cum viderent privilegium, quo niteban-
tur Fossatenſes monachi, de manibus eorum ab An-
degavenſibus fuiſſe ereptum, & in plures partes
fuiſſe conſciſſum. Adhibitis ergo multorum inter-

ceſſionibus ſupplicanti prædicti monachi, ut eorum
negotium a majeſtate veſtra legitima diſcuſſione
retractetur; & vel miſericordia ſcedente, vel ju-
ſtitia dictante, terminetur. Vale.

G. C. Annotat ad hæc epiſtoſam Fr. Iurretus, Rorigonis
comitis rogatu, Ludovicum imperatorem edicto fanxiſſe,
ut veſtores Fossatenſis monaſterii ſemper providentiam de e-
odem loco haberent, inſtantiam ſollicitudinis ſua tam loco quam
congregationi vigilantia cura in omnibus adhiberent; tales
videlicet eis magiſtros & præpoſitos ordinando, quorum nutu
& regimine cuncta illis perſicienda, & interior, & exterior,
ſtudioſe diſponerentur. Idque repetit ex ſcriptore tranſlacio-
nis & miraculorum S. Mauri, cap. III.

*** CONCILIVM SANTONENSE,
in quo imperatum jejunium omnibus apoſto-
lorum vigiliis. VI. Nonas Martii. Ind. IV.
ANNO M XCVI.

ANNO Domini M XCVI. Indiēt. IV. VI. Non.
Mart. in quem diem incidebat Dominica pri-
ma quadrageſima, Amatus Burdegalenſis archiepi-
ſcopus, ſedis apoſtolice legatus, concilium Santonibus
habuit, cum archiepiſcopis, epiſcopis, & abbatibus
numero XLII. ubi, ait chronicon Malleacenſe, impe-
ratum eſt omnibus apoſtolorum vigiliis jejunare.
Hujus concilii tempus conſignatum habemus in char-
ta, qua confirmantur Vindocinenſis monaſterii pri-
vilegia: cui ſubſcriptum in hæc verba:

Hæc ſubſcripta confirmatio facta fuiſſe dinosci-
tur in concilio apud Santonas, ſicut inferius di-
ctum eſt. Anno ab incarnatione domini M XCVI.
Indiēt. IV. VI. Nonas Martii.

Ego Amatus Burdegalenſis archiepiſcopus R. S. L.
ſubſcripti, & præſentis crucis ſigno, hoc privile-
gium monaſterio Vindocinenſi confirmavi in con-
cilio apud Santonas: & ibi hujus ſancti privilegii
violatores excommunicavi, & mecum pariter ar-
chiepiſcopi, epiſcopi, abbates, qui adfuerunt nu-
mero XLII. quorum quædam nomina ſubſcribi
voluimus:

Raimundus Auſciienſis archiepiſcopus.
Rotlandus Dolenſis archiepiſcopus.
Rannulfus Santonenſis epiſcopus.
Hilbertus Cenomanenſis epiſcopus.
Gosfridus Andegavenſis epiſcopus.
Marbodus Redonenſis epiſcopus.
Simon Agennenſis epiſcopus.
Petrus Pictavienſis epiſcopus.

Meminit ejuſdem concilii charta altera tabularii
Angeriacenſis conſeſſa pro concordia Carroſenſis &
Angeriacenſis eccleſiæ: cujus hæc verba: Amato
Romanæ urbis legato, Burdigalenſi archiepiſco-
po, celebrante concilium apud Santonas, Petro
abbate Carroſenſi, Anſculfo abbate Angeriacenſi,
Petro epiſcopo Pictavenſi, Rannulfo epiſcopo
Santonenſi, VVilhelmo Aquitanorum duce, anno
M XCVI. in die qua canitur, latere Ieruſalem.

Que charta hæc non conſentiunt. Nam dies VI.
Non. Mart. ſive ſecundus Martii, qui adſcribitur
Vindocinenſi privilegio, incidit eodem anno in domi-
nicam primam quadrageſime. At charta Angeri-
acenſis dominicam quartam deſignat; qua incidit in
diem X. Kal. April. qui eſt Martii vigefimus tertius.
Ergo vel in alterutra error, vel concilium hoc prima
quadrageſime dominica inchoatum, quarta nondum
erat abſolutum: quod nemo credat.

Vtrumque monumentum accepimus ex Ioanne
Beſſyo, in hiſtoria comitum Pictavorum.

*** CONCILIVM NEMAVSENSE VRBANI PAPER II.

Mense Julio celebratum, anno Christi MDCVI. Urbani ejusdem anno VIII.

Iam editum Tomo IV. Spicilegii. Nos utimur eo exemplari quod Sirmondus noster ad editionem paraverat descriptum ex cod. S. Albini Andegavensis.

TITVLI CANONVM.

- I. *Vt episcopi de monachorum ecclesiis prater censum nihil exigant: sacerdotes tamen in illis constituant.*
- II. *Quod male quidam monachis negent sacerdotali officio fungi licere.*
- III. *Quod monachi sacerdotali ministerio rectius fungi possint, quam presbyteri seculares.*
- IV. *De iis qui episcopus vel alios clericos capiunt.*
- V. *Vt defuncto episcopo res ejus nemo invadat.*
- VI. *Vt laici oblationes & decimas ecclesie non retineant.*
- VII. *Vt nullus ecclesie bona hereditario jure possideat.*
- VIII. *Vt qui de manu laici beneficium susceperit, illo careat.*
- IX. *Vt qui relicta minore ecclesie majorem appetit, utraque careat.*
- X. *De iis qui consanguineas vel adulteras ducunt.*
- XI. *De raptoribus.*
- XII. *De presbyteris fornicariis.*
- XIII. *Ne puella nubant ante annos XII.*
- XIV. *Vt nemo rem, quam ipse aut sui ecclesie deriderint, ab ea repetat, nec clericum ad seculare iudicium cogat.*
- XV. *Vt episcopus, alterius excommunicatum non recipiat.*
- XVI. *Ne monachi ad sepulcrum, vel ad divinum officium recipiant excommunicatos, &c.*

CANONES.

- I. *Vt episcopi de monachorum ecclesiis prater censum nihil exigant: sacerdotes tamen in illis constituant.*

In Arvernensi concilio * quæsitum est de episcopis, qui altaria monasteriis data frequenter redimi pecunia compellebant. Quia quidam simoniacæ praviratis ramus in Galliarum partibus jam diutius inolevit, ut ecclesiæ vel decimæ, quæ vulgari vocabulo apud eos alraria nuncupantur, monasteriis daræ, sæpius ab episcopis sub palliata avaritia venundentur, mortuis nimirum seu mutatis clericis, quos personas vocant. Nos autore Deo venalitatem omnem tam ex rebus quam ex ministeriis ecclesiasticis propellentes, hoc ulterius fieri apostolica autoritate prohibemus, sicut & præbendas omnes venundandas interdici-mus. Porro quæcumque altaria vel decimas ab annis xxx. & supra, sub hujusmodi redemptione monasteria possedisse noscuntur, quiete deinceps & sine mole-

stia qualibet eis possidenda firmamus: salvo utique episcoporum censu * annuo, quem ex eisdem altaribus habere soliti sunt. * Sane quia monachorum quidam episcopis jus suum auferre contendunt, statui-mus ne in parochialibus ecclesiis, quas tenent, absque episcoporum consilio presbyteros collocent. Sed episcopi, parochiæ curam cum abbarum consensu sacerdoti committant: ut ejusmodi sacerdotes de plebis quidem cura episcopo rationem reddant, abbati vero pro rebus temporalibus ad monasterium pertinentibus debitam subjectionem exhibeant, & sic cuique sua jura serventur.

- II. *Quod male quidam monachis negent sacerdotali officio fungi licere.*

Sunt nonnulli stulti dogmaris, magis zelo amaritudinis, quam dilectionis inflammati, asserentes monachos qui mundo mortui sunt, & Deo vivunt, sacerdotali officio indignos, neque penitentiam, aur Christianitatem, seu absolutionem largiri posse per sacerdotalis officii inun-

ctam gratiam: sed omnino falluntur. Nam si ex hac causa veteres æmuli vera prædicarent, apostolicæ sedis compar B. Gregorius monachico habitu pollens, ad summum apicem nullatenus conscenderet, cui ligandi, solvendique potestas concessa est. Augustinus quoque, ejusdem sanctissimi Gregorii discipulus, Anglorum prædicator egregius, & Pannonien-sis Martinus, aliique quam plurimi viri sanctissimi, pretioso monachorum habitu fulgentes, nequaquam annulo pontificali subarrharentur. Neque enim Benedictus monachorum præceptor sanctissimus, hujus rei aliquo modo interdictor fuit: sed eos secularium negotiorum dixit expertes esse debere. Quod quidem apostolicis documentis, & sanctorum institutis, non solum monachis, verum canonicis summo opere imperatur: utrisque enim perspicacibus sanctorum patrum exemplis, ut mortui mundo sint, præcipitur. Credimus igitur, a sacerdotibus monachis ligandi solvendique potestatem digne administrari: si tamen digne contigerit eos hoc ministerio sublimari. Quod evidenter affirmat, quisquis statum monachorum & habitum considerat. Angelus enim Græcæ, Latine nunci-us dicitur. Sacerdotes igitur monachi atque canonici, qui Dei præcepta annuntiant, angeli vocantur. Sed unusquisque angelicus ordo, quanto vicinius Deum contempletur, tanto sublimius dignitate firmatur. Numquid non ut cherubim monachi sex alis velantur? Duæ in capiti-o, quo caput tegitur, veris demonstrantur assertionibus. Illud vero quod brachiis

ANNO CHRISTI 1071. * Vide notas in ipsistolam Goffredi pag. 195. 16. qu. 2. c. sane quia

16. qu. 1. c. sunt nonnulli. Ivo part. 7. cap. 22.

ANNO
CHRISTI
1096.

brachijs extenditur, alas duas esse dici-
mus: & illud quo corpus tegitur, alas duas.
Sic fex alarum numerus ceterissime confici-
tur. Decertantes igitur contra monachos
in hac re, sacerdotalis potentia arceri of-
ficio precipimus, ut ab hujuscemodi ne-
fandis ausibus in posterum reprimantur: quia
quanto quisque excelsior, tanto potentior.

III. *Quod monachi sacerdotali ministerio
rectius fungi possint, quam presbyteri
seculares.*

Oportet eos, qui saeculum relique-
runt, majorem sollicitudinem habere pro
peccatis hominum orare, & plus valere
eorum peccata solvere, quam presbyteros
saeculares. Quia hi secundum regulam apo-
stolicam vivunt, & eorum sequentes ve-
stigia, communem vitam ducunt, iuxta
quod in actibus eorum scriptum est: *Erat
illis cor unum & anima una, & erant illis om-
nia communia.* Ideoque videtur nobis, ut
his qui sua relinquunt pro Deo, dignius
liceat baptizare, communionem dare, pen-
itentiam imponere, necnon peccata sol-
vere. Vnde considerare nos oportet quan-
tum virtutis apud Deum sint, qui saeculum
relinquentes, domini obediunt precepto
dicentis: *Relinque omnia que habes, & veni,
sequere me.* Vnde censemus eos qui apo-
stolorum figuram tenent, predicare, ba-
ptizare, communionem dare, suscipere
penitentes, peccata solvere.

IV. *De iis qui episcopos, vel alias clericos
capunt.*

Quicumque episcopum, abbatem, vel
archidiaconum, vel presbyterum capere
presumpserit: publica primum dedecora-
tus infamia, honoris sui periculum incur-
rat: & tamdiu excommunicetur, & terra
sua interdicatur, quamdiu ecclesiae satis-
facere distulerit. De ceteris vero clericis
canonum teneatur sententia.

V. *Vt defuncto episcopo res eius nemo
invadat.*

Quotiens aliquis ecclesiae aristes ex hac
vita migraverit, duae de melioribus eius-
dem ecclesiae personae eligantur, quae res
episcopi defuncti, sicut ipse disposuerat, E
fideliter tractent, & quae ad episcopatum per-
tinent, successuro pastori conservent. Quod
si aliquis tyrannus res episcopii interim
invaserit, aut violaverit: excommunica-
tioni subjaceat, & ecclesia illa a divino
cesset officio, & minores ecclesiae tan-
quam matri compariantur, quousque di-
gna satisfactio subsequatur.

VI. *Vt laici oblationes & decimas ecclesiae
non retineant.*

Laicus, qui oblationem ecclesiae, sepul-

turam, decimam, aut terram sanctuarii
tenuerit, ab omnium fidelium communio-
ne separatur.

VII. *Vt nullus ecclesiae bona hereditario
iure possideat.*

Quicumque ecclesias, vel earum bona,
hereditaria successione possident, tamdiu
ecclesiastico careant beneficio, donec
quas tenent ecclesias dimittant.

VIII. *Vt qui de manu laici beneficium suscep-
erit, eo careat.*

Clericus, vel monachus, qui ecclesia-
sticum de manu laici suscepit benefi-
cium, quia non intravit per ostium, sed
ascendit aliunde sicut fur & latro, ab
eodem separatur officio.

IX. *Vt qui relicta minore ecclesia majorem
appetit, utraque careat.*

Sacerdotes, quando regendis praeficiun-
tur ecclesiis, de manu episcopi curam ani-
marum suscipiant, ubi & in tota vita sua
Deo deserviant, nisi canonico degraden-
tur iudicio. Quod si ambitionis vel cupi-
ditatis causa ad aliam ditiohem migrave-
rint ecclesiam, utramque amittant.

X. *De iis qui consanguineas vel adulteras
ducunt.*

Qui publice consanguineas vel adulte-
ras ducunt, quamdiu eas tenuerint, ex-
communicentur.

XI. *De raptoribus.*

Raptores, qui in rapiendo mortui fue-
rint absque canonica penitentia, non sep-
eliantur, nec pro eis missa celebretur.

XII. *De presbyteris fornicariis.*

Presbyteri publice fornicarii degra-
dantur.

XIII. *Ne puellae nubant ante annos 12.*

Puellae usque ad duodecim annos non
nubant.

XIV. *Vt nemo rem quam ipse, aut sui, eccle-
siae dederint, ab ea repetat: nec clericum
ad saeculare iudicium cogat.*

Nullus habeat licentiam retrahere be-
neficium, a se vel ab antecessoribus suis
ecclesiis collatum: & nec clericos, nec
monachos, in curiam suam ad saeculare co-
gari venire iudicium: quoniam hoc rapina
esset & sacrilegium.

XV. *Vt episcopus, alterius excommunicatum
non recipiat.*

Nullus episcopus, alterius recipiat ex-
communicatum.

XVI. Ne monachi ad sepulturam, vel ad divinum officium recipiant excommunicatos, &c.

Monachi nullo modo recipiant ad sepulturam, aut ad quodlibet divinum officium, excommunicatos, aut raptos, aut interdicos.

ADDITIO GABR. COSSARTII S. I.

Hæc Nemausensis concilii canones. Ab eo vero cum ad nos temporum injuria non pervenerint: eorum partem nonnullam ex aliquot quæ supersunt vestigiis supplere conabimur. Ac de loco primùm id constat ex Urbani II. epist. xx. indictum prius fuisse Arclate. Mutato igitur consilio Nemausi celebratum

Et profectus est Philippus Francorum rex, & in synodo absolutus est. Malleacensi chronicon ad hunc ann. Reversus est, inquit, Urbanus Santonas, & celebravit ibi sanctum pascha: & inde remeavit Romam, & in eundo remeavit Nemausum civitatem, ubi item concilium tenuit, & reconciliavit Philippum regem Francorum.

De hoc igitur intelligendus concilio Bertholdus ad hunc annum, cum ait: Philippus Galliarum rex iam dudum pro adulterio excommunicatus, tandem papa, dum adhuc in Gallis moraretur, satis humiliter ad satisfactionem venit, & abjurata adultera in gratiam receptus est. In quibus Bertholdi verbis cum nulla sit Nemausensis concilii mentio: ea Binius referat ad Turonensis cui subijciuntur. At de hoc errore iam admonui ad illud concilium, brevis ad marginem adiecto scholio.

Agitata hic quoque Anselmi causa est electi Bellocensis episcopi, ejus electionem nec prius confirmaras pontifex, & tunc ut confirmaret exorari non potuit. Quod ex una Ivoonis Carnotensis epistola l. v. ad Hugonem Lugdunensem archiepiscopum, & sedis apostolica legatum, discimus. Causam, inquit, Bellocensis electi, nuper apud Nemausum coram domino papa familiariter ventilari vestra paternitas audivit: & aliquando ut Bellocensi ecclesie secundum vota sua facta electio confirmaretur, apud domnum papam cum aliis intercessoribus intercessit. Sed quia domus papa quibus de causis voluit, prædictam electionem confirmare distulit, &c. Et infra: tanquam providat vestra vigilantia, ne ulterius suspendendo ordinationem electi, laborer & periclitetur ecclesia. Quod si in hoc bene consultum famæ vestre ereditis: utile est & conducibile, ut Metropolitanis sui & provincialium discretioni & providentiæ cum vestra benevolentia committatis.

In hoc quoque concilio discussa est controversia inter Ivarnum episcopum Tolosanum, & clericos sancti Saturnini. Quæ de injussum esset, quidve super ea sit actum, asserimus ex narratione Callisti ipsius papa II. inserta in sermone quo contra Ivarnum Tolosanum concilii sub Callisto mentio, & alia quædam. Referatur hoc monumentum a Catello in commentariis Septimana, lib. 5. pag. 878. ex quo Callisti verba, que ad Nemausense concilium attinent, decorpo: Ego, inquit, fratres, in concilio Nemausensi, in quo domnus papa Urbanus præfuit, cum multis aliis interfui: ibique clericos beati Saturnini domnum papam interpellantes audivi, quatenus quartam partem oblationis altaris beati Saturnini episcopo Ivarno, qui tunc temporis in domino suo eam tenebat, auferret, & sibi daret. Et domnus papa petitionibus eorum condescendi videbatur. Quibus episcopus Ivarnus magnanimitate resistebat, & nequaquam hoc se facere posse dicebat: quia si id faceret, meo viveret non habebat. Et quia nobis, mihi & fratri meo qui tunc temporis erat archiepiscopus Briallensis, videbatur præjudicium episcopo Ivarno fieri: partes eius, quantum potuimus, sustinimus: in tantum ut nobis presentibus illud fieri non potuerit. Transactò vero concilio domnus papa episcopum Ivarnum in cameram suam deduxit: ibique vi comitis Raimundi, reclamantibus tamen clericis qui tunc ibi aderant, hanc quartam oblationis altaris partem tulit. Mandavit tamen ipsam partem, ut Ivarnus episcopus de ecclesia beati Saturnini semper cum suis victum haberet: quod & dum vixit, habuit.

Confirmata ibidem Raimundi comitis Tolosani donatio terra sancti Egidii, Odiloni abbati Cluniacensi: cuius exemplum subijcio.

In nomine sanctæ & individuae Trinitatis, Patris videlicet, & Filii, & Spiritus sancti. Ad hoc Concil. general. Tom. X.

A noxam & reverentiam unitatis in Trinitate, & beatæ & intemeratæ Dei genitricis virginis Mariæ, & omnium superiorum spirituum, ac beatorum apostolorum Petri & Pauli, & omnium sanctorum, & præcipue sanctissimi confessoris Christi Egidii. Ego Raimundus Dei permissione dictus comes Tolosanorum, & Ruthenensium, dux Narbonæ, marchio Provinciæ, timens periculum animæ meæ ac prædecessorum meorum, in concilio apud Nemausum celebrato a domno & venerabili papa Urbano II. in præsentia ipsius & totius sancti concilii, relinquo, & plenariam quirpitionem facio domno ac religioso abbati Odiloni, ne non fratribus cum eo ibidem adstantibus, omnes honores sancti Egidii, tam in eadem villa quæ dicitur Flaviana, quam in extrinsecis, quidquid juste, sive injuste videbar obtinere, sive omnes rectas sive pravas consuetudines quas ego vel antecessores mei ibidem habuimus, pro emendatione omnium meorum præditorum criminum, & pro adeptione futurorum bonorum. Fiat, fiat, Amen. Si quis vero posterorum meorum huic meæ quirpitioni obistere vel contradicere attentaverit, cum Iuda traditore, & Simone mago, & Dathan, & Abiron, & cum aliis omnibus sceleratis se sempiterna ultione damnatum fiat. Facta & confirmata charta in Nemausensi concilio a domno papa Urbano II. celebrato anno ab incarnatione Domini mxcvi. Indictione iv. septima

feria, iv. Idus Iulii, pontificatus domni Urbani papæ anno ix. regnante Philippo rege. Testes, Gausterius Albanensis episcopus. Gregorius Papiensis cardinalis. Ioannes diaconus cardinalis. Albertus cardinalis presbyter. Daimbertus Pisanus archiepiscopus cardinalis. Hugo Lugdunensis archiepiscopus, & legatus. Amatus Burdegalensis archiepiscopus, & legatus. Bernardus Toletanus archiepiscopus, & legatus. Bruno Signinus episcopus. Hugo Bisuntinus archiepiscopus. Bertrannus Nemausensis episcopus. Monachi qui cum abbate Odilone hoc susceperunt: Rostagnus prior, Petrus decanus, Berròzet, Petrus & Guillelmus de Castlar, Raimundus & Ioannes, Petrus de Lauraco. Laici testes: ipse Raimundus comes, Petrus Bermundi, Guillelmus de Montepessulano, Raimundus Petri de Gorza, Pontius Guillelmi de Bariac, Petrus Guillelmi de Roccamaura, Rostagnus de Posquerias, & decanus, & Rainerius de Posquerias.

Hanc donationem Urbanus iterum Avenione post aliquot dies confirmavit: & monasterium sancti Egidii, privilegio atque immunitate donavit. Instrumentum accipe.

VRBANVS EPISCOPVS; servus servorum Dei.

SCIENTIUS in iusta poscentibus nullus est tribuendus effectus, sic legitima desiderantibus non est differenda petitio. Comes nimirum Tolosanorum ac Ruthenensium, & Marchio Provinciæ, Raimundus, potentiam sui partem a Romana ecclesia detinens, honores omnes ad beatum Egidium pertinentes tam in valle Flaviana, quam in extrinsecis, quicquid juste sive injuste videbatur tenere, omnes rectas sive pravas consuetudines,

ANNO CHRISTI 1096.

Hoc anno diei xv. Kal. Jul. incidit in fer. 5.

Qq

ANNO
CHRISTI
1096.

tudines, quas ipfius antecessores, aut ipse, habuerant, ob honorem Dei & beati Ægidii reuerentiam dereliquit. Quam videlicet missionem, apud Nemaufense concilium iutans in manu nostra, Odiloni abbati, & ejus fratribus fecit, in Hierosolymitanam expeditionem iturus, seque & uniuersos successores suos, si forte hoc donum irritum facere pertentarent, quod ad se erat, damnatione & maledictione multauit. Quod igitur suggerente iplo, & monachis exortantibus, in totius concilii conspectu firmavimus, necnon & per autoritatis nostræ litteras stabilimus. Si quis ergo ecclesiasticæ seculariue persona hanc supradicti comitis missionem, & nostram atque rotius concilii confirmationem euacuare, aut pervertere præsumperit, usque quo satisfaciatur, excommunicationi anathematique subdatur, & honoris atque officii sui euacuatione plectatur.

Post hæc diuinæ voluntatis dispositione actum est, ut apud B. Ægidii monasterium, basilicæ novæ aram omnipotentis Deo nostris manibus dicaremus. Sanximus igitur & sancimus, & ad posterorum memoriam litteris designamus, ne quis ulterius archiepiscopus, aut episcopus, aduersus eandem ecclesiam audeat excommunicationis, aut interditionis proferre sententiam: quatenus idem monasterium ex ipsius B. Ægidii traditione sanctæ Romanæ ecclesiæ juri proprio subditum, Romanæ semper libertatis gratia perfruatur. Si quis autem decreti hujus tenore cognito, obviam venite tentaverit, honoris & officii sui detrimentum patiarit, atque a sacratissimo corpore, & sanguine Dei ac domini Redemptoris nostri Iesu Christi alienus fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subiaceat. Cunctis autem eodem loco iusta seruantibus pax & misericordia a Deo & patre nostro & domino Iesu Christo præsentibus ac futuris sæculis conseruetur. Amen, amen.

Datum per manum Ioannis S. R. E. diaconi cardinalis ac bibliothecarii, apud Avenionem in monasterio S. Andreae, xi. Kalendas Augusti, Indictione iv. incarnationis dominicæ M C C V I. pontificatus autem domini Urbani II. papæ IX.

CONCILIVM BARENSE, D
pro Græcis cum Romana ecclesia conciliandis celebratum anno domini M C C V I I.
tempore Urbani papæ II.

ANNO
CHRISTI
1097.

Acta concilii.

IN hac synodo inter Græcos & Latinos ventilate sunt controuersia illa que inter eos diutius agitata leguntur; potissimum veto de processione Spiritus sancti. Acta nobilissimi concilii perierunt. Ad Græcorum autem confusionem ea nobis autore Deo sunt patefacta, quæ a sancto Anselmo Cantuariensi episcopo, qui interfuit, sunt scripta, quæque familiaris ejus qui aderat Edinerus postea tradidit his verbis: *Cui concilio dum Anselmus se presentasset, & persuasus a papa Græcos in processione Spiritus sancti, utpote quem a patre & non a filio procedere Græci adfirmant errantes, rationabili & catholica disputatione confutasset, magni apud omnes est habitus, & reuerentione dignissimus comprobatus. Finito concilio cum apostolico profecti sumus. Hæc tantum de his Edinerus. Apud VVilicelmum autem Malmesburiensem sua paulo gloriosius ostentantem, hæc scriptis mandata legimus: *Ve ergo ventum ad concilium, apostolicus ante corpus sancti Nicolai constratus tapetibus & palliis, ipse casula cum**

pallio amictus tribunal ascendit, ceteri cum cappis sedebant. Omnibus ergo suum locum ex antiquo vendicantibus, Anselmus humilitate summus quo poterat assedit. Exciderat animo summi pontificis, ingruntie tumultu, ut ei locum delegaret. Sed erroris admonitus est, quæstionis necessitate a Græcis propostrata, probare volentibus Spiritum sanctum non nisi a patre procedere.

Hanc ergo quæstionem dum expedire tentans magis involueret, Græcis contra non improbabiler occurrentibus, Anselmi recordatus exclamatur: *vivida vocis tonitruum, adis capacitas & turba multiplicitas ingeminant: Pater & magister Anselme Anglorum archiepiscopo, ubi es? Ille ubi se vocari audivit, in pedes consistit. Quem apostolicus B compellans: Nunc, inquit, magister, opus est scientia, opus eloquentie tua operi. Veni, ascende huc, & defende matrem tuam ecclesiam, quam Græci labefactare conantur. Succurre ergo quasi a Deo huc missus. Continuo cuncti adstantes & assistentes, oculos & ora in eum conversi, percontantur quis esset: annitentibusque proximis ad consessum apostolici levatus, sedere iussus juxta Romanum archidiaconum, cui ante papam sedere moris est. Includamus, inquit, hunc in orbe nostro, quasi alterius orbis papam. Nec morantibus omnibus exposuit palam qui genus, unde domo, cuius scientia, cuius facultas, quam religiosus, quanta profidelitate Romana sedis passus esset. Dilatusque in postera diem quæstionis tractatus, quamvis Anselmus statim respondere non dubitaret.*

C Sed sequenti die solito maturius actu coactio promotus in editum ita tractavit quæstionis latera, ita penetravit & enubilavit intima, ut Latini clamore restarentur gaudium, Græci de se præbere dolerent ridiculum: nullus porro inops & inanis scientia discederet. Sensus illius sermonis procedente tempore luculenter digessit in libro de processione Spiritus sancti facti. Tunc ubi verbum absoluit, omnes in eum oculos & ora conversi, hic laudare fidem, ille scientiam, omnes eloquentiam. Sedato fragore quem laus ejus suscitauerat: intendens in eum summus pontifex, ait: *Benedictum sit cor tuum, & spiritus tuus, os, & sermo oris tui benedictus. Nec mora, cum consensu omnium roboratus in aliter sentientes fulmen excommunicationis intorisset, ventilari de rege Anglorum sermo cepit. Proferuntur in medium scelera dictu horrenda: adicitur contemptus humano celestis injuria, quod scilicet bis terque admonitus nihil correctionis exhiberit.*

Quocirca cum suffragio & clamore omnium papa ad excommunicandum iam paratus esset, Anselmus genibus affusus eius, orat dilationem, & vix impetrat. *Qua res ei non mediocrem apud cunctos videntes peperit gratiam, eo quod ostensione vere sanctitatis vicisset fame sue gloriam. Quam pulcrum erat ut illi oraret veniam, a quo tantam acceperat contumeliam? Hucusque de Barenfi concilio apud VVilicelmum.*

E Certum est autem in hoc concilio sanctum Anselmum in confutandis Græcis primas tulisse, cui & ea ex parte plurimum ecclesia catholica debet, quod cum ipsius synodi acta petierint, ipse ramen pulsatus precibus amicorum, quod in controversia illa tractavit scriptorum monumentis perpetuæ memoriæ commendavit.

*** CONCILIVM HABITVM IN A
Hibernia, quo Murchertacus rex, episcopi, nobiles, clerus & populus illius insule, Anselmum Cantuarie archiepiscopum primatem suum rogant, ut VVaterfordense oppidum in episcopatum erigat.

Rex Hibernie, Murchertacus nomine, & Dofnaldus episcopus, cum ceteris episcopis, & quique nobiles, cum clero & populo ipsius insule, miserunt nuncios ac litteras ad Anselmum, innotescentes ei, civitatem quandam VVaterfordiam nomine, in una suarum provinciarum esse, cui ob numerosam civium multitudinem expediret episcopum institui: simulque petentes, ipse quatenus primatus, quem super eos gerere poterat, & qua fungebatur vicis apostolicæ autoritatis, sanctæ Christianitati, ac necessariæ plebium utilitati, insistenti eis pontificem, subveniret. Iam enim sæcula multa transierant, in quibus eadem civitas absque pontificali & cura pontificali consistens, per diversa tentationum pericula iactabatur. Elegerant autem iidem ipsi in hoc officium quemdam sue gentis virum vocabulo Malchum, eumque sacrandum, cum communi decreto, ad Anselmum transierunt. Decretum autem hoc est.

» Anselmo Dei gratia, Anglorum archiepiscopo, clerus & populus oppidi VVaterfordie, cum rege Murchertacho & episcopo Dofnaldo, salutem in domino. Pater sancte, cæcitas ignorantie nos diu detrimenta salutis nostræ sustinere coegit, quod magis eligimus serviliter domino minico jugo colla subtrahere, quam liberaliter pastoralis obedientie subesse. Nunc autem quantum proficiat pastorum causa agnovimus, cum aliarum rerum similitudines ad mentem revocamus: quia sine regimine, nec exercitus bellum, nec navis marinum auder attentare periculum. Navicula ergo nostra mundanis dedita fluctibus sine pastore contra callidum hostem qua ratione pugnabit? Propterea nos & rex noster Murchertachus & episcopus Dofnaldus & Dermeth dux noster, frater regis, eligimus hunc presbyterum Malchum, VValkelini VVintoniensis episcopi monachum, nobis sufficientissime cognitum, natalibus & moribus nobilem, apostolicam & ecclesiastica disciplina imbutum, fide catholica prudentem, motibus temperatum, vita castum, sobrium, humilem, affabilem, misericordem, litteratum, hospitalem, suæ domui bene prepositum, non neophytum, habentem testimonium bonum in gradibus singulis. Hunc nobis petimus a vestra paternitate ordinari pontificem, quatenus regulariter nobis præesse valeat & prodesset: & nos sub ejus regimine salubriter domino militare possimus. Vt autem omnium nostrorum vota in hanc electionem convenire noscatis, huic decreto canonico, promptissima voluntate, singuli manibus propriis roborantes subscripsimus. Ego Murchertachus rex Hybernæ subscripsi. Ego Dermeth dux frater regis subscripsi. Ego Dofnaldus episcopus subscripsi. Ego Idunan episcopus Midie subscripsi. Ego Samuel Dunensis episcopus subscripsi. Ego Ferdonachus Laginiensium episcopus subscripsi. Subscripserunt hiis multo plures, quos nos, brevitati studentes, notare non necessarium duximus.

» Igitur Anselmus considerans & intelligens eos justa & utilia petere, petitioni eorum libens annuit. Electum ergo pontificem diligenter in his quæ
Concil. general. Tom. X.

facra jubet autoritas examinatum, ac multorum cum vitæ suæ testimonio, dignum episcopatu comprobatum, sumpta ab eo ex more de subjectionis suæ obedientia professione, scriavit cum Cantuarie quinto Kal. Januarii, assentibus & cooperantibus sibi in hoc ministerio, duobus episcopis suis, Radulpho felicet Cicestrensi, & Gundulpho Rossensi.

*** CONCILIVM GERVNDENSE,
pro ecclesiastica libertate anno MCVII.

Anno domini MCVII. Id. Decemb. sub Bernardo archiepiscopo Toletano apostolicæ sedis legato celebratum est Gerundense concilium ad corroborandam ecclesiasticæ libertatis dignitatem. Et interfuert archiepiscopus Tarraconensis, episcopus Rotensis, episcopus Barcinonensis, episcopus Gerundensis. *Ex schedis illustrissimi Petri de Marca, qui acta ex Barcinonensis ecclesiæ tabulario descripsit.*

CONCILIVM ROMANVM II.
quo regi Anglorum induciæ concessæ sunt usque ad festum sancti Michaelis, anno domini MCVIII.

De hac synodo Edinerus in vita sancti Anselmi apud Surium ista scribit: *Finito concilio Barensi, Romam cum apostolico profecti sumus. Transactis autem aliquantibus diebus, venit Romam VVilhelmus ille, cujus in exitu Angliæ memoriam fecimus. Inter alia hoc effectus apud apostolicum, ut inducias regi Angliæ daret usque ad festum sancti Michaelis archangeli. Quod Anselmus agnosceret, illico Lugdunum redire volebat: sed prohibitus a papa est propter concilium, quod se tertia hebdomada pasche Romæ habiturum statuerat. Quæ autem constituta fuerint in concilio, præterit Edinerus, sed VVilhelmus Malmesburiensis in historia rerum gestarum pontificum Anglorum de his agens, fugillat Vrbannum papam ac luous, quod pecunie mercimonio inducias regi concessisset usque ad festum sancti Michaelis archangeli.*

» Verum idem auctot meminisse debuit, a se paulo superius dictum anno superiori in concilio Barensi, quod idem Vrbannus pontifex, jam sententiam excommunicationis in regem ibi laturus statim, intercessione sancti Anselmi, ne faceret, cohibitus esset. Accusarine potuit tarditatis Vrbannus, qui ab Anselmo actore, ne in eum dicat sententiam, contineretur. Quod si perenti regi per nuntium inducias usque ad festum sancti Michaelis archangeli concessit Vrbannus: potuitne vel istas ipse negasse, non dico regi, sed cuilibet homuncioni perenti, ut acturus causam Romæ ex Anglia testes & testimonia perduceret, atque produceret, ex tanto terrarum spatio? An & vicio dari potuit summo pontifici aliquid indulgisse regi, quem vidimus haud pridem a schismaticis defecisse, atque ad communicationem Vrbani catholici antistitis convolasse? Vbi illud de domino dictum & repetitum, ut omitamus externa: *Arundinem conquassatam non confringet, & linum fumigans non extinguet, donec ejiciat ad victoriam iudicium.*

*** CONCILIVM BURDEGALENSE,
ANNO MCVIII.

Anno domini MCVIII. Burdegalæ concilium habuit Amatus illius urbis archiepiscopus, sedis apostolicæ legatus, cum aliis diversatum provinciarum episcopis. Quo in concilio quid actum
Qq ij fit

ANNO
CHRISTI
1097.

ANNO
CHRISTI
1097.

ANNO
CHRISTI
1098.

Acta concilii.

Excusatur Vrbannus papa.

Matth. 12. ex 19. 42.

ANNO
CHRISTI
1098.

At ignoramus: celebratum autem fuisse discimus A
ex diplomate tabularii Angeriacensis, cui Amatus
archiepiscopus Burdegalenfis, Rolandus Dolenfis
archiepiscopus, Petrus episcopus Aginensis, alii-
que hoc in concilio subscribunt, anno domini
MCCVII. Indiâ. VI. III. Nonas Octobr.

ANNO
CHRISTI
1099

CONCILIVM ROMANVM III.
in quo Vibanus papa statuta prædecessorum suo-
rum confirmat, Guibertum antipapam ejusque
complices iterum excommunicat, & Hieroso-
lymitanam expeditionem promoveri rogat, anno
domini MCCI.

DECRETA DOMINI PAPÆ VRBANI II. B
data in concilio, Roma in ecclesia beati Petri
apostoli, anno Dei Christi MCCI.

" In MS.
vi. Kal.
chron. Mal-
leac.
vii. Kal.

CANONES.

I.

Ea quæ a sanctis patribus de simoniaciis
statuta sunt, nos quoque Spiritus sancti
iudicio & apostolica autoritate firmamus.

II.

Quidquid igitur vel in sanctis ordinibus,
vel in ecclesiasticis rebus, vel data, vel
promissa pecunia acquisitum est, nos irri-
tum esse, & nullas unquam vires obtinere
censemus.

III.

Si qui tamen a simoniaciis non simonia-
ce ordinati sunt, si quidem probare po-
ruerint, se, cum ordinarentur, eos nescis-
se simoniacos, & si tum pro catholicis ha-
bebantur in ecclesia, talium^o ordines pro
misericordia iustinemus: si tamen eos lau-
dabilis vita commendat.

IV.

Qui vero scienter se a simoniaciis con-
secrari, immo execrari passi sunt: eorum
consecrationem omnino irritam esse decer-
nimus.

V.

Quicumque sane cupiditate parentum,
cum adhuc essent parvuli, ecclesias vel ec-
clesiarum beneficia per pecunias adepti
sunt: postquam eas omnino dimiserunt, si
canonice in iis vivere voluerint, pro magna
misericordia ibidem eos esse concedimus;
neque pro hoc facto a sanctis ordinibus re-
movemus; si alias digni inveniantur.

VI.

Illi vero qui per seipfos, cum iam maio-
ris essent ætatis, nefanda cupiditate ducti
eas emerunt, si in aliis ecclesiis canonicè
vivere voluerint, servatis propriis ordini-
bus pro magna misericordia ibi eos mini-
strare permitimus. Quod si ad alias for-
tasse transferri non potuerint, & in eisdem
canonicè vivere promiserint: minoribus
ordinibus contenti ad sacros ordines non
accedant, salva tamen in omnibus aposto-
licæ sedis autoritate.

VII.

Si qui tamen ante emptionem catholice
ordinati sunt: cum ea quæ emerunt dimi-
serint, & vitam canonicam elegerint^o in
suis gradibus permittantur: nisi forte eius-
modi ecclesia sit, ut ibi primum locum de-
beant obtinere. Primum enim, vel singu-
larem, vel præposituræ, vel officii locum,
in emptis ecclesiis eos habere non patimur.

VIII.

Ordinationes quæ a Guiberto hæresi-
archa factæ sunt, postquam ab apostolica
memoriæ papa Gregorio & a Romana ec-
clesia est damnatus, quæque etiam a pseu-
doepiscopis per eum postea ordinatis per-
petratæ sunt, irritas esse iudicamus.

IX.

Similiter autem & eas quæ a cæteris hæ-
resiarchis nominatim excommunicatis fa-
ctæ sunt, & ab eis qui catholicorum & ad-
huc viventium episcoporum sedes invase-
runt: nisi probate voluerint, se, cum ordi-
narentur, eos nescisse damnatos.

X.

Qui vero ab episcopis quondam quidem
catholice ordinatis, sed in hoc schismate a
Romana ecclesia separatis, consecrati sunt:
eos nimirum, cum ad ecclesiæ unitatem re-
dierint, servatis propriis ordinibus miseri-
corditer suscipi iubemus: si tamen eos vita
& scientia commendat.

XI.

A modo vero quicumque a prædictis
schismaticis sanctæ Romanæ ecclesiæ ad-
versariis se ordinari permiserit; nullatenus
hac venia dignus habeatur. Quamvis autè
misericordia intuitu, magna que necessitate
D cogente, hanc in sacris ordinibus dispen-
sationem constituerimus: nullum tamen præ-
iudicium sacris canonibus fieri volumus:
sed obtineant proprium robur, & cessante
necessitate illud quoque cesset quod factum
est pro necessitate. Vbi enim multorum
strages jaceret, subtrahendum est aliqui se-
veritati, ut addatur amplius caritati.

XII.

Illud quoque præcipimus, ut pro chris-
mate & baptismo & sepultura nihil un-
quam exigatur.

XIII.

Vt unica domini nostri sponsa sine ma-
cula & ruga permaneat, sacrorum canonum
instituta renovantes præcipimus, ut a sub-
diaconatus tempore nulli liceat carnale
commercium exercere: quod qui deprehen-
sus fuerit, ordinis sui periculum sustinebit.

XIV.

Nemo præterea ad sacrum ordinem per-
mittatur accedere, nisi aut virgo, aut proba-
tæ sit castitatis, & qui usque ad subdia-
conatum unicam & virginem uxorem ha-
buerit.

XV.

" ordina-
tiones mi-
sericordi-
ter.

XV.

Nullus laicus decimas suas, aut ecclesiam, aut quidquid ecclesiastici juris est, sine consensu episcopi, vel Romani concessionem pontificis, monasteriis aut canonicis offerre præsumat. Quod si quis episcopus improbitatis & avaritiæ causa consentire noluerit, Romano pönifici nuntietur: & ejus licentiæ, quod offerendum est, offeratur.

XVI.

Nullus abbas, nullus ecclesiasticum præpositus, quæ juris sunt ecclesiastici a laicis accipere sine episcopi concessionem præsumat.

XVII.

Nullus abbas precium exigere ab eis qui ad conversionem veniunt aliqua occasione præsumat.

In eodem quoque concilio dominus papa Urbanus excommunicatione alligavit abbates, quicumque deinceps investituras abbatiarum a qualibet laicali manu quocumque modo præsumerent accipere: & ut nullus episcopus hujusmodi abbates ordinaret, aut consecraret, apostolica auctoritate interdixit.

XVIII.

Adjecit etiam & constanter præcepit, ut nullus primatum, archiepiscoporum, & episcoporum, in ordinatione & consecratione episcoporum, vel abbatum, cappas, tapctia, bacinos, & manutergia, qualibet exactione requiratur, vel suscipiat.

*** Operæpretium erit addere quæ de hoc concilio chronicon Malleacense narrat. Eo, inquit, anno fuit factum Romæ concilium, quod novissime tenuit Urbanus papa septimo Kalendas Maii, in quo confirmavit viam sancti sepulcri domini nostri Iesu Christi: & decrevit in ipsa synodo, omni sexta feria jejunare pro peccatis suis, omnibus Christianis; & maxime pro illis, quibus non confessi sunt immemores.

Invenit & describere verba Rogerii Hoveden, parte annalium prioris. Habent enim de hac synodo peculiare nonnihil. Anno, inquit, MCCCIX. Urbanus papa tertia hebdomada paschæ magnam concilium tenuit Romæ, in quo excommunicavit omnes laicos, investituras ecclesiarum dantes: & omnes, eisdem investituras de manibus laicorum accipientes: necnon omnes, in officium sic dati honoris consecrantes. Excommunicavit etiam eos, qui pro ecclesiasticis honoribus, laicorum homines fiunt: dicens nimis execrabile videri, ut manus, quæ in tantam eminentiam excreverunt, ut quod nulli angelorum concessum est, ut Deum cuncta creatam suo signaculo creent, & eundem ipsum, pro salute totius mundi, Dei patris obtinere offerant, in hanc ignaviam vel stultitiam detrudantur, ut ancillæ fiant earum manuum, quæ diebus & noctibus obscænis contactibus inquinantur, sive rapinis ac injustæ sanguinis effusioni addictæ maculantur. Et ab omnibus acclamatum est, fiat, fiat: & in his consummatum est concilium. Hac Rogerius.

NOTA SEVERINI BINII.

De hac synodo inditæ, deque rebus in eadem gestis Bertholdus ista narrat: Hoc anno millesimo nonagesimo nono dominus papa natalem Domini roma cum magna pace celebravit. Nam & castellum sancti Angeli cum aliis munitionibus in sua potestate detinuit, omnesque amulos suos in civitate cum Dei adjutorio satis viriliter aut placavit, aut vi perdomuit. Synodum quoque suam in tertia hebdomada post pascha Romæ celebrandam missis litteris usquequaque denuntiavit. Hac de synodi inditione: de celebratione autem ipsius, ita inferius: Romæ dominus papa generalem synodum centum quinquaginta episcoporum, abbatum, & clericorum innumerabilium, tertia hebdomada post pascha collegit: in qua synodo consummatis suorum antecessorum statutis, etiam sententiam anathematis super Guibertum herefiarcham, & omnes ejus complices iteravit. Statuit quoque ibi, ne communicare præsumerent iis qui concubinas haberent, nisi prius eas dimittrent. De Hierosolymitano itinere multum rogavit ut irent, & fratribus suis laborantibus succurrerent. Hincque de concilio Romano Bertholdus.

Canones hoc concilio editos ex manuscripto monasterii Henicensis, ordinis regularium sancti Augustini prope Duacum codice, quem Lamberti Atrebatensis episcopi esse conjicio, fideliter descriptos, non sine sumptu, labore, ac molestia, ad honorem Dei & ecclesiæ augmentum misit ad me reverendus dominus Georgius Colvenerius apud Duacenses theologus canonicus, & scholasticus: qui censendis & inquirendis veterum simul & novorum scriptorum libris diu multumque in hac vita occupatus, in librum vitæ referri ac recenseri meretur.

G. C. Concilii hujus canones primi duodecim, iidem sunt in concilio Placentino anni 1095. Eos in Clamontana synodo cum promulgasset Urbanus, ut supra diximus, in hac quoque confirmat: nec dubito quin idem in intermediiis conciliis præstiterit. An & in Romano anni superioris? Cur enim tunc omisi fuissent, & in annum dilati? Quod si tunc promulgati sunt, cur nunc repetiti? Eric qui hanc ob causam suspicetur, canones hos esse concilii Romani ann. 1098. & anno 1099. per errorem attributos. Indicent qui me vel sagaciores sunt, vel confidentiores.

Diem Binii adscribit, pridie Kal. Mai. In altero exemplo, descripto Sirmoudi manu, notatur vi. Kalend. Mai. In chronico autem Malleacensi, vii. Kal. Mai. Apud Rogerium Hoveden, tertia hebdomada post pascha. Qui postremus cum quovis aliorum consentit. Nam tres illi diversi dies, in illam hebdomadam incidant.

*** CONCILIVM AVDOMARENSE, In basilica B. Mariæ Audomarenfis celebratum prid. Id. Jul. MCCCIX. de pace servanda.

Ex codice MS. Igniacensi.

TITVLI CANONVM.

- I. Ut ecclesia, earumque atria non infringantur.
- II. Ut terra ecclesiarum non devastentur.
- III. Ne clerici, monachi, famina, eorumve socii, spolentur, aut capiantur.
- IV. Nec peregrini & mercatores: nisi redhibitionem consuetudinum retineant. Et ut res cetera vitæ sint a vespera quarta feria ad auroram secunda.
- V. Ut domini civitatum & castellarum hanc pacem jurant.

PREFATIO.

ANNO Domini Christi MCCCIX. pridie Idus Julii apud sanctum Audomarum in basilica beata Mariæ semper virginis dominæ nostræ, pente domino Roberto juniore Flandrensi comite cum primatibus suis, adstante quoque non parva multitudo cleri & populi, recitata & sub excommunicatione reconstituta est a domno Manasse venerabili Remensium archiepiscopo, & suffraganeis coepiscopis ejus, domno videlicet Baldrico Noviomensi, Lamberto Atrebatensi, Ma-

ANNO CHRISTI 1099.

ANNO CHRISTI 1099.

NO
ISTI
99.

B

C

D

E

ANNO
CHRISTI
1099.

nasse Cameracensi, Ioanne Morinensi, hujus sub-
scriptæ pacis forma.

Ar quartæ feræ usque ad ortum Solis feræ
secundæ sequentis hebdomadæ esse præ-
cipimus.

CANONES.

I. *Vt ecclesie, earumque atria non
infringantur.*

Notum volumus fieri universis clericis
& laicis Remensis diœcesis, quod hujus-
modi pacem firmavit dominus Rainoldus
Dei gratia Remorum archiepiscopus, &
omnes suffraganei episcopi ejus confiden-
tes secum in celebratione concilii habiti
in ecclesia sancti Medardi Sueffionis. Quod
nec ecclesia, nec atrium ei adiacens per
violentiam ab aliquo infringatur, nisi facta
fuerit ibi munitio unde rapinæ fiant,
& pax constituta violetur. Quod si fieri
acciderit, ille cui illata iniuria fuerit, pri-
mum ad episcopum vel archidiaconum
clamorem faciat. Si vero archiepiscopus
aut archidiaconus ad quos clamatum fue-
rit in his locis in quibus synodales congre-
gantur, infra xv. dies inde iustitiam non
fecerit: extra pacem nostram ecclesiam
ecclesiam illam, & atrium illud decerni-
mus.

II. *Vt terræ ecclesiarum non devastentur.*

Hoc etiam constituimus, ut nullo tem-
pore terræ ecclesiarum & cultores earum
quæ sunt in dominicaturis episcoporum, &
abbatum, & clericorum, & monachorum,
ab aliquo invadantur, neque devasten-
tur.

III. *Ne clerici, monachi, femine, eorumve
socii, spolientur, aut capiantur.*

Iterum constituimus, ut neque episcopi,
neque abbates, neque clerici, neque mona-
chi, neque femine, neque aliqui ambu-
lans in societate eorum sine armis præter
ensem, spoliatur neque capiatur, neque
capiatur, nisi quod contra pacem est fece-
rit; aut quod infidiosum est regno, portaverit.
Quod si compertum fuerit in aliquo
episcopo aut archidiano præsentatus nisi
se purget vindicetur.

IV. *Nec peregrini & mercatores, nisi redhibitionem
consuetudinariam retineant. Et ut res cate-
ræ iura sint a vespera quartæ feræ ad auroram
secundæ sequentis.*

Hoc iterum constituimus, ut neque pe-
regrini, neque mercatores ullo tempore de-
prædentur, nisi comprobati fuerint redhi-
bitionem consuetudinariam retinuisse.
Quod si hoc fecisse convicti fuerint, emen-
dationem faciant domino patriæ, secundum
consuetudinem terræ illius, & non ab eis
amplius exigatur. Hæc quæ supra retuli-
mus, per omnes dies observari decernimus.
Unversaliter veto omnes alias res solutas
& quietas ab omni rapina a vespertina ho-

*V. Vt domini civitatum & castellorum hanc
pacem iurent.*

Hoc iterum statuimus, ut omnes domi-
ni civitatum & castellorum & munitionum
hanc constitutam pacem per sacramentum,
vel dexteræ dationem in manu episcopi
sui confirmet. Qui autem confirmare no-
luerint, ab episcopo suo excommunicen-
tur: ita ut in omni terra eorum nec omni-
nino ullum divinum fiat officium, nisi ba-
ptisterium infantis ad succurrendum ba-
ptizandi.

CONCIL. HIEROSOLYMITANVM,
Quo Theobertus Pisanus archiepiscopus & apo-
stolicæ sedis legatus eligitur in patriarcham Hierosolymitanum, anno Domini M X C I X, tempore
Vrbani papæ II.

Hæc synodo pulsus esse Arnulfus hominem
nefarium, & sedis Hierosolymitanæ invaso-
rem, eique consensu principum, omniumque qui
aderant episcoporum autoritate, subrogatum esse
Theobertum Pisanum archiepiscopum & sedis apo-
stolicæ legatum, testatur VVillelmus Tyrius lib. 3.
c. 11. Idem lib. 9. c. 18. & 19.

VITA ET EPISTOLÆ
PASCHALIS PAPÆ II.

PASCHALIS in Tuscia, patre Crescentio &
matre Alsatia natus, antea Rainerius appellatus,
ex abbate monasterii sanctorum Stephani & Lau-
rentii, consilio & hortatu prædecessoris sui Vr-
bani, communi totius cleri populique applausu,
inventus pontificatum adeptus est anno Domini
M X C I X, ipso Idibus Augusti, Henrico quarto &
quinto imperatoribus. Sedit, prout alicui religio-
so in schedula partim pura partim scabrosa, auto-
te Dodechino, revelatum erat, annos octodecim,
menses quinque, & dies novem. Sub Hugone
abbate Cluniacensis monasterii vitam monasti-
cam excoluit, & a Gregorio VII. cardinalis
presbyter tituli sancti Clementis creatus fuit. Ini-
tio pontificatus, obiit Romæ in arce sancti Angeli
Guibertus antipapa, Clemens tertius nominatus;
qui per annos viginti & unum perniciosissimo
schismate ecclesiam sub tribus pontificibus ante-
cessoribus inquietarat. Sepultus est Ravennæ, ubi
post quinque annos cadaver illius exhumatum, in
cineres redactum fuit autoritate concilii Mogun-
tini: quo decretum fuerat, ut episcopi Henricianæ
hærescos propugnatores sedibus suis deponeren-
tur, si viverent; sepulcris extraherentur & con-
cremarentur, si mortui essent. Defuncto pseudo-
pontifici Clementi tertio contra Paschalem a schi-
smaticis cardinalibus brevi tempore tres antipapæ
& pseudopontifices, Albertus Atellanus, Theo-
doricus Romanus, & Silvester quartus, sedi apo-
stolicæ successime obruduntur. Primum, dum ad
Vrbem vexandam incaute accederet, milites Pas-
chalis interceperant, & post quatuor menses sedis
sue pontificatu abdicatum, in monasterium sancti
Laurentii

ANNO
CHRISTI
1099.

Pasch
quand
pontif
creatu

ANNO
CHRISTI
1099.

Guibe
schism
to pap
tres al
per or
nem fu
gaur

Laurentii relegarunt. Secundus per Campaniam incautius vagans a praesidio pontificio caprus, schisma Guibertinum abjuravit: ingressusque monasterium sanctæ Trinitatis, vitam ibidem solitariam peregit, dum sedem apostolicam tribus mensibus violenter & tyrannice invasisset. Tertium omnibus bonis exutum, ideoque magno animi dolore languentem, citissime sustulit e medio Deus optimus, atque ita dein sanctam ecclesiam diuturno schismate turbatam, pace & concordia donavit. Philippum Francorum regem, pellicem subintroductam dimittere nolentem, concilii Pictavenfis decreto excommunicari mandavit: coque modo ad poenitentiam eundem absolutionemque petendam induxit. Ecclesiarum investitura a regibus diversorum regnorum in Anglia, Francia, & Germania usurpata, per sanctum Anselmum, triennali exilio propterea relegatum, Ivonem, aliosque strenuos ecclesiasticæ libertatis & immunitatis defensores, & contra utrumque Henricum IV. & V. patrem & filium sacrilegii heredem, usque ad sui incarcerationem acerrime propugnavit. Nam Henricum imperatorem tertium, & quartum ejus nominis Germaniæ regem patrem, propter simoniacam labem aliaque crimina, de quibus infra in concilio Lateranensi, excommunicavit, regni & imperii insignibus & ornamentis privavit. Subrogatus est patri communi procerum consensu filius Henricus, ejus nominis rex Germaniæ quintus, Romano pontifici & ecclesiæ Dei æque infestus. Nam cum iusto Dei iudicio patrem excommunicatum apud Bingham cepisset, in carcerem detrusisset, & ad resignandum imperium omniaque ejusdem ornamenta eundem induxisset, atque inde Coloniæ, Coloniaque obfessa Leodium, ubi post scriptas literas de injuria sibi illata, & appellationem ad sedem apostolicam interpositam, repentina morte obiit, fugasset, ac denique hortatu papæ, defuncti & excommunicati cadaver exhumatum quinque annis insepultum reliquisset: anno Domini 1110. Romam petiit, tum ut a Paschali imperatoriam coronam more majorum acciperet, tum etiam ut jura sua, quæ in concilio Trecenti imminuta conquerebatur, vindicaret. Cumque Sutrium pervenisset (inquit Ioannes Tusulanus hujus temporis episcopus in epistola ad Richardum Albanum pontificem, quæ extat apud Papirium Massonum) legatos quosdam Romam direxit, qui iurejurando firmaverunt domni papæ Paschalis legatos secure ducere, ac reducere, & regem ipsum sacramento firmare, omnem ecclesiarum investituram penitus abdicare, obsides etiam dare, ne ad hoc flagitium iterum rediret, & res ecclesiasticas & regalia ac beati Petri patrimonia libera & quiete omnino dimittere, obsides etiam dare pro securitate, cum ad coronandum eum ad beati Petri basilicam exiret. Postea ex parte ecclesiæ a laicis viris firmatum est, si ista quæ promissa sunt jam dictus rex observaret, quod dominus noster cum benigne susciperet, & ei diadema regni imponeret, & coronatus, si vellet, urbem intiret. Pro transitu etiam pontis obsides accepit, pro quibus sacramentum exhibuit, quod in ipso die dominico, si pontem transiret, eos in liberam nostrorum restitueret potestatem. His igitur omnibus sacramentis ex parte peractis, & obsidibus datis, cum ad coronandum eum ad ecclesiam beati Petri papa exiret, postpositis sacramentis & obsidibus, eum in ipsa ecclesia cum episcopis & cardinalibus & multis Romanis violenter cepit, & in captione arctissima detinet. Romani vero post alteram diem

A collecti, in hostes ecclesiæ impetum facientes, de porticu fugere compulerunt, interfecit multis de suis, & perditis equis, tentoriis, pecuniis, & in finita supellestiale. Post hæc omnes unanimes contra eum juraverunt uno animo, una voluntate pugnare. Recentiores scribunt, nescio quo autore, tum demum perdidit illam imperatorem peregrisse, quando pontifex electionem eorum episcoporum, quos ante imperator elegerat, rogatus confirmare nollet. Abbati Vrspergeni ejusque sectatoribus scriptoribus quanta fides in his enarrandis adhiberi debeat, supra enarravi. Papa aliquamdiu captus, inquit Viterbiensis, & detento, imperator a civibus revocatur, & episcoporum investitura, id est, annulum & baculum a papa recipiens, ipsum papam & cives Romanos munetibus reconciliare curavit: & a papa coronatus, favorem & nomen imperiale sortitur anno ab incarnatione Domini centesimo undecimo, anno vero regni ejus, ex quo pater regalia sibi resignaverat, sexto. Sigebertus fautor schismaticorum imperatorum addit, quod in celebratione missæ pontifex imperatori ad pacem confirmandam corpus Domini tradiderit, eique ista dixerit: Domine imperator, hoc corpus Domini natum ex Maria virgine, passum in cruce pro nobis, sicut sancta & apostolica tenet ecclesia, damus tibi in confirmationem veræ pacis inter me & te. *Hæc Sigebertus.*

Coronam imperii & investituræ per vim ab eo extorquet.

C His ita transactis imperator voti compos factus rediit in Germaniam: Paschalis vero synodo episcoporum postea apud Lateranum celebrata, privilegium de investituris conferendis supra recensitum, ab imperatore minis & terroribus extorum, tanquam pravilegium (verba Godefridi Viterbiensis sunt) improbavit. Epistola, quam ex synodo transmittit ad imperatorem Paschalis, extat apud Dodechinum in appendice Mariani Scoti, eamque infra eusam cum pluribus hæc de re aliis invenies. Super impedimento consanguinitatis in matrimonio quod contractum est inter Boleslaum Poloniae ducem, & filiam Russiæ regis, nomine Sbilavam, in quarto consanguinitatis gradu eidem conjunctam, dispensavit.

Paschalis privilegium de investitura imperatori concessum annullat. Obitus papæ.

D Obiit Paschalis papa anno Domini 1118. xv. Kalendas Februarii, cum sedisset annos 18. menses quinque, & dies quatuor: sepultus est in basilica Lateranensi.

EPISTOLA I.

PASCHALIS PAPÆ II.

ad exercitum in Palestina militantem.

Gratulatur ei de victoria obtenta: & simul ad progrediendum hortatur.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus fratribus, sive filiis, episcopis, clericis, proceribus, militibus, & omni populo militiæ Christianæ in Asiatrionphantis, salutem & apostolicam benedictionem.

QVOD per prophetam populo suo Dominus pollicetur, impletum in vobis cognoscimus. *Inhabitabo, inquit, in eis, & inambulabo cum eis,* quia per fidem in vestris pectoribus habitat, & per operationem ita inambulat, ut patenter in vobis inimicos suos expugnasse videatur. *Renovavit enim Dominus antiqua miracula, ut in uno mille, & in duobus decem millia persequeretur, & his ecclesiæ armis, sacerdotialium precum tubis, inimicarum urbium aperiret. Illud vero quanti*

1. Cor. 6.

cus Ger- & ator ego perio ur.

cus em atur.

cus pa- apit.

quanti gaudii, quam potentis miraculi æstimatis, quod sacrosancti lateris sanguine cruentam lanceam, & vivificæ crucis partem vestris oculis revelavit, vestris tractandam manibus obtulit? Quantas super his redemptori nostro gratias debeamus, nec humanus animus opinatur, nec lingua prævalet enarrare. Videmus enim Christianæ fidei hostes, Christiani populi oppressores, per divinam misericordiam manu vestra partim contritos, partim e diu possessis regionibus effugatos: videmus orientalem ecclesiam, post longa captivitatis tempora, magna ex parte ad antiquam libertatis gloriam rediisse. Dicendum igitur ore, dicendum corde: *Gloria in altissimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Orationi etiam & vigiliis insistendum: ut quod cœpit adimpleat, & manus vestras, quas hostium suorum sanguine consecravit, immaculatas usque ad finem, affluentes firma pietate, custodiat.

Luc. 2.

Quapropter agite, filii in Christo desideratissimi, rememoramini quanta pro amore Domini reliqueritis, quanta pro fratrum salute & ereptione pericula subieritis: patriam, domos, parentes posthabuistis, vosmetipsos exilio addixistis, morti opposuistis: curate nunc ad meliora semper tendere: pacem cum omnibus conservate, ut possitis ad æternam pacem, Domini misericordia pervenire. Plurima vobis significare per charram & atramentum superscedemus, quoniam ex apostolica sedis gremio carissimum fratrem Mauricium Portuensem episcopum destinamus: ut qui per beati Petri vicarium, sanctæ in Christo memoriæ prædecessorem nostrum Vrbanum, tanti peregrinationem itineris assumpsistis, beati Petri solatiis semper abundetis: & quem fundamentum tanti operis habuistis, ipsum quoque ad finem caput in fide & obedientia tenetis. Vices etiam nostras eidem fratri Mauricio & episcopo commisimus, ut cum in omnibus reverenter excipere, audire, & per ipsum nobis, immo beato Petro, obsequi debeat. Cui nimirum in præceptis dedimus, ut ecclesiæ, quam per vos Dominus liberavit, seu liberaturus est, ordinationi vigilanter immineat; si quæ minus canonicis regulis apra repererit, corrigat; & in eisdem cum vestro auxilio plantanda plantet, ædificanda ædificet. Hortamur itaque, hortantesque præcipimus, ut ei tamquam personam nostram præferentis, in omnibus obedire curetis. Omnipotens Dominus & velle & posse in vobis tribuat, ut quæ eo autore faciendi cognoscitis, ipso adjuvante impleatis. Ipse vos ab omnibus peccatis absolvat, & exilio vestro patriam æternam tribuat. Datum Romæ quarto Nonas Maii, Indictionis octavæ, per manum Ioannis diaconi.

II. AD ALBERICVM ABBATEM NOVI monasterii Cabilonensis.

De privilegio ibi concessio.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, venerabili filio Alberico, Novi monasterii abbati, quod in Cabilonensi parochia situm est, eiusque successoribus regulariter substituendis in perpetuum.

DESIDERIVM quod ad religiosum propositum & animarum salutem pertinere monstratur, autore Deo, sine aliqua dilatione est complendum. Vnde nos, o filii in Domino dilectissimi, citra difficultatem omnem, vestrarum

A precum petitionem admittimus, quia religioni vestrae paterno congratulamur affectu. Locum igitur illum, quem inhabitandum pro quiete monastica elegistis, ab omnium moralium molestiis tutum ac liberum fore sancimus, & abbatiam illic perpetuo haberi, ac sub apostolicæ sedis tutela specialiter protegi, quamdiu vos ac successores vestri in ea quam hodie observatis disciplinæ ac frugalitatis observantia permanseritis: salva Cabilonensis ecclesiæ canonica reverentia. Præsentis itaque decreti pagina interdiximus, ne cuiquam omnino personæ liceat statum vestre conversationis immutare: neque vestri, quod Novum dicitur, cœnobii monachos sine regulari commendatione suscipere, neque congregationem vestram auctoris quibuslibet aut violentiis perturbare. Eam sane controversæ decisionem, quam inter vos & Molisimensis ecclesiæ monachos frater noster Lugdunensis episcopus, tunc apostolicæ sedis vicarius, cum provinciæ suæ episcopis, aliisque religiosiis viris, ex præcepto prædecessoris nostri apostolicæ memoriæ Urbani secundi perperavit, nos tamquam rationabilem ac laudabilem confirmamus. Vos igitur, filii in Christo dilectissimi ac desideratissimi, meminisse debetis, quia pars vestri secularis laritudines, pars ipsa etiam monasterii laxioris minus auferas angustias reliquistis. Ut ergo hac semper gratia digniores censeamini, Dei semper timorem & amorem in vestris cordibus habere saragite: ut quanto a secularibus tumultibus liberiores estis & deliciis, tanto amplius placere Deo totius mentis & animæ virtutibus anheletis. Sane si quis in crastinum archiepiscopus aut episcopus, imperator aut rex, comes aut vicecomes, iudex aut ecclesiastica quævis secularisve persona, hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertioque commonita, si non satisfactione congrua emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat, eamque se divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo corpore & sanguine Dei & Domini nostri Iesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco iusta servantibus fir pax Domini nostri Iesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum iudicem præmia æternæ pacis inveniant.

Ego Paschalis catholicæ ecclesiæ episcopus subscripsi.

Datum Troiæ per manum Ioannis sanctæ Romanæ ecclesiæ diaconi cardinalis, quartodecimo Kalendas Maii, Indictionis octava, incarnationis dominicæ anno millesimo centesimo, pontificatus autem domini Paschalis secundi papæ * secundo. * primo

III. AD ANSELMVM CANTVARIENSEM.

Investituras regibus aliisque laicis magistratibus non esse concedendas.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, Anselmo Cantuariensi venerabili fratri & coepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

SVAVISSIMAS dilectionis tuæ suscepimus litteras, caritatis calamo scriptas. Neque enim aliud chartæ calamus indidit, quam quod de fonte caritatis intinxit. In his reverentiam devotionis tuæ complectimur, & perpendimus fidei tuæ robur, & piæ sollicitudinis instantiam. Exultamus, quia

quia, gratia Dei tibi præstante auxilium, te nec minæ concutiunt, nec promissa sustollunt. Dolemus autem, quia cum fratres nostros episcopos legatos regis Anglorum benigne suscepimus, quæ nec diximus, nec cogitavimus, redeuntes ad propria retulerunt. Audivimus enim eos dixisse, quia si rex in aliis bene ageret, nos investituras nec prohibere, nec factas excommunicare: & quod ideo nolebamus chartæ committere, ne sub hac occasione & cæteri principes in nos inclamarent. Unde Iesum, qui renes & corda scrutatur, in animam nostram testem inducimus, si, ex quo hujus sanctæ sedis curam cœpimus gerere, hoc immane scelus vel descendit in mentem. Et hoc a nobis Deus avertat, ut est, & non subrependo nos inficiat, ut aliud habeamus ore promptum, & aliud corde reconditum: cum contra mendaces propheta preceurat, dicens: *Disperdat Dominus universa labia dolosa.* Si vero nostro silentio pateremur ecclesiam selle amaritudinis, & impietatis radice pollui: qua ratione possemus apud æternum iudicem excusari, cum Dominus sub specie sacerdotis dicat propheta: *Speculatorem dedi re domni Israel?* Non bene custodit urbem, qui in spelunca positus, dum non obstitit ejus hostibus, diripiendam exponit.

Si ergo pastorale signum, si annulum, si signaculum fidei tradit laica manus, quid in ecclesia pontifices agunt? Ecclesiæ honor atteritur, solvitur disciplinæ vigor, & omnis religio Christiana conculcatur: si quod novimus sacerdotibus solis deberi, laica patiamur temeritate præsumi. Non est laicorum, ecclesiam tradere; nec filiorum, matrem adulterio maculare. Iure ergo privandus est patrimonio, qui matrem polluit adulterio: nec meretur ecclesiasticæ benedictionis consortium, qui eam impia infestatione persequitur. Laicorum est ecclesiam tueri, non tradere. Quare quidam cum illicitum sibi sacerdotium vendicaret, lepra percussus est. Filii quoque Aaron, quia ignem alienum impoluerunt, igne divino consumpti sunt. Alienum enim est ab ecclesia, & a factis cœnonicibus est inhibendum, ne principes & sæculares viri investituras non solum dare, sed nec electioni episcoporum audeant se violenter inferere. In *septima quippe synodo, ut nostis, scriptum est: Sancta & universalis synodus definivit, neminem laicorum principum, vel potentum se vi ingerere electioni, vel promotioni episcoporum. Si ergo filii Aaron, quia ignem alienum intulerunt, corporaliter puniti sunt: isti qui a laicis, a quibus alienum est, ecclesiam susceperunt, spirituali gladio feriuntur.

Episcopos autem, qui veritatem in mendacium commutaverunt, ipsa veritate quæ Deus est in medium introducta, a beati Petri gratia, & nostra societate excludimus: donec Romanæ ecclesiæ satisfaciant, & reatus sui pondus agnoscant. Quicumque vero intra prædictas inducias, investituras seu consecrationem acceperunt: a consorcio fratrum, & ordinatos, & ordinatores, alienos habemus: nec eis ad excusationem deceptio sufficit, quia & propheta ab alio propheta deceptus, nec ideo mortem evasit. Rogamus interea caritatem tuam, nos tuis sanctis precibus commendari, ut quanto propius ad Deum passibus virtutum accedis, nobis orationum tuarum manus extendas. Omnipotens Deus, qui te hujus stadii invitavit ad cursum, felici consummatione perducatur ad præmium.

IV. AD BERNARDVM ARCHIEPISC.

TOLETANVM.

Primum Toletanæ ecclesiæ confirmat.

Amplior
emendatio
ex Primatu
Toletano
Castelani.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, reverendissimo fratri Bernardo Toletano archiepiscopo, eiusque successoribus canonice substituendis, in perpetuum.

ACTORVM synodalia decreta scrutantibus aliquid, quantæ Toletana ecclesia dignitatis fuerit ex antiquo, quantæque per eam in ecclesiasticis negotiis utilitates acceverint. Unde & nos ejusdem urbis statum, quantum nostræ est facultatis, in ecclesiasticis dignitatibus gloria stabilire, Domino adjuvante, optamus. Igitur tum pro benignitate sanctæ Romanæ ecclesiæ debita, tum pro digna Toletanæ ecclesiæ reverentia, tum etiam pro reverendissimi filii nostri præstantissimi regis Ildefonsi postulationibus, quibus nimirum virtute & prudentia Toletana ecclesiæ Maurorum & Moabitum jugo erepta est, te carissime frater, juxta constitutum prædecessoris nostri sanctæ memoriæ Urbani papæ secundi, in totis Hispaniarum regnis primatem fore præsentis privilegii auctoritate sancimus, sicut ejusdem urbis constat antiquitus extitisse pontifices, Pallio sane in missarum solummodo celebrationibus uti debebis, præcipuarum, quæ subscriptæ sunt, festivitatum temporibus: tribus videlicet diebus in nativitate Domini, in epiphania, hypapante, cœna Domini, sabbato sancto, tribus diebus in pascha, in ascensione, pentecoste, tribus solemnitatibus sanctæ Mariæ, sancti quoque Michaelis, & sancti Ioannis Baptistæ, in omnibus natalitiis apostolorum, & eorum martyrum, quorum pignora in vestra ecclesia requiescunt: sancti quoque Martini & Ildefonsi confessorum, & omnium commemoratione sanctorum: in consecrationibus ecclesiarum, episcoporum, & clericorum: in annuo consecrationis tuæ die, natali etiam sancti Isidori, & Leandri. Primatem te universi Hispaniarum præfules respicient: & ad te, si quid inter eos graviori questione dignum exortum fuerit, referent: salva tamen Romanæ ecclesiæ auctoritate, & metropolitianorum privilegii singulorum. Toletanam ergo ecclesiam jure perpetuo tibi, tuisque, si divina præstiterit gratia, successoribus canonicis, tenore hujus privilegii confirmamus, una cum omnibus ecclesiis, & diæcesibus, quas proprio jure noscitur antiquitus possedisse: præcipientes de iis, quæ Sarracenorum ad præsens subjacent ditioni, ut cum eas Domino placuerit potestati restituere populi Christiani, ad debitam ecclesiæ vestræ obedientiam referantur. Illarum autem civitatum diæceses, quæ Saracenis invadentibus metropolitano proprios perdiderunt, vestræ ditioni eo tenore subjicimus: ut, quoad sine propriis exiterint metropolitani, tibi, ut proprio, debeant subjacere. Si vero metropolis quælibet in statu fuerit pristinum restituta, suo quoque diæcesis metropolitano restituetur, neque tamen ideo minus tua debet studere fraternitas, quatenus unicuique metropoli suæ restituatur gloria dignitatis. Hæc, & cætera omnia, quæ ad antiquam Toletanæ sedis apostolicæ concessionem probari poterunt, nos tibi, tuique successoribus, perpetuo possidenda contradimus, atque firmamus. Te, reverend. frater, affectione intima exhortamus, quatenus dignum te tanti honore pontificii semper exhibeas, Christianis ac Sarracenis sine offensione sem-

semper esse procutans, & ad fidem infideles convertere, Domino largiente, verbis studeas & exemplis: sic ex tui pallii dignitate, & primatus prærogatiua præcellas in oculis hominum, ut interius virtutum excellentia polleas coram supernæ oculis majestatis. Si qua igitur in crastinum ecclesiastica, secularisve persona, hanc nostræ constitutionis sciens paginam, contra eam temere venire tentaverit; secundo, tertiove commonita, si non satisfactione congrua emendaverit, potestatis, honorisve sui careat dignitate, reamque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sanctissimo corpore ac sanguine Dei & Domini nostri Iesu Christi redemptoris aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultionis subjaceat. Cunctis autem eidem ecclesiæ justis servantibus sit pax Domini nostri Iesu Christi: quatenus, & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen, amen.

Scriptum per manum Petri notarii, regionarii, & seriniarii sacri palatii.

Ego Paschalis catholicæ ecclesiæ episcopus subscribo.

Datum Laterani per manum Ioannis sanctæ Romanæ ecclesiæ diaconi cardinalis, secundo Nonas Martii, indictione octava, incarnationis dominicæ anno M C I. pontificatus autem domini Paschalis papæ secundi anno secundo.

V. AD ARCHIEP. PANORMITANVM.

LECTO in archiepiscopum sedes apostolica pallium non tradet, nisi prius præstet fidelitatis & obedientiæ juramentum.

Paschalis, Panormitano archiepiscopo.

SIGNIFICASTI reges & regni majores admiratione permotos, quod pallium tibi ab apocriphariis nostris tali conditione oblatum fuerit, si sacramentum, quod a nobis scriptum detulerant, exhiberes. *Et infra:* Mirentur in hac causa dominum nostrum Iesum Christum, qui cum ovium suarum curam Petro committeret, conditionem posuit, dicens: *Si diligis me, pasce oves meas.* Si conscientiarum factor & cognitor secretorum conditione hac usus est, nec semel tantum, sed & secundo, & usque ad contritionem: qua nos sollicitudine oportet tantam ecclesiæ prælationem imponere fratribus quorum conscientias non videmus? Aiunt omne iusjurandum a Domino in evangelio esse prohibitum, nec ab apostolis post Dominum, nec in conciliis inveniri posse statutum. Quid est ergo quod Dominus subsequenter ait: *Quod amplius est, a malo est?* hoc enim amplius ut exigamus, malum nos, illo permittente, compellit. Nonne malum est ab ecclesiæ unitate, & a sedis apostolicæ obedientia resilire, & contra canonum statuta prorumpere? quod multi etiam post sacramentum præstitum præsumserunt. *Et infra:* Hoc nimirum malo ac necessitate compellimur, juramentum pro fide, pro obedientia, pro unitate requirere. Aiunt in conciliis statutum non inveniri, quasi Romanæ ecclesiæ legem concilia ulla præfixerint: cum omnia concilia per Romanæ ecclesiæ auctoritatem, & facta sint, & robur acceperint; & in eorum statutis, Romani pontificis parenter excipiatur auctoritas. *Et infra:* Cum igitur a sede apostolica vestræ insignia dignitatis exigitis, quæ a beati Petri tantum corpore assumuntur: ju-

stum est, ut vos quoque sedi apostolicæ subjectionis debita signa solvatis, quæ vos cum beato Petro tamquam membra de membro *habere, & catholici capitis unitatem servare declarent.

VI. AD N. ARCHIEPISCOPVM POLONIÆ.

Ejusdem argumenti & verbis iisdem cum præcedenti.

Paschalis episcopus, servos servorum Dei, N. Poloniarum archiepiscopo.

SIGNIFICASTI, frater carissime, regem & regni majores admiratione permotos, quod pallium tibi ab apocriphariis nostris tali conditione oblatum fuerit, si sacramentum, quod a nobis scriptum detulerant, jurares. In pallio, frater, plenitudo conceditur pontificalis officii, quia juxta sedis apostolicæ & totius ecclesiæ consuetudinem, ante acceptum pallium metropolitanis minime licet aut episcopos consecrare, aut synodum celebrare. Mirentur in hac causa & Dominum Iesum Christum. Cum enim Dominus Iesum Christum, ut omnium ovium suarum curam Simoni Petro committeret, conditionem posuit, dicens: *Diligis me Simon Petre? pasce oves meas.* Si conscientiarum factor & conditor conditione hac usus est, nec semel tantum, sed & secundo, & usque ad contritionem: qua nos sollicitudine, qua provisione oportet tantam ecclesiæ prælationem, tantam Christi ovium curam fratribus imponere, quorum conscientias non videmus; illis maxime quos nullo usu novimus, quorum dilectionem penitus ignoramus? Aiunt omne iusjurandum a Christo Deo in evangelio esse prohibitum, nec ab ipsis apostolis post Dominum, nec in conciliis inveniri posse statutum. Quid est ergo quod idem Dominus subsequenter ait: *Quod amplius est, a malo est?* hoc enim amplius ut exigamus, malum nos, illo permittente, compellit. Nonne malum est ab ecclesiæ unitate, a sedis apostolicæ obedientia, resilire? Nonne malum est contra sacrorum canonum statuta prorumpere? Quam multi hoc etiam post sacramentum præsumserunt? Nonne prædecessor tuus præter Romani pontificis conscientiam damnavit episcopum? Quibus hoc canonibus, quibus conciliis legitur esse permissum? Quid super episcoporum translationibus loquar, quæ apud vos non auctoritate apostolica, sed nutu regis præsumuntur? Propter hæc mala & alia vitanda hujusmodi juramentum exigitur.

Cur autem juramentum Dominus prohibuerit, apostolus Iacobus manifeste adjiciens docet: *Vt non sub iudicio incidatis:* ne quisquam, sicut sanctus Augustinus exponit, assiduitate jurandi ad perjurium per consuetudinem dilabatur. Quapropter juratione quis non utatur, nisi necessitate, cum videt pigros esse homines ad credendum quod utile est eis credere, nisi juratione fitetur. Hoc nimirum malo ac necessitate compellimur, juramentum pro fide, pro obedientia, pro unitate requirere. Porro apostolum Paulum pro auditorum dissidentia jurasse, ejus epistolæ testantur.

Aiunt in conciliis statutum non inveniri, quasi Romanæ ecclesiæ legem concilia ulla præfixerint: cum omnia concilia per ecclesiæ Romanæ auctoritatem, & facta sint, & robur acceperint; & in eorum statutis Romana parenter auctoritas excipiatur. Nonne in Calchedonenis concilii actione decimasexta statutum est: Ante omnia quidem,

quidem primatus honorem præcipuum secundum canones antiquæ Romæ reverendissimo archiepiscopo conservari? Itaque quod confecerunt rex & magnates a supradicta sacramenti conditione te quietere, videturne vobis iudicium evangelicum? videturne primatus nostri honor præcipuus? Numquid animo cecidit illa sententia Domini: *Non est discipulus supra magistrum?* Numquid Hungarico principi dictum est: *Et tu conversus confirma fratres tuos?* Numquid hæc nos commodi nostri perfectione requirimus, & non unitatis catholicæ statuius firmamentum? Possunt apostolicam sedem contemnere, possunt adversum nos calcaneum elevare, datum a Deo privilegium evertere vel auferre non possunt, quo Petro dictum est: *Tu es Petrus, & super hanc Petram edificabo ecclesiam meam:* & *Tibi dabo claves regni celorum.* Quibus tamen quatuor in conciliorum decretis dandi pallii modus præscriptus est, & professionis vel obedientiæ ordo sancitus est.

Cum igitur a sede apostolica vestræ insignia dignitatis exigitis, quæ a beati tantum Petri corpore assumuntur: iustum est ut vos quoque sedi apostolicæ subjectionis debitæ signa solvatis, quæ vos cum beato Petro tamquam membra de membro herere, & catholicæ *capitis unitatem servare declarent. In quibus a prædecessoribus nostris ea est adhibita moderatio, ut nihil iniuriosum, nihil difficile sit appositum, quod non etiam præter exactionem nostram ab omnibus debeat episcopis observari, qui sub apostolorum principum Petri & Pauli obedientia decreverunt & imitate persistere. Numquid non ultra vos Saxones, Danique constitunt? Et tamen eorum metropolitani, & idem juramentum afferunt, & legatos apostolicæ sedis honorifice tractant, & in suis necessitatibus adjuvant, & apostolorum lumina per legatos suos, non tantum per triennium, sed annis singulis visitant. Ita te, frater carissime, fruamur in Domino, ut non per te in ecclesiis subtractionis & dissidii, quod abist, oriatur occasio.

VII. AD ROBERTVM FLANDRENSIVM COMITEM.

Ut Leodienses schismaticos Henrico imperatori adherentes ab ecclesiâ expellat.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, Roberto Flandrensi comiti, salutem & apostolicam benedictionem.

BENEDICTVS Dominus Deus Israel, qui in te virtutis efficaciam operatur, qui reversus Ierusalem Syriæ, in celestem Ierusalem iustæ militiæ operibus ire contendis. Hoc est legitimi militis, ut sui regis hostes instantius persequatur. Gratiâ ergo prudentiæ tuæ agimus, quod præceptum nostram in Cameracensi parochia executus es: id ipsum de Leodiensibus excommunicatis pseudo-clericis præcipimus. Iustum enim est ut qui semetipsos a catholica ecclesiâ segregarunt, per catholicos ab ecclesiâ beneficii segregentur. Nec in hac tantum parte, sed ubique, cum poteris, Henricum hæreticorum caput, & ejus fautores pro viribus persequaris. Nullum profecto gratius Deo sacrificium offerre poteris, quam si cum impugnes qui se contra Deum crexit, qui ecclesiæ Dei regnum auferre conatur, qui in loco sancto Simonis idolum statuit, qui a principibus Dei sanctis apostolis eoumque vicariis de ecclesiâ domo sancti Concil. general. Tom. X.

A Spiritus iudicio expulsus est. Hoc tibi ac militibus tuis in peccatorum remissionem, & apostolicæ sedis familiaritatem præcipimus: ut his laboribus ac triumphis ad celestem Ierusalem Domino præstante pervenias. Datum Albani duodecimo Kalendas Februarii.

R E S P O N S O R I A D E C L A M A T I O
accerrima Leodiensium schismaticorum, qui more suorum comparum in schismate Donatistarum adversus principes resistentium, & catholicum nomen affectantium, suam declamationem sic inscripserunt.

EPISTOLA LEODIENSIVM ADVERSVS PASCHALEM PAPAM II. circa annum Domini MCVII.

Omnibus bonæ voluntatis hominibus, Leodiensis ecclesiæ veritatem fidei & catholicam unitatem inconcussa tenens.

STUPENDO & gemendo exclamo cum Isaia, qui ^{Isa. 21.} *Sonus deserti maris exaggerans, exclamat: Sicut turbines ab Africo veniunt, de deserto vent, de terra horribili. Visio dura nuntiata est mihi: qui incredulus est, insuaviter agit: & qui depopulator est, vastat. Qui hæcenus non intelligebat loquendo quid sit desertum mare, nunc intelligat videndo * quid per desertum mare significetur, non solum Babylonia, sed etiam mundus & ecclesiâ. Quamvis enim ut mare undis, sic mundus & ecclesiâ affluant populis: tamen jure vocatur desertum mare, quia mundus videtur esse desertus a sapientium principum gubernaculo, ecclesiâ gemit se desertam a sano præfulum consilio. Que enim major olim consilio fuit in Babylonia, quam hodie est in ecclesiâ? In Babylone confusa sunt linguæ gentium, in ecclesiâ dividuntur linguæ & mentes credentium. Ait Petrus in epistola sua: *Salutat vos ecclesiâ quæ est in Babylone collecta.* Hæcenus interpretabatur ideo voluisse Petrum per Babylonem signare Romam, quia tunc Roma confusa erat idololatria & omni spurcicia: at nunc dolor meus mihi interpretatur, quod Petrus prophético spiritu, dicens ecclesiâ in Babylone collectam, prævidit confusionem dissensionis quæ hodie scinditur ecclesiâ. Nam quamvis ecclesiâ sit in Babylone mundi, tamen debet esse collecta per fraternam unitatem. Qui sint turbines ab Africo, discimus patiendo magis quam legendo. De terra horribili, a Romana scilicet ecclesiâ, visio dura nuntiata est mihi: inde turbo ut tempestas venit ab Africo. Romanus enim præful, pater omnium ecclesiarum, litteras contra nos mittit Roberto Flandrensi comiti, quale exemplar tale est:*

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio Roberto Flandrensi comiti, salutem & apostolicam benedictionem.

Benedictus Dominus Deus Israel, &c. ut in epist. precedente.

Super his litteris cujus lumbi non repleantur dolore? Super his me obstupescerunt tenebræ: nec tantum horrore periculi, quantum pro horrenda novitate rei, quod tam lacrymabiles litteræ poterunt scribi a matre contra filias suas, quamvis peccantes. In iudicio Salomonis expressa est magnitudo maternæ pietatis, quando

judicante Salomone ut infans, pro quo contendebatur, gladio divideretur, maluit mater filium suum sub aliena muliere vivere, quam gladio iudicis dividi. Dicit Isaias: *Babylon dilecta mea versa est mihi in miraculum*: at ego dico: Roma dilecta mea mater versa est mihi in miraculum. Quid enim tam mirabile, immo quid tam miserabile? Vidit olim David angelum Domini stantem extento gladio super Ierusalem: nos filia Romanæ ecclesiæ ecce videmus Romanum præfulem, qui est angelus Domini, extento gladio super ecclesiam. David orabat ne populus occideretur: angelus noster porrigens Roberto gladium orat, ut occidamur. Vnde iste gladius angelo nostro? Iubente Iesu discipulis ut vendita tunica emant sibi gladium, dicunt discipuli: *Domine, ecce duo gladii hic*. Et Iesus: *Satis est*. Vt ex patrum dictis colligimus, est unus gladius spiritus, quod est verbum Dei: de quo Iesus ait: *Non veni pacem mittere, sed gladium*. Et propheta: *Maledictus qui prohibet gladium suum a sanguine*. Hunc gladium distringit Iesus magis contra carnales affectus, quam contra mundi assultus. Est & alter gladius spiritualis, quo mortificatis vitiiis carnis emittitur corona martyrii. Cum ergo duos tantum gladios a Domino apostoli habeant: unde iste tertius apostolico gladius, quem in nos porrigit Roberto armigero suo? Forte recurrit apostolicus ad Ezechielem prophetam, ut de manu ejus tertium arripiens gladium, vadat ad dexteram sive ad sinistram, cadendo bonos & malos. Dicit enim Deus Ezechieli propheta: *Vt duplicetur gladius, & triplicetur gladius interfectorum*. Puto, non dabit propheta tertium gladium apostolico. Propheta namque duos euangelii gladios ostendens, per duos unius gladii ulus gladium apostolico dandum duplicat, dicens: *Gladius, gladius exacutus est, & limatus: exacutus, ut cadat victimas; limatus, ut splendeat*: exacutus est, quia ut ait Hieronymus, qui malos percutit, in eo quod mali sunt, & habet gladium interfectionis ut occidat pessimos, minister Domini est. Limatus est, ut sincere prædicetur verbum Domini. Triplicato gladio armat propheta interfectores, quia, ut ait Paulus, *non sine causa iudex gladium portat*. Hic est gladius interfectionis magna, qui me cum Ezechiele obstupescere facit. Quem enim non faciat corde tæbescere, quod apostolicus ad vivificandum unctus, accingitur in nos tertio gladio interfectorum? O utinam pleatus dicat Deus etiam angelo percutienti: *Sufficit nunc, contine manum tuam*. Nihil dico in christum Domini, sed vicem nostram doleo. Sed nisi christus Domini veniens ad caulas ovium intrasset in speluncam purgare ventrem, non precidisset David oram chlamydis ejus. Si quis est David, inveniens hunc christum Domini dormientem, omnesque milites ejus dormientes: non mittat manum in christum Domini, sed tantum tollat hastam ejus, & scyphum aquæ, qui est ad caput ejus dormientis. Hanc hastam quam contra nos extexit, ostendo cunctis: hunc scyphum aquæ, qui est ad caput ejus dormientis, porrigo cunctis ad gustandum: ut sapiant omnes quam insipida sit autoritas legis ejus, qua distrinxit gladios laicorum in cervicibus clericorum. Si liceret dicere, salva apostolicæ dignitatis reverentia, ipse nobis videtur dormivisse. Dormierunt cum eo omnes consiliarii ejus, quando conduxit sibi vastatorem ecclesiarum Dei. Præcepit Paulus, ut *verbum episcopi sit sanum, & irreprehensibile*. Nos ergo non infirmamus aut reprehendimus verbum episcoporum episcopi. Sed quia apostolicus non

A debet deviare ab apostolo: quærimus humiliter per singula, utrum hæc apostolice verba sint per omnia gravitate apostolicæ autoritatis sana & irreprehensibilia. Ecce ut pater dilecto filio salutem mittit, & apostolicam benedictionem promittit: sed, ut multis videtur, non ea illi opera indicit quibus salutem & benedictionem a Deo promereri possit. Benedicit Deum, qui in eo efficaciam suæ virtutis operatur, quod ecclesiam Dei debellat, & depopulatur, ac per hoc cælestis Ierusalem aditum ei pollicetur. Num recta via dilectum filium dirigit, ipse pater nobiscum videat. Vt utamur verbis Augustini summam collectis, Deus, qui dixit: *Ego Deus faciens pacem, & creans malum*, sicut cætera suaviter disponit, ita hoc etiam disponit, ut bonum pacis per bonos faciat, malum vero belli per malos creet. Vtens enim Deus animis hominum pro voluntatibus & meritis eorum, digna dignis opera imponit, ut digna dignis præmia rependat, bonis bona pro bonis, malis mala pro malis. Quis unquam populum Dei, quis unquam ecclesiam Dei impune percutens est? Quoties peccabant filii Israel, suscitabat Deus hostes qui contererent peccantes. Castigabat Deus, quos amabat: & damnabat illos, qui vitio suo tales erant, ut per eos mala malis inferret. Dicit Deus per prophetam: *Vocabo ab Aquilone seruum meum Nabuchodonosor, qui faciat omnem vastitatem meam*. Quam voluntatem, nisi ut peccantes disperdat? Hunc seruum suum Deus pro merito servitutis in bovem convertit. Peccanti David ait Deus: *Ecce ego inducam malum super te de domo tua*. Hoc malum executus Absalom, fugato patre suo, invasit Ierusalem. Numquid per hoc meruit cælestem Ierusalem? Per Isaiam dicit Deus: *Ve Assur: virga & baculus furoris mei ipse*. In manu ejus indignatio mea. Ad gentem fallacem mittam illum, & ad populum furoris mei. Mandabo illi, ut auferat prædam, & diripiat spolia. & reliqua. Cur Deus intentat, *Ve Assur*, qui mala quæ fecit, eo non dantescit? *Ve mundo ab scandalis*, dicit Deus. *Necesse est ut veniant scandala: ve tamen illi per quem scandalum venit*. Hoc Hieronymus sic exponit: Cum necesse sit quidem ut veniant scandala, vae tamen homini qui, quod necesse est ut in mundo fiat, facit suo vitio ut per se fiat. Quid multis opus? Ecce opera iustæ malitiæ quibus pater filium, papa cælestis regis militem imbuat, per quæ possit contendere ad cælestem Ierusalem, impugnando scilicet ecclesiam Dei. Gratias, inquit, prudentiæ tuæ agimus, quod præceptum nostrum in Cameracensi parochia executus es. Qualis & quanta sit vastitas & contritio Cameracensis ecclesiæ, quis recolit sine dolore? Ego quidem filia Romanæ ecclesiæ condolebam Cameracensibus pro affectu germanitatis: nunc vero audiens hæc mala inferri præcepto apostolicæ autoritatis, jam amplius doleo, quia timeo matri meæ, ne in eam redundet illud quod Deus dicit per os Isaiæ: *Vae qui condunt leges iniquas, & scribentes iustitiam scripserunt, ut opprimerent in iudicio pauperes, & vim facerent cause humilium populi mei, ut essent vidua præda eorum, & pupillos diriperent*. & reliqua. Tantam ecclesiæ desolationem, tantam pauperum & viduarum oppressionem, tantam prædaram & rapinarum immanitatem, & quod his grauius est, hæc & peiora his præcepto apostolici, facta esse quis crederet, nisi ipse suo se ore prodidisset? Taceo Cameracensem episcopatum in duos esse divisum iudicio Romanæ ecclesiæ: taceo VVälcherum, qui apostolici consensu & autoritate probatus

3. Reg. 3.

Isa. 21.

2. Reg. 24.

Luc. 22.

Matth. 10.

Ierem. 48.

Ezech. 21.

Idem.

Lib. 3. commentarii in ezechielem cap. 9.

* vasa

Rom. 13.

2. Reg. 24.

1. Reg. 24.

1. Reg. 26.

1. Tim. 3.

Isa.

Dani.

1. Reg.

2. Reg.

Isa. 10.

Matth.

Isa. 10.

probatus & prior ordinatus fuit, subito exordina-
 tum, " excommunicatum, & alium ei subordinatum. Hæc iusta sint necne, in Dei pendet sententia. Non invenimus in christum domini, ad quem pertinet sollicitudo omnium ecclesiarum. Sed quia apostolicus hæc mala sibi adscribit, & ecclesiæ vastatori per gratiarum actionem applaudit: super his mirandum, an magis sit dolendum, nescio. Cui hoc magis sit periculofum, jubenti, an obedienti: cui hoc magis sit damnosum, facienti, an patienti, quis homo discernet? Nos attoniti hac novitate rerum, quærimus unde sit hoc novum exemplum, ut prædicator pacis suo ore & alterius manu inferat ecclesiæ bellum. Contra barbarorum & inimicorum Dei assultus concedunt canones etiam clericis arma ad defensionem urbis & ecclesiæ. **B** Bella vero indici ecclesiæ per autoritatem canonica, nusquam scripturarum legimus. Quæro quod nescio: dico quod scio. Pacem Iesus, pacem apostoli, pacem apostolici viri prædicant, peccantes arguunt, obsecrant, incipient in omni patientia & doctrina. Inobedientes jubet Paulus dure increpari. Quomodo dure increpentur inobedientes, dicit Iesus: *Si peccaverit in frater tuus, corripe illum primo solum solus: secundo cum duobus aut tribus testibus: tertio cum ecclesia. Si ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus.* Hinc ait Augustinus: Illud quod ait Iesus, *Si ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus*, gravius est quam si gladio feriretur, si flammis absumeretur, si seris subijceretur. Nam ibi quoque Iesus subjunxit: *Amen dico vobis, qui ligaveritis in terra, ligata erunt & in calo: ut intelligeretur quod gravius sit puniri, qui velut relictus est impunitus. Sic sententia veritatis exposita ab Augustino, quis divinæ vindictæ humanam vindictam superponat? Qui illum persecutur quem Deus percussit, & super dolorem vulnerum Dei addit, videat quid imprecetur illi Deus, qui iniquitates & dolores nostros in persona dominici hominis portavit: *Appone iniquitatem super iniquitatem illorum*, & reliqua. Si quis pro apostolico dicat merito depopulandam esse ecclesiam, cui incumbat excommunicatus episcopus, audiat exemplum, in quo causa causæ, & persona personæ respondet. Tempore primi Gregorii papæ, defuncto Salonitanæ urbis episcopo, cum decrevisset Gregorius ut pro eo episcopus ordinaretur Honoratus: Maximus quidam auxilio militaris manus invadens episcopatum Salonitanum, & ab episcopo consecratus, a Gregorio excommunicatus est, & tamen missas celebrare præsumebat. Hunc Gregorius non aliis quam sacerdotalibus armis debellans, non superordinavit ei Honoratum, non immissit ecclesiæ vastatorem, sed tamdiu peccantem arguit, donec septimo excommunicationis ejus anno tandem ad veniam petendam attraheret: eumque respicientem non exordinavit, non reordinavit, sed ei in gratiam suam recepto, quod deerat, dato archiepiscopali pallio, supplevit. Cum ergo Salonitanæ causæ sit similis causa Cameracensis: cur censura Romanæ ecclesiæ in simili causa nititur dissimili sententia? Martinus Turonensis postea apostolico sufficere ad exemplum, ut desistat ab oppressione innocentium. Priscillianum episcopum, a Damaso papa pro heresi damnatum, Maximus imperator, accusante Itachio episcopo, occidit, & ut omnes sequaces ejus ubique occiderentur edixit. Martinus ergo, & alique episcopi Itachium communionem ecclesiæ privaverunt, criminantes eum quod ejus accusatione qualicumque*

Concil general. Tom. X.

A homo occisus sit. Maximus agebat cum Martino, ut Itachio communicaret: & Martinus agebat cum Maximo, ut sequaces Priscilliani non occiderentur, ne etiam catholici cum eis perirent. Quod petebat Martinus nullo modo imperasset, nisi ad tempus Itachio communicasset. Sic quodammodo anathema factus pro fratribus suis, retraxit ab eorum cervicibus gladium imperatoris. Qui damnavit accusatorem Itachium pro morte heretici, si adhuc viveret, non laudaret & istum cujus præcepto tot occiduntur pro causa Cameracensium. Qui etiam cum periculo animæ suæ liberavit hereticos a morte, quam graviter ferret innocentes pro aliena culpa opprimi? Nos res rebus conferimus, causis causas opponimus. At Cameracenses afflicti malis, clamant ad Paschalem, sicut filii Israel afflicti malis clamant ad Moysen: *Videat Deus, & indicet, quomodo favore fecisti odorem nostrum coram Pharaone, & prebuisi ei gladium ut occideret nos.* Idipsum de Leodiensibus excommunicatis pseudoclericis præcipimus. Iustum est enim, ut qui se meritos a catholica ecclesia segregarunt, per catholicos ab ecclesiæ beneficiis segregentur. Hic vero me invasit angustia quasi parturientis. Vnde exclamare compellor, quia omnes parturientis dolores hic meus dolor vincit. Filios enim genui, hosque lacte alui fidei, hos pane veritatis confirmavi, & in virile robur provexi: ipsa me beatificabam, quia eis in regis curia, & in Dei ecclesia florentibus nihil deesse credebam, quod vel ad corporis pertineret decorem, vel ad animæ spectaret valorem. Sed quid est ab omni parte beatum? Ecce mater inea S. Romana ecclesia vult infligere eis notam excommunicationis, & insuper crexit super eos gladium occisionis. Super his ego quidem materno dolore torqueor, ipsi atatem habent, loquantur pro se. Idipsum, inquit, de Leodiensibus excommunicatis pseudoclericis præcipimus. *Statera dolosa non est bona*, ait Sapientia. **C** Quis confert causam nostram causæ Cameracensium, ut & nos patiamur quod patiuntur Cameracenses? Nos quidem Cameracensibus compatimur, nobis nihil tale verebamur. Cameracenses, quia causæ causam, personæ personam supposuerunt, gladium bicipitem sibi supposuerunt: nos vero Leodienses quare excommunicati dicimur? Quare gladius nobis superponitur? Quid dignum morte aut excommunicatione fecimus contra canonicam regulam ecclesiæ? In uno spiritu nos omnes, in unum corpus baptizati sumus, nos unius moris Deus in domo sua habitare fecit. **D** Obscraat nos Paulus per nomen Domini, ut non sint in nobis schismata. Quando significatio est Romanæ ecclesiæ quod conrentiones fuerint inter nos? Idipsum in Christo sapimus, idipsum dicimus. Non dicimus: *Ego sum Pauli, ego Cepha, ego autem Christi*. Numquid pro hac unanimitate excommunicati dicimur? Vt præcipit Paulus, *obedimus & subjacemus propositis nostris qui vigilant pro animabus nostris*. Nobis legem Dei renentibus obijciunt quod transgrediamur eorum novas traditiones: at illis dicit Deus: *Quare vos transgredimini mandatum Dei propter traditiones vestras?* **E** Inbet Deus, ut quæ sunt Cæsaris, reddamus Cæsaribus; & quæ sunt Dei, Deo. In hanc sententiam Petrus & Paulus pedibus eunt. Petrus inquit: *Deum timete, regem honorificate. Servi, subditi estote in omni timore dominis, non tantum bonis & modestis, sed etiam dysscolis: hæc est enim gratia. Paulus: Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit.* Qui hoc

R r iij omni

omni animâ præcipit, quem a subjectione terrena A potestatis excepit? Quia ergo regem honoramus, quia dominis nostris non ad oculum, sed in simplicitate cordis, servimus, ideo excommunicati dicimur? Sed simoniaci sumus. Simoniacos quantum ad nos vitamus, & quos vitare nequimus pro loco & tempore toleramus, certi quod ipse Iesus, factò flagello de resticulis peccatorum, cathedras vendentium columbas evertit, & nummulariorum effudit æs. Vitamus, inquam, simoniacos, nec minus vitamus illos, qui notam avaritiæ honesto nomine prætextentes, quod gratis se jactant dare vendunt sub caritatis nomine, & sicut Montanistæ sub nomine oblationum artificiosius accipiunt munera. Ohtdolendo miramur cur excommunicati dicamur. Quando, a quo, & quare excommunicati sumus? non ab episcopo nostro, non ab archiepiscopo cui episcopus noster suffragatur, nos excommunicatos esse scimus: sed nec a papa Romano nos esse excommunicatos credimus, quia scimus eum non ignorare quod ait Nicodemus: *Lex vestra non indicat quemquam, nisi audierit ab ipso prius.* Nec Sodomitas damnasset Deus, nisi descendisset ad ipsos videre utrum clamorem qui venerat ad eum opere compleissent. Qui nihil a nobis audivit, quem non episcopus, non archiepiscopus aliquando contra nos interpellavit, quis crederet quod nos excommunicaverit? Per scalam ad cælum usque pertingentem videt Iacob ascendentes & descendentes angelos. Et Iesus ait discipulis: *Amen, amen, dico vobis, videbitis cælum apertum, & angelos Dei ascendentes & descendentes super filium hominis:* nos filios hominis, id est Adæ, in sua exprimit persona. In aperto ecclesiæ cælo & boni & mali intrant. Vos præsules ecclesiæ, qui estis angeli Dei, gradatim ad nos ascendere debetis, gradatim & nos ad vos ascendere debemus. Quot gradibus ad vos ascendimus, tot ad nos ascendere debetis. Est primus gradus nobis ad episcopum, secundus ad archiepiscopum, per quos ascendere debemus ad gradum tertium, id est ad papam Romanum. Super filium hominis descenditis, cum humilibus compatiendo descenditis. Super filium hominis ascenditis, cum verbo & exemplo humiles ad cælum sustollitis. Credo, dicetis nos ideo haberi excommunicatos, quia favemus episcopo nostro faventi partibus domini sui imperatoris. In hæc sunt initia dolorum, pro hac re crubescunt causæ malorum, quia satanas solutus terram perambulans, jam divisit regnum & sacerdotium. Quia ergo venit diabolus habens iram magnam, Patrem nostrum, qui est in cælis, oramus pro hoc specialiter, ne nos inducat in tentationem hanc; sed liberet nos a malo hujus tentationis. Nobis dormientibus inimicus supereminavit zizania in agro ecclesiæ. Expectamus donec angeli messores Dei alligent zizaniorum fasciculos ad comburendum. Num ideo dicimur excommunicati? O quot manipulos tritici eradicavit, qui ante tempus zizania a tritico discernere festinat? Quis jure reprehendet quod episcopus partibus domini sui favet, cui promissam eum juramento fidelitatem debet? Perjurium nemo dubitat esse grande peccatum. Deus solus jurat, & non peccat eum, quia sapientia custodit præcepta juramenti Dei. Sed nos, quos jurasse sæpe pœnitent, jurare prohibemur. Si jurat homo, jubet Deus ut reddat Domino juramentum suum. Hoc nec ignorant illi qui regnum & sacerdotium scindunt novello schismate; & novellis, ut quibusdam placet, traditionibus, illos qui regi perjurant se a culpa

perjuriæ absolvere promittunt: non attendentes quod Ezechiel ex ore Dei dicat de Sedecia qui perjuravit domino suo regi Nabuchodonosor: *Qui solvit, inquit, pactum, numquid effugiet?* Hoc Hieronymus sic exponit: Ex hoc etiam discimus inter hostes servandam fidem, & non considerandum cui, sed per quem, juraveris: multo enim melior inventus est ille qui propter nomen Dei tibi credit, & deceptus est, quam tu qui per occasionem divinæ majestatis hosti tuo, immo jam amico, molitus es insidias. Quid laboramus in colligendis exemplis vitandi perjuriæ? Tertium decalogi mandatum de corde & ore Dei prolatur, & jusque digito scriptum, hoc est: *Non assumas nomen Domini Dei tui in vanum: nec enim habebit in sortem Dominus eum qui assumpsit nomen Domini sui frustra.* Cum tria prima decalogi mandata ad cultum Dei pertinent, diligenter inspicentibus videtur, quod in hoc tertio decalogi mandato cætera mandata pendant: quia cum fit quod Deus fieri præcepit, vel non fit quod Deus fieri prohibet, ideo utique fit vel non fit, ut nomen præcipientis vel prohibentis Dei non assumatur in vanum. Quis magis assumpsit nomen Dei in vanum, quam ille qui violat hoc quod per nomen Dei jurat? Deus jubet ne per cælum, ne per terram, ne per caput meum jurem, ne forte perjurem. Si culpa est perjurare per creaturam Dei, quam gravius peccat qui per creatorem Deum peccat! Hinc omnes perpenditis quod sit reus capitis qui non reddidit Cæsari quæ sunt Cæsaris, secundum decretum Dei, vel qui regem inhonorat contra decretum apostoli, vel pejerando assumpsit nomen Dei in vanum, per quod juravit regi fidelitatem. Ecce quare excommunicati dicimur. Sed quare pseudoheretici vocamur, qui canonicè viventes, operibus meremur ut clerici vocemur? Non est, non est, inquam, de forte Dei, qui vult nos excludere a forte Dei. Non tales, o mater ecclesia, nutriti, ut merito vocemur pseudoheretici. Quia enim nos voluntati nostræ non dimisisti, non confundemus te matrem nostram. Mirum est de domino Paschasio, quomodo sic convicia venalia inveniret: bona mercatione videtur ea accepisse, quæ tanta in nos profudit facilitate. Modo enim nos excommunicatos nominat, modo pseudohereticos ex motu animi vocat. Eructavit cor David regis verbum bonum, evomuit cor domini Paschasii vile convicium, prout vetulæ & texitrices faciunt. Petrus apostolus docet: *Non dominantes in clero, sed formam facti gregis.* Paulus apostolus ad Galatas declinantes ait: *Filioli, quos iterum parvulario in domino.* Hos igitur attendat dominus Paschasius pios admonitores, non impios convicatoros. Maledictum excommunicationis dominus Paschasius nobis impropert, sed illud ante omnia timemus, quod Spiritus sanctus per os Psalmistæ dicit: *Maledicti omnes qui declinant a mandatis tuis.* Maledictum excommunicationis, quod ex novella traditione Hildebrandus, Odardus, & iste tertius indistrete protulerunt, omnino abjicimus, & priores sanctos patres usque nunc veneramus & tenemus, qui dicente Spiritu sancto, non animi motu, in majoribus & minoribus potestatibus graviter delinquentibus quædam dissimularunt, quædam correxerunt, quædam roleraverunt. Dominus noster episcopus communicat regi & imperatori suo, cui ex regalibus ejus acceptis juravit fidelitatem. Nimirum effluxit tempus, quo hæc consuetudo incepit, & sub hac consuetudine migraverunt a sæculo sancti & reverentes episcopi, reddentes Cæsari,

IOAN. 1.

IOAN. 7.

GEN. 18.

GEN. 28.

IOAN. 1.

APOC. 20.

MATTH. 6.

MATTH. 23.

ET MARC. 4.

Ezech. 17.

Exod. 20.

Matth. 5.

Luc. 20.

1. Petr. 1.

Exod. 20.

Psal. 44.

1. Petr.

Galat.

Psal. 118.

Cæsari quæ erant Cæsaris, & Deo quæ erant Dei. Sed quid dicit Ambrosius super Lucam? Si Christus, inquit, non habuit imaginem Cæsaris, cur dedit censum? Non de suo dedit, sed reddidit mundo quod erat mundi. Et tu, si non vis esse obnoxius Cæsari, noli habere quæ mundi sunt. Sed si habes divitias, obnoxius es Cæsari. Si vis igitur nihil debere regi terteno, dimitte omnia, & sequere Christum. Item Augustinus super Ioannem: »Apostolus voluit seruari regibus, voluit honorari reges, & dixit: *Regem reuerimini*. Nolite dicere: »Quid mihi & regi? Quid tibi ergo & possessioni? »Per iura regum, possidentur possessiones: per imperatores & reges sæculi, Deus iura humana distribuit generi humano. Igitur ex verbis istorum & aliorum sanctorum patrum consulant sibi episcopi regibus & imperatoribus obnoxii, & eorum regalibus acceptis, ne proprio gladio, id est eorum beneficiis, eos interficiant. Si quis denique respectu sancti Spiritus vetus & novum testamentum gesta que revoluerit: patenter inueniet, quod aut minime aut difficile possunt reges & imperatores excommunicari, secundum etymologiam nominum illorum, & iuxta determinationem excommunicationis: & adhuc sub iudice lis est. Admoneri quidem possunt, increpari, argui a timoratis, & discretis viris: quia quos Christus in terris regum vice sua constituit, damnandos & salvandos suo iudicio reliquit. Ecce, quare excommunicati vocamur, eo quod sanctos & moderatos & antiquos patres tenemus, & posse imitamur. Episcopum, archiepiscopum nostrum provincialem, & comprovincialem synodum, ex antiqua traditione tenemus: & quidquid ibi de scripturis sanctis definitum fuerit, Romam non refertur usque ad graviora negotia, de quibus non inuenitur in scripturis sanctis autoritas. Illos vero legatos a latere Romani episcopi exeuntes, & ad ditanda marsupia discurrentes, omnino refutamus, sicut temporibus Zosimi, Cælestini, Bonifacii, concilia Africana prohaerunt. Etenim, ut a fructibus eorum cognoscamus eos, non motum correctio, non vitæ emendatio, sed inde hominum cædes, & ecclesiarum Dei proveniunt deprædationes. Quia igitur antiquæ regule inhaeremus, & non omni vento doctrinæ circumferimur, ecce unde excommunicati dicimur. Verum dominus Paschasius cur pseudoclericos nos vocat? Pseudoapostoli adulterabant verbum Dei, quos damnat Paulus in epistolis suis: nos non adulteramus, sed fidem catholicam per Dei gratiam tenemus, fidei catholica opera in Deo exequimur. Regulam canonicam ex partium traditione habemus & reveremur, secundum illam vivimus, dijudicamur, satisfacimus, absolvimur. Conciliis regum aut imperatorum, aut in isto, aut in illo non interfusimus, quia nostræ superiores potestates tale negotium habent inter manus, qui ex vestigiis antecessorum prudenter tractabunt. Cur ergo dominus Paschasius vult ut exolvamus quod non rapimus, ut pseudoclerici vocemur, ubi rectam lineam tenemus? Potius depositio spiritu præsumptionis, cum suis consiliariis solerter recolligat, quomodo a beato Silvestro usque ad Hildebrandum sedem Romanam papæ obtinuerint, & quot & quanta inaudita ex ambitione illius sedis perpetrata sint, & quomodo per reges & imperatores diffinita sint, & pseudopapæ damnati & abdicati sint, & ibi plus valuit virtus imperialis, quam excommunicatio Hildebrandi, Odoardi, Paschasii. Dominus in euangelio dicit: *Si male locutus sum, testimonium perhibe de malo.*

A Et Paulus apostolus in faciem Petto principi apostolum restitit. Ergo remoto Romana ambitionis typho, cur de gravibus & manifestis non reprehendantur & corrigantur Romani episcopi? Qui reprehendi & corrigi non vult, pseudo est sive episcopus sive clericus. Nos vero per misericordiam Dei iuxta regulam obedientes & corrigibiles sumus, & schisma, & simoniam, & excommunicationem, per omnia, dictante ratione & Spiritu sancto, vitare volumus. Ex verbis B. Augustini reges & imperatores ex legibus promulgatis nihil ab hæreticis in hoc mundo possideri voluerunt. Igitur cum non simus hæretici, & hoc sit jus regum & imperatorum: quare dominus Paschasius solo contentus spiritali gladio immitit Robertum armigerum suum ad devastandos fundos & villas ecclesiarum? Quæ, etsi devastanda essent, edicto regum & imperatorum devastari debent, qui non sine causa gladium portant. Ecce solutus est satanas habens iram magnam, quem exterat valida manus Dei. Quod excommunicati dicimur, non gravius iusto feras: quia, ut credimus, nos ab excommunicatione excipiet saltem ipsa Romana autoritas. Hildebrandus papa, qui auditor est huius novelli schismatis, & primus levavit sacerdotalem lanceam contra diadema regni, primo indifferere Henrico faventes excommunicavit: sed reprehendens se intemperantiæ, exceptit ab excommunicatione illos qui imperatori adharebant necessaria & debita subiectione, non volente faciendi vel conciliandi malum, & hoc pro decreto scripsit. "Nec in parte tantum, sed ubicumque poteris, Henricum hæreticorum caput & ejus fautores persequaris. Nullum profecto Deo gratius sacrificium offerre poteris, quam si eum impugnes qui se contra Deum erexit, qui ecclesie Dei regnum auferre conatur, qui in loco sancto Simonis idolum statuit, qui a principibus Dei sanctis apostolis eorumque vicariis de ecclesie domo Spiritus sancti iudicio expulsus est. Cum Alaricus rex Gotthorum iret ad capiendam Romam, monitus a quodam servo Dei ut ab his malis cessaret, non volens, inquit, vado Romam: vir enim quidam me quotidie torquentis urget ut eam ad destruendam Romam. Hoc exemplo urget apostolicus armigerum suum, ut totum depopuletur regnum: quod non potest fieri sine cæde & sanguine, & ecclesiarum Dei depopulatione. Alaricus quidem in hoc mitior fuit, qui capta Roma ecclesie Dei pepercit, & a cæde hominum abstinuit. Nunc nihil excepto immititur Robertus ab apostolico, ut non solum in Cameracenses & nos Leodienses, sed totus feratur ad dispergendos omnes. Quis clamabit modo cum Isaia: *Quam pacis super montes pedes predicantis & annuntiantis pacem, annuntiantis bonum, predicantis salutem?* Eum qui debet esse prædicator pacis, zelus Dei adeo comedit, ut etiam in amicos pacis distringat gladium belli. Qualem enim zelum habuit Petrus in amputanda auricula Malchi, qui rex interpretatur, talem zelum habet modo vicarius Petri in amputanda auricula regis hæretici, in quem omnimodis invehitur. Dum enim hæreticorum caput, Dei rebellem, regni inuasorem, simoniaci idoli adoratorem, ab apostolis & apostolicis excommunicatum vocat: quasi tot ictus ictibus addit, & tot vulnera animæ ejus infligit, ut, si infusum in fide esset, desperare posset. Sed qui in feriando, Petrum imitatur, etiam in reconcendo gladio Petrum imitatur. Qui enim sanavit auriculam Malchi, potest etiam sanare auriculam regis hæretici. Si talis est, quod

zo.
9.
ficio-
Lu-
y. 2.
stinus
atu 6.
Joan-
circa
a tras-
s de
mod
m est
ambam
do-
m de-
llic.
legatis
erc.
7.
+
4.
bani
qui
Odo
is.
18.

Galat. 2.
Apo. 12.
Nec in parte tantum, sed ubicumque poteris, Henricum hæreticorum caput & ejus fautores persequaris. Nullum profecto Deo gratius sacrificium offerre poteris, quam si eum impugnes qui se contra Deum erexit, qui ecclesie Dei regnum auferre conatur, qui in loco sancto Simonis idolum statuit, qui a principibus Dei sanctis apostolis eorumque vicariis de ecclesie domo Spiritus sancti iudicio expulsus est. Cum Alaricus rex Gotthorum iret ad capiendam Romam, monitus a quodam servo Dei ut ab his malis cessaret, non volens, inquit, vado Romam: vir enim quidam me quotidie torquentis urget ut eam ad destruendam Romam. Hoc exemplo urget apostolicus armigerum suum, ut totum depopuletur regnum: quod non potest fieri sine cæde & sanguine, & ecclesiarum Dei depopulatione. Alaricus quidem in hoc mitior fuit, qui capta Roma ecclesie Dei pepercit, & a cæde hominum abstinuit. Nunc nihil excepto immititur Robertus ab apostolico, ut non solum in Cameracenses & nos Leodienses, sed totus feratur ad dispergendos omnes. Quis clamabit modo cum Isaia: *Quam pacis super montes pedes predicantis & annuntiantis pacem, annuntiantis bonum, predicantis salutem?* Eum qui debet esse prædicator pacis, zelus Dei adeo comedit, ut etiam in amicos pacis distringat gladium belli. Qualem enim zelum habuit Petrus in amputanda auricula Malchi, qui rex interpretatur, talem zelum habet modo vicarius Petri in amputanda auricula regis hæretici, in quem omnimodis invehitur. Dum enim hæreticorum caput, Dei rebellem, regni inuasorem, simoniaci idoli adoratorem, ab apostolis & apostolicis excommunicatum vocat: quasi tot ictus ictibus addit, & tot vulnera animæ ejus infligit, ut, si infusum in fide esset, desperare posset. Sed qui in feriando, Petrum imitatur, etiam in reconcendo gladio Petrum imitatur. Qui enim sanavit auriculam Malchi, potest etiam sanare auriculam regis hæretici. Si talis est, quod

quod absit, & pro nobis dolemus, & ipsi domino nostro condolemus. Nihil modo pro imperatore nostro dicimus, sed hoc dicimus, quod etiam si talis esset, tamen cum principiari nobis pateretur: quia ut talis nobis principetur, peccando memur. Esto, concedimus vobis inviti, cum talem esse qualem dicitis. Nec talis a nobis repellendus esset, armis contra eum sumptis, sed precibus ad Deum fufis. Contra Pharaonem, cuius cor contra Deum induruit, Moyses ranam, muscam, locustam, grandinemque induxerat: has tamen plagas non nisi orando, extensis in cælum manibus, avertere potuit. Et Paulus: *Obsecro*, inquit, *primo omnium fieri orationes pro regibus, & pro omnibus qui in sublimitate sunt constituti.* Reges illius temporis, pro quibus Paulus orari obsecrabat, non catholici, non Christianerant. Baruch quoque ex ore Ieremæ scribit Iudeis a regibus Babylonis captivatis: *Orate pro vita Nabuchodonosor regis, & Baltassar filii eius, ut sint dies ipsorum sicut dies cæli super terram, & det dominus viam nobis, & illuminet oculos nostros, ut viciniam sub umbra Nabuchodonosor regis Babylonis, & Baltassar filii eius, ut serviamus eis multis diebus, & inveniamus gratiam in conspectu eorum.* Cur pro malis regibus orari debeat, Paulus dicit: scilicet *ut tranquillam vitam agamus.* Effet apostolicum, imitari apostolum: effet propheticum, imitari prophetam. Sed peccatis nostris merentibus, apostolicus, qui etiam modo orare deberet pro rege, quamvis peccatore, ut tranquillam & quietam vitam agamus, agit bellando ne tranquillam & quietam vitam agamus. Cum ita sibi confortent apostolica & prophetica verba, quero humiliter ego filia a matre mea sancta Romana ecclesia, unde hæc autoritas apostolico, ut præter spiritua-lem gladium, exerat in subiectos alterum occisionis gladium? Non ago pro rege, sed pro ecclesiarum matre, cuius parti timemus nos ejus filia. Si enim David non meruit ædificare templum Dei, quia vir sanguinum erat: summus pontifex, si vel stilla sanguinis vestem ejus tetigerit, quomodo in sancta sanctorum introibit cum sanguine Christi quem offerat pro sua & populi ignorantia? O utinam non cum Pilato tantum lavet manus suas, dicens: *Mundus ego sum a sanguine innocentium: sed etiam cum Petto dicat: Domine lava non tantum pedes meos, sed & manus, & caput.* Iudei non excusaverunt manus suas a sanguine Christi, quem ipsi hora tertia linguis suis, hora sexta manibus Romanorum crucifixerunt. Apostolicus vero se excusans dicit cum Paulo: *Mundus ego sum a sanguine omnium vestrum.* Quis pontificum Romanorum unquam suis decretis autorizavit, ut debeat pontifex gladio belli in peccantes uti? Gregorius primus hujus nominis papa, quid omnes ante se papæ super hoc sentire debeant, ostendit, scribens » Sabiniano diacono: Vnum est, quod * humiliter » suggeras serenissimis dominis nostris, quia si ego » servus eorum in mortem vel Longobardorum me » miscere voluisssem, hodie Longobardorum gens » nec regem, nec duces, nec comites haberet, atque » in summa confusione * esset: sed quia Deum timeo, » in mortem cuiuslibet hominis me miscere formido. Hoc exemplo omnes a primo Gregorio contenti urebantur solo gladio spirituali, usque ad ultimum Gregorium, id est ad Hildebrandum, qui primus se & suo exemplo alios pontifices contra imperatorem accinxit gladio belli. Quis posset regem arguere? Melius nobis intellexit Eliu, qui in libro Iob de Deo ait: *Qui vocat duces impios, & qui regnare facit hypocritam propter peccata po-*

A *puli.* Quod Gregorius exponens: Nullus, inquit, qui talem rectorem patitur, cum quem patitur accuset: quia nimirum sui sunt meriti, perversi rectoris subjacere ditioni. Culpam ergo proprii magis accuset operis, quam injustitiam gubernantis. Scriptum namque est: *Dabotibi reges in furore meo.* Quid ergo illos nobis præesse despiciamus, quorum super nos regimina ex domini furore suscepimus? Sic ergo secundum merita subditum tribuuntur personæ regentium, ut fæpe qui videntur boni, accepto mox regimine permutantur, sicut Saul quicor cum dignitate mutavit. Sic ergo pro qualitatibus subditorum disponuntur acta regentium, ut fæpe pro malo gregis, etiam veta boni rectoris vitæ delinquant. Certum vero est, quod ita sibi invicem & rectorum & plebium merita connectantur: ut fæpe ex culpa rectorum, deterior fiat vitæ plebium, & fæpe ex merito plebium, mutetur vitæ rectorum. Sed quia rectores habeant judicem Deum, magna cautela subditorum est, non temere judicare vitam regentium. Hæc Gregorii verba agunt pro nobis, quod vos Deo judicium suum tollatis, nec attendatis quod dicit Amos propheta: *Vos desiderantibus diem Domini.* Diem domini desiderat, qui injuste, vel impotente, vel intempetive de subiectis judicat, vel voto cordis iudicium Dei præoptat. Non dicimus imperatorem nostrum esse hypocritam: sed vos qui cum habetis pro hypocrita, miramur quod non attendatis quia causa Deus regnare faciat hypocritam. Si enim cessarit causa peccati, cessabit & pœna peccati. Quid de eo dicimus quod Henricum ab apostolis & apostolicis viris excommunicatum sancti Spiritus iudicio dicit? Nimis illum detestatur, quem nec regis nec imperatoris nomine dignatur. Quis poterit discernere causam regni a causa sacerdotii? Nisi pax Dei, quæ exuperat Philipp. *omnem sensum*, copulet regnum & sacerdotium uno angulari lapide concordie, vacillabit structura ecclesiæ, fidei fundamentum. Ut potestatem regni probat vel improbat causa modusque regendi, sic potestatem sacerdotii probat vel improbat causa modusque ligandi & solvendi. Nam Clemens scribit dixisse Petrum: Ligabis quod oportet ligare, & solves quod expedit solvi. Qui præest cæteris, oportet agere vicem medici, non bestialis furore commoveri. Qui ergo debet agere vicem medici, audiat etiam consilium Sapientiæ: *Omnis, inquit, potestatis brevitas est vita. Languor prolixior gravat medicum. Breve languorem præcedit medicus. Sic & rex hodie est, & cras morietur.* Cum ab omnibus indicatur prelato virtus discretionis: quare apostolici succedentes sibi invicem, quasi hereditario bello excommunicandi indiscrete in regem insurgunt, cui pro regali dignitate etiam ipsi subijci iubentur? Qui excommunicatur Spiritus sancti iudicio, utique repellendus est a Dei domo: quotiescumque autem aliquis excommunicatur, aut ex cause, aut ex personæ præiudicio, quis dicat hunc excommunicatum esse Spiritus sancti iudicio? Dicitis cum Gregorio: Quoquo modo liget pastor, timeat grex vinculum pastoris. Dicimus & nos cum Gregorio: Ligandi & solvendi potestate se privat, qui subiectos pro suo velle, & non pro eorum merito, ligat & solvit. Dicitis: Quoquo modo excommunicatur, si morte prævenitur, damnatur. Hic nobis succurrit Romana ecclesiæ autoritas: Gregorius enim scripto & facto autorizavit, quod potest Romanus præsul absolvere excommunicatum injuste ab aliquo. Si hoc potest

Exod. 8. 9 & 10.

1. Tim. 2.

Baruc. 1.

1. Paralip. 22. c. 28.

Matth. 27. Ioni. 13.

Marc. 15.

Act. 10.

Libro 7. regiltri cap. 1.

* breviter.

* esset divisa.

Iob. 34.

Moral. li. 25. cap. 2.

Osea 13.

1. Reg. 13.

Amos 5.

Iob. 34.

Eccl. 10. * potentatus.

Hom. 26.

Ibidem.

potest Romanus præful, quis neget etiam Deum posse absolueret, si quem præful Romanus iniuste excommunicaverit? Nemo enim lædi potest ab alio, nisi prius lædatur a semetipso. Nullum profecto, inquit, gratius Deo sacrificium offerre poteris. Qualiter hoc sacrificium nihil sit gratius Deo, quæro a te, o mater me Romana ecclesia. Deo enim non placet sacrificium, nisi mundum & immaculatum. Ideo enim lex in pascha offerebat Deo agnum immaculatum, ut etiam offerentes essent immaculati. Quomodo ergo tam gratum est Deo hoc bellandi sacrificium, quod non potest fieri sine macula culpæ? Dicit enim Malachias:

Si offeras Deo pecus claudum, cæcum, languidum, nonne malum est? Apostolicus, qui hoc sacrificium belli indicit Roberto filio suo, vellet, puto, redire ad zelum Phinees, vellet sacre quod fecit Moyses, ut manus Levitarum consecret in sanguine fratrum suorum. Perierunt filij Aaron offerentes ignem alienum. Utinam non pereat hic, qui etiam modo offert Deo ignem alienum, & non illum ignem quem venit Iesus mittere in terram, & vultur ardeat. Quomodo, inquam, gratum est Deo sacrificium quod non videtur esse mundum & immaculatum? Sacrificium de rapinis pauperum erit gratum illi qui odit rapinam in holocaustum? Nec sacrificio de lachrymis viduatæ & pupillorum delectabitur Deus, ut ait Iesus filius Sirach:

Non despiciet Deus gemitum pupillæ & viduæ. Nonne lacrymæ viduæ ad maxillas descendunt, & a maxilla ascendunt usque ad cælum? Et Dominus exauditor non delectabitur in illis? Sacrificium de opprobriis ecclesiatum, quomodo grate accipiet ille qui dixit: Ad quem respiciam, nisi ad pauperculum & contritum spiritum, & timentem sermones meos? Hac calamitate apostolici belli quot sunt opprobria, de quibus Deus dicit: Qui tangit vos, tangit pupillam oculi mei. Sacrificium humano sanguine inquinatum miror si placebit illi qui dixit: De manu cunctarum bestiarum, & de manu hominis, sanguinem hominis requiram. Quod per modos sacrificandi Iesus in evangelio tribus pene verbis concludit: Omnis sacrificans igne salietur, & omnis vitima sale salietur. Quam plane hoc est conclusum, quis grate Deo sacrificet, vel quod sit gratum Deo sacrificium! Si sacrificans, igne Spiritus sancti salietur: victima quoque sacrificantis, sale sapientie salietur. Et penetrans Iesus altius ad intentiones cordis, addit: Bonum est sal. Quod si sal insulsam fuerit, in quo condicitur illud? Habere in vobis salem, & pacem habete inter vos. Tenorem huius evangelici capitis quis melius exponet, quam tei & præsentis temporis consequentia? Non possumus habere pacem inter nos, nisi habeamus salem in nobis: sed salem non habemus in nobis, ideo non habemus pacem inter nos. Hoc, inquit, tibi ac militibus tuis in peccatorum remissionem & apostolicæ sedis familiaritatem præcipimus. ut his laboribus & triumphis ad cælestem Ierusalem pervenias. Hactenus evangelicis, apostolicis, & propheti-

cis testimoniis innitebamur, & quod minus habebat materia, augebat exemplorum copia: hic vero quid dicam nescio, quo me vertam non video. Si enim utriusque legis totam bibliothecam, si omnes totius bibliothecæ veteres expositores revolvam, exemplum huius apostolici præcepti non inveniam. Solus Hildebrandus papa ultimam manum sacris canonibus imposuit, quem legitimus præcepisse Mathildi marchionis in remissionem peccatorum suorum, ut debellaret Henricum imperatorem.

Concil. general. Tom. X.

quod iuste, necne, ipse vel alii fecerint, nulla auctoritate discimus. Hoc solum discimus, quia non potest aliquis aliquem indiferece solvere vel ligare. Ad hoc occurrit nobis ex evangelio exemplum. Iesus Christus, totum hominem sine peccato agens, resuscitaturus Lazatum, videns abos pro illo plorantes, fremuit spiritu, turbavit semetipsum, lacrymatus est. Rursum fremuit in semetipso, iussit tolli lapidem mortuo superpositum, elevatis oculis oravit, voce magna clamavit: *Lazare veni foras.* Quo procedente ligatus manibus ac pedibus institis, & sudario facie ligata, dixit Iesus discipulis ut solverent eum. Ecce in Lazaro peccatorem, in Iesu video prædicatorem. Quot affectus ostendit Iesus in Lazaro suscitando, tot affectus ostendit prædicator in peccatore suscitando. Si peccator, vel pro peccatore prædicatur, turbavit seipsum pœnitendo, si lacrymatus fuerit, si clamaverit, *Veni foras* confitendo peccata, si tulerit lapidem de duto corde peccantis, tandem ad iussu Dei solvat institas excommunicationis, tollat etiam a facie ejus laboriosum pœnitentiæ sudarium, & sic libetum sinat abire.

Hinc Gregorius ait: Mortificat non morientem qui iustus damnat: nititur vivificare non victurum, qui reum supplicio solvere conatur. Vera est absolutio prædicantis, cum sequitur arbitrium æterni Iudicis. Sic discipuli Lazarum iam viventem solvunt, quem Iesus suscitaverat mortuum. Si enim mortuum solverent, peccatorem magis ostenderent, quam virtutem.

Hæc Gregorius. Hunc morem discrete ligandi & solvendi hæctenus tenebas, & nobis tenendum mandabas, o sancta mater Romana ecclesia. Vnde ergo hæc nova auctoritas, per quam reis sine confessione & pœnitentiæ offertur præteritorum peccatorum impunitas, & futurorum libertas? Quantam fenestram malitiæ per hoc patefecisti hominibus! Te, o mater, liberet Deus ab omni malo. Sit Iesus tibi ostium, sit ostiarius. Nullus in te introeat, nisi cui ostiarius aperuerit. Te, inquam, tum que præfullem liberet Deus, & ab his, qui (ut ait Michæas propheta) seducunt populum Dei, qui mordent dentibus suis, & prædicant pacem: & si quis non dederit in ore eorum quippiam, sanctificent super eum bellum.

D VIII. AD CLERVM POPVLVMQVE BAMBERGENSEM.

Illis Ottonem episcopum, commendat.

Paschalis episcopus servus servorum Dei clero & populo Bambergensi salutem & apostolicam benedictionem.

QUANTO affectionis debito Bambergensis ecclesia ab ipso suæ institutionis primordio sedi apostolicæ constingatur, et si nos lateat, litterarum vestrarum significatio manifestat. Quod affectionis debitum venerabilis frater Otto, vestre ecclesiæ electus, constanter tenuisse ac tenere cognoscitur, cum per tot & tanta pericula ad apostolicæ sedis visitationem percurat. Nos igitur eum debitæ benignitatis affectione suscepimus, & juxta vestre dilectionis desiderium, nostris tamquam beati Petri manibus, salvo metropolitani iure, vobis per Dei gratiam præfullem ordinavimus. Hunc igitur sub præsentium litterarum prosecutione ad ecclesiæ vestre regimen remittentes, plena hortamur affectione diligi, plena humilitate venerari. Confidimus eum eum disciplina ecclesiæ

Stica

sticæ futurum esse custodem, & salutis vestræ sollicitum provisorum. Huic ergo sedulus officiis obedite, & gratiam vobis in eo conciliate caelestem. Integritatem catholicæ fidei firmam semper in omnibus conservate: sedi apostolicæ semper devotius adhaerete, ut per ejus consortium a contagio omnibus liberi, ad æternæ salutis portum feliciter pervenire, Domino largiente, mereamur.

IX. AD HENRICVM REGEM
ANGLIÆ.

Pro Anselmo Cantuariensi archiepiscopo investituræ ecclesiasticas jure contra regem propugnante.

Paschalis episcopus Henrico regi salutem.

IN litteris, quas nuper ad nos per familiarem tuum nostræ dilectionis filium clericum VVilhelmum transmisisti, & personæ tuæ sospitarem cognovimus, & successus prosperos, quos tibi superatis regni adversariis benignitas divina concessit. Audivimus præterea optatam virilem sobolem ex ingenua te & religiosa conjugè suscepisse. Quod profecto cum nos latificaverit, opportunum rati sumus nunc tibi præcepta & voluntatem Dei validius inculcare, cum ampliotibus beneficiis benignitati ejus te prospicis debitorem. Nos quoque divinis beneficiis benignitatem nostram penes te fociare optamus: sed grave nobis est, quia id a nobis videtis expetere quod omnino præstare non possumus. Si enim consentiamus aut patiamur investituræ a tua excellentia fieri: & nostrum procul dubio, & tuum erit immane periculum. Qua in re contemplari te volumus, quid aut non faciendo perdas, aut faciendo conquiras. Nos enim in prohibitione hac nihil amplius obedientiæ, nihil liberalitatis per ecclesiis nanciscimur: nec tibi debita potestatis aut juris subtrahere quidquam nitimur, nisi ut erga te Dei ira minuatur, & sic tibi prospera cuncta contingant. Ait enim dominus: *Honorificantes me honorificabo, qui autem contemnunt me erunt ignobiles.* Dices itaque: Mei hoc juris est. Non utique: non est imperatorium, non regium, sed divinum. Solius illius est qui dixit: *Ego sum spiritus.* Vnde pro ipso te rogo, cujus hoc munus est, ut reddas hoc ipsi, ipsi dimittas cujus amoris etiam quæ tua sunt debes. Nos autem cur tuæ obniteremur voluntari, cur obstitremus gratiæ, nisi Dei sciremus nos in hujus negotii consensu voluntati obviare, gratiam amittere? Cur tibi quidquam negaremus quod cuiquam esset mortalium concedendum, cum beneficia de te ampliora sumptimus?

Prospice, fili carissime, utrum decus, an decus tibi sit, quod sapientissimus & religiosissimus Anglicanorum episcoporum Anselmus, propter hoc tuo lateri adhaerere, tuo veretur in regno consistere. Qui tanta de te bona hæcenus audierant, quid dete sentiant, quid loquentur, cum hoc fuerit in regionibus divulgatum? Ipsi, qui coram te tuos excessus extollunt, cum præsentia tua caruerint, hoc validius infamabunt: Redi ergo, carissime fili, ad cor tuum propter misericordiam Dei: & propter amorem unigeniti depretemur, revoca pastorem tuum, revoca patrem tuum. Et si quis, quod non opinamur, gravius se adversus te gesserit, si investituræ aversatus fuerit: nos juxta voluntatem tuam, quantum cum Deo possumus, moderabimur. Tu tamen

talitatis repulcæ infamiam a persona tua & regno removeas. Hæc si feceris, etsi gravia qualibet a nobis petieris, quæ cum Deo præberi facultas sit, profecto consequeris, & pro te dominum, ipso adjuvante, exorare curabimus: & de peccatis, tam tibi, quam conjugii tuæ, sanctorum apostolorum meritis, indulgentiam & absolutionem faciemus. Filium autem tuum, quem ex spectabili & gloriosa conjugè suscepisti, quem, ut audivimus, egregii patris VVilhelmi nomine nominasti, tanta tecum imminencia confovebimus: ut qui te, vel illum læserit, Romanam ecclesiam videatur læsisse. Datum Laterani, nono Kalendas Decembris. *Plures hujus argumenti ad regem extant apud Edinærum.*

X. AD DIDACVM COMPOSTELLANVM
EPISCOPVM.

De reformandis moribus istius ecclesiæ deformibus, qui per bella in eam irrepserant.

Paschalis episcopus servus servorum Dei, venerabili Didaco Compostellano episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

ECCLESIA, quam regendam, disponente domino, suscepti, jamdiu, etiam cum pastorem habere videretur, pastoris solatiis caret. Idcirco strenuitati tuæ vigilantius insistendum est, ut in ea rite omnia juxta normam sedis apostolicæ disponantur. Cardinales in ecclesia tua presbyteros seu diaconos tales constituat, qui digne valeant commissa sibi ecclesiastici regiminis onera sustinere. Porro quæ presbyterorum interfunt, presbyteris; quæ diaconorum, diaconibus committantur: ut in aliena dispendia nullus obrepant. Si qui sane ante Romanæ legis susceptionem secundum communem patriæ consuetudinem conjugia contraxerunt, natos ex eis filios neque a seculari neque a dignitate ecclesiastica repellimus. Illud omnino incongruum est, quod per regionem vestram monachos cum sanctimonialibus habitare audimus: ad quod rescandum experientia tua imminet: ut & qui impræsentiarum simul sunt, divisim longe habitaculis separentur, prout arbitrio & religiosorum virorum consilio melius visum fuerit: neque in posterum consuetudo hujusmodi præsumatur. Datum Laterani, incarnationis dominicæ anno millesimo centesimo * tertio, nostri pontificatus * quarto.

XI. AD EPISCOPOS ANAGNIÆ
ET CAMPANIÆ.

De canonizatione sancti Petri Anagninæ episcopi.

Paschalis episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus episcopis Anagninæ, & aliis per Campaniam constitutis, salutem & apostolicam benedictionem.

DOMINVM excelsum habentes præ oculis, qui in amicis suis laudatur & benedicitur, & considerantes propterea strenuè probatæque vitæ merita, quibus vir sanctus Petrus, quondam Anagninæ episcopus, de regula monachorum assumptus, in pastoralis officio pure, simpliciter, solerti vigilantia & exemplo, Deo deservivit: admirantes etiam miraculorum insignia, quibus sanctum suum

1. Reg. 2.

Joan. 20.

* quarto
* quinto

suum ante & post obitum divina gratia decoravit, A
 prout per Brunonem Signiensem episcopum fide-
 liter annotatur, & usque ad nostra tempora deco-
 rare non desinit, autoritate præsentium vobis li-
 cere volumus: & mandamus quatenus tertio
 Nonas Augusti diem natalem ejusdem confesso-
 ris & præsulis memorandi sanctorum catalogo
 congrue celebrem recolatis: quatenus in præsen-
 ti gratiam, & in futuro, opulante divina cle-
 mentia, piis ejus intercessionibus mereamur glo-
 riam sempiternam. Data Signiæ secundo Nonas
 Junii, pontificatus nostri anno decimo.

XII. AD GEBEHARDVM CONSTANTIEN-
 sem & Odericum Pataviensem episcopos.

Non quoslibet excommunicatos esse vitandos. B

*Paschalis episcopus servus servorum Dei, venerabi-
 libus fratribus Gebehardo Constantiensi, Oderico
 Patavienfi, episcopis, & ceteris Teutonicarum
 partium tam clericis quam laicis catholicis, salu-
 tem & apostolicam benedictionem.*

PRO religionis vestræ fervore gaudemus, &
 omnipotenti Deo gratias agimus, qui vos in
 sui nominis amore confirmat. Quosdam autem ve-
 strum minus secundum scientiam zelum Dei habe-
 re audivimus: ut, dum pravorum commixtionem
 vitant, etiam a religionibus vestris discedere medi-
 tentur. Qui profecto nequaquam laude apostoli-
 ca digni sunt, dum in medio nationis pravæ & per-
 versæ perseverare non possunt, inter quos luceant
 velut luminaria in mundo, verbum vite continen-
 tes. Vno enim pondere peccata hominum metiuntur,
 dum tam propriæ voluntatis merito excommuni-
 catos, quam communicantes reos æqualiter
 arbitrantur: verum ininvicem diversarum voluntatum
 diversis eventus agnoscitur. Si quis enim
 criminofus, juxta apostolum, vocatur, hujusmodi
 omnino cavendus est: eadem etiam cautela vitandi
 sunt qui excommunicatis ipsis aut actione, cum
 possint, vel, cum nequeant, voluntate se copu-
 lant. Qui vero hujusmodi excommunicatis omni-
 no inviti, vel servitio, vel cohabitatione jungun-
 tur: si hujusmodi imperfectiois dolore tanguntur,
 non omnino vitandi sunt, nec tamen ad commu-
 nionem sine correctionis medio admittendi.
 Hinc est quod prædecessor noster sanctæ memoriæ
 Gregorius septimus papa excommunicatorum uxores,
 filios, servos, rusticos, quorum consilio vel
 voluntate, excommunicatorum niterum non perpetrat-
 ur, viatores quoque ob eandem necessitatem
 invitos excommunicatis communicantes, excommu-
 nicationis vinculo non teneri constituit: sicut
 beatus Augustinus ad Auxilium scribens evidenter
 ostendit. Dignoscant igitur fratres nostri, in om-
 nibus regiam tenere viam, & in medio nationis
 pravæ & perverse tamquam luminaria lucere stu-
 deant: ut non suæ tantum, sed ut alienæ salutis
 mercedem a Deo mereantur accipere, quod singu-
 lorum excommunicatorum voluntates & causas
 discutiant: quia nuda omnia & aperta sunt oculis
 ejus de cujus miseratione confidimus, quia simpli-
 cis oculi corpus, tenebrarum caligine non oppri-
 metur, quoniam caritas operit multitudinem pec-
 catorum.

XIII. AD AVGVSTANVM CLERVM
 & plebem.

*Contra episcopum causam agentes ad præfixum ter-
 minum citantur.*

VENIT ad nos, &c. *Extat infra in concilio
 Gualtallensi.*

XIV. AD EOSDEM.

Isdem ob pacem cum episcopo suo initam gratulatur.

POST impetitionem, &c. *Extat infra in concilio
 Gualtallensi.*

XV. AD CLERVM ET PLEBEM
 Arelatensem.

Vt in locum Gibelini episcopi sui Hierosolyman
 translati alium eligant.

*Paschalis episcopus servus servorum Dei, clero &
 populo Arelatensi, salutem & apostolicam
 benedictionem.*

PRO negotiis & scandalis quæ in Hierosoly-
 mitana ecclesia fuerant, venerabilem fratrem no-
 strum Gibelinum, quondam ecclesiæ vestræ anti-
 stitem, ad partes illas cum nostra legatione direxi-
 mus: cujus nimirum persona ita in omnibus pla-
 cuit, quod cum clerus & populus ejusdem ecclesiæ
 unanimi voto, communi desiderio, in partem sibi
 & pastorem elegerunt. Nos enim, quoniam diu
 episcopali regimine fuerant destituti, electionem
 ipsam assertionem nostram firmavimus, vestram itaque
 dilectionem litteris præsentibus præmonemus
 & hortamur in domino, ut & vos canonicum pas-
 torem vobis eligere properetis: nec vobis grave
 & durum vehementius videatur. Illum enim tanto
 ardore Hierosolymitana suscepit ecclesia, quod
 cum, etsi nos omnino velimus, vobis reddere nullo
 modo possimus. Data Laterani quarto Nonas
 Januarii.

XVI. AD ANSELMVM CANTVARIENSEM
 archiepiscopum.

De concordia cum rege inita ei gratulatur.

Audior
 quam apud
 Binium.

*Paschalis episcopus servus servorum Dei, venerabili
 fratri Anselmo Cantuariensi archiepiscopo,
 salutem & benedictionem.*

QUOD Anglici regis ad apostolicæ sedis obe-
 dientiam omnipotentis Dei dignatio inclina-
 vit, eidem miserationum domino gratias agimus,
 in cujus manu regum corda versantur. Hoc nimi-
 rum tuæ caritatis gratia, tuarumque orationum
 instantia, factum credimus, ut in hac parte po-
 pulum illum, cui tua sollicitudo præsidet, misera-
 ratio supernate sperceret. Quod autem & regi, & iis
 qui videntur obnoxii, adeo condescendimus: eo
 affectu & compassione factum noveris, ut eos qui
 jacebant erigere valeamus. Qui enim stans jacen-
 ti ad sublevandum manum non porrigit, nun-
 quam jacentem eriget, nisi & ipse curvetur.
 Cæterum quamvis casui propinquate inclinatio
 videatur, statum tamen rectitudinis non amittit.

Sf ij Te

Te autem, in Christo venerabilis & carissime frater, ab illa prohibitione, sive, ut tu credis, excommunicatione absolvimus, quam ab antecessore nostro sanctæ memoriæ Urbano papa "adversus investituras aut hominia factam intelligis. Tu vero eos qui aut investituras acceperunt, aut investitos benedixere, aut hominia fecerunt, cum ea satisfactione, quam tibi per communes legatos Wilielmum ac Baldwinum viros fideles & veridicos significamus, domino cooperante, suscipito, & eos vice nostræ autoritatis absolvo: quos vel ipse benedicas, vel a quibus volueris benedici precipias. nisi in iis aliud forte reperias, propter quod a sacris honoribus sint repellendi. Cæterum Eliensis abbati tuæ commissionis consortium subtrahas, quamdiu abbatiam retinere præsumpserit, quam contempto nostri oris quod præsens audierat, interdicto, per repetitam investituram præsumpsit invadere. Si qui vero deinceps præter investituras ecclesiarum prælationes assumpserint, etiam si regi hominia fecerint, nequaquam ob hoc a benedictionis munere atqueantur: donec per omnipotentis Dei gratiam ad hoc omittendum cor regium tuæ prædicationis imbribus molliatur. Præterea super episcopis, qui falsum, ut nosti, a nobis rumorem attulerunt, cor nostrum vehementius: quia non solum nos læserunt, sed multorum simplicium animas deceperunt, & regem adversus caritatem sedis apostolicæ impulerunt. Vnde & inultum eorum flagitium, Domino cooperante, non patimur: sed quia filii nostri regis instantia pro iis nos pulsant attentius, etiam ipsi communionis tuæ participium non negabis. Sane regem & ejus conjugem, & proceres illos qui pro hoc negotio cum rege ex præcepto nostro laboraverunt, & laborare nirentur, quorum nomina ex supradicti Wilielmi suggestione cognoscere, juxta sponsonem nostram a peccatis & penitentia absolves. Igitur quandoquidem omnipotens Deus vos in Angliæ regno, ad suum & ecclesiæ suæ honorem, in hac præstitit correctione proficere: ea deinceps mansuetudine, dispensatione sapientiæ, provisione circa regem ac principes, tua fraternitas fatagat, ut quæ minus adhuc correctæ sunt, auxiliante domino Deo nostro per tuæ sollicitudinis studium corrigantur. Quæ in re ita dilectioni tuæ nostrum sentias adesse præsidium, ut quæ solveris, absolvamus: quæ ligaveris, alligemus. Roto-magensis "episcopi causam & interdictum iustitia dictante protolatum tuæ deliberationi commisimus. Quod enim indulleris, indulgemus. Fraternitatem tuam superna dignitate per tempora longa conservet incolorem. Datum decimo Kal. April.

XVII. AD GERARDVM ARCHIEPISCOPVM
EBORACENSEM.

Monetur ut professionem Anselmo Cantuariensi juxta morem prædecessorum suorum faciat.

Paschalis episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Eboracensi archiepiscopo Gerardo, salutem & apostolicam benedictionem.

QUAMQUAM prave contra nos, immo contra matrem tuam sanctam Romanam ecclesiam, te non ignoremus egisse: præsentibus tamen tibi litteris mandamus, ut professionem venerabili fratri nostro Anselmo Cantuariensi archiepiscopo facere non negligas. Audivimus enim Thomam quondam prædecessorem tuum ex hac eadem re

contentionem movisse: & cum in præsentia domini Alexandri papæ secundi ventilata esset, ex præcepto ejus definitione habita, post varias disquisitiones, Lanfranco prædecessori suo & successoribus suis eandem professionem fecisse. Vnde & nos, quod tunc temporis definitum est, volumus, auctore Deo, firmum illibatamque servari. *** Data Benevent prædie Idus Decemb.

XVIII. AD BALDWINVM HIEROSOLYMITANVM regem.

Decernit ut, ad ampliandos fines Hierosolymitanæ diocæses, omnes urbes quas subegerit, Hierosolymitano tanquam metropolitano subjaceant.

Paschalis episcopus servus servorum Dei, glorioso Hierosolymitano regi Baldvino, salutem & apostolicam benedictionem.

ECCLESIA RVM, quæ in vestris partibus fuerunt vel sunt, terminos atque possessiones diutina infidelium possessio tyrannisque confudit. Cum itaque certos ejus fines assignare deliberatione nequeamus, tuis precibus non immerito duximus annuendum: ut, quia pro Hierosolymitanæ ecclesiæ sublimatione personam tuam extremis periculis exponere devovisti, quascumque infidelium urbes cepis vel cepisti, ejusdem ecclesiæ regimini dignitateque subjaceant. Porro earundem civitatum episcopi patriarchæ tanquam proprio metropolitano obedientiam exhibere procurent: quatenus & ipse illorum fulvus suffragis, & ipsi adinvicem ipsius unanimis auxilio vegetati, sic in Hierosolymitanæ ecclesiæ exaltatione proficiant, ut de illorum profectibus omnipotens Deus glorietur. Data Laterani quinto Idus Junii.

XIX. AD GIBELINVM HIEROSOLYMITANVM patriarcham.

Ejusdem argumenti.

Paschalis episcopus servus servorum Dei, reverendissimo fratri Hierosolymitano patriarchæ Gibelino, & successoribus ejus in perpetuum canonice promovendis, salutem & apostolicam benedictionem.

SECUNDVM mutationes temporum transferuntur etiam regna terrarum. Vnde etiam ecclesiasticarum parochiarum fines in plerisque provinciis mutari expedit & transferri. Asianarum siquidem ecclesiarum fines antiquis fuerunt definitionibus distributi, quas distributiones diversarum diversæ fidei gentium confudit irruptio. Gratias autem Deo, quod nostris temporibus & Antiochiæ & Hierosolymæ civitates, cum suburbanis suis & adjacentibus provinciis, in Christianorum principum redactæ sunt potestatem. Vnde oportet nos divinæ mutationi & translationi manum apponere, & secundum tempus, quæ sunt disponenda, disponere: ut Hierosolymitanæ ecclesiæ urbes illas & provincias concedamus, quæ gloriosi regis Balduini ac exercituum eum sequentium sanguine per Dei gratiam acquisitæ sunt. Præsentis itaque decreti pagina, tibi, frater carissime & coepiscopo Gibelino, tuisque successoribus, & per vos sanctæ Hierosolymitanæ ecclesiæ, patriarchali sive metropolitano jure regendas disponendasque sancimus civitates omnes

*in concilio
Claramont.
& Romano.*

*Monachi
erant Can-
tuarienses,
legati sancti
Anselmi.*

*al. vehementius
aggravaverunt.*

al. circa regem.

Guillelmi

omnes atque provincias quas supradicti regis ditio-
ni aut jam restituit, aut in futurum restituere gratia
divina dignabitur. Dignum est enim, ut sepulcri do-
minici ecclesiam, secundum fidelium militum deside-
ria, competentem honorem obrineat: & Turco-
rum seu Saraceno-um jugo libera in Christiano-
rum manu, abundantius exaltetur.

XX. AD BERNARDVM ANTIOCHENVM
PATRIARCHAM.

Nuntiat se non intendisse, concessionem privilegii
supradicti, Antiochenæ patriarchalis ecclesie
dignitatem imminuere.

*Paschalis episcopus, servus servorum Dei, venera-
bili fratri Bernardo Antiocheno patriarcha, salutem
& apostolicam benedictionem.*

QUAMVIS inter cæteras sedes apostolica illa
sedes emineat, quam Petri apostoli morte in
corpore dignatio superna clarificavit: inter Roma-
num tamen & Antiochenum episcopos tanta quon-
dam legitur caritas extitisse, ut nulla inter eos di-
versitas videretur. Eadem Petri persona utraque
illustravit ecclesias. Multa posthac tempora tran-
sierunt, quibus infidelium dominatio unitatem
hanc in personis prædientium impedit. Gratias
autem Deo, quod temporibus nostris Christiano-
rum principatum in Antiochena civitate restituit.
Dignum est igitur, carissime frater, ut ejusdem ca-
ritatis unitas firma permaneat: nec de nobis menti-
tuz opinio ulla subrepat, quod Antiochenam ec-
clesiam deprimere aut inhonorare velimus. Si quid
ergo vel Antiochenæ vel Hierosolymitanæ ecclie-
siaz, aliter fortasse quam oportuit, de parochiarum
finibus scripsimus, nec levitati est nec malitiæ ad-
bendum, nec propter hoc apud nos est scandalum
concitandum: quoniam & locorum longinqua pro-
prietas, & antiquorum nominum commutatio,
quæ civitatibus vel provinciis accidit, magnam no-
bis ambiguitatem vel ignorantiam attulerunt. Cæ-
terum & optavimus, & optamus, non scandali sed
pacis somitem fratribus ministrare, suum jus &
honorem quibuscumque ecclesiis conservare. Data
Laterani sexto Idus Augusti.

XXI. AD DIDACVM COMPOSTELLA-
NUM EPISCOPVM.

Monet ut Vraca regina, filia regis Castellæ, sub
pœna privationis regni, ab incestu, quem contra-
xit ineundo matrimonium cum Alphonso Ara-
goniæ rege sibi in tertio gradu consanguinitatis
conjuncto, desistat.

*Paschalis episcopus, servus servorum Dei, venerabi-
li fratri Didaco Compostellano episcopo,
salutem & apostolicam
benedictionem.*

AD hoc te omnipotens Deus populo suo præ-
esse constituit, ut eorum peccata corrigas, &
Domini annunties voluntates. *Et infra:* Stude igitur
secundum datam tibi divinitus facultatem tan-
tum incesti facinus, quod a regis filia perpetratum
est, debita ultione corrigere: ut vel a tanta præ-
sumptione desistat, vel ecclesie consortio, & sæ-
culari potestate privetur, &c.

Concil. general. Tom. X.

NOTA SEVERINI BINII.

Hæc tantum ex Paschalis papæ litteris descripta inveni-
mus: cæterum cum non paruisent apostolicis iuris, Deum
vindicare sunt experti. Vraca liquidem morte subitanea, 10. c. 8.
per medium cum crepuisset, extincta est: & Alphonfus
in Saraceno bello peremptus, prout uterque Rodericus
affirmat.

XXII. AD HENRICVM V.
IMPERATOREM.

De investitura. Ex concilio Lateranensi
scripta.

*Paschalis episcopus, servus servorum Dei, dilecto fi-
lio Henrico regi, & ejus successoribus imperatori-
bus, salutem & apostolicam benedictionem.*

DIVINÆ legis institutionibus sancitum est, &
sacris canonibus interdictum, ne sacerdotes
curis secularibus occupentur, neve ad comita-
tum, nisi pro damnatis eruendis, atque pro aliis
qui injuriam patiuntur, accedant. Vnde & apo-
stolus Paulus inquit: *Judicia si habueritis, contem-
perabiles qui sunt in ecclesia, illos constituite ad judi-
candum.* In vestri autem regni partibus, episcopi
vel abbates adeo curis secularibus occupantur, ut
comitatum assidue frequentare, & militiam exer-
cere cogantur: quæ nimirum aut vix aut nullo
modo sine rapinis, sacrilegiis, incendiis, aut ho-
micidiis exhibetur. Ministri vero altaris, ministri
curiæ facti sunt: quia civitates, ducatus, marchio-
natus, monetas, turres, & cætera ad regni servi-
tium pertinentia, a regibus acceperunt. Vnde etiam
mos ecclesie inolevit, ut electi episcopi nullo mo-
do consecrationem acciperent, nisi per manum re-
giam investirentur. Aliquando etiam vivis episco-
piscopis investiti sunt. His & aliis plurimis malis,
quæ per investituram plerumque contigerant,
prædecessores nostri Gregorius * octavus, & Vr-
banus secundus, felicitis memoriæ pontifices exci-
tati, collectis frequenter episcopalis conciliis,
investituras illas manus laicæ damnaverunt: & si
qui clericorum per eam tenuissent ecclesias, deponen-
dos; datores quoque communionem privandos per-
censuerunt: juxta illud apostolorum canonum ca-
pitulum, quod se ita habet: Si quis episcopus sæ-
culi potestatibus usus, ecclesiam per ipsas obrineat,
deponatur, & segregetur, omnesque qui illi com-
municant. Quorum vestigia subsequentes, & nos
eorum sententiam episcopali concilio confirma-
mus. Tibi itaque, fili carissime, Henrice rex, &
nunc per officium nostrum, Dei gratia Romano-
rum imperatori, & regno regalia illa dimittenda
præcepimus, quæ regnum manifeste pertinebant
tempore Caroli, Ludovici, Ottonis, & cætero-
rum prædecessorum tuorum. Interdicimus etiam,
& sub anathematis distractione prohibemus, ne
qui episcoporum seu abbatum præsentium vel fu-
tutorum, eadem regalia invadant, id est, civitates,
ducatus, marchias, comitatus, monetas, telonium,
mercatum, advocatias, jura centurionum & tur-
res, quæ regni erant, cum pertinentiis suis, mili-
tiam & castra: & ne se deinceps, nisi per gratiam
regis de ipsius regalibus intromittant. Sed nec pos-
teris nostris liceat, qui post nos in apostolica se-
de succeduri erunt, aut te aut regnum super hoc
inquietare negotio. Porro ecclesiis cum oblatio-
nibus & hereditariis possessionibus, quæ ad re-
gnum manifeste pertinebant; liberam manere de-
crevimus: sicut in die coronationis tuæ omnipo-
S f iij tenti

renti domino in conspectu totius ecclesiæ promissisti. Oportet enim episcopos curis secularibus expeditis curam suorum agere populorum, nec ecclesiis suis abesse diutius. *Ipsi enim, juxta Paulum apostolum, pervigilant, tamquam rationem pro animabus eorum reddituri.* De traditione vero in nos vel in nostros sic se res habet. Vix portas civitatis ingressi sumus, cum nostris intra muri mœnia secure vagantibus, quidam vulnerati, alteri intercepti, omnes vero spoliati, aut capti sunt: ego tamen quasi pro levi causa non mutatus, bona & tranquilla mente usque ad ecclesiæ beati Petri januas cum processione perveni, quod sic gestum fuisse rei veritas multorum adstipulata testimoniis qui interfuere protestatur.

XXIII. AD IOANNEM TVSCVLANVM,
& Leonem Vercellensem episcopos
& cardinales.

Concessionem investiturarum imperatori factam se cassaturum & irriturum prouinitit.

Paschalis episcopus, seruus seruorum Dei, venerabilibus fratribus Ioanni Tusculano, & Leoni Vercellensi episcopis, & cardinalibus in unum congregatis, consortium & pacem in Christo.

In quod in personam nostram, immo in patrem vestrum, præter ipsius ecclesiæ iudicium atque præsentiam vos egistis, etsi vobis ex zelo Dei visum sit, non tamen, ut mihi videtur, canonico tramite incessistis: non enim caritas, sed æmulatio id dictasse perspicitur. Quocumque tamen modo factum sit, nos tamen confisi de misericordia divina: pro animæ nostræ salute cogitamus, & commissum, quod pro fratribus atque filiis, pro excidio Urbis & uniuersæ provinciæ fecimus, emendare curabimus, ut quod * terreni, in me quoque correxisse, ostendatur ecclesiæ. Vos autem pro ecclesiâ in ecclesiâ agite, ut illum ecclesiæ Dei zelum quem habetis, & habere ostenditis, ipsa experiatur ecclesiâ. Valet in Domino. Datum Taracinae tertio Nonas Iulii.

XXIV. AD GVIDONEM VIENNENSEM
EPISCOPVM.

Investituram clericorum regibus adimendam.

Paschalis episcopus, seruus seruorum Dei, venerabili fratri Viennensi archiepiscopo Guidoni & apostolica sedis legato, salutem & apostolicam benedictionem.

Si constantiam tuam sæva illa barbaries minis, blandimentis, aut aliis modis tentat inflectere, prudentia tua immobilis perseveret: si enim in viridi ligno sic factum est, quid fiet in aliis? Si in capite sic perpetratum est, quid fiet in membris? Igitur, frater carissime, in tuo bono incepto constanter & viriliter, Deo præstante, permanas. Minæ, vel blandimenta, vel alii suasionis aut dissuasionis modi, providentiam tuam non moveant: sed ita Domino auxiliante perdura, ut aliis tua constantia salutaris perseverantiæ sit exemplum. Quæ cognoscere postulasti, hæc sunt: Scripta, quæ in tentoriis, in quibus cum multitudine clericorum & civium Urbis & totius provinciæ custodiebamur, pro libertate ecclesiæ, & pro absolutione captivorum omnium, & pro excidio quod eccle-

Asiæ, Urbis, & uniuersæ provinciæ, superincumbente undique gladio, imminere videbatur, de electione, seu de investituris personarum facta sunt, videlicet, ut, electione libera facta sine vi & simonia, consensu regis, facultatem habeat rex inuestiendi per virgam & anulum, & electus a clero & populo non consecratur, nisi a rege investitur; ego canonica censura cassâ omnino & irrita iudico, & sub damnatione perpetua permanere decerno, ut nullius umquam auctoritatis sint, & nullius bonæ memoriæ. Ea vero quæ sacri apostolorum canones, & Antiochenum, ac uniuersa concilia, & prædecessores nostri, & præcipue felicis memoriæ domnus Gregorius & Urbanus de his prohibuerunt, damnauerunt, statuerunt, & firmaverunt, ego prohibeo, damno, constituo, & confirmo, & me illorum sanctiones profiteor servaturum.

XXV. AD AVGVSTANÆ ECCLESIE
CLERVM.

Episcopum suum de adulterio accusatum a se necdum esse absolutum.

Paschalis episcopus, seruus seruorum Dei, dilectis filiis Augustensis ecclesiæ clericis, salutem & apostolicam benedictionem.

Pro querelis quibusdam, quæ super episcopo vestro ad audientiam nostram ante quinquentium pervenerunt, nos ei tunc temporis officium episcopale interdixisse meminimus: quia & a nostro id temporis legato bonæ memoriæ Richardo Albano episcopo, sicut vestris significatur litteris, inuitatus, & nostra præceptione præmonitus, nequaquam ad statutum tetminus ante nos curavit occurrere, aut purgationis debitum exhibere. Ex illo namque tempore nunquam interdicti remissionem nos ei fecisse meminimus.

XXVI. AD ARNOLDVM ARCHIEPISC.
MOGVNTINVM.

Dilli causam episcopi Augustani ad audiendum & decidendum committit.

Paschalis episcopus, seruus seruorum Dei, Arnoldo venerabili fratri Moguntino archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

SUPER cætera horrenda & infamia, quæ de persona Augustensis iam dudum ad sedis apostolicæ audientiam perlata sunt, nuper querelam Adalberti Augustensis civis lacrymabili suggestionem suscepimus: quam nimirum personis ecclesiasticis & dicere & audire turpe est, sed ex ipsius Adalberti poteris relatione cognoscere. Tibi ergo, ad quem huiusmodi discussio pro metropolitane dignitatis debito attinet, litterarum præsentium præceptione in iungimus, ut huiusce negotii veritatem, convocatis fratribus, sollicita inquisitione discutas, & quod iustitia exegerit decernatis. Quod enim a vobis iuste & rationabiliter, autore Deo, statutum fuerit, nos ratum habebimus.

XXVII. AD CANONICOS AVGVSTANÆ
ECCLESIAE.

De causa episcopi sui supradicti.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis D. decano, & ceteris Augustensis ecclesie canonicis, salutem & apostolicam benedictionem.

DIU est quod frater noster Herimannus episcopus vester de tribus apud nos fuit capitulis impetitus, de pravo videlicet electionis & consecrationis accessu, de conversatione perversa, & de rerum ecclesiasticarum distractione. Pro quibus, ipso ab episcopali officio suspenso, terminus constitutus est, quo pars utraque ante nostram deberet presentiam convenire. Infra quem nimirum terminum confrater vester & concanonicus Conradus ad nos venit: & sicut ipse asserit, a nobis accepit, quod episcopus liber esset, nisi illi constituto termino convenirent. Cum itaque nuper ante nos, & de quibusdam aliis gravibus idem diffamaretur episcopus, cum his ad memoriam nostram etiam illa prae terita redierunt, unde opportunum duximus, causam ipsius, ne diutius ecclesiae detrimentum asserat, terminare. Sed quoniam propter difficultates itinerum, & personam infirmitatem, nostro nequit se offerre conspectui: confiacri nostro VVidoni Curienti episcopo negotium istud providimus injungendum. Praecipimus ergo ut ipse causam omnem diligentius audiat. Et si episcopus vester de rerum ecclesiasticarum, & de perversa conversatione vita emendationem fecerit, & de aliis quae objecta sunt, tertia episcoporum, vel quinta presbyterorum manu se purgaverit: restitutionem interdicti sibi officii consequatur. Datum Beneventi Kalendis Aprilis.

XXVIII. AD BERNARDVM ANTIOCHENVM PATRIARCHAM.

Significat privilegium Hierosolymitanae ecclesiae in praedictum Antiochenae non concessisse.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, coepiscopo Bernardo Antiocheno patriarchae, salutem & apostolicam benedictionem.

SCIT aliis literis fraternitati tuae scripsimus, nos & personam tuam, & ecclesiam tibi commissam, plena caritate diligimus: nec ullo modo volumus honorem vestrae dignitatis imminui, quin Antiocheni patriarchatus praelatio, sicut praeteritis temporibus conservata est, ita etiam in futurum integra, praesente Domino, conservetur. Illud autem, quod filio nostro Balduino Hierosolymitanorum regi per nuntios suos intercedenti concessimus, caritatem vestram omnino conturbare non debet, si litterarum nostrarum sensum interius perferueris. Sic enim in eis scriptum est: Ecclesiarum, quae illis in partibus fuerunt vel sunt, terminos atque possessiones diutina infidelium possessio tyrannique confudit. Cum itaque certos eis fines assignare praesenti deliberatione nequaemus: tuis non immerito precibus duximus annuendum, ut, quia pro Hierosolymitanae ecclesiae sublimatione personam tuam extremis periculis devovisti, quascumque infidelium urbes cepertis vel cepisti, ejusdem ecclesiae regimini di-

gnitatique subiaceant. Eodem sensu illa etiam verba discutienda sunt, quae felix memoriae Gibelino Hierosolymitano patriarchae de civitatibus atque provinciis scriptimus, quae supradicti Balduini regis prudentia & exercituum cum sequentium sanguine per Dei gratiam acquisitae sunt. Si quidem ecclesias illas, quibus certi fines assignari possunt, quarum termini ac possessiones diutina possessione ac tyrannide confusi non sunt, & ipsarum ecclesiarum urbes, illi volumus ecclesiae subjacere, ad quam ex antiqua sciuntur iustitia pertinere. Non enim volumus aut propter principum potentiam, ecclesiasticam minui dignitatem; aut pro ecclesiastica dignitate, principum potentiam mutilari. Datum Beneventi decimoquinto Kalendas Aprilis.

XXIX. AD BALDVINVM REGEM
HIEROSOLYMITANVM.

Ejusdem argumenti.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, carissimo Balduino illustri Hierosolymitanorum regi, salutem & benedictionem apostolicam.

CONCESSIO illa, quam nos petitioni tuae accommodavimus, ut quascumque infidelium urbes cepertis, vel cepisti, Hierosolymitanae ecclesiae regimini dignitatique subiaceant, non parum cum fratrem nostrum Bernardum patriarcham, rum universam Antiochenam turbavit ecclesiam. Cum enim nos concessionem illam super illis ecclesiis indulerimus, quarum terminos & possessiones diutina infidelium possessio & tyrannis confudit: illi eas ecclesias a Hierosolymitano patriarcha, te connivente invasas conqueruntur, de quibus ambiguitas nulla sit, quin eas, etiam Turcorum vel Saracenorum temporibus, sedes Antiochena possederit: quia earum episcopi, etiam infidelium oppressi tyrannide, Antiocheno patriarchae obedientiam exhibebant. Porro nos litteris ad supradictum patriarcham missis, Antiocheni patriarchatus praelationem, sicut ab antiquis patribus distributa & praeteritis temporibus conservata est, ita etiam in futurum integram servari sanxeramus. Tuam igitur strenuitatem monemus, & monentes praecipimus: ne a te, invasiones huiusmodi fieri, ubi manifesta est veritas, permittantur; sed unaquaeque ecclesia, iustitiae suae limitibus persruatur. Nec enim possumus manifeste sanctis patrum nostrorum constitutionibus obviare: nec omnino volumus, aut pro principum potentia, ecclesiasticam minui dignitatem; aut pro ecclesiastica dignitate, principum potentiam mutilari: ne apud vos occasione alterutra, pax, quod absit, turbetur ecclesiae. Clericis quoque Hierosolymitanis per praesentia scripta praecipimus, quandoquidem paternas possessiones & patriam pro ecclesiae, ut creditur, exaltatione, quae certo sciuntur ad jus Antiochena ecclesiae pertinere. Omnipotens Dominus sua te in omnibus dextera proregat, de hostibus ecclesiae triumphare concedat. Datum Laterani, decimoquinto Kalendas Aprilis.

XXX. AD EPISCOPOS ET REGEM
ANGLIÆ.

De dignitate ecclesiæ Cantuariensis.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Angliæ episcopis, & carissimo filio Henrico illustri regi, salutem & apostolicam benedictionem.

VENIENTE ad nos carissimo ac reverendissimo fratre nostro Radulfo archiepiscopo, vestram ad nos missam legationem per venerabilem episcopum Herebertum Notwicensem cognovimus. Et quidem gravibus infirmitatibus molestitis impediti B idem fratres & coepiscopi, pervenire ad nostram præsentiam minime valuerunt. Sed nuntiorum honestis venerabilibusque personis pervenientibus, eorum scripta suscepimus: in quibus & ipsorum postulationes & vestra legationis vota perspeximus. Id enim optabatur, id posebatur, ne ecclesia Cantuariensis temporibus nostris sua dignitate privetur: ne nos eandem dignitatem minuat, aut minui sinamus: qua videlicet potita est, ex quo a beato Gregorio per beatum Augustinum fundata est. Præter hæc literarum indicia, legati qui ad nos missi sunt, ut sapientes ac strenui viri, assertiones suas prudenter, instanter, & efficaciter executi sunt. Nos profecto & legatorum personas, & assertiones, & vestrum omnium legationes, tamquam carissimorum fratrum, benigne hilariterque suscepimus: quod vobis in Domino propter Dominum placere optamus. Vestræ ergo dilectioni notum facere volumus, quod Cantuariensis ecclesiæ dignitatem nec imminuimus, nec imminuere * desideramus. Beatum namque Gregorium apostolicæ sedis pontificem, tamquam præcipuum Christi Domini membrum, tamquam Christiani populi pastorem & doctorem, & tamquam salutis æternæ ministrum, in omnibus veneramus: & rata esse cupimus, quæ ab ejus institutionibus processerunt. Illam ergo dignitatem, quam ab eo per beatum Augustinum Cantuariensis suscepit ecclesia, & quam sanctæ memoriæ frater noster Anselmus jure ac possessio-
ne legitima tenuisse cognoscitur, nos profecto nullatenus imminuimus: sed in eodem statu esse Cantuariensem ecclesiam volumus, ut authentica ejus privilegia, juxta canonum sanctiones, nullis perturbationibus violentur. Data Beneventi nono Kalendaris Aprilis.

* deliberas.
mas.XXXI. AD HENRICVM REGEM
ANGLIÆ.In causa Tutstani Eboracensis archiepiscopi absque E
judicio e sua ecclesia ejecti.*Paschalis episcopus, servus servorum Dei, Henrico illustri regi Anglorum, salutem & apostolicam benedictionem.*

NOS, autore Deo, de probitate tua, non tantum bona, sed meliora confidimus. Idecirco monemus excellentiam tuam, ut divinæ gratiæ memor semper exitas, qui tibi & regni pacem & justitiæ notitiam tribuit. Honorem igitur Dei & ecclesiarum ejus in regno tuo diligenter observa, & justitiam efficaciter exequere: quia per honorem Dei, tuus profecto augebitur. Audivimus electum Eboracensem, virum sapientem & strenuum, sine

judicio ab Eboracensi ecclesia sequestratum: quod nimirum divinæ justitiæ, & sanctorum patrum institutionibus adversatur. Nos quidem neque Cantuariensem ecclesiam minui, neque Eboracensem volumus præjudicium pati: sed eam constitutionem, quæ a beato Gregorio Angliæ gentis apostolo inter eandem ecclesiam constituta est, firmam censemus illibatamque servari. Idem ergo electus, ut justitia exigit, ad suam ecclesiam omnimodis revocetur. Si quid autem quæstio nisi inter eandem ecclesiam nascitur, præsentibus utrisque partibus in nostra præsentia pertractetur.

XXXII. AD PONTIVM CLUNVACENSEM
ABBATEM.

De non porrigenda communione intincta.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, carissimo filio suo Pontio Clunivacensi abbati, salutem & apostolicam benedictionem.

SCRIBENS ad Cæcilium beatus Cyprianus, ait: Quando aliquid Deo inspirante & mandante præcipitur, necesse est Domino servus fidelis obtemperet, excusatus apud omnes, quod nihil sibi arroganter assumeret, ne aliud fiat a nobis, quam quod pro nobis Dominus prior fecit. Igitur in sumendo corpore & sanguine Domini, juxta eundem Cyprianum, dominica traditio servetur, nec ab eo quod Christus magister & præcepit & gessit, humana & novella institutione discedatur. Novimus enim per se panem, per se vinum ab ipso Domino traditum. Quem morem sic semper in sancta ecclesia conservari dumdocemus atque præcipimus, præter in parvulis ac omnino infirmis, qui panem absorbere non possunt.

NOTA SEVERINI BINII.

Ut accipias bene quæ hic de non porrigenda communione intincta, sed scorum in specie panis, & specie vini scorsum, decernuntur a pontifice, consulendus est tibi Micrologus, cujus autor claruit sub Gregorio septimo. Ille enim de vitanda intinctione capitulo 26. scripsit ista: *Non est authenticum, quid quidam corpus Domini intingunt, & intinctum, pro complemento communionis, populo distribuunt. Nam ordo Romanus contradicit, &c.* Cum autem nec sic reprehensus pravus subintroductus usus in communione cessaret: Paschalis apostolica auctoritate hunc modum distribuendi prohibuit, & pristinum usum hæc epistola decretali revocavit. Sed cum nec sic cessaretur ab usu introducto intinctionis, communionem sub una tantum specie panis frequentare ecclesia postea cepit, & frequentari deinceps merito præcepit.

G. C. Vide notam Petri de Matca ad canonem xxviii. concilii Claromontani, pag. 581.

*** XXXIII. AD DAIMBERTVM ARCHIEP.
SENONENSEM.Consecratum a se Parisensem episcopum
commendat.*Paschalis episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri Daimberto Senonensi archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.*

VENIT ad nos cum tuo, seu suffraganeorum tuorum testimonio, Parisiensis ecclesiæ electus, per nuntios & per litteras ejusdem ecclesiæ preces afferens, ut a nobis, Dei gratia, deberet in episcopum consecrari. Nos personæ gravitatem videntes, mortui maturitatem attendentes, infirmitati diutinæ compatientes, ecclesiæ preces duximus audiendas. Salvo igitur in omnibus Senonensi

Ex tom.
III. Spicil.
gii Dach.
siani.

nenfis ecclesie jure, & personæ tuæ reverentia, cum nostris tamquam beati Petri manibus, largiente Domino, consecravimus. Ipsum itaque ad dilectionem tuam cum beati Petri gratia remittentes, litteris præsentibus plurimum commendamus, omnipotentem Dominum rogantes, ut cum ad vos reducat incolumem, & ecclesie suæ utiliore fore concedat.

A hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen, amen.

Scriptum per manum Petri notarii regionarii & scriniarii facti palatii.

Paschalis catholicæ ecclesie episcopus.

Datum Laterani, per manum Ioannis sanctæ Romanæ ecclesie diaconi cardinalis, xvii. Kalendar. Maii, Indictione nona: Incarnationis Dominicæ anno m c i. pontificatus autem domini Paschalis secundi papæ secundo.

Tomio i. Da. i. ** XXXIV. AD LAMBERTVM episcopum Atrebatensem.

Confirmat Atrebatensem episcopatum: inter quem & Cameracensem, limites constituit.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri Lamberto Atrebatensi episcopo, ejusque successoribus canonice substituendis in perpetuum.

Quæ a patribus constituta sunt, oportet profecto ut sub metu & irrefragabili autoritate teneantur. Dignum enim est, ut nulla desidia negligantur, nulla dissensione violentur, nulla concertatione turbentur. Vnde & nos, quod a patris memorie prædecessore nostro Urbano de restitutione Atrebatensis ecclesie constitutum est, justum omnino, & sacris canonibus congruum pendentes, nostri quoque decreti autoritate sancimus: ut videlicet ecclesia eadem, sicut antiquitus episcopali dignitate claruit, ita etiam in posterum cardinalem per Dei gratiam fortiatu antistitem. Divinæ siquidem miserationis affectum, quem in ecclesiarum suarum & populorum restitutionibus operatur, debemus & nos competentibus subsequi, ac implere suffragiis. Te igitur, dilectissime ac reverendissime frater, quem in Atrebatensi ecclesia prædecessor noster, Domino restituentem, constituit, nos quoque cum divini favoris præsidio in episcopalis dignitatis functione firmamus. Quidquid autem prædictæ ecclesie beatus Remigius contulit, quidquid antiquis temporibus episcopali dignitate polleret, campossidere consiterit, salvis legalibus institutis, & Romanæ ecclesie privilegiis, tantum tibi ac successoribus tuis permanere censemus. In quibus nominatim archidiaconias duas, quarum una Atrebatensis, altera dicitur Obstrebandensis, præfatæ ecclesie confirmamus: & illos omnino limites inter Atrebatensem, & Cameracensem ecclesias fore præcipimus, quos antiquitus fuisse, vel scriptorum monumentis, vel territoriorum diremptione, vel certis aliquibus indiciis potuerit comprobari: ut annuente Deo ecclesiarum pax, nulla occasione turbetur, & quæ pro fidelium salute statuta sunt, petenni tempore inconvulsa stabilitate persistant. Si qua sane ecclesiastica secularive persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove communita, si non satisfactione congrua emendaverit, potestatis honorisque sui careat dignitate, remque se divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo corpore ac sanguine Dei ac Domini nostri Iesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultionis subiaceat. Cunctis autem eidem loco iusta servantibus firmitas pax Domini nostri Iesu Christi, quatinus & Concil. general. Tom. X.

B *** XXXV. AD ARCHIEPISCOPOS & episcopos provinciarum, Remensis, Senonensis, ac Turonensis.

Ex Tomo III. Spicilegii Dacheriani.

Vt Philippum regem & ejus pellicem a vinculo excommunicationis absolvant.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus fratribus, archiepiscopis, & episcopis, per Remensem, Senonensem, ac Turonensem provincias, salutem & apostolicam benedictionem.

SIGNIFICATVM nobis est quorundam vestrum litteris, quia filius noster Francorum rex feminam illam pro qua totiens communitus, immo excommunicatus fuit, iuxta præceptum nostrum abjurare decreverit: ipsa etiam mulier regem abjurare parata sit. Super quarum conversione personarum non minimum exultavimus: quia super uno peccatore penitentiam agente, gaudium esse Angelis Dei ipso Domino testante didicimus. Quam nimirum causam fratri nostro Richardo Albânensi episcopo reminiscimini a nobis fuisse commissam. Si ergo idem frater, Franciæ jam fines egressus est, nos eandem causam, aspirante Domino, una vobiscum peragendam venerabili fratri Lamberto Atrebatensi episcopo committimus. Convenientibus itaque vobis in unum, si communis filii Francorum rex, & illa ejus lateralis tactis sacrosanctis evangelis omnem carnalis copule consuetudinem abjuraverint, mutuum quoque colloquium & contubernium, nisi sub testimonio personarum minime suspectarum, numquam videlicet ad idem flagitium redituri, sicut quorundam vestrum litteris significatum est: satisfactionem eorum vice nostra vobiscum Atrebatensis episcopus suscipiat, & a vinculo excommunicationis absolvat: quatinus largiente Domino, & filium ecclesia, & regem sibi Francia reconciliatum episcopali ministerio gratuletur.

E Data Laterani per manum Ioannis, III. Nonas Octobris.

I V R A M E N T V M P H I L I P P I regis Francorum.

Ex Tomo III. Spicilegii Dacheriani.

A V D I A S, tu Lamberte Atrebatensis episcope, qui hic apostolica vice fungeris: audiant archiepiscopi, & præsentis episcopi, quod ego Philippus rex Francorum, peccatum & consuetudinem carnalis & illicitæ copulæ quam hæcenus cum Bertrada exercui, ulterius non exercebo:

T t sed

sed peccatum istud & flagitium penitus & sine A
omni retractatione abjuro. Cum eadem quoque
femina murum colloquium & contubernium,
nisi sub testimonio personarum minime suspecta-
rum, non habeo. Hæc omnia, sicut literæ papæ
dicunt, & vos intelligitis, sine omni malo inge-
nio observabo. Sic me Deus adjuvet, & hæc
sacrosancta Iesu Christi euangelia.

Similiter & Bertrada cum excommunicationis
vinculo solveretur, tactis sacrosanctis euangeliis
in persona sua hoc idem juravit sacramentum.

Actum Parisius in præsentia domini Daimberri
Senonensis, & Radulfi Turonensis, archiepisco-
porum; Manasse Meldensis episcopi, Baldrici
Noviomensis episcopi, Lamberti Atrebatensis epis-
copi, Humberti Silvanectensis episcopi: Ioan-
nis Aurelianensis episcopi, Gaalonis Parisiensis
episcopi, Manasse Meldensis episcopi, Baldrici
Noviomensis episcopi, Lamberti Atrebatensis epis-
copi, Humberti Silvanectensis episcopi: abba-
tum quoque, Adæ Parisiensis, Oltici similiter
Parisiensis, Rainaldi de Prato sancti Germani Pa-
risiensis, Rainoldi nihilo minus Stampensis:
archidiaconorum etiam quamplurium, & hono-
rabilium clericorum, & laicorum, non parva mul-
titudine inibi consistentium.

Taliter itaque ex apostolicæ sedis autoritate re-
incorporatus est Philippus rex Francorum sanctæ
catholicæ ecclesiæ matri suæ IV. Nonas Decem-
bris indictione XIII. Anno autem Dei Christi
M C I V. pontificante vero in sede Romana Pascha-
li papa II. anno sexto.

Ex Tomo
III. Spici-
legii Da-
cheriani.

*** XXXVI. AD DAIMBERTVM ARCHIEP.
SENONSEM.

Dijudicandam committit causam abbatum
duorum.

*Paschalis episcopus, servus servorum Dei, venera-
bili fratri Daimberto ecclesiæ Senonensis archie-
piscopo, salutem & apostolicam
benedictionem.*

QVANTO major tibi animarum cura commissa
est, tanto sollicitiore esse in omnibus te
oportet. Invigila igitur, frater carissime, sicut
bonus pastor super gregem Domini: ut eum talem
possis Domino assignare, qui & sibi placeat, &
se dignum bona retributione ostendat. Finis tuus
quotidie appropinquat: & licet hoc cerum sit
omnibus, extremus tamen dies incertus est. Esto
itaque semper sollicitus: & si forte negligenter te
aliquando habuisti, nunc totum studeas per Dei
gratiam emendare: ut cum Dominus venerit, te
vigilantem inveniatur, & sic paratum, quatinus in
æternæ vitæ suscipi gloria merearis. De quæ-
ræmonia, quam Vitziensis abbas adversus Floria-
censem pro quadam gerit ecclesiæ, justitiam de-
bitam facias. Non enim volumus, privilegiorum
obtentu ecclesiæ quælibet præjudicium patiatur.
Datum apud Tiphernum x. Kal. Novembris.

*** XXXVII. AD ALIQVOT EPISCOPOS
& abbates Gallię.

De legatione sedis apostolicæ commissa Girardo
Engolismensi episcopo.

*Paschalis episcopus, servus servorum Dei, venera-
bilibus fratribus archiepiscopis, episcopis, abba-
tibus, atque principibus, per Bituricensem, Burde-
galensem, Auscitanam, Turonensem, atque Bri-
tannicam provincias constitutis, & ceteris tam
clericis quam laicis: salutem & apostolicam be-
nedictionem.*

APOSTOLICÆ sedis autoritate, cui Domino
autore præsidemus indigni, compellimur non
solum proximis, sed procul etiam positus fidelibus,
quæ ad salutem spectant animæ providere.
Quod quantum in nobis est, auxiliante Domi-
no, implere satagimus. Proinde vobis omnibus,
fratres & filii, apostolorum Petri & Pauli bene-
dictionem impendimus, & paterna vos affectio-
ne cohortamur in Domino, quatenus usque in
finem, firmum iustitię propofitum teneatis, la-
boris mercedem maximam in æterna gloria per-
cepturi. Ut autem penes vos habeatis, apud quem
querelas vestras & negotia, cum opportunum
fuerit, referatis, cuiusque consilio & hortatu,
quæ ad salutem attinent, peragatis: vices nostras
fratri carissimo Girardo Engolismensi episcopo
commisimus, in partes eum nostrę sollicitudinis
ascendentes. Huic vice nostra, ut nostro, aposto-
lorumque in partibus vestris vicario, ad Dei hono-
rem, & ad salutem animarum vestrarum fide-
liter obedite: ut vobis per Dei gratiam collabo-
rantibus, quæ extirpanda sunt, extirpare; quæ
corroboranda sunt, corroborare prævaleat. Nec
sollicitudinem, fratres carissimi, pigeat, cum
necessitas ecclesiasticæ utilitatis exegerit, syno-
dalis cum eo celebrare conventus: quos nimi-
rum convocandi, nos ei vice nostra potestatem
indulsumus. Datum Lateranis XVII. Kalend.
Maii.

G. C. De hoc Girardo autor Anonymus gestorum ponti-
ficum & comitum Engolismensium; Præter cætera, inquit,
quæ in legatione extime fecit, octo concilia celebravit. Que-
nam autem illa sint, incertum est.

*** XXXVIII. AD NORIGAVDVM
AVGVSTODVNENSEM
episcopum.

Confirmat ejus electionem, & omnes ejus
ecclesię possessiones: & alia
quædam decernit.

*Paschalis episcopus, servus servorum Dei, dilecto fra-
tri Norigando Edunensi episcopo, ejusque suc-
cessoribus canonice substituendis in
perpetuum.*

QVVM divini dispensatione iudicii ad hujus
officii gradum, licet indigni, promoti simus,
ut apostolorum principis vices in ecclesiæ regimi-
ne teneamus; elaborandum nobis est, & anniten-
dum omnino, ut in constituendis ecclesiasticis ne-
gotiis, ejus monita & institutiones devotione fi-
delissima, & fide devotissima æmulemur, cujus
fides præcipua & dilectio spectata domino exiit
adeo, ut in ejus singulariter fidei stabilitate im-
mobili

Eddidit
cherius
mo III.
Baluzius
lib. VI.
concor.

Ex MS. I.
Herovall
hæc & f
quens ep
stola.

mobili, pretioso sanguine redemptam suam Dei filius statuere & confirmare voluerit ecclesiam, dicens: *Tu es Petrus, & super hanc petram edificabo ecclesiam meam.* Cui etiam tantam potestatis prerogativam concessit, ut ejus arbitrio in celo & in terra vel liganda ligarentur, vel solvenda solverentur. Quam potestatis suæ successorem ipse beato Clementi, & per eum omnibus concessit, qui ejus sedi juste præsidere, & ecclesiam Dei canonice studuerit ordinatione disponere. Cujus nos fidei auctoritate muniti, tibi, dilecte frater Norigaude, omnibusque tibi canonice successuris, confirmamus omnia quæ ad Eduensensem ecclesiam in qua te canonice credimus ordinatum pertinere videntur: tam in ecclesiis, parochiis, cimiteriis, presbyteriis, cunctisque ecclesiasticis ordinibus, quam etiam prædiis, aliisque omnibus possessionibus, mobilibus & immobilibus, quæ acquisita sunt, vel juste acquiri poterunt. Ut hæc omnia tibi, tuisque successoribus, ita libere possidere liceat, sicut antecessor tuus in uno die ante suum obitum quiete & juste possidisse probatur. Illud autem apostolica auctoritate statuimus, ut nulli presbytero, vel viventi, vel morienti, seu ad aliam religionem, vel ad quietam vitam transeunti, liceat res quas a die ordinationis suæ, in ecclesia in qua est ordinatus, conquirere poterit, auferre vel minuere; sed intacta ea & illibata in ipsa in qua acquisita sunt permittat ecclesia remanere. Illos etiam qui a nobis excommunicati vel ab officiis divinis pro suis fuerint excessibus remoti, ne aliquis in communionem recipere vel in officium præsumat restituere, eadem auctoritate prohibemus. Statuimus quoque ut pro sepultura quidem loco, vel spatio, nullum penitus ab aliquo pretium exigatur: pro redemptione vero peccatorum, morientes, in ecclesia, in qua fidei sacramenta acceperint, elemosynam dare secundum apostolica decreta statuimus omnino, & confirmamus. Si quis autem ad aliam vivens sive moriens se conferre voluerit, de eo quod pro salute animæ suæ dare disposuerit, secundum apostolica decreta matri ecclesie partem relinquat. Si qua sane ecclesiastica secularisve persona contra hanc nostræ constitutionis paginam præsumptuose venire tentaverit, hujusmodi ut sacrilegii reum a liminibus sanctæ Dei ecclesie arcedendum judicamus & confirmamus. Cunctis autem eidem ecclesie justis servantibus sit pax Domini nostri Iesu Christi: quatinus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud honorum retributorem præmia æternæ pacis inveniant. Amen, amen.

Scriptum per manum Ioannis scriiniarii sacri Lateranensis palatii.

Ego Paschalis episcopus catholicæ ecclesie subscripsi. Et ego, &c.

Datum Laterani per manum Leonis scriptoris xviii. Kal. Maii, Indictione viii. Anno dominicæ incarnationis m c. pontificatus autem domni Paschalis secundi papæ i.

*** XXXIX. AD STEPHANVM EPISC.

AVGVSTODVNENSEM.

Confirmatio præcedenti similis.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri Stephano Augustodunensi episcopo, eiusque successoribus canonice substituendis in perpetuum.

IVSTIS votis assensum præbere, justisque petitionibus aures accommodare nos convenit, qui licet indigni, justitiæ custodes atque præcones in excelsa apostolorum principum Petri & Pauli specula positi, Domino disponente conspiciamur. Tuis igitur, frater in Christo carissime Stephane, justis petitionibus annuentes, sanctam Augustodunensem ecclesiam, cui Domino auctore præsidet, apostolicæ sedis auctoritate munimus. Statuimus enim, ut oppida, villæ, seu ecclesie possessionesve, quas prædecessoris tui Aganonis temporibus, Augustodunensis ecclesia tenuit tibi, quoque ac successoribus tuis quietæ, firmæ, & integræ conserventur. Cætera etiam quæ eidem Augustodunensi ecclesie per tuam industriam recuperata vel acquisita sunt, videlicet ecclesia sanctæ Mariæ, & sancti Lazari de Avalone, & castrum Toilonum cum eorum pertinentiis, vel in futurum per Dei gratiam recuperari vel adquiri juste legitimeque contigerit, quietæ semper integra in ejusdem ecclesie jure ac possessione permanent. Decernimus ergo ut nulli omnino liceat eandem ecclesiam temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, vel temerariis vexationibus fatigare. Sed omnia integra conserventur, tam tuis quam clericorum & pauperum usibus profutura. Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularisve persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove commonita, si non satisfactione congrua emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat: reamque se divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo corpore & sanguine Dei & Domini redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem ecclesie justis servantibus sit pax Domini nostri Iesu Christi: quatinus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum iudicem præmia æternæ pacis inveniant, Amen, amen, amen.

Ego Paschalis catholicæ ecclesie episcopus subscripsi.

Datum Laterani per manum Ioannis sanctæ Romanæ ecclesie diaconi cardinalis ac bibliothecarii ii. Idus Martii Indictione ix. incarnationis Dominicæ anno m c xvi. pontificatus autem domni Paschalis secundi papæ anno xvii.

Inter epist.
Anselmi
l. 3. ep. 42.

Det operam Anglicanæ ecclesiæ restaurandæ & Anglorum regem cum Normanniæ comite conciliet.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, reverentissimo fratri & coepiscopo, Anselmo Cantuariensium archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

SICUT injuriis tuis & exiliis compassi sumus: sic reductioni tuæ, & honori tuo, largiente Domino, congaudemus. Et tu, frater in Christo reverentissime, quia injurias & procellas Romanæ ecclesiæ, sicut in præsentia visas, plenius nostri: pro eis in portu positus laborare non desinas efficacius. Primo, ut ecclesiarum in regno Anglico statum secundum Romanæ ecclesiæ sanctiones corrigi ac disponi facias: dehinc, de regis erga nos dilectione ac fidelitate debita, consueque beati Petri restituendo, efficacius studeas. Scis enim quantis inopiæ circumvallemur angustiis. Nempe cum pro ecclesiis omnibus Romana laborer ecclesiæ: quisquis ei sua aufert, non ipsi soli, sed ecclesiis omnibus sacrilegii reus esse dignoscitur. Significamus præterea dilectioni tuæ, Normannorum comitem questum apud nos esse adversus Anglorum regem de fracto sacramento, quod ei pro eodem regno acquirendo fecerat, *regnum invaserit. Et nostri quia eidem comiti debemus auxilium pro laboribus quos in Asiæ ecclesiæ liberatione laboravit. Idcirco volumus, ut si necdum inter eos pax composita est, re satagente, nostris nuntiis intervenientibus, componatur. Pro his enim omnibus notum tibi, & a re quondam educatum tunc filium, nunc fratrem & coepiscopum, Joannem mittimus, & Tiberium familiarem nostrum: quos petimus in omnibus, quæ apud vos agenda sunt, tuo consilio instrui, tuo auxilio adjuvari: per quos sacrosancta Romana ecclesiæ tuæ religionis & sapientiæ efficacius experiatur industiam.

Inter epist.
Anselmi
l. 3. ep. 44.

** XLI. AD EVMDEM.

Vt Anselmus se constanter gerat in ruenda ecclesiæ Anglicanæ libertate.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri & coepiscopo Anselmo Cantuariorum, salutem & apostolicam benedictionem.

*Guillelmi
Rufi.*

NON ignoras divinæ voluntatis consilium, ut religio tua in Anglici regni regione præsideat. Cum enim perverſi regis odio declinans, secessum elegisses, & procul ab Anglicis tumultibus tecum habitans Deo vivens: de perverſo rege sua omnipotens Dominus judicia terribiliter perpetravit: te autem totius populi postulatione vehementi, & novi regis devorione mirabili ad cathedram quam pro Deo dimiseras, revocavit. Deo autem gratias, quia in te semper episcopalis autoritas perseverat, & inter barbaros politus non tyrannorum violentia, non potentum gratia, non incensione ignis, non effusione manus, a veritatis annuntiatione desistis. Rogamus itaque, ut quod agis, agas: quod loqueris, loquaris. Non enim deficiet sermo nostrorum operumque principum, qui in principio erat verbum: nec nos in ipso deficiemus, qui est Dei virtus & Dei

*Inserendum ac-
cisus est ab
uno e suis.
Henrici I.
fratricum
selmi Rufi.*

A sapientia. Eumdem enim cum patribus nostri si- ritum habetes, credimus, propter quod & loquimur. Et verbum quidem Dei non est alligatum: nos autem humiliamur nimis. Cæterum in hac humilitione, cum Deo mente excedimus; in ejus veritate, hominum mendacia inruemur. Qua de re in synodo nuper apud Lateranensem consistorium celebrata, parum nostrorum decreta renovavimus, facientes, & interdicentes, ne quis omnino clericus hominum faciat laico, aut de manu laici ecclesiæ, aut ecclesiastica bona suscipiat. Hoc enim simoniæ pravitatis radix, dum ad percipiendos honores ecclesiæ sæcularibus personis insipientes homines placere desiderant. Idcirco sanctorum conciliorum reverenda majestas, secularium principum potestatem ab ecclesiasticis electionibus decrevit arcendam: ut sicut per solum Christum prima in baptismo janua, ultima in morte vitæ aperietur æternæ; ita per solum Christum, ovilis Christi ostiarius statuatur, per quem Christi ovibus, non pro mercedibus ovium, sed pro Christo, ingressus & egressus ad vitam procurrat æternam. Hęc, frater carissime, prolixiore possunt, & oratione, & ratione tractari: sed sapientiæ paucæ suggestisse satis est, quæ & orationibus abundat, & ecclesiasticis est rationibus assueta. Hoc ita doceas, sicut tuo scis primatui expedire. Quem profecto ita fraternitati tuæ plenum & integrum confirmamus, sicut a tuis constat prædecessoribus fuisse possessum: hoc personaliter adjectives, ut quamdiu regno illi religionem tuam divina misericordia conservaverit, nullus umquam legati, sed nostro tantum debeas subesse judicio. Datum xvii. Kal. Maii.

** XLII. AD EVMDEM.

Respondet ad multa de quibus eum Anselmus consuluerat.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, venerabili patri & coepiscopo Anselmo, salutem & apostolicam benedictionem.

CONSULTA illa, quæ per venerabiles nuntios tuos, Baldemum & Alexandrū, ad sedem apostolicam transmissisti, porcerat utique fraternitas tua, & frarum qui circa ipsam sunt, collatione, & datæ divinitus sapientiæ & intellectus consideratione discutere. Cæterum, sicut in cæteris consuevisti: in hoc quoque, communi catholicorum matri reverentiam servare curasti. Nos itaque sanctorum partum, qui nos in sede apostolica disponente domino præcesserunt, vestigiis inherentes, hæc consultationi tuæ respondenda deliberavimus.

Anselmus: *Si de manu laici liceat episcopo vel abbati accipere ecclesias, quas in suo dominio habent: cum eas non persone sed episcopatu vel abbati donent?*

Paschalis: De manu laici episcopus jam consecratus suscipere non debet ecclesias, si in aliena parochia sint: si vero in sua sunt, licenter accipiat. Hoc enim non videtur dare, sed reddere; cum ecclesiæ omnes per singulas parochias in episcoporum esse debeant potestate: abbates vero per episcoporum manus suscipiant.

Anselmus: *De sacerdotum filiis, vel concubinarum, qui quosdam olim gradus acceperunt, & volunt omnino redire ad immunditias sæculi, nisi ad majores promoveantur, promittunt religiosam vitam, quid agendum est?*

Paschalis: De sacerdotū filiis vel concubinarū, quæ vitam tenendæ prædecessores nostri sedis apostolicæ pontifices

Inter ep.
Anselmi
l. 3. ep.

pontificis institueret, nosse te credimus. Nec nos ab illorum volumus aberrare vestigiis. Quid igitur tibi super his in barbaris regionibus sit disponendum, ex ipsius præcepti poteris collatione distinguere.

Anselmus: *Si a presbyteris faminas habentibus licent pœnitentiam & corpus domini in periculo mortis accipere, cum nullus continens adest: & si licet, & illi dare nolunt, quia missa eorum contemnuntur, quid faciendum?*

Paschalis: In periculo mortis positum, melius existimamus de manu cujuscumque clerici Dominicum corpus accipere, quam de corpore sine viatico, dum religiosus sacerdos expectatur, exire. Si qui vero presbyterorum, pro vitæ suæ contemptu præterito, in illo extremis articulo positus viaticum denegarint: tanquam animarum homicidæ districtius puniantur.

Anselmus: *Si rex habet terras episcopatus vel abbatia, quas nullo modo reddere vult, & pro eis vult dare aliquam ecclesiam, quam in sua manu tenet, non minus utilem, si licet accipere, ne iudicetur emptio?*

Paschalis: Pro terris ecclesiarum de manu regis ecclesias suscipere minus licet, ne sacrilegi dari videatur assensus. Divina enim in nullis bonis sunt: & quod Deo semel oblatum est, in alienos usus non expedit usurpari. Porro sub hujusmodi commutationibus sæculari potestati securius indulgeretur.

Anselmus: *Si nullus clericus debet fieri homo laici, & aliqua beneficia, aut possessiones non ecclesiasticas debet tenere de laico, nec laicus vult ei dare, nisi fiat suus homo: quid faciet?*

Paschalis: Liberam esse ecclesiam Paulus dicit. Indignum est igitur, ut clericus qui jam in Dei sortem est assumptus, & jam laicorum dignitatem excessit, pro terrenis lucris hominum faciat laico: ne forte dum reperitur servi secularis obnoxius, vacet, aut gravetur ecclesia. Scripsum est enim: *Nemo militans Deo, implicat se negotiis secularibus.*

Anselmus: *Sæpe necesse est aliquid de apostolicis & canonicis statutis pro compensationibus relaxare, maxime in regno in quo fere omnia sic corrupta & perversa sunt, ut vix ibi aliquid omnino statuta ecclesiastica fieri possit. Peto ut per licentiam vestram possim quadam, prout discretionem dabit mihi Deus, temperare. Quod petii a domno papa Urbano, & ipse posuit in mea deliberatione.*

Paschalis: Dispensationis modus, sicut B. Cyrillus in epistola Ephesina synodi loquitur, nulli unquam sapientum displicuit. Novimus enim sanctos patres nostros, & ipsos apostolos, pro temporum articulis & qualitatibus, personarum dispensationibus usos. Quamobrem nos de religione & sapientia tua diu longaque spectata nihil penitus ambigentes, tuæ deliberationi committimus: ut juxta datum tibi divinitus intellectum, cum ecclesie, cui præpositus es, tanta necessitas expetit, sanctorum canonum decreorumque difficultatem opportuna & rationabili valeas temperare.

Anselmus: *Ranulphus, de quo vestrum olim petii consilium, a rege restitutus est in episcopatum. Si ergo vobis placuerit, inquire vitam ejus ab episcopis nostris, qui nunc ad vos venerunt: ac de eo, archiepiscopo eius, & mihi primati eius consulite.*

Paschalis: Ranulphi episcopi causam, quandoquidem juxta præceptum nostrum in cathedram propriam restitutus est, indiscussam præterire non patimur. Ejus enim facinora gravissima, ad sedem

Concil. general. Tom. X.

apostolicam, multorum sunt relatione perlata. Volumus ergo ut apud præsentiam vestram, in episcoporum conventu, quæ de eo ad nos scripta sunt, plenius pertractetis. Discussionem habita, nisi se septima * sui ordinis manu expurgare potuerit, mox cum litterarum vestrarum testimonio transmittatur ad nos: si autem de conscientia sua trepidans, ad examen nostrum pervenire noluerit, per experientiam vestram ab ecclesia, quam occupat, deplatur; & in ea juxta canonicas sanctiones episcopus subrogetur.

* G. C. Septima manu se expurgat, qui & jurat ipse, non esse crimen a se admissum, & septem alios adhibet, qui juramento firment, quod veritatem credunt cum dicere qui purgatur. Reus enim jurat de rei veritate, compurgatores vero, ut canonum doctores loquuntur, de credulitate. Erant qui quinta manu, erant qui & duodecima, & decimaquarta purgare se jubebantur; perinde ut magna erat infamia, scandalum, suspicio. Neque vero sacramentales seu conjuratores isti (nam his etiam nominibus dicti in lege Alemannorum) ejusdem semper ordinis omnes erant. Nam Tridentinus episcopus, l. q. 5. & extra de purg. can. c. 5. jubetur purgare se *tertia manu sui ordinis, & quarta abbatum, & religiosorum sacerdotum.* Immo nonnumquam erant omnes inferioris ordinis, ut in concilio Cabilonensi, ann. M. XLIII. Drogo Matisconensis episcopo purgare se jubetur cum septem clericis: quo ex numero duos illi condonavit qui synodo præerat Petrus Damiani. Vide Gratianum, l. q. 5. & decretalium titulum totum de purgatione canonica. Invenit & legitur legem Alemannorum, maxime titulo 6.

Extra de purg. cau. c. 15.

C *** SANCTI ANSELMI CANTVARIENSIS archiepiscopi, epistola ad Paschalem papam II.

Inter editas. lib. 3. epist. 152.

Ne mittatur pallium archiepiscopo Eboracensi, donec Anselmo obedientiam professus sit. Item de rege Germaniæ, qui dicitur dare investituram.

Domino & Patri diligendo, & reverendo, Paschali summo pontifici, Anselmus ecclesie Cantuariensis, debitam obedientiam cum fidelibus orationibus.

QVONIAM fortitudo & directio ecclesiarum Dei, maxime post Deum pendet ex autoritate paternitatis vestræ: quando ratio exigit, ad ejus libenter recurrimus auxilium, & consilium. Archiepiscopus Eboracensis Gerardus nomine, migravit de hac vita: & alius, Thomas nomine, loco ejus electus est. De quo rumor est, quia quæritur ei pallium, antequam sit consecratus, & mihi faciat professionem secundum antiquam antecessorum meorum consuetudinem & suorum. Hæc est igitur summa precum mearum in hac re, ut antequam consecratur, & mihi debitam obedientiam, sicut dixi, profiteatur, & hoc factum esse literis nostris cognoscatis, a vestra excellentia pallium non suscipiat. Quod non idcirco dico, quod illi pallium invidiam: sed quoniam quidam autumant, & etiam procurant: ut si hoc a vobis concessum fuerit, confidant se professionem debitam mihi posse denegare. Si enim hoc contingat, scitote, quia ecclesia Angliæ scinderetur; & secundum sententiam domini, dicens, *Omne regnum in se ipsum divisum desolabitur, desolaretur; & vigor apostolicæ disciplinæ in ea non parum debilitaretur.* Ego quoque nullatenus remanerem in Anglia: Non enim deberem, aut possem pati: ut me in ea vivente, primatus ecclesie nostræ destrueretur. Hoc ipsum, & eodem affectu suggero reverentiæ vestræ, quia de Londoniensi episcopo pallium petitur, quod nunquam habuit: ut scilicet ad hoc nullate-

Tt iij nus

nus assensum præbeat. Quidam namque concin-
nant sub hac specie boni, primatus Cantuarie
dignitatem, quemadmodum non oportet, hu-
miliare.

Mihi sanctitati vestræ hoc anno post penteco-
sten litteras per Bernardum fervientem domini
Petri camerarii vestri: quod rex Angliæ conque-
ritur quod sustinetis regem Teutonicum dare in-
vestituras ecclesiarum, sine excommunicatione: &
ideo minarur se sine dubio resumpturam suas in-
vestituras, quoniam ille suas tenet in pace. Videat
igitur prudentia vestra sine dilatione, quid inde
agere debeatis: ne, quod tam bene edificastis, ir-
recuperabiliter destruat. Rex enim noster dili-
genter inquirir, quid de illo rege faciatis. Oramus
Deum, ut nos latifecet de diuturna vestra prospere-
ritate.

Inter epi-
stolas Au-
selmi, lib. 3.
epist. 153.

*** XLIV. AD ANSELMVM CANTVAR.
ARCHIEPISCOVVM.

Superiori respondet epistola.

*Paschalis episcopus servus servorum Dei, dilecto
fratri Anselmo Cantuariensi archiepiscopo,
salutem & apostolicam benedictionem.*

LITTERAS dilectionis tuæ recepimus, per
quas affabilitatis tuæ dulcedinem recognovi-
mus. Bene autem & sapienter egisti, quod nos de
causa & honore Cantuariensis ecclesie præmoni-
tos & cautos reddidisti. Nos siquidem in te, ipsius
beati Augustini Anglorum apostoli personam ven-
neranter intuemur: & ideo honori tuo, vel eccle-
siae tuæ detrachere omnino refugimus. Vnde quæ
rogasti, libenter suscepimus: & ad servandum
ruum, & ecclesie tuæ honorem, custodiam & so-
licitudinem tuam adhibemus. Porro quod in eis
litteris significasti, scandalizari quosdam, quod re-
gem Teutonicum dare investituras ecclesiarum to-
leramus: nec tolerasse nos aliquando, nec tolera-
turos scias. Expectamus quidem, ut ferocia illius
generis edometur. Rex vero si in paternæ nequi-
tiae tramite perseveraverit, beati Petri gladium,
quem jam educere cœpimus, procul dubio expe-
rietur. Datum Beneventi, iv. Idus Octobris.

Ex Eadme-
ri five Edi-
neri hist.
novorum.

*** XLV. ADEVNDEM.

Primum ipsi confirmat.

*Paschalis episcopus servus servorum Dei, venerabili
fratri Anselmo Cantuariensi episcopo, salutem
& apostolicam benedictionem.*

FRATERNITATIS tuæ postulationibus nos annuere,
tuæ sapientiæ & religionis persuadet autoritas.
Quondam enim in litteris ab apostolica tibi sede di-
rectis, Cantuariensis ecclesie primatum ita tibi ple-
num concessimus, sicut a tuis constat prædecesso-
ribus fuisse possessum. Nunc autem petitionibus
tuis annuentes, tam tibi quam tuis legitimis suc-
cessoribus eundem primatum, & quicquid digni-
tatis seu potestatis eidem sanctæ Cantuariensi, seu
Dorobernensi ecclesie pertinere cognoscitur, liri-
teris presentibus confirmans, sicut a temporibus
beati Augustini prædecessores tuos habuisse apo-
stolicæ sedis autoritate consiterit. Datum Late-
rani xvi. Kal. Decembris, Indictione xii.

*** XLVI. AD TERNANENSES
CLERICOS.

Qui uxores relinquere noluerint, officiis &
beneficiis privandos.

Paschalis episcopus servus servorum domini, Ternanensis parochia clericis, salutem & apostolicam benedictionem.

GRAVEM valde rem ex partibus vestris audi-
vimus: quia post tanta sanctorum decreta
pontificum, post interdicta conciliorum, clerica-
lis ordinis viri, qui audent, publice; qui non au-
dent, occulte mulieribus sociantur. Super quibus
præter ceteros pia memoria prædecessor noster
Urbanus papa constituit, ut officiis simul ac be-
neficiis ecclesie privarentur. Nos quoque ejusdem
prædecessoris nostri sententiæ consonantes, per
presentia scripta præcipimus, ut quicumque inter
vos clerici ab episcopo suo canonicè admoniti, ab
hujusmodi nequitia cessare noluerint, tam officio-
rum quam beneficiorum privatione pleantur.
Datum Laterani viii. Kal. Decembris.

*** XLVII. AD MADELMVM ABBATEM
sanctæ Sophiæ.

Privilegium cœnobii sanctæ Sophiæ.

*In nomine Domini Dei Salvatoris nostri Jesu Christi
domini eterni. Paschalis papa episcopus servus ser-
vorum Dei, dilecto in Christo filio Madelmo abba-
ti monasterii venerabilis sanctæ Sophiæ intra Bene-
ventum sitæ, ejusque successoribus regulariter pro-
movenendis in perpetuum.*

PIÆ postulationi voluntatis, effectu debet profe-
quente compleri: quatenus & devotionis sin-
ceritas laudabiliter enitescat, & utilitas postulata
vires indubitanter assumat. Vnde nos tuis, fili hu-
manissime Madelme, piis postulationibus annuen-
tes, sanctæ Sophiæ cœnobium, cui domino aucto-
re præfident cognosceris, sub tutelam & juris-
dictionem sedis apostolicæ, sicut hætenus mansit,
perpetuo permanere presentis pagine autoritate
sanimus: ut soli Romanæ ecclesie subditum, ab
omnium ecclesiarum necnon & personarum jugo
liberum habeatur. Cuncta etiam quæ prædecesso-
ribus tuis, vel tibi, ad ejusdem monasterii immuni-
tatem, vel possessionem, nostrorum prædecesso-
rum sunt privilegia attributa, nos quoque tibi
juxta ac successoribus tuis regulariter promovendis
presenti privilegio contulimus. Cellas pro-
pterea, vel ecclesias, vel villas, quæ prædecesso-
rum tuorum, vel tua industria prædicto videntur
cœnobio justè, ac rationabiliter acquisitæ, possi-
dendas in perpetuum confirmamus; id est eccle-
siam sancti Benedicti, &c.

Hic enumerantur possessiones illius monasterii.

Vna cum omnibus suis pertinentiis, cum mobili-
bus atque immobilibus. Presentis atque nostri pri-
vilegii pagina apostolica autoritate statuimus, ut
quæcumque idem cœnobium justè possidet, quæ-
que in crastinum concessione pontificum, libera-
litare principum, vel oblatione fidelium justè at-
que canonicè poterit adipisci, firma tibi, tuisque
successoribus & illibata permaneant. Decrevimus
ergo, ut nulli omnino hominum liceat idem cœ-
nobium temere perturbare, atque destruere, aut
etiam ei ullas possessiones auferre, vel ablatas re-
tinere,

tinere, minuere, vel temerariis vexationibus fatigare, aut quoquo modo molestare: verum omnia integre perseverent, atque conserventur, eorum, pro quorum substantia aut sustentatione aut gubernatione concessa sunt, usibus commodis profutura. Obvenite te nunc ejus loci abbate, vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet subreptionis astutia, vel violentia, præponatur: nisi quem fratres communi consensu, vel fratrum patris consilii sanioris elegerint. Electus a Romano pontifice consecratur. Chrisma, oleum sanctum, consecrationes altarium sive basilicarum, ordinationes monachorum qui ad sacros sunt ordines promovendi, ab episcopis in quorum diocesisbus estis, accipietis: si quidem gratiam & communionem apostolicæ sedis habuerint, & si gratis ea & sine pravitate impenderint. Si quid vero horum obstiterit, liceat vobis a quocumque volueritis catholico episcopo, quæ supra nominata sunt sacramenta percipere. Si qua vero ecclesiastica, secularisve persona, hæc nostræ constitutionis paginam sciens, temere contra eam venire attentaverit: secundo tertiove commonita, si non satisfactione congrua emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo corpore & sanguine Dei ac domini Redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco justa servantibus, sit pax domini nostri Iesu Christi: quatinus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud æternum judicem præmia æternæ pacis ac mercedis inveniant. Amen. Bene valeas.

Ego Paschalis sanctæ catholicæ ecclesiæ episcopus subscripsi.

Datum Capuæ per manum Ioannis S. R. E. diaconi cardinalis vi. Kal. Novemb. Indict. ii. Incarnat. Domin. anno M. l. pontificatus autem domini Paschalis II. papæ tertio.

*** XLVIII. AD RICARDVM NARBON. ARCHIEPISCOVVM.

Narbonensis ecclesiæ possessiones & iura confirmat.

Paschalis episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Ricardo, primæ sedis Narbonensis antistiti, eiusque successoribus canonice substituendis in perpetuum.

Caritatis est donum proprium, providere profectibus aliorum. Caritas enim non quartæ quæ sua sunt. Vnde & apostolus: *Nunc autem vivimus in Domino. Et iterum: Quæ est enim spes nostra, aut gaudium, aut corona gloriæ? Nonne vos ante Dominum nostrum Iesum Christum?* Hoc igitur caritatis debito provocamur, & apostolicæ sedis autoritate compellimur, honorem debitum fratribus exhibere, & sanctæ Romanæ ecclesiæ dignitatem pro suo cuique modo cæteris ecclesiis impertiri. Idecirco, venerabilis frater Ricardus Narbonensis archiepiscopo, præsentis decreti pagina, tibi tuisque successoribus quidquid parochiarum ad primæ sedis Narbonensis ecclesiam antiquo jure noscitur pertinere, confirmamus. Porro infra parochias ipsas jure proprietario tam tibi quam tuis successoribus possidenda, regenda, & disponenda sancimus, ecclesiam sancti Pauli cum omnibus pertinentiis suis, oppidum Caput stagni, Salas Arufca-

das, Argens, Fontem jocosum, Auriag, Villam rubeam, Segionum, & cætera prædia, cellas, seu possessiones, quæ vel a regibus, vel ab aliis fidelibus viris, ecclesiæ sanctorum martyrum, Iusti & Pastoris oblatae sunt, tam in Narbonensi comitatu, quam in Biterrensi, Redensi, Sustantionensi, & Nemausensi. Infra vero urbem Narbonensem, mediæterrem ipsius comitatus, mediæterrem telonei, portarici, rasiæ, salinarum, & cæterorum reddituum qui a civitatis comite tam de marinis quam de terrenis institoribus exiguntur. In monasteriis vero seu cæteris per Narbonensem ecclesiam ecclesiis, salva sedis apostolicæ autoritate, canonicum vobis jus obtinere concedimus. Sane ad vestram metropolim pertinentes episcopales cathedras, videlicet Biterris, Carcassonæ, Tolosæ, Elnæ, Agathes, Lutevæ, Magalonæ, Nemausi, Vzeticæ, tibi tuisque successoribus in perpetuum subiectas, obedientiam debitam servare censemus. Primatum etiam vobis super secundam Narbonensem, id est, Aqnenis metropolim, sicut a nostris prædecessoribus statutum est, confirmamus: & quidquid ex antiquo jure sæpe dictæ ecclesiæ Narbonensi competit, ratum perpetuo & inconvulsum manere decernimus. Statuimus ergo ut nulli hominum liceat eandem ecclesiam temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, vel temerariis vexationibus fatigare: sed omnia integra conserventur, eorum, pro quorum sustentatione & gubernatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura. Si qua igitur in futurum ecclesiastica, secularisve persona, hæc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove commonita, si non satisfactione congrua emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo corpore & sanguine Dei ac domini redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem ecclesiæ justa servantibus sit pax domini nostri Iesu Christi: quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Ego Paschalis catholicæ ecclesiæ episcopus subscripsi. Datum apud Privatum, per manum Ioannis S. R. E. diaconi cardinalis ac bibliothecarii, tertio Idus Iulii in anno Dominicæ Incarnationis MCVII. pontificatus autem domini Paschalis II. papæ octavo.

*** XLIX. AD ABBATEM S. PONTII, & Electensem.

Ne excommunicatos a Narbonensi episcopo suscipiant.

Paschalis episcopus servus servorum Dei, P. abbati sancti Pontii, & R. Electensi abbati, & cæteris monachis, salutem & apostolicam benedictionem.

Frater noster Ricardus Narbonensis metropolitani adversus dilectionem vestram conqueritur, quod excommunicatos & interdictos ab eo in communionem & participationem ante absolutionem suscipiat: cum non solum vos, verum etiam laici non ignorent, quoniam iniquum & contra canones sit, cum interdictis & excommunicatis communicare, & eorum peccatis involvi.

Nos

Nos vero in concilio quod apud Treas celebravimus, sanctorum Patrum decreta sequentes, tam episcopis, quam abbatibus & cæteris clericis interdiximus, ne ulterius excommunicatos vel interdictos ab alio, in sua parochia reciperent. Igitur ne nostræ præceptionis contemptores videamini, mandamus vobis ut ab hujusmodi omnino cessetis, ne excommunicationis vinculo detineamini.

Edita a Picardo in notis ad S. Anselmi epist. 73. lib. 3.

**** L. AD ROTHARDVM MOGVNTINVM ARCHIEPISCOPVM.**

De episcopis qui investuntur a regibus: item de iis qui schismatis tempore consecrati sunt.

Paschalis episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Rothardo Moguntino episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

Sacerdotiæ regni grave jamdiu scandalum fuit: quia usurpantibus non sua regibus, ecclesia, quod suæ est libertatis, amisit. Hanc profecto viam, hanc januam nequitæ suæ Simon magus invenit. Dum enim non nisi per præstigiosam investituram ecclesiasticos honores adipisci mens ambitiosa credit: & se ipsam curialibus subdit obsequiis, & regium cor amplioribus parat inclinare muneribus. Hæc nimirum avaritia, sicut in libris regum legitur, antiquorum quoque temporum religionem evertit. Sed erga hujusmodi præsumptores reges, qualiter divina sævierit indignatione, in eisdem apicibus non siletur. Et vero magnum est filio flagitium, matrem addicere servituti, ut invita thalamos ineat, quos recusat. Super hoc negotio nova nos oportet sollicitudine concitari, cum novi regni opportunitatem divina dispositio providit. Nos enim regibus, quæ sui juris sunt, integra servare optamus: nec in aliquo minuius, dummodo ipsi sponsæ sui domini libertatem integram patiantur; quam sui meruit sanguine redemptoris. Sic agentes, nostrum auxilium, nostrum consilium, concordiam nostram, nostram dulcedinem obrinebunt. Alioquin tantam dominæ ac matris nostræ indignitatem pati non possumus. Quid enim ad militem baculus episcopalis? Quid annulus sacerdotalis? Habeant in ecclesia primatum suum, ut sint ecclesiæ defensores, & ecclesiæ subsidiis perfruantur. Habeant reges, quod regum est. quod sacerdotum est, habeant sacerdotes: sic pacem invicem teneant, & se invicem in uno Christi corpore venerentur. De ordinationibus clericorum, qui in nostri temporis schismate ordinati sunt: non aliud scribendum duximus, quam in Placentina synodo, per sanctæ memoriæ Urbanum prædecessorem nostrum deliberatum est. Porro episcopis, qui sub excommunicatione in eodem schismate manus impositionem susceperunt, ad concilii sententiam deferendos arbitramur. Tantum enim tantarum personarum malum generali deliberatione aut curandum est, aut detruncandum. De concilii autem loco aut tempore, si vestris in partibus celebrandum sit, tua interest, communicato fratrum consilio, nobis citius indicare. Optamus enim, & vehementer opportunum est: ut, vel apud vos per legatos nostros: vel in Italia per nos largiente domino peragatur. In quo de sacerdoti ac regni scandalo propullando, pace stabilienda, communi per Dei gratiam deliberatione tractemus. Sane de schismaticorum ecclesiis, sanctæ memoriæ Ioannis papæ verba mandamus. Ait enim episcopis per Italiam constitutis:

A Ecclesiis Arrianorum, ubicumque inveneritis, catholicas eas divinis precibus & operibus absque ulla mola consecrate. In inferioribus, & id ipsum in Constantinopolitanis partibus se fecisse commemorat, dicens: Quæcumque illis in partibus eorum ecclesias reperire potuimus, catholicas eas, domino opem ferente, consecravimus.

Omnipotens dominus, quem pacem nostram & salutem esse credimus, per industriam vestram, pacem ac salutem ecclesiæ suæ, miserationum suarum affluentia operetur. Datum Laterani, III. Idus Novembris.

**** LI. AD ALTARDVM ABBATEM VEZELIACENSEM.**

Privilegium Vezeliacense.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, dilectio fratri Altardo abbati Vezeliacensis cœnobii, eiusque legitimis successoribus in perpetuum.

Quia documentis apostolicis regendus est ordo ecclesiasticus: oportet ut grex dominicus impigro animo, assidua vigilantia custodiat & gubernetur. Ut autem prælatorum vigilantiam nulla nox, nulla tenebrarum hora opprimat, vel confundat: caritas, quæ Deus est, quæ præter unum, alterum nescit, omnibus viribus toto mente diligenda est & tenenda. Quoniam vero nulli præcedentibus meritis, sed sola omnipotentis Dei gratia, in ecclesia locum Petri obtinemus; necesse est, ut omnibus superimpendamus ecclesiis, maxime his quæ juris beati Petri esse noscuntur, & quæ affectu filiali invocant consilium & auxilium matris suæ. Quia igitur dilectio fraternitatis vestræ postulavit privilegium monasterio Vezeliaco fieri, cuius regimen autore Deo vobis commissum est, quod fundatores ipsius Gerardus comes vir nobilissimus, & uxor ejus Berra, pia devotione & testamento confirmatione beato Petro apostolorum principi obtulerunt: nos precibus vestris assensum præbentes, autoritate apostolica per præfens privilegium confirmamus atque statuimus, ut nulli imperatorum, nulli unquam regum, nulli comitum, nulli antistitum, nulli cuiquam alii de rebus quæ jam dicto monasterio a prædictis fundatoribus vel ab aliis Deum timentibus, oblatæ, vel concessæ sunt, vel deinceps conferendæ, sub qualibet occasionis specie liceat minuere, vel auferre, vel ablatas retinere. Inrer quæ nominatim eidem monasterio confirmamus, in episcopatu Eduensi ecclesiam sancti Petri, &c.

Hic enumerantur omnes.

Præterea statuimus, ut consecratio monasterii ipsius, & ecclesiarum quæ sunt in circumadjacenti villa, ordinationes quoque monachorum & clericorum, consilio abbatum Cluniacensium, quibus prædecessores nostri & nos perpetualiter concessimus vices nostras in jam dicto monasterio, ibidem fiant, aut ubi ipsi abbates maluerint. Christifama quoque & oleum sanctum a quo maluerint catholico episcopo accipiant. Ecclesiæ vero ejusdem monasterii per diversas provincias constitutæ, & earum altaria, ab episcopis in quorum diocesi sunt, consecrentur. Sacerdotes etiam & clerici ordinentur, & ab eis christifama & oleum sanctum accipiant, si gratiam Romanæ sedis habuerint, & gratis, ac sine pravitate aliqua dare voluerint; sin alias, a quo maluerint catholico episcopo accipiant, Obvunte ejusdem loci abbate, vel quocumque successore

rum tuorum, nullus tibi eligatur violentia, vel aliqua subreptionis astutia, sed quem fratres communis consensu, vel pars fratrum sanioris consilii, prædictorum Cluniacensium abbatum præcepto, secundum regulam beati Benedicti elegerint. Electus vero, aut a Romano pontifice aut eorundem abbatum consilio consecratur. Ipse autem diocesis episcopo, nisi ab abbate ipsius monasterii invitatus fuerit, stationes agere publicas, aut privatas missas celebrare in eodem monasterio haud liceat. Donationem quoque, vel subjectionem, seu potestatem interdicendi in eodem cœnobio & circumadjacenti villa nullam habeat. Decevimus etiam ut nulli omnino hominum liceat cœnobium ipsum perturbare, vel inquietare, seu vexationibus servos Dei fatigare, vel ejus possessiones auferre vel minuere, sed omnia in integrum conserventur eorum usibus, pro quorum sustentatione & gubernatione eidem monasterio sunt concessa. Ad indicium quoque hujus libertatis, apostolicæ sedis, cujus juris esse dignoscitur, libram argenti per singulos annos persolvat. Si quis autem sciens, contra hujus nostri decreti paginam agere tentaverit, secundo, vel tertio ammonitus, nisi resipuerit, a sacratissimo corpore & sanguine domini nostri Jesu Christi alienus fiat. Qui vero observator extiterit, sanctorum apostolorum Petri & Pauli benedictionem percipiat: & in futuro, sanctorum consortio persui mereatur. Omnipotens Deus, qui est vera salus, & vera custodia, te & congregationem tibi creditam protegat & defendat, & per intercessionem beatæ Mariæ Magdalensæ, quæ cum fonte lactymatum ad fontem misericordiæ Christum pervenit, ad finem qui non finitur, pervenire concedat.

Ego Paschalis catholicæ ecclesiæ episcopus subscripsi.

Datum Beneventi per manus Galteri Romanæ ecclesiæ diaconi cardinalis, anno Dominicæ Incarnat. M C I I I. mense Novembri. Indict. XI. pontificatus secundi Paschalis papæ, anno IV.

*** LII. AD GALLOS.

Solvit interdictum, cui Eduensis episcopus Vizeliacensem ecclesiam subjecerat.

Paschalis episcopus servus servorum Dei, clericis, militibus, & cæteris laicis per Gallicanas ecclesias, salutem & apostolicam benedictionem.

AVDIVIMVS, & vix credere potuimus, quod constaret noster Eduensis episcopus, & archidiaconi ejus, vel archipresbyteri, non iustitia ducti, sed æmulatione compulsi, vobis interdixissent Vizeliacense cœnobium devotionis gratia adire, ecclesiam introire, & ad sepulcrum beatæ Mariæ, quod in eadem ecclesia celebratur, accedere, aut aliquas oblationes apponere. Nova profecto, nova hæc est interdictio sacerdotum: cum ad devotionem vocare, non a devotione revocare, sacerdotalis officii debitum videatur. Porro nos interdictum hoc sacerdotali officio dissolventes, scire vos volumus, quia sive episcopus, seu minister ejus, nisi ab hac præsumptione desisterint, apostolicæ sedis indignatione plecentur. Datum Laterani III, Kal. Novembris.

A *** LIII. AD ROBERTVM VIZELIACENSEM *Indidem*
ABBATEM.

Declarat eum esse in apostolicæ sedis tutela.

Paschalis episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Roberto Vizeliacensi abbati, salutem & apostolicam benedictionem.

ET divinarum & humanarum legum institutionibus edocemur, & ipsa etiam naturalis ratio nos exhortatur, ut non solum familiares & domesticos, sed universos quoque diligentes nos diligere debeamus. Quia ergo, in Christo fili carissime Roberte abbas, dudum Romanæ ecclesiæ familiaris ac domesticus comprobatus: & quia in ipso beati Petri alodio constitutus es: præcipua te dilectione complectimur, & beati Petri munimine conservemus. Interdicimus enim, ut nullus omnino personam tuam, vel commissum tibi officium turbare vel inquietare præsumat: sed quiete permanes, ut libere omnipotenti Deo debitum persis servitium exhibere. Si quis autem contra ista præsumperit, Dei omnipotentis, & sedis apostolicæ indignationem se noverit inventurum. Qui vero obediens & observator extiterit, domini Dei nostri, & apostolorum ejus gratiam consequatur. Datum apud Transiberim, VIII. Kalend. Novembris.

*** LIV. AD GVILLELMVM COMITEM *Indidem*
NIVERNENSEM.

Vt Vizeliacense monasterium, quietum ac liberum esse sinat.

Paschalis episcopus servus servorum Dei, Guillelmo illustri viro, Nivernensium comiti, salutem & apostolicam benedictionem.

NON parva de te apud nos fama est, & nos ita credimus & credidimus: quod Dei timorem habeas & amorem, quod iustitiam diligas, & quod in cæteris, sicut tantum decet virum, per Dei gratiam honeste te habeas. Monemus igitur, ut vicinas tibi ecclesias ab oppressionibus liberas facias, nec aliquas eis molestias irrogas: illis maxime, quæ ad beati Petri tutelam aut patrocinium pertinent, quemadmodum Vizeliacense cœnobium: in quo exactiones, aut usurpationes aliquas per te, vel quorumlibet præsumptione, institui omnino prohibemus, & interdicimus. Immo sicut a nostris prædecessoribus apostolicæ sedis pontificibus sancitum est, nosque lancimus: ut idem monasterium secundum constitutionem testamenti nobilis memorie Gerardi comitis, beati Petri jure quietum liberumque dimittas. Alioquin beatus Petrus adversum te dominii sui exercet ultionem: & nos locum nostrum apostolica autoritate tuebimur. Datum Præneste XII. Kalend. Januar.

In Idem. #* LV. AD DAIMBERTVM SENONENSEM ET ALIOS EPISCOPOS.

Vt Vizeliacense monasterium protegant.

Paschalis episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus & coepiscopis Daimberto Senonensi, Hugoni Nivernensi, Stephano Eduensi, Loeranno Lingonensi, Hugoni Autisiodorensi, salutem & apostolicam benedictionem.

Ex fundatoris illustris memoriæ Gerardi comitis oblatione, Vizeliacense monasterium beati Petri juris esse, vestra, ut credimus, notitia non ignorat. Verum quidam, sicut accepimus, loco eidem exactiones imponere, & graves molliuntur injurias irrogare. Rogamus ego fraternitatem vestram, & monemus, ut pro vestri officii debito locum ipsum protegere studeatis: & si quis ei molestias fecerit, ab abbate vel fratribus requisiti, ita inde justitiam faciatis, ut a beato Petro, & a nobis gratias habeatis. Datum Præneste xii. Kal. Januarii.

In Idem. #** LVI. AD EPISCOPOS GALLIARVM.

Adversus interfectores abbatis Vizeliacensis.

Paschalis episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus episcopis Galliarum, salutem & apostolicam benedictionem.

SACERDOTALIS ordinis caritate vehementer indignum videtur, quod facinorosas personas, quas pro criminibus suis persequi deberetis, fovere dicimini. Interfectores enim Vizeliacensis abbatis in quorundam vestrum parochiis licenter habitare dicuntur. Vnde fraternitatem vestram digna redargutione corripientes, præsentium litterarum autoritate præcipimus: ut eos qui dominum suum presbyterum & abbatem tam nequiter occiderunt, secundum dignum pœnitentiæ modum in exilium detrudatis: & si noluerint obedire, excommunicationi subjicite, nec unquam vel Vizeliacensi abbati, vel præposito alicui, facultas sit eisdem homicidis vel eorum heredibus, de his quæ ad ecclesiam pertinent aliquid dimittere. Eos vero, quos hujus homicidii fuisse constat autores, nisi dignam egerint pœnitentiam, ab ecclesia alienos effcite. Datum apud Guardastallum viii. Kalend. Novembris.

Ex Tomo v. Spicilgii Dache-riani. #** LVII. AD RADVLVVM REMENSEM ARCHIEPISCOPV M.

Confirmat privilegia Atrebatensi episcopo concessa.

Paschalis episcopus servus servorum Dei, venerabili Radulpho Remensi archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

Quod de Atrebatensis episcopatus restitutione a prædecessore nostro sanctæ memoriæ Urbano factum est, scitote apud nos firmum & inviolabile permanere: nec unquam passuros nos ut Cameracensi subjiatur ecclesiæ. Porro tam vos quam successores vestros præsentium litterarum autoritate compellimus, ut post mortem Atrebatensis episcopi ad faciendam illic episcopi

A electionem sollicitè invigilare, & electum sine moræ longioris obstaculo consecrare curetis. Si quis autem adversus hæc agere tentaverit, excommunicationis vinculo innodetur. Data Laterani octavo Idus Aprilis.

#** LVIII. AD CLERVM ET POPVLVM ATREBATENSEM.

Prohibet Atrebat. ecclesiam Cameracensi subji.

Paschalis episcopus servus servorum Dei, clero & populo Atrebatensi, salutem & apostolicam benedictionem

AVDIVIMVS quosdam perverse agentes, & apostolicæ sedis auctoritatem annullare cupientes, ad hoc conatus sui molimen intendere, ut Atrebatensis ecclesia episcopali cathedra prædita pessundetur, & Cameracensi subjiatur ecclesiæ. Vnde nos universitati vestre scripta præsentia dirigentes, omnipotentis Dei, Patris, & Filii, & Spiritus sancti auctoritate sancimus, restitutionem Atrebatensis episcopatus a prædecessore nostro Urbano factam, & a nobis per Dei gratiam confirmatam, firmam & inviolabilem permanere. Quasumque vero possessiones ab eadem restitutione episcopatus ipse possidet, quietas semper integralque possideat. Sub anathematis etiam prohibitione interdiciamus, ne Atrebatensis ecclesiæ status, Cameracensi unquam subdatur ecclesiæ. Qui vero temerario ausu adversus ista præsumperint, eos Dathan & Abiron judicium sublequatur, qui Moyse & Aaron divinitus datam potestatem comprimere tentaverunt. Post excessum igitur venerabilis fratris nostri Lamberti, qui nunc Atrebatensi ecclesiæ præsidet, a vobis episcopum omnino præcipimus eligendum. Cui, si canonica cum statuta non respuunt, omnino non liceat electionem aut communi aut melioris partis consensu impostam subterfugere. Data Laterani octavo Idus Aprilis, Indiæ. v.

#** LIX. AD LAMBERTVM ATREBAT. EPISCOPV M.

Ad litem inter canonicos & monachos Atrebatenses dirimendam a se delectos arbitros scribit.

Paschalis episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Lamberto episcopo Atrebatensi, salutem & apostolicam benedictionem.

Pro canonicorum vestrorum & monachorum sancti Vedasti lite diutina, frequenter & nos tibi scripsimus, & tu nobis litteras misisti. Cæterum quod non parum nos gravat, adhuc lis eadem. Ad illam enim divisionem quam monachis absentibus diremisti, nos eos juste cogere non potuimus. Venientibus autem nuper ad nos utriusque partis nuntiis, nos ad eligendos hujus arbitros utramque partem nostra auctoritate coegimus. Rogamus ergo dilectionem tuam ne graviter ferat, quod divisionem veteris & novi Burgi litteris vestris significatam, nequaquam firmaverimus: quia, ut prædiximus, cogi ad eam monachi juste non poterant. Cæterum ad hanc infra dies quadraginta, sicut statuimus, peragendam, omnino te volumus imminere. Quia neutra pars electis arbitris poterit refragari.

** LXI. AD DVODECIM ARBITROS
ATREBATENSES.

Vt litem clericorum Atrebatensis ecclesiæ, & monachorum sancti Vedasti, absque partium studio desinant.

Paschalis episcopus servus servorum Dei, bonis viris, Hugoni majori, Dodoni de bastis, Guazellino, Gonzalezino fratribus, Fulconi filio Anselmi, Hilvino filio Adelfridi, Guazellino militi, Girardo Saraceno, Gerboido patri Balduini, Thebaldo filio Bonovita, Heriberto, Aganoni, Atrebatensis municipii civibus, salutem & apostolicam benedictionem.

Viros bonos vos esse audivimus, & ideo vobis, tanquam bonis ecclesiæ filiis, quæ imperanda sunt considerentur imperamus. Lis enim quæ inter ecclesiæ vestra clericos, & B. Vedasti monachos, agitata est, molesta nobis vehementer & gravis est. Novissime ad eam litem dirimendam, quæ de vereris & novi Burgi terminis agitur, vos tanquam veriores arbitros elegerunt. Vobis igitur ex Dei & beati Petri autoritate præcipimus, & in peccatorum remissionem injungimus, ut omni amicitia inimicitiaque seposita, de illis veteris & novi Burgi terminis quidquid nostis veris ac certius proferatis. Ne qua vero pars de testimonii vestri veritate ambigat, ab unoquoque vestrum jurandum hujusmodi fieri pro animarum vestrarum salute præcipimus: quia de his terminis se sciens veritatem proferet; neque pro amicitia, aut inimicitia, aut pro pecunia, mendacium dicet. Si autem de vobis aut duo, aut tres aut quatuor, disenserint, aut defuerint: octo testium assertio obtineat firmitatem.

Data Anagninæ viii. Idus Novembris.

** LXII. AD STEPHANVM BESVENSEM
ABBATEM.

Besvensis cœnobii possessiones, & jura confirmat.

Paschalis episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Stephano Besvensi abbati, ejusque successoribus regulariter promovendis in perpetuum.

Religiosis desideriis dignum est facile præbere consensum, ut fidelis devotio celeberrimè fortiatu effectum. Proinde nos religionis vestra desideria confuentes, vestro Besvensi monasterio in honore beatorum apostolorum Petri & Pauli edificato, eorumdem apostolorum ex apostolicæ sedis benignitate munimen impendimus. Constituentes, & præsentis decreti pagina sancientes, ut ecclesia de Albinaco, & ecclesia sancti Benigni, & capella sanctæ Mariæ quæ castello montis Salvionis sita est, ad suprascriptam Albinaci ecclesiam pertinens, ecclesia etiam Camliantensis, & ecclesia de Maias, cum appenditiis suis, capella de Fovenz vestro semper cœnobio ita firme, ita libere, quieteque permanent, sicut a fratre nostro Roberto Lingonensi episcopo, cum totius Lingonensis cleri conniventia tradita sunt.

Idipsum etiam de duabus præbendis statuimus, quas bonæ memoriæ Harduinus & Hugo, Lingonenses episcopi, fratribus in ecclesia sancti Gengulfi apud Lingonas domino ferventibus tradiderunt.

Concil. general. Tom. X.

A Idipsum etiam statuimus super ecclesia de Sivoio cum pertinentiis suis, super capella sancti Mauricii seu sancti Dionysii, capella sancti Valeriani, & ecclesiæ de Raiol, & parte quarta ecclesiæ sancti Marini de monasterio, seu cæteris rebus quas bonæ memoriæ Hugo Bisontinus episcopus vestro monasterio contradidit. Porro ecclesia sancti Remigii quæ est in Burgo Besuæ, & ecclesia de Belenavo cum appenditiis suis, ita in possessione vestra liberæ, ita ab omnibus consuetudinibus immunes semper manere censemus, sicut a bonæ memoriæ Alberico quondam Lingonensi episcopo, seu successore ejus Rainardo ejusdem ecclesiæ venerabili episcopo, libertate ac immunitate donatæ sunt.

B Præterea confirmamus vobis ecclesiam Salvatoris de veteribus vineis, ecclesiam sancti Martini de Luco, ecclesiam sancti Laurentii de Beria, ecclesiam sancti Benigni de Boensis villa, ecclesiam sancti Sequani, quæ est parochialis, ecclesiam sancti Valerii de Talemario, ecclesiam sancti Leodegarii de Genziviaco, ecclesiam sancti Martini Belmontis, capellam quoque sancti Marcellini, quam bonæ memoriæ Geilo Lingonensis episcopus ad luminaria altaris ecclesiæ vestrae contrulisse dignoscitur, cum beati Prudentii martyris sub eodem altari reliquias collocavit, cum appenditiis & mancipiis utriusque sexus, sicut ea suprascriptus episcopus Verdunensis episcopo commutavit. Ecclesiam quoque sancti Hipolyti de Pontiliaco cum appenditiis suis, ecclesiam de Casoro sancti Symphoriani, ecclesiam sanctæ Mariæ de Fonvens, a Lamberto Lingonensi episcopo datam cum pertinentiis suis. Ecclesiam quoque sancti Cengulsi superius nominatam. Porro Villam Besuæ sanctorum apostolorum Petri & Pauli monasterio adjacentem, cum omnibus pertinentiis suis, ab omnium hominum vexationibus liberam, sicut hodie est, vobis in perpetuum sancimus. Piscariam quoque Fontis loco usque ad Pincianum in jure ac possessione vestra semper servari libere quieteque sancimus.

C Præterea quæcumque in præsentiarum nunc idem monasterium possidet, sive in futurum concessione pontificum, liberalitate principum, vel oblatione fidelium, iuste atque canonice poterit adipisci: firma tibi, tuisque successoribus, & illibata permaneant.

E Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat idem cœnobium temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, vel temerariis vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur, eorum, pro quorum sustentatione & gubernatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salva Lingonensis episcopi canonica reverentia. Vt episcopo tamen, aut episcopi ministris, omnino non liceat monasterium ipsum, aut ejus loca gravare, nec ornamenta ecclesiæ qualibet occasione diripere, nec exactiones aliquas, aut consuetudines quæ fratrum quieti noceant, irrogare. Interdicimus etiam ne quis idem Besvensis cœnobium in cellam redigere audeat, quamdiu monastici ordinis observantia illic domino præstante viguerit.

Si quis sane in crastinum archiepiscopus, vel episcopus, imperator, vel rex, princeps, aut dux, comes, vicecomes, aut iudex, vel quælibet ecclesiastica, secularive persona, hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam venire tentaverit, secundo tertioque communita, si non satisfactione congrua emendaverit, potestatis V u ij honorisque

statis honorisque sui dignitate careat, reamque se a divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo corpore & sanguine Dei & Domini redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultionis subiaceat.

Cunctis autem eidem loco iusta servantibus, sit pax domini nostri Iesu Christi: quatinus hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum iudicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Scriptum per manum Rainerii scriniarii & notarii sacri palatii. Datum Laterani per manum Ioannis S. R. E. diaconi cardinalis. Kalend. Ianuarii, Indictione xiiii. Incarnat. Dominicæ anno mcv. pontificatus autem domni Paschalis II. B. papæ VI.

Ego Paschalis episcopus catholice ecclesiæ, subscripsi.

Ex historia comitum Picav. pag. 431. *** LXIII. AD GOSFRIDVM ABBATEM SANCTI MAXENTII.

Ejus cænobium in sanctæ sedis tutelam recipit.

Paschalis episcopus servus servorum Dei, dilecto in Christo domino Gosfrido abbati venerabilis monasterii sancti Maxentii adiutoris, eiusque successoribus regulariter promovendis in perpetuum.

PIÆ postulatio voluntatis, effectu debet sequente compleri: quatinus & devotionis sinceritas laudabiliter nitescat, & utilitas, postulata indubitanter assumat. Quia igitur dilectio tua ad sedis apostolicæ portum confugiens, ejus tuitionem devotione debita requisivit nos: supplicationi tuæ clementer annuimus, & beati Maxentii monasterium cui autore Deo præsidet, & tam ei adjacentem villam quam cætera omnia ad ipsum pertinentia, sub tutelam apostolicæ sedis recipimus. Per præsentis igitur privilegii paginam apostolica autoritate statuimus, ut quæcumque prædia, quascumque possessiones in præsentia tertia Indictione idem monasterium legitime possidet, sive in futurum concessione pontificum, liberalitate principum, vel oblatione fidelium iuste atque canonicè poterit adipisci, firma tibi, tuisque successoribus, & illibata permaneant, in quibus hæc visa sunt propriis vocabulis annotanda, &c. De quibus nimirum terris Picavensium sol. v. quotannis Lateranensi palatio persolveris. Ergo ut nulli omnino hominum liceat idem monasterium temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, vel temerariis vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur, eorum, pro quorum sustentatione & gubernatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura. Sed neque interdictione vel excommunicatione ipsum monasterium addicatur, nisi forte pro ditionibus, cubi. quas vel abbas, vel monachi emendare contempserint: nec ipsi tamen excommunicatos, aut interdictos ad officium divinum suscipiant: nec in communi parochiæ interdicto signa pulsentur. Obeunte tamen ejus loci abbate, vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi quilibet ex subreptionis astutia seu violentia præponatur, nisi quem fratres eorum consensu, vel fratrum patris consilii sanioris, vel de suo vel de alieno si oportuerit collegio, secundum Dei timorem, & beati Benedicti regulam ele-

gerint. Si quis igitur in crastinum archiepiscopus aut episcopus, imperator, aut rex, princeps, aut dux, comes, vicecomes, iudex, aut ecclesiastica quilibet seculari sive persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens, &c. ut in epistola præcedenti. Scriptum per manum Rainerii scriniarii regionarii sacri palatii.

Ego Paschalis catholice ecclesiæ episcopus. Datum Romæ in portica beati Petri, per manum Ioannis S. R. E. diaconi cardin. ac bibliothecarii, v. Kal. Maii, Incarnat. Domini. mcv. pontificatus autem dom. Paschalis II. papæ, anno xi.

*** LXIV. AD GALONEM PARIENSEM episcopum & capitulum ecclesiæ Parisiensis.

Vt ecclesiæ Parisiensis famuli ad dicendum testimonium in causis forensibus admittantur.

Paschalis episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Galoni, & capitulo Parisiensis ecclesiæ, salutem & apostolicam benedictionem.

SICUT ex relatione vestra & ex litteris regis intelleximus, Parisiensis ecclesiæ magnum hætenus rerum suarum patiebat incommodum: pro eo quod ipsius ecclesiæ famuli, qui apud vos servi vulgo improprie nuncupantur, in forensibus & civilibus causis, vel placitis, adversus liberos homines non admittentur in testimonium. Cui rei dilectus filius noster Lodoicus Francorum rex pro utilitate ecclesiastica ita consulendum arbitratus est: ut episcoporum ac procerum consilio & assensu institueret, Parisiensis ecclesiæ famulos in omnibus causis, placitis, & negotiis, adversus omnes homines tam liberos quam servos liberam & perfectam habere testificandi & bellandi licentiam: ita ut nemo, eorum testimonio, pro ecclesiastica servitutis occasione, calumniam inferat. Nos itaque petitionem vestram rationabilem perpendentes, id ipsum pro ecclesiastica utilitate & iustitiæ intuitu decreti nostri assertionem firmamus. Neque enim æquum est, ecclesiasticam familiam iisdem conditionibus coerceri, quibus servi secularium hominum coercentur. Sicut igitur prænominatus Francorum rex regia benignitate instituit, ita nos ecclesiæ vestræ familiam, quæ sub episcopi, seu canonicorum jure consistit, hac nostræ autoritatis concessione donamus: ut in forensibus & civilibus causis, vel placitis, adversus quoscumque personarum in testimonium efficaciter admittatur; nec propter ecclesiasticæ clientelæ obnoxietatem, si alia non impediunt, eorum testimonium refutetur. Datum Beneventi per manum Ioannis sanctæ Romanæ ecclesiæ diaconi cardinalis ac bibliothecarii, xi. Kal. Februarii, indi. vi. Incarnationis Dominicæ anno mcv. pontificatus autem domni Paschalis secundi papæ anno xiv.

*** AD BERNARDVM TOLETANVM primatem, apostolicæ sedis vicarium.

De electione Burgenfis episcopi.

Postquam litteris vestris nostras rescripseramus, de consentiendo P. ecclesiæ Burgenfis electo licentiam largientes: alias a clero & populo Burgenfi litteras inopinatio accepimus, quibus idem Paschalis archidiaconus tuo quidæ consilio, sed regem nesciente, & populo ignorante, significabatur electus. Sed post illam illius electionem, populo expectante, universo

Ex rosg pastorat ecclesie Parisien beneficii D. Herc vallii.

Ex Prim tu Tolet no Caste joni.

verso clero consentiente, rege quoque volente, ipsius A regis germanus asserbatur ad pontificatum Burgenensis ecclesiæ destinatus. Sane in iis dissensionum varietatibus, nostrum est, & canonum iustitiam conservare, & saluti ecclesiæ providere. Vnde sollicitudini tuæ præsentia scripta dirigimus, præcipiens ut comptovincialibus episcopis convocatis, loco & tempore opportuno, utramque partem ad vestram jubeatis præsentiam convenire: ubi omni personarum acceptione, omni dolo, & animositatis pravitate seposita, præcipimus eandem electionum causam omnino canonicè diffiniri.

Datum Lateranis iv. Idus Aprilis.

*** LXVI. AD EVMDEM.

Segoviensem civitatem ipsius personæ permittit. Monasterium S. Servandi donat.

FRATERNITATIS tuæ petitionem clementer admittimus. Volumus enim, ut commissâ tibi apostolicæ sedis legatione honorificè perfruaris. Segoviensem civitatem, nisi proprium desideret civitas ipsa episcopum, personæ tuæ pro graviore paupertatis necessitate permittimus. Monasterium sancti Servandi, quod nostri juris est, a prædecessoribus nostris Massiliensi quondam monasterio novimus fuisse commissum. Cæterum, quia propter Saracenorum feritatem monachos de loco ipso discessisse cognovimus: nos monasterium ipsum sollicitudini tuæ restaurandum disponendumque committimus. Quod si per omnipotentis Dei misericordiam restaurari contingit, debitum Lateranensi palatio censum annis singulis persolvetur.

Datum Lateranis xvi. Kalend. Aprilis.

*** LXVII. AD GALLIARVM EPISCOPOS.

Cænobium Cluniacense commendat.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus fratribus archiepiscopis & episcopis per Gallias, salutem & apostolicam benedictionem.

QUANTA reverentia sedis apostolicæ constitutionibus debeat, fraternitatem vestram non ignorare credimus. Si qua vero vel minus dicta, vel aliter intellecta conspiciuntur: meminerint qui adversus sanctam Romanam ecclesiam conquiri consueverunt, quid pro Felicis papæ scriptis adversus Acatium datis, Orientalibus episcopis sanctæ memoriæ Gelasius papa responderit. Idcirco ad memoriam fraternitatis vestræ reducimus, quia Cluniacense cænobium ab ipso foundationis exordio sanctæ Romanæ ecclesiæ sit oblatum: quod profecto religiosi antistites & egregii principes pro religione eximia donis suis ac possessionibus ditaverunt. Romani vero pontifices iamquam oculi sui pupillam custodientes, cum loca ad se plurima pertinentia fratrum illorum regimini commisissent, tam locum ipsum quam cætera ei coherentia, tam locum ipsum quam cætera ei coherentia, tam virorum, quam mulierum oblationes, quæ ad eos afferuntur, in usu servorum Dei pauperumque profuturas recipere liceat. Nec minus illud supradicti Urbani II. papæ capitulum confirmamus, ne cellarum vestrarum ubilibet postarum fratres pro qualibet interdictione, vel

re tentetis: ne per eorum violationem, apostolicæ sedis, quod abist, indignationem inveniat. Imitatores estote patrum vestrorum, qui congregationem illam venerabilem devotius coluerunt, & saluti, quam per eos dominus super multis peccatoribus operatur, manus socias adhibere. Ita eos diligite, ita tuemini, ita fovete, ut quietias per vos omnipotenti Deo valeant deservire: vos autem, qui inrer mundi fluctuantis rurbines statis, per eos, tam apostolicæ sedis, quam omnipotentis Dei gratiam consequamini.

Data Lateranis, xiiii. Kal. Decembris.

*** LXVIII. AD HVGONEM ABBATEM CLUNIACENSEM.

B Privilegium Cluniacense.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, Hugoni abbati Cluniacensi eiusque successoribus regulariter substituendus in perpetuum.

ET religionis prerogativa, qua per universas Gallias vestris temporibus per Dei gratiam congregatio vestra præcellit, & inconcussa caritatis unitas, qua inter procellas omnes sedi apostolicæ adhaesistis; mansuetudinem nostram vehementius exhortantur, immo urgent atque compellunt, ut vestris petitionibus assensum accommodare, & quieti vestræ in posterum providere sollicitus debeamus. Eapropter, quicquid libertatis, quidquid tuitionis, quidquid autoritatis, prædecessores nostri ecclesiæ Romanæ pontifices, præsertim apostolicæ memoriæ Gregorius VII. & Urbanus II. vestro monasterio, & locis ad id pertinentibus contulerunt: nos quoque presenti decreto, autore Deo, confirmamus. Ad hæc adjicimus, ut tam prioratus & cellæ, quam & cætera in quibuslibet locis omnia, quibus fraternitas tua, Arvenensis concilii, quod per supradictum Vrbanum papam celebratum est, tempore investita erat, de quibus tunc nulla quæstio mota est, cui nimirum concilio per temetipsum interfueras, tam tibi quam successoribus tuis in pace semper & quiete serventur. Præcipimus etiam, ut omnes ecclesiæ, seu capellæ vestræ, & cæmeteria libera sint, & omnis exactionis immunita, præter consuetam episcopi paratam, & iustitiam in presbyteros, si adversus ordinis sui dignitatem offenderint: exceptis nimirum ecclesiis illis, quæ absque hujusmodi subjectione in abbatis potestate consistunt. Liecat quoque vobis, seu fratribus vestris, in ecclesiis vestris presbyteros eligere: ita tamen ut ab episcopis, vel episcoporum vicariis, animarum curam absque venalitate suscipiant. Quam si committere illi ex pravitate noluerint: tunc presbyteri ex apostolicæ sedis benignitate officia celebrandi licentiam consequantur. Ecclesiarum vero, seu altarium consecrationes, ab episcopis, in quorum diocæsesibus sunt, locorum vestrorum fratres accipiant: si quidem gratis ac sine pravitate voluerint exhibere. Alioquin a catholico, quem malueritis, episcopo, consecrationum ipsarum sacramenta suscipiant. Neque cuilibet facultas sit, aut claustrum vestri, aut locorum vestrorum fratres pro vivorum sive defunctorum elemosynis ob salutem daris inquietare: sed tam virorum, quam mulierum oblationes, quæ ad eos afferuntur, in usu servorum Dei pauperumque profuturas recipere liceat. Nec minus illud supradicti Urbani II. papæ capitulum confirmamus, ne cellarum vestrarum ubilibet postarum fratres pro qualibet interdictione, vel

Exbiblioth. Cluniac. pag. 1826. Eadem littera Paschalis ibidem pag. 522. paululum diversa.

excommunicatione, divinorum officiorum suspensionem patiantur: sed tam monachi ipsi, quam & famuli eorum, & qui monasticæ professioni se deuoverunt, clausis ecclesiarum januis, non admittis diœcesanis, divinæ seruitutis officia celebrent, & sepulturæ debita peragant. Concedimus etiam vobis, laicos, seu clericos seculares, nisi qui pro certis criminibus excommunicati sunt, ad conversionem seu sepulturam per loca vestra suscipere. Clericos quoque regulares, qui vel in locis suis saluari non possunt, vel pro necessitatibus ad vestrum cœnobium confugiunt, suscipiendi, & ad vestrum propositum admittendi, religioni vestræ licentiam impertimur. Præterea decernimus, ut nulli hominum omnino liceat vestrum venerabile cœnobium, & loca ei subdita temere perturbare; sed eorum ecclesiæ possessiones, & bona cætera, quæ pro aninarum salute jam donata sunt, vel in futurum Deo miserante dari contigerit, firma vobis, vestrisque successoribus, illibataque permaneant: quos profectò cognoscimus, ab excommunicatis pia discretione vigilantius abstinere. Si qua igitur ecclesiastica, secularisve persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertioque commonita, si non satisfactione congrua emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino iudicio existere se de perpetrata iniquitate cognoscat: & a sanctissimo corpore & sanguine Dei & Domini & redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem cœnobio iusta servantibus, sit pax Domini nostri Iesu Christi: quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum iudicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen, amen, amen.

Ego Paschalis, catholicæ ecclesiæ episcopus, subscripsi.

Ego Odo Ostiensis episcopus, subscripsi.

Ego Milo Prænestinensis episcopus, subscripsi.

Ego Albericus archiepiscopus Dei gratia cardinalis sancti Petri ad vincula, subscripsi.

Ego VValterius episcopus Albanensis ecclesiæ, subscripsi.

Ego Paganus sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalis, subscripsi.

Datum Lateranis, per manum Ioannis sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalis xii. Kal. Decembris, Indict. vii. Incarnationis Dominicæ anno m.c. pontificatus autem domni Paschalis secundi papæ secundo.

Exbiblioth. Cluniac.

*** LXIX. AD EVMDEM.

Confirmat Cluniacensium iura & possessiones.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, reverentissimo fratri Hugoni Cluniacensi abbati, salutem & apostolicam benedictionem.

RELIGIONI vestræ per omnipotentis Dei gratiam sedis apostolicæ benignitas gratulatur: quoniam plerisque in locis, largiente Domino, per vestræ sollicitudinis studium, ubi nulla fuerat instituta, ubi defecerat per Galliarum partes, est restituta religio. Eapropter, sicut ab ipsis cœnobii vestri primordiis, ita largiente Domino usque in finem, vos tamquam carissimos filios apostolicæ sedis tueretur autoritas. Omnia igitur ad vestrum cœnobium pertinentia, sicut a prædecesso-

ribus nostris munita sunt, ita & nos autoritate apostolicæ sedis munimus. In quibus ea propriis exprimenda duximus vocabulis, quæ temporibus nostris per Dei gratiam adquisita, & vestri regiminis dispositioni subiecta noscuntur.

Enumerantur. Tum

Hæc nimirum omnia vestro cœnobio, tamquam membra capiti adhaerentia, nos in perpetuum sub iure ac regimine tam tuo, quam successorum tuorum persistere, presentis paginæ assertione sancimus. Ne ulli omnino hominum liceat hæc vestræ subiectioni subtrahere, & a Cluniacensis monasterii iure quibuslibet occasionibus alienare. Si qua igitur infuturum ecclesiastica secularisve persona, hanc constitutionis nostræ paginam sciens, &c. ut in epistola præcedenti.

Ego Paschalis, catholicæ ecclesiæ episcopus, subscripsi.

Datum apud villam sancti Hippolyti, per manum Ioannis sanctæ Romanæ ecclesiæ diaconi cardinalis ac bibliothecarii, vi. Idus Februarii, Ind. xv. Incarnationis Dominicæ anno m.c.vi. pontificatus autem domni Paschalis II. anno viii.

*** LXX. AD EVMDEM.

Exbiblioth. Cluniac.

Sancti VVlmarii abbatiam illi subiecti corrigendam. Eius abbates in perpetuum ab abbatibus Cluniacensibus constituantur. Cuius monacho liceat ad Cluniac. cœnobium transire.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri Hugoni Cluniacensi abbati, salutem & apostolicam benedictionem.

DESIDERIUM, quod ad religiosum propositum & animarum salutem pertinere monstratur, sine aliqua est, autore Deo, dilacione complendum. Venerabilis siquidem frater noster Ioannes Morinorum episcopus, petente Eustachio Bonnoniensi comite, sancti VVlmarii abbatiam sollicitudini tuæ, carissime frater Hugo, corrigendam commisit. Et nos ergo iuxta ejus desiderium ac deliberationem, presentis decreti assertione sancimus, ut idem beati VVlmarii monasterium, semper in tua, tuorumque successorum ordinatione permaneat. Nec alius illic abbas substituitur, nisi qui vestra fuerit deliberatione provisorius. Idem etiam de Menatensi monasterio constituimus, quod jamdudum in vestra ordinatione permansit. Præterea quoniam omnipotens Deus, & ante nostra tempora, & in diebus nostris, præcipuum religionis monasticæ disciplinam in vestro dignatus est monasterio conservare: hanc vobis prerogativam concedimus, ut quisquis ad vos alieni monasterii monachus provitæ melioratione transierit, licenter recipiat, remotis prioris loci querimoniis, ut, largiente Domino, salutis, quam querere videtur, apud vos potiatur effectu. Si quis vero temerario ausu his salutiferis constitutionibus obviam ire præsumperit, apostolicæ indignationis ultione plectatur, & communionis ecclesiasticæ periculum patiatur.

Ego Paschalis, catholicæ ecclesiæ episcopus, subscripsi.

Datum apud Aquambellam per manum Ioannis sanctæ Romanæ ecclesiæ diaconi cardinalis, ac bibliothecarii, ii. Non. Augusti, Indict. xv. Incarnationis Dominicæ anno m.cvii. pontificatus autem domni Paschalis papæ II. anno ix.

*** LXXI.

** LXXI. AD EVMDEM.

A

** LXXII. AD PONTIVM
Cluniacensem abbatem.Ex biblioth.
Cluniac.Cluniacensibus adjudicat cellam sancti Dionysii
de Nongento, adversus Guillelmum abbatem
sancti Petri Carnotensis.

Privilegia Cluniacensa.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, venerabilis
fratri Hugoni Cluniacensi abbati, salutem
& apostolicam benedictionem.Paschalis episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio
Pontio monasterii Cluniacensis abbati, ejusque
successoribus regulariter substituendis in
perpetuum.

Quæ semel iuste, rationabiliterque decisa sunt, propter oblivionis incuriam redidivis sæpe litibus replicantur. Idecirco litteris presentibus annotamus, qualiter inter vestri cœnobii monachos, & sancti Petri Carnotensem abbatem Guillelmum, de sancto Dionysio de Nongento querela cum sua sit replicatione decisa. Idem enim Carnotensis abbas, post domni Urbani papæ decretum, super eadem cella vestros fratres, nobis in Trecenti concilio præsentibus, calumniis impetebat. Ne qua ergo scintilla jurgii remaneret, perspicendum diximus quidquid a parte alterutra profertur. Ostense igitur sunt litteræ quædam a Carnotensi abbate, per quas idem locus Carnotensibus monachis a Retrocco comite, sub quadam fuerat conditione commissus: in quibus nulla temporum annotatio, nullus vel episcopi, vel clericorum continebatur assensus. Ad hæc easdem litteras falsas habendas Retroccus comes, ipsius Ioffridi filius, qui locum illum una cum Beatrice uxore sua vestro cœnobio obtulerat, asserbat: quia & unus restium, qui subscripti fuerat, supradicti Ioffridi frater adhuc superstes, se omnino interfuisse penitus inficiaretur, & easdem litteras alio tempore in capitulo Carnotensium falsatas fuisse narrabat, falsationis illius restem cum jurejurando in medium proferens. Cæterum Ioffridi comitis oblatio vestro cœnobio data, & locum, & tempus, & episcopi & metropolitani consensum, & Theobaldi comitis, ejusque filii Stephani favorem, de cujus feudo idem locus fuerat, manifestus continebat. Constitit itaque apud omnes, quia domni Urbani papæ sanctio, apostolicæ gravitatis pondere nitebatur plena. Quapropter ratione judicii, Carnotensis abbatis querela sopita est, & monasterio vestro, supradictæ cellæ in perpetuum statuta possessio. Sane huic nobiscum iudicio affuerunt venerabiles episcopi, Leodegarus Bituricensis, Aldo Placentinus, Girardus Engolismensis, Ildebertus Cenomanensis, & nostræ sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalis Landulfus, de titulo sancti Laurentii, qui dicitur in Lucina. Igitur & nos sanctioni prædecessoris nostri, nostræ quoque sanctionis robur adjicimus: præcipientes, & penitus interdicentes, ne quis ulterius super hoc negotio vestrum Cluniacense cœnobium inquietare præsumat. Qui vero præsumperit, canonice distictionis animadversione mulctetur.

Ego Paschalis, catholicæ ecclesiæ episcopus, subscripsi.

Datum Silviniaci, per manum Ioannis sanctæ Romanæ ecclesiæ diaconi, viii. Kal. Iunii, Indiæ. xv. Incarnationis Dominicæ anno mcvii. pontificatus autem domni Paschalis II. papæ viii.

Et religio Cluniacensis cœnobii, cui Deo autore præfides, & prædecessoris tui sanctæ memoriæ Hugonis abbatis dulcissima reverendaque dilectio, cogunt nos, fili in Christo carissime Ponti abbas, tuis petitionibus indulgere. Eapropter abbatias, vel prioratus, qui sub prænotati abbatis Hugonis dispositione manserunt, sub tua quoque, vel successorum tuorum dispositione permanere decernimus. Enumerantur. Tum pergit. In locis autem, quæ sine proprio abbate, diebus domni ac venerabilis Hugonis abbatis fuisse videntur, nunquam aliquis abbatem ordinare præsumat. Illud etiam libertatis Cluniacensi cœnobio firmum haberi sancimus, ut vestri monasterii monachi qui ad sacros sunt ordines promovendi, a quibus malueritis catholicis episcopis promoveantur. Christina vero, si opportunitas exegerit, in vestro facians monasterio consecrari, vel a quibus volueritis episcopis. Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularive persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens, &c. ut in epistola lxxi. ad Hugonem.

Ego Paschalis, catholicæ ecclesiæ episcopus, subscripsi.

Datum apud Castellium, per manum Ioannis sanctæ Romanæ ecclesiæ diaconi cardinalis, ac bibliothecarii, xiiii. Kal. Novemb. Indiæ. iiii. Incarnationis Dominicæ anno mciix. pontificatus autem domni Paschalis II. xi.

** LXXIII. AD EVMDEM.

Ex biblioth.
Cluniac.

Confirmat possessiones ab ipso acquiras.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, carissimo
filio Pontio Cluniacensi abbati, ejusque
successoribus regulariter substituendis
in perpetuum.

Apostolicæ sedis autoritate debitoque compellimur, pro universarum ecclesiarum statu peragere, & earum maxime quieti, quæ sedi eidem specialius adherent, ac tamquam jure proprio subiectæ sunt, & ampliori religionis eminent gratia, auxiliante Domino providere. Eapropter petitionibus tuis, fili in Christo carissime Ponti, non immerito censuimus annuendum, ut Cluniacense monasterium, cui Deo autore præfides, apostolicæ sedis privilegio muniremus. Illas igitur quæ tuæ prælationis tempore acquiras sunt, & ab episcopis traditæ, vel per episcopos confirmatæ, nos tibi, tuisque successoribus, & per vos eidem Cluniacensi monasterio confirmamus. In Normannia videlicet, &c. Enumerantur. Præterea quæcumque prædia, quascumque possessiones in futurum concessione pontificum, liberalitate principum, vel oblatione fidelium, iuste atque canonice poteritis adipisci, firma vobis, vestrisque successoribus, & illibata permanent. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat eadem

idem monasterium temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, vel temerariis vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur, eorum pro quorum sustentatione & gubernatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura. Si qua igitur in futurum ecclesiastica quælibet secularive persona, hanc nostræ constitutionis paginam sciens, &c. ut in epistola procedente.

Ego Paschalis, catholicæ ecclesiæ episcopus, subscripsi.

Datum Anagninæ, per manum Ioannis sanctæ Romanæ ecclesiæ diaconi cardinalis, ac bibliothecarii, vii. Idus Novembr. Indiçt. viii. Incarnationis Dominicæ anno mxciv. pontificatus autem domni Paschalis II. papæ xvi.

Exbiblioth.
Cluniac.

*** LXXIV. AD EVMDEM.

Concedit ornamenta pontificalia.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, dilectissimo filio Pontio Cluniacensi abbati, salutem & apostolicam benedictionem.

CVM differentiam donationum, quæ per Dei gratiam fidelibus dantur, enumeraret apostolus, subiunxit, dicens: *Dilectio sine simulatione odientes malum, adhaerentes bono, caritatem fraternitatis invicem diligentes, honore invicem prævenientes.* Hanc sine simulatione dilectionem, fili carissime, circa personam tuam per Dei gratiam conservantes, & fratrum, quibus Deo disponente prælati es, caritatem diligentes, honoris te privilegio prævenire decrevimus. Odientes siquidem malum, bono vos adhærere gaudemus. Deum quippe in vobis diligimus, a quo bonum omne procedit. Monet etiam psalmista, dicens: *Qui diligitis Deum, odite malum.* Igitur concessionem prædecessoris nostri felicitis memoriam Urbani II. quam prædecessori tuo venerabilis memoriam Hugoni abbati contulit, super mitra, dalmaticæ, chirothecarum, & sandaliorum usu, in octo præcipuis festivitibus obtinendo, nos tam tibi, quam successoribus tuis confirmamus. Præterea tibi eorumdem insignium usum personalter singulis festis concedimus, quibus hymnus angelicus a vobis inter missarum solennia decantatur. Ad exprimendam etiam sine simulatione dilectionem, & honoris præventionem: dalmaticam, qua nos indui solebamus, tuæ dilectioni donavimus: ut nostræ dilectionis memor, & malum semper odisse, & bono indefinenter adhærere, & fratres tibi commissos studeas semper in Domino diligere, & ad conventum Dominicæ congregationis in idipsum efficacius incitare.

Psal. 96.

Datum Anagninæ, per manum Ioannis sanctæ Romanæ ecclesiæ diaconi cardinalis, vii. Idus Novembris, Indiçt. viii.

Ex Severtii *** LXXV. AD EVMDEM ET CLVNIAC.
Chronol. MONACHOS.

Reprehendit quod chrisma in monasterio suo consecrari fecerint.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, dilectissimis filiis Pontio abbati, seu monachis Cluniacensis monasterii, salutem & apostolicam benedictionem.

CONFRATER noster Berardus Matiscensis episcopus, partim rogatu nostro, partim præ-

bitate sua, erga prædecessorem tuum venerabilem Hugonem abbatem benigne se habuit: & cum Hierusalem iturus discessit, omnia inter vos & ipsum quiete ac pacifice habebantur. Cæterum post discessionem ejus non parum jus Matiscensis ecclesiæ perturbatis: quia, quod hæcenus factum non est, in monasterio vestro chrisma consecrari fecistis. Hoc enim per episcopi personam exhibetur ecclesiæ. Rogamus ergo dilectionem vestram, ita hoc plena caritate corrigere: ita inter in cæteris circa eum vos habere, ut inter vos præteritæ pacis vinculum arctius restringatur. Ipse enim plenius vos diligit, & a vobis plenius est diligendus. Quamobrem præcipimus, ne talia ulterius stant. Non enim immemores sumus, quanto studio quantaque instantia fategerimus, ut firma inter vos & stabilis concordia permaneret. Quod idcirco firmum servari volumus & præcipimus, ne detrimentum ulterius ecclesiæ patiatur: orantes vos pro nobis misericordia divina custodiat.

OTTONIS EPISC. BAMBERGENSIS
ad Paschalem papam II. epistola.

Ex Cod.
Antiqui
Cluniac.

Se ab imperatore accepisse episcopatum, sed in eo permanere nolle nisi a pontifice investiatum & consecratur.

C Domino patri suo Paschali, sanctæ & apostolicæ sedis universalis episcopo, Otto Bambergensis ecclesiæ id quod est, tam devota quam debite subjectionis orationes & servitium.

QUIA totius ecclesiasticæ dignitatis ac religionis firmamentum in Christo petra est, & in Petro ejus discipulo, & ejus successoribus: idcirco ab hac linea, ab hac virga directionis, virga regnorum, pontificatum, & omnium potestatum in ecclesiâ, insanum duxi aberrare. Vobis igitur, pater sanctissime, & sanctæ matri nostræ Romanæ ecclesiæ collum devote submittere, auxiliium & consilium de rebus meis flagito. In obsequio enim Domini mei imperatoris per annos aliquot degens, & gratiam in oculis ejus inveniens, suspectam habens in manu principis investituram; semel & iterum, cum dare vellet, renui episcopatum. Nunc vero jam tertio in Bambergensi episcopatu me ordinavit: in quo tamen minime permanebo, nisi vestræ permaneat sanctitati per vos me investire & consecrare. Quidquid ergo placeat discretionis vestræ de me, per nuntios mihi significate servo vestro: ne forte in vanum curram, si ad vos currere incipiam. Omnipotens mihi propitiam incolumitatem vestram custodiat.

*** LXXVI. AD OTTONEM
Bambergensem episcopum.

Ex cod.
Tomo
nisi.

Paschalis papæ responsio.

Paschalis servus servorum Dei, Ottoni dilecto fratri Bambergensis ecclesiæ electo, salutem & apostolicam benedictionem.

FILIVS sapiens latificat matrem. Opera tua: & Proverbia. Nos igitur honorare, & profectus tuus juvare congruum duximus. Nihil ergo de nostra benevolentia dubitans, tuam nobis quantocius vales præsentiam exhibeto. Certe enim sumus quod divina

divina sapientia etiam malis hominibus bene uti A novit.

Adiit deinde Otho pontificem, & ab eo consecratus est. Vide epistolam VII.

*** LXXVII. AD PARIENSIS ECCLESIE CLERICOS.

Galonem Parisiensem episcopum effectum, a se discedentem, ipsis commendat, mittitque cum amplissima potestate. Verat ne majores præbendarum a minoribus hominibus suscipiant. Sancti Eligii cœnobium, monialium dissolutione infame, Galonis arbitrio permittit.

Paschalis servus servorum Dei, dilectis filiis Parisiensis ecclesie clericis, salutem & apostolicam benedictionem.

ET nobis & vobis gaudendum est, quod post multa quæ vestra ecclesia contigerunt adversa, Dei vos misericordia respexit. Personam siquidem idoneam & sacris canonibus congruentem ad vestra ecclesie gubernationem sua vobis benignitate concessit. Ipsum igitur ad vos redeuntem litterarum commendatione prosequimur: rogantes, ut eum plena affectione diligatis, plena humilitate veneremini. Confidimus enim cum disciplina ecclesiastica futurum esse custodem, & salutis vestrae sollicitum provisorum. Huic secularibus officiis obedite: & gratiam vobis in eo conciliate caelestem. Hunc ad recuperanda ecclesie bona, quæ prædecessorum illius tempore, tam in personis quam in prædiis distracta dicuntur, communibus adjuvate præfidiis. Ad quam causam adjuvante domino strenue peragendam, nostræ autoritatis ei vicem concessimus: quatenus, si episcopi, aut quorum parochias bona ipsa diripiunt, aut quorum in parochiis bona eadem habentur, aut nolunt, aut desides sunt ecclesie vestrae iusticiam facere; ipse vel interdicens vel excommunicandi eos, si fatiseecerint, habeat facultatem. Illud sane quod apud quosdam clericorum fieri advidimus, ut videlicet majores præbendarum a minoribus hominibus suscipiant: & huic cohibendum præcipimus, & litteris præfentibus, ne fiat ulterius interdicimus. In huiusmodi siquidem conciliatione, & notatur ambitio, & gravius videtur ecclesie scandalum generari. De cœnobio sancti Eligii quid agendum sit, ejus provisioni committimus. Dicitur enim & loco importunissimo situm, & inhabitantium desidia tam infame, quam ærumne vehementer expositum. Datum Laterani VIII. Id. April.

NOTÆ GABR. COSSARTII S. I.

Fuit hic Galo Bellovacensis primum, ac deinde Parisiensis episcopus. Ad eum jam Parisiensem, habes pag. 608. epistolam indignam Paschalis papæ quartam & sexagesimam, quam debuisset hæc præcedere, si prius in manus nostras venisset. Vtramque debemus V. Gl. Viono Herovallio, veneratorum monumentorum indagatori sagacissimo & felicissimo.

Quam vero hic a Paschali II. facultatem accepit Parisiensis episcopus excommunicandi cujusvis ex altera diocesis, qui ecclesie Parisiensis bona retineat, si ejus episcopus vel nolit, vel cunctetur, eum ad satisfaciendum adigere: eandem aut non multum dissimilem postea Honorius IV. decano & capitulo ejusdem ecclesie concessit. *Vobis, inquit, auctoritate præsentium indulgemus, ut in laicos super prædiis (bonis scilicet extra diocesim Parisiensem constitutis) injuriam inferentes, si eorum episcopi, eos ad exhibendam vobis satisfactionem debitas cogere recusaverint, ultra manserit postquam a vobis fuerint cum humilitate de Concil. general. Tom. X.*

bita requisiti, liceat vobis censuram ecclesiasticam, præmissa notatione canonica, exercere. Quæ Honorii epistola est in ecclesie Parisiensis utroque Pastoralis MS. cum hoc titulo: De excommunicandis malefactoribus.

De sancti Eligii cœnobio explevit Galo datam sibi a Paschali provinciam. Extat in eodem Pastoralis minor, ejus præceptum, quo dissolutas moniales eliminat, monasteriumque abbatis sancti Petri Fossatensis concedit possidendum, tamquam cellam, in qua monachi minimum duodecim cum priore suo vivant secundum sancti Benedicti institutum: servata sibi eadem in locum illum potestate, quam ipsius decessores in monialium monasterium habuerant. Quas Galonis litteras anno MCVII. datas, suis litteris Philippus rex eodem anno confirmavit. Sed post mutationes plurimas, hoc tandem sæculo locus idem religiosissimis sancti Pauli clericis a Parisiensi episcopo concessus est.

*** LXXVIII. AD GUIDONEM archiepiscopum Viennensem. Ex Biblioth. Floriac.

Ipsi episcopatum, & metropolitana jura confirmat: palliumque mittit.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, dilecto fratri Guidoni Viennensi archiepiscopo, ejusque successoribus canonice substituendis in perpetuum.

POTESTATEM ligandi atque solvendi in cælis & in terra, beato Petro ejusque successoribus, autore Deo principaliter traditam, illis ecclesia verbis agnoscit: quibus Petrum Dominus allocutus est: *Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis.* Ipsi quoque & propriae firmitas, & alienæ fidei confirmatio, eodem Deo autore præstatur, cum ad eum dicitur: *Rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, Petre: & tu aliquando conversus, confirma fratres tuos.* Oportet ergo nos, qui licet indigni, Petri residere videamur in loco, prava corrigere, recta firmare, & in omni ecclesia ad interni arbitrium judicis sic disponenda disponere, ut de vultu ejus iudicium nostrum prodeat, & oculi nostri videant æquitatem. Tuis igitur, frater carissime Guido, iustis petitionibus annuentes, sanctam Viennensem ecclesiam cui autore Deo præsidet, apostolica sedis autoritate munimus. Mansuro itaque in perpetuum decreto licet Gratianopolis, Valentia, Dia, Alba quæ & Vivarium dicitur, Geneva, Maurienna, sanctæ Viennæ ecclesie tamquam metropolitane, jure perpetuo debeant subjacere. Porro Tarentasiam, ita semper sub primatu Viennensis ecclesie permanere decernimus, sicut a sanctis prædecessoribus nostris, Leone, Nicolao, atque Urbano noscitur constitutum. Abbatis quoque tam intra quam extra urbis Viennensis mœnia sitas, tuæ fraternitati regendas, disponendasque committimus. Præterea statuimus, ut quæcumque prædia, quæcumque dona, vel a Romanis imperatoribus, vel a Burgundiæ regibus, tuæ ecclesie data vel reddita sunt, quæcumque hodie possident, sive in futurum iuste & canonice poterit adipisci, firma tibi tuisque successoribus, & illibata permaneant. Ad hæc tam supra nominatorum prædecessorum nostrorum, quam & cæterorum catholicorum sedis apostolicæ pontificum privilegia, de jure seu possessione Viennensis ecclesie edita, nos quoque præsentis decreti autoritate, firma integraque perpetuo permanere decernimus. Pallio ad missarum tantum solennia illis solummodo diebus uti fraternitas tua meminerit, qui tuis prædecessoribus Romanæ autoritate ecclesie concessi sunt: cujus te volumus per omnia genium conservare. Hujus enim indumenti Xx honor,

honor, humilitas atque iustitia est. Tota ergo mente fratemitas tua se exhibere festinet in prosperis humilem; & in adversis, si quando adveniunt, inveniatur cum iustitia erecta; amica bonis, perverfis contraria; nullius unquam faciem, pro veritate loquente premens. Misericordiæ operibus juxta virtutem substantiæ insistentis, & tamen supra virtutem insistere cupiens. Infirmis compatiens, bene valentibus congaudens, de alienis gaudiis tamquam de propriis exultans; in corrigendis vitiis pie sæviens, in fovendis virtutibus, auditorum animos demulcens. In ira, iudicium sine ira tenens; in tranquillitate, severitatis iustæ cenfuram non deserens. Hæc est, frater carissime, pallii dignitas, quam si sollicitè servaveris, quod foris accepisse ostenderit, intus habebis. Fratemitatem tuam supernæ miserationis dignatio, per tempora longa conservet incolumem. Scriptum per manum Petri notarii, regionarii sacri palatii.

*** LXXIX. AD EVMDEM SEDIS apostolicæ legatum.

Ex MS.

Vt liti quæ est inter Bisuntinos canonicos, & S. Stephani, finem imponat.

CONTROVERSIAM quæ inter Bisuntinos canonicos, & sancti Stephani, tanto jam tempore voluta, & revoluta est, canonico nunc tandem iudicio apud nos noveris esse decisam. Præcipimus igitur sollicitudini tuæ, ut pro hoc negotio peragendo, & tanti scandali lite sedanda, adhibitis tecum sapientibus & religiosis fratribus, vel Divionum, vel ad alium competentiore locum convenias, quo possint sine gravamine personas sibi necessarias adducere: ut omni partium animositate seposita, ita sincere, ira liquide, iudicii hujus perfectionem accipias: quatinus inter eos nulla ulterius hujus rei lis aut querela remaneat. Testes autem hujus quæstionis probatores, quia de capite parochiæ causa gravior agitur, quinque sint, sive clerici, sive laici, qui secundum canonicas sanctiones, de visu & auditu testimonium proferant.

Ex To. III.
Spicilegii
Dacheriani.

*** LXXX. AD EVMDEM SEDIS apostolicæ legatum.

De eadem controversia.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri Guidoni Viennensi archiepiscopo, sedis apostolicæ legato, salutem & apostolicam benedictionem.

14. q. 1. c. 1.

SVPER prudentia tua plurimum admiramur, quod in negotio ecclesiæ beati Stephani, clericorum ipsorum testimonium acceptare nolueris: cum beatus Gregorius in hujusmodi causis ecclesiarum, autoribus probationem imponat. Diverse namque sunt in causatum autoribus species, nec in omnibus causis crimina agitantur. In criminibus siquidem accusatorum, restum illa distinctio observanda est, quæ canonibus continetur: ne qui ad probationem domestici assumantur. Ceterum in possessionum, vel cæteris hujusmodi negotiis: hi potissimum assumendi sunt, qui eadem negotia tractaverunt, de quorum visu & auditu hæsitatio esse non debeat. Si ergo iidem clerici idonei sunt, ab assertione causæ illius nullatenus repellantur: sed sicut aliis litteris deliberatum est, inter sancti

A Ioannis, & sancti Stephani canonicos lis illa plenius decidatur. Cesset jam malitiæ zelus, & dolositate cavillatio: & prædicatorum ecclesiarum negotium juxta litterarum tenorem omnimodis negatur. Alioquin ad præsentiam nostram parati profus & instructi proximo quadagesimalis concilii tempore revertantur.

Datum vi. Kalend. Septembris.

*** LXXXI. AD EVMDEM SEDIS apostolicæ legatum, & alios concilii Viennensis episcopos.

Confirmat quæ in illo concilio sunt acta.

CVM alicujus morbi detentione, &c. *Extat infra in concilio Viennensi, anno 1112.*

*** LXXXII. AD IVONEM CARNOTENSEM, & Ranulfum Santonensem episcopos.

Non esse pro altaribus novum censum annum exigendum.

LXXI A sanctorum canonum sanctiones, &c. *Extat supra, pag. 595.*

C *** LXXIII. AD HENRICVM IMPERATOREM.

Qua investituras ipsi concedit.

R EGNVM vestrum, sanctæ Romanæ ecclesiæ, &c. *Extat infra, in concilio Lateran. II. anno 1112.*

*** LXXXIV. AD VELLETRANOS.

Abrogat quæ a Guibetto contra fas instituta apud eos erant. Eorum limites definit.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, Velletranae urbis civibus, apostolicæ sedis fidelibus, salutem & apostolicam benedictionem.

ET prava corrigere, & recta firmare, commissi loci, & officii debito commoneur. Idcirco juxta petitionem vestram omnes pravas consuetudines, vel exactiones, quas hæresarcha Guibertus Ravennat. quondam episcopus, mox apostolicæ sedis invalore imposuit, de medio vestræ civitatis penitus abolere, presentis paginæ autoritate decernimus. Illam vero benignitatem, quam a prædecessore nostro sanctæ memoriæ Gregorio VII. civitas vestra promeruit, nos quoque, tam vobis, quam posteris vestris, in apostolicæ sedis fidelitate permanentibus, firma manere sancimus: ut videlicet loci vestri potentiores, quibus & vos suum jus non negetis, imponere vobis graviora non audeant. Nec solum urbis vestræ habitatores, sed etiam antiqui fines, ab omni sæculari potestatis invasione serventur, & infestatione securi. Civitatis autem fines dicimus illos, qui pertinētias suas longe lateque concludunt. *Designat fines illos, & multa loca enumerat.* Hos igitur fines cum detrimento vestro mutari omnino, apostolica interdictione prohibemus: statuentes, ut quod inter eos continetur, sicut jus est uniuscujusque, tam vos, quam vestri heredes, & quibus vos legaliter concesseritis, quiete possideatis in perpetuum. Quod si quælibet parva vel magna persona, contra hoc apostolicum decretum,

Ex To.
Ital. f.

decretum, atque præceptum temeratio auſu venire tentaverit, admonita ſemel, & iterum, niſque tertio per convenientes inducias, ſi non reſpue- rit, & quod iniuſte egerit condigne non corre- xerit, ſciat ſe centum libras denariorum Papien- ſium, medietatem cameræ noſtræ, medietatem ini- uſtitiam patientibus perſoluturam. Scriptum per manum Petri notarii regionarii, & ſecretarii ſacri palatii.

Ego Paſchalis epiſcopus, ſubſcripſi.

Datum Laterani, per manum Ioannis ſanctæ Ro- manæ eccleſiæ cardinalis, octavo Id. April. Ind. ix. Incarnationis Dominicæ anno M C I I. pontificatus autem domni Paſchalis II. anno ſecundo.

LXXXVI. AD GUIDONEM Papienſem epiſcopum. Ex Tom. I. Ital. ſacr.

Privilegia, poſſeſſiones, & jura Papienſis epiſco- patus confirmat.

Paſchalis epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, venera- bili Guidoni Papienſium epiſcopo, cuiusque ſucceſſoribus in perpetuum.

Si CYR injuſta poſcentibus nullus eſt tribuendus ſeſſectus, ſic legitima deſiderantium non eſt dif- ferenda poſtulo. Tuis igitur, frater in Chriſto ca- cariffime, precibus annuentes, omnem veſtræ ec- cleſiæ dignitatem per prædeceſſorum noſtrorum privilegia, vel authentica ſcripta conceſſam, nos quoque præſentis privilegii autoritate firmamus.

Siquidem fraternitatem tuam inter miſtatum ſol- lennia pallio decoravimus: & tam tibi, quam ſucceſſoribus tuis concedimus in proceſſione pal- marum, & ſerîe ſecundæ poſt paſcha, ſequum al- bum equitare udone coopertum, crucem inter ambulandum præferre. Monasterium ſancti Do- nati a Ticinenſi quondam epiſcopo in Scovilla fundatum, monasterium ſanctæ Mariæ in Cai- rate, licet extra veſtram diœceſim ſita videantur, ſicut hæcenus habita ſunt, cum omnibus ad ipſa pertinentibus, in veſtra ſemper ditone ac diſpoſitione habeantur. Ceterum etiam monaſte- riorum, quæ infra veſtræ diœceſis fines ſunt, ca- nonica diſpoſitio, & abbatum qui in eis ſunt, vel abbatiffarum diſcuſſio, electio, & conſecratio; ve- ſtro ſemper arbitrio conſerventur: ſalvo in omni- bus ſedis apoſtolicæ privilegio: quos proſectio, vel quorum præbiteros ad veſtrum expediat ve- nite concilium. Sane monaſteriis, aut capellis ali- quibus, præter matricem eccleſiam, baptiſmum ge- neralem fieri peratur, prohibemus. In quibus ſi qua forte præcepta contra ſacros canones elicta inveniri contigerit, noſtris canonicis non præjudi- cent inſtitutis. Clericos, ſanctimoniales, viduas ur- bis veſtræ, ſine veſtra conſcientia nemo præſumat in iudicium trahere, aut vim eorum rebus inferre: nec cæmeteriorum, quæ intra vel extra civitatem ſunt, curam vobis, aut poteſtatem ſubtrahere que- libet perſona præſumat: nec ullus unquam cuiuſ- cumque dignitatis, aut potentie homo, quaſi ſub obtentu hoſpitalitatis, in tuo venerabili epiſcopio, aut domibus ſacerdotum tuorum, & omnium cle- ricorum, ſine tua, tuorumque ſucceſſorum vo- luntate, habitare præſumat: nec in rebus mobi- libus aut immobilibus, ſive perſonis cuiuſcumque conditionis, ad veſtram eccleſiam pertinentibus, in- vaſionem, aut violentiam vobis inſitis fieri ſine legali ratione permittimus. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat eamdem eccleſiam temere perturbare, aut ejus poſſeſſiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, vel temerariis vexa- tionibus fatigare. Sed omnino integra conſerventur eorum, pro quorum ſuſtentatione & gubernatione conceſſa ſunt, uſibus omnimodis profutura. Si qua, ſane eccleſiaſtica, ſeculariſve perſona, &c. ut in epiſtolis præcedentibus.

Scriptum per manum Ioannis ſcriniarii regio- narii, & notarii ſacri palatii.

Ego Paſchalis, catholice eccleſiæ epiſcopus, ſub- ſcripſi.

LXXXV. AD GUILLELMUM Melphienſem epiſcopum.

Abrogat Lavellanum epiſcopatum: Melphienſis poſſeſſiones & jura confirmat.

Paſchalis epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, venera- bili fratri Guillelmo Melphienſi epiſcopo, cuiusque ſucceſſoribus canonicè promovendis in perpetuum.

PER apoſtoli Petri diſcipulum & ſucceſſorem Anacleum, apoſtoli Petri præceptum accepi- mus, ne in villis, aut municipiis, vel in modicis ci- vitatibus ordinætur epiſcopi. Magnum enim eſt ec- cleſiæ detrimentum, cum epiſcoporum nomen ac dignitas, frequentia inopiaque vileſcit. Hujus nos providentiæ juſtitia commoniti, præſentis decreti autoritate, juxta ſanctorum patrum ſtatuta ſancimus, ut in Lavellano oppido, quod Melphie oppi- dum eſt, ullo deinceps tempore epiſcopalis cathedra ſtatuatur: ipſum vero oppidum cum pertinentiis & finibus ſuis, tibi, venerabilis frater Guillel- me Melphienſis epiſcope, tuiſque legitimis ſucceſ- ſoribus perpetuo regendum, & epiſcopali jure tenendum, diſponendumque firmamus. Præterea vil- lam Salſugæ, Gaudianum, poſſeſſiones ſancti Ioan- nis de Illico, ita ſemper in propria Melphienſis ec- cleſiæ poſſeſſione permanere cenſemus: ſicut a filio noſtro duce Rogerio ſuis temporibus traditæ, & chirographo confirmatæ ſunt. Hoc ipſum de Iudæorum cenſu, balnearum redditu, villanorum ve- ſtigalibus, molendinis, vineis, agris, cæteriſve rebus, quas intra, vel extra civitatem Melphie idem dux eccleſiæ veſtræ contulit, præſentis privilegii pagina conſtituimus. Ad hoc quidquid vel pro- prietario, vel baronali jure eccleſia veſtra in præ- ſentiarum obtinet, ſive in futurum largiente Do- mino juſte poterit atque canonicè adipiſci, firma tibi, tuiſque ſucceſſoribus, & illibata permaneant. Porro in legationem ut quicumque deinceps epiſcopali Melphienſi in eccleſia, Deo autore, ſuc- ceſſerint, ab apoſtolicæ ſedis noſtræ poſticipibus con- ſecrationis gratiam ſortiantur. Si quis igitur in cra- ſtinum, eccleſiaſtica, ſeculariſve perſona, &c. ut in præcedentibus nonnullis epiſtolis.

Ego Paſchalis, catholicæ eccleſiæ epiſcopus, ſub- ſcripſi.

Datum Beneventi, per manum Ioannis ſanctæ Romanæ eccleſiæ diaconi, III. Kal. Octobr. Ind. x. Incarnationis Dominicæ anno M C I I. pontificatus autem domni Paſchalis II. papæ, tertio.

Datum Laterani per manum Ioannis sanctæ Romanæ ecclesiæ diaconi cardinalis ac bibliothecarii undecimo Kalend. Aprilis, Indiæ. xii. anno Dominicæ incarnationis MCV. pontificatus autem domni Paschalis II. papæ vi.

En Tom. I. Ital. fact. *** LXXXVII. AD CONSTANTINVM Ravellensis ecclesiæ episcopus.

Eiusdem argumenti atque superior.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, venerabili Constantino Ravellensis ecclesiæ episcopo, & successoribus canonicè promovendis in perpetuum.

Postulatio voluntatis, effectu debet proficiente compleri: quatenus & devotionis sinceritas laudabiliter enitescat, & utilitas postulata vires indubitanter assumat. Tuis ergo postulacionibus, frater in Christo venerabilis Constantine episcope, clementer annuimus: quia devotionis tuæ sinceritatem erga communem matrem Romanam ecclesiam affectio diutina declaravit. Cuius nimirum merito voluntatis autore Domino accommodavimus affectum, ut ecclesiæ tibi commissa status inconcussa semper stabilitate persistat. Per præsentis itaque decreti paginam decernimus, ut Ravellensis ecclesia, cui per Dei gratiam, & prædecessoris nostri ministerium, & manus impositionem præfides, familiari benignitate semper sub apostolicæ sedis tuitione setvetur: & quicumque deinceps episcoporum, Ravellensis ecclesiæ Deo disponente successerint, ab eiusdem apostolicæ sedis pontifice consecrationis gratiam sortiantur, sicut a sanctæ memoriæ prædecessoribus nostris Victore III. & Urbano II. statutum esse cognoscitur. Omnem quoque Ravellensis parochiæ ambitum, sicut ab prædecessore tuo reverendæ in Christo memoriæ Ursono possessa est, tuisque in perpetuum successoribus confirmamus. Ad hæc quidquid, vel proprietario iure, vel parochiali, jam præfata ecclesia in præsentiarum obtinet, sive in futurum largiente Domino iuste poterit atque canonicè adipisci, libera tibi, tuisque successoribus & illibata permaneant. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat eandem ecclesiam temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, vel temerariis vexationibus fatigare: sed omnia integra conserventur, tam vestris, quam clericorum & pauperum usibus profutura. Si qua sane ecclesiastica, secularisve persona, &c. ut in epistola xxxix.

Ego Paschalis catholicæ ecclesiæ episcopus subscripsi.

Datum Beneventi per manum Ioannis, sanctæ Romanæ ecclesiæ diaconi cardinalis, 11. Kalend. Octobr. Indiæ. x. Incarnationis Dominicæ anno MCII. pontificatus autem domni Paschalis papæ II. tertio.

*** LXXXVIII. AD OPPIDANOS SANCTI GEMINIANI. Ex To. Ital.

Ne illotum oppidum, illiusque ager, a Volaterrensis ecclesiæ possessione umquam alienetur.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, clericis, & laicis universis de Castello sancti Geminiani, salutem & apostolicam benedictionem.

PACI & stabilitati ecclesiæ vestræ, & nos constitutione nostra, & vos observatione vestra, providere debemus. Idcirco vobis omnibus præsentium litterarum constitutione mandamus, & successoribus vestris in perpetuum servandum præcipimus: ut oppidum vestrum, quod sancti Geminiani dicitur, cum monte Staffli juxta positum, & cum universo territorio suo, nullo umquam modo, nulla occasione, alienari a possessione & proprietate Volaterrensis ecclesiæ patiamini: sed sicut hodie est, sic semper in proprio Volaterrensis ecclesiæ iure permaneat. Sane nec episcopo, neque cuilibet eiusdem ecclesiæ ministro, facultas sit ipsum oppidum cum præfato monte in feudum personæ alicui dare, locare, vendere, pignoratione vel commutatione contradere: neque marchioni, neque comiti, neque alicui potestati liceat id ipsum oppidum, seu prænominatam montem capere, vel ab ecclesiæ potestate subtrahere, vel quibuslibet occasione alienare: sed sicut superius dictum est, semper in proprio ecclesiæ iure permaneat. Si quis vero aliter agere præsumperit: & qui fecerit, & qui consenserit, excommunicationi subjaceat. Novetitis autem, fratrem nostrum Rogerium ecclesiæ Volaterrensis antistitem, ita nobis in hujus constitutionis capitulo consensisse: ut cum fratribus, qui eum ad nos comitati sunt, fieri ipse petierit, & ipse subscripserit.

Rogertus Volaterrensis ecclesiæ indignus episcopus fieri rogavi, & ipse subscripsi.

Datum Laterani, per manum Ioannis sanctæ Romanæ ecclesiæ diaconi cardinalis, ix. Kal. Jun. Indiæ. 11. anno Incarnationis Dominicæ MCIV. pontificatus autem domni Paschalis II. papæ v.

*** LXXXIX. AD FLORENTINOS CLERICOS. Ex To. Ital. fact.

Vt dominicis diebus, ac præcipuis festis, majoris missæ officio, sicut prius solebant, interfuit.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis Florentinis clericis, salutem & apostolicam benedictionem.

ANTIQUVM morem vestræ matricis ecclesiæ fuisse audivimus, quod clerici de canonicis, & de capellis, tam in dominicis diebus, quam in præcipuis festivitatibus, in processionibus, & in officio majoris missæ usque ad perlectum evangelium soliti erant convenire. Nunc vero, nescimus qua occasione, ab hac debita obedientia, & honesta eiusdem ecclesiæ consuetudine vos subtraxistis: quod nobis schisma, & ecclesiæ divisio esse videtur. Mandamus igitur vobis, atque præcipimus, ut ad primam ecclesiæ consuetudinem redeatis, ne canonicam ecclesiæ sententiam incurratis.

Datum Laterani tertio Idus Martii.

*** XC.

*** XC. AD IOANNEM ABBATEM
FLORENTINVM.

Privilegium Florentini cœnobii.

Paschalis episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Iohanni abbati Florentini monasterii, quod sancta Maria dicitur, ejusque successoribus regulariter promovendis in perpetuum.

PLA postulatio voluntatis, effectu, &c. Præterea quæcumque hodie pontificum concessione, principum liberalitate, vel oblatione fidelium, vel aliis justis modis idem cœnobium possidet, sive in futurum juste ac canonicè poterit adipisci: firma vobis, vestrisque successoribus, & illibata permancant. Laborum quoque vestrorum decimas, præter quorumlibet contradictionem, tam vobis, quam successoribus vestris in monastica religione permanentibus, habendas concedimus: consecrationes altarium, sive basilicarum, ordinationes monachorum, seu clericorum monasterio pertinentium, a Florentino accipietis episcopo: si quidem gratiam apostolicæ sedis habuerit, & si ea gratis, & sine pravitatis molestia voluerit exhibere. Alioquin liceat vobis catholicum, quem malueritis, adire antistitem, & ab eo consecrationum sacramenta suscipere: qui apostolicæ sedis nullus autoritate, quæ postulatistis indulget. Porro episcoporum, seu episcopaliū ministrorum, actiones omnes ab ecclesiis sive clericis ejusdem monasterii removemus. Sepulturam quoque ejusdem loci omnino liberam esse decernimus, ut eorum, qui illic sepeliri desideraverint, devotioni & extremæ voluntati, nisi forte excommunicati sint, nullus obstat. Si qua ergo ecclesiastica sæcularive persona, &c. ut in epistola xxxix.

Ego Paschalis catholicæ ecclesiæ episcopus. Datum Florentiæ per manum Iohannis S. R. E. diacon. card. ac biblioth. anno Dominicæ Incarnar. MCVIII. viii. Kal. Octobris, Indiæ. i. pontificatus vero domni Paschalis II. papæ, anno ix.

*** XCI. AD CLERVM ET POPVLVM
FLORENTINVM.

Innocentem eorum episcopum declarat: ejus calumniosos officios & beneficiis privat.

Paschalis episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis, clero & populo Florentino, salutem & apostolicam benedictionem.

IAM dudum apud nos confrater noster G. episcopus vestet querelam suam deposuit adversus ecclesiæ vestræ archidiaconum, & ejus socios, videlicet Iohannem priorem ecclesiæ sancti Laurentii, & Petrum sancti Petri de Scaradio, & Rambaldum sancti Stephani priorem, quod eum in populo criminaretur simoniacæ pravitatis. Missis itaque litteris, utrique parti agendæ causæ terminum dedimus. Cum in termino venisset episcopus, illi ad præsentiam nostram minime accesserunt, terrorem captivum in itinere prætententes. Nos autem, ut eis hujuscæ occasionis diverricula rolleremus, per eundem episcopum, & per episcopum Volterranum ducatum eis omnimodè tutum providere curavimus. Archidiaconus quidem, & beati Laurentii prior ad nostram præsentiam conveniunt: cœn-

Concil. general. Tom. X.

Ateri alii nec venerunt, nec pro se nuntios transmiserunt. Tunc præsentibus, eis adversus eos episcopus questus est, quod se ipsius obedientiæ, communionique subtraxerint, quod ipsum in populo simoniaci flagitii criminati sint, quod ejus execrari sint consecrationes, quod adversus eos conspirationem in conventibus fecerint. Porro illi, præmissis tractationis spatio, se accusatores episcopi, aut illius criminis probatores penitus negaverunt. Collectiones clericorum seu laicorum in ecclesiasticis fecisse asseruerunt, sed propter inquirendum rumoris illius, qui contra episcopum increbrerat, veritatem: in quibus nimirum collectionibus, conspirationis conventicula intelleximus. In cæteris quoque se offendisse confessi sunt. Pro lata sunt igitur his causis congruentia sanctorum patrum diversa capitula: Antiochenæ videlicet synodi quintum, de his qui se a ministerio ecclesiastico subtrahunt, & seorsum colligunt: item de conspiratione seu conjuratione, Calchedonenis synodi octavum decimum: & Callisti papæ ad episcopos per Galliam constitutos, cujus initium est, Conspirationum crimina vestris in partibus vigerè audivimus. Item Alexandri papæ, de his qui sanctos persequuntur, aut amovere, aut dilacerare nituntur. Item Stephani papæ, de his qui adversus patres armantur, & qui fratres calumniantur. Nos ergo tantorum patrum autoritatibus instructi, præfatos viros propria confessione convictos, ab officiis, seu dignitatibus suis sententia judiciali removimus, nisi eis in posterum misericordia subveniantur ecclesiæ: aliique etiam, qui vocati venire ad nostram præsentiam neglexerunt, idem iudicium irrogamus, quoniam eisdem videntur capitulis irriti. Equum est enim, ut dilationem sententiæ de absentia non lucentur: quia constitit de omnibus quisque, si subterfugere iudicium dilationibus putat. Omnibus igitur vobis præsentium litterarum auctoritate præcipimus, ut episcopum vestrum, tanquam per Dei gratiam catholicum unanimi concordia diligatis, & vereamini. Si qui vero clericorum, aut laicorum, temeraria deinceps præsumptione super hujusmodi episcopum infestaverint: noverint se pertinacia sua, clericis quidem, depositione multandos; laici vero, excommunicationi subjiciendos. Data Laterani v. Non. Martii, Indiæ. ix.

*** XCII. AD GUIDONEM ABBATEM
SANCTI STEPHANI LAUDENSIS.

Ex Tomo IV. Italicæ factæ.

Privilegium monasterii sancti Stephani.

Paschalis episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Guidoni abbati venerabilis monasterii sancti Stephani, quod in Laudensi comitatu secus Padum situm est, ejusque successoribus regulariter promovendis in perpetuum.

Divinis præceptis & apostolicis informamur monitis, ut pro ecclesiarum statu, impigro vigilemus affectu. Postulavit siquidem nos dilectio tua, prædecessorum nostrorum quadam statuta firmare: & per ea, vestri monasterii statum, autore Deo, munire. Quod monasterium venerabilis comitissa Anselma cum filiis suis Lanfranco, Arduino, & Magnifredo, construxisse, & suis facultatibus ditasse cognoscitur. Per presentis igitur privilegii paginam apostolica auctoritate statuimus, ut quæcumque prædica, quæcumque

X x iij bona

bona ab prædicta comitissa, vel ejus filiis, seu ab aliis fidelibus de jure proprio data sunt, quæcumque etiam in futurum eidem monasterio concessione pontificum, liberalitate principum, vel oblatione fidelium dari contigerit: firma vobis, vestrisque successoribus, & illibata permaneant. Confirmamus itaque supradicto sancti Stephani monasterio adjacentem villam, & castrum, infra quod idem monasterium constructum est, & cætera, quæ in episcopi Nokeni chirographo continentur. Obvencite te nunc ejus loci abbate, vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet subreptionis astutia seu violentia præponatur: nisi quem fratres, vel fratrum pars consilii sanioris, vel de suo, vel de alieno, si oportuerit, collegio, secundum Dei timorem, & beati Benedicti regulam, providerint eligendum. Electus autem, ad Romanum pontificem consecrandus accedat. Ad hæc decernimus, ut nulli omnino hominum liceat idem monasterium temere perturbare, aut ejus possessiones temerariis vexationibus fatigare: sed omnia integra conserventur, eorum, pro quorum sustentatione & gubernatione concessa, sunt, usibus profutura. Si qua ergo ecclesiastica, secularisve persona, &c. ut in epistola xxxix.

Ego Paschalis catholicæ ecclesiæ episcopus.

Datum apud Placentiam per manum Ioannis S. R. E. diaconi cardinalis ac bibliothecarii, xvii. Kal. Decembris, Indictione xv. Incarnationis Domini anno mcv. pontificatus autem domini Paschalis secundi papæ viii.

Ex Tomo
vii. Ital.
facr.

*** XCIII. AD PETRUM ACHERVNTINVM
ARCHIEPISCOPVM.

Ejus electionem confirmat, & jura metropolitæ Acheruntinæ: mittit pallium.

Paschalis episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri nostro Petro Acheruntino archiepiscopo, ejusque successoribus canonice promovendis in perpetuum.

Potestatem ligandi atque solvendi in calis, & in terra, beato Petro, ejusque successoribus auctore Deo principaliter traditam illis ecclesiæ verbis agnoscit: quibus Petrus est Dominus allocutus: *Quæcumque ligaveris super terram, erunt ligata & in calis: & quæcumque solveris super terram, erunt soluta & in calis.* Ipsi quoque firmitas propria, & alienæ fidei confirmatio, eodem Deo auctore prædicatur, cum ad eum dicitur: *Rogavi pro te Petro, ut non deficiat fides tua: & in aliquando conversus, confirma fratres tuos.* Oportet ergo nos, qui, licet indigni, Petri videmur residere in loco, prava corrigere, recta firmare, & in omni ecclesiæ, ad interni arbitrium judicis, sic disponenda disponere: ut de vultu ejus judicium nostrum prodeat, & oculi nostri videant æquitatem. Fraternalitatis igitur tuæ justis petitionibus annuentes, sanctam Acheruntinam ecclesiam præsentis decreti auctoritate munimus: tibi, tuisque successoribus confirmantes quæcumque metropolitano jure præteritis temporibus pertinuisse noscuntur: videlicet Venusinum, Gravinam, Tricaricum, Tarsum, Potentiam: ut tu, tuique legitimi successores, potestatem habeatis canonice & decretabiliter in eis episcopos ordinandi ac consecrandi: salva in omnibus sanctæ Romanæ ecclesiæ auctoritate. Ad hæc statuentes decernimus, ut quæcumque oppida, villæ, vel ecclesiæ parochiales, jure ab eadem eccle-

Matth. 16.

Luc. 22.

si Acheruntina possidentur, quæcumque bona in præsentiarum juste possident, sive in futurum juste ac canonicè poterit adipisci, firma tibi, tuisque successoribus, ac illibata permaneant: iis nimirum exceptis, quæ sedis apostolicæ privilegiis specialibus munitur. Pallium præterea fraternitati tuæ, plenitudinem videlicet pontificalis officii, ex apostolicæ sedis liberalitate concedimus: quod te in ecclesiæ, tantum ad missarum solemniam subscriptis diebus noveris induendum, id est, Nativitatis Domini, Epiphaniæ, Hyppantes, in tribus solemnitatibus beatæ Mariæ, Cænæ Domini, Sabbati sancti, Resurrectionis, Ascensionis, Pentecostes, Nativitatis sancti Joannis Baptistæ, festivitatis apostolorum omnium, Michaelis archangeli, commemorationis omnium Sanctorum, & eorum martyrum, vel confessorum, qui in Acheruntina ecclesiæ requiescunt: in consecratione ecclesiarum, episcoporum, presbyterorum, & diaconorum: cujusmodi nimirum volumus te per omnia genium vindicare. Hujus siquidem indumenti honor, humilitas atque justitia est. Tota ergo mente fraternitas tua se exhibere festinet, in prosperis humilem; & in adversis, si quando eveniunt, cum justitia erectum: amicum bonis, perveris contrarium: nullus unquam faciem contra veritatem respicias, nullus unquam faciem premas: misericordie operibus juxta virtutem insistas, & tamen insistere etiam supra virtutem cupias: infirmis compatiaris, benevolentibus congaudeas: aliena damna, propria reputes; de alienis gaudeas, tanquam de propriis exultes: in corrigendis vitis pie sævias; in fovendis virtutibus, auditorum animas demulceas: in ira, judicium sine ira teneas; in tranquillitate autem, securitatis justæ censuram non deseras. Hæc est, frater carissime, pallii accepti dignitas: quam si sollicite servaveris, quod foris accepisse ostenderis, intus habebis. Fraternalitatem tuam superna misericordia per tempora multa incolumem conservare dignetur. Amen, amen, amen.

Ego Paschalis catholicæ ecclesiæ episcopus.

Datum Albani per manum Ioannis S. R. E. diaconi card. xvi. Kal. Julii, Indict. xiv. Incarnat. Domini anno mcv. pontificatus autem domini Paschalis II. papæ viii.

*** XCIV. AD ABBATEM SANCTÆ MARIÆ APVD BANTIVM. Ex Tomo
vii. Ital.
facr.

Privilegium hujus cænobii.

Paschalis episcopus servus servorum Dei, dilecto in Christo filio abbati cænobii sanctæ Mariæ, quod apud Bantium situm est, ejusque successoribus regulariter promovendis in perpetuum:

Cum in universis sanctæ ecclesiæ filiis, & apostolicæ sedis auctoritate, & benevolentia, debitores existamus: illis tamen locis & personis, quæ specialius ac familiariter Romanæ sunt ecclesiæ addictæ, quæque amplioris religionis gratia emittent, propensiores nos convenit eorum tanto studio imminere. Quia igitur beatæ Mariæ cænobium, cuius domini auctoritate filii legitimi præsidet, Romanæ & apostolicæ ecclesiæ hæctenus jure proprio adhæsisse noscuntur: nos pro devotione ac reverentia ejusdem Dei, genitricisque semper virginis Mariæ, ipsam sub nostræ manus protectione specialiter confavemus atque diligimus. Unde tibi, tuisque successoribus, ad prædictæ domus regimen,

men, autoritarem concedimus, confirmamus: si A
quidem vobis cœnobium ipsum, & omnia quæ ad
illud pertinent monasteria, sive cellas cum suis
pertinentiis, videlicet ecclesiæ sancti Salvatoris,
&c.

Hic enumerantur possessiones illius cœnobii.

Propterea constituimus, ut quæcumque hodie
præfatum cœnobium iuste possidet, quæque in fu-
turum, pontificum concessione, principum libe-
ralitate, & oblatione fidelium, iuste atque canoni-
ce poterit adipisci, firma tibi tuisque successoribus,
& illibata permaneant; eorum quidem, pro
quorum sustentatione ac gubernatione concessa,
usibus omnimodis profutura: salvo tamen cano-
nico episcoporum iure, quod in eis habuisse nos-
cuntur. Decernimus ergo, ut nulli omnino homi-
num liceat idem cœnobium temere perturbare,
aut possessiones ad illud pertinentes invadere, vel
invasas retinere, minuere, auferre, vel suis usibus
applicare, vel temerariis vexationibus fatigare.
Obeunte te ejusdem loci abbate, vel tuorum quo-
libet successorum, nullus ibi quæcumque subre-
ptionis astutia præponatur: nisi quem fratres ejus-
dem cœnobii, communi consensu, vel fratrum pars
consilii sanioris vulgariter cum Dei timore elegerint.
Electus autem, ad Romanum pontificem consecran-
dus accedat. Christina, oleum sanctum, consecra-
tiones altarium, sive basilicarum ordinationes,
clericorum, cellarum vestrarum fratres, a diocesa-
nis episcopis accipiant: si quidem catholici fue-
rint, & gratiam atque communionem apostolicæ
sedis habuerint; & si ea impendere gratis, & sine
pravitate voluerint. Alias liceat fratribus, a quo-
cumque voluerint catholico episcopo eandem con-
secrationem & sacramenta percipere. Ad ordinan-
dos vero claustrum monachos, tibi, tuisque succes-
soribus in tuum monasterium ipsum advocare conce-
dimus, qui nostra sultus autoritate consentiat,
ne vagandi foras occasio permittatur. Super hæc
etiam, si infestatione aliqua prægravatus, Roma-
nam sedem appellaveris: non liceat alicui episco-
porum, nisi ante Romanum pontificem, vel ejus
legatum, aliquam sub occasione iudicii violentiam
tibi, aut successoribus tuis inferre. Vos ergo,
filii dilectissimi, oportet regularis disciplinæ studiis,
solicitudinis ac devotionis infundate: ut quanto a
sæculari tumultu liberiore sitis, tanto amplius
placere Deo, totis mentis & animæ viribus anhe-
letis: ad iudicium autem perceptæ hujus a Romana
ecclesiæ libertatis, annis singulis auribus unciæ Late-
ranensium palatii persolvatis. Si qua igitur in crasti-
num ecclesiastica sæculari sive persona, hanc nostræ
constitutionis paginam sciens, contra eam temere
venire tentaverit, &c. *ut in epistola xxxix.*

Scriptum per manus Raynerii scribæ regionarii,
& notarii sacri palatii.

Ego Paschalis catholicæ ecclesiæ episcopus.

Datum Laterani per manum Ioannis sanctæ Ro-
manæ ecclesiæ cardinalis diaconi xi. Kal. Iulii,
Indictione II. Incarnationis. Dominicæ M C III.
pontificatus quoque Paschalis papæ anno v.

*** XCV. AD EVSTACHIUM ABBATEM Ex Tomæ
vii. Ital.
facr.

SANCTI NICOLAI.

Privilegium illius abbatiæ.

*Paschalis episcopus servus servorum Dei, dilecto
in Christo filio Eustachio abbati ecclesiæ sancti
Nicolai, salutem & apostolicam
benedictionem.*

Prædecessoris nostri sanctæ memoriæ Victo-
ris III. temporibus, beati Nicolai corpus ex
Græcorum partibus transmarinis in Barisanam ur-
bem advectum totus pene orbis agnoscit. Quod vi-
delicet corpus prædecessor noster Urbanns II. loco
quo nunc reverentia digna servatur, in crypta infe-
riori summa cum veneratione recondidit, & altare
desuper in honorem domini consecravit. Petitu-
que est, & concessum dicitur, ut beati Nicolai
basilica in eodem loco ædificanda, specialiter sub
tutela mox sedis apostolicæ servaretur. Quia igitur,
largiente domino basilica eadem, congrua iam
ædificatione perfecta est, in loco videlicet juris
publici per ducis Rogerii chirographum dato: nos
eandem domum, antore Deo, mox futuram eccle-
siam, postulante filio nostro ejusdem ducis ger-
mano Boemundo, Batenfis nunc civitatis domi-
no, sub tutela apostolicæ sedis accipimus. Præsen-
tis igitur privilegii pagina, apostolica autoritate
sanctimus, ut quæcumque prædia, quæcumque
bona, vel a prædicto filio nostro Rogerio per beati
Petri & nostram gratiam, Apuliæ, Calabriæ, &
Siciliæ duce, vel a prænominato statre ejus nunc
Antiocheno principe Boemundo, seu a cæteris Chri-
sti fidelibus, supradictæ sanctæ Nicolai, ecclesiæ de
suo iure jam donata sunt, aut in futurum donari,
offerri contigerit, firma semper, quieti, & illibata
permaneat. Decernimus ergo, ut nulli omnino ho-
minum liceat eandem ecclesiam temere perturbare,
aut ejus res auferre, vel ablatas retinere, minuere,
vel temerariis vexationibus fatigare: sed omnia
integra conserventur, clericorum & pauperum usi-
bus profutura. Tibi itaque, tuisque successoribus,
facultatem concedimus, clericorum culpas, absque
episcopi contradictione, debita charitate ac severi-
tate corrigere. Si qua vero in vos gravior querela
emerferit, nostræ seu successorum nostrorum au-
dientia reservetur. Nulli autem, vel archiepisco-
po, vel episcopo, licere volumus, ut ecclesiam ip-
sam, vel ipsius abbatem, sine Romani pontificis
consentientia, vel excommunicatione, vel interdicto
cohibeat, quatenus idem venerabilis locus tanti
confessoris corpore insignis, sicut per Romanum
pontificem prima consecrationis suscepit exordia,
sic sub Romani semper pontificis tutela & pro-
tectione subsistat. Si quis sane in crastinum archie-
piscopus aut episcopus, imperator aut rex, prin-
ceps aut dux, comes, vicecomes, capitannus, strati-
go, iudex, castaldio, aut quælibet ecclesiastica
sæculari sive persona, &c. *ut in epistola xxxix.*

Scriptum per manum Raynerii, scribarum, regionarii,
& notarii sacri palatii.

Ego Paschalis catholicæ ecclesiæ episcopus.

Datum apud porticum beati Petri, Rom. xiv.
Kalend. Decembris, per manum Ioannis sanctæ
Romanæ ecclesiæ diaconi cardinalis & bibliothecæ.
Indict. xiv. Incarnationis Dominicæ anno M C V.
pontificatus autem Domini Paschalis II. papæ
sexto.

G. C. Que sequuntur Paschalis secundi epistole, descripte sunt a nobis ex historia novorum Eadmeri, sive Edinerti, qui perpetuus Anselmo comes adhegit, eaque ex autographis ipsis in historiam suam retulit.

XCVI. AD HENRICVM REGEM ANGLORVM.

Contra investituras ecclesiasticas.

Paschalis episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Henrico regi Anglorum, salutem & apostolicam benedictionem.

Legationis tue verba, fili carissime, gratanter excepimus: sed vellemus obedientiam promittentis. In quibus nimirum sanctæ Romanæ ecclesiæ illa in tuo regno pollicebaris, quæ tempore tui patris habuerat, eos requirens honores, quos antecessorum nostrorum tempore pater tuus habuerat. Quæ profecto omnia grata in superficie viderentur: interius requisita, & legati tui vocius exposita, gravia & vehementissima paruerunt. Quærebans enim ut tibi episcoporum abbatumque per investituram constituendum jus & facultas a Rom. indulgeretur ecclesiæ: & quod per se solum fieri omnipotens Dominus perhibet, hoc regie potestatis fieret. Ait enim Dominus: Ego sum ostium: per me si quis introierit, salvabitur. Cum autem ecclesiæ ostium reges esse arrogant: fit profecto, ut qui per eos ecclesiam ingrediuntur, non pastores sed fures & latrones habeantur, eodem Domino dicente: Qui non intrat per ostium in ovile ovium, sed ascendit aliunde, fur est & latro. Et quidem si a nobis magnum aliquid tua dilectio postularet, quod cum Deo, cum justitia, cum nostri ordinis salute concedi posset: graviter utique concederemus. Hoc vero tam grave, tam indignum est: ut nulla ratione, catholica id admittat ecclesia. Facilius ad extrema qualibet beatus Ambrosius cogi potuit: quam imperatori, ecclesiæ permittere potestatem. Respondit enim. Noli gravare te imperator, ut putes te in ea quæ divina sunt, imperiale aliquod jus habere. Noli te extollere: sed si vis diutius imperare, esto Dei subditus. Scriptum est: Quæ Dei, Deo; quæ Cesaris, Cesaris. Ad imperatorem palatia pertinent, ad sacerdotem ecclesiæ. Publicorum tibi mœnium jus commissum est, non sacrorum. Quid tibi cum adultera? Adultera est enim, quæ non est legitimo Christi conjugio copulata. Audis, o rex, adulteram ecclesiam nuncupari, quæ non legitime nupserit. Ecclesiæ siquidem sponsus unusquisque æstimatur episcopus, juxta scripturam illam, qua ex fratris uxore frater non sui nominis filios suscitare præcipitur, & sponsæ contemtor a futuro sponso discalciari mandatur. Vides igitur, o rex, quam ignominiosum, quam periculosum sit, per filios suos matrem adulterio pollui? Si ergo ecclesiæ filius es, quod utique omnis catholicus Christianus est: permitte matri tuæ legitimum for- titi conjugium, ut non per hominem, sed per Deum & hominem Christum, legitimo sponso copuletur ecclesia. Per Deum enim episcopos eligi, cum canonicè eliguntur, testatur apostolus Paulus, dicens: Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur a Deo tanquam Aaron. Et beatus Ambrosius: Merito, inquit, creditur quod divino esset electus judicio, quem omnes postulavissent. Et post pauca: Vbi universorum postulatio con- gruit, dubitare nos non oportet, ibi Dominum Jesum & voluntatis auctorem, & petitionis ar-

bitrum fore, & ordinationis præfulem, & largi- torem gratiæ. Præterea propheta David ad ecclesiam loquens, ait: Pro patribus tuis nati sunt tibi filii, constitues eos principes super omnem terram. Ecclesiæ filios genuit: ecclesiæ principes statuit. Possemus alia de scripturis sacris testimonia & exempla proponere: quibus constaret, ecclesiæ sponso ac pastore episcopos, non secularium potestatum nuro, sed Christi dispositione & ecclesiæ iudicio præponendos. Vnde etiam imperator Justinianus sanxit in legibus sic: Debet enim prius disceptari de vita episcopi utrum bona sit, an re- prehensibilis, & utrum bonis testimoniis munia- tur, an non. Et infra. Fiat, inquit, facultas uni- cuique, si velit, contradicere: & si quidem ante- consecratione fuerit contradictio facta, non prius consecretur episcopus, nisi disceptatio de contra- dictione sit facta, & undique appareat innoxius- is, qui ad episcopatum vocatur. Ecce quod po- puli rotius esse, pronuntiat imperator: hoc sui solius esse, regia potestas incesit. Ipsum etiam im- peratoris lege cautum est, ut nec profectio, nec ingressus ad imperatorem, sine metropolitani lit- tetis, pateret episcopo. Quem ergo in curia tua sine metropolitani literis admittere non debes, cum vis, o rex, in ecclesia principem constituere? Monstruosum profecto est, ut patrem filius gene- rare, homo Deum creare debeat. Sacerdotes nam- que in scripturis sanctis Deos vocati, tanquam Dei vicarios, manifestum est. Vnde sanctæ memoriæ Constantinus imperator, de episcoporum causis dis- ceptare ausus non fuisse describitur. Propter hoc sancta Romana ecclesiæ & apostolica, per prædeces- sores nostros regie usurpationi & investituræ abominabili vivaciter obviare curavit: & gravissimis persecutionibus per tyrannos affecta, usque ad nostra tempora non delitit. Confidimus autem in Domino, quoniam nec in nobis confidentiæ suæ virtutem, ecclesiæ princeps Petrus & episcoporum primus amittet. Porro secularium potestatum & regum in ecclesia quod sit officium, exponit apo- stolus Paulus, dicens: Dei enim minister est tibi in bonum. Non enim sine causa gladium portat. Dei enim minister est, vindex in ira ei qui male agit. Et Petrus apostolus in eadem verba consentiens: Sive regi, ait, quasi præcellenti, sive ducibus tanquam ab eo missis ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum. Inter ista, rex, nullius tibi persuasio profana surrepiat, quasi aut potestati tuæ aliquid diminuere, aut nos in episcoporum promotione aliquid nobis vclimus amplius vindicare. Immo si ab hoc propter Deum desistas, quod contra Deum esse manifestum est, quod cum Deo, nec tu exercere, nec nos concedere, aut cum nostra seu tua salute possumus: quicquid deinceps postula- veris, quod cum Deo possumus, libentius indul- gebimus, & honori tuo & sublimationi propen- sius insitemus. Nec existimes quod potestatis tuæ columen infirmetur, si ab hac profana usurpatione desistas. Immo tunc validius, tunc robustius, tunc honorabilius regnabis, cum in regno tuo di- vina regnabit auctoritas. Tunc amicitiam & fami- liaritatem nostram firmius obtinebis, & regni tu- tores beatos apostolos habere gaudebis. Nec tibi nunc in petitionibus tuis abesse poterimus, cui pe- tionum nostrarum fautorem dominum adesse sen- serimus. Ipse omnipotens Deus in cuius manu cor- da sunt regum, adit hortatu nostro, adit auditu tuo: ut dum juxta præcepta ejus tuas disposes actiones, ipse regnum tuum, pacis & honoris sui stabilitate ac sublimatione disponat. Amen.

Ioan. 10.

Ioan. 10.

Ambros. l. 1. ep. 14. ad Marcellinam.

Matth. 22.

Hebr. 5.

Ambros.

*** XCVII. AD HENRICVM ANGLORVM A
R E G E M.

De eodem argumetro.

*Paschalis episcopus servus servorum Dei, carissimo
filio Henrico Anglorum regi, salutem &
apostolicam benedictionem.*

REGI regum domino gratias agimus, qui te in regnum beneplacito suæ voluntatis evexit, & tanquam Christianum regem in beneplacito suæ voluntatis ineffabili misericordia custodivit. Rogamus ergo, ut bona regni tui exordia in melius augeat, & usque in finem sua in te dona custodiat. Deservisti enim fratris tui regis impietatem, quam divino conspicias iudicio terribiliter vindicatum. Ecclesias libertati restituvisti, clerum honorate cæpisti, & cleri principes episcopos, imo in his Christum dominum, venerari. Confidimus itaque quoniam usque in finem eadem sapias, & in eadem probitate persistas: nisi sunt aliqui perversæ mentis homines, qui cor regum per episcoporum & abbatum investituras, divinæ indignationi aptare conantur. Quorum in hac parte consilia tanquam virus tibi sunt evitanda: ne illum offendas, per quem reges regnant, & potentes iusta decernunt. Quem profecto si propitium habueris, feliciter regnabis, potestatemque integram & divitias obtinebis: quem si, quod absit, offendis, non procerum consilia, non militum subsidia, non arma, non divitias, ubi subvertere cæperit, poterunt subvenire. Porto in honore domini, in ecclesie libertate, nos familiates, nos adjuutores habebis. Nec opineris quia quisquam nos a tua diveller amicitia, si ab investituris abstinere, si honorem debitum & libertatem a domino institutam ecclesie conservatis. Ecclesiarum quidem investituras nos sancti Spiritus iudicio regibus & principibus, immo laicis omnibus, interdiximus. Nec enim decet, ut a filio mater in servitute addicatur, ut sponsum quem non optavit accipiat. Habet sponsum suum regem ac dominum nostrum, qui te misericordia sua in potentia, & probitate custodiat, & a terreno regno ad caeleste perducat. Amen.

*** XCVIII. AD OSBERNVN EPISCOPVM.

Ne monachi prohibeantur habere in monasterio suo cæmeterium ad sepeliendos suos.

*Paschalis episcopus servus servorum Dei, venerabili
fratri Osberno episcopo, & clericis Excestrensis
ecclesie, salutem & apostolicam benedictionem.*

ET patrum sanxit auctoritas, & ecclesie consuetudinis stabilitas exigit, ut in sicut claustris suis viventes religiosi monachi conversantur: ita & defunctorum corpora in sua monasteriorum suorum ambitum requiescant: ut illud ex divino munere cum cordis valeant exultatione cantare. *Hæc requies mea in seculum seculi, hic habitabo quoniam elegi eam.* Vos autem, ut audivimus, monachos sancti Martini de BeHo in vestra civitate conversantes sepe iusta monasterii sui ambitum prohibetis: & grave est, ut in eo loco quisquam cum devotionis gratia conversetur, unde cadaver suum prævidet omnimodis propellendum. Qua de re dilectioni vestre præsentia scripta mandamus, præcipientes, & prohibentes, ne ulterius supra dictis monachis cæmeterium ad sepeliendos suos

Cencil. general. Tom. X.

interdicatis: sed sicut vobis per antecessoris nostri bonæ memoria domini Urbani litteras præceptum est, concedatis. Tua autem, frater episcopo Osberne, interest, eisdem fratribus cæmeterium benedicere, & eorum religionem ad omnipotentis Dei servitium confovere. Si quis autem huic institutioni contraire tentaverit: venerabili fratri & coepiscopo Anselmo injunximus, ut in eum, tanquam sedis apostolicæ contemptorem, apostolici rigoris ultionem exerceat.

*** XCIX. AD ANSELMVM CANTVAR:
ARCHIEPISCOPVM.

De investituris ecclesiasticis: de clericorum filiis: de Gualensis episcopi causa.

*Paschalis episcopus servus servorum Dei, venerabili
fratri Anselmo Cantuariensi archiepiscopo salutem
& apostolicam benedictionem.*

ADVERSUS illam venenosam simoniacæ pravitas radicem, ecclesiarum videlicet investituram, quam valide, quam severe, quam robuste patres nostri præteritis temporibus obviaverint, sapientie tuæ satis est manifestum. Reverendæ in Christo memorie prædecessoris nostri domini Urbani tempore, apud Barum collecto venetabilium episcoporum & abbatum ex diversis partibus concilio, in quo tua religio & nos ipsi interfuimus, sicut qui nobiscum aderant, reminiscuntur: in eandem pestem, excommunicationis est prolata sententia. Et nos eundem cum patribus nostris spiritum habentes, idem sapimus, & eadem testamur.

De sacerdotum & Levitarum filiis dudum nos tibi scripsisse reminisceris. Porto si promoti fuerint inventi; & spe promotionis adempta, in eo quo reperti sunt ordine manere voluerint: quia illa eis macula non ex proprii culpa reatus inhæsit, non videtur, si alias digni fuerint, in eos depositionis sententiam dari, ut se itetum negotiis implicent secularibus, cum in eis ordinationis tempore præteritæ voluntatis arbitrium non remanserit.

Gualensis episcopi causâ sacris omnino canonibus obviare non necis. Cæterum quia inter barbaros barbarice & stolidè promotus est, in tuæ fraternitatis arbitrio ponimus: sic tamen, ut de cætero in ea regione hujusmodi non præsumatur adversio. Quod super ejusdem episcopi negotio, & alitis rebus, per fideles nuncios dirigimus, tanquam ex nostro ore audias. Munera quæ beato Petro misisti, recepimus cum gratiarum actione: unde ab illo, qui omnium bonorum est tributus, mercedem recipias. Data Beneventi, ii. Idus Decembris:

*** C. AD ANSELMVM CANTVAR:
ARCHIEPISCOPVM.

Excommunicatos esse in Lateranensi concilio investituras in Anglia fautores.

*Paschalis episcopus servus servorum Dei, venerabili
fratri Cantuariensi archiepiscopo Anselmo,
salutem & apostolicam benedictionem.*

De illata tibi injuria membra ecclesie non modicum patiuntur: quia, sicut dicit apostolus; *si "compatitur unum membrum, compatitur & cætera membra.* Licet enim corporali separemur præsentia, unum tamen in capite sumus. Tuas namque injurias ac repulsas æque ac nostras portamus. Illud etiam vos vehementer affligit, quod tua religio regno sublatæ est Anglico. Quæ enim sunt sine

Y y pastore

pastore oves, lupus rapit & dispergit. Idcirco de tua ad eos reversione modis quibus possumus laboramus. Vnde in concilio nuper habito ex communi fratrum & coepiscoporum sententia deliberatum est, & regis consiliarios qui ad investituræ flagitium illum impellunt, & eos qui ab eo investiti sunt, ab ecclesiæ liminibus repellendos; quia de libera conantur facere ancillam. Quam nimirum sententiam nos sancti Spiritus iudicio in comitem de Mellento & ejus complices promulgavimus, & eandem ipsam, in eos qui sunt investiti a rege, ejusdem sancti Spiritus iudicio confirmamus. Regis vero sententia ea ex causa dilata est, quia suos ad nos nuncios in præteritæ paschæ tempore debuit destinare. Datæ Lateranis VII. Kal. Aprilis.

*** CI. AD VVILLELMVM ROTHOMAG.
EPI SCOPVM.

Suspensus erat Vvillelmus: ad eum scribit pontifex, se Anselmi deprecatoris gratia, quidquid Anselmus indulserit, indulgere.

Paschalis episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Vvillielmo Rothomagensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem

LI CET causæ tuæ qualitas patientiam nostram plurimum gravet: pro reverentia tamen fratris nostri Cantuariensis episcopi, & dilectionelatoris præsentium filii nostri Vvillielmi, qui pro te apud nos vehementius intercesserunt, paterna penes te benignitate movemur. Causam itaque tuam eidem fratri Cantuariensi episcopo commisimus: ut quod ipse indulserit, indulgeamus. Eo nimirum intuitu, ea conditione, ut malos consiliarios, quorum in sanctu multas pravitates incurristi, a tua familiaritate repellas. Datæ Beneventi v. Kal. Aprilis.

*** CII. AD ANSELMVM CANTVAR.
EPI SCOPVM.

Presbyterorum filios ad sacros ordines promovere Anselmo permittit: Richardum abbatem in communionem suam admittere: cætera, ut pro tempore visum erit, dispensare.

Paschalis episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Anselmo Cantuariensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

DE presbyterorum filii quid in Romana ecclesia constitutum sit, fraternitatem tuam nescire non credimus. Cæterum quia in Anglorum regno tanta hujusmodi plenitudo est, ut major pene & melior clericorum pars in hac specie censeatur: nos dispensationem hanc sollicitudini tuæ committimus. Eos enim, quos scientia & vita commendat, apud vos ad facta officia promovendi, pro necessitate temporis & utilitate ecclesiæ concedimus: ut in posterum constitutionis ecclesiasticæ præjudicium caveatur. De persona quoque Richardi Heliensis abbatis, petentibus filiis nostris, Henrico rege, & Vvillielmo de Vvarelvvast, permittimus ut eam in communionem tuam, præmissa satisfactione, suscipias: & si ad monasterii regimen utilis ejus persona conspiciatur, tuæ dispensationi committimus. Cætera etiam quæ in regno illo pro necessitate temporis dispensanda sunt, juxta gentis barbariem, juxta ecclesiæ opportunitates, sapientia ac religiois tuæ sollicitudo dispenset. Datæ III. Kal. Junii.

*** ANSELMI CANTVAR. ARCHIEPISC.
AD PASCHALEM PP. II. EPISTOLA.

Rogat, per ipsum liceat, episcopatum Lincolniensem dividere in duos, instituto Heliensi.

Domino & patri reverendo Paschali summo pontifici Anselmus ecclesiæ Cantuariensis, debitam obedientiam cum fidei obsequio & orationibus.

QUONIAM robor dispositionum quæ utiliter fiunt in ecclesia Dei, de vestra pendet autoritate prudentia: quando fiunt, ad vestram referendæ sunt notitia & iudicium: ut, cum apostolico assensu fuerint confirmata, nulla præsumptione a posteris, quæ salubriter statuta sunt, queant violari; sed ratæ permanent in perpetuum. In Anglia est quidam episcopatus, scilicet Lincolnienfis, cujus diocesis tam ampla est, ut ad ea quæ non nisi ab episcopali persona fieri queunt, unus episcopus plene sufficere non possit. Quod cum consideraret rex, & episcopi, & principes, & alii rationabiles & religiosi viri regni Anglorum: ad utilitatem ecclesiæ visum consilium est, episcopatum præfatum in duos dividere; ita ut sedes episcopalis in quadam abbacia quæ sita est in insula vocata Heli, & est intra præfatam diocesis, constituatur, monachis ibidem permanentibus, sicut sunt multi episcopatus, qui monachos in matre ecclesia habent, non canonicos. Quod libenter ipse concedit episcopus Lincolnienfis Robertus nomine: quia pro iis quæ assumuntur de sua ecclesia ad instaurantum novum episcopatum in Heli, tantum ecclesiæ Lincolnienfi restitatur, ut ipse sufficiens & gratum sibi esse fateatur. Cui te mihi, tum propter prædictam necessitatem, tum propter multitudinem prædictorum qui in hoc consentiunt, visum est, ut, salva vestra autoritate, assensum præberem. Precatur igitur suppliciter mea parvitas, quatenus hoc quod pro utilitate ecclesiæ sic dispositum est, vestra autoritate in perpetuum roboretur: ne a posteris ulla præsumptione, quod bene statutum fuerit, violetur. Oramus dominum omnipotentem, ut ecclesiæ suæ vos in diuturna prosperitate custodiat.

*** CIII. AD ANSELMVM CANTVAR.
ARCHIEPISCOPVM.

Concedit, quod Anselmus postularat.

Paschalis episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Anselmo Cantuariensi archiepiscopo, & cæteris comprovincialibus episcopis, salutem & apostolicam benedictionem.

INTER cætera regna tetrarum, ad apostolicæ sedis dilectionem atque obedientiam, Anglorum regnum specialiter pertinere, apostolicæ sedis scripta, & Anglicarum historiarum series manifestabunt. Quæ nimirum causa sollicitudinem nostram propensius impellit, illius regni ecclesiæ familiaris conservet, & earum dispositionibus sollicitius invigilare. Lincolniensem itaque episcopatum tam spatiosum ex filii nostri regis vestrisque litteris cognovimus: ut ad ea quæ episcopalis sunt officii peragenda, unus nullatenus sufficere possit episcopus. Quapropter ex voluntate Lincolnienfis

nienſis epiſcopi poſtulat a nobis idem caſiſſimus A
 filius noſter & Chriſtianiſſimus rex Anglorum
 Henricus, quatenus in parte una epiſcopatus
 ipſius ex apoſtolicæ ſedis permiſſione, novus
 epiſcopatus conſtituatur, in loco videlicet qui
 Eli vocatur. Cujus nos petitionibus, quia re-
 ligioſæ videbantur, aſſenſum libenter præbui-
 mus, & epiſcopatum in loco præſato conſti-
 tuendi, ex apoſtolica autoritate, licentiam da-
 mus: ſtatuentes, ut ſedes epiſcopalis in loco præ-
 dicto conſtituta, omni deinceps tempore per-
 feveret. Parochiam quoque quam veſtra frater-
 nitas cum prædicto fratre Lincolnienſi epiſco-
 po, & regis providentia, eidem epiſcopatu i aſ-
 ſignaverit, perpetuo poſſideat. Porro de mona-
 ſterio, in quo ſedes epiſcopalis conſtituitur, B
 Anglicorum monaſteriorum, in quibus epiſcopi
 conſtituti ſunt, conſuetudo ſervabitur. Hujus
 conſtitutionis conſervatores, omnipotentis Dei &
 apoſtolorum ſuorum benedictione perpetuo per-
 ſeantur. Amen.

*** CIV. AD HENRICVM ANGLORVM
 REGEM.

De eodem argumento. Perierunt literæ regis,
 ad quas reſponder.

*Paschalis epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto in
 Chriſto filio Henrico glorioſo regi Anglorum,
 ſalutem & apoſtolicam benedictionem.*

Omnipotenti Deo gratias agimus, qui talem
 te regem noſtris temporibus conſtituit, qui
 & terrenum regnum ſapienter ad honorem Dei
 gubernas, & æterni regis ſollicitudinem ante oc-
 ulos mentis portas. Poſtulati ſiquidem a nobis per
 literas: ut in loco, qui Eli dicitur, novus ex apoſ-
 tolica autoritate epiſcopatus conſtituatur: quia
 Lincolnienſem epiſcopatum tantæ magnitudinis
 eſſe dixiſti, ut ad peragenda ea quæ epiſcopalis ſunt
 officii, unus epiſcopus nullatenus ſufficere poſſit.
 Pro quo & devotionem tuæ voluntatis laudamus,
 & diſpoſitioni aſſenſum præbemus: ita tamen, ut
 in celebri loco conſtituatur, ne nomen epiſcopi,
 quod abiit, vileſcat. Ad hoc enim epiſcopus con-
 ſtituitur, ut populum Dei, & verbo doceat, & vita
 inſormet: & ad verum paſtorem Domini, commiſſa-
 rum ſibi animarum lucra reportet. In iis quoque
 de quibus rogati, licet quædam tibi inordinata vi-
 deantur, tuæ ramen voluntati reſragari nequa-
 quam valemus. Novit præterea gloria veſtra,
 domnum Hervæum epiſcopum, quem vita & ſcien-
 tia commendat non modica, nimia barbarorum
 ferocia & perſecutione de ſede ſua expulſum, &
 multa fidelium fratrumque ſuorum cæde fuiſſe
 fugarum, Cujus ut ſcientia fructum, qui non perit,
 aſſerre, & vita bonum valeat Dei populo exemplum
 præbere: volumus, & rogamus, ſi qua cum apud
 vos vacans eccleſia vocaverit, tibi autoritate apoſ-
 tolica conſtituatur, ne infructuoſo diu ſilentio
 torpeat, qui vitæ documenta cæleſtis in ſcientia &
 moribus portat. Omnipotens Deus apoſtolorum
 ſuorum precibus & vos & prolem veſtram custo-
 diat, & cæleſte poſt terrenum vobis regnum con-
 cedat. Datum xi. Kal. Decembris.

*** CONVENTVS FRATRVM ECCLESIAE
 Cantuar. ad Paſchalem epiſtola.

Perunt ut Radulſum epiſcopum Roſſenſem, quem
 elegerunt Cantuarienſem archiepiſcopum,
 conſtitmet, eique pallium mittat.

*Domino ſancta univerſalis eccleſia ſummo paſtori
 Paſchali, conventus eccleſia Chriſti Cantuarien-
 ſis, fideles orationes, & totius ſancta
 devotionis obſequium.*

NOTVM eſſe non dubitamus glorioſæ pater-
 nitati veſtræ, pie Domine, quod eccleſia
 Cantuarienſis mater noſtra, ſancta ſcilicet Roma-
 næ eccleſiæ ſpecialis filia, jam ab obitu beate
 memoriæ patris noſtri Anſelmi archiepiſcopi, per
 quinquennium cura paſtoralis officii, peccatis no-
 ſtris exigentibus, ſit deſtituta. Nuper autem re-
 ſpectu miſericordiæ Dei, adunato conventu totius
 Anglici regni in præſentia glorioſi regis no-
 ſtri Henrici, electus a nobis & clero & populo
 eſt ad regimen ipſius eccleſiæ Radulſus Roſſen-
 ſis epiſcopus, nobis ſufficientiſſimè cognitus,
 & propter vitæ ſuæ meritum & ſanctæ con-
 verſationis effectum toti regno valde acceptus.
 Huic electioni aſſuerunt epiſcopi, abbates, &
 principes regni, & ingens populi multitudo, con-
 ſentiente domino noſtro rege, & eamdem electio-
 nem laudante, ſuaque autoritate corroboreante.
 Quoniam igitur ita ſe res habet, mittimus ad vos,
 modis quibus poſſumus ſupplicantes, ut quem ad
 ſublevationem & conſolationem eccleſiæ ſuæ
 Deus, quantum nobis datur intelligi, elegit: ve-
 ſtra ſancta autoritate, in quo electus eſt, confir-
 metis, & ei pallium, quod omnes antecelſores ſui
 a ſacraſſima ſede beati Petri conſecuti ſunt,
 tranſmittere dignemini: ne ſanctitate veſtra aures
 pietatis ſuæ precibus noſtris, quod Deus avertat,
 non inclinante, in priſtinas miſerias aliquo even-
 tu eccleſia noſtra, filia veſtra, relabatur. Ipſemet
 enim tanta corporis imbecillitate gravatur: ut non
 ſine magno periculo ſui, & detrimento omnium
 noſtrum valeat hoc tempore veſtigiiſ veſtris ſe
 præſentare. Sanctum apoſtolorum veſtrum omni-
 potens Deus ad honorem ſuæ ſanctæ eccleſiæ
 per multa tempora incolumem conſervare digne-
 tur, digniſſime pater, Amen.

*** CV. PASCHALIS PAPÆ II.
 ad Henricum Anglorum regem.

Permittit tranſferri Radulſum a Roſſenſi ſede ad
 Cantuarienſem. Quod tamen in juſſu ſedis apo-
 ſtolice id ſuſceptum ſit, reprehendit: ut
 & alia nonnulla.

*Paschalis epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilecto
 filio Henrico illuſtri Anglorum regi, ſalutem &
 apoſtolicam benedictionem.*

CVM de manu Domini largius honorem, divi-
 rias, pacemque ſuſceperis: miramur vehem-
 entius, & gravamur, quod in regno poteſtate-
 que tua B. Petrus, & in B. Petro Dominus, hono-
 rem ſuum, juſtitiãque perdidit. Sedis enim apo-
 ſtolice nuncii, vcl literæ, præter juſſum regis maje-
 ſtatis, nullam in poteſtate tua ſuſceptionem aut adi-
 rum promerentur. Nullus inde clamor, nullum
 inde judicium ad ſedem apoſtolicam deſtinatur.

Quamobrem multæ apud vos ordinationes illicitæ præsumuntur: & licenter delinquant, qui delictorum deberent licentiam cohibere. Nos tamen usque adhuc in his omnibus ampliori patientia usi sumus, sperantes per tuæ probitatis industriam omnia corrigenda. Quid enim honoris, quid opulentia, quid tibi dignitatis imminuitur, cum beato Petro debita in regno tuo reverentia conservatur? Hæc nimirum tanto nobis indigniora sunt: quanto familiarius regnum vestrum, veterum regum temporibus, sedi apostolicæ ad hæc usque cognoscimus. Legimus quippe, reges ipsos apostolorum limina vîsitalle, & illic usque ad obitum commemoratos. Legimus, nonnullos ecclesiarum præpositos & magistros, ultro illuc a Romanis pontificibus destinatos. Pro his igitur apud vos pertractandis & corrigendis, carissimum filium Anselmum familiarem tuum, nunc sancti Sabæ abbatem, ad tuam excellentiam destinavimus: per quem etiam tuæ & episcoporum petitioni in causa Cantuariensis episcopi, quamvis contra auctoritatem sedis apostolicæ, satisfecimus: sperantes, & vos deinceps sedi apostolicæ in suæ dignitatis iustitia satisfacturos. Alioquin, si suam vos beato Petro iustitiam subtraxeritis: ipse quoque in posterum suæ vobis subtrahet beneficia dignitatis. Quæ minus litteris continentur, vivis legati vobis explebuntur. Omnipotens Deus sua te dextera protegat, & in sua dilectione perficiat. Eleemosynas beati Petri, prout audivimus, ita perpetam doloseque collecta est: ut neque mediam ejus partem hæcenus ecclesia Romana suscepit. Quod totum tibi, sicut & alia, imputatur: quia præter voluntatem tuam nihil in regno præsumitur. Volumus igitur, ut eam deinceps plenius colligi facias, & per præsentem nuntium mittas. Datæ Lateranis III. Kal. Aprilis.

*** CVI. AD CANTVARIENSES.

De eodem argumentò.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, Cantuariensis ecclesie filiis, salutem & apostolicam benedictionem.

ECCLESIAE vestrae legatos benigne suscepimus, tamquam viros religiosos, atque prudentes: sed legatio, quam ad nos cum vestris litteris attulerunt, nobis non ingrata tantum, sed etiam gravis fuit. Significabatur enim Rossensis episcopi ad metropolim vestram facta translatio: quod præter scientiam & convenientiam nostram præsumi omnino non debuit, quia sanctorum patrum decretis inhibito profus agnoscitur. Pro religione tamen & honestate personæ, quæ translata dicitur, nos hanc præsumptionem vestram toleramus: sed nostrum in proximo legatum ad vos dirigemus, largiente Domino, qui super hoc negotio, quæ fuerint disponenda, disponat. Datæ Laterani XII. Kal. Martii.

*** CVII. AD HENRICVM REGEM & episcopos Angliæ.

Reprehendit quod inconsulto pontifice multa perperam agant.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio Henrico illustri regi, & episcopis Anglici regni, salutem & apostolicam benedictionem.

QUALITER ecclesia Dei fundata sit, non est a nobis nunc temporis differendum. Hoc enim plenus evangelii textus, & apostolorum litteræ profitentur. Qualiter vero ecclesiæ status præstante Domino perseveret, & referendum nobis est, & agendum. A sancto siquidem Spiritu, ecclesiæ dictum est: *Pro patribus tuis nati sunt tibi filii, constitues eos principes super omnem terram.* Super qua constitutione Paulus apostolus præcipit, dicens: *Maturitatis, ante tempus examinatis, ante meritum laboris, ante experientiam disciplinæ, sacerdotalem honorem tribuere non probatis.* Quæ igitur ratione Angliæ regni episcopis sacerdotalis honoris confirmationem tribuere possumus, quorum vitam, quorum scientiam nulla probatione cognoscimus? Ipse caput ecclesiæ dominus Iesus Christus cum pastori primo apostolo Petro ecclesiam commendaret, dixit: *Pasce oves meas, pasce agnos meos.* Oves quippe in ecclesia, ecclesiarum præpositi sunt, qui Deo filios generare, ipso donante, consueverunt. Quomodo ergo vel agnos vel oves pascere possumus, quos neque novimus, nec vidimus? quos neque audimus, neque ab ipsis audimus? Quomodo super eos illud Domini præceptum implebimus, quo Petrus instituit, dicens: *Confirma fratres tuos.* Universum siquidem terrarum orbem Dominus & magister noster suis discipulis dispersit: sed Europæ fines Petro singulariter commisit & Paulo. Nec per eorum tantum, sed per successorum discipulos, ac legatos, Europæ universitas conversa est, & confirmata. Unde usque ad nos, licet indignos eorum vicarios, hæc consuetudo pervenit: ut per nostræ sedis vicarios graviora ecclesiarum per provincias negotia pertractarentur, seu retractarentur. Vos autem, inconsultis nobis, etiam episcoporum negotia definitis, cum martyr Victor ecclesiæ Romanæ pontifex dicat: *Quamquam comprovincialibus episcopis, accusati causam pontificis scrutari liceat: non tamen definire, inconsulto Romano pontifice, petmissum est.* Zephyrinus quoque martyr & pontifex: *Iudicia, inquit, episcoporum, majoresque causæ, a sede apostolica, & non ab aliis sunt terminandæ.* Vos oppressis apostolicæ sedis appellationem subtrahitis: cum sanctorum patrum conciliis decretisque sancitum sit, ab omnibus oppressis ad Romanam ecclesiam appellandum. Vos præter conscientiam vestram decreta synodalia celebratis, cum Athanasius Alexandriæ ecclesiæ scribat: *Scimus in Nicæa magna synodo trecentorum decem & octo episcoporum, ab omnibus concorditer esse corroboratum, non debere absque Romani pontificis scientia, concilia celebrari.* Quod ipsum scriptis suis sancti pontifices firmaverunt: & aliter acta concilia, irrita stauerunt.

Videtur

Videtur igitur, & vos contra sedis apostolicæ autoritatem plurimum excessisse, & dignitati plurimum subtraxisse: & nobis pro nostri officii debito imminere, ut probatos habeamus, quibus sacerdotalem conferimus dignitatem: ne contra apostolum, manum citius cuique imponentes, communicemus peccatis alienis: quia juxta beati Leonis sententiam: Gravi semetipsum afficit damno, qui ad suæ dignitatis collegium, sublimat indignum. Vos præter autoritatem nostram, episcoporum quoque mutationes præsumitis: quod sine sacrosanctæ Romanæ sedis autoritate ac licentia fieri, novimus omnino prohibitum. Si ergo in his omnibus sedi apostolicæ dignitatem, ac reverentiam servare consentitis: nos vobis, ut fratribus & filiis, caritatem debitam conservamus: B & quæ vobis ab apostolica ecclesia concedenda sunt, benigne ac dulciter, domino præstante, concedimus. Si vero adhuc in vestra decernitis obstinacia permanere: nos juxta evangelicum dictum, & apostolicum exemplum, pedum in vos pulverem excutiemus, & tamquam ab ecclesia catholica resistentes, divino judicio trademus, dicente Domino: *Qui non colligit mecum, dispergit; & qui non est mecum, adversum me est.* Deus autem omnipotens & nobiscum vos in ipso esse, & nobiscum vos in ipso colligere, ita concedat: ut ad æternam ejus unitatem, quæ id ipsum permanet, pervenire concedat. Data Lateran. Kal. Aprilis, Indiæ. VIIII.

*** FRAGMENTA DECRETORVM PASCHALIS PAPÆ II.

Sacrilegi sunt judicandi, qui ecclesiam Dei non permittunt regulariter ordinari.

Sunt quidam, qui vel violentia, vel favore, non permittunt ecclesias regulariter ordinari. Hos etiam decrevimus ut sacrilegos judicandos.

Spiritum sanctum vendit, qui decimas pro pecunia tribuit.

Altare & decimas per pecuniam dare, & Spiritum sanctum vendere, simoniacam hæresim esse nullus fidelium ignorat.

De propriis laboribus, monachi & canonici decimasolvere minime cogantur.

Decimas a populo sacerdotibus, ac Levitis esse reddendas, Divinæ legis sanxit autoritas. Cæterum a monachis, sive clericis communiter viventibus, nulla ratio finit, ut milites, aut episcopi, aut personæ qualibet, decimas de laboribus seu nutrimentis suis propriis extorquere debeant. Unde beatus Gregorius ait: Communi vita viventibus jam de faciendis portionibus vel exhibenda hospitalitate, & adimplenda misericordia, nobis quid erit loquendum? cum omne quod superest, in causis piis ac religiosis erogandum sit, dicente domino: *Quod super est, date elemosynam: & ecce omnia munda sunt vobis.*

Nullus ministret abbatibus episcopalia, qui alicui episcoporum nolunt subesse.

Abbatibus, qui neque sub episcopo, neque sub metropolitano, neque sub primato, neque sub patriarcha sunt, nullus prorsus episcoporum, episcopalia quælibet administret. Cum enim se nulli episcopo omnino subesse profiteantur: consequens est, ut nullus episcoporum, quæ sua sunt, eis tanquam extraneis largiatur.

Concil. general. Tom. X.

Excommunicetur qui per laicos ecclesias obtinet.

Si quis clericus, abbas, vel monachus, per laicos ecclesias obtinerit: secundum sanctorum apostolorum canones, & Antiocheni concilii capitulum, excommunicationi subjaceat.

Qui per laicos ecclesias obtinet, & qui manus ei imponit, communionem privetur.

Constitutiones sanctorum canonum sequentes statuimus, ut quicumque clericorum ab hac hora in antea investiturus ecclesiæ, vel ecclesiasticæ dignitatis de manu laica acceperit: & ipse, & qui manus ei imposuerit, gradus sui periculo subiaceat, & communionem privetur.

De eodem.

Nullus laicorum, ecclesias vel ecclesiastum bona occupet, vel disponat. Qui vero fecerit, juxta beati Alexandri capitulum ab ecclesiæ liminibus arceatur.

De eodem.

Sicut Domini vestimentum scissum non est, sed de eo fortiti sunt: ita nec ecclesia scindi debet, quia in unitate tota consistit. In potestatem ergo proprii episcopi, ecclesiæ reducatur: & ab ipso, sicut sacris canonibus cautum est, ordinetur. Alioquin & ecclesiæ ipsæ, & clerici earumdem, divinis destituantur officiis.

*** AD VICTOREM BONONIENSEM.

Abque episcoporum consensu episcopalia jura monachis non usurpent.

Pervenit ad nos, unde valde miramur, quod quidam monachi & abbates in parochiâ vestra, contra sanctorum patrum decreta, episcopalia jura & officia sibi arroganter vindicant: videlicet penitentiam, remissionem peccatorum, reconciliationem, decimas, & ecclesias: cum absque proprii episcopi licentia, vel apostolicæ sedis autoritate, hoc nullatenus præsumere debeant: sicut in Calchedonensi concilio de hujusmodi a sanctis patribus cautum est, & sub anathematis vinculo monachis omnibus prohibitum. Mandamus itaque dilectioni tuæ, ut eos convenias: & ne talia deinceps præsumant, omnino prohibeas.

*** AD RHEGINVM EPISCOPVM FRAGMENTA TRIA.

I. Qui ex compatre vel commatre post susceptos filios de fonte nati fuerint, conjugii non possunt.

Post susceptum vero de fonte filium vel filiam spiritualem: qui ex compatre vel commatre nati fuerint, matrimonio conjugii non possunt: quia leges sæculi, non emancipatis adoptivis prohibent copulati.

II. Vxorrem compatris ducere potest, cuius ipsa commater non fuerat.

Post uxoris obitum, cum commatre uxoris viri superstitis conjugio copulari, nulla videtur auctoritas vel ratio prohibere. Neque enim cognationi carnis cognatio spiritus comparatur: neque per unionem carnis, ad unionem spiritus pertransitur.

Y y iij III;

III. *Duorum consobrinorum conjuges, uni eademque nubere non possunt.*

35. quest. 3.
cap. 21.

Porro duorum consobrinorum conjuges, quamvis diversis temporibus, viro uni alteram post alterius obitum nubere, ipsa præter autoritatem canonicam, publicæ honestatis justitia contradicit. Et novit prudentia tua, quia ita ab uxoris, sicut a viri consanguineis abstinendum est.

AD GOZERANVM ARCHIEPISC.

LUGDVNENSEM.

Primum illi confirmat in Lugdunenses provincias.

Ex notis
Andree
Querectani
ad biblioth.
Cluniac.

Idcirco, venerabilis frater Gozetane Lugdunensis archiepiscopo, præsentis decreti pagina, fraternitati tuæ, ruisque successoribus, & per vos eadem Lugdunensi ecclesiæ, confirmamus primum super quatuor Galliarum primatiis, videlicet Lugdunensi, Rotomagensi, Turonensi, & super Senonensi: sicut a nostris constat antecessoribus institutum.

Vbi agitur ad correctionem de impediendo peccato, principalis persona admittitur in testem.

1. collect.
de test. &
atrest. c. 5.
Et extratit.
& cap. eod.

Matth. 18.

1. Jan. 8.

Deut. 19.

In omni negotio principalis persona dicens veritatem de re sibi nota rectissime, habenda est pro teste: cui adhibito uno, efficiuntur duo testes; adhibitis duobus, efficiuntur tres. Quod patenter ostendit Dominus, cum dicit: *Si peccaverit in te frater tuus, corripe eum inter te & ipsum solum. Quod si te non audierit, adhibe tecum unum, vel duos: ut in ore duorum vel trium testium stet omne verbum.* Et alibi affirmat, dicens: *Non unus stet contra alium: sed in ore duorum vel trium testium stet omne verbum.* Item alibi: *Ego sum, qui testimonium perhibeo de meipso, & testimonium perhibet de me pater. Nam in lege vestra scriptum est, quod duorum hominum testimonium verum est.*

Ad canonicos sancti Martini.

Quidquid fidelis offert ecclesiæ, oblationis nomine continetur, & a secularibus possideri non debet.

Extra de
verb. sign.
cap. 13.

Cæterum primitiæ, decimæ, & oblationes, in solis ecclesiarum bonis præcipue numerantur. Oblationes vero dicuntur, quæcumque de propriis & licitis rebus, ecclesiæ a fidelibus offeruntur. Quicumque igitur, eas per potestatem secularem obtinet, procul dubio contra Deum, & sanctorum patrum nititur sanctiones. Quinimmo & qui accipit, & qui tradit, raptor & sacrilegus judicatur.

Exat quoque in 1. collectione, titulo & cap. eodem, aliquot vocibus discrepans ab editione Gregoriana.

An decimas clericis clericis debeant.

1. collect.
de decimis
cap. 7.

Novum genus exactionis est, ut clericis a clericis frugum decimas, vel animalium exigant. Nulquam in lege Domini hoc præcepti legimus, vel

A permitti. Non enim Levitæ a Levitis decimas accepisse, vel extorsisse leguntur. Illi profecto clerici, qui a clericis spiritualium ministeriorum labores accipiunt, decimas eis debent

Vide Gregorianæ collectionis cap. 9. de decimis, ubi varietas est in aliquot lectionibus.

Ad comitissam Mathildam.

Petens censum, debet rationem exprimere.

Pervenit ad nos, quod Fraxinorensis abbas Carpensem ecclesiam fuerit deprædatus, occasione videlicet cuiusdam census, qui ad quid solvi debeat, ignoratur. De quo nimirum cum nos archiepiscopus interrogaret: quod rationabile videbatur, respondimus. Censum enim ignorantia, nec divinis, nec humanis legibus invenitur. Oportet quippe, ut census omnis, ad quid, & quomodo solvi debeat, præsciatur. Mandamus ergo dilectioni tuæ, ut prædam ipsam Carpenesi ecclesiæ restitui facias: nec deinceps Fraxinorensis abbatem, aut quemlibet alium, eam inquietate permittas.

Exat quoque extra. de censib. c. 5. brevius, & cum aliqua lectionum varietate.

C 4** CONCILIVM STAMPENSE, ANNO DAIMBERO SENONENSI ARCHIEPISCOPO CUM SUFFRAGANEIS CELEBRATUM ANNO DOMINI MXXIX.

Hujus concilii memoriam una nobis apud Ivonem Carnotensem epistola lxxix. conservat: cujus exemplum subijcitur.

EPISTOLA SYNODICA episcoporum Stampis congregatorum ad Philippum Tricassinum episcopum.

Ivo Dei gratia Carnotensis episcopus, Guillelmus Parisiensis, Ioannes Aurelianensis, Galterius Meldensis, Humbaldus Autissiodorensis, Philippo Tricassino episcopo, salutem.

CONGREGATIS in Stampensi concilio, multa super fraternitate tua, licet ingratis auditoribus nobis relata sunt: de quibus valde mirati sumus, quoniam & auribus piorum sunt onerosa; & ordini tuo, si vera sunt, periculosa. De quibus, quia eadem legati tui retulerant, vel referre poterunt, interim flere decrevimus. Sed quia ad concilium vocatus non venisti, nec legatum, nec legitimam excusationem scripto vel dicto pro tenuisti; potuissimus in te canonicam dedisse sententiam. Non enim metum mortis, aut cruciatus suspitionem inferendi, sed præsentem tantum secundum leges pro legitima excusatione accipimus, ubi iter anticipare vel circumire nullæ angustia prohibuerit. Præterea quidam contemptus in litteris tuis notari potuit: quod nec nomen metropolitani, sicut in litteris excusatoris fieri solet, interposuisti, nec ad eum aliqua excusatoria verba direxisti. Nos autem misericordiam magis intenti, quam iudicio, inducias tibi a domno metropolitano impetravimus usque ad dominicam proximam ante naxalem Domini, quando fututa est consecratio Nivernenis episcopi. Monendo itaque manda-

mandamus, & mandando monemus, ut tunc presentiam tuam remota omni exultatione domo metropolitana exhibeas, satisfactorius de objectis. Quod si adesse neglexeris, amodo non erit culpa nostra, si pro misericordia iudicium susceperis. Nec enim tibi timendum erit de vicecomite, qui de fe & de filio suo, & omnibus suis, omnem tibi securitatem in presentia totius concilii promissit. Vale.

NOTA GABR. COSSARTII S. I.

In synopsi tribuitur hæc synodus Vrbanæ II. pontificatus: sed referenda videtur ad Paschalis II. tempus, qui hoc anno pontifex ineunte Augusto esse coepit. Vix enim credam, iam inde a Iulio mense designatam esse dominicam ante Domini natalem Nivernensium episcopo consecrando. Quorum enim tanta dilatio; cum ultra tres menses ecclesiam vacare pontifice, statuta sacrorum canonum non permittant. Scio derogatum huic legi nonnunquam, si quando, vel minime probaretur electio, vel turbulenta tempora obtarent. Sed nihil hic huiusmodi: immo sic tranquilla & composita omnia, ut certus jam prafigeretur consecrationis dies.

Rejici eamdem synodum in annos consequentes, prohibet memorata a Sammarthanis donatio terræ sancti Gildardi, cui subscripsit Hervæus episcopus Nivernensis anno m. c. Quo enim anno habitum est Stampense concilium, eodem exente consecratus Nivernensis antistes, quem fuisse saltem m. c. x. necesse est, cum is iam episcopus scriberet anno m. c. Quidni autem anno m. c. v. synodus hæc habita? An quia Ioannes Aurelianensis, qui intererat, episcopus non fuit nisi anno m. c. x. scio id haberi vulgo in episcoporum catalogis: at perperam. Nam anno m. c. x. episcopum fuisse sic conficitur. Electus est Ioannes festo sanctiorum Innocentium, cum annum episcopatus octavum Ivo Carnotensis ageret: ut constat ex ejus epistola 67. ad Vrbanum. Iuli deinde adesse ad Kal. Mart. anni consequentis, qui electionem eius impugnavit coram Hugone archiepiscopo Lugdunensi, sedis apostolicæ legato, vellent. Cumque non prodissit acculatores, purgare fe pro ætatis more iustus, consecratus est. Res igitur confecta est, si athenaverimus octavum consecrationis Ivois annum. Eum ijo inchoatum fuisse, Novembri exente anno m. c. v. i. Consecratus siquidem Ivo Capax fuerat ab Vrbanæ II. xliii. Novemb. non anno m. c. i. ut docet Baronius, sed anno m. c. c. ut probat memoratum a Ioanne Baptista Soucheto "instrumentum Vindocinense, cui subscribit Ivo episcopus. anno m. c. i. Ind. xiv. hebdomada passionis. Episcopus ergo Aurelianensis erat Ioannes jam ab anno m. c. v. i. nec peti argumentum ex ejus consecratione potest, cur hæc synodus in annum m. c. x. rejiciatur: neque vero aliunde ullum, cur retro in antecedentem annum agatur. Qui certo nosset, quo fit inunctus anno Hervæus Nivernensis, huius annum concilii teneret: temperatim quidem anni tenemus, autumnum scilicet, vel hiemis initium: hoc est, non multo ante Christi natalem.

CONCILIVM VALENTINVM.

In quo Norigaudus Eduensis episcopus a sacerdoti officio suspensus, & Hugo abbas Flaviniacensis qui a monachis suis pulsus erat, restitui iustus est, presentibus sedis apostolicæ legatione m. c. prid. Kal. Octobr.

De hoc concilio ita Hugo ipse Flaviniacensis, cuius res agebatur: Anno, inquit, incarnationis Dominicæ m. c. advenerunt mihi ab Gallias legati sanctæ Romanæ ecclesie, Ioannes & Benedictus, a quibus concilium primo apud Eduam designatum, apud urbem Valentiam institutum est xi. Kal. Oobris, ad quod convenerunt archiepiscopi, episcopi, & abbates numero xxiv. occurrentibus legatis domni Lugdunensis archiepiscopi, quia ipse infirmabatur: quamquam episcopi diaceceos ejus, Lingonensis, & Cabilonensis (Matifconensis enim in redeundo a Roma captus a VViberto in custodia detinebatur) non interfuerunt, prohibiti, ut dicebatur, ab eodem Lug-

A dunensi. Eduensis autem interfuit, quia accusabatur a canonicis suis de simonia, & aliis quibusdam, pro quibus defensione maxime illo convenerant Lugdunenses.

Ibi ego in primo aditu concilii purgationem illatorum offerens, accusatoribus tacentibus & deficientibus, iudicio concilii ad primam abbatibus Divionensis vocem de abbacia investitus, astantibus canonicis Eduensibus, & laudentibus, capta & baculo donatus, in circo residere iustus, post soluto concilio ad propria sum remissus, literis apostolicis munitus in hæc verba. Ioannes & Benedictus sanctæ Romanæ ecclesie cardinales, & legati, monachis, clericis, & laicis, ad abbatiam Flaviniacensem pertinentibus, obedientibus salutem. Fratrem nostrum, abbatem vestrum Hugonem nobis carissimum, quem sancta synodus iudicio concilii de abbacia investivit, dilectioni vestræ commendantes remittimus: precipientes ex parte Dei & beati Petri, ut Divionem venientes, eum ut abbatem vestrum requiratis, & in manu carissimi fratris nostri sanctæ Romanæ ecclesie filii Divionensis abbatis promittentes, vos eum secure & paterne tractaturos, cum honore debito ad monasterium eum reducatis. Obedientes benedictionibus multiplicemini: inobedientes vero iram Dei in posterum sentietis, & a nobis pro contumacia sententiam dignam excipietis. Et quia nostrum est, obedire nolentibus aut differentibus præcavere vel obviare: interdicens omnino vobis in villa Flaviniacensi, & in omnibus omnino locis ad eandem abbatiam pertinentibus, divinum officium, donec præceptis nostris, quæ sancta synodus firmavit, obediat.

Parere tamen concilio per vocatos monachi noluerunt. Quod ubi prolixè narravit Hugo, premisis litteris, quibus eos, accusatores videlicet suos, vocaverat ad concilium: transit ad Eduensis episcopi causam: in qua quid gestum sit in Valentino concilio, legatos Eduensis ecclesie Romano pontifici narrantes inducit.

In spatio, inquit, temporis, quo Valentinenfe celebratum est concilium, obiit VVibertus, xx. anno, ex quo sedem invasit apostolicam: cum haberet in captione Matifconensem episcopum, & alios quamplures clericalis ordinis, quos omnes pro absolutione sua in egressu suo per fe absolvit: monens episcopum, ut Roman remeans, apud papam pro sua laboraret creptione. Qui papam adiens, reperit ibi legatos ecclesie Eduensis super suo episcopo conquereutes, & gesta concilii referentes, modumque accusationis. Quod promiserit VValterio archidiacono præfente Stephano cantore in dormitorio Eduensi, si ipse adjuvaret eum, ne mater ejus, vel fratres, penes quos magnum erat posse, nocerent ei de episcopatu adipiscendo, haberet quidquid vellet in ecclesia. Et quod pro hac accusatione, cuius erant autores fere omnes canonici, illi quammaxime, qui concilio interfuerunt missi ab aliis, numero xlii. de primoribus ecclesie, & in ea meliores, archidiaconi duo, præpositus, cantor, & alii mobilitate & scientia honestateque præcellentes: ego quoque ipse qui ad querimoniam capituli Eduensis iudicio concilii in sedem & locum restitutus eram, quod pro hac, inquam, accusatione, quam eo enixius domnus abbas Cluniacensis per legatos suos, domnusque Divionensis per fe, efferebant, quo inclementius tyrannidem ipsius qui impetebatur, experti erant, controversa in concilio orta fuerit: dicentibus his qui partes accusati defendebant,

ANNO CHRISTI 1100.

Hugo Flaviniacensis a monachis suis injuste pulsus.

Numquam postea restitutus est.

non

ANNO
CHRISTI
1100.

non esse idoneas ad accusandum personas, pro eo quod oves pastorem reprehendere aut accusare non habent, si maxime qui electioni ejus consenserant, & favorant consecrationi. Audierant quoque anathema invehum in eos, qui eam reprobam scirent, nec manifestarent: & rem ipsam ante consecrationem actam constabat, quodque post consecrationem accusator ipse diaconi officium locumque promotionis ab eo susceperit, & testis accusationis, officium cantoris, & uterque ei hominum fecerint: non esse sufficientem accusationem, in qua alter accusator, alter esset testis, idemque accusator. Legatis e contra respondentibus, in causa simonia nullam omnino, quamquam infamem, quamquam subditam personam, removeri ab accusatione: cum dominus papa Gregorius VII. in concilio Romano ad accusationem cujusdam abbatis simoniacum quemdam deposuerit episcopum, eodem abbate primo pro eadem simonia, cujus ipse particeps & consentaneus fuerat, deposito: sufficientem esse in uno accusatore, & in uno teste accusationem. Illis quoque qui impetebant obijcientibus, & sacramento probare volentibus, quia juniores erant, & non adeo in canonibus exercitati, ignorasse quod esset in promisso illo peccatis simonia: & mox ut resciverunt, prodidisse; sicque a se saeculum excommunicationis repellentibus. Adjicientibus etiam quod electio ejus in ipso exordio infirmata, & omnino reprobata fuerit a metropolitano: pro eo quod anno & die in excommunicatione manserit, archidiaconi officium in ecclesia Lingonensi obtinendo; itemque archidiaconi & cantoris, cum non esset diaconus, in ecclesia Eduensi, contra vetitum ejusdem metropolitani & legati: & in ipsis praelaturis simoniace vivendo. Quodque, postea quam infirmata est, absque conscientia capituli, Lugduni diaconus ordinatus sit. Referebant etiam iidem legati, ubi ad judicium ventum est, dissensionem accrevisse, dicentibus episcopis, pro usu Gallicanae ecclesiae, qui confirmatus erat in concilio Claromontensi praesentia Urbani papae, itemque in conciliis habitis a domino Lugdunensi, purgationem impo-
nendam ipsi qui impetebatur: quamvis hoc canonum autoritatibus firmare non sufficerent. Legatis e diverso respondentibus, & canonica assertione firmantibus, accusatorum esse probare quod objecerint, si legitimi sunt, vel in causa simoniae ubi nulla requiritur legalitas, eo quoque qui accusabatur Romanam sedem appellante, cui appellationi non assensum sit ab eis: eo quod cura, quam alii in parte sollicitudinis, ipsi haberent in plenitudine potestatis, qui Romana ecclesia, & judices essent in eadem ecclesia. Cumque tardantibus episcopis judicium dare, nox imminens & expectatio episcoporum conventum solvisset, dilatione data, sententia suspensa, in crastinum eadem re diutius ventilata, agitata, nec terminata: petentibus omnibus episcopis de judicio dissidentibus, induciae datae sunt usque ad Pictavense concilium, quo pars utraque vocata est: eo tamen pontificali & sacerdotali suspenso officio, cum idem per se & suos munera quaedam episcopis nocte eadem misisset, quae a quibusdam suscepta, a quibusdam sunt reprobata. Quod etiam cardinales non latuerit: adeo ut in plenario conventu gratiae circumfeditibus ab eis sint redditae, quod sacerdotalia pectora auri sacra fames, etsi tentasset, non intrupisset. Haec quidem, cum praesens esset Matificensis, in audientia D. papae referbantur. Aderat & litterae cardinalium "sedi apostolicae directae pro ca-

A de causa: ne, quod factum erat ad honorem Romanae ecclesiae, cardinales "sincerent infringere. Et cum rogaretur "pro constare episcopo, dimissus est ab eo, acceptis mandatis ut justitiae favorerent cardinales: apud se ratum fore judicium aequitate Petri prolatum. Sicque rediit, & Pictavensi concilio interfuit.

*** CONCILIVM PICTAVENSE, SVB PASCHALI PAPA II. PRIMVM.

In causa Philippi Francorum regis, qui dimissam Bertradam revocaverat, celebratum a Ioanne & Benedicto cardinalibus, sedis apostolicae legatis, xiv. Kal. Decembris, anno Domini m. c.

G. C. **B**ENIUS autorem secutus Baronium, huic concilio tribuit canones x. quos alterius esse concilii necesse est. Reperit enim Sirmondus noster in codice MS. Igniacensi canones sedecim, ab istis omnino diversos, quibus anni huius certus & indubitatus character praesiguntur. Hinc igitur excludendi sperii illi fuerunt: & eos iam P. Philippus Labbe supra edidit, assignavitque alteri Pictavensi concilio, quod Hugo Dientis episcopus, sedis apostolicae legatus, in ecclesia sancti Hilarii celebravit xvii. Kal. Febr. anno Christi MLXXVIII. Gregorio VII. pontifice. Cuius facti causam nullam cum attulerit, autorem tamen gravissimum habet Sirmondum: cuius schedas, quae mihi nunc in manibus sunt, non dubito quin ante consuluerit. In iis Sirmondus canones illos decem, sua manu descriptos, & ad editionem paratos, eidem Pictavensi concilio anni MLXXVIII. tribuit, & scholion hoc addidit. Hi canones in annalibus ecclesiasticis adscripti sunt alteri concilio Pictavensi anni m. c. Sed germanos ejus concilii canones ab his longe diversos nos loco proferemus. Quare ad hoc potius Hugonis Dientis concilium pertinere visum sunt, cujus diem & annum didicimus ex codice Flaviniacensi. Haec Sirmondus.

Concilii ergo huius nostri primum actorum narrationem ex variis scriptoribus, ac deinde genuinos canones afferro.

*** ACTA CONCILII PICTAVENSIS ANNI M. C.

CONCILIVM hoc, inquit Hugo Flaviniacensis in chronico ad annum m. c. aggregatum est in ecclesia sancti Petri, die octavarum sancti Martini, episcoporum & abbatum numero lxxx. Assuit & Edmenfis cum Cabilonensi, Dientis quoque episcopus, quem illo miserat dominus Lugdunensis, ut partes Augustudunensis sua vice tueretur. Advenerunt & canonici adversus eum numero xxxv. Reperuntur quae jam in priori concilio super accusatione ejus objecta fuerant: quibus miro modo, multo documento, sed non probabili, ab alia parte resistitur. Manet controversia praesentia, & scire a toto concilio repugnatur superius dictis cardinalium responsionibus pro usu Gallicanae ecclesiae: illis suam autoritatem in nullo infringere volentibus, nec appellationi assentientibus. Datur tamen ei locus se purgandi cum idoneis personis, sicut voluerat concilium: & hoc in praesentiarum, non concessa dilatione induciarum quae quaerebantur, nec admissis ad purgationem, Cabilonensi quem secum adduxerat; & Dientis, quem archiepiscopus miserat. Quod cum factum non fuisset, iudicio dato, eis frustra sedem apostolicam appellantis, rogabatur stolam reddere & annulum. Et interim

" Ioan. & Benedicti legatorum.

"Dientis
Episcopus
pro Ed.

ANN
CHR
1100

ANN
CHRIS
1001

terim ipse retro altare secedens cum suis, nec iudicio parere voluit; nec ad confessum remeare, ut praecipiebatur, assensit. Quamobrem ab episcopali & sacerdotali est officio omnino depositus, & nisi obediret, a liminibus sanctae ecclesiae segregatus: imneque, qui ei ulterius ut episcopo obedirent vel revererentur, aeterna maledictione multantur, vel qui ei opem ferrent in pettinacia persistendi. Quid autem intercesserit, quod cum Turonensis archiepiscopus, & Redonensis, & alii complures, cooperatores se primo obtulerint defensionis, & adjuutores purgationis, quia erant de provincia Lugdunensis, in tempore se necessitatis subtraxerint, reticere non debemus. Vbi audierunt canonici nostri, id ab eis praesentati personae illi, cuius ignorabant vitam & mores, solliciti ad eos conveniunt, contestantes privatim & publice, ne attaminarentur communionem illius, nec dicendi sacramenti, immo perjurii, quorum in purgatione eadem certissimum erat periculum, si tamen purgatio dicenda esset criminis exaggeratio: asserentes, si non adquevissent, se, quotquot erant canonici, perjurium eorum ratione & sacramento declaratos, & iudicio ignis probatos. Quod dictum ab incepto eos prohibuit: maxime quia videbant viros tantae auctoritatis & nobilitatis rationem suam evidenti asseritione, & documento probabili astruere.

Et de eo quidem ita se res habet. Ipse vero quamquam communem depositus, quamquam a consortio & communionem ecclesiae sequestratus, stolam retinuit & annulum: bona tamen episcopii clerici providebant & disponebant, quod & nunc usque faciunt: omnimodis id aegre ferente archiepiscopo, quod extra voluntatem suam & accusatus, & iudicatus, depositusque foret, a se facturus episcopus; quae nomina extra provinciam ventilata per manus legatorum, nec ad se qui metropolitani & primas erat provinciae, infra provinciam relata secundum scita canonica. Ad quod tamen exequendum, & ita ut actum est peragendum, iusta eos rationis evidens adduxit necessitas. Etenim cum in ipso primordio scandali cardinales advenissent, hortatu & precibus eiusdem pseudoepiscopi ad componendam pacem ecclesiae, quae secula dilaceratione, sed necessaria scindebatur: Eduam in festo sancti Nazarii venerunt, & audita patris utriusque sententia, tanto favore prosequuti sunt, & tubantur vices illius, quamquam iustitia canonico parti faveret, ut de maxima dissensione ad pacis unionem rediretur, & talis eos concordia sociaret, cui quamvis aegre a canonicis assensum esset. Quae cum tandem obstinatione ejus in irritum deducta fuisset: ab eisdem post capitulo abnegatam iustitiam, ad audientiam metropolitani & iudicium ejus, de communitatis dilapidatione, unde agebatur, vocatus est.

Quod respicit, & de priori benignitate cardinalium confidens, ad designatum Valentiniense concilium eos ibidem responsurus & satisfacturus invitavit, & nolentes ire coegit imitatione sua: illis & pro publico damno communitati eorum illato, & pro privatis injuriis hominum ejus rejicientibus, & apertos se inimicos ex hoc maxime, quia de rebus domesticis ad concilium, & extra provinciam vocabantur, protestantibus. Dolenda hominis miseria, qui nullum unquam dilexit, a nemine dilectus est, nulli in se peccanti ignovit, nulli post iram remissionem tribuit, in sola pecunia aggregatione spem suam omnem constituens. Non ctedatur nobis, si non in hoc vox una consonat omnium. Nec nostrum est, etsi laeti sumus, laesione maledictio talionem rependere, qui scimus in nos peccantibus nos de-

bere ignoscere: sed nec congruit veritati & pietati ecclesiasticae, de his quibus in se peccantibus ignoverit, falsa pro veris concinnare, quia vera dilectio a fide veri nescit deviare. Tribuat illi dominus, ut quia caeptis suis omnia adversa responderet videt, non adiciat ut similem principio finem faciat, sed speret in nomine Domini, non in incerto divitiatum, & innitatur super Domino Deo suo. Amen.

*** Aha hic agitata causa est, Philippi nempe Francorum regis, qui Bertrada consuetudinem anno mcvii. in concilio Nemausensi dimissam, repeterat. De hoc crimine postquam Hugo multa disseruit, narrat ut regem cardinales legati post concilium Valentinum convenerint, & cum nihil profecissent, in Pictavensi concilio adversus eum pronuntiarunt.

Adetat, inquit, ibi comes Pictavensis summa prece eos deposcens, ne dominum suum excommunicarent: aderant & episcopi identidem facientes. Et cum non impetrarent quod volebant, a confesso & loco concilii idem comes & sui, minas intendendo, aliqui quoque ex episcopis, multi ex clericis, innumerabiles ex laicis, exierunt. Sic ordine turbato, pace in tumultum versa, qui remanserunt, (quod Hugo verbosus & vehementer enarrat) regem & Bertradam excommunicarunt.

Hoc autem actum est, inquit, quando jam solvendum erat concilium. Iamque laus Christi in ore eorum qui astabant pro dimissione concilii, ut moris est, resonabat: & aetius turbae tumultuantis ut fervor maris incandescerebat, pro domini sui regis excommunicatione insipientis. Cum quidam e populo in superioribus existens ecclesiae, lapidem jecit, cardinales ferire volens, cuius ictu, clericus quidam qui astabat capite illiso prosterinitur: sanguine manant pavimenta, clamore confuso domus impletur, furore & insania intus & extra ministri Satanae debacchantur. Manent columnae Christi immobiles, mortem, si Dominus jubeat, intrepidi opperientes; & ad saxa voluntaria, mitis ablati, capita nuda retegentes; nec aliquando a laude Dei & praedicatione veritatis reticentes: quod voce prosequuti erant, sanguine confirmare, si sit necesse, gestientes. Quorum constantia devota, & devotione constantissima, furentium facta est represio, & ad poenitentiam cordium inclinatio. Ad eo ut comites, & quotquot antea grassabantur in confusione eorum, humiliati sint in conspectu illorum, satisfactione praemissa, & praeterea obedientia.

*** Rem aliter narrat Gausfredus Grossus in vita Bernardi primi abbatis Tironensis, cujus discipulus fuit: Per idem tempus, inquit, duo cardinales, Ioannes atque Benedictus apostolicae sedis legatione fungentes, ad urbem Pictavium concilium convocarunt. In quo centum quadraginta patres adfuerunt, qui Philippum regem Francorum, propter Fulconis consulis Andegavensium uxorem, quam in adulterio tenebat, anathematis vindicta percusserunt. Qua excommunicatione comperta, Guillelmus dux Aquitanorum, qui aderat, totius pudicitiae ac sanctitatis inimicus, timens ne similem vindictam pro consimilibus actis pateretur, nimio furore succensus, jussit omnes illos depradari, flagellari, occidi. Quod ministris suis facere incipientibus, pontifices & abbates omnes huc illucque diffugiunt: & ut temporalem vitam tenerent, tuta latibula quarere contendunt. At vero Bernardus atque Robertus Arbreffellensis, qui concilio intererant, fortissimi iustitiae propugnatores, ac totius iniquitatis & iniustitiae expugnatores,

ANNO
CHRISTI
1100.

alis turpiter diffugiuntibus, ita immobiles constantesque perstiterunt, ut nec ab incepto communicationis desisterent: sed pro Christo mortem vel contumeliam pati gloriosissimum ducerent. ******* *Chronicon vero Malleacense. xiiii. inquit, Kal. Novembr. fuit concilium, quod tenuerunt duo cardinales, Ioannes & Benedictus: in quo decreverunt, ut omnis ecclesia, iura sua & secula potuisset redimere auro & argento ecclesiarum. Vni eorum Ioanni apparuit sanctus Hilarius, & dixit ei confirmando: Ioannes noli timere, viriliter age, cras ero tecum. Et excommunicavit regem Philippum in ipso concilio.*

******* *Annalium Aquitanicorum scriptor Gallicus Ioan. Bochetus, cuius hic verba latine describo: Legati, inquit, episcopos plurimos Pictavum coegerunt. Quod ubi compertisset Philippus rex, Guillelmum Aquitanie ducem cognatum suum, qui Pictavi tum erat, per litteras rogavit, ne tantam sibi injuriam in urbe sua fieri pateretur. Obsecutus est Guillelmus: legatisque & episcopis, urbe ut excederent, imperavit. Impetrata diei unius ad deliberandum mora, visus sibi de nocte Ioannes legatus sanctum Hilarium videre, admonentem, ne minis ullis ab incepto detereretur: non permisit Deum, ut quidquam ex eo detrimenti caperet. Visum suum legatus Guillelmo duci cum postridie retulisset, quidvis agendi potestatem obtinuit. Cognita igitur causa, censuris apostolicis rex admonitus est, ut Bertradam renuntiaret: quod & fecit.*

******* *Tractatum est in concilio eodem, ait Hugo Flaviniacensis, de expulsionem abbatis sancti Remigii iniusta, & Barchardi substitutione illicita. Et cum diu re ventilata, conversatio eius sancta, introitus legitimus, promotio atque sacratio inventa fuisset authentica & canonica, quæ etiam litteris domini papæ Urbani roborabatur, quibus merito fides adhiberetur, cum iam ipsa etiam pars inimica restitutionem eius non reprobaret: pro quibusdam litteris confectis, quasi ab apostolica sede directis, in quibus cardinales nec stilum Romanum, nec pergamenum Romanum agnoscebant, maxime cum in fine eorum subscriptum foret, valete, quod Romana non habet autoritas: pro illis, inquam, consultandis, iudicatum est ad sedem eundem apostolicam: quibusdam, qui primo appellaverant, nec concessum erat eis, id ægre ferentibus, quibus tamen evidenti ratione responsum est, etsi satisfactum non est.*

******* *Agitatum in eodem concilio casus Drogonis, qui se Catalaunensis ecclesie thesaurarium rite institutum proferebatur, docet Ivo Carnot. ep. 95. ad Paschalem P. Notum, inquit, facimus providentiam vestram, quod venerabilis confrater, & Romane ecclesie semper amator Catalaunensis episcopus, per nos qui Pictavensi consilio interfuimus, convenit & interpellat clementiam vestram: quatinus vestram vestram, importunitate Drogonis, & nebulis verborum eius, ab innocentia vestra extortam, mitigetis, vel in melius mutetis; & sicut decet apostolicam moderationem, fratri nostro iusta & possibilia jubeatis. Et infra. Prædictus enim Drogo cum omnium in Pictavensi concilio confidentium importunis clamoribus aures oneraret, dicebat, se prædicta thesauraria a Philippo Catalaunensi episcopo canonice fuisse investitum, & id eo iniuste spoliatum. Cujus rei veritas cum diligenter fuisset evenitata, contentantibus Catalaunensis ecclesie clericis, Drogoni prædicto objectum est, quod, secundum ordinem ecclesiasticum, prædictum honorem habere non posset, nisi ipsius ecclesie canonicus, quod ipse nec fuerat, cum jam esset in alia eccle-*

sia, & in alia provincia factus canonicus & archidiaconus. Additum est etiam quod prætaxatus episcopus jam mortuus & inunctus, importunitate Drogonis superatus, non cum prædicta administratione inuestierit, sed tantum eo tenore concesserit, ut eo vivente, numquam se de ea introumitteret, nec ejus usus fructus usurparer. Invitati itaque a venerabilibus cardinalibus vestris ad iudicium, cum nullus esset qui prædictis rationibus obviaret, & confirmantibus eisdem cardinalibus iudicium nostrum: ex ratione & auctoritate iudicavimus non fuisse canonicam investituram, contra quam clamant decreta apostolica, canonica inlicita, & universa pene concilia. Leges enim nequaquam appellant investituram concessionis, sed possessionis, quam prædictus Drogo in vita defuncti episcopi non habuit, sed post mortem ejus ipse se impudenter ingessit. Nec habet ordo canonicus, ut in ea ecclesia quis præpropere saltu fiat præpositus, in qua numquam meruit esse suppositus. Quod autem prædictus clericus in duarum civitatum titulari non possit ecclesie, tam ex vestris quam prædecessorum vestrorum comprobamus sententiam.

Suum huc Ivo ipse, que disceptaretur, causam attulit. Nam episcopus. 100. ad Ioannem Aurelianensem episcopum: Expectans, inquit, expectavi te, & non intendisti mihi, quia altare de basilicis, quod mihi in concilio Pictavensi adjudicatum est, secundum iudicium synodi non restituiti mihi. Paganus enim, prædicti altaris sacrilegus invasor, adhuc manum mittit ad sacrilegium: & tam tuo consensu quam Turonensis archiepiscopi patrocínio, cui plus iusto subjecat fraternitas tua, sibi usurpat jus meum. De eodem Pagano loquitur episcopus. 114. & 124.

G. C. Indictum primo concilium hoc fuerat iv. Kal. Aug. ut intelligimus ex episcopi. l. xxxiv. Ivois Carnotensis ad Ioannem card. De terminis, inquit, habendis concilii, quem iv. Kal. Aug. designasti facile occasionem capimus episcopi partium nostrarum, dicendi non esse congruum spatium ad peragendam viam, & preparandum viaticum. Non enim poterunt multi ad locum pervenire concilii, nisi per multos circuitus, & per acquiritos undecumque condactus. Si ergo videretur terminus in capite autumnii, &c. Vltierius etiam dilatum est, quam Ivo suaserat.

D **DECRETA PICTAVENSIS CONCILII,**
ex præcepto domini Paschalis papæ II. anno Dom. MC. IX. Kal. Decemb. per venerabiles sanctæ Romanæ ecclesie Ioannem & Benedictum cardinales, generaliter & solenniter celebrati.

Ex apographo Sirmondi, quod descripsit ex cod. Igniacensi.

TITULI CANONVM.

- I. *Ut coronas soli faciant episcopi, & abbates suis monachis.*
- II. *Ut pro faciendis coronis nihil exigatur.*
- III. *Ut clerici hominum laico non faciant, nec ab eo beneficium accipiant.*
- IV. *Ut vestimenta & vasa sacra solus episcopus benedicat.*
- V. *Ut manipulis monachi non utantur, nisi sint subdiaconi.*
- VI. *Ut abbates chirothecis, sandaliis & annulo non utantur sine privilegio.*
- VII. *Ut præbenda non vendatur, nec pro illis passus exigatur.*
- VIII. *Ut investitura viventibus possidibus non fiant.*
- IX. *Ut altaria per pecuniam non acquirantur.*
- X. *Ut clericis regularibus, episcopi iussu liceat baptizare, &c.*
- XI. *Ut monachi parochialia non presumant.*
- XII. *Ut non admittantur qui reliquias quasvis causa circumferunt.*
- XIII. *Ut pro episcopi ordinatione, vel benedictione abbas nihil exigatur.*
- XIV. *Ut de oblationibus non participant laici.*

XV. *Ut*

Reperitur tamen & eo formula in aliis Paschalis epistolis. Vide 33.

ANNO
CHR.
1100.

XV. *Vt advocati aliiue sibi res episcopi vendicare non presumant.*
 XVI. *Vt seruentur qua in concilio Claromontensi constituta sunt.*

XII. *Vt non admittantur qui reliquias quaesius causa circumferunt.*

ANNO CHRISTI 1100.

CANONES.

I. *Vt coronas soli faciant episcopi, & abbates suis monachis.*

Vt nullus præter episcopum clericis coronas benedicere præsumat, exceptis abbatibus, qui illis tantummodo coronas faciant, qui illis tantummodo coronas faciant, quos sub regula beati Benedicti militaturos susceperint.

II. *Vt profaciendis coronis nihil exigatur.*
 Vt nemo in faciendis coronis fortipices, vel manutergia exigat.

III. *Vt clerici hominum laico non faciant, nec ab eo beneficium accipiant.*

Vt clerici nunquam alicui laico hominum aliquo modo facere præsumant, aut a quolibet laico ecclesiasticum beneficium accipiant.

IV. *Vt vestimenta & vasa sacra solus episcopus benedicat.*

Vt nullus vestimenta sacerdotalia, vel altaris utensilia præter episcopum benedicere præsumat.

V. *Vt manipulis monachi non utantur, nisi sint subdiaconi.*

Vt nemo monachorum deinceps manipulis utatur, nisi fuerit subdiaconus ordinatus.

VI. *Vt abbates chirothecis, sandaliis, & annulo, sine privilegio non utantur.*

Vt nullus abbatum utatur chirothecis, sandaliis, annulo: nisi quibus fuerit per privilegium a Romana ecclesia concessum.

VII. *Vt præbende non vendantur, nec pro illis pastus exigatur.*

Vt præbenda non vendatur vel ematur: neque pastus inde exigatur sub excommunicatione interdicimus.

VIII. *Vt investiture viventibus possessoribus non fiant.*

Vt nulla investitura fiat præbendarum, & altarium, sive prælationum, viventibus possidentibus personis.

IX. *Vt altaria per pecuniam non acquirantur.*

Vt neque clerici vel monachi per pecuniam altaria vel decimas a laicis vel quilibet personis sibi adquirant, similiter sub excommunicatione interdicimus.

X. *Vt clericis regularibus episcopi iussu liceat baptizare, &c.*

Vt clericis regularibus iussu episcopi sui baptizare, prædicare, pœnitentiam dare, mortuos sepelire liceat.

XI. *Vt monachi parochialia non presumant.*

Vt nullus monachorum parochiale ministerium presbyterorum, id est, baptizare, prædicare, pœnitentiam dare præsumat.

Concil. general. Tom. X.

Vt sanctorum reliquias causa pecuniæ & quæstus circumferentes, ad prædicationem non admittantur.

XIII. *Vt pro ordinatione episcopi, vel abbatis benedictione, nihil exigatur.*

Vt neque archiepiscopi ab episcopis, neque episcopi ab abbatibus, cappas, tapetia, bacinos, vel manutergia in consecratione eorum exigant, sub excommunicatione interdicimus.

XIV. *Vt de oblationibus laici non participent.*

Vt nullus laicorum de oblationibus quæ offeruntur vel donantur ad altaria, sive ad manum presbyteri, ut quod pro sepultura fidelium devote donatur, præsumat participare, sub excommunicatione interdicimus.

XV. *Vt advocati aliiue sibi res episcopi vendicare non presumant.*

Vt nemo advocatus, vel quæcumque persona, res episcopi, sive invita, sive post mortem, sibi vendicare præsumat. Quod si fecerit, anathema sit.

XVI. *Vt seruentur qua in concilio Claromontensi constituta sunt.*

De decimis & altaribus quæ laici iniuste, & contra sacros canones detinent, & de castitate presbyterorum, diaconorum, subdiaconorum, & canonicorum: & ne quis in duabus ecclesiis duas præbendas, aut duos honores obtineat: & quidquid de cæteris ecclesiasticis utilitatibus beatæ memoriæ domnus Urbanus papa secundus in Claromontensi concilio constituit: nos apostolica autoritate tenenda præcipimus.

Adiungere canonem XVII. possemus ex chron. Malleac. quod docet, ut ante diximus, decretum in hoc concilio;

Vt omnis ecclesia, iura sua & feuda possit redimere auro & argento ecclesiæ.

*** CONCILIVM ANSANVM, IN QVO de Hierosolymitano itinere est actum an. MC.

ANNO CHRISTI 1100.

ANNO ab incarnat. Domini MC. inquit Hugo Flaviniacensis in chronico, apud Ansam conveniunt archiepiscopi, Lugdunensis, Cantuariensis, Turonensis, Bituricensis, & episcopi numero VIII. Eduensis, Marilconensis, Cabilonensis, Autissiodorensis, Parisiacensis, Diensis, & alii duo. Er pace statuta, de via Hierosolymitana loquuti sunt: eos qui voverant, & voti executores non fuerant, a comunione segregâtes, quoadusque vota compleverant. Miserat autem Lugdunensis legatos Roman, per quos velle suum papæ ostenderat de via eadem: ut cum sua absolutione & benedictione illo deberet ire. Er Romanus pontifex annuerat, ammonens, ut per se iret ut legationem suam ei committeret in Asia, quam bene tenebat in Burgundia: & inersim legatos a latere suo mittendos pro posse instrueret, qui vias papæ exequerentur. Er ideo illud colloquium quammaxime statutum fuerat, ut reversis missis suis cum litteris absolutoris, ibi quoque a suffraganeis & diocessi sua viaticum acciperet.

G. G. Huius concilii mentionem Hugo Flaviniacensis ante facit, quam Valensini & Pictavensis: ex quo tamen concilii non potest ante celebratum esse. Neque enim tam religiosus est Hugo in servando rerum gestarum intra eundem annum ordine. Immo ad rebus anno MC. gestis, redit ad res anni MCCCIX.

Z z ij Satis

ANNO CHRISTI 1100.

Satis illi est, rebus omnibus suos esse characteres annorum imperiosos. Liqueat autem ex ipsis Hugonis verbis, Ansanum concilium exente anno m. c. habitum esse. Nam Romanum iter Lugdunensis archiepiscopi Hierosolymam proficiscntis refert ad m. c. i. Atqui statim post synodum profectus est, quæ coacta eo maxime fuerat, ut reuersis missi suis a pontifice, cum litteris absolutoris, hoc est, discedendi facultate, sibi quoque a suffraganeis & diocesi sua vicariis acciperet.

ANNO CHRISTI 1102.

ANNO M. C. CONVENTVS VILLÆBERTRANDI

ANNO Domini m. c. habitus est conventus episcoporum ad dedicandam ecclesiam S. Mariæ Villæbertrandi, in diocesi Gerundensi: cui conventui, præter episcopos, interfuerunt Radulfus & Bosfo Romanæ ecclesiæ legati: & Richardus archiepiscopus Narbonensis. Ex ipsius ecclesiæ tabulario acta descripsit Petrus de Marca Paris. archiepisc.

CONCILIVM LATERANENSE, B

sub Paschali II. papa primo, contra Henricum IV. Germaniæ regem celebratum anno Domini m. cii.

DE rebus in hac synodo gestis Conradus abbas Vrspergensis ista refert: Anno Domini m. cii. imperator Henricus, habito cum principibus colloquio, Romam se profecturum, ac generale concilium circa Kal. Febr. inibi convocatum condixit: quatenus tam suam, quam domini apostolici causam, canonicè ventilata, catholica inter regnum & sacerdotium confirmaretur unitas, quæ tot annis scissis permanfit. Constat tamen nec ipsum iuxta placitum venisse, nec nuntia dignitati apostolicæ subiectionem profitentia misisse. Nec hoc latet, quod alterum papam ipsi domino papali superponere, si fieri posset, conatus sit, nec profecerit. Transacta post hæc media quadragesima, convenientibus universis Apuliz, Campaniæ, Siciliæ, Tuscaniæ, totiusque simul Italiæ præsulibus, Ultramontanorum autem quam plurimorum patrum legatis, synodus magna Romæ est habita: ubi, præter antiqua patrum instituta more solito reverenter confirmata, etiam sæpe dictum nostri temporis schisma inter præcipuas hæreses computatur, ac perpetuo cum suis autoribus atque sequaciis universis, hujusmodi subscripta professione, condemnatur.

Formula anathematismi.

Anathematizo omnem hæresim, & præcipue eam quæ statum præsentis ecclesiæ perturbat, quæ doctæ & adfuit anathema contemnendum, & ecclesiæ ligamenta spernenda esse. Promitto autem obedientiam apostolicæ sedis pontifici domino Paschali, ejusque successoribus, sub testimonio Christi & ecclesiæ, affirmans quod affirmat, damnans quod damnat sancta & universalis ecclesiæ.

Hactenus formula. De actis synodalibus hac subiungit Vrspergensis: Ibi etiam quam sententiam in imperatorem vel patricium Romanum Henricum idem apostolicus Paschalis promulgaverit, nos quoque inter innumeras diversarum gentium ceteras, proxima cæna Domini in ecclesiâ Lateranensi ab ipsius ore didicimus: nimirum postquam octavo Kalend. Octobr. maris fluctibus loppæ traditi, Romæ sumus per gratiam Christi prædicta majore hebdomadâ introducti. Quia, inquit, tunicâ Christi scindere, id est, ecclesiam rapinis & incendiis devastare, luxuriam, perjuriis atque homicidiis commaculare non cessavit: primo a beatæ memoriæ Gregorio papa, deinde a sanctissimo viro Urbano prædecessore meo, propter suam inobedientiam excommunicatus est atque cõdemnatus: nos quoque in proxima synodo nostra iudicio totius ecclesiæ perpetuo eum anathemati tradidimus. Id notum esse volumus omnibus & maxime Ultramontanis, quatenus ab ipsius se contineant iniquitate. Hæc de rebus in hac synodo gestis Vrspergensis.

Formulâ anathematismi, de qua vide sup. s. & 6. epist. Paschalis papæ II.

A In hoc etiam concilio archiepiscopus Capuanus a Casinatibus monachis accusatus sacrilegi, sententiam subiit, ac satisfecit. Rem gestam sic narrat Petrus diaconus: Sequenti tempore idem abbas Capuanus pergens, capellam sancti Angeli ad Formas, quæ in honorem sancti Nicolai noviter constructa erat, fecit a Brunone Signinensi episcopo, & hujus monasterii monacho, dedicati: convocato etiam Senne Capuano archiepiscopo. Facta itaque dedicatione, die alia idem archiepiscopus, congregata Capuanorum multitudine, armata manu misit illos ad eandem ecclesiam violandam, altarcque demolendum, & reliquias inde auferendas, sibi que asportandas. Hoc factò conquerebatur contra nostrum abbatem & dictum episcopum, quod contra canones egissent in eadem dedicatione, metropolitano non cedentes in his quæ deceret archiepiscopum agere. Nostri una cum episcopo dicebant se concorditer episcopi omnia quæ ibi gesta essent. Hac de re insimulatus a nostris in synodo Romana idem archiepiscopus, irruptionem ecclesiæ, destructionem altaris, reliquiarumque vioiationem objicientibus una cum clero civitatis & populo, emendatarum se errata respondit: quod etiam fecit. Hæc Petrus.

CONCILIVM LONDINENSE, B

sub Paschali II. papa primo, pro reformanda ecclesiâ celebratum ab Anselmo Britannicæ primatæ & regni totius episcopis atque abbatibus, anno Domini m. cii.

G. C. Binus duo fingit hoc anno Londinensia cõcilia: alteri depositionem abbatii quinque, & aliorum clericorum incontinenti, tribuit: alteri decreta multa ad ecclesiæ reformationem. Vno tamen hac omnia Londinensi concilio perfecta sunt, ut constat ex ipso, quem adducit Binus, VVillelmo Malmesburiensi: multoque magis ex Eadmero S. Anselmi discipulo & perpetuo comite ac conciliatore, qui profiterur ita concilium a se tradi, ut ab Anselmo ipso descriptum accepit. Eum ergo sequamur autorem, & Londinensium anni m. cii. concilium istud quibus ille verbis describamus. Ead prope sunt VVillelmi Malmesburiensis, qui ab Eadmero ea mutuatus est.

Per idem tempus, inquit Eadmerus hist. lib. 111. celebratum est generale cõciliũ episc. & abbatũ totius regni, in ecclesiâ B. Petri apostolorum principis, quæ in occidentali parte Londoniæ sita est. Cui cõcilio præfedit Anselmus archiep. Dorobernensis cõfidentibus secũ, archiep. Eboracensi Getardo, Mauritio episc. Londonensi, VVillelmo electo episcopo Vintoniensi, Roberto episc. Lincolnensi, Samsonen. VVignoniensi, Roberto Cestrensi, Ioãne Bathoniensi, Herberto Norwiciensi, Radulfo Cicestræsi, Gundulfo Rossensi, Hervæo Pãgorensi, & duobus noviter investitis, Rogerio scilicet Serberciensi, & Rogerio Herefordiensi. Obfervans autem Exoniensis, infirmitate detentus, interesse non potuit. In hoc concilio multæ ecclesiasticæ discipline necessaria servari Anselmus instituit: quæ postmodum sedis apost. pontifex sua autoritate cõfirmavit. Cujus cõciliũ scriem, sicut ab eodẽ patre Anselmo descripta est, huic operi inserere non incongruũ existimavimus. Scribit itaque sic.

Anno Dominicæ incarnationis m. cii. quarto autem præfulatus Paschalis summi pontificis, tertio regni Henrici glotiosi regis Anglorum, ipso anno celebratum est concilium in ecclesiâ beati Petri in Occidentalibus patte juxta Londonium sita: communi consensu episcoporum, & abbatum, & principum totius regni. In quo præfedit Anselmus archiepiscopus Dorobernensis, & primas totius Britannicæ, cõfidentibus venerabilibus viris, Gerardo Eboracensi archiepiscopo, Mauritio Londoniensi

ANNO CHRISTI 1100. Chron. Cassin. c. 40.

ANNO CHRISTI 1102.

ANNO CHRISTI 1192.

Lundoniensi episcopo, VVilicmo VVintoniæ A electo episcopo, aliisque tam episcopis quam abbatibus. Huius conventui affuerunt, Anselmo archiepiscopo petente a rege, primates regni: quatenus, quicquid eiusdem concilii autoritate decerneretur, utriusque ordinis concordia cura & sollicitudine ratum servaretur. Sic enim necesse erat, quum multis retro annis synodali cultura cessante, vitiis vepribus succrescentibus, Christianæ religionis fervor in Anglia nimis refrigerat.

Primum ergo, ex autoritate sanctorum patrum, simoniæ hæresis surreptio in eodem concilio damnata est. In qua culpa inventi, depositi sunt, Guido abbas de Perfota, & VVimundus de Tavestoc, & Ealdvvinus de Ramese, & alii nondum facti, remoti ab abbatibus suis; scilicet, Godericus de Burgo, Haymo de Cernel, Egelricus de Middeltonne. Absque simonia vero remoti sunt ab abbatibus suis, pro sua quisque causa, Richardus de Heli, & Robertus de sancto Edmundo, & ille qui erat apud Miceclny.

I. Statutum quoque est, ne episcopi secularium placitorum officium suscipiant: & ut non sicut laici, sed ut personas religiosas decet, ordinatas vestes habeant: & ut semper & ubique honestas personas habeant testes conversationis suæ.

II. Vt archidiaconatus non debeat ad firmam.

III. Vt archidiaconi sint diaconi.

IV. Vt nullus archidiaconus, presbyter, diaconus, canonicus, uxorem ducat, aut ductam retineat. Subdiaconus vero quilibet qui canonicus non est, si post professionem castitatis, uxorem duxerit, eadem regula constingatur.

V. Vt presbyter, quamdiu illicitam conversationem mulieris habuerit, non sit legalis, nec missam celebret; nec, si celebraverit, ejus missa audiatur.

VI. Vt nullus ad subdiaconatum, aut supra, ordinetur sine professione castitatis.

VII. Vt filii presbyterorum non sint heredes ecclesiarum patrum suorum.

VIII. Ne quilibet clerici sint secularium præpositi vel procuratores, aut iudices sanguinis.

IX. Vt presbyteri non eant ad potationes, nec ad pinnas bibant.

X. Vt vestes clericorum sint unius coloris, & calceamenta ordinata.

XI. Vt monachi vel clerici, qui ordinem suum abjacetunt, aut redeant, aut excommunicentur.

XII. Vt clerici patentes coronas habeant.

XIII. Vt decimæ non nisi ecclesiis dentur.

XIV. Ne ecclesiæ aut præbendæ emanent.

XV. Ne novæ capellæ fiant sine consensu episcopi.

XVI. Ne ecclesia sacretur, donec provideantur necessaria & presbytero & ecclesiæ.

Concil. general. Tom. X.

XVII. Ne abbates faciant milites: & ut in eadem domo cum monachis suis manducent & dormiant, nisi aliqua necessitate prohibente.

XVIII. Ne monachi penitentiam cuivis injungant, sine consensu abbaris sui: & quod abbates sui de hoc eis licentiam dare non possunt, nisi de eis, quotum animarum curam gerunt.

XIX. Ne monachi compadres, nec monachæ commatres fiant.

XX. Ne monachi teneant villas ad firmam.

XXI. Ne monachi ecclesias nisi per episcopos accipiant: neque sibi datas ita expolient suis redditibus, ut presbyteri ibi servientes, in his, quæ sibi & ecclesiis necessaria sunt, penuriam patiantur.

XXII. Vt fides inter virum & mulierem, occulte & sine testibus de conjugio data, si ab alterutro negata fuerit, irrita habeatur.

XXIII. Vt criniti sic tondeantur, ut pars autium appareat, & oculi non tegantur.

XXIV. Ne cognati usque ad septimam generationem copulentur, vel copulati simul permaneant: & si quis hujus incestus conscius fuerit, & non ostenderit, ejusdem criminis se participem esse cognoscat.

XXV. Ne corpora defunctorum extra parochiam suam sepelienda portentur, ut presbyter parochiæ perdat, quod illi inde juste debetur.

XXVI. Ne quis temeraria novitate corporibus mortuorum, aut fontibus, aut aliis rebus, quod contigisse cognovimus, sine episcopali autoritate reverentiam sanctitatis exhibeat.

XXVII. Ne quis illud nefarium negotium, quo hæctenus in Anglia solebant homines sicut brutia animalia venundati, deinceps ullatenus facere præsumat.

XXVIII. Sodomiticum flagitium facientes, & eos in hoc voluntarie juvantes, in hoc eodem concilio, gravi anathemate damnati sunt: donec penitentia & confessione absolutionem mereantur. Qui vero hoc crimine publicatus fuerit: statutum est, si quidem fuerit persona religiosa, ut ad nullum amplius gradum promoveatur; & si quem haber, ab illo deponatur. Si autem laicus, ut in roto regno Angliæ, legali suæ conditionis dignitate privetur. Et ne hujus criminis absolutionem, his qui se sub regula vivere non voverunt, aliquis nisi episcopus deinceps facere præsumat.

XXIX. Statutum quoque est, ut per totam Angliam in omnibus ecclesiis & in omnibus dominicis diebus excommunicatio præfata renovetur.

Et hic quidem Londoniensis concilii textus est, qui post non multos institutionis suæ dies, multos sui transgressores in omni hominum genere fecit. Sane quod ultimum, de renovanda excommunicatione dominicis diebus, statutum fuit: ipse semet Anselmus rationabili dispensatione usus, postponi concessit. Finito concilio Anselmus Londonia discessit. Hæctenus Eadmerus.

Huius concilii plures alii meminervnt: inter quos Zz Florentinus

ANNO
CHRISTI
1102.

Florentius VVigornienſis in chronico, ad annum MCII. Poſt hæc, inquit, in feſtuitate ſancti Michaelis rex, (Henricus primus) fuit Londoniæ apud VVeſtmonaſterium, & cum eo omnes principes regni ſui, eccleſiaſtici & ſæcularis ordinis, ubi duos de clericis, duobus epiſcopatibus inueſtuit: Rogerum videlicet cancellarium epiſcopatu Seareſbiri- enſi, & Rogerum Larderarium ſuum pontificatu Herefordenſi. Vbi etiam Anſelmus archiepiſcopus tenuit magnum concilium de his quæ Chriſtianita- tem pertinent, confedentibus ſecum, archiepiſcopo Eboracenſi Gerardo, Mauricio Londonienſi, Guil- lielmo electo epiſcopo VVintonienſi, Roberto Lincolnienſi, Samſone VVigornenſi, Roberto Ce- ſtrenſi, Ioanne Bathoniienſi, Hereberto Norvvi- cenſi, Radulpho Cicetrenſi, Gündulpho Roſenſi, Herueo Bancornenſi, & duobus inueſtitis Rogero, & Rogero. Osbernus autem epiſcopus Exoniienſis infirmitate detentus, intereſſe non potuit. In hoc concilio plures abbates Francigeni & Angli ſunt depoſiti, & honoribus privati, quos iniuſte ac- quiſierunt, aut in eis inhoneſte vixerunt: ſcilicet Gui- do Perforenſis, Aldvvinus Ramcheſienſis, VVimundus Taſtickenſis, Haimo de Cornel, & ille de Micelencia. Ægelricus de Middeltuna, Godricus de Burgo, Richardus de Heli, Robertus de S. Ead- mundo.

Radulphus vero Niger ad annum eundem: Anſel- mus, inquit, archiepiſcopus, poſt mortem Guillel- mi Ruſi reuerſus de exilio, tenuit concilium cum omnibus Angliæ epiſcopis: ac plures abbates, tam Francigenos, quam Anglos, quia inhoneſte ſe ha- buerant, degradavit: cunctiſque prohibuit preſby- teris, ulterius uxores habere.

G. C. Canones integros huius concilii non habemus, ſed eorum dumtaxat breuiaria. Quod ex Anſelmi ad VVilhelmum archidiaconum epiſtola, certo diſcimus. Ait enim Anſelmus: *De his qui tonderi nolunt, dictum eſt, ut eccleſiam non in- trent: non tamen præceptum eſt, ut ſi ingrederentur, ceſſarent ſacerdotes: ſed tantum annuntiant illis, quia contra Deum & ad damnationem ſuam ingrediuntur. Quæ in canonibus non ſunt. Neque enim in vigefimo tertio ubi præſcribitur tondendorum laicorum modus, prohibentur ij qui non pa- rebunt, eccleſiæ aditu: neque vox eſt ulla, quæ ſacerdotibus imperet ut eos admoſneat officii.*

Illam autem Anſelmi epiſtolam, quia nonnulla con- ciliis huius decreta explicat, operæ pretium erit hic deſcri- bere.

Lib. 3. cp.
62.

*** *Anſelmus archiepiſcopus VVillemo archidiacono dilecto ſuo ſalutem & benedictionem.*

SENTENTIAS capitulorum concilii expoſitas, S nolo vobis aut alicui ad præſens mittere: quia quando in ipſo concilio expoſitæ ſunt, non potue- runt ad plenum & perfecte recitari, propterea quia ſubito ſine præmeditatione, ac competenti tractatione, ſicut oportuerat, ſunt prolata. Vnde quedam videntur addenda, & forſitan quedam mutanda: quod non niſi communi conſenſu coe- piſcoporum noſtrorum nolo facere. Volo ergo eas dictare, & prius eiſdem epiſcopis oſtendere, cum primo convenerimus, quam per eccleſias Angliæ dictatæ & expoſitæ mittantur. Nomina tamen rerum, de quibus ibi loquuti ſumus, vobis mittimus: ut ſecundum quod recordari poteritis, nos de illis decreviſſe faciatis. De illis qui ante excommunicationem, vel poſt excommunicationem, neſcientes eam factam, Sodomitico peccato peccaverunt, par & ſimul erit ſententia, ſi conſiſtentes pœnitentiam petierint: quam ſecundum veſtram diſcretionem dabitis, conſiderantes æta-

tem, peccati diuturnitatem, & utrum habeant uxores, an non: & ſecundum quod videatis eos pœnitere, & deinceps integram correctionem promittere. Conſiderandum etiam eſt, quia hæc- tenus ita fuit publicum hoc peccatum, ut vix aliquis pro eo erubeſceret: & ideo multi magni- tudinem ejus neſcientes, in illud ſe præcipita- bant. Illi vero qui poſt excommunicationem cog- nitam ſe peccato contaminaverunt, graviori ſunt mulctandi pœnitentia. Quam etiam in veſtra diſ- cretione ſecundum prædictas cauſas ponimus. De his, qui tonderi nolunt, dictum eſt ut eccle- ſiam non ingrederentur: non tamen præcep- tum eſt, ut ſi ingrederentur, ceſſarent ſacer- dotes: ſed tantum annuntiant illis, quia contra Deum & ad damnationem ſuam ingrediuntur. De calcementis laicorum nihil decrevimus, ſed tantum clericorum. De archidiaconibus & canonicis, qui uxores ſuas derelictas extra domos ſuas in ma- neriis ſuis ponunt: exiſtimo, interim donec aliud ſtatuantur, tolerandum, ſi certam promiſſionem fecerint ſe nullam converſationem cum illis habituros, nec ſine legitimis teſtibus loquuturos. De preſbyteris, qui timore non audent feminas ſuas relinquere, quod ſtatutum eſt in concilio ſerva- bitur: quia quamdiu eas aliqua occasione tene- bunt, nec miſſas celebrabunt, nec legales crunt, ſed tantum uſque ad initium Quadrageſimæ, ſi ha- buerint qui pro illis caſte in eccleſiis ſerviant, be- neficiis eccleſiæ non privabuntur. Illos autem qui preſbyteros propinquas ſuas dimittere prohibent, ſicut eos qui contra Deum & contra Chriſtiani- tatem agunt, atque, & totum peccatum fornicationis preſbyterorum illis imputandum oſtendi- te: & noſtram, & omnium coepiſcoporum noſtro- rum excommunicationem promittite.

G. C. Quod ait media epiſtola de bis qui tonderi nolunt, in- telligo non de clericis, qui canone xii. iubentur patentes coronas habere: ſed de laicis, qui can. xxxi. iubentur ſic tonderi, ut pars aurium appareat. De iſdem loquitur can. vi. concilii Rotomagenſis ann. mxcvi. Nullus homo, inquit, comam nutriat, ſed ſi conſuſus: alioquin excommuni- cetur.

D A clericis, qui concilii canones, violabant inconſuetudine ſua rex Henricus mulctæ nomine pecuniam exigebat. Hoc Anſel- mus non tulit, tanquam eccleſiaſtice diſcipline contrarium: & has ad regem litteras dedit.

*** *Henrico ſuo cariffimo domino gratia Dei regi Anglorum, Anſelmus archiepiſcopus Cantuarie fideles orationes cum fidei ſervitio.*

Lib. 3.
109.

AD me pertinet, ſi audio quod faciatis ali- quid quod animæ veſtræ non expediat, ut hoc vobis non taceam: ne, quod Deus avertat, Deus irascatur, & vobis, ſi faciſtis quod illi non placeat, & mihi pro taciturnitate mea. Audio quod veſtra excellentia vindictam exercet ſuper preſbyteros Angliæ, & forſiſacturam exigit ab eis qui non ſervaverunt præceptum concilii, quod ego cum veſtro favore tenui apud Londoniam cum aliis epiſcopis & religioſis perſonis. Quod hæc- tenus inauditum & inuſitatum eſt in eccleſia Dei de illo rege & de aliquo principe. Non enim pertinet ſecundum legem Dei huiſmodi culpam vindicare, niſi ad ſingulos epiſcopos per ſuas pa- rochias: aut ſi & ipſi epiſcopi in hoc negligentes fuerint, ad archiepiſcopum & primate. Precor igitur vos ſicut cariffimum dominum, cuius animam diligo pluſquam præſentem vitam corporis mei, & conſulo ſicut vere fidelis corpori & animæ veſtræ:

vestra, ne vos contra ecclesiasticam consuetudinem A
tam grave peccatum committatis, & si jam incepi-
stis, ut omnino desistatis. Dico enim vobis, quod
valde timere debetis, quia pecunia taliter accepta,
ut taceam quantum noceat animæ, non tantum cum
expendetur, adjuvabit terrena negotia, quantum
postea perturbabit. Denique vos scitis quia me in
Normannia in pacem vestram suscepistis, & de ar-
chiepiscopatu meo me resignavistis, & quia cura &
vindicta talis offense maxime pertinet ad archiepi-
scopatum, quoniam plus sum episcopus pro spiri-
tuali cura, quam pro terrena possessione. Omni-
potens Deus sic & in hoc & in aliis actibus vestris
dirigat vot vestrum secundum voluntatem suam,
ut post hanc vitam perducatur vos ad gloriam suam.

G. C. Clericos eosdem, ac presertim mulierosos presbyteros,
qui quantum sextumque, canonem violaverant, penis ec-
clesiasticis Anselmus affectit, & excommunicationem in eos
ab archidiacono suo latam confirmavit his litteris.

*** Anselmus archiepiscopus reverendo Gundulpho
episcopo, & Ernulpho priori, & archidiacono
Cantuariensi Willelmo, & omnibus in sua
parochia religionem sui ordinis amore
Dei servantibus, salutem.

NUPER relata est mihi Deo execrabilis, &
omnibus Christianis odibilis, superbia quo-
rundam, qui se faceretotes nominant, presumptio.
Scripsit namque mihi archidiaconus noster W Vil-
lelmus: quia nonnulli presbyteri, qui sub ejus
sunt custodia, iterum tepentes prohibitas fœmi-
nas, in immunditiam, a qua salubri consilio &
iustione abstracti fuerunt, se revolverunt. Quod
cum idem archidiaconus vellet corrigere: omnino
ejus monitionem & susceptibilem iustionem nasanda
superbia contempserunt. Qui convocatis secum
pluribus religiosis & obedientibus sacerdotibus,
superbos & inobedientes gladio dignæ excommu-
nicationis percussit. Quam excommunicationem
bestiali infania contemnentes, ministerium sanctum
polluere, quantum in ipsis est, non formidant.
Quapropter ego Anselmus, quamvis peccator, ar-
chiepiscopus, ea autoritate quam mihi dedit per ar-
chiepiscopatum Deus Pater, & Filius, & Spiritus
sanctus, confirmo eandem excommunicationem,
quam fecit idem archidiaconus, usque ad satisfac-
tionem ejus judicio suscipiendam.

G. C. Canonem xxvi. de nulla mortuorum corporibus exhi-
benda reverentia sanctitatis, sine episcopi autoritate, alia
confirmat Anselmi ad Stephanum diaconum epistola his
concepta verbis.

*** Anselmus archiepiscopus Stephano diacono,
salutem & benedictionem.

MANDO vobis ut eatis ad Rumesi, & dica-
tis, & dicendo præcipiatis dominæ abba-
tissæ & sanctimonialibus de nostra parte, & ex
parte episcopi & vestra, ut si nolunt prohibere
divinum officium facere, tunc ex roto prohibeant, E
ut nullus honor, qui alicui sancto exhiberi debet,
exhibeatur ab illis, aut permittant ab aliquo exhi-
beri mortuo illi, quem quidem volunt pro sancto
haberi: filium autem ipsius mortui propellite a vil-
la, nec amplius conversetur in illa.

G. C. Anselmi litteræ illæ me admonent, ut ex ejus epi-
scolarum corpore canonicas nonnullas quæ nullum hic alium
locum haberent, sis adjungam.

*** I. AD HENRICVM ANGLORVM Lib. 3. ep.
REGEM. 126.

Vni ecclesiæ episcopum canonice factatum, non
posse alteri ecclesiæ præfici, in seiscis papa, ar-
chiepiscopo, & episcopis comprovin-
cialibus.

Suo carissimo domino Henrico Dei gratia Anglorum
regi, & duci Normannorum, Anselmus
archiepiscopus, fidele servitium cum
orationibus.

MANDAVIT mihi dignatio vestra per ele-
ctum episcopum Vintoniensem, ut tibi
scriberem, utrum dominus Herveus episcopus Ban-
corensis possit constitui episcopus in ecclesia Le-
xoviensi. Hoc utique facile fieri non intelligo.
Sicut enim nullus episcopus sacrari debet alicui ec-
clesiæ sine assensu & consilio archiepiscopi, & alio-
rum episcoporum totius provinciæ: ita qui sacratus
est episcopus, non potest constitui in alia provin-
cia episcopus canonice, sine consilio & assensu
archiepiscopi & episcoporum ejusdem provinciæ cū
autoritate apostolica, nec sine absolutione archie-
piscopi & episcoporum provincie in qua sacratus est.
Quæ absolutio fieri nequit sine magna & commu-
ni consideratione & consilio eorum, sine quibus
consecrari, ut dixi, non potuit: & quamvis epi-
scopatus ejus ita videatur destructus, ut in eo ma-
nere non possit. Omnipotens Deus dirigat vos in
hoc, & in aliis actionibus vestris. Amen.

*** II. AD FRATREM Lib. 3. ep.
158.

An nuptiæ consanguineorum sint vitæ adeo ut
remittere nequeant: & cur sint damnatæ.

Anselmus Cantuariensis, fratri dilecto spirituum
sapientiæ & intellectus.

GRATULOR admodum, frater carissime, stu-
diis tuis: quibus dum me exeres, dum desidi-
diæ somno torpentem, nec tale quid somniantem,
quæstione pulsas, * ut evigilem. Rogas enim me
hominem, ut putas, multæ lectionis, ut tibi dili-
genter & dilucide rescribam, sicut in sanctorum
pattum decretis, vel tractatibus meminerim me le-
gisse prohibitionem conjugiorum in consanguini-
tate, qua ratione in ecclesia Dei tantam vim ob-
tinuerit, ut hujus excessus nulla omnino possit esse
indulgentia, nisi præcedente ipsius conjugii di-
vortio, vel cur saltem deputetur in peccatum tale
conjugium. Et, ut video, non quæris autorita-
tem solo, si ita dicam, imperio cognoscetent, sed
potius rationem rationabiliter docentem. Dicerem
simplicem & puram esse rationem, eorum obedi-
re autoritati, quibus dictum est: *Non enim vos
estis qui loquimini, sed spiritus patris vestri qui lo-
quitur in vobis.* Et ecclesiæ sanctæ sequi consuetu-
dinem: cujus consuetudines velle convellere, genus
est hæresis. Sed ut scias in omnibus me velle ob-
temperare voluntati tuæ: etsi forte non possim,
conabor tamen & in hoc ex aliqua tibi parte non
desse.

Præcepto hoc, scilicet in consanguinitate non
miscenda connubia, vel si mixta sunt, dirimenda,
canones pleni sunt, & multa sunt decreta patrum:
sed rationem præcepti, quam exigit, fateor, me
numquam legisse memini. Sic tamen de hac re,
mecum

in eum ex consideratione sanctorum scripturarum A
soleo cogitare. In veteri illo populo connubia mi-
seri de tribu in tribum non licebat. *Quærenti mihi*
cur non, occurrerunt illæ filie Salphaad, Super
connubiis consulentibus Moysen, & per Moysen,
dominum: mandatum a domino de tribu in tribu
non miscenda connubia propter vitandam
suarum hereditatum diminutionem. Populus enim
isre carnalis cor sursum habere nesciebat: sed ut
reptile terrenum, terræ toto pectore adhærens,
hereditatem solam terrenam cogitabat. Malebat
singula tribus, connubia inter se dando & acci-
piendo, inter suas se angustias cohibere: quam ex-
tra dando connubia, hereditatem quoque extra di-
videte. Talis quippe erat hereditas illorum, talis-
que & omnis terrena hereditas: ut divisa minuatur,
& tota ad eos non perveniat. Itaque sicut B
dominus in evangelio dicit de dando libello repu-
dii, secundum duritiam cordis eorum, responsum
est eorum carnalitati.

Num. 36.

Math. 19.

1. Joan. 4.

Porro Christiana pietas non sic. Cum enim
hereditas nostra sit, de quo dicitur: *Dens caritas*
est: sicut illi lege uruntur suæ hereditati congrua,
sic & nos nostræ hereditati legem vendicare debe-
mus. Caritas enim, quo latius divisa diffunditur,
tanto uberius dividendi remanet, & augetur. Stau-
tuit igitur Christiana religio, ut terminis consan-
guinitatis, secundum sanctorum patrum & cano-
num decreta, usque ad sextum gradum ex omni
parte pertingentibus, ad caritatem conservandam
suis natalis sufficiat affectus: quem violare, etiam
apud barbaros nefas dicitur. Vbi vero ille deficit:
ibi demum ad caritatem religandam, ne subducatur
se, adnectendum esse vinculum conjugale ad pro-
longandos terminos nostræ hereditatis, quæ est
ipsa caritas. Iustissimumque videtur, ut sicut apud
illos sua multabatur pœna transgressor legis pos-
sente, pro terrena eorum hereditate conservanda:
sic apud nos non impune habeat temerator legis
pro cœlesti pane, & divina hereditate nostra di-
latanda.

Adhuc aliud. Qui extra tribum connubia date
prohibebantur, sicut nos, ad proximos sanguinis
accedere eadem lege non permittebantur. Dicit
enim lex: *Quisvis homo ad proximam sui sanguinis*
non accedet: additque auctoritatem jubentis: *Ego* D
Dominus. Et quasi exigeret causam præcepti, ra-
tionem addit: *Turpitudinem patris, & turpitudi-*
nam matris tue non revelabis: quia turpitudinis est
patris vel matris tue. Deinde ex sequenti ordine
proximos illos sanguinis, ad quos non sit acce-
dendum, nec revelanda eorum turpitudinis: fratres
scilicet, & sorores, atque alios, qui ibi describun-
tur. Quæ causa communis potest esse, & nobis,
& illis.

Levit. 18.

Ibidem.

Quæramus igitur quæ sit hæc turpitudinis, cujus
revelatio dignum efficit morte, legis transgressio-
nem. Turpe est, ubi pars parti non convenit. In
corpore autem humano, ante primi hominis præ-
varicationem, nihil erat turpe, nihil dissonum,
cum harmonia illa creatoris boni manu bene ac
decenter aptata adhuc permanente, pars parti con-
veniret: Deoque anima, animæ vero corpus suum
per omnia subditum esset. Postquam vero præva-
ricatione mandati, anima Deo facta est inobediens:
superioris Dei rebellis inferius corpus desitit esse
obediens. Statim quippe oculi aperti sunt, trans-
gressoribus. *Et aperti sunt,* inquit, *oculi eorum:*
videlicet ad se invicem concupiscendum. Et cum
prius nudi essent, nec erubescerent: mox corpo-
ris sui partes versas esse sentientes in pudenda: &

Gen. 3.

tegete illa festinantes, perizomata sibi fecerunt.
Quod etiam nunc in pueris, vel infantibus videre
promptum est: qui quamdiu concupiscentiam
hanc non sentiunt, pudenda non habent: quia de
aliqua corporis sui parte erubescere nesciunt. Vbi
vero illius incipiunt esse expertes, jam partes illas
intectas ferre non ferunt. Soluta igitur in primis
illis hominibus pulcherrima illa harmonia, facta
est turpitudinis non minima, originalis pœna cum
originali peccato ab illis in posterum transfusa.
Ex hoc igitur in corpore nostro, corpore peccati,
membra illa, quæ huic servitunt concupiscentiæ,
pudenda, vel turpitudinis, vel ignominia nominan-
tur: exterioris turpitudinis, id est, concupiscenti-
æ velamen semper & latebras naturaliter exigen-
tia. Hæc autem concupiscentiæ turpitudinis tunc
revelatur, cum ad iudicium sui membrorum suo-
rum sibi exhibet officium, & gessit in effectum
omni illo rationalis animæ vigore sic hebetato,
confuso, & dejecto, & turpissimæ libidini carnis
substituto: ut merito illa hora possit audire: *Adam* Gen. 3.
ubi es? id est, qui Deo similis esse voluisti, non
vides quod devenisti? Et quid turpius hac turpitu-
dine, quid ignominiosius hac ignominia? Quam
apostolus denotans: *Fugite,* inquit, *fornicatio-* 1. Cor. 6.
nem: omne peccatum quod peccavit homo, extra cor-
pus est: qui vero fornicatur, in corpus suum peccat.
id est, omnia peccata animam quidem lædunt,
corpus tamen non deturpant. Qui vero fornicat-
ur, non solum Deum offendit, & contaminat
animam: sed & ipsam corporis pulcritudinem fec-
dat toram & dehonestat. Sicut enim furi depre-
henso, ferro vel igne nota inuritur æterni oppro-
brii: sic naturæ nostræ vitio prævaricationis in to-
ta suo corruptæ, per eum, in quo tota nunc erat,
& extra quem non erat, iudicium est hoc in pœ-
nam peccati sui. Quæ turpitudinis in omnibus per-
petuo veracundix tegmine esset velanda, nisi ex
pœna primi peccati generationi humanæ esset nec-
cessaria. Cujus tamen generationis nullus amor
revelari eam permittit in illis, de quibus lex di-
cit: quod proximi sint sanguinis, & ipsius
jure & instinctu naturæ eam sibi debent invicem
caritatis reverentiam: ut inter se his contumeliis
afficiendi corpora sua nulla possit esse iusta causa,
nec possit superduci aliquid honestum, quod te-
gere possit hoc inhonestum. Non quod negem
nuptias sanctas, & cubile immaculatum: quæ
legitime & cum timore Dei celebratur pio amore
mattimonio, quo nubentes efficiuntur unus spiri-
tus, ex quo facti sunt una caro, & amore sancto,
& desiderio generandæ prolis, sit contegunt hon-
estate sui, & absorbent quodammodo illam hu-
manæ generationis pœnalem turpitudinem: ut,
secundum apostolum, qui nubunt, sint quasi non
nubentes. Vnde & in catalogo turpitudinum non
revelandarum, etiam conjugis turpitudinem lex
ponit non revelandam. *Turpitudinem,* inquit, *Levit. 20.*
uxoris tue non revelabis.

Sicut igitur jam dictum est, qui extra tribum nubere
prohibebantur, eadem lege ad proximos sanguinis
accedere non permittebantur. Sed apud illos vix
tertium gradum consanguinitatis transibat lex illa
naturalis affectus: apud nos vero, in quos tempus
correctionis devenit, quibus cortex orbis Domini,
id est perfectionem, qui non commovebitur:
crevit pietas, superabundavit honestas, & ad defi-
gnandam evangelii perfectionem, ternarius ille nu-
merus duplicatus potest se in senarium, qui per-
fectus est numerus, & suis partibus constat: sicut
evangelii veritas per se stat, nec eget aliquo, quo
fulciatur.

fulciatur. Licet apud antiquos etiam viri laude digni, honestis aliquibus causis interventibus, de primo & secundo gradu temerarie presumpserint: ut ante legem Abraham, Isaac, & Iacob, nuper a ceteris gentibus segregati, propter fugiendam cum gentibus commixtionem proximi sanguinis sui duxerunt. Sub lege vero, Caph, Othoniel fratris suo minori, victa civitate Debarum, in praeium victoriae filiam suam dedit uxorem. Sed & Thamar, cum opprimeretur a fratre: *Noli, inquit, frater, sed pete me a rege, non negabit me tibi.* Et cetera rex qui fratri forem dicebatur daturus uxorem, pater urrisque. Quod cum, sicut dixi, quibusdam causis interventibus illi presumerent: Christiana pietas nihil vult honestum iudicare, quod faciat contra honestatem naturae. Ecce quid mihi videatur super quaestione tua: si placet, bene; si displicet, facile veniam obtinebo apud te.

*** III. AD VVILLELMVM ABBATEM
Moto altari quid agendum.

Domino & amico carissimo, reverendo abbati VVILLELMO, Anselmus ecclesiae Cantuariensis, salutem.

QUANDO respondi ad quod quaesivisti de altari, & de ecclesia: ita erat cor meum quadam sollicitudine gravatum, ut non possem intendere his qua dicebam; & nuncius vester ita festinabat, ut in aliud tempus hoc differre non possem. De quo quidem neque in decretis, neque in canonibus, memini me aliquid legisse: sed a quodam episcopo audivi, quod in decretis Eugenii papae legitur, altare motum iterum consecrandum. De his cum domno papa Urbano locutus sum, assistentibus quibusdam episcopis: sed papa dicebat, mensam altaris motam, nec reconciliandam, nec iterum consecrandam, nec amplius in altare reputandam. Alii vero dicebant tantum reconciliandam: nullam tamen auctoritatem ostendentes. In hoc autem omnes concordant, quod, violato principali, tota ecclesia cum altari iterum consecranda est: nec ecclesia consecranda est sine consecratione altaris, aut principalis, aut alicujus alterius in eadem ecclesia. In his autem omnes concordant, cum quibus locutus sum, excepta altaris mensa. Item si aliqua pars ecclesiae destructa, reficitur, aut nova fit, altari immoto: aqua tantum ab episcopo benedicta aspergendam dicunt. Ratio autem, quam a me quaesivisti, haec mihi videtur super his. Altare non fit propter ecclesiam, sed ecclesia propter altare: & ideo violato principali altari, jam non videtur esse ecclesia: quia non est illud, propter quod ecclesia construitur, & consecratur. Quapropter cum illud sit novum, recte videtur cum eo consecrari, per quod recepit, ut fit ecclesia. De moto altari iterum consecrando haec quoque mihi ratio videtur. Altare vicem fidei Christianae tener, ut sicut non nisi in altari sacrificium nostrum offerimus; ita non nisi recta fide sacrificia bonorum operum offeramus, si & Deo placere volumus. Sicut igitur fides mota a suo fundamento, quod est Christus, & a sua stabilitate, jam non est fides: ita altare motum a suo fundamento, jam non est altare; sive quod de eadem materia totum, sive de alia fiat altare novum, & aliud quod fuerat altare, videtur

Concil. general. Tom. X.

ideo consecrandum. Propter hanc rationem cavendam existimo, ne altare gestatorium consecraretur sine fundamento, quod multi custodiunt, & fere ubique custoditur: quamvis in Normannia, cum ibi eram, non servaretis, sed nudi lapides nusquam affixi consecrarentur. Quod ego non damno, nec tamen facere volo. Ex his, quae dixi, sequitur, quia si tota ecclesia nova fiat, altari sine violatione manente, quoniam sine consecratione altaris alicujus consecrari non debet: aut altare aliquod est ibi renovandum, ut simul cum ecclesia consecraretur; aut aqua ab episcopo ad hoc benedicta intus & exterius simpliciter aspergatur. Quae facienda de his dixerim, ex ore & usu aliorum didici. Rationem vero eandem alios habere non nego; sed ego a nullo accepi. Quapropter quod per me vel per alios sentio, sanctitati vestrae postulat simpliciter infinno, donec vobis certius, aut melius pateat. Valet.

G. C. De argumento eadem est epistola LXXX. Ivonis Carnotensis. Vide & LXXXII. ejusdem.

CONCILIUM TRECENTENSE, ANNO CHRISTI 1104.
sub Paschali secundo primo, in causa Silvanectensis episcopi de simonia per calumniam accusati, habuimus anno Christi M C I V.

Hoc concilium per Richardum legatum astitutum fuit, de quo apud Ivonem mentio habetur in epistola ad Paschalem papam data, in qua causam Silvanectensis episcopi in eo tractatam esse testatur his verbis: Novimus enim praeteritis annis, cum dominus Richardus Albanensis episcopus apostolica legatione fungeretur, quia Trecentis ab eodem legato concilium celebratum est, in quo a malevolis & aemulis personis crimen venditionis sacrorum ordinum eidem episcopo (Huberto Silvanectensi) obiectum est. Sed propter insufficientiam accusantium personarum, consentientibus in hoc episcopis, minime probatum est: sed praedictus episcopus tanti criminis infamiam cupiens evitare, ad arbitrium legati vestri, sicut testantur qui adfuerunt, spontaneus de obiecto crimine se purgavit, & innocentiam suam iurejurando comprobavit.

In hoc eodem concilio sub legato Richardo celebrato creatum fuisse Godefridum virum sanctitate conspicuum episcopum Ambianensem: qui res ab eo praclare gestas quas vidit, vel ab his qui viderunt accepit, & quam exacte atque fideliter conscripsit, narrat Nicolaus monachus Snesionensis: Eodem, inquit, tempore (quo electio facta est) Richardus cardinalis & apostolicae sedis legatus apud Trecentis celeberrimum habuit conventum episcoporum, abbatum, & Galliarum procerum. Eo igitur se Ambianorum legati conferunt, suo proponunt se pastore orbatos, unanimiter a clero & populo electum asserunt Godefridum, rege quoque assentiente. Tum vero omnes qui in eo conventu Godefridum noverant, Christum summopere collaudarunt. Sed ille interim fugam meditabatur (aderat enim ibi ut abbas cum ceteris.) At vero interceptus, jubente cardinali & episcopis, in medium eorum adducitur, cunctis acclamantibus dignum eum fore ecclesiae ministrum, strenuum dispensatorem; beatum futurum populum, qui talem sit pastorem habiturus. Haec de electione eius in concilio illo Trecentis confirmata.

A a a *** Chron.

ANNO
CHRISTI
1104.
109. MCIV

*** *Chronicon Sancti Petri vici Senonensis*: Anno, inquit, 1104. tenuit concilium apud Treca Richardus Albanensis episcopus, v. Kal. April. In quo concilio recitatum & confirmatum fuit privilegium S. Petri ab omnibus confidentibus in ipso concilio. Illic quoque abbas Arnaldus deponere fecit Gausbertum quemdam decanum Mauriacensem, præceptis ejus inobedientem & rebellem & Casa Dei monachum: & misit ibi decanum de suis monachis, nomine Petrum de S. Balderio.

*** PRIVILEGIUM ECCLESIE
S. Petri Trecentis recitatum & confirmatum in concilio Trecenti.

Ex Nic. Camuzatii
promptuario.

IN nomine sanctæ & individue Trinitatis. Ego Hugo comes Dei gratia Trecentis, post vulnere meorum nimis difficiliu afflictionem, & coram Deo medicante evasione: perpendens me in pluribus diuinam gratiam offendiffe, pœnamque prædictam peccatis meis exigentibus me iuste promeritum, attendens longe majorem promeruisse: de collato mihi beneficio a domini benignitate, videlicet de reddita mihi fanitate, proposui in conferendis beneficiis aliquibus ecclesiis domino gratias reddere. Et quia bonum desiderium lætus debet comitari exitus, testante B. Augustino, qui dominum orat ut bonis principii meliores adjuvantur exitus: quod in interiori meo voris disposueram, exhibui effectibus. Dedi igitur ecclesie Trecenti beati Petri & sancti Salvatoris libertatem domorum canonicorum, videlicet ut nemo præsumat deinceps eas violare, propter furem ibi repletum, nec aliquo modo extrahere ipsum, sed liberum permittere in manu atque nutu canonicorum; nec mensuram vini sive annonæ quamvis falsam accipere ibidem; neque inde extrahere aliquid violentia, nec etiam fugitivum aliquem; nec omnino a canonicis pro re aliqua, neque a domibus eorum, exigere aliquam consuetudinem. Servientes etiam, qui vivent de proprio victu canonicorum, ita liberos officio, ut etiam si mercatores fuerint, nullam mihi profusus vel meis faciant consuetudinem, & nullum pro mercatura solvant teloneum. Quod si forte clamor fiat de aliquibus prædictorum servientium, nemini respondeant neque in jus veniant nisi ammonitione canonicorum. Quid plura? Nullum profusus mihi vel meis faciant servitium. Præterea tres servientes, qui custodiunt commune bonum canonicorum, videlicet Cellarius, & Grenetarius, atque Major, eadem libertate, quæ data est prædictis servientibus, a me donantur: & de quocumque officio vivant, nullum teloneum, nulla profusus consuetudo, mihi vel meis ab eis persolvatur. Decimam etiam mei telonei hujus civitatis, supradictis præbeo canonicis ad constituendum aliquid in ecclesia beati Petri & sancti Salvatoris: hac conditione, ut nihil inde redigere ad proprios usus liceat episcopo sive canonicis. Hujus rei testes sunt Milo episcopus, Raynaldus præpositus; Girardus, Petrus, Goscelinus, Drogo, Anselmus, archidiaconi; Goffredus dapifer, Guido de VVangeruco, Galcherius de Firmitate, Andreas de Baldamento, Pontius de Mareyo. Actum Trecentis anno MCIV. ab Incarnat. dom. IV. Non. April. indictione XII. Residente

A Richardo cardinali in supradicta ecclesia in synodo, præsentem Manasse Remensis archiepiscopo, Manasse Sueffionensi episcopo, Hugone Catalaunensi episcopo, & multis aliis comprovincialibus episcopis. Præsentem etiam Daimberto Senonensi archiepiscopo, Ivone Carnotensi episcopo, Ioanne Aurelianensi episcopo, & multis aliis comprovincialibus episcopis. Præsentem quoque Radulpho Turonensi archiepiscopo, Marbodo Redonensi episcopo, & multis aliis comprovincialibus episcopis: regnante Philippo Francorum rege, Milone urbis Trecentum episcopo existente, Hugone ejusdem comitatum obtinente.

B G. C. Binominis fuit qui hanc concessionem probavit Trecentis episcopus. Hic enim & in aliis quibusdam actis Milo, sæpius Philippus vocatur.

*** PRIVILEGIUM MOLISMENSE
recitatum, & confirmatum in collegio
Trecenti.

Ego Hugo comes Campaniæ, comitis Theobaudi filius, notum fieri volo omnibus sancte ecclesie fidelibus, quod excellentiori usus confisio, ampliare & honorare de meis propriis retinentis Molismensem, quæ in honore beate Mariæ semper Virginis fundata est, proposui ecclesiam: credens & certissime sciens, tanto me in celestibus partem habere potiorum, quanto eandem B. Mariam interventricem præmittere procuravero meliorem. Trado igitur, &c. donat villam Rumlia-cum, & alia quedam. Aditque:

Huic concessionem meam assensum præbuit dominus meus Manasses Remensis archiepiscopus cum clero suo, super his quæ ad eum pertinebant exoratus supplicationibus meis. Acta sunt hæc apud Treca quinto Nonas April. anno ab Incarnat. domini MCIV. Indictione XII. Epacta XXI. Concurrente v. in sede Romana vicem apostolicam gerente domino papa Paschali, Richardo Albanensi episcopo apostolice sedis legato, de negotiis ecclesiasticis in generali concilio Trecentis tractante, Philippo episcopo ejusdem ecclesie præsentente, Francorum regnum Philippo & filio ejus Ludovico regante, Hugone comite filio Theobaudi Campaniæ comitatum pacifice Dei gratia retinente, cujus largitione præscriptorum rerum donatio concessa, autoritate corroborata, petitione in ecclesia Trecenti coram omni synodo recitata, a præfato Richardo cardinali approbata, & a concedentibus archiepiscopis, episcopis, & abbatibus collaudata, immo tam clericorum, quam laicorum judicio est generaliter confirmata. De quibus aliquos nominamus, & ad corroborationem hujus chartulæ hic inscribendos judicavimus.

D Daimbertus archiepiscopus Senonensis, Rodulfus Turonensis, Ivo episcopus Carnotensis, Humbaudus Autissiodorensis, Hervens Niver-nensis, Marbodus Rhedonensis, Rotbertus Lingonensis, Norgandus Eduensis, Hugo Catalaunensis, Philippus Trecentis, Rainaudus præpositus, Girardus, Goscelinus, & Drogo archidiaconi, & cæteri ejusdem ecclesie canonici. Abbates hi interfuerunt, Ilgondus Majoris monasterii abbas, Lambertus Pultariensis, Rodulfus sancti Petri insulæ Germanicæ, Otto Arrematen-sis.

G. C. Quod annum mcv. huic concilio adscribit chronicon Senonense, emendandum esse, ac substituendum mcv. constat: tum ex utrisque Hugonis litteris, in quibus hic notatur annus, & Indictio xii. illi respondens: immo & in Mollifmensi donatione, Epacta eidem anno congruens: tum ex Ivonis Carnotensis epistola c xli. qua Ricardo sedis apostolice legato ad Trecentse concilium vocanti, respondet tutum sibi quidem iter non esse, regis odium iam per decennium toleranti. Philippo autem regi tum inuisus esse Ivo ceptis, cuiu invitanti ad comitatum scripsit epistolam illam xxviii. sane libertinam, qua recusat parere, illicitas eius nuptias causatus. Ibat tum Philippus, ut docet eadem Ivonis epistola, ad placitum quod futurum erat inter Anglorum regem & comitem Normannorum. quem congressum medie quadragesime anni mxciv. rerum Anglicarum scriptores attribuant. Iam subducamus. Anno mxciv. Ivo principis offensionem incurrit. Igitur annus ille, cuius initio scribebat liberum sibi vii futurum iter ad Trecentse concilium, quod regis odium iam per decennium toleraret, annus erat mcv.

*** CONCILIVM LATERANENSE, in quo excommunicati investiturarum fautores in Angl. vii. Kal. April. ann. dom. mcv.

CONCILIVM hoc ne ignoremus facit epistola Paschalis papa ad S. Anselmum, qua supra exat, numero centesima. In concilio nuper habito inquit Paschalis, ex communi statum & coepiscoporum sententia deliberatum est, & regis consiliarios, qui ad investituræ flagitium illum impellunt, & eos qui ab eo investiti sunt, ab ecclesiæ liminibus repellendos: quia de libera facere conantur ancillam. Quam nimirum sententiam nos sancti Spiritus iudicio in comitem de Mellentio & ejus complices promulgavimus: & eandem ipsam, in eos qui investiti sunt a rege, ejusdem sancti Spiritus iudicio confirmamus.

*** CONCILIVM BALGENCIACENSE, in causa Philippi regis a Ricardo card sedis apostolice legato celebratum iii. Kal. Augusti, anno Christi mcv.

RES hujus concilii plane ignoravimus: nisi Ivonis Carnotensis superesset epistola cxxlii. qua Paschali pontifici narrat, quid in eo sit gestum. Notum, inquit, facimus paternitari vestra, quod iii. Kal. Augusti plures episcopi, tam Remensis, quam Senonensis provinciæ, invitati a domno Ricardo Albanensi episcopo legato vestro, convenimus in quoddam municipium Aurelianensis episcopatus, nomine Balgenaciaca, ad faciendam absolutionem regis, secundum tenorem litterarum, quas super hac re miserat moderatio vestra. Convenit etiã rex, & lateralis sua, & secundum præceptum vestrum, tactis sacrosanctis evangelii parati fuerunt abjurare absolute omnem carnalis copulæ consuetudinem: insuper & mutuam colloctionem, nisi sub testimonio personarum minime suspectarum, usque ad vestram dispensationem. Sed quia in litteris vestris continebatur, ut in hac absolutione consilium prudentium sibi adhiberet domnus Albanensis episcopus: totum onus consilii voluit pendere ex arbitrio pontificum. Episcopi vero, nescimus quid conjicientes, semper replicabant se debere esse hujus consilii comites, & non duces. Quamvis quibusdam nostrum videretur, quod prædicta absolutio ita posset, sicut prætaxata est, honeste fieri, & propter quorundam similitudines non satis rationabiliter impediri. Cum itaque res indefinita maneret in medio, rex clamitans inculcabat se male esse tractatum: qui tamen per se, & per nos, adhuc pulsata ad aures paternitatis vestre: ut secundum moderationem litterarum vestrarum, & verba quæ domno Galoni concil. general. Tom. X.

A episcopo nostro injunxistis, causam ejus temperetis. Hactenus Ivo.

*** CONCILIVM PARIENSE, in quo rex Francorum Philippus & Bertrada absoluti sunt iv. Non. Decemb. an. dom. mcv.

ANNO CHRISTI 1105.

ABSOLVENDI Philippi regis, eiusque pellicis potestatem fecit Paschalis, modo uterque tactis sacrosanctis evangelii omnem carnalis copulæ consuetudinem abjuraret, mutuam quoque colloquium & contubernium, nisi sub testimonio personarum minime suspectarum. Eam in rem litteras dedit ad trinum provinciarum episcopos, Remensis, Senonensis, Turonensis, id ut agerent cum Lambertio Arrebatensi episcopo, cui auctoritatem hac in parte suam commisit. Exat supra hac Paschalis epistola, pag. 68. inter ceteras quinta & tricesima. Ad Lambertum itaque, rem ut urgeret, dedit Philippus has litteras.

*** Philippus Dei gratia Francorum rex: Lambertio Arrebatensium episcopo fideli & amico nostro, salutem & gratiam nostram.

QUA dominus papa per Terbaldum Ovidium missum nostrum archiepiscopis & episcopis nostris, & tibi ipsi litteras modo noviter misit, de absolutione nostra, ut nos absolvent, sicut tu ipse videbis in litteris papa; tibi que in illos ejusdem absolutionis ex nomine vicem commisit: mandamus tibi, & precamur, quatenus in crastino festivitatis sancti Andreae ad hoc negotium præcipue tibi commissum adis cum archiepiscopis & episcopis nostris, qui tibi aderunt, tum ex præcepto papa, tum ex fide, quam mihi debes, commouitis, posthabita omni occasione. Vale.

Descripse Simonius ex Cod. MS. Igniacensi.

Paruit regi Lambertus, & cum aliis presulibus iv. Nonas Decembr. ipsum ac Bertradam absoluit. Quod qui factum esset, pontifici maximo his litteris significavit.

*** Reverendissimo domino & patri patrum Paschali papa Lambertus Dei miseratione Arrebatensis episcopus debitam cum orationibus subjectionem.

CONVENIENTES Parisiis ex vestra autoritate archiepiscopi, dominus Daimbertus Senonensis, Rodulfus Turonensis, episcopi quoque Ivo Carnotensis, Ioannes Aurelianensis, Humbaldus Autissiodorensis, Gualo Parisiensis, Manasses Meldensis, Baldricus Noviomensis, Hubertus Sylvanectensis, fecerunt recitare litteras, a vestra sede pro satisfactione & absolutione Regis missas. Litteris itaque lectis & intellectis, miserunt ad Regem Ioannem Aurelianensem & Gualonem Parisiensem episcopos seiscitantes, si rex juxta tenorem litterarum vestrarum satisfaceret, & carnalis & illicitæ copulæ peccatum abjurare decrevisset. Quibus benigne respondens, ait se Deo & sanctæ Romanæ ecclesiæ libenter velle satisfacere, & apostolicæ sedis præcepto, archiepiscoporum quoque & episcoporum præsentium acquiescere consilio. Igitur in præsentia prædictorum episcoporum, necnon & abbatum, Adam Parisiensis de titulo sancti Dionysii, Rainaldi de titulo sancti Germani Parisiensis, Olrici Parisiensis de titulo sancti Maglorii, item Rainoldi Stampensis de titulo sanctæ Trinitatis; archidiaconorum etiam quam plurimorum, & honorabilium clea Aaa ij ricorum

Ex eodem Cod.

ANNO CHRISTI 1105.

ricorum & laicorum circumstantium, advenit rex satis devote, multumque humiliter, nudis pedibus, peccato renuntians, & excommunicationem emendans, & sic ex vestra autoritate absolutionem suscipere meruit. His ita gestis, tactis sacrosanctis evangelis, abjuravit copulam & flagitium illicitæ conjunctionis, in hæc verba: Audias tu Lamberte episcopo Atrebatensis, qui hic apostolica vice fungeris: audiant archiepiscopi & presentes episcopi, quod ego Philippus rex Francorum peccatum & consuetudinem carnalis & illicitæ copulæ, quam hæcenus cum Bertrada exercui, ulterius non exercebo: sed peccatum istud & flagitium penitus & sine omni retractatione abjuro. Cum eadem quoque femina mutuum colloquium & contubernium, nisi sub testimonio personarum minime suspectarum, non habeo. Hæc omnia sicut litteræ papæ dicunt, & vos intelligitis, sine omni malo ingenio observabo. Sic me Deus adjuvet, & hæc sacrosancta Iesu Christi euangelia. Similiter & Bertrada, cum excommunicationis vinculo solveretur, tactis sacrosanctis evangelis, in persona sua hoc idem juravit sacramentum. Sancta Trinitas Deus noster, sanctitatem vestram, pro ecclesia catholica laborantem & orantem, diutius custodiat in columen: & quia cum sancta Romana ecclesia in iudicio & iustitia nobiscum stetit, retribuatur vobis in resurrectione iustum. Actum Parisius anno Dei Christi M C V. IV. Nonas Decembris, anno pontificatus Paschalis papæ II. quinto.

G. C. Philippi juramentum supra quoque descriptum est, pag. 698. & juvabit consilium nomina ipsi subscripta, cum his que initio hujus epistolæ posita sunt: tum & nonnulla alia utrinque diversa observasse.

ANNO CHRISTI 1105.

CONCILIVM FLORENTINVM CCCXL. episcoporum contra Fluentium illius loci episcopum celebratum, anno domini M C V. tempore Paschalis papæ II.

Ein non men non extat in Ital. sacra.

FLORENTIVS episcopus Florentinus metu imminuentium malorum, & prodigiorum quæ his temporibus acciderant, quæque nos supra ex Sigeberto in vita Paschalis papæ retulimus, docebat jam tum natum esse Antichristum. Quæ re divulgata, autoritate pontificis hæc synodus congregata est Florentiæ: qua, post habitam diligentem dogmatis erronei discussionem, animadvertum est, quod episcopus supra memoratus cum quadam levitate, ut scilicet alicujus magnæ rei autor videretur, ita de Antichristi adventu senserit. Quæ de causa hominem novitatis studiosum, & arrogantem, jure meritoque increpantes dimiserunt. Sabellius enucleo 9. libro 3. Antoninus titul. 16. cap. 11.

ANNO CHRISTI 1105.

CONCILIVM QVINTILINEVRGENSE, seu Northusense, pro reformandis moribus ecclesiæ apud Northusum celebratum, anno domini M C V. tempore Paschalis papæ II.

Immo anonymus illius ætatis apud Vrspergensium.

DE rebis in hac synodo gestis Conradus abbas Vrspergensis in chronico hæc scribit que sequuntur: Anno domini millesimo centesimo quinto, dum imperator Henricus natalem domini Moguntie celebrat, Henricus natalem domini Moguntie quintus rex dictus, rebellionem adversus patrem in Bajoaria parat, machinantibus scilicet Dieboldo marchione, Berengero comite, & Ottone quodam nobili viro, sibi que materna stirpe cognato: quorum

A consilio & adjutorio ante paucos dies a patris latere discesserat. Primo quippe hæresim præscriptam anathematizans, apostolicæ sedis pontifici debitam profertur obedientiam: indeque federatis sibi Noricis principibus, atque ab Alemannia, nec non orientali Francia nonnullis nobilibus, ad Saxones convertitur. A quibus honorifice susceptus, & in Quintilineburg pascha celebrans: in brevi universis Saxonie civitatibus positus, ab optimatibus est dignitate regia satis honoratus. Consilio tamen atque ministerio Ruothardi Moguntini, atque Gebhardi Constantiensis episcopi, responsalium scilicet domini Paschalis papæ, totam Saxoniam Romanæ ecclesiæ communioni reconciliavit: episcopis vero atque clericis conventum generale in villam regiam, quæ Northusum dicitur, quarto Kalendarum Junii, ubi super ecclesiasticæ institutionis jam depravata disciplina tractaretur, indixit.

In quo concilio super sententiis instantibus, patrum decretis primo relectis, quæque poterant ad præsens laudabiliter corrigebantur: quædam vero, quæ & graviora videbantur, ad apostolicam audientiam differebantur. Simoniacæ quippe hæresis, patrû consuetudine condemnata, Nicolaitarum quoque fornicatiæ commixtio ibidem est ab omnibus abdicata: jejuniis mensis Martii hebdomada quadragesimæ, jejuniis vero mensis Junii in ipsa hebdomada pentecostes, Romano more celebrandum, a præscriptis præsulibus apostolica autoritate indicitur, & pax Dei confirmatur. His vero, qui a pseudoepiscopis fuerant consecrati, per catholicam manus impositionem reconciliatio proximo jejuniis danda fore promittitur.

Vidimus inter hæc, quod silentio præterite non possumus, regem Henricum non modicam bonæ indolis spem magna simul humilitate & auctoritate coram omnibus prætendentem. Nam cum servorum Dei conventui non nisi vocatus interesse vellet, (ingens enim ibi cum episcopis & clericis, etiam abbatum atque monachorum ecclesiasticam sitiens unitatem turba confluxerat) tandem in abjecto productus habitus, locoque stans editiori, omnibus juxta principum decreta suas leges atque jura rationabiliter innovavit: si qua vero irrationabilia rogabantur, mira ac ultra suos annos prudenti responsione, & avita magnanimitate confutavit: in omnibus his, & sibi merito modo servans adolescentiæ verecundiam, & Christi sacerdotibus dignam exhibens reverentiam. Inter hæc obortis lacrimis ipsum regem cæli cunctamque militiam cæli testabatur, se nulla regnandi cupiditate paternum sibi regimen usurpare: neque dominum & patrem suum a Romano deponi imperio exoptare, immo debitam pertinaciæ & inobedienciæ ejus semper compassionem exhibere: sique sancto Petro suisque successoribus lege Christiana subjici vellet, sive regno cedere, sive serviliter ipsi se subesse promissit. Quod auditum omnis multitudo collaudans, lacrimis simul & preces, tam pro patris conversione, quam pro filii prosperitate, fundere cœpit, voce magna, Kyrie eleison, declamans.

Eadem hora Vito Hildinisheimensis, & Henricus Paderbornensis, ac Fridericus Halberstadenensis, præfules, vestigii metropolitani prostrati, ipsius atque regis stantis totiusque præsentis ecclesiæ testimonio, apostolicæ sese dederunt obedientiæ: quorum etiam commissa apostolico nihilo minus iudicio reservantur, sub officii sui tantum suspensione.

De eadem synodo Otto Frisingensis, lib. 7. cap. 8. ista refert: Henricus filius ejus (Henrici IV.) rebellionem

ANNO CHR 1105.

ANNO CHRISTI 1105.

lationem contra patrem in Noricis partibus, confilio Theobaldi marchionis & Berengarii comitis, sub specie religionis, eo quod pater ejus a Romanis pontificibus excommunicatus esset, molitur: adscitisque sibi quibusdam ex orientali Francia, Alemannia, Baioaria, principibus, Saxoniam terram & gentem contra regnum facile animandam ingreditur. Vbi honorifice susceptus, ac pascha Domini Quins-telburg manens, uniuersos gentis illius primates ad voluntatem suam inclinavit: habitoque in villa regia Northufen episcoporum conventu, praesidente Ruckardo Moguntino archiepiscopo, qui a sede propria jam per multum temporis a rege pulsus fuerat, simoniam, aliaque Romanæ ec-clesie contraria, condemnauit. *Hec Otto Frisingen-sis. De eadem synodo vide chronicum Hirsfaugense Tritheimii, anno 1105.*

Gebehardo apostolicæ sedis legato, & Rothardo Moguntino, in hebdomada ante pentecosten habere concilium in Thuringia, in loco qui dicitur Northufum, & ecclesiam, quantum potuissent, ad pristinum revocare statum, & antiquam regulam ibi recitare: scilicet inuafores episcopos, necnon & eos qui tunc temporis intraverant simoniae, vivos deponere, & sepultos effodere: & ab eis ordinatos manus impositionem a catholicis recipere, & uxoratos clericos nullum diuinum officium celebrare. His ita diuina aspirante gratia rite dispositis, &c.

Tritheimius vocat episcoporum & abbatum concilium generale.

CONVENTVS MOGVNTINVS,

Quo Henricus IV. rex Germaniæ a Clemente tertio pseudopapa coronatus, imperio privatur anno Domini MCV. tempore Paschalis papa II.

DE rebus in hac synodo gestis Conradus abbas Vrspergensis ista refert: Anno Domini MCV. mediante Henrico juniore, tantus apud Moguntiam factus est in natali dominico totius regni Teutonici conventus, quantum per multa annorum curricula numquam est visus. Referunt enim qui aderant, quinquaginta duo ibi tunc optimates vel eo amplius adfuisse: adeo ut solus dux Saxoniae, Magnus nomine, quem jam grauior ætas impediabat, notaretur desuisse. Ibi superuenientes apostolicæ sedis legati, episcopus scilicet Albanus cum Constantiensi, sententiam anathematis in Henricum seniore, dictum imperatorem, a tot sibi succedentibus apostolicis sepius sapiusque promulgatam, scriptis simul & dictis testificantes: uniuersam multitudinem, immo totam toto orbe diffusam ecclesiam, ab ejus communionem, Christi & beati Petri auctoritate, multis jam annis sequestratam confirmabant. Qua de causa dum ipse se de castello, quo manebat, Moguntiam exhibere tentaret, propter cavendum tumultum vulgi, suæ potius quam filii parti favere solentis, ipsi Engelheim occurrerunt: tandemque generali illum circumuidentes consilio, usque ad reatus confessionem satisfactionisque professionem perducunt.

Cui cum legati communionem seu penitentiam modum, absque generalis synodi & apostolicæ discussionis censura, reddere ad præsens non possent: ipse partis utriusque consilium annuens, regalia vel imperialia insignia, crucem scilicet & lanceam, sceptrum, globum, atque co-

Concil. general. Tom. X.

ronam, filii potestati tradidit, prospera illi imprecans, illum primatibus multo fletu commendans: & extunc, iuxta summi sacerdotis totiusque ecclesie decreta, suæ consulturum animæ promisit. Hoc ordine Henricus, illius nominis quintus rex, primum a patre, deinde ab uniuersis Germaniæ principibus, in regem jam secundo electus, ab apostolicis quoque legatis per manus impositionem catholice confirmatus, acceptis tam ab episcopis, quam laicis, iuxta morem patriæ, sacramentis, regnare cœpit 88. loco ab Augusto, 50. patris sui anno, ab Vrbe condita 1357. anno ab origine mundi 6305. dominicæ vero incarnationis, ut dictum est, 1106. anno.

Qui fauent Henrico patri, ut Anonymus, qui ejus inhærebat lateri, et quique ipsi erat a secretis, scripsitque paulo post mortem ejus vitam seu funebre exitum eiusdem Henrici, captiuum tantum a filio patrem, vique coactum eo modo se ab imperio abdicasse, filii impietatem exaggerantes, tradunt.

Quid vero tunc cum Richardo Albanensi episcopo apostolicæ sedis legato sit gestum, secundum ea quæ per Vrspergensem sunt enarrata, idem auctor sic ait: Sed & pedibus apostolici legati aduoluit, orans & obsecrans, ut se a banno solueret, & communioni ecclesie redderet. Laici misericordia morti veniam dabant: legatus autem domini apostolici absolutionem negabat, asserens non hoc suæ potestatis esse: oportere ab ipso apostolico absolutionis gratiam ipsum expectare. Quid multa? Abrenuntiata imperiali dignitate, privatus discessit, & ad quamdam civitatem, quam filius victui illius permisit, recessit. Hac ipse. Sed quomodo facti penitens rursus ad arma paranda conuertitur, dicitur suo loco anno sequenti: quæ autem sunt reliqua eiusdem conventus, Vrspergensis sic narrat:

Relatus igitur coram rege, cunctisque totius Germaniæ optimatibus & præsulibus, omnique clero simul & populo, legationibus Romanæ sedis, ecclesiarum regni illius commaculatione diuersa & inueterata, e contra emendatione ab uniuersis unanimiter promissa: placuit tam regi quam primoribus, ad sanctam matrem Romanam ecclesiam tantos ac tales a partibus istis legatos transmitti, qui & de objectis rite rationem reddere, & de incertis sagaciter investigare, ac per omnia utilitatibus ecclesiasticis sapienter consulere sint idonei. Separantur in hoc opus viri spiritu sapientiæ pleni, dignitatibus, natalibus, & elegantia, seu diuitiis præcipui, in illaque secundum Deum siue seculum ueneratione insignes: a Lotharingia Bruno Trevirensis, a Saxonia Henricus Magdeburgensis, a Francia Otto Bambergensis, a Bajoaria Eberardus Eistetenensis, ab Alemannia Gebehardus Constantiensis, a Burgundia Curienensis, episcopi: nonnulli etiam nobiles de latere regis laicæ professionis. Idque inter cætera suscipiunt in mandatis, ut, si fieri possit, domini apostolici præsentiam cisalpinis partibus impetrent exhiberi.

Legato per insignis decernitur ad Pascha- lè papam.

CONCILIUM PICTAVENSE,

sub Paschali papa II. secundum, a Brunone Signiensi episcopo S. R. E. legato celebratum, præsentè Boamundo Antiochie duce VII. Kal. Iul. ann. MCVI.

ANNO CHRISTI 1106.

CONCILIUM huius, quod plenum & celebre a Sugerio vocatur, occasio hac fuit. Boamundus Antiochia dux a Saracenis captus, uerberat, si euaderet e vinculis, se ad sancti Leonardi sepulcrum quod Nobiliaci in Lemovicibus est, religionis causa profecturum,

Aaa iij

ANNO
CHRISTI
1106.

festurum. Voti compos effectus, eius exolvendi causa A
vicit in Gallias: & argentea, quibus confectus fuerat,
vincula ad S. Leonardi aram appensis.

Tum Bruno Signiensis episcopus, ait Petrus dia-
conus in chronico Cassin. lib. iv. c. xxxiii. una cum
Boamundo directus in Gallias vice Romani pon-
tificis, secundum traditionem ecclesiasticam con-
cilium tenuit. Hac tantum Petrus. Locum autem
& tempus concilii, que non indicat, ex chronico Mal-
leacensi discimus. Anno, inquit, MCVI. vi. Kal.
Iulii Pictavis concilium fuit, in quo interfuit Boam-
mundus dux, quem Bruno legatus S. R. E. addu-
xit, & tenuit concilium, & viam sancti sepulcri
confirmavit. Fuit aliud in Italia, quod ipse papa
rexit.

Chronicon vero Andegavense. Boamundus, inquit, B
accepta ab apostolico licentia, venit in Europæ
partes, castella & civitates submonendo, ut festi-
naerent ire Hierusalem, liberate videlicet eos qui
in captivitate tenebantur, & illos adjuvare qui
Turcorum oppugnationibus vexabantur.

Aliud Boamundo Gallicæ professionis consilium
fuisse ait Sugerius in vita Ludovici Crassi, c. ix.
nempe ut Ludovici regis sororem Constantiam uxo-
rem duceret: quam & duxit Carnuti, coram rege
& multis episcopis, ac regni præceribus. Adfuit
etiam ibidem, inquit Sugerius, Romanæ sedis apo-
stolicæ legatus dominus Bruno Signiensis episco-
pus, a domno Paschali papa, ad invitandam &
confortandam sancti sepulcri viam dominum Boa-
mundum comitatus. Vnde plenum & celebre Pi-
ctavis tenuit concilium, cui & nos interfuimus, C
quia recenter a studio redieramus. Vbi de diversis
synodalibus, & præcipue de Hierosolymitano ite-
nere, ne repetat, agens, tam ipse, quam Boamun-
dus, multos ne animavit.

Cur autem apud Piltonas præsertim ea de re concilium? Forte quia recens erat memoria ingentis illius
& formidolosi exercitus militum centum & octogin-
ta millium, quos in Orientem Guillelmus Aquita-
nia dux & Piltonum comes (quancquam satis infelici
exitu) sub signa sua duxerat.

G. C. EXOLDVENSE concilium eodem anno notatum
invenio: nullo alio argumento, nisi quod de eo loquitur Ivo
Carnotensis episcopus. clxxxii. ad Richardum cardinalem, le-
gatum apostolicum. Frustra. Scribit enim Ivo ad Richar-
dum non de concilio quod eo anno fit habitum, sed de eo
cui anno MEXXXI. præfuit Hugo Diensis, sedis apostolicæ
legatus: cui se interfuisse dicit. Idem & ait epistola
ccxxviii. ubi discrete exprimit concilium Hugonis Diensis.
Vtrobique autoritatem affert præteriti concilii. Interfuit
autem nondum episcopus, sed tantum sancti Quintini
sive abbas, ut saepe vocatur: sive præpositus, ut sæpius. Sed
quocumque tandem anno celebratum sit: quid in eo sit ge-
situm, ignoratur.

ANNO
CHRISTI
1106.

*** CONCILIVM LEXOVIENSE, E
rebus Normanniæ componendis, ann. dom.
MCVI. præsentè Henrico I. Angl. rege, &
Normanniæ duce.

HENRICVS I. Anglia rex Normanniæ ducatu
potitus, res Normannicas a fratre suo Rober-
to duce everfas instaurare cepit. Eo concilium hoc
haberi eique interesse soluit: quod his verbis refert
Ordericus Vitalis, historia ecclesiastica libro ix.
In medio Octobri, rex Anglorum Henricus I. L-
exovium venit, cunctos optimates Neustriæ con-
vocavit, & utilissimum ecclesiæ Dei concilium ten-
nuit. Ibi statuit regali sanctione, ut firma pax ten-
neatur per omnes fines Normanniæ: ut latrociniis
omnino compressis, cum rapacitate, omnes eccle-
siæ possessiones, sicut eas, die qua pater ejus de-

functus est, tenebant, alique nihilominus legiti-
mi heredes, possideant. Omnia quoque dominia
parris sui, suæ proprietati mancipavit: iudicioque
sapientum, irrita esse censuit quæ frater suus in-
gratis per imprudentiam permisit. Hostes au-
tem, quos in bello cepit, in Angliam destina-
vit: & petenni ergastulo Guillelmum Motitoli-
ensem ac Robertum de Stotevilla, aliosque nonnul-
los condemnavit. Inflexibilis erga eos perduravit:
& quamvis multorum precibus ac promissis, mu-
neribusque pulsatus fuisset, nunquam emolliri po-
tuit. Hæftenus Ordericus.

G. C. Concilium appellavi cum Orderico & aliis. Conventum
episcoporum & procerum melius dixerò: in quo tam regni
negotia tractantur, quam sacerdotii. Dadrans in historia
chronologica, archiepiscoporum Rothomagensium habet
hujus, ut vocat, concilii decreta, sed Gallicè tantum, ut
ab ipso reddita sunt. Ex iis pauca, quæ Ordericus non habet,
latine translata hic describo.

Vt prædones juxta leges severissime puniantur:
iisque capiendis, statim atque detecti fuerint, ope-
ram suam omnes commodeant.

Vt dux Roberus in Angliam mittatur, ibique
asservetur in custodia, suppeditatis ipsi abunde om-
nibus, quæ ipsius dignitas exigit: ne, si captivus
in Normanniâ maneat, res novas factiosi molian-
tur, specie liberandi principis.

Vt ei qui virginem violaverit, effodiantur oculi,
& genitalia præcidantur.

Vt amputetur dextera iis qui moneta adultera-
verint.

*** CONCILIVM GVASTALLENSE, ANNO
CHRISTI
1106
in Longobardia de schismaticis episcopis & cle-
ricis in unionem ecclesiæ assumendis, deque aliis
ecclesiasticæ disciplinæ capitibus celebratum a
Paschali II. papa, xi. Kalend. Novembr. anno
domini MCVI.

Ex Cencii Camerarii MS. codice Vaticano.

ALIVD quoque concilium idem dominus
papa Paschalis celebravit intra Lombardiam
apud villam frequentissimam Guardastallum, anno
dominice incarnationis MCVI. xi. Kal. Novemb.
cum episcopis diversarum provinciarum, sive ultra,
sive citra montes. In hoc concilio statutum est, ut
Emilia tota cum suis urbibus, id est, Placentia,
Parma, Regio, Mutina, Bononia, nunquam ultra-
rius Ravennatenfis Metropoli subjacerent. Hæc
enim metropolis per annos jam pene centum ad-
versus sedem apostolicam exerat se: nec solum
ejus prædia usurpavit, sed ipsam aliquando Roma-
nam invasit ecclesiam Guibertus ejusdem metropo-
lis incubator. Circa solutionem vero concilii, lecta
sunt de reconciliandis qui extra ecclesiam catholi-
cam ordinati sunt sanctorum Patrum capitula, Au-
gustini ex epistola ad Bonifacium, Leonis I. ex
epistola ad episcopos Mauritanie, Carthagenensis
concilii iv. capitulo tertio, cujus initium est: Pla-
cuit ut litteræ mittantur ad fratres & coepiscopos no-
stros, & maxime ad sedem apostolicam. Novum
vero in hæc verba capitulum institutum est.

Vt episcopi & clerici in schismate ordinati, si sint
alioqui probate vite, suscipiantur.

Per multos jam annos regni Theuto-
nici latitudo ab apostolicæ sedis unitate
divisa

ANNO
CHRISTI
1106.

divisa est. In quo nimirum schismate tantum periculum factum est: ut, quod cum dolore dicimus, vix pauci sacerdotes aut clerici catholici in tanta terrarum latitudine reperiantur. Tot ergo filii in hac strage jacentibus, Christianæ pacis necessitas exigit, ut super hoc materna ecclesiæ viscera aperiantur. Patrum ergo nostrorum exemplis & scripturis instructi, qui divetis temporibus Novatianos, Donatistas, & alios hæreticos in suis ordinibus susceperunt: præfati regni episcopus in schismate ordinatus, nisi aut invasores, aut simoniaci, aut criminosi comprobentur, in officio episcopali suscipimus. Id ipsum de clericis cujuscumque ordinis constitutum, quos vita scientiaque commendat.

Anno quæ de eodem concilio ex variis autoribus diligentissime collecta Baronius, & post eum Binius attulerant: prætermisiss fragmentis quæ habebat ex Cencio, quia totum & integrum simul edidimus.

CONCILII GVASTALLENSENSIS
descriptio Biniiana.

QVO loco & tempore, quæve de causa & occasione, hac synodus auctoritate Paschalis papa indicta & congregata, item quid in ea gestum & constitutum fuerit, abbas Vrspergensis his verbis succinctim enarrat: Post hæc, hebdomada quarta mensis Octobris habitum est concilium generale in provincia Longobardia super ripam Padifluminis, loco qui VValtallis nuncupatur, ubi præsidente vere per omnia apostolico viro Paschali II. coram multitudine maxima clericorum, necnon laicorum, qui de diversorum regnorum ecclesiis convenerant, præsentibus etiam legatis domini Henrici regis: multa sunt, prout canonica dictabat æquitas, de inimici zizaniis evulsis: multa de structuris super arenam positis destructa: plura quoque pillici seminis plantaria profundius plantata simul & rigata: nonnulla etiam tutissime munitionis per ecclesias propugnacula sunt ædificata. Nam cum eadem dominica, quæ erat xii. Kal. Novembres, Iuvavensibus Conradum, Tridentinis Gebehardum, præfules consecrasset: enarrare longum est, quam indefesse prudens & fidelis ille summus patrisfamilias dispensator, conservos suos verbi Dei tritico lautissime quotidie reficeret, pseudoepiscopos deponeret, catholicos constitueret, archiepiscopis pallia, monasteriis privilegia concesserit; præsentibus ovium Christi pastores, mellifluis alloquiis; absentes, paternis commonitoriorum litteris instruxerit; quædam olim abscissa membra ecclesiæ itetum incorporaverit, quædam etiam quæ insanabilia videbantur anathematis abscissione truncaverit. Super ordinationibus autem tempore schismatis factis, unde permaximæ ventilabatur quæstiones, decretorum discretionem maternorum viscerum artificiosè meditatum in hæc verba promulgavit: *Per multos jam annos, &c. habetur supra.*

ALIVD CAPITVLVM.
Vt ecclesiarum investiture a laicis nullo modo fiat.

Iamdudum a pravus hominibus, tam clericis, quam laicis, catholica est ecclesiæ conculcata: unde plura temporibus nostris schismata & hæreses emerferunt. Nunc autem per Dei gratiam, hujus nequitia deficientibus autoribus, in ingenuam libertatem refurgit. Vnde providendum est, ut horum schismatum causæ penitus abscondantur. Patrum ergo nostrorum constitutionibus consentientes, ecclesiarum investitura a laicis fieri omnimodo prohibemus. Si quis autem hujus decreti temeratur extiterit: tanquam maternæ injuriæ reus, clericus quidem ab ejusdem dignitatis consortio repellatur, laicus vero ab ecclesiæ liminibus arceatur.

ALIVD CAPITVLVM.
Vt nulli liceat res ecclesiæ vendere, aut quoquo modo alienare.

Nullus abbas, nullus archipresbyter, nullus præpositus ecclesiæ, audeat possessiones ecclesiæ suæ vendere, commutare, locare, vel in feudum dare, sine communi fratrum consensu, vel episcopi propriæ civitatis: alioquin ordinis sui periculum patiatur.

His & hujusmodi super ecclesiam divini luminis orientis auroræ jucundati splendoribus, quia nimirum tandem venerat tempus miserendi ejus, pariterque apostolicis dignati benedictionibus, ad sua quique convertuntur.

Hucusque de his Vrspergensis abbas: sed reliqua quæ ad synodum hanc pertinent, ex aliis autoribus hinc inde petamus.

Quæ autem legati regis a Paschali papa petierint, Dominico, qui aderat cum Matilde, his verbis docet:

Iuxta tuncque Padum tenuit synodum memoratus

E Papa, suum missum ditexit natus ad ipsum Defuncti regis; quærens ut jus sibi regni Concedat, sedi sanctæ cupit ipse fidelis Esse velut matri, subici sibi vel quasi patri.

Laudatam a pontifice pietatem regis, pariterque a Matilde quæ aderat, idem autor subjicit: hisque addit, post hæc advenisse ad synodum Parmenses eives penitentes, suppliciterque petentes episcopum sibi dari Bernardum, quem expulissent ante biennium: insuper postulantes, ut idem pontifex consecrare dignaretur basilicam sanctissimæ Dei genitricis Maria. Annuisse civium votis pontificem,

*** PASCHALIS II. PAPÆ EPISTOLA.
Paschalis episcopus servus servorum Dei, venerabilibus in Christo fratribus Gebeardo Constantiensi & Oderico Pataviensi episcopis, & ceteris Theutonicarum partium tam clericis, quam laicis catholicis, salutem & apostolicam benedictionem.

PRO religionis vestræ fervore, &c. Edita est supra numero XII.

Et hæc quidem ex Cencii volumine. Sequantur

ANNO
CHRISTI
1106.

tificem, eundemque synodo absoluta, Parmam ad A
dedicandam basilicam pervenisse, idem verbis
cecinit, quos vide apud Baronium anno 1106.
num. 42.

"Verba Baro-
nii qua
Binus ex-
pungere de-
betur.

Ad hanc quoque synodum legatio civium Augu-
stanorum venit adversus pseudopiscopum ipsorum
Herimannum, qui pecuniarum mercimonio eccle-
siam illam emerat ab Henrico imperatore, ut suo "loco
superius dictum est. De hac eadem legatione agens
Vdalscalcus, qui de eiusmodi controversia ex eis qua
viderat commentarium scripsit, ab anno superiori res
gestas sic aggreditur enarrare: Temporibus illis præ-
fatus Romanæ sedis legatus Richardus Albanus
episcopus, in Teutonicas directus partes, Mogun-
tiam devenit, ubi cum apud Engilheim Henri-
cum imperatorem regalibus privasset insignibus, B
capite nimirum hæreticos abscisso, communione-
que omnibus reddita, singula in unum ecclesiæ
pacificanter membra. Hic inquam Herimannus,
hic dictus episcopus, in generali absolutione non
excipitur: sed per V Vibertinæ hæreticos abjuratio-
nem, necdum ventilata sui causa, inter cæteros
recipitur. Legato quoque Augustam veniente, cle-
rici ac populi exponunt querimoniam: dictum vi-
delicet episcopum absque canonica electione seu
consecratione sedem illam invasisse. Diligentius
res audita discutitur: si aliquis canonicorum se
huic subtrahat accusationi, perquiritur. Omnes
unum dicentes, idem sapientes, idem nominatim sub-
scribuntur: cuncta in domni apostolici præsentia C
finiendi differuntur. Synodus colligitur V Varstal-
lensis, adfunt cum suo episcopo nuntii ecclesiæ
Augustensis: refert legatus que audierit, quali-
terve audita distulerit. Idonea iteratur accusatio,
nulla præteritur accusatio: facile ab omnibus
concordatur ut talis episcopus deponatur. Quod
& factum fuisset, si non Gebehardus Constan-
tensis episcopus in ecclesiâ Augustensi hoc facien-
dum persuasisset. Eo namque tempore dominus
papa Teutonicum adite proposuerat regnum:
quod in ruinam petficere nequivit multorum. A
pontificali tamen suspensus officio semiepiscopus
Herimannus regreditur, terminus huic rei finien-
dæ constituitur. Augusta sui liberationem, dolens
D præstolatur, dum in spe apostolici adventus de-
fraudatur; iniquaque scilicet terminum idem epi-
scopus pro interdicti restitutione officii apostoli-
cum adivit: sed litteras ab eo hunc in modum se
continentes accepit:

"f. excusa-
tio.

Paschalis episcopus servus servorum Dei, Augusten-
sis ecclesiæ canonicis, & cæteris parochianis,
salutem & apostolicam benedictionem.

VENIT ad nos non vocatus frater noster He-
rimannus vestræ civitatis episcopus, causam
suam postulans certiori sine concludi. Nos autem
querelarum vestrarum memores, quod fratres, qui E
adversus eum in concilio coram nobis capitula
protulerant, cum eo impræsentiarum coram nobis
minime adfuerunt, ne qua pars adversum nos pos-
sit præiudicium conqueri, causâ ipsius protractio-
nem in proximas Kalendas Novembres fratrum
nostrorum deliberatione distulimus: ad quem vi-
delicet terminum omnes, qui adversus eum cau-
sam agunt, litteris præsentibus ad nostram audien-
tiam invitavimus. Interim eidem fratri nostro po-
testatem concedimus, ut eos, qui ecclesiæ bona rapi-
unt & invadunt, iuxta sanctiones canonicas ex-
communicare prævaleat. Volamus enim, ut tan-

ipse, quam ecclesiâ quæ sub eo est, usque ad præ-
finitum tempus, pacem & tranquillitatem, domino
largiente, obtineat. Datum decimo Kalendas De-
cembriis.

HAS litteras idem Herimannus episcopus Augu-
stæ vix Venetium asportavit, iniroque consilio,
cunctos eamdem confcios, ut unius anni spatio
non detegerentur, jurare compulsi: sicque fctis
pro libitu mendacis domum rediit. Excogitata
vero graviori adhuc nequitia, unum de accusato-
ribus suis, qui præstantior cæteris videbatur, præ-
cio corrupti, & litteras quasi ex Augustensium
persona occulte per eum apostolico direxit. Qui
falsitatis nuntius benigne suscepius, dum auditur,
magna contra eum papa indignatione invehitur:
corde & corde loqui ab omnibus deprehenditur.
Curienti tamen episcopo atque Gotvvigensi ab-
bate pro ipso supplicantibus, datis veluti Augu-
stensium respondentibus litteris, abire permissi-
tur vera cum falsis relaturus, hoc modo:

Paschalis episcopus servus servorum Dei, dilectis
filiis Augustensis ecclesiæ clericis, salutem &
apostolicam benedictionem.

POST impetitionem, quam super episcopo ve-
stro fecistis, dilectionis vestræ litteras susce-
pimus: in quibus, qua pacem & concordiam cum
eodem episcopo vos habere nobis significastis, læ-
tati sumus, si eandem concordiam gratis factam
fuisse constiterit. Nos tamen constitutum termi-
num expectamus, ut quidquid æquitas distaverit,
auxiliante domino, exequamur. Datum octavo
Idus Februarii.

QUIBUS litteris clam episcopo lectis, contra
nuntium infremuit: non æqua precio sibi referri
mandata obicit: patre iterum mendacii suggeren-
te interminat, ne tam adversa prodantur, sed
prospera singantur: egreditur in publicum, arri-
guntur aures expectantium: parturiunt montes,
nascetur ridiculus mus: dum falso benedictione
apostolica salatur episcopus, cademque gratia
D participatur populus. Hactenus de rebis gestis in
causa Augustana ad concilium delata.

GALLONIS cardinalis constitutiones, item & Guil-
lelmi, Parisiensium episcoporum, hic collocaverat Binus:
sed cur Gallonem ad annum MCCVII. Guillelmum ad
MCCXX. receperimus, ibi causam afferemus.

CONCILIVM HIERSOLYMITANVM
quo, Ebermaro deposito, Daibertus Hieroso-
lymitanus patriarcha sedi suæ restitutus
est, anno domini MCVII. tempore
Paschalis papæ II.

ANNO
CHRISTI
1107.

CAVSAM, locum, tempus, & acta concilii, Voi-
lielmus Tyrinus libro undecimo belli sacri capite
quarto enarrat his verbis: Interea dominus Daiber-
tus Hierosolymorum patriarcha, post longam ex-
pectationem; qua eum detinuerat dominus Pascha-
lis papa, & ecclesiâ Romana, volens plenius edo-
ceti, utrum rex Hierosolymorum, & qui eum ex-
pulerant, vellent contra eum aliquid allegare, unde
hoc videri possent de jure scisse: postquam nemo
comparuit qui contra eum aliquid diceret; nec in
ejus factis aliquid aliud notari poterat, nisi quod
regia expulsius erat violentia: cum plenitudine gra-
tæ, & apostolicarum litterarum prosecutione,
jussu

justus est ad proptia redire, & sedem recipere, ex A qua fuerit indebitè deturbatus. Qui tandem in Siciliam veniens, & apud Messanam motam faciens necessariam, transitum expectans, gravi correptus ægritudine, decimo sexto Kalendas Iulii viam universæ carnis ingressus est. Sedit autem in pace annis quatuor, in exilio vero tribus. Ebreminus vero ejusdem sedis incubator, audiens quod prædictus dominus Daibertus cum plenitudine gratiæ revertebatur sedem suam recepturus, antequam de obitu ejus instrueretur, ad eandem Romanam transfretare decrevit ecclesiam, allegaturus de sua innocentia, quomodo invitum & renitentem in eandem sedem illum locaverant. Quo perveniens nihil impetrare potuit, quam ut B cum eo dirigeretur legatus, qui de causa ejus Hierosolymis consultus plenius posset cognoscere. Designatus est autem ad id muneris prosequendum dominus Gibelinus, vir senex & grandævus, Arelatenfis archiepiscopus: qui de mandato domini papæ Hierosolymam profectus, convocato episcoporum regni concilio, de causa domini Ebremini cognovit plenius. Cumque ei constitisset per testes idoneos sufficientes, & majores omni exceptione, quod dominus Daibertus, absque causa legitima, Arnulphi factionibus & regia violentia fuerat expulsi, & quod Ebreminus adhuc viventis pontificis & ecclesiæ habentis communionem sedem occupaverat: autoritate qua præeminet eum a patriarchatu deposuit. Sed considerans multam viri religionem & simplicitatem miram, Casariensem, quæ tunc vacabat, ecclesiam ei concessit habendam. *Hæc Tyrius lib. II. cap. 4.*

CONVENTVS FLORIANENSIS

episcoporum, abbatum, procerum, in quo S. Benedicti corpus coram Ludovico Francorum rege designato levatum est XIII. Kal. April. anno dom. MCVIII.

CRONICON S. Petri Vivi Senonensis ad annum MCVIII. Ad hunc, inquit, conventum venit, & interfuit Ludovicus rex designatus, cum multis proceribus Franciæ regni, & communi lætitiæ suam conjunxit. Adfuerunt quoque, Ioannes episcopus Auteliensis, Humbaldus episcopus Autissiodorensis, viri religiosi, cum maxima cleri ac populi multitudine. Eadem die dedicaverunt maius altare in honorem S. Mariæ Dei genitricis; & aliud, matutinale scilicet, in honore S. Benedicti: sub quo positæ sunt ipsa die sanctæ reliquiæ ejusdem patris. Translatum est autem sanctissimum corpus in conspectu omnium qui adfuerunt, insertum in metalino quodam & cupreo serinio: in quo prius, ut creditur, positum fuit, quando allatum est de Cassino monte. Illic vidi flentes præ gaudio regem & principes, & omne vulgus: præcipue monachos & abbates, hymnos & laudes, ut decebat, dicere volentes, sed præ lactymis non valentes. Levatum itaque tantum gazophylacium, auto & argento gemmisque omnibus cæius: superpositum est ferretum auto gemmisque fabricatum, tanto patri congruum..... Hoc totum factum est XIII. Kal. April. Idem refert Robertus monachus Autissiodorensis, ad hunc eundem annum: in hoc castigandus, quod dicat interfuisse Philippum regem. Narrat enim clarius chronici Senonensis autor, testis oculatus, interfuisse Ludovicum, & promississe esse eundem se apud Philippum patrem, ut assensiretur electioni abbatis illo die factæ. *Concil. general. Tom. X.*

ctioni abbatis illo die factæ. Quod argumentum est certissimum, Philippum abfuisse.

Translatum est igitur anno MCVII. sanctum corpus, a vili seretro in aliud pretiosius: sed sub altari repositum. Anno vero MCVIII. Guillelmus Bituricensis archiepiscopus, aliique antistes, quorum hac de re diplomata referuntur in bibliotheca Floriacensi, pag. 251. humili in loco conditum reperientes, supra majus altare collocarunt. Quæ duo inter se pugnant cur non nemini sit visum, haud video.

Conventum dumtaxat quod appellavimus, & eos qui interfuit, & ea quæ tractantur, spectavi. Nam quod Floriacense concilium vocat Ivo Carnotensis episcopus, ccxvii. ad Richardum legatum, non dubito quin sit illud, cui Richardum eundem anno MCV. præfuisse aliunde novimus.

AN SANVM huic anno attributum in Synopsi quæ ante hanc editionem prodit, ad annum MCVIII. pertinet; ut suo loco demonstrabitur.

CONCILIUM TRECENSE, sub Paschali II. secundum, contra simoniacos & laicos collatores beneficiorum: deque aliis ecclesiasticæ disciplinæ capitibus, anno dom. MCVII. ipso Paschali præsentem.

QVA occasione hoc concilium congregatum, quidque in eodem gestum fuerit, Vispergenfis in chronico ad ann. domini MCVII. describit istis verbis: Circa Ascensionem domini conciliū non modicum apud Treca habuit, ubi inter multa quæ pro tempore & necessitate corrigenda erant correxit, sententiam de libera pastorum electione, & de coelecteda laicorum in ecclesiasticas dignitates præsumptione, juxta prædecessorum suorum decreta promulgavit. At rex Henricus, peragratis Saxonici finibus, post paschale festum Moguntiam actum, eidem se concilio vicinum, non tamen præsentem, cum nonnullis episcopis & optimatibus exhibuit: cum quibus etiam inuito consilio, legatos honorabiles ad Apostolicum transmisit, per quos tam ipsi quam universæ synodo potestatem constituendorum episcoporum privilegii apostolicis Carolo imperatori concessam notificarent. Super qua quæstione, quia in alieno tegno quidquam diffiniri, utpote Romano jam incipientis potiri sceptro, Henricus non patitur: inducias sibi totum sequentis anni spatium Romam veniendi, & eandem causam generali concilio ventilandi, concedunt. Tunc etiam nonnullos nostrates episcopos, eo quod eidem concilio non intererant, officii suspensione dominus papa multavit: quos tamen non multo post satisfaciētes clementer absoluit.

In eodem Trecenti concilio dum esset Paschalis papa, contigit ad eum mitti legationem ab ecclesia Dolenfi, quæ viduata pastore peteret dari sibi archiepiscopum Vulgrinum, Carnotensis ecclesiæ cancellarium, Ivonis discipulum, virum quidem doctriam acque probitate præstantem: qui sue electioni repugnans, & ab eodem concilio recedens, ad Ivonem venit; implorans ab eo auxilium apud pontificem, ne cogereur invito munus episcopale suscipere. Cujus rei gratia tunc ad Paschalem papam Ivo litteras dedit: dedit & ad Dolensem ecclesiam.

ANNO
CHRISTI
1107.

ANNO
CHRISTI
1107.

ep. 176. &
178.

ANNO
CHRISTI
1107.

ADDITIO G. C.

CONCILIVM univetsale vocat *Sugerius* in *Vita Ludovici Crassi, c. ix.* In eo intentio Paschalis papæ maxima fuit de Hierosolymitano itinere, & de treuva Dei. *Chronica, Senon.*

Omnes eos excommunicavit, qui pacem violarent, & præcipue eos qui res ecclesiasticas usurparent, vel personas in aliquo injuste læderent, ut nec in vita, nec in morte, ecclesiæ communionem haberent, nisi digna satisfactione prius resipiscerent. *Litteræ Richardi Albanensis S. A. legati, quas in concilio Clavomont. ann. MCX. exhibebimus.*

Ihi quoque decretum, ut per nullam guerram incendia domorum fierent, nec ovæ aut agni raperentur. *Chronicon Malleacense.*

Papa ex synodi sententia Rothardum Moguntinum episcopum ab officio suspendit, eo quod Vdonem Hildes. sine consensu ecclesiæ restituit: & quia Reinhardum, contra jura canonum, Halverstadensi ecclesiæ ordinavit. Similis sententia de Guichardo Constantiensi: quia his consensit, qui Godescalcum Mindensi ecclesiæ, loco episcopi, intruserunt: & quia Henricum Magdeburgensem ordinavit. Omnibus ibi ecclesiis apostolicam libertatem, ut ex præcepto canonum prælatos sibi eligant, quos dignos viderint, restituit. *Chronicon Hildesheimense. In quo falso notatur hic Indictio XIV. pro XV. In hoc enim chronico edito Tom. III. histor. Franc. deest semper Indictio annus unus, ab anno MLVII. cui adscripta Ind. IX. quæ iam annoprecedenti tributa fuerat. Hinc vitium in annos consequentes.*

ANNO
CHRISTI
1107.

CONCILIVM LONDINENSE,

sub Paschali II. papa secundum, de investitura a laicis non accipienda, celebratum Kal. Mai. anno domini MCVII.

G. C. *Binius ex Mattheo Parisio, & Rogero de Hoveden, huius concilii gesta describit: de quo isilem fere verbis uterque loquitur, quia ex Eadmero uterque illa descripsit. Prætermisit itaque, & Parisio & Hovedeno, unum hic proferam Eadmerum, rerum inspectorem, & ab Anselmo individuum. Cuius verba cum afferam, & habebis plura quam quæ Binius ex istis depræserat: nec eadem desiderabis, cum nihil isti habeant, quod ex Eadmero ad verbum non transcripsit.*

Eadmerus igitur, historia Novorum lib. IV. dum res anni MCVII. describit: In Kalendis, inquit, Augusti conventus omnium episcoporum, abbatum, & procerum regni, Landoniæ in palatium regis factus est. Et per tres continuos dies, absente Anselmo, inter regem & episcopos satis actum de ecclesiâ investituris: quibusdam ad hoc nitentibus, ut rex eas faceret more patris & fratris sui, non juxta præceptum & obedientiam Apostolici. Nam Paschalis papa, in sententia quæ exinde promulgata fuerat firmus stans, concesserat hominia quæ Vibanus papa æque ut investituræ interdixerat: ac per hoc regem sibi de investituris consentaneum fecerat: ut ex epistola quam supra descripsimus, colligi potest.

"Extat supra

Dehinc præsentente Anselmo, adstante multitudine, annuit rex, & statuit, ut ab eo tempore in reliquum numquam per donationem baculi pastoralis vel anululi quisquam de episcopatu vel abbacia per regem vel quamlibet laicam manum investiretur in Angliâ: concedente quoque Anselmo, ut nullus in prelationem electus, pro hominio quod regi faceret, consecratione suscepti honoris privaretur.

A Inter ista cœpit Anselmus coram rege, regni que episcopis atque principibus, exigere a Gerardo archiepiscopo Eboracensi, professionem de sua obedientia & subjectione, quam non fecerat ex quo de episcopatu Herefordensi in archiepiscopatum Eboracensem, ut supra meminimus, translatus fuerat. Ad quæ cum rex ipse diceret sibi quidem non videri necesse esse, ut professioni quam ordinationis suæ tempore Gerardus fecerat, aliam superaderet; præsertim cum, licet ecclesiam mutaverit, idem tamen qui fuerat in persona permanerit, nec a prima professione absolutus exierit: Anselmus, in præsentem quidem regis verbis adquevit, ea conditione, ut Gerardus in manum sibi daret se eandem subjectionem in archiepiscopatu ei servaturum, quam in episcopatu professus fuerat. Annuit Gerardus, & sua manu imposita manus Anselmi, interposita fide sua, pollicitus est se eandem subjectionem & obedientiam ipsi & successoribus suis in archiepiscopatu exhibiturum, quam Herefordensi ecclesiæ ab eo sacrandus Antistes promiserat.

Exin statutum est, ut qui ad episcopatum electi erant, Cantuariam irent, & ibi dignitatis ipsius benedictionem ex more susciperent.

G. C. *Binius Londinense concilium unum anni MC. in duo diviserat, ut eo loci admonuimus: nunc Londinensia duo, annorum MCVII. & MCVIII. in unum constat: & utrumque anno MCVIII. tribuit: cum Eadmerum legenti certum sit, hoc quod investituræ spectat, anno MCVII. celebratum fuisse: alterum vero, quod clericos incontinentes, anno MCVIII.*

** CONCILIVM LONDINENSE,

sub Paschali II. tertium, adversus incontinentes presbyteros, diaconos, subdiaconos, canonicos, celebratum anno MCVIII. in solemnitate Pentecostes.

ANNO
CHRISTI
1108.

I BIDE M. *Eadmerus:* Incontinentiæ crimen, inquit, rex subvertere cupiens, adunatis ad curiam suam, in solemnitate Pentecostes, apud Landoniam cunctis majoribus regni, de negotio cum Anselmo archiepiscopo, & cæteris episcopis Angliæ tractavit; eosque, ad malum illud extirpandum, regali autoritate atque potentia fultos roboravit. Vade Anselmus archiepiscopus Cantuariensis, & Thomas electus archiepiscopus Eboracensis, & omnes alii Angliæ episcopi, statuerunt in præsentia ejusdem gloriosi regis Henrici, assensu omnium baronum suorum.

I.

Vt presbyteri, diaconi, subdiaconi, caste vivant, & feminas in domibus suis non habeant, præter proxima consanguinitate sibi junctas, secundum hoc quod sancta synodus Nicæna definiit.

II.

Illi vero presbyteri, diaconi, subdiaconi, qui post interdictum Londoniensis concilii feminas suas tenuerunt, vel alias duxerunt, si amplius Missas celebrare voluerint, eas omnino a se sic faciant alienas, ut nec illæ in domos eorum, nec ipsi in domos earum ingrediantur: sed nec in aliqua domo scienter conveniant; neque hujusmodi femine in territorio ecclesiæ habitent.

III.

Si autem propter aliquam honestam causam eos colloqui oporteat, cum duobus ad minus legitimis testibus extra domum colloquantur.

IV.

Si vero in duobus aut tribus legitimis testibus, vel

testibus, vel publica parochianorum fama aliquis eorum accusatus fuerit, quod hoc statutum violaverit: purgabit se adductis secum ordinis sui idoneis testibus sex, si presbyter fuerit; quinque, si diaconus; quatuor, si subdiaconus. Qui autem hæc purgatio defecerit, ut transgressor facti statuti iudicabitur.

V. Illi autem presbyteri, qui divini altaris, & sacrorum ordinum contemptores, prælegerint cum mulieribus habitare: a divino officio remoti, & omni ecclesiastico beneficio privati, extra chorum ponantur, infames pronuntiantur.

VI. Qui vero rebellis & contemptor, feminam suam non reliquerit, & Missam celebrare præsumperit: vocatus ad satisfactionem, si neglexerit, octavo die excommunicetur.

VII. Eadem sententia archidiaconos & canonicos omnes complectitur, tam de mulieribus relinquendis, quam de vitanda earum cohabitatione, & de districtione censuræ, si statuta transgressi fuerint.

VIII. Iurabunt insuper archidiaconi omnes, quod pecuniam non accipient pro toleranda transgressione huius statuti, nec tolerabunt presbyteros, quos sciunt feminas habere, cantare, vel vicarios habere. Similiter & decani hæc eadem per omnia iurabunt. Qui vero archidiaconus, vel decanus, hæc iurare noluert, archidiaconatum, vel decanatum irrecoverabiliter perdet.

IX. Presbyteri vero, qui, relictis mulieribus, Deo & sacris altaribus servire elegerint, quadraginta dies pro transgressione præfati concilii ab officio cessantes, pro se interim vicarios habebunt, injuncta eis penitentia, secundum quod episcopis eorum visum fuerit.

X. Omnia veto mobilia laicorum posthæc presbyterorum, diaconorum, subdiaconorum, & canonicorum, tradantur episcopis; & concubinae cum rebus suis, velut adulteræ.

G. C. Canones ea forma edidi, qua sunt apud Florentium Vigornensem, & Rogerum de Hoveden: uti primo concepti videntur. Nam Eadmerus mutavit in iis verborum tempora, eos ut historice narrationi accommodaret. Cætera enim sunt ubique fere similes. Postremum apud Eadmerum tantum extat. In canonicis cæteris plurimum idem profuit. Eum enim, si temporum illas mutationes exceperis, sequi amavimus.

CONCILIVM BENEVENTANVM I. de investitura beneficiorum ecclesiasticorum a laicis non sumenda, anno domini MCVIII. tempore Paschalis papæ II.

COLLECTOR chronici Castrensis, lib. 4. cap. 35. de rebus in hac synodo gestis ait ista que sequuntur: Mense autem Octobrio advenit hic idem apostolicus, adjunctoque sibi abbate nostro, Beneventum celebrandæ illi synodi causa perrexit. In qua prædecessorum vestigia secutus, constituit: ut si quis ecclesiastica beneficia de manu laicorum acciperet, uterque communionem privaretur, & qui scilicet daret, & qui acciperet. Vestimenta sæcularia & preciosa reprehendit, & iis uti clericos vetuit.

Cum autem Capuam devenisset, rogatus ab eodem Abbate Brunone, ecclesiam sancti Benedicti, quam Desiderius abbas intra eandem civitatem renovaverat, solemniter dedicavit. In qua etiam de vestimentis sanctissimi patris Benedicti recondidit. Concil. general. Tom. X.

A Sicque ad hoc monasterium Cassinense veniens, reversus est Romam. Hucusque Petrus. In chronico autem monasterii sancti Vincentii ad fontes Vulturini positi, a Joanne ejusdem monasterii monacho scripto, mentio habetur, quod, dum in his regionibus idem Paschalis pontifex versaretur, invisit ipsum sancti Vincentii celebra monasterium: ubi cum comperisset ab eodem quoque monacho Joanne scribi cæptam historiam ecclesiasticam, laudavit epus studium pontifex, & cum laudasset, amplexatus eum hæc adjecit: Bene, inquit, o fili, magnum opus cæpisti, sed bene cæpta melius prosequi stude. Hæcque præfente Benedicto eius monasterii abbate, ad quem idem autor Joannes nuncupatoriam scripsit epistolam. Laudatum quoque idem tradit cæptum opus a Joanne cancellario, qui postea Paschalis in pontificatu succedens, dictus est Gelasius papa secundus: hæcque omnia in dicto chronico scripta leguntur.

CONCILIVM ROTOMAGENSE, de necessariis ecclesiæ rebus, ann dom. MCVIII.

ANNO ab Incarnatione domini MCVIII. Indiæ. I. Guillelmus archiepiscopus concilium præfulum & abbatum Rotomagi congregavit, & de necessariis ecclesiæ rebus cum suffraganeis suis per aliquot dies tractavit. Hæc Ordericus Vitalis, libro VIII.

CONCILIVM LONDINENSE, sub Paschali II. quartum in causa Thomæ archiepiscopi Eboracensis electi, ann. dom. MCVIII. paulo post Pentecosten.

G. C. Thomam archiepiscopum Eboracensem electum consecrare Anselmus recusaverat, donec sibi primati legitimam obedientiam professionem edidisset. Cum diu tergiversatus esset Thomas: prohibuit tandem omnibus Britannia episcopis, intentato anathemate, ne quis eorum Thomam ordinaret. Interim mortuo Anselmo XI. Kal. Maii, ann. MCVIII. quid actum hac in causa sit in episcoporum conventu, & qua conditione consecratus Thomas, Eadmerus narrat, hist. Novor. lib. IV. sed prius iurat hic nonnullas S. Anselmi ea de re litteras edere.

S. Anselmi Cantuariensis episcopi ad Arnulfum Dunelmensem episcopum.

Vetat ne Ranulfus auctoritate Thomæ Eboracensis archiepiscopi nondum consecrati, electum S. Andree in Scotia episcopum consecret.

Anselmus archiepiscopus Cantuariæ, Ranulfo episcopo Dunelmensi salutem.

MANDASTIS mihi per quemdam militem Scollandum nomine, quod volebatis ut electus episcopus ecclesiæ S. Andree de Scotia sacretur, & hoc volebatis fieri meo consilio & mea concessione. Sed hoc nec debet, nec potest canonice fieri ab electo archiepiscopo, nec ab alio per illum, priusquam ipse fiat archiepiscopus canonice consecratione. Quapropter nec consulo, nec concedo, immo interdico, ne fiat ante consecrationem ejusdem electi archiepiscopi, nisi a me, si forte hoc necessitas exegerit. Vale.

G. C. Ex Eadmeri lib. IV. hist. Novorum. Ranulfus Dunelmensis episcopus proposuit Turgodum, electum S. Andree in Scotia episcopi, in præsentia ipsius Thomæ Eboracensis archiepiscopi electi, necdum consecrati apud Eboracam consecrare, associatis sibi episcopis Scotiæ, & Orcadam insularum.

ANNO CHRISTI 1108.

ANNO CHRISTI 1108.

ANNO CHRISTI 1109.

Non extat in tribus libris epistolarum S. Anselmi, sed tantum apud Eadmerum. Turgodus nomine Thomæ archiepiscopi Eboracensis electi.

ANNO
CHRISTI
1109.

*** *Eiusdem ad Thomam electum Eboracensem archiepiscopum.*

Mandat ut VIII. Id. Septemb. Cantuariam veniat, ibique consecratur. Ante consecrationem, nihil attingat officii episcopalis: id enim totum ad Cantuariensem archiepiscopum spectare.

Lib. 3. ep. 149. *Anselmus archiepiscopus Cantuarie Thomam electo archiepiscopo Eboracensis ecclesie.*

CANONICA autoritas præcipit, ut ecclesie episcopatus ultra tres menses non maneat sine pastore. Quoniam autem regi placuit consilio Baronum suorum, & nostra concessione, ut vestra persona eligeretur ad archiepiscopatum Eboracæ: non debet per vos terminus salubriter constitutus diutius differri. Vnde miror, quia post electionem vestram non requisistis ut consecrarentur ad quod electi estis. Mando itaque vobis, ut VIII. Id. Septembr. sitis apud matrem vestram ecclesiam Cantuariensem, ad faciendum, quod facere debetis, & ad suscipiendam consecrationem vestram. Quod si non feceritis, ad me pertinet, ut ego curam habeam, & faciam quæ pertinent ad episcopale officium in Eboracensi archiepiscopatu. Præterea audivi, quia vos, priusquam consecrarentur, facere vultis, ut electus episcopus sancti Andree de Scotia apud Eboracam consecratur. Quod nec facere debetis, nec ego concedo: sed omnino interdico, ne fiat, aut de illo, aut de aliqua persona, quæ in regimen animarum debet provehi ab archiepiscopo Eboracensi: quia non pertinet ad vos dare, vel concedere alicui curam animarum, quam nondum accepistis. Vale.

G. C. His litteris alias atque alias ejusdem argumenti Anselmus addidit, quæ apud Eadmerum extant in historia Novorum, cum Thomæ responsis. Scripsit & ad Paschalem papam: rogavitque, ne prius ad Thomam mitteret palium, quam obedientiam professus esset: quod & pollicitus est pontifex. Quas Anselmi & Paschalis epistolæ duas, habes supra pag. 666. 667. Deinde has postremas severiores ad Thomam dedit.

Lib. 3. ep. 155. *Anselmus servus ecclesie Cantuariensis Thomam electo archiepiscopo Eboracensi.*

TIBI, Thoma, in conspectu omnipotentis Dei, ego Anselmus archiepiscopus Cantuariensis, totius Britannie primas, loquor, loquens ex parte ipsius Dei. Sacerdotale officium, quod meo iussu in parochia mea per suffraganeum meum suscepisti, interdico tibi: atque præcipio, ne te de aliqua cura pastorali ullomodo præsumas intrinicare, donec a rebellionem quam contra ecclesiam Cantuariensem incepisti, discedas: & ei subjectionem quam antecessores tui, Thomas videlicet & Girardus archiepiscopi, ex antiqua antecessorum consuetudine professi sunt, profitearis. Quod si in his quæ cæpisti, magis perseverare, quam ab iis desistere delegeris: omnibus episcopis Britannie sub perpetuo anathemate interdico, ne tibi ullorum manus ad promotionem pontificatus imponat: vel si ab externis promotus fueris, ne pro episcopo iudem in aliqua Christiana communione te suscipiat. Tibi quoque, Thoma, sub eodem anathemate ex parte Dei interdico, ut nunquam benedictionem episcopatus Eboracensis suscipias, nisi prius professionem, quam antecessores tui Thomas & Girardus

A ecclesie Cantuariensi fecere, facias. Si autem episcopatum Eboracensem ex toto dimiseris: concedo ut officio sacerdotali, quod jam incepisti, utaris.

Quid autem Anselmo mortuo sit actum in hoc, de quo nunc agimus, Londinensi concilio, sic Eadmerus narrat.

In subsequenti festivitate Pentecostes, rex Henricus curiam suam Londonie in magna mundi gloria, & diviti apparatu celebravit. Qui transactis oratione sue festivioribus diebus, cepit agere cum episcopis & regni principibus, quid esset agendum de consecratione electi ecclesie Eboracensis. Ad quod recitata est coram eo epistola, quam proxime supra scripsimus, ipsi electo ab Anselmo destinata, interdicendo videlicet illi benedictionem, si primo non faceret ecclesie Cantuariensi professionem.

Quam Robertus de Mellentio sibi expositam ut intellexit, seiscitatus est, quisnam episcoporum eandem epistolam suscipere ausus fuerit, præter assensum & imperium domini regis. In qua interrogatone, episcopi advertentes comitem velle calumniam movere, quæ eos regie majestati obnoxios faceret: renouati multitudine, habito consilio, staturunt apud se, suis omnibus, si regia sententia hoc forte comitis instanti diceret, se malle despoliari, quam iis, quæ Anselmus de presenti querela præceperat, non obtemperare. Erant autem hi, Richardus Londoniensis, Villielmus Vintoniensis, Robertus Lincolnensis, Herberus Norwicensis, Rogerius Serbertiensis, Radulphus Rossensis, Reinelmus Herefordensis, Robertus Cestrænsis, Ioannes Bathoniensis, Radulphus Cicestrænsis, Villielmus Oxoniensis.

Itis ergo, firmato consilio, ut diximus, inter se, visum est Samonem Vigornensem episcopum accessendum, & quæ de negotio sententiâ ferret etiam ipse, perquirendum. Factum est, & respondit. Licet hunc qui in pontificatu Eboracensem electus est, olim ex cõ-juge filium suscepim, eique juxta sæculum & carnis naturam honoris ac dignitatis provectum sui æquissime debeam: multo maxime tamen id matris ecclesie Cantuariensi debeo, quæ me in eum, in quo sum, honorem proxit; & gratiam, quam Christo domino meruit, me per pontificale ministerium participem fecit. Quapropter notum omnibus esse volo, me & litteris patris nostri Anselmi de causa quæ nunc inter nos agitur factis, modis omnibus obediturum; nec unquam assensum prebiturum, ut is qui electus est in episcopatum Eboracensem, aliquatenus consecratur, donec de subjectione sua ecclesie Cantuariensi debitam & canonicam obedientiam profiteatur. Ipse enim præsens fui, quando fratet meus Thomas archiepiscopus Eboracensis, tum antiquis consuetudinibus, tum invincibilibus allegationibus actus, eandem professionem Lanfranco archiepiscopo Cantuariensi, & cunctis ejus successoribus fecit.

His dictis, illico simul omnes episcopi ad regem reversi sunt, constanter, & litteras super quibus comes seiscitatus fuerat, se suscepisse, & contra eas nulla ratione quicquam acturos, asserentes. Ad quæ, cum idem comes caput agitaret, autmans jam in illos quasi de contemptu regis carmen injiciendum, dixit rex: Quicquid in iis aliorum sententia ferat, de me constat, quia cum episcopis senio, nec vel ad horam excommunicationi Anselmi subjacere aliquatenus volo.

Quibus auditis, gavisus sunt omnes; & agentes domino grates, pariter exclamaverunt Anselmum adesse, & quam non poterat in corpore degens, jam mundo absente, causam ecclesie sue determinasse. Deinde, in laudibus eximii principis demoratum est:

ANN
CHR
110.

est: ac ut ipse dignitatem primatus ecclesie Cantuariensis humiliari a nullo permetteret, postulatus. Siquidem in hoc, dicit, consuetudines antiquas & earum confirmationes, ad stipulationem rotius regni sub magno rege Vilielmo factas, necnon privilegia quae his priora existunt, ab apostolica sede ipsi ecclesie collata corrumpentur, scinderentur, annihilarentur.

Adquieuit istis rex, & iussit ipsarum quoque scripta autoritatum, quae ecclesia Cantuariensis habebat, sub celeritate afferri, allata recitari. Quod ubi factum est, intulit: Quid amplius queritur? autoritates, & privilegia apostolicae sedis, & quae in praesentia patris & matris meae, sub testimonio & confirmatione episcoporum, abbatum, & procerum regni, definita sunt, ut quasi de epistola Anselmi penitus taceatur, ego in qua stionem mitterem, ego novis ambagibus agitari permitterem? Immo sciat Thomas, se aut subjectionem & obedientiam ecclesiae Cantuariensis ejusque primatibus, ut antecessores sui professi sunt, professurum, ut archiepiscopatum Eboracensis ex toto cessurum. Eligat ergo, quod vult. Consideratis itaque Thomas autoritatibus, quibus ecclesiam Dorobernensem nri, & circumvallari videbat: spretis clericis suis, quorum se consilio credidisse sero dolebat, se contra ipsas autoritates nolle stare, sed morem antecessorum suorum sequendo, & ipsis acquiescere, & ecclesiam ipsam deinceps semper diligere velle dixit, & honorare. Praecepit igitur rex, ut professio, quam Thomas erat facturum, in sui praesentia dictaretur, scriberetur, sigilloque suo, ne quid in ea quovis molimine, antequam eam proficendo Thomas legeret, mutaretur, fervaretur inclusa. Quod & factum est.

Dominica ergo die quae fuit IV. Kal. Iulii conveniunt, jubente rege, Richardus Lndonienfis, Vilielmus Vintonienfis, Radulphus Roffensis, Herbertus Norvicenfis, Radulphus Cicestrenfis, Ranulphus Dunelmensis, & Herveus Pangornensis, episcopi, in ecclesia beati Pauli Lndoniae pro consecratione Thomae. Inter solitam ergo examinationem, suo loco professionem de subjectione & obedientia sanctae ecclesiae Dorobernensis exhibenda, Richardus Lndonienfis episcopus, qui Thomam erat sacraturus, ab illo exegit. Professio igitur, sicut erat sigillata, sibi coram omnibus oblata est: fractoque sigillo evoluta & lecta est ab eo ita.

» Ego Thomas Eboracensis ecclesiae consecrans metropolitani, profiteor subjectionem & canonicam obedientiam sanctae Dorobernensis ecclesiae, & ejusdem ecclesiae primati canonice electo, & consecrato, & successoribus suis canonice inthronizatis, salva fidelitate domini meo regis Henrici Anglorum, & salva obedientia ex parte mea tenenda, quam Thomas antecessor meus sanctae Romanae ecclesiae ex parte sua professus est.

Intererat huic officio prior ecclesiae Dorobernensis, Conradus nomine, & ex Monachis ejusdem loci, quamplures, qui pro hoc ipso, quoniam res eos maxime respiciebat, illo convenerant. Lectam itaque professionem cum a Thoma sibi oblatam Richardus antistes Lndonienfis accepisset: eam nominato priori & fratribus tradidit, dicens: Hanc, fratres & domini mei, in testimonium auctoritatis vestrae ecclesiae suscipite, & ipsam vobis factam in memoriam posteritatis servate.

G. C. PICTAVENSE hoc anno concilium collocatur a Biniio: cuius nihil profert, nisi canones XVI. qui iam attributi sunt supra concilio Pictavenfi anni M. C. Cuius concilii eos esse canones, satis demonstrat inscriptio ipsa, sub qua eos edidit Binius; nimirum decreta esse concilii per Ioannem & Benedictum cardinales celebrati. Qui cardinales legati in Gallias venerunt anno M. C. & Pictavense concilium habuerunt: in quo quod sit gestum, aliunde scimus, & supra edidimus.

*** CONCILIVM LAVSDVNENSE,
de statu ecclesiae, a Girardo Engolismensi
episcopo, sedis Apost. legato, celebratum
anno Dom. MCIX.

ANNO
CHRISTI
1109.

Rerum in hoc concilio tractatarum nihil ad nos pervenit praeter decreta duo, quae subijcitur.

I. Ecclesia Sancti Petri, Trencoriensibus vindicatur adversus episcopum & canonicos Nannetenses.

GIRARDVS gratia Dei Engolismensis episcopus, sanctae sedis apostolicae legatus. Cum de statu sanctae ecclesiae, Laudunensi concilio, quod in basilica B. Dei Genitricis, ipso autore ac gubernatore celebravimus, plurima pertractasset: delata est in conspectu concilii querela Trencoriensium monachorum, super Nannetensem episcopum & canonicos ejus, de ecclesia sancti Vitalis. Crastina die, in refectorio ejusdem ecclesiae, cum fratribus & coepiscopis nostris conveniens, Burdegalensi scilicet archiepiscopo, domino Pictaviensi, Andegavensi etiam, Cenomannensi & Redonensi episcopis, abbate quoque Angeliensi, & abbate sancti Eparchi, cum pluribus aliis: duabus eorumdem legitimis monachorum personis super hac causa auditis, utrique partibus adjudicavimus sacramentum. Hoc canonice suscepto, sequenti die, coram omni confesso, praesente pariter & jubente ipso Nannetensi episcopo, investituram praedictae ecclesiae, de manu archidiaconi sui, per privilegium quod manu tenebat, suscepi: & ex iudicio, & assensu archiepiscoporum, episcoporum, abbatum, & totius conventus, investituram ipsam per idem privilegium Cunaldensi priori & praedictis monachis solenniter contradidit, salvo tamen canonico jure Nannetensis ecclesiae, si quod esset. Ut autem res ista firma & inconcussa permaneat, sigillo nostrae auctoritatis insigniri fecimus, & propria manu subscribere curavimus. Factum est autem istud in Laudunensi castro, coram positis archiepiscopis, episcopis, & abbatibus, & multis aliis religiosi & nobilibus viris. Signum Burdegalensis episcopi, S. Pictaviensis episcopi, S. Santonenfis episcopi, S. Agennensis episcopi, S. Petragoricenfis episcopi, S. Andegavensis episcopi, S. Cenomannensis episcopi, S. Redonensis episcopi, S. Nannetensis episcopi, S. Dolensis archiepiscopi, S. Venetenfis episcopi, S. abbatis Vendocinensis, S. abbatis Malliacensis, S. abbatis majoris monasterii, S. abbatis sancti Florentii. Anno ab Incarnatione domini MCIX, epacta XXVII. indictione II. praesidente domino Paschali papa Romae, in Francia Ludovico regnante.

Ego Girardus Engolismensis episcopus, & sanctae Romanae ecclesiae legatus subscripsi.

ANNO
CHRISTI
1109.II. Capella sancti Stephani, monachis Majoris
monasterii adjudicatur adversus canonicos
Camiliacenses.

Ego Girardus Dei gratia Engolismensis episcopus, Romanæ ecclesiæ legatus, alique fratres qui nobiscum erant Andegavis apud monasterium S. Albini, in cella novitiorum ejusdem monasterii, ad quandam causam ventulandam & discutiendam, quæ erar inter abbatem S. Martini Majoris monasterii, & canonicos de Camiliaco, de capella prædicti castri, convenimus. Vtrique enim & monachi & canonici præsentés affuerunt, utri-
que causas suas ordine exegerunt. Auditis utrorumque rationibus, de judicio tractare cœpimus. Et quia non omnes unanimiter consensimus, dilatatum est judicium ad concilium usque Laufduni ad præsentem futurum. Peractoque ex more concilio, venerabiles fratres, & cœpiscopos, qui interfuerunt concilio, in unum convocavimus: & cum eis diligenter de judicio prælibatæ causæ tractavimus. Quod ita pari consensu diffinitum atque sancitum est: ut capella S. Stephani, parochiali ecclesiæ quæ in honore B. Petri apostoli fundata est, in hæreat, uniatur: & sic monachi matrem & filiam possideant. Hujus autem diffinitionis nobiscum judices fuerunt, Ernaldus archiepiscopus Burdegalenensis, Petrus Santonenensis episcopus, Petrus Pictavenensis, Marbodus Redonenensis, Hildebertus Cenomanensis.

Celebrato autem solemniter judicio, venerabili fratri nostro, abbati videlicet VVillelmo Majoris monasterii, & monasterio ejus, suam capellam reddidimus. Ut autem diffinitio ista firmior permaneret, sigillo nostro sigillari præcepimus, & manu nostra subscripsimus.

Acta est autem diffinitio ista in ecclesia beate Mariæ Laufduni: in qua synodus confederat. Anno ab Incarnatione domini M.C.IX. III. Indictione, Paschali II. Romanam ecclesiam regente, regnum Francorum Ludovico rege tenente, Andegavensium plebibus Fulcone juniore præsentente.

Ego Girardus Engolismensis episcopus, & sanctæ Romanæ ecclesiæ legatus, huic diffinitioni subscripsi.

G. C. TRENORCIENSE concilium, quod hic locum habebat in Synopsi, ad annum M.C.V. pertinet, ut suo loco agnosces.

ANNO
CHRISTI
1109.CONCILIVM REMENSE,
in causa Godefredi Ambianensis episcopi,
anno M.C.IX. sub Paschali papa II.

ANNO M.C.IX. Remis synodus celebrata est frequenti concursu episcoporum ac procerum. In qua inter alia altitatum reperitur, quod Godefredus episcopus Ambianensis redarguit falsitatis diploma apostolicum, quod ad suam ipsorum exemptionem a subjectione episcopi Ambianensis ediderant pseudomonachi, dum appellantes ad sedem apostolicam, illic eundem traxerunt sanctum episcopum. Præcurrentes enim monachi illi, causidicos iniquos paratos prope-cunia quamlibet causam sive justam sive injustam defendere nati, eorumque patrocinio apud Paschalem pontificem falsi voti compotes, atque victores iniqui, ad propria rediere in sanctum virum probrâ iactantes.

G. C. Hac ad verbum Binius ex Baronio: quibus

A *aliquid lucis affero ex eodem autore Nicolao. Monachi S. Valerici, immunes se iactabant ab episcopi Ambianensis iurisdictione ac potestate: Godefridus ad episcopum Remensem causam deferret. Remos utri-
que contendunt: vbi tum, inquit Nicolaus, celebrissimum procerum Galliarum conventus habebatur. Procedit in medium abbas cum monachis suis, accusat episcopum Godefridum: profert litteras commentitias, nulli præterquam Romano pontifici ipsos esse subiectos. Godefridus parum fidens lireris, petire eas sibi dari inspicendas. Accurate igitur illas contemplantur, & veste sua leviter abstergens, fraudemprehendit: exclamansque: Huc, quæso, inquit, oculos omnes advertite. En membranas, & atramentum, scripturamque plane recentia, nec Romano more obignata. Accurrunt omnes, diligenter inspicunt: rem esse, ut ait Godefridus, comperiunt. Monachi pudefacti, ad Romanum pontificem provocant.*

f. G. C. Post concilium, Romæ primum victores monachi fuerunt, malis artibus: deinde re plenius cognita, episcopus. Concilium Baronius vocat: Nicolaus, quem habet auctorem unum, conventum procerum appellat. Vter vero peccat, an Nicolaus qui Manasse, Remensem episcopum tum fuisse ait? an Baronius, qui hoc in annum M.C.IX. confert? Nam anno M.C.VII. Manasses obierat. Baronio annum M.C.IX. assignanti favet Hugo autor vite S. Hugonis Cluniacensis, dum ait Romam eunti Godefrido divinitus revelatum esse S. Hugonis mortem. Atqui S. Hugo anno M.C.IX. obiit III. Kal. Maias.

**
CONCILIVM LATERANENSE,
sub Paschali II. papa secundum.
Non. Mart. M.C.X.

Ex chronico S. Petri Vivi Senon. eo quod editum est, auctiore.

ANNO dominicæ Incarnat. M.C.X. in Lateranensi ecclesia præsentente domno Paschali II. Indictione III. Non. Mart. constitutiones sanctorum canonum sequentes statuimus, ut quicumque clericorum ab hac hora investituram ecclesiæ vel ecclesiasticæ dignitatis de manu laici acceperit, & qui ei manum imposuerit, gradus sui periculo subjaceat & communionem priverit.

Apostolorum canonibus statutum est, ut omnium negotiorum ecclesiasticorum curam episcopus habeat, & ea, velur Deo contemplanter, dispense. Item in Antiocheno concilio statutum est, ut quæ sunt ecclesiæ, sub omni sollicitudine & conscientia bona, & fide quæ in domino est, conserventur: quæ & dispensanda sunt, iudicio & potestate pontificis cui commissus est populus, & animæ quæ intra ecclesiam congregantur. Item Stephanus martyr scribit: Laicis, quamvis religiosi sint, nulli tamé de ecclesiasticis facultatibus aliquid disponendi legitur unquam attributa facultas, neque deinceps fieri permittimus.

Si quis ergo principum, vel aliorum laicorum, dispositionem seu donationem rerum sine possessionum ecclesiasticarum sibi vendicaverit, ut sacrilegus iudicetur. Clerici vero fidei monachi, qui cas per illorum potestatem susceperint, excommunicationi subjaceant.

Sunt præterea quidam, qui vel violentia, vel favore non permittunt ecclesias regulariter ordinari: hos etiam decernimus ut sacrilegos iudicandos. Qui vero ecclesias, eorum violentia vel potestativo favore susceperint, excommunicationi subjiciantur.

Quicumque res naufragorum diripiunt, ut raptores & fratrum necatores ab ecclesiæ liminibus excludantur.

G. C.

G. C. Chronicon Hildeshe' me use ad hunc ipsum annum meminit Lateranensis synodi, quam vocat gloriosam. Chronicon Senonense editum, nulam ejus mentionem facit ad annum m. cx. Illud autem amplius ex quo hec synodus de prompta, annum designat m. cx. faret & Inditio III. hunc anno respondens. Elio autem, utriusque anno Lateranensis sint tribuatur synodus, cum Romæ ferme quotannis haberetur.

*** CONCILIVM CLAROMONTANVM
in quo excommunicati Mauriacensis ecclesiæ
persecutores, tempore Pentecostes,
ann. m. cx.

QVA occasione fit hec celebrata synodus, multis narratur in chronico S. Petri Vivi Senonensis: qua in pauca contraho. Petrus Mauriacensis decanus, & alique cœnobii ejusdem monachi, adversus abbatem S. Petri Vivi Senonensis, cujus in potestate erant, contumaces, operam commodantibus laicis multis, presbytero eruerant oculos, armati in abbatem ipsum irruerant, effuso sanguine monasterium polluerunt. Mandavit Arvernorum episcopo Richardus Albanensis, sedis Apostolicae legatus, ut rebelles ad obedientiam compelleret, alioquin excommunicaret. Non paruit episcopus, donec aliis ejusdem Richardi litteris, item & archiepiscoporum Bituricensis ac Burdigalensis, Girardique legati, regisque ipsius, cogereetur. Ac no tunc quidem ex roto paruit. Nam aliquot ex nacentibus excommunicare nolbat. Quo auditio Richardus legatus Claromontem adit: eoque mandante, idem episcopus, inquit chronicon, licet nolens, in synodo quam tum celebrabat, omnes, sicut in litteris continebatur, excommunicavit qui meriti fuerant: & domus cardinalis has litteras suo sigillo munitas fecit, & ecclesiæ Mauriacensi misit.

RICHARDVS Albanensis ecclesiæ qualiscumque minister, apostolica sedis licet indignus servus & legatus, Mauriacensium fratrum persecutoribus ut respiciant.

» Dominus papa Paschalis in concilio Trecensi, omnes eos excommunicavit qui pacem violarent, & præcipue eos qui res ecclesiasticas usurparent, vel personas in aliquo injuste læderent, ut nec in vita, nec in morte, ecclesiæ communionem haberent, nisi digna satisfactione prius respicerent. Vnde nos ex præcepto domini papæ episcopum Claromontensem Mauriacensis ecclesiæ persecutores excommunicare præcepimus, & excommunicavimus coram convenu synodali. Nos quoque eosdem omnes excommunicamus, & eis communicantes, a Christiana communione eos separantes, & ubicumque fuerit aliquis eorum, divinum officium interdicentes, ut secundum præceptum domini papæ, nec in vita, nec in morte communionem habeant, nisi prius condigne pœniteant. Hi sunt, Scurrlicenses, Sallenenses, Monteclareses, & Mauriacenses burgenses, qui neque abbati neque decano obediunt. Si quis autem presbyter aut archipresbyter, alieni horum persecutorum fecerit officium, eo ipso quod injuste administrat, officio cum suspendimus in perpetuum, & cum excommunicatis ipsum excommunicamus. Facientes enim & consentientes pari pœna digni sunt.

His litteris addidit verba, prohibuit viva voce apostolica auctoritate, ut nunquam abbas S. Petri aut successorum ejus de aliquo alio monasterio decanum Mauriaco faciant, nisi de Senonensibus

A monachis, aut de Mauriacensibus. Hoc dixit coram episcopo multis audientibus, & mandavit domino Daimberto archiepiscopo, ut ipsum confirmaret. Misit quoque litteras quas subscripsimus.

RICHARDVS Albanensis ecclesiæ qualiscumque minister, apostolica sedis licet indignus servus & legatus, venerabili fratri Daimberto Senonensi archiepiscopo, & Arnaldo abbati S. Petri salutem.

» Tolosam ad concilium properantes Claromontem venimus, & episcopum synodum celebrantem invenimus, & fecimus eum omnes illos excommunicare, qui excommunicati Priori non abhorrent communicare, & qui presbyterum excommunicare, & qui res Mauriacensis ecclesiæ invadere, & qui in abbatem & decanum assultum fecerunt: sic scilicet, ut nec in vita, nec in morte, Christianam communionem habeant, nisi prius condigne pœniteant. Valere.

G. C. TOLOSÆ concilium hoc anno celebratum esse, ex superiore Richardi epistola discimus.

*** CONCILIVM FLORIANENSE
in quo de Mauriacensi causa iterum actum:
item & alia, Kal. Octob. ann. m. cx.

ANNO
CHRISTI
1110.

IS, qua paulo ante de Claromontano concilio attulimus, proxime subsiciuntur in eodem Senonensi chronico nonnulla que ad Florianense spectant. In ipso, inquit, anno, hoc est m. cx. celebravit ipse dominus Richardus concilium Kal. Octob. apud monasterium S. Benedicti Florianum. In quo adfuerunt archiepiscopus Senonensis dominus Daimbertus, & Radulphus Remensis archiepiscopus, & Radulphus archiepiscopus Turonensis, & Leodegarius archiepiscopus Bituricensis, cum episcopis & abbatibus suis. In quorum omnium presentia & auditu, presentem episcopo Arvernensi, in fine concilii excommunicavit omnes illos, sive clerici, sive laici essent, qui ulterius calumniam facerent abbatibus S. Petri Vivi & S. Saviniani de ordinatione & mutatione decani vel prioris monasterii Mauriaci. Fecit etiam pacem de abbate & episcopo Arvernensi Petro, de molestiis quas supra scripsimus.

Ibidem actum esse de controversia abbatum duorum, Bonavallensis & Carnotensis, docet nos epistola Ivonis Carnotensis ccxvi. ad eundem Richardum qui concilio præfuerat. Præterea, inquit Ivo, satis injuste conquestus est Bonavallensis abbas, circa monasterium suum judicium non esse servatum, quod in Florianensi concilio promulgatum fuit de cœmeterio, unde controversia erat inter abbatem monasterii Carnotensis & monasterii Bonavallensis. Novit enim veritas, quia sacramenta in prætaxato concilio adjudicata, cum omni diligentia facta sunt.

CONCILIVM HIEROSOLYMITANVM II,
quo per Cononem legatum condemnatus est
imperator Henricus V. alias IV. anno
m. cx. i. tempore Paschalis papæ II.

ANNO
CHRISTI
1111.

IVM caput Romane ecclesiæ Paschalis pontifex, Henrici imperatoris sacrilega petitioni nimium deferendo, languesceret, nequaquam pariter cum eo infirmata sunt omnia simul membra: sed miro modo adversus proditorem & sacrilegum principem insurrexerunt.

ANNO
CHRISTI
1111.Vſpergen-
fis ann. do-
minii 1116.

rexere, ipſi poſſimum legati, qui in diverſis provin-
ciis vicem pontificiam obeuntes, munere legationis
apoſtolica fungebantur. Inter quos ſicut Romæ Ioannis
cardinalis epiſcopi Tuſculani, ut vidisti, virtus
enituit: ita in Oriente, Cononis ſive Cunonis cardinalis
epiſcopi Præneſtini legatione fungentis ingens
animi fortitudo pluribus exemplis eſt declarata. Qui
ubi Hieroſolymis exiſtens hac audivit, nulla interpo-
ſita mora, collecto ibi hoc anno concilio, Henricum
ut impium, dirum, ſacrilegumque tyrannum anathe-
mate condemnavit: moxque advolans in Occidentem,
eodemque legationis munere Græciam borealesque lu-
ſtrans circumquaque provincias, in ſingulis, collecta
ſynodo, ubique eundem Henricum anathemate per-
culit. Conſtant hac ipſa ex actis ultimi ſub Paſchale
celebrati concilii Lateranenſis, ubi iſta leguntur: Et
dominus Præneſtinus conſequenter ſubjuxit, qualiter
pro ſedis illius legatione Hieroſolymis audierit
regem Henricum poſt ſacramenta, obſides, &
oſcula, in ipſa beati Petri eccleſia dominum papam
tenuiſſe captum, indigne tractatum, potiora eccle-
ſiæ membra, cardinales videlicet, exutos, tractos,
& male tractatos: nobiles quoque Romanos
occis & captivos, & populorum ſtagem
factam, & audiens ingemuert, & pro hujusmodi
facinoribus eccleſiæ Hieroſolymitanæ conſilio,
zelo Dei animatus, excommunicationis ſententiam
in regem dictavit; & eandem in Græcia, Hun-
garia, Saxonia, Lotharingia, Francia, in quin-
que conciliis, conſilio prædictarum eccleſiarum
renovando confirmavit, &c. *Quæ omnia voluit
per eundem Paſchalem pontificem in dicto Latera-
nenſi concilio confirmari, de quo infra ſuo loco dictu-
ri ſumus. Summam itaque in tanto naufragio Ro-
mana eccleſia ex ſacerdotali conſtantia Comon ſibi glo-
riam comparavit, laudemque peperit immortalẽ.
Iſta Deo mirabili modo operante, ut quod deſecit in
capite robur, in coherentibus membris magis ac ma-
gis accre verit, ad aligandum perſidum regem in com-
pedibus anathematis, & nobiles eius in maledictioni-
bus ſempiternis.*

CONCILIVM LATERANENSE

sub Paſchali II. tertium quo a centum plus
minus epiſcopis privilegium illud, quod de
concedendis ſibi beneficiorum inveſtituris Hen-
rici V. a Paſchali papa per vim extorſerat, re-
vocatur, quoque in ipſum imperatorem anathe-
matis ſententia promulgatur, anno Domi-
ni M C X I. tempore Paſchalis papæ II.

Acta hujus
concilii Ni-
colaus Ara-
gonius in
ſuo tranſ-
tulit codicẽ
in vita Pa-
ſchalis.De proditi-
one Hen-
riciana.

ANNO Incarnationis dominicæ milleſimo cen-
teſimo duodecimo, quinto Kalendas Aptilis,
celebrata eſt ſynodus Lateranenſis a domno Paſ-
chali papa in baſilica Conſtantiniana. Vbi epiſco-
pi complures ex Italicis provinciis interſuerunt, a
tranſalpinis duo. In qua nimitum ſynodo de Gui-
bertinis die quarta eſt facta quæſtio, quod refer-
rentur quaſi ex permiſſione papæ interdicitæ offi-
cia celebrare. Tunc pontifex ait: Nec excommu-
nicatos, ſicut aiunt quidam, generaliter abſolvi.
Conſtat enim neminem, niſi pœnitentem & ſatis-
facientem, abſolutionis gratiam conſequi. Guiber-
tinis nec officia interdicitæ reſtitui, immo eccleſiæ
ſententiam in eos editam juxta prædeceſſorum no-
ſtrorum deliberationem laudamus & confir-
mamus.

Die autem quinta idem pontifex narravit omni-
bus, qualiter ab Henrico Teutonicorum rege cum
epiſcopis quibuſdam, & cardinalibus tam præſby-
teris quam diaconibus, & cum magna tam Roma-

A notum, quam aliorum, qui tunc ſecum conven-
erant, multitudine captus fuerit. Quodque coactus
fuerit contra deliberationem ſuam pro redemptione
captivorum, pro pace populi, pro liberatione
eccleſiæ, ut ſupradicto regi de inveſtituris, quaſæ-
pius prohibuerat, ſcriptum conceſſionis daret, &
juramenta per epiſcopos ſeu cardinales fieri præ-
ceperit, quatenus nec de inveſtituris deinceps cum
inquietaret, nec in perſonam regis anathema po-
neret. Quamvis autem conditio juramenti impoſi-
ta, ab ipſo & ſuis minus obſervata ſit, (neque enim
ſervaverunt nobis quod ab ipſis juratum fuerat
ego tamen cum nunquam anathematizabo, &
nunquam de inveſtituris inquietabo. * quod jam
noſtra communitio inſtantiam repulerunt, habebunt
iudicem Deum. Porro ſcriptum illud, quod magnis
neceſſitatibus coactus, non pro vita mea, non pro
ſalute aut gloria, ſed pro ſolis eccleſiæ neceſſitatibus,
ſine fratrum conſilio aut ſubſcriptionibus feci, ſuper
quo nulla conditione, nulla promiſſione conſtringitur,
ſicut prave factum cognoſco, ita prave factum conſiteor,
& omnino corrigi, Deo præſtante, deſidero: cujus
correctionis modum, fratrum qui convenerunt con-
ſilio iudicioque conſtituo, ne forte per hoc in po-
ſterum detrimentum aliquod eccleſiæ aut animæ
meæ præjudicium relinquantur. Tunc enim com-
muni omnium favore laudatum eſt, ut fratres omnes,
qui donum a Deo ſapientiæ ſcientiæque perceperant,
maturius ſuper hoc conſilium communi collatione
fulciperent, quid ſequenti die per inſpirationem
ſpiritus ſancti reſponderent.

Die itaque ſexta, quæ & ultima concilii fuit, fi-
dei ſuæ veritatem ſanctis patribus per omnia con-
gruentem domnus papa Paſchalis in audientia totius
concilii expoſuit, aſſerens ſe ſcripturas ſanctas
veteris & novi teſtamenti, & concilia univerſalia
veneranda ſuſcipere ac venerari, quæ catholica
eccleſia ſuſcipit & veneratur, ita dicendo: Am-
plector omnem divinam ſcripturam, ſcilicet veteris
& novi teſtamenti, legem ſcriptam a Moſe & a
ſanctis prophetis: amplector quatuor euangelia,
ſeptem canonicas epiſtolas, & epiſtolas glorioſi
doctõris beati Pauli apoſtoli, ſanctos canones
apoſtolorum, quatuor univerſalia concilia, ſicut
quatuor euangelia, Nicænum, Conſtantinopolitanum,
Epheneſium, & Calchedonenſe, * decreta
ſanctorum patrum Romanorum pontificum, &
præcipue decreta domini mei papæ Gregorii, &
beatæ memoriæ papæ Urbani. Quæ ipſi laudave-
runt, laudo; quæ ipſi tenuerunt, teneo; & quæ con-
firmaverunt, confirmo; quæ damnaverunt, damno;
quæ repulerunt, repello; quæ interdixerunt, inter-
dico, quæ prohibuerunt, prohibeo in omnibus
& per omnia, & in his ſemper perſeverabo.

In calce etiam hujus profeſſionis, ex ore omnium
qui ad conſulendum heſterna deliberatione conven-
erant, Engoliſimenſis epiſcopus Gerardus hanc
in ſcriptis ſententiam recitavit.

Privilegium illud, quod non eſt privilegium
(neque vero debet dici privilegium, ſed privilegium
pro liberatione captivorum, & eccleſiæ a domino
papa Paſchali per violentiam Henrici regis extortum,
nos omnes in hoc ſancto concilio cum eodem
domno papa congregati, canonice cenſura & eccleſiaſtica
auctoritate, iudicio ſancti ſpiritus damnamus, &
irritum eſſe iudicamus, atque omnino caſſamus,
& ne quid auctoritatis & efficacitatis habeat
penitus excommunicamus. Quod ideo damnatum
eſt, quod in eo privilegium continebatur, quod
electos canonice a clero & populo

* ſe-
nianPaſchali
papæ
ſentio.* Al-
* praxus
* bene
* Antio-
cenum:

pulo a nemine consecratur, nisi prius a rege investiatu, quod est contra Spiritum sanctum, & canonicam institutionem.

Perlesta vero hac charta, acclamatum est ab universo concilio: Amen, Amen: Fiat, Fiat. Archiepiscopi vero, & episcopi quoque, & presbyteri cardinales qui interfuerunt ipsi concilio, hi sunt, videlicet,

- C. Sabinensis. *Censius*
- G. Pottuensis. *Petrus*
- L. Ostiensis. *Leo*
- C. Pnenstinus. *Coro*
- I. Tusculanus. *Ioannes*
- Patriarcha Venetus. *Ioannes*
- L. Capuanus. *Senes*
- L. Beneventanus. *Laudolphus*
- A. Amalphitanus. *Maurus*
- H. Rheginensis.
- Hydruntinensis.
- Brundusienfis. *Guillelmus*
- Colestinus.
- Geruntinensis.
- Rossanenfis.
- Segobienfis.
- G. Legionensis, legatus pro Bituricensi. *Galo*
- G. Viennensis archiepiscopus. *Guido*
- R. Volaterranus. *Rogerus*
- G. Senensis. *Gaufridus*
- R. * Popubre. *Rolandus Populonenfis*
- G. Tarracinenfis. *Gregorius*
- G. Syracusanus pto omnibus Siculis. *Guillelmus*
- G. * Vorrrianus.
- B. Siguicnensis, & alii centum fere episcopi. *Bruno*
Presbyteri cardinales.
- B. cardinalis tituli S. Marci. *Bonifacius*
- R. cardinalis tituli S. Clementis. *Anastafius*
- R. cardinalis tituli sancte Prisce. *Komanus*
- G. cardinalis tit. SS. apostolorum. *Gregorius*
- B. cardinalis tituli S. Petri Ad vincula. *Benedictus*
- R. cardinalis tituli sancti Eusebii. *Robertus*
- R. cardinalis tituli S. Laurentii in Damaso. *Boso*
- I. cardinalis tituli S. Cæcilia. *Ioannes*
- B. cardinalis tituli sancti Martini. *Divizo*
- F. cardinalis tituli sancti Chrylogoni. *Gregorius*
- R. cardinalis tit. SS. Petri & Marcellini. *Rainerius*
- V. cardinalis tituli sancti Sixti. *Petrus*
- A. cardinalis tituli S. Sufanne. *Albericus*

Cardinales diaconi octo.

- Abbas Sublacenfis.
- Ioannes abbas Cajetanus.
- Abbas sancti Andree.
- Leo.
- Gregotius.
- Aldo.
- Theobaldus.
- Rofmanus.

Qui in damnatione dicti privilegii consenserunt, cum abbatibus aliis, & multitudine innumerabili tam clericorum quam laicorum.

Et post hæc ita in codice:

Hæc charta lecta est a Gerardo Engolismenfi, Leone Ostiensis, Galone Legionensis episcopis, Roberto cardinali tituli sancti Eusebii, & Gregorio cardinali tituli sanctorum duodecim apostolorum, de communi aliorum consensu.

In alio codice post Amen, Amen, Fiat, Fiat, hæc legebantur:

Tunc surgentibus ex consensu fratribus, gratiæ Concil. general. Tom. X.

Deo & pontificatae sunt, quia patefacta liquidius veritate de medio ablata sit scandali & dissensionis occasio. Et consenserunt duodecim archiepiscopi, centum & quatuordecim episcopi, & quindecim presbyteri cardinales, octo diaconi cardinales. Qui omnes in damnatione dicti privilegii consenserunt cum abbatibus, & innumerabili multitudine tam clericorum, quam laicorum.

ACTA CONCILII A FINIO EX VARIIS AUCTORIBVS COLLECTA.

Acta huius concilii accuratissime describuntur ab
B *Vrspergensis in chronico his verbis:* Eo tempore dominus apostolicus multas a Romana ecclesia passus est injurias, obicientibus ei, quod contra instituta totius ecclesiasticæ disciplinæ regem Henricum tyrannicum reipublicæ vastatorem, & ecclesiarum destructotem, imperiali benedictione sublimasset, insuper privilegio sacrilego condonasset. Inde coactus in concilio, decimo quinto Kalendas Aprilis habito Lateranis in ecclesia Constantiniana, ultima die concilii, facta coram omnibus professione catholicæ fidei, ne quis de fide ipsius dubitaret, dixit: Amplector omnem dividam scripturam veteris & novi testamenti, legem a Moyse scriptam & sanctis prophetis: amplector quatuor euangelia, septem canonicas epistolas gloriosi doctoris beati Pauli apostoli, sanctos canones apostolorum, quatuor univertalia concilia, sicut quatuor euangelia, Nicænum, Ephesinum, Constantinopolitanum, Chalcedonense, & Antiochenum concilium, & decreta sanctorum patrum Romanorum pontificum, & precipue decreta domini mei papæ Gregorii septimi, & beatæ memoriæ papæ Urbani. *Que ipsi laudaverunt laudo; quæ ipsi tenuerunt, teneo, quæ confirmaverunt, confirmo; quæ damnaverunt damno; quæ repulerunt, repello; quæ interdixerunt, interdicto, quæ prohibuerunt, prohibeo in omnibus, & per omnia, & in his semper perseverabo.* Quibus expletis, surrexit Gerardus Engolismenfi episcopus, legatus in Aquitania, & communi consensu domini Paschalis papæ, totiusque concilii, coram omnibus legit hanc scripturam. Privilegium illud, quod non est privilegium, sed vere debet dici pravilegium, pro liberatione captivorum ecclesiæ a domino Paschali papa per violentiam regis Henrici extortum, nos omnes hoc in sancto concilio congregati canonica censura & autoritate ecclesiastica, iudicio sancti Spiritus damnamus, & irritum esse iudicamus, & omnino, ne quid autoritatis & efficacitatis habeat, penitus excommunicamus. Et hoc ideo damnatum est, quia in eo privilegio continetur, quod electus canonice a nemine consecratur, nisi prius a rege investiatu: quod est contra Spiritum sanctum, & canonicam institutionem. Perlecta charta, acclamabant omnes, Amen, Amen. Archiepiscopus Ioannes patriarcha Veneticus, Senes Capuanus, & alii fere centum episcopi subscripserunt. Ex hac occasione Viennensis archiepiscopus cum suis complicibus novum schisma nostras in partes seminare, & gladium anathematis in imperatorem molitur extendere. Sed quia cæptum ejus apostolica, indeque omni ecclesiastica autoritate videbatur carere, parum interim potuit vigere. Attamen ejusdem dissensionis seminatæ causâ circumquaque cepit invidiæ serpere malum, adeo ut nonnulli quidquam contra rempublicam intentantes, huius rei materiam in suæ commotionis arripere meditarentur clypeû. Inter quos & prædictus Adelbertus, designatus Moguntia pontifex, qui per omnia secundus a rege semper fuerat, sine ejus cõsilio nihil facere solebat, Ccc adversus

ANNO
CHRISTIANI
1112.

adversus imperatorem, quod vix quisquam crederet, conspirare cum quibusdam principibus infamarur, reque cognita custodiæ traditur.

Eadem cum Vvilielmus Malmesburiensis iisdem prope verbis recitasset, subiungens qui concilio interfuissent, ait: Archiepiscopi, qui cum suis suffraganeis interfuerunt, hi sunt: Ioannes patriarcha Veneticus, Sennes Capuanus, Landolphus Beneventanus, Amalphitanus, Regitanus, Hydruntinus, Brundusius, Capfanus, Girontinus, & Græci, Romanus archiepiscopus sanctæ Severinæ, Episcopi vero, Censius Sabinensis, Petrus Porruensis, Leo Ostiensis, Cono Prænestinus, Girardus Engolismensis, Galo Leonensis legatus pro Bituricensi, & Viennensis archiepiscopus, Rogerius Vultur-nensis, Gaufridus Senensis, Rollandus Populonen-sis, Gregorius Tatracinensis, Vvilielmus Tutianus, Vvilielmus Syracusanus legatus pro omnibus Siculis, & alii fere centum episcopi. Sivinius & Ioannes Tulfulanus episcopi, cum essent Romæ illa die, concilio non interfuerunt: qui postea lecta damnatione privilegii, cõsenserunt & laudaverunt.

In chronico Cassinensi, libro quarto capite quadragesimo septimo, eadem summam recensentur his verbis: Mensè autem Martio adveniente, facta est ibi synodus: in qua cum omnibus episcopis de negotio sedis apostolicæ imperiique Romani ageretur. Papa professus est, se non tam sua, quam eorum qui se cum vincti erant liberatione, cum imperatore fecisse quod fecerat. Se omnino catholicum firma veraque ratione comprobavit. Privilegium, quod egerat necessitate constructus, contra jus omne fuisse confessus est. Quidquid vero sui prædecessores statuissent sive damnassent, id se similiter statueret atque damnare. Hoc episcopi audito, privilegium illud omnino in perpetuum condemnaverunt.

His consentiunt quæ habentur in quodam manuscripto huius temporis scriptore, qui sic ait: Anno incarnationis dominicæ 1112. celebratum est Romæ concilium, in quo irritum iudicatum est prædictum privilegium, dataque est sententia excommunicationis in personam regis, non a papa qui iuraverat se nunquam hoc facturum, sed ab ecclesia iniuriam sui patris vindicante. Fuerunt vero qui dicerent, non licuisse filios ulcisci quod pater remiserat: aliis discernentibus iuste factum, in quibus Vvido Viennensis archiepiscopus cognarus ipsius regis fuit, & Cono Prænestinus episcopus, qui maxime huius sententiae auctores fuerunt. *Sed describamus hic carmina Gosfridi Vviterbensis notarii imperatoris, quibus per pontificem gesta usque ad finem concilii alia pleraque sic narrat:*

Papa dolens lamenta movet, totumque per orbem Ecclesiam sua charta vocat propteranter ad Vvitem.

Hæc ubi concedit, Cæsaris acta dedit.

Tunc ait: O patres, a Cæsare scripta notate,

Et quodcumque placet super his decrera parate:

Me quoque pontificem non fore, iussa date.

Peccatis mala vestra meis venisse notavi,

Officiis me destitui dignum reputavi,

Me quoque depositi, ne pareatis, ait.

Hæc ait, & mittam reicit, mantumque reliquit.

Ordinet ecclesia sine me quidquid placet, inquit,

Mortemque pontificis iudicet ipsa sibi.

Scripta legunt cleri: rex pontificalia querit:

Annulus & baculus sub Cæsare fertur haberi.

Copia pontificum: Non ita, dixit, erit.

Extorrum papæ scriptum contra rationem

Vritur, & prisum tibi conciliamus honorem.

Tolle parer mantum, curia tota moner.

Rursus in Henticum quintum nova bella getentur.

Pristina mota patri sibi jam tormenta moventur,

Vt pater ante fuit, sic anathema luit.

Litera papalis, simul & papale sigillum,

Missa per imperium gravis excommunicat illum,

Et cunctos proceres qui sua iussa renent.

Occasionem huius indictæ synodi inter alios fidelissime enarrat chronicon Cassinense Petri diaconi libro

quarto capite trigesimo septimo, ubi sic ait: Interea

imperator, immenso coacto exercitu, intravit Italia-

liam: prædecessorum suorum dignitates & iura,

simul & imperii coronam, ab eodem pontifice, Romæ

accipere cupiens. Erat autem hiems. Cumque

in Tulciam devenisset, missis Romam nuntiis, inter

illos & Petrum Leonis, & cæteros pontificis nuntios,

in porticu sancti Petri convenit: ut imperator

die coronationis suæ, omne male usurpatum eccle-

siafisticum jus, in manibus pontificis, adstante clero &

populo, per scriptum deponeret, cum id ipsum papa

desnegotio regalibus faceret, idque sacramento firm-

mater. Dimitteret ecclesiam liberam cum oblationibus

& possessionibus suis, quæ ad regnum non per-

tinent. Absolveret papa a iuramentis populos, quæ

contra episcopos facere compulsi sunt. Parrimonia

possessionesque beati Petri restitueret, sicuti a Caro-

lo, Ludovico, Henrico, aliisque imperatoribus

concessa sunt libera: servaretque ea beato Petro

pro iuribus. Nihil auri faceret aut diceret, ut papa

pontificatum amittat, nihilque ipse pariat in vita

vel in membris, vel capiat in mala captione, aut per

suspectam personam: nec fideles ejus, qui pro ipso

fidem ei dederint, id est Petrus Leonis cum filiis suis:

quorum bona nullum patiantur detrimentum: & si

quis eis malum fecerit, rex fideliter ipsos adiuvaret.

Pro huiusmodi observandis pontifici prædes dabit,

Fridericum fororis suæ filium, Engilbertum &

Theobaldum marchiones, Hermannum & Gos-

fridum comites, Fridericum Palatinum comitem

Saxonum, Berengarium de Bajoaria, Fridericum

Saxonem, Albertum cancellarium, Cononem Be-

rengarii fratrem, Sieborh Bajoarium, Henricum

Carinthie ducem; Bertulphum Bertulphi ducis fi-

lium, qui iurabit papæ securitatem de vita, de

membris, de papatu, de captione. Quæ nisi impeta-

tor servaret, ad Romanam ecclesiam cum suis ho-

noribus teneretur. Obsides pro securitate pon-

tificis rex dare pollicitus est proxima quinta feria,

eosque secure ad insulam mittere in potestatem papæ:

Fridericum ducem nepotem suum, Brunonem

episcopum Spitensem, Contadam nepotem comitis

Hermanni, & filium ejus, & Henricum Fri-

derici comitis fratrem. Obsides si recepisset, eos

redderet in die coronationis suæ, ponte transmissio:

& si forte coronatus non fuisset, aut non transisset,

similiter redderet apud castellum sancti Angeli. Le-

gatos, quos ad eum papa dirigeret, dum irent & re-

dirent, securos a se suisque redderet: & si eis scienter

aliquid injuriæ illatum esset, emendarum fideliter.

Quæ omnia postquam impleverit rex, papa ju-

beret episcopis adstantibus in die coronationis ejus,

ut regalia imperatoris dimitterent, quæ a temporibus

Caroli, Ludovici, Henrici, aliorumque prædecessorū

ad regnum pertinebant. Scripto firmaret sub ana-

rhematis poena, autoritate sua, ne quis eorum vel

presentium, vel absentium, vel successores eorum,

regni se introumitterent iuribus: neque invade-

rent civitates, ducatus, comitatus, monetas, vecti-

galia, mercara, advocaciones imperii, centurionum

iura: cuttelque essent imperii cum pertinentiis suis,

& militaria imperii castra. Nec ipse imperatorem,

nec Romanum imperium super his ulterius inquietat:

& privilegio sub anathemate ista confirmaret,

ne posteri sui ultra inquietare præsumerent.

Imperatorem benigne & cum honore susciperet,

&

al. & Vien-
nensi, ar-
chiepisco-
pis

al. Bruno
Siguinus,
& Ioa.
Tulc. epi-
scopi

& more prædecessorum ipsius catholicorum imperatorum scieret & non* substracto coronaret: & ad tenendum imperium officii sui iuvarer auxilio. Hoc si papa non impleteret, Petrus Leonis cum suis omnibus se ad imperatorem renere. Obfides, nisi effugerent, altero post coronationem die restitueret. Si ex ipsius papæ parte remanserit ut non coronaretur, similiter redderet. Hæc ita constituta iurejurando firmavit imperator, Albertus cancellarius, Hermannus, Fridericus Saxo, Cono Berengarii frater, Sicboth de Bavaria, Henricus Carinthiæ dux, Bertulphus Bertulphi ducis filius. Hi omnes post imperatorem eo ordine iurarunt, ut si imperator hæc implere nollit, ipsi cum omnibus suis cum Romana ecclesia renere.

His ita formatis, capite *trigesimo octavo subiungens ait*, idem apostolicus ad eum literas dirigit, mandans illi ut illuminator omnium gratias referat, qui cordis ejus oculis aperire dignatus est, ut patris ejus nequitiam toto jam orbe vulgatam & interrim agnosceret, & gravius abhoreret. Apostolica namque sedes eum ad æterni Patris viscera confugientem paterna benignitate susciperet, & inter matris ecclesiæ filios familiariter confoveret. Si enim, sicuti suarum litterarum serie pollicebatur, plena mentis devorione sibi suisque legitimis successoribus obedientiam exhibere curasset, quam reges imperatoresque catholici suis prædecessoribus exhibuerunt, ipse profecto eum ut catholicum imperatorem esset habiturus, honoremque ejus per Dei gratiam servandum augendumque curaturus. Nam si in cœptra obedientiæ probitate persisteret, magnam Romano imperio salutem obventuram. Quam ob causam non solum in partes illas venire, verum extremis quoque personam suam exponere paratus esset. Ceterum quoniam impresentiarum se ad eum neque Urbis qualitas, neque conditio temporum irepateretur, invicem sibi per internuntios voluntates suas aperiret. Postulat deinde imperator, ut patris sui corpus in ecclesia sepeliri permitteret. Ad hoc ille respondit: Sanctarum scripturarum his obfistat auctoritas, divinarumque miraculorum reverentia prohibet. Ipsos enim Dei martyres jam in cælestibus postos id terribiliter iussisse: scilicet ut sceleratorum cadavera de suis basilicis egerentur: neque quibus viventibus non communicavimus, mortuis jam communicemus. Mense autem Februarii Cæsar castra concite movens ad urbem tendebat. Pontifex autem exhortatorias literas illico disseminans, Nortmannos ac Longobardos monebat in Romanæ ecclesiæ fide ac devotione persistere: & frustra id quidem. Post hæc imperator pervenit ad Urbem III. Idus Februarii, sabbato ante quinquagesimam. Romanis autem insistentibus ut honorem ac libertatem Urbis sacramento firmaret, callide illos Cæsar fallere cupiens, Teutonica lingua quod volebat ipse juravit. Hoc plerique ex Romanis agnoscio, fraudem in negotio esse proclamantes, sese in Urbem receperunt.

Ut igitur pontifex imperatorem advenisse cognovit, missis nuntiis securitatem ab eo obfidesque exercebat. Cæsar obfidiis datis, vicissumque receptis, iurejurando firmavit de Apostolici ipsius vitæ, de honore, de membris, de mala captione, de regalibus & patrimonii beati Petri, & nominatim de Apulia, Calabria, Sicilia, Capuanoque principatu, ractis sacramentis: & quod omne jus ecclesiarum omnisque illarum res quæras omnino dimitteret. Postera die pontifex misit in occursum ejus in montem Gaudii, qui & Martii dicitur, bajulos, cereostarios, staurophoros, aquiliferos, leoniferos, lupi-

A feros, draconarios, candidatos, defensores, stratores, populique infinitam multitudinem cum floribus arque arborum ramis & palmis. Duo ex more juramenta, unum juxta ponticulum, alterum ante porticum portam populo fecit. Ante portam a Iudæis, in porta a Græcis canentibus exceptus est. Illuc omnis Romanæ urbis clerus ex pontificis præcepto convenerat: qui eum equo delapsum ad sancti Petri gradus cum laudibus deduxerunt. Cum vero ad superiores gradus evasisset, illic dominus papa cum episcopis pluribus, cardinalibus, presbyteris, diaconibus, subdiaconibus, & omni cantorum schola & ministris interfuit. Quem imperator ut vidit, ad ejus vestigia corruit: exurgensque, in nomine Trinitatis, in ore, fronte, oculis, ei pacis osculum dedit, stratorisque implevit officium. Moxque dexteram pontificis tenens, magno cum populi gaudio magnisque clamoribus ad portam Argenteam venit. Ibi ex libro professionem imperatoriam fecit: & a pontifice imperator designatus est, rursusque osculato pontifice, orationem primam continuo super eum Lavicanus episcopus dixit ex more. Post basilicæ ingressum, cum in arcem porphyriticam pervenisset, positus sedibus uterque consedit. Pontifex instaurari ecclesiasticum jus, & cetera quæ in conventionis charta scripta fuerant petiit; paratus & ipse quæ pollicitus fuerat exequi. Ille cum episcopis suis atque principibus secessit in partem juxta secretarium tractaturus aliquid. Adfuerunt huic tractatu ex Longobardis episcopi tres; Bernardus Parmensis, Bonus senior Reginius, Aldoque Placentinus. Cumque in eo tractatu tardior jam hora protaheretur: missis nuntiis pontifex prædictæ conventionis tenorem iterato petiit impleri. Tunc transfalpini episcopi ad pontificis vestigia corruentes, ad oscula sutrexerunt: sed post paululum familiares regis dolos sensim aperire cœperunt, dicentes conventionem illius scripti firmari iuste legitimeque non posse. Quibus dum evangelica & apostolica obiiiceretur auctoritas: Cæsari quæ Cæsaris sunt esse reddenda: & Nemo militans Domino implicat se negotiis sæcularibus: & iuxta beatum Ambrosium a sacerdotali officio, qui talia gerat, alienum esse: cum hæc, & alia apostolica canonicaque capitula obiiicerentur, illi ramen in dolis suis pertinaciaque permansere.

Quia fraude quoræ dolo post hæc pontificem in vincula coniecerit, eodem chronico capite quadragesimo his verbis enarratur: Interea imperator cupiens pontificem suis assertionibus fallere: Volo, inquit, ut discordia, quæ inter te & Stephanum cognomento Nortmannum hæcenus fuit, jam finem accipiat. Multa enim imperatoris gratia pericula Stephanus ipse subierat. Ad hæc pontifex: Dies, inquit, magna ex parte præterit, officiumque prolixum erit hodie: ideoque si placeat, quod vestrum est prius impleatur. Vnus autem ex his qui cum imperatore venerant, continuo in medium surgens: Quid, inquit, tam multis agimus verbis: scias dominum nostrum imperatorem imperii coronam ita velle suscipere, sicut illam Carolus, Ludovicus, Pipinusque sumpserunt. Quod cum papa minime implere posse dixisset, Cæsar iratus, Moguntini archiepiscopi Saxonisque episcopi cõsilio seductus, non verius est pontificem armatis circumstare turmis. Sed cum dies jam declinaret in vesperam: consultum est a fratribus, ut imperator eodem die coronaretur, reliquorum tractatus in hebdomadam sequentem differretur. Illi id quoque averfati sunt. Inter hæc pontifex,

Ccc ij & qui

Matth. 21.
2 Tim. 2.

ANNO
CHRISTI
1112.

& qui cum eo erant omnes, a militibus custodiebantur armatis. Vix tandem ad altare beati Petri pro audiendis agendisque Missæ solemnibus ascendere licuit: vix ad consocienda sacramenta divina, panis, aqua, & vinum afferri potuerunt. Expleta Missa, de sede compulsus descendere pontifex, deorsum ante beati Petri confessionem cum fratribus sedit: ibique ad noctem usque custoditus a militibus, ad hospitium tandem extra ecclesiæ atrium ductus est cum fratribus. Capta est cum illo clericorum laicorumque copiosa multitudo. Pueros item ac diversæ ætatis homines, qui obviam cum floribus & palmis exierant, alios obruncari, alios expoliari, partim cædi, partim vinciri iussit. Ioannes interea Tusculanus & Leo Ostiensis episcopi, ubi papam captum perspexerunt, sub plebeio habitu sese in Urbem receperunt.

Capite 41. peregrinus recensere crudelem pugnam inter Romanos & imperatorem Henricum V. exortiam; & quomodo imperator metu Romanorum clam ab Urbe fugerit, captivumque pontificem secum abduxerit, hæc subiungit: Romani igitur cum audissent papam esse captivum, tantus eorum animos tumultus & dolor indignatioque pervasit, ut protinus Alemanni omnes, qui vel orationis causa vel alterius cuiuscumque negotii Urbem ingressi fuerant, necarent. Postera die egressi Urbem, conferta pugna plurimos de imperatoris exercitu obruncant: & eorum captis spoliis adversus Teutones acriorem inveniunt pugnam: adeo ut eos porticu pene propellerent, ipsumque imperatorem equo deicerent, atque in faciem vulnerarent. Hoc ubi Otto Mediolanensis comes aspexit, pro imperatore se obiciens morti, equum illi sum, ut evaderet, tradidit: qui, nec mora, a Romanis capitur, atque in Urbem inductus minutatim concisus est, & carnes ejus in platea canibus devorandæ relictæ sunt. Imperator ubi Romanos superiores evadere, suosque concidi animadvertit, clamavit, & dixit: Videtis me, milites mei, a Romanis circumfundi, nec me defenditis? Ad hanc vocem cernebat Alemannorum Romanorumque micare gladios, ac nimio ardere fervore pugnam, nullamque esse occumbentium requiem. Perniciosissima profecto & atra Romanis & hostibus fuit ea dies. Cum hinc & inde tot hominum millia ruerent, ipsæque Tibetis caërorum cruore tingeretur. Iam dies declinabat in vespem, cum Teutones resoluti bello, a pugna se subducere cœperant. Virtus enim eorum, ut ait Eutropius, sicuti primo impetu major quam virorum est: ita sensum languescens, fit imbecillior quam feminarum. Habent namque aliquid simile cum nivibus suis: mox enim cum calore tentati cœperint, in sudorem conversi deficiunt, & quasi a sole solvantur. Romani vero, ut Teutones bello cessasse viderunt, ad spolia prædæque conversi, onusti in Urbem remeare cœperunt. Hoc ubi Cæsar advertit, imperat suis ut Romanos onustos spoliis, jamque Urbem subeuntes, uno impetu adorirentur. Quod cum factum esset, plures ab invicem quam ab hostibus petempti sunt. In tanta igitur perturbatione rerum, varia fortuna utrimque fuit. Teutonici cum ad Crescentianum castrum pervenissent, Romani noviter emissi atque integri fessos adorti in fugam convertunt. Alemanni rebus certis admoniti, cum se premi a Romanis cernebant, sese in castra receperunt: tantusque illos invasit terror, ut biduum integrum in armis essent. Adveniente nocte Ioannes Tusculanus episcopus omnem Romanum populum advocans, ita alloqui cœpit: Licet, carissimi filii, alacritati virtutique vestræ sti-

A muli adhortationum admovendi non sint, cum verbis neque ex imbecillo strenuus, neque robustus quispiam reddatur ex timido: omnis enim vobis est pro vita, pro libertate, pro gloria, pro defensione apostolicæ sedis, pugna omneque certamē est. Hæc omnia in manibus vestris sunt constituta. Nam qui pacem desiderat, præparet bellum. Filii vestri contra jus omne, contra fas tenentur in vinculis. Petri apostoli basilica toto terrarum orbe venerabilis, armis, cadaveribus, sanie & cruore plena est. Quid autem? Ex hoc summam omnium malorum conjicere possumus. Quæ unquam audita est immanior pestis? Pontifex apostolicæ sedis a barbaris hominibus tenetur in vinculis: omnis sacerdotalis ordo, tota ecclesiastica dignitas carceri ac tenebris addicta est. Lugent ministri domini, altaria sancta lacrymis madet: ipsa profusa mater ecclesiæ attrita gemit, imploratque opem vestram: filios, ut se detantiss cladibus cruant, mærens orat & obsecrat. Quocirca rogamus affectu quo possumus, ut periclitanti succurratis, & ad ulciscendam matris injuriā toto animo totisque viribus incumbatis. Nam si adsint qui obsistat, fugere hostes quam consistere paratiores erunt. Itaque, ut alacriores infurgatis ad tantum ulciscendum scelus, de domini nostri & beatorum apostolorum Petri & Pauli misericordiam cōfidentes, ab omnibus vos peccatis absolvimus. Hac oratione Romani vehementer animati, omnes adversus imperatorem se sacramento constringunt: & qui se adjuvarent pro fratribus habendos decernunt. *Hæc Petrus diaconus.*

Sed antequam ulterius progrediamur, recitanda hic est brevis epistola ab eodem Ioanne episcopo Tusculano tunc data ad Richardum cardinalem episcopum Albanensem, de quo sæpe superius, tunc absentem, quas se habet:

Ioannes Dei gratia Tusculanus episcopus, agens vices domni Paschalis papæ vicinij Iesu Christi, venerabilis fratri Richardo Albano episcopo, in domino salutem.

QVONIAM, sicut ait apostolus, unum corpus sumus in Christo, & si patitur unum membrum, cætera membra compatiuntur: quæ de capite nostro, & de tota fere ecclesiâ gesta sunt, fraternitati tuæ significamus. Cum igitur Henricus Teutonicorum rex Sutrium pervenisset, legatos quosdam Romam direxit, qui iurejurando firmaverunt domni papæ Paschalis legatos secum ducere ac reducere, & regem ipsum sacramento firmare, omnem ecclesiarum investituram penitus abdicare, obseques etiam dare, ne ad hoc flagitium iterum rediret, & res ecclesiasticas, & regalia, ac beati Petri patrimonia libera & quiete omnino dimittere, obseques etiam dare pro securitate, cum ad coronandum eum ad beati Petri basilicam exiret. Postea ex parte ecclesiæ a laicis viris firmatum est, si ista quæ promissa sunt jam dictus rex observaret, quod dominus noster eum benigne susciperet, & ei diademata regni imponeret, & coronatus, si vellet, Urbem intraret. Pro transitu etiam pontis, obseques accepit, pro quibus sacramentum exhibuit, quod in ipso die dominico, si pontem transiret, eos in liberam nostrorum restitueret potestatem. His igitur omnibus sacramentis ex utraque parte peractis, & obsequibus datis, cum ad coronandum eum ad ecclesiam beati Petri papa exiret: postpositis sacramentis, & dimissis obsequibus, eum in ipsa ecclesiâ cum episcopis & cardinalibus & multis Romanis violenter cepit, & in captione arctissima detinet. Romani vero post alterum diem collecti, in hostes ecclesiæ impetum facientes, de porticu fugerunt, complerunt, inter-

interfectis multis de suis, & perditis equis, tectoriis, A
pecuniis, & infinita suppellectili. Post hæc omnes
unanimes contra eum iuraverunt uno animo, una
voluntate pugnare. Tu igitur prudenter vigila, &
quanto amplius necessarium conspici, tanto ma-
gis elabora, & matrem ecclesiarum omnium ad-
juvare ne desinas. Orationes pro liberatione domi-
ni nostri, immo pro ipsa ecclesia, ubicumque
potueris, fieri facias. Vale. Hoc autem factum
est anno domini millesimo centesimo undecimo,
Indictione quarta, pridie Idus Februarii, in basi-
lica sancti Petri apostolorum principis, die do-
minica ante caput jejunii.

*Hæcenus Ioannis episcopi Tusculani epistola, quam
Papirius Massonus cudit cum aliis ad hæc spectanti-
bus antiquis monumentis, in notis editis ad Ivoonis epi-
scopas. Pergit autem Petrus diaconus:* Hæc tibi imperatori
nuntiata sunt, eadem nocte eundem apostolicum secum
abduicens, tanto metu cum omni exercitu profugit ex porticu: ut non modo sarcinas,
verum & socios plurimos in hospitiiis resiqueret.
Post duos autem dies advocans milites, pontificem sacris
vestibus exui iussit. Quod cum factum esset, vincium
secum pertaxere, Dehinc Soractem usque pergentes,
juxta beati Andreæ monasterium, alvenn annis transferunt:
& in Sabinos ad Lucanum pontem iter agentes, ultiores
Romanæ urbis partes aggressi sunt. Trahebantur interea
clericorum laicorumque plurimi vincii funibus.
Pontifex autem cum duobus episcopis Sabinensibus ac
Portuensibus, & cardinalibus quatuor, apud castrum
Trebicum, cæteri vero cardinales apud Corcodidum in
custodia tenebantur, Latiorum nullus audebat cum eodem
pontifice colloqui. Custodiebatur autem a magnatibus
imperatoris, a quibus etiam illi ministrabatur. Postremo
tam suspicionis quam & concordie gratia in castra
reductus est. Fuit autem idem Apostolicus in eodem
ergastulo sexaginta & unum dies. Enimvero Ioannes
Tusculanus episcopus, fidelium animos ad opem ecclesie
ferendam nunquam excitare litteris desistit. Tunc
princeps Patenatiæ cum suis profectus, electos milites
fere trecentos Romanis auxilio misit. Qui cum Ferentium
venissent, & Prolemæum & omnes fere illarum partium
proceres favore imperatori comperissent, imperatorem
cum exercitu jam transiisse Tiberim, neque jam Urbem
ingredi possent, Capuam reversi sunt.

*Qua occasione tandem coronam imperialem, investiturarum
ecclesiasticarum collationem, aliaque privilegia plura a
pontifice extorsit, solumque a vinculis Romam remisit,
cap. 42. his verbis enarrat:* Cernens itaque sibi, secus
quam putabat contigisse, cæpit iurejurando firmare,
nisi pontifex illi morem gereret, & ipsum, & omnes quos
habebat in vinculis, partim occisurum, partim amputatis
membris quibusque debilitaturum. Sed cum ad id nequiter
constantiam pontificis flectere, in hoc tandem plena
deliberatione convenit, ut omnes quos ceperat liberos
faceret, dum tamen sibi in posterum apud pontificem
prospicere possit. Hoc per principes suos, hoc per clericos,
hoc per laicos, civisque Romanos, sollicitè satagebat.
Cæterum pontifex vitam ponere, quam jura ecclesie
violari malebat: quamvis ille non ecclesie jura, non officia
quælibet, sed regalia sola se dare assereret.
Proponebatur schismatis grave periculum: quod omni
pene Latinorum immineret ecclesie. Videns tandem
lacrymis suspiriosque filiorum, totus in lacrymas solvitur.
En cogor, inquit, inquit, ecclesie pace & liberatione
id perpeti: quod ne

Cencil. general. Tom. X.

paterer, vitam quoque cum sanguine profunderere
paratus eram. Huic confirmando negotio, episcoporum
cardinaliumque consensus expetitur: neque aliter
vel captivos relaxari, vel pacem rebus ecclesie
dari posse, asseveratur. Cum igitur Albertus comes,
& cæteri principes, juramentis conditiones præscribi
non sinerent: pontifex, quandoquidem, inquit,
conditiones præscribi non vultis, verbis opponam.
Tunc totus ad imperatorem conversus: Iuramenta hæc,
ait, idcirco facimus tibi, ut vos illa quæ polliciti
estis observetis. Quod imperator cum suis omnibus
letissime ac perlibenter annuit. Igitur ex verbo
pontificis sic ab eis juratum est in agro juxta
pontem Mammeum, qui Romanos Teutonisque
dirimebat: hoc videlicet modo: Quod ulterius non
inquietaret imperatorem ejusque imperium de
presumpto, de temerato ecclesiarum jure; & de
injuria sibi suisque irrogata, in persona imperatoris
& bonis, malum aliquid sibi vel alicui personæ
non redderet: neque pro hac causa imperatorem
inquam anathemati subderet: eidemque imperatori
privilegio sub anathemate confirmaret, ut episcopos,
& abbates, libere electos absque simonia, idem
imperator annullo & virga investiat: episcopusque
sic investitus libere consecrationem ab archiepiscopo,
ad quem pertinuerit, sumat. Si quis vero a populo
& clero eligatur, & non ab imperatore investiatur,
a nemine consecratur: & archiepiscopi & episcopi
libertatem habeant consecrandi investitis ab
imperatore: regnumque & imperium ac principatum,
officii sui auxilio, illi conservabit. Et cum hæc
sacramento firmasset, imperator demum quod
eundem pontificem cum episcopis & cardinalibus,
& omnes qui cum eo vel pro eo capti essent, ob-
fidesque & secutos perduceret intra portas
Transiberinæ civitatis, neque ulterius aut caperet,
aut capi permitteret, juravit his qui in fide sedis
apostolicæ manerent: & populo Romano tam per
se quam per suos pacem servaret: eundem papam
fideliter juvaret, ut papatum secunde & quiete
teneret: patrimonia & possessiones ecclesie
Romanæ restitueret. Cætera, quæ de jure habere
debet, more antecessorum recuperare ac tenere
adjuvaret bona fide: & eidem pontifici fideliter
obediret, salvo honore imperii & regni, sicut
catholicus imperatores catholicis Romanis pontificibus
solent. Post hæc Fridericus Colonien-
sis archiepiscopus, Gebhardus Tridentinensis,
Burchardus Monasteriensiensis, Bruno Spiren-
sis, Albertus cancellarius, Fridericus, Herimannus,
Albertus, Fridericus, Berengarius, Godefredus,
& Vvarnerius comites, ac Bonifacius marchio,
in hunc modum iuraverunt. Restabat illa
exactionis & extorsionis portio, ut de
investitura permissione privilegium imperatori
scriberetur, ipso præsentem. Nec ipse igitur,
neque ipsius principes differri passi sunt
ipsam scripturam: donec intra civitatem
veniretur, ubi pontificis sigillum remanserat.
Die igitur altero in eodem campo, qui
septem fratrum dicitur, dum castra moverent,
dictari illud oportuit: & transmissis
juxta pontem Salarium Tiberis fluvio, jam
locatis castris, accitus ex Urbe scriiniarius
scriptum illud inter tenebras nocturnas
exaravit: cui invitus licet pontifex
subscripsit. Porro cum ibidem chartam
ipsam imperator accepisset, postquam
tamen in ecclesia beati Petri coronatus
fuerat: eam de manu pontificis, contra
ejus voluntatem omnemque consuetudinem,
suscipere voluit. Coronatus est autem
idem imperator portis omnibus Romanæ
urbis, ne quis civium eo adveniret,
obferatis. Cumque ad

Ccc iij hostiaz

ANNO
CHRISTI
1122,

hostiæ confectionem venisset, partem ipse sumens reliquam imperatori tradidit, dicens: Sicut pars ista vivifici corporis divisa est, ita divisus sit a regno Christi & Domini qui pactum istud rumpe- re ac violare tentaverit. Post coronationem, finitis Missarum solemnibus, imperator in castra regre- ditur. Pontifex autem in Urbem regressus est: hinc jam in Romana ecclesia scandala dissensio- num & schismatum otiri cœperunt.

Hæc de occasione celebrati concilii chronicon Cas- sinese, ut non immerito de Davide Schotto Banco- rensi episcopo V Vilhelmus Malmesburiensis, & de ab- bate Vrspergensis Baronius tomo 11. annalium dixe- rint, eos schismaticorum fautores esse, atque hanc de captivitate pontificis historiâ in gratiam regis schis- matici sic enarrasse, ut non tam historiam, quam panegyricum Caesaris descripsisse videantur. Epistola illa Henrici regis, qua hæc de re scripta reperitur in appendice ad Marianum Sconum, in plurimis a chro- nico Cassinensi discrepat. Quare tantam illi fidem tribuo, quanta debetur resti in propria causa testimo- nium ferenti. Formula conventionum violenta trium septimanarum captivitate extortarum, sicut etiam privilegii, extant apud Malmesburium lib. 5. his ver- bis: Dominus papa Paschalis non inquietabit do- minum regem, nec ejus imperium vel regnum, de investitura episcopatum, & abbatiarum, neque de injuria sibi illata, & suis in persona & bonis: neque aliquod malum reddet sibi, vel alicui per- sonæ pro hac causa: & penitus in personam regis Henrici nunquam anathema ponet, nec remane- bit in domino papa quin coronet eum, sicut in ordine continetur: & regnum & imperium officii sui auxilio eum tenere adjuvabit pro posse suo. Et hoc adimplebit dominus papa sine fraude & malo ingenio.

Hæc sunt nomina illorum episcoporum & cat- dinalium, qui præcepto domini papæ Paschalis pri- vilegium & amicitiam domino Henrico imperato- ri factamento confirmaverunt: Petrus Portuensis episcopus, Censius Sabinensis episcopus, Rober- tus cardinalis sancti Eusebii, Bonifacius cardinalis sancti Marci, Anastasius cardinalis sancti Clemen- tis, Gregorius cardinalis apostolorum Petri & Pauli, item Gregorius cardinalis sancti Chryso- goni, Ioannes cardinalis sanctæ Potentianæ, Rufus cardinalis sancti Laurentii, Rainerius cardinalis sancti Marcellini & Petri, Vitalis cardinalis sanctæ Balbinæ, Cuzo cardinalis sancti Marci, Theo- baldus cardinalis Ioannis & Pauli, Ioannes decanus in schola Græca, Leo decanus sancti Vitalis, Albo decanus Sergii & Bacchi.

corrupte scriptum erat, Remeris. al. Teuzo

Ipse etiam hoc sacramentum fecit: Ego Henricus rex liberos dimittam quarta vel quinta feria proxima, & dominum papam, & episcopos, & cardinales, & omnes captivos, & obsides, qui pro eo vel cum eo capti sunt, & secure perducere faciam intra portas Transiberinæ civitatis, nec ultetiam capiam aut capi permittam eos qui in fidelitate domini Paschalis permanent: & populo Romano & Transiberinæ civitati pacem & securitatem servabo, tam per me, quam per meos, in personis quæ pacem mihi servaverint. Dominum papam fideliter adjuvabo, ut papatum suum quiete & secure teneat. Patrimonia & possessiones Romanæ eccle- siæ quæ abtuli restituum, & cuncta quæ habere debet, more antecessorum suorum recuperare & tenere adjuvabo, bona fide, sine fraude & malo ingenio: & domino papæ Paschali obediam, salvo honore regni & imperii, sicut catholici impe- ratores catholicis pontificibus Romanis.

Et isti sunt juratores ex parte ipsius regis: Fri- dericus Colonienfis archiepiscopus, Godebaldus Tridentinus episcopus, Bruno Spirenfis episcopus, Berengarius comes, Albertus cancellarius, Her- mannus comes, Fridericus comes Palatinus, Boni- facius marchio, Albertus comes de Blandriaco, Fridericus comes, Godefridus comes, VVarnierius marchio.

Hac conventionem expleta, & prædictorum epi- scoporum & cardinalium sacramento confirmato, osculo utrimque dato, dominus papa iv. Idus Aprilis, dominica Quasimodo geniti, Missam celebra- vit, in qua post communionem suam, & mi- nistrorum altaris, imperatori corpus & sanguinem domini dedit in hæc verba: Hoc dominicum cor- pus quod sacrosancta retinet ecclesia, natum ex Maria virgine, elevatum in cruce pro redemptione humani generis, damus tibi, fili carissime, in remissionem peccatorum tuorum, & in conserva- tionem confirmandæ pacis & veræ amicitia: inter me & te, & regnum & sacerdotium. Altero vero die apostolicus & rex ad columnas quæ sunt in foro convenerunt, dispositis præfidiis loricatorum, ubi- cumque videbatur opus esse, ne impediretur regis consecratio. Et in Argentea porta receptus est rex ab episcopis, & cardinalibus, & toro clero Romano. & cæpta oratione quæ in ordine continetur, ab Ostiensis episcopo, quoniam Albanus decrat, a quo debuisset dici, si adesset, ad mediam rotam ductus est, & ibi recepit secundam orationem a Portuensi episcopo, sicut præcipit Romanus ordo. Deinde duxerunt eum cum litanis usque ad con- fessionem apostolorum, & ibidem imposita sibi corona ab ipso Apostolico in imperatorem est conse- cratus. Post impositam coronam, Missa de resur- rectione domini est celebrata: in qua ante com- munionem dominus papa privilegium imperatori propria manu dedit, in quo sibi & regno suo quod hic scriptum est concessit, & in eodem loco sub anathemate confirmavit.

Paschalis episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio & per Dei omnipotentis gratiam Romano imperatori Augusto Henrico, salu- tem & apostolicam benedictionem.

REGNUM vestrum sanctæ Romanæ ecclesiæ coherere divina dispositio constituit: præde- cessores siquidem vestri, probitatis & prudentiæ amplioris gratia, Romanæ urbis coronam & imperium consecuti sunt. Ad cujus videlicet coronæ & imperii dignitatem, tuam quoque personam, fili carissime Henrice, per nostri sacerdotii ministri- um majestas divina provexit. Illud igitur digni- tatis privilegium, quod prædecessores nostri vestris prædecessoribus catholicis imperatoribus concesserunt, & privilegiorum paginis confirmaverunt, nos quoque tuæ dilectioni concedimus, & præsen- tis privilegii pagina confirmamus: ut regni tui epi- scopis vel abbatibus, libere præter violentiam vel simoniam electis, investituram virgæ & annuli con- ferat; post investitionem vero canonice consecratio- nem accipiant ab episcopo, ad quem pertinuerit. Si quis autem a clero vel populo præter assensum tuum electus fuerit, nisi a te investiat, a nemine consecratur: exceptis nimirum illis, qui vel in archiepiscoporum vel in Romani pontificis solent dispositione consistere. Sane archiepiscopi vel episcopi libertatem habeant a te investitos epi- scopos vel abbates canonice consecrandi. Prædeces- sores enim vestri ecclesias regni sui tantis regalium suorum

suorum beneficiis ampliarunt, ut regnum ipsum maxime episcoporum vel abbatum praesidii oporteat communiti, & populares dissensiones, quae in electis omnibus saepe contingunt, regali oporteat maiestate compesci. Quamobrem prudentiae & potestati tuae cura debet sollicita imminere, ut Romanae ecclesiae magnitudo, & caeterarum salus, tuis Deo praestante beneficiis & servitiis conservetur. Si qua igitur ecclesiastica vel saecularis persona, hanc nostrae concessionis paginam, sciens, contra eam temerario ausu venire tentaverit, anathematis vinculo, nisi resipuerit, innodetur, honorisque ac dignitatis suae periculum patiatur. Observantes autem hoc misericordia divina custodiat, & personam potestatemque tuam ad honorem suum & gloriam feliciter impetare concedat.

Petractio itaque toto ipsius consecrationis officio Apostolicis & Imperator complexis invicem dextris iverunt cum celebri pompa ad cameram quae est ante confessionem sancti Gregorii: ut ibi deponeret Apostolicus sua sacerdotalia, imperator autem sua regalia. Imperatori autem exenti de camera, & suis regalibus exuto, occurrerunt Romani patricii cum aureo circulo, quem imposuerunt imperatori in capite, & per eum dederunt sibi summum patricium Romanae urbis, communi consensu omnium, & volenti animo.

Omniem hanc ambitionem privilegiorum & consecrationis, verbo de scriptis praefati David transluli: quae ille, ut dixi, pronius quam deberet, ad gratiam regis inflexit. *Hac omnia Malmesburienfis.*

Ceterum redditis his ex sincerissimis actis ab aliquo eorum qui interfuerunt conscriptis: reliquum est, ut ad plenorem tantae rei cognitionem, quae ab aliis eiusdem temporis scriptoribus reperitur asserta, his intexamus: velut illud memoria dignum quod Otto Friburgensis sic scribit de constantia Conradi archiepiscopi, cum detestaretur vehementer ejusmodi regis Henrici scelus: Videns hoc venerabilis Iuvavensis ecclesiae archiepiscopus Conradus, qui cum rege venerat, zelo aequitatis vicem Dei dolens, factum hoc improbavit. Cui dum quidam ex ministris regis Henrici cognomento caput, evaginato gladio mortem interminaretur, tanquam pro justitia mori optans, jugulum praebuit, malens, si minas ille ad effectum perducere voluisset, temporalem vitam finire, quam tanti piaculi scelus dissimulare.

In actis sancti Gebhardi Iuvavensis sive Saltzburgenfis (idem enim est) archiepiscopi, antiquitus scriptis ab autore ejus temporis, hac de sancto Conrado eiusdem ecclesiae archiepiscopo narrata leguntur quae ab hoc anno & eadem ex causa cum secuta sunt mala: Exinde odium imperatoris & ejus fautorum in tantum incurrit, ut in ejus persecutione, sicut de beato quondam Athanasio legimus, torum pene conjuraverat regnum, & commoti sunt principes terrae; nec ei ullus locus tutus supererat ad latendum, dum ad investigandum cum omnes moverentur. Infra vallem Admuntensem in cujusdam spelunca montis dimidium pene annum est occultatus. Rursus idem infra monasterii cellulae ambitum in cellario subterraneo sexdecim hebdomadibus latavit. In cujusdam gurgite amnis inque ad mentum immeritus diem integrum exegit. Inde clandestino discessu Saxoniam petens, a Magdeburgensi archiepiscopo venerabili, Adilgoz nomine, officiosissime susceptus est, & retentus: qui etiam quotquot ad ipsum patrem nostrum

A Conradum Saltzburgensem episcopum occulte ob metum Caesareanorum pedites veniebant, multis muneribus honoratos equites remittebat. Miseratione demum divina, pace redintegrata ecclesiae, a Luitpoldo Strensi marchione in manu forti requisitus, ad suam honorifice post novem annos reductus est sedem. Rursus ecclesiae propriae strenue invigilavit, & inter caeteros ejusdem Saltzburgenfis ecclesiae dignos per ipsum profectus, majoris ecclesiae clericorum vitam in melius informavit, & communem vitam canonicorum sancti Augustini ibi initiavit anno dominicae incarnationis millesimo centesimo vigesimo primo.

Et inferius de monasterio ab eodem Conrado erecto, ipsum a Conone cardinali episcopo Praenestino consecratum fuisse tradit. Quod rursus ad eandem ab Henrico imperatore excitatam perfectionem pertinet, eiusdem temporis scriptor idemque notarius imperatoris Gotfridus Viterbiensis, inter temporis huius scriptores clarus, descripsit omnia ista metro, historice tamen non poetice: simulque atroxuit, quibus se pars utraque, in eiusmodi qua tunc versabantur disceptationibus, tueretur rationibus: sic enim se habent.

Papa caret manto, captus ab hoste fuo.

Quaestio nunc oritur, cur carcere papa renetur?

Respondetur eis: quia sustulit omnia praesul.

Abstulit imperio pontificale decus.

Nam bona pontificum, quae nititur ipse tenere,

Contulit imperium, quae deo Caesar habere;

Amodo qui teneat, Caesare dante feret.

Annulus & baculus de nostro munere venit:

Vndique pontifices regum sunt munere pleni:

Caesaris officium quomodo papa gerit?

Rettulit ecclesiae: Si quaerimus a qua fateri,

Annulus & baculus nunquam de Caesare venit;

Nam Dens ecclesiam caelitus ista dedit.

Omnia quae reges per tempora praefata dederunt

Non modo sunt regum, sed cui data iure fuerunt.

Nec Deus hoc patitur, nec tua jura ferunt,

Cum tua sit regni, tua sit custodia juris,

Carceribus nostris maki das exempla futuris,

In sanctum Domini dum feritate furis.

Conditor es juris, qui spernere jura videris,

Iam neque jura Dei, neque regia jura vereris,

Ecclesiam crucias, qui cruciandus eris.

Dedecus est, fontem juris confundere legem,

Et magis est timidum, caelotum spernere Regem.

Cum facta jura neges, tristitia regna reges.

Cur laicus quaerit tradi sibi munera caeli?

Vt Deus instituit, electio consona cleri

Judicio caeli libera semper erit.

Tu tua si repetis, repetes quae tu tribuisti,

Hac, cum non dederis, cur tollere proposuisti?

Tradere te decuit, tollere nulla mihi.

Si quodcumque datur, ratio monet ut repetatur,

Dos tua rollatur, nobis quoque nostra feratur;

Hoc ita, si cupias, quaerimus esse ratum.

Imperium dedimus, tu pauca dedisse videris,

Ex ope pontificis Caesar Romanus haberis,

Vincula pontifici qua ratione geris?

Quidquid agat praesul, quidquid sacra turba

fateretur,

Reddere cogetur quod Caesaris esse videtur;

Illud & in scriptis firmat uterque secus.

Annulus & baculus, vel cetera quae memoratur,

Caesaris ad jussum penitus reddenda parantur,

Papaeque Paschalis sic spoliatus abit.

Addit & his ista:

Curia papalis contendit & imperiali,

An sit inaequalis, vel debeat aequiparari,

Partibus oppositis, curia regis ait:

ANNO
CHRISTI
1112.

ANNO
CHRISTII
1112.

Spiritus est papa carnis velamine clausus,
Hunc quasi terrenum describere quis foret ausus?
Terrea cum superis qua paritate gerit?
Est quoque par superis, caelum datur ore tenere,
Qua ligat & solvit, qua regna videtur habere,
Carnis in exilio spiritus astra tenet.

Pro imperatore.

Caesar lex viva stat regibus imperativa,
Legeque sub viva sunt omnia iura dativa,
Lex ea castigat, solvit, & ipsa ligat.
Conditor est legis, neque debet lege teneti,
Sed sibi complacuit sub lege libenter haberi;
Quidquid ei placuit iuris ad instar erit.
Qui ligat ac solvit Deus ipsum proniur orbi,
Divisit regnum divina potentia secum,
Astra dedit superis, cetera cuncta sibi.

Pro ecclesia Romana.

Pars quoque papalis sic obviat imperiali:
Sic regnare damus, quod Petro subijciaris,
Ius etiam nobis Christus utrumque parit.
Spiritus & corpus mihi sunt subiecta poterit.
Corpore terrena teneo, caelestia mente.
Vnde tenendo polium solvo ligoque solum.
Aethera pandere, caelica tangere, papa videtur,
Nam dare, tollere, necesse, solvere, cuncta
meretur.

Cui dedit omne decus lex nova lexque verus.
Annulus & baculus quamvis terrena putentur,
Sunt de iure poli, quae significare videntur,
Respice iura Dei, mens tua cedat ei.
Reddit Apostolico Caesar quaecumque rogavit,
Pax bona conficitur, sublata Deo reparavit,
Iura suae partis letus uterque trahit.

Sed hac postea sub Callisto papa: cetera, qua subijcit de Romano concilio, suo loco dicenda erunt.

Inter omnes huius temporis scriptores tantum sacrilegium detestantes, unus ille plane videndus Vispergenis abbas, qui nervi solutus profutenda libere veritatis, obprivatum erga Henricum imperatorem affectum, sacrilegium adeo immane convertere nititur in pietatem, comparans eundem Henricum patriarcha Jacob, quod sicut ille detinuit angelum, & non dimisit, nisi benediceretur ab eo, ita iste Paschalem papam tenuerit, & detinuit sancte pieque, quousque ab eo quam petebat benedictionem acceperit. Ad id vero, quod aum ad huc Henricum Paschalem apud se retineret, accepisse ab eo liberam facultatem separandi in ecclesia Henricum parentem suum, parentandisque more catholico, cum sacerdotes Germania restati essent eum peccatorum suorum penitentem clausisse diem extremum. Quo obtento, ut reversus est idem imperator, sumptuosissimo sonere eundem patrem suum in ecclesia sepelivit. Hac ipse, qui & addit: Nec multo post Henricus imperatoria munificus liberalitate, tam spirituali papae suo Paschali, quam singulis ejus episcopis, cardinalibus, clericisque majoribus ac minoribus, dona tot tanta & talia dispersit, ut absentibus omnino memoratu incredibile sit. Quae quidem magis scandalum auxerunt, & ut in pontifice & cardinales linguarum jacula majori impetu iactarentur, & in eum acris invehentur adversarii, effecerunt. Ita plane vulnere gravi in capite accepto, catholica ubique ecclesia languet. Tunc autem proxime inuncta capiti membra, dum acriori dolore punguntur, ad caput ipsum confriticandum acris converuntur, ut patet concilio Hierosolymitano & Viennensi.

G. C. Acta diei sextae ejusdemque ultimae concilii huius acta sunt tum a Willelmo Malmesburienfi, lib. v. tum a St. Baluzio v. Cl. ad librum v. de concord. sacerdot. & imper. utrobique eadem: nisi quod adjecta sub finem editionis Ba-

A luziana, cardinalium qui interfecerunt, nomina, quae apud Willelimum desiderantur. Sed neutra in editione quidquam est, quod superius representatum non sit: praeter nomina eorum qui interfecerunt, quorum primas tantum litteras exhibebat Vaticanum exemplar ad quod exacta est Eliniana editio. Nos ea, quantum fieri potuit, ex utraque illa editione, & ex Italia sacra, integra restitimus. Addidimus etiam ad margines varias ex utroque codicis lectiones, quae alicujus esse momenti videntur.

CONCILIVM VIENNENSE, A
quo Henricus imperator quintus ob extortas
investituras excommunicatus est anno
domini MXXI. sub Paschali papa II.

B GVIDO archiepiscopus Viennensis, qui fuit postea Callistus papa, modo autem legatus apostolicae sedis, Vienna hoc anno contra isthuc ab Henrico scelera perpetrata concilium celebravit decimo septimo Kalendas Octobris: cui inter alios episcopos interfuit, immo & praesuit pro legato, quod impeditio- nis esset lingua, sanctus Godesfredus episcopus Ambianensis, ut restatur eius temporis scriptor Nicolaus in vita ipsius. Sed & interfuit huic concilio Viennensi sanctus Hago episcopus Gratianopolitanus, inquit Guido abbas Carthusia in vita ipsius, qui praecunctis, ut Henricus, qui sic enormiter in Paschalem papam peccasset, excommunicaretur, in eodem Viennensi concilio efficit. Porro ibidem ista decreta scripta esse reperitur.

C Investituram episcopatum & abbatiarum, & omnium ecclesiasticarum rerum de manu laica, sanctae Romanae ecclesiae auctoritatem sequentes, haereticum esse judicamus.

Scriptum illud, seu privilegium, quod a domno Paschali papa violenter Henricus rex de investituris, de anathemate in persona sua, non sponte extorsit, in virtute sancti Spiritus damnamus, atque irritum esse, & nullius beatae memoriae judicamus fieri.

D Henricum Teutonicorum regem, qui simulata pace Romam veniens, post data sacramenta domno papae Paschali, vitae, membrorum, malae captionis, refutationis investiturarum, eundem dominum papam in sede apostolica ante corpus beati Petri, post osculationem pedis, oris, & faciei, proditione, perjurio, & sacrilegio, velut alter Iudas, cum cardinalibus, & episcopis, & archiepiscopis, & multis Romanorum nobilibus tradidit, cepit, & raptum in castra insignibus apostolicis exiit, & indigne atque inhoneste irritum tractavit, & ab eo nefandissimum & detestabile scriptum violenter extorsit, excommunicamus, anathematizamus, & a gremio sanctae matris ecclesiae sequestramus, donec, his omnibus abrenuntiatis, plenam satisfactionem ecclesiae exhibeat.

E Haecenus decreta concilii Viennensis, quae archiepiscopus legatus Romam confirmanda misit, his tunc ad eundem Paschalem pontificem litteris synodali- bus datis.

Dommo

ANNO CHRISTI 1112.

Domno sancto & dulcissimo patri Paschali Guido A Viennensis archiepiscopus, & apostolica sedis legato, & ceteri omnes episcopi & abbates qui Viennensi assensum concilio, debitam subiectionem & obedientiam.

G. C. Non viderat Binius Paschalis papa ad Guidonem rescriptum, quo hujus concilii decreta confirmat. En ejus exemplum, ut a Jac. Sirmoaldo nostro ex codice S. Petri Catalaunensis descriptum est.

S ANCTÆ patenitatis vestræ mandata sequentes, apud Viennam convenimus: ibique, cooperante gratia Spiritus sancti, de investituris, de captione vestra & vestrorum, de perjuriis regis, de pessimo illo pacto & privilegio quod a vestra majestate violenter extorsit, tractate diligenter curavimus. Adfuerunt legati regis, litteras bullatas, quasi de parte vestra ad eum missas, audacter præterdentes; in quibus erga eum vester bonus affectus pacis & concordie & perfectæ & amicitie significabatur. Quas nimirum post concilium, quod in præterita ultima quadragesima Romæ celebratis, se recepisse, & sibi missas, idem rex testabatur. Cumque super his multa nobis incurreretur admiratio, memores tamen litteratum illarum quas humilitati nostræ, illarum etiam quas Gerardo Engolismensi episcopo & vestræ sedis legato de bona justitiæ perseverantia miseratis, totius sanctæ ecclesiæ & nostræ fidei ruinam evitare cupientes, ad Dei honorem & vestrum animati, canonicam viam aggressi sumus.

*** Paschalis episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Guidoni Viennensi archiepiscopo, sedis apostolica Vicario, & ceteris archiepiscopis, episcopis, & abbatibus, seu Domini sacerdotibus, Vienna congregatis, salutem & apostolicam benedictionem.

C VM alicujus motu detentione caput assiditur, membris omnibus communiter ac summopere laborandum est, ut ab eo penitus expellatur. Fratrum siquidem relatione compertimus, vos in unum convenisse, ac per Dei gratiam Viennæ concilium celebrasse. In quo nimirum de augenda religione, de dispositione ecclesiastica, seu ecclesiasticorum rerum, & de correctione pravorum hominum adversus sanctam ecclesiam insurgentium discussitis. Vnde Deo gratias referimus, & quæ statuta sunt ibi rata suscipimus & confirmamus, & cooperante Domino Deo illibata permanere censuimus. Dilectionem supradicti hortamur episcopi, ut studiose secundum Deum legationem sibi commissam impleat. Data Laterani xlii. Kal. Novembris.

Igitur dictante sancto Spiritu investituram omnem rei ecclesiasticæ de manu laica hæresim esse judicavimus.

*** CONCILIVM ANSANVM, de fide, deque laicorum investituris celebratum anno Christi M C X I I. a Joanne archiepiscopo Lugdunensi.

ANNO CHRISTI 1112.

Scriptum illud, quod tex a vestra simplicitate extorsit, damnavimus.

G. C. De hoc concilio id unum scimus: indistinctum fuisse, & ad illud convocatos provincia Senonensis episcopos parere vocanti Lugdunensi archiepiscopo recusasse. Quo prohibitum Lugdunensem non puto, quin illud cum suffraganeis suis celebraret. Quibus autem de causis ire noluerint Senonensis, mox leges in eorum epistola: quam merito synodicam dicamus: cum de sententia episcoporum illius provincia scripta sit. Cui & Joannis archiepiscopi Lugdunensis responsam subjectionem. Hæc duo nobis monumenta, qua synodum illam spectent, supersunt. Annum hujus concilii designo M C X I I. nempe post concessas a Paschali papa investituras Henrico V. Imperatori: & scriptas deinde quoquo terrarum litteras, quibus significabat id se coalitam fecisse, & factum dolere. Quarum litterarum fit mentio in Senonensium epistola. Idem argumentum hujus & Viennensis concilii: idem tempus.

In ipsum etiam regem nominatim & solemniter & unanimiter sententiam anathematis injecimus. Et nunc, domne patet, vestram, sicut dignum est, majestatem suppliciter exoramus, ut quod pro sanctæ ecclesiæ fidei robore, pro Dei & vestro honore fecimus, auctoritate apostolica solemniter confirmetis. Cujus confirmationis argumentum per appetas nobis litteras significare dignemini; quas etiam, ut gaudium nostrum sit plenum, alter alteri destinare possimus. Et quoniam principum terræ pars maxima, & univèrsi fere populi multitudo, in hac te nobiscum sentit: in remissionem peccatorum factorum omnibus injungatis, ut, si necesse fuerit, auxilium nobis & patriæ unanimiter ferant.

*** Episcoporum provinciæ Senonensis epistola synodica ad Joannem archiepiscopum Lugdunensem.

Illud etiam cum debita reverentia vestræ suggerimus pietati, quod si nobiscum in his steteritis, si hoc, sicut rogamus, confirmaveritis, si deinceps ab ipsius crudelissimi tyranni, & nuntiorum ejus, litteris, locutione, munitionibus abstineritis, unanimiter nos, sicut decet, habebitis filios & fideles. Si vero quod minime credimus, aliam viam aggredi cœperitis, & nostræ patenitatis affectiones prædictas roborare nolueritis: propitius sit nobis Deus, quia nos a vestra subiectione & obedientia repelleretis. Valete.

Ioanni Dei gratia Lugdunensis prima sedis archiepiscopo, Daimbertus eadem gratia Senonensium archiepiscopus, Ivo Carnotensis episcopus, VValo Parisiensis episcopus, Joannes Aurlianensis episcopus, cum ceteris coepiscopis Senonensis provincia, institutans a patribus reverentiam.

Istis hac in codice subiecta leguntur: Anno ab incarnatione domini millesimo centesimo duodecimo, indictione quinta, decimo septimo Kalendas Octobris, concilium hoc Viennense celebratum est.

I VRE primatus vestri invitatis nos ad concilium apud Ansam celebrandum, in quo tractate discussistis de fide, & investituris laicorum: ad quod venire minime contemnimus, sed terminos quos posuerunt patres nostri, terminos antiquos, transgredi formidamus. Nusquam enim reverenda patrum sanxit auctoritas, nusquam hoc servare consuevit antiquitas, ut primæ sedis episcopus episcopos extra provinciam propriam positos invitaret ad concilium: nisi hoc aut apostolica sedes imperaret, aut una de provincialibus ecclesiis pro causis quas

Quod autem ad confirmationem spectat, Paschalis papa confirmare distulit; viæque impulsu Cononis Prænestini episcopi cardinalis post annos quatuor, nempe redemptoris anno millesimo centesimo decimo sexto, in Lateranensi concilio confirmavit omnia que per legatos gesta essent, nominatim vero per eundem archiepiscopum Viennensem, ut suo loco patebit.

ANNO
CHRISTI
M. D. C.

intra provinciam terminare non poterat, primæ sedis audientiam appellaret. Quod non de corde nostro prophetamus, sed apostolica autoritate muniti, irrefragabilibus sententiis approbamus. Vnde scribit papa Nicolaus in hæc verba Radulpho Aquitaniarum primati, ultra jus primatis aliqua sibi usurpanti. Conquestus est apostolatus nostro frater noster Sigebodus archiepiscopus Norbomensis, quod clericos suos eo invito ad iudicium venire compellas, & de rebus ad ecclesiam suam pertinentibus eo inconfulo, quasi iure patriarcharum rui, disponas: cum hoc nec antiquitas, cui patres sanxere reverentiam, habeat; & autoritas sanctorum & canonum penitus interdicit: nisi forte pro causis quæ apud se terminari non possunt, ad te quasi ad patriarcham suum provocaverint; vel, si episcopus suus decesserit, res ecclesie suæ iudicio tuo dispensare voluerint. Primates enim vel patriarchas nihil privilegii habent, re præ cæteris episcopis, nisi quantum sacri canones concedunt, & prisca consuetudo illis antequam contulit, diffinimus: ita ut secundum Nicænas regulas sua privilegia serventur ecclesiis. Huic sententiæ concordant Clemens & Anacletus, qui post apostolos ordinaverunt, in quibus civitatibus essent primæ sedes, in quibus metropolitane: statuentes, ita demum iudicium episcoporum ad primates esse referendum, si ad eorum audientiam fuerit appellatum. His autoritatibus muniti, nolumus ecclesiis nostris inauditam novitatem inducere, vel iura earum antiquitus instituta permutare.

Præterea, quia in hoc concilio de investituris laicorum, quas quidam inter hæreses computant, tractare disponitur: potius pudenda patris vestri nudabitur; quæ publicanda non essent in Geth, nec in compitis Alcalonis, deridenda exponeris; quam post dorsum ea velando benedictionem paternam vobis acquiratis. Quod enim propter vitandam populi stragem paterne in se admittit summus pontifex: cogit necessitas, non approbavit voluntas. Quod inde constat, quia postquam evasit periculum, sicut ipse quibusdam nostrum scripsit, quod iusserat, iussit, quod prohibuerat, prohibuit: quamvis quibusdam nefandis urgente periculo quædam nefanda scripta permiserit. Sic Petrus trinam negationem trina confessione purgavit, & apostolus mansit. Sic Marcellinus papa deceptus a profanis coram sano thurificavit: & tamen a fratribus minime iudicatus, post paucos dies martyrio coronari promeruit. Sic Aaron in eremo, moram faciente Moyse in monte, propter impetabilem populi seditionem vitulum fuisse fieri permisit, quem populus insipiens adoravit: cum tamen non esset deductus a populo, ut Deum esse cederet, vel Divinæ culturæ reverentiam ei exhiberet. Meruit tamen veniam tantus excessus, & Domino iubente per manum Moyse ad summum sacerdotium est sublimatus. Sic Moyse ipse qui cum domino loquebatur sicut ad amicum amicus, Deum tamen offendit, cum propter murmur populi dicens: *Nunquid poterit nobis efficere aquam de petra hæc?* dubitare coactus est, & aquam cum disceptatione a Domino postulare. Sic doctor gentium qui in synagoga publice clamabat: *Circumcisio nihil est: & Christus nihil vobis proderit, si circumcidamini:* propter scandalum Iudæorum circumcidi permisit Timotheum, ut hac condescensione Iudæos lucrificaret. Hæc infirma probabili necessitate vel provida dispensatione passi sunt summi & sancti viri, Deo bene utente malis nostris: ut per hoc doceret eos, se ipsos

Gen. 9.

2. Reg. 1.

Ioan. 21.

Exod. 32.

Num. 20.

Galat. 6.

Galat. 5.

Act. 16.

agnoscere, quatinus differant infirma sua sibi ascribere, & bona sibi collata ad Dei gratiam referre. Nec ad hoc ista scripta sunt, ut in exemplum vivendi ducantur, sed ut ex lapsu majorum discant timere minores, ne similes lapsu majorum discant timere cederint, summa celeritate resurgant.

Quod si papa adhuc in Teutonicorum regem debiram severitatem non exerceat: credimus quia consulti differi secundum quorundam doctorum iudicia, qui consulunt quædam admittenda pericula, ut possint vitari majora. Vnde dicit Augustinus in tertio libro contra Parmenianum Donatistam: Hoc sanitas observat ecclesie, ut cum quisque fratrum, id est Christianorum, intus in ecclesie societate constitutorum, in aliquo tali peccato fuerit deprehensus, ut anarhemate dignus habeatur, fiat hoc ubi periculum schismatis nullum est: atque id cum ea dilectione fiat, de qua ipse Apostolus alibi præcipit dicens: *Ut inimicum eum non existimetis, sed corripite ut fratrem.* Vbi satis ostendit, quod cum metus iste non subest, sed omnino de frumentorum certa stabilitate certa securitas manet, id est, quando ita cuiusque timenotum est, & omnibus execrabile apparet, ut vel nullos profus, vel non tales habeat defensores per quos possit schisma contingere, non dormiat severitas disciplinæ. In qua tanto est efficacior commendatio pravitatis, quanto diligentior conservatio caritatis. Tunc autem hoc sine labe pacis & unitatis, & sine læsione frameatorum fieri potest, cum congregationis ecclesie multitudo, ab eo crimine quod anarhematizatur, aliena est. Nec enim esse potest salubris a multis correptio, nisi cum ille corripitur qui non habet sociam multitudinem. Cum vero idem morbus plurimos occupaverit, nihil aliud bonis restat, quam dolor & gemitus: ut per illud signum quod Ezechielis sancto revelatum est, ille qui evadere ab illorum vastatione mereantur. Si quis enim frater in aliquo cæteris dissimili crimine nominatur, & revera si contagio peccandi multitudinem invaserit: Divinæ disciplinæ severa misericordia necessaria est. Nam consilia separationis, & inania sunt, & perniciofa, atque sacrilega: quia & impia, & superba fiunt; & plus turbant infirmos bonos, quam corrigant animos malos.

Ad hoc non videtur nobis utile consilium, ad illa concilia convenire, in quibus non possimus eas personas contra quas agitur, condemnare vel iudicare: quia nec nostro, nec ullius hominum probantur subiacere iudicio. Vnde nos constat esse immunes, si facta eorum oris gladio ferire formidamus: cum ipse mediator obedire eis præcipiat, etiam si tales sint quales Pharisei, si ea quæ ad cathedram pertinent, recta præcipiant, ea vero minime faciant. Ex quibus omnibus hoc constare videtur, quatinus feminalia sacerdotia pudendis superponamus, ne verecunda nostra deridenda infidioribus nostris exponamus; & unde querimus reformare ecclesie fortitudinem, in maiorem incurramus debilitatem.

Hæc dicentes, non instruimus prudentiam vestram sed excusamus innocentiam nostram: quia & principes ecclesie claves nolumus potestate sua private quæcumque persona vices Petri habeat, nisi manifeste ab evangelica veritate discedat. Hæc dicentes, non tollimus quin possint quique metropolitani episcopus, secundum jus antiquum, convocare; provinciales synodum, salva reverentia Romanæ ecclesie, celebrare. Quæ si ad præsens non potest sathanam sternere sub pedibus suis: non obviabit tamen salubribus dispositionibus vestris, in quibus secundum quod

A
CHRAug.
c. 2.

2. Th

Matth.

» quod in prætaxato libro legitur, quisquis vel
» quod potest, arguendo corrigit; vel quod corri-
» gere non potest, salvo pacis vinculo excludit;
» vel quod salvo pacis vinculo excludere non
» potest, æquitate improbat, firmitate supportat,
» hic est pacificus, & ab isto maledicto quod scri-
» ptura dicit: *Ve his qui dicunt quod nequam bonum*
» *est, & quod bonum est, nequam; qui ponunt lucem*
» *tenebras, & tenebras lucem; qui ponunt quod amarum*
» *est dulce, & quod dulce est, amarum*: omnino li-
» ber, profusus fecutus, penitus alienus.

His catholicorum patrum terminis contenti, quæ possumus secundum decreta patrum salvo vinculo pacis corrigere volumus: quæ autem corrigere non possumus, usque ad messem, si necesse sit, domino docente tolerare debevimus. His verbis excusatos nos credimus, quod a laceratione domni papæ linguas nostras reprimimus: & si quid contra sententiam suam suorumque prædecessorum de remissis Germanico regi investituris fecisse videtur, filiali caritate excusamus. Non enim prævaricator est legis, qui delinquit in lege aliqua, fallente subreptione vel impellente necessitate: sed qui legem impugnat studiose, & delictum suum non curat agnoscere.

Vnde hunc excessum ejus non tantum non accusamus, sed dictante ratione approbamus: si imminente strage populi, paterna caritate cum non nullo vulnere suo se tantis periculis voluit objicere, ut majoribus morbis posset sincera caritate subvenire. Nec ipse primus nec solus factus est dispensator dominicorum præceptorum: quia mediator Dei & hominum, cujus vita in terris disciplina fuit morum, primo præcepit discipulis, ut non ferrent sacculum, neque peram: quia tunc nulla necessitas urgebat. Imminente vero tempore passionis suæ, sciens eos penuriam panis passuros cum transirent de loco ad locum: temperavit præceptum, dans eis licentiam ut ferrent peram & sacculum, non jam imperans cupiditati, sed indulgens necessitati. Item cum hæreses diversi generis pullularent per diversas partes mundi: ut catholici terribi severitate sententiæ, hæreticorum seductiones cavescerent, severissime præceptum est, ut revertentes ab hæresi vel clerici non fierent, vel clerici non manerent. Pro cuius rigore decreti cum ecclesia maxima damna pateretur, putdens discretio religiosorum voluit, & docuit mutandam esse sententiam, & ab hæresi revertentes, & catholicam unitatem profitentes, fraterne suscepit, & in honoribus suis manere concessit: judicans melius esse ut fieret aliquod vulnus in cortice matris arboris quod sanaret caritas, quam ecclesia de omnibus quos posset sua membra non colligeret.

Postremo quod quidam investituram hæresim vocant: cum hæresis non sit, nisi error in fide. Sicut enim fides cordis est ad justitiam, auris autem confessio ad salutem: ita hæresis error est ad impietatem, confessio vero ejusdem erroris est ad perniciem. Et fides de qua ex corde procedunt investitura vero illa, de qua tantus est motus, in solis est manibus dantis & accipientis, quæ bona & mala agere possunt; credere, vel errare in fide, non possunt. Ad hæc si investitura hæc hæresis esset: ei renuntians, sine vulnere ad eam redire non posset. Videmus autem in partibus Germaniarum & Galliarum, multas honestas personas, purgato isto navo per quamlibet satisfactionem, pastores virgas reddidisse, & per manum apostolicam resutatas investituras recepisse. Quod summi pontifices minime fecissent, si in tali investi-

Concil. general. Tom. X.

tura hæresim & peccatum in Spiritum sanctum latere cognovissent. Cum ergo ea quæ æterna lege sancta non sunt, sed pro honestate & utilitate ecclesiæ instituta vel prohibita, pro eadem occasione ad tempus remittuntur pro qua inventa sunt: non est institutorum damnosa prævaricatio, sed laudabilis & saluberrima dispensatio. Quod cum multi minus studiosi minime attendant: ante tempus judicant, spiritus mobilis & spiritus immobilis non intelligentes differentiam. Si quis vero laicus ad hanc prorumpit insaniam, ut in datione & acceptatione virgæ putet se tribuere posse sacramentum, vel rem sacramenti ecclesiastici: illum profusus judicamus hæreticum, non propter manuales investituras, sed propter præsumptionem diabolicam. Si vero congrua volumus rebus nomina dare, possumus dicere quod manualis illa investitura per laicos facta, alieni juris est pervasio & sacrilega præsumptio; quæ pro libertate ecclesiæ & honestate, salvo pacis vinculo, si fieri potest, funditus abscindenda est. Vbi ergo sine schismate auferri potest, auferatur: ubi sine schismate auferri non potest, cum discreta reclamazione differatur. Nihil enim tali pervasione demitur sacramentis ecclesiasticis, quominus sancta sint: quia apud quoscumque sint, sive apud eos qui intus, sive apud eos qui foris sunt, eadem ipsa sunt.

Hæc scripsimus dilectioni vestræ, parati reseli sine contumacia, si melius his quæ scripsimus nos docerit prudentia vestra, quod munitionum sit scriptura canonica. Valete.

*** Ioannis atchiepiscopi Lugdunensis epistola qua superiori respondet.

Ioannes prima Lugdunensis sedis archiepiscopus, Daimito Senonensi archiepiscopo, salutem.

QUONIAM sapienti pauca sufficiunt, fraternitatem tuam paucis convenire decrevimus: & quia in multiloquio peccatum non deerit, multitudinem verborum evitantes, ad prolixitatem tuam qua potuimus brevitate respondere curavimus. Quædam itaque protoposuiti, in quibus partim personam nostram de præsumptuosa elatione notare, partim Lugdunensis ecclesiæ dignitati derogare, partim vero in totius ecclesiæ corpus inextinguibilem navum inducere velle videris. Primum ergo est, ut nosmetipsos expurgantes, ad cætera liberiores & expeditiores accedamus.

Placuit enim discretioni tuæ, ut nobis imponeres quod te extra provinciam ad concilium apud Ansam celebrandum invitarem, ad agendum de fide & investituris laicorum, & ad iudicandum eas personas de quibus non est fas vobis iudicare. Testem itaque Deum, & conscientiam nostram adhibebimus, nos neque extra provinciam, neque ad iudicandum de illis personis fraternitatem tuam trahere voluisse: sed simpliciter dilectionis tuæ præsentiam ad colloquendum & consulendum de diversis perturbationibus quæ in ecclesia Dei ortæ sunt, ad discere studuisse: ut laborem & meritum, ac præmium laboris ac meriti, tecum & cum aliis religiosis viris participarem. Siquidem cum prima Lugdunensis provincia, Lugdunensis provincia sit: nihilominus secunda & tertia, Lugdunensis provincia est. Cum ergo prima sedis Lugdunensis præsul, pro suis aut illorum necessitatibus, secunda vel tertiæ provinciæ præfules vocati: non ad alienam provinciam trahit, sed rationabili & iusto ordine servato, inferiora membra ad caput revocati;

D d d ij uc

ANNO
CHRISTI
1112.
al. velti.

ut ei vel de aduersitate condoleant, vel de prosperitate congaudeant. Nec prudentiam tuam late credimus, quoslibet metropolitans provincialia concilia intra suos fines convocandi jus habere. Quam autem habitudine suffraganei ad suos metropolitans se habent, eadem metropolitans ad suos primates se habere noscuntur: ut videlicet cause que apud inferiores terminari nequeunt, apud superiores diffiniantur: nisi ad Romanam audientiam appellatum fuerit, salvis tamen singularum ecclesiarum privilegiis. Vanam igitur, carissime frater, serio dixisses, te nolle, aut non audere, antiquos terminos a patribus positos transgredi. Terminos vero Lugdunensis ecclesie ac Senonensis ab antiquis patribus positos uniuersa pene novit Latinitas.

Mirari autem non sufficimus, quare plures personas ab ecclesiastico iudicio exclusas esse notaveris: nisi forte & omnes episcopos in eadem emunitate comprehendi volueris. Quod si reges aut imperatores a pontificali iudicio eximere tentaveris: recurre ad magnum imperatorem Constantinum, qui in Niceno concilio, presente papa Silvestro huiusmodi verba legitur habuisse: *Vos, inquit, episcopi a solo domino iudicandi estis.* Non ait, ego & vos a solo domino iudicandi sumus. Cum enim solos excludit episcopos: se procul dubio & omnes reges ecclesiastico subdit iudicio. Nunquid culpas factum clarissimi doctoris Ambrosii, qui Theodosium imperatorem ob suam culpam excommunicavit? Nunquid incusas Gregorium septimum, qui regem Henricum ob sua scelera damnavit?

Addidisti te vetari ne forte patris nostri pudenda in colloquio nostro revelarentur. Timuisti certe ubi non erat timor. Malumus enim absque dubio cum pietate verecundorum filiorum benedici, quam cum inuerecundia irreuerentis filii maledici. Atque utinam ipse pater pudenda, ut dicis, ista pro voluntate nostra contegi pateretur.

Causatus es praterea periculosa tempora, causatus es nostrae partis debilitatem ac paucitatem. Et profecto quanto periculosiora sunt tempora, tanto fortius seruis Dei est adnitendum, cum abundante iniquitate refrigeret caritas multorum, refrigeret etiam paucorum. Nonne recordaris quid paucis discipulis Christus dixerit, *Confidite*, inquit, *quia ego vici mundum.* Si ergo doces dissidendum, victoriam mundi praedicas, & Christi victoriam profertis. Novum & inauditum philosophandi genus, hortari contra fortes, timidos; contra impetuosos, desides; fieri in bello fugaces, in pace vero audaces, in periculo securos, in securitate providos.

Intestabilis magister navis, qui in tranquilla serenitate, artis suae fastigium exercet; in tempestate vero clavum, & caetera armamenta remittit. Ne verearis, frater, bonum semen seminavit Christus in agro suo. Noli superseminare zizania, quae ultro crescunt, & bonum semen suffocate nituntur. Multiplicatur numerus malorum, abundant filii dissidentiae: sed potens est Christus suos confortare, & aduersarios prosternere. Quid enim ait Apostolus? *Omnia*, inquit, *possum in eo qui me confortat Christo.* Numquid in solo Paulo erat Christus? Numquid in eo solo omnia poterat? Credimus & confitemur, quia in omnibus & singulis fidelibus omnia potest. *Ecce ego*, inquit, *vobiscum sum omnibus diebus.*

Quod autem eos arguis, qui investiturae ecclesiasticarum dignitatum per laicos factas inter haereses coputant, non satis efficaciter facere videtis. Quamvis enim, sicut catholica fides in corde; ita & haereti-

cus error in corde maneat: tamen sicut ex catholicis operibus catholicum sentimus, ita ex haereticis operibus haereticum cognoscimus. *A fructibus eorum*, inquit Dominus, *cognoscetis eos: & una quaeque arbor ex fructu suo cognoscitur.* Et licet exteriore investitura per laicos factas non satis proprie haeresis nomine censamus: sentire ac defendere fieri debere, indubitata haeresis est. Quod autem nonnullis indultum esse dicis, quod de laicorum manibus investiturae acceperint, quasi ad palpandum & extenuandum hoc crimen noveris scriptum esse: quia quod lex in praesenti indulget, in posterum vetat. Unde constat, quia omnis indulgentia praeteriturum criminum, futurorum cautela est & prohibitio.

Sed & forsitan formidas quod iura tui praesulatus annullare velimus. Nihil ad tuum sive ecclesie tuae jus pertinens usurpare volumus: solum obedientiam, quam metropolitans primati suo debet, a te caritative requirimus. Obsecundare tibi sicut carissimo fratri, & invicem obsequium tuum recipere parati sumus. Meminisse potes, quia ex quo amicitiam & familiaritatem Lugdunensi ecclesie recuperasti, gratulanter te vidit, exultanter recepit, & quanta potuit affectione honoravit. Noli, frater, omni spiritali credere. Sensimus olim procellam istam: sed Deo favente aliquamdiu resedit, & ipso faciente quievit. Extra provinciam tunc trahere noluimus, sed nec volumus. Credebamus enim, & credimus, convenientius esse ut secundarum provinciarum praesules ad primam provinciam pro causatum necessitate invitentur: quam primarum sedium pontifices ad secundas pro quibuslibet causis trahantur provincias. Alioquin quomodo stabit quod in sacris canonibus cautum est, ut majores cause ad suos referantur primates: Id enim non esset causas ad primates referri, sed primates ad singularum provinciarum causam reduci. Postremo si prima sedis pontifex, ad secundam, vel tertiam, vel forte quartam provinciam progrediens, provinciam non excedit: profecto secundae vel tertiae vel quartae metropolitans ad primam vocatus, ad alienam provinciam non trahitur. Nullum enim causarum forum, secundarum provinciarum praesulibus convenientius est, quam sua prima provincia.

Hac tuae dilectioni sub brevitate rescripsimus: aduersus quae si quid patare volueris, sive cominus, sive eminus; audire & respondere parati sumus. Vale.

G. C. STAMPENSE concilium, hoc anno notatum est in Synopsi, quae remittit ad Ivonis Camot. epistolam cxxxii. in qua tamen de huiusmodi concilio nulla litera. Stampensa concilium una memorat Ivonis epistola septuagesima nona: quae in priori editione Iureti, erat cxxxii. hinc fortassis error. At illud epistola septuagesima nona concilium supra collocavimus anno m.c. neque congruere ullo modo potest anno m.cxi. qui octavus erat a morte Guillelmi episcopi Parisiensis, unius ex Stampensis illius concilii patribus.

CONCILIVM BENEVENTANVM;
celebratum anno domini m.cxi. a
Paschali papa II.

G. C. Cum Beneventani variis vexarentur modis, atque internis praesertim factionibus: Apostolicus haec audiens, inquit Falco Beneventanus in chronico ad ann. m.cxi. nec mora, secundo die intrante mensis Decembris, advenit Beneventum: qui mense Februarii synodum constituit. Tandem..... turtur ipsae vindicatae sunt, & B. Petro restituta.

VID in hac synodo gestum fuerit antor chronicis Cassinensis libro quarto capite 50. describitur Binius.

Matth. 14.

Ioan. 21.

Philip. 4.

Matth. 28.

ANNO
CHRISTI
1112.
al. velti.

ANNO
CHRISTI
1112.

his verbis: Sequentē anno jam dictus papa Paschalis ad has rursū partes adueniens, Beneuentum synodum celebraturus cum nostro abbate perrexit: in qua per Sennem Capuanum archiepiscopum questus est, quod ecclesia sanctæ Sophiæ intra Beneuentum violenter fuerit ab huius loci ditione subducta: sed profecit nihil. Accusauit item Benedictum Terræ majoris abbatem, quod inuasisset ecclesiam sanctæ Mariæ, quæ juris nostri antea fuerat. Pontifex, etsi Oderisius olim cum inde pulsauerat, missis litteris, apposita etiam interdicti pœna vel loci vel ordinis, abbatem ipsum ad se venire coegit. Data igitur juris peritis per biduum licentia disputandi, nouissime Terræ majoris advocati probationem quadragenariæ possessionis obtulerunt. Sed eorum testes cum non ex visu vel auditu, sed ex fama sola, testimonium ferrent: nec legibus neque canonibus admitti poterunt. Ad contra nostri quadragenariæ vel tricenariæ possessionis interruptionem adstruebant: & duos religionis monachos, unum episcopum, alterum diaconum, protulerunt, qui se presentibus prædictam ecclesiam per Desiderium felicitis memoriæ abbatem Rodolpho presbytero locatam assererent, sicut ex locutionis scripto constabat, sub censu Byzantium sex. Tres etiam laici teste sub eis prolati sunt, qui se vidisse faterentur per annos quadraginta, priusquam ecclesiam illam monasterium Terræ majoris inuasisset, huius cœnobiū monachos ibidem fuisse repositos. Itaque pontifex legum auctoritate perspecta, monasterio Terræ majoris super hoc negotio silentium perpetuo indixit: ecclesiamque ipsam cum possessionibus suis apud nositum monasterium per privilegium quietam in perpetuum constituit.

Hæc ibi.

*** CONVENTVS VVINDLESHORENSIS episcoporum & procerum Angliæ, in quo electus Radulfus Cantuariensis archiepiscopus præfente rege Henrico I. vi. Kal. Maii anno M C X I V.

REX Henricus, inquit *Eadmerus histor. lib. v.* D & monitis domini papæ, & precibus fratrum Cantuariensium, aliorumque multorum, immo quod maximum est, instinctu Dei permotus, episcopos & principes Angliæ in unum apud VVindleshoram fecit venire, eorum consilium in constituendo pontifice Cantuariensi volens habere. Invitati etiam sunt præfatus Radulphus Rossensis episcopus, & Prior, ac nonnulli fratres Cantuarienses, curiam venire, ignorantes ceteritudinem causæ, propter quam invitabantur. Iuimus ergo illuc. Quamplures vero, nobis euntibus, obvianres, & se a curia venire, & nos absque omni contradictione, abbatem Abendonix, Facium nomine, archiepiscopum habituros asseuerabant. Quod nos, industriam hominis probatam habentes, gaudenti animo amplectebamur; placeret solummodo Dei voluntati, in quo totam spem nostram locaveramus. Quid multa? Ad curiam venimus, & ecce omnia plena erant de abbate quæ audieramus. Et revera regia voluntas hoc proposuerat, ac propter id ipsum iustus a rege idem abbas curiæ se præfentaverat. Animus tamen episcoporum, & quorundam magnatorum, in aliud vergebat, præoptantium videlicet, aut quemlibet episcopum de ordine clericali, aut clericum aliquem de capella regis, in opus illud ascisci. Verum ubi eis objectum est, nullum a B. Augustino nisi de monachico ordine, unquam pontificatum Cantuariensi præfedissee,

Concil. general. Tom. X.

A uno duntaxat excepto, qui & ob hanc præsumptionem, & alia quædam perverse ab eo commissa, depositus per Romanum pontificem fuit, & ea re, tam antiquam & authenticam consuetudinem, cum nulla ratio vel necessitas exigeret, subverti non oportere: desistere cæpto, quod plurimo conatu petificare laborabant, compulsi sunt. Disponente igitur providentia summi Dei, in prænominatum Rossensem episcopum subito versa episcoporum sententia est: illum scilicet in primatem totius Britannix constitui cupientium, & assensum regis in hoc sibi cooperari postulantium. Ad quod rex statim mutata mente, quam in promotione abbatibus habebat, libens in ea quæ de episcopo suggererentur, animum transtulit. Vellent tantummodo monachi, natuque majores, & populi Cantuarienses. Nec mora, requiritur quale sit in ipsis velle eorum, & vota omnium inveniunt esse unum. Acta sunt hæc, anno Incarnat. Dominiæ M C X I V. vi. Kal. Maii, quinto die peractò quinquennio a transitu gloriosissimi patris Anselmi.

CONCILIVM APVD "CYPERANVM habitum, in quo Cassinensis monachus, qui invitatus in monasterium intrusus fuerat, a voto absolvitur, & Guilielmus dux Apuliæ Calabriæque constituitur, anno domini M C X I V. tempore Paschalis papæ II.

ANNO
CHRISTI
1114.

ANNO
CHRISTI
1114.

"al. Ceperanum.
Est ad ripam
fluvii Liris.

ACTA huius concilii in chronico Cassinensi, libro quarto capite 51. describuntur his verbis: Eodem anno, cum Paschalis papa apud Cyperanum synodum celebraret, archiepiscopus Consentinus accusavit Rogerium Siciliæ comitem, qui se de archiepiscopatu dejiciens, invitum & renitentem monachum fieri iusserat. Ad hæc papa: Non, inquit, hoc attrinet ad me: huiusmodi quippe cognoscere & vindicare, abbati Cassinensi prædecessores mei sua auctoritate contulerunt. Dona enim & vocatio domini, ut Apostolus ait, sine penitentia sunt. Illud ergo donum quod omnipotens Deus beato Benedicto concessit, ac per eum abbati Cassinensi, nulla potest ratione convelli: ideoque Cassinensis abbas super hac re respondeat. Tunc abbas: Non vult, inquit, Deus coacta servitia. Vnde si contra voluntatem monasticum attripuitis institutum, vestrum erit vel relinquere illud, vel tenere. Quapropter sanctæ religionis habitum, quod præter voluntatem accepistis, ut ad pedes domini nostri apostolici deponatis præcipimus. Demum, ut ante jam dixi, vestrum erit vel resumere illum, vel dimittere. Ille autem continuo ad pedes summi pontificis monasticas deposuit vestes: neque illi persuaderi potuit ut illas ultra resumeret. In eodem concilio idem apostolicus Guilielmum ducem Apuliæ Calabriæque constituit. Ibi etiam cum Landulfus Beneventanus archiepiscopus accusatus fuisset, nec se purgare valeret aut objecta refellere, ad hoc monasterium fugit, detrectans papæ audire sententiam.

De eadem synodo ex chronico Beneventano ista Bavonius: Cumque cardinalis ipse Anastasius Romanam peteret, dominus papa Paschalis, archiepiscopis, episcopis, & abbatibus congregatis, mense Octobris primum post ejus regressum adveniente, Ceperani concilium constituit. Ad cuius sacri conventus frequentiam VVilhelmus dux, & Robertus princeps, mille fere equitum numero congregato, petrexere. Landulphus vero de Græcia comestabulus, qui fuerat Benevento expulsus, literis

Ddd iij teris

ANNO
CHRISTI
1114.

teris domni papæ specialibus ad idem sacrum concilium accersitus honorifice convocavit, qui a domno papa officiosissime susceptus est. Hic namque fraudem devitans Nortmannorum, navigio quodam secure transfretavit. Iordanus autem comes timens, multorum suorum pondere delictorum oneratus, ad tale tantumque concilium pergere, legatos suos direxit. Archiepiscopus autem Landulphus suffraganeis suis convocatis, innumeraque auri & argenti copia congregata, cum comite Roberto ad conventum illum tendit. Talibus igitur & tantis patribus proceribusque congregatis, in medio conventus ipsius, die videlicet sabbati, ducatum Italiae, Calabriae, & Siciliae, duci præfato Apostolicus concessit.

Concilio itaque mirabiliter ordinato, Apostolicus ipse coram omnibus super Landulpho Beneventano archipræsule lacrymabiliter, quomodo comestabulum suum expulisset condolens, conqueratur. Ipse vero archipræsul nolens, immo timens conventum illum sine loci & officii restitutione ingredi, apud insulam Ceperano proximum hospitatus est. At ubi Apostolicum quentem ipse comperit, quosdam Romanorum, præfectum etiam vocati iussit, videlicet, utcumque potuissent, veniam pro eo a domno papa impetrarent. Quin etiam dicebat archiepiscopus, se domno papæ de omnibus illaris querimoniis iustitiam facturum, satisfactorum scilicet, dummodo locum in concilio & officium restitueret. Hoc Apostolicus audito, consilio habito, locum & officium ei redintegravit. Cumque taliter restitutus fuisset, sine mora conventum illum, die videlicet Luna, cum comite Roberto adivit: Quid plura? eo redintegrato, per diaconum quemdam ad faciendam iustitiam impræsentiæ Apostolicus vocari præcepit. Qui continuo surgens, voce lacrymabili coram omnibus respondens, inquit: Primitus gratias ago Deo, & beato Petro, & tibi, domine pater, vestram implorans paternitatem, ut misericordiam super me, quem sanctitas vestra apud Beneventanam sedem plantavit, habeatis. Apostolicus autem hæc audiens: Vnde vis, inquit, ut misericordiam super vos habeamus? Et archipræsul: Domine, quia audivi vos erga me indignatos fuisse, cum me litteris vestris accersiti iussistis, & ad curiam vestram non adveni. Et Apostolicus: Quare, inquit, ut ipse asseris, vocatus ad curiam non advenisti? Archiepiscopus ad hæc: Domine, inquit, pater, & timore coactus vestre indignationis, & quorundam minantium, non adveni vocatus, eo quod legatos meos episcopos non accepisti, & alium quemdam, quem prius direxeram, adversarii nostri verbis affixere. Ad hæc Apostolicus: Legatos tuos, quos dicis, episcopos non audivi, quia iustitiæ faciendæ, satisfaciendi videlicet, verba non dixerat, immo mercedis causa pro vobis & non pietatis venerant. Legatum autem alium, quem verberatum proferitis, nec vidi, neque ejus fama ullo modo ad nos pervenit. Cumque archiepiscopus ipse ex omni parte detentum se videret, si veris rem egisset responsionibus, aliam advenit excusationem, dicens: Domine pater, terminum competentem mihi veniendi non tribuisti: unde si placeret venire, non potui, nec, ut dixi, metu compulsus ausus fui. Et Apostolicus: Sed quia literas nostras contempsisti, asseris nunc te non per contemptum, sed metu tantum ad nos non venisse. Competentem terminum veniendi procul dubio largitus fui, ab Idibus scilicet Aprilis, & sex mensium spatio interposito. In-

de literas vocationis in medio legi præcepit. Verumtamen isti fratres, subdit Apostolicus, delibere, & quam opponis excusationem canonicam fuisse decernant.

Et præcepit quibusdam cardinalibus & archiepiscopis Romane sedis iudicibus, ut in partem scemoti, super ejusmodi excusationem archiepiscopi sententiam extenderent. At ipsi in partem euntes, sententiam illam diu ventilantes, taliter in conspectum omnium regressi iudices ipsi protulerunt: Domne archiepiscope Beneventane!, quoniam non pro contemptu, sed pro metu, asseris vocatum ad curiam te non venisse, dicimus & iudicamus hanc canonicam non esse excusationem. Iudicio autem talium tantorumque patrum extenso, capitula sanctorum patrum prædecessorum coram omnibus exhiberi & legi Apostolicus præcepit, confirmata scilicet in conventibus, & super temporibus ordinata. His itaque perfectis, super tanto & tali negotio a cardinalibus & episcopis diu ventilatum est. Sed quid plura? Diaconus cum iterato ad iustitiam faciendam, satisfaciendum videlicet, vocavit. Qui continuo assurgens: Vnde inquit? Et apostolicus: Quia suscepisti regalia beati Petri extra nostram voluntatem, & claves tenuisti portarum, & palatium invasisti, & Landulphum expulisti, & galeam sumpisti & clypeum, & Fulconem illum ad sacramentum compulisti, Nortmannos introduxisti, & alia. Hoc ipse archiepiscopus audito respondit: Vereregalia beati Petri non alia de causa accepi, sed vestra pro fidelitate. Nam cum Beneventi aderas, civitatem mihi commendasti, portarum vero claves non ego suscepam: hunc sane qui eas retinet, fidelem tuum omnino confitemur. Clypeum profecto non accepisti: galeam quidem tuli pro capitis munitione, ne lapide aliquo opprimerer. Nortmannos, ut dixisti, non introduxi, Longobardos vero sexdecim pro auxilio populi civitatem ingredi feci. Sacramentum Fulconis iussu suo factum fuisse, & populi iusturandum, denegavit.

His omnibus Apostolicus auditis, cardinalibus iterum & præfatis iudicibus præcepit ut super omnibus istis & contemptu sententiam exprimerent. Cumque archiepiscopus ipse huiusmodi præceptum, & irrita dicam, retribile audisset: Villielmum ducem supra memoratum, & Robertum principem, & Petrum filium Leonis, nec non & episcopos exorabat, dicens: Domini proceres, & episcopi confratres, dominum nostrum papam Paschalem precor orate, ne me in conspectu omnium taliter confundat, & dedecorum dimittat. Si vero ejus clementiæ placuerit, exilium peram, & mare transfretabo. Tunc proceres ipsi euntes, pedibus domni papæ advoluti, sicut archiepiscopus rogaverat, deprecati sunt, quod minime obtinere valuerunt. At ipsi iudices ex præcepto euntes, licet dolendo & protelando, reversi sunt, ne tale super Landulphum archiepiscopum darent iudicium. Iudicibus tamen ipsis adhuc, ut dixi, moram facientibus super sententiam, Apostolicus adjurando præcepit, ut per fidem quam beato Petro & ipsi deberent, quid canonice esset dicendum, dicerent.

At episcopus Portuensis primus omnium, licet ægre, & tanta sententiæ dolore turbatus, ait: Quoniam regalia beati Petri suscepisti, & claves portarum tenuisti, & palatium invasisti, & Landulphum expulisti, & ad curiam venire vocatus contempsisti: iudicamus super vos depositionis sententiam, & contra beatum Petrum & dominum nostrum papam facisse.

Idipsum

Idipsum Capuanus archiepiscopus & Gregorius A cardinalis affirmaverunt. Volentibus autem aliis iudicibus eandem confirmare sententiam, Landulphus ipse et medio conventus illius, timore coactus, & sententia talis gladio percussus, furexit. O qualem, si interesset lector, sterum videres, & Landulphi illius pallidum aspiceres vultum, cum ex ore tantorum iudicum, qui decoratus erat Beneventana sede, & præ aliis gloriosus ubique fuerat, deponeretur! Quid dicam? subfello ejus levato, metuendum illud concilium ut mente captus deliquit. *Hactenus de his chronicum Beneventanum: qua Petrus diaconus in chronico Cassinate narrare subterfugit.*

CONCILIVM BELVACENSE
a Conone legato sedis apostol. celebratum ad ver-
sus Henricum Imp. & de revo-
candoc Carthusia
S. Godefrido Ambian. episc. anno domini M.CXIV.
tempore Paschalis papæ II.

De tempore, loco, & causa indicente, continuator Sigeberti ista scribit: Anno millesimo centesimo decimo quarto in civitate Belvacensi a Conone sedis apostolicæ legato concilium celebratur. Hic est Conon unus ex illis religiosis, qui eremiticam vitam apud truncum Berenger primo duxerunt. Porro adversus Henricum imperatorem hanc synodum congregatam, & in eum sententiam anathematis pronuntiatam, ea qua superius dicta sunt satis ostendunt.

G. C. Diserte hoc asserit codex MS. Montis Dei, in hac verba: Anno domini M.CXIV. VIII. Id. Decemb. Cono Prænestinus episcopus, & apostolicæ sedis legatus, regem Henricum apud Belvacum anathematizavit in concilio suo. Et in quadragesima proxima latere Jerusalem, v. Kal. April. Remis celebrato concilio eundem Henricum damnavit. Item Cono feria II. proximi Paschæ regem Henricum damnavit Colonia in templo sancti Gereonis. Catalanis Cono quarto habito concilio prædictum regem damnavit, IV. Idus Iulii. *Quod excerptum refertur quoque a Inveito in notis ad epistolam 236. Ivoonis Carnot. ex vetere libro, quem non nominat: sed multis mendis inquinatissimum.*

Præter hæc autem, inter alias causas ibidem allicitas, querela illata est ab Ambianensibus adversus Godefredum suum episcopum, qui relicto episcopatu Carthusiam petiisset. De quo ista Nicolaus monachus præfens rerum inspector: Interim Conon cardinalis potestatis maximi legatus, & Radulphus Remensis archiepiscopus apud Bellovacum synodum celebrant, & ad eam accedunt Ambianensium legati, conqueruntur se destitutos optimo pastore suo. Ad quos Remensis archiepiscopus: Qua fronte, inquit, hæc apud nos proponere ausi estis, qui virum pudicum, orthodoxum, virtutibus cunctis ornatum, vestra improbitate et sua sede expulsi? Quem illi parem, nedum sanctiorem, unquam habituri estis sacerdotem? O vos miseros, qui tanto pastore vel ad momentum caruistis! Num vos illum turpia lucra sectantem, libidini vacantem, ecclesiastica beneficia venundantem unquam deprehendistis? Illis respondentibus ab his illum plane immunem esse, subiecit archiepiscopus: Itaque ergo, & tam peritam ovilis dominici custodem perquirite, & inventum vobiscum adducite. Testor enim dominum Iesum, donec ullus erit in Godefredo vitalis spiritus, nullum alium vos episcopum habituros.

Dum hæc geruntur, en adsunt nuntii apportantes literas beati Godefridi, quibus ille significat se episcopatum abdicasse: hortatur ut alium patrem sibi querant, se nunquam rediturum affirmat: ostendit se ineptum & inidoneum qui episcopi munere fungatur: se quidem verbis docuisse subditos suos, sed mala vita cotrupisse & perdidisse. *Quæ cum legerentur, pene omnes lacrymati sunt, admirantes tanti viri humilitatem; qui, cum esset meritis summus, inter omnes minimos se abiicere videretur. Sane cum interdum de his quidam reverendissimi patres, qui tum præsentem adfuere, inter se colloquerentur, vidi eos lacrymas tenere non posse: adeo illorum animis affixa est epistola illa, in qua tantum se vir tantus extenuavit. Tandem statuunt patres apud Sueffiones ad domini Epiphaniam convenire, & quid faciendum sit deliberare.*

G. C. *Cætera qua ad Godefridi revocationem pertinent, in concilio Sueffionensi sunt gesta: quod huic Bellovacensi proxime subii-
cium. Ibidem damnatum esse Thomam de Marla qui ecclesias & monasteria vexabat, auctor est Sugerius in vita Ludovici Crassi.*

*** Thomas, inquit, de Marna homo perditissimus, Ludovico rege supradictis & multis aliis guerris attendente, pagum Laudunensem, Remensem, Ambianensem, diabolo ei prosperante, quia stultorum prosperitas eos perdere consuevit, usque adeo dilapidaverat, furore lupino devoraverat: ut nec clero, ecclesiasticæ ulionis timore; nec populo, aliqua humanitate pepercit: omnia trucidans, omnia perdens: etiam sancti Ioannis Laudunensis monasterio sanctimonialium duas villas peoptimas eripuerit; fortissima castella Creciacum, & Novigentum, vallo mirabili, alris etiam turribus tanquam proprias munierit, & sicut draconum cubile, & speluncam latronum adaptans, totam fere terram, tam rapinis, quam incendiis immisericorditer expofuerit. Cujus intolerabili fatigata molestia, cum sederet Belvaci generali conventu Gallicana ecclesia, ut in hostes veri sponsi Iesu Christi hic etiam iudicii primordia, & damnativam incipiat promulgare sententiam: venerabilis sanctæ Romanæ ecclesiæ legatus Cono Prænestinus episcopus, innumerarum pulsatus molestia querelarum, ecclesiarum, pauperum, & orphanorum, devexationum tyrannidem macrone B. Petri, anathemate scilicet generali detruens, cingulum militarem ei licet absenti decingit, ab omni honore tanquam sceleratum, infamatum, Christiani nominis inimicum, omnium iudicio deponit.

ADDO & excerpta quadam ex hoc concilio, quibus decreta in eo partim edita, partim recitata & confirmata continentur.

*** Ex gestis Bellovacensis concilii.

Inter cætera Belvacensis concilii decreta hoc a domno Conone Prænestino episcopo, & Apostolicæ sedis legato; archiepiscopis quoque Remensi, Bituricensi, ac Senonensi, necnon & suffraganeis eorum, multisque aliis synodalibus viris, concorditer & unanimiter statutum est: ut quæcumque res vel possessiones cuiuslibet ecclesiæ daret, & ab ea anno & die quiete, id est, sine synodali proclamatione possessæ fuerint, eidem ecclesiæ perpetua

ANNO
CHRISTI
1114.

perpetua stabilitate permaneant. Quod qui violaverit, a communione arceatur : donec ecclesie satisfaciatur, & quae abstulerit libere restituat. Necessarium enim arbitrati sunt, novis moribus nova medicamentorum genera opponere : praesertim cum viderint multos laicos non solum ecclesiis nihil conferre, immo, quod nequius est, quae a fidelibus & Deum timentibus collata sunt, violenter, si liceat, auferre. Incongruum etiam & iniustum visum est, ut cum haec inter saeculares lex teneatur, sancta Dei ecclesia minori contra eisdem saeculares iure utatur. Verum hoc duntaxat adversum laicos. Inter ecclesias vero tricennalis ius possessionis secundum sacros canones conservetur.

ann. 1099.
cap. 15.

Vrbani secundus in concilio Romano.

Nullus laicus decimas suas, aut ecclesiam, aut quicquid ecclesiastici juris est, sine consensu episcopi, vel Romani concessionem pontificis, monasteriis aut canonicis offerre praesumat. Quod si quis episcopus improbitatis causa & avaritia consentire noluerit, Romano pontifici nuntiatur : & cum ejus scientia quod offerendum est offeratur.

Ex libro legum novellarum divi Valentini, cap. 12.

Si lis intra tricennium inchoata fuerit, & non definita, quasi nec caepa fuerit, ita habeatur extincta.

Ex concilio Spalensi secundo, cap. 1.

Hispalensi
ann. 619.

Placuit, ut omnis parochia, quam ab antiqua ditione ante militare hostilitatem retinuisse ecclesiam suam quisque comprobaret, ejus privilegio restitueretur. Non enim erit obicienda praescriptio temporis, ubi necessitas interest hostilitatis.

Ex concilio Lugdunensi, cap. 5.

Non liceat episcopo, nec abbati, nec alicui, terram ecclesiae vertere ad aliam, quamvis ambe sint in ejus potestate. Tamen si commutare voluerint terras earum, cum consensu ambarum faciant.

Ex decretis Gregorii VII.

Conc. Rom
ann. 1077.
cap. 7.

Quia dies sabbati apud sanctos patres nostros in abstinentia celebris est habitus: nos eorumdem auctoritatem sequentes, salubriter ammonemus, ut quicumque se Christianae religionis participem esse desiderat, ab e su carnium, eadem die, nisi majori festivitate, vel infirmitate impediante, abstineat.

Gregorius papa VII.

Qui sacros ordines transiunt, suspendantur ab officio: & si meruerit vita eorum, indulgentiam consequantur, & intersint ordinibus, quae amiserunt.

ann. 1095.
cap. 16.

Ex concilio Claromontano.

Interdictum est, ne reges, vel aliqui principes, aliquam investituram de honoribus ecclesiasticis faciant.

ann. 1010.

Ex concilio Pislavensi a Ioanne, & Benedicto cardinalibus, cap. 1.

Vt nullus praeter episcopum clericis coronas benedicere praesumat, exceptis abbatibus, qui illis tantum benedicant coronas, quos ad conversionem susceperint.

C6c. Melf.
ann. 1089.
cap. 14.

Decretum Gregorii VII. & Urbani II.

Presbyterorum filios a sacri altaris ministeriis removendos decernimus, nisi aut in canonicis, aut in canonicis regularibus religiose probati fuerint conversati.

in editis,
cap. 11.
& 15.

Vrbani papa II. in concilio Claromontano. cap. 12.

Ne ulli filii concubinarum, & clericorum, presbyterorum, diaconorum, subdiaconorum, ad ordi-

nationes, vel ad alios honores ecclesiasticos promoveantur, nisi monachi, vel regulares fiant.

Vrbani II. in eodem concilio. cap. 14.

Nulli clerico liceat deinceps in duabus civitatibus duas praebendas obtinere, cum duos titulos habere non possit.

Item ejusdem.

Vt nullus deinceps in una ecclesia honores geminos habeat.

Item ejusdem Urbani.

Nullus sacerdos, vel diaconus, vel subdiaconus, sed & nullus qui canonicatum habet, fornicationis sibi copulam adjungat. Quod si quis fecerit, a canonicatu arceatur.

Idem in concilio Romano.

Nullus archiepiscopus, sive episcopus, de consecratione episcopi, vel abbatis, neque cappam, neque bacinos, neque tapetia, aut quodlibet munus accipere praesumat.

Item, cap. 5.

Quicumque, adhuc pueri, cupiditate parentum aliquod ecclesiasticum beneficium per pecuniam adepti sunt: illo dimisso, ibidem misericorditer & in sacris ordinibus vivere possunt.

Item in eodem, cap. 6.

Illi vero qui per seiplos, cum jam majoris essent aetatis, nefanda cupiditate ducti, honores emerint: si in aliis ecclesiis canonicis vivere voluerint, servatis propriis ordinibus pro magna misericordia ibi eos ministrare permittimus.

Item idem in eodem, cap. 7.

Vt nulla investitura fiat praebendarum, vel altarium, seu praelationum; vel promissio, viventibus & eas possidentibus personis.

Idem Vrbani II. clero Mediolani.

Si quis presbyterorum, vel diaconorum, vel subdiaconorum, officium contumaciter deserens, foeminam sibi potius eligit: sicut sponte ob fornicationem dimittit officium, ita ob praevagationem dimittere cogatur & invitus beneficium.

Item idem populo Mediolani.

Eos etiam qui ut fornicari liceat, divinum officium relinquunt, & a Deo recedentes, diabolo & ejus operibus serviunt, sicut se justissime officio alienos faciunt, ita beneficio ecclesiarum privatos esse abjudicamus.

Vrbani Gar. ...

Clericum, quo jacente lapidem puer dicitur interemptus, nos pro amore tuo in eodem ordine permanere permittimus: ut tamen semper in poenitentia & timore permaneat.

Ex concilio Claromontano ab Vrbano II. celebrato. cap. 11. 22.

Ne aliquis laicus alterius hereditates sibi usurpet. Quod si quis fecerit, nec satisfecerit, nullus sacerdos interim eum ad poenitentiam admittat. Similiter & alium quemlibet, nisi perfectam confessionem fecerit. Verbi gratia, ut si perpetrato homicidio manserit in adulterio, vel hujusmodi ad perfectam poenitentiam minime recipi debere decretum est. Attamen consilium ut jejundet, & elemosynas det, detur ei tantummodo, ut ad viam veritatis redire possit.

Ex concilio Roma Paschali II. presidente celebrato. Ann. 1110.

Quicumque res naufragorum diripiunt, ut raptores, & fratrum necatores, ab ecclesiae liminibus excludantur.

Gregorius IV. 5. libro registri sui.

Prædecessorum nostrorum statuta sequentes, eos qui excommunicatis fidelitate aut sacramento adstricti sunt, apostolica autoritate a sacramento absolvimus: quousque ipsi ad satisfactionem veniant,

ANNO
CHR
II
ibid.

ibid.

ibid.

ann. 10
cap. 1

ibid.

Non Vr
nus sed
Alexand
II.

idem Al
xander.

niant, & ne eis antea fidelitatem obseruent prohibemus.

Alexander II. Guillelmo Marchioni. Audiuimus quod Henricus Ravennas dictus archiepiscopus, nifus te fit excommunicare: quod, quia excommunicatus, excommunicare non potuit te, apostolica autoritate te tuosque absolventes, mandamus exinde non curare.

Gregorius Henrico Leodiensi episcopo. Peruenit ad nos, te ab Arnulpho comite ad nequitie sue argumentum gladiis jurare compulsum, quod ablata nunquam repereres. Vnde apostolica autoritate te absolvimus, ut non tua vel alicujus conscientie ob hoc videaris obnoxius.

CONCILIVM SVSSIONENSE B aduersus Henricum Imper. & de S. Godefrido Ambrianensi episcopo & Cartusia revocando, celebratum a Conone sedis apost. legato, die Epiphaniae, anno MCV.

STATVERUNT patres concilii Bellovacensis, ait Nicolaus monachus, apud Sueffiones ad Domini Epiphaniam convenire: & quid faciendum sit pro revocando e Carthago S. Godefrido ad episcopatum Ambrianensem, deliberare.

Vbi eo ventum est, jubente Ludovico Francorum rege, accitus est Henricus abbas sancti Quirini, in quo monasterio vir Dei Godefredus ab ipsis pene incunabilis sobrie & pie educatus ad summum virtutis apicem pertigerat: vocatus est etiam Hubertus magnae auctoritatis vir, & celeberrimi monasterii, quod Cluniacum vocatur, monachus. Hos duos cum suis literis mittunt ad fratres Carthufiae, orant, immo impetant, ne Godefredum Ambianorum praesulem apud se diutius morari sinant, sed ad sedem suam ocius redire compellant. Addunt mandata ad ipsum Godefredum, ut celerime ad desolatum suum gregem se recipiat. Ostendunt non debuisse illum semel susceptam ecclesiam tam facile deserere. Plus enim apud Dominum demereri, dum sine per abrupta vitiorum praecipites ire oves suas: quam possit promereri, dum privatim in quantumvis remota solitudine vivit etiam severissime. Tum quoque docent sacros vetere canones, ne quis episcopo viventi subrogetur, nisi vel infirmitate cogente id ipse petat, vel ob crimen deponendus sit. Haec ubi Godefredus accepit, animo valde consternatus, ad pedes monachorum se prostravit; cum multis lacrymis orans ne sinerent ipsum a se dimittere. Et paulo post. Fuit autem in Carthusia a sacris feriis beati Nicolai episcopi, quae aguntur octavo Idus Decembris, usque ad quadragesimae initium.

CONCILIVM REMENSE, A E Conone sedis apostolicae legato celebratum: in quo damnatus Henricus Imper. & S. Godefridus Ambianensem cathedram repetere iussus v. Kal. Aprilis, MCV.

DE Henrico hac in synodo damnato ita codex MS. Montis Dei, cujus verba jam ante retuli: Cono Praenestinus episcopus, & apostolicae sedis legatus, in quadragesima proxima, Laetare Hierusalem, nempe post Bellovacense celebratum mense Decembris MCV. v. Kal. April. Remis celebrato concilio eundem Henricum damnavit.

S. vero Godefridus, hic demum aditum Ambian. Concil. general. Tom. X.

nensem cathedram repetere, sic narrat Nicolaus monachus in ejus vita: Profectus inde; hoc est e Carthusia, venit ad Remorum urbem, ubi tum Cono cardinalis & legatus frequentissimam synodum habebat. Adduxit autem cum in synodum Radulphus Remorum archiepiscopus, jejuniis, vigiliis, aliisque sanctis exercitiis adeo extenuatum & confectum, ut vix pedibus consistere posset. Quietum tunc viderunt patres, valde mirabantur adeo illum se mundo, sibi mundum crucifixisse, ut nec mundum ipse diligere, nec mundus illum amare posse videretur. Duriuscule cum tunc appellavit Cono legatus, quod injunctum munus reliquisset. Deinde admonuit, ut propriae utilitati multorum salutem anteponeus Ambianos rediret, & suo officio fungeretur: rectius sibi consultatus, si non sua unius salute contentus, plurimos Christo lucrifacere conaretur, & tandem a Christo audire mereretur. Enge serve bone & fidelis, quia super paucos fuisti fidelis, super multa te constituam: intra in gaudium Domini tui. Cum non posset vir Dei illius aliorumque episcoporum auctoritati oblatari: ad suam redit ecclesiam, & ab omnibus cupidissime excipitur. Haftenus Nicolaus. Ex quo etiam audisti, quam frequens multusque Cono legatus in synodis esset dum moraretur in Gallis, in quibus omnibus in Henricum imperatorem anathema inclamaretur.

ANNO CHRISTI 1115.

CONCILIA DVO COLONIENSE ET CATALAVNENSE ADVERSVS HENRICVM Imper. a Conone sedis Apostolicae legato celebrata, MCV.

ANNO CHRISTI 1115.

DE his idem, quem ante laudavi, codex MS. Montis Dei, cujus verba supra retuli, in concilio Bellovacensi anno MCV.

CONCILIVM SYRIACVM in causa Arnulphi Hierosolymitani patriarchae celebratum in Syria anno Domini MCV, tempore Paschalis papae II.

ANNO CHRISTI 1115.

DE gestis in hac synodo VVilhelmus Tyrinus lib. II. belli sacri cap. 26. ite recenfer: Eodem tempore dominus papa auditis enormitatibus Arnulphi patriarchae, & de ejus immunda conversatione plenius edoctus, legatum dirigit ad partes Syriae quendam virum venerabilem, & multa religione conspicuum, Arthusiensem episcopum: qui ad partes nostras perveniens, convocato universi regni episcoporum concilio, praedictum Arnulphum eorum se ad stare praecipit: tandemque meritis exigentibus, autoritate sedis apostolicae ab officio pontificali deposuit. Ille veto adhuc fiduciam habens in suis praestigiis, quibus pene universorum subvertebat animos, transfretere coactus ad Romanam perrexit ecclesiam: ubi domini papae & totius ecclesiae blandis verbis & larga munerum profusione religionem circumveniens, cum gratia sedis apostolicae remeavit ad propria, sedem obtinens Hierosolymitanam, eadem vivendi licentia qua prius meruerat depositionem.

CONCILIVM TROIANVM in causa treguae Divinae habitum, anno Domini MCV. sub Paschali papa II.

ANNO CHRISTI 1115.

ANNO domini MCV. Paschalis papa Augusti mensis tempore in Apuliam profectus, Troia concilium habuit, de quo ista in Beneventano chronico ab autore qui aderat Falcone: His omnibus & aliis ita peractis, Apostolicus ipse IX. Kalendas Septembris Troiam tetendit, ibique concilium statuit.

Ecc & fit.

ANNO
CHRISTI
1115.

& firmavit. Ad cuius sacri conventus presentiam fere omnes Apuliae proces, archiepiscopi, & episcopi convenerant. Conventu itaque sancte ordinato, inter cetera quae ibi posita sunt, regua Dei statuta est. Adeo quod comes Iordanus, & comes de Lauritello, & alii barones Apuliae, sacramento impraesentiatum firmaverunt reguam Dei ex tunc per spatium annorum trium fore tenendam: sicque confirmato concilio, & pie finito, papa Beneventum tertio die intrantis mensis Septembris reversus est. Deinde Apostolicus ipse, civitatis negotia, quae imminuebant, iudicans, Romam reversus est VII. Kalendas Octobris. Qui tunc monasterium sancti Vincentii dedicavit. *Hac Falco in Beneventano chronico.*

ANNO
CHRISTI
1115.

G. C. **CONCILIVM TRENORCIENSE,** A Guidone Viennensi archiepiscopo sedis apostolicae legato, celebratum in causa ecclesiarum Vefontionensium S. Ioannis & S. Stephani, anno MCXV.

CANONICORVM ecclesiae duae antiquissima Vefontione sunt, S. Ioannis & S. Stephani. Diuturna illarum de principatu, atque, ut loquebantur, de maternitate contentio fuit. Utraque se cathedralem iactabat: cum archiepiscoporū sedes diutius quidem in S. Ioannis, nonnunquam vero etiam in S. Stephani fuisset. Causam Paschalis papa II. commisit primū Guillelmo Vefontionensi episcopo, his datis ad eum litteris, quae supra inter ceteras eiusdem pontificis nos sunt edita.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri Guillelmo Vefontino archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

FRATRV M ecclesiae vestrae, qui praesentes ad vos litteras deferunt, suggestionem cognovimus, quoniam inter canonicos S. Stephani, & canonicos S. Ioannis, quaestio de quibusdam capitulis agitur: quorum decisionem, petentibus ipsis, fraternitati tuae committimus, ut ea inter utramque ecclesiam media equitate diffinis. Quod si apud vos pacifice diffiniti nequiverint, utramque partem ad nos cum fraternitatis tuae litteris convenire praecipimus. Rogamus etiam rogantibus eis dilectionem tuam de archidiaconatu de Dola, quo se sine iudicio expoliatos conqueruntur, facias reverti, & mox plenam inter eos iustitiam exequari. Datum Laterani, II. Idus Maii.

Controversiam componere Guillelmus cum non potuisset: ejus cognitionem pontifex idem Guidoni Viennensi archiepiscopo, sedis apostolicae legato commisit. Ejus ea de re ad Guidonem supra extat epistola: quam hic integriorem, ut postea in Chiffletii nostri viri eruditissimi historia Trenorciensi reperimus, representare operae pretium erit.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri Guidoni Viennensi archiepiscopo, apostolicae sedis legato, salutem & apostolicam benedictionem.

CONTOVERSA, quae inter Bisuntinos canonicos sancti Ioannis, & sancti Stephani, tanto jam tempore voluta, & revoluta est, canonico tandem apud nos iudicio noveris esse decisam. Cum enim & illi, videlicet canonici S. Ioannis, per multos jam annos, episcopalem sedem in ecclesia sua permanisse perhiberent; & illi contra, videlicet canonici sancti Stephani, suam ecclesiam matrem esse, quibusdam privilegiis, & praecipis assererent, sed per occasionem destructionis ecclesiae suae, cathedram ab ea remotam conquerentur: juxta Calchedonenfis decreta concilii, communi fratrum nostrorum consensu iudicatum est, ut si canonici B. Ste-

A phani testibus idoneis probare poterint, quod post redintegrationem ecclesiae suae infra annos triginta super querela hac quaestionem fecerint, per quam illorum videatur interrupta retentio, videlicet vel ante antistitem suum, vel ante legatum nostrum in communi audientia: hac probatione perfecta, privilegia eorum propriam robur obtineant, & episcopalis sedes in posterum apud B. Stephani ecclesiam habeatur; alioquin canonici B. Ioannis ab hac querela liberi maneat, & episcopalem sedem sicut tenuerunt, teneant. Sane in hac negotii executione nihil eis impediatur illa ex communicationis diuturnitas, quam a fraternitate tua pro hoc negotio passi sunt. Praeterea canonici B. Stephani, ecclesiae suae munimenta detineri a canonicis S. Ioannis conquesti sunt. Item canonici S. Ioannis quaedam usualia sibi ab eis subtrahita clamabant. Iudicatum est ergo, ut & istis omnino ecclesiae munimenta reddantur, cum vino & praebenda mansionarii; & illi rerum corporalium restitutionem recipiant, id est, vini, carnis, & cereae. Praecipimus igitur sollicitudini tuae, ut pro hoc negotio petagendo, & tanti scandali lite sedanda, adhibitis tecum sapientibus & religiosis fratribus, vel Divionem, vel ad alium competentiore locum convenias, quo possint sine gravamine personas sibi necessarias adducere: & omni partium iniquitate seposita, ita sincere, ita liquide iudicii huius perfectionem accipias, quatenus inter eos nulla ulterius huius rei lis aut querela remaneat. Testes autem huius quaestionis probatores, quia de capite parochiae causa gravior agitur, quinque sint, sive ecclesiastici, sive laici: qui secundum canonicas sanctiones, de visu & auditu testimonium proferant. Plane huius iudicii executionem, usque in Assumptionem proximam B. Mariae perfici, consummarique praecipimus. Interim processiones, vel officiorum celebrationes, quae ab alterutra solent ecclesiae exhiberi, mutuo secundum consuetudinem persolvantur. Datum Laterani x. Kalendas Maii.

Paruit Guido mandato pontificis, & Trenorciense concilium huius discipulanda causa anno, ut mox probabitur, MCXV. convocavit. Quid autem in eo sit gestum, ipse narrat Guido in constitutione quam edidit ea de re, cum pontifex maximus effectus esset, ac mutato nomine Callistus II.

Acta concilii ex Callisti II. litteris ad Ansericum archiepiscopo Bisuntinum, & canonicos S. Ioannis, quae suo loco edentur integra, ex eodem Chiffletii opere.

H v j v s negotii decisionem, usque ad tunc proximam B. Mariae assumptionem, idem Dominus (Paschalis II.) a nobis perfici, consummarique precepit. Nos ejus obediens mandatis, adhibitis fratribus nostris, & coepiscopis, Gauceranno Lugdunenſi, Hugone Gratiano politano, Leodegario Vivariensi, Berardo Matifconensi, Stephano Eduenſi, Galtro Cabilonenſi, Gauceranno Lingonenſi, Pontione Bellicensi, Guidone Gebennensi, Gulincio Sedunenſi, & Ponrio abbate Cluiviensi, & decem & septem abbatibus, atque aliis religiosis viris, apud Trenorcium utramque partem convenimus. Vbi cum pars vestra iustitiae suae allegationes ostendeter, nos probationis executionem a praedicto domino constitutam, a sancti Stephani canonicis requisivimus: qui vix tandem testes aliquot, non tamen idoneos, produxerunt. Alius enim pro commissio perjurio, sive turpi nativitate, alius pro sacrilegio, alius pro pretii conductione, alius pro excommunicatione qua diu alligatus fuerat, reprobatus est. Sic praefati B. Stephani canonici, iam suae partis causa defendere non valentes, a probatione proposita in conspectu omnium defec-

defecerunt. Tunc ex communi fratrum iudicio diffinitum est, vestram B. Ioannis ecclesiam debere maternitatis prerogativam in perpetuum obtinere. Unde nos una cum eis, eandem vestram ecclesiam ex tunc a querela illa liberam fore decrevimus, episcopalem in ea sedem permanere irrefragabiliter statuentes. Autoritate insuper apostolica, in cuius vocati partes sollicitudinis fucramus, sub anathematis obligatione precepimus, ut nullus eam ulterius clericus sive laicus inde inquietare, aut inquietanti favorem praesumeret ministrare.

Cum multos testes reprobavit Guido, tanquam minime idoneos, ut in superioribus litteris profectur: tum S. Stephani clericorum testimonium admittere in ecclesia sua causa soluit. Quod factum B. rprehendit Pontifex, hac ad Guidonem epistola, quam prius licet cum ceteris edidit, iterum hic describo, quia emendatior multo ex eadem Chiffletiana editione prodit, & adscripta die atque Indictione, insignior.

*** Paschalis episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri, Guidoni coepiscopo, sanctae sedis apostolicae vicario, salutem & apostolicam benedictionem.

SVPER prudentia tua valde ammiramur, quod in negotio ecclesiae B. Stephani, clericorum suorum testimonium acceptare nolletis: cum B. Gregorius, in huiusmodi causis ecclesiarum, actoribus probationem imponat. Diverse namque sunt causarum species: nec in omnibus causis crimina agitantur. In criminibus siquidem, accusatorum & testium illa distinctio observanda est, quae canonibus continetur, ne qui ad probationem domestici assumantur. Ceterum in possessionum vel ceteris huiusmodi negotiis, ij potissimum assumendi sunt, qui eadem negotia tractaverunt, de quorum visu vel auditu haesitatio esse non debeat. Si ergo iidem clerici idonei sunt, ab assertione causae illius nullatenus repellantur: sed, sicut aliis litteris delibetatum est, inter S. Ioannis & S. Stephani canonicos illa plenius decidatur. Cesset jam malitiosus zelus & dolositatis cavillatio: & praedictarum ecclesiarum negotium iuxta litterarum tenorem omnimodis peragatur. Alioquin ad praesentiam nostram parati profectus & instructi proximo quadragesimalis concilii tempore revertantur. Data Troje, vi. Kal. Septembris. Indict. viii.

G. C. Ex hac epistola, annum huius concilii tenemus indubitatum. Primum enim Troje data est, vi. Kal. Septembris. At pontificem, ix. Kal. Septembris. anni mxcv. Troiam esse profectum ad synodum celebrandam Falco in chronico Beneventano docet. Deinde adscriptur Indictio viii. que in eundem Christi annum mxcv. inclidit. Fecit autem pontifex, quod minatus erat, & evocatum ad se causam consequente quadragesima iudicavit, ut intelligimus ex eius litteris quibus ecclesiae S. Stephani ad iudicium primatus. Que cum ad mox secutum Lateranense concilium pertineant, eo a nobis rescitantur.

Hoc Paschalis iudicium, deinde Guido, Callistus II. pontifex effectus, tanquam subreptitium rescidit: & concilii sui Trecentiensis decretum confirmavit ea constitutione, cuius antea excerptum edidi.

At ne sic quidem omnis est compressa controversia: donec anno mccc. lxxi. Hugo cardinalis, qui de S. Caro dictus est, tum per Germaniam legatus apostolicus, utriusque confentientibus canonicis, sic ecclesias illas univit, ut una in posterum esset ecclesia, unum capitulum, unum erarium, sigillumque unum, cum hac epigraphe: *sigillum ecclesiae Bisontinae*. Iisdem horis divinum officium, iisdem ritibus praeparavit: canonicorum alii ad S. Ioannis, alii ad S. Stephani concedentibus: quod discrimen, ipse, quas incolunt, penes ipsum est optio. Ne summam satis sunt: que collegisse me profector, ex

Concil. general. Tom. X.

historia iam a me laudata Petri Franc. Chiffletii Societatis nostrae Theologi eruditissimi.

CONCILIVM COLONIENSE, ob promulgandam excommunicationem, quae in Henricum imperatorem Romae prolata erat, autoritate Theodorici cardinalis & legati sedis apostolicae indictum anno Domini mxcvi.

ANNO
CHRISTI
1116.

ANNO dominice natiuitatis millesimo centesimo decimo sexto, ait Trithemius in chronico Hirsaugiensi, in natiuitate domini, multi pontifices, abbates, & principes Coloniae conveniunt consilio & autoritate Theodorici cardinalis & apostolicae sedis legati, cuius fama iam per regnum celebris habebatur, de rebus ecclesiae tractaturi. Sed idem cardinalis in itinere moritur, cuius corpus ad Coloniamp sepeliendum transfertur. Hac in chronico Hirsaugiensi Trithemius. De eodem Concilio eadem apud Vrspergensem copiosus referuntur his verbis: Anno Domini mxcvi. imperator natalem Domini Spirae cum paucis episcopis & principibus celebrans, ea quae interim Coloniae gerebantur graviter tulit. Audivit enim quamplurimos ibi convenisse, non solum metropolitanos, sed etiam alios episcopos, vel optimates regni, causa praecipua verbum excommunicationis in se manifestandi: quamvis ipse cardinalis, cuius haec initiabantur autoritate, in itinere defunctus, illo ad sepulturam potius, quam ad actionem delatus esset Concilii. Missus tamen ab eo illuc praeful VVirziburgensis, audientiam vel communionem non nisi reconciliatis habere meruit. Reversus post redditam legationem, ei qui se miserat denuo communicare renuit. Sed vitae periculo coactus, Missam coram rege celebravit: indeque usque ad mortem contristatus, latenter discessit. Sicque rursus communioni pristinae multis lacrymis reconciliatus, ultra Caesaris aspectu simul & gratia caruit.

CONCILIVM LATERANENSE IV. quo acta concilii Lateranensis tertii in causa privilegii per vim Henrico concessi confirmantur, & alia statuuntur, anno Dom. mxcvi. tempore Paschalis papae II.

ANNO
CHRISTI
1116.

ACTA huius Concilii fassissime apud Vrspergensem recitantur his verbis: Eodem anno, (millesimo nimirum centesimo decimo sexto Redemptoris nostri) qui est decimus octavus ordinationis domini papae Paschalis secundi, pridie Nonas Martii, Romae in sede Lateranensi, in ecclesia sancti Salvatoris, quae appellatur Constantiniana, celebrata est synodus universalis concilii, congregatis ibidem ex diversis regnis & provinciis episcopis, abbatibus, catholicis ducibus & comitibus, legatis univrsarum provinciarum, quamplurimis. Prima itaque die, quae secunda feria tertiae hebdomadae quadragesimalis, inter Mediolanenses episcopos Grosolanum & Iordanem, in alterum de invasione, in alterum quod ecclesiae suae defector extiterit, ventilata est controversia. Hanc causam dominus Apostolicus cardinalium episcoporum consilio tractandam distulit. Sequenti die in eadem causa plurima tractata sunt, sed res non finita. Quarta vero feria Lucensis episcopos de invasione terrae iuris ecclesiae suae Pisanos impetebat. E contra, dum Pisanus suos defenderet, inter vtramque jus partem utriusque populi suffragio longo litigio disceptatur. Tunc quidam episcoporum de medio concilii surgens, ita exorsus est: Dominum Ecc ij patrem

ANNO
CHRISTO
1116.

Hujus

»patrem papam recordari decet, quare illius præ-
»sentis & generalis concilii multitudo sancta per
»omnia periculorum genera, mari terraque con-
»venerit invitata, ubi non de spiritalibus vel ec-
»clesiasticis, sed secularibus, ordine præpostero
»tractatur negotiis. Expediendum prius, propter
»quod principaliter convenerint, ut evidenti per-
»noscat quid dominus Apostolicus sentiat, quid-
»quo in ecclesiis suis reversi prædicare debeant.
»Tunc Apostolicus causam concilii, & animi sui
»intentionem his verbis exposuit: Postquam domi-
»nus de servo suo fecit quod voluit, & me popu-
»lumque Romanum tradidit in manus regis: vide-
»bam quotidie passim fieri rapinas & incendia, cæ-
»des & adulteria. Hæc & hujusmodi mala cupie-
»bam avertere ab ecclesia & populo Dei: & quod
»feci, pro liberatione populi Dei feci. Feci autem
»ut homo, quia pulvis sum & cinis. Fateor me male
»egisse, sed rogo vos omnes, orate pro me ad Deum,
»ut indulgeat mihi. Illud autem malum scriptum,
»quod in tentoriis factum est, quod pro pravitate
»sui privilegium dicitur, condemno sub perpetuo
»anathemate, ut nullius unquam sit bonæ memo-
»riæ, & rogo vos omnes, ut idem faciatis. Tunc
»ab universis conclamatum est: Fiat, fiat. Bruno
»autem Signinus episcopus altius exorsus est: Gra-
»tias agimus omnipotenti Deo, qui dominum pa-
»pam Paschalem, qui præsentis concilio præsidet,
»audivimus proprio ore damnantem illud privile-
»gium, quod pravitatem & hæresim continebat. Ad
»hæc quidam cavillatorie subjunxit: Si privilegium
»illud hæresim continebat, qui illud fecit hæreticus
»fuit. Ioannes autem Cajetanus episcopus ad hæc
»commotus Signino respondit: Tunc hic, & in
»concilio, nobis audientibus, Romanum pontificem
»appellas hæreticum? Scriptum quod fecit domi-
»nus papa, malum quidem fuit, sed hæresis non fuit.
»Et alter quidam adiecit: Immo nec malum dici de-
»ber, quia si liberare populum Dei bonum est,
»quod dominus papa fecit bonum fuit. Sed libera-
»re populum Dei bonum est autoritate Evangelii,
»quia præcipitur animas quoque pro fratribus pon-
»nere. Ad hæc patientia domini papæ borrendo
»hæresis nomine pulsata, expergefacta est, & manu
»silencium indicens dissidentium clamore: & mur-
»mura tali oratione compescuit. Fratres & domini
»mei, audite: ecclesia ista nunquam habuit hæresim,
»immo hic omnes hæreses conquassatæ sunt, hic
»Ariana hæresis, quæ per trecentos fere annos vi-
»guit, annullata est. Ab hac sede hæresis Euty-
»chiana & Sabelliana contrita; Photinus ceterique
»hæretici destructi sunt. Pro hac ecclesia Filius Dei
»in passione sua oravit, cum dixit: *Ego pro te roga-
»vi, Petre, ut non deficiat fides tua.*

Luc. 12.

Quinta feria papa in concilio non sedit, multis &
»maxime regis negotiis per dom. Cluniacensem,
»Ioan. Caietanum, & Petrum Leonis Urbis præfe-
»ctum, cæterosque illius partis fautores, impeditus.

Sexta feria Apostolicus in generalem omnium
»ecclesiarum causam animam advertit, & Ioanne
»Caietano, cum Petro Leone, ceterisque regis
»fidelibus, in faciem resistentibus prædicto Cononi
»Prænestino, sæpius verbum excommunicationis
»exponere cupienti, murmur hujusmodi verbis &
»manu ita compescuit: Ecclesia primitiva marty-
»rum tempore floruit apud Deum, & non apud
»homines. Dein ad fidem conversi sunt reges, impe-
»ratores, Romani principes, qui matrem suam eccle-
»siam sicut boni filii honestaverunt, conscrèdo ecclesie
»Dei prædia, & allodia, seculares honores & digni-
»tates, regalia quoque jura & insignia, quemadmodum

A Constantinam ceterique fideles: & cœpit ecclesia
»florere tam apud homines, quam apud Deum. Habere
»ergo mater & domina nostra ecclesia sibi a re-
»gibus sive principibus collata: dispense & tribuere
»ea filii suis, sicut scit, & sicut vult. Privilegium
»investituræ, quod in tentoriis concessisse videba-
»tur, obliterare volens, iterans sententiam papæ
»Gregorii VII. investituram ecclesiasticarum rerum
»a laica manu, rursus excommunicavit sub anathe-
»mate dantis & accipientis. Cardinalis vero domi-
»nus Conon Prænestinus talem papæ fecit inductio-
»nem legationis suæ, & contra disturbatores præ-
»sentis negotii competentem: Domine pater, sicut
»tuae placet majestati, si vere tuus fui legatus, & cæ-
»quæ feci tibi placent esse rata: in aurbus sanctis
»hujus præsentis cœcilii ore tuo edicto, & legatio-
»nem meam tua autoritate corroborata, ut sciant
»omnes quia tu me misisti. Ad hæc Apostolicus res-
»pondens ait: Vere legatus ex latere nostro missus
»fuisisti, & quidquid tu ceterique fratres nostri car-
»dinales episcopi, legati Dei, & apostolorum Petri
»& Pauli, hujus sedis nostræ autoritate fecerunt,
»confirmaverunt, probaverunt, ego quoque proba-
»re & confirmo: quidquid damnaverunt, damno. Et
»dominus Prænestinus consequenter subjunxit,
»qualiter pro sedis illius legatione Hierosolymis
»audient regem Henricum, post sacramenta, ob-
»sides, & oscula, in ipsa beati Petri ecclesia domi-
»num papam tenuisse captum, indigne tractatum;
»potiora ecclesie membra, cardinales videlicet, ex-
»cutos, & male tractatos, nobiles quoque
»Romanos occisos & captivos, & populum Isra-
»gem factam audient ingemuerit; & pro hujusmodi
»facinoribus ecclesie Hierosolymitanæ consilio,
»zelo Dei animatus, excommunicationis sententiam
»in regem dictavit, & eandem in Græcia, Hungaria,
»Saxonia, Lotharingia, Franciâ, in quinque conciliiis,
»consilio prædictarum ecclesiarum renovando
»confirmavit: orare se demum, ut, sicut dominus
»papa legationem suam confirmasset, ita præsentis
»concilii patres & episcopi concorditer annue-
»rent. Ad eundem modum legati, & litteræ domi-
»ni Viennensis postulabant. Dum talis ratione &
»ordinate variis dissonæ multitudinis assensus ex-
»quiritur: a saniori parte veritati & apertæ rationi
»nihil contradicendum, a paucis submurmuratum, ab
»episcopis vel abbatibus nullo modo reclamatum.
»Sabbato denique inter Mediolanensium episcopos
»controversa tali dispensatione termina-
»ta est, Apostolico Paschali docente, translationes
»episcoporum duobus fieri modis, necessitate
»vel utilitate. Hujus autem translationis Gros-
»folani, quæ videbatur, utilitatem in animarum &
»corporum damna conversam, Grosfolanum quidem
»in locum unde translatus fuerat restituit, Iordanem
»vero Mediolanensibus concessit.

His autem, qui propter concilium & animarum
»suarum remedium apostolorum limina visitarent,
»qui de capitalibus pœnitentiam agerent, quadra-
»ginta dierum pœnitentiam indulgit: & apostolica
»benedictione concilii hexameron laudabiliter ab-
»solvit. *Hec de actibus concilii Lateranensis IV. tem-
»pore Paschalis papæ II. Roma celebrati, Verspergen-
»sis.*

G. C. In eodem concilio, retractata est causa Ve-
»fontionensis ecclesie, de qua superius in concilio Tre-
»norciensi. Synodale decretum continetur his Paschalis
»papæ II. litteris, quas a Chifletio nostro in historia Tre-
»norciensi editas hic subiicio.

us* Paschalis episcopus servus servorum Dei, delictis fratribus & filiis, suffraganeis, clero, & populo Bisontina ecclesie, salutem & apostolicam benedictionem.

INTER S. Stephani, & S. Ioannis canonicos, de cathedra episcopali, quanta, & quam diutina concertatio fuerit, plenius vos audisse, ac certius scire credimus. Canonici si quidem B. Stephani, Romanorum se pontificum privilegiis, seu regum scriptis tuebantur, asserentes, pro ecclesie suae destructione episcopos illic discississe: unde contigerit, ut apud S. Ioannis ecclesiam episcopalis ministerii sacramenta celebrarentur. Contra B. Ioannis canonici annis plurimis praeter quaestione aliquam, penes se cathedram episcopalem mansisse, & ecclesiam suam matricem esse clamabant. Ad haec B. Stephani fratres allegabant, frequenter super hoc praedecessores suos vel apud apostolicae sedis vicarium, vel apud Bisontinos episcopos reclamasse. Post longa igitur disceptationis certamina, communi fratrum nostrorum episcoporum, qui tunc synodali vocatione convenerant, seu cardinalium iudicio, deliberatum est: ut si B. Stephani canonici idoneis testibus probare possent, quod post redintegrationem ecclesie suae, infra annos triginta super querela hac quaestione fecerint, per quam illorum videretur interrupta praesentio, videlicet vel ante antistitem suum, vel ante legatum nostrum, in communi audientia hac probatione peracta, privilegia eorum robur perpetuum obtinerent, & episcopalis sedes in posterum apud B. Stephani ecclesiam haberetur; alioquin canonici B. Ioannis ab hac querela liberi manerent, & episcopalem sedem, sicut tenuerunt, tenerent. Quatuor igitur ejusdem ecclesie clerici, videlicet Petrus & Hugo presbyteri cardinales, Bonifilius succentor, & Guarinus presbyter, & Aleficus archipresbyter de sancto Gorgonio, producti coram clericis sancti Ioannis ad testimonium asserendum, & mox episcopali examinandi iudicio, & idonei inventi, huiusmodi testimonium in conspectu nostro tactis sacro sanctis euangelis praebuerunt.

» Vidi & audivi quod Hugo decanus S. Stephani, & Hugo de palma, & Ebrardus, canonici S. Stephani, adversus canonicos sancti Ioannis, » Mainerium decanum, Bernardum magistrum, & » Stephanum cantorem, quaestione fecerunt de » sede episcopali, ante Hugonem tertium Bisontinum archiepiscopum, fratrem Guidonis Vienneensis archiepiscopi, in claustris S. Ioannis, infra » triginta annos post redintegrationem ecclesie » S. Stephani.

Hac demum redintegratione suscepta, communi fratrum nostrorum episcoporum, qui tunc plurimi synodali vocatione convenerant, & cardinalium iudicio, privilegia B. Stephani robur perpetuum obtinere decrevimus: & episcopalem primam sedem in posterum apud eandem B. Stephani ecclesiam permanere, & universa episcopalis ministerii officia, quae apud matricem solent ecclesias fieri, ibidem celebranda sancimus: & quae saepe scripta praeteritis temporibus ante huius discussionis certitudinem aut a nobis elicit, aut a vicariis nostris minus providenter excussa sunt, nullum deinceps momentum, nullas vires obtinere censuimus. Haec autem sicut apud nos praesenti iudicio deliberata, & decreta praesentis litteris confirmata sunt: ita in perpetuum integra & illibata servari, Concil. general. Tom. X.

A apostolica autoritate praecipimus. Si quis igitur decreti huius tenore cognito, temere, quod absit, contraire tentaverit: honoris & officii sui periculum patiat, aut excommunicationis ultione prectatur, nisi praesumptionem suam digna satisfactione correxerit.

Ego Paschalis catholicae ecclesiae episcopus hoc iudicium ratum habens, subscripsi.

Ego Crescentius Sabinenis episcopus, subscripsi.

Ego Petrus Portnenis episcopus, subscripsi.

Ego Cono Pranesinus episcopus, subscripsi.

Ego Anastasius cardinalis presbyter tituli beati Clementis interfui & subscripsi.

Ego Dinizo cardinalis tituli Equitii, subscripsi.

Ego Boso tituli sanctae Anastasiae presbyter, subscripsi.

Ego Vafatenis episcopus Beltrannus, subscripsi.

Ego Arnaldus Burdegalensis archiepiscopus, subscripsi.

Ego Portugalenis episcopus Hugo, subscripsi.

Ego Ioannes Briocensis episcopus, subscripsi.

Ego Baldricus Dolensis archiepiscopus, subscripsi.

Ego Leo diaconus cardinalis ecclesiae S. Viti, subscripsi.

Ego Romoaldus diacon. cardinalis S. Mariae, subscripsi.

Ego Aldo diac. cardin. venerabilis diaconii sanctorum Sergii & Bacchi, subscripsi.

Ego Petrus diacon. cardin. ecclesiae sanctorum Cosmae & Damiani, subscripsi.

Ego Ioannes diaconus cardinalis sanctae Luciae, subscripsi.

Datum Laterani, per manum Ioannis S. R. E. diaconi cardinalis ac bibliothecarii, nono Kal. Aprilis, indictione IX. Incarnationis dominicae, anno MCVII. pontificatus autem domini Paschalis II. papae anno XVII.

G. C. Sequitur Romanum concilium, quod Einius a Lateranensi parum caute distinguit: cum eodem loco sit eodemque tempore habitum: nempe media quadragesima. Nam pridie nonas Martii, qui dies adscribitur Lateranensi, erat anno MCVII. feria secunda post dominicam tertiam quadragesimae.

CONCILIVM ROMANVM, in causa Cluniacensis & Cassinensis monasterii celebratum anno domini MCVII. tempore Paschalis papae II.

ANNO CHRISTI 1116.

ANNO CHRISTI 1116.

DE loco, causa, & actis huius concilii, in chronico Cassinensi, libro quarto, capite sexagesimo secundo, ista narratur: Supradictus autem pontifex, Paschalis nimirum, adjuncto sibi abbate nostro rediens Romam, mediante quadragesima synodum celebrare disposuit. In qua nollet abbas, dum de cella sanctae Sophiae intra Beneventum litem agitaret, nihil consequi potuit. Quo etiam tempore dum Pontius Cluniacensis abbas ad synodum veniens abbatem abbatum se jactaret, rogatus a Ioanne cancellario an Cluniacenses a Cassinensibus, aut Cassinenses a Cluniacensibus, regulam sumpsissent: respondit, non modo Cluniacenses, verum omnes in Romano orbe monachos, regulam patris Benedicti a Cassinensi accepisse cenobio. Ergo, inquit cancellarius, si a Cassinensi monasterio tamquam a vivo fonte monasticae religionis norma manavit: iure a Romano pontificibus Cassinensi abbati haec praerogativa concessa esse iij est,

ANNO
CHRISTI
1116.

est, ut ipse solus, qui ranti legiferi vicarius est, abbas abbatum appelleretur.

*** CONVENTVS APVD SERBERIAM
in quo episcopi, abbates, & principes rotius Angliæ, Guillelmo Henrici regis filio, regni heredi futuro, sacramento se obligant. XIII. Kal. Aprilis anno dom. MCVI.

ANNO Christi MCVI. XIII. Kal. Aprilis, factus est, inquit *Eadmerus histor. lib. v.* conventus episcoporum, abbatum, & principum totius regni apud Serberiam, cogente eos illuc sanctione regis Henrici. Siquidem Normanniam se proxime transfretaturum, disposuerat, & quid sibi eventurum foret ignorans, Villielmum quem ex ingenua conjugē sua filium susceperat, heredem regni substituere sibi volebat. Igitur agnita regis voluntate, ad nutum ejus omnes principes facti sunt homines ipsius Villielmi, fide & sacramento confirmati. Radulfus autem archiepiscopus Cantuariensis, & alii episcopi atque abbates regni Anglorum, fide & sacramento professi sunt, se & regnum, & regni coronam, si defuncto patre suo superviverent, in eum, omnia omnia calumnia, & occasione translaturus, eique, cum rex foret, hominia fidei mente facturos.

ANNO
CHRISTI
1116.

*** CONCILIVM LINGONENSE,
sive Placitum Dei, anno MCVI.

Eivs memoriam debemus eruditissimi viri Iac. Vigneri S. I. Lingonensi chronico, veterum instrumentorum, qua penes se habuit, fide contexto. Quorum jacturam vehementer dolemus. Sic autem ille. Anno MCVI. gratissimus in amoenissima planitie, Lucum inrer & Tilecelstrum, exiit conspectus celebratæ sub dio synodi, vi. Id. Iun. ab Guidone Viennensi archiepiscopo, sedis Apost. legato, ab Gaucerano diocæsano episcopo, & a convocatis per edictum generale provincie totius abbatibus, cæterisque capitibus ecclesiarum. Adfuit præterea nobilium, populique, pene innumerabilis multitudo, erectis in quandam speciem castrorum hic illic papilionibus, & e ramis arborum, tectis viridantibus, dispositisque sub amplissimo tentorio, velut portatili templo, diversorum sanctorum capsis aureis argenteisque. Id genus comitorum, placitum Dei, sive sacrum dicafterium, dixerem majores. Agitata ibi permuta de damnis & injuriis multorum: multa definita: nonnulla rejecta vel compressa: edita etiam, in gratiam miserorum qui accurrerant, miracula: ut absque graviore casu, quod raro in hujusmodi turbis accidit, immo plurimorum solatio, finitus solutusque recesserit conventus.

Divionem ex eo loco concessere antistites, ab Hugone duce perhumaniter excepti: ubi conclusum aliud, nempe ur canonici regulariter ac pie viventes, qui B. Stephani cænobio relicto, ante annos quatuor in agrum secesserant solitudinis amore, ad sua stalla revocarentur, hique fixi permanerent. *Que* revocatio ac retromissio, solemniter perfecta ab episcopis quatuor primæ Lugdunensis, ipso archiepiscopo præsentente, sub finem anni MCVI.

Duas alias hujus anni synodos Lingonenses commemorat chronicon S. Petri Vivi Senonensis: alias, inquam, cum altera post Pascha celebrata dicitur, altera post frugum collectionem. Anno, inquit, MCVI. gbas Arnaldus misit Lingonas VValbertum mo-

nachum ad episcopum Ioscerannum in synodo que secundum consuetudinem fit post Pascha, cum litteris Daimberti archiepiscopi deprecatis pro nostra re. *Et infra.* Quapropter ad aliam synodum, que fuit post collectionem frugum, misit iterum abbas supradictum VValbertum monachum. *Causa Senonensis abbatibus in hac synodo, erat de villa Retiaco adversus abbates, Molismensem, & S. Joannis Reomaensis. Quod explicatum vide in eodem chronico, ab anno MCVIII. ad annum usque MCVII.*

*** CONCILIVM BENEVENTANVM,
sub Paschali II. papa secundum, ann. MCVII.

De eo Falconis Beneventani chronicon hac habet: Anno MCVII. Dominice Incarnationis, & XVIII. pontificatus domini Paschalis, mense Aprili, ipse papa synodum Beneventi celebravit. *Hæc tantum Falco: cuius alium de rebus in hoc concilio gestis silentium. Excommunicatum in eo fuisse Mauritium Burdinum Bracarensem episcopum, qui Paschali absente, Henricum Roma coronaverat imperatorem, a quo deinde antipapa oppositus est Gelasio II. discimus ex his Gelasio ipsius verbis in epistola ad Gallos: Ille, Henricus imperator, statim die post electionem nostram quadragésimo quarto Mauritium Bracarensem episcopum, anno præterito a domino prædecessore nostro Paschali papa in concilio Beneventi excommunicatum, in matris ecclesie gremium ingressit.*

G. C. De hoc ipso loquitur Petrus bibliothecarius in vita Paschalis papæ his verbis: *Dominus papa, celebrato concilio, quod in partibus Apulie congregaverat, &c.* Quanquam enim Beneventum re ipsa non sit in Apuliam tamen ulu erat iis temporibus receptum, ut sepe Apulie nomine intelligeretur quicquid est trans Tiberim: cuius rei origo prima ex Normannis qui rem in Apulia cæperunt præclare ac feliciter gerere: atque inde in omni Transiberina Italia. Ita sentit Camillus Peregrinus in suis in Falconem castigationibus.

*** CONCILIVM TRENORCIENSE,
anno Christi MCVII.

Huius concilii mentionem reperio factam ab Huno Claudio Roberto Gallie Christiane primus edita auctore. Is enim in Iosfaldo sive Gotsfaldo episcopo Cabilonensi. Confirmat, inquit, jus patronatus, quod Valterus, ipse decessor, contulerat S. Stephano Divionensi super ecclesiam S. Martini de Arcu ad Tiliam, per manum Rodulphi abbatis Lonthonensis, in cujus archidiaconatu sita erat: idque in concilio Trenorchiano, anno MCVII. Eiusdem concilii meminit in Goceranno Lingonensi episcopo, & in Berardo Matisconensi, quos eodem anno MCVII. huic concilio ait interfuisse.

ANNO
CHRISTI
1116.

VITA ET EPISTOLÆ GELASII PAPÆ II.

GELASIVS secundus, natione Campanus, patria Caietanus, Ioannes antea nominatus, a puero optimis disciplinis imbutus, in monasterio Cassinensi sub Oderisio abbate sanctissimo vitam religiosam professus, ab Urbano secundo Romanam ad munus cancellarie evocatus, virtutumque merito a Paschale in numerum cardinalium adscitus: a clero, senatu, populoque Romano, convocatis & congregatis omnibus quot Pandulphus hujus temporis scriptor enumerat cardinalibus, pari

pari voto ac desiderio, inuicem ac renitent, Spiritus sancti gratia mediante, electus est pontifex octavo Kalendas Februarii, anno Christi Redemptoris 1118, tempore Henrici imperatoris quarti, & regis Germanorum ejus nominis quinti. Hunc Vrpergensis prudentem & venerandum virum nominat, qui in Romana ecclesia semper irreprehensibiliter Paschali pontifici collaboraverit, quiq; cunctorum catholicorum unanimi consensu rite consecratus fuerit. Sed quæ post ejus electionem tristitia ac sacrilega subsecuta sint, Pandolphus qui aderat enarrat his verbis:

Hæc audiens inimicus pacis atque turbator jam factus Cencius Frangipanis (erat hic inhaerens factioni Henrici schismatici imperatoris) more draconis immanissimi sibilans, & ab imis pectoribus trahens longa suspiria, accinctus retro gladio, sine mora cucurrit, valvas ac fores fregit, ecclesiam furibundus introit: inde, custode remoto, papam per gulam accepit, disrinxit pugnis, calcibus percussit, & tanquam brutum animal intra limen ecclesie acriter calcitibus cruentavit, ut latro tantum domum per capillos & brachia, Iesu hominum interim in navi dormiente, detraxit, atque domum usque deduxit, ubi eum catenavit, & clausit. Tunc de præfatis episcopis, cardinalibus, ac clericis, & multis de populo qui convenerant, alii ab apparitoribus Cencii modo simili vinciuntur, alii de caballis ac mulis capite verso præcipitantur, & inauditis undique miseris affliguntur: donec aliqui semivivi in domum tandem propriam remeant: malo suo venit, qui fugere cito non potuit. Facta autem hac voce, convenit multitudo Romana, Petrus præfectus urbis, Petrus Leonis cum suis, Stephanus Northmannus cum suis, Stephanus de Thebaldo cum suis, Stephanus de Berizone cum suis, Stephanus Quadrals cum suis, Baccaporcina cum suis, Bovisco cum suis, Berizasi cum suis. Regiones duodecim civitatis Romanae, Transiberini & Infulani arma corripunt, cum ingenti strepitu Capitolium scandunt, nuntios ad Frangipanes iterato remandant, papam captum repetunt & exoptant, nihil moræ. Territus Frangipanis, præsertim dominus Leo impietate subdola pius, papam illico reddidit, pedes ejus amplexans clamat irremissus: Domine miserere. Et sic pacatis inimicis urgentibus, ut iterum ecclesiam duris cornibus ventilaret, evasit. Tunc sanctus papa levatur, niveum ascendit caballum, coronatur, & tota civitas coronatur cum eo. Per sacram viam gradiens, Lateranum ascendit, bannis, & insignibus aliis cum præcedentibus pariter, atque juxta Romanum ritum moremque sequentibus. Sedit itaque papa, ut videbatur, in pace. Frequentabant eum comites & barones, & qui pro responsis aliquibus veniebant, recipiebantur benigne, donec finito negotio, pro quo cuncti convenerat, accepta benedictione, redirent: tanquam a patre filii benignius per omnia tractabantur. Itaque curiosa in pace habebat omnia quæ per Dei gratiam possidebat. Redire omnes hinc & illinc extra Urbem morantes. Rediit & inter alios Hugo magnus ac nimium honorabilis apostolorum presbyter cardinalis a Circea arce, quom ei ob rabiem Teutonicam præcavendam, ad omnia providus quondam Paschalis papa homini nobili & illustri noviter commendaverat, quamque papa novus, quod utinam non fecisset, nam paulo postmodum penituit, reddi Terracinenisibus per nuntios apicelque mandavit. Omnibus igitur congregatis, undique conferebatur ab illis, quando certis temporibus

A papa & promovet pariter & consecrati deberet: equidem diaconus & non presbyter erat. Sed antiquus hostis, sicut fecerat olim in celo, pacem tantam in longum nulla durare penitus ratione permisit. Nam dum hæc agerentur, quidam intempestæ noctis silentio ad jam fatum egregium dominum Hugonem cardinalem directus est, ab uno videlicet, cui exinde non parva copia inerat amicorum, qui Henricum, dictum imperatorem Romanum, armatum contra papam ad sancti Petri porticum diceret adventasse; quod moraretur, non opus esse. Papa per cardinalem præcivir. Et sicut jam pene senio & infirmitate confectus fugere tam repente non poterat, manibus abducitur famulorum, & sic caballo ejectus ad dominum Bulgamini in nocte ipsa confugiens latuit. Fugimus & omnes cum eo. Mane autem facto turbati omnes & stupefacti, quia neque tute manere in Vrbe, neque per terram undique spinis septam fugere poteramus, sit nempe consilium, ut fugam caperemus per mare: quod & factum est. Siquidem in flumen Tiberis maturato intravimus, & per galeas duas in portum usque descendimus: ibique caelum, terra, mare, & pene omnia quæ in eis sunt, adversum nos pariter conjurarunt. Nam caelum graves pluvias, grandines, tonitrua, coruscationes & fulmina frequentabat: mare simul & Tiberis jam diris rempestatibus vicario rebellabant, ut vix in portu vivi remanere possimus, nedum mare intrare. Interea leva superbia per ripam Alemanorum barbaries tela contra nos mixta toxico jaciebat: minitabantur etiam nos inter aquas natantes piceo igne cremare, nisi papam & nos in eorum manibus dederemus. Et, credo, capti essemus, si nox & ira humanis illos non impedivisset. Quid ad hæc? Quid miserum facerent? Ceperunt, immo cepit dominus Hugo cardinalis & presbyter papam nostrum in collum, & ad castrum sancti Pauli Ardeam sic de nocte portavit.

Die vero altero in aurora rediere Teutonici, prædam de nobis facere gestientes. Iuratum est eis randem, quia papa fugisset: & sic, Deo gratias, recesserunt a nobis. Interim retentavimus, si mare adhuc valeremus intrare: papam nocte deduximus. Cum non sine periculo maris nos fluctus atrigimus, die tertio ripæ Terracinenisivi vivi vix applicavimus, & in quarto portum Caietæ intravimus: ubi ab illis hominibus nimis honorifice suscepti fuimus, & benigne tractati. His compertis, ait autor chronici Cassinensis, Henricus imperator, Romanam festinus advenit: atque ad electum nuntios dirigens, petebat ut quæ Paschalis papa sedeta inter ecclesiam Romanamque imperium fecerat, sua autoritate firmaret: alioquin alium ipse in sede beati Petri constitueret. Videns electus, sibi & imperatori salva fide convenire non posse, mare per Tiberim ingressus cum episcopis & cardinalibus aliisque Romanæ ecclesie clericis, ac præfecto Romanæ urbis, Caietam venit. Hoc ubi imperatori nuntiatum est, Mauritium [Abbas Vrpergensis Burdinum nominat. Onuphrius eundem Gregorium octavum eius nominis pseudopontificem appellat] Braccensem archiepiscopum, a Paschali papa deposito, et vestigio invalorem ecclesie Romanæ constituit. Gelasius supradictus postquam per litteras hæc omnibus fidelibus infinnasset Caietæ, & in quadragesima presbyter ordinatus, ab episcopis & cardinalibus in Romanam pontificem est consecratus per manus Lamberti Ostiensis, ut scribit d. h. autor Pandolphus, Petri Portuensis, Vitalis Albanensis, episcoporum, cooperantibus archiepiscopis & episcopis

scopis multis, assistentibus aliis viris religiosis, & A cum eis VVilelmo duce Apuliæ, Roberto principe Capuano, Richardo de Aquila, aliisque baronibus plurimis, qui tunc ei omnes fidelitatem fecerunt. Consistente clero & populo infinito, sancto dictante Spiritu, effectus est presbyter, & in papam Gelasium infra Kalendas consecratus. Ibi Petrum Rufum diaconum cardinalem, baronem, subdiaconum, & me Pandulphum ostiarium, qui hæc scripsi, in lectorem & exorcistam promovit, & plures alios in minoribus gradibus ordinavit. Lærum nomine Verulanum episcopum a domino Paschali papa factum, & depositum, suæ dignitati ac loco restituit: Chryzogonum diaconum cancellatum fecit: ibique per totam quadragesimam de- B morantes, festivitatem paschæ Capuæ solemniter celebravimus.

Nobis vero sic jam quomodolibet respirantibus, supervenere qui dicerent, quod Caietæ etiam per- fufutrum primitus senseramus, Henricum illum barbarum, quemdam Mauritium nomine Bracarensem archiepiscopum, quasi novum simlactum, in loco papæ statuisse; & illum sic intrusum papam suum, Gregorium nominasse. Ecce recidivo vulnere recidimus in typum antiquum. Addidit inde nuntius, quod castrum prope Turriculam a fratribus abbatiæ sancti Andree retentum idem barbarus obsideret. Resumpsit papa vires, ac duci VVilelmo, ac principi Capuano Roberro, aliisque baronibus dedit firmiter in mandatis, ut omnes contra barbarum arma compararent. Dixit, & factum est. Patatur papa ad reditum. Redeunt barones cum eo: inde ad sanctum Germanum, videlicet Cassinensæ cœnobium, devenerunt, ubi VVilelmum ducem per aliquot dies expectavimus. Interim Lando dominus de Turricula, Odo, Costus, & Gilulphus fratres ejus cum eo, actiter pugnant cum Henrico rege.

Venit dux VVilelmus ad papam interea. Tunc cœperunt reditum simul maturare. Quod Henricus persequens, in seculo negotio a castello remotus, via ipsa, qua venerat, irato ipsi domino, in Alemanniam rediit, idolo quod plasmaverat in Urbe relicto. Tunc papa doluit multum, quod reddi nimis inconsulte præceperat Circæam arcem, quam veller habere. Igitur dux & principes cum baronibus rediere, papa in propria sede in Campaniam veniente, sui cum non sine precio receperunt, & ita pedetentim, magis ut peregrini quam domini, Romam, sicut Deus novit, intravimus. Laruit dominus papa melius, quam hospitatus sit in ecclesiâ quadam, quæ sancta Maria in secundo cereo dicitur, intra domos illustrissimorum virorum Stephani Northmanni, Pandulphi fratris ejus, & Petri Laronis Corsorum. Ibi que de imminentibus periculis, præsertim de intrusione Burdini, cum tota simul ecclesiâ diligentius conferebat. Eum quidam de cardinalibus Desiderius sanctæ Præcedis, cujus proxime erat festivitas, quod E non utinam cogitasset, ad cantandum in ipsamet ecclesiâ Missam simpliciter quodam vespere invitavit: sed nimium simpliciter est a domino papa concessum. Die autem crastina, etsi displicerit plurimis, quia ecclesiâ esset in fortis Frangipani, freti tamen Stephani Northmanni, & Crescentii Caietani ejusdem papæ nepotis, antiquis strenuitatibus, itum est ad cantandum. Necdum adhuc celebratis officiis, ecce cum non patva manu militum, ac peditum, & aliorum procacium, impii Frangipanes apparent: irruunt, lapides & spicula mittunt, nostros affligunt, multi paucos at-

terunt. Resistit miles Northmannus, & Crescentius gloriosus cum eo, resistunt undique nostri, jacula mandata remandant, ensis arceritur ense, lancea retusa retundit, hinc pedites, illinc milites cadunt, undique strati, undique pugna gravis: papam cœpit iste tenere, iste tuerit cum, miles utrimque cadit, turbæ ruunt, pedites scandunt muros, capiuntur ex nostris aliqui, non tamen eximii. O quantus luctus omnium! quanta præcipue lamenta matronarum, quæ papam solum, tanquam scurram per campos, sacris pro parte vestibus reveltum, quantum equus poterat, fugientem videbant! Hunc crucifer sequitur, cecidit; muliercula, quem tunc invenit, abscondit, in sepe crucem recondit, & in sero rediit. In quarta parte diei acriter est ab utrisque pugnatum: cum Stephanus Northmannus eredens papam jam in tuta fugisse, taliter Frangipanes alloquitur: Quid, inquires, facitis? quo ruitis? Papa, quem quartis, jam recessit, jam fuga elapsus est. Numquid & nos perdere cupitis? Et quidem Romani sumus similes vobis, & si dici liceat, consanguinei vestri. Recedite ergo, recedite: ur & nos festi pariter recedamus. Ad hanc itaque vocem nepos ejus Frangipanis gemebundus, dolens papam eundem liberatum, cum insano fratre Cencio aliisque recessit: redierunt & nostri, non omnes. Interim papa utrobique quæsitus, demum intra campos sancti Pauli ecclesiæ adjacentes fessus, tristis, & ejulans inventus est, & reductus. Die illa prandium cum cœna fit unum: spem & metum animi cunctorum mutabant dolentes: & quantum ad diem per longa tempora memorabilem consiliatum est, nox consilium diremit.

Sane die altero quique hæc & illa dicentes, papa post omnia sententias dixit: Viri fratres & filii, sicut nec longe malum, ita nec longo opus est necesse novo sermone sequamur patres nostros, quoniam valde bonum est antiquos sequi parentes. Sequamur nihilominus evangelium. Quandoquidem vivere in civitate ista non possumus, fugiamus in aliam. Fugiamus Sodomam, fugiamus Ægyptum, fugiamus novam, juxta verbum propheticum, Babyloniam, civitatem sanguinum fugiamus. Veniet, credite mihi, veniet aliquando tempus, cum velle omnes pariter, vel quos Deus permiserit, flante Austro, redibimus, & tempora meliora redibunt. Ego cotam Deo & ecclesiâ dico: Si unquam possibile esset, mallem unum imperatorem, quam totum unum saltem nequam perdetet nequiores, dorum faceret omnium imperator. Ad hæc omnes una voce clamaverunt: Fiat; sic fiat: jungentes retio: Fiat. Amen.

Synodo, quam apud Viennam habuit, transacta, in monasterio Cluniacensi, ait prædictus autor Pandulphus, subita passione, quam Græci pleuit in appellari jusserunt, cottepus, suis & multis fratribus undique convocatis, facta confessione, corpore cum sanguine Redemptorem accepit, ac juxta formam monasticam strato terræ corpusculo sancta illa anima iv. Kalendas Februarii anno m. c. x. x. carne soluta est. Corpus honorabiliter intra limen Cluniacensis cœnobii requiescit in pace, Martyrii vero corona dignissimus pontifex, quo brevi tempore administrati pontificatus nemo majora passus est, sedit annum unum, dies quatuor, & cessavit episcopatus ejus dies decem & quinque. Hæc ex Pandulpho Baronius.

EPISTOLA I. GELASII PAPÆ II. AD GALLOS.

Mandat ut se contra Mauritium Bracarensem episcopum, ab Henrico imperatore in sedem intrusum pseudopapam, arment.

Gelasius servus servorum Dei, archiepiscopis, episcopis, abbatibus, clericis, principibus, & ceteris per Galliam fidelibus, salutem & apostolicam benedictionem.

QUIA vos Romanæ ecclesiæ membra estis: quæ in ea nuper acta sunt dilectioni vestræ significare cutamus. Siquidem post electionem nostram dominus impetator furtive & inopinata velocitate Romam veniens, nos egredi compulsi. Pacem postea & minis & terroribus postulavit: dicens, quæ posset se facturum, nisi nos ei, juramento, pacis certitudinem faceremus. Ad quæ nos ista respondimus: De controversia quæ inter ecclesiam & regnum est, vel conventioni, vel justitiæ libenter acquiescimus, loco & tempore competenti, videlicet Mediolani, vel Ctemong, in proxima beati Lucæ festivitate, fratrum nostrorum judicio, qui a Deo sunt iudices constituti in ecclesia, & sine quibus hæc causa tractari non potest. Et quoniam dominus imperator a nobis securitatem querit: nos verbo & scripto eam promittimus, nisi ipse eam interim impediatur. Alias enim securitatem facere, nec honestas ecclesiæ, nec consuetudo est. Ille itatim, die videlicet post electionem nostram quadragesimo quarto, Mauritium Bracarensem episcopum, anno præterito a domino prædecessore nostro Paschali papa in concilio Beneventi excommunicatum, in matris ecclesiæ gremium ingessit. Qui etiam cum per nostras olim manus pallium accepisset, eidem domino nostro, & catholicis successoribus, quorum primus ego sum, fidelitatem juravit.

In hoc autem tanto facinote nullum de Romanis dominus imperator, Deo gratias, socium habuit: sed Guibertini soli, Romanus de sancto Marcello, Cencius, qui dicebatur de sancto Chrysogono, Teuto qui multo per Daciã debachatus est tempore, tam infamem gloriam celebrant. Vestre igitur experientie, litterarum presentium pteceptione mandamus: ut super his per Dei gratiam communi deliberatione tractantes, ad matris ecclesiæ ultionem, communibus, præstante Deo, auxiliis, sicut oportere cognoscitis, accingamini. Datum Caietæ decimo septimo Kalendas Februarii.

II. AD BERNARDVM TOLETANVM episcopum, Hispaniæ primatem.

De Mauritio in sedem intruso.

Gelasius episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Bernardo archiepiscopo Toletano & Hispaniarum primati, salutem & apostolicam benedictionem.

NON latere credimus fraternitatem tuam, qualiter frater quondam Mauritius Bracarensis episcopus se jamdiu habuerit, qualiter ecclesiam suam dimiserit, & quomodo regi excommunicato adhæserit, & contra statuta canonica in cubile Romanæ ecclesiæ se ingesserit. Nec cum mi- Concil. general. Tom. X.

tatur debitam tibi obedientiam & antiquum primatus honorem ecclesiæ tuæ penitus denegasse: qui Romanam ecclesiam, quæ omnium ecclesiarum mater est & magistra, non solum negare, sed destruere quodammodo conatur, &c. Monemus itaque atque præcipimus, ut juxta mandatum prædecessoris nostri ad electionem in Bracarensi ecclesia faciendam sollicitudine caritatis debitæ operam & opem præbeas cum effectu. Ipsum vero Mauritium excommunicatum & perjurum, & matris ecclesiæ contumptorem publicum, ceteris Hispaniarum prælatis, &c. Data Caietæ, &c.

III. AD CLERVM ET PLEBEM ROMANAM.

Commendat eorum constantiam adversus intrusum pseudopapam.

Gelasius episcopus servus servorum Dei, dilectis in Christo filiis clero & populo Romano, salutem & apostolicam benedictionem.

DILECTIONIS vestræ domino gratias agimus, quod unanimiter persistentes, communicare tenebrarum operibus noluitis. Audivimus etiam, quondam ille amicus noster dominus imperator, familiarem nostrum Mauritium Bracarensem archiepiscopum, antea sibi super tractanda pace legatum, in nostram ecclesiam ingesserit. De quo sciat, quod dicitur olim secundum consuetudinem, confirmatione, consecratione pallium accepisset a nobis, & nos ab ipso secundum statuta canonicum juramentum fidelitatis & obedientiæ recepimus, &c. Rogamus ergo dilectionem vestram, atque præcipiendo mandamus, ut ab eo vos tamquam ab excommunicato, perjuro, invasore, & sanctæ matris ecclesiæ, ac fidei catholice contumptore abstineatis, &c. Datum Caietæ, &c.

IV. AD GVALTERVM RAVENNATEM archiepiscopum.

Illius electionem post schisma ejuratum confirmat, et cique pallium cum aliis iuribus concedit.

Gelasius episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Gualtero Ravennatium archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

VNITATI divinæ Trinitatis gratiæ agenda sunt, quæ per suæ caritatis spiritum divisa conjungit, & multos in se animos unum facit. Ecclesia siquidem Ravennatium per multa jam tempora ab apostolicæ sedis unitate discissa, multas eidem sedi apostolicæ sedis persecutiones intulit, & ecclesiis multis perversi schismatis fomite ministravit. Quapropter ad ejus nequitiam deprimendam, subjectarum ei ecclesiarum quasdam sibi apostolica sedes assumpsit, ut vel sic eam ad humilitatis & unitatis tramitem revocaret. Sed cum tandem Divinæ majestati placitum fuit, eandem Ravennatium ecclesiam misericordiæ suæ gratia ad unitatem & obedientiam matris suæ Romanæ ecclesiæ revocavit. Iniquitatem namque suam illius filii recognoscentes, delicta patrum corrigere probaverunt: ut qui præteritis temporibus per tyrannidem regiam præfules regibus placentes accipiebant, nunc demum secundum canonicas sanctiones episcopum Deo placentiam eligerent, & schismate

schismate abdicato in catholice congregationis A
gremium repedarent. Te siquidem, reverendissime
frater Gualtere, a disciplina fratrum regularium
violenter assumptum, pro religionis ac sapientie
prærogativa, in beati Apollinaris cathedra communi
voto ac desiderio posuerunt, & in apostolice
sedis obedientiam unanimiter redierunt.

Vnde nos divine Trinitatis unitati gratias agentes,
personam tuam pro jure nostræ ecclesie ad
episcopale ministerium cooperante domino consecrantes,
tibi, & per te Ravennatum ecclesie dignitatem omnem,
quam ante illius divisionis tempora per Romanam
ecclesiam possederat, restitimus: & per præsentem privilegii
paginam, salvo in omnibus jure atque autoritate sedis
apostolice, concedimus tibi, tuisque successoribus B
in ejusdem sedis apostolice fide atque obedientia
permanentibus, episcopatus Emiliae provincie,
id est Placentie, Parme, Regii, Mutine, Bononie,
Ferratie, Adie, Comacini, Imole, Faventie,
Fori Livii, Fori Pompili, Bobii, Cæsennæ,
Ficoclæ. Confirmamus etiam vobis ducatum
Ravennæ, & monasteria sancti Adalberti,
& sancti Hilarii* Galliate, seu cætera monasteria
& possessiones, per authentica privilegia ab
antecessoribus nostris, & a catholicis regibus
tradita. Pomposiani quoque monasterii curam
religionis tuæ, salvo ecclesie nostræ jure,
committimus: ut regulari disciplina per tuam
industriam, largiente domino, reformetur. Præterea
fraternitati tuæ pallium, pontificalis videlicet
officii plenitudinem, liberaliter concedimus:
quo fraternitas tua, secundum ecclesie tuæ morem
ex apostolice sedis concessione permissum,

** f. nimiti*

se noverit induendum, cuius "inimicum pallii
volumus te per omnia genium vendicare. Hujus
siquidem indumenti honor, humilitas, atque
justitia est. Tota ergo mente fraternitas vestra
se exhibere festinet in prosperis humilem, & in
adversis, si quando eveniunt, cum justitia erectam,
amicam bonis, perverfis contrariam, nullius unquam
faciem pro veritate loquentem premens, tum
opetibus juxta virtutem constantie insistentem,
tum insistere etiam supra virtutem cupiens, infirmis
compatiens, bene valentibus congaudens, de
alienis tanquam de propriis exultans gaudiis,
in vitiis corrigendis pie sapiens, in fovendis
virtutibus auditorum animum demulcens, in ira
judicium sine ira tenens, in tranquillitate autem
severitatis justæ censuram non deserens. Hæc est,
frater carissime, pallii accepti dignitas: quam si
sollicite servaveris, quod fors accepisse ostenderit,
intus habebis.

Ego Gelasius ecclesie catholice episcopus. Signum
manus meæ Gelasii, Deus in loco sancto suo.

Datum Romæ per manum Chrysoconi S.R.E. diaconi
cardinalis, Kalendis Septembris, Indictione
duodecima, anno Dominicæ Incarnationis
M C X I X. pontificatus autem domini Gelasii II.
papæ anno I.

EPISTOLA V. GELASII PAPÆ II.
Ad exercitum Christianorum civitatem
CæsarAugustanam obsidentem.

Omnibus ad cum aliquid conferentibus indulgentiam largitur.

*Gelasius episcopus servus servorum Dei, exercitui
Christianorum civitatem CæsarAugustanam obsidenti,
& omnibus catholice fidei cultoribus,
salutem & apostolicam benedictionem.*

LITTERAS devotionis vestræ innoximus:
competitioni, quam pro CæsarAugustano electo
ad sedem apostolicam duxistis, favorem libenter
accommodavimus. Eundem ergo electum, nostris
tanquam beati Petri manibus, largiente domino,
consecratum remittentes ad vos: benedictionem
vobis apostolice visitationis impendimus,
aquam omnipotentis Dei misericordiam implorantes,
ut per sanctorum preces & merita opus suum
ad honorem suum & ecclesie sue dilationem
vos faciat operari. Et quoniam & vos ipsos,
& vestra extremis objicere petuiculis decrevistis:
si quis vestrum accepta de peccatis suis penitentia
in expeditione hac mortuus fuerit, nos cum
sanctorum meritis, & totius ecclesie catholice
precebus, a suorum vinculis peccatorum absolvimus.
Cæterum, qui pro eodem domini servitio
vel laborant, vel laboraverint, & qui præfate
urbis ecclesie a Sarracenis & Moabitibus diruta,
unde reficiatur, & clericis ibi Deo famulantibus,
unde pascantur, aliquid donant, vel donaverint:
secundum laborum suorum & beneficiorum suorum
ecclesie impensorum quantitatem, ad episcoporum
arbitrium, in quorum parochiis degunt,
penitentiarum suarum remissionem & indulgentiam
consequantur. Data Alesti, quarto Idus Decembris.

NOTA SEVERINI BINII.

His acceptis idem Petrus ordinatus episcopus CæsarAugustanus,
suis additis litteris, ejusmodi indulgentiarum diploma
per universum Christianum orbem promulgandum
studuit, ista scribens:

*Universis mundi ecclesie fidelibus, archiepiscopis,
episcopis, abbatibus, presbyteris, omnibus
catholice fidei cultoribus, Petrus licet
indignus CæsarAugustanus episcopus,
salutem & benedictionem.*

DIVINA favente clementia, vestrisque precibus,
& fortium virorum audacia, CæsarAugustanam urbem
Christianis manibus subjugari, ac beatæ & gloriose
virginis Mariæ ecclesiam, quæ diu (proh dolor!)
subjacet Sarracenorum ditioni, liberari, satis
audivistis: quam beato & antiquo nomine sanctitatis
ac dignitatis pollere novistis. Adhuc tamen prioris
captivitatis merore confectam, omnibus pene egere
sapiat: tum quia non habent unde dirutæ ecclesie
parietes & ornamenta restitui valeant: tum quia
clerici ibidem divino famulatu die nocteque vacantes,
unde vivant non obtinent. Vestram itaque
deprecamur clementiam, quod si corporali
præsentia illam visitare nequitis, saltem elemosynarum
vestrarum oblatione clementer visitetis, illud
Palmographi recolentes: *Beatus qui intelligit* *Psal.*
super

Super egenum & pauperem: in die mala liberabis eum Dominus: Illis vero qui præfatæ ecclesiæ necessariorum solatio destituta, atque suæ paupertatis gemitibus condoluerint, & unum denarium, vel quot valeant, ad ejus restaurationem miserint, nos eis divina clementia, ac domini Gelasii papæ autoritate freti, (exemplar litterarum crucis, quas in nostra ecclesia signatas habemus, in superscripta pagina scriptum invenietis) atque domini Bernardi archiepiscopi Toletani, & sanctæ Romanæ ecclesiæ legati, ac omnium episcoporum Hispaniæ... pœnitentiæ remittimus. Alii quidem juxta beneficiorum suorum quantitatem, & operum suorum meritum, delictorum suorum consequantur remissionem. Qui hunc nostrum archidiaconum nomine Mitrandum, & socios suos præsentium litterarum latores benigne susceperint, vel eis consulverint, a domino vitam consequantur æternam. Valere.

Ita Petrus episcopus Cæsaraugustanus: qui, ut audisti, una cum his & litteras apostolicas misit, hæcque omnes subscriptione munitas, tum Bernardi archiepiscopi Toletani, tum aliorum Hispaniæ episcoporum in hunc modum:

Ego Bernardus Toletanæ ecclesiæ archiepiscopus hanc absolutionem facio & confirmo.

Ego Subofcitanus episcopus hanc absolutionem facio & confirmo.

Ego Sanctius Calagurritanus episcopus hanc absolutionem facio & confirmo.

Ego Guido Lascurrensis episcopus hanc absolutionem facio & confirmo.

Subscriptus quoque his reperit apostolicæ sedis legatus, qui tunc morabatur in Hispania, hoc itidem modo:

Ego Boso sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalis hanc absolutionem facio ac confirmo.

Hactenus venerandæ antiquitatis monumenta, Hieronymi blanca industria in lucem prodita in commentariis rerum Aragonensium ex Cæsaraugustano tabulario, quibus indulgentiarum promulgandarum pristinus mos reseratur, pariterque antiquus cultus religiosissimæ ecclesiæ beatissimæ Virginis, de Pilari nuncupatæ, quæ hæctenus non solum Hispanorum populorum, sed externorum etiam visitatione frequentatur, universo Christiano orbi illustri fama notissima.

*** V. EPISTOLA GELASII PAPÆ II. D
Ad Pontium abbatem Cluniacensem.

Privilegium Cluniacense.

Gelasius episcopus servus servorum Dei, carissimo fratri Pontio Cluniacensi abbati, salutem & apostolicam benedictionem.

Cluniacensis monasterii prudens religio, & religiosa prudentia, & ante nostra, & nostris temporibus, Romanam ecclesiam maxime sibi fecit obnoxiam. Sed præter illud commune dilectionis debitum, personæ tuæ sinceritas mihi semper amabilis, semper optabilis, caritatis nostræ viscera plenis, ut nosti, finibus ampliavit. Ideo co petitionibus tuis, illis præcipue, quæ ad monasterii vestri quietem & salutem spectant, nequaquam duximus obviandum. Por præsentis igitur decreti paginam, secundum postulationem fraternitatis tuæ, præcipimus atque statuimus, ut quicquid possessionis ad Cluniacense monasterium pertinentis reverendissimæ memoriæ prædecessor tui Hugo in die mortis suæ per authenticam Romanorum pontificum concessionem, quiete ac sine calumnia possidebat, tu quoque, tuique suc-

cessores, quiete ac sine calumnia possideatis. Ea etiam quæ post tuam profectionem Cluniacensi monasterio, vel per tuam, vel per fratrum tuorum industriam, legitime acquisita sunt, firma, quieta, & integra conservanda censemus. Volumus enim Cluniacense monasterium, autore Deo, in quiete perpetua, & tranquillitate persistere: ut a sæcularibus tumultibus liberi, omnipotentis Dei servitii vacare quietius valeatis.

Ego Gelasius catholicæ ecclesiæ episcopus, subscripti.

Datum Capuæ 11. Idus Aprilis, per manum Grifogoni S. R. E. diaconi cardinalis, anno Dominicæ Incarnationis MXXV. Indict. XI. pontificatus autem Gelasii II. papæ, anno 1.

*** A D E V N D E M.

Ex bibliot.
theç. Clu-
niac.

Ejusdem argumenti.

Gelasius episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Pontio Cluniacensi abbati, ejusque successoribus regulariter substituendis in perpetuum.

IGNEM semper in altari ardere, legale præceptum est. Quem sacerdos, qui patri jure successerit, supposita lignorum strue, ne deficeret, emittit. Hoc jamdiu in cordibus nostris sacerdos verus æterni patris filius conservavit: quia & priusquam te in abbatis officium, & me in pontificatus ministerium provexisset, corda nostra dilectionis igne succendit, & caritatem in nobis mutuum custodivit, & post susceptas ordinationes amplificavit. Vnde nos in his, quæ pro Cluniacensi monasterii salute & quiete postulas, dulcedini tuæ abnuere indignum duximus. Ipsa etiam ejusdem loci veneranda religio, & prædecessorum tuorum vita venerabilis, nos ad hæc efficienda compellunt. Pro tua igitur, & fratrum tuorum petitione, universa quæ prædecessor tuus felicis memoriæ Hugo abbas in die obitus sui, ita quiete atque pacifice possidebat, ut nullum inde canonicum judicium reculeret; tibi, & Cluniacensi monasterio in posterum quiete atque pacifice habenda & possidenda statuimus. Illam etiam a vobis calumniam apostolicæ sedis patrocinio removemus: qua episcopi pro controversiis, quæ inter vos & ipsos frequenter emergunt, innocentes homines parochiarum vestrarum & altercationum expertes, interditi suis vehementer affligunt. Sane & abbatias, quas prædecessores nostri apostolicæ sedis pontifices, prædecessoribus tuis deliberatione provida per sua privilegia commiserunt: nos quoque strenuitati tuæ, ac successoribus tuis in eadem religionis observantia, & dilectione sedis apostolicæ permanens, ordinandas committimus, ut per industriam vestram, religionis status in eis auxiliante domino conservetur. Vide licet in episcopatu Lemovicensi, abbatiam sancti Martialis: in Engolismensi, abbatiam S. Eparchi: in Sanctonensi, abbatiam S. Joannis de Angeriaco: in civitate Pictavensi, abbatiam, quæ dicitur Monasterium novum: in episcopatu Tolosano, abbatiam Lesatensem: in Caturcensi, abbatiam Moyiacensem, & Figiacensem: in Nemausensi, abbatiam sancti Ægidii: in pago Arvernenfi, abbatiam Mauillacensem, Tiernensem, & Menatensem: in episcopatu Augustodunensi, abbatiam Vizeliacensem: in civitate Autissiodorensi, abbatiam sancti Germani: in episcopatu Cameracensi, abbatiam Vnicurtis: in Rotomagensi,

al. Hun-
cortis,

F ff ij genfi.

genſi, abbatiam quæ dicitur Pontefia: in Tarvanenſi, abbatiam S. Bertini, & S. VVinati: in Italia, abbatiam S. Benediſti ſupra Padum. Ea vero quæ temporibus noſtris per veſtram, vel fratrum veſtrorum ſollicitudinem, legitime acquiſita ſunt, quieta vobis, veſtriſque ſucceſſoribus, & illibata permancant. Præterea ſuper illum Dalmaticæ, ſive ſandaliorum uſum, quem perſona tuæ prædeceſſor noſter ſanctæ memoriæ Paſchalis papa noſtra potiſſimum interceſſione conceſſit: hoc tibi ſingulariter amplioris dilectionis ſpeculum indulgemus, ut quoties Miſſas ſolemnes vel in populo celebraveris, uſu eorumdem inſignium potiariſ. Ad hæc, quicquid libertatis, quicquid tuitionis, a prædeceſſoribus noſtris conceſſum eſt, nos quoque vobis, veſtriſque ſucceſſoribus præſentis decreti pagina roboramus. Si quis igitur decreti huius tenore cognito, temere, quod abiſit, contraite tentaverit: Apoſtolicæ indignationis ultione plectatur, niſi præſumptionem ſuam digna ſariſfactione correxit.

Ego Gelafius eccleſiæ catholicæ epiſcopus, ſubſcripſi.

Datum Avinioni permanum Chryſogoni S. R. E. diaconi cardinalis, xvii. Kal. Ianuar. Indiſt. xii. Dom. Incarnationis an. M. C. xix. pontificatus autem domini Gelafii II. papæ, anno i.

ANNO
CHRISTI
1118.

CONCILIVM CAPVANVM, quo Henricus V. rex Germaniæ, quartuſque ejus nominis imperator, una cum Mauritio Burdino antipapa, qui ſe Gregorium VIII. nominabat, excommunicatur, anno domini M. C. xviii. tempore Gelafii papæ II.

OCCASIONEM & acta huius ſynodalis congregationis apud Capuam celebrata *Vſpergenſis* in chronico enarrat his verbis: Henricus imperator, dum Padanis regionibus immoraretur, audito tranſitu apoſtolici Paſchalis, Romam prope- ravit: & primo quidem in electione domini Ioannis, qui & Gelafius II. dictus eſt, aſſenſum præbens, poſtea vero, eodem a ſua ſe communione ſubtrahente, non ſine quorundam Romanorum favore, alterum quemdam Burdinum ex Hiſpania ſuſpervenientem apoſtolice ſedi impoſuit; ſicque ſchiſma, quod jam ſperabatur emortuum, crudeliter revixit. Nam eodem Romanæ cathedræ liberè potito, Gelafius cum hiſ qui ſecum abie- rant cardinalibus, cæteriſque catholicis, quos congregare poterat, apud Capuam, juxta quod litteræ ab ipſo circumquaque tranſmiſſæ teſtantur, Cæſarem una cum idolo ſuo damnavit.

ANNO
CHRISTI
1118.

CONCILIVM COLONIENSE quo per Cononem legatum ſedis apoſtolicæ, excommunicatio in Henricum regem lata promul- gatur, anno domini M. C. xviii. tempore Gelafii papæ II.

HIS temporibus, inquit *Vſpergenſis* in chronico. Cono Præneltinus, adhuc legatione Gelafii fundus, ſynodum Coloniz cum Teutonicis habuit, ubi imperatoris omnimodis excommunicationem propalavit. Huic concilio interſuit Nortbertus, poſtea Præmonſtratenſis ordinis inſtitutor, tunc autem noviter converſus in peregrino habitu: ibique ab omnibus in multis accuſabatur, de quibus ſe prudenter excuſabat. Vnde & ſcriptum legitur de eo, quod de Iſmael: *Quia manus horum omnium contra eum, ut ipſo contra hos omnes. Hæc Vſpergenſis.*

Gen. 16.

CONCILIVM FRIDESLARIENSE, contra imperatorem Henricum, anno M. C. xviii. ſub Gelafio II.

DE hac ſynodo *Vſpergenſis* iſta ſcribit: Alteram quoque ſynodum in Frideslar idem Cono Præneltinus eadem pro cauſa indixit: qua & habita, eandem quam prius excommunicationem confirmavit, *adverſus imperatorem ſcilicet*. Imperator hiſ auditis, inſuper etiam, quod principum conſenſu generale vel curiale colloquium non multo poſt apud VVirceburgum inſituere propoſuiſſet, ubi ipſe ant præſens audientiam exhiberi, aut abſens regno deponi debuerit, efferatus animo, Italia ſuis copiis cum regina relicta, Germanicis ſe regionibus nimis inſperatus exhibuit.

*** CONCILIVM TOLOSANVM, anno M. C. xviii. celebratum, de ſacra in Hiſpaniam expeditione adverſus Saracenos.

HVIVS concilii ſuper eſt memoria in chronico *Malleacenſi*, ad annum M. C. xviii. tribus verbis. *Tolofæ, inquit*, fuit concilium, in quo confirmata eſt via de Hiſpania. *Hoc ſcilicet anno ſuſcep- tiam eſſe ſacram expeditionem a Chriſtianiſ in Hiſpaniam proſciſcentibus adverſus Saracenos & Moabitæ, diſcimus tum ex epifola Gelafii papæ, ſcripta exercitui Chriſtiano civitatem Cæſarauguſtana obſidenti: tum ex hoc ipſo Malleacenſi chronico, in quo poſt pauca ſubiicitur: viii. Idus Decemb. fuit bellum in Hiſpania inter Ildephonſum, & reges plures, & Aucaetas, & contra innumerabiles Moabitæ. Et mox: Rex Maroach fuit unus: rex Granada unus: rex Tamit frater, alius qui fugit: & omnes alii victi, & capti, & occiſi ſunt in bello. 11. Id. Decembr. ſubacta eſt Cæſarauguſta, & poſt eam reddiderunt ſe aliz civitates occiſo, & plurima caſtella.*

*** CONCILIVM ENGOLISENSE, in quo confirmati aliquot epiſcopi.

DE hoc concilio pauca hæc habemus, qua ſuppeditat idem *Malleacenſe* chronicon, ad annum M. C. xviii. Engoliſmæ concilium aliud, ubi archiepiſcopus Turonenſis, & alii duo epiſcopi confirmati ſunt: unus eorum, Audebertus civitatis Agenn. *Hæc tantum.*

*** CONCILIVM ROTOMAGENſE, Non. Octobr. ann. M. C. xviii.

ORDERICVS Vitalis, *hiſtoria eccleſiaſtica* libro xii. de hoc concilio hæc habet ad annum M. C. xviii. Indictione, inquit, xi. Non. Octobr. concilium Rotomagi congregatum eſt. Ibi rex Henricus de pace regni tractavit cum Radulpho Cantuariæ archiepiſcopo, aliſque baronibus, quos aggregaverat. Ibi Goifredus Rotomagenſis archiepiſcopus de ſtatu eccleſiæ Dei locutus eſt cum quatuor ſuffraganeis præfulibus, Richardo Bajocenſis, & Ioanne Lexoviænſis, Turgiſo Abrincatenſis, & Rogerio Conſtantiænſis, & abbatibus multis. Ibi enim affuerunt Rogerius Fiſcanenſis, & Verſus Gemmeticenſis, Guillelmus Beccenſis, & Eudo Cadomenſis Richardus Pratenſis, & Andreas Toatanenſis, Guillelmus de cruce, & Oſbernus Vitriſportenſis, & alii plures, quos nominare necceſſe non eſt. Ibi tunc Conradus Romanus clericus, Gelafii papæ legatus, eloquentiſſimo ſermone, utpote laicali " ſonte a " Cov. pueritia tiali

pueritia inebriatus, quetioniam fecit de Catolo imperatore, Paschalis papæ bonorum operum & ædificiorum pravo destructore, & catholicorum diro persecutore. Addidit etiam planctum de Burdino pseudopapa, apostolicæ sedis invasore, & de multimoda in Tuscia partibus ecclesiæ tribulatione. Rerulir etiam Gelasii papæ, qui jam eis Alpes venerat, insurgentibus procellis, exilium: & a Normannica ecclesia subsidium petiit orationum, magisque pecuniarum. Serlo autem Sagientis episcopus huic synodo non interfuit: sed legatus ejus, infirmitatis senique causa eum desuisse asseruit. Arduinus vero præsul Ebroticensis per legarum suum mandavit, quod pro tutela patuæ contra publicos hostes, non interfuerit. *Hæc Ordericus.*

CONCILIVM VIENNENSE
a Gelasio secundo celebratum anno Domini M C X I X.

CVM Gelasus papa apud Capuam Henricum imperatorem & Burdinum schismaticum antipapam excommunicasset, atque inde per Campaniam cum suis ad Burgundiam transmigrasset, anno Dominicæ Incarnationis M C X I X. inquit *Vrspergensis in chronico*, apud Viennam synodum congregavit, eaque transacta, post paucos dies in monasterio Cluniacensi vitam præsentem in Domino finivit. *Quid vero in ea gestum vel constitutum fuerit, sicut sent omnes.*

VITA ET EPISTOLÆ CALLISTI PAPÆ II.

CALLISTVS hujus nominis secundus, Guilielmi Burgundiæ comitis filius, Henrici imperatoris consanguineus, adeoque, quod ait chronicon Cassinense, regia stirpe progenitus, in rebus sæculi strenuus, & in ecclesiasticis apprime eruditus, terrio die post obitum Gelasii, unanimo consensu totius cleri ac populi Romani Cluniaci in Galliis ex Guidone Viennensi archiepiscopo invitatus (ut testatur ipse apud *Vrspergensis* in epistola ad Adalbertum Moguntinum archiepiscopum) electus est pontifex optimus, anno Domini M C X I X. ipsis Kalendis Februarii, tempore Henrici V. regis Germaniæ & imperatoris ejusdem nominis IV. De cujus electione ista apud Baronium Pandulphus. Hic a cardinalibus, qui cum Gelasio, jam in Cluniaco sepulro, ab Vrbe in Franciam venerant, dum esset ante archiepiscopos Viennensis, in papam Callistum electus. Qui se indignum iterato reclamans, idcirco modis omnibus resistebat: quia & incertum habebatur a multis, utrum Romæ ratum factum hujusmodi teneretur. Propter quod vix cappa rubea amirici sustinuit, donec nuntii redeuntes Roma, per dominum Petrum tunc vicarium, episcopum Porruensem, per cardinales omnes, per dominum Petrum Leonis, (nam iste nimium laboravit in verbo propter diaconum filium suum Petrum Leonis, qui potissimum in Francia id peregerat) per præfectum & consules, per clerum & populum, viva voce ac litteris electionem ipsam canonicè jureque firmarent.

Sed quid de sua electione ei fuerit per visum divinitus præmonstratum, sic narrat Sugerius in Ludovico: [Cum in somnis proxima nocte, apto satis licet ignoto præfagio, vidisset sibi a persona *Cencil. general. Tom. X.*

A præpotente Lunam sub chlamyde teposiram committi, ne causa ecclesiæ transitu apostolici periclitaretur: ab ea quæ aderat Romana ecclesia in summum pontificem electus, visionis veritatem enucleatius admindverrir.] Quod magis magisque perspicuum reddiderunt eventa. Siquidem diuturnum bellum ob investituras constatum, diu multumque ecclesiam fatigans & lacerans, cedente tandem imperatore, ab eodem Callisto papa felicissime compressum est. Dum factam electionem absentes cardinales per litteras approbassent, atque ecclesiam sancti Mauti confessoris translatis isthuc cænobio Cassinensi corporibus sanctorum Antonii & Constantiniani solenni ritu dedicasset, Cluniaco Romam reversus, a clero, senatu, populoque Romano honorifice acceptus fuit.

Hic postmodum, inquit Tyrius, divi imperatoris Henrici, cujus consanguineus erat, gratiam consecutus, & ejus fretus auxilio, in Italiam cum cardinalibus & universa curia discedens, apud Sutriam urbem Romæ conterminam, æmulum & hæresiarum Burdinum, antipapam schismaticum, violenter cepit: insuper & camelo impositum, pelle indutum urina ad Cassinense cænobium, quod juxta Saletnum esse dignoscitur, cum multa misit ignominia: ubi usque ad supremum senium vitam compulsus est lege loci ducere cænobiticam. Autor chronici Cassinensis 70. & sequentibus quibusdam capitibus libri quarti recensens omnia ea beneficia ac privilegia quæ Cassinensi monasterio contulisset vel adjudicasset: inter cætera ait eum exercitum ex Northmannis congregasse, & antipapam schismaticum, quem Mauritium hæresiarum nominat, in civitate Sutrina, ad quam pseudopontifex confugerat, obsedisse, cepisse, & in arce Cassinensis monasterii, quam abbas ejusdem cænobii construxerat, exilio relegasse. *Vrspergensis* addit, eundem antipapam a Romano exercitu interceptum, pluribus a vulgo contumeliis & irrisionibus affectum, autoritate Callisti papæ ab injuriis vindicatum, ad agendam pœnitentiam in exilio relegatum esse.

Pandulphus autem, qui erat hæc spectans, sic paulo fufus habet: Interea Burdinus in Surtio prope Romam ecclesiam persequi, petegros prædari, in papam & alios maledicta congregate, quæque alia hujusmodi poterat, tam per se quam per alios facere non cessabat. Tunc papa, factus abunde jam ab omni parte secutus, paravit magnum exercitum, & cum eo Ioannem Cremensem cardinalem sancti Chryfogni Sutrium contra Burdinum præmisit: ipse eum evestigio sequitur. Demum Sutrii convenerunt. Pugnatur attentius, vincitur capiturque Burdinus, adducitur, sed tamen camelo suvectus.

In scripto codice Vaticano asseritur, a Sutrinis, cum eorum quaterentur mœnia, Burdinum militibus deditum, qui ejusmodi eum exposuerunt ludibrio. Primum omnium eum incesse blasphemis, altis vocibus conclamantes: Maledicte, maledicte, per te tam grave scandalum venit. Addebant alii: Tu es qui Christi tunicam attentasti videre, & dilacerare catholicam unitatem præsumpsisti. Tunc præparato camelo pro alto caballo, & indutus pilosa pelle vervecis pro chlamyde rubea, posirus est ex adverso super camelum, dataque est ei in manibus pro freno cauda cameli. Ita in Urbem introductus est in exemplum aliorum, ne similia quis ultra auderet tentare. Inde in arcem Fummonis primum, inde vero est in monasterium Cavense translatus ad pœnitentiam; sed

* in cunctis. in sua rebellione perseveravit * incautus.

Quod etiam Sugerius abbas, & ipse hujus temporis autor affirmat, simulque ejusdem antipapæ tyrannidem, Sutrii dum permaneret, pariter narrat: atque alia ab aliis prætermiffa, ne quid desit ad triumphum bestię per imperatorem exaltatę, sic tradit: Romani, Callisti papę tam nobilitati quam liberalitati faventes, intrulum ab imperatore schismaticum Burdinum, apud Sutrium sedentem, & ad limina apostolorum transeuntes genu flectere compellentem, expugnatum tenuerunt, tortuoso animali camelo tortuosum antipapam, immo antichristum, crudis, immo sanguinolentis pellibus caprinis amictum, transversum superposuerunt, & ignominiam ecclesię Dei ulciscentes, per medium civitatis via regia, ut magis publicaretur, deducentes, impetrante domino papa Calixto, perpetuo carcere in montanis Campanię prope sanctum Benedictum captivatum damnaverunt: & ad tantę ultionis memorię conservatiorem, in camera palatii sub pedibus domini papę conculcatum depinxerunt. *Hac Sugerius in Ludovico.*

Idem Calixtus papa excommunicationis fulmine, in Remensi, Lateranensi, aliisque conciliis, sua & prædecessoris sui autoritate congregatis, Henricum quintum coegit, ut omne jus investiendi episcopos ecclesię restitueret: atque ita hoc pontifice autore tandem pax optatissima inter ecclesiam & imperium composita fuit anno plus minus quinquagesimo, ex quo inter Gregorium VII. & Henricum IV. ingens discordia ob beneficiorum collationem emerferat. Episcoporum & abbatum electiones, quas imperatores & reges usurpaverant, clero & monachis restituta fuerunt, ideoque imaginem pacis in manu tenens depingitur. *Possivimus.* His rebus præclare gestis pontifex de ecclesiã optime meritis, multis præclaris constitutionibus, quę in decreto Gratiani recitantur, & quodam opusculo de sancto Jacobo apostolo in lucem edito, clarissimus, migravit ad Dominum Idibus Decembris, anno Domini 1124. cum munus pontificium administrasset annis quinque, mensibus decem, & diebus tredecim. Post obitum, teste Ottone Frisingensi, hoc elogio condecoratus fuit:

*Ecce Calixtus honor patrię, decus imperiale,
Nequam Burdinum damnat, pacemque reformat.
Ex Pandulpho plura Baronius.*

EPISTOLA I. CALIXTI PAPÆ II.

AD ADALBERTUM
Moguntinum archiepiscopum.

De sui creatiõne.

DOMINVS noster felici memorię Gelasius a Vienna discedens, injunxit mihi ut ad ejus præsentiam festinarem, postquam ipse Cluniacum pervenisset. Quod cum post dies aliquot implere fatagerem, in itinere de ejus obitu mihi nuntiatum est. Ego, ut fratribus, qui cum domino eodem venerant, prout ratio exigebat, solatium exhiberem: Cluniacum cum gravi dolore petrexi. Dum autem super eorum consolatione attentius cogitarem, ipsi gravissimum mihi onus, & vires meas omnino transcendens, imposuerunt. Congregati namque in unum die altero post adventum meum

A episcopi, cardinales, & clerici & laici Romanorum, invitum me penitusque renitentem in Romanę ecclesię pontificem Calixtum unanimiter assumpserunt.

II. AD STEPHANVM ABBATEM CISTERCIENSEM.

Cisterciensis monasterii capitula confirmat.

Calixtus episcopus, servus servorum Dei, carissimis in Christo filiis Stephano venerabili Cisterciensis monasterii abbati, & eius fratribus, salutem & apostolicam benedictionem.

AD hoc in apostolicę sedis regimen, Domino disponente, promoti conspicimur: ut ipso præstante religionem augere, & quę recta atque ad salutem animarum statuta sunt nostri d. beatus autoritate officii stabilire. Ideo, filii in Christo carissimi, petitioni vestrę caritate debita impertimur assensum, & religioni vestrę paterno congratulantes affectu, Dei operi quod capistis manum nostrę confirmationis apponimus. Siquidem consensu & deliberatione communi abbatum & fratrum monasterii vestrorum, & episcoporum, in quorum parochiis eadem monasteria continentur, quedam de observatione regulę beatæ Benedicti, & de aliis nonnullis quę ordini vestrę & loco necessaria videbantur, capitula statuitis: quę nimirum ad majorem monasterii quietem, & religionis observantiam, autoritate sedis apostolicę petitis confirmari. Nos ergo vestro in Domine profectui congaudentes, capitula illa & constitutiones autoritate apostolica confirmamus, & oratione in perpetuum rata permanere decernimus. Illud nominatim omnimodo prohibentes, ne abbatum aliquis monachos vestros sine regulari commendatione suscipiat. Si quę igitur ecclesiasticę secularive personę nostrę confirmationi & constitutioni vestrę temeritate aliqua obviare præsumperit: tanquam religionis & quietis monasticę perturbatrix, autoritate beatorum Petri & Pauli & nostrę, donec satisfaciatur, excommunicationis gladio feriatur. Qui vero conservator extiterit, omnipotentis Dei & apostolorum ejus benedictionem & gratiam consequatur. Interdicimus autem, ne quis conversos laicos professos vestros ad habitandum suscipiat.

Ego Calixtus catholicę ecclesię episcopus confirmavi, & subscripsi.

Datum Sodaloci per manum Chryfogoni sanctę Romanę ecclesię diaconi cardinalis ac bibliothecarii, decimo Kalendas Januarii, Indictione XII. Incarnationis Dominicę millesimo centesimo decimono, pontificatus autem domini Calixti secundı papę anno primo.

E III. AD CANONICOS VIENNENSES.

Antiqua Viennensis ecclesię privilegia confirmat.

Calixtus episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis Petro decano, & canonicis sive clericis Viennensis ecclesię, tam presentibus quam futuris, in perpetuum.

ET si ecclesiarum omnium cura nobis ex apostolicę sedis administratione immincat: Viennensi tamen specialius convenit studio providere. Ipsa

Henricus
V. investituras ecclesię restituit.

Pax inter
ecclesiam
& imperium
inita.

Ipsa enim primum, disponente Deo, sollicitudini nostræ commissa est, & ad ejus regimen nos episcopalis gratiam consecrationis accepimus. Ex communis igitur & singularis dilectionis debito incitati, matrem vestram, filii in Christo carissimi, sanctam Viennensem ecclesiam diligere, honorare, & beati Petri patrocinio decrevimus confovere. Omnem itaque dignitatem, & munitionem, ac libertatatem, quam vel per authentica prædecessorum nostrorum Silvestri, Nicolai, Leonis, Gregorii, & cæterorum Romanorum pontificum privilegia, vel per imperatorum, regum, principum, & cæterorum fidelium largitionem concessam obtinet, nos quoque, autore Deo, concedimus & præsentis privilegii pagina confirmamus. Ut videlicet super septem provincias primatum obtineat: super ipsam Viennensem, super Bituricam, Burgigalam, Auxitanam quæ Novempopultana dicitur, super Narbonam, Aquensem, & Ebreduensem: & in eis Viennensis archiepiscopus Romani pontificis vices agat, synodales conventus indicat, & negotia ecclesiastica jure canoniceque definiat. Porro illa sex oppida vel civitates, Gratianopolis videlicet, Valentia, Dia, Alba, Vivarium, Geneva, Mautienna, in ejus tanquam in proprii metropolitani obedientia & subjectione permanent. Tarantaisensis autem archiepiscopus, licet aliquibus habeatur ex apostolica sedis libertate prælatus: Viennensi archiepiscopo tanquam primati suo subiectus obediat. Sane in Salmotacensi archidiaconia consecrationes, vel ordinationes, & quidquid ad pontificale officium pertinet, Viennensis ecclesia præter alicujus inquietationem seu diminutionem habeat. Abbatia quoque sancti Petri foris portam Viennæ sita, & intra eandem urbem abbatia sancti Andree, una monachorum, altera sanctimonialium, abbatia sancti Tederii, & abbatia sanctæ Mariæ de Bonavalle, quæ, præstante Deo, nostris sumptibus & nostris est fundata laboribus, in sepedictæ Viennensis ecclesie jure ac subjectione persistant. In ipsa etiam Romanensi ecclesia, quamvis Romanæ se faciat libertatis, visis tamen prædecessorum nostrorum privilegiis, & imperatorum præceptis, tam in secularibus, quam in regularibus clericis & canonicis inibi ordinatis vel ordinandis, pontifices Viennenses omnem habere decernimus potestatem. Similiter in ecclesia beati Donati, & beati Valerii, & ecclesia beati Petri de Campania, & beatæ Mariæ de Annoiaco. Castra præterea quæ per nos recuperata sunt vel acquisita, scilicet Pompeiacum, Sasserlum, & castrum de Malavalle, Viennensi ecclesie in perpetuum confirmamus. Cæmeterium vero quod dominus prædecessor noster sanctæ memoriæ Paschalis papa circa beati Mauritii ecclesiam consecravit, liberum esse sancimus: ut eorum qui illic sepeliri deliberaverint, & devotioni, & extremæ voluntati, nisi forte excommunicati sunt, nullus obstat: salvo nimirum propriæ jure parochiæ. Ad hæc, pro ampliori Viennensis ecclesie dilectione, ante Viennensem archiepiscopum per provinciam suam crucem deferri concedimus; & Viennensem ecclesiam alicui subjacere legato, nisi cardinali, vel alii de Romana provincia, qui a Romani pontificis latere dirigatur, prohibemus. Porro in ecclesiis, quas in Viennensi episcopatu post assumptum apostolicæ sedis ministerium consecravimus, Viennensis archiepiscopus eandem quam habuerat ante, interdicens ac ordinandi habeat potestatem. Sane intra claustrum ambitum, ubi clericorum mansiones con-

tinentur: nullus omnino laicorum deinceps habeat mansionem, aut asilum, vel rapinam facere, seu corporalem cuilibet audeat injuriam irrogare. Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularive persona, hanc nostræ confirmationis vel concessionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit: secundo, terrove communita, si non satisfactione congrua emendaverit, potestatis honorisque dignitate careat, reamque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat: & a sacratissimo corpore ac sanguine Dei & Domini nostri redemptoris Iesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultionis subiaceat. Cunctis autem eidem ecclesie justa servantibus sit pax Domini nostri Iesu Christi; quantum & hic fructum bonæ actionis sentiant, & apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen, amen. Ego Calixtus catholicæ ecclesie episcopus. Datum Valentie v. Kal. Martii, Indictione decimatertia, Incarnationis Dominicæ anno M C X X. pontificatus autem domini Calixti II. papæ anno secundo.

IV. AD EPISCOPOS ET CLERVM GALLIÆ.

De Burdino antipapa capto, &c.

QUIA dereliquit, &c. *Extat deinceps inter præambulares concilii Lateranensis I.*

V. AD HENRICVM IMPERATOREM.

Illum ob factam investitura ecclesiastica restitutionem, & pacem cum ecclesia initam, laudat.

OMNIPOTENTI DEO, &c. *Extat inter præambulares concilii Lateranensis I.*

VI. AD PELAGIVM BRACARENSEM EPISCOPVM.

De privilegiis ejusdem ecclesie.

BRACARENSEM metropolim insignem quondam fuisse, atque inter Hispaniarum regna multis & dignitatis & gloriæ titulis claruisse, tam antiquæ nobilitatis indicia, quam & veterum scripturarum testimonia manifestant. Verum quia consistentis in ea populi peccata corrigere divinæ dispositioni complacuit: irruentibus Mauris seu Moabitibus, & metropolis dignitas imminuta, & parochiarum termini sunt confusi. Sane post longa temporum interstitia, Divina rursus miseratio metropolim restituere, atque parochias ex parte maxima dignata est ab infidelium tyrannide liberare. Vnde dominus prædecessor noster sanctæ memoriæ Paschalis papa pristinam ei dignitatem redintegrans, sua quæque membra ei per apostolicæ sedis privilegium cունivit. Ejus itaque nos vestigia subsequentes, carissime frater & coepiscope Pelagi, Bracarensi ecclesie, cui Deo autore præfides, integram ipsam urbem Bracaram cum cauto illo integro, quod comes Henricus & uxor ejus Therasia eidem ecclesie contulerunt, & cum terminis Bracarensis episcopatus, sicut in descriptione prædicti domini continetur, præsentis privilegii pagina confirmamus: & eidem Bracarensi metropoli, Galliciam provinciam, & in ea episcopatum cathedrarum urbes redintegramus; item Asturicam,

Asturicam, Lucum, Tudam, Mindunium, Auriam, Porrugale, Colambriam, & episcopalis nominis nunc oppida Niseum, Lamecum, Egtaniam, Britoniam, cum parochiis suis.

VII. AD OTTONEM BAMBERGENSEM episcopum, Pomeranorum apostolum.

De privilegiis Bambergensi ecclesiæ concessis.

Calixtus episcopus, servorum Dei, venerabili fratri Ottoni Bambergensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

BONIS fratrum nostrorum studiis non solum favere, sed ad ea ipsorum etiam debemus animos incitare. Tuis ergo, carissime & venerabilis frater Otto Bambergensis episcopo, supplicationibus inclinatis, & Bambergensi ecclesiæ confertis, apostolicæ sedis robotari munimine quævisisti, in beati Petri ejusque Romanæ ecclesiæ protectione suscipimus contra pravorum hominum nequitiam defendenda. Statuimus ergo, ut possessiones, prædia, & bona omnia, quæ & fraternitas tua eisdem monasteriis Divini amoris intuitu contulit, quæque aliorum fidelium justa oblatione concessa sunt, aut in futurum juste legaliterve acquiri vel offerri contigerit, firma eis & illibata Domino autore permanent. Ordinationes sane abbatum vel monachorum suorum a catholicis episcopis diocesanis accipiant. Rerum vero ipsorum monasteriorum curam & administrationem in tuo tuorumque successorum arbitrio & potestate remanere censuimus. Nulli itaque hominum facultas sit eadem monasteria perturbare, aut eorum possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, vel temerariis fatigationibus vexare; sed omnia integra conserventur eorum, pro quorum sustentatione & gubernatione concessa sunt, usibus commodis profutura. Si qua igitur ecclesiastica secularisve persona, hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit: secundo tertiove commonita, si non satisfactione congrua emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo corpore & sanguine Dei & Domini sedemptoris Iesu Christi aliena fiat, atque in exanime districtæ ultioni subiaceat. Cunctis autem eisdem monasteriis iusta servantibus sit pax domini nostri Iesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum iudicem præmia æternæ pacis inveniant. Scripta per manum Gervasii scrianiæ regionarii & notarii sacri palatii.

VIII. AD EVNDEM.

Ejusdem argumenti.

Calixtus episcopus, servorum Dei, venerabili fratri Ottoni Bambergensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

SANCTORUM patrum præceptis & canonicis sanctionibus demonstratur, quod prædia & possessiones ecclesiarum, quæ vota fidelium, præcia peccatorum, & pauperum patrimonia nunchantur, vendi vel alienari non debeant. Quæ enim Divinæ majestatis obsequio, & cælestium secretorum

usui sunt dicata, non decet in alienum jus redigi, vel in alterius servitium formam transmutari. Nempe (ut beati Symmachi papæ verbis loquamur) possessiones, quas unusquisque ecclesiæ propriæ dedit aut reliquit arbitrio, alienari quibuslibet titulis aut distractionibus, vel sub quocumque argumento, non patitur. Eapropter nos tuis iustis postulationibus annuentes, mansos, qui episcopalis mensæ servitio dediti sunt, in eodem statu, in quo bene a te dispositi cognoscuntur, futuris temporibus permanere præsentis scripti nostri confirmatione sancimus; statuentes ut nulli successorum tuorum, vel alicui hominum, liceat eos vendere, sive in laicorum beneficium tradere, vel in usum alios commutare. Sed sicut a te dispositum est, de unoquoque prædictorum mansorum denarius unus annis singulis Bambergensi ecclesiæ, pro anima imperatoris Henrici fundatoris ejus, ad concinnanda luminaria conferatur. Abbatias vero & regulares canonicas per industriam tuam in religionis ordine stabilitas, & alia a te recte constituta, nulli hominum facultas sit in posterum immutare. Si quis autem contra hanc confirmationem venire temerario ausu præsumperit, excommunicationis vinculo subiacet. Data Laterani, Idibus Aprilis, Indictione secunda.

C *** IX. AD GOFFRIDUM ABBATEM Vindocinensem.

Rata habet privilegia omnia Vindocinensium.

Calixtus episcopus, servorum Dei, dilectissimo in Christo filio suo Goffrido Vindocinensi abbati, salutem & apostolicam benedictionem.

ET tuæ in Romanam ecclesiam devotionis sinceritas, & nostra in invicem assidua familiaritas, nos hortantur, ut visitare te frequentius apostolicæ benedictionis litteris debeamus. Visita- mus ergo: & te sicut fratrem in Christo carissimum amplioris dilectionis brachiis amplectentes, & de familiari familiariorum, & ex caro cariorum habere deinceps præoptamus. Personam tuam honorare, & ecclesiam tuam juvare cupimus & fovere. Sane fratres tuos per te in Domino salutamus, & eis omnipotentis Dei & beatorum apostolorum Petri & Pauli benedictionem impendimus. Quidquid vero dignitatis, seu immunitatis, ab apostolica sede, tibi, tuoque monasterio, concessum est: nos quoque ratum & integrum perpetuo manere censuimus. Datum Romæ viii. Idus Aprilis.

*** X. AD EVNDEM.

Ejusdem argumenti: singillatim enumeratis privilegiis.

Calixtus episcopus, servorum Dei, dilecto filio Goffrido Vindocinensi monasterii abbati, ejusque successoribus regulariter substituendis in perpetuum.

CUM universis ecclesiæ sanctæ filiis ex apostolicæ sedis autoritate ac benevolentia debitores existimamus: illis tamen locis atque personis, quæ specialius atque familiarius Romanæ adherent ecclesiæ, propensiori nos convenit caritatis studio imminere. Quamobrem, carissime in Christo fili Goffride abbas, tuis petitionibus non immerito

immerito annuendum censuimus: ut Vindocinense monasterium, cui Deo autore præsidet, quod videlicet ab ipsis fundatoribus Goffrido Andegavensi comite & Agnete Piclavensi comitissa sedi Apostolicæ oblatum est, ad prædecessorum nostrorum sanctæ memoriæ Alexandri, Urbani, Paschalis, Romanorum pontificum, exemplar, apostolicæ sedis privilegio munitemus. Sicut ergo iidem fundatores devoverunt, & in eorum chirographo continetur, sub apostolicæ sedis defensione ac Romana libertate, ab omni conditione aliarum personarum absolutum semper & liberum idem monasterium permanere sancimus. Ita videlicet, ut inter Romanum pontificem, & re ipsosque successores, nulla, cuiuscumque dignitatis vel ordinis persona sit, media habeatur. Nec ipse Vindocinensis abbas ad concilium ire, ubi papæ persona non aderit, ullatenus cogatur. Porro ecclesiam B. Priscæ in monte Aventino sitam, quam cum universis pertinentiis suis, prædicti domini nostri Alexandri papæ concessione prædecessores tui longo tempore possidisse noscuntur, tibi tuisque successoribus cum omni dignitate, quæ ad eandem ecclesiam pertinet, confirmamus; sancti Spiritus iudicio decernentes, ut nulla deinceps ecclesiastica secularisve persona, prædictam B. Priscæ ecclesiam, seu ecclesiæ dignitatem, tibi tuisque successoribus qualibet astutia vel occasione auferre præsumat. Quod si forte contigerit, Romanæ legatum ecclesiæ prædictam Vindocinense monasterium visitare; caritative ibi suscipiatur, & ei iuxta loci possibilitatem diligenter quæ corpori fuerint necessaria ministrantur. Porro legatus ipse in eodem loco nihil per se disponere vel corrigere audeat, neque occasione legationis rectorem loci vel fratres molestarè præsumat. Sed si quid forte corrigendum cognoverit, papæ notificare licebit. Si quis autem adversus locum illum pro aliquibus rebus causari voluerit, nullatenus abbas vel fratres ei respondeant, antequam Romanum pontificem consulant: quia quod sine nostro vel successorum nostrorum iudicio distractum vel diffinitum fuerit, irritum crit. Sane ad iudicium perceptæ hujus a Romana ecclesia libertatis, duodecim solidos monetæ vestræ patriæ quotannis Lateranensi palatio persolveris. Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularisve persona, hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit: secundo tertiove communita, si non satisfactione congrua emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo corpore & sanguine Dei & domini redemptoris Iesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultionis subiaceat. Cunctis autem eidem loco iuxta serventibus sit pax domini nostri Iesu Christi; quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum iudicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Ego Calixtus, catholicæ ecclesiæ episcopus, subscripsi.

Datum Parisiis per manum Chrylogoni sanctæ Romanæ ecclesiæ diaconi cardinalis ac bibliothecarii VIII. Idus Obobris, Indiæ. XIII. Dominicæ Incarnationis anno MCLIX. pontificatus autem Domini Calixti II. papæ anno I.

EPIST. X. XI. & XII. 834
 *** XI. AD IOS CERANNVM
 Lingonensem episcopum.

Ex chron.
 S. Petri
 vivi.

Iudicem cum constituit controversiæ, quæ est inter abbatem S. Petri vivi Senonensis, & Molismensem.

Calixtus episcopus, servus servorum Dei, Iosceranno Lingonensium episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

ABBATIS Arnaldi, & fratrum monasterii sancti Petri vivi, querelam accepimus, quod eis Molismensis & Remensis abbates quasdam possessiones, jamdiu a beati Petri monasterio possessas, injuste abstulerint. Vnde fraternitati tuæ præcipimus, ut longa dilatione seposita canonicam eis iustitiam facias. Nec monasterio eidem obesse permittas, quod secundum antiquam terræ consuetudinem instrumenta sine impressione sigilli composita declarantur.

• Data Senonis Nonis Decembris.

*** XII. AD CANONICOS
 Bisuntinæ ecclesiæ S. Iohannis.

Ex Chiffletii
 historia
 Trencoriana.

Litigantes S. Iohannis & S. Stephani canonicos iuramentis suis solvit.

Calixtus episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis Bisuntina ecclesiæ S. Iohannis evangelistæ canonicis, salutem & apostolicam benedictionem.

INTER vestram, & B. Stephani ecclesiam, quædam possessionum unitas per consratrem nostrum Humbaldum Lugdunensem archiepiscopum facta est, quæ grave admodum inferre videbatur utrique ecclesiæ detrimentum: nec omnino sine animarum periculo, quæ inde facta fuerant iuramenta poterant conservari. Quæ supradictus frater noster, una cum archiepiscopo vestro Anserico diligenter nostra etiam commotione perspicuus, utriusque partis iuramenta, ex reservata sibi & eidem archiepiscopo vestro licentia & potestate, prorsus absolvit. Et nos itaque absolutionem ipsam utrique ecclesiæ necessariam providentes, præsentis decreti pagina confirmamus, & ratam in perpetuum manere decernimus: autoritate sedis apostolicæ statuentes, & omnimodis præcipientes, ut neque vos sancti Stephani canonicos; neque ipsi, aut quælibet persona, vos deinceps super iuramento illo præsumat impetere. Nulli etiam omnino hominum liceat, sibi honores vestros, prædia, & possessiones, & quæcumque juris ecclesiæ vestre sunt, pro illius unitatis vinculo vendicare, aut ea ulterius commiscere: sed omnia vobis, vestrisque successoribus ita semper quieti, & integra conserventur, sicut a tempore bonæ memoriæ Salinensis Hugonis, Bisuntini archiepiscopi, usque ad tempora fratris Hugonis archiepiscopi, qui in Ierosolymitana peregrinatione ad Dominum migravit, conservata noscuntur. Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularisve persona, hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit: secundo tertiove communita, si non satisfactione congrua emendaverit, potestatis, honorisque sui dignitate careat, reamque se Divino iudicio existere, de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo corpore, ac sanguine Dei & domini redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultionis subiaceat.

Ggg Ego

Ego Calixtus, catholicæ ecclesiæ episcopus confirmo, & subscribo.

Datum apud Magalonam, per manum Chryfogoni sanctæ Romanæ ecclesiæ diaconi cardinalis, ac bibliothecarii ii. Kal. Julii, Indict. xi. Dominicæ Incarnationis anno m.cxx. pontificatus autem domini Callisti II. papæ anno i.

Ex Chiffle-
rii historia
Trenorcia-
na.

*** XIII. AD EOSDEM.

Ecclesiæ sancti Ioannis bona & privilegia confirmat.

Calixtus episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis canonicis Bisuntina ecclesiæ sancti Ioannis evangelistæ, tam presentibus, quam futuris, in perpetuum.

SICUT injusta postulantibus nullus est tribuendus effectus, sic legitima desiderantium non est deferenda petitio. Quamobrem, carissimi in Christo filii, petitioni vestræ clementer annuimus, & tam vos, quam vestra omnia, protectione sedis apostolicæ munientes, quæ in presentiarum legitime possidere videmini, vobis vestrisque successoribus in perpetuum confirmamus, videlicet domos vestras, &c.

Enumerat illius ecclesiæ possessiones. Deinde :

Decernimus ergo ut nulli hominum liceat eandem ecclesiam temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, vel temerariis vexationibus fatigare; sed omnia integra conserventur, eorum, pro quorum sustentatione, & gubernatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura. Porro thesaurum vestræ ecclesiæ, nisi forte pro redemptione captivorum, vel famis necessitate, aut emptione terrarum, ab aliquo distrahi prohibemus. Sane vestris archiepiscopis, & archidiaconis interdiximus, ut ecclesias vestras, & earum presbyteros, seu clericos, præter archiepiscopum & totius capituli vestri commune consilium, interdictionis sententiæ subdere non præsumant. Præterea quieti vestræ ecclesiæ propensius intendentes, & ejus servare iustitiam cupientes, consuetudines, quas beati Stephani ecclesiæ, ei ex antiquo debere cognoscitur, & quæ continentur in libro, qui nuncupatur regula, confirmamus: ut videlicet in Purificatione beatæ Mariæ, canonici sancti Stephani ad processionem conveniant, & cereos septuagintaduos exhibeant. In cæna Domini, cum candelabris, & majori cruce ad sancti christi confectio-nem conveniant. In sabbato sancto sex libras cereæ ad magnum ceretum faciendum præbeant: canonicos quatuor ad legendas quatuor lectiones, & præter illos presbyterum canonicum ad collectam. Ipso die paschæ, brachium beati Stephani cum processione solenniter afferant. In sabbato Pentecostes duos canonicos ad legendas duas lectiones mittant, & præter illos presbyterum canonicum ad collectam. In messione, & vindemia Poliaci, ceram quæ sufficiat. In festo S. Stephani in Augusto, vaccam, vel quatuor solidos, & modium vini. In Ultrajurensi vindemia, ceram quæ sufficiat. Per rotum annum, dum erit vinum in cellatio sancti Ioannis, cubitum unum candelæ in unoquoque fetu tribuant. Si canonici simul cœnaverint, candelam in cæna, quantum fuerit, sin autem, unicuique canonico, qui moratur a Nigra porta usque ad antiquum murum, dimidium pedem candelæ, præposito ulnam unam, decano similiter. In nativitate Domini, sicut in

Pascha, brachium sancti Stephani cum processione solenniter afferant. De toto monte, clerici, seu laici, decimam parochiæ vestræ attribuant: laici ramen omnia jura parochialia ecclesiæ sancti Ioannis Baptiste perfolvant. Si quando sit placitum Dei, oblatio inter sancti Ioannis, & sancti Stephani canonicos dividatur. Cœmeterium sancti Stephani, cum elemosyna casati, utriusque ecclesiæ commune permaneat. In teceptione ram regum, quam episcoporum, clerici sancti Stephani ad ecclesiam vestram cum sericis cappis veniant. In electione Bisuntini archiepiscopi, clerus, & populus civitatis, secundum antiquam ecclesiæ vestræ consuetudinem, in capitulo vestro conveniant: universas etiam consuetudines, & tenores, quos a tempore Salinensis Hugonis archiepiscopi vestri, usque ad tempus jam dicti fratris nostri Hugonis, vestri similiter archiepiscopi, qui in Ierosolymitana peregrinatione defunctus est, vestra ecclesia tenuit, & possedit. ut deinceps itaque quieteque teneat, & possideat, firmitate perpetua stabilimus. Si qua igitur in futurum ecclesiastica, secularisve persona, hanc nostræ confirmationis vel concessionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit: secundo, tertio, & quarto, si non satisfactione congrua emendaverit, potestatis honorisque dignitate careat, reamque se divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat: & a sacratissimo corpore ac sanguine Dei & domini nostri redemptoris Iesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultionis subiaceat. Cunctis autem eidem ecclesiæ iustis servantibus sit pax domini nostri Iesu Christi; quantum & hic fructum bonæ actionis sentiant, & apud districtum iudicem præmiæ æternæ pacis inveniant. Amen, amen.

Ego Calixtus catholicæ ecclesiæ episcopus, subscripsi.

Datum Romanis xv. Kal. Martii, Indictione xiiii. Incarnationis Dominicæ anno m.cxx. pontificatus autem domini Calixti II. papæ anno secundo.

*** XIV. AD ANSERICVM ARCHIEPISC. Bisuntinum, & eosdem canonicos.

Privilegium maternitatis ecclesiæ sancti Ioannis, in ecclesiam sancti Stephani.

Calixtus episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri Anserico, Manasse decano, Stephano archidiacono, Stephano thesaurario, Hugoni archidiacono, & ceteris Bisuntina ecclesiæ B. Ioannis apostoli & evangelistæ canonicis, salutem & apostolicam benedictionem.

DECESSORVM statuta, sicut legitima & iusta, successorem convenit custodire, ita debet criam male facta salubri provisione corrigere. Ea propter nos surreptionem illam, quæ domino prædecessori nostro sanctæ memoriæ Paschali papæ a clericis S. Stephani de maternitatis iudicio facta est, ad veritatis & iustitiæ curam ordinem revocare. Inter vos enim, & canonicos S. Stephani, super episcopali cathedra, & ecclesiastica maternitate, longo jam fuerat tempore agitata discordia. Si quidem canonici S. Stephani, ecclesiam suam matrem antiquitus extitisse, sed propter ejus destructionem episcopos ad beati Ioannis ecclesiam secessisse, prout poterant, allegabant. E contra vos ecclesiam vestram per longa temporum spatia episcopale sedē sine interruptione legitime possedisse, scriptorū memoria, & veterū virorū attestacionibus firmabatur. Hęc

Ex Clif-
farii hi-
storia
Trenor-
cia-
na.

tis Hæc profecto discordia cum ad prædicti domini A
 nostri audientiam pervenisset, nostro eam commisit
 examini finiendam, eo quod ipsius vices illis in par-
 tibus gereremus: ita videlicet, ut si canonici S. Ste-
 phani quinque idoneis probare testibus possent,
 quod post redintegrationem ecclesiæ suæ, infra an-
 nos triginta super querela hac questionem fecissent,
 per quam illorum videretur interrupta retentio; sci-
 licet vel ante antistitem suum, vel ante Romanæ le-
 gatam ecclesiæ; in communi audientia hac probatio-
 nem perfectâ, privilegia eorumque propria obtine-
 rent, episcopalis sedes apud B. Stephani ecclesiam
 haberetur: alioquin vos a querela hæc liberi mane-
 retis, & episcopalem tenentis sedem sicut prius ten-
 ueratis. Eandem quoque ipsius negotii decisio-
 nem, nunc ad tunc proximam B. Mariæ Assump-
 tionem, idem dominus a nobis petiit, consumma-
 ri præcepit. Nos ejus obediens mandatis, ad-
 hibitis fratribus nostris, & coepiscopis, Gancerano
 Lugdunensi, Hugone Gratianopolitano, Leo-
 degario Vivariensi, Berardo Mautonenſi, Ste-
 phano Eduensi, Galtero Cabilonensi, Gancerano
 Lingonensi, Pontione Bellicenti, Guidone Geben-
 nonensi, Gullino Sedunensi, & Pontio abbate Clu-
 niacensi, & decem & septem abbatibus, atque
 aliis religiosis viris, apud Trencoricum utramque
 partem convenimus. Vbi cum pars vestra justitiæ
 suæ allegationes ostenderet, nos probationis exe-
 cutionem a prædicto domino constitutam, a san-
 cto Stephani canonico requisivimus: qui vix tan-
 dem testes aliquot, non tamen idoneos, produxe-
 runt. Alius enim pro commissio perjurio, sive
 turpi nativitate, alius pro sacrilegio, alius pro
 pretii conductioe, alius pro excommunicatione
 qua diu alligatus fuerat, reprobatus est. Sic præ-
 fecti beati Stephani canonici, jam suæ partis cau-
 sam defendere non valentes, a probatione propo-
 sita in conspectu omnium defecerunt. Tunc ex
 communi fratrum judicio definitum est, vestram
 beati Joannis ecclesiam debere maternitatis præro-
 gativam in perpetuum obtinere. Unde nos una cum
 eis, eandem vestram ecclesiam extunc a querela illa
 liberam fore decrevimus, episcopalem in ea sedem
 permanere irrefragabiliter statuentes. Autoritate
 insuper apostolica, in ejus vocati partes sollicitu-
 dinis fuercamus, sub anathematis obligatione præ-
 cepimus, ut nullus eam ulterius clericis, sive laicis
 inde inquietare, aut inquietanti favorem præsume-
 ret ministrare. Hac promulgata ex communi deli-
 beratione sententia, canonici sancti Stephani ad nos
 fecerunt accesserunt, ut constituendâ inter vos &
 illos pacis diem præfigeremus suppliciter postulan-
 tes. In quorum verbis nos nihil doli, nihil pro-
 fusus vestri opinantes, supplicationi eorumdem an-
 nuimus, & diem eis, uti postulaverant, constituimus.
 Mox ipsi a nobis fraudis initio consilio disce-
 dentes, unum ex fratribus suis, Petrum scilicet de
 Moneta, ad prædictum prædecessorem nostrum,
 furtim, & nobis nihil omnino tale opinantibus,
 direxerunt. Is postquam cutie se presentavit, mul-
 ta ferens, & nonnulla confingens mendacia, inter
 cetera suggerere domino ausus est, nos de prædi-
 cto negotio nihil fecisse, neque in ejus executio-
 nem obedire mandato sedis apostolicæ voluisse. In
 hæc signa discedens, & rursus ad curiam re-
 diens, reliquos secum deceptores adduxit: congre-
 gatique eis, discussio quasi a principio facta est. No-
 vissime quædâ illarum personarum, quæ tam celebri,
 ut prædictum est, judicio reprobatae fuerant, immo
 & aliæ nequaquam idoneæ, ad præstatam probatio-
 nem admittæ sunt. Duo ex clericis nostris, quos

A pro jam dicti confirmatione judicii miseramus, ad-
 venerant: sed cum omnia quæ acta fuerant, diligen-
 ter exponerent, proficere nullatenus potuerunt. Ca-
 nonici quippe S. Stephani ita jam curiam totam
 signentorum suorum fallaciis, & ostentationum
 blandimentis asperserant: ut aliis nullum in ea locum
 habentibus, ipsi scriptum maternitatis acceperint.
 Post aliquantum temporis, illorum fraudem idem
 dominus, & recognovisse asseritur, & super ea ve-
 hementius doluisse. Unde etiam tibi, carissime fra-
 ter archiepiscopo Anserice, per sui auctoritatem scri-
 pti liberam contulit facultatem, episcopalia in qua
 velles ecclesiæ peragendi. Postea vero quam nos in
 apostolica sedis administratione Divina fumus gra-
 tia constituti, vos aures nostras super eadem quori-
 monia iterum atque iterum propulstastis. Nos au-
 tem supradictam deceptionem, necnon & causam
 omnem plenius cognoscentes, utpote qui ab ipso
 pueritia nostræ tempore in illis educati partibus
 fuimus, & nostris totius rei veritatem oculis vi-
 dimus: utramque partem ad nostram secundo præ-
 sentiam convocavimus. Vos, ut mandatum fuerat,
 convenistis: sed illi se nullis præmissis excusatio-
 nibus subtraxerunt. Tertia tandem, terminum tam eis
 quam vobis in B. Lucæ festivitate præfiximus: sed
 in parte altera, etiam hac vice cõtempti fuimus. Cum
 enim vos præsetes fueritis, & per quindecim dies in
 curia permanentes, terminum transtieritis: illi nec ve-
 norunt, nec responsales aliquos transmisserunt.
 C Quamobrem fratribus nostris episcopis & cardina-
 libus, nec non & archiepiscopis, episcopis, &
 abbatibus qui nobiscum aderant, visum est, B. Ste-
 phani canonicos diffugum petiisse, ne coram nobis
 negotium tractarentur, qui & ipsorum dolosita-
 tem, & justitiæ vestræ puritatem certissime scieba-
 mus. Ex communi ergo eorumdem fratrum nostro
 consilio, illud maternitatis scriptum, quod per
 tanta fraudis versutiam sæpedito domino nostro
 surreptum est, apostolica auctoritate cassamus: ita-
 rantes ut nullum robur, nullam in posterum vim
 proflus obtineat; sed in tota Bisuntinæ civitatis par-
 rochia, sola B. Joannis ecclesiæ omnem episcopalis
 sedis & matricis ecclesiæ possideat futuris tempori-
 bus dignitatem, quam patris cognoscitur tempo-
 ribus possedisse. Porro consuetudines omnes, quas
 ecclesiæ S. Stephani a tempore Hugonis Salicentis
 bonæ memoriæ Bisuntini archiepiscopi, usque ad
 tempora fratris nostri Hugonis, qui in Ierosoly-
 mana peregrinatione defunctus est, tam in spirituali-
 bus, quam in temporalibus, ecclesiæ vestræ persol-
 vit, quiete vobis deinceps, & eidem vestræ ecclesiæ
 persolvantur. Ad hæc, absolutionem, quæ tam a te,
 carissime in Christo frater & episcopo Anserice, quæ
 & ab Humbaldo Lugdunensi archiepiscopo, super
 juramento illo clericis utriusque ecclesiæ facta, &
 a nobis dum adhuc in partibus ultramontanis esse-
 mus, confirmata est, presentis quoque decreti pagina
 roboramus, & ratam perpetuò manere decernimus:
 autoritate sedis apostolicæ statuentes, & omni-
 modis præcipientes, ut neque vos sancti Stephani
 canonicos, neque ipsi, aut quælibet persona, vos ul-
 terius super juramento illo presumat impetere. Si
 nostræ igitur sanctioni huic B. Stephani canonici
 audaci presumptione cõtraire tētaverint: tibi, dile-
 cte in Christo frater Anserice Bisuntine archiepisco-
 pe, tuique successoribus licentiam damus, de per-
 sonis eorum, & de ipsa etiam ecclesiâ, cooperante
 Deo, donec satisfecerint, justitiam exequendi. Si
 qua etiam in futurum ecclesiastica, secularive per-
 sona hanc nostræ constitutionis paginam sciens,
 contra eam venire tētaverit: secundo, tertiove

ommonita, si non satisfactione congrua emendaverit, poreftatis, honorisq; fui dignitate carcat, reâque se divino iudicio exiftere de perpetrata iniquitate cognofcat, & a facratiffimo corpore ac fanguine Dei & domini, redemptoris noftri Iefu Chrifti aliena fiat, atque in extremo examine diftrictâ ultioni fubjaceat. Cunctis autem eidem B. Ioannis ecclefia juffa fervantibus fit pax domini noftri Iefu Chrifti; quatinus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud diftrictum iudicem præmia aternæ pacis inveniant. Amen, amen.

Scriptum per manus Gervafii fcrinarii regionarii, & norarii facri palatii.

Datum Laterani, xiv. Kal. Aprilis, Indiâ. xv. Incarnationis Dominicæ anno M C X X I I. pontificatus autem domni Calixti II. papæ anno IV.

Ego Calixtus, catholice ecclefie epifcopus, fubfcripfi.

*** XV. AD SVFFRAGANEOS EPISC. & abbates provinciæ Bifuntinæ.

Significat iis fententiam a fe latam pro maternitate ecclefie fancti Ioannis.

Calixtus epifcopus, fervus fervorum Dei, dilectis fratribus & filiis, fuffraganeis epifcopis, & abbatibus, per Bifuntinam provinciam conftitutis, falmem & apofolicam benedictionem.

POSTquam nos in apofolica fedis minifterium difponente Domino promori fumus, Bifuntinæ ecclefie beati Ioannis euangeliftæ canonici, sæpe fuam coram nobis querimoniam protulerunt, fuper controverfia illa, quæ inter ipfos, & beati Stephani canonicos diutius agitur; de epifcopali videlicet cathedra, & matricis ecclefie dignitate. Et nos itaque utramque partem fecundo ad noftam præfentiam convocavimus. Sed cum beati Ioannis canonici ad nos juxta mandatum noftroftum venerint, beati Stephani canonici, fe fine excufatione qualibet fubtraxerunt. Tertia tandem vice terminum utrifque in beati Lucae feftivitate ftatuimus. Et quidem prædicti beati Ioannis canonici noftro fe conſpectui, juftitiam parati facere & recipere, obtulerunt: verum canonici fancti Stephani neque ad nos venerunt, neque pro fe excufationem quamlibet prætenderunt. Quamobrem nos ex communi fratrum noftroftorum epifcoporum, & abbatum, qui nobifcum erant, confilio, apofolica autoritate ftatuimus, ut jam dicta B. Ioannis ecclefia, omnem epifcopalis fedis, & matricis ecclefie obtineret in pofterum dignitatem, quam antiquis dinofcitur obtiniffe temporibus. Vnde beati Stephani canonici per fcripta nofta præcepimus, ut illud nobis maternitatis privilegium redderent, quod a domino prædeceffore noftro fanctæ memoriæ Pafchali papa, per mendacia, & fraudis verfuriam furreperunt. Rogamus igitur dilectionem veftroftam, monemus atque præcipimus, ut prædictam beati Ioannis ecclefiam, matrem veftroftam omnimodis cognofcatis, & obedientiam ei, ac reverentiam humilitate debita impendatis. Nos enim idcirco hoc fecimus, quia & totius rei veritatem noftros vifam oculis plenius novimus, & ratio id poſcebat; & quia beati Stephani canonici, tertio vocati venire ad iudicium contempferunt. Datum Tarenti, IV. Idus Novembris.

*** XVI. AD CANONICOS Bifuntinos fancti Ioannis.

Componit controverfias inter ecclefias S. Ioannis, & S. Stephani. Iubet ut privilegium ecclefie S. Stephani concessum a Pafchali papa, reddatur.

Calixtus epifcopus, fervus fervorum Dei, dilectis filiis B. Ioannis euangeliftæ canonicis, falmem & apofolicam benedictionem.

DISCORDIAM quæ inter vos, & canonicos fancti Stephani, longo jam tempore perduravit, a nobis in præfentia fratrum noftroftorum epifcoporum, & cardinalium, tali noveritis fine conclusam; ut videlicet in vigiliis feftivitatis Inventionis corporis S. Stephani, ad vefperas, canonici S. Ioanis ad ecclefiam B. Stephani cum proceffione pergant: & in crastino ejuſdem Inventionis, unum modium vini, & carnem unius vaccæ, vel quatuor Bifuntinæ monetæ folidos, a canonicis ecclefie loci accipiant. Clerici etiam S. Stephani, in vigiliis S. Ioannis ante portam Latinam, ad vefperas, ad fanctum Ioannem veniant. Decanus vero fancti Stephani hominum femper archiepifcopo faciat, & per manum ejus archidiaconatum de Dola & Amos perpetuo jure obtineat. Candelæ etiam, quæ in exteris clauſtri domibus, canonicis S. Ioannis a canonicis S. Stephani antiquitus præbebantur, niſi per quadraginta continuos dies poſt Inventionem, & alios quadraginta dies poſt dedicationem altaris B. Stephani, alio tempore non folvantur. Et cetera, quæ mittebatur vindemiis Laufannenſis pagi, deinceps non folvatur. Sex autem libræ ceræ, in ſabbato fancto pafchæ, S. Ioannis theſaurario perſolvantur, & in Purificatione fanctæ Mariæ, fingulis canonicis fancti Ioannis, qui ad proceffionem venerint, cerei finguli tribuantur. Et etiam candelæ folito more ad cellarium, dum vinum canonicorum commune fuerit, fingulis noctibus perſolvantur. Cæteræ etiam confuetudines, tam a clericis S. Ioannis, quam a clericis S. Stephani, in ſpiritualibus, & in temporalibus, irrefragabiliter obſerventur. Privilegium ſane, quod a domino noftro fanctæ memoriæ Pafchali papa de maternitate factum eſt, canonici fancti Stephani Auſterico Bifuntino archiepifcopo, vel Laufannenſi epifcopo reddant, ufque ad proximas apofolorum Petri & Pauli octavas. Si quis ergo contra hoc mandatum noftroftum, vel privilegium retinere, vel pacem hanc infringere attentaverit: ranquam reus, & facileſus, & pacis eccleſiaſticae perturbator, excommunicationi ſubjaceat: & in locis quibus fuerit, quando ibi permanferit, Divina non celebrentur officia, quouſque ad ejuſdem pacis redeat unitatem. Qui vero conſervator extiterit, omnipotentis Dei, & apofolorum ejus Petri & Pauli, benedictionem & gratiam conſequatur. Amen.

Ego Calixtus catholice ecclefie epifcopus, fubfcripfi.

Datum Laterani, per manum Hugonis fanctæ Romanæ ecclefie ſubdiaconi, V. Idus Aprilis, Indictione I. Incarnationis Dominicæ anno M C X X I I. pontificatus autem domni Calliſti II. anno V.

*** XVII. AD FRANCONEM
Trenorciensem abbatem.

Privilegium Trenorcienſe.

Calixtus episcopus servus servorum Dei, dilectio in Christo filio Franconi Trenorcienſi abbati, ejuſque ſucceſſoribus regulariter promovendis in perpetuum.

IUSTIS votis aſſentum præbere, juſtiſque petitionibus aures accommodare nos convenit. qui licet indigni juſtiæ præcones, in excelsa apoſtolorum Petri & Pauli ſpecula domino diſponente poſiti conſpicimur. Idcirco petitionibus tuis clementius annuentes, Trenorcienſi cœnobio, cui Deo aurore præſides, ad exemplar prædeceſſoris noſtri ſanctæ memoriæ Paſchalis papæ, præſidium apoſtolicæ protectionis impendimus. & loca illa quæ vel antæceſſorum tuorum, vel tuæ ſtenuitatis induſtria aut rationabiliter acquiſivit, aut legitime recuperavit, vel antiquorum principum ſeu episcoporum liberalitate eidem cœnobio conceſſa ſunt, præſentis decreti pagina vobis veſtrisque ſucceſſoribus confirmamus. In episcopatu videlicet Claromontenſi monaſterium, &c.

Enumerat illius eccleſiæ poſſeſſiones. Deinde :

Quæcumque præterea in futurum largiente Deo, juſte potius adipiſci, firma vobis veſtrisque ſucceſſoribus, & illibata permaneant. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat idem cœnobium temere perturbare, aut ejus poſſeſſiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, vel temerariis vexationibus fatigare: ſed omnia integra conſerventur, eorum, pro quorum ſuſtentione & gubernatione conceſſa ſunt, uſibus omnimodis proſutura. Ad hæc adjicimus, ut idem locus, in quo beati Valeriani martyris, & ſancti Philiberti confeſſoris, corpora requieſcunt, ab omni jugo ſæcularis poteſtatis liber in perpetuum conſervetur. Nec episcopo liceat cujuſcumque diœceſis eundem locum, excommunicationis, vel abſolutionis, vel cujuſlibet diſpoſitionis occaſione perturbare: aut cruceſ, ſeu quolibet exactiones novas, burgo, & cæteris monaſterii poſſeſſionibus irrogare. Miſſas quoque in eodem monaſterio publicas celebrari, vel ſtationem ab episcopo præter abbatis & fratrum voluntatem fieri prohibemus. Cætera etiam quæ per reverendæ memoriæ Ioannis, & prædicti domni Paſchalis II. pontificum privilegium, Trenorcienſi monaſterio confirmata ſunt, confirmamus. Præterea pro reverentia beatæ Mariæ ſemper virginis, cujuſ nomine locus veſter inſignis eſt, in Annuntiatione Domini ſalvatoris noſtri, hymnum angelicum inter Miſſarum ſolemnia, abbati vel fratribus pronuntiari concedimus. Obſeunte te, nunc ejuſdem loci abbate, vel tuorum quolibet ſucceſſorum, nullus ibi quolibet ſurreptionis aſtutia ſeu violentia præponatur, niſi quem fratres communi conſenſu, vel fratrum pars conſilii ſanioris, ſecundum Dei timorem & B. Benedicte regulam elegerint, ab apoſtolicæ ſedis episcopo, vel ejus legato propter difficultatem itinervis, conſecrandum. Si quæ igitur in futurum eccleſiaſtica ſæculariſive perſona, hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſciens, contra eam temere venire tentaverit: ſecundo tertiove commonita, ſi non ſatiſfactione congrua emendaverit, poſteſtaris, honorisque ſui dignitate careat, reamque ſe divino juſdicio exiſtere, de perpetrata iniquitate cognoſcat. *Concil. general. Tom. X.*

A ſcat, & a ſacraſſimo corpore, ac ſanguine Dei, & domini redemptoris noſtri Jeſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo examine diſtricte ultioni ſubjaceat. Cunctis autem eidem loco juſta ſervantibus, ſit pax domini noſtri Jeſu Chriſti, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud diſtictum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen, Amen, Amen.

Ego Calixtus catholicæ eccleſiæ episcopus, ſubſcripſi.

Datum apud Celfulaniam, per manum Chryſogoni S. R. E. diaconi cardinalis, ac bibliothecarii, vi. Idus Maii, Indiſtione xii. Dominicæ Incarnationis anno mccc. pontificatus autem domini Calixti papæ II. anno i.

*** XVIII. AD MATISCONENSEM
& Cabilonenſem episcopos.

Significat, ſe Trenorcienſis monaſterii altaria conſecraſſe, & cœmoterium benedixiſſe.

Calixtus episcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus B. Matisconenſi, & G. Cabilonenſi, episcopis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Dilectioni veſtræ notum fieri volumus, quia nos nuper Trenortium venientes, abbatibus & fratribus ejuſdem loci petitionibus altaria conſecravimus, cimiterium benediximus; ibique aquam benedictam fundentes, terminos circumquaque ponere præcepimus. Infra quos videlicet terminos, ſicut per cruceſ juxta terræ conſuetudinem diſtinctæ ſunt, captiones, depredationes, aſſultus, vel aliquid hujusmodi fieri & prohibuimus, & penitus prohibemus. Si quis igitur huic noſtræ conſtitutioni contraite audaci temeritate præſumpſerit, a divinis officiis, donec ſatiſfecerit, ſuſpendatur: quicumque vero obſervator extiterit, omnipotentis Dei, & apoſtolorum ejus, benedictionem & gratiam conſequatur. Datum Matifcone, xix. Kal. Februarii, Indiſtione xiii.

*** XIX. AD FRANCONEM TRENORC.
abbatem.

Privilegium immunitatis.

Calixtus episcopus ſervus ſervorum Dei, dilectio filio Franconi Trenorcienſi abbati, ejuſque ſucceſſoribus regulariter ſubſtituendis in perpetuum.

Venerabilia & Deo dicata loca tanto enixius juvare nos convenit & ſovere, quanto ſpecialius eorum nobis cura & ſollicitudo Divina diſpoſitione noſcitur imminere. Propter quod, caſſiſſime in Chriſto fili Franco abbas, petitioni tuæ aures noſtras affectu debite benignitatis inclinamus. Et quoniam Trenorcienſe monaſterium ſingulariter ad B. Petri, cujuſ juris eſt, ſpectat, conſtodiā, & quæ nunc habetur eccleſia, noſtris per Dei gratiam manibus conſecrata eſt: locum eundem ſingulari apoſtolicæ ſedis patrocinio communiſimus. Præſentis igitur decreti auctoritate ſtatimus, ut nulli dinceps episcoporum facultas ſit pro altaribus & eccleſiis, ſive decimis, vel etiam omnibus ad hæc rite pertinentibus, quæ ante interdicta antæceſſoris noſtri ſanctæ memoriæ Urbani papæ vobis cognita poſſedidiſtis, ſeu poſt, episcoporum conceſſione acquiſiſtiſtis, gravamen aliquod irrogare: *G g g iij* gare:

gare: sed sicut eorum permissione quædam ex parte, quædam ex integro habuistis, ita & in futurum perenniter habeatis. Ipsarum quoque quas nunc habetis ecclesiarum decimas, quæ a laicis obtinentur, si eorum potestati subtrahere vestræ religionis reverentia poterit, ad vestram & pauperum sustentationem vobis liceat possidere. Quæcumque præterea in futurum largiente domino iuste poteritis adipisci, firma vobis, vestrisque successoribus & illibata permaneant. Ad hæc adjicimus, ut idem locus, in quo B. Valeriani martyris, & sancti Filiberti confessoris corpora requiescunt, ab omni iugo secularis potestatis liber in posterum conservetur. Nec episcopo liceat cuiuscumque diæcesis eundem locum excommunicationis vel absolutionis, vel cuiuslibet dispositionis occasionibus perturbare: aut cruces, seu quasilibet exactiones novas burgo, & cæteris monasterii possessionibus irrogare. Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularisve persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit: secundo, tertiove commonita, si non satisfactione congrua emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se Divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo corpore & sanguine Dei & domini redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco iusta servantibus sit pax domini nostri Iesu Christi; quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum iudicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen, amen, amen.

Ego Calixtus catholicæ ecclesiæ episcopus, subscripsi.

Datum Albæ, per manum Chrysogoni S. R. E. diaconi cardinalis ac bibliothecarii, xv. Kalendas Iunii, Indictione xiv. Incarnationis Dominicæ anno m c x x i i. pontificatus domini Calixti papæ anno iii.

*** XX. AD EVMDEM.

Aliud privilegium.

Calixtus episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Franconi Trenorciensi abbati, eiusque successoribus regulariter substituendis

Venerabilia & Deo dicata loca tanto enixius juvare nos convenit & fovere, quanto specialius eorum nobis cura & sollicitudo Divina dispositione cognoscitur imminere. Propter quod (carissime in Christo filio Franco abbas) petitioni tuæ aures nostras affectu benignitatis debite inclinamus. Et quoniam Trenorciense monasterium singulariter B. Petri, cuius juris est, spectat custodiam; & quæ nunc habetur ecclesia, nostris per Dei gratiam manibus consecrata est: locum eundem singulari apostolicæ sedis patrocinio communimus. Præsentis igitur decreti auctoritate statuimus, ut cimiterium quod iuxta idem monasterium benediximus, quietum semper ac liberum habeatur. Porro salvitatis & securitatis termini, qui per positos in spatioso monasterii circuito cruces distincti sunt, ita sitini omnino & inviolabiles conserventur: ut nulli prorsus facultas sit, infra eos depraedationes vel assultus facere, aut temeritate quilibet graviores cuiquam injurias irrogare. Sane definitionem quæ inter vestrum & beati Florentii monasterium, de ecclesiis sanctæ crucis & sancti

A Nicolai a domno prædecessore nostro sanctæ memoriæ Urbano papa Tutori facta est, auctoritate sedis apostolicæ confirmamus. Ad hæc universa quæ vestrum monasterium, aut in præfenti decima quarta Indictione legitime possidet, aut in futurum largiente Deo iuste atque canonicè poterit adipisci, per præsentis scripti paginam tibi tuisque successoribus in perpetuum roboramus. In quibus hæc duximus nominibus exprimenda. Videlicet in episcopatu, &c.

Enumerat silius ecclesiæ possessiones. Deinde:

Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat vestrum cænobium temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, aut temerariis vexationibus fatigare: sed omnia integra conserventur, eorum pro quorum sustentatione & gubernatione concessa sunt usibus omnimodis profutura. Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularisve persona, hanc nostræ confirmationis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit: secundo tertiove commonita, si non satisfactione congrua emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se Divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat; & a sacratissimo corpore & sanguine Dei & domini redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco iusta servantibus sit pax domini nostri Iesu Christi: quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum iudicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen, amen, amen.

Ego Calixtus catholicæ ecclesiæ episcopus, subscripsi.

Datum Albæ, per manum Chrysogoni S. R. E. diaconi cardinalis ac bibliothecarii, xv. Kalendas Iunii, Indictione xiv. Incarnationis Dominicæ anno m c x x i i. pontificatus autem domini Calixti II. papæ anno iii.

*** XXI. AD PONTIVM CLVNIACENSEM Ex bibl. thec. C
abbatem.

Ecclesiam S. Theodori attribuit Cluniaco.

Calixtus episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Pontio abbati Cluniacensi, eiusque successoribus regulariter substituendis in perpetuum.

R eligionis monasticæ modernis temporibus speculum, & in Galliarum partibus documentum, B. Petri Cluniacense monasterium, ab ipso suæ fundationis exordio sedi apostolicæ in ius proprium est oblatum. Proinde patres nostri sanctæ recordationis Ioannes xi. & alii usque ad nostra tempora ecclesiæ Romanæ pontifices, locum ipsum singularis dilectionis ac libertatis prærogativa donarunt, & universa ei pertinentia privilegiorum suorum sanctionibus munierunt. Propterea, fili in Christo beatissime Pontie, quem nos in Viennensis ecclesiæ regimine positi, nostris per Dei gratiam manibus in abbate consecravimus: & personam tuam, & locum, cui Deo autore præfides, totis dilectionis viscibus amplectentes, quieti vestræ, & ecclesiarum vestrarum, attentius providentes, ecclesiam S. Theodori de Rocha Bovecorit, cum omnibus pertinentiis suis, laudantibus ipsius ecclesiæ clericis, a venerabili fratre nostro VVillelmo Petragoricensi episcopo, tibi, & ecclesiæ Cluniacensi humiliter & devotè donatam, auctoritate

autoritate apostolica tam tibi quam successoribus A
tuis, perpetuis temporibus constitimus, & præ-
sentis privilegii pagina communimus. Si quis igitur
auctu temerario, impieque præsumptione contra
Deum, & sanctos eius apostolos, contraque
animam suam, hoc nostræ apostolicæ autoritatis
privilegium in aliquo infringere tentaverit, incun-
ctanter senoverit nostræ apostolicæ maledictionis
aculeo transpunctum, nostræ apostolicæ excom-
municationis telo perfoctum, nostri etiam aposto-
lici anathematis gladio transverberatum, nec nisi
per dignam satisfactionem salutis pristinæ reparan-
dum. Eri quoque conservator extiterit, sit pax
domini Iesu Christi, quietus & hic fructum bonæ
actionis percipiat, & apud districtum iudicem B
præmia æternæ pacis inveniat. Amen.

Ego Calixtus catholica ecclesiæ episcopus, sub-
scripsi.

Datum Laterani per manum Chryfologi S.R.E.
diaconi cardinalis, ac bibliothecarii, v. Kal. Ianuar.
Indict. xv. pontificatus autem domni Calixti II.
papæ, anno ii.

*** XXII. AD EVNDEM.

Privilegium Cluniacense.

*Calixtus episcopus servus servorum Dei, carissimo
in Christo filio Pontio Cluniacensi abbati, ejusque
successoribus regulariter substituendis in
perpetuum.*

R eligionis monasticæ modernis temporibus
speculum, & in Galliæ partibus documentum,
B. Petri Cluniacense monasterium, ab ipso
suae fundationis exordio sedi apostolicæ in jus pro-
prium est oblatum. Proinde patres nostri sanctæ
recordationis Ioannes XI. item Ioannes XII. Aga-
piti II. Benedictus VI. item Benedictus VII.
Leo VII. item Leo IX. Gregorius VI. item Gre-
gorius VII. Alexander II. Stephanus. Victor III.
Urbanus II. Paschalis II. & Gelasius II. ecclesiæ
Romanæ pontifices, locum ipsum singularis dilec-
tionis ac libertatis prerogativa donarunt, & uni-
versæ ei pertinentiæ privilegiorum suorum sanctio-
nibus muniverunt. Statutum est enim, ut omnes
ecclesiæ, cimiteria, monachi, & laici universi in-
fra terminos habitantes qui sunt a rivo de Salnai,
& ab ecclesiâ Russaci, & cruce de Lornant: a ter-
mino quoque molendini de Tornasach, per villam
quæ dicitur Varentia, cum nemore Burscio; a
termino etiam qui dicitur Perois, ad rivum usque
de Salnai: sub apostolicæ tantum sedis jure ac tu-
tione permanent. Neque ipsi Cluniacensis loci
presbyteri, aut etiam parochiani, ad cujuslibet,
nisi Romani pontificis, & Cluniacensis abbatis, co-
gantur ite synodum vel conventum. Sane pro ab-
batis, monachorum, seu clericorum, infra prædictos E
terminos habitantium ordinatione, pro chrismatis
consecratione, pro sacri olei, ecclesiæ, altarium,
& cimiteriorum consecratione, Cluniacense
monasterium, quem maluerit, antistitem con-
vocet. Cluniacenses monachos ubilibet habitan-
tes, nulla omnimodo persona, præter Romanum
pontificem, & legatum qui ad hoc missus fuerit,
excommunicet aut interdicat. Porro si monachus,
clericus, aut laicus, sine cujuslibet ordinis profes-
sionisve persona, nisi forte certa de causa excom-
municata sit, Cluniacensium claustrorum mansio-
nes elegerit: absque contradictione alicujus susci-
piatur, & quæ de suo jure attulerit, hinc a mo-

nasterio habeantur. Altaria, cimiteria, & decimæ
Cluniacensium monachorum, & quæcumque ju-
ris eorum sunt, a nemine auferantur, vel minu-
antur. De monachis aut monasteriis Cluniacensibus,
nulli episcoporum, salvo jure canonico, si quod
in eis habent, liceat judicare: sed ab abbate Clu-
niacensi iustitia requiratur. Quam si apud eum
invenire nequiverit, ad sedem apostolicam recur-
ratur. In abbatibus, quæ cum suis abbatibus ordi-
nationi Cluniacensis monasterii datæ sunt, vide-
licet S. Martialis Lemovicensis, S. Eparchi Engol-
lismensis, monasterii novi Pictavis, S. Joannis An-
geliacensis, monasterii Lesatensis, Moysiacensis,
Figiacensis, & S. Ægidii Nemausensis; in Arver-
nia, Mausiensis, Trienensis, Menacensis; in ep-
iscopatu Eduensi, Vizellacensis, in Autissiodoren-
si, S. Germani; in Cameracensi, Hunoldi-Curtis;
in Rotomagensi, abbatia apud Pontifaram; in
Tarnanensi, S. Bertini, & S. VVlmar; in Italia,
S. Benedicti super Padum: sine Cluniacensis ab-
batis præcepto nullatenus eligant. Pro altaribus
& ecclesiis sive decimis vestris, nulli episcoporum
facultas sit, gravamen aliquod vobis aut molestias
irogare. Sed sicut eorum promissione quædam ex
parte, quædam ex integro habuistis, ita & in futu-
rum habeatis. Ecclesiæ vestrarum decimas, quæ
a laicis obtinentur, si secundum Deum eorum po-
testati subtrahere vestræ religionis reverentia po-
terit: ad vestram, & pauperum gubernationem vo-
bis liceat possidere. Decimas laborum vestrorum,
pro quibus iam vos, quam alios monasticæ reli-
gionis viros inquietare episcopi consueverunt, illo-
rum videlicet, quos dominicaturas appellant, qui
vestro sumptu a monasteriis, & cellæ vestræ clen-
tibus excoluntur, sine omni episcoporum & episco-
paliu ministrorum contradictione deinceps quietius
habeatis, qui vestra peregrinis fratribus &
pauperibus erogatis. Ecclesiæ omnes, quæ ubilibet
positæ sunt, seu capellæ vestræ, & cimiteria,
libera sint, & omnis exactio immunia, præter
consuetam episcopi paratam, & iustitiam in pre-
sbyteros, si adversus sui ordinis dignitatem offen-
derint. Licetque vobis, seu fratribus vestris, in
ecclesiis vestris presbyteros eligere. Ita tamen ut ab
episcopis, vel ab episcoporum vicariis, animarum
curam absque venalitate suscipiant. Quam si com-
mittere illi, quod absit, ex pravitate voluerint:
tunc presbyteri, ex apostolicæ sedis benignitate, of-
ficia celebrandi licentiam consequantur. Eccle-
siarum vestrarum consecrationes si diæcesani episcopi
gratis noluerint exhibere, a quolibet catho-
lico suscipietis episcopo. Nec cellarum vestrarum
ubilibet positarum fratres, pro qualibet interdictione
vel excommunicatione, Divinorum officiorum
suspensionem patiantur: sed tam monachi ipsi,
quam famuli eorum, & qui se professioni monas-
ticæ devoverunt, clausis ecclesiæ januis, non
admissis diæcesanis, Divinæ servitutis officia cele-
brent, & sepulturæ officia peragant. Percussuram
quoque proprii numismatis vel monetæ, quando-
cumque vel quamdiu vobis placuerit, habeatis.
Hæc igitur omnia, sicut a nostris prædecessoribus
constituta sunt: ita & nos autoritate apostolica
constituimus, & præsentis privilegii secreto con-
firmamus. Præterea, fili in Christo Pontio, quem
nos in Viennensis ecclesiæ postea regimine, nostris
per Dei gratiam manibus in abbatem consecra-
vimus; & personam tuam, & locum cui Deo aucto-
ritate præfides, totis dilectionis visceribus amplectentes,
& quieti vestræ attentius providentes, hæc
adjiçienda censuimus: ut abbatiarum vestrarum
electis,

electis, nullus episcoporum sine commendatitiis A
Cluniacensis abbatis litteris, consecrationis, vel
ordinationis manus imponat. Alioquin & conse-
crator, tanquam constitutionis apostolicæ præ-
varicator, graviori subiaceat ultioni, & consecra-
ti electio, siue ordinatio, donec apostolicæ sedi
& ejus Cluniacensi monasterio satisfiat, irrita ha-
beatur. Porro presbyteris parochialium ecclesiarum,
S. Mariæ, & S. Odonis, Cluniacensium, eji-
ciendi & suscipiendi in ecclesiam ex antiqua con-
suetudine penitentes, & nuptiales chartas facien-
di, licentiam indulgemus. Prohibentes, tam Matif-
conensem episcopum, quam & alios super hoc,
vel super aliis, quæ statuta sunt, vobis molestias
irrogare. Si quis igitur ausu, temeratio, &c. ut in
epistola superiore.

Ego Calixtus catholicæ ecclesiæ episcopus, B
subscripsi.

Datum Valentia per manus Chrylogoni S. R. E.
diaconi cardinalis, ac bibliothecarii, viii. Calend.
Martii, Indiæ. xii. Incarnationis Dominicæ anno
mccc. pontificatus autem domini Calixti II. papæ,
anno ii. ●

Ex Spicile-
gii Dache-
riani Tomo
111.

*** XXIII. AD LUDOVICUM
Francorum regem.

Commendat P. cardinalem, legatum apostolicum.

*Calixtus episcopus servus servorum Dei, carissimo
in Christo filio Ludovico illustri & glorioso
Francorum regi, salutem & apostolicam
benedictionem.*

Conceffam tibi a domino gratiam & regiam po-
testatem te recognoscere scimus & gaudemus.
Siquidem Deum diligis, ecclesias veneras, & per-
sonis ecclesiasticis debitam exhibes reverentiam &
honorem. Eapropter, fili carissime, benedictione
apostolica te duximus visitandum, hortantes &
monentes ut in hoc Dei glorioso proposito tan-
quam religiosus & catholicus rex per ejus gratiam
perseveres: quatenus regum rex qui terrenum tibi
regnum contulit, æterni etiam coronam & gloriam
largiatur. Sane carissimum filium nostrum P. se-
dis nostræ presbyterum cardinalem nobilitati tuæ
attentius commendamus. Nos enim a latere no-
stro eum secundum antiquam apostolicæ sedis con-
suetudinem ad terram potestatis tuæ, pro corrigendo
& confirmando quæ corrigenda & confirman-
da fuerint, delegamus. Rogamus igitur excellen-
tiam tuam, & in domino commonemus, ut eum
tanquam vicarium nostrum reverenter suscipias,
honeste habeas, & ita ei facultatis tuæ consilium
& auxilium præbeas, quatinus sibi injunctum pos-
sit ministerium adimplere. Vxorem tuam domi-
nam reginam, & filium Philippum, quos tanquam
viscera nostra diligimus, per te salutamus & benedi-
cimus: omnipotentis Dei misericordiam obse-
crantes, ut personam tuam, & ipsos, dexteræ suæ
protectione per tempora longa servet incolumes.
Stephanum quoque cancellarium & omnes fideles
tuos salutamus & benedicimus. Datum Beneven-
tæ, Kalendas Octobris.

*** XXIV. AD GIRBERTUM
episcopum Parisiensem.

Vt omnes clerici & abbates dicæ ecclesie, ipsi pareant.
Item ut canonicus Parisiensis, alterius ecclesiæ
episcopus effectus, præbendam amittat.

*Calixtus episcopus servus servorum Dei, venerabili
fratri Girberto episcopo, & canonicis Parisiensis
ecclesiæ, salutem & apostolicam
benedictionem.*

Apostolicæ administrationis debito provoca-
mur, suam ecclesiis dignitatem & justitiam
conservare. Quapropter vestram matricem beatæ
Mariæ ecclesiam in suæ dignitatis statu volumus
per Dei gratiam permanere. Pro præsentis scripti
stabilitate statuimus, ut omnes & clerici, & abba-
tes, ad sedem Parisiensem pertinentes, tibi, caris-
sime frater Girberte episcopo, tanquam pastori suo
& tanquam membra capiti adherentia, & succes-
soribus tuis, debitam obedientiam & reverentiam
semper exhibeant. Illud etiam juxta sanctorum
cenfuram decernimus: ut si aliquis ecclesiæ Pari-
siensis canonicus, ad episcopatus fuerit honorem
promotus, & alterius ecclesiæ gubernacula bene-
ficiæque susceperit: illius, de qua assumptus est,
ecclesiæ privetur canonica. Datum Laterani, v. Kal.
April. Indictione i.

*** XXV. AD OTTONEM
de Castro Iringi.

Edificandæ ecclesiæ ac monasterii potestatem
facit, sub certis conditionibus.

*Calixtus episcopus servus servorum Dei, nobili &
illustri viro Ottoni de Castro Iringi, salutem
& apostolicam benedictionem.*

Devotionem tuam spectavimus, quia prædium
tuum Puribergk, ubi ecclesiam in honorem
apostolorum Petri & Pauli ædificare desideras, in
qua videlicet regulares fratres in omnipotentis
Dei servitio communiter consecraverunt. B. Petro,
ejusque Romanæ ecclesiæ obtulisti. Eandem itaque
oblationem nos ad honorem Dei, & salutem
animæ tuæ suscipientes, locum ipsum B. Petri pa-
rocinio communimus. Statuimus enim ut nullas
eum occupare, nullas ibi assules facere, vel mole-
stias ausu temerario audeat irrogare: sed omnia
quæ vel a te jam collata sunt, vel in futurum de
suo jure a quibusque fidelibus conferentur, quæta
& integra, sub apostolicæ sedis munimine conser-
ventur. Ita tamen, ut exinde pro censu singulis
quatriennariis alba cum amictis suis Lateranensi
basilicæ B. Laurentii persolvatur. Statuimus etiam
E ut deinceps, neque tibi, neque alicui heredium
tuorum, facultas sit se in prædicti loci advocatiam
ingerere: sed juxta fratrum electionem & liberam
voluntatem, advocatus ibi per Dei gratiam statu-
rur. Id ipsum, & de prælato loci decernimus obser-
vandam. Si quis autem huic nostræ constitutio-
ni temere, quod absit, contraire tentaverit: ho-
noris & officii sui periculum patiat, aut excom-
municationis ultione plectatur, nisi præsumptionem
suam digna satisfactione correxerit. Qui vero
locum ipsum, & fratres in eo domino servientes
juvare, suisque rebus honorare curaverint:
omnipotentis Dei, & apostolorum ejus Petri &
Pauli

Pauli benedictiorem & gratiam, & peccatorum a suorum veniam consequantur. Amen.

Ego Calixtus catholicae ecclesiae episcopus colaudans confirmavi hanc litteram per manum Chrylogoni sanctae Romanae ecclesiae diaconi cardinalis ac bibliothecarii, 11. Kal. April. Indict. XIV. Incarn. Dominicae anno MXXII. pontificatus autem domni Calixti II. papae, anno III.

XXVI. AD CANONICOS REGVLARES Bernricenses.

Eorum institutum approbat.

Calixtus episcopus servus servorum Dei, dilectis in Christo filiis Othoni praeposito, & eius fratribus in B. Martini ecclesia regularem vitam professis, tam praesentibus quam futuris in perpetuum.

Religiosis desideris dignum est facilem praebere consensum, ut fidelis devotio facilius fortiaur effectum. Eapropter nos tam vestris, quam nobilis viri Othonis precibus inclinati, ecclesiam vestram in honorem domini Salvatoris, & B. Martini intra episcopatum Augustensem, in loco qui dicitur Bernried, constructam, in qua sub regularis vitae observantia, & canonici ordinis disciplina, omnipotenti domino servire decrevistis, in B. Perri & Romanae ecclesiae tutelam, protectionemque suscipimus, & sedis apostolicae patrocinio communimus. Statuimus enim, ut omnia qua illi, vel ab eodem Otone, & uxore eius Adelheide, vel ab aliis fidelibus de suo jure aut jam collata sunt, aut in posterum largiente domino conferentur, quae vobis, vestrisque successoribus, in eadem religione mansuris, & illibata permanent. Decernimus quoque, ut nulli omnino hominum liceat eandem ecclesiam temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, vel temerariis fatigationibus vexare: sed omnia integre conserventur, eorum, pro quorum sustentatione & gubernatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura. salva Augustensis episcopi reverentia. Praepositorum vero libera & canonica, maxime de eadem, vel de qualicumque spirituali congregatione, fiat electio; & post professionem iuste exhibitam, nemini vestrum liceat proprium quid habere, nec sine praepositi vel congregationis licentia de claustris discedere: ut in eo, quod assumptis, proposito, largiente domino constanter in perpetuum maneatis. Advocati etiam & defensores eidem cellae utiles ab ipsis loci fratribus provideantur, & libere eligantur. Ad indicium autem perceptae hujus a Romana ecclesia libertatis, albam cum cingulo & amictu B. Petro in Lateranensis palatii capella singulis triennis persolvatis. Si qua ergo in futurum ecclesiastica, secularisve persona, hanc nostrae constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, &c. ut epistola VII.

D. Calixtus, catholicae ecclesiae episcopus.

Datum Laterani per manum Hugonis sanctae Romanae ecclesiae subdiaconi, II. Idus Novembris, Indictione prima, Incarnationis Dominicae anno MXXII. pontificatus autem domni Calixti papae II. anno IV.

XXVII. AD CANONICOS REGVLARES Bergristadenses.

Eorum institutum approbat.

Calixtus episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis Eberquino praeposito, & eius fratribus in ecclesia sanctorum Joannis & Martini quae in Saltzburgen-si pago, in loco videlicet qui Berchgetesgaden dicitur, sita est, regularem vitam professis, tam praesentibus quam futuris in perpetuum.

Præceptum domini habemus intrare per angustam portam, quia angusta via est, quae ducit ad vitam. Quia ergo vos, o filii in Christo lectissimi, per Divinam gratiam aspirati, mores vestros sub regularis vitae disciplina coercere, & ut angustam ingredi valeatis portam, communitet secundum sanctorum patrum constitutionem, omnipotenti domino deservire proposuistis: votis vestris paterno congratulamur affectu. Vnde etiam petitioni vestrae, benignitatis debite impertientes assensum, religionis propositum praesentis privilegii autoritate firmamus. Statuimus enim, ut nulli omnino hominum liceat vitae canonice ordinem quem professi estis in vestra ecclesia commutare. Nemini etiam professionis vestrae facultas sit, alicujus levitatis instinctu, vel arctioris religionis obtentu, sine praepositi vel congregationis licentia de claustris discedere. Quod si discesserit, nullus eum episcoporum, nullus abbatum, nullus monachorum, sine communium litterarum cautione suscipiat: quamdiu videlicet in ecclesia vestra canonici ordinis tenor domino praesente viguerit. Sane juris ecclesiastici sacramenta a diacono suscipietis episcopo: si quidem gratiam atque communionem apostolicae sedis habuerit, & si ea gratis ac sine pravitate voluerit exhibere. Alioquin liceat vobis pro eorumdem sacramentorum susceptione catholicum quem malueritis adire antistitem. Porto loci vestri advocatiam sine praepositi & fratrum consensu, aut a fundatorum heredibus, aut quibuslibet aliis occupari, omnibus prohibemus. Nulli ergo omnino hominum sacculas sit, praedictam ecclesiam temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, aut temerariis vexationibus fatigare: sed integra conserventur eorum, pro quorum sustentatione & gubernatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura. Ad indicium autem perceptae hujus a Romana ecclesia libertatis, aureum unum quotannis Lateranensi palatio persolvatis. Si qua ergo in futurum ecclesiastica, secularisve persona, hanc nostrae constitutionis paginam sciens, &c. ut epistola VII.

Ego Calixtus catholicae ecclesiae episcopus.

Datum Laterani per manum Chrylogoni sanctae Romanae ecclesiae diaconi cardinalis ac bibliothecarii VII. Idus Maii, Indictione XIV. Incarnationis Dominicae anno MXXII. pontificatus autem domni Calixti II. papae, anno III.

*** XXVIII. AD EPISCOPOS, ET ALIOS
fideles provinciarum, Bituricensis, Burdegalen-
sis, Auscitanae, Turonensis, Britanniae.

Gerardum Engolismensem episcopum, legatum
apostolicum instituit.

*Calixtus episcopus servus servorum Dei, dilectis
fratribus & filiis archiepiscopis, episcopis, abbati-
bus, principibus, & ceteris tam clericis quam
laicis, per Bituricensem, Burdegalensem, Ausci-
tanam, Turonensem, & Britanniam, provincias
constitutis, salutem & apostolicam benedictio-
nem.*

ET patrum præcedentium institutio exigit, &
fraternalis caritatis debitum nos compellit, ut
providere salubriter universis ecclesiarum filiis, auxi-
liante domino, procuremus. Verum quia ubique
presentes esse, aut per nos ipsos cuncta exercere non
possumus: fratres nostros, quos nimirum opportu-
nos credimus, in partem nostrae sollicitudinis evo-
camus. Eapropter venerabili fratri nostro Gerardo
Engolismensi episcopo nostras in partibus vestris
vices duximus committendas: quemadmodum &
dominus prædecessor noster sanctae memoriae Pas-
chalis papa commississe cognoscitur. Confidimus
enim in domino, quia ipse ministerium hoc ad hono-
rem Dei, & salutem vestram, sancto cooperante
spiritu, fideliter ministrabit. Rogamus itaque uni-
versitatem vestram, monemus, atque præcipimus,
ut ei, tanquam vicario nostro, humiliter pareatis:
& cum opportunitas ecclesiasticae utilitatis exegerit,
ad vocationem ejus unanimiter convenire, &
synodales cura eo conventus solemniter celebrare
curetis: quatenus communi deliberatione corri-
genda corrigere, & confirmanda possit, autore
domino, confirmare. Datum Beneventi xvii. Kal.
Novembris.

Ex Tomo
III. Spicil.
Dacheri.

*** XXIX. AD GAVFRIDVM CARNOT.
Ioannem Aurelianensem, & Stephanum
Parisensem, episcopos.

*Ut servetur interdictum ob illicitas nuptias
imperatum.*

SICUT omne quod irreprehensibile est, catholi-
ca defendit ecclesia: ita ea quae contra scita cano-
num inita sunt, secundum æquitatis & justitiae
deservere nititur rationem. Causam siquidem ma-
rimonii inter Guillelmum filium comitis Rober-
ti & filiam comitis Andegavensis contracti, cui
parentela titulus opponitur, dilecto filio nostro
I. . . . presbytero cardinali commisimus finiendam.
Qui post susceptam idoneorum testimonium de
parentela probationem, ubicumque Guillelmus
filius comitis Roberti fuerit, prohibuit officia
celebrari: nisi utique ad datum a se terminum
conjugium idem dissolverit. Vnde fraternitati vest-
rae præcipimus, ut eandem sententiam a nobis
firmatam per vestras faciatis parochias observari.
Datum Laterani vii. Septembris.

A
*** XXX. AD PONTIVM ABBATEM
ANIANENSEM.

*Cellam S. M. ipsi adjudicat adversus Arelatensem
archiepiscopum, & monachos casei Dei.*

SUPER cella S. M. de Gordiano, &c. Extat
infra in concilio Tolosano ann. 1119.

*** XXXI. AD CANONICOS
Matisconenses.

Aversus vastatores villæ de Monte-Godino.

*Calixtus episcopus servus servorum Dei, dilectis
filiis Matisconensis ecclesie canonicis, salutem
& apostolicam benedictionem.*

VILLAM de Monte-Godino ad vestram ec-
clesiam pertinere, & per vestrum ministere-
rium dispensari audivimus. Ceterum milites
quidam locum illum occasione deprædantur, quos
auctoritate litterarum presentium commonemus,
ut a devastatione illa & inquietatione desistant.
Quod si contemptores extiterint, & ipsi ac fau-
tores eorum tandem ab ecclesiarum liminibus seque-
strentur, & in terris eorum Divina officia interdi-
cantur, præter infantium baptismata & morien-
tium penitentias: donec aut Lugdunensium archi-
episcopi, de cujus parochia locus est, aut ves-
tri episcopi judicio, satisfaciant. Data xix. Kal.
Februarii.

*** XXXII. AD VMBALDVM ARCHIEPISC. Indidit
Lugdunensem.

De eodem argumento.

*Calixtus episcopus servus servorum Dei, carissimo
& venerabili fratri Umbaldo Lugdunensi archie-
piscopo, salutem & apostolicam benedictionem.*

VENERABILIS fratris nostri B. episcopi & ecclesie
Matisconensis ad nos querela pervenit, quod
parochiani tui, videlicet Vvicardus de Anton. &
Guido incatenatus Matisconensis ecclesie in villa de
Monte-Godino gravamen & injurias inferre non
desinunt, locum ipsum pravis exactibus affligentes.
Vnde fraternitati tuae injungimus, ut eos diligen-
ter commonearis, quatenus aut res ecclesias libera-
que dimittant, aut in tua vel ipsius Matisconensis epi-
scopi curia inde justitiam faciant. Quod si con-
tempserint, tu de eis, tanquam de sacrilegis, plenam
pro tui officii debito justitiam exequaris. Data
Viennæ, i v. Idus Februarii.

*** XXXIII. AD BERNARDVM
Toletanum primatem.

Lura primatus Toletani.

*Calixtus episcopus servus servorum Dei, venerabili
fratri Bernardo Toletano primati, ejusque
successoribus canonice substituendis in
perpetuum.*

POSTquam supernae miserationis dignatio in-
signem quondam & inter Hispaniarum urbes
magni nominis civitatem Toletanam, studio & la-
bor

Ex Si-
chron-
gia.

Indidit

Ex Cas-
ni opere
primatu
Toletano

bore glorioſæ memoriæ regis Ildeſonſi de Sarra-
 norum tyrannide liberaverunt & domini præde-
 ceſſores noſtri ſanctæ recordationis Vrbanus &
 Paſchalis, eccleſiæ Romanæ pontifices, ejuſdem
 civitatis eccleſiam priſtinæ ſtuderunt reſtituere
 dignitati. Vnde, reverendiſſime frater & coepi-
 ſcope Bernarde, pallium tibi, pontificalis videlicet
 officii plenitudinem, conferentes, in totis Hiſpa-
 niarum regnis primatem re privilegiorum ſuorum
 ſanctionibus ſtatuere: ſicut prædeceſſores tuos,
 prædictæ urbis pontifices, conſtat antiquitus ex-
 iſſiſſe. Quorum nimirum patrum noſtrorum ve-
 ſtigiiſ inſiſtentes, tam tuis, quam & reverendiſ-
 ſimi nepotis noſtri Ildeſonſi regis præcibus duximus
 annuendum: ut autore domino, eundem tibi, tuiſ-

A lectione amplectimur, & honoſcentia honora-
 mus, eandem tibi legationem totam, cooperante
 domino, tribuentes: exceptis nimirum, Bracarenſi,
 & Emeritana metropoli. Ad ejuſdem quoque pa-
 tris noſtri exemplar, omnes tibi eccleſias cum poſ-
 ſeſſionibus & redditibus ſuis concedimus, & con-
 firmamus, quas ipſe idem dominus & pater noſter
 cognoſcitur conceſſiſſe: ſalvo tamen in omnibus
 jure & dominio Romanæ eccleſiæ, necnon cenſu
 annis ei ſingulis perſolvendo. Tui enim de cætero
 eſt, frater Bernarde, ita ſupradictam matrem tuam
 eccleſiam Romanam diligere, ita licet in remotio-
 ribus partibus venerari: ut ejus ſemper gratia, &
 magnificentia dignor habearis. Datum Mantix
 III. Nonas Novembris.

*** XXXIV. AD OVETENSEM Iudidem
 & Legionenſem episcopos.

Vt Toletano primati ſubjaceant.

P prædeceſſor noſter ſanctæ memoriæ Vrbanus
 papa antiquam Toletanæ eccleſiæ nobilitatem
 cognoſcens, ejuſque paupertati compatiens, Ove-
 tenſem & Legionenſem eccleſias archiepiſcopo
 Toletano conceſſit, & ſcripti ſui autoritate firma-
 vit. Ad cujus exemplar nos prædictæ eccleſiæ de-
 cernimus auxiliante Domino providere. Monemus
 itaque fraternitatem veſtram, atque præcipimus,
 ut Toletano archiepiſcopo atque primati, tan-
 quam metropolitano proprio reverentiam & obe-
 dientiam impendatis. Datum Mantix, III. Nonas
 Novembris.

*** XXXV. AD EPISCOPOS, ABBATES, Iudidem.
 & cæteros in Hiſpalia.

Vt Bernardo Toletano primati tanquam apoſtoli-
 co legato pareant.

*Calixtus episcopus servus servorum Dei, archiepiſcopo-
 pis, episcopis, abbatibus, præpoſitis, necnon &
 cæteris, tam clericis, quam laicis, per
 Hiſpanias conſtitentis, ſalutem &
 apoſtolicam benedictionem.*

N otitiam veſtram latere non credimus, quod
 domini prædeceſſores noſtri ſanctæ recorda-
 tionis Vrbanus & Paſchalis, eccleſiæ Romanæ pon-
 tifices, venerabilem fratrem noſtrum Bernardum
 Toletanum primatem affectione præcipua dilexerunt,
 & tanquam ſpecialeſ filium honorarunt. Etenim
 ei ſuas vices in veſtris partibus committentes, le-
 gatum cum ſedis apoſtolicæ ſtatuere. Et nos
 ergo eandem ei dilectionem, & eandem gratiam
 exhibentes, noſtras ei vices, noſtramque ſimiliter
 legationem duximus committendam. Rogamus
 igitur univerſitatem veſtram, monemus, atque
 præcipimus, ut ei ſicut legato noſtro humiliter
 obedire, & ſynodales cum eo ad vocationem ejus
 celebrare conventus, cum eccleſiaſtica utilitatis
 cauſa exegerit, procuretis: quæ parante domino
 corrigenda corrigere, & confirmanda communi-
 bus auxiliis confirmare. Datum Mantix III. Nonas
 Novembris.

B que ſuceſſoribus honorem, & per vos Toletanæ
 eccleſiæ confirmemus. Apoſtolica igitur autorita-
 te ſtatuimus, ut per univerſa Hiſpaniarum regna
 primatus obtineas dignitatem. Verum perſonam
 tuam in manu noſtra propenſiori gratia retinen-
 tes, cenſemus, ut ſolius Romani pontificis judi-
 cio ejus cauſa, ſi qua fuerit, decidatur. Te itaque
 univerſi Hiſpaniarum præſules primatem reſpi-
 cient; & ad te, ſi quid inter eos quaſtione di-
 gnum exortum fuerit, referent: ſalva tamen in
 omnibus Romanæ eccleſiæ autoritate, & ſalvis
 metropolitanoſum privilegiis ſingulorum. Sane
 Toletanam eccleſiam præſentis privilegii ſtabilitate
 munimus, Complutenſem ei parochiam cum
 terminis ſuis, necnon & eccleſias omnes, atque
 diœceſes, quas jure proprio antiquitus poſſedeſſe
 cognoſcitur, conſirmantes: episcopales præterea
 ſedes Ovetum, Legionem, Palentiam, eidem To-
 letanæ eccleſiæ, tanquam metropoli, ſubditas eſſe
 decernimus. Reliquas vero, quæ antiquis ei tempo-
 ribus ſubjacebant, cum dominus omnipotens
 Chriſtianorum reſtituerit poſtati ſuæ dignatio-
 ne miſericordiæ: ad caput proprium referendas
 decreti hujus autoritate ſancimus. Porro illarum
 diœceſes civitatum, quæ Sarraçenis invadentibus
 metropolitanoſum proprios amiſerunt, eo tenore
 veſtræ ſubjicimus ditioni: ut quoad ſine propriis
 exiſtint metropolitanoſum, tibi, ut proprio, debeant
 ſubjacere: ſalvo tenore privilegii, quod a nobis
 Compoſtellanæ eccleſiæ pontifici eſt collatum. Si
 quæ autem metropoles in ſtatum fuerint proprium
 reſtituta, ſuo quæque diœceſis metropolitano re-
 ſtituatur: ut ſub proprii paſtonis regimine ſuper
 divini collatione beneficii glorietur. Si qua igitur
 in futurum eccleſiaſtica, ſæculariſve perſona, hanc
 noſtræ conſtitutionis paginam ſciens, &c. *ur epi-
 ſtola VII.*

Datum Mantix, per manus Chryſogoni ſanctæ
 Romanæ eccleſiæ diaconi cardinalis ac bibliotheca-
 rii, III. Nonas Novembris, Indictione xv. In-
 carnationis Domini anno MXXXI. pontificatus
 autem domini Calixti II. papæ, anno III.

*** XXXIII AD EVMDEM.

Ejuſdem argumenti.

P ro bonitate tua, & antiqua Toletanæ eccle-
 ſiæ nobilitate, domnus prædeceſſor noſter
 ſanctæ memoriæ Paſchalis papa, & perſonam tuam,
 & eandem commiſſam tibi eccleſiam ſpiritualiter
 honoravit: unde ſuum te vicarium in partibus Hi-
 ſpaniarum conſtituit, & ſedis apoſtolicæ legatio-
 nem tibi honorifice commendavit. Et nos circa te,
 benignitatem & gratiam attendentes, pari te di-

Concil. general. Tom. X.

Hhh ij ***LVD.

Ex Spicile-
gii Dach.
Tomo III.

*** LVDOVICI VI. FRANCORVM REGIS,
Ad Callistum papam II. epistola.

Ne Senonensis ecclesia subiciatur Lugdunensi.

SCRIPSI nobis sublimitas vestra de captio-
ne illius apostatae Burdini, & de incolumitate
status vestri: unde, pater dulcissime, plurimum, &
præ cæteris vos amamus, honoremque vestrum
studium nostrum in omnibus esse intelligimus.
De sententia sane in metropolitanum Senonensem
pro nostro honore relaxata animum nostrum ex
parte mitigastis. Sed quoniam ad tempus est re-
laxata, suspensum vehementer ac dubium reddi-
distis. Videtur enim aliquam adhuc spem habe-
re Lugdunensis archiepiscopus super illa, quam
quærit subiectione. Sed, ut verum fatear, susti-
nerem potius regni nostri totius incendium, susti-
nerem etiam nostri periculum, quam hujus subie-
ctionis & abiectionis opprobrium. Videtur enim
ad nostrum respicere contemptum, contra nos
hoc modo fieri, quod nunquam exiterit factum.
Novit autem experientia vestra, regnum Franco-
rum in obsequiis promptum, in necessitatibus
amicum vobis extitisse, nec a fidelitate Romanæ
ecclesiæ, precibus aut promissionibus imperatoris
nos avelli unquam potuisse: & quanto animi
fervore, quanta mentis humilitate vobis obedi-
erimus, ut si taceat vox vestra, clament opera no-
stra, monstrant obsequia mea. Ut enim cætera
dimittam, illud inter alia meminerit paternitas
vestra, quod quamvis gravi, ut scitis, labora-
tem infirmitate, molestia corporis vehementer
urgente: Remensi tamen concilio, cum labore
quidem nostro, sed cum honore vestro interesse
studuimus; & plus vestræ voluntati, quam no-
stræ facultati, plus honori vestro, quam dominio
nostro consulimus. Hoc vobis, dulcissime pater,
memorando scripsimus, non quia non placeat
nobis hoc fecisse: sed quia volumus hoc a mem-
oria vestra non recessisse. Si quid igitur valet,
si quid potest apud vos amor noster, & obse-
quium nostrum: rogamus, & petimus, ut Seno-
nensis ecclesia, quæ ab ista de qua nunc pulsa-
tur subiectione huc usque aliena exitit & libera,
per vos non fiat ancilla, sed antiqua ejus libertas
autoritate apostolica roboretur, & privilegii firmi-
tate muniatur. In quo tamen nihil a vobis
contra justitiam exigitur. Si enim opponitur quod
quod veterum institutio Lugdunensi ecclesiæ pri-
matum concesserit: respondetur ex opposito,
quod antiquæ libertatis possessio Senonensem eccle-
siam ab ejus subiectione defendit. Quod enim
antiqua possessione acquiritur, nullo, ut fertur,
jure admittitur: etiam si de jure Romanæ eccle-
siæ fuisse cognoscitur. Hac igitur ratione, Seno-
nensis ecclesiæ libertas remanere debet inconcus-
sa & intacta, nec pulsari aut violari debet pro
subiectione noviter & imprudenter facta. Facta
est enim, ut dicitur, latenter & quasi furtive
subiectio ista, nesciente scilicet clero Senonensi,
inconsultis etiam episcopis illius diocesis, igno-
rante etiam rege: in quibus omnibus dignitas
pender ecclesiæ. Et subiectio taliter facta respi-
cere potius videtur ad ignominiam male accipien-
tis, quam ad commodum ecclesiæ nescientis. Res
enim communis communi tractanda est consilio,
non latenti & privato terminanda colloquio.
Cum igitur dignitas sit ecclesiæ, non personæ:

A si Senonensis archiepiscopus iste, & quidem so-
lus, de non sua fecit quod non oportuit, si pro-
misit quod non debuit: ecclesia tamen Senonensis
quod suum est non amisit, nec privata est liber-
tate, quam ex antiquitate habuit; nec cogenda
est ad subiectionem, quam nunquam exhibuit.
His ita se habentibus, videat, dulcissime pater,
discretio vestra, ne civitas Lugdunensis, quæ de
alieno est regno, de nostro floreat detrimento,
nec subiciatur amicus amico: quia si decipitur
pro amico amicus, juste fiet de amico inimicus.
Rex ergo Franciæ, qui proprius est Romanæ eccle-
siæ filius, si in facili causa, si in levi petitione
contemnitur: nulla spes in majori relinqui-
tur, nec ulterius in aliis patietur repulsam, si
in istis sustinet repulsionis offensam. Melius est
enim regiæ honestati a precibus desistere, quam
de repulsâ navum ruboris contrahere. Quod mi-
nus in litreis continetur, præsentium lator Algrin-
us viva voce supplebit: cuius verba tanquam ex
ore nostro suscipite, & custodite.

*** CONCILIVM TOLOSANVM,
a Callisto papa II. celebratum, VII. Idus
Junias anno Christi M C X I X.

Ex Cencii Camerarii cod. MS. Romano.

TITVLI CANONVM.

1. *Ne quis per pecuniam ordinetur, aut promo-
veatur.*
2. *Vt præpositus, decanus, archipresbyter, nullus
fiat, nisi presbyter; nullus archidiaconus, nisi
diaconus.*
3. *Vt heretici eorumque defensores ab ecclesia pel-
lantur.*
4. *Vt primitiæ, oblationes, bona deficientis episco-
pi, & clericorum, principibus & quibuslibet
laicis interdita sint.*
5. *Vt liberos homines nemo servituti addicat.*
6. *Vt clerici laicis pro beneficiis servare non com-
pellantur.*
7. *Vt quartam partem decimarum & oblationum
episcopo nullus auferat.*
8. *Vt ecclesiastica dignitates ac beneficia, heredita-
rio jure non relinquuntur alteri.*
9. *Vt pro sacro oleo, chrismate, sepultura, pretium
non exigatur.*
10. *Vt monachus, aut clericus, qui retrosum abie-
rit, aut insonsus fuerit, excommunicetur.*

P R Æ F A T I O.

ANNO ab Incarnatione domini M C X I X. ^{n Mendo}
Indictione XI. Acta M C L V I I. Epacta VII. ^{scriptum}
Concurrente II. VIII. Idus Junii, prædicente véné-
rabilis Calixto papa II, anno pontificatus sui primo ^{erat M C D}
in concilio Tolosano una cum cardinalibus, ar-
chiepiscopis, episcopis, abbatibus, provinciæ ^{he Indicti}
Gothiæ, Gasconiæ, Hispaniæ, & citerioris Britan-
niæ, hæc sunt recitata capitula, & assensu totius ^{& notatu}
concilii confirmata. ^{Callisti a}
^{mus primi}

C A N O N E S.

- I. *Ne quis per pecuniam ordinetur, aut pro-
moueat.*

Sanctorum patrum vestigiis insistentes,
ordinari

ordinari quemquam per pecuniam in ecclesia, vel promoveri, autoritate sedis apostolicæ omnimodis prohibebimus. Si quis autem sic ordinationem vel promotionem acquisiverit, acquisita prorsus careat dignitate.

II. *Vt præpositus, decanus, archipresbyter, nullus fiat, nisi presbyter; nullus archidiaconus nisi diaconus.*

Nullus etiam in præpositum, nullus in archipresbyterum, nullus in decanum, nisi presbyter; nullus in archidiaconum, nisi diaconus, ordinetur.

III. *Vt hæretici eorumque defensores ab ecclesia pellantur.*

Porro eos qui religionis speciem simulantes, Dominici corporis & sanguinis sacramentum, puerorum baptisma, sacerdotium, & cæteros ecclesiasticos ordines, & legitimarum damnant fœdera nuptiarum, tanquam hæreticos ab ecclesia Dei pellimus & damnamus: & per potestates exterius coerceri præcipimus. Defensores quoque ipsorum, ejusdem damnationis vinculo donec resipuerint, " mancipamus.

IV. *Vt primitiæ, oblationes, bona deficientis episcopi, & clericorum, principibus, & quibuslibet laicis interdicta sint.*

Primitias, decimas, oblationes, & cæmeteria, domos etiam & bona cætera deficientis episcopi, & clericorum, a principibus vel quibuslibet laicis diripi & teneri, penitus interdiximus. Qui vero pertinaciter ista præsumperit, ab ecclesiæ liminibus tanquam sacrilegus arceatur.

V. *Vt liberos homines nemo servituti addicat.*

Liberos homines, clericos seu laicos, nulla omnino ecclesiastica, sæcularive persona, vinculo servitutis addicat.

VI. *Vt clerici laici pro beneficiis servire non compellantur.*

Nullus clericorum pro ecclesiasticis beneficiis servire laicis compellatur.

VII. *Vt quartam partem decimarum & oblationum episcopo nullus auferat.*

Oblationum partem ad episcopum pertinentem nullus auferre præsumat.

VIII. *Vt ecclesiasticæ dignitates ac beneficia hereditario jure non relinquuntur alteri.*

Nullus episcopus, nullus presbyter, nullus omnino de clero, ecclesiasticas dignitates vel beneficia cuiuslibet, quasi jure hereditario, derelinquat.

Concil. general. Tom. X.

A IX. *Vt pro sacro oleo, chrismate, spultura, pretium non exigatur.*

Illud etiam adjicientes, præcipimus, ut pro sacri olei, & chrismatis, & sepulturae acceptione, nullum venditionis pretium exigatur.

X. *Vt monachus, aut clericus, qui retrorsum abierit, aut intonsus fuerit, excommunicetur.*

Sis qui ecclesiasticæ militiæ titulo insignitus, monachus, vel canonicus, aut quilibet clericus, primam fidem irritam faciens, retrorsum abierit, aut tanquam laicus comam barbamque nutriat: ecclesiæ communionem priverit, donec prævaricationem suam digna satisfactione correxerit.

Eodem in concilio disceptata, quam Arelatenfis archiepiscopus, & monachi Casæ Dei, intendebant Anianensi monasterio de cella S. M. de Gordiano: & secundum Anianenses iudicatum. Quod iudicium continetur in epistola synodica, cujus exemplum subijcio.

Callisti papæ II. Tolosano concilio præfidentis

Ex Spicilegii Dach. Tomo VI.

EPITOLA SYNODALIS.

Qua cella S. M. de Gordiano adjudicatur Anianensi monasterio adversus Arclat. archiepisc. & monachos Casæ Dei.

Calixtus episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio Poncio Anianensi monasterii abbati, salutem & apostolicam benedictionem.

SUPER cella S. M. de Gordiano jamdum apud sedem apostolicam facta quæstio invenitur. Siquidem domini nostri sanctæ memoriæ Paschalis papæ temporibus, & vos vestro, & monachi Casæ Dei suo eam vindicare monasterio sapienter tentaverunt. Post multas autem querimonias, cum prædictus dominus allegationes vestras diligentius constituto tempore audivisset: veritate tandem sagaciter indagata, cellam ipsam monasterio vestro adjudicavit, & in quæstione illa monachis Casæ Dei perpetui silentii taciturnitatem indixit, sicut in distinctionis ejus scripto plenius continetur. Cæterum fratres illi, etsi ex tunc toto ejusdem domini tempore quievissent visi sunt: ante nos tamen apud Clarum-montem eandem querimoniam renovarunt, asserentes se in iudicio prægravatos, eo quod ipsorum justitia non ad plenum fuit inquisita. Nos, ut nulla eis adversus apostolicam sedem clamoris relinquereetur occasio, eorum scripta, & rationes perferutari sumus: & nihil roboris, nihil in eis momenti reperientes, fratribus ipsis desistere ab hac deinceps inquietatione præcepimus.

Hoc frater noster Ato Arelatenfis archiepiscopus audiens, & ipse clamare cepit, dicens: Arelatensem ecclesiam injuste suis possessionibus spoliatam: quoniam prædicta cella de Gordanicis cum rebus suis ad jus Arelatenfis ecclesiæ pertinebat, & per eam monachi Casæ Dei locum il-

H h h iij lum

ANNO
CHRISTI
1119.

lum sub censu anno detinuerant. Cumque id A
frequentius inculceret, ne aliquam ei videremur
inferre injuriam, diem agenda cause apud Mon-
tempessulanum statuinus, ubi pars utraque con-
ueniens suas protulit rationes. Quibus sufficienter
inspectis, ex fratrum nostrorum sententia judica-
tum est, archiepiscopum debere super eadem ecclesia
revestiri, si Arelatensem ecclesiam locum illum ante
domini nostri iudicium possedisse idoneis testi-
bus comprobaret. Iudicio itaque adimplero, mox
ei restituta est possessio, salvo nimirum Anianensis
monasterii jure, si quod esset. Tunc etiam termi-
nus constitutus est, in quo de proprietatis jure
apud Tolosam in utriusque partis presentia tra-
ctaretur. In ipso ergo concilio quaestio mota
est. Et quidem Anianenses monachi cellam B
illam per Lodoici imperatoris, Caroli Magni im-
peratoris filii, & filii ejus Caroli regis, scripta &
largitione, Anianensi monasterio vendicabant. Ar-
chiepiscopus vero se Lodoici, filii Bosonis regis
Viennae, chirographo tuebatur. Causa itaque ali-
quandiu coram omnibus ventilata, nos fratribus
nostris Cononi Prænestino, & Lamberto Ostiensis,
episcopis & cardinalibus, Bosoni sanctae Anastasie,
Deus dedit sancti Laurentii in Damaso, &
Ioanni sancti Chrylogoni, presbyteris & diaco-
nibus, Petro sanctorum Cosmae & Damiani, Gre-
gorio sancti Angeli, & Chrylogono sancti Nico-
lai de Carcere, & archiepiscopo Oldegario Tar-
raconensi, & Bernardo Auxicensi, & item episco-
pis Raimundo Barbastrensi, Guidoni Lascurrensi,
Galterio Magalonenfi, & Goloni Leonensi, &
Abbatibus Arduino sancti Savini, & Amico sancti
Laurentii foras muros, praecipimus, ut in partes
secederent, & controversiam ipsam iudicio cano-
nico definirent. Egressi de concilio fratres inter
se diutius contulerunt. Novissime discussis utrim-
que rationibus, & chartarum monumentis saepius
revolutis, hujusmodi sententiam in concilio audien-
tia ediderunt: donationis scripta, quae Arelatenfi
ecclesiae a praedicto rege Ludovico Bosonis filio,
post Ludovici imperatoris, Magni Caroli filii, &
filii ejus Caroli regis confirmationes, de cella de D
Gordanicis collata sunt, robur nullum obtinere.
Quod enim Deo seculi oblatum fuerat ab aliis,
ulterius aliis non potuit erogari. Hoc etiam ex
abundanti additum est, ut Anianenses monachi
trium idoneorum testium assertione probarent,
Anianense monasterium cellam de Gordanicis per
triginta annorum spatium sine interruptione legiti-
ma possedisse, antequam eam monachi Casae Dei,
per quos Arelatenfis ecclesia in possessionem in-
traverat, obtinerent. Et sic locus idem in jure
deinceps ac possessione Anianensis monasterii per-
maneret.

Hanc profecto sententiam toti concilio placere,
a fratribus nostris archiepiscopis, episcopis, ab-
batibus, acclamatum est. Confestim Anianenses
in medium tres senes monachos protulerunt, qui
tactis sacro sanctis evangeliiis firmaverunt, Anianen-
ses monachos cellam de Gordanicis per triginta
annorum spatium sine interruptione legitima pos-
sedisse, antequam eam Casae Dei monachi obti-
nerent.

Prolatam igitur a fratribus supra nominatis de
jam saepe dicta cella sententiam, & totius assensu
concilii approbatam, nos autore Deo assertionis
nostrae munime confirmamus: & Anianensi mo-
nasterio super ea in posterum inferri calum-
nias, autoritate sedis apostolicae penitus prohibe-
mus.

Quaecumque praeterea Anianense monasterium
per authentica praedecessorum nostrorum Ioannis,
Nicolai, Alexandri, Vibani, Paschalis, pontifi-
cum Romanorum, privilegia possidet, tibi tuis-
que successoribus in perpetuum confirmamus.
Idem enim locus specialiter sub beati Petri jure
ac protectione consistit.

Praedictam cellam de Gordanicis Arelatenfis
archiepiscopus in manu nostra, per virgam quam
gestabat, in conspectu totius concilii restitavit.
Nos vero eam tibi, fili in Christo carissime Ponti,
& per te Anianensi monasterio, per eandem vir-
gam protinus restituentes, tam Arelatenfi ecclesiae,
quam & monasterio Casae Dei, perpetuum super
eadem cella silentium sub anathematis obligatione
indiximus; & instrumenta chartarum ab archie-
piscopo & monachis Casae Dei vobis reddi praeci-
pinus: ne illorum occasione aliquis denuo que-
rimoniae scrupulos oriat. Si qua igitur in futurum
ecclesiastica secularive persona, hanc nostrae con-
firmationis paginam sciens, contra eam temere ve-
nire tentaverit: secundo tertiove communita, si
non satisfactione congrua emendaverit, potestatis
honorisque sui dignitate careat, eamque se Divino
iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat;
& a sacramento corporis ac sanguinis Dei & domini
redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat, atque
in extremo examine districtae ultionis subjaceat.
Cunctis autem eidem loco sua servantibus sit
pax domini nostri Iesu Christi: quatenus & hic
fructum bonae actionis percipiant, & apud distri-
ctum iudicem praemia aeternae pacis inveniant.
Amen, amen, amen.

Ego Calixtus, catholicae ecclesiae episcopus.

Ego Cono Praenestinus episcopus.

Oldegarius Tarraconensis ecclesiae dispensa-
tor.

S. Raimundi Barbastrensis episcopi.
Ego archiepiscopus Bernardus Ausciensis, sub-
scripti.

Ego Lambertus Ostiensis episcopus.

Richardus Narbonensis archiepiscopus.

Ego Petrus cardinalis sanctorum Cosmae & Da-
miani.

Ego Boso, tituli sanctae Anastasiae presbyter car-
dinalis.

Ego Ato Arelatenfis episcopus.

Ego Gregorius diaconus cardinalis sancti An-
geli.

Ego Deus dedit, tituli sancti Laurentii in Da-
malo presbyter cardinalis.

Ego Fulco Aquensis archiepiscopus, sub-
scripti.

Ego Galterius Magalonenfis episcopus.

Ego Ioannes, presbyter cardinalis, tituli sancti
Chrylogoni, huic iudicio interfui, & sub-
scripti.

Ego Amicus abbas sancti Laurentii foris mu-
ros.

Ego Arduinus abbas sancti Savini.

Datum Tolosae per manum Chrylogoni sanctae
Romanae ecclesiae cardinalis ac bibliothecarii, Idi-
bus Iulii, Indictione xii. Dominicae Incarnatio-
nis anno m c x i x. pontificatus autem domni Cal-
ixti II. papae anno i.

*Monumentum aliud ejusdem concilii suppeditat
nobis Catellus, commentariorum Occitaniae libro 4.
de ecclesiis, Amantiana, & sancti Saturnini: quas
sui juris esse, sancti Stephani ecclesia contendebat.*
Alia

Acta ipsa ex Castello hic transcribo.

ANNO CHRISTI 1119.

A NNO ab Incarnatione Domini M^CXIX. Aicardus archidiaconus ecclesie sancti Stephani Tolosæ sedis in præpositum electus est. Eo anno quo in eadem ecclesia dominus papa Calixtus II. concilium celebravit. Et præsentem domno papa in generali synodo, Aicardus præpositus duas proclamationes valde idoneas fecit: unam videlicet super ecclesiam Amanitianam, quamdiu ecclesia B. Stephani perdidit. Auditis itaque dominus papa utriusque partis altercationibus, videlicet A. præpositi, & A. prioris Amanitianensis, iussit investiri ecclesiam sancti Stephani de ecclesia Amanitianensi, quod & factum est. Nam A. Narbonensis archiepiscopus vices domini papæ super hoc negotio acceptas*, postmultum tempus hoc placitum definivit, & mille solidos Melguriinos, & per unumquemque annum tres solidos Tolosanos annualiter ecclesie nostræ reddi iussit: quam distinctionem in subsequenti plenarie domino volente ostendemus. Altera vero proclamatio super ecclesia beati Saturnini de suburbio Tolosæ, ubi & corpus ejus humatum quiescit. A. enim præpositus præcepto imperiali, scilicet gloriosissimi imperatoris, & privilegio Romano, videlicet Ioannis papæ, hanc ecclesiam juris ecclesie beati Stephani suæ sedis fore ostendit. Quibus in præsentia domni papæ, & in præsentia cardinalium, archiepiscoporum, episcoporum, & aliorum multorum proborum virorum perlectis, beati Saturnini clerici rationem reddidit surrexerunt. Responderunt enim, & dixerunt domno papæ, ecclesiam suam cum episcopo, neque cum clericis suæ sedis placitare debere, quia ejus & beati Petri juris erat. Quæsitum autem ab eis dominus papa, utrum hæc ecclesia singulariter beati Petri esset, vel generaliter: cui & responderunt, singulariter. Ille vero iterum requisivit, quis eam beato Petro dedisset: cui & responderunt, quia clerici qui eam tenebant, ei & beato Petro dedissent. Quibus ipse, quia clerici ex diversis partibus congregari, quorum fundus non erat, dare non poterunt. Interim dum hæc ita ventilantur, alia supervenere maxima negotia. Quibus interpositis dominus papa hoc placitum differri iussit, donec post concilium: unde actum est, ut tandiu hoc placitum differretur, usque quo idem papa Tolosa recederet. In recessione vero illius venimus ad villam quæ vocatur Fronton, ibique ea die hospitati: mane vero idem papa eandem ecclesiam cum suis consecravit. Altera autem die dominus papa privilegium ecclesie beati Saturnini firmare curabat: sed interpellante A. Tolosano episcopo, & A. præposito, hoc privilegium intermissum est. Tertia vero die venimus ad villam quæ est in pago Carurcensi, quæ vocatur sancti Andardi, & ibi hospitati sumus. Postera vero die, præsentem domno papa cum suis, ad hoc placitum ventilandum venimus, ubi perlecto imperiali decreto, & Romano privilegio, eadem E verba, quæ superius in concilio residens dixerat, recitavit. Et legente Petro Montispeffulani sancti Saturnini clerico Urbani papæ privilegium, in quo continebatur qualiter idem papa ecclesiam beati Saturnini ecclesie beati Stephani, & episcopo Isarno, tulisset; dominus papa Calixtus, audientibus omnibus qui aderant, tale ruli testimonium. (Erant ibi tunc nobiscum dominus prior Fredalensis bonæ memoriæ Isarnus, & A. prior Amanitianensis, & B. archidiaconus veteris Morensis, & alius B. archidiaconus Agarnensis, & Guillel-

A mus nostræ ecclesie pataphonista, & quamplures alii.) Ego, inquit, fratres in concilio Nemaufensi, in quo dominus papa Urbanus præfuit, cum multis aliis interfui: ibique clericos beati Saturnini dominum papam interpellantes audivi, quatenus quartam partem oblationis altaris beati Saturnini episcopo Isarno, qui tunc temporis in dominio suo eam tenebat, auferret, & sibi daret. Et dominus papa petitionibus eorum condescendi videbatur. Quibus episcopus Isarnus magnanimitè resistebat, & nequaquam hoc se facere posse dicebat: quia si id faceret, unde viveret non haberet. Et quia nobis, mihi, & fratri meo, qui tunc temporis erat archiepiscopus Briassenis, videbatur præjudicium episcopo Isarno fieri: partes ejus, quantum poruimus, sustinimus; in tantum, ut nobis præsentibus istud fieri non potuerit. Transacto vero concilio dominus papa episcopum Isarnum in cameram suam deduxit: ibique, vi comitis Raimundi, reclamantibus tamen clericis, qui tunc ibi aderant, hanc quartam oblationis altaris partem tulit. Mandavit tamen isdem papa, ut Isarnus episcopus de ecclesia beati Saturnini semper cum suis victum haberet: quod &, dum vixit, habuit. His dictis dominus papa Calixtus Raimundo abbati, & clericis ejus, ut de his omnibus rationem redderent, mandavit: illi vero consilio accepto responderunt, non se tam facile de tanto placito posse respondere, sed daret eis tempus quo ad respondendum essent parati. Annuens vero dominus papa petitioni eorum, dedit nobis locum & tempus, ubi ad id ventilandum perveniremus. Fuit autem locus apud Viennam; & tempus, festum beatæ Mariæ, quod vocatur "Epipantia". Sed dominus A. episcopus Tolosanus negligentia sua ad hoc placitum tendere renuit. Inde actum est, ut ecclesia sancti Stephani jus quod habebat super ecclesia beati Saturnini amitteret.

C O N C I L I V M R E M E N S E, ANNO CHRISTI 1119.
propter investituras ecclesiasticas, excommunicationem Henrici imperatoris, aliasque causas, a Gelasio secundo indictum, a Callisto secundo celebratum in basilica sanctæ Mariæ Remensis, XIII. Kalend. Novembris, anno Christi M^CXIX.

** Ex apographo Jac. Sirmondi.

TITVLI CANONVM.

1. De damnatione simoniaca heresis.
2. De investituris per manum laicam non faciendis.
3. De invasoribus ecclesiasticarum possessionum.
4. Ut ecclesiasticum honorem, vel beneficium, nemo cuiquam velut hereditarium relinquat, nec pro baptismate, &c. pretium exigat.
5. De presbyteris, diaconis, & subdiaconis, concubina & uxores interdictæ.

P R Æ F A T I O.

A NNO Incarnationis Dominicæ M^CXIX. synodus Remis in ecclesia metropolitana die XII. Kal. Novembris a Callisto papa II. celebrata est: in qua fuerunt archiepiscopi XII. & plures episcopi, cum multis abbatibus, & aliis ecclesie dignitatibus, Postrema die addidente quoque

ANNO CHRISTI 1119. quoque in concilio rege Francorum Ludovico, hæc quinque promulgata sunt capitula.

A V. Presbyteris, diaconis, subdiaconis, concubinae & uxores penitus interdicit.

C A N O N E S.

I. De damnatione simoniaca heresis.

Quæ sanctorum patrum sanctionibus de pravitate simoniaca stabilita sunt, nos quoque sancti Spiritus iudicio, & autoritate sedis apostolicæ confirmamus. Si quis ergo vendiderit, aut emerit, vel per se, vel per quamlibet submissam personam, episcopatum, abbatiam, decanatum, archidiaconatum, presbyteratum, archipresbyteratum, præposituram, præbendam, altaria, vel quælibet ecclesiastica beneficia, promotiones, ordinationes, consecrationes, dedicationes ecclesiarum, clericalem tonsuram, sedes in choro, aut quælibet ecclesiastica officia: & vendens, & emens, dignitatis & officii sui ac beneficii periculo subjaceat. Quod nisi resipuerit, anathematis mucrone percussus, ab ecclesia Dei quam læsit, modis omnibus absindatur.

II. De investituris per manum laicam non faciendis.

Episcopatuû & abbatiarû investituram per manum laicam fieri penitus prohibemus. Quicumque igitur laicorum deinceps investire præsumperit, anathematis ultioni subjaceat. Porro qui investitus fuerit, honore quo investitus est, absque ulla recuperationis spe, omnimodis careat.

III. De invasoribus ecclesiasticarum possessionum.

Vniversas ecclesiarum possessiones, quæ liberalitate regum, largitione principum, vel oblatione quorumlibet fidelium eis concessæ sunt, inconcussæ in perpetuum, & inviolatas permanere decernimus. Quod si quis eas abstulerit, invaserit, aut potestate tyrannica detinuerit, juxta illud B. Symmachi capitulum anathemate perpetuo feriat.

IV. Ut ecclesiasticum honorem, vel beneficium, nemo cuiquam velut hereditarium relinquat: nec pro baptisate, &c. pretium exigat.

Nullus episcopus, nullus presbyter, nullus omnino de clero, ecclesiasticas dignitates vel beneficia cuilibet quasi hereditario jure derelinquat. Illud etiam adjicientes præcipimus, ut pro baptisate, chrismatibus, olei sacri, ac sepulture acceptione, infirmorum visitatione, vel unctioe, nullum omnino pretium exigatur.

Presbyteris, diaconibus, & subdiaconibus, concubinarum & uxorum contubernia profus interdiximus. Si qui autem hujusmodi reperti fuerint, ecclesiasticis officiis priventur, & beneficiis. Sane si neque sic immunditiam suam correxerint, communionem careant Christiana.

In codice sanctæ Mariæ Virdunensis post canones supra scriptos sequentia mox subjiciebantur.

B STATVTVM CALLISTI PAPÆ II. de trevia Dei editum in concilio Remensi.

IN concilio Remensi decrevit dominus papa Calixtus de trevia Dei sic: Ab adventu Domini usque ad octavas Epiphaniæ observari treviam Dei. A quinquagesima usque ad octavas Pentecostes. Similiter & in jejunis quatuor temporum, in vigiliis sanctorum, quæ jejunantur, in festis eorumdem, in duabus synodis a dominica in dominicam, in omnibus festis sanctæ Mariæ. His temporibus æqualiter omnes pacem habeant. Et mochi, & bona eorum, & mulieres, & comitatus eorum omni tempore pacem habeant. Mercatores, venatores, peregrini, similiter. Atria omni tempore in pace sint. Capellani castrorum jurent, si præda vel quodcumque raptum, vel captus aliquis ipsis scientibus ad castrum vel extra prope castrum, pro tuitione ipsius castri deductum fuerit, senulum Divinum officium ibi celebrare, non expectantes alicujus reclamationem, donec reddatur ablatum: vel si raptor dicit se jure accepisse, recomendetur, donec diffiniatur iustitia illius iudicis, per manum ejus causa illa debet determinari. Quod si hoc non observaverint, sciant se esse reos perjurii, & deponendos ab ordine, & reddituros capitale, & satisfacturos episcopo de iustitia sua. Similiter si cella monachorum, vel infra castrum, vel circa castrum fuerit: monachis ibidem morantibus hæc eadem observantia ab abbatibus per obedientiam injungatur. Quod si non observaverint, abbates capitale reddant, & satisfaciant episcopo de iustitia sua. Infra treviam Dei nemo panum alterius accipiat. In quarta feria sole jam occidente pulsentur campanæ per parochias, & ab illa hora usque ad feriam secundam oriente Sole, observetur pax. Si infra villam, vel extra villam, aliquis aliquem vulneraverit, vel hostiliter percussit: de eo iudicabitur quemadmodum hæcenus iudicatum est. Si quis vero assultum faciens aliquem occiderit infra treviam, vel hostiliter combustionem fecerit, vel intra, vel extra treviam Dei: si solutus fuerit ab uxore, vel monachus fiat, vel Hierusalem eat; si vero conjugatus fuerit, in manu episcopi sit qualiter satisfacere debeat. Si vero cui sit assultus se defendendo homicidium fecerit, infra patriam sicut hucusque ad penitentiam iudicabitur. Si quis autem supradictorum reus satisfacere neglexerit, nemo sepeliatur in villa, vel in loco, ubi ille, vel familia illius, demorabitur; vel Divinum officium celebretur, præter baptisma, sive villa sua fuerit, vel advocatus villæ extiterit. Confessio tamen, & corpus Christi nulli negetur. Si quis treviam Dei violaverit, & usque ad ultimum vitæ satisfacere neglexerit: si ipse motu oris & facto satisfacere poterit, satisfaciat

risfacere non poterit, si aliquo signo pœnitentia cognoscitur, parentes ejus si pro eo satisfacere voluerint, reddendo capitale, & satisfaciendo episcopo pro possibilitate delinquentis, neque sepultura, neque communione priventur. Quod si aliter, nunquam sepelatur. Qui vero eum sepelire præsumpserit, si clericus fuerit, ordine & ecclesiastica dignitate privetur. Si quis autem appellatus fuerit de infractione hujus treviæ, & ipse negaverit: si miles est, purgabit se sua septima manu; reliqui vero Dei judicio examinabuntur. Hujus statuti violatores omni die dominico per singulas parochias excommunicentur.

Act. *** EIVSDEM CONCILII ACTA
EX ORDERICO VITALE.

A NNO ab Incarnatione Domini M.C.XIX. In dictione XII. In Octobris medio. Callistus papa cum Romano fenaru Remis venit, ibique xv. diebus demoratur, concilium tenuit, & de utilitatibus ecclesiæ cum pastoribus Domini gregis solenter tractavit. Ibi nimirum fuerunt xv. archiepiscopi, & plusquam cc. episcopi, cum multis abbatibus, & aliis ecclesiæ dignitatibus. Apostolico enim jussu evocari de Italia & Germania, de Gallia & Hispania, de Britannia, & Anglia, de insulis Oceani, & cunctis occidentalibus provinciis, congregati sunt pro amore salvatoris, ejus parati granter obedire mandatis. Magunrinus archiepiscopus cum vii. præfulibus Remis ad synodum properavit, quos quingentorum militum cohors secuta vallavit. Quorum adventu comperito exultavit, eisque Hugonem Trecaffinum comitem cum turmis militum amicaliter obviam misit.

Rex Anglorum prælatis regni sui ad synodum quidem ire permisit, sed omnino ne alicujus modi querimoniam alterutrum facerent prohibuit. Dixit enim: Omnipleariam rectitudinem conquerenti faciam in terra mea: reditus ab anterioribus constitutos Romanæ ecclesiæ singulis annis erogo, & privilegia nihilominus pari modo mihi concessa teneo. Ite, dominum papam de parte mea salute, & apostolica tantum præcepta humiliter audite: sed superfluas adinventiones regno meo inferre nolite.

In ecclesiâ metropolitana synodus celebrata est. Ibi papa xlv. Kalendas Novembris Dominico Missam cantavit, & Baiocensem Turstinum Eboracensibus archiepiscopum consecravit: privilegioque, ne Cantuatiensi metropolitæ veluti magistro, sed quasi coepiscopo subiceretur, donavit. Sequenti autem dominico Fredericum Hermannii Namuri comitis fratrem, Leodiensibus episcopum benedixit: qui infra triennium ab æmulis veneno infectus obiit, & nunc miraculis ad sepulcrum ejus coruscantibus feliciter splendet.

In basilica sanctæ virginis Mariæ ante crucifixum xii. Kal. Novembris præfulum cathedræ appositæ sunt: & singuli metropolitæ, prout antiquitus a Romano pontifice constitutum est, ordinare confederunt. Radulphus cognomento viridis archiepiscopus Remensis, & Leothericus Bituricensis, Humbertus Lugdunensis, & Goiffredus Rotomagensis, Turstinus Eboracensis, & Daimbertus Senonensis, Gislebertus Turonensis, & successor ejus Hildebertus Cenomannensis, Baldricus Dolensis, & alii octo archiepiscopi,

Concil. general. Tom. X,

A cum suffraganeis suis, & absentium legatis, multis abbatibus, & monachorum, & clericorum multitudine, futurum examen præfiguraverunt, quod in spiritu intuens Isaias, & quasi digito demonstrans, exclamat cum metu ac mentis alacritate: Dominus ad judicium venit cum senibus populi Isaiæ 3. sui, & principibus ejus.

In sublimi consistorio apostolica sedes erat ante januas ecclesiæ. Finita Missa Callistus papa refedit, & in prima fronte coram eo Romanus senatus constitit. Cono Præneltinus præful, & Boso Portuensis, Lambertus Ostiensis, Ioannes Cremenensis, & Haro Vivariensis. Hi nimirum præ omnibus aliis quæstiones subtiliter discutiebant, & mira eruditione imbuti responsa uberim proferebant. Chrylogonus vero diaconus dalmatica indutus papæ adstabat, manuque canones gestabat, promptus propinare authenticas majorum sententias, ut res exigebat. Porro alii sex ministri tunicis seu dalmaticis vestiti circumstantabant: & frequenter insurgente tumultu dissidentium, silentium imperabant. In primis post litaniam, & authenticas orationes papa cepit simpliciter & sancte latialibus verbis evangelium explanare, quod jussit Iesus discipulos suos trans fretum præcedere. Eloquenter etiam retexit, quomodo vespere facta ventus oritur contrarius, & navis sanctæ ecclesiæ periclitatur in hujus mundi fluctibus, multimodisque jacetur tentationum & tribulationum procellis: sed favientes impiorum flatus subito conquiescunt visitatione salvatoris, & oprata tranquillitas revertitur ad filios pacis. Deinde ut papa sermonem finivit, Cono cardinalis pontifex sursum, & eloquentissime sacros archimanditas de cura pastoralis admonuit. Ex libro quoque Geneleos verba Iacob memoriter protulit, & prælatos ecclesiæ circa gregem domini parem diligentiam habere spiritualiter debere asseruit, quam Iacob eiga oves Lahan avunculi sui se habuisse manifestavit.

D Ludovicus rex cum principibus Francorum synodum introivit. In consistorium ubi papa residens omnibus præminebat, confendit, querimoniamque suam rationabiliter depromptit. Erat enim ore facundus, statura procerus, pallidus, & corpulentus. Ad hanc, inquit, sanctam concionem pro investigando consilio, cum baronibus meis venio, domine papa: & vos o seniores, audite me obsecro. Rex Anglorum, qui jamdudum mihi confederatus extitit, mihi meisque subiectis plurimas infestationes & injurias ingessit. Normanniam, quæ de regno meo est, violenter invasit; & Rodbertum ducem Normannorum contra omne jus & fas detestabiliter tractavit. Hominem quippe meum, sed fratrem dominumque suum, multis modis molestavit, & ad ultimum cepit, & hucusque in carcere longo derinuit. Ecce Guillelmum ducis filium, qui mecum ad vos huc accessit, funditus extorrem exhereditavit. Per episcopos, & consules, aliasque personas, ipsum ut captum ducem mihi redderet requisivi: sed de hac re nihil ab eo impetrare potui. Rodbertum de Belisimo legatum meum, per quem mandaveram regi quod volebam, in curia sua cepit, vinculis injectis, & in ergastulo truci hucusque coercuit. Tedbaldus comes homo mens est, sed in structu avunculi sui contra me nequiter erectus est. Ejus enim divitiis & potentia inflatus, in me rebellavit, & infidus mihi atrocem guerram fecit, regnumque meum

ANNO
CHRISTI
1119.

» meum ad detrimenta multorum conturbavit. A
 » Legitimum bonumque virum Guillelmum co-
 » mitem Nivernensem, quem bene nostis, remean-
 » tem de obfidione castelli cuiusdam excommuni-
 » cati furis, ubi vere spelunca latronum, & fossa
 » diaboli erat, comprehendit, & usque in hodie-
 » rum diem carceri mancipavit. Religiosi præs-
 » les, Thomam de Marla seditionum prædo-
 » nem totius provincie merito adversari sunt. Id-
 » eoque mihi generalem inimicum peregrinorum
 » & omnium simplicium obsidere præceperunt,
 » & ipsi mecum legitimique barones Gallie, ad
 » comprimendos exleges convenierunt, & cum
 » communi collectione Christiani exercitus pro
 » zelo Dei certaverunt. Inde præfatus heros cum
 » mea licentia pacifice regrediens captus est, &
 » a Tedbaldo comite usque hodie retentus est:
 » licet cum multitudo procerum ex parte mea sæ-
 » pe pro liberatione comitis suppliciter requisie-
 » rit, & tota terra ejus ab episcopis anathema-
 » tizata sit. Cumque rex hæc & his similia dix-
 » isset, & Gallicana concio veracem ejus oratio-
 » nem allegasset: Goffredus Rotomagensis archie-
 » piscopus cum suffraganeis episcopis & abba-
 » tibus surrexit, & pro rege Anglorum rationa-
 » biliter respondere cepit. Verum orto tumultu dis-
 » sidentium inter ceptus, conticuit: quia illic multi
 » adertant inimicorum, quibus excusatio pro victo-
 » riose principe displicuit.

Interea Hildgardis comitissa Pictavorum cum
 suis pedisequis processit, & alta claraque voce
 querimoniam eloquenter enodavit, quam omne
 concilium diligenter auscultavit. Se siquidem dix-
 » it, marito suo esse derelictam, sibi que Mal-
 » bergionem vicecomitem de castello Aitaldi conju-
 » gem in throno surrogatam. Cumque papa in-
 » terrogaret, utrum consul Pictavenis secundum
 » suum edictum ad synodum venisset: Guillelmus
 » eloquentissimus juvenis episcopus Sanctonensis,
 » & plures episcopi, & abbates de Aquitania sur-
 » rexerunt, & eundem Aquitanorum ducem excusa-
 » verunt: afferentes, quod iter ad concilium
 » inierit, sed ægritudine detentus obiter remanserit.
 » Denique papa infirmitatis causa excusatio-
 » nem suscepit, inducias dedit, certumque termi-
 » num constituit, quo consul ad placitum in
 » curiam papæ veniret, ac ut legitimam uxorem re-
 » ciperet, aut pro illo repudii sententiam anathe-
 » matis subiret.

Deinde barbatus Audinus Ebroicensis episcopus
 la morem de Amalrico fecit, a quo & se turpiter
 expulsum, & episcopium abominabiliter incensum
 denunciavit. Protinus e contra capellanus Amal-
 » rici palam respondendo audacter occurrit, &
 » mendacem episcopum liquido coram omni cœtu
 » vocitavit. Non Amalricus, inquit, sed nequitia
 » tua te merito expulit, & episcopium com-
 » bustit. Ipse profecto, quem rex per fraudem
 » lentam malignitatem tuam exhereditavit, ut
 » strenuissimus miles armis pollens & amicis, de-
 » bitum honorem recuperavit. Rex siquidem
 » cum pluribus catervis suorum urbem obsedit,
 » imperioque tuo ignem injectit, & basilicas om-
 » nes cum ædibus concremavit. Tali tanto-
 » que damno peracto recessit, nec adhuc arcem
 » seu civitatem obtinuit. Videat & judicet hæc
 » sancta synodus, qui magis pro combustis eccle-
 » siis condemnatus est, Audinus an Almaricus.

Francis itaque contra Normanno adminicu-
 » lantibus Amalrico grandis ibi facta est verborum
 » altercatio. Tandem factio silentio papa locutus

est. Nolite, queso, carissimi mei, multiplici-
 » tate verborum inutiliter contendere, sed pacem
 » ut filii Dei totis visibus inquireite. Filius enim
 » Dei pro pace de cælo descendit, & humanum
 » corpus ex intacta virgine Maria clementer as-
 » sumpit, ut letalem guerram per protoplasti
 » reatum progressam pie sedaret, ut pacem inter
 » Deum & hominem ipse sequester factus mitte-
 » ret, ut angelicam & humanam naturam re-
 » conciliaret. Ipsum in omnibus sequi debemus,
 » qui ejus in populo suo vicarii qualescumque
 » sumus. Pacem & salutem membris ejus omni-
 » modis procurare fatagamur, quia ministri &
 » dispensatores ministeriorum Dei sumus. Mem-
 » bra quippe Christi populum Christianum ap-
 » pello, quem ipse sanguinis sui redemit pretio.
 » Inrer bellicos tumultus in perturbatione posi-
 » tus sæculari, quis digne potest spiritualia con-
 » templari, vel in lege Dei competenter medi-
 » tari? Bellica seditio plebes commovet ac dis-
 » solvit, & per abrupta vitiorum letaliter eva-
 » gari cogit. Ecclesie violat, sacramenta con-
 » taminat, & plura nefaria irreverenter inque-
 » rat, & a studio religionis pluribus modis eva-
 » cat. In cultu Dei consistentes territat, molestiis
 » nequiter infestat, & quid agant præ timore ne-
 » scientes enervat. Regularem disciplinam con-
 » fundit ac dissipat, & indiscipulatos in omne
 » nefas præcipitat. Ecclesiasticus itaque rigor dis-
 » solvitur, letifera dissolutio passim diffundi-
 » tur, & castitatis pudor flebiliter exponitur.
 » Furia vero malorum abominabiliter grassatur,
 » & iniquorum phalanx ad inferos miserabiliter
 » quotidie raptatur. Pacem, igitur quam bonorum
 » nutricem lucide videmus, in omnibus ubique
 » ferventes amplecti debemus, indefinenter serva-
 » re, omnibus imperare, verbis & exemplis præ-
 » dicare. Hanc ipse Christus ad passionem pro-
 » perans, suis reliquit, dicens: *Pacem relinquo vo-
 » bis, pacem meam do vobis.* Hanc ipse resurgens ex
 » ex mortuis representavit, dicens: *Pax vobis.* Ma-
 » gna quies & securitas est, ubi pax regnat: dolor &
 » tribulatio terit omnes & cruciat, quos ira rodit
 » ac discordia stimulat.

Pax est blanda & salubris concatenatio coha-
 » bitantium, omnique creaturæ rationali genera-
 » le bonum, quo indissolubiler nexi cælestes
 » gaudent, terrigenæque simili nexu colligati ju-
 » giter indigent: sine qua pestilentes timentur &
 » timent, & nunquam secuti tutantur & mor-
 » rent. Hanc igitur virtutem, quam appetto, quam
 » ex sanctarum autoritate scripturarum, & ge-
 » nerali approbatione publicæ commoditatis
 » summopere laudo, toto nisu inquirere, & in
 » tota Dei ecclesia ipso juvante diffundere vivaci-
 » ter laborabo. Treviam Dei, sicut eam sancta me-
 » moria Urbani papa in concilio Claromontis
 » tenendam constituit, præcipio: & reliqua de-
 » creta, que ibi a sanctis patribus sancita sunt,
 » ex autoritate Dei, & sancti Petri apostoli, om-
 » niumque sanctorum Dei, confirmo. Imperator
 » Alemannorum mandavit mihi, ut Mozonem ca-
 » strum adeam, ibique pacem cum eo ad utilitatem
 » sanctæ matris ecclesiæ faciam. Illuc utique
 » pro pace laboraturus nunc ibo, & coopi-
 » scos meos Remensem & Rotomagensem,
 » & alios quosdam de fratribus & coepiscopis no-
 » stris mecum minabo, quos præ cæteris ad hoc pla-
 » citum necessarios existimo. Aliis omnibus episcopis
 » & abbatibus jubeo, ut hic præstolentur nos
 » quantocius redituros, auxiliante cõditore nostro.

Omnes

„Omnes hic expectate commendo: nec etiam A
 „Goiffredum abbatem sancti Theoderici abire
 „permitto, quamvis ejus hospitium sit in pro-
 „ximo. Orate pro nobis, ut Deus & dominus
 „noster prosperum iter nobis concedat, & om-
 „nes conatus nostros ad pacem & utilitatem to-
 „tius ecclesie benigniter dirigat. Cum autem
 „reversus fuero, clamores vestros & ratio-
 „nationes, ut rectius poterit, diligenter discuti-
 „am, opitulante Domino, ut cum pace &
 „exultatione ad propria remittatur hæc sacra
 „concio. Deinde spirituales filium meum, &
 „originis propinquitate consobrinum regem An-
 „glorum adibo, precibus & alloquiis ipsum, B
 „& Tedbaldum comitem, ejus videlicet nepo-
 „tem, alioque dissidentes admonedo, ut in omni-
 „bus rectitudinem faciant, & ab omnibus eandem
 „in amore Dei recipiant: & juxta Dei legem pa-
 „rificati ab omni bello tum strepitu sileant, atque
 „cum subiectis plebibus securi quiescentes gau-
 „deant. Porro illos qui persuasionibus nostris
 „obtemperare noluerunt, sed in sua prociacitate
 „contra jus & publicam quietem contumaciter
 „perseveraverint, terribili anathematis sententia
 „feriam, nisi a pravitate sua resipuerint, & pro
 „transactis reatibus canonicè satisfecerint. His di-
 „ctis, cæcus fidelium solutus est.

In crastinum feria quarta cum insigni comi-
 tatu Mozonem profectus est, & dominico se-
 quenti, præ labore & metu lapsus & æger Re-
 mis regressus est. Interea multitudo magistra-
 tum, papæ reditum ægre præstolata est. Nam C
 qui de longinquis regionibus illuc Apostolici jus-
 su convenerant, ibi nihil agentes, infructuose
 sua distrahebant, suarumque curam domorum
 cum mæiore intermittebant. Denique reversus
 papa, per quatuor dies synodum tenuit, & de
 diversis ecclesiarum negotiis tractavit.

Igitur feria secunda postquam papa confedit,
 Ioannes Cremenfis eruditus & eloquens presby-
 ter surrexit, & petacti eventum itineris seria-
 tim enucleare cepit. Notum est, inquit, fan-
 „ticitati vestræ, quod Mozonem perreximus.
 „Sed infortunius contra nos insurgentibus, nil
 „commoditatis perpetravimus. Illuc festinanter
 „ivimus, sed inde festinantius redivimus. Impe-
 „rator enim cum ingenti exercitu ad prædictum
 „locum advenit, & quasi pugnaturus armatum
 „ferme xxx. millia secum habuit. Hoc itaque ut
 „animadvertimus dominum papam in præfato
 „castro, quod in Remensis archiepiscopi domi-
 „nio est, inclusimus: & nos, inde ad consti-
 „tutum colloquium egredientes, ipsum exire
 „omnino prohibuimus. Secretius fari cum im-
 „peratore multoties quævisimus: sed mox ut
 „a turba segregati cum illo seorsum migrare-
 „mus, innumeri satellites voluntatis ejus, &
 „fraudis conscii nos circumdabant; & lanceas
 „gladioque suos vibrantes, ingentem nobis me-
 „tum incutiebant. Non enim ad bellum instructi
 „veneramus, sed inermes pacem universali ec-
 „clesie procurabamus. Imperator dolosus per di-
 „versas ambages cavillabatur, fraudulenter no-
 „biscum loquebatur: sed præsentiam papæ, ut
 „eundem caperet, summo opere operiebat. Sic
 „rotum diem inutiliter exegimus, sed patrem
 „patrum ab oculis ejus seorsum occultavimus:
 „memores quam fraudulenter idem ipse Romam
 „intraverit, & ante aram in basilica sancti Pe-
 „tri apostoli Paschalem papam ceperit. Deni-

que nos tetra nox diremit, & unusquisque sua
 mapalia repetiit. Nos utique formidantes ne
 pejora incurreremus, itor tepedandi, immo fu-
 giendi, velociter inivimus. Quin etiam ne for-
 midabiliter tyrannus cum multis legionibus,
 quas secum ducebatur persequeretur, nos valde
 timuimus. De his dixisse nunc sufficit. Co-
 loniensis archiepiscopus legatos & epistolas
 domino papæ direxit, & professæ subjectione
 pacem & amicitiam cum illo pepigit. Filium
 quoque Petri Leonis, quem obsidem habebat,
 ob amoris speciem gratis reddidit.

Hæc dicens, quasi ob insignem tripudii lætitiæ
 mirabilem, digito monstravit nigrum & pallidum
 adolescentem, magis Iudæo vel Agareno, quam
 Christiano similem, vestibus quidem optimis
 indutum, sed copore deformem. Quem Franci
 alique plures papæ adstantem intuentes deri-
 serunt, eique dedecus perniciemque citam impre-
 cati sunt, propter odiam patris ipsius, quem
 iniquissimum feneratorum novebant.

Deinde Lugdunensis archiepiscopus cum suf-
 fraganeis suis surrexit, & ita loqui cepit: Mas-
 siconensis episcopus ad hanc sanctam synodum
 clamorem facit, quod Pontius Cluniacensis
 ipsum ecclesiamque suam damnis, multisque
 injuriis affecit; ecclesias decimasque suas,
 debitasque subjectiones sibi violenter abstulit,
 & congruas dignitates, suorumque ordinatio-
 nes clericorum denegavit. Quæstus hujusmo-
 di Lugdunensis primas explevit: multi præsu-
 les, & monachi, atque clerici profecti sunt,
 & de rebus sibi violenter ablatiis cum vociferatione
 clamores fecerunt: ac de injustis invasionibus,
 quas a Cluniacensibus perpessi sunt. Plures
 valde tumultuati sunt, diuque perstrepentes,
 acerba quæ ruminaverant evomerunt. Tandem facto
 silentio Cluniacensis abbas cum grandi conventu
 monachorum surrexit, brevique responso,
 & modesta voce ac tranquilla locutione,
 querulosos impetitores compressit. Erat quippe
 magnanimus de valle Brutorum monachus,
 consulis Morgulienfis filius, & Paschalis papæ
 filiolus, imperioque ejus inter Cluniacenses
 educatus. Etate quidem juvenis, & statura medio-
 cris: sed a pueritia docilis, in virtutibus stabilis,
 & coesentibus alacritate affabilis. Candida vero
 facie decorus, moribus & genere, ut dictum
 est, conspicuus, regum & imperatorum consanguinitate
 proximus, religione ac peritia literarum præditus,
 ideoque tot christiarum prærogativis redimitus,
 foris in adversantes æmulos stabat ac rigidus.
 Multis, ut charaxarum est, clamoribus in synodo
 propullatus, respondit. Cluniacensis ecclesia
 soli Romanæ ecclesie subdita est, & papæ
 propria: & ex quo fundata est, a Romano pontifice
 obtinuit privilegia, quæ proclamatores isti
 sua nituntur abolere & frustrari violentia.
 Notum autem sit vobis, beati patres qui adestis,
 omnibus, quod ego & fratres nostri monasticas
 res, quas jure servandas suscepimus, sicut eas
 venerabilis Hugo, alique sancti prædecessores
 nostri habuerunt, servare contendimus. Nulli
 damna vel injurias inestimamus, res alienas
 non diripiimus, nec aliquatenus diripere sua
 cuilibet concupiscimus. Verum res pro amore
 Dei nobis datas a fidelibus quia pertinaciter
 defendimus a raptoribus, in valores dicimur,
 & opprobria multa injuste toleramus. Nimia de his ad me sollicitudo non
 per-

ANNO
CHRISTI
1119.

ANNO
CHRISTI
1119.

»tinet. Ecclesiam suam dominus papa si vult de-
»fendat, & ecclesias decimasque cum aliis pos-
»sionibus, quas ipse mihi commisit, patrocini-
»etur, & custodiat.

Papa igitur de omnibus, quæ ab utrisque par-
tibus audierat, in crastinum perendinari iudicium
imperat. Sequenti vero die Ioannes Cremonensis
surrexit, & locutionis suæ præmium huius-
»modi inchoavit. Sicut iustum est, ut dominus
»papa clamores vestros solenter audiat, vobis-
»que sicut pater filiis sine fictione omnimodis
»subveniat, talique vobis obsequi famulari non
»semel quotidie debeat: sic nimirum decet ac
»iustum est, ut ipse idem in parochiis vestris ali-
»quid proprietatis possideat, ecclesiamque, seu
»domum, vel aliquam possessionem, sua electio-
»ne sine fidelium oblatione, liberam habeat. Post-
»quam ab omnibus hoc grater concessum est,
»consequenter Ioannes adiecit: Ducenti & eo
»amplius anni sunt, ex quo Cluniacensis ec-
»clesia fundata est, & ab ipso primordio fun-
»dationis suæ Romano papæ donata est, a quo
»utilibus privilegiis in Romana synodo coram
»multis arbitris diversæ dignitatis evidenter in-
»gnita est. Rarum est, & in chartis insertum le-
»gentibus liquido patet, quod

* Guillel-
mus

»Geraldus
»suo construxit, & illud Romam pergens Ro-
»mano pontifici devotissime commisit, nec id
»frustra fieri voluit. Nam ipse tunc xii. aureos
»papæ obtulit, & exinde totidem singulis annis
»dari decrevit. Præfata ergo ecclesia nulli prin-
»cipum, seu præfulum, usque nunc ipsi papæ
»subiacuit: Deoque largiter opitulante, fundis
»& religiosis habitatoribus feliciter crevit. Vnde
»bonus odor laudabilis famæ longe lateque per
»orbem fragravit, exemplumque sanctitatis pie
»quærentibus disciplinam salubriter exuberavit.
»Conventus monachorum secundum regulam
»sancti patris Benedicti abbatem eligit, electum
»papæ cum litteris attestantibus dirigit, quem
»ipse secundum ecclesiasticum morem consecrat
»ac benedicit. Omnis credentium multitudo
»credit ac perhibet, quod qui apostolicæ sedi ju-
»bente Deo præfideat, ligandi atque solvendi po-
»testatem habet. Principis enim apostolorum Pe-
»tri vicarius est, cui divinitus dictum est: Tu es

Matth. 16.

»Petrus, & super hanc petram edificabo eccle-
»siam meam: & porta inferi non prevalebunt
»adversus eam. Et tibi dabo claves regni calo-
»rum, & quodcumque ligaveris super terram,
»erit ligatum & in calis: & quodcumque solve-
»ris super terram, erit solutum & in calis. Ergo
»apostolica sedes caput omnium ecclesiarum a do-
»mino, & non ab alio, constituta est. Et sicut car-
»dine ostium regitur, sic apostolicæ sedis auto-
»ritate omnes ecclesie domino disponente regun-
»tur. Ecce beato Petro concessum est a filio Dei,
»ut cæteris præmineret apostolis. Vnde Cephas
»vocatur, quia caput & primus est omnium apo-
»stolorum; & quod in capite præcessit, in mem-
»bris sequi convenit. Quis ei resistere potest, cui
»ranta potestas a domino concessa est? Quis au-
»tem docere solvere, quem Petrus ligavit, sive ligare
»quem ipse absolvit? Igitur cum Cluniacensis
»abbatia soli papæ subiciatur, & ille qui præci-
»piente Deo in terris super omnes est, ipsam pa-
»trocinetur: Romana autoritas, Cluniacensium
»privilegia corroborat, & in virtute Dei omnibus
»ecclesie filii imperat, ne quis eos temere pristi-

A na libertate privet, nec possessionibus olim ha-
»bitis spoliaret, nec insolitis exactionibus prægra-
»vet: in pace omnia possideant, ut quieti semper
»servire Deo valeant.

Hæc Ioanne dicente, plures præfulum, & alio-
rum qui confines illis erant, tumultuati sunt:
nec ea quæ per cardinalem constanter edita sunt,
quamvis aperte contradicere iussionibus papæ non
auderent, concessa sunt. In altercationibus mul-
titudine iactabantur sententiæ, abundanter eman-
antes de profundo fonte divitiis sapientiæ.

Sed omnia concilii gesta nequeo singillatim
retexere. Arguti sophistæ de multiplicibus ec-
clesiæ negotiis subtiliter tractaverunt, & multa
studiosis auditoribus documenta luculenter inti-
maverunt. Ibi Girardus Engolismensis, Hato Vi-
varienfis, Goffredus Carnotensis, & Guillelmus
Catalaunensis, duces verbi, præ cæteris inconvenerunt:
& dicacibus scholasticis, atque fervidis amatoribus
sophiæ, invidiosi eniterunt. Nuncius de morte
Tulcani cardinalis episcopi nuper in itinere
defuncti locutus est, & epistola Clementie so-
roris papæ pro Balduino comite Flandrensi filio
suo recitata est. Pro quibus & pro cunctis
fidelibus defunctis lugubris pastor cum venerabili
cætu Deum deprecatus est.

In novissimo concilii die Barcinonensis epi-
scopus, corpore quidem mediocri & macilentus,
sed eruditione cum faciunda & religione
C præcipuus, subtilem satique profundum sermo-
nem fecit de regali & sacerdotali dignitate, quæ
summa cuncti qui percipere poterant, hauserunt
aviditate. Tunc papa, Carolum Henricum
imperatorem Theomachum, & Burdunum pseudo-
papam, & fautores eorum, hærens excommuni-
cavit: aliosque scelerosos, qui manifeste sapiens
corrupti, sed inemendabiles perdurabant, illis
associavit, parique anathematis percussione us-
que ad emendationem multavit. Denique decreta
synodi Remensis capitula propalari imperavit.
Ioannes Cremonensis ex consensu Romani senatus
dictavit: Ioannes Rotomagensis sancti Audo-
ceni monachus in charta notavit: & Chryso-
gonus sanctæ Romanæ ecclesie diaconus distin-
cte & aperte recitavit. Textus autem concilii hu-
iusmodi est.

Sequuntur huius concilii canones, quos idcirco
hic præmittimus, quia superius sunt descripti,
pag. 863.

Hæc III. Kalendas Novembris scita Calixtus
II. papa cum omni concilio sanxit: & omnes
qui convenerant illuc, in nomine Patris, & Filii,
& Spiritus sancti benedixit. Deinde sacrum illud
collegium solutum est: & nnuquisque laudans
Deum, ad propria regressus est.

***EIVSDEM CONCILII ACTA Ex edito
descripta in Commentariolo Tegnapoli.
HESSONIS SCHOLASTICI.

VENERUNT ad regem * apud Argentinam, * Regem
episcopus Catalaunensis, & abbas Clunia- Germani
censis, acturi cum eo de pace & concordia inter Henrici
regnum, & sacerdotium. A quibus cum rex Imperat.
consilium quæreret, quomodo sine diminu-
tione regni sui hoc exequi posset: assumpta pa-
rabola sua, respondit episcopus: Si veram pa-
cem

»cem, domine rex, habere desideras, investituram
»episcopatuū & abbatiarum omnimodis dimittere
»te oportet. Ut autem in hoc nullam regni tui di-
»minutionem pro certo teneas: scito me in regno
»Francorum electum, nec ante consecrationem
»n post consecrationem aliquid suscepisse de
»m nū regis: cui tamen de tributo, de militia,
»de telonio, & de omnibus, quæ ad rempubli-
»cam pertinebant, & antiquitus scilicet a regi-
»bus Christianis ecclesiæ Dei donata sunt, ita fi-
»deliter deservio, sicut in regno tuo episcopi tibi
»deserviunt, quos hac usque investiendo, hanc
»discordiam, immo anathematis sententiam, in-
»curristi.

Ad hæc rex manibus elevatis hoc responsum
»dedit: Eia, inquit, sic fiat: non quo amplius. B
»Tunc subjunxit episcopus: Si ergo investitaras di-
»mittere volueris, & possessionem ecclesiarum, &
»eorum, qui pro ecclesia laboraverunt, reddere, &
»veram pacem eis dare: laborabimus, opitulante
»domino, huic contentionem finem imponere. Quæ
»omnia rex, communicato cum suis consilio, se
»profecurum promissit: si fidem & justitiam apud
»dominum papam inveniret, & si veram pacem ipse
»& sui, & possessiones quas pro guerra ista ami-
»serant, reciperent. Quibus auditis, episcopus cer-
»tum se fieri super denominatis capitulis postulavit:
»ut labor eorum non esset inutilis, tum ut domi-
»num papam ad exequendam pacem facilius in-
»clinaret. Tunc rex propria manu sub testimonio
»fidei Christianæ in manu episcopi & abbatis firmavit,
»se præfata capitula sine fraude profecuturum.

Post eum episcopus Lanfanensis, & comes Palatinus,
»& cæteri clerici & laici qui cum eo erant,
»hoc idem eodem modo firmaverunt. Accepta secu-
»ritate, episcopus & abbas domino papæ Parisios
»occurrerunt: quæ viderant, & audierant, fideliter
»intimarunt. Quibus applaudens dominus papa, sic
»respondit: Vinam jam factum esset, si sine fraude
»fieri posset. Mox communicato cum episcopis &
»cardinalibus consilio, eosdem, & cum eis de latere
»suo episcopum Ostiensem, & Gregorium cardina-
»lem, ad regem remisit: ut præfata capitula diligen-
»tius retractarent, & que scripta ex utraque parte
»firmarent; & si hæc, sicut promiserat, exequi vel-
»let, diem, qua ista completerentur, ante finem con-
»cilii denominarent. Venientes ad eum inter Vir-
»dunum & Metim ei occurrerunt: quod dominus
»papa cum libenter reciperet, si promissum exequi
»vellet, retulerunt. Super quo quasi gavisus rex,
»quod prius apud Argentinam in manu prænomi-
»natorum firmaverat, iterum inibi in manu episco-
»pi Ostiensis, & Gregorii cardinalis, & episcopi
»Catalaunensis, & abbatis, propria manu firmavit:
»quod videlicet in proxima vi. feria, id est, ix. Kal.
»Novembris, capitula quæ sequenti scripto continen-
»tur, apud Mosomum in præsentia domini papæ
»fideliter sine omni fraude exequerentur. Post eum
»hoc idem juraverunt dux VVelfo, comes Beren-
»garius, comes Palatinus, comes VVillelmus, & alii
»episcopi, clerici, & laici multi. Exegit etiam ipse
»a nostris eodem modo firmari sibi: quod si in ipso
»non remaneret, eadem die dominus papa, quæ in
»scripto suo continentur, adimpleret. Scriptum au-
»tem concordie hoc fuit.

» Ego Henricus, Dei gratia Romanorum impe-
»rator augustus, pro amore Dei, & beati Petri,
»& domini papæ Calixti, dimitto omnem investi-
»turam omnium ecclesiarum, & do veram pacem
»omnibus, qui, ex quo discordia ista cœpit, pro
»Concil. general. Tom. X.

A ecclesia in VVerra fuerunt, vel sunt: possessiones
»autem ecclesiarum & omnium, qui pro ecclesia la-
»boraverunt, quas habeo, reddo; quas autem non
»habeo, ut rehaeant, fideliter adjuvabo. Quod
»si quæstio inde emerferit: quæ ecclesiastica sunt,
»canonico; quæ autem secularia sunt, sæculari ter-
»minentur iudicio.

Item scriptum domini papæ. Ego Calixtus se-
»cundus, Dei gratia Romanæ ecclesiæ episcopus,
»catholicus, do veram pacem Henrico Romanorum
»imperatori augusti, & omnibus qui pro eo con-
»tra ecclesiam fuerunt, vel sunt: possessiones co-
»rum, quas pro VVerra ista petdidertur, quas ha-
»beo, reddo; quas non habeo, ut rehaeant, fide-
»liter adjuvabo. Quod si quæstio inde emerferit:
»quæ ecclesiastica sunt, canonico; quæ secularia
»sunt, sæculari terminentur iudicio.

Hac itaque data securitate, festinanter ad do-
»minum papam Remis redierunt: quæ fecerant, &
»quæ a rege & suis receperant, ante concilium re-
»portantes: simul & diem & locum colloquii de-
»signantes.

Dominus papa in generali concilio xiiii. Kalend.
»Novembris residens Remis, inter cætera sic exorsus
»est: Domini patres & fratres, causa pro qua vos
»de tam remotis regionibus ad concilium vocavi-
»mus, hæc est. Scitis quamdiu ecclesia contra di-
»versas hæreses laboravit, & sicut per beatum Pe-
»trum, cui specialiter dictum est a domino: *Roga-*
»*vi pro te Petre, ne deficiat fides tua, & tu aliquan-*
»*do conversus confirma fratres tuos:* Simon Magus,
»iudicio Spiritus sancti, ab ecclesia Dei eliminatus
»perit: sic usque ad nostra tempora idem, per vi-
»carios suos, sequaces Simonis expugnare, & ab ec-
»clesia Dei extirpare, non desinit. Ego quoque
»qualiscumque, licet indignus, ejus vicarius, si-
»moniacam hæresim, quæ maxime per investituras
»contra ecclesiam Dei innovata est, ab ecclesia Dei
»opitulante Deo, nostro consilio & auxilio omni-
»bus modis eliminare desidero. Unde, si placeat,
»a fratribus nostris, qui inter nos & regem dictum
»Theutonicum, verba concordie portaverunt, &
»causæ ordinem diligentius audiat: & quid no-
»bis super his agendum sit, uniusquisque, pro-
»modo suo, quia causa communis est, prudentiori
»consilio attendatis.

Tunc dominus papa Ostiensis episcopo injunxit,
»ut universo concilio latine ordinem causæ expo-
»neret. Quod cum prudenter episcopus Ostiensis
»perorasset: iterum Catalaunensis episcopus ex præ-
»cepto domini papæ, hoc idem clericis & laicis ma-
»terna lingua exposuit. Quo completo, capitula
»multa, illa die, & sequenti proposuit: & usque ad
»finem concilii universa complenda distulit.

Sequenti vero die, cum in hoc consilium epi-
»scoporum sedisset, ut dominus papa ad diem collo-
»quii pro componenda pace accederet, & utrum
»in veritate homo ille ageret, per semetipsum ten-
»taret: circa finem concilii illa die dominus papa
»sic profecutus est: Domini patres, & fratres;
»scitis quamdiu mater nostra sancta ecclesia contra
»simoniacam hæresim, maxime quæ per investi-
»tutas fit, in patribus nostris laboraverit: & quia
»placuit omnipotenti Deo nostris diebus ecclesiæ
»suz pacem offerre, & jam proxima dies colloqui,
»ad ipsum locum crastina die nos compellit acce-
»dere, summopere rogamus, ut redditum nostrum
»patienter sustineatis, & si Deus pacem nobis de-
»derit, communc gaudium univcrso mundo an-
»nunciatis. Si autem, quod Deus avvertat, adver-
»sarius nobiscum in toto agere tentaverit: festi-
»nantet

Feria 2.
dies prima
concilii.

Luc. 22. }

Feria 3.

ANNO
CHRISTI
1119.

Feria 4. 5.
& 6.

„nante ad vos revertemur: & sicut conventionem
„pacis, si fiat, vobiscum & per vos confirmare op-
„tamus, sic in commentorem fraudis, si infidelis
„evaserit, iudicio Spiritus sancti, & vestro, gla-
„dium beati Petri vibrare tentabimus. Quod cum
sibi obtentu obedientiæ, archiepiscopis & episco-
pis, & abbatibus injunxisset: præcepit etiam ut in-
terim, & maxime die colloquii, psalmos, oratio-
nes, & sacrificia spiritalia Deo offerrent, & a
majori Remensi ecclesia usque ad ecclesiam beati
Remigii cum processione nudis pedibus exirent.

Sic interim dimisso concilio, feria quarta domi-
nus papa ad locum colloqui exiit, & feria v. cum
multis vix cum maximo labore pervenit. Feria vi.
vocat in cameram archiepiscopis, episcopis, &
abbatibus, & cæteris sapientibus viris, quos mul-
tos secum duxerat: coram omnibus fecit legi utrum-
que scriptum concordia. Cumque lectum fuisset
scriptum regis, diligentius retractare cæperunt e-
piscopi: maxime illud capitulum, ubi dicebatur,
dimitto omnem investituram omnium ecclesiarum.
Dientes: si quidem rex simpliciter agit, verba ista
sufficiunt: si autem sub hoc capitulo aliquid ca-
villari conatur, determinatione nobis videntur in-
digere: ne forte aut possessiones antiquas eccle-
siarum sibi conetur vendicare, aut iterum de eis-
dem episcopos investire.

Rursum in scripto domini papæ illud diligentius
retractabant, ubi dicebatur: *Ido veram pacem regi,
& omnibus, qui cum eo in VVeria ista fuerunt, vel
sunt: ne forte in danda pace amplius intelligerent
quam reddendam communionem ecclesiæ; & sub
hoc verbo ecclesia cogeretur suscipere, quos aut su-
perpositos legitimis pastoribus, aut canonicè de-
positos sine gravi offensione non posset sustinere.*

Diligenter ergo omnibus retractatis, missi sunt
ad castra regis, episcopus Ostiensis, Ioannes car-
dinalis, episcopus Vivariensis, episcopus Catala-
nensis, & abbas Cluniacensis, & alii multi cum
eis, portantes scripta in manibus. Cumque per-
venissent ad castra, ostenderunt conscripta, deter-
minaverunt capitula, prout omnium communi
consilio definitum erat.

Rex autem his auditis, prima fronte, se nihil ho-
rum promississe omnimodis negabat. Tunc episco-
pus Catalanensis zelo Dei inflammatus, & gladio
verbi Dei accinctus, respondit pro omnibus:
„Si, Domine, negare vis scriptum, quod tenemus
„in manibus, & determinationem, quam audisti:
„paratus sum sub testimonio religiosorum virorum,
„qui inter me & te fuerunt, jurare super reliquias
„sanctorum, vel super evangelium Christi, te ista
„omnia in manu mea firmasse, & me sub hac de-
„terminatione recepisse. Cumque omnium testi-
monio convinceretur: tandem compulsus est
consentiri, quod prius negaverat. Verumtamen
conquererebatur graviter de eis, quia eorum con-
silio promiserit, quod absque diminutione re-
gni exequi non valeret. Cui sic respondit episco-
pus: In promissis nostris, Domine rex, per om-
nia fideles nos invenies. Non enim dominus
„papa statum imperii aut coronam regni, sicut qui-
„dam seminatores discordiæ obsequuntur, in quo-
„libet immingere attemptat: immo palam omnibus
„denunciat, ut in exhibitione militiæ & cæteris
„omnibus, in quibus tibi & antecessoribus tuis
„servire consueverant, modis omnibus deserviant.
„Si autem in hoc imperii statum immittui existi-
„mas, quod ulterius tibi episcopatus vendere non
„liceat: hoc potius regni tui augmentum ac pro-
„fectum sperare debueras, si quæ domino Deo

A contraria sunt, pro ejus amore abjicias.

Ad hæc omnia cum respondere non posset, mi-
tiora verba cæpit proferre, & inducias quaerere,
vel usque mane: dicens velle se cum principibus
nocte illa de causa conferre, & ad exequendum
promissum, si posset, eorum corda insectere, &
alterutrum summo mane renunciare. Post hæc sui
de modo absolutionis & susceptionis cum nostris
cæperunt conferre: durum sibi, immo importa-
bile videri, si more aliorum, dominus suus nudis
pedibus ad absolutionem accederet. Quibus con-
descendentes nostri, responderunt, quod modis
omnibus laborarent, ut dominus papa calcatum
eum, quanto privatus posset, reciperet.

In his verbis illa die colloquio terminato, nostri
ad dominum papam redierunt: quæ invenerant
reportantes. Tunc dominus papa, quasi jam de
pace desperans, ordinabat summo mane ad
fratres, quos Remis reliquerat, repedare. Sed
concilio comitis Trecentis, & multorum aliorum,
compulsus est sabbato sero usque ad horam sextâ in
eodem loco manere: ut omnes ad adversarios
obstruere, & vocæ derogationis omnibus auferret.

Summo mane iterum missi sunt ad castra epi-
scopus Catalanensis, & abbas Cluniacensis, super
inducias acceptas responsum ejus audituri. Cum-
que illuc pervenissent: sicut pridie fecerat, repre-
sentavit episcopus scripti veritatem, cum adtesta-
tione sacramenti, dicens: Hæc quidem, domine
rex, cum iustitia possemus a te recedere, quia
die denominata parati fuimus, & promissum tuum
recipere; & nostrum implere. Verum quia tu in-
ducias repetendit, usque in hanc diem distulisti:
nolumus, ut propter intervallum unius noctis tan-
tum bonum in nobis remaneat: & si hodie pro-
missum tuum exequi volueris, paratus est adhuc
dominus papa, quod per nos tibi promisit, mo-
dis omnibus adimplere. Tunc rex iratus, iterum
cæpit inducias quaerere, donec generale collo-
quium cum principibus regni posset habere: sine
quorum consilio investituras non audebat dimit-
tere. Ad hæc episcopus: Quia sæpe inducias qua-
rendo, quod promissisti implere distulisti: nihil
nobis & tibi amplius: revertat ad dominum pa-
pam. Sic insalutatus rediit, quæ invenerat nun-
ciavit. Mox ergo dominus papa cum suis ad aliud
castrum comitis Trecentis cum summa festinatione
transiit. Rex autem nuncium ad comitem dire-
xit summo mane rogans, ut dominum papam inibi
die dominica detineret, promittens se sacrum
modis omnibus, feria ii. quod toties abnegave-
rat. Quod cum ad dominum papam delatum fuisset,
hoc breve dedit responsum: Feci, fratres, pro
desiderio pacis, quod ab antecessoribus no-
stris factum nunquam audivi. Generalem syno-
dum congregatam, & fratres multos, quasi
desolatos reliqui: ad hominem istum cum multo
labore pervenimus, quæ pacis sunt, in eo non in-
veni. Vnde nullatenus eum ulterius expectabo,
sed ad fratres nostros, & ad concilium, quanto
citius poterò, regrediar. Si autem in concilio,
vel post concilium, veram pacem Deus nobis de-
derit, paratus ero suscipere & amplecti.

Die ergo dominico de eodem loco ante diem
exiit: & cum tanta festinatione Remis usque cu-
rrit, ut xx. leucis consummatis, eadem die Mis-
sam Remis celebraret, in qua Leodicensem ele-
ctum in episcopum consecravit. Feria ii. pro ni-
mio labore infirmatus, vix ad concilium accessit,
exitum & reditum suum & ordinem causæ, concilio
exponi fecit, & sic illa die siluit. Feria iii.
nihilominus

nihilominus infirmitate detentus, in concilio sedere non potuit. Feria vero iv. circa horam iij. ad concilium accessit, illa die usque ad horam ix. multorum proclamationes recepit, & de multis capitulis tractavit. Ab hora vero nona volens illa die concilium terminare, synodalia decreta fecit in medium profert & legi.

Sequuntur canones quinque hujus concilii, supra supra jam descripti pag. 368. & idcirco hic a nobis omissi.

Cumque multa contra simoniacam hæresim essent recitata, & omnium consensu favore laudata & confirmata; ventum est ad illud decretum, quo investituræ ecclesiarum laicis interdicebantur, in quo sic continebatur. *Investituram omnium ecclesiarum & ecclesiasticarum possessionum, per manum laicam fieri modis omnibus prohibemus.* Quod cum recitatum fuisset, tantum murmur quorundam clericorum & multorum laicorum, per concilium insonuit, ut diem usque ad vesperam sub gravi contentione pertraherent. Videbatur enim eis, quod sub hoc capitulo, dominus papa decimas, & cætera ecclesiastica beneficia, quæ antiquitus laici tenuerant, conatetur minuire, vel auferre. Vnde dominus papa omnibus satisfaciens, illa die concilium terminare distulit: ut sequenti die communi consilio decretum temperaret, & ipsum, cum cæteris quæ sequebantur, unanimes omnium favore & autoritate confirmaret.

Feria v. ad concilium venit, quæ proposuerat executurus: hymnum sancti Spiritus devote incœpit. Qui cum ab omnibus fuisset affectuose decantatus, vere invisibilis ignis flamma succensus, in ignea lingua de Spiritu sancto exorsus, mirabiliter peroravit, docens cum summum bonum esse, fontem sapientiæ & intelligentiæ ac totius disciplinæ, vinculum caritatis, unitatis, & concordie. Cumque per hæc singula diutius sub omnium admiratione discurreret, tandem ad causam accessit, dicens:

» Scimus, fratres carissimi, quod labor æster,
» quo de tam remotis regionibus, pro communi libertate matris nostræ sanctæ ecclesiæ nobis occurrere studuistis, placuit Deo & Spiritui sancto,
» in cuius virtute & sanctificatione unum sumus in Christo. Et quia placuit Spiritui sancto & nobis,
» displicuit Spiritui adversario, qui modis omnibus
» ad perturbandam fraternitatis vestræ concordiam
» cooperatores militiæ suæ quæsit & invenit.
» Quid enim dicimus fratres, si cum tanto labore
» & expensis ad concilium vocati venistis, & revertentes ad regiones vestras nihil reportare poteritis,
» quia nos audire non vultis? Qui enim peccat in Spiritum sanctum*, quod peccatum si perseveraverit non remittetur ei neque in hoc sæculo, neque in futuro, teste veritate quæ dicit:
» Qui vos audit, me audit; & qui vos spernit, me spernit. Scimus etiam, quia dominus Iesus cum proposuisset discipulis: *Nisi manducaveritis carnem filii hominis & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis:* scandalizati sunt multi,
» & abierunt retrorsum, nec postea sequebantur eum; sic & nos, cum heri proposuissimus quædam pro libertate ecclesiæ, scandalizati sunt quidam infideles. Vnde & nos cum autoritate apostolica dicimus: *si infidelis discedit, discedat,* & det locum fidelibus, quæ ecclesiastica sunt & libertati ecclesiæ, necessaria, pertractare. Vobis autem, qui locum & officium apostolorum in ecclesia Dei tenetis, dicimus quod dominus dixit ad duodecim: *Namquid & vos vultis abire?*

Quod cum mirabiliter petorasset, ira omnium corda concussit, ac reclamantium voces compressit: ut nec unus quidem contra decreta synodica, quæ postea lecta sunt, os aperire præsumeret. Dominus tamen papa decretum illud, unde murmur ortum fuerat, saniori consilio temperavit, & in hanc formam concilio legi fecit: *Investituram episcopatum & abbatiarum per manum laicam fieri omnimodis prohibemus.* Quod cum placuisset omnibus, ipsum cum cæteris omnibus, quæ lecta sunt, iudicio Spiritus sancti & autoritate ecclesiastica firmaverunt.

Allata sunt denique candelæ ccccxviii. & accensæ datæ singulæ singulis tenentibus baculos episcopis, & abbatibus: inunctumque est eis, ut omnes, candelas tenentes assurgerent. Cumque altarent, recitata sunt multorum nomina, quos præcipue excommunicare proposuerat dominus papa: inter quos primi nominati sunt, rex Henricus, & Romanæ ecclesiæ inceptor Burdinus, & præ cæteris, & cum cæteris multis solemniter excommunicati. Absolvit etiam dominus papa autoritate apostolica a fidelitate regis, omnes, quotquot ei juraverant, nisi forte resipisceret, & ecclesiæ Dei satisfaceret. His denique rite completis, autoritate Patris, & Filii, & Spiritus sancti, omnes absolvit, atque signavit, & sic ad propria unumquemque redire permisit, & sic concilii finem fecit. Quod vidi & audivi fideliter, & quanto brevius potui, pedestri sermone descripsi.

*** DE THURSTANO EBORACENSI
archiepiscopo consecrato a Callisto papa II.

Thurstanus Eboracensis archiepiscopus electus iam ab anno m.c.xv. necdum consecratus erat: quia Radulfus archiepiscopus Cantuariensis, cuius erat eum ordinare, professionem subiectionis a decessoribus factam exigebat, quam volebat Thurstanus præstare. Cantuariensis iuri, ut pote legitimo, favebat Anglia rex Henricus: & Thurstano licentiam eundi ad Remense concilium postulanti, non concessit: donec sponderet se episcopalem benedictionem a summo pontifice minime suscepturum.

D Antè hæc, inquit Eadmerus, *histor. lib. v.* nuntium suum rex ad papam direxerat, cautum illum faciens de querela, quæ usque id temporis versabatur inter Radulfum archiepiscopum Cantuariorum, & Thurstanum. Et paulo post: Inter alia, quæ huic rex papæ dicenda indixit, præcipue iussit ei, quantum id observaret, ut nullius gratia rei interveniente, Thurstanum, aut ipse sacraret, aut ab aliquo nisi a pontifice Cantuariorum, uti moris esse solet, sacrari juberet, aut permitteret. Alioquin se illum in nullum suæ dominationis locum amplius recepturum. Et si contra hanc sententiam ipse quasi apostolatus sui autoritate forte niti vellet, certus existeret, quod nec pro amissione coronæ suæ, ut pote spatio septem annorum excommunicatus, propositum suum in hac causa permutaret. Respondit. Ne putet rex me de negotio quo de agit, quavis ratione secus acturum, quam ipse velit. Nec enim me unquam ad hoc mea voluntas, ut Cantuariensis ecclesiæ dignitatem, cui toti præclari patres, ut pene toti mundo notissimum est, præfederunt, quoquo modo humiliem. His Apostolici verbis regius nuntius credulus effectus, de suæ legationis effecta securus factus est. Quapropter cum Remis venisset, & mane Dominici diei, præcedentis diem præstituti concilii cum Cantuaritis suis sociis audiret apud S. Remigium quosdam protestantes

ANNO
CHRISTI
1119.

protestantes ei, Thurstanum & suos, alacres ad benedictionem pontificatus in sede episcopali preparati: miratus est ntra modum, nec iis quæ dicebantur, aliquatenus poterat fidem præbere. At ubi rei veritas palam innotuit, Ioannes archidiaconus Cantuariensis, quem negotiū istius tenor illuc adduxerat, papa astitit, & in præsentia prurimorum episcoporum, atque aliarum excellentium personarum, ipsam benedictionem viva voce, a pontifice Cantuariorum fieri debere calumniatus est, nec ipsum, licet officio papæ fungeretur, iure posse ecclesiæ Cantuariensi jus suum præripere: cum constaret eam nulli, quod iuste debebat, eo usque denegasse. Ad quæ ille respondens: nullam, inquit, iniustitiam ecclesiæ Cantuariensis facere volumus, sed salva iustitia & dignitate illius, quod propositum exsequemur. Quod audientium quique, mirum dictū iudicaverunt: videntes cum adversa fronte, quæ dicebat nimis iniuste factū refellere. Consecratus namque in pontificatum Eboracensem Thurstanus est; fide quam domino suo sub Deo pollicitus fuerat, hoc modo fraudatus. Huic consecrationi cum ad iussum papæ plures et Gallia episcopi interessent, reverendæ memoriæ Hubaldus archiepiscopus Lugdunensis nullo pacto, nec ipso papa jubente, interesse voluit: perpendens, non recto calle rem procedere, & horrens tantam injuriam ecclesiæ Cantuariensi, qui specialia amicitia & fraterna familiaritate iungebatur, contra æquum infligi. Episcopi vero regni Anglorum, quos ad concilium a rege Henrico directos diximus, nondum illuc venerant, & eare illis absentibus hæc ita completa sunt. Quæ ut regi certo innotuerunt, mandans modis omnibus Thurstano & suis interdixit redire in Normanniam & Angliam, & in omnem locum dominationis suæ.

NOTÆ SEVERINI BINII.

Ex quibus ea sustulimus, quæ iam editis canonibus, & actis, plane superflua fuissent, & bis terque repetita.

Derebus in hac synodo gestis Vsperegens abbas: Adiant, inquit, legati tam Romanorum, quam Viennensium, immo diversarum ecclesiarum missi, confirmantes electionem domini Calixti: cui profecto dum universi nostrates episcopi obediuntiam professi, synodum, quæ iuxta festum sancti Lucae indicabatur, collaudassent fieri, ipse rex semetipsum ibidem pollicebatur ob reconciliationem universalis ecclesiæ præsentandum iri, &c.

De eadem synodo paucis Sugerius agit in Ludovico his verbis: Sublimatus itaque tanta celsitudinis dignitate, gloriose, humiliter, sed strenue, ecclesiæ jura disponens, amore & servitio domini Ludovici regis, & nobilis Adalaidis regine neptis, apertus ecclesiasticis providebat negotiis Remis itaque celeberrimum celebrans concilium, cum, legatis imperatoris Henrici pro pace ecclesiæ sedere differentibus, in Marchiam versus Mosonum occurrisset, nec profecisset: quemadmodum & antecessores fecerant, ipsum Henricum anathematis vinculo, pleno Francorum & Lotharingorum concilio, innodavit. Hæc de excommunicato iterum imperatore per Callistum papam in Remensi tunc celebrato concilio Sugerius.

Rogerus autem in annalibus Anglicanis: Hæc concilii decreta (canones nimirum quinque, quos prius recessit) Henrico imperatori, cum non longe abesset, ex concilio primum per honestas personas, ad ultimum per ipsum Apostolicum mandantur: ut ante separationem concilii notum esset, utrum ecclesiis per regnum & singulas quasque sibi subjectas provincias consentias canonice electiones, videlicet ut episcopi & abbates eligantur ab ecclesiis; & liberas consecrationes, ut ubi & a quibus oporteat, electi consecrentur; ut non per investituram pastoralis virgæ & annuli, sed per ostium, id est Christum, ingrediantur; & investituram rerum ecclesiasticarum nihil omnino sibi laicali exigat persona. Ad hæc ille respondit, nihil in his se præmissurum quod sui iuris esset, suorumque sibi contulit antiqua consuetudo progenitorum. Quandoque tamen flexus auctoritate generalis concilii tria illa priora concessit: ultimum vero, scilicet investituram rerum ecclesiasticarum,

A concedere noluit. Quapropter reverso ad concilium papa, Henricus excommunicandus decernitur. Quod cum quidam in concilio agere ferrent, sententiam protulit Apostolicus, ut qui in hoc scandalizarentur, excoment, a fratrum consortio separarentur: proposito de illis septuaginta discipulis exemplo, qui cum de carne Domini manducanda & sanguine bibendo scandalizarentur, retro abierunt, & iam cum illo non ambulabant. Et quoniam, inquit, qui non colligit cum Domino, spargit, & qui non est cum eo, adversus illum est: illam inconfutibilem tunc de seipso contextam, scilicet sanctam ecclesiam, qui nobiscum (entiendo indisciplinam servare nolens, dissentiens a nobis discedere contendunt. Talia sermocinante Apostolico, illico omnes in eandem consensum rediisti, in imperatorem Henricum excommunicationis sententiam jaculantur. Hæc gesta esse contra imperatorem ex actis Rogerius in annalibus tradit.

De eodem concilio auctoritate continuatoris Sigeberti & Guillelmi Neubigensis ait Genebrardus in chronico. Remense prius a Gelasio indictum, celebratum a Calixto; presentibus legatis Henrici imperatoris. Quo in concilio prescripti sunt ab ecclesiis simoniaci, & proscriptione, christiani, & baptismo precium exigentes. Imperatori quoque interdicitum est igne & aqua, quod nollet reconciliari ecclesiæ Romana. Paulo post Henricus imperator ratione eius concilii iratus Franci, propositi Remensem civitatem destruere, sed et strenue resistit Ludovicus Francorum rex. Hæc Genebrardus. Huic synodo interfuisse Norbertum ordinis Premonstratensis fundatorem ex vita ejus apud Surium colligitur. Adelfonus Salmanticensis episcopus post finem synodi reverfus in Hispania, mortuus est. Cluaci: ut patet ex epitaphio eius, quod habetur apud Petrum Cluniacensem ante libros epistoliarum.

Hæc synodo contigerunt que tomo 2. cap. 21. de Friederico Leodiensi episcopo scribit Cheapville, his verbis: Mortuo Oberto episcopo, invito capitulo Leodiensi, Alexander thesaurarius, duarum secundarum ecclesiarum propositus, consilio & sapientia clarus, sed ambitio obsecutus, Henricum quintum imperatorem a summo pontifice excommunicatum addit: septem, ut fertur, millia librarum argenti illi numerat. Ille episcopatum ei confert, & per baculum & anulum eum investit. Investitus Leodium regreditur: & a duabus ecclesiis ditiis, ceteris venientibus, tamquam episcopus suscipitur. Interea res deferunt ad Fredericum archiepiscopum Coloniensem, qui auctoritate apostolica & sua interdixit Leodiensibus ne eum recipiant, citatque Alexandrum & alios capitulares Coloniam ad tractandum super huiusmodi electione. Tertio vocatus Alexander cum suis, non comparuit: quare Colonia eligunt in episcopum Fredericus. Et cum illo tempore Romanus pontifex Callistus Remis synodum haberet: ad eam profectus Fredericus ab ipsomet summo pontifice in episcopum Leodiensem consecratur. Quibus per Alexandrum auditis, magna exortitur dissensio inter clericum & populum, inter nobiles & vulgus. Alexandri partes tuebantur Godefridus dux Lovaniensis, Gilbertus comes Duracensis, Lambertus comes de Monte Acuto, Reners Leodiensis militia signifer, & pene tota familia ecclesiæ cum suis viribus. Frederici partes adjuvabant Godefridus comes Namurcensis eius frater, VValerianus comes de Limburgh, qui postea factus est dux, Cosminus de Falcone monte, civitas fere tota, & omnes episcopatus abbates. Alexander igitur huiusmodi adiutoribus saltus, Hoyense castrum ingreditur, auxilium ducis Lovaniensis & aliorum federatorem expectans. Contra comes Namurcensis cum fratre Frederico episcopo, necessariis ad obsidionem paratis, Hoyum petunt, incola ultra fores aperitur. Ad illi ingressi, expugnare castrum sunt aggressi. Cum interim dux Lovaniensis cum magno exercitu adveniret, milites comitis Namurcensis pontem, qui tunc lignis erat, securibus dejiciunt, & eius accessum ex ea parte impediunt. Similiter cum Lambertus comes de Monte acuto per aliam viam sue montes præruptos castrum, in quo Alexander erat, suspectis ferre vellet: inde turpiter repellitur, ipse vulneratur, & capitur: multi quoque militum duci Lovaniensis partim castrum, partim submersi fuerunt. Interea dissensione suborta in castrum, comes Namurcensis castrum & in eo existentes in deditione accepit: comes de Monte acuto sese redimit: Alexander resistere non valens, cedit. Interim dux Lovaniensis recollectis viribus patriam Namurcensem & Leodiensem igne ferroque vastat. Cui fortiter & silenter comes Namurcensis opponit. Dei gratia per omnia victor existens. Sic pax patrie redditæ, cessante duce Lovaniensi a papa excommunicato. Et Alexander ambiciosus, præmissa emendatione, publice Leodii a Frederico episcopo Leodiensi absolutus est. Nec ideo tamen federatæ Alexandro & duci Lovaniensi stiterunt. Nam Fredericum variis iniuriis & præiuris perpetuo affecerunt, & tandem secundo administrationis anno venenatum poculum illi porrexerunt, quo unus oculorum excessus fuit, & alter extinguitur. Cumque lente mori viseretur, renovatus perisifirum poculum: unde sexto Kalendas Junii cæbo animam reddidit. Colligitur ista membraim ex Renere sancti Laurentii

• Humbaldus.

B

C

D

E

rentii

rensi monacho in vita Frederici episcopi, & ex anonymo A
Alensi scriptore huius temporis, & ex Ioanne presbytero,
Brusfemio, Molano, & gestis abbatum S. Laurentii.
Gilberti Porretani hereses, non hac sed sub Eugenio III.
Remensi synodo celebrata. damnatas esse infra patebit.

G. C. Quod ait Vrspergensis abbas, fuisse in hoc concilio patres quadringentos viginti sex, erravit: nisi forte patrum nomine abbates etiam intelligi velit. Nam & ex Orderico habemus, fuisse archiepiscopos xv. episcopos plasmam cc. & Hesso, qui numerum ccccxxvii. affert, eo complectitur abbates. Ex quo fortasse Vrspergensis nara erroris occasio.

*** CONCILIVM ROTOMAGENSE,
Goisfredi archiepiscopi in presbyteros mulierum
confortiū habentes, mense Novemb. anno mcccix.

EX Orderici Vitalis ecclesiastica historia lib. xi. B
synodi huius notitiam ducimus. Goisfredus,
inquit, archiepiscopus postquam de concilio Remensi Rotomagum rediit, tertia Novembris hebdomada synodum tenuit, & institutionibus apostolicis excommunicatus in presbyteros suæ diocesis acriter exasit. Nam inter cætera concilii capitula, quæ protulit, omne confortium feminarum penitus eis interdixit, & in transgressores terribilem anathematis sententiam vibravit. Cumque presbyteri tam grave pondus nimium abhorerent, & inter se pro corporum & animarum discrimine conquirentes multarent: archiepiscopus Albertum quemdam eloquentem, quia nescio quid fieri cœperat, iussit comprehendere, & mox in ergastulo carceris retrudi. Præfatus enim præful erat Brito in multis indiscretus, tenax, & iracundus, vultu gestuque severus, in inceptatione austerus, prociac, & verbositate plenus. Cum autem reliqui sacerdotum infolita re visa nimis obstupissent, & presbyterum sine reatus accusatione & legitima examinatione velut furem de templo trahi ad carcerem vidissent, nimiumque perterriti quod agendum esset ignorarent, dubitantes utrum sese defendere seu fugere deberent: furibundus præful de cathedra furrexit, de synodo concitus exiit, satellitesque suos, quos ad hoc prius instruxerat, advocavit. Protinus illi cum fustibus & armis in ecclesiam irruerunt, & in conventiculum clericorum mutuo colloquentium irreverenter ferire cœperunt. Porro quidam illorum, poderibus suis induti præ cenosos urbis vicos ad hospitia sua cucurrerunt, alii vero podiis vel lapidibus, quos ibi forte invenerant, arreptis, repugnare conati sunt. Clientes autem quod ab inermi coronatorum choro convicti fuissent, erubuerunt: & indignantes, coquos ac pistores, & vicinos assecles acutum asciverunt, & recidivum certamen in sacris temere penetralibus reiteraverunt. Quoscumque in ecclesia vel cæmeterio repererunt, justos vel injustos, percusserunt, vel impeerunt, vel alio quolibet modo injuriati sunt. Tunc Hugo de Longavilla, & Antheitillus de Cropuz, alique nonnulli senes maturi & religiosi, in æde sancta præstolabantur, & de confessione, vel aliis utilibus causis, vicissim loquebantur, seu diurnales horas ad laudem Dei ex debito modulabantur. Vecordes autem famuli stolidi in eos impetum fecerunt, contumeliis affecerunt, & vix a cæde retractis manibus, illis pepercerunt: quia flexis genibus misericordiam flebiliter ipsi postulaverunt. Ipsi protinus dimissum focus qui præcesserant, quanto citius de urbe fugerunt; nec licentiam, nec benedictionem episcopi.

Concil. general. Tom. X.

pi præstolati sunt, sed ditos rumores parochianis & pellicibus suis retulerunt, atque ad comprobendam fidem vulnera & liventes lasuras in corpore suis ostenderunt. Archidiacones vero & canonici, civesque modesti, de infanda cæde contristati sunt, & divinis compatiebantur cultoribus, qui dedecus inauditum perpeffi sunt. Sic in sinu sanctæ matris ecclesiæ sacerdotum cruor effusus est, & sancta synodus in debacchationem & ludibrium conversa est. Nimis conturbatus archipræful, in triclinio receptus delituit. Sed paulo post, ubi fatigatis, ut dictum est, clericis, sædatus furor quievit: progressus aquam accepta solum benedixit, & ecclesiam quam contaminaverat cum tristibus canonicis reconcilavit. Clamor seditionis execrabilis ad aures principis pervenit. Sed ille alius intentus negotiis, rectitudinem læsis facere distulit.

*** CONCILIVM BELLOVACENSE,
Cononis Prænestini, legati apostolici. Vbi actum
inter alia de S. Arnulfi episcopi Sueffionensis
corpore de terra levando, xv. Kal. Novembris
ann. mcccix.

Ex præfatione D. Luca Daclerii ad tomum 11. Spicilegii.

HVjus memoriam concilii acceptam ferimus Li-
sardo Sueffionensi episcopo, qui in vita S. Arnulfi
decessoris sui, cap. 15. Hæc, inquit, & alia superna
patriæ documenta postquam ad aures domni Lambertus, live ad notitiam devoti populi latius pervenerunt: idem episcopus iussit consilium in concilio Belvacensi quinto decimo Kalendas Novembris, cum quibusdam coepiscoporum suorum, quid factu opus esset ad tantam Dei magnitudinem, Intererant ibi episcopi Francorum VVillelmus Catalaunensis columna doctorum, Gaufridus Carnotensis episcopus, Daimbertus Senonensis archiepiscopus, Aurelianorum episcopus, Parisiorum episcopus, Petrus Belvacensis episcopus, Ardebanus Ambianensis episcopus, Robertus Atrebatensis episcopus, Ioannes Morinorum episcopus, Lambertus Tornacensis episcopus, Borgardus Cameracensis episcopus, Bartholomæus Laudunensis, Lisardus ego indignus Sueffionensis episcopus: abbatum, archidiaconorum, præpositorum, & copiosa cleri multitudo. Inter ceteros autem affuit ipse Aldenborgensis abbas, ferens in manibus libellum de vita & moribus, miraculorumque gestis ipsius sancti Arnulfi: quem libellum ego de manibus ejus accipiens aperui, & apertum obtuli episcopis, dicens: Ecce, domini, libellus ipse, qui me conscio, meque autore, de vita ejus conscriptus est: cui, quod vera sunt omnia quæ narrat, testimonium in sine perhibeo, & de cujus miraculis, & hic quosdam, & domi plures valde testes veraces adhibeo. Hunc libellum postulo a vobis diligenter considerari, ut ex ejus notitia valeatis quid de illo agendum sit melius informari. Vestra autem sanctitas audiat iudicium meum, quoniam si in dicecisi mihi commissa pansaret, longum est quod in terra non jaceret. Tunc VVillelmus Catalaunensis episcopus accepit libellum, & inspiciens a principio vidit numerositatem capitulorum, & ait ad episcopum Tornacensem: Domne, quid amplius queritis? Absque libello isto sufficit vobis testimonium domni episcopi Sueffionensis, & clericorum ejus. Debet vobis magnam fiduciam præbere iste talis abbas, ejus & ætas suspiciens da est, & prudentia beneplacet: libellum vero istum, quia synodalibus negotiis occupamur, percurrere non vacat. Ioffredus

K k k episcopus

ANNO
CHRISTI
1119.

ANNO
CHRISTI
1119.

ANNO
CHRISTI
1120.

episcopus Carnotensis ait : Domne Tornacensis, dico vobis in veritate, si Dominus talia vel semel fecisset circa aliquem prædecessorum meorum, ego nec papam, nec legatum, nec vel archiepiscopum confulerem.

Interim dum hæc ab episcopis decernuntur, quidam nobiles magistri scholarum acceperunt libellum, & cutsim perlegerunt quædam gestorum capitula. Quidam ergo eorum concurrentes ubi erant episcopi, cum magna constantia fatebantur : Reuera ex Deo non est, qui hujus sancti exaltationi contrarius est. Tunc Guillelmus Catalaunensis episcopus ait : Per Deum turpe est, quod de re tam aperta dubitamus. Vnde vos domne Tornacensis cum domini gratia, remota omni ambiguitate, statuite diem quo ad locum conveniatis, & sanctum domini servum de terra elevando honorifice recondatis. Lambertus episcopus ait : Ecce legatus in hac ipsa basilica cum nostro archiepiscopo Remensi, vel Turonensi, eminus residet. Rogo vos, placeat vobis ante illos venire, & vestram sententiam illorum iudicio confirmare. Episcopi dixerunt : In nomine domini fiat. Ut ventum est, Lambertus episcopus dixit domno Catalaunensi : Rogo, agite causam meam. Cumque ille brevi facundia ante legatum & archiepiscopos causam explicasset, tam legatus Conon, quam & Remensis archiepiscopus una voce responderunt : Iudicium vestre autoritatis plene suscipimus, & decretum vestri consensus roboramus. Ita episcopus Lambertus convocans abbatem, designavit diem quo Aldenborg conveniret, id est, Kalendis Maii, & viri Dei corpus sanctum de humo levatum juxta morem Gallicanæ ecclesiæ, ceu revera sanctum, reponeret. Dedit etiam litteras cum sigillo, quibus omnem Tornacensis diocesis populum ad tam sanctum officium convocaret.

Fama volans passim celeri, corrente meatu.

Diversos populos has sedes visere fecit.

Taccamus de Flandria, VValachrenses, Scoldanii, Bevelandenfes, Anturpienses, Texandrini, VVasiani, Brabantini, Menapenses, Morinenses, Bolognenses, vel cæterarum regionum plebes ubertim affuerunt. Tempore itaque præstituto advenit episcopus cum Tornacensi archidiacono honorabili Rotberro, & magna copia cleri. Et prælato crucis trophæo, allato quoque sancti euangelii corpore, cum cereis & odoribus, concinente populo aperitur tumultus, &c.

Et cap. 18. Annus quo gesta sunt isthæc, nempe paulo post peractum concilium, designatur. Facta est autem hæc sancti Arnulfi translatio prima die Maii, Indictione xiv. sub anno Dominicæ Incarnationis m cxxi. Francorum sceptrâ tenente Ludovico filio Philippi annis xlv. Flandriæ comitatum agente Carolo filio regis Danorum, cujus uxor fuerat filia Rodberti comitis, cenobium Hildenborgense regente Arnulfo abbate per annos jam xvi. &c.

De eodem concilio chronicon Senonense. Anno, inquit, m cxx. celebratum est concilium, iv. Kal. Novembri. a domno Conone Prænestino, qui tunc legatus dicebatur trium provinciarum, Rotomagensium & Remensium atque Senonensium. Ad quod concilium cum episcopi cum suffraganeis suis, tam episcopis, quam abbatibus harum provinciarum, Beluaco invitarentur, domnus Daimbertus Senonensis archiepiscopus invitatus, molestia corporis detentus venire non potuit.

CONCILIVM NEAPOLITANVM

in Samaria autoritate Guaremundi Hierosolymitani patriarchæ ad reformandos mores ecclesiæ celebratum, in præsentia Balduini Hierosolymorum regis, anno domini m cxx. tempore Callisti papæ II.

CAVSAM una cum actis concilii Tyrinus libro 12. belli sacri cap. 13. his verbis summam describit: Eodem anno, qui erat ab incarnatione Domini millesimus centesimus vice simus, cum peccatis nostris exigentibus regnum Hierosolymorum multis vexationibus fatigaretur, & præter eas quæ ab hostibus inferebantur molestias, locustarum inremperie & edacibus muribus jam quasi quadriennio continuo fruges ita penitus deperissent, ut omne firmamentum panis defecisse videretur : dominus Guaremundus Hierosolymorum patriarcha, vit religiosus ac timens Deum, una cum domino rege Balduino, prælaris quoque ecclesiarum & regni principibus, apud Neapolim urbem Samariæ convenientes, conventum publicum & curiam generalem ordinaverunt. Vbi sermone ad populum habito, exhortationis gratia, cum apud omnes consistere videretur quod populi peccata dominum provocassent, de communi statuunt consilio errata corrigere, & excessus redigere in modum : ut tandem ad frugem melioris vitæ redeunt, & pro commissis condigne satisfacientes, cum sibi redderent placabilem, qui peccatoris non vult mortem, sed magis ut convertatur & vivat. Dereriti ergo de cælo signis minacibus, & terræ motu frequenti, clade quoque simul & famis angustia, & hostium proterva nimis & pene quotidiana instantia, per opera pietatis Dominum sibi reconciliare quærentes, ad morum etigendam conservandamque disciplinam, viginti quinque capitula, quasi vim legis obsequentia, de communi sanxerunt arbitrio. Quæ si quis legendi studio videre quærit, in multarum archivis ecclesiarum ea facile reperire potest.

Interfuerunt autem huic concilio dominus Guaremundus Hierosolymorum patriarcha, dominus Balduinus Hierosolymorum ex Larinis rex secundus, Ebertmarus Cæsariensis archiepiscopus, Bernardus Nazarenus episcopus, Lindenensis episcopus, Asquitillus Bethlehemitanus episcopus, Gildonus electus abbas sanctæ Mariæ de valle Iosaphat, Perrus abbas de monte Thabor, Acharus prior montis Sion, Gerardus prior sepulcri Domini, Paganus regis cancellarius, Eustachius Graniers, VVillelmus de Buris, Barisanus Toppe constabularius, Balduinus de Rames, & alii multi utriusque ordinis, quorum numerum vel nomina non tenemus.

Hanc synodum, ait Baronius anno 1120. prope finem, tanta morum correctio consecuta est, ut per Dei misericordiam anno sequente 1121. Turcarum princeps adversus Antiochiam cum magnis copiis rediens, apoplexia extinctus sit.

*** CONVENTVS QVINTILINEBVRG.

De controversia inter Imperatorem & Pontificem maximum, anno domini m cxxi.

ANNO Christi m cxxi. inquit Anselmus Gemblacensis, mense Octobri Henricus imperator

tor Quintilburgh venit: & hinc inde optimates A regni & apostolicę sedis, tractaturi de controversia, quę est inter imperatorem & regnum, seu etiam contra dominum Apostolicum. Dum autem diu discerneretur de statu regni, & de investiturę ecclesiasticę, & de hereditate Sicfridi comitis Palatini, & de alius negotiis, partim favendo regi, partim differendo causam usque ad presentiam Apostolice: dissimulato fędere, incertiores redeunt, quam venerant. *Conventus hujus locum Vrspergensis non Quintilimburgum, sed Vircsburgum, hoc est Heribopolim, vocat: nisi forte duo fuerint diversi conventus.*

u* CONCILIVM SVESSESSIONENSE, Cononis Pręnestini, sedis apostolicę legati, in quo Petrus Abaelardus condemnatus, anno Christi circiter mccc.

A Baelardum in hoc concilio condemnatum, narrat Ordo Frisingensis libro 1. de gestis Frederici, cap. 47. Defuncta, inquit, Trinitate docens & scribens, tres personas, quas sancta ecclesia non vacua nomina tantum, sed res distinctas, suisque proprietatibus discretas, hæcenus & pie credidit, & fideliter docuit, nimis attenuans, non bonis usus exemplis, inter cętera dixit: Sicut eadem oratio, est propositio, assumptio, & conclusio: ita eadem essentia, est Pater, & Filius, & Spiritus sanctus. Ob hoc Svesionensis provinciali contra eum synodo, sub presentia Romanę sedis legati, congregata, ab egregio viris, & nominatis magistris, Alberico Remense, & Leotaldo Novariense, Sabellianus hæreticus judicatus, libros quos ediderat, propria manu ab episcopis igni date coactus est, nulla sibi respondendi facultate, eo quod discipulandi in eo peritia ab omnibus suspecta haberetur, concessa. Hęc sub Ludovico " seniore Francorum rege facta sunt. Hæcenus Otto.

Ejusdem acta concilii Abaelardus ipse fuisse describit epistola primã, quę historiam calamitatum suarum continet. *Quamquam autem testis est in causã suã minime idoneus, jurabit tamen hic exhibuisse quę narrat: in iis enim multa sunt digna sciri. Neque difficile admodum erit, quã vel ad sui defensionem, vel ad accusatorum invidiam immasceret, dignoscere. Amuli, inquit, mei vehementer accensi concilium contra me congregaverunt, maxime duo illi antiqui insidiatores, Albericus scilicet & Lotulfus, qui jam defunctis magistris eorum & nostris, Guillelmo scilicet atque Anselmo, post eos quasi regnare se solos appetebant, atque etiam ipsis tanquam heredes succedere. Cum autem utriusque Remis scholas regerent, crebris suggestionibus archiepiscopum suum Rodolphum adversum me commoverunt, ut ascito Conano Pręnestino episcopo, qui tunc legatione fungebatur in Gallia, cõventiculum quemdam sub nomine cõcili in Svesionensẽ civitate celebrarent; meque invitarent quatenus illud opus clarum, quod de Trinitate composueram, mecum asferrem. Et factum est ita. Antequam autem illuc pervenirem, duo illi prædicti amuli nostri ita me in clero & populo diffamaverunt, ut pene me populus, paucosque qui advenerant ex discipulis nostris, prima die nostri adventus lapidarent, dicentes me tres Deos prædicasse & scripsisse, sicut ipsis persuasum fuerat. Accessi autem, mox ut ad civitatem veni, ad legatum: eique libellum nostrum inspicendum & dijudicandum tradidi, & me, si aliquid scripsissem quod a catholica fide, diff-*

sentiret, paratum esse ad correctionem vel satisfactionem obtuli. Ille autem statim mihi præcepit libellum ipsum archiepiscopo, illisque amulis meis deferre, quatenus ipsi me judicarent, qui me super hoc accusabant: ut illud etiam in me completeretur: *Et inimici nostri sunt iudices.*

Narrat deinde altercationes aliquot cum adversariis suis. Tum: Extrema vero die concilii, priusquam residerent, diu legatus ille atque archiepiscopus cum amulis meis, & quibusdam personis, deliberare cęperunt, quid de me ipso & libro meo statueretur, pro quo maxime vocati fuerant. Et quoniam ex verbis meis, aut scripto quod erat in presentia, non habebant quod in me prætenderent: omnibus aliquantulum conticentibus, aut jam mihi minus aperte detraherentibus, Gaufridus Carnotensis episcopus, qui cæteris episcopis & religionis nomine & sedis dignitate præcellerat, ita exorsus est. Nostis domini omnes qui adestis, hominis hujus doctrinam, qualiscumque sit, ejusque ingenium, in quibuscumque studierit multos affectatores, & sequaces habuisse, & magistrorum tam suorum quam nostrorum famam maxime compressisse, & quasi ejus vineam a mari usque ad mare palmites suos extendisse. Si hunc præjudicio, quod non arbitror, gravaveritis, etiam recte, multos vos offensuros sciatis, & non deesse plurimos qui eum defendere velint: præsertim cum in presentia scripto nulla videamus, quæ aliquid obtineant aperte calumnię. Et quia juxta illud Hieronymi, semper in propatulo fortitudo æmulos habet, feruntque summos fulgura montes: videte ne plus ei nominis confertis violenter agendo, & plus nobis criminis ex invidia, quam ei ex justitia conquiritamus. Falsus enim rumor, ut prædictus doctor meminit, cito opprimitur, & vita posterior judicat de priore. Si autem canonice agere in cum disponitis, dogma ejus vel scriptum in medium proferatur, & interrogato libere respondere liceat, ut convictus vel confessus, penitus obmutescat. Iuxta illam saltem beati Nicodemi sententiam, quã dominum ipsum liberare cupiens, atquebat: *Nunquid lex nostra judicat hominem, nisi audierit ab ipso prius, & cognoverit quid faciat?* Quo audito statim amuli mei obstræpentes exclamaverunt: O sapiens consilium, ut contra ejus verborum contumaciam, ejus argumentis vel sophismatibus univèrsus obstitere mundus non posset! Sed certe multo difficilius erat cum ipso contendere Christo, ad quem tamen audiendum Nicodemus juxta legis sanctiorem invitabat. Cum autem episcopus ad id quod proposuerat eorum animos inducere non posset, alia via eorum invidiam refrenare attemptat, dicens, ad discussionem tantę rei, paucos qui aderant non posse sufficere, majorisque examinis causam hanc indigere. In hocque ulterius tantum suum esse concilium, ut ad abbatiam meam, hoc est monasterium sancti Dionysii, abbas meus, qui aderat, me reduceret: ibique pluribus ac doctioribus personis convocatis, diligentiori examine quid super hoc faciendum esset statueretur. Assensit legatus huic novissimo consilio, & cæteri omnes. *Et post pauca*: Tunc amuli mei nihil se egisse cogitantes, si extra dicentem suam hoc negotium ageretur, ubi videlicet judicium minime exercere valerent, qui scilicet de justitia minus confidebant: archiepiscopo persuaserunt hoc sibi valde ignominiosum esse, si ad aliam audientiam causa hæc transferretur, &

ANNO CIRCAITER CHRISTI 1121. "al. correctionem. Deuter. 32.

"al. assertatores.

Tomo 3. ep. 1. pram. in quæst. Hebr. in Genes. Horat. lib. 2. carm. Od. 10. Tom. 1. epist. 10.

"al. confusus.

Joan. 7.

"al. Sapientis.

ANNO
CHRISTI
GIRICITER
1120.

periculosum fieri si sic evaderem. Et statim ad legatum concurrentes, ejus immutaverunt sententiam, & ad hoc invitum pertraxerunt, ut librum sine ulla inquisitione damnaret, atque in conspectu omnium statim combureret, & me in alieno monasterio perenni clausura cohiberet. *Et aliquando post.* Quod cum Carnotensis presensisset episcopus, statim machinamenta hæc ad me retulit, & me vehementer hortatus est, ut hoc tanto lenius tolerarem, quanto violentius agere eos omnibus patebat. Atque hanc tam manifestæ invidiæ violentiam eis plurimum obfuturam, & mihi profuturam non dubitarem. Nec de clausura monasterii ulla tenus perturbaber, sciens profecto legatum ipsum, qui coactus hoc faciebat, post paucos dies cum hinc recesserit, me penitus liberaturum. Et sic me, ut potuit, stentem flens & ipse consolatus est.

Cap. 10.

Vocatus itaque statim ad concilium adfui, & sine ullo discussionis examine me ipsum computergent propria manu librum memoratum meum in ignem projicere. Et sic combustus est, ut tamen, cum nihil dicere viderentur, quidam de adversariis meis id submurmuraverit, quod in libro scriptum deprehenderat, solum Deum patrem omnipotentem esse. Quod cum legatus subintellexisset, valde admittans, ei respondit hoc nec de puerulo aliquo credi debere, quod adeo erraret: cum communis, inquit, fides & teneat & profiteatur tres omnipotentes esse. Quo audito Terricus quidam scholarum magister irridendo subintulit illud Athanasii: Et tamen non tres omnipotentes, sed unus omnipotens. *Et infra:* Tunc archiepiscopus assurgens; verbis, prout oportebat, commutatis, sententiam legati confirmavit, dicens: Revera, Domine, inquit, omnipotens Pater, omnipotens Filius, omnipotens Spiritus sanctus. Et qui ab hoc dissentit, aperte devius est, nec est audiendus, Et modo si placet, bonum est ut frater ille fidem illam coram omnibus exponat, ut illa prout oportet vel approbetur, vel improbetur, atque corrigatur. Cum autem ego ad profitendam fidem meam & exponendam assurgerem, ut quod sentiebam verbis propriis exprimerem: adversarii dixerunt non aliud mihi necessarium esse, nisi ut symbolum Athanasii recitarem, quod quisvis puer æque facere posset. Ac ne ex ignorantia prætenderem excusationem, quasi qui verba illa in usu non haberem, scripturam ad legendum afferri fecerunt. Legi inter suspiria, singultus, & lachrymas, prout potui. Inde quasi reus & convictus, abbati sancti Medardi, qui aderat, traditus, ad claustrum ejus tanquam ad carcerem trahor: statimque concilium solvitur. Abbas autem & monachi illius monasterii me sibi remansurum ulterius arbitantes, summa exultatione susceperunt, & cum omni diligentia tractantes consolari frustra nitabantur. *Deinde.* Legatus statim penitentia ductus, post aliquot dies, cum ad tempus coactus satisfecisset illorum invidiæ, me de alieno educatum monasterio ad proprium remisit: *nempe S. Dionysii in Francia.*

"al. parvulo.

"al. necessarium.

G. C. Annum huic concilio circiter M C X X. adscribitur. Ex Abacardo quippe intelligimus celebratum esse aliquanto post mortem Guillelmi Campellensis, episcopi Catalaunensis, quem obiisse constat anno M C X X. Legatio jam fungebatur in Galliis Cono Paschali II. pontifice, ut constat ex conciliis aliquot ante descriptis ad ann. M C X V. & M C X V. continuata est legatio a Gelasio II. ut intelligitur

A ex concilio Colonienſi supra edito ad ann. M C X V I I I. autore Bino, cum tamen anno M C X I X. sit habitum. Ac denique a Callisto II. ut hoc & Senonenſi concilio docemur. Dam-natus iterum fuit Abacardus post annos aliquot in concilio Senonenſi: de quo, suo loco.

CONCILIUM ROMANVM
sub Callisto II. primum, quo Cassinenſis monasterii abbas Oderisus consecratur, ejusdemque monachi a querela episcoporum absolvuntur, anno dom. M C X X I I.

Res in hac synodo gestas Roma chronicon Cassinense commemorat lib. 4. cap. 80. his verbis: Mense itaque Martio preparatis quæ erant necessaria itineri, Romam, ut sibi a pontifice injunctum fuerat, consecrandus adventit. Ibi ab eodem papa, qui tunc forte concilium celebrabat, honorifice consecratus, a cardinalibus Romanis que nobilibus in magna est gloria habitus.

In hac synodo episcopi adversus monachos invidia inflammati, ceperunt dicere, nil superesse aliud, nisi ut subblatis virgibus & annulis, monachis deservirer. Illos enim ecclesias, villas, castra, decimationes, vivorum & mortuorum oblationes detinere. Conventusque ad pontificem: Decidit, aiebant, pudor, canonicorum honestas obliterata est, clericorum religio corruit, dum monachi contempto caelesti desiderio jura episcoporum insatiabiliter ambiunt, & omnes quæ sua sunt quaerunt: & qui mundum cum suis concupiscentiis reliquerant, his quæ mundi sunt inhiare non desinunt: & quibus per beatum Benedictum ultro quiescendi locus offertur, ad episcoporum jura rapida die noctuque occupantur. Et cum variæ ingeniis hinc inde essent prolata sententiæ, tandem ex jussione abbatis unus ex nostris surgens in medium, dixit: Congregati sunt inimici nostri, & gloriantur in virtute sua. Sed tu Deus noster conterere virtutem illorum, ut cognoscant quia non est alius qui pugnet pro nobis, nisi tu Deus noster. Nam quid acturi sint fratres Cassini degentes, qui die noctuque omnipotens Dei clementiam pro totius mundi salute implorare & exorare non desinunt, si concessiones Romanorum pontificum violantur? Neque enim ita Cassinenses abbates de apostolica sede meruerunt, ut que sancto Benedicto imperatores, reges, principes, duces, Romanique pontifices obtulerunt, nos apostolatus vestri tempore mereamur amittere. Cum hæc & alia multa proferreret, quidam Liguria episcopus dixit: Licet episcoporum religiositas conqueſta contra monachos fuerit, non tamen sine causa prædecessores nostri monasteria ditaverunt. A principio namque surgentis ecclesiæ, duos ordines cepisse notissimum est: unum qui laboraret in verbo & doctrina, alterum qui vacaret orationi: unum qui activæ, alterum qui contemplativæ vitæ deservirer. Vnde non immerito nos potius diligere monachos, quam insequi convenit. Ad hæc pontifex imperato silentio dixit: Cassinensis ecclesia non ab hominibus neque per hominem, sed per Iesum Christum fundata est: cuius imperio Benedictus pater locum prius idolis deditum purgans, sanctæ descriptione regulæ, miraculorumque prodigiis, & sua corporali requie, orbi spectabilem reddidit, totiusque monasticæ ordinis caput esse constituit. Accedit quod idem venerabilis locus a Romanis pontificibus instauratus, Romanæ ecclesiæ filiorum & in adversis solatium, & in prosperis

ris tuta requies persat. Et nos igitur sancto-
rum prædecessorum nostrorum vestigia securi,
Castlensis cœnobium ab omni mortalium iugo
quietum semper ac liberum manere, & sub so-
lus sanctæ Romanæ ecclesiæ defensione perpetuo
manere decernimus. Cætera vero monasteria,
in quo ordine antiquitus constructa sunt, manere
jubemus.

In eo etiam concilio memoratus pontifex,
Girardi abbatis animam, & omnia nostri cœno-
bii jura, episcopis & archiepiscopis commendari
curavit: abbas vero peractis Romæ negotiis suis,
ad monasterium rediit, & ab omnibus fratribus
solenni est & honorifica processione susceptus.

*** CONVENTVS VVORMATIENSIS,

De concordia inter sacerdotium & imperium
ineunda, habitus anno Domini MCCCXI.

De hoc conventu Anselmus Gemblacensis in chro-
nico: Anno, inquit, MCCCXI. optimates regni,
cum episcopis convenientes Henricum Imperato-
rem, Deo sibi proprio, id egerunt saluberrimo
consultu, ut inter ipsum & Apostolicum contro-
versia de investituris ecclesiarum tandem finire-
tur. Legantur inde Romam ex parte Imperatoris
Bruno Spirensis episcopus, & Arnulphus abbas
Fuldensis. Interim Henricus imperator pascha Do-
mini Aquisgrani celebrat. Et paulo post: Dominus
Apostolicus visa & recepta legatione imperatoris,
pertæsus & ipse dissonantiam nimium inter eos
diutina, libenter assensit: & tam consultu totius
Romani senatus, quam etiam omnium episcoporum
Italicorum, mittuntur ex latere Apostolici
Lambertus Ostiensis episcopus, & Saxo cardina-
lis de monte Cœlio, & Gregorius alter cardinalis,
ad ordinandam rem tanti negotii. Mense Septem-
bri, in nativitate sanctæ Mariæ, Henricus imperator
cum episcopis & optimatibus regni venit Vvorma-
tiam, ubi occurrerunt ei legati sedis apostoli-
cæ. Vbi, ut fir, in tanto magnatum consensu
eventilata ratione, tandem gratia antiquæ carita-
tis redintegratur inter Imperatorem & Apostoli-
cum, Dei ordinatione. Quorum consensus talis est.

Ego Callistus episcopus, servus servorum
Dei, tibi dilecto filio Henrico, Dei gratia Roma-
norum imperatori augusto, concedo electiones
episcoporum & abbatum Teutonicæ regni, qui ad
regnum pertinent, in præsentia tua fieri, absque
simonia & aliqua violentia, ut si qua inter partes
discordia emerferit, metropolitani & comprovin-
cialium consilio vel iudicio, saniori parti assensum
& auxilium præbeas. Electus autem a te regalia
accipiat per sceptrum: exceptis omnibus quæ ad
Romanam ecclesiam pertinere noscuntur: & quæ

ex his jure tibi debet, faciat. Ex aliis vero parti-
bus imperii consecratus, infra sex menses regalia
per sceptrum a te recipiat. De quibus vero mihi
querimoniam feceris, & auxilium postulaveris, se-
cundum officii mei debitum, auxilium tibi præ-
stabo. Do tibi veram pacem, & omnibus qui in
parte tua sunt, vel fuerunt tempore hujus discor-
dia.

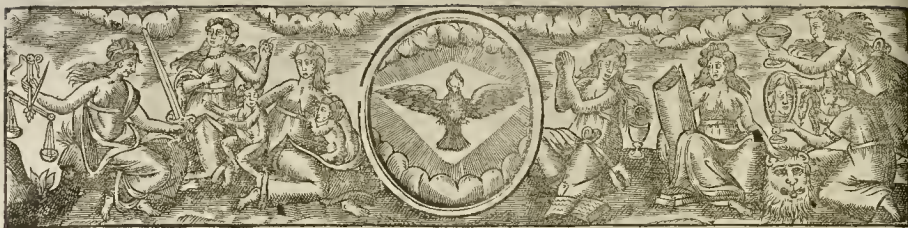
Rescriptum Henrici Imperatoris.

Ego Henricus Romanorum imperator augustus,
pro amore Dei & sanctæ Romanæ ecclesiæ, & domini
papæ Callisti, & pro remedio animæ meæ, remitto
Deo & sanctis apostolis Dei Petro & Paulo, san-
ctæ catholicæ ecclesiæ, omnem investituram per
annulum & baculum: & concedo in omnibus ec-
clesiis, quæ in regno & imperio meo sunt, cano-
nicam fieri electionem & liberam fieri consecra-
tionem. Possessiones & regalia beati Petri, quæ
a principio hujus discordiæ, usque ad hodiernam
diem, sive tempore patris mei, sive etiam meo,
ablata sunt, quæ habeo, eidem sanctæ Romanæ
ecclesiæ restituo: quæ autem non habeo, ut red-
dantur fideliter juvabo. Possessiones etiam om-
nium aliarum ecclesiarum, & principum, & alio-
rum tam clericorum, quam laicorum, consilio
principum & iustitia, quæ habeo, reddam; quæ
non habeo, ut reddantur, fideliter juvabo. Et do
veram pacem domino papæ Callisto, sanctæque
Romanæ ecclesiæ, & omnibus, qui in parte ipsius
sunt, vel fuerunt: & in quibus sancta Romana ec-
clesia auxilium postulaverit, fideliter juvabo.

Eadem habet abbas Vvpergensis, atque addit: Mox
ab apostolicæ sedis apocrisariis in communionem
receptus, tam ipse imperator, quam universus sibi
subjectus exercitus: immo generalis absolutio
cunctis hoc schismate pollutis per autoritatem
apostolicam facta.

Et aliquanto post: Hujusmodi scripta atque re-
scripta, propter infinitam multitudinis conventum,
loco campeltri juxta Rhenum lecta sunt, data, &
accepta: postque multimodas laudes rerum gubernatori
redditas, celebratis a domino Ostiensi Divi-
nis sacramentis, inter quæ dominum imperatorem
cum pacis osculo sanctæque communionis plenissi-
me reconciliavit, discessum est ab omnibus cum
lætitia infinita.

Alterum quoque non multo post, id est, in fe-
Colloqu. Bamberg.
sto sancti Martini, colloquium imperator cum
principibus qui priori non aderant, Babenberg
habuit, ubi & cunctis in sua vota concordantibus,
inter multa, quæ tam ad regni, quam sacerdotii
congruebant honorem, more majorum compo-
sita, legatos proprios cum Romanis destinavit: &
utroque nuncia simul & munera ferentes hono-
rifica, domino apostolico Callisto, consanguineo
scilicet jam sibi unitissimo, direxit.

ANNO
CHRISTI
1123.

CONCILIUM LATERANENSE I. GENERALE, SVB CALLISTO II. SVMMO PONTIFICE.

ANNO
CHRISTI
1123.

HISTORIA EIVSDEM CONCILII.

*Can. 22.

VAMVIS octava generalis synodus statuerit nemini licere laicorum principum, aut potentum virorum, semet inferre electioni, vel promotioni patriarchæ, metropolitæ, aut cuiuslibet episcopi: nonnulli tamen principes & imperatores, episcopatus, abbatias, & cætera ecclesiastica beneficia conferendius sibi vindicant; & cum turpissimo mercatu venales ecclesiasticas dignitates facerent, indigni ad eas assumebantur. quamobrem quamplurima mala ac vitia in clero exorta sunt. Contra totigitur ecclesiæ incommoda surrexerunt, ut par erat, summi Romani pontifices, præcipue Gregorius VII. ecclesiasticæ libertatis vindex acerrimus, qui octavi concilii canonem innovans, decrevit ut nullus clericus investituram episcopatus, vel abbatie, vel ecclesiæ, de manu imperatoris, vel regis, vel alicujus laicæ personæ susciperet. Investituræ enim appellabantur hujusmodi electiones, quæ a principibus per baculum & anulum fiebant. Ac singulis ferme annis concilia habuit: in quibus in eo potissimum eleboravit, ut & fornicationem ac simoniam ex clero eyelleret, & ecclesiarum investituræ ex principum manibus eriperet. Henricum quoque imperatorem sæpius literis ac legationibus admonuit, ut ab ecclesiarum investituris, simonia, aliisque sceleribus abstineret. Cumque is sanctissimi pontificis monitis obtemperare contemneret, cum pontifex excommunicavit, ac regno privavit: eundem tamen postea suppliciter veniam petentem ad communionem admisit. Sed paulo post ad pristinos errores rediit, ac vi & armis pontificem e sede deturbare est ausus: & Guibertum Rayennatem

archiepiscopum pseudo pontificem creavit. Quare Gregorius Henricum iterum fidelium communiõne & regno privavit: Guibertum excommunicavit, ac deposuit. Victor tertius, qui Gregorio proxime successit, synodo habita, Gregorii sententiam in Guibertum & Henricum latam confirmavit. Idem fecit Urbanus II. Victoris successor in multis a se conciliis celebratis: in quibus, Gregorium imitatus, multa decreta contra simoniacos, concubinariorum, & laicorum investituræ fecit. Tandem sub Paschale II. Guibertus antipapa obiit, & Henrico toties excommunicato, atque imperio privato, Germania principes Henricum ejus filium subrogant: qui cum Romam postea, ut a Paschale pontifice imperialem coronam acciperet, accessisset, nihilo melior patre effectus, sacrilega manu pontificem cepit, in carcerem conjecit, ac vi ab illo privilegium de investituris extorsit. Paschalis postmodum duo Laterani celebravit concilia, in quibus privilegium, seu potius pravilegium Henrico concessum abrogatum est, & excommunicationis sententia in Henricum prolata. Verum ille paternam imitatus impietatem non solum ab incepto non desistit, verum etiam mortuo Paschale Gelasium pontificem vi & armis Roma eiecit, in ejusque locum Burdinum Braacensem archiepiscopum intrusit. Gelasius in Galliam profectus, paulo post diem clausit extremum. In cujus locum, omnium cardinalium consensu, tum eorum qui in Gallia cum Gelasio erant, tum aliorum omnium qui Romæ remanserant, successus est Guido Viennensis archiepiscopus, Callistus secundus in pontificatu dictus, regio atque imperiali sanguine ortus: qui statim Remis satis frequens habuit concilium, in quo cum Henricus ab investituris nollet abstinere, præde-

l. Syn. Rom. a Greg. VII habitus, extat in lib. 3. regist. post ep. 52. & a. l. syn. in l. 6. post ep. 5. Bert. Constant. in ap. ad Herm. Contract. anno 1085. d. Greg. VII l. 4. ep. 22. & in synod. cit. & alibi. Extant in ejus regist.

f. Greg. 1.3. epist. 10. & alibi. g. Syn. 1.3. post ep. 10. Bert. Lambert. Scafnaburg. anno 1076. & alibi. Lib. 4. epist. 11.

Lib. 8. 5. 12. & in syn. lib. 7. & Leo C. 1.3. cap. chrõ. C. Petr. Di. 1.4. cap. chrõ. C. Bert. Cõ an. 1091. 1095. & Abbas Vrperg. an. 1109. alii. Pet. Di. 1.4. cap. & seq. Vrperg. lib. 1. 5. & alii. Pandulph. in vita G. lasii. Pandulph. in Call. vi. & Sug. 2. bas in vi. Ludo. re. q. Suger. sup. abba. & Roger. Au. Angli.

prædecessorum sententias in illum latas confirmans, cum excommunicationis sententiæ subiecit: ac Romam veniens, Burdinum, qui se Sutrii communiarierat, cepit, & atque in monasterium ad penitentiam agendam detrusit. Adalbertum archiepiscopum Moguntinum in Germania legarum constituit: qui strenue suum exequens munus, episcopos & principes pro ecclesiæ defensione adversus imperatorem commovit, & ingentem comparavit exercitum: qui cum non procul abesset ab Henrici castris, magno Dei beneficio, non ad pugnam, sed ad deliberandum de pace inter imperatorem & pontificem, duodecim sunt ex utraque parte principes viri delecti, qui una cum imperatore convenere, ac decreverunt ut schisma omnino tolleretur, & legati ad pontificem destinarentur, a quo summopere postularent, ut indicto generali concilio firmissima sanciretur pax: quæ maxima cum animi alacritate pontifex audivit. Quid enim jucundius, quid utilius catholicæ ecclesiæ accidere potuit, quam diuturno sublato schismate imperatores ad catholicæ ecclesiæ unitatem & conjunctionem redire? Coegit igitur Romæ in Lateranensi ecclesiâ concilium Callistus: de quo Sugerius abbas, & qui eidem interfuit, hæc habet. Cum apud eum, scilicet Callistum, demonstrando, magno concilio trecentorum & amplius episcoporum Laterani compositionis pacis de querela investiturarum astutissimus, & Pandolphus a quoque scribit nongentos & nonaginta septem, partim episcopos, partim abbates, ad concilium convenisse. In quo hæc fuerunt pacis conditiones: inter pontificem & imperatorem constitutæ: ut scilicet imperator liberis clericis & monachis relinqueret episcoporum & abbatum electiones: contra vero pontifex concessit clericis, ut regalia ab imperatore acciperentur; ut quæ sunt Dei Deo, quæ sunt Cæsaris Cæsari redderentur. Quas pacis conditiones, celebrato concilio, imperator coram pontificis legatis, Germaniæ principum consensu, recepit, eisque subscripsit. Quibus peractis, legatum imperatorem, tum carceris publice ab ecclesiæ censuris absolventur. In eo præterea concilio idem Callistus pontifex omnia Burdini acta post ejus damnationem rescidit: & ut ecclesiam Dei diuturnis schismaticorum factionibus labefactatam, in pristinam resitueret disciplinam, Gregorium septimum & Urbanum sanctus, nonnullos fancivrum canones, inter quos ille præcipuus: Vt Christianis, qui in Palæstina contra Sarracenos bellarebant, auxilium mitteretur.

Aris chirographa ultro citroque data esse in conventu VVormaciensi anno M CXXIII. a legatis id Romam relatum esse: indictum esse postea Lateranense concilium univervale. Quorum ordo certissime quoque persuadet, concilium hoc celebrari non potuisse anno M CXXIII. quadragesimæ tempore. Binius qui anno uno retroagit hoc concilium, idem præstitit & duobus aliis, Colonienfi nimirum & Friedellariensi, supra ad annum M CXXIII. descriptis, cum anno sequenti celebrata esse dicat, qui eorum tellis citatur VVipergensis.

EPISTOLÆ CALLISTI PAPÆ II.

Calixtus episcopus, servus servorum Dei, dilectis fratribus & filiis archiepiscopis, episcopis, abbatibus, prioribus, & ceteris tam clericis quam laicis beati Petri fidelibus per Gallias constitutis, salutem & apostolicam benedictionem.

Quia dereliquit populus legem Domini, & in judiciis ejus non ambulabat: visitavit Dominus in virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorum. Paternæ tamen conservans viscera pietatis, de sua confidentes misericordia non relinquit. Diu siquidem peccatis exigentibus, per illud Teutonicorum regis idolum, Burdinum videlicet, fideles ecclesiæ conturbati sunt: & alii quidem capti sunt, alii usque ad mortem carceris maceratione afflicti sunt. Nuper autem festis paschilibus celebratis, cum peregrinorum & pauperum clamores ferre penitus non possemus, cum ecclesiæ fidelibus ab Vrbe digressi sumus, & tandem Sutrium obsedimus, donec Divina potentia, & supradictum ecclesiæ inimicum Burdinum, qui diabolo nidum ibidem fecerat, & locum ipsum omnino in nostram tradidit potestatem. Rogamus itaque clementiam vestram, ut pro tantis beneficiis una nobiscum regi regum gratias referatis, & in catholicæ ecclesiæ obedientia & servitio constantissime maneatis, tertitionem debitam in præsentem & in futuro ab omnipotente Domino per gratiam ejus recepturi. Rogamus etiam, ut has litteras alter alteri præsentari, omni remota negligentia, faciatis. Datum Sutrii, quinto Kalendas Maii.

Calixtus episcopus, servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Henrico glorioso Romanorum imperatori augusto, salutem & apostolicam benedictionem.

OMNIPOTENTI domino Deo nostro, auctori omnium bonorum, laudes & gratias agimus, qui per immensam bonitatis suæ clementiam eorum aspiratione sui Spiritus illustravit, & te, jam dudum nimium reluctanrem, nunc tandem ad ecclesiæ gremium revocavit. Siquidem prout dilecti filii nostri & diaconi cardinalis, & fidelium nuntiorum tuorum relatione, ac litterarum lectione percepimus, sano usus concilio, nostris & ecclesiæ catholicæ salutatibus monitis humiliter obedisti. Et nos ergo in beati Petri filium paternæ affectionis brachiis re suscipimus, & personam tuam & imperium tanto deinceps amplius & benignius diligere, ac divina preceunte gratia honorate optamus, quanto devotius præ tuis modernis prædecessoribus Romanæ ecclesiæ obedisti, & quanto specialius carnis es nobis consanguinitate conjunctus. Age ergo, fili carissime, ut tu nobis & nos te fruamur in Domino, perpendam imperialis excellentia tua, quantum diuturna ecclesiæ

OBSERVATIO G. COSS.

De anno quo celebratum hoc concilium.

Binius Baropium sanctus, anno M CXXIII. hoc concilium collocat. Celebratum autem sequenti anno fuisse multa convincunt. Primum enim ei Sugerius interfuit jam abbas effectus sancti Dionysii: atque ut ipse testatur in vita Ludovici Crassi, sequente ordinationis sue anno. At Sugerii decessor Adamus obiit anno M CXXII. ut ex veteribus instrumentis plurimis constat: immo & in vulgatis catalogis, quod minus etiam Baronio faveret, ejus obitus anno M CXXIII. tribuitur. Deinde Robertus de Monte. Anno, inquit, M CXXIII. concilium Roma celebratur, pax inter regnum & sacerdotium reformatur, & ius investiturarum episcoporum ab imperatore exstinguitur. Quæ acta esse eo concilio, nemo nescit. Adde Falconis Beneventani chronicon, in quo his indubitatis characteribus consignatur Lateranense nostrum: Anno M CXXIII. Dominica incarnationis, & quinto anno pontificatus domini Callisti II. summi pontificis, & universalis papa, mense Martio, prima indictionis.

Erroris forte occasio ex eo nata, quod concessioni Callisti II. Henrico imperatori factæ adscriptus sit an. M CXXII. Sed meminisse poterant, Callisti papæ & Henrici imperato-

ANN^o
CIRISTⁱ
1122.

ecclesia imperiique discordia Europæ fidelibus A
intulerit detrimentum, & quantum nostra pax
affere poterit boni fructus, Domino cooperante,
incrementum. Sane de statu nostro noverit tua di-
lectio, quia licet nos graviter quandoque infirmi
fuimus, nunc tamen per Dei gratiam incolu-
mes sumus, & tuam tam animæ quam corporis
sanitatem per omnia desideramus. De iis autem
quæ viva voce referenda prædictis fidelibus tuis
nunciis commisisti, per eosdem quid nobis & no-
stris videatur fratribus, respondemus. Legatos ita-
que nostros qui apud vos sunt benevolentia ve-
stra attentius commendantes, rogamus, ut, quia
concilium indictum a nobis accelerat, cito eos
ad nos Domino largiente remittas. Tuos vero le-
gatos ita instructos dirigas, ut juxta promissum
B
rum regalia in integrum ecclesiæ Romanæ res-
tituant. Ad hæc pro nepote nostro Meten-
si episcopo & fratribus ejus gratias tuæ beni-
gnitati referimus, quoniam in iis primitias boni-
tatis tuæ cognovimus. Illa enim bonæ voluntatis
pax esse conspicitur, ex qua bonæ voluntatis ope-
ra demonstrantur. Fratres enim episcopi, cardi-
nales, & totus Romanus clerus una nobiscum te,
& principes, & barones tuos salutant: Divinæ
majestatis misericordiam deprecantes, ut vos ad
honorem suum, & ecclesiæ suæ, in longum custo-
diat. Data Idibus Decembris.

CONCILII LATERANENSIS C

GENERALIS,

a Callisto papa II. celebrati.

CANONES.

Eos Baluzius ad lib. 8. de concord. Sacerdot. & Imp. edi-
dit ex vetulo codice MS. monasterii Anianensis; ubi alius
canonum ordo, & lectiones aliquando diversæ. Ordinem
canonum editionis istius, & varias ejusdem lectiones, ad
marginem annotamus; ubi An. significat codicem Ania-
nensem.

TITVLI CANONVM.

1. De simoniaci ordinationibus & promotionibus.
2. *Ut prepositus, archipresbyter, decanus, nullus fiat, nisi presbyter; nullus archidiaconus, nisi diaconus.*
3. *Ut presbyteris, diaconis, subdiaconis, interdicta sint mulierum contubernia.*
4. *Ut laici de ecclesiasticis rebus non disponant.*
5. *Ut consanguineorum conjunctiones non fiant.*
6. *Ut ordinationes Burdini sint irrita.*
7. *Ut nullus det alteri curam animarum, aut præbendam sine consensu episcopi.*
8. *Ut nemo Beneventanam civitatem invadat.*
9. *Ut excommunicati a suis episcopis, ab aliis in communionem non recipiantur.*
10. *Ut nemo episcopum consecret, nisi canonice electum.*
11. *De iis qui Hierosolymitanum, vel Hispanicum iter suscipiunt.*
12. *Ut Porticanorum sine heredibus morientium bona non pervadantur.*
13. *De eo qui tregnam diffregerit.*
14. *Ut oblationes ecclesiis factæ, a laicis non auferantur. Item ut ecclesia non incastellentur.*
15. *Ut moneta falsa neque fiat, neque expendatur.*
16. *Ut Romipeta, & alia sacra loca visitantes, non molestentur.*
18. *Ut parochiales presbyteri constituantur ab episcopis.*
19. *De servitiis quæ monasteria facere possunt episcopis, & de possessionibus ecclesiarum tricennialibus.*

20. *Ut ecclesia cum bonis suis & personis tuta sint, & sine molestia.*

21. *Ut presbyteri, & concubinas non habeant, nec matrimonium contrahant.*

22. *Ut alienationes in Ravenn. exarchatu & ali-
bi non legitime factæ, irrita sint.*

CANONES.

I. *De simoniaci ordinationibus & promo-
tionibus.*

Sanctorum patrum exempla sequentes, & officii nostri debito innovantes, ordi-
nari quemquam per pecuniam in ecclesia
Dei, vel promoveri, auctoritate sedis apo-
stolica modis omnibus prohibemus: si
quis vero in ecclesia ordinationem vel
promotionem taliter adquisierit, acquisita
profus careat dignitate.

II. *Ut prepositus, archipresbyter, decanus, nul-
lus fiat nisi presbyter, nullus archidiaconus,
nisi diaconus.*

Nullus in præpositum, nullus in archi-
presbyterum, nullus in decanum, nisi pre-
sbyter; nullus in archidiaconum, nisi dia-
conus ordinetur.

III. *Ut presbyteris, diaconis, subdiaconis, in-
terdicta sint mulierum contubernia.*

Presbyteris, diaconibus, vel subdia-
conibus, concubinarum & uxorum con-
tubernia penitus interdicimus, & aliarum
mulierum cohabitationem, præter quas
synodus Nicæna per solas necessitudinum
causas habitare permisit, videlicet matrem,
sororem, amitam, vel matetertam, aut alias
hujusmodi, de quibus nulla valeat juste su-
spicio oriri.

IV. *Ut laici de ecclesiasticis rebus non
disponant.*

Præterea juxta beatissimi Stephani pa-
pæ sanctionem statuimus, ut laici, quan-
vis religiosi sint, nullam tamen de eccle-
siasticis rebus aliquid disponendi habeant
facultatem: sed secundum apostolorum
canones, omnium negotiorum ecclesiasti-
corum curam episcopus habeat, & ea vel-
ut Deo contemplante dispense. Si quis
ergo præcipuum, aut laicorum aliorum, di-
spensationem vel donationem rerum sine
possessionum ecclesiasticarum sibi vendi-
caverit, ut sacrilegus judicetur.

V. *Ut consanguineorum conjunctiones non
fiant.*

Conjunctiones consanguineorum fieri
prohibemus: quoniam eas, & Divinæ, &
sæculi prohibent leges. Leges enim Divi-
næ, hoc agentes, & eos qui ex eis prodeunt,
non

non solum ejiciunt, sed maledictos appellant; leges vero sæculi, infames tales eos vocant, & ab hereditate repellunt. Nos itaque parres nostros sequentes, infamiam eos notamus, & infames esse censemus.

VI. *Vt ordinationes Burdini sint irritæ.*

Ordinationes, quæ a Burdino hæresiarcha, postquam a Romana ecclesia est damnatus, quæque a pseudoepiscopis per eum postea ordinari factæ sunt, irritas esse decernimus.

VII. *Vt nullus det alteri curam animarum, aut præbendam, sine consensu episcopi.*

Nullus omnino archidiaconus aut archipresbyter, aut præpositus, vel decanus, animarum curam, vel præbendas ecclesiæ, sine iudicio vel consensu episcopi, alicui tribuat: immo sicut sanctis canonibus constitutum est, cura & rerum ecclesiasticarum dispensatio in episcopi iudicio & potestate permaneat. Si quis vero contra hæc facere, aut potestatem ad episcopum pertinentem sibi vindicare præsumperit, ab ecclesiæ liminibus arceatur.

VIII. *Vt nemo Beneventanam civitatem invadat.*

Ad hæc, sanctæ Romanæ ecclesiæ possessiones quietas servare per Dei gratiam cupientes, præcipimus, & sub districtione anathematis interdicimus, ne aliqua militaris persona Beneventanam beati Petri civitatem præsumat invadere, aut violenter retinere. Si quis aliter præsumperit, anathematis vinculo teneatur.

IX. *Vt excommunicati a suis episcopis, ab aliis in communionem non recipiantur.*

A suis episcopis excommunicatos, ab aliis episcopis, abbatibus, & clericis in communionem recipi procul dubio prohibemus.

X. *Vt nemo episcopum consecret, nisi canonice electum.*

Nullus in episcopum, nisi canonice electum, ad consecrandum manus mittat. Quod si præsumperit, & consecratus, & consecrator absque recuperationis spe deponatur.

XI. *De iis qui Hierosolymitanum, vel Hispanicum iter suscipiunt.*

Eis qui Hierosolymam proficiscuntur, & ad Christianam gentem defendendam, & tyrannidem infidelium debellandam, efficaciter auxilium præbuerint, suorum peccatorum remissionem concedimus, & domos & familias atque omnia bona eorum in beati Petri, & Romanæ ecclesiæ protectione, sicut a domino nostro papa Urbano statutum fuit, suscipimus. Quicumque ergo ea distrahere vel auferre, quandiu in via illa morantur, præsumpse-

rint, excommunicationis ultione plectantur. Eos autem, qui pro Hierosolymitano vel Hispano itinere cruces sibi in vestibus posuisse noscuntur, & eas dimississe, cruces iterato assumere, viam ab instanti pascha usque ad sequens proximum pascha perficere, apostolica autoritate præcipimus. Alioquin extunc eos ab ecclesiæ introitu sequestramus: in omnibus terris eorum, Divina officia, præter infantium baptismum & morientium penitentias, interdicimus.

XII. *Vt Porticanorum sine hereditibus morientium bona non pervadantur.*

Illam vero pravam defunctorum Porticanorum consuetudinem, quæ hæctenus ibi fuit, ex fratrum nostrorum & totius curiæ consilio, nec non & voluntate atque consensu præfecti, removendam censemus: ut Porticanorum habitatorum sine hereditibus morientium bona contra morientium deliberationem minime pervadantur; ita tamen ut Porticani in Romanæ ecclesiæ & nostra nostrorumque successfulorum obedientia & fidelitate permanent.

XIII. *De eo qui treguam diffregerit.*

Si quis treguam diffregerit, usque tertio, ad satisfactionem ab episcopo admoveatur. Quod si tertio admonitus satisfacere contempserit, episcopus, vel cum metropolitani consilio, aut cum duobus, aut uno vicinorum episcoporum, in rebellem anathematis sententiam dicat, & per scripturam episcopis circumquaque denuntiet.

XIV. *Vt oblationes ecclesiis factæ, a laicis non auferantur. Item, ut ecclesie non incastellantur.*

Sanctorum patrum canonibus consona sentientes, oblationes de sacratissimo & reverendissimo altari B. Petri, & Salvatoris, S. Mariæ Rotundæ, ac de aliis omnium ecclesiarum altaribus, sive crucibus, a laicis auferri penitus interdicimus, & sub anathematis districtione firmamus. Ecclesias a laicis incastellari, aut in servitutem redigi, autoritate apostolica prohibemus.

XV. *Vt moneta falsa neque fiat, neque expendatur.*

Quicumque monetam falsam scienter fecerit, aut studiose expenderit, tanquam maledictus, & pauperum virorum oppressor, & civitatis turbator, a fidelium confortio separetur.

XVI. *Vt Romipetas, & alia sacra loca visitantes, non molestantur.*

Si quis Romipetas, & peregrinos apostolorum limina, & aliorum sanctorum oratoria visitantes capere, seu rebus quas ferunt spoliare, & novis teloneorum, seu pedaticorum exactionibus molestare tentaverit, donec satisfecerit, communionem absteineat Christiana.

ANNO CHRISTI 1123.
An. Hispanico
" al. viam
" An. & via

deest in An.

* metropolitani consilio
aut cum duobus

An. 11.

An. 12.

An. 13.

* An. se sciente

An. 14.

* mercatores novis
pedagogiorum

ANNO XVII. *Vt abbates, & monachi, non dent* A
CHRISTI *poenitentias. &c.*

Hic canon,
& sequens,
respondent
canoni 16.
Anian. cod.
qui aliis
verbis con-
ceptus est.

Interdicimus abbatibus & monachis publicas poenitentias dare, & infirmos visitare, & unctiones facere, & Missas publicas cantare. Chrisma & oleum, consecrationes altarium, ordinationes clericorum ab episcopis accipiant in quorum parochiis manent.

XVIII. *Vt parochiales presbyteri constituantur* B
ab episcopis.

In parochialibus ecclesiis presbyteri per episcopos constituantur, qui eis respondeant de animarum cura, & de iis quæ ad episcopum pertinent. Decimas & ecclesias a laicis non suscipiant absque consensu & voluntate episcoporum: & si aliter præsumptum fuerit, canonicæ ultioni subiaceant.

Canones
sequentes
sunt in
Anian.

XIX. *De servitiis que monasteria facere pos-*
sunt episcopis, & de possessionibus eccle-
siarum tricennalibus.

Servitium quod monasteria aut eorum ecclesiæ a tempore Gregorii papæ VII. usque ad hoc tempus episcopis fecere, & nos concedimus. Possessiones ecclesiarum, & episcoporum tricennales, abbates vel monachos habere omnimodis prohibemus.

XX. *Vt ecclesie cum bonis suis & personis tuta*
sint, & sine molestia.

Paternarum traditionum exemplis communiti, pastoralis officii debitum persolventes, ecclesias cum bonis suis, tam personis, quam possessionibus, clericos videlicet, ac monachos, eorumque conversos, aratores quoque, cum suis nihilo minus rebus quas ferunt, tutos & sine molestia esse statuimus. Si quis autem contra hoc facere præsumpserit, & postquam facinus suum recognoverit, infra triginta dierum spatium competenter non emendaverit, a liminibus ecclesiæ arceatur, & anathematis gladio feriatur.

XXI. *Vt presbyteri, &c. concubinas non ha-*
beant, nec matrimonium contrahant.

Presbyteris, diaconibus, subdiaconibus, & monachis, concubinas habere, seu matrimonia contrahere, penitus interdicitur; contracta quoque matrimonia ab hujusmodi personis disjungi, & personas ad poenitentiam debere redigi, juxta sacrorum canonum diffinitione, judicamus.

XXII. *Vt alienationes in Ravenn. exarcha-*
tu, & alibi non legitime facte,
irrite sint.

*Attoneſm.

Alienationes, quæ specialiter per "Or-

tonem, Guidonem, Hieremiam, seu forte Philippum, ubilibet de possessionibus Ravennatis exarchatus factæ sunt, damnamus: generaliter, autem omnium per intrusionem, seu canonicè electorum sub episcopi nomine, aut abbatibus, qui secundum usum ecclesiæ suæ consecrandus est, alienationes quocumque modo factas, nec non personarum ordinationes ab eisdem sine communi consensu clericorum ecclesiæ, sive per simoniam itidem factas, irritas judicamus. Illud etiam per omnia interdicitur, ut nullus clericus præbendam suam, seu aliquod ecclesiasticum beneficium, aliquo modo alienare præsumat: quod si præsumptum olim fuit, vel aliquando fuerit, irritum erit, & canonicæ ultioni subiacet.

STEPHANI BALVZII
NOTÆ.

In aliquot hujus concilii canones. In quibus, editionis hujus ordinem secuti sumus.

CAN. I.] Descriptus est adverbium hic canon ex concilio Tolosano, quod idem Callistus in cathedrali ecclesia sancti Stephani celebravit anno M C X I X.

CAN. II.] Et hic quoque canon ad verbum sumptus est, ex concilio Tolosano Callisti II. nisi quod in hoc Lateranensi, vitio haud dubie librarii, post vocem *presbyter*, additur, * *vel diaconus*, proflus male, & contra mentem canonis. Reperitur dein est idem canon in concilio Lateranensi sub Innocentio II.

CAN. VI.] Cujas fuerit Burdinus, dubitatum video etiam ab antiquis autoribus. Quidam enim veterum, memorie prodiderunt eum fuisse natione Hispanum. Sed hinc sententia repugnat Rodericus archiepiscopus Tolosanus, vetustis Hispaniæ historia scriptor: qui eum patria Lemovicem fuisse docet, sed in Hispaniam abductum a Bernardo archiepiscopo Toletano. Sane Burdinus fuit magnus vir per illas tempestates; adeo ut Lemovicem meos pudere non debeat hujus viri, nisi prioris vitæ sanctitatem infelici schismate fœdasset, cessissetque Callisto in monumentum victoriæ. Porro nos olim hominis virtutes & vitia, Deo dante, describemus in libro 1. de vitia rebuſque virorum illustrium Lemovicensium.

CAN. XI.] Hispanicum illud iter, cuius meminere hic canon, non erat simplex peregrinatio religionis ergo; sed ad exemplum Urbani II. qui belli sacri in Oriente gerendi auctor fuit, successores eius bellum quoque sacrum in Hispania fieri adversus Saracenos decreverunt: eandemque peccatorum indulgentiam euntibus eade causa in Hispaniam concesserunt, quæ Orientalis ecclesiæ defensoribus concessa fuerat in concilio Claromontano. Nam in archivio ecclesiæ Barcinonensis habetur epistola Callisti II. ad universos Christi fideles, (data fortassis ex isto Lateranensi concilio, cum data sit Laterani IV. Nonas Aprilis.) qua pugnantibus in Hispania adversum Saracenos eandem peccatorum remissionem concedit, quæ Orientalis ecclesiæ defensoribus concessa solet. At in concilio Claromontano sub Innocentio II. papa celebrato, quod nondum editum est, mandatur incendiariis, quæ pestis tunc in Occidente grassabatur, ut Hierosolymam vel in Hispaniam pergant, illic anno integro belligerant. Præterea extat in archivio regio Barcinonensi epistola Hadriani IV. qua Raimundum comitem Barcinonensem, totamque terram ejus, sub beati Petri, ac sua protectione suscipit, quandiu pugnaverit contra Saracenos. At in concilio habito apud Montempeſulanum in prima Narbonensi, anno M C X V. cui præfuit magister Michael sedis apostolicæ legatus, ab ultimarum solutione ita liberantur illi qui in Hispaniam pergunt, ut etiam sibi ipsos eorum cogi non possint ad earum solutionem.

G. C.

G. C. *Legē superius ad annum MCXVII. nostram concilii A Tolosani descriptionē, de Hispanico eodem itinere.*
 CAN. XVIII. Renovata est hoc canone constitutio Urbani II. qui in concilio Claramontano statuerat ne monachi, in parochialibus ecclesiis, quas tenent, absque episcoporum consensu, presbyteros collocent, de plebis cura rationem episcopis reddituros. Vide porro quae a nobis dicta sunt in notis ad hunc canonem Claramontanum: (Tom. II. de concord. Sacerd. & Imper. ad lib. cap.)

RESTITVTIO INVESTITVRARVM AB HENRICO Imperatore facta, in eodem concilio confirmata.

In nomine sanctae & individuae Trinitatis

Ego Henricus Dei gratia Romanorum imperator augustus, pro amore Dei, & sanctae Romanae ecclesiae, & domini papae Callisti, & pro remedio animae meae, dimitto Deo, & sanctis eius apostolis Petro & Paulo, & sanctae catholicae ecclesiae, omnem investituram per anulum & baculum, & concedo in omnibus ecclesiis * fieri electionem, & liberam consecrationem. Possessiones & regalia beati Petri, quae a principio huius discordiae usque ad hodiernam diem, sive tempore patris mei, sive etiam meo ablata sunt, quae habeo, eidem sanctae Romanae ecclesiae restituo, quae autem non habeo, ut restituantur fideliter adjuvabo. Possessiones etiam omnium aliarum ecclesiarum, & principum, & aliorum clericorum, quam laicorum*, consilio principum & iustitiae, quas habeo, * ut res reddantur fideliter iuvabo. Et do veram pacem domino papae Callisto, * sanctae Romanae ecclesiae, & omnibus qui in parte ipsius sunt vel fuerunt. Et in quibus sancta Romana ecclesia auxilium postulaverit, fideliter iuvabo; & in quibus mihi querimoniam fecerit, debitam sibi iustitiam faciam.

Haec omnia acta sunt consilio, & assensu principum, quorum nomina subscripta sunt.
 Adalbertus Moguntinus archiepiscopus.
 Fridericus Colonienfis archiepiscopus.
 Ratipsonensis episcopus.
 Otto Bambergensis episcopus.
 Bruno Spirensis episcopus.
 A. Augustensis episcopus.
 G. Traiectensis episcopus.
 V. Constantiensis episcopus.
 E. abbas Fuldenfis.
 * Northmannus dux.
 Fridericus dux.
 Bonifacius marchio.
 Theobaldus marchio.
 * Cyniphus comes palatinus.
 * Orbertus comes palatinus.
 Berengarius comes.
 Godofredus comes.

Ego Fridericus Colonienfis episcopus & cancellarius recognovi. Hoc autem privilegium aureo sigillo ipsius imperatoris munitum in archivis Romanae ecclesiae tenetur reconditum.

CONCESSIO CALLISTI PAPAE II.

Hentico Imperatori facta.

Ego Callistus, servus servorum Dei, dilecto filio suo Henrico Dei gratia Romanorum Imperatori augusto, concedo electiones episcoporum.
Concil. general. Tom. X.

rum & abbatum Teutonici regni, quae ad regnum pertinent, in praesentia tua fieri, absque simonia, & aliqua violentia: ut si qua inter partes discordia emerferit, metropolitani & provincialium consilio vel iudicio, saniori parti assensum & auxilium praebas. Electus autem regalia per sceptrum a te recipiat, exceptis omnibus quae ad Romanam ecclesiam pertinere noscuntur, & quae ex his iure tibi decet, faciat. Ex aliis vero partibus imperii consecratus, infra sex menses regalia per sceptrum a te recipiat. De quibus vero mihi querimoniam feceris, & auxilium postulaveris, secundum officii mei debitum auxilium meum praestabo. Do tibi veram pacem, & omnibus qui in parte tua sunt, vel fuerint, tempore huius discordiae. Data anno millesimo centesimo vigesimo secundo, nono Kalendas Octobris.

CONCILII LATERANENSIS I.

Acta ex variis autoribus a Sever. Binio collecta.

In Biniiana editione, hunc titulum praeserunt, *Note in concilium Lateranense.*

ANNO redemptoris millesimo centesimo vigesimo secundo, Indictione decimaquinta, qui Deo acceptus, placabilis & pacificus fuit, teste Baronio, a Callisto papa ad plenissimam instantiam ecclesiae pacem, revocandamque exulem diu, longiusque propulsatam concordiam, Laterani indictum generale concilium, celebratum est tempore quadragesimae, cui interfuisse trecentos & amplius episcopos testatur qui praesens extitit a Sugeris sancti Dionysii abbas. Porro adeo nobilis conventus patrum in eo multus fuit, ut ecclesiam Dei diuturnis schismaticorum factionibus labefactam in pristinam restitueret disciplinam. Quanam autem in hoc concilio statuta fuerint reperimus in codice Vaticano, qui continet collectionem Anselmi, in quo post caput quinquagesimum quintum, tanquam appendicem habet notatos huius concilii canones decem & septem, quorum maximam partem Gratianus, qui hoc saeculo claruit, in suum decretum transtulit, nempe b primum, c secundum, d tertium, b 1. qu. 1. e quartum, f quintum, g septimum, h decimum, i decimumquartum, k decimumsextum, & l decimumseptimum; reliqui autem qui in eodem Anselmi scripti sunt codice, Urbani papae secundi titulo apud Gratianum leguntur. Haec sunt quae spectant ad canones Romani concilii sub Callisto II. Quod autem spectat ad alias in eodem concilio res gestas, sic accipe.

In eodem concilio auditi sunt legati Germanorum, assensu imperatoris ab episcopis & principibus Germaniae missi anno superiore, Spirensis nimirum episcopus, atque Fuldenfis abbas, exhibentes quae imperator praestare paratus erat, nempe remissionem investiturarum ecclesiarum, quarum causa diu multumque inter imperium & sacerdotium fuerat, magno Christiani orbis scandalo, disceptatum. Auditi sunt iidem legati libenter, & collaudati magnifice illo divinae scripturae praerogative: *Quam speciosi pedes evangelizantium bona! sive illo: Bonum nuntium de longinquo, tanquam aqua frigida in aestate.* Atque ex illorum petitione concessa legatio mittenda a sede apostolica in Germaniam, quae sicut ab imperatore renuntiationem
 LII ij investi-

ANNO CHRISTI 1123.

a Superius in vita Ludovici regis.

7. cap. 11. b Dist. 62. cap. ultim. i 10. quest. 1. cap. 14. k 4. quest. 3. cap. 23. l 16. quest. 1. cap. 10.

Rom. 10. Prov. 15.

ANN O
CHRISTI
1123.

investiturarum acciperet, ita nomine apostolicae sedis eidem ab excommunicatione absolutionem impenderet, & quae Callisti papae nomine essent exhibenda proferret. Decretum est tantum legationis pondus primario viro Lamberto cardinali episcopo Ostiensi atque duobus aliis cardinalibus, qui profecti statim sunt una cum legatis e Germania missis, Spirensi episcopo atque abbate Fuldensi. Hi ubi in Germaniam pervenerunt, ad eos audiendos decernitur concilium tam episcoporum quam principum, cui etiam Imperator adesset, VVirceburgi celebrandum solenni die natalis apostolorum Petri & Pauli. Quid autem tunc per legatos actum, VVirpergensis abbas exacte recenset, a quo sunt ista petenda, utpote ab autore qui potuit tunc his omnibus cum aliis praesulibus interesse.

Recesset in primis altercationem quam excitatam invenerunt legati inter Imperatorem & principes Saxoniae, & Moguntinum archiepiscopum, ob electionem VVirceburgensis episcopi, cum, defuncto ejus episcopo tertio Kalendas Ianuarii, Henricus Imperator elegerit nobilem quemdam Gebehardum, sanior autem pars cleri atque populi Ruggerum ejusdem ecclesiae canonicum promovendum proposuissent, quorum votis aspirarent Saxoniae principes cum archiepiscopo Moguntino. Cum ista in medio verterentur dissidia, ex quibus non solum sperata concordia longius abjici timeretur, sed effugata discordia revocanda, & intermissum bellum ardentius repetendum fore videri possit: ecce legatio e Romano concilio missa, de qua ista VVirpergensis abbas: *Ipsa etenim tempore episcopus Spirensis, & abbas Fuldensis, legatione totius regni apud apostolicam sedem peracta, redierunt, ducentes secum Ostiensem episcopum, vicem domini apostolici per omnia tenentem cum duobus cardinalibus, qui nihilo minus a sede sancti Petri ob reconciliationem regni & sacerdotii missi fuerunt. Hac de causa iterum colloquium curiale per provincias indictum est, cui locus, VVirceburg; tempus, festum sancti Petri definitum est. In quo quidem conventu, cum archiepiscopus Moguntinus, & cum eo apostolicae sedis legati consecrassent contra electionem Imperatoris ejus loci diaconum Ruggerum in episcopum, cujus potiora jura esse scirentur, omnis spes rerum componendarum videri poterat penitus esse proscripta, & majorum paratus fomes incendiiorum, cum jam ita soluto conventu illo quisque esset dimissus ad propria, legati autem apostolicae sedis Moguntiam petissent. Quomodo autem ita desperatis rebus rursus sit instauratum per legatos de universali pace negotium, idem qui supra autor sic narrat: *At benignus & amator hominum Iesus per industriam servorum suorum sedis apostolicae legatorum, qui tunc Moguntia morabantur, immo per inhabitantem in eis Spiritum suum, spiritum principum paci* * *contravit auferre, caritatem quoque nihilo minus in eorum cordibus diffundere cepit. Quia nimirum, ut vere creditur, post tot Christi iuncta scissuras, post tot Christianorum interstina bella, tempus miserendi Sion, id est, ecclesiae, licet sero, jam venit. Facto igitur universali conventu apud urbem VVirangionum, qua nunc VVirmaria dicitur, sicut longum, ita & incredibile memoratu est, quam instanti quamque per omnia sollicito cunctorum procerum consilio, pro pace & concordia, per unam vel amplius hebdomadam certatum sit; donec ipse, in cujus manu cor regis est, omnem animositate Augusti sub apostolica reverentia obedientiam**

A causa matris ecclesiae, etiam ultra spem plurimorum, inlexit. Mox tamen ab apostolica sedis apocrisariis in communionem receptus tam ipse imperator, quam universus sibi subiectus exercitus, immo generali absolutione cunctis hoc schismate pollutis per auctoritatem apostolicam facta, qualiter ecclesiasticas investuras, ceteraque spiritalia negotia, quae tanto tempore reges Teutonici administraverant, quaeque ipse, ne regni diminueretur honor, nunquam vita comite se dimissurum proposuerat, humiliatus pro Christo, coram multitudine maxima abnegaverit, & in manus domini episcopi Ostiensis, ac per ipsum Dominum nostro Iesu Christo, suaque in perpetuum jus ecclesiae dimiserit, rursusque qualia sibi ob honorem regni observandum auctoritas apostolica concesserit, utriusque partis melius edocuerunt subter annotata. Quae habentur in margine, sunt ex autographo in codice Vaticano.

* *Ego Henricus, Dei gratia Romanorum imperator augustus, pro amore & sanctae Romanae ecclesiae, & domini papae Callisti, & remedio animae meae, dimitto Deo, &c. prout supra in concilio Lateranensi. Extant eadem ipsa monumenta apud VVilelmum Malmesburiensem.*

Haec sacrosancta synodus solius pontificis auctoritate indicta fuit. In conventu principum apud Triburiam congregato, quo de pace inter pontificem & Imperatorem incunda agebatur, cuique legati sedis apostolicae obedientiam pro Callisto papa exacturi praesto erant, Catalaunensis episcopus, & Cluniacensis abbas ad id a reliquis episcopis & principibus deputati, ab Imperatore, qui Argentinam agebat, obtinerunt, ut promitteret se ob reconciliationem universalis ecclesiae venturum ad indictam synodum mense Octobri Romae celebrandam, cujus indictionem in praedicto conventu episcopi omnes collaudarunt. Epistola alicujus scholastici professoris nomine edita, cujus argumentum VVirpergensis recenset post ea quae supra dixi, aperte indicat patres quadringentos sex & viginti huic concilio interfuisse, etiam pontificem praesedisse; imperatorem vero aliter quam sponderat VVbi non quidem inersuisse, sed tamen non longe ab Vrbe abfuisse, quin facile legatis sedis apostolicae auditum praerbet. Item de investitura dimittenda monitum per legatos Imperatorem respondisse, se cum principibus, quorum praesudicium in ea re verterebatur, locuturum, & ex eorum consilio cuncta acturum: pontificem praeterea in eodem concilio omnium praedecessorum suorum decreta confirmasse, quaeque pro tempore statenda videbantur decrevisse, & demum post duodecim dies quam inchoatum fuerat concilio finem imposuisse, patres universos apostolica benedictione confirmatos a se dimississe. Verba VVirpergensis ista sunt: *Aderant etiam legati tam Romanorum quam Viennensium, immo diversarum ecclesiarum missi, confirmantes electionem domini Callisti. Cui profecto, dum universi nostrates episcopi obedientiam professi, synodum, qua sibi iuxta festum sancti Lucae indicabatur, collaudassent fieri, ipse rex semetipsum ibidem pollicebatur ob reconciliationem universalis ecclesiae praesentandum iri. Id enim Catalaunensis episcopus, & Cluniacensis abbas, apud Argentinam ipsum convenientes, multis ratiocinationum conatibus obtinuerunt. Eiusdem tamen actionem concilii si quis plenarie cognoscere quarit, in litteris cujusdam scholastici nomine Hefsonis eleganter enucleatum reperire poterit, id est, qualiter rex inter regnum & sacerdotium de concordia facienda consenserit. Insuper eisdem concilio, cui videlicet xiiii. Kal. Novembris*

Acta conventus VVirmariciensis, recitata superius ex Anselmo.
* contrarii curavit

In fine indicit

Haece dicitur indicit

Numerus episcoporum

Acta concilii

Haece dicitur mensis concilio, VVirpergensis dicitur a 1119. B tribuit terant an. 112

Novembris prædictus papa Callistus secundus vallatus quadringentis viginti sex paribus coram innumera multitudine cleri ac populi præfedit, non adeo se presentem Henricus, vicinum tamen exhibuerit, ubi & colloquio suo domini papa legatis concessit, tandem inducias denuo quaesierit, propter generale colloquium cum principibus habendum, pro investituris scilicet ecclesiasticis, quas tantopere cogebatur amittere: ad ultimum vero idem Apostolicus inacta inter se & regem concordia, synodalia prædecessorum decreta confirmaverit, aliaque nonnulla, quæ res exigebat, naviter addiderit: sicque post dies fere duodecim, in virtute Spiritus sancti rite finito concilio, cunctos apostolica benedictione confirmatos ad propria redire permisit, unumquemque cum gaudio. Et quamquam Vrspergensis 426. & Pandulphi in vita Callisti cum Onuphrio 997. episcopos & abbates, atque ideo mille circiter prælatos concilio æcumenico interfuisse scribant: ego tamen potius acquiescendum esse putavi testimonio Sugerii abbatis, cum ille huic concilio interfuerit, ideoque res his temporibus gestas melius cognovisse & descripsisse præsumatur.

CONCILIVM ROMANVM II.
quo ob restitutam in comitiis VVormatiensibus investituram ecclesiasticam pax inter pontificem & imperatorem inita confirmatur, anno domini MCCCXII. tempore Callisti papæ II.

DE hac synodo Robertus de Monte continuator Sigeberti ista scribit: Anno 1123. concilium Romæ celebratur, pax inter regnum & sacerdotium reformatur, & jus investiturarum episcopaliū ab imperatore exstercatur. Hoc est illud concilium, cuius meminit Callistus in epistola gratulatoria ad Henricum imperatorem his verbis: Legatos itaque nostros, qui apud vos sunt, benevolentia vestra attentius commendantes, rogamus ut, quia concilium a nobis indictum accelerat, cito eos ad nos Domino largiente remittas. Tuos vero legatos ita instructos dirigas, ut juxta promissum tuum regalia in integrum Romanæ ecclesiæ restituant.

G. C. Romanum hoc concilium, ipsum est Lateranense, de quo proxime ante, ut constat ex rebus quas in eo actas asserit Robertus. Sed cum Baronio indubitanter credidisset Binius, Lateranense I. æcumenicum celebratum esse anno MCCCXII. & Romanum anno sequenti assignatum vidisset, duo esse credit. Vide observationem nostram pag. 893.

CONCILIVM TOLOSANVM
autoritate Callisti papæ contra quosdam hæreticos monachos, in bona ecclesiæ & sacramenta ecclesiæ blasphemantes, celebratum anno domini MCCCXIV.

DE hac synodo in fasciculo temporum ista scribuntur: Hic Tolosæ synodum celebravit, in qua damnavit fictos quosdam religiosos, qui plures hæreses secreta & publice seminabant contra sacramenta & bona ecclesiarum. *Ista fasciculus temporum.*

G. C. Erravit autor fasciculi temporum. Quam enim synodum Tolosanam tribuit anno MCCCXIV. ea ipsa est, quam anno MCCCXIII. celebratam supra edidimus: ut ex ejus canonibus patet.

Concil. general. Tom. X.

CONCILIA QVATVOR GALLICANA,
anno MCCCIV. celebrata.

ANNO
CHRISTI
1124.

EA sunt Carnutenſe, Claromontanum, Bellouacense, Viennense. Quorum ſervatur memoria in uno Malleaceniſi chronico, cujus hæc verba: Anno MCCCIV. fuit concilium Carnoti. Et infra: Fuitque aliud Clermundo concilium, & aliud Belvago, alterum quoque Viennæ.

VITA ET EPISTOLÆ HONORII PAPÆ II.

HONORIUS, dictus ante Lambertus, Bononiæ natus, Ostiensis episcopus, qui VVormatiensium principum conventu resignantem libere investituram episcoporum imperatore Henricum, autoritate sedis apostolicæ, cujus legationeungebatur, vinculo anathematis absolverat, electus est pontifex XI. Kalendas Januarii, anno Christi 1124. tempore Henrici regis Germaniæ V. & imperatoris ejusdem nominis IV. Contra eum in schismate creatus est pseudopontifex Theobaldus sanctæ Anastasiæ cardinalis, Cælestini II. nomine insignitus. Verum quia cum Honorio pars potior erat, inquit chronicon Cassinense, fautores Theobaldi rerum eventum cernentes ad Honorium se contulerunt. Idem iisdem fere verbis abbas Vrspergensis, addens eundem in Romana ecclesia diutissime probatum, & in ea legatione, qua ipse dudum in reconciliatione regni & sacerdotii Germanicis in partibus strenue laboraverat, cis citraque notificatum, tam illorum qui longe, quam qui prope erant, sacerdotum unanimi favore consecratum, moreque sedis illius vere tanto honore dignum. Honorium appellatum esse. Vnus Tyrinus lib. 13. belli facti, cap. 15. de electione hujus pontificis ait: Eodem anno 1124. dominus Callistus bonæ memoriæ papa secundus vita decessit, cui substitutus est quidam Lambertus, patria Bononiensis, Ostiensis episcopus, qui dictus est Honorius. Hic electus est sub contentione cum quodam Theobaldo presbytero cardinali tituli sanctæ Anastasiæ: & quia electio ipsius Honorii minus canonicè processerat, post duodecim dies in conspectu fratrum mitram & mantum sponte refutavit atque deposuit. Fratres vero tam episcopi quam presbyteri & diaconi cardinales, videntes ipsius humilitatem, & prospicientes in posterum ne in Romanam ecclesiam aliquam inducerent novitatem, quod perperam factum fuerat in melius reformarunt, & eundem Honorium denuo autorizantes ad ejus vestigia procederunt, & tanquam pastori suo & universali papæ consuetam obedientiam sibi exhibere. Hæc de Honorii electione Tyrinus. Eadem iisdem fere verbis Pandulphus apud Baronium: VVillelmum Tyri archiepiscopum ex Latinis primum a Guaremundo Hierosolymitano patriarcha consecratum pallio donavit, scriptisque ad episcopos & clericos Tyri nec non ad prædictum Guaremundum Hierosolymitanum patriarcham epistolis mandavit, ut suum illi archiepiscopum a se jure pallii donatum benigne accipiant, & religiose observent. Misit etiam eundem, inquit Tyrinus, dominum Ægidium Tusculanum episcopum, apostolicæ sedis legatum, virum

Honorius
II. quando
pontifex
factus.

Electio
Honorii
qualis?

Res gesta
Honorii
papæ.

LII iij eloquen-

eloquentem & admodum literatum, per quem A se fecit ex Lateranensi palatio ad monasterium sancti Andreæ, ibique in pace defunctus est: sepultus vero in basilica Salvatoris.

EPISTOLA I. HONORII PAPÆ II. AD PETRUM CLUNIACENSEM ABBATEM.

De Pontii inuasis obitu & sepultura.

Honorius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Petro Cluniacensi abbati, salutem & apostolicam benedictionem.

PRÆTERITO mense Decembri Pontius viam universæ carnis ingressus est. Qui quamvis de de malis Cluniaco illatis sæpe communitus penitentiam agere noluerit, nos tamen pro reverentia ejusdem monasterii, cujus monachus fuerat, eum honeste sepeliri fecimus. Data Laterani.

II. AD TYRIOS.

Significat se VVillelmum Tyri archiepiscopum electum, & a patriarcha Hierosolymitano consecratum, pallio donasse.

Honorius episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus suffraganeis episcopis, clero & populo Tyri, salutem & apostolicam benedictionem.

VENIENTEM ad nos carissimum fratrum nostrum VVillelmum archiepiscopum vestrum debita caritate recepimus, & quem canonicè electum, & a venerabili fratre nostro Guarimundo Hierosolymitano patriarcha consecratum accepimus, pallii dignitate, plenitudine videlicet pontificalis officii, decoravimus. Quia vero de persona sua maximum fructum matri ecclesiæ vestre Tyri, divina suffragante misericordia, credimus proventurum, ipsum cum gratia sedis apostolicæ & nostrarum litterarum provisione ad vos duximus remittendum. Universitati ergo vestre mandando præcipimus, quatenus eum benigne recipiatis, & tamquam proprio metropolitano, & animarum vestrarum episcopo, subjectionem, obedientiam, & reverentiam humiliter deferatis.

III. AD GVAREMVDNDVM HIEROSOLYMITANVM ARCHIEPISCOPVM.

Ejusdem argumenti.

Honorius episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Guarimundo Hierosolymitano patriarchæ, salutem & apostolicam benedictionem.

SVSCEPTIS fraternitatis tuæ litteris, fratrem nostrum VVillelmum, quem in ecclesiâ Tyri consecrasti archiepiscopum, benigne suscepimus: & eum dignitate pallii, plenitudine videlicet pontificalis officii, decoravimus. Suffraganeis etiam ecclesiæ suæ præcepimus, quatenus ei tamquam proprio metropolitano subjectionem & obedientiam deferant. Data in territorio Barenfi octavo Idus Iulii.

Sanctus Bernardus, & Norbertus multarum gentium apostolus, florent.

Tanchelinus hæresiarum qualis?

Honorius.

eloquentem & admodum literatum, per quem A se fecit ex Lateranensi palatio ad monasterium sancti Andreæ, ibique in pace defunctus est: sepultus vero in basilica Salvatoris.

EPISTOLA I. HONORII PAPÆ II. AD PETRUM CLUNIACENSEM ABBATEM.

De Pontii inuasis obitu & sepultura.

Honorius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Petro Cluniacensi abbati, salutem & apostolicam benedictionem.

PRÆTERITO mense Decembri Pontius viam universæ carnis ingressus est. Qui quamvis de de malis Cluniaco illatis sæpe communitus penitentiam agere noluerit, nos tamen pro reverentia ejusdem monasterii, cujus monachus fuerat, eum honeste sepeliri fecimus. Data Laterani.

II. AD TYRIOS.

Significat se VVillelmum Tyri archiepiscopum electum, & a patriarcha Hierosolymitano consecratum, pallio donasse.

Honorius episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus suffraganeis episcopis, clero & populo Tyri, salutem & apostolicam benedictionem.

VENIENTEM ad nos carissimum fratrum nostrum VVillelmum archiepiscopum vestrum debita caritate recepimus, & quem canonicè electum, & a venerabili fratre nostro Guarimundo Hierosolymitano patriarcha consecratum accepimus, pallii dignitate, plenitudine videlicet pontificalis officii, decoravimus. Quia vero de persona sua maximum fructum matri ecclesiæ vestre Tyri, divina suffragante misericordia, credimus proventurum, ipsum cum gratia sedis apostolicæ & nostrarum litterarum provisione ad vos duximus remittendum. Universitati ergo vestre mandando præcipimus, quatenus eum benigne recipiatis, & tamquam proprio metropolitano, & animarum vestrarum episcopo, subjectionem, obedientiam, & reverentiam humiliter deferatis.

III. AD GVAREMVDNDVM HIEROSOLYMITANVM ARCHIEPISCOPVM.

Ejusdem argumenti.

Honorius episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Guarimundo Hierosolymitano patriarchæ, salutem & apostolicam benedictionem.

SVSCEPTIS fraternitatis tuæ litteris, fratrem nostrum VVillelmum, quem in ecclesiâ Tyri consecrasti archiepiscopum, benigne suscepimus: & eum dignitate pallii, plenitudine videlicet pontificalis officii, decoravimus. Suffraganeis etiam ecclesiæ suæ præcepimus, quatenus ei tamquam proprio metropolitano subjectionem & obedientiam deferant. Data in territorio Barenfi octavo Idus Iulii.

eloquentem & admodum literatum, per quem A se fecit ex Lateranensi palatio ad monasterium sancti Andreæ, ibique in pace defunctus est: sepultus vero in basilica Salvatoris.

EPISTOLA I. HONORII PAPÆ II. AD PETRUM CLUNIACENSEM ABBATEM.

De Pontii inuasis obitu & sepultura.

Honorius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Petro Cluniacensi abbati, salutem & apostolicam benedictionem.

PRÆTERITO mense Decembri Pontius viam universæ carnis ingressus est. Qui quamvis de de malis Cluniaco illatis sæpe communitus penitentiam agere noluerit, nos tamen pro reverentia ejusdem monasterii, cujus monachus fuerat, eum honeste sepeliri fecimus. Data Laterani.

II. AD TYRIOS.

Significat se VVillelmum Tyri archiepiscopum electum, & a patriarcha Hierosolymitano consecratum, pallio donasse.

Honorius episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus suffraganeis episcopis, clero & populo Tyri, salutem & apostolicam benedictionem.

VENIENTEM ad nos carissimum fratrum nostrum VVillelmum archiepiscopum vestrum debita caritate recepimus, & quem canonicè electum, & a venerabili fratre nostro Guarimundo Hierosolymitano patriarcha consecratum accepimus, pallii dignitate, plenitudine videlicet pontificalis officii, decoravimus. Quia vero de persona sua maximum fructum matri ecclesiæ vestre Tyri, divina suffragante misericordia, credimus proventurum, ipsum cum gratia sedis apostolicæ & nostrarum litterarum provisione ad vos duximus remittendum. Universitati ergo vestre mandando præcipimus, quatenus eum benigne recipiatis, & tamquam proprio metropolitano, & animarum vestrarum episcopo, subjectionem, obedientiam, & reverentiam humiliter deferatis.

III. AD GVAREMVDNDVM HIEROSOLYMITANVM ARCHIEPISCOPVM.

Ejusdem argumenti.

Honorius episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Guarimundo Hierosolymitano patriarchæ, salutem & apostolicam benedictionem.

SVSCEPTIS fraternitatis tuæ litteris, fratrem nostrum VVillelmum, quem in ecclesiâ Tyri consecrasti archiepiscopum, benigne suscepimus: & eum dignitate pallii, plenitudine videlicet pontificalis officii, decoravimus. Suffraganeis etiam ecclesiæ suæ præcepimus, quatenus ei tamquam proprio metropolitano subjectionem & obedientiam deferant. Data in territorio Barenfi octavo Idus Iulii.

IV. AD REGEM DANIÆ.

Ipsi Gregorium legatum suum commendat.

Honorius servus servorum Dei illustri regi Daniæ, salutem & apostolicam benedictionem.

ECCE juxta precum tuarum instantiam, & promissionem nostram, misimus ad te dilectum filium nostrum Gregorium de Crescentio, sancti Theodori diaconum cardinalem, apostolicæ sedis legatum, virum utique prudentia & honestate conspicuum, & nobis inter alios fratres nostros, suis exigentibus meritis, specialiter carum, concessio tibi plenæ legationis officio per omnes terras, quæ tuæ jurisdictionis existunt, ut extirpet nociva, & plantet salubria, prout quæque secundum datam sibi a Deo prudentiam viderit facienda. Rogamus igitur regiam celsitudinem tuam, quatenus ipsum, immo verius nos in ipso, recipias hilariter, & honorifice tractes, & a subditis tuis ei facias dignam honorificentiam exhiberi: ut devotio, quam te ad apostolicam sedem habere confidimus, clareat in effectu, & nos ac fratres nostri per hoc merito in tua caritate crescamus: idemque legatus, qui per se ac suos, qui magnum locum in Vrbe obtinere noscuntur, gratia tibi poterit vicissitudine respondere, ad tuam dilectionem perpetuis temporibus obligetur. Datum Laterani quarto Kalendas Ianuarii, pontificatus nostri anno quinto.

*** V. AD LUDOVICVM VI. Francorum regem.

Henricum regis filium clericum in suam protectionem suscipit.

Honorius episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri & glorioso Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

INTERNÆ caritatis dilectio, qua personam tuam paternæ affectionis viscibus amplexamur, aures nostras ad admittendas tuas petitiones inclinat. Amor enim & piæ reverentia devotionis, quam B. Petro & S. R. E. defers, ut ad tuam & regni tui utilitatem intendamus, hortatur. Tuum itaque filium Henricum, quem Divinis mancipare vovisti servitio, & in B. Petri, & in nostram protectionem suscipimus. Ipsum igitur tanquam specialem sedis apostolicæ filium, & bona quæ vel regia tua liberalitate, vel aliis modis Divina præstante gratia poterit adipisci, autoritatis nostræ robore communimus. Nullique hominum fas sit personam suam & bona ejus temere perturbare: sed omnia quæ ei & libera sub B. Petri & R. E. patrocinio conserventur. Si quis autem hujus nostræ confirmationis temerario extiterit, nisi congrua satisfactione correxerit, animadversione sedis apostolicæ feriatur. Datum Laterani pridie Kalendas Aprilis.

A *** VI. AD CANONICOS TVRONENSES.

Confirmat sententiam excommunicationis in Fulconem comitem Andegavensem. Ex Tomo III. Spiell.

Honorius episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis clericis Turonensis matris ecclesie sancti Mauricii, salutem & apostolicam benedictionem.

SICUT boni & humiles filii sunt paternæ dilectionis nexibus arctius attingendi: ita ingrati & inobedientes, sunt rigore justina coercendi. Siquidem compertum habuimus, quod Fulco Andegavensis comes divortium illiciti matrimonii filiarum suarum & Guillelmi filii Roberti comitis, a dilecto filio nostro I. cardinali presbytero apostolicæ sedis legato, & ab aliis fratribus nostris directos capiens, & in arcta custodia per duas septimanas retinens, barbas eorum & capillos flammis exurere, & litteras in conspectu hominum sub dio eromare præsumpsit. Unde legatus idem in proprio comitis terram, interdictionis; & in personam ejus, excommunicationis sententiam promulgavit. Nos ergo habito fratrum consilio, eandem, usque ad condignam satisfactionem, sententiam ratam habebimus. Interdictum autem præcipimus observari. Datum Laterani pridie Idus Aprilis.

*** VII. AD PETRVM CLVNIACENSEM ABBATEM.

Ex bibliothec. Cluniac.

Privilegium Cluniacense.

Honorius episcopus servus servorum Dei, dilecto in Christo filio Petro abbati venerabilis monasterii Cluniacensis, eiusque successoribus regulariter substituendis in perpetuum.

INCOMPREHENSIBILIS & ineffabilis divinæ miserationis potestatis, nos hac providentiæ ratione in apostolicæ sedis administratione constituit: ut paternam de omnibus ecclesiis sollicitudinem gerere studeamus. Siquidem sancta Romana ecclesia, quæ a Deo sibi concessum omnium ecclesiarum reunit principatum: tanquam diligens mater, singulis debet ecclesiis instanti vigilantia providere. Ad ipsam enim, quasi ad caput & matrem, ab omnibus est currendum: ut ejus uberibus nutriantur, autoritate defendantur, & a suis oppressionibus releventur. Condecet igitur, ut ecclesiæ & venerabilia loca, maxime quæ ad speciale jus & singularem proprietatem sanctæ Romanæ, cui Deo autore deservimus, spectant ecclesiæ, specialioris prerogativæ sortiantur honorem, & apostolicæ autoritatis munimine roborentur. Quamobrem, dilecte in Christo fili Petre abbas, justis postulationibus tuis clementius inclinati, quicquid libertatis, quicquid tuitionis, quicquid autoritatis, prædecessores nostri ecclesiæ Romanæ pontifices, præsertim apostolicæ memoriæ nom. Gregorius VII. Urbanus, & Paschalis II. discretionis ratione vestro monasterio, & locis ad id pertinentibus contulerunt: nos quoque præsentis decreto, autore domino confirmamus.

manus. In quibus hæc propriis sunt visa nomini-
bus annotanda. Abbatia S. Egidii, &c.

In omnibus autem prioratibus & cellis, quæ nunc,
sine proprio abbate, vestro regimini subiectæ sunt,
nullus futuris unquam temporibus abbatem ordi-
nare præsumat. Liceat quoque vobis, seu fratri-
bus vestris, in ecclesiis presbyteros eligere: ita ta-
men, ut ab episcopis, vel episcoporum vicariis,
animarum curam absque venalitate suscipiant.
Quam si committere illi, quod absit, ex pravitate
noluerint: tunc presbyteri ex apostolicæ sedis be-
nignitate officia celebrandi licentiam consequen-
tur. Ecclesiarum vero seu altarium consecrationes,
ab episcopis, in quorum diocesis sunt, loco-
rum vestrorum fratres accipiant: si quidem gratis
ac sine pravitate voluerint exhibere. Alioquin a
catholico, quem malueritis, episcopo, consecra-
tionum ipsarum sacramenta suscipiant. Neque cui-
libet facultas sit aut claustrum vestri, aut locorum vestro-
rum fratres, pro vivorum seu defunctorum ele-
mosynis iustis ob salutem datis inquietare: sed tam
virorum, quam mulierum oblationes, quæ ad eos
afferuntur, in usu fervorum Dei pauperumque
profecturas recipere liceat. Statuimus etiam ne
cellarum vestrarum ubilibet positarum fratres,
pro qualibet interdictione vel excommunicatione,
Divinorum officiorum suspensionem patiantur: sed
tam monachi ipsi, quam & famuli eorum, & qui
se monasticæ professioni devoverunt, clausis ec-
clesiarum januis, non admittis diocesis, Divinæ
servitutis officia celebrent, & sepulturæ debita
peragant. Concedimus etiam vobis, clericos sæ-
culares, seu laicos, nisi qui pro certis criminibus
excommunicati sunt, ad conversionem per loca
vestra suscipere. Sane terminos immunitatis loci
vestri, qui a præfato antecessore nostro Urbano
papa constituti sunt, præsentis decreti nostri pa-
gina confirmamus. Ne videlicet ullus homo cujus-
cumque conditionis ac potestatis, invasionem,
prædam, aut rapinam facere, sive homicidium per-
petrare præsumat infra ipsorum limites termino-
rum. Præterea decernimus, ut nulli omnino ho-
minum liceat vestrum venerabile monasterium, &
loca subdita, temere perturbare: sed eorum pos-
sessiones, & bona cætera, quæ pro animarum sa-
lute jam data sunt, vel in futurum Deo miserante
dari contigerit, firma vobis, vestrisque successoribus
& illibata permaneant. Si qua igitur in futu-
rum ecclesiastica secularisve persona, hanc nostræ
constitutionis paginam sciens, contra eam temere
venire tentaverit, &c. . . . salvo in omnibus Roma-
næ ecclesiæ jure, & sedis apostolicæ reverentia,
Amen.

Ego Honorius catholicæ ecclesiæ episcopus, sub-
scripsi.

Ego Crescentius Sabinensis episcopus, sub-
scripsi.

Ego Petrus Portuensis episcopus, subscripsi.

Ego Vnalis Albanus episcopus, subscripsi.

Ego Vvilelmus Prænestinus episcopus, sub-
scripsi.

Ego Egidius Tusculanus episcopus consensu,
subscripsi.

Ego Gregorius presbyt. cardin. tit. apostol. sub-
scripsi.

Ego Rossemagnus diacon. cardin. S. Gregorii,
subscripsi.

Ego Cosmus sanctæ Mariæ in subscripsi.

Ego Gregorius S. Angeli diaconus cardin. sub-
scripsi.

Datum Laterani per manum Aymerici S. R. E.
diaconi cardinalis & cancellarii, iv. Non. Aprilis,
Indict. iiii. Incarnat. Dominicæ anno mxxv. pon-
tificatus nostri anno i.

*** VIII. AD IOANNEM DE CREMA
Cardinalem.

Legatum apostolicum in Anglia eum constituit.

Quemadmodum bonorum filiorum. *Exstat in-
fra in concilio Londinensi.*

*** IX. AD ANGLIOS.

*Vt Ioannem Cremensem legatum apostolicum
suscipiant.*

Quamvis in extemis terrarum, &c. *Exstat
infra concilio Londinensi.*

*** X. AD DAVIDEM SCOTORUM
REGEM.

Vt eundem legatum suscipiant.

OPORTET devotos & humiles, &c. *Exstat
infra in concilio Londinensi.*

*** XI. AD EPISCOPOS PROVINGIÆ
Turonensis.

Vt servant statuta concilii Nannetensis.

Carissimus frater noster Hildebertus, &c. *Exstat
infra in concilio Nannetensi.*

CONCILIVM LONDONIENSE,
seu VVestmonasteriense, sub Honorio papa II.
primum, autoritate Ioannis de Crema cardina-
lis apostolicæ sedis legati celebratum de refor-
mandis pravis ecclesiæ moribus, nono Septem-
bris, anno domini mxxv.

I.

QUÆ SVNT ANTEGRESSA CONCILIVM.

ANNO domini mxxv. Ioan. Cremensis acce-
pta ab Apostolico super Britanniam legatio-
ne, cum diu in Normannia retentus esset a rege,
tandem permissus in Angliam transvehitur, & ab
ecclesiis honorifice accipitur: juxta quod ipse com-
mendatitias in hoc ipsum ab Apostolico acceperat
litteras, quarum inferius exemplaria hic ponun-
tur.

*Honorius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio
Ioanni presbytero cardinali apostolicæ sedis lega-
to, salutem & apostolicam benedictionem.*

Quemadmodum bonorum filiorum est, subje-
cta devotionis humilitate patribus obedire:
ita patrum interest, benigno caritatis affectu filiis
providere. Cutam igitur & sollicitudinem tibi a
prædecessore nostro felicis memorie papa Calix-
to III. Angliæ regno commissa providentiæ dile-
ctionis tuæ committimus. Obsecramus autem in
Domino, ut tanquam sapiens & discretus Romanæ
ecclesiæ filius, quæ ad honorem Dei & sedis apo-
stolicæ pertinent, honestate studiosius opereris.
Data Laterani, Idibus Aprilis.

Sunt

Sunt præterea in historia Simeonis Dunelm. alia
duæ epistolæ Honorii papæ, una est ad episcopos
Angliæ, altera ad regem Scotiæ.

*Honorius episcopus servus servorum Dei, dilectis fra-
tribus & filiis, archiepiscopis, episcopis, abbati-
bus, proceribus, & cæteris tam clericis quam lai-
cis per Angliam constitutis, salutem & apostolicam
benedictionem.*

» **Q**UAMVIS in extremis terrarum positus, ad
» Petri tamen apostoli curam Christianæ fi-
» dei vos facit univertalitates pertinere. Cum enim
» Petro dictum est, *Pasce oves meas, pasce agnos meos,*
» profecto nulla ovium, nullus agnorum exceptus
» est ad Christi consortium pertinentium, qui non
» Petri commissus sit pastioni speciali. Præter hoc,
» forte regnum Angliæ B. Petro & Romanæ eccle-
» siæ pertinere sanctissimi patris nostri Gregorii
» papæ autoritas, & B. Augustini prædicatio manife-
» stat. Hoc igitur dispositionibus debito provocamur,
» vobis, scilicet longe positis, sollicitiore diligentia
» providere. Quamobrem Christianum filium no-
» strum Ioan. cardinalem sanctæ Romanæ ecclesiæ
» sacerdotem, in partem nostræ sollicitudinis vigi-
» lantem, vices ei nostras in partibus vestris com-
» missimus. Qui nimirum de ecclesiæ corre-
» ctione ac stabilitate, de religionis augmento, &
» de cæteris, quæ probanda vel improbanda visa
» fuerint, cum vestræ dilectionis auxilio, cooperan-
» tibus sanctorum Apostolorum patrocinis, per-
» trahabit. Rogamus ergo vos, & monemus, atque
» præcipimus, ut eum tanquam S. Petri vicarium re-
» verenter suscipiatis, humiliter audiat, atque ad
» ipsius vocationem, synodales cum eo conventus
» solemniter celebretis: quatenus per ipsius & ve-
» stram industriam, in regno vestro quæ corrigenda
» sunt corrigantur, quæ iustanda sunt, sancto inspi-
» rante Spiritu, firmentur. Data Laterani Idibus
» Aprilis.

Super Scotiæ quoque regnum idem Ioannes legati
suscepit officium, apostolico super hoc regi
ipsius gentis has litteras mittente.

*Honorius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio
David illustri Scotorum regi, salutem & apostoli-
cam benedictionem.*

» **O**PORTET devotos & humiles beati Petri
» discipulos, quæ ad honorem S. R. E. specta-
» re cognoverint, attentius operari. Vnde nobilitati
» tuæ rogando mandamus, ut dilectum filium no-
» strum Ioannem cardinalem, cui vices nostras in
» partibus illis commissimus, reverenter suscipias,
» & honores: episcopos etiam terræ tuæ, cum ab eo
» vocati fuerint, ad concilium suum facias conveni-
» re. Contraversiam, quæ inter Turstanum Eborac-
» scensem archiepiscopum & episcopos terræ tuæ diu
» agitata est, eidem legato nostro diligentius inda-
» gandam discutendam, quæ committimus. Finitam
» vero sententiam apostolicæ sedis iudicio reserva-
» mus. Datum Laterani Idibus Aprilis.

Hac autoritate Ioannes prædictus, circueus Angliam,
etiam ad regem Scotorum David pervenit
apud fluvium Tyvedam, qui Northymbriam &
Loidam determinat, in loco qui Rocelbnth nomi-
natur: ubi officio legationis peracto, rediens ad
Lundoniam celebravit concilium, quod de capitulis
subter annexis habebatur in hunc modum.

*Sed principalem ad concilii canones veniamus, exem-
plar litterarum quibus in eodem convocando usus est
Concil. general. Tom. X.*

*A Cantuariensis archiepiscopus, prout in Landavenfi
codice MS. licet exhibere. Nam a legato ipso non
videtur convocatum, sed a legati iussu, ab archiepiscopo
Cantuariæ. Sic autem codex ille.*

Summonitio VVillelmi Cantuar. archiepiscopi.

*VVillelmus Cantuariensis archiepiscopus Vrbano
Landavenfi episcopo salutem.*

LITTERIS istis tibi notum facere volumus,
quod Ioannes ecclesiæ Romanæ presbyter car-
dinalis atque legatus, ordinatione nostraque conni-
ventia concilium celebrare disposuit Lundoniæ in
nativitate beatæ semper virginis Mariæ.

Propterea præcipimus, ut in præfato termino iu-
eodem loco nobis occurras cum archidiaconibus
& abbatibus & prioribus tuæ diocesis, & ad defini-
endum super negotiis ecclesiasticis, & ad informan-
dum seu corrigendum, quæ informanda vel do-
cenda seu corrigenda docuerit sententia convoca-
tionis nostræ.

II.

STATVTA CONCILII.

TITVLI CAPITVLRVM.

1. De simoniaciis.
2. *Vt pro sacramentis, & huiusmodi, pretium non
exigatur.*
3. *Vt in consecrationibus episcoporum, &c. nihil
detur, nisi sponte ablatum.*
4. *Vt nemo beneficium a laico accipiat sine consensu
episcopi.*
5. *Vt beneficia non sint hereditaria.*
6. *Vt amittant beneficia, qui ab episcopis invitati,
promoveri ad ordines contempserint.*
7. *Quis in decanum, priorem, archidiaconum, non
promovendus.*
8. *Vt nemo absolute ordinetur.*
9. *Vt nemo sine iudicio episcopi ejiciat ordinatum.*
10. *Vt nullus episcopus, alterius parochianum ordi-
net aut iudicet.*
11. *Vt alterius excommunicatum nemo in commu-
nicationem suscipiat.*
12. *Vt uni persona non tribuantur diversi honores
ecclesiastici.*
13. *Vt presbyteris, &c. interdicta sint mulierum con-
ubernia.*
14. *Vt clerici usuras ne faciant.*
15. *De sortilegis.*
16. *De consanguineorum & affiniuum nuptiis usque
ad septimam generationem non contrahendis.*
17. *De viris qui uxores de consanguinitate impetunt.*

P R E F A T I O.

Ex Simeone Dunelmensi, & conciliorum codice MS. ec-
clesiæ VVigoniensis. Partem ediderat Binius ex conti-
nuate Florenti.

ANNO ab Incarnatione Domini MXXVI. ¹¹Corr. xxx.
pontificatus autem domini papæ Honorii se-
cundi anno primo, regnante piissimo & gloriosis-
simo Henrico Anglorum rege, VVillelmi magni fi-
lio; anno vero regni ipsius xxv. celebrata est syno-
dus Lundoniæ in ecclesia beati Petri apostolorum
principis, apud VVestmonasterium, mense Se-
ptembri, nona die ejusdem mensis: ubi, post mul-
tarum discussionem causarum, promulgata sunt
hæc capitula & ab omnibus confirmata, numero
17. Præfuit autem illi synodo Ioannes de Crema
sanctæ Romanæ & Apostolicæ ecclesiæ de titulo
Mmm sancti

ANNO
CIRCITER
CHRISTI
1125.

sancti Chryfogoni presbyter cardinalis, & prædicti A
domini pape Honorii in Angliam legatus, cum
Vvillmo Cantuar. & Turfino Eboracensi, archiepis-
copis, & cum episcopis diversarum provin-
ciarum numero xx. & abbatibus circiter xl. &
cum innumera cleri & populi multitudine.

CAPITVLA.

I. De simoniaciis.

Sanctorum patrum vestigiis inhærentes, quemquam in ecclesia per pecuniam ordinari auctoritate apostolica prohibemus.

II. *Vt pro sacramentis, & aliis huiusmodi, B pretium non exigatur.*

Interdicimus etiam ut pro chrismate, pro oleo, pro baptisinate, pro pœnitentia, pro visitatione infirmorum, seu unctione, pro communionem corporis Christi, pro sepultura, nullum omnino precium exigatur.

III. *Vt in consecrationibus episcoporum, &c. nihil detur, nisi sponte oblatum.*

Statuimus præterea, & apostolica auctoritate decernimus, ut in consecrationibus episcoporum, vel abbatum benedictionibus, seu in dedicationibus ecclesiarum, non cappa, non tapetæ, non manutergia, non bacilia, & nihil omnino per violentiam, nisi sponte oblatum fuerit, penitus exigatur.

IV. *Vt nemo beneficium a laico accipiat, sine consensu episcopi.*

Nullus abbas, nullus prior, nullus omnino monachus vel clericus, ecclesiam, sive decimam, seu quælibet beneficia ecclesiastica, de dono laici, sine proprii episcopi auctoritate & assensu suscipiat. Quod si præsumptum fuerit, irrita erit donatio huiusmodi, & ipse canonicæ ultioni subiacet.

V. *Vt beneficia non sint hereditaria.*

Sancimus præterea, ne quis ecclesiam sibi sive præbendam paterna vendicet hereditate, aut successorem sibi in aliquo ecclesiastico constituat beneficio. Quod si præsumptum fuerit, nullas vires habere permittimus, dicentes cum Psalmista: *Deus meus pone illos ut rotam, &c. qui dixerunt, hereditate possideamus sanctuarium Dei.*

VI. *Vt amittant beneficia, qui ab episcopis invitati, promoveri ad ordines contempserint.*

Adjicientes quoque statuimus, ut clerici qui ecclesias seu beneficia habent ecclesiarum, & ordinari, quo liberius vivant, subterfugiunt, cum ab episcopis invitati fuerint, si ad ordines promoveri contempserint, ecclesiis simul & beneficiis eatum priventur.

VII. *Quis in decanum, priorem, archidiaconum non promovendus.*

Nullus in decanum, nullus in priorem, nisi presbyter; nullus in archidiaconum, nisi

diaconus, promoveatur.

VIII. *Vt nemo absolute ordinetur.*

Nullus in presbyterum, nullus in diaconum, nisi ad certum titulum ordinetur. Qui vero absolute fuerit ordinatus, sumpta careat dignitate.

IX. *Vt nemo sine iudicio episcopi ejiciatur ordinatum.*

Nullus abbas, nullus omnino clericus, vel laicus, quemquam per episcopum in ecclesia ordinatum, absque proprii episcopi iudicio, præsumat ejicere. Qui autem scelus facere præsumperit, excommunicationi subiacet.

X. *Vt nullus episcopus, alterius parochianum ordinet aut iudicet.*

Nullus episcoporum, alterius præsumat parochianum ordinare aut iudicare: unusquisque enim suo domino stat aut cadit: nec tenetur aliquis sententia non a suo iudice prolata.

XI. *Vt alterius excommunicatum nemo in communionem suscipiat.*

Nemo excommunicatum alterius præsumat in communionem suscipere. Quod si scienter fecerit, & ipse in communionem careat Christiana.

XII. *Vt uni personæ non tribuantur diversi honores ecclesiastici.*

Præcipimus etiam ne uni personæ archidiaconatus vel diversi ordinis tribuantur honores.

XIII. *Vt presbyteris, &c. interdicitur sint mulierum contubernia.*

Presbyteris, diaconibus, subdiaconibus, canonicis, uxorum, concubinarum, & omnium omnino feminarum contubernia, auctoritate apostolica inhibemus, præter matrem, sororem, amitam, sive illas mulieres quæ omni careant suspitione. Qui huius decreti violator extiterit, confessus, vel convictus, ruinam proprii ordinis patiat.

XIV. *Vt clerici usuras ne faciant.*

Usuram & turpe lucrum clericis omnibus prohibemus. Qui vero super crimine tali confessus fuerit, convictus, a proprio gradu deiciatur.

XV. *De sortilegis.*

Sortilegos, ariolos, & auguria quæque sectantes, eisque consentientes, excommunicari præcipimus, perpetuaque notamus infamia.

XVI. *De consanguineorum & affinium nuptiis usque ad septimam generationem non contrahendis.*

Inter consanguineos seu affinitate coniunctos usque ad septimam generationem matrimonia contrahi prohibemus: si qui veto taliter coniuncti fuerint, separentur,

Psal. 82.
Ibidem.

Binius ex hoc & superiore facit unicum canonem.

Bialo 6.

XVII.

Interdicimus etiam ut viri proprias uxores de confanguinitate impetentes, & testes quos adducunt, non suscipiantur, sed prisca parum in omnibus ferretur auctoritas.

Placet vobis? Placet Placet vobis? Placet. Placet vobis? Placet.

*** His taliter synodali decreto confirmatis, Ioannem Romam revertentem comitantur ab ipso evocati Turitanus Eboracensis, & Vvillelmus Cantuariensis, de suis causis in apostolica audientia acturi.

NOTÆ SEVERINI BINII.

Eandem synodum summam describens Mathæus Paris sancti Albani in Anglia monachus, sedi apotholicae hostis infensissimus (nisi eum, quod supra sub Gregorio V. monui, novator aliquis haereticus, ut solent, corripuit, vel quas ille in pontificis eorumque legatos egerit calumnias, invehivas, diceatitates & blâphemias eadem multiformi animo inferuerit) Ioanni de Créma sedis apostolicae legato cardinali eam, quam pudet adscribere, infamiam inurit. Quare cum praedictus continuatur Florentii Vvigonienfis res sui temporis descripsit, adeoque maiore fide dignus sit: posthabitis calumniis, solam rei gestâ historiam placuit adscribere. De calumniâ cardinali dilata, ista Baroniûs. Hoc etiam anno dicitur ab Honorio papa legato in Angliam, qua credita est Ioanni Cremenfi prebytero cardinali tituli sancti Chryzogeni, a quo pariter mense Septembri celebratum esse concilium scriptores rerum Anglicanarum affirmant, & aliqui insperum magno cum dedecore res ab eo gestas enarrant. Nam praeter simonia notam, qua eius astimationem inurunt: addunt istud ignominiosum, quod cum in eodem concilio sancivisset canonem adversus clericos concubinos, in eosdemque declamasset quod magno felere post celebratum sacrosanctum Missa sacrificium aucterent se jungere concubina, seu de latere eiusdem surgere ad sacrificium celebrandum: ipse tamen, cum eadem die corpus Domini consecisset, post vesperam suis cum meretricibus deprehensus. Scripta haec reperimus primus ab Henrico Huntindoniensi rerum Anglicanarum scriptore. Rogerius ipse recentior eadem totidem verbis reperit in annalibus. Sed anno sequenti, atque novissime Matthæus Vvelfmonasteriensis, de his item agens anno praesenti, addit inanem excusationem eius: quod scilicet ita in ea turpitudine depre.ensus, dixisset quod non fuerit ipse sacerdos, sed sacerdotum corrector. Porro ex tali excusatione convinci mendacium nemo non videt. Etenim quomodo non sacerdos fuit, quem sacerdotem esse necessitas ipsa cogebat, usque quod esset prebyter cardinalis tituli sancti Chryzogeni vel quomodo non sacerdos, quem dicunt manus incrementum sacrificium celebrasse? Certe quidem non numero historiarum veritatem historica consuevitimus astimare, sed quanta fide pollet primus auctor cuiuslibet assertiois. Nam reliquos primus sequi auctorem, & eius vestigiis inhaerere frequentiori usui in more positum reperimus. Cum igitur accurate auctorem expendimus, quanta fides esset qui isthac primus asseruit, invenimus eum plus a quo, immo iniquè favere sacrorum ministrorum conjugio, ipsius archidiaconum. Etenim dum ipse agit superius de sancto Anselmo, qui in concilio a se celebrato venit conjugia clericorum, mendacissime asseruit, ante illud tempus in Anglia id non fuisse prohibitum, & plures fuisse qui eiusmodi conjugio favissent: quod quam falsum si nullus ignorat. Hac dicta sint, ut explorata habeatur auctoritates. Praeterea, si tanto fuisse legatus se vera crimine infamatus: quomodo adversarius eius, ipse scilicet schismatici fautores Petri Leonis, cum suis scriptis declamasse reperiantur in eos cardinales qui Innocentium elegerunt, inter quorum primos ipse Ioannes Cremenfis habetur annuemeratus, tam enorme delictum exprobrare cessarunt? vel quomodo sanctus Bernardus, & alii viri magni nominis eius temporis scriptores, Innocentiique papa fautores, adeo constanter dicere potuissent, se cum numero fore, ita & sanctiorum cardinalium partem, eundem Innocentium elegerit, stantio scandalo ex eis unus Ioannes Cremenfis orem Christianum concessisset? Sed & quod huius temporis rerum Anglicanarum scriptor Vvillelmus Malmsburienfis, haud astrictus parere ecclesia, Romana ministris, eiusdem facinoris nullam penitus mentionem fecisse reperitur; nec ibidem diligens auctor, qui adhaeret appendicem ad Florentium & adeo exacte praeceteris de singulis rebus gestis in eo concilio meminit, perinde ac si eadem interfuisset, huius evulgati, ut voluit, tantopere riminis aliquid penitus scripserit:

Concil. general. Tom. X.

A certe quidem de eo dubitandi, verumne sit vel sparsa calumnia, ut fieri assolet, saltem locum reliquit: quo & quilibet amantissimus veritatis non puto negabit. Nos vero nec eiusmodi sumus, ut prodicione veritatis delinquentem quemlibet ecclesia Romana ministrum proderet volimus, cum nec ipsa sibi hoc vindictae Romana ecclesia, ut membra sua, & e latere suo legatos missos omni carere turpitudine asserat: non enim, quod probò dicit Apostolus, amellatur Deum, ut fortior illo sit. Si enim ipse Deus, qui facit angelos suos spiritus, & ministros suos ignem urentem, tamen in angelis suis reperit pravitatem: quid praesumeret ipsa, dum angelos suos mittit legatos suos in mare? secundum illud propheticum: Ite angeli veloces ad gentem convullam & dilaceratam: cum scis ipsa non supernos angelos mittere, sed homines, de quibus est pronunciatum divinum oraculum, quod universa vanitas sit omnis homo vivens. sed de his satis.

ANNO CHRISTI 1125.

1. Cor. 10. Psal. 103. Job. 4. Isai. 8. Psal. 38.

*** CONCILIVM NAMNETENSE

B ab Hildeberto archiepiscopo Turonensi, cum suffraganeis episcopis celebratum, mense Octobri anno Christi MCCCXXVII.

ANNO CHRISTI 1127.

Epistola Hildeberti archiepiscopi ad Honorium papam, de iis quae acta & statuta fuerant in synodo Namnetensi, quorum confirmationem petit.

Honorio Dei gratia sanctissimo patri suo, sanctaeque Romanae ecclesiae summo pontifici, Hildebertus humilis Turonum minister, debita integritatem obedientiae.

C BEATITVDINI vestra, reverendissime pater, decrevimus exarandum, quod ex suggestione venerabilis Britannorum comitis, pariterque provincialium consilio episcoporum, in Britanniam descenderimus. Vbi praeter alias multiformes & abhorrendas enormitates, matrimonia quidem incestus, sanctuariorum autem domini hereditaria successio polluerat. Quapropter convocatis eisdem, & abbatibus, multisque religiosis ac sapientibus viris, in Vrbe Namnetensi triduo sedimus in ea synodo celebrantes: ex qua, largiente domino, & ecclesiae honorem, & populo magnum constat emeruisse fructum.

Siquidem usque in diem praefati conventus huiusmodi consuetudo in terra comitis extiterat, ut decedente marito vel uxore, universa decedentis mobilia in proprietatem potestatis transferrent. Praeterea quicquid evadere ab naufragiis, totum sibi fideus lege vendicabat patriae: passioque naufragium miserabilis violentia principis spoliabat, quam procella. Vtramque autem excusationem sub oculis totius concilii comes in nostra manu deposuit: postulans in eos excommunicationis gladium extendi, quicumque aliquando vel manumissa petere, vel manumissionis plenitudinem imminuerent attentarent. Totus itaque confessus & gratiarum actione illum profecutus est, & persecutus anathemate beneficii distractorem.

De incestuosos autem conjugii hoc universitati confidentium placuit, ut episcopi quidem in omnibus suis conventibus, reliqui vero sacerdotes in ecclesiis, talia contrahi matrimonia publice prohiberent: eos quoque excommunicationi subicerent, quicumque post praesentis synodi actionem scientes inirent incestuorum foedera nuptiarum.

Placuit & hoc universis, ut ad incutiendum caeteris metum, filii ex huiusmodi commixtione deinceps generati, velut spurii haberentur, & ad legitimos heredes sui paternum tranfret.

Porro in ordinibus celebratis canonicas actiones & diligenter attendi iussimus, & inoffense custodiri.

Ordinari filios sacerdotum, nisi prius canonice regulares aut monachi fierent, assensu communi nobis synodus interdixit. His autem quos

Mmm ij jam

ANNO
CHRISTI
1127.

jam ordinatos constabat, abolenda successio-
nis intuitu, in ecclesiis quibus patres eorum mi-
nistrarent, ministrandi abstulimus facultatem.

Præbendas, & quilibet ecclesiæ dignitates, rigore
quo debuit inhibitum est hereditate obtineri.

His addita sunt & alia in hunc modum, quibus ex
canonicis procedentibus institutis præfens synodus
& assensum præstitit, & servanda decrevit.

Hæc igitur vobis, sancte pater, significanda censui-
mus: quatenus acta canonice vestra confirmare di-
gnetur autoritas, & datis ad episcopos litteris comu-
niter exhortari omnes, ut quæcumque eis facienda
sanctissimus in Christo & docenda, ipsi quoque cum
Christo facere studeant & docere. Illam præterea
manumissionem de naufragiis, & de substantia mor-
ientium, quam comes in nostra manu deposuit, vos
beatissime pater, non gravemini confirmatione
apostolica tobotare, ac prohibere, ne quis omni-
no eam rescindere, vel aliqua ex parte minuire præ-
sumat. Conseruet vos dominus ecclesiæ suæ, san-
cte pater.

*** EPISTOLA HONORII PAPÆ
ad episcopos provincie Tutonenfis, ut ob-
seruent statuta concilii Namnetensis.

*Honorius episcopus servus servorum Dei, venerabili-
bus fratribus Tironensis metropolis suffraganeis
episcopis, salutem & apostolicam
benedictionem.*

CARISSIMVS frater noster Hildebertus Tu-
ronensis episcopus, sicut bonus pastor pro gre-
ge suo vigilans, vocatis fratribus & aliis religiosis
viris, quemadmodum ex suarum litterarum inspec-
tione cognovimus, in Namnetensi civitate de
more metropolitico concilium celebravit. Ibi que
de incestis nuptiis, & de spuris sacerdotum filiis,
& de his qui, quasi hereditaria successione, ecclesi-
astica petebant beneficia, & de aliis diligenter per-
tractans, corrigenda correxit, & statuenda consti-
tuit. Univerfati ergo vestre mandamus, quate-
nus ea quæ ab ipso, juxta sanctorum patrum decre-
ta, sibi ad honorem domini & salutem populi statu-
ta esse noscuntur, itrefragabiliter observetis. Sicut
enim in humani compage corporis membra famu-
lantur & obediunt capiti, tanquam supremo pro-
vifori, ut sic persona servetur incolomis: ita fide-
lium mentes unius effectæ voluntatis, pro custo-
dienda unitate fidei & statu ecclesiæ, suis debent
humiliter parere prælati. Ad hæc pravas illas con-
suetudines a comite Britannie clarissimo in manu
præfati archiepiscopi refutatas, quarum una fuit
quod maritis vel uxori bus decedentibus, bona eor-
um mobilia a potestate seculari diripiabantur, alte-
ra, quæ illis qui naufragium evaserant, etiam quæ in
portu postmodum inventa erant auferbantur, dam-
namus, & ne quis eas futuris temporibus reno-
vare præsumat, autoritate apostolica interdici-
mus. Iniquum enim censemus esse, ut quem Divinæ ele-
mentie magnitudo a savientis pelagi voracitate
Piorum namque imperatorum emanavit autoritas,
ut etiam earum rerum, quæ in tempestate maris le-
vande navis causa efficiuntur non amittatur domi-
nium. Non enim eas aliquis eo animo abjicit quod
habere nolit, sed quo periculum effugere possit,
& qui res ipsas lucrandi animo abstulerit, furtum
committit. Datum Laterani xi. Kal. Junii.

G. C. Huic interfuisse concilio anno m. cxxvii. V. Vallo-
nem Leonensem episcopum addiderunt Gallie Christiane
Sammarthani fratres. Quod quia non puto ab iis nisi ex pro-
batissimis monumentis affirmatum, annuum concilii certissi-
me constitutum existimo.

A CONCILIVM LONDONIENSE,
seu VVestmonasteriense sub Honorio II. secun-
dum, pro reformandis moribus ecclesiæ, triduo
celebratum in Anglia, anno domini m. cxxvii.

QVo loco & tempore, quo autore, quæve de causa
& occasione, hæc synodus indicta, quid in ea con-
stitutum fuerit, qui eidem præfentes interfuerint,
continuato Florentii VVigorniensis, huius temporis
scriptor, multo fidelius quam Mathæus Paris, qui suo
vicissim more calumniatur, descripsit allegato loco his
verbis: Guillelmo Dorobernensis archiepiscopus
congregavit generale concilium, omnium episco-
porum & abbatum, & quarumque religionarum
personarum totius Angliæ, apud monasterium san-
cti Petri in occidentali parte Londoniæ situm. Cui
concilio præfedit ipse, sicut archiepiscopus Can-
tuarie, & legatus apostolicæ sedis, confidentibus
secum Guillelmo VVintoniensi episcopo, Rogero
Saresbirienfi, Guillelmo Excestrenfi, Alexandro
Lincolniensi, Herveo Eliensi, Everatdo Norvvi-
censi, Sigefrido Cicestrenfi, Ricardo Hereforden-
si, Godefrido Bathoniensi, Ioanne Rossensi, Ber-
nardo de sancto David, Vrbano Glamorgatenfi
sive Landavenfi, David Bangornensi. Ricardus
Londoniensi & Robertus Coventrenfi jam obierat,
nec aliquis in sedem illorum eoufque successerat.
Turstanus autem Eboracensis archiepiscopus,
directis nuntiis ac litteris, rationabili causa
ostendit se conventui ipsi interesse non potuisse.
Randolphus vero Dunhelmenfi episcopus eo ten-
dens, infirmitate correptus est, nec iter ceptum
petficere potuit, sicut prior ecclesiæ, & clerici quos
illuc direxerat, sub testimonio veritatis attestati
sunt. VVigornensis autem episcopus Simon ad pa-
rentes suos trans mare iverat, & nondum rever-
sus erat. Confluxerant quoque illuc magnæ multi-
tudines clericorum, laicorum, tam divitum quam
mediocrium, & factus est conventus grandis &
inestimabilis. Sedit autem tribus diebus, id est ter-
tio Idus Maii, & die sequenti, tertioque post hoc,
qui fuit decimus septimus Kalendas Junii. Acta
sunt ibi de negotiis secularibus nonnulla, quæ-
dam quidem determinata, quædam dilata, quæ-
dam vero propter nimium afluantis turbæ tumul-
tum, ab audientia iudicantium profligata. Quæ
autem communia episcoporum consensu in ipso con-
cilio decreta sunt & statuta, sicut illic publice reci-
tata sunt & suscepta, in hoc opere placuit annota-
re. Sunt igitur hæc.

TITVLI CAPITVLORVM.

1. *Vt beneficia nec vendantur, nec emanent.*
2. *Vt nemo pro pecuniam ordinetur aut promo-
vetur.*
3. *Vt exactiones certe pro recipiendis regularibus non
fiant.*
4. *Vt nullus in decanum, nisi presbyter, nullus in
archidiaconum, nisi diaconus, instituitur.*
5. *Vt presbyteris, &c. interdicta sint mulierum con-
ubernia.*
6. *Vt archidiaconi & alii hoc sollicito curent.*
7. *De concubiniis presbyterorum & canonicorum quid
agendum.*
8. *Vt nullus diversos archidiaconatus tenent.*
9. *Vt episcopi, abbates, &c. firmam non reueant.*
10. *Vt decima ex integro reddantur.*
11. *Vt decima & beneficia sine consensu episcopi non
dentur.*

12. *De indumentis abbatissarum vel sanctimonialium.*

CAPITVLA.

I. *Vt beneficia nec vendantur, nec emanent.*
Ecclesiæ & ecclesiastica beneficia, seu
quoslibet

*al. additur
in aspectu
synodi.

quoslibet ecclesiasticos honores, vendi vel emi, auctoritate beati Petri apostolorum principis & nostra omnino prohibemus. Qui vero hoc præceptum violasse convictus fuerit, clericus quidem, etiam si canonicus regularis sit vel monachus, ab ordine deponatur; laicus vero, exlex & excommunicatus habeatur, & ejusdem ecclesiæ vel beneficii poretate privetur.

II. *Vt nemo per pecuniã ordinetur aut promoveatur.*

Ordinati quemquam per pecuniam in ecclesia Dei, vel promoveri, auctoritate sedis apostolicæ modis omnibus interdiciamus.

III. *Vt exactiones certe pro recipiendis regularibus non fiant.*

Exactiones certas pecuniarum pro recipiendis monachis, canonicis, & sanctimonialibus, condemnamus.

IV. *Vt nullus in decanum, nisi presbyter; nullus in archidiaconum, nisi diaconus, instituat.*

Nullus in decanum nisi presbyter, nullus in archidiaconum nisi diaconus constituarur. Quod si quis ad hos honores infra prædictos ordines jam designatus est, monetur ab episcopo ad ordines accedere. Quod si juxta monitionem episcopi ordinari refugerit, eadē adquam designatus fuerat, careat dignitate.

V. *Vt presbyteris, &c. interdicta sint mulierum contubernia.*

Presbyteris, diaconibus, subdiaconibus, & omnibus canonicis, contubernia mulierum illicitarum penitus interdiciamus. Quod si concubinis, quod absit, vel conjugibus adhæserint: ecclesiastico privetur ordine, honore, simul & beneficio. Presbyteri vero parochiales si qui tales fuerint, extra chorū eiicimus, & infames esse decernimus.

VI. *Vt archidiaconi & alii hoc sollicitè curent.*

Archidiaconis vero, & ministris quibus hoc incumbit, auctoritate Dei & nostra præcipimus, ut omni studio & sollicitudine procurent ab ecclesia Dei hanc perniciem omnino eradicare. Quod si qui in hoc negligentes, vel, quod absit, consentientes inventi fuerint: primo & secundo ab episcopis digne corrigantur, tertio veto canonicè severius corripiantur.

VII. *De concubinis presbyterorum & canonicorum quid agendum.*

Concubinæ vero presbyterorum & canonicorum, nisi sibi legitime nuperint, extra parochiam expellantur. Quod si postea culpabiles inventæ fuerint, in cuiuscumque territorio sint, a ministris ecclesiæ capiuntur: & sub excommunicatione præcipimus, ne ab aliqua potestate minore vel majore detineantur, sed libere eisdem ministris ecclesiæ tradantur, & ecclesiasticæ disciplinæ vel servituti episcopali iudicio mactentur.

VIII. *Vt nullus diversos archidiaconatus teneat.*

Vt nullus archidiaconus in diversis episcopatibus diversos archidiaconatus te-

Cocuil. general. Tom. X.

neat, sub anarhemeate prohibemus: immo ei, cui prius assignatus erat, tantū adhæreat.

IX. *Vt episcopi, abbates, &c. firmam non teneant.*

Episcopi, presbyteros, abbates, monachos, priores subiectos, firmam tenere inhibeanr.

X. *Vt decimæ ex integro reddantur.*

Decimas, sicut Dei summi dominicas, ex integro reddi præcipimus.

XI. *Vt decimæ & beneficia sine consensu episcopi non dentur.*

Vt nulla persona ecclesias vel decimas, seu quælibet alia ecclesiastica beneficia, det vel accipiat, sine consensu & auctoritate episcopali, canonica auctoritate vetamus.

XII. *De indumentis abbatissarum vel sanctimonialium.*

Nulla abbatissa vel sanctimonialis carioribus uratur indumentis, quæ agnitis vel cattinis.

Rex igitur cum inter hæc Londoniæ moraretur, auditis concilii gestis consensum præbuit, auctoritate regia & potestate concessit, & confirmavit statuta concilii a Guilielmo Cantuariensi archiepiscopo & sanctæ Romanæ ecclesiæ legato apud Vveltmonasterium celebrati. *Hæc ille*

CONCILIVM TRECENSE,

quo Templariis militibus, anno suæ institutionis religionis nono, una cum regula assignatus est habitus albus, anno domini MCCCXVIII. tempore Honorii pape II.

ACTA concilii, tempus, & locum enarrans Tyrus lib. 12. cap. 7. ista scribit: Concilio in Francia apud Treca habitato, cui interfuerunt dominus Remensis, & dominus Senonensis archiepiscopi, cum suffraganeis suis, Albanensis quoque episcopus, apostolicæ sedis legatus, abbates quoque Cisterciensis & Claravallensis, cum aliis plurius, instituta est eis regula, & habitus assignatus, albus videlicet, de mandato domini Honorii pape, & domini Stephani Hierosolymitani patriarchæ. Cumque jam annis novem in eo fuissent proposito, non nisi novem erant: extunc cæpit eorum numerus augeri, & possessiones multiplicabantur. Postmodum vero tempore domini Eugenii pape, ut dicitur, cruce de panno rubeo, ut inter ceteros essent notabiliores, mantellis suis cæperunt adfluere, tam equites quam eorum fratres inferiores, qui dicuntur servientes: quorum res adeo crevit in incrementum, ut hodie trecentos plus minuse in conventu habeant equites, albis chlamydidibus indutos, exceptis aliis fratribus, quorum pene infinitus est numerus. Possessiones autem tam ultra quam citra mare adeo dicuntur habere, ut jam non sit in orbe Christiano provincia, quæ prædictis fratribus bonorum suorum portionem non contulerit, & regis opulentis pares hodie dicantur habere copias. Qui, quoniam juxta Templum Domini, ut prædiximus, in palatio regio mansionem habent, fratres militiæ Templi dicuntur. Qui cum diu in honesto se conferassent proposito, professioni suæ satis prudenter satisfaciens, neglecta humilitate, quæ omnium virtutum custos esse dignoscitur, & in imo sponte sedens non habet unde casum patiat, domino patriarchæ Hierosolymitano, a quo & ordinis institutione & prima beneficia susceperant, se subtraxerunt, obedientiam ei, quam eorum prædecessores eidem exhibuerant, denegantes: sed & ecclesiis Dei, eis decimas & primitias subtrahentes, & eorum indebite turbando possessiones, facti sunt v alde molesti.

M. m. iij. Hæc

ANNO
CHRISTI

1127.

Bini 7.

Bini 8.

Bini 9.

Bini 10.

ANNO
CHRISTI

1128.

ANNO
CHRISTI
1127.

Hec de Templariis Tyrinus. Acta concilii, & patres qui eidem interfuerunt, fufius describuntur in regula Templariorum, quam ex bibliotheca fancti Victorii Parisienfis acceptam hic subiungo.

REGVLA PAVPERVM COMMILITONVM
Christi templique Salomonici.

PROLOGVS.

OMNIBVS in primis sermo noster dirigitur, quicunque proprias voluntates sequi contem-
nunt, & summo ac vero regi militare animi puritate
cupiunt, ut obedientie armaturam præclaram affu-
mere, intentissima cura implendo præoptent, &
perseverando implcant. Hortamur itaque, qui us-
que nunc militiam sæcularem, in qua Christus
non fuit causa, sed solo humano favore amplexa-
ti estis, quatenus horum unitati, quos Dominus ex
massa perditionis elegit, & ad defensionem sanctæ
ecclesiæ gratuita pietate composuit, vos sociandos
perenniter festinetis. Ante omnia autem, quicum-
que es, o Christi miles, tam sanctam conversatio-
nem eligens, te circa professionem tuam oportet
puram adhibere diligentiam, ac firmam perse-
verantiam; quæ a Deo tam digna, sancta, & subli-
mis esse dignoscitur, ut si pure & perseveranter ob-
servetur, inter militantes, qui pro Christo animas
suas dederunt, sortem obtinere mereberis. In ipsa
namque resoruit jam & relaxit ordo militaris, qui
despecto iustitiæ zelo, non pauperes aut ecclesias
defensare, quod suum erat, sed tapere, spoliare, in-
terficere contendebant. Bene igitur nobiscum
agitur, quibus dominus & saluator noster Iesus
Christus amicos suos a civitate sancta in cõtinuum
Franciæ & Burgundiæ direxit, qui pro nostra salu-
te veræque fidei propagatione non cessant animas
suas hostiam Deo placentem offerre. Nos ergo
cum omni gratulatione ac fraterna pietate, præci-
busque magistri Hugonis, in quo prædicta militia
suspexit exordium, cum Spiritu sancto intimante,
ex diversis Ultramontanæ provinciæ mansionibus
in solennitate sancti Hilarii anno MCCCXVIII. ab in-
carnato Dei Filio, ab inchoatione prædictæ mili-
tiæ IX. ad Treceas, Deo duce, in unum convenien-
tes, modum & observantiam equestris ordinis per
singula capitula ex ore ipsius magistri Hugonis au-
dire meruimus, ac iuxta notitiam exiguitatis nostræ
sciëntiæ, quod nobis videbatur absurdum, omne-
que quod in præsentî concilio nequivit esse nobis
memorabiliter relatum ac computatum, non levi-
tate, sed consulte, providentiæ & discretioni vene-
rabilis patris nostri Honorii, ac inclyti patriarchæ
Hierosolymitani Stephani, fertilitate ac necessi-
tate non ignari orientalis * religionis, nec non pau-
perum commilitonum Christi, consilio communis
capituli unanimiter commendavimus. Sane autem
proprus licet nostri dictaminis autoritatem per-
maximus numerus religiosorum patrum, qui in illo
concilio divina admonitione convenerunt, com-
mendat: non debemus silenter transire, quibus vi-
dentibus, & veras sententias proferentibus, ego
Ioannes Michaelensis præsentis paginæ, iussu con-
cilii ac venerabilis * abbatis Clarævallis, cui
creditum ac debitum hoc erat, humilis scriba esse
Divina gratia merui.

Ann. 1128.

* f. regio-
nis,

* Sanctum
Bernardum
intellige.

Nomina patrum residentium in concilio Trecenti.

Primus quidem sededit Mathæus Albanensis
episcopus, Dei gratia sanctæ Romanæ ecclesiæ le-
gatus, deinde Rainaldus archiepiscopus Remensis,
tertius Henricus archiepiscopus Senonensis, dehinc

coepiscopi eorum, Ranckedus Carnotensis episco-
pus, Goslenus Sueslionum episcopus, episcopus
Parisiensis, episcopus Trecenti, præsul Aurchi-
anensis, episcopus Autifiodorensis, episcopus Mel-
densis, episcopus Catalaunensis, episcopus Lau-
nensis, episcopus Belvacensis, abbas Vezeliacensis,
qui non multo post factus est Lugdunensis archie-
piscopus, ac sanctæ Romanæ ecclesiæ legatus, ab-
bas Cisterciensis, abbas Pontiniacensis, abbas
Trium fontium, abbas sancti Dionysii de Remis,
abbas sancti Stephani de Divione, abbas "Molef..."
supra nominatus abbas Bernardus Clarævallis
non defuit, cujus sententiam præscripti libera voce
collaudabant. Fuerunt autem & magister Alberi-
cus Remensis, & magister Fulgerius, ac complures
alii, quos longum esset enumerare. Ceterum vero
de non literatis idoneum nobis videtur ut testes
amatores veritatis adducantur in medium. Comes
Theobaudus, comesque Nivernensis, ac Andreas
de Bandineto, intentissima cura quod erat opti-
mum scrutantes, quod eis videbatur absurdum
temperantes, in concilio sic assistebant. Ipse vero
magister militiæ, Hugo nomine, reventa non defuit,
& quosdam de fratribus suis secum habuit, verbi
gratia, fratrem Godefridum, fratrem Rorallum,
fratrem Gaufridum Bisol, fratrem Paganum de
monte Desiderii, Archembaudum de sancto Ama-
no. Ille vero magister Hugo cum suis discipulis
modum & observantiam exiguæ inchoationis sui
militaris ordinis, qui ab illo qui dicit, *Ego principii,*
qui & loquor vobis, lumpsit exordium, iuxta memo-
riæ suæ notitiam supra nominatis patribus intima-
vit. Placuit itaque concilio, ut consilium ibi lima
& consideratione divinarum scripturarum dili-
genter examinatum, tamen cum providentia papæ
Romanorum ac patriarchæ Hierosolymitarum, nec-
non etiam assensu capituli pauperum commilito-
num Templi, quod est in Ierusalem, scripto com-
mendaretur, ne obliuioni traderetur, & inenoda-
biliter servaretur: ut teo cursu ad suum condio-
rem, cujus dulcedo tam mel saperat, ut ei com-
paratum velut absinthium sit amarissimum, perven-
ire digne mereantur, præstante cui militat, &
militare queant per infinita sæculorum sæcula.
Amen.

INCIPIT REGVLA PAVPERVM
commilitonum sanctæ civitatis.

I.

Qualiter Divinum officium audiant.

Vos quidem propriis voluntatibus abrenun-
tiantes, atque alii pro animarum salute vobis-
cum ad terminum cum equis & armis summo regi
militantes, Maturinas, & omne servitium inte-
gram, secundum canonicam institutionem, ac re-
gulatum doctorum sanctæ civitatis consuetudi-
nem, pio ac puro affectu audire universaliter stu-
deatis. Idcirco vobis, venerabiles fratres, maxime
debetur, quia præsentis vitæ luce despecta, con-
temptoque vestrorum corporum cruciatu, sævien-
tem mundum pro Dei amore vilescere perenniter
promissis: divino cibo refecti ac satiati, & domi-
nicis præceptis eruditi & firmati, post mysterii Di-
vini consummationem nullus paveat ad pugnam,
sed paratus sit ad coronam.

II.

*Quot orationes dominicas, si Dei servitium audire
nequiverint, dicant.*

Ceterum si aliquis frater negotio orientalis
Chri-

Christianitatis forte remotus (quod sepius evenisse non dubitamus) pro tali absentia Dei servitium non audierit : pro Matutinis, tredecim orationes dominicas ; ac pro singulis horis, septem ; sed pro Vesperis, novem dicere collaudamus, ac libera voce unanimiter affirmamus. Isti etenim in salutifero labore ita directi, non possunt accurere hora competenti ad Divinum officium. Sed, si fieri potest, horæ constitutz non prætereant ante institutum debitum.

III.

Quid agendum pro fratribus defunctis.

Quando vero quilibet fratrum remanentium, mori, quæ nulli parci, impendit quod est impossibile auferri: capellani ac clericis vobiscum ad terminum caritative summo sacerdoti servantibus, creditum officium & Missam solenniter pro ejus anima Christo animi puritate jubemus offerre. Fratres autem ibi adstantes, & in orationibus pro fratribus defuncti salute pernoctantes, centum orationes dominicas usque ad diem septimum pro fratre defuncto persolvant : ab illo die quo eis obitus fratris denunciatus fuerit, usque ad prædictum diem, centenarius numerus perfectionis integritatem cum fraterna observatione habeat. Adhuc nempe Divina ac misericordii caritate deprecamur, atque pastoralis autoritate jubemus, ut quotidie, sicuti fratres in vicibus dabatur & debetur, ita quod est necessarium sustentationi hujus vitæ, in cibo & potu tantum, cuidam pauperi donec ad quadragesimum diem impendatur. Omnes enim alias oblationes, quas in morte fratrum, & in Paschali solennitate, ceterisque solennitatibus, Domino, pauperum commilitonum Christi spontanea paupertas indifferere reddere consueverat, omnino prohibemus.

IV.

Capellani victum & vestitum tantum habeant.

Alias vero oblationes, & omnia elemosynarum genera, quoquo modo fiant, capellani, vel aliis ad tempus manentibus, unitati communis capituli reddere pervigili cura præcipimus. Servitores itaque ecclesiæ victum & amictum secundum autoritatem tantum habeant, & nihil amplius habere præsumant, nisi magistri sponte caritative dederint.

V.

De militibus defunctis qui sunt ad terminum.

Sunt namque milites in domo Dei, templique Salomonis, ad terminum misericorditer nobiscum degentes. Unde ineffabili miseratione vos rogamus, deprecamur, & ad ultimum obnixè jubemus, ut si interim tremenda potestas ad ultimum diem aliquem perduxerit, Divino amore, ac fraterna pietate, septem dies sustentationis, pro anima ejus, quidam pauper habeat.

VI.

Vt nullus frater remanens oblationem faciat.

Decrevimus, ut superius dictum est, quod nullus fratrum remanentium aliam oblationem agere præsumat : sed die noctuque mundo corde in sua professione maneat, ut sapientissimo pro phetarum in hoc se æquipollere valeat : Calicem salutaris accipiam, & in morte mea mortem domini imitabor : quia sicut Christus pro me animam suam posuit, ita & ego pro fratribus animam ponere sum paratus. Ecce competentem oblationem : ecce hostiam viventem Deo que placeantem.

XII.

De immoderata statione.

Quod autem auribus nostris verissimus testis insonavit, videlicet immoderata statione & sine

A mensura stando Divinum officium vos audire : ita fieri non præcipimus, imo vituperamus : sed finito psalmo, Venite exultemus Domino, cum invitatorio & hymno, omnes sedere tam fortes quam debiles, propter scandalum evitandum, nos jubemus. Vobis vero residentibus, unoquoque psalmo finito, in recitatione Gloria Patri, de sedibus vestris ad altaria supplicando, ob reverentiam sanctæ Trinitatis ibi nominatæ, surgere, & debilibus inclinare demonstramus. Sic etiam in recitatione evangelii, & ad Te Deum laudamus, & per totas Laudes, donec finito Benedicamus Domino, stare adscribimus, & eandem regulam in Matutinis sanctæ Mariæ teneri jubemus.

VIII.

De refectioe conventus.

In uno quidem palatio, sed melius dicitur refectorio, communiter vos cibum accipere credimus, ubi, quando aliquid necessarium fuerit, pro signorum ignorantia, leniter ac privatim querere oportet. Sic omni tempore, quæ vobis necessaria sunt cum omni humilitate & subjectione reverentia petite ad mensam, cum Apostolus dicat : *Panem tuum cum silentio manduca.* Et Psalmista vos animare debet, dicens : *Posui ori meo custodiam,* id est apud me deliberavi, *ut non delinquerem in lingua,* id est, custodiebam os meum ne male loquerer.

IX.

De lectioe.

In prandio & cæna semper sit sancta lectio recitata. Si Dominum diligimus, salutifera ejus verba atque præcepta intentissima aure desiderate debemus. Lector autem lectioem vobis indicat silentium.

X.

De carnis refectioe.

In hebdomada namque, nisi natalis dies domini, vel Pascha, vel festum sanctæ Mariæ, aut omnium sanctorum evenerit, vobis ter refectio carnis sufficiat : quia assueta carnis comestio intelligitur honorosa corruptio corporum. Si vero in die Martis tale jejuniun evenerit, ut ejus carniun retrahatur, in crastino abundanter vobis impendatur. Die autem Dominico omnibus militibus remanentibus, nec non capellani, duo fercula in honorem sanctæ resurrectionis bonum & idoneum indubitanter videtur. Alii autem, videlicet armigeri & clientes, uno contenti, cum gratiarum actione permancant.

XI.

Qualiter manducare milites debeant.

Duos & duos manducare generaliter oportet ; ut solerter vnus de altero provideat, ne asperitas vitæ, vel furtiva abstinentia in omni prandio intermiscatur. Hoc autem juste judicamus, ut vnusquisque miles aut frater æqualem & æquipollentem vini mensuram per se solus habeat.

XII.

Vt aliis diebus duo aut tria leguminum fercula sufficiant.

Aliis nam diebus, videlicet secunda & quarta feria, necnon & sabbato, duo aut tria leguminum vel aliorum ciborum fercula, aut, ut ita dicam, cocta pulmentaria, omnibus sufficere credimus : & ita teneri jubemus, ut forte qui ex uno non potuerit edere, ex alio reficiatur.

XIII.

Quo cibo sexta feria reficere oportet.

Sexta autem feria cibum quadragesimalem ob

ANNO
CHRISTII
1128.

reuerentiam passionis omni congregationi, remota infirmorum imbecillitate, semel sufficere a festo omnium sanctorum usque in pascha, nisi natalis dies Domini vel festum sancte Marie aut apostolorum euenit, collaudamus. Alio vero tempore, nisi generale ieiunium euenit, bis reficiantur.

XIV.

Post refectionem semper gratias referant.
Post prandium vero & cœnam semper in ecclesia, si prope est, vel, si ita non est, in eodem loco, summo procuratori nostro, qui est Christus, gratias, ut decet, cum humiliato corde referre inenodabiliter præcipimus. famulis aut pauperibus fratribus, panibus tamen integris reservatis, distribuere fraterna caritate debent & iubentur.

XV.

Vt decimus panis semper elemosynario detur.
Licet paupertatis præmium, quod est regnum cœlorum, pauperibus procul dubio debeatur: vobis tamen, quos Christiana fides de illis indubitanter fatetur, decimum totius panis quotidie elemosynario vestro dare iubemus.

XVI.

Vt collatio sit in arbitrio magistri.
Cum vero sol Orientalem regionem deserit, & ad Ibetnam descendit, audito signo, ut est eiusdem regionis consuetudo, omnes ad Completas oportet accedere vos, ac prius generalem collationem sumere proptamus. Hanc autem collationem in dispositione & arbitrio magistri ponimus, ut quando voluerit, de aqua; & quando iubebit misericorditer, ex vino temperato competenter recipiatur. Verum hoc non ad nimiam satietatem oportet & in luxu fieri, sed parcius; quia apostare etiam sapientes videmus.

XVII.

Vt finitis Completis silentium tentetur.
Finitis itaque Completis ad stratum ire oportet. Fratribus igitur a Completariis exeuntibus nulla sit denuo licentia loqui in publico, nisi necessitate cogente; armigero autem suo quæ dicturus est, leniter dicat. Est vero forsitan ut in tali intervallo vobis de Completario exeuntibus, maxima necessitate cogente, de militari negotio, aut de statu domus nostræ, quia dies ad hoc vobis sufficere non creditur, cum quadam stratum parte ipsam magistrum, vel illum cui domus dominium post magistrum est debitum, oporteat loqui. Hoc autem ita fieri iubemus: & ideo, quia scriptum est: *In multiloquio non effugies peccatum.* Et alibi: *Mors & vita in manibus lingue.* In illo colloquio scurrilitates & verba otiosa ac risum moventia omnino prohibemus: & vobis ad lectulum euntibus, dominicam orationem, si aliquis quid stultum est locutus, cum humilitate & puritatis devotione dicere iubemus.

XVIII.

Vt fatigati ad Matutinas non surgant.
Fatigatos nempe milites non ita, ut vobis est manifestum, surgere ad Matutinas collaudamus: sed assensu magistri, vel illius cui creditum fuerit a magistro, eos quietere, & tredecim orationes constitutas sic cantare, ut mens ipsorum voci concordet, juxta illud Prophete: *Psallite Domino sapienter:* & illud: *In conspectu angelorum, psallam tibi: vos unanimes collaudamus.* Hoc autem in arbitrio magistri semper consistere debet.

XIX.

Vt communitas vitium inter fratres seruetur.
Legitur in Divina pagina: *Dividebatur singulis, prout cuique opus erat.* Ideo non dicimus, ut sit personarum acceptio, sed infirmorum debet esse

consideratio. Vbi autem qui minus indiget, agat Deo gratias, & non contristetur: qui vero indiget humiliet se pro infirmitate, non extollatur pro misericordia, & ita omnia membra erunt in pace. Hoc autem prohibemus, ut nulli immoderaram abstinentiam amplecti liceat, sed communem vitium instanter teneant.

XX.

De qualitate & modo vestimenti.
Vestimenta autem unius coloris semper esse iubemus, verbi gratia, alba, vel nigra, vel, ut ita dicam, burella. Omnibus autem militibus professis in hieme & in æstate, si fieri potest, alba vestimenta concedimus, ut qui tenebrosam vitam postposuerint, per liquidam & albam suo conditori se reconciliari agnoscant. Quid albedo, nisi integra castitas? Castitas, securitas mentis, sanitas corporis est. Nisi enim unusquisque miles castus perseveraverit, ad perpetuam requiem venire, & Deum videre non poterit; testante apostolo Paulo: *Pacem sectamini cum omnibus & castimoniam, sine qua nemo videbit Dominum.* Sed quia huiusmodi indumentum, arrogantiæ ac superfluitatis æstimatione carere debet: talia habere omnibus iubemus, ut solus leniter per se vestire & exuere, & calcæare ac discalcæare valeat. Procurator huius ministerii per vigili cura hoc vitare præsumat, ne nimis longa aut nimis curta, sed mensurata ipsis utentibus, secundum uniuscuiusque quantitatem, suis fratribus tribuat. Accipientes itaque nova, vetera semper reddant in præsentem, reponenda in camera, vel ubi frater, cuius est ministerium, decreverit, propter armigeros & clientes, & quandoque pro pauperibus.

XXI.

Quod famuli vestimenta alba, hoc est pallia, non habeant.
Hoc nempe, quod erat in domo Dei ac suorum militum Templi, sine discretionis ac consilio communis capituli, omnibus contradicimus, & funditus quasi quoddam vitium peculiare amputare præcipimus. Habebant enim olim famuli & armigeri alba vestimenta, unde veniebant damna impostabilia. Surrexerunt namque in ultramontanis partibus quidam pseudofrateres, conjugati, & alii, dicentes se esse de Templo, cum sint de mundo. Hi nempe tantas contumelias totque damna militari ordini acquisierunt, & clientes remanentes plurima scandala oriri inde superbiendo fecerunt. Habebant igitur assidue nigra: sed si talia non possint invenire, habeant qualia inveniri possunt in illa provincia qua degunt, aut quod vilis unius coloris comparari potest, videlicet burella.

XXII.

Quod milites remanentes tantum alba habeant.
Nulli ergo concessum est candidas chlamydes deferre, aut alba pallia habere, nisi nominatis militibus Christi.

XXIII.

Vt pellibus agnorum utantur.
Decrevimus communi consilio, ut nullus frater remanens, pelles perenniter, aut pelliciam, vel aliquid tale, quod ad usum corporis pertinere, etiamque cooperitorium, nisi agnorum vel arietum, habeat.

XXIV.

Vt vetusta armigeris dividantur.
Procurator vel dator pannorum omni obsequantia veteres semper armigeris & clientibus, & quandoque pauperibus, fideliter æqualiterque erogare intendat.

XXV.

Cupiens optima, deteriora habeat.

Si aliquis frater remanens, ex debito, aut ex motu superbiae, puleta vel optima habere voluerit, ex tali praesumptione procul dubio vilissima merebitur.

XXVI

Vt quantitas & qualitas vestimentorum seruetur.

Quantitatem secundum corporum magnitudinem largitatemque vestimentorum observare oportet: datot pannorum sit in hoc curiosus.

XXVII

Vt dator pannorum in primis aequalitatem seruet.

Longitudinem, ut superius dictum est, cum aequali mensura, ne vel sursum vel * comminatorum aliquid oculis notare praesumat, procurator fraterno intuitu consideret: & in omnibus supradictis, Dei retributionem humiliter cogitet.

XXVIII.

De superfluitate capillorum.

Omnes fratres, remanentes principaliter sita tonsos habere capillos oportet, ut regulariter ante & retro, & ordinate, considerare possint; & in barba, & in genionibus eadem regula indeclinabiliter observetur, ne superfluitas aut facietia vitium denotetur.

XXIX.

De rostris & laqueis.

De rostris & laqueis manifestum est esse gentilium. Et cum abominabile hoc omnibus agnoscat, prohibemus & contadicimus, ut aliquis ea non habeat, immo proflus careat. Aliis autem ad tempus famulantibus, rostra, & laquea, & capillorum super fluitatem, & vestium immoderatam longitudinem, habere non permitimus, sed omnino contradicimus. Servientibus enim summo conditori munditia interius exteriorque valde necessaria, eo ipso attestante, qui ait: *Esote mundi, quia ego mundus sum.*

XXX.

De numero equorum & armigerorum.

Vnicuique vestrorum militum tres equos licet habere, quia domus Dei templique Salomonis eximia paupertas amplius non permittit impraesentiam augere, nisi cum magistri licentia.

XXXI.

Nullus armigerum gratis servientem feriat.

Solum autem armigerum singulis militibus eadem causa concedimus. Sed si gratis & caritative ille armiger cuiquam militi fuerit, non licet ei eum verberare, nec etiam qualibet culpa percutere.

XXXII.

Qualiter ad tempus remanentes recipiantur.

Omnibus militibus servire Iesu Christo animi puritate in eadem domo ad terminum cupientibus, equos in tali negotio quotidiano idoneos, & arma, & quidquid ei necessarium fuerit, emere fideliter iubemus. Deinde veto, ex utraque parte aequalitate servata, bonum & utile appreciari equos iudicavimus. Habeatur itaque precium in scripto, ne tradatur oblivioni: & quidquid militi, vel ejus equis, vel armigero, erit necessarium, adjunctis & fetris equorum secundum facultatem domus, ex eadem domo fraterna caritate impendatur. Si vero interim equos suos miles aliquo eventu in hoc servitio amisit, magister, prout facultas domus hoc exigit, alios ministrabit. Adveniente autem termino repatriandi, medietatem precii ipse miles Divino amore concedat, alteram ex communi futurum, si ei placet, recipiat.

Concil. general. Tom. X.

A

XXXIII.

Quod nullus juxta propriam voluntatem incedat.

Convenit his nempe militibus, qui nihil sibi Christo carius existimant, propter servitium, secundum quod professi, & propter gloriam sumae beatitudinis, vel metum gehennae, ut obedientiam indefinenter magistro teneant. Tenenda est itaque, ut mox, ubi aliquid imperatum a magistro fuerit, vel ab illo cui magister mandatum dederit, sine mora, ac si Divinitus imperetur, moram pati nesciant in faciendo. De talibus enim ipsa veritas dicit: *Ab auditu auris obedivit mihi.*

XXXIV.

Si licet ire per villam sine iussu magistri.

Ergo hospiales milites propriam voluntatem relinquentes, & alios ad terminum servientes, deprecamur, & firmiter eis iubemus, ut sine magistri licentia, vel cui credendum hoc fuerit, in villam ire non praesumant, praeterquam noctu ad sepulchrum, & ad stationes quae intra muros sanctae civitatis continentur.

XXXV.

Si licet eum ambulare salum.

Hi veto ita ambulantes, non sine custode, id est milite aut fratre remanente, nec in die nec in nocte iter in choate audeant. In exercitu namque postquam hospitati fuerint, nullus miles vel armiger aut alius per atria aliorum militum causa videndi, vel cum aliquo loquendi, sine iussu, ut dictum est superius, incedat. Itaque consilio assistamus, ut in tali domo ordinata a Deo, nullus secundum proprietatem militem aut quiescat, sed secundum magistri impetum totus se incumbat ut illam Domini sententiam imitari valeat, qua dicit: *Non veni facere voluntatem meam, sed ejus qui me misit.*

XXXVI.

Vt nullus nominatim quod ei necessarium erit querat.

Hanc proprie consuetudinem inter caetera adscribere iubemus, & cum omni consideratione ob quaerendi vitium teneri praecipimus. Nullus igitur frater remanens, assignanter & nominatim equum aut equitatum vel arma quaerere debet. Quomodo ergo? Si vero ejus infirmitas, aut equorum suorum debilitas, vel armorum suorum gravitas, talis esse agnoscerit, ut sic incedere sit damnatum: veniat magistro, vel cui est debitum ministerium post magistrum, & causam vera fide & pura ei demonstrat: inde namque in dispositione magistri, vel post eum procuratoris, res se habeat.

XXXVII.

De frenis & calcaribus.

Nolumus ut omnino aurum vel argentum, quae sunt divitiarum peculiares, in frenis & pectoralibus, nec calcaribus, vel in strevis, unquam appareant, nec alicui fratri remanenti emere liceat. Si vero caritative talia vetera instrumenta data fuerint, aurum vel argentum taliter coloretur, ne splendidus color vel decor ceteris atrogantia videatur. Si nova data fuerint, magister de talibus quod voluerit faciat.

XXXVIII.

Tegimen in hastis & clypeis non habeatur.

Tegimen autem in clypeis & hastis, & furellis in lanceis, non habeatur, quia hoc non proficuum, immo damnum nobis intelligitur.

XXXIX.

De licentia magistri.

Licet magistro cuiquam dare equos, vel arma, vel quamlibet rem cui libet dare.

Non

ANNO
CHRISTE
1128.

1^a Sam. 17

1° Jo. 5.

ANNO
CHRISTI
1128.

XL.

De mala & sacco.

Sacculus & mala cum firmatura non conceduntur: sic exponuntur, ne habeant absque magistri licentia, vel cui creduntur domus post eum negotia. In hoc presenti capitulo procuratores & per diversas provincias degentes non continentur, nec ipse magister intelligitur.

XLI.

*De * legatione literarum.*

Nullatenus cuiquam fratri liceat a parentibus suis, neque a quoquam hominum, nec sibi invicem, accipere vel dare, sine iussu magistri vel procuratoris. Postquam licentiam frater habuerit, in presentia magistri, si ei placet, legantur. Si vero & a parentibus ei quidquam directum fuerit, non presumat suscipere illud, nisi prius indicatum fuerit magistro. In hoc autem capitulo magister & domus procuratores non continentur.

XLII.

De fabulatione propriarum culparum.

Cum omne verbum otiosum generare agnoscat peccatum, quid ipsi iactantes de propriis culpis ante districtum iudicem dicturi sunt? Ostendit certe propheta, si a bonis eloquiis propter taciturnitatem debet interdum taceti, quanto magis a malis verbis propter pœnam peccati debet cessari. Ventamus igitur & audacter contradicimus, ne aliquis frater remanens, ut melius dicam, stultitias, quas in sæculo in militati negotio tam enormiter egit, & carnis delectationes miserrimum mulierum, cum fratre suo, vel alio aliquo, vel de alio commemorare audeat: & si forte referentem aliquem talia audierit, obmutescere faciat, vel quantocius poterit cito pede obedientiæ inde discedat, & olei venditori autem cordis non præbeat.

XLIII.

De quaestu & acceptione.

Vetum enim vero, si aliqua res sine quaestu cui-libet fratri data gratis fuerit, deferat magistro vel dapifero: si vero aliter suus amicus vel parens date nisi ad opus suum noluerit, hoc proflus non recipiat, donec licentiam a magistro suo habeat. At cui res data fuerit, non pigeat illi, si alteri datur: immo pro certo sciat, quia, si inde irascitur, contra Deum agit. In hac autem prædicta regula ministratores non continentur, quibus specialiter hoc ministerium debetur & conceditur de mala & sacco.

XLIV.

De manducariis equorum.

Vtilis res est cunctis, hoc præceptum a nobis constitutum ut indeclinabiliter a modo teneatur. Nullus autem frater facere presumat manducaria linea vel lanca, idcirco principaliter facta: ne habeat ulla, excepto profinello.

XLV.

Vt cambiare vel quætere nullus audeat.

Nunc aliquid restat, ut nullus presumat cambiare sua, frater cum fratre, sine licentia magistri; & aliquid quætere, nisi frater fratri, & sit res parva, vilis, non magna.

XLVI.

Vt nullus avem cum ave capiat, nec cum capiente incedat.

Quod nullus hætenus avem cum ave accipere audeat nos communiter iudicamus. Non convenit enim religioni sic cum mundanis delectationibus inhærerè, sed domini præcepta libenter audire, orationibus frequenter incumbere, mala sua cum lacrymis vel gemitu quotidie in oratione Deo con-

A fiteri. Cum homine quidem talia operante cum accipit, vel alia ave, nullus frater remanens hac principali causa ire presumat.

XLVII.

Vt nullus feram arcu vel balista percutiat.

Cum omni religione deceat simpliciter, & sine rifu, humiliter, & non multa verba, sed rationabilia loqui, & non sic clamosa in voce. Specialiter injungimus & præcipimus omni fratri professo, ne in bosco cum arcu aut balista * aut jaculari audeat: nec cum illo qui hoc fecerit ideo pergat, nisi gratia eum custodiendi a perfido gentili: nec cum cane sit ausus clamare vel garrulare; nec equum suum, cupiditate accipiendo feram, pungat.

XLVIII.

Vt leo semper feriat.

Nam est certum, quod vobis specialiter creditum est & debirum, pro fratribus vestris animas ponere, atque incredulos, qui semper Virginis Filio militantur, de terra delere. De leone enim hoc legitur, quia ipse circumit, quærens quem devoret; & manus eius contra omnes, omniumque manus contra eum, Gen.

XLIX.

De omni re super vos quaestio iudicium audire.

Novimus quidem persecutores sanctæ ecclesiæ innumerabiles esse, & hos, qui contentionem non amant, incessanter crudeliusque inquietare festinant. In hoc igitur concilii sententia serena consideratione pendat, ut si aliquis in partibus orientalis regionis, aut in quocumque alio loco, super vos rem aliquam quaesierit, vobis per fideles & veri amatores iudices audire iudicium præcipimus; & quod iustum fuerit, indeclinabiliter vobis facere præcipimus.

L.

Vt hac regula in omnibus teneatur.

Hæc eadem regula, in omnibus rebus vobis im merito ablatis, perenniter iubemus ut teneatur.

LII.

Quod licet omnibus militibus professis terram & homines habere.

Divina, ut credimus, providentia a vobis in sanctis locis sumpsit exordium hoc genus novum religionis, & videlicet religioni militiam admisceretis, & sic religio per militiam armata procedat, hostem sine culpa feriat. Iure igitur iudicamus, cum milites Templi dicamini, vos ipsos, ob insigne meritum & speciale probitatis, domum, tertam & homines habere, & agricolas possidere, & iuste eos regerè: & institutum debitum vobis specialiter debet impendi.

LIII.

Vt de male habentibus cura peruvigil habeatur.

Male habentibus fratribus supra omnia adhibenda est cura peruvigil, ut quasi Christo eis feruiatur: ut illud Evangelicum, *Infirmus sui, & visitastis me*, memoriter teneatur. Hi etenim diligenter ac patienter portandi sunt, quia de talibus superna retributio indubitanter acquiritur.

LIV.

Vt infirmis necessaria semper dentur.

Procuratoribus vero infirmantium omni obedientia atque peruvigili cura præcipimus, ut quæcumque sustentationi diversarum infirmitatum sunt necessaria, fideliter ac diligenter iuxta domus facultatem eis administrant, verbi gratia, carnem & volatilia, & cætera, donec sanitati restituantur.

LIV.

Vt alter alterum ad iram non provocet.

Præcavendum nempe non modicum est, ne aliquis aliquem commovete ad iram presumat: quia pro-

propinquitatis & Divinæ fraternitatis, tam pauperes quam potentes, summa clementia æqualiter adstrinxit.

LV.

Quomodo fratres conjugati habeantur.

Fratres autem conjugatos hoc modo habere vobis permittimus: ut, si fraternitatis vestræ beneficium & participationem petunt, uterque suæ substantiæ portionem, & quidquid amplius acquisierint, unitati communis capituli post mortem concedant, & interim honestam vitam exerceant, & bonum agere fratribus studeant, sed veste candida, & chlamyde alba non incedant. Si vero maritus ante obierit, partem suam fratribus relinquat: & conjux de altera, vitæ sustentamentum habeat. Hoc enim injustum consideramus, ut cum fratribus Deo castitatem promittentibus fratres hujusmodi in una eademque domo maneant.

LVI.

Vt amplius sorores non habeantur.

Sorores quidem amplius periculosum est coadunare: quia antiquus hostis femine consortio complures expulit a recto tramite paradisi. Itaque, fratres carissimi, ut integritatis flos inter vos semper appareat, hac consuetudine amodo uti non licet.

LVII.

Vt fratres Templi cū excommunicatis non participant.

Hoc, fratres, valde cavendum atque timendum est, ne aliquis ex Christi militibus homini excommunicato nominatim ac publice, aliquo modo se jungere, aut res suas accipere præsumat, ne anathema maranatha similiter fiat. Si vero interdictus tantum fuerit, cum eo participationem habere, & rem suam caritative accipere, non immerito licebit.

LVIII.

Qualiter milites saculares recipiantur.

Si quis miles ex massa perditionis, vel alter secularis, sæculo volens renuntiare, vestram communionem & vitam velit eligere, non ei statim assentiantur, sed juxta illud Pauli, *probare spiritus si ex Deo sunt*, & sic ei ingressus concedatur. Legatur igitur regula in ejus præsentia: & si ipse præceptis expositæ regulæ diligenter obtemperaverit, tunc si magistro & fratribus eum recipere placuerit, convocatis fratribus desiderium & petitionem suam cunctis animi puritate patefaciat. Deinde vero terminus probationis in consideratione & providentia magistri, secundum honestatem vitæ patetis, omnino pendeat.

LIX.

Vt omnes fratres ad secretum consilium non vocentur.

Non semper omnes fratres ad consilium convocare jubemus: sed quos idoneos & consilio providos magister cognoverit. Cum autem de majoribus tractare voluerit, ut est dare communem terram, vel de ipso ordine discipate, aut fratrem recipere: tunc omnem congregationem, si magistro placet, convocare est competens; auditore communis capituli consilio, quod melius & utilius magister consideraverit, illud agatur.

LX.

Quod cum silentio orare debeant.

Orate fratres, prout animi & corporis affectus postulerit, stando vel sedendo, tamen summa cum reverentia, simpliciter, & non clamose, ut unus alium non conturbet, communi consilio jubemus.

LXI.

Vt fidem servientium accipiant.

Agnovimus nempe complures ex diversis provinciis general. Tom. X.

A vincis, tam clientes, quam armigeros, pro animarum salute animo ferventi ad terminum cupientes in domo nostra mancipari. Vile est autem, ut fidem eorum accipiatis, ne forte veteranus hostis in Dei servitio aliquid furtive vel indecenter eis intimet, vela bono proposito repente exterminet.

LXII.

Vt pueri, quamdiu sunt parvi, non accipiantur inter fratres Templi.

Quamvis regula sanctorum patrum pueros in congregatione permittat habere, nos de talibus non collaudamus vos unquam onerare. Qui vero filium suum, vel propinquum, in militari religione perenniter dare voluerit: usque ad annos, quibus viriliter armata manu possit inimicos Christi de terra sancta delere, eum nutriet: dehinc secundum regulam in medio fratrum pater vel parentes eum statuunt, & suam petitionem cunctis patefaciant. Melius est enim in pueritia non vovere, quam, posteaquam vir factus fuerit, enormiter retrahere.

LXIII.

Vt senes semper venerentur.

Senes autem pia consideratione secundum virium imbecillitatem supportare ac diligenter honorate oportet: & nullatenus in his quæ corporis sunt necessaria districte teneantur, salva tamen auctoritate regulæ.

LXIV.

De fratribus qui per diversas provincias proficiscuntur.

Fratres vero qui per diversas provincias diriguntur, regulam, in quantum vires expetunt, fervare in cibo & potu & cæteris studeant, & irreprehensibiliter vivant, ut ab his qui foris sunt bonum testimonium habeant: religionis propositum nec verbo nec actu polluant, sed maxime omnibus, quibus se conjunxerint, sapientiæ & bonorum operum exemplum & condimentum præbeant. Apud quem hospitari decreverint, fama optima decoratus: & si fieri potest, domus hospitis in illa nocte non careat lumine, ne tenebrosus hostis occisionem, quod absit, inferat. Vbi autem milites non excommunicatos congregati audierint, illuc pergere, non considerantes tam temporalem utilitatem quam æternam animarum illorum salutem, dicimus. Illis autem fratribus in Vltamarinis partibus spe subvectionis ita directis, hac conventionione eos qui militari ordini se jungere perenniter voluerint recipere collaudamus: ut in præsentia episcopi illius provincie uterque conveniat, & voluntatem petentis præsul audiat. Audita itaque petitione, mittat eum frater ad magistrum & ad fratres qui sunt in Templo quod est in Ierusalem: & si vita ejus est honesta talique consortio digna, misericorditer suscipiatur, si magistro & fratribus bonum videtur. Si vero interim obierit, pro labore & fatigatione, quasi uni ex fratribus, totum beneficium & fraternitas pauperum & commilitonum Christi ei impendatur.

LXV.

Vt victus equaliter omnibus distribuatur.

Illud quoque congrue & rationabiliter manutendum censemus, ut omnibus fratribus remanentibus victus secundum loci facultatem æqualiter tribuatur: non enim est utilis personarum acceptio, sed infirmitatum necessaria est consideratio.

LXVI.

Vt milites Templi decimas habeant.

Credimus namque reliquis affluentibus divitiis vos
N n ij sponz

ANNO
CHRISTY
1128.

spontaneæ paupertati esse subiectos, unde decimas vobis communi vita viventibus iuste habere hoc modo demonstravimus. Si episcopus ecclesiæ, cui decima iuste debetur, vobis caritative eam dare voluerit: assensu communis capituli de illis decimis quas tunc ecclesia possidere videtur vobis tribuere debet. Si autem laicus quilibet adhuc illam vel ex patrimonio suo damnabiliter amplectitur, & seipsum in hoc valde redarguens, vobis eandem reliquerit: ad nutum eius qui præest tantum, sine consensu capituli id agere potest.

LXVII.

De levibus & gravibus culpis.

Si aliquis frater loquendo, vel militando, aut aliter, aliquid leve deliquerit, ipse ultro delictum suum satisfaciendo magistro ostendat. De levibus, si consuetudinem non habeant, levem penitentiam habeat. Si vero eo tacente per aliquem alium culpa cognita fuerit, majori & evidentiore subiaceat disciplinæ & emendarioni. Si autem grave erit delictum, retrahatur a familiaritate fratrum, nec cum illis simul in eadem mensa edat, sed solus refectioem sumat. Dispensationi & iudicio magistri totum incumbat, ut salvis in iudicii die permaneat.

LXVIII.

Qua culpa frater non amplius recipiatur.

Ante omnia providendum est, ne quis frater potens aut impotens, foris aut debilis, volens se exaltare & paulatim superbiere, ac culpam suam defendere, indisciplinatus maneat: sed, si emendare noluerit, ei districtior correptio accedat. Quod si piis admonitionibus, & suis pro eo orationibus, emendare noluerit, sed in superbia magis ac magis creverit: tunc, secundum Apostolum, de pio eradicetur grege: *Auferite malum ex vobis*: necesse est ut a societate fratrum fidelium ovis morbida removeatur. Cæterum magister, qui baculum & virgam manu tenere debet (baculum videlicet, quo aliorum virium imbecillitates sustentet, virgam quoque qua vitia delinquentium zelo rectitudinis feriat) consilio patriarchæ & spiritali consideratione id agere studeat, ne, ut ait beatus Maximus, aut solutior lenitas cohibentiam peccantis, aut immoderata severitas a lapsu non revocet delinquentem.

LXIX.

Ut a Paschali solemnitate usque ad festum omnium sanctorum unam camisam lineam tantum sumere habeat.

Interca, pro nimio ardore Orientalis regionis, misericorditer consideramus, ut a Paschali festivitate usque ad omnium sanctorum solemnitatem unicuique una camisam lineam tantum, non ex debito, sed sola gratia detur, illi dico qui ea uti voluerit: alio autem tempore generaliter omnes camisas laneas habeant.

LXX.

Quot & quales panni in lecto sint necessarii.

Singulorum quidem, non aliter, per singula lecta dormientium dormire nisi per maxima causa vel necessitas evenerit, communi consilio collaudamus. Lectualia vel lectisternia moderata dispensatione magistri unusquisque habeat: credimus enim potius facum, culcitram, & coopertorium unicuique sufficere. Qui vero ex his uno carebit, carpitam habeat, & in omni tempore tegmine lineo, id est veluso, frui benelicebit: vestiti autem camisas dormiant, & cum femoralibus semper dormiant. Dormientibus itaque fratribus, jugiter usque mane nunquam desit lucerna.

A

LXXI.

De vitanda murmuratione.

Emulationes, invidias, livorem, murmur, susurrations, detractiones, Divina admonitione, vitare, & quasi quamdam pestem fugere, vobis præcipimus. Studeat igitur unusquisque vigilanter animo, ne fratrem suum culpet aut reprehendat, sed illud Apostoli studiose secum animadvertat: *Ne sis criminator, nec susurro in populo*. Cum autem fratrem liquido aliquid peccasse agnoverit, pacifice & fraternitè picrate, juxta Domini præceptum, inter se & illum solum corripat: & si eum non audierit, alium fratrem adhibeat: sed si utrumque contempserit, in conventu publice objurgetur coram omnibus. Magnæ enim cæcitatatis sunt, qui aliis detrahunt, & nimix infelicitatis sunt, qui se a livore minime custodiunt: unde in antiquam versuti hostis nequitiam demerguntur.

LXXII.

Ut omnium mulierum fugiantur oscula.

Periculosum esse credimus omni religioso vultem mulierum nimis attendere: & ideo nec viduam, nec virginem, nec matrem, nec fororem, ucc amitam, nec ullam aliam feminam, aliquis frater osculari præsumat. Fugiat ergo feminea oscula Christi militia, per quæ solent homines sæpe periclitari: ut pura conscientia & secura vita in conspectu Domini perenniter valeat conversari.

Et sic definitur regula Templariorum olim equitum, de quibus vide origines nostras equestres Latine & Gallice editas.

CONCILIVM RAVENNATENSE, quo Aquileiensis & Veneticarum patriarchæ deposedi sunt, anno M C X X V I r i. tempore Honorii papæ II.

De rebus in hac synodo gestis ista breviter Baronius: *Quo tempore missi Petrum presbyterum cardinalem tituli sanctæ Anastasie Ravennam, ubi congregata synodo deposedi Aquileiensem & Veneticarum patriarchas. Hæc in veteri pontificali. Quæ autem causa intercesserit horum condemnationis, non invenimus.*

*** CONCILIVM PARIENSE apud S. Germanum de Præris, a Matthæo Albanensi episcopo, legato Apostol. celebratum anno M C X X I X.

Ex hoc concilio nihil superest, præter legati apostolici & Honorii papa litteras in Argentonienfis monasterii causa: quas ex historia Dionysiani canobis perisais hic edimus.

Litteræ Matthæi Albanensis episcopi, sed. apost. legati quibus Argentonienfe monasterium, abbatæ S. Dionysii de concilii sententia restituitur.

In nomine summi Dei & saluatoris nostri Iesu Christi, Matthæus Divina gratia dispositione Albanensis episcopus, & apostolica sedis legatus.

QUONIAM ad nostræ dignitatis potestatem pertinere constat, circa ecclesiasticæ cultum religionis

ANNO CHRISTI 1129.

religionis summa sollicitudine fideliter elaborare, immunda cuncta eliminare, utilia quocumque studiose supplantare: ideo summopere nobis inuncto officio oportet invigilare.

Ea propter cum nuper in presentia domini serenissimi regis Francorum Ludovici, cum fratribus nostris coepiscopis, Remensi scilicet archiepiscopo R. Parisiensi episcopo Stephano, Carnotensi episcopo G. Snessionensi episcopo G. aliisque quam plurimis, de sacri ordinis reformatione per diversa Galliarum, in quibus reperietur, monasteria, Parisius ageremus: subiro in communi audientia exclamatum est super enormitate & infamia cuiusdam monasterii sanctimonialium, quod dicitur Argentolium: in quo pauca moniales multiplici infamia, ad ignominiam sui ordinis degentes, multo tempore spurca & infamiconversatione omnem eisdem loci affinitatem scedaverant. Cumque omnes qui aderam, illarum expulsioms insisterent: venerabilis abbas S. Dionysii Suggestus, emunitatibus suis Apostolicorum confirmatione certissimis in medium ostensis, praefatum monasterium ad jus ecclesiae suae pertinere satis evidentiter ostendit.

Vade nos, cum fratribus praenominatis participato consilio. & quia illud venerabile cenobium, potissimum in suis temporibus inter alia Gallie totius monasteria, Dei misericordia, & sanctorum martyrum intercessione, omni religione irradiatum vidimus: non solum ejus iustitia, verum etiam illarum misericordiae consulentes, hanc ei injunximus obedientiam, ut illis in religiosis locatis monasteriis, ibidem monachos suos, qui Deo religiose deserviant, substitueret.

Erut haec nostrae restitutionis concessio, tam sibi, quam posteris, firmissima in posterum habeatur: ei apostolica auctoritate, nostraeque sigilli corroboratione, in sempiternum confirmavimus: hoc idem, Parisiensi episcopo Stephano, in cuius parochia est, primum faciente & confirmante.

Epistola Honorii Papae II. qua synodale decretum de Argentolienis monasterii restitutione confirmatur.

Honorius episcopus servus servorum Dei, dilecto in Christo filio Suggesto abbati S. Dionysii, salutem & apostolicam benedictionem.

Tunc religionis amor & caritatis unitas in sui status perfectione servabuntur: si quod a membris ecclesiae rationabili dispositione constituitur, a capite roboretur. Nos igitur in sede B. Petri apostoli, cui Christus ecclesiarum omnium contulit principatum, licet indigni a Domino constituti, unitatem spiritus in vinculo pacis conservare volumus, & quae a fratribus nostris constituta sunt, propensiori studio auctoritate apostolica confirmamus.

Venerabilis siquidem frater noster Stephanus Parisiensis episcopus, sicut ex sua Concilio generali. Tom. X.

rum litteratum inspectione cognovimus, monasterium Argentolium, in quo quaedam male, prout dicebatur, vitae mulieres vivebant, quod etiam ex antiquis regum praecipis cognoverat jure monasterio S. Dionysii pertinere, in praesentia venerabilium fratrum nostrorum, Matthei Albanensis episcopi apostolicae sedis legati, Rainaldi Remensis archiepiscopi, Gaufridi Carnotensis, Gosleni Snessionensis, episcoporum, hortatu etiam carissimi filii nostri Ludovici illustris & gloriosi regis Francorum, dilecte in domino filii Suggesti abbas, intuitu religionis, tibi & monasterio S. Dionysii, salvo jure Parisiensis ecclesiae, concessit: ita tamen ut mulieribus in religiosis locis, ubi animas possint salvare, provideas. Quod ergo pro reformanda religionis amore de praefato monasterio a praedicto Stephano Parisiensi episcopo statutum est, auctoritate nostra firmamus, & firmum volumus futuris temporibus permanere.

Tuae igitur dilectioni mandamus, ut ad religionem & monasticum ordinem in praefato loco statuendum diligenti vigilantia studeas: & ne praedictarum mulierum aliqua in tua culpa deperat, in locis religiosis sollicita cura provideas. Datum Laterani, nono Kal. Maii.

Huius concilii locum annumque discimus ex litteris Ludovici Crassi, & filii eius Philippi, Francia regum, eiusdem Dionysiana historia lib. III. cap. XIII. extantibus, quibus haec Argentolienis monasterii restitutio a legato & ante dictis episcopis in concilio facta confirmatur. Quarum exemplar litterarum idcirco hic edere visum est.

Praeceptum Ludovici Crassi & Philippi Augusti regum, quo decretum synodale confirmatur.

In nomine Domini & salvatoris nostri Iesu Christi Ludovicus & Philippus filius ejus, Divina ordinante providentia reges Francorum, &c. Tum sequuntur litterae imperatorum Hludovici pii & Hlotharii filii: quae sic incipiunt.

In nomine Domini Dei & salvatoris nostri Iesu Christi. Hludovicus & Hlotharius Divina ordinante providentia Imperatores Augusti. Si ea quae a Deum rimentibus hominibus ad loca Divino cultui dedicata solemniter donatione largita vel condonata sunt, & postea qualibet occasione inde abstracta esse noscuntur, nostra auctoritate ad statum suum revocamus, & iterum nostrae iussionis oraculo confirmamus: hoc nobis procul dubio ad aeternam beatitudinem adipiscendam, seu stabilitatem imperii nostri roborandam, perunere confidimus.

Ideo notum sit omnium fidelium nostrorum tam praesentium, quam & futurorum industriae, quia illustris femina, soror videlicet nostra Theodrada Deo sacrata, nostrae suggestit mansuetudini, qualiter comperit habuisset quod

N n n ij mona-

ANNO
CHRISTI
1129.

monasterium vocabulo Argentogilum, situm
in pago Parisiaco super fluvium Sequanæ,
quod ipsa primo per beneficium domini &
genitoris nostri Karoli serenissimi imperatoris,
& postea per nostram largitionem tenebar,
ad monasterium beati & gloriosi Christi mar-
tyris Dionysii, ubi presentis tempore vir vene-
rabilis Hilduinus abba & sacri palatii nostri
archicapellanus, rector præfessè videtur, per-
tinere deberet: petiitque ut pro mercedis no-
stræ argumento ad statum pristinum illud re-
vocari fecissemus; eo videlicet modo, ut me-
moratum monasterium post suum ab hac luce
decessum, si tamen aliud monasterium ei antea
in comparatione pro ipso a nobis datum non
fuerit, aut propria voluntate eum dimittere
non voluerit, ad potestatem monasterii sancti
Dionysii absque ulla contrarietate vel cufus-
quam interrogatione recipetur.

Nos vero audita illius salubri ac religiosa
petitione, prædictum venerabilem virum Hil-
duinum, quia præfensaderat, si quid de hac re
comperit haberet interrogavimus. Qui statim
donationem cuiusdam Deum timentis ac
religiosi hominis nomine Ermenrici ac con-
jugis suæ Mumanae, qui præfatum monasterium
in suo proprio construxerant, & id per testa-
menti paginam ad beati Dionysii martyris
Christi monasterium solemnem donatione con-
tulerant, necnon & præceptum confirmatio-
nis Hlotharii quondam regis, quod super ean-
dem donationem consecræte iusserat, nobis ad
relegendum ostendit. Quibus inspectis, placuit
nobis petitioni memoratæ dilectæ sororis nos-
træ Theodrade annuere: & sicut petebat,
per nostram autoritatem supradictum mona-
sterium Argentogilum ad potestatem S. Dio-
nyssii preciosissimi Christi martyris revo-
care.

Quapropter hanc nostræ autoritatis confir-
mationem fieri præcepimus, per quam omni-
modis decernimus atque iubemus, ut ism
dictum monasterium Argentogilum post ipsius
dilectæ sororis nostræ ab hac vita discessum,
ad monasterium & potestatem sæpe dicti bea-
tissimi Christi martyris Dionysii, ad quam pri-
mitus ob Dei amorem & ipsorum sanctorum
reverentiam, piæque intercessionem, a supra-
dictis Dei fidelibus traditum vel condonatum
fuisse noscitur, absque ullius personæ contra-
dictione, aut nostra, vel successorum nostro-
rum interrogatione, recipiatur, & in iure ac
dominatione ipsius monasterii, cum omni in-
tegritate vel appendiciis suis, quidquid ibidem
presenti tempore cernitur pertinere, revocetur.
Et si forte contigerit, ut eadem soror ipsum
monasterium, aut spontanea voluntate, ut di-
ximus, aut pro commutatione alterius mona-
sterii, ante finem vitæ suæ dimittere velit runc
nihilominus absque ulla contradictione aut
expectata consignatione, ad præfati beatissimi
martyris Christi Dionysii monasterium, sicut
supra insertum est, perpetuè ad habendum
recipiatur, & in postmodum nullo unquam
tempore ulla qualibet dignitate aut potestate
prædita persona, rectoribus monasterii præ-
fati ac beatissimi Christi martyris Dionysii a-
liquam requisitionem facere, aut ullam calum-

niam ingerere præsumat: sed liceat illis sine,
cuiuslibet iniusta interrogatione præfatum
monasterium Argentogilum, sicut ceteras res
ad beati Dionysii potestatem simili modo con-
donatas ac pertinentes, quieto ordine tenere
ac disponere, & quidquid pro opportunitate
atque utilitate ipsius ecclesiæ secundum Chris-
tianæ religionis regulam facere voluerint,
liberam in omnibus habere potestatem.

Et ut hæc autoritas confirmationis seu reddi-
tionis nostræ per futura tempora inviolabilem
atque inconvulsam obtineat firmitatem: mani-
bus propriis nostris subter eam firmavimus, &
annuli nostri impressione signati iussimus. Si-
gnum Ludovici serenissimi imperatoris. Si-
gnum Lotharii gloriosissimi Augusti, Duran-
dus diaconus, ad vicem Fridugissi recogno-
vit.

Idem notum sit omnium fidelium nostrorum
tam presentium quam futurorum industrie,
quia vir venerabilis Suggestus abbas sancti
Dionysii, admodum dilectus & familiaris nos-
ter, nostræ suggestit mansuetudini, simul &
siquidem nobis ostendit ad relegendum ser-
enissimorum imperatorum & Hludovici pii
Hlotharii filii eius præceptum, in quo & de
prima Argentolli loci donatione a proprio
fundatore nomine Hermenrico, ac conjugæ
sua Mumanae, & confirmatione Hlotharii
quondam regis, quam super eandem donatio-
nem iussit, & eorumdem imperatorum in tem-
pore Hilduini abbatis restitutione plenaria, co-
gratitoni nostræ evidentissime satisfecit.

Quibus coram sæpius inspectis, religiosarum
personarum, videlicet Mathæi Albanensis epis-
copi sanctæ sedis apostolicæ legati, Parisien-
sis episcopi Stephani, in cuius parochia est,
consilio atque concessione, Remensis archie-
piscopi Reinaldi, Suesionensis Gosleni, Car-
notensis episcopi Gausfredi, aliorumque bo-
norum virorum & regni nostri procerum, tum
propter eiusdem ecclesiæ quam cognovimus
iustitiam, tum etiam quia in eodem monaste-
rio nostris temporibus inter alia Gallorum
monasteria, Dei misericordia, & sanctorum
meritis, potissimum ordo monasticæ religio-
nis effulget, præfatum locum Argentolensem
ipsis sacris martyribus, quos summe diligi-
mus, apud quos sepeliri optamus & devovi-
mus, pro animæ nostræ remedio, regni nostri
administratione, coniugis & prolis conserva-
tione, in plenitudine restituimus, quidquid
ibidem nostrum eisdem conferentes, nihil pen-
nitus nobis de omnibus quæ ad regalem per-
tinent dignitatem retinentes, sed in iure ac
dominatione ipsius monasterii cum omni in-
tegritate vel appendiciis suis, quidquid ibidem
presenti tempore cernitur, ad habendum resti-
tuatur, & in postmodum nullo unquam tem-
pore, ulla qualibet dignitate aut potestate præ-
dita persona, rectoribus monasterii præfati ac
beatissimi Christi martyris Dionysii aliquam
requisitionem facere, aut ullam calumniam
ingerere præsumat: sed liceat illud præfatum
monasterium Argentogilum, sicut ceteras res
ad beati Dionysii potestatem simili modo con-
donatas ac pertinentes, quieto ordine retinere
ac disponere: & quidquid pro opportu-
nitate

nitate aut utilitate ipsius ecclesie facere valuerint, liberam in omnibus habere potestatem.

Contestatur autem omnes successores nostros per sanctam & individuum Trinitatem, & per adventum iusti iudicis Dei & salvatoris nostri Iesu Christi, ut hoc nostre autoritatis preceptum nullo modo presumant temerare. Vt vero ipsa sancta congregatio pro nobis, & regina nostra Adelaide, & omni nostra prole, & regni nostri stabilitate, Domini misericordiam & ipsorum sanctorum valeant attentius exorare, & hac nostre constitutionis confirmatio pleniorum vigorem habeat: hanc autoritatem nostram consilio episcoporum qui interfuerunt in Dei nomine subter signavimus, & de sigillo nostro insigniri iussimus.

Signum gloriosissimi regis Ludovici.

Signum Philippi regis.

Signum Adelaidis regine.

Rainaldus Remensis archiepiscopus consensit.

VVilginus Bituricensis archiepiscopus consensit.

Haymericus Claromontensis episcopus consensit.

Yolandus Lingonensis episcopus consensit.

Stephanus Angustudunensis episcopus consensit.

Hato Trecentis episcopus signavit.

Simon Noviomenis episcopus signavit.

Bartholomæus Laudunensis episcopus consensit.

Stephanus Parisiensis episcopus signavit.

Goslenus episcopus Suelion. consensit.

Ioannes Aurelian. episcopus consensit.

Signum Rodulphi Viromaduenfis comitis.

Signum Chludovici Buticularii.

Simon Cancellarius recognovit.

Actum apud S. Germanum de Pratis #, in presentia domini Mathæi Albanensis episcopi, sanctæ sedis apostolicæ legati, & Gaufredi Carnutensis episcopi, & aliorum supra # doctorum episcoporum.

Datum autem & confirmatum Remis in solemnibus curia Paschæ in unctioe domni Philippi gloriosissimi regis, anno incarnati Verbi MCCCXIX. Ind. VII. anno regni domni & serenissimi regis Francorum Chludovici XX. Philippi autem filius eius. I. In Dei nomine feliciter, Amen.

*** CONCILIVM LONDONIENSE de prohibendis sacerdotum focariis, celebratum anno Domini MCCCXIX.

ANNO CHRISTI 1129.

ANNO domini MCCCXIX. rex Anglorum Henricus tenuit concilium magnum apud Londonias, in Kalendis Augusti, de sacerdotum focariis prohibendis. Assuerunt concilio illi, VVilhelmus Cantuariensis, & Turstanus Eboracensis, archiepiscopi, cum suis suffraganeis: quos omnes simplicitate Cantuariensis archiepiscopi rex Henricus decepit. Concesserunt namque regi iustitiam de focariis sacerdotum: quæ res postea cum summo de decore terminabatur. Accepit enim Rex pecuniam infinitam de presbyteris, pro suis focariis redimendis. Tunc, sed tade, pœnituit episcopos de concessa licentia: cum pateret in oculis omnium deceptio pœlatorum, & depressio subiectorum.

Hæc Anglicanus collector ex Matthæi Parisii historia. Sed paulo uberiora promere potuisset ex Henrico Huntindoniensi versutiore historico, cuius hæc sunt verba libro VII. Rex Henricus pacificatus omnibus, quæ in Francia, Flandria, Normannia, Britannia, Cœnomania, Andegavia, erant, cum gaudio in Angliam rediit. Tenuit igitur concilium magnum ad Kalendas Augusti apud Londoniam de uxotibus sacerdotum prohibendis. Intererant siquidem illi concilio VVilhelmus Cantuariensis archiepiscopus, & Turstanus archiepiscopus Eboracensis, Alexander Lincolnienfis episcopus, Rogerus Salesburienfis episcopus, Gilbertus Londonienfis episcopus, Ioannes Rovecestrenfis, Sifridus Sudsexensis, Godefridus Bathoniensis, Siffridus Suffrensis, Everardus Norwicensis, Bernardus sancti Davidis, Herveus, primus Eliensis episcopus, Nam VVintoniensis, & Dunelmensis, & Cestrensis, & Herefordiensis, obietant. Hi columnæ erant regni, & radii sanctitatis hoc tempore. Verum Rex decepit eos simplicitate VVilhelmi archiepiscopi. Concesserunt namque Regi iustitiam de uxotibus sacerdotum, & improvidi habitii sunt: quod postea patuit, cum res summo de decore terminata est. Accepit enim Rex pecuniam infinitam de presbyteris, & redemit eos. Tunc, sed frustra, concessionis suæ pœnituit episcopos, cum pateret in oculis omnium gentium deceptio pœlatorum, & depressio subiectorum.

Eadem describuntur iisdem fere verbis a Ioanne Bromtono in Chronico, qui & hæc addit: In isto consilio secundum quosdam, proceres Angliæ juraverunt coram Rege quod superius dictum est: videlicet de regno Angliæ ad opus Mathildæ imperatricis, filix suæ, observando, si ipsa patrem suum sine liberis decedentem superviveret. Quod autem ait a se superius ea de re dictum esse, istud est, ad annum scilicet MCCCXVII. Rex, inquit, & VVilhelmus archiepiscopus, ad Rogationes, similiter apud Londonias concilium celebrarunt. In quo David rex Scotorum, VVilhelmus

ANNO
CHRISTI
1129.

Villelmus Cantuariensis archiepiscopus, & A
omnes nobiliores comites & barones Angliæ
sacramentum fidelitatis & homagium Mathil-
di imperatrici, filie Henrici, ex iussu ipsius
regis fecerunt, de regno, post dies suos, sibi
& heredibus suis legitime procreatis obtinen-
do, nisi sobolem virilis sexus ipse rex in poste-
rum procrearet. Quo facto rex ad Penteco-
sten, eandem filiam suam Galfrido filio Fulco-
nis comitis Andegaviæ desponsam in Norman-
niam destinavit. *Hæc Bromtonus quæ ad concilium
Londinense anni MCXXVII. pertinere nemo
non videt. Quæ cum ibi prætermiserimus, eo referri
a studiosa lectore debent. Quibus addimus hæc
verba Guillelmi Neubrigenis, ex histor. lib. 1.
cap. 3. Facto concilio, eidem filia suæ (Mat-
hildi) & susceptis vel suscipiendis ex ea ne-
potibus, ab episcopis, comitibus, baronibus,
& omnibus qui alicujus videbantur esse mo-
menti, regnum Angliæ, cum ducatu Normanniæ
fecit adjurari.*

NOTA G. COSS.

Suspectus mihi huius concilii, qui indicatur annus.
Quomodo enim ipsi interesse Dunelmensem episco-
pum, item & Vintoniensem mors prohibuit? Nam &
qui Dunelmum episcopus erat Galfridus Rufus, anno
tantum MCXL. obiit: & qui Vintoniæ, Henricus Ele-
sensis, anno MCXXXI. Belle autem hæc anno MCXXVII.
congruunt. Nam Galfridi Dunelmensis decessor Ramul-
fus, cum ad Londinense concilium eo anno tenderet, ut
in illius actis superius legimus, morbo est prohibitus, &
Septembri deinde obiit. Guillelmus vero Dunelmensis,
qui Henricum proxime antecessit, xxv. Januarii, anno
MCXXVII. sublatus est. Vterque scilicet, non morte,
sed morbo quem mors excepit, est prohibitus. Con-
veniunt quoque Londinensi concilio anni MCXXVII. tum
enfuræ in focarias presbyterorum, ut ex decimo tercio
eius canone constat, tum regni hereditas Mathildi Hen-
rici filie iuramento assera, ut ex Joannis Bromtoni
chronico paulo ante docuimus. Itaque quæ hoc anno
gesta decretaque dicuntur in concilio Londinensi, per-
tinere videntur ad Londinense anni MCXXVII. & unum D
illud concilium in duo distractum esse.

*** CONCILIVM AVRELIANENSE
ab Vmbaldo archiepiscopo Lugdunensi,
sedis apostolicæ legato, celebratum.

*Celebratum est hoc concilium Honorio II.
pontifice, cujus legatum Vmbaldum fuisse
discimus ex instrumento quod in Gallia Christiana
refertur, confecto anno MCXXVI. Indi. & IV. in quo
Vmbaldus, legatus apostolicus vocatur. Quo vero
sit anno coactum, magna omnium ignorantio;
magna iridem, quid in costit gestum. Hoc unum
scimus, celebratum esse, & vocatum ad illud
Goffridum Vindocinensem abbatem, ire vocasse.
Quod ex Goffridi ipsius lib. 1. epist. xxix. ad Vm-
baldum discimus: quam hic describo.*

Dulcissimo domino & præcordiali
amico, domno Vmbaldo, honorabi-
lis vitæ archiepiscopo, & apostolicæ
sedis legato, frater Goffridus ejusdem
sedis alodiarius, & servus, quod habet,
quod sapit, & seipsum.

Q VENDA M monachum, ut audivi, ad
monasterium nostrum misistis: qui si me
invenisset, me ad concilium vestrum invitasset.
Ad vos quidem venite, & vobis, & ecclesiæ
vestræ, quæ me multum honoravit, & mihi
servivit, servire desidero: & vos Aurelian-
nis ante concilium, vel post concilium,
si infirmitas corporis permiserit, eo die,
quo vobis placuerit, diligeret videbo. Ad
concilium autem legatorum, quod salva ve-
stra dico reverentia, vocatus venire nec pos-
sum, nec debeo. Nam noverit dilectio vestra,
privilegiis Romanorum pontificum, Victoris,
Nicolai, Alexandri, Gregorii, Urbani, Pas-
chalis, & Callisti, sub anathemate confirma-
rum esse, & interdictum, ne alodiarius B.
Petri abbas Vindocinensis, ab episcopo, vel a
quolibet apostolicæ sedis legato, ad concilium
vocetur, nec ullo modo venire cogatur,
Valere.

VITA ET EPISTOLÆ
INNOCENTII PAPÆ II.

INNOCENTIVS secundus, nobili familia Romæ natus, Gregorii nomine ante pontificatum appellatus, cujus vita & fama, teste sancto Bernardo in epistola ad episcopos Aquitanie, nullum ænulum timent, ex cardinale diacono sancti Angeli, legitima & canonica electione prævia, potissimum suffragantium cardinalium voto creatus est successor Honorii secundi, decimo sexto Kalendas Martii, die eodem quo Honorius defunctus est, anno domini MCCCX. tempore Lotharii imperatoris. Vna pars cardinalium paucissimorum, Petrum cardinalem, Leonis potentissimi civis Romani filium, hominem, teste Bernardo, epistola 127. nec unius viculi potestate dignum, schismaticum antipapam crearunt, eique Anacleti, ut ait sanctus Bernardus epistola 124. antichristi & abominationis nomen imposuerunt, maximoque schismati causam dederunt. Cui dum Innocentius, inquit Frisingensis, propter violentiam amicorum eius qui in Vrbe erant, & potentium Rogerii Siculi, cujus favore in sedem intrusus fuerat, resistere non valeret: transcens alpinis, in Franciam se contulit, celebratisque ibidem Remensi, Claromontano, & Pisano conciliis, antipapam ejusque fautores excommunicavit. Inde comitatu sancti Bernardi abbas stipatus, Leodium profectus, convocata ibidem episcoporum synodo, Lotharium regem ad defensionem Romanæ ecclesiæ invitavit. Cumque ista occasione Lotharius Cæsar investituræ magnæ cum detrimento imperii ecclesiæ restituta sibi reddi frustra postulasset, nihilque se a pontifice impetrare posse cognovisset, auxilium quod petebatur promisit & attulit.

Nam, cum Vrbe vix ingressus fuisset, Rogerium omnemque schismatici fautores oppressit & fugavit: cumque Innocentium septimo anno, quam ab Vrbe in Galliam & Germaniam discessisset, sedi & Vrbi restituisset, in ecclesia sancti Salvatoris, quæ Constantiniana dicitur, ab eodem coronatus imperator & Angusti nomen adeptus fuit. Hæc ex Frisingensi, Viterbiensi, Roberto continuatore Sigeberti, & abbate Vrspergeni.

Hujus temporibus Petrus Abailardus, hæresiarum Britannus, & summus philosophus, docebat præter Deum aliquod æternum, & inter creatorem & creaturam tertium aliquod, esse constituendum: Christum non assumpsisse carnem, ut hominem liberaret: timorem domini castum non esse in futuro sæculo. De Trinitate Arium, de persona Christi Nestorium, de gratia Pelagium, deque aliis pluribus hæresibus plures alios hæreticos sectabatur. Sanctus Bernardus in epist. & Petrus de Lutsemburgo.

Hoc eodem tempore Petrus de Bruis sacramentarios Petrobusianos & apostolicos multis erroribus deformes creavit. Petrus Cluniacensis epistola secunda, & alibi: Bernardus epistola 241. &c. Lotharius post restitutum Innocentium ex Italia rediens, apud Tridentum, ut Frisingensis, apud Veronam, ut Viterbiensis ait, morbo correptus, in ipsis montibus in vilissima casa imperator potentissimus miseram humanæ conditionis relinquens memoriã

Concil. general. Tom. X.

A anno regni sui decimo tertio obiit. Per electionem principum, in conventu Moguntie celebrato, designatus est successor regni Conradus dux Suevorum Henrici imperatoris IV. ex fore nepos.

Circa eadem tempora, anno octavo postquam sedem apostolicam invaserat Petrus sive Anacletus pseudopontifex, Dei iudicio, autore Roberto continuatore Sigeberti, percussus obiit. Cumque ab eo ordinatos degradari, nec ultra ad sacros ordines promoveri, Innocentius pontifex decrevisset: ejus sectarii cardinales alium quemdam Victorem IV. in schismate subrogarunt. Verum cum pauculos menses sedem detinisset, autore sancto Bernardo, qui septem annos in hoc schismate tollendo desudavit, pontificatum ultro resignavit. Post hæc Innocentius vitæ famæque integerrime pontifex Innocentius obiit octavo Kalendas Octobris, anno Domini MCCCXIII. cum sedisset annos quatuordecim, menses septem, dies octo. Vrspergenis in chronico scribit, cum annos dumtaxat tredecim, menses septem, pontificiam sedem obtinisset.

Anacletus antipapæ Victor antipapa substituitur.

Obitus Innocentii papæ.

EPISTOLA I. INNOCENTII
PAPÆ II.

Ad Rainaldum Remensem, Hugonem Rotomagensem, Hugonem Turonensem, archiepiscopos, eorumque suffraganeos.

De parricidio sancti Thomæ.

GRAVIORA delicta, &c. *Extr. in concilio Iatrensi post epistolas infra posito.*

II. AD LOTHARIUM
& Richizam.

Concedit alodium terrarum comitissæ Mathildæ:

Innocentius papa II. Lothario imperatori Augusto & Riger imperatrici.

SI autoritas sacra pontificum & potestas imperialis vere glutino caritatis adinvicem complentur: omnipotenti debitus famulatus libere poterit exhiberi, & Christianus populus grata pace & tranquillitate gaudebit. Nihil enim in præsentis sæculo est pontifice clarius, nihil rege sublimius: nihil est quod lumine clariore præfulgeat quam recta fides in principe, nihil est quod ita nequeat occasui subjacere quam vera religio. Quæ nimirum omnia tanto manifestius, Deo gratias, in persona tua clarescunt, quanto ab ineunte ætate amator religionis & cultor justitiæ extitisse cognoscimus, & novissime diebus istis, nec personæ tuæ, nec propriæ parcendo pecuniæ, pro beati Petri servitio multos labores & immensa pericula perulisti. Cum ergo, testante sacro eloquio, etiam mali patres bona data filiis suis debeant impartire: dignum profecto est, ut nos, qui, disponente Domino, universis catholicæ ecclesiæ filiis debemus sollicitudine paternam consulere, personam tuam arctius diligamus, & tanquam specialissimo ecclesiæ defensori, in his quæ ad statum imperii in suo robore conservandum, & utilitatem ac liberationem catholicæ ecclesiæ spectare noscuntur, tam secundum ecclesiasticum officium, quam temporaliter imperatoriam potentiam augeamus. Hoc nimirum intuitu alodium bonæ memoriæ comitissæ Mathildæ, quod utique ab ea beato

000 Petro

Petro constat esse collatum, vobis committimus, & ex apostolica sedis dispensatione concedimus, atque in præsentia fratrum nostrorum, archiepiscoporum, episcoporum, abbatum, necnon principum & baronum, per annulum investimus: ita videlicet ut centum libras argenti singulis annis nobis & successoribus nostris exolvat, & post tuum obitum proprietas ad jus & dominium sanctæ Romanæ ecclesiæ cum integritate absque diminutione & molestia revertatur. Quod si nos vel successores nostros in eandem terram venire, manere, transire oportuerit: tam in susceptione, quam in procuratione, atque securo conductu, prout apostolica sedes decreverit, honoremur. Qui vero arces tenuerit, vel rector terræ fuerit, beato Petro & nobis nostrisque successoribus fidelitatem faciant. Ceterum pro caritate vestra, nobili viro Henrico Bavarie duci genero vestro, & filie vestre uxori ejus, eandem terram cum præfato censu & supradictis conditionibus apostolica benignitate concedimus: ita tamen ut idem dux, hominum faciat, & fidelitatem beato Petro ac nobis nostrisque successoribus juret. Post quorum obitum, prædictum comitissæ Mathildæ alodinum & jus & dominium sanctæ Romanæ ecclesiæ, sicut supradictum est, integrum & absque diminutione atque difficultate aliqua reducatur: salvo tamen semper in omnibus ejusdem sanctæ Romanæ ecclesiæ jure ac proprietate. Datum Laterani sexto Idus Junii.

III. AD ATTONEM EPISCOPVM Pistoriensem.

De immunitate ecclesiæ Pistoriensis concessa.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Attoni Pistoriensis episcopo, ejusque successoribus canonice promovendis, in perpetuum.

Pistoriensis ecclesia, largiente autore omnium bonorum Domino, in Tusciae partibus a longe retro temporibus hujus specialis prærogative munus obtinuit, ut sapientium & discretorum pastorum regimine præfulgeret, & tam in spiritualibus quam in temporalibus per eorum industriam gratum Deo susciperet incrementum. Gaudemus equidem, & debita jucunditate lætamur, quoniam supernæ dispositionis providentia re, venerabilis frater Atto episcopo, sapientem utique virum, & in religione probatum, ejusdem loci pastorem constituit, & ad gubernandum & instruendum doctrinæ & vitæ exemplo populum suum miseratione Divina vocavit. Quanto igitur vita tua religiosior est, & præfata Pistoriensis ecclesia, cui autore Deo præfides, existit beato Petro devotior: tanto ex injuncto apostolatus officio magis grata nobis incumbit necessitas, ut prænominatam ecclesiam tibi a Deo commissam, auctoritate apostolica privilegiis muniamus, & ei jus suum illibare & integre observemus. Ad exemplar igitur prædecessorum nostrorum felices memoriæ Urbani & Paschalis Romanorum pontificum, præfati decreto statuimus: ut universa quæ impræsentiarum eadem ecclesia juste & legitime possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma sint tibi tuisque successoribus, & illibata permanent. Statuimus etiam ut

A diæcesis Pistoriensis episcopatus, sicut ejus termini prædictorum nostrorum privilegiis distincti sunt: sic in jure & conditione, Pistoriensis episcopo sine alicujus molestia vel inquietudine perseverent: per quos nimirum terminos subscriptæ capellæ & ecclesiæ constitutæ esse noscuntur, &c.

SVBSRIPTIONES.

Ego Innocentius catholicæ ecclesiæ episcopus, subscripsi.

Ego VVillelmus Prænæstinus episcopus, subscripsi.

Ego Matthæus Albanensis episcopus subscripsi.

Ego Ioannes tituli S. Chrylogoni presbyter cardinalis subscripsi.

Ego Gottifredus cardinalis presbyter tituli sanctæ Iustine, subscripsi.

Ego Lucas presbyter cardinalis tituli sanctorum * Perri & Pauli, subscripsi.

Ego Marrinus presbyter cardinalis tituli sancti Stephani in Cælio monte, subscripsi.

Ego Gregorius diaconus cardinalis tituli sanctorum Sergii & Bacchi, subscripsi.

Ego Guido diaconus cardinalis sanctæ Mariæ in Via lata, subscripsi.

Ego Odo diaconus cardinalis sancti Georgii, subscripsi.

Ego Ioannes diaconus cardinalis sancti Nicolai in carcere Tulliano, subscripsi.

C Datum Pisis per manum Haimericus sanctæ Romanæ ecclesiæ diaconi cardinalis & cancellarii, xii. Kalendas Januarii, Indictione duodecima, Incarnationis Dominicæ MCCCXIII. pontificatus vero domini Innocentii papæ II. anno quarto.

IV. AD VVILLELMVM HIEROSOLYMIT. patriarcham.

In causa Tyriz diæcesis.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri VVillelmo Hierosolymitano patriarcha, salutem & apostolicam benedictionem.

Magisterium totius ecclesiæ & ecclesiasticæ institutionis beato Petro apostolorum principi cælesti privilegio esse collatum, euangelica declarat autoritas. Et infra: Miramur autem, quoniam cum Romana ecclesia pro liberatione orientalis ecclesiæ tanopere laboraverit, & filiorum multorum sanguinem effundendo, corda iam ecclesiasticorum quam sæcularium ad ejus servitium excitaverit: nequaquam, prout convenit, eidem matri suæ hac vice responderet curasti. Parum enim tibi visum fuerat, quod venerabilem fratrem nostrum Fulcherum Tyrensem archiepiscopum, more prædecessorum suorum pro susceptione pallii ad Romanam ecclesiam venientem, disturbare præsumperas: nisi & erga eum a nobis redeuntem te inhumanum discilemque & nimis asperum exhiberes: adeo quod nec antiquam dignitatem Tyrensis ecclesiæ sibi restitueres, nec de damnis sibi illatis, aut etiam de Caiapha, sive Porphyra, juxta mandatum nostrum, infra tres menses post acceptionem nostram litterarum ei justitiam facere volueris. Cum urique satis indignum sit, ut honor qui tibi, si ei obediret, ab Antiochena exhiberetur ecclesia, a te vel tuis successoribus

ribus subtrahatur. Præterea in subiectos illius nimis potestative diceris te habere. Quocirca auctoritate apostolica mandando tibi præcipimus, sicut ejusdem matris tuæ piis optas studis atque solatiis confoveris, sicut in tuis necessitatibus ejus patrocinis desideras adjuvari, jam dictum archiepiscopum diligas & honores, & in nullo perturbare præsumas: quin potius de omnibus, de quibus apud te querimoniam depofuerit, sibi plenam justitiam, infra quadraginta dies postquam præsentia scripta susceperis, exhibere non differas, nec aliquid in subditos suos contra statuta canonum præsumas. Alioquin timendum tibi est, ne tam ipsum quam suffraganeos suos a tua obedientia subtrahamus, eosque in manu nostra retineamus. Data Laterani xvi. Kal. Januarii.

V. A D E V M D E M.

Ejusdem argumenti.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, VVilhelmo Hierosolymitano patriarchæ, salutem & apostolicam benedictionem.

QVANTO munificentia supernæ benignitas Hierosolymitanam ecclesiam tuis temporibus altius sublimavit, tanto magis expedit personam tuam erga fratres suos humaniorem existere, & eos, qui tibi obedientiam exhibent, caritate mutua honorare. Proinde fraternitati tuæ mandamus, quatenus venerabilem fratrem nostrum Fulcherium Tyrensem archiepiscopum, qui ex mandato sanctæ Romanæ ecclesiæ tibi obedit, fraterni amoris intuitu diligas & honores: sollicitè providens, ne sibi gravamen aliquod inferas, vel sub obtentu hujuscemodi subjectionis, quæ utique ex beneficio apostolicæ sedis tibi & ecclesiæ Hierosolymitanæ impenditur, Tyrensis ecclesiæ nobilis & famosa, suæ justitiæ aut dignitatis patiatur aliquod detrimentum. Indignum est enim, ut honor qui sibi, si ei obediret, ab Antiochia exhiberetur, a te vel tuis successoribus subtrahatur. Data Albani decimo sexto Kalendas Augusti.

VI. A D GERARDVM TRIPOLITANVM, R. Tortolanum & H. Byblitanum episcopos.

Ejusdem argumenti.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Gerardo Tripolitano, R. Tortolano, & H. Byblitano, episcopis, salutem & apostolicam benedictionem.

SCIRE debet vestra fraternitas, quoniam status ecclesiæ tunc clarius clucescit, cum gradus in ea constituti illæsi servantur, & quæ debetur prelati singulis, absque contentione seu contradictione reverentia exhibetur. Vnumquemque etenim ex his qui subiecti sunt considerare convenit, quanta suos prelatos, si quos habeat, reverentia & honorificentia debeat honorare: quæ si injuste & immerito subtrahantur, unitatis status profecto nutabit, ad quem ecclesiastica doctrina ob majorem firmitatem, diligenti consideratione omnia in se ordinando, reduxit. Ne igitur ecclesiarum vestrarum honor vel dignitas, ob contentionem seu rebellionem indebitam minuat vel annulleretur, per apostolica vobis scripta mandamus atque præcipimus.

Concil. general. Tom. X.

mus: quatenus venerabili fratri nostro Fulcherio Tyrensi archiepiscopo, tanquam metropolitano vestro, debitam obedientiam & reverentiam deferatis. Nos enim vos & ecclesias vestras Tyrensi ecclesiæ, quæ vestra metropolis est, auctoritate apostolica restituiimus, & a juramento vel fidelitate, qua patriarchæ Antiocheno estis adstricti, eodem modo absoluiimus. Si vero nostris mandatis obedire, & intra tres menses post harum acceptionem litterarum, ad obedientiam prædicti fratris nostri redire neglexeritis: sententiam, quam ipse in vos canonice promulgabit, nos auctore Deo ratam habebimus, Datum Laterani decimo sexto Kal. Februarii.

VII. A D RADVLPHVM PATRIARCHAM Antiochenum.

Ejusdem argumenti.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Radulpho Antiocheno patriarchæ, salutem & apostolicam benedictionem.

SANCTORUM canonum institutionibus continetur, ut unusquisque suis terminis contentus existat, nec in aliena jura irreat. Ea etiam quæ nobis fieri nolumus, tam Divinis quam humanis legibus, proximis nostris facere prohibemur. Quæ cum ita sint, fraternitati tuæ mandamus, quatenus suffraganeos Tyrensis ecclesiæ non impedias, quin venerabili fratri nostro Fulcherio archiepiscopo, metropolitano suo, debitam obedientiam & reverentiam deferant: alioquin canonicis sanctionibus contrahitur, si metropolitano a suis suffraganeis obedientia subtrahatur. Optamus enim, ut circa prelatos & subditos summius & proprius ordo absque contradictione servetur. Datum Laterani decimo sexto Kalendas Februarii.

VIII. A D BALDVINVM " BERYCENSEM, Bernardum Sidonensem, & Ioannem Ptolemaidensem, episcopos.

Ejusdem argumenti.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus, Balduino " Berycensi, Bernardo " Berytensi, Sidonensi, Ioanni Ptolemaidensi, episcopis, salutem & apostolicam benedictionem.

AD hoc sancti patres diversos esse in ecclesia gradus & ordines voluerunt: ut, dum subjectionem & reverentiam minores majoribus exhibent, una fieret ex diversitate connexio, & recte officiorum gereretur administratio singulorum. Gravat autem nos, & valde mitamur, quod cum vobis jam pridem litteris apostolicis præceperimus, ut venerabili fratri nostro Fulcherio Tyrensi archiepiscopo, metropolitano vestro, obedientiam & reverentiam exhiberetis, quasdam occasiones & interpretationes minus idoneas prætendendo, id facere contempnistis: cum utique quasi peccatum ariolandi sit repugnare, & quasi scelus idololatricæ nolle acquiescere. Mandamus itaque vobis, & auctoritate apostolica iterato præcipimus, quatenus omni occasione submota eidem fratri nostro de cætero pareatis: nec sub obtentu obedientiæ, quam alicui primati dependitis, sibi subjectionem & reverentiam, metropolitano

O o o ij vestro

det, aut in futurum concessione pontificum, liberalitate principum, oblatione fidelium, præstante Domino, poterit adipisci, firma tibi tuisque successoribus & illibata permaneant. Sane per hoc apostolicæ sedis privilegium constitutum, ut post secularium canonicorum decessum, nullus in prædicta beati Memmii ecclesia, nisi regularem vitam professus, substituarur canonicus; ac decedentium canonicorum præbendæ in vsus fratrum regularium redigantur. Obeunte vero te nunc eiusdem loci abbate, nullus ibi abbas, nisi regularis canonicus, & secundum beati Augustini regulam, subrogetur. Decet enim ergo ut nulli omnino hominum liceat prænominatam ecclesiam temere perturbare, aut eius possessionem auferre, vel ablatas retinere, minere, vel temerariis vexationibus fatigare. Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularive persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam venire tentaverit: iram Dei & beatorum Petri & Pauli indignationem incurrat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat, nisi præsumptionem suam digna satisfactione cortexerit. Cunctis autem eidem loco iusta servandis sit pax domini nostri Iesu Christi, quatenus hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum iudicem præmia æternæ pacis inueniant. Amen.

Sic signatum:
Ego Innocentius catholicæ ecclesiæ episcopus.
Datum Iotti per manum Hamerici sanctæ Romanæ ecclesiæ diaconi cardinalis & cancellarii, v. Kalendas Martii, indictione ix. Incarnationis Domini anno m cxxxii. pontificatus autem domini Innocentii II. papæ anno secundo. Sigillatum laqueo rubro sigilli plumbei.

*** XIII. AD ADALBERONEM HAM-
burgensem archiepiscopum.
Ut omnes episcopi Daniæ, Suediæ, Norvegiæ, &c. illi subiecti sint.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, venerabili Adalberoni Hammenburgensi archiepiscopo, eiusque successoribus, salutem & apostolicam benedictionem.

AD hoc in B. Petri cathedra, disponente Domino, constituti esse conspiciuntur: quatenus singulis ecclesiis & ecclesiasticis personis suam conservemus iustitiam; & qualiter, tam temporaliter, quam spiritualiter, eius status integer perseveret, salubriter providere curemus. Dignum enim & rationabile est, ut sicut sacrosancta Dei ecclesia, unitatis ac fidei perpetua mater existit legia custodiantur illæsa, & nullis molestiis, nullis oppressionibus pravorum hominum fatigaret. Sæpe utique venerabilis frater noster Adalbero Hammenburgensis archiepiscopus, in præsentia prædecessorum nostrorum felicitis memorie Calixti & Honorii, ac nostra, questus est, Acetum Lundensem * alios Daciæ, tibi debitam, sicut metropolitano suo, quemadmodum in antiquis privilegiis Gregorij, Sergij, Leonis, Benedicti, Nicolai, & Adriani, Romanorum pontificum continetur, obedientiam denegare. Frequenter autem & a prædictis prædecessoribus nostris Calixto & Honorio, atque a nobis, eis mandatum est: ut aut ad tuam, & Hammenburgensis ecclesiæ redirent obedientiam; aut, si quam super hoc se considerent iustitiam habere, ad sedem apostolicam venire præparati. Ipsi vero Apostolicis contemnentes obedire mandatis, nec ve-

nerunt, nec responsales miserunt. Quia igitur lucrum nemo de sua contumacia debet obtinere: ex deliberato fratrum nostrorum episcoporum & cardinalium consilio, tam Lundensem, quam alios episcopos Daciæ tibi restitimus. Ad formam itaque privilegiorum Gregorij, Sergij, Leonis, Nicolai, Benedicti, & Adriani, episcopatus Daciæ, Suediæ, Norvegiæ, Fariæ, Gronlondæ, Hallsingaldia, Islandiæ, Scridevingiæ, & Sclavorum, carissimi filij nostri Lotharij regis precibus inclinari, tibi, & per te Hamburgensi ecclesiæ, suæ scilicet metropoli, præsentis scripti pagina confirmamus. Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularive persona, hanc nostræ constitutionis paginam sciens, &c. ut in multis Callixti & Honorii epistolis.

Datum Romæ apud montem Aventinum, per manum Almerici S. R. E. diac. card. & cancellarij vi. Kal. Iunij, Indictione xi. Incarnationis Domini anno m cxxxiii. pontificatus vero domini Innocentij P. P. II. anno iv.

*** XIV. AD NICOLAVM DANORVM Regem.

Ex eodem cod.

Ejusdem argumenti.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, dilecto in Christo filio Nicolao illustri Danorum regi, salutem & Apostolicam benedictionem.

PRædecessores nostri felicitis memorie, Gregorius, Sergius, Nicolaus, Benedictus, & Adrianus, Romani pontifices, Hammenburgensem ecclesiam metropolim statuerunt: & ei tam Lundensem, quam alios episcopatus Daciæ, subdiderunt. Cæterum frater noster Adalbero Hammenburgensis archiepiscopus, tam prædecessorum nostrorum tempore, quam nostro, questus est, quod earundem ecclesiarum episcopi, debitam sibi obedientiam exhibere contemnunt. Pro quo nimirum cum a prædictis prædecessoribus nostris Calixto & Honorio, atque a nobis, fir eis per scripta mandatum, ut ad sedem Apostolicam venirent responsuri super hac causa: nec venerunt, nec responsales miserunt. Nos itaque unicuique suam iustitiam volentes conservare, communicato fratrum nostrorum consilio, præfato fratri nostro Adalberoni archiepiscopo, quemadmodum in antiquis privilegiis prænominatorum Sergij, Gregorij, Leonis, Benedicti, Nicolai, & Adriani Romanorum Pontificum continetur, tam Lundensem, quam alios episcopatus Daciæ, restitimus. Tuæ itaque prudentiæ per Apostolicâ scripta rogando mandamus, quatenus eidem fratri nostro Adalberoni archiepiscopo, tanquam metropolitano tuo, humiliter pareas; & ut episcopi tui regni ad obedientiam redeant, diligenter faragas adimplere. Datum apud montem Aventinum, VI. Kal. Iunij.

*** XV. AD SVEDORVM REGEM,

Ex eodem cod.

Ejusdem argumenti.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, dilecto in Christo filio. Suedorum regi salutem & Apostolicam benedictionem.

Venerabilis frater noster Hammenburgensis archiepiscopus ad Apostolicam sedem veniens, in nostra præsentia questus est, quod cum

episcopis regni tui, sicut antiqua prædecessorum nostrorum Gregorij, Sergij, Leonis, Benedicti, Nicolai, & Adriani, Romanorum Pontif. privilegia indicare noscuntur, metropolitano jure præsideat, debitam ei obedientiam denegare præsumant. Quia igitur nostri officij est, male gesta corrigere, & ad viam rectitudinis revocare: nobilitati tuæ rogando mandamus, quatenus præfato fratri nostro Adalberoni Hammenburgenfi archiepiscopo, tanquam metropolitano tuo, humiliter pareas; & ut episcopi terræ tuæ ad ipsius obedientiam redeant, pro facultate tibi à Deo collata diligenter efficias, Datum apud montem Aventinum VI. Kal. Junij.

Ex Tom. II. spicilegii. *** XVI. AD HUGONEM ARCHIEPIS- COPVM. Rotomagensem.

Vt nonnihil de jure ecclesiastico Regi decedat.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, carissimo fratri Hugoni Rotomagensi archiepiscopo salutem & apost. benedictionem.

Quemadmodum sit concedendum regibus, & terrarum principibus, quorum potestate ac justitia Dei ecclesia & Christianus populus proteguntur, prout credimus, tua fraternitas non ignorat. Cæterum carissimus filius noster rex Anglorum Henticus, prout accepimus, est ad verum te graviter indignatus, quod contra consuetudinem suam, & aliorum ducum Normanniæ, a quibusdam abbatibus professionem & obedientiam suscepisti. Quod profecto quamvis iustum fuerit, & a nobis in concilio Remensi mandatum: pro eius caritate a rigore iustitiæ aliquando descendere debemus, & pro tempore, ipsius voluntati assensum præbere. Credimus enim, sicut noster ausibus intimatum est, & nos ci per scripta nostra mandavimus, quoniam si ei detuleris, quod ad honorem & ius Rotomagensis ecclesiæ pertinet, cum plenitudine gratiæ suæ imposturum obtinebis. Vnde fraternitatem tuam rogamus, atque mandamus: quatenus de abbatibus illis eius voluntati consentias; & si quem de abbatibus ligasti, absolvas.

Ex tom. III. spicilegii. *** XVII. AD LUDOVICVM VI. FRANCORVM REGEM.

Scitabit se sospitem Cluniacum petvenisse.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri & glorioso Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

SANI, Deo gratias, & incolumes Kalendis Februarii Cluniacum pervenimus, ubi cum fratribus nostris, episcopis, abbatibus, & aliis sapientibus & religiosi viris, Purificationis beatæ Mariæ festivitatem solenniter & honorifice celebrantes, a fratribus nostris Guillelmo patriarcha Ierosolymitano, & A. Bethleemite civitatis episcopo, litteras obedientiæ & subjectionis suscepimus. Quia igitur causam ecclesiæ cum omni constantia & fortitudine certis experimentis te nobiscum portare, & nostris prosperitatibus cõgaudere jam dudum agnovimus: earundem litterarum transcripta serenitati tuæ duximus transmittenda: ut quos nimirum tuæ caritatis sinceritas sociabili fœdere copulat, de prosperis quoque successibus nihilominus gratulentur. Non erit sane strenuitatis tuæ nobilitas, quoniam A.

A de Monforte nec absolvimus, nec absolvi præcipimus. Dilectæ filiæ nostræ Adelaidi reginæ uxori tuæ pro xenii nobis transmisissis multimodas gratias referimus: & tam ipsam, quam amantissimum filium nostrum Ludovicum regem, & alios filios tuos, per te in Domino salutamus. Datum Cluviaci IV. Nonas Februarii.

*** XVIII. AD GAUFREDVM CARNOTENSEM, & Stephanum Parisiensem, episcopos.

Vt Aurelianensi subdecano ac sociis honores & bona ablata restitui fatagant.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Gaufrido Carnotensi, apostolice sedis legato, & Stephano Parisiensi, episcopis, salutem & apostolicam benedictionem.

PROVT novit vestra fraternitas, damna & injurias dilectis filiis nostris Archembaldo Aurelianensi subdecano, Magistro G. & eorum sociis interrogatas, & honores sibi ablatos, restituendos, in vestro arbitrio & æstimatione posuimus. Quod quia minime impletum esse accepimus, dilectioni vestræ mandamus atque præcipimus, ut quemadmodum bene inchoastis, in nomine Domini procedatis, & eandem causam effectui mancipetis. Datum Placentiæ, Nonis Novembris.

C De eodem Archembaldo vide aliorum epistolas ibidem.

*** XIX. AD STEPHANVM EPISCOPVM Parisiensem.

Vt ecclesias sanctæ Genovefæ ab interdictione absolvat.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri nostro Stephano Parisiensi episcopo salutem & Apostolicam benedictionem.

OLIM fraternitati tuæ scripsisse meminimus, quatinus ecclesias S. Genovefæ ab interdictione quo eas alligasti, salva justitia ecclesiæ Parisiensis, absolvetes. Quod profecto nondum esse impletum, tanto amplius miramur, quanto præfata ecclesia sub B. Petri tutela & protectione consistit. Cujus rei gratia dilectioni tuæ per iterata scripta mandavimus, ut ecclesias ipsas ab eodem interdictione absolvas: postmodum vero, si quam te justitiam habere confidis, congruo loco & tempore, quod justum fuerit consequeris. Rogamus præterea caritatem tuam, quatenus si filius noster La. cuius tibi procurandum commisimus, a te discessit, filio nostro Io. cognomine Piccuo, in vicualibus & aliis necessariis largiaris: eumque pro reverentia B. Petri attentius habeas commendatum.

*** XX. AD STEPHANVM EDVENSEM EPISCOPVM.

Al. abbatem Vizeliacensem instituit.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Stephano Edvensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

QUEMADMODVM tua novit fraternitas, Vizeliacense monasterium, pro pastoris absentia tam in temporalibus quam in spiritualibus maximum sustulit detrimentum. Ne igitur ipsum monasterium

nafterium propter hoc diutius fatigetur, dilectum filium nostrum Al. subpriorem Cluniacensem, eiusdem loci monachis in abbatem dedimus. Ideo fraternitati tuae mandamus, quatinus ei vice nostra manum benedictionis imponas. Datum vi. Kal. Februarii.

*** XXI. AD HENRICVM EDVENSEM EPISCOPVM.

Vizeliacense cœnobium commendat.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri H. Edvensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

SICVT tua novit fraternitas, Vizeliacum monasterium cum omnibus appendiciis suis B. Petri juris existit: & ad ejus proprietatem & defensionem specialiter pertinet. Vnde tibi est injecta necessitas, ipsum monasterium, & fratres ibidem domino servientes defendere, & manuteneri, & in suis oportunitatibus adjuvare. Quocirca per presentia tibi scripta mandamus, & mandando præcipimus: quatenus dilectum nostrum P. abbatem, & fratres suos, in nullo gravare vel infestare præsumas; & de parochianis tuis, a quibus eorum querimoniam acceperis, remota dilatione eis justitiam facias. Clericos vero eorum, quos contra tenorem privilegiorum sedis apostolicæ diceris ab ordinibus suspendisse, in officiis & ordinibus restitui-

*** XXII. AD PONTIVM ABBATEM VIZELIAC.

Conservat jura Vizeliacensia.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Pontio abbati Vizeliacensi, salutem & apostolicam benedictionem.

PER alia tibi scripta mandasse meminimus, ut Stephano Altissiodorensi canonico in presentia venerabilium fratrum nostrorum Godefridi Lingonensis episcopi, & Bernardi Clarevallensis abbatis, de querimonia sua responderes; & quod ipsi exinde statuerent, firmiter observares. Verum quoniam litteris & nuncio tuo postea significasti illud, unde controversia agitur, Vizeliacensem ecclesiam jam per xxx. annos, & eo amplius quiete tenuisse, & juxta antiquam ecclesiæ tuæ consuetudinem nulli in tua curia te debere respondere: præter consuetudinem ecclesiæ tuæ te super hoc inquietari nolumus, nec quod a beatæ recordationis papa P. prædecessore nostro exinde statutum est, immutari. Datum Later. xi. Nonas Maii.

*** XXIII. AD GODEFRIDVM LINGONENSEM & BERNARDUM CLAREVALL. ABBATEM.

Ejusdem argumenti.

Innocentius episcopus servus servorum Dei venerabilibus fratribus Godefrido Lingonensi episcopo, & Bernardo Clarevallensi abbati, salutem & apostolicam benedictionem.

PER apostolica vobis scripta mandasse meminimus, ut querimoniam Stephani Altissiodo-

A rensis canonici adversus dilectum filium nostrorum Pontium abbatem Vizeliaci audiretis, & sine debito terminaretis. Verum quia idem abbas litteris & nuncio suo postea nobis significavit, illud unde controversia agitur Vizeliacensem ecclesiam jam per xxx. annos, & eo amplius, quiete tenuisse, & juxta ecclesiæ suæ antiquam consuetudinem, &c. *ut in epistola præcedente,*

*** XXIV. AD ALVISVM AQCINCIN- tinum abbatem.

Ex Tom. V. spicilegii.

Renuenti Aluifo præcipit, ut Atrebatensis ecclesiæ curam suscipiat.

B *Innocentius episcopus servus servorum Dei, dilecto in Christo filio Aluifo Aquincinensi abbati, salutem & apostolicam benedictionem.*

DIVINIS ingratum constat illum esse beneficiis, qui talentum sibi a Domino creditum, in sudario, tepescente caritate, reponit. Qui enim saluti proximi providere negligit, indignationem benigni & districti judicis adversum se intorquete non metuit. Accepimus autem quoniam Atrebatensis ecclesia proprio destituta postore, te unanimi voto & pari consensu sibi in episcopum & pastorem elegit. Per apostolica igitur scripta dilectioni tuæ mandando præcipimus, quatenus absque refragatione aliqua opus Dei ad quod vocatus es, perficiendum suscipias: ut Atrebatensis ecclesia peccatis exigentibus, tam in spiritualibus, quam in temporalibus, plurimum imminuta, tuis salubribus exhortationibus, & bonæ vitæ exemplo, Divina suffragante gratia, percipiat incrementum. Data Pontifacæ, iii. Nonas Maii.

*** XXV. AD OTTONEM BABERGEN- sem episcopum.

Ex Tom. II. antiq. licet Cauisii.

Vt idem ordo semper in ejus diœcesi conservetur.

D *Innocentius episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Ottoni Babergensi episcopo eiusque successoribus canonice substituendis, salutem & apostolicam benedictionem.*

QUOTIENS a nobis petitur illud, quod religioni & honestati convenire cognoscitur: animo nos decet libenti concedere, & congruum impartiri suffragium, ut fidelis devotio celerem fortiaur effectum. Proinde, venerabilis frater Otto episcopo, petitionis desiderii tuæ ex consuetudine sedis apostolicæ mansuetudine clementer annuimus. In primis siquidem statuentes, ut tenor religionis, qui in ecclesiis tibi commissis est per tuam diligentiam, cooperante Domino, institutus, firmiter in eis perpetuis temporibus conservetur. Constituimus etiam, ut in eisdem ecclesiis nullus per simoniacam hæresim statuatur, sed honestæ personæ, quibus utique morum & status dignitas suffragatur, inibi ordinentur. Sane in cœnobis, quæ vel antiquitus in tua parochia constructa sunt, vel tu ipse devotionis intuitu constituisti, seu aliis justis modis ecclesiæ tuæ inire poteris, vel ab aliquo deinceps fidelium infra tuam diœcesim Divina inspirante gratia constructur, sacre religionis ordinem manere decernimus. Nec alicui liceat ejusdem institutionis formam ullatenus permutare: nisi forte ad melioris status prærogativam, præstante Domino, promovere voluerit: nec id alicuius

jus singulari iudicio committatur, sed omnium monasteriorum ad Babergenſem eccleſiam pertinentium, aut ſanioris partis conſilio ac conſenſu, fieri debere ſancimus. Si quis autem huic noſtræ conſtitutioni temere contraire tentaverit: ſi non factum ſuum digna ſatiſſatione correxerit, a ſacraſſimo corpore & ſanguine Dei & domini redemptoris Ieſu Chriſti alienus fiat, atque in extremo examine diſtrictæ ſubjaceat ultioni. Conſervantes eiſdem locis quæ juſta ſunt, omnipotentis Dei, & beatorum apoſtolorum Petri & Pauli ac noſtram gratiam conſequantur.

Ex Tom.
iv hiſt.
Franc. du
Cheſne.

*** XXVI. AD HVGONEM ATREBATEN-
SEM ARCHIDIACONVM.

Eum ſub proteſtione Rom. eccleſiæ ſuſcipit.

Innocentius episcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto in Chriſto filio Hugoni Atrebatenſi Archidiacono, ſalutem & apoſtolicam benediſtionem.

APOSTOLICÆ ſedis clementia devotos & humiles filios ex aſſuetæ pietatis officio propenſus novit diligere, & ſuæ proteſtationis munimine conſervare. Eapropter, dilecte in Domino fili, devotionem tuam erga B. Petrum & noſ ipſos attendentes, te in ſpeciale filium apoſtolicæ ſedis aſſumimus, & perſonam tuam cum bonis tam eccleſiaſticis quam mundanis, quæ in præſentiarum juſte & canonicè poſſides, aut in futurum rationabilibus modis Deo propicio poteris adipiſci, ſub B. Petri & noſtra proteſtatione ſuſcipimus, & præſentis ſcripti patrocinio communitus: ſtatuentes ut ſi te gravatum in aliquo eſſe præſentis, libere tibi ſedem apoſtolicam liceat appellare. Nulli autem hominum fas ſit perſonam tuam vel bona temere perturbare, ſeu quibuſlibet moleſtiis fatigare. Si quis autem id attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum eius, ſe noverit incurſurum. Datum Laterani XVII. Kal. Maij.

Ex Biblio-
theca Clu-
niacenſi.

*** XXVII. AD ARCHIEPISCOPOS
& episcopos omnes.

Privilegia Cluniacenſia.

Innocentius episcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus archiepiſcopis & episcopis, ad quos litteræ iſte pervenerint, ſalutem & apoſtolicam benediſtionem.

LIBERALITATIS laudabile genus eſt, ut qui ſe B. Petro & ſanctæ Romanæ eccleſiæ humili devotione exponunt, majorem familiaritatis prærogativam, & digniora beneficia fortiantur. Quam gratum Deo Cluniacenſe monaſterium famulatum impendat, & quantum apud homines nitore religionis fulgeat, eccleſia Dei novit, & vehementer exultat. Equitatis igitur poſtulat ratio, ut idem locus apoſtolicæ dilectionis privilegio gaudeat, & tam in capite quam in membris libertatem obtineat. Nos ſiquidem monaſterium ipſum, quod ſpecialiter ad jus B. Petri, & S. Romanæ ſpectat eccleſiæ, per nos ipſos viſtavimus. Et eodem die quo revolūtis multorum annorum ſpatiis prædeceſſor noſter felicis memoriæ papa Urbanus ibidem majus altare conſecraverat, cum archiepiſcopis & episcopis qui nobiſcum conuenerant, cooptante Spiritus ſancti gratia, idem monaſterium

A ſoleniter dedicavimus. Devotioni quoque & humilitati fidelium, qui pro amore Dei, & ipſius loci reverentia, in anniversario dedicationis illuc convenerint, proſpicientes: ipſis quadraginta dies poenitentiae ſibi injunctæ, de gratia Dei conſiſſi, B. apoſtolorum Petri & Pauli autoritate remiſimus. Statuimus etiam, ut immunitas eiſdem cœnobii, inviolata & integra futuris temporibus conſervetur: ut ſi quis inſta terminos banni, qui ab eodem prædeceſſore noſtro circa Cluniacum conſtituti ſunt, ſcienter hominem capere, vulnerare, vel res eius auferre præſumpſerit, excommunicationis ſententia percellatur: quouſque ablata reſtituat, & abbati ac monachis de illata injuria congrue ſatiſſaciat. Ad hæc adjucentes decrevimus, ut quicumque Cluniacenſes monachos vel eorum focios ceperint, aut ea quæ portaverint vel conduxerint: excommunicationi ſubjaceant. Si veto aliqui abſque ipſorum monachorum præſentia, ea quæ ad victum vel veſtium fratrum in Cluniacenſi cœnobio Domino ſervientium pertinent, alicubi deprædati fuerint: niſi inſta quadraginta dies communiti ablata reſtituerint, eos anathemati ſubjaceat præcipimus, & in terra eorum, Divina prohibemus officia celebrari. Loca quoque in quibus ſe receperint, donec præſentes fuerint, a Divinis obſequiis, præter infantium baptiſma, & morientium poenitentias, ceſſare præcipimus: & nullus eorundem præſumptorum, præter timorem mortis, niſi a Romano pontifice abſolvatur. Porro quiſquis præſatis fratribus ubicumque manentibus, qualibet alia, præter ea quæ ſuperius enumeravimus, abſtulerit: niſi inſta quadraginta dies poſt noſtram commonitionem ablata reſtituerit, excommunicationi ſubjaceat: nec abſolvatur donec capitale reddat, & congrue ſatiſſaciat. Quod ſi hæc perpetrata eſſe noveritis, aut clamor ſuper hoc ad aures noſtras pervenerit: vobis præcipientes mandamus, quatenus præſatam animadverſionis ſententiam per veſtras faciatis parochias firmiter obſervari. Datum Valentiniæ VIII. Idus Martii.

*** XXVIII. AD PETRVM CLVNIACENSIS ABBATEM.

D Ejuſdem argumēti.

Innocentius episcopus ſervus ſervorum Dei, diſcreto filio Petro Cluniacenſi abbati, ejuſque ſucceſſoribus regulariter ſubſtituendis, in perpetuum.

LIBERALITATIS laudabile genus eſt, &c. eiſdem omnino exempli atque præcedens epiſtuſque ad, congrue ſatiſſaciat. Tum: Sane archiepiſcopis & episcopis, in quorum parochiis hoc perpetratum fuerit, autoritate B. Petri & noſtra præcipimus: ut poſtquam clamor ad eorum aures pervenerit, vel malefactum innotuerit, præſcriptam excommunicationis ſententiam tepiditate ſepoſita faciant obſervari.

Ego Innocentius Catholicæ eccleſiæ episcopus.

Datum Viennæ per manum Aymerici S. R. E. diaconi cardinalis & cancellarii. Indiſt. XI. Pontificatus noſtri anno tertio VI. Non. Martii.

*** XXIX. AD EVNDEM.

Contra rebelles, & de institutionibus observandis per abbates.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio abbati Cluniacensi, salutem & apostolicam benedictionem.

SOLET annuere sedes apostolica piis votis, & honestis petentium precibus favorem benevoluntatis impertiri. Eapropter, dilecte in Domino fili, tuis iustis postulationibus inclinatus, ad exemplar felicis recollectionis Celestini papæ prædecessoris nostri, ut in abbatibus ad Cluniacense monasterium pertinentibus liceat tibi, quæ secundum Deum, & beati Benedicti regulam, & statuta ordinis videris corrigenda, corrigere & ibidem statuere statuenda, liberam tibi, contradictione & appellatione cessantibus, autoritate præsentium, concedimus facultatem. Sententiam quoque quam in contumaces & rebelles dixeris canonicè promulgandam, ratam habentes & firmam, & ipsam faciemus auctore Domino inviolabiliter observari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc nostræ concessionis paginam infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius se noverit incursum. Datum Romæ apud S. Petrum iv. Kal. Febr. Pontificatus nostri anno vii.

*** XXX. AD EPISCOPOS.

De possessionibus non alienandis, & censibus non minuendis.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus, archiepiscopis & episcopis in quorum parochiis proveniunt & obedientia ecclesia Cluniacensis existunt, salutem & apostolicam benedictionem.

EA, quæ in ecclesiarum præjudicium per prælatorum insolentiam attentantur, nostro imminet officio corrigenda: ne, si in ipsarum fuerimus provisione remissi, & earum status grave sustineat detrimentum, & nos de negligentia possimus in extremo examine reprehendi. Unde quia ad audientiam apostolatus nostri pervenit, quod priores & obedientiarum Cluniac. fratrum, sine consilio abbatis & conventus, possessiones ecclesiarum suarum contra institutionem Clun. ordinis illicite distrahant, & quasdam laicis conferentes, censum debitum in grave præjudicium ecclesiarum minuire non verentur: nos fraternitati vestræ præsentium autoritate injungimus, firmiterque mandamus, quatenus detentores bonorum prædictarum ecclesiarum taliter distractarum, cum ad vos quærela pervenerit, moneatis attentius; & si necesse fuerit, excommunicatione pariter & interdicto, remota appellatione, cogatis, ut possessiones in præjudicium ecclesiarum, priorum, seu aliorum procuratorum temeritate distractas, sine difficultate restituant, & censum irrenovabiliter imminutum non differant integrare. Datum Romæ apud S. Petrum iv. Kal. Februarii, pontificatus nostri anno vii.

Concil. general. Tom. X.

A *** XXXI. AD PETRUM MABBATEM CLVN. Ex eadem.

De centum marcis in Anglia ab Henrico rege datis.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Petro Cluniacensi abbati, eiusque successoribus regulariter substituendis, in perpetuum.

DONATIONES & beneficia, quæ ad sustentationem fratrum, a regibus, principibus, & aliis juris religionis amatoribus, sacrosanctis præstantur ecclesiis, tanquam ea, quæ Divini juris effecta sunt, autoritate apostolica volumus communitate. Per præsentem itaque scripti paginam, donationem a carissimo filio nostro Henrico illustri & glorioso Anglorum rege de centum marcis argenti per annos singulos Cluniacensi monasterio perfolvendis factam, sexaginta videlicet in telonio Londoniensi, & quadraginta in telonio Lincolnensi, apostolicæ sedis patrocinio roboramus. Hac autem donatio apud Rotomagum ab eodem filio nostro Henrico rege, Incarnationis Dominicæ anno mxxxii. Indictione ix. mensis Maio, die Dominica in nostra & fratrum nostrorum præsentia facta est, Guillelmi scilicet Prænæsini episcopi, Ioannis tituli S. Chrylogoni, Humberti S. Clementis, Rustici S. Cyriaci, Gozelini S. Cæcilie, presbyterorum cardinalium: Gregorii SS. Sergii & Bacchi, Americi cancellarii, Guidonis S. Mariæ in Via lata, diaconorum cardinalium: Oldegarii Tarraconensis, Hugonis Rotomagensis, archiepiscoporum: Gausfidi Carnotensis, Ioannis Lexoviensis, Ioannis Sagienfis, episcoporum; Bernardi Clarevallensis, Sugerii S. Dionysii, Bofonis de Bacho, abbatum: Guillelmi comitis de VVarenna, Rotberti filii ipsius regis comitis de Glocerio, Roberti de Sigillo, Roberti de Laha, Rabelis camerarii de Tancarville, Nahelis thesaurarii, Haalonis prioris sancti Osqualdi. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat præfatum monasterium super eadem donatione, futuris temporibus infestare, aut eam auferre, minuire, vel ausu temerario fatigare; sed integra conservetur eorum, pro quorum gubernatione & sustentatione concessa est, usibus profutura. Si qua igitur in posterum ecclesiastica secularisque persona hanc nostræ confirmationis paginam sciens, &c.

Ego Innocentius catholicæ ecclesiæ ep. subscrip.
Ego Guillelmus Prænæsini episcopus, subscrip.
Ego Ioannes Ostiensis episcopus, subscrip.
Ego Guido Tiburcius episcopus, subscrip.
Ego Gregorius diaconus cardinalis SS. Sergii & Bacchi, subscrip.

Ego Ioannes tit. S. Chrylogoni presb. c. subscrip.
Ego Vbertus tit. S. Clementis presb. car. subscrip.
Ego Goselinus presb. card. tit. S. Cæcilie, subscrip.
Datum Belvaci per manum Aymerici S. R. E. diac. card. & cancellarii xii. Kalend. Junii, Indict. ix. Incarnationis Dominicæ ann. mxxxii. Pontificatus vero domini Innocentii papæ II. ann. ii.

*** XXXII. AD EVNDEM.

Ex eadem.

Manerium in Anglia a rege Stephano datum loco centum marcarum, quas rex Henricus deditat.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Petro Cluniac. abbati, eiusque fratribus tam presentibus quam futuris regulariter substituendis, in perpetuum.

AD hoc in apostolicæ sedis regimine, disponente Deo, promoti sumus, ut piis votis assensum præbere, auresque nostras inclinare iustis petitionibus.

P p p tioni.

tionibus debeamus. Quia, sicut injusta poscentibus nullus est tribuendus effectus: ita legitima & iusta postulantium non est differenda possessio. Ea propter, dilecti in Domino filii, vestris iustis postulationibus gratum impertientes assensum, manerium de Leddecumba, quemadmodum ab illustri viro Stephano Anglorum rege, cum consuetudinibus, & libertatibus illi pertinentibus, & omnibus suis appendiciis, de proprio dominio suo vobis devotionis intuitu concessum est, & scripto suo firmatum, pro centum videlicet marcis argenti, quas Henricus bonae memoriae Anglorum rex praedecessor illius, de thesauro suo annis singulis perfolvendis vobis concesserat: auctoritate apostolica vobis, & per vos Cluniacensi monasterio, confirmamus, & praesentis scripti pagina communitur. Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularive persona hujus nostrae confirmationis paginam sciens, &c.

Ego Innocentius catholicae ecclesiae episcopus, subscripsi.

Ego Conradus Sabinenis episcopus, subscripsi.

Ego Albericus Ostiensis episcopus, subscripsi.

Ego Martinus presbyter card. tit. sancti Stephani, subscripsi.

Ego Status presbyter cardinalis tit. S. Savinae, subscripsi.

Ego Guido presb. car. tit. S. Chrysoni, subscripsi.

Ego Goizo presb. card. tit. S. Ceciliae, subscripsi.

Ego Hubaldus presb. card. tit. SS. Iohannis & Pauli, subscripsi.

Ego Rainierius presb. card. tit. S. Priscae, subscripsi.

Ego Otto diaconus card. S. Georgii ad Velum aureum, subscripsi.

Ego Guido diaconus card. SS. Cosmae & Damiani, subscripsi.

Ego Gerardus diac. card. S. Mariae in Domini-
ca, subscripsi.

Ego Octavianus diac. card. S. Nicolai in carcere, subscripsi.

Ego Petrus diac. card. S. Mariae in porticu, subscripsi.

Datum in monte Tiburtino per manum Getardi S. R. E. presb. card. ac bibliothecarii, xiv. Kal. Iunii, Indictione V. Incarnationis Dominicae anno MCLXII, Pontificatus vero domini Innocentii II. papae anno XIII.

Ex eadem.

*** XXXIII. AD EVNDEM.

Controversia inter Cluniacum & abbat. S. Aegidii composita.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Petro Clun. abbati, eiusque successoribus regulariter substituendis, in perpetuum.

Quoniam ad pacem spectant ecclesiae, libenti animo statuerere volumus, & ut futuris temporibus inviolabilitate observentur, attenta diligentia provide. Litem siquidem & concto vet fiam, tu carissime in Domino fili Petre abbas, & Cluniacense monasterium, adversus dilectum filium nostrum Petrum abbatem S. Aegidii & monasterium suum diutius agitata. Tu enim de subiectione, tibi & praedecessoribus tuis per apostolicam sedem concessa eos impetebas. Ille vero antiquam libertatem sui monasterii intendebat. Quae tandem in nostra, & fratrum nostrorum, & episcoporum cardinalium praesentia, apud Belhocum est hoc ordine terminata. Ut videlicet si, quod absit, religionis ordo in monasterio

A S. Aegidii imminutus fuerit, ibidem tuo, & successorum tuorum praescripto & consilio reformetur. Si quando vero te, vel successores tuos, ad idem monasterium ire contigerit, reverenter suscipiamini: & quamdiu ibi fueritis, cum vestris omnibus honeste procuremini. Residendi quoque in sede ejusdem abbatis, & capitulum regendi, praedicto abbate, vel successoribus suis praesentibus, & quae ibidem corrigenda fuerint, corrigendi habeatis liberam facultatem. Verumtamen eodem abbate decedente, vel ad locum alium ipso, vel ejus successoribus transfugantibus, fratres monasterii S. Aegidii eligendi de congregatione sua abbatem absque impedimento habeant libertatem. Ita tamen ut ipsi pro abbate, qui ad aliud transferit monasterium, de nullo alio, praeterquam de Clun. monasterio pastorem assumere liceat. Quo nimirum defuncto, vel etiam remoto de congregatione sua, eligendi abbatem, cum praedicto tamen tenore, eandem habeant facultatem. Pro recompensatione quoque fatigationum, expensarumque, quas nimitum tu, vel praedecessores tui, pro monasterio S. Aegidii petulistis, idem abbas consensu fratrum suorum, obedientiam, quae Limantium nuncupatur, cum pertinentiis suis, tibi & per te Cluniacense monasterio donavit, & in jus ejus ac in proprietatem in perpetuum transfudit. Quod si quis vos super eadem obedientia molestaverit, praefatus Petrus abbas se ac successores suos secundum justitiam autores & defensores constituit. Tu vero dilecte fili Petre abbas, praeter ea quae dicta sunt, querimoniam, quam adversus monasterium S. Aegidii habebas, habito fratrum tuorum consilio, in perpetuum renuntiasti. Statutum etiam est, ut si Cluniacense monasterium super monasterio S. Aegidii haberet aliqua privilegia, vel cenobium S. Aegidii super Limantio, utrumque reddantur. Si qua veto extant generalia, nullum in hoc vigorem obtineant. Auctoritate igitur Dei & nostra praecipimus, ut praedicta conventio absque illius contradictione irrefragabiliter perpetim observetur. Si quis vero praedictae concordiae in hunc nostrae confirmationi contraire praesumpserit, indignationem beatorum Petri & Pauli ac nostram incurrat, & ab incerto frustretur.

Ego Innocentius catholicae ecclesiae episcopus, subscripsi.

Ego Marthaeus Albanensis episcopus, subscripsi.

Ego Romanus diac. card. S. Mariae in porticu Nole, subscripsi.

Ego Iohannes tit. S. Chrysoni presb. card. subscr. subscripsi.

Ego Gregorius diac. card. SS. Sergii & Bacchi, subscripsi.

Ego Lucas presb. card. tit. SS. Iohannis & Pauli, subscripsi.

Ego Otto diaconus card. S. Georgii, subscripsi.

Ego Guido diac. c. SS. Cosmae & Damiani, subsc. subscripsi.

Datum Valentiae per manum Aimerici S. R. E. diaconi. car. & cancell. viii. Kal. Martii, Incarnat. Dominicae anno MCCCXII. Pontificatus vero domini Innocentii papae II. anno III.

*** XXXIV. AD EVNDEM.

SS. Facundi & Primitivi in Hispania cenobium conceditur.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Petro Cluniacensi abbati, eiusque successoribus regulariter substituendis, in perpetuum.

IGNEM venit Dominus mittete in terram, & vult ut ardeat. Quia ergo gratuita Dei beneficia sacrum Cluniacense collegium suae visitationis

rionis gratia illustravit, ignem in eo caritatis accendit, & discreta religionis humilitate perfudit: æquissimi juris est, ut quod gratis accipit, fratribus indigentibus devote impendat, lapsos releveat, tepidos excitet, & pia religionis radios, & bene Deo placentis conversationis odorem, diversas mundi illustrando provincias, longe lateque transfundat: & sic amor & gloria Divini cultus, quæ copiose, Deo gratias, videntur in vite, per vestram administrationem Deo grata & fecunda ubertate multiplicentur in propagine. Monasterium ergo SS. martyrum Facundi & Primitivi, quod in Hispaniarum partibus situm est, & ad jus B. Petri constat specialiter pertinere, quia a religionis nitore, & temporalium rerum opulentia, quibus pristinis temporibus excidit: nos, quorum præcipue interest in antiquo non revocare, illustres filij nostri Aldefonsi Hispaniarum Regis vota clementius admittentes, vestris postulationibus impertinur assensum. Igitur locum ipsum cum suis omnibus pertinentiis tibi, dilecte in Domino fili Petre abbas, tuisque successoribus, salvo nimirum B. Petri censu annuo, & S. R. E. in omnibus debita justitia & reverentia, ad reformationem religionis, & rerum temporalium incrementum, ex apostolicæ sedis benignitate committimus. Vestra itaque, carissimi filii, interest, ut ope, & consilio, vestraque instantia, religio in eodem monasterio reformetur, & tam in interioribus quam in exterioribus locus ipse ad statum & dignitatem pristinam auxiliante Domino reeducatur.

Ego Innocentius catholicæ ecclesiæ episcopus, subscripsi.

Ego Guillelmus Prænestinus episcopus, subscripsi.

Ego Urbanus presbit. card. tit. S. Clementis, subscripsi.

Ego Anselmus presb. card. subscripsi.

Ego Lucas presb. card. tit. SS. Joannis & Pauli, subscripsi.

Ego Guido diac. card. S. Mariæ in Via lata, subscripsi.

Ego Oddo diac. card. S. Georgii ad Velum aureum, subscripsi.

Datum Bononiæ per manum Aymerici S. R. E. diac. card. & cancellarii Id. Decembris, Indictione X. Incarnationis Dominicæ anno MCCCXIII. Pontificatus domini Innocentii papæ II. anno III.

*** XXXV. AD EVNDEM.

Confirmatio ecclesiæ Rocabovecurtiensis.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, dilecto in Christo filio Petro Clun. abbati, ejusque successoribus regulariter substituendis, in perpetuum.

Bonus & diligens paterfamilias gaudio magno gaudet, cum vineam suam locatam agricolis vigilantibus studio videt excoli, & tribulis ac sentibus pariter emundari. Cujus profecto gaudio lætitia jucundior cumulat, si eadem vinea, propagatione ordinata, per multorum spatiorum dimensionem incipiat dilatare. Proportionali igitur ratione Deo credimus gratissimum esse, si Deo dicati religio Clun. monasterii, & diversas ecclesias exornet, atque plurimorum mentes disciplinis regularibus instruat, & fide, quæ per dilectionem operatur, inflammet. Eapropter, dilecte in Domino fili Petre abbas Cluniacensis, memores devotionis, quam ex

Concil. general. Tom. X.

ga sedem apostolicam cum commissa tibi ecclesia temper habuisti, & honoris & servitii, quod nobis efficaciter fideliterque, maxime tempore schismatis, impendisti: ecclesiam de Rocabovecurt, laudantibus ejusdem clericis a venerabili fratre nostro Villmo Petragoricensi episcopo Pontio abbati antecessori tuo, & per eum ecclesiæ Clun. canonicè donatam, & a felicis memoriæ papa Callisto antecessore nostro, sicut privilegium ejus testatur, solemniter confirmatam, tibi, successoribusque tuis, non solum confirmamus; sed etiam confirmando, autoritate apostolica donamus: ut ordo Clun. ad laudem Dei, ad quam specialiter institutus est, & ad honorem sanctæ Romanæ ecclesiæ, cui omnino devotus est, perpetuis temporibus ibi floreat. Statuentes, ut nulli hominum liceat eandem ecclesiam, vel bona, quæ in presentiarum legitime possidet, aut in futurum iustis modis, præstante Domino, poterit adipisci, temere perturbare, auferre, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare. Si qua igitur in posterum ecclesiastica secularive persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens, & c.

Ego Innocentius catholicæ ecclesiæ episcopus, subscripsi.

Ego Guillelmus Prænestinus episcopus, subscripsi.

Ego Gregorius diac. card. SS. Sergii & Bacchi, subscripsi.

Ego Guido card. diac. S. Adriani subscripsi.

Ego Vassalus diac. card. S. Eustachii, subscripsi.

Ego Hubaldus diac. card. S. Mariæ in Via lata, subscripsi.

Ego Anselmus presb. card. subscripsi.

Ego Littifredus card. tit. Vestinæ, subscripsi.

Ego Lucas presb. card. tit. SS. Joannis & Pauli, subscripsi.

Datum Pisis per manum Americi S. R. E. diaconi cardin. & cancellarii, II. Idus Martii, Indictione XIV. Incarnationis Dominicæ anno MCCCXVI. Pontificatus domini Innocentii papæ II. anno VII.

*** XXXVI. AD EVNDEM.

Ex eadem.

Confirmatio Montis Desiderii.

ISDEM EST OMNINO CONCEPTA VERBIS ATQUE PRÆCEDENS, INSIGNE, AD INFLAMMET. TUM: Hoc profecto intuitu Montisdesideriensem ecclesiam a venerabilibus fratribus nostris Guatino Ambianensi, & Simone Noviomensi, episcopis, monasterio Cluniacensi canonice & devote collatam, id ipsum quoque carissimo filio nostro Ludovico illustri & glorioso Francorum rege, & Raynaldo Remensi archiepiscopo, atque Radulpho de Perrona concedentibus, & pro ejus confirmatione sedem apostolicam suppliciter exorantibus, cum omnibus ad ipsam pertinentibus, in perpetuum tibi tuisque successoribus confirmamus. Statuentes, ut nulli omnino liceat eandem ecclesiam vel bona, quæ in presentiarum legitime possidet, vel in futurum iustis modis, præstante Domino, poterit adipisci, temere perturbare, auferre, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare. Si qua igitur in posterum ecclesiastica, secularive persona, hanc nostræ constitutionis paginam sciens, & c.

Ego Innocentius catholicæ ecclesiæ episcopus, subscripsi.

Ego Guillelmus Prænestinus episcopus, subscripsi.

Ego Anselmus presb. card. subscripsi.

Ppp ij Ego

Ego Luitfredus presbyt. card. subscripsi.
Ego Lucas presb. card. tit. SS. Ioannis & Pauli, subscripsi.
Ego Guido card. diac. S. Adriani, subscripsi.
Ego Vassalus diac. card. S. Eustachii, subscripsi.
Ego Hubaldus diac. card. S. Mariæ in Via Lata, subscripsi.

Datum Pisis per manum Aimerici S. R. E. cardinalis & cancellarii, 111, Idus Martii, Indiçt. xiv. Incarn. Dominicæ anno mccccxvi. Pontificatus domni Innocentii papæ II. anno vii.

Ex eadem.

" ** XXXVII. AD EVNDEM.

Confirmatio possessionum aliquot Cluniac.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Petro abbati Cluniac. eiusque successoribus regulariter substituendis, in perpetuum.

Quos omnipotens Dominus ampliori honestare ac religionis nitore facit esse conspicuos, a sede apostolica convenit plurimum honorari, & opportunis adminiculis cõfoveri. Quocirca, dilecte in Domino fili Petre abbas, personam tuam paternis affectibus amplexantes, donationem ab illustri vito Gnillelmo Montispeffulani in manu nostra devotionis intuitu factam, & per nos monasterio tradendam Cluniacensi, tibi tuisque successoribus confirmamus, & Cluniacensi monasterio ratam & inconvulsam perpetuo manere decernimus: statuentes ut in eodem loco oratorium & cæmæterium construatur, in quo si quæ personæ undecumque venientes sepeliri deliberaverint, nullus prohibeantur obstaculo, nisi forte vinculo excommunicationis fuerint innodate, salvo nimirum iure matricis ecclesiæ. Adjicimus etiam, ut si quid fratribus in eodem loco Deo servientibus concessione pontificum, largitione principum, oblatione fidelium, seu aliis iustis modis, Deo propitio in posterum datum fuerit, tam tibi, quam ipsis fratribus presentibus vel futuris, firma & inviolabilia serventur. Simili quoque modo monasterium S. Gervasi de Fos, quod quidem aliquando prioratus Cluniacensis cænobii exitit, nunc autem in abbatiam per quorundam insolentiam est transfatum, in prioratus statum & ordinem revocetur, & perpetuis temporibus cum omnibus suis pertinentiis sub eisdem monasterii ditione ac dispositione consistat. Ut autem sacrum Cluniacense cænobium semper de bono in melius suscipiat incrementum, monasterium SS. Domitiani & Ragneberti sub iure & dispositione tua, & successorum tuorum, perpetuo manere sancimus, quemadmodum a venerabili fratre nostro Petro Lugdunensi archiepiscopo, apostolicæ sedis legato noscitur institutum, & suo scripto atque sigillo firmatum. Nulli ergo hominum fas sit idem Cluniacense cænobium super hac nostra concessione ac confirmatione temerario ausu perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuire: sed omnia integra conserventur eorum, pro quorum sustentatione ac gubernatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura. Si qua sane in posterum ecclesiastica secularisque persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens, &c.

Ego Innocentius catholicæ ecclesiæ episcopus, subscripsi.

Ego Gregorius diac. card. SS. Sergii & Bacchi,

A subscripsi.

Ego Geraldus presb. card. tit. S. crucis in Hierusalem, subscripsi.

Ego Teudevinnus S. Rufinæ episcopus, subscripsi.
Ego Anselmus presb. card. tit. S. Laurentii in Lucina, subscripsi.

Ego Littfredus presb. card. tit. Vestinæ, subscripsi.

Ego Lucas presb. card. tit. S. Stephani, subscripsi.

Ego Martinus presb. card. tit. S. Stephani, subscripsi.

Datum Laterani per manum Aimerici S. R. E. diaconi card. & cancellarii iv. Kal. Maii, Indiçt. 11. Dominicæ Incarn. ann. mccccxviii. Pontificatus domni Innocentii papæ II. anno x.

B " ** XXXVIII. AD EVNDEM.

Compositio inter Cluniacum & S. Benedictum super Padum.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis abbati & conventui Clun. salutem & apostolicam benedictionem.

VENIENTIBVS ad apostol. sedem dilectis filiis, S. Monacho vestro, ac H. monasterii S. Benedicti super Padum, procuratoribus: idem S. proposuit coram nobis, quod cum monasterium memoratum a felicis recordationis G. papa prædecessore nostro, Hugoni prædecessori tuo, fili abbas, & successoribus ejus fuerit dudum commissum; ut in ejus gubernatione atque custodia potestatem haberent & studium procutationis impenderent, ac obeunte abbate ipsius loci, eorum diligentia provideret, ut in loco regiminis juxta B. Benedicti regulam persona subrogaretur idonea, & quicquid in monasterio ad augmentum & observantiam monasticæ religionis institui vel emendari etiam oportet, eorum semper dispositione ac magisterio impleretur, prout in fidei memorie Lucii & Clementis prædecessorum nostrorum authenticis assernit contineri: abbas & fratres monasterii supradicti debitam tibi, fili abbas, & ecclesiæ tuæ subjectionem, se ac monasterium suum subtrahere molientes, iidem quoque fratres abbatem sibi eligere non formidant, absque tua, & fratrum tuorum conniventia & consensu. Procurator vero monasterii S. Benedicti proposuit ex adverso, quod cum monasterium ipsum ad jus & proprietatem ecclesiæ Romanæ pertineat, & per privilegia pontificum Romanorum fuerit ab antiquo libertate donatum, tibi, vel ecclesiæ tuæ subesse, vel respondere in aliquo minime renebarur, quinimmo ad fratres loci, tam dispositio, quam abbas electio pertinebat; adjectens, quod et si jus aliquod prædictorum privilegiorum intuitu Clun. ecclesiæ competierit, illud penitus est absorptum, cum hætenus neglexerit uti eis, & monasterium supradictum longissimo tempore plena fuerit liberate gavium. Proposuit insuper idem monasterium super capitis prænotatis per bonæ memoriæ Eugenii papæ prædecessoris nostri sententiam absolutum. Cum ergo super his & quibusdam aliis, procuratores ipsi non desinerent altercari, & per venerabiles fratres nostros I. Sabin. & N. Tusulan. episcopos de mandato nostro fuerit de amicabili compositione tractatum: nobis mediantibus, demum inter procuratores ipsos hujus-

mo di

modi compositio interuenit: ut cum in monasterio A
sepe dicto fuerit abbas electio celebranda, fratres
eiusdem loci absque requisitione uestra personam
idoneam sibi eligant in abbatem: qui si concorditer
electus extiterit, munus benedictionis accipiat,
& libere administret, nulla super his a uobis licentia
expetita: ita uidelicet quod is, qui fuerit in
abbate electus, intra spatium primi anni unum
vel duos fratres cum suis litteris ad uos dirigat, in
quibus tibi, fili abbas, & successoribus tuis, super
observantia monastici ordinis, obedientiam repro-
mittat, & tunc Cluniac. abbas vel per se, vel per
alium, ad monasterium memoratum accedat, ab ab-
bate ipsius loci corporalem super ordinis obser-
uantia obedientiam recepturus: vel transmissas
sibi litteras, si maluerit, in testimonium obedi-
entiae sibi promissae reseruet. Quod si abbas elec-
tio fuerit in discordia celebrata, pro dirimendo
huiusmodi dissensionis articulo, ad sedem aposto-
licam recurratis. Item abbas & monachi supradicti
loci de quadriennio in quadriennium aliquem
ex confratribus suis ad capitulum Cluniac. trans-
mittant, qui audiatur & recipiat, quae ibidem fuerint
super observantia ordinis constituta. Praeterea
quolibet quadriennio Cluniac. abbas duos ex fra-
tribus suis mittat ad uisitandum monasterium saepe
dictum, quibus decenter ac benigne receptis, ab
eodem monasterio moderata procuratio tribuatur:
& ipsi, abbas eiusdem loci consilio requisito,
corriganr si quid in ipso monasterio circa mona-
chos & conuersos, aliasque personas, corrigendum
inuenierint, & statuatur quod circa eos fuerit sta-
tuendum. Si uero aliquid corrigendum in abbate
inuenierint, ad Romanum pontificem illud referant:
& sicut ipse mandauerit, in eius correctione pro-
cedant. Cum autem Cluniac. abbas ad monaste-
rium sepefatum accesserit, abbas eiusdem loci ei,
tanquam priori abbati, cedat in choro, capitulo,
& in mensa. Abbas uero Cluniac. in membris cor-
rigens quod fuerit corrigendum, si quid forte in
abbatis persona correctione dignum inuenierit, id
ad aures Romani pontif. proferre procuret, ut
iuxta beneplacitum eius in Christo negotia pro-
cedant. Praeterea Cluniac. abbas ad monasterium
jam dictum accedens, viginti quinque equitaturis,
& triginta personis: fratres uero cum illuc
causa uisitationis accesserint, quatuor equitaturis,
& sex personis tantummodo sint contenti. Vt igitur
in perpetuum compositio suprascripta, de pro-
curatorum assensu facta, inuolabiliter obseruetur,
nos eam auctoritate apostolica confirmamus: sta-
tuentes ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam
nostrae constitutionis infringere, vel ei
ausu temerario contraire. Si quis autem hoc at-
tentare praesumpserit, indignationem omnipotentis
Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum
eius, se noverit incursum. Datum Viterbii 14.
Idus Iulii, pontificatus nostri anno XII.

tanquam nostra uolumus observare, & auctoritate
sedis apostolicae, in qua domino praesidente re-
sidentur, ut perpetuis obseruentur temporibus
communire. Concessionem igitur ecclesiarum sancti
Remigii uidelicet de Plaiotro, de Borbona,
de Lintis, de Lintellis, & de S. Siluestro, a
venerabili fratre nostro Attone Trecenti episcopo
uestro monasterio & uobis factam, firmamus, &
praesentis scripti munimine roboramus. Si quis
autem huic nostrae confirmationi sciens temerario
ausu contraire tentauerit, indignationem omnipotentis
Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum
eius, se noverit incursum. Datum Laterani,
xvii. Kal. Augusti.

*** XL. AD EVNDEM.

Ex eadem.

Confirmatio alterius donationis.

*Innocentius episcopus seruus seruorum Dei, dilectis
in Christo filiis, Petro abbati, & monachis
Cluniacensibus in perpetuum.*

EX apostolice sedis administratione, quae ex-
traordinaria sunt, uolumus corrigere; & quae
ordinata, ad meliorem statum deducere; & ut in
suae bonitatis firmitate permaneat, vigore eccle-
siastico roborare. Eapropter, dilecti in domino
filii, donationem a Grino & fratribus, de loco
qui dicitur Prius, cum suis pertinentiis, Remis, in
palatio venerabilis fratris nostri Rainaldi archiepi-
scopi nobis factam, uobis concedimus, donamus,
& tradimus, ac per praesentis scripti paginam con-
firmamus. Nulli ergo omnino hominum fas sit
praefatum locum temere perturbare, aut eius pos-
sessiones auferre, vel ablatas retinere, minime,
vel aliquibus vexationibus fatigare: sed omnia do-
minio & possessioni Cluniac. monasterii perpetuo
integra conseruentur. Si quis autem huic nostrae
constitutioni temerario ausu contraire tentave-
rit, &c Datum Remis 11. Kal. Novembris.

*** XLI. AD EVNDEM.

Ex Tom. II.
Spicilegii.

Ex uariis periculis ereptus, uotivas orationes
exposcit.

*Innocentius episcopus seruus seruorum Dei, dilectis
filiis, Petro abbati, & fratribus Cluniacensibus,
salutem & apostolicam benedictionem.*

PROtexit nos Deus a conuentu malignantium, & Psal. 63:
a multitudine operantium iniquitatem. Olim
namque debacchante Iudaica rabie, Diuinae virtu-
tis dextera de profunditate sui consilii nos & fra-
tres nostros ad sua reseruos obsequia, de Vrbe
sub protectione suae miserationis eduxit. Modo
uero in faciem suae respexit ecclesiae, atque nos sa-
nos & incolumes ad sedem propriam reuocauit.
Dignum est igitur, quatenus pro tantis nobis col-
latis a superno numine beneficiis, nobiscum pariter
gratulemini, & Diuinae maiestati grates debitas re-
feratis: illud omnimodis exorantes, ut causam ec-
clesiae, nunc usque in suo patrocinio sustentatam,
magis ac magis attollat, & bonis principis exitus
meliores adhibeat. Credimus enim quod preces
uestrae maiorem efficaciam apud Deum obtineant,
quam saecularis potentia quorumlibet armatorum.
Nos autem in urbe cum carissimo filio nostro Ro-
manorum rege Lothario constituti, super sollicitu-
dine ac studio quod super sanctam Romanam ec-
clesiam

P pp. iij clesiam

*** XXXIX. AD EVNDEM.

Confirmatio aliquot ecclesiarum in dioecesi
Trecenti.

*Innocentius episcopus seruus seruorum Dei, dilectis
filiis, Petro abbati, & monachis Cluniacensibus,
salutem & apostolicam benedictionem.*

QUAE uobis, & fratribus uestris, ab episcopis,
& ecclesiarum Dei rectoribus, religio-
nis intuitu rationabiliter data esse cognoscimus.
Concil. general. Tom. X.

clesiam geritis, devotioni vestrae multimodis gratias exhibemus: & quæ ad liberationem ecclesie pertinent, Deo gratias, salubriter operamur. Data Laterani x. Kal. Iunii.

vestram innocentiam (*scribit enim ad Innocentium II. papam*) quæ beatæ memoriæ Honorio successerat, emerisset; atque hoc vir Dei certissime comperisset: morbis licet & arate consumptus, zelo tamen domus Dei, cuius diligebat decorem, perrexit Anicum, ut eundem cum aliis episcopis excommunicaret schismaticum. Quæ profecto excommunicatio, propter auctoritatem tanti viri, contulit multum, & profectum catholicis, & detrimentum schismaticis. Et certe tam idem Petrus, quam pater ejus, sancto viro multas olim venerationes & obsequia præstiterant. Sed beatus homo in tali negotio, id est, ubi periclitabatur iustitia, nec amicia flectebatur, nec potentia terrebat. *Hætenus Guigo.*

3594. 6. *** XLII. AD OTHONEM LVCENSEM
EPI SCOPVM.

De juramento illorum qui consanguinitatem probant.

DE parentela illa, unde nos consilere voluisti, pro qua etiam est ad nostram audientiam appellatum, aliorum fratrum scripta suscepimus, qui utique causam ipsam diverso modo narrabant. Et primo quidem tam in gradibus, quam in nominibus personarum discordasse: postmodum vero in altero eorum computatorum ejusdem parentelæ dicuntur convenisse. Cæterum in hujusmodi casibus summopere consideranda est qualitas personarum, quæ aliquid contra quoslibet astruere velint: quæ etiam iusturandum præstare debent, quod neque gratia, neque pretio, vel timore, vel odio alicujus, hoc dicunt contra eos, de quibus agitur: sed potius, quia credant ita verum esse, & ita se a suis antecessoribus audivisse. In quibus omnibus non debet aliqua varietas vel contrarietas inveniri.

G. C. VVlgrinum Bituricensem archiepiscopum & Aquitanie primatem, præfuisse huic concilio, affirmari non potest nisi ex conjectura hoc uno argumento nixa: quod & in ejus provincia hoc haberetur concilium, & aliunde sciamus excommunicatum ab eo ac depositum fuisse Girardum Engolismensem episcopum, superiorum pontificum in Gallia legatum, tunc autem Anacleti antipapæ, sive Petri Leonis. Quod hoc in concilio a VVlgrino factum esse, probabile videri potest. Vide Patriarchium Bituricense cap. LXXII. Tomo II. bibliothecæ novæ MSS. Labb.

CONCILIVM CLAROMONTANVM
Innocentii papæ auctoritate indictum, quo Anacletus antipapa & invalof sedis apostolicæ condemnatur, anno domini MCCCX.

*** XLIII. AD G VIGONEM
Carthusiensem prioram.

S. Hugonem Gratianopolitanum in sanctorum numerum relatum esse monet: & vitam ejus ut conscribat, hortatur.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Guigoni priori Carthusiensi, salutem & apostolicam benedictionem.

DIVINIS respondentes beneficiis, cognita vita ejus, & auditis quæ per B. Hugonis merita sunt, miraculis: supernæ majestatis clementiam collaudavimus, & archiepiscoporum, episcoporum, & cardinalium, atque aliorum, qui nobiscum aderant, communicato consilio, ipsum inter sanctos & electos honorari præcepimus, & diem ejus assumptionis cum gaudio solemniter celebrari. Quia igitur ipsius vita, quam pie duxit in corpore, & miraculorum coruscatio, qua Deus eum facit apud homines præfulgere, tuæ maxime dilectioni non extant incognita: auctoritate B. Petri & nostra tibi mandamus, quatenus ea, quæ tibi super hoc nota fuerint, diligenter describendo, posterorum memoriæ tradas: ut & Deus honoretur in sancto, & clerus legens, ac populus audiens, gratias agant Domino, atque ipsius intercessionem peccatorum veniam percipere mereantur. Orantes pro nobis dilectos filios nostros Carthusienses fratres, per te in Domino salutamus ac benedicimus. Data Pisis, x. Kal. Maii.

CONCILIVM Claromontem synodum apud Claromontem in Gallia celebratam esse propter schismaticum & pseudopontificem Anacletum, testatur Otto Frisingensis, lib. 7. cap. 18. his verbis: Non multo post Honorio mortuo gravissimum schisma in ecclesia oritur, Innocentio canonice electo; filio Petri Leonis violentia amicorum suorum qui fortissimi in Vrbe erant, favente sibi Rogerio Siculo, intruso. Cui dum Innocentius resistere non valeret, Vrbe cedit, transiensque Alpibus Gallias ingreditur, ubi in regno Gallici regis, in civitate apud Claromontem concilium celebrans, nuncios Lotharii Conradum Iuvavensem, Eribertum Monasteriensem, episcopos, obvius habuit. Eadem synodo Anacletum condemnatum fuisse testatur Platina in vita Innocentii his verbis: Innocentius, celebrato apud Claromontem concilio, Petrum antipapam cum sectatoribus damnavit. *Hæc ille.*

CONCILIVM STAMPENSE
contra Anacletum antipapam congregatum, anno domini MCCCX. tempore Innocentii II.

In hac synodo, autore sancto Bernardo, damnatum esse Petrum antipapam, qui se Anacletum nominabat, contra vero approbatam fuisse electionem Innocentii canonice & legitime ordinati, testatur Vincentius, lib. 27. cap. 6. & Bernardus abbas, lib. 2. cap. 1. in vita sancti Bernardi. De qua hac Sugerius in vita Ludovici regis: Quo rex, ut erat piissimus ecclesie defensor, cito compunctus, concilium archiepiscoporum, episcoporum, abbatum & religiosorum virorum Stampis convocat: & eorum consilio tam de persona quam de electione investigans (sit enim sæpe ut Romanorum tumultuantium quibuscumque molestis, ecclesie electio minus ordinariæ fieri valeat) & assensum electioni consilio virorum præbet, & deinceps manuteneat promittit. Cum autem & susceptionis & servitii primitias Cluniaci per nos ei delegasset: tanto ex hilarati suffragio, cum gratia & benedictione domino

ANNO CHRISTI 1130. *** CONCILIVM ANICIENSE,
in quo excommunicatus Petrus Leonis, sive Anacletus antipapa, ann. Dom. MCCCX.

CONCILII hujus memoriam debemus Guigoni Carthusiensi priori, qui in vita S. Hugonis Gratianopolitani episcopi a se conscripta: Defuncto, inquit, Honorio, cum per tyrannicam & schismaticam rabiem, non suis meritis, sed cognatorum & fratrum sultus præfidiis, Petrus Leonis adversus

Ex Tomo II. Surii, ante vitas Hug. a. April.

ANNO CHRISTI 1130.

mino regi per nos referentes, ad propria remiserunt. Vt autem ad sanctum Benedictum super Ligernim descendit, dominus rex cum regina & filiis ei occurrentis, & nobilem diademata sapius coronatum verticem tanquam ad sepulcrum Petri inclinans, pedibus ejus procombuit, & catholicum affectum & devoti servitii effectum ei & ecclesie promittit. Cujus exemplo & rex Anglie Henricus ei Carnorum occurrens, devotissime pedibus ejus prostratus, votivam sui suorumque & terrae suae susceptionem, & obedientiam filialis promittit plenitudinem. *Hac Sugerius de rebus gestis usque in annum sequentem. Qua his subjicit, suo loco postea dicitur sumus.*

*Sed qua his consentientia scripserint eiusdem temporis autores, ut veritas ore duorum vel trium testium res ipsas spectantibus magis ac magis fortiusque roboretur, adducamus in medium. Bernardus abbas, qui res gestas sancti Bernardi accuratè conscripsit, de his agens, hac ait: Præmissi in Gallias fuerant nuntii, qui Gallicanæ ecclesie intimarent negotii veritatem, & hortarentur episcopos, ut in ultionem præsumptionis accingerentur, & damnata parte schismatica, subscriberent unitati. Necdum vero ad plenum tenor operis innotuerat episcopis, nec privatim quisquam commodare præsumpsit assensum, donec collecto Stampis generali conventu, in commune decernerent quid reciperent, quid damnarent. Neque enim Francia, cæteris regionibus proclivibus ad schismata, aliquando tali factione sædata est, nec maligniora acquievit erroribus, nec fabricata est in ecclesia idolum, nec venerata in Petri cathedra monstrum. Neque enim talibus in causis principalia aliquando eos terruerunt edicta, aut generalibus utilitatibus privata commoda præterlunt, nec declinant in partem personis detulere, sed causis. Convocato igitur apud Stampas concilio, abbas sanctus Claramallensis Bernardus, specialiter ab ipso Francorum rege & præcipuis quibusque pontificibus accersitus, sicut postea fatebatur, non mediocriter pavidus & tremebundus advenit, periculum quippe & pondus negotii non ignorans. In itinere tamen consolatus est eum Deus, ostendens ei in visu noctis ecclesiam magnam concorditer in Dei laudibus concinentem: unde speravit pacem sine dubio proventuram. Vbi vero ad locum ventum est, celebrato prius jejunio, & precibus ad Deum fufis, cum de eodem verbo tractaturi rex & episcopi cum principibus confedissent, unum omnium consilium fuit, una sententia, ut negotium Dei famulo imponeretur, & ex ore ejus tota causa penderet. Quod ille, timens licet & tremens, monitis tamen vitrorum fidelium acquiescens, suscepit: & diligenter prosecutus electionis ordinem, electorum merita, vitam & famam prioris electi, aperuit os suum, & Spiritus sanctus implevit illud. Unus ergo omnium ore locutus, suscipiendum ab omnibus summum pontificem Innocentium nominavit, & ratum esse, omnes pariter acclamaverunt. *Hac Bernardus. Eadem quoque Theobaldus in vita VVillemi.**

CONCILIVM IOTRENSE
ob sanctum Thomam sancti Victoris Parisiensis
priorem occisum, pro justitia congregatum, anno
mxxx. tempore Innocentii papæ II.

CVM archidiaconus Parisiensis Theobaldus illicitas exactiones occasione archidiaconatus a presbyteris exigeret, beatus autem Thomas prior

A S. Victoris Parisiensis, insignis justitiæ amator & defensor, magno zelo eidem resisteret: per nepotes archidiaconi ipsius, vir religiosus in obsequio caritatis, in itinere quod pietas indiceret, in opere sancto, in sanctorum comitatu, in dominico die, in sinu meo, inquit Stephanus Parisiensis in epistola apud Bernardum 159. ad Innocentium papam, & intra manus meas crudeliter ab impiis pro justitia excerebratus est. *Hac de causa, inquit Petrus Cluniacensis abbas, nuper in his partibus archiepiscoporum, episcoporum, abbatum, ac multorum religiosorum & sapientium persona congregata sunt: & concilio habito, in huiusmodi sacrilegos severitatis sententiam protulerunt. Confirmet ergo, si placet, apostolica auctoritas quod ab eis bene actum est; suppleat, si quid minus severe decretum est, ut impii debita ultione puniantur, & ab eorum imitatione ceteri deterreantur. Hac & alia Petrus ad Innocentium.*

Ad instantiam Stephani Parisiensis episcopi, per litteras quas ex notis Ioannis Picardi ad epistolam 158. subiungo, martyrium ipsum beati Thomæ, ejusque justam vindictam exponit, Gaudefridus sedis apostolicæ legatus hanc synodum Iotri celebrandam indixit, eaque contra sacrilegos martyris occisores constituit, quæ in epistola Innocentii ad episcopos Gallie qui huic concilio interfuerant reddita describuntur. Epistolarum a Stephano Parisiensi scriptarum prima ista est.

Stephanus Dei gratia Parisiensis episcopus F. R. E. H.
archipresbyteris, salutem.

EX autoritate Dei Patris omnipotentis, & Filii, & Spiritus sancti, & sanctæ Dei genitricis Mariæ, & omnium sanctorum, excommunicamus, & anathematizamus, & a sanctæ matris ecclesie liminibus sequestramus illos qui dominum Thomam priorem sancti Victoris interfecerunt, & qui cum fortitudine interfectores adesse fuerunt, & eos quorum consilio & admonitione & auxilio interfectus est. Omnes etiam illos excommunicamus, qui interfectores & interfectorum presentes coadjutores in suo hospicio receperint, & qui cum eis aliquam communionem vel participationem habuerint in cibo & potu, in consilio & locutione (nisi forte pro eorum correptione vel emptione, & venditione, in danti & accipienti communionem, in susceptione & protectione: omnes istos excommunicamus, donec resipiscant, & ad satisfactionem veniant. Mandamus itaque vobis & præcipimus, quatenus per singulos dies dominicos hoc modo & his verbis excommunicetis, ac ceteros presbyteros excommunicare faciatis. Mandamus enim vobis, quatenus unusquisque vestrum in suo archipresbyteratu prohibeat, ut nullus omnino presbyter, nec de sæculo, nec de religione, nec abbas, nec canonicus, nec monachus inclusus, nec eremita, nec etiam abbas sancti Victoris, huius excommunicationis reum, ad se pro confessione venientem suscipiat, neque absolutionem huius culpæ tribuat, aut penitentiam injungat: quia ego deo toto reatu mihi soli absolutionem & penitentiam reservavi. Hoc quoque præcipimus, ut presbyteri, quando excommunicant, hanc nostram prohibitionem omnibus dicant. Valete.

Stephanus his scriptis, præcætorum nec soli Parisiensis calum suscipere valens, Claramallensem sese recepit, indeque Gaufrido sanctæ Romanæ ecclesie legato & Carnutum episcopo has transmisit:
Gaufrido

ANNO
CHRISTI
1130.

Gaufrido Dei gratia, venerabili Carnotensium episcopo & apostolica sedis legato, Stephanus eadem gratia Parisiensis ecclesie minister indignus, nunc autem miseria & afflictionis praece infelix, valere in Domino.

Alamitatis novae pondus, quam vestris au-
ribus, immo cordi vestro, illaturus sum, ne-
scio si verbis aliquibus digne valeat explicari.
Nuncium durum & grave auditu hominibus, qui-
bus Christi Iesu & sanctae matris ecclesiae oppro-
bria dura & gravia sunt, praecipue nobis sub ha-
bitu & signo religionis constitutis: quibus haec
stanto plus omnibus graviora futura sunt, quan-
to specialius ad nostrum gravamen, immo op-
pressionem & ruinam omnium spectat nostrum
unius occasus. Magistrum Thomam priorem cer-
nobii sancti Victoris, virum approbatum, omni-
busque bonis amicum & dilectum, ac in sanctae
ecclesiae defensione illum coadjutorem & propu-
gnatorem devotissimum & strenuissimum, impio-
rum manibus extinctum sciatis, carne quidem
mortuum, sed, ut indubitanter credimus, viven-
stem cum Christo. Cui enim Christus vere causa
moriendi fuit, in gloria omnino deesse non po-
terit: quoniam & ipse, cum ultimum in nostris
manibus exhalaret spiritum, libera voce se pro
iustitia mori protestatus est: certissimum praete-
rita praesentisque iustitiae suae, qua in ecclesia
Christi contra impios pugnaverat, testimonium
relinquens, quoniam in ipsa consummatetur.
Haec enim prima, haec & ultima causa fuit laboris
villius. Nam pro ipsa iustitia tunc mecum aderat.
Ego enim ipsius praecipue admonitione sicut ei
semper de his cura esse solebat, rogatu & assen-
su regis, per eum quoque ad ipsum persuasi, ad
abbatiam monialium, quae est Chelis, emendan-
dam & ordinandam perrexeram, assumptis me-
cum viris religiosis, abbate scilicet sancti Victo-
ris, & sancti Maglorii, & subpriori sancti Martini,
aliisque compluribus monachis, canonicis, ac
clericis. Cumque pro viribus negotio peracto
reverteter, juxta domini Stephani castrum, quod
Gorniacum dicitur, subito ab ejus hominibus,
scilicet nepotibus Theobaldi archidiaconi, infi-
diam mihi in via praestruentibus, assaultum passus
sum. Cumque nos inermes, utpotest die domini-
co, & pacem ferentes incederemus, subito eva-
ginatis gladiis irruunt super nos, & nec Deo, nec
diei sacrae, nec mihi, nec his qui mecum erant
religiosis viris, honorem dantes, inter manus
nostras & innocentem trucidaverunt, mihi que
mortem comminati sunt, nisi abscederem a con-
spectu eorum celeriter. Nos autem fiducialius
agentes, in medios gladios nos coniecimus, &
jam semivivum direque laniatum a manibus eo-
rum abstraximus: atque undique circumdantes
eum, de sua confessione, & de ejus quam passus
fuerat inimicorum impietate dimittenda, allocuti
sumus. Tunc ille libenti animo omnibus qui in-
se peccaverant dimittens, & suorum peccatorum
intime remissionem petens, precepta tandem com-
munionis corporis & sanguinis Christi, libera
voce se coram omnibus pro iustitia mori conten-
daturus est, & sic reddidit spiritum. Hinc ergo,
licet nostrae spei fiducia certa, quantum ad ejus
spectat salutem & gloriam, exultandum omnino
non dubitet, preciosamque in conspectu domini
mortem sanctorum ejus sciamus: mortem tamen
& luctus gravis, qui de amici oratione, & com-

Chelis

A muni omnium nostrum confusione oboritur, nul-
la profus consolatione in nostro animo tempe-
ratur. Me enim in ipso occisum video, & multo
magis me occisum quam ipsum: quia me in ejus
morte periculis expositum cerno, ipsum autem a
periculis liberatum. Superest igitur, ut, quia me
nunc tam graviter desolatum & contristatum cer-
nitis, ad me consolandum simul & consiliandum
venire non differatis. Ego enim, quasi qui ipsam
detestandam loci faciem sustinere non valeam,
Claravallis fugiens secessi, illic vos expectaturus,
ut consilium pariter capiamus quid nobis pro
sanctae ecclesiae tam intolerabili ruina faciendum
sit. In omnes enim impetus iste casum mina-
tur, & veniet, nisi praevenerit Dominus. Mando
ergo vobis, & summo opere deprecor, ut omni di-
latione postposita Claravallis properetis: quia
pericula undique mihi imminet, pro quibus
consilium differri non potest.

His Gaudefridus acceptis Claramvallem advo-
lavit, mandatoque apostolico praecipit episcopis
dioceseon Remensis, Rotomagensis, Turonensis,
Senonensisque ad synodum Iotri indictam fre-
quentes convenire. Illis autem coactis Hugo Gra-
tianoopolitanus episcopus, Carthusiensiumque fa-
milia in hunc modum rescripserit:

Dominis & patribus in Christo reverendissimis, archiepiscopis, episcopis, & ceteris religiosi personis, in praesentem locum defendenda iustitia gratia congregatis, Hugo Gratianoopolitana ecclesia vocatus episcopus, & filii ejus, Carthusiensium pauperum servus inutilis Guigo, & qui secum sunt fratres, agenda cognoscere, cognita viriliter adimplere per Christum Dominum nostrum.

Q uod homines sumus, ad naturam, quod
justi, ad meritum, quod episcopi, vel pres-
byteri, vel archidiaconi, vel aliquid hujusmodi,
ad ecclesiasticum pertinet officium. In primo exi-
stitus: in secundo salvamur: in tertio providen-
di alius quae subtiliora sunt, potestatem accipimus.
Duo ergo priora ad nos, tertium refertur ad pro-
ximos. Quod si manifestum fuerit, juxta illud
scilicet evangelicæ exemplar, quae tamquam ex-
pectata fructum non attulit, officium nos inutili-
ter habere susceptum: nulla iusta cur in eo relin-
quamur remanebit occasio. Quid ergo si non
solum inutiles ecclesiae, sed etiam perniciosi, vel
verbis vel exemplis exiterimus? Nonne non so-
lum deieci, sed etiam digni sumus puniri? Et si
igitur beati Thomae, & ceterorum, qui tenece-
lotis in sanguineagni stolis suis ad caelestia demi-
grarunt, in conspectu domini mors preciosa mun-
dana ultione non egeat: tamen si ecclesiam Dei,
sine qua nec publicae res salvae sunt nec privatae,
utilitate careat disciplinae, rogamus supplices &
obsecramus, quatenus armata fidei protekti, &
rectitudinis zelo succensi, & sanctorum Moysis,
Phinees, Mathathiae, beatorum quoque aposto-
lorum Petri & Pauli adversus Simonem, Ana-
niam, & Bariesu, pie deservientium, maximeque
ipsius Domini venditores de templo cadendo pro-
turbantis, exemplis animati, in sacrilegos homi-
cidas ecclesiasticis rigoris intrepide gladium pro-
ducatis, eosque, si fieri potest, omnibus facto-
rum officii priveris & beneficiis: quatenus om-
nis Israel audiens timeat, & nequaquam ultra
quispiam faciat simile. Ipsi enim magis quam ho-
micidae, in quorum cruentas delicias, vota com-
plenda, & odia satianda, sanctorum sunt corpora
laniata.

laniata. Qui nisi tantæ nequitie non solum fructu
caruerint, sed & pœnani senerint, omnibus apud
apud nos iustitiæ defensoribus similia sunt me-
tuenda. Valet. Orate pro nobis, & sacris ele-
vatis dextris super parrem mundi, in qua sicuti fu-
mus, benedictionem & obsecrationem profundius
te. Iterum valet. Participes nos faciat Deus
sanctorum operum vestrorum, gestorum & geren-
dorum. Valet. Tertio cum reverendis principibus
Blesensibus & Nivernensibus.

Dum hæc in concilio referuntur litteræ, Inno-
centius sancti Bernardi scriptis monitus, patribus
super eorum decreto in hanc rescripsit senten-
tiam.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, venerabilis fratris Rainaldo Remensi, Hugoni Rotomagensi, Hugoni Tironensi, archiepiscopi, & eorum suffraganeis episcopis, salutem & apostolicam benedictionem.

GRAVIORA delicta amarioribus gravis pœnitentiæ feribus purganda sunt: & quod adversus sacros ordines committitur, expedit ut celeriter dignis animadversionibus expiatur. Quis enim locus ritus, & cui personæ sit præstanda securitas, si ecclesiæ Dei violenter clerici, celestibus obsequiis mancipati, injuriis, vel captivitatibus, vel cruciatu corporis a perditis hominibus affligantur? aut, quod detestabilis est, morte & sacri sanguinis effusione mulcentur? Adversus ergo tam Deo odibile & tam piaculare flagitium, quod in dilectos filios nostros bonæ memoriæ Thomam priorem sancti Victoris, & Archembaldum subdecantum Auteliensem commisit, est, tepiditate sposita, assumpto vigore justitiæ extugant canones, armentur jura: & si res expostular, novum scelus novæ synodi liberta sententia conteratur. Quod ergo a vestra dilectione super hoc apud Iotrum nuper judicatum est, apostolica autoritate statuimus esse firmatum. Sed quia nimis remissa videtur esse vestra sententia, addendo censuram, ut in quibuscunque locis præfati sanguinarii præfentes fuerint, Divinitus non celebrentur officia: & si quis sacrilegos illos clericos, ac celestis collegii perturbatores, & effusores Dominici sanguinis, in sæculo remanentes manuteneat & confovere renaverit, anathematis sententia percussatur. Ad hoc addentes statuimus, ut, quia de nefaria parentum nequitia, & horrendo furore, clerici nec adipisci nec retinere ecclesiasticum debent emolumentum (ipsis enim non precio, non violentia, non reitore, non consanguineorum trulentia nequitia, sed solis interventibus meritibus oportet acquiri, & acquisitum servari) tam Tebaldus Norerius, quam alii qui honores sub hac pessima forma acquisierint vel retinuerint, salva nimirum sedis apostolicæ reverentia, ecclesiasticis priventur beneficiis. Et quia superabundat iniquitas, summopere prospiciendum est, ut clerici de cætero nihil humanum mutant: & ut grata tranquillitate, famulatus valeant vacare Divinis, apostolica eis suffragia propensius impertimur.

Hactenus varia, quæ de parricidio nostri Thomæ offendi in manuscripto rescripta, & ad lucidiorum rei intellectum non mediocriter conducentia descripsisse precium operæ duxi. Porro cum Guigo primatice Carthusiæ præfatus adverterit in vita Hu-

Concil. general. Tom. X.

gonis Gratianopolitani cum hac vita migrasse anno mcccxxii. Aprilis mense, Innocentius quoque papa fuerit electus anno mcccxx. Kal. Martii, necessario noster Thomas necatus fuit eodem anno & quidem xiiii. Kalendas Septembris, ut legi in necrologio nostro sub his verbis: *Anniversarium magistri Thomæ prioris huius ecclesiæ, qui pro defensione iustitiæ ab inimicis iustitiæ crudeliter interfectus, vivens & moriens honestatis & patientiæ dignam atque imitabilem sequacibus suis vitam formulam dereliquit.* In necrologio sancti Ginnalli Corbolicensis eadem legere est. Anno, inquam, mcccxx. nostrum Thomam occubuisse rursus apparet, quod Innocentius papa ob anti-papæ Anacleti potentiam fugerit in Galliam, & sub initium anni mcccxxi. Lutetiam ingressus, mox nostrum adierit cœnobium: ubi cum viâisset in claustrum sepulcrum nostri Thomæ, ratus locum dignitati locari non respondere, iussit effrui in basilicam ad dexteram summi altaris, & adversus œcellum cum memoria crucis Christi insignitum, idque vii. Idus Martii, ad quem diem recitatur rei gesta summa in hanc sententiam: *Commemoratio domini Thomæ prioris huius ecclesiæ, quando corpus eius præcepto domini papæ Innocentii de claustrum translatum, & in ecclesiâ sepulcrum est.* Aravi autem tumulo superaddidere carmen: cuius superscriptionem longinseculam continuasse hæc, restitatur liber stylo conscriptus: *Epitaphium magistri Thomæ prioris sancti Victoris, & post veri martyris, qui pro execrandis exaltationibus & excessivis corruptionibus factis in pluribus minorum curiis, & ad hoc constitutus ex parte domini Stephani Parisiensis episcopi, tandem præter veritatem & iustitiam manifestam, die Lomnico inter manus & brachia præfati domini episcopi ipse sanctus Thomas frater noster a nepotibus Theobaldi archidiaconi Parisiensis nefarie & crudeliter occisus est, & excerebratus variis gladiis.* Epitaphium vero, licet rudius, huiusmodi est:

*Hic jacet egregius Thomas Prior, & post sanguine tinctus,
Thomas vir sobrius, aqutatis tramite cinctus.
In pietate pater, in iudicio bene reclus.
Nec fuit hic frater donorum turbine fluxus.
Martyrium sciens, inoperta damnis miseratus:
Nec fraudes patiens curarum presbyteratus.
Iustitia zelo dum militat, ense feritur.
Spiritus in celo, corpus terra sepelitur.
Hunc pie d'plorat Stephanus tunc Parisiensis:
Hunc scriptis decorat Bernardus Clara vallensis.
Summi pontificis iussu locus hunc capit iste.
Cœtibus angelicis nos Thomæ iungito Christe.*

Mox in eodem libro sequebatur hoc hexastichum:

*Est lux æterna Thomæ collata Priori,
Qui meruit martyr iuris amore mori.
Novit Bernardus dux Clara vallis id ipsum,
Qui causam scribit martyrisque modum.
Consignata brevi clauduntur membra sepulcro,
Vix tamen ætæ viri claudis uterque polus.*

ANNO
CHRISTI
1131.

CONCILIVM REMENSE

Innocentii papæ II. in quo pseudopontifex
Anacletus excommunicatur, & Ludovicus
junior præfente patre rex Franciæ coro-
natur ab ipso pontifice, anno MCKXXXI.

I.

ACTA CONCILII EX VARIIS AVTORIBVS.

Vite S. Ber-
nardi, lib.
2. c. 1.

HVIVS concilii acta perire, sed de eo tantum
apud Bernardum abbatem Bonævallis hac ha-
bentur in vita sancti Bernardi his verbis: Perlustrata
igitur Francia, Innocentius papa Remis convoca-
vit concilium, in quo multis ad honorem Dei
dispositis, regem Ludovicum vivente patre, pro
Philippo fratre coronavit in regem. In omnibus
his dominus papa abbatem, sanctum Bernardum
scilicet, a se separari non patebatur: sed cum car-
dinalibus rebus publicis assidebat. Sed & priva-
tum, quotquot habebant negotia, virum Dei se-
cretis confulebant. Ipse vero audita referebat ad
curiam, & oppressis patrocinia exhibebat. Igitur
soluto concilio, &c. hac tantum ibi. Interfuit ei-
dem concilio una cum cæteris sanctus Norbertus epi-
scop. Magdeburg. cuius meminit eius vita autor, agens
de rebus in eodem concilio gestis: Convocatoque
Remis concilio, convenerunt undique episcopi
de diversis nationibus: advenit & pater Norber-
tus: ibique illum Petrum intrusum excommuni-
caverunt, & electione Innocentii approbata,
eundem Petrum Leonis leoni rugienti, nisi resipi-
sceret, tradiderunt. Attulit autem Norbertus se-
cum ecclesiæ suæ privilegia vetustissima, & sere a
vermibus consumpta, quæ cuncta Romano mu-
nimine fecit renovari & corrigi, apponens ea qua
repererat de manibus illorum, qui ea iniuste &
violenter rapuerant. Addidit præterea aliud pri-
vilegium secreto, ut, cum daretur oportunitas,
Romana fulrus autoritate, ordinem suæ religio-
nis in episcopali propagaret ecclesia. *Hactenus
ibi de rebus in synodo Remensi peractis.*

Apud Sur. 6
lib. c. 47.

In eodem quoque Remensi concilio, rogante Lu-
dovico Crasso Francorum rege, idem pontifex Inno-
centius consecravit in Francorum regem successo-
remque patris eius filium, Ludovicum etiam no-
minatim, eiusdem nominis septimum numeratum.
At de ista novi regis consecratione Sugerius abbas
sancti Dionysii, qui eam suavit ipsi regi seniori, ita
scribit: Qui ergo intimi ejus & familiares etiam
sunt, formidantes ob jugem debilitati corporis
molestiam ejus subitum defectum: consulimus ei,
quatenus filium Ludovicum, pulcherrimum
puerum, regio diademate coronatum, sacri liquo-
ris unctione regem secum ad resellendum amu-
lorum tumultum constitueret. Qui consiliis no-
stris acquiescens, Remos cum conjugæ & filio &
regni proceribus devenit, ubi in pleno & cele-
berimo, quod dominus papa Innocentius con-
vocaverat, concilio, sacri olei unctione & coro-
næ regni deportatione in regem sublimatum,
felicem providit regno successorem. Vnde multis
quasi quodam præfagio videbatur ejus debe-
re amplificari potentia, qui tot & tantorum
& tam diversorum archiepiscoporum, episcopo-
rum, Francorum, Teutonicorum, Aquitanorum,
Anglorum, Hispanorum, suscepit benedictio-
nem copiosam. Cumque pater, vivi gaudio, de-
functi dolorem allevians Parisium rediret, do-
minus papæ, soluto concilio, Antisthodoro dele-

Agit demorari. *Hec Sugerius præfens cunctis spectans
ac scribens.*

Rursus autem, quod ad idem Remense concilium
spectat, extant duo sermones apud sanctum
Bernardum, habiti in Remensi concilio, alter ad
clericos, ad episcopos alter: cum tamen ad episco-
pos, vel potius in episcopos dicti esse reperiantur,
quorum vita haud esset consentiens dignitati: quos
sancti Bernardi nomine vulgatos, & inter eius
scripta recensitos, alterius potius auctoris esse admo-
nuit censura recentior. Nec est quod in alio ali-
quo Remensi concilio ea prior oratio habita dici
possit, cum constet ex ea, inbente Romano pontifi-
ce qui aderat, eam dictam fuisse, ut ex eius patet
exordio ipsi verbis: Grave est quod mihi injun-
gitur, videlicet ut doceam doctores, instrua-
m patres, præsertim cum scriptum sit: *Interroga
patres tuos, & annuntiabunt tibi.* Sed præcipit
mihi Moyses iste, cujus manus graves sunt, cui
obediendum est non solum a me, sed etiam ab
omnibus: Et pluraquam Moyses hic. Moyfi com-
missa fuit una plebs Israelitica, isti autem univer-
sa ecclesia. Et pluraquam angelus hic. Cui enim
angelorum dixit aliquando Deus: *Quæcumque
ligaveris super terram, erunt ligata & in caelis.*
secundum officium dico, non secundum meri-
tum. Præter Deum non est similis ei, nec in ter-
ra. Hic est Petrus qui misit se in mare, cum alii
discipuli navigarent ad Iesum. Vnusquisque vest-
rum contentus est navicula sua, hoc est archi-
episcopatu suo, abbatia sua, præpositura sua: iste
autem misit se in omnes archiepiscopatus, abbatias,
præposituras, &c.

De causis, tempore & actis huius synodi Remensis
ita *Vrspergensis* in chronico: Anno Domini 1130.
Honorius papa secundus obiit, cui Innocentius
secundus per electionem canonicam successit: sed
propter intrusionem Petri Leonis, cui savebat mul-
titudo Romanorum, sedem suam obtinere non
potuit: ideoque in Franciam se contulit, ubi Concilio
Remis habito cum multis episcopis præfatum Leonem
& suos fautores excommunicavit, sicque in
partibus Germaniæ usque ad septimum annum per-
manit. Sedit autem annos tredecim, menses septem.
Hæc Vrspergensis prædicto loco. Robertus Sige-
berti continuator addit eadem synodo non tantum In-
nocentii papa electionem approbatam, verum etiam
ab omnibus Gallia & Germania episcopis Petri anti-
pape ordinationem anathemate damnatam fuisse. Et
paulo infra ait: Concilio Remis habito præfente
Francorum rege Ludovico, filius ejus Ludovicus
in regem consecratur a papa Innocentio, octavo
Kalendas Novembtris: paucis enim diebus antequam
hæc synodus celebraretur, Philippus regis filius, nu-
per in regem innatus, equi fortuito casu deci-
dens, magno omnium luctu ac desiderio, iuxta
vaticinium sancti Bernardi, occisus fuerat. Con-
cilio Remensi, inquit Dodechinus in appendice ad
Marianum, præfedit Innocentius papa, xiv. Kal.
Novembtris, præfente Ludovico rege Franciæ,
cujus filium adhuc parvulum, regem consecravit.
Hæc Dodechinus.

*** Id autem in *Mauriniacensi* chronico longe
explicatius enarratur his verbis: Igitur rex Lu-
dovicus die Sabbati cum Radulpho Vermenden-
sum comite, qui sibi cognatus, & major regis
domus erat, multisque Francorum proceribus,
concilium ingreditur, tribunal ascendit, domni
papæ pedes osculatur, juxta quem cathedra po-
sita sedit, pauca pro filio defuncto ꝑ petravit,
omnes

A
CHR
113

Exod.

Deut.

Matth.

Philii
scilicet

omnes ad lacrymas excitavit. Papa vero in regem
 „converrens intuitum, sicofus est fari: Oportet,
 „inquit, te, rex optime, qui super nobilissimam
 „Francorum gentem tenes imperium, ad illius
 „summi regis, per quem reges regnant, majesta-
 „tem, mentis oculos atollere, & ejus volunta-
 „tem per omnia venerari. Ipse enim gubernat
 „omnia qui creavit omnia, & omnia habens
 „scientiam, in universitate rerum nihil omnino
 „vel facit, vel fieri permittit injuste: quamvis
 „multa fiant injusta. Morem habet ille piissimus
 „Dominus, ð bone rex, fideles suos & prospe-
 „ritatibus consolari, & adversariis erudire.
 „Sicut enim in sancta scriptura legimus, quæ ejus
 „epistola de cælo per Spiritum sanctum ad nos in
 „terra posita directæ est, ipse percussit & mede-
 „rur, & flagellat omnem filium quem diligit. Ego,
 „inquit, occidam, & ego vivem faciam, percu-
 „ssam, & ego sanabo. Ne videlicet homo, qui
 „ad imaginem Dei conditus, reatu transgressionis
 „ad hujus mortalitatis tenebras devolutus est,
 „pro patria diligit exilium: sed quantocius redi-
 „te festinet ad illam, de qua peregrinatur in ter-
 „ris, cælestem civitatem, sanctam Hierusalèm,
 „cujus fundamenta sunt in montibus sanctis,
 „hoc est in apostolis nostris: quæ sursum est,
 „quæ est mater nostra. Advēz etenim sumus,
 „& peregrini, sicut omnes patres nostri, nec
 „habemus hic manentem civitatem, sed futu-
 „ram inquirimus. In ea cum Deo perenniter
 „exultant, qui carnales hic concupiscentias vi-
 „renter conculant. Ad eam filius tuus simpli-
 „citatis & innocentie puer emigravit. Talium
 „enim est regnum cælorum. David, ð Rex, qui
 „bonis regibus exemplar virtutum fuit, dum fi-
 „lius illius languesceret, gravissime ploravit:
 „postquam vero mortuus nunciatus est, de ci-
 „nere & cilicio in quo jacebat exiit, ve-
 „stes mutavit, manus lavit, ad convivium fa-
 „miliam convocavit. Impossibile enim est non
 „fieri quod factum est. Er sciebat vir Deo ple-
 „nus quantum peccaret, qui Divinæ justitiæ vel
 „voto contraret. Depone nunc hanc, quam tibi
 „carnalis generavit affectus, quam pectore
 „vultuque geris, animi mœstitiam. Quia qui
 „sibi unum secum regnaturum suscepit, plures
 „qui postea regnare possent tibi dereliquit. Debes
 „etiam & nos consolari, scilicet homines extra-
 „neos, & a propriis sedibus expulsos, quos tu
 „primus omnium pro amore Dei & beati Petri,
 „in regno tuo honorifice suscepisti, obsequiis
 „honorasti, beneficiis onerasti. Reddat tibi Do-
 „minus vicem & perpetuam mercedem, domi-
 „ne rex, in illa, de qua gloriosa dicta sunt,
 „civitate: in qua est vita sine morte, æterni-
 „tas sine labe, gaudium sine fine.

Hujus orationis mirabili velut antidoto, fau-
 „cium cor regis, sanctus Apostolicus delinivit.
 „Ac protinus surgens in pedes, oratione Domini-
 „ca, sicut mos Christianus exigit, dicta sub silen-
 „tio, pueri defuncti animam absoluit. Dein ar-
 „chiepiscopos, episcopos, abbates, per obedi-
 „entiam monuit, quatinus sacris atque festivis, sicut
 „erant in conventu, vestibus induti, die crastina,
 „quæ Dominica futura erat, sese repræsentarent,
 „& consecrationis novi regis interessent.

Igitur eo die, solito clarior sol illuxit, & rebus
 „agendis suum obsequium ovanter præsentare vi-
 „sus est. Papa mane summo, de palatio pontificis
 „egrediens cum suis curialibus, & archiepiscopis,
 „episcopis, & abbatibus, ad ecclesiam beati Re-
 „concil. general. Tom. X.

A migii, ubi tex cum filio hospitatus erat, perre-
 „xit: & cum magna devotione atque processione
 „monachorum decentissime suscipitur. Ibi que Ro-
 „mani pontificis omnibus insignibus indutus, ac
 „ur sibi consuetudinis est in sacris magnifice fê-
 „stivitatibus, phrygio coronatus, innumera eccle-
 „siastici atque militatis ordinis plebsque multi-
 „tudine contipatus, ad ecclesiam matricem, quæ
 „in honore beatæ Mariæ consecrata est, cum pu-
 „ero consecrando pervenit. Ante fores ecclesiæ eos
 „expectabant, Rex, proceres ejus, archiepiscopi,
 „quidam episcopi, abbates, monachi, canonici,
 „clerici, conscholastici, qui de diversis Gallie &
 „Germaniæ partibus ad concilium confluerant.
 „Intrant ecclesiam, puerum ad altare præsentant,
 „& oleo quo sanctus Remigius per angelicam ma-
 „num sibi præsentato Clodoveum regem Franco-
 „rum in Christianum unxerat, puerulum decem
 „annos plus minus habentem cum ingenti tripu-
 „dio domnus papa consecravit. Fuerunt qui dice-
 „rent, nunquam in Francia simul evenisse concilii
 „celebrationem, & ab ipso Romano pontifice fa-
 „ctam regis consecrationem. Itaque rex Ludovi-
 „cus, sumpta post lamentationem consolatione,
 „cum conjuge, & filio, & curia, ad tractanda regni
 „negotia reversus est.

Cæterum die crastina domino papæ in concilio
 „residenti, per quandam Magdeburgensem archie-
 „piscopum præsentatæ sunt literæ a Lothario rege
 „Alamannorum, in quibus rursus ei obedientia
 „promittitur, & quod se ad expeditionem cum juri-
 „bus omnibus regni sui præpararet, intimatur. Simi-
 „liter etiam rex Anglorum Henricus, per Hugonem
 „archiepiscopum Rotomagensem, & ornatissimas lit-
 „teras misit, & obedientiam promisit. Reges quo-
 „que, ceterioris Hispaniæ, sicut Hildefunus, & inter-
 „rioris, junior Hildefunus, missis per episcopos
 „suarum provinciarum epistolis papam salutant, sese
 „filios & obediētes denunciant, auxilium contra
 „Christiani nominis inimicos, & regionum illarum
 „invasores Moabitas, suppliciter efflagitant. Fue-
 „runt siquidem & lætitiæ & admirationi ad id nego-
 „tium pertinentes excellentissimum eremitarum
 „Cartusientium literæ, quæ per quandam venera-
 „bilem abbatem de ordine Cistellensium delatæ, & in
 „concilio per Gaufridum Carnotensem episcopum
 „recitatæ sunt. *Subjicit literas illas, quibus pontifi-
 „cem hortantur viri sanctissimi ne in difficillimis tem-
 „poribus animum despondeat.*

II.

CANONES CONCILII.

Nunc primum editi ex apographo Sirmondi nostri,
 „quod descriperat ex veteri codice M. S. S. Mi-
 „chaelis de Tumba: cum ejusdem Sirmondi an-
 „notatione.

TITVLI CANONVM.

1. De simoniaco.
2. Ut episcopi & clerici tam interiori quam exte-
 riori habitu Deo placeant.
3. Ne quis, morientium clericorum bona diripiat.
4. Ut subdiaconus uxoratus vel concubinaris officio
 & beneficio careat.
5. Ne quis Missas sacerdotum uxoratorum audiat.
6. Ne monachi aut regulares canonici leges vel me-
 dicinam lucri causa audiant.
7. Ut laici qui ecclesias tenent, eas episcopis resti-
 tuant.

ANNO
CHRISTI
1131.

8. *Ne quis in archidiaconum vel decanum, nisi diaconus aut presbyter ordinetur.*
9. *Vt unaquaque ecclesia proprium habeat sacerdotem, non conductitium.*
10. *Vt clerici, monachi, peregrini, mercatores, & agricola semper sint securi.*
11. *Quibus diebus & temporibus Dei treuga custodiatur.*
12. *Ne milites nundinas vel ferias celebrent.*
13. *Ne quis in clericum vel monachum manus iniiciat.*
14. *Ne quis in eos qui ad ecclesiam vel cimiterium confugerint manum mittat.*
15. *Ne quis prabendas vel beneficia hereditario iure vendicat.*
16. *Ne consanguinei coniungantur.*
17. *De incendiariis.*

CANONES.

I. De simoniacis.

Cencil.
Lateran. II.
can. 1.

Statuimus ut si quis simoniace ordinatus fuerit, ab officio cadat, quod illicite usurpavit. Vt si quis prabendas aut honorem vel promotionem aliquam ecclesiasticam, interveniente execrabili ardore avaritiae, per pecuniam acquisivit: honore male acquisito careat, & emptor ac venditor & interventor nota infamia percellantur.

Lateran.
can. 2.

II. *Vt episcopi & clerici tam interiori quam exteriori habitu Deo placere studeant.*

Præcipimus etiam quod tam episcopi, quæ clerici, in statu mentis, vel habitu corporis, Deo & hominibus placere studeant: & nec in superfluitate, aut colore vestium, inuentium, quorum forina & exemplum esse debent, offendant aspectum, sed quod eorum deceat sanctitatem.

Lateran.
can. 5.

III. *Ne quis, morientium clericorum bona diripiat.*

Illud etiam quod in facto Calchedonensi constitutum est concilio, irrefragabiliter servari præcipimus: ut videlicet decedentium bona episcoporum, a nullo omnino hominum diripiantur, sed ad opus ecclesiae & successoris sui in libera œconomi & clericorum permaneant potestate. Cesset igitur illa detestabilis de cætero & sæva rapacitas. Si quis autem amodo hoc attentare præsumperit, excommunicationi subiaceat. Qui vero morientium presbyterorum vel clericorum bona rapuerit, simili sententiæ subijciantur.

Lateran.
can. 6.

IV. *Vt subdiaconus uxoratus vel concubinarius officio & beneficio careat.*

Decernimus, ut hi qui a subdiaconatu & supra, uxores duxerint, aut concubinas habuerint, officio atque ecclesiastico beneficio careant. Cum enim ipsi templum Dei, vasa Domini, sacrarium Spiritus san-

A di, debeant esse & dici: indignum, est eos cubilibus & immunditiis deservire.

V. *Ne quis Missas sacerdotum uxoratorum audiat.*

Ad hæc prædecessorum nostrorum Gregorii VII. Urbani & Paschalis Romanorum pontificum vestigiis ipharentes, præcipimus, ut nullus Missas eorum audiat, quos uxores vel concubinas indubitanter habere cognoverit.

B VI. *Ne monachi aut regulares canonici leges aut medicinam lucri causa discant.*

Prava autem consuetudo, prout accepimus, & detestabilis inolevit, quoniam monachi & regulares canonici post acceptum habitum, & professionem factam, spreta beatorum magistrorum Benedicti & Augustini regula, leges temporales & medicinam gratia lucri temporalis addiscunt. Avaritiæ nâque flammis accensi, se paternos causerum faciunt: & cum psalmodiæ & hymnis vacare deberent, gloriosæ vocis cõfissi munimine, allegationum suarum varietate, justum & injustum, fasque nefasque confundunt. Atrestantur vero imperiales cõstitutiones, absurdum, immo etiam opprobrium esse clericis, si peritos se velint disceptationum esse fortensium. Hujusmodi temeratoribus graviter feriendis, ipsi quoque canonici & monachi, neglecta animarum cura, ordinis sui propositum nullatenus attendentes, pro detestanda pecunia sanitatem pollicentes, humanorum curatores se faciunt corporum. Cumque impudicus oculus, impudici cordis sit nuncius: illa etiam de quibus loqui erubescit honestas, non debet religio pertractare. Vt ergo ordo monasticus & canonicus, Deo placens in sancto proposito inviolabiliter conservetur: ne hoc ulterius præsumatur, auctoritate apostolica interdiciamus. Episcopi autem, abbates, & priores, tantæ enormitati consentientes, propriis honoribus spolientur.

VII. *Vt laici qui ecclesias tenent, eos episcopis restituant.*

Præcipimus ut laici qui ecclesias tenent, aut eas episcopis restituant, aut excommunicationi subijciantur.

VIII. *Ne quis in archidiaconum vel decanum, nisi diaconus aut presbyter, ordinetur.*

Innovamus autem & præcipimus, ut nullus in archidiaconum vel decanum, nisi diaconus vel presbyter, ordinetur. Archidiaconi vero, decani, & præpositi, qui infra

AN
CHR
II
Pars I
can. 7

Later
can. 9

Corr
Later
Fluit
temer
res gi
riendi
aposto
autori
decent
mus.
quod

Pars L
can. 1

Pars L
can. 10

infra

infra ordines prænominatos existunt, si inobedientes ordinari contempserit, honore suscepto priuentur. Prohibemus autem, ne adolescentibus, vel infra sacros ordines constitutis, sed qui prudentia & merito vitæ clarescant, prædicti concedantur honores.

IX. *Vt unaquæque ecclesia proprium habeat sacerdotem, non conductitium.*

Placuit etiam ne conductitiis presbyteris ecclesiæ committantur, & unaquæque ecclesia, cui facultas suppetit, proprium habeat sacerdotem.

X. *Vt clerici, monachi, peregrini, mercatores, & agricolæ, semper sint securi.*

Præcipimus etiam, ut presbyteri, clerici, monachi, & mercatores, rustici euntes & redeuntes, & in agricultura persistentes, & animalia cum quibus atant, & oves, omni tempore sint securi.

XI. *Quibus diebus & temporibus Dei treuga custodiatur.*

Treugam autem ab occasu solis in quarta feria usque ad ortum solis in secunda feria, & ab Adventu Domini usque ad octavam Epiphaniæ, & a Quinquagesima usque ad octavas Pentecostes, ab omnibus inuolabiliter observari præcipimus. Si quis autem treugam frangere tentaverit, post tertiam communionem si non satisfecerit, sententiam dicet, & scriptam convicinis episcopus annuntiet. Episcoporum autem nullus excommunicatum in communionem suscipiat, immo scripto susceptam sententiam quisque confirmet. Si quis autem hoc violare præsumperit, ordinis sui periculo subiacebit. Et quoniam funiculus triplex difficile rumpitur, præcipimus ut episcopi ad solum Deum & salutem propriam habentes respectum, omni tepiditate seposita, ad pacem firmiter tenendam murum sibi consilium & auxilium præbeant. Quod si quis in hoc Dei opere tepidus inventus fuerit, damnum propriæ dignitatis incurrat.

XII. *Ne milites nundinas vel ferias celebrent.*

Detestabiles autem illas nundinas vel ferias, in quibus milites ex conducto convenire solent, & ad ostentationem virium suarum & audaciæ temerarie congregiuntur, unde mortes hominum & animarum pericula sæpe proveniunt, omnimodo fieri interdiximus. Quod si quis eorum ibidem mortuus fuerit, quamvis ei postcenti pœ-

Concil. general. Tom. X.

nitentia & viaticum non negetur, ecclesiastica tamen careat sepultura.

XIII. *Ne quis in clericum aut monachum violentas manus injiciat.*

Item placuit, ut si quis suadente diabolo hujus sacrilegii reatum incurrerit, quod in clericum vel monachum violentas manus injecerit, anathemati subjaceat: & nullus episcoporum illum præsumat absolvere, donec apostolico conspectui præsentetur, & ejus mandatum suscipiat.

XIV. *Ne quis manum mittat in eos qui ad ecclesiam aut cæmeterium confugerint.*

Præcipimus etiam ut in eos qui ad ecclesiam vel cæmeterium confugerint, nullus omnino manum mittere audeat. Quod qui fecerit, excommunicetur.

XV. *Ne quis prebendas vel beneficia hereditario jure vendicat.*

Indubitatum est quoniam honores ecclesiastici sanguinis non sunt, sed meriti: & ecclesia Dei non hereditario jure aliquem, non secundum carnem successorem expetit, sed ad sui regimen, & officiorum suorum dispensationem, honestas, sapientes, & religiosas personas exposcit. Ea propter auroritate prohibemus apostolica, ne quis ecclesias, præbendas, præposituras, capellanias, aut aliqua ecclesiastica officia, hereditario jure valeat vendicare, aut expostulare præsumat. Quod si quis improbus & ambitionis reus attentare præsumperit, debita pena mulctabitur, & postulatis carebit.

XVI. *Ne consanguinei conjungantur.*

Sane conjunctiones consanguineorum omnino fieri prohibemus. Hujusmodi namque incestum, qui jam fere stimulante humani generis inimico in usum versus est, sanctorum patrum statuta, & sacrosancta Dei detestatur ecclesia. Leges etiam sæculi de tali contubernio natos, & infames pronuntiant, & ab hereditate repellunt.

XVII. *De incendiariis.*

Pessimam siquidem & depopularicem, & horrendam incendiorum malitiam auctoritate Dei, & beatorum apostolorum Petri & Pauli omnino detestamur & interdiximus. Hæc etenim pestis, hæc hostilis vastitas, omnes alias deprædationes exsuperat: quæ quantum populo Dei sit damnosâ, quantumque detrimentum animabus & corporibus inferat, nullus ignorat. Assurgendum est igitur, & omnimodis laborandum,

ANNO
CHRISTI
1131.
Lateran.
can. 15.

Lateran.
can. 15.

Lateran.
can. 16.

Lateran.
can. 17.

Lateran.
can. 18.

ANNO
CHRISTI
1131.

randum, ut tanta elades, tantaque pernici-
eius, pro salute populi eradicetur & extir-
petur. Si quis igitur post huius nostræ pro-
hibitionis promulgationem, malo studio,
sive pro odio, sive pro vindicta, ignes ap-
posuerit, vel apponi fecerit, aut apposi-
toribus consilium vel auxilium seienter
tribuerit, excommunicatur. Et si mortuus
fuerit incendiarius, Christiana eareat se-
pultura: nec absolvatur, nisi prius dam-
no, quod intulit, secundum facultatem
suam refareito, iuret se ulterius ignem non
appositurum. Pœnitentia ei detur, ut Hiero-
solyms, aut in Hispania in servicio Dei
per integrum annum permaneat." Si quis au-
tem archiepiscopus, vel episcopus, hoc rela-
xaverit, damnum restituat, & per annum
ab officio episcopali absteat. "Sane regibus
& principibus, faciendæ facultatem ius-
titia consulis archiepiscopis & episcopis
non negamus.

"Lateran.
can. 19.

"Lateran.
can. 20.

NOTA IACOBI SIRMONDI S. I

Hos canones concilio Remensi tribuit etiam collectio codicis libro canonis. Idem vero postea in Lateranensi concilio Innocentii eiusdem omnes iterum promulgati fuerunt. Ac verisimile est, eosdem ipsos in concilio quoque Arvernensi, quod anno hunc præcedente Idem Innocentius apud Claromontem habuerat, aut omnes, aut pro parte promulgatos. In hoc certe Claromontensi concilio canonem de violentis manibus in clericos non iniiciendis conditum fuisse, autor est Bernardus Guidonis in libello de conciliis. Anno, inquit, Dominus M C X X X. Indictione VII. mense Novembri, apud Claromontem presidente ibidem Innocentio papa I. cum cardinalibus & archiepiscopis & episcopis, ac religiosi viris, cum multitudine sapientum & litteratorum virorum, celebrata est synodus, in qua de fide catholica & animarum edificatione, ac morum honestate, & malorum eradicatione, tractatum est. & obedientia eidem pape Innocentio adstanti ab universis est gravanter promissa. In eadem quoque synodo concessum est privilegium clericis, quod habetur in decretis. 17. q. 4. cap. Si quis suadente.

ANNO
CHRISTI
1131.

CONCILIVM LEODIENSE AV-
toritate Innocentii papæ indictum, quo Halber-
stadensis episcopus pristino honori restituitur,
& antipapa Anacletus condemnatur, anno
Domini M C X X X I.

ANNO Domini 1131. inquit abbas Stadensis in
Chronico, conventus apud Leodium agitur,
in quo Otto Halberstadensis episcopus ab Inno-
centio pristino honori restituitur. Otto Frisingensis
cap. 18. lib. 7. de eadem synodo ista dumtaxat scribit:
Apu Leodium Belgiæ urbem synodum episcopo-
rum convocans, regem Lotharium ad defensionem
sanctæ Romanæ ecclesiæ invitavit. Ibidem una cum
Lothario, totius regni archiepiscopos, episcopos, duces,
marchiones, & palatinos comites congregatos fuisse,
advenientemque illum pontificem magnifice exceptum,
ad tyrannidem invasorum apostolica sedis comprimen-
dam cum promissione imperialis coronæ auxilium peti-
visse, & impetrasse, Dodechinus & abbas Frisingen-
sis verbis fere istis describunt.

Sugerius in vita Ludovici Crassi ponit occursum
Lotharii Innocentio papa factum hoc eodem anno, sed
ante Remense Concilium, atque his ipsum verbis des-
cribit: Visitando itaque Gallicanam, sicut res exi-
gebat, ecclesiam, ad partes se transfere Lotharingo-
rum, ipse scilicet Innocentius papa. Cui cum im-
petator Lotharius civitate Leodii cum magno at-

Achiepiscoporum, & episcoporum, & Teutonici
regni optimatum collegio celeberrime occurrisset,
in platea ante episcopalem ecclesiam humillime
seipsum stratores offensus, pedes per medium
sanctæ processions ad eum festinat, alia manu vir-
gâ ad defendendum, alia frenum albi equi accipiens,
tamquam dominum deducebat. Descendens vero
tota statione cum subbrachiando deportans, celsi-
tudinem paternitatis ejus notis & ignotis clarifi-
cavit. Hec Sugerius sancti Dionysii abbas. Sed quæ
ista sint secuta inter Lotharium & Innocentium pon-
tificem contentiones & discordiæ, Bernardus Bona-
vallis abbas sic exponit: Sed velociter obnubilata est
illa serenitas. siquidem importune idem rex instituit,
tempus habere se reputans opportunum, episco-
porum sibi restitui investituræ, quas ab ejus præ-
decessore imperatore Hentico, per maximos quid-
dem labores & multa pericula, Romana ecclesia
vendicarat. Ad quod verbum expavere & expallue-
re Romani, gravius sese apud Leodium arbitrati
periculum offendisse, quam declinavissent Romæ.
Nec consilium suppetebat, donec murum se oppo-
suis abbas sanctus, Bernardus scilicet: audacter enim
resistens regi, verbum malignum mita libertate re-
darguit, mita auctoritate compescuit. Hæc ipse.

Hic vides redargui mendacissimum Petrum diaconum
Cassinensem, dum in gratiam ejusdem Lotharii,
cui postea inhaesit, adversus tam aperitissimam verita-
tem de investituris, affirmat eas ab Innocentio papa in
eo conventu Leodienfi Lothario fuisse concessas, sic
dicens: Innocentius igitur Germaniam ingressus, a
Lothario rege juxta Leodium excipitur, virgam ei
& anulum antiquo ex more confirmans, & terram
comitis Mathildæ condonans. Hæc ipse Petrus,
qui adversus catholicam papam Innocentium una cum
suis pro schismaticorum parte stetit ac laboravit. Sed
in eo etiam mendax esse convincitur, dum juxta Leo-
dium donationem terre Mathildæ factam ab Innocentio
Romæ datum legitur. Sug gestum tantum, non exactum,
de investitura a Lothario, quod petierat, Otto Frisingen-
sis affirmat.

CONCILIVM MOGUNTINVM IN
causa Brunonis Argentinenfis episcopi celebra-
tum anno Domini M C X X X I. tempore Innocen-
tii papæ I I.

Moguntia habitum, inquit Dodechinus, anno
1131. præfente Lothario rege, præfidente
Matthæo Albanensi cum Moguntinensi archiepisco-
po: ubi Bruno Argentinenfis episcopus, præ-
sentibus Augustensi, Eistense, Bambergense,
Vvirczburgenf, Spitenf, VVormantienf, episco-
pis, a clero & populo super violentia, intrusione,
& consecratione impetitus, in manus archiepiscopi
& cardinalis Argentinenfem resignavit episcopa-
tum.

CONCILIVM PLACENTINVM AD-
vetsus Anaclætum pseudopapam celebratum
anno M C X X X I. sub Innocentio papa secun-
do.

Petrus Cluniacensis lib. 3. epistoliarum meminit
hujus Concilii breviter tantum his verbis: Re-
cedens Gallia Innocentius, venturus Romam, tran-
siciens per sanctum Ægidium, & per montem Ge-
nua, fines Longobardiæ intravit. & apud Altam
solennitate refurrectionis Dominicæ celebrata, Pla-
centiam venit. Ibi invocatis episcopis, & aliis ec-
clesiarum

clesiarum prælati, tam de Longobardia, quam de Ravennatenſi provincia, & marchia inferioris partis, tertium Concilium celebravit. *Ad hac peragenda multum temporis inſumptum eſſe dubitare nemo poteſt. Ad conſolidandam enim titubantem eccleſiam Cifalpinam, concilium ab Innocentio papa habitum, & ibi diutius immoratum oportuit. Porro huius concilii non niſi hanc tantummodo brevecula mentionem invenire potuimus.*

*** CONVENTVS CREISSANVS
in agro Narbonenſi, ad eccleſiæ S. Martini
dedicationem. Anno domini MCCCXII.

ANNO ab Incarnatione Domini MCCCXII, in
dictione XI. epacta XII. concurrente v. Nou.
Decembris, Romanæ ſedis præfulſe Innocentio, re-
gnante Ludovico, factus eſt conventus apud vil-
lum Creiſſanam in territorio Narbonenſi, quæ ja-
ris eſt eccleſiæ SS. Iuſti & Paſtoris. Conventus, in-
quam, episcoporum, clericorum quoque & lai-
corum non minus multitudinis nobilium quam
ignobilium ſub poteſtate domini Arnaldi Narbo-
næ archiepiſcopi, & ſedis apoſtolice legati, ad ce-
lebrandam ejuſdem loci eccleſiæ dedicationem in
honore beati Martini: ad conſtituendam quoque
ibidem, ad monimentum tam futurorum quam
preſentium, ſalvitatem. Qua, communi omnium
qui aderant conſilio, inſtituta & firmata, qui
preſentes erant episcopos locum ad eandem ſalvita-
tem circum exinde deſignaverunt, & ejuſ conti-
nentiam crucibus inſixis terminaverunt. Quæ-
cumque igitur perſona, quicquid infra eaſdem cru-
ces continetur, invaſerit, prædatus fuerit, aut tem-
erariis vexationibus fatigaverit; vel ad hoc, conſi-
lium, ſeu auxilium ſubminiſtraverit, ita ut vel in-
colam, vel peregrinum, ſive omnino aliquem, in
preſata ſalvitate læſerit, aut quicquam violenter
abſtraxerit: ex auctoritate P. C. T. & SS. anathe-
matizati erunt, & a corpore ſacraſſimo Dei ac
domini noſtri Ieſu Chriſti ſecluſi. Reliquum vero
ejuſdem ville eidem ſalvitati addicaverunt,
ut infra præſatum terminum, quæcumque perſona
aliquid parochianorum vel clericorum Iuſti &
Paſtoris invaſerit, eidem ſubjaceat anathemari.

Ego Arnaldus Narbonæ archiepiſcopus & apoſ-
tolice ſedis legatus huius prædictæ ſalvitaris
invalores præſato anathemate ſerio.

Ego Bernardus Biterrenſis episcopos huic con-
ſtituto promulgato ſubſcripſi.

Ego Raimundus Carcaſſonenſis episcopos ſub-
ſcripſi.

Ego Ioannes Nemaufenſis episcopos ſubſcripſi.

CONCILIVM PISANVM CONTRA
pſeudopapam Indictum anno Domini MCCCXIV.
tempore Innocentii papæ ſecundi.

DE hoc iſta Bernardus abbas Bonavallis in vita
ſancti Bernardi: Innocentius ruruſus Piſas re-
vertitur: ibique aggregatis rotius Occidentis epiſ-
copis, aliſque religioſis viris, magnæ gloriæ ſy-
nodus celebratur. Adſuit per omnia & conſiliis &
judiciis & definitionibus omnibus ſanctus Bernar-
dus abbas, impendebaturque ei reverentia ab om-
nibus, & excubabant ante ejuſ limina ſacerdotes:
non quod faſtus, ſed multitudo communem pro-
hiberet acceſſum: & aliis egredientibus alii introi-
bant, ita ut videretur vir humilis, & nihil ſibi de
his honoribus arrogans, non eſſe in parte ſollicitu-
dinis, ſed in plenitudine poteſtatis. Actiones con-

cilii longum eſt proſequi: ſumma tamen, in excom-
municatione Petri, & irregreſſibili fautorum ejuſ
deiectione conſtitit. Et uſque hodie hæc ſententia
perſeverat. *Hactantum ipſi de tam magno Concilio.*

Res in hac ſynodo geſtas Robertus continuator Si-
geberti pauciſſimis verbis hiſce commemorat: Petro,
antipapa, ob parentela ſuæ fortitudinem apud ſan-
ctum Petrum commorante, Innocentius Roma
egreſſus: in Gallias proſciſcitur, & Gallicana ſibi
adhærente eccleſiæ, concilio celebratis, primo
Remis, ſecundo Piſis, in papatu confirmatur, &
Petrus ab omnibus Galliæ & Germaniæ episcopis
anathematizatur. *Petrus Cluniacenſis abbas, qui
una cum Gauſfredo Carnutum episcopos huic Concilio
interſuit, de hac ſynodo haud dubie id intelligi vult,
quod epistoſa 17. ad Innocentium ſcripta conquerens
ait, non longe a Ponte Tremolo Italiæ opido plurimos
Galliæ episcopos & abbates a ſynodo revertentes, cap-
tos, vulneratos, & in carcerem conſectos eſſe.*

Ex geſtis abbatum ſancti Laurentii reverendus
dominus Ioannes Chapraille canonicus & vica-
rius Leodiſis in annotationibus ad cap. 27. tom.
2. de hac ſynodo iſta refert: Anno 1135. Alexander
Leodiſis episcopos apud Innocentium pontifi-
cem de ſimoniam accuſatus, & ab ipſo ſemel & ſecun-
do ac terrio vocatus, cum venire tardaret, in concilio
Piſano deponitur. Quo duro nuncio percepto,
in tantam amaritudinem incidit, ut quaſi vix con-
feſſione facta, communionem neque percepta, & regula-
ri vita ad ſanctum Agidium promiſſa, ſpiritus
exhalaverit.

DE CONCILIO SVESSIONENſI
contra Petrum Abaelardum.

G. C. Quæ ad hoc concilium attinent, jam ſupra expo-
ſuimus omnia, ad annum Chriſti MCCCXII. ubi cauſas edi-
ditur cur habitum eſſe circa annum illum oportet.

Binius anno MCCCXVI. collocat, autore, ut videri vult,
Otrone Friſingienſi, libr. 1. de geſtis Frederici capite 27.
At Binius ratio feſellit. Nam de Abaelardo deque illius
ingenio, doctrina, & multiplici condemnatione non lo-
quitur Otto, niſi ex occasione Gilberti Porretani, cui con-
ſultando & convincendo S. Bernardus ſtuduerat. Cum au-
tem ab eodem Bernardo convictus ante fuiſſet Abaelardus
anno MCL. in conſilio Senonenſi: eo factum eſt, ut ejuſ
meminerit per occaſionem. Et vero quæ narrat de Abae-
lardo, ait ipſe ante geſta eſſe: & ſi diſerte non dixiſſet,
ſatis tamen ex ipſa ejuſ narratione intelligeretur: cum eo
loco de Gilberti Porretani condemnatione loquatur, de
que aliis quæ anno MCLXVIII. contigerunt.

Ioann. Picardus S. Victoris Pariſienſis canonicus, in notis
ad S. Bernardi epistoſam ex. hanc ſynodum ad annum Do-
mini MCCCXVI. & Paſchalis II. tempora refert: quia, *Gene*, in-
quit, *eidem præſidens, obiit anno MCCCXVII. V. Idus Aug. ut in-
dicant tabule Arroaſe, in qua fuerat proſſus canonicum B.
Auguſtini.* Verum inani fundamento nititur: mendaceſ-
que oportet illas eſſe tabulas. Nam & anno MCCCXIX. Bel-
lovacenſi concilio præſuiſſe Cononem trium provinciarum
legatum ante vidimus: & eodem anno, Coloniienſi præſe-
diſſe docet Anſelmus Gemblacenſis: (quamquam Colo-
nienſe illud & Fridellarienſe ab eo celebrata eſſe anno
MCCCXVII. docet Viſpergenſis) & anno MCCCX. eundem
in Mauriacenſi cenobio hoſpitandi gratia diverſiſſe re-
fert Mauriacenſe chronicon. Immo bulle Calliſti II. ſub-
ſcripſiſſe ana. MCCCXII. docent Ciacconius & Vghellus.

Adverſari videtur & noſtra, & Biniſ pariter ac Picardi
chronologia, epistoſa ſynodica Senonenſis concilii, conſ-
cripta anno MCCCX. cui præfixum eſt nomen Guillelmi
Catalaunenſis episcopos. Cum enim Bellovaceniſis in Abae-
lardum ſynodus poſt Guillelmi huius obitum celebrata ſit,
ut ad ann. MCCC. ex Abaelardo ipſo retulimus: oportet
poſt annum MCCC. habitam fuiſſe. Sed emendandam
ea parte hanc epistoſam infra monebimus.

*** STEPHANI ANGL. REGIS.

Diploma de libertatibus ecclesiæ Anglicanæ
anno regni sui primo.

Ex Tomo
II. concil.
Britann.

EGO Stephanus, Dei gratia, assensu cleri & populi in regem Angliæ electus & a domino VVilhelmo archiepiscopo Cantuariæ, & sanctæ ecclesiæ Romanæ legato consecratus, & ab Innocentio sanctæ sedis Romanæ pontifice postmodum confirmatus, respectu & amore Dei, sanctam ecclesiam liberam esse concedo, & debitam reverentiam illi confirmo. Nihil me in ecclesia, vel in rebus ecclesiasticis simoniace actatum, vel permissurum esse promitto. Ecclesiasticarum personarum, & omnium clericorum, & rerum eorum iustitiam & potestatem, & distributionem bonorum ecclesiasticorum, in manu episcoporum esse perhibeo & confirmo. Dignitates ecclesiasticas & tenuras, quas die illi habuerant, qua VVilhelmus rex avus meus fuit vivus & mortuus, sine omnium calumniantium reclanatione eis liberatas & absolutas esse concedo. Si quid verò de habitis aut possessis ante mortem regis, quibus modo careat, ecclesia deinceps reperierit: indulgentiæ & dispensationi meæ, vel discutiendum, vel restituendum reservo. Quæcunque vero post mortem regis liberalitate regum, largitione principum, oblatione, vel comparatione, vel quavis transmutatione fidelium collata sunt: confirmo pacem me & iustitiam in omnibus facturum, & pro posse meo conservaturum promitto. Forestas, quas VVilhelmus rex avus meus, & VVilhelmus secundus avunculus meus, instituerunt & tenuerunt, mihi reservo. Cæteras omnes, quas Henricus rex superaddidit, ecclesiis & regno quietas reddo & concedo. Si quis autem episcopus, vel abbas, vel ecclesiastica persona, ante mortem suam rationabiliter sua distribuerit, vel distribuenda statuerit: firmum manere concedo. Si vero morte præoccupatus fuerit, pro salutæ animæ eius, ecclesiæ consilio fiat distributio. Dum vero sedes propriis fuerint pastoribus vacuæ: & ipsæ, & omnes earum possessiones, in manu & custodia clericorum, vel proborum hominum ejusdem ecclesiæ committantur, donec pastor canonicè substituantur. Omnes exactiones, & mescheningas, & injustitias, sive per vice-comites, vel per alios quoslibet male inductas, funditus extirpo. Bonas leges, & antiquas & justas consuetudines, in murdris, & placitis, & aliis causis observabo, & observari præcipio & constituo. Apud Oxenford, anno Incarnationis Domini 1136. regni mei primo.

CONCILIVM NORTHAMPTONIENSE
in Angliâ celebratum anno Domini MCXXXIII.
in octavis Paschæ tempore Innocentii papæ secundi, & Stephani regis.

ANNO
CHRISTI
1133.

RES gestas in concilio continuator Florentii Vigornienfis summam referens, scribit quæ sequuntur: *Rex Anglorum Stephanus, in octavis Paschæ, quod erat IV. Idus Aprilis, tenuit concilium Northamptonia, cui præsidebant Eboracensis archiepiscopus Turstanus, episcopi, abbates, comites, barones, nobiles quique per Angliam. In quo etiam concilio, quorundam electione, Exoniensi ecclesiæ jam pasto-*

A rali cura destituta de medio facti præsulis Guilielmi de Puaravans, archidiaconus, nomine Robertus, pastoralis cura præfuitur. Dua quoque dantur abbatis, una VVincelumbæ cuidam Cluniacensi monacho, ut ferunt, regis propinquo, nomine Roberto; altera sanctæ Mariæ Eboracis, ejusdem ecclesiæ cuidam monacho. Quorum unus, scilicet VVincelumbensis electus, die Pentecostes, XI. kalendas Junii, a venerando præfule Simone abbas VVincelumbensis ecclesiæ ordinatur VVigornia.

CONCILIVM LONDONIENSE TEMPORE
Innocentij papæ II. primum, seu Vvestmonasteriense, ab Alberico Ostiensis episcopo, apostolicæ sedis legato, celebratum cum XVIII. episcopis, & XXX. abbatibus, die XIII. Decemb. anno Domini MCXXXVII.

G C Pauca de hoc concilio verba Binjus attulerat ex Florentii Vigornienfis continuatore anonymo. Nos vero plura ex conciliorum Britannicorum Tomo II. petita profertur: quibus & continuatur ad verbum ea quæ Binjus ex Florentii supplemento petierat.

I.

QUÆ ANTECESSERVNT SYNODVM.

ANNO Domini MCXXXVIII, Albericus Ostiensis episcopus in Angliam venit, quem Innocentius Romanæ sedis Apostolicus, ut legationis officio in Angliâ & Scotia fungeretur, miserat. Erat autem vir iste, natione Gallicus, professione monachus, observatione Cluniacus. Hic enim primo apud Cluniacum ad conversionem veniens, propter prudentiam ac religionem suam superior ibi effectus est. Deinde in Francia apud Parisios, in cella quæ dicitur ad S. Martinum de campis, Prioris officium strenue aliquandiu explevit. Post aliquot vero annos, quia fratribus suis valde necessarius erat & dilectus, iterum ad supprioratus dignitatem domum revocatus est. Exinde vero ad Vergetense cœnobium electus est, ut ei abbas jure præfereat: deinde ad Ostiensis ecclesiæ præfularum canonica electione subleatus est. Hujus autem ecclesiæ episcopis ex speciali antiqui honoris prærogativa constitutum est, ipsum Apostolicum consecrare. Iste igitur, ut supradictum est, in Angliam veniens, litteras regibus Angliæ & Scotia & Turstino archiepiscopo Eboracensi (quippe tunc temporis Cantuar. metropolis proprio pastore carebat) & episcopis atque abbatibus ac prælatis sanctæ ecclesiæ utriusque regni a prædicto papa directas, de autoritate suæ legationis attulit. Igitur ab his omnibus honorifice susceptus est, abbatem etiam Molemsensis cœnobii, cum plurimis monachis de transmarinis partibus secum adduxit: & quendam alterum, nomine Richardum, illius monasterii abbatem, quod dicitur ad fontes, magnæ religionis & autoritatis virum, mox ut in Angliam venit, ad se convocavit. Hos igitur egregiæ discretionis & virtutis viros, viæ & vitæ suæ comites ac testes, inseparabiliter habuit: ut & illorum consilio & auxilio, quæ tractanda erant tractaret; ac eorum testimonio, conversationis ejus honestas commendabilior redderetur. Ecclesiæ igitur episcopatum, & cœnobium tam clericorum quam monachorum, sere per totam Angliam visitando pertransiit, & a singulis solenniter receptus est.

Tandem veto usque ad Dunelmum pervenit. Eodem tempore VVilhelmus Cunin, David Regis Scotiæ cancellarius, de supradicto bello fugiens

gens, captus & incarceratus ibidem detinebatur: A causis, cum illis ambo legati tractare cœperunt.

quem mox de carcere eripiens, domino suo liberum reddidit. Igitur habens secum duos episcopos, Robertum Herefordensem, & Adhelulphum Carletensem, & tres abbates, ac plurimos clericos, per solitudinem ad Haugstaldensē canobium pervenit. A fratribus autem loci illius, solis, honorabiliter susceptus, de damno quod in occasione hominum suorum, & in deprædatione terræ suæ, ut prædiximus, illis recentè acciderat, multum diligenter eos consolatus est. Deinde per Northymbriam & Cumberland iv. die ante festum S. Michaelis ad Carlel pervenit: ibiq; regem Scotiæ, cum episcopis, abbatibus, prioribus, baronibus suæ terræ reperit. Illi vero diu a Cisalpina, immo fere ab univerſa ecclesia discordantes, ex offe memoriæ Petro Leoni, & apostasiæ ejus nimium fuisse videbantur. Tunc vero Divina gratia inspirati, mandata Innocentii papæ & legatum ejus, omnes unanimiter cum magna veneratione susceperunt. Igitur triduo cum eis de suæ legationis negotiis diligenter tractavit. Et quoniam cognovit, quod Iohannes Glesquensis episcopus curam animarum, quam habuerat, nulli commiserat, & sine licentia, ac elanculo, episcopatum suum reliquerat; & nulla evidente necessitate cogente, apud Tironam monachus effectus est: de illo definitur, ut regius nuncius, cum ipsius & regis pariter literis pro eo mitteretur, & si redire nollet, sententia super illum daretur. & ita factum est. Convenit quoq; regem de reformanda pace inter eum & regem Angliæ: & hujus rei gratia, ad ejus pedes recidit: videlicet, ut S. ecclesiæ & sui ipsius, & suorum misereretur, quibus tot & tanta mala fecerat. Sed vix inducias impetravit, quod nullum exercitum & nullum malum excepta obfisione, quæ circa Carrum erat, ante festum S. Martini, in terram regis Angliæ induceret. Hæc etiam apud Pictos impetravit: quod omnes puellas & mulieres captivas, quas habere possent, ante eundem terminum, ad Carlel reducerent, & eas ibi libertatas redderent. Ipsi quoq; & omnes alii, firmissime ei promiserunt quod nullo modo ecclesias violarent amplius; & quod parvulis, & sæmineo sexui, & ex infirmitate & ætate debilibus parcerent; & omnino neminem, nisi resistentem, amplius occiderent.

Reg quoq; cum Priore de Hestaldesham, qui illuc cum Legato venerat, antequam illum interpellaret de damno ipsius & fratrum suorum, locutus, illud multum planxit: & promisit quod totum restitui faceret; & insuper de injuria, quæ illis & eorum ecclesiæ facta fuerat, & de interfectione hominum suorum, eis rectum facere suos cogeret. Quod & ex magna parte fecit. Nam & eorum & hominum suorum pecunia fere tota reddita est. His ita factis, legatus ipso die festivitatis S. Michaelis inde discedens per Hestaldesham & Dunelmam in Suth-Angliam rediit: narravitq; Stephano regi Angliæ, quid apud David regem Scotiæ & suos profecerat.

Legatus vero, ut prædictum est, per episcopatus ac monasteria, ad curiam regis Angliæ reversus: quendam alium legatum, nomine qui nuperime a domino papa Innocentio venerat, ibidem reperit. Igitur Turstinum Eboracensem archiepiscopum, & omnes episcopos, atq; abbates, ac priores canonicorum, per totam Angliam summoneri fecerunt, ut ad festum Sancti Nicolai, in civitate Londonia, ad generale concilium convenirent. Quibus, præfinito tempore ac loco, cum Stephano rege Angliæ congregatis, de ecclesiasticis

Concil. general. Tom. X.

SYNODI CANONES ET GESTA.

TITVLI CANONVM.

1. *Vt pro sacramentis, & rebus sacris precium non exigatur.*
2. *Observanda circa corpus Christi.*
3. *Vt in consecrationibus episcoporum & benedictionibus abbatum nihil exigatur: nihil etiam in dedicationibus ecclesiarum, præter procurationem.*
4. *De episcopo qui per alium episcopum ecclesiam in diocesi sua consecrari facit.*
5. *Vt nullus beneficium accipiat de manu laici: aut det quidquam pro investitura per episcopum accepta.*
6. *Vt beneficia non sint hereditaria.*
7. *De clericis qui ab alio episcopo, absque litteris sui consecrantur.*
8. *De Presbyteris, &c. incontinentibus.*
9. *De clericis sæneratoribus.*
10. *De iis qui clerico, vel monacho, vel sanctimoniali manus intulerint.*
11. *De iis qui res ecclesiarum usurpaverint.*
12. *Vt nullus in possessione sua oratorium constituat absque licentia episcopi.*
13. *Vt clerici arma non ferant, nec militent.*
14. *Vt monachi qui ad clericatum pervenerint, a priore proposito non devient.*
15. *De habitu & honestate sanctimonialium.*
16. *Vt de omnibus primitiis rectæ decime dentur.*
17. *Vt scholas suas magistri non locent legendas pro precio.*

P R Æ F A T I O.

ANNO ab Incarnatione Domini M C X X V I I I. pontificatus autem domini papæ Innocentii secundi, anno IX. regnante piissimo & illustrissimo Stephano rege Anglorum Henrici magni regis nepote, An. vero regni ipsius tertio, celebrata est synodus Londoniæ, in ecclesia S. Petri apostolorum principis, apud Westmonasterium, mense Decembris, tertia decima die ejusdem mensis: ubi, post multarum discussionem causarum, promulgata sunt hæc capitula & ab omnibus confirmata, numero XVII. Præfuit autem illi synodo Albericus Ostiensis episcopus & prædicti Domini papæ Innocentii in Angliam & Scotiam legatus, cum episcopis diversarum provinciarum XVII. & abbatibus circiter XXX. & cum innumera cleri & populi multitudine. Vacabat autem tunc temporis Cantuariensis ecclesia, & infirmabatur Turstinus Eboracensis archiepiscopus: VVillielmum tamen ecclesiæ S. Petri Eboracensis decanum, cum quibusdam clericis suis illuc direxit. Sunt autem hæc capitula.

C A N O N E S.

- I. *Vt pro sacramentis, & rebus sacris precium non exigatur.*

Sanctorum patrum canonica instituta sequentes, auctoritate apostolica interdiximus, ut pro chrismate, pro oleo, pro baptisate, pro penitentia, pro visitatione infirmorum, seu desponsatione mulierum, seu unctione, pro communionem corpo-

R R T r i s

ANNO
CHRISTI
1138.

ris Christi, pro sepultura nullum omnino pretium exigatur: quod qui præsumpserit excommunicationi subjaceat.

II. *Observanda circa corpus Christi.*

Sancimus etiam, ut ultra octo dies corpus Christi non reseruetur: neque ad infirmos, nisi per sacerdotem, aut per diaconum, nisi per necessitatem instantem per quemlibet, cum summa reverentia deferatur.

III. *Vt in consecrationibus episcoporum & benedictionibus abbatum nihil exigatur: nihil etiam in dedicationibus ecclesiarum præter procuracionem.*

Item apostolica autoritate sancimus, ut in consecrationibus episcoporum, vel abbatum benedictionibus, non cappa, non indumentum ecclesiasticum, neque quicumquam ab episcopo, vel a ministris eius exigatur: & in dedicationibus ecclesiarum, non tapete, non manutergium, non bacinia, nihilque omnino præter procuracionem sacris canonibus institutam requiratur.

IV. *De episcopo qui per alium episcopum ecclesiam in diocesi sua consecrari facit.*

Si quis episcopus in diocesi sua, per aliū episcopum ecclesiam consecrari fecerit: apostolica autoritate prohibemus, ne quid ultra procuracionem eiusdem episcopi exigat.

V. *Vt nullus beneficium accipiat de manu laici: aut det quidquam pro investitura per episcopum accepta.*

Nullus omnino de manu laici ecclesiam seu quæcumque ecclesiastica beneficia accipiat. Cum autem investituram per episcopum aliquis acceperit, præcipimus ut super euangelium iuret, se nihil propter hoc, vel per se, vel per aliquam aliam personam, dedisse alicui, vel promisisse: si autem præsumptum fuerit, irrita hujusmodi donatio erit: & tam dator quam acceptor ultioni canonicæ subjaceat.

VI. *Vt beneficia non sint hereditaria.*

Sancimus præterea nequis ecclesiam, seu quælibet beneficia ecclesiastica, paterna sibi vendicet hereditate, aut successorem sibi in ecclesiastico constituat beneficio. Quod si præsumptum fuerit, irritum fore decernimus, cum Psalmista dicentes: *Deus meus, pone illos ut rotam, qui dixerunt, hereditate possideamus sanctuarium Dei.*

VII. *De clericis qui ab alio episcopo, absque litteris sui consecrantur.*

Clericos a non suis episcopis, absque litte-

ris proprii episcopi ordinatos a susceptorum officii ordinum inhihemus, solumque Romano Pontifici eorundem plenaria restitutio reseruetur, nisi religionis habitum susceperint.

VIII. *De presbyteris & incontinentibus.*

Sanctorum patrum vestigijs inhærentes, presbyteros, diaconos, subdiaconos, uxoratos aut concubinarios, ecclesiasticis officiis & beneficiis privamus: ac nequis eorum Missam audire præsumat, apostolica autoritate prohibemus.

IX. *De clericis fœneratoribus.*

Fœneratores clericos, & turpia lucra sectantes, & publica sæcularium negotia procurantes, ab officio & beneficio ecclesiastico nihilominus removendos esse censuimus.

X. *De iis qui clerico, vel monacho, vel sanctimoniali manus intulerint.*

Si quis clericum, vel monachum, vel sanctimoniam, vel quamlibet ecclesiasticam personam occiderit, incarceraverit, vel nefarias ei manus intulerit, nisi tertio submunitus satisfecerit, anathemate feratur. Neque quisquam ei præter Romanum pontificem, nisi mortis urgente periculo, modum penitentiae finalis injungat. Si autem impænitens mortuus fuerit, corpus ejus inhumatum remaneat.

XI. *De iis qui res ecclesiarum usurpaverint.*

Si quis ecclesiarum res, mobiles vel immobiles, violenter usurpate præsumpserit, nisi post canonicam vocationem emendaverit, eum excommunicari præcipimus.

XII. *Vt nullus in possessione sua oratorium constituat absque licentia episcopi.*

Apostolica autoritate prohibemus, ne quis absque licentia episcopi sui in possessione sua ecclesiam vel oratorium constituat.

XIII. *Vt clerici arma non ferant, nec militent.*

His subjungimus quoque autoritatē Nicolai papæ, dicentis: Cum discreti sint milites Christi a militibus sæculi, non convenit militem ecclesie, sæculo militare: quia per * ad effusionē sanguinis necesse sit pervenire. Denique sicut turpe est laicum, Missas facere, sacramenta corporis & sanguinis Christi conficere: ita ridiculum & inconveniens est, clericum arma sustollere, & ad bella procedere: cum Paulus apostolus dicat: *Nemo militans Deo implicat, &c.*

Item

XIV. *Vt monachi qui ad clericatum pervenerint, a priore proposito non deviant.*

Item adjicimus hoc decretum Innocentii papæ, dicentis Viſtricio "Rotomagenſi archiepiſcopo: Monachi diu morati in monaſteriis, ſi poſtea ad clericatum pervenerint, non debent aliquatenus a priore propoſito deviare. Sicut in monaſteriis poſiti fuerint, ita & in clericatus ordine degere debent; & quod diu ſervaverunt, id in alio gradu poſiti, amittere non debent.

XV. *De habitu & honeſtate ſanctimonialium.*

Prohibemus etiam apoſtolica autoritate ſanctimoniales variis, ſeu griſiis, ſabellinis, marterinis, hereminis, beverinis pellibus, & annulis aureis uti: ſive torturam capillorum, & compoſitionem capillorum facere. Hujus decreti quæ inventa fuerit violatrix, anathemati ſubjaccat.

XVI. *Vt de omnibus primitiis rectæ decime dentur.*

De omnibus primitiis rectas decimas dari, apoſtolica autoritate præcipimus: quas qui reddere noluerit, anathematis in eum ſententia proferatur.

XVII. *Vt ſcholas ſuas magiſtri non locent legendo pro precio.*

Sancimus præterea, ut ſi magiſtri ſcholarum aliis ſcholas ſuas locaverint legendas pro precio, eccleſiaſtica vindicta ſubjaceant.

QVÆ SVNT IN SYNODO GESTA.

In hoc autem concilio tractatum eſt de archiepiſcopo ad Cantuarienſem eccleſiam eligendo: quæ, ut ſupradictum eſt, tunc proprio paſtore carebat. Tandem vero poſt proximam epiphania, hæc cauſa ſinem habuit, cum Becceſis cænobii abbas, nomine Theobaldus, electus præſatæ eccleſiæ archipræſul, a ſupradicto Alberico conſecratus eſt.

In eodem autem concilio depoſitus eſt abbas de Crouland, & prior S. Albani martyris, nomine Godefridus, & alter in loco ejus reſtitutus: & abbatia quæ eſt juxta Haſtingas, quæ dicitur ad Bellum, abbas nomine Adamus electus eſt: quos utroſque prædictus Albericus benedixit. Invitavit quoque omnes episcopos, & abbates plurimos Angliæ: ad generale concilium quod dominus papa Innocentius ad medium Quadrageſimæ Romæ celebraturus erat.

QVÆ EXTRA SYNODVM.

Dum autem hæc cogerebantur, de pace reformanda inter duos reges ſapiffime ac diligentiffime cum pluribus, ac maxime cum regina Angliæ tractavit. Poſtquam vero ipſius reginæ mentem ad hanc rem perficiendam valde eſſe accenſam intellexit, ipſa mediante, ac ſæminea calliditate atque protervitate inſtante, ipſum regem crebro de eadem re interpellavit, quem primo durum, & quaſi hanc reconciliationem aſpernantem invenerunt,

A Quippe de baronibus ſuis, quibus ex diſcordia eorum gravia damna contigerant, ſollicite ei perſuaſerant, ut nullo modo pacem cum rege Scotia faceret: immo viriliter ſe de illo vindicaret. Veruntamen ſæminea vincti neſcia, quibusque potuit modis, nocte ac die ſtimulando non deſtitit, donec Regum ad ſuam voluntatem. Nam avunculum ſuum David regem Scotia, & Henricum filium ejus, atque ſuum cognatum vehementer amavit: ac ideo tantopere marito ſuo regi Angliæ eos pacificare cutavit. Præſatus itaque legatus tibi tem co procedere vidit, audacius regem convenit: de illa meliore ſpe concepta, ac de cæteris cauſis ſe intromiſit.

B Anno igitur mcccc. perfectis negotiis ſuis in Anglia ſæpeditus legatus mox poſt octavas epiphaniæ, cum ſuis ad mare reverſus tranſſavit. Nam ad prædictum concilium domini papæ tempore congruo pervenire properavit. Theobaldus quoque Cantuar. archiepiſcopus, & Roſſenſis, & Simeon VVigornenſis, Rogerque Coventrenſis, Robertus Execeſtrenſis. Iſt quinque episcopos, & cum illis quatuor abbates pro omnibus episcopis & abbatibus Angliæ, ad idem concilium, iverunt. Namque rex Stephanus propter turbationem regni ſui, quæ gravis tunc imminebat, plures illic mittere noluit. Præterea bonæ memoriæ Turſtanus Eboracenſis archiepiſcopus, & propter concilium, & propter quædam alia privata negotia, quæ per illum facere diſpones, Richardum abbatem de

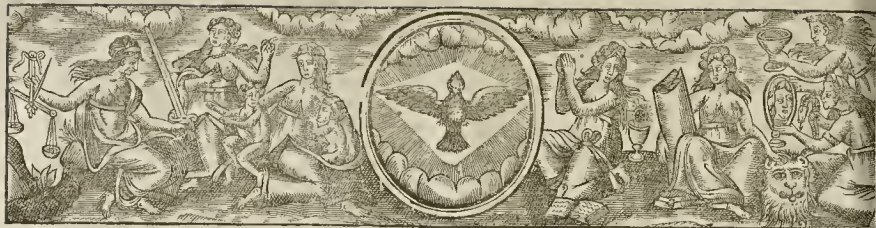
C eximia virtutis vitum, de quo ſuperius mentionem fecimus, illum ditexit. Namque ſicut vulgo ſua ſeipſum deponere, & germanum fratrem ſuum Audoenum nomine, Eboracenſis * episcopum, pro ſearchiepiſcopum Eboraci conſtituere cogitaverat. Sed interim dum hæc parabantur, & ejus infectis negotiis. defunctus eſt: & frater ipſius, ſumpto ante mortem ſuam religioſo habitu canonicorum, apud Meretun, ibidem de hac vita migravit. Vero Cantuar. Archiepiſcopus, cum ſuo pallio, & prædicti episcopos & abbates, finito concilio, & conſectis negotiis ſuis, ſani & incolumes redierunt. [Richardus Haugſtaldenſis hæc omnia ſupraſcripta habet.]

*** In hoc concilio, teſte Mathæo Pariſio, ipſo jubente legato, Henricus VVironienſis episcopos, Richardus de Beaumeis, diaconum ordinavit, & ipſa die, dum ordines celebrarentur, Theobaldus abbas Becceſis in archiepiſcopum Cantuarienſem ab episcopis electus eſt, priore eccleſiæ Cantuarienſis Hieremia præſente. Qui ab episcopis conſecratus, cum legato Romam profectus eſt, ubi a papa Innocentio pallium ſuſcepit. Idem habet antiquior Mathæo Pariſio Henricus Huntindonenſis.

E Ibidem privilegia ſanctuarii VVeſtmonaſter. confirmantur, ut habetur in lib. M. S. eorundem.

EX OBSERVATIONE ANGLICANA.

Math. Pariſius in eccleſia S. Pauli habitum reſert hoc concilium; cæteri in eccleſia S. Petri. Hæc cauſa, quod res de quibus Pariſius loquitur, factæ ſunt in ſeſſione habita ad S. Petri. Ex exemplari VVeſtmonaſterienſis codicis apparet (videlicet in charta regis Stephani) Theobaldum interfuiffe Cantuarie archiepiſcopum: quam ſedem tunc vacante aſſerit exemplar alterum. Ex Mathæo enim Pariſio conſtat eum inibi electum fuiſſe in archiepiſcopatum dum ordines celebrarentur, quod ſub fine concilii fuiſſe videtur: eumque protinus conſecraturum (ut Roſſenſis hiſtoria perhibet) Stephani chartæ ſubſcriptiſſe.

ANNO
CHRISTI
1139.

CONCILIUM LATERANENSE II. GENERALE, SVB INNOCENTIO II. SUMMO PONTIFICE.

HISTORIA EIVSDEM CONCILII.

Bernardus
abbas lib. 2.
de vita san-
cti Bernar-
di cap. 1.

ONORIO secundo Callisti suc-
cessore defuncto, major cardina-
lium pars Gregorium sancti An-
geli diaconum cardinalem sum-
mum pontificem elegerunt, qui
deinde Innocentius secundus di-
ctus est. Nonnulli vero Petrum
Leonis potentissimi Romanorum
cuius filium pseudopontificem
crearunt: quem Anacletum se-
cundum appellarunt. De utroque
sanctus Bernardus hæc scribit:
Duo itaque, inquit, sunt, de qui-
bus contenditur, quisnam eorum
rectius videatur papa. Quorum
primo quidem si personas com-
pares, ut neutri sancte vel de-
rogare videar vel adulari, di-
cam quod dici passim reperies,
& neminem arbitror diffiteri:
quia videlicet, Innocentii nostri
vita vel fama nec amulum time-
re, cum alterius nec ab amico
tuta sit. Deinde, si electiones
discutias, nostri iudem mox oc-
currit & promotione purior,
& ratione probabilior, & prior
tempore. Porro de tempore con-
stat. Reliqua duo, merita probant,
& dignitas eligentium. Hanc enim,
ni fallor, partem sanio-rem in-
venies, tam episcopos, quam car-
dinales, diaconos, sive presby-
teros, & quorum maxime inter-
est de electione summi pontificis,
& quanti in eligendo iuxta scita
patrum sufficiant. Quid & in
conferatione? Nonne Ostiensem
ad quem specialiter spectat ha-
bemus? Cum igitur & electus
dignior, & electio sanior, &
actio ordinabilior teneatur: qua
isti ratione, immo qua contra
iura, & vota omnium bonorum
invira, & renitentium Dei ec-
clesiæ præficere alium, & illum
deponere tentant? Et alibi, de
Innocentio loquens: Merito illum,
inquit, recipit ecclesia, cuius opinio
clarior, & electio sanior

Epist. 126.

Epist. 125.

A inventa est: nimirum eligentium numero vincens
& merito. Hæc sanctus Bernardus. Petrus Leonis
propinquorum viribus innixus, sancti Petri bafilicam
cæteraque Urbis ecclesias invasit: & Innocentius
pontifex una cum cardinalibus coactus ab Urbe
discessit, & in Galliam se contulit: ubi a rege
& ab episcopis ut verus pontifex recipitur, habetur,
& colitur. Gallie regem est imitatus Henricus
Angliæ rex, ac Lotharius Romanorum imperator
electus, cum episcopis, & optimatibus Teutonici
regni. Neque in Gallia tantum aut Germania In-
nocentius legitimus pontifex habetur, sed etiam
in Etruria, Tuscia, Campania, aliisque prope in-
numeris regionibus atque provinciis, ut scribit
sanctus Bernardus: qui magnus Innocentio adju-
mentum attulit in hoc schismate confutando, tum
apud imperatorem, tum apud reges, ob eximiam
& doctrinæ & sanctitatis opinionem, atque ideo
apud eos auctoritatem. Innocentius ex Gallia in
Italiam reversus, Lotharii imperatoris viribus ad-
iutus, schismaticos repressit, & Petro Leone pseu-
dopontifice mortuo, is, qui in ejus locum a schif-
maticis successus fuerat Victoris nomine appella-
tus, pontificalibus vestibus depositis, ad pontifi-
cem se contulit. His temporibus non schismatico-
rum tantum factionibus Dei ecclesia perturbabatur,
sed hæreticorum etiam novis ac diversis dogmati-
bus oppugnabatur. Petrus de Bruis hac tempestate
exortus est: adversus quem Petrus Cluniacensis
disputans, ejus hæreses recenset. Et primum qui-
dem: Negat, inquit, parvulos infra intelligibilem
ætatem constitutos, Christi baptismate posse salvari,
nec alienam fidem posse illis prodesse, qui sua
uti non possunt. Deinde templorum vel ecclesi-
arum fabricam fieri non debere: factas
insuper

Bern
abbat
supra

Epist

Bern
abbat
cap. 2

lib. 1.

1. & 2.

insuper subrii oportere: Nec esse necessaria Christianis sacra loca ad adorandum. Tertio, cruce sacras confringi præcipit & succendi: quia species illa vel instrumentum, quo Christus tam dire rortus, tam crudeliter occisus est, non adoratione, non veneratione, vel aliqua supplicatione digna est: sed ad ultionem tormentorum & mortis ejus omni dedecore dehonestandi, gladiis concidenda, ignibus succidenda est. Quarto, non solum veritatem corporis & sanguinis Domini quotidie & assidue per sacramentum in ecclesia oblatum negat, sed omnino illud nihil esse, neque Deo offerri debere decernit. Quinto, sacrificia, oblationes, elemosynas, & reliqua bona pro defunctis fidelibus a vivis fidelibus facta deridet, nec ea quempiam mortuorum vel in modico posse jvare affirmat. Narrat etiam Petrus Cluniacensis jure hunc hæreticum conernatum: cum antea impius iste cruce Dominicæ in unum congestas conernaverit. Hujus Petri de Bruiis impias hæreses secuti sunt pene omnes qui post illum fuerunt hæretici: ut mirro hæreticorum patens dici possit. Quin etiam Arnaldus de Brixia illius sectatus est errores. De quo hoc Otto Frisingensis scribit: Is a studio e Galhis in Italiam revertens, religiosum habitum, quo amplius decipere possit, induit: omnia lacerans, omnia rodens, nemini parcens: clericorum & episcoporum derogator, monachorum persecutor, laicorum tantum adulans. Dicebat enim nec clericos proprietatem, nec episcopos regalia, nec monachos possessiones habentes, aliqua ratione posse salvari: cunctaque hæc principis esse, ab ejusque beneficentia in usum tantum laicorum cedere oportere. Præter hæc, de sacramento altaris, de baptismo parvulorum, non sane dicitur sensisse. Hæc Otto. Quare Innocentius pontifex, tum ad hæreses damnandas, tum ad schismaticos reprimendos, ac depravatos mores corrigendos, prædecessorum sanctorum pontificum exempla secutus, in universale Comæ indixit concilium: & convocatis ex universis Christiani orbis partibus patriarchis, archiepiscopis, & episcopis, & aliarum ecclesiarum prælatis, mille circiter convenere, ut gravissimi illius temporis scriptores testantur: & in Lateranensi ecclesia illud celebrandum curavit. In quo hæretici damnantur, & inter cæteros Arnaldus de Brixia, qui tum in Vrbe degebat: Petri Leonis, aliorumque schismaticorum acta rescinduntur: & ad pristinam ecclesiasticam disciplinam restituendam aliqua statuuntur decreta. Inter que illud præcipuum. Quod, cum per id tempus sacerdotibus & clericis honor, quem par erat, non deferretur, sententiam excommunicationis tulit pontifex in eos qui violentas manus in clericos injecerint. Prohibuit etiam militum torneamenta, in quibus cædes hominum & animarum pericula semper imminet. Quæ a posterioribus pontificibus & conciliis & innovata & confirmata fuerit.

TITVLI CANONVM
CONCILII LATERANENSIS GENERALIS.

AB INNOCENTIO PAPA II. CELEBRATI.

1. De simoniace ordinatis.
 2. Vt pro beneficiis & rebus omnibus sacris nihil detur.
 3. Vt excommunicatos a suis episcopis nullus recipiat.
 4. Vt careant beneficiis ecclesiasticis qui admoniti officii ab episcopis, emendari nolunt.
- Concil. general. Tom. X.

- A 5. Ne clericorum morientium bona diripiantur.
6. Vt subdiaconi uxorati, aut concubinariis, officio & beneficio careant.
7. Ne quis Missas sacerdotum uxoratorum vel concubinariorum audiat.
8. Vt sanctimoniales non nubant.
9. Vt monachi & regulares canonici, leges temporales & medicinam non discant.
10. Ne laici decimas vel ecclesias retineant, &c.
11. Quanam persona semper secura esse debeant.
12. Quibus diebus vregna custodienda.
13. De usurariis.
14. Ne milites in nudinis vel feris decertent.
15. Vt excommunicetur clerici percussor, & qui manus iniecerit in eum qui ad ecclesiam vel cœmeterium confugit.
16. Vt nullus beneficia hereditario jure sibi vendicat.
17. Vt consanguinei non conjungantur.
18. De incendiariis.
19. De episcopo qui excommunicatum pro incendio absoluerit.
20. Vt principes consulis episcopis justitiam faciant.
21. De filiis presbyterorum.
22. De falsa penitentiâ.
23. De his qui sacramenta damnant.
24. Ne pro christmate, oleo sacro, & sepultura, precium exigatur.
25. Vt beneficia de manu laica nullus accipiat.
- C 26. Vt sanctimoniales in privatis domiciliis non habitent.

CANONES.

I. De simoniace ordinatis.

Statuimus, si quis simoniace ordinatus fuerit, ab officio omnino cadat quod illicitè usurpavit.

II. Vt pro beneficiis & rebus omnibus sacris nihil detur.

Si quis præbendam, vel prioratum, seu decanatum, aut honorem, vel promotionem aliquam ecclesiasticam, seu quodlibet sacramentum ecclesiasticum, utpote christma, vel oleum sanctum, consecrationes altarium, vel ecclesiarum, interveniente execrabili ardore avaritiæ per pecuniam acquisivit: honore male acquisito careat, & emptor, atque venditor, & interventor, nota infamiæ percellantur. Et nec pro pastu, nec sub obtentu alicujus consuetudinis ante vel post a quoquam aliquid exigatur, vel ipse dare præsumat: quoniam simoniacum est: sed libere, & absque imminutione aliqua, collata sibi dignitate atque beneficio perfruatur.

I II. Vt excommunicatos a suis episcopis nullus recipiat.

A suis episcopis excommunicatos, ab aliis suscipi modis omnibus prohibemus. Qui vero excommunicato, antequam ab eo qui eum excommunicaverit absolva-

Rrr iij tur,

ANNO
CHRISTI
1139.

ANNO
CHRISTI1139.
21. q. 4.
c. 5.

tur, scienter communicare præsumperit, A
pari sententiæ teneatur obnoxius.

IV. *Vt careant beneficiis ecclesiasticis qui
admoniti officii ab episcopis, emendari
nolunt.*

Præcipimus etiam quod tam episcopi
quam clerici, in statu mentis, in habitu
corporis, Deo & hominibus placere stu-
deant, & nec in superfluitate, scissura,
aut colore vestium, nec in tonsura, in-
tuentium, quorum forma & exemplum
esse debent, offendant aspectum: sed po-
tius quæ eos deceat sanctitatem præ se
ferant. Quod si moniti ab episcopis, emen-
dari noluerint, ecclesiasticis careant be-
neficiis.

12. q. 2. c.
48.

V. *Ne clericorum morientium bona diri-
piantur.*

Calched.
can. 22.

Illud autem, quod in sacro Calchedo-
nensi constitutum est concilio, irrefragabi-
liter conservari præcipimus. Vt videli-
cet decedentium bona episcoporum a nullo
omnino hominum diripiantur, sed ad
opus ecclesiæ & successoris sui in libera
œconomi & clericorum permaneant pote-
state. Cesset igitur de cætero illa detesta-
bilis & sæva rapacitas. Si quis autem a-
modo hoc attentare præsumperit, ex-
communicationi subjaceat. Qui vero mo-
rientium presbyterorum vel clericorum
bona rapuerint, simili sententiæ subji-
ciantur.

dist. 28.
c. 2.

VI. *Vt subdiaconi uxorati aut concubinarij,
officio & beneficio careant.*

Decernimus etiam ut ii, qui in ordine
subdiaconatus, & supra, uxores duxerint,
aut concubinas habuerint, officio atque
ecclesiastico beneficio careant. Cum enim
ipsi templum Dei, vasâ Domini, sacra-
rium Spiritus sancti debeant esse & dici:
indignum est eos cubilibus & immunditiis
deservire.

VII. *Ne quis Missas sacerdotum uxoratorum
vel concubinariorum audiat.*

27. q. 1.
c. 49.

Ad hæc prædecessorum nostrorum Gre-
gorij septimi, Urbani, & Paschalis Roma-
norum pontificum vestigiis inhærentes,
præcipimus ut nullus Missas eorum audiat
quos uxores vel concubinas habere cogno-
verit. Vt autem lex continentiæ, & Deo
placens munditia in ecclesiasticis personis
& factis ordinibus dilatetur: statuimus
quatenus episcopi, presbyteri, diaconi,
subdiaconi, regulares canonici, & mo-
nachi atque conversi professi, qui sanctum
transgredientes propositum, uxores sibi co-

mulare præsumperint, separentur. Hujus-
modi namque copulationem, quam con-
tra ecclesiasticam regulam constat esse con-
tractam, matrimonium non esse cen-
semus. Qui etiam abinvicem separati, pro
tantis excessibus condignam penitentiam
agant.

VIII. *Vt sanctimonialia non nubant.*

Idipsum quoque de sanctimonialibus
feminis, si, quod abest, nubere atten-
taverint, observari decernimus.

IX. *Vt monachi & regulares canonici, leges
temporales & medicinam non discant.*

Prava autem consuetudo, prout acce-
pimus, & detestabilis inolevit, quoniam
monachi, & regulares canonici, post sus-
ceptum habitum & professionem factam,
sperera beatorum magistrorum Benedicti &
Augustini regula, leges temporales &
medicinam gratia lucri temporalis addi-
sunt. Avaritiæ namque flammis accensi,
se patronos causatum faciunt: & cum
psalmodiæ & hymnis vacare debeant, glo-
riosa vocis consiliis nunimino, allegatio-
num suarum variare, justum & injus-
tum, fas nefasque confundunt. Attestan-
tur vero imperiales constitutiones, absurdum,
immo & opprobrium esse clericis,
si peritos se velint discepcionem esse fo-
rensiem. Huiusmodi temeratores gravi-
ter feriendo apostolica autoritate decer-
nimus. Ipsi quoque, neglecta animarum
cura, ordinis sui propositum nullatenus
attendentes, pro detestanda pecunia fan-
nitatem pollicentes, humanorum curatores
se faciunt corporum. Cumque impudicus
oculus, impudici cordis sit nurius: illa, de
quibus loqui erubescit honestas, non de-
bet religio pertractare. Vt ergo ordo mo-
nasticus & canonicus, Deo placens in san-
cto proposito inviolabiliter conserverur:
ne hoc ulterius præsumatur apostolica au-
toritate interdiciamus. Episcopi autem, ab-
bates, & priores, tantæ enormitati consen-
tientes, & non corrigentes, propriis hono-
ribus spoliuntur, & ab ecclesiæ liminibus
arceantur.

X. *Ne laici decimas vel ecclesias reti-
neant, &c.*

Decimas ecclesiarum, quas in usu pie-
tatis concessas esse canonica demonstrat
autoritas, a laicis possideri apostolica au-
toritate prohibemus. Sive enim ab epi-
scopis, vel regibus, vel quibuslibet per-
sonis eas acceperint, nisi ecclesiæ reddide-
rint, sciant se sacrilegij crimine commit-
tere, & periculum aternæ damnationis
incurrere.

incurrete. Præcipimus etiam ut laici, qui ecclesias tenent, aut eas episcopis restituant, aut excommunicationi subiaceant. Innovamus autem & præcipimus, ut nullus in archidiaconum vel decanum, nisi diaconus vel presbyter, ordinetur: archidiaconi vero, decani, vel prepositi, qui infra ordines prænominatos existunt, si inobedientes ordinari contempserint, honore suscepto priventur. Prohibemus autem ne adolescentibus, vel infra sacros ordines constitutis, sed qui prudentia & merito vitæ clarescunt, prædicti concedantur honores. Præcipimus etiam ne conductiis presbyteris ecclesiæ committantur: & unaquæque ecclesia, cui facultas suppetit, proprium habeat sacerdotem.

XI. *Quenam persona semper secure esse debeant.*

Præcipimus etiam ut presbyteri, clerici, monachi, peregrini, & mercatores, & rustici euntes, & redeuntes, & in agricultura persistentes, & animalia cum quibus aratur, & semina portant ad agrum, & oves, omni tempore securi sint.

XII. *Quibus diebus tregna custodienda.*

Tregnam autem ab occasu solis in quarta feria usque ad orrum solis in secunda feria, & ab adventu Domini usque ad octavas epiphaniæ, & a quinquagesima usque ad octavam paschæ, ab omnibus inviolabiliter observari præcipimus. Si quis autem tregnam frangere tentaverit, post tertiam commonitionem, si non satisfecerit, episcopus suus in eum excommunicationis sententiam dicat, & scriptam episcopis vicinis annunciet. Episcoporum autem nullus excommunicatum in communionem suscipiat, immo scripto susceptam sententiam quisque confirmet. Si quis autem hoc violare præsumpserit, ordinis sui periculo subiacebit. Et quoniam funiculus triplex difficile rumpitur: præcipimus, ut episcopi ad solum Deum & salutem populi habentes respectum, omni tepiditate seposita, ad pacem firmiter tenendam murum sibi consilium & auxilium præbeant, neque hoc alicuius amore aut odio prætermittant. Quod si quis in hoc Dei opere tepidus invenus fuerit, damnum propriæ dignitatis incurrat.

XIII. *De usurariis.*

Porro detestabilem & probrosam Divinis & humanis legibus per scripturam in veteri & in novo testamento abdicatam: illam, inquam, insatiabilem sceneratorum rapacitatem damnamus, & ab omni eccle-

siastica consolatione sequestramus: præcipientes, ut nullus archiepiscopus, nullus episcopus, vel cuiuslibet ordinis abbas, seu quisvis in ordine & clero, nisi cum summa cautela, usurarios recipere præsumat, sed in tota vita infames habeantur: &, nisi restituerint, Christiana sepultura priventur.

XIV. *Ne milites in nundinis vel feriis decertent.*

Detestabiles autem illas nundinas, vel ferias, in quibus milites ex conducto convenire solent, & ad ostentationem virium suarum & audaciæ remerarie congregiuntur, unde mortes hominum & animarum pericula sæpe proveniunt, omnino fieri interdiciunt. Quod si quis eorum ibidem mortuus fuerit, quamvis ei poscenti penitentia & viaticum non negetur, ecclesiastica tamen careat sepultura.

XV. *Vt excommunicetur clericus percussor, & qui manus iniecerit in eum qui ad ecclesiam vel cimiterium confugit.*

Item placuit, ut si quis suadente diabolo huius sacrilegii reatum incurrit, quod in clericum vel monachum violentas manus iniecerit, anathematis vinculo subiaceat: & nullus episcoporum illum præsumat absolvere, nisi mortis urgente periculo, donec apostolico conspectui præsentetur, & eius mandatum suscipiatur. Præcipimus etiam, ut in eos, qui ad ecclesiam vel cimiterium confugerint, nullus omnino manum mirrere audeat. Quod si fecerit, excommunicetur.

XVI. *Vt nullus beneficia hereditario iure sibi vendicat.*

Indubitatum est, quoniam honores ecclesiastici, sanguinis non sunt sed meriti: & ecclesia Dei non hereditario iure aliquem, neque secundum carnem, successorem expectat, sed ad sua regimina, & officiorum suorum dispensationes, honestas, sapientes, & religiosas personas exposcit. Propterea autoritate prohibemus apostolica, ne quis ecclesias, præbendas, præposituras, capellanas, aut aliqua ecclesiastica officia, hereditario iure valeat vendicare, aut expostulare præsumat. Quod si quis improbus aut ambitionis reus, atrentare præsumpserit: debira pœna multabitur, & postulatis carebit.

XVII. *Vt consanguinei non conjungantur.*

Sane coniunctiones consanguineorum omnino fieri prohibemus. Huiusmodi namque incestum, qui fere, stimulanre humani generis inimico, in usum versus est. san-

ANNO
CHRISTI
1139.

8. q. 1. c. 7.

spotum

ANNO
CHRISTI
1139.

ctorum patrum instituta, & sacrosancta Dei
detestatur ecclesia; leges etiam sæculi de
tali contubernio natos infames pronun-
ciant, & ab hereditate repellunt.

23. q. 8. c. 32

XVIII. De incendiariis.

Pessimam siquidem, & depopulatricem,
& horrendam incendiariorum malitiam au-
toritate Dei, & beatorum apostolorum Pe-
tri & Pauli omnino detestamur, & interdi-
cimus: hæc etenim pestis, & hostilis vasti-
tas, omnes alias deprædationes exuperat.
Quæ quantum populo Dei sit damnosa,
quantumque detrimentum animabus & B
corporibus inferat, nullus ignorat. Assur-
gendum est igitur, & omni modo laboran-
dum, ut tanta clades, tantaque pernicies,
pro salute populi eradicetur, & extirpetur.
Si quis igitur post huius nostræ prohibiti-
onis promulgationem malo studio, sive pro
odio, sive pro vindicta, ignem apposuerit,
vel apponi fecerit, aut appositoribus consi-
lium vel auxilium scienter tribuerit, ex-
communicetur. Et si mortuus fuerit incen-
diarius, Christianorum careat sepultura.
Nec absolvatur nisi prius, damno cui intulit
secundum facultatem suam refarcito, C
iuret se ulterius ignem non appositurum.
Pœnitentia autem ei "detur, ut Hierosoly-
mis aut in Hispania in servitio Dei per an-
num integrum permaneat.

"al. vide-
tur facta
male23. q. 8.
c. 32.XIX. De episcopo qui excommunicatum pro
incendio absoluerit.

Si quis autem archiepiscopus, vel epi-
scopus hoc relaxaverit: damnum restituat,
& per annum ab officio episcopali ab-
stineat.

23. q. 8.
c. 32.XX. Vt principes consultis episcopis iustitiam
faciant.

Sane regibus & principibus facultatem
faciendæ iustitiæ, consultis archiepiscopis
& episcopis, non negamus.

XXI. De filiis presbyterorum.

Presbyterorum filios a sacri altaris mini-
steriis removendos decernimus: nisi aut in
cœnobiis aut in canonicis religiose fuerint E
conversati.

de pœnit.
dist. 5. c. 8.

XXII. De falsa pœnitentia.

Sane quia inter cætera unum est quod
sanctam maxime perturbat ecclesiam, falsa
videlicet pœnitentia: confratres nostros &
presbyteros admonemus, ne falsis pœni-
tentiis laicorum animas decipi, & in infer-
num pertrahi patiantur. Falsam autem pœ-
nitentiam esse constat, cum spretis pluri-

"al. fratres
nostros c-
piscopos &
presbyte-
ros.

abus, de uno solo pœnitentia agitur: aut
cum sic agitur de uno, ut non discendatur
ab alio. Vnde scriptum est: *Qui totam legem
observaverit, offendit autem in uno, factus est
omnium reus*: scilicet quantum ad vitam
æternam. Sicut enim, si peccatis esset om-
nibus involutus, ita si in uno tantum man-
eat, æternæ vitæ ianuam non intrabit.
Falsa etiam sit pœnitentia, cum pœnitens
ab officio vel curiali vel negotiali non re-
cedit, quod sine peccato agi nulla ratione
prævalet: aut si odium in corde gestetur,
aut si offenso cuilibet non satisfiat, aut si
offendenti offensus non indulgeat, aut si
arma quis contra iustitiam gerat.

XXIII. De his qui sacramenta damnant.

Eos autem qui religiositatis speciem si-
mulantes, Domini corporis & sanguinis sa-
cramentum, baptismi puerorum, sacerdo-
tium, & cæteros ecclesiasticos ordines, &
legitimarum damnant fœdera nuptiarum,
tanquam hæreticos ab ecclesia Dei pelli-
mus, & damnamus, & per potestates exte-
ras coerceri præcipimus. Defensores quo-
que ipsorum eiusdem damnationis vinculo
innodamus.

XXIV. Ne pro chrismate, oleo sacro, &
sepultura, precium exigatur.

Illud quoque adiciendum præcipimus,
ut pro chrismatis, olei sacri, & sepulturæ
acceptio, nullum venditionis precium
exigatur.

XXV. Vt beneficia de manu laica nullus
accipiat.

D Si quis præposituras, præbendas, vel
alia ecclesiastica beneficia de manu laici
acceperit, indigne suscepto careat benefi-
cio. Iuxta namque decreta sanctorum pa-
trum, laici, quamvis religiosi sint, nullam
tamen habent disponendi de ecclesiasticis
facultatibus potestatem.

XXVI. Vt sanctimoniales in privatis
domiciliis non habitent

Ad hæc perniciosam & detestabilem
consuetudinem quarundam mulierum,
quæ licet neque secundum regulam beati
Benedicti, neque Basilii, aut Augustini vi-
vant, sanctimoniales tamen vulgo censer
desiderant, aboleri decernimus. Cum enim
iuxta regulam degentes in cœnobiis, tam
in ecclesia quam in refectorio atque dor-
mitorio communiter esse debeant: pro-
pria sibi ædificant receptacula, & privata
domicilia, in quibus sub hospitalitatis ve-
lamine passim hospites & minus religiosos,
contra sacros canones & bonos mores susci-
pere

18. c.
c. 23.

pere nullatenus erubescunt. Quia ergo A
omnis qui male agit odit lucem, ac per hoc
ip[s]a absconditæ in inuoluto rabernacu-
lo opinantur se posse latere oculis iudicis
cuncta cernentis: hoc tam inhonestum de-
testandumque flagitium ne ulterius fiat,
omnimodis prohibemus, & sub pœna ana-
thematis interdiciamus.

XXVII. *Ne sanctimoniales cum canonicis
vel monachis psallant in eodem choro.*

Simili modo prohibemus, ne sanctimo- B
niales simul cum canonicis vel monachis
in ecclesia in uno choro conveniant ad psal-
lendum.

XXVIII. *De electione episcoporum.*

Obcunctibus sane episcopis, quoniam ul-
tra tres menses vacare ecclesias prohibent
parrum sanctiones, sub anathemate inter-
dicimus, ne canonici de sede episcopali ab
electione episcoporum excludant religiosos
viros, sed eorum consilio honesta & idonea C
persona in episcopum eligatur. Quod si ex-
clusis eisdem religiosis electio fuerit celebra-
ta: quod absque eorum assensu & cõvenien-
tia factum fuerit, irritum habeatur & vacuum.

XXIX. *De ballistariis & sagittariis.*

Artem autem illam mortiferam & Deo
odibilem ballistariorum & sagittariorum
adversus Christianos & catholicos exerce-
ri de cætero sub anathemate prohibemus.

XXX. *Ut ordinationes a schismaticis factæ,
irritæ sint.*

Ad hæc ordinationes factas a Petro Leo-
nis & aliis schismaticis & hæreticis evacua-
mus, & irritas esse censemus.

*** ACTA CONCILII.

Ex chronico Mautiniacensi.

INNOCENTIVS tamdiu Pifæ demoratus est,
quoadusque Petrus apostolicæ sedis dignita-
tem morte terminante reliquit. Et tunc Romam
regrediens, & suæ & alterius partis favore &
acclamatione honorifice susceptus, & in summi
pontificis honorem gloriose est sublimatus. Et
quod prius ex parte tenuit, ex toto possidere
perfecte & integre cepit. Qui post illius quæ
inter ipsum & Petrum fuerat altercationis placationem,
universalis ecclesiæ principale concilium
Romæ aggregar: ut in ipso, imminentes ecclesiæ
necessitates decerneret ordinet & disponat.

Facto igitur incomparabili omnium prælato-
rum conventu, ipse ut erat habitus preciposita
Concil. general. Tom. X.

te excellentior, ip[s]us etiam faciei aspectu aliis
reuerentior, ut etiam doctrinali litterarum scientia
eminentior: de rebus quæ opportuniore videbantur
tractaturus, inter alios assurgens ita exorsus est.
Ad vos, inquit, sermonis mei summa ex toto
dirigitur, qui non semen Chanaan, sed heredes
speciales estis, & filii excelsi omnes.

Qui pro Divinæ genituræ signis armillam continentia,
baculum rigoris & iustitiæ, anulum perfectionis
vero Iuda suscipientes, ea per diceretionis
modum in brachio, in manu, in digito gestatis,
& qui unus cum Deo si iritus effecti, nihil aliud
sapitis. Vos, inquam, quorum astuta provisio
super curam animarum in- vigilat: quibus ip[s]us
authenticæ nuncupationis dignitas, proprietatem
operationis inoculat. Nostis, quia Roma caput
est mundi, & quia a Romani pontificis licentia
ecclesiastici honoris cellitudo quasi feodalis
juris consuetudine suscipitur, & sine ejus
permissione legaliter non tenetur. Scitis etiam,
quia ejus proprium est, ut dissentientes pacifice,
& confusa sapienter dissonat & ordinet. Porro,
impossibile est, ut unguentum in barbam
descendat, si in capite non redundat. Debile
namque caput, rotundum dat debile corpus.
Neque in usu est, ut quemlibet ægrotum ille
medicus curet, quem ejusdem infirmitatis cruciatus tenet. Et si a Deo
per malitiam pontifex summus disjungitur,
vix effici potest, ut per eum Deo alii reconcilientur.
Igitur quotiescumque veteris hostis contra
pacem quæ a Deo in terra hominibus bonæ
voluntatis datur, & adversus canonica instituta
venenum sum caput conatur attollere: roties
ab illa fortiter muliere, quæ a Salomone
commendatur, zelosus iustitiæ conteri debet,
ne si primo aut secundo conflictu impune
superaverit, perniciosius postmodum insoleat.
Longè etenim ante nos dictum est, venena
invidiæ posse quidem ratione superari, sed
difficile conquiescere. Quæ dum sape auditu
percepta cognovimus, nec ea tamen ipso
effectu manifestante experti sumus. Et quod
sine lacrymis dicendum non est, eo usque
servati sumus, ut viderimus fas omni calcari,
potestate pro jure uti, patriæ leges solvi,
negari jus viventibus, pacem civibus, Divini
cultus observantiam prævaricari. Oportet
denique uberiori quadam deploratione &
miserrimo ejulatu præire nos funus quoddam
maternæ solemnitatis, & velut quasdam
exequias prosequi Divini mysterii intermissa
obscure quia, provocante nos presumptuosum
quorundam instinctu, qui non intelligentes
mensuram suam: sed sicut Nemroth quoddam
confusio nis turrem contra Dominum erigere
conatus est, sic isti contra Deum, quia Spiritus
sanctus Deus est, & adversum Christum
ejus, cervicosis tatis suæ profanum tumorem
moliti sunt attollere, & segregati inter se
diversitatis errorum, quasi per dissonantiam
linguarum, ab unitate ecclesiæ divisi, in
Spiritum sanctum offenderunt: quia unitatem
cum fratribus non tenentes, caritatis gratia
privati sunt. Qui enim ecclesiæ non diligunt
unitatem, non habet Dei caritatem. Verba
siquidem Augustini testantur, quoniam quisquis
a catholica ecclesia fuerit sepatatus, quæ
nihil laudabiliter se vivere æstimet, hoc solo
sere quod a Christi unitate disjunctus est, non
habet vitam in se, sed ira Dei manet super eum.
Eorum igitur

ANNO
CHRISTI
1139.

igitur qui tales sunt improbanda temeritas, nostri
» livoris, immo iustæ indignationis, incentiva cau-
» sa extitit: qui ruptis Divinæ ordinationis vincu-
» lis, sacerdotalis reverentiæ curam non habentes,
» tanti nominis auctoritatem, & spiritualis gratiæ
» potestatem, prosternere & annihilare temere ve-
» runt. Eo per se ascendentes, quo nec canonica-
» rum auctoritas institutionum provexit, nec ra-
» tionabilium virorum voluntas permisit. Igitur
» quia præcepta Divinæ legis, & sanctorum ca-
» nonum irrefragabiles sanctiones, serraenta fue-
» runt in pace ecclesiæ, arma esse debent in tem-
» pore belli. Et quæ diu intacta remanserunt, in
» tam exitiali necessitate festinanter arripienda
» sunt.

His & huiusmodi assertionibus dominus apo-
stolicus cæteris prælatis Divini sermonis favos
impertiens, omnibus propatula ratione ostendit,
quod Petrus Leonis, non aliorum assentatione,
immo rapina, se apostoli Petri vicariò fecisset æ-
qualem. Cunctisque religiosis viris, quibus illud
detestabile schisma displicuerat, verbis ejus cum
magna laude unanimiter acclamantibus, respon-
dit: Vnde quia inordinate persona inordinata
» sunt decreta, quodcumque ille statuerat, destrui-
» mus; quoscumque exaltaverat, degradamus; &
» quorquor consecraverat, exordinamus & depo-
» nimus. Et quicumque per Girardum Engolif-
» mensem ad altaris officium accesserunt, aposto-
» lica auctoritate interdiciamus, ne ipsum impleant,
» & in illo ordinis gradu perenniter demorantes,
» ad superiorem non ascendant.

His dictis, singulos quos reos cognoverat prop-
riis nominibus exprimens, eisque cum indigna-
tione & jurgio exprobrans, pastorales baculos de
manibus violentè arripuit, & pontificalia pallia,
in quibus summa dignitas consistit, de humeris
verecundose abstulit. Ipsos quoque anu-
los, in quibus ad ipsos pertinens ecclesiæ des-
ponsatio exprimitur, sine respectu misericordiæ
abstulit.

Gaufridus etiam Carnotensis episcopus, ut su-
pra dictum est, totius Aquitanie legatus, accepta
domni papæ præceptione, omnem Gallie regio-
nem, ipsius quoque Aquitanie, studiose circumiens,
omnia sanctorum ecclesiarum altaria, quæ vel
Girardus ille seditionis autor & obtentor, vel Gilo
Tusculanensis episcopus, aut eorum complices,
christianis unktionis benedictione in illius odiosi
schismatis tempore consecraverant, propriis ma-
nibus dissipavit, nec relinquens lapidem super la-
pidem, quem non destrueret, solo funditus ada-
quavit: & ratione dictante, alia eorum loco re-
stituitur curavit.

ALIA IN HOC CONCILIO GESTA ex variis autoribus a Binio collecta.

DE tempore, causa, actisque concilii, & de nu-
mero episcoporum, qui huic concilio plenario &
ecumenico interfuerunt. Vrspergensis in chronico ista
habet qua sequuntur: Anno Domini MCCCXXXIX. qui
est primus Conradi regis, Innocentius papa, facta
plenaria synodo, ut quidam dicunt, fere mille epi-
scoporum, mediante quadragesima totam partem
Leonis, pseudopontificem Petrum Leonis filium in-
telligit, condemnavit, cum ordinatione illius. Ea-
dem ipsdem fere verbis Otto Frisingensis huius tem-
poris scriptor celeberrimus refert libro 7. cap. 23.

Proxima media quadragesima synodus maxima cir-
citer mille episcoporum, præside Romæ summo
pontifice Innocentio, celebratur: ibique, post mul-
ta salutifera decreta promulgata, schismatici, qui
parti Petri Leonis saverant, damnantur. Hæc Otto
Frisingensis. *Quibus de causis pontifex hanc syno-
dam convocavit, cui ipse præfedit, congregatam
voluerit, intelliges ex iis qua supra in vita Innocen-
tii commemoravi. Quod ad diem spectat, in scripto
chronico Beneventano hæc de ejusdem concilii certa
die: Hoc anno præfatus apostolicus Innocentius,
octavo die intrante mensis Aprilis, Romæ syno-
dum celebravit. Ad cuius facti conventus præsen-
tiam, archiepiscopi, episcopi, & abbates innumeri
convenērunt: ibique inter cætera, quæ Spiritu
sancto mediante statuta sunt, vinculis ex communi-
cationis alligavit regem Rogerium prædictus apo-
stolicus Innocentius in præsentia omnium catholi-
corum virorum qui convenērunt, & omnes ejus
sequaces.*

In hoc eodem magno, immo maximo concilio Late-
ranensi, inter alia delata est accusatio adversus Arnal-
dum de Brixia recentem hereticum, discipulum Petri
Abaelardi. De Arnaldo sive Arnaldo vel Arnolphe,
ita varie nominatus reperitur, hæc habet Otto Frisingensis
sui temporis rerum gestarum scriptor: Accessit
ad hujus seditiosi facinorosum argumentum, quod Arn-
olphus quidam Brixienfis, de quo supra dictum
est, sub typo religionis, & ut evangelicis verbis
utar, sub ovina pelle lupum gerens, Urbem ingres-
sus, ad factionem istam, nempe ut revocaret anti-
quum senatum, cui & summam rerum committeret,
rudis populi animis præmolli dogmate ad animosita-
tem accensis, innumeram post se duxit, immo se-
dixit, multitudinem. Arnaldus iste ex Italiæ civita-
te Brixia oriundus, ejusdemque ecclesiæ clericus, ac
tantum lector ordinatus, Petrum Abaelardum olim
præceptorem habuerat: vir quidem naturæ non
hebetis, plus tamen verborum profluvio quam sen-
tentiarum pondere copiosus, singularitatis amator,
novitatis cupidus, cuiusmodi hominum ingenia ad
fabricandas hæreses schismaticumque perturbaciones
sunt prona. Is a studio e Galliis in Italiam rever-
tens, religiosum habitum, quo amplius decipere
posset, induit, omnia lacerans, omnia rodens, ne-
mini parcens: clericorum ac episcoporum derogator,
monachorum persecutor, laicis tantum adularis.
Dicebat enim nec clericos proprietatem, nec epi-
scopos regalia, nec monachos possessiones haben-
tes, aliqua ratione posse salvari: cunctaque hæc
principis esse, ab ejusque beneficentia in usum
tantum laicorum cedere oportere. Præter hæc de
sacramento altaris & baptismo parvulorum non
sane dicitur sensit. His aliisque modis, quos lon-
gum est enumerare, dum Brixiensem ecclesiam per-
turbaret, laicisque terræ illius, prurientes erga cle-
ricum aures habentibus, ecclesiasticæ malitiose ex-
poneret paginas, in magno concilio Romæ sub
Innocentio habito, ab episcopo civitatis illius, viri-
isque religiosus accusatur. Romanus ergo pontifex,
ne perniciosum dogma ad plures seiperet, im-
ponendum viro silentium decernit: sicque factum
est. Ita homo ille de Italia fugiens, ad transalpi-
na se contulit: ibique in oppido Germaniæ Ture-
go, officium doctoris assumens, perniciosum dogma
aliquot diebus seminavit, &c. Subjicit de rebus ab eo
gestis sub Eugenio post obitum Innocentii, cum Romæ se
contulit. Porro non inanem Arnaldi prædicationem fuisse
Romanis, sed renovasse senatum, & adversus propin-
quos

quos Tiburtinus praelia cepisse, inferius suo loco dicitur.

Sed haud ingratum erit Guntherum Liguinum versibus ita canentem audire, hujus temporis scriptorem eximium:

Cujus origo mali, tantæque voraginis
autor

Exiit Arnoldus, quem Brixia protulit orta
Pestifero, tenui nutrit Gallia sumptu,
Edocuitque diu: tandem natalibus oris
Redditus, assumpta sapientis fronte, deserto
Fallebat sermone rudes, clerumque procaci
Infestans odio, monachorum acerimus hostis,
Plebis adulator, gaudens popularibus auris,
Pontifices, ipsumque gravi corroderet lingua
Audebat papam, scelerataque dogmata vulgo
Diffundens, variis implebat vocibus aures.
Nil proprium cleri, fundos & prædia nullo
Iure sequi monachos, nulli fiscalia jura
Pontificum, nulli curæ popularis honorem
Abbatum, sacras referens concedere leges.

Omnia principibus terrenis subdita, tantum
Committenda viris popularibus atque regenda.

Illis primitias, & quæ devotio plebis
Offerat, & decimas castos in corporis usus,
Non ad luxuriam, sine oblectamina carnis
Concedens: mollesque cibos, cultusque nitorem,

Illicitosque toros, lascivaque gaudia cleri,
Pontificum fastus, abbatum denique laxos
Damnabat penitus mores, monachosque superbos.

Veraque multa quidem, nisi tempora nostra
fideles.

Respuerent monitus, falsis admixta monebat.
Et, fateor, pulcrum fallendi noverat artem:
Veris falsa probans, quia tantum falsa loquendo

Fallere nemo potest: veri sub imagine falsum
Influit, & furtim deceptas occupat aures.
Articulos etiam fidei certumque tenorem
Non satis exactâ stolidus pietate fovebat,
Impia mellifluis admiscens toxica verbis.

Ille suam vecors in clerum pontificemque,
Atque alias plures adeo commoverat urbes,
Ut jam ludibrio sacer extremoque pudori
Clerus haberetur. Quod adhuc, ni fallor, in illa

Gente nocer, multumque sacro detruncat
honori.

Mox in concilio Romæ damnatus ab illo
Præfule, qui numeros vitium contingere
nostros

Nomen ab innocua ducit laudabile vita:
Territus, & miseræ confusus imagine culpæ,
Fugit ab urbe sua, transalpini que receptus,
Qua sibi vicinas Alemannia suspicit Alpes,
Nomen ab Alpino ducens (ut fama) Lemanno,
Nobile Turegum, doctoris nomine falso
Infedit, totamque brevi fuit tempore terram
Pestifidus impuri fœdavit dogmatis aura.
Vnde venenato dudum corrupta sapore,
Et nimium falsi doctrinæ vatis inhærens,
Servat adhuc vna gustum gens illa paternæ.

*** Ibidem excommunicatum esse Rogerum Siciliae regem Anacleti antipapæ fautorem, refert chronicon Beneventanum Falconis: ex quo & discimus inchoatam esse hanc synodum viii. Aprilis. Hoc anno, Concil. general. Tom. X.

inquit, præfatus apostolicus Innocentius, octavo die intrante mensis Aprilis, Romæ synodum celebravit. Et paulo post: Ibi inter cætera, quæ, Spiritu sancto mediante, statuta sunt, vinculis excommunicationis alligavit regem Rogerium in præsentia omnium catholicorum virorum, qui convenerat, & ejus omnes sequaces.

ANNO
CHRISTI
1139.

CONCILIVM VVINTONIENSE I.

ANNO
CHRISTI
1139.

pro immunitate ecclesiastica, contra regem Stephanum, qui castella ecclesiæ invaserat, & episcopos nonnullos carceribus mancipaverat, celebratum anno domini mcccxxxix. iiii. Kal. Septembris tempore Innocentii papæ secundi.

CAVSAM A M a concilio VVilhelmus Malmesburien-
sis l. b. 2. historia novelle his verbis describit:
Anno Dominicæ Incarnationis mcccxxxix. venenum
malitiæ diu in animo Stephani regis nutritum, tan-
dem erupit in publicum. Serebantur in Anglia ru-
mores, jam jamque venturum e Normannia comitem
Robertum cum sorore. Qua spe cum multi a
rege non solum animo, sed & factis deficerent, ipse
injurias suas multorum dispendiis farsiebat. Plures
etiam, pro sola suspitione diversarum contra se par-
tium, in cura sua contra decem regnum captos; & ad
redemptionem castellorum, & ad quascumque volu-
it conditiones abduxit. Erant tunc duo in Anglia
episcopi potentissimi, Rogerius Salesberienfis, &
nepos ejus ex fratre Alexander Lincolnienfis. Alexander
ad tutamen, ut dicebat, & dignitatem episcopii,
castellum de Neuvverche construxerat. Rogerius,
qui ædificiorum constructiope magnanimum se videri
vellet, plura apud Scireburnam, & apud Divisam,
multum terrarum ædificiis amplexus, turritis moles
erexerat. Apud Malmesberiam in ipso cœmeterio ab
ecclesia principali vix jactu lapidis castellum incho-
averat. Castellum Salesberien- quod regii juris
proprium esset, ab Henrico rege impetratum, muro
cinctum, custodiæ suæ attraxerat. His moti quidam
potentes laici, qui se a clericis & opum congerie &
municipiorum magnitudine superatum iri dolerent,
cæcum intra pectus vulnus alebant invidiæ. Itaque
conceptas querimonias regi effundunt, episcopos obli-
tos ordinis in castellis ædificandis insanire, nulli
dubium esse debere quin hæc ad perniciem regis
fierent omnia, dum illi statim ut venisset imperatrix
cum traditione castellorum dominæ occurrerent,
patronorum scilicet beneficiorum memoria inducti.
Prævenientes ergo citius, & ad deditionem munitionum
arctandos, alioquin regem seram pœnitentiam actu-
rum, cum in potestate hostium videret, quæ, si
speret, sibi apponere potuisset. Hæc oprimates læ-
pius. Ille, quamvis eis nimio esset favore obnoxius,
aliquamdiu auribus suis blandientes dissimulavit
audire, molliens dilationis amaritudinem, vel reli-
gionis in episcopis gratia, vel, quod magis opinor,
suæ detractionis invidia. Denique illorum, quæ
proceres suaserant, effectum non distulit, cum pri-
mum volenti se occasio ingessit. Ea fuit hujusmodi.

Apud Oxeneford, circa viii. Kalendas Iulii, facto
conventu magnatum, prædicti quoque pontifices
advenerunt. Invitus valde Salesberienfis hanc
expeditionem incepit. Audivi eum dicentem verba
in hanc sententiam: Per dominam meam sanctam
Mariam, nescio quo pacto, reluctatur mens mea
huic itineri. Hoc scio, quod ejus utilitatis ero in
curia, cujus est equinus pullus in pugna. Ita præ-
sagebat animus mala futura. Tunc quasi fortuna
famulari videretur voluntati

SSS ij regis,

ANNO
CHRISTI
1139.

ri videretur voluntati regis, concitatus est tumultus inter homines episcoporum & Alani comitis Britanniae, pro vendicandis hospitibus, euentu miserabili, ut homines episcopi Saresberienfis mensae assidentes, semesis epulis ad pugnam proficerent. Primo maledictis, mox gladiis res acta. Satellites Alani fugati, nepos ejus paulo minus occisus: victoria non incruenta episcopalis cessit, multis sauciatis, uno etiam milite occiso. Rex occasionem aucupatus, per antiquos incentores conveniri iussit episcopos, ut curiae suae satisfacerent de hoc quod homines eorum pacem ipsius exturbassent: modus satisfactionis foret, ut claves castrorum suorum quasi fidei vades traderent. Illos ad satisfaciendum paratos, sed de deditioe castrorum cunctantes, ne abirent, arctius assertari praecipit. Itaque Rogerium episcopum absque vinculis, cancellarium, qui nepos, vel pluraquam nepos ejusdem episcopi esse ferebatur, compeditum duxit ad Divisas scilicet castellum, multis & vix innumerabilibus sumptibus: non, ut praesul ipse dictabat, ad ornamentum, sed, ut se rei veritas haberet, ad ecclesiae detrimentum aedificatum. In ipsa obsessione castella Salsberiae, Scireburniae, Malmesberiae regi data: ipsae Divisae post triduum reddita, cum sibi ultronem jejuniium episcopus indixisset, ut hac angustia sua animositate episcopi Elyensis, qui eas occupaverat, flecteret. Nec episcopus Lincolniensis obstinatius egit, redditione castelli liberationem mercatus.

Hoc regis factum in diversas sententias soluit ora multorum. Quidam dicebant jure castris alienatis episcopos videri, qui praeter scita canonum aedificassent: illos evangelistas pacis esse debere, non architectos domorum, quae autoribus forent refugium maleficii. Haec amplioribus rationibus & sermonibus agebat Hugo archiepiscopus Rotomagi, quantum ille facundia poterat, maximus regis propugnator. Alii contra, quorum partibus assidebat Henricus Vvintoniensis episcopus, sedis apostolicae in Anglia legatus, frater regis Stephani, ut ante dixi: quem nec fraternalis necessitudo, nec periculi metus a vero exorbitare coegit. Sic porro dicebat: Si episcopi tramitem justitiae in aliquo transgredierentur, non esse regis, sed canonum iudicium: sine publico & ecclesiastico concilio illos nulla possessione privari debuisset: regem id non ex rectitudinis zelo, sed commodi sui compendio fecisse, qui castella non ecclesiis, ex quarum sumptibus, & in quarum terris constructa erant, reddiderit, sed laicis, eisdemque parum religiosis, contradiderit. Ista vir ille cum privatim, tum etiam publice coram rege affirmans, ejusdemque aures de liberatione & restitutione pontificum appellans, omnem consumpsit operam, in nullo auditus. Quapropter vigorem canonum experiendum ratus, concilio, quod quarto, Kalendas Septembris celebraturus erat Vvintoniae, fratrem incunctanter adesse praecipit.

Acta concilii verbis subsequentibus describens subiungit: Dicto die omnes fere episcopi Angliae cum Theobaldo archiepiscopo Cantuariensi, qui Vvillielmo successerat, venerunt Vvintoniam: archiepiscopus Eboracensis Turstanus pro valetudine qua gravabatur, vix enim animi viribus corpus regerebat, caeteri vero pro guerra litteris absentiam suam excusarunt. Lectum est primo in concilio decretum Innocentii papae, quo jam a Kalendis Martii, si bene commemini, partes sollicitudinis suae idem apostolicus domino episcopo Vvintoniensis iura legationis in Anglia injunxerat. Exceptum id

summo favore, quod diuturnitate temporis temperantiam suam ostendens episcopus non praerupte legatum promulgasset jactantia. Proceffit deinceps in concilio sermo ejusdem latialiter ad litteratos habitus, de indignatione captivis episcoporum: quorum, Salsberienfis in camera curiae, Lindcolniensis in diversorio suo intercepti essent; Helyensis exemplum simile veritus, veloci profugio ad Divisas se calamitati exemisset. Seclis miserabile regem ab incentoribus ita fuisse seductum, ut hominibus suis, praesertim episcopis, in curiae suae pace manus injici iussisset. Adjecta esset regio dedecori caelestis injuria, ut sub obtentu culpa pontificum ecclesiae possessionibus suis spoliarentur. Sibi regis contra legem Dei excessum tanto dolori esse: ut mallet se multo dispendio & corporis & rerum suarum affici, quam episcopalem celsitudinem tanta indignitate dejecti. Quin etiam regem de emendatione peccatimulotiens admonitum: postremo tunc concilii vocationem non abnuisse. Proinde archiepiscopus & caeteri consulerent in medium quid opus esset factu: se ad executionem concilii nec pro regis amicitia, qui sibi frater erat, nec pro damno possessionum, nec etiam pro capitis periculo, desuturum.

Cum haec illo sensim per amplificationem exponit, rex causae suae non diffusus, comites in concilium misit, quaerens cur vocatus esset. Responsum est a legato ex compendio: Non debere, illum, qui se Christi fidei subiectum meminisset, indignari, si a ministris Christi ad satisfactionem vocatus esset, tanti reatus conscius, quantum nostra saecula nunquam vidissent. Gentilium quippe saeculorum opus esset, episcopos incarceratione, & possessionibus suis exuere. Dicerent ergo fratri, quod si consilio suo placidum commodare dignaretur assensum, tale illi, Deo autore, largiretur, cui nec ecclesia Romana, nec curia regis Franciae, nec comes Theobaldus frater amorum, sapiens profecto vir & religiosus, ex ratione contraire posset, sed quod favorabiliter complecti deberent. Consulte vero impresentiarum rex faceret, si vel rationem facti sui redderet, vel canonum iudicium subiret. Ex debito etiam oportere, ut ecclesiae faveret, cuius sine exceptis, non manu militum, in regnum promotus fuisset. Sic cum dicto comites egressi, nec multo post proviso responso reversi sunt. Comitabatur eos quidam Albericus de Ver, homo casarum varietatibus exercitatus. Is responsum regis retulit, & quantum potuit causam antistitis Rogerii, episcopus enim Alexander abierat, gravavit: modeste tamen sine ulla verborum contumelia: quamvis quidam comitum stantes juxta, crebro loquelam ejus interrumperent, probra in episcopum jacientes.

Haec ergo fuit summa dictorum Alberici: Multis injuriis Rogerium episcopum affecisse regem Stephanum: rarissime ad curiam regis venisse: quin homines sui de ejus potentia praesumentes seditiones movissent. Qui cum saepe alias, tum nuper apud Oxenford fecissent impetum in homines, & in ipsum nepotem comitis Alani: in homines etiam Hervei de Leonis, qui esset tanta nobilitatis, tanti supercilii, ut nunquam regi Henrico penitentem animum indullerit in Angliam venire. Injuriam ergo regi Stephano redundare, pro cuius amore venerit, quod ei tanta vis illata sit. Episcopum Lincolniensem, ex veteri odio in Alanum, seditionis per homines suos auctorem fuisse: episcopum Salsberiensem inimicis regis clam favere, dissimulata interim pro tempore versutia. Id regem ex multis indubitanter comperisse: eoque potissimum quod Rogerium de

de Mortemer cum militibus regis, quos ducti-
bar in summo de Brittoventibus metu, nec una
nocte idem episcopus Malmesberie manere dimi-
sisset. Omnibus esse in ore, quod statim ut impe-
ratrix venisset, ille se ad eam cum nepotibus & cas-
tellis conferret. Rogentis itaque captus sic, non
ut episcopus, sed ut regis serviens, qui & procura-
tiones ejus administraret, & solidatas acciperet.
Castella non per violentiam rex eripuerit, sed epi-
scopi aumbo gratanter reddiderint: ut calumniam de
tumulto, quem in curia concitaverant, evaderent.
Aliquantulum pecuniarum rex in castellis inven-
rit, quæ ipsius legitime essent: quia eas tempore
Henrici regis avunculi & antecessoris sui ex fisci
regis redditibus episcopus Rogerius collegisset. Eis
tamen, sicut & castellis, idem præsul pro timore
commissorum in regem libens cesserit: inde non
desse testes regi. Ipsum proinde velle, ut pacta in-
ter se & episcopos rata permanerent.

Reclamatum est ab episcopo Rogerio contra ser-
mones Alberici, quod nunquam regis Stephani
minister fuisset, nec ipse solidatas accepisset. Mu-
næ quintiam ab animoso viro, & qui malis eru-
besceret frangi, prolata: si justitiam de rebus sibi
ablati in illo concilio non inveniret, eam in au-
dientia majoris curiæ quærendam. Leniter legatus,
ut cetera: Omnia quæ dicuntur contra episcopos,
prius in concilio ecclesiastico & accusari, & an vera
essent decuisset inquiri, quam in indemes contra
canonum decreta sententiam proferri. Rex itaque
faciat quod in forensibus judiciis legitimum est ha-
ri, ut reveſtiat episcopos de rebus suis. Alioquin
jure gentium dissati non placitabunt. Dictis in
hunc modum utrobique multis, causa petiti regis
in postero diem dilata, nec minus in crastinum,
ad adventum archiepiscopi Rothomagensis postri-
die prolongata. Is ubi venit, omnium suspensis
animis quidnam afferret, dixit se concedere ut cas-
tella episcopi haberent, si se jure habere debere
per canones probare possent: quod quia non pos-
sint, extrema improbitatis esse contra canones niti
velle. Et esto, inquit, justum sit ut habeant. Cer-
te, quia suspectum est tempus, secundum morem
aliarum gentium optimates omnes claves munitio-
num suarum debent voluntati regis contradere,
qui pro omnium pace debet militare. Ita omnis
controversia episcoporum infirmabitur. Aut enim
secundum canonum scita injustum est ut habeant
castella, aut, si hoc pro indulgentia principali
toleratur, ut tradant claves, necessitati temporis
debent cedere. His addidit prædictus caudicibus
Albericus, significatum esse regi, quod minaren-
tur inter se pontifices, pararentque aliquos ex suis
contra eum Romam mittere. Et hoc, ait, laudat
vobis rex, ne quisquam vestrum præsumat facere:
quia si quis contra voluntatem suam & regni di-
gnitatem ab Anglia quoquam iret, difficilis ei for-
tassis reditus esset. Ipse quintiam, quia se gra-
vari videt, ultro vos ad Romam appellat. Hæc
postquam rex partim quasi laudando, partim
minando mandasset, intellectum est quo ten-
deret. Quapropter ita discessum est, ut nec
ipse censuram canonum pati veller: nec epi-
scopi eam consultum exercere ducerent duplici ex
causa, seu quia principem excommunicare sine
apostolici conscientia temerarium esset, seu quonia-
m ad dirent, quidam etiam viderent, gladios circa
se nudari. Non enim jam ludicra erant verba,
sed de vita & sanguine pene certabatur. Non omi-
serunt tamen legatus & archiepiscopus, quin te-
norem officii sui prosequerentur. Suppliciter enim
Concil. general. Tom. X.

A pedibus regis in cubiculo affusi oraverunt, ut mi-
sereretur ecclesiæ, misereretur animæ & sanæ
sue, ne pateretur fieri dissidium inter regnum &
sacerdotium. Ille dignanter affurgens, quamvis
a se facti eorum amoliretur invidiam, malorum
tamen præventus consiliis, nullam bonarum pro-
missionum exhibuit efficaciam.

Kalendis Septembris solutum est concilium.
Hæc Malmesburiensis. Eadem brevius Matth. Parisus ad ann. MCCXXXIX.

Eodem, inquit, anno, VVintoniensis episcopus,
invitatus ad prandium quosdam nobiles, coegit ad
deditionem aliquorum castrorum indignans. Cum
Theobaldo archiepiscopo, & aliis episcopis, &
prælati Angliæ, concilium apud VVintoniensem
celebravit, tertio Kalendas Septembris, ad quod
regem fratrem suum vocari fecit, qui comitem
Albericum de Ver, in causarum varietatibus exer-
citatum, misit ad concilium, de captione dictorum
episcoporum, super qua erat imperitus se, sic de
jure facere posse allegantem, & factum regis de-
fendentem. Et licet aliter visum esset concilio, su-
per querelis in episcopos motis, & verbis hinc in-
de propositis, Kalendis Septembris solutum est
concilium.

CONCILIVM SENONENSE CON-
tra Petrum Abaelardum celebratum in præſen-
tia Ludovici regis junioris anno Domini MXXI.
tempore Innocentii papæ II.

ANNO
CHRISTI
1139.

ANNO
CHRISTI
1140.

DE tempore actisque hujus concilii Baronius
anno 1140. ista: Quod ad tempus spectat, ip-
sum audi sanctum Bernardum, ita querentem: Stulte
mihi dudum requiem promittebam, si quidem leo-
nina rabies quievisset, & pax ecclesiæ redderetur.
sed secus accidit. nam inferius: Leonem vsumus,
sed incidimus in draconem, qui non minus forsan
noceat sedens in insidiis, quam ille rugiens de ex-
cello. Quamquam non jam in insidiis, cujus viru-
lenta solia utinam adhuc laterent in serenis, & non
in trivis legerentur. Volant libri, & qui oderant
lucem, quoniam mali sunt, impegunt in lucem;
putantes lucem renebras. Vrbibus & castellis inge-
runtur pro luce renebra, pro melle, vel potius in
melle, venenum passim omnibus propinatur, tran-
sierunt de gente in gentem, & de regno ad popu-
lum alterum. Novum cuditur populis & gentibus
evangelium, nova proponitur fides, fundamen-
tum aliud ponitur præter id quod positum est. De
virtutibus & vitiis non moraliter, de sacramentis
ecclesiæ non fideliter, de arcano sanctæ Trinitatis
non simpliciter nec sobrie disputatur: sed cuncta
nobis in perverum, cuncta præter solum, &
præterquam accepimus, ministrantur. Proce-
dit Goliath procero corpore, nobili illo suo bellico ap-
paratu circummunitus: antecedente quoque ejus
armigero Arnaldo de Brixia. Squama squamæ con-
jungitur, nec spiraculum incedit per eas. Siqui-
dem sibilavit apis quæ erat in Francia api de Italia,
& venerunt in unum adversus Dominum & ad-
versus Christum ejus, &c. *Ecce tempus, nunc
post extinctum schisma Petri Leonis, & cum Arnal-
do ex Italia, ut audisti, rediit in Franciam ad su-
magistrum Petrum Abaelardum, quando & captum
est agi adversus ejusmodi hæreses recens emer-
gentes.*

*At dicamus, quomodo ipso primo egressu provoca-
verit sanctum Bernardum ad disputand-um in publico
episcoporum & abbatum conventu, sicut alter Goliath,
ut audisti, insultans agminibus Dei viventis, rarus
nimirum*

ANNO
CHRISTI
1140.

nimirum perfacilem sibi fore suarum haresum promulgationem, si ejus, qui colebatur ab omnibus doctissimus atque sanctissimus, victor existeret. nam captio-nibus inanis philosophia eum a se vincendum nullatenus dubitabat. Vt autem hoc præstaret, adit metropolitani, nempe archiepiscopum Senonensem, qui ejusmodi disputationem indiceret eo colore, quod si ipse vinceretur, omnino cedens palinodiam recantaret. Tum idem archiepiscopus, ut fastum comprimeret insultantis hæretici, ne gloriarı possit, non inventum in Gallia qui suis propositiõibus contradicere se posse consideret: pollicens est illi congressum quem peteret, & conventum quem cuperet. Sicque suffraganeos ad synodum vocans episcopos, de his scripsit ad sanctum Bernardum, ut se ad hæreticum expugnandum pararet. Sed audi ista ab eodem sancto Bernardo in dicta epistola ad Innocentium, cum subiicit: Denique, inquit, scripsit mihi, sollicitante quidem ipso, archiepiscopus Senonensis, diem statuens congressionis, quo ille in præsentia ejus & coepiscoporum suorum deberet, si posset, statuere prava dogmata sua, contra quæ ego muticæ ausus fuisssem. Abnuı, tum quia puer sum, & ille vir bellator ab adolescentia: tum quia judicare indignum, rationem fidei humanis committi rationibus agitandam, quam tam certa ac stabili veritate constat esse subnixam. Dicebam sufficere scripta ejus ad accusandum eum, nec mea referre, sed episcoporum, quorum esset ministerii de dogmatibus judicare. Ille nihilo minus, immo amplius levavit vocem, vocavit multos, congregavit complices. Quæ de me ad discipulos suos scripserit dicere non curo. Dissimulavi ubique, se mihi die statuto apud Senonas responsum. Exiit sermo ad omnes, & non potuit me latere. Dissimulavi primum: nec enim satis rumore populari movebar. Cedens tamen, licet vix, ita ut sterem, consilio amicorum, qui videntes quomodo se quasi ad spectaculum omnes pararent, timebant ne de nostra absentia & scandalum populo, & cornua crescerent adversario; & quia error magis confirmaretur, cum non esset qui responderet aut contradiceret, &c. Hæc de suo consensu ad conferendum manus cum novo hæretico tandem extoro.

Bernardus
ep. 137.Vita sancti
Bernardi,
lib. 3. cap. 5.

Scripsit de his interea idem Bernardus ad episcopos qui causa Christi fauerent: quo scirent omnes, se inuitum, sed necessitate coactum, ejusmodi suscepisse certamen. At quid tandem accidit? Audiamus ea ab eo qui interfuit, vel a fide dignissimis testibus qui videntur, accepit, Gofrido monacho Claravallensi, qui ait: Adfuit dies, & ecclesia copiosa convenit, ubi Dei famulo Petri illius Abaelardi in medium scripta prolata sunt, & erroris capitula designata. Demum illi opto data est, aut sua esse negandi, aut errorem humiliter corrigendi, aut respondendi, si posset, obiciendis sibi rationibus pariter & sanctorum testimoniis patrum. At ille nec volens respicere, nec valens resistere sapientiæ & spiritui qui loquebatur, ut tempus redimeret, sedem apostolicam appellavit. Sed & postea ab egregio illo catholice fidei advocato, Bernardo videlicet, monitus, ut vel jam, sciens in personam suam nihil agendum, responderet tam libere quam secure, audiendus tantum & ferendus in omni patientia, non fœderalia aliqua ferendus: hoc quoque omnimodis recusavit. Nam & confessus est postea suis, ut aiunt, quod ea hora maxima quidem ex parte memoriæ ejus turbata fuerit, ratio caligaverit, & interior fugerit sensus. Nihilo minus tamen ecclesia, quæ convenerat, dimisit hominem, multavit abominationem, a persona abstinens, sed dogmata prava

condemnans. Hæc ipse. Sed audiamus ipsum sanctum Bernardum ita scribentem in epistola citata superius ad Innocentium: Occurrit ad locum & diem impetratus quidem & immunitus, nisi quod illud mente volebam: Nolite præmeditari qualiter respondeatis: dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini: & illud: Dominus mihi adiutor, non timebo quid faciat mihi homo. Conveniant autem præter episcopos & abbates plurimi viri religiosi, & de civitatibus magistri scholarum, & clerici litterati multi, & rex præsens erat. Itaque in præsentia omnium, adversario stante, ex adverso producta sunt quædam capitula de libris ejus excepta. Quæ cum cæpissent legi, nolens audire exivit, appellans ab electis iudicibus, quod non putamus licere. Porro capitula iudicio omnium examinata, inventa sunt fidei adversantia, contraria veritati. Hæc pro me, ne levitate, aut certe temeritate usus in tanto negotio putaret. Verum tu, o successor Petri, iudicabis an debeat habere refugium ad sedem Petri, qui Petri fidei impugnat. Tu, inquam, amice sponsi, providebis quomodo liberes sponsam a labiis iniquis, & a lingua dolosa. Sed, ut paulo audacius loquar cum domino meo, attende etiam tibi ipsi, amantissime pater, & gratiæ Dei quæ in te est. Nonne cum esses parvulus in oculis tuis, ipse te constituit super gentes & regna? Ad quid, nisi ut euellas & destruas, & ædifices & plantes? Qui igitur tulit te de domo patris tui, & unxit te unctione misericordiæ suæ, attende quæso extunc & deinceps quanta fecit animæ tuæ, quanta per te ecclesiæ suæ, quanta in agro Dominico, cælo & terra restibus, tam potenter quam salubriter evulsa sunt & destructa, quanta rursus bene ædificata, plantata, propagata. Suscitavit Deus furorem schismaticorum in tuo tempore, ut tuo opere contererentur. Vidi stultum firma radice, & statim maledictum est pulcritudini ejus. Vidi, inquam, vidi impium super exaltatum & elevatum sicut cedros Libani: & transiit, & ecce non erat. Oportet autem, ait, hæreses & schismata esse, ut qui probati sunt, manifesti fiant. Et in schismate quidem jam, ut dictum est, Dominus probavit te & cognovit te. Sed ne quid desit coronæ tuæ, in hæreses furtexerunt. Itaque ad consummationem virtutum, & ne quid minus fecisse inveniamini a magnis episcopis antecessoribus vestris, capite nobis, pater amantissime, vulpes quæ demoluntur vineam Domini, &c. Hæc scripsit sanctus Bernardus ad Innocentium.

Quippe qui, ut audi vit appellentem ad apostolicam sedem hæreticum hominem: ut ipse pontifex, & universa Romana ecclesia de his omnibus certior redderetur, idem sanctus Bernardus legavit Romam ad eundem pontificem Nicolaum monachum Cisterciensem, cujus est plurima laus in epistolis ad eum datis a Petro Cluniacensi: huic inquam literas dedit ad Innocentium ipsum, itemque ad eundem scripsit errores ejusdem Abailardi atque confutationes. Quod, inquam, ille sedem apostolicam appellasset, & causa sibi cognoscenda esset: voluit de omnibus eundem pontificem certior reddidisse, a quo esset sententia expellenda. Sed & ex persona Remensis archiepiscopi, & quorundam aliorum episcoporum, scripsit alias eodem argumento literas ad eundem Innocentium papam. Scripsit & ad sancte Romana ecclesia cardinales, & de eodem epistolam scripsit ad Guidonem de Castello, qui postea fuit Calixtus papa, antea vero fuerat in philosophia ejusdem Abaelardi discipulus: ne videlicet, obantiquam amicitiam eius, susciperet patrocinium: perstringensque errores eius quam enormes fuerint, hæc breviter habet in fine: Cum de Trinitate

Epist.

nitate loquitur, sapit Atium; cum de gratia, sapit Pelagium; cum de persona Christi, sapit Nestorium &c. *Scriptis pariter ad Ivonem sancte Romanae ecclesiae cardinalem, & cum de ejus animo pravo testimonificationes adducit, addit, jam antea damnatum fuisse una cum opere suo coram sedis apostolica legato, sed adhuc securum esse, inquit, quod cardinales & Romana ecclesia clericos se habuisse discipulos gloriantur. Etenim ipse publice professus erat in Gallia, & ob celebre nomen ejus, complures ad eum confugerant discipuli litteris philosophicis imbuendi.*

Causam & acta concilii hujus Otto Frisingensis lib. 1. de Fridewico cap. 48. & 49. describit his verbis: Posthac dum rursus pluribus diebus legeret, maximeque post se sociorum multitudinem trahe- ret, sedente in urbe Roma Innocentio, in Francia vero Ludovico superiori Ludovici filio regnante, ab episcopis abbateque Bernardo denuo ad audientiam apud Senonas euocatur, praesentibus Ludovico rege, Theobaldoque palatino comite, & aliis nobilibus, de populoque innumeris. Vbi dum de fide sua discuteretur, seditionem populi timens, apostolicae sedis praesentiam appellavit. Episcopi vero simul & abbas, missa ad Romanam ecclesiam legatione, ac eis pro quibus impetebatur capitulis, damnationis ejus sententiam in litteris reportauerunt, quarum exemplar hoc est:

Reverendissimo domino, & dilectissimo patri, Dei gratia summo pontifici Innocentio, Samson Remensis archiepiscopus, Iozelinus Suefionensis, Guilielmus Catalaunensis, Alvisus Atrebatensis, episcopi, dabitur subiectionis voluntarium obsequium.

AVRIBVS occupatis ad plurima, verbum facimus breve de prolixo negotio, pro eo maxime quod id ipsum plenus & diffusius continetur in litteris domini Senonensis. Petrus Abac- latudus Christianae fidei meritum evacuare nititur, dum totum quod Deus est, humana ratione ar- bitratur se posse comprehendere: ascendit usque ad caelos, & descendit usque ad abyssos. Nihil est quod lateat eum, sive in profundum inferni, sive in excelsum supra. Homo est magnus in oculis suis, disputans de fide contra fidem, ambulans in magnis & mirabilibus super se, scrutator majestatis, haesum fabricator. Iamdudum fecerat li- brum de sancta Trinitate, sed sub legato Roma- nae ecclesiae igne examinatus est: quia inventa est in eo iniquitas. Maledictus qui reedificat rui- nas Ierico. Surrexit a mortuis liber ille, & cum eo multorum haereses, quae dogmicerant, surrexe- runt, & apparuerunt multis. Denique jam extedit palmites suos usque ad mare, & usque ad Romam pro- pagines ejus. Haec gloriatio hominis illius, quod liber suus in curia Romana habet ubi caput suum reclinet: hinc confortatus & confirmatus est er- ror illius. Proinde cum fiducia praedicat verbum iniquitatis usquequaque. Propterea cum in confectu episcoporum super his eum argueret abbas Claravallensis, zelo iustitiae & fidei armatus: ille nec confessus est, nec negavit, sed a loco, & iudice, quem ipse sibi elegerat, sine lesio- ne, sine gravamine, ut prolongaret iniquita- tem, sedem apostolicam appellavit. Episcopi qui propter hoc in unum convenerant, ve- strae reverentiae deferentes, nihil in personam ejus egerunt: sed tantummodo capitula a sanctis olim patribus condemnata, medicinali necessitate, te, ne morbus conpeteret, abjudicaverunt. Quia

ergo homo ille multitudinem trahit post se, & populum qui sibi credat habet, necesse est ut huic morbo celeri medicina occurratis:

Sero (enim) medicina paratur,

Cum mala per longas invaluerit moras.

Processimus nos in hoc negotio quousque ausi sumus. Tuum, beatissime pater, est de cetero providere, ne aliqua haereticae pravitate ma- cula decor ecclesiae contaminetur. Tibi commissae est sponsa Christi, omniae sponsi. Tuum est eandem uni viro virginem castam exhibere Christo.

G. C. Non Guillelmus Catalaunensis qui anno M C X I. obiit, sed Gaufridus, huic epistolae inscribendus. Erat enim Catalaunensis episcopus anno M C X I. quo scripta haec epistola. Unde autem meadum? Hinc procul dubio, quod propria nomina primis tantum litteris saepe notabatur, quod in plurimis monumentis occurrit. Librarius ergo qui vidit G. scripsit Guillelmum pro Gaufrido. Sed pergentem audiamus Ottonem.

Rescriptum vero, inquit, Innocentii, tale est.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Henrico Senonensi, Reinaldo Remensi, archiepiscopis, eorumque suffraganeis, & carissimis in Christo filio Bernardo Claravallensi ab- bati, salutem & apostolicam benedictionem.

TESTANTE apostolo, sicut unus Deus, una fides esse dignoscitur: in qua tamquam immobili fundamento, praeter quam nemo aliud potest ponere, firmitas catholicae ecclesiae inviolata consistit. Inde est quod beatus Petrus apostolorum princeps pro eximia hujus fidei confessione audire meruit: *Tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo ecclesiam meam.* Petram utique firmitatem fidei, & catholicae unitatis soliditatem manifeste designans. Haec siquidem est inconsultis tunica redemptoris nostri, super quam milites fortiti sunt, sed eam dividere minime poterunt. Contra hanc in initio fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania: astiterunt reges terrae, & principes convenerunt in unum. Verum apostoli duces Dominici gregis, & eorum successores apostolici viri, ardore caritatis, & zelo rectitudinis succens, fidem defendere, & eam in cordibus populorum proprii sanguinis effusio- ne plantare non dubitaverunt. Demum cessante persecutorum rabie, impetavit ventis, & facta est in ecclesia tranquillitas magna. Sed quia hostis humani generis semper circuit, quaerens quem devoret, ad expugnandam sinceritatem fidei, fraudulentam haeticorum fallaciam subinduxit. Contra quas veri ecclesiarum rectores viriliter insurgentes, eorum prava dogmata cum ipsorum autoribus condemnarunt. In magna namque Nicena synodo Arius haeticus est damnatus. Constanti- nopolitana synodus Manichaeum haeticum debita sententia condemnavit. In Ephesina synodo Nestorius condignam sui erroris condemnationem recepit. Calchedonenis quoque synodus Nestorianam haesim & Eutychianam cum Dioscoro & ejus complicitibus iustissima sententia confutavit. Marcianus praeterea, licet laicus, Christianissimus tamen impetator, catholicae fidei amore succensus, praedecessori nostro sanctissimo papae Iohanni scribens, adversus eos qui sacra mysteria profanare contendunt, inter cetera sic loquitur, dicens: Nemo clericus, vel alterius cujuslibet conditionis, de fide Christiana publice conetur in posterum tractare. Nam injuriam fa-

ANNO
CHRISTII
1140.

Math. 16.

cit

ANNO CHRISTI 1140. cit iudicio reverendissimæ synodi, si quis semel A
 ,, iudicata & recte disposita revolvare, & iterum
 ,, disputare contendit: & in contemptores huius
 ,, legis, tamquam in sacrilegos, pœna non deerit.
 ,, Igitur si quis clericus erit, qui publicè tractare
 ,, de religione ausus fuerit, a consortio clericorum
 ,, removebitur. Dolemus autem, quoniam sicut
 ,, litterarum vestrarum inspectione, & missis a fra-
 ,, ternitate vestra nobis errorum capitulis cogno-
 ,, vimus, in novissimis diebus, quando instant
 ,, periculosa tempora, magistri Petri Abaelardi per-
 ,, niciosa doctrina, & prædictorum hereses, & alia
 ,, perversa dogmata catholice fidei obviantia, pul-
 ,, lulare cœperunt. Verum in hoc maxime confo-
 ,, lamur, & omnipotenti Deo gratias agimus, quod
 ,, in partibus vestris pro patribus tales filios suscita-
 ,, vit, & in tempore apostolorum nostri in ecclesia
 ,, sua tam præclaros voluit esse pastores, qui novi
 ,, hæretici studeant calumniis obviare, & immacu-
 ,, latis sponsum uni viro virginem castam exhibe-
 ,, re Christo. Nos itaque qui in cathedra sancti
 ,, Petri, cui a Domino dictum est, *Et in aliquando*
 ,, *conversus confirmas fratres tuos*, licet indigni, resi-
 ,, dere conspiciamur, communicatio fratrum no-
 ,, strorum episcoporum cardinalium consilio, de-
 ,, sinata nobis a vestra discretione capitula, & uni-
 ,, versis ipsius Petri dogmata. sanctorum canonum
 ,, autoritate, cum suo autore damnavimus, eique
 ,, tanquam hæretico perpetuum silentium impo-
 ,, suimus. Univerfos quoque erroris sui sectatores
 ,, & defensores, a fidelium consortio sequestran-
 ,, dos, & excommunicationis vinculo innondan-
 ,, dos esse censuimus.

Datum Laterani duo decimo Kalendas Augusti.
 Sententia quam in Abaelardum & Arnaldum de
 Brixia Innocentius papavit, hæc est.

EPISTOLA

INNOCENTII PAPÆ II.

Innocentius episcopus servus servorum Dei venerabi-
 libus fratribus Samsoni Remensi, Henrico Seno-
 nensi archiepiscopis, & carissimo in Christo filio
 Bernardo Clarevallis abbati, salutem & apostoli-
 cam benedictionem.

PER præsentia scripta fraternitati vestræ man-
 damus, quatenus Petrum Abaelardum & Ar-
 naldum de Brixia, perversi dogmatis fabricatores,
 & catholice fidei impugnatores, in religiosis lo-
 cis, ubi vobis melius visum fuerit, separatim facia-
 tis includi, & liberos erroris eorum, ubicumque
 reperti fuerint, igne comburi. Data Laterani xvi
 Kalendas Augusti. Transcripserunt ista nolite osten-
 dere cuiquam, donec ipsæ litteræ in Parisiensi
 colloquio, quod prope est, præsentatæ fuerint
 ipsis archiepiscopis.

Pergit Otto: Petrus damnationem sui dogmatis a
 Romana ecclesia confirmatâ cognoscens, ad Clunia-
 cense cœnobiū se contulit, apologeticum scribens,
 prædictorum capitulorum partim verba, ex toto
 autem sensum negans. Qui sic incipit: Ne, juxta
 Boetianum illud, pro cœmiis nihil afferentibus, tem-
 pus teratur, ad rem ipsam veniendum est, ut inno-
 centiam meam ipsa rerum veritas potius quam ver-
 borum excusset prolixitas. Hæc autem pauca de
 multis contra eum positæ sufficiant capitula:
 Quod Parer sit plena potentia, Filius quædam
 potentia, Spiritus sanctus nulla potentia.

Quod Spiritus sanctus non sit de substantia Patris.
 Quod Spiritus sanctus sit anima mundi.
 Quod Christus non assumpsit carnem, ut nos a
 iugo diaboli liberaret.
 Quod non peccaverunt qui Christum ignoranter
 crucifixerunt.
 Ipse vero, non multis post diebus, cotam fratri-
 bus suis, fidem suam humiliter exponens in eodem
 vitam finivit cœnobia. *Hæc Otio Frisingensis.*

***CONCILIVM GENERALE LONDINI
 habitum An. 16. regis Stephani, in media qua-
 dragesima, Præsidente Theobaldo archiep. Can-
 tuar. & Legato. Cui interfuere rex Stephanus
 & Eustachius filius ejus.

ANNO XVI. (regis Steph.) Tedbaldus Can-
 tariensis archiepiscopus, & apostolice sedis
 legatus, tenuit concilium generale apud Londo-
 niam in media quadragesima, ubi rex Stephanus
 & filius suus Eustachius, & Angliæ proceres inter-
 fuerunt, totumq; illud concilium novis appellatio-
 nibus infrendiuit.

CONCILIVM VVINTONIENSE II.
 in causa Anglicani regni celebratum anno Do-
 mini M C X I I. feria II. post octavas Paschæ,
 tempore Innocentii papæ II.

VILIELMVS Malmesburiensis lib. 2. historia
 novelle acta huius concilii describit his verbis:
 Feria secunda post octavas paschæ Concilium archi-
 episcopi Cantuariæ Theobaldi, & omnium epi-
 scoporum Angliæ, multorumque abbatum, legato
 præsentem, Vintoniæ ingenti apparatu inceptum.
 Si qui defuerunt, legatis & literis causas cur non
 venissent dederunt. Cujus concilii actioni quia
 interfui, integram veritatem rerum posteris non
 negabo: egregie quippe memini. Ipsa die post re-
 citata scripta exculatoria, quibus absentiam suam
 quidam tutati sunt, revocavit in partem legatus
 episcopos, habuitque cum eis arcanum consilium sui:
 mox abbates, postremo archidiaconum convocati.
 Ex consilio nihil processit in publicum: volutaba-
 tur tamen per omnium mentes & ora, quid foret
 agendum.

Feria tertia hoc fere sensu legati cucurrit oratio:
 Dignatione papæ se vices ejus in Angliā tenere:
 ideoque per ejus autoritatem clerum Angliæ ad
 hoc concilium congregatum, ut de pace patriæ,
 quæ grandi periculo naufragabatur, consuleretur
 in medium. Tempore regis Henrici avunculi sui,
 singulare domicilium pacis in Angliā fuisse, ita ut
 per viuscitatem, animositatem, industriam ejusdem
 præcellentissimi viri, non solum indigenæ, cujus-
 cumque potentie vel dignitatis essent, nihil turbare
 auderent, sed etiam ejus exemplo finitimi quicumq;
 reges, & principes, in otium & ipsi concederent,
 & subiectos vel invitarent, vel impellerent. Qui
 videlicet rex, nonnullis ante obitum annis, filix suæ
 quondam imperatrici, quæ sola sibi proles ex des-
 ponata quondam conjuge supererat, omne regnū
 Angliæ, simul & ducatū Normaniæ, jurtariab omni-
 bus episcopis, simulque baronibus fecerit, si succef-
 sote mafculo ex illa, quam ex Loharingia duxe-
 rat, uxore careret. Et invidit, inquit, atrox for-
 tuna præcellentissimo avunculo meo, ut sine maf-
 culo herede in Normanniam decederet. Itaque quia
 longum videbatur dominam expectare, quæ mor-
 ras ad veniendum in Angliam necabat, in Nor-
 mannia quippe residebat, provifum est paci patriæ,
 triæ,

ANNO CHRISTI 1139.

tria, & regnare permissus frater meus. Enimvero quamvis ego vadem me appofuerim inrer Deum & eum, quod sanctam ecclesiam honoraret, & exaltaret, & bonas leges manuteneret, malas vero abrogaret: piget meminisse, pudet narrare, qualem se in regno exhibuerit, quomodo in presump- tores nulla iustitia exercita, quomodo pax omnis statim ipso pene anno abolita, episcopi capi, & ad redditionem possessionum suarum coacti, abbatia, vendita ecclesie thesauris depilata, consilia pravoru audita; bonorum, vel suspensa vel omnino contempta. Scitis quoties eum tum per me, tum per episcopos conuenerim, concilio presertim anno preterito ad hoc indicto, & nisi odium nihil acquiescerim. Nec illud quemquam, qui recte pensare vellet, later, debere me fratrem meum mortalem diligere, sed causam Patris immortalis multo pluris facere. Itaque quia Dominus iudicium suum de fratre meo exercuit, ut eum, me nesciente, in potestatem potentium incidere permitteret: ne regnum vacillet, si regnante careat, omnes vos pro iure legationis mee huc conuenire invitavi. Ventilata est hesternodie causa secreto coram maiori parte cleri Angliae, ad cuius jus potissimum spectat principem eligere, simulque ordinare. Inuocata itaque primo, ut patet est, in auxilium Diuinitate, filiam pacificae regis, gloriosi regis, boni regis, & nostro tempore incomparabilis, in Angliae Normanniaque dominam eligimus, & ei fidem & manutene- mentum promittimus.

Cumque omnes praesentes vel mosteste acclama- sissent sententiae, vel silentes non contradixissent, subiecit: Londinenses, qui sunt quasi oprimates pro magnitudine civitatis in Anglia, nunciis nostris conuenimus, & conductum, ut tuto veniant, misimus, eosque confido non ultra hunc diem moraruros: bona venia usque cras susceinamus.

Feria quarta venerunt Londinenses, & in concilio introduci, causam suam eatenus egerunt, ut dicerent missos se a communione quam vocant Londoniarum, non certamina sed preces afferre, ut dominus suus rex de captione liberaretur: hoc omnes barones, qui in eorum communione jam- dudum recepti fuerant, summo opere flagitare a domino legato, & ab archiepiscopo, simulque omni clero, qui praesens erat. Responsum eis a legato ubertim, & splendide, & quo minus fieret quod rogabant, eadem oratio quae pridie habita. Adje- ctum etiam, non decere, ut Londonienses, qui praecipui habebantur in Anglia, sicut proceres, illorum partes foverent qui dominum suum in bello reliquerant, quorum consilio idem sanctam ecclesiam exhonorauerat, qui prostramo non ob aliud ipsis Londoniensibus favere videbantur, nisi ut eos pecuniis emungerent.

Interea surrexit quidam, cuius nomen, si bene memini, Christianus, reginae, ut audivi, clericus, porrexitque charram legato. Qua ille sub silentio lecta, voce, quantum potuit, exaltata, dixit non esse legitimam, nec quae deberet in tanto praesertimque sublimiori & religiosarum personarum conventu recitari. Praeter caetera enim quae reprehensibilia & notabilia erant scripta, testem appositum, qui praeterito anno, in eodem, quo tunc sedebant, capitulo, venerabiles episcopos maxima verborum affecerit contumelia. Ita illo rricante, clericus legationi suae non desuit, sed praecleara fiducia lireras legit in audientia, quarum haec erat summa: Rogabat regina obnix omnem clerum congregatum, & nuncupatim episcopum VVintoniae fratrem domini sui, ut eundem dominum re-

gno restituerent, quem iniqui viri, qui etiam homines sui essent, in vincula coniecissent. Huic suggestioni retulit legatus verba in eandem sententiam, quae & Londinensibus. Illi communicato consilio dixerunt, se decretum concilii conuicaneis suis relatuos, & favorem suum, quantum possent, praestituros.

Feria quarta solum est concilium, excommuni- caris ante multos, qui regiarum erant partium, nominatim VVilhelmo Martello, qui quondam pia- cerna regis Henrici, tunc dapifer Stephani. Ille im- maniter exulcerauerat legati animum, multis re- bus ejus intercepit & subrepsit. Itaque multa fuit molis, Londinensium animos permulcere posse, ut cum haec statim post pascha, ut dixi, fuerint acti- rata, vix paucis ante nativitatem beati Ioannis die- bus imperatricem reciperent.

CONCILIVM ANTIOCHENVM contra Radulphum patriarcham Antiochenum sub praesidio Alberici Ostensis archiepiscopi, & apostolicae sedis legati celebratum anno Domini M C X L I I. tempore Innocentii papae II.

ANNO CHRISTI 1142.

OCCASIONEM concilii celebrati Tyrius lib. 15. cap. 15. his verbis commemorat: Interea lega- tus quidam ecclesiae Romanae, Petrus nomine, natione Burgundio, Lugdunensis archiepiscopus, in- fuis a domino Innocentio papa, ut causae praedictae debitum finem imponat, venit in Syriam, apud Accon applicans. Erat autem vir vitae venerabilis, simplex, ac timens Deum, longaeuus, & jam in senium vergens. Qui statim, ex quo Syriam ingressus est, Hierosolymam orationis gratia profectus est: vnde sub compendio digressus, urgentibus eum praedictis Lamberto, & Arnulpho, ut Antiochia- am, uti finem impositurus, acceleraret, Accon ite- rum pervenit: ubi graui correptus aegritudine, ante- quam procederet, veneno, ut dicitur, in potu ministrato, subito deficiens, in fata concessit. Prae- nominati autem patriarchae adversarii Antiochiam properantes, omnimodo delituiti auxilio. Ipe quo- que, quam de adventu legati conceperant, frustra- ti, viae & laborum, quae per tot pertulerant tem- pora, radio fatigati, per interventores, quos ad hoc reputabat idoneos, pacem supplices postulant, restitutionem beneficiorum suorum implorant, accusationi renuntiare parati, & fidelitatem ex- hibere. Lambertus in archidiaconatum restituitur: Arnulphus vero nihil humanitatis inveniens, principis iterum fretus auxilio, solira longamini- tare iterum ad labores & ite accingitur: Romam- que proficiscens, iterum oportune & importune pulsat: tandemque precibus proterve insistens, ob- tinet ut praedictus legatus, de quo nobis in praesenti sermo est, in Syriam dirigatur. Qui Hierosolymam, ut praemisimus, adveniens, completis orationibus, dominum patriarcham & universos regni pontifi- ces ad synodum convocans, apud Antiochiam pridie Kalendas Decembris celebrandam, illuc cum omni celeritate contendit.

De illis qui concilio interfuerunt, quaque in eo in causa patriarchae gesta sunt, hac subiungit: Die igitur statuta adfuerunt de dioecesi Hierosolymitana do- minus VVilhelmus patriarcha, Gaudentius Cesa- riensis archiepiscopus, Anselmus Bethlehemita episcopus: adfuit & dominus Fulcherus Tyrensis archiepiscopus, sanctae Romanae ecclesiae multum devotus & fidelis, in quo, tota legato spes erat consummationis negotii: erat autem vir magna- nimus, & discretus plurimum. Adfuit quo-

Ttt que

ANNO
CHRISTI
1142.

que cum duobus de suffraganeis suis, Bernardo videlicet Sidoniensi, & Balduino Beryrensi. De provincia autem Antiochena, quoniam viciniore erant, adfuerunt universi, quorum varia nimis & ab invicem dissona erant desideria. Nam Stephanus Tarsensis archiepiscopus, Gerardus Laodicensis, Hugo Gabulensis, episcopi, canonicorum contra dominum patriarcham fovebant causam. Franco autem Hieropolitanus, & Gerardus Coritiensis, Setlo quoque Apamiensis, licet ei ab initio adversarius fuisset, conversus ad eum, domino patriarchæ suum manifeste præstabat patrocinium. Alii in neutram partem manifeste videbantur declinare. Die ergo præfixa, residentibus archiepiscopis, episcopis, abbatibus, ex more, in ecclesia principis apostolorum, & pontificalibus indutis, præsidente domino legato, & vices domini papæ obtinente, lectus ibi est in publico mandatorum domini papæ tenor. Quo perlecto diligentius, & plenius cognito, proderunt in publicum accusatores, Arnulphus sæpe dictus, & Lambertus archidiaconus: qui licet prius cum domino patriarcha convenisset in dolo, & beneficii sui obtinisset restitutionem: tamen conversus in arcum pravum, denuo se constituit accusatorem. Adiuncti quoque sunt cisalii etiam complures, videntes non satis prospere tempora domino patriarchæ responderi. Hic etiam erat illud manifeste verum deprehendere, quod Nafso noster proverbialiter dicendum tradidit:

Cum fueris felix, multos numerabis amicos:
Tempora si fuerint nubila, solus eris.

Procedentes igitur in publicum auditorium accusatores, paratos se dicunt, secundum juris regulas, porrectis libellis accusatoriis, ad accusandum procedere; & subire, si deficient, rationem. Erant autem capitula, super quibus proposuerant eum imperere, schedulis inscripta. Quædam de enormi & indisciplinato, & contra regulas sanctorum patrum, ejus in patriarchatum introitu: quædam de ejus incontinentia, & operibus simoniacis. His instanter postulantis ut se præsentem exhiberet, mittuntur qui eum ad synodum solenniter invitent, & ut ad objecta veniat responsurus, moneant: qui omnino venire refusavit. Ea itaque die nihil amplius processum est in verbo illo, nisi quod exhortatorios habuerunt sermones ad invicem, sicut moris est in talibus. Secunda iterum die, convenientes denuo, & ex ordine residentes, iterum citatorio edicto dominum patriarcham solenniter vocant: qui, sicut & pridie, omnino venire noluit. Interim Setlo Apamiensis archiepiscopus, in choro pontificum sine veste residens nuptiali, non enim more aliorum indutus erat pontificalibus, a domino legato convenitur, quare reliquis fratribus non consonaret: & quare ad accusandum, sicut aliquando fecerat, non procederet. Respondit: Quod aliquando feci, inconsulto calore, & contra salutem animæ meæ, detrahens patri meo, & more male dicti Cham verenda patris discooperciens, opetatus sum: & nunc ab errore devio, me, autore domino, revocans, nec eum accusare, nec judicare præsumptuose, tentabo; sed pro ejus statu & incolumitate paratus sum usque ad mortem decertare. Præcipitur ergo exire: & data in eum sententia excommunicationis simul & degradationis, sive juste, sive aliter, ab omni officio sacerdotali & pontificali depositus est. Tantus enim timor domini principis, in partem legati nimium proclivis, omnes invaserat, ut jam nulla contradicendi libertas alicui præstaretur. Incendebat eundem prin-

cipem, minus providum, & indiscretum, quidam Petrus Armoinus, præsidii civitatis custos, vir malitiosus supra modum, sperans, quod si patriarcham deponi contingeret, quemdam nepotem suum, Haymericum nomine, quem dominus patriarcha in suam perniciem ejusdem ecclesiæ decanum fecerat, posset per seductum principem in sedem illam provehere: quod & factum est. Setlo igitur, sive de facto, sive de jure depositus, Antiochia egrediens, in suam dioccesim se conrulit: perveniensque ad castrum Harenc, ægritudine præventus, & curarum anxium pondere, lecto decubuit, & conversus ad parietem, & injuriam enormitatem non ferens, expiravit.

Tertia demum die iterum convenientes, & residentes ex ordine, tertio dirigunt qui dominum patriarcham preceptorio citent edicto, & ut veniat objectis responsurus, moneant. Qui, utrum conscientiam veritus, an contra se synodum invidiose collectam sciens, & principis violentiam timens, pro certo compertum non habemus, venire, sicut & prius, omnino negavit. Erat autem in palatio suo, cum suis familiaribus, multo stipatus equitum & popularium comitatu: confluerant enim ad ejus subsidium universi de civitate: qui nisi principis tenuissent potentiam, legatum cum universis qui in ejus depositionem convenerant, urbe cum ignominia parari erant depellere. Videns ergo legatus quod ad se venire volebat patriarcha, de domini principis confisus patrocinio & viribus, in palatium ascendit, ibique data in eum depositionis sententia, annulum & crucem compulsi violenter resignare: inde, jubente legato, principi traditus, & vinculis miserabiliter alligatus, ranciam vir sanguinum ignominiose tractatus, apud monasterium sancti Simeonis, juxta mare, in monte eminentissimo situm, carceri mancipatus est. Fuit autem idem dominus Radulphus, nam nos ipsi in nostra pueritia vidimus eum, vir specie decorus, procerus corpore, oculis aliquanulum obliquis, non tamen ad indecentem modum, literatus mediocriter, sed facundus plurimum, & jucundissimi sermonis, multam habens gratiam, liberalis admodum, militarium virorum, sed & secunde classis, favorem non modicum assecutus, promissorum & pactorum facile immemor, in verbo suo varius & inconstans, subdolos, ac nimium in omni via sua multiplex, providus & discretus: in eo solo repetitus imprudenter, quod adversarius, quos sibi merito suscitaverat, in gratiam suam redire volentes, non admiserat. Dicebatur etenim, & vere sic erat, arrogans, & de se plus æquo præsumens: unde in eum devenit casum, quem, si aliquantulum circumspexisset se habuisset, facile potuisset declinare. Captus ergo, & catenatus, in monasterio diu detentus, tandem elapsus, Romam profectus est. Ibi aliquatenus gratiam sedis apostolicæ affectus, dum redire maruraret, veneno hausto, sceleris ministro porrigente, nescimus quo, miserabiliter interit: in seipso, quidquid utraque fortuna facere poterat, alter Marius, plenius expertus. *Hæc usque Tyrius.*

Baronius de tempore incertus, de hac & Hierosolymitana synodo, plura anno 1136. num. 30. & sequentibus conjungit.

*** CONCILIVM VVESTMONASTERIEN-
sedie octavarum S. Andreae, presidente Henrico
V Vintoniensi episcopo sed. apost. legato, ubi rex
Stephanus praesens, queritur de iniuriis a populo
suo sibi illatis.

VVILLELMVS idem *Malmesburiensis*. Intere
legatus, inquit, immodici animi Pontifex,
qui, quod semel proposuisset, non in effectum re-
linquere vellet, concilium pro iure legationis suae
apud V Vestmonasterium die octavarum S. Andreae
coegit. Ejus concilii actionem non ita exacta fide
pronuncio, ut superioris, quia non interfui. Audi-
tum est, lectas in eo litteras domini apostolici,
quibus modeste legatum argeret, quod liberare
fratrem suum dissimulasset. Delicti tamen superioris
gratiam facere, & magnopere cohortari, ut
quocumque modo, vel ecclesiastico, vel seculari
posset, ad germani liberationem accingeretur.
Regem ipsum in concilium introisse, & apud sanctum
conuentum querimoniam deposuisse, quod
homines sui & eum ceperint, & afflictionem * con-
tumeliam paulo minus exinlexerint, qui iustitiam
eis nunquam negasset. Ipsum legatum magnis elo-
quentiae viribus factorum suorum invidiam tentasse
alleviare; quod scilicet imperatricem non volun-
tate, sed necessitate recepisset: quippe cum re-
centi adhuc fratris sui clade (omnibus comitibus,
vel fugatis, vel eventum rei suspecta mente praes-
tolantibus) ipsa cum suis muros V Vintoniae cir-
cumsonasset, ipsam quaecumque pepigerat ad eccle-
siarum jus pertinente oblitante fregisse: quin
etiam certis autoribus ad se delatum, eam & suos
non solum dignitatis suae, sed & vitae struxisset insi-
dias. Ceterum Deum, pro sua clementia, fecus
quam ipsa sperasset, vertisse negotia, ut & ipse per-
niciam vitaret, & fratrem suum vinculis eximeret.
Itaque jubere se de parte Dei & apostolici, ut re-
gem voluntate populi, & assensu sedis apostolicae
iunctum, quantis possent viribus enixe iuuant;
turbatores vero pacis, qui comitibus Andegavensi
faverent, ad excommunicationem vocandos, praer-
ter eam, quae Andegavorum domina esset.

Hæc verba ejus non dico, quod omnes clerici
gratis animis exceperint: certe nullus expugnavit,
omnes vel metu, vel reverentia strarunt ora.
Vnus fuit laicus Imperatricis nuncius, qui palam
legato interdixit, ne per fidem, quam ei pactus fue-
rat, quicquam in illo concilio statueret, quod ejus
honori adversum foret: fidem ab eo hanc factam
Imperatrici, ne fratrem suum ullo auxilio iuaret,
nisi forte viginti ei milites, nec plures mitteret.
Quod in Angliam ipsa venisset, frequentibus epi-
stolis ejus factum; quod regem cepisset, quod in
captione tenuisset, ipso potissimum connivente
actum Dixit nuncius hæc, & alia pleraque ma-
gna verborum austeritate, nihil omnino legato
blanditus. Nec vero ullo sermone ponderare ille
moveri potuit, ut iram proderet, semel incepti,
ut prius dixi, non fœnis excurtor. Fuit ergo hic
annus, cujus tragædias compendii digessi, fatalis &
pene perniciosus Angliæ: in quo, cum aliquo mo-
do sibi ad libertatem respirandum putasset, rursus
in ærumnam recidit, & nisi Dei misericordia ma-
ture occurrat, diu hærebit.

A CONCILIVM HIROSOLYMITANVM
sub ejusdem legati apostolici praesidio contra
Armeniorum in fide errores celebratum sub In-
nocentio papa II. circa annum Domini MCLIII.

ANNO
CHRISTI
1142.

POSTQVAM Tyrinus predictis capitibus de Antio-
chensi concilio actis egisset, de rebus in hac synodo
gestis ista ait: Legatus igitur, deposito patriarcha,
& consummatis apud Antiochiam pro quibus vene-
rat negotiis, Hierosolymam reversus est: ubi usque ad
solemnitatem paschalem moram faciens, habito prius
consilio cum praelatis ecclesiarum, tertia post sanctum
pascha die, una cum domino patriarcha, &
episcoporum nonnullis, templum Domini solenni-
ter dedicavit. Adhuc ibi dedicationis die multi
tam de partibus ultramontanis, quam, de cisjardi-
nis regionibus, magni & nobiles viri. Inter quos
adfuit & dominus Isacchus junior, comes Edessae
magnus, qui tunc in solennibus sancti pasche diebus
magnifice nimis in civitate moram faciebat. Qua
celebritate completa convocatis archiepiscopis,
episcopis, & aliis ecclesiarum praelatis, una cum
domino patriarcha concilium celebravit, in primi-
tina & ecclesiarum matre sancta Sion, tractus
ibi cum eis de iis que instanti temporis videbantur
convenire. Cui synodo interfuit maximus Arme-
norum pontifex, immo omnium episcoporum Cap-
padociae, Mediae, & Persidis, & utriusque Arme-
niae princeps, & doctor eximius, qui Catholicus
dicitur. Cum hoc etiam de fide articulis, in quibus
a nobis dissentire videtur populus ejus, habitus est
tractatus, & ex parte ejus promissa est in multis
correctio. Quibus rite peractis, predictus legatus
ad Acconensem rediens civitatem, inde parato na-
vigio Romam reversus est. Clerus vero Antioche-
nus, & maxime qui in depositione domini Radulphi
conspiraverant, instinctu & suggestione prin-
cipis, & maxime, ut dicitur, interventu munerum,
elegerunt sibi quemdam ejusdem ecclesiae subdia-
conum, Haimericum nomine, Lemovicensem, homi-
nem absque litteris, non satis honeste: quem pre-
dictus dominus Radolphus, arbitrans eum sibi red-
dere obligatorem & fideliorum amplius, in decanum
ejusdem ecclesiae promovet, ipse frustratus.
Nam ab ea die cum ejus adversariis dicitur conve-
nisse, & in benefactoris sui, fidelitatis immemor,
conspirasse depositionem. Quod autem de ejus pro-
motione factum est, Petrus quidam, cognomine
Armenius, ejusdem civitatis castellanus, artibus suis
& multa munerum profusione, aggreditur: & tam
clerum quam principem ad id impulsisse dicitur, eo
quod ejus esset consanguineus.

VITA ET EPISTOLÆ

CÆLESTINI PAPÆ II.

ANNO
CHRISTI
1143.

CÆLESTINVS secundus, natione Tuscus, Guido
Antea vocatus, ex presbytero cardinali titu-
li sancti Marci, juxta constitutionem Innocentii
prædecessoris, sui, qua populus omnino a ponti-
fificis electione arcebat, primus sine ullis populi
suffragiis, teste Onuphrio, propter civile bellum
quod a Romanis senatum restituere satagentibus
imminabat, creatus est pontifex, tempore Conradi
impetatoris, an. Domini 1143. illo die quo Innocen-
tius secundus de viuis decesserat. Petrus Cluniacen-

Tit ij sum

sum abbas scripsit ad eum epistolam, apud Papi-
rium Massonum extantem, qua continetur ip-
sum legitime electum initio pontificatus Romæ
omnia pacata habuisse. Vvilielmum Eboracensis
ecclesiæ thesaurarium, hominem tunc temporis im-
probum, in sedem Eboracensem bis intrusum, ab
Innocentio damnatum & fugatum, per surreptio-
nem ecclesiæ Eboracensis episcopum ordinavit &
consecravit, & contra sanctum Bernardum hac de
te graviter conquerentem defendit. Cum, juxta
Vrpergensem, mensibus quinque & diebus tredecim,
secundum Ottonem Frisingensem mensibus
fere sex, pontificatum tenuisset, obiit anno Domini
1144. & sepultus est Romæ in basilica Constanti-
niana. Vaticanus codex de vitis pontificum ista ha-
bet: Hic fecit ordinationem per mensem Decem-
brem, in qua creavit diaconos septem, presbyte-
ros per diversa loca, & episcopos per diversa lo-
ca Defunctus est apud Palladium octavo
Idus Martii, & in ecclesiâ Lateranensi tumula-
tus.

Ex To. IV.
spicilegii.

*** EPISTOLA I. CÆLESTINI PAPÆ II.
AD CLVNIACENSES.

De sui electione certiores facit Cluniacenses, eor-
umque preces postulat. Claromontani episcopi
culpam ipsis condonat.

*Cælestinus episcopus servus servorum Dei, dilectis
filiis Petro abbati, & monachis Cluniac. salutem,
& apostolicam benedictionem.*

CARITATEM vestram de statu sanctæ Roma-
næ ecclesiæ matris vestræ sollicitam cognoscentes,
quæ circa nos acta sunt, vobis significare
curavimus. Notum igitur facimus dilectioni vestræ,
quod Domino nostro bonæ memoriæ papa Inno-
centio, VIII. Kal. Octobris defuncto, & in Latera-
nensi ecclesiâ cum maxima cleri ac populi Romani
frequenta tumulto, cardinales presbyteri & dia-
coni, una cum fratribus nostris episcopis & subdia-
conis, clero ac populo Romano acclamante, partim
& expetente, tertia die in ipsa ecclesiâ unanimi voto
& pari consensu, me indignum, & prorsus tanti offi-
cii impari, nescio quo Dei judicio, in Romanum
pontificem concorditer elegerunt. Ego autem con-
siderans, infirmitatem meam ad apostolicæ sedis
culmen non posse pertingere: onus hoc malui de-
clinare, ne in pastoralis regimine, impatis admini-
strationis actione succumbere. Sed quia contrai-
re non est domini disponens arbitrio, obedienter
sequurus sum, quod misericors de me regentis ma-
nus voluerit operari. Dispositioni itaque Divini
consilii collasubmittens, tanto pondere pressum me
recognosco: ut non per prophetiæ spiritum, sed
per experimentum dicam: Incurvatus sum & hu-
miliatus sum usquequaque. Tanta quippe occupa-
tionum onera deprimunt, ut ad superna vix aliqua-
E animus erigatur. Multis causarum fluctibus qua-
tior: & post illa quietis oria, quæ ante hoc officium
me recole habuisse, tantis tumultuosæ vitæ tempe-
statibus affligor, ut recte dicam: *Veni in altitudi-
nem maris, & tempestas demersit me.*

Psal. 68.

Vnde, fratres carissimi, per omnipotentem Do-
minum rogo, ut me sub hoc pastoralis curæ onere
lassescens orationum vestrarum intercessionibus
adjuvetis: ut ejusdem omnipotentis Dei miseri-
cordiam totis nisibus & plenis desideriis implo-
retis: quatinus mihi inter undas pelagi laboranti

A majestatis suæ dexteram porrigat, & sic naviculæ
suæ præesse concedat, ut ad æternæ quietis portum
cum susceptæ navis onere, ipso ducente, perve-
niam.

Nos autem Cluniacense monasterium tanquam
B. Petri proprium, more prædecessorum nostrorum
diligere volumus & fovete, & suam ei justitiam
conservate.

Quod autem Claromontensis episcopus præte-
rita B. Luca festivitate a prædecessore nostro bonæ
memoriæ papa Innocentio evocatus non venit, nec
canonicam excusationem præcendit: pro vestra di-
lectione ad præsens æquanimiter toleramus. Datum
Laterani VIII. Idus Novembris.

*** II. AD EOSDEM.

Confirmatio sancti Vincentii Salamanticensis
in Hispania.

*Cælestinus episcopus servus servorum Dei, dilectis
filiis Petro Cluniacensi abbati, ejusque fratribus,
salutem & apostolicam benedictionem.*

CVM ex injuncto nobis a Deo apostolatus offi-
cio, universis Catholicæ ecclesiæ filiis debito-
res existamus: vobis tamen qui sanctæ Romanæ
ecclesiæ specialius in hæretis, propensiori nos, con-
venit caritatis studio imminere. Ideoque tanquam
specialibus B. Petri filiiis paterna sollicitudine pro-
videre volentes, ecclesiâ S. Vincentii de Salaman-
tica, quam frater noster Berengarius ejusdem civi-
tatis episcopus, assensu prioris ejusdem loci, & cari-
ssimi filii nostri A. regis Hispaniæ, canonicè vobis
concessit, per præsentis vobis scripti paginam con-
firmamus. Si quis autem hujus nostræ confirmatio-
nis paginam sciens, contra eam venire tentaverit,
omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apo-
stolorum ejus, indignationem se noverit incur-
surum. Datum Laterani VI. Martii.

*** AD TOLETANVM ARCHIEPISCOP.

Vt aliquot parochias restituat A. episcopo.

DILECTVS filius noster G. diaconus cardi-
nalis, & apostolicæ sedis legatus, sicut ab ipso
accepimus, fratri nostro Asturicensi episcopo varia
præcepit, ut parochias de Tepolis, & Caldellis ve-
nerabili fratri nostro M. Auriensi episcopo absque
ulla conditione restituat. Ipse vero non tantum
mandatum ipsius effectui minime mancipavit: sed
in eisdem ecclesiis, ab eodem filio nostro pro con-
temptu & inobedientia interdictis, Divina officia
celebravit. Verum quoniam ipsum viam universæ
carnis ingressum esse accepimus: per præsentium
tibi scripta mandamus, quod easdem parochias, in-
fra quadraginta dies postquam præsens scriptum
susceperis, juxta mandatum ejusdem filii nostri præ-
fato episcopo integre restitui facias. Facta vero re-
stitutione, cum Asturicensis ecclesiâ per Dei gra-
tiam pastorem catholicum obtinuerit, si quam in
eisdem ecclesiis se confidit habere justitiam, con-
gruo loco, & tempore in tua præsentia utriusque
partis causâ audiat, & sine debito terminetur.
Quod si quis restitutionem ipsam temere impedire
tentaverit: interdictum, quod prædictus filius nos-
ter cardinalis in eisdem ecclesiis posuit, firmiter
facias observari. Datum Laterani. IV. Kalendæ
Martii.

CON-

CONCILIUM LONDONIENSE
contra sacrilegos rerum & personarum ecclesiasticarum violatores celebratum anno Domini MCLIII. sub Cælestino papa II.

De hoc concilio Rogerius in annalibus his verbis: Anno gratiæ millesimo centesimo quadragesimo tertio, qui erat annus octavus regni regis Stephani, rex Stephanus interfuit concilio Londoniæ in media quadragesima. Quo quia nullus honor vel clericis vel ecclesiæ Dei a raptoribus deferrebat, & æque capiebantur & redimebantur clerici ut laici, tenuit idem Vintoniensis episcopus Urbis Romanæ legatus concilium apud Londoniam, clericis pro tempore necessarium: in quo sancitum est, ne qui alicui clerico violentas manus injecerit, ab alio possit absolui, quam ab ipso papa, & in præsentia ipsius. Unde clericis aliquantum ferentatis vix tandem illuxit. *Hæc Rogerius.*

De eadem synodo, Anno, inquit Matthæus Paris, 1142. VVillelmus VVintoniensis episcopus, & sedis apostolicæ legatus, in media quadragesima, apud Londoniam, concilium, rege præsentem & episcopos, celebravit. Nullus enim honor vel reverentia ferrebat Dei ecclesiæ vel ejus ordinatis a prædonibus sceleratis, sed æque clerici & laici capiebantur, redimebantur, & in vinculis tenebantur.

Sancitum est ergo ibi, & generaliter constitutum, ne aliquis, qui ecclesiam cæmeteriumque violaverit, vel in clerico aut viro religioso manus injecerit violentas, ab alio quam ipso papa possit absolui.

Statutum est etiam, ut aratra in campis cum ipsis agricolis talem pacem habeant in agris, qualem haberent in cæmeterio, si exiitissent.

Excommunicaverunt autem omnes qui contra hoc decretum venient, candelis accensis. Et sic miluotum rapacitas aliquantum conquievit.

*** SYNODVS AB ALEXANDRO
Lincolniensi episcopo, legato Innocentii II. Romani pontificis celebrata, circiter anno gratiæ MCLIII. id est Stephani regis VIII.

HVIUS synodi mentionem præstat, de præsentibus Angliæ commentarius, in vita suprascripti Alexandri, his verbis. Romam bis profectus est, Alexander iste, annis nimirum MCLII. & MCLIII. ubi ita se gessit, ut magnam iniret gratiam tam apud regem quam pontificem. Ac prima quidem profectioe legatus pontificis constitutus est, quo synodum convocaret: id quod fecit, & canones nonnullos edidit ad illorum temporum vitia corrigenda aptissime utiles. Tertium deinde iter ad pontificem suscepit in Galliis agentem, ubi Augusto mense anni MCLVII. per æstum nimium ægritudinem contraxit, ex qua, domum non sine magna difficultate reversus, mortuus est cum sedisset annos xxiv. De illo Huntingtoniensis hæc habet carmina quæ non piget describere:

Splendor Alexandri non tam renitefcit honore,
Quam per eum renitefcit honor, &c.

OBSERVATIO ANGLICANI COLLECTORIS.

Errasse videtur in annorum numeris commentarii autor, vel in historijs suis nonnulli veterum. Malmesburiensis enim anno M.LXX. Conquestoris, Alexandrum pontif. Lincolniensem episcopum, asseritque eum cum Stigando archiepiscopo, inter res gestas Lucii, ait Baronius, de occasione obitus ejus asserit, ipsum cum Romanos ad nova studia concitatos a Capitolio depellere conaretur, incerto lapidis ictu percussum, inde ægrotaffe, & ex hac vita migrasse. Hujus pontificis tempore, Alphonfus Portugalliæ dux, pietatis ergo suum ducatum constituit Romanæ ecclesiæ vectigalem, annuo censu unciarum auri quatuor. ita Innocentius III. epistola 100. lib. I. epistolarum.

Achiepisc. Cantuar. factò ad Scotos diffugio, moram ad tempus fecit ibidem. Huntindoniensis vero aperte indicat Henricum primum anno regni sui xxxiii. eidem concessisse hunc episcopatum. Ad Pascha, inquit, apud VVincester dedit rex Henricus I. episcopatum Lincolniæ Alexandro venerabili viro, qui nepos erat Rogeri Salisburienensis episcopi. Rogerus autem justitiarius fuit totius Angliæ, & secunda rege. Et infra ann. xxv. ejusdem regis, ann. M.CXXV. Hoc etiam anno perrexit, inquit, Romam, VVillelmus Cantuariensis archiepiscopus, & Turstanus Eboracensis archiepisc. & Alexander Lincolniensis episcopus, de cujus laudabili munificentia, & inextinguibili fama sic quidam dixit heroice:
Splendor Alexandri, &c.

ANNO
CHRISTI
1143.

VITA ET EPISTOLÆ

LVCII PAPÆ II.

ANNO
CHRISTI
1144.

LVCIUS, cui Gerardi nomen fuerat, patre Alberto civis Bononiense ex Caccianimica familia gentus, vir pro mansuetudine & humilitate sua, judicio Ottonis Frisingensis, officio sacerdotali dignus, ex cardinale tituli sanctæ Crucis in Ierusalem factus est pontifex anno Domini MCLIV. tempore Conradii imperatoris. De quo ex Vaticano codice ista Baronius: Hic fuit ex provincia Æmiliæ, patria Bononiensis, ex patre Visco. Hic assumptus est a domino papa Honorio in titulo sanctæ Crucis, & creatus Romanæ ecclesiæ bibliothecarius: suamque ecclesiam, sicut bonus pastor, tam in ædificiis quam in possessionibus multum ac plurimum augmentavit, & divitem de pauperrima fecit. Fabrica autem ipsius ecclesiæ a summo usque deorsum in melius reformata, & claustrum cum omnibus officinis de novo ædificavit, & conventum ibidem canonicorum regularium, Deo autore, constituit. Hunc autem præclarum virum profcientia & vitæ suæ meritis papa Innocentius post mortem Haimericii cancellarii arctius sibi astrinxit, & cancellarium apostolicæ sedis constituit, atque in obitu suo, tanquam præcipuo & digniori ecclesiæ membro, bona ecclesiæ commisit. Hic tanquam vir prudens & fortis, habito cum ecclesiæ fidelibus consilio, senatores, qui contra prohibitionem prædecessoris sui papæ Innocentii Capitolium conscendere, senatum abjurare coegit. Quas cum Rogerio Sicilia rege belli inducias iniverit, indicat ejus epistola quam ad Petrum Cluniacensem scripsit. Gravem a civibus persecutionem passus, ait Frisingensis lib. 7. cap. 31. humiles ad regem Conradum, tam suam oppressionem continentes, quam de incolmitate & prosperitate ejus Deo gratias agentes, ipsumque ad patrocinium Romanæ ecclesiæ invitantes, litteras mittit. Et paulo postquam recitasset fragmentum commemoratæ epistolæ, ait: De die in diem animam justii affligere non timuerunt. Ipse autem quotidianis cruciatibus ac tædio vitæ affectus, infra anni spatium pontificatus sui, diem obiit, quinto Kalendas Martii, cum sedisset menses undecim, dies vero quatuordecim. In codice Vaticano, qui inscribitur de privilegijs Romanæ ecclesiæ, inter res gestas Lucii, ait Baronius, de occasione obitus ejus asserit, ipsum cum Romanos ad nova studia concitatos a Capitolio depellere conaretur, incerto lapidis ictu percussum, inde ægrotaffe, & ex hac vita migrasse. Hujus pontificis tempore, Alphonfus Portugalliæ dux, pietatis ergo suum ducatum constituit Romanæ ecclesiæ vectigalem, annuo censu unciarum auri quatuor.

Ergo suum ducatum constituit Romanæ ecclesiæ vectigalem, annuo censu unciarum auri quatuor. ita Innocentius III. epistola 100. lib. I. epistolarum.

T t t iij Atque

Atque ita Romanis Romanæ ecclesiæ rebellantibus & adversantibus, principes longe postiti eandem venerantes, illi sese sponte subijciunt. Hujus pontificis diebus, scribit Otto Frisingensis de gestis Friderici lib. 1. cap. 27. & 28. Arnaldus, alias Arnaldus, quidam religionis habitum habens, sed eum minime, ut ex doctrina ejus patuit, servans, ex ecclesiastici honoris invidia urbem Romam ingreditur, ac senatoriam dignitatem equestremque ordinem renovare ad instar antiquorum volens, totam pene Urbem ac præcipue populum adversus pontificem suum concitavit, eaque de re litteras, quas idem Otto loco supradicto refert, ad Conradum imperatorem dederunt. Sectatores hujus Arnaldi, Arnaldista dicuntur hæretici: quibus ex Romanis, iisque obscurioribus, pauci dumtaxat adhæserunt, & nominantur Romani Arnaldista. Horum machinationibus, autore & consultore Arnaldo, acciderunt quæ ex Ottone Frisingensi in vita Eugenii III. narrantur infra.

EPISTOLA I. LVCII
PAPÆ II.

AD PETRVM CLVNIACENSEM
ABBATEM.

De sua ægitudine, & treuga cum rege Siciliae inita.

Lucius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Petro Cluniacensi abbati, salutem & apostolicam benedictionem.

DILECTIONIS tuæ litteras debita benignitate suscepimus, & petitiones tuas, quæ nobis & fratribus nostris rationabiles visæ sunt, libenter admisimus. De statu vero nostro te sollicitum cognoscentes, scire te volumus, quia omnipotens Dominus sua nos gratia visitavit, castigans castigavit, sed morti non tradidit. Per ipsius misericordiam convalescimus, & pristinam sanitatem in brevi nos recepturos speramus. Ad colloquium regis Siciliae condescendimus: & quia ad honorem Dei & ecclesiæ suæ firmam pacem cum eo facere non potuimus: instanti tamen ipsius violentia nos cogente, treugam cum eo composuimus. Placet autem nobis, ut, sicut litteris tuis significasti, tredecim de fratribus tuis, quam citius poteris ad nos transmittas: quia nos, Domino auxiliante, eos honeste recipere, & ad honorem Dei & Cluniacensis ecclesiæ collo care curabimus. Sanctam congregationem vestram pro nobis orantem gratia Divina custodiat, & ab omnibus peccatis absolvat. Datum Laterani decimo Kalendas Octobris.

II. AD REGEM CONRADVM.

De sua oppressione: & ipsum ad patrociniū ecclesiæ Romanæ invitat.

Lucius episcopus servus servorum Dei, carissimo filio Conrado Romanorum regi illustri, salutem & apostolicam benedictionem.

OMNE datum optimum, &c. Populus enim Romanus nullas insaniæ suæ metas ponere volens, senatoribus, quos ante instituerat, patricium adjiciunt, atque ad hanc dignitatem Iordanem Petri Leonis filium eligentes, omnes ei tan-

quam principi subijciuntur. *Et infra:* Deinde pontificem suum ad eunt, ac omnia regalia ejus, tam in Urbe quam extra posita, ad jus patricii sui repossunt: cumque more antiquorum sacerdotum de decimis tantum & oblationibus sustentari oportere dicentes, de die in diem animam justi asserere non timerunt.

*** III. AD RAIMVNDVM TOLETANVM
archiepiscopum.

Confirmat primatum Toletanæ ecclesiæ.

Lucius episcopus servus servorum Dei, venerabilis fratri Raimundo Toletano archiepiscopo, ejusque successoribus canonice substituendis in perpetuum.

SACROSANCTA Romana & apostolica ecclesia ab ipso salvatore omnium Domino Iesu Christo caput & cardo est ecclesiarum omnium constituta. Non decet igitur a capite membra dissidere, sed eminenti rationi & supernæ provisioni capitis obedire. Moderatrix autem discretio capitis, singulorum membrorum officiosas actiones confecerans, unicuique jus & ordinem a natura constitutum distincte conservat, & quibusque nobilibus vultus suæ dignitatem, sine invidia, sociali caritate custodit. Hac igitur inducti ratione, honorem nobilis & famosæ Toletanæ ecclesiæ, apostolicæ sedis propriæ & specialis filia, volumus conservare: ideoque, venerabilis frater Raimunde, quem vera in Christo caritate diligimus, tuis rationabilibus postulationibus paternæ pietatis affectu duximus annuendum. Per præsentis ergo privilegii paginam apostolica autoritate statuimus, ut per universa Hispaniarum regna primatus obtineas dignitatem. Pallio itaque, a sede apostolica tuæ caritati concessio, in Missarum celebrationibus uti debebis tantum in præcipuis festivitatibus: tribus videlicet diebus in Natali Domini, in Epiphania, Hypopanton, Cœna Domini, Sabbato sancto, tribus diebus in Pascha, in Ascensione, Pentecoste, in solemnitatibus sanctæ Mariæ, sancti quoque Michaelis, sancti Joannis Baptistæ, in omnibus natalitiis apostolorum, & eorum martyrum, quorum pignora in vestra ecclesia requiescunt, sancti quoque Martini & Ildefonsi confessorum, & omnium commemoratione sanctorum: in consecrationibus ecclesiarum, episcoporum, & clericorum, in anno consecrationis tuæ die, & in natali, & S. Isidori, & Leandri. Primatem te universi Hispaniarum præsules respicient, & ad te, si quid inter eos exortum fuerit quæstione dignum, referent. Salva tamen in omnibus Romanæ ecclesiæ autoritate. Verum personam tuam propensiori gratia retinentes, censemus, ut solius Romani pontificis iudicio ejus causa, si qua fuerit, decidatur. Sane Toletanam ecclesiam præsentis privilegii stabilitate munimus, Complutensem ei parochiam cum terminis suis, nec non & ecclesias omnes, quas jure proprio antiquitus possedisse cognoscitur, confirmantes. Episcopales præterea sedes, quas in præsentiarum iuste, & quiete possides, eidem Toletanæ ecclesiæ, tanquam metropoli, subditas esse decernimus. Reliquas vero, quæ antiquis ei temporibus subiacebant, cum Dominus omnipotens Christianorum instituerit potestati, suæ dignatione misericordiæ, ad caput proprium referendas, decreti hujus autoritate sancimus. Porro illarum decem civitatum, quæ Sarracenis invadentibus metropoli-

metropolitanos proprios amiserunt, eo tenore vestrae A
subiicimus ditioni, ut quoad sine propriis extiterint metropolitanis, tibi ut proprio debeant subjacere. Si quæ autem metropoles in statum fuerint proprium restitutæ: suo quæque diocesis metropolitanano restituantur, ut sub proprii regimine patris super Divini collatione beneficii gloriatur. Si qua igitur in futurum ecclesiastica persona aut secularis hanc nostræ constitutionis paginam sciens, &c.

Datum Laterani per manus Baronis capellani & scriptoris, III. Idus Maii, Indictione VII. Incarnationis Dominicæ anno MCXLIV. pontificatus vero domini Lucii papæ II. anno I.

*** IV. AD ARCHIEPISCOPOS B
& episcopos per Hispanias constitutos.

De eodem argumento.

APOSTOLICÆ sedis clementia singulis ecclesiis, & ecclesiasticis personis, suam dignitatem, & justitiam servare conseruerunt. Unde nos, quotum præcipue interest, ecclesiarum omnium curam gerere, venientem ad nos venerabilem fratrem nostrum reverendissimum Toletanum archiepiscopum benigne recepimus, & inspectis prædecessorum nostrorum privilegiis, primatus dignitatem per universa Hispaniarum regna, juxta eorundem privilegiorum tenorem, confirmavimus. Ipsum itaque cum gratia sedis apostolicæ, & litterarum nostrarum prosecutione, ad sedem propriam remittentes, universitati vestræ mandando precipimus: quatinus eidem tanquam primati vestro absque ulla contradictione canonicam obedientiam, & debitam reverentiam exhibere curetis. Dignum namque est, ut qui multis lætatur præesse subditis, nullatenus erubescat suis subesse prælatis. Datum Lateran. III. Idus Maii.

*** V. AD PETRUM CLUNIAC. C
ABBATEM.

Privilegium Cluniacense.

Lucius episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Petro Cluniacensi abbati, ejusque successoribus regulariter substituendis, in perpetuum.

RELIGIONIS monasticæ modernis temporibus speculum, & in Galliarum partibus documentum, beati Petri Cluniacense monasterium, ab ipso suæ foundationis exordio sedi apostolicæ in jus proprium est oblatum. Proinde patres nostri sanctæ recordationis Ioannes XI. Item Ioannes XIX. Agapitus II. Benedictus VI. Item Benedictus VII. Leo VII. & IX. Gregorius VI. & VII. Alexander II. Stephanus, Victor III. Urbanus II. Paschalis II. Gelasius II. Calixtus II. Honorius II. ecclesiæ Romanæ pontifices, locum ipsum singularis dilectionis ac libertatis prærogativa donarunt: & universa ei pertinentia, privilegiorum suorum sanctionibus muniverunt. Statutum est enim, ut ecclesiæ omnes, cœmeteria, monachi, clerici, & laici universi infra terminos habitantes, qui sunt a rivo de Salnay, &c. sub apostolicæ tantum sedis jure ac tuitione permaneant. Neque ipsius Cluniacensis loci presbyteri, aut etiam parochiani, ad cujuslibet, nisi Romani pon-

tificis & Cluniacensis abbatis, cogantur ite synodum vel conventum. Sane pro abbatis, monachorum, seu clericorum infra prædictos terminos habitantium ordinatione, pro christiatis consecratione, pro facti olei, ecclesiarum, altarium, & cœmeteriorum consecratione, Cluniacense monasterium quem maluerit antistitem convocet Cluniacenses monachos ubilibet habitantes, nulla omnino persona præter Romanum pontificem, & legatum qui missus ad hoc fuerit, excommunicet aut interdicit. Sane terminos immunitatis loci vestri, qui a præfato antecessore nostro Vibano papa constituti sunt, præsentis nostri decreti pagina confirmamus. Ne videlicet ullus homo cujuscumque conditionis ac potestatis, invasionem, prædam, aut rapinam facere, sive homicidium perpetrare præsumat infra ipsorum limites terminorum. Itaque termini facti banni sunt hi, &c. In abbatis, quæ cum suis abbatibus ordinationi Cluniacensis monasterii data sunt, videlicet S. Martialis, &c. sine Cluniacensis abbatis consilio abbas nullatenus eligatur. Ad hæc adjicimus, ut in omnibus prioratibus & cellis, quæ nunc sine proprio abbate, vestro regimini subjactæ sunt, nullus futuris unquam temporibus abbatem ordinare præsumat. Sed tam prioratus ipsi, & cellæ, quam & cætera in quibuslibet locis omnia, quibus Cluniacensis ecclesiæ, Avernensis concilii, quod per supradictum Vibanum papam celebratum est, tempore investitura erat, de quibus tunc nulla quæstio mota est, tam tibi, quæm successoribus tuis, in pace semper & quiete ferventur. Pro altatibus, & ecclesiis, sive decimis vestris, nulli episcoporum facultas sit gravamen aliquod vobis, aut molestias itrogare: sed sicut eorum permissione quædam ex parte, quædam ex integro habuistis, ita & in futurum habeatis. Ecclesiatum vestratum decimas, quæ a laicis obtinentur, si secundum Deum eorum subtrahere potestati vestræ religionis reverentia poterit, ad vestram & pauperum gubernationem vobis liceat possidere. Decimas laborum vestrorum, pro quibus tam vos quam alios monasticæ religionis viros inquietate episcopi consueverunt, illorum videlicet, quos dominicatus appellant, qui vestro sumptu a monasteriis & cellarum vestrarum clientibus excoluntur, sine omni episcoporum, & episcopaliū ministrorum contradictione, deinceps quietius habeatis, qui vestra peregrinis fratribus & pauperibus erogatis. Ecclesiæ omnes, quæ ubilibet positæ sunt, seu capellæ vestræ, & cœmeteria libera sint, & omnis exactionis immunita, præter consuetam episcopi paratam, & justitiam in presbyteros, qui adventus sui ordinis dignitatem offenderint. Liceat quoque vobis, seu fratribus vestris, in ecclesiis vestris presbyteros eligere. Ita tamen, ut ab episcopis, vel ipsorum vicariis, animarum curam absque venalitate suscipiant. Quam si committere illi, quod absit, ex pravitate noluerint: tunc presbyteri ex apostolicæ sedis benignitate officia celebrandi licentiam consequantur. Ecclesiarum veto seu altarium consecrationes, si diocesani episcopi gratis noluerint exhibere; a quolibet catholico suscipiatis episcopo. Nec cellarum vestratum ubilibet positarum frates, pro qualibet interdictione vel excommunicatione, Divinorum officiorum suspensionem patiantur. Sed tam monachi ipsi, quam & famuli eorum, & qui se monasticæ professioni devoverunt, clausis ecclesiarum januis, non admissis diocesanis, Divinæ servitutis officia celebrent, & sepulturæ debita per-

gant. Præterea quascumque possessiones, quæcumque bona idem monasterium in præsentiarum iuste & canonicè possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis iustis modis, Deo proprio poterit adipisci, firma tibi, tuisque successoribus, & illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis. In Burgundia, ecclesiam, &c. *Deinde.*

Prohibemus autem ut infra parochias ad jus Cluniacensis monasterii pertinentes, absque Cluniacensis abbatis assensu nullus ecclesiam vel capellam ædificare præsumat, salva in omnibus apostolicæ sedis autoritate. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat præfatum monasterium tenere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, aut aliquibus vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur eorum, pro quorum gubernatione & sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura. Si qua igitur in futurum ecclesiastica, sæculari ve persona hanc nostræ concessionis paginam sciens, &c.

Ego Lucius catholice ecclesiæ episcopus, subscripsi.

Ego Theodevinus sanctæ Ruffinæ episcopus, subscripsi.

Ego Rainerius presbyt. ead. tit. sanctæ Priscæ, subscripsi.

Ego Thomas presbyter cardin. tit. Vestinæ, subscripsi.

Ego Gillebertus tit. S. Mariæ, subscripsi.

Ego Maurus Tusculanus episcopus, subscripsi.

Ego Petrus Albanensis episcopus, subscripsi.

Ego Rainerius presbyt. card. tit. S. Stephani in Cælio monte, subscripsi.

Ego Manfredus presbyt. cardin. sanctæ Sabinæ, subscripsi.

Ego Aubertus presbyter card. tit. S. Anastasiæ, subscripsi.

Ego Hugo presbyt. card. tit. S. Laurentii in Lucina, subscripsi.

Ego Octavianus diaconus card. subscripsi.

Ego Guido in Romana ecclesia altaris minister indignus, subscripsi.

Ego Gregorius diacon. cardin. sancti Angeli, subscripsi.

Ego Astaldus diac. card. S. Eustachii, juxta templum Agapitæ, subscripsi.

Ego Ioannes diaconus card. S. Mariæ novæ, subscripsi.

Datum Laterani per manum Baronis ecclesiæ subdiaconi, xi. Kal. Junii, Indiæ vii. Incarnat. Dominicæ mcliv. pontificatus vero domni Lucii papæ, anno i.

*** VI. AD EVNDEM.

Ibidem.

Sancti Sabæ monasterium Cluniacensibus in perpetuum subijcit.

Lucius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Petro Cluniacensi abbati, ejusque successoribus regulariter substituendis, in perpetuum.

ET si ecclesiarum omnium cura nobis ex apostolicæ sedis administratione imminet: illis tamen locis, quæ nostro regimini specialiter commissa sunt, atque infra urbem sita, juris sanctæ Romanæ ecclesiæ esse noscuntur, propensiori nos

A convenit affectionis studio imminere. Beati Sabæ monasterium, a temporibus beatissimi papæ Gregorii in religione & honestate fundatum, atque magnis & amplissimis possessionibus ditatum fuisse dinoscitur. Nunc autem peccatis exigentibus, & religio clasa est, & pravorum hominum superabundante nequitia, bona & possessiones distractæ sunt, & ab ipso contra justitiam alienata. Eapropter, dilectè in Domino fili Petre abbas, quoniam Cluniacense monasterium, per omnipotentis Dei gratiam, tamdiu longe lateque religione præcipua floruit, & bonæ opinionis odore multos aspersit: præfatum sancti Sabæ monasterium cum omnibus ad ipsum pertinentibus, ad reformandam ibidem religionem, ad meliorandum etiam & disponendum, tibi, tuisque successoribus in perpetuum committimus: ut in ipsius restitutione & gubernatione, studium & sollicitudinem impendatis, & potestatem habeatis. Decernimus etiam, ut sine Cluniacensis abbatis provisione & consilio, ibidem abbas de cætero nullatenus eligatur. Sed vestra semper provideat diligentia, quatenus idonea, & huic officio digna in loco regimini, secundum regulam S. Benedicti, persona subrogetur, & quicquid in monasterio ad augmentum & observationem monasticæ religionis institui, vel emendari oportuerit, vestro semper magisterio & dispensatione administretur. Salva quidem in omnibus autoritate sedis apostolicæ, cujus juris locus ille esse dinoscitur. Si qua igitur ecclesiastica sæculari ve persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens, &c.

C Ego Lucius catholice ecclesiæ episcopus, subscripsi, cum decem & octo cardinalibus.

Datum Romæ per manum Baronis S. R. E. subdiaconi xiv. Kal. Februarii, Indiæ viii. Incarnat. Dominicæ anno mcliv. pontificatus vero domni Lucii II. papæ, anno i.

*** VII. AD ABBATEM S. GERMANI Antifiodor.

De controversia cum Vizeliacensi abbate.

Lucius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio abbati sancti Germani Antifiod. salutem & apostolicam benedictionem.

DILECTVS filius noster Pontius Vizeliacensis abbas ad nostram præsentiam veniens, questus est quod in quodam nemore tibi & ipsi communi homines suos capi secctis, & servientibus comitis Nivernensis incarcerandos tradideris. Quos cum a te requisisset, & habere nõ posset, pro eorum liberatione fidejussores dedit, & textum evangelii tradidit: quod quia, contra religionem & fraternæ caritatis vinculum, factum fuisse cognoscitur: per præsentia tibi scripta mandamus, quatinus dilatione remota, & textum evangeliorum tam inordinate susceptum ei restituas, & fidejussores suos absolvas. Postmodum vero, si quam adversus ipsum te confidis habere justitiam, in præsentia venerabilis fratris nostri Godefridi Lingon. episcopi quod justitia dicaverit, obtineas. Ea quoque quæ Guiberto servienti tuo ob malivolentiam ipsius, abstulisti, ei restituas. Datum Lateran. xi. Kal. Aprilis.

*** VIII.

VIII. AD PONTIVM ABBATEM VIZELIAC.

Adversus interfectores Artaldi abbatis.

Lucius episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis Pontio abbati Vizeliacensi ejusque fratribus, salutem & apostolicam benedictionem.

PREDECESSOR noster felicitis recordationis Paschalis, sicut ex scriptis illius intelleximus, episcopis per Galliam præcipiendo mandavit, ut interfectores abbatis Artaldi Vizeliac, quia dominum suum & presbyterum & abbatem tam nequiter occiderant, secundum penitentiam dignum modum in exilium detruderent, & si obedire nolent, eos excommunicationi subicerent. Prohibuit etiam, ut nunquam Vizeliacensi abbati vel præposito alicui facultas sit eisdem homicidas in eodem monasterio ad habitandum suscipere. Nos itaque præceptum confirmantes ipsius super hoc, apostolica auctoritate prohibemus, ut nec ipsi, nec eorum heredes (nominatim Stephanus Altiisiodorensis clericus, qui cum te, dilecte in domino fili abbas, in præsentia venerabilium fratrum nostrorum Godefridi Lingonensis episcopi & Bernardi Claravallis abbatis super hoc in causam traxisset, eorum iudicio, sicut accepimus, a causa decidit) monasterium ipsum ulterius inquietare præsumant, in eisdem. Er ne cui abbati vel præposito eos in Vizeliacensi burgo de cetero ad habitandum suscipere liceat, prohibemus. Datum Lateran. vi. Idus April.

IX. AD G. COMITEM Nivernensem.

Vt Vizeliaco restituat quod ademitt.

Lucius episcopus servus servorum Dei, dilecto in Christo filio G. comiti Nivernensi, salutem & apostolicam benedictionem.

AD nobilitatem tuam pertinet venerabilia loca cum ipsis personis Divino famulatu mancipatis diligere & fovere, & suam eis justitiam cõservare. Ideoque per apostolica scripta nobilitati tuæ mandamus, atque in peccatorum tuorum remissionem injungimus, quatinus antiquam stratam, quam de Vizeliaco diceris abstulisse, & alias divertisse, ad prædictum locum restituas. Datum ix. Kalendas Junii.

X. AD S. BERNARDVM Claraval. abbatem.

Vt moneat Nivernensem comitem ne quid præter fas a Vizeliacensi exigat.

Lucius episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Bernardo Claravallensi abbati, salutem & apostolicam benedictionem.

DILECTIONEM tuam ignorare non credimus, quod Vizeliacense monasterium B. Petri juris existit, & ad ejus proprietatem & defensionem specialiter pertinet. Nunc autem, sicut accepimus, G. Nivernensis comes contra justitiam, & sedis apostolicæ auctoritatem a dilecto filio Pontio ipsius loci abbate violenter exigit, ut de qualibet querimonia in persona sua cum hominibus suis in Consil. general. Tom. X.

A curia sua respondeat. Quod quidem nec ipse abbas, nec prædecessores sui hætenus fecisse noscuntur. Ideoque per apostolica tibi scripta mandamus, quatenus eundem comitem ex nostra parte diligenter commoneas, ut pro B. Petri reverentia, cujus juris idem monasterium esse dinoscitur, ab hujusmodi exactione desistat, aur in præsentia venerabilium fratrum nostrorum A. Hostienensis, & I. Tuscul. episcoporum, apostolicæ sedis legatorum, juxta tenorem sedis apostolicæ privilegiorum, quod justitia dicaverit, ab eodem abbate recipiat. Quod si hoc recipere noluerit, ipsum monasterium tam injuste opprimi pari non poterimus: & quod nostri interest officii, autore Domino faciemus. Datum Lateran. xiiii. Kal. Decembris.

VITA ET EPISTOLÆ EVGENII PAPÆ III.

ANNO CHRISTI 1145.

EVGENIUS natus Pisanus, vir religione ac sanctitate conspicuus, creatus est pontifex anno domini mxcv. tempore Conradi imperatoris. Hic, inquit Otto Frisingensis lib. 7. cap. 31. in principio dignitatis susceptæ. eo quod, autore Arnaldo, populus ad tradenda Vrbi regalia, sicut antecessores suos, ita ipsum sollicitare vellet, cum episcopis & cardinalibus Vrbe cedit, ac proxima Dominica in monasterio Farfensi, consecratione pontificali, ob persecutionis immanitatem morem mutans, sublimatur. Ad hunc papam Eugenium venerabilis Bernardus abbas Claravallis librum de consideratione sui quatuor distinctionibus ordinatum conscripsit, in quo perfectæ vitæ ac subtilissimi ingenii perspicuitatem evidentissime demonstravit. Nam idem apostolicus, prius Bernardus dictus, & primum viccedominus Pisanus, ac demum in Claravalle, omnibus mundanis pro Christo spreto, ejusdem venerabilis Bernardi abbatis discipulus effectus, ac ab eo postmodum monasterio beati Anastasii, Cisterciensis ordinis, in urbe Roma abbas prælatus, summus pontifex, ut prælibavimus, constituitur. Inde post consecrationem, furorẽ populũ Romani declinans, ad munita loca se transtulit: postque Viterbium veniens, ibi per aliquod tempus moram fecit. At Romanus populus cum patricio suo Iordane in furorẽ versũ, præfecturæ dignitatem abolentes, omnes principes ac nobiles ex civibus ad subjectionem patricii compellunt: & non solum quorundam illustrium laicorum turres, sed & cardinalium ac clericorum domus subruentes, prædam immensam diripiunt. Ecclesiam etiam beati Petri, omnium ecclesiarum caput, incastellare sacrilege ac profanissime non metuunt peregrinos causa orationis advenientes ad oblationem, quæ stus gratia, plagis & verberibus cogunt, ac quosdam, ex ipsis offerre nolentes in ipso porticu & vestibulo templi nefario ausu occidere non verentur. Quos venerabilis pontifex, percusso prius cum quibusdam fautoribus suis anathematis gladio Iordane, adjuncta Tiburrinis Romanorum antiquis hostibus militia coercuit, tandemque pacem petere coegit. Quam pacem eo tenore dedit, ut patriciatus dignitatem exstinguant, & prædictum in pristinam dignitatem recipere, sequeutores autem ex ejus auctoritate teneant. Sicque in Urbem rediens, nativitatem Domini celebravit.

Otto Chron. 1145.

Uu Ex

Ex Anglia ad Eugenium papam recens creatum venit Alexander episcopus Lincolnensis, qui benigne acceptus est ab ipso Eugenio papa, cuius benignitas & affabilitas mirifice commendatur a Rogero in annalibus, ubi hæc habet: Eodem anno episcopus Lincolnensis Alexander iterum Romam petens, susceptus est honorifice ab Eugenio papa novo, viro summa dignitate condigno, cuius mens semper benigna, cuius discretio semper æqua, cuius facies semper non solum hilaris, sed etiam & jucunda. Hæc de Eugenio Rogerus hujus temporis scriptor accuratissimus.

Tunc quoque temporis, cum Viterbii Eugenius consisteret, Orientales ex Armenia atque Syria legationes accepit, prout ab eo qui præfens aderat, Ottone, qui & ea quæ vidit etiam fidelissime scripsit, refertur his verbis: Ea tempestate legati Armeniorum episcoporum, eorumque metropolitani, quem ipsi catholicum, id est universalem, propter infinitum, id est amplius quam mille episcoporum sub se habentem numerum vocant, legati ab ultimo pene Oriente summum pontificem Viterbii, laboriosum iter per annum & sex menses complentes, ad eum: eique ex parte illius ecclesiæ subjectionem omnimodam cum consulando offerentes, causas viæ nobis cum aliis multis præsentibus apud veterem aulam aperiunt, quæ tales erant. Inter ipsos & Græcos quædam de ritu sacrificii habitudo est in quibusdam, in aliis vero discrepantia: ponunt enim fermentatum panem, sicut illi; aquam autem vino non admiscunt, sicut nos, & illi. Præterea nativitatem Domini epiphaniæ continuantes, duas illas festivitates unam faciunt. Pro his & aliis, dum inter se dissentirent, Romanam ecclesiam judicem eligentes, consultum veniunt, formamque sacrificii juxta consuetudinem ejus sibi tradi deposcunt.

Quos Romanus antistes gratanter suscipiens, Missarum solemnitas ac sacrificii secretis adhibuit: diligenterque ea quæ fiebant ibidem eos animadvertere monuit. Quod dum facerent, intentique facto altari astarent: unus ex eis pontificali dignitate præditus, sicut postmodum in plena curia tenuit, in beati Martini octava, quando dedicatio ecclesiæ beati Petri celebrari solet, summo pontifice Divina mysteria agente, splendido fulgore radiatum solis super caput ejus coruscate, & in ipso duas columbas ascendentes & descendentes vidit. Cumque diligentius hac illacque oculos circumferret, nullumque aditum, per quem lux illa transfunderetur, invenit: desicima hoc esse cognoscens, ac ad obedientiam Romanæ sedis amplius accensus, cunctis quæ viderat aperuit. At venerabilis patet non suis hoc meritum attribuens, ipsius potius fide calius hoc sibi monstratum affirmabat: ut videlicet ecclesia, a qua ipse missus fuerat, sacramentorum virtutem veritatis luce persulam cognosceret, ac deinceps quali ea reverentia & forma tractare deberet, addiscent. Retulit etiam præfatus episcopus, quod in confinio Armeniæ quædam gentes essent, quæ fetus suos sæcentes generarent, eosque statim ad aquas Armeniorum lavandos transmitterent: quos cum illi baptismatis unda ingentes tinnatum eis fortorem propellerent, mox tamen remissi, ad paganismum ritum & spurcitiam redibant. Quod utrum faciendum esset, item Romanam ecclesiam consuluerunt.

Vidimus etiam ibi tunc prætaxatum de Syria Galulensem episcopum, cuius præcipue opera ad plenum Antiochia Romanæ sedi subesse cepit, tam de

Otto chron.
nic. l. 7.
c. 32.

c. 33.

A patriarcha suo Antiocheno, & de principis matrem Balduini Hierosolymitani quondam regis filia, quem rimoniæ facientem, quam de spoliis Saracenis ablatis, jure antiquitatis, exemplo Abraham, decimas (qui eas, Deo recognoscens victoriam, de suis spoliis Melchisedech dedit) exigentem, ac super hoc apofolice sedis auctoritatem requirentem, Audivimus cum periculum transmarinæ ecclesiæ post captam Edessam lacrymabiliter conquerentem, & ob hoc Alpes transcendere ad regem Romanorum & Francorum pro flagitando auxilio volentem.

His auditis, Eugenius papa non curans quæ sua essent, sed quæ Dei esse sciret: non ad sui liberationem exilii adversus Romanos Occidentalium Christianorum principum arma convertenda putavit, sed adversus Saracenos res Christianorum in Oriente invadentes, & possidentes, fore movenda omniconatu, pontificia auctoritate laborat, primus omnium scribens ad Ludovicum Francorum regem: Perfacile namque fuit ad religiosum opus impellere ipsum, qui jam venerat eandem inite ad sancta loca peregrinationem: de qua ista Otto Frisingensis:

Ludovicus dum occulte Hierosolimam eundi desiderium haberet, eo quod frater suus Philippus eodem voto astrictus, morte præventus fuerat: diutius protelare nolens propositum, quibusdam ex principibus suis vocatis quid in mente voluisset aperuit. Erat tunc temporis in Gallia cenobii Clavallensis abbas quidam, Bernardus dictus, vita & moribus venerabilis, religionis ordine conspicuus, sapientia litterarumque scientia præditus, signis & miraculis clatus. Hunc principes vocandum, ab eo quæ quid de hac re fieri oporteret, tanquam a Divino otaculo, consulendum decernunt. Vocatur præfatus abbas, consiliumque ipsius super prædicti exposcit principis voluntate. Ille de tam grandi negotio ex propria auctoritatis arbitrio responsum dare, frivolum judicans: ut ad Romani pontificis audientiam & examen deferatur, optimum esse respondit. Itaque missa ad Eugenium legatione, totum illi negotium aperuit. Qui antecessorum suorum negotia revolvens, quod videlicet Urbanus hujusmodi occasione transmarinam ecclesiam, duasque patriarchales sedes, id est Antiochiam & Hierosolimam, ab obedientia Romanæ sedis scissas, in pacis unitatem receperit, votis prædicti regis, pro dilatando Christianæ religionis ritu annuit: auctoritate prædicandi, animosque cunctorum ad hoc commovendi, prænominato abbati, qui apud omnes Gallia ac Germaniæ populos ut propheta vel apostolus habebatur, concessa. Unde ejus scriptum tale ad regem principisque suos directum invenitur. Hæc Otto.

Illam autem Eugenii epistola extat infra, p. 1046.

Quid autem de pontifice actum? Vtique quod Christus pollicitus fuerat, dicens: *Primo querite Regnum Dei, & iustitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis.* Dum Eugenius laborat pro liberatione terræ sanctæ, Deus expugnat inimicos ejus, Romanos ipsos, de quibus hæc habet idem autor: Quos venerabilis pontifex, percussio prius cum quibusdam fautoribus suis anathematis gladio Iordane, creato ab ipsis patricio, adjuncta Tiburtinis Romanorum antiquis hostibus militia coecidit, tandemque pacem petere coegit, Adeo ut Eugenius tendens in Urbem, ibi natalem diem Domini solemniter celebravit. De ejus ad Urbem regressu & ingressu hæc idem autor inferius: At Eugenius cum Romanis hoc tempore pacem fecit, ut patriciatus dignitatem exstercerent, abolerent scilicet: & præfatum,

«Otto
«gef
«i

«ce

«ce

«ce

«ce

«ce

«ce

«ce

«ce

«ce

«ce

«ce

«ce

«ce

«ce

«ce

«ce

«ce

«ce

«ce

«ce

«ce

«ce

«ce

«ce

«ce

«ce

«ce

«ce

«ce

«ce

«ce

«ce

«ce

«ce

«ce

«ce

«ce

«ce

«ce

«ce

«ce

«ce

«ce

«ce

«ce

«ce

«ce

«ce

«ce

«ce

«ce

«ce

«ce

«ce

«ce

«ce

«ce

«ce

«ce

«ce

præfectum, qui videlicet ab initio pontificis eo munere fungeretur, in pristinam dignitatem reciperent: seniores vero ex ejus auctoritate tenerent. Sicque in Urbem rediens, navitatem Domini ibidem celebravit, incipiente anno Dominicæ Incarnationis millesimo centesimo quadagesimo sexto.

In scripto autem codice Vaticano ita ingressus Eugenii in Urbem narratur: Factum est igitur Deo autore gaudium magnum in tota Urbe ex inopinato accessu ipsius pontificis. Occurrit ei maxima frequens populi multitudo cum ramis: ad ejus vestigia continuo accurrentes, post pedum oscula elevabantur ad otis oscula. Procedebant signiferi cum bandis, sequebantur scetiniarii, & judices. Iudæi quoque non deerant tantæ lætitiæ, portantes cum humeris suis legem Mosaicam. Univerfus enim Romanus chorus psallebat in unum dicens: *Benedictus qui venit in nomine Domini*. Sic itaque cum magno populi gaudio idem pontifex Lateranense palatium descendere meruit. Hæc ibi.

Parisiis veniens, inquit Mattheus Paris, consecravit Petrum quemdam Aimerici ecclesiæ Romanæ cancellarii nepotem in archiepiscopum Bituricensem, contra Ludovici regis Franciæ voluntatem. Quod rex in injuriâ suæ dignitatis factum vehementer indignans, propositis publicè sacrosanctis reliquiis, in præsentia multorum juravit, quod archiepiscopum præfatus, quamdiu ipse viveret, civitatem Bituricam non intraret. Sic per triennium regis persona subjacuit interdicto. In quancumque civitatem, vicum, vel castellum intrabat, suspendebatur celebratio Divinorum. Tandem, Bernardo abbate Claravallensî persuadente, ad hoc est cor regis inclinatum, ut archiepiscopum reciperet, & pro transgressione perjuri Hierosolymam se promitteret profecturum. Igitur per totam Galliam fit exactio generalis, nec sexus, vel ordo, aut dignitas, quempiam excusavit, quin auxilium regi conferret. Ad instantiam sancti Bernardi Vvilelmum Eboracensis ecclesiæ infaorem, per obreptionem a Calestino defensum, damnavit, & relegari mandavit.

Treviros cum octodecim cardinalibus ad synodum venientem pontificem per tres menses propriis sumptibus Adelbertus loci illius archiepiscopus munificentissime aluit. *Chronicon Hirsaugiense*. Per sanctum Bernardum impetravit a Conrado imperatore & Ludovico Francorum rege, ut Christianis in Asia contra Alcoranistas opem ferrent, & contra Saracenos expeditionem suscipiant, seque cruce signent. *Tyrus lib. 16. cap. 18*.

Cumque Tibur in amœnum secessum se contulisset, mortuus est vir iustus, & religione insignis, anno domini MCLII. mense Julio, ut ait Mattheus Paris, circa initium imperii Frederici primi, cum pontificatum gessisset annis octo, mensibus quatuor & diebus 20.

De obitu ejus ista Baronius annalium ecclesiasticorum tom. 12. Octavo Idus Julii Eugenius papa diem obiit Tibure, cum sedisset annos octo, menses quatuor, & dies tredecim: de qua in vetere codice Romanorum pontificum Vaticanæ bibliothecæ: Hic recuperavit Tarracinam, Setia, Narniam, & arcem Fummonis, quæ a dominio beati Petri jamdiu alienatæ fuerant. Hic univit episcopatum Velitrensem cum Ostiensî & sanctæ Rufinæ. Fecit hic ordinationes per mensem Decembrem, in quibus diacones decem, presbyteros undecim, & episcopos sexaginta unum creavit. Defunctus est apud Tibur dicta die octava Idus Julii.

Concil. general. Tom. X.

& inde per stratam publicam & mediam Urbem, atque in Vaticanum cum torius cleri & populi Romani frequentissima turba, maximo luctu, communique omnium immensa tristitia deportatus est, & in ipsa beati Petri ecclesiâ totam majori altari tumulatus est. Hæc ibi de Eugenio papa, quem pluribus illustratum miraculis testatur Goffridus hujus temporis scriptor in fine vitæ sancti Bernardi.

Porro idem Eugenius inter alia magnam inde laudem commeruit, quod munerum abinentissimus erat, de quo ista præter asserta a sancto Bernardo habet Ioannes Sarisberienfis in Policratico: Amplectendæ memoriæ & imitandæ sanctitatis summus pontifex Eugenius, quem vidisti, nullum omnino munus hominis litigantis recipiebat; aut cui litem crederet imminere. Unde cum in adventu suo prior quidam modicæ facultatis, cujus causam nondum audierat, ei marcham auri devotione multa instanter offerret: Nondum, inquit, domum ingressus es, & jam vis corrumpere dominum? Corruptionem namque vir sanctus esse dicebat quod offerebatur judici lite pendente. Hæc de Eugenio Ioannes Sarisberienfis.

Egregia de his memoria adhuc extat Tarracinæ in arce in media turri, in pariete meridie versus: his verbis:

EUGENIVS PAPA III. HOC OPVS GLORIÆ IPSIVS MEMORIAM REPRESENTANS FIERI IVSSIT. QVI MIRA ANIMI..... ET HONESTI STUDIO PRÆDITVS REGALIA MVLTÀ LONGA TEMPORE AMISSA BEATO PETRO RESTITVIT. QVORVMDAM VITIVM IN MODVM HONESTATIS REDËGIT. NE QVIVD * A QVORVM PETERENT NEVE QVID A QVORVM ANTE DECISAM CAVSAM ACCIPERENT POST DECISAM OBLATVM QVID VERECVNDÈ ET CVM GRATIARVM ACTIONE SVSCIPERENT.

EPISTOLA I. EUGENII PAPÆ III.

AD LVDOVICVM REGEM GALLIARVM.

De expeditione in terram sanctam suscipienda.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, carissimo filio Ludovico illustri & glorioso Francorum regi, & dilectis filijs principibus, & universis Dei fidelibus per Galliam constitutis, salutem & apostolicam benedictionem.

QUANTVM prædecessores nostri Romani pontifices pro liberatione orientalis ecclesiæ laboraverunt, antiquorum relatione didicimus, & in gestis eorum scriptum reperimus. Prædecessor etenim noster felicitis memoriæ papa Urbanus tanquam tuba intonuit, & ad ipsius deliberationem sanctæ Romanæ ecclesiæ filios de diversis mundi partibus sollicitate curavit. Ad ipsius siquidem vocem, Ultamontani, & præcipue Francorum regni fortissimi & strenui bellatores, & illi etiam de Italia, caritatis ardore successi convenerunt, ut maximo congregato exercitu, non sine magna proprii sanguinis effusione, Divino eos auxilio comitante, civitatem illam, in qua Salvator noster pro nobis pati voluit, & gloriosum ipsius sepulcrum passionis suæ nobis memoriale dimisit, & quamplures alias, quas prolixitatem vitantes memotare supercedemus, a paganorum spurcicia liberarent. Quæ per gratiam Dei & patrum vestrorum studium, qui per intervalla tempo-

Vuu ij rum

rum eas defendere, & Christianum nomen in partibus illis dilatare pro viribus studuerunt, usque ad nostra tempora a Christianis detentæ sunt, & aliæ urbes infidelium ab ipsis viriliter expugnata.

Nunc autem nostris & ipsius populi peccatis exigentibus, quod sine magno dolore & genuitu proferre non possumus, Edessa civitas, quæ nostra lingua Rohais dicitur; quæ etiam, ut fertur, cum quondam in Oriente tota terra a paganis detineretur, ipsa sola sub Christianorum potestate Domino serviebat: ab inimicis crucis Christi capta est, & multa Christianorum castella ab ipsis occupata. Ipsi quoque civitatis archiepiscopus cum clericis suis, & multi alii Christiani, ibidem interfecti sunt: & sanctorum reliquæ in infidelium conculationem datæ sunt & dispersæ. In quo quantum ecclesiæ Dei & totæ Christianitati periculum imminet, & nos cognoscimus, & prudentiam vestram latere non credimus. Maximum namque nobilitatis & probitatis indicium fore cognoscitur, si ea, quæ patrum strenuitas acquisivit, a vobis filiis strenue defendantur. Verumtamen si, quod absit, secus contigerit, patrum fortitudo in filiis imminuta probatur.

Universtatem itaque vestram in Domino commonemus, rogamus, atque præcipimus, & in peccatorum remissionem injungimus, ut qui Dei sunt, & maxime potentiores & nobiles, viriliter accingantur, infidelium multitudini, quæ se tempus victoriæ super nos adeptam lætatur, sic occurrere, & ecclesiam orientalem tanta patrum vestrorum, ut prædiximus, sanguinis effusione ab eorum tyrannide liberatam, ita defendere, & multa captivorum millia constatum nostrorum de ipsorum manibus eripere studeatis, ut Christiani nominis dignitas vestro tempore augeatur, & vestra fortitudo, quæ per universum mundum laudatur, integra & illibata setvetur. Sit vobis etiam in exemplum bonus ille Mathathias, qui pro paternis legibus conservandis seipsum cum filiis & parentibus suis morti exponere, & quidquid in mundo possidebat relinquere nullatenus dubitavit: atque tandem, Divino cooperante auxilio, per multos tamen labores tam ipse quam sua progenies de inimicis viriliter triumphavit.

Nos autem vestrorum quieti & ejusdem ecclesiæ destitutioni paterna sollicitudine providentes, illis, qui tam sanctum tamque pernecessarium opus & laborem, devotionis intuitu suscipere & perficere deceverint, illam peccatorum remissionem, quam præfatus prædecessor noster papa Urbanus instituit, auctoritate nobis a Deo concessa concedimus, & confirmamus: atque uxores & filios eorum, bona quoque & possessiones, sub sanctæ ecclesiæ, nostra etiam & archiepiscoporum, episcoporum, & aliorum prælatorum ecclesiæ Dei protectione, manente decernimus.

Autoritate etiam apostolica prohibemus, ut de omnibus, quæ, cum crucem acceperint, quiete possederint, ulla deinceps quæstio moveatur, donec de ipsorum teditu vel obitu certissime cognoscatur.

Præterea, quoniam illi qui Domino militant nequaquam in vestibus preciosis, nec cultu formæ, nec canibus, vel accipitribus, vel aliis, quæ portendant lasciviam, debent intendere: prudentiam vestram in Domino commonemus, ut qui tam sanctum opus incipere deceverint, ad hæc non intendant; sed in armis, equis, & cæteris, quibus infideles expugnent, totis viribus studium & diligentiam adhibeant.

Quicumque vero æte premuntur alieno, & tam sanctum iter puro corde inceperint, de præterito usuras non solvant: & si ipsi, vel alii pro eis, occasione usuratum astricti sunt, sacramento vel fide apostolica eos auctoritate absolvimus.

Liceat eis etiam terras, sive cæteras possessiones suas, postquam commoniti propinqui sive domini, ad quorum feudum pertinent, pecuniam commoddare aut noluerint, aut non valuerint, ecclesiis, vel personis ecclesiasticis, vel aliis quoque fidelibus libere sine ulla reclamacione impignotare.

Peccatorum remissionem & absolutionem, juxta præfati prædecessoris nostri institutionem, omnipotentis Dei & beati Petri apostolorum principis auctoritate nobis a Deo concessa, talem concedimus, ut qui tam sanctum iter devote inceperit & perfecit, sive ibidem mortuus fuerit, de omnibus peccatis suis, de quibus corde contrito & humiliato confessionem susceperit, absolutionem obtineat, & sempiternæ retributionis fructum ab omnium remuneratore percipiat.

Datum Vetrallæ Kalendis Decembris.

II. AD THEOBALDUM CANTVARIENSEM archiepiscopum.

De controversia inter Cantuariensem archiepiscopum & Bernardum episcopum sancti Davidis de jure metropolitico.

Evgenius episcopus servus servorum Dei, venerabilis fratri Theobaldo Cantuariensi archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

Venerabilis frater noster Bernardus, episcopus sancti David, ad nostram præsentiam veniens, ecclesiam sancti David olim metropolim fuisse assertit voce viva, & eandem dignitatem sibi a nobis restitui postulavit. Cum autem circa petitionem istam invigilans diu in curia nostra commoratus esset, tu, frater archiepiscopo, tandem, eo præfente, ex adverso consurgens, in præsentia nostra adversus eum querelam deposuisti, quod debitam, tanquam primo metropolitano, obedientiam subtraxisset, tibi que inobediens & rebellis existeret, cum a prædecessore tuo, tanquam a metropolitano primo consecratus esset, & viva voce & scripto Cantuariensi ecclesiæ professionem fecisset, & in multis postea, tanquam alii suffraganei, tibi obedisset, & astisset. Ille vero consecrationem negare non potuit: sed professionem se fecisse, & obedientiam exhibuisse omnino negavit: quod tu audiens, duos testes in medium produxisti, testimonium perhibentes quod ipse, illis videntibus & audientibus, post consecrationem suam, & viva voce & scripto, Cantuariensi ecclesiæ professionem fecisset. Nos igitur auditis utriusque partis rationibus, & diligentius inquisitis, & testibus tuis studiose examinatis, communicato fratrum nostrorum consilio, juramenta eorum recipimus, & ut ipse episcopus tibi, tanquam primo metropolitano, obedientiam, & reverentiam exhibeat, justitia dictante, præcepimus. Unde, quoniam singulis ecclesiis & ecclesiasticis personis suam dignitatem & justitiam volumus conservare, beati Lucæ festivitatem proximi sequentis anni, tibi & ipsi diem præfiximus, ut tunc, præsentibus partibus, de dignitate ecclesiæ sancti David, & libertate sua rei veritatem cognoscamus, & quod iustum

justum fuerit, autore Domino, exinde statuamus. A
Datum Meldis tertio Kalendas Iulii.

III. AD HILDEGARDEM ABBATISSAM.

Monet eam ut per humilitatem studeat donum
prophetiæ conservare.

MIRAMVR, o filia, &c. *Exstat infra in concilio
Trevirensi sub Eugenio.*

IV. AD VNIVERSVM CLERVM Romanum.

Vt capellani promittant obedientiam rectoribus B
titulorum, sive ecclesiarum.

Eugenius tertius universo Romano clero.

FALLAX & invidus humani generis inimicus
per Arnaldum schismaticum, quasi per mem-
brum proprium, hoc effecit, ut quidam capellani
unitatem ecclesiæ, quæ sectionem non patitur,
quantum in eis est, dividentes, ipsius Arnaldi se-
quantur errore: & cardinalibus atque archipres-
byteris suis obedientiam & reverentiam promittere
& exhibere debitam contradicant. Ne igitur vires
dare præfati schismatici pravis actionibus per silen-
tium de cætero videamur: per præsentia vobis scri-
pta mandamus atque præcipimus, quatenus præ-
fatum Arnaldum, tanquam schismaticum modis
omnibus deviteris. Quod si aliqui clerici, Dei &
sanctæ ecclesiæ contemptores, ejus errorem post
præsentium acceptionem sequi præsumpserint: scire
vos volumus, quia tam officio quam beneficio ec-
clesiastico reddemus eos penitus alienos.

Datum Brixie Idibus Iulii.

V. AD ARCHIPRESBYTERVM TITVLI sancti Marci.

De eodem.

SUPER controversia obedientiæ exhibendæ,
quæ inter vos & capellanum de Pinea agitatur
dignoscitur: ecclesiæ sancti Marci prospicere cu-
pientes, per præsentia vobis scripta mandamus,
quatenus cum districtius monentis, ut secundum
antiquam & rationabilem consuetudinem, vestræ
ecclesiæ obedientiam promittere nullatenus con-
tradicat. Si vero vestris monitis super hoc obedire
contempserit, sententiam, quam in ipsum & præ-
fatam ecclesiam de Pinea juste tuleritis, nos autore
Deo ratam habebimus.

VI. AD CONRADVM REGEM Romanorum,

Eum Hierosolymis reventum, ob tribulationes ipsi E
& exercitui ejus irrogatas, consolatur.

*Eugenius episcopus servus servorum Dei, carissimo
in Christo filio Conrado Dei gratia Romanorum
regi illustri, salutem & apostolicam
benedictionem.*

CVM in hoc mundo cuncta mutabilitatis ordo
corrumpat, sicut nec prosperis elevari, ita nec
frangi adversis, confidentes de Divina miseratione,
debemus: quia Dei & hominum mediator, admi-
randa dispensatione consuevit omnem filium quem
Concil. general. Tom. X.

A recipit adversitatibus flagellare: ut dum ipsum
per amorem ad æterna præmia vocat, præsens
mundus ejus animum perturbationes, quas in-
gerit, a se ipso repellat, tantoque facilius ab hu-
jus sæculi amore teccedar, quanto magis impellitur
dum vocatur. Quod in Israhelico populo, Moy-
se vocante, & Pharaone signatur. Moyses nam-
que tunc ad vocandum missus est, cum Pharaon du-
ris eum operibus perurgebat, quatenus alter
vocando pertraheret, alter impelleret saviendo:
ut plebs in servitio turpiter fixa, vel provocata bon-
is, vel impulsu molestiis, moveretur. Hoc itaque
rationis debito incitati, discretionem tuam com-
monemus & exhortamur in Domino, quatenus
tribulationes, quas tibi & exercitui tuo omnipoten-
s Deus irrogavit, patienter supportes, & in co-
spem tuam constituas, qui quem vult permitteri
affligi, & confidentes in se misericorditer liberare
consuevit. Si enim patientiam & humilitatem in
adversis perfecte tenueris, per desertum hujus vitæ,
sub protectione columnæ nubis & ignis, id est pa-
tientie solatio, & caritatis ardore, intrepidus per-
duceris.

Quia igitur personam tuam vera caritate dili-
gimus, & de te valde confidimus: si post tuum re-
ditum sine delatione de his quæ ad honorem san-
ctæ ecclesiæ & regni spectare noscuntur tecum
mutuis potuissimus tractare colloquiis, nobis uti-
que gratum fuisset. Verum quia id nobis tempo-
ris qualitas denegavit, & de tua salute sumus ad-
liciti: quosdam de fratribus nostris, postquam te ad
C Longobardiarum partes, autore Domino, incolumem
pervenisse accepimus, sicut per venerabiles fra-
tres nostros Artvicum Bremensem archiepiscopum,
& Anselmum Hamelburgensem episcopum
tibi significavimus, ad tuam serenitatem duximus
destinatos: ut affectum & benevolentiam, quam
erga te gerimus, tibi exponerent, & quod de te
audire cupimus, ipsorum relatione nosceremus.
Quibus dedimus in mandatis, ut tibi, tanquam ca-
rissimo filio nostro, & catholico principi, atque
speciali Romanæ sanctæ ecclesiæ defensori, ipsius
ecclesiæ statum & nostrum exponerent. Qui siqui-
dem in Tusciam usque progressi, ex quo te ad Teu-
tonicas partes pertransisse noverunt, longitudinem
viæ & difficultatem itineris propter ætatis intem-
periem metuentes, ad nostram præsentiam redie-
runt. Cæterum quia statum tuum, & dilecti filii no-
stri Henrici junioris regis, quem post discessum tuum
paterno affectu dileximus, & in posterum actiones
ejus prosperari in Domino præoptamus, cognoscere
cupimus, cum fratres nostri, propter ætatis fervo-
rem, laborem tanti itineris perficere non valerent:
per fidelem nostrum Franconem latorem præsen-
tium & apostolica scripta tuam excellentiam visi-
tantes, nobilitatem tuam monemus & exhortamur
in Domino, quatenus ea quæ circa te & ipsum ge-
runtur, & statum regni, per eundem Franconem
nobis studeas intimare, & hoc tempore devotio-
nem, quam erga matrem tuam sanctam Romanam
ecclesiam geris, ostendas, ut nostro respondere
affectui congrue videaris, & beati Petri aposto-
lorum principis intercessionibus, cui te totum de-
bes exponere, creatoris nostri largiorem debeat
gratiam promereri.

Datum in Tusculano, viii. Kalendas Iulii,

VII. AD EGELBERTVM EPISCOPVM
& canonicos Bambergensis ecclesie.

De Henrici imperatoris sanctitate, miraculis
& canonicatione.

*Eugenius episcopus servus servorum Dei, venerabili
fratri Egelberto episcopo, & dilectis filiis canonicis
Bambergensis ecclesie, salutem & apostolicam bene-
dictionem.*

SICUT per litteras & nuntios vestros vobis
S mandasse meminimus, venerabiles fratres nos-
tros N. sancte Rustine episcopum, & N. presby-
terum cardinalem, pro diversis negotiis ad partes
illas de nostro latere delegavimus, eisque viva voce
injuximus, ut ad ecclesiam vestram accederent,
atque de vita & miraculis Henrici regis rei verita-
tem diligenter inquirerent, & litteris suis nobis
significarent. Nunc autem eorundem fratrum no-
strorum, & multorum religiosorum & discretorum
virorum attestacione, de castitate ipsius, de funda-
cione Bambergensis ecclesie, & multarum aliarum,
quarundam quoque episcopaliū sedium separa-
cione, & multiplici elemosynarum largitione, de
conversione regis Stephani, & totius Hungarie,
Domino cooperante, per eum facta; de glorioso
etiam ipsius obitu, pluribusque miraculis post
ejus obitum ad ipsius corporis presentiam divinitus
ostensis, multa cognovimus. Inter quæ illud præ-
cipuum & memorabile plurimum attendentes,
quod cum diadema sceptrumque imperii suscepisset,
non imperialiter sed spiritualiter vixit. In toto
etiam legitimo positus, quod paucorum fuisse legi-
tur, integritatem castimonie usque in finem vite
conservavit. Quæ quidem nos omnia simul per-
pendentes, atque devotionem vestram, & ecclesie
Bambergensis, quæ sancte Romanæ ecclesie soli
subesse dignoscitur, diligenter considerantes, tametsi
hujusmodi petitio nisi in generalibus concilii-
is admitti non solet: autoritate tamen sancte
Romanæ ecclesie, quæ omnium conciliorum firmam-
entum est, petitionibus vestris acquiescimus,
atque ejusdem memorabilis viri, cujus exaltationem
requiritis, fratrum nostrorum archiepiscoporum,
& episcoporum, qui presentes aderant, communi-
cacione consilio, memoriam inter sanctos de cæ-
tero fieri censemus, & anniversarium ipsius diem
solemniter celebrari constituimus. Vestra itaque in-
terest sic in sancte Romanæ ecclesie obedientia &
fidelitate persistere, & ei dignæ devotionis obse-
quii respondere, ut ampliori beati Petri & nostra
gratia digni inveniamini.

Data trans Tiberim secundo Idus Martii:

VIII. AD EPISCOPOS GERMANIÆ.

Improbat translationem episcopi Cicensi in Mag-
deburgensem archiepiscopatum translata.

*Eugenius episcopus servus servorum Dei, venerabili-
bus fratribus Eberardo Saltzburghensi, Arzovico
Bremensi, & Hillino Treverensi, archiepiscopis,
Eberardo Bambergensi, Hermanno Constantiensi,
Henrico Ratisonensi, Ottoni Frisingensi, Conra-
do Pataviensi, Danieli Prageni, Anselmo Hamel-
burghensi, & Burchardo Eistetensi, episcopis, salu-
tem & apostolicam benedictionem.*

LITTERAS, quas pro causa Magdeburgen-
sis ecclesie vestra nobis prudentia delegavit,

A debita benignitate suscepimus. In lectione autem
& cognitione earum, stupore nimio & admira-
tione repleti sumus: eo quod longe aliud in eis,
quam vobis ex officio pontificatus imminere, per-
speximus contineri. Cum enim in ecclesie vertice
suis ex Divina providentia constituti, ut de medio
ejus quæ fuerint nociva propellere, quæ utilia
debeat attentio studio conservare: in causa ista,
sicut ex suggestione litterarum vestrarum nobis in-
notuit, non quod expediat ecclesie Dei, quod sac-
rorum canonum sanctioni concordet, quod
exinde a cælesti arbitrio approbetur, sed quod ter-
renis principibus placeat, attenditis. Et qui eorum
animos a sua minus recta desistere debuistis in-
tentione, atque ubi esset via Domini demonstrare:
non persuasistis quod rectum est, nec stertis mu-
rus pro domo israel, quinimmo ipsi, ut ait Propheta,
Ezechiel
parietem adificantes, vos (quod sine grandi ani-
mi rancore vix dicimus) *inivistis illum luto absque
paleis.* Non ita sentiebat princeps apostolorum,
qui ex fidei sue confessione, ut totius ecclesie
fundamentum esset, accepit; sed comminatus
saculi filiis, & apostolis, si predicarent in nomi-
ne Iesu mortis exterminium intentantibus, confi-
sus de Domini virtute respondit: *Oportet obedere
Deo magis quam hominibus.* Vos autem ne a terrenis
videamini principibus dissentire, illi causæ favo-
rem vestrum impenditis, cui & ecclesiasticæ au-
toritas constitutionis, & supernæ voluntatis examen
pro certo creditur obviare.

Cum enim translationes episcoporum, sine mani-
festæ utilitatis & necessitatis indicio, Divinæ legis
oraculum non permittat, cum etiã multo amplior,
quam in aliis electionibus, cleri & populi eas de-
beat prævenire concordia: in faciendâ translatione
de venerabili fratre nostro Guicmanno Cicensi
episcopo, nihil horum est, sed solus favor prin-
cipis expectatur: & nec inspecta necessitate illius
ecclesie, nec considerata utilitate personæ, clero
nolente, immo, ut dicitur, ex parte maxima recla-
mante, in Magdeburgensi cum dicitis ecclesia
supplantandum. **D** Super quo, tanto amplius admira-
mur, quanto persona illa, cujus gravitas sit, at-
que scientiæ ab antea ætis agnovimus, ac proinde
quantum ecclesie illi sit utilis non penitus igno-
ramus. Quoniam igitur, quicumque temporalis
aure flatribus agitentur, nos in illius petre solidi-
tate fundati, quæ in fundamento meruit ecclesie
collocari: sicut non dedemus, ita nec volumus
omni vento circumferri doctrinæ, aut a sacrorum
Canonum rectitudine impulsu aliquo deviare: per
presentia vobis scripta mandamus, quatenus cau-
sæ isti favore ulterius non præstetis, & apud
carissimum filium nostrum Fridericum, quem
Deus hoc tempore pro servanda libertate ecclesie
in eminentiam regni exivit, efficere vestris exhor-
tationibus studeatis, ut & ipse a sua super hoc in-
tentione desistat, & contra Deum, contra sacros
canones, contra regie dignitatis officium, eidem
causæ favorem ulterius non impendat; sed eccle-
sie Magdeburgensi, sicut & aliis ecclesiis regni a
Deo sibi commissi, libertatem facultatem quem vo-
luerint secundum Deum eligendi relinquat, &
electionem ipsam postmodum favore suo, sicut de-
cet majestatem regiam, prosequatur. Nos enim si
quod de supradicto fratre noster facere nititur
videremus ratione fulciri, nec voluntati ejus, nec
postulationi vestræ duceremus aliquatenus obvi-
andum: contra Deum autem, & sacrorum cano-
num sanctiones nulli omnino petitioni possumus
præbere consensum.

Datum

Datum Signiæ decimosexto Kalendas Septembris.

IX. AD CANONICOS SANCTI PETRI ROMÆ.

De quarta parte oblationum ipsis concessa.

Eugenius episcopus servorum Dei, dilectis filiis Bernardus presbytero cardinali sancti Clementis, & ecclesie beati Petri archipresbytero, atque ceteris equeſdem ecclesie canonicis tam presentibus quam futuris canonicis substituendis in perpetuum.

Beatorum Petri & Pauli tam eminens & tam gloriosa societas, ut & ambo sint doctores gentium, auctores martyrum, principes sacerdotum: & cum inter universos apostolos peculiari quadam prerogativa precellant, æqualitatis in cælo meritis disparitatem non sentiunt. Petro ab ipso salvatore nostro Domino Iesu Christo claves regni cælorum sunt commissæ: Paulus, a Deo electus est, ut de multitudine gentium regnum cælorum impleat sua prædicatione. Petrus, petra est & fundamentum fidei, & ne ruamus, in soliditate nos firma sustentat: Paulus non pravo hereticorum dogmate vulneremur, immortalitatis honestate & invincibili ratione fidei nos armat. Petrus principatum tenens, ex potestate ligat & solvit: Paulus diligens prædicator, ne quid reprehensibile vel ligatione dignum in nobis appareat, mirabili nos exhortatione præmunit. Petrus firmamentum nostrum est ac domus fortitudinis, & in fide ejus plantati & radicati sumus: Paulus vas electionis prædestinatus a Deo & electos cælestis tubæ sonoritate vocavit; & pro nobis sine intermissione orans, ne a fide & veritate deviemus, apud Deum interveniendo nos protegit. Cum igitur ii duo maxima feminarum Dei ecclesiam illustrantia, pari & amabili splendore & fraterno amore præfulgeant: æquitatis & justitiæ persudat ratio, ut nos, qui licet indigni Christi vicem in terris agimus, & in ejusdem apostolorum principis cathedra residere conspiciamur, domesticam beati Petri familiam paterno diligamus affectu, & pia eam provisione in suis necessitatibus adjuvemus. Hujus itaque rationis debito provocati, dilecti in Domino filii, quartam partem omnium oblationum, quæ de altari ejusdem beati Petri apostoli, & tam de arca, quam de omnibus ministeriis ipsius ecclesie, præterquam de ministerio beati Leonis, proveniunt, vobis, ex consensu fratrum nostrorum episcoporum & cardinalium, sedis apostolicæ autoritate concedimus, & presentis scripti pagina confirmamus. Ita videlicet, ut semper, cum volueritis, facultatem liberam habeatis eandem oblationem in vestris manibus retinendi atque custodiendi: seu aliis quibus volueritis cum nostro atque nostrorum successorum consensu vendendi: salva in omnibus aliis & reventa in nostris & successorum nostrorum manibus ipsius ecclesie libera dispositione atque custodia.

Hoc autem ideo facere dignum duximus, ut vos die ac nocte studiose in Dei laudibus desudantes, ram in Missarum celebratione, qua in Matutinis & aliis horis, pro vivorum ac defunctorum salute, attentam diligentia & honeste decantandis, prædictam beati Petri ecclesiam obsequio debito veneremini: & Dei fideles apostolorum limina devotione debi-

ta visitantes, locum ipsum in majori devotione ac veneratione semper habeant. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum fas sit hujus nostræ concessionis paginam temerario ausu infringere, si u quibuslibet modis perturbare. Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularive persona id attentare præsumperit, secundo tertiove commonita, nisi præsumptionem suam congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se Divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo corpore ac sanguine Dei & Domini redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem hanc nostram constitutionem eiden loco servantibus sic pax Domini nostri Iesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & in futurum præmia æternæ pacis inventiant. Amen, amen, amen.

SVBSCRIPTIONES.

- Ego Eugenius catholicæ ecclesie episcopus subscripsi.
- Ego Conradus Sabinensis episcopus subscripsi.
- Ego Ymarus Tusulanus episcopus subscripsi.
- Ego Hugo Otienſis episcopus subscripsi.
- Ego Gregorius presbyter cardinalis tituli sancti Callisti subscripsi.
- Ego Guido presb. cardinalis tituli sancti Chrysogoni subscripsi.
- Ego Hubaldus presbyter cardinalis tituli sanctæ Praxedis subscripsi.
- Ego Mansfredus presbyter cardinalis tituli sanctæ Savinæ subscripsi.
- Ego Aribertus presbyter cardinalis tituli sanctæ Anastasiæ subscripsi.
- Ego Hubaldus presbyter cardinalis tituli sanctæ Crucis in Ierusalem subscripsi.
- Ego Guido presbyter cardinalis tituli Pastoris subscripsi.
- Ego Iordanus presbyter cardinalis tituli sanctæ Cæcilie subscripsi.
- Ego Astaldus presbyter cardinalis tituli sanctæ Priscæ subscripsi.
- Ego Rolandus presbyter cardinalis tituli sancti Marci subscripsi.
- Ego Gerardus presbyter cardinalis tituli sancti Stephani in Cælio monte subscripsi.
- Ego Ioannes Paparo presbyter cardinalis tituli sancti Laurentii in Damaso subscripsi.
- Ego Ioannes presbyter cardinalis tituli sanctorum Ioannis & Pauli tituli Pammachii subscripsi.
- Ego Centius presbyter cardinalis tituli sanctorum Laurentii in Lucina subscripsi.
- Ego Henricus presbyter cardinalis tituli sanctorum Nerei & Achillei subscripsi.
- Ego Oddo diaconus cardinalis S. Georgii ad Velum aureum subscripsi.
- Ego Guido diaconus cardinalis sanctæ Mariæ in Porticu subscripsi.
- Ego Hyacinthus diaconus cardinalis S. Mariæ in Cosmedin subscripsi.
- Ego Ioannes diaconus cardinalis sanctorum Scrogii & Bacchi subscripsi.
- Ego Gerardus diaconus cardinalis sanctæ Mariæ in via lata subscripsi.
- Ego Odo diaconus cardinalis sancti Nicolai in carcere Tulliano subscripsi.
- Ego Bernardus diaconus cardinalis sanctorum Cosmæ

Cosaræ & Damiani juxta templum Romuli sub-
scripti.

Datum Romæ apud sanctum Petrum per manus
Bosonis sanctæ Romanæ ecclesiæ scriptoris, quar-
to Idus Aprilis, Indictione prima, Incarnationis
Dominicæ anno millesimo centesimo quinquagesi-
motercio, pontificatus vero domini Eugenii III.
papæ anno nono. Locus plumbi.

X. AD ARNOLDVM ARCHIEPISCOPVM
Coloniensem.

De juriũ & privilegiorum multorum archiepiscopo
& metropolitana ecclesiæ Colonienfis
presbyteris canonicis ante diu concessorum
confirmatione.

*Eugenius episcopus servus servorum Dei venerabili
fratri Arnoldo Colonienfi archiepiscopo, eiusque
successoribus canonicè substituendis.*

In eminenti apostolicæ sedis specula, Divina dis-
ponente gratia, constituti, ex injuncto nobis a
Deo apostolatus officio, fratres nostros episco-
pos sincera caritate diligere, & ecclesiis eorum regi-
mini & gubernationi commissis, suam debemus
justitiam conservare. Sicut enim in humani com-
page corporis naturalis ratio singulis quibusque
membris ad salutem providens, speciales & pro-
prios actus edocet, nobilioribus vero suam digni-
tatem conservat: ita in corpore ecclesiæ apostolica
providentia secundum factorum canonum insti-
tutiones, universas regit ecclesias; digniores au-
tem & famosiore in sui status prærogativa custo-
dit. Equum itaque & rationabile est, ut suis vni-
cuique honor ecclesiæ, & propria jura munimine
sedis apostolicæ constituentur. Quocirca, dilecte in
Christo frater Arnolde archiepiscopo, tuis justis
postulationibus benignam impertientes assensum,
ad exemplar prædecessoris nostri felicitis memoriæ
Leonis IX. papæ, beati Petri Coloniensem eccle-
siam, cui Deo auctore præesse dignoscetis, sub
ipsius apostolorum principis, cujus in loco, licet
immeriti, residere conspicimur, & nostra protec-
tione suscepimus, & præsentis scripti privilegio
communimus: statuentes, ut quascumque possessio-
nes, quæcumque bona, eadem ecclesia impræsen-
tiarum juste & canonicè possidet, aut in futurum
concessione pontificum, largitione regum vel
principum, oblatione fidelium, seu alius justis mo-
dis, Deo propitio, poterit adipisci, firma tibi tuisque
successoribus & illibata permaneant. Pallii quo-
que usum, & vincturæ crucis vexillum, atque nac-
cum, insignæ videlicet festivi equi, quæ præde-
cessoribus tuis a nostris prædecessoribus concessa
sunt, suo tempore suoque loco ferenda, nos ram
tibi quam tuis successoribus confirmamus: adii-
cientes, ut nulli primati, nisi tantum Romano pon-
tifici, debeas esse subiectus. Pro amplioris etiam &
specialioris gratiæ prærogativa ordinationem regis
infra tuam provinciam tibi diximus concedendam.
Et si Romanus pontifex, vel apostolicæ sedis le-
gatus, in eadem provincia concilium celebraverit,
tu post eos primum inter alios locum obtineas,
Statuimus præterea, ut septem idonei presbyteri
cardinales in prædicta ecclesia ordinentur, qui in-
ducti dalmaticis, & mitris ornati, ad principalia duo
altaria ejusdem ecclesiæ, cum totidem diaconibus
& subdiaconibus, quibus sandaliorum usum conce-

dimus, Missarum solennia in festivis diebus tantum-
modo administrant. Ut ergo hæc omnia, quæ su-
pra diximus, plenum in posterum robur obtineant,
sicut in privilegiis prædecessorum nostrorum con-
tinentur, tam tibi quam successoribus tuis ea favo-
ris nostri autoritate firmamus. Decernimus ergo,
ut nulli omnino hominum liceat præfatam eccle-
siam temere perturbare, aut ejus possessiones au-
ferre, vel ablatas retinere, minuere, aut aliquibus
vexationibus fatigare: sed omnia integra confer-
ventur, eorum, pro quorum gubernatione & sus-
tentione concessa sunt, usibus omnimodis pro-
futura: salva in omnibus apostolicæ sedis autorita-
te. Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularive
persona hæc nostre constitutionis paginam sciens,
cõtra eam temere venire tentaverit, secundo tertio-
ve commonita, si non satisfactione congrua emen-
daverit, potestatis honorisque sui dignitate careat,
eamque se Divino judicio existere de perpetrata
iniquitate cognoscat, & a sacratissimo corpore ac
sanguine Domini redemptoris nostri Iesu
Christi aliena fiat, atque in extremo examine dis-
trictæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem lo-
co justa servantibus sit pax Domini nostri Iesu
Christi; quatenus & hic fructum bonæ actionis
percipiant, & apud districtum judicem præmia
æternæ pacis inveniant. Amen.

- C** Ego Eugenius catholicæ ecclesiæ episcopus.
Ego Ymarus Tusculanus episcopus.
Ego Nicolaus Albanensis episcopus.
Ego Hugo Ostiensis episcopus.
Ego Gregorius presbyter cardinalis tituli sancti
Calixti.
Ego Hubaldus presbyter cardinalis tituli sanctæ
Praxedis.
Ego Manfredus presbyter cardinalis tituli sanctæ
Savinæ.
Ego Guido presbyter cardinalis tituli sancti Pa-
stons.
Ego Bernardus presbyter cardinalis tituli sancti
Clementis.
Ego Gerardus presbyter cardinalis tituli sancti
Stephani in monte Cælio.
D Ego Otto diaconus cardinalis sancti Georgii ad
Velum aureum.
Ego Rodolphus diaconus cardinalis sanctæ Lu-
ciæ in Septisoliis.
Ego Gregorius diaconus cardinalis sancti An-
geli.
Ego Ioannes diaconus cardinalis sanctæ Mariæ
novæ.
Ego Guido diaconus cardinalis sanctæ Mariæ in
porticu.
Ego Hyacinthus diaconus cardinalis sanctæ Ma-
riæ in Cosmedin.
Ego Cencius diaconus cardinalis sanctæ Mariæ
in Akyro.

E Datum Signiæ, per manus Bosonis, sanctæ
Romanæ ecclesiæ scriptoris, vi. Idus Januarii,
Indictione decimaquinta, Incarnationis Dominicæ
anno 1151. pontificatus vero domini Eugenii III.
papæ anno septimo.

** XI. AD ABBATEM SVGERIVM.

Confolatur eum de nepotis morte.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Sugerio abbati sancti Dionysii, salutem & apostolicam benedictionem.

SUPER obitu filii nostri Ioannis nepotis vestri, quem, sicut accepimus, pro negociis ipsius ecclesie ad nostram mirtebas presentiam, paterna tibi affectione compatimur, & ipsius animam Domino precibus commendamus. Cæterum dilectionem tuam ignorare non credimus, quoniam quos diligit Dominus, visitat & castigat: ut per temporalia flagella, si æquanimitet tolerentur, æternæ fructus beatitudinis adquirantur. Ideoque, dilecte in Domino fili, non te presentis vitæ adversitas frangat; non tribulatio terrena, cordis tui sinceritatem corrumpat. Ad montem, unde venier auxilium tibi, mentis tuæ aciem figas, & religionis ac honestatis tuæ propositum, in Domino confortatus, firmiter teneas: nec propterea dimittas, quin pro ecclesie tuæ opportunitatibus ad sedem apostolicam dirigas, & eistarum tuæ necessitatis exponas. Nos enim eandem ecclesiam & personam sinceram in Domino caritate diligentes, parati sumus iustas postulationes vestras attendere, & in quibus secundum Dominum possumus exaudire.

** XII. AD EVNDEM.

Intetrogat quinam episcopi opem ipsi fette reculent ad regni defensionem: locus concilii certus designatus: de duce Lotharingæ excommunicato: de ecclesia de Buxis.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Sugerio sancti Dionysii abbati, salutem & apostolicam benedictionem.

NUNCIVM & litteras tuas benigne suscipimus, & quod in eis conrinebatur diligenter attendimus. Quod aurem pro Parisiensi ecclesia te sollicitum esse perpendifimus, gratum habemus: & si qua in ea perperam committuntur, pro nostri officii debito condolenus, & ut ad viam rectitudinis revocentur, operâ dare Domino auxiliante curabimus. De episcopis vero qui pro defensione regni tibi opem ferre & adesse reculant, ne omnes simul in culpam inducere videamur, nobis de aliquibus nominatim significas: ut eos apostolicis affectibus corripiamus, & exhortemur, quatinus ad conservandum statum regni promptiores existant, & ad ea que regni honori & utilitati expediunt, vires & consilium subministrant. Porro, quod loca regni tibi commissa pro voluntate nostra ad celebrandum concilium obtulisti, devotionem tuam in Domino collaudamus. Sed quoniam nostrum firmaveramus consilium, propositum nostrum non duximus immutandum. Præterea de duce Lotharingæ, quem pro aliis culpis excommunicavimus, quando locus & tempus tulerit, iustitiam, quam aliis non negamus, tibi plenius & diligentius faciemus. Cæterum, quod super ecclesia de Buxis tua dilectio postulavit, si temporis opportunitas dederit, in reditu nostro præstante Domino fieri poterit.

Concil. general. Tom. X.

A Datum Autissiodori 11. Nonas Octobris.

** XIII. AD EVNDEM.

De monachis in ecclesia sanctæ Genovefæ coliturandis.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Sugerio abbati S. Dionysii, salutem & apostolicam benedictionem.

OFFICII nostri nos hortatur autoritas, ad religionem statuendam diligenter inrendere, stabilitam vero exactâ diligentia conservare. Inde est, sicut tua novit dilectio, quod cum carissimo filio nostro Ludovico illustri Francorum rege contulimus, ut in ecclesia sanctæ Genovefæ religiosos fratres ad Dei servitium poneremus. Quod brevitate temporis prohibente, secundum ipsius & nostrum propositum, nequivimus effectui mancipare. Verum, quia vices regias in Galliarum partibus dinosceris exercere, & quia de tua plurimum discretione confidimus: per presentiam tibi scripta mandamus, quatinus priorem Abbatisvillæ in abbatem liberum & absolutum ibi statuere, & octo fratres ecclesie sancti Martini de Campis eius societati studeas deputare: ut exemplo bonæ conversationis eorum, qui minus honeste sapiunt, ad Divinum officium provocentur. Nos vero priori sancti Martini de Campis per apostolica scripta mandavimus, quatinus prædictum numerum fratrum, cum tibi plauerit, exhibeat, & concedat sustentationi quorum, beneficium Decanatus & præbendas venerabilis fratris nostri Silvanectensis episcopi, Gregorii diaconi cardinalis, & Autissiodorensis thesaurarii, filiorum nostrorum, autoritate apostolica depntamus. Ad ipsorum quoque usum omnia beneficia decedentium canonicorum assignari volumus & iubemus.

D Datum Lingonis 11. Kalendas Maii.

** XIV. AD CANONICOS SANCTÆ GENOVEFÆ.

Vt monachos quos ad ipsorum cœnobium missurus est, honeste recipiant.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis suis canonicis S. Genovefæ, salutem & apostolicam benedictionem.

QVISQVIS catholicæ fidei veritatem, & veræ religionis caritatem habere dinoscitur: caput omnium ecclesiarum sanctæ Romanæ ecclesiam esse non dubitat, sed affirmat, & eam tanquam devotus filius veneratur. Cum igitur in ea simus velut in specula, Deo disponente, constituti: omnibus mundi ecclesiis paterna sollicitudine providere compellimur: & in ecclesiis, quæ beati Petri juris existunt, religionem statuere cupimus, & optamus. Inde est, quod in ecclesia vestra gratam Deo veræ religionis culturam statuere cupientes, dilecto filio nostro abbati S. Dionysii per apostolica scripta mandavimus, quatinus eam per dilectum filium nostrum priorem Abbatisvillæ, quem ibi imponi, & fratres S. Mar-

Xxx tini

tini de Campis, quos ejus societati volumus deputari, in memorata ecclesia institueret & plantaret. Ideoque universitati vestræ per præsentia scripta mandamus: quinque eos honeste recipiatis, & salvis præbendis vestris nullam eis molestiam aut injuriam. Quod si facere præsumpseritis, sententiam, quam memoratus filius noster abbas S. Dionysii super hoc in vos promulgaverit, nos auctore Deo ratam habebimus. Cujus sustentationi & prædictorum fratrum, beneficium Decanatus & præbendas venerabilis fratris nostri Silvaneſtensis episcopi, Gregorii diaconi cardinalis, & Aurissiodorensis Thesaurarii, filiorum nostrorum, auctoritate apostolica deputamus. Ad ipsorum quoque usum omnia beneficia decedentium canonicorum assignari volumus & jubemus.

Datum Lingonis 11. Kal. Maii.

“ * XV. AD ABBATEM SVGERIVM.

Mutato consilio non jam monachos ad S. Genovefæ, mittere vult, sed canonicos regulares.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Sugerio abbati S. Dionysii, salutem & apostolicam benedictionem.

CUM Dominus & Redemptor noster pax & veritas esse noscatur: ad patris dexteram ascensus, discipulis suis velut ex testamento pacem relinquens, ut eam in se haberent, & prædicarent aliis, imperavit. Inde est, quod a Christo diligi, & inter discipulos ejus creditur deputari, qui & pacem diligit, & eam inter suos subditos nritur conservare. Quia igitur in apostolicæ sedis specula a Domino constituti, beati Petri apostolorum Principis existimus successores: præceptum, quod pro religione monastica in ecclesia sanctæ Genovefæ dedisse meminimus, pro bono pacis, si regulares canonicos ejusdem ecclesiæ canonicis salvis eorum præbendis receperint, immutamus: præcipientes, ut beneficia quæ monachis, si in præfata ecclesia fuissent suscepti, duximus deputanda, canonicis ipsis per te auctoritate apostolica deputentur. Quod si facere noluerint, præceptum de monachis mihi statuendis inviolabiliter præcipimus observari.

Datum Vercellis xv. Kal. Julii.

SVGERII ABBATIS AD EUGENIVM
papam III. epistola.

Narrat canonicos regulares in ecclesiam S. Genovefæ introductos esse: monerque quid ad hujus operis abolitionem sit necessarium.

Carissimo domino & patri universali Dei gratia summo pontifici Eugenio, Sugerius B. Dionysii humilis minister, devotas in Christo orationes, obedientie & servitii plenitudinem.

SVSCRYPTIS apostolicæ præceptionis venerandis apicibus de monasticæ religionis positione in ecclesia B. Genovefæ Parisiensis, tantum, tamque Deo placitum negotium tanquam cælitus

A nobis commissum gratantissime amplectentes, eo quod super hoc ipso præsentialiter sanctæ paternitatis vestræ cellarudo, cum non nisi imperare oporteret, parvitatem nostram prius rogaverit, totis animi viribus effectui mancipere elaboravimus. Quamvis enim occasione querulorum canonicorum ad vos proficiscerentium, eo quod curia Romana consuevit aliquando, quod turpe non est, cum re mutare consilium, discrete distulisset: nulla ramen contradicentium nobilium aut ignobilium clericorum seu laicorum oppositione tepescere, aut in aliquo super hoc ipso remissius habere decreveramus. Cum subito proxima die fere tertia aut quarta, qua designarum abbatem & monachos in ecclesia eadem ponere proposueramus, ecce præfati canonici, videlicet cantor & alii, a facie vestra redeuntes, mutaram pro bono pacis sententiam in canonicorum regularium positione nobis reddiderunt. Nos autem æque devote ac gratanter secundam ac si primam recipientes sententiam, assumptis nobiscum venerabilibus & sapientibus juris, videlicet abbate S. Germani, S. Petri Fossatis, S. Maglorii, S. Petri de Ferrariis, & aliis de melioribus personis assistentium vicinorum, ad eundem S. Genovefæ locum acceleravimus, & in capitulo eorum, quid super hoc extremo, quid super primo capitulo, secundum tenorem litterarum quas nobis detulerunt, profequi vellet, consule convenimus. Qui, ut erant diversi, diversa sentientes, cum aut utram aut neutram concorditer profequi nollent sententiam, multa & morosa reprehensione, quod etiam postulata, quod etiam misericorditer concessa resisterent, insistebamus: donec qui sanioris erant consilii & filii lucis, canonicos regulares se suscepturos pacifice promiserunt. Nos autem super hoc ipso exhilarati, quoniam quidam de melioribus abbatem sibi constitui, & canonicos S. Victoris postulabant, communicaro cum assistentibus consilio, tum quia nullam penes nos religiosiorem in suo statu novimus ecclesiam, tum quia propinquitate loci ad omnem eorum sive interiorum sive exteriorum commodior existit necessitas: ad eos divertimus, virumque venerabilem abbatem S. Victoris operibus pietatis approbarum, modo seorsum, modo in conventu suo, ut his opem ferret, & adjutor Divinitatis evelleret & destrueret, edificaret & plantaret, in nomine Domini suppliciter eslagitabamus. Qui ut emeritus pater, & ejusdem loci providus procurator, cum hoc ipsum instanter recusaret, ut priorem suum virum venerabilem & religionem, abbatem fieri postulare nos comperit: ob ortis lacrymis cum fletu & angustia cordis senium defectumque suum opponens, ejusdemque prioris consilium & auxilium si eo careret deplorans, fere per totam diem recusando, & quod nunquam fieret, detestando, usque ad proximam nonam detinuit. Tandem vero victus precibus multorum, immo auctoritate vestra, qua cum inopportune adjurabamus, tam misericordia quam pietate pro alieno commodo suum-sustinens incommodum, eundem venerabilem priorem, cum duodecim statibus viris religiosi & honesti, nobis contradidit, quos in festo S. Bartholomæi ad eandem ecclesiam solemniter cum clero & populo civitatis induximus, & venerabili Meldensi episcopo M. quem nobiscum his agendis susceperamus, eadem die coram altari ejusdem sanctæ Genovefæ abbatem benedici solemniter, opitulantes sanctitate

sanctitate vestra fecimus. Finita vero ejusdem officii Missa, claustrum, capitulum & refectorium eis deliberavimus: dique sequente regalium ex parte domini regis, cujus vices agimus, potestatem contulimus, fidelitatem virorum ad eos pertinentiū, & juramenta securitatis eis fieri fecimus. Ea propter, pater sanctissime, actionem nobis commissi negotii celsitudini vestræ summam significare dignum duximus: ut & vobis quod præcepistis factum esse placeat, & quam prompta sit paruitas nostra ad obedientiæ vestræ expletionem innotescat. De cætero S. apostolatus vestri genibus provoluti spiritu, obnixè subnixè supplicamus, opus hoc manuum vestrarum manuteneat & protegere, gladium S. Petri contra omnem æmulorum importunitatem cominus evaginare. Appellationum quoque molestias, quibus quietem eorum ingerit indiscerere perturbant, misericorditer si placet prohibere, eandem ecclesiam Deo innovatam, tanquam novam plantam, donec perfecte radicata fuerit, crebra propagatione extendere. Quibus omnibus maximum poterit prestare suffragium, si, quemadmodum inceptum est, in eadem ecclesia plenitudinem officii secundum observationem ordinis sui usque ad unum jota & unum apicem conservari feceritis: ne dissonantia officii, legendi & cantandi diversitas, in scandalum regularium & irregularium emergat: ne ostium apertio die ac nocte hac occasione frates conturbet: ne per eandem æmulos aliqua infamia in eos subrepat: ut quiete ibidem omnipotenti Deo ad laudem & honorem S. apostolatus vestri & personæ vestræ sempiternam remunerationem, dignum Deo famulatum exhibere valeant. Quid namque de paternitate vestra sperarem? Ego ipse peccator ex hoc vestro opere aliquid misericordiam Dei me lucraturum confido. Est & aliud quod paternitati vestræ volumus capitulum innotescere: ut sicut primum mādatis, salvis eorum tantum præbendis, præposituræ & terrarum custodia canonici regularibus remaneant. Quoniam si exterioribus remanserint, omnia dilapidabunt & sibi subripiant, & ad defectum victualium, ut vel sic ordo periclitetur, forsitan crudeliter elaborabunt. Aliud quoque est, quo in hoc principio laboris sui filii vestri potissimum indigent. Quendam Rodulphum æmulantem & derogantem eorum religioni mucrone B. Petri, ut convertatur, feriendo compescatis, & ne impunitate ejus aliorum emergat contumacia, ejus stultitiam reprimitis. Conterat Dominus omnipotens omnem hostem sub pedibus vestris. Nos autem servitio vestro paratos, & ecclesiam nostram, sed & carissimum filium vestrum Ludovicum regem Francorum, in opere Dei tam laboriose negociantem, sanctis orationibus vestris commendamus: rogantes, ut si quid certum de eo audistis, nobis instinetis. Valeat in æternum sanctitas vestra, amantissime pater & Domine.

*** XVI. AD EVNDEM.

Respondet ad præcedentem Sugetiæ epistolam.

Eugenius episcopus servorum servorum Dei, dilecto filio Sugerio abbati S. Dionysii, salutem & apostolicam benedictionem.

QUONIAM ad religiosorum spectat officium, ut religionem diligant & defendant, & eam diligenti studeant sollicitudine propagare: discreti Concil. general. Tom. X.

tionem tuam in Domino commendantes, paternæ caritatis debito congaudemus, & tibi gratias referimus, quod in ecclesia sanctæ Genovevæ per suum studium & laborem Deo grata religio statuta esse dinoscitur, & per Dei gratiam conservatur. Verum, quia devotionis affectus in bonis filiis, paternis exhortationibus ampliatur: dilectionem tuam commonemus & exhortamur in Domino, quatinus fratribus præfatæ ecclesiæ, sicut bene cœpisti, diligenter assistas: ut omnipotens Deus, qui bonæ voluntatis est auctor, & inspectionis inspector, personam tuam in præsentia placitis sibi bonis adornet, & eam in futuro, cum sanctis, æternis gaudiis faciat congaudere, & nos sollicitudinem tuam condignis gratiarum actionibus prosequamur. Præterea dilectio tua omnimodis efficiere studeat, ut thesaurus & instrumenta ipsius ecclesiæ, quæ adhuc per sæculares canonicos detinentur, abbatibus & fratribus in eadem ecclesia commorantibus assignentur.

*** XVII. AD AVTISSIO DORENSEM, & Suesionensem episcopos, & abbatem Sugerium.

De electione episcopi Attebatensis.

Eugenius episcopus servorum servorum Dei, venerabilibus fratribus H. Avtissiodorensi, G. Suesionensi, episcopis, & dilecto filio suo abbati S. Dionysii Sugerio, salutem & apostolicam benedictionem.

DILECTVS filius noster L. Attebatensis archidiaconus ad nostram præsentiam veniens, quod de filio nostro magistro H. factum est longe alter nobis & fratribus nostris exposuit, quam per Adam & socios, ejus ipsius, ecclesiæ canonicos fuerat nuntiatum. Significavit enim quod quidam Attebatenses canonici ipsum filium nostrum magistrum H. in Attebatensem episcopum contra sanctorum patrum statuta post appellationem, quæ ad nos eis præsentibus & audientibus facta est, eligere præsumperunt. Ideoque per præsentia scripta vobis mandamus, quatinus utraque parte ante vestram evocata præsentiam, allegationes hinc inde diligentius audiat; & si hoc verum esse constiterit, electionem ipsam appellatione remota cassetis. Præterea quoniam, sicut ex relatione prædicti filii nostri L. & sociorum ejus accepimus, post appellationem ad nos factam sunt suis rebus spoliati: nihilominus vobis præsentium autoritate mandamus, ut eis ablata cum integritate restitui faciatis. Datum Pisis.

*** XVIII. AD DOMNVM ABBATEM Sugerium.

De negotio ecclesiæ S. Genovevæ.

Eugenius episcopus servorum servorum Dei, dilecto filio Sugerio abbati S. Dionysii, salutem & apostolicam benedictionem.

QUONIAM sicut litteratarum tuarum nobis inspecta series patefecit, nuncios & litteras tuas ad nostram præsentiam in proximo es transmissurus, qui sanctæ Genovevæ negotium nobis plenius aperiant & ostendant: ubi nunc per latorem præsentium non duximus respondendum. Cum vero nuncii tui nobis ipsum negotium plenius intimantes, nostra

Xxxij se con-

se conspectui præsentabunt; tunc quod faciendum fuerit, autore Domino faciemus. Interim autem tua dilectio diligenter invigilet, ut quod jam Divina gratia, & tuo adjutorio, ex maxima parte perfectum, destrui nullatenus patiaris.

*** XIX. AD EVNDEM.

De eodem ecclesiæ S. Genovesæ negotio.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Sugerio abbati sancti Dionysii, salutem & apostolicam benedictionem.

NOTUM sit discretioni tuæ, quod non ideo venerabilem fratrem nostrum Hug. Autissiodorensis episcopum tibi in denunciatione sententiæ nostræ adjunximus, ut de te aliquatinus diffidere debeamus, cum præterita & fortia facta futuræ constantiæ exhibeant argumenta: sed ut sanctæ Genovesæ sæculares canonici in te specialiter invidiæ causas non habeant exercere, tibi jam dictum fratrem nostrum duximus adjungendum. Tua itaque interest, quatinus taliter in incæpto bono firmus existas, ut sicut religionis plantator videris, ira & conservator ipsius debeas autore Domino judicari.

*** XX. AD EVNDEM.

Vt Hugoni Victorino expensas ad Romanum iter largiatur: Et de negotio ecclesiæ S. Genovesæ.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Sugerio abbati S. Dionysii, salutem & apostolicam benedictionem.

DE dilectione tua plurimum confidentes, omnia quæ portare consuevit caritas, impouere tibi nullatenus dubitamus. Quia ergo dilectus filius noster Hugo canonicus sancti Victoris ad nos rediturus est: benivolentiam tuam rogamus, quatinus ei equitaturam unam & expensas, quæ pro ipsa & ejus fessorum in reditu sibi sufficiant, largiaris; abbati ac fratribus sanctæ Genovesæ ex nostra parte injungas, ut de redditibus decanatus, qui assignati eidem fratribus debent, viginti quinque libras Provinientium, quas ad opus ecclesiæ a creditoribus suscepisse dinoscitur, eidem Hugoni restituant. Præterea discretioni tuæ notum fieri volumus, quod pro eo ut causæ inimicitiarum sæcularium clericorum ejusdem ecclesiæ contra te minuerentur, venerabilem Hugonem Autissiodorensis episcopum tibi adjunximus, sicut potuisti ex aliarum inspectione litterarum, quas tibi transmisisimus, agnovisse.

*** XXI. AD EVNDEM.

De Ludovici VII. regis Franc. reditu ex transmarinis regionibus.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Sugerio abbati S. Dionysii, salutem & apostolicam benedictionem.

BENEDICTVS Deus, qui non deserit sperantes in se; & de sua misericordia confidentes, misericorditer consuevit liberare. Sicut enim pro certo accepimus, carissimi filii nostri Ludovici il-

Alustris regis Francorum post innumeras tribulationum varietates miseris, cum ad lucem de tenebris revocavit, & ad ceteriores maris partes adduxit. Cujus reditus, de quo paterno affectu oramus solliciti, maximum nobis gaudium præstat, & in adversitatibus, quas diu sustinimus, solatium præbet. Tu ergo, sicut fidelis dispensator & prudens, negotia regni tibi commissa viriliter studeas pertractare. In proximo enim est, ut palmam tui laboris consequaris & præmium. De cætero tui studii sit, ad occursum regis cum suis fidelibus te honorifice præparare. Dilectus autem filius noster rex Siciliae suis postea litteris intimavit, sibi relatum fuisse, quod præfatus filius noster rex Franciæ in regno suo applicuisset, & versus Siciliam tenderet, obviaturus regi: putans eam ex partibus Barbariæ illuc advenisse.

Datum Tusculani xviii. Kal. Septembris.

*** XXII. AD EVNDEM,

De Gallici regni perturbatoribus.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Sugerio abbati S. Dionysii, salutem & apostolicam benedictionem.

LITTERAS, quas nobis misisti, debita benignitate recepimus & super adversitatibus & angustis, quas te pati significasti, paterno tibi affectu compatimur. Et quoniam eas pro amore justitiæ & fidelitatis carissimi filii nostri Ludovici illustris Francorum regis, te sustinere cognoscimus: ipsas tanquam proprias reputamus. Verumtamen non ignorat tua discretio, quia omnes qui pie volunt in Christo vivere, & pacem diligunt, oportet a filiis hujus sæculi, & ab his qui oderunt pacem, persecutiones innumeras sustinere. Ipse namque dominus noster Iesus Christus, non ad gaudia mundi, sed ad passiones & mortem pro nobis tolerandas descendit. Ipsum itaque caput nostrum imitari debemus: quia si pro ipso persecutiones patimur, certi de promissione ipsius, erimus in æterna retributione beati. Confortare igitur, carissime fili, & viriliter age, atque in Domino, qui tibi adjutor est, sperans, non timeas quid tibi faciat homo. Salvator etenim noster, juxta promissum suum, usque in finem sæculi suos nullatenus derelinquet: & nos, juxta potestatem nobis concessam ab ipso, opem tibi & auxilium exhibere curavimus. Sicut enim ex litteris, quas fratribus nostris archiepiscopis & episcopis mittimus, perpendere poteris: illos qui pacem regni perturbant, nisi resipuerint, excommunicari mandavimus: & tam ipsis, quam comitibus, exhortando mandavimus, ut tibi & aliis, quibus regni est commissa custodia, ad defensionem ipsius viriliter auxiliando assistant. Tui ergo studii sit, quatinus eosdem fratres archiepiscopos & episcopos constituto termino in unum facias convenire: ut quæ pro utilitate regni agenda fuerint, auxiliante Domino compleantur. Datum Tusculani. viii. Idus Julii.

*** XXIII. AD H. SENONENSEM
archiepiscopum, eiusque suffraganeos.

De eodem argumento.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus H. Senonensi archiepiscopo, eiusque suffraganeis, salutem & apostolicam benedictionem.

QUANTA devotione carissimus filius noster Ludovicus illustris Francorum rex Hierosolymitanum iter assumpserit, vos corporali presentia cognovistis, & maximam orbis partem non lauit, qui regnum suum sub sanctæ ecclesiæ ac nostra protectione reliquit: & tam nos, quam vos, ut illud a pravorum infestatione tueremur, suppliciter exoravit. Accepimus autem, quod quidam pacem regni diabolico instinctu perturbant, ipsi, & postposita Dei & hominum reverentia, malitiose infestant: non attendentes, quod idem rex pius tollens crucem suam secutus est Christum, & relicta patria & regno, ad loca ubi steterunt pedes Domini, pro defensione Christianæ fidei festinavit. Quod tanto gravius scriamus, quanto personam ejus propensiori affectu diligimus, ipsi, & in remota partibus devotius pro Dei servitio demorari cognoscimus. Quia vero tam devoti sanctæ ecclesiæ filii, & Christianissimi principis auxilio deesse non possumus, nec debemus: per presentiam vobis scripta mandamus, quatinus in unum convenientes, perturbatores regni ad vestram presentiam evocetis, ipsosque districte ac solcite moneatis, ut ab infestatione regni omnino desistant: nullamque offensionem hominibus Domini regis inferre præsumant. Si autem vestris monitis obedire contempserint: tam in ipsos quam complices eorum, occasione remota, excommunicationis sententiam proferatis. Præterea cum ab his, quibus est custodia regni commissa, vel aliquo illorum fueritis moniti, tanquam pacis ac justitiæ amatores, pro fidelitate, quam eidem regno debetis, temporale eis auxilium præbetis, eosque ad defensionem ipsius modis omnibus adjuveris. Datum Tusculani, VIII. Idus Julii.

*** XXIV. AD ABBATEM
Sugerium.

Vt clericorum duorum excommunicatorum causam ordine judicario definiat.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Sugerio abbati S. Dionysii, salutem & apostolicam benedictionem.

FILII nostri A. & Her. clerici Meldensis ecclesiæ, nuper ad nostram presentiam venientes, quoniam super eo quod eis a Gossino imponebatur jururandi religione firmaverunt, nostrum adimplere mandatum, eos a vinculo excommunicationis absolvimus. Verum quia pars adveniens presentem non aderat: in eorum causa procedere, & certum aliquid diffinire salva equitate non potuimus. Ipsos itaque ad tuæ discretions industriam remittentes, per presentiam scripta dilectioni tuæ mandamus, quatinus utraque parte ante tuam presentiam evocata, si Gossinus juxta scita canonum probate ponerit quod eis imposuit, causam ipsam

Concil. general. Tom. X.

A ordine judicario diffinias. Si vero prædictus Gossinus in probatione desecerit, septima manu sui ordinis purgationem prædictorum clericorum suscipias: & eos ab infamia, quæ ipsis imponebatur, fratribus convicinis immunes ostendas, & publice nuncies. Redditus vero ecclesiæ qui prædicto Gossino hac occasione ablatus sunt, facias ei cum integritate restitui. Præterea episcopo & canonicis Meldensis ecclesiæ firmiter ex nostraparte præcipias, ut de cætero cum eodem Gossino pacem & fraternam concordiam habeant. Quod si non fecerint, & clamor inde ad aures nostras devenit: dissimulare non poterimus, quin eorum inobedientiam animadversione debita puniamus. Datum Tusculani, VII. Idus Novembris.

*** XXV. AD EVNDEM.

B Vt de sacerdotis excommunicati ab archidiacono causa cognoscat: & sacerdotis percussores excommunicet.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Sugerio abbati S. Dionysii, salutem & apostolicam benedictionem.

QUIDAM sacerdos R. ad nostram presentiam veniens, conquestus est quod S. Archidiaconus, quoniam denarios quos ab eo pro ecclesia sibi tradita exigebat, ei tribuere noluit, de ecclesia eum expulit. Et quoniam super hoc cum ad nostram audientiam appellavit, idem archidiaconus fecit eum a parentibus suis ausu sacrilego verberari. Quia vero valde iniquum est, ut in his, quibus in ecclesia Dei super alios potestas judicandi conceditur, iniquitatis inveniat judicium: tibi per scripta nostra mandamus, ut utroque ad tuam presentiam evocato causam ipsam diligenter inquiras, & justitia comitante diffinias. Illos vero qui violentas manus in eundem clericum injecerunt, excommunicatos publice denuncies, & excommunicationem tandiu facias observari, donec satisfacturi vestro se conspectui repræsentent.

*** XXVI. AD H. ARCHIEPISCOPVM
Senonensem.

De eodem argumento.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio nostro archiepiscopo Senonensi H. salutem & apostolicam benedictionem.

QUIDAM sacerdos tuus Romam ad nostram presentiam veniens, conquestus est quod Stephanus archidiaconus tuus, quoniam denarios quos ab eo pro ecclesia sibi tradita exigebat, ei tribuere noluit, de eadem ecclesia eum expulit. Et quoniam super hoc cum ad nostram audientiam appellavit, idem archidiaconus fecit eum a parentibus suis ausu sacrilego verberari. Quia vero valde iniquum est, ut in his, quibus in ecclesia Dei super alios potestas judicandi conceditur, iniquitatis inveniat judicium: dilecto filio nostro Sugerio abbati sancti Dionysii per scripta nostra mandamus, ut utroque ad tuam presentiam evocato, causam ipsam diligenter inquirat, & justitia comitante diffiniat. Tu ergo eundem archidiaconum ad ipsius abbatis vocacionem ire, & quod inde judicaverit facias observare.

Xxx iij Post-

postmodum quoque cum ad vos super eisdem excessibus responsurum transmittas. Illos vero, qui violentas manus in eundem clericum injecerunt, excommunicatos publice denuncies: & excommunicationem tandiu observari facias, donec nostro se conspectui satisfacturi repræsentent.

*** XXVII. AD ABBATEM SVGERIVM.

Ecclesiasticæ alterius causæ judicem constituit.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Sugerio abbati S. Dionysii, salutem & apostolicam benedictionem.

Pro controversia & discordia, quæ inter Petrum præsentium latorem & Iozelinum Meldensem canonicum agitari dinoscitur, uterque nostro se conspectui præsentavit. Primum quidem Iozelinus dicebat a prædicto Petro injuriam & violentiam sibi fuisse illatam, & propter hoc eum ad nostram audientiam appellasse. Post discessum vero ipsius Iozelini a nobis, idem Petrus ad nos veniens, quæ de ipso dicta fuerant, omnino negabat. Quia igitur rei veritatem ad plenum super hoc cognoscere non potuimus, causam ipsam discretionis tue duximus remittendam. Per præsentia itaque scripta dilectioni tuæ mandamus, quatinus utraque parte ad quam præsentiam evocata, eandem controversiam diligenter audias: & si adversa pars jam dictum Petrum illatæ violentiæ reum non poterit manifeste probare, & Petrus innocentiam suam convenienter ostenderit: ecclesiasticæ est moderatiōni conveniens, ut eum sua debeat innocentia liberare. Si vero impositæ culpæ immuncem se nequivit comprobare, vel quomodo causa processerit, hoc tuis nobis litteris quantocius intimabis.

*** XXVIII. AD EVNDEM.

Vt thesaurum ecclesiæ sanctæ Genovefæ pignori obligatum redimi faciat.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Sugerio abbati S. Dionysii, salutem & apostolicam benedictionem.

PRVIDENTIAM tuam late non credimus, nobis plurimum esse molestum, quod thesaurus ecclesiæ sanctæ Genovefæ pignori est obligatus. Quia vero nolumus, ut ecclesia ipsa aliqua negligentia vel contentione detrimentum exinde patiatur, aut ornamentis suis, aliquorum nequitia vel versutia spoliatur: per præsentia tibi scripta mandamus, quatinus ad locum ipsum accedas, & rem diligenter inquitens, quidquid de eodem thesauro per sæculares obligatum est, ex quo mutatio ecclesiæ ad eorum pervenit notitiam, de proprio eos redimere cogas. Quod vero ante obligatum fuerat, de communi tam regularium quam secularium, prout quibusque competet, facias redimi: sollicitè attendens, ne aliquorum nequitia damnus in hoc ecclesia patiatur. Qui autem super hoc tibi rebellis extiterit, auctoritate nostra eum excommunicationi subicias. Datum Romæ apud sanctum Petrum, iv. Kal. Maii.

*** XXIX. AD EVNDEM.

De Ludovici regis consilio transmarinæ expeditionis.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Sugerio abbati S. Dionysii, salutem & apostolicam benedictionem.

IM MENSVM pietatis opus, quod castissimo filio nostro Ludovico illustri Francorum regi Divina misericordia inspiravit, nos plurimum anxios reddit. Gravem namque Christiani nominis jacturam, quam nostris temporibus ecclesia Dei sustinuit, & recentem adhuc effusionem sanguinis ratorum vitorum ad memoriam revocantes, grandi timore concutimur, & mœror inconsolabilis renovatur. Cæterum devotio prædicti filii nostri & caritas divinitus inspirata, conceptum aliquantum dolorem mitigat, & spem nobis consolationis promittit. Sic igitur utrimque suspensus timor cum spe nos valde conturbat. Sed ne tantum opus nostra occasione remaneat, prudentiæ tuæ per præsentia scripta mandamus, quatinus jam dicti filii nostri regis, & baronum atque aliorum regni sui animos diligenter studeas perferutari: & si ad tam arduum opus eos promptos agnoveris, consilium & auxilium nostrum, quantum poterimus, & remissionem peccatorum, sicut in aliis litteris nostris continetur, secure promittas: & nos de constantia eorum & devotione fidei certiores effecti, timore deposito vires eis & auxilium quibusmodis poterimus Divina faventē misericordia tribuemus. Vestri autem studii sit, ut communicato sapientum consilio, quod nostri auxilii ad hoc necessarium fuerit, & quæ ecclesiasticæ personæ præter nominatas idoneæ vobis visæ fuerint, mature nobis significare curetis. Datum Laterani, vii. Kalendas Maii.

*** XXX. AD EVNDEM.

Vt causam ecclesiasticam, de qua jam epist. 25. & 26. definiat.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Sugerio abbati S. Dionysii, salutem & apostolicam benedictionem.

SACERDOS ille R. qui ad nos contra Stephanum Senonensem archidiaconum venerat, cum nuncio ejusdem archidiaconi nuper ad nostram præsentiam rediit. Sed cum in causa ipsa procedere sicut ratio exigit minime posset, eum a querimonia sua cessare præcepimus; & prædictum archidiaconum super objectis se canonicè purgaturum tuo conspectui mandavimus præsentandum. Per apostolica itaque tibi scripta mandamus, quatenus eundem archidiaconum ad tuam præsentiam evoces iterum: & si quinta manu sui ordinis super allatis criminibus se poterit expurgare, ipsum quoque ab impetitione præfati presbyteri absolutum remittas. Datum Romæ apud sanctum Petrum, vii. Kal. Junii.

*** XXXI. AD EVNDEM.

Vt monasterium B. Medardi a comite Sueffionensi prægravatum adjuvet apud regem.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Sugerio abbati S. Dionysii, salutem & apostolicam benedictionem.

NOTITIÆ tuæ non extat incognitum, monasterium beati Medardi Sueffionensis juris beati Petri existere, & ad defensionem ejus, & sanctæ Romanæ ecclesiæ specialiter pertinere. Et quia idem monasterium ab Ivone comite Sueffionensi, occasione pecuniæ, quam ab abbate ipsius loci exigit, sicut accepimus, plurimum prægravatur, discretioni tuæ per apostolica scripta rogando mandamus: quatinus pro reverentia beati Petri ac nostra ipsum abbatem & fratres ejus super hoc & alijs, in quibus tuo indigerint auxilio, juves, & manuteneas, & corum erga regis dignitatis excellentiam, cujus familiaritatis & consilii talentum accepisse cognosceris, intercessor & adjutor existas, ut beati Petri & sedis apostolicæ majorem promerearis gratiam. Datum trans Tyberim, v. Idus Martii.

*** XXXII. AD EVNDEM.

De Orientali ecclesia: de pontificis & regis habito colloquio: de ecclesia Compendiensi.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Sugerio abbati S. Dionysii, salutem & apostolicam benedictionem.

Ex eo quod pro defectu Orientalis ecclesiæ attentam sollicitudinem geris, gratum nobis est, & studium tuæ devotionis in Domino collaudamus. Quoniam & cor nostrum exinde ingenti dolore turbatur, & vehementer affligitur. Inde est, quod petitioni tuæ, & aliorum qui nobis super causa ipsa scripserunt, quamvis gravissimum nobis fuerit propter imbecillitatē personæ, in qua omnium vota domino favente concurrunt: assensum tamen denegare nequaquam potuimus. Monemus itaque dilectionem tuam, quatinus in tanto & tam præclaro opere, in tantum discretus & prudens, opem & studium diligenter adhibeas. Præterea dilectioni tuæ notum fieri volumus, quoniam cum filio nostro carissimo Francorum rege Ludovico de statuendâ religione in terra sibi a Deo concessâ colloquium viva voce habuimus, & monitis nostris benignum præbuit assensum. Quia ergo in Compendiensi ecclesia religionem propagari Domino auxiliante optamus, presentium tibi auctoritate injungimus, ut ad hoc efficiendum, omnimoda diligentia & attento studio elaborares. Tibi siquidem & venerabili fratri nostro Noviomensi episcopo onus ipsum imposuimus. Datum Albanis, xiiii. Kalendas Julii.

A *** XXXIII. AD STEPHANVM regem Anglorum.

Vi Robertum London. episcop. in gratiam suam recipiat.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, dilecto in Christo filio Stephano illustri regi Anglorum, salutem & apostolicam benedictionem.

Ad hoc superna providentia in ecclesia pontificis ordinavit, ut Christianus populus ab eis pascua vitæ reciperet, & tam principes sæculares, quam inferioris conditionis homines, ipsis pontificibus, tanquam Christi vicariis, reverentiam exhiberent. Venerabilis siquidem frater noster Robertus London. episcopus, tanquam vir sapiens & honestus, & religionis amator, a nobilitate tua benigne tractandus est, & pro colata a Deo prudentia propensius honorandus. Quia ergo, sicut in veritate comperimus, cum animæ suæ salute, ac sui ordinis periculo, fidelitate quæ ab eo requiritur, astringi non potest: volumus, & ex paterno tibi affectu consulimus, quatenus prædictum fratrem nostrum super hoc nullatenus inquietes, immo pro beati Petri & nostra reverentia, cum in amorem & gratiam tuam recipias. Cum autem illud juramentum præstare non possit, sufficiat discretioni tuæ, ut simplici & veraci verbo promittat, quod læsionem tibi vel terræ tuæ non inferat. Vale. Datum Meldis, vi. Kal. Julii.

*** XXXIV. AD MATHILDEM Anglorum reginam.

Vt virum suum ad dilectionem præfati episcopi hortetur.

SA LOMONE attestante, didicimus, quod mulier sapiens ædificat domum: inspiens autem, constructam destruit manibus. Gaudemus pro te, & devotionis studium in domino collaudamus: quoniam sicut religiosorum relatione accepimus, timorem Dei præ oculis habens, operibus pietatis intendis, & personas ecclesiasticas & diligis & honoras. Vt ergo de bono in melius inspirante Domino proficere valeas, nobilitatem tuam in Domino rogamus, & rogando monemus & exhortamur in Domino: quatenus bonis initiis exitus meliores injungas, & venerabilem fratrem nostrum Robertum London. episcopum, pro illius reverentia, qui cum olim dives esset, pro nobis pauper fieri voluit, attentius diligas & honores. Apud virum tuum, & dilectum filium nostrum Stephanum, insignem regem Anglorum efficere studeas, ut monitis, hortatu, & consilio tuo, ipsum in benignitatem & dilectionem suam suscipias, & pro beati Petri & nostra reverentia propensius habeat commendatum. Et quia, sicut veritate teste attendimus, cum sine salutis & sui ordinis periculo, præfato filio nostro astringi non posse: volumus & paterno sibi & tibi affectu consulimus, ut vobis sufficiat, veraci & simplici verbo, promissionem ab eo suscipere, quod læsionem vel detrimentum ei, vel terræ suæ non inferat. Datum ut supra.

Ex historia
Vizeliacen-
sibus, hæc
epistola, &
aliquor se-
quentes.

*** XXXV. AD GVILLELMVM
Nivernensem comitem.

Vt Vizeliacenses monachos & burgenfes, pro
facienda seu recipienda iustitia, Vizeliaco
exire non compellat.

*Eugenius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio
Guillelmo Nivernensi comiti, salutem &
apostolicam benedictionem.*

Venerabilia loca, & religiosa personæ, quæ
suam in Dei obsequio intentionem fixerunt,
nullis debent gravaminibus concuti, nullis mole-
stis agitari. Accepimus autem, unde valde mira-
mur, quod dilectos filios nostros, Pontium abba-
tem, & fratres Vizeliacensis monasterii, atque
ipsorum burgenfes, contra privilegiorum aposto-
licæ sedis statuta, pro faciendâ seu recipiendâ ius-
titia extra Vizeliacum exire compellas. Quod tan-
to gravius ferimus, quanto monasterium ipsum ad
sedem apostolicam specialius pertinet, & ad ejus
defensionem & patrocinium proprie spectare videtur.
Te ergo indignum est, & ab industria catho-
licorum principum penitus alienum, ut sacro-
sanctæ R. ecclesiæ statuta temere ab aliquo dissolu-
antur, cujus privilegia divinitus radicata evelli
nullatenus possunt. Per præsentia scripta nobili-
tati tuæ mandamus, quatinus de cætero, neque
abbatem, neque monachos prædicti monasterii,
sive ipsorum burgenfes, pro supradictis causis ex-
tra Vizeliacum egredi cogas. Quod si monitis &
mandatis nostris obedire neglexeris: dissimulare
non poterimus, quin B. Petri injuriam pro nostri
officii debito vindicemus.

*** XXXVI. AD EVNDEM.

Vt cesser ab infestatione Vizeliacensium.

*Eugenius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio
nobili viro Guillelmo Nivernensi comiti, salutem
& apostolicam benedictionem.*

QUANTA devotione pater tuus apostolicæ
sedi semper adhæserit, & quæ ad eam perti-
nere noverat, quam studiose dilexerit, & fovere
ac manutenere curaverit, notiam tuam latere non
debet. Propterea B. Petrus cum, dum vixit, ho-
noravit, provexit, & ampliavit terris, atque circa
finem hujus labentis vitæ in consortio sanctorum
virorum susceptum, referatis ei regni cælestis jan-
nuis, cum sanctis agminibus in æterno palatio fe-
liciter, sicut credimus, collocavit. Prædecesores
etiam nostri ipsum affectione debita dilexerunt, &
in suis necessitatibus efficaciter adjuverunt. Nos
quoque temporibus nostris personam & domum
tuam, sicut specialem B. Petri familiam, & semper
benignitate dileximus, honoravimus: & semper
id ipsum facere, ductore Deo, præoptamus, si tu
parentum vestigiis inhærendo, matrem tuam san-
ctam Romanæ ecclesiæ filiali devorione amaveris,
& quæ ad eam pertinent fovere ac manutenere cu-
raveris. Miramur autem quod, sicut ex conquestio-
ne dilecti filii nostri Pontii Vizeliacensis abbatis
didicimus, antiquam libertatem ipsius monasterii,
quod utique ad proprium jus B. Petri ab ipso fun-
dationis exordio indubitanter noscitur pertinere,
conaris infringere, & novas consuetudines ac in-

A debitas exactiones eidem filio nostro abbati moli-
ris imponere. Non considerans tantorum & tam
sanctorum apostolicorum anathematis sententiam,
quæ sicut in eorum privilegiis declaratur, in per-
turbatores ejusdem cœnobii promulgata esse di-
noscitur. Quia ergo locus ipse sub B. Petri tutela
& nostrâ defensione specialiter consistere cernitur,
& diminutionem libertatis, seu immunitatis ipsius
pati nec possumus, nec debemus: per præsentia scri-
pta nobilitati tuæ mandamus, quatinus ipsum mo-
nasterium in sua libertate dimittas, & ab infesta-
tione prædicti filii nostri Pontii ejusdem loci abba-
tis, pro B. Petri & nostrâ reverentia, omnino absti-
neas. Quod si ab impetitione tua cessare nolu-
eris, nos quantum æquitas jus exigit, tibi offerimus,
& in præsentia dilecti filii nostri I. apostolicæ sedis
legati, qui per partes illas præstante Domino est in
proximo rediturus, memoratum filium nostrum Pon-
tium abbatem super causâ ipsâ tecum stare ad ius-
titiam volumus: vel si forte idem legatus nimum,
quod minime credimus, reditum suum distulerit,
in conspectu venerabilium fratrum nostrorum S.
Remensis archiepiscopi, G. Lingonensis episcopi,
atque carissim filii nostri B. Claræ vallensis abbatis,
idem negotium discutere volumus, & mediante ius-
titia diffiniri. Si vero neque hoc facere, neque ab
infestatione ipsius abbatis, & fratrum inibi domino
militantium, cessare volueris: tolerare non poterim-
us, quin B. Petri patrimonium tuamur, & ab in-
debita oppressione tua præfatum monasterium tam
per nos quam per fideles ecclesiæ libetemus.

*** XXXVII. AD LVDOVICVM
Francorum regem.

De eodem argumento.

*Eugenius episcopus servus servorum Dei, carissimo
in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi,
salutem & apostolicam benedictionem.*

SVMVM in regibus bonum est iustitiam co-
lere, Dei ecclesias in suo jure devotione debita
custodire atque diligere, & in subjectos non sine-
re quod potestatis est fieri, sed quod æquum est,
custodiri. Monasterium Vizeliacense quam pro-
prie, quam specialiter a suæ fundationis exordio
ad apostolicam sedem pertineat, & quanta cura
in suæ libertatis & immunitatis integritate a Ro-
manis pontificibus, sive regibus, & aliis prin-
cipibus, eidem loco indultæ, usque ad tempora no-
stra per studium & exactam diligentiam prædeces-
sorum nostrorum, & parentum tuorum custodi-
tum sit: ejusdem loci status incolumis evidenter
ostendit, & tam vicini quam longe positi recogno-
scent. Nunc autem nobilis vir G. Nivernensium
comes a vestigiis parentum suorum declinans, li-
bertatem ipsius conatur infringere, & novas con-
suetudines atque indebitas exactiones dilecto filio
nostro Pontio ejusdem loci abbati moliatur im-
ponere, non attendens anathematis sententiam quæ
in perturbatores, seu infestatores ejusdem cœnobii,
a tot & tam sanctis pontificibus Romanis, sicut in
eorum privilegiis declaratur, promulgata esse di-
noscitur. Quia ergo locus ipse, juris B. Petri, &
sub ejus tutela & nostrâ defensione indubitanter
consistere cernitur, atque diminutionem ipsius
iustitiæ pati non possumus, nec debemus: per apo-
stolica scripta nobilitati tuæ mandamus, quatinus
prædictum comitem ab inquisitione ipsius mona-
sterii

sterii desistere facias, & in sua libertate dimittere. Quod si ab impetitione sua cessare noluerit, nos quantum æquitatis jus exigit ei offerimus, & in præsentia dilecti filii nostri. I. apostolicæ sedis legati, qui per partes illas præstante Domino est in proximo rediturus, memoratum filium nostrum Pontium abbatem super causa ipsa stare ad iustitiam volumus. Vel si forte idem legatus nimium, quod minime credimus, reditum tuum distulerit: in conspectu venerabilium fratrum nostrorum S^r. Remensis archiepiscopi, G^r. Lingonensis episcopi, atque carissimi filii nostri B^r. Claravallensis abbatis, idem negotium discutimus, & mediante iustitia diffiniri. Si vero ante dictis comes, neque hoc facere, neque ab infestatione ipsius abbatis & fratrum inibi Deo militantium cessare, noluerit: nobis necessitas imminerit, ut beati Petri patrimonium tueamur, & ab inobita oppressione ipsius comitis, antequam monasterium tam per nos, quam per fideles ecclesie liberemus. Ideoque, quoniam per excellenti rem ac devotiorum ecclesie fidelem ac diligentem non possumus: tuæ industriae studium rogatus attentius incitamus, ut ipsum comitem a tanta præsumptione firmiter revoces, & omnino prohibeas.

*** XXXVIII. AD EVNDEM.

De eodem argumento.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

Pro sinceri amoris & paternæ affectionis prærogativa quam litteris & viva voce tibi frequenter ostendimus, si aliquando super aliquibus causis strenuitatem tuam nos rogare contingat, nostras, immo B. Petri preces in nobis debes attentius exaudire. Sed cum pro vexatione, quam Nivernensium comes Vizeliacensi monasterio contra Deum & omnem iustitiam præsumptione tyrannice inferre dinoscitur, nobilitati tuæ scriptis: postmodum vehementius & atrocius quam antea ipsum monasterium oppressit, afflixit, & cum perditis burgensibus ipsius loci non desistit impugnare, & proprium alodium & patrimonium eiusdem apostolorum principis, licet in vanum, conatur auferre. Quare autem hoc contigerit, sive quia juxta mandatum nostrum prædictum comitem a tanta præsumptione noluerit, sive neglexerit cohibere, sive idem comes commotionem & potestatis tuæ dominium parvi penderit, ignoramus. Et quoniam tam immoderatam nequitiam dissimulare impunitam non possumus, nec debemus: nobilitati tuæ per iterata scripta mandamus, atque attentius exoramus, quatinus antedictum comitem districte commoneas, ut damna quæ memorato monasterio intulisse dinoscitur, in integrum emendet, & locum ipsum in pace ac libertate sua dimittat. Quod si aliquem in eodem monasterio iustitiam se habere contidit, nos quod iustum fuerit, ei faciemus post modum exhibere. Si vero in sua pertinacia induratus, hoc effectui mancipare contempserit: nos in personam ejus ac burgensium de Vizeliaco, excommunicationis sententiam sine appellationis remedio proferri præcepimus, & in tota terra ipsius præter baptisterium puerorum, & montium pœnitentias, omnia Divina officia prohiberi. Quo-

Concil. general. Tom. X.

A circa præsentium autoritate mandamus, ut ex tunc ab eo tanquam ab excommunicato abstinere: & burgenses ipsos ab omnibus feriis regni tui sub banno tuo penitus prohibens, a quibuscumque inventi potuerint, capi, & rebus suis spoliari, sicut perjurios & ecclesie turbatores, iustitiæ zelo præcipias.

*** XXXIX. AD EVNDEM.

PER alia scripta nobilitati tuæ mandavimus, quatinus Nivernensem comitem ab infestatione Vizeliacensis ecclesie, quæ ad jus B. Petri specialiter pertinet, attentius cohiberes. Et ecce, quod sine grandi mentis afflictione non dicimus, nescimus an eum exinde magnificentia tua convenire neglexerit, an ipse noluerit iussioni tuæ parere. Postquam nos propter hoc tibi nostra scripta transmisi- mus, idem comes durius est eandem ecclesiam infestatus: & nunc per se, nunc per eos qui sub ejus ditione consistunt, fratres inibi ad Dei servitium commorantes & terrere minis, & fatigare injuriis non desistit. Sane omni nostra commotione cessante, tam illi, quam universis ecclesiis, quæ in terra tibi a Deo commissa consistunt, deberes esse præsidium, & a pravorum incuribus, maxime autem eorum qui tuis præceptionibus acquiescunt, eas studiosius defendere. Nunc autem petitionibus & precibus nostris adhibitis, ecclesiam ipsam non videmus ab ejus inquietationibus liberatam. Quocirca magnificentiam tuam apostolicis litteris & precibus ammonemus: quatinus, sicut de nostra dilectione confidis, ita eundem comitem ab infestatione Vizeliacensis ecclesie ac bonorum ejus districte cohibeas, & homines suos eum facias attentius commoneare. Porro si aliquid sibi adversus ipsam ecclesiam aut res ejus credit iuste competere: nos, ad quos proviso & regimine ecclesie ejusdem specialiter pertinet, si postulerit, æquitate media per nos aut delegatos iudices curabimus exhibere.

*** XL. AD HVGONEM ALTISSIODOR. & Godefridum Lingonen. episcopos, & Bernardum Claravall. abbatem.

De eodem argumento.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Hugoni Altissiodorensi, & G. Lingonensi. episcopis, & carissimo filio B. Claravall. abbati, salutem & apostolicam benedictionem.

Apostolica sedis amministrationi, cui, licet immeriti, deservimus, facit nos universis ecclesiis debitores: & quemadmodum de earum pace & tranquillitate gaudemus, ita si qui eas indebitis molestis & fatigationibus inquietant, paterno affectu dolemus; & eis tam per nos ipsos, quam per fratres, nostros benigne providere solliciti sumus. Accepimus autem, quod venerabile monasterium sanctæ Mariæ de Vizeliaco filius noster VV. Nivernensium comes contra iustitiam & antiquam consuetudinem gravare contendat: cum dilectos filios nostros Pontium abbatem & fratres ipsius loci, atque eorum burgenses, extra villam Vizeliac. pro faciendis seu recipiendis iustitiis contra privilegiorum apostolicæ sedis statuta exire constingat. Quia ergo monasterium ipsum, beati Petri juris est, & sub sanctæ Romanæ ecclesie patrocinio & defensione consistit: in sua ei iustitia nec possumus deesse, nec debemus.

Xyy Ideoque

Ideoque per præsentia scripta vobis mandamus, quatenus eundem comitem ex nostra parte districtius commonere curetis, ut de cætero neque abbatem, neque monachos, neque burgenſes pro hujusmodi causis prædictam villam egredi cogat. Quod si facere attentaverit: dissimulare non poterimus, quin B. Petri injuriam districtius ulciscamur.

*** XLI. AD ODOMEM BVRGVNDIÆ
DVCEM.

De eodem argumento.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, dilecto in Christo filio nobili viro Odoni Burgundia duci, salutem & apostolicam benedictionem.

Ad industriam catholicorum principum spectare dignoscitur venerabilia & Deo dicata loca affectione debita fovere, & a pravorum hominum incurſibus defendere. Vizeliacense monasterium beatæ Mariæ Magdalenæ quam proprie, quam specialiter ad jus beati Petri pertineat, & quod a suæ foundationis exordio sub apostolicæ sedis tutela commissum sit: tam vicini quam longe positi recognoscunt. Ideoque de tua nobilitate plurimum confidentes, idem monasterium, & quæ ad ipsum pertinent, strenuitati tuæ duximus attentius commendandum: per præsentia scripta rogantes, quatinus locum ipsum devotionis intuitu diligas, protegas, & ab eorum infestationibus, qui antiquam ejus libertatem nituntur infringere vel turbare, pro beati Petri & nostra reverentia manteneas & defendas. Idem scribimus Archimbaldum de Burbono, & comiti Theobaldo.

*** XLII. AD G. LINGONENSEM
EPISCOPVM.

Vt Nivernensem comitem, nisi resipuerit, excommunicet.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, venerabili D. fratri G. Lingonensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

Godfrido

SAVITIAM & tyrannidem, quam Nivernensis comes in Vizeliacense monasterium, Dei timore postposito, exercere non veretur, tanto tibi plus notam esse credimus, quanto ei viciniore esse dinoscetis. Quia ergo idem cœnobium a prima sui fundatione proprium alodium ac patrimonium beati Petri esse dinoscitur: ipsius destructionem pati non possumus, nec debemus. Et quia de religionis tuæ prudentia valde confidimus, per præsentia tibi scripta mandamus, quatinus prædictum comitem districte sine longa dilatione convenias, ut damna quæ ipsi monasterio intulit, in integrum restituat, & locum ipsum in sua pace ac libertate dimittat. Quod si infra triginta dies post tuam comminationem adimplere neglexerit: ad locum unde ad ipsius comitis notitiam pervenire possit accedas, & congregatis religiosis & prudentibus viris, accensis candelis in ecclesia, & in personam ejus, atque perfidorum burgenſium de Vizeliaco autoritate nostra excommunicationis sententiam absque appellationis remedio proferas: & in tota terra ejus, præter baptismum parvulorum, & penitentiam motientium, omnia Divina officia prohi-

beas celebrari. Adjicientes, ut sententiam ipsam venerabilibus fratribus nostris archiepiscopis, P. Bituricensi, & H. Senonensi, & G. Nivertensi, & Henr. Eduensi, & Henr. Trecenti, & A. Altissiod. episcopis, per tuas litteras ex parte nostra firmiter observandam denuncias. Nos siquidem per alia eis scripta mandavimus, ut eandem sententiam post tuam denunciationem per suas parochias inviolabiliter faciant observari. Litteras vero quas prædictis fratribus nostris Eduensi, Nivertensi, & Autissiodorensi misimus, per tuos eis nuncios facias præsentari.

*** XLIII. AD HVG. SENONENSEM
archiep. G. Lingon. T. Parisiacensem & Henr. Trecentem episcopos.

Vt butgenſes Vizeliacenses habeantur excommunicati.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus nostris Hug. Senonensi archiepiscopo, G. Lingonensi, T. Parisiac. & Henr. Trecenti, episcopis, salutem & apostolicam benedictionem.

IMMODERATAM præsumptionem & intolerabilem contumaciam perfidorum burgenſium de Vizeliaco, qui violata fidelitate & juramento quod abbati & domino suo fecerant, cum de monasterio suo ausu nefario eiecere, & locum ipsum, quod utique ab exordio suæ foundationis proprium beati Petri alodium esse dinoscitur ac patrimonium, nobis licet in vanum auferre conantur, fraternitatis vestræ notitiam latere non credimus. Ne igitur tantæ præsumptionis audacia impunita remaneat, & in pejus indisciplinatio perniciosa prorumpat: per præsentia vobis scripta mandamus, quatenus prædictos burgenſes, tanquam perjuros & proditores & excommunicatos, in nudinis & mercatis vestrarum parochiarum recipi omnino prohibeatis: immo a quibuscumque parochianorum vestrorum inveniri poterint, capi, & rebus suis spoliari præcipitis. Datum Romæ apud S. Petrum, xiv. Kal. Ianuarii.

*** XLIV. AD ODOMEM DVCEM
Butgundiæ, & Butgundos proceres.

Ejusdem argumenti.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis nobilibus viris Odoni duci Burgundiæ, Henr. comiti, Archimb. de Burbone, G. comiti Cablon. R. fratri duci, R. comiti de Ioviniano, G. de Donzeo, R. de Rubecomonte, D. de Luziaco, A. de monte regali, S. vicecomiti Senon. & filiis ejus, G. atque B. G. vicecomiti Castralandonis, G. de Virgiaco, Odon. de Tylo, Hugoni de monte S. Ioannis, salutem & apostolicam benedictionem.

IMMODERATAM præsumptionem, & intolerabilem contumaciam perfidorum burgenſium de Vizeliaco, qui violata fidelitate & juramento quod abbati & domino suo fecerant, eum de monasterio suo ausu nefario eiecere & locum ipsum, quod utique ab exordio suæ foundationis beati Petri alodium ac patrimonium esse dinoscitur, nobis, licet in vanum, auferre conantur, nobilitatis vestræ notitiam latere non credimus. Quia ergo tantæ præsumptionis audaciam potentes

ac nobiles viri, qui eidem apostolorum principi devoti existunt, impunitam tolerare non debent: per præsentia scripta nobilitati vestræ mandamus, quatinus prædictis burgenfes, donec resipuerint, & condignam satisfactionem humiliter exhibuerint, ab omnibus feriis terræ vestræ profus inibeatis: immo quoscumque de ipsis, homines vestri invenerint, tanquam perjuros & proditores & excommunicatos capi, & rebus suis spoliari præcipiatis. Datum apud sanctum Petrum, xlv. kal. Januarii.

*** XLV. AD EDVENSEM
EPISCOPVM.

Arguit quod Vizeliacensi cœnobio sit infestus.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Eduensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

Apostolica sedis clementia singulis ecclesiis & personis ecclesiasticis suam dignitatem & justitiam servare consuevit. Unde nos, quorum præcipue interest ecclesiarum omnium curam gerere, pro Vizeliacensi monasterio quod B. Petri juris existit, & fratribus religiosis ipsius loci, oportet esse sollicitos: pro quibus, sicut credimus, tibi scripta nostra transmisimus, ut eisdem fratres juxta officium tuum, & potentiam a Deo tibi concessam, a pravorum hominum incurfibus defenderes. Quo contra gravis ad nos querela pervenit, quod hominibus & servientibus tuis monasterium ipsum multis modis infestare permittis. Ipsi namque, sicut accepimus, equos & boves eorum per violentiam auferunt, & homines ipsorum cum rebus suis & trofellis, & aliis rebus capiunt, & alia plurima damna & injurias inferunt. Dux etiam Burgundiæ frater tuus, ad multitudinem hostium quibus prælium indicitur, eisdem fratribus a se custodiri mandavit, & homines & res eorum apprehendi & detineri iussit. Quia igitur unicuique volumus sua jura servari, præsentem tibi annotationem mandamus: quatinus prædictis fratribus ablata ab hominibus tuis facias cum integritate restitui, & de damnis, & illatis injuriis satisfactionem congruam exhiberi. Si vero aliquam justitiam contra ipsos te habere confidis, super pecuniaria causa: in præsentia venerabilis fratris nostri Hugonis Altissiodorensis episcopi, quod justum fuerit, poteris obtinere. Quocirca si ab eodem fratre nostro fueris evocatus, ejus præsentiam adeas: & quod ipse exinde inter vos judicaverit, suscipias firmiter & observes. Cæterum si de statu monasterii controversia agitur, volumus eam in nostra præsentia pertractari.

*** XLVI. AD DVCEM BVRGVNDIÆ.

Ejusdem argumenti.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio nobili viro duci Burgundia, salutem.

QUANTO D vine dispositionis clementia majora tibi concessit, & te amplius in sublimem provexit: tanto magis ecclesias & ecclesiasticas personas & pauperes Christi debes diligere, & eos attenta sollicitudine a pravorum hominum incurfibus defendere. Sed, sicut accepimus, unde valde

Concil. general. Tom. X.

dolemus, contraria operaris. Dilectos siquidem filios nostros Vizeliacensis monasterii fratres duris vexationibus inquietas, & homines eorum cum suis rebus capi iussisti. Eisdem quoque fratres more hostium per tuum nuntium distidasti. Nos siquidem de te talia minime sperabamus. Quia igitur hæc fieri in perniciem animæ tuæ manifeste cognoscimus, & monasterio quod beati Petri juris existit deesse non possumus, nec debemus: per præsentia tibi scripta mandamus, quatinus prædictis de damnis & illatis injuriis condigne satisfacias, & de cætero eis nulla gravamina inferas, immo tanquam ecclesiæ catholicæ devotus filius, & justitiæ amator, eisdem fratribus, & aliis religiosis viris, & ecclesiasticis personis, in suis necessitatibus studio subvenite. Si vero contra eosdem fratres aliquam quæstionem habere confidis: in præsentia venerabilis fratris nostri Hugonis Altissiodorensis episcopi, quod justitia dicitur poteris obtinere. Cum igitur ab eo fueris evocatus, ejus præsentiam adeas: & quod ipse inter vos judicaverit, firmiter suscipias & observes. Verum si nostris mandatis obedire contempseris, manus beati Petri in te procul dubio extendetur. Datum Signiæ ix. Kal. Novembris.

*** XLVII. AD HVGONEM ALTISSIODOR.
EPISCOPVM.

De eodem argumento.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Hugoni episcopo Altissiodorensi, salutem.

Venerabili fratri nostro Eduensi episcopo, qui per homines suos, Vizeliacensis monasterii fratribus multa mala dicitur intulisse, per scripta nostra mandavimus, quatinus ablata sibi & hominibus suis faciat cum integritate restitui, & condignam satisfactionem de damnis & illatis injuriis exhiberi. Si vero aliquam justitiam contra eosdem fratres super pecuniaria causa te habere confidis, eundem fratrem quod justum est in tua præsentia volumus obtinere. Per præsentia igitur scripta discretioni tuæ mandamus, quatinus si agere voluerit, utramque partem congruo loco & tempore ad tuam audientiam convocet, & causa examinata & cognita, inter eos media æquitate diffinias.

*** XLVIII. AD PONTIVM
Vizeliacensem abbatem.

De eodem argumento.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Pontio Vizeliacensi abbati, salutem & apostolicam benedictionem.

QUID venerabili fratri nostro Eduensi episcopo, & nobili viro duci Burgundiæ fratri ejus, pro negotio vestro per scripta nostra mandavimus, ex transcripto litterarum poteris aperte videre. Si ergo prædictus episcopus & dux voluerint te super pecuniaria causa coram venerabili fratre nostro Hugone Altissiodorensi episcopo convenire: eum ab eo fueris evocatus, ejus præsentiam adeas, & quod ipse inter vos constituerit, audias & observes. Cæterum si de statu monasterii episcopus Eduensis agere voluerit: controversiam ipsam in nostra

Yyy ij præ.

præsentia volumus agitati. Datum Signiæ, ix. Kal. A Novembris. *** LI. AD LINGONENSEM episcopum, &c.

*** XLIX. AD ODONEM DVCEM Burgundiæ.

Arguit quod infestus sit ecclesiæ Vizeliacensi.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio O. Burgundiæ duci, salutem & apostolicam benedictionem.

• Odoni

CVM omnis potestas a Domino Deo sit, terreni principes, & populi mundiani rectores quæ ad honorem Dei spectare cognoverint, debent propensius operari: quo * cõtra adversus personam tuam querelam accepimus. Significatum namque nobis est, quod ecclesiã S. Mariæ Magdalenæ, & ejus homines inquietas multipliciter & infestas. Quod tanto gravius ferimus, quanto personam tuam propensiori caritate diligimus, & salutem tuam debitis affectionibus præoptamus. Ideoque per præsentia tibi scripta mandamus, quatinus memotatam ecclesiã, & ejus homines infestare de cetero non præsumas, ne iteratus clamor ad nostras aures debeatur pervenire. Datum Remis, iiii. Nonas Aprilis.

*** L. AD PONTIVM VIZELIAC. ABBATEM.

De controversia quæ ipsi erat cum episcopo Eduensi.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Pontio Vizeliac. abbati, salutem & apostolicam benedictionem.

VENIENS ad præsentiam nostram venerabilis frater noster Henricus Eduensis episcopus, adversum te in conspectu nostro & fratrum nostrorum, præsentem quoque consistare tuo quem ad nos destinaveras, suam querelam deposuit: quod quædam quæ in monasterio tuo ecclesiã sua usque ad hæc tempora pacifice habuit, ei contra justitiam auferre moliris, & viva voce responderis, quod pro eo nihil penitus faceres. Quia igitur ad nostrum officium potissimum spectat, fratrum scandala de medio tollere, & cuiquam suam justitiam conferre: per præsentia tibi scripta mandamus, quatinus proximis octavis B. Martini, nisi forte cum eodem fratre nostro interim concordaveris, per te ipsum, vel per sufficientes responsales tuos, cum munimentis monasterii tui, maxime cum instrumento fundatoris, ad nostram præsentiam venias super his respondeat paratus. Nihilominus quoque sollicitudini tuæ mandamus, ut in præsentia venerabilis fratris nostri Hug. Altissiod. episcopi de his quæ tu & homines tui ei ab hominibus suis injuste tenetis, justitiam facias: quoniam eidem fratri nostro Eduensi episcopo eodem modo præcepimus, ut ex his quæ homines sui tuis hominibus abstulerunt, in ejusdem præsentia justitiam pariter faciat. Interim vero ex his quæ possidet nullam sibi volumus molestiam irrogati. Datum Ferentini vii. kal. Martii.

De eodem argumento:

Eugenius episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri G. Lingonen. episcopo, & dilectis filiis S. Regniac. & P. Trinorc. abbatibus, salutem & apostolicam benedictionem.

CAUSA quæ inter venerabilem fratrem nostrum He. Eduensem episcopum & dilectum filium nostrum Pontium Vizeliac. abb. agitur, non potuit in præsentia nostra judicio terminari: quoniam idem frater noster quosdam se testes habere dicebat, qui senio vel languore confecti, suam nobis præsentiam nequeunt exhibere. Quia igitur de vestra prudentia valde confidimus, & per hoc causam ipsam nolumus sine debito defraudari: per præsentia vobis scripta mandamus, quatinus ab alterutra partium requisiti in unum convenientes, ad locum in quo testes suam vobis præsentiam exhibere valeant, accedatis: & juramento ab eis suscepto, quicquid super eadem causa testificati fuerint, in scripturæ feriem fideliter redigatis: in scriptura redactum, ac sigillorum vestrorum impressione signatum, cum ad causam jam dictus frater noster redire voluerit, ad nostram præsentiam transmittatis. Forma vero juramenti hæc erit: *Ego ille juro quoniam quicquid veritatis scio super causa, qua inter Hen. Eduensem episcopum, & P. Vizeliacensem abbatem agitur, vobis aperiam: falsitatem penitus reticebo.* Datum Signiæ, iv. kal. Februarii.

*** LII. AD HENR. EDVENSEM EPISCOPVM.

Increpat quod infestus sit Vizeliacensi cœnobio.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Henrico Eduensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

QUOD apostolicæ benedictionis te participem facimus, non ex tuis meritis, sed de apostolicæ sedis benignitate procedit. Sicut enim pro certo nobis a compluribus significatum est, omnes molestiæ atque vexationes, quas dilecto filio nostro Pontio abbati Vizeliacenses burgenfes ipsius villæ ausu nefario præsumperunt, per instinctum & incitationem suam habuerunt exordium: & eos in tanta nequitia contra Deum, & contra commissum tibi episcopale officium, & animæ tuæ salutem, fovere, ac manu tenere non times. Diceris namque quod & eisdem burgenfibus excommunicatis communicare præsumas, & ad Divina officia eos tu ipse admittas, atque presbyteris tuis Divina eis officia celebrari permittas atque præcipias. Quia ergo tam gravem & immoderatum excessum impunitum prætermittere nec possumus, nec debemus: per præsentia tibi scripta mandamus, quatinus proxima beati Lucæ festivitate tam pro terminanda controversia quæ inter te & prædictum abbatem agitur, quam pro his ad nostram præsentiam occasione seposita venias, super contrarietatibus, quas ipsi abbati diceris intulisse, nobis sufficienter respondere paratus. Interim vero eidem abbati nullam perturbationem seu molestiã quibuslibet modis inferre præsumas: solcite cavens, ut supradictorum excommunicatorum, vel interdictorum nullus a te, vel a tuis presbyteris ad divina suscipiatur officia, sed ad quæcumque

locum parochiæ tuæ aliquis devenerit, donec præfens fuerit, nullus ibi Divina officia præsumat celebrare. Quod si statuto termino ad nos venite neglexeris, aut hæc vel alia quæ ad prædictorum vindictam burgensium a nobis seu fratris nostri statuta sunt præsumpsisti, vel præsumptis violare: pro certo cognoscas, & causam ipsam processum dictante justitia recepturam, & te officii tui periculum incursum.

Datum Latetani vi. Kal. Februar.

*** LIII. AD EDVENSEM EPISCOPVM.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, Edvensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

OPERA quæ de persona tua, & his qui per omnia tuis præceptionibus acquiescunt, post discessum tuum a nobis ad nostram audientiam pervenerunt, fidem nobis faciunt illorum verborum, quæ, dum apud nos moram faceres, de ore tuo audivimus processisse: quia scilicet malebas ut Vizeliacense Monasterium omnino destrueretur, quam tuæ non debeat jussioni parere. Dilecti quidem filii nostri Pontii abbatis ipsius loci nuper est ad nos transmissa conquestio: quod postquam a sede apostolica discessisti, eum & commissam sibi ecclesiam, tam per te, quam per tuos, multipliciter aggravasti, quoscumque potes in damnum & perturbationem ejus accendis. Frater etiam tuus ad suggestionem tuam in ecclesiam & bona ejus dampnabili præsumptione grassatur. Homines suos de more orationis causa ire ad monasterium non perimit, homines monasterii capit & deprædatur: & quidam eorum qui sub ipsius ditione consistunt, in tantæ præsumptionis audaciam prorumpunt, ut in ipsos etiam monachos violentas manus injicere non dubitaverint. Præterea Nivertensem comitem ita in ejusdem ecclesiæ persecutionem dicens accendisse, ut sub tantorum consensione ventorum præfato filio nostro & ejus fratribus vix ibi quietis locus ad Divinum remaneat famulatum.

DSane quia hæc tam gravia sunt, ut nec impunita debeant, nec irrequisita dimitti: cognitionem eorum venerabili fratri nostro Godefrido Lingonenfi episcopo duximus committendam. Præsentium itaque tibi autoritate præcipimus, quatinus cum ab eo fueris evocatus, præsentiam tuam ei exhibeas, inquisitioni ejus plenam rationem de his omnibus redditurus. Illos autem parochianos tuos, quos in aliquem monachorum, aut clericorum ipsius monasterii violentas manus injecisse constiterit, congregato cætu ecclesiæ, publice candelis accensis, excommunicatos annuncies, & donec pro tanto excessu satisfacturi apostolico se conspectui cum tuis litteris repræsentent, per totam tuam diocesim sicut excommunicatos facias evitari. De cætero tota solitudine præcave, ne antefato filio nostro aut ecclesiæ, aut ejus fratribus, sive per te, vel summis personam, aliquam molestiam irrogare præsumas. Alioquin tam in personam quam ecclesiam tuam autore Domino taliter vindicabimus, ut omnibus qui audierint aperte detur intelligi quam grave sit ea velle per tyrannidem occupare, quæ canonico tantum debeant alicui judicio provenire.

Datum Signæ xii. Kalend. Julij.

*** LIV. AD EPISCOPVM LINGONENSEM.

Vt judicet de iis qui cum excommunicatis Vizeliacensibus communicarunt.

EX parte dilecti filii nostri Pontii Vizeliac. Abbatibus adversus archipresbyterum de Avalone, R. de Domiciaco, & I. de Chota presbyteros, gravem querelam accepimus, quod excommunicatis hominibus de Vizeliaco scienter communicare, & Divina officia celebrare ausu temerario præsumperunt. Quia igitur tam gravem excessum irrequisitum & impunitum prætermittere non debemus: per præsentia tibi scripta mandamus, quatinus causam ipsam diligenter inquiras, & si rem ita inveneris, prædictum archipresbyterum & alios presbyteros ab officii suis suspensos ad nostram præsentiam mittas, litteras vero quas episcopo Edvensi mittimus, per tuum certum & securum nuncium eidem facias præsentari.

*** LV. AD CLVNIACENSEM ABBAT. "Petrum

Vt abbati Vizeliacensi exuli Silviniacense canobium concedat.

IN maximis vexationibus & angustiis posito dilecto filio Pontio Vizeliac. abbati, carnali germano tuo, absque hortatu & commotione nostra fraternam debes compati caritate, & ejus exultationem benignis solatiis & opportunis debes consolationibus relevare. Quocirca quoniam debitum caritatis officium exigit, ut fratres nostros tanquam nos ipsos in Domino diligamus, & eorum necessitatibus fraterno provideamus affectu: per præsentia tibi scripta mandamus, quatenus Silviniacense canobium, quousque ipsa exulatio ei duraverit, etiam pro beati Petri & nostri reverentia sibi concedas.

*** LVI. AD SENONENSEM archiepiscopum.

Vt judicet de controversia qua est inter episcopum Aurelianensem, & abbatem Vizeliacensem.

DILECTORVM filiorum nostrorum Pontii abbatibus & fratrum Vizeliac. monasterii adversus venerabilem fratrem nostrum Manassæm Aurelian. episcopum querelam accepimus, quod eis ecclesiam sancti Machuti, quam prædecessor suus eis donavit, & scripti sui autoritate firmavit, contra justitiam auferat, & per violentiam detinere occupatam. Quia ergo de tuæ discretionis prudentia valde confidimus: per præsentia scripta fraternitati tuæ mandamus, quatinus congruo loco & tempore, utraque parte ante tuam præsentiam evocata, causa ipsa diligenter audita & cognita, justitia eam mediante diffinias.

Datum Ferentini vii. Kal. Februarii.

^{Manaffem} ** LVII. AD M^o. AVRELIANENSEM
episcopum.

De eodem argumento.

Ex conqueſtione dilectorum filiorum noſtro-
rum Pontii abbatis & fratrum Vizel, Mona-
ſterii nuper accepimus, quod eccleſiam S. Machu-
ri, quam He. prædeceſſor tuus eis donavit, & ſcri-
pti ſui autoritate firmavit, contra juſtitiam eis ab-
ſtuleris, & per violentiam detineas occupatam.
Quia ergo monaſterium ipſum, B. Petri juris exi-
ſtit, & in ſua ei deſſe juſtitia non poſſumus, nec
debemus: per præſentia tibi ſcripta mandamus,
quatinus ſi eorum querimonia vetitate inniritur,
aut eccleſiam ipſam memotato abbati & fratribus
ejus in pace reſtituas, aut in præſentia venerabi-
lis fratris noſtri Hu. Nonenſis archiepiſcopi
exinde juſtitiam facias.

Datum Ferentini vii. Kal. Februarii.

** LVIII. AD ABBATEM DE CHORA.

*De decima quam uſurpaverat in Vizeliac. deque
pecunia quam mutuam acceperat.*

VENIENS ad nos dilectus filius noſter Pon-
tius Vizeliacenſis abbas, contra te nobis con-
queſtus eſt, quod quandam decimam & paro-
chialia jura villæ ipſius de Priſſiaco per violentiam
ei abſtuleris, & injuſte detineas. Queſtus eſt etiam
quod burgenſibus ejus G. & V. de Vizeliaco pe-
cuniam quam tibi mutuaviſſe dicuntur, eis contra
rationem reſtituere contradicas. Quia igitur om-
nibus in ſua juſtitia debitores exiſtimus: per præ-
ſentia tibi ſcripta mandamus, quatinus in præſen-
tia dilecti filii noſtri S^o. Riniacenſis abbatis ſuper his
dilecto filio noſtro Vizel, abbati juſtitiam facias.
Cum ergo ab eodem filio noſtro Riniacenſi abba-
te, propter hoc fueris evocatus, ejus præſentiam
adeas, & quod exinde inter vos judicaverit, ſuſci-
pias, & obſerves.

Datum Signiæ v. Kal. Feb.

** LIX. AD ABBATEM DE REGNIACO.

*Indicem eum conſtituit ſuper controverſia de qua
epiſtola ſuperior.*

CONTROVERSIAM quæ inter filios noſtros
Pontium Vizeliac. & G. de Chora abbates ſu-
per decima & parochialia jure cujuſdam villæ ip-
ſius Vizeliac. abbatis, & quadam pecunia, quam
idem abbas de Chora a quibuſdam burgenſibus
G. & V. de Vizeliaco mutuo dicitur ſulcepſiſſe,
agitati diſpoſcitur, diſcretionis tuæ audiendam ter-
minandamque commiſimus. Per præſentia itaque
ſcripta tibi mandamus, quatinus congruo loco &
tempore utramque partem ante tuam præſentiam
evoces, & rationibus utrinque diligenter auditis,
& plenarie cognitis, cauſam ipſam juſtitia median-
te decidas.

Datum Signiæ v. Kal. Febr^o.

^A ** LX. AD I. COMITISS. NIVERNENSEM.

Increpat quod infeſtet eos qui Vizeliacum pergunt.

GVILLELMVS Comes bonæ memoriæ in
præſentia venerabilis fratris noſtri Hugonis
Aluſſiod. & dilecti filii noſtri Bernardi abbatis Cla-
reval. dicitur promiſiſſe, quod mercatores & cæte-
ros Vizeliacum ire volentes, neque ipſe, neque
ſuæ terræ homines prohiberent. Nunc vero, ſicut
dilecti filii noſtri Pontii Vizeliacenſis abbatis rela-
tione accepimus, ire illuc volentes per te & per
tuos homines prohibes & infeſtas. Ideoque nobi-
litati tuæ per præſentia ſcripta mandamus, quatinus
inhumanitatem hanc facere de cætero non præſu-
mas. ^B Quod ſi facere præſumpſeris, rimendum tibi
eſt ne indignationem omnipotentis Dei, beatæ Ma-
riæ precibus, quæ multum dilexit Dominum, con-
ſequaris.

Datum Remis iii. Non. April.

** LXI. AD EBERHARDVM EPISC. &c.

Vt monachos reſtituat in eccleſiam Heidenhei-
menſem pulſis inde clericis ſæcularibus.

*Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili
fratri Ebehardo Babbergenſi epiſcopo, & dilecto filio
Adam abbati de Ebrach. ſalutem & apoſtolicam
benedictionem.*

BONÆ memoriæ Gebhardus Eiſtetenſis epiſ-
copus, amore factæ religionis accenſus, in ec-
cleſia de Heidenheim Deo acceptum dolens non
exhiberi ſervitium: ſummotis inde pacifice clericis
ſæcularibus, religioſos fratres ſtatuit ordinate: ita
tamen, ut clerici ſæculares ibidem eo tempore com-
morantes, habita exinde beneficia in vita ſua te-
nerent; eis vero decedentibus, in uſus monacho-
rum, ſine cujuſquam contradicitione integre deve-
nirent.

Nunc autem, quod ſine gravi matore non dici-
mus, quoniam eo his temporalibus rebus adempto,
& ad æternitatem Domino autore vocato, non-
dum fuerant regulares fratres juxta propoſitum
ejus adducti: Moguntinus archiepiſcopus, & Ei-
ſtetenſis epiſcopus clericos ſæculares aſuſu teme-
rario redaxerunt. Quod factum, quanta eſſet ani-
madverſione plectendum, ſi juſtitia rigorem exer-
cere vellemus, caritas veſtra liquido ſatis & evi-
denter agnoſcit. Quoniam ergo ad noſtri ſpectat
pontificatus officium, quæ male facta ſunt in irri-
tum revocare, & de veſtra prudentia valde confi-
dimus: per apoſtolica vobis ſcripta mandamus,
quatenus ſuper hoc vigilantia ſtudio intendatis, &
expulſis inde ſæcularibus, ibi acceptam Deo reli-
gionem inſtituere juxta votum præſcripti epiſco-
pi ſtudeatis. Ita tamen, ut illi, quibus ipſe be-
neſicia in vita ſua reliquit, quamvis eſſent ei juſti-
tiæ rigore privandi, quia tamen erga omnes oportet
benignitatis manuſuetudinem exerceri, a nobis
ea ſibi miſericorditer ſentiant indulgeri. Cæteri
veto, quos poſt inſtitutionem ejuſdem epiſcopi
conſtat illuc fuiſſe intruſos, ſine cujuſquam be-
neſicii perceptione, velut inſavoſores exinde propellantur.
Si autem vobis ſuper hoc obedire contempſerint: in perſonas eorum, excommunicatio-
nis; in locum vero, autoritate noſtra, interdicit
ſententiam promulgate. Præterea latorem præſen-
ſenti

præsentiam Ilfingum, qui super hoc debitam attentionem adhibuit, caritati vestræ attentius commendamus: rogantes ut suis opportunitatibus nostrum se apud vos præsidium invenire cognoscat, & taliter defensionem vestram pro parte nostra obtineat, ut nec cum oporteat pii laboris & studii pœnitere, nec alios, qui cognoverunt, a voto simili debeat pravorum timor & violentia cohibere.

“ ** LXII. AD HENRICVM MOGVNTINVM archiepiscopum.

De eodem argumento.

Evgenius episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Henrico Moguntino archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

QVOD in ecclesia Heidenheimensem clericos reduxisti, & nostra id petis autoritate firmari, eo plurimum miramur atque dolemus, quo ex injuncto tibi pontificatus officio, te vigilantius oportere religionem plantare, fovere ac conservare, & non cradicare, disperdere, & dissipare. Bonæ memoriæ Gebhardus quondam Eystetenensis episcopus, sacræ religionis igne succensus, ideo pacifice clericos inde seculares amovit, ut acceptam Deo religionem ibi cum virtute sancti Spiritus reformaret. Quoniam vero morte præventus, tam sanctum & laudabile votum effectui mancipare non potuit: deberet fraternitas tua, ut id completeretur elaborasse, non quorumlibet suggestionibus evacuare atque infringere præsumpsisse. Proinde quia nostra interesse dinoscitur, quæ male facta sunt, in irritum revocare; bona vero proposita, apostolorum principis auctoritate, provehere: ideo venerabili fratri nostro Eberhardo Babbergeni episcopo, & dilecto filio nostro, Adam de Ebrach dedimus in mandatis: qualiter debeant vice nostra errata corrigere, & quod laudabiliter fuit inceptum, debita prosecutioni mandare. Per præsentia itaque scripta fraternitati tuæ mandamus, quatenus eis super hoc facti nullomodo renitaris, sed si auxilium tuum super aliquo exquisierint, eis, sicut apostolica sedis gratiam conservare desideras, largiaris.

“ ** LXIII. AD CLERVVM ET POPVLVM Tornacensem.

Episcopum postliminio ecclesiæ Tornacensi restitutum, a se consecratum mittit.

Evgenius episcopus servus servorum Dei, dilectissimis filiis clero & populo Tornacensi, salutem & apostolicam benedictionem.

TORNACENSIS ecclesia in proprii pastoris absentia a longis retro temporibus plurimum laboravit: & sicut multorum religiosorum & discretorum virorum attestatio cognovimus, tam animarum quam corporum damna plurima & gravia detrimenta sustinuit. Audivimus enim multa millia hominum in eodem episcopatu, qui episcopum nunquam viderunt: sed quasi episcopum non habentes, absque illa sacri chrismatis unctione, quam fideles contra diaboli insidias pugnaturi per manus episcoporum suscipiunt, de præsentis sæculo migraverunt. Vnde nos officii nostri debito, & multorum religiosorum de partibus vestris

A crebris exhortationibus provocati, & caritatis zelo succensi, tantis malis occurrere Domino auctore decrevimus, atque fratrum nostrorum communicato consilio, dilectum filium nostrum Anselmum abbatem S. Vincentii Laudunensis, Spiritus sancti gratia invocata, vobis in episcopum consecravimus. Eundem itaque cum gratia sedis apostolicæ, & litterarum nostrarum prosecutione ad sedem propriam remittentes, per apostolica scripta universitatem vestram rogamus, monemus, atque præcipimus, quatenus ipsum reverenter suscipiatis, diligatis, & honoratis, eique tanquam proprio pastori & animarum vestrarum episcopo obedientiam ac reverentiam humiliter exhibeatis.

B Nos autem illos qui occasione episcopatus Tornacensis fratri nostro S. Noviomensi episcopo sacramento vel fidelitate seu obedientia aliiati sunt, ab eadem fidelitate & juramento vel obedientia, apostolica auctoritate absolvimus: & ut præfatio fratri nostro Anselmo episcopo eadem fidelitate & obedientia teneantur, præcipimus. Si quis autem ei rebellis & inobediens esse præsumpserit: sententiam quam idem frater noster episcopus in eum canonice promulgaverit, nos auctore Domino ratam habebimus.

Data traus Tiberim Idibus Martii.

“ ** LXIV. AD LVDovicVM VII. regem Francorum.

Consecratum a se episcopum Tornacensem Anselmum commendat.

Evgenius episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

OPORTET nos pro his qui nostro regimini disponente Domino commissi sunt sollicitos esse, & de ipsorum salute tanquam de nostra propria cogitare: in extremo namque examine, si circa ipsorum salutem negligentes fuerimus, reddiduri sumus pro ipsis Domino rationem. Tornacensis ecclesia, sicut te ignorare non credimus, a longis retro temporibus pastore proprio caruisse dignoscitur. Vnde sicut multorum religiosorum & discretorum virorum veridica relatione cognovimus, præter alia detrimenta, multa millia hominum absque illa sacri chrismatis unctione, quam fideles contra diaboli insidias pugnaturi per manus episcoporum suscipiunt, de præsentis sæculo migraverunt: & tam his, quam aliis diversis modis, tam animorum quam corporum, in eodem episcopatu, propter proprii pastoris absentiam, damna plurima provenerunt. Ideoque & nobis, & ipsis providere volentes, tantis malis occurrere Domino auctore decrevimus: atque dilectum filium nostrum Anselmum S. Vincentii Laudunensis abbatem, Spiritus sancti gratia invocata, in Tornacensem episcopum consecravimus: quoad magnum regni tibi a Deo commissi, & coronæ tuæ incrementum credimus proventurum. Monemus itaque nobilitatem tuam, & exhortamur in Domino, ut nullius prava suggestio cor tuum super hoc moveat: sed quod pro tanta necessitate, & tot millium hominum salute factum est, hilari vultu, & læto animo suscipias, & eundem episcopum pro B. Petri & nostra reverentia, magnitudinis tuæ consilio & auxilio juvare, & manutenere studeas. Quicquid enim honoris & beneficii a tua liberalitate sibi exhibitum fuerit, nobis ascribimus.

Data

Data trans Tiberim Idib. Martii.

*** LXV. AD MOYSEM RAVENNATEM
archiepiscopum.

De ipsius jure super confirmatione electionis
Placentini episcopi.

Ex Rubel
hist. Ra-
venn. l. v.

*Eugenius episcopus servus servorum Dei, venerabili
fratri Moysi Ravennati archiepiscopo, salutem
& apostolicam benedictionem.*

QVIA de fraternitatis tuæ devotione confidimus, statum nostrum tibi duximus intimandum. Nos siquidem & fratres nostri, miseratione Divina incolumes sumus: & postquam concilium de provinciis Cisalpinis autore Domino celebravimus, per apostolicam gratiam multorum correctis excessibus, & in eodem concilio, quæ ad honorem Dei statuenda fuerant, constituimus, ad Italiam redire disponimus. Cæterum dilectioni tuæ nec molestum, nec volumus esse incognitum, quod Placentinæ ecclesie electione, salvo jure ruo, autoritate apostolica confirmavimus: unde jam pridem per nostra scripta te duximus præmonendum & id ipsum, & præsentibus mandatis^h epistolis, quatenus in proxima beati Lucæ festivitate, ut de illa controversia plenius cognoscamus, cum tuis monumentis & rationibus, nostro te conspectui repræsentares. Placentini siquidem, sicut nobis promiserunt, ad præfinitum terminum venient, nostris mandatis obtemperare parati. Afferbant siquidem, quod quoad Placentina fuit destituta pæstore, nullus esset qui pro eadem ecclesia staret in causa. Præterea tam ipsa, quam tota civitas, innumera incurrebant detrimenta.

Data Remis iv. Kal. Aprilis.

*** LXVI. AD EVNDEM.

Vt electi Placentini episcopi, ab ipso & successortibus consecrationem accipiant.

*Eugenius episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Moysi Ravennati archiepiscopo, salutem
& apostolicam benedictionem.*

DILECTI filii nostri Placentini canonici, obeunte venerabili fratre nostro Arduino bonæ memoriæ episcopo, dilectum filium nostrum Ioannem abbatem de Columba in patrem sibi & episcopum elegerunt: & ut ipsa electio firmitatem autoritatis nostræ munime sortiretur, cum essemus Altissiodori, per nuncios suos humiliter postularunt. Nos vero Ravennati ecclesie tanquam speciali filie nostræ suam justitiam conservare volentes, eorum petitiones tunc non duximus admitrendas. Postmodum vero iidem filii nostri apud Treverim nostro se conspectui repræsentantes: id ipsum a nobis instantius petierunt, afferentes possessiones episcopatus & bona, nisi firmaretur electio, devastari nimium, & consumi, & nullam esse personam quæ tibi super hoc & Ravennati ecclesie responderet, cum multas rationes dicerent se habere pro quibus Placentini electi, a Ravennate archiepiscopo consecrationem accipere non debebant. Nos itaque necessitatibus Placentinæ ecclesie, paternæ caritatis debito, prospicere cupientes, electionem ipsam in omnibus, salvo jure Ravennatis ecclesie, confirmavimus: & ipsi Placentinæ ecclesie per apostolica scripta mandavimus, ut

A proxime præterita S. Lucæ festivitate nostro se conspectui præfaret, tibi respondere & quæ iustitia diceret exequi preparati. Cum autem apud Papiam pervenimus, præsentibus dilecto filio nostro electo & clericis Placentinis, tu frater archiepiscopo humiliter postulasti, ut instrumenta & rationes Ravennatis ecclesie attentius audiremus, & ipsi canonicum finem imponderemus. Nos vero eas usque ad terminum utrique parti præfixum audire distulimus: & tam tibi quam alteri parti dedimus in mandatis, ut memorato termino omni opposituone seposita ad nostram præsentiam veniretis. Cum igitur præfixo termino idem electus, per se aut per responsales, qui sufficienter rationem ostenderent ad nostram venire præsentiam contempisset, privilegiis prædecessorum nostrorum felicitatis memoriæ Gelassi, Callisti, Honorii, & Innocentii Romanorum pontificum, & scriptis eorum & nostris diligenter inspectis, in quibus continebantur præcepta, ut memoratus frater noster bonæ memoriæ Arduinus Ravennati archiepiscopo tanquam Metropolitano suo humiliter obediret, communicato fratrum nostrorum consilio iudicavimus, ut Placentinus electus, & illi qui ei succedent, a te, frater archiepiscopo, & a te successoribus tuis tanquam a suis metropolitans consecrationem sine contradictione suscipiant, & eis de cætero subjectionem obedientiam & reverentiam tanquam proprio metropolitano absque molestia difficultatis exhibeant: salva in omnibus apostolicæ sedis autoritate. Si quis autem hujus nostræ definitionis paginam sciens, &c.

Ego Eugenius catholicæ ecclesie episcopus.
Ego, &c.

Dat. Pisis, per manum Guidonis diac. card. & cancellarii 1 v. Idus Novembris, Indictione xii. Incarnationis. Dominicæ anno mclix. pontificatus vero domini Eugenii papæ III. anno iv.

*** LXVII. AD EVNDEM.

Vt Placentinum episcopum benigne habeat.

*Eugenius episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri M. Ravennati archiepiscopo, salutem
& apostolicam benedictionem.*

QVOD venerabilis frater noster L. Placentinus episcopus pro sedis apostolicæ obedientia & restitutione Ravennatis ecclesie immensis periculis sit expositus, fraternitas tua evidenter agnoscit. Dignum est igitur, ut in angustiis & vexationibus suis, quas pro ecclesia sua sustinere dignoscitur, fraternum ei solatium debeas exhibere. Ideoque per præsentia tibi scripta mandamus, monemus & exhortamur in Domino, ut eidem fratri nostro in suis necessitatibus debita benignitate provideas, & charitatis viscera sibi, fraternæ aperiatis: ne tu de nimia durticia reprehendi rationabiliter debeas, & eum ad tuam obedientiam se humiliasse pœniteat.

Datum Signiæ v. Kal. Augusti.

LXVIII. AD SAMSON. REMENSEM AR.
Objurgat quod Francorum regem, contra jus archiepiscopi Bituricensis, in Bituricensi civitate coronare præsumpserit: ipsique propterea usu pallii interdicti.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Samsoni Remensi archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

QUANTVM sancta Romana ecclesia, nostrique prædecessores felicis recordationis, videlicet Innocentius, Cælestinus, & Lucius pro pace Bituricensis ecclesie, & venerabilis fratris nostri Petri ejusdem ecclesie archiepiscopi laboraverunt, universus ferè mundus cognovit, & prudentiam tuam latere non debuit. Nunc autem cum per Dei gratiam, & eorumdem prædecessorum nostrorum studium, ad portum quietis venisset: tu qui eidem fratri tuo congratulari debueras, vestra vice in ipsius injuriam & perturbationem ausu temerario prorupisti, & carissimum filium nostrum Ludovicum illustrem Francorum regem coronare in Bituricensi civitate contra appellationem ad sedem apostolicam præsumpsisti. Quod nec tu, nec aliquis prædecessorum tuorum fecisse dignoscitur: sed Bituricensis archiepiscopi, Leodegarius videlicet, Vulgrinus, & Albericus bonæ memoriæ usque ad hæc tempora quiete & pacifice obtinuisse noscuntur. Nec profuit eidem archiepiscopo illud ultimum miserorum refugium, sedis apostolicæ videlicet appellatio, nec hoc etiam quod S. R. E. matrem suam & nostram præsentiam devotione debita visitaverit, & eadem die nostro conspectui assidebat: immo ad majorem B. Petri & nostrum contemptum, Bituricensem ecclesiam a Divinis officiis interdictam cum Gosleno Suffronensi episcopo, & aliis ecclesie tuæ suffraganeis, abbatibus quoque & multis aliis tuæ provincie, ausu sacrilego invasisti, & Divina ibidem officia celebrare, & oblationes asportare temere præsumpsisti. Staruto etiã appellacionis termino, nec ipse venisti, nec sufficientes responsales qui pro te responderent, ad nostrã præsentia destinasti. In quo quatum offenderis, quantumq; matris tuæ S. R. E. dignitati derogaveris, si sollicita cõsideratione pensasses, nequa quã in tantam audaciam prorupisses. Quanto enim a matre tuã S. R. E. ampliorẽ consecutus es dignitatem, tanto majorem ei honorem & reverentiam te decuit exhibere. Nec hoc etiam reticendum duximus, quod idẽ frater noster Petrus archiepiscopus a prædecessore nostro felicitis memoriæ papa Innocentio ad sacros ordines in Romana ecclesia promotus est, & ab ipso ad Bituricensis regimem ecclesie destinatus. Vnde scire te volumus, quia ipse & commisit sibi a Domino ecclesie injurias non alienas, sed proprias, & tanquã nobis ipsis illatas deputamus. Quamvis itaq; pro tanto excessu & tam manifesto contemptu graviorem in te & cõplices tuos ex rigore justitiæ possemus protulisse sententiam: ex mâserudine tamen sedis apostolicæ & bitam sententiam duximus differendam. Verumtamen ne tantum excessum dissimulare & quasi silentio præterite videamur: communicato fratri nostrorũ cõsilio usum pallii tibi interdiximus, per apostolica tibi scripta mandantes atq; præcipientes, quatenus infra dies xl. postquã præsentia scripta susceperis, eadem oblationes, & præcipue eosdem ceteros quos in eadẽ ecclesia recepisti, per idoneas & honestas personas ad ecclesiam Bituricensem cum integritate remittas, & super ipsum altare manifeste, sicut manifesta fuit injuria, restitui facias. De tanto vero B. Petri & nostro contemptu, cum complicitibus tuis, videlicet G. Suffronensi, A. Acrebateni, O. Belvacensi, T. Ambianensi, S. Silvanectensi, S. Noviomensi, & G. Catalaunensi, episcopis,

Bartholomeo Laudunensi thesaurario, & Bosone Remensi, qui tibi in tanta præsumptione assisterunt, proximi B. Martini octavus responsum & satisfactum apostolico te conspectui repræsentes. Datum Satrii vii. Kal. Aprilis.

LXIX. AD PETRVM BITURICENSIS. AR.
De primatu in provinciis Bituricensem, & Burdigal. *Eugenius episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri P. Bituricensi archiepiscopo, ejusque successoribus canonice substituendis, in perpetuam memoriam.*

OFFICIUM nostrum nos hortatur auctoritas, pro ecclesiarum statu paternam sollicitudinem gerere, & earum quieti ac paci auxiliante Domino salubriter providere. Iustum namque est ut dignitatem ecclesie vel personis apostolicæ sedis liberalitate concessam, nos quoque aurore Deo firmam & inviolabilem conservemus. Tuam ergo, frater in Christo carissime Petre archiepiscope, devotione citca nos, & citca sanctam Romanam ecclesiam, cujus filius specialis es, & in qua factos ordines suscepisse dignosceris, attendentes, nobilem Bituricensem ecclesiam, cui Deo autore præsidet, sub B. Petri & nostra protectione suscipimus & præsentis scripti privilegio communimus. Præsentis itaque privilegii pagina confirmamus, ut super duas provincias, videlicet super ipsam Bituricensem, & super Burdigalensem, primatum obtineas, sicut hæcenus obtinuisse dignosceris. Dioceses vero illas quæ intra eandem provinciam Bituricensem sitæ sunt, in tua tuorumque successorum potestate ac subjectione persistere constituimus, videlicet Claromontensem, Lemovicensem, Rutensem, Albigensem, Cadurcensem, & Mimarensensem. Et ipsarum civitatum episcopi ipsam Bituricensem ecclesiam matrem & magistrã recognoscant, arque tibi nisi que successoribus tanquam proprio metropolitano obedientiam ac reverentiam humiliter exhibeant. Porro tibi nisi que successoribus usum pallii confirmamus. Atque ad majorem reverentiam per supradictas provincias vexillum Dominicæ crucis ante vos deferri concedimus, sicut etiam antiqua prædecessorum vestrorum cõsuetudo obtinuit. Præterea quascumque possessiones, quarumque bona in præsentiarum iuste & canonice possides aut in futurũ, &c. Obvenero te nunc ejusdem ecclesie archiepiscopo, vel tuorum quolibet successorum, nullus tibi qualibet subreptionis astutia seu violentia præponatur, nisi quem præfatæ ecclesie canonice secundum Deum & statuta sedis apostolicæ canonice providerint eligendum. Decernimus ergo ut nulli omnino hominũ liceat eandem ecclesiam vel personã tuam temere perturbare, &c.

LXX. AD BERNARD. SANTONENSEM EPIS.
Vt novam ecclesiam edificari sinat.

Eugen. episc. servus servorum Dei, dilecto fratri Bernardo Santonensi episcopo, salutem & apostol. benedict.

VENIENS ad præsentiam nostram dilectus filius noster Petrus Cluniacensis abbas, sua nobis insinuatione ostendit quod quia ecclesia S. Marie de Rochella, quæ juris sui monasterii esse dignoscitur, hominum multitudinem, quæ inibi ad habitandum noviter venit, capere minime potest, aliam ecclesiam infra ejus parochiam edificare desideret: & in hoc, favoris nostri assensum humiliter imploravit. Quia ergo, sicut injusta postentibus nullus est tribuendus effectus, sic iusta petentium votis benigna debemus assensione concurrere: fraternitatis tuæ caritati per præsentia scripta mandando præcipimus, quatenus infra terminos parochiæ prædictæ ecclesie, memorato filio nostro abbati, novam ecclesiam edificare præcipimus, nullo modo perturbes. Data Signi x. Kal. Mart. Hoc autem factum est anno ab Incarnat. Domini mclxi.

Ex histor. com. Pic. Bellii.

*** LXXI. AD CISTERCIENSES. A
Confirmatio constitutionum.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis Gothonio Cisterciensi, ac ceteris fratribus ac monachis tam presentibus quam futuris regularem vitam & Cisterciensis ordinis statuta professis, in perpetuum.

Sacrosancta Romana ecclesia sic in B. Petro apostolorum principe a Domino promissionem obtinuit, quod universalis ecclesie fundamentum existeret: & præceptum accepit, ut Christianæ fidei professores, in fide, religione, omnique sanctimonia confirmaret. Itaque de universali ecclesiarum profectibus sollicitam se semper exhibuit, & de instituendo, conservando, & provehendo in omnibus ecclesiis cultu sacræ religionis fuit omni tempore studiosa: ut & ab ea, sicut a fonte, ad universos ecclesie filios sit religio derivata, & quod ab aliis qui spiritus primitias acceperunt religiose ac salubriter institutum est, per eandem, immutabilem acceperit firmitatem. Inde est, dilecti in Domino filii, quod sacræ religionis vestræ opinione, tanquam odore agri pleni cui benedixit Dominus, provocati, religiosis postulationibus vestris benignum impertimur assensum, & regulares institutiones vestras autoritate apostolica confirmamus. In quibus sub certis capitulis, quæ inferius annexa sunt decrevimus exprimenda.

Statuistis equidem inter vos, ne in alicujus antistitis diocesi ordinis vestri abbatia fundetur, donec ipse antistes decretum, quod inter ecclesias ordinis vestri ad custodiam discipline firmatum est, ratum se habere promittat. Et ut in omnibus monasteriis de ordine vestro sicut in Cisterciensi ecclesia B. Benedicti regula perpetuis temporibus observetur: & in lectione ipsius nullus ordinis vestri professor præter simplicem & communem intelligentiam quemlibet alium sensum inducat, sed uniformiter & sicut quæque diffinita noscuntur, intelligatur ab omnibus & inviolabiliter observetur. Eandemque penitus observantias, eumdem cantum, & eosdem libros qui ad officium ecclesiasticum pertinent, per universas ecclesias vestri ordinis tenetis. Nec aliqua omnino ecclesia, vel persona ordinis vestri, adversus communia ipsius ordinis instituta, privilegii a quolibet postulare audeat, vel obtentum quomodolibet retinere.

Ordinatum est etiam inter vos, ut omnes abbates de ordine vestro singulis annis ad generale capitulum Cisterciense omni postposita occasione conveniant: illis solis exceptis, quos a labore viæ infirmitas corporis retardaverit. Qui tamen idoneum nuncium delegare debebant, per quem necessitas remotionis illorum valeat capitulo nunciari. Et illis item exceptis, qui in remotioribus partibus habitantes, sine grandi & evidenti difficultate se nequivissent capitulo præsentare. Qui nimirum eo termino venient qui eis in ipso fuerit capitulo constitutus. Præterea si aliqua cõtroversia inter quoslibet abbates de ordine vestro emerferit, vel de aliquo illorum tam gravis culpa fuerit pro palata vel suspensionem vel depositionem etiam mereatur: quicquid inde a capitulo fuerit canonice definitum, sine recta ratione aliqua observetur. Personam autem de aliquo ordine nulla, ecclesiarum vestrarum sibi eligat in pastorem: prout nec vestri ordinis aliquam, monasteriis aliis statuistis ordinati posse abbatem.

Hæc nimirum, dilectissimi filii, de multis institutionibus ordinis vestri excerptimus, & propriis curavimus capitulis designare. Quia vero singula quæ ad religionis profectum, & a nimirum salutem, regulariter ordinastis, præsentii abbreviationi nequive-

tunt annexi: nos cum his quæ præscripta sunt, omnia quæ continentur in charta vestra, quæ appellatur caritatis, & quæcumque inter vos religionis intuitu regulariter statutis, autoritate apostolica roboramus; & vobis vestrisque successoribus, & omnibus qui ordinem vestrum professi fuerint, inviolabiliter perpetuis temporibus decernimus observanda.

De cætero, quia propositum firmum habetis habitationis vestræ loca extra conversationem secularium eligendi: grangias vestras, sicut & atria ecclesiarum, a pravorum incurfu ac violètia liberis & quietas fore statuimus, & ut nullus ibi hominem capere, spoliare, verberare, aut rapinam exercere præsumat, in virtute Spiritus sancti inhibemus. Sancientes etiam, ut propter communia interdicta terrarum, nulla ecclesiæ vestrarum a Divinis compellatur officii abstinere; sed liceat omnibus de ordine vestro, excommunicatis & interdictis ejectionis, clausis jannis, summissa voce fratribus suis Divina celebrare solennia. Interdicimus item, ne aliqua omnino persona fratres ordinis vestri audeat ad secularia iudicia provocare: sed si quisquam sibi adversus eos aliquid crediderit de jure competere, sub ecclesiastici iudicis examine experiendi habeat facultatem. Decernimus ergo, ut nulli aliquando liceat his quæ in hac pagina ex autoritate apostolorum principis confirmata & constituta sunt, ausu temerario cõtrahere, ac nostræ hujus sanctionis vigorem aliqua præsumptione infringere. Si quis autem, &c.

Ego Eugenius catholica ecclesia episcopus subf. Ego, &c.

Datum Signiæ, per manum Bosonis S. R. E. scriptoris Kal. Aug. Ind. xv. Incar. Dominicæ an. mcliii. pontificatus vero D. Eugenii pape III. ann. viii.

*** LXXII. AD IOAN. TOLETANVM ARC.

Confirmat primatum Toletanum.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Joanni Toletano archiepiscopo, ejusque successoribus canonice substituendis, in perpetuum.

POTESTATEM ligandi atque abolendi in cælo & in terra, beato Petro ejusque successoribus, autore Domino, principaliter, traditam illis ecclesia verbis agnoscit, quibus Petrus est idem Dominus allocutus: *Quæcumque ligaveris super terram, erit ligata & in cælis, & quæcumque solveris super terram, erunt soluta in cælis.* Ipsi quoque & propriæ firmitas, & alienæ fidei confirmatio, ab eodem Deo paratur, cum ad eum dicitur: *Rogavi pro te, Petre, ut non desiciat fides tua, & tu aliquando cõversus confirma fratres tuos.* Oportet ergo nos, quilibet indigni B. Petri residemus in loco, prout Divina nobis clementia scire & posse donaverit, prava corrigere, recta firmare, & in omni ecclesia sic ad æterni arbitrium iudicis disponenda disponere, ut de vultu ejus iudicium nostrum prodeat, & oculi nostri videant æquitatem.

Tuis itaque, dilectè in Christo frater Joannes archiepiscopo, iustis postulationibus gratum impertimur assensum, & prædecessorum nostrorum Honorii, & Lucii, Romanorum pontificum felicis memorie vestigiis inhærentes: per præsentis privilegii paginam sedis apostolicæ autoritate statuimus, ut per universa Hispaniarum regna primatus obtineas dignitatem. Pallio itaque a sede apostolicæ caritati concessio in Missarum celebrationibus, uti debebis tantum in præcipuis festivitibus: tribus videlicet diebus in natali Domini, in Epiphania, Hypapanton, cæna Domini, sabbato sancto, tribus diebus in Pascha, in Ascensione, Pentecoste, in solennitatibus B. Marie, S. quoque Michaelis, & S. Joannis Baptistæ; in omnibus natalitiis apostolorum, & eorum martyrum quorum pignora in vestra ecclesia requiescunt; S. quoque Martini & Idel-

Ildephonſi conſeſſorum, & omnium commemoratione ſanctorum; in conſecrationibus eccleſiarum, epiſcoporum, & clericorum; in annuo conſecrationis tuæ die, & in natali etiam SS. Iſidori & Leandri.

Præſentem te univerſi præſules Hiſpaniarum reſpiciant, & ad te, ſi quid inter eos quaſtione dignum exortum fuerit, referent: ſalva tamen in omnibus ſedis apoſtolice auctoritate. Sane Toletanam eccleſiam præſentis privilegii ſtabilitate munimus, Complutenſem ei parochiam cum reſiſſis ſuis, nec non eccleſias omnes, quas jure proprio antiquitus poſſeſſiſſe cognoſcitur, confirmantes: epiſcopales præterea ſedes, Oxomam, Segoviam, Saguntum, Palentiam, eodem Toletanæ eccleſiæ tanquam Metropoli ſubditas eſſe decernimus. Reliquas vero, quæ antiquis temporibus ei ſubjacebant, cum Dominus omnipotens Chriſtiano- rum reſtituerit poteſtati, ſuæ dignatione miſericordiæ: ad caput proprium referendas decreti hujus auctoritate ſancimus. Porro illarum diœceſes civitatum, quæ Sarracenis invadentibus metropolitanoſque proprios amiſerunt, eo tenore veſtræ ſubjiciuntur: ut quoad ſine propriis extiterint metropolitanoſque, tibi ut proprio debeant ſubjace- re. Si quæ autem metropoles in ſtatu ſuerint proprium reſtituat, ſuo quæque diœceſis metropolitano reſtituat: ut ſub proprii regimine paſtoris ſuper Divini collatione beneficii gloriatur. Si qua igitur in futurum eccleſiaſtica ſæculariſve perſona, &c.

Datum Romæ apud S. Petrum per manus S. R. E. ſcriptoris, Id. Februarii, Indiæ. I. Incarnationis Dominicæ anno MCLII. pontificatus vero domni Eugenii III. papæ anno VII.

LXXIII. AD IOANNEM BRACARENſem archiepiſcopum.

Ut Toletanum primatum agnoſcat.

PRÆDECESSOR noster felicitis memoriæ papa Lucius viva voce tibi præcepit, ut venerabili fratri noſtro R. Toletano archiepiſcopo, tanquam primati tuo, debitam obedientiam exhiberes: aut ſi quæ contra hoc monumenta haberes, vel privilegia, præterita Reſurrectione cum ipſis apoſtolico te conſpectui præſentares, & ejuſdem archiepiſcopi nunciis de ſua juſtitia reſponderes. Tu vero tanquam diffidens de juſtitia, nec veniſti, nec excuſationem rationabilem prætendiſti. Quia igitur in ſede juſtitia poſiti, ſingulis eccleſiis & eccleſiaſticis perſonis ſua jura illibata ſervare nos convenit: per apoſtolica tibi ſcripta mandamus atque præcipimus, quatenus eidem archiepiſcopo, tanquam primati tuo, canonicam obedientiam & debitam reverentiam exhibeas. Quod ſi infra tres menſes poſt harum acceptionem litterarum adimplere contempſeris, ex tunc ab epiſcopali officio te noveris eſſe ſuſpenſum.

Datum Viterbii VII. Idus Maii.

LXXIV. AD A. HISPANIARVM REGEM.

Toletanum primatum confirmat.

IN paſtorum ſpecula, diſponente Domino, conſtituti, catholicos principes & reges terrarum, maxime illos, qui B. Petro, ejuſque S. R. E. fideliter adherere noſcuntur, paternam debemus affectione diligere, & ſuam eis juſtitiam ex injuncto nobis officio conſervare. Neque enim de te, reverendiſſimo Concil. general. Tom. X.

A ſine in Domino fili, nobis fuit quandoque voluntas, ut honorem vel dignitatem tuam, ſeu juſtitiam regni tibi a Domino commiſſi innuere in aliquo deberemus: præcipue cum tempore antecellorum noſtrorum & noſtro, te obedientem apoſtolice ſedi fuſſe noverimus & devotum. Quod utique attendentes, petitiones tuas pro expeditione contra infidelium tyrannidem faciendâ, libenter admiſimus: & ad hoc ipſum faciendum in poſterum cum honore Domini paternæ ſumus caritatis debito preparati. Dignum eſt igitur de cætero, ut a querimonia tua deſiſtas: in eo videlicet quod a Porrugalenſium duce nos aliquid recepſiſſe, vel etiam conceſſiſſe, quorum neſcimus perſuaſionibus opinatus es, unde jura regni tui debent inſinui; vel auferri, vel perpetuo injuria irrogari. Nos ſiquidem amorem, & devotionem tui recolendæ memoriæ Adelſonſi, celeberrimi tunc temporis in Hiſpaniarum partibus regis, erga Romanam eccleſiam, noſtris oculis proponentes, & pro victoriâ contra inimicos Chriſtianæ fidei tibi a Domino Deo Sabbath miſericorditer præſtita plurimum exultantes in Domino: ſpiritu tibi ſinceritate dilectionis aſtringimur; & ad providendum regiæ ſerenitati tuæ ac tuis heredibus, in quibus ſecundum Dominum poſſumus, propenſius animamur. Præterea, ut Bracarenſis epiſcopus & ejus ſuſtaganeus Toletano archiepiſcopo tanquam ſuo primati obediant, ſanctæ a prædeceſſoribus noſtris mandatam eſt: ita & nos per ſcripta noſtra mandavimus, & volumus obſervari: qui nimirum pro eo quod eidem Toletano in hoc non obſequitur, ſuſpenſionis tenetur ſententia innodatus. Tua itaque intereſt ſic in B. Petri obſequio & devotione perſiſtere, atque ad ſubjugandas barbaras nationes cum Domini auxilio laborare, ita & eccleſias & eccleſiaſticas perſonas venerari & diligere: ut in actionibus tuis ille, per quem reges regnant, abundantiſſe honoretur, & mater tua S. R. E. de tanto filio & de tam catholico principe amplius gaudeat & exultet.

Ad hæc nobilitati tuæ notum fieri volumus, quod Caurienſem epiſcopum nobiſcum duximus retinendum, tum quia in eccleſia, quæ ſibi commiſſa eſt, gravi inopia, ſicut accepimus, premebatur, & officium ſuum ibi exercere utiliter non poterat: tum quia confiſimus quod munificentia tua ſuis debent neceſſitatibus honeſtius providere. Ad indicium autem bonæ voluntatis & gratiæ noſtræ circa te, roſam auream, quam in ſignum paſſionis & reſurrectionis Jeſu Chriſti domini noſtri, Dominica; qua cantatur lætare Jeruſalem, ſingulis annis Romanus portare pontifex conſuevit, ſerenitati tuæ per venerabilem fratrem noſtrum P. Segovienſem epiſcopum providimus transmittendam: ut ejuſdem roſæ memoria incitatus, ea quæ deſunt paſſionum Chriſti in corpore tuo complere cum Domini auxilio ſatagas; & ipſius ſolatiante clementia debeas ad reſurrectionis gloriam pervenire. Quia vero epiſcopos & abbates regni tui ad vocationem noſtram, tanquam devotus & humilis filius, Remenſis intereſſe concilio voluiſti: benevolentia tuæ gratias exhibentes, precum tuarum conſideratione deviſti, eos, qui non venerunt, a ſuſpenſionis ſententia relaxamus. Datū in territorio Lingonenſi v. Kal. Maii,

LXXV. AD EVNDEM.

De eodem argumento.

SICUT ex inſpectione litterarum tuarum, & verbis nunciū tui R. præſentium latoris per-

Zzz ij pen-

pendimus : exhibitiones honoris , & gratiæ sedis A apostolicæ , quas ecclesiis & personis regni tui , nobilitatis & mansuetudinis tuæ precibus inclinasti , frequenter contulimus , ad tuam notitiam minime pervenerunt . Pro tuis siquidem precibus , ecclesiam Compostellanam in deferenda cruce ante metropolitanum suum speciali prærogativa decoravimus : & Toletanæ metropoli in recuperanda justitia , quam super Bracarenfi archiepiscopo habere dicitur , non desuimus : immo sicut tota Hispana novit ecclesia , pro causa ipsâ eundem Bracarensem per longum tempus ab officio episcopali suspendimus . Novissime vero , cum ad nostram præsentiam in Longobardiæ partibus devenisset , absolutionem a nobis nullatenus potuit impetrare : donec in nostro & fratrum nostrorum conspectu viva voce promisit , quod infra constitutum a nobis terminum , Toletanæ ecclesiæ subjectione debita humiliter obediret : quod si non faceret , in eadem suspensionis sententia , quousque id faciat , remaneret . Cæterum , si postquam a nobis discessit , juxta mandatum nostrum Toletanæ obedivit ecclesiæ , vel si forte in sua rebellionem perdurat , per archiepiscopum ipsius ecclesiæ , cui sollicitudo & cura ejusdem metropolis incumbere noscitur , nobis debuit nunciari . Si ergo ipse circa honorem & dignitatem ecclesiæ sibi commissæ negligens & minus sollicitus , silere disposuit : nos qui in sedis apostolicæ specula , disponente Domino , iudicis locum , licet indigni , tenemus , propter ejus insolentiam præcones vel cursores effici non debemus . Sed recolentes personæ tuæ consuetam dulcedinem , & devotionis affectum , quam avus tuus illustris memoriæ A^o . Hispaniæ rex , & tu ipse , erga communem matrem tuam sanctam Romanam ecclesiam temporibus prædecessorum nostrorum & nostro humiliter ostendisti : preces tuas etiam nunc libenter admittimus . Præfato itaque Bracatenfi juxta petitionis tuæ desiderium apostolicas litteras misimus : quem nimirum , nisi usque ad proximam Dominicam in Ramis Palmarum Toletano primati obedite curaverit , denuo ab officio episcopali suspendimus , donec adimpleat quod ei sæpe mandavimus .

Data Lateran. xiv. Idus Ianuarii.

*** LXXVI. AD BRACARENSEM archiepiscopum.

Eum suspendit ab episcopali officio, nisi Toletano archiepiscopo exhibeat obedientiam.

QUANTA sit obedientiæ virtus , Christi discipulus non ignorat , & totius fere facti eloquii pagina protestantur . Cum enim ipsa condimentum aliarum virtutum esse dicatur : manifestius claret , quia quasi peccatum ariolandi est repugnare , & velut scelus idololatria nolle acquiescere . Super fraternitate itaque tua vix mirari sufficimus patiterque E dolemus , quoniam sedis apostolicæ præceptis obedire contemnis , & mandatum de exhibenda obedientia Toletano primati , quod tibi viva voce nuper fecimus , sicut iterata querimonia ipsius ecclesiæ indicat , nimis prope a corde tuo clapsum est , & tanquam a pis surda clausis auribus petiitisse videris . Sed nemini debet indignum videri suis fuisse majoribus , qui se meminit aliis esse prælatum . Atque utinam ea , quæ ad virtutis gloriam spectare noscuntur , apud tuam fraternitatem valeant reperiri . Quamvis igitur tantæ prævaricationis contemptus severiori esset prægravandus

vindicta : apostolica tamen utentes mansuetudine , per præsentium tibi scripta mandantes præcipimus , quatenus antefato archiepiscopo , usque ad proximam Dominicam in Ramis palmarum , obedientiam debitam satagas humiliter exhibere : quin extunc , donec adimpleas quod tibi sæpe mandavimus , denuo te ab officio episcopali suspendimus .

Datum Lateran. iv. Kal. Ianuarii.

*** LXXVII. AD BERNARDVM TARRACONENSEM archiepiscopum.

Vt Toletanum primum agnoscat.

QUISQUIS voluntatem gerit ut sibi alii sub- B jiciantur , designari non debet ut ipse quoque aliis sit subiectus . Indignum siquidem & reprehensibile nimis est , ut ab hominibus contemnatur , quod ab ipsis Angelicis spiritibus novimus observari . Legimus etenim & credimus archangelos angelis præesse , & veluti subditis Divina jube- re obsequia . Quapropter super honestate ac religione tua vix mirari sufficimus , quod neque Toletano archiepiscopo : sicut per apostolicam tibi sententiam mandavimus , obedientiam , quama tua fraternitate sibi debere exposulatur , exhibuisti : neque statuto tibi termino , per te , vel per tuos responsales , sufficienter ei vel ejus nunciis respondere paratus , ad præsentiam nostram venisti . Per iterata iterum sententia " tibi mandamus , & mandando præcipimus : quatenus aut venerabili fratri nostro Ildefonso " Toletano archiepiscopo , tanquam C primati tuo , obedientiam sine molestia & contradictione exhibeas : aut proxima quadagesima prima Dominica , qua cantatur , Invocavit me , super hoc sufficienter respondere paratus , nostro te conspectui repræsentes . Quod si nec obedientiam ei detuleris , nec eo termino sibi responsurus ad nostram præsentiam venetis : ex tunc tibi usum pallii penitus interdiximus .

Datum Romæ apud S. Petrum iii. Kal. Julii.

*** LXXVII. AD IOANNEM TOLETANUM archiepiscopum.

Significat ipsi, quid ad Bernardum Tarracensem scripserit.

PERSONAM tuam vera in Domino catitate diligimus , & commissæ tibi ecclesiæ Toletanæ honorem ac dignitatem , in quantum ratio & honestas permittit , integre custodiri volumus & servari . Inde est , quod venerabili fratri nostro Bernardo Tarracensi archiepiscopo , apostolicæ sedis legato , per iterata scripta mandando præcipimus : quatenus absque molestia & contradictione obedientiam tibi exhibeat , vel proxima Dominica quadagesimæ , qua cantatur , Invocavit me , super hoc tibi respondere sufficienter paratus , nostro se conspectui repræsentet . Quod si neutrum adimplere curaverit , ex tunc sibi usum pallii omnino interdiximus . Præterea venerabili fratri nostro Ildefonso Bracarenfi archiepiscopo , viva voce in præsentia nunciorum tuorum præcipimus , ut tibi tanquam suo primati , & successoribus tuis obedientiam debitam & reverentiam deferat .

Datum Romæ apud S. Petrum iii. Kal. Julii.

*** LXXIX. AD BERNARDVM archiepiscopum Tarraconensem.

Rursus præcipit, ut Toletano archiepiscopo pareat.

DIVINÆ majestatis clementiam & superni cognitoris sinceritatem, qui iudex est constitutus offendit: si pro cuiuslibet gloria, vel personatum acceptione, sive humilitate, justitiam deserat. Æqua enim sunt libramina justitiæ. Et nos in eminenti sedis apostolicæ specula, disponente Domino, constituti, Christi legatione fungentes, majoribus & minoribus, sapientibus & insipientibus, in suo iure debitores existimus. Memores siquidem sumus, quod jam secundo per apostolicam tibi sententiam mandavimus, ut Toletano archiepiscopo tanquam primati tuo humilitate debita obedires: vel, si aliquam contrahente justitiam habere consideres, in Pascha proxime præterito, per te vel per sufficientes responsales tuos, prædicto fratri nostro Toletano archiepiscopo, vel ejus nunciis, in nostra præsentia super iis responderes. Tu vero neutrum ex iis, unde plurimum admiramur, usque modo effectum mancipare curasti. Quia igitur a sua querimonia ecclesia Toletana non desistit, & nos in sua ei justitia deesse non possumus, nec debemus: per iterata tibi scripta mandamus, & mandando præcipimus, quatenus venetabilem fratrem nostrum Ildefonsum ipsius ecclesiæ archiepiscopum, primatem tuam dilatione seposita recognoscas, & debitam ei obedientiam deferas: vel proxima Dominicæ resurrectionis solemnitate, sufficientes responsales tuos ad præsentiam nostram, remota occasione, transmittas. Quod si neglexeris, ex tunc prædictam ecclesiam sua defraudari justitia, patante Domino, minime patiemur. Datum Romæ apud S. Petrum v. Idus Februarii.

*** LXXX. AD HISPANIARVM EPISCOPOS.

Vt Toletano archiepiscopo tanquam primati obediant.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus episcopis & archiepiscopis per Hispaniam constitutis, salutem & apostolicam benedictionem.

APOSTOLICÆ sedis clementia singulis ecclesiis & ecclesiasticis personis suam servare dignitatem & justitiam consuevit. Vnde nos, quotum præcipue interest ecclesiarum omnium curam gerere, venientem ad nos venerabilem fratrem nostrum Ildefonsum Toletanum archiepiscopum benigne recepimus: & inspectis prædecessorum nostrorum privilegiis, primatus dignitatem per universa Hispaniarum regna, juxta eorumdem privilegiorum tenorem, ei confirmavimus. Ipsum itaque cum gratia sedis apostolicæ & litterarum nostrarum prosecutione ad sedem propriam remittentes, universitati vestræ præcipiendo mandamus: quatenus eidem tanquam primati vestro absque ulla contradictione canonicam obedientiam & debitam reverentiam exhibere curetis. Dignum namque est, ut qui multis lætatur præesse subditis, nullatenus suis erubescat subesse prælatis. Datum Romæ apud S. Petrum, Idibus Februarii.

Concil. general. Tom. X.

A *** LXXXI. AD RAIMVNDVM TOLETAN. archiepiscopum.

Gratuletur quod Bracarensis archiepiscopus, ejus primatui se subjecerit: increpat quod in ejus fines invaserit, eumque durius habuerit.

TUNC ecclesia Dei grata lætatur tranquillitate, si suum cuique jus, & rationis ordo servatur. Vt ergo inter ecclesiarum prælatos vera pax & concordia illibata servetur: uniusquisque suo iure debet esse contentus, & alterius terminos invadere non conetur. Placet itaque nobis, & gratum habemus, quod vetus frater noster I. Bracarensis archiepiscopus, ad te juxta mandatum nostrum, licet ipsum, prout accepimus, exasperaveris, venit: & te primatem suum humiliter recognovit, atque justis tux ecclesiæ postulationibus in hoc satisfecit. Cæterum, sicut ab eo debitum tibi honorem ac reverentiam desideras exhiberi: sic & rationis circumspectione compelleris eum tanquam fratrem & coepiscopum fraternam caritate tractate, diligere, & sua ei jura integra conservare. Miramur autem, quod quemadmodum, ex ipsius conquestione nuper accepimus, terminos provincie suæ contra justitiam occupaveris, & in ecclesia Zamoriensi, quam infra terminos provincie suæ constitutam multis argumentis & rationibus assecurat, violenta compositione concordias, quam inter B. antecessorem tuum, & A. Asturicensem episcopum in præsentia Dominice presbyteri cardinalis pro tempore apostolicæ sedis legati, factam astuit, contra appellationem ad apostolicam sedem factam, episcopum, qui eidem ecclesiæ impræsentiarum præest, illicite ordinaveris. Nos ergo qui in sede justitiæ, licet immeriti, residere conspiciamur, omnibus ecclesiis & ecclesiasticis prælatis ex debito suscepti regiminis sua jura conservare volentes: per præsentem tibi sententiam mandamus, quatenus proxima Dominicæ resurrectionis solemnitate, per te, vel per sufficientes responsales tuos, ad nostram præsentiam venias, prædicto fratri nostro super his respondere sufficienter paratus. Præterea quoniam eundem fratrem nostrum in exigenda ab ipso professionis obedientia nimium exasperasse tua fraternitas dicitur: nihilominus tibi mandamus, ut cum eo, super hoc, sacerdotali moderamine ita convenias, ne justam contra te occasionem habeat de cætero muturandi. Datum Ferent. viii. Idus Junii.

*** LXXXII. AD TARRACONENSEM archiepiscopum apostolicæ sedis legatum.

Vt Toletanum primatum agnoscat.

QUALITER obedientia vel reverentia sit præpositis exhibenda, ex tuis quoque subditis ipse non ambigis. In qua re valde utile ac laudabile est, si id quod disciplina vigor imponit, nullo cogente humilitas laudanda servaverit. Nosti siquidem, quod venerabilis frater noster Rodericus Toletanus archiepiscopus a tua fraternitate jure primatus debitam sibi reverentiam postulet exhiberi: quam prædecessores tuos suis decessoribus exhibuisse, multis argumentorum experimentis munus, constanter affirmat. Sed quia ejus postulationibus nondum acquiescere voluisti: noviter per nuncios suos, pro eo quod ecclesia sua in hoc, sicut asserit, injuriam patitur, apostolicæ sedis clemen-

Z z z iij tiam

al. præsentium

Cor. Raimundus

tiam humiliter requisivit, & justitiam super hoc sibi fieri a nobis cum magna instantia postulavit. Cæterum nos, sicut tua fraternitas meminisse potest, super hac causa Remis te ad rationem posuimus: & ut prædicto fratri nostro Toletano archiepiscopo, si cognosceres quod ecclesia tua consuevit illius ecclesie obedire, debitam non denegares obedientiam, tibi mandavimus. Tu vero novitatis tuæ ignorantiam tunc nobis opponere voluisti: & ad ecclesiam tuam cum nostra licentia redire te super hoc certum habere consilium promissisti. Et quoniam prædictus frater noster Toletanus a sua querimonia non desistit, & nos qui in sede justitiæ, licet immeriti, residemus, suam ei denegare justitiam non possumus, nec debemus: per præsentia tibi scripta mandamus, quatenus aut eidem fratri nostro debitam, quam a te requirit, obedientiam deferas; aut proxima Dominicæ resurrectionis festivitate, per te ipsum, vel per sufficientes responsales tuos, ad apostolicæ sedis præsentiam venias, super hoc, memorato fratri nostro Toletano archiepiscopo respondere auctoritate vel ratione sufficienter paratus. Datum Ferentini, III. Idus Maii.

*** LXXXIII. AD CLERVM ET POPVLVM Toletanum.

Vt Muzarabes Toletano archiepiscopo pareant, & in ceremoniis ab eo non dissentiant.

IN OBEDIENTIAE timen quam grave, quantumque animadversione plectendum, creator omnium Dominus primi hominis inobedientiam puniendo monstravit: & genus hominum in valle lacrymarum positum experitur. Significatum bene est, quod quidam, qui Muzarabes nuncupantur, venerabili fratri nostro archiepiscopo Toletano obedientiam denegant, ecclesias de manu laicorum recipiant: & in sacramentis Missarum, & aliis Divinis officiis, tonsura quoque clericali & vestimentis, suam antiquam consuetudinem subsequentes, ab apostolica sede diversa sentire præsumant. Quia igitur apostolicæ sedi tanta est a domino collata potestas, ut quam pro sanis dogmatibus, fidelium moribus, dominico tempore scripsit, hodie reneat acceptum: & quam illa repulit, hætenus inefficax habeatur: quanto magis quæ ob reverentiam catholicæ fidei in sacramentis Missarum, & aliis Divinis officiis instituisse dignoscitur, omni debent honore præferri, & ab omnibus prorsus reverenter assumi? Vniuersitati vestræ per præsentia scripta mandamus, quatenus eos districtius moneatis: ut in sacramentis Missarum, & aliis Divinis officiis, a catholica ecclesia dissentire de cætero non præsumant, & memorato fratri nostro obedientiam debitam exhibentes, si in ipsius provincia remanere voluerint, ejus monita & præcepta reverenter suscipiant & observent.

" quod
" præscri-
" pit.
" quod

ANNO
CHRISTI
1145.

*** CONVENTVS BITVRICENSIS, in natali Domini ann. MCXLV. habitus: in quo Vizeliacensi concilio dies statutus.

OPO de Diogilo S. Dionysii quondam abbas, & magni Sugentii successor, in opere de professione Ludovici VII. regis in Orientem edito a Chiffletio nostro, de conventu hoc Bituricensi sic loquitur, initio libri primi: In natali Domini præcedenti, cum idem pius rex Bituricas curiam celebrasset: episcopis & optimatibus regni ad coronam suam genera-

lius solito de industria convocatis secretum cordis sui primitus revelavit. Tunc religiosus vir episcopus Lingonensis, de Rohes, quæ antiquo nomine vocatur Edeffa, depopulatione, & oppresse Christianorum, & insolentia paganorum, satis episcopaliter peroravit, & de sibi mareria sctum plurimum excitavit: monens omnes, ut cum rege suo ad subveniendum Christianis regi omnium militarent. Ardebat & lucebat in rege zelus fidei, contemptus voluptatis & gloriæ temporalis: exemplum omni sermone præstantius. Tamen quod ferebant, verbo episcopus, rex exemplo, non illico messuerunt. Statrus est ergo dies alius Verzeliano in Pascha: quo in passione Domini omnes unanimiter convenirent: & in resurrectione, quibus foveret cælitus inspiratum, crucis gloriam exaltarent. Rex interim pervigil in incepto, Romam Eugenio papæ super hac re nuncios mittit. *Hæc Odo.*

CONCILIVM VIZELIACVM pro expeditione contra Turcas, in Burgundia celebratum anno domini MCXLVI. tempore Eugenii papæ III.

PLATINA & Ioanne Mairio autoribus, refert Genebrardus in chronicis, hæc synodum pro expeditione contra Turcas congregatam esse in Burgundia præside Eugenio papa, & præsepte Ludovico rege cum Eleonora regina, aliisque regni principibus: qui post habitam orationem a divo Bernardo crucem accipient, sacram militiam professi.

*** Plura & explicatiora eodem de concilio habentur in gestis Ludovici VII. ubi postquam enarravit anonymus autor luctum publicum de capta a Sarracenis Edeffa: Rex, inquit, ut audivit inimicos crucis in tantam præsumptionem prorupisse, ut plenus fide & vere catholicus, corde pio compatiens, tantam injuriam proposuit vindicare: & ut ostenderet per effectum quod mente conceperat, eodem anno castro Vizeliaci magnum parlamentum congregavit. Ibi archiepiscopi, episcopi, & abbates, & magna pars baronum Franciæ convenirent. Nec desuit ibi S. Bernardus Claravallis abbas, qui cum quibusdam de prælatis de assumptione crucis prædicans, monuit barones & populum ut ad vindicandas Christi injurias viribus totis insurgerent: exponens quanta mala Christianis fecissent Turci in partibus transmarinis. Cuius os in prædicando opitulante sanctitate non laboravit in vacuum. Nam Rex primus proliens cum magno devotionis ardore signum sanctæ crucis assumpsit, & post ipsum regina Alienordis uxor sua, moentes per exemplum ut sic prælati facerent & barones. Tunc videntes regem & reginam signum crucis assumpsisse, cum magno devotionis affectu isti quos littera nominabit crucem unanimiter assumpserunt. Videlicet Alphonfus comes S. Ægidii, Thiericus comes Flandriæ, Henricus filius comitis Theobaldi Blefensis, Guido comes Nivernensis, Reginaldus frater ejus comes Theodori, comès Drocarum Robertus frater regis, Yvo comes Sueffionensis, Guillelmus comes Pontivienfis, Guillelmus comes Guarentiæ, Archambaudus de Borbonio, Enguerrannus de Couciaco, Gaufridus de Ramonio, Hugo de Lisignaco, Guillelmus de Cortegniaco, Renouidus de Monte-Argiz, Ytherus de Thociaco, Guicherus de Monte-Gai, Evrardus de Bretholio, Droco de Monciaco, Manasserus de Bugues, Ansellus de Trienello, Guerinus frater ejus, Guillelmus Buticularius, Guillelmus Agilons de Tria, & plures alii nobiles & magni

Ar

Chr

n

Bist

G. C.

"To

hito

Fræa

"Co

nc do

"Gu

ne

"Rar

"Rai

"Gai

rius

"Ma

de Bu

gni

gni nominis milites. De prælatis Simon episcopus Noviomensis, Godefridus episcopus Lingonenſis, Arnulphus episcopus Liſiueuſis.³ De abbatibus, Herbertus abbas S. Petri viri Senonenſis; Theobaldus abbas S. Columbæ Senonenſis: & multæ aliæ personæ nobiles quarum nomina propter confusionem conſuimus ſilentio reprimenda. Eodem anno Conradus Alemannus imperator, & Ferricus dux Saxonie nepos ſuus qui poſtea fuit imperator, audio infortunio terræ ſanctæ, cruces ſimiliter aſſumpſerunt, multique Alemanni & Saxones nobiles & potentes. Meritis ſimiliter crucem aſſumpſit comes Morienne avunculus Ludovici regis Franciæ, multique cum eo principes & barones. *Eadem omnino habet hiſtoria⁴ Ludovici ejuſdem regis ab auctore item anonymo conſcripta, quamquam aliis verbis.*

**** Sicut etiam addere quæ de eo in Mauriniacenſi chronico narrantur.* Audiens, inquit, rex noſter, ut erarpiſſimus, miſericordiæ tranſmarinorum condidit: & ut concepta inde pietas fractum aliquem afferret, celliſores regni ſui in paſcha apud Vizeliacum, ut exigebat neceſſitas, convocavit. Omneſque pio modulo alloquens, ſolitamque Francorum probitatem commemorans: Magnum, inquit, decus nobis emerget, ſi exprobrare cæperit Philſtæus familie David: ſi poſſiderere cæperit gens dæmoniaca, quæ gens cultui Divino dedita rempore longo obtinuit: ſi canes mortui vividam probitatem deluſerit, maximeque Francorum, quorum virtus etiam inter vincula libera fuit: quæ in quantalibet neceſſitate arctata, contumeliam etiam illatam pati non potuit; quæ amicis in tempore oportuno adiutorium promptè lit, inimicos etiã poſt mortem perſequi non ceſſavit. Non inſoleſcat igitur ipſa virtus, ſed amicos Dei & noſtros, tranſmarinos ſcilicet Chriſtianos, ſubventu virtuſo telever: inimicos autem viles, nec etiam hominum nomine dignos gravi perſecutione deturbet. Eamus viri virtutis, reſiſtamus idolorum cultoribus, proſiſcicatur ad loca, quæ Dei hominis pedibus calcata olim fuiſſe congnoviſimus, in quibus etiam paſſus eſt, quæ ejuſ præſentia & corporali viſitatione digna fuerunt. Exurgat autem Deus nobiſcum, & diſſipabuntur inimici ejuſ, & fugient qui odetunt eum a facie noſtra. Confundentur, inquam, & convertentur retroſum omnes qui oderunt Sion: ſi viriliter egerit probitas noſtra, & a Deo non receſſerit, confidentia noſtra. Magnam jam ſcitote ſuper hoc mihi devotionem incumbere. Vnde & vos obnixè deprecot, ut meam ſtudeatis voluntatem veſtro comitatu & auxilio roborare. Multis igitur eorum qui convenerant corde tenus infixus eſt fermo regis. Quapropter aſſumptis cum ipſo rege crucibus, Hieruſalem poſt tempus modicum retenderunt. Famioſiores autem inter omnes qui cum rege huius itineris anguſtiam ſubierunt, fuerunt hi. Alamanorum imperator Henricus, Robertus frater regis, Meldeniſis comes Henricus, comes Flandriæ Gaufridus, Alvinus episcopus Atrebateniſis, Giraudus episcopus Lingonenſis, Gancherius de Monte-Gaii, comes de VVarena, Rainaldus Tornodoreniſis, Manafſes de Bullis, Evrardus de Breterolio.

Eadem quamquam multo contractius referuntur ab Ottone Friſingenſi lib. 1. c. 36. de geſtis Friderici, Aymoini continuatore, chronico Turonenſi noſtro MS.

**** Odo de Diogilo lib. 1. de Ludovici VII. regis*

A profectio in Orientem, ſtatim poſt ea quæ de Bituricensi conventu paulo ante ex ipſa retuli, hæc habet: Lætanter ſuſcepti ſunt (nunc regis ad Eugenium papam) lætanteſque remiſſi, referentes omni favo literas dulciores, regi obedientiam, armis & veſtibus modum imponentes: jugum Chriſti ſuave ſuſcipientibus, peccatorum omnium remiſſionem, parvuliſque eorum & uxoribus patrocinium promittentes: & quædam alia, quæ ſummi pontificis ſanctæ curæ & prudenti viſa ſunt utilia, continentes. Optabar ipſe tam ſancto operi manum primam præſens imponere: ſed tyrannide Romanorum præpeditus, non potuit: ſancto vero Clavallenti abbati Bernardo curam iſtam delegavit. Tandem dies aſſuit regi optatus. Abbas etiam apoſtolica autoritate & propria ſanctitate munitus, & convocatorum maxima multitudo, loco & termino pariter aſſerunt. Suſcepit ergo rex, a ſummo pontifice ſibi miſſum crucis inſigne, & proceſſet multi cum eo. Et quoniam in caſtro locus non erat, qui tantam multitudinem capere poſſet: extra in campo fixa eſt abbati lignea machina, ut de eminenti circumſtantibus loqueretur. Hanc aſcendit cum rege cruce ornato. Cumque cæleſte organum more ſuo Divini verbi rorem fuſiſſet, cæperunt undique conclamando, cruces, cruces expetere. Et cum earum faſcem præparatum feminaiſſet potius, quam dediſſet: coactus eſt veſtes ſuas in cruces ſcindere & ſeminare. In hoc laboravit quamdiu fuit in villa. Superſedeo ſcribere miracula, quæ tum ibi acciderunt, quibus viſum eſt in domino placuiſſe. ne, ſi pauca ſcripſero, non credantur plura fuiſſe: vel ſi multa, materiam videar omiſſiſſe. Tandem edito quod poſt annum progredierentur, omnes ad ſua cum gaudio repedarunt. *Haſſenus Odo de Diogilo.*

G. C. Anno M C X L V. concilium hoc a Bino tributum eſt: & annus quidem iſte adhuc agebatur in Gallia, cuius hiſtorias & chronica ſecutus eſt: Romanus vero annus M C X L V I. labebatur jam inde a Kal. Janu. Vtriuſque anni diſcrimen Binius non animadvertit.

CONCILIUM CARNOTENSE, ANNO
pro expeditione in terram ſanctam ſuſcipienda
indictum anno Domini M C X L V I. ſub
Eugenio papa III. CHRISTI
1146.

De tempore indiſti concilii & rebuſ in eo geſtiſ
ex diverſis epistolis ſancti Bernardi, cardinalis
Baronius tomo 12. annaliſum, anno M C X L V I. iſta ſcribit
quæ ſequuntur:

Interea autem in Galliis fervet opus parandæ expeditionis in terram ſanctam: cuius cauſa promovendæ ſtatuit certa dies, certuſque locus concilii celebrandi. Dies indictur, tertia Dominica poſt Paſcha; & locus deputatur, Carnotum civitas. De his enim ita ſanctus Bernardus in epistola ad Petrum abbatem Cluniacenſem: Episcopi Franciæ una cum domino rege & principibus, tertia Dominica poſt paſcha, apud Carnotum venturi ſunt, & de verbo hoc tractaturi: ubi utinam mereamur habere præſentiam veſtram. Quia enim magnis omnino magnorum virorum conſiliis hoc verbum conſtat egere: gratum proſecto obſequium præſtabitis Deo, ſi negotium ejuſ a vobis non duxeritis alienum, &c. Multis quidem eum invitavit: ſed indiſtū jam ab ipſo omniū Priorum Cluniacenſium capitulum, ne ire poſſet eum detinuit, ut ejuſ litteræ ad ſanctum Bernardum reddite docent, in quibus hæc inter alia: Quem enim Chriſtianum, in Chriſto ſuo aliquam ſpem habentem, fama tam lamentabilis

ANNO
CHRISTI
1146.

ANNO
CHRISTI
1146.

ANNO
CHRISTI
1146.

lamentabilis non moueret, qua, ut ex litteris
etiam domini abbatis sancti Dionysii comperi,
jam pene ubique divulgatum est, fratres Templi,
regem Hierosolymitanum, ipsam insuper Domi-
nicam ac saluaticem crucem, in urbe Antiochena
cum aliis multis obfessos: ac, nisi manus Domini
in brachio extento cito succurrat, omnes in breui
captivandos? Quem non moueat, ne forte terra
illa sancta a iugo impiorum; tantis patrum labo-
ribus, tanto Christicolarum sanguine ante non
multum temporis eruta, rursus impiis & blas-
phemis subdatur? Quem non moueat, si tam sa-
lubris peccatorum penitentium via, qua, ut di-
gnum est credere, innumera peregrinantium mil-
lia a quinquaginta jam annis inferis abstulit, &
caelo restituit, nequam Saracenorum obice ob-
stante, claudatur? Absit, absit, &c.

Extant de his ipse Sugerii abbatis sancti Diony-
sii tunc datae litterae ad eundem Petrum Clunia-
censem, inuitantis ipsum ad indictum ea causa concilium:
& ipse Petri ad eum ejusdem argumenti redditae litterae,
quibus & significatur idem concilium fuisse generale
ex omnium Galliarum provinciarum episcopis & archiepiscopis.
Conuenerunt igitur undique ex Gallis Carnotum archiepiscopi,
episcopi, & abbates: astitit & rex una cum principibus
regni. Quid actum ibi? Illud in primis plane mirandum,
quod obstupescit omnes audientes: dum videlicet ibi totius belli dux ipse sanctus Bernardus
omnium consensu deligitur, qui principem militiae agat,
cui milites omnes & principes ipsi subicerentur.
Hoc decretum in concilio consensu omnium. Hæc ne tu putes fabulam,
describendæ hic sunt litterae sancti Bernardi ad Eugenium papam
de his agentis, primumque studium Eugenii ex scriptis
ab eo litteris commendantis, eundemque ad ulteriora hortantis,
atque ad postremum quid actum in Carnotensi concilio enarrantis. Sic enim se habent: Non est leue verbum quod sonuit:

Bernard.
epist. 236.

triste fati & grave est. Et cui triste? immo cui non
triste? Soli illi iræ itam non sentiunt, nec tristatur
tristibus, sed lætantur & exultant in rebus pessimis.
De cætero communitis tristitia est, quia communis est causa.
Benefecistis, iustissimum zelum nostræ Gallicanæ ecclesie collaudando, & cor-
toborando autoritate litterarum uestrarum. Non est, dico vobis,
in causa tam generali & tam gravi tepide agendum,
sed ne timide quidem. Legi apud quemdam sapientem: Non est vir fortis,
cui non creuerit animus in ipsa rerum difficultate.
Ego autem dico: Fideli homini magis & inter flagella
fidendum. Intraverunt aquæ usque ad animam
Christi, tacta est pupilla oculi ejus. Exerendus est nunc
uterque gladius in passione Domini: Christo denno
patientem, ubi & altera vice passus est. Per quem autem,
nisi per vos? Petri uterque est, alter suo nutu,
alter sua manu, quoties necesse est, evaginandus.
Et quidem de quo minus videbatur, de ipso ad Petrum dictum est:
Converte gladium tuum in vaginam. Ergo suus erat
& ille, sed non sua manu utique educendus. Tempus
& opus esse existimo, ambos educi in defensionem
Orientalis ecclesie. Cujus locum teneris, zelum negligere
non debetis. Quale est hoc principatum tenere,
& ministerium declinare? Vox clamantis: Venio Hierosolymam
iterum crucifigi. Ad quam vocem etiam alii tepidi,
alii & surdi sunt, successori Petri dissimulare non licet.
Loquetur & ipse: *Esti omnes scandalizati fuerint, sed non ego.*
Nec terrebitur damnis prioris exercitus, quibus magis
refarciendis operam dabit.

1q. 19.

Matth. 26.

A Numquid ideo non debet facere homo quod debet,
quia Deus facit quod vult.

Ego vero pro tantis malis, tanquam Christianus & fidelis,
meliora sperabo, & omne christianum aestimabo,
quod in variis tentationibus incidimus. Reuera panem
doloris comedimus, & potati sumus vino compunctionis.
Quid diffidis, amice sponsi, quasi non more suo vitium
bonum servaverit usque adhuc benignus & sapiens sponsus?
Quis scit, si convertatur & ignoscat Deus, & relinquat
post se benedictionem? Et certe sic operari, sic judicare,
superna Divinitas solet: scienti loquor.
Quando autem magna bona mortalibus provenerint,
quæ non magna prævenirent mala? Nam, ut cætera
rateam, nonne illud unicum & singulare beneficium
nostræ salutis præcessit mors Salvatoris? Tu ergo,
amice sponsi, anicum te in necessitate probato.
Si triplici illo amore, de quo tuus interrogatus est
prædecessor, tu quoque toto corde, tota anima,
rota virtute Christum diligis, ut oportet,
nichil reservabis, nichil dissimulabis
in tanto periculo sponsæ ejus: sed quidquid
habes virium, quidquid zeli, quidquid sollicitudinis,
quidquid autoritatis, quidquid potestatis, impendes.
Singulare periculum singularem exitum operam.
Fundamentum concutitur, & tanquam imminente
ruinæ totis est nitibus occurrentem. Er hæc propter
vos fidenter quidem, sed fideliter didici. Subdit autem
de his quæ gesta essent in conventu illo Carnotensi
his verbis: De cætero verbum illud, quod jam,
ni fallor, audistis, quomodo videlicet in Carnotensi
conventu (quoniam nam judicio satis miror) me quasi
in ducem principem militiae elegerunt: certum sit
vobis, nec consilium meum, nec voluntatis meæ fuisse
vel esse, sed nec possibilitatis meæ, quantum metior
vires meas, pervenire usque illuc. Quis sum ego
ut discipulam castrorum acies? ut egrediar ante
facies armorum? Aut quis tam remotum a professione
mea, etiam si vires suppetere, etiam si petita non
desse? Sed neque hoc meum est, vestram docere
sapientiam: notis hæc omnia. Tantum obsecro
per illam caritatem, qua mihi specialiter debitor
estis, ne me humanis voluntatibus exponatis:
sed, sicut singulariter vobis incumbit, Divinum
consilium perquiratis, & operam detis ut sicut
fuerit voluntas in caelo, sic fiat. Hucusque
ad Eugenium papam sanctus Bernardus, in spiritu
quidem ardoris eum hortando, & spiritu
humilitatis ejus consilium rogando de his quæ
essent agenda.

*** CONVENTVS STAMPENSIS,
in quo postrema Ierosolymitane professionis
capta consilia, Dominica Septuagesimæ,
ann. MCXLVII.

ITEM, qui ante laudatus, Odo de Diogilo: Rex,
inquit, Ludovicus, omnes ad Circudederunt me Stampas
vocat, ut pariter eligerent, quod pariter rolerarent.
Qui sicut fuerunt in veniendo alacres, sic utinam
essent in electione prudentes. Congregata enim loco
& termino episcoporum & nobilium multitudine,
tam gloriosa quam magna, prædictus etiam abbas
& prædicandus præsentiam suam obtulit,
& rumorem attulit, & utroque lætabundam reddidit
concionem. Nam de Alemania veniebat,
regemque & regni proceres militiae crucis
Christi adjunxerat: In his duxerunt lætam diem;
& quod superfluit, in crastinum distulerunt.
Venit dies magis læta quam prospera. Interfuerunt
congregatis

congregatis, qui Græcos dicebant, sicut latione A
& experientia noverant, fraudulentos. Rex autem
& sui, qui merito nullatum gentium vires tinea-
bant, fraudes utinam tinuissent. Sed quia non est
consilium nec prudentia contra Deum, elegerunt
viam per Græciam morituræ. Sic secunda dies ter-
minata, non secunda. Tunc vini nobles, regis Ro-
gerii nuntii, confusi abeunt, dolentium habitu
domini sui satis expresse monstrantes affectum, de
dolibus prædicentes nobis quod postea fumus ex-
pert. *Et paulo post:* Postremo revolvit diem ter-
tium gratia Trinitatis: & congregati, gratia Spi-
ritus sancti invocata, quam pridie utinam simili-
ter invocassent, deinde a sancto abbate sermone
habito spiritali, de regni custodia profæquuntur. B
Rex autem more suo sub timore Dei reprimens po-
testatem, prælati ecclesiæ, & regni optimatibus
eligendi indidit libertatem. Eunt igitur ad consi-
lium, & post aliquantulum motam, cum quod erat
melius elegerent, sanctus abbas præcedens rever-
tentes, sic ait: Ecce gladius duo hic, factus est. Te,
pater Sugerii, & Nivernensem comitem monstrans.
Quod valde placuit omnibus, si soli comiti pla-
cuisset. Sed se ille Cartose devoverat, quod cito
post effectum mancipavit: & nec regis, nec omnium
diutius precibus potuit revocari. Imponitur tan-
dem tibi soli onus amborum. Inter hæc indicitur
dies in Pentecosten profecturus, & in optatis un-
decanque Mettis, glorioso & humili principi con-
gregandis. *Narrat deinde advenisse Eugenium pa-
pam III. Pascha in ecclesia S. Dionysii celebrasse, regi
vexillum, peram, & benedictionem dedisse. Adde lib.
II. socios in regni cura Sugerio datos esse, Remensem
archiepisc. & Radulphum Veromandorum comitem.*

CONCILIVM PARIENSIS E,
contra GILBERTUM PORRETANUM PICTAV. EPISC. ANNO
DOM. MCXVII. tempore Eugenii papæ III.

CAUSAM & alia concilii, personam, mores &
dogmata Porretani describens Otto Frisingensis
libro I. de gestis Frederici primi cap. 50. & nonnullis
sequentibus ista refert qua sequuntur: Igitur ut ad
id, a quo digressa fuit, redeat oratio, prætaxati
archidiaconi, adscito sibi tanta autoritatis & æsti-
mationis viro abbate Bernatdo, episcopum Gili-
bertum eadem qua prædictum Petrum¹ via damna-
re attentabant. Sed nec eadem causa, nec similis
erat materia. Ille enim ab adolescentia magnorum
virotum disciplina se subjiciens, magisque illo tum
ponderi, quam suo credens ingenio, qualis primo
fuit Hilarius Pictavensis, post Bernardus Carno-
rensis, ad ultimum Anselmus & Radulphus Lau-
dunenses germani fratres, non levem ab eis, sed
gravem doctrinam hauserat, manu non subito fe-
rali subducta, a scientia haud censura morum vi-
tæque gravitate discordante: non jocis vel ludicris,
sed seris rebus mentem applicarat. Hinc erat,
ut tam gestu quam voce pondus servans, sicut in
factis, sic in dictis se ostenderet difficilem, ut nun-
quam puerilibus, vix autem etudis & exercitatis,
quæ ab eo dicebantur, paterent animis. Is itaque
primo Antifiodorum, post Parisius vocatus est.
Erant inter cætera que illi objiciebantur, de Divi-
na majestate quatuor capitula.
Quod videlicet assereret Divinam essentiam non
esse Deum.
Quod proprietates personarum non essent ipsæ
personæ.
Quod theologice personæ in nulla prædicaren-
tur propositione.
Quod Divina natura non esset incarnata. Et
Concil. general. Tom. X.

præter hæc alia minora, id est:
Quod meritum humanum attenuando, nullum
mereri diceret præter Christum.
Quod ecclesiæ sacramenta evacuando, diceret
nullum baptizari, nisi salvandum, & cætera in
hunc modum.
Itaque præsidente cum cardinalibus episcopis,
aliisque viris venerabilibus & eruditis in jam dicta
civitate Parisiis, summo pontifice Eugenio, præ-
dictus episcopus Gilibertus consistorio præsentatur,
de his capitalis responsurus. Producentur
contra eum duo magistri, Adam de Parvo ponte,
vir subtilis & Parisiensis ecclesiæ canonicus recent-
ter factus, Hugo de Campo florido, cancellarius
regis: asserentibus eis, & quasi sub sacramento pol-
licentibus, se aliqua ex his de proprio ejus ore au-
disse, non sine multorum qui aderant admiratio-
ne, viros magnos, & in ratione differendi exerci-
tatos, pro argumento juramentum asserere.

Ibidem dum hinc inde multa sibi objicerentur,
plurimumque impulsationibus ad responsonem de
re tam ineffabili cogeret, inter cætera dixisse tra-
ditur: Audacter confiteor Patrem, alio esse patrem,
alio Deum, nec tamen esse hoc & hoc. Cujus dicti
obscuritatem, tamquam verborum profanam novi-
tatem, tam impatienter magister Ioselinus Suesio-
nensis episcopus excepit, ut, juxta proverbium,
medium vitando incurreret ripam. Nondum enim
C autoritatem illam Augustini legerat, vel fortassis
lectam non intellexerat, qua de eodem Altissimo
loqui gestiens secretò, inter cætera dicit: Sicut
aliud est Deo esse, aliud subsistere; sicut aliud
Deo esse, aliud Patrem esse, vel Dominum esse.
Quod enim est, ad se dicitur: Pater autem ad Filium,
& Dominus ad servientem creaturam. Ait ergo
prædictus episcopus: Quid est quod dicitis, esse
Deum nihil est: Erat quippe quorumdam in logica
sententia, cum quis diceret, Socratem esse, nihil di-
ceret. Quos præfatus episcopus sectans, talem dicti
usum haud præmeditate ad theologiam verterat.
Quo verbo omnium pene auditorum ab illo in se
retorsit spicula. Post hoc sedato clamore, cum a
circumstantibus rogaretur episcopus Gilibertus, ut
quare in theologia personas inantum distingueret,
aperite vellet, breviter respondit: Quia omnis per-
sona est per se una. Et ita, non sine magno multo-
rum qui aderant stupore, conventus ea die solvit.
Alia rursus die in causam ductus, pulsatusque de
novitate dictionis, eo quod in profa de sancta Tri-
nitate tres personas tria singularia vocaverit, N. Ro-
tomagenensis archiepiscopus causam aggravavit, di-
cens: Deum potius debere dici unum singulare,
quam tria singularia: non tamen sine multorum
scandalo, cum Hilarius in libro de synodus dicit:
Sicut duos deos dicere profanum est, ita singularia
eodem: Nihil solitariam ex Divinis sacramentis ad
E suspensionem audientium, & ad occasionem blas-
phemantium proferamus.

Episcopus vero Pictavensis, in præfatis dictis suis
se habuisse simplicem sensum restabat, a firmans
per singularia non theologicas personas, sed ipsa-
rum excellentiam intellexisse, secundum quod an-
tonomastice Paulum solemus vocare apostolum, vel
gloriosam Dei genitricem, Virginem singularem: eo
quod nec est, nec fuit, nec erit talis virgo, quæ vi-
delicet simul sit mater & virgo. Ea rationis propor-
tionem trium personarum excellentiam se conside-
rasset, cum tria singularia diceret, assererat: cum
nec sit nec fuerit, nec futurus sit talis Pater, qui
scilicet sit Pater & Deus: atque in eundem mo-
dum talis Filius, talis Spiritus sanctus.

ANNO
CHRISTI
1147.

Hugo.

ANNO
CHRISTI
1147.

Post hoc cap. 4. subiungit: Dum ita per aliquot dies, jam sæpe dictus episcopus eorum summo pontifice de fide sua in civitate Parisiensi discerneretur: sentiens papa, utpote vir cautus & religiosus, causæ difficultatem, protelandam eam usque ad universale concilium adjudicavit. Erat enim in proxima medianæ quadragesimæ dominica apud illius Galliarum metropolim Romæ generale indicium concilium.

Quis fuerit Glibertus, quo loco, quibusque parentibus ortus, enarrat cap. 46. his verbis: Fuit illis in diebus in Aquitania Galliarum civitate Pictavis episcopus Glibertus nomine. Hic ex eadem civitate oriundus, ab adolescentia usque ad ultimam senectutem in diversis Galliarum locis philosophiæ studium colens, re & nomine magistri officium administravit, noviterque ante hos dies ad culmen pontificale in præfata civitate sublimatus fuerat: consuetus ex ingenii subtilis magnitudine, ac rationum acumine, multa præter communem hominum morem dicere. Is igitur, cum quadam vice conventum de sua diocesi clericorum magnum celebrans, sermone, quem forte gratia exhortandi habebat, quædam de fide sanctæ Trinitatis interferret: a duobus archidiaconis suis Arnaldo & Calone, tanquam contra catholicam normam ecclesiæ doctrinam instituens, ad summi pontificis Romanæque sedis examen, interposita appellatione, vocatur. Sic utrique viam capiunt, & Romanoque pontifici Eugenio ab Urbe in Gallias tendenti, Semis civitate Tusciæ occurrunt. Quibus Romanus antistes auditis, causaque viæ cognita, breviter respondit, se Gallias introire, ibique de hoc verbo, eo quod propter litteratorum virorum copiam ibidem manentium opportuniorem examinandi facultatem haberet, plenius velle cognoscere. Archidiaconi in Gallias redeunt, ac consulto Bernardo do supra memorato abbate, eum in commodum causæ suæ ad vestigium episcopum inclinant.

Hec Otto, qui plus æquo Gliberto favit, & sancto Bernardo nonnihil derogavit, iterum revocavit, & censura ecclesiæ (scilicet Radevico lib. 2. cap. 11.) mortuus subiecit. Verba Radevici ista sunt: Hunc codicem, historiæ, manibus suis offerre præcepit, eumque litteratis & religiosis vitis tradidit, ut si quid pro sententia magistri Gliberti (ut patet in prioribus) dixisse visus esset, quod quempiam posset offendere, ad ipsorum arbitrium cotrigeretur; seque catholicæ fidei assertorem, juxta sanctæ Romanæ immo & universales ecclesiæ regulam, professus esset.

ANNO
CHRISTI
1148.

CONCILIVM REMENSE,
Remis in basilica sanctæ Mariæ ab Eugenio papa III. celebratum, media quadragesimæ, xi. Kal. April. ubi damnatæ assertiones Gliberti Porretani Pictavensis episcopi, & alia quædam tractata.

ASSERTIORES GILIBERTI PORRETANI
Pictavensis episcopi.

QUOD Divina natura, quæ Divinitas dicitur, Deus non sit, sed forma qua Deus est, quem admodum humanitas homo non est, sed forma qua est homo.

Quod cum Pater & Filius & Spiritus sanctus unum esse dicuntur, non nisi una Divinitate esse intelligantur, nec converti possit, ut unus Deus, vel una substantia, vel unum aliquid, Pater & Filius & Spiritus sanctus esse dicatur.

A Quod tres personæ tribus unitatibus sint tria, & distinctæ proprietatibus tribus, quæ non sunt ipsæ personæ, sed sunt tres æternæ, & ab invicem a Divina substantia in numero differentes.

Quod Divina natura non sit incarnata.

FIDEI SYMBOLVM CONTRA
præcedentes errores Gliberti.

Anno Domini millesimo centesimo quadragesimo octavo symbolum istud sub Eugenio tertio papa in Remensi concilio statutum est a patribus provinciarum.

B Credimus & confitemur simplicem naturam Divinitatis esse Deum, nec aliquo sensu catholice posse negari quin Divinitas, sit Deus, & Deus, Divinitas. Sicubi vero dicitur: Domini sapientia sapientem, magnitudine magnum, Divinitate Deum esse, & alia hujusmodi: credimus non nisi ea sapientia, quæ est ipse Deus, sapientem esse; non nisi ea magnitudine, quæ est ipse Deus, magnum esse; non nisi ea æternitate, quæ est ipse Deus, æternum esse; non nisi ea unitate unum, quæ est ipse; non nisi ea Divinitate Deum, quæ est ipse: id est, seipso sapientem, magnum, æternum, unum Deum.

Cum de tribus personis loquimur, Patre & Filio & Spiritu sancto, ipsas unum Deum, unam Divinitatem substantiam esse fateamur. Et converso cum de uno Deo, una Divina substantia loquimur: ipsum unum Deum unam Divinam substantiam esse tres personas confitemur.

C Credimus & confitemur solum Deum Patrem & Filium & Spiritum sanctum æternum esse, nec aliquid quas omnino res, sive relationes, sive proprietates, sive singularitates vel unitates dicantur, vel alia hujusmodi, ad esse Deo, quæ sint ab æterno, & non sint Deus.

Credimus & confitemur, ipsam Divinitatem, sive substantiam Divinam, sive naturam Divinam dicam, incarnatam esse, sed in Filio.

D *TITVLI CANONVM CONCILII**
REMENSIS.

1. *Ne quis ab episcopis suis excommunicatos recipere presumat.*
2. *De vestitu & tonsura clericorum: item de clericis in hoc inobedientibus & episcopis negligentibus.*
3. *De clericis uxoratis aut concubinariis.*
4. *Ut sanctimoniales assidue in clauistro permaneant.*
5. *Ne laici ecclesiæ negotia disponere aut terminare presumant.*
6. *De advocatis & subdiaconis exactoribus.*
7. *Ut ecclesiastica persone, & quacunque regulariter vivere proposuerunt, matrimonium non contrahant.*
8. *Ne laici decimas possideant.*
9. *Ne in archidiaconum vel decanum aliquis, nisi diaconus vel presbyter ordinetur.*
10. *Ut unaquæque ecclesiæ proprium habeat sacerdotem, & ne quis possit eum ab eius regimine repellere.*
11. *Ut ecclesiastica & regulares, sed & seculares persone in via, in agro, & eorum animalia, omni tempore sint secuta.*
12. *Ne milites ex conducto ad nunquas vel ferias conveniant.*
13. *Ne quis in clericum vel monachum violenter manus mittat.*
14. *Ut ad ecclesias vel cimiteria confugientes, sint securi.*

15. De incendiariis.
16. Ne pro chrismate & sacro oleo precium exigatur.
17. Vt ordinationes ab hæreticis & schismaticis facte, irritæ habeantur.
18. Ne quis hæresiarchas & segraces maneat.

C A N O N E S.

- I. Ne quis ab episcopis suis excommunicatos recipere præsumat.

Qui ab episcopis suis anathematis sententia condemnantur, quoniam a communione ecclesiastica remouentur, diabolice dignoscuntur subijci potestati. Non enim est homo qui ligat, sed Christus, qui hanc ministris suis exhibuit potestatem. Ideoque a suis episcopis excommunicatos ab aliis recipi, modis omnibus prohibemus. Episcopus autem, qui sententiam promulgauerit, eam vicinis episcopis enunciet. Qui vero excommunicato, donec ab eo qui eum excommunicauerat, vel auctoritate sedis apostolicæ, absoluerit, scienter communicare præsumpserit: eadem excommunicationis sententia ipsum tenere censemus.

- II. De vestitu & tonsura clericorum: item de clericis in hoc inobedientibus & episcopis negligentibus.

Præcipimus etiam, quod tam episcopi, quam clerici, neque in superfluitate, seu inhonesta varietate colorum, aut scissura vestium, neque in tonsura, intuentium, quorum forma & exemplum esse debent, offendant aspectum, sed potius ita in suis actibus ea condemnent, ut amorem innocentiae conversatione demonstrent, sicut dignitas exigit ordinis clericalis. Quod si moniti ab episcopis suis infra XL. dies non obtemperauerint, ecclesiasticis beneficiis eorumdem pontificum auctoritate priuentur. Episcopi vero si præfixam penam irrogare neglexerint: quia inferiorum culpæ ad nullos magis referendæ sunt, quam ad desides negligentisque rectores: tamdiu ab episcopali officio abstineant, donec penam a nobis constitutum clericis sibi subiectis imponant; nec etiam, nisi præcedente congrua satisfactione, relaxent.

- III. De clericis uxoratis aut concubinariis.

Præterea quod a patribus nostris pensiori cura novimus constitutum, nos quoque præcipimus obseruari: ut qui in ordine subdiaconatus, aut supra, uxores duxerint, aut concubinas habuerint, officio atque ecclesiastico beneficio careant.

Concil. general. Tom. X.

- IV. Vt sanctimonialia assidue in claustro permanent.

Ad maiorem autem domus Dei decorem adijcimus statuimus, ut sanctimonialia & mulieres, quæ canonicæ nominantur, & irregulariter vivunt, juxta beatorum Benedicti & Augustini rationem, vitam suam in melius corrigant & emendent: superfluitatem & inhonestatem vestium recidant: & in claustro sint assidue permanentes: choro, refectorio, & dormitorio sint contentæ, & relictis præbendis, & aliis propriis, earum necessitatibus de communi provideant. Quod si usque ad proximum apostolorum festum non adimpleverint, extunc in eorum ecclesiis, donec hoc nostrum mandatum adimpleverint, Divina prohibemus officia celebrari: & si qua ipsarum mortua fuerit, Christianorum careat sepultura. Prohibemus etiam, ne in earundem collegiis aliqua quæ irregulariter victura fuerit, recipiatur.

- V. Ne laici ecclesie negotia disponere aut terminare præsumant.

Decernimus etiam, ut laici ecclesiastica terminare negotia non præsumant: & episcopi, abbates, archidiaconi, & alii ecclesiarum prælati de negotiis ecclesiasticis, vel de aliis quæ spiritalia esse noscuntur, aliquorum laicorum iudicio non disponant: nec propter eorum prohibitionem, ecclesiasticam dimittant iustitiam exercere.

Cap. De
cernimus
de iudiciis.

- VI. De advocatis & subadvocatis exactoribus.

Autoritate quoque apostolica prohibemus, ut nullus advocatus, præter jus & beneficium antiquitus constitutum, sibi aliquid accipere vel usupare præsumat. Subadvocatos vero & exactores eorum modis omnibus ab ecclesiarum infestationibus removeri præcipimus. Quod si quis contra hanc sententiam a nobis promulgatam de cætero attentare præsumpserit, Christianorum careat sepultura.

- VII. Vt ecclesiastica persona, & quæcumque regulariter vivere proposuerint, matrimonium non contrahant.

Quia veto continentia, & Deo placens munditia, in ecclesiasticis personis & sanctis ordinibus dilatanda est, sanctorum patrum, & prædecessoris nostri papæ Innocentii vestigiis inherentes statuimus, quatenus episcopi, presbyteri, subdiaconi, regulares canonici, monachi atque

27. quest. 1.
cap. 49.

A A a ij con-

ANNO
CHRISTI
1148.

ANNO
CHRISTI
1143.

conuersi professi, qui sacrum transgredientes propositum, uxores sibi copulare præsumpserint, separentur. Huiusmodi namque copulationem, quam contra ecclesiasticam rationem constat esse contractam, matrimonium non esse censemus. Qui etiam ab invicem separati, pro tantis excessibus condignam penitentiam agant. Id ipsum quoque de sandimonialibus, si, quod absit, nubere tentaverint, observari præcipimus.

VIII. *Ne laici decimas possideant.*

Divinarum legum manifesta est disciplina, & sanctorum partum decreta sanxerunt, uti decimas ecclesiarum, quas in usus pietatis concessas canonum demonstrat autoritas, laici non debeant possidere. Nos quoque, ne id fiat, modis omnibus prohibemus: quia sive ab episcopis, sive a regibus, vel quibuscumque personis accepterint, nisi ecclesie reddiderint, sacrilegii erimen committunt, & periculum eterne damnationis incurrunt.

IX. *Ne in archidiaconum vel decanum aliquis, nisi diaconus vel presbyter, ordinetur.*

Dist. 7. c. 3.

Illud etiam duximus annectendum, ut nullus in archidiaconum, nisi diaconus vel presbyter, ordinetur. Archidiaconi vero, decani, vel præpositi, qui infra ordines prænominatos existunt, si inobedientes ordinari contempserint, suscepto honore priventur. Prohibemus etiam, ne adolescentibus, vel infra sacros ordines constitutis, sed qui prudentia & merito vitæ clarescunt, prædicti concedantur honores.

X. *Vt unaquaque ecclesia proprium habeat sacerdotem, & ne quis possit eum ab eius regimine repellere.*l. q. 2. c. 5.
& ult.

Præcipimus etiam, ne presbyteris conductitiis ecclesie committantur: & unaquæque ecclesia, cui facultas suppetit, proprium habeat sacerdotem: nec ab eius regimine, alicuius, nisi episcopi, in cuius parochia fuerit, vel archidiaconi, canonico iudicio depellatur. Cui de bonis ecclesie tantum beneficii præbeat, unde convenienter valeat sustentari.

XI. *Vt ecclesiastica & regulares, sed & seculares persone in via, in agro, & eorum animalia, omni tempore sint secura.*Cap. 2. de
trenga &
paco.

Præcipimus quoque, ut presbyteri, clerici, monachi, conuersi, peregrini, mercatores, rustici, euntes & redeuntes, & in

Temerariam quoque militum audaciam, qui ad detestabiles nundinas vel ferias ex condito solent ad ostensionem suatum virium convenire, unde mortes corporum & animarum sæpius provenerunt, omnino fieri interdiciamus. Quod si quis ibidem casus vel mortuus fuerit, penitentia ei & viaticum non negetur: ecclesiastica tamen careat sepultura.

XIII. *Ne quis in clericum vel monachum violenter manus mittat.*

Nihilo minus præsentis scripti serie, statuta prædecessoris nostri felicitis memorie papæ Innocentii confirmantes: decernimus, ut si quis suadente diabolo tanti sacrilegii reatum incurrerit, quod in clericum, vel monachum violentas manus mittat, anathemati subiaceat; & nullus episcoporum illum præsumat absolvere, nisi moris urgente periculo, donec apostolico conspectui præsentetur, & eius mandatum suscipiat.

XIV. *Vt ad ecclesias vel cæmeteria confugientes sint securi.*

Hæc etiam consona sanctorum patrum definitione sancimus, ut in eos qui ad ecclesiam, vel cæmeterium confugerint, nullus manus mittere audeat. Quod qui fecerit, anathema sit.

XV. *De incendiariis.*

Innovamus etiam, ut si quis malo studio, sive pro odio, sive pro vindicta, ignem apposuerit, vel apponi fecerit, aut appositoribus consilium vel auxilium scienter tribuerit, excommunicetur. Et si mortuus fuerit incendiarius, Christianorum careat sepultura. Nec absolvatur, nisi prius damno, cui intulit, secundum facultatem suam resarcito, iuret se ulterius ignem non appositurum. Penitentia ei detur, ut in Hierosolymis aut in Hispania in servitio Dei per annum permaneat. Si quis vero archiepiscopus, vel episcopus hoc relaxaverit, damnum restituat: & per annum ab officio pontificali abstineat. Sane regibus & principibus facultatem faciendæ iustitiæ non negamus.

XVI. *Ne pro chrismate & sacro oleo pretium exigatur.*

Præcipimus etiam, ut pro chrismatibus, & olei sacri, & sepulturae acceptione nullum pretium exigatur.

XVIII. *Ut ordinationes ab hæreticis & schismaticis factæ irritæ habeantur.*

Illud etiam, quod a prædecessore nostro papa Innocentio statutum est, innovantes, ordinationes factas a filio Petri Leonis, & aliis schismaticis & hæreticis, evacuamus, & irritas esse censuimus.

XVIII. *Ne quis hæresarchas & sequaces manuteneat.*

Quia etiam apostolica sedes quod rectum est consuevit attenta consideratione defendere, & quod devium invenitur esse devitare: præsentis decreti autoritate præcipimus, ut nullus omnino hominum hæresarchas & eorum sequaces, qui in partibus Guasconiarum, aut Provinciarum, vel alibi commorantur, manuteneat vel defendat: nec aliquis eis in terra sua receptaculum præbeat. Si quis autem vel eos de cætero retineat, vel ad alias partes proficiscentes, eorum errori consentiens, recipere forte præsumpserit, quo iratus Deus animas percuciat, anathemate feriatur, & in terris eorum, donec condigne satisficiant, Divina celebrari officia interdiciamus.

ACTA CONCILII

EX VARIIS AVTORIBVS COLLECTA

A SEVERINO BINIO.

In Biniana editione notæ vocantur.

Quis fuerit ille hæreticus, quo tempore, loco ac modo condemnatus a concilio, Otto Frisingensis in *Friderico lib. 1. cap. 54. describit his verbis*: Erat in proxima medianæ quadragesimæ Dominica apud illius Galliarum metropolim Remis generale indictum concilium: tam ex eo quod prætaxatus papa perfectionem populi sui declinando in Gallias morabatur; quam ob hoc quod quidam pene laicus, hæretici honorem in vacuis populorum affectans, examini ecclesiarum reservandis in vinculis tenebatur. Iste in angulis Galliarum, id est, circa Britanniam & Guasconiam, eo quod remotis sibi a corde Franciarum populis, simplicitas, vel potius (ur ita dixerim) stulticitas, cui facile error obrepere solet, abundat: verbum prædicationis assumpserat, Eumque, tamquam Dei filium, se nominans, multam post se rudis populi traxit multitudinem, dicens quod ipse esset per quem omnis oratio concluditur, cum dicimus. Per eundem, &c.

Idem cap. 55. Igitur volente tempore, cum eadem medianæ quadragesima adveniret, dumque a Concil. general. Tom. X.

A Turcis populi dispersi Ierusalem tendentes per altum navigaremus æquor: in basilica Dei genitricis semperque virginis Mariæ, Remis, præfidente summo pontifice Eugenio, sedit concilium. Productus fuit ibi, ut fingere liceat, cum scriptulis suis prædictus Eon vir rusticus, & illiteratus, nec hæretici nomine dignus: ac pro contumacia fatuitate, vel farua contumacia sua puniendus, Sugerio abbati sancti Dionysii, qui regni negotia ob absentiam regis in occidentali Francia, juxta illius cænobii prærogativam, administrabat, commissus, ab eoque archiepiscopatus custodiæ mancipatus, vitam in brevi finivit. Venerunt ad prædictum concilium cum bulla aurea nuncii junioris Romanorum regis Henrici, tam de sublimatione sua ad imperium Romano pontifici significantes, quam de tribus Poloniarum, qui ejecto quarto & seniore ducatu intra se diviserant, ac de episcopis illius provinciarum, qui super hoc patri ipsorum juramentum præstiterant, querimoniam facientes. Famae quoque malum, omnibus motabilibus velocius, juxta illud:

Fama malum, quo non aliud velocius ullum,

Mobilitate viget, viresque acquirit eundo:

immensitatem soli ex naturæ suæ celeritate transvolans, de expeditionis nostræ eventu certa promens indicia, in auribus ore omnium ibi versabatur.

Robertus in appendice ad Sigebertum asserit anno quadregesimo octavo post millesimum & centesimum contigisse a papa Eugenio Remis xi. Kalendas Aprilis concilium celebrari: In quo, inquit, hæreticus quidam de Britannia adductus damnatur, qui se prophetam, vel magnum quemlibet, & nomine suo alludens (Eon enim dicebatur) eum qui venturus est judicare vivos & mortuos, & sæculum per ignem, se esse dicebat, & de suis quosdam quidem angelos, alios autem apostolos faciebat, & propriis angelorum seu apostolorum nominibus appellabat: quo plane signo & ipsum ex Manichæorum officina proditisse, possumus intelligere ex iis quæ dicta sunt suo loco de Manichæis. Qui in concilio damnatus, sub custodia Remensis archiepiscopi non multo post defunctus, vita pariter caruit & memoria. Hæc Robertus.

Autor hujus sæculi VII. Wilhelmus Neubrigensis res ab eodem perditissimo homine gestas ad Remense concilium perductas sic refert: Circa idem tempus Eugenius papa Romanus ad sedis apostolicæ regimen ex vitæ regularis distractione assumptus, ecclesiasticæ studio disciplinæ in Gallias veniens, generale concilium instituit Remis. In quo dum sederet cum omni frequentia episcoporum, atque nobilitatum, oblatum est ei quidam vir pestifer, qui spiritu plenus diabolico, præstigiæ astutia ram multos seduxerat, ut fretus sequentium numero, per diversa loca formidabilis oberatet, ecclesiis maxime monasteriisque infestus. Diu itaque multum debacchatus, tandem a Remensi archiepiscopo captus est, sapientia vincente malitiam, & sancto concilio exhibitus. Eudo is dicebatur, natione Briro, agnomen habens de Stella, homo illiteratus & idiota, ludificatione dæmonum ita dementatus, ut cum sermone Gallico, Eon diceretur; ad suam personam pertinere crederet quod in ecclesiasticis exorcismis dicitur, scilicet, *Per eum qui venturus est judicare vivos & mortuos, & sæculum per ignem*. Ita plane fatuus, ut Eon, & cum, nesciret distinguere, sed supra modum stupenda cæcitate crederet se esse dominatorem & judicem vivorum & mortuorum: eratque per diabolicas

A A a iij præstigiæ

ANNO
CHRISTI
1148.

tam potens ad capiendas simplicium animas, ut tamquam ex muscis araneorum opere irretitis, feductam sibi multitudinem aggregaret, quæ tota illum tamquam dominum dominorum individue sequeretur. Et interdum quidem mira velocitate per diversas provincias ferebatur, interdum vero morabatur cum suis omnibus in locis desertis & inuis, moxque instigante diabolo erumpebat improvisus, ecclesiarum maxime ac monasteriorum infestator.

Accedebant ad eum plerumque noti ejus & propinqui (erat enim non infimigenis) sive ut eum familiari ausu corripere, sive ut quomodo se circa eum res haberet cautius explorarent. Videbatur autem esse circa eum ingens gloria, apparatus, fastusque regius; & qui cum eo erant, solitudinis, laborisque expertes, preciose indui, splendide epulari, & in summa lætitia agere videbantur: in tantum ut plerique, qui ad corripendum eum veniant, conspectu ejus non vera sed phantastica gloria corrumpentur. Fiebant enim, sed phantastice, per dæmones, a quibus scilicet misera illa multitudo, non veris & solidis, sed æriis potius cibis in locis desertis alebatur. Nam sicut postmodum per quosdam audivimus, qui in ejus fuerant comitatu, eoque sublato, tamquam agentes pœnitentiam, per orbem vagabantur, in promptu ejus erant, quotiescumque volebat, panes, carnes, pisces, & quique cibi lautiores.

Verum quod iidem cibi non solidi, sed ærii fuerint, ministrantibus invisibiliter spiritibus æris hujus, ad capiendas magis quam pascendas animas, hinc elucet: quod quantumcumque ex cibis illis repletionem modico ructu exinanitam tanta mox sequebatur esuries, ut eisdem cibis illico repetere cogentur. Quicumque forte ad eos accedens, ex cibis eorum vel modicum gustasset, ex participatione mentis dæmoniorum mente mutata, spurcissimæ multitudini continuo adharebat. Et quicumque ab eis aliquid in qualibet specie accepisset, periculi expers non erat.

Denique fertur quendam militem propinquum illius pestiferi accessisse ad eum, & simpliciter monuisse, ut abjurata nefanda secta illa per communionem Christianæ gratiæ proprio generi redderetur. Ille hominem astute suspendens, ostendit ei in multiplici specie phantasticarum opum amplitudinem, ut blandiente visarum rerum illecebra caperetur. Propinquus, inquit, noster es, fume de nostro quod & quantum vis. Verum homo prudens, cum verba correptionis in ventum fudisset, exiit ut abiret. Amiger vero ejus conspectum miræ pulcritudinis accipitrem in propriam perniciem concupivit. Quo petito & accepto, dominum suum jam abeuntem cum lætitia sequebatur. Cui ille: Abiice cito quod portas, non enim est avis, ut videtur, sed dæmon sic transformatus: cuius verbi veritas post modicum claruit. Cum enim insipiens nollet audire monentem, primo conquectus quod accipiter ille unguibus sibi pugnum fortius stringeret: mox ab eodem per manum in aerem sublevatus, deinceps non comparuit.

Sane cum pestifer ille ita debaccharetur, ut dictum est sapius: a principibus ad vestigandum & persequendum cum exercitus frustra mittebatur: quæ sitis enim non inveniebatur. Tandem vero fraudatus ope dæmonum, cum non amplius per illum debacchari sineretur: non enim nisi superioribus potestatibus iusto Dei iudicio relaxantur: levi negotio a Remensi archiepiscopo comprehensus est, & populus quidem stolidus, qui cum seque-

Abatur, dilapsus est. Porro discipuli, qui ei arctius adharebant, ejusque cooperatores extiterant, cum ipso capti sunt.

Cum ergo staret in conspectu concilii, interrogatus a summo pontifice quisnam esset, respondit: Ego sum ille qui venturus est judicare vivos & mortuos, & sæculum per ignem. Habebat autem in manu sua baculum inusitate formæ, in superiori scilicet bifurcum. Interrogatus quid sibi veller baculus ille: Res, inquit, grandis mysterium est. Quamdiu enim, sicut nunc videtis, duobus cælum capitibus suscipit: duas orbis partes Deus possidet, tertiam mihi partem cedens. Porro si eadem duo superiora capita baculi submittam usque ad terram, & inferiorem ejus partem, quæ simplex est, erigam, ut cælum suscipiat: duas mundi partibus mihi retentis, tertiam tantummodo partem Deo relinquam. Ad hæc risit universa synodus, derisitque hominem tam profunde datum in reprobum sensum, Iustus autem ei decreto concilii, ne pestis iterum serperet, diligenter custodiri, tempore exiguo supervixit.

Discipuli vero ejus, quos magnis insignierat nominibus, alium scilicet vocans Sapientiam, alium Iudicium, & in hunc modum cæteros: cum sanam doctrinam nulla ratione recipientem, potius obstinatissime de falsis gloriarentur vocabulis; intantum, ut ille qui Iudicium dicebatur, suis detentoribus ulticem infelici fiducia comminaretur sententiam: cœriæ prius, & postea ignibus traditi, ardere potius, quam ad vitam corrigi maluerunt. Audivi a quodam venerabili viro, qui interfuit dum hæc agerentur, quod audivit illum, qui Iudicium dicebatur, cum ad supplicium duceretur, crebro dicentem: Terra findere: tamquam ad ortus ejus imperium terra aperienda esset, & devoratura sicut Dathan & Abiron hostes ejus. Tanta vis semel infixi cordibus erroris fuit. *Haec dicitur Nembrogenzsis.*

Inter alia autem, perlatas ad synodum regum causas esse sic idem narrat: Veniunt ad prædictum concilium cum bulla aurea nuncii junioris Romanorum regis Henrici, tam de sublimatione sua ad imperium Romano pontifici significantes, quam de tribus fratribus ducatus Poloniæ, qui ejecto quarto & seniore ducatum intra se dividerant, ac de episcopis illius provinciæ, qui super hoc patri ipsorum juramentum præstiterant, querimoniam facientes. Sed quid de his in concilio fuerit definitum, dicere prætermittit.

**** Addenda hæc videntur ex Anselmo Gemblacensi: In hac synodo additus est supra dictus hæreticus Eunus, & præsentatus papæ a quodam catholico Britannicæ episcopo. Hic igitur in audientia omnium defua perverfa hæresi discussus & convictus, vitam quidem & membra, episcopo qui eum adduxerat expostulante, retinuit: sed tamen præcepto papæ in custodia relegatus, & ibi post non multum temporis mortuus est. In hac synodo, archiepiscopi, episcopi, & abbates, usque ad mille centum resedisse dicuntur.*

**** Illos autem episcopos ne sola ex Gallia eo profectos arbitrare. Nam & Hispanos interfuisse intelligimus ex ejusdem Pontificis epistolis ad Alfonso Hispaniæ regem, & Bernardum Tarracensem, superius descriptis.*

Insuper autem statuti in eadem synodo complures canones spectantes ad disciplinam ecclesiasticam in usum pristinum revocandam. Sanctus Bernardus, qui ex illis aliquot recitat in libris de consideratione ad Eugenium, quarto anno a tempore isto

isto conuenitur apud ipsū pontificē, non seruari que in A
proximo precedenti Remensi cōcilio can. 2. & 9. statuta
fuisse. Hi Canones numero sunt decem & septem: S
untque prius constituti; quam de causa Gilberti
quidquam ageretur. Accepti sunt ex duobus exempla-
ribus, uno Vaticano, altero Gallicano codice manu-
scripto: quorum hoc missum est Romam ad Gregori-
um XIII. a Iacobo Amiato episcopo Antifiodorensi. Va-
rietates lectionum posite sunt in margine. Post Cano-
nes sancitos actum est de erroribus Gilberti, prout
sequitur.

Que vero in causa Gilberti Porretani post hac
gesta fuerint, idem Otio Frisingensi cap. 56. sequente,
his verbis describit: Itaque finita synodo, saluific-
risque ad innovationem seu cofirmationem anti-
quorum ibidem promulgatis decretorum capituli-
bus, prudentiores & viciniores ad causam episcopi
Gilberti terminandam reservantur. Decursa media-
na quadragesima hebdomada, sacroque domini-
cæ passionis tempore inchoante, episcopus Picta-
vinnus, manente adhuc summo pontifice Remis,
rursus ad iudicium trahitur: in cubiculo, ubi urbis
episcopus cum senioribus sedit, vocatur: & ab eo
quid de fide sanctæ Trinitatis sentiat, subtiliter in-
terrogatur. Ille orthodoxorum pattum, quas non in
schedulis, sed in corpore librorum integras attu-
lerat, legi faciens autoritates, eandem se quam
illi fidem tenere asserbat. Cumque huiusce-
modi sermone, seu legendi prolixitate dies de-
tineretur, tamquam tedio affectus Romanus in-
quit antistes: Multa, frater, dicis, multa, & ea
fortassis quæ a nobis non intelliguntur, legi facis: C
sed simpliciter a te cognoscere velim, anne illam
summam essentiam, qua tres personas profiteris
unum Deum, credas esse Deum. Qui diutina colla-
tione fatigatus minus præmeditate respondit: Non.
Quod dictum mox ab ejuo ore raptum notarius ex-
cepit, scribens in hunc modum: Episcopus Picta-
vinnus scripsit & dixit quod Divina essentia non est
Deus. In commentario enim super Boetium de
Trinitate, ubi autor theologia a naturalibus præ-
dicamenta discernens, inter cætera posuit, *Sub-
stantia qua Deus est*, iste apposuit, *Non qua Deus
est*, id est ut non ad substantentem, sed ad subsisten-
tiam referatur. Sicque in hæc verba conventus ea
dies dimititur. Episcopus totum quod superfuit
illis diei spatium, cum nocte sequente, amicos
suos ex cardinalibus, quos habuit non paucos,
circuit. In crastino ipso denuo coram summo pon-
tificie in causa posito recitatur scriptum: cujus ut
ab eo reddatur ratio exposcitur. Ipse se hoc non
simpliciter concessisse asserbat. Dicebat enim hoc
nomen, Deus, quandoque in designatione natu-
ræ, quandoque in designatione personæ unius
etiam poni. In designatione naturæ, ut cum dicitur,
Deus tuus unus est: personæ, ut cum dicitur,
Pater est Deus, Filius est Deus: personæ & unius
tantum de tribus, ut ibi: *Ascendit Deus in jubila-
tione*: quod de persona Filii dictum esse nemo am-
bigit. Quare & aiebat se, Divinitatem esse De-
um, in illo tantum sensu concedere, quo Deus pon-
nitur pro natura. In eo vero absolute concedere
non audent, quo pro qualibet personarum hoc no-
men, Deus, accommodatur: ne videlicet si indeter-
minate profiteretur Divinitatem esse Deum, id est,
quamlibet personarum, cogeret sine determi-
natione concedere quidquid de qualibet persona-
rum, & de essentia: sicque in hanc incidere absur-
ditatem, ut sicut personam Filii, ita Divinam essen-
tiam indeterminate incarnatam, passam confiteretur.
Ex qua absurditate facile sensus hæreticus, jux-

ta Sabellium emergeret, ut eadem res diceretur &
generans, & genita, & eadem seipsam genuisse. Quod
autem inter naturam & personam non mathematica
abstractione, sed theologia consideratione, quo-
quo modo divideret ratio, & ratione & autoritate
probare nitebatur. Ratione, ne videlicet juxta
Arium, sicut personarum, ita & pluralitatem admit-
teret essentiarum: vel secundum Sabellium, ad es-
sentia singularitatem, Christianæ fidei religio plurali-
tatem tetingeret personarum: hac Theodoretus
contra Sabellium utens autoritate: Oportet ergo
desiderantem spirituales divitias, & volentem
Christianorum dogmata vendicare, rerum non
ignorare proprietatem: ne forte aliud pro aliis in-
telligens, circa dogmata peccet. Qui enim natu-
tam & personam idem esse intelligit, aut in divi-
sionem Arii incidit, aut in confusionem Sabellii.
Et illa Hilarii: Discerne igitur, o hæretice, spiri-
tum Christi ab spiritu Dei, & excitati a mortuis
spiritum Christi, a spiritu Dei Christum a mortuis
excitantis. Et quæro nunc, in Spiritu Dei utrum
naturam aut rem naturæ significatam existimes? Non
idem est enim natura, quod naturæ res est: sicut non
idem est homo & quod hominis est, nec idem ignis,
& quod ipsius ignis est: & secundum hoc non idem
est Deus, & quod Dei est. Item quod non natura,
sed Filii persona carnem suscepisse credenda sit,
hac autoritate Toletani concilii ostendit: Solum
Verbum caro factum est, & habitavit in nobis.
Et cum tota cooperata sit Trinitas formationem
suscepti hominis, quoniam inseparabilia sunt ope-
ra Trinitatis, solus tamen accepit hominem in
singularitate personæ, non unitate Divinæ naturæ:
id est, id quod est proprium Filii, non quod com-
mune Trinitati. Quam autoritatem cum determi-
nare vellet Claravallensis abbas, aliqua verba quæ
cardinalibus displicerent protulit. Episcopo Pi-
ctavino dicente: Et hoc scribatur. Ad quod ille
respondit: Scribatur stylo ferreo, ungue adamantino.
Moxque ad publicum progressus, omnes
quos poterat convocavit. Ibi cum archiepiscopis,
virisque religiosi & eruditi, contra quatuor præ-
dicta, quæ Pictavino episcopo imponebantur,
capitula suam in hunc modum, ipse cum
aliis, & alii cum ipso exposuerunt.

D Credimus simpliciter naturam Divinitatis esse
Deum: nec aliquo sensu catholico posse negari,
quin Divinitas sit Deus, & Deus Divinitas. Si ve-
ro dicitur, sapientia sapientem, magnitudine ma-
gnum, æternitate æternum, unitate unum, divi-
nitate Deum esse, & alia huiusmodi: credamus non
nisi ea sapientia quæ est ipse Deus sapientem esse,
non nisi ea magnitudine quæ est ipse Deus magnum
esse, non nisi ea æternitate quæ est ipse Deus æter-
num esse, non nisi ea unitate quæ est ipse unus
esse, non nisi ea Divinitate Deum quæ est ipse, id
est, seipso sapientem, magnum, æternum, unum
Deum.

E Dum de tribus personis, Patre & Filio & Spiri-
tu sancto loquimur, ipsas unum Deum, unam Divi-
nam substantiam fateamur esse. Et e converso,
cum de uno Deo, una Divina substantia loqui-
mur: ipsum unum Deum, unam Divinam substan-
tiam esse tres personas profiteremur.

Credimus solum Deum Patrem, & Filium, &
Spiritum sanctum, æternum esse, nec aliquas omni-
nino res, sive relationes, sive proprietates, sive
singularitates, vel unitates dicantur, & huius-
modi alia, adesse Deo, quæ sint ab æterno, &
non sint Deus.

Credimus ipsam Divinitatem (sive substantiam
Divinam

ANNO
CHRISTI
1148.

»Divinam, sive naturam Divinam dicas incarnatam, sed in Filio esse.

Quod Gallicana ecclesiæ factum tam graviter fieri cardinalium senatus accepit, ut cum magna mentis indignatione curiam intaret, ac tamquam unum corpus effecti, una omnes voce pontifici suo dicerent: Scire debes, quod a nobis, per quos tamquam per cardines universalis ecclesiæ voluitur axis, ad regimen totius ecclesiæ promotus, a privato universalis pater effectus, jam deinceps te non tuum, sed nostrum potius esse oportere: nec privatas & modernas amicitias antiquis & communibus præponere, sed omnium utilitati consulere, Romanæque curiæ culmen ex officii tui necessitudine cutare & observare debere. Sed quid fecit abbas tuus, & cum eo Gallicana ecclesiæ? Qua fronte, quo ausu ceterum contra Romanæ sedis primatum & apicem erexit? Hæc est enim sola quæ claudit & nemo aperit; aperit, & nemo claudit. Ipsa sola de fide catholica discutere habens, a nullo, etiam absens, in hoc singulari honore præjudicium pati potest. Sed ecce Galli isti, etiam faciem nostram contemnent, super capitulis quæ his diebus nobis assidentibus agitata sunt, tamquam finituræ sententiæ ultimam manum apponendo, nobis inconcussis fidem suam scribere præsumperunt. Certe si in Oriente, utpote Alexandria vel Antiochia, coram omnibus patriarchis hujusmodi tractaretur negotium, nihil firma stabilitate solidum sine nostra diffiniri valeret autoritate: quinimo, juxta antiquorum patrum instituta vel exempla, Romano servaretur examini terminandum. Quomodo ergo isti in nostra præsentia usurpare audent, quod etiam remotioribus & majoribus nobis non licet? Volumus igitur huic tam temerariæ novitati celesiter assurgas, ipsorum contumaciam punite non differas. Quos Romanus pontifex blando mitigans eloquio, abbate ad se vocato, de hoc facto, qualitateve facti solerter inquirat. Cui ille humiliter, & cum reverentia respondit, se vel dominos episcopos nihil de præfatis capitulis diffinisse: sed quia ab episcopo Pictavino audierat, ut fides sua scriberetur, idcirco, quia solus nollet, illorum autoritate ac testimonio simpliciter se quod sentiret exposposuisse. Hocque tam humili quam modesto ipsius responso prædicta cardinalium indignatio conquievit: ita tamen, ut præfatum scriptum, tamquam inconsulta curia prolatum, velut autoritatis pondere carens, pro symbolo in ecclesiæ, quod in conciliis contra hæreses congregatis fieri solet, non haberetur. Benedictus per omnia Deus, qui sic ecclesiæ suæ, sponsæ suæ, providit, ne vel summa membra a capite suo dislicerent, vel tantus religiosarum & discretarum personarum numerus Gallicanæ ecclesiæ, aliquod judicii pondus a sede Romanæ reportans, schismatis non parvi occasio esset.

Hæc pauca ex multis de illius concilii agenda dixisse sufficiat: hoc tamen apposito, quod de tribus capitulis propter præmissam tumultuationem nihil definiti potuit. Nec mirum: in quatto enim non multum ab aliis discordabat episcopus Glibertus, cum illi profiterentur naturam incarnatam, sed in Filio: iste personam Filii incarnatam, non sine sua natura. De prædicatione personarum quid diffinirent, cum ejus usum quidem, quid scilicet proprie prædicari diceret, ab aliis magistris etiam in naturalibus alienum non haberent? De proprietatibus, an personæ essent, tam ob prædictam causam, quam ob theologicas rationes, quæ hinc inde habentur, suppressum est. De primo tantum Romanus pontifex diffinivit, ne aliqua ratio in theo-

logia inter naturam & personam divideret: neve Deus Divina essentia diceretur ex sensu ablativi tantum, sed etiam nominativi. Unde adhuc a probatoribus ejusdem episcopi auditoribus tenetur, ne ratio ibi discernat in intelligendo, sed in dicendo. Episcopus vero præmissam summi pontificis sententiam reverenter accipiens, archidiaconibus suis in gratiam receptis, cum ordinis integritate, & honoris plenitudine, ad propriam diocæsim remeavit.

Vtrum autem prædictus abbas Claravallensis in hoc negotio ex humanæ infirmitatis fragilitate, tamquam homo deceptus fuerit, vel episcopus tamquam vituperatissimus, propositum a se celando ecclesiæ judicium evaserit, discutere vel judicare nostrum non est. Quod enim sancti & sapientes viri, corruptibili carne circumdati frequenter in talibus fallantur, & novis & antiquis probatur testimoniis. Nam ut de illo taceam, quod beatus Gregorius sancto David, in quem Spiritus Domini directus asseritur, ad patriam a qua a filio propulsus fuerat, revertenti, a servo Mithibofem cum xenis occurrenti surreptum inducit, exemplum: Christianis temporibus beatus Epiphanius Salamitanæ Cypti episcopus, tam eximie, ut mortuum quodque suscitaret, sanctitatis, adversus Ioannem Chrysofomum, cujus hodie in ecclesiæ viget memoria, tam acriter ab æmulis induci potuit, ut eum in propria civitate declinans, communitateque nolens, etiam populum sibi commissum, quantum in ipso fuit, contra illum concitaret. Quod in priori nostra ex Triplicita sumptum historia plenius dictum est. Hæc Octo prædicto loco.

De eiusdem Gliberti causâ fusc Baroniis hic ista: His absolutis, introducta est in concilium Gliberti episcopi Pictavenis causa, in qua idem Glibertus expertus est sanctum Bernardum vehementissimum contradicentem. Qui cum adeo perstringeret illum, ut omnino convinceret ipsum hæreticum: Eugenius papa consulens tanti episcopi famæ, id seorsum post dimissum concilium faciendum duxit. Testatur hæc Gofridus in vita ipsius sancti Bernardi, cum ait: Igitur in concilio, quod in urbe Romanæ papa venerabilis Eugenius celebravit, egit cominus adversus hunc Glibertum, ecclesiæ sanctæ suo tempore singularis athleta Bernardus: primo quidem totum, quod ille verborum cavillationibus occultare nitabatur, eliciens: deinde vero tam, suis ratiociniis, quam sanctorum testimoniis, biduana disputatione redarguens. Considerans sane, nonnullos ex his qui præsidebant, jam quidem animaduertentes blasphemiam in doctrina, adhuc tamen averrentes injuriam a personarum accensus est zelo, & domesticam sibi ecclesiam seorsum convocar Gallicanam. Communi denique consilio a patribus decem provinciarum, aliis autem episcopis & abbatibus plurimis, distante vero Dei, novis dogmatibus opponitur symbolum novum. Cui etiam subseribuntur nomina singulorum, ut eorum videlicet omnium sicut irreprehensibilis fides, sic irreprehensibilis zelus ceteris innotescat. Ita demum apostolico iudicio & autoritate universalis ecclesiæ error ille damnatur: episcopus Glibertus an eidem damnationi consentiat interrogatur. Consentiens & publice refutans quæ prius scripserat & affirmaverat, indulgentiam ipse consequitur: maxime quod ab initio cautus fuisset ea lege eandem ingredi disceptationem, ut promitteret sine ulla se obtinatione pro ecclesiæ sanctæ arbitrio correcturum libere suam opinionem. Hactenus Gofridus.

Ex quibus plane illud inducitur, eundem Gilbertū, licet hæretica senserit, hæreticum non fuisse, cum pertinacia, quæ secundum sanctum Augustinum de civitate Dei, facit, quemquam hæreticum, omnino caruerit, & hac de causa non fuerit pœna multatus privatione episcopatus, quo privandus omnino fuisset ex præscripto sacrarum legum, si convictus fuisset hæreticus, imo & hæresiarcha.

Ar quod symbolum novum, quod asserit tunc a sancto Bernardo fuisse conscriptum, atque ab episcopis subscriptum, quænam controversia ejus causa excitata fuerit, & tumultus obortus a sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus adversus Eugenium papam: ex Ottone Frisingensi, rem ipsam locupletius prosequente, supra dictum est.

Ad postremum hic reddenda est epistola Gaufredi monachi Cisterciensis, data ad cardinalem Albanensem, post plura annorum curricula rogantem eum, quem sciret inter fuisse eidem Remensî concilio, ut cuncta quæ adacta essent ab Eugenio papa in causa ejusdem Gilberti, sive Gisleberti, Pictavensis episcopi, ad ipsum scriberet. quod & præstitit, ita scribens:

EPISTOLA GAUFREDI MONACHI ad episcopum Albanensem.

De rebus gestis in causa Gilberti Porretani. *Amantissimo patri & domino A. Dei gratia Albanensi episcopo, domini papa vicario, frater Gaufredus de Claravalle minimus, id quod est.*

INNEXERAT vestra paternitas venerabilis fratri nostro, & vestro speciali filio Augustino, ut de mandato vestro mihi imponeret, vobis per epistolam diligenter notum facere, qualiter in Remensi concilio, quod dominus papa beatæ memoriæ Eugenius III. celebravit super quibusdam capitulis, in expositione Pictavenfis episcopi magistri Gisleberti cognomento Porretani, deprehensis & reprehensive, tractatum: quid, & quemadmodum tandem fuerit iudicatum. Unde vobis si tardius videor obedire, non miretur vestra serenitas: quoniam ante vigiliam festivitatis omnium sanctorum verbum aliquod parvum vel grande super hoc non audivi. Eadem die stylum & tabulas apprehedens, cæpi scribere, quid optarem vobis, si possem, celerius intimare.

Eodem igitur anno, quo prædictus pontifex Eugenius Romanæ ecclesiæ cathedram sedens, non me diocrem primo statim auditu flagitiosis intulit metum, & honestis omnibus & regione fiduciam: magnus quidam vir & bonorum memoria dignus Ataldus nomine, & cognomine, **Qui** non ridet, in ecclesia Pictavenfi sub prædicto episcopo officium archidiaconale gerebat, non illius adeptus munere, sed ab ejus prædecessore promotus. Difficile siquidem talis arbor fructum ejusmodi protulisset. Accidit autem, ut ab eodem archidiacono, satis fidei pariter & deserto, super quibusdam capitulis fidei familiariter, ut credimus, ante commonitus, nec acquiescens, in ecclesia demum palam atque ret. Appellatum denique est ad Romanam ecclesiam, & coram prænominato papa eadem quæ

stio ventilata. **Qui** in Gallias descendurus, utramque partem sibi præcepit in solennitate paschali Parisiis præsentari. Adfuit beatissimus pater noster sanctus Bernardus cum eodem papa in eadem solennitate Parisiis, cui omne negotium Christi, ubicumque eum contigisset adesse, tamquam omnino proprium, nemine super hoc ambigente, protinus incumbebat, facta est inquisitio, secundum prædictum codicem expositionis super Boetium ab eodem episcopo requisitum: ad manus se non habere respondit. Inventa est tamen apud scholares particula quedam, ubi inter cætera continebantur hæc verba: Si homo, cui diversa conferre ut sit, præbundanti unius formæ, utpote sapientiæ, dicitur

Concil. general. Tom. X.

A ipsa secundum illud, tu quantus quantus nihil nisi sapientia es: multo magis Deus, cui diversa non conferre" ut sit, dicitur esse sapientia sua, bonitas quæ, & cætera. In hunc modum producta est in medium hæc scriptura: & disputabat sanctus Bernardus adversus episcopum, dicens grave verbum & enorme videri, quo dicebatur, diversa non conferre Deo ut sit, quasi conferat unum. Illam quoque similitudinem locutionis emphaticæ procul esse a Deo: nec sicut quilibet hominem, sapientia sua dicitur; sed vere & substantive dicam esse sapientiam suam, essentiam suam, Divinitatem suam, & non quemadmodum Davus dicitur esse scelus. Negabat autem episcopus docuisse vel credidisse aliquando se, vel litteris commendasse, quod Divinitas non esset Deus, quod forma vel essentia esset in Deo, quæ non esset Deus. Et amplius aliquid faciens, discipulos suos, episcopum quemdam Eboiensem, generosum fati, Rothomagensium archiepiscopum post futurum, Rotoldum nomine, & magistrum Ivonem Carnotensem, testes produxit, quod illud dogma non tenuerit, nec crederet, invitus quam, "ut fati tunc animadvertimus, sed tuorum stimulatione compulsus. Propter verba tamen libelli sui quæ præmissimus, & quia aliud alii asserbant, injunxit ei summus pontifex, quatenus ante concilium, quod eodem anno in civitate Remorum celebrare proponebat, eumdem sibi libellum transmitteret studiose scrutandum, & paratus esset in eodem concilio ad objecta plenius respondere.

Accidit autem, ut expositionem illam sæpe dicens dominus Eugenius, ab episcopo sibi directam, venerabili cuidam abbati Præmonstratensi Godescalco de monte sancti Eligii, qui postmodum factus est Atrebatensis episcopus, traderet perscrutandam, **Q**ui diligenter, ut pote vir disertus, notavit capitula, & ex libris sanctorum catholicorum patrum auctoritates paucas manifeste contrarias scripsit in schedula: quas, ad idem concilium veniens, domino papæ cum libello Pictavenfis episcopi præsentavit. Tulerat autem de medio Dominus anno ipso columnam grandem ecclesiæ domnum Albericum Ostiensensem, cum omni reverentia memorandum, qui legatione functus in Aquitaniam, super vita patris & doctrina illius G. tanta didicerat: ut ipse sibi aliter quam oportuerat conscius, ab ejusdem Ostiensis episcopi ferventissimo zelo præ cæteris ejusdem temporis cardinalibus trepidaret. Nec desuere quicquid derent, quod si advixisset idem vir, Pictavenfis ille, quæ ausus est confiteri, præfente eo nullatenus præsumpsisset. Ventum est ad discussionem capitulorum, quæ prædictus abbas Godescalcus notaverat: sed quia ipse nimis erat elinguis, liber ille cum sanctorum testimoniis ei contrariis domino papa traditus patri nostro sancto Bernardo Clavallensi. Aderant viri magni nec mediocriter litterati Gaufredus de Oratorio, Burdigalensis ecclesiæ archiepiscopus, cujus in Pictavenfi episcopus susfraganeus erat; Milo Morinensis episcopus, religione & scientia satis insignis, Ioslenus Suffoniensis episcopus, tam sæculari quam litterali scientia præditus; Sugerius abbas sancti Dionysii, cui Francorum rex Ludovicus Hierosolymam proficiscens totius regni commiserat administrationem. Hi & alii plures, cum beato Bernardo: prædicta capitula rationibus patiter & scripturæ sacræ testimoniis arguebant: nisi quod prædictus Gaufredus minus cæteris loquebatur, de industria parcens homini, & iudicio se reservans; sicut humiliter est confessus, & penitentiam egit, audiens dominos cardinales, quorum principales fuisse reo, & evidenter etiam fuisse constat, super auditibus objectionibus sese promittere iudicatos.

Bbbb Ingre-

ANNO CHRISTI 1148. f. conferit

f. homini

f. Ebroicet-lem

quaravis

Gilberti

cor. cui Pictavenfis episc.

ANNO
CHRISTI
1148.

Ingredientibus vero nobis confessorium prima die, cum magnorum voluminum corpora per clericos Pictavenſes feciſſet afferri, & nos pauca autoritates eccleſiæ in ſola ſchedula haberemus: occaſione accepta calumniabantur fautores illius hominis, quod decurrata teſtimonia proferremus, cum ille codices integros exhiberet, ubi poſſet intelligi, quemadmodum verbis propoſitis præcedentia vel ſequentia adhererent. Prolatum tamen capitulum de ejus codice in hæc verba: Cum dicitur Deus, pertinet ad ſubſtantiam, non quæ eſt, ſed qua eſt. Quod dum alii atque alii clamantes, autorem arguerent, & adverſus eum adhuc tergiverſantem non immerito cauſarentur: ſanctus Bernardus ad epiſcopum ait: Quid neceſſe eſt circa hujusmodi verba diutius immorari: non aliunde procedit ſcandali hujus origo, niſi quod plures credere vos credunt, & docere, quod Divina eſſentia vel natura, Divinitas ejus, ſapientia, bonitas, magnitudo, non eſt Deus, ſed eſt forma, qua eſt Deus. Hoc ſi creditis, palam dicite, aut negate. Auſus eſt dicere: Forma Dei & Divinitas, qua Deus eſt, & ipſe non eſt Deus. Ecce, ait ſanctus Bernardus, tenemus quod quærebamus: ſcribatur iſta confeſſio. Præcepit ſummus pontifex, & dominus Henricus Piſanus tunc Romanæ eccleſiæ ſubdiaconus, futurus poſtea Clara-vallenſis monachus, & ex abbate ſancti Anaſtaſii ſanctorum Nerei & Achillei præbyter cardinalis, ad ejus mandatum porrexit & attulit chartam, calamum, & incauſum. Cum autem ſcriberet ipſam confeſſionem, Et vos, ait epiſcopus ad abbatem, ſcribite, quod Divinitas eſt Deus. Nec concitatus ille reſpondit: Scribatur, inquit, ſtylo ferreo in ungue adamantino, vel ſculpatur in ſilice, quod Divina eſſentia, forma, natura, deitas, bonitas, ſapientia, virtus, potentia, magnitudo, vere eſt Deus.

Diſputatum eſt deinde ſuper eodem capitulo, & eo uſque proceſſum eſt, ut diceret ſanctus: quod ſi forma illa Deus non eſt, melior Deo eſt: cum ex ea Deus habeat eſſe, ipſa autem nec ab eo habeat quidquam. Quod poſitiſſimum credidi memorandum propter eam ſpecialiter cauſam, quia diſputatione completa, eccleſiæ Remenſis armarium mox ingreſſus, plures exinde tuli codices, & in libro beati Auguſtini de Trinitate inter alia plura teſtimonia, eadem pene verba, quæ ſanctus Bernardus objecerat, reperi in hunc modum: Deus magnus eſt non niſi ea magnitudine, quæ eſt quod ipſe: alioquin illa erit major magnitudo, quam Deus. Cæterum cum de primo capitulo prima die diſputaretur, ego ſui qui objecti eidem epiſcopo, audientibus univerſis, quod verba illa quæ modo profitebatur, eodem anno Pariſiis coram domino papa, & majori parte majorum quæ aderant perſonarum, penitus abnegaret, & teſtes produxiſſet, quod talia nunquam crediderat, nunquam docuerat. At ille multum confidens, & amplius forſitan quam poſtea voluiſſet, quia negare non poterat ſe negaſſe: Quidquid tunc dixerim, modo, ait, hoc dico. Ego vero ſuſpirans graviter, quod viderem coram tantis judicibus paulo minus impune tantâ præſumi: Ergo ſicut rex, inquam, veſtrum dictum & dictum habetis.

Et factum eſt, ut diſputantibus perſonis quæ aderant, ſuper primo capitulo prædicto, occurreret ſecundum, proſtente prædicto epiſcopo quod nec unus Deus, nec unum aliquid ſit tres perſonæ, licet tres perſonæ ſint unus Deus, id eſt una Divinitate, & ſint unum, id eſt uno. Et adverſus hoc capitulum diutius eſt diſputatum, poſtquam ſug-

gerente ſancto Bernardo, & domino papa præcipiente, ipſum etiam cum priore literis eſt commendatum. Cui evidens ſatis oppoſita eſt autoritas Athanaſii in hæc verba: Superiarum virtutum carmina unum trita, & tria unum eſſe confirmant. Sequenti die codices tantos attulimus ad diſputationem, ut obſtupeſcerent fautores epiſcopi, & a nobis audirent, quia ecce ſchedulas non habemus. Faciebat epiſcopus in libris beati Hilarii, & de corpore canonum in quorundam Græcotum epiſtolis, verba minus intelligibilia, præſertim in tanta feſtinatione, & in tanta ac tali multitudine, leſſitari: nec deerant qui pro eo ſe opponerent, licet parum intelligentes. Addita ſunt eodem die capitula duo prioribus, & literis pariter commendata: quod perſonales proprietates, & æternarum rerum multitudinem copioſam epiſcopus idem veraciter eſſe ſine initio proſiteretur: quarum tamen nulla Deus eſſet, nulla a Deo.

Quartum ſuit capitulum, quod natura Divina naturam non ſuſcepit humanam, ſed perſona Filii naturam noſtram ſuſcepit, contra illud beati Gregorii: Quia venit ad nos calcata Divinitas humanitate: & beati Auguſtini in libro primo de Trinitate: Ergo quia forma Dei accepit formam ſervi, utrumque Deus, & utrumque homo. Item ejuſdem ſuper evangelio Ioannis in tractatu lxxv. Semetiipſum exinanivit, & homo &c. quæ niſi idem ipſe Chriſtus Ieſus? ſed hic jam ſunt omnia, & Verbum in forma Dei, quæ accepit formam ſervi; & anima & caro in forma ſervi, quæ accepta eſt a forma Dei. Et Leo papa: Suſcepit nos illa natura, quæ nec noſtris ſua; nec ſuis noſtra conſumeret. Ex inde propter quam diutius diſputatum eſt, ſub eo tenore diſceſſum eſt, ut dicerent domini cardinales: Quia ecce audivimus quæ propoſita ſunt, deinceps judicabimus qualiter debeant diſſini. Quod verbum eatenus movit corda multorum, ut ſequenti die apud ſanctum Bernardum convenirent archiepiſcoporum quoque & abbatum, ac magiſtrorum plurima multitudo. Et quia judicium ſibi ſoli videbantur reſervare, quos noverant ſere omnes errantis potius quam erroris fautores: providere oportere, cum capitulis illis G. epiſcopi, ſuæ & fidei ſymbolum mitti, ut ſcirent plenius unde judicaret. Scripſerunt ergo capitula totidem, quam expreſſius potuerit illius verbis, ſuam confeſſionem contrariam in omnibus & per omnia proponentes: quam de communi omnium convenientia non ſine multa deliberatione dictatam judicaturis ſacerent exhiberi. Nec tamen verebantur, ne contrariam aliqui judicaret: ſed credebant nonnullos eorum ad hoc tendere, ut ſine aliqua definitione concilium ſolveretur: propter quod eidem ſcripturæ, quam noviffimam vobis mittimus, ſubſcripta ſunt nomina ſingulorum qui aderant archiepiſcoporum, epiſcoporum, abbatum, & magiſtrorum de conſenſu & convenientia univerſoſorum.

Et electæ ſunt tres perſonæ, epiſcopi duo reverendiſſimi, Hugo Antiodoreniſis, & Milo Morienſis, & Sugerus abbas ſancti Dionyſii, qui eandem ſcripturam domino papæ & cardinalibus præſentarent, & dicerent eis: Pro veſtra reverentia ſuſtinuimus minus digno acceptione ſermones, donec tandem audivimus, quod de eis judicare velletis. Offerimus ergo & nos vobis noſtram confeſſionem: ut non de parte, ſed de partibus judicetis. Teneſis confeſſionem hominis illius ſcriptam: convenit ut teneatis & noſtram. Verum tamen ille vobis ſub hoc tenore tradidit ſuam, ut paratus eſſet corri-

Auguſt. de
Trin.f. p.
quam

f. G.

corri-

corrige, si quid vobis aliud videretur : nos humilissimi conditionem penitus excludentes, sic vobis nostram offerimus, ut noveritis quod in hoc sumus, in hoc perseverabimus, nihil penitus mutaturi. Quibus sine cunctatione dominus papa respondit, & universis qui miserant eos renuntiare precepit: quod ab eadem confessione eorum in nullo prius Romana ecclesia dissentiret, & si stare vis fuerant aliqui pro persona, sed non stabant aliquatenus pro doctrina. Inde fuit quod in insigni palatio, cui nomen est Thau, ecclesia universa conveniens, et interrogatus episcopus Pictavenfis capitulis singulis libere renuntiavit, hæc eadem verba locutus: Si vos aliter creditis, & ego; si aliter dicitis, & ego; si aliter scribitis, & ego. Ibidem dominus papa auctoritate apostolica, de assensu totius ecclesie, quæ conveherat, capitula ipsa damnavit, districtè præcipiens ne eundem librum legere vel transcribere etiam sic reprobatum quis auderet, nisi prius eum Romana ecclesia correxisset. Cumque responderet episcopus: Ego corrigam ad arbitrium vestrum: Non vobis, ait, hæc correctio committeretur.

Erant & alia, quæ in scholis suis dicebatur auditoribus suis frequenter idem episcopus tradidisse, licet nos diffimularemus. Pro multitidine tamen scholarium, qui testimonium perhibebant ab eo audivisse multoties, hæc coram omnibus scripsit & disceptæ fuerunt chartæ, quæ dicebantur ejus sententias continere. Quin igne petro ad comburendum eas, dixerunt quidam sufficere si scinderentur. Quænam fuerint illa capitula, nec rum scire curavi, nec adhuc scio. De cæteris super capitulis aliis, de quibus mandatum vestræ dignationis accepi, diligenter considerans: in libro glossarum psalterii, quas idem Gilbertus Porretanus composuit super versum, *Adorate scabellum pedum ejus*, ita scriptum inveni: Caro de terra est, & de carne Mariæ carnem accepit Christus. Hæc, sine impietate adoratut a nobis, quia nemo carnem, ejus spiritualiter mâducat, nisi prius adoret. Hucusque verba sunt Augustini. Quibus continuo addidit Gilbertus declarationem, quod est additamentum eorum: Non illa dico adoratione, quæ latria est, quæ soli creatori debetur; sed illa, quæ, dulcia dignior est. Dulcia enim adorario est, quæ etiam creaturæ exhibetur: quæ duas habet species, unam quæ hominibus indifferenter, alteram quæ soli humanitati Christi exhibetur. In libro etiam glossarum ejus in epistola sancti Pauli super illum locum: *Propter quod Deus exaltavit illum, & dedit illi nomen quod est super omne nomen*, ita est commentatus: Quibusdam videtur hoc nomen datum homini, quod nulla ratione convenit: hoc enim donum esse Filium Dei, hoc nomen esse Deum, quod non per solam appellationem, sed per naturam super omne nomen est, quod non post passionem suam, sed potius a Patre, a quo habet omnia, cum generatur, accepit. Hoc ergo non homini datum, nisi forte quis dicat, per adoptionem omne datum: sed adoptivo Deo non seditur omne genu, nec est in gloria Dei Patris: nam nato ex Deo hoc competit. Dicit tamen apostolus: *Dedit illi nomen*, &c. Quod ideo dico, quia natus accepit ut per crucem manifestaretur, quid a Patre, dum generaretur, accepit. Horum ergo capitulorum nihil ejusdem concilii tempore audieramus, nihil penitus noveramus.

Videntur autem his contraria hæc quæ sequuntur in scripturis beati Leonis papæ, quorum auctoritatem sacris canonibus confirmaram optime Concil. general., Tom. X.

novit vestra discretio. Dicit enim in sermone paschali: Non sic creatura in societatem sui creatore assumpta est, ut ille habitator, & illa esset habitaculum: sed utrunque Deus de potentia suscipientis, uterque homo de humilitate suscepti. In utraque igitur natura idem est Dei Filius, & nihil est alterius naturæ, quod non sit utriusque. Item: In nullo dividentes visibilem ab invisibili, corporeum ab incorporeo, & Verbum in Christo hominem, & Christum adoremus in Verbo. Infra: Vtrumque fideliter credite, utrumque fideliter adorare, & in unitate Verbi & carnis non sit ulla divisio. Idem in sermone de Natali: Ab illo tempore, quo Verbum caro factum est, nec Deum illum sine hoc quod homo, est, nec hominem sine hoc liceat cogitare quod Deus est, cum nihil assumpto Divinum, nihil assumpti deesset humanum. Non enim Divinis humana præjudicant, nec humana Divinis. Ipse est caro qui Verbum. Idem ad Flavianum episcopum: Sententia est Ioannis apostoli & evangelistæ: *Qui solvit Iesum, ex Deo non est, & hic est antichristus*. Quid autem est solvere Iesum, nisi humanam a Verbo separare naturam?

Augustinus in definitionibus ecclesiasticorum dogmatum: Homouision Patri & homini adoratur ab angelis, & omni creatura, sicut Pater & Spiritus sanctus; non homo propter Deum, vel Christus cum Deo, sed homo in Deo, & in homine Deus. Idem de prædestinatione sanctorum: Ille homo ut a Verbo in unitatem personæ assumptus Filius Dei unigenitus esset, unde hoc meruit: Nam & ipsum dominum gloriæ, in quantum homo factus est Dei Filius, prædestinatum didicimus in apostolo. Prædestinata ista naturæ humanæ ranta, tam celsa, & summa subiectio, ut quo attolleretur alius non haberet. Hieronymus in breviario psalmodum super, *Adorate scabellum pedum ejus*, licet quidem assumptus sit homo, & ad comparisonem Dei omnis creatura scabellum pedum ejus est: tamen hoc ipsum scabellum sociarum est Deo, & de sedili suo. Videre quam rem eandem loqui: Ego ita adoro scabellum, sicut & thronum. Ego non intello aliud sedentem, & aliud scabellum: sed totum in Christo thronus est. Quomodo sit, nescio: & tamen credo quod sit. Sufficit mihi scire quod scriptum est quod credo. Fideles dicimur, non rationales.

Contra capitulum quartum, secundum quod præscripsimus, sentit Leo papa scribens ad Flavianum episcopum ita: *Hoc inquit Apostolus sentit in vobis, &c. usque, in gloria Patris*. Assumpti, non assumpti provectio est quod dicitur: *Deus illum exaltat*. Idem scientes, quod sempiterna Fili Deitas nullo apud Patrem crevit augmento, prudenter advertite, quod nec cui dictum est, *Terra es, & in terram ibis*, eidem in Christo dicitur: *Sede a dextris meis*. Idem ad Constantinopolitanos: Dicant adversarii veritatis, quando omnipotens Pater, vel secundum quam naturam Filium, super universa provexit, vel cui substantiæ cuncta subiecit. Deitas enim Verbi par in omnibus & consubstantialis est Patri: sed minor erat provehente qui crevit. In natura hominis accepit a Patre, quod in natura Deitatis etiam ipse donavit. Item ad Leonem Augustum, & ad Palestinos: Exaltationem, qua illum exaltavit Deus, & donavit illi nomen, quod est super omne nomen, ad eam intelligimus pertinere formam, quæ diranda erat tantæ glorificationis augmento. Item: Quidquid ergo accepit, in tempore secundum hominem accepit, cui quæ non

ANNO CHRISTI 1148. Leo Serm. Pass.

Idem ser. de Nat.

Id ep. ad Flav.

Ioan. 4.

Genad. de ecclési. dogm.

Aug. de præd. fact.

Hieron. in Ps. 98.

Leo ep. ad Flav. Phil. 2.

Gen. 3.

Psal. 109. Id. ad C5. stantiniop.

Idem ad Leon. A

ANNO
CHRISTI
1148.
Hieroa.
ia ep. ad
Philip.

Idem in
Plalm. 109.
Math. 22.

Aug. cont.
Maximin.
l. 2. c. 5.

habuit, conferuntur. Forma autem serui in gloria
»Divinae potestatis erecta est, nec interest, ex qua
»Christus substantia nominetur, vel adoretur.
Hieronymus in breviario super epistolam ad Phi-
»lippenses: Si ita assumptus homo humiliari digna-
»tus est, divinitas, quae se humiliare non potest, eum
»qui humiliatus fuerat, merito exaltavit. Sed & illi
»donatum est nomen quod ante non habuit: unde
»recte locus hic secundum humanam naturam in-
telligendus est. Idem super, *Dixit Dominus Domino*
»meo: Iltum locum Salvator in evangelio exposuit,
»dicens: *Si Christus est, inquit, filius David, quo-*
»modo in spiritu vocat eum Dominum? huic Domino,
»cui praecipitur ut sedeat. Deus enim non sedet,
»cui praecipitur ut sedeat, qui homo est, qui assumptus est. Augu-
»stini contra Maximinum: *Donavit illi nomen, &c.*
»Homini donavit illi, non Deo. Ac deinde: In qua
»forma crucifixus est, ipsa exaltata est, ipsi dona-
»tum est nomen quod est super omne nomen. Ho-
mini Christo secundum carnem mortuo, resur-
»genti, ascendenti, donatur enim nomen quod est
super omne nomen. De cetero ut epistola finem de-
inceps fortiaur, si placuerit vestrae discretioni super
prioribus capitulis quatuor plenius edoceri, in
sermonibus beati Bernardi super Cantica cantico-
rum diligentior de eisdem disputatio continetur.
Optamus & oramus, ut bene semper in Domino
valeat vestra paternitas. Recommendamus vobis
fratres nostros de Fossa nova. De prosperitate ves-
tra & statu ecclesiae sanctae ceteritudinem satis vel-
lemus audire. *Pergit vero.*

Vix perfecta erat epistola haec ab eo cui tra-
dita fuerat ad scribendum: & ecce eadem hora
voluntas Domini fuit, ut mihi occurreret quod
volebam. Ab altero siquidem scate, priusquam
mihi praesens epistola redderetur, scriptura alia diu
quaesita jam penitus desperanti mihi exhibita est:
quam eisdem capitulis ante annos pene quadragin-
ta edideram cum ipso symbolo, quod domino papae
& Romanae ecclesiae ex parte decemarchiepisco-
porum, & omnium episcoporum pene qui in illa
adhuc die Remis * inventi sunt, cum abbatibus
maximis atque plurimis, & magistris scholarum, &
subscriptis nominibus singulorum, per superius
memoratas personas fuerat praesentatum. Unde satis
exultans, illam quoque scripturam adiiciens huic
epistolae, tamquam carissimo domino meo, vobis
utramque filiali devotione transmitto.

Audivi etiam, quod super damnatione Petri
Abatardi diligentia vestra desideret plenius nosse
similiter veritatem: cuius libellos pia memoriae
dominus Innocentius papa secundus, in urbe Ro-
ma, & in ecclesia beati Petri, incendio celebri con-
cremavit, apostolica auctoritate haereticum illum
denuntians. Nam & ante plures annos venerabilis
quidam cardinalis & legatus Romanae ecclesiae,
Cono nomine, regularis quondam canonicus eccle-
siae sancti Nicolai de Arvasia, theologiam ejus,
Suevione concilium celebrans, similiter concrema-
verat, ipsum Petrum praesentem arguens, & con-
victum de haeretica pravitate condemnans. Unde
vestro si placuerit desiderio, per libellum de vita
sancti Bernardi, & per ejus epistolas missas ad cu-
riam, satisfiet. Inveni tamen in Clatavalle libellum
cujusdam abbatis nigrorum monachorum, quo
errores ejusdem Petri notantur, quem & olim me
vidisse recordor: sed a multis annis, ut custo-
des librorum asserunt, studiose quaesitus prius
quaternio non potuit inveniri. Propter quod
propositi nostri est in Franciam destinare ad mona-

sterium cuius abbas extitit qui eundem librum co-
posuit: & si recuperare potero, transcribi facere
codicem totum, & mittere vobis. Credo enim
quod vestrae inquisitioni sufficere debeat, ut co-
gnoscatis, quae, quemadmodum, quare sint con-
demnata.

Haecenus Gausfredi epistola ad episcopum cardi-
nalem Albanensem.

CONCILIVM TREVIRENSE
in causa sanctae Hildegardi abbatissae in monte
S. Ruperti celebratum anno Domini MCLXVIII.
tempore Eugenii papae III.

TRITHEMIUS in chronico Hirsfangensi anno
millesimo centesimo quinquagesimo: His tem-
poribus, ait, Eugenius papa III. Treverim venit
cum octodecim cardinalibus, episcopis, & abbatibus
multis, invitatus ab Adalberto ejusdem civi-
tatis archiepiscopo, qui papam cum ceteris qui
aderant omnibus per tres menses in cibo ac potu
ex propriis sumptibus copiosissime providit. Ibi papa
Eugenius ecclesiam monasterii sancti Matthiae
apostoli de novo reparatam pridie Kalendas Fe-
bruarii dedicavit. Synodum quoque tam episco-
porum quam cardinalium & abbatum ibidem cele-
bravit, ubi Henricus archiepiscopus Moguntinus,
& sanctus abbas Claravallis Bernardus ipsi summo
pontifici mirabilia quae Deus operabatur in familia
sua Hildegarde montis sancti Ruperti confessoris
abbatissae, retulerunt. Quibus auditis papa attoni-
tus, & rem diligentius investigare volens, Vir-
dunensem episcopum Adelbertum cum aliis viris fide
dignis misit ad sanctam Hildegardem: ut cum
humilitate & mansuetudine, sine strepitu vel cu-
riositate, quid rerum esset ab ipsa sciscitarentur. Qui
cum ad monasterium, in quo debebat sancta vir-
go, devenissent, & juxta commissionem apostoli-
cam veritatem ab ipsa humiliter inquirerent: illa
simpliciter quae de se erant aperuit, & legatos cum
scriptis & libris revelatis sibi divinitus dimisit.
Quibus papa recognitis, volumina sanctae virginis
sibi transmissa coram cardinalibus, archiepiscopis,
abbatibus, & omni cleo publice recitari praecipit,
& per se lectoris officio sanctus partem non
modicam legit, per quae omnium mentes in stuporem
versae, ac voces in laudem creatoris omnium
excitatae sunt. Aderat ibi sanctus pater Bernardus,
quo mediante summus pontifex cum ceteris mon-
ebatur omnibus, ne tam insignem lucernam si-
lento regi pateretur: sed gratiam tantam, quam
Dominus suo tempore manifestasset, ipse sua au-
toritate confirmaret. Ad haec summus pontifex be-
nigno favore consentiens, devotam Christi virgi-
nem litteris saluatoris visitavit, in quibus ei licen-
tiam auctoritate apostolica proferendi & scribendi
quaecumque per Spiritum sanctum cognovisset,
gloriose concessit: eamque, ut sine timore revelata
sibi conscriberet, animavit. Cujus epistolae tenor
fuit:

*Eugenius episcopus servus servorum Dei, dilecta in
Domino filia Hildegardi praeposita in monte sancti
Ruperti, salutem & benedictionem apostolicam.*

MIRAMUR, o filia, & supra quam credi potest
miramur, quia Deus nostris temporibus
jam nova miracula ostendit, cum te Spiritu suo ita
perfudit, quod diceris multa secreta videre, intelli-
gere, & proferre. Hoc a quibusdam veridicis personis
ita esse percepimus, qui se latenuer te vidisse
&

» audiuisse. Sed quid nos dicere ad ista valemus, A
 » qui clauem scientie habentes, ita quod claudere &
 » aperire possimus, & hoc prudenter facere per stul-
 » titiam negligimus? Congratulamur autem gratia
 Dei, congratulamur & dilectioni tue: & hoc te
 admonemus, ut scias, quoniam Deus superbis res-
 sistit, humilibus vero dat gratiam. Gratiam ergo,
 que in te est, per humilitatem serua & custodi: ita
 ut ea que in spiritu proferenda senseris, prudenter
 proferas, quatenus illud a Domino audias: *Dilata
 os tuum, & ego implebo illud.* Quod nobis de loco
 illo, quem tibi in spiritu prauidisti, significasti,
 hoc permissione & benedictione nostra & episcopi
 tui fiat: ita quod ibi regulariter cum fororibus tuis
 viuas secundum regulam sancti Benedicti, sub eju-
 dem loci clausura.

Ad hæc virgo Christi summo pontifici litteras re- B
 sponsales diuinitus inspirata remisit: in quibus cum
 de arcanis que habebat in corde suo admonnit, &
 Diuinam circa hæc voluntatem & beneplacitum
 indicauit. *Hæc Tribemius.*

*Absoluto Remensi concilio, cum Eugenius papa
 Treueris morabatur, adque anno MCXLVIII,
 hæc contigisse testatur Theodorus abbas in uita sanctæ
 Hildegardis apud Surinam tomo 5. die 17. Septem-
 bris: unde Tribemius hac uerbo tenus fere descrip-
 sisse colligitur.*

CONCILIVM BALGENTIACENSE
 ob causam diuortii inter Ludovicum Francorum
 regem & Eleonoram filiam ducis Aquitanie, C
 anno MCLI. sub Eugenio papa III.

G. C. Floridi concilium inscripsit Binius: cum tamen siue
 Sugerii, siue alterius, locus quem promittit, Balgentiaci ce-
 lebratum dicat. Sic nimirum interpungendum putauit: *ante
 diem Paschæ, Floridi in castro Baugenciaci*: quasi Flori-
 dum, locus esset. Neque intellexit Dominicam palmarum
 a Gallis Pascha Floridum uocari.

De hoc episcoporum conuentu Sugerius abbas
sancti Dionysii, qui interfuit, habet ista: In-
 ter ea aliqui uenerunt ad regem, de cognatione sua
 progeniti, qui ortum & derivationem parentela
 suæ nouerant: & dixerunt, sicut & verum erat,
 quod inter se & Eleonoram uxorem suam erat con-
 sanguinitatis affinitas talis, quod inter eos de jure
 lex matrimonialis non poterat conuenire: & inde
 per iuramentum probationem legitimam offere-
 bant. Quibus rex sic respondit: Quod contra
 Deum & contra legem ecclesiæ tam nolebat habe-
 re, uolens per omnia, statuta ecclesiæ, & legem
 matrimonii inuolubiliter obseruare. Et ut istius rei
 ueritas posset ueracius indagari: die Martis ante
 festum Paschæ Floridi in castro Baugenciaci
 Hugonem archiepiscopum Rotomagensem, Sam-
 sonem archiepisc. Remensem, & quartum
 Lanfredum Burdigalensem, cum pluribus suis co-
 episcopis & baronibus Franciæ fecit solemniter con-
 uenire. Ante quorum præsentiam steterunt illi qui
 genus inter regem & reginam fe probaturos obtu-
 lerant, qui etiam eiusdem generis erant parentes
 & cognati: & per iuramentum suum dixerunt,
 quod rex & regina se cognatione contingebant, &
 quod secundum Deum & legem conjugalem de-
 bebant inter eos diuortium celebrari. Quo suffi-
 cienter probato in præsentia prælatorum, fuit in-
 ter eos per consensum partium matrimonium dis-
 solutum. *Hæc Sugerius.*

G. C. Eundem Sugerii locum describit Bellius in historia
 somnium Pictav. pag. 487. ex quo Samsonem archiepisc.
 Concil. general. Tom. X.

Remensem addidi, cum in edition: tum Pitheana, tum
 Duchesoliana duo tantum nominentur archiepiscopi, Ro-
 tomagensis, & Burdegalensis. Lacunam ergo suppleuimus,
 sed non totam. Burdigalensis enim archiepiscopus dicitur
 quartus: & tres tantum habemus. Vnus ergo deest: quod
 etiam indicat Belliana loci hujus editio, in qua hiatus inter
 Remensem & Burdegalensem est relictus. Sed huic quo-
 que vulnere aliunde mederi possumus: neque ex histo-
 ria eiusdem Ludouici VII. cuius hæc uerba: *Proinde Hugo
 Senonensis archiepiscopus conuocauit utroqueque, uidelicet re-
 gem Ludouicam, & reginam Alienoridem, ante præsentiam
 suam apud Baugenciacum. Quis conueniunt eo ex præcepto
 ipsius, die Veneris ante Dominicam de ramis Palmarum: ubi
 etiam interfuerunt, Samson Remensis, Hugo Rotomagensis,
 & cuius nomen non tenso, Burdigalensis, archiepiscopi.* Igi-
 tur præter illos tres, aderat Hugo Senonensis.

Cestum hoc esse anno MCL. multi asserunt, animum forte
 num crantes ut cum in Gallis, ubi qua dragestine tempore an-
 ni MCLII. annus adhuc MCLII. numerabatur. Alii animum af-
 signant MCLII. ut Robertus de Monte, Bernardus Guido,
 chronicon Turonense, Andegauense, Rotomagensis. Neu-
 tra pars certo. Si gestorum Ludouici VII. autor est Suge-
 rius: necesse est, rem istam que in iis refertur, anno MCLII.
 attribuere, cum ipse anno MCLII. Idibus Ianuarii obierit.
 Si uero anno MCLII. factum est hoc diuortium: oportet uel
 operis illius auctorem Sugerium non fuisse, uel non fuisse to-
 tius: sed aliquid aji manu assutum esse.

Diuortium quadragesimæ tempore decretum, post Pas-
 cha perfectum esse discimus ex chronico Richardi Hagul-
 staldensis: qui cum in quadragesima apud Baugencium habi-
 tum fuisse concilium asserat: addit, separatos esse autorita-
 te Christianitatis post clausum Pascha.

Alienoridem deinde coniugem duxit Henricus Norman-
 norum dux, & Andegavorum comes: ac per eam duo Aquita-
 norum, & comes Pictouum, que ditiores Alieoardi he-
 reditate obtulerant, per potestatem Guillelmi IX. Aquitanie ducis
 filii. Quibus Angliæ regnum postea Henricus adiunxit. Ex
 eo reges Anglorum Normanniæ & Aquitanie duces aliquan-
 diu fuerunt.

CONCILIVM HIBERNICVM
 in cœnobio Mellifontis, a Christiano episcopo
 Lismorensi, totius Hiberniæ legato celebratum:
 præsentibus episcopis, abbatibus, regibus, duci-
 bus, & maioribus natu Hiberniæ, quorum con-
 sensu IV. illic archiepiscopatus constituuntur, sub
 Eugenio III.

De hoc concilio ex autore anonymo, qui tum ui-
 xit, sic Iacobus VVareus, in uita Donati
 Lonargani episcopi Cassellensis. Lonargans noster
 autoritate pontificia, primus creatus est hujus sedis
 archiepiscopus, anno MCLII. Ad quem annum sic
 loquitur anonymus, qui tum uixit. Ioannes Paparo
 cardinalis, ab Eugenio tertio pontifice Romano
 missus, cum Christiano episcopo Lismorensi, totius
 Hiberniæ legato, in Hiberniam uenit. Idem Chri-
 stianus Mell. (siue Mellifontis monasterio) concilium
 celebravit: cui interfuerunt episcopi, abbates,
 reges, duces, & majores natu Hiberniæ: quo-
 rum consensu archiepiscopatus constituti sunt
 quatuor, Atmacanus, Dublinensis, Cassellensis,
 Toamentis. Quibus præfuerunt eo tempore, Ge-
 lasius, Gregorius, Donatus, Edanus. Ioannes car-
 dinalis benedicens clero post Pascha MCLII. ut
 mihi autor est Ioannes Hagulstaldensis, siue Hexa-
 menensis, per Scorum iter faciens, Romam reuersus
 est. Hec ille, qui in proximis superioribus notat
 tres obtinuisse sedem Cassellensem, priusquam illa
 pallio esset donata, uel usus pallii in Hibernia perce-
 buisset: uidelicet, Donaldus Buaheni, qui obiit anno
 MCLXXVI. Milerus o Dunan, qui obiit MCLXXVII.
 & Donatus o Conaing, qui anno decessit MCLXXVII.
 Ab historicis tamen Hibernicis (quos appingit in
 margine) archiepiscopi nominantur. Vide Stan-
 hutium in appendice cap. 20. ad Girald. Cambr.
 qui hoc concilium e Flattesburio refert habitum
 fuisse anno MCLII, Matth. Paris. ad MCLII.

ANNO
CHRISTI
CIRCITER
1133.

CONSTITVTIO VVILLELMI
archiepiscopi Eboracensis, de arboribus & herba
in cœmeteriis: & ut pecuniæ a defessorum here-
ditibus solutæ, in alios usus non impendantur a
successoribus.

Ex Tom. II.
Concilior.
Britann.

IN Dei nomine, Amen. Quamvis in statutis canonicis sit expressum, quod laicis, de rebus ecclesiasticis & religiosis quomodolibet disponendi nulla sit penitus attributa facultas, quos obsequendi manet autoritas, non autoritas impetandi: multis tamen jura ecclesiastica latent. Alii vero ecclesiis & ecclesiasticis personis, Dei timore postposito, (proh dolor) oppido sunt infesti: adeo ut jura ecclesiastica non formident in suæ damnationis interitum usurpare. Nos igitur VVillelmus, permissione divina Eborum archiepiscopus, Angliæ primas, qui ecclesiarum nostro regimini commissarum jura & immunitates ex officio nostro debite conservate tenemur pro viribus, ac tueri: de consensu capituli nostri Eboracensis, proinde duximus statuendum: Ne quis laicus arbores, seu herbam in cœmeterio cujuscumque parochiæ, ecclesiæ, seu capellæ, in nostra diocesi Divino cultui deputatæ crescentes, absque rectoris licentia speciali, ausu temerario prosternere, seu falcatæ præsumat, aut prostratas auferre vel amovere, seu quicquam juris in ipsis aliquid vendicare: tum ea, quæ religiosis adherent, religiosa esse penitus censentur, juxta civiles & canonicas factiones. Ecclesiarum autem rectoribus, aut vicariis, seu quibuslibet episcopi ministris, hujusmodi arbores in cœmeterio crescentes, omnino non liceat in alium usum committere, nisi in ecclesiæ suæ reparationem, & ædificationem mansi proprii ad ecclesiam pertinentis. Si quis autem hujus nostri statuti temerarius violator extiterit, ipsum volumus, per archidiaconum loci super hoc congrue requisitum, legitima monitione præmissa, majoris excommunicationis sententia innodari, a qua ipsum omnino absolvi volumus, donec ecclesiæ, cui contra præsens statutum læsionem vel injuriam irrogaverit, ad arbitrium præfati archidiaconi satisfecerit competenter.

Item quia cedentibus, vel decedentibus canonicis ecclesiæ nostræ Eborum, & aliarum ecclesiarum collegiarum nostræ diocesis, necnon rectoribus & vicariis, successores eorum consueverunt taxationem defectuum in ornamentis, cancellis, & domibus, ad beneficia in quibus successerunt pertinentibus, inretidum ultra veram æstimationem, pro suo libito procurare: & quod gravius dinoscitur, omnem pecuniam, vel majorem partem exinde redactam, in privatos usus convertere, nulla penitus emendatione, reparatione vel refectione facta per eosdem in ornamentis, cancellis, aut domibus memoratis: nos tantæ iniquitatis ausui temerario, volentes competenti remedio, prout possumus, obviare: de consensu unanimi capituli nostri prædicti, statumus: ut, facta taxatione defectuum prædictorum, per legiores & discretiores de vicinia, qui ad hoc potuerint bono modo, tota pecunia, ex præmissa causa levata, ad manus duarum vel trium personarum, absque omni diminutione perveniat. Quæ personæ dictorum canonici, rectoris, vel vicarii requisito consensu, omnem pecuniam sic receptam, in reparationes & refectiones necessarias prius consideratas & ratatas, absque moræ dispendio convertere non omittant: ad

A quod, per locotum archidiaconos, legitima monitione præmissa, si necesse fuerit, per majoris excommunicationis sententiam compellantur.

VITA ET EPISTOLÆ ANASTASII PAPÆ IV.

ANASTASIUS IV. civis Romanus, ex regione Suburra, filius Benedicti, antea vocatus Conradus, homo veteranus, & in consuetudine Romanæ curiæ, teste Frisingensi libro 2. de vita Friderici, exercitatus, ex abbate sancti Anastasii Veliternæ diocesis, & cardinale episcopo Sabino, ad supremum ecclesiæ gradum evehctus est anno Domini MCLIII. VII. Idus Julii, tempore Friderici I. imperatoris. *Continuator Sigeberti.* Extraxit ergo Do-dechinus in appendice Martani Scoti, qui Eugenio Hadrianum successisse scribit. Ecclesiæ Lateranensi calicem magni ponderis obtulit: amator & nutritius pauperum, non tantum apud sanctæ Mariæ Rotundæ templum, elegantissimas ædes, & magnificentissimum palatium extruxit, verum etiam tempore famis, qua tota fere Europa conflictabatur, egenis, etiam extra urbis Romæ mœnia degentibus, victum largissime suppeditavit. Postquam uno anno, mensibus quatuor, & diebus 24. pontificalia munera sustinisset: obiit Romæ IV. Nonas Decembris, & in Laterano sepultus fuit anno Domini MCLIV. Eius tempore floruerunt Richardus de sancto Victore, Gratianus decreti compilator, Petrus Lombardus, & Petrus Comestor, duo insignes theologi. Sanctus Bernardus abbas annorum LXIII. obiit XIII. Kalend. Septembris anno Christi MCLIII.

EPISTOLA I. ANASTASII PAPÆ IV.

AD ENGBALDVM TVRONE NSEM
ARCHIEPISCOVVM.

Mandat, ut G. Trecorensē episcopum evocet,
& ejus vitam discutiat.

*Anastasius episcopus servus servorum Dei, venerabilis
fratri E. Turon. archiepiscopo, salutem
& apostolicam benedictionem.*

Si honorificationi commissi tibi pontificalis officii ea diligentia qua oportet intenderes, si correctioni eorum, quæ de his qui sub tua provisione insistent dicuntur enormia, debita solitudine immineret: vita & conversatio fratris nostri G. Trecorensis episcopi non remansisset usque nunc sub tuis oculis indifeussa. De cujus utriusque actibus ad aures nostras talia pervenerunt, quæ de qualibet persona in clericali ordine constituta & audire opprobrium, & referre lamentabile videretur. Bonorum quidem ecclesiæ suæ dilapidator asseritur, & sacros ordines contra decreta sanctorum patrum dicitur distribuisse. Præterea simoniæ ac petjurii crimine, multisque aliis piaculis, perhibetur usque adeo irretitus, ut, quod dicere sine nimia mētis afflictione non possumus, juxta vocem prophetæ factus sit tanquā *subincineratus panis qui non reverteratur.* In quo facto illi de commisionibus horum excessuum, tibi vero est de taciturnitate timendum: dum speculator

culator datur a Domino domui Iſtael, ita irrequiritos tantos excessus incorrectosque dimittere, ut patientem peccatorum quem deberes evertere, finire potius juxta vocem prophetiam videaris. Quoniam igitur sustinere nec volumus nec debemus, ut præfati episcopi vicia diutius remaneant indiffusa: per præsentia scripta fraternitati tuæ mandamus, quatinus prudentibus aliquibus & religiosi viris scitis, aut dictum episcopum & clerum ecclesie suæ tuo tubeas conspectui præsentari; & diligenti conversationis & actuum illius facta discussione, si vel aliquo crimine apparuerit, vel sacros ordines contra statuta, canonum inventus fuerit celebrasse, ab officio suo suspensum ad præsentiam nostri apostolatus transmittas: ut nos, quod in eo fuerit puniendum, juxta constitutiones canonicas puniamus. Volumus autem ut tam tu, quam alii episcopi, vel abbates, quos ad discutendam illius opera evocaveris, quidquid veritatis ex inde inveneris, per scripta vestra studeatis nobis plenus indicare. Sane cum tales de illo rumores, aures etiam, ut dicitur, felicis memorie papæ E. prædecessoris nostri multotum proborum fuerint relatione aspersæ, ille..... rectione sua usque nunc omiserit cogitare: providendum nobis est, ut de dissimulatione tam tristium nunciorum non videamur a districto indice arguendi.

B AD NOTICIAM VESTRAM, & C. IISDEM OMNINO VERBIS, QUIBUS SUPERIOR.

*** III. AD ODNEM BVRGVNDIÆ
ducem & Burgundiæ proceres.

Anastasius episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis nobilibus viris O. duci Burgund. Henric. comiti, A. de Borbone, Guillelmo comiti Cabillonensi, R. fratri ducis, R. comiti de Joyniaco, G. de Donziaco, R. de Rubeomonte, D. de Luziaco, A. de Monte-Regali, S. Vicecomiti Senon. & filiis ejus G. & B. G. Vicecomiti Casprianlandonis, G. de Vergiaco, O. de Tilo, Hugoni de Monte sancti Joannis, salutem & apostolicam benedictionem.

AD NOTICIAM VESTRAM, & C. IISDEM OMNINO VERBIS, QUIBUS SUPERIOR.

*** IV. AD PETRUM BITVRICENSEM
ARCHIEPISCOPVM.

Vt comitem Nivernensem, nisi resipuerit,
excommunicet.

Anastasius P. Bituricensi archiepiscopo.

IMMANEM crudelitatem & barbaricam savitiam quam Nivernensis comes in Vizeliaco monasterium, ac si contra Dominum, adversus personam suam sacrosanctam ecclesiam, ejus potentia debeat prævalere, adhuc exercere non desinit, tua fraternitas, ut credimus, pro sua saltem magnitudine recognoscit. Contra quam cum prædecessor noster sanctæ recordationis Eugenius papa apostolicæ sedis antidota præparasset, & voluisset eum corripere: a tanto morbo sanari non meruit, quoniam pertransiit in affectum cordis, & obscuratum est insipiens cor ejus, ut, juxta verbum propheticum, videns non videat, & intelligens quæ Dei sunt nequaquam intelligat. Nos igitur qui Divina dispensante clementia memorato prædecessori nostro in sede apostolatus successimus, quoniam præfatum Vizeliacense monasterium tanquam B. Petri alodium cogimur defendere, & prædicti comitis ac omnium Christianorum salutem paternam caritate firmimus, atque de tuæ fraternitatis prudentia & honestate fiduciam non modicam obtinemus: per presentia scripta caritati tuæ mandamus, quatinus remota dilatione districte commoneas, ut damna quæ ipsi monasterio intulit, cum integritate resarciat, & locum ipsum in pace ac libertate sua dimittat. Eisdem etiam comiti ex parte nostra denuncia, ne pro exhibenda justitia alicui suorum hominum abbatem Vizeliacensem ad suam præsentiam venire compellat: nisi prius in ejusdem abbatis curia cognoscatur alicui suorum hominum justitiam denegasse.

E Quod si infra triginta dies post tuam ammonitionem, quæ supra diximus, neglexerit adimplere: ad locum unde in auribus ipsius de facili valeat referre, cum religiosi & prudentibus viris accedas: & populi cætu in ecclesia congregato, accensis candelis in personam ejus & perfidorum burgensium de Vizeliaco solemniter auctoritate apostolica excommunicationis sententiam absque omni appellationis remedio proferas: ut præter baptismam parvulorum & morientium penitentiam, in omnibus terris ejusdem comitis omnia Divina officia prohibeas celebrari. Adjicientes etiam tibi mandamus, ut sententiam ipsam venerabilibus fratribus nostris Hu. Senonensi archiepiscopo, G. Nivernensi episcopo, G. Lingonensi, He. Eduensi,

*** II. AD HVGONEM SENONENSEM
archiepiscopum, Godefridum Lingon. Theobaldum Paris. Henricum Trecentem, episcopos.

Vt Vizeliacenses oppidanos excommunicatos habeant.

Anastasius episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus, Hugoni Senonensi archiepiscopo, G. Lingon. T. Paris. & Henrico Trecenti, episcopis, salutem & apostolicam benedictionem.

AD NOTICIAM VESTRAM jamdiu credimus pervenisse, quod pro immanitate crudelitatis & barbarica tyrannide, quam perjurii, & proditores burgenses Vizeliac. in dominum suum, dilectum filium nostrum Pontium abbatem Vizeliacensem & in ipsum monasterium exercuerunt, & adhuc non desinunt exercere, a corpore Christi, quod est ecclesia, quasi membra putrida, mandato sanctæ recordationis Eugenii papæ sint gladio Divini verbi præcisi. Quod ipsi pro nihilo reputantes, ac si adversus Dominum se fallaci potentia existiment prævalere, adhuc in sua nequitia contumaciter, non impune tamen perdurant: putantes forsitan quod apostolicæ sedis patrocinium aliquando eidem ecclesie subtrahatur. Nos igitur eorum iniquitatem districte pensantes, in ira tamen nostra misericordiam continentes, manus nostras super eos ad præsens non plus duximus aggravare: per presentia vobis scripta mandantes, quatinus burgenses tanquam perjuros, proditores, & excommunicatos, in nundinis & mercatis parochiarum vestrarum recipi omnino prohibeatis: immo a quibuscumque parochiano tum vestrorum poterunt inveniri, capi, & rebus suis præcipiatis penitus spoliari.

Eduensî, Hënt. Trecentî, & A. Altriffiodorensî, episcopis per tuas litteras ex parte nostra firmiter denunties observandam. Nos siquidem per apostolica eis scripta mandavimus, ut eandem sententiam post tuam denunciationem per suas parochias inviolabiliter faciant observari: Litteras vero quas prædictis fratribus nostris. Lingon. Eduensî, Nivern. Altriffiod. episcopis misimus, per tuos eis nuncios facias præferari.

*** V. AD LUDOVICVM VII.
Francorum regem.

Adversus comitem Nivernensem, & oppidanos
Vizeliacenses.

Anastasius Ludovico regi.

QVONIAM jam a retroactis temporibus de tua regia magnificentia nobis & sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ bona sunt plurima nunciata: nobilitatem tuam, tam hi qui in apostolatus officio præcesserunt, quam nos, per omnia dileximus; & qui adhuc ex Divina voluntate sumus superstites, diligimus, & honorem tuum in quibus secundum Deum possumus, cupimus augmentari. Eapropter, carissime in Christo fili, quemadmodum prædecessor noster sanctæ memoriæ Eugenius papa, ita & nos pro Vizeliacensi monasterio apostolica tibi scripta dirigimus: mandantes & in Domino commomentes, ut Nivernensem comitem, qui feritate barbarica fœvere adversus præfatum monasterium non desistit, districtè commoneas, ut memorato monasterio damna quæ inluisse dinoscitur, in integrum studeat emendare, & locum suum in pace ac libertate sua dimittat. Si vero aliquam justitiam in eodem monasterio se habere confidit, suam postmodum mandato nostro poterit obtinere justitiam. Quod si in sua pertinacia induratus hæc effectui mancipare contempserit, nos in personam ejus, & burgensium Vizel. excommunicationis sententiam sine appellationis remedio præcipimus promulgari, & in tota terra ipsius, præter baptismam parvulorum & morientium poenitentias, omnia Divina officia penitus prohiberi. Quo citra per præsentium latorem tibi mandamus, quatinus ex tunc ab eo tanquam excommunicato abstineas, & burgenses ipsos ab omnibus feriis regni tui sub banno tuo penitus prohibens, a quibuscumque inveniri poterunt, capi, & rebus suis spoliari, sicut perjuros & ecclesiæ turbarores justitiæ zelo præcipias. Præterea nihilominus industriæ tuæ mandamus, quatinus præfatum monasterium Vizeliac. pro alicujus falsâ suggestionem nullatenus aggravas: immo pro B. Petri & nostri reverentia, ipsum, tanquam ejusdem principis apostolorum patrimonium, ab omni hoste studeas defendere. Ad hæc, devotionem tuam nullatenus latere volumus, quod nos dilecto filio nostro Vizeliacensi abbati dedimus in mandatis, ut memorato comiti in monasterio nostro nullam prorsus concessionem facere audeat. Valet.

*** VI. AD EPISCOPOS GALLIÆ.

De eodem argumento.

Anastasius episcopus Galliæ.

QVANDO peccata, in quibus culpa est relaxare vindictam, ab aliquibus suggerente

A diabolo committuntur: tanta est eis imponenda correptio, ut ipsi, pœna docente, cognoscant quam grave fuerit quod patraverunt, & ceteros a similibus præsumptionibus ecclesiasticæ correptionis timor inhibeat. Inde siquidem est, quod prædecessor noster beatæ memoriæ Eugenius papa per apostolica scripta tibi, frater episcopo Lingonensis, mandavit: quatinus Nivernensem comitem, super immanitate tyrannidis, quam in Vizeliacensi monasterio, quod utique B. Petri juris existit, feritate barbarica exercuerat, ut respiceret districtius commoneas, & si a tanta nequitia nollet desistere, in eum & in burgenses Vizeliaci excommunicationis, & in terris ipsius comitis interdicti sententiam promulgares. Sed sicut audivimus quibusdam occasionibus: mandatum ipsius, unde non modicum ammiramur, nondum est ex roto completum. Et ideo nos, qui Divina disponente clementia in officio ei apostolatus successimus, quoniam præfatum monasterium, tanquam speciale patrimonium B. Petri, cogimur defendere, memorati prædecessoris nostri vestigiis inhaerentes, venerabili fratri nostro Petro Bituricensi archiepiscopo dedimus in mandatis: ut nisi præfatus comes ab eo commonitus, damna, quæ ipsi monasterio intulit, in integrum emendaverit, ac locum ipsum in pace ac libertate sua dimiserit, tam ipsum comitem, quam burgenses Vizeliac. qui tantæ nequitie factores existunt, excommunicationis auctoritate nostra subjiciat, & in tota terra ejus, præter baptismam parvulorum & morientium poenitentias, omnia Divina prohibeat celebrari. Præsentium itaque vobis auctoritate mandamus, quatinus & sententiam ipsam, postquam vobis ab eodem fratre denunciata fuerit, firmiter observetis, & per vestras parochias observari inviolabiliter faciatis. Datum Laterani, viii. Kal. Januarii.

*** VII. AD PONTIVM VIZELIACENSEM
ABBATEM.

De eodem argumento.

Anastasius Pontio abbati Vizeliacensi.

SUPER contritione, persecutione, atque angustia, quam pro commissa tibi ecclesiæ & pro justitiâ pateris, devotioni tuæ paterno affectu compatimur: & in quibus secundum Deum possumus, grata tibi volumus subsidia ministrare. Inde est quod juxta votum & petitionem tuam, litteras nostras tam archiepiscopis quam episcopis regni Francorum, & regi, comitibus, atque baronibus, quemadmodum tua devotio requirebat, studuimus destinare: quarum continentiam ex transcriptis poteris evidenter agnoscere. Si ergo, dilecte in Christo fili, tu pro domo Israel tribulationibus subjaceas: debes sperare quod dabit Dominus de tribulatione auxilium, & in ipsius misericordia confidentes de omni pressura eripiet, & ad portum quietis gratia sua perducet. Age ergo, fili, & murum tutissimum te pro ecclesiâ tua, sicuti hæctenus, ita & deinceps, non pigriter opponere: immo contra eos qui fidem penitus abnegarunt, quos etiam excommunicationis vinculo præcepimus innodari, viriliter studeas dimicare: & donec excommunicari fuerint, si te super aliquo in jus forsitan voluerint evocare, nobis inconsultis nullatenus eis respondere. Adjicientes etiam tibi mandamus, & auctoritate apostolica inhihemus, ut in ecclesiâ nostra de Vizeliaco, quæ proprium alodium B. Petri esse

esse dinoscitur, nullam concessionem, nisi ex mandato nostro, comiti Nivern. facere audeas. Datum Laterani, viii. Kal. Janu.

*** XI. AD CANONICOS REGVLARES Lateranenses.

Confirmat eorum instituta.

Anastasius episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis, Joanni priori sacrosanctæ patriarchii basilicæ salvatoris Domini, quæ Constantiniana vocatur: pariterque Joannis Baptista, ac Joannis evangelista: eiusque fratribus canonicis, tam presentibus, quam futuris, regularem vitam professis, in perpetuum.

POTESTATEM ligandi atque solvendi tam in cælis quam in terra, B. Petro ejusque successoribus autore Domino principaliter traditam illis ecclesiæ verbis agnoscit, quibus Petrum est idem Dominus allocutus: *Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis: & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in cælis.* Ipsi quoque & propriæ firmitas, & alienæ fidei confirmatio eodem Deo autore præstatur, cum ad eum dicitur: *Rogavi pro te, Petro, ut non deficiat fides tua: & tu conversus aliquando, confirma fratres tuos.* Oportet igitur nos, qui licet indigne B. Petri residemus in loco, prout Divina nobis clementia & scire, & posse donaverit, prava corrigere, recta firmare, & in ejus ecclesiæ sic ad arbitrium judicis disponenda disponere, ut de vultu ejus judicium nostrum prodeat, & oculi nostri videant æquitatem. Æquum est ergo ac rationale, ut suis unicuique honor ecclesiæ ac dignitas conservetur. Et sicut in humani corporis compage, naturalis ratio singulis humi & membris ad salutem providens, speciales & proprios ad docet; nobilioribus vero suam dignitatem conservat: ita in corpore ecclesiæ apostolica providentia secundum sacrorum institutiones canonum universas regit ecclesiæ; digniores autem & famosiores in sui status prærogativa custodit.

Hujus itaque rationis debito provocati, licet omnium ecclesiarum nobis sollicitudo & cura imminuat: prædictæ tamen sanctæ Lateranensium ecclesiæ, per quam datur ut invigilare cæteris omnibus debeamus, quæ specialius ac familiarius ad Romani pontificis ordinationem spectare dignoscitur, ampliori & attentiori nos convenit studio providere. Eapropter vobis in Domino filiis ecclesiæ ipsam, in qua Divino mæcipati estis obsequio, ad exemplar prædecessoris nostri B. memoriæ Alexandri papæ II. apostolicæ sedis privilegio communimus. In primis siquidem statuantes, ut ordo canonicorum, qui secundum Deum, & B. Augustini regulam ibi noscitur institutus, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter conservetur.

Præterea quæcumque possessiones, quæcumque bona eadem ecclesia in præsentiarum iuste & canonicè possidet, aut in posterum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis iustis modis Deo propitio poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus & illibata permaneant, in quibus hæc propriis duximus exprimendam vocabulis: medietatem omnium oblationum principalis altaris in inregrum sine dispendio aliquo: dationem seu redditum, qui Glandaticum dicitur, vel Hetbaticum, ex nostris porcis & pecoribus, seu omnem fructum in eodem prædecessore nostro ipsi ecclesiæ collatam. Obente vero re ejusdem loci priore, vel tuorum quolibet successore.

Cencil. general. Tom. X.

forum, nullus ibi qualibet surreptionis astutia seu violentia præponatur: sed fratres in aliqua persona de vestro collegio, si idonea reperta fuerit, vel de alio religioso conventu, prius conveniant: & postmodum cum consilio, deliberatione, & iudicio Romani pontificis eligant. Electus autem, nulli, nisi tantum ipsi Romano pontifici, de obedientia vel subjectione aliqua teneatur. Liceat vobis præterea clericos & sæculo fugientes, vel laicos liberos, undecumque sint, nisi excommunicati, vel interdicti sint, absque alicujus contradictione ad conversionem suscipere. Et qui suscepti fuerunt cum communi consilio prioris & fratrum, nulli de obedientia teneantur, nisi Rom. pontifici, & priori ejusdem ecclesiæ.

B Et si quid scriptum contra hoc vestrum privilegium aliquo tempore apparuerit, id irritum ducimus. Prohibemus autem, ut nulli fratrum post factam in eodem loco professionem, sine prioris sui licentia, fas sit de claustris discedere: discedentem vero absque hujusmodi litterarum cautione, nullus audeat retinere. Adhibita suggestione & voluntate fratrum nostrorum cardinalium episcoporum sancimus, ut eadem ecclesia tanquam principalis, mater, & domina, omnino libera sit, & nulli penitus, nisi soli Romano pontifici, sit subiecta: atque iidem episcopi salubri providentia, veluti cooperatores & vicarii nostri, ipsius venerabilis basilicæ utilitatem, & honestatem provideant.

Illud vero quod a memorato prædecessore nostro Alexandro statutum est, maxime observare præcipimus: videlicet ut vasa, seu vestes altaris, & cuncta sacri mysterii ornamenta non tangantur, vel proferrantur, seu reponantur, aut etiam qualescumque oblationes desuper altari a non sacris Deo ministris tollantur. Porro celebrantibus ibidem episcopis facta Missarum solemnia, in clericalibus tunicis præsentibus sitis, cantum imponatis, & ex vobis presbyterum, diaconum, subdiaconum, atque acolytum semper providere curetis. Præterea minus quatuor fratribus assistentibus, Missa in eadē ecclesiā, etiā diebus privatis, minime celebretur. Diebus vero Dominicis, & in sanctorum festivitibus, quantumcumque sit, plenarius vester adfit conventus.

Ut autem in ecclesiā ipsa regularis ordinis & disciplinae vigor inviolabiliter auxiliante Deo custodiatur & servetur: unumquemque cardinalium episcoporum qui sunt ad principalis altaris servitium deputati, semel in hebdomada de observantia regulæ cum fratribus ipsius loci capitulum tenere, & si quid grave corrigendum fuerit, cum communi consilio prioris & fratrum, per ipsos vice nostra emendari statuimus. Si qua igitur in posterum ecclesiastica, sæcularive persona hanc nostræ confirmationis & constitutionis paginam sciens, &c.

*** XII. AD FRATRES S. IOANNIS Hierosolymitani.

E Eos in tutelam suscipit, & privilegiis ornat.

Anastasius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Raimundo magistro xenodochi civitatis Hierosolymitana, &c.

CH R I S T I A N Æ fidei religio hoc pie credit & veraciter consistit, quod dominus & salvator noster Iesus Christus cum omnium dives esset, pro nobis est pauper effectus. Vnde ipse etiam suis imitatoribus opportunæ consolatoris præmia remittens: *Beati, inquit, pauperes, quoniam vestrum est regnum calorum.* Idemque pater orphano-

Matth. 5.

Cccc rum

rum, refugium pauperum, ad hospitalitatem & beneficentiam nos hortans in euangelio ait: *Quod uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis*: quique ad comprobandum tantæ bonitatis excellentiam, etiam pro calice aquæ frigidæ se mercedem redditurum afferuit. Nos igitur, quibus ex iuncto officio imminet, his qui longe, & his qui prope sunt, paterna sollicitudine providere, devotionem vestram debita benignitate complectimur: & quemadmodum postulat, ad exemplar prædecessorum nostrorum fel. mem. Innocentii, Celestini, Lucii, Eugenii, Romanorum pontificum, hospitale, & domum sanctæ civitatis Hierusalem, sub beati Petri tutela suscipimus, atque personas sive res ad eum pertinentes apostolicæ sedis privilegio communimus. Statuimus, ut quascumque possessiones, quæcumque bona ad sustentandum peregrinorum & pauperum necessitatem, & Hierosolymitanæ ecclesiæ, vel altarum ecclesiarum parochiis & civitatum territoriis, per tuæ providentiæ vigilantiam eidem xenodochio rationabiliter acquisita, seu a quibuslibet viris oblata, aut in futurum concessione regum, vel principum, largiente Domino, offerri, vel aliis iustis modis acquiri contigerit, quæque a venerabilibus fratribus Hierosolymitanæ sedis patriarchis legitime concessa sunt, tam tibi, quam successoribus tuis, & fratribus peregrinorum curam gerentibus, quæta semper & integra conservari præcipimus.

Si quæ vero loca fuerint eidem venerabili domui ab aliquo devotione collata, liceat vobis ibidem villas ædificare, ecclesias & cæmeteria ad opus hominum ibi morantium fabricare: ita tamen ut vicina abbatia, vel religiosorum virorum collegium non existat, quæ ab hoc valeant perturbari. Cum autem terræ datæ vobis quolibet iusto titulo conferentur, facultatem & licentiam habeatis ibidem oratoria constituendi & cæmeteria faciendi ad opus peregrinorum, & tantummodo fratrum qui de nostra fuerint mensa. Decernimus ergo, ut receptores vestrarum fraternitatum, sive collectarum, salvo jure dominorum suorum, in B. Petri & nostra protectione consistant, & per terras in quibus fuerint, pacem habeant. Simili modo sancimus, ut quicumque in vestra fraternitate fuerit receptus, si forte ecclesia ad quam pertinet, a Divinis officiis fuerit prohibita, eumque mori contigerit, eidem sepultura ecclesiastica non negetur, nisi excommunicatus, vel nominatim fuerit interdictus. Præterea si qui fratrum vestrorum ad recipiendum eandem fraternitates & collectas a vobis missi, ad aliquam civitatem, castellum, vel vicum advenerint, si forte locus ille a Divinis officiis sit interdictus, pro omnipotentis Dei reverentia, in eorum jucundo adventu semel in anno aperiatur ecclesiæ, & exclusis excommunicatis, Divina ibi officia celebrentur.

Quia vero omnia vestra sustentationibus peregrinorum & pauperum debent cedere, ac per hoc nullatenus aliis usibus ea convenit applicari: constituimus, ut de laboribus, quos vestris sumptibus colitis, nullus omnino clericus, vel laicus, decimas a vobis exigere præsumat. Statuimus, ut nulli episcopo in ecclesiis vobis subditis, interdicti, suspensionis, vel excommunicationis sententiam liceat promulgare. Verumtamen si generale interdictum fuerit in locis illis prolatum, exclusis excommunicatis & nominatim interdictis, clausis januis, absque campanatum pulsatione, plane Divina officia celebrentur.

Vt autem ad plenitudinem salutis, & curam

A animarum vestrarum nihil vobis desit, atque ecclesiastica sacramenta & Divina officia vobis & Christi pauperibus commodius exhibeantur: sancimus, ut liceat vobis clericos & sacerdotes, habito prius tamen de eorum honestate & ordinatione, quantum ad vestram scientiam pertinet, per litteras sive testes convenientes, testimonio, undecumque ad vos venientes suscipere, & tam in principali domo vestra, quam etiam in obedientis sibi subditis, vobiscum habere, dummodo, si e vicino sunt, eos a propriis episcopis..... iidemque nulli alii professioni vel ordini teneantur obnoxii. Quod si episcopi eisdem vobis concedere forte noluerint, nihilominus tamen autoritate sanctæ Romanæ ecclesiæ eos suscipiendi & retinendi licentiam habeatis. Idem vero clerici nulli personæ extra vestrum capitulum, nisi Romano pontifici, sint subiecti. Laicos vero liberos ad conversationem & pauperum Christi servitium absque alienius contradictione suscipiendi, nihilominus vobis concedimus facultatem. Fratris vero vestri semel in..... atque in sacro vestro collegio receptis, post factam professionem & habitum religionis assumptionem, revertendi ad sæculum interdicimus facultatem. Nec alicui eorum fas sit, post factam professionem, semel assumptionem crucem Dominicam & habitum vestræ professionis abjicere, vel ad alium locum, seu etiam monasterium, majoris seu minoris religionis obtentu, invitis sive inconsultis fratribus, aut ejus, qui magister extiterit, licentia, transfugare. Nullique ecclesiasticæ secularique personæ ipsos suscipiendi aut retinendi licentia pateat. Consecrationes vero altarum seu basilicarum, ordinationes clericorum, qui ad sacros ordines fuerint promovendi, & cætera ecclesiastica sacramenta, a diocæsano suscipiantur episcopo, si quidem catholicus fuerit, & gratiam sive communionem apostolicæ sedis haberit, & ea gratis absque aliqua pravitate vobis voluerit exhibere. Alioquin liceat vobis catholicum, quemcumque maluerit, adire antistitem, qui nimirum nostra suffultus autoritate, quæ postulantur, indulgeat. Obeunte vero te nunc ejusdem loci provisorum atque præposito, nullus ibi qualibet subreptione, astutia, seu violentia præponatur, nisi quem fratres ibidem secundum Deum elegerint.

Præterea honores omnes, sive possessiones quas idem xenodochium ultra seu citra mare, in Asia, vel in Europa aut in præfenti iusto habet, vel in futurum rationabilibus modis Deo propitio poterit adipisci, vobis pro hospitalitatis studio enitentibus, & per vos jam dicto xenochio, confirmamus. Nulli ergo, &c. Datum Lateran. per manum Rolandi S. R. E. presbyteri cardinalis & cancellarii XII. Kalendas Novembris, Indiæ. IV. Incarn. Dominicæ MCLIV. pontificatus domini Anastasii IV. anno II.

*** CONCILIVM LONDINI
generale ab Henrico II. anno regni sui primo, id est, Dom. nostri MCLIV. tempore Quadragesimali congregatum.

Ex Tomo II. collectionis conciliorum Britannicæ.

IN eo revocantur pax, & leges antiquæ Anglorum, videlicet. Divi Edouardi confessoris, aliæque regni consuetudines. Chartæ etiam & privilegia episcoporum, quorundam abbatiarum, & ecclesiarum, regio sigillo confirmantur.

ANNO
CHRIS.
1154.

tur. Inter has charta Guillelmi primi, de immunitate monasterii de Bello, ex quo magna deinceps controversia.

VITA ET EPISTOLÆ

HADRIANI PAPÆ IV.

HADRIANVS IV. natione Anglus, Nicolai nomine pontificum appellatus, ecclesie cardinalis, Albanensis episcopus, in Norvegiam ab Eugenio missus, postquam fidem Christi ibi propagasset, gentemque barbaram convertisset, Romam reversus, ex apostolico Norvegiæ, vir valde benignus (verba sunt codicis Vaticanis) mitis ac patiens, in Græca & Latina lingua peritus, sermo facundus, eloquentia politus, in cantu ecclesiastico præcipuus, prædicator egregius, ad irascendum tardus, ad ignoscendum velox, hilaris dator, elemosynis largus, & in omni morum compositione præclarus, tertio Nonas Decembris, anno Dominicæ Incarnationis MCLIV. tempore Friderici imperatoris I. Anastasio in sede pontificia subrogatus fuit. Hujus tempore, Arnoldi hæresiarchæ, qui, ut supra dixi, Romanorum Arnoldistarum & senatus autoritate in Vrbe munitur, sectarii, dominum Gerardum presbyterum cardinalem tituli sanctæ Pudentiæ ad pontificem euntem in via aggressi ad mortem vulnerantur. Qua de causa civitas interdicto subiecta, non prius est absoluta, quam Arnoldum ejusque sectatores mœnibus & imperio Vrbs eliminarent. Quod cum præstitissent, subblata est censura interdicti, ipsique cives sacramentorum perceptioni restituti fuerunt. Hæresiarcham Arnoldum ab Vrbe relegatum in finibus Tusciæ apud Ottilios, qui cum tanquam prophetam in terra sua omni honore colebant, per Gerardum cardinalem sancti Nicolai captum, & a vicecomitibus Campaniæ & manibus ejus abreptum, instantia pontificis per Fridericum adhuc regem sumpto devocemite uno gravi supplicio, aliusque fugaris, pontificiæ jurisdictioni restitutum, tandem Vrbs præfectus, a papa in urbe existente requisitus, ligno aedit, ac rogo in pulverem redacto funete, nec a stolidâ plebe corpus ejus venerationi haberetur, cinerem in Tiberim immisit. Guillelmum Siciliæ regem, qui litteras pontificias, ideo quod registulo, quem sibi usurpabat, inscriptas non fuissent, & aliquas ecclesie terras occupasset, anathematis vinculo innodavit. Intelligens imperatorem Fridericum multis stipatum copiis in Italiam intrasse, eidem obviam processit, & Sutrium usque profectus, cum eodem convenissent, ipse imperator ex equo descendens, eum debito honore profectus est: qui Romam comiratus, coronam imperialem accepit. Urbem Tiberinorum qui se imperatori dederant, nulla interjecta mora, quia ecclesie esse patrimonium inrelegabat, pontifici restituit, ac rum in Germaniam reversus est. Exinde Beneventum a primoribus regni vocatus sese contulit, & potissimam partem e manibus Guillelmi recuperavit. Ibi moram trahenti imperatori Græcorum per legatos 50. millia librarum auri pontifici obtulit, addita promissione, se Guillelmum ex Italia abacturum suis stipendiis, interea si tres in Apulia urbes maritimæ dederentur. Eo nuntio Guillelmus peritus, cum pontifice ami-

citiam componere per sequestros tentavit: omniaque, quæ occupaverat, immo multo plura se redditurum promisit, si titulo regni utriusque Sicilia insigniretur. Petitioni ejus initio statim pontifex detulisset, si cardinalium pars maxima illud non distulisset. Sed cum Guillelmus cum valido exercitu Apuliam omnem sibi subjecisset, renitentibus cardinalibus Hadrianus indignatus, omnia ut petierat, ex sententia Guillelmi permisit, titulosque prædictos attribuit. His ira compositis Hadrianus Ortivum concessit, quod Romanorum pontifici primus sua habitatione nobilius reddidit. Romam reversus, cum Friderico imperatore ob non vindicatam injuriam Londinensi archiepiscopo illatam, expostulavit per litteras, ex quibus male intellectis orta est illa inter Hadrianum & Fridericum de imperio periculosa disceptatio, quam Radevicus proluxe describit. Sedata est discordia, quando pontifex per secundam epistolam declararat, se per beneficii collationem nihil aliud quam imperialem coronationem eique impartitam consecrationem intellexisse. Refusitata fuit, quando recufaret pontifex confirmare, quem imperator Ravennatem episcopum constituerat. Cumque Romæ agens a civibus inquietaretur, Anagninam rediit: ubi post breve temporis intervallum ex morbo squinantia, ut scribit Guillelmus Tyrinus, obiit, postquam in eo officio pontificali quatuor annis & 10. mensibus laudabiliter se gessisset. Ejus corpus ad Urbem delatum, prope sepulcrum Eugenii conditum est. Hæc summam ex codice Vaticanæ apud Baronium, Ottone Frisingensi, & Villielmo Tyrio. Dodechinus in appendice Mariani, Hadrianus, inquit, imperatorem pro conjugii dissidio excommunicare disposuerat, sed mense Octobris anno MCLIX. morte præventus est. Otto Frisingensis, qui his temporibus vixit & scripsit, lib. 7. cap. ult. Friderici imperatoris octavo anno, qui cum anno Christi MCLIX. coincidit, venerabilem papam obiisse refert. Anno MCLIX. Kalendas Septembris, ait cōtinuator Sigeberti, mortuus est Hadrianus papa.

Radevicus de gestis Friderici imperatoris lib. 2. cap. 43. Ea tempestate ait, Hadrianus papa in Kalendis Septembris apud Anagninam diem clausit extremum, & II. Nonas Septembris in ecclesia beati Petri, presentibus clero, senatu, populoque Romano, honorifice rumulatus est, regalibus nuntiis adhuc ibi existentibus. Quare non modo non est miraculosum, ut hæretici calumniantur, sed revera plane fabulosum, & ex morbo squinantia, quo cum obiisse scribit Tyrinus, male intellecto, haud dubie effectum, quod de obitu Hadriani ex obscuro quodam & schismatico autore Ioanne Cremonense schismaticorum fautor abbas Vrspergensis in chronico refert his verbis: Cum venisset ad quemdam fontem, hausit de potu illius, & continuo (ut dicitur) mulca quædam osejus intravit, & gutturi ejus adhæsit, nulloque artificio medicorum avelli potuit, quo ad usque spiritum exhalaret. Mortem ram novam & insolentem a scriptoribus ejus temporis, quos supra recensui, commemoratam non fuisse, non est probabile, si, quod absit, pontifici maximo talis interitus obtigisset. Si juxta sententiam Hadriani papæ Fridericum imperatorem flumine absorptum, ejusque exercitum miraculose a Deo extintum fuisse, nemo scriptorum tacuit, ut infra in Alexandro dicemus: quis credat omnes scriptores similem obitum Hadriani, si contigisset, raturus fuisse? Non minor est calumnia, qua uterque schismaticorum fautor scribit,

C c c ij Hadrianum

Hadrianum accepta pecunia compatatum fuisse ut Fridericum excommunicaret: quasi vero non fuerit sufficiens causa ad condemnandum sententia anathematis eum, qui legitima uxore repudiata alteram duxerat: sedique apostolicæ semel reconciliatus, eas, quas Radevicus descripsit, injurias iterum in eandem evomerat. Ulud Hadrianus reliquit posteris admirandum exemplum, quod nec obolum quidem erogavit in suos propinquos: adeo ut nec matri ipsi aliquid voluerit impendisse, quam elemosynis Cantuariensis ecclesiæ (teste Sarisberienfi, epistola 24. ad sanctum Thomam) alendam reliquit.

EPISTOLA I. HADRIANI
PAPÆ IV.

AD HENRICVM II. ANGLIÆ
regem.

Concedit privilegium ad Hiberniam occupandam.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio illustri Anglorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

LAVDABILITER & fructuose de glorioso nomine propagando in terris, & felicitatis præmio cumulando in cælis, tua magnificentia cogitat: dum ad dilatandos ecclesiæ terminos, ac declarandam indoctis & rudibus populis Christianæ fidei veritatem, & vitorum plantaria de agro Dominico extirpanda, sicut catholicus princeps, intendis, & ad id convenientius exequendum, consilium apostolicæ sedis exis & favorem. In quo factò, quanto altiori consilio & majori discretione procedis: tanto in eo feliciorum progressum te, præstante Domino, confidimus habiturum: eo quod ad bonum exitum semper & finem soleant attingere, quæ de ardore fidei & de religionis amore principium acceperunt. Sane Hiberniam, & omnes insulas, quibus sol justitiæ Christus illuxit, & quæ documenta fidei Christianæ ceperunt, ad jus beati Petri, & sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ (quod tua & nobilitas recognoscit) non est dubium pertinere. Unde tanto in eis libentius plantationem fidelem & germen gratum Deo inserimus, quanto id a nobis interno examine distinctius prospicimus exigendum. Significasti siquidem nobis, fili in Christo carissime, te Hiberniæ insulam, ad subdendum illum populum legibus, & vitorum plantaria inde extirpanda, velle intrare, & de singulis domibus annuam unius denarii beato Petro velle solvere pensionem, & jura ecclesiarum illius terræ illibata & integra conservare. Nos itaque pium & laudabile desiderium tuum cum favore congruo prosequentes, & petitioni tuæ benignum impendentes assensum: gratum & acceptum habemus, ut pro dilatandis ecclesiæ terminis, pro vitorum restringendò decursu, pro corrigendis moribus, & virtutibus inferendis, pro Christianæ religionis augmento, insulam illam ingrediaris, & quod ad honorem Dei & salutem illius terræ spectaverit, exequaris: & illius terræ populus honorifice te recipiat, & sicut Dominum veneretur: jure nimirum ecclesiastico illibato & integro petmanente, & salva beato Petro & sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ, de singulis domibus, annua unius denarii pensione. Si ergo, quod concepisti animo,

effectu duxeris complendum: stude gentem illam bonis moribus informare, & agas tam per te, quam per illos quos adhibes, quos fide, verbo, & vita idoneos esse perspexeris, ut decoretur ibi ecclesia, plantetur & crescat fidei Christianæ religio, & quæ ad honorem Dei, & salutem pertinet animarum, per te taliter ordinentur, ut a Deo sempiternæ mercedis cumulum consequi merearis, & in terris gloriosum nomen valeas in sæculis obtinere.

[G. C. Referunt hoc privilegium, tum Mattheus Paris. ad ann. mclv. tum Gualdus Cambrensis, Hiberolæ expugnatæ lib. 2. c. 6. cui & hæc præfixit, ad rerum gestarum intelligentiam placere necessaria.

INTEREA quanquam Martii plurimum intentus & detentus exercitiis Anglorum rex, sua tamen inter agendum Hibernia non immerito, cum prænatis spurcitiarum litteris, in synodo Castellensi per industriam questis, directis ad curiam Romanam nunciis, ab Hadriano papa de Anglia oriundo, tunc presidente, privilegium impetravit, ejusdem auctoritate & assensu, Hibernico populo tam dominandi, quam ipsum in fidei rudimentis incultissimum, ecclesiasticis normis & disciplinis, juxta Anglicanæ ecclesiæ mores, informandi. In Hiberniam itaque privilegium transmissio, per Nicolaum Challingfordensem tunc prorem, Malmesburiensem quoque postmodum abbatem, tam positum quam depositum, nec non & Guillelmum Aldelmi filium: convocata statim apud Guarsfordiam episcoporum synodo, in publica audientia, ejusdem privilegii, cum universitatis assensu, solemniter recitatio facta fuit per Joannem Salisburiensem postmodum episcopum Carnotensem, Romam ad hoc designatum: per quem etiam idem papa regi annulum aureum, in investitura signum, presentavit. Qui statim simul cum privilegio in archivis Vintoniæ repositus fuerat.

II. AD FRIDERICVM IMPERATOREM.

De non vindicata injuria Landoniensi archiepiscopo illata conquiritur.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Friderico illustri Romanorum imperatori, salutem & apostolicam benedictionem.

IMPERATORIÆ majestati paucis retroactis diebus recolimus scripsisse, illud horrendum & execrabile facinus, & piaculare flagitium tempore nostro commissum, in Tentonicis partibus, sicut credimus, aliquando intentatum, excellentiæ tuæ ad memoriam revocantes, non sine grandi admiratione ferentes, quod absque digna severitate vindictæ usque nunc transire passus sis tam perniciosi sceleris feritatem. Qualiter enim venerabilis frater noster E. Landoniensis archiepiscopus, E dum a sede apostolica remearet, a quibusdam impiis & scelestis, quod sine grandi animi mœrore non dicimus, in partibus illis captus fuerit, & adhuc in custodia teneatur: qualiter etiam in ipsa captione predicta, viri impietatis, semen nequam, filii scelerati, in eum & in suos, evaginatis gladiis, violenter exarserint, & eos ablatis omnibus quam turpiter atque inhoneste tractaverint: & tua serenissima celsitudo cognoscit, atque ad longinquas & remotissimas regiones fanæ tanti sceleris jam pervenit. Ad cujus utique vehementissimi facinoris ulsionem, sicut is cui bona placere, mala vero dis-

placere credimus, constanter exurgere debuisti, & A
gladium qui tibi, *ad vindictam malefactorum, lan-*
dem vero bonorum, est ex Divina provisione con-
cessus, in cervicem deservire oportuit inopiorum, &
gravissime contereere præsumptos. Tu vero idip-
sum ita dissimulasse diceris, favitiam neglexisse:
quod eosdem non est quare pœnitentia commississe
reatum, quia impunitatem sacrilegii quod gesse-
runt, jamjam sentiant invenisse. Cujus quidem dis-
simulationis & negligentia causam penitus ignora-
mus: quoniam nos in aliquo serenitatis tuæ gloriam
offendisse, conscientia scrupulus nostrum animum
non accusat, sed personam tuam sicut carissimi &
specialis filii nostri & principis Christianissimi,
quem in apostolica confessionis petra non ambigi-
mus per Dei gratiam solidatum, sincera semper di-
leximus caritate, & debita tractavimus benignita-
tis affectu. Debes enim, gloriosissime fili, ante ocn-
los mentis reducere, quam gratanter & quam ju-
cunde alio anno mater tua sacrosancta Romana ec-
clesia te suscepit, quanta cordis affectione tra-
ctaverit, quantam tibi dignitatis plenitudinem con-
tulit & honoris, & qualiter imperiali insigni co-
ronæ liberrissime conferens, benignissimo gremio
suo tuæ sublimitatis apicem studuerit confovere:
nihil profus efficiens quod regie voluntati vel in
minimo cognosceret obviare. Neque tamen pœni-
tet nos desideria tuæ voluntatis in omnibus imple-
visse: sed si majora beneficia excellentia tua de ma-
nu nostra suscepisset, si fieri posset, considerantes
quanta ecclesiæ Dei & nobis per te incrementa pos-
sint & commoda provenire, non immerito gaude-
remus. Nunc autem quia tam immensum facinus,
quod in contumeliam universalis ecclesiæ & imperii
tui noscitur etiam commissum, negligere ac dis-
simulare videris: suspicamur utique, ac veremur,
ne forte in hanc dissimulationem & negligentiam
propter hoc tuus animus sit inductus, quod sugges-
tione perverfi hominis zizania seminantis adversus
clementissimam matrem tuam sacrosanctam Romanam
ecclesiam, & nos ipsos indignationem (quod absit)
aliquam conceperis vel rancorem. Ob hoc
igitur, & ob alia omnia negotia, quæ cognoscimus
imminere, duos de melioribus & carioribus, quos
circa nos habemus, dilectos scilicet filios nostros,
Bernardum sancti Clementis presbyterum, & Rolan-
dum sancti Marci presbyterum cardinalem, & can-
cellarium nostrum, viros utique religione, prudentia
& honestate conspicuos, serenitati tuæ de latere
nostro ad præsens duximus destinandos, excellen-
tiam tuam togantes atrentius: quatenus eos tam
honorifice, quam benigne recipias, honeste tractes,
& ea quæ ipsi super hoc & super aliis ad honorem
Dei & sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ, ad decus etiam
& exaltationem imperii pertinentia, ex parte
nostra imperatoris proposuerint dignitati, sicut ab
ore nostro procedant, absque ulla hæsitacione sus-
cipias, & ipsorum verbis, tanquam si ea continge-
ret nos proferre, fidem non dubites adhibere.

male gesta sunt, gratam Deo correctionem de-
beant invenire. Hoc autem tempore (quod abs-
que nimio more non dicimus) carissimus fi-
lius noster Fridericus Romanorum imperator tale
quid egit, quale temporibus antecessorum suorum
non legimus perpetratum. Cum enim nos duos
de melioribus fratribus nostris, Bernardum tituli
sancti Clementis, & Rolandum cancellarium no-
strum tituli sancti Marci, presbyteros cardinales, ad
ipsius præsentiam misissemus: ipse, cum primum ad
ejus præsentiam pervenerunt, alacriter visus est eos
recepisse. Sequenti vero die, cum redirent ad eum,
& litteræ nostræ in ejus auribus legerentur, accepta
occasione cujusdam verbi, quod ipsarum litterarum
series continebat, (insigne videlicet coronæ
beneficium tibi contulimus) in tantam animi com-
motionem exarsit, ut convicia, quæ in nos & le-
gatos nostros dicitur coniecisse, & quam inho-
neste ipsos a præsentia sua recedere, ac de terra sua
velociter exire compulerit, & audire opprobrium,
& lamentabile sit referre. Eis autem ab ipsius præ-
sentia excedentibus, facto edicto, ne aliquis de
regno vestro ad apostolicam sedem accedat: per
omnes fines ejusdem regni custodes dicitur posuisse,
qui eos, qui ad sedem apostolicam venire volue-
runt, violenter debeant revocare. Super quo facto
licet aliquantum perturbemur: ex hoc tamen in
nobis ipsis majorem consolationem accipimus:
quod ad id de vestro & principum consilio non
processit. Vnde confidimus eum a sui animi motu,
consilio & persuasione vestra facile revocandum.
Quocirca, fratres, quoniam in hoc facto non so-
lum nostra, sed vestra & omnium ecclesiarum res
agi dignoscitur: caritatem vestram monemus &
exhortamur in Domino, quatenus opponatis vos
murum pro domo Domini, & præfatum filium
nostrum ad viam rectam quam citius reducere stu-
deatis; attentissimam sollicitudinem adhibentes, ut
a Reinaldo cancellario suo, & palatino comite,
qui magnas blasphemias in præfatos legatos no-
stros, & matrem vestram sacrosanctam Romanam
ecclesiam, evomere præsumperunt, talem & tam
evidentem satisfactionem faciat exhiberi: ut licet
multorum aures amaritudo sermonis eorum offen-
dit, ita etiam satisfactio multos ad viam rectam
debeat revocare.

Non acquiescat idem filius noster consilii iniquo-
rum, consideret novissima & antiqua, & per illam
viam incedat, per quam Iustinianus & alii catholici
imperatores incessisse noscuntur. Exemplo siqui-
dem & imitatione illorum, & honorem in terris,
& felicitatem in cælis sibi poterit cumulare. Vos
etiam, si eum ad rectam semitam reduceritis: &
beato Petro apostolorum principi gratum depen-
detis obsequium, & vobis & ecclesiis vestris con-
servabitis libertatem. Alioquin noverit anedi-
ctus filius noster ex admonitione vestra, noverit
ex promissionis evangelicæ veritate, quod sacro-
sancta Romana ecclesia super firmissimam petram,
Deo collocante, fundata, quantumcumque vento-
rum turbine quatitur, in sua firmitate, protegen-
te Domino, in sæculum seculi permanebit. Nec
autem (sicut nollis) deceret cum tam arduam viam
absque vestro consilio attentasse. Vnde credimus,
quod auditis admonitionibus vestris, facillime
poterit ad frugem sanioris studii, sicut via discretus
& imperator catholicus, revocari.

III. AD EPISCOPOS GALLIÆ & Germaniæ.

Petit Fridericum corrigi, & ad restitutionem
honoris induci.

QVOTIES aliquid in ecclesia contra honorem
Dei & salutem fidelium attentatur: fratrum &
coepiscoporum nostrorum, & eorum præcipue qui
spiritu Dei aguntur, cura debet existere, ut ea, quæ
Concil. general. Tom. X.

IV. AD FRIDERICVM IMPERATOREM.

*Hadrianus episcopus servus servorum Dei dilecto filio
Friderico, &c.*

Ex quo universalis ecclesiæ curam, Deo prout ipsi placuit disponente, suscepimus, ita in cunctis negotiis magnificentiam tuam honorare curavimus, ut de die in diem animus tuus magis ac magis in amore nostro & veneratione sedis apostolicæ debuisset accendi. Vnde sine grãt admiratione non ferimus, quod cum audito ex suggestione quorundam, animum tuum aliquantulum contra nos fuisse commotum, duos de melioribus & majoribus fratribus nostris, Rolandum scilicet cancellarium tituli sancti Marci, & Bernardum tituli sancti Clementis presbyteros cardinales, qui pro tue majestatis honore in Romana ecclesiã solliciti semper extiterant, pro voluntatis tuæ cognitione ad tuam præsentiam destinavimus: aliter quam imperialem decuerit honorificentiam sunt tractati. Occasione siquidem cujusdam verbi, quod est, beneficium, tuus animus (sicut dicitur) est commotus: quod utique nedum tanti viri, sed nec cujuslibet minoris animum merito commovisset. Licet enim hoc nomen, quod est, beneficium, apud quosdam in alia significatione, quam ex impositione habet: assumatur, tunc tamen in ea significatione accipiendum fuerat, quam nos ipsi posuimus, & quam ex institutione sua noscitur retinere. Hoc enim nomen ex bono & facto est editum, & dicitur beneficium, apud nos, non secundum, sed bonum factum. In qua significatione in universo sacra scripturæ corpore invenitur, ubi ex beneficio Dei, non tamquam ex feudo, sed velut ex benedictione & bono facto ipsius, gubernari dicimur & nutriri. Et tua quidem magnificentia liquido recognoscit, quod nos ita bene & honorifice imperialis dignitatis insigne, tuo capiti imposuimus, ut bonum factum valeat ab omnibus judicari. Vnde quod quidam verbum hoc, & illud scilicet (contulimus tibi insigne imperialis coronæ) a sensu suo nisi sunt ad alium retorquere: non ex merito causæ, sed de voluntate propria & illorum suggestione, qui pacem regni & ecclesiæ nullatenus diligunt, hoc egerunt. Per hoc enim vocabulum, contulimus, nihil aliud intelleximus, nisi quod superius dictum est, imposuimus. Sane quod postmodum personas ecclesiasticas a debita sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ visitatione, ut dicitur, revocare justisti: si ita est, quam inconvenienter actum sit, tui, fili in Christo carissime, discretio, ut credimus, recognoscit. Nam si aliquid apud nos amaritudinis habebas, per nuntios & litteras tuas nobis fuerat intimandum: & nos honori tuo curavissimus sicut fili carissimi providere. Nunc igitur, quoniam ad communionem dilecti filii nostri Henrici Bajoariæ & Saxonie ducis, duos de fratribus nostris, Henricum tituli sanctorum Nerei & Achillei, & Hyacinthum sanctæ Matie in Cosmedin, diaconos cardinales, prudentes siquidem & honestos viros, ad tuam præsentiam destinavimus, celsitudinem tuam monentes & hortantes in Domino, quatenus eos honeste & benigne recipias: & quod ab eis ex parte nostra tuæ magnificentie fuerit intimatum, a sinceritate cordis nostri noverit tua excellentia processisse. Ac per hoc cum eisdem filiis nostris, mediante jam dicto filio nostro duce, ita celsitudo tua studeat convenire: ut inter te ac matrem tuam sacrosanctam Romanam

A ecclesiam nullius discordiæ seminarium debeat temanere.

RESCRIPTVM IMPERATORIS FRIDERICI
ad Hadrianum papam.

Pro confirmatione electi Ravennensis.

Fridericus Dei gratia Romanorum imperator, & semper Augustus, Hadriano Romana ecclesiæ venerabili pontifici.

DILECTO & fideli nostro Anselmo bonæ memorie Ravennensis ecclesiæ venerabili episcopo defuncto, ne curia nostra diutius tanto careret principe, operam dare curavimus loco ejus talem subrogari personam, quæ tempore ad refarcienda ecclesiæ illius damna, & ad nostrum peragendum servitium apta videretur. Ante omnia autem præ oculis mentis habentes, & aure non surda audientes, quod scriptum est, *Honore invicem prævenientes*: filium comitis Blanderatenensis, quem vos in clericum Romanæ ecclesiæ & filium nostræ petitione assumpsisse recordati sumus, vicissim ad honorem vestrum & sanctæ Romanæ ecclesiæ altius sublimari intendimus; in ea præsertim ecclesiã, quam post sanctam Romanam ecclesiam, aut maximam, aut unam de maximis habemus: nostræque voluntatis proposito, Divina favente clementia, in electione illius personæ concorditer & voluntarie universali Ravennas convenit ecclesiã, præsentibus viris honestissimis legato nostro & vestro, hinc Hyacintho cardinali, inde Hermanno Ferdensi episcopo. Scientia autem & moribus in personam præfati electi una cum genere convenientibus, propter reverendum vestræ paternitatis testimonium commendabilior & acceptior eadem testimo nobis jam facta est, quam utique etiam diligere a vobis & honorari gaudemus & volumus, ea tamen ratione & ordine, qua patres filios suos solent diligere, quos suo tempore & manumittunt, & domui suæ providere permittunt. Et quidem decentissimum est sanctam Romanam ecclesiam, tamquam matrem omnium ecclesiarum, filios, qui sunt fructus ventris aggregare, & aggregatos ad decorem domus Dei & per domos & familias distribuere, quibus etiam nostrum imperium, tanquam ab utero & gremio matris nostræ progredientibus, debeat & velit congruum honorem impendere. Proinde altiori consideratione vestra perpendat discretio, quid in hac causa tam vestræ quam nostræ majestati & honestati conveniat.

V. AD EVMDEM.

Respondet superiori: & Guidoni Ravennati archiepiscopo confirmationem denegat.

Hadrianus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Friderico illustri Romanorum imperatori, salutem & apostolicam benedictionem.

QVALITER superni conditoris intuitu, & tam excellentie tuæ, quam dilecti filii nostri Guidonis Blanderatenensis comitis interventu, dilectum filium Guidonem subdiaconum nostrum, ejusdem comitis filium, olim in familiaritatem & in nostrum consortium receperimus, qualiter etiam intuitu probitatis ejusdem, atque pro honore & utilitate sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ, tamquam si in diaconum jam fuerit ordinatus, ecclesiam ei specia-

specialiter assignaverimus: & nos profecto memores ^A, & a serenitatis tuæ memoria non credimus excidisse. Nunc autem honestatem ipsius considerantes, & profectum scientiæ, si ei vita comes fuerit, attendentes: intelligentes etiam quanta per eum, ac per nobiles & potentes parentes ipsius, sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ adhuc potuerint comoda provenire, & ad quantum dignitatis apicem in eadem Romana ecclesiâ ipse valeat, vita generi concordante, concendere, cum a sede apostolica in subdiaconatus officium sic promotus, & ei, tamquam si jam diaconus esset (sicut superius dictum est) a nobis sit ecclesiâ specialiter assignata: communicato fratum nostrorum consilio, a nostro latere tam preciosum pignus, juxta petitionem excellentiæ tuæ, non potuimus removere, sed ipsum ^B opportunitate accepta, Deo autore, in Romanâ ecclesiâ ad honorem ejusdem ecclesiæ & imperii intendimus ordinare: ut vel in ea, prout Divina gratia proposuerit, quandoque ad sublimiora ascendat, vel exinde ad alterius ecclesiasticæ fastigium dignitatis ipsum contingat, auxiliante Domino, pervenire. Convenientius siquidem est, ut qui filius & clericus est Romanæ ecclesiæ, ab ejus gremio non recedat: & ipsa ei circa se locum dignitatis conferens, eidem inde provideat altiora. Ipsa etenim viros & moribus & scientia adornatos, præditos honestate, & sanguinis nobilitate præclaros, ad se libenter evocat, & eos aliunde consuevit admittere, non se talibus, cum ipsos in gremio suo habeat, facile honore spoliare. Quia igitur hoc decentius esse conspicimus, & honorabilius existere arbitramur, confidentes etiam imperatoriæ majestati hoc potius debere placere, & gratum atque acceptum esse: postulationem tuam in hac parte non duximus admittendam, credentes atque sperantes, quod ex quo nostram super hoc cognoveris voluntatem, tu ipse nostram intentionem & propositum commendabis.

VI. AD EVMDEM.

De duplici injuria sedi apostolicæ per ipsum illata.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei Friderico Romano imperatori salutem & apostolicam benedictionem.

^Lex Divina sicut patentes honorantibus longævitatem promittit, ita maledicentibus patri & matri sententiam mortis intendit. Veritatis autē voce docemur, quia *omnis qui se exaltat humiliabitur*. Quapropter dilecte in Domino fili, super prudentia tua non mediocriter admiramur, quod beato Petro & sanctæ Romanæ ecclesiæ videris. In litteris enim ad nos missis nomen tuum nostro præponis: in quo insolentiæ, ne dicam arrogantiam, notam incurris. Quid dicam de fidelitate beato Petro & nobis a te promissa & jurata? quomodo eam observes, cum ab iis quidam sunt & filii Excellsi omnes, episcopis videlicet, homagium requiris, fidelitatem exigis, & manus eorum sacratas manibus tuis innectis, & manifeste factus nobis contrarius, cardinalibus a latere nostro directis non solum ecclesias, sed & civitates regni tui claudis? Respice ergo, respice, tibi consulimus. Quia cum a nobis consecrationem & coronam metueris, dum in concessa captas, ne concessa perdas nobilitati tuæ ^E timemus.

VII. AD BASILIVM ARCHIEPISCOPVM Theſſalonicensẽm.

Pro Græcorum concordia.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, venerando fratri Theſſalonicensium archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

^Ex quo per invidiam hostis antiqui Constantinopolitana sedes a sacrosanctâ Romana & apostolica (quod sine lacrymarum inundatione vix famur) ecclesiâ seipsam separavit, & hominis inimicus proprium malitiæ venenum effudit, & a matris obedientia liberi secesserunt, unitatisque locum binarius subiit: laborem multum & studium, qui nos prædeceserunt beati Petri successores, adhibuerunt, ut schisma de medio tolleretur, & unitati ecclesiæ, qui se ab ea separarunt, redderentur. Quamobrem & nos, qui hoc tempore apostolicæ sedis curam suscepimus, ut Deo placet, pro omnibus ecclesiis, quæ sunt intra terrarum orbem constitutæ, quamvis beati Petri virtutibus par nihil habeamus, ministerio tamen fungi cogimur. Ad id credidimus attendendum, ne connumetemur (quod absit) iis quos per prophetam Dominus reprehendit, dicens: *Quod cœlestium est non introduxistis, quod infirmum non sanavistis, & quod perit non quaesivistis, & quod confractum non obligastis.* ^{Ezech. 34}

Ideoque ad introductionem liberorum in locum ecclesiæ & unitatis, inventionemque amissæ drachmæ properemus: & apostolico præcepto incitati, in eos qui doctrinæ sermones asperrantur, ut persuasum habeamus, moderari, & fidelium admonitionem tempeſtively intempeſtively factam: & illius exemplo edocti, qui erat gloriæ Dominus, & omnia in sua potestate habens inclinare fecit caelos, & descendit, acceptaque servi forma seipsum exinanivit, ut ovis amissa suo gregi restitueretur. Vnde, frater in Christo, dilectionem tuam his litteris admonemus, ut hanc rem diligenter cures. Nam una sola est ecclesiâ, & una sola sanctificationis arca, in quam unumquemque fidelium e diluvio servari oportet. Et circa unionem ejus modis omnibus labores: tuaque cogitet prudentia, ut ecclesiâ Dei non possit divisa consistere, ut omnem animam viventem e præsentis diluvii procellis: intra unam arcam ecclesiæ congregari oporteat ad beatum Petrum omnium fidelium gubernatorem.

Traditum est quonam modo sancti patres, Divino Spiritu illuminati, omnium ecclesiarum primatum sacrosanctam Romanam ecclesiam absolute obtinere jusserint, & ad ejus sententiam omnium iudicium referri præscriperint: & ad tollendam de medio divisionem, ad unionem ecclesiæ, ad conjunctionem divisi parietis, propter Dei dilectionem, propter animæ salutem, & propter fruitionem gloriæ, quæ non marcescit, vigilanter adverte. Primum apud te ipsum, deinde in aliis, quatenus Divina gratia largitur, da operam, ut grex cum ecclesiâ uniat, & qui seipsos Dominicas oves cõfitentur, ad gregem B. Petri revertantur, qui Domini jussu eorum curâ suscepit. Nos quidem in hoc non temporariam laudem spectamus, non prætereuntem gloriam quærimus, qui pascendi suscepimus officium. Servos nos omnium Dei servorum confitemur. Sed cum dominum & magistrum nostrum, ut unum mortuum resuscitaret in corpore, profectum fuisse, & lacrymatum legimus ad sepulcrum,

Ivan 11.

erum, & dixisse, *Laxare exi foras*: iudicamus indignum, si Domini retineamus talentum, & quos possumus in anima resuscitare negligamus. Quod superest, dilectos filios nostros Balduinum & Balduzioninum presentes tabellarios ad dilectissimum filium nostrum Emmanuelem imperatorem Constantinopolitanum, a religioso cœtu missos, dilectioni tuæ studiose commendamus: rogantes ut per dilectionem Dei, beatiq; Petri, & sedis apostolicæ, & pietatis cultum, aspectu gratioso in eorum necessitatibus consolationem adhibeas. De tua valetudine cupimus per litteras fieri certiores.

VIII. AD VVILLELMVM REGEM SICILIÆ.

De titulo regni, aliisque privilegiis ab eo pet vim & merum extortis.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo Filio VVillelmo illustri & glorioso Sicilia regi, ejusque heredibus, quos pro voluntaria ordinatione sua statuerit in regnum, in perpetuum.

LICET EX INJUNCTO nobis a Deo apostolatus officio univertos Christi fideles paternæ caritatis brachiis debeamus amplecti, atque ad pacem eos & concordiam invitare: reges tamen & sublimiores quasque personas tanto amplius diligere & honorare debemus, atque de bono pacis eos tanto studiosius commovere, quanto ecclesiæ Dei & fidelibus Christianis major inde fructus spiritualiter ac temporaliter dignoscitur provenire. Constat, carissime in Christo fili VVillelme, gloriose Sicilia rex, te inter reges & celsiores personas sæculi, eximius operibus, potentia opibusque clare: ita ut ex vigore justitiæ, quam in terra sub tua ditione constituta conservas, ex securitate pacis, qua omnes per eandem constituti lætantur, & ex terrore quem inimicis Christiani nominis per opera magnifica in cussisti, usque ad extremos angulos fama tui nominis & gloria protendatur. Quod si quidem nos, dilectissime in Christo fili VVillelme eximie, diligentius attendentes, & inspicientes pariter quantæ utilitates Romanæ ecclesiæ valeant provenire, si celsitudo tua per firmam pacem ei & concordiam conjungatur: dum in civitate Beneventana securi & liberi cum fratribus nostris esse-mus, ad pacem tecum habendam diligenti studio decrevimus intendere. Misimus ergo ad excellentiam tuam quosdam fratrum nostrorum, scilicet: *ut supra*: & proposuimus per eos nostrum de bono pacis & concordia desiderium: & invitavimus attentius, & monuimus excellentiam tuam ad pacem. Et illius inspirante virtute, qui ad cælum iturus discipulis suis ait: *Pacem do vobis, pacem meam relinquo vobis*: talem animum tuum invenimus, qualem filii pacis & catholici principis decuit inveniri. Et mediantibus præfatis filiis nostris, &c. *ut supra*: in hanc formam pacis libera & spontanea voluntate nostra devenimus, ut videlicet de capitulis illis, de quibus inter nos & excellentiam tuam controversia est, per omnia, &c. Ut autem quæ supra diximus tam nostro, quam successorum nostrorum tempore perpetuam obtineant firmitatem, & nec tuis, nec tuorum heredum temporibus, alicujus valeant præsumptione turbari: nos ea de communi consilio & voluntate fratrum nostrorum, autoritate apostolica confirmamus, & valitura in perpetuum præsentis scripti pagina communimus: & tam a no-

" sic in eod Vaticano unde hanc ep. descripsit Baronius.
Ioan. 14.

bis, quam a nostris successoribus perpetuis temporibus statimus observanda.

Nulli ergo omnino liceat hanc paginam nostræ concessionis & confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare voluerit, omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus, indignationem incurrat. Amen, Amen, Amen.

Datum anno Dominicæ Incarnationis mille simo centesimo quinquagesimo sexto, mensis Iulii, quartæ Indictionis.

IX. AD RECTORES ROMANÆ fraternitatis.

Arnaldus hæresiarcha, Eugenii III. tempore, præter alia execranda quæ adversus Romanam ecclesiam præsumperat, clericos cardinalibus subditos ab eis divellere laboravit. Ad ejusmodi ergo inventum diabolicum, quod invaluerat, auferendum, decernit Hadrianus papa, ut capellani protomitant obedientiam rectoribus titularum.

Hadrianus quartus, rectoribus Romana fraternitatis.*

AD AUDIENTIAM nostram pervenit, quod clerici sancti Petri ad vincula in quadam capella sua, ecclesia videlicet sanctæ Mariæ in Candiatore, quia ejusdem ecclesiæ populus manum obedientiæ jam dictæ ecclesiæ presbytero, illi videlicet sancti Petri, exhiberi contradicit, Divina prohibuerunt officia celebrari. Quia igitur sustinere non possumus nec debemus, ut ecclesia sancti Petri ad vincula suo jure debeat defraudari, per apostolica vobis scripta mandamus, quatenus prædictum populum districte commoneatis, ut a contradictione illa penitus de cætero cesset: & quod ecclesia sancti Petri habet in præteritis suis capellis, in ista ei subtrahere non præsumat. Et si ab hujusmodi levitate cessaverit, interdictum volumus relaxari, ut in prædicta ecclesia sanctæ Mariæ officia Divina liceat celebrari. Alioquin pœnam, quam in officiis patiuntur, eos decernimus insinere. Datum Beneventi, xv. Kalendas Aprilis.

G. C. Quæ sequuntur Hadriani epistolæ, a decima ad vigesimam quintam, petiæ sunt ex Tomo IV. histor. Franc. Duchesi.

*** X. AD HUGONEM FRANCIÆ cancellarium.

Confirmat ipsi archidionatum Attebatensem.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Hugoni, carissimi filii nostri Ludovici regis Francorum cancellario, & Attebatensis ecclesiæ archidiacono, salutem & apostolicam benedictionem.

SI RATIONABILIBUS filiorum nostrorum petitionibus facili assensu concutimus, & eos super collatis sibi ecclesiasticis beneficiis nostro patrocini communitus: officii nostri debitam executionem actionem, & ecclesiasticis utilitatibus efficaciter providemus. Tanto enim quisque de sui executione officii poterit fructuosius cogitare: quanto pravorum temeritati ad suam infestationem omnem aditum viderit attentius interclusum. Eapropter, dilecte in Domino fili Hugo, paci & quieti tuæ in posterum providere volentes, majore

rem archidiaconatum Atrebatensis ecclesie cum A
omnibus ad eum pertinentibus, a venerabili fratre
nostro Godefrido ejus ecclesie episcopo rationabi-
li tibi provisione concessum, auroritate tibi aposto-
lica confirmamus, & presentis scripti pagina com-
munimus. Nulli ergo hominum liceat hanc pagi-
nam nostre confirmationis infringere, vel ei ali-
quatenus contraire. Si quis autem id attentare
presumpserit, indignationem omnipotentis Dei,
& beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus, se no-
verit incursum. Datum Laterani, xii. Kalendas
Februarii.

*** XI. AD THEOBALDUM EPISCOPUM
& canonicos Paris.

Vt Hugoni cancellario, prebende Parisiensis
redditus assignentur, ubicumque fuerit.

*Hadrianus episcopus servus servorum Dei, venerabilis
fratri T. episcopo, & dilectis filiis C. decano, & uni-
verso capitulo Parisiensis ecclesie, salutem & apo-
stolicam benedictionem.*

GRATUM & acceptum habemus, & dilectio-
nem vestram de provisione illorum, quæ ad
promovendas utilitates ecclesiasticas pertinent, non
modicum commendamus, quod dilecto filio no-
stro Hugoni carissimi filii nostri Ludovici Franco-
rum regis cancellario prebende sue redditus in
vestra ecclesia concessistis. Vnde nos concessionem
ipsam ratam habentes, & autoritate apostolica con-
firmantes, per presentia vobis scripta mandamus,
quatenus redditus ipsos ei, ubicumque fuerit, facia-
tis integre assignari. Vt & ipse vobis & ecclesie
vestre inde semper existat obnoxius, & nos peo-
niones vestras libentius admittere debeamus. Datum
Beneventi, xiiii. Kal. Februarii.

*** XII. AD HUGONEM FRANCIÆ
cancellarium.

Absolvit eum a juramento & illicita conditione
qua eum Atrebatensis episcopus obligaverat,
cum archidiaconatum daret.

*Hadrianus episcopus servus servorum Dei, dilecto filio
Hugoni carissimi filii nostri Ludovici illustris
Francorum regis cancellario, salutem &
apostolicam benedictionem.*

ILLIUS devotionis & sinceritatis intuitu, quam
circa sanctam Romanam ecclesiam & nos
ipso a multis retroactis temporibus noscitis ha-
buisse, pro tua quoque honestate & probitate per-
sonæ, majorem archidiaconatum, fratre nostro G.
Atrebatensi episcopo ipsum prius spondente, abs-
que omni conditione, & alicujus pacti obligatio-
ne, tibi nos recolimus olim in Atrebatensi ecclesia
postmodum contulisse. Ipse autem Atrebatensis e-
piscopus contra puritatem episcopalem, & nimis
secundum hominem ambulans, impedimentum tibi
volens super hac concessione præstare, te juramen-
to, sicut dicitur, obligavit, quod cum sibi placeret,
cancellariam absque contradictione obstaculo re-
signares. Vnde quoniam tam illicitum juramentum
nulla debet firmitate constare, ab ipsius juramenti
debito, autoritate sedis apostolicæ te absolvimus, &
conditiones in ejusdem archidiaconatus collarione
contra præceptum nostrum positas, irritas modis
omnibus esse censuimus. Datum Later. v. Idus Maii.
Concil. general. Tom. X.

*** XIII. AD THEOBALDUM PARIS.
EPISCOPUM.

Vt primum personatum vel honorem, qui in
Parisienſi ecclesia vacabit, ei concedatur.

*Hadrianus episcopus servus servorum Dei, venerabilis
fratri Parisienſi episcopo, salutem & apostolicam
benedictionem.*

QUONIAM de devotione & fidei sinceritate,
quam erga sanctam Romanam ecclesiam
& nos ipsos habere dinoscis, plenam fiduciam ob-
tinemus: fraternitatem tuam pro his qui nobis cari
sunt & accepti, rogare non dubitamus. Quanto au-
tem dilectus filius noster Hugo, carissimi filii nostri
illustris Francorum regis cancellarius, matri tue
sanctæ Romanæ ecclesie & nobis ipsis devo-
tus sit & fidelis, quantum pro ipsius honore solici-
tus permaneat & attentus: & nos ipsi cognoscimus,
& prudentiam tuam non credimus ignorare. Inde
est, quod illum fraternitati tue duximus plurimum
commendandum, rogantes attentius quatenus pro
beati Petri, & nostrorum reverentia litterarum, pri-
mum personatum vel honorem qui in tua vacabit
ecclesia, ei concedas: ut & ipse nostras sibi preces
sentiat fructuosas, & nos de nostrorum precum ad-
missionem gratiarum tibi debeamus exsolvere actio-
nes. Datum Laterani, xal. Novembris.

*** XIV. AD CANONICOS S. CRVCIS
Aurelianens.

Incepat quod Hugoni cancellario prebende in-
regitatem, cum abesset, non concesserint. Iubet
in posterum faciant, & quod esse subtractum,
restituant.

*Hadrianus episcopus servus servorum Dei, dilectis
filiis decano, & universo capitulo ecclesie sancte
Crucis Aurelianens, salutem & apostolicam
benedictionem.*

MIRAMUR plurimum & adversum vos non
possumus non moveri, quod cum vobis olim
dederimus in mandatis, ut licet dilectus filius no-
ster Hugo carissimi filii nostri Ludovici illustris
Francorum regis cancellarius, in ecclesia vestra non
esset assiduus; nihilominus tamen integritatem præ-
bende sue absque contradictione aliqua obtine-
ret. Vos autem non solum mandatum nostrum in
hac parte non curastis effectui mancipare: verum
etiam, quod deterius est, in nostrum & apostolicæ
sedis contemptum, cum prius integram habuisset,
postmodum ei medietatem, sicut dicitur, subtra-
xistis. Vnde nisi apostolicæ sedis consueta benigni-
tas nostrum animum mitigaret, manus B. Petri gra-
ves in vos usque adeo sentiretis, quod in contem-
ptum nostrum non presumeretis ulterius tale ali-
quid attentare. Ne igitur de merito vestre malitiæ
cogamur in vos animadversione gravissima vindic-
care, universitati vestre per iterata scripta præci-
piendo mandamus, & mandando præcipimus, qua-
tenus ita integram ei præbendam, licet absens fue-
rir, de cætero concedatis, tanquam si assiduus in
ipsa ecclesia deserviret. Quicquid vero ei exinde
hactenus est subtractum, infra xx. dies post susce-
ptionem presentium litterarum, omni occasione &
excusatione postposita, eidem studeatis in integram
restituere. Datum Laterani, vir. Idus Maii.

*** XV. AD HVGONEM FRANCIÆ
cancellarium.

Vt abbatem Compendiensem in regis gratiam
restituatur.

*Hadrianus episcopus servus servorum Dei, dilecto
filio Hugoni cancellario illustris regis Francorum,
salutem & apostolicam benedictionem.*

DE tua devotione atque industria plenam si-
duciam obtinentes, ad exequenda quæ majori
affectu cupimus operis executione compleri,
tuam prudentiam confidentius excitamus. Sicut
tua novit discretio, Compendiense monasterium,
in quo de novo religio est instituta, multis turbini-
bus procellis concutitur, & pravorum incurfionibus
molestat. Et adeo quod, sicut nobis suggeritur,
dilectus filius noster abbas ejusdem loci
propter quasdam falsas suggestiones a carissimi filii
nostri Ludovici regis Francorum credatur gratia
declinasse. Ac per hoc industria tua presentium
significatione mandamus, quatinus in gratiam su-
pradicti filii nostri eundem abbatem pro posse tuo
restituas: & gratum ei, & commissæ sibi ecclesiæ,
studere consilium & utile ministrare. Datum Late-
rani xii. Kal. Januarii.

*** XVI. AD GODEFRIDVM EPISCOPVM
Atrebatensem.

Idem argumentum quod duodecimæ.

*Hadrianus episcopus servus servorum Dei, venerabili
fratri Atrebatensi episcopo, salutem
& apostolicam benedictionem.*

Godofri-
do

ILLIUS devotionis & sinceritatis intuitu, quam
dilectus filius noster Hugo carissimi filii nostri
Ludovici illustris Francorum regis cancellarius cir-
ca sanctam Romanam ecclesiam, & nos ipsos a
multis retroactis temporibus noscitur habuisse, pro
ipsius quoque honestate & probitate personæ: ma-
jorem archidiaconatum, te etiam ei prius sponden-
te, absque omni conditione, & alicujus pacti obli-
gatione, eidem nos recolimus olim in Atrebatensi
ecclesia postmodum contulisse. Tu vero contra pu-
ritatem episcopalem & nimis secundum hominem
ambulans: impedimentum ei volens super hac con-
cessione præstare, ipsum juramento, sicut dicitur,
obligasti, quod, cum tibi placeret, cancellariam abs-
que contradictionis obstaculo resignaret. Vnde
quoniam tam illicitum juramentum nulla debet fir-
mitate constare, prædictum filium nostrum cancel-
larium ab ipsius juramenti debito autoritate aposto-
licæ sedis absolvimus: & conditiones in ejusdem archi-
diaconatus collatione contra præceptum nostrum
positas, irritas modis omnibus esse censuimus. Fra-
ternitati tuæ per apostolica scripta mandantes, qua-
tenus cum de cætero ad observationem prædicti ju-
ramenti cogere nulla ratione præsumas. Datum E
Laterani, v. Idus Maii.

*** XVII. AD EVNDEM.

Vt Hugoni cancellario restituatur altare quod
ipsi abstulerat.

*Hadrianus episcopus servus servorum Dei, venerabili
fratri Atrebatensi episcopo, salutem
& apostolicam benedictionem.*

Godofri-
do

DILECTVS filius noster Hugo carissimi filii
nostri regis Francorum cancellarius, directa
nobis insinuatione monstravit, quod altare de Aflucis

A bonæ memoriæ M. prædecessore tuo canonicè sibi
concessum, quod etiam in tempore prælationis tuæ
quiete dicitur tenuisse, sine rationabili causa, &
nullo interveniente iudicio, ei abstulisti. Vnde quan-
to idem cancellarius amplius majori est devotione
& fidelitate sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ & nobis
ipsis strictus: tanto magis sua jura nos convenit at-
tentius illibata & integra conservare. Fraternitati
tuæ per apostolica scripta præcipiendo mandamus,
quatenus si ita est, altare ipsum, omni dilatione &
appellatione remota, memorato filio nostro resti-
tuas. Datum Lateran. Kal. Novemb.

*** XVIII. AD EVNDEM.

De eodem argumento.

*Hadrianus episcopus servus servorum Dei venerabili
fratri Atrebatensi episcopo, salutem
& apostolicam benedictionem.*

DILECTVS filius noster Hugo, carissimi filii
nostri Ludovici Francorum regis cancellarius,
transmissa nobis relatione monstravit, se altare
quoddam in Atrebatensi episcopatu ex dono Alvisi
bonæ memoriæ Atrebatensis quondam episcopi ha-
buisse: & usque ad illud tempus, quo investituram
majoris archidiaconatus in ecclesia tua de mandato
nostro fuerat suscepturus, asserit se idem altare
quiete ac pacifice possedisse. Imminente vero die,
quo de ipso archidiaconatu debebat juxta mandatū
nostrum, sicut diximus, investiri: tu, prout nobis
suggeritur, nisi eodem altari tibi primitus restituto,
investituram ei facere noluit, & taliter ab eo ip-
sum altare dicitur extorsisse. Quia vero hujusmodi
circumventio rationi contraria est, & a pontificali
officio penitus aliena, fraternitati tuæ per aposto-
lica scripta præcipiendo mandamus, & mandando
præcipimus: quatinus, si res ita se habet, ipsum al-
tare jamdicto filio nostro Hugoni cancellario infra
xl. dies post horum suspensionem omnia appellatio-
ne cessante restituas. Quod si tu facere forte distu-
leris, venerabili fratri nostro Remensi archi-
episcopo apostolicæ sedis legato a nobis datum
esse noveris in mandatis, ut ipse hoc vice nostra
non differat effectui mancipare. Datum Laterani,
v. Idus Maii.

*** XIX. AD SAMSONEM REMENSEM
archiepiscopum.

De eodem argumento.

*Hadrianus episcopus servus servorum Dei, venerabili
fratri Samsoni Remensi archiepiscopo apostolicæ sedis
legato, salutem & apostolicam benedictionem.*

DILECTVS filius noster Hugo, carissimi filii
nostri Ludovici illustris Francorum regis can-
cellarius, transmissa nobis relatione monstravit, se
altare quoddam in Atrebatensi episcopatu ex dono
Alvisi bonæ memoriæ Atrebatensis quondam episcopi
habuisse: & usque ad illud tempus, quo investi-
turam majoris archidiaconatus in Atrebatensi ec-
clesia de mandato nostro fuerat suscepturus, as-
serit se idem altare quiete ac pacifice possedisse.
Imminente vero die, quo de ipso archidiaconatu
debebat juxta mandatū nostrum, sicut diximus,
investiri, frater noster Atrebatensis, prout nobis
suggeritur, nisi eodem altari sibi primitus restituto,
investituram ei facere noluit, & taliter ab eo ipsum
altare dicitur extorsisse. Quia vero hujusmodi
circumventio rationi contraria est, & a pontificali
officio penitus aliena: eidem episcopo dedimus in
mandatis, ut si res ita se habet, ipsum altare
jamdicto

jam dicto filio nostro Hugoni cancellario infra xl. dies post harum illustrationem, omni appellatione cessante, restituit. Quod si ipse facere forte distulerit, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus tu ipse vice nostra, omni appellatione & occasione cessante, hoc non differas effectui mancipare. Datuni Laterani, v. Idus Maii.

** XX. AD HVGONEM FRANCORVM cancellarium.

Gratulatur quod paci inter Francorum Anglorumque reges firmandæ utilem operam navaverit.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Hugoni illustris regis Francorum cancellario, salutem & apostolicam benedictionem.

QVOD ad pacem & concordiam inter carissimos filios nostros Ludovicum illustrem regem Francorum, & Henricum illustrem regem Anglorum, pro posse tuo, sicut nobis dicitur, sollicitus exististi, & studium ad hoc effectui mancipandum, & vigilantem operam impedisti: tanto amplius gratum & acceptum habemus, & animi tui prudentiam in hac parte tanto attentius commendamus, quanto magis ipsa pax atque concordia Deo est & hominibus grata, & tam præsentibus quam posteris profutura. Accepimus siquidem, & ex dilecti filii nostri Henrici nuncii prædicti filii nostri regis Franciæ relatione, & litterarum suarum tenore concepimus, tantam inter eos studio & diligentia tua unitatem per Dei gratiam esse, & vinculum caritatis, tantam etiam pacem & tantam intervenisse concordiam: ut nihil alteræ amicitie sædus infringere, nihil amoris firmitatem aliquatenus valeat disturbare. Vnde nos lætitiâ tanto majorem concipimus, & cum Deo & angelis ejus tanto amplius exultamus quanto magis amicitiam ipsam, ntrique parti necessariam esse cognoscimus, & multam exinde utilitatem multum fructum conspiciamus provenire. Eapropter omnipotenti Deo, a quo bona cuncta procedunt, & in cujus manu regum corda consistunt, immensas gratiarum referimus actiones: qui discordantia quondam vota, & dispares voluntates, ita per suam misericordiam voluit esse conjuncta, ut nihil jam in ipsis possit reperiri diversum: sed idem velint, & idem sentire patiter videantur. Nos vero qui pacis & concordie bonum inter omnes esse plurimum optare debemus, Divinam clementiam assiduis precibus exoramus, ut pacem firmam inter eos conservare dignetur & perpetuam unitatem. Ad hæc, jam dictum filium nostrum Henricum, litteratum quidem clericum & honestum, quem circa negotia tua fidelem satis esse cognoscimus ac devotum, dilectioni tuæ propensus commendantes, rogamus plurimum, ut cum pro B. Petri ac nostra reverentia de caro habeas cariorem, & eidem in opportunitatibus suis ita pietas intuitu & nostro interventu provideas, quod & ipse preces nostras apud te sibi sentiat fructuosas, & nos exinde devotioni tuæ gratiatum debeamus exsolvere actiones. Datum Laterani, 11. Non. Novemb.

** XXI. AD LVDOC. VII. FRANC. REGEM.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

DE religiosorum virorum præsidio, & veneratione sacrorum locorum, non oportet nos te

longis sermonibus ammonete. Satis enim ad hoc animum tuum, omni commotione cessante, ignis ille, quem Dominus mittere venit in terram, accendit: ita ut inter universos principes orbis, nullus sit, qui super hoc in conspectu rotis ecclesiæ commendabilior habeatur. Sane licet potentia tuæ præsidium ad omnes ecclesias in regno tuo constitutas extendas: Vizeliacensi tamen ecclesiæ tanto te cupimus attentius exhibere, quanto & ad jus B. Petri specialius pertinet, & ex perfidia suorum burgensium majores sustinet molestias & pressuras. Nec enim ignorat tua prudentia, qualiter ab aliquot annis adversus dilectum filium nostrum Pontium Vizeliacensem abbatem favore Nivernensis comitis conspirati, diripere bona ecclesiæ, & ipsum quoque abbatem exinde expellere præsumperunt. Vnde & a corpore Domini, quod est ecclesiâ, fieri meruerunt extortes. Nuper etiam in ipsam ecclesiam factò impetu irumpentes, stregerunt portas, lastraverunt officinas, effuderunt vina, diriperunt vestes monachorum, abstulerunt ornamenta factarii, & in ipsos etiam monachos & famulos domus, violentas manus ausu temerario extenderunt. Porro quoniam illorum nequitia ecclesiasticæ severitate judicii nondum potuit coerceri, cohibitionem tuæ manus expectat: & vigore tuo indiget emendari, quod sub æquitare censuræ canonicæ mansit hæcenus incorrectum. Magnificentiam atque tuam rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, atque in peccatorum tibi remissionem injungimus, quatenus justitiæ zelo succensus, & afflictione prædicti monasterii ac nostris exhortationibus provocatus, in manu valida Vizeliacum accedas, & burgenses abjurare communionem quam secerunt, & ad fidelitatem atque subjectionem dilecti filii nostri Pontii Vizeliacensis abbatis tamquam Domini redire compellas. Ablata etiam eos integre restitueris, & irrogata damna facias resarcire: atque in illos, qui hujus nequitia caput existunt, tantam ultionem exerceas, ut qui eis successerint, consideratione ultionis eorum, caput contra dominum suum erigere, ac similem perditionem in sanctuarium Domini committere non attentent. Datum Sutrii, xii. Kal. Junii.

** XXII. AD EVNDEM.

Canonicos duos Aurelianenses ipsi purgat.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

VENIENTES ad apostolicam sedem, dilecti filii nostri L. & G. Aurelianenses canonici, taliter se in ea causa, pro qua venerant, habuerunt, ut nec in verbo te, vel dilectum filium nostrum Philippum archidiaconum statum tuum, videantur aliquatenus offendisse. Vnde magnificentiam tuam per apostolica scripta monemus, quatinus si nuncii ejusdem filii nostri, aut quilibet alius, auriibus tuis sinistram aliquid intimare voluerit, suggestionibus ipsius nullatenus acquiescas: sed sicut vir discretus & sapiens, iniquas delationes & invidiosa dicta confutes. Datum Romæ apud sanctum Petrum, vii. Idus Maii.

*** XXIII. AD EVNDEM.

Ne sacram expeditionem cum Anglorum rege suscipiat in Hispaniam, inconsultus illius terræ principibus.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

Satis laudabiliter & fructuose de Christiano nomine propagando in terris, & æternæ beatitudinis præmio tibi cumulando in cælis, tua videtur magnificentia cogitare: dum ad dilatandos terminos populi Christiani, ad paganorum barbariam debellandam, & ad gentes apostatras, & quæ catholicæ fidei refugiunt nec recipiunt veritatem, Christianorum jugo & ditioni subdendas, simul cum carissimo filio nostro Henrico illustri Anglorum rege in Hispaniam properare disponis: & studeas assidue (ut opus hoc felicem exitum fortiat) exercitum & quæ sunt itineri necessaria congregare. Atque ad id convenientius exequendum, matris tuæ sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ consilium exis & favorem. Quod quidem propositum tanto magis gratum acceptumque tenemus, & amplius sicut commendandum est commendamus: quanto de sinceriori caritatis radice talem intentionem & votum tam laudabile processisse credimus, ac de majori ardore fidei & religionis amore propositum & desiderium tuum principium acceperunt.

Verum cum excellentia tua & consilii maturitate sit provida, & luce sapientiæ illustrata: in ordine ipsius facti videtur plurimum esse festina. Vnde & multos attonitos reddidit, & suspensos: cum omne bonum quod suo tempore & competenti ordine exercetur, æterno conditori placitum habeatur modis omnibus & acceptum. Aliter autem non potest gratum ejus existere voluntati. Quod utique ut magis evidenter appareat, & ut sit quod proponimus, paulo amplius manifestum: aliquid exempli gratia duximus non utiliter supponendum. Corpus siquidem Christi consecrare, & in ara Domini castiam immolare, bonum, immo & salutiferum esse, nemo qui recte sapit ignorat. Cæterum si tempore suo & horis immolatum non fuerit constitutus, jam illud reservatur ad pœnam quod expectabatur ad gloriam: & qui extra tempus immolat constitutum, inde sibi damnationem dolebit infligi, unde, si constituto tempore immolasset, meritum sibi gauderet & præmium augmentari.

Accedit ad hoc quod alienam terram intrare, nec providum videtur esse, nec ratum: nisi a principibus & a populo terræ prius consilium requiratur. Tu vero, sicut accepimus, inconsulta ecclesiæ & principibus terræ illius, accedere illuc & festinare disponis: cum hoc deberes nulla ratione tentare, nisi cognita per principes terræ necessitate, & ab eis prius esses exinde requisitus. Vnde quia nos honorem & incrementum tuum tota mentis intentione diligimus, & nihil tale te aggredi nisi rationabili causa exigente vellemus: sublimitati tuæ præsentibus litteris suademus, ut prius necessitatem terræ per principes illius regni inspicias & consideres, & tam illius ecclesiæ quam principum & populi voluntatem diligenter inquiras, & ab eis consilium, sicut decet, accipias. Quo facto, si & necessitatem terræ videris imminere, & ecclesiæ consilium fuerit,

A ipsi etiam terræ principes tuæ sublimitatis auxilium postulerint, & consilium dederint: juxta postulationem & consilium eorum poteris postea in facto ipso procedere, & laudabile votum tuum Divino comitante præsidio adimplere. Aliter tamen timendum esset, ne iter tuum infructuosum existeret, & ne ad desideratum non posset exitum pervenire. Ipsi vero principes & populus terræ in tanto apparatu tuo, si forte necessitas non incumberet, gravarentur, & nos ipsi leves in hoc facto possemus multipliciter apparere.

Debet enim serenitatis tuæ celsitudo recolere, & ad memoriam revocare, qualiter alio tempore, cum tam Conradus bonæ memoriæ quondam rex Romanorum, quam tu ipse, inconsulto populo terræ, Hierosolymitanum iter minus caute aggressi estis, speratum fructum & optatum commodum non perceperitis: & quantum ecclesiæ Dei & universere populo Christiano detrimentum exinde proveniret & jactura. Sanctæ quoque Romanæ ecclesiæ, quia vobis super hoc consilium præstitit & favorem, in ipso facto fuit non modicum derogatum: & omnes adversus ipsam ex multa indignatione clamabant, dicentes eam autricem tanti periculi extitisse.

Cum igitur hæc omnia nobis sollicitè cogitantibus occurrerent formidanda, nos admonitionem & exhortationem apostolicam ad populum regni tui, secundum quod venerabilis frater noster
Ebroicensis episcopus nobis ex tua parte proposuit, duximus differendam. Attendentes quoniam quod differtur ad tempus, penitus non auferitur. Sed tunc tandem exhortatorias & comminatorias litteras in peccatorum remissionem juxta desiderium gloriæ tuæ autore domino transmittimus: cum de consilio & postulatione tam principum quam populi terræ illius, sicut superius dictum est, volueris iter arripere, & conceptum in animo votum necessitatis tempore, cum forte, modo aliqua necessitas non imminet, discretè ac laudabiliter disponaris adimplere.

Litteras autem, in quibus regnum tuum sub beati Petri & nostræ protectione suscepimus, his qui regnum ipsum usque ad reditum tuum præsumerent impugnare, iram & indignationem apostolicam proponentes: secundum petitionem regis dignitatis ut ad præsens duximus concedendas. Nos enim, te etiam reticente, & a nobis nullatenus exigente, pro illius fervore dilectionis, quam erga tuam sublimitatem habemus, quicquid honoris & exaltationis tibi & regno tuo exhibere possemus, prompto animo curarem effecere, & operibus adimplere. Sane discretio tua & nostram dissuasionem, quam rationabiliter credimus nos fecisse, provida deliberatione consideret: atque alia, per quæ ad illud iter tam festinanter aspitas, inspiciat & attendat. Et illud tandem tibi consilium super negotio ipso eligas, quod magis de judicio rationis cognoveris eligendum. De cætero, ea quæ memoratus frater noster episcopus ex nostra parte regis proposuerit dignitati, velut si ab ore nostro procederent, absque ulla hæsitacione suscipias: & ipsius verbis, tanquam si contingeret nos ea proferre, fidem non dubites adhibere. Ipse namque injunctam sibi legationem ita prudenter fuit & sollicitè exequutus, quod omne illud a nobis studio suæ probitatis & discretionis obtinuit, quicquid per sollicitam & providam vigilantiam deberet quilibet alius obtinere. Datum Laterani, XII. Kal. Martii.

*** XXIV.

*** XXIV. AD PARI SIENSES CANONICOS.

Ejusdem argumenti atque decima tertia.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis, decano, cantori, & universo capitulo Parisiensi, salutem & apostolicam benedictionem.

ECCLESIASTICAS personas, quas sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ devotiores esse cognoscimus, & ad ejus obsequium promptiores inspicimus, oportet nos speciali quadam prærogativa diligere: & honorem eis debitum exhibentes, ipsas debemus ecclesiasticis beneficiis, prout expedire cognoscimus, ampliari. Dilectus siquidem filius noster Hugo, carissimi filii nostri Ludovici illustris Francorum regis cancellarius, quanto nobis sit vinculo devotionis adstrictus, & pro commodo atque honore matris suæ sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ, ubicumque necessitas exigit, quam fideliter se opponat, & de ipsius studeat incremento tractare: nos ipsi ad plenum novimus, & discretionem vestram id credimus non latere. Inde utique est, quod nos eum sincera in Domino caritate diligentes, ipsum quibus modis eum Deo possumus intendimus honorare: & nostri propositi est, eum in opportunitatibus suis utiliter providere. De omni itaque vestri devotione plurimum confidentes, universitati vestræ præcipiendo per apostolica scripta mandamus, & mandando præcipimus: quatinus præposituram, quæ in Parisiensi ecclesia, & domos quæ in claustris ejusdem ecclesiæ dehinc primum vacaverint, ei, omni contentione & appellatione seposita, concedatis, & concessas ipsam permittatis quiete & absque ulla molestia possidere. Datum Laterani, v. Idus Maii.

*** XXV. AD LINGONENSEM, EDUENSEM, NIVERNENSEM, AUTISSIODORENSSEM, EPISCOPOS.

Vt Nivernensem comitem admovent, ne sit infestus Vizeliaco: & inquit pareat, excommunicent.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Lingonensi, Eduensi, Nivernensi, Autissiodorensi, episcopis, salutem & apostolicam benedictionem.

TANTVM jam malitia Nivernensis comitis, quod vestra fraternitas non ignorat, adversus specialem sedis apostolicæ filiam Vizeliac. ecclesiam exerevit: ut culpa nimia procul dubio esse videatur, si malitia ejus maneat impunita. Præter illa siquidem mala, quæ jam pridem ei & instigando burgenfens ad persecutionem ejus, & diversis aliis modis ausu temerario irrogavit: in villa Vizeliaca nuper milites suos & homines inimicorum suorum constituit, & dominium pro voluntate sua in eadem villa contra jus antecessorum suorum usurpat. Burgenfens etiam contra dilectum filium nostrum Pontium Vizeliacensem abbatem in sua conspiratione ac perjurio fovere præsumit. Sane felicitis memoriæ papa Eugenius antecessor noster, afflictionibus & angustiis illius ecclesiæ affectione paterna compatiens, & in malitiam antedicti comitis fervore debito inardescens: a corpore Christi, quod est ecclesia, Divini eum verbi falce præcidit, & in

A terra ipsius Divina interdixit celebrari officia. Quoniam igitur idem comes ita datus est in reprobum sensum, ita oculos mentis ab intuitu æternæ damnationis avertit, ut nec flagellatus etiam a sua potuerit malitia cohiberi: per præsentia vobis scripta præcipiendo mandamus, quatenus eum districtius moneatis, quatinus custodes suos de villa Vizeliaca removeat; mala quæ ecclesiæ irrogavit, emendet, chartam compositionis contra privilegia prædecessorum nostrorum, & ecclesiæ libertatem, elicitam, antedicto abbati restituat; & burgenfisibus contra eum in sua conspiratione nullum præbeat auxilium, vel favorem, & jurejurando promittat se communiæ ipsi nullas vires ulterius præbiturum. Si vero infra xxx. dies post commonitionem vestram, quæ prædicta sunt, adimplere contempserit: in personam ejus, excommunicationis, in terram vero, interdicti sententiam renovetis, & ab omnibus præcipiatis firmiter observari. Datum Sutrii xxi. Kal. Junii.

*** XXVI. AD EPISCOPOS GALLIÆ.

Adventus oppidanos Vizeliacenses.

Hadrianus episcopus Gallia.

QVANTA nequitia Vizeliacenses homines adversus matrem & dominam suam Vizeliacensem ecclesiam conspiraverint, & quam aspere in eam fuerint & in ejus bona grassari: ad notitiam fraternitatis vestræ devenit, & nos nullatenus ignoramus. Sane felicitis memoriæ papa Eugenius antecessor noster, & illorum superbia & ecclesiæ afflictione permotus, eosdem sacrilegos ecclesiasticæ districtiõis sententia innodavit. Ipsi autem alienati & conversi retrorsum, a sua malitia minime destiterunt: sed transferunt in affectum cordis, & graviora jugiter adversum matrem suam committere præsumperunt. Facti sicut illi de quibus ait propheta: Percussisti eos, & non doluerunt; attrivisti, & reverterunt accipere disciplinam. Ut enim in præsentiarum alia quæ ante hæc ab eis gesta sunt contra Vizeliacensem ecclesiam, taceamus: nuper facto impetu lustraverunt officinas ecclesiæ, rupe runt vinctes, effuderunt vinum, diriperunt omnia, & in ipsos etiam monachos violentas manus extendere præsumperunt. Porro nos in omnibus his dolemus de miseris illis hominibus, qui in perjurii, sacrilegii, rapinæ, ac peccatorum multorum foveam inciderunt: dolemus etiam quod nullum vestrum assumere justitiæ clypeum, & in ejus auxilium exurgere intuemur: usque adeo ut lugere valeamus, & dicere cum propheta: Non est qui consoletur eam ex omnibus caris eius. Quoniam igitur nos, ad quorum tutelam atque præsidium præfata ecclesia specialiter respicit, afflictiones ipsius dissimulare nec possumus, nec debemus: per præsentia vobis scripta præcipiendo mandamus, quatinus omni tepiditate cessante burgenfens ipsos festinetis districtius ammonere, ut antedicto abbati & ejus fratribus ablata restituant, irrogata damna restituant, de illatis injuriis competentem satisfactionem exhibeant, & ad fidelitatem & dominium ecclesiæ revertantur. Si vero sine dilatione aliqua post commonitionem vestram quæ prædicta sunt adimplere contempserint, omnes illos qui nequitiæ hujus autores existunt, & quos præfatus abbas vobis annuiciaverit, sine appellationis remedio excommunicetis: & ad quemcumque locum per episcopatus vestros aliquis burgenfium ipsorum

Dddd iij præd

Ierem. 5. Thren. 1.

B

C

D

E

devenit, donec præfens fuerit, Divina ibi prohibeatis officia celebrari, & si aliquem eorum mori contigerit, Christianorum careat sepultura. Ne autem corporalem quoque penam effugiant, omnibus parochianis vestris districtius injungatis, ut in nundinis suis eos nequaquam admittant, & nullam cum eis societatem, vel in mercibus, vel in aliis rebus habere præsumant: sed sicut excommunicatos eos evitent, & ubicumque invenerint, capiant, & amore justitiæ bonis suis non desinant spoliare. Ut invitum saltem cogantur ad subjectionem & fidelitatem domini sui redire. Novis siquidem morbis nova conveniant antidota præparari. Datum Surrii, XII. Kal. Junii.

A in domino fili abbas, te tabulam nummulariorum, contra tenorem privilegiorum apostolicæ sedis, Simoni de Silviniaco in primordio tuæ prælationis, cum nondum tibi eorumdem privilegiorum tenor innovisset, reclamantibus fratribus tuis concessisse. Vnde quia nec bona vestri monasterii aliqua levitate diminui, nec privilegia prædecessorum nostrorum patimur violari: per præsentia scripta vobis mandamus, quatenus, si ita se res haber de tabula, illam ad manus vestras, & proprietatem ecclesiæ velociter revocetis, & quæ ad proprietatem monasterii pertinent, donare, vendere, vel quomodolibet alienare nullatenus præsumatis. Alioquin graviter in vos noveritis vindicandum. Datum Beneventi, xi. Kal. Decembris.

Ibidem. *** XXVII. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

Commendat ipsi Vizeliacensis cænobii tutelam.

G. C. Vide supra ejusdem pontificis epistolam 21. ad eundem regem de eodem argumento.

Hadrianus Ludovico regi.

GRATUM & acceptum habemus, & magnificentiam tuam de piarum rerum executione plurimum commendamus: quoniam dilecto filio nostro Pontio Vizeliacensi abbati, sicut ejus directæ nobis relatio patefecit, amore Dei, & nostrarum reverentia litterarum, juxta regis dignitatis officium diligenter hætenus altitisti, & contra suos & monasterii sui persecutores auxilium ei & consilium præbuiti. Vnde quoniam bonorum intentio ad salutaria opeta tanto amplius dirigitur, quanto sæpius inde commonetur: celsitudinem tuam per apostolica scripta rogamus; & in peccatorum tibi remissionem injungimus, quatinus pro Dei amore, & pro B. Petri & nostræ celsitudinis prædictum abbatem propensus diligas & honores, & ut monasterium ipsum a dilecti filii nostri Nivernefis comitis, & aliorum omnium infestatione defendas, ut fratres inibi commorantes, pro tua & regni tui salute ad Dominum debeant jugiter intercedere, & nos regis nobilitati tuæ gratias exsolvere debeamus. Et quoniam burgenfes Vizeliacenses, occasione præsertim lapidearum domorum quas munitas habent & elevatas, adversus antedictum filium nostrum abbatem & Vizeliacensem ecclesiam ita superbiunt, ut nec manere pro persecutōne illorum idem filius noster possit in monasterio: magnificentiam tuam rogamus, quatenus easdem domos ita facias dirui, ut burgenfium superbia retundatur, & Vizeliacensis ecclesia occasione hac non debeat fatigari.

Ibidem. *** XXVIII. AD ABBATEM ET FRATRES Vizeliacenses.

Abbatem arguit quod tabulam nummulariorum cuidam concesserit: jubetque ut illam ad ecclesiæ suæ proprietatem revocet.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis, abbati, & universis fratribus Vizeliac. salutem & apostolicam benedictionem.

QUANTO monasterium vestrum ad jus B. Petri specialius dinoscitur pertinere: tanto ad diligendum & ampliandum statum ipsius attentius nos convenit laborare. Pervenit autem ad nos, dilecte

B *** XXIX. AD PETRUM CLUNIAC. ABBATEM.

Balnesem abbatiam in diocesi Bisuntinensi, Cluniaco subijcit: neque abbatiam deinceps, sed prioratum dici jubet.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, dilecto filio in Christo Petro Cluniacensi abbati, eiusque successoribus canonicè substituendis, in perpetuum.

GLORIOSA & admirabilis Divinæ providentiæ majestatis, ad hoc diversos gradus & ordines in ecclesia sua constituit: ut dum inferiores superioribus debitam obedientiam & reverentiam exhiberent, una fieret ex diversitate connexio, & ordinabiliter gereretur officiorum administratione singulorum. Sicut autem filii obedientiæ, in sinu matris ecclesiæ, gloriôsæ consolationis uberibus confovendi sunt: ita rebelles & clari qui per inobedientiam suam, quasi peccatum ariolandi & idololatriæ scelus incurunt, severitatis ecclesiasticæ disciplinis sunt arctioribus coercendi. Balnesense itaque monasterium, quod per fratres ibidem congregatos, & odore bonæ opinionis, & religionis decore splendescere ac florere debuerat: quia veterem hominem cum suis actibus sequebantur in peccatis eorum, diabolo suadente contabuit. Vnde tam in spiritualibus, quam in temporalibus, miserabiliter fuerat imminutum. Cum autem placuit ei qui ab æterno cuncta disponit, ut tantis malis finem imponeret, & locum ipsum ad obsequium suum misericorditer revocaret: facies eorumdem fratrum implere ignominia voluit, ut per hoc nomen suum inquirerent, & ad viam rectitudinis inviti etiam remearent. Hac itaque iustitia præeunte, dilecte in domino fili Petre abbas, Balnesense monasterium, cum omnibus quæ in præsentia iuste & canonicè possidet, aut in futurum rationabilibus modis præstante Domino poterit adipisci, prædecessorum nostrorum, venerabilis memoriæ Eugenii, & Anastasi, Romanorum pontificum, vestigiis inhærentes, tibi & successoribus tuis, & per vos Cluniacensi ecclesiæ in perpetuum confirmamus. Ea videlicet ratione, ut ordo monasticus ibi secundum institutionem Cluniacensium fratrum futuris temporibus inviolabiliter conservetur: & pro rebellionem, contumacia, & offensa Balnesensis monasterii quam abbas & fratres adversus sanctam Romanam ecclesiam exercuerunt, quicumque regimen in eodem loco per vos pro tempore obtinuerit, nunquam abbas, sed prioris nomen tantummodo sortiatur. *Enumerat deinde illius possessiones.*

***XXX.

*** XXX. AD IOANNEM TOLETANVM
ARCHIEPISCOPVM.

De primatu.

*Hadrianus episcopus servus servorum Dei, venerabili
fratri Iohanni Toletano archiepiscopo, eiusque
successoribus canonice substituendis,
in perpetuum.*

QUANTÆ dignitatis & gloriæ Toletana ecclesia fuit ex antiquo, & tam in Hispanis, quam in Gallicis regionibus quam famosa extiterit, quam illustris, quot etiam per eam ecclesiasticis negotiis utilitates, & incrementa pervenerint: omnibus qui synodaliū decretorum instituta scrutantur satis esse credimus manifestum. Sed ex quo, peccatis populi exigentibus, Toletana civitas, quæ insignis quondam, & inter Hispaniarum urbes magni nominis habebatur, Sarracenorum violentia capta est: ita ibi Christianæ religionis libertas ad nihilum est redacta, quod per multa curricula temporum, nulla illic perhibeatur pastor:is officii dignitas viguisse. Postea vero, sicut Divinæ voluit miseratio majestatis, studio illustris & magnifici viri regis Ildesonsi, & labore Christiani populi, Sarracenis exploris, Christianorum juri præfata est civitas restituta. Quia vero dignum erat & contentaneum modis omnibus rationi, ut postquam eadem civitas in amissam respicitat libertatem, ipsa, & ecclesia in statum reduceretur pristinae dignitatis: prædecessor noster divæ memorie Urbanus papa, cujus temporibus a Sarracenorum manibus civitas est crepta, ut ibi sedes esset pontificalis instituit, & in prædicta ecclesia, sicut antiquitus fuerat, præfulem ordinavit. Nos ergo, qui ei licet indigni successimus: jus ipsius ecclesie in nullo minorate, sed potius augmentare volentes, ejusdem urbis statum, quantum ad nostras est facultates, in ecclesiasticæ dignitatis gloria stabilire, adjuvante Domino, præopramus. Confirmamus itaque tibi, quam tuis successoribus in perpetuum, & per vos ecclesie Toletanæ, Complutensem parochiam cum suis terminis, & cætera quæ hodie Toletana ecclesia iuste & canonice possidet. Igitur pro digna Toletanæ ecclesie reverentia, tum & pro reverendissimi filii nostri præstantissimi regis Ildesonsi postulationibus, cujus nimirum virtute ac prudentia suffraganeæ sedes in libertatem pristinam redactæ sunt: te, venerabilis frater, juxta prædecessorum nostrorum sanctæ memoriæ Urbani II. Paschalis, Callisti, Eugenii, Romanorum pontificum, instituta, in totis Hispaniarum regnis primatem fore præsentis privilegii autoritate sancimus. Sicut ejusdem urbis antiquitus constat extitisse pontifices.

Pallio sane in Missatum solummodo celebrationibus uti debebis, præcipue, quæ sub scriptæ sunt festivitatū temporibus: tribus diebus videlicet in natale Domini, in Epiphania, Hypopanton, Cæna Domini, Sabbato sancto, tribus diebus in Pascha, in Ascensione, Pentecoste, tribus solemnitatibus sanctæ Mariæ, sancti quoque Michaelis & sancti Joannis Baptistæ, in omnibus natalitiis apostolorum, & eorum martyrum quorum reliquiæ in vestra ecclesia requiescunt: sancti quoque Martini, & Ildesonsi confessorum, & omnium commemoratione Sanctorum; in consecrationibus ecclesiarum, episcoporum & clericorum; in annuo con-

Asecrationis tuæ die, natali etiam sancti Ildosidi & Leandri.

Primates te universi Hispaniarum præfules respicient, & ad te, si quid inter eos quæstione dignum exortum fuerit, referent: salva tamen Romanæ ecclesie autoritate. Toletanam ergo ecclesiam jure perpetuo tibi, tuisque, si Divina gratia præstiterit, successoribus, canonico tenore hujus privilegii confirmamus, una cum omnibus ecclesiis & diocæsis quas proprio jure noscitur antiquitus possedisse: præcipientes de iis, quæ Sarracenorum ad præfens subjacent ditioni, ut cum eas Domino placuerit potestati populi restituere Christiani, ad debitam ecclesie vestræ obedientiam referantur. Illarum etiam civitatum diocæses, quæ Sarracenis invadentibus metropolitanos proprios perdidit, vestræ ditioni eo tenore subjecimus: ut quoad sine propriis extiterint metropolitanis, tibi, ut proprio, debeant subjacere. Si vero metropolis quælibet in statum fuerit pristinum restituta, suo quæque diocæsis metropolitano restituatur. Neque tamen ideo minus tua debet studere fraternitas, quatenus unicuique metropoli, suæ restituatur gloria dignitatis.

Hæc & cætera omnia quæ ad antiquam Toletanæ sedis dignitatem atque nobilitatem probari poterunt pertinuisse: autoritate & certa sedis apostolicæ concessione, nos tibi tuisque successoribus perpetuo possidenda concedimus atque firmamus. Te, venerabilis frater, affectione intima exhortamur, quatenus dignum te tanti honore pontificii semper exhibeas, Christianis ac Sarracenis sine offensione semper esse procurans, & ad fidem infideles convertete, domino largiente, verbis studeas & exemplis: sic exterius pallii dignitate, primatus prærogativa, præcellens in oculis omnium hominum, ut interiorius virtutum excellentia polles coram supernæ oculis majestatis. Si qua igitur in posterum ecclesiastica secularive persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens, &c.

Datum Beneventi per manus Rolandi sanctæ Romanæ ecclesie presbyteri, cardinalis, & cancellarii, xiv. Kalend. Mart. Indict. iv. Incarn. Domin. ann. MCLIV. pontificatus vero domini Hadriani papæ IV. anno II.

*** XXXI. AD EVMDEM.

Ibidem

De eodem argumento.

*Hadrianus episcopus servus servorum Dei, venerabili
fratri Iohanni Toletano archiepiscopo, salutem
& apostolicam benedictionem.*

CUM pro negotiis commissæ tibi ecclesie imminetibus fraternitas tua nostro se conspectui præsentasset: a sede apostolica, quæ iusta petentium vota semper consuevit admittere, suppliciter postulavit, antecessorum nostrorum felicis memoriæ Paschalis, Callisti, Honorii, & Eugenii, privilegium sibi & litteras innovari: in quibus, Hispaniarum primatem Toletanæ ecclesie nosci indulgeri. Nos autem, quia te sincera in Domino caritate diligimus, & personam tuam, quia inconcussa est columna ecclesie & firmamentum, quibuscumque modis convenit, proposuimus honorare: postulationem tuam duximus admittendam, & desiderium tuum effectu suo passi non fuimus defraudari. Vnde communicato statum nostrorum consilio, apostolicæ sedis auctoritate statui-

ff. primatum ecclesie Tolet. noscitur indulgeri

mus:

mus: ut vestra propoſita petitionis indictum debeat privilegium ſimul cum litteris innovari: & ſicut eccleſia tua ex antiquo habuit in tota Hiſpaniarum regione primatum, ſic tu, & eccleſia Tolerana, cui Domino autore præeſſe dignoſceris, eundem primatum debeas ſuper omnibus in perpetuum obtinere. Adicientes, ut privilegium quod frater noſter Pelagius Compoſtellanus archiepiſcopus, a prædeceſſore noſtro bonæ memoriæ Anaſtaſio papa (videlicet quod ipſe Compoſtellanus B archiepiſcopus, ſive reliqui Hiſpaniarum pontifices, tibi tanquam primati ſuo, & ſucceſſoribus, obedientiam de cætero, & ſubjectionem jure primatus impendant: & dignitas ipſa tibi, cuiſque ſucceſſoribus, ſemper firma permaneat, & perpetuis temporibus illibata. Statuimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat hanc noſtræ conſeſſionis & confirmationis paginam auſu temerario infringere, vel ei aliquatenus contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit: indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus, ſe noverit incurſurum. Datum Beneventi, v. Idus Februarii.

*** XXXII. AD EVNDEM.

Vt in crimina episcopi Pampilonensis inquirat.

Ad hoc apoſtolorum principis in cathedra, licet non ſuffragantibus meritis, autore Domino reſidemus: ut de ſingularum ſtatu eccleſiarum debeamus eſſe ſoliciti, & earum paſtores, quoties a via veritatis exorbitant, ad ſtatum rectitudinis nos conveniat revocare. Hæc itaque conſideratione inducti, fraternitati tuæ per apoſtolicam ſententiam in mandamus, quatinus Pampilonenſem episcopum, de cujus vita indita ſiniſtra noſtris auribus referuntur, congruo loco & tempore antequam præſentiam ſtudeas convocare: vel tu ipſe ad civitatem ejus, vel ad loca vicina, feſtinanter accedas: & tam Pampilonenſibus canonicis, quam ſupra..... latore præſentium, & ipſo episcopo in tua præſentia conſtitutis, crimina ſuper quibus ipſi canonici, & homicidium..... quo idem ſupra ſecundum tenorem litterarum prædeceſſoris noſtri ſelicis memoriæ papæ Eugenii, quas eidem episcopo deſtinavit, eum imperſerunt. Depoſitiones quoque teſtium, remoto appellationis obſtaculo, diligenter audias & cognoſcas: cognita vero, litteris tuis nobis ſtudeas indicare, & ipſorum depoſitiones teſtium ſub ſigillo tuo nobis tranſmittere: ut qualiter poſtea ſuper ipſo tibi ſit procedendum, per nos plenius inſtruaris. Quod ſi ad vocationem tuam venire, & judicio ſtare contempſerit: eum tam a ſpiritualium, quam temporalium adminiſtratione ſpendas. Datum Beneventi, xii. Kal. Martii.

multa

Depravatus textus

A *** XXXIII. AD BRACARENSEM archiepiſcopum.

Vt Toletano primati pareat.

Si quanta ſit obedientiæ virtus debita vigilantia cogitares, & quantum ipſa utilitatis afferat intenta curares ſolicitudoine circumſpicere: venerabili fratri noſtro Hdeſonſo Toletano archiepiſcopo ita ſtudies debitam reverentiam & obedientiam exhibere, quod tuæ devotionis ſinceritas tam in conſpectu Domini, quam in oculis hominum, commendabiliter appareat. Cæterum in hoc judicis, & humilitatis amiſiſſe ſententiam, & a juſtitia tramite deviaſſe: quod ei, neſcimus quo ſupercilio, negligis & deſpicis obedire. Ne igitur præſumptioſus aut contumaciæ ulterius arguaris, fraternitati tuæ per apoſtolicam ſententiam mandamus: quatenus præd. fratri noſtro Toletano archiepiſcopo, cui in toto Hiſpaniarum regno confirmavimus apoſtolica autoritate primatum, debitam reverentiam, tanquam primati tuo, & omnimodam ſubjectionem impendas. Alioquin ſuſpenſionis ſententiam, quam dilectus filius noſter Hyacinthus diacon. apoſtolicæ ſedis legatus in te noſcitur promulgaſſe, ratam & firmam habemus: & eam robore perpetuæ firmitatis ſtatuiſſe obtinere. Nos enim prædeceſſorum noſtrorum ſelicis memoriæ, Eugenii, & Anaſtaſii, Romanorum pontificum, veſtigiiſ inhaerentes: ſecundum ſententiam memorati filii Hyacinthi cardinalis, niſi ad præſatum archiepiſcopum cum omni humilitate acceſſeris, & ei de cætero curaveris obedire, ab omni pontificali officio te jubemus eſſe ſuſpenſum, & omnes ſuffraganeos tuos ab obedientia perſonæ tuæ abſolvimus. Datum Beneventi, xiv. K. I. Februarii.

*** XXXIV. AD PLACENTINOS.

Confirmat electionem Hugonis in Placent. episc. eorumque civitatem abſolvit ab interdictione.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis universo clero & populo Placentino, salutem & apostolicam benedictionem.

Cum eccleſia Placentina, pro ſtatu ſuo relevando, apud ſedem apoſtolicam diutius laboraſſet, & adveſtus episcopum ſuum ſuper quibuſdam depoſuiſſet in audientia noſtra quæſelan: nos eum de communi fratrum conſilio diſtrictè ad rationem ponere, & de objectis diligenter ipſum ac ſolicite ſtuduimus convenire. Ille autem ſuo labori parere, & quieti atque tranquillitati volens intendere, in præſentia noſtra Placentinæ abrenunciavit eccleſiæ. Nos vero participato fratrum conſilio dilectis filiis noſtris clericis & laicis civitatis veſtræ, qui pro eodem negotio a vobis fuerant deſtinati, aliquam perſonam hopeſtam, idoneam, litteratam, & quæ in nullo eſſet a ſacris canonibus reſpuenda, liberam conſeſſimus facultatem in episcopum eligendi. Qui juxta quod de ſuperne providentia majestatis alto & ſecreto conſilio eis fuit caritas inſpiratum, cariſſimum filium noſtrum, nobilem, diſcretum, idoneum, & litteratum clericum, Hugonem ſcilicet filium Hugationis, filii Petri Leonis, unanimiter convenerunt: & eum in Placentinum episcopum elegerunt. Quem, licet inviti, & multa precum inſtantia fatigati, quia eum neceſſarium, & utiliſſimum S. R. E. volebamus circa

nos retinere, vix eis tandem concessimus, & electionem ipsam assentientibus fratribus nostris auctore domino confirmavimus. Porro ejusdem dilecti filii nostri Hugonis electi vestri, & nobilium parentum suorum, quorum consilio & auxilio Rom. ecclesia potissimum sustentatur, & ab hostium impugnatione defenditur, precibus & postulationibus inclinati: vobis quoque & ecclesie vestræ deferre volentes, ipsam ecclesiam in eundem statum in quo tempore bonæ memoriæ Arduini Placentini episcopi fuisse dignoscitur, apostolica auctoritate reduimus. Nihilominus etiam ad preces eorumdem filiorum nostrorum, a memoratis civibus vestris iurjurando recepto, quod rapinam, pro qua terra vestra fuerat interdicto subiecta, Placentini cives nullatenus commiserunt, & in raptos illos nullam vos jurisdictionem spirituales, vel temporalem constat habere: vos, & civitatem vestram a debito interdicti absolvimus, & omnia Divina officia vobis de cetero concedimus celebrare. Amodo igitur vestra intererit, prædictum filium nostrum Hugonem electum vestrum, cui vestrarum cura commissa est animarum, ita benigne & honeste recipere, atque magnifice honorare; ita etiam debitam in omnibus reverentiam & subjectionem impendere: quod & nos de tanta misericordia sola gratia vobis exhibita non debeat pænitere, & ipse devotionem vestram & studium in hoc parte veraciter valeat commendare.

Datum Romæ apud S. Petrum, v. Idus Januarii.

*** XXXV. AD EOSDEM.

De eodem argumento.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis universis præpositis, archipresbyteris, plebanis, capellanis, & aliis ecclesiarum prælatis Placentini episcopatus, salutem & apostolicam benedictionem.

Tribulationes & angustias Placentinæ ecclesie misericordiam oculis intuentes, ejus sumus calamitatibus miseri. Et ideo carissimum filium Hugonem, virum utique prudentem, nobilem, atque industrium, quem dilecti filii nostri nuncii vestri in Placentinum episcopum elegerunt, vobis concessimus: & ipsum nostris, tanquam B. Petri manibus, in episcopum Placentinæ ecclesie studuimus consecrare. Ad vos itaque eundem fratrem nostrum cum plena gratia sedis apostolicæ transmittentes, universitati vestræ duximus attentius commendare, per apostolica vobis scripta mandantes: quatenus ad persolvendum debita, quibus commissa sibi ecclesia nunc temporis noscitur aggravari, ita ei manum vestri auxilii porrigatis, ut & ipse devotionem vestram atque munificentiam sentiens, vos semper habere valeat cariore, & nos de vestra devotione, quam erga eum habere vidimus, possimus merito congaudere. Ad hæc nihilominus vobis mandamus, quatenus jam dictum fratrem nostrum propensius honorantes, sicut patri & animarum vestrarum episcopo, debitam ipsi studeatis obedientiam ac reverentiam exhibere: ut & vos videamini quod vestrum est in omni humilitate atque patientia adimplere, & ipse pro vestra possit salute ac debeat esse sollicitus, & illam vobis provisionis curam impendere, quam spiritualis pater de bonis filiis habere semper in animo consuevit.

Datum Romæ apud S. Petrum, iv. Non. Martii.

*** XXXVI. AD HENRICVM GRADENSEM patriarcham. Ex tomo v. Ital. fact.

Primum ei tribuit super Iadertinum archiepiscopatum.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Henrico Gradensi patriarcha, eiusque successoribus canonice substituendis, in perpetuum.

NE passim & indiscrete sibi omnes ecclesie omnia vindicarent, consulta satis utilique sanctorum patrum deliberatio sanxit, ut alia alius prærogativis dignitatis excelleret: & eis tam iudicandi auctoritate, quam potestate corrigendi præficerent. Super omnes autem superni dispositione consilii sacrosancta est Romana ecclesia constituta, ad cuius examen universarum ecclesiarum negotia referrentur; & cujus statuta, universa multitudo fidelium sequeretur. Hæc nimirum ex indulto a prima fundatione ecclesie in B. Petro apostolorum principe privilegio, statutum omnium ecclesiarum provida consideratione disposuit: & quoties expedire cognovit, alias aliis ad ampliorem curam earum habendam statuit præeminere.

Inde est quod nos honestatem, ac prudentiam tuam, & devotionis sinceritatem, quam erga sanctam Rom. ecclesiam semper habuisse dignoscimus, attendentes; & ne commissa regimini & dispositioni tuæ Gradensis ecclesia, quæ de benigne apostolicæ sedis prærogativa gaudet honoris, ex brevitate patriarchatum inferius, & abjectius valeat apud simpliciores haberi: ad ampliandam dignitatem ipsius, primum ei super Iadertinum archiepiscopatum, & episcopatus ipsius, apostolica auctoritate concedimus; & tam te, quam successores tuos, Iadertino archiepiscopo impartiri Romano quidem pontifici traditione pallii reservata. Ut igitur hæc nostra constitutio firma in perpetuum, & inconcussa permaneat: eam scripti nostri pagina communimus, & auctoritate apostolica confirmamus. Decernimus, ut nulli unquam hominum liceat hanc paginam nostræ constitutionis & confirmationis infringere, vel ei modis quibilibet contraire: salva in omnibus apostolicæ sedis auctoritate. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud S. Petrum, viii. Kal. Martii, anno lii.

*** XXXVII. AD L. IADERTINVM ARCHIEPISCOPVM. Ibidem.

Ut Gradensi patriarchæ tanquam primati pareat.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri L. Iadertino archiepiscopo, eiusque successoribus episcopis, salutem & apostolicam benedictionem.

QUONIAM sacrosancta Romana ecclesia universarum ecclesiarum caput & mater est, vel remotione obstitente terrarum, vel multiplicitate impediende negotiorum, quarumdam ecclesiarum necessitatibus, non tam facile potest, ut oportet, aliquando consulere: ideo aliarum ecclesiarum, quæ ampliorem curam illis impenderent, super eas institutos, & discretos tum providos viros in partem suæ consuevit sollicitudinis evocare. Hujus itaque rei nos consideratione inducti, tum quia dignitatem Gradensis ecclesie dignum duximus ampliare; tum quia utile vobis, & temporaliter, & spiritualiter esse prospeximus, habere prope vos, a quo & in dubiis magisteriū, & in necessitatibus solatū recipere

EECC valeatis:

valeatis : venerabilem fratrem nostrum Henticum A
Gradensem patriarcham primatem vestrum diximus
statuendum, & Gradenſis eccleſiæ dignitatem
primatus eccleſiis veſtris declaravimus de cætero
preſidere. Eipropter per præſentia vobis ſcripta
mandamus, quatenus eundem patriarcham amodo
primatem veſtrum humiliter habeatis, & ſicuti pri-
mati veſtro exhibeatis ei obedientiam, & honorem.
Ad magnum quidem profeſtum veſtrum, annuente
Domino, pertinebit, ſi doctrinam ejus devoto ani-
mo receperitis; & quod ſalubriter ipſe præceperit,
proſecutione operis ſtuderitis adimplere. Datum
Romæ apud S. Petrum, octavo Kal. Maii, ponti-
ficatus noſtri anno 1.

Ibidem. *u**XXXVIII. AD HENRICVM GRADENSEM*
patriarcham.

Patriarchalem dignitatem confirmat, & primatum
ſuper Iaderinum archiepiſcopum.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, venerabilis
fratri Henrico Gradensi patriarcha, eiusque
ſucceſſoribus canonicè ſubſtituendis, in
perpetuum.

Apoſtolicæ officium dignitatis creditæ nobis, &
diſpenſationis debitum utiliter exequi con-
probamur, cum collatam unicuique eccleſiæ digni-
tatem provida ſolicitudine cauſodimus; & ſingulis
eccleſiis jura ſua illibata ſtudemus & integra con-
ſervate : ſicut etiam nulli, ultra quam mereatur, ali-
quid a ſede apoſtolica favore gratiæ concedendum.
Quanto itaque majori es prærogativa ſupernæ re-
ſpectu gratiæ ſublimatus, tanto ſoletius tibi eſt at-
tendendum, ut in corrigendis ſubditis, plus apud te
poſſit ratio, quam poteſtas : atque te boni dulcem,
mali veto pium ſentiant correctorem; perſonas di-
ligas, & ſubjectorum vitia perſequaris : ne ſi agere
aliter forte volueris, tranſeat in crudelitatem corte-
ctio, & perdas quod deſideras emendare : ſicque
vulnus debeas abſcindere, ut non poſſis, quod ſa-
num eſt, ulcerare : ne, ſi ſeruum pluſquam res exigit,
imprimatur, noceat, cui prodeſſe ſeſtinas : ſed alteru-
rum condiatur ex altero, quod & boni habeant a-
mando, quod caveant; & mali metuendo, quod di-
ligant. Eapropter, venerabilis in Chriſto ſtatet
Henricæ patriarcha, tuis poſtulationibus grato con-
currentes aſſenſu, Gradenſem eccleſiam, cui autore
Deo præeſſe dignoſceſis, ſub B. Petri & noſtra pro-
tectione ſuſcipimus, & præſentis ſcripti privilegio
communimus. Igitur prædeceſſorum noſtrorum
ſel. mem. Pelagii, Alexandri, & Urbani II. veſtigiiſ
inhærentes; illius præcipue conſtitutionis tenorem
ſervantes, quam prædeceſſor noſter Leo IX. papa
ſanctiſſimus, & ſynodali judicio, & privilegii pagi-
na conſtituit : tibi tuiſque ſucceſſoribus canoni-
cè ſubſtituendis patriarchalem concedimus dignita-
tem, & magiſterium Gradenſis eccleſiæ gerendi in
iis tamen finibus confirmamus, qui per ſupradictos
prædeceſſores noſtros eidem noſcuntur eccleſiæ
conſtituti. Crucem quoque ante te ferendam etiam
concedimus, niſi cum Romæ fueris, aut in præſentia
Romani pontificis vel comitatu. Pallium etiam fra-
ternitati tuæ, plenitudinem videlicet pontificalis
officii, ex apoſtolicæ ſedis liberalitate largimur :
quo intra eccleſiam tuam ad Miſſarum ſolemnia ce-
lebranda uti memineris eis diebus, quibus præde-
ceſſores tuos non ambigimus uſos fuiſſe : videlicet
in Nativitate Domini, Epiphania, tribus feſtivity-
tibus ſanctæ Mariæ, Cæna Domini, Sabbato ſancto,

Reſurrectione Domini, Aſcenſione, & Pentecoſte,
in natalitio S. Ioannis Baptiſta, & omnium apoſto-
lorum, in feſtivitytibus quoque S. Marci, S. proto-
martyris Stephani, S. Laurentii, S. Martini, in ſo-
lemnitate omnium ſanctorum, & principalibus ec-
cleſiæ tuæ feſtivitytibus : nec non in eccleſiarum,
epiſcoporum, & cæterorum clericorum conſecra-
tionibus, & anniverſario conſecrationis tuæ diæceſ-
ſis. Præterea, ne commiſſa regimini & diſpoſitioni
tuæ præſata Gradenſis eccleſia, quæ de benignitate
apoſtolicæ ſedis prærogativa gaudet honoris, & ad
ampliandam dignitatem ipſius, primatum ei ſuper
Iaderinum archiepiſcopatum, & epiſcopatus ipſius
apoſtolicæ autoritate concedimus : & tam te, quam
ſucceſſores tuos, Iaderinum archiepiſcopum, & epi-
ſcopi ejus, qui pro tempore ſunt dignitate, pri-
matus præſidem *. Statuimus & conſecrationis mu-
nus eidem archiepiſcopo impertiti : Romano qui-
dem pontifici traditione pallii reſervata. Statuimus
etiam, ut quæcumque bona, quæcumque poſſeſſio-
nes, eadem Gradenſis eccleſia juſte & canonicè
poſſidet, aut in futurum juſtis modis Deo propitio
poterit adipiſci, firma tibi, tuiſque ſucceſſoribus, &
illibata permaneat. Porro eccleſiis religioſis epi-
ſcopis Gradenſis eccleſiæ oblatas, per patriarcha-
tum tuum conſtitutas, tibi, tuiſque ſucceſſoribus
libere confirmamus : ita ut nulli epiſcopo liceat abſ-
que tuo aſſenſu in eis conſecrationes celebrare, aut
ſacerdotibus in eiſdem Domino ſervientibus, donec
in locis ipſis fuerint, Divina officia prohibere. De-
cernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat
ſupradictam eccleſiam temere perturbare, aut ejus
poſſeſſiones auferre, vel ablatas retinere, minuere,
ſeu quibuſlibet vexationibus fatigare; ſed illibata
omnia & integra conſerventur eorum, pro quorum
gubernatione & ſuſtentatione conceſſa ſunt, uſibus
omnimodis proſeruta : ſalva in omnibus apoſto-
licæ ſedis autoritate. Si qua igitur in futurum ec-
cleſiaſtica ſæcularive perſona, &c.

Ego Hadrianus catholicæ eccleſiæ epiſcopus.

Ego Imatus Tuſculanus epiſcopus.

Ego Cintius Potruenſis & ſanctæ Rufinæ epi-
ſcopus.

Ego Guido preſbyter cardin. tit. ſancti Chry-
ſogoni.

Ego Vbaldus preſbyt. cardin. tit. S. Prædexis.

Ego Manfredus preſbyt. card. tit. S. Sab.

Ego Iulius preſbyt. card. tit. S. Marcelli.

Ego Vbaldus preſbyt. card. tit. S. Crucis in He-
ruſalem.

Ego Octavianus preſbyter cardin. tit. ſanctæ
Cæcilie.

Ego Ioannes preſbyt. card. SS. Ioannis & Pauli,
tit. Pammachii.

Ego Ioannes preſbyter card. tit. S. Silveſtri &
Martini.

Ego Oddo diaconus cardin. S. Georgii ad Velum
aurorum.

Ego Guido diacon. card. S. Matie in Aquito.

Ego Hyacinthus diacon. card. ſanctæ Matie in
Coſtædin.

Datum Laterani per manum Rolandi S. R. E. cat-
dinalis & cancellarii, Idibus Junii, Indiæ. v. Incar-
nationis Dominicæ anno M C L VII. pontificatus
veteri domini Hadriani papæ IV. anno III.

*** XXXIX. AD EVNDEM.

Vt Constantinopoli & in aliis urbibus imperii CP. in quibus Veneti plures habent ecclesias, episcopos ordinare ac consecrare possit.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Henrico Gradenſi patriarcha, salutem & apostolicam benedictionem.

INTER omnia cæli sidera, quæ ad decorem mundi, & usus hominum, in principio sapientia Divina formavit, Solem voluit claritate luminis præminere: cujus ortus & diem terræ insunderet, & noctis tenebras propulſaret. Conveniens namque fuerat, quod eo præstantior cæteris sideribus haberetur: quo specialius in ipso formationis exordio, ut singulariter præesse dei, de superni munere conditoris accepit. Sic nimirum redemptor noster, cum ecclesias veluti micantes stellas in diversâ mundi climata latius propagasset, sacrosanctam Romanam ecclesiam, cujus B. Petrus apostolorum princeps exiit gubernator, tanquam splendidum Solem, omnibus superesse, & singulas ei ecclesias, utpote membra, suo capiri statim subjacere. Quod ex illis verbis manifestius declaratur, quibus eundem Petrum est Dominus allocutus: *Si diligis me, pascis oves meas.* Et alibi: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam.* Petra vero supra quam legitur esse fundata, nullas scissuras recipit, nullas patitur sectiones. Hoc idem rursus demonstratur, cum dicitur: *Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis; & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in cælis.* Ipsi quoque & propriæ firmitas, & fidei alienæ confirmatio data est, quando a magistro audire meruit: *Ego pro te rogavi, Petre, ut non deficiat fides tua; & tu aliquando conversus, confirma fratres tuos.* Iſtis itaque & aliis rationibus sancta & apostolica ecclesia, quæ cælesti privilegio inter alias obtinet principatum, ranram ab iplo capere domino Iesu Christo prærogativam accepit: ut auctoritatem habeat singularem universis per orbem terrarum ecclesiis providendi, & discreta in eis consideratione statuere, quæ cognoscit statuenda. Nobis igitur, qui licet insufficientibus meritis vices apostolorum principis in sancta ecclesia suscepimus exequendas, providendum imminet attentius, & agendum: ut secundum inſufficientiſque dignitatem, & statum ecclesiæ, honor ei debitus impendatur, & cum salute populi fratribus nostris provida sollicitudine deferatur. Hac siquidem consideratione, venerabilis in Christo frater Henrice patriarcha, inclinari, justis postulationibus tuis gratum impertimur assensum: & tam devotioni tuæ, quam honori & utilitati Gradenſis ecclesiæ, cui Deo autore præesse dignosceris, deferre volentes: tibi, & successoribus tuis, auctoritate apostolice duximus concedendum, ut in Constantinopolitana urbe, & in aliis civitatibus, in Constantinopolitana dumtaxat imperio constitutis, in quibus Veneti plures habent ecclesias, ubi videlicet eorum multitudo consuevit assidue convenire, liceat vobis episcopum ordinare, & absque alicujus contradictione manus ei consecrationis impendere. Vt igitur hæc nostra concessio perpetuis temporibus inviolabiliter observetur, eam auctoritatis nostræ præsidio roboramus, & præsentis scripti patrocinio communimus. Statuentes, ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis & confirmationis infringere. Si quis igitur, &c.

Concil. general. Tom. X.

- A Ego Hadrianus catholicæ ecclesiæ episcopus.
 - Ego Imarus Tusculanus episcopus.
 - Ego Cintius Portuenſis, & sanctæ Rufinæ episcopus.
 - Ego Guido presb. card. tit. S. Chryſogoni.
 - Ego Vbaldus presb. card. tit. S. Prædix.
 - Ego Manfredus presb. card. S. Sabinæ.
 - Ego Iulius presb. card. tit. S. Marcelli.
 - Ego Vbaldus presb. card. tit. S. Crucis in Hierusalem.
 - Ego Octavianus presb. card. tit. S. Cæcilie.
 - Ego Ioannes presb. card. SS. Ioan. & Pauli tit. Pammachii.
 - Ego Ioannes presbyt. card. tit. SS. Sylvestri & Martini.
 - Ego Oddo diacon. card. S. Georgii ad Velum aureum.
 - Ego Guido diacon. card. S. Mariæ in Aquiro.
 - Ego Hyacinthus diacon. card. sanctæ Mariæ in Cosmedin.
- Datum Laterani per manum Rolandi S. R. E. cardinalis cancellarii, Idibus Iunii, Indiæ. v. Incarnat. Dom. anno MCLVII. pontificatus vero domini Hadriani papæ IV. anno III.

*** XL. AD VENETOS.

Gradenſem patriarcham prædictis ornatum privilegiis, ad eos remittit, & commendat.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus episcopis, & dilectis filiis, majestati ducis, & universo populo Venetiarum, salutem & apostolicam benedictionem.

VENERABLEM fratrem nostrum Gradenſem patriarcham, sicut eum quem vera in Domino affectione diligimus, & sinceræ caritatis brachiis amplectimur: & honoris ei debitum impendentes, ipsum in postulationibus suis, tum pro sua honestate ac probitate personæ, & pro admissio sibi dignitatis officio, tum pro eo, quod vos, & civitatem vestram sicut nobilem & famosam diligimus, etiam intendimus honorare: quibus modis semper, dum potuimus, curavimus exaudire. Quem ad vos, tanquam ad speciales & devotos filios, cum apostolicæ sedis benedictione, & nostræ gratiæ plenitudine principaliter remittentes: universitari vestræ ipsum attentius commendamus, per apostolica vobis scripta mandantes, quatenus cum honorifice recipiatis, honeste tractetis, & ei tanquam spiritali principi, & animarum vestrarum rectori, debitum in omnibus obedientiam & reverentiam impendatis. Ad hæc discretioni vestræ præsentium significatione volumus innotescat, quod frater noster Iadrenſis episcopus in nostra & fratrum nostrorum præsentia, memorato vestro patriarchæ, ejuſque successoribus, obedientiam tanquam primati suo spontanea voluntate promisit, & nos promissionem ipsam in publicum fecimus redigi instrumentum. Vos autem, sicut viri strenui & famosi, ad dilatandos terminos Gradenſis ecclesiæ maris vestræ modis omnibus elaboretis: atque ad ejus augmentum efficaciter studeatis. Nos enim temporis opportunitate accepta, eandem ecclesiam, quibus modis cum Deo poterimus, curabimus honorare: atque exaltationi & utilitati ipsius attentius providere.

Datum Laterani, Idibus Iunii anno III.

EEee ij ***XLI.

Ex tabulario archiepiscopi Narbonensis elidit Baluzius To. II. de concord. sacerdot. & imp.

** XLI. AD BERENGARIUM archiepiscopum & ceterum Narbonensem.

De non invadendis mortuorum episcoporum bonis.

Hadrianns episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Berengario archiepiscopo, & dilectis filiis archidiaconibus, & universo clero Narbonensi, salutem & apostolicam benedictionem.

QUONIAM apostolicæ sedis curam, Deo, prout ipsi placuit, disponente suscepimus: quieti & paci universatum ecclesiatarum sollicita nos convenit attentione prospicere, & quæ pro eorum tranquillitate acta viderimus, auctoritate apostolica confirmare: ita ut quæ semel ad honorem Dei, decorem domus ejus, & salutem fidelium fuerint constituta, nulla diuturnitate temporis in oblivionem neglectumque deveniant, nullaque machinatione pravorum a sua valeant stabilitate moveri. Dilecta vero in Christo filia nostra nobilis mulier Etmengardis Narbonæ domina, pravam quandam consuetudinem, quæ contra Deum & ecclesiam vestram antiquitus inoleverat, Divinæ legis amore, ac tuæ, frater archiepiscope, dilectionis intuitu, abolere desiderans: ad remissionem peccatorum suorum instituit; ut te, vel tuorum successorum quolibet obeunte, nullus princeps, nullus castellanus, nulla omnino sæcularis persona, episcopalia bona invadere, diminuere, aut perturbare præsumat; sed omnia futuro antistiti inconcussa & integra conserventur. Ejus itaque nos pium comprobantes affectum, & renunciationem ejus ratam habentes; eam auctoritate apostolica confirmamus, & firmam, & illibatam per perpetuis temporibus decernimus permanere. Archiepiscopo itaque, quicumque pro tempore fuerit, decedente; nec tertæ princeps, nec castellanus aliquis, sive miles, nec sæcularis aliqua laicaque persona, sub obtentu alicujus consuetudinis, Narbonensis ecclesiæ bona diripere, vel dirupta audeat retinere. Si quis autem attentare præsumpserit, & infra XL. dies præsumptionem suam satisfactione congrua non cotrexerit: indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus incurrat; & tanquam sacrilegus, fidelium communione privatum & vinculo se noverit excommunicationis adstrictum; & a nemine, sine licentia Romani pontificis aut legati ex ejus latere destinari, possit absolvi. Data Latetani, v. Idus Decembris.

ANNO CHRISTI 1155.

Ex tom. IV. hist. Franc.

** CONCILIVM SVESSIONENSE De pace firmata, ann. Dom. MCLV. IV. Id. Jun. cotam Ludovico VII. Franc. rege, & Remensis ac Senon. provinciæ episcopis.

Habetur authentica hujus concilii notitia expressa in litteris Ludovici regis, in hac verba.

EO Ludovicus Dei gratia Francorum rex. Ad reprimendum fervorem malignantium, & postulationibus cleri, & assensu baroniarum, toti regno pacem constituimus. Ea causa anno incarnati Verbi MCLV. IV. Idus Junii Sueffionense concilium celebre adunavimus. Et assuerunt archiepiscopi, Remensis, Senonensis, & eorum suffraganei. Item barones, comes Flandrensis, Trecafinus, & Nivetnensis, & quamplures alii, & dux Burgundiarum. Ex quorum beneplacito ordinavimus a veniente Pascha ad decem annos, ut omnes ecclesiæ regni, & eorum universæ possessiones: & omnes agricolæ, armenta similiter & greges, & assuecatis caminis, omnes ubique mercatores, & homines quicumque sint, quandiu parati fuerint ad justitiam stare ante eos, per quos justitiam facere debuerint, omnes omnino pacem habeant & plenam securitatem. In pleno concilio & coram omnibus in verbo regio diximus, quod pacem hanc instangibilitet teneremus; & si qui essent violatores ordinatæ pacis, de eis ad posse nostrum justitiam faceremus. In pacem istam juraverunt dux Burgundiæ, comes Flandriæ, comes Henricus, comes Niveronensis, & comes Sueffionensis, & reliqua baronia quæ aderat. Et clerus similiter, archiepiscopi, & episcopi, & abbates, ante reliquias, & in visu totius concilii, hanc ex parte sua pacem totis viribus se tenere promiserunt. Et ut justitia fieret de violentiis, ad posse suum se adiutores promiserunt quidem, & in stabilitate factati otis edixerunt. Ut res latius audiretur, & a memoria non decideret, rei gesta ordinem, & pacis tenorem, monumentis litterarum tradi, & sigilli nostri auctoritate præcepimus communiti.

ANIENTE Pascha ad decem annos, ut omnes ecclesiæ regni, & eorum universæ possessiones: & omnes agricolæ, armenta similiter & greges, & assuecatis caminis, omnes ubique mercatores, & homines quicumque sint, quandiu parati fuerint ad justitiam stare ante eos, per quos justitiam facere debuerint, omnes omnino pacem habeant & plenam securitatem. In pleno concilio & coram omnibus in verbo regio diximus, quod pacem hanc instangibilitet teneremus; & si qui essent violatores ordinatæ pacis, de eis ad posse nostrum justitiam faceremus. In pacem istam juraverunt dux Burgundiæ, comes Flandriæ, comes Henricus, comes Niveronensis, & comes Sueffionensis, & reliqua baronia quæ aderat. Et clerus similiter, archiepiscopi, & episcopi, & abbates, ante reliquias, & in visu totius concilii, hanc ex parte sua pacem totis viribus se tenere promiserunt. Et ut justitia fieret de violentiis, ad posse suum se adiutores promiserunt quidem, & in stabilitate factati otis edixerunt. Ut res latius audiretur, & a memoria non decideret, rei gesta ordinem, & pacis tenorem, monumentis litterarum tradi, & sigilli nostri auctoritate præcepimus communiti.

*** SYNODVS CICESTRENSIS, In qua de immunitatibus abbatiæ de Bello est actum, festo Pentecostes, & consecutis diebus decem, ann. Dom. MCLVII.

Narratio totius controversiæ ab ann. MCLXXXIX. Ex ac synodi ipsius ann. MCLVII. ex chronico MS. abbatiæ de Bello.

EODEM tempore (id est post ann. Dom. MCLXXXIX. Stephani regis ann....) venerabili viro Seifrido episcopo succedente in cathedram Cicestrensem viro magifico Hilatio, qui Romanæ curiæ notitiam ac favorem plurimum obtinuerat: cepit memoratum Belli monasterium in dignitatibus suis quorundam emulatione, plurima pati molimina. Nam ab Incarnatone Domini MCLXVIII. regnante in Anglia Stephano tege piissimo, ex clarissimo regis VVillelmi stemmate otto, anno videlicet regni XIII. ipsius: Hilarius Cicestrensis episcopus, cum jura & dignitates ecclesiæ suæ undique persecutari cepisset, a quibusdam ei intimatum est, ecclesiam sancti Martini (quæ cognominatur de Bello, eo quod ibidem Deus regi VVillelmo Conquestori Angliæ, de inimicis suis victoriam contulit) ejus diditioni subjacere debitam fuisse. Qui cum hæc accepisset, VValterum ejusdem loci abbatem super hoc multoties convocavit. Abbate vero resistente, nec eidem assentiente: dissensio inter eos per maxima orta est. Modus autem dissensionis ejusmodi erat. Episcopus Cicestriæ abbatem de Bello ad synodum suam apud Cicestriam ire, & omnia episcopalia, secundum canones, persolvere cogebat. Hospitati etiam in eadem abbatiæ, & in maneriis ejusdem auctoritate episcopali, & quasi ex consuetudine, affectabat. Abbatem vero & abbatiæ, hospitando, quæque pro libitu disponendo, suo juri subdere anhelabat. Hinc etiam hac utebatur auctoritate, dicendo abbatem de Bello electum in ecclesia Cicestrensi cum professione canonica, benedictionem suam ecclesiastico more consequi debere: indeque illum sibi & suæ ecclesiæ omnino subiectum fore. Abbas vero e contrario, non superbiæ, sed patientiæ & humilitatis exemplis, nunc viva voce, nunc missis Cicestriam nunciis, libertatem & dignitatem suæ ecclesiæ exponere: dicens, regem VVillelmum,

VVilhelmum, quem Divina providentia adduxit in Angliam, ut jus sibi debitum acquireret, in proci-
ntu belli, eodem in loco cum favore omnium se-
cum comitantium votum fecisset, locum scilicet il-
lum Domino Christo dare, tam liberum, quam sibi
posset acquirere: clementiaque favente Divina, vi-
ctoriam adeptum, votumque solvendum, ecclesiam
ibidem in honore Dei & beati Martini construxit
se, pro salute omnium, & maxime ibi interfectorum,
ita liberam & quieram ab omni exactione servitutis,
& ab omni subjectione & oppressione atque domi-
natione episcoporum, sicut est ecclesia Christi Can-
tuariæ. Hoc etiam, consilio & testimonio Lanfran-
ci archiepiscopi Cantuariensis & Stigandi Cicestræ
episcopi, & aliorum multorum, scriptis confirmasse
suis. Stigandum necnon Cicestræ episcopum,
præsente Gaufrido primo ejus loci abbate, & mo-
nachis suis, in quantum sui juris erat, hoc eodem
modo litteris suis corroborasse, & ex tunc ad no-
ticiam omnium transisse, ecclesiam sancti Martini
de Bello ab omni subjectione episcopi Cicestrensis
omnino liberam fuisse. Hac igitur ratione abbas
flagitabat obnixè, quatenus libertatem, quæ ec-
clesiæ prædictæ tantorum virorum autoritate hæ-
tenus videbatur possedisse, inviolabili illibatoque
jure, tenere licitum foret. Præsul vero his minime
acquiescit: sed interminat, quod nisi synodum
pereret, interdicitum, post unius anni curriculum in
synodo solemnè, autoritate canonica, vinculo illum
anathematis constringeret. Favebat autem ei tunc
pastor Romanae ecclesiæ Eugenius, necnon & ve-
nerabilis Theobaldus Cantuariæ archiepiscopus,
& multi alii: quorum fretus autoritate, abbatem &
ecclesiam de Bello, sibi & suæ ecclesiæ subjugare
spectabat.

Quodam igitur prædicti Stephani piissimi prin-
cipis tempore, synodum apud Cicestriam adire ab-
bas submonitus, nec veniens, interdicitus est ab
episcopo: eo tamen tenore, quod si infra xl. dierum
spatium satisfactorius non veniret, ab officio suo
suspensus cessaret. Quod abbas audiens, cutiam
apud sanctum Albanum adiit prætempere, atque
regi intulit aule. Rex igitur accessit clericorum
suorum quodam, Roberto de Cornuilla nomine,
misit ad episcopum, mandans ac præcipiens, qua-
tenus ecclesiam S. Martini de Bello, sicut domini-
cam regis capellam, & tegiam coronam, ab omni
exactione & oppressione liberam & quieram Chri-
sto domino pacifice sineret deservire. Terminum
etiam ei præfixit, quatenus die octavarum S. An-
dræ, ipse & abbas Londoniam venirent, ut ibi dif-
fensionem eorumdem coram se, episcopis & Baroni-
bus suis præsenibus, finem imponeret. Die con-
stitutæ uterque adfuit: sed episcopus nonnullis ibi-
dem detentus negotiis, coram rege die eadem vene-
re distulit. Lectis igitur coram rege chartis, & mu-
nitionibus de hac eadem re, a rege VVillemo ma-
gno subscriptis, rex altiori usus consilio, præcepit
ecclesiam S. Martini de Bello ab omni subjectione
& exactione Cicestrensis episcopi, secundum regis
VVillelmi & aliorum regum prædecessorum suorum
chartas, liberam omnino existere. In crasti-
num licentia a rege abbas accepta, domum rediit:
rege eidem pronunciante, re ecclesiæ de Bello sicut
dominicæ suæ capellæ & coronæ regis, in omnibus
iusta defensione protectorem fore.

Haud longo postmodum tempore, anno videli-
cet Incarnationis Dominicæ MCLIII. VII. Kalend.
Novembr. eodem piissimo rege Stephano ex hac
luce substracto, episcopus, tempus, ut sibi videretur,
opportunum nactus, quo suam ad libitum prosequere-
tur.

Concil. general. Tom. X.

retur causam, prædictum abbatem, Cicestriam ire
summonitum, nec venientem, in synodo solemnè
excommunicavit. Quod quidam de Hierosoly-
mitanis fratribus, scilicet de Templo, ibidem exis-
tens, cum accepisset, Londoniam festinanter te-
tendit: ubi tunc temporis abbas prædictus, præ-
cepto venerabilis Cantuariensis archiepiscopi
Theobaldi, cum quodam fratre suo ex nobilibus
Angliæ, Richardo de Luci nomine, adventum Hen-
rici Normannorum ducis, regis futuri, expectans
morabatur: atque hoc ejusdem Richardi auribus
pandit. Quo audito Richardus cum prædicto ab-
bate fratre suo locutus, hæc ut erant archiepisco-
po referre non distulit. Communicato itaque con-
silio, misit idem venerabilis pater quendam ex cle-
ricis suis, Salomonem nomine, ad episcopum:
maudans ei quod abbate secum detento, domini
sui futuri Henrici ducis Londonias expectabat ad-
ventum. Vnde mandando volebat, quatenus sen-
tentiam, quam super abbatem posuerat, relaxaret,
donec in unum convenirent. Antistes vero Cice-
strensis, domini sui legati annuens voluntati, sen-
tentiam relaxavit.

Anno Incarnationis Dominicæ MCLIV. VIII.
Kalend. Novemb. piissimo rege Stephano ex hac
luce substracto, & in ecclesia quam ipse in honorem
sancti Salvatoris mundi, a fundamentis construxe-
rat, apud Feversham tumulato, adventus Henrici
Normannorum ducis regis futuri expectabatur.
Quo audito, apud VVestmonasterium anno Incar-
nationis Dominicæ eodem, & XIV. Kalend. Ianva-
rii, in regem Henricus elevatus, & ab venerabili
Theobaldo Cantuariensi archiepiscopo, & totius
Angliæ primate, necnon & apostolicæ sedis lega-
ro, ibidem coronatus, rotius Angliæ primoribus
ad eum confluentibus, iusto consilio eorum omnia
disponebat. Ecclesiis etiam possessiones & digni-
tates ab antecessoribus suis concessas, sua autori-
tate confirmavit: & insequenti quadragesima con-
gregavit generale Concilium apud Londoniam, &
renovavit pacem, leges, & consuetudines per An-
gliam ab antiquis temporibus constitutas. Ibi
quoque nonnulli ex episcopis & abbatibus, char-
tas & privilegia ecclesiarum suarum, præsentis re-
gis scripto & sigillo confirmaverunt. Inter quos
prædictus abbas de Bello, regis VVillelmi & alio-
rum regum chartis & scriptis per ordinem ostensis,
ut in scripto & sigillo ejusdem principis confirma-
rentur, obtinuit. Quod episcopus Cicestrensis cum
accepisset, citato gradu archiepiscopum adiit: ei-
que abbatem de Bello, chartas contra dignitates
Cantuariensis ecclesiæ, & suæ etiam ecclesiæ, Ci-
cestrensis scilicet, possedisse, & ut in præsentis re-
gis sigillo confirmarentur obtinuisse, intimavit.
Obsecrare igitur ut hoc communi prohiberet sen-
tentia, ne alii per Angliam abbates, quasi quoddam
privilegium hoc contra episcopos suos sibi vendi-
carent: si prædictus abbas contra illos prævaluisset
videretur. His archiepiscopus auditis, nimiumque
credulus effectus, affirmavit se nunquam is suum
præbere assensum, quo aliquo hæc pro voto ab-
batis sine terminari potuissent. Factum est autem in
crastinum, rege & archiepiscopo in unum conve-
nientibus, archiepiscopus super his sermonem in-
tulit, dicens regem pati non debere Cantuariensem
ecclesiam, matrem videlicet totius Angliæ, & per
quam idem rex diademate insignitus fuisset, nec-
non & Cicestræ ecclesiam, ejusdem videlicet suffra-
ganeam, libertates & dignitates ab antiquis tem-
poribus possessas, pro ecclesia de Bello, non tantæ
autoritatis & dignitatis, annullari. (accepterat
E E c ij nam

ANNO
CHRISTI
1157.

ANNO
CHRISTI
1157.

namque abbatem illius loci chartas contra dignitates & libertates ecclesiarum prædictarum possedisse) flagitare itaque ut hæc regali omnino annullaret autoritate: aut charta abbatis regio careret sigillo, donec suo correctæ consilio, ecclesiæ Cantuariæ, necnon & Cicestræ, jus suum non amississe gauderent.

Rex igitur tanti viri, utpote sui patris spiritua-
lis, & a quo diademate regali haud longe ante fuerat insignitus, annuens voluntati, cancellario accito regio, prohibuit chartam abbatis de Bello regali sigillo confirmari. Quid multa? per vulgi ora dispersa abbas auribus hæc propece fama intulit. Redeunte itaque luce, abbas curiam adiit: sed rege venatum eunte, nil die eadem proficiens, ad hospitium suum reversus est. Sequenti luce summo mane, abbas iterum VVestmonasterium petiit: ibique coram altari, quo rex Missam erat auditurus, opperens: multis mente modi, volebat, quid super hæc re facturus esset. Adveniente Rege ut Missam audiret, post Missæ introitum, abbas regem conveniens: Domine, inquit, vestra præceperat excellentia, chartam ecclesiæ nostræ sigillo regio confirmari: sed qua de causa repulsam passa sit, ignoro. Iubeat igitur clementia vestra, ut verbum regium fixo stet gradu, nec pro cuiusdam invidia pessundari videatur. Accito itaque cancellario, præcepit Rex ut charta abbatis, sigilli sui confirmaretur impressione. Nec dum verba compleverat: & ecce episcopus festinato gradu, illud ut erat mente suspicatus, occurrens, regem tali affatur alloquio: Domine mi, meminisse decet clementiam vestram, unde nudistertius Cantuariæ archiepiscopus & ego, querimoniam coram vobis deposuimus, de abbate scilicet de Bello, qui contra dignitates nostrarum ecclesiarum, chartas quærit: ut quæ hæctenus iure canonico videntur possedisse, ejus calliditate prævalente, luceant se amississe. Prohibeat itaque regia dignitas vestra, ut hoc nullatenus aliqua constituetur autoritate, ne alii hujus exemplo, contra episcopos suos insurgere videantur. Rex vero præcepit chartam abbatis regio confirmari sigillo, & deinde episcopum & abbatem, simulque cancellarium, coram archiepiscopo convenire: lectaque charta abbatis, illis audientibus, si qua corrigenda essent, eorum consilio corrigerentur: sique in pace cum charta sua abbas domum rediret. Quod si sententia discordante discessissent, charta abbatis in capella regis a cancellario custodiretur, donec sententia regis, quid inde fieret discerneret. Percantato itaque missæ canone usque ad, pax Domini: episcopus, ut motis est, pace a sacerdote accepta, regi detulit, & deinde abbati, multis plurimum mirantibus, porrexit.

Episcopo igitur & abbate, simulque cancellario, multisque aliis, coram archiepiscopo apud Lameatham convenientibus, lectaque charta magni VVillielmi regis, exemplo cujus omnes aliarum chartarum regum sequentium confirmatæ sunt: ubi ventum est ad quoddam verbum quod in eadem continetur charta: Quod ecclesia scilicet de Bello, libera sit omnino ab omni subjectione episcoporum, sicut ecclesia Christi Cantuariæ: clamor undique attollitur, quibusdam asserentibus hoc contra canonum instituta extitisse; aliis dicentibus, hoc contra dignitates Cantuariensis ecclesiæ fuisse; nonnullis nimium clamantibus, hoc verum peremptorium esse; multis etiam hoc aliter objurgando interpretantibus. Hinc inde confusa perstrepebat sententia. Charta perlecta, cum neminem prædecessorum suorum episcoporum, præfatus Ci-

cestræ episcopus Hilarius, in subscriptis ejusdem chartæ inveniret restibus: præcellentissimam hujus verbi dignitatem, factorum canonum in perpetuum autoritate dammandam, & præsentium simul judicum confirmatione censuit delendam. Hujus sententiam concors etiam archiepiscopi conclamatione prolecuta est. Abbate vero quamvis rationabiliter resistente, non tamen illorum quiescit commotio. Cancellarius autem audiens illos inter se discerpantes, retulit chartam abbatis, inde discedens in capellam regis: camque ibi servandam juxta regis præceptum tradidit. Abbas vero, amicorum suorum usus consilio, ad propria reversus est, nil de Dei desperans auxilio. Episcopus lætus & hilaris effectus est: sperabat enim abbatem ecclesiamque de Bello, chartæ suæ omnino confirmatione privari. Verum, ut scriptura testatur, homo proponit, sed Deus disponit.

Eodem itaque anno in tempore Paschali, quidam ex Angliæ nobilibus, Hugo de Mortuo mari cognomine, vir pollens viribus, sed multo maxime ingenio validus, prædives opibus, militari negotio strenuus, regem utpote adolescentem ejusque industriam indignationi habens, castris suis munitis, ejusdem imperis se suaque summitti refutabat. Ea vero postquam regi enunciata sunt, congregata militum multitudo non modica, ipsum Hugonem in quodam castro suo, Bregge nomine, obsedit, valloque & castris undique circumdedit, omnemque illi egrediendi spem... mutato interclusit. Abbas autem tempus, ut sibi & amicis suis visum est, opportunum nactus, regem ibi adiit, & ut in tali decet negotio, muneribus suis honoravit, atque super charta sua eidem sermonem intulit. Acceptoque a rege responso super hoc optimo, ad quasdam terras suas juxta regionem illam sitas, ad tempus perendinaturus recessit. Haud multo postmodum tempore, rex ipsum Hugonem ad deditonem coegit: mandans per Angliam universam, archiepiscopos, episcopos, & abbatum plurimos, comites, & barones universos, iv. die præcedente festum S. Benedicti æstivi temporis ibidem convenire. Quibus congregatis pax inter regem & Hugonem facta est. Tertia die post pacem factam affuit & abbas. Consilio igitur fratris sui Ricardi de Luci & aliorum amicorum suorum, abbas regem in castro suo adiit, atque super charta sua illum interpellatus est. Rex cum quibusdam secreti sui consensu consilio communicato, Deo favente, coadjuvantibus etiam terreni consilii patronis, comite scilicet Cornubiæ Reginaldo, & Richardo de Hume regis tribuno, qui cum Richardo de Luci & abbate VValtero amicitia sedere conjuncti erant, reddidit chartam prædictam abbati, latentibus omnibus abbatibus & ecclesiæ de Bello amicis, inimicis vero undique confusus.

Sed nec ita finita est querela inter episcopum & abbatem: quin episcopus perstitit exigere ab abbate obedientiam.

In sequenti nativitate Domini festo, tenuit idem excellentissimus rex concilium suum apud VVestmonasterium: & dispositis omnibus suis, propter quædam negotia sua transnavigavit in Normanniam. Post Pascha citato gradu Rex ad mare properans, navemque ascendens, flante austro secundo, in portu Hamtoniæ appulit: indeque versus Landoniam iter arripuit.

Anno igitur ab Incarnat. Domin. MCLVII. anno scilicet III. egri prædicti regis junioris, magni ex filia neporis, mensis secundo ex quo de transmarinis partibus, ubi anno præcedente transierat, idem

rex repatriavit, & quo exortum duxit in VVal-
liã, die Penrecosten, quæ tunc die festi S. Dunstani,
anni revolutio in orbem celebrãdũ reducerat: idem
memorandus princeps apud S. Edmundum dia-
demate insignitus regali, multis ibidem conve-
nientibus, archiepiscopo scilicet Cantuariensi,
episcopis, abbatibus, comitibus, baronibus, &
populi multitudine, diem ut decebat festive tran-
segit. Inter hos Hilarius Cicestrensis episcopus, &
VValterus abbas de Bello, pro controversia prædi-
cta libertatum & dignitatum ecclesiarum suarum,
diu inter illos habita, sedanda, ab eodem mag-
nifico principe, dato eis ibidem die preceptorio,
convocati sunt. Quia vero Rex alius ibidem occu-
patus negotiis, illorum tunc determinare nequivit,
terminum eis apud Colcestriam præfixit, quia il-
lic a S. Edmundo recedens, venturus erat. Die lo-
vis omnes ibidem & etiam numero plures adveni-
erunt. In crastinum, die scilicet Veneris, abbas cum
Richardo de Luci fratre suo regem adit, iussusque a
rege, capitulum monachorum ibidem Deo servien-
tium secessit, expectans ejus adventum. Rex Missã
audita adest: jubet abbatem chartas ecclesiã suã pa-
lam proferre. Legit Thomas cancellarius char-
tam VVilhelmi magni; legit etiam aliam ejusdem
regis VVilhelmi chartam super negotio abbatis
propriam; aliorum etiam regum, VVilhelmi scilicet
junioris, & Henrici regis chartam. Quibus
perlectis, cancellarius abbatem intuens: Domine,
inquit, abbas, episcopus Cicestris ratione, ut mul-
tis videtur, contra vos utitur permaxima, objiciens
vos in ecclesia Cicestrensi professionem fecisse. Ab-
bas vero senil contra dignitatem & libertatem eccle-
siã suã egissetatur. Rex autem cancellarium
respicens: Profecio, ait, non est contra dignitates
ecclesiarum. Non enim qui professionem faciunt,
nisi quod debent, promittunt. Itaque Ricar-
do de Luci & Roberto Legacestrensi stimulan-
tibus, affirmavit se nullo modo his animum
suum præbere, quo prædicta ecclesia libertates &
& dignitates suas, suis temporibus videretur per-
didisse: se cum episcopo locuturum, & omnia in
pace dispositurum. Sic igitur resurgens, ad alia ne-
gotia sua terendit perficienda.

Die itaque Martis post octavam Pentecostes, Rex
mane capitulum monachorum intravit, comitan-
tibus secum archiepiscopis, Theobaldo Cantua-
riensi, Rogero Eboracensi; episcopis etiam Ri-
chardo London. Roberto Exoniensi, Roberto
Lincol. Abbatibus Silvestro ecclesiã S. Augustini
Cantuariensis, Gaufrido Helmensi, Thoma can-
cellario regis; comitibus etiam Roberto Legace-
stri. Patricio Satesb. Baronibus etiam nonnullis,
Henrico de Essexia, Reginaldo de VVarenna, Ri-
cardo de Luci, VVarino filio Geroldi, aliisque
nonnullis; populi que insuper multitudine non
non modica. Assunt etiam & episcopus Cicestren-
sis Hilarius, abbasque Bellenensis VValterus. Ven-
tilato igitur negotio ibidem quod inter venerabi-
lem Theobaldum Cantuar. archiepiscopum, &
Silvestrum ecclesiã sancti Augustini, quã sita
est extra muros civitatis Cantuar., abbatem, erat,
de professione scilicet ejusdem abbatis ecclesiã
Christi Cantuar. facienda: reticentibus omnibus,
Richardus de Luci alloquitur Regem pro abbate de
Bello fratre suo. Quo rursum tradente chartam
regis VVilhelmi magni domino regi, iussus est qui-
dam clericus ab eodem rege in auditum omnium
eam perlegere. Quo facto, Thomas regis cancel-
larius episcopo Cicestrensem respiciens, dixit:
Domine episcope, audivit caritas vestra, quã hic

coram domino rege, omnibus audientibus acta
sunt. Nunc igitur si quid contra hæc vestrae pla-
cuerit prudentiã respondere, licitum est: ad vos
enim, ut nobis videtur, respicit parabola hæc.

Tunc episcopus furgens, ita exorsus est. Non
studio sane, ut multorum moris esse dinoscitur,
per orbem vagandi, sed amore & honore vestri,
Domine rex, hujusce necius oppositionis, in his
regni vestri partibus, cum aliis præsentibus con-
veni. Quocirca si vobis & abbati, aliisque hic vo-
bis coram positis, dulci placeret affectu, salvo jure
ecclesiã nostrã Cicestrensis, & ecclesiã de Bello, pa-
cis compositionem inter me & prædictum abba-
tem vobis medianribus fieri, foret possibile. Et-
enim huc tali ordine adveni. Quod si hoc vestro
non infedisse animo cognoverim: ingruente ne-
cessitate, pro me & pro ecclesia Cicestrensi mihi
commissa, ut hujusmodi impræmunis oppositio-
nis & ignarus, satisfaciam. Renuentibus quibus-
dam pacis fieri compositionem, dicentibus etiam
rem illam diu inter illos habitam, sine digno debe-
re concludi, nec in posterum promulgari: episco-
pus voce elevata, reticentibus omnibus, dixit:
Quia pax compositionis inter nos, vobis impe-
dientibus, fieri non potest: ego quã ecclesiã meã
Cicestrensis juris sunt, & rem inter nos hæcenus
habitam, patenti ratione domino regi omnibusque
hic consistentibus pandam. Hac itaque usus ratio-
ne, hoc modo incipit.

Iesus Christus, Domine mi rex. Et repetens:
Iesus Dominus noster. Ternaque reiterans: Au-
dire, inquit, omnes & intelligite. Iesus Christus
Dominus noster binas mansiones, potestatesque
binas in hujus sæculi dispositione constituit: unam
scilicet spirituales, alteram materiales. Spiritua-
lis est illa, de qua Dominus noster Iesus Christus in
primo pastore nostro, Petra scilicet apostolo, om-
nibus discipulis suis eorumque successoribus pronun-
ciavit dicens: *Tu es Petrus, & super hanc pe-*
tram ædificabo ecclesiam meam. Vnde, ut cari-
tas vestra novit, ab ejusdem temporis novitate,
in ecclesia Dei mos inolevit, quatenus pastores ec-
clesiã sanctã, ejusdem beati apostolorum principis
Petri vicarii exilentes, ecclesiã Dei sanctã, digna
gubernatione præfiderent. Hinc nobis ecclesiã
Dei præsentibus in illis beatis apostolis, a domino
Iesu Christo dictum est: *Qui vos audit, me audit.* Luc. 10.
Hinc etiam ecclesia Romana, ejusdem apostolorum
principis apostolatu insignita, tantam tamque
magnificam per totius mundi latitudinem obti-
nit principatus dignitatem: ut nullus episcopus,
nulla persona ecclesiastica, absque ejus judicio vel
permissione a sede ecclesiastica deponi possit. Ad
hæc rex protensis manibus: Verissimum est, ait,
episcopum non posse deponi: sed ita manibus pul-
sus protensis, poterit expelli. Arridentibus univer-
sis, episcopus iterum sic cepit. Sicut jam dixi, ite-
rum jam dico: hoc modo statum ecclesiã ab anti-
quis temporibus constitutum fuisse. Neque illi
personã laicali, immo etiam nec regi cuiquam, ec-
clesiis quibusque dignitates vel libertates ecclesi-
asticas dare licet, vel ab iisdem attributas eisdem,
nisi ejusdem partis permissione, vel confirmatione,
ratas fore non posse, a jure Romano ecclesiastica
probat autoritas. Tunc rex iratus, commotus:
Tu pro papæ autoritate ab hominibus concessa,
contra dignitatum regalium autoritates mihi a
Deo concessas, calliditate arguta mihi præcogitas.
Vnde tibi fide & sacramento mihi astricito præci-
pio, quatenus de verbis præsumptoriis, coronã &
dignitati regiã contrariis, æquitati rectitudinis
sub-

ANNO
CHRISTI
1157.

subiaceas. Præsentes vero, archiepiscopos scilicet A
& episcopos, ut de re iustitiam mihi rectitudinis
impendant, salvo jure regie coronæ mihi a summa
majestare concessæ, obsecro. Agis enim, ut patet,
contra dignitates regales: atque libertates, ab an-
tiquitatis jure mihi concessas, a majestare regali
demere elaboras. Murre itaque in populo contra
episcopum concitato, vix sedari potuit. Tunc
cancellarius. A cordis vestri excidisse memoria,
præsul venerande. tis enim in dominum
nostrum regem, cui fidei sacramentum nulli du-
bium est. Vnde prudentiæ vestræ providendum
est. Episcopus videns se ab omnibus, majestare
regia offensa, circumventum: tandem murre
sedato, orationem suam hoc modo profequitur:
Domine mi, si quid ex ore meo vestræ regali in-
tempestivum majestati constat fore prolatum: do-
minu cæli vestramque regalem testor dignita-
tem, nil me contra vos, vel contra vestræ dignita-
tis excellentiam, versuta calliditate protulisse. Ego
enim vestram omnimodis præoptavi paternitatem,
extruli excellentiam, magnificavi dignitatem: vos
ut dominum, præcordiali affectu semper dilexi ca-
rissimum. Nihil igitur in me mali, vestra, rogo, re-
galis cellitudo suspicetur, neque hoc suggerenti cui-
quam facile credat. Nihil a vestra potestate minui
cupio, quam semper dilexi, & pro viribus meis
magnificavi. Ad honorem igitur & decus vestræ
cellitudinis omnia protuli. Ad hæc rex: Procul
hic honor, inquit, atque decus hoc a nobis & a
nostris amoveatur: hæcque profanationis propul-
sentur abolitione, quibus ea, quæ antecessorum
meorum regum autoritate, & hereditario jure, Dei
cooperante gratia, mihi concessa sunt, blandis at-
que fallacibus, ut omnibus patet, annullari cupis
fermonibus. Tunc episcopus: Omnia, domine
mi, quæ hic vobis audientibus, a me studiose pro-
lata sunt, pace vestra omniumque hic, ut propo-
sueram, consistentium, me rarus sum perorasse.
Quia vero a me incepta non placent, ommissis iis,
rem propositam paucis expediamus.

*** SYNODVS GVATERFORDIÆ
in Hibernia habita circa an. d. mclviii.

Ex Girardi Cambrensis Hibernia expugnata, cap. 18.

ANNO
CHRISTI
CIRCITER
1158.
EX TO. II.
COLLECTION.
BRITANNIC.

HIS itaque completis, convocato apud Ard-
machiam totius Hiberniæ clero, & super ad-
venarum in insulam advenu tractato diutius & de-
liberato, tandem communis omnium in hoc sen-
tentia refedit: propter peccata scilicet populi sui,
eoque præcipue, quod Anglos olim tam a merca-
toribus, quam prædonibus atque piratis, emere
passim, & in servitutem redigere consueverant,
Divinæ censura vindictæ hoc eis incommodum
accidisse, ut ipsi quoque ab eadem genere in servitu-
tem vice reciproca jam redigantur. Anglorum
namque populus adhuc integro eorum regno,
communi gentis vitio, liberos suos venales expo-
nere, & priusquam inopiam ullam aut incediam sus-
tinerent, filios proprios & cognatos in Hiberniam
vendere consueverant. Vnde & probabiliter credi
potest, sicut venditores olim, ita & emptores, tam
enormi delicto juga servitutis jam meruisse. De-
cretum est itaque prædicto concilio, & cum uni-
versitatis consensu publice statutum, ut Angli ubi-
que per insulam servitutis vinculo mancipati, in
pristinam revocentur libertatem.

*** SYNODVS ROSCOMANIENSIS
in Conacta (alias Conacia) Hiberniæ provincia,
ab Edano pimo Tuacensi archiepiscopo, con-
vocata, ann. Domini mclviii.

Hæc synodus in oppido Roscomaniæ coacta, Ex To
Coll
Angli
quod a sancto Conano ibidem decedente an-
no Domini 544. nomen accepit, multa bona de-
creta edidit, ut annos Conacia, quod in vitastius
Edani (cognomento o Hoinin) huc citat VVa-
reus, testantur: sed an ntipiam extiterint ejusdem
canones, non indicavit.

*** CONVENTVS REMENSIS,
In quo agitata controversia inter episcopum
Laudunensem & abbatem.

BARTHOLOMÆVS & Gualterus Laudunen-
sis
episcopi, aliquot ecclesiæ suæ prædia Præmonstra-
tensibus donaverant. Gualteri successor, Gualterus
II. eadem ut restituerentur instituit. Composita est
tandem controversia id agente Ludovico rege, ut
constat ex Gualteri Laudunen- & Hadraui IV.
litteris in Bibliotheca Præmonstraten- describitis:
ex quibus & anno mclviii. id contigisse disci-
mus.

Esse autem hanc litem in Remensi conventu agi-
tata, intelligimus ex una Bartholomæi episcopi, qui
abdicated Laudunen- episcopatu, Cisterciensem in fami-
liam privatum se receperat. Is cum audisset accu-
sari se de spoliis ecclesiasticis patrimonii, his se litte-
ris purgat.

Epistola Bartholomæi in Fufniaco ad con-
ventum Remensem.

Venerando sibi que semper amabili, domino Samsoni
Remensi archiepiscopo, & sub ejus presentia con-
gregato sancto conventui, frater Bartholomæus in
Fufniaco pauper Monachus, misericordiam & ve-
ritatem diligere.

D V E R E C Y N D I Æ meæ silentium imperat hujus
sancti conventus solemnitas: sed frontem
aperit & stimulat ad loquendum in palam immi-
nens famæ meæ periculum. Neque enim dissimula-
re possum quod mulorum vulgavit opinio, quod
etiam usque ad aures domini papæ volavit. Epi-
scopales redditus me detraxisse rumor est, cui ru-
mori plus justo credit Laudunen- episcopus.
Mentem ergo est super his fateri quod verum est:
intueti autem quod justum est, & tueri, vestrum
erit. Laudunen- sedes tristis erat, & mœrens,
cum illic primum ingressus sum, ut pote attrita
seditionibus, & ignibus concremata. Ipsæ quo-
que res majoris ecclesiæ afflictæ erant, & tenues
redditis. Si illi porrexerim manum ut resisteret,
novit Deus, noverunt & ecclesiæ filii. Verumta-
men nihil eis contuli quod ad redditus pertineret
episcopi præter porcos, quos vulgo verres vocant,
quos mensæ episcopali personæ solvebant eccle-
siæ. Hos, inquam, ad præbendam canonicorum
concessi, quoniam illos nec sine pudore exigere,
nec habere sine molestia poteram. Præterea quin-
que duntaxat abbas in nostra diocesi reperi re-
bus pariter ac religione dilapsas. In his, Deo
multiplicante misericordiam suam, & numero &
merito crevit sanctorum numerus, & singulariter
est possessio dilata. Novem insuper novæ religio-
nis monasteria passim in eadem diocesi sunt fun-
data

data. Horum in personis numerus, numerum pene excedit: horum religio, religionis est speculum; horum tam multa possessio est, ut tam multis abunde sufficiat. Si manum beneficii me porrexisset negavero antiquis ecclesiis ut resurgerent, novellis ut confurgerent, mentiar. Profui sane fere ecclesiis omnibus, sed nec quantum volui, nec quantum debui. Sane Callistus papa domnum Norbertum, cujus memora in benedictione est, fidei nostræ commisit, ut ei locum traderem, ejusque votis assisterem. Terram igitur ad episcopum pertinentem illi contuli, quæ vix tamen duobus sufficeret aratris. Hujus pars Verciniaco est posita, alia pars apud Anisi, quæ tamen multis jam annis sterilis & inconsulta jacebat. De his itaque, quæ ad episcopos pertinebant redditus, nihil amplius me recolo detraxisse. Nostro tamen favore ac consensu quidam ecclesiis contulerunt terras, quas a nobis habebant in beneficio: census tamen terrarum & vinagia nulli penitus condonavi. De cætero si quid illi sedi per nos accessit commodi aut honoris, nolo ante humanum procedat iudicium: si quid vero ut homo deliqui, in conspectu hominum confundi non refugio. Causam itaque nostram vobis tanquam iudicibus allegare, tanquam testibus intimare volui: in quibus calumniam non timeo, verum dicens. Licet tamen & mihi aliquid audere apud vos, licet aliquid humanum loqui. Nihilne sedi nostræ titulum accessit & gloriæ, cum tot & tantas paritavit ecclesias? cum sibi multiplicaverit tot synodales personas? Cum ergo, ut audio, domnus Laudunensis suis visceribus bellum parat, cur tentat quod forte ei promovere non liceat? Si filios Dei congregavi, si suscepi justum in nomine justis, nemo mihi succenseat: videat alius ne congregata disperdat. Consecravit vos omnipotens pater ac honorem sui nominis, & per vos ecclesiæ suæ religionem & sanctitatem corroborat.

Pacificatores fuisse Ludovicum regem & Sambonem archiepiscopum, adhibitos vero in consilium, Anselmum Suesonensem episcopum, & Baldricum Noviomensem, multosque alios Palatina militia, discimus tum ex instrumentis ipso compositionis, tum ex litteris Gualteri Laudunensis episcopi ad Hadrianum papam. Quæ omnia exhibet Bibliotheca Præmonstratensis, capite XIV. vita B. Hugonis abbatis, qui S. Norberto successit.

ALEXANDRI PAPÆ III.

VITA ET EPISTOLÆ.

ALEXANDER tertius Rolandus nominatus, patria Senensis, legatione ad Fridericum Imper. ob non vindicatam injuriam Londinensi episcopo illatam functus, ex cardinale presbytero tituli S. Marci a viginti tribus cardinalibus (quorum nomina recensentur in epistola ad Fridericum Imper. quam recitat Radevicus lib. 2. cap. 53.) electus est pontifex anno Domini 1150. tempore Friderici Imper. Contra eum in schismate a tribus distaxat cardinalibus electus est Octavianus quidam, natione Romanus, cardinalis presbyter, Victor tertius deinceps appellatus. Imperator qui tunc Cremonam oblatione premebat, ab utraque parte per litteras, quæ recitantur apud Radevicum lib. 2. hac de re certior factus, utrumque Papiam venire iussit, eorum discordia componenda ibidem promittens. Cui ordinatio Concil. general. Tom. X.

Anticum Alexander parere nollet, indignatus Fredericus, in partes Victoris factus est inclinatus. Alexander autem tali accepto responso in Franciam abiit, ubi concilio in Claromonte habito Fridericum & Victorem excommunicavit. Interim Fredericus Mediolanum tertio expugnatum diruit & solo æquavit, tria Magorum corpora Reinoldo Coloniensi archiepiscopo donavit: qui & eadem Coloniæ transtulit, ut videre est in epistola ejusdem ex antiquissimo manuscripto codice Sigeburgensis monasterii accepta, quam hic subjungo:

Rainoldus Dei gratia sanctæ Coloniensis ecclesiæ electus, & Italia archicancellarius, dilectissimis in Christo filiis & amicis, scilicet majoris ecclesiæ Coloniensis presposito, Philippo decano, cunctisque prioribus, & universo clero, omnibusque in beneficiis ministerialibus beati Petri ac sanctæ Coloniensis ecclesiæ, universisque burgensibus alma urbis Coloniæ, salutem & affectuosum obsequium, cum intima dilectionis plenitudine.

IN SINU AMVS dilectissimæ vestræ universitati quod ex ... ardentissimi nostri desiderii felix nam per Dei gratiam adepti sumus initium. Benigna enim domini nostri serenissimi imperatoris Friderici accepta licentia, cum gratia ac dilectionis ejus plenitudine ab ipso gaudenter dimissi, & egregiis ac tantis donis, quorum nulla in terrenis esse potest æstimatio, excellenter sumus honorati. Inter cetera enim liberalitatis suæ beneficia, quæ in nos affluentissime contulit, nunc tria nobis munera donavit preciosissima: videlicet corpora insignia beatissimorum trium Magorum ac Regum, qui primitiæ gentium, in typum ac præfigurum futuræ ex gentibus ecclesiæ, jacenti adhuc Christo in præsepi munera preciosa obtulerunt. Quorum videlicet nobilissima corpora, omni que veneratione dignissima, Mediolani in ecclesiâ beati Eustorgii confessoris atque pontificis solenniter ac gloriose fuere recondita. Insuper etiam Deo præduce ad vos perferimus corpora sanctissimorum martyrum Naboris & Felicis, ut inestimabili & incomparabili hoc thesauro super aurum omnemque lapidem preciosum diligendo sacratissima ecclesiâ civitalique Coloniensis felicissime dicitur ac perpetuo decoretur. Nos siquidem, quia suspecta est via per inimicos vestros ac nostros, iter nostrum per Burgundiam ac Gallias usque ad vos disposuimus, præsentemque nuncium a Vercellensi civitate in Idus Ianii præmissimus ea die versus Taurinum & versus Alpes montis Ciniisi, cum prædictis sacratissimis ac venerabilibus reliquiis celerime procedentes. Ideoque sincerissimam vestram dilectionem intime rogamus & commoneamus in Domino, quatenus ad condignam tantorum munerum susceptionem ea qua nobis, & qua de vobis cõfidimus, devotione ac solennitate præparemini: Dominum Deum quoque affectuosissime pro nobis sine intermissione deprecemur, ut una cum ipsis ad honorem ac gloriam nominis sui, & ad perpetuam omnium vestrum ac totius patriæ salutem, saluos, incolumes & illos nos vobis dignetur remittere.

Eadem confirmantur ex quodam instrumento donationis per Philippum archiepiscopum Reinoldi successorem capitulo factæ, quod archivo metropolitani ecclesiæ Coloniensis fideliter per me descriptum hic subjungo:

*In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis Philippus
... Colonienſis archiepiſcopus ſanctæ eccleſiæ filius
preſentibus & futuris in perpetuum.*

» **E**A quæ propter ſalutem animarum devotarum
» ſanctæ in eccleſias conferuntur, quanto ma-
» jorem a Deo expectant remunerationem, tanto
» magis eſt dignum ut juſtæ confirmationis firmum
» robur accipiant. Ex relatu plurium intelleximus,
» quod noſter antecęſſor piæ recordationis Reinol-
» dus archiepiſcopus, elemoſynas, quæ ad ſanctâ
» Regum corpora offeruntur, ſicut & ipſos Reges,
» majori eccleſiæ in Colonia contulerit, laudabili
» conſideratione motus, ut ubi ſanctiſſimi Reges
» corporaliter quieſcerent, & in majori haberentur
» veneratione, ibi de oblationibus eorum juſta &
» benigna conſolatio ad canonicos perveniret. Nos
» factum prænominati archiep. cõmendamus, & ha-
» bebimus ratum, & qua poſſumus & debemus confir-
» mamus autoritate. Ne vero in poſterum hoc quod
» juſte factũ eſt mutari queat, idipſum, quod nos vi-
» debamus habere in oblationibus Regum, coram
» multis ſuper altare beati Petri eccleſiæ majori de-
» dimus. fratribus ejuſdem concedentes liberam po-
» teſtatem ordinandi de ipſis elemoſynis ad ſupple-
» mentum præbendarum ſuarum, prout poterimus
» diligentius & melius. Poſt ſolemne donationem
» a nobis factam, ſicut juſtum fuit, factum noſtrum
» banno confirmamus: ut ſi quis in poſterum auſu
» temerario in contrarium moveretur, banno ſe ſci-
» ret obligatum eſſe, & ſubjectum maledicto ex-
» communicationis. Inſimus etiam hanc chartam
» conſcribi, & noſtro muniti ſigillo, ut ex ſcripti
» inſpectione, ea quæ juſte ſunt facta, & fideliter
» expreſſa, ad poſteriorum notitiam tranſmitterentur.

» Acta ſunt hæc anno Dominicæ Incarnationis
» M C L X X I X. Teſtes iſtorum ſunt iſti ... major
» præpoſitus & archidiaconus. Adolphus decanus
» major & archidiaconus, &c.

Francia regem monuit Imperator, ut ad concilium
per ſe indictum venire dignaretur, ſecumque Alex-
andrum adduceret. Quod cum Alexander iterum
facere recuſaret, Fridericum magis ac magis ira in-
flammatum in ſe commovit. Proinde Victorem in
Italiam mox ſubſecuturus præmittit, eoque Lucæ
deſuncto, Guidonem Cremenſem antipapam ſuc-
ceſſorem ſubſtituit. Alexander omnium conſenſu
Romam vocatus, ab omnibus ſumma cum lætitia
recipitur.

Eodem tempore Ciſalpinæ Gallia populi in Im-
peratorem arma corripunt: qui proinde in Italiam
denuo revertitur. Dumque hæc agerentur, Con-
ſtantinopolitanus imperator omnem opem & auxi-
lia per legatos obtulit pontifici, ſi imperium annis
ſuperioribus diviſum viciffim unire dignaretur. In
Anglia pro immunitate eccleſiæ martyrii coronam
ſubiit Thomas Cantuarienſis epicoſopus. Regem
Angliæ de occiſo martyre innocente diffamatum le-
gati Angliæ pontificem convenientes a nece ſancti
martyris immunem eſſe allegarunt. Poſt mutam in-
quiſitionem ad extremum his conditionibus regem
abſolvit, ut iſa pontifice & ſucceſſoribus ejus titu-
lum regni agnoſceret. Sanctum vero Thomam
evidentiſſimis miraculis clariffimum, in numerum
ſanctorum retulit.

Cumque Pontifex in dies gravius ab Imperatore
vexaretur & inquietaretur, Venetias ſe contulit: ibi-
que Imperatorem, ad oſcula pedum pontificiorum
ſe demittentem, nullius arrogantioris diſti factique

Aſterioris interventu, citra capitis imperatorii pe-
dibus proſtritus conculcationem, (quam humillimo
pontifici injurioſe aſſingunt hæretici) in gratiam,
pacem & unionem eccleſiæ recepit. Eum honorem
quem Conſtantine Magnus ille imperator, longè
potentior & ſanctior, Silveſtro Chriſti vicario
exhibuit, quemque alii Francorum & Anglorum
reges huic aliſſive pontificibus detulerunt (nimi-
rum ut pontifici ab officio ſtratoris eſſent) Fridè-
ricus imperator merito pontifici optimo exhibuit:
adeoque non immerito pontifex eundem exemplo
antecęſſorum ſuorum acceptavit. Vt vero caput
imperatoris ad pedes ſuos demiffi obriverit, ſimul-
que dixerit, *Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis, pſal.*
&c. ſicut ab humilitate pontificis, ita ab omni fide
plane eſt alienum: ut ex iſis, quæ infra in concilio
Venetico dicam, planum fiet. Poſt pacem initam,
Venetiaſque multis privilegiis donatas, Pontifex
Romam veniens magno, omnium gaudio ſuſceptus
fuit. Cumque æcumenicum Lateranenſe concili-
um pro ſchimatibus extirpandis, Saracenis impu-
gnandis, moribusque eccleſiæ reformandis, cele-
braſſet: obiit anno Domini 1185. cum ſedi apoſto-
licæ annis viginti & uno atque diebus novemde-
cim præſuiſſet.

EPISTOLA I. ALEXANDRI PAPÆ III.

AD GERARDVM EPISCOPVM ET

CANONICOS BONOÑIENSES.

De legitima ſui electione.

*Alexander epicoſopus ſervus ſervorum Dei, venerabili
fratri Gerardo epicoſpo, & dilectis filiis canonicis
Bononiienſis eccleſiæ, & legis doctoribus, ceteriſque
magiſtris Bononia commorantibus, ſalutem &
apoſtolicam benedictionem.*

ETerna & incommutabilis providentia con-
ditoris ſanctam & immaculatam eccleſiam a
ſuæ fundationis exordio ea ratione voluit & ordi-
ne gubernari, ut unus ei paſtor & inſtitutor exiſte-
ret, cui univerſi eccleſiarum prælati abſque repu-
gnantia ſubjacerent, & membra tamquam ſuo ca-
piti coherentia, ei ſe mirabili quadam unitate
conjungerent, & ab ipſo nullatenus diſſiderent.
Qui vero apoſtoliſis ſuis pro eorum fide firmiter
promiſit, dicens, *Ecce ego vobiscum ſum omnibus
diebus uſque ad conſummationem ſæculi*: ille procul
dubio eccleſiam ſuam, cujus ipſi apoſtoli magiſte-
rium aſſumpſerunt, ſua promiſſione fraudari nullo
modo patietur, ſed eam in ſuo ſtatu & ordine, licet
ad inſtar naviculæ Petri fluctuare aliquando videat-
ur, perpetuo ſæculi permanere. Vnde & quamvis
hoc tempore tres ſalſi fratres, qui a nobis quidem ex-
jerunt, ſed non fuerunt de nobis, tranſgurgantes
ſe in angelos lucis, cum ſint ſatana, inconſulitem
Chriſti tunicam, quam atique ipſe quidem ex per-
ſona Pſalmographi a leonibus petit & a framea ei ſui,
& de manu canis oratæ poſtulari liberari, ſcindere
& laniare laborent: Chriſtus tamen autor & caput
eccleſiæ, eam velut unicam ſponſam ſuam pro-
vida gubernatione tuetur, & navem egregii piſcatoris,
licet ſæpius quatitur a fluctibus, non permittit
naufragium ſuſtinere.

Porro cum antecęſſor noſter bonæ memoriæ
Hadrianus papa Kalendis Septembris Anagninæ de-
biti naturæ ſoluiffet, & de terris ad cælum, de imis
migratſet Domino vocante ad ſuperna: eo Ro-
mam adducto, & 11. Nonas Septembris in eccleſia
beati

beati Petri, præsentibus fere omnibus fratribus, A
 factis honeste, sicut moris est, tumulato, cœperunt
 fratres & nos cum eis secundum ecclesiæ consuetu-
 dinem de substituendo pontifice in eadem ecclesia
 studiosius cogitare: & tribus diebus de ipsa electio-
 ne tractantes, tandem in personam nostram insuf-
 ficientem huic oneri, & tantæ dignitatis fastigio
 minime congruentem, omnes, quoquoque fuerunt,
 tribus tantum exceptis, Octaviano scilicet, Ioanne
 de sancto Martino, & Guidone Cremenfi, Deo
 teste, quia mendacium non fingimus, sed metam,
 sicut est, loquimur veritatem, concorditer atque
 unanimiter conveniunt, & non assentiente clero
 ac populo in Romanum pontificem elegerunt.

Duo vero Ioannes & Guido, quos prænotavi-
 mus, tertium Octavianum nominantes, ad eius
 electionem pertinaciter intendebant. Vnde & ipse B
 Octavianus in tantam audaciam insaniamque pro-
 peravit, quod mantum, quo nos reluctantes & reni-
 tentes, quia nostram insufficientiam videbamus,
 juxta morem ecclesiæ, Odo prior diaconorum in-
 ducerat, tamquam atreptitius a collo nostro propriis
 manibus violenter excussit, & secum inter tumul-
 tuosus fremitus asportavit. Ceterum cum quodam
 de senatoribus tantum facinus inspexissent, unus
 ex eis spiritu Divino successus, mantum ipsum de
 manu cepit caventis. Ipse vero ad quemdam capell-
 anum suum, qui ad hoc instructus venerat &
 paratus, illico flammeos oculos fremebundus in-
 flexit: clamans & innuens, & ut mantum, quem
 fraudulentè secum portaverat, festinanter affer-
 ret. Quo utique sine mora delato, idem Octavianus
 abstracto pileo, & capite inclinato, cunctis
 fratribus aut loco inde aut voluntate remoris, man-
 tum per manus ejusdem capellani & cujusdam cler-
 ici sui ambitiosius assumpsit: & ipse idem, quia non
 erat alius, in hoc opere capellano & clerico exitit
 coadiutor. Verum ex Divino credimus iudicio con-
 rigisse, quod ea pars manti quæ regere anteriora de-
 buerat, multis videntibus & ridentibus, posteriora
 tegebat. Et cum ipse idem hoc emendare studiosius
 voluisset, quia capitium manti extra se raptus non
 poterat invenire, collo simbras circumduxit, ut
 saltem mantus ipse appensus ei quodammodo vide-
 reret. Sicque factum est, ut sicut tortæ mentis erat,
 & intentionis oblique, ita ex transverso & obli-
 quo mantum fuerit in testimonium suæ damnatio-
 nis indutus. Quo facto portæ ecclesiæ, quæ firmatæ
 fuerant, reserantur; & armatorum cuncti,
 quos, sicut ex re apparuit, pecuniæ largitione
 conduxerat, evaginatæ gladiis cum immenso strepi-
 tu cucurrerunt: & pestis illa mortifera, quia car-
 dinales episcopos non habebat, armatorum cater-
 va militum vallabat.

Fratres vero facinus tam immensum & a sæculis
 non auditum ex insperato videntes & formidantes,
 ac a conductitibus militibus trucidarentur, sese in
 munitionem ecclesiæ nobiscum pariter receperunt.
 Ibi que novem diebus continuis, ne exinde libere
 exiremus, fecit nos quotumdam senatorum assensu,
 quos pecunia oblata corruperat, die noctuque ar-
 mata manu cum omni diligentia custodiri. Sane
 populo incessanter & jugiter acclamante, & in sena-
 tores pro tanta impietate multa immanitate fre-
 mende, de custodia sumus illius munitionis erepti:
 sed in arctiori & tutiori loco apud Transiberim
 nosi idem senatores, recepta inde pecunia, posuerunt.
 Cumque moram ibidem ferme per triduum fecis-
 semus, universo populo tantam proditionem atque
 malitiam de cætero nullatenus sustinente: senatores
 cum nobilibus & populo venientes, nos & fratres

nostros per urbem magnifice & honorifice cum
 immensis laudibus & præconiis, campanis etiam in
 transitu nostro pullantibus, conduxerunt. Et sic
 tandem a violentia persecutentis erepti, & nostræ
 redditi libertati, sequenti die Dominico venerabili-
 bus fratribus nostris Gregorio Sabinensi, Humbalo
 Ostiensi, Bernardo, Vvalthero, Julio, episcopis, car-
 dinalibus quoque, abbatibus, prioribus, iudicibus,
 aduocatis, seriniatis, primicerio, & schola canto-
 rum, nobilibus etiam, & quadam parte de populo
 Vr̄is, apud Nympham non longe ab Vr̄be in simul
 congregatis, munus consecrationis accepimus: &
 sicut in Romana ecclesia moris est, ibidem pontifi-
 cali regno magnifice sumus ac solenniter corona-
 ti.

Ceterum prædictus Octavianus cum pro conse-
 cratione, immo execratione sua, dum & in Vr̄be
 esset, & postquam latenter Vr̄bem exiit, multos
 episcopos convocasset: nullum profus, præter
 unum, Fetentinatem videlicet episcopum, habere
 potuit pro sua temeritate & vesania confirmanda.
 Quosdam tamen episcopos imperialibus minus,
 quosdam violentia laicali, quosdam vero pecuniis
 & blanditiis allicere voluit: sed nihil, Domino im-
 pediente, profecit. Vnde nec adhuc invenite po-
 test, licet omnibus modis enitatur, qui ei manus
 execrationis imponat, & se tantæ faciat præsum-
 ptionis & impietatis autorem. Verum memorati
 Ioannes & Guido, cæcitate tenebris obvolvi,
 quoniam scriptum est, *Peccator cum venerit in pro-*
fundum malorum, contemnet, nec sic a sua præsum-
 ptione damnabili resipiscunt: sed eundem Octa-
 vianum, quem sibi in statum etererunt, obstinata
 perfidia venerantur: & eum, relicta unitate eccle-
 siæ, præsumunt usque adhuc tamquam idolum aut
 simulacrum adorare. Ipse autem Antichristi tem-
 pora præfigurans, usque adeo erectus est supra se:
 ut etiam in templo Dei sederit, ostendens se tam-
 quam sit Deus: & multi abominationem desolatio-
 nis stantem in loco sancto, non sine multa lacryma-
 rum effusione, corporeis oculis inspexerunt.

Sane nos infirmitatem nostram, & virtutum in-
 digentiam cognoscentes, nostrum in Dominum ja-
 ctamus cogitatum: sperantes, & de Christi miseri-
 cordia plenius confidentes, quod ecclesiam sanctam
 suam, pro qua ipse idem in substantia nostræ mota-
 litatis apparuit, ut eam sibi non habentem rugâ aut
 maculam exhiberet, optata faciet in tranquillitate
 lætari, & procellarum omnium inundatione sedata,
 nihil erit quod jam ei possit obistere, ubi uni-
 cus ejus sponus voluerit nubilosa quæque & noxia
 propulsare. Nunc igitur quia nos de nostrorum
 meritum qualitate diffidimus, & de honestate
 & religione vestra plenam habemus fiduciam, ve-
 stris & universalis ecclesiæ precibus infirmitatem
 nostram petimus adjuvari: caritatem vestram per
 apostolica scripta rogantes & commonescentes atten-
 tius, ut, sicut viri catholici, vos pro domo Domini
 mutos inexpugnabiles opponatis, & in devo-
 tione ac fidelitate matris vestræ sacrosanctæ Roma-
 næ ecclesiæ immobiliter persistentes, ab ejus uni-
 tate nullatenus recedatis. Quod si præfatus vir
 impietatis, ad partes vestras aliqua damnationis
 suæ scripta transmisit: ea, sicut respuenda sunt,
 respuatis, & tamquam vana ac sacrilega contemneret
 & abiicere studeatis.

Noverit insuper discretio vestra, quod nos supra
 nominatum Octavianum, apostaticum & schisma-
 ticum, in octavo die a consecratione nostra (tunc
 enim terminum ei resipiscendi, & ad unitatem
 matris ecclesiæ redeundi præfiximus) tamquam

Provi. 28.

inobedientem & contumacem, & illos qui ei manus præsumerent, non dicimus consecrationis, sed execrationis imponere, de communi fratrum nostrorum episcoporum & cardinalium voluntate atque consilio, accensis candelis, & cœtu clerico- rum in ecclesia congregato, vinculo anathematis & excommunicationis astrinximus, & eos cum suo autore diabolo condemnauimus.

II. AD ARNVLPHVM LEXOVIENSEM EPISCOPVM.

De rebus in conciliabulo Papiensi gestis.

Alexander episcopus seruus seruorum Dei, &c.

LITTERAS tua nobis prudentia destinatas tanto hilatiori mente, &c. *Exat infra in actis conciliabuli Papiensis, anno 1160.*

III. AD CLERVM ANGLIÆ.

De canonizatione sancti Eduardi regis Angliæ.

Alexander episcopus seruus seruorum Dei venerabilibus archiepiscopis, episcopis, & dilectis filiis abbatibus, prioribus, & aliis ecclesiarum prælatis per Angliam constitutis, salutem & apostolicam benedictionem.

ILLIUS devotionis constantiam & fidei firmitatem, quam circa matrem vestram sacrosanctam Romanam ecclesiam exhibetis, diligentius attendentes, in id propositum voluntatis adducimur, ut vos sicut carissimos fratres & speciales ecclesie filios sicera caritate in Domino diligamus, propensius honoremus, & postulationes vestras, quantum cum Deo possumus, libenti animo admittamus. Inde utique fuit, quod super petitione, quam de Eduardo glorioso quondam rege Anglorum canonizando, & in sanctorum catalogo adscribendo, tam carissimus in Christo filius noster Henricus illustris Anglorum rex, quam vos ipsi nobis instantius porrexistis, sollicitam cum fratribus nostris deliberationem habentes, libro miraculorum inspecto, quæ, dum in carne mortali viveret, & postquam de præsentis sæculo est assumptus, omnipotens Dominus per suam misericordiam declaravit: visis etiam litteris antecessoris nostri piæ memoriæ Innocentii papæ, vestris quoque testimoniis inde receptis: quamvis negotium arduum & sublime non frequenter soleat nisi in solennibus conciliis de more concedi; de communi tamen fratrum nostrorum consilio, juxta votum & desiderium prædicti filii nostri regis ac vestrum, corpus ipsius confessoris ita glorificandum censuimus, & debitis præconiis adorandum in terris, sicut eundem confesorem Dominus per suam gratiam glorificavit in cælis. Vnde videlicet inter sanctos confesores de cætero numeretur, quod hoc ipsum apud Deum signis meruit ac virtutibus obtinere. Quia igitur decet honestatis vestræ prudentiam eum pie colere, & toto studio venerari, quem autoritate apostolica venerandum vestra postulavit devotio, & colendum universitatem vestram per apostolica scripta monemus & exhortamur in Domino, quatenus eum ita deinceps studeatis debitis obsequiis honorare, ut ipsius intercessionibus apud districtum judicem mereamini veniam obtinere, & gloriosum in æterna beatitudine præmium invenire. Datum Anagninæ septimo Idus Februarii.

IV. AD THOMAM CANTVARIENSEM archiepiscopum.

Jura & privilegia ejus confirmat.

Alexander papa Thoma Cantuariensi archiepiscopo.

PRÆDECESSORVM nostrorum felices memoriæ Paschalis & Eugenii Romanorum pontificum vestigiis inhærentes, tam tibi, quam tuis legitimis successoribus, Cantuariensis ecclesie primatum ita plene concedimus, sicut a Lanfranco & Anselmo aliisque ipsorum prædecessoribus constat fuisse possessum. Quidquid etiam dignitatis sive potestatis eidem sanctæ Cantuariensi ecclesie pertinere dignoscitur, præsentis scripti pagina confirmamus, sicut a temporibus beati Augustini prædecessores tuos habuisse apostolicæ sedis autoritate constat.

V. AD EVNDEM.

Contra regis persecutionem inchoatam illum confirmat: & simul admonet, ne quid contrarium libertati ecclesiasticæ regi indulgeat.

Alexander papa Thoma Cantuariensi archiepiscopo.

LITTERAS, quas nobis tua fraternitas destinavit, & ea quæ nuncius tuus viva voce proposuit, attenta diligentia audivimus, & graves anxietates & amaritudines, quibus animus tuus assidue affligitur, plenius attendimus. Vnde his auditis & cognitis, spiritus noster commotus est, & valde turbatus: quibus cordi est libenter in tuis prosperitatibus delectari, & in adversis, tamquam fratri carissimo, plurimum condolere. Tu ergo, sicut vir constans & prudens, recolens sæpe quod dicitur: *Ibant apostoli: gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni facti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati*: hujusmodi angustias in patientia tolles, & non plusquam oporteat tuus spiritus anxietur, sed dignam in teipso consolationem recipias, ut & nos tecum pariter in eo consolemur, qui te ad corroborationem catholicæ & Christianæ veritatis hoc necessitatis articulo reservavit, & cuius beneplacitum est eorum quæ minus licite commisit maculas abstergere, & per varias afflictiones punire, ne videantur in districto examine punienda reservari. De cætero non tibi grave sit, nec (sicut ex litteris, quas clerico tuo misisti, accepimus) ulla ratione meticulosum, quod es ad sedem apostolicam appellatus: quia gratum nobis est, & acceptum, & volumus, ut si illi qui te appellaverunt forte venerint: tu per te ipsum, si tibi visum fuerit, appellationem ipsam, omni dubietate & dilatione postposita, prosequaris: nec unquam autoritate Romanæ ecclesie aliquis possit constantiæ tuæ timorem incutere, seu dubietatem: quia nos jura & dignitates ecclesie tibi commissæ, quantum salva justitia & ratione poterimus, studiosius tibi curabimus, autore Deo, conservare, sicut illi quem in factis ecclesie constantem reperimus & fortissimum propugnatorem.

Ad hæc fraternitati tuæ præcipiendo mandamus, quatenus te in Cantuariensem ecclesiam recipias, & paucis quidem retentis admodum necessariis, ad minus, quam poteris per terram illam discurras.

Illud

Illud autem specialiter suggerimus tuæ providen-
tia, ut nullius timoris vel adversitatis obtentu, quæ
tibi possit accidere, juri & dignitati ecclesiæ tuæ
abstinentiæ cogatis. Data Senonis septimo Kal.
Novembri.

EPIST. THOMÆ ARCHIEPISCOPI
CANTVARIENSIS
AD ALEXANDRUM PAPAM.

Respondet Superiori.

LITERÆ consolatorias, quas vestra nobis di-
gnata est paternitas destinare, magnum qui-
dem mediocriter anxio afferre possent remedium:
aut si saltem nostra circa unum aliquid figeretur
angustia, spem nonnullam respirandi possemus ex
eis concipere. At quoniam de die in diem malitia
invalescit, multiplicantur injuriæ non nostræ, sed
Christi, immo quia Christi, eo magis nostræ: suc-
cedentibus sibi invicem more fluctuum procellis,
solum nobis videmus imminere naufragium; nec
aliud consilium superesse, nisi ut Christum quasi
dormientem in navi pro viribus nostris excitantes,
dicamus: *Domine, salva nos, perimus.* Et hoc sane
aptiorem malignandi nascita est iniquitas occasio-
nem, quod statum sanctæ Romanæ ecclesiæ infir-
miorem conspiciat. Ut vere liqueat quod quidquid
in caput, sive bonum, sive malum, sive dulce, sive
amarum defluit, per barbam descendens, nec oram
vestimenti relinquit intactam: eripitur Iesu Chri-
sto quod sanguine suo comparavit, in ipsam ejus
fortem potestas secularis manum extendit, adeo ut
nec sanctorum patrum sanctiones, nec statuta cano-
nicum, quorum apud nos etiam nomen exosum
est, nec clericis quidem patrocinari valeant modo,
qui ab hac jurisdictione, speciali privilegio fuerunt
exempti. Et quoniam enarrate vel persequi scripto
quæ patimur longum esset & tædiosum, ad vestram
mittimus paternitatem magistrum Henricum fide-
lem & familiarem vestrum & nostrum, in cujus ore
posuimus singula seriatim, prout vidit, & audivit,
vobis exponenda. Et si placet, credite, tanquam si
nos loquentes audiretis viva voce. Hoc tamen
sciatis, quoniam si fieri posset, multo libentius vos
in persona visitarem nostra quam in alia. Loqui-
mur vobis sicut patri & domino, & quod dicimus,
summo silentio petimus occultari. Nihil enim no-
bis ratum est, cum omnia fere referantur ad regem
quæ nobis in conclavi vel in aure dicuntur. Væ
nobis qui in hæc servati sumus tempora, quo-
rum diebus accesserunt hæc mala, qui in prio-
ri statu tanta potiti sumus libertate, quam mo-
do dura & pessima servitute recompenamus. Fu-
gissimus saltem, ne in directionem patrimon-
ium crucifixi dati videremus: sed quo, nisi ad
eum qui nostrum refugium & virtus est, igno-
ramus. De Vallensibus & Oeno, qui se prin-
cipem nominat, domine provideatis, quia do-
minus rex super hoc maxime motus est, &
indignatur. Carissime pater & domine, bene
valete.

VI. AD THOMAM CANTVARIENSEM
& reliquos Angliæ episcopos.

*Eos monet ne quid regi indulgeant contra libertatem
ecclesiasticam.*

AD hoc pontificalis officii onus suscepisse no-
scimini, ut commissas vobis ecclesias sic ad
honorem Dei, & subditorum profectum atque salu-
tatem regatis, & subditorum profectum atque salu-
tatem regatis, quod earundem ecclesiarum liber-
tas per vos nullatenus minuatur, sed in suo statu
per studium vestrum & per operam conservetur.
Inde siquidem est, quod fraternitati vestræ per
apostolica scripta præcipiendo mandamus, & in
virtute obedientiæ injungimus, quatenus, si illu-
stris Anglorum rex quidquam a vobis aliquo tem-
pore requisierit, quod contra ecclesiasticam liber-
tatem existat, hoc ei facere nullatenus attemptetis.
Nec vos illi in aliquo, & maxime contra Roma-
nam ecclesiam, obligetis: aut novæ promissionis
sua juramenti formam inducere præsumatis, præ-
ter id quod episcopi suis regibus facere consueve-
runt. Si autem jam dicto regi super hujusmodi vos
in aliquo adstrictos cognoscitis, quod promissis
nullatenus observetis, sed hoc potius revocare cu-
retis; & de promissione illicita Deo studeatis &
ecclesiæ reconciliari.

VII. AD THOMAM CANTVARIENSEM
ARCHIEPISCOPUM.

Eum a juramento de consuetudinibus Anglicanis,
de quibus infra in Clarendonensi concilio,
immunitari ecclesiasticæ repugnantibus,
observandis absoluit.

Alexander episcopus servus servorum Dei, &c.

AD aures nostras fraternitas tua novit esse
perlatum, &c. *Extrat in actis Clarendonensi
concilii anno MCLXIV.*

VIII. AD EUNDEM.

De munete legationis apostolicæ, Cantuariensi
concedi solito, Eboracensi episcopo ad
instantiam regis sine præjudicio Can-
tuariensis concessio.

*Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectio
fratri Thomæ Cantuariensi archiepiscopo, salutem
& apostolicam benedictionem.*

ETSI pro animi tui prudentia & fidei sincer-
itate personam tuam uberiori dulcedine cari-
tatis & flagrantiori desiderio velimus semper dili-
gete, & honori & exaltationi tuæ sicut castissimi
fratris nostri ardentiori animo aspirare: nos tamen
& te ipsum, qui magna columna es ecclesiæ, cau-
tius convenit temporum qualitatem attendere, &
provida dispensationis moderatione morum prin-
cipis delinire. Novit siquidem industria tua, cui
Divina dispensatio magnæ prudentiæ & gratiæ do-
num indulsit, quoniam serventem dispositionem
circa regni sui gubernationem carissimum in Chri-
sto filius noster Henricus illustris rex Anglorum
defendat, & eandem velit dispositionem, ut fir-
mius habeatur, & habeat majorem favorem, auto-
ritate Romanæ ecclesiæ roborari. Unde cum olim
FFF ij per

committere, cognitioni tuæ viva voce curavimus frequentius intimare. Nunc autem ad tuæ discretioni notitiam volumus pervenire, quod nos pacem tuam votivis cordis affectibus exoptantes, dilectos filios nostros, VVilhelmum tituli sancti Petri ad vincula presbyterum, Odonem sancti Nicolai in carcere Tulliano diaconum, cardinales, ad carissimum in Christo filium nostrum illustrem Anglorum regem, ut legatione in terra sua cismarina fungantur, transfinitimus: & specialiter, ut inter re & eundem regem concordiam & pacem reforment, & cooperante Domino amicabilem faciant compositionem. Vnde quoniam nos pacem tuam & ecclesiæ omnimode unam reputamus, nec magis, nisi quia ipsam majorem ecclesiæ universali collaturam credimus utilitatem, optamus: fraternitatem tuam per apostolica scripta rogamus, monemus, consulimus, & mandamus, quatenus, quam periculosus præsentis temporis status existat, & quantum ecclesiæ tibi commissa præsentia & consilio tuo indigeat, consideres diligentius & attendas, ad pacem & concordiam inter te & memoratum regem fundandam, quantumcumque salva tua & ecclesiæ honestate fieri possit, animum & voluntatem tuam inclines.

Et si tibi in his non omnia secundum beneplacitum tuum succedant: ad præfens dissimules, quæ corrigenda fuerint, ad statum pristinum, processu temporis, autore Domino, reducturus. Nec pro verbo, quod nos in Christo carissimo filio nostro illustri Francorum regi secundum petitionem tuam significavimus, te a pace & concordia bono quoquo modo retardes, aut ab his animum & voluntatem tuam avertas: dummodo in conventionem tuam & ecclesiæ, sicut diximus, honestatem valeas conservare. Quoniam multa poteris in postetum paulatim habita discretione avellere, quæ si modo exprimeres, viderentur aliquid magni continere. Vnum in jam dictos cardinales potes omnino confidere, nec de memorato VVillielmo oportet te quomodolibet dubitare: quoniam nos ei, ut ad pacem tuam viribus totis intenderet, firmiter & distincte injunximus: & ipse tantum nobis promisit, quod nos inde nullatenus dubitamus.

De cætero fraternitatem tuam rogamus, atque monemus, ut dilectum filium, nobilem virum comitem Flandrensem ex parte nostra diligenter convenias, & instantius exhorteris, ut nostra & ecclesiæ necessitate inspecta, nobis in aliquo liberaliter studeat subvenire. Non enim credimus quod acceptiorem Deo elemosynam possit facere, quam si nobis ad præfens ad tuendam ecclesiæ libertatem dignæ subventionis solatium sitagat exhibere.

XIX. AD HENRICVM REGEM ANGLIÆ.

Ejusdem argumenti.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Henrico illustri Anglorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

Magnificentia tuæ petitionibus gatanret admittis, & voluntati tuæ in omnibus, quantum cum Deo & justitia possumus, satisfacere cupientes, & tibi, & honori tuo deserre: dilectos filios nostros, VVilhelmum tituli sancti Petri ad

vincula presbyterum, & Oddonem sancti Nicolai in carcere Tulliano diaconum, cardinales, viros siquidem literatos, discretos pariter, & honestos, & magnum in ecclesiæ Dei locum habentes, & tibi & regno tuo devotos, quos nos inter alios fratres nostros caros admodum acceptiores tenemus, cum plenitudine potestatis, causas, quas tibi in aliis literis expressimus, & alias quas expedire viderint, cognoscendi, in terram tuam cismarinam excellentia tuæ legatos duximus destinandos: quibus vices nostras in omnibus ita plene commisimus exequendas, sicut illis, vel aliis apostolicæ sedis legatis, ecclesiæ Romana committere consuevit. Eapropter serenitatem tuam per apostolica scripta rogamus, monemus & exhortamur in Domino, quatenus ipsos, sicut rantos viros & apostolicæ sedis legatos, honorifice & benigne recipias, & manfucte, prout congruit regio honori, pertractes, ut antiquam devotionem tuam in filiis suis sanctæ Romane ecclesiæ recognoscat: & excellentie tuæ, ac toti terræ tuæ gubernationi commissa, incrementum inde non modicum valeat, cooperante Domino, provenire. Ea vero, quæ sublimitati tuæ ex parte nostra proponunt, ita gnaviter admittas, & prompto animo acquiescas, quod Dominus in his & ecclesiæ sua dignis præveniat honoribus, & tu ipse, ac universa terra tuæ gubernationi commissa, fructum inde multiplicem, & a Deo præmium, & eoram hominibus laudem & gloriam, suscipere valeas. Hoc vero transcriptum nulli mortalium reveles, nisi soli magistro Gunterio, quia fidem meam super hoc magistro Galtero ita strictè, ut voluit, dedi.

XX. AD LVDOVICVM VII REGEM FRANCORVM.

De legatione per Franciam Thomæ archiepiscopi Cantuariensis commissa.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

INTER cætera magnificentia tuæ & devotionis insignia, illud specialiter animum nostrum vehementer accendit: quod venerabilem fratrem nostrum Thomam archiepiscopum Cantuariensem, virum siquidem religiosum, discretum pariter & honestum, & nobis & universæ ecclesiæ Dei carum omnimodis & acceptum, & tot & tantis honoribus prævenisti, & ei tam ampla & tam magnifica humanitatis beneficia regia munificentia dignatus es largiri erogare. Super quo utique serenitati tuæ quantas & quas possumus gratias exhibemus, & clementiam tuam exinde immensis in Domino laudibus commendamus: id sicut Deo, cui hæc potius in persona illius fecisti, gratissimum, ita nobis acceptum putantes, tanquam si hoc personæ nostræ specialiter impendisses. Et quoniam ejusdem archiepiscopi pacem totis cordis affectibus exoptamus: dilectos filios nostros VVilhelmum tituli sancti Petri ad vincula, & Oddonem sancti Nicolai in carcere Tulliano diaconum, cardinales, ad carissimum in Christo filium nostrum Henricum illustrem Anglorum regem duximus destinandos: ut inter eundem regem & præfatum archiepiscopum, ad utriusque honorem pariter, & perfectam concordiam & pacem, Domino cooperante, reformetur: & in ipsius regis recta transma-

transmatina causas emergentes audiant & cognoscant, & ibidem apostolicæ sedis legatione fungantur.

Eapropter magnificentiam tuam per apostolica scripta rogando monemus, & exhortamur in Domino, quatenus pro ecclesiæ Dei reverentia, & honore beati Petri, & nostro, apud jam dictum regem & archiepiscopum partes tuas efficaciter interponas, & studiosius labores, quod ad honorem Dei & ecclesiæ, & sui etiam commodum & augmentum, amicabiliter inter se & pacifice conveniant: & ad hoc animos & voluntates suas, salva ipsius archiepiscopi & ecclesiæ honestate, omnimodis inclinent. Quod si per studium jam dictorum cardinalium, & laborem & operam tuam, pax inter eos & concordia poterit reformari: ecclesia, que tuo post Deum est specialiter adiutorio fulta, non modicum inde suscipiet incrementum: & tu ab omnipotente Deo in illa felici terribitione iustorum speciale propter hoc præmium obtinebis. Si autem (quod Deus avertat) convenire non possit, dummodo regie voluntati federet & beneplacito tuo, nobis per omnem modum complaceret, & gratum valde existeret & acceptum, quod, si absque gravi scandalo personatum regni tui fieri posset, nos prænominatum archiepiscopum specialis honoris prærogativa inter ceteros donaremus, & sibi vices nostras committeremus in illis partibus exequendas. Unde ferentiam tuam quantum postsumus prece rogavimus, ut si pacem, salva honestate sua, & ecclesiæ, quod omnimodis optaremus, habere non possit: nobis super his voluntatem tuam sub omni celeritate fideas intimare. Et hoc interim habere omnino sceremus.

XXI. AD VVILLELMVM ET ODDONEM LEGATOS.

Vt pro bono ecclesiæ reges Francorum & Angliæ concordentur, & in Anglia de statu regni & ecclesiæ sine seitu Thomæ Cantuariensis nihil agant.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis VVillemo sancti Petri ad vincula presbytero, & Oddoni sancti Nicolai in carcere Tulliano diacono, cardinalibus, & apostolica sedis legatis, salutem & apostolicam benedictionem.

QUANTA universæ Dei ecclesiæ, & præsertim Romanæ & Orientali, detrimenta & incommoda ex discordia & dissensione, quæ inter carissimos in Christo filios nostros illustres Francorum & Anglorum reges per humani generis contigit inimicum, potuerint evenire, nostram decet discretionem advertere, & tanto diligentius ad ea extinguenda intendere, quanto exinde majora (quod Deus avertat) pericula formidamus. Quocirca discretionem vestram per apostolica scripta monemus, mandamus, atque præcipimus, quatenus ad pacem inire eos & concordiam reformandam modis omnibus per vos & per alios religiosos & discretos viros utriusque regni intendere studeatis, & ad hoc tota diligentia & totis viribus laboretis: vobis omnimodis præcaventes, ne ad petitionem vel favorem unius aliquid statuatis, unde alter scandalizari debeat, aut quo modo turbari. Ad hæc vobis districtius prohibemus, ne uterque vestrum, vel alter, regnum Anglorum intreat, vel de negotiis eiusdem regni tractate, & præsertim de consecrationibus episcoporum aliquid unquam efficere vel

Cancell. general. Tom. X.

ordinare præsumat, nisi prius venerabilis frater noster Thomas Cantuariensis archiepiscopus jam dicto Anglorum regi ex integro reconcilietur. Quod per studium & operam vestram, operante Domino, ad effectum posse perducì confidimus, & omnino speramus. Sicur enim ex litteris multorum discretorum virorum accepimus: nihil est, unde præfatus Francorum rex, & tota terra ipsius amplius commota fuerit vel turbata, quam ex his quæ Ioannes Saresberienfis decanus a nobis rediens in partibus illis dicitur disseminasse. Datum Beneventi, undecimo Kalendas Septembris.

XXII. AD EOSDEM.

Significat nihil iurium adeptum esse Thomæ Cantuariensis archiepiscopo.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis VVillemo sancti Petri ad vincula presbytero, & Oddoni sancti Nicolai in carcere Tulliano diacono, cardinalibus, & apostolica sedis legatis, salutem & apostolicam benedictionem.

POST discessum vestrum graves ad nos rumores fuerunt perlari, dilectum scilicet filium nostrum Ioannem Saresberiensem decanum publicæ proposuisse, quod cum episcopos, & alias personas ecclesiasticas, & sæculares de regno Anglorum, a iurisdictione & potestate venerabilis fratris nostri Thomæ Cantuariensis archiepiscopi eximerimus, juxta beneplacitum & voluntatem regis Anglorum, ad ejus dispositionem pariter & condemnationem intenderemus, & vos pro hac respectualiter mittere deberemus. Aliud quoque nobis innuatum est, quod Ioannes Cumin de Oxeneford omnia rescripta litterarum nostrarum, quas a nobis obtinuit, Guidoni Cremenensi antipapæ monstravit, & ipsi secreta nostra detexit. Unde idem archiepiscopus erubescencia & dolore confunditur, & carissimus in Christo filius noster Ludovicus illustris rex Franciæ, & principes ejus, non parum sunt de ejusmodi rumoribus conturbati, & vehementius commoti. Licet autem a pluribus nobis proponatur, & quodammodo credibile videatur, quod prædictus Ioannes pro honore & exaltatione prædicti archiepiscopi & ecclesiæ suæ, & pro libertate ecclesiæ, tantum & ita fideliter laboraverit, quod studio & sollicitudine sua, postquam ad propria rediit, viros ecclesiasticos, qui regia captione detinebantur, ab ergastulo carceris fecerit liberari: & etiam idem Ioannes per litteras suas nobis significaverit, regem publicæ cum multis dixisse, se velle clericis suæ terræ illam libertatem, quam habebant tempore Henrici avi sui, servare: quia tamen hujusmodi fama usque adeo crevit, quod in partibus illis opinionem nostram sinistra faciat estimatione corrodere, discretionem vestram monemus, atque mandamus, quatenus continuo per litteras vestras prædictum archiepiscopum consolari cuteris, & omnem ab animo ejus amaritudinem & suspicionem tollentes, eum cum prædicto rege in primis reconciliare, & plenam inter eos pacem componere omnimodis intendatis, & quanta poteritis ad hoc sollicitudine & diligentia elaboretis: ita quod sibi & ecclesiæ suæ antiqua jura & libertates integre & illibate servetis. Nec in terra ipsius regis aliquid quod magnum sit faciatis, & in regnum ejus si vos intrare

G G gg ij

velletis, nulla ratione intretis, nisi archiepiscopus A sibi primitus integre reconcilietur. Quia super his nobis & vobis detraheretur plurimum, & communis vox omnium honestatem vestram sinistis detractionibus laceraret. De Ioanne vero Cum in si ita esse inveneritis, districtam iustitiam faciatis, ita quod alii debeant a similibus detereri. Volumus autem, ut in omnibus actibus & operationibus vestris circumspecte & mature & provide vos habeatis: ita quod adversus vos nulla possit detractionis materia subrogari, & devotio utriusque regni per studium & conversationem vestram circa nos & ecclesiam debeat incessanter augeri, & vobis exinde perpetua valeat laus & gloriacomparari. Datum Laterani, Nonis Maii.

XXIII. AD THOMAM ARCHIEPISCOPVM B
Cantuariensem.

Regem humilitate vinci consulit.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilecto fratri Thoma Cantuariensi archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

ETSI adversitatum & laborum angustia tibi lacrius incumbere & invalescere videantur; plurima tamen sanctorum patrum tibi exempla proponas, qui sicut tu multas zelo iustitiae calamitates & angustias passi, immarcescibilem coronam & caeleste regnum meruerunt feliciter adipisci. Quapropter rogamus prudentiam tuam, atque monemus, quatenus semper illud pra oculis habens: *Beati*, scilicet, *qui persecutionem patiuntur propter iustitiam*: tuum nullis adversis animum frangas, nec ulla tribulatione deponas, sed eum fortitudinis & constantiae virtute confirmes. Vbi vero iustitiam & libertatem ecclesiae deperire cognoveris, cum rege Anglorum in depressionem & diminutionem ecclesiasticae dignitatis pacem reformare nullo modo labores. Verumtamen, quantum salvo honore officii tui & libertate ecclesiae fieri poterit, teipsum humiles, & ad gratiam & amorem suum recuperandum modis omnibus enitaris. Neque plus iusto de eo timeas, neque majores quam oporteat, securitates requiras: quia, sicut credimus, ex quo se tibi reconciliaverit, minime te offenderet, nec a quoquam pateretur offendi. Nos enim, sicut tibi saepe viva voce ac litteris proposuimus, te tamquam carissimum sincera caritate diligere volumus, & ad conservationem honoris, libertatis, & dignitatis tuae augmentum, quantum Divina gratia concesserit, aspirare.

XXIV. AD VVILLELMVM ET ODDONEM

LEGATOS.

Vt eos qui propter defensionem rerum ecclesiae per E Cantuariensem excommunicati fuerant ad satisfactionem debitam praestandam compellant: quod si renuerint, eos iterum excommunicent.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis VVillelmo sancti Petri ad vincula presbytero, & Oddoni sancti Nicolai in carcere Tulliano diacono, cardinalibus, & apostolica sedis legatis, salutem & apostolicam benedictionem.

SUGGESTVM est nobis, quod quidam eorum, quos venerabilis frater noster Thomas archie-

piscopus Cantuariensis excommunicationi subjecerat, ecclesiae suae nec non & clericorum ejus bona & possessiones detinere, & iisdem incubare praesumunt. Vnde quoniam indignum est, ut bonis & possessionibus illis detentis, a vinculo debeant, quo tenentur, absolvi: discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus, si jam, sicut audivimus, per aliquos sunt absoluti, ipsis ex parte nostra virtute juramenti firmiter injungatis; quod praesumptas possessiones & bona personis & ecclesiis, de quarum jure existunt, incontinenti relinquunt, nec eas tenere, aut se in his de caetero intromittere, qualibet occasione praesumant. Quod si ad vestrum praecceptum non fecerint, vos eos omni dilatione & appellatione cessante in priorem excommunicationis sententiam, usque ad satisfactionem plenariam, reducat. Si vero a vobis fuerint absoluti, id nihilo minus, sicut praediximus, efficiatis.

XXV. AD THOMAM ARCHIEPISCOPVM
Cantuariensem.

Significat se Gratianum & Vivianum ablegasse ab regem, petitorios ne jura ecclesiae violet, & cum eodem Thoma reconcilietur.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilecto fratri Thoma Cantuariensi archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

ILLVSTRIS regis Anglorum nuncios & litteras accepimus. Et cum a nobis per eodem nuncios quaedam magna & difficilia postulasset, & super iis obtinendis apud nos nuncios ejus vehementer & fortiter institissent, animum nostrum ad voluntatem suam nequaquam flectere potuerunt. Sed ne possent habere ullam materiam & occasionem de nostra duritia conquerendi, quod sibi nolle in aliquo deferre: sequentes vestigia & exempla praedecessorum nostrorum, quos sanctos esse non dubitamus, praedictum regem cum omni benignitate, modestia, & mansuetudine, a suo revocare proposito, & ejus mitigare animum, & emollice disposuimus duritiam. Inde utique fuit, quod nos (sicut de consilio & deliberatione fratrum nostrorum processit) dilectos filios nostros Gratianum subdiaconum, & notarium nostrum, virum honestum & litteratum, quem ob memoriam sanctae recordationis patris & praedecessoris nostri Eugenii papae, & intuitu sincerissimae fidei & obsequii sui, carum omnimodis acceptumque tenemus, & magistrum Vivianum, quem ob antiquam familiaritatem, prudentiam, & litteratutatem ejus, sincero cordis affectu diligimus, ad praesenti regis praesentiam duximus destinandos. Per quos, & per litteras nostras, ipsum cum omni studio & sollicitudine districtius quam possumus commonemus, ut tibi pacem & gratiam suam restituens, te ad ecclesiam tuam honorifice revocet, & tam tibi, quam eidem ecclesiae, antiqua jura, & libertates, & honores integre & illibate conservet, & te & tua cum omni pace & tranquillitate esse permittat.

Quapropter rogamus fraternitatem tuam atque monemus, quatenus malitiam & angustiam temporis diligenter considerans, & attendens, quomodo majores nostri tempora redemerunt propter dierum malitiam, ad recuperandam gratiam & amorem supra dicti regis, omnibus modis quantum salvo ordine & officio tuo fieri potest, elaborares, & ejus satagas animum mitigare, illam patientiam, mansue-

mansuetudinem & benignitatem ostendens, quod a nullo merito possit dici per te remansisse, quominus gratiam & bonam voluntatem illius plenius deberes adipisci. Rogamus præterea prudentiam tuam, monemus, consulimus, & volumus, ut usque ad discessum nuntiorum nostrorum nec in regem, nec in personas regni, aut regnum, aliquam sententiam proferas: & si forte, quod non credimus, jam protulisti, ipsam usque ad tempus illud suspendas. Hoc autem ideo dicimus, ut illi omnem conquerendi occasionem & materiam tollamus, & ejus duritiam tali modo vincamus. Si enim fecus, quod abfit, contigerit: nos tibi auctoritatem tuam subtrahere nullatenus volumus, sed potius conservare, & auxilium & consilium nostrum diligenter conferre. Cætera veto in ore nuntiorum nostrorum posuimus, quorum dictis fidem incunctanter adhibeas, & eorum consiliis & exhortationibus acquiescas.

XXVI. AD HENRICVM REGEM ANGLIÆ.

Ejusdem argumenti.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Henrico illustri Anglorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

MAGNIFICENTIÆ tuæ litteras, quas nobis per dilectos filios nostros, primo Reginaldum Saresberiensem, & deinde Randulphum Lavensem, archidiaconos, viros providos & discretos, & in commisso sibi negotio studiosos atque sollicitos, transmisisti, paternam benignitatem suscepimus, & earum continentiam diligenter curavimus & studiose audire. Cum autem excellentiæ tuæ petitiones nobis tam ex serie litterarum, quam ex nuntiorum tuorum viva voce, plenius innotuissent, & nos cum fratribus nostris exinde diutius deliberassemus: non fuit nobis visum quod aliquam earum, juxta quod togasti, cum honestate nostra & ecclesiæ possemus effectu mancipare. Verumtamen, ut sublimitati tuæ in omnibus, quantum cum honore Dei & ecclesiæ fieri poterit, deferamus; & ne nos potius ex voluntate, quam de necessitate credas aliqua ratione fecisse: dilectos filios nostros Gratianum subdiaconum, & notarium nostrum, & magistrum Vivianum, viros quidem providos & discretos, & nobis ac toti ecclesiæ caros pariter & acceptos, ad regiæ celsitudinis præsentiam destinavimus: per quos magnificentiæ tuæ voluntatem & animum nostrum, & talia, quæ ad honorem & exaltationem tuam spectabant, & quæ serenitati tuæ merito placere debebant, plenius significamus.

Quod autem (sicut ex magnificentiæ tuæ litteris intelleximus) in tantum voluntatem tuam & animum tuum, circa negotium venerabilis fratris nostri Thomæ Cantuariensis archiepiscopi inclinasti, quod eum ob reverentiam ecclesiæ & nostram, permitteres ad propria remeare, & ecclesiam in pace tenere, dummodo quod tibi debet impendere velit: gratum admodum acceptumque tenemus, & Divinæ clementiæ, quæ hæc cordi tuo procul dubio inspiravit, quantas possumus laudes & gratias exhibemus: serenitatem tuam attente rogantes, & tibi in delictorum tuorum veniam injungentes, quod Deo potius quam homini in præscripto negotio deferas, & ad hoc solummodo

Concil. general. Tom. X.

Divinæ pietatis respectu animum tuum inclines. Super eo vero, quod magnificentiæ tuæ de nobis, & nostræ voluntatis mutatione, significatum fuisse dicebas: non oportet disceram prudentiam tuam omni spiritui credere, cum multi detractores, & corrolores existant, quorum dictis quibuslibet non est fides adhibenda aliquatenus. Nos autem voluntatem & desiderium habemus, personam tuam, sicut carissimi in Christo filii nostri, toto cordis affectu diligere, nec eam in aliquo (nisi forte, quod Deus avertat, nos ad hoc tu ipse compelleres) volumus aggravate. Datum Beneventi pridie Kalendas Maii.

FRAGMENTVM EPISTOLÆ XXVII. ALEXANDRI PAPÆ III.

AD EVNDEM.

Minatur illi censuram ecclesiasticam, nisi a sacrilegiis abstineat.

ET quidem, si ea, quæ monentes in spiritu mansuetudinis, & cum omni humilitate prædiximus, effectu, sicut debes, mancipare curaveris: & tuæ procul dubio gloriæ & saluti consulens, & Deo ac nobis gratum facies omnimodis & acceptum. Alioquin, quantumcumque te sicut filium carissimum & Christianissimum principem diligere, & tuæ magnitudini deferre velimus: manus beati Petri & nostras a tuo non poterimus gravamine continere. Et plus Deum, quam homines, sicut dignum est, merentes, ecclesiæ jura patitur & honorem, concessa nobis divinitus potestate integre curabimus atque inviolabiliter conservare. Datum Beneventi, septimo Idus Octobris.

XXVIII. DECRETALIS AD OMNES EPISCOPOS ANGLIÆ.

Contra investituras a laicis usurpatas.

AD audientiam nostram, communi fama referente, & multorum etiam relatione pervenit, quod post instantem turbationem, quæ inter carissimum in Christo filium nostrum Henricum illustrem Anglorum regem, & venerabilem fratrem nostrum Thomam Cantuariensem archiepiscopum, exigentibus peccatis, emerfit quædam prava consuetudo & in illis partibus inolevit, scilicet, quo laici ecclesias & ecclesiastica beneficia soleant passim in regno Anglorum quibus vellent conferre, & auctoritate sua clericos investire. Vnde quoniam id sanctorum patrum institutionibus adeo cognoscitur contradicere, ut danti & accipienti deman laica sit anathema, & hoc in ecclesiastica libertatis perniciem non est dubium graviter redundare: nos universas* donationes, a laicis de ecclesiis quibuslibet hujus turbationis tempore quibuscumque factas, auctoritate beati Petri ac nostrâ omnino cassamus, & irritas esse decernimus.

Quapropter universitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, & in virtute obedientiæ injungimus, quatenus universos illos, qui ecclesias, præbendas, vel alia ecclesiastica beneficia, ubicumque in Anglia de manu laica, maxime hujus turbationis tempore, susceperunt, diligentius moneatis, & instantius exhortari curetis, quod ecclesias ipsas, præbendas, vel beneficia, cum fructibus inde perceptis in manus vestras, omni contradicitione & appellatione cessante, resignent, & eis, ad quorum ordinationem jure ecclesiastico

GGgg ij spectant

spectant, disponendas relinquunt. Quod si ad
 monitionem nostram infra quadraginta dies post
 harum susceptionem non fecerint: vos eos auto-
 ritate nostra, sublato appellationis remedio, cuiuslibet
 timore, gratia, & prohibitione postpositis, ex-
 communicationis sententia feriatis, & ab omnibus
 faciatis per parochias vestras sicut excommunicatos
 vitari: donec ecclesias præscriptas & alia benefi-
 cia ecclesiastica libera resignaverint illis, ad quo-
 rum donationem & ordinationem spectant, &
 in pace dimiserint, & de fructibus inde perceptis
 dignam ecclesiæ exhiberint satisfactionem. Si au-
 tem in his exequendis negligentes fueritis aut re-
 missi, nos omnes illos, qui ecclesias, vel cætera bene-
 ficia ecclesiastica, præter assensum episcoporum,
 ad quos eorum donatio spectat, de manu laica, B
 quo superius dictum est, accepisse noscuntur: nisi
 præceptis nostris infra terminum præscriptum
 paruerint, excommunicationis sententiæ, autori-
 tate qua fungimur, decernimus subiacere: & eos,
 sicut a nobis excommunicatos, præcipimus ab om-
 nibus vitari. Data Beneventi decimo quarto Ka-
 lendas Iunii.

XXIX. AD HENRICVM REGEM ANGLIÆ.

Duticiem exprobrat, & minatur censuram, nisi
 Thomam recipiendo pateat.

*Alexander episcopus servus servorum Dei, dilecto filio
 Henrico illustri Anglorum regi salutem & aposto-
 licam benedictionem.*

QVAM paterne & quam benigne regiam sæ-
 pius excellentiam convenerimus, & per litte-
 ras & nuncios frequenter exhortati fuimus, ut ve-
 netabilem fratrem nostrum Thomam Cantuarien-
 sem archiepiscopum tibi reconciliare deberes, &
 sibi ac suis ecclesiis cum cæteris ablatis restituere,
 sublimitatis tuæ prudentia nequaquam ignorat:
 cum id toti fere Christianitati publicum ac manife-
 stum existat. Vnde quoniam in hoc hucusque pro-
 ficere minime potuimus, nec animi tui motum
 blandis & lenibus emollire: tristes & dolentes effi-
 cimur. Et nos spe ac fiducia nostra frustrari dole-
 mus, præsertim cum te, sicut carissimum filium,
 sanctius in Domino diligamus: cui in hoc grave
 periculum imminere videmus. Et quoniam scri-
 ptum est: *Clama, ne cesses: quasi tuba exalta vocem
 tuam, & annuncia populo meo scelera eorum:* & alibi:
*Nisi annuncia veris impio impietatem suam, sangui-
 nem ipsius de manu tua requiram:* & alias per Salo-
 monem *piger homo de fervere bonum lapidari* jubetur:
 duticiam tuam, sicut hæcenus, contra iustitiam
 & salutem nostram non duximus ulterius suppor-
 tandam: nec præfato archiepiscopo os de cætero
 aliqua ratione claudemus, quin officii sui debi-
 tum libere prosequatur, & suam & ecclesiæ suæ
 injuriam ecclesiasticæ severitatis gladio ulciscatur. E
 Quæ autem in litteris istis tam de his, quam de aliis
 minus continentur, dilecti filii nostri prior de monte
 Dei, & frater Bernardus de Corilo, viti liqui-
 dem plus Deum quam homines reverentes, serenita-
 ti tuæ latius viva voce proponunt. Quorum admo-
 nitioni ille, cui servire regnare est, & in cuius ma-
 nu corda regum consistunt, animum & volunta-
 tem tuam inclinet: ut potius flecti velis, quam con-
 tra Deum & salutem tuam in tantæ obstinationis
 proposito diutius permanere. Quod si nos in illis
 nec sic audire volueris ea quæ tibi ex parte nostra

A propofuerint, procul dubio venturam poteris Divi-
 nam ultionem in proximo timere.

XXX. AD HENRICVM REGEM ANGLIÆ.

Vt autoritas archiepiscopi Cantuariensis suspen-
 sa esset, quousque a rege pacem consecutus esset.

*Alexander episcopus servus servorum Dei illustri An-
 glorum regi Henrico salutem & apostolicam be-
 nedictionem.*

MAGNIFICENTIAE tuæ nuncios, scilicet di-
 lectos filios nostros Ionnem Cumin, & Ra-
 dulphum de Tamevvrde, nobis & ecclesiæ Dei
 devotos, & regiæ sublimitati, sicut credimus, per
 omnia fidelissimos, & litteras, quas excellentia tua
 nobis per eoldem transmisit, tanto benigniori men-
 te suscepimus, & tato eos majori gratia prevenimus
 & honore, quanto plenius scivimus ipsos a magnifi-
 co principe, & rege Christianissimo fuisse transmis-
 sos: cui utique omnem, quam cum Deo possumus,
 gloriam cupimus & honorem, & ad cuius incimen-
 tum modis omnibus, quibus honeste poterimus, nos
 & fratres nostri, ac tota ecclesia, quanto devotissimæ
 sinceritatis tuæ affectum in majori sumus neces-
 sitate experti, tanto ardentius intendimus aspirare.
 Non enim tuæ devotionis insignia, nobis tempo-
 re tam opportuno exhibita, a nostra in posterum
 memoria ulla poterit ratione divelli, vel in con-
 spectu ecclesiæ aliqua desuetudine inumbrari. Peti-
 tiones quoque tuas, quas nobis per jam dictos
 nuncios tuos misisti, in quibus cum Deo & ho-
 nestate nostra potuimus, sicut iidem magnificen-
 tiæ tuæ nuncii viva voce plenius enarrabant, cu-
 ravimus executioni mandare. Personas siquidem
 de latere nostro, juxta quod rogasti, licet nobis
 gravissimum ac difficillimum hoc tempore maxime
 videatur aliquos a nobis emittere, cum fratum no-
 strorum, & eorum præsertim quos tu desideras,
 præsentia & consilio opus habeamus: illius tam-
 en recolendæ ac magnificæ devotionis tuæ, ut
 diximus, non immemores existentes, ad sublimita-
 tis tuæ præsentiam duximus destinandas cum plen-
 tudine potestatis, ecclesiasticas causas, quæ inter
 te & venerabilem fratrem nostrum archiepiscopum
 Cantuariensem hinc inde vertuntur, & illa quæ inter
 eundem archiepiscopum & episcopum regni tui
 super appellatione ad nos facta movetur, necnon
 alias causas teitæ, quas noverint expedire, cognos-
 cendi judicandique, & prout sibi Dominus admi-
 nistraverit, canonice terminandi. Eidem quoque
 archiepiscopo, ne te aut tuos, seu regnum gubernati-
 onis tuæ commissum, donec causæ illæ debitum
 sortiantur effectum, in aliquo gravare, vel turbare,
 aut inquietare attentet, omnimodis inhibemus:
 verum si præfatus archiepiscopus in te aut regnum
 tuum, vel personas regni, iniquam aliquam senten-
 tiam tulerit, nos eam irritam esse, & non te tenere
 censemus. Ad indicationem autem hujus rei, & argu-
 mentum nostræ voluntatis, litteras præsentis, si arti-
 culus ingruerit necessitatis, ostendas. Alioquin se-
 renitatem tuam togamus, & attentius commoneamus,
 ut litteras ipsas, aut eam tenorem, a nullo sciri
 permittas, sed eas habeas omnino secretas. Illos au-
 tem familiares, & consiliarios tuos, quos jam di-
 ctus archiepiscopus sententiæ excommunicationis
 subjecit, personæ de latere nostro transmisisse, Do-
 mino autore, absolvent. Si autem aliquis illorum
 interim metu mortis laboraverit, præstito secun-
 dum

collatio-
 nem

Isai. 58.
 Ezecch. 22.
 Escl. 22.

dum ecclesiæ consuetudinem juramento, quod non a-
firo, si convaluerit, debeat parere mandato, ipsum
ab aliquo episcopo, vel religioso & discreto viro,
absolvi concedimus.

XXXI. AD THOMAM ARCHIEPISCO-
pum Cantuariensem.

Suspensionem suæ commissionis apostolicæ
revocat.

*Alexander episcopus servus servorum Dei, dilecto
fratri Thomæ Cantuariensi archiepiscopo, salutem
& dilectionem apostolicam.*

Ad discretionis tuæ noticiam credimus perve-
nisse, qualiter illustris rex Anglorum Henricus
nobis nuncios suos direxit, & quam dura & as-
pera, & quæ nostrum animum plurimum afflige-
bant, per eos a nobis petierit, terribiles minas præ-
tendens, nisi voluntati ejus condescenderemus.
Nos vero, quia nondum persecutio ecclesiæ cessa-
vit, nec temporis serenitas adhuc nobis, sicut ex-
pediret, arsit: imperum & motum animi sui, etsi
non exaudivimus petitiones suas, mitigare curavi-
mus, & temperare, illo timore percussit, ne ad im-
pediendam & disturbandam pacem ecclesiæ se
(prout olim fecit) tyrannus & flagitiosus inimico
ecclesiæ, Frederico videlicet imperatori, aliquo
fœdere societatis adjungeret, vel materiam habe-
ret ab ecclesia & nostra devotione recedendi. In-
deest, quod nos temporis malitiam attendentes,
de communi fratrum nostrorum consilio, fraterni-
tatis tuæ, sub certa quasi spe & fiducia quod te
in gratiam suam recipiat, & Cantuariensem eccle-
siam in tua libera dispositione dimittat, per apo-
stolica scripta mandavimus, ut nec in ipsum, nec
in personas regni, aut in regnum, interdicti, seu ex-
communicationis, vel suspensionis sententiam de-
beas promulgare: nisi alias nostras literas recipes,
in quibus, si idem rex nollet tibi gratiam suam
reddere, facultatem habeas in eum & suos offi-
cium tuum exercendi. Quapropter, quia tibi tam-
quam fratri carissimo, & ecclesiæ tuæ proprium
honorem & libertatem cupimus omnibus modis
conservare, nisi, quod speramus, & ei proposui-
mus, utque ad initium proximæ quadragesimæ ef-
fectui mancipaverit, sed in sua fuerit obstinatione
induratus, tibi extunc auctoritatem tuam restitui-
mus, ut tam in personas, quam etiam in regnum, &
in ipsum regem, si tibi & ecclesiæ tuæ congruere
& expedire cognoveris, facultatem liberam habeas
debitum officii tui, cessante omni appellationis ob-
staculo, exercendi, gravitate ac maturitate pontifi-
cali adhibita, quam convenit adhiberi.

XXXII. AD SOLDANVM ICONII.

Ipsum baptizari cupientem in fide instruit.

*Alexander servus servorum Dei Soldano Iconii, ve-
ritatem agnoscere, & agnitam custodire.*

Ex litteris tuis, & nunciorum tuorum fideli re-
latione cognovimus, quod in votis habeas ad
Christum converti: cumque jam receperis, ut au-
divimus, Pentateuchum Moysi, prophetiam Isaïæ,
& Ieremiæ, Pauli etiam epistolas, atque Ioannis
evangelium & Matthæi, postulas tibi mitti virum
aliquem orthodoxum, per quem in lege Christi quasi
vice nostra plenius instruaris. Nos autem petitioni

tuæ plurimum Domino cõmendabili, grato^{al. occur-}ren-
tes assensu, tales excellentiæ tuæ procurabimus^{rentes}
destinare, qui apud te in doctrina sana, & saluta-
ribus monitis, ^{al. vices} apostolicæ autoritatis sup-
pleant: quorum etiam mores & merita ab honestate
& munditia cruditionis evangelicæ non discor-
dent. Quoniam vero nostræ fidei ^{al. feriem} feriem & teno-
rem literis tibi supplicas aperiri: nos tuis congratu-
lantes desideris, illam sub quodam compendio, &
quasi digito tenus, inrimamus. Illud igitur pie cre-
das, & fideliter teneas, quod unus est Deus, sic
tamen ut in assignatione Deitatis sit unitas in sub-
stantia, & trinitas in personis. Est enim Deus Pater,
Deus Filius, & Deus Spiritus sanctus: sed Pater,
& Filius, & Spiritus sanctus, unum sunt. Est autem
ea discretio in personis, ut nec Pater sit Filius, nec
Filius sit Spiritus sanctus, nec Spiritus sanctus sit
Pater, aut Filius. Res quidem difficilis est intel-
lectu, & aciem rationis humanæ transcendit, sed
tanto elegantius habet ^{al. fides} fidei meritum, quanto
difficilior est ad credendum. Porro licet nihil in-
venire possimus, quod expressam habeat unitatis,
quæ in Deo est, & summæ Trinitatis imaginem, nec
verba etiam inveniamus, quibus possimus de sum-
ma illa essentia digne loqui: quod possimus tamen
faciemus, & quasi balbutientes, per verba rebus
accommodata transitoriis rem tibi ineffabilem ape-
riemus. Paulus apostolus dicit, quia invisibilia
Dei per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur,
semperiterna quoque virtus ejus & Divinitas. Vide
ergo, mentem hominis, cõpulsque solare confide-
ra: & videbis qualitercumque, licet tenuiter, &
quasi oculo conniventi, quamdam similitudinem
Trinitatis. Est in mente hominis intelligentia, me-
moriam, & voluntas. Memrem autem vocamus me-
moriam, mentem dicimus intelligentiam, mentem
dicimus voluntatem: memoria, intelligentia &
voluntas sunt una mens, sed nec memoria est in-
telligentia vel voluntas. In eodem corpore solis
radium video, sentio calorem, & agnosco splendor-
rem: hæc tria unius essentia sunt; nullum ramen
eorum esse aletum. Sic est in illa ineffabili & incir-
cumscriptibili gloria Deitatis: est Filius a Patre, &
Spiritus sanctus ab utroque. Cumq; Pater, & Filius,
& Spiritus sanctus, ejusdem substantiæ, ejusdem po-
tentia & gloriæ sint: non sunt tamen tres dii, sed in
tribus personis sunt una substantia, & unius poten-
tiæ, & in una substantia tres personæ. Hæc fidei no-
stræ professio, non tantum a Christo & ejus sequa-
cibus traxit exordium, sed a Moysæ & patriarchis
atq; prophetis suum habuit fundamentum. In libro
Moysi Divinæ essentia unitas declaratur, ubi di-
citur: *Audi Israel, Dominus Deus tuus unus est.* Deut. 6.
Et iterum: *Ego sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti, non erunt tibi dii alieni præter me.* Deut. 5.
Pluralitatem vero personarum ibi patenter
insinuat, ubi dicit: *Faciamus hominem ad imaginem
& similitudinem nostram.* Cum enim Verbum sit
Filius Dei, sicut Ioannes, cujus evangelium reci-
pis, protestatur, dicens: *In principio erat Verbum,* Ioan. 1.
& *Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum.*
Hoc erat in principio apud Deum: omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil.
Vides quod ad Filium & Spiritum sanctum, Patris sermo dirigitur, cum hæc duo plu-
raliter dicat: *Faciamus.* & *Nostram.* Per Verbum enim & Spiritum sanctum Dominus Deus opera-
tus est universa. Sicut David propheta commemorat: *Verbo Domini cali firmati sunt, & Spiritu oris* Psal. 32.
ejus omnis virtus eorum. Idem etiam propheta mys-
terium Trinitatis eleganter insinuat, ubi ter hoc
nomen,

nomen, Deus, in eodẽ versiculo repetit, & inculcat A
 dicens: *Benedicat nos Deus Deus noster, benedicat nos*
Deus, & metuant eum omnes fines terræ. Prænominatus
 Iohannes in epistola sua canonica dicit: *Tres*
sunt, qui testimonium dant in celo, Pater, Verbum,
& Spiritus sanctus; & tres unum sunt. Isaias etiam
 propheta, quem recipis, se audisse testatur Sera-
 phin clamantia: *Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus*
Deus sabaoth. Quate tertio replicat, *Sanctus*, nisi
 in Domino Deo exercituum Trinitatem insinuet
 personarum? Est itaque in summa ac beatissima
 Trinitate Pater qui Filium genuit, Filius qui ge-
 nitus a Patre, Spiritus sanctus, qui progreditur ab
 utroque. Nec in illa genitura vel processione dam-
 num refectionis vel imminutionis passa est in Pa-
 tre vel Filio Divina substantia. Sicut enim lumen a
 lumine sumitur sine imminutione luminis a quo
 sumitur: sic æqualis a Patre Filius, & utriusque co-
 equalis procedit ab utroque Spiritus sanctus. Mo-
 dum tamen genituræ aut processionis huius huma-
 na ratio non attingit. Vnde cum Isaiæ de Filii ge-
 neratione constaret, modum tamen generationis
 inenarrabilem esse sciens: *Generationem*, inquit, *eius*
quis enarrabit? Dav. d propheta in persona Filii de
 hac generatione sic loquitur: *Dominus dixit ad me,*
Filius meus es tu, ego hodie genui te. Filius etiam
 David Salomon, quem Deus scientia & intellectu
 mirabiliter illustravit, in persona Christi, *qui est,*
sicut Paulus dicit. Dei virtus & Dei sapientia, in
 libro Sapientie (si tamen cum recipis) ita dicit: C
Dominus possedit me in initio viarum suarum, ante-
quam quidquam faceret: necdum erant abyssi, & ego
concepta eram. Quando preparabat celos, aderam.
Quando apprehendebat fundamenta terræ, cum eo eram
cuncta disponens. Apostolus etiam Paulus Spiritui
 sancto, immo toti Trinitati, testimonium perhibet,
 dicens: *Misit Deus Spiritum Filii sui in corda nostra.*
 Et alibi: *Si Spiritus ejus, qui Iesum suscitavit, habi-*
tat in vobis, vivificabit & mortalia corpora vestra
propter inhabitantem Spiritum ejus in vobis. Si
 Christi testimonium de unitate essentia & perso-
 narum Trinitate desideras, ipse in euangelio dicit:
Ego & Pater unum sumus. Christus etiam disci-
 pulis suis dicit: *Ite, baptizate omnes in nomine Pa-*
tris & Filii & Spiritus sancti. Cum igitur homo
 perdidisset propter inobedientiam paradysum, &
 infernales miseras perpetuo meruisset, missus est
 a Patre Filius, dignumque fuit ut mitteretur Filius,
 & non Pater. Cum enim a nullo esset Pater, &
 Filius ab aliquo: erat convenientius ut haberet in
 tempore matrem, qui ab aeterno habuerat Patrem.
 Cum enim scriptum esset in psalmo David: *Non est*
qui redimat, neque qui salvum faciat: non est qui sa-
ciat bonum, non est usque ad unum: non est qui det
 placationem pro anima sua, nedum pro aliena:
 missus est a Deo Patre Filius, ut homo pro homine
 moreretur, & pro homine captivo tributum mor-
 tis tamquam homo exolveret, eumque tamquam
 Deus cælesti potestate redimeret. Eius adventura
 desideraverant patriarchæ, prædixerant propheta,
 atque illinc dilationem impatientius sustinentes
 querela ^a continua dicebant: *Quando veniet?*
 quando videbimus? Da Domine mercedem susti-
 nentibus te, ut propheta tui fideles inveniantur.
Vtinam, dicit Isaias, *Domine, dirumperes celos, &*
venires. Et David: *Domine inclina celos tuos, &*
descende. Sed &, teste Isaiæ, angeli pacis præ
 dilatione nostræ salutis amate stebant. Idem vero Isaias
 de Christi nativitate manifestus loquens: *Ecce, in-*
quit, virgo concipiet, & pariet filium; & vocabitur
nomen ejus Emmanuel. Cum autem Maria de Iesse

otiginem traxerit, idem propheta nativitatem Ma-
 riæ, & per Mariam Christi, atque plenitudinem
 gratiæ spiritualis in Christo, manifeste declarat,
 dicens: *Egredietur virga de radice Iesse, & flos*
de radice ejus ascendet: & requiescet super eum
Spiritus Domini, spiritus sapientia & intellectus,
spiritus consilii & fortitudinis, spiritus scientia &
pietatis, & replebit eum Spiritus Domini. Natus
 est itaque Filius Dei de virgine incorrupta, sicut
 plñsmatus est primus Adam de tertia virgine & in-
 violata, Spiritu sancto in ea operante, nostræ-
 que saluti negotium in stabiliter procurante.
 Abyssus enim inferutabilis est Incarnationis Domi-
 nicæ sacramentum. Plurima tamen antiquis partibus
 acciderunt, in quibus huius nativitatis figura præ-
 cessit. Quod enim vellus Gedeonis rore cæli com-
 plutum est, cum aræ circumquaque arida remane-
 ret, ros Spiritus sancti designatur in Virgine, quæ
 ad hoc propter humilitatem suam specialiter & sin-
 gulariter est a Domino præelecta. Cui Psalmista
 concordat, dicens: *Descendet sicut pluvia in vellus.*
 Quod Moysi ignis in rubo apparuit, & non est ru-
 bus corruptus igne, virginitatis integritas in Maria
 monstratur. Quod vitgis aliarum tribuum reman-
 entibus ficis, virga Aaron, de cuius stipite bea-
 tissima traxit originem, fronduit, & floruit, flos
 in virga Iesse, quem vaticinaverat Isaias, partum
 scilicet incorruptæ virginis indicavit. Cum inimi-
 ci Dei essent, per adventum Christi reconcilia-
 ti sumus, sicut propheta prædixerat: *Et pax,*
 inquit, *erit in terra, cum venerit:* ideoque angeli
 in ipsius nativitate gloriose pacis canticum cecine-
 runt: *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax homini-*
bus bonæ voluntatis. Nova etiam stella Magis appa-
 ruit, atque historiarius testimonio Romæ fons olei
 de terra fluxit in Tiberim. Templum etiam olim
 Romæ conditum, quod idola non iuitutum prædi-
 xerant, donec Virgo pareret, eadem nocte conditus
 corruit. Probatica quoque piscina, quæ Hieroso-
 lymis erat, ad adventum angeli moveri, & sani-
 tates conferre tunc cœpit. Vehementissime nobis
 nocuit vetus Adam, sed plus profuit novus. Am-
 plius nobis contulit huius humilitas, quam super-
 biam istius abstulerit. Nam, Paulo apostolo teste,
Non sicut delictum, ita & donum: damni enim æsti-
 mationem beneficii magnitudo transcendit. Quem
 prius habuimus terribilem dominum & iudicem,
 nunc habemus humilem fratrem & proximum.
 Christus itaque cursum nostræ mortalitatis tran-
 sfigens, in fame & siti, in lassitudine & dolore, &
 in universis miseriis huius vitæ, demum traditus a
 discipulo, & tamquam vile mancipium venditus,
 flagellatus, confusus, spinis coronatus, illusus,
 clavis affixus stupiti, & morte turpissima condem-
 natus, quæ non rapuit solvit, & sponte morti se
 offerens, omnia in humilitate sustinuit, sicut
 Isaias aliquando prædixit. *In humilitate*, inquit,
iudicium ejus sublatum est. Sicut agnus ad occisio-
nem ductus est, & sicut ovis coram tondeute se sic non
aperuit os suum. Qui ergo puerulus a iusto Simeo-
 ne semel oblatus fuerat in templo, in vespera legis
 & sine cæmeroniarum pro redemptione nostræ in
 cruce manus suas levavit ad Patrem, iuxta illud
 Davidicum: *Elevatio manuum mearum sacrificium*
vesperinarum. Sic reatus, quem Adam per super-
 biam ligni delectatione contaxerat, mortis amari-
 tudine per humilitatem Christi sublatus est, suso-
 que sanguine sine culpa omnium culpam chiro-
 grapha sunt deleta. Alium siquidem redemptionis
 modum poterat Dominus procurasse: sed nullus
 suæ benignitati nostræque salutis congruentior
 occurre-

^a al. conti-
 nuata

Escl. 36.

Isa. 64.

Psal. 143.

Isa. 7.

Isa. 11.

Ind. 6.

Isal. 7.

Exod. 3.

Num.

Hebr.

Micb.

Luc. 2.

Matth.

Rom. 5.

Isai. 53.

Ab. 8.

Luc. 2.

Psal. 118.

occurreret. Cum enim homo juxta suæ prævaricationis exigentiam captus a diabolo teneretur, postulabat justitiam, ut non eriperetur per violentiam: sed qui per superbiam lapsus est, sua, si possit; sed quia sua non poterat, aliena saltem humilitate resurgeret. Ita Christus innocens, quem agnus paschalis in lege signaverat, se pro nobis hostiam obtulit salutarem. Cumque lex Moyfi capram vel ovem constituisset precium ad redemptionem hominis a peccato, Christus, per quem gratia & veritas facta est, attendens umbatiles legis ceremonias non sufficere ad salutem, hominisque æstimationem pluri faciens, quam ovem, hircum, aut vitulum; sanguinem & mortem suam pro nostra salute obtulit, & sic semel in sancta summus & verus pontifex introivit æterna redemptione inventa. Aperuit itaque librum, & soluit signacula ejus leo de tribu Judæ, & quod hostiæ legales non potuerunt, gladium amovit versatilibus, & paradisi, qui omnibus clausus fuerat, referavit ingressum: Sic enim olim in morte summi pontificis solet his, qui ad civitates refugii confugerant, securus ad propria reditus indulgeri. Olim confueverat homo castrari, & dicere: Cur exigit a me Dominus amplius, quam a cæteris creaturis? Quid pro me fecit? Quid pro me laboravit? Dixit, & factus sum: sicut jumenta, & arbores, & cætera universa, sic suæ potentia nutu, soloque jussionis arbitrio, me creavit. Sed jam obstructum est os loquentium iniqua. Nam homini dissimulare non licet, quanta pro eo Dominus fecerit, qui ut servum redimeret, proprio Filio non pepercit. Porro in redemptione hominis laborem & dolorem invenit, quia famem, sitim, fatigationem, infidias, opprobria, flagella, coronam spineam, clavos & lanceam, ignominiam crucis, & mortis angustiam pro nostra impietate, & pro sua pietate, pro nostra necessitate, & pro sua humilitate sustinuit. *Nonne ergo Deo subjecta erit anima mea? Nonne omnia ossa mea dicent: Domine quis similis tibi? ut non cesset de cætero ab ore & corde meo gratiarum actio & vox laudis? Quomodo potuit sapientia Dei mecum misericordius agere, aut me ad ipsum diligendum dulcius & efficacius invitare?*

Præterea justorum animæ, quæ quantum ad prærogativam originis, non multum a cælestium spirituum dignitate degenerant, omnes ad inferos descendebant, decebatque, ut Deus quandoque memor suæ imaginis esset, atque juxta suorum præconia prophetarum de animabus electis jacturam casus angelici repararet. Sic in hac nostræ salutis dispensatione dilectio Christi nobis medullitis intimata est, qui cum in lege Moyfi nobis dilectionem Dei, & proximi dederit in mandatis, eandem in schola euangelicæ disciplinæ frequentius & fortius verbis, & tandem exhibitione operis inculcavit. *Majorum enim caritatem nemo habet, quam ut animas suas ponat quis pro amicis suis.* Dedit itaque materiam diligendi se, qui in suis dilectionibus nos prævenit: nec aliud a nobis exigit, nisi ut ipsam diligamus ex corde. Sane inhumanus est, & crudelis, qui misericordiam ejus non recolat, qui Dominum tam clementem ex affectu non diligit, qui se pro eo, si opus est, mortis periculo desiderabiliter non exponit. Christus autem mortuus & sepultus tertia die resurgens a mortuis, sicut discipulis vivo prædixerat, eisdem postea frequentiter apparuit, & cum ipsis loquens & comedens, offensis vulneribus manuum, pedum, ac lateris, cordibus quotundam, qui adhuc hæsitabant in fide, ostensione vulnerum vulnus dubitationis amovit. *Quadragesima itaque diebus cum eis visibiliter conversatus, & eisdem comitantibus, venit in montem Olivæ.*

Concil. general. Tom. X.

veti, & videntibus illis elevatus est, & ascendit ad Patrem: ubi cum esse in Patris dextera credimus. atque in communi resurrectione ipsum vivorum & mortuorum judicem expectamus. Ut igitur Dominus noster Iesus Christus voluit & debuit ad horam mori, quia homo, potuit & debuit post mortem resurgere: ut qui hominem superaverat diabolus, ab homine superaretur, & superatus confunderetur. Erubescant infideles & prævaricatores, qui inordinate in hæc prorumpunt declamamenta. Si Christus Deus fuit, quomodo potuit mori? si homo, quomodo resurgere? Fuit nempe Deus & homo: quia homo, debuit mori; quia Deus, potuit resurgere. Utile quoque nobis fuit, quod sub iniquo iudice sponte mori dignabatur, valuit & voluit resurgendo mortem superare. Et sicut diabolus per suos ministros in Dominum suum manus autu temetipso iniecit violentas: ita iuste ac judicialiter dominum & tyrannidem, quam in hominem extiterat, amisit in æternum: & hoc modo competenti, qui hominem vicerat, ab homine vincebatur, & qui in ligno superaverat, in ligno scilicet Crucis potenter & prudenter superatus fuit a Deo & homine Christo Iesu: ut quasi frater ab homine amaretur, & quasi Deus timeretur. Ceterum necessarium fuit ut ille idem, qui nos creavit, & nos recrearet: qui nos fecit, redimendo resciret, ac perditos repararet: ne unum Deum tanquam creatorem obligarem adorare, & alium redemptorem venerari teneremur, & ita duobus dominis famulari. Et quod Filius non Pater, non Spiritus sanctus incarnaretur, necesse fuit & conveniens: quia Filio assimilari præsumpsit homo, scilicet Adam, aspirans & volens scire bonum & malum, ut Deus. Videbatur igitur Filius esse in causa, sicut sanctitas Abel invidia Cain, & sic mortis ipsius, Dixit igitur Filius noster quasi Ionas, *tom. 11* cum ait: *Ego sum qui peccavi, proicite me in mare.* Non sufficit exile sacrificium & holocaustum ad tanti sceleris, quod patraverat homo, expiationem. *Eccce venio, ego ipse venio, quia in capite libri scriptura Hebr. 10. est de me, ut facerem voluntatem tuam: ecce adsum immolandus.* Iterum, si tantum negotium, scilicet hominis redemptio, angelo committeretur, non esset tutum: quia in Lucifero superbia angelum reddidit infamem & suspectum: si homini, non foret similiter securum, cum primū hominem, scilicet Adam, inobedientia culpabilem merito condemnavit. Angelus insufficientis, homo deficiens: unus imbellis, alter imbecillus. Convenienter igitur procuratum est, ut homo hominem adjutus numinis adminiculo a diaboli faucibus liberaret: ne tam arduum, tam nobile commercium vacillaret, immo potius irrefragabilius finem prosperum fortiretur: & ordo angelicus, qui per lapsum Luciferi & suorum compli cum fuerat mutilatus, feliciter restauraretur.

Magna igitur, & omni laude dignissima fuit mater & virgo Maria beatissima, quæ tantum Dei & hominis mundo edidit mediatorem, & nostrum patrem meruit salvatorem: quæ inter omnes, quas mundus habuit, mulieres, nec primam, nec similem meruit, nec sequentem habere. Concepti nempe sine pudore, peperit sine dolore, & hinc migrauit sine corruptione, juxta verbum angeli, immo Dei per angelum, ut plena, non semiplena gratiæ esse probaretur: & Deus Filius ejus antiquum, quod pridem docuit, mandatum fideliter adimplect, videlicet patrem & matrem honore prævenire: & nec caro Christi virginea, quæ de carne matris virginis assumpta fuerat, a tota discrepat.

A prædictis igitur Christianæ fidei capitibus venerabile surgit in cella culmina fundamentum. Hæc est tæ-

H H h h thq.

tholicæ religionis scala, per quam homini datur A
ascendere ad æternæ patriam claritatis. Si ergo habes in desiderio de tenebris prodire in lucem, amplecti saluberrimam Christi legem: Christianæ conversationis primitias baptismali lavacro necesse est consecrari: quatenus deposita in aquis regenerationis, peccati vetustate, in novam animæ innocentiam & vitæ infantiam renascaris, ut illius gloriæ cælestis particeps efficiaris, quam auris non audit, nec oculus vidit, nec in cor hominis ascendit: ram copiosa, ut non possit annullari: magna, ut non possit comprehendi: multa, ut non possit numerari: preciosa, ut non possit estimari: diuturna, ut non possit terminari: quam repromisit Deus diligentibus se, & sua sequentibus vestigia pedentim. Vale, & vive: & vivat in te Christus.

XXXIII. AD ROGERIVM ARCHIEPISC.
Eboracensem.

Inhibet illi ne coronet filium regis, cum id debeat
Cantuariensi.

Alexander servus servorum Dei, &c.

Q VONIAM ad audientiam nostram multorum
jam pridem relatione pervenit, quod coronatio regum Angliæ & inunctio ad Cantuariensem archiepiscopum de antiqua ecclesiæ suæ consuetudine & dignitate pertineat: fraternitati vestræ præsentibus litteris autoritate apostolica districtius inhibemus, ut si illustris rex Anglorum filium suum, C
dum venerabilis frater noster Thomas Cantuariensis archiepiscopus in exilio fuerit, coronari voluerit, & in regem inungi, nullus vestrum ei manum imponere præsumat, aut se exinde aliquatenus intromittere audeat. Quod si quis vestrum tentare præsumperit, id in periculum officii & ordinis sui noverit procul dubio graviter redundare. In his vero appellationis remedium volumus denegari, & omnem malignandi occasionem excludi. Datum apud Cisuinarium quarto Kalendas Martii.

XXXIV. AD EVMDEM.

Propter coronationem Henrici, a Divinis
suspenditur, &c.

Alexander servus servorum Dei, &c.

C VM filium suum rex vester coronari voluerit: contempto Thoma Cantuariensi archiepiscopo, ad cuius officium de antiquo jure dignoscitur pertinere, per manum tuam, frater archiepiscopo in aliena provincia diadema regni ei fecit imponi. In coronatione vero illius, nulla ex more de conservanda ecclesiæ libertate cautio juratoria est præstita, nec, sicut ajunt, a vobis exacta: sed potius juramento asseritur confirmatum, ut regni consuetudines iniquæ, sub quibus dignitas periclitatur ecclesiæ, illibatæ debeant omni tempore conservari. In quo ceteri multum prænominati regis vehementia nos conturbat: amplius tamen de vestra & aliorum coepiscoporum vestrorum possumus infirmitate moveri, qui, quod dolentes dicimus, facti sicut arietes non habentes cornua, abiistis absque fortitudine ante faciem subsequentes. Et si forte hoc licere tibi, frater archiepiscopo, in propria potuisset provincia, quomodo tamen in aliena & illius præcipue qui exulare projustitia & solus exire

voluit, & dare gloriam Deo, tibi licuerit, nec de ratione possumus, nec de sanctorum patrum constitutionibus invenire. Vnde & post tam iniquas consuetudines juramento firmatas, non adiecistis fumere scutum fidei, ut staretis pro domo Domini in die prælii. Ne autem, si diutius tacerimus, una vobiscum in die iudicii damnationis sententia involuamur: autoritate sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ, cui auctore Deo ministramus, ab omni vos officio episcopalis suspendimus dignitatis

XXXV. AD GILBERTVM EPISCOPVM
Londoniensem.

Alexander servus servorum Dei, &c.

Q VÆ causa venerabilem fratrem nostrum Thomam Cantuariensem archiepiscopum, & sedis apostolicæ legatum, a sua sede exulare compulerit, non oportet præsentibus annotare: quoniam & vos præsentibus aspexistis, & id per totam fere occidentalem ecclesiam fama celebris divulgavit. Cum autem piæ memoriæ Theobaldus Cantuariensis archiepiscopus, prædecessor hujus archiepiscopi, Anglorum regi coronam imposuerit, ac per hoc Cantuariensis ecclesia quasi possessionem hujus dignitatis habuerit: vos nunc novi regis coronationi, archiepiscopo non præmonito, in ejus provincia ministerium præbere, litteris apostolicis id prohibentibus, præsumpistis: & qui relevare ejus exilium qualibuscumque solatiis debuistis, aggravastis potius causam ejus, & super dolorem vulnerum ejus, quod ærentes dicimus, addidistis. In quo facto, si contra personas vestras, non quantum culpa exigit, moveamur, pertransire tamen hoc sub silentio non debemus, ne forte, quod Dominus avertat, & nos & vos sententiæ Divinæ severitatis addicat, si ea quæ in ecclesiis omnium perperam acta sunt, neglexerimus vindicare. Noveritis itaque vos tandem ab episcopali officio commissa nobis a Deo autoritate suspensos: donec ad sedem apostolicam de tanto excessu satisfacturi accedatis: nisi præfato archiepiscopo ita satisfacere curaveritis, ut pœnam istam ipse judicet relaxandam.

D XXXVI. AD VVILIELMVM ARCHIEPISC.
Senonensem.

Purgat calumniam illam, qua dicebatur suo mandato Londoniensem episcopum absolutum esse.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri VVilielmo episcopo Senonensi, apostolica sedis legato, salutem & apostolicam benedictionem.

LITTERAS quas nobis super negotio venerabilis fratris nostri Cantuariensis archiepiscopi devotio tua transmisit, gratanter admisimus, & eas diligenter curavimus ac studiose audire. Verum quoniam Londoniensis episcopus ad nos nequaquam accessit, nihil de causa sua statuimus. Sed si ad nos venisset, nos jam dicto archiepiscopo, Cantuariensi videlicet, quantum salva conscientia nostra fieri posset, suam justitiam studeremus conservare. Qualiter autem in causa ista processimus, ei jam ex parte, nec non & carissimo in Christo filio nostro Ludovico illustri Francorum regi, sicut tibi viva voce injunximus, satis credimus innotuisse. Nos enim nihil inde post discessum tuum mutavimus, nec

nec in posterum duximus immutandum, licet præfatus Anglorum rex nos exinde per consules Lombardæ, qui una cum nuncio coram nobis præfentes erant, necnon & per nuncios carissimi in Christo filii nostri Manuelli illustris Constantinopolitani imperatoris, instantissime sollicitaret, ut ei tempus deberemus aliquantulum prolongare. Et quoniam ipsius archiepiscopi causam, nostram & ecclesiæ reputamus: fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus venerabiles fratres nostros Rotomagensis archiepiscopum & Nivernensem episcopum super diligentia ac festinanti executione præcepti nostri studiose commoneas, & viva voce vel litteris, si utrumque non poteris præsentem habere, instantius exhorteris. Quod si adhuc in negotio illo nullatenus processerit: tu ipsos ex parte nostra durius increpes, & gravius redarguere non omittas. Si autem eos in prælibati regis terram sententiam interdicti juxta præceptum nostrum proferre contigerit: tu eam per ejusdem regis terram, quam in tua provincia habere dignoscitur, omni excusatione & appellatione remota, fitam & inconcussam observes, & ab omnibus facias, quantum in te est, irrefragabiliter observari.

XXXVII. AD THOMAM ARCHIEPISC. Cantuariensem.

Alteram calumniam, qua dicebatur mandato pontificis filium regis ab Eboracensi archiepiscopo coronatum esse, diluit.

Alexander servus servorum Dei dilecto filio, &c.

VIRTUTIS & fidei constantiam & fortitudinis animum, quem pro libertate ecclesiæ tuæ conservanda induisse cognosceris, studiosius attendentes: tibi tamquam fratri carissimo, super his quæ ad conservationem & augmentum ecclesiæ tuæ spectare noscuntur, libenti animo concilium & auxilium impendimus: & contra eos, qui jura & dignitatem ejusdem ecclesiæ minuere vel perturbare nituntur, apostolicæ tuitionis præsidium diligentis studio volumus ministrare. Audivimus autem & certa relatione comperimus, quod Eboracensis archiepiscopus, contra prohibitionem & interdictum nostrum, Henrico filio illustris Anglorum regis in provincia tua coronam imposuit. Quia veto ex hoc juri & dignitati ecclesiæ tuæ immoderate asseris & enormiter derogatum: nos in hac parte tam tibi quam ecclesiæ providere volentes, autoritate apostolica statuimus, ut factum prædicti archiepiscopi vobis nulla ratione præjudicium possit in posterum generare, quo minus jus coronationis & investitionis regum Angliæ possessionaliter habeatis, sicut antecessores tui & eadem ecclesia a quadraginta annis retro habuisse noscuntur.

XXXVIII. AD ROGERVM EBORACENSEM archiepiscopum, et Hugonem Dunelmensem episcopum.

De prædicta coronatione.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Rogero Eboracensi archiepiscopo, & Hugoni Dunelmensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

LICET commendabiles & grati nobis in plurimis existatis, & sinceræ vos complectamur brachiis caritatis: propter hoc tamen non debemus

omittere, quin ea quæ perpetrata & incorrecta generant mortem, & requiramus in vobis, & zelo rectitudinis corrigamus: dicente Domino per prophetam: *Si loquente me ad impium, Morie morieris, non annuntiaveris ei, neque locutus fueris: ipse quidem in peccato suo morietur, sanguinem autem ejus de manu tua requiram.* Depressio siquidem Anglicanæ ecclesiæ, & diminutio libertatis illius, quæ per regem vestrum, sive proprio motu, sive potius aliis suggerentibus, facta dignoscitur, plurimum jampidem animum nostrum afflixit, & non modicum nobis sollicitudinis & doloris iniecit. Cum enim opportuerit eum de corrigendis his, quæ ab antecessoribus suis male commissa fuerant, cogitare: ipse potius prævaricationibus prævaricationes adiciens, tam iniqua constituta sub regis dignitatis obtentu & posuit & firmavit, sub quibus & libertas perit ecclesiæ, & apostolicorum virorum statuta, quantum in eo est, suo robore vacuantur. Nec creditur debere sufficere, si sub eo Divinæ leges in regno Angliæ silentium & vacationem susciperent, nisi peccatum transmitteret ad heredes, & longo tempore faceret suum regnum sine ephod & sine superhumerali sedere. Inde fuit quod illas iniquas usurpationes, absque ulla exceptione, vestro & aliorum fratrum & coepiscoporum vestrorum juramento fecerit firmare, & plectendum judicaverit ut hostem, quicumque vellet ab iniquis illis constitutionibus dissentire. Indicat hoc venerabilis frater nostri Thomæ Cantuariensis archiepiscopi exilium: demonstrat & hoc clericorum & consanguineorum ejus, illorum etiam, qui adhuc pendentes ab uberibus matris vagiebant in cunis, miseranda proscriptio. Et metus mortis incutitur, si ad hoc cuiusquam animus erigatur, ut contra statuta illa Divinis vel legibus obedire. Nos ipsi, quorum judicio prævaricationes illæ corrigende fuerant aut plectende, ad confirmationem illarum sibi occasione temporis impacati multa fuimus instantia provocati: & laboratum est exactione non modica, ut usurpationibus illis, cum nondum nobis expressæ fuissent, autoritatis conferremus apostolicæ confirmationem; & hoc quidem a principio.

Processu vero temporis, exulante pro debito pastoralis officii jam dicto archiepiscopo, & consuetum Romanæ ecclesiæ subsidium ab officio nostro sæpius requirente, misimus ad jam dictum regem de melioribus & majoribus fratribus nostris: misimus & alias ecclesiasticas personas, & putavimus quod dutitia ejus in nostra humilitate & mansuetudine frangeretur, & fieret quod Salomon dicit: *Patientia lenietur princeps, & lingua mollis frangit iram.* Ipse veto sufferentiam nostram multiplici legatorum arte deludens, usque adeo contra monita nostra videtur animum obdurasse, ut nec contra prænominatum archiepiscopum desisteret, nec de perveris statutis illis quidquam minui patiarer: immo & ipsam Cantuariensem ecclesiam plurimo detrimento possessionum suarum afficiat, & in ipso eam ecclesiastico ministerio antiqua spoliaret dignitate. Nuper enim, cum filium suum coronari voluerit, cõtempo eodem archiepiscopo, ad cuius hoc officium de antiquo jure dicitur pertinere: per manum tuam, frater archiepiscope, ei in aliena provincia diadema regni fecit imponi. In coronatione autem illius nulla ex more de conservanda ecclesiæ libertate cautio est præstita, vel, sicut ajunt, exacta: sed juramento potius asseritur confirmatum, ut regni consuetudines, quas avitas dicunt, sub quibus dignitas periclitatur ecclesiæ, illibatas debeat omni

H h h i j tempore

Ex. ch. 3.

Prov. 25.
16. 17.

tempore conservare. In quo etsi multum prænomi-
nati regis nos vehementia conturbat, amplius tamen
de vestra & aliorum coepiscoporum vestrorum
possimus infirmitate moveri: qui, quod dolentes
dicimus, facti sicut arietes non habentes cornua,
abiistis absque fortitudine ante faciem subse-
quentis. Etsi enim hoc tibi licere forte, frater archie-
piscopo, in propria provincia potuisset: quomodo
tamen hoc in provincia aliena, & illius præcipue
qui exulare pro iustitia & fere solus exire voluit,
& dare gloriam Deo, tibi licuit, nec de ratione
possemus, nec de sanctorum patrum constitutionibus
invenire.

Quod si ad excusationem tantæ prævaricationis
quisquam obiiciat, in aliis quoque regnis gravia
plurima & enormia perpetrati: in veritate possu-
mus respondere, quod nullum adhuc regnum in
tantum Divinæ legis contemptum invenimus cor-
ruisse, ut scriptis & juramentis episcoporum tam
manifestas enormitates fecerit communiti. Nisi
quisquam illud impudenter alleget, quod schisma-
tici postmodum a fidelium communionem præ-
cisi inaudita & damnabili superbia commiserunt.
Vnde quia juxta verbum prophetæ, *A vobis ju-*
dicium egressum est perversum: in vobis factum est
perversum. Quid ultra omnes alias provincias in
usurpationibus suis, & post tam iniquas consuetu-
dines juramento firmatas, non adiecistis resumere
scutum fidei, ut staretis pro domo Domini in die
prælii, sed prostravistis corpus vestrum in terram,
ut per vos fieret via transeuntium? Et ne, si diutius
tacuimus, una vobiscum in die iudicii damnationis
sententia involuamur: autovitate sacrosanctæ
Romanæ, cui, autore Domino, ministramus,
ecclesiæ, ab omni officio episcopalis vos suspendimus
dignitatis: sperantes quod sub disciplina saltem,
& paterno verbere constituti, redite tandem ad cor,
& de tuenda debeatis ecclesiæ libertate satagere.
Si vero nec sic zelum episcopalis officii resumpseritis,
nos adhuc, autore Domino, quod nobis imminet
faciemus. Vos videte, ne illud vobis dicatur,
quod cuidam dictum per prophetam dicitur: *Quia tu*
scientiam repulisti, repellam te, ne sacerdotio
fungaris mihi. Nos enim, quia locum illius tenere,
Deo, prout ipsi placuit, disponente, conspicimus,
qui a prædicatione verbi Dei nec verbis poterat
nec vinculis coerceri: non debemus sub ambigua
expectatione pacis creditam nobis Divini verbi
pecuniam in sudario reponere, & alligatam eam
tamdiu conservare, donec paulatim lucrandi hora
occurrat, & creditor veniens, de reddenda acerbe
nos conveniat ratione.

XXXIX. AD SENONENSEM & Rothomagensem archiepiscopos.

Vt efficiant sub pœna censurarum completi pacem
quam rex Angliæ verbis promissit.

*Alexander servus servorum Dei venerabilibus fratribus
Senonensibus & Rothomagensibus archiepiscopis,
salutem & apostolicam benedictionem.*

FRATERNITATI vestræ per apostolica scri-
pta præcipiendo mandamus, & in virtute obedientiæ
præcipimus, quatenus infra viginti dies post harum
susceptionem eundem regem ex parte nostra
diligenter conveniatis, commone propensius &
exhortati curetis, ut pacem, quam cum eodem
archiepiscopo verbo tenus fecit, exe-

cutione operis compleat. Nihil minus etiam ei-
dem suggestatis, ut postmodum ablata omnia resti-
tuat, damna data resarciat, pravas & execrabiles
consuetudines omnino præcidat. Si autem intra
triginta dies post communionem vestram, pacem
quam statuit, & promissit, consummare noluerit:
in tota terra ejus cismarina, omnia Divina, præter
baptismata parvulorum, & penitentias morientium,
remoto appellationis obstaculo, prohibeatis
officia celebrari: & sententiam ipsam usque ad
condignam satisfactionem faciatis inviolabiliter
observari. Quod si alter vestrum, aliqua necessitate
obstante, hujus rei executioni non potuerit in-
teresse, (quod tamen nollemus, nec expediret) al-
ter non minus id quod dictum est exequatur. Da-
tum Anagninæ septimo Idus Octobris.

XL. AD THOMAM CANTVARIENSEM archiepiscopum.

De censura ferenda, nisi rex plenam pacem
cum restitutione possessionum præstet.

*Alexander servus servorum Dei dilecto fratri Thomæ
Cantuariensi archiepiscopo, salutem & dilectionem
apostolicam.*

ANXIETATE cordis & amaritudine premi-
amur, cum angustias, onera, & gravamina, quæ
zelo justitiæ, & pro libertate ecclesiæ manutenenda,
æquo animo & invicta fortitudine tolerasti, ad memo-
riam nostram reducimus, & sedula meditatione
cogitamus. Verum tamen quod in te virtutis perfe-
ctionem adimpleres, non potuisti frangi in adver-
sis, nec a tuæ constantiæ proposito removeri: tuam
super hoc commendamus admittendam virtutem, &
tibi super tanta patientia in Domino congaude-
mus. Cæterum, quoniam dilectum in Christo fili-
um nostrum Henricum illustrem Anglorum regem
diutius in patientia & benignitate expectavi-
mus, & blandis & dulcibus verbis, interdum duris
& asperis, ut ad seipsum rediret, sæpe monuimus:
si pacem, quam tecum fecit, executione operis non
adimpleverit, & tibi ac tuis & ecclesiæ tuæ posses-
siones & honores ablatos non restituerit, tibi plenam
autoritatem concedimus in personis, & loca, quæ
ad tuam legationem pertinent, excepta persona
regis, uxoris quoque, & filiorum suorum, ecclesi-
asticam justitiam, secundum officii tui debitum,
nullius obstante appellationis obstaculo, exercen-
di; prudentia tamen & circumspectione adhibita,
quam modestia sacerdotalis requirit. Datum Signiæ
tertio Idus Octobris.

XLI. AD HENRICUM ANGLIÆ REGEM.

Ejusdem argumenti.

*Alexander episcopus servus servorum Dei dilecto filio
Henrico illustri Anglorum regi salutem & apostoli-
cam benedictionem.*

COGNITO ex litteris venerabilis fratris nostri
Thomæ Cantuariensis archiepiscopi, quod ei,
omni turbatione & rancore deposito, gratiam
& amorem tuum restitisses: tanto lætitiæ & gau-
dium concepimus, quanto id Deo gratiarum & magis
acceptum existere, & tibi amplius honorificum,
& tuæ consideramus fructuosum saluti. Tanta
enim eundem archiepiscopum religione, prudentia,
& honestate, & fidei virtute præeminet cognoscimus:
quod ipsum tibi & regno tuo fidelem &

habet. 1.

see 4.

& devotum existere, honori & incremento tuo pro viribus & posse animose intendere, & pro augmento gloriæ & exaltationis tuæ fideliter & solite vigilare, non dubitamus. Cæterum, quoniam non remittitur peccatum, nisi testuatur ablatum, & licet idem archiepiscopus pro patientia ac dilectione, quam erga te habet, hoc facere subiceat: nos tamen, qui salutem tuam summopere cupimus, id minime reticere debemus; nec tuam decet magnificentiam, quem Dominus ita magnum & potentem constituit, jura & bona Cantuariensis ecclesiæ retinere: regis serenitatis clementiam rogando monemus, & exhorramus attentius, quatenus exemplo Zachari, de quo legitur in evangelio: *Domine, ecce dimidium bonorum meorum do pauperibus; & si aliquem defraudavi, reddo quadruplum*: prædicto archiepiscopo, & ecclesiæ suæ ablata restituere, damna & detrimenta, quæ illis intulisti, in brevi studeas emendare, ut in eo quod deliquisti Deum sic possis placare, ut nos tibi tantam offensam digne indulgete possimus, & idem archiepiscopus ad obsequium & devotionem tuam, ad augmentum honoris tui, & heredum tuorum, debeat promptissimus inveniri. Volentibus autem inter te & ipsum pacem reformari, benigno favore acquiescas. Quos vero hujus dissensionis noveris hæcenus fuisse incentores, de cæteris non exaudias. Nihilominus & filium tuum super articulo juramenti, quod prætermisit, de servando jure & libertate Cantuariensis ecclesiæ, secundum quod reges & principes Angliæ fecisse noscuntur, eidem archiepiscopo & ecclesiæ suæ condigne satisfacere moneas, & horteris, & quod prætermisum est facias adimplere. Ordinationes quoque ecclesiasticas, & alia, quæ ad viros ecclesiasticos pertinent, prædicto archiepiscopo, & aliis viris ecclesiasticis, tam tu, quam filius tuus, libere & pacifice relinquantur: ut sic agendo hostiam laudis Domino digne immolare possis, & vobis regnum comparare æternum.

XLII. AD BITURICENSEM ARCHIEPISC. & Nivernensem episcopum.

Vt ipsi Londoniensem & Saresberiensem episcopos a Thoma excommunicatis absolvant.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Bituricensi archiepiscopo, & Nivernensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

FRATERNITATI vestræ non credimus esse inognitum, qualiter sanctæ recordationis Thomas, quondam Cantuariensis archiepiscopus, de mandato nostro in Londoniensem & Saresberiensem episcopum excommunicationis sententiam promulgavit: quam utique nos ratam habentes & firmam, eam autoritate apostolica curavimus confirmare. Quia vero prædicti episcopi senio & debilitate corporis confecti, & alter morbo laborans, ad præsentiam nostram venire non possunt: vobis, de quorum prudentia & honestate confidimus, abolutionem eorum, pro qua uucii Henrici regis Angliæ & eorundem episcoporum apud nos vehementius insisterunt, duximus committendam. Ideoque fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus infra mensem, postquam iidem nuncii ad propria redierint, de adventu legatorum nostrorum, quos ad partes illas pro co-

Concil. general. Tom. X.

agnoscenda atrocitate illius facinorosi & sceleris, quod perpetratum est, & reconciliatione regis, dispossimus transmittere, quod transalpinaverint vobis non innoverit: eos publice, recepto juramento secundum morem ecclesiæ, quod nostro debeant astare mandato, ab excommunicationis vinculo absolvatis, sententia suspensionis ob eam causam, qua fuerat ultimo in excommunicationem deducti, in suo robore permanente. Si autem vobis constiterit, quod Satesberienfis episcopus morbo laborans ad vos venire non possit, illuc in propria persona, quod nobis placeret, accedatis: aut si accedere non poteritis, personas idoneas, de quibus nos & vos confidete valeamus, transmittatis, quæ illum, recepto juramento publice in conspectu ecclesiæ, quod nostro debeat parere mandato, absolvant. Si autem huic rei, frater archiepiscopo, interesse non poteris: tu, frater episcopo, ipse cum Pontiniacensi abbate quæ dicta sunt diligentius cœquaris. Datæ Tusculani octavo Kalendas Maii.

XLIII. AD MONACHOS CANTVARIENSIS ECCLESIAE.

De canonizatione sancti Thomæ Cantuariensis.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectis filijs priori & monachis Cantuariensis ecclesiæ, salutem & apostolicam benedictionem.

GAUDENDUM est universitati fidelium de mirabilibus illius sancti & reverendi viri Thomæ archiepiscopi vestri. Sed vos exinde tanto ampliori gaudio & exultatione debetis repleti, quanto ipsius miracula oculata fide sæpius intuemini, & ejus sanctissimo corpore ecclesia vestra specialius meruit illustrati. Nos autem considerata gloria meritum ejus, quibus in vita sua magnanimitate claruit, & de miraculis ejus non solum communi & celebri fama, sed & dilectorum filiorum nostrorum Alberti, tituli sancti Laurentii in Lucina, & Theodini tituli sancti Vitalis, presbyterorum cardinalium, apostolicæ sedis legatorum, & aliarum plurimum personarum testimonio, certitudinem plenam habentes: præfatum archiepiscopum in capite jejunii, multitudine clericorum & laicorum præsentem, in ecclesia, deliberato cum fratribus nostris consilio, solemniter canonizavimus, eumque decrevimus sanctorum martyrum collegio annumerandum: vobis & universitati fidelium de Angliæ apostolica autoritate mandantes, ut natalem ejus diem, quo vitam suam gloriosa passione finivit, annis singulis cum debita veneratione celebretis. Quoniam igitur dignum est, & vobis plurimum expedit, ut sanctum corpus ejus cum ea, quæ decet, reverentia & honore condatur: discretioni vestræ apostolica autoritate mandamus, quatenus corpus ejus, devote & reverenter, facta solemnii processione, aliquo solemnii die, congregato clero & populo, in altari honorifice reconditis: aut ipsum in aliqua decenti capsula ponentes, prout convenit, eleveitis in altum: & patrocinium ejus pro salute fidelium & pace universalis ecclesiæ satagatis apud Dominum vestris piis orationibus impetrare. Valete. Datum Signiæ, quatto Idus Martii.

XLIV. AD OMNES FIDELES.

De canonizatione eiusdem.

REDOLET Anglia fragrantia & virtute signorum, quæ per merita illius sancti & venerandi viri Thomæ quondam Cantuariensis archiepiscopi omnipotens Deus operatur, & universa ubique lætatur fidelium Christiana religio: pro eo quod ille, qui est mirabilis & gloriosus in sanctis, sanctum suum post mortem clarificavit, cujus vita laudabilis, multa fulsit gloria meritum, & tandem martyrio consummata est certaminis gloriosi. Quamvis autem de sanctitate ipsius dubitare non possit, qui ejus & laudabilem conversationem attendit, & gloriosam considerat passionem: voluit tamen redemptor atque salvator noster, ejus sanctitatis insignia magnificis radiare miraculis: ut qui pro Christo insuperabilis virtutis constantia necessitates & pericula pertulit, sui laboris & certaminis in æterna beatitudine cognoscat ab omnibus percipisset triumphum. Nos vero auditis innumeris & magnis miraculis, quæ jugiter per sancti illius viti merita fieri universitas narrat fidelium, & saper his non sine magno gaudio per dilectos fratres nostros Albertum tituli sancti Laurentii in Lucina, & Theodinum tituli sancti Vitalis, presbyteros cardinales, atque apostolicæ sedis legatos, qui eadem miracula tanto perspicacius didicerunt, quanto amplius sunt loco vicini, præcipue certiores effecti, & plurium aliarum personarum testimonio fidem, sicut debuimus, adhibentes, prædictum archiepiscopum solemniter in ecclesia, magno ibidem clericorum & laicorum collegio præfente, in capite jejunii, deliberato fratrum nostrorum consilio canonizavimus, ipsumque decrevimus sanctorum catalogo adscribendum. Universitatem itaque vestram monemus, & auctoritate qua fungimur districte præcipimus, ut natalem prædicti gloriosi martyris diem passionis suæ solemniter annis singulis celebretis, & apud ipsum votivis orationibus satagatis veniam promereri: ut qui pro Christo in vita exilium, & in morte virtute constantiæ passionis martyrium pertulit, fidelium jugi supplicatione pulsatus, pro nobis apud Dominum intercedat. Datum Signiæ, quarto Idus Martii.

XLV. XLVI. & XLVII. AD PETRUM
Cassinatem, ad Cantuariensem, & ad
Eboracensem episcopos.

De rebus Venetiis gestis.

*Extant infra in actis concilii Venetici.*XLVIII. AD INDORVM REGEM, QVEM
vulgo Preto-Ioannem vocant.

Commendat illi Philippum fidei prædicatorem.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio illustri & magnifico Indorum regi, sacerdotum sanctissimo, salutem & apostolicam benedictionem.

APOSTOLICA sedes, cui licet immeriti præfideamus, omnium in Christo credentium caput est & magistra, Domino attestante, qui ait beato Petto, cui licet indigni successimus: *Tu es Petrus,*

*A & super hanc petram edificabo ecclesiam meam. Hanc siquidem petram Christus esse voluit in ecclesiæ fundamentum, quam præconat nullis ventorum turbinibus nullique tempestatibus quatendam. Et ideo non immerito beatus Petrus, super quem fundavit ecclesiam, ligandi atque solvendi specialiter & præcipue inter apostolos alios meruit accipere potestatem. Cui dictum est a Domino: *Tibi dabo claves regni celorum: & porta inferi non prævalent adversus eam. Et quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in calis; & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in calis.* Audiveramus utique jam pridem, referentibus multis, & in fama communi, quomodo cum sis Christianum nomen professus, piis velis operibus indefinenter intendere, & circa ea tuum animum geras quæ Deo grata sunt & accepta. Sed & dilectus filius magister Philippus medicus & familiaris noster, qui de intentione pia & proposito tuo cum magnis & honorabilibus viris regni tui se in partibus illis verbum habuisse proponit, sicut vir providus & discretus, circumspectus & prudens, constanter nobis & sollicitè retulit, se manifestius ab his audisse, quod tuæ voluntatis sit & propositi, eruditi catholica & apostolica disciplina: & ad hoc ferventer intendas, ut tu, & terra tuæ sublimitati commissa, nihil unquam videamini in fide vestra tenere, quod a doctrina sedis apostolicæ dissentiat modo quolibet vel discordet. Super quo sane tibi, sicut carissimo filio, plurimum congaudemus, & ei, a quo omne donum procedit, immensas gratiarum exolumus actiones: vota votis, & preces precibus adjunctes, ut qui dedit tibi nomen Christianitatis suscipere, menti tuæ per suam ineffabilem pietatem inspiraret, quod omnino velis sapere, quæ super omnibus articulis fidei tenere debet religio Christiana. Non enim vete potest de Christiana professione sperare salutem, qui eidem professioni verbo & opere non concordat: quia non sufficit cuilibet, nomine Christiano censerit, qui de se sentit aliud, quam catholica & apostolica habeat disciplina, juxta illud quod Dominus in evangelio dicit: *Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum celorum, sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in calis est.**

D Illud autem nihilo minus ad commendationem tuæ virtutis accedit: quod, sicut prudens magister Philippus se a tuis asserit audisse, ferventi desiderio cuperes in Urbe habere ecclesiam, & Hierosolymitanum altare aliquod, & apostolica plenius instrui disciplina: per quos postmodum tu & homines regni tui doctrinam ipsam reciperent & tenerent. Nos autem, qui licet insufficientibus meritis in beati Petri cathedra positi, juxta apostolum, sapientibus & ingratibus, divitibus & pauperibus, nos recognoscimus debitores, de salute tua & tuorum omnimodam sollicitudinem gerimus: & vos ab his articulis, in quibus erratis a Christiana & catholica fide, prompto animo, prout tenemur ex suscepti ministerio regiminis, volumus revocare. Cum ipse Dominus beato Petto, quem omnium apostolorum principem fecit, dixit: *Et tu aliquando conversus confirma fratres tuos.* Licet autem gravem videretur & laboriosum existere, ad præsentiam tuam, inter tot labores, & varia itineris & locorum discrimina, & inter longas & ignoras oras, quemlibet a nostro latere destinare: considerato tamen officii nostri debito, & tuo proposito & intentione pensata, præfatum Philippum medicum

& familiam nostrum, virum utique discretum, circumspēctum & providum, ad tuam magnitudinem mittimus: de Iesu Christi misericordia confidentes, quod si volueris in eo proposito & intentione persistere, quam te, inspirante Domino, intelligimus concepisse: de arriculis Christianæ fidei, in quibus tu & tui a nobis discordare videmini, in proximo per Dei misericordiam eruditus nihil proflus timere poteris, quod de errore tuam vel tuorum salutem præpediat, vel in vobis nomen Christianitatis offuscet.

Rogamus itaque excellentiam regiam, monemus & hortamur in Domino, quatenus eundem Philippum pro reverentia beati Petri & nostra, sicut virum honestum, discretum, & providum, & a nostro latere destinatum, debira benignitate recipias, & reverenter ac devote pertractes. Et si tuæ voluntatis est & propositi, sicut omnino decet esse, ut erudiaris apostolica disciplina super his quæ idem Philippus ex nostra tibi parte proponit: ipsum diligenter audias, & exaudias, & personas honestas, & litteras tuo sigillo sigillatas, quibus propositum & voluntatem tuam possumus plene cognoscere, ad nos cum ipso transmittas. Quia quanto sublimior & major habebis, & minus de divitiis & potentia tua videris inflatus: tanto libentius tam de concessione ecclesiæ in Vrbe, quam etiam de conferendis altaribus in ecclesia beati Petri & Pauli, & Ierosolymis in ecclesia sepulcri Domini, & in aliis quæ iuste quæ fieris, tuas curabimus petitiones admittere, & efficacius exaudire: utpote, qui desiderium tuum super hoc, quod multa commendatione dignum extirrit, modis omnibus, quibus secundum Deum possumus, volumus promovere, & tuam & tuorum animas desideramus domino lucrifacere. Data Venetiæ in Rivoalto, quinto Kalendas Octobris.

XLIX. AD HVGONEM.

De libro ad se misso gratias agit: eique conversionem imperatoris Constantinopolitani commendat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilecto filio magistro Hvgoni, salutem & apostolicam benedictionem.

COGNOSCENTES laborem plurimum, quem sustinuisti in componendo libro, quem nobis per dilectum filium nostrum magistrum Cacciare dum misisti: attendentes quoque fructum, quem exinde speramus ecclesiæ Dei proventurum: librum ipsum grata & læta manu recepimus, & devotæ sollicitudini & liberalitati tuæ uberrimas propter hoc gratiarum referimus actiones, desiderium, & voluntatem habentes, te, quem hætenus relatione nostrorum, qui a partibus Constantinopolis revertebantur, carum habebamus, de cætero ferventius diligendi, & multo cariorum habendi, & sincerius amplexandi. Rogamus autem prudentiam tuam, sollicitèque monemus, ut sicut pro Deo & pro devotione ecclesiæ præscriptum librum composuisti, ita quoque carissimum in Christo filium nostrum illustrem & gloriosum Constantinopolitanum imperatorem ad devotionem & reverentiam sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ exhibendam, & ad unitatem ipsius diligentius provoces, monitis & exhortatione inducas, ut, sicut esse debet, unum fiat ovile, & pascor unus. Data Troiæ, Idibus Novembris.

L. AD OMNES EPISCOPOS.

Eos ad concilium generale Lateranense convocat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, &c.

QUONIAM in agro Domini, &c. *Extat infra in concilio Lateranensi generali, anno MCLXXIX.*

LI. AD VVILLELMVM ARCHIEPISC. Senonensem.

Contra Petrum Lombardum, dicentem Christum, ut est homo, non esse aliquid.

CVM in nostra olim esses præsentia, &c. *Extat infra in actis concilii Lateranensis generalis, anno MCLXXIX.*

LII. AD PHILIPPVM COLONIENSEM archiepiscopum.

Coloniensis ecclesiæ jura ac privilegia confirmantur.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Philippo, Coloniensi archiepiscopo, eiusque successoribus canonice substituendis, in perpetuam memoriam.

ET SI teneamur omnibus fratribus & coepiscopis nostris ex administratione suscepti regimini apostolicum patrocinium exhibere: his tamen specialiter adesse compellimur, qui sicut dignitate, ita præminent & virtute: cum nostræ sollicitudinis debeat & circumspēctionis existere, ut universos juxta qualitates personarum & merita respicere videamur. Eapropter, venerabilis in Christo frater archiepiscope, prudentiam & devotionem tuam diligentius attendentes, & ruis petitionibus nostrum facile præbentes assensum, Coloniensem ecclesiam, cui Deo autore præesse dignosceris, sub beati Petri & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti privilegio communimus: statuentes, ut quascumque possessiones, quæcumque bona, eadem ecclesia impræsentiarum iuste & canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis iustis modis, præstante domino poterit adipisci, firma tibi ruisque successoribus & illibata permaneant. Præterea tua, frater archiepiscope, prudentia & devotione pensata, confirmamus tibi ea, quæ in privilegiis patrum & prædecessorum nostrorum habentur: videlicet crucem & pallium, suo tempore suoque loco ferendum. Insigne quoque festivi equi, quod a quibusdam vulgo naccum vocatur. Concedimus etiam, & apostolica autoritate statuimus, ut majus altare ecclesiæ tuæ uni & vero Deo, in memoriam beatæ Mariæ virginis, & alterum in memoriam beati Petri apostolorum principis dedicatum, reverenter ministrando procurent septem canonici cardinales presbyteri, induti dalmaticis & mitris ornati: quibus etiam, cum totidem diaconibus & subdiaconibus, ad hoc ministerium prudenter electis, ut tantum sandalibus, indulgemus, sicut a patribus & prædecessoribus nostris id prædictæ ecclesiæ concessum est per authentica privilegia, & hætenus observatum. Insuper etiam autoritatem & honorem,

rem, quem ecclesia tua hæcenus habuisse dignoscitur, apostolici favoris patrocinio confirmamus: videlicet ut, si quando synodus infra tuam diocesim a Romano pontifice, aut a legato ab ejus latere destinato, fuerit congregata, priorem locum post ipsum Coloniensis archiepiscopus in synodo teneat, & in proferenda sacrorum canonum autoritate prior existat: ita tamen, ut, sicut est prior in hac probabili dignitate, ita etiam prior polleat honestate vitæ, & gratia meritorum: & cujus annuntiaverit verba, imitetur exempla. Consecrationem quoque regum infra limites tuæ diocesis fiendam, præsentis scripti autoritate censemus: & ut electio archiepiscopi secundum statuta canonum a filiis præscriptæ ecclesiæ celebretur, per hujus scripti paginam duximus statuendum. Ad hæc monasteria, ecclesias Coloniæ positas, & omnia sacra loca, infra & circa urbem Coloniæ, ad jurisdictionem Coloniensis ecclesiæ pertinentia: moneta prædictæ civitatis, telonium, forum, & omne jus civile, sub potestate tua & successorum tuorum: abbatias per diversa loca, villas, vicus, & castella, cum omnibus eorum pertinentiis, servis videlicet, ancillis, terris cultis & incultis, aquis, pratis, campis, silvis, forestis: nec non etiam comitia in VVestphalia, quæ vulgariter Gograrhophe dicuntur, & alocia, Dulberg, Hachen, Matcian, VVassenberg, sicut hæc omnia rationabiliter possides, tibi tuique successoribus autoritate apostolica confirmamus. Illud quoque statutum est tibi subiectus, ita etiam tu sub nullo primatè debeas esse: salva tamen nobis in te, sicut in cæteris archiepiscopis, subiectione, quæ apostolicæ autoritati debetur. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat præfatam ecclesiam temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, nec ablatas retinere, minuere, aut aliquibus vexationibus fatigare: sed omnia integra conserventur eorum, pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura: salva in omnibus apostolicæ sedis autoritate. Si qua igitur ecclesiastica sæcularisve persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit: secundo tertiove commonita, nisi satisfactione congrua id emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se Divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo corpore ac sanguine Dei ac domini redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine Divinæ ultionis subiaceat. Cunctis autem eidem ecclesiæ justa servantibus sit pax domini nostri Iesu Christi: quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum iudicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Locus sigilli.

Ego Ioannes presbyter cardin. sanctorum Ioannis & Pauli tituli Pammachii.

Ego Boso presbyter cardinalis sanctæ Pudentiæ tituli pastoris.

Ego Petrus presbyter cardinalis tituli sanctæ Susannæ.

Ego Alexander catholice ecclesiæ episcopus.

Ego Hubaldus Ostiensis episcopus.

Ego Hyacinthus diaconus cardinalis sanctæ Mariæ in Cosmedin.

Ego Atidio diaconus cardinalis sancti Theodori.

A Ego Cynthius diaconus cardinalis sancti Hadriani.

Ego Hugo diaconus cardinalis sancti Angeli.

Datum Laterani per manum Alberti, sanctæ Romanæ ecclesiæ presbyteri cardinalis & cancellarii, decimo tertio Kalendas Iulii, Indictione undecima, Incarnationis Dominiæ anno millesimo centesimo septuagesimo nono, pontificatus vero domini Alexandri papæ III. anno decimo nono.

LIII. AD CLERICOS ALEXANDRIÆ ECCLESIAE.

De novo episcopo ipsis concessio vel aliunde translato.

B Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectis clericis Alexandrinæ ecclesiæ, salutem & apostolicam benedictionem.

D E novitate & necessitate processit, quod præsentente nuncio Mediolanensis ecclesiæ, nulla præcedente electione, autoritate nostra vobis & ecclesiæ vestræ electum providimus. Et ideo, ne possit ex hoc vobis vel successoribus vestris præiudicium fieri, autoritate vobis apostolica duximus providendum. Eapropter, dilecti in Domino filii, præsentis scripto statuumus, ut ex hoc vobis non præiudicetur in posterum, quo minus, obeunte electo qui nunc est, & suorum quolibet successorum, vos & successores vestri de episcopis vestris electionem liberam habeatis, sicut canonici ecclesiarum cathedralium, quæ Mediolanensi ecclesiæ subiacent, habere noscuntur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ constitutionis infringere, vel ei aliquatenus contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius, se noverit incursum. Datum Anagninæ, 11. Kalendas Februarii.

Ego Otto notarius sacri palatii authenticum huius instrumenti vidi, & ut in illo reperi, ita in hoc scripti, nihil addens, aut minuens, præter punctum, litteram, & syllabam, &c.

Ego Petrus, qui dicitur Petrus, notarius sacri palatii authenticum instrumenti vidi, & legi, & subscripsi, &c.

LIV. AD EOSDEM.

Ejusdem argumenti.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis O. electo, & canonicis Alexandrinæ ecclesiæ, salutem & apostolicam benedictionem.

C ONGRUVAM officii nostri actionem exequens, cum ea quæ ad ornatum & decorem domus Domini laudabili providentia statuuntur, per nos incrementum accipiunt, & apostolicæ tuitionis præsidio in suæ firmitatis robore convalescunt. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris iustis postulationibus benignius annuentes, canonicam, quam ibi, electe, in ecclesia sancti Petri de assensu cleri & populi statuisti, protectionis nostræ munimine roboratis: & electionem, quam de personis idoneis ad dignitates ecclesiæ tenendas fecisti, dilectis filiis nostris magistro Hugoni præposituram, magistro Cataldo archipresbyteratum, magistro P. cantor.

P. cantotiam, provida deliberatione concedentes, A ratam habemus. Etiam singulis prædictas dignitates auctoritate apostolica confirmamus. Præterea ecclesias usibus vestris, filii canonici, deputatas, scilicet sanctæ Mariæ de Gamundio, sancti Dalmaritii de Maringo, sancti Michaelis de Soleris, sancti Stephani de Bergolio, sanctæ Trinitatis de VVila, sancti Andree de Roverto, & sancti Augustini de Foro, vobis nihilominus duximus præsentibus litteris confirmandas: statuentes, ut nulli omnino homini liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus, se noverit incursum. Datum Tusculani decimo quinto Kalendas Augusti.

Ego Otto notarius sacri palatii authenticum hujus bullæ domini Alexandri papæ bullatum vidi, & legi, & sicut in illo reperi, ita in hoc scripti, nihil addens, vel minuens, aut mutans, præter punctum, litteram, & syllabam.

Ego Vermus notarius sacri palatii authenticum hujus bullæ vidi, & legi, & subscripsi, &c.

LV. AD EPISCOPOS SCOTIÆ.

Confirmat sententiam legati apostolici, qua ille Joannem legitime electum confirmavit, & Hugonem a rege in episcopatum sancti Andree intrusum deposuit.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus, universis episcopis, & dilectis filiis, abbatibus, & aliis ecclesiarum pralatis, per Scotiam constitutis, priori, canonicis, clero & populo sancti Andree, salutem & apostolicam benedictionem.

COMPERTO nobis, quod jam pridem venerabilis frater noster Joannes, nunc episcopus sancti Andree, canonicè fuisse electus, & post electionem suam Hugo, appellatione interposita, in ecclesia illa per potentiam laicalem intrusus, consecrari ausu temerario præsumpsisset: electionem ipsius apostolica auctoritate cassantes, dilectum filium nostrum Alexium subdiaconum nostrum, sedis apostolicæ legatum, de electione præfati Joannis cogniturum, ad partes vestras direximus. Qui cum mature satis, sicut per multorum testimonia nobis innotuit, & canonicè processisset, electionem ipsius canonicam comperiens, post multiplices iudicias, in quibus regis magnitudini detulit, auctoritate apostolica confirmavit: præcipiens omnibus, qui ad ecclesiam sancti Andree pertinerent, ex parte nostra, ut ipsi Joanni sicut electo obedientiam & reverentiam exhiberent. Unde, cum nullus propter metum regium in manifesto obediret: idem legatus non regnum, sicut de jure poterat, sed episcopatum, interdicto E subjecit.

Cum igitur tam ecclesiastici quam sæculares principes a carissimo in Christo filio nostro VVilhelmo illustri Scotorum rege districtius adjurati fuissent de recto consilio dando, firmiter promittente ipso rege quod eorum consilio stare: responderunt omnes tanquam unus, ut præfati Joannis consecrationem, coram legato nostro & quantum episcopis, quinto ægotante, sed scripto consentiente, celebratam, ulterius non turbaret, sed permitteret eum in pace in sua sede consecrari. Inde Concil. general. Tom. X.

est, quod universitati vestræ per apostolica scripta mandamus, atque sub officii & beneficii pœna precipimus, quatenus spiritum fortitudinis induentes, ipsum episcopum, infra octo dies post harum susceptionem litterarum, honorifice, appellatione postposita, ad sedem suam reducat, & pro servanda ecclesiastica justitia prædenter & viriliter laboretis, & ad placandum motum regium adhibeatis operam diligentem: atque præfato episcopo omnem exhibeatis reverentiam, & honorem, quem ipsius prædecessoribus impendistis. Quod si ex aliud voluerit, aut etiam consilio pravorum inclinatus fuerit, Deo & sanctæ Rom. ecclesie magis oportet obedire quam hominibus. Alioquin sententiam, quam venerabilis frater noster Hugo Dunelmensis episcopus in contumaces & rebelles tulit, nos auctore Deo ratam habebimus, & præcipimus firmiter observari.

LVI. AD EPISCOPOS SCOTIÆ.

Hugonis in episcopatum sancti Andree intrusi excommunicationem confirmat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus & dilectis filiis, ecclesiarum pralatis per Scotiam constitutis, salutem & apostolicam benedictionem.

RELATVM est nobis, quod cum Hugo, qui ecclesiam sancti Andree de Scotia invaserat, capellam episcopalem, baculum & anulum, & cætera, quæ irrationabiliter asportaverat, illicite detineret: cum frequentius admonitum, respicere contemnerent, dilectus filius noster Alexius subdiaconus noster, apostolicæ sedis legatus, coram vobis, & clero multo, & populo, nisi infra quindecim dies ablata vel asportata redderet, vel congrue satisfaceret, vinculo excommunicationis, apostolica auctoritate fretus, astrinxit. Ipse tamen in arrogantia malo perdurans, in nullo præfati legati monitis acquievit. Nos itaque sententiam de auctoritate nostra prolata, ratam habentes, universitati vestræ per apostolica scripta mandamus atque precipimus, quatenus præfatum Hugonem, Dei gratia fecti, & omni timore postposito, publice, nullius appellatione obstanti, vinculo denuncietis excommunicationis astrictum, & sicut excommunicatum attentius evitetis: donec quæ de prædictis rebus abstulit, vel a stimulatione, fratri nostro Joanni episcopo sancti Andree, & ecclesie suæ restituat, & de aliis quæ destruxit satisfactionem exhibeat congruentem.

LVII. AD VVILHELMVM REGEM SCOTIÆ.

Mandat ei ut Joannem legitime electum & confirmatum sancti Andree episcopum, patiatu suo officio quiete fungi, alioquin regnum interdicto, regem excommunicatione plectendum.

Alexander episcopus servus servorum Dei, VVilhelmo illustri Scotorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

PRO pace tua & libertate sollicitè nos meminimus laborasse, sperantes quod ex hoc in devotione sedis apostolicæ melius firmaretis, & cresceres, & libentius servares ecclesiasticam libertatem.

Cæterum attendentes circa factum venerabilis fratris nostri Ioannis episcopi sancti Andree de Scoria, quod nolueris usque modo inclinari: contrarium spei, quam de fervore devotionis regie habebamus, cogimur æstimare. Volentes tamen experiri adhuc si patientia nostra ad pœnitentiam regium motum adducat, magnitudinem tuam per apostolica scripta monemus attentius, & mandamus, quatenus memorato episcopo, infra viginti dies post harum susceptionem litterarum, pacem & securitatem largiaris: ita quod non oporteat cum de indignatione regia dubitare. Alioquin noveris, nos venerabili fratri nostro Rogero Eboracensi archiepiscopo apostolicæ sedis legato in Scotia mandasse, ut regnum tuum, nullius appellatione obstante, subijciat interdicto, excommunicationis sententiam in personam tuam, si desistere nolueris, prolaturus. Pro certo quoque tenes, quod si in tua duxeris violentia perdurandum, sicut laboravimus ut regnum tuum libertatem haberet, sic dabimus studium ut in pristinam subjectionem revertatur.

LVIII. AD CASIMIRVM DVCEM
POLONIÆ.

Nonnullas constitutiones circa bona ecclesiæ editas confirmat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilecto filio nobili viro Casimiro duci Polonia, salutem & apostolicam benedictionem.

Ex parte tuæ magnitudinis relatum est nobis, quod de consilio archiepiscopi, & episcoporum Poloniae, & principum terræ, quædam abusiones, & solitas injurias, ab ecclesiis & personis ecclesiasticis amputasti: constituens ne bona decedentium episcoporum amplius confiscarentur. Constitutum est etiam, ut si quispiam in res defuncti episcopi manus conjecerit, vinculo anathematis tenetur. Nec præsumat ullus raptorum defuncto episcopo succedere, donec absolutionis beneficium assequatur, ablatis restituitis, vel ablatorum congrua æstimatione præmissa. Consuetudinem autem, quæ a principibus terræ servabatur, videlicet, ut quocumque pergerent pompaticè, invadentes horrea pauperum evacuarent, & si inter absentes aliquid negotioli quandoque contingeret, impii satellites discurrerent, raptos quoscumque caballos vel encervarent in cursu, vel omnino destruerent, de ecclesiasticorum & secularium virorum consilio emendasti. Vnde quoniam constitutionem tuam iustam pariter & honestam autoritate nostra postulas confirmari: nos iustis postulacionibus annuentes, constitutionem præscriptam, sicut in scripto authentico super hoc factò habetur, autoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti patrocinio communimus, sub interminatione anathematis prohibentes, ne quis eam violare aliqua ratione præsumat. Nulli ergo omnino homini liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum, se noverit incursum. Datum Trisulani, v. Kalendas Aprilis.

LIX. AD OMNES PRINCIPES.

Hortatur eos ad subsidium terræ sanctæ.

Alexander episcopus servorum Dei, dilectis filiis nobilibus viris ducibus & principibus, comitibus, baronibus, & universis Dei fidelibus, ad quos littere istæ pervenerint, salutem & apostolicam benedictionem.

Cor nostrum & omnium fratrum nostrorum sinistramores, qui de Hierosolymitanis partibus ad nos communi transcurrenti relatione pervenerunt, nimio dolore conturbant: cum vix unquam aliquis, qui Christiano nomine censeatur, sine lacrymis & suspiriis audire valeat, quæ de statu illius terræ miserabili recitantur. Est siquidem infidelium, quod dolentes dicimus, incurfione contrita, & usque adeo sortium virorum potentia, & proborum virorum consilio viduata: quod nisi a Christianis regibus & principibus orbis celetem & potentem succursum habuerit, desolationem ejus, quod absit, in ignominiam Dei, & in contemptum fidei Christianæ de proximo formidamus. Non est enim rex, qui terram illam regere possit, cum ille, videlicet Balduinus, qui regni gubernacula possidet, ita sit gravior, sicut nosse vos credimus, iusto Dei iudicio flagellatus: ut vix ad tolerandos sufficiat continuos sui corporis cruciatus. Quam gravem siquidem iacturam, & quam miserabilem casum in personis & rebus, illa terra, pro qua patres genitores nostri sanguinem proprium effuderunt, in conflictu quem olim cum gentibus habuit, peccatis exigentibus sit perpessa, nec nos sine multa cordis commotione recolimus, nec aliqui zelantes legem Domini possunt tantam stragem fidelium patienti animo tolerare: præsertim cum illa gens pessima paganorum ex incommodis & periculis, quæ genti Christianorum intulerunt, tantam audaciam sumpsisse dicantur, ut se jactent impudenter, terram illam, quod avertat Dominus, in vasuros.

Moveat itaque vos zelus Domini, nec religio Christiana super tanta, quæ illi terræ imminet, contritione dormitet: sed universa loca illa, quæ salvator & redemptor noster corporali præsentia dedicavit, viriliter ruceamini: & contemnite gentes quæ abjiciunt Dominum, & Christianum nomen de terris abolere nituntur. Non est utique Christianus, qui præscriptæ terræ calamitatibus non movetur, nec accingitur ad ipsam ab infidelium incurfibus defendendam, quam occupare laborant, & suis, quod absit, spurcitius profanare. Hi autem, qui ex vobis fortes sunt, & bellis exercendis idonei, non minus scuto fidei, & lorica justitiæ, quam materialibus armis induti, tam pium, quam necessarium opus, ac laborem hujus peregrinationis assument, & loca illa, in quibus redemptor humani generis pro nobis nasci voluit, & mortem subiit temporalem, potenti virtute defendant, ne temporibus nostris sustineat in illis partibus Christianitatis detrimentum. Cum enim Christus pro salute nostra opprobria multa, & demum crucis patibulum sustinuerit, ut nos offerret Deo, mortificatos quidem carne, "justificatos autem spiritu" expeclit admodum saluti fidelium, ut pro ipso corpora nostra periculis & laboribus exponamus, ne precium sanguinis, quem pro nobis effudit, videamur oblitivi. Animadvertitur igitur, dilecti

dilecti in Christo filii, & videte quam profusum, & quam merore dignum existeret Christianis, si adversus habitatores terræ illius inimici crucis Christi denuo prævalerent: sicut eos prævalituros non modicum formidamus, nisi de diversis partibus Christianorum auxilium habitatoribus ipsis cum festinatione succurrat.

Ne igitur Christianitas gentilitati succumbat, totis nisibus prævidere: quia melius est supervenire malo ante tempus occurrere, quam remedium post causam quærere vulneratam. Illis autem, qui pro Christo hujus viæ laborem assumpserint, illam indulgentiam peccatorum, quam patres & prædecessores nostri Urbanus & Eugenius Romani pontifices statuerunt, apostolica auctoritate concedimus, & confirmamus. Vxores quoque, & filios eorum, & bona, & possessiones suas, sub beati Petri & nostra, nec non & archiepiscoporum, & episcoporum, & aliorum prælatorum ecclesiæ, decernimus protectione manere: prohibentes ardentius, ne adversus eos de his, quæ pacifice possident, aliqua post susceptam crucem quaestio moveatur, donec redeant, vel de ipsorum obitu certissime cognoscatur. Liceat autem eis terras, seu possessiones alias, postquam propinqui, aut etiam domini sui, (ad quorum scudum pertinent) pecuniam ipsis mutuare aut noluerint, aut non potuerint, ecclesiis, vel ecclesiasticis viris, aut aliis fidelibus libere, & sine ulla reclamacione, pro expensis hujus itineris titulo pignoris obligare. Præterea, quicumque de viris bellicosus, & ad illius terræ defensionem idoneis, illa sancta loca fervore devotionis adierint, & ibi duobus annis contra Saracenos pro Christiani nominis defensione pugnaverint: de Iesu Christo pietate, & de beatorum Petri & Pauli apostolorum auctoritate confisi, eis omnium suorum, de quibus corde contrito & humiliato confessiorem susceperint, absolutionem facimus delictorum: nisi forte aliena bona rapuerint, vel usuras extorserint, aut commiserint furta, quæ omnia debent in integrum emendari. Si vero non est in facultatibus delinquentium unde valeant emendari, nihilo minus consequentur veniam, prout diximus, de commissis. Hi autem, qui illic per annum, sicut diximus, moram habuerint, de medietate sibi injunctæ pœnitentiæ indulgentiam & remissionem suorum obtineant peccatorum. Omnibus autem sepulcrum Domini pro instanti necessitate visitare volentibus, sive in itinere moriantur, sive ad istum locum perveniant, laborem itineris ad pœnitentiã, & obedientiam, & remissionem omnium peccatorum injungimus, ut de vitæ præsentis ergastulo ad illam beatitudinem, Domino largiente, perveniant, quam nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quam repromisit Dominus diligentibus se. Datum Tusculani decimo septimo Kalendas Februarii.

LX. AD OMNES PRÆLATOS.

Idem argumenti.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus, archiepiscopis & episcopis, & dilectis filiis abbatibus, & aliis ecclesiarum prælati, ad quos littera ista pervenerint, salutem & apostolicam benedictionem.

CUM Orientalis terra per impressiones infidelium & incurfus sortium virorum potentia sit
Council. general. Tom. X.

A & probro virorum consilio destituta, multo timore percutitur: & ad implorandam subventionem fidelium dilectos filios nostros, milites Templi, latores præsentium, viros utique religiosos, & Deum timentes, archiepiscopi, episcopi, & alii principes terræ ad partes vestras mittere decreverunt. Nos autem quos illius terræ calamitas gravi dolore conturbat, exemplo patrum & prædecessorum nostrorum de ipsius conservatione solliciti, Christianos reges, & principes orbis ad defensionem locorum illorum, in quibus steterunt pedes Domini, salubribus monitis exhortamur: & sicut patres & prædecessores nostri Urbanus & Eugenius pontifices Romani statuerunt, ita & nos remissionem & indulgentiam peccatorum staruimus universis, qui pro Christo laborem Hierosolymitanum assumpserint, & contra Saracenos fidei curaverint devotione certare. Monemus itaque universitatem vestram attentius, & mandamus, quatenus fratres, qui ad hoc missi sunt, benigno recipiatis affectu, & per eos Orientalis terræ statum & necessitate comperta, principes, comites, & alios fideles Christi parochianos vestros, crebris & sollicitis exhortationibus laboreis inducere, ut terram illam, pro cuius liberatione patres & genitores eorum sanguinem proprium effuderunt, adeant festinanter, & contra inimicos crucis Christi potentia & virtute decertent. Litteras autem, quas propter hoc generaliter mittimus, universis faciatis ecclesiis publice legi, & exponatis earum tenorem, & remissionem peccatorum, quam facimus illis qui tam pium & necessarium opus assumpserint, nunciatis: & ita omnes ad exequendum quod suggerimus moneatis, quod per sollicitudinem & exhortationem vestram terra illa festinanter fidelium sentiat auxilium & juvamen; & vos propter hoc ab omnipotenti Deo mercedem possitis consequi sempiternam. Datum Tusculani, decimo sexto Ianuarii.

LXI. AD RICHARDVM CANTVARIENSEM archiepiscopum, & ad suffraganeos ejus.

De pace inter se & Fridericum imperatorem inita.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Richardo Cantuariensi archiepiscopo & suffraganeis ejus, & dilectis filiis abbatibus specialiter ad Romanam ecclesiam pertinentibus in archiepiscopatu Cantuariensi constitutis, salutem & apostolicam benedictionem.

IMMENSAS laudes & gratias agimus omnipotenti Deo, qui licet navem Petri diu permisisset procellosa maris tempestate quassari, nunc tandem imperavit ventis & mari, & facta est tranquillitas magna: ira ut pacatis maris saevientis fluctibus, prædicta navis ad portum quietis reducta sit & salutis. Sane carissimus in Christo filius noster Fridericus illustris Romanorum imperator, proximo præterito die, Dominica ante festum beati Iacobi, cum principibus ecclesiasticis & secularibus Teutonici regni, cum multa devotione venit Venetiam ad præsentiam nostram: & ibi coram innumera multitudine virorum ac mulierum altis vocibus resonantium laudes Altissimo, nobis sicut summo pontifici omnem reverentiam & honorem exhibuit, & in festo beati Iacobi nobis ad preces ejus
Ilii ij beati

beati Marci ecclesiam aduentibus pro celebrandis A
Missarum solemnibus, obviam venit: & finita Missa,
quam a nobis licet indignis reverenter audivit, no-
bis omnem honorem exhibuit, quem prædecessores
ejus nostris confueverunt antecessoribus exhibere.
In Kalendis vero instantis mensis Augusti præfatus
imperator ubi erat numerosa hominum multitudo,
in anima sua jurare fecit: & principes sui, quos
præsentibus habebat, tam ecclesiastici quam
seculares, præstito juramento firmaverunt, quod
pacem ecclesiæ perpetuo, & pacem carissimam in
Christo filii nostri V. Villelmi illustris Siciliae regis
usque ad quindecim annos, & treugam Longobar-
dorum a prædictis Kalendis Augusti usque ad sex
annos, sicut pax & treuga ipsa disposita est, & tra-
ctata, & in scriptis redacta, illæsam debeat & illi-
batam fervare. Sicut autem idem imperator nos in
catholicum papam & spiritualem patrem recepit,
ita eum in catholicum imperatorem, & uxorem
ejus in catholicam imperatricem, & filium ipso-
rum in catholicum regem recepimus. Agite itaque
gratias creatori nostro, qui sponsam suam sacro-
sanctam ecclesiam sua miseratione respexit, & ei
post multas persecutiones, quibus graviter pressa
est & attrita, per suam gratiam plenam pacem red-
didit & quietem. Data Venetiæ in Rivoalto, octa-
vo Idus Augusti.

LXII. AD ROGERVM EBORACENSEM
archiepiscopum, & Hugonem Dunelmensem
episcopum.

Ejusdem argumenti.

*Alexander servus servorum Dei, venerabilibus fra-
tribus Rogero Eboracensi archiepiscopo, apostolica
sedis legato, & Hugoni Dunelmensi episcopo,
salutem & apostolicam benedictionem.*

EXIGUNT gratissimæ devotionis obsequia, quæ
nobis & ecclesiæ tam devote quam laudabiliter
exhibuisse noscimini, ut felices successus ecclesiæ
vobis, sicut specialibus & devotis ecclesiæ filii spi-
ritualibus, describamus: cum dignum sit, & conveni-
ens, & honestum, ut quosita habuimus in nostra
devotione firmos & stabiles, de prosperitate nostra
& ipsius ecclesiæ reddamus hilares & gaudentes.
Agite itaque una nobiscum gratias omnipotentis
Deo, qui habitat in altissimis, & humilia respicit
de supernis, de cujus munere venit, ut sponsa sua
sacro sancta ecclesia diu & graviter procellosis flu-
ctibus & validissima tempestate quassata, nunc ran-
dem portum salutis attigerit, & pacatis sævientibus
procellis, debita & desiderata tranquillitate læteretur.
Sane duodecimo Kalendas instantis mensis Augu-
sti, de mandato carissimam in Christo filii nostri
Friederici illustris Romanorum imperatoris, filius mar-
chionis Alberti vir nobilis magnus & potens, &
camerarius ipsius imperatoris, præsentibus princi-
pibus ecclesiasticis & etiam secularibus Teutonici
regni, publice in anima ejus in præsentia nostra coram
innumerosa hominum multitudine præstite-
runt, tactis sacrosanctis euangelis, juramentum:
quod postquam idem imperator veniret Venetias,
omni quæstione & contradictione sopita, pacem
ecclesiæ, sicut per fratres nostros & principes suos
disposita est & tractata, & pacem carissimam in
Christo filii nostri V. Villelmi illustris Siciliae regis, usque
ad quindecim annos, & treugam Longobardorum
usque ad sex annos, in anima sua, & etiam a prin-

cipibus suis faceret, sicut in scripto pacis & treugæ
contineretur, juramento firmari. Et principes Teu-
tonici regni, scilicet venerabiles fratres nostri, Mag-
deburgensis, Colonienfis, & Christianus dictus
Moguntinus, archiepiscopi, & quidam alii in ani-
ma sua pro se jurare fecerunt. Nono vero Kalendas
Augusti præfatus imperator, sicut tractatum fuerat
& dispositum, venit ad ecclesiam beati Nicolai, quæ
per unum miliare distat a Venetiis: & ibi tam ipse
quam archiepiscopi, episcopi, & alii principes Teu-
tonici regni, abrenunciantes schismatici, per fra-
tres nostros episcopos & cardinales de mandato nostro,
præsentibus quibusdam aliis, absolutionis bene-
ficio meruerunt. Deinde venerunt Venetias,
& ibi ante ecclesiam beati Marci prædictus imperator,
innumera multitudine virorum & mulierum
præsentem, alta voce reddente gratias & laudes Altis-
simo, nobis sicut summo pontifici obedientiam
& reverentiam humiliter & reverenter exhibuit: &
recepto a nobis pacis osculo nos devote dextravit,
& cum reverentia, qua deuit, & devotione usque
ad altate in ecclesiam introduxit. Sequentem vero die
in festo beati Iacobi, ab eodem imperatore rogati, ad
prædictam ecclesiam sancti Marci solemniter celebra-
turi Missarum accessimus: & nobis illuc venientibus
præfatus imperator extra ecclesiam obviam
venit, & dextro latere nostro devote suscepto, nos
in ecclesiam introduxit. Et, peractis Missarum so-
lemnibus nos usque ad ipsius ecclesiæ portam dex-
travit, & cum ascenderemus palestridum nostrum
ibi paratum, stapham tenuit, & omnem honorem
& reverentiam nobis exhibuit, quam prædecessores
ejus nostris confueverunt antecessoribus exhibere.
Erit itaque sollicitudinis vestræ, nobis & ec-
clesiæ in prosperis successibus congaudere, & effe-
ctum pacis alius devotis ecclesiæ filiis aperire: ut hi,
quos zelus domus Domini tangit, de pacis munere
divinitus dato in Domino gaudeant & exul-
tent. Data Venetiæ in Rivoalto, septimo Kalendas
Augusti.

LXIII. AD ROGERVM VVIGORNIENSEM
EPISCOPVM.

Pro electo ecclesiæ sancti Augustini Cantuariensis.

*Alexander episcopus servus servorum Dei, venera-
bili fratri Rogero VVigorniensis episcopo, salutem
& apostolicam benedictionem.*

CVM venerabili fratri nostro Richardo Can-
tuariensi archiepiscopo, apostolicæ sedis le-
gato, olim dederimus in mandatis, ut dilecto filio
nostro electo sancti Augustini in monasterio suo,
quod ad jurisdictionem Romanæ ecclesiæ nullo
medante pertinet, munus benedictionis non dif-
ferret aliquatenus imperriri: ex eo quod archiepi-
scopus hoc exequi recusavit, de jure potuissimus
idem electo benedictionem ipsam per nos, vel
etiam per alium, qui nobis non ita de facili con-
tradiceret, exhiberet: Volentes autem in eo adhuc
obedientiæ virtutem plenius experiri, post longam
disceptationem, quam idem archiepiscopus in præ-
sentia nostra per nuncios suos contra ipsum ele-
ctum super controversa benedictionis habuit, quæ
de communi fratrum nostrorum consilio per defi-
nitivam sententiam ira decisa est: quod Cantua-
riensis archiepiscopus ipsam & successores suos in
monasterio sancti Augustini absque exactione,
obedientiæ contradictione postposita, benedicat,
ex

ex consueta & abundantia sedis apostolicæ benignitate eundem electum pro munere benedictionis ad memoratum archiepiscopum duximus remittendum. Attendentes igitur labores & expensas quas idem monasterium super hoc jam longo tempore sustinuit, fraternitati tuæ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, & in virtute obedientiæ injungimus, quatenus, si memoratus archiepiscopus infra terminum nostris literis constitutum, eundem electum, sicut a nobis definitum est, benedicere distulerit, tu nostra fretus autoritate, omni excusatione, contradictione, & appellatione cessante, quam citius super hoc fueris requisitus, id efficere non moreris in nullo decreto nostro, vel alterius, quo præceptum sit appellationi deferendum, impediendo: nullis etiam literis obstantibus a nobis impetratis vel impetrandis: nulla exceptione, quominus vel tardius mandatum nostrum adimpleas, resistente. Data Laterani xv. Kalendas Maii.

tem commode restaurari non possit, eum ab administratione, appellatione postposita, remouentes, aliam personam idoneam & religiosam, si in monasterio ipso inventa fuerit, aut de alio religioso loco, eidem monasterio, cum consilio religiosorum virorum, in abbatem provideatis, per cuius studium & diligentiam spes sit idem monasterium posse in spiritualibus & temporalibus reformari: si præfati monachi ad commotionem vestram in personam qualem diximus non poterunt venire. Datum Tusculani iv. Non Maii.

NOTA IACOBI SIRMONDI S. I.

Monasterium de Flaiaco) S. Geremari de Flaviaco. Sic enim hodie nominant, partim a loco, partim a primo ejus conditore. Monasterium Flaviacum appellat Nicolaus I. in epistola ad Odonem episcopum Bellovacorum, in quorum finibus situm est. Huius porro loci monachus fuit Radulfus Flaviacensis, qui scripsit in Leviticum.

** II. AD PETRVM ABBATEM S. REMIGII & Fulconem Remensis ecclesiæ canonicum.

Vt de usurarii causa cognoscant.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis Petro abbati S. Remigii Remensis, & magistro Fulconi, Remensis ecclesiæ canonico, salutem & apostolicam benedictionem.

ALEXANDRI PAPÆ III.

EPISTOLARVM

APPENDIX PRIMA.

CONTINENS LVI. AD PETRVM ABBATEM S. REMIGII,

ET ALIOS

Editas a R. P. IAC. SIRMONDO S. I. post Petri abbatis Cellenensis epistolas.

*** I. AD BARTOLOMÆVM BELVACENSEM episcopum, & Petrum abbatem S. Remigii.

Vt monasterium de Flaiaco reformet.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Bartolomeo Belvacensi episcopo, & dilecto filio Petro abbati sancti Remigii Remensis, salutem & apostolicam benedictionem.

PER LATVM est ad audientiam nostram, quod monasterium de Flaiaco occasione abbatis, qui ibidem canonicè dicitur non fuisse electus, ita sit in spiritualibus & temporalibus diminutum: quod tibi forma religionis esse consuevit, sicut dicitur, & exemplum, ibi nulla fere honestatis, vel religionis videantur vestigia remansisse. Afferitur enim, quod postquam idem abbas per aliquot monachos claustrales & idiotas, personis insciis & ignaris, quæ extrinseca gerebant negotia, minus canonicè ipsius monasterii fuit administrationem adeptus: non in conservanda religione, vel in ampliandis bonis ecclesiæ, sed in distrahendis his, quæ a prædecessoribus suis ibidem reperit conservata, studium & sollicitudinem non erubuit adhibere. Quoniam igitur providendum nobis est, & sollicitè vigilandum, ne præscriptum monasterium in deterius illabatur, si ei non fuerit celeri provisione consultum: discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatinus infra xxx. dies post harum susceptionem, ad locum ipsum pariter accedentes, vel abbatem & monachos ante vos in alio loco congruo convocantes, de statu monasterii diligentius inquiratis: & qualiter in spiritualibus & temporalibus valeat reformari, ipsis modum & formam præfigatis. Si vero verisimile sit, quod per abba-

C AD audientiam nostram pervenit, quod Io. Suescionensis terram pupillorum, quorum Th. civis Remensis gerit tutelam, pignori detinet obligatam: unde sortem suam & tantundem dicitur percepisse. Quoniam igitur usurarium crimen, & quodlibet superabundantiæ genus, universis Christianæ professionis viris est omnimodis abhorrendum: discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatinus si præfatum Io. sortem suam de præscripta terra, & tantundem ultra præter expensas recepisse consiterit, ipsum eandem terram memoratis pupillis & tutori eorum, omni occasione & appellatione cessante, restituere & in pace dimittere, autoritate nostra districte cogatis. Quod si ipsum sortem suam aut amplius exinde non suscepisse noveritis: eundem, sorte sua recepta, pupillis terram, dilatione & appellatione postposita, reddere constringatis: & hoc infra xl. dies post harum susceptionem diligentius exsequamini.

*** III. AD PETRVM ABBATEM SANCTI Remigii.

Vt de pupillorum quorundam causa cognoscat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Petro abbati sancti Remigii Remensis, salutem & apostolicam benedictionem.

RECEPTA conquestione T. civis Remensis, quod God. quondam Suescionensis, pupillis, quos idem T. haber in custodia, domum, quæ ipsis hereditario dicitur jure competere, detineret: discretioni tue nos mandasse recolimus, ut eundem G. ad restituendam prædictis pupillis domum detentam, vel coram venerabile fratre nostro Noviomensi episcopo iustitiam exhibendam, moneres, & districtius coerceres. Sed eodem G. prout dicitur, antequam ad te litteræ nostræ pervenissent, sublato de medio, cum uxorem ejus

III iij com.

commonuiffes, ut alterum horum exfequeretur: A
 respondit non ad fe causam filiorum petrinere, &
 quod filii propter minorem agere non possent
 etatem. Vnde quoniam ex dilatione & expecta-
 tione ista, multa possunt prædictis pupillis juris
 sui detrimenta & incommoda provenire, & nostra
 interest utrisque pupillis secundum commissam
 nobis officium providere: discretioni tuæ per
 apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatinus
 prædictam mulierem infra xl. dies post harum
 susceptionem moncas, & districtè compellas,
 ut tutori prædictorum pupillorum pro puetis
 suis, quorum habet tutelam, in præsentia tua super
 jam dicta domo respondeat, vel procuratorem,
 qui pro eis debeat respondere, constituat: aut ip-
 sis eandem domum libere & quiete dimittat. Tu B
 vero, si experiri voluerit, utraque parte ante te
 convocata causam audias, & eam iustitia mediante,
 appellatione remota, decidas.

*** IV. AD PETRVM ABBATEM SANCTI
 Remigii, & Fulconem Decanum Remensem.

Vt causam abbatum duorum decidas.

*Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectis
 filiis Petro abbati S. Remigii, & Fulconi decano
 Remensi, salutem & apostolicam benedictionem.*

C A V S A M quæ inter abbatem sancti Urbani, & C
 abbatem Dervensem, super ecclesia sancti De-
 siderii, & quibusdam aliis noscitur agitari, vobis,
 de quorum prudentia & honestate confidimus,
 committimus audiendam, & sine debito terminan-
 dam. Ideoque experientia vestra per apostolica scri-
 pta mādamus, quatinus, cum exinde requisiti fue-
 ritis, in unum pariter convenientes, utramque
 partem ante vestram præsentiam convocetis: &
 rationibus hinc inde diligenter auditis & cognitis,
 eandem causam, sublato appellationis remedio, me-
 diante iustitia decidatis.

Datum Tusculani v. Kal. Martii.

NOTA IACOBI SIRMONDI, S. I.

Abb. S. Urbani Eiusdem est ordinis cœnobium, cuius
 Dervense, arque in eadem Catalaunorum diocesi: sed in
 oppido Iouivillæ, sive, ut vocari postea cœpit, Ioinvillæ.
 Ecclesia vero S. Desiderii ea est, quæ non ignobili eius tra-
 ctus oppido nomen imposuit: ac iuris est monasterii Der-
 vensis.

*** V. AD PETRVM ABBATEM SANCTI
 Remigii.

Vt qui terram hominis Hierosolymam profecti
 invaserat, eam restituere compellatur.

*Alexander episcopus servus servorum Dei, dilecto
 filio Petro abbati S. Remigii, salutem & aposto-
 licam benedictionem.*

R E L A T V M est nobis, quod postquam O.
 sancti Theodorici Remensis civis Dominicam
 crucem suscepit Hierosolymam profecturus, Ger-
 ardus de Roscio quandam terram ejus violenter
 invasit, & eam adhuc detinet occupatam. Nos
 autem uxoris prædicti O. lactymabili postulatione
 devicti, & officii nostri debito, quo universos,
 qui in Dei servitio commorantur, & eorum bona
 attentiori studio defendere tenemur, propensius
 inclinati: discretioni tuæ per apostolica scripta

præcipiendo mandamus, quatinus, si res ita se ha-
 bet, memoratum Gerardum studiose moneas, &
 auctoritate nostra sub excommunicationis distri-
 ctione compellas, quod prætaxatam terram uxori
 præfati O. omni contradictione & appellatione
 remota, cum studiis inde perceptis restituat,
 & in pace dimittat. Deinde vero, si prænomina-
 tus Gerardus quicquam juris in eadem terra credit
 sibi competere, cum prædicto O. postquam de
 partibus Hierosolymitanis redierit, coram te or-
 dine judicario experiatur.

Datum Tusculani xii. Kal. Aprilis.

*** VI. AD PETRVM ABBATEM SANCTI
 Remigii, & Fulconem Decanum Remensem.

Vt causam audiant, quæ est inter abbatem Omnium
 Sanctorum, & canonicos S. Trinitatis.

*Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectis
 filiis Petro abbati sancti Remigii, & Fulconi De-
 cano Remensi, salutem & apostolicam benedictio-
 nem.*

C A V S A M, quæ inter abbatem ecclesiæ omnium
 Sanctorum de insula Catalaunensi, & canoni-
 cos sanctæ Trinitatis, super quodam cœmeterio
 vertitur, experientia vestra audiendam committi-
 mus, & sine debito terminandam. Ideoque discre-
 tioni vestrae per apostolica scripta præcipiendo
 mandamus, quatinus, cum exinde fueritis requisiti,
 utramque partem ante vestram præsentiam convo-
 cetis, & rationibus hinc inde plenius auditis & cog-
 nitis, eandem causam infra xl. dies post harum
 susceptionem sine debito terminetis. Nihilominus
 etiam causam quæ inter ipsos eisdem super qui-
 busdam terris vicedomini noscitur agitari, stu-
 diosius audiat, & eam mediante iustitia decidere
 studeatis. Datum Tuscul. Kal. Maij.

NOTA IACOBI SIRMONDI, S. I.

Canon S. Trinit. Horum collegium in ipsa est civitate
 Catalaunensi, in qua & insula Omnium Sanctorum mona-
 sterium esse monimus, ad Petri Cellensis epistolam XI. P.
 lib. VIII.

*** AD PETRVM ABBATEM SANCTI
 Remigii.

Vt præbendam Vberto cuidam tribuat.

*Alexander episcopus servus servorum Dei, dilecto
 filio abbati sancti Remigii Remensis, salutem &
 apostolicam benedictionem.*

V I R I S litteratis atq; devotis tanto propensio-
 ri studio providere tenemur, & suis commo-
 ditatibus diligentius intendere, quanto ex eorum
 provisione sacris Dei ecclesiis fecundior potest
 fructus & utilitas provenire. Inde est, quod nos
 litteraturam dilecti filii nostri magistri Vberti, &
 devotionem quam circa te gerit, studiosius attenden-
 tes, ipsum cantati tuæ sollicite commendamus, ro-
 gantes, & rogando mandantes, quatinus pro reve-
 rentia beati Petri ac nostra, & intuitu devotionis &
 litteraturæ suæ, præbendam in ecclesia sancti Timo-
 thei, si qua nunc vacat, vel quæ primo vacaverit, ei
 concedas liberaliter, & assignes: ita quod ex hoc sin-
 ceritati tuæ uberes debeamus gratias agere, & pru-
 dentiam & devotionem tuam multipliciter propter
 hoc in Domino cōmendare. Datū Tuscul. iv. Id. Maij.
 VIII.

*** AD SILVANECTENSEM EPISCO-
pum, & abbatem S. Medardi.

Vt damna monasterio S. Remigii data, teparentur.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabilis fratri Silvanectensi episcopo, & dilecto filio abbati S. Medardi, salutem & apostolicam benedictionem.

Ex parte dilecti filii nostri abbatis S. Remigii Remensis auribus nostris innotuit, quod cum quadam ancilla & quadam possessione iudicio Remensis ecclesie suo fuissent monasterio restituta: quarundam litterarum nostrarum occasione, sicut asserit, exinde postea quamplurima damna sustinuit. Quia igitur ea, quae iudicio rationabiliter terminata noluntur, in recidivam contentionem revocari non debent: discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus, quatinus rei veritatem diligenter & solcite investigetis: & si vobis constiterit, jam dictum monasterium de praescriptis possessionibus & ancilla rationabiliter restitutum fuisse, restitutionem ipsam ratam & firmam permanere, & damna eidem monasterio super his irrogata, omni occasione & appellatione remota, nostra fratri auctoritate restitui faciatis. Datum Tuscul. iv. Idus Maii.

*** IX. AD PETRUM ABBATEM SANCTI
Remigii, & Fulconem decanum Remensem.

Vt cognoscant de causa quorundam, qui ab episcopo Ambianensi, iudice constituto a pontifice, appellaverant.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis, abbati S. Remigii, & Fulconi decano Remensi, salutem & apostolicam benedictionem.

Cum olim ex parte VVarini & filii sui Remensium civium, causa, quae inter ipsos, & Oldevinum & Ioannem Remenses burgenfes, super domo quadam veritatur, ad nos delata fuisset: eandem causam, si bene meminerimus, venerabili fratri nostro Ambianensi episcopo commissimus terminandam, Nunc autem, sicut ex transmissa confectione praedicti Oldevvini & Ioannis ad aures nostras pervenit, cum ipsi juxta mandatum nostrum ad eundem episcopum accessissent: ab eo ad audientiam nostram appellarunt, iudicem ipsum sicut suspectum virantes, quoniam praedictus VVarinus & filius ejus familiaritatem cum eodem episcopo habere dicuntur, & alter eorum de mensa sua esse perhibetur. Quia igitur praedictis burgenfibus per responfalem suum ad nos venientibus, altera pars nec venit, nec aliquem pro se responfalem transmisit: nos attendentes, qualiter iudex non debeat in causa constitui, qui merito alterutrius partium possit esse suspectus, causam ipsam experientiae vestrae committimus: mandantes, quatinus utraque parte ante vestram praesentiam convocata, causam diligentius audiat, & eam, si vobis constiterit appellatum fuisse, contradictione & appellatione remota, sine debito terminetis. Datum Tuscul. ix. Kal. Aprilis.

NOTA IACOBI SIRMONDI S. I.

Remenses Burgenfes) Verique erant Remenses. Sed bur-

A genfes a civibus distinguit, quia cives eos vocat, quibus intra urbis moenia domicilium erat: burgenfes, quibus in burgo seu castro S. Remigii, de quo dictum lib. vii. ep. xv. (*Peiri Cellensis*) & infra dicit, epist. ii.

*** X. AD EOSDEM.

Litem ipsis iudicandam committit.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis, abbati sancti Remigii, & Fulconi Decano Remensi, salutem & apostolicam benedictionem.

Ex litteris, quas praepositus, & capitulum sancti Symphoriani nobis miserunt, ad audientiam nostram noveritis esse perlatum, quod cum controversia inter N. clericum, & H. & E. & eorum coadjutores, super quadam domo censuali ejusdem ecclesiae, quam praedictus clericus in elemosynam sibi datam asserbat, & praedicti viri dicebant sibi jure hereditario pertinere, fuisset exorta: iidem viri ad venerabilem fratrem nostrum Henricum Remensem archiepiscopum, & praedictus N. ad nostram audientiam appellavit. Quia igitur absentibus partibus, eidem cause debitum non potuimus finem imponere: eam discretioni vestrae duximus commitendam. Inde est, quod prudentiae vestrae per apostolica scripta mandamus, quatinus, cum exinde fueritis requisiti, partes ante vestram praesentiam convocetis, & rationibus hinc inde auditis diligenter & cognitis, causam ipsam ipsam appellatione remota sine debito terminetis. Datum Verulis ii. Kal. Aug.

NOTA IACOBI SIRMONDI, S. I.

S. Symphoriani.) Clarum etiam nunc Remis canonico-rum collegium. Floardus lib. ii. cap. iv. de basilicis quibus Lando archiepiscopus diversa legavit: *Item ad basilicam S. Symphoriani, quae vocatur ad apostolos.*

*** XI. AD PETRUM ABBATEM SANCTI
Remigii.

Ne homines monasterii sui prohibeat uxores ducere de alterius dominio.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilecto filio abbati S. Remigii, salutem & apostolicam benedictionem.

PERLATVM est ad audientiam nostram, quod Robertum & Martinum homines monasterii tui trahis in causam, quia de alterius dominio uxores duxerunt. Quia vero hujusmodi occasio frivola & vana videtur, nec decet te indebitum alicui gravamen imponere: discretioni tuae per apostolica scripta mandamus, quatinus praefatos homines pro causa quam diximus nullis agites molestus, vel indebite gravare praesumas. Veruntamen si super hoc agere secum volueris, in curia tua ordine iudiciario experiaris.

Datum Tuscul. iiii. Idus Decembris.

*** XII. AD EVNDEM ET FVLCO-
nem decanum Remensem.

Iudicandam causam committit.

*Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectis
filiis, abbati S. Remigii, & Fulconi decano Remen-
si, salutem & apostolicam benedictionem.*

DILECTVS filius noster abbas sancti Theodoti-
ci transmissa nobis conquestione monstra-
vit, quod Helisendis mulier, & vir suus, eum super
quadam terra multipliciter inquietant, & indebitis
molestiis agitare præsumunt. Cumque super
hoc causam intrassent, demum ad nostram audien-
tiam appellarunt. Quia vero ex injuncto nobis
officio universis Dei fidelibus debitores existimus,
& cuique in jure suo adesse debemus: discretioni
vestræ per apostolica scripta mandamus, quatinus
prædictam mulierem & virum ejus commo-
neatis, & districte compellatis, ut ab infestatione
præfati abbatis super præscripta terra omni-
no desistant, & eam in pace sibi ac quiete dimit-
tant: vel, si de jure confidunt, in præsentia vestra
ordine judicatio experiantur. Si autem causam
intrare decreverint, partibus ante vestram
præsentiam convocatis, & rationibus hinc inde
auditis & cognitis, eandem causam, remoto
appellationis obstaculo, mediante justitia decidatis.

Tuscul. II. Idus Febr.

*** XIII. AD EOSDEM.

Vt abbas, qui alterius abbatis hominem cum rebus
suis suscepit, restituere compellatur.

*Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectis
filiis, abbati S. Remigii, & Fulconi decano Remen-
si, salutem & apostolicam benedictionem.*

DILECTVS filius noster Humulariensis abbas
transmissis nobis litteris intimavit, quod abbas
Hamenis quandam hominem suum cum rebus
suis ad habitum regularem suscepit: in quo
prædictus abbas Humulariensis justitiæ suæ queritur
non modicum derogatum. Quia igitur ex
commisso nobis officio unicuique in jure suo adesse
debemus: discretioni vestræ per apostolica scripta
præcipiendo mandamus, quatinus prædictum
abbatem autoritate nostra moneatis, & districte
compellatis, ut prædicto abbati prænominatum
hominem cum rebus suis restituat, vel secum
amicabiliter pacificeque componat; aut in præ-
sentia vestra sufficientem exinde justitiam, appella-
tione remota, exhibeat.

Datum Tuscul. xv. Kalend. Ianuarii.

NOTA IACOBI SIMONDI, S. I.

(Ab Humulariensis.) Qui nunc de Humbleriis, in diocesi
Noviomensi: in qua & Hamense S. Mariz cœnobium ordi-
nis S. Augustini.

*** XIV. AD EPISC. AMBIANENSEM,
& abbatem sancti Remigii.

Vt cognoscant de causa presbyteri cui Tornacensis
episcopus ecclesiam suam ademerat.

*Alexander papa Ambianensi episcopo, & abbati
sancti Remigii.*

CVM olim Daniel presbyter ad præsentiam no-
stram accedens, de fratre nostro Tornacensi
episcopo gravem apud nos querelam deposuisset,
asserens quod eum idem episcopus, quia sibi sol-
vere noluerat quod ab eo fuerat postulatam, officio
& ecclesia sua spoliasset, & eam VValtero
presbytero concessisset: eidem episcopo super hoc
litteras nostras direximus, secundum quod officio
nostro & rationi congruere videbatur. Tandem
autem episcopus proprios nuncios & scripta nobis
dixit, significans quod prædicto Danieli præ-
scripta ecclesia non fuerit concessa, sed ad proba-
tionem usque ad annum commendata: ita quidem,
ut si non esset idoneus, & ejus conversationis &
vitæ ejus esse deberet, exinde amoveretur, ut ec-
clesia illa libere posset honeste personæ concedi.
Postremo vero cum idem Daniel, quod tabernam
frequentaret, & quod ibi multotiens ita pernoctasset,
quod omnia dormitione sequenti die Missam
celebrasset, apud episcopum accusatus fuisset,
& in purgatione quam sibi indixerat, defecisset:

Cipsum ab officio suspendit, & ecclesiam in qua
ministrabat, ad representationem abbas ad quem
pertinet, VValtero sacerdoti concessit. Quo facto,
postea ad venerabilis fratris nostri Remensis archiepis-
copi, & deinde ad nostram audientiam appellavit.
Daniel vero hæc omnia inficiens, constanter asserit,
quod a prædecessore suo, ad representationem præfati
abbatis, præscriptam ecclesiam habuerit, & hac sola de
causa cum episcopo officio & beneficio spoliasset,
quia illi noluit quod postulaverat exhibere, & ei pro se
& aliis compresbyteris audacter prohibuit, ne tam
frequenter adversus eos extoriones exerceret.
Adjecit insuper, quod eum ipsum propter hoc
appellasset, crimina supra scripta postea sibi
objecit, quæ primitus non fuerant objecta: & cum
esset paratus se inde purgare, ei minis & terro-
ribus suis purgatores subtraxit: nec tamen
super criminibus illis ulla potuit ratione convinci.
Cumque Daniel & VValterus se nostro conspectui
præsentassent, & varia & diversa coram nobis
adversus se allegarent: quia restium & rationum
sufficientiam non habebant, in causa illorum non
potuimus procedere, nec eam sine congruo terminare.
Quapropter de vestræ honestatis & discretionis
prudencia confidentes, eandem causam prudentiæ
vestræ committimus audiendam, & sine debito
terminandam. Ideoque per apostolica vobis
scripta præcipiendo mandamus, quatinus, cum
exinde requisiti fueritis, congruo loco & tempore
pariter in unum convenientes, utramque partem
ante vestram præsentiam convocetis, & rationibus
hinc inde plenius auditis & cognitis, causam
ipsam, remoto appellationis obstaculo, mediante
justitia, terminetis: ita quidem, quod si legitime
vobis confiterit, quod sæpe dicto Danieli præ-
scripta ecclesia non fuerit perpetuo concessa,
sed ad tempus commendata, aut de vinolentia,
& quod ita in taberna pernoctaverit, quod
altera die, nulla præcedente dormitione
Missam cantasset, rationabiliter convictus,

aut in iudicio, apud episcopum videlicet, vel archiepiscopum suum accusatus, vel ad rationem positus, sine coactione, coram pluribus fuerit confessus, ei, nullius appellatione obstant, super eadem ecclesia perpetuum silentium imponatis, & ipsam a VValteri impetitione desistere compellatis. Ceterum si Danieli ecclesia illa fuit canonicè tradita, & postea de aliquo crimine non fuit convictus aut confessus, propter quod ea de jure debuerit spoliari, vel si post appellationem, sicut aliquando allegavit, ecclesia illa fuit spoliatus: ipsam ei facias restituui, & pacifice ac quiete dimitti. Postmodum vero si VValterus, vel alius, adversus eum agere voverit, causam audiat, & eam appellatione remota sine debito terminetis. Datum Tuscul. v. Idus Septembris:

NOTA IAC. SIRMONDI, S. I. Daniel presbyter.) Presbyter S. Ioannis in Gandavo : quod oppidum cum monasterio S. Petri de quo epistola sequenti, eo tempore diocesis erat Tornacensis nunc proprium habet antistitem.

R** XV. AD AMBIANENSEM EPISCOPVM, & abbatem S. Remigii.

Vt cognoscat de causa Tornacensis episcopi exactionum accusati.

Alexander papa Ambianensi episcopo, & abbati S. Remigii.

CUM ex insinuatione Danielis presbyteri sancti Ioannis in Gandavo nostris fuisset auribus intinatum, quod fratre nostro Tornacensi episcopo ab eo & quibusdam aliis intolerabilem exactionem pecunie annis singulis extorqueret, & in consuetudinem deducente, illi eum suppliciter & devote rogassent, ut a tali exactione se temperaret; ipse vehementer commotus atque turbatus, prædictum Danielem, pro eo quod verbum proposuit, ab officio suspendit, & alios ad hoc terrore minarum induxit, quod quicquid statueret de rebus eorum, pro suo nutu acciperent : & quod grave est, abbati sancti Petri Gandavensis præcepit, ut jam dicto Daniele protus expulso, alium loco suo presbyterum ordinaret. Verum prædictus episcopus transmissis nobis litteris intimavit, quod cum Danieli præscripta fuisset ecclesia ad tempus commendata, & vinolentia deditus frequenter in taberna pernoctasset, ita quod nulla dormitatione præcedente Missam non timuisset ausu temerario celebrare, & hoc in purgatione deficiens confessus fuisset, eum ab officio suspendit : & ei ecclesiam, quam non habebat perpetuam, sed commendatam, nihilominus abstulit. Et quoniam eodem Daniele omnia hæc inficiante, communis est, & quasi generalis querela omnium, quod memoratus episcopus presbyteros & clericos suos plusquam mercenarios tractat, & ab eis annuatim graves & importabiles exactiones extorquet : discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatinus hæc omnia diligenter & solcite inquiratis, & quicquid exinde inveneritis sine admixtione falsitatis, nobis meram & puram veritatem vestris litteris significetis : ut nos habita rei certitudine confidentius & securius corrigere valeamus quæ noverimus corrigenda. Datum Tusculani, xvi. Kal. Octobris.

R** XVI. AD PETRVM ABBATEM S. Remigii, & Fulconem decanum Remensem.

Vt cognoscat de causa VVillelmi cuiusdam, qui se usuris oppressum querebantur.

Alexander papa III. Petro abbati S. Remigii, & Fulconii decano Remensi.

EX insinuatione VVillelmi latoris præsentium accepimus, quod cum a quo dam cive Remensi

pro sexaginta & novè solidis segetem quæ sexaginta etiam solidos valebat emisset : ille non vult sortem accipere, sed usuras immoderatas exinde nititur extorquere. Quia vero sicut accepimus, super hoc ad nostram audientiam est appellatum : vobis, de quorù prudentia & honestate confidimus, causam ipsam committimus audiendam : discretioni vestræ autoritate præsentium mandantes, ut prædictum civem instanter moneatis, & districte compellatis, ut precium constitutum recipiens, eundem VVillelrum super usurarum exactione nulla ratione vexare præsumat. Si autem aliam justam & rationabilem causam prætenderit, eum audiat, & appellatione cessante, sine debito decidatis. Datum Tuscul. xvi. Kal. Junii.

** XVII. AD HENRICVM REM. ARCHIEP.

Vt presbyterum in ecclesiam, a qua eiectus fuerat, restituat : & eos qui ignominiose ipsum eiecerant, excommunicatos denunciât.

Alexander III. papa Henrico Remensi archiepiscopo.

CONSTITUTVS in præsentia nostra R. presbyter lacrymabili nobis conquestione monstravit, quod R. & VVillelmus canonici ecclesie S. Donatiani Brugenensis, quia inter ipsum & præfatæ ecclesie decanum & canonicos, de oblationibus ecclesie ejusdem presbyteri erat suborta controversia, in eum violentas manus injecerunt, & post appellationem ad nos factam, ipsum a sua ecclesia ejicientes, alium in eam intrudere non formidarunt : & Galterus prædictæ ecclesie S. Donatiani cantor, & Gillenus canonicus, in Dominica die, coram omni populo, vestes ejus in plena processione lacetantes, illum de choro turpiter ejicere præsumperunt. Quia vero tantæ præsumptionis excessum non possumus, nec debemus impunitum relinquere, ne laici sumant inde materiam in clericos insurgendi : fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatinus infra quadraginta dies rei veritatem diligenter inquiras, & si ita tibi esse constiterit, præfatos viros, qui in tantam audaciam proruperunt, publice accensis candelis excommunicatos denunciâs, & sicut excommunicatos ab omnibus cautius facias evitari, donec injuriâ passo congrue satisfaciatur, & de tanto excessu satisfacturi, cum litteris tuis rei veritatem continentibus, apostolico se conspectui repræsentent. Illum autem, qui in prædictam ecclesiam post appellationem ad nos factam dicitur esse intrusus, exinde cessante appellatione amoveas, & ipsam jam dicto presbytero cum fructibus inde perceptis restituere non postponas. Postea vero si quis adversus prænominatum presbyterum super jam dicta ecclesia agere voluerit, coram te ordine iudiciario experiatur, & tu causam audias, & sine debito decidas. Datum Tuscul. xi. Kal. Septembris.

NOTA IAC. SIRMONDI, S. I.

Ecclesia S. Donatiani.) Archiepiscopi Remensis, cujus eo delata reliquit. Flodoardus lib. 1. cap. v. Hinc Donatianus extitit episcopus, cujus etiam pignora maritimas in partibus episcopi Noviomagensis vel Tornacensis prelati, quibus signorum memorantur splendore decorata. Brugæ quippe Flan-drorum, quæ suum quoque nunc habent episcopum, ad diocesium tum pertinebant Tornacensem, quæ adnexa erat Noviomensi.

** XVIII. AD PETRVM ABBATEM sancti Remigii.

Vt prohibeat ne orphanus super hereditate sua turbetur : & causa sit iudex.

Alexander papa III. Petro abbati sancti Remigii.

EX parte Guidonis orphani gravem querelam accepimus, quod cum G. pater suus in extre

KKkk mis

mis laborans, ipsi domum, agros, vineas, & quicquid in mobilibus possideat, jure hereditariis reliquerit possidendum, & in præsentia venerabilis fratris nostri Remensis archiepiscopi id ipsum recognoverit: nunc N. & nepotes ejus prædictum orphanum in causa trahere, & super hoc indebite molestare præsumunt. Quia igitur ex suscepti curæ regiminis, orphanorum patroni tenemur & defensores existere: discretioni tuæ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatinus, si tibi consulerit in causa ipsa ad nos appellatum fuisse, & prædictum N. & nepotes ejus moneas, & auctoritate nostra districte compellas, ut prædictum orphanum super jam dicta hereditate molestare desistant, & eam sicut a patre suo concessam, & in præsentia prædicti archiepiscopi constat fuisse recognitam, in pace & quiete ipsum possidere permittant: aut si quid juris in ea se habere confidunt, coram re, sublato appellationis obstaculo, ordine judiciali experiantur. Datum Tuscul. v. Idus Augusti.

*** XIX. AD VPSALENSEM ARCHIEPISC. & suffraganeos.

Vt Simoniam, & multa in ecclesiasticam disciplinam peccata emendari curent.

Alexander papa Vpsellensi archiepiscopo, & universis suffraganeis eius, tam in Suetia, quam in Gothia constitutus.

CONSTITUTI a Domino, licet insufficientibus meritis, super gentes & regna: ex injunctæ nobis administrationis officio debitoque compellimur aciem nostræ considerationis ad universum commisi gregis corpus extendere, atque omnium fidelium corda institutionis apostolicæ ac doctrinæ salutaris imbre perfundere: ut sicut in omnem terram exivit sonus apostolorum, & in fines orbis terræ verba eorum, ita quoque nos, qui eorum cathedræ præsidemus, qui eis non in vitæ merito, non in operum sanctitate, sed in pastoralis cura & dignitate successimus, verbum salutis, evangelium Christianæ atque catholicæ veritatis annunciemus his qui longe, & his qui prope, nomen apostolicum non inane, neque nudum & in sola voce gerentes, sed in executione officii & veritate operis, in quantum nobis Deus dederit, adimplent.

Audivimus enim, & audientes non potuimus non dolere, quod apud vos, tam in Suetia videlicet, quam in Gothia, ex nimia & perversa non libertate, sed abusione potius & insolentia laicorum, consuetudo pessima & detestabilis inolevit: ex qua etiã multa illicita provenerunt, & mala non solum enormia, verum etiam intolerabilia pullularunt. Ipsi enim, vobis inconsultis, sicut dicitur, aut contemptis, concedunt & conferunt ecclesias, quibus volunt: omnia simoniace, sive per pecuniam, sive per privatam gratiam, vel odium agentes.

Ex hoc autem multa dicuntur tam in ipso actu quam exemplo nociva & perniciosa contingere. Quilibet enim & undecumque sacerdos adveniens, licet ordinationis suæ nullum habeat testimonium, solo mandato seu nutu etiam laicorum, Divina in salutis eorum suæque periculum celebrare præsumit. Vnde nonnunquam evenit, ut monachi fugitivi, vel homicide, seu quibuslibet irretiti & notati sceleribus, aut in gradum sacerdotii non promoti, sacerdotio fungi nefaria nimis & damnabili præsumptione non metuant. Quilibet vero, vel omnino carens ecclesia, vel pauperem habens, & ambiens ditio- rem, potentioribus de parochia, data vel pro-

missa pecunia, alium non erubescit tam impudenter quam illicite supplantare.

Accedit ad hæc quod clerici, sive ipsi adversus laicos, sive laici adversus eos, litigantes experiri voluerint, laicorum judicia subire, & secundum ipsorum instituta sive leges agere vel defendere se coguntur. Nec solum inferioris ordinis clerici talibus injuriis fatigantur: verum etiam vos ipsi, si justitiæ rigore zelo Dei successi aliquando exerceatis, aliquam contra vos causã inobedientis gregis invidia machinante, vel ad igniti ferri examen, vel ad aliquod æque prohibitum & execrabile judicium provocamini: nulla canonibus, quid prohibeat, seu pontificali dignitati exhibita reverentia, vel honore. Ad augmentum vero summæque malorum, clerici passim in eodem regno impune cæduntur, quandoque etiã occiduntur. Et quidem gravia sunt ista, nec professionis opera Christianæ, sed inimici potius zizania reputanda.

Ad quæ radicitus evellenda, & de medio vestrum penitus extirpanda, tanto actius vos decet & oportet insurgere, quanto magis defides prælatos negligentique respiciunt vitia subditorum: & eorum culpæ crimen adscribitur, quod ab his quibus præfident, & pro quibus etiam reddituri sunt in extremo examine rationem, tam frequenter, quam licenter & impune committitur: maxime cum per prophetam dicatur: *Clama, nec cesses, annuncia populo meo scelera eorum: & alibi: Nisi annunciaris iniquam iniquitatem suam, sanguinem ejus de manu tua requiram: & in sacris canonibus, quos prudentiam vestram ignorete non expedit, scriptum legatur: Negligere, cum possis, perturbare perverfos, nihil est aliud quam fovere: nec carere scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obviare. Ex eo autem, quod peccata ex nimia & longæva licentia in consuetudinem jam venerunt, cum sit, juxta quandam philosophum, infelicitas consummata, & vix videatur locus esse remedio, ubi quæ fuerunt vitia, mores fiunt: & juxta evangelium, qui mortuus fuerat in peccato, jam factus: multo majori opus est ad suscitandum cum Domino mortuum, non sine lacrymis & cõpassione, conamine, ne desperentur, sicut quadrumanus in monumento, quibus potest invocato Dei nomine cum ipsius adjutorio subveriri.*

Vt ergo etiam in eis glorificetur Deus, & sapientia honorificetur a filiis suis, caritatem Moysi pro populo Dominum obsecrans, zelum Phinees vindicantis, contritionem David orantis, misericordiã Iesu Christi super Hiernsalem flentis & pro Lazaro lacrymantis, assumite: & habentes secundum apostolum scutum fidei, lorica m justitiæ, & galeam spem salutis, accingimini armatura Dei, & pugnatæ cum antiquo serpente, eum de obsessis per inhabitantia peccata corporibus expellentes, & diripientes universa in quibus habet fiduciam, eos quos domum sibi facere nititur, cum gratiæ cælestis auxilio, a vitiorum sordibus emundantes, ut domus Dei, templum videlicet Domini sanctum quod estis vos, dici ac fieri mereantur. Nec vos ullus terror ab officii pastoralis executione retardet, recolentes, & non tantum verbo, sed opere proficientes, quod summus & ptimus pastor docuisse legitur & fecisset: *Bonus, inquit, pastor animam super ponit pro ovibus suis.*

Et quoniam per errorem, & tam Divini quam humani juris ignorantiam, apud vos inolevisse videntur mala, quæ diximus, & a laicis tanquam licita impune hæcenus usurpata: sanctorum patrum statuta tanquã arnis urentes, ipsis inniti debebitis, atque ea & vos cum eis, his quæ illicite committuntur opponere, ut ex eorum scientia & auctoritate disper-

Præterea illud adjiciendo mandamus, quatinus A
populum regimini & gubernationi vestræ commis-
sum decimas ecclesiis fideliter & devote perolvere,
sicut ab ipso Domino noscitur institutum, dili-
genter ac sollicitè moneatis; & si necesse fuerit, sub
distinctione anathematis compellatis: juxta illud
Malachia propheta in persona Domini loquentis:

Malach. 3. *Inferte, inquit, omnem decimationem in horreum
meum, ut sit cibus in domo mea.*

Concil.
Mogunt. » Vnde in concilio Maguntensi: Decimas Deo
& sacerdotibus Dei dandas, Abraham factis, Ia-
cob promissis insinuat; & omnes sancti sacerdo-

Concil.
Rotomag. » tes commemorant. Item ex concilio Rotoma-
» gensi: Omnes decima terra, sive de frugibus, sive
» de pomis arborum, Domini sunt, & illi sanctifi-

» cantur. Sed quia multi inveniuntur decimas da- B
» re nolentes: statuimus, ut secundum Domi-
» ni nostri præceptum admonerentur semel, secun-
» do, & tertio. Qui si non emendaverint, anathe-
» mate usque ad satisfactionem & emendationem
» congruam feriantur.

Nec tamen ideo ea, quæ ecclesiis, immo Deo, ip-
si, vel parentes eorum contulisse noscuntur, revo-
care, vel ecclesiasticarum personarum dispositioni
subtrahere volentes, erunt aliquatenus audiendi:
quæ si etiam homini contulissent, repetere non va-
lerent. Vnde Ambrosius in libro de penitentia:

Ambros.
lib. de pen-
nit. » Sunt qui opes suas tumultuario mentis impulsu,
» non iudicio perpetuo, ubi ecclesiæ contulerint,
» postea revocandas putant. Quibus nec prima C

» merces grata est, nec secunda: quia nec prima ju-
» dicitium habuit, & secunda habuit sacrilegium.

Concil.
Agath. » Item ex concilio Agathensi: Clerici vel sæculares,
» qui obligationes parentum, aut datas, aut testa-

» mento relictas, retinere persisterint, aut id quod
» ipsi donaverint ecclesiis, vel monasteriis, credide-
» rint auferendum: sicut sancta synodus statuit, ve-
» lut necatores pauperum, quousque reddant, ab
» ecclesiis excludantur.

Illos vero qui in clericis violentas manus, nisi
forre se defendentes, injiciunt, penam excom-
municationis incurrere sacrosancta Romana jam
pridem statuit, & inviolabiliter tenet ecclesia:
neca quoquam omnino, nisi a Romano Pontifice, D
ce, vel de mandato ejus, absolvi patitur, aut per-
mittit.

Vos itaque ipsius, quæ omnium ecclesiarum
caput est & magistra, vestigiis inhaerentes, ejus ac
nostræ in supradictis omnibus acquiescere sanctio-
ni: & secundum ea quæ a sanctis patribus & præ-
decessoribus nostris instituta prædiximus, obser-
vare, atque ab omnibus per episcopatus vestros,
quantum in vobis est, faciatis firmiter & inviola-
biliter observari. Contemptores equidem, eccle-
siastica præcipimus, usque ad condignam peniten-
tiam, ultione percelli. Obedientibus autem sit pax
Domini nostri Iesu Christi: quatinus & hic fru-
ctum bonæ actionis percipiant, & in futuro præ-
mia æternæ pacis inveniant.

Datum Tuscul. iv. Idus Septembris.

NOTA IAC. SIRMONDI, S. I.

Vpfallens archiepiscopo.) Vpfallensem alii vocant, & Vpsala-
m civitatem, regni Sueviæ Gothicæque metropolim. Ad
hunc vero ejusque suffraganeos scriptæ item epistolæ, XXII.
§. X. XIV.

*** XX. AD VNIVERSOS DEI FIDELES
per Daciam constitutos.

Vt Fulconis Estonom episcopi inopiam opibus
suis sublevent.

Alexander papa III. universis Dei fidelibus per
Daciam constitutis.

OMNES qui pie volunt in Christo vivere, &
ad jubar incircumscripti luminis, & ad il-
lam caelestem patriam, quam nec oculus vidit, nec
auris audivit, nec in cor hominis ascendit, ubi nec
fures fodiunt, nec furantur, nec tinea demolitur,
pervenire desiderant, diem oportet extremum, miseri-
cordiæ operibus prævenire, & æternorum intuitu sem-
inare in terris, quæ cum multiplicato fructu, largi-
ente Domino, recolligere possint in cælis. Scriptum est
enim: *Qui parce seminat, parce & metet, & qui seminat in benedictionibus, de benedictione metet vitæ æternam.* Credimus sane universitati vestræ innotuisse, qualiter venerabilis frater noster Fulco Estonom episcopus, inopia & paupertate prematur, & ad cõvertendam gentem illam sui episcopatus, quæ Christianæ fidei ignara est, totis viribus elaborat, & quãtam potest sollicitudinem ac diligentiam adhibere procuret. Quia vero particeps mercedis efficitur, qui ei, ad tam pium & sanctum opus perficiendum, consilium & subsidium subministrat: devotionem vestram monemus & exhortamur in Domino, & in remissionem peccatorum vestrorum injungimus, quatinus de bonis a Deo vobis collatis prædicti episcopi inopiam sublevantes, ei manum auxilii porrigatis, & caritatis solatia, Divini amoris intuitu, ministraretis: ut per hæc & alia bona, quæ Deo inspirante feceritis, apud Altissimum peccatorum vestrorum veniam consequi, & ad æternæ felicitatis gaudia mereamini, præoptante Domino, pervenire.

Datum Tuscul. xv. Kal. Octobris.

NOTA IAC. SIRMONDI, S. I.

Fulco Estonom episc.) De Fulcone dictum sæpius (in notis ad epistolam Petri Cellensis) Estones populi regno Sueviæ attributi. Autor enim est Saxo Grammaticus lib. 1. Frontonem Danorum regem Erico Sueviæ regi Estiam & Finiam annuo stipendiorum juræ concessisse.

*** XXI. AD REGES ET PRINCIPES
BOREALES.

Vt adversus Estones Christiani nominis inimicos
fortiter pugnent.

Alexander papa III. regibus & principibus, & aliis
Christi fidelibus, per regna Danorum, Norve-
gensium, Ghetormorum, & Gushorum constitutis.

NON parum animus noster affligitur, & amari-
tudine non modica & dolore torquetur: cum
feritatem Estonom & aliorum paganorum illarum
partium adversus Dei fideles, & Christianæ fidei
cultores, gravius insurgere, & immanius debacchari
audimus, & Christiani nominis impugnare
virtutem. Veruntamen laudamus & benedicimus
Dominum, quod vos in fide catholica, & in devo-
tione sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ, quæ om-
nium ecclesiarum caput est, & magistra a Domi-
no constituta super omnes alias ecclesias caelesti
privilegio obtinet principatum, immobili firmitate
persistitis, & Christianæ religionis vinculum &
unitatem servatis. Vnde quoniam expedit officio
nostro,

nostro, ea quæ ad corroborationem fidei, & animarum vestrarum noscuntur pertinere salutem, vobis sollicita exhortatione suggerere, & studiosius suadere: univertitatem vestram monemus & exhortamur in Domino, quatinus Divino cultui intendere; misericordiam, & justitiam, & judicium diligere; & iniquis operibus abstinere; devota Deo & accepta obsequia impendere; prædictæ sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ, tanquam matri & magistræ vestræ, debitum honorem & reverentiam exhibere; episcopis, sacerdotibus, & aliis prælatis vestris humiliter obedire, & eis decimas, primitias, & oblationes, & alias justitias suas reddere, & ipsos tanquam patres & pastores animarum vestrarum honorare, modis omnibus studeatis; & jura eorum defendere, manu tenete propensius, & conservare curetis; & armis celestibus præmuniti, & apostolicis exhortationibus confirmati, ad defendendum Christianæ fidei veritatem spiritu fortitudinis accingamini: taliter in brachio forti ad propagandam Christiani nominis religionem intendentes, ut victoriam de inimicis possitis consequi, & coronam justitiæ, quæ vobis reposta est, patrante Domino, adipisci. Nos enim eis, qui adversus sæpe dictos paganos potenter & magnanimiter decertaverint, de peccatis suis de quibus concessi fuerint & penitentiam acceperint, remissionem unius anni, confisi de misericordia Dei, & meritis apostolorum Petri & Pauli, concedimus: sicut his qui sepulcrum Dominicum visitant concedere consuevimus. Illis autem, qui in conspectu illo decesserint, omnium suorum, si penitentiam acceperint, remissionem indulgemus peccatorum. Datum Tusculani, 111. Idus Septembris.

XXII. AD VPSELLENSEM ARCHIEPISC. & suffraganeos.

De matribus, quæ prolis suæ procurant interitum: de incestis, & alia sæda libidine: de iis qui cum sicca sæce vini, & micis panis vino intinctis, Missam faciunt: de matrimoniis sine sacerdotali benedictione factis.

Alexander episcopus servus servorum Dei, Vpsellensi archiepiscopo, & suffraganeis eius.

VIC BEATI Petri apostolorum principis, largiente Deo & Domino nostro, qui ait, *Speculatorum te dedit domui Israel*, super gentes & regna, licet immeriti, in apostolicæ sedis specula constituti: pontificalis officii debito pro universis compellimur sollicitudinem gerere, & antiquo hosti, qui tanquam sævissimus leo circuit quærens quem devoret, pastorali providentia obviare, ne gregem Dominicum invadat, & diversis cum vitionum moribus laceret. Inde est, quod vehementi cor nostrum doloris pulsatur stimulo, audito quod in partibus vestris in tantum libido crudelis & turpis excreverit, ut quædam mulieres prolis suæ procurant interitum, earumque corruptores tam horrendo & detestabili facinori, non solum consentire, verum etiam persuadere præsumant: & alii incestuosa conjunctione, plerique cum jumentis abominanda se pollutione commaculent. Quæ quantum sint gravia, & creatori nostro penitus inimica, ipsa sceleris atrocitas satis demonstrat, quam nec audientium aures sine ingenti possunt horrore percipere.

Si enim qui jactato in terram semine prolem non

lebat ex uxore suscipere, percussus a Domino testamenti veteris serie dinoscitur: qua pœna serendus esse monstratur, qui natum proprium non abhorret occidere, & mavult interire quam vivere? Cujus utique criminis pœna, illud etiam persuadentes vel consentientes involvi, beatus Augustinus ostendit dicens: *Se periculose decipiunt, qui existimant eos tantum homicidas existere, qui manibus hominem occidit, & non potius eos per quorum consilium, & fraudem, & exhortationem homines extinguunt. Nam Judæi Dominum nequaquam propriis manibus interfecerunt, sicut scriptum est: Nobis non licet interficere quemquam.* 1. Joan. 18. Sed tamen illis mors Domini imputatur, quia ipsi eum lingua interfecerunt dicentes: *Crucifige, crucifige eum.*

Incestum vero quantum sacri abhorreat canones, concilium Ilerdense demonstrat: Cum his, inquit, qui incestus se pollutione commaculant, quamdiu in ipso detestando & illicito carnis concubernio perseverant, nec sumere cibum ulli Christianorum, sicut apostolus jussit, licebit. Porro scelus cum jumentis coeuntium quanta sit animadvertione plectendum, legislator Moyses declarat, cum etiam ipsa interfici animalia jubeat, quæ tali contaminata flagitio indignam refricant acti memoriam.

Quia igitur abominabile horum excessuum præsumptionem severa satis districtio congruit insequi: prædictos propriæ prolis necatores, & tam ipsum facinus persuadentes, quam consentientes, seu quoslibet patricidas, aut cum matre, filia, consobrina, vel neptæ agentes, quam cum jumentis coeuntis, artioti penitentia jugo curetis compescere: & nisi senio confecti, vel corporis fuerint debilitate seu egestate oppressi, eos ad sedem apostolicam compellatis venire, & beatorum apostolorum Petri & Pauli limina visitare, ut in sudore vultus sui, & viarum labore, superni judicis iram evadere, & ipsius misericordiam valeant invenire.

Ad hæc qui dormiendo, non voluntate, sed casu filios suos oppressisse inveniuntur: triennio, si iidem filii fuerint baptizati; si vero absque sacro baptismate decesserint, quinqueennio penitentia disciplinis subiaceant. Sacerdotes, quos ab his studiosius præcavere convenit, officii sui perpetua executione priventur. Verum si qui parentum absentes fuerint quando eorum filii suffocantur, aut si id sub aliena custodia contigerit: extra culpam erunt: si tamen eos non furiosa, sed congruenti custodia ipsos se crediderint tradidisse.

Præterea non sine cordis amaritudine quosdam sacerdotes contra apostolicas institutiones, cum sicca sæce vini, vel cum micis panis vino intinctis, Missam celebrare audivimus; & fideles laicos non Christiano more, absque sacerdotali benedictione & Missa, matrimonium contrahere. Unde sæpe illicita contingit fieri conjugia, & inter legitimas personas divortium intervenire. Sane cum omne crimen, atque omne peccatum oblati Deo sacrificiis deleatur: quid de cætero pro delictorum expiatione Domino dabitur, quando in ipsa sacrificii oblatione erratur? Cum enim magister veritatis, discipulis suis sacramentum commendaret nostræ salutis: non siccam sæcem vini, non micas panis vino intinctas accepit, sed panem & calicem, & benedicens dedit discipulis suis. Quia igitur secus agere, evangelicæ & apostolicæ doctrinæ contrarium, & consuetudini ecclesiasticæ penitus est

adversum : apostolica prohibemus autoritate , ut A
cum sicca fœce vini , vel cum micis panis vino intinctis , vel alio modo quam Dominus instituit , nullus de cætero sacrificare attentet : sed secundum formam sacrosanctæ ecclesiæ Romanæ quam vos in omnibus imitari oportet , solum panem , & vinum aqua mixtum in sacrificio corporis & sanguinis Christi offeratis .

Cæterum clandestina , & absque sacerdotali benedictione non debere contrahi conjugia , aut nisi inter legitimas personas , quæ infra septimum gradum nulla consanguinitatis linea conjungantur : nec contracta , nisi canonice & consensu episcopi dissolvi : multorum sanctorum patrum declarata autoritas . Vos itaq; muniri sanctorum patrum sanctionibus & ecclesiasticis institutis , hæc quæ dicta sunt , diligenter servate , & ab aliis præcipite inviolabiliter observari : dispensationis moderamine utentes , ut qui in quinto vel quarto gradu conjuncti sunt , eos non separetis , sed ne amplius taliter conjungantur , pontificali autoritate & distributione prohibeatis . Datum Tuscul. v. Idus Septembris .

***XXIII. AD COLON. LINGACOPENSEM
EPISCOPVM.

Approbat ejus electionem in locum alterius , qui sponte abdicans , monasterium petierat .

Alexander papa III. Colon. Lingacopensi episcopo.

Ex dispensatione commissæ nobis sollicitudinis , & ex debito caritatis , viros pontificali officio præditos , & morum honestate ornatos , sincera tenemur caritate diligere , & eorum vota , quæ a rationis tramite non discordant , effectu protegente complere : ut tanto fortius ornamenta virtutum appetete , & honestis insistere moribus studeant , quanto se ab apostolica sede majore honore cognoverint & gratia præveniri . Relatum siquidem est auribus nostris , quod dilecto filio nostro Stenar. quondam Lingacopensi episcopo claustralem quietem episcopali honori præponente , & pontificalem dignitatem in manu venerabilis fratris nostri Eskili Londonensis archiepiscopi , apostolicæ sedis legati , & regalia coram tege & primatibus regi libere & spontanee resignante , clerus & populus ejusdem loci , de assensu prædictorum archiepiscopi & regis , atque ducis terræ , te in patrem & episcopum suum unanimiter & concorditer elegerunt . Verum licet ei non licuerit absque autoritate Rom. pontificis episcopali dignitati abrenunciare : volentes tamen necessitati ecclesiæ tuæ paterna provisione prospicere , & honestari tantorum virorum defectu , id æquanimitè supportamus , & electionem & consecrationem tuam ratam & firmam habentes , eam autoritate apostolica confirmamus , & tibi in subditis tuis corrigendi vitia & superflua refecandi plenam concedimus facultatem . Tu vero subditorum culpas tanta redactionis instantia insequaris : quod , & qui culpabiles sunt , suos excessus corrigant celeriter & emendent ; & alii hoc videntes , ad committenda similia non aspirent : hac tamen consideratione præhabita , ut dure & aspere , leniter & mansuete , secundum naturas & qualitates personarum , vitia corrigas subditorum . Decernimus ergo , ut nulli omnino hominum hanc paginam nostræ confirmationis infringere liceat , vel ei aliquatenus con-

traire . Si quis autem hoc attentare præsumperit , indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus se noverit incursum . Datum Tusculani , sexto Idus Septembris .

NOTA IAC. SIRMONDI S. I.

Lingacopensi.) Lincopenis , Vpsalensis suffraganeo . Nota est civitas Suetiæ , in qua synodum celebrasse legitur Nicolaus Anglicus cardinalis , Eugenii III. legatus , anno MCLXVIII. Lingacopenis episcopatus iterum mentio epist. XXVII.

***XXIV. AD GVILLELMVM STRANENSEM
EPISCOPVM.

Ejus ecclesiam in sua protectione recipit , possessiones confirmat .

Alexander papa III. Guillelmo Stranensi episcopo.

FRATRES & coepiscopos nostros , & eos præcipue qui in medio prævæ nationis sunt positi , & in remotis mundi partibus constituti , arctiori nos convenit caritate diligere : & ut in commissio sibi amplius talento proficere valeant , & ad cultum justitiæ & domus Dei decorem fortius accingant , eis apostolicæ sedis gratiam & favorem nos convenit impertiri . Attendentes igitur devotionis rursus constantiam , & fidei puritatem , quæ beato Petro & nobis immobili firmitate adherere conspiceris : te sicut venerabilem fratrem nostrum diligere & honorare , & tuis rationabilibus votis & desideriiis debita cupimus benignitate favere . Inde est quod ecclesiam tuam sub beati Petri ac nostra protectione recipientes , ea quæ in præsentiarum pacifice ac legitime possedit , & specialiter Neerie , sicut a tege , & metropolitano tuo , & a venerabili fratre nostro Eskilo Londonensi archiepiscopo apostolicæ sedis legato , tibi confirmata est , & scripti sui munimine roborata , tibi , & per te eidem ecclesiæ , autoritate apostolica confirmamus , & præsentis scripti patrocinio communimus : statuentes , ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere , vel ei aliquatenus contraire . Si quis autem hoc attentare præsumperit , indignationem omnipotentis Dei , & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus , se noverit incursum . Datum Tuscul. vii. Idus Septembris .

NOTA IAC. SIRMONDI S. I.

Stranensi) In Suetia item , sub episcopo Vpsalensi , quem metropolitani eius nomine significat . In notitia episcopatum , Straginiensis appellatur .

***XXV. AD VPSALENSEM ARCHIEPISC.
& suffraganeos ejus , & Guthermum ducem .

Ut Finnos qui se Christianos fore fraudulenter promittebant , deinceps non juvent adversus hostes .

Alexander papa III. Vpsallensis archiepiscopo , & suffraganeis ejus , & Guthermo duci.

GRAVIS admodum & difficilis est ad apostolicam sedem querela perlata , quod Phinni semper imminere sibi exercitu inimicorum , fidem servare Christianam promittunt , & prædicatores & eruditores Christianæ legis desideranter requirunt : & recedente exercitu fidem abnegant , prædicatores

dicatores contemnunt, & graviter persequuntur. ^A Vnde quoniam in hoc Deo illudere, & Christianam religionem deridere videntur, & illis se duplo filios gehennæ constituentibus, salus & vita eorum tota in tetrenis, neglectis caelestibus, conspicitur consistere; nec est dignum ut eis in adversitate Christianum nomen defensionem conferat, quod in prosperitate despiciere & hotrete probantur: universitatem vestram monemus, atque mandamus, quatinus a fallaciis & fraudibus eorum ita prudenter & discretè de cætero caveatis, quod, si ingruerit necessitas, ad auxilium & defensionem vestram non possint recurrere: nisi munitiones, si quas habent, vobis tenendas assignent, aut alias adeo sufficientem cautionem exhibeant & securitatem, quod amodo nullatenus pedes retrahere, aut vestram prudentiam valeant circumvenire: sed Christianæ fidei documenta cogantur tenere firmiter & servare, ne amplius de eorum numero videantur, de quibus dictum est: *Constabitur tibi cum benefeceris ei.* Datum Tuscul. v. Idus Septembris.

^{U**} XXVII. AD CLERICOS ET LAICOS
Lingacopenfis episcopatus.

Vt episcopo suo pareant.

Alexander papa III. universis tam clericis quam laicis Lingacopenfis episcopatus.

DECET univertitatem vestram, quæ ad perfectionem virtutum & salutem pertinent animarum, toto studio cogitare; & ea voluntario effectu perficere, per quæ gratiam positissimis Altissimi acquirere, & ad æternæ felicitatis gloriam cum auxilio Divini numinis pervenire. Cæterum, quoniam sine obedientiæ virtute nemo Deo perfecte potest placere, aut acceptum servitium reddere: per apostolica vobis scripta præcipiendo mandamus, & mandando præcipimus, quatinus venerabili fratri nostro C. episcopo vestro, sicut bonæ memoriæ Giloni prædecessori suo fecisse noscimini, omnimodam obedientiam & reverentiam impendatis: & in his quæ Dei sunt, & ad vestrarum animarum spectant salutem, monitis & mandatis ejus humiliter parere curetis, & ei de iustitiis suis integre, & plenarie respondeatis: ita quod apud Deum pro humilitate & obedientia vestra peccatorum vestrorum veniam & gloriam valeatis promereri æternam. Si qui autem vestrum, ei contumaces vel rebelles extiterint; sententiam quam idem episcopus propter hoc in eos rationabiliter tulit, autore Domino ratam & firmam habebimus. Datum Tuscul. xv. Kal. Octobris.

NOTA IAC. SIRMONDI S. I.

Guthermo duci.) Sueonum. Guthermus dicitur Saxoni Grammatico, lib. xv. ubi de baptismo agit Kanuti, filii VValdemari Danicæ regis. *Quod religioſa, inquit, executionis officium, Sueonum ducis Guthermi, qui septem VValdemari eorum ducem regi Karolo despoliam adducendi causa legationem attulerat præſentia venustabat.*

Phinni.) Finni, boreales Suecicæ populi, qui Finnam seu Finningiam incolunt.

^{U**} XXVI. AD TRVNDENSEM
archiepiscopum, & A. Stavengarensem
episcopum.

Vt Nicolaum monachum Fulconi Estonum apostolo socium mittant.

Alexander papa III. Trundensi archiepiscopo, & A. quondam Staveng. episcopo.

LEX Divina & humana desiderat, & debitum caritatis exposcit, ut bono & utilitati communi debeamus intendere, & ad revocationem & conversionem infidelium operam omnimodam & sollicitudinem adhibere. Inde est, quod prudentiam vestram rogamus attentius & monemus, venerabili fratri nostro Fulconi Estonum episcopo, qui ad convertendam gentem illam Divina gratia inspiratus, ministerium prædicationis & laborem proponit assumere, Nicolaum monachum, qui de gente illa, sicut accepimus, est oriundus, virum religiosum, & discretum, in socium concedatis: ut tantum bonum possit perficere, & gentem illam ad agnitionem veri luminis, & ad culturam & doctrinam Christianæ fidei, verbo prædicationis, auxiliante Domino revocare, & vobis exinde valeat æternæ mercedis cumulus provenire. Datum Tusculani, v. Idus Septembris.

NOTA IAC. SIRMONDI S. I.

Trundensi archiepisc.) In Norvegia. Norvegiæ metropolim alii Trondemum nominant: Saxo lib. x. extremo; *Corsus eius, Magni regis, Norvegiam velatum, Trondem in regionum monumentorum arca sepulturam possedit.* Eiusdem etiam metropolis suffraganeus est episcopus Stavengarensis.

^{U**} XXVIII. AD GVIDONEM ABBATEM
sancti Nicasii, & M. Radulfum canonicum
Remensem.

Vt nonnullos qui damna monasterio S. Remigii intulerant, reparare cogat.

Alexander papa III. Guidoni abbati sancti Nicasii, & M. Radulfo canonico Remensi.

SUGGESTVM est auribus nostris, quod Galcherus de Castellione villam de Belloi, quæ ad monasterium beati Remigii pertinet, diabolico furore accensus destruxit: & duas alias villas ejusdem monasterii ita spoliavit, quod spolia inde abducta xl. librarum precio æstimantur. Milo vero Malus-Vicinus, cum eidem monasterio plura damna & injurias intulisse dicatur: nec vult inibi satisfacere, neque quod ratio exigit exhibere. Simon autem de burgo prædicto monasterio apud VVandrècicurt damna plurima & injurias inferre non cessat. Præterea Burdinus de Besanes terram, quæ prænotato monasterio fuit in elemosynam data, duobus hominibus, quibus eam abbas ejusdem loci hereditario jure concesserat, auferre laborat. Sane presbyter de Alem. in villa præscripti monasterii quandam domum in damnum ejusdem ecclesiæ ædificare præsumit. Ad hæc cum quidam homo sancti Remigii se cum quadam parte hereditatis suæ, Divini amoris & caritatis ardore succensus hospitali sanctæ Mariæ Remensis ad servendum hospitibus pro animæ suæ remedio reddidisset: parentes ejus a longe venientes, quamvis magnam partem bonorum suorum eis dederit, præbaturum monasterium & ecclesiam Remensem super jam dicta elemosyna inquietare nituntur. Vnde quoniam nostra

42.

interest jura ecclesiarum defendere, & eis contra malefactores suos, apostolicæ protectionis patrocinium ministrare: discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatinus ex parte nostra prædictas personas commoneatis, & districtius compellatis, ut prædicto monasterio de damnis & injuriis allatis congrue satisficiant, & ablata restituant, & de cætero ab ejus & rerum suarum molestatione penitus conquiescant, vel sub vestræ discretioni examine plenam exinde sibi justitiam exhibeant.

Præterea abbas sæpe dicti monasterii, de thesaurario Laudunensi, quod apud Creonam justitiam suam imminuat, & penitus subtrahat; & de Villermo marescalco nobilis viri comitis Henrici, quod cuidam homini suo x. libras abstulerit, & multa ei mala fecerit; & de abbate Tenaliis, qui cum dicatur multa illi damna inferre, ei exinde coram venerabili fratre nostro Remensi archiepiscopo noluit prout mandavimus respondere, gravem ad nos querimoniam transmisit. Ideoque vobis presentium auctoritate injungimus, ut prædictos viros ad refarcienda illata damna præfato abbati, & ad restituenda ablata, & ad satisfactionem de illatis injuriis exhibendam, vel ad complementum justitiæ faciendum, auctoritate nostra monere, & districtè compellere studeatis: & in supradictis omnibus cum eâ maturitate & providentia procedatis, quod exinde diligentia & sollicitudo vestra valeat non immerito commendari, & nos discretioni vestræ confidentius negotia ecclesiastica committere valeamus. Datum Tusculani, ix. Kalendas Martii.

*** XXIX. AD PETRYM ABBATEM,
& fratres sancti Remigii.

Frescengiarum remissionem, eorum monasterio factam ab archiepiscopo Remensi, ratam habet.

*Alexander papa III. Petro abbati, & fratribus
S. Remigii Remensis.*

RATIONABILES & honestas petitiones gratanti animo debemus admittere, & vota quæ a rationis tramite non discordant, prosequente effectu complere. Relatum est siquidem auribus nostris, quod cum singulis annis duas procuraciones, unam in depositione sancti Remigii, & alteram in translatione ipsius, Remensi archiepiscopo debeatis persolvere, & singulis quibusque certis numeris & mensuris distinctis, de frescengiarum pretio nulla æstimatio facta fuisset: venerabilis frater noster Henricus Remensis archiepiscopus molestiam, & inquietationem, quam inde habebatis, pia consideratione respiciens, vobis & monasterio vestro frescengias omnino remisit: ita sane quod in depositione beati Remigii quinquaginta solidos, Remensis monetæ, & rotidè in translatione ipsius Remensibus archiepiscopis annuatim solvere reneamini. Quam utique remissionem, quemadmodum a prædicto archiepiscopo facta est, & sigilli sui munimine roborata, ut firmam & ratam habeatis, eam auctoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti patrocinio communimus; statuentes ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere, vel ei aliquatenus contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis, & beatorum Petri &

A Pauli apostolorum ejus, se noverit incursum.) Datum Tuscul. viii. Kalend. Martii.

NOTA IAC. SIRMONDI S. I.

Frescengiarum) Frisinge dicuntur, lib. iv. capitul. lxxii quamquam ibi etiam codices nonnulli Friskingas legunt. Variè enim scribitur hoc nomen. Quid vero significet, docuit Fr. Pitheus in glossario.

*** XXX. AD SILVANECTENSEM
episcopum, & abbatem sancti Remigii.

Ne monachi sancti Remigii de Brana, fratribus sanctæ Mariæ de Brana sine molestia.

*Alexander papa III. Silvanectensi episcopo, &
abbati sancti Remigii Remensis.*

Ad audientiam apostolicæ sedis noveritis fuisse perlatum, monachos sancti Remigii de Brana religiosi viri abbati & fratribus sanctæ Mariæ de Brana districtius inhibere, ne familiam comitis & comitissæ de Brana ad aliqua audeant recipere sacramenta. Vnde quoniam indecens est eis & inhonestum aliquos indebitis fatigare molestiis, qui in religionis habitu elegerunt Domino deservire: discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatinus prædictos monachos moneatis, & auctoritate nostra compellatis, ut nulla ratione contra antiquam comitis vel comitissæ familiam, vel milites castri, aut supervenientes, sive uxores eorum, aut liberos, vel familias suas, ad ecclesiam illorum accedere, & ibidem ecclesiastica suscipere sacramenta prohibeant, & in præsentia vestra quod justitia dictaverit exequi non postponant. Nos enim eis dedimus in mandatis, ut coram vobis alterum prædictorum exsequantur. Datum Tuscul. xi. Kalend. Decembris.

NOTA IAC. SIRMONDI, S. I.

De Brana.) Oppidum est ad Vidulæ amnem in pago Sueffionico. Ibi ergo cænobita quæ commemorat, & honor comitatus.

*** XXXI. AD SILVANECTENSEM
episcopum, & abbatem sancti Remigii.

Vt fratres Corbeienfes restituant decimam ablatam fratribus S. Mariæ de Brana: item ut restituant eidem monasterio decima vendita quondam ab abbate.

*Alexander papa III. Silvanectensi episcopo, & abbati
S. Remigii Remensis.*

DILECTI filii nostri abbas & fratres ecclesiæ sanctæ Mariæ de Brana, transmissa nobis relatione monstrantur, quod eis dilecti filii nostri abbas & fratres Corbeienfes quandam non dubitarunt decimam contra jus æquitatis auferre. Vnde quoniam, sicut nobis ex voluntate Divinæ providentiæ ecclesiarum omnium sollicitudo, incumbit, sic quoque unicuique in suo jure providere renemur; & quæ inordinate aut enormiter fiunt, consideratione injuncti nobis officii, compellimur ad statum rectitudinis revocare: discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatinus Corbeiensem abbatem & fratres ejus moneatis, & districtè compellatis, ut eidem abbati & fratribus præscriptam decimam postposita occasione restituant, &

& in pace dimittant, vel sub vestræ discretionis examine plenam exinde sibi iustitiam exhibeant. Si autem causam potius intrare decreverint, quam decimam restituere: vos in unum convenientes, utramque partem ante vestram præsentiam convocetis, & rationibus hinc inde plenius auditis & cognitis, eandem causam, sublaro appellationis remedio, concordia vel mediante iustitia decidatis.

Præterea, sicut ex transmissa insinuatione ejusdem abbatis & fratrum auribus nostris innovit, Rodulfus quondam abbas prædictæ ecclesiæ, monachis sancti Leodegarii quondam decimam vendidit, propter quod eadem ecclesia grave & enorme patitur detrimentum. Quia vero contractus ille pravus & simoniacus fuit, & principales personæ, vendentis scilicet & ementis, si supersisterent, perpetua deberent depositione damnari: nihilo minus vobis injungimus, ut eosdem monachos monere, & districte compellere studeatis, quod recepto precio illis decimam ipsam, appellatione remota restituant, & in pace dimittant: quia non est conveniens, aut consentaneum rationi, ut una ecclesia locupletari debeat de aliena jactura. His vero qui tam perniciosum & detestabilem contractum fecerunt, talem, si supersunt, pœnam infligatis, quod alii qui hoc audierint, metum habeant similia præsumendi. Datum Tusculani, 11. Kal. Decemb.

NOTA IAC. SIRMONDI S. I.

Corbeiensis.) Nobile imprimis est monasterium ad Somonam fluvium in Ambianensium diocesi. Antiquam Corbeiam vocant, ut distinguarur a Saxonia, quæ multo recentior originem duxit a Gallica.

Monachis S. Leodegarii.) Ordinis S. Augustini apud Sueffiones.

E* XXXII. AD AMBIANEN. ET TORNAC. episcopos, & abbatem sancti Remigii.

Vt judicent de controversiis abbatis de Brana, & militis cujusdam.

Alexander papa III. Ambianensi & Tornacensi episcopis, & abbati sancti Remigii Remensi.

EX transmissa conquisitione dilectorum filiorum nostrorum abbaris & fratrum ecclesiæ de Brana auribus nostris innovit, quod Joannes miles de Hostel eis quatuor modios frumenti, & novem avenæ, & quinque sextarios ad mensuram Sueffionis, violenter abstulit, & in curia eorum duodecim modios vini, & in vinea sua duos accipere ausu temeritatis præsumpsit. Præterea quia illos vineam suam tempore suo vindemiare prohibuit, ipsis damnum intulit sex modiorum vini, & eos sextarium frumenti & dimidium, quem monachi sancti Nicolai de Nemore singulis annis eis solvebant, tribus annis amittere fecit: & in nemore suo damnum ad æstimationem LX. librarum illis inferens, terram in qua duos modios uno sextario minus seminare solebant, & tertiam etiam Roberti filii VVidelæ, & VII. sextarios vinagiorum, quæ idem Robertus assensu Betneri domini terræ eis sub annuo censu unius modii frumenti dederat, licite auferre non dubitavit. Insuper quoque terram quandam, quam longo tempore possederant, & sumptibus quadraginta librarum extirpaverant, per violentiam occupavit: & illis multas alias molestias, injurias, gravamina, & persecuciones, & damna irrogate non formidavit.

Concil. general. Tom. X.

Vnde quoniam ex parte prædicti Joannis nobis fuit jam pridem relatum, quod, cum ipse & præfatus abbas super quibusdam possessionibus, pravis videlicet, terris, & vineis, in certas pariter compromississent personas, & personæ illæ arbitratae inter illos fuissent: abbas in parte earum recepit arbitrium, & in parte restituit: nos utrique volentes in suo jure adesse, tibi, frater Tornacensis mandavimus, ut prædictum abbatem moneres ad arbitrium illud inconculse tenendum. Quia vero nobis est nunc intimatum, quod non abbas, sed miles ab arbitrio recessit: discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatinus in unum pariter convenientes, utramque partem ante vestram præsentiam convocetis, ipsos monentes propensius, & mandantes, ut arbitrium super possessionibus illis, super quibus in arbitros spontanea compromiserunt, firmiter & inconculse observent. Si autem arbitrio stare noluerint, & fidejussores eos non potuerint de jure compellere, ad ipsum servandum: vos tam super iis, de quibus arbitratum est inter eos, quam super aliis, de quibus inter ipsos hinc inde quæsto vertitur, causam studiosius audite, & eam amabili compositione, vel mediante iustitia, sine personarum acceptatione terminare curetis. Ita quidem quod quæcumque memoratus Joannes eidem abbati & fratribus per violentiam abstulit, super quibus non fuit arbitratum, ipsum ea reddere appellatione postposita compellatis. Si autem præfatus Joannes a vobis citatus, ad præsentiam vestram accedere, vel iudicio vestro parere contempserit, eum appellatione & occasione remota excommunicationis vinculo innodetis, & in terra in qua habitat, omnia Divina, præter baptismum parvulorum, & penitencias mortuorum, prohibeatis officia celebrari. Si qua tamen partium duxerit appellandum, vos rationes, & allegationes, quæ hinc inde producentur in medium, diligenter & sollicite audientes, testes quos utraque pars produxerit, appellatione remota recipiatis, & eorumdem juratorum depositiones fideliter conferbere, & nobis sub sigillo vestro clausas mittere studeatis: terminum utrique parti congruum præfigentes, quo debeant se cum ipsis attestarionibus apostolico conspectui præsentare. Cæterum si vos tres huic negotio non potueritis simul interesse, tu frater Tornacensis, cum altero vestrum, hæc quæ dicta sunt maturius exsequamini. Datum Tusculani, 11. Kal. Decembris.

*** XXXIII. AD ABBATEM ET FRATRES Corbeiensis.

Vt monasterio de Brana decimam ablatam restituant.

Alexander papa III. abbati, & fratribus Corbeiensibus.

DILECTI filii nostri abbas & fratres ecclesiæ sanctæ Mariæ de Brana, transmissa nobis relatione monstrarunt, quod vos eis quandam non dubitatis contra juris æquitatem auferre decimam. Vnde quoniam sicut nobis ex voluntate Divinæ providentiæ ecclesiarum omnium sollicitudo incumbit: sic quoque unicuique in jure suo providere tenemur, & quæ inordinate aut enormiter fiunt, consideratione injuncti nobis officii compellimur ad statum rectitudinis revocare: nos venerabili fratri nostro Silvanectensi episcopo, & dilecto filio abbati sancti Remigii Remensis hujus rei causam committimus audiendam, & appellatione remota, mediante iustitia terminandam. Ideoque per

LLII apq.

apostolica vobis scripta mandamus, quatinus jam dictis abbati & fratribus præscriptam decimam restitatis, & in pace dimitatis: vel in præsentia prædictorum iudicum plenam exinde justitiam, sublato appellationis remedio, exhibeatis, eorum super hoc iudicium susceperunt & inviolabiliter observaturi. Datum Tusculani, 11. Kal. Decembris.

*** XXXIV. AD ABBATEM S. REMIGII,
& B. archidiaconum Remensem.

Litem iudicandam committit.

*Alexander papa III. abbati sancti Remigii, &
B. archidiacono Remensi.*

CAUSAM, quæ inter Vvarinum de Vvimeri B curat, & sororem uxoris suæ, super quodam redditu, cujus partem præfata mulier ad se jure hereditario asserit pertinere, in præsentia venerabilis fratris nostri Remensis archiepiscopi diutius est agitata, & ad nos per appellationem delata, experientia vestra committimus audiendam, & appellatione remota sine congruo terminandam. Ideoque discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus, quatinus, cum exinde requisiti fueritis, utramque partem ante vestram præsentiam convocetis, & rationibus hinc inde diligenter auditis & cognitis, eandem causam sublato appellationis remedio, concordia, vel mediante justitia decidatis. Datum Tusculani, x. Kal. Novembris.

*** XXXV. AD ABBATEM S. REMIGII,
& Fulconem decanum Remensem.

Vt causæ abbatis Deruensis, & clericorum sancti Nicolai Catalaunensis, sint iudices.

*Alexander papa III. abbati sancti Remigii, &
Fulconi decano Remensi.*

Significaverunt nobis dilecti filii nostri abbas & fratres Dervenſes, quod cum causam, quæ inter eos, & clericos sancti Nicolai Catalaunensis super ecclesia Campi Alberti vertitur, venerabili fratri nostro Remensi archiepiscopo commiserimus terminandam: idem archiepiscopus causam ipsam magistro R. Remensi canonico delegavit. Cum autem in præsentia ipsius canonici utraque pars constituta fuisset: prædicti clerici testes minus idoneos produxerunt super decimis Campi Alberti, quas sibi vindicare nitentur. Prædictus vero abbas alios testes idoneos coram eodem canonico ad prænominatos testes reprobandos produxit, quos, sicut asserit, idem canonicus recipere noluit: sed causam ipsam intendebat protrahere, & utramque partem sumptuosius contentionibus fatigare. Unde idem abbas se credens in hac parte gravari, ad nostram audientiam appellavit, & appellationi suæ proxime præteritas octavas Purificationis B. Mariæ terminum præfixit. Quoniam igitur propter absentiam partium non potuimus de causa cognoscere, eam experientia vestra committimus: discretioni vestrae mandantes, quatinus utraque parte ante vestram præsentiam convocata, eandem causam studiosius audiat, & eam infra xl. dies post harum susceptionem, sublato appellationis remedio, sine debito terminetis. Si vero eadem causa alii est forte commissa, vos duo, vel unus vestrum sum eo, vel eis quibus commissa est, conveniatis:

& litteris istis, sive aliis, si quæ super eadem causa sunt impertatæ, diligenter inspectis, neutris litteris præjudicantibus veritari, causam ipsam concordia vel iudicio, appellatione propofita, terminetis. Datum Tusculani, 11. Nonas Aprilis.

*** XXXVI. AD ABBATEM S. REMIGII,
& Fulconem decanum Remensem.

De pecunia ecclesiæ & pauperibus testamento relicta.

*Alexander papa III. abbati sancti Remigii, &
Fulconi decano Remensi.*

Ex parte decani Ambianensis, & S. quondam nepotis I. quondam canonici Ambianensis, auribus nostris innotuit, quod pecuniam, quam prior de Abbatibus Villa mutuo accepit, idem canonicus per manum jam dicti decani & nepotis sui ecclesiæ & pauperibus pro animæ suæ remedio distribuendam reliquit. Quo defuncto, cum a prænominato priore decanus, & S. pecuniam prætaxatam requirerent, eam noluit reddere: sed diffugia quærens ad audientiam nostram appellavit, qui nec venit, nec aliquem pro se responsalem transmissit. Quia vero periculosum esset cuilibet, nedum viro religioso, pecuniam alterius, & illam maxime quæ pro anima defunctorum ecclesiæ vel pauperibus præcipitur erogari, per violentiam detinere: discretioni vestrae per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatinus prædictum priorem monearis, & autoritate nostra districte compellatis, ut præscriptam pecuniam, centum videlicet sexaginta libras, aut parum minus, præfato decano & S. ecclesiæ, & pauperibus, secundum quod prædictus canonicus disposuit, erogandas integre restituar: vel sub vestra discretione examine infra duos menses plenam sibi justitiam, appellatione remota, exhibeat. Si autem legitime monitus, neutrum horum efficere voluerit, in eum canonicam non differatis exercere censuram. Datum Tusculani, xviii. Kalend.

NOTA IAC. SIRMONDI S. I.

Prior de Abbatibus Villa.) Villa abbatibus in initio dicta est, quæ possessio erat abbatibus S. Richarii, titulo prioratus, in agro Pontivo, Ambianensis diocesis ad Somonam. Nunc præsum etiam nomen retinet, postquam ad justæ amplitudinis oppidum crevit.

*** XXXVII. AD ABBATEM S. REMIGII,
& B. archidiaconum Remensem.

Admoneant Sueffionensem episcopum, ut subdiaconum sibi præferat investire de ecclesia sancti Medardi ne amplius recuset: alioquin ipsi investiant.

*Alexander papa III. abbati sancti Remigii, &
B. archidiacono Remensi.*

CONSTITUTVS in præsentia nostra O. subdiaconus, præsentium latoꝝ, supplicii nobis relatione proposuit, quod cum dilectus filius noster abbas S. Petri Catalaunensis eum ordinandum in ecclesia S. Medardi, quæ ad suam dicitur ecclesiam pertinere, de assensu capituli sui venerabili fratri nostro Sueffionensi episcopo præsentasset, ut eum de prædicta ecclesia investiret, & animarum sibi curam committeret, memoratus episcopus ea facere recusavit. Verum,

Verum, quia indecens est & penitus obvium rationi, ut prænominato subdiacono, nisi pro manifesta & rationabili causa, plebis cura denegetur: discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatinus infra XL. dies post harum susceptionem, prædictum episcopum monere, ac propensius inducere studeatis, ut prædictum subdiaconum de præscripta ecclesia investiat, & animarum sibi curam committat; aut quare id facere non debeat, coram vobis rationabilem causam ostendat. Quod si monitis vestris obtemperare contempserit, vos nostra freti autoritate sæpe dictum subdiaconum, omni dilatione & appellatione cessante, de prædicta ecclesia investiat, & animarum sibi curam committatis: ita quidem quod memorato episcopo de plebis cura, prædicto vero abbati de temporalibus debeat respondere. Datum Tusculani, III. Non. Februarii.

*** XXXVIII. AD ABBATEM S. REMIGII, & Fulconem decanum Remensem.

Causam duarum mulierum judicandam committit.

Alexander papa III. abbati sancti Remigii, & Fulconi decano Remensi.

EX transmissa confectione pauperum domus de Vitriaco ad audientiam pervenit, quod cum R. mulier, M. mulierem pro quadam domo, quam iidem pauperes ad se afferunt rationabiliter pertinere, coram archidiacono Catalaunensi traxisset in causam, & archidiaconus pro eadem R. exinde diffinitionis sententiam tulisset: præfata M. ad venerabilis fratris nostri Henrici Remensis archiepiscopi, R. vero ad nostram audientiam appellavit. Quia vero responsali prædictæ R. veniente, altera pars nec venit, nec aliquem pro se responsalem transmissit: experientia vestra causam ipsam committimus audiendam, & sine debito terminandam. Ideoque discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatinus, cum exinde requisiti fueritis, in unum pariter convenientes, utrumque partem ante vestram præsentiam convocetis: & rationibus hinc inde auditis & plenius cognitis, eandem causam, sublato appellationis remedio, mediante justitia terminetis. Datum Tusculani, VII. Kal. April.

*** XXXIX. AD ABBATEM S. REMIGII, & B. archidiaconum Remensem.

Vt debita clerico pecunia restituatur.

Alexander papa III. abbati sancti Remigii, & B. archidiacono Remensi.

QUERELAM I. clerici præsentium latoris accipimus, quod I. de Hospitio citetis VI. libras sibi contradicit exolvere, quas in præsentia multorum ei se debere publice recognovit, & alia plura incommoda sibi non dubitat irrogare. Vnde, quia univertis ex officii nostri debito in suo tenemur adesse: discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatinus prædictum I. de Hospitio monere curetis, & autoritate nostra districtè compelletis, ut jam dicto clerico præscriptam pecuniam sine molestia & diminutione restituat, & de illatis injuriis congrue satisficiat, aut exinde sibi sub examine vestro, sublato appellationis remedio, justitiæ non differat plenitudinem exhibere, & vos cau-

Concil. general. Tom. X.

A sam audiat, & appellatione cessante, sine debito terminetis. Datum Tuscul. VI. Kal. Maii.

*** XL. AD ABBATEM S. REMIGII, & decanum Remensem.

Vt damna Aquicinenſi monasterio illata reparentur: & ut abbatissa S. Michaelis excommunicatis sepulturam non præbeat: si præbuit, extumulet.

Alexander papa III. abbati S. Remigii, & decano Remensi.

DILECTVS filius noster A. Aquicinenſis ecclesiæ abbas, transmissis nobis litteris intimavit, quod monachi de Gardo inter alias oppressiones & injurias, quas illi, & ecclesiæ suæ irrevocenter dicuntur inferre, eis quondam decimam tertiam Viconienſis ad ipsos rationabilitè pertinentis, injuste auferre præsumunt. Abbatissa vero & moniales S. Michaelis Vutlenſis quandam ecclesiam suam, S. Martini videlicet, parochianis suis spoliant, & jura ipsius illicite sibi usurpantes, parochianos præfati abbatis pro suis excessibus excommunicatos, & ab ecclesiâ liminibus sequestratos, ad Divina officia recipiunt, & defunctis exhibent sepulturam. Vnde quoniam vir religiosus perniciosum existit ea committere, quæ pericula pariunt animarum: discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatinus infra viginti dies post harum susceptionem, prænominate personas monetas, & districtè compellatis, ut prædicto abbati & ecclesiæ suæ jura sua integra & illibata dimittant, & ablata sine molestia & difficultate restituant, vel in præsentia vestra suæ justitiæ plenitudinem appellatione remota exhibeant. Ad hæc quoniam ecclesiastica sacramenta eis penitus sunt deneganda, qui a communione fidelium suis peccatis sunt exigentibus sequestrati: nihilominus præsentium autoritate injungimus, ut præfata abbatissa & monialibus S. Michaelis, sub pœna ordinis & officii sui prohibeatis, ne quolibet excommunicatos ad Divina officia vel sepulturam recipere audeant, & si quos excommunicationis vinculo innodatos sepelierunt, eos, appellatione & occasione remota, detumulare, & de cœmeterio ejicere non postponant. Datum Tuscul. V. Idus Novembris.

NOTA IAC. SIRMONDI S. I.

A. Aquicinenſis abbas. Alexander. Auctionium Sieberti a Mirro editum. Anno mclxx. obiit Balduinus IV. comes Haginoenſis, & ab Alexandro abbate Aquicinenſi in ecclesia S. VValdetrudis sepelitur. Monasterium est ordinis S. Benedicti in diœcesi Atrebatensi, in qua & ager Viconienſis.

*** XLI. AD ABBATEM S. REMIGII Remensis, & priorem S. Martini de Campis.

Causam abbatum duorum judicandam committit.

Alexander papa III. abbati sancti Remigii Remensi, & priori sancti Martini de Campis.

EX transmissa confectione G. abbatis de Gardo ad aures nostras pervenit, quod abbas & canonici ecclesiæ sancti Petri de Serenicurt monasterium suum quadam terra injuste propter mutationem ministrantiu spoliaverunt, & ipsam illicite detinent occupatam. Quia vero inter viros religiosos non debet dissensionis scrupulus remanere, aut materia

L II ij jurgio

jugiorum, quos quieti convenit supernæ contemplationis vacare: vobis, de quorum prudentia & honestate confidimus, causam ipsam committimus audiendam, & sine debito terminandam. Ideoque discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatinus, cum exinde requisiti fueritis, in unum pariter convenientes, utramque partem ante vestram præsentiam convocetis, & rationibus hinc inde plenius auditis & cognitis, eandem causam infra duos menses, sublato appellationis remedio, concordia, vel mediante justitia decidatis. Ita quidem, quod si vobis constiterit prædictum abbatem a præscriptæ terræ possessione contra rationem ejectum, ei prius possessionem ipsam appellatione remota faciatis restitui. Si vero huic rei vos ambo interesse non poteritis, alter non minus in eadem causa procedat. Datum Tusculani, ix. Kal. Decembris.

NOTA IAC. SIRMONDI, S. I.

Abbas de Gardo. Ordinis Cisterciensis, in diocesi Ambianensi, ad quam etiam pertinet abbatia Serenicurtis, ordinis Præmonstratensis.

**XLII. AD PRÆPOSITVM ET DECANVM Remensem.

Vt decimæ restituantur clerico, cui eas pater suus, olim emptas, elemosynæ nomine dederat.

Alexander papa III. præposito & decano Remensi.

Ex tranmissa conquestione Stephani clerici de Roi accepimus, quod cum pater suus quasdam decimas, quas jure hereditario possidebat, volens peccati maculam evitare, sibi in elemosynam dedisset, Radulfus traditor eas ausu temerario sibi vindicare præsumpsit. Cumque memoratus clericus præfatum R. in præsentia venerabilis fratris nostri archiepiscopi vestri convenisset, ut coram eo justitiam obtineret: compulsus est ad nostram audientiam appellare. Verum, licet pater suus eas de jure sibi dare non potuisset, quia tamen tutius ut idem clericus ipsas habeat, quam ad laicum devoluantur: discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatinus, si ita est, infra xl. dies post harum susceptionem, memoratum R. monentis, & districte compellatis, ut perceptas decimas prænominato clerico sine diminutione restituat, & de percipiendis nullam sibi molestiam inferat, vel gravamen: ita tamen, quod post decessum prædicti clerici præscriptæ decimæ ecclesiæ, ad quam de jure pertinere noscuntur, restitui debeant, pacificeque dimitti. Quod si monitis nostris parere contempserit, ipsum usque ad eandem restitutionem excommunicationis vinculo, omni appellatione remota, astringaris. Datum Tuscul. 11. Idus Junii.

**XLIII. AD ABBATEM ET CAPITVLVM sancti Remigii.

Vt M. clerici de aliquo beneficio ecclesiastico provideant.

Alexander papa III. abbati & capitulo sancti Remigii.

PASTORALIS cura & sollicitudo, quam licet immeriti disponente Domino gerimus, nos admo-

net propensius & hortatur, pro viris ecclesiasticis, & præsertim pro his qui nullum habent ecclesiasticum beneficium, & sunt bonæ opinionis & famæ, sollicitos semper & studiosos existere, & ecclesiarum prælatos ut eis in competentibus beneficiis provideant propensius invitare. Hac itaque ratione inducti, & de vestra nihilominus devotione confisi, pro dilecto filio nostro M. clerico, latore præsentium, qui asserit, se omnino ecclesiæ vestræ devotum, cujus mores & conversationem dilecti filii nostri fratres militiæ Templi, circa quos est conversatus, plurimum commendant, caritati vestræ preces affectuosas porrigimus: devotionem vestram per apostolica scripta rogantes attentius, monentes, atque mandantes, quatinus eidem clerico, Divini amoris intuitu, & pro reverentia B. Petri ac nostra, in aliquo beneficio ecclesiastico sibi competente, unde vitæ necessaria in vestra semper devotione possit honeste percipere, liberaliter provideatis: ut liberalitas & devotio vestra exinde commendabilis debeat apparere; nos quoque vobis, propter hoc uberes gratiarum actiones exsolventes, preces & petitiones vestras, cum se opportunitas obtulerit, libentius & efficacius admittamus. Datum Tusculani, v. Idus Augusti.

***XLIV. AD REMORVM ARCHIEPISC.

Vt cuique idoneo liceat scholas regere.

Alexander papa III. Remorum archiepiscopo.

DILECTVS filius noster abbas sancti Petri de Montibus, transmissa nobis relatione monstravit, quod magister scholarum Catalaunensis ecclesiæ in terra jam dicti abbatis sibi scholarum magisterium vendicat, & nullum per abbatem ibi regere scholas permittit. Vnde quoniam, cum donum Dei scientia litterarum, liberum debet esse cuique talentum gratis cui voluerit erogare: fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatinus tam abbati, quam magistro scholarum præcipias, ne aliquem probum & litteratum virum regere scholas in civitate, vel suburbii, ubi voluerit, aliqua ratione prohibeant, vel interdicerent qualibet occasione præsumant. Non enim debet venale exponi, quod munere gratiæ cælestis acquiritur: sed gratis debet omnibus exhiberi, ut impleatur quod scriptum est: *Gratis accepistis, gratis date.* Verum licet idem magister scholarum, illud sibi forte in civitate ipsa obtentu prævæ consuetudinis vendicat: hoc in terra abbatis non potest aliquatenus vindicare. Datum Tusculani, Idibus Julii.

NOTA IAC. SIRMONDI S. I.

Liberum debet esse. Quod de magistris hoc loco cenfer Alexander III. id ipsum de scholaribus statuit Alexander IV. pro Dominicorum scholis in hæc verba scribens episcopo Parisiensi: *insuper statuis, ut scholares omnes, tam religiosi de prælatorum suorum licentia Parisiis gratia studii quando libet commorantes, quam etiam seculares, ubicumque voluerint, lectionibus vel predicationibus audiendis, si ve quæstionibus disputandis, libera valeant interesse.*

*** XLV. AD CLAREVALLENSEM
& sancti Remigii abbates.

Vt Dervense monasterium reforment.

Alexander papa III. Clarevallensis & sancti Remigii abbatibus.

CVM dilectum filium nostrum Dervensem abbatem super dilapidatione bonorum monasterii sui, & dissolutione, quam per eundem abbatem audiveramus jamprius factam fuisse, ad rationem posuissimus: ipse se super his coram nobis, & fratribus nostris prudenter & laudabiliter excusavit, afferens quod cum multitudo Brebentionum partem quandam terræ monasterii sui hostiliter invasisset, & ad reliquam occupandam intenderet, coactus est debita plura contrahere, ut terram ipsius monasterii posset ab illius iniquæ gentis manibus liberare. Adjecit insuper, quod reditus ejusdem monasterii quibusdam personis assignavit, ut ex his eadem debita persolvantur, & quod nec in his culpa sua gravatum sit idem monasterium, nec in aliis dissolutum. Cæterum, quoniam hæc nobis non constant, horum cognitionem & correctionem experientie vestræ, de qua plene confidimus, duximus committendam: discretioni vestræ præsentium auctoritate mandantes, quatinus ad monasterium ipsum pariter accedentes, rei veritatem diligenter & solite inquiratis, & quæ in abbate, vel monachis inveneritis corrigenda, auctoritate nostra, sublato appellacionis remedio, adhibita gravitate & modestia corrigatis. Quod si noveritis monasterio expedire, ut aliqui ex monachis ipsius loci amoveantur, eos inde auctoritate nostra, appellacione cessante, amovere minime differatis, & alios de religiosis illic institutis: ita super his diligentes & providi existentes, quod studio & diligentia vestra in meliorem statum jam dictum monasterium auctore Domino reformetur, & sollicitudo ac vigilantia vestra præconio multæ digna commendationis existat. Reditus vero ipsius monasterii personis, quibus pro solutione debitorum sunt assignati, si solutioni debitorum convenienter non intendunt, nec eosdem reditus bene dispensant, auctoritate apostolica auferatis, & eos personis aliis cum consilio abbatum & fratrum monasterii, qui magis providi sint & discreti, assignare curetis: per quorum studium & providentiam celerius & convenientius eadem debita persolvantur. Si qui autem ex ipsis abbas & monachi, vobis in his contumaces fuerint, vel rebelles, quo minus mandatum nostrum in hac parte adimplere possitis: in eos auctoritate nostra, sublato appellacionis remedio, canonicam sententiam proferatis: quia nos sententiam, quam in ipsos canonicè protuleritis, auctore Domino ratam & firmam habebimus. Datum Tusculani, v. Kal. Iunii.

NOTA IAC. SIRMONDI S. I.

Multitudo Brebentionum.) Qui vel sua sponte, vel alienis auspiciis conducti, per hæc tempora incurstantes omnia populabantur, nec ecclesiis nec monasteriis parentes: ut est in concilio Lateranensi Alexandri papæ, cap. xxvii.

A *** XLVI. AD ABBATEM S. REMIGII,
& Fulconem decanum Remensem.

Litem judicandam committit.

Alexander papa III. abbati sancti Remigii, & Fulconi decano Remensi.

CONSTITUTVS in præsentia nostra Constantius subdiaconus lator præsentium, sua nobis conquestione monstravit, quod G. de Poegni quandam domum suam sitam in villa de Poegni violentè sibi abstulit, & injustè detinet occupatam. Vnde cum uterque esset propter hoc in præsentia dilecti nostri R. canonici Remensis constitutus: prædictus subdiaconus timens se prægravari, ad nostram audientiam appellavit. Verum quoniam eo conveniente altera pars nec venit, nec aliquem pro se responsalem transmisit: causam ipsam experientie vestræ, de qua plene confidimus, committimus audiendam, & sine debito terminandam. Ideoque discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatinus, cum exinde requisiti fueritis, utramque partem ante vestram præsentiam convocetis, & rationibus hinc inde diligenter auditis & cognitis, eandem causam, infra xl. dies post harum susceptionem, sublato appellacionis remedio, concordia vel justitia terminetis. Datum Tuscul. vi. Kal. Septembris.

*** XLVII. AD

Causam judicandam committit.

Alexander papa III.

Ex transmissa conquestione Euronii meminimus, nos causam quæ inter eundem Euronium & Rolandum vertitur, experientie tuæ commississe. Sed quia, sicut accepimus, nondum in eadem causa juxta tenorem mandati nostri processisti: prædictus R. falsa suggestionè ab apostolica sede litteras obtinuit: magister Ioannes vero prædictum Euronium vinculo excommunicationis innodavit. Quoniam igitur sententia non potest, sicut non debet, tenere: discretioni tuæ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatinus præfatum Euronium nostra fretus auctoritate absolutum publice denuncies, & præfatum R. de cætero non audias, neque appellacionem ejus ad præsentiam nostram ullo modo recipias, & rei veritate a venerabili fratre nostro Catalaunensi episcopo diligenter inquisita, R. & Susannam uxorem ejus instanter commoneas, & districte compellas, ut infra viginti dies post harum susceptionem, omni contradictione & appellacione remota, supradicto Euronio res & expensas suas restituant. Si autem monitis tuis obtemperare contempserint, eos vinculo excommunicationis astringas. Postea si idem R. adversus Euronium agere voluerit, coram venerabili fratre nostro Catalaunensi episcopo ordine iudiciario experiat, & ipse causam audiat, & debito sine decider. Datum Tusculani, vi. Idus Augusti.

A
 *** XLVIII. AD ABBATEM SANCTI
 Remigii, & Fulconem decanum Remensem.

Causam judicandam committit.

*Alexander papa III. abbati sancti Remigii, &
 Fulconi decano Remensi.*

Ex parte cuiusdam mulieris filiastræ nobilis viri
 R. militis de Vilatio, nostris est auribus intima-
 tum, quod cum ipsa quosdam redditus, qui terra-
 gia dicuntur, G. avunculo suo canonico Ambian-
 nensis ecclesiæ, pro xxx. libris jam pridem pignori
 obligasset: idem canonicus redditus suos illi resti-
 tuere contradicit, licet ultra sortem suam pleraque
 deductis expensis recepisse dicatur. Quoniam igitur
 in laicis, nedum in clericis, detestabile & hor-
 reudum existit usurarum crimen, ut pote utriusque
 testamenti pagina condemnatum: discretioni vest-
 ræ per apostolica scripta mandamus, quatinus
 utraque parte ante vestram præsentiam convocata,
 exinde rei veritatem diligenter inquiratis, & si ita
 vobis constiterit, memoratum canonicum monca-
 tis, & nostra autoritate districte compellatis, ut
 præscriptos redditus supradictæ mulieri, dilatione
 & appellatione cessante, sine qualibet exactione
 restituat, & in pace dimittat. Querelas vero alias,
 si quæ hinc inde vertuntur, studiosius audiat, &
 eas concordia, vel mediante iudicio decida-
 tis.

Datum Tusculani IV. No. Maii.

*** XLIX. AD EOSDEM.

Causam judicandam committit.

*Alexander papa III. abbati sancti Remigii, &
 Fulconi decano Remensi.*

CAUSAM quæ inter R. de Vilets, & Amilium
 militem de Beclou super dote uxoris prædicti
 R. diutius est agitata, & ad nos sicut dicitur per
 appellationem delata, experientia vestra, de qua
 plene confidimus, committimus audiendam, & sine
 debito terminandam. Ideoque discretioni vestra
 per apostolica scripta mandamus, quatinus post-
 quam exinde requisiti fueritis, utramque partem
 ante vestram præsentiam convocetis, & rationi-
 bus hinc inde plenius auditis & cognitis, eandem
 causam, si vobis constiterit eam ad nos per appel-
 lationem delatam fuisse, ablato appellationis re-
 medio, concordia, vel mediante iustitia decida-
 tis. Nihilominus etiam præsentium vobis autorita-
 te mandamus, ut alias querelas de quibus vobis
 adversus se proposuerint audiat, & eas concordia,
 vel iudicio terminetis. Si autem huic causæ
 ambo non potueritis interesse, alter vestrum
 eidem causæ, prout dictum est, finem imponere
 non postponat.

Datum Tusculani IV. Non. Maii.

*** L. AD EOSDEM.

Causam judicandam iis committit.

*Alexander papa III. abbati sancti Remigii, &
 Fulconi decano Remensi.*

Ex litteris quas nobis venerabilis frater noster
 Henricus Remensis archiepiscopus destinavit,
 evidentur accepimus, quod Balduinus de Aigne
 Hierosolymam profecturus, cuidam fororis sue vi-
 duæ Agneti nomine, quæ in domo sua manebat,
 tres modios frumenti, & unum avenæ, de decima
 sua annuatim percipiendos frumenti & avenæ
 eodem B. in peregrinatione, Girardus de Landas,
 qui ejus Balduini filiam duxerat in uxorem, præsa-
 tæ Agneti jam dictos modios frumenti & avenæ
 violenter auferre non dubitavit. Vnde cum idem
 Girardus ad curiam ipsius archiepiscopi appella-
 tus, & mulier pariter, in eisdem archiepiscopi
 essent præsentia constituti: mulier testes legitimos
 & idoneos produxit, & adjudicatis sibi prælatis
 quatuor modis, de quibus controversia verteba-
 tur, ab eodem archiepiscopo in eorumdem fuit
 possessionem inducta. Præterea sicut ex eisdem
 litteris intelleximus, prænominata Agnes aliam
 adversus eundem Girardum quæstionem propo-
 suit: videlicet, quod prætaxatus Balduinus quen-
 dam habebat filium de non legitimo matrimonio
 susceptum: cui cum hereditatem suam non posset
 conferre, quandam terram de pecunia sua compa-
 ravit, quam eidem filio suo donavit. Qui cum pa-
 tre suo iter arripiens, eam sæpèdictæ Agneti, si for-
 te non rediret, habendam, & perpetuo possiden-
 dam concessit: quam postmodum memoratus Gi-
 rardus illi impudenter auferre præsumpsit. Con-
 quæta est insuper eadem mulier, quod super ter-
 ra nepotis sui sibi dimissa, indebita sibi violen-
 tia fuit illata. Super quibus cum idem Girardus
 summonitus, & mulier, ad diem præfixam in præ-
 sentia archiepiscopi convenissent, & eadem mu-
 lier suos vellet testes producere: Girardus ad no-
 stram audientiam appellavit. Quia vero muliere
 ad nostram præsentiam veniente, altera pars nec
 venit, nec pro se responsalem transmisit: vobis,
 de quorum prudentia & honestate confidimus,
 causam ipsam committimus audiendam, & sine
 debito terminandam. Inde est quod discretioni
 vestra per apostolica scripta mandamus, quati-
 nus utramque partem ante vestram præsentiam
 convocetis, & rationibus hinc inde plenius au-
 ditis & cognitis, super capitulis, de quibus vo-
 bis constiterit ad nos appellatum fuisse, contro-
 versias & quæstiones, sublato appellationis re-
 medio, ita studeatis mediante iustitia terminare,
 quod neutra partium pro iuris sui defectu debeat
 merito querelari, nec prælata cogatur ulterius
 ad nos exinde laborare.

E Datum Tusculani, XVI. Kal. Decembris.

*** LI. AD PETRYM ABBATEM SANCTI Remigii, & Fulconem decanum Remensem.

De scholaribus Remensibus, a presbytero injuste excommunicatis, & alias injurias passis.

Alexander papa III. Petro abbati sancti Remigii, & Fulconi decano Remensi.

AVDIVIMUS ex transmissa conquectione quorundam scholarium qui in Burgo sancti Remigii consistunt, quod cum I. presbyter de Burgo sancti Remigii in die Dominico coram clericis & laicis, postposita modestia clericali, choreas duceret, scholasticis ipsis eundem presbyterum exinde increpantibus & deridentibus idem presbyter quorundam favore cum furore & impetu ostium & fenestras scholarum ausu temerario siegit, & in quosdam ex ipsis scholaribus violentas manus iniecit; & his injuriis non contentus, absque conscientia venerabilis fratris nostri Henrici Remensis archiepiscopi & officialium suorum, in ipsos non citatos nec confessos proxime sequenti die excommunicationis sententiam promulgavit, quam idem archiepiscopus fecit, prout debuit, relaxari. In quo utique idem scholares libertatem suam plurimum fuisse laesam proponunt: cum eam se asserant libertatem habere, ut nullus in eos violentas manus injicere, aut ecclesiasticam sententiam audeat promulgare, donec coram magistro suo velint justitiam stare. Hinc siquidem, & alius injuriis predicti scholares provocati, eundem presbyterum sicut assentant, ad nostram presentiam appellaverunt: sed per se vel per alium nostrum se conspectui minime presentavit. Quoniam igitur idem presbyter, in hoc, si verum est, multipliciter excessisse videtur: nos excessus ejus nolentes, sicut non debemus, incorrectos relinquere, discretionem vestram per apostolica scripta precipiendo mandamus, quatinus partibus ante vestram presentiam convocatis, super his rei veritatem studiosius inquiretis: & si inveneritis predictum presbyterum choreas in conspectu clericorum & laicorum duxisse, & pro tali causa tantam presentiam scholaribus injuriam intulisse, aut ipsos ita incaute anathemati subjecisse, ipsum auctoritate nostra, sublato appellationis remedio, de tanta levitate, presumptione, & audacia, dure & aspere puniatis: & si vobis constiterit eum vel complices suos, in aliquos predictorum scholarium, qui essent clerici, violentas manus iniecisse, ipsos, auctoritate apostolica freti, omni contradictione & appellatione postposita, publice excommunicatos denunciaveritis, & faciatis sicut excommunicatos cautius evitari. Donec passis injuriam congrue satisfaciant; & cum vestrarum testimonio litterarum apostolico se conspectui representent; & prohibeatis omnibus, ne presentatos scholares contra libertatem eorum in aliquo molestare audeant vel gravare, quandiu coram magistro suo parati sunt justitiam stare.

Datum Tuscul. vi. Idus Novemb.

*** LII. AD ABBATES S. REMIGII, & S. DIONYSII REMENSIS.

Causam judicandam iis committit.

Alexander papa III. sancti Remigii & sancti Dionysii Remensis abbatibus.

CAUSAM quæ inter G. Remensem & A. mulierem super quadam domo coram dilecto filio nostro B. archidiacono Remensi diutius est agitata, & sicut dicitur, ad nos per appellationem delata, experientiam vestram committimus audiendam, & appellatione remota, sine congruo terminandam. Ideoque discretioni vestram per apostolica scripta mandamus: quatinus, cum exinde requisiti fueritis, utramque partem ante vestram presentiam convocetis, & si cognoveritis causam ipsam ad nos per appellationem fuisse delatam, rationibus hinc inde auditis, & cognitis, eandem causam, sublato appellationis remedio, concordia vel iudicio terminetis.

Datum Tuscul. xvi. Kalend. Aprilis.

*** LIII. AD PRESBYTEROS ET CLERICOS parochiarum ad monasterium Petri de montibus pertinentium.

Ne parochianos suos in ecclesiis suis sepeliant: sed in monasterio S. Petri de Montibus sepeliantur.

Alexander papa III. presbyteris & aliis clericis parochialium ecclesiarum ad monasterium S. Petri de montibus pertinentium.

PERVENIT ad nos, quod cum habitatores parochiarum vestrarum ex antiqua consuetudine apud monasterium sancti Petri de Montibus consueverunt sepeliri, vos contra consuetudinem illam corpora defunctorum in vestris ecclesiis sepelitis. Quoniam igitur non decet vos prescripto monasterio quicquid juris subtrahere, cui jura sua sicut devoti filii integra conservare debetis: per apostolica vobis scripta precipiendo mandamus, quatinus, si ita est, in ecclesiis vestris neminem de habitatoribus ipsis ad sepulturam recipere presumatis, nisi apud vos elegerint sepeliri: nec quenquam de cetero laicum infra muros ecclesiarum vestrarum sepelire tentetis, quia id indignum esset, & ab institutione ecclesiastica penitus alienum.

Datum Tuscul. Non. Febr.

*** LIV. AD VVILLELMVM SENONENSEM archiepiscopum, & suffraganeos ejus.

De canonizatione S. Thomæ Cantuar. archiepiscopi.

Alexander papa III. VVillelmo Senonensi archiepiscopo, & suffraganeis ejus.

REDOLET Anglia fragrantia, &c. Exstat supra isdem plane verbis data ad omnes Christi fideles pag. 1227. Datum Tuscul. iv. Non. Aprilis.

*** LV. AD ABBATEM S. REMIGII,
& decanum Remensem.

De controversia monasterii Virtuenſis cum Man.
presbytero.

*Alexander papa III. abbati sancti Remigii,
& decano Remensi.*

DILECTI filii nostri I. sanctæ Mariæ Virtuenſis
abbatis, de quibusdam gravaminibus ecclesiæ
sue illatis, nuper querelas accepimus: quos tanto
citius sine debito volumus terminari, quanto &
ecclesia majori paupertate laborat, & abbas ecclesiæ
negotia minus potest pro imbecillitate virium sus-
stinere. Questus est enim quod Man. presbyter eccle-
siam de Alveſiolo, a bonæ memoriæ B. Catalau-
nensi quondam episcopo ecclesiæ Virtuenſis con-
cessam, violenter ei præsumpsit auferre: & de re-
stitutione conventus, ad appellationis diffugium se
dicitur contulisse: sed nec per se, nec per alium
præsentiam suam exhibere curavit. Ab Eur. etiam
de Colonic decimas laborum suorum, & censum
annuum domus sue, & a R. de Colonic & fratri-
bus ejus terras ad jus ejusdem ecclesiæ pertinentes
conquiritur injuste teneri. G. præterea de Berge-
riis in molendino apud Clamangiam duodecim
annonæ sextarios eidem præsumit auferre: & sæpe
commonitus, reddere contradicit. Unde quia plu-
rimum de vestra discretione confidimus, & præ-
fatus abbas non parum indiget ecclesiæ præsidio
confoveri: per præsentia vobis scripta mandamus,
quatinus supradictos viros, & partem ejusdem ab-
batis ante vestram præsentiam convocetis, & que-
relis ecclesiæ ac rationibus partium inquisitis dili-
genter & cognitis, ita eis finem debitum imponatis,
ut prænominatus abbas laborare diutius pro defe-
ctu justitiæ non cogatur. Si autem illi aut copiam
sui facere, aut judicio vestro stare contempserint:
censura eos ecclesiastica compellatis, episcopo co-
rum ex parte nostra denunciantes, ut latam in eos
sententiam, usque ad condignam satisfactionem,
faciat observari. Porro, quia supranominatus M.
presbyter appellationem suam, ut dicitur, prosequi
non curavit: causam illam, si hoc ita contingerit,
appellatione remota terminari mandamus.

Datum Beneventi v. Idus Febr.

*** LVI. AD ABBATES SANCTI
Remigii, & sancti Nicasii.

Causam judicandam committit.

*Alexander papa III. sancti Remigii & sancti
Nicasii abbatibus.*

Ex transmissa relatione E. mulieris accepimus,
quod cum G. ab ea quinquaginta quinque so-
lidos Remensis monetæ instanter exigeret, illa pro-
ponente quod marito suo, dum esset in patria, idem
G. jam dictam pecuniam condonasset, super hoc ad
audientiam venerabilis fratris nostri Remensis ar-
chiepiscopi causa fuit deducta: a cujus examine mul-
lier ad nostram audientiam appellavit. Quia vero
muliere nuncium suum destinante, altera pars nec
venit, nec aliquem pro se responsalem transmisit:
experientiæ vestræ, de qua plene confidimus, causam
ipsam committimus audientiam, & sine debito termi-
nandam. Ideoque discretioni vestræ per apostolica
scripta mandamus, quatinus eam exinde fueritis requi-

Asiti, viris discretis & honestis vobis ascitis, utram-
que partem ante vestram præsentiam convocetis,
& rationibus hinc inde plenius auditis & cognitis,
eandem causam, appellatione remota, mediante ju-
sticia decidatis. Si autem adversarii G. legitime
citati, ad præsentiam vestram venire, vel judicio
vestro parere contempserint, eos autoritate nostra
ecclesiastica censura compellatis. Datum Tuscu-
lani, xlii. Kal. Junii.

APPENDIX SECUNDA.

Epistolarum Alexandri papæ III.

B Ex Tomo IV. collectionis Duchesnianæ Francicorum
historie.

***I. AD GISLEBERTVM CISTERCIENSEM
abbatem, & reliquos ejusdem ordinis.

Eorum instituta confirmat, & privilegii ornat.

*Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectis
filiis Gisleberto Cisterciensi, & ceteris abbatibus
& monachis tam presentibus quam futuris, regu-
larem vitam & instituta Cisterciensis ordinis pro-
fessis, in perpetuum.*

SACROSANCTA Romana ecclesia, sicut in
beato Petro apostolorum principe a Domino
promissionem obtinuit, quod universalis ecclesiæ
fundamentum existeret: & præceptum accepit, ut
Christianæ fidei professores in fide & religione,
omni que sanctimonia confirmaret: ita pro univer-
satarum ecclesiarum profectibus sollicitam se semper
exhibuit, & de instituendo, confirmando, & pro-
vehendo in omnibus ecclesiis cultu sacre religio-
nis, fuit omni tempore studiosa. Ita ut ab ea sicut
a fonte ad universos ecclesiæ filios sit religio de-
rivata: & quod ab aliis qui Spiritus primitias ac-
ceperunt, religiose ac salubriter institutum est, per
eamdem immutabilem accepit firmitatem.

Inde est, dilecti in Domino filii, quod sacre re-
ligionis vestræ opinione, tanquam agri pleni cui
benedixit Dominus, provocati, religiosis preci-
bus vestris benignum impertimur assensum, & re-
gulares institutiones vestras autoritate apostolica
confirmamus. In quibus sub certis capitulis que
inferius annexa sunt decrevimus exprimenda.

Primum quidem, ut in omnibus monasteriis ve-
stris, sicut in Cisterciensi ecclesia, beati Benedicti
regula perpetuis temporibus observetur, & in le-
ctione ejus nullus de ordine vestro præter sim-
plicem & communem intelligentiam quemlibet
alium sensum inducat: sed uniformiter, & sicut
quæque distincta noscuntur, intelligantur ab om-
nibus, & inviolabiliter observentur, & eadem pe-
nitentia observantia, idem cantus, & iidem libri qui
ad ecclesiasticum officium pertinent, per omnes
ecclesias vestri ordinis teneantur. Nec aliqua om-
nino ecclesia vel persona ordinis vestri adversus
communiam ipsius ordinis instituta privilegium ali-
quod postulare audeat, vel obtentum quomodo-
libet retinere.

Deinde ut nulla ecclesiarum vestrarum, ei quam
genuit aliquam terrenæ commoditatis seu rerum
temporalium exactiorem imponat, nil quod eam
graver, nil quod ejus substantiam minuat, erga
eam agere disponat: ne, dum abundare de alterius
paupertate cupit, avaritiæ malum, quod secundum
apostolum

apostolum idolorum servitus comprobatur, evitare non possit. Curam tamen animarum abbas matris ecclesie in ea, gratia caritatis, sibi retineat: ut si quando a sancto proposito & observantia sancte regule declinare, quod absit, tenuerit, per ejus sollicitudinem ad rectitudinem vite redire possit.

Item ut omnes abbates ordinis vestri singulis annis ad generale capitulum Cisterciense, postposita omni occasione convenienti illis solis exceptis quos a labore vite infirmitas corporis retardaverit: qui tamen idoneum nuncium delegare debebunt, per quem necessitas remotionis eorum capitulo valeat nunciari: & illis item exceptis, qui in remotioribus partibus habitantes, sine grandi & evidenti difficultate singulis annis se nequiverint capitulo presentare. Qui nimitum eo tempore veniant, quod in ipso eis capitulo fuerit institutum. Quod si aliqua controversia inter aliquos abbates ordinis vestri emerferit, vel de aliquo eorum tam gravis culpa fuerit prolata, ut suspensionem, vel etiam depositionem mereatur: quidquid exinde a capitulo fuerit secundum vestrum ordinem diffinitum, sine retractatione aliqua observetur. Si vero pro diversitate sententiarum in discordiam causa devenerit, illud irrefragabiliter reneatur, quod abbas Cisterciensis qui pro tempore fuerit, cum his qui sanioris consilii & magis idonei apparuerint, judicabit.

Hoc obsecro, ut nemo eorum, ad quos specialiter causa respexerit, diffinitioni debeat interesse. Si quis autem abbas pro inutilitate vel pusillanimitate sua se viderit ab abbatis sue ordine relaxandum, ab abbate domus illius, unde via processit, humiliter postulet relaxari. Qui tamen petitioni ejus non leviter acquiescat, nec quicquam sua autoritate efficiat: sed congregatis aliquantibus abbatibus ordinis vestri, cum eorum consilio peraget, quod inde pariter viderint adimplendum.

Si quis autem abbatum ordinis contempserit, vel ordinis prævaricator, aut commissorum sibi statum vitis consentiens apparuerit: abbas matris ecclesie per seipsum, vel priorem suum, vel quomodo melius noverit expedire, eum ut corrigatur ammonet usque quater. Quod si culpam suam corrigere, vel a susceptæ provisionis officio cedere forte noluerit: aliquantibus abbatibus ordinis vestri in nomine Domini aggregentur, & communicato consilio, si viderint opportunum, eum a regimine submovent abbatibus: ac postmodum alter qui dignus sit, consilio & voluntate patris abbatis, a monachis domus illius cum abbatibus, si qui ad eam pertinent, eligatur. Si autem is qui deponitur, vel monachi ejus, data in eum sententia contumaciter decreverint reluctandum: abbas matris ecclesie, ceterique abbates plenam habeant potestatem censura eos distractionis ecclesiasticæ coercendi. De quibus sane si quis reversus ad cor, & de sua contumacia respiciens, matris sue misericordiam postulaverit humiliter: sicut filius penitens recipiatur.

Quamdiu autem aliqua ecclesiarum vestrarum abbate proprio fuerit destituta: pater abbas de cuius domo illa exivit, omnem curam habeat ordinationis domus illius, donec in ea abbas alius eligatur. Electus autem nulli archiepiscoporum vel episcoporum emancipatus, vel quasi absolutus tradatur. Sed nec post factam archiepiscopo vel episcopo suo professionem, occasione ejus, ordinis sui constitutiones transgrediatur, vel in aliquo prævaricator ejus existat.

Præterea, si forte abbates ordinis vestri matrem vestram Cisterciensem ecclesiam a sacra religionis

observantia exorbitare perspexerint: ipsius loci abbatem per quatuor primos abbates, de Firmitate, de Pontiniaco, de Clarevalle, & de Murimundo, ut corrigatur, & subditos suos corrigere laboret, ammonent, & omnia quæ de aliis abbatibus supra diximus circa eum adimpleant. Excepto quod si sponte cedere noluerit, nec deponere eum, nec, si contumax apparuerit, excommunicationis sententia poterunt innodare: donec vel in generali capitulo, vel, si illud visum fuerit sine grandi periculo expectari non posse, convocatis abbatibus qui de Cistercio exierunt, & aliquibus etiam aliorum, virum inutilem ab officio abbatis amoveant, & tamen ipsi quam abbates & monachi Cistercienses alium idoneum abbatem ei studeant subrogare. In illum porro, qui depositus fuerit, & monachos ejus, si recalcitrare præsumperint, sententiam severitatis ecclesiasticæ non dubitent promulgare. De quibus posthæc si aliquis culpam suæ contumaciæ recognoscens, ad aliquam quatuor prædictarum ecclesiarum se salutis causa contulerit: sicut domesticus recipiatur, quoad usque, prout conveniens fuerit, suæ restitatur ecclesie. Interim autem annus abbatum conventus non apud Cistercium, sed ubi a quatuor prænominationis abbatibus prævisum fuerit, celebretur.

Quoniam autem Cisterciensis ecclesia mater est omnium vestrum, & alium patrem abbatem super se non habet, sicut ad cautelam & ordinis custodiam statuistis: per eosdem abbates annua ibi fiat visitatio, & ad suggestionem eorum secundum ordinem vestrum corrigatur, si quid invenit corrigendum. Sed & quoties sine abbate proprio domus Cisterciensis extiterit: ad ipsos quatuor ejus cura respiciat, & tam ab eis quam ab aliis abbatibus ad Cistercium pertinentibus, qui per dies ad minus xv. fuerint convocati, & a monachis Cistercii, persona idonea eligatur.

Liceat autem vnicuique matri ecclesie ordinis vestri tam de monachis, quam de ipsis abbatibus ecclesiarum, quæ ab ipsa processisse noscuntur, sibi quemcumque voluerint, si tamen dignus extiterit, assumere in abbatem. Personam autem de alio ordine nulla ecclesiarum vestrarum sibi eligat in pastorem, sicut nec vestri ordinis aliqui in abbatem alicui alterius ordinis monasterio orderint.

Hæc igitur de multis institutionibus ordinis vestri excerptimus, & propriis curavimus capitulis designare. Adiciemus, ut nullus episcoporum abbatibus vel grangiis vestris aliqua religioforum seu secularium habitatione, unde vobis inquietatio possit provenire, superædificari permittat: sed eos qui superædificare tentaverint, ne id faciant, ab episcopis, quorum diocessani sunt, sub anathematis interminatione prohibeant. Nemo etiam professos vestros, monachos, vel conversos, sine licentia abbatum suorum recipiat, aut susceptos audeat retinere.

Quia veto singula quæ ad religionis profectum & animarum salutem regulariter ordinastis, præsentis abbreviationi nequivimus annexi: nos cum his quæ præscripta sunt, omnia quæ continentur in charta vestra, quæ appellatur caritatis, & quemcumque inter vos religionis intuitu regulariter statuistis, autoritate apostolica roboramus, & vobis vestrisque successoribus, & omnibus qui ordinem vestrum professi fuerint, inviolabiliter perpetuis temporibus decernimus observanda.

De cætero, quia propositum firmum habetis habitationi vestre loca extra conversationem secularium eligendi, grangias vestras sicut ecclesias a

ptavorum incurſu ac violentia liberas ac quietas A fore ſtatimus: & ut nullus ibi hominem capere, ſpoliare, verberare, aut rapinam exercere præſumat, in virtute ſpitis ſancti inhiſibemus. Sancientes etiam, ut propter communia interdicta terrarum, nulla eccleſiarum veſtrarum a Divinis compellatur officiis abſtinere. Interdicimus iterum, ne aliqua omnino perſona fratres ordinis veſtri audeat ad ſæcularia judicia provocare: ſed quiſquis ſibi adverſus eos aliquid crediderit de jure competere, ſub eccleſiaſtici judicis examine experiendi habeat facultatem. Salva in omnibus ſedis apoſtolice auctoritate.

Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat paginam noſtræ confirmationis inſingere, vel præſcriptas inſtitutiones veſtras auſu temerario violare. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, ſecundo tertiove commonitus, ſi non ſatisſactione congrua emendaverit, poteſtatis honorisque ſui dignitate careat, reumque ſe Divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat, & a ſacraſſimo corpore & ſanguine Dei ac domini noſtri redemptoris Jeſu Chriſti alienus fiat, atque in extremo examine diſtictæ ſubjaceat ultioni. Servantibus autem hæc ſit pax domini noſtri Jeſu Chriſti, quatinus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud diſtictum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

*** II. AD BITURICENSEM ARCHIEPIſcopum & ſuffraganeos, abbateſque illorum episcopatumum. C

Encyclica eſt, & data a paribus ad omnes archiepiſcopos. Evocat eos ad concilium Lateranenſe.

Alexander episcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus, Bituricensi archiepiſcopo, & ſuffraganeis ejus, & dilectis filiis abbatibus per eorum episcopatumum conſtitutis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUONIAM in agro Domini, &c. Extat infra **D** quiritio Lateranenſis concilii eadem epistoſa archiepiſcopo Piſano & ejus ſuffraganeis inſcripta. Ex quo apparet encyclicam eſſe, & datam a paribus ad omnes archiepiſcopos. Quæ ſequuntur, non pertinent ad encyclicam: ſed hujuſ ad Bituricenſes epistoſa ſunt propria.

Ad hæc, commendamus vobis attentius dilectum filium Octavianum ſubdiaconum noſtrum, virum utique providum, induſtrium, & diſcerum, & inter alios clericos ſui ordinis carum nobis admodum & acceptum. Cui, cum ſit de menſa noſtra, confidenter, pro ſua probitate, fide, ac prudentia, vocationis hujuſ ſolicitudinem duximus imponendam: & univerſitatem veſtram monemus propenſius, & mandamus, ut ita ipſum benigne recipiant, & honeſto tractetis, quo & devotio veſtra erga Romanam eccleſiam incunctanter appeat, & ſe ipſum, cum ad nos Domino donante redierit, de reverentia quam erga beatum Petrum & nos ipſos habeat poſſit grata eſſerte. E

Redditus ſchiſmatis tempore ſponte remiſſos reſtituit.

Alexander episcopus ſervus ſervorum Dei, magiſtro Girardo Puella, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

LITTERATURA tua ac probitas ac motum honestas nos monent propenſius & hortantur, ut te ſicut probum, honeſtum, & litteratum virum, ſincero diligamus caritatis affectu, & ſpeciali prærogativa amoris & gratiæ ſoveamus. Hæc igitur conſideratione inducti, & perſonam tuam ſpeciali volentes dilectionis noſtræ privilegio decorare: tibi redditus, quos in regno Teutonico in fervore ſchiſmatis nullo cogente ſpontaneè remiſiſti, de conſuetâ clementia & benignitate ſedis apoſtolice, interventu quoque venerabilis fratris noſtri Maguntini archiepiſcopi, reſtituimus: ſtatuentes, ut non obſit tibi ad diminutionem vel maculam famæ tuæ, nec circa promotionem tuam tibi præjudicium valeat in poſterum generare, quod aliquandiu redditus inter ſchiſmaticos noſceus tenuiſſe. Datum Latetani, Id. Martij.

*** IV. AD MAGISTRUM GIRARDUM.

Vt redditus omnes ipſi tribuantur etiam abſenti, uſque ad quadriennium, ſi ſcholas rexit.

Alexander episcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio magiſtro Girardo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

ATTENDENTES litteraturam & ſcientiam tuam, & quomodo compoſitione morum & honeſtate ſis præditus nihilo minus cogitantes: cogimur communi & ſpeciali debito tuis proſectibus & incrementis intendere, & multa tibi benignitate deſerre. Ea propter, dilectè in Domino fili, cū ſub magiſterio tuo multi per Dei gratiam proficiat in ſcientia litterarum: auctoritate tibi apoſtolica duximus indulgendum, ut uſque ad quadriennium, ſi ſcholas rexeris, redditus tui quos habes in Anglia, nullus contradictione vel appellatione obſtante, libere tibi, & ſine diminutione qualibet reddantur in ſcholis. Ita quidem, ut nulli fas ſit tibi quicquam de illis redditibus diminuere, vel ſubtrahere, aut circa res tuas indebitam moleſtiam vel gravamen inferre. Nec cogaris infra terminum ipſum ſcholas dimittere, niſi alicui eccleſiæ, in qua perſonatum vel magnum beneficium habeas, ea neceſſitas imminuerit, quod merito tibi debeas præſentiam & patrocinium exhibere. Datum Avagnia vii. Idus Februarii.

*** V. AD PETRUM CARDINALEM S. Chryſogoni apoſtolice ſedis legatum.

Conquetitur de Pariſienſi episcopo quod atchidiaconatum, contra mandatum papæ & appellationem factam, contulerit.

Alexander episcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Petro S. Chryſogoni preſbytero cardinali, apoſtolice ſedis legato, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Si innoteſceret cariſſimo in Chriſto filio noſtro Ludovico illuſtri Francorum regi, quam graviter

gravier de insolentia & temeritate Parisiensis episcopi, qui contra mandatum nostrum, & appellationem a te super hoc ad nos interpositam, archidiaconatum ecclesiæ suæ, non sine gravi contemptu & injuria nostra, non est veritus pro sua voluntate conferre, sanctorum patrum institutionibus & Romanæ ecclesiæ detractum sit dignitati: in patientia, sicut credimus, sustinet tantam & tam gravem præsumptionem debita severitate puniri: nec moveretur, sicut commotus esse dicitur, super eo quod tam horrendum & detestabile factum non duximus approbandum. Verum ne latere possit regiam magnitudinem, quam graviter in facto ipso lesa sit sanctorum patrum auctoritas, & dignitas apostolicæ sedis, quæ in appellationibus ex majori parte consistit: volumus, & tuæ discretioni mandamus, quatinus prædictum regem adeas, sibi que plene, prudenter, & diligenter aperias, quam graviter censuræ sacrorum canonum & auctoritati Romanæ ecclesiæ sit detractum, super eo quod præfatus episcopus post appellationem, quam de mandato nostro ad nos interposuisse dinosceris, præscriptum archidiaconatum dare præsumpsit, & quomodo ex hoc pravum & iniquum exemplum transibit ad posteros: cum sine laesione canonice sanctionis, & derogatione justitiæ, non possit incorrectum telinqui, quod contra appellationem a quolibet attentatur. Hæc autem & alia diligenter proponendo, prædictum regem a proposito & institutione sua super hoc studeas sollicite revocare. Sed si ab hoc revocari non poterit, proponas ei ex parte nostra, quod suæ gratissimæ devotionis intuitu factum ipsius episcopi, quantumcumque grave nobis sit & molestum, & sanctorum patrum institutioni contrarium, æquo animo sustinemus, & episcopo, & nepoti dilecti filii nostri Galterii regii Camerarii offensam illam duximus remittendam. Nec eis occasione hujus offensæ aliquid gravamen seu molestiam inferemus, & sententiam, si qua propter hoc in ipsos lata est, relaxamus: & prosecutionem appellationis eis remittimus, si quam interposuisse noscuntur. Ceterum ne nos vel dilectus filius Grat. subdiaconus noster tantam confusionem videamus & verendum sustinere: præfato regi suadeas, ut honori nostro & ejusdem G. taliter in hac parte provideat, ut dignam possimus inde consolationem recipere, & regiam providentiam merito in Domino commendare.

Datum Anagninæ viii. Idus Novembris.

*** VI. AD EVMDEM, ET HVGONEM sancti Angeli diaconum, cardinales.

Vt regis Francorum filia vel ducatur a filio regis Anglotum, vel patri restitatur.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectis filijs Petro S. Chryfogni presbytero, & Hvgoni sancti Angeli diacono, cardinalibus, apostolica sedis legatis, salutem & apostolicam benedictionem.

CVM filia carissimi in Christo filii nostri Ludovici illustris Francorum regis, quam jam pridem Henricus illustris rex Anglorum filio suo Richardo duci Aquitaniæ in matrimonio copulandam susceperat, ad annos nobiles pervenisse dicitur: idem rex Francorum videtur graviter de nobis conqueri, quod nobis, sicut asserit, tolerantibus, nec ei eadem filia sua restituitur, nec a præfato duce traducitur, sicut traduci debet. Quoniam igitur idem Francorum rex ad horum alterum instat, nos

Cencil. general. Tom. X.

A sibi nolentes in hac parte, sicut non debemus, deesse: cum indignum sit, absolum, & absurdum; ut filia ipsius regis tali modo debeat diutius detineri: discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatinus præfatum regem Anglorum communiter & divisim ex parte nostra & vestra sollicitis monitis & hortationibus laboretis inducere, ut memoratam filiam ejusdem regis infra duos menses a prænominato duce magnifice, sicut decet utrumque regem, traduci faciat: aut eam prædicto regi restituere non postponat. Si vero neutrum istorum ad communionem vestram infra præscriptum terminum fecerit: in tota provincia Cantuariensi, sublato appellationis remedio, omnia Divina, præter baptismam parvulorum, & penitentias morientium, donec horum alterum faciat, auctoritate nostra prohibeatis officia celebrari. Et si nec sic resipuerit, totum comitatum Piccardensem simili sententiæ subponatis. Porro si unus vestrum his exequendis noluerit vel non potuerit interesse, alter vestrum ea nihilominus exsequatur.

Datum Anagninæ xii. Kal. Junii.

*** VII. AD LVGDVNENSEM ARCHIEPISCOPUM S. A. L. & suffraganeos ejus, &c.

Petrum S. Chryfogni cardinalem, legatum suum, commendat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus, Lugdunensi archiepiscopo, apostolica sedis legato, & suffraganeis ejus, & dilectis filijs abbatibus & universo clero & populo per Lugdunensem provinciam constituto, salutem & apostolicam benedictionem.

CADEMVS admodum, & exultamus in domino, quod dilecto filio nostro Petro. tit. Sancti Chryfogni presbytero cardinali, quem in provincia vestra, & in aliis locis legatum sedis apostolicæ constitutum, bonum, per Dei gratiam, & laudabile testimonium perhibetur. Honestam & laudabilem conversationem ejus, sua probitas, & prudentia, de ipso nos fecerant jam pridem concipere, quod nunc domino cooperante plenius in operis exhibitione didicimus: quia quanto vos sicut devotos & speciales ecclesiæ filios abundantiori caritate diligimus, tanto vobis personam magis modestam, providam, & discretam, in legatum duximus providendam. Licet autem de ipsius legatione jam pridem alias litteras ad vos direximus: quia tamen eundem cardinalem speciali prærogativa diligimus, & carum acceptumque tenemus, iterata vobis scripta dirigitur: monentes universitatem vestram, & præcipiendo mandantes, quatinus prædictum cardinalem, sicut decet tantum virum & legatum apostolicæ sedis, cum debito honore & reverentia curetis recipere, & ad vocationem ejus sine contradictione qualibet accedentes, ipsius statuta & monita suscipiatis firmiter, & severis, sibi que sicut legato apostolicæ sedis honorem & reverentiam impendatis. Ita quod ipse vobis & aliis possit salubriter Domino cooperante proficere, & nos de fructu legationis suæ omnipotenti Domino debitas gratias exsoluamus. Datum Anagninæ. xiv. Kal. Decembris.

M M m m ij *** VIII.

g** VIII. AD PETRVM CARDINALEM
sancti Chryfogni, apostolicæ sedis
legatum.

De pace cum Fridetico imperatore nondum facta :
& de filia regis Francorum, quam vel ducere debet
filius regis Angliæ, vel patri restituere.

*Alexander episcopus servus servorum Dei, dilecto
filio Petro tit. sancti Chryfogni presbytero cardina-
nali, apostolicæ sedis legato, salutem & apostoli-
cam benedictionem.*

QVOD significastis nobis publice per totum B
regnum Franciæ prædicari, nos cum Frederico
imperatore pacem fecisse, & ex hoc carissimum
in Christo filium nostrum Ludovicum illustrem
Francorum regem in admirationem non modicam
esse inductum, quia nullam per nos certitudinem
inde habuit: mirati sumus quomodo ille vir potens,
hujusmodi sparsit rumores per orbem, per litteras
suas denotando nos ad vocationem ejus iussisse, &
pacem firmasse: cum etsi capitula hinc inde pro-
ducta fuerint, & spes habeatur quod pax debeat re-
formari, nullam tamen certitudinem perficiendæ
pacis habemus: quia jam cum regi significasset,
qui tantum ecclesiæ contulit, & se pariter & re-
gnum suum nobis & fratribus nostris plene expo-
suit. Quod quidem re volumus prædicto regi, ut
pote amator & defensori ecclesiæ, diligenter pro-
ponere, & quod ei statim plenius curabimus, si da-
tum fuerit desuper quod pax reformetur, & studio-
sius insinuare.

De cætero, licet carissimo in Christo filio no-
stro Henrico illustri Anglorum regi scripta nostra
direxerimus, monentes, consulentes, & hortantes
eum, ut filiam suam prædicto regi sine dilatione
restituatur, vel a filio suo faciat desponsari: quia ra-
men prædictus rex Angliæ asserit se paratum esse ad
matrimonium complendum, si rex Franciæ pactio-
nes servare voluerit, quas secum fecit: prudentiam
tuam monemus & hortamur attentius, quatinus D
eundem regem Franciæ cum omni studio moneas,
horteris propensius, & inducas, quod prædicto re-
gi Angliæ petitiones illas compleat & observet, si
honestæ sunt, & ita se obligavit, quod eum dede-
ceat si eas non compleverit. Quod si forte non
potuerit ad hoc induci, regem Angliæ cum omni
instantia monere satagas, & inducere modis omni-
bus elaboras, ut de duobus quæ diximus alterum
maturius exsequatur: quia satis ei sufficere debet
ur regi filiam reddat, ex quo sibi interpositas pe-
titiones non servat. Si autem infra quadraginta
dies post commotionem tuam, neutrum horum
quæ dicta sunt impleverit, in regnum & in tetram
ejus, omni occasione & inreppellatione cessante, in-
terdicti sententiam proferas: & venerabilibus fra-
tribus nostris Cantuariensi & Burdegalensi archie-
piscopis, & Pictavensi episcopo, ex parte nostra
præcipias, ut eandem sententiam omni occasione
& appellatione cessante observent, & faciant in-
violabiliter observari. Volumus autem ut nego-
tium ipsum secretum teneas, quousque a rege An-
glorum certum accipias inde responsum: & hoc ip-
sum regi Franciæ diligenter ex parte nostra propo-
nas: quia nec decet, nec expedit, ut ante respon-
sionem regis nostrum publicetur mandatum.

Datum Ferrariæ 11. Kal. Maii.

A
*** IX. AD LVGDVNENSEM ET BITV-
ricensem archiepiscopos.

Vt Petrum S. Chryfogni cardinalem, legatum
agnoscant.

*Alexander episcopus servus servorum Dei, venera-
bilibus fratribus, Lugdunensi apostolica sedis legato,
& Buvricensi, archiepiscopis, & eorum suffraga-
neis, & universo clero & populo in eorum episcopa-
ribus & in episcopatu Ancusensi constitutis, salutem
& apostolicam benedictionem.*

NON later, sicut credimus, vestra discretionis
prudentiam, quomodo nos olim dilectum
filium nostrum Petrum tit. S. Chryfogni presbyte-
rum cardinalem, ejus probitate & prudentia, &
honestate pensata, in partibus ultramontanis lega-
tum sedis apostolicæ constituimus: eam de ipso
spem fiduciamque renetes, quod per sollicitudi-
nem & providentiam ejus, & vos proficietis, auto-
re Domino, salutaribus institutis, & ecclesia Dei
gratum suscipiet incrementum. Mandamus itaque
universitati vestræ, atque præcipimus, quatinus
prædictum cardinalem, sicut legatum apostolicæ
sedis, & sicut virum providum, industrium, & dis-
cretum, & carum nobis plurimum & acceptum,
cum honore debito & reverentia curetis recipere,
& honeste tractare, & ad vocationem ejus sine
contradictione qualibet accedentes, sibi tam in ap-
pellationibus quam in aliis, sicut legato apostolicæ
sedis, omnem reverentiam & obedientiam impen-
datis, & ejus saluberrimis monitis & mandatis re-
verenter, prout convenit, pareatis. Ita quod &
ipse nobis possit Domino cooperante proficere, &
nos de fructu legationis suæ omnipotenti Domino
gratias referamus.

Datum Ferentin. 11. Idus Aprilis.

*** X. AD OMNES FIDELES PER FRAN-
ciam constitutos,

Ejusdem argumenti.

*Alexander episcopus servus servorum Dei, venera-
bilibus fratribus, archiepiscopis, episcopis, & di-
lectis filiis abbatibus & aliis ecclesiarum prelatiis,
& universis tam clericis quam laicis per regnum
Francorum constitutis, salutem & apostolicam be-
nedictionem.*

CVM simus evidenter experti prudentiam, litte-
rarum, & honestatem dilecti filii vestri P. tit.
sancti Chryfogni presbyteri cardinalis, ipsiisque
sicut virum literatum, providum & discretum,
sincere in Domino diligamus: tanto confidentius
sibi committimus quæ sunt per viros honestos &
providos exsequenda, quanto de fervore suæ devo-
tionis, & de prudentia sua plenior fiduciam ob-
tinemus. Inde est, quod nos eundem cardinalem
pro quibusdam magnis & arduis negotiis specialiter
& præcipue ad partes vestras duximus destinan-
dum: cui auroritatem & facultatem indulgimus
corrigeni quæ corrigenda ibi invenerit, & causas
quæ ad ejus audientiam perlata fuerint, deciden-
dendi. Monemus itaque universitatem vestram ar-
tentius, & præcipimus, quatinus eundem cardina-
lem, sicut virum literatum, providum, & honestum,
& a nostro latere destinatum, qui nobis carus est
plurimum, & acceptus, eum honore debito curetis reci-
pere,

pere, & correctionem suam, & ea quæ provida A
circumspectione statuerit, suscipiatis firmiter &
servetis. Ita quod ipse in vobis fervorem consuetæ
devotionis inveniat, & nos prudentiam ac sincerita-
tatem vestram dignis in Domino laudibus com-
mendemus. Datum Anagninæ, x. Kal. Maii.

*** XIII. AD PETRUM CARDINALEM
S. Chyfogoni, apostolicæ sedis legatum.

Ne Meldensem ecclesiam detinere pergat.

*Alexander episcopus servus servorum Dei, dilecto
filio Petro tituli sancti Chryfogoni presbytero
cardinali, apostolicæ sedis legato, salutem
& apostolicam benedictionem.*

*** XI. AD PETRUM CARDINALEM
sancti Chyfogoni apostolicæ sedis legatum.

Vt abbas Quintiacensis decimas restituat priori de
Lanariaco, quas ipsi ademittit.

*Alexander episcopus servus servorum Dei, dilecto
filio Petro sancti Chryfogoni presbytero cardinali,
apostolicæ sedis legato, salutem & apostolicam
benedictionem.*

Ex conquestione dilecti filii nostri P. prioris
de Lanariaco accepimus, quod abbas & mo-
nachi sancti Benedicti de Quintiaco ab eo de agri-
culturis & vineis suis decimas contra iustitiam ab-
stulerunt, & exinde ipsum multipliciter infestare
præsumunt. Quoniam igitur unicuique in iure suo
adesse debemus, & ne viri religiosi iniuste graventur,
attentiori studio providere: discretioni tuæ per
apostolica scripta mandamus, quatinus præfatos
abbatem & monachos cum omni studio moneas,
& si fuerit necesse, districtè compellas, ut memora-
tori præscriptas decimas sine molestia & diffi-
cultate restituant, & de cætero exigere nulla ratio-
ne præsumant: vel in præsentia tua plenam exinde
iustitiam appellatione remota exhibeant. Datum
Ferentin. iv. Nonas Augusti.

*** XII. AD PETRUM CARDINALEM
S. Chyfogoni, apostolicæ sedis legatum.

Vt iura monasterii sancti Maglorii peculiariter
protegat.

*Alexander episcopus servus servorum Dei, dilecto
filio Petro tituli sancti Chryfogoni presbytero cardinali,
apostolicæ sedis legato, salutem & apostolicam
benedictionem.*

Ita sollicitè nos & attentè rogavit carissimus in
Christo filius noster Ludovicus illustris Franco-
rum rex pro monasterio sancti Maglorii Parisiensis:
quod iura ipsius monasterii præter commune debi-
tum illæsa volumus & integra cõservare, & te ad hoc
solicitis exhortationibus cõmonere. Inde est quod
discretionem tuam monemus attentius, & manda-
mus, quatinus dum in terra fueris, iura præscripti
monasterii, autoritate legationis qua fungeris,
quantum in te est, protegas attentius & defendas,
& ita præscriptum monasterium satagas in suis ju-
stitiis cõfovere, quod per providentiam & soli-
citudinem tuam idem monasterium de sui juris in-
tegritate lætetur, & nos exinde discretionem & pruden-
tiam tuam non immerito commendate possi-
mus. Datum Beneventi, iiii. Kal. Ianuarii.

QUANTO majorem locum dono Divini mun-
eris adeptus es dignitatis, tanto debes cautius
& circumspectius ambulare: & ita te compositum
exhibere, ut homines inveniant in te quid sequan-
tur, & non quid debeant rem ordine. Accipimus
autem quod ecclesiam Meldensem adhuc detines,
& redditus percipis, ita quod, sicut nunciū vene-
rabilis fratris nostri VVillelmi Senonensis archie-
piscopi, apostolicæ sedis legati, retulerunt nobis,
nihil ad eum de redditibus illis pervenit: & canoni-
ci ejusdem ecclesiæ electionem non audent libere
celebrare. Vnde ex hoc quoniam famæ & opinio-
ni tuæ, & honestati ecclesiæ plurimum detrahatur,
& nimis avaritiæ imputatur: discretionem tuam
monemus, consulimus, mandamus, quatinus archie-
piscopo & canonicis dicas, quod pro te non
dimittant, quin eidem ecclesiæ personam idoneam
provideant in episcopum & pastorem. Tu vero in
actibus & operibus tuis illam circumspectionem &
modestiam serves, quod in conspectu Dei & in ocu-
lis hominum exinde valeas commendabilis existe-
stere, & ecclesia Romana honoris & gloria reci-
piat incrementum. Datum Ferent. vi. Idus Se-
ptembris.

*** XIV. AD PETRUM CARDINALEM
S. Chyfogoni, apostolicæ sedis legatum.

Vt qui electum Cameracensem episcopum occide-
runt, publice excommunicati denuncientur.

*Alexander episcopus servus servorum Dei, dilecto
filio Petro tituli sancti Chryfogoni presbytero cardinali,
apostolicæ sedis legato, salutem & apostolicam
benedictionem.*

Non sine gravi dolore & amaritudine cordis
audivimus illud horrendum & detestabile fac-
inus, quod in necem bonæ memoriæ R. quondam
Cameracensis electi nuper est ausu diabolico per-
petratum. Vnde cum tantum & tam grave flagi-
tium non debeamus itrequisitum vel impunitum re-
linquere, sed potius ad id iudicandum nos conveni-
at omnem diligentiam & sollicitudinem adhibere:
discretionem tuæ per apostolica scripta mandamus
atque præcipimus, quatinus venerabiles fratres
nostros Remensem archiepiscopum, & suffraganeos
ejus studiose commoneas, & diligenter inducas, ut
sicut eis dedimus in mandatis, illos qui præfatum
electum tam crudeliter occiderunt, vel fecerunt
ocidi, & eos etiam qui ad eum occidendum vel
capiendum iverunt, publice accensis candelis ex-
communicatos denuncient, & faciant in singulis
ecclesiis suorum episcopatum denunciari: donec
de tanto & tam gravi excessu digne Deo & ecclesiæ
satisfaciant, & cum litteris eorum apostolico se
aspectui repræsentent. Si vero id facere forte no-
luerint, vel distulerint, tu convocatis episcopis suf-
fraganeis Remensis ecclesiæ, & aliis ecclesiasticis
personis illius provinciæ, publice appellatione
M M m m iij reno-

remota, accensis candelis, illos quos diximus, excommunicatos denuncies, donec ad apostolicam sedem cum litteris tuis veniant satisfacturi. Datum Feretin. vi. Idus Martii.

*** XV. AD PETRVM CARDINALEM sancti Chryfogoni apostolicæ sedis legatum.

Vt candelabra & cuppam argenteam Portuenfis episcopi defuncti ad se deferat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Petro, tit. sancti Chryfogoni presbytero cardinali, apostolica sedis legato, salutem & apostolicam benedictionem.

CVM bonæ memoriæ VV. quondam Portuenfis episcopus candelabra xxiv. & cuppam argenteam xiv. marcarum, deauratam intus & extra, apud Lemovicensem ecclesiam deposuerit: volumus & mandamus, ut per nuncium tuum providum & discretum, ad dilectis filiis nostris decano, archidiacono, & canonicis ejusdem ecclesie, vel etiam ab abbate sancti Martialis, hæc & alia, si qua de bonis ejusdem episcopi apud eos sunt, ex parte nostra quantocius requiri facias, recepta nobis deferas, si debueris ad nos redire: aut si non es ad nos quantocius rediturus, apud dilectum filium nostrum abbatem sancti Germani Parisiensis eadem ponere non postponas. Nos enim eis dedimus in mandatis, ut tibi, vel certo nuncio tuo, præscriptam cuppam, candelabra, & alia, si qua de bonis prædicti episcopi sunt apud eos, non differant assignare. Datum Laterani vi. Kal. Aprilis.

* f ea de-
ponere.

*** XVI. AD PETRVM CARDINALEM sancti Chryfogoni, apostolicæ sedis legatum.

Vt regem Francorum & principes aliosque ad sumendam crucem hortetur.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Petro tituli sancti Chryfogoni presbytero cardinali, apostolica sedis legato, salutem & apostolicam benedictionem.

INNŌUIT nobis ex litteris castissimi in Christo filii nostri Manuels illustris Constantinopolitani imperatoris, quod ipse in manu forti Turcorum terram ingressus, civitates & castra ferro & igne consumpsit, & in medio terræ soldani Iconii civitatem quandam magnam & populosam construxit, ubi Latinos & Græcos qui eam custodiant, posuit, & per civitatem ipsam magnæ regioni Turcorum per Dei gratiam dominatur. Visque adeo, quod viam sepulcri Domini visitandi omnibus Christianis, tam Latinis quam Græcis, reddidit Domino faciente seccaram. Vnde quia idem imperator firmum votum se afferit & propositum gerere, ab impugnatione illius nefandæ gentis nullatenus abstinere, donec autore Domino contra gentem ipsam perficiat quod incæperat: nos volentes juxta petitionem suam ejus pium propositum promovere, regibus & principibus orbis, & aliis fidelibus, exhortationis apostolicæ scripta direximus, ut ad confundendam gentem illam, & exaltandum nomen fidei Christianæ, obtentu piæ devotionis fideliter & diligenter inrendant. Moneamus itaque discretionem tuam attentius, & man-

damus quatinus tam regem quam principes, comites, & barones, & alios Dei fideles regni Francorum, ad hoc idem sollicitis monitis & hortationibus labores inducere. Ita quod persuasio tua in operis effectu clarescat, & nos prudentiam tuam & sollicitudinem digne possimus in Domino commendate. Datum Anagninæ, iv. Kal. Februarii.

*** XVII. AD PETRVM CARDINALEM sancti Chryfogoni, apostolicæ sedis legatum.

De metcede pro scholarum regimine.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Petro tituli sancti Chryfogoni presbytero cardinali, apostolica sedis legato, salutem & apostolicam benedictionem.

LICET mandavimus ut hi qui volunt docere, nihil pro scholis regendis ab aliquo exigant, juxta illud: *Veni & audi*: volentes tamen honestari & litteraturæ magistri Petri cancellarii Parisiensis, quantum salva honestate possumus, prompta benignitate deserre, quem speciali prerogativa diligimus & volumus honorare: discretioni tuæ mandamus, quatinus habito consilio cum venerabilibus fratribus nostris VVillemo Senonensi archiepiscopo, apostolicæ sedis legato, & H. Remensi archiepiscopo, & aliis dignis & honestis personis, super regimine scholarum Parisiensium, quod tibi visum fuerit, ita quod personam jam dicti Petri non excedat quod exinde feceris, circumspecta diligentia provideas atque disponas: eam cautellam & maturitatem adhibiturus, quod non videaris modum excedere, & illi qui scholas exercent non debeant immoderate gravari. Datum Feretini, iv. Kal. Novembris.

*** XVIII. AD REGINAM FRANCORVM.

Adversus Vidæorem antipapam.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissima in Christo filia B. illustri Francorum Regina, salutem & apostolicam benedictionem.

QUANTO tibi Divina clementia dignitatis gradum contulit alioquem, quanto etiam inter alias personas te majori potentia & nobilitate ditavit, tanto utique sub potenti manu Dei, a quo est omne datum optimum, & omne donum perfectum, excellentiam tuam decet amplius humiliari, & unicum sponfam ejus, sacrosanctam videlicet ecclesiam, tota mentis affectione diligere, & toto studio venerari, atque ad honorem & exaltationem illorum, qui ex canonica fratrum electione in ea Domino disponente ministrant, intendere, & ad eorum confusionem, qui eam opprimere & laniare conantur, oportet te sollicitius laborare. Qualiter autem Octavianus schismaticus, simoniacus, & manifestus invasor, post canonicam electionem nostram, & postquam nos invitos & renitentes, de mandato ac voluntate fratrum, Odo prior diaconorum inderat, se ipsum intruserit, atque ipse idem manto se propriis manibus operuerit: ex litteris, quas ad episcopos, aliosque ecclesie prælatos per diversas provincias constitutos nos olim recolumus destituisse, ad notitiam tuam plenarie credimus pervenisse. Quia igitur ecclesia Dei multis attrita

attracta laboribus, & non modicis angustiata prefuris, ope & consilio potentum & nobilium personarum, a multis retro temporibus non magis quam nunc indiguit auxiliari: excellentiam tuam per apostolica scripta rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, ut in devotione matris tuæ sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ, ac nostræ, sicut de te confidimus & speramus, immobili firmitate consistas, & simoniaca pravitate illius schismatici atque apostatici omnino reprobata, a quo videlicet episcopi, abbates, atque alii viri religiosi, & cunctæ fere personæ tam ecclesiasticæ quam seculares, sicut a peste mortifera fugiunt, & ad cum nulla ratione accedunt, in petra fidei, & ecclesiæ unitate, animi tui constantis firmitate, atque carissimum filium nostrum Ludovicum illustrem regem Francorum vitum tuum ad hoc ipsum jugi exhortatione inducere studeas, & modis omnibus exhortari. Nos enim personam tuam, sicut carissimæ filiæ nostræ, sincera volumus in Christi visceribus caritate diligere, & postulationes tuas, quantum cum Deo possumus, libentius exaudire. Datum Anagninæ, Id. Novembris.

*** XIX. AD PRÆLATOS IN ANGLIA constitutos.

T. archiepiscopum Cantuariensem, legatum apostolicæ sedis instituit.

Alexander episcopus servorum Dei, venerabilibus fratribus episcopis, & dilectis filiis abbatibus, & aliis ecclesiarum prælatis per totam Angliam extra Eboracensem^u constitutis, salutem & apostolicam benedictionem.

Ex inuncto nobis a Deo pontificatus officio, præter eam quæ diversis ecclesiarum prælatis in sibi subditos est concessa potestas, quandam speciem de omnibus nos oportet curam & sollicitudinem gerere, quæ ad nostram solummodo provisionem, vel ad ejus, cui vices nostras in his commiserimus exequendas, noscitur præcipue pertinere. Proinde siquidem etsi de universis Dei ecclesiis curam & studium habeamus: quæ ad nostram tamen spectant iustitiam, ubique præsentialiter exequi non valeamus. Venerabilis fratris nostri T. Cantuariensis archiepiscopi prudentiam & discretionem, & circa vos & ecclesiam Dei sincerissimæ devotionis affectum sollicita consideratione pensantes, quanto personam suam inter cæteras, quæ in partem commissæ nobis sollicitudinis a Domino sunt vocatæ, cariorem in omnibus & magis expertam habuimus, tanto præ aliis filiis specialis dignitatis prærogativa duximus honorandum. Et ideo discretionis & honestatis suæ constantiam attendentes, ipsum legatum sedis apostolicæ per totam Angliam, excepto episcopatu Eboracensi, de communi consilio fratrum nostrorum statuimus, & suæ prudentiæ nostras ibidem vices committimus exsequendas. Ita videlicet quod in vicem nostram corrigenda corrigere, & quæ statuenda fuerint, autore Domino salubriter debeat stabilire. Quocirca universitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatinus eidem tanquam apostolicæ sedis legato humiliter in omnibus obedatis, & ad ejus vocationem sine contradictione aliqua venientes, sibi in his quæ ad nostrum spectant officium plenius respondeatis. Ea quoque, quæ ad honorem Dei & fidelium suorum salutem statuor, suscipientes fir-

Amiter & servantes, digna ipsum reverentia, & assiduis semper studeatis honoribus prævenire. Ut per providentiam & curam ipsius & obedientiam ac humilitatem ipsam, ecclesiæ vobis commissæ tam spiritualiter quam temporaliter de bono in melius cooperante Domino provehantur, & vos propter hoc ad interminabile gaudium possitis feliciter pervenire. Datum Laterani, Non. Mart.

*** XX. AD SIMONEM ARCHIDIAC. Parisiensem.

Ne quid a canonicis sancti Victoris exigat pro inthronizatione abbatis.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Simoni archidiacono Parisiensi, salutem & apostolicam benedictionem.

Cum sis vir litteratus & discretus, te nullatenus ignorare credimus, eos graviter excedere, & cantorem^u suum sibi reddere offensum, qui pro electione vel inthronizatione alicujus viri ecclesiastici pecuniam exigere vel extorquere præsumunt: tum id ad simoniacam pravitatem non sit dubium pertinere. Ex parte siquidem dilectorum filiorum nostrorum abbatis & fratrum ecclesiæ sancti Victoris Parisiensis, ad nos est querela perlata, quod tu ab eis centum solidos exigere non vereris, eo quod prædictum abbatem, contra antiquam & rationabilem consuetudinem prædictæ ecclesiæ, post benedictionem susceptam in sedem posuisti: cum id tantum ad Priorem & Subpriorem ejusdem ecclesiæ pertinere dicatur. Quia vero inthronizatio abbatis, vel alicujus ecclesiastici viri, libera & gratuita esse debet, sicut & electio: discretionis tuæ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatinus pro inthronizatione prædicti abbatis a fratribus prædictæ ecclesiæ nihil per te vel alios exigas, & eis hac occasione nullam molestiam inferas, vel gravamen; sed ipsos libere orationi vacare permittas. Quod si secus agere præsumperis, & ab eorum indebitis gravaminibus non desisteris: nos autore Domino eidem in jure suo, sicut non debemus, ulla ratione non deerimus.

*** P. DECANI ECCLESIE S. ANIANI ad Alexand. pp. III.

Ut in delinquentes episcopos sit severior.

Venerabili patri & domino Alexandro summo & universali pontifici, P. eadem gratia, & sanctæ Romanæ ecclesiæ, ac Domini regis Francorum, ecclesiæ beati Aniani decanus, servitium debitum ac devotum.

QUANTO labore sudaverim, ut destructo errore, personæ regni Francorum vos in parrem & pastorem reciperent animarum: noverant Domini cardinales, qui corporeis hoc oculis conspexerunt. Receptus itaque multo labore cardinalium, quoniam ecclesiarum prælatis dissensionis tempore congaudebant: spoliabant enim impune subditos, & impotentes ac pauperes nequiter aggravabant: cæperunt Domini cardinales paulatim exhortari & commoneere episcopos, ut per viam rectitudinis incederent, & ecclesiæ Romanæ statuta non adco passim convellerent, aut tam patenter a tramite justitiæ nullatenus deviant. Et cum hoc certe plus

plus justo renuiter agerent, quoniam forte quod fecerant eos remordebat, occasio guerræ advenit, & orta est guerra inter reges, quæ facile sedari non poterit, quod non est qui vel de pace mentionem faciat. Episcopi guerram desiderant, quoniam & guerram Romanæ ecclesiæ in guerra regum intelligunt augmentari. Turbatus est enim dominus rex, & valde nimis, & quia novis adhæsi principibus, arque juvenibus, timendum valde est, ne ipsius animitas immutetur. Gaudent & exultant episcopi, & alii ecclesiarum prælati Franciæ, quod domini cardinales gratiam amiserunt. Propter quod manus ad quælibet vilia extendere non formidant. Appellationes prætereunt ac contemnunt, & ac si non fuerit appellatum, post appellationem exterminant universa. Nimis pepercit Romana ecclesia episcopis delinquentibus, & ideo vilis & contemptui nunc habetur. Refumat itaque, pater, vires suas sancta Romana ecclesia, & per semitas justitiæ incedens, recto disponat universa judicio, Valere.

*** MANVELIS IMPER. AD LVDOVICVM regem Francorum.

Alexandrum papam a se suscipi hortatu Ludovici regis.

Mannel in Christo Deo fidelis Imperator, porphyrogenitus, regnator, fortis, excelsus, semper angustus, & autocrator Romanorum Communis, dilectissimo consanguineo, & amico imperii sui, Ludovico nobilissimo regi Francorum salutes, & consanguinea indissolubile vinculum.

Ex quo iter, quod propter servitium Domini nostri Iesu Christi a vobis peractum fuit, nostræ unanimaris & unionis causa exitit, ex tunc dilectionem vestram indeletam in animo nostro conservatam esse non hæsitatis. Quamobrem solliciti sumus addiscere de nobilitatis vestræ prosperitatibus. Quoniam autem Divinæ providentiæ placuit, tam longinquam atque verustam effectam parentelam nostram & amicitiam, per aliam propinquioremsansanguinitatem renovare, & veluti quodammodo repubescentem reddere, in eo quod de nobilissima prole vestra imperium nostrum confortem ducere decrevit, filiam videlicet R. nobilissimi principis Antiocheni, unius quippe ex honoratissimis imperii nostri principibus, quam imperiali diademate magnifice insignivimus: justum est deinceps nos & scripsis, & internuncios invicem frequentius visitari. Quamobrem litteras nobilitatis vestræ suscipientes, in quibus continebatur, quoniam coadunatione ecclesiarum, cæterarumque nobilium personarum, a vobis tractatum confirmatumque est, quasi justum papam sanctissimum Alexandrum suscipiendum esse, quem vos urique quasi patrem summumque pontificem suscepistis, & ideo nostro imperio scripsistis, quatenus ei concedentem honorem & amorem, utpote tali tantoque viro, exhiberet, hoc nostrum vobis imperium rescribit. Antea quidem addiscebar imperium nostrum de statu sapientiæ sobrietatisque ipsius. Nunc vero tale de sanctitate ejusdem testimonium suscipiens, scitopro tanto viri, qualis vos estis, tum præclara corona insigniti, tum fide & veritate decorati, & consanguinitatis reverinquitate & amicitia imperio nostro obligati: credibile & recepribile testimonium vestrum decernimus, & condignam reveren-

tiam ipsius sanctitati exhibemus, & orationum ejus patricipes fieri optamus. Si autem vobis placet diligentius de vestra nobilitate & de sanctitatis ejus voluntatibus per internuncios vestros injunctum habentes de omnibus hujuscemodi negotio pertinentibus loqui & audire, & operam dare his quæ locuta fuerint & confirmata nostro imperio insinuare: paratam invenient tranquillitatem nostram ad hoc peragendum. Quoniam vero non per nuncios nostros apicem istum vestræ nobilitati porreximus, non ob aliud hoc factum fuit, nisi quia nobiliorum hominum immisso propter incertis difficultatem in præfenti tempore non facilis: & minorum, vestræ nobilitati & hujuscemodi negotii dispensationi indigna videbarur. Etenim non multo ante nuncios imperii nostri ad vestram nobilitatem missus fuit, post aliquos, quos præmiserat. Quapropter venerabili archiepiscopo Beneventino hunc apicem, & dispensationis in eo contentorum sollicitudinem committere nostrum imperium decrevit. Quatenus aut per se ipsum aut per nuncios imperii mei illuc missos, si tamen adhuc in partibus illis habentur, aut aliter, ipsum vestræ nobilitati ostendat. Rescribere autem, & renunciando mitere nostro imperio ea quæ vestræ sublimitati placeant, si volueritis, non pigritemini.

*** FRIDERICI IMP. AD ARCHIEPISC.

Vocat ad concilium Bisuntinum pro eligendo Victore antipapa.

Fridericus Dei gratia Romanorum Imperator, & semper Augustus, dilecto suo..... archiepiscopo gratiam suam, & omne bonum.

Inter universas tumescens tempestatum procellas, quibus jamdiu navicula beati Petri quassata, & inter pressuras diversas, quibus sancta Dei ecclesia frequenter afflicta & tribulata est: tandem verus ille mediator Dei & hominum homo Christus Iesus, qui ecclesiam suam velut unicam sponsam proprio charactere sui preciosi sanguinis insignivit & redemit, consolationis gratiam, quam ascendens in caelum fidelibus suis repromisit, inquit, *Non reliquam vos orphanos: ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi*, evidentibus & manifestis declarandiciis. Ipse enim sicut stella matutina in medio nebulæ oriens, solita pietate ecclesiam suam in tribulatione respexit, & *surgens imperavit ventis & mari, & facta est tranquillitas magna.*

Pro illa si quidem controversia, quæ inter nos & regem Francorum pro schismate Romanæ ecclesiæ jamdiu agitabatur, aspirante Spiritus S. gratia, quæ facit habitare unanimes in domo Domini, medianibus hinc inde legatis, tandem pari voluntate & unanimi consensu inter nos convenit: quod nos videlicet cum archiepiscopis, episcopis, & patribus orthodoxis, ac viris religiosis, baronibus, & universis utriusque regni principibus, iv. Kal. Septembris, in die videlicet Decollationis sancti Joannis Baptistæ, super fluvium Saonam in episcopatu Bisuntino concilium pariter generale celebratum sumus: in quo rex Francorum dilectus consanguineus noster, cum universis archiepiscopis suis, episcopis, & cum omnibus regni sui principibus, & tota Gallicana ecclesia, reverendum patrem nostrum Dominum papam, sicut per sacramenta, & firmissimas securitates præordinatum est, in apostolicum,

folium, & universalem sanctæ Dei ecclesiæ pontificem recipiet, & debitam reverentiam exhibebit.

Vetum quia hoc negotium tam arduum, tamquæ salubre, & tam necessarium, ubi de reconciliatione sanctæ ecclesiæ & salute totius Christianitatis in commune agitur, sine tuæ discretionis, ceterorumque principum, ac Christi fidelium, consummari præsentia nec debet, nec potest: exoramus te, & monemus in ea fide quam debes imperio, & sanctæ Dei ecclesiæ, & animæ tuæ, quatinus omni occasione submota, cum sapientibus & magis idoneis & litteratis personis tuæ diocesis, apud Bisuntium iv. die ante prædictum terminum, familiariter more curiæ nobis occurrat, ad concilium nobiscum processurus. Ibi enim per gratiam Dei totum negotium Domini papæ Victoris ad gloriam Dei, & pacem & unitatem sanctæ ecclesiæ, & omnimodum honorem imperii, honesto sine terminabitur.

*** FRIDERICI IMP. AD E. LVGDVNENS. archiepiscopum.

Eum ad idem concilium evocat.

Fridericus Dei gratia Romanorum Imperator, & semper Augustus, dilecto suo E. venerabili Lugdunensi archiepiscopo, & primati Galliarum, gratiam suam, & omne bonum.

IMPERIALIS nostræ sollicitudinis propositum, quo Lugdunensem ecclesiam & civitatem a diutinis laboribus suis exuere, & in antiquæ dignitatis suæ statum reformare decrevimus, pro tua fideli erga nos devotione in pectore nostro incessanter vigilat: quoad usque Deo opitulante debitum fortiatum effectum. Vnde propitia Divinitas, quæ piis omnium consiliis interesse, & ea promovete consuevit, congruam nobis hoc tempore opportunitatem obtulit: ut partes Burgundia, immo ipsam civitatem Lugdun. in propria majestatis nostræ persona quanto citius adeamus, ac tuinas ejus in status sui decorem cooperante Domino erigamus. Comes siquidem Henricus Trecentis cum ad cutiam nostram in legationem domini sui regis Francorum venisset, & reverendum patrem nostrum papam Victorem humili veneratione honorasset: studiose a nobis postulavit, quatenus ad colloquium inter nos & eum regem habendum accederemus: tantumque huic verbo institit, quoad usque universorum nostrorum principum consilio colloquium indiximus, iv. Kal. Septembris ad pontem Saonæ inter Divionem & Dolum, cum archiepiscopis, abbatibus, aliisque cleri nostri prioribus illo venturi. Quia ergo tua diligens prudentia in eodem colloquio plurimum necessaria est, venerabilitati tuæ studiose mandando injungimus, quatenus ad idem colloquium omnes sustentaneos tuos evoces, & cum universis prioribus, abbatibus, & cleri celebritate, omni remota occasione venias. Quia nos ibidem Divina gratia promovente, super ecclesiæ Dei restituenda unitate, & supet domini papæ Victoris confirmatione, finem imponemus. Interea vero consilium non fuit, ut militiam, prout dictum erat, transmitteremus: quia quæcumque sunt in bellicis rebus agenda, seu disponenda, per præsentiam nostram convenientius adimplere curabimus. Dominus quidem papa nobiscum aderit, & oportebit propter defectum domorum in tentoriis habitare.

*** FRIDERICI IMP. AD MATTHÆVM Lotharingæ ducem.

Ejusdem atamenti.

Fridericus Dei gratia Romanorum imperator, & semper augustus, fideli suo Matthæo duci Lotharingæ, gratiam suam & omne bonum.

QUONIAM in schismate, quod est in Romanâ ecclesia, universus orbis in se ipsum divisus est, & tota Christianitas non modica turbatione concutitur: nos tota animi compassione sanctæ Dei ecclesiæ doloribus condolemus, totius consilii & auxilii propensorem curâ & sollicitudinem adhibere cupientes, ut totius dissensionis discrimine sublato, ecclesia Dei sicut in unitate fidei, ita sub unius pastoris regimine in unum ovile congregetur. Inde est quod ex consilio principum, cum dilecto consanguineo nostro Ludovico illustri rege Francorum iv. Kal. Septembris, in die videlicet decollationis sancti Joannis Baptistæ, super Avium Saonam concilium celebrare statuimus: in quo, aspirante Spiritu sancto, qui facit unanimes habitare in domo Domini, speramus, ut ecclesiasticæ pacis & unitatis status reformetur, & dominus papa Victor apostolicæ sedis gubernacula debeat obtinere.

Vetum quia hoc negotium tam arduum, tamque salubre, & tam necessarium, ubi de reconciliatione sanctæ ecclesiæ, & salute totius Christianitatis in commune agitur, sine tuæ discretionis præsentia consummari nec debet, nec potest: exhortantes commonemus te in ea fide quam debes imperio, & sanctæ Dei ecclesiæ, & animæ tuæ, quatinus omni occasione summotâ apud Bisuntium iv. die ante prædictum terminum familiariter more curiæ nobis occurrat, ad concilium nobiscum processurus.

*** VICTORIS ANTIPAPÆ AD LVDOVIC. regem Francorum.

Vt nunciis suis credat.

Victor episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri regi Francorum, salutem & apostolicam benedictionem.

DE nobilitatis ac prudentiæ tuæ sinceritate & dilectione plenam obrinentes fiduciam, dilectos filios nostros præsentium latores, T. nostrum Capellanum virum honestum, religiosum atque discretum, & Stephanum nobis tibi que fidelissimum, ad regiam majestatem tuam transmittimus. Attente monentes ac rogantes quatinus pro beati Petri reverentia, ac nostræ dilectionis intuitu, eos benigne recipias: & quæ tibi ex nostra parte dixerint, tanquam ab ore nostro prolata, firmiter & indubitanter credas, & quam citissime super his quæ tibi dixerint, per eosdem, & proprios nuncios tuos, certum nobis responsum mittere non differas. Datum Parmæ viii. Kal. Julii.

** VICTORIS ANTIPAPÆ AD LUDOVIC.
regem Francorum.

Vt nuncio suo credat.

*Victor episcopus servus servorum Dei, carissimo in
Christo filio Ludovico Francorum illustrissimo
regi, salutem & apostolicam benedictionem.*

DEVS omnipotens, qui est rex regum, & do-
minus dominantium, ideo regna & princi-
patus hominibus concedit, ut cum sancta ecclesia
sponsa sua, quæ hic peregrinatur in terris, aliquam
injuriam patitur aut necessitatem, ipsi per potesta-
tem sibi collatam eam juvare debeant: ut repulsa
injuria Deo suo vacare valeat, & secunda libertate
servire. Hoc autem tanto plenius quisque tenetur
agere, quanto majoris dignitatis gloria decoratus
esse dinoscitur. Qualem te inter reges, de quo semper
gavisus sumus, æternus Deus effecit, carissime.
Porro de negotio ecclesiæ & nostro multa & sæpe
magnificentia tua scripsisse meminimus, ad quæ
juvanda & promovenda brachium invictæ potenta
tuae libenter invitavimus & obsecravimus obni-
xe. Deditisq; jamdiu, sicut vere putamus, pre-
cibus nostris effectum, nisi pravi homines tuam re-
ctissimam animam a sanctis consiliis avertissent. Sed
opus est jam nunc, dilectissime in domino fili, ut
non omni spiritui credas tam de negotio ecclesiæ
& nostro, quam etiam tuo & regni tui. De quibus
cum multa tibi dicere habeamus, nolimus per char-
tam & atramentum: sed ut efficacius cautiusque in-
ter nos omnia gerantur, St. tam nobis quam tibi
fidelissimum juramento astringimus, sicque illi cun-
cta tibi fideliter referenda commisimus. Ei ergo
tanquam si nobis ore ad os loquereris, universa
quæ sub illo juramento dixerit adjuratus, crede. Sci-
turus, & in nullo dubitans, quia omnia sicut dix-
erit verbo, ita Domino adjuvante opere prosequente
complebimus. Quod faciemus & pro antiqua dile-
ctione, quam tibi veram certamque semper exhibui-
mus, & pro consanguinitate quæ per dilectissimam
nobis uxorem tuam inter nos, de quo valde gaude-
mus, nuper contracta feliciter existit. Datum Cre-
monæ, III. Id. Febr.

** LUDOVICI REGIS FRANCORVM
ad Alexandrum papam.

De controversia inter episcopum Sueffion. &
clericos suos.

*Sanctissimo patri & domino A. Dei gratia summo
pontifici, Ludovicus eadem gratia Francorum
rex, salutem & debitam reverentiam.*

PRO negotiis regni convenimus cum baronibus
nostris Sueffionis, ubi invenimus episcopum &
clericos suos discordes: quia canonici clamabant
quod de propriis capituli foris factis sine episcopo
possunt cessare a Divinis, & ipsis cessantibus, tota
villa cessabit: & episcopus abnegabat. Quoniam
fideles vestri & nostri sunt, eos pacificare studuimus
tali modo, quod clerici in sacra remanserunt de
querela, & in capitulo stabunt de hoc ad judicium
episcopi, quando eos submonuerit, salvo jure ut-
riusque partis. Ad hoc faciendum fuit nobiscum
comes Henricus, & alii quam plures honorati viri.
Vnde etiam appellationem quam fecerant dimise-

A runt, & de revocatione canonici sui, qui jam pro-
fectus erat, lenitas vestra non miretur.

** EIVSDEM AD EVNDEM.

Ejusdem argumenti, & ejusdem pene verbis.

*Sanctissimo patri & domino Alex. Dei gratia summo
pontifici, Ludovicus eadem gratiam Francorum
rex, salutem & debitam reverentiam.*

SUPER regni negotiis cum baronibus locuturi
venimus Sueffionem: ubi inter episcopum &
capitulum invenimus discordiam, clericis dicenti-
bus, quod inconsulto episcopo, etiam cum præsens
fuerit, de propriis injuriis possunt cessare a Divinis,
& quod tota villa similiter cessabit per eos ex anti-
qua consuetudine: & episcopus abnegabat. Quia
ergo vestri & nostri sunt, fideles, dignum duximus
paci eorum operam dare, & in nobis super querela
se misit pars utraque, & illis quos nobis adjungere-
mus. Itaque per nostram sententiam clerici reman-
serunt sacra de querela, ita quod facerent in capitu-
lo ante episcopum justitiam, si aliquando episco-
pus super hoc movere volnerit quaestionem. Et ca-
nonici starent ibidem ad judicium ejus. Hoc ordi-
ne nos egisse, & rem provenisse, præsentibus comi-
te Henrico & aliis honoratis viris, paternitatis vest-
ræ noverit discretio: & si nobis in medianibus ca-
nonici ab appellatione facta desisterunt. Valete.

** XXI. EPIST. ALEXANDRI PAPÆ III.
AD HUGONEM SVESSION. EPISCOPVM.

Compositionem inter ipsum & capitulum factam,
de duabus præbendis, ratam habet.

*Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabilis
fratri Hugoni Sueffionensi episcopo, salutem
& apostolicam benedictionem.*

CVM inter te & capitulum tuum gravis esset hac
occasione controversia suborta, quod te illas
duas præbendas, quas Gerbertus quondam ipsius
ecclesiæ cantor tenebat, capitulum non pateretur
libere ordinare, asserens unam earum ad cantoriæ
officium pertinere: de consensu & beneplacito ut-
riusque partis, talis inter vos cõpositio intercessit,
quod una earum præbendarum libere per te ordi-
nata, alteram dilecto filio nostro R. cantori ejus-
dem ecclesiæ propter officium cantoriæ concessisti
in sua vita tenendam. Ea quidem conditione inser-
ta, quod postquam idem R. cantor esse desierit, tu
vel successores tui præbendam ipsam facultatem ha-
beatis tanquam unam de cæteris præbendis cui vo-
lueritis assignare. Quapropter compositionem ip-
sam ratam habentes, eam sicut in authentico scri-
pto exinde facto continetur, auctoritate apostolica
confirmamus, & præter scripti patrocinio com-
munimus. Statuentes, ut nulli omnino hominum
liceat hanc paginam nostræ confirmationis infrin-
gere, vel ei aliquatenus contraire. Si quis autem
hoc attentare præsumperit, indignationem om-
nipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli aposto-
lorum ejus, se noverit incursurum. Datum Senonis,
XII. Kal. Januar.

*** XXII. AD HVGONEM SVESSIONEN. A
episcopum.

De sacerdotē quodam vexato ab episcopo Parisiensi.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabilis fratri Sueffionensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

Ex confectione Odonis sacerdotis latoris præsentium accepimus, quod cum venerabilis frater noster Parisiensis episcopus eum super quodam crimine convenisset, & ipsum officio ac beneficio privasset, ad facultates suas per se ac ministeriales suos durius extendit. Vnde quoniam ei sepius ad nos clamanti volumus in suo iure adesse: fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatinus memoratum episcopum diligenter convenias, ut vel ablata universa præfato sacerdoti restituat, vel eum eo super his pacifice amabiliterque componat, aut in tua presentia eidem exhibeat iustitiæ complementum. Et ideo cum exinde fueris requisitus, utramque partem, ante tuam præsentiam convocet, & rationibus hinc inde auditis diligenter & cognitis, eandem causam appellatione remota infra viginti dies post datum susceptionem iustitia mediante decidas. Datum Turonis, v. Idus Iunii.

*** XXIII. AD HVGONEM SVESSIONEN. C
episcopum.

Ejus devotionem commendat, & gratiam omnem pollicetur.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabilis fratri H. Sueffionensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

VNIVERSOS ecclesiæ filios, & præcipue fratres nostros episcopos, quos in fide catholica & devotione sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ servare cognoscimus, sincera nos in Domino convenit caritate diligere, & ipsos tanto uberius confortare, quanto & constantia fidei, & bonæ opinionis odore abundantius redolere noscuntur. Veniens autem ad nos dilectus filius noster P. ecclesiæ beati Aniani decanus, sicut jam sæpius, ita & nunc, quod in fide catholica ferveas, & quod matri tuæ sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ sincera devotione adhareas, nobis insinuate curavit. Quod quia & nos ipsa experientia operis jam olim didicisse meminimus, gratum habemus admodum & acceptum. Inde utique est, quod fraternitatem tuam sinceram in Domino caritate diligimus, & collatam tibi dignitatem a Domino, & honores conservare cupimus, & augere. Cæterum super his quæ idem filius noster retulit, de hoc videlicet quod circa carissimum in Christo filium nostrum, Ludovicum illustrem Francorum regem, habere dinosceris, sollicitudinem pariter nos habere noveris & cautelam. Nec quisquam volente Domino ad hoc nos inducere poterit, quod collata tibi dignitas seu officium per nos minui debeat vel auferri: sed potius augere volentes, consilium tibi & auxilium in quibus honeste poterimus, libenti animo curabimus impertiri: ut & devotionis tuæ integritas meritum habeat, & recipiat premium quod magnis sacerdotibus & iustitiæ cultoribus promissum est. Datum Bituricis, iv. Nonas Septembris.

Concil. general. Tom. X.

Ut integra serventur iura cænobiæ sancti Martini Sparnacensis.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabilis fratri Hugoni Sueffionensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

QUÆ a sede apostolica alicui indulgentur, inconvulsa debent servari, nec illis temeritate aliqua est obviandum. Vnde quoniam quæ per privilegia Romanæ ecclesiæ abbatibus & fratribus sancti Martini Sparnacensis noscuntur fuisse concessa, volumus inviolabiliter observari: per apostolica tibi scripta mandamus, quatinus secundum renorem privilegiorum, quæ a sede apostolica sunt ecclesiæ prædicti abbatis indulta, in ecclesia S. Martini de Montefelici, ad jus & dispositionem ejusdem abbatis specialiter, sicut dicitur, pertinet, uni de fratribus suis curam animarum committas: provisorius attentius, ne contra renorem eorum privilegiorum aliquid facere ulla ratione præsumas. Datum Præneste, ii. Kal. Iulii.

*** XXV. AD HVGONEM SVESSIONENSEM
episcopum.

Sancti Aniani decanum commendat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabilis fratri Hugoni Sueffionensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

VENIENS ad nos dilectus filius noster magister P. ecclesiæ beati Aniani decanus, inter cætera laudabilia quæ de tua prudentia nobis exposuit, quod ipsum pro beati Petri & nostra reverentia diligas & honores studuit intimare. Quod tanto amplius nobis gratum esse noveris & acceptum, quanto & ipsum ampliori affectu caritatis diligimus: & ut ab his, qui sacrosanctam Romanam ecclesiam & nos ipsos diligunt, honoretur propensius exoptamus. Eundem itaque filium nostrum ad commissam sibi ecclesiam cum plenitudine gratiæ sedis apostolicæ remittentes, fraternitati tuæ duximus attentius commendandum: rogantes, quatinus ipsum ita diligas & honores, quod uberes tibi gratiarum actiones propter hoc exsolvere debeamus. Datum apud Montempeffulanum, ii. Id. Iunii.

*** XXVI. AD HVGONEM SVESSIONEN.
episcopum.

Salesberiensem archidiaconum commendat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabilis fratri Hugoni Sueffionensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

DILECTVS filius noster Rain. Salesberienfis archidiaconus Parisius se moram habiturum disposuit: & ibi studio literarum ad præsens vacare. Quia vero pro sua probitate nobis carus est plurimè & acceptus, cum fraternitati tuæ, de qua plenam fiduciam obtinemus, propensius commendamus: rogantes attentius, quatinus pro reverentia B. Petri & nostra, cõsideratione quoque suæ devotionis, ipsum oculo clemenciori respicias, diligas, & honores, sibi que oportunum consilium, si quado opus habuerit, conferas & favorem. Ita quod nostras preces sibi sentiat profuturas, & nos quoque suæ sollicitudini gratias uberes exolvamus. Datum Senonis, vii. Kal. Augusti.

NN nn ij g***XXVII.

***XXVII. AD HVGONEM SVESSIONEN. A
episcopum.

Vt hospitali quodam Compendiense monasterium fruatur.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Sveffionensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

QVONIAM de hospitali quodam, unde catissimum in Christo filium nostrum Ludovicum illustrem Francorum regem rogavimus, rei veritas nobis non liquet, cum de incerta te certum dare consilium non possumus: ejusdem regis magnificentiam per scripta nostra rogavimus, quatinus, si hospitale prescriptum ad jus Compendiense monasterii constiterit pertinere, predictis abbati ac fratribus ejusdem monasterii pro reverentia beati Petri ac nostra ipsam libere habere permittat. Si vero ad predictum regem spectare dinoscitur: dummodo in hoc regia dignitas minime offendatur, & alteri non debeat exinde injuria irrogari: illud nihilominus memoratis abbati ac fratribus, pietatis intuitu, & nostrarum precum interventu, concedat. Inde est quod fraternitatem tuam per apostolica scripta rogamus plurimum, & attentius commonemus, quatinus nostræ interventionis obtentu, & predictorum fratrum religionis intuitu, apud memoratum filium nostrum regem partes tuas sollicite interponas, ut preces nostræ effectum utilem consequantur: & nos devotionem tuam debeamus exinde non immerito commendare, & ubertimas gratiarum actiones referre. Datum Senonis, III. Idus Augusti.

***XXVIII. AD HVGONEM SVESSIONEN. B
episcopum.

Vt fidelem ipsi operam navet apud Francorum regem.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Sveffionensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

SCIVT meminisse possumus, dilectioni tuæ, D quam erga sacrosanctam ecclesiam devotam novimus, utpote illius qui in fidei catholice unitate semper perseverare studuit, quod ad partes Franciæ pro negotiis & agendis universalis ecclesiæ, atque utilitate ac pace regni disposuerimus pertransire, apostolicis litteris olim insinuare decrevimus: confidentes in Domino, quod prudentiæ tuæ auxilio, & aliorum qui ecclesiam Christi diligunt, status sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ, ac totius regni, posset in melius reformari. Sane carissimi in Christo filii nostri Ludovici illustris Francorum regis vestigia laudabiliter profecutus, semper Romanam ecclesiam & personam nostram, atque in hoc beatum Petrum, in cujus cathedra licet immeriti residemus, præcipue hoc persecutionis tempore honorasti: spem tuam figens in eum qui dixit apostolis, & in eis primitivæ ecclesiæ: *Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi*: nullisque tempestatem fluctibus, nullis persuasionibus, vel blanditiis tua potuit devotio inclinari, quo minus via regia pergeres, & ambulares semitam quæ ducit ad cælestis patriæ claritatem. Vnde postquam Domino ducente ad Montempeffula-

Matth. 28.

num, in quo magnifice & honorifice a clero & populo recepti fuimus, venissemus: venerabilem fratrem nostrum B. Portuensem episcopum, & dilectum filium nostrum I. diaconum cardinalem, honestos utique viros atque prudentes, ad eundem carissimum filium nostrum Ludovicum illustrem Francorum regem pro utilitate ecclesiæ ac pace regni mittere disposueramus. Postea vero per dilectum filium nostrum O. sancti Nicolai in carcere Tulliano diaconum cardinalem ad nos redeuntem, statum terræ illius plenius agnoscentes, mutato consilio, venerabiles fratres nostros Henricum Remensem archiepiscopum, Lingonensem & Silvanectensem episcopos, ad predictum regem duximus destinandos. Et ideo fraternitatem tuam rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, quatinus ipsis apud memoratum regem ita cutes in negotiis nostris diligenter assistere: quod beati Petri apostolorum principis & nostram, atque rotius Romanæ ecclesiæ possis ampliore gratiam promereri. Nos enim personam tuam exaltate, in quantum cum Deo possumus, & honorare intendimus, & habere te inter dilectos beati Petri filios jugiter cariorem. Datum apud Montempeffulanum, II. Kal. Maii.

***XXIX. AD HVGONEM SVESSIONEN. C
episcopum.

Efficiat, ut rex Francorum abstineat a colloquio quod cum Friderico Imp. habere disposuit.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri H. Sveffion. episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

FIDEI ac devotionis tuæ constantiam attendentes, & qualiter te pro unica matre tua sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ, contra schismaticam pravitatem murum inexpugnabilem opposueris, interna consideratione pensantes: te tanquam carissimum fratrum nostrum sincera in domino caritate diligimus, & pure affectionis brachiis amplectamur: atque ad ea tractanda, quæ in exaltationem nostram, & ecclesiæ possint commodum redundare, sollicitudinem tuam fiducialiter invitamus. Credimus enim & sine dubitatione confidimus, quod ex illo sinceræ devotionis affectu, quem circa ipsam universalem ecclesiam, & specialiter circa personam nostram concepisse dinosceris, multiplex nobis commodum, & eidem ecclesiæ autore domino plurimum paries incrementum. Inde est quod tuæ fraternitatis prudentiam cum omni fiducia per apostolica scripta rogamus, monemus, & exhortamur in Domino: quatinus carissimum in Christo filium nostrum Ludovicum illustrem Francorum regem cum omni studeas diligentia commovere, ut in fide ac devotione, quam semper circa ecclesiam Dei, & presertim in hoc tempore demonstravit, constans & firmus existat, & ad exaltationem sanctæ matris ecclesiæ, ac nostram, tanquam princeps catholicus, & rex Christianissimus, vigilantiter intendat. Specialiter autem super eo quod disposuit cum Friderico dicto imperatore se colloquium habiturum, cum diligentius ammonere non differas: ut quia credimus & timemus colloquium illud tam ecclesiæ Dei ac nobis ipsis, quam etiam eidem regi ac regno suo multipliciter fieri posse damnosum, ab eo abstineat, & tale penitus propositum derelinquat. Datum Mimate, IX. Kal. Augusti.

***XXX.

*** XXX. AD LVDOVICVM VII. FRAN-
corum regem.

Regum Francorum, & præsertim Ludovici, pieta-
tem, & merita erga sedem apostolicam
commendat.

*Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo
in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi,
salutem & apostolicam benedictionem.*

QUANTVM illustres & magnifici proavi & pro-
genitores tui reges Francorum sacrosanctæ
ecclesiæ devoti semper & obedientes exiterint, **B**
quanta ei commoda & devotionis obsequia exhi-
buerint, nos ex multis & magnificis utilitatibus,
quæ per eos sanctæ Dei ecclesiæ provenerunt, mani-
feste cognovimus: & fratres nostri, qui diutius
sunt in Romana ecclesiâ conversati, id ipsum pleni-
us agnoverunt. Tu veto progenitorem tuorum
laudabilis imitator existens, ut ita paternarum vir-
tutum sicut & regni heredem te veraciter exhibe-
res: ad eorum exemplum, singularem & unicam
matrem tuam sacrosanctam Romanam ecclesiam,
ex quo excellentiæ tuæ regnum a Deo commissum
est gubernandum, propensius dilexisti, in presturis
& necessitatibus suis ei fideliter assististi, & ni-
hil unquam fuit, quod a devotione & subventione
ipsius regium potuerit animum revocare. Illo si-
quidem Friderico, qui pro sui officii debito advo-
catus ecclesiæ ac defensor debet existere, adver-
sus eam crudeliter sæviente: tu, sicut princeps
Christianissimus, eam diligis & honoras, & ipsam
sincero veneraris affectu. Quæ utique in omni tri-
bulatione sua, tam apud prædecessores tuos, quam
apud te ipsum, & optatæ portum quietis obtinuit,
& refugium semper opportunum invenit. Gallicana
quoque ecclesiâ inter omnes alias orbis ecclesias,
quæcumque aliæ provenientibus scandalis in tribu-
latione mutassent, nunquam a Catholice matris
ecclesiæ unitate recessit, nunquam ab ejus subje-
ctione & reverentia se subtraxit: sed tanquam **D**
devotissima filia, firma semper & stabilis in ejus devo-
tione permansit. Vnde ipsa mater omnium & magistra
Romana ecclesiâ progenitores tuos, & te ip-
sum inter cæteros orbis principes, Gallicanam quo-
que ecclesiam, speciali & singulari prærogativa di-
lexit: ad honorem, incrementum, & exaltationem
vestram intendit: & in omnibus in quibus secundum
Deum potuit, vestræ satisfaciens voluntati, perso-
nas vestras propensius honoravit. Nullum siquidem
in toto orbe terrarum principem esse credimus,
quem antecessores nostri, & nos ipsi ampliori affec-
tione diligere renecamur, & cui magis a nobis sit
quam tuæ celsitudini deferendum. Firmiter nam-
que in cordis armatio retinemus, & tam ex publica
fama, quam ex archiepiscoporum & episcoporum
regni tui, & dilectorum filiorum nostrorum Hen-
vi. & Odonis cardinalium, quas pro necessitate
ecclesiæ, pro honore quoque & utilitate regni &
tua ad partes illas destinavimus, transmissa relatio-
ne cognovimus, qualiter sicut tu ipse hac vice no-
bis propriis litteris innuisti, ad receptionem nos-
tram, quicquid alii facerent, regium animum ab
ipso principio efficaciter induxisti. Et alii sunt
exemplo tuo ad illud idem vehementius provocati,
& in nostra devotione successi. Vnde & ab om-
nium conditore, cujus gratia tuum propositum ita
laudabiliter direxisti, præmium indeficiens tua ex-
cellentia obtinebit: & nos ipsi, quantum gratia Di-

Concil. general. Tom. X.

A vina permiserit, serenitati tuæ curabimus pro tanta
devotione utiliter respondere. Proinde sicut de
prosperitate tua, & commissi tibi regni, interna af-
fectione gaudemus: ita & de adfveritate, si quando,
quod Deus avertat, accideret, doleremus plurimum,
& vehementius gravaremur. Propositum
siquidem, & promptam admodum voluntatem ha-
bemus, paci & quieti tuæ, & regni tuæ gubernationi
commissi, libenter intendere. Super his autem,
quæ nobis propriis litteris tua excellentia in-
dicavit, sollicitè apud nos deliberabimus, & cum
fratribus nostris tractabimus: & quicquid ad hono-
rem Dei, Romanæ ecclesiæ, & tuum, viderimus
pertinere, curabimus libenter efficere. Do quibus
utique per dilectum filium nostrum fratrem Guido-
nem Majoris-monasterii monachum, serenitati tuæ
plenius autore Deo viva voce in proximo respon-
dere curabimus. Ad hæc venerabilem fratrem nos-
trum M. Aurelianensem episcopum, pro quo nos
regia celsitudo satis affectuose rogavit, licet quidam
sinistra de eo in nostris auribus susurraverint,
etsi certum apud nos esset, quod læsionem nobis
aliquam intulisset, amore ramen & interventu tuo
sincera volumus affectione diligere, & cum sicut
carissimum fratrem nostrum, quantum cum Deo
possimus, intendimus honorare, & in suis postula-
tionibus libentius exaudire.

Datum Anagninæ xvi. Kal. Febr.

*** XXXI. AD LVDOVICVM REGEM.

Cænobium Ferrariense ipsi commendat.

*Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo
in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi,
salutem & apostolicam benedictionem.*

DECET clementiam regiæ dignitatis ecclesias
& ecclesiasticas personas sincera charitate di-
ligere, ac eas in jure suo manutenere pariter ac fove-
re. Inde est quod Ferrariensem ecclesiâ, quæ ad jus
sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ specialiter pertinet,
& fratres inibi ad Dei servitium commorantes, cel-
situdini tuæ attentius commendamus: rogantes
plurimum, quatinus pietatis intuitu, & pro rever-
entia beati Petri ac nostræ, eosdem fratres & eccle-
siam ipsam diligas, manuteneas, ac defendas, & eo-
rum jura a pravorum incurfibus integra eis & illi-
bata conserves.

Datum Januæ v. Idus Febr.

*** XXXII. AD LVDOVICVM REGEM.

De suo & ecclesiæ statu.

*Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo
in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi,
salutem & apostolicam benedictionem.*

FIRMA spes, & plena fiducia, quam de tuæ
majestatis excellentia in omnibus obtinemus,
inducit nos modis omnibus, & hortatur, ut statum
unicæ matris tuæ sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ ac
nostrum tanto tibi libentius exponamus, quanto
celsitudinem tuam circa eam & nos ipsos sollicitam
magis existere noscimus & intetam. Ut igitur status
ecclesiæ serenitati tuæ plenius valeat innoscere:
aliquem vel aliquos fratrum nostrorum cardinalium, qui
nobiscum sunt, ad partes tuas in proximo disposui-
mus autore domino destinare. In præsentiarum
vero sublimitatem tuâ nolumus ignorare, quod ad

NN n n ij mon-

Montempesulanum ducente domino applicantes, A
a dilectis filiis nostris comite sancti Egidii, & VV.
de Montepesulano honorifice ibi sumus & devote
suscepti, & tam nos, quam fratres nostri, ibidem per
Dei gratiam sani & incolumes commotamur. Ibi
etiam dilectum filium nostrum, Trincavillum, &
nobilem mulierem Herm. de Narbona, atque plu-
res alios illius regionis barones, ad nos venientes
recepimus, & tam ab ipsis quam a cæteris circum-
positis Dei fidelibus devote colimus, & celebriter
honoramus. Datum apud Montempesulanum.
xii. Kal. Madij.

*** XXXIII. AD REGINAM FRANCORVM.

Hortatur ut erga sedem apostolicam devota esse
pergar, & Regis devotionem fovear. B

*Alexander episcopus servus servorum Dei, carissima
in Christo filia illustri Francorum regina salutem
& apostolicam benedictionem.*

VIVIT in sacrosancta Romana ecclesia, glo-
riosa tuorum progenitorum memoria, qui
quam devoti & serventes in obsequio beati Petri
semper extiterint, beneficia prædictæ ecclesiæ ab
eisdem plenissime collata declarant. Unde nos ea
semper præ oculis cordis sine aliqua oblivione
renentes, gratias omnipotenti Deo incessanter ex-

*p f. te ser-
vavit.*

soluimus, qui talem illorum nobis⁹ reservavit here-
dem: de cuius magnificentia sacrosancta Romana
ecclesia majora etiam beneficia præstolerit. Inde
est quod sublimitatem tuam per apostolicæ scri-
ptæ rogamus, monemus, & exhortamur in Do-
mino, quatinus supernæ Divinitatis intuitu talem
te circa ecclesiam Dei, & nos ipsos, studeas exhi-
bere, ut eos quibus clarissimi sanguinis posteritate
succedis, laudabili etiam fidei & devotionis exem-
plo autore Domino probabiliter imiteris. Studeas
igitur & labores, carissimum in Christo filium no-
strum Ludovicum illustrem Francorum regem vi-
rum & dominum tuum, ita in devotione beati
Petri ac nostra fovere propensius, & solite con-
firmare: ut illa sinceritatis affectio, quam eum cir-
ca nos & ecclesiam Dei gerere nullatenus dubita-

U cor per te

mus, de bono in melius parte⁹ confortata proficiat,
& se de die in diem sicut confidimus ad ulteriora
producat. Specialiter autem prudentiæ tuæ volu-
mus innotescat, quod cum venerabilem fratrem
nostrum B. Portuensem episcopum, & I. sanctæ
Mariæ in Cosmedin diaconum cardinalem ad præ-
dictum regem pro negociis ecclesiæ destinare dis-
posuerimus, postea statum tetræ illius ex relatione
dilecti filii nostri O. sancti Nicolai in carcere Tul-
liano diaconi cardinalis ad nos redeuntis plenius
cognoscences, & ei eam admodum esse perci-
pientes: mutaro consilio venerabiles fratres no-
stros Henricum Remensem archiepiscopum, Lingonensem,
& Sylvanectensem episcopos, dilectum etiam fili-
um nostrum abbatem Grandisilvæ, ad regiæ digni-
tatis præferriam duximus destinandos. Unde ma-
gnificentiam tuam modis quibus possumus solite
commonemus, ut prædictum regem inducere
studeas, & propensius exhortari, ut quod ab eis
sibi fuerit ex parte nostra propositum, credat indu-
bitanter, & benigne suscipiat; & illud, sicut de eo
speramus, utili complemento perficere non postpo-
nat. Datum apud Montempesulanum xi. Kalend.
Maii.

*** XXXIV. AD LVDOVICVM VII. FRAN-
corum Regem.

De negotio ecclesiæ Flaviniacensis

*Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimus
in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi
salutem & apostolicam benedictionem.*

LITTERAS celsitudinis tuæ tanto benigniori
animo, & majori mentis alacritate suscepimus,
quotiens eas transmittere te contigit, & in
ipsis aliquid postulare: quanto excellentiam tuam
sinceriori affectione diligimus, & quanto pro multa
& ampla devotione circa factam sanctam Rom. eccle-
siam & personam nostram a tua serenitate exhibi-
ta, petitiones tuas cogimur amplius exaudire. San-
cta siquidem & reverenda Rom. eccl. per sincerissi-
mum tuæ devotionis fervorem, in hac necessitate
tantum emolumentum & exaltationem, tantum re
est commodum consecuta: quod tam in te, quam
in omni posteritate tua, a nostra successorumque
nostrorum memoria nulla possit oblivione deleri,
& ab animo nostro nulla temporis diuturnitate
convelli. Inde utique fuit, quod litteras super
negotio Flaviniacensis ecclesiæ a tua nobis excel-
lente destinatas multo gaudio & animi iocunditate
suscepimus: & preces tuas, quæ in eisdem
continebantur, quantum cum Deo potuimus, cura-
vimus exaudire. Venerabilibus siquidem fratribus
nostris H. Beluacensi, & M. Parisiensi episcopis
causam ipsam commisitimus audiendam, & remoto
appellationis obstaculo sine canonico terminan-
dam. Eapropter serenitatem tuam rogamus & vo-
lumus esse sollicitam, ut si aliquis quo minus pro-
lata super eadem causa sententia observetur, volue-
rit impedire, eum omnino prohibeas, & ne hoc
præsumat, ex concessa tibi desuper potestate com-
pellas. Datum Terrac. iiii. Kal. Decembris.

*** XXXV. AD LVDOVICVM VII. FRAN-
corum Regem.

Eiusdem argumenti.

*Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimus
in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi
salutem & apostolicam benedictionem.*

LITTERAS quas nobis pro venerabili fratre
nostro Eduensi episcopo tua celsitudo trans-
misit, debita benignitate suscepimus: & iuxta eam
tenorem prædicto episcopo ex officio nostri
debito, & tuæ sublimitatis obtentu, honorem &
affectionem libenter impendimus. Causa vero
quæ inter eum & abbatem Flaviniacensem verte-
batur diutius sub nostro examine ventilata, cum
idem episcopus contra ipsum abbatem testes de
spontanea abbatæ abrenunciatione produxisset,
abbas abrenunciationem ipsam non sponte, sed
coactum se fecisse affirmans, & super hoc testes se
producere posse asserens, in ipsos etiam testes
episcopi aliquid se habere nihilominus allegabat.
Verum quia id continuo prosequi non valebat, in-
ducias a nobis ad hoc exsequendum instantius pos-
tulavit. Unde quia eas sibi, sicut non debuimus, ita
nec potuimus de jure aliquatenus denegare, no-
lentes aliquem in jure suo præsertim sub nostro exa-
mine, quodlibet præjudicium sustinere: Hinc ad
octavas sancti Michaelis, de communi fratrum no-
strorum

strorum consilio, inducias ei duximus indulgentas: A
ut tunc ad præsentiam nostram ita redeat tam super
his, quam super capitulis illis, quæ sibi fuerant in
præsentia dilecti filii nostri VV. sancti Petri ad
vincula presbyteri cardinalis objecta sufficienter
instructus, quod plenius de causa cognoscere, eam-
que possimus annuente Domino iustitia mediante
finire. Interea vero ne castrum Flaviniacum ipsi
Flaviniacensi ecclesiæ, & serenitati tuæ, atque præ-
dicto episcopo, valeat aliquatenus deprire: me-
moratum abbatem fecimus in præsentia nostra ju-
rare, sicut ex scripto ipsius sacramenti, quod tibi
transmittimus, poteris intueri: vt castrum ipsum
in manibus tuis, vel certis nunciis a te delegati resi-
gnet: libera tamen interum tibi abbatæ admini-
stratione tam in temporalibus quam in spiritali-
bus reservata. Cum enim idem castrum ad hono-
rem & ditionem regni tui respicere videatur: mul-
to dignius duximus ipsum per regiam magnificentiam
gubernationem seruari, quam alicui alii custo-
diendum committi. Inde est quod serenitatem tuam
per apostolica scripta rogamus, monemus, & ex-
hortamur in Domino, quatinus prædictum cas-
trum, libera tamen abbati administratione prout
diximus reservata, recipere non postponas, & ip-
sum usque ad causæ terminum ita facias præstante
Domino custodiri, quod nec episcopo, nec abbat-
i, aliqua inde valeat injuria vel incommodum
provenire. Nos enim eis dedimus in mandatis, ut
infra tempus istud nulla alter alterum ratione im-
pugnet; & qui capti fuerant, libere hinc inde per-
mittantur abire. Extranei quoque excommunicati
ab eodem castro discedant. Vt autem hæc omnia
diligentius curet regia celsitudo complere, dile-
ctum filium Stephanum subdiaconum nostrum, vi-
rum utique honestum & literatum, quem carum
admodum acceptumque tenemus, cum suprædicto
episcopo juxta petitionem suam ad tuam præsentiam
duximus destinandum: sublimitatem tuam
rogantes attentius, quatinus tam eum, quam ipsum
episcopum, pro reverentia beati Petri ac nostra, reg-
ia benigne recipias, honeste tractes, & ea que
sublimitati tuæ ex parte nostra suggesterint, ita in-
dubitanter credas, quasi ab ore nostro tuæ fuerint
celsitudini declarata. Datum apud Montepessu-
lanum, 11. Non. Jun.

*** XXXVI. AD LUDOVICVM VII.
Francorum regem.

De legatis quos missus est.

*Alexander episcopus servus servorum Dei, carissi-
mo in Christo filio Ludovico illustri Francorum
regi salutem & apostolicam benedictionem.*

QVAM promptæ devotionis affectibus Dei
ecclesiam & nos ipsos specialiter amplectar-
is, quam sinceræ caritatis brachijs unicum Christi
sponsam inter ceteros catholicos principes foveas
ac defendas, beneficia plurima per te nobis colla-
ta declarant, & regie serenitatis fides invictissima
manifestat. Non enim opus est, nec unquam po-
terit ab apostolicæ sedis memoria quantolibet suc-
cessu temporis aboleri, quomodo te ab ipso nostræ
promotionis exordio pro domo Israel murum in-
expugnabilem constitueris, quomodo fluctuantem
Petri naviculam, filii acora & prudentiæ tuæ
remis firmam, in media vexeris tempestate. Inde
est quod te tanquam catholicum principem, & ve-
re Christianissimum regem, sincera in Christi visce-

ribus affectione diligimus, honori & exaltationi
tuæ libenter intendimus: & pro conservanda tuæ
celsitudinis gloria omnipotentem Dominum de-
votis jugiter precibus exoramus. Litteras igitur,
quas per dilectos filios nostros I. abbatem S. Ger-
mani, & B. familiarem clericum tuum, viros qui-
dem industrios ac discretos, & tuæ celsitudini de-
votissimos, regia nobis serenitas destinavit, debita
benignitate recepimus: & inde tam nos, quam fra-
tres nostri, ingenti sumus hilaritate gavisi. Unde
tam ex ipsis litteris, quam prædictorum relatione,
tua voluntate plenius intellecta, nos quoque vo-
luntatem nostram per eosdem tibi duximus expo-
nendam. Vt quod dilectus filius noster ab-
bas Grandis silvæ, quem ad tuam excellentiam mis-
feramus, quo casu nescimus, omiserat, per istos
valeat tuæ sublimitatis aurbus intimari. Paramus
etiam in continenti duos de fratibus nostris, quos
inter alios fratres nostros caros satis & acceptos
habemus, ad præsentiam tuæ celsitudinis destina-
re. Per quos utique, & statum ecclesiæ, & volunta-
tem nostram, plenius tibi curabimus indicare, &
tuam versa vice, Domino autore, sciemus, sicut
illius utique principis, de quo plenissimum ad hono-
rem & exaltationem ecclesiæ Dei fiduciam obti-
nemus: ut per te scilicet ad tranquillitatis portum
veniat & salutis. Regiam itaque clementiam præ-
sentium significatione rogamus, monemus, & ex-
hortamur in Domino: quatinus, cum ante con-
spectum regie majestatis eos contigerit præsentari,
iplos pro reverentia beati Petri ac nostra benig-
ne recipias, honeste tractes, & his que tibi ad
honorem Dei, & tam ecclesiæ quam regni tui com-
modum & exaltationem, ex parte nostra proponunt,
assensum præbeas, & utilem largiaris effectum. Ita
quod inde ab æterno rege indeficientis præmii re-
munerationem accipere, & sedis apostolicæ gra-
tiam perpetuo debeas tibi tuisque posteris plenius
in omnibus ampliare. Datum apud Montepessu-
lanum, vi. Idus Iulii.

*** XXXVII. AD LUDOVICVM VII.
Francorum regem.

De suo & ecclesiæ statu.

*Alexander episcopus servus servorum Dei, carissi-
mo in Christo filio Ludovico illustri Francorum
regi salutem & apostolicam benedictionem.*

SIC Vt meminisse possumus, excellentiæ tuæ
quam erga factos sanctam Ro. eccl. devotissimam
novimus, tanquam illius utique qui inter reliquos
mundi principes in fidei catholice unitate perseve-
rare præcipue studuit, & sincere: quod ad terram
& commissum magnificentiam tuæ regnum pro ne-
gotijs & agendis universalis ecclesiæ, atque pro pæ-
ce regni & utilitate dispositum pertransire, apo-
stolicis litteris olim insinuare studuimus. Spe-
rantes & confidentes in Domino, quod præcipue
magnificentiam atque prudentiam tuæ consilio & au-
xilium, ac aliorum qui ecclesiam Dei diligunt, sta-
tus matris tuæ sacrosanctæ Ro. eccl. posset in me-
lius reformari, & ad pacis bonum reduci quæ sunt
orta discordia perturbata. Sane prædecessorum tuo-
rum catholicorum regum vestigia laudabiliter pro-
secutus, semper Romanam ecclesiam, & personam
nostram, atque in hoc beatum Petrum, in cujus
cathedra licet immeriti residemus, præcipue hoc
persecutionis tempore, honorasti, ancoram spci
tuæ immobiliter figens in eum qui dixit apostolis, &
in

Math. 82.

in eis primitivæ ecclesiæ, *Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem seculi*: nullisque tempestatum fluctibus, nullis persuasionibus vel blanditiis, tua potuit fidei sinceritas inclinari, quo minus regia via rex gloriose incederes, & ambulares semitam quæ ducit ad cælestis patriæ claritatem. Vnde postquam Domino ducente ad Montempeffulanum, in quo magnifice ac honorifice a clero & populo recepti sumus, venissemus, venerabilem fratrem nostrum B. Portuensem episcopum, & dilectum filium nostrum I. Diaconum cardinalem ecclesiæ sanctæ Matiz in Cosmedin, ad tuam præsentiam mittere disposueramus. Postea vero ex relatione dilecti filii nostri O. sancti Nicolai in carcere Tulliano diaconi cardinalis ad sedem apostolicam redeuntis, de statu terræ illius plenius cognoscentes: mutato consilio venerabiles fratres nostros Henricum Remensem archiepiscopum, & Lingonensem, & Silvanectensem episcopos, ad te duximus delegandos. Rogantes, monentes, & exhortantes in Domino, quatinus eos clementer & benigne recipias, & his quæ prudentiæ regis, una cum dilecto filio nostro abbate Grandis silvæ, ex parte nostra insinuare studuerint, fidem adhibeas, tanquam ab ore nostro discretioni tuæ fuerint intimita: & ea, sicut de tua sublimitate confidimus, utili studeas effectui mancipare. De cætero, quod nobilis vir Raimundus comes sancti Aegidii magnifice nobis occurrit, & se ac terram suam nobis exposuit, & nos, atque in persona nostra beatum Petrum apostolorum principem, veneratione debita studuit honorare: uberes gratias sublimitati tuæ persolvimus, & tempore opportuno ipsi pro debito nostri officii, quantum cum Deo poterimus, studebimus respondere. Datum apud Montempeffulanum, 11. Kal. Maii.

*** XXXVIII. AD LVDOVICVM REGEM.

Conqueritur de Aurelianensi episcopo canonicos nonnullos injuste vexante.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi salutem & apostolicam benedictionem.

QUAM acerbe & irrationabilis severitatis instantia ille frater noster Aurelianensis episcopus dilectos filios nostros Letoldum, M. Capellanum, & Adam, Aurelianenses canonicos, fuerit hætenus persecutus: & nos ex multiplicata eorum querela cognoscimus, & regia excellentia sicut credimus non ignorat. Eos enim pro sua recuperanda justitia jam ex longo tempore sæpius appellando, a propriis finibus exulare coegit, & ipsos ad nos venientes, vel in nostra præsentia constitutos, bonis proprijs injuste prorsus & irrationabiliter spoliavit. Cumque super hoc nostra sæpe scripta receperit: eis omnino speris atque contemptis: neque illis juxta mandatum nostrum ablata reddere, nec justitiæ voluit plenitudinem exhibere. Cum nuncios sui, quos ad nos propter hoc aliquando destinavit, potius ad frustratorias dilationes postulandas intenti, quam ad justitiam venerint exhibendam instructi. Et sic præfati canonici pro sua justitia diutius exulare compulsi, nos sunt ex longo tempore terrarumque secuti. Vnde, nisi tuæ sublimitatis prece placati, ejus noluissemus contumaciam sedis apostolicæ mansuetudine tolerare: potuimus eum atque debuimus juxta rigorem canonum satis graviter vindicare. Hætenus igitur ejus inobedientiam tuam

precum intuitu cum omni patientia subportantes, nuper tibi per iterata scripta mandavimus, quod vel prædictis canonicis universa ablata cum integritate restituar, vel in proximo festo sancti Lucae ad præsentiam nostram per se vel sufficientem responsalem plenarie illis super his omnibus responsurus accedat. Alioquin ex tunc necessitatum justitiam esse patiemur aliquatenus diminutam, nec illius contumaciam autore Domino præteribimus impunitam. Datum apud Montempeffulanum, 11. Idus Julii.

*** XXXIX. AD LVDOVICVM VII. Francorum regem.

Scribit Fridericum imperatorem ad officium rediisse.

Alexander episcopus servus servorum Dei carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi salutem & apostolicam benedictionem.

DILECTVM filium nostrum magistrum I. clericum tuum, qui multo fervore devotionem & sinceritate fidei circa honorem & exaltationem tuam exuberare videtur, cum ab excellentia tua pro verbo pacis ad nos fuerit specialiter destinatus, cum certo verbo pacis ad te remittimus. Licet autem propter hoc, magnum & honorificum nuncium tuæ proposuissemus serenitati transmittere, quem scimus præ cunctis mortalibus ecclesiæ ac nobis in nostræ persecutionis tempore utilissimum & fructuosissimum extitisse, cui etiam post Deum ascribimus quidquid ecclesiæ, ac nobis, prosperitatis, honoris, & gloriæ accidit: attendentes tamen, & considerantes devotionem ac fidem ac laudabile propositum prædicti clerici tui, per eum tibi tanquam filio carissimo & Christianis, regi felices pacis successus significamus. Noscat itaque magnitudinis tuæ serenitas, quod carissimus in Christo filius noster Fridericus illustris Romanorum imperator cum principibus suis, quos secum habebat, & ecclesiasticis maxime, Divina tactus intrinsecus gratia, & cælestis benedictionis imbre perfusus, vanitatis erroris probris deposuit, & ad obedientiam ecclesiæ ac nostram, humilians se in conspectu Dei, & in oculis hominum, humiliter & devote, sicut decevit, rediit, & beato Petro in nobis illam reverentiam & honorem exhibuit, quem antecessores eius nostris consueverunt antecessoribus exhibere, & de cætero se firmiter & immobiliter exhibiturum promisit. Super quo utriusque, altissimo, a quo omne bonum procedit, laudes devotissimas agimus, & consequenter tibi & regno tuo gratias multimodas reddimus: per cuius auxilium & potentiam, præeunte cælesti gratia, nos ad tantum & desiderabile bonum pervenisse non dubitamus. Rogamus itaque excellentiam tuam, monemus, & exhortamur in Domino, quatenus unam cum regno tuo reverentiam & devotionem, quam matri tuæ sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ in nobis exhibuisti, de cætero firmiter & constanter exhibeas: & ita honori ejus & exaltationi ferventer intendas, quod ex hoc regnum valeas adipisci cæleste, & tibi plenius conservare terrenum. Indubitatam spem & fiduciam obtinens, quod fides ac devotio nullo unquam tempore a nostra elabi memoria poterit, quam tu & regnum tuum ecclesiæ ac nobis in tantæ necessitatis articulo magnanimiter exhibuisti. Immo de cætero te & regnum tuum fructuosius & efficacius fovete, autore Domino & amplexari curabimus. Datum Vener. in Rivo alto, 11. Kal. Augusti.

***XL. AD GVILLELMVM SENONENSEM A
archiepiscopum, & ejus suffraganeos.

Ejusdem argumenti.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus G. Senonensi archiepiscopo, & suffraganeis suis, & dilectis filiis abbatibus in Senonensi provincia constitutis, salutem & apostolicam benedictionem.

CUM per auxilium, potentiam, & favorem, carississimi in Christo filii nostri Ludovici illustris Francorum regis. & regni sui, factio sanctæ Romanæ ecclesiæ ac nobis recognoscamus gloriosa & magnifica beneficia provenisse: dignum est, & contentaneum rationi, ut illi, & vobis, quorum auxiliis potenter sumus in necessitatibus nostris adjuvi, prosperos & felices pacis successus significemus: indubitata veritate tenentes, quod post Deum idem rex cum regno suo cooperatus est honori & exaltationi ecclesiæ, & ei magnum contulit incrementum. Quod quidem sicut verbo recognoscimus, ita opere & sermone omni tempore auctoritate Domino recognoscemus. Notum sit autem sollicitudini vestræ, quod carissimus in Christo filius noster Fredeticus illustris Romanorum imperator, per inspirationem Divinæ gratiæ deposito vanitatis errore, ad viam veritatis conversus, ad obedientiam ecclesiæ & nostram reverenter & devote, sicut decuit, rediit, & illam B. Petro in nobis reverentiam & devotionem exhibuit, quam antecessores ejus nostris consueverunt antecessoribus exhibere. Super quo utique laudes altissimo agimus, & consequenter regi & regno gratias copiosas referimus, de eo quod ecclesiam & nos ipsos in tribulationibus & persecutionibus nostris nequaquam deseruit: sed usque in finem magnifice juvit, atque defendit. Monemus itaque dilectionem vestram & hortamur attentius, quatinus ecclesiæ & nobis in beati Petri & nostræ similitudine, sicut hæcenus perstitit, perseveretis, & regem ut in eodem cum regno suo persistat, monere propensius & inducere studeatis. Datum in Rivo-Alto, vt. Kal. Augusti.

*** XLI. AD LVDOVICVM VII.
Francorum regem.

De disciplina ecclesiæ S. Victoris collapsa.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

CONSIDERANTIBUS nobis eximia gloriæ tuæ præconia, nihil facile videtur occurrere, quod tanta commendatione dignum existat, & tam securum de sempiterna retributione possit efficere, quā quod sincera devotione religionem diligere comprobaris, & ad eam in regno tuo plantandam, juxta quod regiæ convenit officio dignitatis, libenter intendis. Utinam qui sunt in ordine sacerdotum, ad institutionem & conservationem religionis eo animo & cura præcederent, quo favor regius ad defensionis auxilium sequeretur. Credimus enim quia ita per regnum tuum totius status ecclesiæ se haberet, quod & nomen Domini honoraretur in omnibus, & turbæ fidelium populorum in via vitæ duces plurimos invenirent. Nunc autem dormitantibus sacerdotibus, quos aliorum custodię oportet intendere, tepescit in multis locis sacra Concil. general. Tom. X.

ligio: & ut cujusdam verbis utamur,

*Pro molli viola, & purpureo narcisso,
Infelix lolium & steriles dominantur avenæ.*

Virgil.
ecl. 5.

Hoc sane in ecclesia sancti Victoris non medicum dolemus accidere: quæ cum olim in religione floret, ita nunc, quod tristes dicimus, in suæ professionis asserit observantia tepuisse: ut quæ multis manum in via salutis extantibus porrigebat, nunc auxilio alieno indigeat, & non inveniatur qui sublevet eam. Nec tamen ex eo perhibetur accidere, quod non sint ibi plures, qui & notitiam religionis habeant & amore. Sed quibusdam cum tuo capite membris languentibus, in eadem ecclesia fervor religionis noscitur tepuisse. Nos autem, cum jam dudum ad nos super eorum tepiditate relatio pervenerit plurimorum, distulimus hæcenus autem apponere, & necessitatem adhibere tam gravi valetudini medicinam: expectantes quod aliquando reducerent oculos ad se ipsos, & de reformanda religione studiosius cogitarent. Capite vero quæ ad emendationem suorum subditorum pertinent negligentius exequente, nos jam tandem executioni eorum, quæ dicta sunt, oportet intendere: & si verus sit rumor qui totiens aures nostras aspersit, quia in propria persona non possumus, per alios invenire. Ita quidem ut si vera comparuerint quæ dicuntur, per eisdem dilatione seposita, medicina, quam viderint necessitatem, apponatur. Venerabilibus ergo fratribus nostris N. vices nostras in hoc negotio prævidimus committendas, qui quanto plenior & faciliorem hujus rei potuerint habere notitiam, tanto cum minori gravamine salutis remedia providebunt. Quia vero magnificentia regis ad eumulum mercedis accedet, si per illorum instantiam favore regio imminente prædictæ status ecclesiæ dirigatur: celsitudinem tuam monemus & exhortamur in Domino, quatenus ad executionem hujus negotii favorem tuum impendas, & nullam patiaris conditionem apponi, quo minus ibi quæ prædicti viri statuenda viderint, statuatur. Ne, si forte diutius medicina tardaverit, & dissimulantibus nobis languor cæperit aggravari, sensus etiam doloris intercedat, & cum multa difficultate postmodum vix redeat ad salutem.

D ***XLII. AD GVILLELMVM SENONENSEM
archiepisc. A. S. L. & S. Meldensem episc.
& abbatem Vallis-Secretæ.

Vt in S. Victoris cœnobio collapsam disciplinam restituant.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus W. Senonensi archiepiscopo, apostolica sedis legato, & S. Meldensi episcopo, & dilecto filio abbati Vallis-Secretæ, salutem & apostolicam benedictionem.

CÆBRA jam dudum suggestio super statu ecclesiæ S. Victoris nostrum pullavit auditum, & timemus nos in extremo examine severius judicandos, si ad inquirenda & corrigenda quæ suggeruntur tardi fuerimus, aut remissi, dicente scriptura: *Maledictus qui prohibet gladium suum ab omni sanguine.* Olim sane ad doctrinam salutis, quæ de loco illo flebat, & bonæ conversationis odorem, quo eadem flagrabat ecclesia, in multis ecclesiis, & prava in directæ, & aspera convertebantur in vias planas, & erat vete puteus aquarum viventium, de quo arentia corda multorum ad extinguendum mundanorum desideriorum æstum, potum vitæ haurirent. Nunc autem, ut dicitur, dormitante paulatim custodia provisoris, & refrigescente in capite religionis amore, ad partem quoque membrorum quidam

Jerem. 48.

quidam se letalis rorpor effudit, & factum est ibi A
quod de quodam dicitur per prophetam: *Come-*
derunt alieni robus ejus, & nescivit. Sed & cani ef-
fusi sunt in eo, & ipse ignoravit. Nec hoc tamen di-

Osee 7.

cinimus, quod non credamus ibi & sapientes & re-
ligiosos viros plurimum inveniri, qui multis esse
possunt odor vitæ in vitam. Sed non est facile
cum multa quoque vi regimur dirigi navem
ad portum, si rector qui clavum tener imperitus
fuerit aut remissus. Iecirco ne forte contingat illi
quod de se ipso lamentabatur propheta, dicens:

Psal. 37.

Amici mei & proximi mei adversum me appropin-
quaverunt, & qui juxta me erant a longe steterunt:
quia in propria persona eandem ecclesiam visitare
non possumus, ei visitationis officium decrevimus
dependendum: per apostolica vobis scripta man-
dantes, quatinus illuc accedentes, de statu ejus, &
de actibus abbatis & fratrum, maturitate ac dili-
gentia qua convenit inquiratis: & quicquid ibi co- B
gnoveritis corrigendum, vice nostra taliter corri-
gatis, ut & religio ibi per studium vestrum ex gratia
Divina refloreat, & nos de dissolutione tantæ do-
minus non teneamur in die judicii reddere rationem.
Si videritis autem, quod nisi per amotionem unius
aut plurium personarum status ecclesiæ reformari
non possit: nec in hoc pareat gladius vester: sed ple-
nâ a nobis autoritatē accipite, appellatione remota,
quæ evellenda fuerint evellendi; & quæ plantanda
fuerint, Domino autore plantandi. Nos enim ita
per vos apud Deum volumus excusabiles inveniri,
ut non sit qui a nobis de spirituali ejusdem ecclesiæ
detrimento in extremo examine requiratur. Si autem C
his exequendis vos tres non poteritis interesse,
duo vestrum non minus hæc quæ dicta sunt matu-
rius exequantur. Datum Tuscul. Kal. Febr.

1 Cor. quod

*** XLIII. AD ABBATEM ET CANONICOS
S. Victoris Parisiensis.

De eodem argumento.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectis
filii abbati & canonicis sancti Victoris Paris.
salutem & apostolicam benedictionem.

I AMDVDM ad nos de statu vestro pervenit, quod
requiri districtius, & corrigi oportebat. Nos D
autem, quia ecclesia vestra longo tempore per Dei
gratiam religione floruit & scientia, ita ut in odore
unguentorum vestrorum multi concurrerint, & in
lumine vestro viderint lumen: expectavimus hæc-
tenus, si tandem per vosmetipsos rediretis ad vos, &
de medio vestri, dissensionis & scandali materiam
tolleretis. Cæterum quia in expectatione nostra non
tam correctionem aliquam subsequi, quam infir-
mitatem vestram aggravari, conspicimus: dignum
duximus ad ecclesiam vestram personas aliquas des-
tinare, venerabiles scilicet fratres nostros V. Se-
nonensem archiepiscopum, apostolicæ sedis lega-
tum, & S. Meldensem episcopum, & dilectum fi-
lium N. Abbatem Vallis Secretæ: qui quomodo se
habeat status vester inquant; & quæ corrigenda
cognoverint, appellatione remota corrigant &
emendent. Quocirca per apostolica vobis scripta
præcipiendo mandamus, quatinus expositis eis cum
ad vos venerint, quæ necessitas & emendatio vestra
poscit exponi, quæ inrer vos ipsi, vel duo eorum,
aut de reformanda ordinis disciplina, aut de perso-
nis, si res exegerit, amovendis, statuendum esse co-
gnoverint, suscipiatis humiliter, & firmiter obser-
vetis. Datum Tuscul. Kal. Febr.

*** XLIV. AD CAPITVLVM S. SATYRI.

Vt retinentes sint disciplinæ.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectis
filii capitulo sancti Satyri, salutem &
apostolicam benedictionem.

E OS, qui relictis vanitatibus & mundanis ille-
cebris, in arctiori vita devoverint Domino fam-
ulari, summa cura & diligentia oportet vigilare
jugiter, & intendere, qualiter assumptæ religionis
habitus moribus & vitæ concenter, & propostum
suum firmum & immobile conservetur: ne super
arenam, sed potius super firmam petram Domini
videantur fundasse. Inde est, quod caritatem vestra
monemus, mandamus, atque præcipimus, quatinus
dilecto filio nostro abbati vestro omnimodam obedi-
entiam & reverentiam devote & humiliter impen-
dentes, circa cultum religionis & honestatis, & ca-
nonici ordinis observantiam, sicut olim bonæ me-
moræ Radulphi quondam abbatis vestri, ferventer &
unanimitè intendatis: & confunderitis illas pro-
batas, quæ in diebus ejusdem abbatis salubri & ra-
tionabili providentia in monasterio vestro institu-
tæ fuerint pariter & servate, præsertim in carnalis
ejus abstinentia extra claustrum, sicut in claustrum,
nullatenus violatè tenetis. Siquis autem vestrum
contra easdem institutiones temere venire tentaverit
C: usque ad satisfactionem congruam eum eidem
sententiæ subjacere decernimus, quam prædictus
abbas in eorumdem transgressores rationabiliter
noscitur statuisse. Ad hæc, autoritate vobis præsen-
tium firmiter inhibemus, quod in capitulo nullus
vestrum pro evitanda disciplina in vocem appella-
tionis prorumpat: & si pro tali causa duxerit appel-
landum, appellationem ipsam nullius momenti esse
censemus, quo minus secundum vestri ordinis insti-
tuta regulari disciplinæ subdatur. Datum Beneventi.

*** XLV. AD CANONICOS S. VICT. PARIS.

Restitutam disciplinam gratulatur: & electionem
abbatis, in locum ejus qui sponte abdicarat,
confirmat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectis
filii canonicis ecclesia S. Victoris Paris. salutem
& apostolicam benedictionem.

Q VANTO ecclesia vestra majori hæcenus reli-
gione floruit, & ampliori refulsit gloria meri-
torum: tanto, audita reformatione ipsius, lætati sumus
amplius & gavisi, & de ipsius commodo & profectu
exhilarati. Audivimus sane, quod venerabilibus fra-
tribus nostris Bituricensi & Senonensi archiepisco-
pis cooperantibus, & ad hoc juxta mandati nostri
renorem toto studio laborantibus, ecclesia vestra in
E: statum & gradum sit pristinum reformata. Et Ern-
quondam abbate vestro spontaneè in præsentia di-
lectorum nostrorum A. tit. sancti Laurentii in Lu-
cina, & T. tit. sancti Vitalis, presbyterorum car-
dinalium, apostolicæ sedis legatorum, administra-
tioni cedere, cuius culpa status ejus fuerat in parte
non modica deformatus, personam idoneam, hon-
estam, & literatam, in abbatem vestrum commit-
tenter elegistis, & providere vobis curastis unani-
miter in pastorem. Nos vero, quibus convenit ra-
tionabilibus votis atque statutis gratitum præstare
favorem

favorem, & incrementa desiderare virtutum, electionem vestram, & abrenunciationem illius, de communi fratrum nostrorum consilio ratam & firmam habemus, & confirmamus. Univerfitatem vestram monentes atque mandantes, quarinus abbati vestro, quem elegistis, debitam reverentiam & obedientiam impendatis, & ita vos sibi devotos & humiles exhibere curetis, quod per obedientiam vestram, & providentiam illius, ordo religionis, & honestatis in ecclesia vestra refloreat, & plenius valeat auxiliante Domino conservari. Datum Tusculani, xii. Idus Aprilis.

*** XLVI. AD G. ABBATEM S. VICTORIS.

De eodem argumento.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilecto filio G. abbati sancti Victoris, salutem & apostolicam benedictionem.

INTELLECTO & cognito, quod cum Etnisio quondam abbate ecclesie, cui preesse dinosceris, libera & spontanea voluntate administrationi cederent, fratres ipsius ecclesie re sibi elegissent communi voto & desiderio in abbatem: tanto inde magis lætamur atque gaudemus, quanto de ipsius ecclesie turbatione dolebamus amplius, & pro ejus statu majori anxierat & sollicitudine angebamur. Vnde quia decet te sollicitè attendere, quantæ religionis & honestatis ecclesia, ad quam es Domino providente vocatus, hæcenus existerit, & quomodo ibi rigor regularis discipline viguerit: discretionem tuam monemus, atque mandamus, quatenus junctæ tibi administrationi prudenter & constanter intendas, & ita commissum tibi officium ad honorem Dei & ædificationem tuam, & eorum qui tibi commendati sunt, cum auxilio cælestis gratiæ efficaciter & diligenter exerceas, quod ibi per prudentiam & sollicitudinem tuam religionis ordo semper refloreat, & de die in diem magis ac magis suscipiat incrementum. Nos enim te & eandem ecclesiam diligere volumus & fovere, & vobis, cum fuerit opportunum, apostolicæ defensionis patrocinium ministrare. Datum Tusculani, iii. Id. April.

*** XLVII. AD LUDOVICVM VII. Francorum regem.

Ne Prioris Cerel. iter in Angliam diu deferatur.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

CVM dilectum nostrum Priorem hospitalis domus, quæ apud Cerel. sita est, ad nostram nuper præsentiam vocaverimus, cum in Angliam pro quibusdam ecclesie negotiis transmissuri: preces a tua sublimitate directas accepimus, ut ei ad hoc inducias præberemus. Quia vero grave nobis cognoscimus & damnosum, si hoc ejus iter diutius differatur: rogamus ardentius serenitatem tuam, quatenus eidem Priori ad aggrediendum quod sibi injunximus iter licentiam largiaris. Datum Senonis, v. Idus Novembris.

*** XLVII. AD LUDOVICVM VII. Francorum regem.

Vt P. miles qui Hierosolymam ire optabat, possessiones suas vendere possit sine consensu conjugis.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi salutem & apostolicam benedictionem.

ILLOS tuam decet magnificentiam pia protectione defendere pariter & fovere, qui rollentes crucem, sancta & venerabilia loca, quæ Dominus corporaliter præsentia illustravit, visitare disponunt, & ibi contra inimicos crucis Christi domini militare. Veniens autem ad nostri apostolatus præsentiam P. miles labor præsentium, votum suum nobis proposuit, & se velle Hierosolymam ire constanter asseruit. Verum quia uxore sua circa eum se turpiter & inhoneste habente, & se ob perpetrati sceleris culpam ab eo absentante, iste paternam hereditatē sine ipsius conniventia nec vendere potest, nec pignori obligate: dispositum iter nullatenus valeat adimplere. Sed quoniam uxor rummaritalem, sicut dicitur, per adulterium commaculavit, dummodo iste velit continenter vivere, ad eam non cogitur ulla ratione redire: serenitatem tuam pet apostolica scripta rogamus, & exhortamur in Domino, quatinus, si ita est, Divini amoris intuitu liberum ei facias, ut ipsi possessiones suas vendere cui voluerit licitum sit, vel pignori obligare: & his quibus vendiderit, seu pignori obligaverit, nullam patiaris super hoc injuriam vel molestiam indebitè irrogari. Datum Tutonis, x. Kal. Ianuar.

*** XLIX. AD LUDOVICVM VII. Francorum regem.

Vt R. sacerdoti possessiones suæ restituantur ab injusto possessore.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

EXPOSUIT tuæ celsitudinis pia devotio, his semper inrendere, quæ ad commodum indigentium clericorum non est dubium pertinere. Pervenit autem usque ad nos, quod Ioannes Baril. R. sacerdoti domum quandam & vineas, quas jure hereditario possidebat, ausu temerario abstulit, & eas sibi reddere contadicit. Vnde magnificentiam tuam rogamus, & tanquam in Christo carissimum ecclesie filium ardentius exhortamur, quatinus, si ita est, ita faciat tuæ discretionis sublimitas præfato sacerdoti in præsentia tua, vel alterius de quo plenarie possis confidere, justitiæ plenitudinem exhiberi, ut idem sacerdos jus suum se gaudeat fuisse plenarie consecutum. Datum Senonis, xvi. Kal. Aprilis.

*** L. AD SVESSIONENSEM EPISCOPVM. A

Vt A. qui monasterium reliquerat, post iter Hierosolymitanum in illud recipiatur.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Sveffionensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

LATORIS præsentium A. a Hierosolymis redeuntis nobis nuper relatio patefecit, quod timore VV. abbatis sui perterritus Dorbacense monasterium, in quo monasticum habitum se afferit suscepisse, irregulariter dereliquit. Postea vero ab abbate suo licentia, sicut dicitur, impetrata, terram quam Dominus corporaliter visitavit, intuitu devotionis petivit, & per nos rediens, apostolicæ sedis imploravit auxilium. Ideoque fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatinus abbatem jamdicti monasterii diligenter commoneas & instanter, ut memoratum A. disciplina secundum regulam beati Benedicti & consuetudinem ordinis ejusdem monasterii servata, in monasterium suum recipiat, & paterna illum caritate pertractet. Datum Anagninæ, vii. Kal. Maii.

*** LI. AD LVDOVICVM VII. Francorum regem.

Vt cœnobii Castrifortis bona dissipari & auferri ab excommunicato Priore prohibeat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

QVIA de regis sublimitatis industria existimatio semper talis procedit, ut supernæ contemplationis amore circa conservationem ecclesiarum sedulam operam & curam proberis impendere: piam sollicitudinem tuam commendamus in Domino, qui te volumus & desideramus semper circa pia opera exercitari, & sicut regem Christianissimum in omnibus tuis bonis actibus prosperari. Inde est, quod ad tuæ magnitudinis notitiam volumus pervenire, nos ex tenore litterarum venerabilium fratrum nostrorum Turonensis archiepiscopi, & Andegavensis episcopi, & dilecti filii nostri abbatis Majoris-monasterii evidentius accepisse, quia Prior Castrifortis, & alii socii ejus in accusatione dilecti filii nostri Burgulienfis abbaris viri quidem religiosi & Deum timentis, penitus defecerunt, & omnino sunt mendaces reperti, & propterea excommunicationis vinculo innodati. Cæterum quia prædictus Prior bona ecclesiæ ipsius loci dissipare præsumit, & illicita invasione auctore: celsitudinem tuam per apostolica scripta rogamus, monemus, & exhortamur in Domino: quatinus pietatis intuitu, & pro reverentia beati Petri ac nostræ, res & jura Burgulienfis ecclesiæ proregas, manureas, & conserves, & præfatum Priorem nulla ratione foveas, sed ipsum tanquam excommunicatum attentius evites. Dominum quoque Castrifortis, qui res ecclesiæ sancti Christophori sua violentia dicitur invasisse, ad ablata omnia eidem ecclesiæ restituenda, & ne deinceps talia contra præfaram ecclesiam attentare præsumat, vel sæpe dictum Priorem fovere, commissa tibi desuper potestate compellas. Datum Senonis, vii. Idus Decembris.

*** LII. AD LVDOVICVM VII. Francorum regem.

Regis congressum & consilium optat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

REDIENS ad nos dilectus filius P. subdiaconus noster diligenti nobis narratione proposuit, quomodo sublimitatis tuæ clementia eum honorifice & decenter suscepit, & omnem illi honorem & gratiam, quam magnificum & Christianum principem decuit, ob Dei & nostri reverentiam exhibere curavit: qualiter etiam ea, quæ regis magnificentie ex parte nostra proposuit, cum omni mansuetudine & diligentia, tuæ sincerissimæ benignitatis affectu exaudivit. Dilectum autem filium nostrum nobilem virum Hugonem baronem tuum, per quem nobis excellentia tua respondit, debita benignitate suscepimus, & ejus verbis promptam diligentiam adhibentes, consilium tuum gratum omnimodis & acceptum habemus. Verumtamen in hoc circa nos & ecclesiam Dei admirandæ tuæ devotionis sinceritas evidenter comparuit, qui ob reverentiam Dei, & honoris B. Petri, ac nostrum, uni de clericis nostris tantam gratiam exhibuisti. Inde siquidem est quod nos tam super his, quam super aliis, nobis & nostris multipliciter a celsitudine tua collatis, omnimodas sinceritati tuæ gratiarum referimus actiones: magnificentie tuæ præsentium significatione notum fieri cupientes, quod quam citius cum opportunitate fieri posset, præsentiam tuam vellemus & consilium super his, quæ nobis significasti, libenter habere. Datum Senonis, Idibus Januarii.

*** LIII. AD LVDOVICVM VII. Francorum regem.

Qua victus ratione uti debeat quavis sexta feria.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

DESIDERIVM & affectum tuum, quem circa obsequium superni conditoris, ob tuorum peccatorum veniam obtinendam regia magnificentia habere dinoscitur, gratum admodum & acceptum habemus, & eum dignissimis in Domino laudibus commendamus. Accepimus autem ex literis tuis, regis celsitudini per alia scripta non fuisse expressum, utrum in quarantenis sexta feria illam relaxationem, quam in sexta feria aliorum temporum tibi fecimus, debeas observare. Vnde nos eandem relaxationem taliter duximus distinguendam: scilicet ut in quadragesima, quæ dicitur beati Marini, usque ad adventum Domini, in sexta feria uno ferculo piscium, & vino temperate sumpto utaris. In adventu vero & in majori quadragesima consuetam abstinentiam semper sexta feria observabis. Si autem debilitas corporis non poterit absque gravi detrimento illam abstinentiam sustinere: volumus, & per apostolica scripta magnificentie tuæ præcipimus ut in his sicut in aliis temporibus, sexta feria uno ferculo piscium, & vino modice sumpto utaris. Consulimus etiam serenitati tuæ, & suademus,

mus, ut secundum consilium dilecti filii nostri..... A capellani tui, elemosynas tuas temporibus ipsis debeas augere. Noverit autem regia sublimitas, quadragessimam ab octavis omnium sanctorum, & non antea, inchoari. Datum Senonis, xxi. Kal. Septembris.

*** LIV. AD THEVBALDVM.

Vt abbatem & cœnobium Bonævallis protegat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilecto filio nobili viro Theubaldo, salutem & apostolicam benedictionem.

RELIGIOSA loca, & honestas personas, tanto nobilitatem tuam convenit arctiori caritate diligere, quanto eas noveris ferventiori studio religiosæ conversationis servitio conditoris insistere, & ad ipsius gratiam promerendam ex bonis operibus infundare. Pro ecclesiâ itaque Bonævallis, & dilecto filio nostro VValtero, quem fratres ejusdem loci, alio renunciante oneri prædictæ ecclesiæ, in abbatem suum unanimiter & concorditer elegerunt, & pro eisdem fratribus, nobilitatem tuam rogamus attentius, quatinus pro reverentia beati Petri ac nostra, ecclesiam ipsam & prænominatum abbatem & fratres diligas, manuteneas, & a pravorum impetu eosdem protegas viriliter & defendas. Ita quod ab omnipotenti Domino merearis exinde præmium æternæ retributionis percipere, & gratiam apostolicæ sedis omni tempore obtinere. Datum Bituricis, xiii. Kal. Maii.

*** LV. AD LVDOVICVM VII. Francorum regem.

In vastatores ecclesiæ Brivatensis.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

AD tuæ sublimitatis notitiam accepimus pervenisse, quomodo comites Alvernix, ac vicecomes de Polenniaco, villam Brivatensem, quæ tua esse dinoscitur, irreverenter aggressi, ipsam Brivatensem ecclesiam, quæ ad jus beati Petri ac nostrum specialiter pertinet ac tutelam, depopulati non cessant: & domum decani nequiter obidentes, eam machinis quoad possunt expugnant. Vnde nos tantam audaciam relinquere non volentes aliquatenus incorrectam, juxta officii nostri debitum, tam eos quam præpositum & abbatem Brivatensem, qui eos induxerunt, per nostras fatagimus litteras ab hujus iniquitatis ausu damnabili revocare. In proposito & voluntate habentes, ut nisi secundum nostra monita respuerint, quantum ad officium nostrum pertinet, tam in eos, quam in tertiarum graviter vindicemus. Vnde magnificentiam tuam rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, quatinus tu ipse ad id corrigendum utiliter accingaris: & nisi respuerint, ad vindicandum in eos studeas omnimodis & labores. Datum Paris. xiii. Kal. Aprilis.

Cencil. general. Tom. X.

*** LVI. AD LVDOVICVM VII. Francorum regem.

Monasterium sancti Maximini ipsi commendat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi salutem & apostolicam benedictionem.

LAVDABILIS propositum pietatis, quod circa sanctam Dei ecclesiam tam in capite quam in membris regia serenitas exhibet, attendentes, monasterium beati Maximini, ac abbatem ac fratres Divinis ibidem obsequiis mancipatos, sollicitè olim tuæ commendavimus majestati: rogantes, ut idem monasterium consultâ pietate diligeres, & ab iniquorum incursum regia magnificentie munimine defenderes. Quod utique bene hæcenus, juxta beneplacitum Dei, preces, ac monita nostra, te adimplese scientes, gratum id admodum acceptumque tenemus, & celsitudini tuæ gratias exinde uberrimas exhibemus: firmam spem fiduciamque tenentes, quod tibi exinde & honor augebitur terrenæ gloriæ ac potestatis in terris, & ab æterno remuneratore justorum immaculabilis palma conferetur in caelis. Verum quia, sicut accepimus, & auribus nostris insonuit, quidam Aurelianensis civis, Theobaldus scilicet Morini, præfatum monasterium pecuniæ indebitæ repetitione fatigat, O. de Bessifi, & M. Vidua monasterium ipsum nimis repentina debitorum exactione molestant: sublimitatem tuam iterato rogamus, & exhortamur in Domino, quatinus ejusdem monasterii paupertates atque miseras solita benignitate respicias: & secundum quod de justitia fuerit, prædictum indebitæ pecuniæ petitorum regia compellas autoritate desistere, & eos qui subitæ repetitioni debitorum insistant, quantum cum bona voluntate fieri poterit, opportunitatē facias idonei temporis expectare. Vt inde a Deo præmium, & a nobis debeas actiones recipere gratiarum. Datum Senonis, vi. Kal. Decembris.

*** LVII. AD LVDOVICVM VII. Francorum regem.

De electione ecclesiæ Carnotensis.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

DILECTI filii nostri tam decanus, quam subdecanus, & archidiaconus, cum magna parte canonicorum Carnotensis ecclesiæ, in nostra pariter præsentia constituti, nobis plenarie exposuerunt, quam incaute & inconsulte in facto electionis ipsius ecclesiæ processerunt. Vnde nos & adversariis ejusdem ecclesiæ compatiens, & opinioni eorum, quæ hac occasione plurimum est denigrata, integritatem suam recuperare optantes, ipsos ad pacis & concordie bonum cum omni diligentia sumus hortati: eosque monuimus, ut unanimiter in unum conveniant, & ecclesiæ suæ salubriter studeant providere: & ad hoc utiliter consummandum usque ad proximas octavas epiphaniæ eis terminum duximus indulgendum. Quapropter regie serenitatis industriam per apostolica scripta rogamus, monemus, & exhortamur attentius, quatinus memoratos canonicos viva voce ac litteris super hoc ipso sollicitè & studiosius exhorteris; & ad id efficiendum, regium eis favorem & auxilium efficaciter submini-

O O o o iij stes:

stres: ut præfata ecclesia te sibi patrocinante optata a consolatione fruatur, & vitali valeat provisione gaudere. Datum Senonis, viii. Idus Octobris.

*** LVIII. AD LVDVICVM VII.
Francorum regem.

De hospitali Compendiensi.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi salutem & apostolicam benedictionem.

COGNITA olim tuæ celsitudinis voluntate, quod de hospitali illo apud Compendium cõstitutum, unde serenitatem tuam nos sæpius rogasse meminimus, per viros religiosos veritatem diligentius investigari volebas, utrum ad Compendiense monasterium pertineret: id venerabilibus fratribus nostris Noviomensi, & Silvanectensi episcopis, de quorum honestate & prudentia nullatenus dubitamus, nec excellentiam tuam credimus in aliquo dubitare, commissimus inquirendum. Qui utique ad locum ipsum pariter accedentes, sicut ex litteris illorum, quas regiæ sublimitati transmittimus, potes evidenter agnoscere, veritatem inquirere studuerunt; & sicut eadem litteræ continent, invenitunt. Inde siquidem est quod magnificentiam tuam per apostolica scripta rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, quatenus eandem litterarum tenore diligenter inspecto, sicut expedite cognoveris, & tuæ fuerit beneplacitum voluntati, ita de memorato hospitali efficias, & disponas: ut de terreno regno ad cæleste transmissans, ab illo bonorum omnium remuneratore æternæ felicitatis præmium valeas obtinere, & nos ipsi serenitatis tuæ gratias debeamus propter hoc uberrimas exhibere.

Datum Senonis, xi. Idus Octobris.

*** LIX. AD LVDVICVM VII.
Francorum regem.

Interdictum a Remensi archiepiscopo latum relaxari a pontifice rex petierat. Pontifex non omnino recusat, sed honestius putat ab archiepiscopo ipso relaxari.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi salutem & apostolicam benedictionem.

EXCELLENTIÆ tuæ litteris debita benignitate susceptis, preces, quas per eas regia celsitudo nobis porrexit, clementer admittimus: ut pote qui in proposito semper & voluntate habemus, preces tuas libenter admittere, teque in illis, quantumcumque cum Deo possumus, exaudire. Illud tamen honestius super eo negotio visum esse cognoscas, ut venerabili fratri nostro H. Remensi archiepiscopo deprecatorias litteras, sicut ex tescripto earum videre poteris, mitteremus: rogantes ut interventu nostro, & tui honoris obtentu, interdictum illud relaxet, donec causa illa in curia ejus, vel etiam Belvacensis episcopi, finem debitum sortiatur. Quod si ipse idem interdictum relaxare noluerit, & id non multum grave sibi fore nobis responderit: nos in eodem negotio juxta preces tuæ sollicitudinis procedemus. Aliter enim minus honestum esset, ut sententiam a tanto vito canonice promulgatam sine ejus conscientia facile solveremus. Si vero usque

f. desb. nō

adeo de ipso fratre nostro confidis, & negotium ipsum plurimum in animo tuo sederet: poteris itetum nobis tuam voluntatem referbere, & nos desiderium tuum curabimus auctore Domino efficaciter adimplere. Datum Paris. vii. Idus Martii.

*** LX. AD LVDVICVM VII.
Francorum regem.

Hospitale Compendiense, ejusdem utbis abbatie attribuit.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi salutem & apostolicam benedictionem.

Vide epistolam 27. & 58. huius 2. pendiculi.

ILLAM sincerissimam regiæ serenitatis affectionem quam circa ecclesias Dei multimodis habere dignosceris, magnificis in Domino laudibus commendamus: votivis cordis affectibus exoptantes, ut ipsa immaculata Dei sponsa viro suo Christo te valeat in æterna beatitudine præsentare, quam in tertis innumetis devotionis indicis, sicut rex catholicus, & Christianissimus princeps, nosceris ferventius honorasse. Ex litteris autem excellentiæ tuæ nuper accepimus, quod negotium illius hospitalis Compendiensi, unde sæpius regiæ celsitudini scripsimus, nostro arbitrio reliquisti, & quod exinde statueremus magnitudinem tuam ratum & firmum habere, litteris asseverasti. Vnde quoniam prescriptum hospitale receptioni pauperum perpetuo deputatum, sicut ex scripto venerabilium fratrum nostrorum B. Noviomensis, & Silvanectensis episcoporum, quibus hoc inquirendum commissimus, nobis innotuit, sæpius Compendiensi ecclesiæ canonicos procuratores habebat: nos attendentes quod monasteria & alia religiosa loca hospitales domos ad receptiones pauperum habere solebant, & de regia clementia, quæ, sicut diximus, ecclesiam Dei diligete & ampliari consuevit, & dispositionem ipsius nostro relinquit arbitrio, plurimum confidentes, ipsum hospitale Compendiensi monasterio apostolici scripti munimine duximus confirmandum. Ita quidem quod usibus pauperum deputatum, ad dispositionem & curam dilectorum filiorum nostrorum abbatis & fratrum ejusdem loci debeat in perpetuum sine omni inquietudine pertinere. Quocirca serenitatem tuam per apostolica scripta rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, quatinus pietatis intuitu, & pro reverentia beati Petri ac nostra, memorato monasterio idem hospitale tuæ pariter sublimitatis scripto confirmes: nec ipsis exinde valeat aliqua in posterum quæstio suboriri. Si vero quilibet eisdem super hoc molestare vel perturbare præsumperit, tu cosa præsumptione hujusmodi potestate regia non differas coercere: ut æternæ felicitatis præmium propter hoc consequi merearis, & nos ipsi magnificentiæ tuæ copiosas exinde gratias referamus.

Datum Senonis, xiiii. Kal. Novembris.

*** LXI.

*** LXI. AD HVGONEM SVESSION. episcopum.

In angustiis maximis positus subsidium aliquod pecuniæ poscit.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri H. Sueffionensi episcopo salutem & apostolicam benedictionem.

ILLA devotionis integritas & affectio caritatis, quam circa sanctam Romanam ecclesiam & personam nostram credimus te habere, non modicam nobis fiduciam præstat, ut in necessitatibus nostris consilium a te debeamus & auxilium postulare, & imminencia nobis negotia tibi fiducialiter aperire. Qualiter autem ille tyrannus & vehemens persecutor ecclesiæ, Fredericus videlicet, universalem omnium matrem sanctam Romanam ecclesiam persequatur, eamque sine causa opprimat & infester: ad discretionis tuæ noritiam non ambigimus pervenisse. Qui utique tanquam leo rapiens & rugiens, postus in insidiis, aditus viarum ita per satellites barbaricæ feritatis obstruxit: quod illi jam non valeant usque ad nos transire, a quibus Rom. ecclesia in necessitatibus suis opportuna recipere suffragia consuevit. Vnde cum eadem Romana ecclesia multis oppressionibus angustata sit his temporibus & afflictæ, & magnis atque innumeris pene debitis aggravata: ad ejus onera supportanda, & ad necessitates quas patitur relevandas, tanto studiosius exurgere te oportet, & efficacius laborare, quanto amplius eadem mater ecclesiæ de tua devotione & fidei sinceritate confidit. In tanto itaque necessitatis articulo constituti, de præterita quidem subventione tibi gratias exsolventes, caritatem tuam rogamus plurimum, monemus, & exhortamur attentius, ut ad mentem revocans, quæ & quanta gravamina & angustias Romana ecclesia pro sua & omnium ecclesiarum libertate tuenda hoc tempore patiatur, considerans etiam quid mēbra capiti debeant, ad subventionem ecclesiæ, & ad solvenda debita, quibus premitur, manum adhuc liberalitatis extendas, & nobis tuæ consolationis auxilium in tanto articulo, si absque gravi detrimento ecclesiæ tuæ fieri poterit, largiaris. Beneficia siquidem & obsequia quæ in necessitate præstantur, consueverunt semper recipientibus existere gratiora. Abbates quoque & alios ecclesiarum prælatos in tuo episcopatu constitutos ad hoc idem cum omni diligentia exhorteris. In quocumque autem re nobis contigerit subvenire, illud dilecto filio nostro latori præsentium te volumus assignare, & nobis id ipsum literis tuis significes. Datum Anagninæ xiii. Kal. Martii.

*** LXII. AD HVGONEM SVESSIONEN. episcopum.

Silvanectensi episcopo de vineis ipsi ademptis iustitia fiat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri H. Sueffionensi episcopo salutem & apostolicam benedictionem.

VENERABILIS frater noster Silvanectensis episcopus suis nobis literis intimavit, quod Gil. & Hauguidis uxor ejus, parochiani tui, quædam terras & vineas ipsius episcopi ex violentiam

A derinere præsumunt, & eas cum fructibus inde perceptis eidem episcopo reddere contradicunt. Cumque præfatus episcopus sæpius eos propter hoc submonuisset, ut in curia sua sibi iustitiæ plenitudinem exhiberent, ipsi tamen id facere noluerunt. Vnde quoniam eidem episcopo in jure suo nulla ratione deesse possumus, vel debemus: fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatinus, si cognoveris memoratum G. & Hauguidem uxorem ejus debere in curia sua præfato episcopo super hoc respondere, ipsos ad plenam iustitiam in præsentia ejusdem episcopi super hoc exhibendam, moneas instanter, & districtè compellas. Alioquin eos in præsentia venerabilis B. Belvacensis episcopi sufficienter super hoc sæpe dicto episcopo respondere coerceas, & appellatione remota iustitiæ plenitudinem exhibere: si vero id facere sorte contempserint, eos ecclesiastica censura petcellas.

Datum Senonis, vii. Idus Octobris.

*** LXIII. AD LVDOVICVM VII. Francorum regem.

Vt pauperem quendam protegat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi salutem & apostolicam benedictionem.

CONSUEVIT semper egregiæ clementia pieratis oppressorum & pauperum misereri, & circa eorum miseriam pro affectu animi commoveri: scies scriptum esse: *Beatus qui intelligit super egenum & pauperem.* Ea igitur consideratione induci, & hujus pauperis M. præsentium latoris lacrymabili prece devicti, qui molestas & injurias super possessionibus suis a quibusdam hominibus tuis potentioribus se queritur sustinere: regiam excellentiam & consuetam pietatem tuam rogamus attentius, quatinus pro amore Dei, & obtentu iustitiæ, & nostro interventu, eum ab adversariis suis, a quibus se opprimi asserit & gravari, ita regia protectione defendas, & immunem ab eorum faciatis læsione, quod ab eo, qui cum dives esset, ad liberandum nos nostram subit pauperetatem, æternum inde debeas præmium expectare. Datum Tunonis, xiv. Kal. Februarii.

*** LXIV. AD LVDOVICVM VII. Francorum regem.

Adami & Gregorii fratrum causam commendat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi salutem & apostolicam benedictionem.

DECET regiam excellentiam his diligenti cura intendere, per quæ in regno tuo sub regie defensionis munimine existentes suam valeant iustitiam firmiter obtinere. Quocirca serenitatem tuam rogamus attentius, quatinus causam, quæ inter Adam & Gregorium fratrem suum super quadam domo vertitur, quæ ad tuum dominium, sicut dicitur, spectat, diligenter audias, vel alii, qui neutri pariter debeat esse suspectus, juxta tuæ dignationis arbitrium causam ipsam audiendam, & sine debito terminandam committas. Datum Senonis, iv. Idus Novembris.

*** LXV.

*** LXV. AD LVDOVICVM VII.
Francorum regem.

Mittit nuncios cum mandatis, de iis quæ ex inapertore C P. accepit.

Alexander episcopus servus servorum Dei carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi salutem & apostolicam benedictionem.

DVm in mente revoluimus, & ad memoriam revocamus, qualiter causa Dei, & amore iustitiæ, ob reverentiam quoque beati Petri apostolorum principis, causam ecclesiæ tanquam propriam assumpsisti, & eam, sicut rex catholicus & princeps Christianissimus, in augmentum & exaltationem ipsius præ aliis orbis principibus promovisti: in hanc intentionem & animi voluntatem adducimur, ut in qualibet causa ejusdem ecclesiæ, quæ alicujus momenti sit, absque serenitatis tuæ consilio & auxilio, cum id habere valeamus, nullatenus procedamus. Credentes, immo & certa veritate tenentes, te non secus quam nos ipsos, vel quemlibet fratrum nostrorum, solius superni conditoris obtentu, ad honorem & incrementum ecclesiæ sollicitum ac ferventem existere, atque ad exaltationem ipsius intento studio laborare. Inde est quod receptis nuper literis a nunciis carissimi filii nostri illustris Constantinopolitani imperatoris, qui ad sanctum Ægidium applicuerunt, quas utique regiæ serenitati duximus transmittendas: in quibus siquidem continetur, quod ex parte ejusdem imperatoris quædam dictu accommoda, & ad utilitatem respicientia, nobis tantum & ecclesiæ tuæ deferunt proponenda: dilectos filios P. Capellanum, & fratrem H. elemosinarium nostrum, excellentiæ tuæ fideles admodum ac devotos, regiæ celsitudini destinamus, per quos quædam super eodem negotio, quæ non duximus literis committenda, tuæ serenitati proponimus, & super quibus tuum consilium expectamus; rogantes attentius, quatinus eos regia pietate suscipiens, benigne audias, & consilium tuum, super his quæ tibi proposuerint, per eisdem literis ruis aperias. Aliquos etiam a latere tuo cum prædictis filiis nostris ad memoratos imperatoris nuncios, qui securum eis per terrarum riuam usque ad tuam & nostram præsentiam debeant præstare ducatum, nostro interventu transmittas.

Datum apud Dolense monasterium. Idibus Julii.

*** LXVI. AD LVDOVICVM VII.
Francorum regem.

De causa episcopi Cameracensis, cui inducias adhuc indulget.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi salutem & apostolicam benedictionem.

VENIENS ad nos dilectus filius noster, abbas S. Vincentii Silvanectensis, cum celsitudinis tuæ literis, apud nos diligenter institit, ut illi Cameracensis episcopo, quem contra honorem ecclesiæ & salutem ipsius, & utinam non vestram, diutius expectavimus, adhuc inducias præberemus. Ipse vero, sicut credimus, (& utinam rei veritas aliter se haberet, non de necessitate aliqua, sed ut errorem suum sub clementiæ tuæ, & venerabilis fratris nostri Henrici Remensis archiepiscopi protectione

A valeat obumbrare, hujusmodi per vos occasiones præterdit. Nos autem, non pecuniam, sed animam suam querentes, & tuæ serenitatis obtentu, & consideratione jam dicti fratris nostri, precibus, ac petitionibus, nisi contra Deum manifeste venimus, annuere volentes, eundem episcopum usque ad secundam dominicam proxime quadragesimæ adhuc duximus expectandum. Ita quidem quod nisi illum, aut nuncium, vel litteras ejus de reversione ipsius & certa promissione in præscripto termino receperimus, eundem ex tunc omni dilatione remota, publice excommunicabimus, & a corpore Christi, quod est ecclesia, sequestrabimus. Quocirca magnificentiam tuam præsentium significatione rogamus, ne tua sublimitas aliquibus precibus nos amplius super factu isto conveniat. Rogamus etiam excellentiam tuam, ut sicut per dilectum filium nostrum abbatem sancti Germani te rogavimus, ita efficias. Credimus enim quod hoc ad honorem tuum denuo spectabit. Datum Senonis, vi. Kal. Febr.

*** LXVII. AD LVDOVICVM VII.
Francorum regem.

Floriacense monasterium ipsi commendat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi salutem & apostolicam benedictionem.

DILECTVM filium nostrum ... abbatem S. Benedicti super Ligerim cum tuæ magnificentiæ literis ad nos venientem qua debimus animi benignitate recepimus, & obtentu precum tuarum, quibus, quantumcunque cum Deo possumus, promptam semper volumus diligentiam adhibere, suæque religionis & honestatis intuitu, ipsum affectuosius honorare curavimus, & in suis petitionibus efficaciter exaudire. Eum itaque cum plenitudine amoris & gratiæ nostræ ad propria redeuntem, regiæ serenitati propensius commendamus: per apostolica scripta moventes, rogantes, & exhortantes in Domino, quatinus amore Divinæ miserationis, & pro reverentia beati Petri & nostri, consideratione quoque religionis & probitatis ipsius, eundem abbatem & fratres suos, & idem monasterium, clementi semper benignitate respicias, diligas, manteneas, & honores: & tam eos, quam jura ipsius monasterii, a pravorum incurfione, regia protectione defendas. Ita quod ab omnipotenti Domino premium eternæ beatitudinis exinde recipias, & nos regiæ majestati copiosas debeamus gratias exhibere. Datum Bituricis, vii. Idus Augusti.

*** LXIX. AD LVDOVICVM VII.
Francorum regem.

De secreto quodam, quod imperatoris C P nuncius papæ & regi communicandum habet.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi salutem & apostolicam benedictionem.

SICUT per servientem tuum, & etiam per litteras nostras, nuper regiæ celsitudini denotavimus, alter nunciorum carissimi in Christo filii nostri illustris Constantinopolitani imperatoris, qui nunc ad partes nostras accedit, nos & te velle habere

bere presentes, ut illud secretum verbum communiter nobis proponeret, sicut ex mandato eiusdem imperatoris se afferit accepisse. Vnde & voluntatis ipsius erat, ut te simul nobiscum apud Bituricas invenerit. Nos vero considerantes, quod honori tuæ celsitudinis expediret: consilium nostrum super hoc tam per nuncium tuum quam per litteras nostras regiæ magnificentiæ exposuimus: proponentes honorificentius esse, quod priusquam nos conveniremus in unum, præfatus imperatoris nuncius ad præsentiam tuæ sublimitatis accederet: ne, si forte ad nos hac occasione venires, ei occurrere quodammodo videreris. Ex quo vero ipse ad te venerit, si consilii tui sit, ut nos simul tecum debeamus super hoc habere sermonem: in unum poterimus, ubi tibi visum fuerit, convenire. Nos igitur cupientes in omnibus quæ cum Deo possumus tuæ maiestati deferre: volumus, ut priusquam ad nos jam dictus nuncius veniat, ad præsentiam regiæ serenitatis accedat. Vnde excellentiam tuam per apostolica scripta rogamus attentius, quatinus cum ad tuam præsentiam venientem honeste recipias, & consueta benignitate pertractas: & verba quæ tuæ proposuerit maiestati, ea qua debes deliberatione consideres & attendas. Si autem visum tibi fuerit, aliquid nobis esse significandum: poteris, cum tibi placuerit, indicare.

Datum Bituricis viii. Kal. Septembris.

*** LXX. AD LUDOVICUM VII.
Francorum regem.

Commendat ipsi archidiaconum Bituricensem: de rebus Germanicis bene sperare jubet.

Alexander episcopus servus servorum Dei carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi salutem & apostolicam benedictionem.

DIRECTVM filium nostrum C. archidiaconum Bituricensem clericum tuum, quem nobiscum, de regia serenitate consili, hac usque retinimus, ad te duximus remittendum: & ipsam excellentiæ tuæ attentius commendantes, magnificentiam tuam per apostolica scripta rogamus atque monemus, quatinus pro reverentia beati Petri ac nostræ, & illius devotionis ac fidelitatis obtentu, quam circa regiam celsitudinem multipliciter gerit, diligere, ac manu tenere intendas, & in sua iustitia de consueta elementia confovere. Ad hoc, quoniam te sicut carissimum & specialem ecclesiæ filium, & catholicum principem, ac regem Christianissimum, de statu ecclesiæ & nostro sollicitum & studiosum existere minime dubitamus, & de novis illis, quæ de Alemania nuper venerunt, mestitiam aliquam concepisse: magnitudinē tuam rogamus, atque monemus, quatinus a Domino confortatus, speres plenius & confidas, quod ea quæ ille persecutor ecclesiæ, qui cum ipsa simulatam semper pacem quæsit, adversus ipsam, & in detrimentum eius provenire credit, in sui ipsius verecundiam & erubescitiam procul dubio redundabunt. Sicut enim pro certo accepimus, & dilectus filius noster Maguntinus electus serenitati tuæ poterit plenius intimare: de tota terra sua non nisi tres absolutum juramentum præstare potuit coherere. Alii siquidem multi sine ipsius licentia discesserunt, & illi, qui cum conditione jurarunt, jam sunt a conditione apposita absoluti. Cætera prænominatus archidiaconus sublimitati tuæ viva voce latius explicabit. Datum apud Anicium, ii. Kal. Julii.

Concil. general. Tom. X.

*** LXXI. AD LUDOVICUM VII.
Francorum regem.

Vt Thomæ Cātuariensis archiepiscopo exili detalia quem episcopatum, aut abbatiam, si vacaverint.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi salutem & apostolicam benedictionem.

QVALITER venerabilis in Christo frater noster Thomas Cantuariensis archiepiscopus, pro tuæ ecclesiæ libertate & devotione nostra, a sede propria decreverit potius exulare, quam in detrimentum nostrum & iacturam ecclesiæ ullatenus consentire: ad quas etiam necessitates ipsum cum alijs prudentibus & discretis viris, qui eum etiam in adversitate tam laudabiliter quam fideliter imitantur, si, quod Deus avertat, diu persecutio duraverit, oporteat devenire: tua satis excellentia recognoscit. Vnde, licet regiam magnitudinem ad opera pietatis ita noverimus semper esse intentam, ut etiam cessantibus nostris precibus, his qui pro Deo & iustitia & unitate catholica persecutionem sustinent, sola pietate monitis auxilium conferas & solamen, quod etiam in ipso fratre nostro jam maxime experti sumus: tamen regiam magnitudinem sollicitus in Domino precibus exoramus, monemus, & exhortamur attentius, quatinus obtentu Divinæ pietatis, & pro reverentia beati Petri ac nostræ, considerato etiam, quod reddita nobis & sibi a Deo pace, plurimum obsequii & honoris per eum tuæ poterit excellentiæ provenire: si quem episcopatum aut abbatiam in regno tuo interim vacare contigerit, sibi ad sustentationem sui & suorum, donec pax de celo nobis desiderata donetur, regia liberalitas faciat assignari. Ex hoc enim & Deum te credimus indubitanter habere debere propitium, & nos ipsos in hoc tibi satis reddes obnoxios. Datum apud Montempeffulanum, viii. Idus Augusti.

*** LXXII. AD LUDOVICUM VII.
Francorum regem.

De P. Bituricensi archiepiscopo.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi salutem & apostolicam benedictionem.

LITTERAS sublimitatis tuæ debita benignitate suscepimus, sicut Christianissimi regis, & illius principis, quem tota in Domino caritate diligimus, & cuius honori & commodis, in omnibus quæ cum Deo possumus, aspiramus. Vnde, licet de superabundanti fuerit, quod pro venerabili fratre nostro P. Bituricensi archiepiscopo preces nobis sollicitas porrexisti, cum nos enim, solo honestatis suæ ac probitatis intuitu, affectione sincerissima diligamus, & commodis eius & commissa sibi ecclesiæ libenter providere velimus: ipsas tamen tuæ celsitudinis preces elementariter admittimus. Voluntatem & propositum assumentes, circa eundem archiepiscopum, tam interventu tuo, quam suæ sicut diximus probitatis obtentu, utilem in nobis providentiam gerere, & iustitiam suam tam in causa quam modo habet, quam in alijs omnibus, integram sibi autore Domino conservare. Dilectum quoque filium nostrum magistrum R. beati Germani decanum, quem tua nobis serenitas commen-

pppp davit

davit, benigne recipimus: atque a nobis interven- A
tu tuo efficaciter obtinuit, quod rationabiliter pos-
tulavit. Datum Senonis II. Non. Februarii.

¶** LXXI. AD LVDOVICVM VII.
Francorum regem.

Nuncium mitrit cum mandatis.

*Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo
in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi
salutem & apostolicam benedictionem.*

DILECTVM filium fratrem F. familiarem no-
strum ad regiam celsitudinem destinamus, per B
quem excellentiæ tuæ quædam viva voce proponi-
mus, quæ non duximus litterarum fidei commenda-
re. Inde est quod serenitatem tuam per aposto-
lica scripta rogamus, monemus, & exhortamur in
Domino, quatinus quæ tibi ex parte nostra pro-
ponerent, diligenter audias: & ea, quantumcumque
cum honore tuo, ac regni tuæ gubernationi com-
missi fieri poterit, effectui studeas mancipare, &
quid inde facere disposueris, nobis per eundem, si-
cut magnificentiam tuam visum fuerit, significes.

Datum Senonis, II. Kal. Ianuarii.

¶** LXXII. AD LVDOVICVM VII.
Francorum regem.

Gratias agit, quod in excipiendo nuncio imperato- C
ris C. P. significavit quanti pontificem faceret.

*Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo
in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi
salutem & apostolicam benedictionem.*

ILLA devotissima excellentiæ tuæ sinceritas, &
sincerissima devotio, in omnibus quæ sacrosan-
ctæ Ro. ecclesiæ pertinent, tantum semper fervorem
internæ affectionis ostendit: ut verus ejus filius, ve-
rus protector, & quodammodo ejus bajulus existe-
re videaris. Ita quod nullus in orbe princeps existat,
cui adeo, sicut celsitudini tuæ, profectus & exaltatio
ejusdem eccl. his temporibus ascribatur. Vnde nos
omnipotenti Domino, cujus intuitu & amore ad hæc
facienda regium animum induxisti, gratiarum non
cessamus actiones exsolvere, & ejus clementiam as-
siduis intercessionibus exorare: ut qui te ita dignum
solatium, & necessarium valde refugium unice
sponsæ suæ in hæc tempora reservavit, ipse te sibi
longo tempore conservet incolumen, & ita regna-
re tibi concedat in terris, ut post terrenum hoc, in-
deficiens regnum consequaris in cælis. Accepimus
siquidem, & veraciter intelleximus tam ex tuarum
litterarum tenore, quam ex relatione dilecti filii
nostri B. nuncii tui, quod audio a nunciis carissimi
filii nostri illustris Constantino politani imperatoris, E
de honore & reverentia ab eodem imperatore nobis
& sanctæ Ro. Ecclesiæ exhibenda, tam tu, quam
barones tui, qui consilio interfuerant, intuitu habi-
tæ circa nos devotionis, lætitiæ non modicam conce-
pistis: iudicantes, eos de cætero super aliis quæ at-
tulerant negotiis audiendos: nec alias judicastis eo-
rum verba a consueta clementia tuæ manufactudinis
audieda. Super quo regiæ serenitati uberrimas gra-
tiarum actiones, sicut dignum est, exsolventes, &
excellentiæ tuam in hoc, sicut & in omnibus a-
liis quæ ad honorem ecclesiæ pertinent, plurimum
in Domino commendantes, rogamus assidue,
ut ille misericors & miserator Dominus tibi

in æterna justorum remuneratione retribuatur, cujus
obtentu & gratia tam benignum & tam clementem
animum circa nos & ecclesiam assumpstisti. De cæ-
tero nosse volumus excellentiam tuam, quod nos,
prædictis nunciis juxta consilium fratrum nostrorum
formato responso, & eis proposito: quicquid ipsis
a nobis responsum fuerit, tibi sicut serenissimo prin-
cipi, & ei de quo non aliam quam de nobis ipsis vel
fratribus fiduciam obtinemus, litteris nostris cura-
bimus plenius intimare. Datum Senonis XVII. Kal.
Novembris.

¶** LXXV. AD LVDOVICVM VII.
Francorum regem.

Priorem S. Medardi sibi a rege commendatum, vi-
cissim regi commendat.

*Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo
in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi
salutem & apostolicam benedictionem.*

CVM ad officium nostrum specialiter pertinere
noscat, personas religiosas, & præsertim ma-
gistros ecclesiarum, prompta caritate diligere, & eis
in omnibus utiliter providere: gaudio gaudemus, &
gratum admodum acceptumque tenemus, quod ita
ad hoc tuam quoque mentem cælestis ignis fervor
accendit, ut nos ipsos ad id tuis studeas precibus
prudenter inducere, & nostram aliquando sollicitu-
dinem prævenire. Preces itaque, quas per dilectum
filium nostrum R. priorem sancti Medardi regia cel-
situde nobis porrexit, benigne suscepimus: volun-
tatem & propositum assumentes, eum, pro quo ro-
gasti, ferventiori caritate, tam ex officii nostri debi-
to, quam tuarum precum obtentu, diligere, & ei
quantum cum Deo poterimus utiliter providere.
Rogamus autem serenitatem tuam, quatinus, sicut
eum nobis commendare curasti, ita & tu eum ha-
beas commendatum: sibi que, si opus fuerit, tutamen
& præsidium conferas opportunum.

Datum Senonis, VII. Idus Novembris.

¶** LXXVI. AD LVDOVICVM VII.
Francorum regem.

Vt vincetum, qui innocens est, dimitti jubeat &
absolvi.

*Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo
in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi
salutem & apostolicam benedictionem.*

QVORVMNAM est nobis relatione suggestum,
quod cum Iterius miles de Malonido Senonis
pervenisset, & inimicum suum, quem ibi casu repe-
rit, nudato gladio fuisset aggressus, burgenses ejus-
dem civitatis ei subito restiterunt: & cum ille fugis-
set, quandam socium ejus, Gaudridum scilicet mili-
tem de Molinons, qui, sicut accepimus, nihil in hoc
deliquerat, remoratur paulisper in eadem civitate
ceperunt, eumque detinent, & pro te dimittere
non præsumunt. Miles autem qui a prædicto Iterio
ita fuerat impetitus hostiliter, asserit omnimodis
& affirmat, quod nullatenus eum iste qui captus
habetur offenderat, & hunc prædictum socium
suum eum non præsciverat, sicut asserit, & se ju-
rare promittit, aliquatenus offensurum. Vnde quonia-
m indignum esse videtur, ut hic, cui etiam ab eo
qui injuriam pertrulit, & etiam a præposito tuo, in-
nocentiæ testimonium perhibetur, pœna non me-
rita puniatur: rogamus serenitatem tuam, & ex-
hortamur in Domino, quatinus eundem G. secundum
confectam

consectam regis clementiæ pietatem, quæ sicut no-
centes potenter deprimere, ita etiam innoxios in-
demnes consuevit illæsolque seruate, liberum facias
absolutumque dimitti. Nisi aliquid commisisse pro-
babitur, quod regis fuerit contrarium maiestati.
Datum Senonis, xvii. Kal. Novembris.

Æ* LXXVII. AD LVDOVICVM VII.
Francorum regem.

De Nicolao quodam qui pontifici conquestus est
de canonicis Turonensibus.

*Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimò
in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi
salutem & apostolicam benedictionem.*

QVOD Nicolaus Turonensis, homo regis maje-
statis, pro eo quod F. ecclesiæ beati Martini
Turonensis canonicus contra compositionem, quæ
de mandato piæ recordationis patris & prædeces-
soris nostri Eugenii papæ inter eos facta fuerat,
& præstito corporali sacramento firmata, vio-
lentiam sibi enormem intulerat, ad sedem aposto-
licam tanquam ad singulare præsidium accessit:
non eo intuitu hoc fecit, quod crederet magnifi-
centiam regis sublimitatis offendere, sed ut de pace
sibi temere violata, apud Romanam ecclesiam cu-
jus autoritate facta fuerat, & religione juramenti
munita, plenam iustitiam obtineret. Sic enim sac-
crotum canonum sanxit autoritas, & imperatores,
qui antecessores tui fuerunt, & reges Francorum,
in suis institutionibus hoc ipsum sanxerunt, quod
hi quibus a clericis injuria interrogatur, eos apud
ecclesiasticos iudices debeant solummodo conveni-
re. Id ipsum præsertim super his quorum injuria in-
fra sacros ordines peragitur, de consuetudine regni
tui usque ad hæc tempora accepimus observatum.
Inde utique fuit, quod prædictus Nicolaus non
credens excellentiam tuæ celsitudinis minuere, nec
juri vel consuetudini regni tui in aliquo obviare,
pro violatione pacis favore apostolicæ sedis firma-
tæ, nobis suam querimoniam præsentavit. Nos ve-
ro non attendentes hoc ad diminutionem honoris
& exaltationis tuæ ulla ratione accedere, nec credentes
dignitati & magnificentiæ tuæ in aliquo de-
rogare, qui volumus semper honorem & gloriam
exaltationis tuæ augere multipliciter, & ardenti
desiderio conservare: causam ipsam venerabili fra-
tri nostro ... Cenomanensi episcopo, viro religio-
so, provido, & discreto, & illius ecclesiæ canoni-
co, commissimus terminandam. Qui utique quan-
tum ratio distabat, in eadem causa processit, &
eam sine debito terminavit. Et ideo sicut per alia
scripta, ita præsentibus litteris serenissimam clem-
entiam tuam attente rogamus: quatinus, solita
pietate, quæ pauperes & minus potentes in eorum
consuevit iustitijs misericorditer confovere, præ-
dictum N. respicias, & eum non patiaris gravamen
indebitum sustinere. Datum Senonis, Idibus Au-
gusti.

*** LXXVIII. AD LVDOVICVM VII.
Francorum regem.

De quibusdam, quæ tum ecclesiæ tum regni utili-
tas mutari exposcit in Galliis.

*Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimò
in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi
salutem & apostolicam benedictionem.*

QVÆDAM gravia, & admodum difficilia eccle-
siæ Dei ac nobis, & tibi etiam & regno, nisi
meliori fuerint mutata consilio, & quæ, si pro-
vide attendantur, & studiosius caveantur, & in
melius immutentur, utilia plurimum & accepta tam
ecclesiæ quam nobis, & ad honorem tuum & regni
pertinentia, per dilectum filium P. subdiaconum no-
strum excellentiæ tuæ duximus intimanda: per apo-
stolica scripta rogantes regiam serenitatem, atque
momentes, quatinus eis per ipsum auditis plenius &
cognitis, ea meliori studeas consilio commutare,
& salubriter præcavere. Ita quod ad honorem Dei
& ecclesiæ, & utilitatem regni & tuam debeant re-
dundare. Datum Senonis. v. Non. Octobris.

*** LXXIX. AD LVDOVICVM VII.
Francorum regem.

Vt nundinas constituat apud Ferrariam in anni-
versario die consecrationis abbatis.

*Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimò
in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi,
salutem & apostolicam benedictionem.*

QVANTO gloriam & exaltationem tui ma-
gnifici nominis ampliari semper & dilatari
optamus: tanto ea, unde gratiam omnipotentis
Domini consequi valeas, & salutem animæ pro-
mereri, regis serenitati duximus libentius sugge-
renda. Vnde susceptis precibus dilectorum filio-
rum nostrorum abbatis & fratrum Ferratiensis
monasterii, cui, a tua magnificentia affectuosi-
us rogati, munus consecrationis dependimus: pro
eodem monasterio regiam serenitatem rogamus
attentius, quatinus pro reverentia beati Petri ac
nostræ, si ad honestatem ipsorum fratrum, & ad
meliorationem ipsius monasterii hoc videris per-
tinere, in anniversario die consecrationis ejus
nundinas ibi constituas. Quibus constitutis, prin-
cipibus, baronibus, & cæteris de regno tuo, au-
toritate regia prohibeas, ut his qui ad nundinas
ipsas gratia promerendæ remissionis, quam ibi
annuatim constituimus, vel intuitu negotiandi ac-
cesserint, si quis injuriam, seu violentiam, vel
damnum aliquod inferre præsumat, digna pœna
eum censeas puniendum.

Datum Senonis, viii. Idus Novembris.

** LXXX. AD LVDOVICVM VII.
Fraucotum regem.

Commendat ipsi cœnobium Compendiense.

*Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo
in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi
salutem & apostolicam benedictionem.*

ILE affectus, quem circa regiam magnificentiam affluentiori gerimus caritate, induit nos propensius & hortatur, ea tuæ serenitati suggerere: quæ ad honorem Dei, & salutem animæ tuæ, & etiam conservationem regni, noscimus potissimum pertinere. Cum enim opus pietatis sit, & æternæ felicitatis gloria dignum, sanctas Dei ecclesias, & religiofas personas diligere, & piæ protectionis munimine confovere: illas ecclesias tuæ celsitudini convenit propensiori cura & diligentia respicere, & eorum jura clementiori bonitate tueri, quæ ab ipsa fundatione sui tua magnificentia & glorioforum partum tuorum, non modica beneficia perceperunt. Inde est quod Compendiense monasterium, & abbatē ac fratres Divinis ibidem obsequijs mancipatos, tanto attentius tuæ magnitudini commendamus: quanto idem monasteriū ad jus beati Petri specialius respicit & tutelam, & regiæ tuitioni ampliori noscitur provisione commissum: per apostolica scripta rogantes, monentes, & exhortantes in Domino, atque in peccatorum remissionem tibi injungentes, quatinus obtentu Divinæ miserationis, & ob veniā delictorū tuorum, prædictum monasterium, & ibidem Deo servientes, diligas, manuteneas, & honores: atque jura sua contra pravorum insidias protectione solita tuearis. Specialiter tamen tuam clementiam rogamus, ut hospitalem domum quæ ad jus ipsius monasterii pertinet, a dilectis filiis nostris abbate & fratribus ejusdem loci non permittas ulla ratione turbari, vel aliquatenus impediri, quo minus illius hospitalis, quæ ipsi ecclesiæ, sicut tua discretio novit, utilis est admodum & necessaria, liberam administrationem possint habere. Ita quod præmium æternæ retributionis inde recipias, & ipsi fratres, inclitæ sublimitatis tuæ favore temporaliter defreti, ferventius possint religioni assumptæ insistere, & ipsum monasterium tam spiritalibus quam temporalibus incrementis Domino auxiliante augete.

Datum iv. Idus Septembris.

*** LXXXI. AD LVDOVICVM VII.
Francorum regem.

De nuncio imperatoris C. P. qui secretum habet pontifici & regi simul præsentibus apertendum.

*Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo
in Christo filio Ludovico illustri Francorum
regi salutem & apostolicam benedictionem.*

CVM ex multis alijs super devotissima sinceritate te nobis exhibita regiam excellentiam possumus & velimus multipliciter commendare: in hoc etiam quod nuper ad petitionem nostram pro præstanda securitate nuncijs carissimi filii nostri illustris Constantinopolitani imperatoris proprium nuncium destinasti, celsitudinem regiæ majestatis non immerito commendamus, & copiosas exinde magnificentiæ tuæ gratiarum actiones exsolvimus. Noverit autem excellentia tua, quod altero nua-

Manuelis

A ciorum illorum, urgente in valetudine, apud sanctum Ægidium remorante, alter ad præsentiam nostram accedit. Quia vero quoddam verbum secretum nobis & tibi tantum habet proponere, sicut ex litteris nobis olim ab eisdem nuncijs destinatis, quas tibi transmissimus, agnoscere potuisti: voluntatis illius est, si tuæ placitum fuerit majestati, quod in aliquo loco præsentem simus, ut verbum illud a prædicto nuncio pariter audiamus. Sane prædictus nuncius tuus tibi plenius illius voluntatem exponet. Nos vero licet præsentiam tuam, tam pro hoc, quam pro alijs negotijs, libenter habere vellemus: tamen tum erit cum familiaribus & consiliarijs tuis deliberare, qualiter super hoc tibi sit procedendum, & quid in hoc facto honori & excellentiæ tuæ debeat convenire: & secundum quod honori tuo noveris expedire, procedes. Quicquid autem super hoc provideris faciendum, tam nobis, quam præfato nuncio, litteris tuis studeas celeriter indicare.

Datum Bituricis xiiii. Kal. Septembris.

*** LXXXII. AD LVDOVICVM VII.
Francorum regem.

De comite Arvernæ quem absolvit, cum id regi non ingratum putaret. Nihil enim se facturum unquam, quod ipsi displicere possit.

*Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo
in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi,
salutem & apostolicam benedictionem.*

DVM adhuc Parisius præsentem essemus, firmiter nos sublimitati tuæ proposuisse recolimus, quod nihil unquam vellemus scirent efficeret, quod contra honorem deberet regiæ celsitudinis provenire. Vnde licet nuper comitem Alvernæ in nostra præsentia positum absolverimus: eam tamen super hoc cautelam habuimus, ut bene crederemus nos nostro & tuo pariter honori consulere, & etiam Brivatensi ecclesiæ utiliter providere. Non enim prius meruit nobis absolvi, quam tactis sacrosanctis evangelii corporale præstitit sacramentum, quod tam super restituenda filia viro suo, quam etiam super corrigenda injuria ecclesiæ Brivatensi illata, nostrum deberet suscipere firmiter & servare mandatum. Vnde continuo sibi sub illius sacramenti districtione mandavimus, ut filiam suam viro, cui eam abstulerat, redderet: & universa bona Brivatensis ecclesiæ, quæ vel ad eum vel ad homines ejus deveniant, resignaret. Accedit ad hæc, quod præfatus comes non per se principaliter prædictam Brivatensem ecclesiam aggressum fuisse, sed in subsidium nepotis sui se ivisse dicebat: quem nos nec adhuc absolvimus, nec etiam deinceps, antequam plenarie satisfaciatur, eum vel ejus complices absolvemus. In ea enim, sicut diximus, voluntate, in cofumus proposito solidari: ut super his, quæ gravia tibi cognoscimus, te inconsulto nullatenus procedamus. Quod si aliquando inscienter contra id aliquid faceremus: non pigebit nos congrua in melius discretionem deducere, quæ tanto optinicipi noverimus displicere.

Datum Turonis iv. Idus Junii.

*** LXXXII. AD LUDOVICVM VII.
Francorum regem.

Castum Flaviniacum ab Odone Burgundiæ ducẽ
reddendum, vel regi, vel episcopo Eduensi.

*Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo
in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi,
salutem & apostolicam benedictionem.*

LITTERAS excellentiæ tuæ tanto jucundiori & benigniori mente suscipimus, & earum tenorem cognovimus: quanto eas de priori constantia & ferventiori animi devotione liquidius intelleximus processisse. Nos enim illa memorialis & collaudanda regiæ serenitatis fitima & plena devotione, qua sacrosancta Romana ecclesia de die in diem grande augmentum suscipit & uberrimum, diligentius considerata, promptum animum & ferventem voluntatem habemus, te sicut regem catholicum, & principem Christianissimum, toto cordis affectu diligere, & honori & exaltationi tuæ, & regni tui, affectu processibus quotidie aspirare, & tuis petitionibus salva conscientia commodum complementum libentius impertiri. Vnde ad regiam postulacionem tuam, nobilem virum Odonem Burgundiæ ducem attente rogavimus, atque mandavimus, ut castum Flaviniacum, quod illicite usurpavit, & detiner per violentiam occupatum, tuæ celsitudini, vel..... Eduensi episcopo resignet: alioquin sententiam, quam idem episcopus in eum & terram suam propter hoc canonicè promulgaverit, ratam habebimus, & ipsam a venerabilibus fratribus..... Lingonensi &..... Cabilonensi, episcopis, mandavimus ratam haberi, & irrefragabiliter observari. Datum apud Dolum, x. Kal. Octobr.

*** LXXXIII. AD LUDOVICVM VII.
Francorum regem.

Gratias agit de constantia quam præse rulit in colloquio cum Friderico imp. Admonet euisse se apud regem Anglorum, ut regni sui vires omnes offerret regi Francorum.

*Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo
in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi,
salutem & apostolicam benedictionem.*

AVDIVIMVS per venerabiles fratres nostros Archiepiscopos & episcopos, qui tecum illi colloquio, quod cum Frederico dicto imperatore constitueras, interfuerunt, quantas molestias & gravamina in colloquio illo sustinueris. Cognito etiam post discessum eorum, inventa iniquitate & dolositate prædicti F. & consiliariorum ejus, qui nitebantur fidei tuæ serenitatem modis omnibus depravare, quantam mentis constantiam, & spiritum fortitudinis inderis, quod malueris & decreveris te murum ferreum, & præsidium inexpugnabile pro domo Domini opponere, & usque ad effusionem sanguinis decertare, quam ab unitate ecclesiæ recedere, & tanæ malitiæ consentire: omnipotenti Domino, qui re per ineffabilem gratiam suam ram forem, tam invictum pro immaculata sponsa sua, sancta videlicet ecclesia, quam preciosissimo sanguine suo redimi voluit & honorari, contra pravorum consilia instruit defensorem: & Concil. general. Tom. X.

A tibi ipsi, qui sprete omni mundana potentia solum Deum atrendisti, quantascumque possumus & debemus gratiarum exsolvimus actiones: omnipotentem Deum devota cordis meditatione & sedulis precibus exorantes, ut te, & regnum tuum conservet & protegat per tempora longiora, & de inimicis tuis & ecclesiæ victoriam tibi conferat & triumphum. Et ideo ad gloriam tui nominis ampliandam, & ad vigorem fortitudinis inferendum, carissimo in Christo filio nostro Henrico illustri Anglorum regi per venerabiles fratres nostros..... Eboracensem archiepiscopum, Ebroicensem, & Lexoviensem, episcopos, & alios inclitos nuncios suos, attente suggerere studuimus, & ejus animum modis omnibus inducere & exhortari, ut tibi tanquam domino suo vires & auxilium præstet, & regiæ serenitati studeat in omnibus & per omnia deservire. Ipse vero nostris exhortationibus lætatus plurimum & gavisus, & ex prudentia animi quid tibi debeat studiosius artendens: dilectum filium nostrum nobilem virum R. de sancto Valerico, & alios strenuos & caros nuncios, ad tuam excellentiam destinavit, per quos se & terram suam, & totas vires quas habet, ad honorem & fidelitatem, & exaltationem regni tui exposuit. Et ut hæc de præstando vires & auxilium tuæ industriæ proponeremus, nobis mandavit: & si opus esset, pro his omnibus confidentius nos fidei iustores tibi constitueremus. Nos vero devotionem & puritatem ipsius, qua circa te & nos ipsos fervere dinoscitur, diligentius artendentes, & profiterantes plurimum tam per eum, quam per alios magnificos viros tuam potentiam augeri, & in omnibus ampliari: volentes quoque ram per nos, quam per alios devotos ecclesiæ filios tibi tanquam carissimo filio nostro vires & auxilium efficaciter ministrare, & ram temporaliter quam spiritaliter vim & opem tibi confectre: pro eo, si necesse fuerit, cum tota fiducia nos fidei iustores constituimus. Vnde rogamus excellentissimam serenitatem tuam, & profertim exhortamur, quatinus prædictos nuncios, sicut decet tam industrium & prudentem regem, inclita benignitate recipias, & in omnibus studeas honorare, atque prædicto regi pro tantæ affectionis & fidelitatis oblatione magnificas gratias exhibere, & inclitum animum tuum pro his erga eum prompta benevolentia mitigare. Nos enim præfatam regem, quem in proxima tertia feria ad nostram presentiam expectamus, sicut semper fecimus, ad honorem & fidelitatem tuam, & profectum regni tui inducere curabimus, & modis omnibus exhortari. Hæc itaque per dilectum filium P. Capellanum & subdiaconum nostrum præsentium latorem, tuæ celsitudini plenius duximus intimanda. Datum apud Dolum, xv. Kal. Octobr.

C

D

*** LXXXIV. AD LUDOVICVM VII.
Francorum regem.

Mittit Portuensẽ episcopum cum mandatis.

*Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo
in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi,
salutem & apostolicam benedictionem.*

EXVERANS circa nos & ecclesiam Dei regiæ devotionis & sinceritatis affectio, in ea fiducia mentem nostram constituit, ut de te, ranquam unico post Deum ecclesiæ defensore, omni dubitatione postposita confidamus: de P P P ij tua

tua magnificentia firmissime præsumentes, quod A nunquam matri tuæ ecclesiæ Romanæ aliqua velis occasione deficere, qui præcipuus inter orbis principes, tanquam iustitiæ rector & veritatis amator, ejus cœpisti causam virtutiter adjuvare. Vnde in negotiis ipsius & nostris, tanto fiducialius ad regiæ prudentiæ consilium auxiliumque recurrimus: quanto expressius tuæ devotionis fideique constantiam, nostræ mentis oculis quasi coram positam intuemur. Hujus igitur certitudine securitatis inducti, venerabilem fratrem nostrum B. Portuensem episcopum, virum utique industrium & discretum, pro ecclesiæ negotiis ad regiam præsentiam duximus destinandum: eligentes potius voluntatem nostram ad te referendam illi committere, quam eam excellentiæ tuæ præsentibus literis intimare. Quo- B circa sublimitatem tuam per apostolica scripta rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, quatinus prædictum fratrem nostrum quem carum inter ceteros acceptumque tenemus, benigne recipias: ita sibi in his quæ regiæ majestati ex nostra parte proponerent, efficacem præbiturus assensum, quod spes nostra, quæ de tua post Deum, sicut diximus, sublimitate dependet, utilem in his fortiatur effectum, & plenius sumat in aliis incrementum. Si enim ea quæ ab eo tuæ fuerint proposita majestati, efficaciter fuerint Domino volente completa: tanto magis id nobis gratum erit in omnibus & acceptum, quanto ex his mater tua sacrosancta Romana ecclesia majoris accipiet pacis & prosperitatis C augmentum. Datum Turonis, iv. Nonas Novembris.

¶ LXXXV. AD LVDOVICVM VII.
Francorum regem.

Admonet de celebratione concilii: alia quædam.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

DILECTOS filios nostros, Batbadorum, & militem qui cum eo venit, ad præsentiam nostram D a tua celsitudine destinatos, debita curavimus benignitate recipere, eisque super his quæ nobis ex tua parte proposuerunt sufficienter studuimus ad singula respondere. Quare autem super his literas serenitati tuæ non transmiserimus, prædicti magnificentiæ tuæ nuncii viva tibi voce poterunt intimare. Præterea licet per venerabilem fratrem nostrum Mauritium Parisiensem episcopum tam de celebratione concilii, quam de nostro ad patres illas adventu, tibi nos significasse credamus: dubitantes tamen, ne forte ad notitiam tuam nondum plenarie ipsius episcopi relatione pervenerit, illud eisdem injunximus tuæ serenitatis auribus referendum. Quod ergo ipsi exinde tuæ sublimitati retulerint, de proposito nostro procedere minime poteris dubitare. Datum Turonis, vi. Idus Decembris.

¶ LXXXVI. AD LVDOVICVM VII.
Francorum regem.

De cancellario Frederici imp. cujus mandato operarii in Gallia confinio jam operari cœperant.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

DVM multitudinem beneficiorum, quæ sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ ac nobis ipsis regia serenitas semper, & in hoc præcipue turbationis tempore, placida mente exhibuit, attenta meditatione pensamus: dum consideramus etiam, quam liberaliter & quam devote te pariter & regnum tuum ad obsequium beati Petri & beneplacitum nostrum exposuisti: si honorem, incrementum, & exaltationem tuam, & ipsius regni non totis affectibus diligeremus, & tibi tanquam Christianissimo regi & catholico principi non studeremus in omnibus, quantum cum Deo & iustitia possumus, ferventi animositate deferre: & Deum, cujus intuitu causam ecclesiæ suscepisti magnanimitè defendendam, graviter timeremus offendere, & a nostri quoque officii debito videremur penitus declinare. Literis itaque celsitudinis tuæ quanta decuit hilaritate animi & mentis jucunditate susceptis, & illius devotionis fervore, quem circa profectum ecclesiæ ac nostrum intima tui pectoris gerunt, plenius nobis ex ipsarum litterarum serie declarato: regiæ super hoc sublimitati devotiores compellimur gratias agere, & tuis commodis & incrementis ferventius aspirare. Præsertim cum litteras nostras, sicut nuncii nostri & clericorum tuorum relatione didicimus, devotione promptissima recepisses. Vnde præsentium significatione tua celsitudo cognoscat, quod nos a quodam abbate, qui de partibus Burgundiæ venit, satis evidentem certitudinem obtinuimus, quod cum ab R. quondam cancellario F. dicti imperatoris complures operarii jam fuissent conducti, & de ipsius mandato in confinio regni tui, sicut dicitur, operari cœpissent, dilectus filius noster nobilis vir comes Forensis animositatem & fortitudinem induens, eisdem operarios audacter de loco ejecit, & eis & aliis qui hæc attentarent acriter comminatus, eorum mentibus non minimum terrorem incussit. Verum quoniam prædictus cancellarius nequaquam a sua malitia desistens, pecuniam multam reliquit, ut quod prave intendit, ad effectum perducatur: tua interest, habito consilio baronum, & prudentum virorum regni tui, factum ipsum, ne ultra procedat, potius destrui, & iniquorum malignitatem penitus impedire. Nos enim prompti admodum & parati super hoc consilium & auxilium impendere, Lugdunensi electo dedimus firmiter in mandatis, ut huic rei nulla ratio ne assentiat, sed eam quantum poterit satagat disturbare. Datum Senonis, 111. Kal. Augusti.

*** LXXXVII. AD LVDOVICVM VII.
Francorum regem.

Villelmum, electum Carnotensem episcopum regi commendat: hortatur, ut sit constans in defendenda ecclesiæ causâ adversus Fridericum imperatorem.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

DILECTVM filium nostrum VV°. Carnotensem electum ad nostram præsentiam venientem, tum magnificentiæ tuæ obtentu, tum totius sanguinis sui respectu, & suæ honestatis ac probitatis intuitu, paterna benignitate suscepimus: & ipsum, dum apud nos fuit, prout decuit, honeste ac benigne tractantes, in suis petitionibus prompto animo curavimus exaudire. Eum itaque cum amoris nostri & gratiæ plenitudine ad propria remittentes, licet de superabundanti quodammodo videatur, regiæ excellentiæ propensius commendantes: serenitatem tuam per apostolica scripta rogamus, monemus, & exhortamur attentius, quatinus ipsum pro reverentia beati Petri ac nostra, & suæ nobilitatis ac devotionis intuitu, diligere, manutenere propensius, & honorare intendas, & in iustitia sua & commissa sibi ecclesiæ confovere: ut ipse idem circa regiam magnificentiam devotior omni tempore & fidelior debeat apparere, & nos quoque excellentiæ tuæ teneamur propter hoc gratiarum actiones uberrimas exhibere. Rogamus ad hæc celsitudinem tuam, & in Domino commonemus, quatinus causam ecclesiæ, quam velut propriam suscepisti tuendam, manutenere satagas, & viriliter defendere, & ad exaltationem & incrementum ecclesiæ, sicut hætenus magnanimiter fecisse dinoscetis, studium & operam constanter impendas, & ad hoc, sicut rex Christianissimus & magnificus princeps, modis omnibus labores. Nec te F. dicti imperatoris mandata ulla ratione commoveant, vel qualibet occasione perturbent. Confidas enim in Domino, & in potentia virtutis ejus, quod ecclesiæ suæ in proximo pacem & tranquillitatem restituet, & tam tu, quam cæteri ecclesiæ fideles, immensæ jocunditatis lætitia perfruemini. Datum apud Montempefulanum, xiv. Kalend. Septembris.

*** LXXXVIII. AD LVDOVICVM VII.
Francorum regem.

De cænobio S. Maximini reformando.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

AB excellenti serenitatis tuæ memoria non credimus excidisse, quam devota precum instantia tua nos clementia curavit inducere, ut illud prodigiosum facinus, quod monachi ecclesiæ sancti Maximini de abbate suo, instigante diabolo perpetrarunt, ultione dignissima punire, & eidem ecclesiæ studeremus de persona idonea utiliter providere. Vnde nos precibus regiæ pietatis, & ex nostri officii debito, tantum excessum, prout vidimus expedire, sollicitè punientes: eos, quos hujusmodi

A scelus tetigerat, per varia & diversa monasteria retradi fecimus, & mandavimus firmius custodiri. Et de regia demum bonitate confisi, viros idoneos admodum & religiosos de honesta & religiosa domo assumpsimus, & eos in præfata ecclesiâ ad religionem ibi autore Domino reformandam instituere curavimus. Quos siquidem ita credimus utiles & convenientes, quod ipsam ecclesiâ, si regia pietas dignata fuerit ipsos fovere, & a pravorum incurfu defendere, tam spiritualibus quam temporalibus incrementis ampliabunt, & ad majora concedente Domino promovebunt. Inde est quod regiam serenitatem rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, atque in peccatorum remissionem tibi injungimus: quatinus supernæ providentiæ obtentu, & pro reverentia beati Petri, & pro animæ tuæ salute, supradictam ecclesiâ, & fratres inibi ad Dei servitium constitutos, clementiori oculo respicias, & a molestiis & injuriis, quos illi monachi fugitivi per propinquos & fautores suos eis infligunt, ipsam ecclesiâ viriliter liberare intendas. Specialiter tamen Her. de Cingiaci, & Rob. Berigerum, qui eosdem fratres variis gravaminibus & vexationibus pulsant, parenter capi facias, & ad eadem loca retrinse acrius custodiri: ita quod de cætero nihil valeant per se vel fautores suos contra eandem ecclesiâ machinari. Postulamus etiam celsitudinem tuam, ut illos burgenfes tuos, quibus possessiones sæpe dictæ ecclesiæ sunt pignori obligatæ, districte compellas ab exactione usurarum omnino desistere, & fructus perceptos, vel saltem percipiendos, deductis inde expensis, in sortem ulterius computare. Licet enim juxta institutiones sanctorum patrum omnis usura & superabundantia exigi omnimodis prohibeantur: remissius tamen hi puniantur, quiminus hujusmodi lucris intendunt. Datum Bituricis, Kal. Septembris.

*** LXXXIX. AD LVDOVICVM VII.
Francorum regem.

De monachis Trenoriensibus per diversa monasteria dividendis, & quinque vel quatuor ibi relinquendis: ut inretim debita solvantur.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

CVM dilectus filius noster Trenoriensis abbas pro alleviatione ecclesiæ suæ, quæ multis oneribus coartatur, ad regiæ sublimitatis clementiam postulaturus consilium accessisset: inde tandem præsentiam nostram adiit, afferens te cum apostolicæ sedis favore super facto ipso velle procedere, & nostri beneplaciti consilio acquiescere. In quo siquidem, & in omnibus aliis, inclinat regiæ devotionis virtutem diligentius attendentes, & eam devotissimis in domino laudibus commendantes, sicut sæpe jam fecimus, super augmento & conservatione præscriptæ ecclesiæ cum fratribus nostris studiose ac sollicitè deliberare curavimus: & ad ejus onera & debita relevanda nulla via cærior nobis apparuit, quam ut fratres per diversa monasteria dividantur, & quinque vel quatuor ibidem relictis, in debitorum solutionem redditus cedant. Vnde regiam pietatem rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, atque in peccatorum veniam

tibi injungimus: quatinus superni conditoris intuitu, & pro remedio animæ tuæ, fratres prænominate ecclesiæ per regni tui monasteria facias recipi, & ad tempus eis necessaria provideri. Et quoniam ita nobis visum est, & abbas consensit, ut duo de fratribus & duo burgenses discreti & fideles viri ad hoc assumantur, juramento astricti quod fideliter & sine fraude debeant redditus ipsos colligere, & in debitorum solutionem expendere: nihilominus sollicitam excellentiam tuam, ut ecclesiam ipsam, & burgum, & omnia bona sua, sub regia custodia & protectione suscipias, & nuncios tuos propter hoc specialiter ad locum ipsum transmittas. Nos enim, quantum ad officium nostrum spectat, & præfatam ecclesiam & res ad eam pertinentes, simul cum burgo ejus, sub nostra tuitione suscipimus, & nostrum cum tuis nunciis, si opus fuerit, illuc destinare studebimus: coram quibus hæc, quæ supra dicta sunt, debeant commodius ordinari. Nos autem præsentem redditum possint ad manus plurimum devenire: suggerimus magnificentiæ tuæ, ut hæc sub maturitate executioni mandare intendat, ita quod a Deo exinde præmium possis in æterna retributione justotum recipere & gloriam sempiternam feliciter adipisci, & monasterium a debitore onere sic valeat juvante Domino liberari. Datum Senonis, viii. Idus Augusti.

*** XC. AD LVDOVICVM VII.
Francorum regem.

De acceptis ducis VVelfonis litteris.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

DILECTVS filius noster VVillelmus Morimundensis monachus præsentium lator, quem olim pro ecclesiæ negotiis in regnum Teutonicum in multo labore ac periculo destinavimus, ad nos per Dei gratiam sanus incolumisque reversus, tam nobis quam excellentiæ tuæ litteras dilecti filii nostri nobilis viri ducis VVelfonis fidelissime reportavit. Vnde nunc eum ad tuæ sublimitatis præsentiam cum eisdem litteris destinantes, rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, quatinus eum & litteras ipsas pro reverentia beati Petri ac nostra, & prædicti ducis obtentu, regia benignitate recipias, & in eo quod ex relatione ipsius juxta earumdem litterarum tenorem cognoveris, secundum quod videris expedire procedas. Dolens monasterium, v. Kal. Augusti.

*** XCI. AD LVDOVICVM VII.
Francorum regem.

Vt paci inter duos conciliandæ studeat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

QUONIAM regiæ pietatis clementiam his cognoscimus quæ Deo beneplacita sunt, & profectum pariunt animarum, tota mentis affectionis intendere: idcirco magnificentiam tuam ad ea quæ ad concordiam & pacis bonum pertineant, cum omni fiducia decrevimus invitare. Dilectus siquidem filius noster Simon canonicus Senonensis no-

bis viva voce proposuit, quod A. & O. de Bri, cum P. de Glazi gravem guerram & discordiam habeant, & nisi regia sublimitas inter eos mediatrix extiterit, ad pacis reconciliationem suum non possunt animum mitigare. Vnde quoniam tanto tutâ estimatur subditorum conditio, quanto amplius sub æquitate regnantis, desiderabilis pax & tranquillitas custoditur: celsitudinem tuam per apostolica scripta rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, quatinus pietatis intuitu, & pro reverentia beati Petri ac nostra, ad pacem & concordiam inter supradictos viros reformandam sollicitè ac diligenter labores, & ad hoc partes tuas efficaciter interponas. Datum Senonis, v. Nonas Martias.

*** XCII. AD LVDOVICVM VII.
Francorum regem.

B. Aniani cantorem merito fuisse officio ac beneficio suo ab apostolica sede privatum.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

PERVENIT ad audientiam nostram, magnificentiæ tuæ fuisse suggestum, quod nulla ratione freti, sed de propria voluntate ac motu animi, dilectum filium nostrum R. quondam ecclesiæ beati Aniani cantorem, officio ac beneficio cantorio privavimus. Vnde regia volumus magnitudo indubitata veritate cognoscat, quod de rigore justitiæ, & de consilio omnium fratrum nostrorum, qui præsentem erant, & non de aliquo impetu animi, eundem R. ab honore illo deposuimus. Circa quem pietatis & misericordiæ mansuetudine moti, sibi præbendam & præposituram in eadem beati Aniani ecclesia dimisimus, & famæ integritatem sibi conservavimus. Quapropter regiam serenitatem rogamus, quatinus pro honore illo ei restitutum nos tuis precibus nulla ratione felicitis, nec aliorum super hoc preces exandias. Datum apud Clarummontem, vii. Kal. Iulii.

*** XCIII. AD LVDOVICVM VII.
Francorum regem.

Mittit ad eum imperatoris CP. litteras.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

Amemoria nostra non excidit, qualiter olim ad suggestionem nostram & fratrum nostrorum, carissimo in Christo filio nostro illustri Constantinopolitano imperatori, tuæ sublimitatis litteras destinasti: quas utique ille, sicut ex litteris, quas venerabili fratri nostro Henrico Beneventano archiepiscopo destinasti, agnovimus, debita benignitate suscepit, & per nuncium ejusdem archiepiscopi, quoniam difficile sibi proprium nuncium ita subito destinare, litteras suas tuæ serenitati transmittit. Nos autem litteras ipsas per eundem archiepiscopi nuncium latorem præsentium tuæ celsitudini destinamus. Datum Senonis, viii. Kal. Febr.

*** XCIV. AD LVDOVICVM VII.
Francorum regem.

Vt regi Siciliae suadeat se aduersus hostes suos
præmunire: & Tropeiensem episcopum ipsi
commendet.

*Alexander episcopus seruus seruorum Dei, carissimò
in Christo filio Ludouico illustri Francorum regi,
salutem & apostolicam benedictionem.*

Q VONIAM regnum Siciliae ad jus & proprietatem beati Petri specialiter spectat, & nos conuenit de statu & conseruatione ipsius sollicitos & studiosos existeret: regie serenitatis industrias postulamus, quatinus consilium & ueritatem tuam carissimo in Christo filio nostro V Willelmo illustri Siciliae regi litteris tuis prudenter aperias: eum attentius ammonens & exhortans, ut quia inimici ejus se preparant, & totam intencionem suam ad hoc dirigunt quod possint terram illius intare, & ipsum crebris vexationibus fatigare, taliter se & terram suam præmuniat, & sibi studeat præcauere, quod machinationes atque infidias inimicorum non valeant eum lædere, vel in aliquo iacturam seu detrimentum inferre. De cætero venerabilem fratrem nostrum..... Tropeiensem episcopum, qui ad episcopatum suum in terra ejusdem regis existentem desiderat remeate, regie serenitati attentius commendamus, per apostolica scripta rogantes, quatinus eum pro reuerentia B. Petri & nostra benigne recipias, & ipsum litteris de precatore sita affectu ose præfato regi commendes, quod ex commendatione tua idem episcopus carior habeatur, & magis acceptus. & nos exinde celsitudini tuæ gratias exsoluere debeamus. Datum Senonis, iv. Idus Octobris.

*** XCV. AD LVDOVICVM VII.
Francorum regem.

Vt ecclesiam S. Genouefæ noua exactione gravari
per buticularium suum non sinar.

*Alexander episcopus seruus seruorum Dei, carissimò
in Christo filio Ludouico illustri Francorum
regi salutem & apostolicam benedictionem.*

D IRECTVS filius noster..... abbas sanctæ Genouefæ, qui sicut novus pastor & diligens procurator, circa ecclesiæ suæ commoda satagit omnimodis & intendit, transmissa nobis insinuatione monstravit, quod dilectus filius noster G. nobilis vir, buticularius tuus, sub obrenu cuiusdam consuetudinis, quam in omnibus se asserit abbatis regalibus obtinere, quædam ab eo exigit, quæ prædictus abbas ab ecclesia illa debere nullatenus recognoscit. Vnde quoniam celsitudinis tuæ serenitas consuevit ecclesiarum libertates illas & integras E
conseruare: clementiam tuam per apostolica scripta rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, quatinus, si ita est, eandem ecclesiam noua & indubitata exactione gravari non sinas, & prædictum buticularium tuum ab hac intentione reuoces omnimodis & reducas. Datum Senonis, xi. Kal. Janu.

*** XCVI. AD LVDOVICVM VII.
Francorum regem.

Vt archidiaconatus Carnotensis clerico cuidam
suo concedatur.

*Alexander episcopus seruus seruorum Dei, carissimò
in Christo filio Ludouico illustri Francorum regi
salutem & apostolicam benedictionem.*

C VM in proxima secunda feria quæ præterit simul Parisius loqueremur, uerbum serenitati tuæ nos meminimus proposuisse, quod cuidam clerico nostro viro honesto & litterato, & omnibus bonis suis pro fidelitate nostra & deuotione ecclesiæ spoliato, quemdam archidiaconatum Carnotensem concederemus. Vnde & tu nobis, si bene meminimus, respondisti, quod consilium super hoc haberes. Sed nec nos a te postea super hoc responsum qua siuimus, nec tu deinceps aliquid nobis exinde respondisti. Eapropter præsentia scripta celsitudini regie destinamus, serenitati tuæ, sicut uivæ voce nos fecisse meminimus, ita etiam horum significatione rogantes attentius, & monentes, quatenus, sicut de tuæ sincerissimæ deuotionis circa nos & ecclesiam Dei puritate confidimus, nobis per latorem præsentium ita efficaciter studeas respondere, quod nos magnificentie regie uberimas exinde gratias exsoluamus, & ipse idem sublimitati tuæ propter hoc fidelis omni tempore & deuotus existere teneatur. Datum apud sanctum Benedictum super Ligerim, vii. Kal. Maii.

*** XCVII. AD LVDOVICVM VII.
Francorum regem.

Ad eum mittit Meldensem episcopum cum mandatis. Monet se Bituricas proficisci.

*Alexander episcopus seruus seruorum Dei, carissimò
in Christo filio Ludouico illustri Francorum regi
salutem & apostolicam benedictionem.*

Q VONIAM non semper juxta desiderium nostrum tuæ sublimitatis habere præsentiam possumus, ut tibi uiva voce quæ uolumus exponamus: necessarium est, ut aliquando uoluntaris nostræ renorem per aliquem fratrum nostrorum regie celsitudini curemus exprimere, & tuum super eo responsum per certum nuntium vel litteras expectare. Ad præsens autem, quoniam nulli de fratribus nostris cardinalibus a nobis potuimus absque difficultate dimittere: per venerabilem fratrem Meldensem episcopum, & dilectum filium nostrum P. S. Aniani Aurelianensis decanum, quædam tibi decreuimus intimare, quæ & audire diligenter te uolumus, & super his per eundem decanum regie serenitatis responsum pariter & consilium exoptamus. Ad hæc excellentie tuæ uolumus innotescat, quod nisi aliqua necessaria causa consilium nos mutare compellat, disposuimus in proximo Bituricas Domino uolente transire, & ibi aliquanto tempore permanere. Vnde magnificentiam tuam per apostolica scripta rogamus, monemus & exhortamur in Domino: quatinus homines illius loci diligenter admonetas, ut liberum accessum uniuersis, qui illuc cum necessariis uoluerint venire, concedant, & nobis & curie nostræ debitam reuerentiam & honorem impendant. Datum Turonis, iiii. Idus Iunii.

*** XCVII.

*** XCVII. AD LUDOVICVM VII. A
Francorum regem.

Idem argumentum quod epistolæ LXXXIX.

*Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo
in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi,
salutem & apostolicam benedictionem.*

AFFECTVM & compassionem, quam circa incrementum & relevationem debitorum Trencorciensis ecclesiæ tuæ in clita magnificentia gerit, ex litteris regiæ serenitatis nobis transmissis comperimus: & quod triginta fratribus ipsius loci te promissisti necessaria liberaliter provisurum, gratum admodum & acceptum habemus, & regiæ majestati exinde uberes gratiarum referimus actiones. Placuisse autem nobis si nuncium tua prudentia transmississet, qui pariter esset etiam nuncio nostro ad præfatum monasterium accessurus. Verum tamen nos secundum quod regia excellentia nobis significavit, in facto ipso diligenter procedere Domino adjuvante curabimus, & attentam providentiam adhibere. Datum Senonis, iv. Kal. Septembris.

*** XCVIII. AD LUDOVICVM VII.
Francorum regem.

Vt regi Siciliæ baronem Calabrum reconciliet.

*Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo
in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi,
salutem & apostolicam benedictionem.*

AD nostri officii sollicitudinem spectat, oppressis & necessitatem patientibus opem conferre, & apud eos pro ipsis intervenire, in quibus pietatis opera & misericordiæ viscera cognoscimus abundare. Ad regiæ autem serenitatis notitiam pervenire optamus, quod dilectus filius noster nobilis vir Florius de Camebotta qui unus de maioribus Calabriæ baronibus habebatur, carissimi in Christo filii nostri VV. illustris regis Siciliæ iram & indignationem incurrit, & de tota terra ipsius, sicut dicitur, coactus est exulare. Hac si quidem occasione suscepta, quod cum nobis per religiosam & honestam personam sæpe fuisset suggestum, quod quidam de terra sua eidem regi præpararent insidias, & adversus eum molirentur proditionis peccatum committere, nos venerabili fratri nostro..... Capuano archiepiscopo, quem magis inter alios regi devotum & fidelem cognoscebamus, secundo scripta nostra direximus, ut præfatum regem super hoc præmuniret & redderet cautiorem. Cumque id sibi per jam dictum F. nepotem suum significasset, ille non credens quod ex parte nostra hoc diceret, sed ut homines suos faceret ipsi suspectos: eum de terra coegit recedere, & ad partes Hierosolymitanas transire. Verum quia novimus celsitudinem tuam circa opera misericordiæ intentam existere, & oppressos in susceptionibus pietate solita & clementia confovere: pro suprascripto F. excellentiæ tuæ preces affectuosas porrigimus, rogantes, momentes, & exhortantes attentius, quatinus, cum nullus rex vel princeps sit, cui prædictum regem majorem quam tibi reverentiam & devotionem exhibere credamus, pietatis intuitu, & pro reverentia B. Petri ac nostra, eidem regi litteras tuæ magnificentiæ dirigas, in quibus eum studeas multa attentione rogare, quod ei tuæ interventionis & amoris obtentu,

iram & indignationem remittat, & eum in gratiam suam reducens, sibi terram restituat, & ibi tam cum quam uxorem & filios patiat libere permanere. Nihilominus etiam illustri Constantinopolitano Imp. preces portigas, & roges attente, quod seductum F. circa se habeat, & donec in terra sua possit esse secure, ipsi pro tuo amore benefacere ac subvenire intendat. Ideo autem rogamus, ut Imperatori etiam litteras pro eo deprecatorias dirigas, quod si forte, quod non credimus, preces nostras & tuas præfatus rex non exaudierit, iste ad eundem imperatorem possit habere recursum, & tuis precibus optata apud eum beneficia invenire. Datum Senonis, xiv. Kal. Martias.

*** XCIX. AD LUDOVICVM VII.
Francorum regem.

De pace inter Brivatensis ecclesiæ personas reconcilianda.

*Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo
in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi,
salutem & apostolicam benedictionem.*

DILECTI filii nostri.... præpositus,..... decanus, & abbas, & alia quædam personæ Brivatensis ecclesiæ ad nos accedentes, in nostra sunt præsentia constituti. Sed nos cum velimus inter eos pacem & concordiam reformare, videtur nobis, & quasi certitudinem obtinemus, quod nulla id ratione possumus efficere, nisi ita de domo decani & aliis disponatur, sicut nos tuæ celsitudinis proposuimus, & tu ipse, prout bene recolimus, concessisti. Verum quoniam R. serviens tuus nobis proposuit, quod tuum super hoc consilium immutaveris, & nos neque in hoc neque in aliis tuam volumus serenitatem offendere: regiam excellentiam rogamus attentius, atque consulimus, ut a primo consilio, quod tibi super hoc proposuimus, & quod tibi ipsi placuit, non recedas. Alioquin & thesaurus ecclesiæ dilapidabitur & consumetur, & ecclesia ipsa fere in nihilum redigetur, & tandem nos & te fera poenitentia poenitebit. Quicquid igitur super hoc tuæ serenitati placuerit, nobis per latorem præsentium litteris tuis in continenti rescribas. Datum Senonis, x. Kal. Novembris.

*** C. AD LUDOVICVM VII.
Francorum regem.

Vt fratribus S. Mariæ de porta Leonis ablata restitui faciat.

*Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo
in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi,
salutem & apostolicam benedictionem.*

CONVISTI nobis sunt dilecti filii nostri Prior & fratres sanctæ Mariæ de porta sancti Leonis, quod dilectus filius noster nobilis vir Petrus frater tuus quendam eorum hominem cepit, cui equum & octo boves abstulit, & hominem ipsum dimittere, vel ablata sibi reddere contradicit. Unde quoniam nostra interest curam & sollicitudinem gerere, ne sanctæ Dei ecclesiæ potentium virorum impetu aliquod debeant incommodum sustinere: sublimitatem tuam per apostolica scripta rogamus, & exhortamur in domino, quatinus amore iustitiæ, & pro reverentia beati Petri ac nostra, & hominem illum dimitti, & ablata ei facias cum integritate restitui. Datum Senonis, xv. Kal. Novembris.

u** CI. AD LVDOVICVM VII.
Francorum regem.

Monachis sancti Maximi per diversa monasteria
divisis, alios ibidem vitæ probatoris substituit,
quos regi commendat.

*Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo
in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi,
salutem & apostolicam benedictionem.*

APOSTOLICÆ administrationis cura omnibus
factis locis providere compellimur: & præ-
sertim eis, quibus intendere nos tuæ sublimitatis
excellencia exhortatur. Hujus igitur considerati-
onis intuitu provocati, monachos sancti Maxi-
mini, quos vitæ turpioris conversatio, & sui
abbatis interemptio infamabant, per diversa mo-
nasteria divisimus, & ad petitionem tuam insti-
tuere ibidem alios Domino autore curavimus,
quos tuæ sublimitati duximus commendandos:
rogantes attentius, quatinus pro reverentia beati
Petri ac nostra, eos manuteneas, diligas, & ho-
nores, & eos in justitia sua foveas, protegas &
defendas, & A. præpositum de Mecho, & matrem
ejus & sororem districte compellas, ut frumentum,
& alia plura, quæ apud eos Henricus ejusdem mo-
nasterii monachus deposuit, ei restituant, aut in
presentia tua justitiæ complementum exhibeant.
Datum apud Dolense monasterium, v. Id. Iulii.

g** CII. AD LVDOVICVM VII.
Francorum regem.

Vt Compendiense monasterium protegat.

*Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo
in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi,
salutem & apostolicam benedictionem.*

QVOD tam fiducialiter sublimitati tuæ sacras
ecclesias commendamus: ex illa noveris con-
sideratione procedere, qua te circa ea quæ Dei
sunt serventius cognoscimus insudare. Inde est
quod Compendiense monasterium, & dilectos
filios nostros A. abbatem & fratres Divinis oble-
quii ex institutione patris & prædecessoris nostri
sanctæ recordationis Eugenii papæ, assensu & vo-
luntate tua, sicut Christianissimi regis, & religio-
nem amantis & defendentis, facta, inibi manci-
patos, clementiæ tuæ duximus commendandos:
per apostolica scripta regiam majestatem rogan-
tes, monentes, & exhortantes in Domino, qua-
tinus eos pro reverentia beati Petri ac nostra, &
suæ religionis obtentu, diligas, manuteneas, &
honores, nec aliquorum injuriis eos infestari per-
mittas: sed ita in justitiis suis foveas jugiter & de-
fendas, quod ipsi preces nostras sibi sentiant pro-
fuisse, & tu ab omnipotenti Deo ac nobis ipsis
gratias debeat multiples expectare. Datum Tu-
ronis, viii. Idus Novembris.

A u** CIII. AD LVDOVICVM VII.
Francorum regem.

Ermingatdem de Narbona ipsi commendat.

*Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo
in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi,
salutem & apostolicam benedictionem.*

AD regis sublimitatis noticiam credimus per-
venisse, quomodo nos, cum in partibus illis
essemus, dilecta in Christo filia nostra nobilis mul-
lier Er. de Narbona multimodis honorare & se-
rvire curavit, & devotionem quam circa nos & eccle-
siam laudabiliter gerit, multiplici rerum effectu
studuit comprobare. Unde tam nos quam fratres
nostri eam sicut carissimam & specialem ecclesiæ
filiam sincera volumus caritate diligere, & in his
quæ cum Deo & justitia possumus, suis petitionibus
nostrum animum inclinare. Eam itaque, quam tibi
devotissimam & fidelem omnino credimus, regiæ
serenitati attentius commendamus: per apostolica
scripta rogantes plurimum, quatinus pro reveren-
tia beati Petri ac nostra, & intuitu fidelitatis &
probitatis ipsius, eam sicut propriam fidelem tuam
diligas, manuteneas, & honores, & rationa-
biles preces suas solita benignitate admittas. Ita
quod nos exinde celsitudinituæ uberrimas gratias
referamus, & ipsa de devota devotior, & de fide-
li fidelior tibi valeat omni tempore permanere. Da-
tum Senonis iii. Nonas Aprilis.

C *** CIV. AD LVDOVICVM VII.
Francorum regem.

Vt de causâ quam Cenomanensis episcopus auto-
ritate apostolica judicavit, aliter rex non statuat.

*Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo
in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi,
salutem & apostolicam benedictionem.*

FRANCVS ecclesiæ sancti Martini canoni-
cus, & Nicolaus burgenis, ad nostram præ-
sentiam venientes, varias adversus se querelas pro-
posuerunt. Conquereretur etenim jam dictus
burgenis, quod idem F. multas injurias sibi &
gravamina intulisset: & compositionem, quæ de
mandato piæ recordationis patris & prædecessoris
nostri Eugenii papæ olim facta fuerat, & corporali
sacramento præstito firmata, ausu temeratio vio-
lasset. Cum autem nos querelam ejusdem N. super
damnis datis, venerabili fratri nostro.... Cenoma-
nensi episcopo, viro religioso, provido, & discre-
to, & ejusdem ecclesiæ canonico, commiserimus
sine debito terminandam: ipse tanquam diligens
inquisitor justitiæ, cognitis rationibus utrius-
que, sententiam pronuntiavit: licet nondum sit
executioni mandata. Verum, quoniam regis sub-
limitatis clementia utrique tertiam diem post
Kalend. Augusti assignavit, qua se debeant tuo
conspectui præsentare: nos serenitati tuæ in om-
nibus, in quibus cum Deo & justitia possumus,
cupienti animo volentes semper deferre, eos ad
tuam præsentiam destinamus: rogantes atten-
tius, quatinus pro eo quod prædictus N. au-
toritate apostolicæ sedis suum voluit negotium
definitum, non ægre ferat serenitas tua, non ha-
beat ulla ratione molestum, nec factum epi-
scopi in irritum aliquomodo contendant, neque
iste hac occasione sui sentiat juris defectum. Cum
QQqq ij enim

enim aliis causam ipsam nolentes committere, eam A præfato commiserimus finiendam, pro eo quod vir litteratus est, & honorem illius ecclesiæ non tanquam extraneus, sed sicut proprius canonicus ejus, toto desiderio diligit: in contemptum ejus plurimum redundaret, si id quod autoritate nostra ferus rationabiliter diffinivit, tua excellentia in irritum revocaret. De cætero, si super injuriis illatis pacifice & amabiliter inter eos composueris, nobis gratum facies & acceptum. Datum Senonis, Kal. Augusti.

*** CV. AD ILLVSTREM HIBERNORVM
REGEM.

De concilio ibi convocando.

Illustri Hibernorum regi.

LITTERIS sublimitatis tuæ debita benignitate
Inceptis, fidem & devotionem, quam te sicut catholicum principem, & Christianissimum regem, circa beatum Petrum & nos ipsos firmiter exhibere cognovimus, gratam admodum acceptamque tenemus, tuamque super hoc celsitudinem dignis in Domino laudibus commendamus: uberissimas serenitati tuæ gratias exsolventes, quod dilectum filium O. subdiaconum nostrum olim ad partes illas pro vocatione concilii destinatum regia curasti benignitate recipere, & sicut te & ipsum decuit, propensius honorare. Vnde nos consideratione tuæ fidei ac puritatis inducti, in ea sumus voluntate ac proposito stabiliti, ut justas petitiones tuas clementer velimus semper admittere, & in his quæ cum Deo poterimus, honori & gloriæ tuæ celsitudinis aspirare. Ad præsens autem excellentiæ tuæ volumus innotescat, quod dilectum filium nostrum abbatem Mellifontis, quem tua nobis serenitas commendavit, benigne recepimus, & enim in justis petitionibus suis efficaciter curavimus exaudire. Rogamus itaque magnificentiam tuam, & exhortamur in Domino, quatinus in unitate catholica & devotione matris tuæ sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ ac nostra firmus & immobilis perseveres, ut inde & præmium possis æternæ retributionis accipere, & gratiam apostolicæ sedis ac nostram plenior omnino tempore debeas obtinere.

AVRELIANENSIVM CANONICORVM
ad Alexandrum papam.

De episcopo suo conqueruntur.

Amantissimo in Christo patri & domino Alexandro Dei gratia summo pontifici, Aurelianenses canonici debita reverentiam cum sincera obedientia.

COMMVNIS pater, quem constituit Dominus super familiam suam, quem fecit principem populi sui rex regum & dominus dominantium, ut provideat subditis in misericordia, & miserationibus, a gravamine filiorum non debet intuitum paternæ pietatis amittere. Servorum injuria redundat in dominum: nec patrem diligit qui persequitur filios. Apostolatus vestri nos & servos & filios constituit summa Divinitas, & inter labores & pressuras sub umbra alarum vestrarum vivimus inter gentes, & ab umberibus consolationis vestræ refoceri desideramus, & refici. Et sicut onus grave gravate sunt super nos Aurelianensis episcopi manus, nec est respirandi locus, nisi computrescat jugum a facie

olei, & de sede misericordiæ scintilla veritatis exurgat, quæ insultantis inimici consumat insaniam in spiritu judicii, & spiritu ardoris. Odit personam vestram, causæ vestræ insultat, legatos vestros persequitur, super fideles vestros frendet dentibus & tabescit: minis, damnis, injuriis, quos potest afficit perse. quos non potest, pretio conducta potestate ducit in exterminium. Et in omnibus his non averfus furor ejus, sed adhuc manus ejus extenta, nec suum credit ad victoriam pervenisse judicium, nisi una patrem cum filis complicit in ruina. Superbia est quæ trahit eum & malicia, nec sumptus habet ad perficiendum, quia potestatis favorem non habet, nisi quantum muneribus aut pollicitationibus adquisivit: & facile transit gratia, quam non affectus, sed munera pepererunt. Appellavimus ad præsentiam vestram, nec prodest nobis apostolicæ sedis reverentia. Omnia disponit ad libitum: & si quos patitur suæ voluntati adversarios, indignatur & maledicit quam male: licere sibi existimans quicquid libet, nec officium pontificis exercens, sed tyranni: distribuit honores immeritis, ab ecclesiâ removeret innocentes. Præbendas dimidiat contra morem, qui dies & actus suos dimidiare debuerat, & mala præterita recogitare in amaritudine animæ suæ: quorū tristes infamia totam fere Galliam infecit, & faciem devenustavit ecclesiæ. Iam enim & per eum & propter eum famosa illa nobilis Aurelianensis ecclesiâ, honestatis sedes, scientiæ domicilium, justitiæ locus, atrium disciplinæ, facta est spelunca latronum, & infra Simonis Petri retia non cohærens, Simonem Magum ulnis ambitionis amplectitur, & a tramite veritatis per vanitatis ministrum publice in contrarium retrocedit, & efficitur tanquam panis subcinericius qui non reverfatur. Provideat igitur, beatissime pater, laboranti ecclesiæ vestra dignatio, provideat & nobis, qui pro appellatione ad vos facta, qui pro fidelitate vobis & vestris exhibita, damnnum sustinemus & exilium: & sic oculis providentiæ vestræ judicium præparet ad ruinam, ut potestas impii minnatur, qui sedis apostolicæ potestatem quantum in se est minuere non veretur, & apostolatus vestri dispositionibus obviare. Formido venerando inimica est proposito, & dubia tempora justitiæ certitudinem evacuat non debent. Sed agendum est modis omnibus ut sanctificetur gladius Petri in bestiam crudeli. Evaginetur in zelo macro Domini, qui veritate limatus est ut fulgeat: judicio exacutus, ut victimas cædat. Si meretur sterilitas abiici, quomodo in agro Dei noxii germinis subsistit iniqua plantatio? Apertæ sunt cataractæ cæli, ut credimus, & de cælestibus stillat indignatio: & apostolicæ manus fortitudinem induquantur, ut denudentur iniquitatis fundamentum usque ad collum, & finem iniquitas fortiat, quem in die suæ promotionis sermo Divinus ei pronostica significatione proposuit. Aperto enim sicuto moris est super eum evangeliorum libro, sermo qui primis occurrit, sic erat: *Adolescens autem relicta sindone, nudus profugit ab eis.* Memini ego Letoldus cum essem apud vos quiddam dixisse ridicule, quod ad rem pertinet, & finem bonæ consumptionis expectat pro vestra ministerio potestatis, quod tale est: Vir bone, Rolande, vir prudens, vir venerande, mande, sceles hoc ulciscere grande. Provideat itaque vestra pietas, & mandate precipiendo Aurelianensi episcopo, ut quicquid post appellationem nobis abstulit, sine diminutione restituat: cum parati simus in præsentia quorumlibet legatorum vestrorum, aut vestra, ipsi debitam & plenariam justitiam exhibere.

***CVI.

CVI. AD ABBATES S. GERMANI ET S. VICTORIS, &c.

Inquirant de abbate S. Genovefæ, qui canonicum unum asperius tractasse dicebatur.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis S. Germani & sancti Victoris abbatibus, priori quoque ac superiori ecclesie S. Victoris, & Odoni quondam S. Genovefæ abbati, salutem & apostolicam benedictionem.

SIGNIFICATIVM nobis est, quod cum Guil- letmus S. Genovefæ canonicus ad præsentiam nostram absque abbatis & capituli sui licentia accessisset, eundem ad prædictam abbatem, ut in capitulo de hujusmodi transgressione humiliter satisfaceret, a nobis transmissum, ita vehementer & inhoneste tractavit, quod ipsum universis vestibus exuens & acriter verberans, septem diebus in terra cum canibus cibum sumere fecit. Quoniam vero de viro tam honesto ac religioso aliquid finitrum non debemus facile credere: nos de vestra honestate plenius confidentes, hoc vestra discretionis committimus exequendam: mandantes ut rem ipsam diligentissime inquiratis, & hujus rei veritatem vestris litteris nobis fideliter intimetis. Data Senonis xv. Kal. Sept.

CVII. AD DECANVM ET CAPITVLVM Parisiense.

Vt investiant Philippum episcopi Meldensis nepotem.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis Decano & capitulo Parisiensi, salutem & apostolicam benedictionem.

QUANTVM venerabili fratri nostro Meldensi in precibus & petitionibus suis teneamur deferre, feivor devotionis, & integritas fidei, quam circa nos & ecclesiam, sicut verus justitiæ cultor, & præcipuum membrum ipsius ecclesie gerit, certis indicis demonstrat. Quapropter nos labores graves, & multa discrimina viarum, quæ iam dictus episcopus in veniendo ad nos pro incremento & exaltatione ecclesie noscitur pertulisse, diligentius attendentes: nihil ei ad præsens, quod pro aliquo fratrum nostrorum faceremus, duximus denegare. Inde siquidem est, quod nos precibus carissimi in Christo filii nostri illustris Francorum regis, reginæ quoque, & aliarum magnarum personarum inducti, nec non & præfati episcopi laboribus, sicut duximus, & sincerissimæ devotionis intuitu inclinati: pro dilecto filio nostro Philippo ejusdem episcopi nepote, concanonico vestro, universitatem vestram per apostolica scripta monemus, mandamus atque præcipimus, quatinus, remoto appellationis obstaculo, investiat, & eam sibi oportunitate suscepta concedere & assignate curetis. Ita quod nos exinde affectioni vestre debeamus gratias uberes agere, & episcopus præfatus ad honorem & incrementum* debeat propter hoc ferventius anhelare. Datum Beneventi. xiiii. Kal. Augusti.

CVIII. AD LVDOVICVM VII. Francorum regem.

Rosam auream ad ipsum mittit.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

ROMANORVM pontificum institutione noscitur processisse, quod media quadragesima, ea Dominica qua cantatur *latere Hierusalem*, consueverunt ipsi florem aureum, non gratia temporalis elationis, propriis manibus annua semper revolutione gestare: ea utique in facto hujusmodi designantes, quæ tam ad decorem ecclesie, quam ad fidelium noscitur instructionem spectare. Vnde & cum nos eorundem antecessorum nostrorum vestigia subsequentes, similem florem eo die; in quo constitutum est, nuper in manibus gestavimus: non invenimus cui tam digne, sicut excellentiæ tuæ floræ hujusmodi deberemus offerre, quem & devotione circa ecclesiam Dei, & nos ipsos & dignitatis honore cognoscimus præeminere. Quia vero floris hujus significantiæ tuæ celsitudinem credimus tanto libentius nostra velle expositione cognoscere, quanto te costat corde & opere, Divinis obsequiis, & piis actibus ferventius in hætere: prudentia reginæ serenita is agnoscat, quod flos iste Christum regem exprimit, ac designat, qui de se ipso loquitur dicens: *Ego flos camp, & lilium convallium.* Aurum namque regem non immerito dicitur denotare, cum ad hoc designandum a magis figuratiter oblatum fuerit saluatori: ut per hoc rex regum, & dominus dominantium monstaretur. Rubor autem quo aurum coloratum est, & suffusum, passionem significat redemptoris, de quo utique scriptum legitur: *Quis est iste, qui venit de Edom, tinctis vestibus de Byssa? Et iterum: Quare rubrum est indumentarium, & vestimenta tua sicut calcantium in torculari? Odor autem hujus floris: resurrectionis ejus gloriam præfiguratur, ut sicut ipse primogenitus mortuorum ex multis fratribus, & resurgens a mortuis, jam non possit mortis vinculis detineri: qua & mortem nostram moriendo destituit, & vitam resurgendo in immortalitatis gloriam reparavit. Sane hujusmodi anfractus & climata omnium sceletum sceditate concreta, tantus odor Dominicæ resurrectionis aspersit, ut nulla pars orbis alienari se ab odore isto sentiat, vel expertem: sed omnes se gaudeant odore hoc suavissimo spirituales nequitas in caelestibus jam vicisse. Porro, sic ad ipsius Christi resurrectionem figuratiter denotandam sanctæ illæ mulieres ad sepulcrum aromata detulerunt, suavitate tedolentium unguentorum gloriam præsignantes: quæ utique errorem inferis, calis gaudium, tertis intulit sanctitatem. Hæc sunt, filii in Christo carissime, quæ in flore isto novis figurari: ut tanto acceptior apud te & gratior habeatur, quanto eum trifaria expositione significari, affectuosius diligere, & sincerius colere didicisti. Petimus autem & totis affectibus exoptamus, ut ille flos aureus, qui omnes reges & principes antecedit, inmo per quem reges regnant, & prudentes describunt justitiam, terrenum tibi regnum diuturno tempore sua ineffabili pietate conferuet, & æternum in illa felici retributione justorum misericorditer largiatur.*

Can. 22

Isa. 63.
Ibid.

NOTA G. COSS. S. I.

Quem hic florem appellat Alexander, rosa aurea vocari solet. Ritum autē ferendæ a Pontifice Rom. rosæ aureæ inter sacra mysteria, dominica quarta quadragesimæ, ac deinde alicui principi donandæ in monumentum benevolentie, configuratum quoque habes supra, epist. LXXIV. Eugenii III. ad Alphonsum Hispaniæ regem: in qua id fieri ait Eugenius in *signum passionis & resurrectionis Christi*. Item in excerptis ex vita Alexandri pape III. apud Baronium ad ann. MCLXXVII. num. XVIII. Et histor. Vezelac. lib. IV.

*** CIX. AD PRESBYTEROS ET CLERICOS per Angliam & cismarinam terram regis Anglorum constitutos.

Vt rex Anglorum filiis suis ipsorum uxores restitnat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus archiepiscopis, episcopis, & dilectis filiis suis abbatibus, & aliis ecclesiarum prelatibus, & universo clero per Angliam & Cismarinam terram illustris regis Anglorum constitutis, salutem & apostolicam benedictionem.

Non est vobis, sicut arbitramur, incognitum, qualiter Henricus illustris Anglorum rex pro discordia, quæ inter ipsum & filios suos peccatis exigentibus est suborta, uxores eorum, filias videlicet carissimi in Christo filii Ludovici illustris regis Francorum detineat: pro quibus sibi restituendis idem rex Francorum & filii prædicti regis Anglorum generi sui, preces nobis sollicitas porrexerunt. Nos itaque studiosius attendentes iustum & honestum existere, ut viri suas uxores repetere debeant; & precibus ejusdem regis Francorum & generorum suorum, non solum in his quæ ex officii debito tenemur efficere, sed etiam in omnibus quæ a justitia non discordant, volentes prompto animo acquiescere: præfatum regem Angliæ studiose fati & attente monuimus, eique dedimus in mandatis, ut ad commotionem venerabilium fratrum nostrorum Tarentasiensis archiepiscopi, Claremontensis episcopi, & dilecti filii Cartusienfis Prioris, vel loco ejus, Prioris de Monte-Dei, si ipse adesse non poterit, vel duorum ex his, si tres non potuerint interesse, filiis suis uxores infra XL. dies post litterarum nostrarum susceptionem restituere non postponat. Si vero eas infra præscriptum terminum viris suis non restituerit: apostolica auctoritate præcipimus, ut tota provincia, infra quam detinentur, & ad quam transferentur, quandiu ibi fuerint, donec viris suis restituantur, ab omnibus Divinis officiis, præter baptismum parvulorum, & pœnitentiam morientium, cesset. Inde est quod universitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, & mandando præcipimus, quatenus eundem regem Anglorum ad eas restituendas sollicitis monitis & exhortationibus inducatis: proponentes ei, quod non minus sibi expedit eas restituere, quam viris suis ipsas recipere. Et si juxta commotionem & mandatum nostrum filiis suis uxores eorum infra terminum constitutum non restituerit, ex tunc in quacumque provinciarum vestrarum detinentur, vel ad quas transferentur, donec ibi fuerint, nulla Divina officia, præter baptismum parvulorum, & pœnitentias morientium, celebretis, vel permittat is ab aliis celebrari. Omni super his contradictione & appellatione cessante. Scituri pro certo, quia si qui contra interdictum nostrum, quod non credimus, venire tentaverint, suæ temeritatis & trans-

Agressionis pœnam debitam autore Domino reportabunt.

*** CIX. AD ABBATEM CASTRI Landonis.

Vt canonici S. Victoris quiete possideant in ecclesia S. Salvatoris, quæ prius possederant.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilecto filio abbati de Castro Landonis.

IN VNCTI nobis officii auctoritas nos hortatur, in universis Dei fidelibus, & præsertim viris religiosis, in justitia sua diligenter intendere, & eis quæ sua sunt, illibata penitus & integra conservare. Vnde dilectioni tuæ per apostolica scripta mandamus, quatinus annualia quæ dilecti filii nostri abbas & fratres sancti Victoris Parisiensis in ecclesia sancti Salvatoris jam ex longo tempore iuste & canonicè possedisse noscuntur, quiete permitas & pacifice possidere, donec cum eis super his componas: vel si de justitia tua confidis, in præsentia electi ab utraque parte iudicis, vel etiam in auditorio nostro, legitima cum eis examinatione contentas.

ALEXANDRI PAPÆ III.

EPISTOLARVM

APPENDIX TERTIA
Ex variis collecta.

*** I. AD SALISBURGENSEM EPISCOPUM & suffraganeos.

Vt stet pro ecclesia adversus Fridericum Imp. & Victorem antipapam.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Salzbürgensi archiepiscopo, ejusque suffraganeis, salutem & apostolicam benedictionem.

PRO illis tribulationibus & pressuris, quas mater nostra sacrosancta Romana ecclesia patitur a filiis Sathanæ, tanto majorem credimus vos dolorem ac morositatem concepisse: quanto constat vos inter alias personas ecclesiasticas ferventiorum & devotiorum, & reverentiorum exhibere. Qualiter autem Fridericus Romanus Imperator circa eandem Romanam ecclesiam in præsentia se habeat, & olim habuerit, & qualem erga eam animum gerat, qui utique specialis ejus advocatus deberet & defensor existere: multis rerum indicis, a longis retro temporibus, ad discretionis vestræ notitiam non ambigimus pervenisse. A tempore siquidem bonæ memoriæ antecessoris nostri Hadriani papæ, & ab exordio dignitatis suæ, cœpit sanctam ecclesiam Romanam, tanquam tyrannus opprimere, & non mediocriter infestare: archiepiscopos & episcopos a sede apostolica redeuntes in ignominiam & detrimentum ecclesiæ plerumque capi turpiter & in honeste præcepit, eosque fecit carceris custodiæ mancipari. Nos quoque in minori quondam officio constitutos, qui cum venerabili fratre nostro Bernardo, nunc Portuensi episcopo, ad eum sumus delegati, qualiter apud Bisuntium ipse tractavit, & quam digne receperit, non opus est nos in præsentia referre: quia credimus vos id ipsum plena-

rie cognovisse. Vivente etiam prædicto antecessore nostro Hadriano, patrimonium B. Petri violenter invasit, & eandem Romanam ecclesiam nifus est modis omnibus conculcare: ita quod a pluribus dicebatur, & fama quasi communis habebatur, quoniam eo superstitie, Octavianum, qui semper fuit domesticus ecclesiæ inimicus, ordinare apostolicum, inimico apostaticum, si opportunitatem acciperet, intendebat.

Quia vero, illo vivente, omnipotens Deus non permisit eum tantam malitiam exercere: post mortem ejus opportunitate suscepta prædictum Octavianum schismaticum, simoniacum, & manifestissimum invasorem (qui cum tribus tantum malitiæ suæ complicitibus, sicut totus penemundus agnovit, post canonicam & unanimen electionem nostram, mantum arripuit, & ita seipsum damnabili præsumptione intravit) in tanta iniquitate modis omnibus manu renuit: & quidquid ille fecit, solo favore, potentia, & autoritate ipsius & nunciorum suorum, qui in urbe præfentes extiterant, eum fuisse absque ambiguitate tenemus.

Vnde ad confirmationem ipsius, immo ut omnem videretur in ecclesia Dei autoritatem habere: archiepiscopos & episcopos atque alios ecclesiarum prælatos, apud Papiam contra sacrorum instituta canonum convocavit. Ille autem, sicut homo qui nec in Deo, nec in justitia confidebat, in ipsius imperatoris præsentia, velut pro cæro accepimus, insignia pontificatus abiecit: sicut & in nostro & fratrum nostrorum aspectu, dum Romæ nos olim teneret inclusos, suam malitiam recognoscens, facere voluit, ea quidem conditione servata, ut nos ei post modum reddere deberemus. Sed cum nos ea recipere sub hac conditione nollemus, ipse in sua pertinacia & damnabili præsumptione permansit.

Cæterum ut prædictus imperator ecclesiam Dei suæ videretur subjugare & subponere ditioni, & eam in supremam redigere servitutem: memorato apostatico, sicut nobis dictum est, pontificalia insignia reddidit, & eum de papatu, quod est a sæculis inauditum, per anulum, prout dicitur, investivit: quosdam & episcopos, aliis discretioribus & honestioribus occulte de illo conciliabulo fugientibus, ei reverentiam exhibere laicali violentia, & tyrannica oppressionem coegit. Sic enim reges & principes diversarum partium sibi intenderet tum spirituali tum materiali gladio subjugare: si in hac parte, quod absit, ejus nefandissimum propositum prævaleret. Prævideat itaque vestræ discretionis prudentia, qualiter sponsa Christi per illam inconcussibilem ejus tunicam figurata, quæ nec dividi poterat, nec receperat sectionem, a tanta ignominia, & inaudito opprobrio liberetur: & ne pestis illa in exemplum posteris transfundatur, diligenter efflicere studeatis, & omnibus modis laborare. In devotione quoque matris vestræ ac fidelitate sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ, sicut viri catholici, & in fide serventes, immobiliter persistatis: provisuri autem, ne blanditiæ cujuslibet ant terrores, ab unitate ecclesiæ animos vestros, quod absit, debeant aliquatenus demovere.

Sane nos ipsius imperatoris immensam iniquitatem, & tantam perfidiam attendentes, communicato fratrum nostrorum episcoporum & cardinalium, & aliorum religiosorum consilio, tam ipsum Fridericum, non jam imperatoris officium, sed quæ tyranni sunt, exercentem, quam prædictum Octavianum schismaticum, & Ottonem comitem Palatinum, atque omnes principales fautores eorum, in cæna Domini, cætu clericorum & multorum vi-

rorum nobilium, in ecclesia congregato, accensis candelis publice excommunicavimus, & tradidimus hujusmodi Sathanæ in interitum carnis, ut spiritus eorum salvi sint in die Domini. De communi fratrum nostrorum consilio atque voluntate, vos omnes specialiter & communiter universos a fidelitate, quam ei fecistis, & ab omni debito imperii, ex parte Dei omnipotentis, & beatorum apostolorum Petri & Pauli, autoritate apostolica absolvimus: ita quod in nullo ei de cætero teneamini obedire, sed potius in remissionem vobis injungimus delictorum, ut contra eos, quos ipse per tyrannidem suam sibi subjugare, opprimere, & vastare voluerit, nullum ei consilium vel auxilium ministretis.

Data Anagninæ II. Non Aprilis.

B ¹¹ AD HENRICVM GRADENSEM patriarcham, & episcopos Marchiæ.

Significat se Romæ optime exceptum esse, ibique Pontificium munus exercere. Hortatur, ut sint constantes adversus schismaticos.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus, Henrico Gradensi Patriarcha, eiusque suffraganeis. Paduano, Veronensi, Tarvisano, Ferrarienti, Vicentino, & universis episcopis, abbatibus, aliisque ecclesiarum prælati per Marchiam constitutis, salutem & apostolicam benedictionem.

C **L**ICET aliquando beati Petri navicula quatuor a fluctibus, licet hæretici & schismatici ecclesiam Dei opprimere moliantur: exurgit tamen Divina potentia, & in electis suis mirabiliter operatur, eaque per suam gratiam tranquilla efficiuntur, ac serena, quæ fuerunt hætenus procellosa. Noverit siquidem discretionis vestræ prudentia, nos Divina præeunte gratia VIII. Idus Junii urbem tenuisse, & a clero & populo Romano apud ecclesiam sanctæ Mariæ novæ cum psalmis, hymnis, & laudibus, solenniter & cum omni honorificentia fuisse receptos: ibique ecclesiasticæ veritatis advertariis omnino consultatis, ad honorem Dei, & beati Petri apostolorum principis, commissum nobis officium exercemus. Sequenti quoque die Dominico post ingressum nostrum, præfentibus fratribus nostris, & clero ac populo in Lateranensi ecclesia congregato, in omni quiete & pace ibidem Missarum solennia celebravimus.

D **Q**uia igitur de vestræ devotionis constantia, & fidei puritate, plenam admodum fiduciam obtinemus: caritatem vestram per apostolica scripta rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, quatenus, sicut bene & laudabiliter incepistis, in fidelitate & devotione sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ matris vestræ firmi atque immobiles persistatis, & alios ad hoc idem modis omnibus inducat. Confidimus siquidem & speramus in Domino, quod autor & caput schismatis, omnesque sectatores ipsius, ita ad nihilum sint redacti, & penitus conculcati: ut nihil sit de cætero, in quo vel modicum valeant respirare. Data Romæ apud sanctam Mariam Novam XVII. Kalend. Junij.

*** III. AD EBERARDVM SALISVRG.
archiepiscopum.

Significat prosperum statum ecclesiæ, ac suum:
hortatur ut constanter sit ecclesiæ fidelis, Im-
peratoremque reducere conetur.

*Alexander episcopus servus servorum Dei, venera-
bili fratri Eberhardo Salzburgensi archiepiscopo
salutem & apostolicam benedictionem.*

Ad hæreses & schismata refecanda, viri ca-
tholici & in fide ferventes viriliter debent
assurgere, & illorum præsumptioni se murum &
antemurale pro justitia & libertate ecclesiæ defen-
denda potenter opponere, qui sacrosanctam eccle-
siam, per inconsuetam Christi tunicam quæ nullam
recipit sectionem, in evangelio figuratam, laniare
conantur. Sic enim & grana a paleis separantur, &
qui probari sunt, manifesti fiunt, ut valeant dicere
cum apostolo: neque angelus, neque archangelus,
neque angustia vel fames poterit nos a caritate ul-
latenus separare. Gaudio autem gaudemus in Do-
mino, & omnipotenti Deo gratiarum referimus
actiones, quod, sicut ex plurimâ relatione accepimus,
& lator præsentium a tua fraternitate, sicut asserit,
ad sedem apostolicam destinatus, sua nobis relatio-
nem monstravit; in unitate catholice ecclesiæ ac de-
votione beati Petri & nostræ, firmus & stabilis
permanisti, & ad honorem matris tuæ sacrosanctæ
Romanæ ecclesiæ aspirare dispositus, & minas
principis, qui ecclesiam & nos ipsos sine causa per-
sequitur, & ipsius libertatem nititur penitus an-
nullare, tanquam vir catholicus & fervens in
fide, non usque adeo timuisti, ut a fidelitate Roma-
næ ecclesiæ ac nostræ, posses aliquatenus dimoveri,
dicens cum beato Petro magis Deo, quam homini-
bus obedire oportet.

Pro tantæ itaque devotionis fervore, & sinceræ
fidei puritate, prudentiam tuam plurimum in domi-
no commendamus, & quas debemus, & possumus,
gratiarum tibi referimus actiones: propositum &
voluntatem habentes personam tuam sincera in
visceribus caritate diligere, & quibus modis ex-
pedire viderimus, largiente Domino honorare, ac
tibi pro merito respondere.

Cæterum quoniam luce clarius est manifestum,
qualiter Octavianus schismaticus, hæreticus,
& manifestus infaustus, cum tribus malitiæ suæ com-
plicibus se ipsum intruserit, & per simoniam noto-
riam, & laicalem violentiam, papatum nîsus fuerit
opprimere; qualiter etiam Fredericus, potius ry-
rannus quam imperator dicendus, in conciliabu-
lo apud Papiam multo labore collecto, statuam Na-
buchodonosoris erigere, & erectum abominatio-
nis idolum præsumpsit adorare; & qualiter viri
catholici a facie ipsius Octaviani, tanquam a cons-
pectu draconis aufugerint: te non duximus diutius
longa verborum & litterarum serie detinendum,
cum clementia facias Divina illorum dies in vani-
tate defecisse, & accepta iniquitate ipsos videamus
fuisse deceptos. Orientalis namque ecclesia in con-
cilio Nazareth presente illustri Ierosolymorum re-
ge solemniter celebrato; Francorum, Anglorum
Hispaniarum, & tota occidentalis ecclesia, cum
regibus, archiepiscopis, episcopis, & toto clero, &
populo suo, prædictum schismaticum ejusque prin-
cipales fautores perpetuo anathemate damnarunt:
nosque in patrem spirituales & summum pontifi-
cem, sicut ex communi fama & transcriptis litteris,

A quas tibi per latorem præsentium destinamus, pote-
ris evidenter cognoscere, unanimiter & magnifice
receperunt, omnem nobis obedientiam & reveren-
tiam verbo & opere humiliter offerentes. Quæ om-
niâ nostris tibi litteris tanto libentius aperimus,
quanto de unitate ac profectu ecclesiæ lætiam te
credimus concipere ampliore; de ipsius adverst-
tate tanto magis dolere, quanto in medio ejus
firmior columna esse dignosceris.

Quoniam ergo de religione, honestate, & pruden-
tia tua, sicut de illo, qui schismatica vel hæretica
pravitate nequaquam potuit contaminari, sed in
petra catholica unitatis firmior est solidatus, ple-
nissimam fiduciam obtinemus: per apostolica scri-
pta fraternitatem tuam rogamus, monemus, & ex-
hortamur in Domino, quatenus, sicut bene & lau-
dabiliter, prout accepimus, inchoasti, in devotione
ac fidelitate sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ ac nostræ,
immobili constantia perseveres, ad honorem, aug-
mentum, & exaltationem ipsius & nostræ, pura
mente, & viribus rotis aspirans, ut nullius minæ
vel terrores ab obsequio B. Petri & nostro te va-
leant aliquatenus retardare. Suffraganeos quoque,
& vicinos episcopos, aliasque personas tam eccle-
siasticas, quam seculares, ad obsequium & devo-
tionem ecclesiæ & nostræ, frequentî admonitio-
ne, ac sollicita vigilantiâ studeas revocare, & in ea
propensus solidare: animum quoque jam dicti
principis diligenter mitigare procures, & ut ad
finem matris ecclesiæ, & viam redeat veritatis, ar-
rentius eum moneas & exhorreris. In quo ram spi-
rituale, quam corporale commodum poterit adipi-
sci. Præterea statum ecclesiæ tuæ, ac Teutonici re-
gni, animos quoque & voluntates hominum ejus-
dem regni, propriis litteris tua nobis devotio non
differat indicare. Super his autem & aliis quæ nobis
& ecclesiæ cognoveris expedire, taliter te præ-
beas sollicitum & studiosum: quod gratiam sedis
apostolicæ & nostræ debeas omni tempore uber-
rimum obtinere.

Data Romæ XIII. Kalend. Februarii.

*** IV. ADEVNDEM.

Ejusdem argumenti.

*Alexander episcopus servus servorum Dei, venera-
bili fratri Eberhardo Salzburgensi ecclesiæ archie-
piscopo salutem & apostolicam benedictionem.*

ANTEACTA vita & religioſa conversario tua,
illa quoque devotionis sinceritas, & integri-
tas fidei, quam in hoc tempore procelloſo & tur-
bido, circa matrem tuam sacrosanctam Romanam
ecclesiam, & specialiter circa personam nostram, ha-
ctenus habuisse dignosceris: plenissimam nobis pa-
rant fiduciam, quod ad honorem, incrementum,
& exaltationem ecclesiæ, modis omnibus intende-
re debeas, & tota sollicitudine laborare. Quanto
enim majorem in ecclesia locum obtines dignitatis,
& quanto superne providentia majestatis, subli-
miorem te in ædificio suo columnam instruit: tan-
to roboratus munimentum ad defensionem spon-
sæ in hæc sæcula servavit, ut tanquam turris Da-
vid cum propugnaculis suis contra Damascum re-
spiceres, & adversus schismaticam pravitatem, mu-
rum te inexpugnabilem stabiles. Quod utique
hactenus omni formidine & seductione postposita,
ita laudabiliter cognoscimus te fecisse, ut vere prop-
ugnator & defensor ecclesiæ cõproberis, & schis-
matici durum in te malleum se doleant invenisse.

Nunc

Nunc autem quoniam, sicut accepimus, pro facta A ecclesiæ ab Imperatore vocatus, in proximo debes ad præsentiam ejus accedere, discretionem tuam per apostolica scripta rogamus, monemus & exhortamur in Domino: quatenus eundem imperatorem horteris modis omnibus & inducas, ut ad eum rediens, animæ suæ salubriter consulat, atque ad unitatem catholicæ ecclesiæ revertatur. Proponas etiam ei diligenter & suadeas, ut beneficium Dei non exhibeat se ingratum, sed quanto cum respectus Divinæ gratiæ ampliori fastigio sublimavit: tanto unicam sponsam Christi, quam ipse proprio sanguine abluit & redemit, propensiori diligit caritate, & sinceriori veneretur affecta. Aliter enim si ei prius reconciliatus fuerit, salvati non potest: & si ab illa schismatica non recesserit pravitate, & ad sinum matris ecclesiæ non redierit, etiamsi prosperari in hoc sæculo videatur, æterni pœnam supplicii evadere non poterit in futuro. Quid autem juxta evangelicam veritatem ei prodierit, si & universum mundum lucratur: animæ vero suæ detrimentum patiatur? Et si omnibus præsentis vitæ divitiis & deliciis abundavit, nihil ei omnino proficerent, si a Christi corpore quod est ecclesiæ, & ab ejus communione præcisus, in gehennam sulphuream & sedes tartareas truderetur: ubi nox perpetua sine die, supplicium sine fine, dolor absque remedio, & inextinguibilis cruciatus. Quod si omnipotens Deus ei per suam ineffabilem gratiam inspiraverit, quod ad sinum matris vellet ecclesiæ tora intentione redire: nihil temporale nobis contingere posset in sæculo, quod acceptius & gratius haberemus: & ipsum, sicut tantum & tam sublimem principem, sincera caritate in Domino caritate diligere, & modis omnibus honorare. Nos enim ex toto verbum prophetæ imitari volentes, qui ait: *Nec memor ero nominum eorum pro labia mea*: hoc propositum, & hanc omnino gerimus voluntatem, quod si converti voluerit, & catholicæ ecclesiæ inhæret, quicquid nobis læsionis, impugnationis, & gravaminis irrogatum, ita oblivioni trademus, tanquam si nos & ecclesiæ Dei in nullo penitus offenderit. Datum Iauæ, xvii. Kal. Aprilis.

v** V. AD O..... VERONENSEM
E P I S C O P V M.

Significat ecclesiæ statum: hortatur ut nonnullos e sua diœcesi schismaticis faventes coerceat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri O. Veronensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

DEVOTIONEM, quam circa factosancam Romanam ecclesiæ, & nos ipsos exhibes, attendentes: eam gratam admodum acceptamque tenemus, ipsamque in Domino laudibus dignissimis commendamus. Vnde statum ejusdem ecclesiæ ac nostrum tanto libentius fraternitati tuæ aperimus, quanto tuæ puritatis affectionem circa eum sollicitam magis & intentam existet, nullatenus dubitamus.

Noverit ergo tuæ discretionis prudentia, quod tam nos, quam fratres nostri, apud Montempeffulanum, per Dei gratiam, sani & incolumes com-
Concl. general. Tom. X.

moramur, & ab archiepiscopis & episcopis, regibus & principibus, & universa Occidentali ecclesiæ tam per se quam per alios; & suos nuncios, honoramur propensius & devotissime veneramur. Specialiter autem fratrem nostrum Senonensem, Turonensem, Ajuensem, & Narbonensem archiepiscopos, de quibus unum scilicet Narbonensem, inibi consecravimus: & Antiodonensem, Macloviensem, Nivernensem, Morinensem, Magalonensem, & Toloni episcopos recensuimus: cum quibus in die Ascensionis Dominicæ, publice excommunicationis sententiam in Octavianum schismaticum, atque in omnes suos complices promulgavimus: & dilectos filios nostros, Henricum & VVilhelmum sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales, apostolicæ sedis legatos, cum Ebroicensi & Bajocensi episcopis, nunciis videlicet illustri regis Francorum, & Bituricensi ac Remensem archie-

pis copos expectamus: firmam spem, fiduciamque tenentes, quod summe Divinitatis clementia, pacem & tranquillitatem ecclesiæ suæ celeriter indulgebit. Quocirca fraternitatem tuam per apostolica scripta rogamus, monemus, & exhortamur in Domino: quatenus te ipsum, & alios quos poteris ecclesiæ filios, ita in devotione beati Petri ac nostræ studeas confortare, quod tuæ affectionis sinceritas, ex ipso rerum exitu debeat omni tempore commendari. Noveris autem ad audientiam nostram pervenisse, quod archipresbyter tuus de Minerva, & alii plures de episcopatu tuo, excommunicatis illius schismatici Octavianiani communicare præsumunt, & eis contra dilectos filios nostros Brixinensem, & nobilem virum T. comitem de Garba consilium & auxilium totis viribus sumministrant. Quod utique quam sit indignum, & a tramite rationis extraneum, tanto tua discretio plenius noverit, quanto ecclesiasticis & sæcularibus disciplinis eruditus magis nosceris & instructus. Vnde fraternitati tuæ per præsentia scripta mandamus, quatenus tam prædictum archipresbyterum, quam alios per tuam diœcesim constitutos, quos hujus iniquitatis reos esse percepisti, commones diligentius, atque compellas, ut penitus de cætero ab hac malignitate desistant. Quod si in ea obstinatamente permanere præsumserint, tu eos concessa tibi auctoritate coerceas. Data apud Montem-Peffulanum, xvi. Kal. Junii.

*** VI. AD SALISBURGENSEM
archiepiscopum.

Gratulatur quod constantet sit fidelis ecclesiæ: hortatur ut ad se veniat, & si sit locus, imperatorem ad sanioem mentem reducat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Salzbürgensi archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

QVOD castissimam fraternitatem tuam sæpius, sicut vellemus, tum infidelitate terræ, tum nunciorum impotentitate impediētibz, nostræ benedictionis alloquio non visitamus: gravissime dolemus, & plurimum interturbamur. Dum enim ferventem in hoc tribulationis articulo, devotionis tuæ constantiam, diligentius attendimus; dum fortem animi tui prudentiâ, qua inimicos Dei & ecclesiæ potentet confutas atque confundis, & amatores lucis blandis oblectationibus & cauta dulcedine in unitate & fide catholica confortas & regis, sedula
R R r r medita-

meditatione revoluius: dum consideramus etiam, quanto robore & severitate, spreta omni mundana potentia, solam veritatem attendens, Imperatori & pravitate suæ fautoribus viriliter resistis: in tantam animi affectionem progredimur, ut in te solo tam temporaliter, quam spiritualiter, partem nostræ consolationis constituamus, & personam tuam, sicut inclitum & speciale membrum ecclesiæ, tota caritate in Christi visceribus amplexemur. Quicumque enim in partibus illis sane sapiens nobis adhæret, & in ecclesiæ unitate consistit, tuo clarissimo studio, & vigilantia, id sine dubio factum esse conspiciamus, & in manifesta veritate tenemus. Vnde omnipotenti Domino, qui te per ineffabilem gratiam tuam tam invictum nec vincendum, contra filios tenebrarum pro ecclesia sua constituit defensores, & tibi ipsi quem sævientis maris tempestas, & comminatio circum frementium ventorum, nulla ratione a beati Petri & nostræ reverentia potuerunt avellere, gratias quantas possumus, & debemus exsolvimus: omnipotentem Deum puro corde & sedulis vocibus exorantes, ut te ad honorem suum & ecclesiæ defendat & protegat per tempora longiora.

Rogamus autem fraternitatem tuam, monemus, & exhortamur in Domino, atque in peccatorum remissionem tibi injungimus: quatenus in devotione beati Petri & nostræ, firmus & immobilis perseveres, & quoscumque potes, solertia tua ad idem inducas, & modis omnibus exhorteris. Præterea quoniam in adventu tuo noster animus plurimum resultat, & personam tuam in agendis ecclesiæ necessitatem habemus: discretionem tuam sollicitè commoneamus, quatenus nostro te conspectui repræsentes, ut de pace & conservatione ecclesiæ, tuæ discretionis consilium habeamus. Nos enim personam tuam, quam ardentis desiderio expectamus, gaudenti animo recipiemus, & curabimus multis modis honorare. Quod si forte contingeret, unde doleremus, quod ad nostram præsentiam non posses accedere: aliquem clericorum tuorum nobis transmittas, consilio cujus, in agendis ecclesiæ vice tua commodius perfruamur. Interea, si videris tempus acceptione dignum, ad impetratorem Fridericum accedas, & ipsum ad unitatem ecclesiæ, & devotionem nostram revocare modis omnibus elaboras: & eidem, si ad nos pura mente redire voluerit, ex parte nostra liberius proponas, quod nos juxta consilium tuum, omnia quæ contra ecclesiam Dei & nos ipsos egit, ei remittere, & sicut potentissimum principem studebimus honorare. Datum apud Dol. Kal. Octobris.

Dolense monasterium

Ex hist. Cabilon. Perrii.

*** VII. AD DECANVM ET CAPITVLVM Cabilonenſe.

Vt personas regendis ecclesiis idoneas, quas Cabilonenſis episcopus recusaverit, episcopo Eduenſi præſentare poſſint.

Alexander episcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis Galtero decano, & capitulo Cabilonenſi, ſalutem & apoſtolicam benediſtionem.

SIGNIFICASTIS nobis quod venerabilis frater noster Engelbertus Cabilonenſis episcopus, personas idoneas cum a vobis ad vestras ecclesias præſentantur, recipere pro ſua voluntate recusat.

Vestra igitur indemnitati imposterum providere volentes, præſentium autoritate ſtatuiſimus, quatenus, ſi præſatus episcopus poſt trinam commotionem perſonis idoneis ad præſentationem veſtram, vel majoris partis, per congrua intervalla temporum factam, curam animarum in eccleſiis quæ ad vos pertinere noſcuntur, committere forte noluerit, liceat vobis venerabili fratri nostro Eduenſi episcopo præſentare, qui nullius temeraria contradicſione obſtante, eiſdem animarum curam apoſtolica autoritate committat. Datum Viterbii, 1v. Kal. Iulii.

*** VIII. AD EOSDEM.

Quod Cabilonenſes clericos excommunicare non poteſt ſuus episcopus, nec ſuſpendere, niſi prius id capitulo ſignificarit.

Alexander episcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis decano & capitulo Cabilonenſi, ſalutem & apoſtolicam benediſtionem.

QUOTIENS a nobis petitur, quod rationi non obviat, & conſonat honeſtati, animo nos decet libenti concedere, & petentium deſideriis facilem impertiri favorem. Eapropter autoritate vobis præſentium indulgemus, ut Cabilonenſis episcopus nullum clericum Cabilonenſis eccleſiæ intredicere, excommunicare, ſine manifeſta & rationabili cauſa, vel ſuſpendere valeat, & niſi prius per eundem aut nuncium ſuum capitulo fuerit nunciatum. Maxime quamdiu qui convenitur, ſub examine veſtro ſatiſfacere voluerit de obſectis. Datum Viterbii, vii. Kal. Iulii.

*** IX. AD ARCHIEPIſCOPVM Remenſem & ſuffraganeos ejuſ.

Enatrat quomodo a Romanis ſit exceptus.

Alexander episcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus Henrico Remenſi archiepiſcopo, ejuſque ſuffraganeis, ſalutem & apoſtolicam benediſtionem.

ANOSTRA vel ſucceſſorum noſtrorum memoria nullo tempore elabatur, quomodo vos in devotione beati Petri & noſtra conſtanter, & ſemper, & firmiter perſiſtere, & nobis non modicum honoris & reverentiæ curaveritis, & larga obſequia exhibere. Vnde nos id præ oculis ſemper habentes, firmum propoſitum & promptam gerimus voluntatem, vos ſicut honorabiles fratres, & immobiles columnas eccleſiæ, arriori caritate diligere, & ad honorem & proſectum veſtrum, & eccleſiarum veſtrarum, ferventiori deſiderio aſpirare. Quia vero vos proſperitatibus eccleſiæ congaudere, & plurimum congratulati cognoviſimus: præſentium ſignificatione fraternitas veſtra cognoſcat, quod nos diverſa maris pericula, & graves hoſtium & iniquotum incurſus, Divina potentia & apoſtolorum meritis evadentes, tandem ad portum ſalutis perveniſimus, & a ſenatoribus populoque Romano devotiſſime invitati, nono Kalendas Decembris Urbem intraviſimus in omni pace & tranquillitate ſuſcepti, & illam nobis, & fratribus noſtris reverentiam, honorem & devotionem prædichi ſenatores, nobiles civitatis, clerus

Indide

Ex Spi Dache Tomo & V. 1. quæſt. epistol. petie

rus populufque Romanus exhibuerunt, qua nulla A major alicui antecessorum noſtrorum, ſicut omnia ora teſtantur, aliquando exhibita fuiſſe probatur. Vnde & credimus, & de miſericordia Dei ſperamus, quod in proximo eccleſia Dei plena pace & proſperitate gaudebit. Rogamus autem fraternitatem veſtram, monemus & exhortamur in Domino, quatenus ſicut devotiſſimi viri, ad augmentum & exaltationem eccleſiæ ſolita devotione intendatis, & alios in beati Petri & noſtra reverentiâ, exemplo veſtro ſtudeatis propenſius ſoldare. Data Laterani, viii. Kal. Decembr.

*** X. AD GVILLELMVM COMITEM Nivernenſem & Idam matrem.

Ve a vexatione Vizeliacenſis monaſterii abſtineant.

Alexander episcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio nobili viro Guillelmo comiti Nivernenſi, & Ida matri ejus, ſalutem & apoſtolicam benediſtionem.

Q VANTO monaſterium Vizeliacenſe ad juſ beati Petri, & diſpoſitionem noſtram, noſcitur ſpecialius pertinere: tanto ejus incrementis & commodis ſtudio frequentiori intendimus, & ad pacem ipſius, & bonorum conſervationem, magis ſoliciti permanemus. Inde quidem eſt quod de pace & utilitate ejuſdem monaſterii ſtudioſi omnimodis exiſtentes, dilectum filium noſtrum ſubdiaconem Petrum ad nobilitatem veſtram tranſmittimus, magnitudinem veſtram per apoſtolica ſcripta rogantes, monentes, & exhortantes in Domino, quatinus ad pacem & utilitatem præſcriptæ eccleſiæ, & rerum ſuatum conſervationem & deſenſionem, pro reverentia beati Petri, ac noſtra, modis omnibus intendatis, & jam dictum ſubdiaconem noſtrum in hoc audite & etiam exaudire curetis, & circum adjacentes nobiles & potentes batones veſtros a præſcripti monaſterii moleſtiis & injuriis penitus compedeſcatis. Ita quoque noſtris in hac parte precibus & admonitionibus acquieſcatis, ut nos preces ac petitiones veſtras debeamus efficacius exaudire, & eis effectum utilem indulgere, & ad honorem veſtrum omni tempore ferventius aſpirare. Datum Senoniſ, viii. Idus Septembris.

*** XI. AD SENONENSEM ARCHIEPISC.

Ejuſdem argumenti.

Alexander episcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilis fratri Hugoni Senonenſium archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benediſtionem.

A D tuæ fraternitatis notitiam perveniſſe credimus, quomodo vir nobilis comes Nivernenſis, & mater ſua, in Vizeliacenſe monaſterium manus ſuas amplius ſolito aggravarunt, & Dei ac beatæ Mariæ Magdalene, cujuſ corpus in eodem monaſterio requieſcit, timore & reverentia omnino poſtpoſita, equitaturas, boves, aſinos, & pecora, tam monaſterii quam exteriorum obedientiarum, per ſervientes ſuos rapere, & exinde abducere minime formidarunt. Abbati quoque ejus loci jam dictus comes minas & inſidias circumponit, ita quod de monaſterio ſine proprij cotporis periculo & timore exire non audeat. Vnde quoniam mo-

Concil. general. Tom. X.

naſterium illud ad juſ & proprietatem beati Petri ac noſtram noſcitur ſpecialiter pertinere, & non modicum membrum eccleſiæ Romanæ exiſtit: fraternitati tuæ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus, ſicut gratiam beati Petri ac noſtram caram habes, memoratum comitem, & matrem ſuam, ſub velocitate cum omni diligentia ſtudeas convenire, & attentius exhortari, quod prænominato abbati & fratribus ablata omnia ceſſante dilatione reſtituant: de damnis & injuriis illatis congruam ſatiſfactionem exhibeant, & ab eorum moleſtatione ac gravamine indebito ulterius omnino quieſcant. Alioquin infra xx. dies poſt commonitionem tuam, per totam terram eorum, omnia Divina officia, præter baptiſma parvulorum, & pœnitentias morientium, penitus interdicas, & ſi nec ſic reſpuerint, in perſonas illorum excommunicationis ſententiam non differas promulgare. Venerabilibus fratribus noſtris, Eduenſi, Lingonenſi, Antiſiodoreniſi, & Nivernenſi episcopis per ſcripta tua ſignificans, & firmiter eiſdem ex parte noſtra injungens, ut ſententiam a te in ſupradicti comitis vel matris ſuæ terram aut perſonas eorum prolatam, uſque ad dignam ſatiſfactionem inviolabiliter ſtudeant obſervare. Nos enim ipſis per ſcripta noſtra mandamus, ut ex quo ſuper hoc litteras tuas receperint, id fideliter ſtudeant adimplere.

*** XII. AD HENRICVM EDVENSEM, Galterium Lingonenſem, Alanum Antiſiodoreniſem, & Bernardum Nivernenſem episcopos.

Ejuſdem argumenti.

Alexander episcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus Henrico Eduenſi, Galterio Lingonenſi, Alano Antiſiodoreniſi, & Bernardo Nivernenſi episcopis, ſalutem & apoſtolicam benediſtionem.

A D veſtræ fraternitatis notitiam, &c. ut ſupra uſque ad hæc verba: Eccleſiæ Romanæ exiſtit. Venerabili fratri noſtro Senonenſi archiepiſcopo dedimus in mandatis, ut memoratum comitem, & matrem ſuam ſub velocitate, cum omni diligentia ſtudeat convenire, & attentius exhortari, quod prænominato abbati & fratribus ablata omnia ceſſante dilatione reſtituant, de damnis & injuriis illatis congruam ſatiſfactionem exhibeant, & ab eorum moleſtatione & gravamine indebito ulterius omnino quieſcant: alioquin per totam terram eorum omnia Divina officia, præter baptiſma parvulorum, & pœnitentias morientium, penitus interdicas: & ſi nec ſic reſpuerint, in perſonas illorum excommunicationis ſententiam non differat promulgare: vobis per ſua ſcripta ſignificans, & firmiter ex parte noſtra injungens, ut ſententiam ab eodem in ſupradicti comitis vel matris ſuæ terram, aut perſonas eorum prolatam, uſque ad dignam ſatiſfactionem inviolabiliter obſervare curetis. Ideoque fraternitati veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus cum ejus ſuper hoc litteras receperitis, quod ab eo exinde ſtatutum fuerit ſicut gratiam B. Petri ac noſtram caram habetis, firmiter teneatis, & per veſtras parochias faciatis inviolabiliter obſervari: alioquin nos in noſtri tranſgreſſorem mandati id auctore Domino durius corrigemus. Datum apud Clatum-Montem, Non Junii.

RR rr ij ***XIII.

*** XIII. AD LUDOVICVM VII.
Francorum regem.

Rogat regem ut comitem Nivernensem coerceat.

*Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo
in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi,
salutem & apostolicam benedictionem.*

Ad regis serenitatis notitiam credimus pervenisse, quomodo nobilis vir comes Nivern. & mater sua in Vizeliacense monasterium manus suas amplius solito aggravatunt, & Dei ac beatæ Mariæ Magdalena, cujus corpus in eodem monasterio requiescit, timore & reverentia omnino postposita, equitaturas, boves, asinos, & pecora, tam monasterii quam exteriorum obedientiarum, per servientes suos rapere, & exinde abducere minime formidarunt. Abbati quoque ejusdem loci jamdictus comes minas & insidias circumponit: ita quod de monasterio sine proprii corporis periculo & timore exire non audeat. Publicam etiam & antiquam stratam non solum infringit, sed viatores per quoddam castrum suum transire compellit: & occasione ista quosdam burgenfes a nudinis redeuntes cepit. Unde, quoniam monasterium illud ad jus & proprietatem Romanæ ecclesiæ, & regis celsitudinis protectionem, spectare dinoscitur: serenitatem tuam per apostolica scripta rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, quatinus Divini amoris obtentu, & pro reverentia beati Petri, ac nostra, memoratum comitem & matrem suam instanter comoneas, & diligentius studeas convenire, & etiam, si necesse fuerit, potestate regia coercere, ut prænominato abbati & fratribus ablata omnia sine dilatione restituant, de damnis & injuriis congruam satisfactionem exhibeant, & ab eorum molestatione ac gravamine indebito ulterius omnino quiescant. Ita quod ab omnipotenti Domino indeficiens propter hoc præmium feliciter valeas adipisci, & nos clementiæ tuæ uberrimas exinde gratias exolvere teneamus. Nos enim præfatum comitem & matrem suam per nostras litteras monuimus, ut errata corrigere studeant, & a talibus de cætero penitus conquiescant. Datum apud Clarum-Montem, Non. Junii.

*** XIV. AD GVILLEMVM ABBATEM
& fratres Vizeliacenses.

De superioribus litteris a se scriptis certiores facit.

*Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectis
filiis Guillelmo abbati & fratribus Vizeliacensibus,
salutem & apostolicam benedictionem.*

SVSCERTIS litteris vestris, ac diligenter prespectis tribulationibus & angustiis vestris, quas earum contentinca exprimebat: paternæ mentis affectu interior condoluimus, sicut qui monasterium vestrum, proprium patrimonium beati Petri esse cognoscimus, & vos sicut speciales & devotos ecclesiæ filios certiori in Domino caritate diligimus, & vestris profectibus prompto animo aspiramus. Inde siquidem fuit, quod carissimo in Christo filio nostro Ludovico illustri Francorum regi, venerabilibus quoque fratribus nostris Hugoni Senonensium archiepiscopo, Eduensi, Lingonensi, Au-

tifiodorensi & Nivernensi episcopis, nobili etiam viro comiti Nivernensi & comitissæ matri ejus, pro negotio vestro scripta nostra dirigimus, sicut ex eorum transcriptis vobis evidentius innoscescet. Vos autem ad hæc corrigenda studium & operam adhibeatis, & per claustrum ac religionis observantiam jugiter orationi vacantes, clametis in cælum, ut omnipotens Dominus his malis cito finem imponat, & vobis pacem & optatam tranquillitatem concedat. Datum apud Clarum-Montem, Non. Junii.

*** XV. AD HVGONEM RVTENENSEM
EPISCOPVM.

Laudat quod in tota diocesi pacem perpetuam, nullo dierum aut personarum discrimine, constituerit.

*Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabili
fratri Hugoni Rutenensi episcopo, salutem
& apostolicam benedictionem.*

QUOTIES ea quæ ad pacem pertinent postulantur a sede apostolica confirmari: tanto super his benigniorem assensum nos cõvenit adhibere, quanto ex bono pacis plura commoda & gratiora singulis proveniunt incrementa. Ex quodam siquidem scripto a tua nobis fraternitate transmissio, ad audientiam nostrâ pervenit, quod tu habito concilio abbatum, præpositorum, & archidiaconorum tuorum, & baronum tertæ, cum nobili viro Hugone fratre tuo comite Rutenæ, hujusmodi pacem & concordiam statuisti: Quod omnes res mobiles & immobiles, & omnes homines tam clerici quam laici, in omni tempore sint sub ea pace securi. Nec ulli liceat præter armatos milites, & clientes, qualibet arma ferre: nisi milites, enses solummodo; & clientes, singulos baculos ferant: qui pacis, sicut ceteri, debent securitate gaudere. Et præter eos, qui hanc pacem, sicut statuta est, noluerint firmare, & inviolabiliter observare, sicut de his qui publice perjurant, vel fidem mentiuntur pro manifesto debito, seu pro cognita fidejussione, de rebus eorum pignora non denegetur: vobis tamen exceptis. Ad ejuſmodi vero pacis & securitatis sustentationem & defensionem, statutum est ut abbates, archidiaconi, archiepiscopi, monachi, canonici, priores, & omnes clerici, qui proprias ecclesias regunt, milites quoque, & mercatores, atque burgenfes, qui facultatibus abundaverint, & omnes etiam homines tam clerici quam laici, qui habuerint par boum, seu aliorum animalum, cum quibus arare possint, sive amplius habuerint, vel qui habuerint summarium, equum scilicet vel equam, mulum vel mulam, quæ ad portanda onera locent, duodecim denarios Rutenenses, sive alios tantundem valentes donent. Cum vero habuerint ovile ovium, dent pro eo sex denarios ejusdem monetae, vel alios æquivalentes. Totidem autem dabunt qui habent unum bovem tantum, vel aliud animal cum quo valeant arare, sive asinum, quem possint locare. Clientes vero, & artifices, scilicet fabri, sartores, pellicarii, & omnes operarii, aut sex, vel octo, seu duodecim denarios, secundum suorum capellanorum arbitrium dabunt. Verum si pater cum filiis, seu fratres, sive consanguinei fuerint, qui nondum sunt invicem separati, nec sunt res eorum divisæ: unus pro omnibus dabit: alioqui solvat unusquisque pro se. Commune autem istud per

Edita
tro de
ca in
de pri
Lugd
fi.

lingu-

singulas parochias debet reddi, cum scripto unius A parochianorum, quem capellanus cum consilio sui archipresbyteri & voluntate suorum parochianorum elegerit. Et in die statuta ab ipso parochiano, & cum eodem scripto, ad Rutenensem ecclesiam deferatur. Quisquis autem res suas amiserit, postquam commune sicut prædictum est soluerit, in integrum restituatur: si tamen certam personam quæ res sibi ablatas habeat, vel locum ubi sunt, poterit demonstrare; sin autem, minime. Si vero inimicos, villas, vel oppida deprædari vel diruere forte contigerit, res quidem mobiles emendabuntur de communi: sed damna rerum immobilium non restituuntur, nisi quantum a malefactoribus poterit recuperari. Clerici vero qui proprias ecclesias non habent, nisi par boum habuerint, non cogantur dare, si nolint: sed non dato communi, si forte res suas perdidierint, eis nequaquam emendabuntur. Additum est in prædicta pace, ut capellani ecclesiarum, & omnes laici, a quatuordecim annis & supra, pacem & commune firmare debeant, & observare. Qui veto in hoc obedire contempserint, debent ab ecclesiæ liminibus coerceri, & ab omni pace fieri alieni. Ecclesiæ quoque parochiarum, in quibus violatores pacis habitauerint, a Divinis vacent officiis, donec ipsi ad emendationem venire cogantur. Quam siquidem pacis institutionem, quemadmodum a vobis facta est, & rescripto authentico roborata, firmam & ratam habemus, & eam auctoritate apostolica confirmamus, & præsentium scripto communimus: statuentes ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere, vel ei aliquatenus contrariare. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli, se noverit incursum.

Datum Verulis, secundo Idus Maij, pontificatus nostri anno secundo.

*** XVI. AD ARNVLPHVM LEXOVIVSIVM episcopum.

De conciliabulo Papiensi multa refert.

LITTERAS a tua nobis prudentia, &c. Extat D infra in conciliabulo Papiensi.

*** XVII. AD ANGLOS.

Sanctus Eduardus Angliæ rex in sanctorum numerum adscriptus.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus archiepiscopis, episcopis, ac dilectis filiis abbatibus, prioribus, aliisque ecclesiarum prelatibus per Angliam constitutis, salutem & apostolicam benedictionem.

ILLIVS devotionis constantiam, & fidei firmitatem, quam circa matrem sacrosanctam Romanam ecclesiam exhibens, diligentius attendentes: in E id propositum voluntatis adducimur, ut vos sicut carissimos fratres, & speciales ecclesiæ filios sincera caritate in Domino diligamus, propensus honoremus, & postulationes vestras, quantum cum Deo possumus, libenti animo admittamus.

Inde utique fuit, quod super petitione, quam de Eduardo glorioso quondam rege Anglorum, canonizando, & in sanctorum catalogo ascribendo, tam carissimus in Christo filius noster Henricus, Concil. general. Tom. X.

illustris Anglorum rex, quam vos ipsi, nobis instantius porrexistis, sollicitam cum fratribus nostris deliberationem habentes, libito miraculorum inspecto, quæ, dum in carne mortali viveret, & postquam de præfenti sæculo est assumptus, omnipotens Dominus per suam misericordiam declaravit; visis etiam litteris antecessoris nostri pie record. Innoc. papæ, vestris quoque testimoniis inde receptis: quamvis negotium tam arduum & sublime, non frequenter soleat nisi in solemnibus conciliis de more concedi, de communi tamen fratrum nostrorum consilio, juxta votum & desiderium prædicti filii nostri regis, ac vestrum, corpus ipsius confessoris ita glorificandum censuimus, & debitis præconiis adorandum in terris, sicut eundem confesorem Dominum per suam gratiam glorificavit in cælis. Vnde videlicet inter sanctos confesores de cætero numeretur, qui hoc ipsum apud Deum signis meruit ac virtutibus obtinere.

Quia igitur deceat honestatis vestræ prudentiam, eum pie colere, & toto studio venerari, quem auctoritate apostolica venerandum, vestra postulavit devotio, & colendum: universitatem vestram per apostolica scripta monemus, & exhortamur in Domino, quatenus eum ita deinceps studeatis debitis obsequiis honorare, ut ipsius intercessionibus apud districtum judicem mereamini veniam obtinere, & gloriosum in æterna beatitudine præmium invenire.

Dat. Anagninæ vii. Idus Februarii.

*** XVIII. AD FRANCOS.

Sanctus Bernardus Clarevall. abbas in sanctorum numerum relatus.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus universis archiepiscopis, episcopis, & dilectis filiis abbatibus, aliisque ecclesiarum prelatibus, in regno Francia constitutis, salutem & apostolicam benedictionem.

CONTIGIT olim dum essemus Parisiis constituti, ut magni quidam, ac venerabiles viri, de canonizando sanctæ record. Bernardo, quondam Clarevallensi abbate, facerent mentionem: optantes utique, & piis nobis precibus suggerentes, ut in concilio quod de proximo erat Turonis celebrandum, digno huic & laudabili voto celem daremus effectum. Cumque nos eidem negotio, favorabili satis intenderemus affectu, supervenit multitudo & frequentia petitorum, quini diversis provinciis rem similem postulabant. Vnde cum videremus non posse congruenter omnibus satis fieri: statutum fuit, pro scandalo devitanda, etiam in hoc differri. Nuper autem ex instantia & devotione Clarevallensis fratrum, & aliarum sublimium personarum, eisdem apud nos precibus innovatis, reduximus ad memoriam nostram, ejusdem beati viri sanctam & venerabilem vitam, qualiter ipse singularis gratiæ prærogativa sussultus, non solum in se ipso, sanctitate ac religione præfulserit, sed etiam in universa ecclesia Dei, fidei & doctrinæ lumine radiarit. Fructum vero quem in domo Domini, & verbo operatus est & exemplo, nullus fere terminus sanctæ Christianitatis ignorat: cum usque ad exteras quoque & barbaras nationes, sanctæ religionis instituta transfuserit, atque monasteriorum fundationem extenderit, & infinitam multitudinem peccatorum per RRrr ij viæ

viæ sæcularis latitudinem incedentem, ad spiritua-
lis vitæ rectitudinem revocati. Specialiter autem
sacrofanctam Romanam ecclesiam, cui autore Deo
præsidentem, ita quondam sub gravis persecutionis
turbine laborantem, tam vitæ merito, quam datæ
sibi cœliis sapientiæ studio sustentavit, ut digne
quidem & nobis, & omnibus ejusdem ecclesiæ fi-
liis, in memoria habendus sit, & devotione perpe-
tua venerandus. In afflictione veto corporis sui,
usque adeo sibi mundum, seque mundo reddidit
crucifixum, ut confidamus martyrum quoque eum
merita obtinere sanctorum, quem confessionis or-
dine, & parsimonia vitæ, tam longum constat du-
xisse martirium.

Quibus omnibus pia consideratione pensatis, &
in concilio fratrum nostrorum expositis, confisi de
misericordia Dei, cui perseveranter & fideliter mi-
litavit, necnon & de beatorum Petri & Pauli apo-
stolorum, & ejusdem beatissimi confessoris meritis
præsentes, eum apostolicæ sedis auctoritate ca-
talogo sanctorum ascribi mandavimus, & comme-
morationis suæ festum decrevimus amodo publi-
ce celebrandum.

Vos ergo qui & ejusdem sedis apostolicæ insti-
tuta suscipere, & Deum in sanctis suis consuevistis
gloriosius honorare, sic memoriam sancti hujus ce-
lebratis in terris, ut precibus ejus & meritis, digna
præmia recipiatis in cælis.

Datum Anagninæ, xv. Kal. Febr.

***XIX. AD GVILLELMVM ET ODONEM
cardinales sedis apostolicæ legatos.

De pace inter Franciæ & Angliæ reges instauranda,
& Thoma Cantuariensi archiepiscopo in
sedem suam restituendo.

*Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectis
filiis VVillelmo sancti Petri ad vincula presbytero,
& Oddoni S. Nicolai in carcere Tulliano diacono
cardinali, apostolicæ sedis legatis, salutem & apo-
stolicam benedictionem.*

QVANTA universæ Dei ecclesiæ, & præsertim
Romani & Orientali, detrimenta & incom-
moda ex discordia & dissensione, quæ inter carissi-
mos in Christo filios nostros illustres Francorum
& Anglorum reges, per humani generis contigit
inimicum, poterunt evenire, nostram decet discre-
tionem advertere, quanto exinde majora, quod
Deus avertat, pericula formidamus.

Quocirca discretionem vestram per apostolica
scripta, monemus, mandamus, atque præcipimus,
quatenus ad pacem inter eos & concordiam refor-
mandam modis omnibus per vos & per alios reli-
giosos & discretos viros utriusque regni intercedere
& studeatis, & ad hoc tota diligentia & totis viribus
laboretis. Modis omnimodis præcaverentes, ne ad
petitionem vel favorem unius aliquid statuiatis,
unde alter scandalizari debeat, aut quoquo modo
turbari.

Ad hæc, vobis dictiè prohibemus, ne uter-
que vestrum, vel alter, regnum Anglorum intrare,
vel de negotiis ejusdem regni tractare, & præsertim
de consecrationibus episcoporum aliquid unquam
efficere, vel ordinare præsumat, nisi prius venera-
bilis frater noster Thomas Cantuariensis archiepi-
scopus jam dicto Anglorum regi ex integro recon-
cilietur. Quod per studium, & operam vestram,
operante Domino, ad effectum posse perducere, con-
fidimus & omnino speramus. Sicut enim ex litte-

ris multorum discretorum virorum accepimus, ni-
hil est, unde præfatus Francorum rex, & tota ter-
ra ipsius, amplius commota fuerit vel turbata, quam
ex iis quæ Joannes Sarelberienfis decanus, a nobis
rediens, in partibus illis dicitur disseminasse.

Datum Beneventi, II. Kal. Septembris.

*** XX. AD MAGISTRVM MILITIE S.
Iacobi in Hispania; ejusque fratres.

Approbat illorum institutum.

*Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectis
filiis Petro Ferdinando, magistro militie S. Iacobi,
ejusque fratribus clericis, & laicis, tam presen-
tibus, quam futuris, communem vitam pro-
fessis, in perpetuum rei memoriam.*

BENEDICTVS Deus in donis suis, & sanctus in
omnibus operibus suis, qui ecclesiam suam no-
va semper prole sæcundat, & sicut pro patribus fi-
lios in ea facit exurgere, sic a generatione in gene-
rationem notriam nominis sui, & lucem fidei
Christianæ diffundit. Ut sicut ante ortum Solis,
stellæ sese ad occasum in firmamento sequun-
tur, ita in ecclesiasticis gradibus, generatio-
nes justorum, antequam veniat dies Domini ma-
gnus & horribilis, & tenebras nostras veri Solis
splendor illuminet, per tempora sibi succedant. Et
sicut multi sæpe per caudam draconis deiciuntur
in terram, ita per adoptionem spiritus quotidiana
fiat reparatio perditorum, & de profundo infer-
ni ad quærenda multi cœlestia erigantur: & ita cor-
pora teneantur in terris, ut tamquam cives sancto-
rum, & domestici Dei, cogitatione ac desiderio
conversentur in cælis.

Hoc sane temporibus nostris, in partibus Hispani-
arum, de Divino factum munere gratulamur: ubi
nobiles quidam viri peccatorum vinculis interiti, &
misericordie illius qui vocat ea quæ non sunt, tam-
quam ea quæ sunt, superna gratia sunt aflati &
tacti, super multis transgressionibus suis, dolore
cordis intrinsecus, & præteritorum agentes peni-
tentiam peccatorum, non solum possessiones terre-
nas, sed & corpora sua date in extrema quæque
pericula pro Domino decreverunt. Et ad exemplum
domini nostri Iesu Christi, qui ait: Non veni face-
re voluntatem meam, sed ejus, qui misit me patris:
in habitu, & conversatione religionis, sub unius
magistri statuerunt obedientia commorati. Eo uti-
que moderamine propositum suum & ordinem
temperantes, ut quia universa turba fidelium in
conjugatos & continentes distinguitur, & domi-
nus Iesus Christus non solum pro viris, sed & pro
feminais quoque, de semina nasci voluit, & cum
hominibus conversari: habeantur in ipso ordine,
qui cœlestem ducant vitam, & concilium beati Pauli
sequantur, qui dicit: *De virginibus autem præceptum
Domini non habeo, consilium autem do.* Sint etiam
qui juxta institutionem Dominicam, ad procrean-
dam sobolem, & incontinentiæ præceptum evi-
tandum, conjugibus suis utantur, & una cum eis
ad incolatum supernæ patriæ de convallibus lacryma-
rum, & terrena transire peregrinatione nitantur, &
lacrymis diluant & operibus pietatis rearus. Qui-
bus supra fundamentum suum, quod Christus est,
pro cuta carnis & affectibus liberorum, ligna, sec-
num, stipulam ædificare contingit, cum aliis expediti-
ores & continentes, ædificent aurum, argentum,
& lapides pretiosos: isti tamen & illi militent uni
regi, & super unum fundamentum cœlestem unam
ædificent

zdficent mansionem, promissione Psalmista in Domino roborati, qui minora quoque membra ecclesie confortat, & dicit: *Imperfectum meum viderunt oculi tui, & in libro tuo omnes scribentur.*

In horum autem fidelium Christi collegio, tu dilecte in Domino fili Petre Ferdinande, per voluntatem Dei magistristerium super alios, & providentiam suscepisti. Qui cum quibusdam fratrum tuorum ad presentiam nostram accedens, cum humilitate qua decuit, a sede apostolica requisisti, ut vos, tamquam peculiare filios in defensionem nostram, & locum in quo caput ordinis factum fuerit, in jus & proprietatem factos sanctæ Romanæ ecclesie, recipere deberemus.

Vnde nos devotionem vestram & bonum in Domino desiderium attendentes, de communi fratrum nostrorum consilio, in speciales & proprios sacrosanctæ Romanæ ecclesie filios recipimus: ordinem vestrum autoritate apostolica confirmantes, presentis scripti privilegio communimus.

Statuentes, ut quascunque possessiones, quæque bona in presentiarum iuste & legitime possidetis, aut iam posterum concessione pontificum, largitione regum, vel principum, oblatione fidelium, seu aliis iustis modis patrate Domino poteritis adipisci, firma & vobis & vestris successoribus, & illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis. *Enumerat aliquas earum possessiones.*

Pergit: Sancimus præterea ne occasione antiquæ detentionis, sive scripturæ, quisquam vobis possit auferre, quæ ultra memoriam hominum sub Sarracenorum detenta vestro potestate, & de munificencia præcipuum, seu vestro studio & labore, aut jam obtenta sunt, aut in futurum, auxiliante Domino, poteritis obtinere. Cum enim unica sit vobis intentio, & singularis cura semper emineat pro defensione Christiani nominis decetare, non solum res, sed personas ipsas pro tuitione fratrum incunctanter exponere: plurimum possit hoc pium opus & laudabile studium impediri, si labores, & stipendia vestra, quæ in communi proficiunt, præcipiantur ab aliis; & otiosi, ac desidiosi, atque in laboribus suis, non quæ Iesu-Christi, sed quæ sua sunt requirentes, emolumenta illa perciperent, quæ pro tantis laboribus, vobis, & pariterum Christi usibus sunt provisæ, dicente apostolo: *Qui non laborat, non manducet.*

Inter ea sane, quæ professionis vestræ in ordine statutum est observari: primum est, ut sub unius magistri obedientia in omni humilitate atque concordia, sine proprio vivere debeatis, illorum fidelium exemplum habentes, qui ad fidem Christianam apostolorum prædicatione conversi, vendebant omnia & ponebant pretium ad pedes illorum, dividebantque singulis, prout cuique opus erat, neque aliquis illorum qui possederat, suum esse dicebat, sed erant eis omnia communia.

Ad suscipiendam quoque prolem, quæ in timore Domini nutritur, & infirmitatis humanæ remedium iuxta institutionem Domini, & indulgentiam apostoli, qui ait: *Bonum est homini mulierem non tangere, propter fornicationem autem unusquisque uxorem suam habeat, & similiter mulier virum suum:* qui continere nequiverit, conjugium fortiat, & servet inviolatam fidem uxori, & uxor viro, ne toti conjugalis continentia violetur: Si autem viri præmortui fuerint, & relicte uxores quæ ordinem susceperunt, nubere voluerint: denunciatur hoc magistro, sive commendatori, ut

A cum illius licentia cui mulier ipsa vult nubat, tantum in Domino. Quod etiam de viris intelligitur observandum: una etenim utrique lege tenentur.

Statuimus quoque ut nullus fratrum, sive fororum, post susceptionem ordinis vestri & promissam obedientiam, vel redire ad sæculum, vel ad alium ordinem, sine magistri licentia, audeat se transferre: cum sint in ordine vestro loca statuta, ut quisque distinctus valeat conversari. Discedentem vero nullus audeat retinere, sed ad ordinem suum per censuram ecclesiasticam, qui discesserit cogatur.

Ut autem in ordine vestro, cum majori omnia liberatione tractentur: statutum est inter vos, ut locus aliquis ordinetur, in quo per singulos annos in solemnitate omnium sanctorum, generale capitulum teneatur, & sit ibi clericorum conventus, & Prior, qui illorum, & aliorum clericorum qui de ordine vestro fuerint, curam possit habere, ac fratrum, cum necesse fuerit, provideat animabus. Sint autem tredecim in ordine fratres, qui magistro, cum opus fuerit, in consilio, & dispositione domus assistant, & eligendi magistri curam habeant competentem. Prior siquidem clericorum, cum magister migraverit de hac luce, de domo & ordine sollicitudinem gerat. Cui sicut magistro ordinis obediens existant, donec per providentiam tredecim prædictorum fratrum magistri electio celebretur. Is, cum transitus magistri fuerit auditus & cognitus, tredecim illos fratres, sine dilatione aliqua convocabit: & si quisquam eorum, in infirmitate vel alia causa, infra quinquaginta dies adesse nequiverit, cum aliorum consilio qui præsentis fuerint, alium absentis loco constituet, ut magistri electio ex aliquorum absentia minime differatur.

Illi vero tredecim fratres, si magister, qui pro tempore fuerit, perniciosus aut inuolens apparuerit, cum concilio Prioris clericorum, & favoris partis capituli, majoribus domus corrigendi, aut etiam amovendi eum, habeant potestatem. Et, si inter eum & capitulum emergerint quæstiones, debitum eis sine imponant: ne per aliena iudicia, vel dilabatur ordo, vel temporalis substantia dissipetur. In nullâ autem ex hoc fratres illi superbiam eleventur, sed magistro suo devoti & obedientes existant. Et si quis eorum ex hac vita transierit, vel pro culpa, seu alia quacunque fuerit occasione mutandus: magister cum consilio vel quorum majoris partis, alium loco ejus substituatur. In capitulo autem, quod diximus annis singulis celebrandum, tredecim isti fratres & commendatores domorum, nisi evidens & magna eos necessitas detinuerit, ad statutum locum incunctanter accurrant, & communiter tractent, quæ ad profectum ordinis, animatumque salutem, & sustentationem corporum fuerint statuenda. Vbi præcipue ad defensionem Christianorum intendere moneantur, & districte præcipiatur, ut in Sarracenos, non mundanæ laudis amore, non desiderio sanguinis effundendi, non terrenarum rerum cupiditate, bellum tractent: sed id tantum in pugna sua intendant, ut vel Christianos ab eorum ruceantur incursum, vel ipsos ad culturam possint Christianæ fidei provocare.

Eligantur & tunc visitatores idonei, qui domos fratrum per anni circulum fideliter visitent, & quæ ibi digna correctione inventerint, aut ipsi cortigant, aut ad generale capitulum ipsi deferant cortigenda.

Clerici præterea vestri ordinis per villas & opida simul mancant, & Priori, qui super eos fuerit ordinatus, obediens existant. Et filios fratrum qui cis a magistro fuerint commissi, instruant scientia

tia literarum. Et fratribus, tam in vita, quam in morte, spiritualia subministrant. Induuntur autem superpellicis, & conventum, & claustrum sub Prioris renebunt, & humiliter faciunt quod ab ipso illis secundum Deum fuerit imperatum. Vbi fratres quoque, de quibus magistro visum fuerit, conuersentur, & non sint otiosi, sed vacent orationi, & aliis operibus pietatis. Clericis vero de laboribus, & aliis bonis a Deo præstitis, decimæ reddantur a fratribus, unde libros & congrua faciant ecclesiarum ornamenta, & in necessitatibus corporum conuenienter sibi provideant. Et si aliquid super fuerit, secundum providentiam magistris, in usus pauperum erogetur.

Vt autem concordia caritasque inter vos seruetur, & a peccato detractionis & murmurationis cuncti debeant abstinere: qui commendator in quolibet loco fuerit constitutus, pro facultate domus, in sanitate, & ægitudine, quodcumque opus fuerit, cum ea sollicitudine ac benevolentia subministrat, ut neque in substantia parcitatem, neque in verbo amaritudinem gerere videatur.

Sit vobis præcipua cura hospitem, & indigentium: & necessaria illis pro facultate domus liberaliter conferantur.

Exhibeatur prælati ecclesiarum honor & reverentia. Subministretur Christi fidelibus canonicis, monachis, templariis, hospitalariis, aliisque in sanctæ religionis observantia positis, consilium & auxilium: quorumlibet & indigentia, si facultas fuerit, subleuetur: ut Deus in vestris glorificetur operibus, & alii qui viderint, humilitatis, & caritatis vestræ provocentur odore.

Ad hæc adiciendum decernimus, ut si locus aliquis in quo episcopus esse debeat, in vestram venerit potestatem, sit ibi episcopus, qui cum ecclesiis & clero suo, designatos sibi redditus & possessiones, & spiritualia jura percipient. Reliqua vero cedant in usus vestros, & in vestra dispositione, sine cuiusquam contradictione, persistant. Profecto in parochialibus ecclesiis quas habetis, nolumus episcopos suo jure fraudari. Si autem in locis desertis, aut in ipsis tertis Saracenorum de novo ecclesias construxeritis: ecclesiæ illæ plena gaudeant libertate, nec aliqua per episcopos decimarum, aut alterius rei exactio graventur. Liceatque vobis, per clericos vestros idoneos, easdem ecclesias, cum suis plebibus gubernare, neque interdicto per episcopos, vel excommunicationi subdantur: sed fas sit vobis, tam in majori ecclesia, quæ caput fuerit ordinis, quam in illis aliis, excommunicatis & interdictis exclusis, Divina semper officia celebrare.

Præterea, ne humanis vexationibus & calumniis, a defensione Christianorum retrahi valeatis, apostolica autoritate decernimus, ne personas vestras præter legatum apostolicæ sedis a latere Romani pontificis destinatum, interdiceret quisquam, & excommunicare præsumat. Quod etiam de familiaribus & servientibus vestris statumus, qui stipendia vestra percipiunt, donec iustitiam parati sint exhibere. Nisi forte talis fuerit culpa, ex qua ipso facto ecclesiasticam censuram incurrant.

Christina vero, & oleum sanctum, consecrationes altarium, seu basilicarum, ordinationes clericorum vestrorum, qui ad sacros ordines fuerint promovendi, a dicecesano suscipietis episcopo, si quidem catholicus fuerit, & gratiam atque communionem apostolicæ sedis habuerit, & ea gratis & absque ulla pravitate vobis debeat exhibere. Alioquin liceat vobis quem malueritis antistitem adi-

re, qui nostra fultus autoritate, quod postulat indulgeat.

Liceat præterea vobis in locis vestris, ubi quatuor fratres, vel plures faciunt, oratoria construere, in quibus fratres, & familiæ vestræ tantum, & Divinum audire officium, & Christianam possint habere sepulturam. Ita enim volumus necessitates vestræ consulere, ut non debeant ex hoc adjacentes ecclesiæ injuriam sustinere.

Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis, clausis januis, exclusis excommunicatis & interdictis, non pulsatis campanis, suppressa voce Divina officia celebrare.

Nihilo minus præsentis decreto sancimus, ut si quis in aliquem vestrum, fratrem videlicet vel sororem, violentas manus injecerit, excommunicationis sententia sit adstrictus. Et illud idem pro tutela vestra, tam in sententia quam in pœna servetur, quod sub felicis memorie papa Innocentio prædecessore nostro, de tuitione clericorum generali concilio noscitur institutum.

Decernimus ergo ut nulli hominum liceat, jura vel possessiones vestras temere perturbare, aut bona vestra auferre, vel ablata retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare: sed illibata omnia & integra conserventur, eorum, pro quorum gubernatione & sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura: salva sedis apostolicæ autoritate.

Ad iudicium autem hujus a sede apostolica perceptæ liberalitatis, decem Malachinos nobis nostrisque successoribus annis singulis persolvetis.

Si qua igitur secularis ecclesiasticæ persone hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra venire tentaverit, secundo, tertiove monita, nisi præsumptionem suam digna satisfactione revocaverit, potestatis, honorisque sui dignitate careat, reamque se Divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo corpore, ac sanguine Dei & domini nostri redemptoris Iesu Christi aliena sit, atque in extremo examine districtæ ultionis subiaceat.

Cunctis autem vobis vestra jura servantibus, sit pax domini nostri Iesu Christi: quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum iudicem præmia æternæ pacis inveniunt. Amen.

Vias tuas Domine demonstra mihi.

Ego Alexander catholicæ ecclesiæ episcopus.

Ego Gualterus Galuam episcopus.

Ego Ioannes presbyter cardinalis SS. Ioannis & Pauli tit. Pammachi.

Ego Ioannes presbyt. cardinalis, tit. Laurentii in Lucina.

Ego Basso presbyt. cardinalis S. Pudentiæ, tit. pastoris.

Ego Manfredus presbyt. cardinalis, tit. sanctæ Cæciliæ.

Ego Petrus presbyt. cardin. tit. S. Sabinæ.

Ego Hyacinthus diacon. cardin. sanctæ Mariæ in Cosmedin.

Ego Corditio diacon. card. S. Theodori.

Ego Cynthius diacon. card. S. Hadriani.

Ego Vitellus diacon. cardin. SS. Sergii, & Bacchi.

Ego Laborans diacon. cardin. sanctæ Mariæ in Porticu.

Ego Ramerius diacon. card. sancti Gergorii ad Velabrum.

Ego Vivianus diacon. cardin. S. Nicolai in carcere Tulliano.

Datum

Datum Ferentini per manum Gratiani sancti Romanæ ecclesiæ subdiaconi, & notarii, tertio nonas Iulii, Indictione octava, Incarnationis Dominicæ, anno MCLXXV. pontificatus vero D. Alexandri papæ III. anno sexto decimo.

¶ *XXI. AD ONVFRIVM ABBATEM
sancti Salvatoris Messanensis, Ordinis
sancti Basilii.

Ejus institutum approbat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, Onufrio Archimandrita sancti Salvatoris Messanensis, ejusque fratribus tam presentibus quam futuris.

APOSTOLICÆ sedis, cui, quanquam immeriti, providente Domino præsidemus, autoritate, debitoque nostri officii compellimur, viros religiosos sincera caritate diligere: & ne cuijlibet temeritatis incursum, aut eos a suo proposito revocet, aut robur, quod absit, sacræ religionis infringat, apostolico ipsos præsidio communire.

Eapropter precibus carissimi in Christo filii nostri Guillelmi illustris Siciliæ regis, benignius inclinati, & vestris postulationibus favore gratuito annuentes: præfatam monasterium, in quo Divino ceteris obsequio mancipati, sub beati Petri & nostræ protectione suscipimus, & præsentis scripti privilegio communitimus.

In primis siquidem statuentes, ut ordo monasticus qui secundum Deum, & beati Basilii regulam, quæ in eodem monasterio antiquitus instituta esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur.

Præterea quascumque possessiones, quæcumque bona, quascumque obedientias, & abbatias, rex Rugerius recol. mem. eidem monasterio per privilegium suum, bulla aurea communitum, concessit, omnem quoque honorem, dignitatem, consuetudines, & quicquid aliud vobis vestrisque successoribus contulit, sicut in privilegio suo plenius continetur, firma vobis vestrisque successoribus, & illibata permanent.

In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis. *Eorum possessiones enumerat.*

In supradictis si quidem monasteriis omnibus, debes tu fili Archimandrita ac tui post te successores, abbates instituire, consilio & consensu qui in eis fuerint monachorum. Et si quis abbatum indignus fuerit abbatia cui præest, tu illum & tui successores & juste & canonicè amovere debetis, & alium substituere in loco ejus, quem dignum prævideritis, juxta Dei timorem & regulam monasterii vestri. Liceat quoque vobis in supradictis omnibus monasteriis & obedientiis examinare & judicare abbates, monachos, & laicos eorum, tam de spiritualibus, quam temporalibus, & causis eorum juste & canonicè definire. Ipsi vero tibi tuisque successoribus debent obedientiam & reverentiam debitam exhibere, tanquam patri & archimandrita eorum, & justitias vobis solvere constitutas.

Ad hæc, quascumque possessiones, quæ

Concil. general. Tom. X.

cumque bona, tam de piscationibus, olivetis, nemoribus, molendinis, terris, vineis, cannetis, & pomariis, quam de hominibus, quibuscumque aliis, idem monasterium in præsentiarum ibi juste & canonicè possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis modis præstante Domino poterit adipisci, ipsa vobis, & ipsi monasterio autoritate apostolica confirmamus. Eo tenore quod Messanensi archiepiscopo, & successoribus ejus, tam tu fili Archimandrita, quam successores tui, viginti solidos, centum libras ceræ, viginti incensi, & totidem cados olei, pro censu annuatim solvere debeatis. Sane novalium vestrorum quæ propriis manibus aut sumptibus colitis, five de quibuscumque aliis provenibus vestris, vel de nutrimentis animalium vestrorum, nullus a vobis vel ab hominibus vestris decimas exigere, vel extorquere præsumat.

Liceat quoque vobis clericos, vel laicos, liberos & absolutos, e sæculo fugientes, ad monasterium vestrum recipere, & eos absque contradictione aliqua retinere. Prohibemus insuper ut nulli fratrum vestrorum post factam in monasterio vestro professionem, fas sit de eodem loco, nisi arctioris religionis obtentu, absque Archimandrita sui licentia discedere. Discedentem vero absque communium literarum cautione nullus audeat retinere.

Prohibemus etiam, ut nullus ipsum monasterium interdiceret audeat, vel monasteria aut obedientias ejus, seu homines eorum. Libertates quoque & immunitates antiquas, & rationabiles consuetudines monasterii vestris concessas, & hæcenus observatas, ratas habemus, & eas perpetuis temporibus illibatas remanere censuimus.

Obcunte vero te nunc ejusdem loci archimandrita, vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet subreptionis astutia, seu violentia præponatur: nisi quem fratres monasterii, communi consensu, vel fratrum major pars consilii favoris, secundum Dei timorem, & monasterii regulam, de se ipsis providerint eligendum.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat, præfatam monasterium temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuire, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed illibata omnia & integra conserventur: eorum, pro quorum gubernatione & sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura. Salva sedis apostolicæ autoritate, & Messanensis archiepiscopi, sicut supradictum est anno censu.

Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularive persona, præsentis constitutionis paginam sciens, contra temere venire tentaverit: secundo tertiove admonita, nisi præsumptionem suam digna satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se Divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo corpore & sanguine Dei, ac domini redemptoris nostri Iesu Christi, aliena sit, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat.

SSSS ceat.

ceat. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit pax domini nostri Iesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum iudicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen, Amen, Amen.

Datum Anagninæ per manum Gratiani sanctæ Romanæ ecclesiæ subdiaconi & notarii, xiv. Kalendas Novembris, Indictione ix, Incarnationis Dominicæ M C L XXV. pontificatus vero D. Alexandri papæ III. anno xvii.

*** AD GVIDONEM PRIOREM
Carthusiæ ejusque fratres.

Eorum institutum approbat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis Guidoni Priori Carthusiæ, ejusque fratribus tam presentibus quam futuris, in perpetuum, salutem & apostolicam benedictionem.

CUM vos per Dei gratiam multa promeritis gloria meritorum, & vitam solitariam eligentes, Divinæ contemplationi arctius intendatis; bonus odor religionis vestræ ad id nos inducit, ut communi & speciali debito, quieti vestræ debeamus intendere, & jura vestra summopere conservare.

Eapropter, dilecti in domino, vestris justis postulationibus clementer annuimus, vestramque & alias domos ordinis vestri, cum omnibus bonis, pascuis, possessionibus, quas in presentiarum juste & canonicè possideris, aut in futurum justis modis, præstante domino poteritis adipisci, sub beati Petri, & nostra protectione suscipimus, & presentis scripti privilegio communimus, & terminos, quos rationabiliter statuistis, vobis, & domibus vestris autoritate apostolica confirmamus.

Ad hæc autoritate apostolica arctius interdiciamus, & sub interminatione anathematis prohibemus, ne quis infra terminos vestros, vel domorum vestrarum, hominem capere, furtum seu rapinam committere, vel homicidium facere audeat, aut homines ad domos vestras venientes, vel ab eis redeuntes, quomodolibet conturbare, ut ob reverentiam Dei, & locorum vestrorum infra hos terminos, non solum vos, & fratres vestri, sed etiam alii, plenam pacem habeant & quietem. Adjicientes quoque statuimus, ut infra dimidiam leucam, a terminis possessionum, quas habetis, nulli religioso liceat, quodlibet ædificium constituere, vel possessiones acquirere.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat, vos super possessionibus vel pascuis vestris temere perturbare, aut super his vobis molestiam vel gravamen inferre, vel eas ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus flagitare. Sed illibata omnia, & integra conserventur, eorum, pro quorum gubernatione & sustentatione concessa sunt, usis omnimodis profutura: salva sedis apostolicæ autoritate.

A Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularive persona, hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit: secundo tertiove commonita, nisi præsumptionem suam digna satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se Divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo corpore & sanguine Dei, & domini redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat.

B Cunctis autem eodem loco sua jura servantibus sit pax domini nostri Iesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum iudicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Ego Alexander catholicæ ecclesiæ episcopus subscripsi.

Ego Hubaldus Hostiensis episcopus subscripsi.

Ego Ioannes SS. Ioannis & Pauli presb. card. subscripsi.

Ego Albertus presb. card. tit. S. Laurentii in Lucina subscripsi.

C Ego Ruer. presb. card. S. Petri ad vincula subscripsi.

Ego Boso presb. card. S. Prudentianæ subscripsi.

Ego Ioannes presb. card. tit. S. Marci subscripsi.

Ego Theodinus presb. card. tit. S. Vitalis subscripsi.

Ego Petrus presb. card. tit. S. Susannæ subscripsi.

Ego Hyacinthus S. Mariæ in Cosmedin diaconus cardinalis subscripsi.

Ego Cynthus diaconus sancti Hadriani subscripsi.

Ego Hugo card. diac. S. Eustachii juxta templum Agrippæ subscripsi.

Ego Laborans diac. card. S. Mariæ in Porticu subscripsi.

D Datum Anagninæ per manum Gratiani sanctæ Romanæ ecclesiæ subdiaconi & notarii, quarto Nonas Septembris, Indictione nona, Incarnationis Dominicæ anno M C L X VI. pontificatus vero D. Alexandri papæ III. anno xvii.

Ejusdem pontificis epistolæ aliquot vide infra in conciliabulis Clarendonensi & Northamptonensi ann. MCLXIV. & in concilio Veneto anno MCLXXVII.

CONCILIABVLVM PAPIENSE A
a Frederico Imperatore, adeoque illegitima au-
toritate, indictum, meritoque ab Alexandro
declinatum & reprobatum, quo Victori III.
antipapae schismatico contra Alexandrum III.
legitime & canonice electum pontificatus Ro-
manae ecclesiae adjudicatur, anno Domini MCLX.
initio pontificatus Alexandri papae.

AQVO quare autoritate hoc Conciliabulum fue-
rit congregatum, Radevicus de gestis Frederici
imperatoris libro 4. capite 68. his verbis describit:
Tempus erat quo concilium Papae indictum cele-
brandum fuerat, idque de uniuersis regni partibus,
videlicet cisalpinis & transalpinis, in unum colle-
cti archiepiscopi, & episcopi, alique ecclesiarum
praelati pendula expectatione operiebantur. Tum
Augustus, commonens omnes se juniorum & ora-
tionum subsidiis ecclesiae catholicae causam Deo
commendare, cum sacerdotibus & omni populo
auxilium Divinum fida sanctorum intercessione
poscebat. Deinde convocato in unum concilio,
cum resedisset, ait ad episcopos: Quamvis noverim
officio ac dignitate imperii penes nos esse potesta-
tem congregandorum conciliorum, praesertim in
tantis ecclesiae periculis: (hoc enim & Constanti-
nus, & Theodosius, nec non Iustinianus, seu re-
centioris memoriae Carolus magnus, & Otto Im-
peratoris fecisse memorantur) autoritatem tamen
diffinendi huius maximi & summi negotii vestrae
prudenter vestraeque potestati committo. Deus
enim constituit vos sacerdotes, & potestatem vobis
dedit de nobis quoque iudicandi. Et quia in his
quae ad Deum sunt non est nostrum de vobis iudicare,
tales vos & taliter in hac causa hortamur habere,
tamquam solius Dei de vobis expectantes iudicium.

Cum haec dixisset, ipse se concilio subtraxit, exa-
men totum ecclesiae & ecclesiasticis, quae ibi innum-
merabiles erant, committens personis. Erant au-
tem circiter quinquaginta archiepiscopi & episco-
pi: abbatum & praepositorum non erat praeter mul-
titudine aestimatio. Legari quoque diversarum ter-
rarum adertant, spondentes quidquid a synodo de-
cretum foret indubitanter a suis recipiendum.

Residentibus itaque episcopis & clero uniuerso,
septimo diebus causa ventilata est, tandemque do-
mino Octaviano, qui cum praesens advenisset, & ha-
beret qui partem suam defenderent, cessit litis victo-
ria, & pro ipso concilium dedit sententiam, con-
demnato Rolando & reprobato, qui citatus legiti-
me concilio se praesentare contumaciter abnuisse
dicebatur. Saepius autem lecto tem admonitum esse
cupimus, ut in hoc facto ad disquirendam rerum
veritatem non nostra dicta consular, sed litteris &
scriptis, quae ad manus nostras venerunt, & huic
operi inferendae visae sunt, innitatur, suo servans
arbitrio, quando de hac controversia, & litis de-
cisione, concilii iudicio, sufficienter sibi fides
facta videatur.

*Acta Conciliabuli idem Radevicus verbo tenus re-
citat capite 71. his verbis:*

ACTA CONCILII PAPIENSIS.
DOMINVS Octavianus, & nemo alius, Ro-
mae in ecclesia beati Petri, petitione populi
& consensu, ac desiderio cleri, cardinalibus man-
to indutus est solenniter, & praesente cancellario,
& non contradicente, in cathedra beati Petri col-
locatus est, & a cardinalibus & clero Romano Te-
desum laudamus solenniter ei cantatum est, nomen
ei Victor impostum est. Ibi multitudo cleri & po-
puli Romani venit ad pedes ejus. Tunc scriuarius
Concil. general. Tom. X.

secundum antiquam Romanorum consuetudinem
ascendens in altum voce magna clamavit ad popu-
lum dicens: Audite cives Romani, & catus republi-
cae: Secunda feria pater noster Hadrianus mortuus
est, & proximo sequenti sabbato dominus Octavia-
nus cardinalis S. Caeciliae in Romanum pontificem
electus & immanatus est, & in cathedra beati Petri
collocatus est, & papa Victor est nominatus. Placet
vobis? Respondit magna voce clerus & populus:
Placet. Secunda & tertia vice interrogatus populus
si placeret, clara voce respondit: Placet. Deinde cum
bandis & aliis papalibus insignibus dominus papa
cum laudibus in palatium deductus est.

His itaque rite peractis, capitulum B Petri statim
venit ad pedes ejusdem papae Victoris, & obediuit,
ac beatam ei reverentiam exhibuit clerus & popu-
lus, multitudo magna similiter obediuit. Sequenti
vero die proxima rectores cleri Romani acceden-
tes ad dominum cancellarium, & ad cardina-
les qui cum eo erant, voluerunt cognoscere si
immanatus esset, sicut quidam dicebant: & non
invenerunt eum immanatum, neque aliqua spe-
cie dignitatis variatum: & habito cum eo & car-
dinalibus suis colloquio, cognoverunt ab ore ejus &
suorum, quod nunquam fuerit immanatus, &
quod hoc ei falso imponebatur. Quo audito & co-
gnito rectores ad pedes domini papae Victoris vene-
runt, & obedientiam & reverentiam exhibuerunt.
De omnibus supradictis capitulis testes fuerunt, Pe-
rrus Christianus decanus basilicae beati Petri, &
omnes fratres ejus, & duo rectores cleri Romani
Blasius scilicet presbyter, & Manerius presbyter, &
septem archipresbyteri Romanae urbis, & quatuor
alii tam diacones, quam subdiacones.

Deinde prior Lateranensis & sui canonici obe-
dierunt.

Clerici de patriarchia S. Mariae Majoris obediunt.
Abbas de patriarchia S. Pauli per suos obediuit, &
in signum obedientiae de bonis ecclesiae suae illi misit.

Abbas de patriarchia sancti Laurentii cum suis
monachis obediuit.

Abbas Cirengii obediuit.

Abbas S. Silvestri cum suis monachis obediuit.

Abbas sancti Alexii in monte Aventino cum suis
monachis obediuit.

Abbas S. Blasii cum suis monachis obediuit.

Conventus sanctae Sabae obediuit.

Conventus S. Martini in Capitolio obediuit.

Conventus monachorum sanctorum Cosmae &
Damiani obediuit.

Abbas sancti Valentini obediuit.

Magister statum templi Hierosolymitani in mo-
nte Aventino cum suis fratribus obediuit.

Cardinalia sancti Marcelli obediuit.

Clerici de card. sancto apostolorum obediuerunt.

Clerici de card. S. Petri ad vincula obediuerunt.

Clerici de cardinalia S. Silvestri obediuerunt.

Clerici de cardinalia S. Sixti obediuerunt.

Clerici de cardinalia S. Sabinae obediuerunt.

Clerici de cardinalia S. Sabiniae obediuerunt.

Cardinalia sancti Cyriaci apud thermas Diocle-
tiani obediuit.

Clerici de cardinalia sanctae Mariae trans Tiberim
obediuerunt.

Clerici de cardinalia sanctae Mariae in Porticu
obediuerunt.

Clerici de cardinalia sancti Nicolai in carcere
obediuerunt.

Monasterium sanctae Agathae obediuit.

Archipresbyter sancti Apollinaris obediuit.

Archipresbyter sancti Tryphi obediuit.

SS f f ij Archi-

*Trypho-
nis.*

f. Balbine

ANNO
CHRISTI
1160.

Archipresbyter sancti Bartholomæi obedivit. A
Ecclesia sancti Celsi obedivit.
Ecclesia sanctæ Mariæ in Monasterio obedivit.
Ecclesia sanctæ Mariæ in Pallaria obedivit.
Ecclesia sancti Saluatoris de Cinte obedivit.
Archipresbyter sancti Vincentii cum suis obedivit.

Archipresbyter S. Catharinæ cum suis obedivit.
Archipresbyter S. Thomæ de Parione obedivit.
Archipresbyter S. Anastasiæ cum suis obedivit.
Archipresbyter sancti Saluatoris de Campo cum suis obedivit.

Archipresbyter sanctæ Mariæ in monte Celso cum suis obedivit.

Et multæ aliæ ecclesiæ & monasteria obediunt, quas vix enumerare valeamus. B

Post promotionem domini Victoris, canonici beati Petri miserunt ad Rolandum cancellatum canonicos suos, qui viderent an esset immantatus, sicut quidam credebant, aut aliquo modo promotus. Vnde bis missi inquisitores, bis retulerunt eum non esse immantatum, nec aliqua promotionis specie variatum. Sequenti vero die, ut omnis dubitatio tolleretur, miserunt canonici quosdam de suis, ut mensæ cardinalium, qui intererant, interessent, & viderent si saltem in mensa locum digniorem solito obtineret, aut etiam benedicendo mensam primus esset, vel aliquo modo inter cardinales loco, vel dignitate, seu veste dignior haberetur. In quibus omnibus nullo modo senserunt eum promotum, vel mutatum. Atque in hunc modum perferutati sunt canonici statum cancellarii per singulos continuos octo dies.

Basso & Ioannes de Romano dicunt: Postquam cancellarius, sedente domino Victore in cathedra, in munitionem se recepit, Ioannes Phizatus clericus, & Ioannes de Buccalata laicus, voluerunt immantare cancellarium. Qui cum iniuria repulit eos, dicens: De me non facietis ridiculum: ibi est papa: ite ad eum, & obedite ei.

Presbyter Blasius & presbyter Manctius, rectores Romani, dicunt se cum tribus aliis rectoribus cleri sequenti die post promotionem domini Victoris accessisse ad cancellarium, & ad omnes cardinales qui cum eo erant: & non viderunt eum immantatum, nec aliquo modo promotum: & antequam discessissent, audierunt duabus vicibus ab ore cancellarii, quod nec erat, nec fuit immantatus. In præsentia etiam ipsorum rectorum, qui ibi erant, testificatus est Otto cardinalis de Carcere Tulliano, quod dominus Octavianus nullam violentiam vel injuriam intulit cancellario.

Item dixit Otto: Pto nihil adscribitur hoc domino cancellario, quia nullus ei mantum abstulit, quia nunquam habuit. His omnibus ita peractis & cognitis, rectores isti ierunt ad dominum Victorem, & obedientiam ei fecerunt, & præceperunt clero ut ei obediret: quod & factum est.

Presbyter Barro & presbyter Ioannes, capellani de cardinalia cancellarij, dixerunt se sequenti die post promotionem domini Victoris ad cancellarium accessisse, & dixisse ad eum sic: Audientes vos esse immantatum, gaudebamus, & nunc quia aliter videmus, dolemus. Qui dixit eis: Pro me nolite gaudere vel dolere, quia ego nec fui, nec sum immantatus: ite & obedite ei quem videtis immantatum. Hæc verba taliter ab ore cancellarii processisse commisit presbyter Barro, & presbyter Ioannes, quibusdam ex nostris clericis presentibus, ut jurarent in animabus eorum ita verum esse. E

Clerici de cardinalia sancti Chrysogoni dixerunt se sequenti die post promotionem domini Victoris accessisse ad cardinalem suum, qui erat cum cancellario, & interrogasse eum dicentes: Omnes clerici vadunt ad pedes domini papæ, quid faciemus & nos? Qui respondit: Itad eum, sicut alii.

Multi ex nostris dicunt vidisse cancellarium 11. die ab Vrbe exisse sine manto, sine stola, sine albo equo, & sine omni habitu munitione, cum pelibus nigro pallio cooperitis, & cum nigro almutio usque ad Cisternam.

Ioannes de Romano dicit audivisse Ioannem Neapolitanum, & Bonamdiem, & quosdam alios cardinales, dicentes apud Cisternam: Quoniam modo sumus sine pastore, & sine capite, faciamus nobis dominum: & postea immantaverunt eum, & cantaverunt ei *Te Deum laudamus* apud Cisternam.

Ioannes de sancto Stephano & Vvolferaminus dicunt se audivisse quod papa Hadrianus dixit ad eos, cum de Vrbe exiret: Octavianus, inquit, quem ego misi in Longobardiam, vult excommunicare Mediolanenses: sed ego mandavi Mediolanensibus, ut non curent de eo, sed foris se habeant, tam ipsi quam Brixinenses, contra Imperatorem: & ego cum eis disposui, quod Imperator propter eorum impedimenta non poterit Romam venire. Item etiam cum cardinalibus ita disposui, quod Octavianus non erit papa post mortem meam.

Gimundus & Vvolferaminus dicunt se audivisse ab ore episcopi Sabinenis, quod libenter rediret ad dominum Victorem: sed ita adjuratione est affectus, quod sine perjurio non potest.

Episcopus Aletinus in præsentia domini Guidonis Cremonensis cardinalis, & Gimundi, & Ioannis Cajetani, & aliorum multorum, dixit: Non possum ad dominum Victorem venire, quia talem fecitatem feci cancellario, & suis apud Anagninam, quod non possum ad eos venire usque ad Kalendas: post Kalendas autem veniam. Interim ramen habeo cum pro domino & pastore meo. Itaque Kalendis transactis, cum infirmitate teneretur, misit domino Victori obedientiam per clericum quemdam, quem habemus præsentem.

De omnibus supradictis capitulis testimonium perhibuerunt prædicti rectores cleri Romani, & septem archipresbyteri supra memorati, & alii multi honesti & religiosi clerici Romani, & Petrus Vrbs præfectus, & Stephanus de Tebaldo, & Stephanus Northmannus, & Ioannes de sancto Stephano, & Ioannes Cajetanus, & Vvolferaminus de Gidocica, & Gimundus de domo Petri Leonis, & multi alii illustres Romani & nobilissimi, qui omnibus his interfuerunt, & omnia viderunt, & tractaverunt.

Qualiter Fridericus confirmaverit electionem Victoris eumque imthronizaverit, idem Radevicus subiungit his verbis: Confirmato & recepto taliter in papatu Victore, defertur ad principem sacerdotalis concilii sententia. Qua venerabiliter suscepta & approbata, Victor ad ecclesiam vocatur, & magna solennitate, & frequentia cleri ac populi suscipitur, ipsique ut summo pontifici & universali papæ acclamatur. Divus quoque imperator conseruat ei reverentiam, sicut Constantinus beato Silvestro, humiliter pro fortibus ecclesiæ exhibuit: & manu ejus accepta usque ad sedem deduxit, & imthronizavit. De reliquis quæ ibidem acta sunt, exemplaria litterarum subnoca consule.

EPISTOLA IMPERATORIS.

De Victoris electione.

Fridericus Dei gratia Romanorum imperator, & semper Augustus, dilectissimo suo Eberardo venerabili Saltzburgerensi archiepiscopo, & suffraganeis ejus, Alberto Frisingensi episcopo, Hartmanno Brixinensi, & Romano Gurcensi, totique provincia Saltzburgerensi, gratiam suam & omne bonum.

Si sacro concilio Papiæ interfuissetis, omnia quæ ibidem vel in Romana ecclesia facta sunt oculata fide cognoscere possentis. Ne autem ab his qui pravis delationibus & mendaciis jam fore totum orbem resperferunt veritas possit obnubilari, vel vestra sinceritas trahi in contrarium: quanto brevius possumus, seriem totius rei sine aliqua falsitatis commixtione, mera veritate, vobis significare dignum duximus. Luce clarius constat quod papa Hadriano adhuc vivente Rolandus cancellarius, & quidam cardinales, non attendentes illud Dominicum: *Sit sermo vester, est est, non, non: conspiratione facta cum VVillelmo Siculo, prius ab eis excommunicato, & cum cæteris hostibus imperii, Mediolanensibus, Brixienfibus, Placentinis, ne forte per mortem papæ Hadriani tam iniqua factio evanesceret, juramenti vinculo invicem sese confinxerunt, ut defuncto papa nullus alius ei substitueretur, nisi qui in eadem conspiratione cum eis convenisset.* Hac de causa duodecimo die post electionem domini Victoris papæ, eo sedente in sede beati Petri, jam dicti conspiratores egressi ab Vrbe ad cisternam Neronis, delinquentes venam aquarum viventium, se contulerunt, & idolum sibi Rolandum cancellarium crexerunt: dicentes hunc esse Simonem Petrum, qui apostolicæ dignitatis apicem tam nefaria invasione attingere præsumebat. Quod hæc conspiratio facta fuerit, & ille jam dictus Rolandus per eam hoc modo intraverit, non est fictitium, sed religiosi viris ab illo qui facit manifesta consilia cordium, mirabiliter est declaratum. Dum hæc Romæ agerentur, & nos quid super tanto schismate agendum esset, viros religiosos, archiepiscopos videlicet & episcopos consultatemus, supervenerunt, quasi missi a Deo, Tarantasinus archiepiscopus, abbas Clarævallensis, abbas Motimundensis, & alii abbates numero decem, postulantes pacem Mediolanensibus: qui recepto a nobis verbo, dum Mediolanum pro investiganda eorum voluntate redirent, acceperunt ab eis tale responsum: Domini patres, nos tenemur astricti juramento domino papæ & cardinalibus, quod non debeamus redire ad gratiam Imperatoris sine eorum voluntate, & ipsi e contra sine nostra voluntate nullam pacem facere possunt. Responderunt eis abbates: Vos de cætero non tenemini domino papæ, quia mortuus est, & illi statim subjunxerunt: Si mortuus est papa, nos ideo non sumus absoluti: quia nihilo minus tenemur cardinalibus, & ipsi tenentur nobis. Hæc prædicti patres abbates in responsis a Mediolanensibus testificati sunt coram multis religiosi viris. Præter hæc, multa experimenta factæ conspirationis per litteras in via deprehensas accepimus, sicut nuntius iste plenius vidit & audivit. Sane ex consilio orthodoxorum, sicut alia vice meminimus vobis mandasse, generalem conventum religiosorum Papiæ indiximus, ad quem ambos qui se dixerunt Romanos

Concil. general. Tom. X.

A pontifices non ad iudicium sæculare, sicut oramendacium astruunt, sed ad examen ecclesiæ, per duos venerabiles episcopos, Verdensem videlicet & Pragensem, convocavimus. Alter vero, eo quod puriorem haberet conscientiam, dominus Victor videlicet, iudicio ecclesiæ ultro se obtulit: altero videlicet Rolando contumaciter renitente, & dicente, quia, cum ipse omnes deberet iudicare, ipse a nullo vellet iudicari. Habito itaque venerabili concilio, in quo patriarcha Aquileiensis, & multi archiepiscopi & episcopi religiosi conveniant, per octo continuos dies maxima gravitate, diligentissima examinatione, semota omni laica persona, tractatum est, quis ex duobus summi pontificatus apicem de jure deberet obtinere. Post longam itaque deliberationem, quia illa nefandissima conspiratio Deo & ecclesiæ admodum odibilis, manifestis indicibus non solum probata, verum in facie totius ecclesiæ coram politæ revelata est: & in domino Victore nihil reprehensibile inventum est, nisi quod pauciores numero cardinales omnino a conspiratione illa exortes, cum pro bono pacis inter regnum & sacerdotium conciliando elegerunt, & invocata sancti Spiritus gratia, ecclesia Dei Rolandum cancellarium conspiratorem & schismaticum, discordias & lites, & perjuriam bona esse evangelizantem condemnavit, & dominum Victorem papam in patrem spirituales & universalem pontificem confirmavit. Quem nos ecclesia duce secuti approbamus, & universali ecclesiæ patrem & rectorem, cooptante Divina clementia, fore denunciamus. Hoc itaque factum Divinis effulsum prædictis, & in apostolica stabilitate supra pettam, Christum videlicet, fitमित fundatum, a vestra beatitudine, pro pace totius ecclesiæ & salute imperii approbati, & ab omnia ecclesiæ vestræ sanctitati commissæ teneti & conservari rogamus, & præoptamus. Data Papiæ xv. Kal. Martii.

EPISTOLA PRÆSENTIVM
CONCILIO HINCINDE DIRECTA.

Quia sedis apostolicæ turbatio, Christianorum animos admodum læcivavit, nos, qui ad rescandam schismata, & pacem ecclesiæ reformandam, Papiæ fuimus congregati, qualitatem causæ, modumque negotii, & sacri concilii dispensationem, universitati vestræ plenarie duximus intimandum: quatenus, per scripta præsentia mera veritate monstrata, auditorum animi falsitatem, quam forte conceperant, vehementer expellant, & amodo per scripta schismatica non seducantur. Cum igitur orthodoxorum Papiæ congregatorum universitas in nomine Domini confedisset, causa per septem dies continuos, omni remoto sæculari iudicio, legitime & canonicè agitata, ac diligenter inspecta, sufficienter & canonicè in conspectu concilii per testes idoneos est comprobata, dominum papam Victorem, & nullum alium, in basilica beati Petri a saniori parte cardinalium, petitione populi, & consensu ac desiderio cleri fuisse electum, & solemniter immantatum: quod præsentem, & non contradicente Rolandum quondam cancellarium, in cathedra beati Petri fuit collocatus, & quod ibi et a cardinalibus & clero Romano *Te Deum* laudamus gloriose decantatum, & inde ad palatum cum bandis & aliis papalibus insignibus est deductus: & clerus & populus secundum consuetudinem interrogatus per seriniarium, si placeret, tribus vicibus clara voce respondit: Placet. Probatum est

SSff iij etiam

ANNO
CHRISTI
1160.

ANNO
CHRISTI
1160.

etiam quod Rolandus 12. die post domini Victoris A promotionem ab Vrbe egressus apud Cisternam, in qua Nero imperator quondam ab Vrbe profugus latitavit, primo est immantatus. Probatum est quod in secundo die post promotionem domini Victoris, Rolandus interrogatus a rectoribus & clero Romano, ac clericis de sua cardinalia, si domino Victori esset obediendum, expresse confessus est se nunquam fuisse immantatum, & expresse dixit: Ite, & obedire ei, quem immantatum esse videtis. Super his capitulis fuerunt testes, & sub stola tactis factos sanctis euangelis iurauerunt, dominus Petrus Christianus decanus basilicæ beati Petri, & in persona sua, & omnium fratrum suorum. Iurauerunt etiam venerabiles archipresbyteri, & rectores cleri Romani, Blasius & Manerius presbyteri, Ioannes presbyter gentilis, Aimetardus archipresbyter, Berardus archipresbyter, Ioannes archipresbyter, Benedictus diaconus, magister Ptolemæus archipresbyter, magister Gerardus, & Nicolaus, & alii honesti clerici Romani. Præterea Petrus illustris Urbis præfectus, Stephanus de Tebaldo, Stephanus Northmannus, Gimundus de domo Petri Leonis, Ioannes de Stephano, & alii principes & nobiles Romani, qui ad vocationem serenissimi imperatoris venerant, in conspectu concilii super jam dictis capitulis, ex maxima parte testimonium similitet perhibuerunt, & jurare voluerunt. Sed nos quia religiosorum presbyterorum multorum testimonium sufficiens & abundantissimum habebamus, duximus laicis in hac parte parcendum. Deinde venerabiles episcopi Hermannus Verdenfis, Daniel Pragenfis, & Otto palatinus comes, & magister Heribertus præpositus, quos dominus imperator ex consilio 22. episcoporum, & Cisterciensis & Clarævallensis abbatum, aliorumque religiosorum tunc presentium, Romam delegaverat, ut partes ante concilii presentiam Papiam evocarent, in conspectu concilii testimonium perhibuerunt, quod Rolandum cancellarium, & partem ejus trinis edictis per intervalla peremptorie & solemniter ad presentiam ecclesiæ Papiæ congregandæ, remoto omni sæculati iudicio, vocaverunt, & quod Rolandus cancellarius & sui cardinales viva voce & ore proprio iudicium vel examen aliquod ecclesiæ se nolle recipere manifeste dixerunt. Vidimus etiam scripta Henrici Pisani cardinalis rituli sanctorum Nerci & Achillei ad dominum imperatorem directæ, in quibus expresse continebatur, quod nullum vellent ecclesiæ subire iudicium vel examen. Super hæc omnia idem Henricus, & Otto cardinalis sancti Nicolai de carcere Tulliano, qui tempore concilii, & ante, apud Ianuam morabantur, & Ioannes Anagninus cardinalis, & Ioannes Piozutus, sanctæ Romanæ ecclesiæ subdiaconi, qui tunc apud Placentiam erant per octo dies, a concilio toto sunt expectati, & per litteras & per nuncios concilii sunt vocati, & contempserunt venire. Ex his igitur omnibus sufficienter instructi, & veritate hinc inde plenarie declarata, placuit reverendo concilio, ut electio domini Victoris, qui ranquam agnus mansuetus & innocens venerat, ecclesiæ iudicium humiliter suscipiturus, approbaretur & confirmaretur, & electio Rolandi penitus cassaretur. Et factum est ita, Electione itaque domini Victoris, remoto omni sæculari iudicio, sancti Spiritus gratia invocata, confirmata, atque recepta, Christianissimus imperator post omnes episcopos, & post omnem clerum, ultimus consilio & petitione concilii electionem

PPhizatus

domini Victoris recepit, & approbavit: & post eum omnes principes, & innumerabilis hominum multitudo, quæ præfens erat, tubus vicibus interrogata si eis placeret, respondit cum gaudio magna voce: Placet. Sequenti die proxima, id est prima sexta feria quadragesimæ, dominus Victor cum processione ab ecclesiâ sancti Salvatoris extra civitatem, in qua fuerat ejus hospitium, ad catholicam ecclesiâ gloriose deductus est. Ibi religiosissimus imperator ante januas ecclesiæ cum suscepit, & descendenti de equo strepam humiliter tenuit, & apprehensum per manum usque ad altare conduxit, & pedes ejus est osculatus: & nos omnes patriarchæ, archiepiscopi, episcopi & abbates, & omnes principes cum universa multitudine quæ præfens erat, pedes apostolicos sumus osculati. Proxima autem die sequenti, id est sabbato, habito generali concilio, dominus papa, & nos cum illo, Rolandum cancellarium schismaticum, & ejus principales fautores, accensis candelis anathematizavimus, & tradidimus eum satanæ in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die Domini. Illud etiam discretionis vestræ prudentiam volumus non latere, manifeste esse deprehensum, quod Rolandus cancellarius, & ejus sequaces quidam cardinales, vivente adhuc papa Hadriano conjuraverunt. Fuit autem renor conjurationis, quod si eis viventibus papam Hadrianum mori contingeret, cardinales unum de illis eligerent, qui in eadem conjuratione esset astrictus. De cetero ex parte Dei omnipotentis, & beatorum apostolorum Petri & Pauli, & omnium sanctorum, & virorum orthodoxorum, qui divino intuitu ad rescindenda schismata conveniunt, universitatem vestram humiliter imploramus, & monemus in Christo, ut ea quæ ecclesiâ Dei Papiæ congregata ad honorem Creatoris & sponsæ suæ matris vestræ sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ tranquillitatem, & ad salutem omnium Christianorum fideliter ordinavit, vos, omni dubio & ambiguitate remota, irrefragabiliter rata & firma teneatis: orantes, ut redemptor noster Christus Iesus universalem pontificem & papam nostrum Victorem, de cuius sanctitate & religione omnino confidimus, per tempora longa conservet, & præstet ei omnimodam tranquillitatem & pacem: ita quod per eum Deus omnipotens honoretur, & ecclesiâ Romana, omnisque Christiana religio, gratum Domino accipiat incrementum. Ut autem omnis actio plenius legentibus elucescat, dignum duximus ut omnium nostrum consensus & nomina subscribantur.

Ego Peregrinus A quileiensis patriarcha cum meis suffraganeis interfui & consensi.

Ego Arnaldus archiepiscopus Moguntinus cum quatuordecim suffraganeis interfui & consensi.

Ego Artuicus Bremensis archiepiscopus cum suffraganeis meis interfui & consensi.

Ego Hellinus Treverensis archiepiscopus cum meis suffraganeis consensi.

Ego Reinaldus Colonienfis archiepiscopus cum meis suffraganeis consensi.

Ego Vickmannus Magdeburgensis archiepiscopus cum meis suffraganeis consensi.

Bisuntinus archiepiscopus per legatum & episcopum Basileensem consensit.

Arelatenfis archiepiscopus consensit.

Lugdunenfis archiepiscopus cum suis suffraganeis consensit.

Viennensis archiepiscopus cum suis suffraganeis consensit.

Henricus

ANNO
CHRISTI
1160.

Henricus rex Anglorum per litteras & legatos suos confensit.

Rex Hungarorum per litteras & legatos suos confensit.

Rex Bohemorum confensit.

Rex Danorum confensit.

Guido electus Rayennas confensit.

Episcopus Firminus confensit.

Episcopus Ferentinus confensit.

Mantuanus confensit.

Bergomensis confensit.

Faventinus confensit.

Abbatum vero & archiepiscytorum multitudo innumerabilis multorum regnorum interfuit & confensit.

Longobardorum inestimabilis multitudo interfuit & confensit.

Vniuersi fere principes Romani imperii, tam Teutonici, quam Italici, tam in Vrbe, quam extra Urbem, interfuerunt, & assensum cum ingenti defideto præbuerunt.

EPISTOLA BAMBERGENSIS EPISCOPI.

De eadem re.

Reuerendissimo patri & domino Eberardo Saltzburgerensis ecclesie archiepiscopo Eberardo Bambergensis gratia Dei, si quid est, tam deuotum quam debitum cum oratione feruimus.

CONVENIENTIBVS in unum Papiæ episcopis citatier quinquaginta, diuque ventilata quæstione papatus, cum dilatio primo pene omnibus complacuisse, usque ad maiorem rei notitiam, & aliud generalis concilium, prævaluit tandem pars domini Victoris iustificata ab altera parte multis modis: quia conjuratio contra imperium, factum illud præcellerat: quia domini Victoris immantatio prior, illa posterior, quo solo Innocentius Anaclero prævaluit, cum Anaclero plures & maxime scientiæ & autoritatis haberet electores. Deinde quod ad hostes imperii pars illa se transulerit, obligata Siculo, Mediolanensibus, Brixiensibus, Placentinis, per sacramentum, quod sanæ doctrinæ aduersari videtur: & cum subditos a juramentis fidelitatis debita absoluat, & seruire imperatori prohibeat quoscumque, & sic discessionem viam præparet, quod pessimum est, sicut opere ipso clarescit, & scriptis undique per Italiam directis tam civitatibus quam episcopis. His malis principis finem deteriore promittentibus, perpetuam videlicet discordiam inter regnum & sacerdotium, & discessionem abinvicem, dum pars illa cum omni securitate conductus nec venire voluisset, nec etiam procuratores pro se mittere ad subeundum iudicium, & excipiendam sententiam: dominum Victorem recepimus, spe pacis & concordie inter regnum & sacerdotium. Longo tamen examine præmissis, de tempore & ordine electionis suæ, de his qui ejus electioni consenserunt primitus, & postmodum retro abierunt, cardinalibus numero novem, testificante super his omnibus capitulo beati Petri & clero Romano, scriptis & viva voce nunciorum sub prejurando. Nuncios regis Francorum promisit pro eo, neutrum se recepturum, usque dum nuncios Imperatoris recipiat. Nuntius regis Anglorum idem velle & idem nolle promisit, tam in his quam in aliis. Arelatenfis, Viennensis, Lugdunensis, Bisun-

tinus, per litteras & per nuncios consenserunt. Solus Treverensis de regno nostro superest in parte illa de numero archiepiscoporum qui non consensit: ejus tamen suffraganei omnes consenserunt. Usque ad vos solum peruentum est. Angelus magni consilii ditigat vos secundum beneplacitum suum, & custodiat vos in omnibus viis vestris. Præter hæc præpositus multa manifestabit vobis, quæ non licet ad præsens homini loqui. Congaudete mihi, qui dimissionem accepi, & ad propria redeo.

EPISTOLA CANONICORVM sancti Petri Romæ.

Pro parte Victoris.

Inuicibilissimo & gloriofissimo domino suo Friderico Romanorum imperatori, & semper auguste, & venerabilibus patribus in Christi nomine congregatis, fratres qui Roma sunt, basilica sancti Petri principis apostolorum canonice, angeli magni consilii presentiam, & Spiritus sancti consolantem gratiam.

PATRES sanctissimi, quos Deus elegit ad consolationem mærentium, & delinquentium correctionem, sicut ait apostolus, *Corripite inquietos, consolamini pusillanimes, intendite precibus nostris, & ad dolorem nostrum leniendum, consolationis manum extendite.* Tanta est enim, tam diffusula mæroris nostri materia: ut unde debeamus exordium sumere, difficulter possimus inuenire. Verum quia materia doloris est & mæroris, a luctu & mærore orditi decrevimus. Attendite ergo & videte, si est dolor sicut dolor noster, cum videamus matrem nostram Romanam ecclesiam, quondam fulgentem, a filiis suis, immo alienis, quia mentiti sunt ei, quos enutriti & exaltavit, ipsi autem spreverunt eam, contumeliose evisceratam, & niembris ex parte mutilatam, in cæno jacentem, contumeliam jacturamque suam nec sentientem. Vnde cum Ieremia, plorante suæ Ierusalem destructionem, plorantes dicimus: *Non crediderunt reges Ierom. 4. terra, & universi habitatores orbis: quoniam ingrederetur hostis, & inimicus per portas Ierusalem.* Vere Ierusalem erat mater nostra Romana ecclesia, quæ cunctis ad se venientibus & quærentibus pacem dabat. Nunc autem, & dolentes dicimus, ut olim illa: Peccatum peccavit nostra Ierusalem, propterea instabilis facta est. Nec immerito propter peccata prophetarum ejus, & iniquitates sacerdotum ejus, erraverunt cæci in plateis, facies Domini divisit eos. Et vere: *Vultus enim Domini super facientes mala, ut perdat de terra memoriam eorum.* Vnde plurimo rubore diffundimur. Vere peccatum peccavit hoc tempore nostra Ierusalem, invidia & odio, & iniquitatibus multis, quæ, quia per omnia longum est enarrare, ad ostendendam Romanam electionem, & causam discordiæ declatandam, propositum convertemus.

Domino igitur papa Hadriano felicitis memoriæ, prima vigilia, Kalendis Septembris, viam univèrsæ carnis ingresso, convenit illico maxima multitudo, cum quibus & senatores adfuerunt, quorum consilio corpus Romæ delatum est. Inter cardinales vero contentione crescente, convenit tandem inter eos ut Romam redirent, & concordem electionem facerent de aliquo cardinalium. Quod si non possent, quæterent extraneam personam. Quod si nec sic possent convenire, ab electione quiescerent,

ANNO
CHRISTI
1160.

1. Tbess. 5.

4.

Psal. 33.

ANNO
CHRISTI
1160.

tent, donec inuenirent idoneum virum, quem concorditer eligere deberent. Et hoc unanimiter ab omnibus confirmatum est. Post hoc autem statim Romam redierunt. Dominus Octavianus, & quidam alii accesserunt ad obsequium defuncti. Quidam vero alii præmiserunt autorem scelerum Bosonem primogenitum Satanae, ut munitionem beati Petri occuparet, cujus custodes fidelitatem ei iurauerant, domino papa Hadriano vivente, cumque postea subsequentes, eandem munitionem conscenderunt. Dominus Octavianus & dominus Rolandus cancellarius ad domos nostras venerunt, & quidam alii: Vocati autem isti ab illis qui munitionem observabant, responderunt se nunquam ascensuros in munitionem, Bosonem verentes: ne, sicut eis relatum fuerat, a juratis Bosonis caperentur. Et dominus cancellarius, Vadam, inquit, & eos ad vos descendere faciam. Ivit cum eo diaconus de carcere Tulliano videlicet, nec redierunt: & sic per biduum de loco ibi electionem facerent, convenire nequiverunt.

Tandem die sabbati descendentibus illis de munitione, ascenderunt omnes post altare beati Petri, & cœperunt de electione tractare. Cumque convenire non possent, dixerunt isti qui concordiam & pacem ecclesie desiderabant: Date nobis electionem, & eligemus unum de vobis; aut habeatis vos electionem, & eligite quem vultis de nobis unum: & noluerunt. Surrexit tandem velut iratus Otto, diaconus sancti Georgii, & Adebaldus Crassus, cardinalis sanctorum apostolorum, & Ioannes Neapolitanus: & accepto manto voluerunt immantare dominum Rolandum cancellarium. Sed sanioe & meliori parte cardinalium ex parte Dei omnipotentis, & beatorum principum apostolorum Petri & Pauli, atque totius ecclesie auctoritate, prohibente, non poterunt. Facta autem hac prohibitione, iterum cum immantare attentaverunt, nec poterunt, & cancellarium cum manto nullo modo tetigerunt: per eos tamen non stetit quin immantaretur. Cæterum clerus Romanus, qui in ecclesia beati Petri pro electione summi pontificis convenerant, audito clamore cucurrerunt, circumdantes dominum Ottonem, qui erat cum cardinalibus juxta altare beati Petri, & clamaverunt omnes dicentes: Dominum Octavianum D eligite, per quem solum ecclesia pacem potest habere. Tunc petitione populi Romani & electione totius cleti consentiente, & desiderante universo capitulo basilicæ beati Petri, dominus Octavianus cardinalis a saniori parte cardinalium electus est, & manto indutus, ac in sede beati Petri positus, absque omni contradictione, cantantibus omnibus *Te Deum laudamus* in júbilo. Deinde, sicut mos est, domini cardinales, & clerus Romanus totus, qui præsens erat, & qui postea confluerat, populi que Romani pars maxima, pedes ejus osculari sunt. Quod videns dominus Rolandus cancellarius, & qui ei, sicut dicebatur, juramento erant astricti, nec clamaverunt, nec aliquo modo contradixerunt: sed inclinato capite redeuntes, munitionem quasi spe sua frustrati conscenderunt. Tunc domini cardinales, clerus, iudices, scriiniarii, fenatores, populi que Romanus, dominum electum, signis & bandis præcedentibus, ad palatium usque cum jucunditate perduxerunt, Romano more clamantes: *Papa Victor, santo Pietro lo elegge*. In crastinum autem quidam de clero Romano ascenderunt munitionem, & osculata manu domini cancellarii, cæperunt eum & qui cum eo erant, roga-

re, ut paci ecclesie provideret. Quidam autem de diaconis curiæ respondit eis velut indignans: Heri pedes domini Octaviani, qui fratrem suum dominum cancellarium exiit manto, & se induit, estis osculari, & modo venitis ad nos? Et dominus cancellarius: Noli, ait, domine cardinalis, dicere quod verum non est: dominus Octavianus nunquam exiit me manto, quia nunquam indutus fui.

Sicque per totam hebdomadam illam domino cancellario & suis in ecclesia beati Petri morantibus, nono die descendentes trans Tiberim, eo die & altero commorantes, undecim exierunt, & pervenerunt ad cisternam Neronis, in qua latuit Nero fugiens Romanos insequentes. Iuste cisternam adjerunt, quia dereliquerunt fontem aquæ vivæ, & foderunt sibi cisternas dissipatas, quæ continere non valent æq. as. Et ibi die altero, qui duodecimus erat ab electione domini Victoris, induerunt cancellarium stolam & pallium erroris, in destructionem & confusionem ecclesie, ibique primum cantabant *Te Deum laudamus*. Quis vestrum, o sanctissimi patres, audivit talia? Quantum in eis est, biceps hodie facta est Romana ecclesia. Nunc tacendum nobis est, ut dominus Otto palatinus comes, & dominus Guido comes de Blanderata, & dominus Heribertus præpositus, viri prudentissimi, imperatoris majestatis legati, vicem recipiant referendi, quid in domino cancellario & suis repererint. Qui cum nota retulerint domini episcopi, & domini imperatoris legati: quid hinc inde humilitatis & veritatis cognoverint, plenius poterunt enotare. In Vrbe quoque cum Romanus clerus ad ecclesiam beati Petri, ipsis presentibus, conveniret: quid de facto isto perfererent, quoniam præsentibus esse credimus, referant ipsi, & ad hoc comprobandum duos de fratribus nostris Petrum Christianum ecclesie nostræ decanum, & Petrum Guidonis camerarium sanctæ Romanæ ecclesie subdiaconum, sanctitati vestræ transmittimus, ut de his omnibus veritatis testimonium etiam viva voce perhibeant. In cœna Domini estis, in qua redemptionis humanæ sacramenta peregit. Duos gladios apostoli se habere professi sunt, quos & vos habetis: quid in eis, & per eos agere debeatis, nullus vestrum ignorat. Ibi dictum est a Christo, *Satis est*. Et nos qui Christi vestigia sequi debemus, vobis dominis nostris dicimus huic operi finem facientes, Satis est. Omnipotentis sapientia Patris, qui novit & potest unire vota & voluntates omnium, doceat vos omnes, & uniat ad confusionem Babylonicam destruendam, & simoniam de ecclesia propellendam, & pacem toti mundo desiderabilem in integrum reformandam.

Hæc eadem summarim, non citra favorem & studium, ut solet, schismaticorum imperatorum fautor abbas Urspergensis in chronico his verbis enarrat: Tunc imperator Fredericus, tali turbatione comperta, Romanæ civitati condoluit: & qualiter subvenire posset, excogitavit. Tandem de consilio bonorum virorum utroque electos ad se venire statuit apud Papiam, non ut eos judicaret, aut causam sedis apostolicæ, sed ut a prudentibus viris addisceret, cui electo potius obedire deberet. Quo Octavianus, qui & Victor, cum suis fautoribus adventavit: Rolandus vero, qui & Alexander, frequenter admonitus, accedere contempsit. Tunc coram imperatore, & patriarcha Aquileiensi, & episcopo Cremenensi, & aliis quampluribus episcopis, & ecclesiarum prælatis, causa Octaviani discussa est: & adhibitis testibus, qui præsentibus fuerunt, probatum

batum est, quod sicut supra descriptum est facta A
est utraque electio. De iure quoque satis adjectum
est, ut reprobanda electio Rolandi, Octavianus
verus p[re]sul Romanae ecclesiae iudicaretur. Tunc
patriarcha Aquileiensis, alii quoque episcopi, &
ecclesiarum p[re]lati, ad pedes eius se prostraverunt:
Imperator quoque idipsum fecit, ut ab eo indul-
gentiam acciperent, & sibi obedientiam facerent.
Quem exinde Imperator destinavit in Alemanniam,
ut cuncti ei obedientiam facerent: quod & factum
est, nam Reinaldus Colonien[sis] archiepiscopus
eum devoto recepit: Moguntien[sis] quoque & Mag-
deburgensis ipsi Victori papae se subdidere cum suis
suffraganeis. Mansitque Roma cum suis conspira-
toribus in confusione, ut adimpleretur quod di-
ctum est per prophetam: *Qui insurgunt in me,
confundantur*: & tertium dictum adimpleretur: *B*
Servus tuus letabitur. Haec ille.

EPISTOLA ALEXANDRI
PAPE III.

AD ARNVLPHVM LEXOVIENSEM
EPISCOPVM.

Refert de hoc conciliabulo qua pra pudore
schismatici silentio praeterierunt.

*Alexander episcopus servus servorum Dei, venera-
bili fratri Arnulpho Lexoviensi episcopo, salutem
& apostolicam benedictionem.*

LITTERAS a tua nobis prudentia destinatas
tanto hilariori mente suscepimus, quanto de
uberiori pinguedine caritatis, & ampliori fervore
devotionis eas novimus processisse. Quas & nos ipsi
attente satis ac diligenter inspeximus: & ut conce-
pta dilectionis integritas, & probatae fidei
cettitudo, in tenebris non lateret, sed fieret igno-
rantibus manifesta, eas in statum nostrorum au-
ditorio publice fecimus recitari. Ipse profecto &
devotissimum continebant puritatem animi, nec mi-
nus luculentam profundique pectoris eloquentiam re-
dolebant. Novimus autem, & immemores non
existimus, qualiter, sicut & ipsa tua scripta plen-
arie continebant, divae ac reverendae memoriae
Innocentio papae antecessori nostro schismaticus ille,
qui & generositate naturae, rerum copia ter-
renarum, prudentia saeculari, & gratia labiorum,
mita aestimatione reddebat insignis, nefaria te-
meritate succrevit, & innocentem noxius, fortis
debilem, armatus inermem, schismaticus catholi-
cum impugnabat. Caeterum ad quem finem res
ipsa, Deo miserante, pervenerit, devoti & fideles
ecclesiae filii per gloriam meritorem, mali veto per
suppliciorum gravamina cognoverunt. Quid etiam
de aliis similia praesumentibus antea saepenumero
contigisset, tu tam secunde, quam eleganter, in
illis eisdem litteris expressisti. Temporibusque
nostris optimus Deus voluit haereses suscitare, ut
qui probati sunt manifesti fiant, & ut per no-
strum & aliorum catholicorum studium & labo-
rem, gravis a palcis in area domini segregatis, schis-
mata & haereses conterantur. Credimus siqui-
dem, & de gratia Divina confidimus, quod in
proximo sedatis fluctibus procellarum, & vento-
rum turbine propulsato, dies nobis serenus & ful-
gidus arridebit, & calcatis inimicis ecclesiae tran-
quilla in portu Petri navicula residabit.

Perfoluimus autem gratias omnium conditori,
Concil. general. Tam. X.

landum praeconia referentes, quod magnificum il-
lum & serenissimum orbis principem Henricum re-
gem Anglorum audivimus firmum & stabilem in
catholica unitate ecclesiae permanere, & quod
per tuam praesertim inductionem idem in sancto
proposito animum solidavit. Rogavit sane ut ita
vigil semper circa eum & sollicitus perseveres, ne
per frequentes vexationes Imperatoris & nuncio-
rum suorum, a devotione ecclesiae & nostra, quod
absit, vel modo quolibet declinare. Volumus
quidem te apud eundem regem, & episcopos, at-
que adjacentes personas, quasi quemdam apo-
stolum & nuncium veritatis in illis partibus ex-
periri. Circumpositos quoque & vicinos episco-
pos, & tam ecclesiasticas, quam saeculares perso-
nas, nobiles praecipue ac potentes, ad hoc ip-
sum efficaci studio & omni diligentia exhorteris.
Nos enim personam tuam quam sincera cari-
tate in Domino diligamus, atque ad honorem
& exaltationem tuam quam prompto animo desi-
deremus intendere, per illum dilectionis fervo-
rem, quem circa te & ante promotionem nostram
habuimus, discretionis tuae prudentiam non cre-
dimus ignorare.

Præterea qualiter Fridericus Romanorum im-
perator, avorum suorum sceleratissima vestigia sub-
secutus, circa sacrosanctam ecclesiam Romanam
in praesenti se habeat & olim habuerit, & qua-
lem circa eam animum gerat, qui utique spe-
cialis eius patronus debet & defensor existe-
re, multis rerum indicis a longis retro tem-
poribus ad notitiam tuam non ambigimus per-
venisse. A tempore siquidem antecessoris nos-
tri piæ recordationis Hadriani papae, & ab ex-
ordio dignitatis suae, cepit sanctam Romam eccle-
siam tanquam tyrannus opprimere, & non medio-
criter infestare. Archiepiscopos namque & epi-
scopos a sede apostolica redentes, in ignominiam
& detrimentum ecclesiae plerumque capi turpiter
& inhoneste praecipit, eosque fecit carceris custodiae
mancipari. [¶] Non quoque in minoris officio consti-
tutos, qui cum venerabili fratre nostro B. nunc
Portuensi episcopo ad eum finitus delegari, quali-
ter apud Bisuntium ipse tractaverit, & quam indi-
gne receperit, non opus est nos in praesentia refer-
re, quia credimus te idipsum plenarie cognovisse.
[¶] Veniente etiam praedicto antecessore nostro, pa-
trimonium beati Petri violenter invasit, & eam-
dem Romanam ecclesiam nisi modis omni-
bus conculcaro: ita quod a pluribus dicebatur,
& quasi fama communis habebat, quoniam eo
superstite Octavianum, qui semper fuit domesti-
cus ecclesiae inimicus, ordinare apostolicum, im-
mo apostaticum, si opportunitatem acciperet, in-
tendebat.

Quia vero illo vivente omnipotens Deus non
permisit eum conceptam vesaniam exerceere, post
mortem eius opportunitate concepta, praedictum
Octavianum schismaticum, simoniacum, & ma-
nifestissimum infaurem, qui cum tribus tantum
malitiae suae complicibus, sicut totus pene mundus
agnovit, post canonicam & unanimum electionem
nostram mantum arripuit, & ita se damnabili praesump-
tione intrusit, in tanta iniquitate modis om-
nibus manutenuit, & quidquid ille fecit, solo fa-
vore, potentia & autoritate ipsius, & nunciorum
suorum, qui in Vrbe praesentes extiterant, eum
fecisse absque ambiguitate tenemus. Vnde ad confir-
mationem ipsius, immo ut omnem videretur
in ecclesia Dei autoritatem habere, archiepi-
scopos,

T T t

ANNO
CHRISTI
1160.

scopos, episcopos, & alios ecclesiarum praelatos, A apud Papiam, contra factorum instituta canonum, prout ei placuit, convocavit. Ille autem, sicut homo, qui nec in Deo, nec in iustitia confidebat, in ipsius imperatoris presentia per aliquot dies, velut pro certo accepimus, insignia pontificatus abiecit, sicut etiam in nostro & fratrum nostrorum conspectu, dum Romae olim nos teneret inclusos, suam malitiam recognoscens, facere voluit: ea quidem conditione servata, ut nos ei postmodum reddere deberemus. Cumque nos ea recipere sub hac conditione nollemus, ipse in sua pertinacia & damnabili presumptione perman-
sit.

Ceterum ut praedictus imperator ecclesiam Dei suae videretur subjugare & supponere ditioni, & eam in supremam redigere servitutem: memora- B tione apostolica, sicut dictum est, pontificalia insignia reddidit, & cum de papatu, quod est a saeculis inauditum, per anulum, prout dicitur, investivit. Quosdam etiam episcopos, aliis discretioribus & honestioribus occulte de illo conciliabulo fugientibus, reverentiam exhibere laicali violentia & tyrannica oppressionem coegit. Sic enim reges & principes diversarum partium sibi intendit tum spirituali, tum materiali gladio subjugare, si in hac parte, quod absit, nefandissimum eius propositum prevaleret. Ad haec juxta prudentiae tuae consilium, Rothomagensi archiepiscopo ejusque suffraganeis, & aliis per Northmanniam constitutis, exhortationis literas destinamus. De cetero, memoratum Fridericum Imperatorem, pro eo quod Octavianum schismaticum recepit, & ei pertinaciter adherere praesumit, eam eodem Octaviano, & cum aliis principalibus fautoribus suis, nos de communi fratrum nostrorum consilio, in Caena Domini publice ac solemniter excommunicasse cognoscas. Dat. Anagninae, Kal. Aprilis.

His acceptis Arnulphus ab Alexandro litteris, ut partes credita sibi legationis impleret, ad archiepiscopos & episcopos Galliae, de his qua gesta essent in conciliabulo Papiensi, litteras dedit: quas ob plenam rerum gestarum significationem hic describendas opera precium duximus. Sic enim se habent.

AD ARCHIEPISCOPOS ET EPISCOPOS
" Angliae.

P. Gallie,

QVANTA tempestate laboret ecclesia, atque in quanto videatur periculo constituta, vestra, quos hic dolor tangit, prudentia non ignorat. Et filii quidem Babylonis prospiciunt & exultant, qui quasi certum auspicientes de procellarum quantitate naufragium, ad diripiendas sarcinas & ipsa navigii tabulata concurrunt. Nobis autem securitatem praestat Divina promissio, qua portas inferi adversus eam prevalere non sinit, sed vexationis injurias victoriae certitudo compensat. Neque enim desperationi locus est, ubi causam rectitudo commendat, & virtutem patientiae firmat interim conscientia veritatis. Causae siquidem nostrae nec ignota veritas, nec incerta iustitia: sed res luce clarior, & pravitatis nube negotium purgat, & omni iudicium absoluit errore.

Si enim persona personae comparatur, nostram perfectio scientiae & omnium virtutum format integritas: quod non magis nostrae, quam adversariae quoque partis testimonio confirmatur. Alteri veto si

nobilitas generis, & quaesita ob hoc ipsum potentium gratia subtrahatur, non erit unde ad majestatis apostolicae fastigium audeat aspirare. Sed & si facta electionum invicem conferantur, electionem nostram omni ordine, omni solemnitate, omni denique ratione subnixam, alteram plenam impudentia constat, & omni rationis adminiculo destitutam. Numquid enim unius episcopi, ipsiusque quem nostris, & duorum cardinalium, toti ecclesiae praedictabit autoritas, & reprobata univ. rsitate catholica, intra quaternitatis hujus angustias coarctata cederetur? Numquid consecrationi rite ac solemniter per eam cujus interest multitudinem celebratae, ea quae postmodum per paucas ipsasque emendicatas manus contracta est, poterit prevalere? Numquid impudentiam conjecti sibi propriis manibus inducuntur minax redemptorum satellitum violentia consecrabit? Certum siquidem est, Octavianum ecclesiam beati Petri, cum ibi celebranda foret electio, armatorum copia complevisse, ut quod de meritis suis, & sanctorum patrum gratia non sperabat, strictis in cervicibus resistentium gladiis usurparet.

Denique consensu omnium in personam sanctissimi patris Alexandri firmato, dum ipse laudabili verecundia renuit & excusat, impositumque sibi manibus fere omnium pluviale repellit, dissimulare ulterius ambitio non potuit vel differre: sed effusa temeritate, nullo adhuc cardinalium, sicut dicitur, prosequente, cucurrit ad cathedram, ea nimis fiducia, quod invitis armatis non posset ab inermibus amoveri. Pari quoque palatium festinatione descendit, ut primus utramque cathedram videretur infedissee, & quem non poterat, saltem de festinatione fortiretur ascensum: quo praedicti tres eum de tota univ. rsitate secuti sunt. Alii gladiis discurrantibus territi, cum electo suo in munitionem proximam concesserunt, ubi eos adversarius ille novem diebus obsessos gladiis tenuit & inclusos, exiguum sicut poterant alimoniam toto illo tempore mendicantes. Vnde etiam sibi mentiendo causam componit iniquitas, asserens Octavianum, priusquam alter eligeretur, per novem dies apostolatus cathedram solitatum infedissee: quasi ille ab initio, licet renuerit, non fuisset electus, uniusque violenta possessio sanctificare injuriam, & ambitionis audaciam valeat expiare.

Porro illi de carcere beneficio senatus educti, ad locum, quo apostolica insignia servabantur, Domino miserante, perducti sunt: ut electio manciparetur effectui, & electus gratiam consecrationis per manum Ostiensis episcopi, ad quem hoc jure speciali pertinebat, acciperet. Denique cardinales & episcopi, qui per diversas provincias legationis fungebantur officio, ad eam pari devotione conversi sunt: totique jam ecclesiae Dei indubitatae tranquillitatis serenitas arderet, nisi homo ille ad praeparatum Imperatoris auxilium transfugisset. Verum ille gloriae suae, & non Dei sedulus amulator, desiderii complendi, quod de proavorum exemplo conceperat, occasione latibundus accepit. Nostis enim praedecessores ejus ad subjungendam ditioni suae Romanam ecclesiam a longis retro temporibus aspirasse, ipsosque advenfus eam semper vel suscitasse vel fovisse schismaticos, quo magis jure ejus, cui ipsi ministerium debent, affectatum possent imperium exercere, eamque ad suam converso ordine non disponere sed evertere voluntatem. Bene tamen, quoniam quisquis ad hanc de confidentia potestatis illius prorupit audaciam,

audaciam, in ruinam sibi factus est, cæteris in exemplum, quo confusa deinceps cessaret clarior, & sua ecclesiæ Dei dignitas & reverentia seruetur. Cæterum hic blanda schismatici desperantis humilitione seductus est, dum ille personam suam arbitrio ejus exponit & causam: neque se quidquam fore, nisi de sola ipsius voluntate, præsumit. Vnde & ad pedes ejus ipsa dicitur apostolatus insignia resignasse, posteaque de manu ipsius investituram accepisse per annulum: ut veteri scilicet quæstione composita, regnum plane de sacerdotio, de spiritalibus temporalia, de ecclesiasticis viderentur sæcularia triumphasse. Indignum facinus, omnibus quæ sæculis detestanda malitia, ordinationem scilicet Divinam qualibet temeritate convertere, & redemptam sanguine Christi perimere libertatem.

Prædictus itaque princeps, negotium suum tamquam sub umbra pietatis exerecens, ecclesiasticum congregavit sæculari potestate conventum: ut præsumptionem schismatici illius proprio roboraret assensu, & quos posset ad obedientiam illius tyrannicæ potestatis terroribus inclinaret: ea siquidem intentione, ut utriusque gladii virtute comminuta pristinam reformet imperii majestatem, ut utriusque invicem cooperate potentia, omnia regna propriæ subijciat ditioni. Porro illi, quos schismatico conciliaverat necessitas, aut voluntas, falsitatis & blasphemiz symbolum conscripserunt: ut quod de veritate non possunt, saltem conqueste multitudinis suffragio prævalere credantur. Quod scriptum si forte contigerit ad sapientiæ vestræ venire conspectum, multa plenum falsitate credatis: licet etiam, si absolutam contineret in omnibus veritatem, nihil, quod ibi dispositum sit, aliquem de jure sortiretur effectum. Neque enim arbitrium dici potest, ad quod voluntaria partium compromisso nos astringit: nec judicialis sententia, quæ nec ab ordinaria jurisdictione, nec a delegata, procedit. Sed & causam communem privata auctoritate decidere, qua arrogantia præsumpserunt, nobisque tamquam inferioribus imponere magistratum, quos Divina bonitas pares ordine, & etiam spectabiles constituit dignitate? Sed neque causa dici debet, ubi inter contentientes nullum potuit esse litigium: neque sine contradictione quæstio vel formari potuit, vel absolui.

Ad hæc, si quod de Octaviano factum est, ab initio forte non valuit, ex post facto istorum nullo jure valuit consumari: cum ipse jam ab eo, qui poterat, condemnationis sententiam, debitiq; pœnam anathematis exceperit. Scio sapientiam vestram validioribus argumentis posterioribusque rationibus abundare, ut Papiense illud conciliabulum nullius reputetis extrixisse momenti, a vobis etiam minus inrelligentium simplicitas valeat edoceri. Benedictus autem pater misericordiarum & Deus totius consolationis, qui ecclesiæ Gallicanæ solitam misericordiam benignus impendit: ut eam semper & agnitione veritatis illustret, & pedes ejus a justitiæ tramite nullatenus aberrare permittat. Sicut enim omnes, quos ad oppressionem Romanæ ecclesiæ rabida Teuronici furoris provexit invidia, virtus Altissimi manifesta decerit: sic omnibus, quos devotio Gallicana suscepit, victoriam semper contulit & triumphum. Cumque multis constet, cæteras regiones abundasse portentis: sola Gallia monstra non habuit, sed sinceritate fidei, doctrinæ veritate, virtutum quoque titulis, & plurima operum exhibitione præfulsit. Vnde nunc quoque

Concil. general. Tom. X.

personarum penitus qualitate discussa, factisque electionum plenius exploratis, in personam sanctissimi patris Alexandri, de vere catholici & serenissimi regis sui beneplacito convenerunt, litterasque ejus & nuncios passim & suscipiunt & honorant. Sed quia inter ipsum & principem nostrum, Deo volente, noviter est reformata concordia: placuit ob gratiam ipsius ad momentum disterre publicandæ susceptionis edictum, donec iste noster ecclesiam regni sui consuluisse posset, & quod mente concepit, assensus vestri conniventia confirmasset. Neque enim prudentiam regalis excellentiæ decuit, aliquid super tanto negotio inconsculta vestra sapientia desinire: ne gloriam suam alteri dedisse videretur, & reverentiam vestram minoris quam debuit aestimasse. Quæ tamen super hoc ipsius ab initio voluntas extiterit, multis declaravit indicibus, & expressit: quoniam patris Alexandri nuncios & litteras cum reverentia semper exceperit & gratia, nullumque se alium suscepturum, adhibita sæpe coram omnibus asseveratione, prædixit.

Porro litteras Octaviani oblatas tenuit manu regia, velut immundum aliquid fordidumque, contingere: sed in contemptum ejus, lignæ tabellæ, quam ipse de pulvere sustulit, manibus offerentis impositas, ipse statim coram nuncio post dorsum suum quam sublimius potuit, risu multitudinis quæ aderat prosequente, projecit. Ex his igitur manifestum est, voluntatem ejus in favorem domini Alexandri sine omni ambiguitate summatam: ipsumque, vestrum magis ob reverentiam quævisse consilium, quam pro absolvenda qualibet super hoc negotio quæstione. Solent enim principes dominique tertarum majora quadam semper mora suspendere, ut dilatione crescat auctoritas, & major lætitia desideria protracta consummet. Super quo plane cum in idem favor principis veritasque concurrant, manifeste vobis viam responsionis gratia Divinæ bonitatis assignat. Oportet tamen vos propter aliquos, qui inter vos sunt, sollicitè providere, qui se schismatico illi dicunt cognatione conjunctos: ne malignitas forte prævaleat, & eam, quæ ex Deo est, supplantet carnis affectio caritatem. Sed cum univertitas vestra venerit, nolite quorumlibet expectare sententias, nec eorum timeatis offensam, sed conceptum statim in virtute spiritus usurpare sermonem: ne dissimulatio vestra pravitate præstet audaciam, vestroque silentio blasphemiarum primitiæ convalescant. Tempestivus igitur zelus justitiæ per os vestrum de libertate conscientie & confidentia veritatis erumpat: ut quasi quodam spiritali tonitruo terreatur iniquitas, & præparata ad subversionem fidei fallacia suffocetur. Dominus mentes vestras in bonum sua pietate dirigat & confirmet: ut ecclesiæ ejus studio vestro reformetur integritas, & quæ vos tantis ultro beneficiis & honore prævenit, gratos in opportunitate sentiat & fideles.

Hucusque Arnulphus ad Galliarum episcopos, Gregoriam navans operam pro catholico antistite adversum schismaticum invasorem.

Inter alios Galliarum episcopos, qui electionem Alexandri pontificis provexerunt, & proceperunt, fuit præcipuus VVillelmus archiepiscopus Senonensis, ad quem ista Petrus Blesensis: Vos enim estis, in cuius consilio & auxilio potissimum suæ salutis ancoram navicula beati Petri constituit, cum inter schismaticæ persecucionis fluctus periculosus ætuaret. Vobis contulit

TT r t ij Deus

ANNO
CHRISTI
1160.

Deus in pueritia super senes intelligere: & ad futuram naturę canonicę maturiore morum senio pervenire. Fluxus adolescentię motus in vobis ratio magistra cohibuit, ut omni lascivie libertate præcisa, nec forma, nec nobilitas, nec opum exuberantia, nec potestas, nec cetera, quibus pudicitia expugnatur, propositum interveterent castitatis, sed modesta in omnibus conversatio plus angeli quam hominis exhiberet. Ceteras virtutes, quibus miraculose fulgetis, sub silentio præterimus: nec enim nostra præconia mendicat is, cujus honestatem & prudentiam fama celebris latissime promulgavit.

Hac de VVillemo Petrus, cujus testificatione constat, de Senonensi translatus ad Remensem ecclesiam, ubi pro sancto Thoma Cantuariensi episcopo strenue egit. Tales erant qui pro Alexandro adversus schismaticos inire certamen.

ANNO
CHRISTI
1160.

*** CONCILIVM NAZARENVM
in quo Alexandri pontificatus ab Orientalibus
ecclesiis agnoscitur anno Dom. MCLX.

GVILLEMVS Tyrius *sacra historia lib. xviii. cap. xxi. x.* Per eodem, inquit, dies quidam Ioannes vir admodum litteratus, Romanę ecclesię presbyter cardinalis, tituli sanctorum Ioannis & Pauli, missus a domino Alexandro papa ad partes Orientales legatus, apud Biblium, cum quibusdam Iannuensis applicavit. Volens igitur impetrata licentia, tanquam legatus in regnum introire, præsentavit domini regis & aliorum regni principum, tam ecclesiasticorum quam secularium mentes, quidnam de eius ingressu sentirent. Divisus enim erat, ut prædiximus, occasione schismatis oborti pene orbis universus: aliis domino Alexandro pape, aliis parti oppositę faventibus. Vnde post multam deliberationem, mandatum est ei ex parte, ut subsisteret, nec in regnum præsumeret ingredi, quousque cum prælatis ecclesiarum & regni principibus pleniore deliberatione, ei de communi consilio mandaretur, quid cum facere oportet. Interim convocatis apud Nazareth, tam domino patriarcha, quam reliquis ecclesiarum prælatis, de principibus quoque nonnullis cum domino rege assistentibus, cęperunt deliberare, quid in tanta ambiguitate factu esset expedientius. Omnes enim Orientis pontifices, de utroque patriarchatu, in neutram partem manifeste declinaverant: in occulto tamen, aliis huic, aliis illi suum favorem præstantibus. Factum est autem, sicut in talibus solet contingere, quod dissentientibus ab invicem, & votis eorum in plura distinctis, alii dicerent, quod dominus Alexander & eius legatus susciperetur, utpote causam fovens potiore: quorum princeps erat dominus Petrus, prædecessor noster, Tyrensis archiepiscopus. Alii e converso, domini Victoris causam præferentes, & eum semper regno amicum & tutorem fuisse afferentes, legatum nullomodo recipiendum esse censebant. Rex autem mediam viam quandam sequens, cum suis principibus & ecclesiarum quibusdam prælatis, timens ne episcopi inter se dividerentur & scinderetur ecclesia, persuadebat neutram partium recipiendam esse: legato vero, si tanquam peregrinus, orationis gratia, absque insignibus legationis, ad loca sancta vellet accedere, dandam esse licentiam, & concedendam esse libertatem, motam in regno faciendi usque ad primum transitum, ex tunc ei redeundum esse. Allegabat

etiam, & dictorum suorum causam subijungebat & rationem, dicens: Schismata recens est, nec dum orbi innotuit uter eorum causam foveat potiore: periculosum autem esse, in re dubia partem sibi ex sententia deligere, & de re incerta diffinitivam præcipitare sententiam. Præterea nec legato opus esse in regno, qui ecclesias & monasteria gravet impensis, extorsionibus atque. Hac erat domini regis sententia: quę licet utilior videretur, tamen prævaluit eorum sententia, qui legatum esse recipiendum afferbant.

*** Nazareni concilii synodica epistola
ad Alexandrum papam.

Domino & patri suo digne reverendo Alexandro Dei gratia Romana & apostolica ecclesia universali pape Amalricus sanctę Resurrectionis ecclesie minister humilis cum omnibus suffraganeis suis, tam debitum, quam devotum, totius obedientie famulatum.

SANCTÆ & catholicę & electę electionis vestrę epistolam, quanta debuimus veneratione, suscepimus: & dic præfixa, convocatis etiam in unum omnibus venerabilibus fratribus & filiis nostris, qui omnes ex voluntatio quidem & libenti animo vel assuerunt, vel litteras executorias, assensum tamen suum præferentes & denunciantes miserunt. Eam ut diximus epistolam in præsentia omnium, Tyrensis, & Nazareni, & reliquorum fratrum & filiorum nostrorum, legimus diligenter & relegimus. Audita vero contumaci & temeraria perversitate, & perversa temeritate, Octaviani scilicet & pseudofratrum suorum I. & G. pertinuimus: & quia ab unitate sanctę matris ecclesię recesserant, doluimus. At tamen intellecta postmodum venerabili fratrū & dominorum nostrorum episcoporum, & ceterorum cardinalium concordia & sana unanimitate, cognito etiam assentientis cleri & acclamantis populi assensu & desiderio super electione & consecratione vestra tam sancta & canonica, respiravimus, & gaudio magno gavisi sumus. Ceterum ipsam eandem sacrosanctam & ordinariam electionem & consecrationem vestram, quotquot sumus, laudavimus, approbavimus, communitur & concorditer approbamus: & excommunicatis schismaticis, Octaviano, I. & G. cum suis fautoribus, quantum in nobis est, vos in dominum temporalem, & patrem spirituales elegimus unanimiter, & voluntarie recepimus.

*** CONCILIVM OXONIENSE
habitum anno Domini MCLX. contra Vval-
densum sive Publicanorum dogma, a
Getardo quodam Teutone in Angliam
inductum.

Ex Guillelmi Neubrigenfis, lib. xi. cap. xlii.

ISDem diebus erronei quidam venerunt in Angliam, ex eorum, ut creditur, genere, quos vulgo Publicanos vocant. Hi nimirum olim ex Gasconia, incerto autore habentes originem, regionibus plurimis virus suę perfidie infuderunt. Quippe in latissimis Galliarum, Hispaniarum, Germaniarumque provinciarum, tam multi hac peste infecti esse dicuntur: ut secundum

ANNO
CHRISTI
1160.Edita
Teng-
gello
vetera
numen* Corr
culato* Ioann
GuidoANNO
CHRISTI
1160.Ex To.
collecti
nis Ang

INO
ISTI
O.

secundum prophetam, multiplicati esse super numerum arenae videantur. Denique cum a praesulibus ecclesiarum, & principibus provinciarum in eos remissus agitur, egrediuntur de caveis suis vulpes nequissimae, & praeterea specie pietatis, seducendo simplices, vineam Domini Sabaoth tanto gravius, quanto liberius, demoliuntur. Cum autem adversus eos igne Dei fidelium zelus succenditur, in suis foveis delitescunt, minusque sunt noxii: sed tamen occultum spargendo virus nocere non desinunt. Homines rusticani & idiotae, atque ideo ad ratione hebentes, peste vero illa semel hausta ita imbuti, ut ad omuem tigeant disciplinam, unde rarissime contingit eorum aliquem, cum a suis latebris prodire extrahuntur, ad pietatem converti. Sane ab hac & ab aliis pestibus haereticis immunitas semper exiit Anglia, cum in aliis mundi partibus tor pullulaverunt haereses. Er quidem haec insula, cum propter incoelentes Britones, Britannia diceretur, Pelagium in Oriente haeresiarcham futurum ex se misit, ejusque in se processu temporis errorem admisit: ad cujus peremptionem Gallicanae ecclesiae pia provio semel & iterum beatissimum direxit Germanum. At ubi hanc insulam expulsis Brironibus natio postedit Anglorum, ut non jam Britannia sed Anglia diceretur: nullius unquam ex ea pestis haereticae virus ebullivit: sed nec in eam aliunde, usque ad tempora regis Henrici, secundi, tanquam propagandum & dilatandum introivit. Tunc quoque Deo propitio, pesti, quae jam irrepserat, ita est obvium, ut de caetero hanc insulam ingredi vererentur. Erant autem tam viri, quam feminae paulo amplius quam rriginta, qui dissimulato errore, quasi pacifice huc ingressi sunt, propagandae pestis gratia, duce quodam Gerardo, in quem omnes tanquam praecceptorem ac principem respiciebant. Nam solus erat aliquantulum literatus: caeteri vero sine litteris, & idiotae, homines plane impoliti & rustici, nationis & linguae Teutonicae. Aliquamdiu in Anglia morantes, unam tantum mulierculam veneratiscircumventam suspiris, & quibusdam (ut dicitur) fascinatam praestigis, suo caetui aggregaverunt. Non enim diu latere poterunt, sed quibusdam curiose indagantibus, quod peregrinae essent, sectae, deprehensi tenique sunt in custodia publica. Rex vero nolens eos indiscussos vel dimittere vel punire, episcopale praecipit Oxoniae concilium congregari. Vbi dum solemniter de religione convenirentur, eo, qui literatus videbatur, suscipiente causam omnium, & loquente pro omnibus, Christianos se esse, & doctrinam apostolicam venerari responderunt. Interrogati per ordinem de sacrae fidei articulis: de substantia quidem superni medici rectae, de ejus vero remediis, quibus humanae infirmitati mederi dignatur, id est, Divinis sacramentis, pervertsa dixerunt: sacrum baptismum, et charistiam, conjugium detestantes, atque unitati catholice, quam haec divina imbuunt sub fida, ausu nefario derogantes. Cumque sumptis de scriptura Divinis urgerentur testimonis, se quidem uti insituri erant credere; de fide vero sua disputare nolle, responderunt. Moniti, ut poenitentiam agerent, & corpori ecclesiae unirentur, omnem consilii salubritatem spreverunt. Minas quoque ut vel metu respicerent, deriserunt, verbo illo Dominico abutentes: *Beati qui persecutionem patienter propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum calorum.* Tunc episcopi, ne virus haereticum latius serperet praecaverent, eosdem publice pronuntiatos haereticos, corporali disciplina subdendos, catholico principi tradiderunt. Qui praecipit haereticae infamiae characterem frontibus

eorum inuri: & spectante populo, virgis coercitos urbe expelli: districte prohibens, ne quis eos vel hospicio recipere, vel aliquo solatio conservare praesumeret. Dicta sententia, ad poenam justam ducebantur gaudentes, non lentis passibus: praecunte magistro eorum, & cantante: *Beati eritis cum vos oderint homines.* In tantum deceptis a se mentibus seductorius abutebatur spiritus. Illa quidem muliercula quam in Anglia seduxerant, metu supplicii discedens ab eis, errorem confesssa, reconciliationem meruit. Porro detestandum illud collegium, cauteriatis frontibus, iustae severitati subjacuit, eo, qui primatum gerebat in eis, ob insignem magistrerii, inustionis geminae, id est, in fronte, & circa mentum dedecus sustinente: scissisque cingulo mensus vestibus, publice caesi, & flagris resonantibus, urbe ejeti, algoris intolerantia (hiems quippe erat) nemine vel exiguum misericordiae impendente, misere interierunt. Hujus severitatis pius rigor non solum peste illa, quae jam irrepserat, Angliae regnum purgavit: verum etiam, ne ulterius irrepere, incusso haereticis errore praecavit.

ANNO CHRISTI 1160.

CONCILIVM APVD NOVVM MERCATVM in Normannia celebratum, de receptione papae Alexandri, & refutatione Victoris antipapae, anno Domini MCLXI. tempore Alexandri papae III. & Henrici II. regis Angliae.

ANNO CHRISTI 1161.

ANNO MCLXI. mense Julio, inquit Robertus de Monte in appendice ad Sigebertum, Henricus rex Anglorum congregavit omnes episcopos Northmanniae, & abbates, & barones, apud Novum-mercatum, & Ludovicus rex Francorum adnavit suos, Belvacii, & ibi tractatum est de receptione papae Alexandri, & refutatione Victoris: & consenserunt Alexandro, reprobato Victore. *Hac ille.*

CONCILIVM BELVACENSE. Ludovico VII. rege anno Domini MCLXI.

ANNO CHRISTI 1161.

EADEM de causa eodemque tempore in Gallia celebratum fuit, ut patet ex verbis praedicti continuatoris supra recitatis.

*** CONCILIVM TOLOSANVM IN QVO Alexander, rejecto Victore, pontifex agnoscitur. anno Domini MCLXI.

ANNO CHRISTI 1161.

De hoc concilio loquitur Gerhobus Reicherpspergensis in Bavaria prepositus, lib. 1. de investigatione Antichristi. Quo ex opere Tengnagellus excerpit ea quae ad Alexandri papae, & antipapae Victoris causam attinent, & cum aliis veteribus contra schismaticos monumentis edidit. Nos ex eo id tantum edemus, quod ad Tolosanam synodum spectat. Interim, inquit, dum haec scribimus, & ad praefata partem Victoris pro reverentia maxime concilii Papiae celebrari, articulum jam jam fere inclinamus. ecce alii ac novi rumores per certos internuncios advolitant, in occidentis partibus, regno videlicet Franciae, civitate Tolosa, celebratum esse concilium, cui centum patres inter episcopos & abbates interfuerunt, una cum regibus Franciae & Angliae, quorum studio idem patres convocati conveniunt. Vbi & Octaviani, quem Victorem dicunt, simul & Alexandri papae, atque Imperatoris Augusti Frederici, necnon & regis Hispaniae legati aderant. Illic sane utriusque partis defensoribus sufficienter auditis, eidem concilio tandem in Ale-

TT r iij xandrum

th. 5.

ANNO
CHRISTI
1161.

xandrum complacuit. Octavianus vero, qui & A
Victor, ab universo concilio cum suis principa-
libus defensoribus excommunicatus est.

Faltradi Clarevallensis abbatis ad Omni-
bonum Veronensem episcopum epistola.

Qua describitur idem concilium, & multa de
Papiensi referuntur.

"Omni-
bino
"cor. E. hoc
est, Faltra-
dus

*Dilecto & vere venerabili domino & patri O^o.....
Dei gratia Veronenſis epiſcopo, frater E^o... Clare-
valleniſis vocatus abbas, ſpiritum conſilii & fortitu-
dinis.*

"cardinali-
bus ſecur. &
Vvillelmo
" & Odoni

CAVDRO plane quoties inter ſpinas liſium, &
& inter hominum timore vel gratia humanos
ſectantium errores, amatores inuenio veritatis, &
diligentiſſimum inqueſtorem Divinae voluntatis.
Inde eſt, quod ad petitionem veſtrae dignationis
certos vos eſſe volumus, unde & quomodo certi fu-
mus ſuper eo, quod poſcitis. Igitur poſt multas ex-
hortationes, quas fecimus ad reges & principes, qui
vel timore vel amore Imperatoris, diſſerebant ſequi
veritatem; poſt multa conſilia, quae habuimus cum
archiepiſcopis & epiſcopis, & viris religioſis, qui
regibus quotidie diſſerebant; poſt longam dilatio-
nem, quae facta eſt card. H^o & VV. preſbyteris, &
O^o diacono, quos Dominus Alexander papa in
Galliam delegaverat; poſt multas preces & lacry-
mas, quas eccleſia fundebat ad Dominum, maxime
autem in noſtro ordine; poſt etiam ultimam pene
deſperationem: Domino melius diſponente, quam
nos ipſi aueremus ſperare, duo cardinales, quos
ſolos de curia Romana Octavianus ſecum habebat,
venerunt cum Caſarjanis in magna pompa & glo-
ria ad diem & locum, quem reges Francia & Ang-
liae cum tota eccleſia ſua ad exponendum ſuum
aſſenſum praefixerunt ſupra dictis cardinalibus.
Quid plura?

"Ioannes
" & VVido

Auditi ſunt primum Octaviani cardinales Io.
& VV. reſponderunt alii ex adverſo. Cognitum eſt
non ſolum aſſertionibus cardinalium Alexandri papa-
e, & idoneis teſtibus, qui praefentes adertant, qui-
bus illi nulla ratione contradicere potuerunt, verum
& verbis adverſariorum, quos Deus ipſe mani-
feſto miraculo veritatem faciebat exprimere,
Octaviani nullam fuiſſe electionem: immatantionem
feciffe ſibi ipſi, laicali adjutorio pontificalem
occupaſſe cathedram, ſicut communi omnium audi-
entia, me audiente, VV°. Cremenſis teſtatur eſt:
conſecrationem vero eundem Octavianum jam ante
oſto diebus excommunicationem (ab aliis oſto
diebus ante ipſam excommunicationem conſecra-
to) a Tuſculano & Ferentinare, ſecum excommuni-
catis, & Mellicenſe jam propter evidentes enormi-
tates ſuas, quas proteſtati ſunt Rex Angliae &
epiſcopi eius, ipſi & compatriota, damnato &
depoſito, fuiſſe poſſe. Cognitum nihilominus eſt,
Alexandrum ab omnibus aliis cardinalibus, qui
aderant, electum: & niſi ipſe primum fugiendo,
deinde reluctando, humiliter reſtiſſet, & Ioannes
& VVido Cremenſis, ſicut ipſe coram omnibus teſ-
tatur eſt, violenter impediſſent, ſolemniter fuiſſe
inmuntatum, quod poſtea ſuo loco & tempore
perfectum eſt: & conſecrationem authenticam ab
his, quibus ex officio incumbere, ſolemniter acce-
piſſe. Maniſeſte etiam probatum eſt, quod diu
ante Papienſe concilium, Octavianum in papam
per nuncios ſuos & litteras auro bullatas ſuſceperat
Imperator. Quod Papienſis vero ſcripſerat, cl. n. l. fuiſſe

"VVido

Verba in-
cluſa par-
theſi viden-
tur omit-
tenda.

auditi ſunt primum Octaviani cardinales Io.
& VV. reſponderunt alii ex adverſo. Cognitum eſt
non ſolum aſſertionibus cardinalium Alexandri papa-
e, & idoneis teſtibus, qui praefentes adertant, qui-
bus illi nulla ratione contradicere potuerunt, verum
& verbis adverſariorum, quos Deus ipſe mani-
feſto miraculo veritatem faciebat exprimere,
Octaviani nullam fuiſſe electionem: immatantionem
feciffe ſibi ipſi, laicali adjutorio pontificalem
occupaſſe cathedram, ſicut communi omnium audi-
entia, me audiente, VV°. Cremenſis teſtatur eſt:
conſecrationem vero eundem Octavianum jam ante
oſto diebus excommunicationem (ab aliis oſto
diebus ante ipſam excommunicationem conſecra-
to) a Tuſculano & Ferentinare, ſecum excommuni-
catis, & Mellicenſe jam propter evidentes enormi-
tates ſuas, quas proteſtati ſunt Rex Angliae &
epiſcopi eius, ipſi & compatriota, damnato &
depoſito, fuiſſe poſſe. Cognitum nihilominus eſt,
Alexandrum ab omnibus aliis cardinalibus, qui
aderant, electum: & niſi ipſe primum fugiendo,
deinde reluctando, humiliter reſtiſſet, & Ioannes
& VVido Cremenſis, ſicut ipſe coram omnibus teſ-
tatur eſt, violenter impediſſent, ſolemniter fuiſſe
inmuntatum, quod poſtea ſuo loco & tempore
perfectum eſt: & conſecrationem authenticam ab
his, quibus ex officio incumbere, ſolemniter acce-
piſſe. Maniſeſte etiam probatum eſt, quod diu
ante Papienſe concilium, Octavianum in papam
per nuncios ſuos & litteras auro bullatas ſuſceperat
Imperator. Quod Papienſis vero ſcripſerat, cl. n. l. fuiſſe

epiſcopos: non fuerunt niſi XLIV. quia ad Impera-
toris vocem, qui ſe profitebatur laicum, & talem,
ad quem non pertinet iudicare de curia Romana,
nec diſcutere electionem ſummorum pontificum,
omnes cum VV°. Papienſi, preſbytero cardinali ſan-
cti Petri ad vincula, qui neutri parti adhaererat,
nunc autem cum duobus aliis, Alexandri papae le-
gatione fungitur in Gallia, diutina deliberatione
conſilium habuerunt, ſe neutrum ſuſcepturos, eo
quod pauci eſſent de tota eccleſia: quouſque vel
communis omnium vel plurium regnorum ſy-
nodus conveniret, vel maniſeſtus appareret, quem
eorum major & ſanior pars eccleſiae ſequeretur,
& idem ſe conſulturos Imperatori. Imperator au-
tem non conſenſit, ſed quos potuit, minis & pre-
cibus ſingillatim vocatos coegit ſuſcipere, quem
ipſe ante ſuſceperat: abſentibus tamen de nume-
ro ſupra dicto, ſicut idem VVilhelmus cardinalis
maniſeſte aſſeruit xxiv. ex quibus unus fuit Pa-
pienſis epiſcopus, in cujus civitate iſta fiebant.

Communiatuque conſilio praedictorum regum &
totius ipſorum eccleſiae, reprobatuſ eſt ſchiſmati-
cus Octavianus, ſuſceperat Alexander papa, & le-
gati ejus, condigno honore & reverentia. Dominus
Trevirenſis epiſcopus ſtat in unitate. Quidam
ex eis, qui manus dederant Octaviano, revertuntur.
Vnde & nos ipſi Cartuſenſes accepimus pro epiſ-
copo ſuo Gratianopolitano, ut noſtro interventu
poſſit redire in patriam.

Vlterius Odo cardinalis ſancti Nicolai de car-
cere Tuſſiano, audientibus non contradicenti-
bus, aſſeruit quod I. & VVi. praedicti cardinales,
ad ipſum, qui cum aliis clauſus tenebatur, veni-
ſent, hortantes, ut ad Octavianum venirent. Reſ-
ponſum eſt eis, quod ſi jurarent ſupra ſancta evan-
gelia, ſe iuſte iudicatos, omnes ponerent ſe ſub
eorum iudicio. Illi autem reſpondentes papam non
debere ab aliquo iudicari, dixerunt, quod ſi ſocieta-
tem facerent Octaviano ſe reddituros mantum
quod iniuſte acceptiſſe accuſabant: omnino pone-
rent ſe in eorum conſilio, & de eorum manibus ſe-
cundo mantum ſuſciperet.

Eadem ſere reſert Guillelmus Neubrigenſis verum
Anglicarum lib. 2. cap. 9. Illuſtres, inquit, Fran-
corum & Anglorum reges modis omnibus ſolicitare
curavit Fredericus imperator, ut ad perpetuandam
amicitiam, ſibi haec in parte concordis exiſtenter, in
acceptando videlicet Octaviano in Romanum pon-
tificem, expoſulo penitus Alexandro. Illi vero inflexi
ſententia caute ſuſpenſa, donec rei tam ſcrupuloſae
penitus veritatem agnoſcerent: celebrem & ipſi ex
utoque regno epiſcoporum & nobilium, loco &
tempore congruo, conventum fecerunt.

Aderant a parte Octaviani duo principales ejus
complices, qui ejus fuerant electores, ſchiſmaticae
auctores, Guido ſcilicet Cremenſis, & Ioannes de
ſancto Martino, cardinales. Nam Igmarius Tuſcu-
lanus epiſcopus, manus illi execrationis auſus impo-
nere, jam vitaverat hominem. Aderant & a parte
domini Alexandri tres cardinales, ſcilicet Henricus
Piſanus, (tituli hic erat preſbyter cardinalis ſanctorum
Nerei & Achillei) Ioannes Neapolitanus,
Guillelmus Papienſis. Surgens ergo ille Cremen-
ſis in conſpectu regum & praefulum, coram uni-
verſa, quae convenerat, multitudine cleri & populi:
pro parte ſua, & contra adverſam totis ingenii
atque ſacundiae viribus allegavit. Qui cum per-
oraſſet: ſurgens Guillelmus Papienſis vir elequentiſ-
ſimus, perſpicuis orationibus obiecta eluſit, & fe-
re quicquid ille pro ſe dixerat, in ipſum ita retorſit,
ut propriis irretitus captuſque ſermonibus videtur

ANNO
CHRISTI
1161.
"VVille-
mo

ANNO
CHRISTI
1161.

tur. Denique in illo altercationis mutæ quasi duello totius ita negotii veritas claruit: ut neuter ulterius princeps cunctaretur, repudiata parte Octavianus, dominum Alexandrum recipere, & cum regnis sibi subditis, ei de cætero in ius quæ Dei sunt, tamquam patri parere. Prænomiatis ergo schismaticis, cum confusione & dedecore discendentibus: principes & pontifices nostri lata solemniter in schismaticis excommunicationis sententia soluerunt conventum. Interim dominus papa Alexander in terra regis Siciliae, cuius fidelis favore fruebatur, rurus consistens: opportunitatem transeundi in Gallias præstolabatur. Patebatque ei in eis, quæ ad curam spectant pastoralem, rotas orbis Latinus, exceptis provinciis Alemannicæ ditionis.

ANNO
CHRISTI
1161.

CONCILIABVLVM LAVDENSE QVO IN præsentia imperatoris Friderici I. intrusus anti-papa Octavianus, Victor III. dictus, recipitur, anno Domini MCLXI. sub Alexandro III.

De hujus conciliabuli actis Otto Morena in Laudensi a se scripto chronico, sanctor schismatici papa, ista habet: Sequenti vero die, in quo fuit rursus festum sanctorum Gervasii & Protasii, per dominum papam inceptum est sacrum concilium, quod a principio Papæ, deinde Cremonæ, fieri dispositum fuerat: postremum tamen ad honorem Laudensium ex voluntate imperatoris Laudæ est celebratum. In quo dominus imperator cum suis principibus, & dux Bohemiæ, & dominus Pellegrius Aquileiensis patriarcha, & dominus Guido electus Ravennæ archiepiscopus, & multi episcopi, & magna copia priorum, abbatum, præpositorum, aliorumque clericorum, qui veniant ad synodum, seu concilium, unanimiter confirmare electionem, quæ in prædicto anno Papæ jam facta fuerat de ipso domino papa Victore. Fuere autem in ipso concilio recitata litteræ excommunicationis regis Daciæ, & regis Norvegiæ, & regis Hungariæ, & regis Bohemiæ, & sex archiepiscoporum, & viginti episcoporum, multorumque abbatum, tam Clarevallensium, quam aliarum congregationum, atque præpositorum: in quibus omnibus litteris continebatur, ipsos reges cum universis eorum provinciis, & prædictos archiepiscopos, episcopos, abbates, & præpositos, velle se tenere præsertim dominum Victorem pro papa & domino, & se velle ratum habere totum quod dominus Victor statuit in ipso concilio cum aliis sibi presentibus. Sed veritate cognita, resiliunt ex istis plurimi. Pergit auctor: In ipso etiam concilio fuere excommunicati dominus Hubertus Mediolanensis archiepiscopus vna cum consulis Mediolani, & episcopus Placentinus, & episcopus Brixienis, & Placentiæ, & Brixie consules, omnesque ipsorum consiliiarii, ac etiam omnes illi, qui interfecerunt Moguntinum archiepiscopum, & qui in ejus morte consenserunt, & episcopus Bononiensis... depositi fuere irrecupetabiliter. Episcopus vero Paduans, & episcopus... usque ad Kalendas Augusti termino eis dato, ab officio suspenduntur. Er hæc acta sunt in die Iovis, cum concilium usque ad ipsam diem perdurasset, in qua die fuit transfestum sancti Iacobi Alphæi. Hac auctor, addit: Victor pseudopapæ, contra catholicum pontificem Alexandrum.

De
appell
nt is
oribus.

CONCILIVM LONDONIENSE, QVO Thomas Theobaldo defuncto, electus est Cantuariensis archiepiscopus anno MCLXII. sub Alexandro III.

ANNO
CHRISTI
1162.

De hac synodo Baronius ex actis vitæ sancti Thome ab Eduardo scriptis, & apud Surinm tomo IX. die XX. Decembris extantibus, ista: Anno (scilicet MCLXII.) Londini in Anglia generale concilium celebratur, convenientibus omnibus episcopis ad subrogandum metropolitanum Angliæ totius antistitem, Cantuariensem archiepiscopum, defuncto feria secunda paschæ Theobaldo archiepiscopo, cum sedisset annis viginti duobus. Convenit simul & Rex ad hoc ipsum, communibusque omnium votis electus est Thomas ex cancellario. Hæc Baronius.

*** De eadem synodo, sic Mar. Parisius in prædicto anno MCLXII. Eodem, inquit, anno, congregato clero & populo totius provinciæ Cantuariensis apud Westmonasterium, Thomas regis Cancellarius electus est in archiepiscopum Cantuariensem solenniter, nemine reclamante. Ex quibus liquido constat, hoc concilium fuisse provinciale tantum Cantuariensium ad eligendum Cantuariensem antistitem, non Eboracensium.

Ex colle-
ction. An-
glicanæ
Tom. II.

**** CONCILIVM MONSPELIENSE** ab Alexandro PP. III. celebratum anno Domini MCLXII.

ANNO
CHRISTI
1162.

Hvis concilii cum acta perierint, memoria in monumentis duobus servata est, epistola scilicet Alexandri ad Omnibonum Veronensem episcopum superius descripta: & concilio Monspelienfi anni MCLXV. inferius describendo.

Ex Alexandri epistola discimus, excommunicationem hic fuisse antipapam Victorem. Noverit, inquit, tuæ discretionis prudentia, quod tam nos quam fratres nostri, apud Montem-pessulanum per Dei gratiam sani & incolumes commoramur...: & ab archiepiscopis & episcopis, regibus & principibus, & universa Occidentali ecclesia, tam per se, quam per alios, & suos nuncios, honoramur propensius & devotissime veneramur. Specialiter autem fratrem nostrum Senonensem, Turonensem, Aquisensem, & Narbonensem archiepiscopos, de quibus unum, scilicet Narbonensem, inibi consecravimus, & Autiodotensem, Macloviensem, Nivertensem, Morinensem, Magalonsensem, & Toloni episcopos recentissimos: cum quibus in die Ascensionis Dominicæ, publice excommunicationis sententiam in Octavianum schismaticum, atque in omnes suos complices, promulgavimus.

Synodi vero Monspelienfis anno MCLXV. celebrata cap. IV. docet percussos esse anathemate in hoc nostro concilio principes, qui auctoritate sua non coercerent hereticos, piratas, & eos qui arma & ligna Saracenis subministrabant. Constituit etiam, inquit, ut quicumque princeps secularis ab ecclesiastico motus, jurisdictionem temporalem in eos non curaverit exercere, sit cum eis simul vinculo anathematis innodatus: quemadmodum statutum & in Lateranensi concilio, & in synodo quam prædictus dominus Alexander apud Montem-pessulanum dinoscitur celebrasse.

Ejusdem concilii cap. XV. Prohibuit præterea sub omni severitate ecclesiasticæ disciplinæ, ne quis monachus vel canonicus regularis, aut alius religiosus, ad sæculares leges vel physicam legem accedat.

D

E

cedat. Alioquin juxta decretum sub domino Alexandro in concilio apud Montepessulanum & Turonis super hoc articulo promulgatum, a diæcesanis episcopis canonicè puniantur.

ANNO
CHRISTI
1163.

CONCILIVM TVRONENSE, QVO
Victor antipapa ejusque fautores schismatici,
judicio xvii. cardinalium, & cxxiv. episcoporum,
excommunicati fuerunt, anno mclxiii. sub
Alexandro III.

SERMO AB ARNVLFO LEXOVIENSI
in concilio Turonensi habitus.

HODIERNVM sermonem, domini & patres mei,
mihi domini nostri qui præsidet, Romani
videlicet pontificis, injungit auctoritas. Et ego quidem
munus injunctum magis de necessitate obedientiæ,
quam de animi voluntate suscipio. Mallem ut in alium
declinasset ista dignatio, cujus & vita commendabilior
esset, & major tam scientiæ quam eloquentiæ plenitudo.
Quis enim ego sum, qui in auribus tot, tam prudentium,
tam venerabilium personarum quemlibet mihi debeam
usurpare sermonem? Sed & quis ego sum, qui mandato
Romani pontificis audeam obviare? Angustia mihi
sunt undique: inter verecundiam & necessitatem
constitutus. Altera me monet ut sciam; altera quasi
quadam violentia pertrahit ad loquendum. Obediendum
est sine mora: sed verecundia linguam reprimat,
obstruit intellectum, & a facie reverentiæ vestræ
staporem quodam reddit pavidum & confusum.
Scio enim quia tria solent in prædicatore requiri,
sanctitas conversationis, plenitudo scientiæ, fecundior
eloquentiæ vena. Sanctitas conversationis inquiritur:
quia nisi fuerit prædicatoris commendabilis vita,
non erit ejus prædicatio gratiosa. Cujus enim vita
contemnitur, restat ut & prædicatio contemnatur.
Timere habet, ne forte incipientem loqui statim vox
Divina reprimat & condemnet: *Quare tu enarras
justitias meas, qui projecisti sermones meos
retrosum?* Perfectio scientiæ quaeritur, ut habeat
prædicator, unde possit de thesauro cordis sui proferre
nova & vetera, & eruditum noverit expectantibus
explicare sermonem, & secundum personarum qualitates
temperare quod dixerit: ut sciat quibus debeat
lac potum dare, non escã, quibus solidiorem cibum
habeat ministrare. Eloquentia desideratur: ad quid
quia sicut si non habuerit scientiam, non habebit
quod dicat; ita nisi habuerit eloquentiam, non
habebit quomodo dicat. Vtrumque autem necessarium
est, & habere quid dicas, & scire quomodo dicas.
Sententiarum siquidem excellentia, sermonis
elegantiam quaerit, ut verborum dignitas rerum
majestati respondeat, & sibi invicem quasi concentu
quodã res & verba concurrant. Ita est: ut sermo
prædicatoris omni acceptione dignus sit, requiritur
in prædicatore religio ad reverentiam sermonis,
scientia ad doctrinam, eloquentia, ut commendet
ad gratiam, ut scilicet sermo sanctus sit, prudens
sit, illustris sit. Ego vero, qui vobis producer in
medium, nihil habeo penes me nisi conscientiam
peccatricem, minorem scientiam, eloquentiam
imperfectam. Et ideo opportunius mihi fuerat
silere quam loqui, pasci quam pascere, & aures
vobis potius exhibere quam linguam. Nulla mihi
in memet ipso fiducia est, sed ad sanctitatem
præipientis & merita vestra convertor: quibus
intercedentibus aliquid mihi fortassis largietur
gratia illius qui dixit: *Aperios os meum, & ego
adimplebo illud.* Os meum obedientiæ necessitas aperit: uti-

Psal. 49.

Psal. 30.

nam gratia ejus per merita vestra sermone adimpleat oportuno.

In omni itaque sermone, domini & patres mei carissimi, videtur mihi quia circa id quod principaliter intenditur, duo sunt studiosius observanda, causa scilicet & tempus. Et causam quidem ratio subministrat: tempus autem opportunum reddit occasio: occasio autem est oportunitas sumpta ex tempore, sicut viro placuit eloquenti. Ita est: nisi id quod dicitur, causam de ratione contrahat evidentem, ipsum ducitur otiosum: si importune dictum fuerit, reputatur infestum. Quæ autem otiosa vel infesta sunt, raro desideratos assequuntur eventus. Et ideo cum multa de scriptis sanctis possent utiliter ac probabiliter in commune proferri: ad ea potissimum sermo convertendus est, ad quæ nos & urgens necessitas impellit, & evidens invitatur utilitas, ad tentandum vobiscum de unitate & libertate ecclesiæ Dei. Sine his enim duabus non potest ecclesia salva consistere, sed nec consistere quidem. Quia nisi ecclesia habuerit unitatem, non erit una: si una non fuerit, non erit. Omne enim quod est, ideo est, quia unum est: quod autem unum non est, amittit pariter cum unitate substantiam. Item nisi habuerit libertatem, misera erit. Pro eodem autem ei est, misera esse, & non esse. Immo deterius est miseram esse, quam non esse. *Melius*, Matthei inquit, *ei erat, si natus non fuisset homo ille: de luda dictum est. Quoniam melius erat ei natum non esse, quam ad ejusmodi miseriam natum esse.* Ideo, domini & patres carissimi, ut status ecclesiæ conservetur incolumis, oportet unitati ejus & libertati solite provideri.

Vtraque enim his diebus, hac tempestate, sicut nos miserabiliter experimur, multis virgetur incommodis, multis injuriis infestatur. Quia alteram scindere nititur schismaticorum ambitio: alteram quaerit auferre violentia tyrannorum. Vtrumque tamen eis per Dei gratiam erit impossibile. Impossibile siquidem est, spirituale ecclesiasticæ unitatis scindere sacramentum, quod inter Christum & ecclesiam, ipso Patre autore, indissolubili fœdere connexum est & firmatum. Impossibile est suam ecclesiæ Dei tollere libertatem, quam Dominici sanguinis consecravit effusio. Licet enim paleæ de area Domini quandoque ventilabro levitatis aut vanitatis avolent & abscendant: propter abscissum tamen earum non minuitur fructus areæ, sed purgatur. Item licet principes tenebrarum adversus ecclesiam Dei vehementer insurgant: portæ tamen inferi adversus eam prævalere non possunt. Ita, domini mei, salva nobis semper est unitas, salva semper est libertas ecclesiæ: quia neque tunica inconsultis scindi potest, neque Christi sanguis in irritum devocari. Et licet exierit a nobis aliqui, qui nobiscum erant, sed de nobis non erant: non est scissa tamen veritas propter eos quos separavit a nobis propriæ malitiæ pravitatis. Et licet ii, quos diximus, tyranni terrarum circa temporalia bona, & ipsa etiam corpora nostra defæviant, ut edant carnes nostras, infirmantur & cadunt: & sic circa diripiendas inutiles sarcinas occupantur. Ecclesia tamen Dei nihilo minus quæ disponenda sunt, libera potestate disponit: immo etiam ipsos quasi servos nequam spiritali potestate retrudit in carcerem; ubi eos nimirum quasi compedibus quibusdam, vinculo anathematis, & opprobrio perpetuæ maledictionis astringit. In quo etiam laudabile videtur operari virtus Divina miraculum, dum nobis in unitate nostra & libertate degentibus, ipsi se solos ab unitate catholica separant, & detestandæ subii-

ANNO CHRISTI 1163.

gnum Satanæ, regnum mundi, regnum calorum. Et de regno quidem mundi, & regno Satanæ manifestus: sed & regnum calorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. Ita omnia regna vnitas fidei, & fides vnitatis expugnat.

Totis itaque studiis debemus insistere, & alter alterum cohortari, ut stemus simul. Quia si steterimus simul, alteri ab altero plus fiducia & virtutis accrescet. Si steterimus simul, aduersariis nostris non tantum resistere poterimus, sed & cum fiducia provocare. Si steterimus simul, ecclesia Dei apparebit terribilis ut castrorum acies ordinata.

Isa. 50.

Stemus, inquit ille propheta, stemus simul. Quis est aduersarius meus, quis contradicit mihi, accedat ad me.

Quia aliquem sibi fenerat fideliter assistentem, cum fiducia loquebatur. Nos quoque, domini & patres mei, habemus aliquos nobis fideliter assistentes. Habemus enim assistentem nobis gratiam civium supernorum: habemus assistentia nobis merita & orationes vestras. habemus assistentem nobis fidem & devotionem catholicorum regum, qui unitatem catholicam nobiscum & verbo profitentur, & operibus exequuntur: omnes fere, quicumque censentur nomine Christiano. Comparatione vero tantæ multitudinis modica est vnus exceptio: vnus siquidem excipitur, & ipse solus. *Va autem soli, quia si ceciderit, non habet subleuantem.*

Zech. 4.

Sed & ipse per misericordiam Dei convertetur & vivet: quoniam ipse est inter principes terræ multa prudentia & virtute laudabilis, nisi gloriam suam Divinæ gloriæ præponere decrevisset.

Vtinam humilietur sub potenti manu Dei, & principatum ecclesiæ suo præesse principatui recognoscat: utinam intelligat, quia si Christum sponsum scilicet ecclesiæ Dominum cõfiteretur, necesse haberet & ecclesiam, quæ sponsa est, nihilo minus dominam confiteri. Præterea specialem causam habet, qua sanctam Romanam ecclesiam dominam recognoscere debet: alioquin manifestissime poterit reus ingratitude apparere. Si enim ad veteres recurramus historias, certum erit, prædecessores eius imperium non de alio iure, quam de sola sanctæ Romanæ ecclesiæ gratia percepisse. Nihiligitur plus juris vëdicare principes possunt, quam quod in eos cõtulit dignatio largientis. Præterea habemus assistentem nobis etiam Christum. Neque enim ecclesiam ea nobis conditione tradidit, ut relinqueret. Semper assistit: *Non relinquam, inquit, vos orphanos: vado, & venio ad vos, vobiscum usque ad consummationem sæculi permanfurus. Adjutor itaque & protector nobis est in salutem.*

1 Cor. 14.

Cum adiutorio itaque tot assistentium nobis nulla nos debet abterrere comminatio, nulla persecutio revocare: immo stare debemus ex aduerso, & opponere nosmetipsos murum pro domo Israël. *Fidelis autem Deus, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet cum tentatione proventum, ut possitis sustinere.* Immo etiam ad confidentiam victoriæ obtinendæ suo nos invitat exemplo: *Confidite, inquit, ego vici mundum.*

1 Cor. 1.

Si semel victus est, non erat invincibilis mundus. Facilius nobis erit victoria victum vincere, quam invictum. Christus vincendum aggressus est, & devicit. Dicebatur aliquando: *Vide Domine, & considera, quoniam erectus est inimicus: nunc autem dicitur, quoniam dejectus est inimicus.* Fiducialiter aggredi possumus jacentem & victum: quia si dejectus est, non resurget: si victus, non præfuet. Nulla ipsius ex hoc nunc resurrectionis vel præsumptio prævalebit. Timeo tamen ne aliquis forte submurmure, præsumptuosum dicens æmulari tantæ perfectionis exemplum. Facile, inquit, erat Christo mundum vincere, qui creaverat mun-

1 Thim. 1.

dum. Omnipotens enim nomen eius, cui idem est & velle & posse: mihi non ita, quoniam infirmus sum, & conturbata sunt omnia ossa mea. Omne scilicet robur naturæ meæ peccati corruptione concussum, & ideo substantia mea tamquã nihilum coram ipso. Sed nequaquam, domini & patres mei, diffidentium, nequaquam desperandum est: quia sicut verba Christi nobis ad doctrinam, ita opera proponuntur ad formam. Et sicut per doctrinam impossibile nobis est scientiæ illius plenitudinem obtinere: ita per exempla ad æqualitatem virtutum eius non poterimus pervenire. Sed licet attingere non valeamus eminentiam maiestatis: proficere tamen poterimus ad aliquam saltem similitudinem sanctitatis. Proderit imitari, etsi nemo valeat ad æquari, citra perfectionem eius subsistit nostra perfectio: prosequi debemus, etsi consequi non possimus. Non est idem passibus, sed eodem tramite, eisdem est vestigiis insistendum. Quod si aliqua etiam de hominibus exempla querantur, multos homines victores mundi poterimus invenire. Videamus apostolum, hominẽ scilicet peccatorum, sicut & nos, non quantum nos, qui dicit se minimum apostolorum, & indignum vocari apostolum, quoniam persecutus est ecclesiam Dei: *Bonum, inquit, certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi: de casero reposita est mihi corona iustitiæ.* Certavit apostolus, de certamine victoriam, de victoria consecutus est coronam. Cæcurrit, & consummavit casum, ideoque bravium assecutus est: idem bravium quod corona. Tu autem quis es, qui quæris coronam sine victoria, vel sine certatione victoriam? Improbabile est de factis concertatione vicissis, improbable est de iure coronam sine victoria postulare. Neque enim coronabitur, nisi qui legitime certaverit, lex autem certaminis perseverantia est. *Qui enim perse veraverit usque in finem, hic salvus erit.* Idem profecto salus, quod bravium & corona.

1 Thim. 1.

Amplius, si major vobis de hominibus placeat pluralitas exemplorum, infinita fere martyrum millia nobis occurrunt, qui ad certamen istud toto desiderio occurrunt, & demum victoriam cruciatam quidem, sed tamen cum læticia & gloria, perceperunt. Numquid non ibant apostoli gaudentes a cõspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati? Numquid non Stephanus inter lapides ipsos pro lapidantibus supplicat & exorat? Numquid non Petrus & Andreas de cruce prædicant veritatem? Numquid non Laurentius de craticula tyranno lætabundus insultat? Numquid non carnifices ipsos ad equuleum prævenire invincibilis Vincentii fortitudo festinat? Sed & si de infirmiore sexu quærat exemplum, Agatha lætissime & gratulanter ibat ad carcerem, & quasi ad epulas invitata, agonem suum Domino precibus commendabat. Prius me deficiat dies, immo totum longioris anni spatium expirabit, quam sanctorum victoriæ plane valeant enarrari. Hi revera fuere viri fortes, & ad bella doctissimi, qui humilitate superbiam, tyrannidem patientia devicerunt. Cæterum benignius agit cum infirmitate nostra misericors & miterator Dominus. Ipse enim confcius est infirmitatis nostræ, utpote qui novit signentum nostrum. Tolerabilem itaque facit patientiam nostram. Revera, sicut dictum est, facit cum labore proventum. Nulla ergo adversum nos veteris savitiæ commenta procedunt, imo etiam sustinemur in equis & curribus ambulare, in magnis quodamque & mirabilibus super nos epulari splendide, preciosis indui honoribus, & divitiis abundare. Paupertatem Christi verbo prædicamus, sed minus exhibe-

exhibentis exemplo : nisi quia fortasse paupertatem ejus in nobis spiritualiter divitiarum contemptus & humilitas sancta restituit. Neque enim requiritur a nobis divitiarum indigentia, sed contemptus. *Divitie*, inquit, *si affluant, nolite cor apponere*. Non dixit, ne affluant, sed ne cor apponatur. Porro cor prohibuit apponere, sed non manum. Profecto Propheta in omni affluentia divitiarum pauperem se predicat & egenum. Possumus itaque licite divitias possidere, si tamen earum nos non reputaverimus dominos, sed ministros; si intellexerimus patrimonium pauperum esse patrimonium Christi; si proventibus ecclesiarum, si pauperum necessitatibus erogantur. Alioquin fures & latrones nos ratio manifesta convincet, si res alienas in vitis dominis nostro presumpserimus arbitrio contrectare.

Quia igitur distribuende sunt, non retinende divitiae : nusquam justius, nusquam possunt liberalius erogari, quam in eos, qui exultantem ecclesiam prosequuntur, qui propter causam Christi rerum suarum dispendia pertulerunt. Causa communis est; sed in eos omne detrimentum, omnis est conversa vexatio. Nos enim intra domesticos parietes nostros tribunalia nostra sublimiter infidemus: ipsi de sedibus suis contumeliose & violenter ejecti peragrunt regiones. Nobis omne solatium, cum affluentia, Divina pietas administrat: ipsi de manibus alienis subsidia vite cum silentio patienter expectant. Nobis necessariorum nostrorum & familiarium ordo longus assistit: ipsi inter ignotos vitam quasi solitariam degere compelluntur. Si quam tamen eis consolationem emendicata suffragia praestiterunt: indignum est ab eis beneficia querere, quibus tu contiveris exhibere. Aperiamus itaque eis viscera pietatis, & in eos omnem compassionis & venerationis effundamus affectum, ipsosque cum omni beneficentia & gratia complectamur: quia tunc adimplebimus legem Christi, si alter alterius invicem onera comportemus. Viri prudentes sunt & multa commendabiles honestate, quos Dominus elegit tamquam aurum in fornace probandos, ut per eos, impendio personarum & rerum, ecclesiarum victoria consummetur. Felices sunt, quibus datum est pro aeternis transitoria commutare. Feliciores sunt, qui mortem vel corporales injurias sunt experti, & impreciablem sanguinem Christi suo indigno & corruptibili sanguine compensarunt. Quid enim? Numquid sanguinem Christi in causam nostrae redemptionis expendimus, ut ipsum ei in tempore, retributionis scilicet, cum ipse requisierit, solveremus? Mutatus est peccator, & non solvet: nos autem, Domino miserante, solvemus, qui confitemur nos non officio civili, sed re ipsa interveniente naturaliter obligatos. Utinam, bone Iesu, detur & mihi tecum pro spiritualibus tuis temporalia mea commutare! Utinam sanguinem meum tibi pro tuo recipere placeat in solutum! Vel quia crediti & debiti sanguinis, scilicet tui & mei, invicem aestimatio non concurrit, saltem benignissima acceptatione liberatus absolvar, qua scilicet consuevisi justitiam accepto ferre sine operibus, & praemia sine meritis; pro gratia scilicet bonae actionis gratiam retributionis inferre.

TITVLI CANONVM CONCILII TVRONENSIS.

- I. *Ut praebenda qualibet non recipiant sectiones.*
II. *Clericis usura prohibentur.*
Concil. general. Tom. X.

- III. *Ut laici ecclesiastica non usurpent.*
IV. *Ut cuncti Albigensum haereticorum consortium fugiant.*
V. *Ut sacerdotes annuo precio ad regendas ecclesias non conducantur.*
VI. *Ut clerici avaritiam fugiant.*
VII. *Ut decani vel archipresbyteri ad causas ecclesiasticas terminandas ab episcopis non constituantur.*
VIII. *Ut religiosi secularia studia vitent.*
IX. *Invalidas esse haereticorum ordinationes.*
X. *De immunitate rerum ecclesiasticarum.*

ANNO
CHRISTI
1163.

PRÆFATIO.

ANNO igitur Incarnationis Dominicæ MCLXIII. Indictione undecima, anno quarto sui pontificatus, quarto Kalendas Junii, saepe dictus Alexander papa in ecclesia sancti Mauritii Turonis concilium celebravit, in quo interfuerunt secum cardinales num. xvii. episcopi cxxiv. abbates ccccxiv. & aliorum, tam clericorum, quam laicorum maxima multitudo. In quo nimirum apostolica constituta sunt roborata, & hæc nova promulgata capitula.

CANONES.

I.

Ut praebenda qualibet non recipiant sectiones.

Majoribus ecclesiarum beneficiis in sua integritate manentibus, indecorum nimis videtur, ut minores clericorum praebendae recipiant sectiones. Idcirco ut in magnis, ita quoque in minimis suis membris firmam habeant ecclesiarum unitatem: divisionem praebendarum aut dignitatum permutacionem fieri prohibemus.

De praebenda
cap. 8.
Et i. coll.
tit. cod.
c. 10.
"minorum

II.

Clericis usura prohibentur.

Plures clericorum, & quod merentes dicimus, eorum quoque qui praesens saeculum professione, votis, & habitu reliquerunt, dum communes usuras quasi manifestius damnatas exhorrent, commodata pecunia indigentibus, possessiones eorum in pignus accipiunt, ultra fortem. Idcirco generalis concilii decernit autoritas, ut nullus amodo constitutus in clero, vel hoc vel aliud usurae genus exercere praesumat. Et si quis haecenus possessionem alicujus data pecunia sub hac spe in pignus acceperit, si fortem suam, deductis expensis de fructibus jam receipt, absolute possessionem restituar debitori. Sin autem aliquid minus habet: eo recepto, possessio libera ad dominum revertatur. Quod si post hujusmodi constituta in clero quisquam extiterit, qui detestatis usurarum lucris insistat: ecclesiastici officii periculum patiat, nisi forte beneficium ecclesiae fuerit, quod redimendum ei hoc modo de manu laica videatur.

De usuris
cap. 1.
Et i. coll.
lect. tit. &
cap. cod.
"priusq.
"professione
votis,

"accip. &
"proventus
"fructus
"percipiunt,
"ult. fort.

ANNO
CHRISTI1163.
De decim.
primit. &
oblat. c. 17.
fr collect.
2. tit. cod.
c. 17."sui err. qui
ipso Deo
autore va-
care asse-
runt, alant-
dum
"decim. &
ecclesias
ipsas dif-
ponere eis
ind.
Osee 4."eccles.
decimave
concess.Collect. 1.
1. 5. tit. 6.
c. 10."tauto gr.
periculum
in simpl.
commoltur.
" & domi-
nes sacerd.
omnes vi-
gil. precip."cum eis
communio
habeatur."Male in
quibusdam
prieceps

III.

Vt laici ecclesiastica non usurpent.

Quamvis grave nimis & Divini dignum animadversione iudicii habeatur, quod laici quidam quod sacerdotum est usurpant in ecclesiasticis rebus: majorem id formidinem incutit ac dolorem, quod fomitem sui erroris "dicuntur in ipso clero aliquoties invenire: dum quidam fratrum, & coepiscoporum nostrorum, aliorumque prelatorum ecclesie, decimas eis, & ecclesiarum dispensationes indulgent, & in devia eos mortis impellunt, qui predicatione ipsorum ad vitam viam fuerant revocandi. De quibus dicit Dominus per prophetam: *Peccata populi mei comedunt, & ad iniquitatem provocant animas eorum.* Vnde statuimus, ut si quis alicui laico in seculo remanenti ecclesiam, decimam, oblationemve concesserit: a suo statu, tamquam arbor, quae inutiliter terram occupat, succidatur, & donec se emendet, lapsum suum desens, subjaceat dolore prostratus.

IV.

Vt cuncti Albigensum hereticorum consortium fugiant.

In partibus Tolosae damnanda haeresis dudum emerit, quae paulatim more cancri ad vicina loca se diffundens, per Guasconiam & alias provincias quamplurimos iam infecit. Quae dum in modum serpentis intra suas evolutiones absconditur, quanto serpit occultius, tanto gravius Dominicam vineam "in simplicibus demolitur. Vnde contra eos, episcopos & omnes Domini "sacerdotes in illis partibus commorantes vigilare precipimus, & sub interminatione anathematis prohibere, ut ubi cogniri fuerint illius haeresis sectatores, ne receptaculum quisquam eis in terra sua prebere, aut praesidium impertire praesumar. Sed nec in venditione aut emptione aliqua cum eis omnino "commercium habeatur: ut solario saltem humanitatis amisso, ab errore viae suae respiscere compellantur. Quisquis autem contra haec venire tentaverit, tamquam particeps "iniquitatis eorum, anathemate feriat. Illi vero si deprehensi fuerint, per catholicos principes custoditae mancipari omnium bonorum amissione mulcentur. Et quoniam de diversis partibus in unum latibulum crebro conveniunt, & praeter consensum erroris nullam cohabitandi causam habentes, in uno domicilio commorantur: talia conventicula & investigentur ardentius, & si vera fuerint, canonica severitate vententur.

A

V.

Vt sacerdotes anno precio ad regendas ecclesias non conducantur.

Quoniam enormis quaedam consuetudo in quibusdam locis contra sanctorum patrum constitutiones invaluit, ut sub annuo precio sacerdotes ad ecclesiarum regimen constituantur: id ne fiat, modis omnibus prohibemus. Quia dum sacerdotium sub huiusmodi mercede venale disponitur, ad aeternae retributionis praemium consideratio non habetur.

VI.

Vt clerici avaritiam fugiant.

Non satis utiliter in populo avaritia redarguitur, si ab his qui in clero constituti videntur, & praecipue qui conempto saeculo religiosum nomen profitentur, & regulam, modis omnibus non cavetur. Prohibemus igitur, ne ab "omnibus, qui ad religionem transire voluerint, aliqua pecunia requiratur: & ne prioratus, aut capellaniae quaelibet monachorum, aut clericorum, decimae "detractione vendantur: neque ab eo, cui regimen ipsarum committitur, pro earum commissione ullum precium exigatur. Hoc aures simoniacum esse, sanctorum patrum autoritas manifeste declarat. Vnde quisquis de caetero hoc attentare praesumpserit, tam qui dederit, quam qui receperit, partem se cum Simone non dubitet habiturum. Pro sepulchra quoque, christi, & olei sacri perceptione, nulla cuiusquam precii exactio intercedat: neque sub obtentu alicuius consuetudinis reatum suum quisquam rubeatur: quia diurnitas non minuit peccatum, sed auget.

VII.

Vt decani vel archiepiscopi ad causas ecclesiasticas terminandas ab episcopis non constituantur.

Quoniam in quibusdam episcopatus decani quidam vel archiepiscopi, ad agendas vices episcoporum seu archidiaconorum, & terminandas causas ecclesiasticas, constituuntur sub annuo precio, quod ad sacerdotum gravamen, & subversionem iudiciorum, non est dubium redundare: id ulterius fieri districtius prohibemus. Quod si facere praesumpserit quisquam, removeatur a clero. Episcopus quoque, qui hoc in sua dioecesi sustinuerit, & ecclesiastica "judicia patitur sua dissimulatione perverti, canonica districtione plectatur.

VIII.

VIII.

Ut religiosi secularia studia vitent.

Non magnopere "antiqui hostis invidia infirma membra ecclesie præcipitare laborat: sed manum mittit ad desiderabilia ejus: & electos quoque nititur supplantare, dicente scriptura: *Esca eius electe*. Multorum "si quidem casum operari se reputat, ubi preciosius aliquod membrum ecclesie fuerit aliqua calliditate detractum. Inde nimirum est, quod se in angelum lucis more solito transfigurans, sub obtentu languentium fratrum consulendi "corporibus, & ecclesiastica "negotia fidelius pertractandi, regulares quosdam ad legendas leges, & confessiones physicales "ponderandas, de claustris suis educit. Vnde ne sub occasione scientie spirituales viri mundanis rursus actionibus involvantur, & in interioribus eo ipso deficiant, ex quo se aliis "putant in exterioribus providere: de præsentis concilii assensu, huic malo obviantes, statuimus, ut nullus omnino post votum religionis, post factam in aliquo religioso loco professionem, ad physicam, legesve mundanas legendas permittatur exire. Si vero exierit, & ad claustrum suum infra duorum mensium spatium non redierit: sicut excommunicatus ab omnibus evitetur, & in nulla causa, si patrocinium præstare præsumpserit, aut tentaverit, audiat. Reversus autem ad claustrum, in choro, capitulo, mensa, & cæteris, ultimus fratrum semper existat: & nisi, ex misericordia "foran sedis apostolicæ, totius spem promotionis amittat.

IX.

Invalidas esse hereticorum ordinationes.

Ad hæc, ordinationes factas ab Octaviano, & aliis schismaticis, & hæreticis, evacuamus, & irritas omnes esse dicimus, & decernimus.

X.

De immunitate rerum ecclesiasticarum.

Quoniam supervenientibus novis morbis novas expedit invenire medicinas: & ecclesiasticæ libertati consulere, & subditorum utilitati providere curantes, statuimus ut capellani castrorum, & qui eorum vice ministrant, hujusmodi de sacramento adstringantur, ut ex quo fuerit cognitum eis, aliquid ecclesie vel cæmeterii, seu ecclesiasticæ possessionis, in castrum venisse, vel castris violentia ablatum fuisse, conveniant dominum castri, sive illum qui primus ab eo dominatum habet, cujus pote-

Concil. general. Tom. X.

A state & consilio res dirigi possit. Et si eorum commonitione præmissa, prædam non reddiderit, si adfuerit, vel si abfuerit, de integra restitutione infra octavam diem certam securitatem non fecerit, ex tunc ab omni ecclesiastico cessabit "officio, excepto baptismo & confessione, & timore mortis communionem. Quod in omnibus terris eorum propriis præcipimus observari, nec non & in illis, in quibus integram exercent dominationem. Permittimus tamen ut semel in hebdomada, causa conficiendi corpus Christi, Missa in villa celebretur proxima, clausis omnibus ostiis", & exclusis excommunicatis, præter ministris altaris. Quod si prædicti castrenses post datam in eos sententiam incorrigibiles per xl. dies extiterint: capellani ab eorum recedant officio, non amplius cum eis commoraturi, quamdiu sub anathematis vinculo teneantur: & sub hac lege scriptores claudimus. Quod si capellani, vel quilibet officiales clerici, ex suis possessionibus sunt advocati servitii debitores: ultra tres menses commorandi cum eis licentiam non adhibemus. Quod si gratia commonitionis "eis concedatur, convalescendi tamen & cohabitandi interdicimus participationem. Qui vero ultra præfixum terminum cum eis commorari præsumpserit, officio simul" & ecclesiastico carcat beneficio. Et ne forte præda in dolo "convertatur, aut clericos castrorum excuset ignorantia: egredi debent, obviare "prædæ, audituri & solcite inquisituri, si quæ res ibi fuerint ecclesiasticæ, vel eorum reclamatores. Si quis autem clericus ob huiusmodi recessum, propter iustitiam a domino suo rerum suarum damna pertulerit: ipse dominus non nisi per integram omnium restitutionem mereatur absolvi. Si quælibet villa duos vel plures advocatos habuerit, in quorum aliquem lata sit sententia: non careant officio, nisi qui eius subsunt dominio. Quod si ecclesia suæ "advocationis fuerit, eadem esset & sibi interdicta: licet alterius advocationis corpora sepeliri, Missa tamen non celebrabitur. De mutandis autem castrorum vicariis vel clericis, statuimus ut archidiacono significetur, ne alius eius loco substituat, donec eodem adstringatur sacramento. Mercatoribus autem & cæteris hominibus civitatum vel burgorum prohibemus, ne aliquem nomine "excommunicatû, hospitem suscipiant, nec in venditione vel emptione seu aliqua participant accommodatione. Qui vero transgressores extiterint, a sacerdote parochiano tres dies vocentur: tribus autem aliis diebus ad correctionem expectentur: septimo autem die, si incorrigibiles apparuerint, anathematis sententiam subituri, nec ab episcopo, nec ab archidia-

ANNO CHRISTI 1163.

"cessabitur

"cl. off. & excl. omnibus præg. min. ult.

"commo- rationis

"ordine suo & benef. eccles. car. com- mittatur in dolum "obvium

"ecl. unius ad- vocatio- nis f.

"homi- nem

V V u u i j chidia-

ANNO
CHRISTI
1163.

" contige-
rit
" in villa
presente
locus me-
dius
" non ad-
mittant.
" cenferias

" combuf-
ferit.

" articulo
" pro posse

" si q. vero
exc. nomi-
ne.

" etiam
" decani ru-
gales

" traxerim

chidiaocone se noverint absolvendos. Si A
vero a domino aliove potente, ad hospitan-
dum excommunicatum, hospiti vim illatam
eognitum fuerit: hospes reus non habeatur,
sed eius qui violentiam intulit, terra suspen-
datur, cuius suspensionis restitutio pontifi-
cali erit arbitrio reservanda. In villis vero,
vel urbibus, vel castellis, quæ regis sub-
sunt dominio, in quibus constabularii ad
tempus statuuntur, si ipsū constabulariū cō-
stitierit " anathematis sententiā subijisse: ipso
in villa " stante, loco illo Divina vacant: quo
recedente, eodē die reversuro, alii Divinum
officiū non " amittant suis domesticis om-
nibus a Christianitate suspensis. De cœ-
meteriis, & e cieus, sive quibuslibet posses-
sionibus ecclesiasticis, censuras " dari pro-
hibemus: ne pro eccl-
siaz vel cœmeterii de-
fensione, fidei suæ clerici sponsonem inter-
ponant: quod si præsumperint, ordinis sui
& beneficii periculum incurrant. Qui vero
ecclesiam vel cœmeterium contempserit",
vel ordinatis manus violentas imposuerit:
anathematis sententia feriat, nec ab
alio nisi a domino papa absolutionem conse-
quetur, nisi mortis interveniente peri-
culo", dispensatio misericorditer subveniat:
data tamen pro se " satisfaciendi securitate,
si convaluerit, pro absolutione papam adi-
turum. Si quis videns " excommunicatum
ex nomine, hospitio susceperit, vel ei pe-
cuniam scienter accommodaverit: quia
nostri sunt contemptores mandati, prohibe-
mus, ne Christiana vel Christiana ei ser-
viat, donec inde satisfecerit. Præcipi-
mus autem", quod decani " fide adstrin-
gantur, quod si eis cognitum fuerit, aliquem
de clericis hæc decreta non servasse: episco-
po, si affuerit, vel archidiacono denuncient. D
Prohibemus etiā ne abbates, vel monachi,
vel priores, vel abbatissæ, vel priorissæ, de
possessionibus ecclesiasticis censuras " do-
nent. Clericis autem & laicis prohibemus,
ne quis scienter prædia ecclesiæ emat, vel
prædium cœmeterii, vel cujuslibet posses-
sionis ecclesiasticæ: quod qui præsumpse-
rint, anathematis vinculo feriantur.

*Hactenus Turonensis concilii canones. Leguntur
isdem fere omnes apud VVilhelmum Neubrigensem,
sed in verso ordine.*

ACTA CONCILII TVRONENSIS
E VARIIS AVTORIBVS EXCERPTA
a Severino Binio.

DE hac synodo Sigeberti continuator: In octavis
Penrecostes, ait, Alexander papa, tenuit con-
cilium Turonis, in quo excommunicavit Octavia-
num cum aliis schismaticis & complicitibus suis.
Ioannes Tilins in chronico de regibus Francorum, anno
MCLXIV. qui est XXVII. Ludovici junioris, ait: Con-
cilium Turonense sub Alexandro papa habitum est,
quo acta Papiensis concilii, in quo Victor & Fri-

dericus præferant, damnata fuerunt. *Octo illi ca-
nones, qui in appendice æcumenici concilii Latera-
nensis XI. infra collocata, sub titulo concilii Turonen-
sis continentur, auctore VVilhelmo Neubrigensi lib. 2.
cap. 5. hac synodo editi & constituti putantur. Mat-
thæus Paris in historia Anglicana, Alexander, in-
quit, Turonis concilium congregavit in ecclesia
sancti Mauricii duodecimo Kalendas Junii, ad cu-
jus vocationem permissione regis Angliæ venerunt
archiepiscopi, episcopi, & alii Angliæ prælati,
Thomas Cantuariensis archiepiscopus cum suis sus-
fraganeis, & ad dexteram papæ in concilio sedit:
& archiepiscopus Eboracensis Rogerus ad sinistram
cum solo episcopo Dunelmensi. *Hæc de concilio Tu-
ronensi Matthæus Paris. Acta vite Alexandri papa de
eadem synodo ista: Et quoniam tempus concilii ce-
lebrandi imminerebat, quod in octavis Pentecostes
Turonum convocaverat: exivit de Parisiis, & trans-
iit per Carnorum, ad Turonis civitatem celeri-
ter remeavit. Anno igitur Dominicæ Incarnationis
millesimo centesimo sexagesimo tertio, Indi-
ctione undecima. anno quarto sui pontificatus,
" quarto decimo Kalendas Junii, supradictus Ale-
xander papa in ecclesia sancti Mauricii Turone
concilium celebravit, in quo secum inretuerunt
cardinales numero decem & septem, & episcopi
centum & viginti quatuor, ... centum & qua-
tuordecim, & aliorum tam clericorum quam laico-
rum maxima multitudo. Atque inter alios insignes
ecclesiæ præfules interfuit sanctus Thomas archie-
piscopus Cantuariensis, anno superiori, ut vidi-
mus, ad eam regendam cathedram ex munere can-
cellariæ assumptus, quem præter morem Alexan-
der papa ejusmodi excepit honorificentia. Fecit
enim, ut omnes cardinales occurrerent ei extra ur-
bem illam, præter duos tantum, qui soliti essent ei
semper assistere: idemque obtinuit quæcumque ab
ipso pontifice petisset, nempe suæ ecclesiæ privile-
giorum confirmationem. *Hæc in vita ipsius, a qua-
tuor auctoribus scripta.***

*Dum ista in Turonensi concilio cepta essent altitari,
post alios, qui illuc convenissent catholica communio-
nis episcopi, convolavit & Conradus archiepiscopus
Moguntinus electus, de quo ista Romualdus archie-
piscopus Salernitanus, hujus temporis scriptor fidelis:
Tempore concilii hujus Conradus nobilis clericus
Alemanniæ, & Imperatoris confanguineus, qui in
Moguntina ecclesia erat electus, nolens Octaviano
& Imperatori schismatico consentire, ecclesiam
suam deserens, ignorante Imperatore, ad Alexan-
dram papam in Franciam festinus advenit. Quem
papa satis benigne recipiens, postmodum secum
Romam usque adduxit: dehinc in cardinalem epi-
scopum Sabinensem promovit: postremo in Mo-
guntinum archiepiscopum sublimavit. Quo audio
Imperator ira commotus, Christianum nomine
cancellarium suum in Moguntina ecclesia eligi fe-
cit, & a suis suffraganeis consecrari. *Hæc ipse.**

*Que autem in eodem concilio Turonensi sint tra-
sacta, ita legitur in vita altis Alexandri papa: In eo
nimirum apostolica constituta sunt probata, & hæc
capitula roborata denuo, & promulgata. Sed, ut
Robertus asserit, qui præfens aderat, in primis
illud altitarum, quod Alexander papa reddita ple-
nissima ratione de sui legitima ad pontificatum pro-
motione, ingesserit de intrusione & invasione Octa-
viani querelam: quo factum est, ut in ipsum atque
complices ejus omnes fuerit iteratum anathema.*

*** Addo

ANNO
CHRISTI
1163.

" quarto

*** *Adde ex historia Vizeliac. lib. iv.* Alexandri
Tunicam metropolim urbem adiit, & concilium
ibidem tenuit omnium episcoporum Lugdunen-
sium, Narbonensium, Viennensium, Bituricen-
sium, Senonensium, Remensium, Rotomagen-
sium, Turonensium, Burdegalsium, Aufcitanen-
sium, Alpenfium, Apenninarum & Maritimarum,
centum quinque numero: Cantuariensium
etiam atque Eboracensium, Scotorum quoque &
Hibernensium: sed & abbatum, & diversarum profes-
sionis personarum, gratantur undique advenien-
tium. Nam & Germanorum episcopi plures occulte
scripserunt Alexandro papæ, obedientiam & omni-
modam reverentiam pro loco & tempore illi hu-
militer exhibentes. Italia vero non minima pars
affuit, partim scripto, partim sua præsentia. Sed
& Sardinia & Sicilia cum omni Calabria, omnis
quoque Orientalis ecclesia, & Hispania, devotum
obedientiæ caput humiliter Alexandro catholico
papæ subdidit.

Interfuerunt prædicto concilio Stephanus abbas
Cluniacensis, & Guillelmus abbas Vizeliacensis.
Cogitaverunt autem actum renunciationis Clu-
niacenses proponere contra Vizeliacensis. Sed con-
scii suæ injustitiæ, & Romanæ rectitudinis, conti-
nuerunt omnes: nec etiam exinde ausi fuerunt mu-
tate: cum plurimæ hujusmodi controversiæ hinc &
inde in eodem concilio proponerentur, & termina-
rentur. Sicut fuit causa Parisiensium clericorum &
monachorum cœnobii S. Germani de Pratis: quæ
plenius ventilata, injustis clericorum vocibus æter-
num silentium imposuit.

CONCILIABVLVM CLARENDONENSE,
quo decem & sex capitula consuetudinum, ut
vocabant, Anglicanarum, æquitat & ecclesias-
ticæ immunitati repugnancia, confirmata sunt
anno Domini MCLXIV, tempore Alexandri
papæ III.

QVA occasione hæc conventio apud Clarendoniam
in Anglia, & quæ capitula ab episcopis ibidem
confirmata, & juramento approbata fuerint, refert
Mattheus Paris in historia Anglicana subsequenti-
bus verbis: Anno Domini MCLXIV, in præsentia regis
Henrici apud Clarendoniam, octavo Kalendas Fe-
bruarii, præsentibus Joanne de Oxonia, de mandato
ipsius regis, præsentibus etiam archiepiscopis, epi-
scopis, abbatibus, prioribus, comitibus, baronibus
& proceribus regni, facta est recognitio sive reco-
rdatio cujusdam partis consuetudinum & libertatum
antecessorum suorum, regis videlicet Henrici avi
sui, & aliorum quæ observari debebant in regno,
& ab omnibus teneri, propter dissensiones & dif-
cordias sæpe emergentes inter clericum & justitios
domini regis, & magnatum regni. Hatum vero
consuetudinum recognitarum quædam pars in sex-
decim capitulis subsequentiis continetur.

1. Deadvocatione & præsentatione ecclesiarum
si controversia emerferit inter laicos & clericos, vel
inter clericos, in curia domini registraetur & ter-
minetur.

2. Ecclesiæ de feudo domini regis non possunt,
in perpetuum dari absque concessione ipsius.

3. Clerici accusati de quacunque re, summomiti
a judiciario regis, veniant in curiam ipsius responsu-
ri ibidem de hoc, unde videbitur curiæ regis, quod
ibi sit respondendum, & in curia ecclesiastica unde
videbitur quod ibi sit respondendum: ita quod regis
justitarius mittet in curiam sanctæ ecclesiæ, ad

A videndum quomodo res ibi tractabitur. Et si cleri-
cus convictus vel confessus fuerit, non debet eum
de cetero ecclesia tueri.

4. Archiepiscopis, episcopis, & personis tegni
non licet exire regnum absque licentia domini re-
gis. Et si exierint, si regi placuerit, securum cum fa-
ciant, quod nec in eundo, nec in redeundo, vel
moram faciendo, petquirent malum sive damnum
domino regi vel regno.

5. Excommunicati non debent dare vadum ad
remanentiam, nec præstare jumentum, sed tan-
tum vadum & plegium standi iudicio ecclesiæ, ubi
absolvuntur.

6. Laici non debent accusari, nisi per certos &
legitimos accusatores & testes in præsentia episco-
pi: ita quod archidiaconus non perdat jus suum,
nec quidquam quod inde habere debeat. Et si ta-
les fuerint qui culpantur, quod non velit, vel non
audeat aliquis accusare: eos vicecomes requisitus
ab episcopo faciat jurare duodecim legales de In-
suero, sive de villa, coram episcopo, quod veti-
tatem secundum conscientiam suam manifesta-
bunt.

7. Nullus qui de rege tenet in capite, nec ali-
quis dominicorum ministrorum ejus excomuni-
cetur, nec alicujus eorum terræ sub interdictione po-
nantur, nisi prius dominus rex, si in regno fuerit,
conveniat, vel justitarius ejus, si fuerit extra re-
gimen, ut rectum de eo faciat: & ita, ut quod per-
tinebat ad regis curiam, ibi terminetur, & de eo
quod spectat ad curiam ecclesiasticam, ad eandem
mittatur, ut ibi terminetur.

8. De appellationibus, si emerferint, ab archi-
diacono debet procedi ad episcopum, ab episco-
po ad archiepiscopum: & si archiepiscopus defuerit
in justitia exhibenda, ad dominum regem perve-
niendum est postremo, ut præcepto ipsius in curia
archiepiscopi cõtroverfia terminetur: ita quod non
debeat ultra procedi absque assensu domini regis.

9. Si calumnia emerferit inter clericum & laicum,
vel e converso, de ullo tenemento quod clericus
velit ad eleemosynam trahere, vel laicus ad laicum
feudum: per recognitionem duodecim legalium
hominum, juxta capitalis justitiaris regis conside-
rationem terminabitur, utrum tenementum sit per-
tinens ad eleemosynam, sive ad laicum feudum,
coram justitario regis. Et si recognitum fuerit ad
eleemosynam pertinere, placitum erit in curia ec-
clesiastica: si vero ad laicum feudum, nisi ambo te-
nemenentum de episcopo eodem vel harone, advoca-
verint de feudo illo eundem episcopum vel baro-
nem, erit placitum in curia ipsius: ita quod propter
factam recognitionem fastidium non amittat, qui
prius fuerat saisitus de civitate vel castello vel bur-
go, vel dominico manerio regis.

10. Si ab archidiacono vel episcopo super aliquo
delicto citatus fuerit, unde debeat eis respondere,
& ad citationes eorum noluerit satisfacere: bene
licet eis sub interdictione ponere eum, sed non debent
ipsum excommunicare, priusquam capitalis mini-
ster regis villæ illius conveniat, ut justitiet eum
ad satisfactionem venire. Et si minister regis inde
defecerit, erit in misericordia regis, & exinde po-
terit episcopo ipsum accusatum ecclesiastica justitia
coercere.

11. Archiepiscopi, episcopi, & universæ persone
regni, qui de rege tenent in capite, habeant posses-
siones suas de rege sicut baroniam, & inde respon-
deant justitarius & ministris regis, & sequantur, &
faciant omnes consuetudines regias: & sicut cæteri
batones

ANNO
CHRISTI
1164.

batones debent interesse iudiciis curiæ regis cum baronibus, quousque perveniatur ad diminutionem membrorum, vel ad mortem.

12. Cum vacaverit archiepiscopatus, vel episcopatus, vel abbatia, vel prioratus, in dominio regis: esse debet in manu ipsius, & inde percipiet omnes reditus & exitus, sicut dominicos reditus suos. Et cum ventum fuerit ad consulendum ecclesiam, debet dominus rex mandare potiores personas ecclesiæ: & in capella ipsius regis debet fieri electio assensu ipsius regis, & consilio personarum regni, quas ad hæc faciendum advocaverit: & ibidem faciendum advocaverit: & ibidem faciet electus hominum & fidelitatem regi, sicut ligio domino suo, de vita sua & de membris, & de honore terreno, salvo ordine suo, priusquam consecratur.

13. Si quisquam de proceribus regni disfortiaverit archiepiscopo, vel episcopo, vel archidiacono, de se fuisse iustitiam exhibere: dominus rex debet eos iustitiare. Et si forte aliquis disfortiaret domino regi rectitudinem suam: archiepiscopi, episcopi, & archidiaconi, debent eum iustitiare ut regi satisfaciatur.

14. Catalla eorum, qui sunt in forisfacto regis non detineat ecclesia vel cæmeterium, contra iustitios regis, quia ipsius regis sunt, sive in ecclesiis, sive extra fuerint inventa.

14. Placita de debitis, quæ fide interposita debentur, vel absque interpositione fidei, sunt in iustitia regis.

16. Filii rusticorum non debent ordinari absque assensu domini, de cuius terra nati dignoscuntur.

Hæc recognitionem sive recordationem de consuetudinibus & libertatibus iniquis, & dignitatibus Deo detestabilibus, archiepiscopi, episcopi, abbates, priores, clerici, cum comitibus & baronibus ac proceribus cunctis, juraverunt, & firmiter in verbo veritatis promiserunt viva voce tenendas & observandas domino regi & heredibus suis, bona fide & absque malo ingenio in perpetuum.

17. Decrevit etiam rex, ut clericos, quos in publico flagitio episcopi invenirent obnoxios, præsentem regis iusticiario, exautorarent, & post curiæ regis traderent puniendos. Archiepiscopus in contrarium verbum protulit contumeliosum. Quod cum negare coram archiepiscopo non posset, præbendæ suæ beneficio multatus est, & post biennium a regno pulsus.

Huius controversiæ occasionem præstitit Philippus de Broc, canonicus Bedfordensis: qui tractus in causam propter homicidium, in regis iustitiarium verbum protulit contumeliosum. Quod cum negare coram archiepiscopo non posset, præbendæ suæ beneficio multatus est, & post biennium a regno pulsus.

His itaque gestis potestas laica in res & personas ecclesiasticas, omnia pro libitu, ecclesiastico jure contempto, tacentibus aut vix maturantibus episcopis, potius quam resistentibus, usurpabat. Thomas igitur Cantuariensis archiepiscopus in se reverentem, cum leges iniquas & omnibus Christi fidelibus detestandas concessisset, & eas observare iuramento firmasset: rem temere perpetratam diligenter examinans, seipsum graviter afflixit alimentis austerioribus, & indumentis corpus humillavit, suspendens se ab altaris officio, donec per confessionem & condignos poenitentiae fructus, a summo pontifice meruit devotus absolvi. Nam illico nuncios ad Romanam dirigens curiam, dum causam ecclesiæ & suam ad summi pontificis in scheda conscriptam transmisisset cognitionem, ab obligatio-

one, quam inconsulte inierat, absolutionem petiit.

De eodem ex actis Thomæ Cantuariensis, quæ habentur in Vaticana bibliotheca cum collectione epistoliarum ad hæc negotia spectantium: Anno ab Incarnatione Domini millesimo centesimo sexagesimo quarto, papatus Alexandri anno quinto, illustrissimi regis Anglorum Henrici secundi anno decimo. De die autem ista habentur in fine: Facta sunt hæc quarta die ante purificationem sanctæ Mariæ perpetuæ virginis, nempe trigesima Ianuarii. Qui autem huic interfuere convocatus numerantur omnes episcopi Anglicani, & comites, barones, magistratus, & nobiles. Quæ autem acta sunt, sic accipe a Villamo in quadripartita: Rex igitur, ut videbatur, regi & sacerdotii zelans pacem, sed sibi & archiepiscopi suo minus providens, apud Clarendonam regnum convocavit universum. Quo cum præfules & proceres convenissent, exigit rex instantius, ut promissa sibi solverentur. Verum archiepiscopus, licet regi assentire promississet: suspectam tamen habens regis promissionem, quam scilicet exigeret, & quia frequenter principes ad indebita manus extendant, modum ignorantes, elegit potius apud regem, quam in legem Dei periclitari, æneumque serpentem conterere prius, quam pravitas in populo Dei pullularet. Iam quamvis exilium & carcerem metueret, Deum tamen pluris existimans, ex adverso ascendit. Ille minatur; iste refragatur: ille delirat; iste tacita prece suspirat. Interea temporis Saresberiensis & Norvicensis episcopi, quos ab antiquo odio pœna manebat, timentes sibi ex impacati tēporis occasione, verbis lacrymabilibus archiepiscopum exortabant, quod sui misereretur cleri, quod animi pertinaciam relaxaret: ne ipse carcerem, clerus exterminium, ipsi capitis damnationem incurrerent. Sed & comites duo potentissimi in regno ipsum aggressi dicebant, quod nisi ille voluntati regis acquiesceret, ex regis iussione ad violentiam cogendi erant, quæ regi sibi que perpetuam irrogaret infamiam.

Vir ergo invictæ constantiæ, & in petra Christi fundatus, nec blanditiis emollitus, nec terroribus concussus, tandem a gremio veritatis, & sinu matris avellitur, cuius libertati adhaerebat. Et ne victor in lire per superbiam intumesceret in mente, inde deficiens, unde proficere deberet, derelinquitur ad horam, scilicet ut cadat, & post casum resurgat: cadens humanam fragilitatem agnoscat, resurgens, circa se Divinam miserationem intelligat. Sic, ne quis de sua virtute confidat, princeps apostolorum Petrus & David sanctus ceciderunt: sic beatus Thomas tentationi relinquitur ad horam, ut postmodum fragilitatis propriæ memor, fortior resurgat ad pugnam. Igitur cum tertio per Richardum magni nominis virum, qui templo Hierosolymitano tunc præerat, sibi cavere moneretur, & cleri misereri: non tulit eorum supplicationes, non geneculationes. Nam cum tanquam in ipsius verticem vibratos gladios viderent, plangere cernebantur, & tanquam funus præfens futurum facinus lugebant. Unde potius super clerum, quam super se motus miseratione, annuit de consilio eorum regis voluntati parere. Primus igitur ante omnes archiepiscopi in prætaxata forma se obligat, quod videlicet regis consuetudines foret observaturus bona fide, verbo illo suppresso, scilicet, salvo ordine. Atque juratoriam adiiciens cautionem, hæc se facturum in verbo veritatis spondit, peccatum peccato adiungens: & id ipsum in eadem forma

ANNO
CHRISTI
1163.

dē forma sigillatim uniuersis pontificibus iurauerunt. A

Et incontinenti facta obligatione in hac forma, per quosdam regni proceres, qui has nosse debebant, facta est regiarum consuetudinum recognitio, ut sicut publice, ita & expresse conferrentur. Verum cum & pleraque iam fuissent expressa, & multo plures, ut videbatur, forent exprimentenda adhuc, archiepiscopus interlocutus est, dicens se nec esse de antiquioribus regni, ut pristinas regni consuetudines sciret, nec in archiepiscopatum diu fuisse. Vnde dicebat se necesse de his, & propterea quod inclinata ea esset dies, tantum negotium esse faciendum in crastinum. Placuit sermo, & in sua se receperunt hospitium. Et in crastinum reuertentes in idipsum, quæ pridie intermissæ fuerant consuetudines regie, recognite sunt & expressæ, & in scriptum chirographi more confectum redactæ, & regiarum consuetudinum nomine censæ: quarum tamen multe, ut perhibebatur, nequaquam regie, sed odio archiepiscopalis ad ancillandam ecclesiam e vomitum emulationis & inuidiæ vitium, ipso etiam rege ignorante, quod homines inter ipsum & archiepiscopum hac astutia dissensionis zizaniam disseminare intenderent. Nec enim Rex, qui adhuc erat juvenis, sicut nec archiepiscopus novus, pristinas regni consuetudines nisi ex illorum relatu cognoscebat. Quales vero hæc regie consuetudines fuerint, si quis scire desiderat, eas in fine hujus historiæ descriptas inueniat. *Quas paulo inferius & nos hic descripturi sumus. Pergit vero ad institutam orationem:*

Scriptis igitur consuetudinibus, & in formam chirographi redactis, postulat Rex ab archiepiscopo & episcopis, ut ad cautionem & majorem firmitatem sigilla sua appendant. Verum archiepiscopus, etsi vehementer contristatus, dissimulat tamen, regem contristare tunc nolens, & caute quidem de plano non negabat: sed differendum adhuc dicebat. Et si parati essent ad faciendum, dicebat tamen, propter negotii magnitudinem, decere dilationem vel modicam, cum iuxta Sapientem, absque consilio nihil faciendum grave: & exinde post deliberationem aliquantulum, ipsum & episcopos super hoc ipsum decentius requirendos. Scriptum tamen dictas consuetudines continens recepit pro medieta quidem, & proinde, ut causam videlicet suam secum haberet. Alteram vero scripti partem suscepit Eboensis archiepiscopus. Rex vero ipse tertiam in regum archivis recondendam accepit scilicet. Et sic ea die dimissio facta est.

Præter quadripartitam, quam diximus, de his historiis, accedit ad calcem magis exacta narratio de omnibus quæ contigerunt a fine ejusmodi conciliabuli execrandi habitus Clarendunæ usque ad professionem Alexandri pontificis ex Gallis: ex quibus nos contexamus recitandam historiis, quæ sic se habet: a penitentia sancti Thomæ sumentes exordium istis verbis: Eoque recedente a Regis curia, obiter inter familiaritates ipsius orta est murmuratio, iis, ut assolent, asserentibus sic fieri oportere, propter temporis angustiam: illis indignantibus ecclesiasticæ libertatis autoritatem ad unius hominis libitum deperire. Inter quos acrius unus institit, dicens: Publica, inquit, potestas perturbat omnia, in ipsum Christum delirat iniquitas,

Concil. general. Tom. X.

synagoga satanæ profanat sanctuarium Dei: sederunt principes, conuenerunt in unum adversus Christum Dominum. Nemo intus qui diligit æquitatem: mundo iudice, soli sapiunt & venerantur hodie qui principi obsequuntur ad libitum. Concessit hæc tempestas & columnas ecclesiæ: dum pastor disparuit, oves dispersæ latrant sub lupo. De cætero quis erit locus innocentie, quis stabit ex aduerso, vel quis triumphabit in prælio, principe devicto? Hæc quidem is murmurabat qui crucem ferebat ante dominum Cantuariensem: ceteri obtutuere præ angustia. Et adjecit audacius, assumens parabolam in hunc modum: Quid, inquit, virtutis sibi retinuit, qui constantiam perdidit & famam? Quorsum hæc, fili? (ait dominus Cantuariensis.) Te ipsum, inquit, id respicit, quod hodie omnino perdidisti & conscientiam & famam, Deo odibili & honestati contrario exemplo in posterum relicto, cum manus tuas Deo sacratas ad execrandas consuetudines observandas extenderes, & in confusionem libertatis ecclesiasticæ cum nefarii satanæ ministris conniveres. *Fuit plane iste gallus ille cujus clamore excitatus Petrus fleuit amare. Nam pergit:* Ingemuit igitur dominus Cantuariensis, & suspirans adjecit: Pœnitet me, inquit, & graviter, & meum exhorrescens excessum, meipsum iudico indignum de cætero ad eum accedere in sacerdotio, de cujus ecclesiæ contraxi tam vile commercium. Silebo itaque sedens in merore, donec me visitarit Dominus ex alto, ut per ipsum Dominum & dominum papam mereat absolvi: statimque inde destinavit nunciium ad sedem apostolicam.

Didicerat ista Alexander papa antea aliorum relationibus, magnæque commiseratione commotus, has ad eundem sanctum Thomam literas dedit, quibus moventem est consolatus, atque absolutus a juramento. Litteræ autem sic se habent:

Ad aures nostras fraternitas tua noverit fuisse perlarum, & quorundam nobis relatione suggestum, quod occasione cuiusdam excessus a Missarum proposueris celebratione cessare, & a consecratione sanguinis & corporis Domini abstinere. Quod utique quam grave sit, præcipue in tanta persona, & quantum possit exinde scandalum provenire, sollicita meditatione consideres, & hoc ipsum vigilantia tuæ discretionis attendat. Debet autem diligentia tua prudenter advertere, quod plurimum interest, quando ex deliberatione & propria voluntate, & quando ex ignorantia vel necessitate aliqua committuntur. Aliter enim in his spontanea voluntate, & aliter quæ ignorantia (sicut dictum est) vel necessitate cogente fiunt, noscitur procedendum. Et aliter illa, aliter ista tractanda sunt, & viris discretis & prudentibus metienda, velut sacræ scripturæ testimoniis edocemur. Intentio tua operi tuo nomen imponit. Nam, sicut & alibi legitur, usque adeo voluntarium est peccatum, ut, nisi fuerit voluntarium, non sit peccatum. Et omnipotens Dominus non factum agentis attendit, sed considerat potius intentionem, & dijudicat voluntatem. Si igitur aliquid te recolis commisisse, de quo propria te debeat conscientia remordere: quidquid sit, sacerdoti, qui discretus & providus habeatur, tibi consulimus per penitentiam cõfiteri. Quo facto,

XXXx &

ANNO
CHRISTI
1164.

& misericors Dominus, qui multo amplius ad A
cor respicit, quam ad actus, tibi consuetae pieta-
tis suae miseratione dimittet. Et nos de bearorum
Petri & Pauli apostolorum ejus meritis confidentes,
te ab eo quod est commissum absolvimus: &
id ipsum fraternitati tuae autoritate apostolica re-
laxamus, consulentes utique ac mandantes, ut pos-
tea a Missarum celebrationibus propter hoc non
debeat abstinere. Datum Senonis, Kal. Aprilis.

*Has Alexander. Porro Ioannes Saresburiensis in
epistola ad Petrum scriptorem, puto Blesensem, qua
in codice epistolaram saepe citato omissa, postea in
fine voluminis posita legitur, affirmat, peccatum
sancti Thome non excusandum, sed ostendendum
per penitentiam esse purgatum, ait enim: Pollici-
tationem Clarendonae, ad quam de consilio epi-
scoporum impulsus est, purgare non possum,
quia non fuerat utique facienda: sed offensam
confessio diluit, accepta solemniter penitentia
a summo pontifice, qui pervertas illas consue-
tudines, multis audientibus, autoritate aposto-
lica condemnavit. Has Ioannes. Pergunt vero acta
citata superius: Innotuit interim id ipsum princi-
pi, quod dominus Cantuariensis ab illa compro-
missione vellet resiliere, in eo praecipue, dum pa-
lam restitit, ne scriptum illarum consuetudinum,
sicut conditum fuerat, suo sigillo corroboraret.
Et exinde princeps exasperatus, gravioribus &
exactionibus cepit dominum Cantuariensem vexare
exactionibus: ita ut palam fieret intelligenti-
bus, sanguinem ipsius archiepiscopi & vitam re-
quiri.*

Inserere studuimus, *inquunt*, funestum illud
& famosum decreti chitographum, consuetudi-
nes illas regias videlicet apud Clarendonam pro-
mulgaras, quarum haec prima:

I.

De advocacione, & praesentatione ecclesia-
rum, si controversia emerferit inter laicos, vel
inter clericos & laicos, vel inter clericos & cleri-
cos, in curia domini regis tractetur & termine-
tur. *Primum hoc damnavit sancta Romana ecclesia
sub Alexandro papa III.*

II.

Ecclesiae de feudo domini regis non possunt in
perpetuum dari absque assensu & concessione ip-
sius. *Hoc toleravit.*

III.

Clerici citati & accusati de quacumque re, mo-
niti a iustitia regis, venient in curiam ipsius, re-
sponsuri ibidem de hoc, unde videbitur curiae re-
gis, quod sit ibi respondendum. Ita quod iusti-
tia regis mittet in curiam sanctae ecclesiae ad vi-
dendum, qua ratione res ibi tractabitur: & si
clericus convictus vel confessus fuerit, non debet
de caetero eum ecclesia tueri. *Hoc damnavit.*

IV.

Archiepiscopis, episcopis, & personis regni,
non licet exire de regno absque licentia domini
regis. Et si exire voluerint, si domino regi pla-
cuerit, assecrurabunt, quod nec in eundo, nec
in moram faciendo, nec in redeundo, perqui-
rent malum vel damnum domino regi vel regno.
Hoc damnavit.

V.

Excommunicati non debent dare vadium ad
remanens, nec praestare iuramentum, sed tan-
tum vadium & plegium standi iudicio ecclesiae,
ut absolvantur. *Hoc damnavit.*

VI.

Laici non debent accusari nisi per certos &
legales accusatores & testes in praesentia episco-
pi: ita quod archidiacono non prestat jus suum,
nec quidquam quod inde habere debeat. Et si
tales fuerint qui culpantur, quod non velit nec
audeat aliquis accusare eos: vicecomes requisit-
us ab episcopo faciet jurare duodecim legales
homines de visueto, seu de villa coram episco-
po, quod inde veritatem secundum conscientiam
manifestabunt. *Hoc toleravit.*

VII.

Nullus qui de rege tenear in capite, nec ali-
quis dominicorum ministrom ejus, excommuni-
cetur, nec terrae alicujus eorum sub interdico
ponantur, nisi prius dominus rex, si in terra fue-
rit, conveniatur, vel iustitia ejus, si fuerit extra
regnum, ut rectum de ipso faciat, & ita ut quod
pertineat ad curiam regiam, ibidem terminetur,
& de eo quod spectabat ad ecclesiasticam curiam,
ad eundem mitratur, ut terminetur. *Hoc dam-
navit.*

VIII.

De appellacionibus, si emerferint, ab archidia-
cono debent procedere ad episcopum, & ab epi-
scopo ad archiepiscopum: & si archiepiscopus
desuerit in iustitia exhibenda, ad dominum re-
gem perveniendum est postremo, ut praeepto
ipsius in curia archiepiscopi controversia termi-
netur, ita quod non debeat ulterius procedere
absque assensu regis. *Hoc damnavit.*

IX.

Si calumnia emerferit inter clericum & lai-
cum, vel e converso de ullo tenemento, quod
clericus velit ad elemosynam attrahere, laicus
vero ad laicum feudum: recognitione duodecim
legalium hominum, per capitalis iustitiae regis con-
siderationem terminabitur, utrum tenementum
sit pertinens ad elemosynam, sive ad feudum
laicum, coram ipsa iustitia regis. Et si reco-
gnitum fuerit ad elemosynam pertinere, pla-
cium erit in curia ecclesiastica: si vero ad lai-
cum feudum, nisi ambo tenementum de eod-
em episcopo vel barone advocaverint, erit pla-
cium in curia regia. Si uterque advocaverit de
fendo illo eundem episcopum vel baronem, erit
placitum in curia ipsius, ita quod propter factam
recognitionem falsam non amittat qui prius sai-
fatus fuerat. *Hoc damnavit.*

X.

Qui de civitate, vel castello, vel burgo, vel
dominico manerio regis fuerit, si ab archidiacono
vel episcopo de aliquo delicto citatus fuerit,
unde debeat eidem respondere, & ad citationes
eorum satisfacere noluerit: bene licet eum sub
interdicto ponere, sed non debet excommunicari,
priusquam capitalis minister regis villae illius
conveniatur, ut iustitiet eum ad satisfactionem
venire. Et si minister regis inde descenderit, ipse
erit in misericordia regis, & exinde poterit epi-
scopus ipsum accusatum ecclesiastica iustitia coer-
cere. *Hoc damnavit.*

XI.

Archiepiscopi, episcopi, & universae personae
regni, qui de rege tenent in capite, habeant pos-
sessiones suas de dominio regis, sicut baroniam,
& inde respondeant iustitiariis & ministris regis,
& sequantur & faciant omnes consuetudines regias
& rectitudines: & sicut caeteri barones, debent
interesse iudiciis curiae domini regis cum baroni-
bus,

bus, quousque perveniat in iudicio ad diminutionem membrorum, vel ad mortem. *Hoc toleravit.*

XII.

Cum vacaverit archiepiscopatus, vel episcopatus, vel abbatia, vel prioratus de dominio regis, debet esse in manu ejus, & inde percipiet omnes redditus & exitus, sicut dominicos. Et cum ventum fuerit ad consulendum ecclesie, debet dominus rex mandare potiores personas ecclesie, & in capella ipsius debet electio fieri assensu regis, & consilio personarum regis, quas ad hoc faciendum vocaverit. Et ibidem faciet electus homagium & fidelitatem domino regi, sicut ligio domino, de vita & membris, & de honore suo terreno, salvo ordine suo, priusquam sit consecratus. *Hoc damnavit.*

XIII.

Si quisquam de proceribus regni diffortiaverit archiepiscopo, vel episcopo, vel archidiacono, de se vel de suis iustitiam exhibere: rex debet iustitiare. Et si forte aliquis diffortiaverit domino regi reſtitutionem suam: archiepiscopi, vel episcopi, & archidiaconi, debent eum iustitiare ut domino regi satisfaciatur. *Hoc toleravit.*

XIV.

Catalla eorum, qui sunt in regis forisfacto, non detineat ecclesia vel cœmeterium, contra iustitiam regis: quia ipsius regis sunt, sive in ecclesiis sive extra fuerint inventa. *Hoc toleravit.*

XV.

Placita de debitis, quæ fide interposita debentur, vel absque interpositione fidei, sint in curia regis. *Hoc damnavit.*

XVI.

Filii rusticorum non debent ordinari absque assensu domini, de cuius terra nati dignoscuntur. *Hoc toleravit.*

CONCILIABVL. NORTHAMPTONENSE

in Anglia celebratum, quo Thomas archiepiscopus Cantuariensis de perjurio per regem accusatus, eo quod Anglicanas consuetudines, quas juraverat, non obſervasset, condemnatus fuit anno MCLXIV. sub Alexandro papa III.

De rebus in hoc conciliabulo gestis, post Rogerrum in annalibus, acta vite sancti Thomæ, quæ sunt apud Baronium, ista referunt: Facta quoque coitione apud Northampton, dominus noster trahitur in causam. Scorsum ita in conclavi sedentibus domino Cantuariensi cum suis episcopis, ex edicto Regis seris objectis, ne pateret exitus: propositum est ex parte Regis adversus dominum Cantuariensem, quod cum cancellarius esset, & haberet vacantes episcopatus & abbatias, & multos redditus per annos plurimos in manu sua, nullam super his reddiderit rationem, quam modo ipse Rex requireret exhiberi. Super his, inquit Cantuariensis, prudentiores volumus consilium, & de consilio responderem.

Dum igitur medium silentium tenuerunt adinvicem, domino Cantuariensi id requirente, Gilbertus Londoniensis episcopus, decanus utique Cantuariensis ecclesie, & idcirco in consilio post archiepiscopum primus: Si pater, inquit, recolis, unde rex dominus Rex sustulerit, quid tibi contulerit, considerata temporum malitia, quantam ruinam catholicæ ecclesie & nobis paraverit, si in his Regi resistere volueris: non solum archiepiscopatu Cantuariensi, sed in decuplo, si tanti

Concil. general. Tom. X.

A fuerit, cedere deberes. Et forsitan si hanc in te viderit humilitarem, rex Rex in universum restituet. Satis, inquit Cantuariensis, innovuit, quod consulo responderis.

Deinde Henricus VVintonienſis episcopus subintulit: Hæc forma consilii, catholica ecclesie penitus pernicioſa, nos omnes obligat & confundit: quia si archiepiscopus noster & totius Angliæ primas nobis id relinqueret exemplum, ut ad nutum & comminationem principis, autoritati & curæ animarum sibi commissæ quisque episcopus debeat cedere, quis erit de cætero status ecclesie, nisi ut nulla agantur, de jure, & omnia confundantur pro libitu: & sic erit sacerdos sicut & populus?

B Hilarius post hæc Ciceſtrenſis episcopus, & ipse gloriosus in verbis, subjunxit: Nisi, inquit, temporis instantia, & catholica ecclesie perturbatio aliud exigeret, standum utique esset vestræ sententiæ. Verum ubi nutat canonum autoritas, plurimum subtrahendum severitati, ut in eo proficiat dispensatio, quod possit destrui severa correctio. Censeo igitur cedendum regiæ voluntati, sed ad tempus: ne præpropere procedamus id statuere, unde sequatur durior retractio, nec sine rubore.

Episcopus deinde Lincolnienſis, simplex quidem homo & minus discretus: Patet, inquit, vitam hominis istius & sanguinem quærit: & necessarium alterum eorum erit, aut archiepiscopatus, aut vitæ cedendum. Quis sibi fructus de archiepiscopatu proveniet, si proinde vitæ eſſerit: nec id video.

C Exonienſis autem episcopus Bartholomæus: Palam, ait, quod dies mali sunt: & si possemus sub dissimulationis umbra hujus tempestatis impetum transire illa si, id præcipue procurandum nec ad id de facili perveniendum, nisi subtrahatur plurimum severitati. Temporibus instantia id requirit, maxime cum non sit generalis, sed particularis hæc persecutio. Satis est igitur unum caput in parte periclitari, quam totam Anglicanam ecclesiam inevitabili discrimini exponere.

D VVigornienſis episcopus Rogerius, requisitus & ipse quid inde sentiret, ita temperavit responsum, ut etiam negando palam faceret quid animi haberet: Nullum, ait, in hac parte dabo consilium: quia si dixero a Deo susceptam animarum curam ad regiam comminationem & voluntatem oportere relinquere, contra conscientiam meam & capitis mei condemnationem loquetur os meum: si censeam regi resistendum, ecce qui sui sunt audiunt, per quos id ipsam innotescet Regi: statimque ejiciat extra synagogam, & erit fors mea de cætero cum publicis hostibus & condemnatis. Idcirco nec hoc dico, nec illud consulo.

His ita gestis, sederunt aliquamdiu sub silentio: nec erat qui amplius his adjiceret. Er arte quæſta, ut pateret eis exitus, inclusi enim erant: Volo, inquit dominus Cantuariensis, loqui cum duobus comitibus, qui cum Rege sunt, quos & nominavit. Vocati illi, aperto ostio introierunt properantes, cupientes aliquid audire, quod regiam satiarer voluntatem. Astantibus his ait dominus Cantuariensis: Super his, de quibus nos dominus Rex convenit, consulimus. Er quia non habemus ad præſens eos, quibus res ipsa magis innotuit: ideo usque in crastinum petimus inducias: tunc responsuri sicut dominus nobis inspiraverit. Ad hæc Regi referenda missi sunt Londonienſis

XX x ij sis

ANNO
CHRISTO
1164.

sis & Rossensis episcopi. Londoniensis autem sub A
vulpe latens, injunctum sibi pervertit negotium,
dicens Regi dominum Cantuariensem apud eum
postulare inducias ad preparanda instrumenta,
statuto die rationem redditurus super objectis: ut
sic magis obligaretur dominus Cantuariensis ad
executionem regis voluntatis. Directi sunt igitur
comites ad archiepiscopum, postulas inducias
ex parte Regis deferentes: si tamen ratum ha-
beret, quod ex parte sua per episcopos Regi fuerat
suggestum. Quo audito, Cantuariensis ait, se id
in mandatis non dedisse, nec id quod suggestum
est se ratum habere: sed die sequenti se, Deo au-
tore, venturum, & sicut datum fuerit, desuper re-
sponsum. Erubuit ergo Gilbertus Londonien-
sis, dum videret se incidisse in laqueum, quem
contextuit ad pacem suam decipiendum.

Soluto itaque consilio, ea die discesserunt ab
invicem. Multitudo virorum militum & alio-
rum, qui cum domino Cantuariensi illum conve-
nerant, regio metu perterriti, scessit in partem,
& amplius cum eo non stetit. Quo sanctus Tho-
mas comperto, jussit circumiri sepes & vicos, &
ad se vocari pauperes, claudos, ac debiles, dicens
per talem militiam celeritatem posse provenire
victoriam, quam per eos qui tempore tentationis
turbiter recesserant. Impleta est domus ejus di-
scumbentium pauperum, & peracta est dies illa
in Domino cum letitia, nulla mentione palam
habita posthinc perturbationis.

Sequenti die, summo diluculo percussus est
dominus noster passione iliaca. nam & ea mul-
troties vexabatur catenus, ut non potuerit se de-
lecto crigere. Vnde longiore mora interposita,
ut crederetur ab invidis ad curiam regis nolle de-
scendere: missi sunt qui eum citarent acrius ad
respondendum. Qui, dum, inquit, quieverit
ista passio, crastino die, Deo autore, apparebo.
Transiente vero die illa, & nocturnis vigiliis
cum summa devotione demum peractis, mane
confurgens ad Missarum solemniam, sacris pro-
more indutus vestibus, & per beati martyris Ste-
phani merita Divinum sibi invocans auxilium,
initium Missæ jussit inchoati: *Etenim sederunt*
principes, & adversum me loquebantur: totum
officium cum ad id pertinentibus complevit
devotius, ministris Regis, qui ibi aderant,
id tacite considerantibus, quibus visum est idip-
sum aliquid portendere. Expleto itaque ministe-
rio, amoto ab humeris pallio cum infula, cae-
teris indutus vestibus sacris, cappa clericali su-
perinjuncta.

In quadripartita autem historia asseritur, consi-
lio cujusdam sancti viri monachi a sancto Tho-
ma celebratam tunc fuisse Missam sancti Step-
hani protomartyris: non autem, ut tunc ejus esset
natalitius dies: sed & prater morem eam cele-
brasse cum pallio. Et quod clam secum derulit
more majorum eucharistiam, palam vero gestan-
dam sumpsit crucem: ita se sanctus ad marty-
rium parans, quod ea se die obiturum putabat.
Pergunt vero citata superius acta: Inttaturus ca-
meram Regis, ubi Rex præstolabatur, ad ostium
ipsum crucem bajular propria manu, sequenti-
bus episcopis, id aliter quam decuit interpretan-
tibus. Occurrit Robertus Herfordensis epi-
scopus: Pater, inquiens, sustine, & ego vice
capellani crucem deferam ante præsentiam ve-
stram: sic enim concedet. Iustus est, ait Can-
tuariensis, me ipsam deferre, sub cujus prote-

ctione tutus maneo: & ejus viso vexillo, non
est dubitandum, sub quo principe milito. Lon-
doniensis ad hæc: Si viderit Rex te armatum in-
trare, gladium suum fortiorer exeret in capu-
tuum: & nunc videbis quid proderunt arma tua
tibi. Hæc, inquit Cantuariensis, Deo commit-
timus. Et Londoniensis: Stultus hæcæno fuis-
ti, & ab hac stultitia, ut video, de cætero non
recedes. Et processum est. Audiens autem Rex
episcopum armatum venire, obliro vel deposti-
to illo gladio, quem dixerat Londoniensis, ci-
tius scedit in conclavem ulteriorem, sedente
hac seorsum Cantuariensi solo cum suis, & pau-
cis: episcopis ex adverso & loco & animo adu-
natis. Denique vocati sunt episcopi ad Regis
concilium, Cantuariensis sub jugulo relicto. Pro-
trahitur tempus, dum quæritur innocenti dam-
natio. Cantuariensis firma facie induit constan-
tiam. Exiens Rogerus Eboracensis archiepisco-
pus ait clericis suis, quos ibi invenit: (erant
enim ibi magister Robertus, Grandis cognomi-
ne, & Oibernus a Rondel) recedamus hinc.
Non oportet nos videre quæ hic habent fieri
cito de Cantuariensi. Magister Robertus ad hæc:
Non, inquit, hinc recedam, donec videro quid
Dei voluntas super his judicaverit. Si pro Deo
& ejus justitia dimicaverit usque ad sanguinem,
pulchrius & melius vitam finire non poterit. Re-
cedente itaque Eboracensi archiepiscopo a ca-
mera Regis, veniens Bartholomæus Exoniensis,
episcopus, procidens ad pedes domini Cantua-
riensis, ait: Pater mi, miserere tui, miserere &
nostri: omnes enim hodie perimus odio capitis
tui. Exiit namque edictum a Rege, ut qui am-
plius cum Cantuariensi staret, publicus hostis
judicaretur, in capite puniendus. Dicitur est
etiam, quod Jocelinus Saresberiensis episcopus,
& Vvillielmus Norwvicensis episcopus, quia ad-
huc restiterant, traherentur statim ad supplicium,
in membris mutilandi: qui & ipsi pro salute sua
Cantuariensem rogabant.

Inspiciens igitur Cantuariensis in Exoniensem
episcopum: Fuge hinc, ait, quia non lapis ea que
Dei sunt. Exierunt denique a concilio omnes si-
mul episcopi cum tumultu ad Cantuariensem,
quorum unus eloquens Hilarius Cælestrensis epi-
scopus prorumpens in vocem: Aliquando, ait,
noster fuisi archiepiscopus, & tenebamur tibi
obedire: sed quia domino regi fidelitatem jura-
sti, hoc est, vitam, membra, & terrenam digni-
tatem sibi per te fore salvam, & consuetudines,
quas ipse reperit, conservandas, & tu cas niteris
destruere, præcipue cum spectent ad terrenam
suam dignitatem & honorem: idcirco te reum
perjurii dicimus, & perjuro archiepiscopo de cæ-
tero non habemus obedire. Nos itaque & nos-
tra sub domini papæ protectione ponentes, te ad
ejus præsentiam appellamus super his respon-
surum: & diem statuit. Audio, inquit Cantua-
riensis.

Subtrahentes se episcopi, seorsum sedere ex
adverso diutius in summo silentio. Tandem a
Rege processerunt comites & barones & plurima
turba ad dominum Cantuariensem. Quorum
primus Robertus Leicesterensis ait: Mandat
tibi Rex, ut venias redditurus rationem super
objectis, sicut heri promisisti facturum: alio-
quin aud judicium tuum. Iudicium? inquit Can-
tuariensis: immo, fili comes, & tu prius audi.
Non te later, fili, quam familiaris, & quam
fidelis

ANNO
CHRISTO
1164.

NO
1571
4.

fidelis secundum statum hujus mundi domi-
no regi fuerim. Ejus rei gratia placuit ei ut pro-
moveret in archiepiscopum ecclesie Cantuarien-
sis, Deus scit, me id non volente. Nota enim
mihi fuit infirmitas mea: & magis pro suo, quam
pro Dei amore acquievi: id faris hodie palam est,
dum Deus & se mihi subtrahit & Regem. Ve-
rum tamen in mea promissione, dum electio fieret,
presente Henrico rege filio & herede, cui & hoc
ipsum mandatum fuit, questum est qualem me
redderet Cantuariensi ecclesie: & responsum
est, liberum & absolutum ab omni nexu curiali.
Si igitur liber & absolutus, super his a quibus
sum liberatus, nec teneor, nec volo de cetero res-
pondere. Et hoc aliter se habet, inquit comes,
quam Londoniensis Regi suggererat. Adjecit B
Cantuariensis: Ad hæc, fili comes, id attende.
Quanto dignior est anima quam corpus, tanto
magis Deo & mihi teneris obidire quam terreno
regi. Nec lex, nec ratio permittit, ut filii patrem
judicent, vel condemnent. Unde Regis, tuum, &
aliorum declino iudicium, sub Deo solo a domi-
no papa iudicandus, cujus coram omnibus vobis
presentiam appello: ecclesia Cantuariensi, or-
dine & dignitate mea, cum ad eam pertinen-
tibus, sub Dei & sua protectione positus.
Nihilo minus vos, fratres & coepiscopi mei, quia
magis homini quam Deo obeditis, ad domini
papæ audientiam & iudicium voco: & sic catho-
licæ ecclesie & apostolicæ sedis autoritate mun-
ditus hinc recedo.

Abeuntem illum sequuntur curiales & invidi,
conrumelias & injurias traditorem illum accla-
mantes. Ei autem venient ad ulteriorem portam,
clausa est janua, nec potuit exire, nullo ibi in-
vento custode. Et dum res ageretur in metu &
dubio, nutu Dei contigit, claves plurimas in fa-
siculo a muro pendere: quas arripiens quidam
familiaris domini Cantuariensis, vnam post al-
teram pertraxerat, donec aperiret janvam. Exeu-
ntibus illis occurrit multitudo morbo regio labo-
rantium, pauperum, & infirmorum, ac clamanti-
um & dicentium: Benedictus Dominus, qui eri-
puit & saluum fecit servum suum a facie inimi-
corum suorum. credebatur enim jam fuisse ex-
tinctus. Præcedente igitur & subsequente turba
languidorum, cum clero & populo in gaudio &
læticia perducitur ad hospitium. Videns autem
exultationem plebis, dixit sequentibus se: Quam
gloriosa nos processio conducit a facie tribulan-
tis? Sinite pauperes Christi & nostræ tribulatio-
nis participes omnes intrare nobiscum, ut epi-
lemur in Domino ad invicem: & impleta sunt
domus & atria circumquaque discumbentium.
Additur ex Quadrupata, tunc contigisse legi in
mensa ex historia Tripartita persecutionem Libe-
rii, cum resistit videlicet Constantino imperatori
heretico, a quo & est passus exilium: & ex lectione
evangelii, itidem legi soliti, illud evangelista: Si
persecuti vos fuerint in vna civitate, fugite in
aliam. Quæ audita a sancto Thoma, tamquam
ipsum annuntiatam, ab eodem quancunq; sunt adim-
pleta: cum Deo invocante in Belgium transfretavit,
& apud monasterium sancti Bertini permansit. A-
lexander autem papa ista audiens, primum omni-
um non teneri sanctum Thomam damnatione sua
in conciliabulo facta ita declarat:

Alexander papa Thoma Cantuariensi archiepiscopo.

ANNO
CHRISTI
1164.

QVO D minor majorem judicare non possit, &
eum præsertim cui jure noscitur prælationis
subesse, & obedientiæ vinculo tenetur astrictus,
tam Divinæ quam humanæ leges demonstrant: &
præcipue sanctorum patrum statutus id manife-
stus declaratur. Hæc siquidem nos, quorum in-
terest errata corrigere, & ea quæ incorrecta pern-
iosum posteris exemplum reliquerunt, emenda-
re, sollicita consideratione pensantes, & quod ex
delicto personæ non debet ecclesia facturam ali-
quam vel incommodum sustinere: sententiam ab
episcopis & baronibus Angliæ, quoniam ad pri-
mam Regis citationem tui copiam non fecisti, ad-
versum te præsumptuose prolatam, in qua tibi jam
dicti episcopi & barones omnia mobilia, tam con-
tra jus formam, quam contra ecclesiasticam con-
suetudinem abjudicarunt, præsertim cum nulla
mobilia præterquam de bonis ecclesie tuæ habue-
ris, irritam penitus esse censemus, & eam apostoli-
ca autoritate cassamus: statuentes ut nullas in pos-
terum vires obtineat, aut tibi vel successoribus
tuis, seu ecclesie tuæ gubernationi commissa,
aliquid in posterum præjudicium valeat vel læ-
sionem afferre.

Hæc Alexander papa, qui & aliis datis litteris
resistens mandavit quæ sublata fuissent ipsi ar-
chiepiscopo, sive aliis, occasione ipsius Thoma.

CONCILIABVLVM HERBIPOLENSE
pro confirmando Guidone antipapa, qui Pas-
chalis III. dicebatur, anno Dom. MCLXVI. ad
Pentecosten.

ANNO
CHRISTI
1166.

ANNO Dom. MCLXVI. Fridericus imperator
Herbipoli conventiculum episcoporum ac prin-
cipum ad Pentecosten indixit, confirmando antipapa
suo Guidoni. In quo quæ sunt gesta, docent Friderici
ipsius encyclicæ litteræ, quas e MS. Vaticano edidit
Baronius.

D Fridericus Dei gratia Romanorum imperator, &
semper augustus, cunctis populis quos clementia
nostra regit imperium.

IMADVDVM innotuisse credimus, qualiter exor-
ta quondam inter ecclesie Romanæ cardinales
de apostolatu discordia, inrer reges & regna im-
pctu pestifero est diffusa. Pro qua ad optabile
bonum pacis revocanda, quantos post beatæ me-
morie papæ Victoris electionem ac confirmatio-
nem catholicam, Papiæ, Mediolani, Laonæ, & que
in diversis imperii finibus in corpore nostro labo-
res, tam nos, quam invicti principes nostris pertu-
lerimus; quantas rerum copias zelo justitiæ im-
penderimus: in extremis quoque mundi partibus,
jam auditum non dubitamus. Denique beatissimo
papa Victore in paradisi gaudia feliciter assumpto,
& in ejus locum ab episcopis, ac cardinalibus al-
mæ sedis apostolicæ domino Paschali viro Chri-
stianissimo in præsentia episcoporum & religio-
forum Lombardiæ ac Tuscie, illustris quoque ur-
bis Præfecti Romæ, ac multorum nobilium Ro-
manorum, catholice substituto: ipsum etiam do-
minum Paschalem, ecclesie ac principum im-
perii iudicio atque consilio, in papam, & patrem
catholicum solemniter recepimus, debitoque ho-
nore venerari semper intendimus. Proinde obli-
vata schismaticorum perfidia motum viti jussu
XXxx ij tus

cor. Laude

ANNO
CHRISTI
1166.

fuis successoribus aperta fronte adscribens, fir-
nais suis blanditiis quorundam fidelium nostro-
rum animos adeo molita est denuo immutare : ut
nisi morbis novis nova remedia obicerentur, pars
nostrorum non modica videretur ex fiducia nostre
lenitatis seducenda. Igitur zelo reformandi de-
coris domus Dei ardentius accensi, cum regem
Francorum, qui nulla nostra culpa præeunte, una
cum Rolando imperii nostri hoste publico, ejus-
que sequentibus, imperialem nostrum honorem
manifeste molitur auferre, post multos nostros
admonitus irrevocabilem persensissimus : univer-
sis imperii principibus in sancta Pentecoste cur-
iam VVirtzburg generalem indiximus. Quorum
cætu celeberrimo ibidem solemniter præside[n]te,
ecclesiæ Dei statum ac domini papæ Paschalis ne-
gotium serio ac magnifice duximus roborandum.
Invocata igitur Spiritus sancti gratia, & univer-
sorum qui aderant, consilio communicato ad re-
movendam pro parte nostra omnem ambiguita-
tem, prorsus ipsi nos manu propria super sancto-
rum reliquias juramentum publice præstitimus,
quod Rolandum schismaticum, vel ejus successo-
rem, quem pars ipsius elegerit in papam, num-
quam recipiemus, nec ad eum recipiendum, assen-
sum umquam alicui præbebimus. Nulli etiam
factorum ejus gratiam umquam nostram redde-
mus, nisi ab errore viæ suæ ad unitatem ecclesiæ
fuerit conversus. Dominum vero papam Pascha-
lem manutenebimus semper, & promovebimus :
eique tamquam patri catholico, & universali
pontifici, obedientiam, honorem, & reverentiam
exhibebimus : & ab ipso, ejusque parte, vita comi-
te, numquam recedemus. Electos quoque, qui
sub eo, aut ejus successore, quem pars ipsius ele-
gerit, consecrationem receperunt, vel adhuc reci-
piunt, honore aut ordinibus suis per ejus obedi-
entiam privari numquam permittemus : & hu-
jus absolutionem sacramenti numquam requite-
mus, nec oblatam recipiemus. Præterea noster
in imperio successor, quem principes universi ele-
gerint, hunc honorem ecclesiæ Dei, & imperii, &
hanc partem nostram, sub eodem juramento tue-
bitur semper atque tenebit. Idem quoque jura-
mentum archiepiscopi, & omnes episcopi, atque
electi qui interfuerunt, numero quadraginta, su-
per sancta Dei euangella propria manu unusquis-
que sub stola sua præstiterunt, & publice firma-
runt. Nihilominus universi principes sæculares,
dux videlicet Saxonie, & Brandeburgensis mar-
chio Albertus senior, Conradus palatinus de
Chevo*, & Ludovicus Langraviva, & reliqui
omnes super sanctorum reliquias idipsum ju-
raverunt. Repente autem Spiritus sanctus
mentes omnium adeo unius effecit voluntatis,
quod electi omnes, in sabbato quatuor temporum
ad laudem Dei, & honorem imperii, sacros ordi-
nes devotissime susceperunt. Firmiter quoque a
nobis, & ab universis decretum est, ut quicum-
que super sunt ordinandi, in primis quatuor tem-
poribus similiter exequantur : alioquin dignitatis
ad quam electi sunt honore, omni remora dilata-
tionem, priventur. Ad hæc honorabiles legati il-
lustris amici nostri Henrici gloriosi Anglorum
regis ad nos ab ipso transmissi in totius curiæ nos-
træ præsentia super sanctorum reliquias ex parte
regis Angliæ publice juraverunt nobis, quod
rex ipse cum toto regno suo in parte nostra fide-
liter stabit, dominum Paschalem, quem nos tene-
mus, nobiscum semper tenebit. De Rolando au-
tem schismatico manutene[n]do, nullatenus se de-

catæro intromittet. Quia vero justitiæ examen,
quam hostes ecclesiæ Dei & nostri, sive ex super-
bia, sive ex causâ diffidentia devitarunt, nos sem-
per hæcenus stare parati, nunc tandem ad insoli-
ta sacramenta ex eorum manifesta obstinatione
sumus impulsî : a schismaticorum communione
omnis homo, omnisque ordo caveat. Furor enim
eorum etsi hæcenus aliquo modo visus est venia-
lis : in posterum prorsus erit iremissibilis. Ad per-
fectum quoque hujus negotii firmamentum, ex
totius Herbipolensis concilii decreto firmissimo
præcipimus, ut si quis ad sui mandatam antistitis
sacramentum supra scriptum non præstiterit, si
clericus sit, aut monachus, ecclesiastico privetur
honore, ac beneficio : si laicus, alodia & benefi-
cia quæcumque possidet, nostra ipsi autoritate
a suo iudice vel domino prorsus adimantur. Data
VVirtzburg Kal. Iulii.

*Dedit quoque Fridericus ad omnes antistites, ab-
bates, ac principes encyclicas litteras, quibus conciliabuli hujus decretis robur adderet, omnesque sa-
cramento adigeret ea servaturos. Exiit in eodem co-
dice data ad abbatem Stabulensem, ex quibus hoc ex-
cerptum a Baronio: Ipse cum omnibus ecclesiæ tuæ
fidelibus publice iures, & observes, & singulis
Dominicis diebus & festis in publica Missâ, sicut
dictum est, & sancitum a nobis & a principibus,
publicam orationem pro domino papa Paschali
nominatim, & assidue, intus & foris præcipias
recitari. Edictum quoque, & statutum est, ut hæc
omnia juramenta infra sex hebdomadas ab omni-
bus compleantur. Quod si aliquis monachorum,
clericorum, laicorum, in imperio nostro huic con-
firmationi, & edicto nostro aliquo modo se oppo-
nendo contradixerit : certum sit apud te, quod si-
cut publicus hostis imperii, absque omni spe re-
cuperationis iudicatus est, & damnatus, & ab om-
ni officio, & honore & beneficio destitutus est.
Eadem forma data ad ceteros.*

Verum tantam non fuisse hujus autoritatem conciliabuli, tantumque omnium consensum, quantum persuadere Fridericus voluit, intelligimus ex amici oculi qui interfuit litteris ad Alexandrum papam, a card. Baronio ex eodem Vaticano libro editis : quarum hoc exemplum.

Alexandro papæ quidam amicus suus.

IMPERATOR cum principes suos ad curiam,
quam eis in festo Pentecostes indixerat, ad-
unasset, & principes ipsi sabbato ante festum
atque subsequenti secunda feria, de pace inter
vos & eum reformanda tractare coepissent : Re-
ginaldus dictus Colonienfis archiepiscopus ad-
venit, publice afferens, & proponens, quod ni-
hil contra vos ad honorem sui labor & studium
imperatoris proficeret, nisi ejus runc penitus as-
sentiret consiliis. Dicebat enim, quod potior pars
impetii vobiscum erat, commemorans scilicet
Saltzburgensem, Moguntinum, & alios de Ale-
mannia, qui vestræ obtemperant sanctitati. Ve-
rum tamen ad magnificandum seipsum : plures, in-
quit, quam vos sumus, ad obedientiam apostolici
nostri conquiriti, quos ei Rex Anglorum numero
quinquaginta, & plures juxta domini imperatoris
beneplacitum exhibebit. Cum igitur ita talia pro-
mittenti, & ad certitudinem hujus rei duos nuntios
prædicti regis præsentialiter exhibenti, de
prosequendo ejus consilio suum imperator polli-
ceretur assensum : in audientia cunctorum prin-
cipum hujusmodi consilium Imperatori formavit.
Quod

Quod ipse videlicet imperator in conspectu totius curiæ propria manu juraret, quod nullo unquam totius vitæ suæ tempore vos, vel aliquem qui ex parte vestra sit, in pontificem reciperet, sed devotioni papæ sui Paschalis in concussis semper & inseparabiliter adhereret. Si vero mori illi ante contingeret: hoc ipsum juramentum sui successoribus obseruarent. Principes vero suos hoc ipsum jurare compelleret, adjecto eorundem principum juramento, quod si prius Imperator obitet, principes ipsi nullum antea coronatæ in regem, quam is qui coronandus esset, de tenendo, & fovendo eodē schismatico, & ejus successoribus, idem faceret juramentum. Et quod principes infra sex hebdomadas, postquam de curia ad propria loca rediissent, omnes abbates, præpositos, & alios ecclesiasticorum prælatos, milites quoque, & alios omnes qui in locis eorum aliquos honores obtinerent, hoc jurare compellerent: & eos qui nolent hoc facere, rebus eorum penitus confiscatis, depositis, & honoris sui cingulo spoliatis: vel si privati homines fuerint, in membris propriis crudeliter mutilatos, a toto imperio compellerent exulare.

Placuit imperatori forma consilii. Sed archiepiscopus Magdeburgensis, & alius, qui præsentis erant, episcopis, dura visa est admodum, & molesta: ita quod idem Magdeburgensis nullum juramentum se præstare velle respondit, nisi prius Colonienfis ordines & consecrationem reciperet: per quam omnem dubitationem ab ejus & aliorum peccatoribus removeret. Unde cum ille id promittere detrectaret, acriter cum aggressus est Imperator, suamque ipsi malignitatem impropere, in eum verba ista est profectus: Ecce, inquit, manifeste apparet, quod sicut traditor & deceptor, in periculum unum papam mihi præfeceris ignorant: cum etiam ante receptionem litterarum mearum, ne de substituendi pontificis electione tractares, tu statim, cum, Te deum laudamus, & iuxta beneplacitum tuum, novum mihi pontificem elegisti: plus mihi proditor factus quam Moguntinus electus, quem reum hujus criminis deferebas. Prefertim cum ille dederit mihi salubre consilium: ut ex quo Deus ne a prioris periculo liberavit, nulloatenus me obnoxium facerem successori. Nunc vero necessario te noveris compellendum, ut laqueum quem parasti, primus incurras. Et aliis etiam id facere reculantibus, solus habebis subire periculum, quod in malitia tua noceatur cæteris preparatum.

Sic ergo ille vehementer astrictus, non potuit evadere, quin cum maximo fletu primus iuxta prædictam formam faceret juramentum: & susceptis ordinibus, consecrationem quoque se promitteret recepturum. Exhibuit etiam prædictos nuncios regis Angliæ, qui in persona regis Angliæ publice coram omnibus iuraverunt, quod quidquid Imperator super hoc se servaturum juraverit: ipse quoque tenebit firmiter, & servabit. Sic ergo propria manu Imperator supra dictum præstitit juramentum, eo tamen ad verbum archiepiscopi Magdeburgensis determinato, ut si vos, & schismaticum illum eodem tempore obire contingeret, & cardinales utriusque patris in aliquem unanimiter conveniret: liberum sibi esset, eum recipere, si tamen (quod quidem Colonienfis fecit apponi) de Imperatoris assensu eadem electio proveniret. Deinde qui præsentis erant principes, sicut supra dictum est, suum præstiterunt singuli juramentum. Cum vero ad episcopos ventum esset, dicentemque omnes excepto

Verdensi, velle se potius regalibus cedere, quam hujusmodi factamenta præstare: responsum est eis, oportere eos, vellent, nolent, juramentum facere, & regalia retinere. Sicque cum fletu & planctu maximo juravit primus Magdeburgensis, sub ea tamen conditione, si omnes alii qui aberant, essent juraturi; & quod solutus esset juramento, quocumque tempore desineret regalia possidere. Babenbergensis vero episcopus post multas & varias exculationes ita ipsi imperatori juravit; quod quamdiu voluerit regalia retinere, secundum quod ei proprius sensus dictaverit, eisdem imperatori super negotio auxilium & consilium ministrabit. Verdensis etiam intrusus, & Haldeitaldus absolute, sicut Colonienfis juraverunt. Viridunensis, & Frisenfis propter suorum archiepiscoporum absentiam exculati, juramentum facere minime sunt coacti: sed habita licentia, libere ad propria redierunt, usque ad festum beatorum apostolorum Petri & Pauli sibi licentiam impetrantes.

Hi tantummodo principes juraverunt, dux Saxonienfis, marchio Albertus, comes Palatinus frater Imperatoris, & quidam fororius Imperatoris. Hi sunt archiepiscopi qui juraverunt, Magdeburgensis, & Babenbergensis, sub conditione tamen prænominata. Colonienfis autem, & duo suffraganei ejus absolute juraverunt. Filius vero Conradi, qui ad curiam cum mille quingentis militibus venit, ut auditur fieri mentionem de juramento, recessit. Patriarcha Aquileienfis non affuit, neque aliquis suffraganeorum suorum. Similiter nec Saltzburgeris, vel aliquis suorum: neque Trevirensis vel aliquis suorum. Et multi de principibus non affuerunt.

Ex hac narratione clam scripta, apparet quam parum sincera sint illa Friderici publica ad omnes littere, auctoritatem conciliabulo suo adungere studens. In quibus quod ait legatos regis Anglorum sacrilegium illud conciliabuli iurandum de agnoscendo Guido, & abdicando Alexandro, regis sui nomine edidisse: paulo id accuratius explicandum est.

Henricus Angl. rex Alexandri pontificis animum cernens minus sibi quam Thoma Cantuariensi faventem, cepit esse Alexandri peribus infensior. Quod constat ex ejus litteris ad Reginaldum Coloniensem archiepiscopum, & schismaticorum signiferum: quarum exemplum ex Baronio hic edendum duximus.

Diu desideravi justam habere occasionem recedendi a papa Alexandro, & a perfidis cardinalibus ejus, qui proditorem meum Thomam, quondam Cantuariensem archiepiscopum, contra me manutenebant præsumunt. Unde cum consilio omnium baronum meorum, & cum consensu cleri, magnos viros de regno meo, scilicet Eboracensem archiepiscopum, Londoniensem episcopum, archidiaconum Pictaviensem, Ioannem de Oxeneford, Richardum de Luci Romam missurus sum, qui publice & manifeste ex parte mea, & totius regni mei, & omnium aliarum terrarum, quas habeo, proponent & denunciantur papæ Alexandro & cardinalibus suis, ne ulterius proditorem meum manuteneant; sed ita liberent me ab eo, ut alium cum consilio cleri in ecclesia Cantuariensi possim instituere. Denunciabunt etiam, quod quidquid Thomas fecit, in irritum revocent. Hoc etiam postulabunt, quod coram eis Papa jurari faciat publice, quod ipse, & successores sui, & mihi, & omnibus successoribus meis regias con-

f. & Hall:

ANNO
CHRISTI
1166.

fuetudines Henrici avi mei inconcussas & inuolatas, quantum ad se, conservabunt in perpetuum. Quod si forte alicui petitionum mearum contradicere voluerint: neque ego, neque barones mei, neque clerus meus, aliquam ei ulterius servabimus obedientiam: immo manifeste eum, & omnes suos impugnabimus. Et quicumque in terra mea inventus fuerit qui ei post hæc adhaerere voluerit, expelletur. Eapropter rogamus vos, sicut carissimum amicum, quatenus fratrem Ernöldum, vel fratrem Radulphum Hospitalarium, omni occasione remota, cito ad me mittatis, qui ex parte Imperatoris, & vestra, prædictis nunciis meis ducatum præbeat, eundo & redeundo per terram Imperatoris.

Interea filiam suam Imperatoris filio cum nuptiis daret Henricus, ea de re misit ad eum oratores Ioannem Oxoniensem, clericum suum; & Richardum Inceffrensem: qui Herbipolensi conventiculo hac occasione interfuerunt. Per eos autem Henricum regem cum schismaticis conjurasse negat Rotomagensis archiepiscopus, datis ad Henricum SS. Nerei & Achillei cardinalem litteris: ex quibus hoc fragmentum Baronius edidit: Pro domino rege Anglorum omnem exhibemus securitatem, quod Imperatori nec per se, nec per nuncios, iuramentum præstitit aut promissionem, quod schismatico adhaerere vellet ecclesiam relicto. Immo certi sumus, quod in illis quibuscumque de matrimonio pactioibus, licet Teutonici super hoc laborarent per triduum, nihil unquam concedere voluit, nisi præeunte in omnibus fidelitate dominipapæ, & ecclesiæ, & regis Franciæ. Ipsi vero litteris nostris mandavimus, domina Imperatrix, & nos, ut ab hac nota se quam citius excuset. Nos quidem cum Rotomagi essemus, & illic essent nuncii Imperatoris: de illis quidem audivimus, sed eos non vidimus, &c.

Hæc archiepiscopus Rotomagensis, que partium magis quam veritatis studio ab eo scripta esse ex eo constat, quod nuncii illi a S. Thoma Cantuariensi archiepiscopo, anno sequente nominatim excommunicati sint, ut docent eius tum ad episcopos provincia suæ, tum ad Alexandrum Pontificem litteræ, que a cardinale Baronio referuntur.

ANNO
CHRISTI
1167.

*** CONVENTVS APVD CHINONEM
in Gallia, episcoporum & procerum Anglicanæ
ditionis ipso præseate Angl. rege Henrico II.
anno Domini MCLXVII.

THOMAS Cantuariensis archiepiscopus, post diuturnas cum Anglorum rege de ecclesiasticis iuribus discordias, legationis apostolicæ numero sibi commissio fungens, aliquot e regis administris, Anglia licet profugus, excommunicavit, eandemque Regi penam, datis ad ipsum eiusque matrem Mathildem imperatricem litteris, comminatus est. Hoc metuens Henricus, cum suis undique acciris Chinone consilium inivit, ut refert Ioannes Saresberienfis epistola cxxxix. ad Exoniensem episcopum, cuius hæc verba. Studiosius inquisivit cum præmissis minis & obestatione quamplurima, quonam consilio sibi utendum esset adversus ecclesiam, de Cantuariensi archiepiscopo gravissime conquerens, non sine gemitibus & suspiriis multis: & ut tunc præsentibus postea retulerunt, lacrymatus est, dicens quod idem Cantuariensis ei corpus & animam pariter auferret. Tandem dixit, quod omnes proditores erant, qui eum adhibita opera & diligentia ab unius hominis infestatione nolebant expedire. Ad

A hæc dominus Rotomagensis aliquantulum excaudit adversus hæc, corripuens eum: mitius tamen more suo, in spiritu lenitatis: cum causa Dei magis exigeret, severitarem & autoritatem pontificis, morbo languescens rationis & fidei fuisse adhibitam. Erat autem dolor acerbior urgente metu, quem conceperat ex litteris, quas dictus Cantuariensis illi & matri suæ transmiserat. Timebat quidem & merito, ne in terram ejus, interdici, & in personam ejus, anathematis sententia citissime ferretur.

Cum igitur his angustiis premeretur, Lexoviensis episcopus unum dixit esse remedium, imminuentem sententiam appellationis obstaculo præpedire. Et ita nescio quo pacto (nisi quia veritas ventilata plus pollet, & iustitia quo magis concutitur, eo amplius convalescit) dum Rex per avitas consuetudines, appellationum jus evacuare conatur, magis confirmat: dum ipsemet pro capite suo ad appellandi refugium cogitur evolare.

Ab illo ergo consilio egressi sunt a facie Dei, & regis sui, Lexoviensis & Sagiensis episcopi, ut appellatione interposita usque ad octavas Paschæ suspenderent sententiarum ejus. Rotomagensis quoque cum eis profectus est, non quidem appellaturus, ut ait; sed de pace, quam desiderabat, tractaturus. Archiepiscopus vero noster in prociectu ferendæ sententiæ constitutus, iter arripuit ad urbem Sueffionum orationis causa. *Et post pauca.* Sicut ergo Domino faciente elusa est sollicitudo regaliū episcoporum; quia cum venisset Pontiniacum, archiepiscopus, quem appellarent, non invenerunt. Sed frustrati a proposito suo reversi sunt, queruli quod sua consumperant, laborant, & non profecerant.

*** CONCILIABVLVM ANGLICANVM

in quo decretum ab episcopis totius regni, ut a Thoma Cantuariensi archiepiscopo ad Pontificem Max. appellaretur, anno Dom. MCLXVII.

QUOD deliberatum Chinone fuerat, in Angliam continuo transmissum est; eodemque appellationis effugio, primatis sui, eiusdemque legati apostolici, severitatem eludere Anglicam episcopi moliti sunt. Ad adeo ex Ioannis Saresberienfis epistola clxxvi. intelligimus. Quod ad publicum, inquit, statum, hæc postea multorum assertione vulgaris sunt, omnes episcopos Angliæ, & mandato Regis convenisse; & ne sententia, quam dominus papa didaverat, locum haberet, appellasse contra episcopum suum. Eorum litteræ tum ad Thomam Cantuariensem, tum ad Alexandrum papam hæc sunt.

*** I. Epistola suffraganeorum Cantuariensis ecclesiæ ad beatum Thomam Cantuariensem archiepiscopum.

VENERABILI patri & domino Thome, Dei gratia Cantuariensi archiepiscopo, suffraganei ejusdem ecclesiæ episcopi, & persone per eorundem dioceses locis variis constituta, debitam subjectionem & obedientiam.

Quæ vestro, pater, discessu in longinqua, inopinata rei ipsius novitate turbata sunt: vestra sperabamus humilitate & prudentia in pacis pristina serenitatem, cooperante gratia, revocari. Erat quidem nobis solatio, quod post discessum vestrum, ad omnes fama divulgante pervenit, vos scilicet

strum, ad omnes fama divulgante pervenit, vos scilicet in transmarinis agentem, nil altum sapere; vos in dominum nostrum regem aut regnum ejus nulla machinatione insurgere, sed sponte susceptum paupertatis onus cum modestia sustinere; lectioni & orationi insistere, prætorumque; jacturam temporum jejuniis, vigiliis, lacrymicque redimere, & spiritualibus occupatum studiis ad perfectum beatitudinis virtutum incrementis ascendere. Ad pacis bona reformanda nos studiis hujusmodi gaudebamur insistere: ex quibus spes erat, vos in cor domini regis nostri hanc posse gratiam desuper evocare, ut vobis iram suam regia pietate remitteret, & illatas in discessu & ex discessu vestro injurias, ad cor de cætero non revocaret. Erat amicis vestris & benevolis ad ipsum aliquis accessus, dum hæc de vobis audirentur, & ob conciliandam vobis gratiam supplicantes benigne quemque sustinuit. Iam vero quorundam relatione didicimus, quod ad memoriam anxie revocamus, vos scilicet in eum comminatorium emisisse, quo salutationem omittitis, quo non ad obtentum gratiæ consilium precave porrigitis, quo non amicum quid sentitis aut scribitis, sed intentatis minis interdictum aut præcisionis elogium in eum jam dicendum fore multa severitate proponitis. Quod si, quam dure dictum est, tam fuerit severe completum: quæ turbata sunt non jam speramus ad pacem redigi, sed in perenne quoddam odium & inexorable pertimescimus inflammati. Rerum vero finem prudentia sancta considerat, dans operam sollicitate, ut quod prudenter inchoat, bono quoque sine concludat.

Advertat itaque, si placet, discretio vestra, quo tendat, an conatibus hujusmodi finem queat obtinere, quem optat. Nos quidem his ausis a spe magna cecidimus, & qui pacis obtinendæ spem quandoque concepimus, ab ipsis jam spei liminibus gravi quadam desperatione repellimur. Et dum velut extra cæco gladio pugna conferitur, pro vobis supplicandi locus utique non invenitur. Vnde patri scribimus ex caritate consilium, ne labores laboribus, injurias superaddat injuriis: sed omittis minis, patientiæ, & humilitati interserviat. Causam suam Divinæ clementiæ, domini sui gratiæ, & misericordiæ committat: & sic agendo carbonem ignis in multorum capita coacervat & congregat. Accenderetur hoc modo caritas, & quod minæ non poterant, inspirante Domino, bonorumque consilio suadente, sola fortasse pietas obtineret. Bonum erat de paupertate voluntaria gloriose laudari, quam de beneficii ingratitude ab omnibus in commune notati. Infedit alte cunctotum mentibus, quam benignus dominus noster rex vobis extiterit, in quam vos gloriam ab exilio protulerit, & in familiarum gratiam tam lata vos mente susceperit, ut dominationis suæ loca, quæ a Boreali oceano Pyreneum usque potestata sunt, adeo potestati vestræ cuncta subjecerit, ut in his solum hos beatos reputaret opinio, qui in vestris oculis potestant complacere. Et ne vestram gloriam mobilitas posset mundana concutere, vos in his quæ Dei sunt voluit immobiliter radicare. Et dissuadente matre sua, regno reclamante, ecclesia Dei, quoad licuit, suspirante & ingemiscente, vos in eam qua præstis dignitatem modis omnibus studuit sublimare, sperans se de cætero regnare feliciter, & ope vestra & consilio summa securitate

gaudere. Si ergo secutum accipit, unde securitatem sperabat, quæ de vobis erit in cunctotum orationariis? Quæ retributionis hæcenus inaudita remuneratio vel rememoratio? parcatis ergo, si placet, famæ vestræ, patetis & gloriæ, & humilitate dominum nostrum, filiumque vestrum caritate vincere studeatis. Ad quod si nostra vos monita movere nequeunt, debet saltem summi pontificis, sanctæque Romanæ ecclesiæ dilectio, & fidelitas inclinare. Vobis enim suaderi debet & facili, ne quid attentare velitis, quod laboranti jam diu matri vestræ, labores auget; quo vel multorum inobedientiam deploranti in eorum qui obediunt amissione dolor accrescat.

Quid enim si vestra, quod abist, exacerbatione, vel opera, dominus noster, quem largiente Domino populi sequuntur & regna, a domino Papa recesserit; ipsumque fortassis adversum vos solatia denegantem, se qui de cætero declinaverit ipsum namque in hoc, quæ supplicationes, quæ dona, quot quantave promissa sollicitant? In petra cum huc usque firmus persistit, & totum, quod mundus offerre potest, victor alta mente calcavit. Vnum nobis timor est, ut quem oblata divitiæ, & totum quod in hominum gloria preciosum est, flectere nequiverunt, animi sui valeat indignatio sola subvertere. Quod si per vos acciderit, in threnos Jeremiæ totus ire poteritis, & lacrymarum fontem oculis vestris de cætero negare nulla quidem tatione poteritis. Revocetis itaque si placet sublimitati vestræ consilium, domino quidem patre, sanctæque Romanæ ecclesiæ, vobis etiam, si placet advertere, modis omnibus, si processerit, obfuturum. Sed qui penes vos alta sapiunt, vos forte hac via progredi non permittunt. Hortantur experti in dominum nostrum regem, qui sitis, & in omnia quæ sua sunt potestatem exercete qua præstis. Quæ nimirum potestas peccanti tenenda est, satisfacere nolenti formidanda. Dominum vero regem non quidem peccasse nunquam dicimus: sed semper Domino paratum satisfacere confidenter dicimus, & prædicamus. Rex a Domino constitutus paci providet subjectorum per omnia, ut hanc conservet ecclesiis & commissis sibi populis, dignitates regibus antefere debitas & exhibitas, sibi vult exhiberi, & exigit. In quo si inter ipsum & vos aliqua oborta est contentio, a summo super hoc pontifice paterna gratia per venerabiles fratres nostros Lundeniensem & Herefordensem episcopos conventus & commonitus, non in cælum os suum posuit: sed de omnibus in ecclesia vel ecclesiastica persona quæcumque se gravatam ostenderit se non alienum quærere; sed ecclesiæ regni sui pariturum judicio humiliter & mansuete respondit. Quod quidem & factis implere paratus est, & dulces reputat obsequium, cum monetur ut corrigat si quid offenderit in Deum. Nec solum satisfacere, sed & si jns exigit in hoc fatidate paratus est. Sic & fatidate satique facere volentem ecclesiæ se judicio in his, quæ ecclesiæ sunt, nec in modico subtrahentem, colla Christi jugo subdentem, quo jure, qua lege, quove canone, aut interdicto gravabitur, aut securi, quod abist, evangelicæ præcideris? Non impetu quidem ferri, sed judicio regi laudabile est. Vnde nostrum omnium una est in commune peritio, ne consilio præcipiti matrare pergatis, & perdere: sed commissis ovibus, ut vitam, ut pacem, ut securitatem habeant, paterna studeatis gratia providere.

ANNO
CHRISTI
1168.

Mouet quidem nos omnes, quod in fratrem nostrum dominum Salesberienfem episcopum, & decanum ejus, præpostere, ut quidam æstimant, nuper actum audivimus. In quos suspensionis aut damnationis pœnam, ante motam de culpa controversiam, calorem, ut videtur, iracundia, plusquam iustitiæ fecuti tramitem, intorsistis. Ordo judiciorum novus hic est, hucusque legibus & canonibus, ut speramus, incognitus, damnare primum, & de culpa postremo cognoscere. Quem ne in dominum nostrum Regem, & regnum ejus, nec in nos, & commissas nobis ecclesias & parochias, in domini Papæ damnationem, sanctæque ecclesiæ Romanæ dedecus, & detrimentum, vestraque confusionis augmentum non modicum, exercere tentetis & extendere: remedium vobis appellationis opponimus: & qui contra metum gravaminum, in facie ecclesiæ, viva jam dudum voce ad dominum Papam appellavimus, iterato jam nunc ad ipsum scripto, etiam appellamus, & appellationi terminum diem Ascensionis Dominicæ designamus. Quanta quidem possumus devotione supplicantes, ut inuito salubriori consilio, vestris ac nostris laboribus expensisque parcatis, causamque vestram, in hoc ut remedium habere queat ponere studeatis. Valere vos optamus in Domino pater.

I I. Epistola Suffraganeorum Cantuariensis ecclesiæ ad Alexandrum summum pontificem.

PATRI suo, & domino, summo Pontifici Alexandro, provincia Cantuariensis episcopi, & persona per eorundem dioceses locis pluribus constituta, domino patrique debitum caritatis & obedientia famulatum.

Vestram, pater, meminisse credimus excellentiam, vos devotum filium vestrum, dominumque nostrum carissimum, illustremque regem Anglorum, per venerabiles fratres nostros Lundonensem & Herefordensem episcopos directis jam dudum litteris convenisse, & de corrigendis quibusdam, quæ sanctitati vestræ, in ipsius regno corrigenda videbantur, paterna gratia commonuisse. Qui mandatum vestrum debita veneratione suscipiens, ut satis notum est, ad vestra quidem mandata non iratus intumuit, non elatus obedire contempsit: verum gratias agens paternæ correptioni, ecclesiæ se statim summisit examini, afferens de singulis quæ juxta vestri formam mandati sibi diligenter expressa fuerunt, ecclesiæ regni sui se pariturum judicio, & quæ corrigenda decerneret, ipse se consilio, laudabili quidem & in principe digne commendabili devotione correcturum. Ab hoc vero non recedit proposito, nec mentem revocat a promisso. Sed qui se deat, qui cognoscat, & judicet, ipse Divini reverentia timoris, non majestatem præferens, sed ut filius obediens judicio sistere, legitimæque patere sententiæ, seque legibus alligatum principem, præsto est in omnibus exhibere, filius obediens. Vnde nec interdicto, nec minis, nec maledictionum aculeis ad satisfactionem urgere necesse est Divinarum se legum examini subdentem. Ejus enim opera, nequam se luci subtrahunt: nec occultati tenebris aliqua ratione deponunt. Rex namque fide Christianissimus, in copula castimonie conjugalis honestissimus, pacis & justitiæ conservator, & dilator incomparabiliter strenuissimus, hoc votis

A agit totis, in his fervet desideris, ut de regno suo tollantur scandala, cum spurcitiis suis elminentur peccata, pax totum obrineat atque justitia, & alta securitate & quiete placita sub ipso gaudeant & refloreat univèrsa.

Qui cum pacem regni sui enormi insolentium quorundam clericorum excessu, non mediocriter aliquando turbati cognosceret: clero debitam exhibens reverentiam, eorundem excessus ad ecclesiæ judices tetulit episcopos, ut gladius gladio subveniret; & pacem, quam regebat & fovebat in populo, spiritualis potestas fundaret, & solidaret in clero. Qua in re partis utriusque zelus innotuit, episcoporum in hoc stante judicio, ut homicidium, & si quid ejusmodi est, exautorazione sola puniretur in clero. Rege vero existimante pœnam hanc non condigne respondere flagitio, nec stabilientiæ paci bene prospici, si lector aut acolytus perimat, quam præclara nitentem vitam religionis vel dignitate, ut sola jam dicti ordinis amissione rurus existat. Clero itaque statuto cælitus ordini deferente, domino vero rege peccatum iusto sicut sperat odio persequente, & pacem alius radicate intendente: sancta quædam oborta est contentio, quam excusat, ut credimus, apud dominum simplex utriusque partis intentio. Hinc non Dominationis ambitu, non opprimendæ ecclesiasticæ libertatis intuitu, sed solidandæ pacis affectu, eo progressus est, ut regni sui consuetudines & dignitates regibus ante se in regno Angliæ a personis ecclesiasticis observatas, & pacifice ac reverenter exhibitas, dominus noster rex deduci vellet in medium; & ne super his contentiois funis traheretur in posterum, notitiæ publicæ delegari. Adjuratis itaque per fidem, & per eam quæ in Deum spes est majoribus natu episcopis, aliisque regni majoribus, retroacti temporis in sinuato statu, dignitates requisitæ palam prolatae sunt: & summorum in regno virorum testimoniis propalatae. Hæc est domini nostri regis in ecclesiam Dei toto orbe declamata crudelitas, hæc ab eo persecutio, hæc opera ejus inter nos, vel undique divulgata malignitas.

In his tamen omnibus si quid periculosum animæ, si quid ignominiosum ecclesiæ continetur: id vestra monitis atque motus autotitate, ob reverentiam Christi, ob ecclesiæ sanctæ, quam sibi matrem proficitur, honorificentiam, ob animæ suæ remedium, ecclesiæ regni sui consilio se correcturum devotione sanctissima jam diu pollicitus est, & constantissime pollicetur. Et quidem pacis optatum finem, nostra, pater, ut speramus, obtinisset jam postulatione: si non iras jam sopitas, & fere prorsus extinctas, patris nostri domini Cantuariensis de novo suscitasset exacerbatio. Verum hic, de cuius patientia pacem, de cuius modestia redintegrationem hucusque gratiæ sperabamus: ipsum quem monitis emollire, quem meritis & mansuetudine superare debuerat, per tristes & terribiles litteras, devotionem patris aut pontificis patientiam minime redolentes, cum in pacis perturbatores exercitum nuper ageret, dure satis & irreverenter aggressus est, in ipsum excommunicationis sententiam, in regnum ejus interdicti pœnam acerrime comminando. Cujus si sic remuneratur humilitas: quid in contumacem statuetur? Si sic æstimatur obediendi prompta devotio: in obstinacem perveritatem quonam modo vindicabitur? Minis quoque gravibus superaddita sunt graviora. Quosdam namque fideles & familiares domini Regis, primarios

marios regni proceres, regis specialiter assistentes a secretis, in quorum inanu consilia regis, & regni negotia diriguntur, non citatos, non defensos, non ut aini culpe sibi conscios, non convictos, aut confessos, excommunicationis innotavit sententia, & excommunicatos publice denuntiavit.

Adiecit etiam, ut venerabilem fratrem nostrum Salisbiriensem episcopum, absentem & indefensum, non confessum, aut convictum, sacerdotali prius & episcopali suspenderit officio, quam suspensionis ejus causa comprobata, aut aliquorum etiam fuisset arbitrio comprobata. Si hic itaque judiciorum ordo circa Regem, circa regnum, tam præposere, ne dicamus inordinate, processerit: quidnam consequi posse putavimus? Dies enim mali sunt, & occasione habentes malignandi quamplurimam, nisi ut tenor pacis & gratiæ, quo regnum & sacerdotium usque modo coherent, abruptur, & nos cum commisso nobis clero in dispersionem abeamus exilii, aut a vestra, quod abis, fidelitate recedentes, ad schismatis malum in abyssum iniquitatis & inobedientiæ pervolvamur. Compendiosissima quippe via hæc est ad omne religionis dispendium, ac cleri pariter populique subversionem, & interitum. Vnde ne apostolatus vestri tempore tam misere subvertatur ecclesia; ne dominus noster Rex & servientes ei populi a vestra, quod abis, avertantur obedientia; ne totum, quod privatorum consilio machinatur, possit in nos domini Cantuariensis arcidia: adversus eum & ejus mandata, domino nostro Regi, aut regno ejus, nobis, aut commissis nobis ecclesiis gravamen aliquod importantia, ad sublimitatem vestram voce & scripto appellavimus: & appellationis terminum diem Ascensionis Dominicæ designavimus: eligentes apud vos in omne quod sanctitati vestræ placuerit humilitati, quam ab sublimes ipsius animi motus, nostris non id exigentibus meritis, de die in diem tardiosissime prægavari. Conserveret incolumitatem vestram ecclesiæ suæ in longa tempora profuturam omnipotens Dominus in Christo dilecte pater.

CONCILIVM LATERANENSE D

quo Fridericus imperator excommunicatur, & per sententiam imperio privatur, anno Christi MCLXVIII. sub Alexandro papa III.

FRIDERICVM imperatorem ab Alexandro pontifice propter intrusum in sedem apostolicam Villorem tertium pseudopapam hac synodo excommunicatum, & imperiali dignitate privatum esse, constat ex Joannis Saresberiensis epistola 60. ad Joannem Pitavensem scripta, his verbis: Fridericus ille schismaticus insignis, dum in ecclesiam maliciosus & crudelius sævit, factus est exangustus, & eo perductus est, ut jam optaverit Italiam perdidisse, quam retinere non potest. At cur exangustus? Alia declarat epistola, ad Cantua subpriorem: Resurrexit status, auctore Domino, universalis ecclesiæ, & schismaticorum impetus frustratus est, & superbia Moab in dies infirmatur. Nec de nocte vastatus est nunc, ut ab initio, sed in meridie suffossa est ara, & muri ejus dejecti sunt funditus, ut exaltatio Moab ex necessitate Petro cedens, de cætero conquiescat. Vnde spes est in Domino, ut vociferantibus tubis sacerdotalibus, in proximo corruat Iericho, & regnum proprio sanguine acquisitum obtineat triumphator Iesus, & in pace possideat quod sui juris est sponsus & ju-

Concil. general. Tom. X.

stus ecclesiæ Christus. Cum enim Romanus pontifex per patientiam Teutonicum tyrannum diutius expectasset, ut vel sic provocaretur ad penitentiam, & schismaticis abutens patientia ejus peccata peccatis adderet jugiter, ut error in amentiam verteret: vicarius Petri a Domino constitutus super gentes & super regna, Italos, & omnes qui ei ex causa imperii religione iurjurandi tenebantur affecti, a fidelitate ejus absolvit, & Italiam fere totam a facie furentis & præsentis tanta felicitate & celeritate excussit, ut in ea nihil habere videatur, nisi tortores, quos evitat, interdum & angustiarum, quas evitare non potest, iuge supplicium.

Abstulit ei etiam regiam dignitatem, ipsumque anathemate condemnavit, & inhibuit auctoritate Dei, ne vires ullas amodo in bellicis congressionibus habeat, aut de Christiano aliquo victoriam consequatur, aut alicubi quiete & pace gaudeat, donec fructus penitentiae condignos operetur. In quo secutus est exemplum Gregorii septimi decessoris sui, qui nostra ætate Henricum imperatorem ecclesiæ privilegia contumeliam deponens, in concilio Romano simili sententia condemnavit. Et quidem illa sententia effectum sortita est: & hanc de privilegio Petri latam videtur ipse Dominus confirmasse. Hoc enim Itali audito, ab eo discedentes reedificaverunt Mediolanum, schismaticos expulerunt, catholicos reduxerunt episcopos, & apostolicæ sedi unanimiter adhererunt. Sed quid nota recenseo? Hoc ubique locorum fama, quasi præconis voce concelibrat, nec aliquibus dubium puto, ne forte lateat illos, qui soli tempestate hac exulant domo sua. Quia ergo ab Oriente jam radius serenitatis illuxit per Christum, & incolumitas ecclesiæ in capite reparatur: superest spes fidei certissima, quod unguentum a capite in apostolicam barbam exuberans, descendat in caput & oram Anglicanæ ecclesiæ, &c.

Ex eodem quoque Lateranensi concilio credita est legatio Galdino archiepiscopo Mediolanensi, ut catholicos ab ecclesiis suis pulsos restrinat episcopos, & schismaticos intrusos searibus pellat. Qui quomodo id sit operatus in ecclesia Laudensi addita schismaticis, his verbis in Laudensi tunc scripto chronico per Ottonem Movenam describitur: Interea dominus Galdinus de la Scola, Mediolanensis civis & clericus, quiquid cancellarius domini Ribaldi & domini Huberti de Pirovano Mediolanensium archiepiscoporum per annos multos fuerat, & in locum jam dicti Huberti ad archiepiscopum Mediolani fuerat sublimatus a D. Alexandro papa, in Lombardia ipse papa tunc legatus constitutus, suos nuncios, scilicet abbatem S. Ambrosii, & abbatem sancti Vincentii de Mediolano, misit domino Alberto de Cazano, majoris ecclesiæ Laudensis tunc præposito, cæterisque præpositis, abbatibus, presbyteris, & clericis, & etiam consulis de Laude, dicendo atque monendo, quod ipsi partem papæ Paschalis & domini Friderici imperatoris omnino relinquere, & prædicto papæ Alexandro faverent, & ipsi papæ de injuria sibi facta satisfacere, atque episcopum catholicum eligerent: & nisi hoc facerent, ab officio & beneficio ecclesiastico abstinere. Dicitur vero præpositus, cæterique clerici hoc audientes, mæsti valde fuere, tum quia magna pars eorum mandato imperatoris juraverat, se papam Paschalem pro papa in perpetuum tenere: tum etiam, quia omnes fere fide-

YY y y ij litatem

ANNO
CHRISTI
1168.

litatem juraverant domino Alberto de Merlino, A tunc temporis, ut eis videbatur, Laudensi episcopo catholico, nec adhuc canonico jure deposito, hoc facere timebant valde, & sibi in maximum dedecus reputabant. Inrer se etiam conferentes, quod si dicti papa Paschalis & imperator victores adhuc existerent, ipsi in perpetuum se damnarent, & qualibet eorum dignitate & gratia privarent: formidabant nimis mandatis domini Galdini obedire. Hoc etiam recusare, quod eis mandaverat * decus supradicti domini Galdini, & supradictum dominum Galdinum archiepiscopum, qui quasi in illis partibus victores existerent; tum propter civitates Lombardia fere omnes insimul conjurantes: quia sciebant, quod si de Laude expellerentur, in Lombardia habitaculum, aut locum in quo se possent reducere, non haberent.

Tandem dubiis angustiis hinc inde satis diu revolutis, cum nullam misericordiam a dicto archiepiscopo invenire possent, nisi quod eis mandaverat adimplerent: eligentes porius vivere quam mori, magisque etiam stare in sua patria, quam in aliena vagari; in papam Alexandrum crederent, ejusque parti favere, & episcopum novum secundum voluntatem archiepiscopi eligere disposuerunt. Igitur die Jovis sancto, quæ fuit runc quarto Kalendas Aprilis, Indictione prima, M C L X V I I I. anno, prædictus dominus Albertus Laudensis ecclesiæ majoris præpositus, communicato insimul consilio tam Laudensis civitatis, abbatum, præpositorum, presbyterorum, aliorumque clericorum, quam etiam illorum qui extra civitatem in episcopatu Laudensi fuerant, ad honorem Dei & beatissimæ virginis Mariæ, atque beati preciosi confessoris Bassiani, dominum Albertum presbyterum, & tunc temporis ecclesiæ de Ripalta præpositum, virum honestum & religiosum, elegit in Laudensem episcopum & pastorem. Proximo vero die Mercurii post pascha, Laudenses abbates, præpositi, presbyteri, aliique clerici multi, consules etiam Laudenses, multique judices & sapientes de Laude, Bergomum, ubi tunc dictus electus erat, iverunt, & ipsum in sequenti die Jovis proximo Laudem cum ineffabili gaudio conduxerunt: qui ibi honorifice nimis ab omnibus tam clericis quam laicis est susceptus. *Hucusque historia seu chronicon Laudensium rerum per Ottonem patrem & filium Acerbum Morenam conscriptum.*

ANNO
CHRISTI
1170.

*** CONVENTVS EPISCOPORVM
ad dedicationem ecclesiæ S. Amantii Buxiensis,
ann. Dom. MCLXX.

Ex tabulario S. Amantii Buxiensis.

ANNO MCLXX. facta est dedicatio ecclesiæ S. Petri & S. Amantii Buxiensis. Consecraverunt autem ipsam ecclesiam dominus Bertrandus archiepiscopus Burdegalensis, atque Ioannes episcopus Pictavenensis: Petrus quoque episcopus Petragoricensis, Ademarus veto episcopus Santonenensis, & Petrus episcopus Engolismensis. *Et paulo post:* Huic etiam consecrationi interfuerunt D. Petrus abbas S. Ioannis Angeliacensis, Ioscellinus abbas hujus loci, Iordanus abbas S. Salvatoris Karrofenensis, Bernardus abbas S. Benedicti Nantolii, Raimundus abbas S. Stephani Beaniæ, abbas S. Sacerdotis Sarlatensis, Iunius abbas

de Corona, abbas S. Gauterii Stipensis, abbas S. Matie de Cella, abbas S. Petri de Cella-Fruinii: & alii plures, tam abbates, quam magistri, doctores, atque rectores ecclesiarum, atque multitudo monachorum, presbyterorum, clericorum, virorum nobilium, principum, militum, & omnium ordinum atque graduum Christianorum. Hæc dedicatio facta est ad honorem & laudem Domini nostri Iesu Christi, ut supra dictum est, anno MCLXX. Dominicæ Incarnationis, xvii. Kal. Decembris, regibus regnantibus atque imperantibus, Ludovico rege Francorum, Henrico rege Anglorum, Alexandro papa urbe Roma pontificatum disponente.

*** CONCILIVM ENGOLISMENSE
incerti temporis.

IN eodem S. Amantii tabulario paulo ante mentio fit Engolismensis concilii, nec dicitur, nec anno adscriptis. Quidam, inquit, miles Guillelmus de la Prada dedit Deo & S. Amantio medietatem terræ suæ quam habebat infra Carentonium fluvium. Hanc elemosynam multum contraxerunt atque calumniati sunt, Vnebertus Arnaldus, atque Gaudfridus Arnaldus frater ejus: & multas vices cum abbate & monachis placitarunt. Tandem apud Engolismam in quodam concilio ubi dominus Rogerius S. R. E. subdiaconus, & dominus Bertrandus Burdegalensis archiepiscopus cum comprovincialibus episcopis, convenerant, ibi similiter Vnebertus Arnaldus, atque Gaudfridus Arnaldus, cum abbate & monachis S. Amantii placitarunt. *Secundum abbatum iudicatum est.*

*** CONCILIVM ARDMACHIENSE
in Hibernia celebratum, anno Dom. MCLXXI.
in quo Hibernenses, Divinæ ultionis intuitu,
Anglos ubique per insulam servitutis vinculo
mancipatos in pristinam libertatem restituerunt.

Ex Giraldo Cambrensi, cap 28. Hibernię expugnatę.

HIS completis, convocato apud Ardmachiam rotius Hiberniæ clero & super advenarum in insulam adventu tractato diutius & deliberato: tandem communis omnium in hoc sententia resedit: propter peccata scilicet populi sui, eoque præcipue, quod Anglos olim, tam a mercatoribus, quam prædonibus atque piratis, emere passim, & in servitutem redigere consueverant, Divinæ censura vindictæ hoc eis incommodum accidisse, ut & ipsi quoque ab eadem gente in servitutem vice reciproca jam redigantur. Anglorum namque populus adhuc integro eorum regno, communi gentis vitio, liberos suos venales exponere: & prorsusquam inopiam ullam aut inedium sustinerent, filios proprios & cognatos in Hiberniam vendere consueverant. Unde & probabiliter credi potest, sicut venditores olim, ita & emptores, tam enormi delicto juga servitutis jam meruisse. Decretum est itaque in prædicto concilio, & cum universitatis consensu publice statutum, ut Angli ubique per insulam, servitutis vinculo mancipati, in pristinam revocebantur libertatem.

*** CON-

*** CONCILIVM CASSILIENSE A
in Hibernia habitum, anno Dom. MCLXXII.
præsidente Christiano Lismoriensî episcopo,
& Romanæ sedis legato.

Ex Rogerii Hovedeni, parte II.

IN craftino adventus regis Angliæ in Hiberniam, scilicet xv. Kal. Novembr. fetia 11. festo sancti Luce euangelistæ: ipse & omnes exercitus ejus profecti sunt usque VWaterford civitatem episcopalem, & inveniit ibi VVilhelmum filium Aldelmi dapiferum suum, & Robertum filium Bernardi, & alios quosdam de familia sua quos ipse ab Anglia præmiserat: & ibi motam fecit per xv. dies. Et ibi venerunt ad eum per mandatum ipsius, rex Corcenfis, & rex de Limerich, & rex de Oxeric, & rex de Mida, & Reginaldus de VWaterford, & fere omnes potentes Hiberniæ, præter regem de Conacta, qui dicebat se de jure esse dominum Hiberniæ totius.

Præterea venerunt ibidem ad regem Angliæ omnes atchiepiscopi, episcopi, & abbates totius Hiberniæ, & receperunt eum in regem & dominum Hiberniæ, jurantes ei & heredibus suis fidelitatem, & regnandi super eos potestatem in perpetuum. Exemplo autem clericorum, prædicti reges & principes Hiberniæ, receperunt simili modo Henticum regem Angliæ, in dominum & regem Hiberniæ: & homines sui devenerunt, & ei, & heredibus suis fidelitatem juraverunt contra omnes homines.

Et sciendum, quod in Hibernia sunt iv. archiepiscopi, & xxviii. episcopi, quorum nomina hæc sunt.

Gelasius Armacensis archiepiscopus, totius Hiberniæ primas, habet sub se octo suffraganeos, quorum nomina hæc sunt:

Odanus episcopus.
Mauritius Charenfis episcopus.
Malethias Thuenenfis episcopus.
Noemias Chonderenf. episcopus.
Gillebertus Rathphorhens. episcopus.
Thaddeus Ceneversis episcopus.
Christianus Ardahachdens. episcopus.
Eleutherius Cluencratdens. episcopus.
Donatus Casselens. archiepiscopus habet sub se decem suffraganeos, quorum hæc sunt nomina.
Christianus Lismotensis episcopus, apostolicæ sedis legatus.

Ingmelleccenf. episcopus.
Cluanumensis episcopus.
Arcmorenfis episcopus.
Lucapniarensis episcopus.
Kildarensis episcopus.
VWaterfordensis episcopus.
Archferdenfis episcopus.
Rofensis episcopus.
Finabrenfis episcopus.
Laurentius Dublinensis archiepiscopus, habet sub se quinque suffraganeos, quorum hæc sunt nomina:

Bistaighnensis episcopus.
Fernenfis episcopus.
Leghghlenfis episcopus.
Kindarensis episcopus.
Erupolensis episcopus.
Catholicus Tuamenfis archiepiscopus, habet sub se quinque suffraganeos, quorum hæc sunt nomina:

Consil. general. Tom. X.

Kinfrenensis episcopus.
Kinlathensis episcopus.
Maigonensis episcopus.
Ælfinensis episcopus.
Achathkoureensis episcopus.

Hi omnes, tam archiepiscopi quam episcopi, receperunt sibi Henricum regem Angliæ, & heredes suos, in reges & dominos in perpetuum, quod & chartis suis confirmatur.

Quo facto rex Angliæ misit Nicolaum capellanum, & Radulphum archidiaconum de Landass, clericos suos, una cum archiepiscopis & episcopis Hiberniæ, usque ad Casselinentem civitatem, ad celebrandum concilium de statutis ecclesiæ. In concilio autem illo statutum est:

I. Ut pueti deferrentur ad ecclesiam, & ibi baptizarentur in aqua munda, sub trina immersione, in nomine Patris, Filii, & Spiritus sancti. Et hoc a sacerdotibus fiat, nisi, metu mortis impediante, ab alio & alias oportuerit fieri: & tunc a quolibet fiat, sine exceptione sexus & ordinis.

II. Et ut decimæ dentur ecclesiis de omnibus quæ possidentur.

III. Et ut omnes laici, qui uxores habere velint, eas secundum jus ecclesiasticum habeant.

Rex vero Angliæ misit transcriptum chartarum univesorum archiepiscoporum & episcoporum Hiberniæ, ad Alexandrum papam: & ipse autoritate apostolica confirmavit illi & heredibus suis regnum Hiberniæ, secundum formam chartarum atchiepiscoporum & episcoporum Hiberniæ. *Hæc Rogerius.*

*** DE FODEM CASSIL. CONCILIO
sive Givaldus Cambrensis in Hibern.
expugnata, cap. xxxiiii.

SILENTE igitur insula in conspectu regis, tranquilla pace gaudente, ecclesiæ Dei decus Christianique cultum in partibus illis magnificandi, ampliori desiderio Rex accensus, totius cleri Hiberniæ concilium apud Cassiliam convocavit. Vbi requisitis & auditis publice terræ illius & gentis, tam enormitatibus, quam spurcitiis; & in scriptum, & sub sigillo legati Lismoriensî, qui cæteris ibidem dignitate tunc præerat, ex industria redactis: constitutiones sacras, quæ adhuc extant, de matrimoniis contrahendis, de decimis dandis, de ecclesiis debita devotione venerandis, & frequentandis, quam plures emisit: ecclesiæ illius statum ad Anglicanæ ecclesiæ formam redigere modis omnibus elaborando. Quas constitutiones sub eisdem verbis, quibus & promulgatæ sunt, hic interferere, non superfluum reputavi.

TITVLI CAPITVLORVM.

1. *Ut fiant legitima matrimonia, nec inter cognatos & affines.*
2. *Ut infantes catechizentur, & in ipsis ecclesiis baptizentur.*
3. *Ut decima persolvantur.*
4. *Ut terra ecclesiastica ab omni secularium exactione sint immunes.*
5. *Ut quando aliqui componunt pro homicidio, clerici licet cognati nihil persolvant.*
6. *Ut omnes faciant testamentum: & quæ bonorum divisio esse debeat.*

YYY ij VII 72

ANNO
CHRISTI
1172.VII. *Vt extrema officia mortuis reddantur.*
VIII. *Vt Divina officia ritu Anglicano fiant.*A in anno a vicinis comitibus exigitur, de
cætero nullatenus exigitur.ANNO
CHRISTI
1172.

PRÆFATIO.

ANNO igitur DOMINICÆ Incarnationis MCLXXII
primo autem anno, quo illustrissimus Anglorum rex & Hiberniæ triumphator ipsam insulam acquisiuit, Christianus Lismoriensis episcopus, & apostolicæ sedis legatus, Donatus Cassiliensis, Laurentius Dubliniensis, & Catholicus Tuomenensis, archiepiscopi, cum suffraganeis suis & coepiscopis, abbatibus quoque, archidiaconis, prioribus, & decanis, & multis aliis Hiberniensis ecclesiæ prælatis, ex ipsius triumphatoris mandato, in civitate Cassiliensi conuenerunt: & de utilitate ecclesiæ, & statu ejus in meliorem formam producendo, ibidem concilium celebrarunt. Huic concilio interfuerunt isti a rege missi: venerabilis vir Radulphus abbas de Buldevas, Radulphus archidiaconus de Landaff, Nicolaus capellanus, & alii clerici, & nuncii domini Regis. Concilii autem statuta subscripta sunt, & regiæ sublimitatis autoritate firmata.

CAPITVLA.

I. *Vt fiant legitima matrimonia, nec inter cognatos, & affines.*

Primo, statutum est, quod uniuersi fideles per Hiberniam constituti, repudiato cognatorum & affinium contubernio, legitima contrahant matrimonia, & obseruent.

II. *Vt infantes catechizentur, & in ipsis ecclesiis baptizentur.*

Secundo, quod infantes ante fores ecclesiæ catechizentur, & in sacro fonte in ipsis baptismalibus ecclesiis baptizentur.

III. *Vt decima persoluantur.*

Tertio, quod uniuersi fideles Christi decimas animalium, frugum, cæterarumque proventionum, ecclesiæ, cujus fuerint parochiani, persoluant.

IV. *Vt terra ecclesiastica ab omni secularium exactione sint immunes.*

In quarto, quod omnes terræ ecclesiasticæ, & earum possessiones, ab omnium sæcularium hominum exactione penitus sint immunes. Et specialiter, quod nec reguli, nec comites, nec aliqui potentes viri Hiberniæ, nec eorum filii, cum familiaribus suis, cibaria & hospitalitates in territoriis ecclesiasticis, secundum consuetudinem, exigant, nec amodo violentè exquirere præsumant: & quod de villis ecclesiæ cibis ille detestabilis, qui quater

V. *Vt quando aliqui componunt pro homicidio, clerici licet cognati nihil persoluant.*

In quinto, quod pro homicidio a laicis perpetrato, quoties inde cum suis inimicis componunt, clerici videlicet eorum cognati nihil inde persoluant, sed sicut in homicidii perpetratione, sic in pecuniæ solutione sint immunes.

VI. *Vt omnes faciant testamentum.*

Sexto, quod uniuersi fideles in infirmitate positi, confessore suo & vicinis astantibus, cum debita solemnitate testamentum condant, bona sua mobilia, dummodo uxores & liberos habeant (ære alieno, & seruientium mercede exceptis) in tres partes dividant: unam liberis, alteram uxori legitimæ, tertiam propriis exequiis relinquentes. Et si forte prolem legitimam non habuerint, bona ipsa inter ipsum & uxorem in duo media dividantur. Et si legitima uxor decesserit, inter ipsum & liberos bipartiri debent.

VII. *Vt extrema officia mortuis reddantur.*

Septimo, ut cum bona confessione decedentibus, & Missarum & Vigiliatum exhibitione, & more sepeliendi, obsequium debitum persoluantur.

VIII. *Vt Divina officia ritu Anglicano fiant.*

Octavo, itaque omnia Divina ad instar sacrosanctæ ecclesiæ, juxta quod Anglicana observat ecclesiæ, in omnibus partibus ecclesiæ amodo tractentur. Dignum etenim, & justissimum est, ut sicut dominum regem ex Anglia sortita est diuinitus Hibernia: sic etiam exinde vivendi formam accipiat meliorem. Ipse namque regi magnifico tam ecclesiæ, quam regnum, Hibernia debet, quicquid de bono pacis & incremento religionis hætenus est assecuta. Nam ante ipsius aduentum in Hiberniam, multimoda malorum genera, a multis retro temporibus ibidem emerferant: quæ ipsius potentia & munere in desuetudinem abiçere.

Ardmachiensis vero primas, ob corporis imbecillitatem, & grandævitatē, tum præsens non fuerat: sed postea Dubliniam venit, regiæ dispositioni per omnia favorem præbens, vulgi opinione vir sacer, vaccam candidam, cujus solum lacte vesceretur, secum, quocumque venerat, circumducens.

CONCILIVM ABRINCATENSE, quo Henricus II. rex Angliæ a sacrilega nece sancti Thomæ Cantuariensis, antea per legatos absolutus, secundo absoluitur, & jurato promittit iterum quæ jam ante promiserat: item decreta quædam per legatos apostolicos constituta, quæ motes ecclesiæ concernunt, promulgantur anno MCLXXII. sub Alexandro papa III.

A suo, penitus dimitret. Et hæc omnia juravit se fore observatum bona fide & sine malo ingenio.

Fecit etiam Henricum regem filium suum hæc omnia capitula jurare tenenda: præter illa quæ propriam ejus personam contingebant. Et ut hæc in memoria Romanæ ecclesiæ haberentur, rex pater fecit apponi sigillum suum scilicet illi in quo supradicta capitula continebantur, una cum sigillis prædictorum cardinalium. *In hanc formam:*

CHARTA ABSOLVTIONIS
DOMINI REGIS.

Henrico Dei gratia illustri regi Anglorum Albertus tituli sancti Laurentii in Lucina, & Theodinus tituli sancti Vitalis presbyteri cardinales, apostolica sedis legati, salutes in eo qui dat salutem regibus.

Nunc in dubium veniant quæ geruntur: & nunc habet, & communis consideratio utilitatis exposcit, ut scripturæ serie debeant annotari. Inde quidem illud in scriptum duximus redigendum, quod vobis pro eo facimus, quia malefactores illos, qui sanctæ memoriæ Thomam quondam Cantuariensem archiepiscopum occiderunt, occasione motus & turbationis quam videntur in vobis, ad illud facinus processisse timetis. Super quo tamen facta purgationem in præsentia nostra de voluntate propria præstitistis, quod videlicet nec præcepistis, nec voluistis ut occideretur: & quando pervenit ad vos, plurimum condoluistis.

Ab instanti festo Pentecostes, usque ad annum, tantam dabitur pecuniam, unde ad arbitrium fratrum Templi ducenti milites valeant ad defensionem terræ Hierosolymitanæ per spatium unius anni teneri. Vos autem a sequenti natali Domini, usque ad triennium, accipietis tutam: proxima tunc ætate illuc in propria persona, ducente Domino, profecturi: nisi remanseritis per dominum papam, vel catholicos successores ejus.

Sane si contra Saracenos pro urgente necessitate in Hispaniam profecti fueritis: quantum temporis fuerit ex quo arripueritis, tantumdem supradictum spatium Hierosolymitanæ profectio- nis poteritis prolongare. Appellationes nec impedietis, nec impediri permittetis, quin libere fiat in ecclesiasticis causis ad Romanum pontificem bona fide, & absque fraude & malo ingenio: ut per Romanum pontificem causæ tractentur, & consequantur effectum suum: sicutamen, ut si vobis suspecti fuerint aliqui, securitatem faciant, quod malum vestrum, vel regni vestri, non querent. Consuetudines, quæ inductæ sunt contra ecclesias terræ vestræ, in tempore vestro penitus dimittetis: possessiones Cantuariensis ecclesiæ, si quæ ablatae sunt, in plenum restituetis, sicut habuit uno anno antequam archiepiscopus de Anglia egrederetur. Clericis præterea & laicis utriusque sexus pacem, vestram gratiam, & possessiones suas restituetis, qui occasione prænomina- ti archiepiscopi destituti fuerunt. Hæc autem vobis, autoritate domini papæ, in remissionem peccatorum vestrorum injungimus, & præcipimus, absque fraude & malo ingenio. Hoc sane coram multitudine personarum juravistis vos pro Divina

De rebus in hac synodo gestis, & constitutionibus pontificis in eadem promulgatis, Rogerus in annalibus ista scribit: Henricus rex Angliæ pater, & Henricus rex filius ejus, & Rotodus Rotomagensis archiepiscopus, & omnes episcopi & abbates Northmanniæ, convenerunt apud Abrincam civitatem, in præsentia Theodini & Alberti cardinalium. In quorum audientia rex Angliæ pater, quinto Kalendarum Octobris, feria quarta, festo sanctorum Cosmæ & Damiani martyrum, in ecclesia sancti Andree apostoli, purgavit innocentiam suam coram prædictis cardinalibus & omni clero & populo, præstito sacramento super sanctorum reliquias, & super sacrosanctæ euangeliæ, quod ipse nec præcepit, nec voluit, quod archiepiscopus Cantuariensis occideretur: & quando audivit, vehementer inde doluit. Sed quia malefactores illos, qui sanctæ memoriæ Thomam Cantuariensem archiepiscopum occiderunt, habere non poterat, & quia timebat ipsos illud profanum opus impetrasse causa animi motus & turbationis quam in eo viderant: de satisfactione tale præstitit sacramentum.

1. Juravit itaque in primis, quod ab Alexandro summo pontifice, & catholicis successoribus ejus non recederet, quamdiu ipsum sicut regem catholicum habuerint.

2. Juravit etiam, quod neque appellationes impediret, neque impedire permitteret, quin libere fierent in regno suo ad Romanum pontificem, in ecclesiasticis causis: ita tamen ut si ei suspecti fuerint aliqui, securitatem faciant quod malum suum vel regni sui non querant.

3. Juravit etiam, quod ab instante nativitatis Domini usque in triennium crucem accipiet, in proxima sequenti ætate in propria persona Hierosolymam iturus, nisi remanserit per Alexandrum summum pontificem, vel per catholicos successores ejus. Sed si interim pro urgente necessitate in Hispaniam super Saracenos profectus fuisset: quantum temporis in illo itinere consummaret, tantumdem Hierosolymitanæ spatium profectio- nis posset prolongare.

4. Præterea juravit, quod interim tantum pecuniæ dabit Templariis, quantum ad arbitrium fratrum Templi possit sufficere ad retinendum ducentos milites, ad defensionem terræ Hierosolymitanæ per spatium unius anni.

5. Præterea perdonavit iram & malevolentiam suam omnibus tam clericis quam laicis, qui pro sancto Thoma erant in exilio, & concessit eis libere & in pace ad propria redire.

6. Juravit etiam, quod possessiones Cantuariensis ecclesiæ, si quæ ablatae sunt, in integrum restituet, sicut habuit uno anno antequam ex Anglia egrederetur beatus Thomas Cantuariensis archiepiscopus.

7. Juravit etiam quod consuetudines, quæ inductæ sunt contra ecclesias terræ suæ in tempore

ANNO
CHRISTI
1172.

Divinæ reverentia majestatis. Juravit & filius A
vestet, excepto eo quod personam vestram spe-
cialiter contingebat. Et jurastis ambo, quod a
papa domino Alexandro, & catholicis successo-
ribus ejus, quamdiu vos, sicut antecessores ves-
tros, & catholicos reges habuerint, minime re-
cedetis. Atque ut in memoria Romanæ ecclesiæ
firmiter habeatur, sigillum vestrum præcepistis
aponni.

*Post hæc autem idem Rogerus his subjicit legato-
rum epistolam tunc temporis datam ad Ravennatensem
episcopum, qua res tunc gestas scripsere. Sic se
habet:*

*Venerabili in Christo & dilecto fratri Gliberto,
Dei gratia Ravennensi archiepiscopo, Albertus
dignatione Divina tituli sancti Laurentii in Lu-
cina, & Theodinus tituli sancti Vitalis, presby-
teri cardinales, apostolica sedis legatis, quod pro-
misit Deus diligentibus se.*

QVONIAM desiderate vos credimus, ut de
statu nostro, & de injuncti nobis promo-
tione negotii aliquid audiat: idcirco qualiter
nobiscum, & per ministerium mediocritatis no-
stræ Deus egerit his diebus, fraternitati vestræ
præsenti scripto duximus indicandum. Noveritis
itaque, quod postquam illustris rex Angliæ ve-
nisse nos in regnum suum in veritate cognoverit,
rotius amoto tarditatis obstaculo, de Hibernia in
Angliam, incumbentibus sibi negotiis prætermis-
sis, de Anglia vero ad Northmanniæ partes ac-
cessit, atque incontinenti plures ad nos nuncios
& honorabiles destinavit, inquirens a nobis, in
quo loco potius convenire cum eo & loqui vel-
lemus. Placuit tandem ad Savinium monaste-
rium pro colloquio habendo concurrere, ubi reli-
giosorum virorum possemus orationibus adju-
vari. Convenimus illuc, convenerunt & multe
personæ utriusque ordinis de regno suo, & tra-
ctavimus diligentia qua potuimus quod ad salu-
rem ipsius & injunctam nobis obedientiam per-
tinebat. Cum autem non possemus in omnibus
convenire, recessit a nobis velut in Angliam pro-
fecturus: & nos expectavimus, sequenti die ad
Abrincam civitatem ituti. Postera autem die ve-
nerunt ad nos Lexoviensis episcopus, & duo
archidiaconi, & concessio quod petebamus, ad
prædictam processimus civitatem. Ad quam Do-
minica, qua cantatur, *Vocem incunditatis*, con-
venimus cum personis plurimis, & ipsi nobiscum.
Et cum tanta humilitate quod fuerat conditum
explevit, ut illius exituisse opus sine dubitatione
credatur, qui respicit terram, & facit eam tre-
mere. Sane, quam timoratum Deo, quam obe-
dientem ecclesiæ se curaverit exhibere, non est
opus præsentis abbreviatione referre. Satis enim
opera illius manifestant, & manifestabunt ad-
huc plenius, sicut & nobis spes data est in fu-
tutum.

Primum itaque super morte sanctæ memoriæ
Thomæ quondam Cantuariensis archiepiscopi,
non de nostra exactione, sed de propria volunta-
te, tactis factos sanctis evangelii, suam conscien-
tiam expurgavit: jurans scilicet, quod nec præ-
cepit, nec voluit quod idem archiepiscopus oc-
cideretur: & quando audivit, vehementer do-
luit. Quia vero quod factum fuerat, ex sua oc-
casione factum esse timebat: de satisfactione pa-
randa tale præstitit juramentum. Primo quippe

juravit, quod a domino papa nostro Alexandro,
& ejus catholicis successoribus non recedet,
quamdiu sicut catholicum regem habuerint eum,
& Christianum. Et hoc ipsum jurare fecit filium
suum majorem in charta absolutionis pro morte
beati Thomæ. Juravit etiam & alia, clero & po-
pulo valde necessaria, quæ omnia diligenter, &
per ordinem, sicut ea juraverat, in absolutionis
ejus charta pernotavimus. Promisit etiam & alia
de libera voluntate gerenda, quæ non oportet
scripturæ seric denotare. Hæc autem scripsimus,
ut cognoscatis ipsum obedientem Deo, atque ad
Divinum obsequium multo amplius quam adhuc
fuerit animatum. Noveritis ad hoc filium suum
de prædictis consuetudinibus pariter cum eo ju-
raste. Sane, quod ibi factum est, iterato adhuc,
ne dubitationis locus alicui remaneret, apud Ca-
domum in majori frequentia personarum publi-
ce statuit se acturum. Relaxavit præterea episco-
pos de promissione, quam ei fecerant de consu-
tudinibus conservandis: & promisit quod
non exigit in futurum.

*Hucusque legatorum epistola, pergit autor: In
crastino autem prædicti cardinales ibidem cele-
braverunt magnum concilium cum archiepisco-
po, & episcopis, & clero Northmanniæ: & ibi
hæc decreta subscripta statuerunt, & univervis
firmiter & inviolabiliter observanda injunxe-
runt.*

C DECRETA PER THEODINVM
& Albertum cardinales apud Abrincas
promulgata.

I.

Pueri ad regimen illarum ecclesiarum,
& ad illa administranda, in quibus cura
est animarum, minime admittantur.

II.

Item filii sacerdotum non ponantur in
ecclesiis patrum suorum.

III.

Item laici partem oblationum in ec-
clesia non percipiant.

IV.

Item ecclesiæ vicariis annuis non com-
mittantur.

V.

Item sacerdotes majorum ecclesiarum,
quibus ad hoc suppetunt facultates, alii
sub se presbyterum cogantur habere.

VI.

Item sacerdotes non ordinentur sine
certo titulo.

VII.

Item ecclesiæ ad firmam annuam non
tradantur.

VIII.

Item de tertia parte decimarum nihil
presbytero, qui servit ecclesiæ, aufe-
ratur.

IX.

Item his, qui decimas hereditario jure
tenent, licentia sit, cui voluerint, idoneo
clerico dare, eo quidem tenote, ut post
ca

ANNO
CHRISTI
1172.

cam ad ecclesiam, cui de iure competunt, A
revertantur.

X.

Vit ad religionem non transeat, uxore
in sæculo remanente vel e converso, nisi
ambo vacandi optibus carnis tempus
excefferint.

XI.

Item in adventu Domini, omnibus qui
poterunt, maxime aurem clericis & mili-
tibus, ieiunium & abstinentia carni-
um indicatur.

XII.

Item clerici iudices non ponantur ad
iurisdictiones secularium potestatum ad-
ministrandas. Qui autem hoc præsum-
pserint, a beneficiis ecclesiasticis arcean-
tur.

XIII.

Item de novis libris excommunicato-
rum, & rebus morientium, quas auferunt
sacerdotes, & benedictionibus spon-
sarium, & baptismo, & de quadraginta &
octo libris, quæ pro absolutione excom-
municatorum exiguntur, nihil perfectum C
est, quia episcopi Northmanniæ illud de-
cretum recipere noluerunt.

Pergit Rogerus: In eodem vero concilio ar-
chiepiscopus Turonensis calumniatus est archie-
piscopatum Doli debere adiacere archiepiscopa-
tui suo, affirmans sedem archiepiscopalem ibi
esse non debere. Sed clerici de Dolo constanter
contradicebant.

CONCILIVM LONDONIENSE,
quò xviii. canonibus constitutis, iudicata est
causa Richardi Cantuariensis & Eboracensis
archiepiscoporum, anno mclxxv. sub Alexan-
dro papa III.

ROGERVS *acta concilii, canonesque in eo con-*
stitutos describens, ista refert: Et venientes
Londonias invenerunt Richardum Cantuarien-
sem archiepiscopum apud Westmonasterium ce-
lebraturum concilium, die Dominica ante Ascen-
sionem Domini. Ad quod concilium venerunt
fere omnes episcopi & abbates Cantuariensis
diocesis. Et coram prænominatis regibus & epi-
scopis & abbatibus, Richardus Cantuariensis ar-
chiepiscopus in eminentiori loco constitutus hæc
decreta subscripta promulgavit. E

TITVLI CANONVM.

1. De clericis incontinentibus.
2. Ne clerici rabernas ingrediatur.
3. Vt qui sunt in sacris ordinibus, iudicium san-
guinis non agitent.
4. De coma & vestimentis clericorum.
5. Vt clerici non ordinentur ab alienis episcopis.
6. Ne iudicium sanguinis exerceatur in ecclesia
vel cometerio.

Cencil. general. Tom. X.

7. Vt pro sacramentis & sepultura nihil exigatur.

8. Vt pro recipiendis religiosi precium non exigatur.

9. Ne ecclesia nomine dotalitii ad aliquem trans-
feratur: & ne pro presentatione persona aliquid
accipiat.

10. Ne religiosi negotientur, firmasve teneant. Et
ne laici beneficia ecclesiastica suscipiant ad
firmam.

11. Vt clerici armati non incedant.

12. Vt vicarii personatum falso non assumant.

13. De decimis omnium integre persolvendis.

14. Vt clericorum litigantium, vitius victori con-
demnetur in expensis.

15. Ne prefationibus Missæ institutis addantur
aliæ.

16. Ne intincta eucharistia tradatur.

17. Vt hostia non consecretur, nisi in calice aureo
vel argenteo.

18. Ne fiant clandestina matrimonia.

19. Ne matrimonio jungantur, nisi qui ad legiti-
mam atatem pervenerint.

PRÆFATIO.

IN DEO in ecclesia Dei secundum antiquam patrum
consuetudinem concilia congregantur, ut hi
qui constituti sunt in eminentiori cura pasto-
rali, vitam subditorum de communi consilio regu-
laribus institutis informent, & enormitates,
quæ pullulant incessanter, consultiore censura
compescant. Nos itaque potius inherentes or-
thodoxorum patrum regulis, quam aliquid de
novo statuentes, quædam certa capitula dignum
duximus in medium promulganda; quæ univer-
sis provincialibus nostris firmiter & inviolabili-
ter observanda injungimus. Omnes enim sacro-
rum censemus canonum transgressores, qui sta-
tutis hujus sacrosanctæ synodi præsumpserint
contraire.

CANONES.

I. De clericis incontinentibus.

Si quis sacerdos vel clericus in sacris
ordinibus constitutus, ecclesiam vel ec-
clesiasticum beneficium habens, publice
fornicariam habeat, & semel, secundo,
& tertio communicus, fornicariam suam
non dimiserit, & a se protus non expul-
serit, sed potius in immunditia sua duxe-
rit persistendum: omni officio & benefi-
cio ecclesiastico spoliatur. Si qui vero
infra subdiaconatum constituti, matrimo-
nia contraxerint: ab uxoribus suis, nisi de
communi consensu ad religionem tran-
sire voluerint, & ibi in Dei servitio jugiter
permanere, nullatenus separentur, sed cum
uxoribus viventes, ecclesiastica beneficia
nullo modo percipiant. Qui autem in sub-
diaconatu vel supra ad matrimonia con-
volaverint, mulieres etiam invitas & reni-
tentes relinquunt. Decrevimus etiam ejus-
dem epistolæ auctoritate, ne filii sacerdotum
in patetnis ecclesiis amodo personæ
instituantur, nec eas qualibet occasione
Zzz media

ANNO
CHRISTE
1175.

ANNO
CHRISTI
1175.

media non intercedente persona obtineant.

II. *Ne clerici tabernas ingrediantur.*Ex concilio
Carthaginensi.

Clerici in sacris ordinibus constituti, edendi vel bibendi causa tabernas non ingrediantur, nec publicis porationibus intersint; nisi peregrinationis necessitate compulsi. Si quis veto tale quid fecerit, aut cesset, aut deponatur.

III. *Vt qui sunt in sacris ordinibus, iudicium sanguinis non agitent.*Ex concilio
Toletano 3.

His qui in sacris ordinibus constituti sunt, iudicium sanguinis agitare non licet. Vnde prohibemus ne aut per se membrorum truncationes faciant, aut inferendas iudicent. Quod si quis tale fecerit, concessi ordinis priuatur officio & loco. Inhibemus etiam sub interminatione anathematis, ne quis sacerdos habeat vicecomitatum, aut præpositi sæcularis officium.

IV. *De coma & vestimentis clericorum.*Ex concilio
Agathensi.

Clerici, qui comam nutriunt, ab archidiacono etiam inviti tondeantur. Vestimentis etiam vel calceamentis, nisi quæ honestatem & religionem deceant, eos uti non liceat. Si quis autem contra hoc facere præsumperit, & ammonitus, emendare noluerit, excommunicationi subiacet.

V. *Vt clerici non ordinentur ab alienis episcopis.*Ex diversis
decretis
Vrbani, Innocentii, & concilii
Calchedonensis & Carthaginensis.

Quia quidam clerici desperantes ab episcopis suis ordinati, vel propter imperitiam, vel vitæ incontinentiam, vel natiuitatis conditionem, aut tituli defectum, aut ætatem minorem, extra provinciam suam, interdum etiam a transmarinis episcopis ordinantur, vel ordinatos se mentiuntur, ignota sigilla episcopis suis deferentes: statuiamus raliū ordinationem irritam esse habendam: sub interminatione anathematis inhibentes, ne a quoquam ad officii sui executionem suscipiantur. Episcopus quoque nostræ iurisdictionis, qui talem sciens & prudens ordinaverit vel susceperit, ab illius ordinis collatione ad quem eum ordinavit vel suscepit, usque ad condignam satisfactionem se noverit esse suspensum.

VI. *Ne iudicium sanguinis exercentur in ecclesia vel cœmeterio.*

Eidem.

Cum ecclesia Dei, secundum euangelicam veritatem, domus orationis esse debeat, & non spelunca latronum, & sanguinis forum: sæculares causas, in quibus de sanguinis effusione vel de pœna corporali agitur, in ecclesijs vel in cœmeterijs agita-

ri, sub interminatione anathematis*. Abfur-
dum enim est & crudele ibi sanguinis
iudicium exerceri, ubi & reis constituta
est tutela refugij.VII. *Vt pro sacramentis & sepultura nihil exigatur.*

Dicitur est solere in quibusdam locis pro perceptione chrisimatis nummos dari: similiter pro baptismo & comunione. Hæc simoniacæ hæresis esse, detestata est sancta synodus, & anathematizavit. Statuimus ergo, ut de cætero nec pro ordinatione, nec pro chrisimare, nec pro baptismo, nec pro extrema unctione, nec pro sepultura, nec pro comunione, nec pro dedicatione, quidquam exigatur: sed gratis dona Christi gratuita dispensatione donentur. Si quis contra hoc facere præsumperit, anathema sit.

VIII. *Vt pro recipiendis religiosi precium non exigatur.*

Nullus prælatus, in recipiendo monacho, vel canonico, vel sanctimoniali, precium sumere, vel exigere ab his, qui ad conversationem veniunt, aliqua pacti occasione præsumat. Si quis autem hoc fecerit, anathema sit.

IX. *Ne ecclesia nomine dotalitii ad aliquem transferatur.*

Nulli liceat ecclesiam nomine dotalitii ad aliquem transferre, vel pro præsentatione alicujus personæ pecuniam, vel aliquod emolumentum, pacto interveniente accipere. Quod si quis fecerit, & inde in jure vel confessus vel convictus fuerit, ipsum, tam regia quam nostra freti autoritate, patrocinio eiusdem ecclesiæ in perpetuum privati statuimus.

X. *Ne religiosi negotientur, firmasve teneant. Et ne laici beneficia ecclesiastica suscipiant ad firmam.*

Secundum instituta patrum nostrorum sub interminatione anathematis prohibemus, ne monachi vel clerici causa lucri negotientur: & ne monachi a clericis vel laicis firmas teneant, neque laici ecclesiastica beneficia ad firmas suscipiant.

XI. *Vt clerici armati non incedant.*

Quicumque ex cleto videntur esse, arma non sumant, nec armati incedant: sed professionis suæ vocabulū religiosi moribus ex religioso habitu præbeant. Quod si contempserint, tamquam sacrorum canonum contemptores, & ecclesiasticæ autoritatis profanatores, proprii gradus amissione mulctentur.

mulctentur: quia non possunt simul Deo A
& sæculo militare.

XII. *Ut vicarii personarum falso non
assumant.*

Illud etiam de vicariis, qui personis fide
& sacramento obligati sunt, duximus sta-
tuendum: quod si fide vel sacramento reli-
gione contempta personatum sibi falso
assumentes, contra personas se crexerunt,
super hoc in iure vel confessi vel convicti
fuerint, de cætero in eodem episcopatu
ad officii sui executionem non admittan-
tur.

XIII. *De decimis omnium integre per-
solvendis.*

Omnes decimæ terræ, sive de frugi-
bus, sive de fructibus, Domini sunt, &
illi sanctificantur. Sed quia multri modo
inveniuntur decimas date nolentes, sta-
tuimus, ut iuxta domini papæ præcepta
admoncantur semel, secundo, & terrio,
ut de grano, de vino, de fructibus arbor-
um, de fetibus animalium, de lana, de
agnis, de butyro, & caseo, de lino, & ca-
nabo, & de reliquis quæ annuatim reno-
vantur, decimas integre persolvant: quod
si commoniti non emendaverint, anathe-
mati se noverint subjacere.

XIV. *Ut clericorum litigantium, victus
victori condemnetur in expensis.*

Calumniam & audaciam temere liti-
gantium, condemnando in expensas &
alio multiplici remedio imperialis sanctio-
compescat. Quoniam igitur hoc sacris
institutis consonare dignoscitur, præcipi-
mus ut de cætero in causis pecuniariis,
quæ inter clericos agitantur, victus vi-
ctori condemnetur in expensis. Qui au-
tem solvendo non fuerit, eum in arbitrio
episcopi sui puniendum relinquo.

XV. *Ne præfationibus Missæ institutis
addantur aliæ.*

Invenimus tantum decem præfationes
in facto catalogo recipiendas. Vnam in
albis Paschalibus: Et te quidem omni tem-
pore. Secundum in die Ascensionis: Qui
post Resurrectionem. Tertiam in Pente-
coste: Qui ascendens super omnes cælos. E
Quartam die Natali: Quia per incarnati
Verbi mysterium. Quintam de apparti-
one Domini: Quia cum Vnigenitus tuus.
Sextam de apostolis: Et te Domine sup-
pliciter exorare. Septimam de sancta Tri-
nitate: Qui cum Vnigenito tuo. Octavam
de Cruce: Qui salutem humani generis.
Nonam de jejunio quadragesimali tan-
tummodo dicendam: Qui corporali ieiunio.
Decimam de beata Virgine: Et te in
Concil. general. Tom. X.

eneratione beatæ Mariæ. Huius igitur
decreti & domini papæ Alexandri aurori-
tate districtè præcipimus, ne quis præfatis
præfationibus aliquam omnino præsumat
adiicere.

XVI. *Ne intincta eucharistia tradatur.*

Inhibemus ne quis quasi pro comple-
menro communionis intinctam alicui eu-
charistiam rradat. Nam intinctum panem
aliis Christum præbuisse non legimus, ex-
cepto illo tantum discipulo, quem inrin-
ctâ buccella magistri proditorum ostendit,
non quæ sacramenti huius institu-
tionem signaret.

XVII. *Ut hostia non consecratur, nisi in calice
aureo vel argenteo.*

Præcipimus ne consecratur eucharistia,
nisi in calice aureo vel argenteo: & ne
stanneum calicem aliquis episcopus amo-
do benedicat, inreudicimus.

XVIII. *Ne fiant clandestina matrimonia.*

Nullus fidelis, cuiuscumque conditio-
nis sit, occulte nuprias faciat, sed ben-
dictione accepta a sacerdote, publice nu-
bat in Domino. Si quis ergo sacerdos ali-
quos occulte coniunxisse inventus fuerit,
triennio ab officio suspendatur.

XIX. *Ne matrimonio jangantur, nisi qui ad
legitimam ætatem pervenerint.*

Vbi non est consensus utriusque, non
est coniugium. Ergo qui pueris dant puel-
las in cunabulis, nihil faciunt, nisi uter-
que puerorum, postquam venerint ad tem-
pus discretionis, consentiat. Huius ergo
decreti autoritate inhibemus, ne de cæte-
ro aliqui, quorum uterque, vel alter, ad
ætatem legibus constitutam, & canonibus
determinatam non pervenit, coniungan-
tur: nisi forte aliquando, urgente neces-
sitate interveniente, pro bono pacis con-
iunctio talis toleretur.

In quo etiam concilio clerici Rogeri Eboracensis archiepiscopi calumniati fuerunt jus Eboracensis ecclesiæ de cruce portanda in diocesi Cantuariensis ecclesiæ. Præterea calumniati sunt ibidem ex parte Eboracensis archiepiscopi, episcopatum Lincolnensem, & episcopatum Cestrensem, & episcopatum VVigorniensem, & episcopatum Herefordensem, de iure pertinere debere ad metropolitanam Eboracensium ecclesiam. Et super hoc prædictum Cantuariensem archiepiscopum appellaverunt ad Romani pontificis præsentiam.

Præterea appellaverunt ipsum Cantuariensem archiepiscopum ad Romanum pontificem super injuria & anathematis sententia, quam intulit clericis Eboracensis archiepiscopi, qui per eum ministraverunt in ecclesia sancti Oswaldi de Gloucestria, pro eo quod ad illum venire nol-
ZZzz ij bant

ANNO
CHRISTI
1175.

Ex decreto
Iulii pape.

Ex concilio
Remensi.

Ex decreto
Hornisig
pape.

Ex decreto
Nicolai pa-
pe.

ANNO
CHRISTI
1172.

bant ad ipsius summotionem sicut clerici dice-
A
cessis suæ fecerunt.

In ipso autem concilio clerici ecclesie sancti
Alaf petierunt a Cantuariensi archiepiscopo, ut
in vi obedientie præcipere Godefrido episcopo
ecclesie sancti Alaf ad sedem ecclesie suæ redire,
cui præfuit pontificali dignitate: vel, ut prædi-
ctus archiepiscopus alium episcopum loco ipsius
instrueret. Ipse enim Godefridus episcopatum
suum deseruit, paupertate & VValensium infe-
statione compulsus. Veniensque in Angliam a
Christianissimo rege Henrico benigne & honorifi-
ce susceptus est: cui & tradidit abbatiam Ab-
bendonie vacantem in custodia, donec ad pro-
prium sedem liberum haberet regressum.

Itaque præfatus Cantuariensis archiepiscopus
in ipso concilio ad instantiam prænominatorum
clericorum, & admonitione Alexandri summi
pontificis, nec non & consilio venerabilium co-
episcoporum suorum, convenit jam dictum Gode-
fridum, ut in vi obedientie ad sedem propriam
rediret, vel curam pastorem, quæ sibi fuerat
commissa, in manu ipsius libere & absolute resi-
gnaret. Ipse vero Godefridus, sperans quod ab-
batia de Abbendonia, quæ tradita fuerat ei in cu-
stodia, posset sibi remanere, episcopatum suum
nullo cogente resignavit in manu Cantuariensis
archiepiscopi: libere & absolute tradens illi an-
nulum suum & baculum pastorem. Et ipse
Cantuariensis primas eum privavit concessi ordi-
nis dignitate & loco: & statuit loco ipsius & con-
secravit magistrum Adam ad episcopum sancti
Alaf.

ANNO
CHRISTI
1172.

*** IDEM CONCIL. EX COLLECTIONIS

Anglicanæ Tomo II. ubi VVestmonasteriense
dicitur a loco Londini urbis, in quo
celebratum est.

collection.
Anglic.
Tomo II.
Ex MS.

Rex Henricus pater & rex Henricus filius
in transmarinis partibus existentes, venerunt
utque Barbestuctum, ut transfretarent in An-
gliam: & adscensis navibus suis apud Barbestu-
ctum, applicuerunt in Angliam apud Portesmu-
tam, vii. Idus Maii, feria vi. Et venientes Lun-
donias invenerunt ibi Ric. Cant. archiepiscopum
& suffraganeos suos, volentes ibidem concilium
celebrare. Celebravit itaque prædictus Cantuar.
archiepiscopus concilium apud Londonias in
VVestmonasterio, coram prædictis regibus, &
assensu & voluntate ipsorum, die Dominica pro-
xima ante Ascensionem Domini, scilicet, xv. Kal.
Iunii. Huic autem concilio interfuerunt suffra-
ganei prædicti archiepiscopi, scilicet, VValte-
rius Rossensis episcopus, Gillebertus London.
episcopus, Ricardus VVinton. episcopus, Ioce-
linus Saresbur. episcopus, Gaufrid. Eliensis epi-
scopus, Rogerus VVigorn. episcopus, Reginal-
dus Bathon. episcopus, Rodbertus Heteford. epi-
scopus, Bartholomæus Exoniensis episcopus, Ce-
strensis episcopus, Cicestrensis episcopus, epi-
scopus de sancto Davide de VVallia: abbas sancti
Albani, abbas sancti Edmundi, abbas Ramefie, abbas
de Boxeleia.

Et coram prænominatis episcopis & abbati-
bus, Ricardus Cantuar. archiepiscopus, in emi-
nentiori loco sedens, hæc verba in medio profes-
rens, ait:

Ideo in ecclesia Dei, secundum antiquam pa-
trum consuetudinem, &c. ut supra.

NOTA G. COSS. S. I.

Nonnulli aliud hoc eodem statuunt VVestmonaste-
riense concilium ad xv. Kal. Iul. Sed est plane idem atque
hoc Londoniense, ut annotatum est in nupera editione
Anglicana. Tantum apud Mattheum VVestmonasterien-
sem, mutandum Iul. in Iun.

*** INTROITVS HVGONIS
cardinalis legati Alexandri pontificis in An-
gliam. Concordia inter archiepiscopos: & de
implacitandis clericis.

ANNO
CHRISTI
1175.

Ex Rogeri Hoveden, annal. parte II.

EODEM anno, paulo ante festum omnium
Sanctorum, applicuit in Anglia quidam car-
dinalis, nomine Hugesun, apostolicæ sedis lega-
tus, pro quo dominus Rex Romam miserat. In-
venit dominum Regem apud VVintoniam: & do-
minus Rex venit ei obviam, & Henricus filius ejus
cum eo, & cum debito honore susceperunt.

Et dominus Rex per aliquot dies moram faci-
ens apud VVintoniam, diutissime tractavit de
pace facienda inter Rogerum Eboracensem archie-
pisc. & Richardum Cantuariensem archie-
pisc. & de Capella sancti Osvaldi Gloucestræ,
& de cruce archiepiscopi Eboracensis portanda.
Et tandem per consilium Regis inter prædictos
archiepiscopos, in hunc modum convenit: Quod
scilicet archiepisc. Cantuariensis quietam clama-
vit archiepiscopo Eboracensi, & liberam ab omni
jurisdictione sua, capellam sancti Osvaldi Glo-
cestræ, sicut dominicam capellam domini regis.
Et absolvit clericos Eboracensis archiepiscopi,
quos excommunicaverat. Et de cruce portan-
da, & aliis controversiis, quæ inter ecclesias suas
erant, starent iudicio Rotomagensis archiepiscopi,
& aliorum vicinorum episcoporum de regno
Franciæ. Et quod sic pacem inter se haberent per
quinq; annos: ita quod neuter illorum alteri
malum vel damnum quæreret, donec controversia
illa determinata esset, & ad debitum finem
perducta per prædictum archiepiscopum & alios
episcopos.

Prædictus autem Hugesun cardinalis & apo-
stolicæ sedis legatus, dedit domino Regi licentiam
implacitandi clericos regni sui de forestis suis, &
de captione venationis.

*** CONCILIVM VVINDESHORNENSE,
anno MCLXXV. in Octavis sancti Michaelis præ-
sentibus Henrico II. Anglic. rege, & rege filio.

ANNO
CHRISTI
1175.

Ex Rogeri Hoveden, annal. parte posteriori.

ANNO MCLXXV. Henricus rex pater magnum
congregavit concilium apud VVindeshores
in octavis festi sancti Michaelis, præsentibus re-
ge filio & Richardo Cantuariensi archiepiscopo,
& episcopis Angliæ, & coram Laurentio Dubli-
nensi archiepiscopo: præsentibus etiam comiti-
bus & baronibus Angliæ. In quo concilio Tu-
menfis archiepiscopus, & Cantordis abbas sancti
Brandani, & Laurentius cancellarius Roderici
regis Conactensis, hunc finem & concordiam
subscriptam fecerunt cum domino rege patre, ex
patre Roderici regis Conactæ.

Hic est finis & concordia, quæ facta fuit apud
VVindeshores in octavis sancti Michaelis, anno
gratiæ MCLXXV. inter dominum regem Angliæ
Henricum filium Matildis imperatricis, & Ro-
dericum regem Conactæ, per Catholicum Tu-
mensem

collection.
Anglic.
Tomo II.

menſem archiepiſcopum, & abbatem Cantordem A S. Brandani, & magiſtrum Lautentium cancellarium regis Conactæ: Scilicet, quod rex Angliæ concedit prædicto Roderico ligo homini ſuo, quamdiu ei fideliter ſerviet, ut ſit rex ſub eo, paratus ad ſervitium ſuum, ſicut homo ſuus; & ut teneat terram ſuam ita bene & in pace, ſicut tenuit antequam dominus rex Angliæ intraret Hiberniam: reddendo ei triburum. Et totam aliam terram, & habitatores tertæ habeat ſub ſe, & juſtitiet, ut tributum regi Angliæ integre perſolvant.

*** CONCILIVM NORTHAMPTONIENſE Pambritanicum poſt feſtum converſionis S. Pauli ann. Dom. MCLXXVI. celebratum. Præſentibus rege Henrico II. patre, & rege Henrico filio, & VVilhelmo rege Scotiæ.

Ex Rogerii Hovedeni annal. parte poſtiori.

Ad concilium apud Northamtune celebratum venit VVilhelmus rex Scotorum, & per mandatum domini regis, adducens ſecum Richardum epiſcopum S. Andree, & Iocelinum epiſcopum de Glaſcou, & Richardum epiſcopum de Dunkeltem, & Chriſtianum epiſcopum de Candida caſa, & Andream epiſcopum de Cate-neſſe & Simonem de Toum epiſcopum de Murevia, & cæteros epiſcopos, & abbates, & priores regni ſui. Qui cum coram domino rege Angliæ conveniſſent, præcepit eis dominus rex, per fidem, quam ei debebant, & fidelitatis ſacramentum, quod ei fecerant; ut eandem ſubjectionem facerent Anglicanæ eccleſiæ, quam facere debebant & ſolebant tempore tegum Angliæ prædeceſſorum ſuorum. Cui reſponderunt, quod ipſi nunquam ſubjectionem fecerant Anglicanæ eccleſiæ, nec facere debent. Ad hoc autem reſpondit Rogerus Eboracenſis archiepiſcopus, affirmans, quod Glaſcuenſes epiſcopi & epiſcopi Candidæ caſæ ſubjecti fuerant Eboracenſi eccleſiæ tempore archiepiſcoporum prædeceſſorum ſuorum. Et ſuper hæc, privilegia Romanorum pontificum ſufficienter inſtructa de monſtravit. Ad quod Iocelinus Glaſcuenſis epiſcopus reſpondit: Glaſcuenſis eccleſia ſpecialis filia eſt Romanæ eccleſiæ, & ab omni ſubjectione archiepiſcoporum ſive epiſcoporum exempta. Et ſi Eboracenſis eccleſia aliquo tempore dominationem habuit in eccleſia Glaſcuenſi, conſtat illam demeruiſſe aliquam de cætero habere dominationem. Et quia Richardus Cantuarienſis archiepiſcopus nitebatur, ut eccleſia Scotica Cantuarienſi ſubjiceretur eccleſiæ, effecit adverſus regem Angliæ, quod ipſe permiſit epiſcopos Scotiæ in terras ſuas redire, nulla ſubjectione facta Anglicanæ eccleſiæ.

NOTA COLLECTORIS ANGLICANI.

Vides epiſcopos Scotiæ hic aſſerere, quod ipſi nunquam ſubjectionem fecerant Anglicanæ eccleſiæ, nec facere debent: cum aliter videantur profeſſi rex eorum VVilhelmus & iidem ipſi in cognitione illa quam Faſeſe fecerant, dum rex idem VVilhelmus in captione regi regis Angliæ, & quam poſtea, liberato rege, recognoverunt de novo in eccleſia S. Petri Eboraci, ut ſupra videas ab Hovedeno declaratum, ſub fine canonum VVeſtmonaſterienſis concilii anno Dom. MCLXXV. Reſert vero Robertuſ de Monte, S. Remigii monachus tranſmarinus, inter alia: quod epiſcopi Scotiæ, decem numero, & abbates, non fecerunt homagium regi Angliæ, ſed ſacramento ſe conſtrinxerunt hoc obſervaturos, (homagium & ligantiam regi Angliæ) & quod forent ſubditi eccleſiæ Eboracenſi, & archiepiſcopo.

Concil. general. Tom. X.

copo, & illo irent cauſa ſacrandi quoties neceſſe eſſet. Vide locum mox infra.

*** CONC. VVEſTMONASTERIENſE, ANNO CHRISTI 1176. habitum ſub medium Quadageſimæ, Anno Dom. MCLXXVI. Præſidente Hugone ſedis Apoſtol. legato.

Ex Roger. Hoved. parte II. anal.

In qua, aſſidenti a dextra legati archiepiſcopo Cantuariæ, archiepiſcopus Eboracenſis a ſiniſtris conſidere dedignatus, proruit in gremium archiepiſcopi Cantuariæ. Sed proſtutus illico a cæteris epiſcopis & aſtantibus miniſtris, valide ſuſtigatur & ejicitur. Frementi autem interea tumultu, legatus clamſe eripit diſſolvitque ſynodum.

Eodem anno, in medio quadageſimæ, ſupra dictus Hugesun tituli ſancti Michaelis de Petra Leonis, cardinalis & apoſtolice ſedis legatus, Londonias venit celebraturus concilium. Et convenientibus ibidem in unum Cantuarienſi & Ebotacenſi archiepiſcopis, & omnibus epiſcopis & abbatibus Angliæ, & cetero multo, prædictus cardinalis ſedit cathedratus apud VVeſtmonaſterium, in capella monachorum infirmorum, & epiſcopi & abbates cum illo, unuſquiſque in loco ſuo, ſecundum ordinem & dignitatem ſuam. Sed inter Cantuarienſem & Eboracenſem archiepiſcopos orta eſt contentio, quis illorum ſederet a dextris cardinalis. Et cum Ebotacenſis archiepiſcopus ibi ſedere vellet, ſervientes domini Cantuarienſis irruerunt in eum, & proſecerunt in terram, & pedibus ſuis conculcaverunt, & cappam ſuam fregerunt. Et ſic diſperſi ſunt, & cardinalis fugit, abſcondit ſe a facie illorum, & ita impeditum eſt, quod nullum tenuit concilium. Sed factis appellacionibus hinc & inde ad ſummum pontificem, uterque illorum conqueſtus eſt domino regi de injuriis ſibi factis.

*** CONCILIVM LVMBARIENſE ANNO CHRISTI 1176. in Gallia Narbonenſi adverſus hæreticos qui Boni homines dicebantur.

Inſcripſerat Binius, Concilium Gallicanum adverſus Albigenſes: actaque ediderat ex Rogero Hovedeno. Nos edimus ampliora ex Simondi noſtri MS. quod Rogerius in compendium redegerat, ubique verbis iſtæ ſervatis. Quo in cod. annus notatur MCLXV. cū Rogerus MCLXXVI. aſſignet, eumque ſecutus Binius eo anno collocarit. Ego Biniatum ordinem mutare nolui. Admonendus tantum lector ſuit.

ANNO ab Incarnatione Domini MCLXV. talis diſſinitiva ſententia lata eſt ſuper altercatione & aſſertione atque impugnatione fidei catholica, quam expugnate nitebantur quidam qui faciebant ſe appellari Boni homines, quos manutenebant homines de Lumbets. Et hæc ſententia lata eſt per manum Giraldi Albienſis epiſcopi, electiſ ac ſtatutis iudicibus ab utraque parte, & cognofcentibus atque adſidentibus præſato epiſcopo Gaucelino Lodovenſi epiſcopo, & Caſtrenſi abbate, & abbate de Ardurello, & abbate de Candillo, & Arnaldo Bebeno: in præſentia bonorum virorum tam clericorum quam laicorum: videlicet domni Pontii Narbonenſis archiepiſcopi, Arnaldi Nemaufenſis epiſcopi, G..... Tolofani epiſcopi, VV..... Agathenſis epiſcopi, Ramundi abbatis beati Pontii, P..... Sendracenſis abbatis, abbatis Fontis Frigidi, abbatis de Galac, & præpoſiti Tolofani, ac præpoſiti Albienſis, & atchidiaconorum Narbonenſis & Agathenſis,

ZZzz ij thenſis,

ANNO
CHRISTI
1176.

M. Karui

thenfis, & prioris beatae Mariae de Monte-Pessulano, & B. prioris de Cella-nova, & M. Blanc, & Hugonis de Veiteiras, & laicorum Trencavelli, & uxoris comitis Raimundi Tolofani, & Sicardii vicecomitis de Laurac. & I. de Dorniano, & multorum virorum, ac fere totius populi Albiensis & de Lumbers, aliorumque populorum castorum.

Interrogavit Lodovensiu episcopus eos qui faciunt se nuncupati Boni homines iussu episcopi Albiensis, assessorumque ejus, in primo capitulo, si recipiebant legem Moysi ac prophetas, seu psalmos, & vetus testamentum, & doctores novi testamenti. Responderunt coram omni multitudine, quia non recipiebant legem Moysi, neque prophetas, neque psalmos, nec vetus testamentum, nisi solummodo euangelia, epistolas Pauli, & septem canonicas epistolas, Actusque apostolorum, & Apocalypsim. Secundo interrogavit eos de fide sua, uti eam apponerent. Respondentes dixerunt, quod non dicerent, nisi cogerentur. Tertio interrogavit eos de baptismo parvulorum, & si salvabantur per baptismum. Dixerunt quod nihil dicerent, sed de euangelio & epistolis responderent. Quarto interrogavit eos de corpore & sanguine Domini, ubi consecrabatur, vel per quos, & qui sumebant, & si magis, vel melius consecrabatur per bonum, quam per malum. Responderunt quia qui digne sumebant, salvabantur; & qui indignè, acquirerebant sibi damnationem. Et dixerunt quod ab omni bono tam clerico, quam laico consecrabatur. Et nihil aliud responderent, quia non debebant cogi respondere de fide sua. Quinto interrogavit eos quid sentiebant de matrimonio, & si poterant salvari, si carnaliter jungebantur vir & mulier. Noluerunt respondere nisi hoc tantum, videlicet quia vir & mulier jungebantur propter luxuriam atque fornicationem, sicut B. Paulus in epistola sua. Sexto interrogavit eos de poenitentia, an in fine fieret ad salutem, vel si milites qui vulnerabantur mortaliter, salvarentur si poeniterent in fine; vel si deberet unusquisque confiteri peccata sua sacerdotibus & ministris ecclesiae, vel cuilibet laico, vel de quibus ait B. Iacobus, *Confitemini alterutrum peccata vestra*. Qui respondentes dixerunt infirmis sufficere si confiterentur cui vellent. De militibus vero dicere noluerunt, quia non dicit B. Iacobus nisi de infirmantibus. Quæsit etiam ab eis, si sufficiebat sola cordis contritio & oris confessio, vel si erat necesse ut facerent satisfactionem post datam poenitentiam, jejuniis, afflictionibus, & elemosynis peccata sua lugentes, si suppeteret eis facultas. Responderuntque atque dixerunt, quia Iacobus non nisi hoc tantum ut confiterentur, & sic salvarentur; nec volebant esse meliores apostolo, ut aliquid de suo adungerent sicut episcopi faciunt. Dixerunt etiã multa non interrogati, quod non debebat omnino jurare per aliquod sacramentum, sicut dicebat Iesus in Evangelio, & Iacobus in epistola sua. Dixerunt etiam, quia Paulus ajebat in epistola sua quales erant ordinandi in ecclesia episcopi & presbyteri: & si tales non ordinabantur, quales ordinandos præcipiebat Paulus, non erant episcopi neque presbyteri, sed lupi rapaces & hypocritæ & seductores, amantes salutationes in foro, primas cathedras, & primos accubitus in cœnis, volentes vocari rabbi & magistri contra præceptum Christi, ferentes albas & candidas vestes, gestantes in digitis aureos annulos gemmatos: quod non

Iacob. 5.

præcipit magister eorum Iesus. Et multa alia convicia impropertes. Et idcirco quia non erant episcopi neque presbyteri, nisi tales quales fuerunt presbyteri qui tradiderunt Iesum: non debeant illis obedire, quia mali erant, non boni doctores, sed mercenarii. Contra ea quæ dicebant inductæ sunt novi Testamenti autoritates multæ a domino Pontio Narbonensi archiepiscopo, & Arnaldo Nemaufensi episcopo, & Petro Sendracensi abbate, & abbate de Fontefrigido. Auditis itaque utrimque allegationibus & novi Testamenti autoritatibus, non enim volebant recipere iudicium nisi per novum Testamentum: talem definitivam sententiam de iure & ex novo Testamento protulit Lodovensis episcopus ex mandato Albiensis episcopi, & assessorum supra nominatorum coram omnibus prædictis factò ab omnibus silentio.

Ego Gaucelinus Lodovensis episcopus ex præcepto Albiensis episcopi ad assessorumque ejus iudicio istos, qui vocant se bonos homines, hæreticos esse, & damno sectam Oliverii, sociorumque ejus, & qui tenent sectam hæreticorum de Lumbers, ubicumque sint. Atque hoc iudicamus per autoritates novi Testamenti, id est euangelia & epistolas, atque psalmos, actusque apostolorum & Apocalypsim.

In primo capitulo damnamus eos & iudicamus istos hæreticos esse. Lex enim recipienda est per Evangelium: & qui Legem non recipit, Dominum Iesum Christum non credit. Ipse enim in Evangelio ait: *Si crederetis Moysi, crederetis forsitan & mihi. Ipse enim de me scripsit. Quod si literis illius non creditis, quomodo verbis meis creditis?* Et iterum: *Non veni legem solvere, sed adimplere.* Et iterum: *Oportet impleri quæ scripta sunt in lege & prophetis & psalmis de me.* Ecce prophetæ & psalmos cum lege. Item: *Os stulti & tardi corde ad credendum in omnibus quæ locuti sunt propheta. Et incipiens a Moysi interpretabatur illis scripturas.* Quare autem interpretabatur illis scripturas, & quare doctrinam dabat de lege & prophetis? nisi quia volebat ut legem & prophetas reciperent, & ut confirmarentur in fide per legem & prophetas? Multa etiam sæpe Dominus Iesus inducebat de lege, & prophetis, & psalmis. Quod quidem non fecisset bonus magister, nisi lex & prophetæ & psalmi recipiendi essent. Dominus Iesus inducens de divite & Lazaro exemplum, Abraham factum in requie, & jubentem, ut Moysen audiant & prophetas. Ostendit etiam factis legem esse bonam, quia circumcisus est, & in templo est præsentatus, & hostia est pro eo oblata secundum legem Moysi, & ipse ascendit ad diem festum. In transfiguratione quoque Moyses & Elias prophetæ apparuerunt perhibentes ei testimonium. Convincimus, etiam eos per epistolas. Ait enim beatus Paulus: *Quæcumque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt.* Et iterum: *Omnis scriptura divinitus inspirata, utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, vel ad iustitiam, ut perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus.* Et iterum: *Nihil extra dico quam quod locuti sunt propheta futura esse & Moyses.* Etiam & Petrus sanctissimus: *Habemus firmiorem prophetiæ sermonem, cui benedixit facitis intendentes, quasi lucerna lucenti in caliginoso loco.* Quod etiam doctores sint recipiendi. Ait enim B. Paulus: *Quosdam quidem posuit Deus in ecclesia primum apostolos, secundo prophetas, tertio Doctores.* Beatus Paulus etiam inducit exemplum:

ANNO
CHRISTI
1176.

Ioan. 5.

Matth.

Luc. 24.

Ibid.

Rom.

2. Tim.

Act. 13.

2. Pet.

1. Cor.

plum: *Maledictus omnis homo, qui non perman- A*
ferit in omnia verba legis. Et tam ipse, quam cæteri
apostoli, multa inducunt testimonia de lege
& prophetis & psalmis. Quod quidem non feci-
ssent, si dicta eorum non fuissent recipienda:
nec prædicationem suam eorum testimonio assit-
marent, si Moyse & Prophetis & David creden-
dum non esset. Confessi sunt etiam isti hæretici,
recipere Moysem & prophetas & psalmos, in his
tantum testimoniis, quæ inducuntur a Iesu &
apostolis, & non in aliis. Nos vero dicimus quod
si instrumentum, vel scriptum testamentum pro-
feratur, & in aliqua parte sui credatur, debet to-
tum credi, aut in nulla parte sui recipi.

In secundo capitulo convincimus istos & judi-
camus hæreticos esse, autoritatis novi Testa-
menti. Dicimus enim quia fidem catholicam non
habet, qui eam non cõfiteatur, quando interrogatur,
vel fides periclitatur. Vnde Dominus in actibus
apostolorum narrat ad Ananiam de beato Paulo:
*Vas electionis est mihi, ut porret nomen meum cor-
am gentibus & regibus & filiis Israel.* Item Do-
minus de confidenti centurione, ait: *Non inveni
tantam fidem in Israel.* Cum fuisset etiam aposto-
lis denunciatum, ne loquerentur in nomine Iesu,
confidenter dicit B. Petrus: *Oportet nos magis obe-
dire Deo, quam hominibus.* Ecce quia B. Petrus
dicit, quod a Deo est sibi injunctum, ut coram
hominibus fidem suam adnunciet. Interrogatus
etiam quis, de fide Iesu Christi respondere debet,
sicut fecit B. Petrus a Domino interrogatus:

Quem, inquit, dicunt esse homines filium hominis?
Respondit S. Petrus, & dixit: *Tu es Christus fili-
us Dei vivi.* Interrogavit etiam Dominus cæ-
cum illuminatum, non ante illuminationem, sed
post: *Credis in filium Dei vivi? & ille, credo
Domine.* Interrogata autem a Domino Martha:
*Credis hoc? ait illi: Vtique Domine ego credidi
quia tu es Christus filius Dei vivi, qui in hunc mun-
dum venisti.* Item S. Apostolus: *Corde crediatur ad
iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem.* Item
B. Petrus in fine sue epistolæ, postquam tradidit
mandata & fidei doctrinam, volens aliquid mag-
num & memorabile tradere, sicut fecit Domi-
nus in fine sui testamenti & prædicationis tradens
corpus suum & sanguinem. Melius enim com-
mendantur memoriæ, quæ in fine sermonis tra-
duntur atque dicuntur. Sermonem suum ita
S. Petrus conclusit: *Dominum Iesum Christum
sanctificasse in cordibus vestris, parati ad satisfactio-
nem omni peccenti vos rationem de ea que in
vobis est fide & spe.* Isti etiam hæretici jactant se
non mentiri. Nos vero dicimus, quia plane men-
tiuntur. Est enim fraus in tacendo & in dicen-
do. Vnde B. Paulus confidenter in faciem resti-
tit Petro, quia circumcidebat. Visum enim fue-
rat B. Paulo, quia veritatem euangelii non ad-
nunciaret, quia aliud præcipiebat, quam corde
credebat. Veritas enim dicti consistit in tribus,
in corde, ore, & opere. Vnde dicitur quod in ore
duorum vel trium testium stat omne verbum. Secun-
dum hanc intelligentiam dicit Dominus: *Qui
confitebitur me coram omnibus hominibus, confite-
bor & ego enim coram patre meo.* Et item: *Oportet
bat predicari penitentiam in nomine eius in omnes
gentes.* Item Ioannes: *Omnis spiritus qui confiteatur
Iesum in carne venisse, ex Deo est.* Et item: *Quis-
quis confessus fuerit, quod Iesus est filius Dei, in
Deo manet & Deus in eo.* Et item in epistolis
B. Pauli: *Nemo dicit Dominus Iesus, nisi in Spi-
ritu sancto.* Aliquando enim loquitur quis corde

& non ore, ut Moyses: ore enim tacebat & cor-
de loquebatur, Cui Dominus. *Vt quid clamas
ad me? Diabolus enim corde tacebat, & ore lo-
quebatur, dicens: Quid nobis & tibi Iesu Nazare-
ne? Cur venisti ante tempus torquere nos? Et item:
Scio quia sis sanctus Dei.* Et in actibus apostolo-
rum: *Iesum novi, Paulum scio.* Nunquid diabolus
veritatem dicebat, in quo nulla veritas est, & qui
est pater mendacii testante Domino? vel quomo-
do dicebat in Spiritu sancto, in quo Spiritus san-
ctus non est: Dominus quidem dicit: *Non omnis
qui dicit mihi Domine, Domine, intrabit in regnum
celorum.* Et item: *Vt quid vocatis me, Domine,
Domine, & non facitis que dico? Quomodo enim
malus dicit, Dominus Iesus, in Spiritu sancto, cum
in eo Spiritus sanctus non sit? Spiritus enim san-
ctus disciplina effugiet filium, nec habet in cor-
pore subito peccatis.* Dicit ergo B. Paulus, de di-
cto in quo concurrunt fides, spes, caritas. Veraci-
ter enim dicit, qui voluntatem suam sono vocis
enun- ciat, & qui corde tenet, ore fatetur, & ope-
ribus exequitur.

In tercio capitulo convincimus istos & judica-
mus hæreticos esse, novi Testamenti autoritati-
bus. Dicimus enim quod *Deus vult omnem ho-
minem salvum fieri, & ad agnitionem veritatis
venire,* sicut narrat scriptura. Nec Christus pro
omnibus esset crucifixus, qui omnia traxit ad se,
nec esset datum plenum salutis remedium, si tan-
tum salvarentur majores, qui originali peccato
actualia addiderunt; & si infantes non salvaren-
tur, quos Deus creaverat & formaverat ad ima-
ginem & similitudinem suam, qui nullum peccato
forte fecerunt, sed tantum originale contra-
xerunt. Baptisma enim generaliter omnibus esse
traditum, tam maioribus, quam minoribus, sicut
ait Dominus discipulis: *Ite docete omnes gentes, Math. 28:
baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus
sancti.* Et item: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua
& Spiritu sancto, non intrabit in regnum celorum.*
Dominus dicit discipulis: *Sinite parvulos venire
ad me, talium est enim regnum celorum.* Quod
quidem dicit duplici ex causa. Scilicet ut qui sal-
vari volunt, malitia & dolo parvuli sint, & idem
simplices, sicut ipse ait: *Nisi efficiamini sicut par-
vuli isti, non intrabitis in regnum celorum.* Vel
ideo dicit, ne apostoli, eorumque successores, su-
per baptizandis unquam dubitarent. Baptisma
enim successit circumcisionis in locum, quæ quid-
dem præcepta erat in majotibus & in infantibus.
Et baptisma est generalius & plenius, quia mascu-
li & femine baptizantur, & gratiæ ibi præstantur.
Si autem quærat, cuius fide salvantur infantes,
cum ipsi fidem non habeant, sine qua impossi-
bile est Deo placere: dicimus quia fide ecclesiæ, vel
fide patrinorum, sicut paralyticus est curatus fide
offerentium, & per regulas submittentium eum;
& filius reguli, & filia Cananæ salvati sunt ead-
em hora qua regulus & Cananæ crediderunt.
Dicimus enim, quod baptisma debet celebrari in
ecclesia, & per ministros ecclesiæ, nisi necessitas
urget. Vnde dicit B. Paulus: *Qui idoneos nos
fecit ministros novi Testamenti.*

In quarto capitulo convincimus & judicamus
istos hæreticos esse, novi Testamenti autoritati-
bus: quia corpus Dominicum non consecratur
nisi per sacerdotem, sive bonus sit, sive malus. Per
verba enim facta, quæ dixit Salvator in cœna,
scilicet, *Hoc est corpus meum, & hic est sanguis
meus, consecratur & conficitur Dominicum cor-
pus.* Sicut enim imperatoris, vel regis Franciæ,
vel

ANNO CHRISTI 1176. Math. 29.

Marc. 1. Act. 19.

Math. 7.

Sap. 11.

1. Tim. 2.

Math. 28.

1. Ion. 3.

Math. 10.

Math. 18.

2. Cor. 3.

Math 26

ANNO
CHRIST
1176.

vel alicujus potentis nunciis non corrumpit, nec A vilificat sui abiectione vel pannofitate quod dicit: sic verba Domini sacra variantur, non vitiantur, non maculantur. Et sicut Solis radius transiens per cloacas, maculam non contrahit vel scetorem; vel sicut aqua pura & nitida transit ad areolas per canales luteosac fordidos vel limfos: sic verba Dominica non sordidantur, nec melius nec nitidius per bonum quam per malum profertur. Quoniam ad Dominum non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio.

Iacob. 1. Quod autem coetus Dominicum celebrari non debeat nisi in ecclesia, Paulus ait: *Aut ecclesiam Dei contemnitis? Numquid domos non habetis ad manducandum?* Item S. Paulus ad Timotheum: *Oportet te conversari in domo Dei, quod est Dei viri ecclesia, columna, & firmamentum veritatis.* Omnes etiam fideles debent doctrinam suam accipere in ecclesia. Vnde B. Paulus: *Mulieribus in ecclesia loqui non permitto, sed in silentio discant cum omni humilitate.* Hic est enim panis angelorum, quem manducatur homo, qui descendit de caelo, Et sicut manna quod pluerat de caelo, ac virga Aaron, quae fronderat, seruebantur in arca, & tabulae testamenti, quae erant scriptae digito Dei: sic corpus Dominicum non consecratur, nec custoditur nisi in ecclesia, carissimum Domini sanctuatum. Et sicut arca deferrebat in humeris a solis Levitis, & custodiebatur, & soli Levitae ministrabant in tabernaculo Domino: sic solis faceret dotibus & eorum ministris commissa est ecclesiae cura atque tradita. De hac arca dicitur in Apocalypsi: *Apertum est calum, & visa est arca testamenti in templo ejus. Solis etiam sacerdotibus tradita est potestas ligandi atque solvendi.* Vnde Dominus B. Petro: *Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in caelis; & quodcumque solveris super terram, erit solvum & in caelis.* Et B. Paulus ad Titum: *Hujus rei gratia reliqui te Creta, ut corrigas ea quae desunt, ut constituas presbyteros per singulas civitates. Item de ordinibus: Presbyteri, qui bene praesunt, duplici honore digni habeantur. Item: Adversus presbyterum accusationes noli accipere, nisi sub duobus vel tribus testibus. Et item: Oportet diaconos pudicos esse. Et item: Omnibus qui sunt Philippis episcopis & diaconibus, gratia sit vobis & pax. Ecce quibus committitur verbum Dei, scilicet verbum praedicationis & correctionis. Item B. Paulus: Argue, obsecra, increpa in omni potestate & discretionem. Et item Dominus ad discipulos: Docete eos servare omnia quaecumque mandavi vobis. Itis ergo presbyteris, episcopis, diaconibus, clericis & laici debent obedire propter Deum, sive sint boni, sive sint mali. Vnde Dominus: *Super cathedram Moysi sederunt Scribae & Pharisei: quae dicunt, facite, quae autem faciunt, facere nolite.* Et B. Petrus de potestatibus: *Subditi estote dominis vestris, non tantum bonis & modestis, sed etiam dyscolis.* Et item: *Sit pastor potens in doctrina sua.* Et item: *Obedite praepositis vestris, & subjacete eis. Ipsi enim pervigilant, quasi pro animabus vestris rationem reddituri, ut cum gaudio hoc faciant & non gementes. Item: Mementote praepositorum vestrorum, qui vobis locuti sunt verbum Dei: quorum intuentes exitum conversationis, imitamihi fidem. Quia qui altario servit, de altario participet. Et si vobis spiritalia seminamus, non magnum est si carnalia vestra metamus. Et item ad Timotheum: *Tu autem permane in his omnibus quae didicisti, & credita sunt tibi: quia ab infantia sacras***

1. Cor. 11. *litteras didicisti, quae te possunt instruere ad salutem.*

1. Tim. 3. *In quinto capitulo convincimus & judicamus istos haereticos esse, novi Testamenti autoritatibus: quia nolunt confiteri, quod vir & mulier possint salvari, si carnaliter miscantur. Qui quidem palam praedicare soliti sunt, quod vir & mulier salvari non poterant, nisi carnaliter convenirent. Laudant enim & approbant fecunditatem pecudum; & damnant & improbant fecunditatem hominum, & amant sterilitatem mulierum. Sicut scriptura narrat: *Beatae steriles, & ventres qui non genuerunt, &c.* Et hoc quidem praedicant, ut innumerabilis substantiae rarus inveniat dominus, & quae facta est creatura ad usum & servitium hominum, careat possessore, habitatore, rector: volentes omnes esse sicut ipsi sunt. Iuxta quod ait B. Paulus: *Volo omnes esse sicut ego sum.* Et sic virginitatem videntur praedicare, ut sint omnes virgines, sicut fuit Christus & Maria virgo. Et Dominus ipse dixit: *Crescite & multiplicamini, & replete terram.* Videntur enim nuptias detrahere, & eas damnare, quas quidem dominus Iesus sua & Mariae matris suae, & discipulorum praesentia dedicavit, & aquae in vinum verba miraculo illustravit. Dicit etiam in Evangelio: *Quod Deus conjunxit, homo non separet.* Et non nisi causa fornicationis liceat viro uxorem dimittere. Item B. Paulus: *Qui matrimonio jungit virginem suam, bene facit. Et item: Si nubat virgo, non peccat. Et item: Mulier alligata est legi, quanto tempore vivit ibid. vir ejus, nec habet potestatem sui corporis, sed vir. Similiter & de viro. Et item: Nolite fraudare invicem, nisi ex consensu, ut vacetis orationi. Postea revertimini in idipsum, ne tentet vos satanas. Item: Volo juniores nubere, filios procreare, matres familias esse. Et item: Non ego dico, sed Dominus. Et item: Salvabitur mulier per natorem generationem. Si t. Tim. esset peccatum filios procreare, quare diceret Dominus, ut diceret apostolus bonum esse: & quare diceret, revertimini, & volo? Numquid vult Deus, nunquid vult apostolus, ut fiat peccatum? Credimus itaque quod vir & uxor salvantur, licet carnaliter miscantur.**

1. Tim. 2. *In sexto capitulo convincimus istos & judicamus haereticos esse, & ab unitate ecclesiae praecisos, novi Testamenti autoritatibus. Dicimus enim, quia ministerium ac potestatem ligandi atque solvendi Petro sanctissimo tradidit Dominus, dicens: *Quodcumque ligaveris, &c.* Et B. Iacobus: *Infirmatur quis in vobis: inducat presbyteros ecclesiae.* Et item: *Ecce ego mitto ad vos sapientes & scribas, et sicut ait in evangelio Dominus: Non omnes capiunt verbum istud.* Praeterea dicimus, quod stantes debent de evangelio respondere, & disputare, cum omnes Christiani sint, quando evangelium recitatur. Et si tunc stamus, cum legitur: multo sortius, cum exponitur. Nec debuissent locum tenere sedendi, postquam elegerant locum standi. Multas etiam habemus autoritates, quibus colligitur manifeste, quod stare debeat quis, cum evangelium annunciat: ut est illud: *Stetit Iesus in loco campestri.* Et item: *Stabat Iesus & clamabat dicens: Medius vestrum stetit, quem vos nescitis.* Et item post resurrectionem apostolus confirmans & praedicans, stetit. Vnde dicitur: *Stetit Iesus in medio discipulorum suorum, & dixit, pax vobis.* Ipsi autem non obtinent locum judicantis, sed respondentis. Dominus enim sedere debuit, cui a patre omne iudicium datum est. Ipsi vero non iudicant, sed iudicantur: nec eis est in ecclesia*

1. Cor. 7. *ANNO
CHRIST
1176.*

1. Cor. 7. *ANNO
CHRIST
1176.*

1. Cor. 7. *ANNO
CHRIST
1176.*

1. Cor. 7. *ANNO
CHRIST
1176.*

1. Cor. 7. *ANNO
CHRIST
1176.*

1. Cor. 7. *ANNO
CHRIST
1176.*

1. Cor. 7. *ANNO
CHRIST
1176.*

1. Cor. 7. *ANNO
CHRIST
1176.*

1. Cor. 7. *ANNO
CHRIST
1176.*

1. Cor. 7. *ANNO
CHRIST
1176.*

1. Cor. 7. *ANNO
CHRIST
1176.*

1. Cor. 7. *ANNO
CHRIST
1176.*

1. Cor. 7. *ANNO
CHRIST
1176.*

1. Cor. 7. *ANNO
CHRIST
1176.*

1. Cor. 7. *ANNO
CHRIST
1176.*

1. Cor. 7. *ANNO
CHRIST
1176.*

ecclesiæ ministerium concessum prædicandi. Isti autem hæretici tales sunt, quales doctores sanctæ ecclesiæ futuros esse prænuñciat dicens: *Mali homines & seductores proficiunt in pejus, errantes & in errorem mittentes. Erat enim tempus, cum sanam doctrinam non sustinent, sed a veritate auditum auerterent, ad fabulas autem converterentur. Item: Quidam aberrantes, aversi sunt in vaniloquium, volentes esse legis doctores, non intelligentes quæ loquuntur, neque de quibus affirmant. Illorum vero inobedientiam punire debent ecclesiæ prælati atque corrigere coram omnibus. Vnde S. Paulus: Peccantes coram omnibus arguantur, ut ceteri corrigantur. Item B. Paulus ad prælatos: Habentes in promptu ulcers omnem inobedientiam. Et: Eos qui contradicunt potentes argue. Et item: Argue, obsecra, increpa, in omni imperio. Et item: Tradidi huiusmodi satana in interitum carnis, ut spiritus sit saluus in iudicii diem. Itemque: Indicavi enim qui huiusmodi est. Itemque: Qui aliud vobis adnuntiaverit, anathema sit.*

Respondentur hæretici, quia episcopus qui dederat sententiam erat hæreticus, & non ipsi: & quod erat inimicus eorum, atque erat lupus rapax, & hypocrita, & inimicus Dei, ac non bene iudicaverat. Et noluerat respondere de fide sua, quia cavebant se ab eo, sicut eis præceperat Dominus in euangelio: *Attendite ne falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus sunt lupi rapaces.* Et quod ipse erat persecutor eorum fraudulentus, & parati erant ostendere per euangelia atque epistolas quod non erat bonus pastor, neque ipse, neque ceteri episcopi vel presbyteri, sed potius mercenarii. Respondit episcopus, quod sententia in eos de iure erat dictata, & paratus erat probare in curia domini Alexandri papæ catholici, & in curia Ludovici regis Franciæ, & in curia Raimundi comitis Tolosani, vel uxoris eius, quæ erat præsens, vel in curia præsentis Trencavelli, quod recte fuerat iudicatum, & quod isti manifeste essent hæretici, & de hæresi notati. Atque promissit se eos accusare de hæresi in omni curia catholica, & se subiturum iudicii discrimen.

Videntes vero se esse convictos atque confusos, converterunt se ad omnem populum dicentes: *Audite, ô boni viri, fidem nostram, quam confitemur, nunc confitemur autem propter dilectionem & gratiam vestri.* Respondit episcopus prædictus: Vos non dicitis, quod propter gratiam Domini dicatis: atque dicitis, propter gratiam populi. Et illi inquit: Nos credimus unum Deum vivum & verum, trinumque atque unum, Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum: filiumque Dei carnem suscepisse, baptizatum fuisse in Iordane, jejunasse in deserto, prædicasse salutem nostram, passum, mortuum, atque sepultum, ad inferos descendisse, resurrexissetertia die, ad caelos ascendisse, Spiritum paraclitum in die Pentecostes discipulis misisse, venturum in die iudicii ad iudicandos vivos & mortuos, omneque resurrecturos. Cognoscimus etiam quia quod corde credimus, ore debemus confiteri. Credimus quia non salvatur qui non manducat corpus Christi: & quod non consecratur nisi in ecclesiâ, atque etiam nisi a sacerdote sive bono, sive malo, nec inelus fieri per bonum, quam per malum. Credimus etiam quod non salvatur quis, nisi per baptismum, & parvulos salvari per baptismum. Credimus etiam, quod vir & mulier salvantur, licet carnaliter miscantur. Et quod pœnitentiam debeat unusquisque accipere.

Concil. general. Tom. X.

capere ore & corde, atque a sacerdote & in ecclesiâ baptizari. Et quidem si quid in ecclesiâ amplius posset ostendi per euangelia vel epistolas, illud crederent & confiterentur.

Interrogavit etiam eos episcopus prædictus, si jurarent serere fidem istam & credere. Et si quid amplius debeant confiteri, quod male sentiant atque prædicaverant, an non? Respondentes dixerunt, quod nullo modo jurarent, quia contra euangelium facerent, & epistolas. Contra eos vero inductæ sunt novi Testamenti autoritates atque prædictis catholicis personis. Auditis itaque utrimque autoritatibus, surgens prædictus episcopus iudicavit sic.

Ego Gaucelinus episcopus Lodovensis, iussu & mandato Albiensis episcopi, adfessorumque eius, iudico & per sententiam dico, quod male sentiant hæretici isti de iurejurando, & debent jurare, si resipiscere volunt, præstandumque est iusjurandum ubi fides periclitatur. Et quia infames sunt, & de hæresi notati, debent purgare suam innocentiam, & redeunt ad ecclesiæ unitatem, fidem suam debent iurejurando adstruere, sicut tenet & credit ecclesiâ catholica: ne infirmi qui sunt in ecclesiâ corrumpantur, & ne oves morbide universum gregem contaminent. Nec est contra euangelium vel epistolas Iacobi. Quod enim dicitur in

euangelio: *Sit sermo vester, est est, non non, neque iurabitis per calum, neque per terram.* Sec. non prohibetur jurare per Deum, sed per creaturas. Genes enim colebant creaturas: & si fuisset licitum jurare per creaturas, reverentia & honor, qui soli Deo debetur, creaturis exhiberetur, & sic idola & creaturæ velut Deus adorarentur. Legitur enim in Apocalypsi, quod *Angelus levavit manum suam in calum, & iuravit per viventem in sacula seculorum.* Et B. Paulus ad Hebræos inquit: *Quoniam*

Deus neminem habuit, per quem iuraret majorem, iuravit, inquit, per semetipsum. Homines enim per majorem sui iurant, & omnis controversia eorum finis ad confirmationem est iuramentum. In quibus abundantius volens ostendere Deus pollicitationis hereditibus immobilitatem consilii sui, interposuit iurandum. Iuravit Deus dicens: Iuravi per mem-

ipsum. Et item: Iuravit Dominus, & non pœnitabit eum. Apostolus etiam frequenter iuravit per Deum sic: *Testis est mihi Deus.* Itemque, *Testor Deum.* Si itaque iuravit Dominus, iuravit Angelus, iuravit Apostolus: quare non recte juratur, ubi maxime fides periclitatur? Vel illud quod dicitur in euangelio, & in epistola B. Iacobi, consilium est, non præceptum, quia si non juraretur, non deieraretur. Et quod amplius est, a malo est. Id est, de infirmitate non credentis, non de infirmitate jurantis.

Vel secundum primam expositionem, a malo est, id est ex peccato vel diabolo, quia suadet jurare per creaturas. Videntes itaque quod super hoc erant convicti, dixerunt quod episcopus Albiensis fecerat eis pactum quod non cogeret eos jurare. Quod ipse episcopus Albiensis negavit.

Surgens itaque episcopus Albiensis dixit: Sententiam, quam nunc protulit Gaucelinus episcopus Lodovensis, ego confirmo & laudo, atque meo iussu data est, & commoneo milites de Lumbars, quatinus non manu teneant eos per finitionem, quam fecerunt in manu mea.

Ego Castrensis abbas electus iudex hanc sententiam laudo, & assensu meo data est ita.

Ego Ardulensis abbas electus iudex hanc sententiam laudo, & assensu meo sic data est.

Ego Arnaldus Debe electus iudex similiter hanc sententiam laudo, & meo assensu sic data est.

A A a a a Ego

Pauli.

Math. 5.

Apoc. 10.

Heb. 6.

Gen. 22.

Psal. 109.

Pl. ilipp. 1.

1. Tim. 5.

Math. 5.

al. plivionem

al. de Be

ANNO CHRISTI 1177.

Ego Candiliensis abbas electus iudex sententiam hanc laudo.

Ego Pontius de Arfax Narbonensis archiepiscopus, hanc sententiam ratam habeo, atque istos hereticos esse scio, & eorum sententiam improbo.

Ego Arnaldus Nemaufensis pontifex similiter laudo hanc sententiam.

Gocelinus

Ego G..... Tolosanus episcopus similiter laudo & affirmo hanc sententiam.

Ego G..... Agathensis praesul similiter facio, & excommunico eos, atque eicio eos de Divino officio sanctae matris ecclesiae, & omnes illos qui istos fraudatores Christianorum audierint, aut mansuerint, sine cum illis in aeterna damnatione, donec ad satisfactionem veniant.

Ego Raimundus abbas B. Ponrii similiter.

Ego Enricus abbas Galiacensis similiter.

Ego abbas Fontis frigidi similiter.

Ego M..... Tolosensis praepositus similiter.

Ego Gil..... abbas & praepositus similiter.

Ego R..... archidiaconus Agathensis similiter.

Ego Guido prior de Montepeffulano similiter.

Et ego P..... Sendracensis abbas similiter.

Et ego magister Blancus similiter.

Et ego Bego de Verreiras similiter.

Et ego Trencavellus vicecomes in nostra praesentia, sicut iudicatum, est laudo & affirmo similiter.

Et ego Constantia soror regis Franciae, uxorque comitis Raimundi Tolosani, similiter.

Lantrogenis

Et ego Sicardus Vicecomes Lauracensis similiter.

Et ego Harnus de Dotnia similiter laudo & affirmo hanc sententiam cum omnibus istis a creditis, in praesentia populorum castrorum, scilicet de Lunbers & Albi, aliorumque multorum populorum qui hanc sententiam laudare atque iudicare audiunt.

ANNO CHRISTI 1177.

*** CONCILIVM NORTHAMPTONIAE ann. Dom. MCLXXVII. ad festum S. Hilarii.

Ex Rogeri Hovedeni anal. parte II.

Collection. Anglic. Tom. II.

INTERIM rex Angliae pater, celebrato concilio generali apud Northampton, post festum S. Hilarii, reddidit Roberto comiti Leicestriae omnes terras suas: & sic aliis. Et in eodem concilio Guido decanus resignavit in manu Richardi Cantuariensis archiepiscopi decanatum suum de VValtham, & totum jus quod ipse in ecclesia de VValtham habuit, quorum clamavit simpliciter & absolute. Similiter fecerunt canonici seculares de VValtham de praebendis suis, resignantes eas in manu archiepiscopi. Sed dominus Rex dedit eis inde plenariam recompensationem, ad domini Cantuariensis archiepiscopi aestimationem. Deinde dominus Rex auctoritate domini Papae instituit in eadem ecclesia de VValtham canonicos regulares de diversis domibus Angliae sumptos: & constituit VValterum de Gaunt canonicum sumptum de ecclesia de Osney, abbatem primum super congregationem illam, & magnis redditibus & domibus pulcherrimis ditavit illos. Eodem anno idem rex expulsi sanctimonialibus de abbacia de Ambresberie propter incontinentiam suam, & per alias domos religiosas in arctiori custodia distribuit, ipsam abbaciam de Ambresberie dedit abbatissae & domvi de Fonteverard in perpetuum possidendam. Et misso a Fonteverard uno conventu sanctimonialium, Richardus Cantuariensis archiepiscopus introduxit

eas in abbaciam de Ambresberie, II. Kal. Iunii, die Dominica, praesentibus domino rege patre, & Bartholomaeo Exoniensi, & Iohanne Nortuicensi, episcopis, & aliis multis clero & populo. Eodem die praefatus Cantuariensis archiepiscopus consecravit Guidonem Pangoricensis episcopum.

*** CONCILIVM VVESTMONASTERII alias Londini Pan-Anglicum, anno Domini MCLXXVII. in prima septimana Quadragesimae celebratum, de lite & bello componendis inter Aldefonsum R. Castellae, & Sanctum R. Navarrae exortis, iudicioq; Henrici R. Angliae comprimendis.

Ex Rogeri Hovedeni anal. parte II.

PRIMA igitur Dominica Quadragesimae dominus Henricus rex Angliae, filius Matildis imperatricis, venit Londonias, concilium generale celebraturus. Cui interfuerunt Richardus Cantuariensis Archiep. Gilbertus Londonensis episc. Hugo Dunelmensis episc. &c. Er abbates, priores, comites & barones Angliae. Quibus in unum convenientibus apud VWestmonasterium, praecipit Rex praefatis nunciis regni Hispaniae, ut in scripto redigerent calumnias & allegationes suas, & postea ei offerrent: ut sic per interpretationes, ipse & barones sui possent intelligere calumnias & allegationes illorum: quia neque Rex, neque barones curiae, intellexerunt loquelam illorum. Et ad faciendum scriptum illud, datae sunt illis triduanae induciae. Quarta autem die protulerunt scripturam, in quo haec continebantur. *Rex Sanctus grossus genuit hos tres filios, videlicet, &c.*

Acta autem utrinque longis enarrationibus causa, interpostoque, ex sententia concilii istius, Regis iudicio, chartaque Regis, de more seculi illius in ferendis legibus, inde edita. Et subscribuntur testes, ut pote in concilio assidentes: videlicet.

Richardus archiepiscopus Cantuariensis, Hugo Dunelmensis episcopus, Gaufridus Eliensis episcopus, Rogerus Vigornensis episcopus, Bartholomaeus Exoniensis episcopus, Gilbertus Londoniensis episcopus, VValterus Rossensis episcopus, Reginaldus Barthoniensis episcopus, Iohannes Norwicensis episcopus, Ioanes Cicestrensis episcopus, Robertus Herefordiensis episcopus, episcopus de S. David, Magister Ada episc. de S. Afaph, episcopus de Pangor, Christianus episc. Candide Casae. Et Gaufridus filius Regis, comes Britanniae, VVillielmus comes Albemariae, Robertus comes Leicestriae, VVil. de Mandevil comes Essexae, VVill. comes Glaucestriae, VVill. de Arundel comes de Suthsex, Hugo comes Cestriae. *Et de baronibus Angliae, Richard. de Luci, VVillelm. de Vesci, Henr. de Laci, O donel de VVimfravile. Robertus de Vals, Rogerus de Mubrai, Robertus de Stutevile, Philippus de Rimbe, Rogerus Bigot. Et alii multi, tam clerici quam laici. Aderant namque huic concilio abbates, priores, & barones Angliae, ut supra dictum est: licet horum pauci, illorum nulli ad subscriptionem accederent.*

Christiannus episcopus Candida caese, qui hoc assidebat concilio, Scotus est episcopus, sed Eboracensis sedis suffraganeus, ut mox infra videas, in concilio Scotico hoc item anno celebrato.

***CONCILIVM SCOTICVM CELEBRATUM ANNO DOM. MCLXXVII. Ad Castellum puellarum, sub Viviano cardinali presbytero, legato Alexandri pontificis Romani.

Ex Rogeri Hovedeni anal. parte II.

EODEM ANNO, Vivianus presbyter cardinalis, & apostolicae sedis legatus, peracta legatione sua in Hibernia, rediit in Angliam, & per conductum Domini Regis, rediit in Scotiam: & celebrato concilio apud Castellum puellarum, suspendit a Pontificali officio, Christianum episcopum Candidæ casæ, quia ad concilium suum venire noluit. Sed episcopus Candidæ casæ suspensionem illam non timuit, septus munime Rogeri Eboracensis archiepiscopi, cujus suffraganeus ipse erat.

CONCILIVM VENETVM, QVO Alexandri papa & Fridericus imperator reconciliantur, & antipapa cum suis, quos ordinaverat, deponitur, anno Domini MCLXXVII. tempore Alexandri papæ III.

ACTA & epistole quaedam Alexandri papæ, quæ in Vaticano asseruantur, & apud Baronium describuntur, causam habiti concilii prolixè referunt, his verbis: Porro Alexander papa, ut indubitanter ad colloquium Imperatoris posset accedere, ordinato in Vrbe vicario, versus mare Adriaticum iter cum fratribus suis cardinalibus arripuit. Et veniens Beneventum, inde Troiam, atque Siphontum, & montem Garganum transiit, & devenit in civitatem Licianam in maris littore sitam. Ibi enim devotus beati Petri filius rex Siciliae ad ejus obsequium præparaverat septem galeas, viginti quatuor armis, prout tempus postulat, munus. Duos quoque de magnatibus terræ suæ, videlicet Romualdum Salernitanum archiepiscopum, & Rogerium Hadriensem maximum comitem, ut honorificentius cum eis incederet, illuc ad eisdem parvis & domini præsentiam destinavit. Ut autem Imperatorem & Longobardos de suo pontifice adventu redderet certiores, sex de fratribus suis cardinalibus Siphonto usque Bononiam cum suis & aliorum fratrum equitatus præmiserat.

Et post enarratas res gestas inter imperatorem Constantinopolitanum & Soldanum, de quibus nos, ne adeo diversa misceantur, postea dicturi sumus, hæc subiicit: Interea Viterbiensis ille ridiculus antipapa, de malo semper in peius deficiens, ubi pacem & concordiam inter Alexandrum papam & Imperatorem sine se familiariter tractari percepit, ubi & securitatem firmam cunctis viatoribus datam indubitanter cognovit, ab eodem imperatore suis ita vehementer indoluit, ac si cor ejus medium crepuisset.

Hæc de statu tunc temporis antipapæ Viterbii degentis, seipsum maxime vorantis. Subdit de præmissa legatione ab Alexandro, antequam e Campania ad Adriaticum mare perrexit, quam miserat, dicens: Antequam Anagnina pontifex Alexander exiret, Hubaldum Ostiensem episcopum, & Rainerum diaconum cardinalem S. Georgii, ad Imperatoris præsentiam ea occasione præmisi, ut securitatem, quam Magdeburgensis archiepiscopus cum focis suis promiserat, ab eodem imperatore per exhibitionem juramenti manifeste recipent. Cuncti autem per partes Tusciæ in Lombardo-

Council. general. Tom. xi

Arum intraverunt terram, & circa Mutinam eundem imperatorem satis pacificum invenerunt, qui eos hilari vultu & reverentia suscepit, & honorificentia plurima honoravit. Præsentibus itaque multis episcopis & principibus, coram ipsis legatis Fridericus imperator C. filium marchionis Montisferati super sancta evangelia jurare fecit in anima sua, eandem securitatem, quam legati apud Anagninam indubitanter præstitant, conservare. Insuper ad majorem bonæ voluntatis, quam gerebat de pace, ostensionem, omnes principes Alemannos, qui secum aderant, eandem securitatem fecit nihilo minus per jurandum corroborare. In diebus illis Cremona tepesciens retro, absque gravamine de jutando, a consideratione aliarum civitatum impudenter recessit, & ad Imperatorem, non sine magna ignominia, se convertit. Unde indignationem ecclesiæ, & aliorum Lombardorum odium & inimicitiam, justè incurrit. Terdona quoque non post multum temporis idem reprehensibiliter fecit, & eadem se infamia contumeliosa involuit.

Audiens autem ista apud Vastum, in mari Adriatico vadum, ubi tempus opportunum navigationi expectabat summus pontifex, valde est miratus: sed de aliarum civitatum stabilitate dubitare non potuit. Cæterum cum valida maris tempestas ipsum jam per triginta dies contra propositum suum ibi detinuisse inuitum: ecce insuper Austus diu desideratus advenit, & statim nauta ad transfretandum eundem pontificem alacriter invitarunt. Qui surgens circa medium noctis instantis Quadagesimæ, valde mane post Missam, & receptos cineres, pelagi vastitatem lætus intravit cum undecim galeis, & aliis duabus oneratis victualium copiis, & albis caballis, absque aliis navigiis: ita rex Siciliae auxit numerum galearum ad decorem pontificis. Erat autem delectabile ad videndum navalem exercitum fulcantem dorsum pelagi velis protensis & prospero vento. Sed circa meridiem, superveniente hora sexta, est prorsus extinctus Austus, & illico facta est in mari turbatio maxima. Timuerunt igitur omnes: Pontifex autem non fuit omnino securus. Tunc decem galeæ cum ipso Pontifice & fratribus suis cardinalibus versus anteriores insulas in remigando non segniter laboraverunt. Tandem suffragantibus beatorum Petri & Pauli meritis, eadem die circa nonam, ad insulam, quæ dicitur Polacrosa, prospero, Deo gratias, cursu applicuerunt. Pontifex autem fatigatus ex nimia procellosi maris turbatione, in terram libenter descendit, & apposita copiosa mensa hilariter convivavit.

Post modicum vero temporis, cum jam quiescerent omnia, ex insperato desideratus nautis Austus arripit, & eos ad iter agendum non mediocriter animavit. Exultantibus igitur cunctis, cum gaudio vela universa in altum citissime sunt elata: & unusquisque ad exercendum commissum sibi negotium in ipsa noctis obscuritate vigilans permanit. Præcedente itaque cum magno luminari galea summi pontificis, alia ipsam sequentes, per totam noctem omnes alacriter navigarunt. Et altera die circa meridiem in insulam, quæ vocatur Alexa, venerunt. Et post celebratam ibidem Missam, cum magno gaudio & lætitia ad mare convenerunt. Et exinde cæteras Dalmaticæ insulas transcidentes, in proxima Dominica, priusquam Sol illinset, ad civitatem Iaderæ, quæ sita est

AAaa j

ANNO
CHRISTE
1177.

ANNO
CHRISTI
1177.

in capite Hungariæ regni, eundem pontificem cum suis fratribus, Manfredo videlicet Prænestino episcopo, Ioanne tituli sanctæ Anastasiæ, Bofone tituli sanctæ Pudencianæ, presbyteris cardinalibus, Cinthio tituli sancti Hadriani, & Hugone sancti Eustachii, diaconis cardinalibus, Romualdo quoque Saletnitano archiepiscopo, & Rogerio illustri comite, per merita beatorum apostolorum sanum & alacrem portaverunt. Et quoniam nondum quisquam Romanus pontifex civitatem ipsam intraverat, de novo ipsius papæ adventu facta est in clero & populo illius loci communis lætitia, & ineffabilis exultatio collaudantium & benedicientium Dominum, qui modernis temporibus per famulum suum Alexandrum successorem beati Petri Iadertinam civitatem dignatus est visitare. Itaque præparato sibi de Romano more albo caballo processionaliter duxerunt eum per mediam civitatem ad beatæ Anastasiæ majorem ecclesiam, in qua ipsa virgo & martyr honorifice tumulata quiescit, immensis laudibus & canticis altissime resonantibus in eorum Slavica lingua. Post quartum vero diem exivit Iadera, & per Scavorum insulas, & maritimas Istriæ civitates felici cursu transitum faciens, ad monasterium sancti Nicolai surum in faucibus Rivialti alacriter, Domino auxiliante, pervenit.

Anno igitur sui pontificatus decimo octavo, *xl. xi.* Kalendas Aprilis, Indictione decima, beatus pontifex Alexander cum ingenti honorificentia Venetias primum intravit, occurrente sibi duce cum patriarcha & episcopis & nobilibus, cum clero in navium copiosa multitudine. Eo autem in palatium patriarchæ super Rivoalto deducto, prædictus Magdeburgensis episcopus, cum electo Vormatiensi protonotario, accesserunt ad eum, dicentes: Dominus noster imperator cuncta, quæ inter vos & eum de pace, nobis mediantibus tractata sunt & conscripta, patatus est adimplere. Sed in civitate Bononiensi, quam eius principes nimis habent suspectam, convenire nullatenus potest. Vnde clementiam ipsam vestram suppliciter exoramus, quatenus alium locum ipsi & vobis congruum, Ravennam videlicet, vel Venetias, eligere fatagatis. Quibus beatus pontifex constanter sine mora respondit: Diu est, quod mediantibus fratribus nostris Humbaldo Ostiensis episcopo, & Rainerio diacono cardinali, cum Lombardis Imperator convenit, ut ipse in Imola, & nos in Bononia debeamus pariter convenire. Ideo nos absque Lombardis & consilio fratrum nostrorum, qui circa partes Bononiæ nostrum præstolantur adventum, locum ipsum mutare non possumus, nec debemus. Si ergo minime displicet quod prius sibi sponte consensit, sibi debet non nobis talem conditionem sepe positam imputare. Verumtamen, ut inceptum bonum pacis ad desideratam consummationem celerius valeat, operante Domino, pervenire: nos usque Ferratiam sine mora venire studebimus, quatenus ibi cum fratribus nostris & rectoribus Lombardiæ deliberare, & eligere plenarie possimus, quod pro utraque parte congruentius fuerit faciendum. Quod verbum quia legatis bene complacuit, per litteras apostolicas universis episcopis & rectoribus civitatum Lombardiæ mandavit, ut in Dominica die passionis ad ejus præsentiam in ipsa civitate, Deo favente, conveniant.

Interim vero cum turbæ multæ irruerent in eum, & ex civitatibus circumpositis multitudo nobi-

lium properaret ad ejus præsentiam, ut viderent illum, & audirent tanquam angelum a Deo missum: dignum duxit in proxima Dominica, *Latare Ierusalem*, ad ecclesiam beati Marci solennia Missarum celebraturus accedere. Indutus ergo factis vestibus, & de consuetudine auream ferens rosam, cum episcopis & cardinalibus ad altare majus processit. Post euangelicam lectionem populo Dei ex diversis partibus congregato pastoraliter prædicavit. Et completis Missarum officiis, rosam, quam detulerat, duci Venetiarum in signum gratiæ sedis apostolicæ contulit.

In eadem quoque septimana cum glorioso galearum exercitu, quod erat delectabile visu, exivit Venetiis, & per fauces Padi ascendens, cum gloria & honore veniri in suam civitatem Ferratiæ. In sequenti vero die principales personæ, quæ insectis annotantur, ab utraque parte ad præsentiam pontificis conveniunt. Ex parte Lombardorum Aquileiensis patriarcha, Ravennatis & Mediolanensis archiepiscopi, & eorum comprovinciales episcopi, rectores civitatum cum marchionibus, & comitibus, Salernitanus quoque archiepiscopus cum Rogerio Hadriensi comite, sed ex Imperatoris parte Mogitinus, Coloniensis, Trevirensis, Bisuntinus, cum aliquibus suffraganeis, episcopis, electoque Vormatiensi & protonotario. Quibus adinvicem congregatis, de loco ubi Papa se cure posset cum Imperatore præsentialiter convenire, cum non modica inter partes altercatio existeret, Lombardis petentibus Bononiam, vel Placentiam, aut Ferrariam, sive Paduam; Imperatoris autem principibus Papiam, aut Ravennam, aut Venetias eligentibus: Pontifex cum nuntiis regis Siciliæ Venetias in hunc modum elegit. Vt si Dux cum populo Veneto juratoriam cautionem præstaret, quod antequam pax firmiter confirmata esset, sine consensu Papæ Imperatorem intrate Venetias nullatenus permitterent, & venientes illuc sive redeuntes nullo modo impedirent: runc pars utraque ad locum ipsum accederet, quod ad vctum Pontificis factum est.

Exivit ergo Alexander papa Ferraria cum episcopis & cardinalibus festimo Idus Maii, & sine mora Venetias remeavit: cujus vestigia partes utraque celeriter sunt subscentæ. Constituta itaque principibus & Lombardis in conspectu principis, de reconciliatione pacis inter alerutros tractare cæperunt. Sed quia de feudis maxima inter eos controversia vertebatur, & pax ecclesiæ absque illorum pace, quia cum ecclesia contra imperium firmiter fieri non debebat, tractatus ipse, multis intervenientibus induciis, usque ad apostolorum Petri & Pauli octavas processit.

Ea igitur die pax ecclesiæ in ea forma, quæ de consensu * pattum ordinata fuerat, & scripto firmata, de consensu principum, qui præsentibus aderant, Imperatoris assensu est taborata. Pax quoque Siciliæ regi proximis Kalendis Augusti usque ad quindecim annos eodem modo approbata est. Super quibus chartæ hinc inde concorditer factæ, & a singulis partibus in bona voluntate receptæ sunt. Quibus ita peractis ad instantiam principum Imperatori licentiam dedit Pontifex veniendi usque Chiogiam, quatenus in loco ipso a Pontifice parum distante, constitutis in ejus præsentia cardinalibus illis & principibus, qui cursum pacis & treguarum fete jam consummaverant, cum ipsa imperialis autoritate, Domino cooperante,

ANNO
CHRISTI
1177.

* partibus

cooperante, plenum sortiretur effectum & immutabile firmamentum. Venit ergo illic Imperator, & ad ejus præsentiam cardinales & principes pariter convenerunt, omnia, quæ de pacis bono ejus consensu fuerant ibi concorditer transacta, ostendentes. Auditis itaque omnibus quæ gesta fuerant, & plenarie intellectis, licet ab his, qui pacem oderant, valde turbatus fuerit & commotus, quatenus principes in facie ipsi restiterint: omnia tandem, sicut in præsentia Pontificis gesta fuerant & conscripta, rata habuit, & ea confirmare sponte promisit. Tum factum est quod & in audientia eorumdem cardinalium & principum, Diedoni comiti filio C. marchionis præcepit, ut in anima sua coram divino papa, nuntiis regis Siciliae, & Lombardis publice juraret in hunc qui sequitur modum:

Ego comes Diedo juro, quod dominus Imperator mandavit mihi, ut in anima sua jurarem juramentum, quod nunc facturus sum: & postquam mandavit, non revocavit mandatum. Et ego ex eodem Imperatoris mandato juro in anima sua, quod ex quo venerit Venerias, omni quæstione & contradictione semota, faciet jurare in anima sua, quod pacem ecclesiæ, sicut disposita est per mediatores ex scripto, & pacem regis Siciliae usque ad quindecim annos, sicut scriptum est, & treguam Lombardorum, sicut est per mediatores utriusque partis dispositum in scripto, quod & apud eosdem mediatores continetur, bona fide servabit, & principes suos hoc ipsum jurare faciet. Simili modo præcepit Sigilboth camerario suo in hunc modum jurare:

Ego Sigilboth juro, quod ex quo dominus Imperator venerit Venetias, juramentum ipsum pacis ecclesiæ, & regis Siciliae, & tregue Lombardorum faciet præstari in anima sua, & principes suos fideliter jurare faciet. *Hec acta.*

His ita hoc modo completis, Pontifex duces & populum Venetum a juramento, quo tenebantur, absolvit, & ut dominum Imperatorem honorifice Venetias ducerent, eis præcepit. Quod Dux desideranter implere festinans, in præparatis sex galcis eundem Imperatorem usque ad monasterium sancti Nicolai, quod est situm in capite Rivialti, cum gloria & honore conducere fecit.

Altera die, in vigilia sancti Iacobi, summo mane Pontifex misit ad Imperatoris præsentiam Humbaldum Ostiensem, & VVilhelmum Portuensem, episcopos, & Joannem tituli S. Anastasiæ, & Theodinum tituli sancti Vitalis, & Petrum tituli sanctæ Susannæ, presbyteros cardinales, & Hyacinthum diaconum cardinalem sanctæ Mariæ in Cosmedin. Qui ad eum venientes, postquam Imperator renunciavit, schisma Octavianii, Guidonis Cremenensis, & Ioannis de Struma, promissam quoque obedientiam venerabili patri domino Alexandro tanquam catholico pontifici, ejusque successoribus canonicè intrantibus: ipsum a sententia excommunicationis pariter absolverunt, & catholicæ unitati aggregarunt. Idemque factum est de majoribus ipsius principibus, qui eodem vinculo tenebantur, juxta priscum ecclesiæ morem.

Exinde Imperator tanquam catholicus princeps accessit ad præsentiam ipsius pontificis, qui ante fores ecclesiæ sancti Marci cum fratribus suis cardinalibus residebat, in communi unionem pacis expectantibus: & deposita chlamyde, pro-

Concil. general. Tom. X.

stravit se in terram, & deosculatis pontificis, tanquam principis apostolorum, pedibus, veræ pacis oculum ipsi devotissime dedit. Tunc repleti sunt omnes gaudio magno, & præ nimia lætitia vox clamantium, *Te Deum laudamus*, insonuit usque ad sidera: statimque Augustus apprehensa Pontificis dextera, cum canticis & laudibus usque ad chorum ecclesiæ ipsum deduxit, & inclinato capite benedictionem ipsius reverenter suscepit.

In sequenti vero die, qua celebratur festum sancti Iacobi apostoli, idem Alexander papa rediit, & celebraturus solemnia Missarum, cum festiva processione patriarcharum, archiepiscoporum, presbyterorum, diaconorum, cardinalium, & aliorum ministrorum, juxta sacrum ordinem processit. Imperatore igitur in choro stans, clericus Teutonicus Missæ introitum altisonis vocibus psallere cepit, & torum decantando officium cum omni jubilatione peregit. Post euangeliū autem & sermonem factum ad populum, Imperator denuo ad vestigia ejusdem pontificis cum principibus suis devotissime processit, & apertis thesauris suis anrum post pedum oscula obtulit. Decanata itaque Missa, idem dexteram pontificis apprehendit, & extra ecclesiam usque ad albam caballum conduxit ipsum, & streguam, stapham scilicet, fortiter tenuit. Cum autem frenum acciperet, & stratoris officium vellet adimplere: Pontifex, quia iter ad mare nimis videbatur prolixum, pro facto habuit quod affectuose voluit adimplere.

Dum in his esset idem Alexander papa, fidèlem amicū Petrum Cassinensem abbatem, & archiepiscopum Capuanum, de his quæ hactenus gesta essent cum Imperatore reddidit his litteris cæteros:

Alexander episcopus servus servorum, &c. dilectis in Christo filiis Petro, Cassinensi abbati, & Capuano archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

EXIGUNT gratissimæ devotionis obsequia, quæ nobis & ecclesiæ tam devore, quam fideliter exhibuisse noscimini, ut felices successus ipsius ecclesiæ, vobis scilicet devotis & spiritualibus filiis, spiritualibus litteris describamus: cum dignum sit, conveniens, & honestum, ut quos ita habuimus in nostra devotione firmos & stabiles, de prosperitate nostra, & ipsius ecclesiæ, reddamus hilares & gaudentes. Agite itaque una nobiscum gratias omnipotenti Deo, qui habitat in altissimis, & humilia respicit de supernis, de cuius munere venit, ut navicula Petri diu & graviter procellosis fluctibus & validissima tempestate quassata, nunc tandem portum salutis attingerit, & pacatis sævientis maris procellis, debita & desiderata pace læretur. Sane duodecimo Kalendas instantis mensis Augusti, de mandato hujusmodi filii nostri in Christo illustris Romanorum imperatoris, filius marchionis Alberti vir nobilis, magnus, & potens, & camerarius ipsius imperatoris, præsentibus principibus ecclesiasticis & sæcularibus Teutonicæ regni, publice in anima ejus in præsentia nostra, coram innumerosa hominum multitudine, præstiterunt tactis sacrosanctis evangelis juramentum, quod postquam idem Imperator veniret Venetias, omni contentione & contradictione seposita pacem ecclesiæ, *¶ al. seposita*

AA a a a iij sicut

ANNO
CHRISTI
1177.

sicut per fratres nostros & principes suos disposita est & tractata, & pacem huiusmodi filii nostri in Christo VVillemi illustris Siciliae regis, usque ad decimum quintum annum, & treguam Lombardorum usque ad septem annos, in anima sua & a principibus suis faceret, sicut in scripto pacis & treguarum continetur, juramento firmari. Nono vero Kalendas Augusti, praefatus imperator, sicut tractatum fuerat & dispositum, venit ad ecclesiam B. Nicolai, quae per unum milliarem a Venetiis distat, & iam ipse quam archiepiscopi, episcopi, & alii principes Teutonici regni, abrenunciantes schismati, per fratres nostros episcopos & cardinales, de mandato nostro, praesentibus quibusdam aliis, absolutionis beneficium metuerunt, & deinde venerunt Venetias, & ibi ante ecclesiam beati Marci praedictus imperator, innumera multitudo virorum & mulierum praesente, & alta voce reddente laudes & gratias Altissimo, nobis summo pontifici obedientiam & reverentiam humiliter & reverenter exhibuit, & recepto a nobis pacis osculo, dextravit nos devote, & cum reverentia qua decuit & devotione usque ad altare in ecclesiam introduxit.

Sequenti vero die, in festo beati Iacobi ab eodem imperatore rogati, ad praedictam ecclesiam S. Marci solemniter celebraturi Missarum accessimus: & nobis illuc venientibus praefatus imperator extra ecclesiam obviam venit, & dextero latere nostro devote suscepto, nos in ecclesiam introduxit, & peractis Missarum solemnibus, nos usque ad ipsius ecclesiae portam dextravit. Et cum ascenderemus palatium nostrum ibi paratum, stapham tenuit, & honorem omnimodum & reverentiam nobis exhibuit, quam praedecessores ejus nostris consueverunt praedecessoribus exhibere. Erit itaque sollicitudinis vestrae, nobis & ecclesiae in prosperis congaudere, & effectum pacis aliis devotis ecclesiae filiis aperire, ut ii quos zelus domus Domini tangit, de pacis nomine divinitus dato in Domino gaudeant & exultent. Datum Venetiis in Rivoalto, sexto Kalendas Augusti.

Hactenus Alexander papa. Quam quidem epistolam repertam una cum aliis in parvo codice basilica Vaticanae hic tibi describendam curavimus: ut intelligas, vel ex his veritatem aliorum vitae Alexandri, cum quibus eadem Alexandri epistola mirram habeat continuationem atque consensionem, ut non dubites eandem esse germanam. His quidem similes, ejusdemque argumenti itidem tunc Venetiis ab eodem Alexandro papa datas litteras in Angliam, recitat Rogerus in annalibus, istis verbis:

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus, Richardo Cantuariensi episcopo, & suffraganeis eius, & dilectis filiis abbatibus specialiter ad Romanam ecclesiam pertinentibus in archiepiscopatu Cantuariensi constitutis, salutem & apostolicam benedictionem.

IMMENSAS laudes & gratias agimus omnipotenti Deo, qui licet navem Petri diu permisset procellosa maris tempestate quassari, nunc tandem imperavit ventis, & mari, & facta est tranquillitas magna: ita ut pacatis maris saevientis fluctibus, praedicta navis ad portum quietis reducta sit & salutis. Sane carissimus in Christo

A filius noster Fridericus illustris Romanorum imperator, proximo praeterito die, Dominica ante festum beati Iacobi, cum principibus ecclesiasticis & secularibus Teutonici regni, cum multa devotione venit Venetiam ad praesentiam nostram: & ibi coram innumera multitudo virorum ac mulierum altis vocibus resonantium laudes Altissimo, nobis sicut summo pontifici omnem reverentiam & honorem exhibuit, & in festo beati Iacobi, nobis ad preces ejus beati Marci ecclesiam adeuntibus, pro celebrandis Missarum solemnibus obviam venit: & finita Missa, quam a nobis licet indignis reverenter audivimus, nobis omnem honorem exhibuit, quem praedecessores ejus nostris consueverunt antecessoribus exhibere. In **B** Kalendis vero instantis mensis Augusti praefatus Imperator, ubi erat numerosa hominum multitudo, in anima sua jurare fecit. Et principes sui, quos praesentes habebat, tam ecclesiastici quam seculares, praestito juramento firmaverunt, quod pacem ecclesiae perpetuo, & pacem ecclesiae perpetuo, & pacem carissimi in Christo filii nostri VVillemi illustris Siciliae regis usque ad quindecim annos, & tregnam Lombardorum a praedictis Kalendis usque ad sex annos, sicut pax & tregua ipsa disposita est, & tractata, & in scriptis redacta, illasam debeat & illibatam servare. Sicut autem Imperator nos in catholicam papam, & spiritualem patrem recepit: ita nos eum in catholicum imperatorem, & uxorem ejus in catholicam imperatricem, & filium ipsorum in catholicum regem recepimus. Agite itaque gratias creatori nostro, & sponsum suam sacrosanctam ecclesiam suam miseratione respexit, & ei, post multas persecutiones, quibus graviter pressa est & attrita, per suam gratiam, plenam pacem reddidit & quietem. Data Venetiae in Rivoalto, octavo Idus Augusti.

Ac has, quae sequuntur, dedit ad Eboracensem archiepiscopum & Dunelmensem episcopum, conformes illis, quas datas vidimus ad abbatem Cassinensem.

D Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Rogerio Eboracensi archiepiscopo apostolica sedis legato, & Hugoni Dunelmensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

EXIUVNT gratissimae devotionis obsequia, quae nobis & ecclesiae tam devore, quam laudabiliter exhibuisse noscimini, ut felices successus ecclesiae vobis, sicut specialibus & devotis ecclesiae filiis spiritualibus, describamus: cum dignum sit & conveniens, & honestum, ut quos ita habuimus in nostra devotione firmos & stabiles, de prosperitate nostra, & ipsius ecclesiae, redamnis hilares & gaudentes. Agite itaque una nobiscum gratias omnipotenti Deo, qui habitat in altissimis, & humilia respicit de supernis, de cuius munere venit, ut sponsa sua sacrosancta ecclesia, diu & graviter procellosis fluctibus, & validissima tempestate quassata, nunc tandem porum salutis attigerit: & pacatis saevientibus procellis, debita & desiderata tranquillitate lateatur. Sane duodecimo Kalendas instantis mensis Augusti, de mandato carissimi in Christo filii nostri Friderici illustris Romanorum imperatoris, filius marchionis Alberti vir nobilis magnus & porenis

*n. f. fil.
riualli
specia
litteris
crib.*

potens, & camerarius ipsius imperatoris, presentibus principibus ecclesiasticis, & etiam secularibus Teutonici regni, publice in anima eius in presentia nostra, coram innumerosa hominum multitudine, praesentibus tactis sacrosanctis euangeliiis iuramentum, quod postquam Imperator veniret Venetias, omni quaestione & contradictione sopita, pacem ecclesiae, sicut per fratres nostros & principes suos disposita est & tractata; & pacem carissimi in Christo filii nostri VVillelmi illustris Siciliae regis, usque ad quindecim annos; & treguam Longobardorum usque ad sex annos, in anima sua, & etiam a principibus suis fieret, sicut in scripto pacis & treguae continetur, iuramento firmari. Et principes Teutonici regni, scilicet venerabiles fratres nostri Magdeburgensis, Colonienfis, & Christianus dictus Moguntinus, archiepiscopi, & quidam alii in anima sua pro se iurata fecerunt. Nono veto Kalendas Augusti, praesens Imperator, sicut tractatum fuerat & dispositum, venit ad ecclesiam beati Nicolai, quae per unum milliaria distat a Venetiis: & ibi tam ipse, quam archiepiscopi, episcopi, & alii principes Teutonici regni, abrenunciantes schismati, per fratres nostros episcopos & cardinales, de mandato nostro, praesentibus quibusdam aliis, absolutionis beneficium meruerunt. Deinde venerunt Venetias, & ibi ante ecclesiam beati Marci praedictus Imperator, innumera multitudine virorum & mulierum praesente, alta voce reddente gratias & laudes Altissimo, nobis sicut summo pontifici obedientiam & reuerentiam humiliter & reuerenter exhibuit: & recepto a nobis pacis osculo, nos devote dextravit, & cum reuerentia qua decuit & devotione usque ad altare in ecclesiam introduxit. Sequenti veto die, in festo beati Iacobi, ab eodem imperatore rogati, ad praedictam ecclesiam sancti Marci, solennia celebraturi Missarum, accessimus; & nobis illuc venientibus praefatus imperator extra ecclesiam obviam venit, & dextero latere nostro devote suscepto, nos in ecclesiam introduxit; & petactis Missarum solenniis, nos usque ad ipsius ecclesiae portam dextravit. Cum ascenderemus palefredum nostrum ibi paratum, stapham tenuit, & omnem honorem & reuerentiam nobis exhibuit, quam praedecessores eius nostris consueverunt antecessoribus exhibere. Erit itaque sollicitudinis vestrae, nobis & ecclesiae in prosperis successibus congaudere, & effectum pacis aliis devotis ecclesiae filiiis aperire: ut hi, quos zelus domus Domini tangit, de pacis munere divinitus dato in Domino gaudeant & exultent. Data Venetiis in Rivoalto vii. Kalendas Augusti.

Haec tenus Alexander ex Rogero in annalibus Anglicanis. Sed quod ad easdem res gestas pertinet, iungamus his reliqua Alexandri papae acta superioribus coherentia. His enim se habent: In castrano autem circa horam nonam Imperator cum paucis pontificem filiali affectu visitavit, & usque ad eius cameram, ubi cum episcopis & cardinalibus familiariter residebat, alacriter se perduxit. Congratulati sunt ergo omnes ad invicem, & post affectuosa colloquia, & mixtos fetiis sine detrimento dignitatis jocos, Augustus petita & impetrata licentia, hilaris ad hospitium remeavit.

Kalendis vero mensis Augusti, convocatis notariis, & universis Lombardorum rectoribus,

A Pontifex & Imperator in consistorium pariter intraverunt. Tunc Imperator coram Pontifice cum omni adiutorio praecipit comiti Henrico de Res.... qualiter in anima sua ipsius Imperatoris juraret, quod pacem ecclesiae & imperii, & pacem regis Siciliae, usque ad quindecim annos, sicut etiam per mediatores utriusque partis dispositum & descriptum fuerat, bona fide servabit. Praesentibus quoque principibus nihilo minus iussit ad eandem pacem & treguam ut pariter jurarent, quod bona fide fervarent. Comes.... mox & ipse iuravit super sancta Dei euangelia. Iuraverunt & sequentes principes hoc modo, videlicet:

B Ego Christianus Moguntinus, }
Ego Philippus Colonienfis. } archiepiscopi.
Ego V. Magdeburgensis. }
Ego B. Trevirensis. }
Ego P. Patavienfis. }
Ego C. electus VVormatiensis. }
Ego R. imperiali autoritate protonotarius. }
Ego C. Mantuanus episcopus. }
Ego C. cancellarius. }

Ego G. comes. Iuramus in manibus vestris super haec sancta Dei euangelia, quod pacem ecclesiae & imperii, & pacem regis Siciliae, usque ad quindecim annos, & treguam Longobardorum usque ad sex annos, sicut statutum est, & scriptum per mediatores utriusque partis, bona fide servabimus, & absque fraude. Sic Deus nos adjuvet, & haec sancta Dei euangelia.

C Ex parte vero Siciliae regis eodem modo iuravit Romualdus Salernitanus archiepiscopus, & Rogerius comes Andriensis.

Ex parte vero Lombardorum iuravit qui praesentes erant, scilicet, de Mediolano Gerardus Pifcis, Rogerius & Marcellinus consules.

De Placentia VVillelmus Letororius.
De Brixia Albertus de Gambata.
De Bergamo Alberatus.
De Verona Caecius consul.
De Parma Vetulus.
De Regio Antemanus.
De Bononia Picamontes potestas eorum.
De Novaria VVillelmus Gueltri.
De Alexandria Hubertus de Foro.
De Padua Tessulanus potestas.
De Venetia Gozelinus.

D Absoluto autem Imperatore, sequaces quoque eius intrusi, & schismatici, ad sinum matris ecclesiae catervatim confluentes, absolvi humiliter postulantes, resutarunt & anathematizarunt, abjurantes super sancta euangelia omnem haeresin extollentem se adversus sacrosanctam Romanam ecclesiam, & praecipue schisma, haeresin, & factionem Octaviani, & Guidonis Cremenfis, & Ioannis de Struma: eorumque ordinationes irritas esse pronunciantes, fidelitatem quoque & obedientiam domino suo papae Alexandro, eiusque successoribus catholicis promittentes, reconciliati sunt, & unitati ecclesiae aggregati. De quorum numero famosiores duximus nominandos, Christianum Moguntinum, Philippum Coloniensem, V. Magdeburgensem, Trevirensis, Pataviensem, VVormatiensem electum, Augustanum, Massiliensem, Argentinum, Halberstadensem, Papiensem, Placentinum, Brixiensem, Novariensem, Aquensem, Mantuanum, Balneoregensem, Pifaurensem, Faventinensem, Guidonem Cremensem promotum in Levitam, V. quon-

ANNO
CHRISTI
1177.

V. quondam Cluniacensem abbatem, & intru-
sum sancti Georgii in Velo aureo, atque vicinum
ejus sancti Salvatoris intrusum. Aliorum vero re-
spiciscientium schismaticorum multitudinem pe-
nitentiam ignoramus.

Eodem tempore, decimo sexto Kalendas Se-
ptembris, in ecclesia sancti Marci Venetiis Ale-
xander papa cum archiepiscopis, episcopis, &
aliis ecclesiarum prelatis Italis, & Alemannis,
synodum celebravit, in qua juxta cum Imperator
refedit: ubi pax inter ecclesiam & imperium, &
pax Imperatoris cum Sicilia rege, & tregua Lom-
bardorum, sicut superius est ordinatum, commu-
ni assensione roborata fuit atque firmata. Sed ad
majorem ipsius soliditatem, Pontifex in hunc
modum excommunicationis sententiam protulit:
ut quicumque pacem ipsam, vel treguas infringe-
ret, nisi requisitus infra quadraginta dies, & com-
munitus satisficeret, eandem excommunicationem
incurreret. In schismaticos vero, qui non-
dum resipuerant, quousque satisfecerint, anathe-
matis sententiam innovavit.

In diebus illis cum hæc agerentur, C. comes
Bertinori absque liberis decedens Venetiis, pro
remissione delictorum suorum, parentumque ip-
sius, castrum ipsum Bertinorum, quod alio no-
mine dicitur Sufilianum, & totam terram suam
(licet ab antiquo juris beati Petri fuerit) sacro-
sanctæ Romanæ ecclesiæ in propriam heredita-
tem donavit, & ad majorem donationis ipsius
firmitatem, domino Alexandro papæ, ejusque
successoribus, publicum exinde instrumentum
fieri fecit. Quamobrem pro recipiendis investi-
turis ipsius castri, quod est caput comitatus to-
tius, pontifex absque mora illuc misit Rainerium
diaconum cardinalem, & R. subdiaconum, &
P. Sarracenum dapiferum suum: per quos inve-
stituram & possessionem illius comitatus in po-
testatem & dominium sedis apostolicæ recepit &
detinuit.

Deinde post synodum celebratam decimo quin-
to Kalendas Octobris pro confirmatione pacis
Imperator has litteras scripsit.

Imperato-
ris confir-
matio.

*Reverendo in Christo patri domino papæ Ale-
xandro sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ summo &
universali pontifici Fridericus Dei gratia
Romanorum imperator semper Augustus de-
bitam obedientiam, & filialis devotionis
affectum.*

CVM imperatoria ac regia majestas ad hoc in
terris ordinata sit, ut per ejus operam totus
orbis pacis gaudeat incremento: nos, quos Deus
in solio imperii Romani instituit, eam diligenter
amplecti, & ferventius conservare debemus ac
volumus. Inde est, quod pacem ecclesiæ & impe-
rii, secundum quod a principibus nostris & cardi-
nibus Romanæ ecclesiæ disposita est & ordina-
ta, & in scripto principum nostrorum sigillis si-
gnata continetur, sicut per interpositam perso-
nam jurare fecimus, sic præseni scripto nos ob-
servare promittimus, & confirmamus, & ratum
in posterum permanere volumus: & sic deinceps
firmiter observabimus, & faciemus, quatenus in
nobis fuerit, Deo propitio, observari.

Datum apud Venetias in palatio ducis, decimo
quinto Kalendas Octobris, Indictione decima.

LITTERÆ PRINCIPVM.

*Domino suo ac patri venerando Alexandro Dei
gratia sanctæ Romanæ sedis & catholice ecclesiæ
summo pontifici atque universali papæ, Christia-
nus Moguntinus archiepiscopus, Philippus Colo-
niensis archiepiscopus, V. Veremundus Magde-
burgensis archiepiscopus, Arnoldus Treverensis
archiepiscopus, Conradus Vormationensis episco-
pus, Gausfredus cancellarius, V. Veremundus pro-
notarius, F. comes Hollandiæ, F. marchio de
Lucis, & frater eius, Diedo comes de Dierfa, &
R. comes de Dinna, filialis devotionis obsequium
cum debita obedientia & devotione.*

QVOT commoda, quæ ex confirmata pace
ecclesiæ & imperii utilia toti mundo pro-
venerint, ipsa innumera illa mala, quæ exin-
de acciderunt, manifeste ostendunt. Sicut enim
ab utriusque concordia, provinciæ orbis terrarum
ad salutem & tranquillitatem reguntur: ita sub
eorum divisione a propria status rectitudine di-
strahebantur. Gaudeat itaque tellus tam deside-
rabilis toris visitatione respersa, tam gratiosæ
pluviæ inundatione fecunda, per quam fideles
populi, ariditatis sitim depellant, & omnia juri-
giorum scandala, & scandalorum incendia suf-
focentur. Nos ergo, pater sanctissime, de tanto
concordiæ fructu latentes, ipsam sacratissimæ
ecclesiæ & imperii pacem, sicut ab utriusque
partis mediatoribus est disposita, & in commune
scriptum redacta, & illustris regis Sicilia usque
ad quindecim annos, & treguam Lombardorum
a proxime præteritis Kalendis Augusti usque ad
sex annos, sicut a mediatoribus est ordinata, &
nostris juramentis firmata, & in scriptum com-
mune redacta, nostri consensus studio & vigore
confirmamus, & ratam atque inconcussam tene-
mus: & ut sic observetur, operam dabimus. Et
ut hæc nostræ confirmationis pagina subsecuru-
ris temporibus firma atque illibata permaneat:
eam propriis subscriptionibus communiri, & sig-
gillorum nostrorum fecimus appensione insig-
niri.

Ego Christianus archiepiscopus Moguntinus.
* *Locus sigilli.*

Ego Philippus Coloniensis archiepiscopus, &
Italiæ archicancellarius. Sic & alii. *De Imperato-
re Venetiis discedere parato hæc sequuntur in actis:*

Rebus itaque sic se habentibus, Imperator
Venetiis recessurus, ut a summo pontifice licen-
tiam acciperet, accessit ad eum in palatium pa-
triarchæ. Sed omnino exclusis cæteris, cum so-
lis episcopis & cardinalibus, ac suis principibus,
de his quæ ad pacis complementum restabant,
cum eodem papa colloquium habuit. Tunc Pon-
tifex ab Imperatore petivit ut regalia sancti Petri,
& possessiones sanctæ Romanæ ecclesiæ, sicut per
mediatores cardinales & principes apud Ana-
gninam constitutum fuerat & firmatum, sibi re-
stitui faceret. Cui respondens Imperator dixit:
Regalia sancti Petri, & possessiones alias Roma-
næ ecclesiæ, præter terram comitissæ Mathildis, &
Bertinorum, libere ad præsens restitui: sed quia
ista mihi videntur ad imperii jus pertinere, vos
eligite de vestris cardinalibus tres, & nos de no-
stris principibus totidem eligemus, ad ista tractan-
da, quorum judicio pars utraque itrefragabiliter
stare

stare debent. Quod licet pontifici grave nimis A
& durum fuerit, quoniam & in forma pacis de
restituenda terra comitissæ Mathildis expressum
fuerat & jurarum, & tunc ipse calstrum Berti-
norum, sicut superius dictum est, possidebat:
ne tamen occasione ista ecclesiæ pax turbaretur,
voluntati ejus tandem assensum præbuit. Statim-
que Christianum Moguntinum archiepiscopum,
& Vvormariensem electum, & A. protonota-
rium, qui præsentibus aderant, ad id faciendum
delegit Imperator; & Alexander papa suos, vide-
licet Ostiensem & Portuensem episcopos, &
Cynthia diaconum cardinalem elegit. Pro test-
ruendis vero prædictis regalibus, & cæteris
ecclesiæ possessionibus, illico eundem Mogun-
tinum assignavit pontifici, præcipiens ei sub ob-
tento gratiæ suæ, ut restitutionem ipsam infra
tres menses cum integritate perficeret.

His itaque concorditer ordinatis atque dispo-
sitis, ipse Augustus coram pontifice genua fle-
xit, & deosculatus pedibus ejus, receptus ab eo
& universis cardinalibus, versus Ravennam &
Cæsenam recessit. Post ejus discessum citra
medium mensis Octobris pontifex quatuor im-
petratis galeis a duce Venetiarum, majori parte
fratrum suorum per Pentapolim secus mare præ-
missa, denuo pelagi vastitatem Domino autore
penetravit, & ea qua venerit ita regressus, Si-
pontum quarto Calendis Novembris suffragan-
tibus beatorum Petri & Pauli meritis, cum pro-
spèritate peruenit.

*De rebus in hac synodo gestis, & deque iis qui con-
cilio interfuerunt, ita Regius de Hoveden in an-
nalibus Angliæ:* Eodem anno Divina miseratione
Alexander papa, & Fridericus Romanorum
imperator, facti sunt amici Venetiæ in Rivoal-
to, deleto schismate, quod jam tere octodecim
annis duraverat in ecclesiâ Romana. Huic vero
paci & concordiæ interfuerunt ex parte domini
papæ, Humbaldus episcopus Ostiensis cardina-
lis, VVillelmus de Pavia episcopus Portuensis
cardinalis, VValterus episcopus Albanensis car-
dinalis, Conradus episcopus Savinæ cardinalis,
Manfredus episcopus Palæstrinus cardinalis,
Ioannes Neapolis presbyter cardinalis, Theodius
presbyter cardinalis, Alberus presbyter car-
dinalis, Petrus de Bona presbyter cardinalis, Bo-
fus presbyter cardinalis, Vivianus presbyter car-
dinalis, Herenbrandus presbyter cardinalis, Hyacinthus
diaconus cardinalis, Herdizum diaconus
cardinalis, Chinchechapel diaconus cardinalis,
Laborandus diaconus cardinalis, Hugem dia-
conus cardinalis, Reinerus diaconus cardinalis,
archiepiscopus de Viane, archiepiscopus Bituri-
censis, archiepiscopus de Melan, archiepiscopus
de Ravenne, archiepiscopus de Salerne. Et comes
Rogerus de Andree ex parte VVillelmi regis
Siciliæ. Ex parte Friderici Romanorum imperatoris
interfuerunt præscriptæ paci viri subscri-
pti. Archiepiscopus de Magdeburg, Philippus
Colonienfis archiepiscopus, Christianus Magun-
tinus archiepiscopus, archiepiscopus de Besen-
çon, archiepiscopus de Treves, electus de VVormel-
se, protonotarius imperatoris, comes Hen-
ricus de Dice, marchio Albertus, & multi alii.
Congregatis itaque illis in civitate Venetiæ, no-
no Kalendas Augusti, in vigilia beati Jacobi apo-
stoli, præfatus imperator, sicut prius tractatum
fuerat & dispositum, venit ad ecclesiâ beati Ni-
colai, quæ per unum milliare a Venetiis distat, &
Concil. general. Tom. X.

ibi tam ipse quam archiepiscopi, episcopi, & alii
principes Teutonici regni, abrenunciantes schi-
smati, per episcopos, & cardinales, quos dominus
Papa ad eos abolvendos miserat, absolutionis be-
neficiam accipere meruerunt. Deinde venerunt
Venetias, & ibi ante ecclesiâ beati Marci præ-
dictus imperator domino Papæ, sicut summo pon-
tifici, omnem obedientiam & reverentiam humil-
iter exhibuit, & recepto ab eo pacis osculo eum
devore dextravit, & cum devotione magna
usque ad altare in ecclesiâ introduxit. Sequenti
vero die in festo S. Jacobi, feria secunda,
præfatus Imperator venit obviam domino Papæ
extra ecclesiâ S. Marci: & dextero latere ejus de-
vote suscepto, eum in ecclesiâ introduxit: & præ-
dictis Missarum solemnibus eum usque ad in suis ec-
clesiæ portam dextravit. Et cum dominus Papa pale-
stredum suum ascenderet, prædictus imperator
tenuit ei stapham, & omnem honorem & reveren-
tiam exhibuit, quam prædecessores ejus prædeces-
soribus suis exhibere consueverunt. In hoc vero
concilio Ioannes abbas de Struma, qui vocatus fuerat
papa Callistus, qui etiâ tertius & ultimus schisma-
tis hujus antipapa exiterat, degradatus est: & ab
ipso imperatore, & ab omnibus principibus ecclē-
siasticis & sæcularibus, dejectus est & reprobat.

Similiter omnes archiepiscopi, & episcopi, &
abbates Teutonici regni, qui ab eo vel ab alius an-
tipapis prædecessoribus suis, videlicet ab Octaviano,
qui papa Victor vocabatur, vel a Guidone de
Crema, qui papa Paschalis vocabatur, ordinati
fuerant, degradati sunt: & altaria, quæ ab ipsis sive
ab ordinatis suis dedicata erant, demolita sunt. In
hoc autem concilio Conradus frater consobrinus
prædicti imperatoris recepit a manu Alexandri
papæ archiepiscopatum Sancæburgæ, & legatiam
totius Teutonici regni in vira sua habendam. Ille
vero Conradus cum electus esset tempore schi-
smatis ad archiepiscopatum Maguntinum, noluit
ab Octaviano antipapa consecrari: sed malens in-
ter catholicos pro nomine Christi pauper vivere,
quam inter schismaticos divitiis & transitoriis
abundare, venit usque Senonem civitatem ad Ale-
xandrum papam: a quo benigne susceptus, factus
est episcopus cardinalis de episcopatu Savinæ: &
Christianus imperatoris cancellarius successit ei
in archiepiscopatu Maguntino, & pallium suscepit
a Guidone de Crema: quod quia ab eo receperat,
propriis manibus suis combussit Venetiæ in
Rivoalto in palatio patriarchæ coram Alexandro
papa & cardinalibus universis, & a domino Papa
absolutus est, & remansit archiepiscopus Magun-
tinus, & pallium ab Alexandro recepit.

*Causam, qua motus Imperator pacem & concordiam
petierat, alii aliter enarrant. Mathæus Paris, anno
mclxxxvii. Fridericus imperator, inquit, venit ad
pedes Alexandri papæ. Audivit enim & certificatus
est super hoc, quod cum fugeret a persecutione
imperiali, & non erat ei ritus transitus per terram:
immo per mare exorta tempestate assumpsit omnia
ornamenta papalia in navi quasi celebraturus,
& stans impetavit mari & ventis vice Iesu
Christi, cujus vicarius erat: & statim facta est tran-
quillitas magna. Quo audito Imperator stupefac-
tus, humiliter satisfecit illi per omnia, tum & tam
me plus Deum quam hominē: & sic cessavit schisma.*

*Meo sane iudicio probabile esse existimo, quod
non parum commotus fuerit panna & clade gra-
vissima ipsi divinitus infusa, quam Ammonius
de gestis Francorum libro 5, capite quinquagesimo
BBBBB quinto*

ANNO
CHRISTO
1177.

quinto his verbis enarrat: Eisdem diebus Ludovicus rex Alexandrum papam in pastorem cum omni regno Franciæ suscepit. Cujus rei fama circumquaque regiones pervolvante, Constantinopolitanus & Hispanus imperatores, rex Siciliae, rex Angliæ, rex Hierosolymitanus, rex Hungariæ, omnesque reges Christianorum, sequentes regis Ludovici exemplum, cum debita reverentia eundem susceperunt, excepto Frederico Alemanniæ imperatore: qui consuetam tyrannide furens, prædictum schismaticum Octavianum contra leges & jura manentem, & omni vita illius sicut Papam eum habuit. Quo defuncto Guidonem Cremonensem, unum scilicet de duobus cardinalibus eidem schismatico adherentibus, nefandus ille imperator successorem ejus subrogavit. Cujus inhortationibus idem imperator Romam, ut eam perderet, profectus est: ubi maxima strages suorum, non vi Romanorum, nec aliorum mortalium, sed sola Divina ultione facta est. Mirabile dictu contigit, quod Dominus super exercitum ejusdem nefandissimi tyranni manum ultionis extendens, per aeris corruptionem, ferventem pluviam super ipsos effudit: unde infinita multitudo tam militum quam peditum inexpugnabili gladio Divinae virtutis percussis, morte miserabili vitam finierunt. Inter quos filius Conradi imperatoris interiit, & Rainaldus Colonienſis archiepiscopus: cujus corpus frustatim divisum, & in ferventi aqua decoctum, saleque conditum, Coloniam usque sui deportaverunt. Imperator vero præ timore flagelli Divini ab eadem obsidione recedens, in Tusciam fugitivus pervenit. Unde egrediens, & Lombardiam pertransiens, ab incolis ejusdem regionis viriliter fugatus, ad Salsam festinavit. Exinde cum paucis sociis furtive fugiens, Alpes transiecit. Siquidem amissa multitudine in eadem obsidione episcoporum & baronum suorum, ita petteritus & confusus exitit, ut ulterius ibi morari non audens, miserabili fuga Alemanniam repetiverit.

Morum inita concordia & compositionis Otto Frisingensis paulo post circa hæc tempora defunctus, lib. 7. cap. ultimo. Hujus, (de Frederico loquens ait.) octavo principatus anno, Hadrianus venerabilis Papa obiit, & inter duos alios, Alexandrum videlicet & Octavianum, qui alio nomine Victor appellatus est, maximum schisma ecclesiæ ortu cæpit, quod novemdecim annis miserabiliter duravit, Frederico rege contra Alexandrum pertinaciter resistente, & in idipsum plures episcopos regia potestate compellente. Quod demum multo labore Dei gratia sancitum est, & Alexander universalis totius ecclesiæ pater canonice confirmatus est, &c.

Eandem reconciliationem magna cum humilitate & perfecta caritate citra superbiam pontificis peractam esse, Guillelmus Tyrinus huius temporis scriptor lib. 18. belli sacri cap. 26. testatur his verbis: Per idem tempus domino Hadriano Papa apud Anagninam urbem Campaniæ morbo squinantia defuncto, corporeque ejus Romam translato, & in basilica Petri apostolorum principis honorifice sepulto: dum de substituendo pastore inter cardinales haberetur tractatus, sicut in tabulis solet frequenter contingere, divisa sunt eligentium desideria, ira ut pareretur dominum Rolandum ejusdem ecclesiæ presbyterum cardinalem tituli beati Marci, qui

A idem erat sedis apostolicæ cancellarius, cui manus imponentes, & ordinantes episcopum, Alexandrum appellaverunt. Alii vero Octavianum, virum secundum carnem nobilem, eisdem ecclesiæ presbyterum cardinalem tituli sanctæ Cæciliæ trans Tiberim: cui & nihilo minus manus imponentes, episcopum constituerunt, vocantes eum Victorem. Cujus schismatis occasione, universa Latinorum ecclesia, peccatis nostris exigentibus, paulo minus habuit dividi, & irrevocabiliter ab invicem separari, majoribus orbis principibus certarim partibus gratiam suam & favorem ministrantibus. Tandem anno decimo nono, redeunte ad unitatem ecclesiæ domino Frederico Romanorum imperatore, qui patti oppositæ auxilium suggererat, & consilium: & domino Alexandro papa plena caritate reconciliato, reddita est pax ecclesiæ, & expulsi errorum renebris, respicendū tranquillitas, quasi stella matutina in medio nebulae.

Romualdus archiepiscopus Salernitanus, qui huic concilio interfuit, in chronico suo, recensito ad longum Pontificis & Imperatoris ad Vibem accessu, de Imperatoris absolutione, honoreque Alexandro papa exhibitio ista refert: Sequenti vero die Dominica, octava scilicet die residua stante mensis Julii, in vigiliis beati Iacobi, Papa, cognito Imperatoris adventu, galeas ingressus cum nunciis regis, & magna Lombardorum ac populi multitudine, ad ecclesiam sancti Marci summo mane devotus accessit, & Humbaldum Ostiensem, & VVillelmum Portuensem, & Manfredum Prænestinum episcopos, & quosdam de cardinalibus ad Imperatorem transmissit: qui venientes, ipsum & suos ab excommunicationis vinculo absolverunt. Christianus autem cancellarius procedens in publicum, tactis sacrosanctis evangelis ait: Ut omnes evidenter agnoscant me esse nomine & opere Christianum, Octavianum Cremonensem, & Ioannem de Struma, cum suis complicibus, profusus abjuro: & Alexandrum, & successores ejus, in catholicum Papam recipio. Er alii prælati ecclesiæ similiter juraverunt.

Dux autem Venetiæ, cognito quod Imperator ab excommunicationis esset nexibus absolutus, cum patriarcha, & magna cleri ac populi, & navium multitudine, usque ad ecclesiam sanctæ Nicolai illi obviam venit: quem in navi sua recipiens, usque ad litus sancti Marci satis honorifice & pompose duxit. Imperator autem de navi descendens simul cum duce, patriarcha, & episcopis suis, & clero & populo Venetiæ, ipsum cum vexillis & crucibus processionaliter præcedente usque ad ecclesiam sancti Marci, ante cujus atrium Alexander Papa cum episcopis suis, & cardinalibus, cum patriarcha Aquileiæ, archiepiscopis & episcopis Lombardiæ, ecclesiastico

E more ornatis honorifice sedebat, pedes accessit. Cumque ad Papam appropinquaret, tactus Divino Spiritu, Deum in Alexandro venerans, imperiali dignitate postposita, rejecto pallio, ad pedes Papæ totum se extenso corpore inclinavit. Quem Alexander Papa cum lacrymis benigne elevans, recepit in osculo & benedixit, moxque a Teutonibus, Te Deum laudamus, est excelsa voce cantatum. Imperator autem, apprehensa Papæ dextera, ipsum in ecclesiam introduxit, & accepta ab illo benedictione, ad palatium ducis cum suis rediit. Papa vero cū cardinalibus, & nunciis regis, iterum galeas

ANNO CHRISTI 1177.

ANNO CHRISTI 1177.

galeas ingreffus, ad suum hospitium rediit. In ve-
 speris autem Imperator per nuncios suos Papam
 satis affectuose rogavit, ut si ei placeret, sequen-
 ti die, in festo sancti Iacobi, in ecclesia san-
 cti Marci Missarum solemnia celebraret: deside-
 rabat enim ab ore ejus Divina officia supplex &
 devotus audire. Cujus petitioni Papa assensum
 benignus accommodans, summo mane cum car-
 dinalibus ad S. Marci ecclesiam venit. Cujus ve-
 stitium ingressus cum patriarchis, archiepisco-
 pis, & episcopis, & cardinalibus, honorifice satis,
 & ecclesiastice se induit, & ad celebranda Divina
 Missarum solemnia se preparavit.

Imperator autem, ut humilitatem quam corde
 conceperat opere demonstraret, sumpto stratoris
 officio, pallium deposuit, manu virgam accepit,
 laicos de choro expulit, & Papæ ad altare solem-
 niter & processionaliter venientem viam tanquam
 ostiarius preparavit. Deinde in choro cum ar-
 chiepiscopis, episcopis, & clericis Alemanniæ
 remanens (quibus eo die cantandi injunctum erat
 officium) Missam domini Papæ devote satis &
 humiliter audiebat. Cumque dicto euangelo
 Papa ascendisset pulpitem, ut alloqueretur popu-
 lum, Imperator accedens propius cepit verba
 ejus attentius ascoltare. Cujus devotionem Papa
 diligenter attendens, verba quæ ipse litterate
 proferebat, fecit per patriarcham Aquileiæ in
 lingua Teutonice evidenter exponi. Finito autem
 sermone, & Credo in unum Deum solemniter de-
 cantato, Imperator cum suis principibus ad pes-
 des Papæ devotus accessit, & obtulit. Finita Mis-
 sa, cum Papa ad suum palatium vellet redire: Im-
 perator dexteram ejus accipiens, eum usque ad
 portas ecclesiæ satis honeste deduxit. Cumque
 equum suum albam de more vellet ascendere, Im-
 perator ex alia parte accedens, strevam ejus te-
 nuit, & postquam equum ascendit, ipsum aliquan-
 tum stratoris more per freni lora deduxit: quem
 Papa benedicens, ad hospitium redire permisit.
 Ipse vero, clero, & populo illum præcedente, us-
 que ad mare descendit. Dehinc galeas ingressus,
 ad palatium suum cum gloria est & honore rever-
 sus. Venientibus autem proximis Kalendis Au-
 gusti, Imperator cum archiepiscopis, & episco-
 pis, & reliquis principibus suis, & magna populi
 multitudine, ad patriarchæ palatium, in quo Papa
 erat hospitatus, accessit. In cujus palatii aula longa
 satis & spatiosa, Papa in eminentiori loco posi-
 tus, in faldistorio suo residit, & episcopis suis, &
 cardinalibus hinc inde circumstantibus, Impera-
 torem quidem in sua dextera supra episcopos, &
 presbyteros cardinales, Romualdum vero Salerni-
 tanum archiepiscopum in sinistra supra diaconos
 cardinales residere præcepit. Finito itaque si-
 lentio, sic est papa Alexander exorsus:

Hæc est, inquit, dies, fratres carissimi, quam
 fecit Dominus: exultemus, & lætemur in ea, quia
 hic filius noster Romanorum Imperator illustris
 mortuus fuerat, & revixit; perierat, & inventus
 est. Nam postquam cordi ejus supernæ radiis cla-
 rioris illuxit totius salutaris depulsa caligine, de
 errore ad veritatem rediit, de tenebris ad lumen
 transit, de schismate ad unitatem accessit, & ad
 caulas matris ecclesiæ tanquam ovis erratica repe-
 davit. Exulter igitur fidelium votiva religio,
 quia hodie pater juniorem recepit filium, catholi-
 cum principem Romanum recuperavit imperium.
 Mater ecclesia suum evaginatum in vaginam con-
 vertit gladium, navis picatoris egregii, quæ cul-
 pis exigentibus, adversitatum tubine pene de-

Concil. general. Tom. X.

mersa jam fuerat, nunc procellis cessantibus, ad
 litus solitum, & veræ quieris portum illæsa per-
 venit. Ecclesiæ suæ preces pro bono pacis fre-
 quenter effusas Dei Filius clementer audivit, &
 eam cum suo principe, in pace & concordia col-
 locavit. Inde est, quod destructis adversitatibus
 & erroribus universis, secura jam pace fruatur, &
 jucunda securitate lætatur. Cesset igitur antiqua
 discordia, sinem accipiat inveterata malicia: una
 fides, unus Dominus, una sit & ecclesia, schisma
 in unitatem transcat, & divisio ad caritatem ac-
 cedat. Omnis jam ad pacem ecclesiæ redeat, &
 ad matris suæ gremium filiorum numerositas gra-
 tiola recurat. Sit Deo gloria in altissimis, & in
 terra pax hominibus bonæ voluntatis. Et quia
 nos imperatoris nostri pietum animum, & beni-
 gniam agnoscimus voluntatem, eum intra nos-
 træ mansuetudinis brachia tanquam carissimum
 filium benignius amplectimur, & tam ipsum,
 quam uxorem, & ejus filium in catholicos prin-
 cipes paterno affectu recipimus, & ipsis hono-
 rem debitum impendere procuramus: Deum, &
 apostolos nostros affectuose rogantes, ut ipsos
 ecclesiæ suæ fervent in columes, & per longa tem-
 pora custodiant defensores.

Postquam Papa loqui desuit, Imperator depo-
 sito pallio, de faldistorio surgens, cepit in lin-
 gua Teutonice concionari, Christiano cancella-
 rio verba sua vulgariter exponente. Ait ergo: Ma-
 jestati nostræ satis gratum residet & acceptum,
 quod Deus omnipotens, cujus manu principum
 corda tractantur, cujus arbitrio eorum volūtates
 & consilia diriguntur, nostræ conscientie puri-
 tatem attendens, ex diversis mundi partibus vi-
 ros providos & discretos huic curæ voluit inter-
 esse, ut ipsi errorem nostrum, & conversionem,
 nobis referentibus manifeste cognoscere, & de-
 hinc ad propria redeunt, devotionem nostram,
 quam etiam Dei ecclesiam gerimus, publice præ-
 dicarent. Totus igitur mundus evidenter agnos-
 cat, quod licet nos Romani imperii dignitate &
 gloria fulgeamus: tamen a nobis humanæ condi-
 tionis proprium dignitas Romana non absit,
 nec ignorantie vitium majestas imperialis exclu-
 sit. Nam suggestionem pravorum hominum, igno-
 rantie fuimus tenebris involuti: & per viam ve-
 ritatis credentes incedere, extra justitiæ semitas
 nos invenimus. Ecce enim Dei ecclesiam, quam
 credebamus defendere, impugnavimus, & quam
 sperabamus extollet, pene destruximus. Occa-
 sione nostra, Domini nostri Iesu Christi tunica
 inconsutilis est divisa, & quantum in nobis fuit,
 per hæreses & schismata violata. Decepit nos
 causa meritum, & color negotii perturbavit:
 quia dum in factis ecclesiæ potius virtutem po-
 tentiæ, quam rationem justitiæ volumus exerce-
 re, constat nos in errorem merito devenisse. In-
 justitia fortitudinem respuit, æquitas violentiam
 non admittit. Sicque factum est, quod ille, qui
 humilia respicit, & alta a longe cognoscit, po-
 tentiæ nostram, & adversæ partis humilitatem cõ-
 siderans, more suo potentes de sede deposuit, &
 humiles exaltavit. Sed quia Divina clementia nos
 ad correctionem nostram ad tempus errare voluit,
 sed deviare in perpetuum non permisit: universa hæc
 fidelium turba cognoscat, quod nos de cætero, er-
 rore totius salutaris abjecto, ad veritatem converti-
 mur, de schismate ad unitatem redimus, & ad gre-
 mium matris nostræ sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ
 gratanter accedimus: dominum Alexandrum, qui
 est impræsentiarum, & successores ejus, in catholi-

Bbbbb ij cum

Latine

Psalm. 117. Luc. 15.

ANNO
CHRISTI
1177.

cum papam recipimus, & ipsi tanquam patri debitam reverentiam exhibere proponimus. Pacem nostram ecclesie, illustri regi Siciliae, & Lombardiae, sicut inter nos ordinatum est & dispositum, reddimus.

De actis concilii huius subiungit ista: Advenientibus autem vigiliis Assumptionis beate Virginis, quae eo tempore in die Dominico advenerunt, Alexander papa cum episcopis suis, & cardinalibus, cum patriarchis, archiepiscopis, episcopis, & abbatibus Alemanniae, Lombardiae, & Tusciae, cum Imperatore, & duce Venetiae, cum nunciis regis Siciliae, & magna populi multitudine in ecclesia beati Marci conveniens, solemne ibidem concilium celebravit. *Hec acta.*

Dictis itaque orationibus & litanis, & aliis, B quae de more in concilio sunt dicenda, & longo sermone de pace habito, Alexander papa candelas accensas Imperatori, & clericis, & laicis, qui ibi aderant, dari praecipit: & ipse excommunicationis formam hoc modo proposuit: Nos ex parte Dei omnipotentis, & beatae Mariae semper virginis, & beatorum apostolorum Petri & Pauli, & omnium sanctorum, excommunicamus & a gremio matris ecclesiae separamus omnes personas tam ecclesiasticas, quam saeculares, quaecumque pacem quae inter ecclesiam & imperium modo facta est, & pacem regis Siciliae usque ad annos quindecim, & regnas Lombardorum usque ad annos sex, aliquo modo disturbare, vel impedire praesumpserint. Et sicut haec candelae extinguuntur, sic eorum animae aeternae visionis lumine & claritate priventur. Cumque candelae projectae essent de manibus, Imperator alta voce cum aliis, Fiat, fiat, pariter acclamavit. Sicque concilium celebratum est, & solutum. *Hucusque Romualdus de concilio quam brevissime, alia multa praeteriens, quod alio tenderet sua oratione.*

Quare necessarium est, inanem fabellam esse, quam de capite Imperatoris ab Alexandro pedibus obruto, alii sive nonnullis fastuose nimium dictis & factis, haeretici nostri temporis, eorumque fautores schismatici, recentiorum dumtaxat, & potissimum Bessarionis secundum unam eamque mendacem eius lectionem, quantum ego sciam, autoritate freti, sanctissimo & humillimo pontifici affingere non verentur.

*** G. C. ADDITIO AD CONC. VENET.

Ex chronico Reicherspergensis ad ann. M.CCLXXVII.

DOMNVS quoque Adalbertus Salzburgensis archiepiscopus, vocatus per litteras apostolicas, venit illuc. Sed dominus apostolicus, nimium tunc primum credulus verbis adversariorum ejus, statim ut curia Imperatoris haberi coepit, persuasit & iussit eum cedere loco: illeque reniti non poterat, quia non erat qui adjuvaret. Tunc missae sunt litterae a domno Papa, & a domino Imperatore, omnibus in episcopatu Salzburgensi constitutis: quarum textus ita se habebat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis, choro Salzburgensis ecclesiae, praelatis ecclesiarum, & ministerialibus praescriptae ecclesiae intra montana constitutis, salutem & apostolicam benedictionem.

VENERABILIS frater noster Adalbertus, quondam archiepiscopus vester, videns &

considerans necessitatem ecclesiae vestrae: cum gratiam carissimam in Christo filii Frederici illustris Romanorum imperatoris recuperare non posset, maluit cedere, quam contendere: & ecclesiam vestram, & administrationem ipsius, in manu nostra libere & sine contradictione qualibet resignavit.

Postmodum venerabiles fratres nostri, Gurgensis & Pataviensis episcopi, & praelati ecclesiae vestrae, qui apud nos praesentes erant, de celebranda electione mandato nostro recepto, in venerabilem fratrem nostrum Chunradum, Moguntinum quondam archiepiscopum, virum utriusque litteratum, providum, industrium, & discretum, & carum admodum nobis & acceptum, & moribus & genere nobilem, unanimiter conveniunt, ipsumque elegerunt in archiepiscopum & magistrum. Nos autem quanto ecclesiam vestram ampliori caritate diligimus, pro illius gratissimae devotionis fervore, quam hujus turbationis tempore circa nos & Romanam ecclesiam immobiliter conservavit: tanto facilius eorum electioni nostrum favorem praestitimus & assensum: ipsumque, non subtracto sibi honore vel dignitate quam hactenus habuit, in archiepiscopum vobis concessimus: & cum obtentu & consideratione ipsius, eandem ecclesiam ferventius animo volumus diligere, & propensiori studio ejus intendere commodis & augmentis: & per industriam, nobilitatem, & potentiam ipsius, credimus auctore Deo praescriptae ecclesiae grata commoda proventura.

Vnde nolimus vos aegre ferre, vel habere ullo modo molestum, quod hi qui apud nos erant, non expectato consilio vestro, fecerunt electionem: cum de voluntate & mandato nostro ad electionem processerint celebrandam.

Inde est quod nos, & vos omnes ab obedientia, quam praedicto Adalberto, vel illi qui supra impositus fuerat, promissis, & eos ex vobis qui alterutri eorum fidelitatem juraverunt, a jumento illo, autoritate, qua licet immeriti praeminemus, penitus absolventes, universitati vestrae per apostolica scripta praecipiendo mandamus, & mandando praecipimus, quatenus memorato Chunrado archiepiscopo, omni contradictione & appellatione cessante, debitam obedientiam & reverentiam impendatis, & ejus salubribus monitis & mandatis humiliter & devote parere curetis. Et hi qui ex vobis consueverunt & debent archiepiscopo fidelitatem jurare, ei fidelitatem facere non postponant. Et quicumque dominicalia Salzburgensis episcopatus quolibet titulo, a tempore bonae memoriae Eberhardi quondam archiepiscopi vestri occupata detinent, memorato Chunrado vel nunciis ejus, omni occasione & excusatione cessante, sine difficultate restituant: & feuda, quae de novo sunt data, quicumque ea detineant, libera & absoluta relinquunt. Si qui autem praedicta dominicalia & feuda de novo data, infra xv. dies post hanc subscriptionem litterarum, juxta mandatum nostrum eidem archiepiscopo non reddiderint, eos, contradictione omni & appellatione postposita, sicut excommunicatos videris. Sane nos de consilio fratrum nostrorum, & Imperator ex sententia principum suorum, universas alienationes dominicalium, & fundationes de novo factas, omnino cassavimus, easque irritas esse decrevimus & inanes. Sententiam autem suspensionis, interdicti, vel excommunicationis, quam praedictus Chunradus archiepiscopus in contumaces canonice tulerit, vel rebelles, ratam

ANNO
CHRISTI
1177.

nos autore Deo & firmam habebimus: eamque faciemus non aliter observari, quam si a nobis ipsi lata fuisset: cum eundem archiepiscopum ita ferventer & sincere diligamus in Domino, ut sibi, sicut carissimo fratri nostro, in omnibus, quæ cum Deo possumus & iustitia, prompto animo deferre velimus. Datum Venetiis in Rivoalto, V. Idus Augusti.

Fridericus Dei gratia Romanorum imperator, & semper augustus, dilectis suis omnibus prælatis ac ministerialibus Salzburgernsis ecclesie, & universo clero & populo ipsius ecclesie per Carinthiam & Marchiam constitutis, gratiam suam & omne bonum.

Quoniam Deo pacis auctori & amatore placuit Romanorum imperium in unam vocare concordiam cum Romana ecclesia, & pacis iocunditate, post diutinos labores, universam respirare ecclesiam: subit animum pro Salzburgernsis ecclesie statu sollicitus esse, & ejus restorationi diligenter intendere.

Et quoniam per duos sibi invicem oppositos ecclesia graviter distracta fuerat, nec aliqua spes supererat, ut manus quæ distraxerant, in integrum possent distracta restituere: tam domino papæ, quam fratribus ejus dominis cardinalibus, nobis quoque & majoribus imperii principibus visum fuit utile, utrosque removeri: & alium, per quem facilius reformari posset ecclesia, substitui.

Post multam igitur deliberationem, in gratia ac beneplacito domni papæ ac nostro, uterque super hoc verbo se posuit, suoque juri, quod in Salzburgernsi ecclesia quisque videbatur habere, in manus domni papæ ac nostras penitus abrenunciavit.

Vacante sic ecclesia, prælatos Salzburgernses, & alios qui cum ipsis aderant, de facienda in alium electione diligenter convenimus. Sed licet nobis magna supplicarent instantia, ut ad vestram usque omnium presentiam differretur electio: tamen domni papæ mandato ac nostro, & omnium principum consilio, quoniam sæpe notet differre paratis, ad electionem accesserunt, & de gremio ecclesie Romanæ domnum videlicet Chunradum, consanguineum nostrum, palatinum, in ecclesia vestra enutritum, in pastorem & episcopum animatum suatum concorditer & unanimi voto elegerunt.

Quam utique electionem dominus papa totaque curia raram habuit & confirmavit: nosque de regalibus ipsum investivimus cum ea integritate, qua archiepiscopus Eberhardus decedens illa tenuisse dinoscitur. Nam generali principum sententia judicatum est, quidquid vel per nos, dum ejusdem ecclesie bona in nostra teneremus potestate, vel per quoslibet alios in feudatum, vel quocumque modo sub hoc tempore est alienatum, inane prorsus esse debere & irritum.

Quamvis ergo majestas nostra sæpenumero a vobis graviter læsisset, & acriter ultra quam vellemus provocata; tamen Divini timoris intuitu, ac beati Ruodberti reverentia, & ex consuetâ imperiali mansuetudinis clementia, tam vos, quam Salzburgernsis ecclesiam, serena pietate proposuimus respicere, & in antiquum statum nostræ autoritatis manumine revocare.

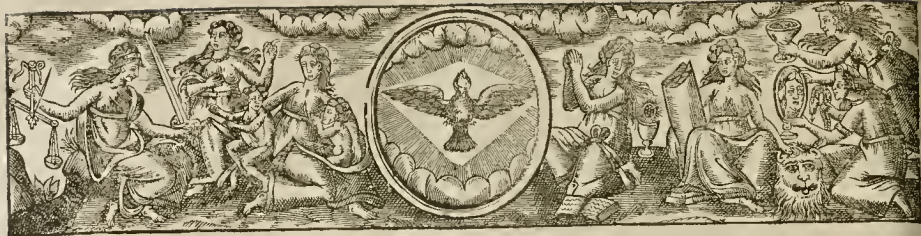
Universtatem igitur vestram diligenter communitam esse cupimus, ut quod, tam a domno papa, quam a nobis, ad honorem & restaurationem ecclesie Salzburgernsis, in spiritualibus & in temporalibus, modo factum est, debita reverentia & alacritate recipiatis, ac ratum teneatis: ac domno Chunrado archiepiscopo vestro, dilecto consanguineo nostro, ea fide & devotione obedire & servire studeatis, ut nostræ benignitatis affectum merito super hoc experiri debeatis.

Si quis vero, quod non credimus, his, quæ magna consilii maturitate ad utilitatem & reformationem Salzburgernsis ecclesie nunc ordinata sunt, contraire præsumperit: & a domno papa excommunicationis sententiam recipiet, & nostræ majestatis indignationem procul dubio sentiet. Datum Venetæ.

*** CONCILIVM HOHENAVIENSE
de rebus ecclesiasticis habitum anno
Dom. MCLXXVIII.

Ex chronico Reicherspergensis.

ANNO MCLXXVIII. Synodus valde celebris habita est, Kal. Februar. a domino Chunrado Salzburgernsi archiepiscopo & apostolicæ sedis legato, & ab omnibus suffraganeis ejus episcopis, multisque principibus, de rebus ecclesiasticis. Habita est autem in episcopatu Salzburgernsi, in loco qui Hohenau dicitur. *Hactenus Chronicon Reicherspergensis.*

ANNO CHRISTI 1179.

CONCILIUM LATERANENSE GENERALE SVB ALEXANDRO III. SVMMO PONTIFICE.

HISTORIA CONCILII.

Acta Alexandri ab eius temporis auctore conscripta ex codice Vat. Et epist. Alexandri papae apud Radevicū lib. 2. cap. 51. de gest. Friderici. Radevicus lib. 2. cap. 62. & seqq.

CVM Hadrianus quartus pontifex maximus, anno a Christo nato MCLIX. Kalendis Septembris mortem obiisset, cardinales, qui paulo post ad eligendum convenerant, duos simul pontifices renunciarunt: alterum Rolandum Senensem, virum omni laude praestantem, qui uno ac viginti cardinalium suffragiis electus, Alexander III. fuit appellatus; alterum vero Octavianum Romanum, qui a tribus tantum cardinalibus designatus, pontificis nomen ausus est usurpare. Ortum est ex hac cardinalium discordia schisma deterrimum, quod multos annos vexavit ecclesiam. Licet enim Alexander verus pontifex esset, tamen cum Octavianus, qui Victor quartus vocabatur, apud imperatorem Fridericum plurimum posset, ita Germanorum animos imperatoris opera sibi devinxit, ut etiam postquam ipse Victor e vivis excessit, Guidonem Cremonensem, & deinde Ioannem, qui in ejus locum successerunt, tamquam veros pontifices colerit universa Germania. Contra vero Gallia, Britannia, Hispania, & reliquae fere omnes provinciae, Alexandri partes constanter susceperunt, excepta una Italia, in qua aliae regiones Alexandro, aliae vero Victori sunt obsecutae. Praeter ceteras autem, multae Galliae Cisalpinae civitates nobilissimae, cum ab imperatore Friderico iustas ob causas defecissent, ita se Alexandro pontifici addixerunt, ut nomine ipsius urbem Alexandriam aedificaverint, actandem victo Friderico, pestiferi schismatis extinguendi causam non levem attulerint. Cum enim imperator Fridericus, qui bellum acerbissimum cum illis gererat, praelio superatus esset, copiarumque eius maximae atque firmissimae magna ex parte deletae: adeo

A hac clade commotus est, ut cum ad eam multorum principum Germanorum, qui ipsi schisma obiciebant, cohortationes accederent, paulatim resipuerit, discussaque superioris temporis caligine, lucem respicere coepit, ac denique post duodeviginti annos, quibus apertas cum Alexandro pontifice inimicitias gesserat, se ad pedes ejus supplex abiecit, cumque illo pacem firmam & stabilem conciliaverit. Tunc Alexander, qui tot annorum spatium in maximis rurbibus ecclesiae clavum tenuerat, cum, sedatis jam tempestatum fluctibus, summa tranquillitate frueretur, ut ecclesiae commodis consulere, atque ut alii pontifices, procellas, quibus ipse vexatus fuerat, devitaret, in posterum prospiciens, Concilium generale convocavit: tum ut forma aliqua electioni pontificis apta praeriberetur, qua ambitionum hominum audacia & insolentia deinceps reprimere: tum etiam ut mores hominum schismatis & belli causa corrupti conformarentur, usura, simonia, aliaeque vitia, quae longius serpebant, autoritate concilii coercerentur. Accessit praeterea alia causa gravissima, quae pontificis animum valde ad hoc concilium incitavit. Nam haeresis Catharorum, sive Publicanorum, vel Parinarorum, quae in Aquitania fuerat exorta, in dies latius manabat: quibus, permulti rudes & imperiti, haereticorum fraudibus decepti, in Vasconia, & in Albigeo, & in partibus Tolosanis, fidem habebant: necesseque erat huic pesti detestabili remedium statim adhibere. His igitur causis commotus Alexander, synodum generalem congregari iussit, ad quam non solum episcopi ex provinciis Europae, verum etiam nonnulli ex Asia Romam adventarunt, ut Guilielmus archiepiscopus Tyrius scribit his verbis: Anno ab Incarnatione Domini MCLXXVIII. qui erat regni domini Baldوينi

Acta Alexandri citata.

Acta Alexandri. Rogeri annual. te posit. alii.

Alexander in epist. diction. concilii. Rogeri ubi sup.

Vvillimus de bello cap. 2. alii.

ANNO CHRISTI 1179.

ANNO CHRISTI 1179.

EPISTOLA

ALEXANDRI PAPÆ III.

AD EPISCOPOS PER TVSCIAM CONSTITVTOS.

Alexander episcopus servus servorum Dei venerabilibus fratribus Pisano archiepiscopo, & universis episcopis, & dilectis filiis abbatibus per Tusciam constitutis, salutem & apostolicam benedictionem.

Balduini iv. annus quintus, mense Octobri, cum anno præcedenti indicta esset per universum Latinarum orbem synodus generalis, profecti sunt de nostro Oriente, ego Guilielmus Tyrensis archiepiscopus, Albertus Bethlehemita episcopus, Heraclius Cæsariensis archiepiscopus, Rodulfus Sebastenus episcopus, Iotius Aconensis episcopus, Romanus Tripolitanus episcopus, Petrus ecclesiæ Dominici sepulcri Prior. Raynaldus abbas ecclesiæ montis Sion. Paulo post: Per idem tempus (anno scilicet M C L X X I X.) Romæ celebrata est synodus in basilica Cōstantiniana, quæ dicitur Lateranum, trecentorum episcoporum, pontificatus Alexandri xx. anno, mense Martio, Indictionis duodecimæ, quinta die mensis, cuius si quis statuta, & episcoporum nomina, numerum, & titulos scire desiderat, relegat scriptum, quod nos ad preces sanctorum patrum, qui eadem synodo interfuerunt, confisimus diligenter. Hæc Tyrensis. Anno Domini M C L X X I X. concilium celebratum fuisse affirmat etiam Rogerus, ejus temporis diligens scriptor. In hoc concilio primum pontifex statuit ad futura schismata vitanda, ut non haberetur Romanus pontifex, qui non a duabus cardinalium partibus esset electus. Rescivit ordinationes omnes a schismaticis pseudopontificibus Octaviano, Guidone, & Ioanne habitas. Anathematizavit præterea hæreticos omnes, atque illos qui ab illorum communione non se separassent, vel auxilium eis aliquo modo attulissent, immo armis comprimendos illos esse decrevit. Constituta sunt etiam multa alia, quæ sine dubio magnam ecclesiæ afferunt utilitatem: extantque vigintisepem canones, qui apud multos scriptores reperiuntur, & magna ex parte in jure pontificio continentur. Episcopi quoque schismatici tum Germaniæ, tum aliarum provinciarum, qui ab Alexandro in hoc concilio ad ecclesiæ catholicæ unitatem recepti sunt, hac verborum formula schisma abjurant: Ego N. anathematizo, & recuso omnem hæresin extollentem se adversus sanctam Romanam ecclesiæ catholicam, præcipue vero schisma Octaviani, Guidonis, & Ioannis, & ordinationes eorum irritas judico, & eis contradico, & modo, & in antea me obediturum juro, & promitto fidelitatem sanctæ Romanæ eccl. sic, & domino meo Alexandro, & successoribus ejus juste intrantibus, ipsique serviam absque omni malo ingenio contra omnem hominem secundum ordinem meum. Consilia ejus quæ mihi scripto certo mandaverit, vel ipse commiserit, nulli hominum prodam, nec etiam pro periculo corporis, atque membrorum. Legatum ecclesiæ Romanæ honorabo & ducam, & reducam, & juvabo expensis. Sic me Deus adjuvet, & hæc sancta euangelia.

QVONIAM in agro Domini, qui est ecclesiæ, tamquam spina & tribuli nascuntur quotidie, & pullulant germina vitiorum, tum videlicet, quia proni sunt sensus hominis ad malum ab adolescentia sua; tum quia inimicus homo de malitia sua zizania superfeminare non cessat, & gemen bonum nicitur suffocare; necesse est diligentiam adesse cultorum, & nunc evellere, & amputare jam nata, nunc etiam nascituris nocivis graminibus proficiendi aditum obstruere, subsequenter autem & inferere fructiferum germen, & seminare semen bonum, quod trigeminum, sexagesimum, & centesimum fructum, secundante Deo, possit afferre. Nam & hoc verba illa Dominica sonare videntur, quibus Ieremiam prophetam, & in eo euangelicum faceretoteni instruxit, dicens: *Dedi verba mea in ore tuo. Ecce constitui Ieremiam super gentes, & regna, ut evellas, & destruas, & disperdas, & dissipes, & ad fructus, & plantas.* Id autem licet universis ecclesiarum rectoribus incumberet, multo tamen fortius imminet Romanæ urbis antistiti, qui a Domino Iesu Christo, ut caput esset ecclesiæ, in beato Petro accepti, & de pascendis Dominicis ovibus, & fratribus confirmandis, expressum & speciale noscitur habuisse mandatum. Inde siquidem est, quod nos licet insufficientes meritis ad providendam apostolicæ sedis & ministerium universals ecclesiæ a Deo, ut ipsi placuit, disponente vocati; quia in ecclesiæ Dei correctione videmus quamplurimum indigere, tam ad emendanda, quæ digna emendatione videntur, quam ad promulganda, quæ saluti fidelium visa fuerint expedire: de diversis partibus personas ecclesiasticas decrevimus evocandas, quæ ipsi præsentia & consilio, quæ fuerint salubria, statuantur; & quod bonum, secundum consuetudinem antiquorum patrum, provideatur, & firmetur a multis. Quod si particulariter fieret, non facile posset plenum robur habere. Quocirca per apostolica vobis scripta mandamus, qualiter huic nostræ dispositioni plenis desiderii cooperari curetis, & prima Dominica advenientis Quadragesimæ, ad urbem Romam, ducente Domino, veniatis, & cooperante sancti Spiritus gratia, tum in corrigendis enormitatibus, tum in statuendis quæ Deo grata fuerint, communi studio quod fuerit agendum agarut, & in uno huncio sublevemus arcam Domini, atque uno ore honorificemus Deum & Patrem Domini nostri Iesu Christi. Datum Tusculi xi. Kal. Octobr.

* germinatibus

Luce 21: 10, 21.

ANNO
CHRISTI
1179.CONCILII LATERANENSIS
generalis, sub Alexandro papa III.

DECRETA.

TITVLI CAPITVLORVM.

1. De electione summi pontificis.
2. De abolendis ordinationibus ab antipapis introductis.
3. Quales debeant esse qui eligendi sunt ad regimen ecclesie.
4. Qualiter prælatus debeant cum subiectis hospitare.
5. Ne aliquis ordinetur sine certo titulo.
6. Qualiter prælatus debeant proferre sententiam in subiectos.
7. Ne novi census imponantur ecclesiis.
8. Ne ecclesiastica beneficia alicui promittantur antequam vacent.
9. De ecclesia interdicta, & interdictorum sepultura.
10. Ne monachus vel alius religiosus recipiatur sub precio.
11. Ne clerici in sacris ordinibus constituti focarias habeant.
12. Ne clerici presumant seculares procuraciones suscipere.
13. & 14. Ne aliquis multas habeat ecclesias.
15. De testamentis clericorum.
16. De ordinatione ecclesiarum.
16. De presentatione clericorum.
18. Vt prælatus provideant magistris scholarum necessaria.
19. Ne laici imponant ecclesiis onera.
20. Ne torneamenta fiant.
21. De reuguis seruandis.
22. De pace seruanda.
23. Leprosi sibi metipsis priuatam habeant ecclesiam & cimiterium.
24. Prohibentur Christiani ne seruiant Saracenis.
25. Ne manifestus usurarius recipiatur ad communionem altaris.
26. Ne Christiani habitent cum Iudais vel Saracenis.
27. De hereticis.

PRÆFATIO.

MCCCLXXIX ANNO ab incarnatione Domini * M C L X X X. præsidente Romanæ ecclesiæ papa Alexandro III. anno pontificatus eius vigesimo, mense Martio, Indictione XI. die mensis secundo, præsidente eodem summo pontifice, sancta synodus in basilica, quæ appellatur Constantiniana, * C C C L X X X. episcoporum celebrata est.

CAPITVLA.

I. De electione summi pontificis.

Licet de evitanda discordia in electione summi pontificis manifesta facta a nostris prædecessoribus constituta manaverint: ramen, quia sæpe post illa per improbæ ambitionis audaciam, gravem passa est ecclesia scissuram: nos etiam ad

A malum hoc evitandum, de cõsilio fratrum nostrorum, & sacri approbatione concilii, aliquid decrevimus adjungendum. Statuimus igitur, ut si forte inimico homine superseminante zizania, inter cardinales de substituendo pontifice non potuerit concordia plena esse, & duabus partibus concordantibus tertia pars noluerit concordare, aut sibi alium præsumpserit ordinare: ille Romanus pontifex habeatur, qui a duabus partibus fuerit electus, & receptus. Si quis autem de tertiæ partis nominatione confusus, quia rem non potest, sibi nomen episcopi usurpaverit: tam ipse, quam qui eum receperit, excommunicationi subjaceant, & totius sacri ordinis privatione mulctentur, ita ut viatici eis etiam, nisi tantum in ultimis, communitio denegetur: & nisi resipuerint, cum Dathan & Abiron, quos terra vivos absorbuir, accipiant portionem. Præterea si a paucioribus aliquis, quam a duabus partibus fuerit electus ad apostolatus officium, nisi major concordia intercesserit, nullatenus assumatur, & prædictæ pœnæ subjaceat, si humiliter noluerit abstinere. Ex hoc tamen nullum canonicis constitutionibus & aliis ecclesiasticis, præjudicium generetur, in quibus majoris & sanioris partis debet sententia prævalere: quia quod in eis dubium venerit, superioris poterit iudicio diffiniri. In Romana vero ecclesia aliquid speciale constituitur, quia non potest recursus ad superiores haberi.

II. De abolendis ordinationibus ab antipapis introductis.

Quod a prædecessore nostro felicis memoris Innocentio factum est, innovantes, ordinationes ab Octaviano & Guidone hæresarchis, necnon & Joanne Strumensi, qui eos secutus est, factas, & ab ordinatis ab eis, irritas esse censemus: adiciemus etiam, ut si qui dignitates ecclesiasticas, seu beneficia, per prædictos schismaticos receperunt, careant impetratis. Alienationes quoque, seu invasiones, quæ per eosdem schismaticos, sive per laicos, factæ sunt de rebus ecclesiasticis, omni careant firmitate, & ad ecclesias sine omni ejus onere revertantur. Si quis autem contraire præsumpserit, excommunicationi se noverit subjacere. Illos autem qui sponte iuramentum de tenendo schismate præstiterint, a sacris ordinibus & dignitatibus decrevimus manere suspensos.

ANNO
CHRISTI
1179.* nominare
vel ordina-
re.
* ille absq;
ulla excep-
tione ab
universa
ecclesia
Romanus
pontifex
habeatur,
* de ratione
esse non
potest.

* ecclesiis

* Canon
ultimo c
cilii Late
ranensis
sub Inno-
centio II.

ANNO
CHRISTI
1177.Cum in
his li-
s ordina-de qui-
damsi contra
hoc fece-
rit, aut fieri
consenserit
in conse-
crandis pra-
dictis offi-
ciis & be-
neficiis po-
testatem
suam, &c.III. *Quales debeant esse qui eligendi sunt ad regimen ecclesie.*

" Cum in sacris ordinibus, & ministeriis ecclesiasticis, & aetatis maturitas, & morum gravitas, & scientia litterarum sit inquirenda: multo fortius hæc in episcopo oportet inquiri, qui ad curam positus aliorum, in seipso debet ostendere, qualiter alios in domo Domini oporteat conversari. Eapropter, ne quod a quibusdam ex necessitate temporis factum est, in exemplum trahatur a posteris: præfenti decreto statuimus, ut nullus in episcopum eligatur, nisi qui jam trigessimum aetatis annum egerit, & de legitimo sit matrimonio natus, qui etiam vita & scientia commendabilis demonstratur. Cum autem electus fuerit, & confirmationem electionis acceperit, & ecclesiasticorum bonorum administrationem habuerit: decurso tempore, de consecrandis episcopis a canonibus definitis, is, ad quem spectant beneficia quæ habuerat, disponendi de illis liberam habeat facultatem. Inferiora etiam ministeria utputa decanatus, archidiaconatus, & alia, quæ animarum curam habent annexam, nullus omnino suscipiat, sed nec parochialium ecclesiarum regimen: nisi qui jam vigesimum quintum aetatis annum attigerit, & qui scientia, & moribus existat commendandus. Cum autem assumptus fuerit, si archidiaconus in diaconum, & decanus, & reliqui admoniti, non fuerint præfixo a canonibus tempore in presbyteros ordinari: & ab illo removeantur officio, & alii conferatur, qui & velit, & possit convenienter illud implere. Nec profit illis appellationis diffugium, si forte in transgressionem constitutionis istius per appellationem voluerint se tueri. Hoc sane non solum de promovendis, sed de his etiam, qui jam promoti sunt, si canones non obstitant, præcipimus observandum. Clerici sane si contra formam istam quemquam elegerint: & eligendi potestate tunc privatos, & ab ecclesiasticis beneficiis triennio se noverint suspensos. Dignum est enim, ut quos timor Dei a malo non revocat, ecclesiastica saltem coerceat severitas disciplina. Episcopus autem si cui fecerit, aut fieri consenserit contra hoc: in conferendis prædictis potestatem suam amittat, & per capitulum, aut per metropolitanum si capitulum concordare nequivit, ordinetur.

A
IV. *Qualiter prælati debeant cum subiectis hospitare.*

Cum apostolus se & suos propriis manibus decreverit exhibendos, ut locum prædicandi auferret pseudoapostolis, & illis quibus prædicabat, non existeret onerosus: grave nimis, & emendatione fore dignum dignoscitur, quod quidam fratrum & coepiscoporum nostrorum, ita graves in procuracionibus suis subditis existunt, ut pro huiusmodi causa interdum ornamenta ecclesiastica subditi compellantur exponere, & longi temporis victum brevis hora consumat. Quocirca statuimus, quod archiepiscopi parochias visitantes, pro diversitate provinciarum, & facultatibus ecclesiarum, quadraginta, vel quinquaginta evectionis numerum non excedant: cardinales vero, viginti quinque non excedant: episcopi, viginti, vel triginta nequaquam excedant: archidiaconi, quinque aut septem: decani constituti sub ipsis, duobus equis existant contenti. Nec cum canibus venatoriis & avibus proficiantur, sed ita procedant, ut non quæ sunt sua, sed quæ Iesu Christi, quærere videantur: nec sumptuosas epulas quærant, sed cum gratiarum actione recipiant, quod honeste & competenter fuerit illius ministratum. Prohibemus etiam, ne subditos suos tallis & exactionibus episcopi gravare præsumant. Sustinemus autem pro multis necessitatibus, quæ aliquoties superveniunt, ut, si manifesta & rationabilis causa extiterit, cum caritate moderatum ab eis valeant auxilium postulare. Cum enim dicat apostolus; *Non debent parentibus filii obsequare, sed parentes filiis*: multum longe a paterna pietate videretur, si præpositi suis subditis graves existant, quos in cunctis necessitatibus pastoris more fovere debent. Archidiaconi vero sive decani, nullas exactiones vel tallis, in presbyteros, seu clericos exercere præsumant. Sane quod de prædicto numero evectionis secundum tolerantiam dictum est, in illis locis poterit observari, in quibus ampliores sunt redditus & ecclesiæ facultates. In pauperioribus autem locis tantam volumus teneri mensuram, ut ex accessu majorum, minores non debeant gravari: ne sub tali indulgentia illi qui paucioribus equis uti solebant hæctenus, plurimam sibi credant potestatem indulgam.

ANNO
CHRISTI
1179.1. Thess. 3.
1. Thess. 2.
" alendos," ev.
" una.

1. Cor. 12.

" minores
merito ne
dolcant se
gravari s

ANNO
CHRISTI
1179.V. *Ne aliquis ordinetur sine certo titulo.*

Episcopus, si aliquem sine certo titulo, de quo necessaria vita percipiat, in diaconum vel presbyterum ordinaverit, tandem necessaria ei subministret, donec in aliqua ei ecclesia convenientia stipendia militie clericalis assignet: nisi forte talis qui ordinatur, extiterit, qui de sua vel paterna hereditate subsidium vite possit habere.

VI. *Qualiter prelati debeant proferre sententiam in subiectos.*

Reprehensibilis valde consuetudo in quibusdam partibus inolevit, ut fratres & coepiscopi nostri, seu etiam archidiaconi, quos appellaturos in causis suis existimant, nulla penitus admonitione premissa, suspensionis, vel excommunicationis in eos ferant sententiam. Alii etiam dum superioris sententiam, & disciplinam canonicam reformidant, sine ullo gravamine appellationem obiciunt, & ad defensionem iniquitatis usurpant, quod ad subsidium innocentium dignoscitur institutum. Quocirca, ne vel prelati valeant sine causa gravare subiectos, vel subditi pro sua voluntate sub appellationis obtentu correctionem valeant eludere prelatorum: presentis decreto statuimus, ut nec prelati, nisi canonica commonitione premissa, suspensionis, vel excommunicationis sententiam proferant in subiectos: nisi forte talis sit culpa, quae ipso genere suo excommunicationis penam inducat: nec subiecti contra disciplinam ecclesiasticam ante ingressum cause in vocem appellationis prorumpant. Si vero quisquam pro sua necessitate crediderit appellandum, competens ei ad prosequendam appellationem terminus prefigatur: infra quem, si forte prosequi neglexerit, libere tunc episcopus sua autoritate utatur. Si autem in quocumque negotio aliquis appellaverit, & eo, qui appellatus fuerit, veniente, qui appellaverit, venire neglexerit: si proprium quid habuit, competentem ei recompensationem faciat expensarum: ut hoc saltem timore perterritus, in gravamen alterius non facile quis appelleret. Principue vero in locis religiosus hoc volumus observari, ne monachi, sive quicumque religiosi, cum pro aliquo excessu fuerint corrigendi, contra regularem prelati sui & capituli disciplinam appellare presumant, sed humiliter ac devore suscipiant, quod pro salute sua utiliter ejus fuerit injunctum.

^o suspensio-
nis vel
excommu-
nicationis

^o Via religio-
sis hoc, &c.

^o sua sciat
iis injun-
ctum.

A

VII. *Ne novi census imponantur ecclesiis.*

Cum in ecclesie corpore omnia debeant ex caritate tractari, & quod gratis receptum est, gratis impendi: horribile nimis est, quod in quibusdam ecclesiis locum venalitas perhibetur habere, ita ut pro episcopis vel abbatibus, seu quibuscumque personis ecclesiasticis ponendis in sede, seu introducendis presbyteris in ecclesiam, necnon pro sepulturis & exequiis mortuorum, & benedictionibus nubentium, seu aliis sacramentis, aliquid exigatur: & ille qui indiget, non possit ista percipere, nisi manum implere curaverit largitoris. Putant plures ex hoc sibi licere, quia legem mortis de longa invaluisse consuetudine arbitrantur: non satis, quia cupiditate caecati sunt, attendentes, quod tanto graviora sunt crimina, quanto diutius animam infelicem tenuerint alligatam. Ne igitur hoc de cetero fiat, & vel pro personis ecclesiasticis deducendis ad sedem, vel sacerdotibus instituendis, aut mortuis sepeliendis, seu etiam nubentibus benedicendis, seu etiam aliis sacramentis, aliquid exigatur, districtius inhibemus. Si quis autem contra hoc venire presumpserit, portionem cum Giezi se noverit habiturum: cujus factum turpis muneris exactione imitatur. Prohibemus insuper, ne novi census ab episcopis vel abbatibus, aliisve prelatibus imponantur ecclesiis, nec veteres augeantur, nec partem reddituum suis usibus appropriare presumant: sed libertates, quas sibi majores desiderant conservari, minoribus quoque suis bona voluntate conservent. Si quis autem aliter egerit, irritum quod fecerit habeatur.

VIII. *Ne ecclesiastica beneficia alicui promittantur antequam vacent.*

Nulla ecclesiastica ministeria, seu etiam beneficia, vel ecclesie, alicui tribuantur seu promittantur antequam vacent: ne desiderare quis mortem proximi videatur, in cujus locum & beneficium se crediturit successurum. Cum enim id etiam in ipsis gentiliis legibus inveniat prohibita: turpe nimis est & Divini plenum animadversione iudicii, si locum in Dei ecclesia future successione expectatio habeat, qua etiam damnare ipsi gentiles homines curaverunt. Cum vero prebendas ecclesiasticas, seu quolibet officia, in aliqua ecclesia vacare contigerit, vel etiam si modo vacent, non diu maneat in suspensio, sed infra sex menses personis quae digne admi-

ANNO
CHRISTI
1179.

4. Reg.

administrare valeant, conferantur. Si autem episcopus ubi ad eum spectaverit, conferte distulerit, per capitulum ordinetur. Quod si ad capitulum electio pertinerit, & infra prædictum terminum hoc non fecerit: episcopus hoc secundum Deum cum virorum religiosorum consilio exequatur. Aut si omnes forte neglexerint, metropolitanus de ipsis secundum Deum absque illorum contradictione disponat.

IX. De ecclesia interdicta, & interdictorum sepultura.

Cum & plantare sacram religionem; & plantatam fovere modis omnibus debeamus: nunquam hoc melius exequemur, quam si nutrire quæ recta sunt, & corrigere quæ profectua veritatis impediunt, commissa nobis autoritate caremus. Fratrum autem & coepiscoporum nostrorum vehementi conqueſtione comperimus, quod fratres Templi & Hospitalis, alii quoque religioſæ professionis, indulgentia sibi ab apostolica sede excedentes privilegia, contra episcopalem auctoritatem multa præsumunt, quæ & scandalum generant in populo Dei, & grave periculum ammarum. Proponunt enim, quod ecclesias recipiant de manibus laicorum, excommunicatos & interdictos ad ecclesiastica sacramenta & sepulturam admittant, in ecclesiis suis præter eorum conscientiam & instituant & amoveant sacerdotes, & fratribus eorum ad eleemosynas quarendas cunctibus, cum indultum sit eis, ut in adventu eorum semel in anno ecclesiæ aperiantur, atque in eis Divina celebrentur officia, plures ex eis de una five diversis domibus ad locum interdictum sæpius accedentes, indulgentia privilegiorum in celebrandis officiis abutuntur, & tunc mortuos apud prædictas ecclesias sepelire præsumunt. Occasione quoque fraternitatum, quas in pluribus locis faciunt, robur episcopalis auctoritatis enervant, dum contra eorum sententiam sub aliquorum privilegiorum obtentu munire cunctos intendunt, qui ad eorum fraternitatem volunt accedere, & se conferre. In his, quia non tam de majorum conscientia, vel consilio, quam de minorum indiferectione quorundam exceditur: & removenda ea, in quibus excedunt; & quæ dubietatem faciunt, declaranda decrevimus. Ecclesias sane & decimas de manu laicorum sine consensu episcoporum, tam illos, quam quoscumque alios, religiosos recipere prohibemus, dimissis etiam quas contra tenorem istum moderno tempore receperunt: excommunicatos & no-

minatim interdictos, tam ab illis, quam ab omnibus aliis, juxta episcoporum sententiam, statim evitandos. In ecclesiis suis, quæ ad eos pleno jure non pertinent, instituendos presbyteros episcopis præsentent: ut eis quidem de plebis cura respondeant, ipsis vero pro rebus temporalibus rationem exhibeant competentem: institutos autem, episcopis inconsultis, non audeant removere. Si vero Templarii five Hospitalarii ad ecclesiasticum interdictum venerint: non nisi semel in anno ad ecclesiasticum admittantur officium, nec tunc ibi corpora sepeliant defunctorum. De fraternitatibus hoc statuimus, ut si non se prædictis fratribus omnino reddiderint, sed in suis proprietatibus duxerint remanendum, propter hoc ab episcoporum sententia nullatenus eximantur: sed potestate suam in eos, sicut in alios parochianos suos exercent, cum pro suis excessibus fuerint corrigendi. Quod autem de prædictis fratribus dictum est, de aliis quoque religioſis, qui præsumptione sua episcoporum jura præripiunt, & contra canonicas eorum sententias & tenorem privilegiorum nostrorum venire præsumunt, præcipimus observari. Si autem contra hoc institutum venerint: & ecclesiæ in quibus ista præsumperint; subjaceant interdicto; & quod egerint, irritum habeatur.

X. Ne monachus vel alius religiosus recipiatur sub precio.

Monachi non precio recipiantur in monasterio, non peculium permittantur habere, nõ singuli per villas & oppida, seu ad quascumque parochiales ponantur ecclesias: sed in majori conventu, aut cum aliquibus fratribus maneat: nec soli inter sæculares homines spiritualium hostium consuetudinem expectent, Salomone dicente: *Vesol, quia si cecideris non habet sibi levantem.* Si quis autem exactus, pro sua receptione aliquid dederit, ad sacros ordines non ascendat. Is autem qui acceperit, officii sui privatione mulctetur. Si vero peculium habuerit, nisi ei ab abbate pro injuncta fuerit administratione permillum, a communione removeatur altaris: & qui in extremis cum peculio inventus fuerit, nec oblatio pro eo fiat, nec inter fratres recipiatur sepultura. Quod etiam de diversis religioſis præcipimus observari. Abbas etiam qui ista diligenter non curaverit, officii sui iudicium se noverit incursum. Prioratus quoque, five obedientia, precii datione nulli tradantur. Alioqui & dantes & accipientes a ministerio fiant ecclesiastico alieni. Priores vero cum

" ad eccle-
ſiam inter-
dictam

" contra-
tibus
interdi-
ctum

" duxerint
omni o re-
manen-
dum

" non est
qui suble-
vet eum.

" Is vero
qui eum
receperit
suspende-
tionem

" universis

ANNO
CHRISTI
1179.
per electionem
capitulum suorum
canonice fuerint instituti, nisi
consensu

in conventualibus ecclesiis fuerint con-
stituti, nisi per manifesta causa & ratio-
nabili non mutantur, videlicet si fuerint
dilapidatores, nec continenter vixerint,
aut aliquid rale egerint, pro quo amoven-
di merito videantur: aut si etiam pro ne-
cessitate majoris officii, de consilio fra-
trum fuerint transferendi.

XI. *Ne clerici in sacris ordinibus constituti
focarias habeant.*

Clerici in sacris ordinibus constituti,
qui mulierculas suas in domibus suis in-
continentia nota tenuerint: aut abiciant
eas, & continenter vivant, aut ab officio
& beneficio ecclesiastico fiant alieni. Qui-
cumque incontinentia illa quæ contra na-
turam est, propter quam venit ira Dei in
filios dissidentia, & quinque civitates
igne consumpsit, deprehensi fuerint labo-
rare: si clerici fuerint, eiiciantur a clero,
vel ad penitentiam agendam in monaste-
riis detrudantur; si laici, excommunicati-
oni subdantur, & a cœtu fidelium fiant
profsus alieni. Monasteria præterea fan-
ctimonialium si quisquam clericus, sine
manifesta & necessaria causa, frequenta-
re præsumperit, per episcopum arceatur:
& si non destiterit, a beneficio ecclesiasti-
co reddatur immunis.

XII. *Ne clerici præsumant seculares procura-
tiones suscipere.*

Clerici in subdiaconatu & supra, & in
minoribus quoque ordinibus, si stipendiis
ecclesiasticis sustententur, coram iudice
sæculari advocari in negotiis fieri non
præsumant, nisi propriam, vel ecclesiæ
sue causam fuerint prosecuti, aut pro
miserabilibus forte personis, quæ proprias
causas administrare non possunt. Sed nec
procuraciones villarum, aut iurisdictiones
etiam sæculares sub aliquibus princi-
pibus, vel sæcularibus viris, ut iustitiarum
corum fiant, clericorum quisquam assu-
mere præsumat. Si quis adversus hoc ten-
taverit, (quoniam contra doctrinam Ap-
ostoli est dicentis, *Nemo militans Deo, im-
plicat se negotiis sæcularibus,*) & sæculariter
agit: ab ecclesiastico fiat ministerio alie-
nus, pro eo quod officio clericali neglecto,
fluctibus sæculi, ut potentibus sæculi
placeat, se immergit. Districtius autem
decrevimus puniendum, si religiosorum
quisquam aliquid prædictorum audeat
attentare.

XIII. *Ne aliquis multas habeat ecclesias.*

Quia nonnulli modum avaritiæ non po-
nentes, dignitates diversas ecclesiasticas,
& plures ecclesias parochiales contra sa-
crorum canonum instituta nituntur ac-
quirere, ita ut cum unum officium vix im-
plere sufficiant, stipendia sibi vendicent
plurimorum: ne id de cætero fiat, distri-
ctius inhibemus. Cum igitur ecclesia,
vel ecclesiasticum ministerium committi
deberit: talis ad hoc persona quæratur,
quæ residere in loco, & curam ejus per se-
ipsum valeat exercere: quod si aliter fuerit
actum, & qui receperit. Quod contra san-
ctos canones accepit, amittat; & qui de-
derit, largiendi potestate privetur.

XIV. *De eodem.*

Quia in tantum jam quorundam pro-
cessit ambitio, ut non duas, vel tres, sed sex
aut plures ecclesias perhibeanur habere,
nec duas debitam possint provisionem
impendere: per fratres, & coepiscopos
nostros carissimos emendari præcipimus,
& de multitudine præbendarum canoni-
bus inimica, quæ dissolutionis materiam
& vagationis inducit, & certum continet
periculum animarum, eorum, qui eccle-
siis digne valeant deservire, volumus ec-
clesiasticis beneficiis indigentiam suble-
vari. Præterea, quia in tantum quorum-
dam laicorum processit audacia, ut epi-
scoporum autoritate neglecta, clericos in-
stituant in ecclesiis, & removeant etiam
cum voluerint; possessiones quoque, ar-
que alia bona ecclesiastica, pro sua ple-
rumque voluntate distribuunt, & tam ec-
clesias ipsas quam earum homines, raliis,
& exactionibus præsumant gravare: eos
qui amodo ista commiserint, anathemate
decernimus feriendos. Presbyter autem si-
ve clericus, qui ecclesiam per laicos sine
proprii episcopi autoritate receperit ten-
endam, communione privetur: & si per-
stiterit, a ministerio ecclesiastico & ordi-
ne deponatur. Sane quia laici quidam ec-
clesiasticas personas, & ipsos etiam episco-
pos, suo iudicio stare compellunt: eos qui
de cætero id præsumperint, a communio-
ne fidelium decernimus segregandos.
Prohibemus etiam ne laici decimas cum
animarum suarum periculo detinentes, in
alios laicos possint aliquo modo transfe-
re. Si quis vero receperit, & ecclesiæ
non tradiderit, Christiana sepultura pri-
vetur.

procuratores
in negotiis sæcularibus a laicis,
forensibus negotiis

exercere

1. Tim. 2.

ANNO
CHRISTI
1177

XV. De testamentis clericorum.

Cum in officiis caritatis, illis primo teneamur obnoxii, a quibus nos beneficium cognoscimus accepisse: e contrario ecclesiastici quidam clerici, cum ab ecclesiis suis multa bona perceperint, bona per ecclesias acquisita, in alios usus præsumunt transferre. Hoc igitur quia & antiquis canonibus constat inhiberitum, nos etiam nihilo minus inhibemus. Indemnitati itaque ecclesiarum providere volentes, siue intestati decesserint, siue aliis conferre voluerint, penes ecclesias eadem bona præcipimus remanere. Præterea quoniam quidam in quibusdam partibus sub precio statuuntur, qui decani vocantur, & pro certa pecuniæ quantitate episcopalem jurisdictionem exercent: præsentis decreto statuimus, ut qui de cætero id præsumpserit, officio suo privetur, & episcopus conferendi hoc beneficium potestatem amittat.

XVI. De ordinatione ecclesiarum.

Cum in cunctis ecclesiis, quod pluribus & senioribus fratribus visum fuerit, incunctanter debeat observari: grave nimis, & reprehensione est dignum, quod quorundam ecclesiarum pauci quandoque non tam de ratione, quam de propria voluntate ordinationem multoties impediunt, & ordinationem ecclesiasticam procedere non permittunt. Quocirca præsentis decreto statuimus, ut nisi a paucioribus & inferioribus aliquid rationabile fuerit ostensum, appellatione remota, semper prævaleat, & suum consequatur effectum, quod a majori, & seniori parte capituli fuerit constitutum. Nec nostram constitutionem impediatur, si forte aliquis ad conservandam ecclesiæ suæ consuetudinem, juramento se dicat adstrictum. Non enim dicenda sunt juramenta, sed potius perjury, quæ contra utilitatem ecclesiasticam, & sanctorum patrum veniunt instituta. Si autem huiusmodi consuetudines, quæ ratione iurantur, & sacris congruunt institutis, irritare præsumpserit: donec congruam egerit poenitentiam, a Domini corporis perceptione fiat alienus.

XVII. De presentatione clericorum.

Quoniam in quibusdam locis ecclesiarum fundatores, aut heredes eorum, potestate in qua eos ecclesia hucusque sustinuit, abutuntur: & cum in ecclesia Dei unus debeat esse qui præsit, ipsi plures sine respectu subiectionis eligere moluntur.

Consil. general. Tom. X.

A tur: & cum una ecclesia unius debeat esse rectoris, pro sua defensione plurimos præsentant. Quocirca præsentis decreto statuimus, ut si forte in plures partes fundatorum se vota diffuderint, ille præficiatur ecclesiæ, qui maioribus iuvatur meritis, & plurimorum eligitur & probatur assensu. Si autem hoc sine scandalo fieri nequiverit, ordinet antistes ecclesiam, sicut melius secundum Deum viderit ordinandam. Id ipsum etiam faciat, si de iure patronatus quæstio emerferit inter aliquos, & cui competat, infra tres menses non fuerit definitum.

XVIII. Ut prælati provideant magistris scholarum necessaria.

Quoniam ecclesia Dei, & in iis que spectant ad subsidium corporis, & in iis que ad profectum veniunt animarum, indigentibus sicut pia mater providere tenetur: ne pauperibus, qui parentum opibus iuvare non possunt, legendi, & proficendi opportunitas subtrahatur, per unamquamque ecclesiam cathedralem magistrum, qui clericos eiusdem ecclesiæ, & scholares pauperes gratis doceat, competens aliquod beneficium assignetur, quo docentis necessitas sublevetur, & discipulis via pateat ad doctrinam. In aliis quoque restituatur ecclesiis siue monasteriis, si retro actis temporibus aliquid in eis ad hoc fuerit deputatum. Pro licentia vero docendi nullus precium exigat, vel sub obtentu alicuius consuetudinis, ab iis qui docent, aliquid querat: nec docere quempiam, petita licentia, qui sit idoneus, interdicit. Qui vero contra hoc venire præsumpserit, a beneficio ecclesiastico fiat alienus. Dignum quidem esse videtur, ut in ecclesia Dei fructum laboris sui non habeat, qui cupiditate animi vendit licentiam docendi ecclesiarum profectum nititur impedire.

XIX. Ne laici imponant ecclesiis onera.

Non minus pro peccato eorum qui faciunt, quam pro illorum detrimento, qui sustinent, grave nimis esse dignoscitur, quod in diversis partibus mundi rectores, & consules civitatum, nec non & alii qui potestatem habere videntur, tot ecclesiis frequenter onera imponunt, & ita gravibus eas crebrisque exactionibus premunt, ut deterioris conditionis factum sub eis sacerdotium videatur, quam sub Pharaone fuerit, qui Divinæ legis notitiam non habebat. Ille quidem, omnibus aliis servituti subiectis, sacerdotes suos, & eorum possessiones in pristina libertate di-

© Cecc iij misit,

A NNO
CHRISTI
1179.

"diviserat

"quatuor

C

D

"ecclesia:
sticum

Gen. 47.

ANNO
CHRISTI
1179.

Thron. 1.

completo

ut absque
ulla exa-
ctiōne
utilitates
vel necessi-
tates

Concilium
Lateran.
sub Innoc.
II. can. 4.

misit, & de publico eis alimoniam mini-
stravit. Illi vero univēsa fere onera sua
imponunt ecclesiis, & tot angariis eas af-
fligunt, ut illud eis, quod Ieremias de-
plorat, competere videatur: *Princeps pro-
vinciarum facta est sub tributo.* Sive quidam
fossata, sive expeditiones, sive quælibet
sibi arbitrentur agenda: de bonis eccle-
siarum, clericorum, & pauperum Christi
usibus deputatis cuncta volunt fere^B com-
pilari. Iurisdictionem etiam & autorita-
tem episcoporum, & aliorum prælatorum
ita evacuant, ut nihil potestatis eis in suis
videatur hominibus remansisse. Super
quo dolendum est pro ecclesiis: dolen-
dum etiam nihilo minus & pro ipsis, qui
timorem Dei & ecclesiastici ordinis rever-
entiam videntur penitus abieciisse. Quo-
circa sub anathematis distinctione severius
prohibemus, ne de cætero talia præsumat
attentare, nisi episcopus & clerus tantam
necessitatem, vel utilitatem aspexerint,
ut absque ulla coactione, ad relevandas
communes^C necessitates, ubi laicorum
non suppetunt facultates, subsidia per ec-
clesias existiment conferenda. Si autem
consules, aut alii, de cætero id præsumpse-
rint, & communiti desistere forte nolue-
rint: tam ipsi, quam eorum fautores, ex-
communicationi se noverint subiicere:
nec satisfactionem fecerint competentem.

XX. Ne torneamenta fiant.

Felicitis memoriæ papæ Innocentii &
Eugenii prædecessorum nostrorum vesti-
giis inhærentes, detestabiles illas nundi-
nas vel ferias, quas vulgo torneamenta^D
vocant, in quibus milites ex condito ve-
nire solent, & ad ostentationem virium
suarum & audacię temere congregiuntur,
unde mortes hominum & animarum peri-
cula sæpe proveniunt, fieri prohibemus.
Quod si quis eorum ibidem mortuus fue-
rit, quanvis ei poscenti vniā non ne-
getur: ecclesiastica tamen careat sepul-
tura.

XXI. De treuguis servandis.

Treugas a quarta feria post occasum
Solis usque ad secundam feriam in ortum
Solis, & ab adventu Domini usque ad
octavas Epiphaniæ, & a Septuagesima us-
que ad octavas Paschæ, ab omnibus invio-
labiliter observari præcipimus. Si quis
autem treugam frangere tentaverit, post
tertiam commonitionem, si non satisfecerit,
episcopus suus sententiam excommuni-
cationis dicet in eum, & scriptam vicinis
episcopis annunciet: quorum nullus ex-

A communicatum in communionem susci-
piat: immo^E scriptam susceptam senten-
tiam quisque confirmet. Si quis autem
hoc violare præsumpserit, ordinis sui pe-
riculo subiaceat. Et quoniam *funiculus Ecclē-
siæ triplex non facile rumpitur*: præcipimus, ut
episcopi solum Dei & salutis populi ha-
bentes respectum, omni^F tepiditate se-
posita, ad pacem firmiter tenendam mu-
tuum sibi consilium & auxilium præstent:
neque hoc alicuius amore vel odio præ-
termittant. Quod si quis in^G opere Dei
tepidus fuerit inventus, damnum dignita-
tis suæ incurrat.

* XXII. De pace servanda.

Innovamus ut presbyteri, monachi,
clerici, conversi, peregrini, mercatores,
rustici, euntes & redeuntes, & in agricul-
tura existentes, & animalia^H quæ femina
portant ad agrum, congrua securitate læ-
tentur. Nec quisquam^I alicui novas pe-
dagiorum exactiones sine^J autoritate re-
gum & principum consensu statuere, aut
statutas de novo tenere, aut veteres au-
gmentare aliquo modo, temere præsumat.
Si quis autem contra hoc venire præsum-
pserit, & communitus non desisterit: do-
nec satisfaciatur, communionem careat Chri-
stiana.

XXIII. Leprosi sibi metipsis privatam habeant ecclesiam & cæmeterium.

Cum dicat Apostolus, abundantio-
rem honorem membris inferioribus de-
ferendum: ecclesiastici quidam quæ sua
sunt, non quæ Iesu Christi, quærentes,
leprosis, qui cum sanis habitare non pos-
sunt & ad ecclesiam cum aliis conuenire,
ecclesias & cæmeteria non permittunt
habere, nec proprii iuvati ministerio sa-
cerdotis. Quod quia procul a pietate,
Christiana esse dinoscitur, de benignita-
te apostolica constituimus: ut ubicumque
tot simul sub communi vita fuerint con-
gregati,^K qui ecclesiam cum cæmeterio
constituere, & proprio gaudere valeant
presbytero, sine contradictione aliqua per-
mittantur habere. Caveant tamen, ut in-
iuriosi veteribus ecclesiis de iure paro-
chiali nequaquam existant. Quod nam-
que eis pro pietate conceditur, ad aliorum
iniuriam nolumus redundare. Statuimus
etiam, ut de hortis & nutrientis anima-
lium suorum decimas tribuere non cog-
antur.

XXIV. Prohibentur Christiani ne serviant Saracenis.

Ita quorundam animos occupavit sæva
cupi-

cupiditas, ut cum gloriorentur nomine Christiano, Saracenis arma, ferrum, & lignamina galearum deferant, & pares eis, aut etiam superiores in malitia fiant, dum ad impugnandos Christianos, arma eis & necessaria subministrant. Sunt etiam, qui pro sua cupiditate in galeis & piraticis Saracenorum navibus regimen & curam gubernationis exercent. Tales igitur a communione ecclesie practicos, & excommunicationi pro sua iniquitate subjectos, & rerum suarum, per seculi principes catholicos & consules civitatum, privatione multari, & capientium servos, si capti fuerint, fore censemus. Præcipimus etiam, ut per ecclesias maritimarum utbium crebra & solemnis excommunicatio proferratur in eos. Excommunicationis quoque pœnæ subdantur, qui Romanos aut alios Christianos, pro negotiatione vel aliis causis honestis navigio vectos, aut capere, aut rebus suis spoliare præsumunt. Illi etiam qui Christianos naufragia patientes, quibus secundum regulam fidei auxilio esse tenentur, damnanda cupiditate rebus suis spoliare præsumunt, nisi ablata reddiderint, excommunicationi se noverint subjacere.

XXV. *Ne manifestus usurarius recipiatur ad communionem altaris.*

Quia in omnibus fere locis tantum usurarum ita inolevit, ut multi aliis negotiis prætermisissis, quasi licite usuras exercent, & qualiter utriusque testamenti pagina condemnentur, nequaquam attendant: ideo constituimus, ut usurarii manifesti nec ad communionem admittantur altaris, nec Christianam, si in hoc peccato decesserint, accipiant sepulturam. Sed nec eorum oblationem quisquam accipiat. Qui autem acceperit, aut eos Christianæ traderit sepulturæ: & ea quæ acceperit, reddere compellatur; & donec ad arbitrium sui episcopi satisfaciatur, ab officii sui maneatur executione suspensus.

XXVI. *Ne Christiani habitent cum Iudeis vel Saracenis.*

Iudæi sive Saraceni nec sub alendorum puerorum obtentu, nec pro servitio, nec alia qualibet causa, Christiana mancipia in domibus suis permittantur habere. Excommunicentur autem, qui cum eis præsumperint habitare. Testimonium quoque Christianorum adversus Iudæos in omnibus causis, cum illi adversus Christianos testibus suis utantur, recipiendum

esse censemus: & anathemate decernimus feriendos, quicumque Iudæos Christianis voluerint in hac parte præferre, cum eos subjacere Christianis oporteat, & ab eis pro sola humanitate fovendi. Si qui præterea Deo inspirante ad fidem converterint Christianam, a possessionibus suis nullatenus excludantur: cum melioris conditionis conversos ad fidem esse oporteat, quam, antequam fidem acceperunt, habebantur. Si autem secus factum fuerit, principibus vel potestatibus eorundem locorum sub pœna excommunicationis injungimus, ut portionem hereditatis & bonorum suorum ex integro eis faciant exhiberi.

XXVII. *De hæreticis.*

Sicut ait beatus Leo, licet ecclesiastica disciplina sacerdotali contenta iudicio, cruentas non efficiat ultiones: catholicorum tamen principum constitutionibus adjuvatur, ut sæpe quarant homines salutem remedium, dum corporale super se metuunt evenire supplicium. Eapropter, quia in Gasconia, Albegeſio, & partibus Tolosanis, & aliis locis, ita hæreticorum, quos alii Catharos, alii Patrinos, alii Purblicanos, alii aliis nominibus vocant, invaluit damnata perversitas, ut iam non in occulto, sicut aliqui, nequitiam suam exerceant, sed suum errorem publice manifestent, & ad suum consensum simplices attrahant, & infirmos: eos, & defensores eorum, & receptores, anathemati decernimus subiacere: & sub anathemate prohibemus, ne quis eos in domibus, vel in terra sua tenere, vel fovere, vel negotiationem cum eis exercere præsumat. Si autem in hoc peccato decesserint, non sub nostrorum privilegiorum cuilibet indultorum obtentu, nec sub aliacumque occasione, aut oblatio fiat pro eis, aut inter Christianos recipiant sepulturam. De Brabantionibus & Aragonensibus, Navariis, Bascolis, Cotercllis & Triaverdinis, qui tantam in Christianos immanitatem exercent, ut nec ecclesiis, nec monasteriis deferant, non viduis, & pupillis, non senibus, & puetis, nec cuilibet parcant ætati, aut sexui, sed more paganorum omnia perdant, & vastent: similiter constituimus, ut qui eos conduxerint, vel tenuerint, vel fovierint per regiones, in quibus taliter debacchantur, in Dominicis, & aliis solemnibus diebus per ecclesias publice denuncientur, & eadem omnino sententia & pœna cum prædictis hæreticis habeantur adstricti, nec ad communionem recipiantur ecclesie, nisi forciatate

ANNO CHRISTI 1179.

Sæctus Leo epist. 4. "effugias

"Patarenos

"Brabantionibus
"Bascolis

"publice excommunicati denunciantur

ANNO CHRISTI 1179.

paſto

omnium peccatorum

ad eos certaverit expugn.

cura

ſtitum

citate illa peſtifera, & hæreſi abiuratis. A Relaxatos autem fe noverint a debito fidelitatis & hominii, ac totius obſequi: donec in tanta iniquitate permanſerint, quicumque illis aliquo peccato tenentur annexi. Iſtis autem, cunctiſque fidelibus, in remiſſionem peccatorum inungimus, ut tantis cladibus ſe viriliter opponant, & contra eos armis populum Chriſtianum tucantur. Conſiſcenturque eorum bona, & liberum ſit principibus, huiuſmodi homines ſubiicere ſervituti. Qui autem in vera penitentiâ ibi deſeſerint, & peccatorum indulgentiam, & fructum mercedis æternæ ſe non dubitent percipientes. Nos etiam de miſericordiâ Dei, & beatorum apoſtolorum Petri & Pauli autoritate confiſi, fidelibus Chriſtianis, qui contra eos arma ſuſceperint, & ad epiſcoporum, ſeu aliorum prælatorum conſilium, ad eos decertando expugnandos, biennium de penitentiâ iniunctâ relaxamus: aut ſi longiorem ibi moram habuerint, epiſcoporum diſcretioni, quibus huius rei cauſa fuerit iniunctâ, committimus, ut ad eorum arbitrium, ſecundum modum laboriſ, maior eis indulgentia tribuatur. Illos autem, qui ad monitionem epiſcoporum in huiuſmodi parte parere contempſerint, a perceptione corporis & ſanguinis Domini iubemus fieri alienos. Interim vero eos, qui ardore fidei ad eos expugnandum, laborem juſtum aſſumpſerint, ſicut eos, qui ſepulchrum Dominicum viſitant, ſub eccleſiæ deſenſione recipimus, & ab univerſis inquietationibus, tam in rebus, quam in perſonis, ſtatuiſtrem manere ſecuros. Si vero quiſpiam veſtrum præſumpſerit eos moleſtare, per epiſcopum loci excommunicationis ſententiâ feriatur: & tamdiu ſententiâ ſervetur ab omnibus, donec & ablata redantur, & de illatis damnis congrue iterum ſatiſfaciat. Epiſcopi vero, ſive preſbyteri, qui talibus fortiter non reſtiterint, officii ſui privatione mulſcentur, donec miſericordiam apoſtolicæ ſedis obtineant.

bus, & diverſis eorum appellacionibus. De ruptariis & Brebantiis prædonibus, qui fideles affligunt. Quod nullus promovatur in epiſcopum vel ad aliquem ordinis gradum, niſi legitima ſit ætatis, & de legitimo matrimonio ſuſceptus. Ne viventibus perſonis eccleſiæ conferantur, nec illis deſunctis, niſi ultra ſex meſes vacent. De appellacionibus. Ne intra ſacros ordines conſtituti, vel qui eccleſiaſticis ſuſtentantur ſtipendiis, rebus ſe inamifceant ſæcularibus. De treguis ſtudentis, & temporibus treguarum. Quod clericus unam habeant tantum eccleſiam: & quod epiſcopus, ſi aliquem ſine cetero ordinaverit titulo, tamdiu neceſſaria inveniat, donec ei in aliqua eccleſia ſtipendia aſſignet. Ne patroni vel quilibet laici eccleſias opprimant, aut eccleſiaſticas perſonas. Ne Iudei vel Saraceni Chriſtiana mancipia permittantur habere: ſed ad fidem Chriſti ſi converti voluerint, a poſſeſſoribus ſuis nullatenus excludantur. Ve leproſi, ſi excluduntur a cohabitacione hominum, oratorum habeant & proprium ſacerdotem. Ne bona eccleſiaſtica in uſus alios convertantur: nec decani pro certa pecuniæ quantitate iurisdictionem exercent epiſcopalem. Vt in electionibus vel eccleſiaſticis ordinationibus conſequatur effectum, quod a majoris & ſenioris concilii parte fuerit conſtitutum. Quod uſurarii manifeſti ad communionem altaris non admittantur, nec Chriſtianam habeant ſepulchrum. Vt agricolæ & viatores, & omnia quæ ſua ſunt, plena ubique pace & ſecuritate latentur. Vt ordinationes a ſchiſmaticis factæ, irritæ habeantur & inanes, & beneficia ab eis collata revocentur. Ne pro eccleſiaſticis inſtituendis perſonis, ſeu mortuis ſepeliendis, aut nubentibus benedicendis, vel aliis eccleſiæ ſacramentis, aliquid exigatur. Ne viri religioſi vel quilibet alii, eccleſias vel decimas præſumant de manu ſuſcipere laicorum, ſine autoritate epiſcoporum: & non niſi ſemel in anno Templarii ſive Hoſpitalarii eccleſias ſub interdictione poſitas aperiant, nec corpora ſepelire tunc præſumant. Ne quis interventu pecuniæ habitum religionis uſurpare præſumat, nec converſus peculium habeat, nec facti prælati non niſi pro dilapidacione vel incontinentiâ degradentur. Ne Chriſtiani Saracenis arma vendant: nec patientes naufragium quiſquam ſpoliare præſumat. Ve clerici intra ſacros ordines conſtituti, continenter vivant, & ſi illa incontinentiâ, quæ contra naturam ſit, deprehendi fuerint laborate, excommunicentur, & a clero abjiciantur. Ve archiepiſcopi parochias vel eccleſias viſitantes, quadraginta vel quinquaginta eorum numero ſint contenti; epiſcopi, viginti vel triginta; legati, vigintiquinque; archidiaconi, quinque vel ſeptem; decani, duarum eveditionum numerum non excedant. Vt nullus torneamenta exercere præſumat, & mortui in torneamentis Chriſtiana careant ſepultura. Quod unaquæque cathedralis eccleſia magiſtrum habeat, qui pauperes ſcholares & alios doceat, nec pro licentiâ docendi aliquis precium exigat. Vt prælati unam tantum regant eccleſiam, & quod patroni ab eccleſiis in ſuo fundo conſtitutiſ exactiones non faciant. Ne epiſcopi ſeu viri eccleſiaſtici ſtare compellantur iudicio laicorum, nec laici laicis decimas conferre præſumant. Si quis ab aliquo commodata pecunia poſſeſſiones in pignus acceperit, ſi deductis expenſis ſortem ſuam receperit ex fructibus poſſeſſionis, pignus reſtituat debitori.

ANNO CHRISTI 1179.

ACTA CONCILII LATERANENSIS III.

EX VARIIS AVTORIBVS COLLECTA.

Quæ hic edimus ſub ætiorum nomine, omnia Binius in notas ſuas coniecerat; atque inde petita præſertimur.

MATTHÆVS Parisius ad annum MCLXXIX. Eodem, inquit, anno habitum eſt concilium generale trecentorum & decem epiſcoporum, xiv. Kal. April. in patriarchio Lateranenſi, cui præſedit dominus papa Alexander III. Cuius ſtatuta omni laude digniſſima ſub viginti octo, quæ ſequuntur, capitulis continentur. De electione ſummi pontificis. De hæreticis Albigenſi-

Præter

Præter ea quæ supra commemoravi, Rogerus A
ista habet: Congregatis itaque universis, quos
supra recensui, episcopis, Romæ in præsentia
domini papæ Alexandri: ipse papa in Lateranensi
ecclesia in eminentiore loco cum cardinalibus Vr-
bis & præfectis & senatoribus & consilibus Vr-
bis constitutus, feria secunda tertie hebdomadæ
Quadagesimæ, quæ tertio Nonas Martii evenit,
primum concilii sui diem celebravit quarta feria
sequentis hebdomadæ, quæ secundo Idus Martii
evenit. In quo concilio VVilhelmus Remensis
archiepiscopus, factus est cardinalis ad titulum
sanctæ Sabina: & Henricus abbas Claravallen-
sis, factus est episcopus cardinalis Albanensis: &
dominus papa tertium diem concilii sui celebra-
vit secunda feria ante Dominicam in tamis pal-
marum, quæ decimo quarto Kalendas Aprilis
evenit. In quibus hæc decreta subscripta genera-
liter observanda constituit:

De Romano pontifice eligendo.

Licet de vitanda discordia, &c.

Prout supra habentur, nisi quod ordo capitulo-
rum sit hic alius. Circa finem ultimi capituli ista
subiungit:

His itaque decretis promulgatis, & ab univer-
so clero ac populo circumstante receptis, epi-
scopi & ceteri viri ecclesiastici, qui conven-
erant, cum munere benedictionis licentiam repa-
triant accipere meruerunt.

Hæc Rogerus de actis concilii Lateranensis.

In hoc eodem concilio Lateranensi episcopi illi
Germaniæ & alii qui contra Alexandrum secuti
erant imperatorem schismaticum, schisma abdi-
cantes, veniam supplices postulaverunt, hæc forma
prescripta:

Ego N. anathematizo, & recuso omnem hæ-
resim extollentem se adversus sanctam Romanam
ecclesiam catholicam, præcipue vero schisma
Octavianæ, Guidonis, & Ioannis, & ordinatio-
nes eorum irritas iudico, & eis contradico, &
modo inantea me obediturum iuro, & promit-
to fidelitatem sanctæ Romanæ ecclesiæ, & do-
mino meo Alexandro, & successoribus eius iuste
intransitibus; ipsique serviam absque omni malo
ingenio contra omnem hominem secundum or-
dinem meum. Consilia eius, quæ mihi scripto cer-
to mandaverit, vel ipse commiserit, nulli homi-
num pandam, nec etiam pro periculo corporis,
atque membrorum: legatum ecclesiæ Romanæ
honorabo, & ducam & reducam, & iuvabo ex-
pensis. Sic me Deus adjuvet, & hæc sancta eu-
angelia. His vero verbis dabatur pallia ipsis:
In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, &
in honorem Dei genitricis, & in honorem apo-
stolorum Petri & Pauli, & sanctæ ecclesiæ Ro-
manæ, & domini Papæ Alexandri, tradimus tibi
pallium, sumptum de beatissimo corpore Petri
apostoli, ut eo natus in consecratione sacramento-
rum, & corporis & sanguinis Domini, & con-
secratione ecclesiarum & chrismatis, & ordina-
tione clericorum, & celebratione synodorum, se-
cundum ecclesiæ tuæ consuetudinem.

Quæ præterea in eodem concilio transacta sunt
cum Germanis. Helmolthus sic narrat huius tempo-
ris actus: Pergebant illuc multi ordinati a schis-
maticis. sperantes se gratiam apostolicam invenire,
& mitras exequenti officii ab eo consequi. Præ-
cipue autem de ecclesiâ Halberstadeni, quæ per

Concil. general. Tom. X.

Geronom nimis demembrata erat, tam monachi,
quam clerici, elementiam apostolicæ sedis adie-
runt. In qua professione præcipue erat abbas
Theodoricus de^u Hilsenchurg, quia fere omnis
congregatio monachorum suorum in salicibus
organa sua suspenderant, exceptis paucis senio-
ribus, qui ante schisma ordinati fuerant. Cum-
que omni instantia instarent, pullantes aposto-
licam pietatem: tandem de ordinatis Geronis di-
spensatum est, ut quia idem Gero non a schisma-
tico, sed a catholico, Hartovico videlicet Bre-
menſi archiepiscopo, ordinatus fuerat, ordinati
eius per gratiam apostolicam in ordinibus suis
peristerent, & ad majores per benedictionem as-
cenderent. Ipse etiam Gero hanc obtinuit gra-
tiam, ut officium pontificale in omni loco libere
exereretur, ut in episcopatu Halberstadenſi.
Venit etiam illuc dominus Bertoldus Bremenſis
electus, in promotione officii sui suscepturam apo-
stolicam benedictionem. Quem dominus Papa
benigne suscipiens, de promotione eius instan-
tissime tractare cœpit. Ipsi etiam omnem hono-
rem deferebat, ita ut in concilio prælatorum ca-
thedram suam inter summos pontifices colloca-
ret, & eum insulatum coram se residere faceret.
Cumque in proximo sabbato promovendus esset
in sacerdotem, & sequenti Dominica in episco-
pum: feria sexta ad vesperam venit nuncius ducis
Henrici, Otto præpositus, qui erat acerrius pe-
rorator: & quia idem notus erat summo sacer-
dote, statim intravit ad ipsum. Mane autem fa-
cto, cum se Bremenſis electus ad suscipiendos or-
dines præpararet, & ei Humbaldus cardinalis,
qui post Alexandrum factus est Lucius, in quo
summa consilii Romanæ ecclesiæ pendeat, præ-
paraturam suam, eo quod inhonestior non esset,
deputasset, dictum est a cubicularis domini Pa-
pæ: Veniant Bremenſes. Venit igitur dominus
electus cum suis, & dominus apostolicus egressus
de cubiculo suo dixit ad eum: Frater, quia infra
sacros ordines ad honorem pontificatus electus
es, cassamus electionem tuam. Cumque quidam
astantium dicerent: Domine, meminerit pietas
vestra, quod electionem ipsius approbaverit:
Apostolicus in cubiculum unde egressus fuerat,
reversus est: Bertoldus autem non sine rubore
discessit.

Sed petamus acta ipsa narrata diffusius apud
Albertum abbatem Stadenſem, sed male anno sequen-
ti & a quo & sumptere alii recentiores, his verbis:
Bremenſis ecclesia rum quoque innovabat pon-
tificem. Nam anno Christi septuagesimo octavo
post millesimum centesimum, Baldunus ex-
cessit humanis rebus, cum ipsa die esset suæ
depositionis literas a Romano pontifice acceptu-
rus. Et quidam Bertoldus vir insignis litteraturæ
eligitur, ut præveniat Henrici ducis molitio. So-
lus Otto præpositus ab hac electione appellabat,
E prætendens Sifredum marchionis Alberti filium,
episcopum jam dudum Brandeburgensem, in eam
sedem sustolli: quod etiam post multa provenit.
Ascenderat Bertoldus electus ad conciliū Lata-
ranense, quod Romæ audierat congregari. petitiveque
consecrationem, certissimus spei, quod omnia ex
voto cōsequeretur Sed pridie federat in concilio
inter episcopos insulatus, cum tamen non esset
presbyter, unde magnam contraxit invidiam. Ade-
rat illi quidam magister Gerardus, qui pro illo al-
legabat in concilio his verbis: Domine pater, ec-
ce Bremenſis ecclesia concordî & unanimi voto

DDddd offert

ANNO
CHRISTI
1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

1179.

ANNO
CHRISTI
1179.

offert tibi sponſum ſuum magiſtrum Bertoldum A
virum utique dignum & moribus approbatum,
ſcientia decoratum, liberalibus artibus inſtru-
ctum, utriuſque teſtamenti pagina eruditum, de-
cretorum & legum induſtria peritum, virum, ut
apparet, perſonatum canonicè, & ſine contradi-
ctione electum: petitque a te hodie accipere gra-
dum ſacerdotii, & cras epiſcopalem benedictio-
nem.

1. Tim. 5.

Papa breuiter ad hæc: Credimus tibi dicenti,
magiſter, ſed ſcriptum eſt: *Manum nemini cito
impoſueris.* Loquamur cum fratribus noſtris, au-
diamus formam electionis. Examinantur Bremen-
ſes per duos cardinales, Ramerium Papienſem,
& Ioannem Neapolitanum, & inventi ſunt diſ-
cordate. Papa in conſiſtorio ſuo ſententiam dixit:
Frater, vidimus electum veſtrum: placet
ſcientia, placet eloquentia, placent etiam (quan-
tum novimus) mores: verum modus electionis
non diſplicet, præſertim quia eſt infra ſacros ordines,
non dico ſubdiaconatum, ſed acolythatum, ele-
ctus, quo gradu ſecundum rigorem juris licet
contrahere matrimonium: quod canonicis obuiat
inſtitutis. Appellationem quoque ſuper hoc ſac-
tam audivimus, quam coactus eſt reſignare ap-
pellator: inſuper ſe denuo fecit eligi, & ſecunda
electio caſſavit primam. Præterea electus veſter
ante ſacros ordines accepit regalia de manu im-
peratoris. Hæc non admittunt diſpenſationem de
facili: & alia quæ præterimus. Inde eſt, quod ele-
ctionem veſtram inſirmam & irritam pronuncia-
mus. Data ſententia, volenti loqui deſiſto non
eſt data audientia: ſed oſtium clamabant: *Levate,
andate, andate, andate. Hactenus acta concilii
in cauſa Brementis electi.*

*Speſtant ad euſdem Romani concilii acta, quod
Græcorum ſchiſmaticorum legatus Neſtarius ab-
bas, eadem qua venit animi indurata nequitia
atque perverſitate, inflexus & obſtinatus, poſt prolixas
diſputationes eſt reverſus ad ſuos, a quibus
tanquam in Olympiacis victor eſt receptus. Signi-
ficant iſtæ litteræ, quas ad ipſum tunc temporis de-
dit Georgius Corcyra epiſcopus, & ipſe eadem ſulgi-
gine tinctus, & morbo affectus, his verbis:*

*Sapientiſſimo prepoſito ſancti monaſterii Caſu-
lorum, & meo dilecto fratri in ſpiritu
domino Neſtario Georgius Corcyra
metropolita, & tuarum precum
egens.*

QVÆRUNT multi cur tu, optime Neſtari, &
ego tanto tempore taceamus, qui priores
illas frequentes noſtras mutuas litteras noverunt,
ac illas tribuunt amori illi, qui ex mutua aliqua
neceſſitate oriri ſolet: & hæc de cauſa intermiſſas
litteras autumant, quaſi amicitia noſtræ vincula
ſint diſrupta. Ego vero iis, qui a me hæc ſcifi-
cantur, illud reſpondere ſoleo: Annon habemus
facultatem uterque noſtrum tacendi, & lo-
quendi? Vel, utrum ad ſcientiæ oſtentionem id
facere oportet, inſtar gatrularum avium? Aut
quemadmodum in Dodona quondam æs illud
perpetuo tempore tinniebat, ita & nobis etiam
faciendum? Vel utrum ſolus ego & Neſtarius
debemus loquendi ſtudio navare operam? Cum
præſertim Sapientem nobis præcipientem audiamus,
quod ſapientium labia obſtringuntur ſilen-
tio, & ſuo tempore clauduntur opportune, &

aperiuntur: & quod vir prudens ſilentium vo-
veat, & lingua frenum imponit, ne huc illuc
deſeratur. Sunt enim hæc tempora valde peri-
culoſa, & præcipitiorum plena. Hæc equidem
reſpondere ſoleo illis, qui ſilentii noſtri impatien-
tes cauſas ſcire contendunt.

Ipli vero non abſtinent propterea, quin potius
iſtantius nos urgent, huiusmodi verbis: Dic
nobis, domine, utrum ferendum & tolerabile tibi
videtur, ſapientiſſimi Neſtarii ſilentium ulterius
progredi? Vt tibi videtur honeſtum, ut nos
nihil audiamus de illius profectione ad urbem
magnæ gloriæ Romam? vel de ejus impetuſo
quodam motu a Deo concitato? Dum fama per
noſtras diſcurrit aures, quod ipſe Neſtarius ita
ingenuè & intrepide ſe geſſerit tibi cum adverſa-
riis, ut omnino non quaſi iudicandus, ſed iudi-
caturus potius, & damnatus acceſſerit pravos
hæreticorum errores. Gladius enim factus eſt,
veritatem ſegregans a mendacio, & ignis accen-
ſus eſt, qualem venit ut poneret ſuper terram
Chriſtus Dominus, qui depravantes dogmata
foret combuſtorum, & eos, qui veritati accede-
rent, illum nativus, nec non reſuſciturus: ut
utrique parti admirabilis apparerit; alteri qui-
dem, quod tale a Deo firmamentum obtinuerit;
alteri vero, quod quaſi eſſet libra quædam, &
gnomon exquisitus, eorum cogitationes obli-
quas correxerit. Cum inde fuerit reverſus, &
quaſi alter olympionices multis ornatus venerit
coronis & piſciis, oporteret, ut ipſe nobis non
invideret, & ſuarum jucundiſſimarum narratio-
num nos participes faceret, quandoquidem ab
ejus aſpectu, & loco ſuorum certaminum, ita lon-
ge abſuiſimus. Ita quidem alius hinc, alius alun-
de, magna cum iſtantia mecum contendunt. Ego
vero cum non valeam quædam reſpondere a deo
validis objectionibus, eo devenio, ut omnino
obmutſcam, nec poſſim eſſugere captiones eor-
um, qui nec ceſſabunt, niſi tu ipſe neſtarea na
aperueris labia, & natraveris ea, quæ coram ver-
tice illo apoſtoliſ compando, ſummo videlicet
pontifice, & cum reliquo corpore illius quæ ibi
eſt eccleſiæ, optime diſſerueris, & certaveris pro-
poſitum tibi certamen, curſum conſummaveris, &
fidem ſervaveris, ut reſpoſita corona juſtitia tibi
ſit merito expectanda, quam tibi reddet pulcer-
riſſimam in extremis temporibus juſtus iudex Do-
minus, qui certamina proponit & præmia ſervis
ſuis ut par eſt. Me vero, qui jam de ſalute corpo-
ris deſpectavi mei, præ gravitate dolorum, qui me
nimis angunt: vel ab his doloribus liberet Deus
tandem, vel me doceat æquo illos animo ferre, ſi
ſua ſumma providentia, ut hæc patiar, conduci-
bilis mihi fore decrevit. Saluta meo nomine
dominum Ioannem.

*Hæc ex codice Metiano, ex quo ad euſdem Ne-
ſtarium, quæ euſdem Georgii epiſcopi Corcyra bre-
vior extat, epiſtolam deſcribamus: deletæ quippe
audire Græcum antiquitatis Atticæ quidpiam re-
dolentem, utinam & pietatis:*

*Sapientiſſimo domino & dilecto fratri prepoſito
ſanctiſſimi monaſterii Caſulorum domino
Neſtario minimus metropolita Georgius.*

FELICITATEM hanc iudico quovis lucro majo-
rem, quod tuæ ſim vicinus ſanctitati, & perma-
neam in extrema huius matris ora, & aliud ma-
te, virtutis ſcilicet, & ſapientiæ, & doctri-
randum

ANNO
CHRISTI
1179.

randum caput tuum repererim. Si enim segre-
gatus ego a sancto illo Athenarum præfule, mul-
tis rerum vicissitudinibus hinc inde jactatus sum:
habeo saltem te portum multiplicis consolationis
& refrigerii. Et licet nos ab invicem segregent
matia, & oppositi sinus, & portus: litteris tam-
en quasi quibusdam naviculis vehemur: & ego
jam incipio, ut ad te per mare transierat, hoc
pacto. Impono autem epistolæ scypho, præter
unum quod ferri possit, corpus autem tale por-
tatile intelligo, omnia quæcumque mihi sunt, sin-
cerum videlicet amorem, veritatem putam, ora-
tiones & preces pro tua salute ferventes, & sine
intermissione. Num tibi videntur parva hæc, &
nullius momenti? vel potius magni precii, & fe-
lices merces? Num tales portare potuit Salomoni
regi navis illa ad Tharfenfes missa, & inde tertio
quoque anno revertens onusta? *Sed plusquam*
Salomon hic (ur aliquid ex verbis Domini ipse
mutet) tum propter maximum eorum precium,
quos diximus habituum: siquidem habitus sunt
virtutes; præcipue vero propter mentis altitudi-
nem tuæ, instar Salomonis, & propter cordis
tui effusionem, & mentis lautitudinem. Dicta hæc
mihi sint pro temporis conditione, & quia syl-
labarum harum portitores festinare me cogebat &
urgebant. Si vero Deus diem tranquilliotem nobis
largietur, prolixius, & ut scientiæ ratio pos-
tulat, agemus cum tua sanctitate. Cupio enim
summo opere tuam audire linguam, & sermonem,
& exactiorem opto congressum. Degustavi si-
quidem aliquando, præcipue Byzanti, cum do-
minus Pelagius te secum trahebat, & ego lega-
tionemungebar pro Athenarum episcopo, orbis
scilicet lumine, ejus vices sustinens. Sed patce,
sapientium virorum præstantissime, & cum fra-
terna dilectione mutuas orationes & preces pro
nobis mitte, quæ Deum nobis propitium ted-
dant.

*Hactenus de his quæ spectant ad Necharium, qui
contra Latinos in synodo pro Græcorum erroribus
fretis obstinatissime. Sed reliqua ejusdem synodi
percurramus.*

*Delata fuit accusatio in eodem concilio a quibus-
dam Alexandro papa adversus scriptum Petri Lom-
bardi episcopi Parisiensis, quod male sensisset de
Christi humanitate, & in aliis fidei articulis ab ec-
clesia catholica deviasset. Tunc Alexander papa
has dedit litteras ad VVilhelmum archiepiscopum
Senonensem his verbis:*

*Alexander episcopus servus servorum Dei,
VVillelmo Senonensi archiepiscopo,
salutem.*

CVM in nostra olim esset præsentia constitu-
tus, tibi viva voce injunximus, ut suffraga-
neis tuis Parisiis tibi adscitis, abrogationem præ-
væ doctrinæ Petri quondam Parisiensis episcopi,
qua dicitur: Quod Christus, secundum quod
est homo, non est aliquid: omnino intenderes,
& efficacem operam adhiberes. Inde siquidem
est, quod fraternitati tuæ per apostolica scripta
mandamus, quatenus quod tibi, cum præsens
esses, præcepimus, suffraganeos tuos Parisios
convoces, & una cum illis, & aliis viris religio-
sis & prudentibus præscriptam doctrinam ita-
deas penitus abrogare: & a magistris scholaribus
ibidem in theologia studentibus, Christum, sicut
perfectum Deum, sic & perfectum hominem, ac
Concil. general. Tom. X.

A verum hominem ex anima & corpore consisten-
tem, præcipias edoceri: universis firmiter & di-
strictè injungens, quod doctrinam illam de cæ-
teto nequaquam docere præsumant, sed ipsam
penitus detestentur.

*Hæc tunc Alexander papa, quæ naviter per eum-
dè Senonensem archiepiscopum impleta fuisse liquet.*

*** ADDITIO AD ACTA CONCILII
LATERANENSIS III.

Ex schedis Sirmondii.

*** Concilio Lateranensi Alexandri III. anno
MCLXXXIX. ex Gallia interfuerunt.

Ex Provincia Remensi.

VVilhelmus Remensis archiepiscopus.
Nevelo Sueffionensis episcopus.
Theobaldus Ambianensis episcopus.
Reinoldus Noviomensis.
Rogerus Laudunensis.
Desiderius Morinensis.
Rogerus Cameracensis.

Ex Provincia Rotomagensi.

Ægidius Ebroicensis episcopus.

Ex Provincia Senonensi.

Guido Senonensis archiepiscopus.
Ioannes Caturcensis episcopus.
Simon Meldensis.
Matthæus Trecentis.

C VVilhelmus Antiochodotensis.

Theobaldus Nivernensis.

Ex Provincia Bituricensi.

Guarimus Bituricensis archiepiscopus.
Girardus Caturcensis episcopus.
Seibrandus Lemovicensis.

Ex Provincia Turonensi.

Radulfus Andegavensis episcopus.
Gaufridus Briocensis.
Guido Leonensis.

Ex Provincia Burdigalensi.

VVilhelmus Burdigalensis archiepiscopus.
Ioannes Pictavensis episcopus.
Ademarus Carbonelli Santonum episcopus.

Ex Provincia Auxitana.

Artius Convenarum episcopus.
Bernardus Olorensis.
Ademarus Baionensis.
Garfias Vasatensis.
Arnaldus Bigortitanus.
..... Aquentis.

Ex Provincia Narbonensi.

Pontius Narbonensis archiepiscopus.
Ioannes Magalonenis episcopus.
Raimundus Vceticensis.
Bernardus Biterrensis.
Otho

Ex Provincia Arelatensi.

E Raimundus Arelatensis archiepiscopus.
Fulco Massiliensis episcopus.
Pontius Cavallicensis.
Petrus Avinionensis.
VVilhelmus Tricastrinus.
Petrus Tolonenis.

Ex Provincia Aquensi.

Bernardus Aquentis archiepiscopus.
Petrus Aptensis episcopus.
Henticus Regenensis.
Bermundus

Ex Provincia Ebrodunensi.

Petrus Ebrodunensis archiepiscopus.

DDddd ij Falco

ANNO CHRISTI 1179.

Fulco Antipolitanus episcopus. Raimundus Glandatenus. VVillelmus Vienciensis.

Ex Provincia Viennensi.

Robertus Viennensis archiepiscopus. Robertus Diensis. Ioannes Gratianopolitanus. Artucius Gebennensis. Lambertus Maurianensis. Odo Valentinus episcopus.

Ex Provincia Tarentasensi.

Aimo Tarentasensis archiepiscopus. Cono Sednenis episcopus.

Ex Provincia Lugdunensi.

Engelbertus Cabillonensis episcopus.

Ex Provincia Bisuntina.

Rogerus Lanfanensis episcopus.

Rainaldus Belicensis episcopus.

Ex Provincia Treverensi.

Arnaldus Treverensis archiepiscopus. Fredericus Metensis episcopus.

Ex Provincia Colonienfi.

Rodulfus Leodiensis episcopus.

IN CONCILIVM LATERANENSE III.

ecumenicum & universale undecimum approbatum, trecentorum episcoporum, pro reformanda in fide & moribus ecclesia, contra hereses Catharorum, (quos, VValdenses & Albigenes alii appellant) & schismaticos ab antipapibus ordinatos, celebratum anno Domini MCLXXXIX. tempore Alexandri papae III. & Frederici imperatoris I.

NOTAE SEVERINI BINII.

Hæc synodus ab Alexandro papa in dicitur.

Hanc synodum Alexandri papae auctoritate congregatam fuisse indicat Otto Frisingensis lib. 7. cap. ultimo his verbis: Alexander universali totius ecclesie patris canonice confirmatus est, qui secundo confirmationis sue anno maximum Rome concilium congregavit, in quo plures episcopos schismaticos, & plures diversorum ordinum per ipsos ordinatos, ad se adduxit & damnavit. Robertus continuator Sigeberti anno MCLXXXIX. in appendice: Alexander papa, inquit, misit Otavianum subdiaconum Romanam ecclesiam ad Rotomagensis provinciam, ut convocaret archiepiscopum & iussuraganeos eius & abbates illius provincie. Et misit similiter alios subdiaconos ad orientem, & occidentem, & meridiem, & septentrionem, ut conveniret ad concilium generale, quod erat futurum proxima Quadragesima in civitate Roma. Epistola congregandi concilii ad omnes episcopos scripta, extat supra, ex bibliotheca abbatis Florentini accepta. Hæc de concilio, Romani pontificis auctoritate anno MCLXXXVIII. indicto. De celebratione actisque eiusdem concilii paulo infra ait: Anno MCLXXX. Alexander papa tertius tenuit generale concilium Roma media Quadragesima: cuius decreta, quae ab eo, & ab aliis coepiscopis eius ibi constituta sunt, apud nos habentur. Acta concilii prodierunt in lucem per Bartholomæum Laurens, Poin cognominatum, qui in praefatione (quam infra autem appendicem Lateranensis concilii invenies) profertur se eadem ex quodam manuscripto volumine pergamenico descripsisse. Et sicut ille appendicem huius concilii ab actis putavit non esse dividendam, quamquam certo sibi persuaderet eandem ad hanc synodum non pertinere: siquidem nihil aliud sit quam quaedam compilatio capitulorum, & decretorum pontificiorum, quæ a diversis pontificibus, quorum alii Alexandrum antecesserunt, alii successerunt, edita & constituta fuerunt: ita ego eandem appendicem & compilationem suo loco relictam esse volui, nisi quod praefationem illam Bartholomæi Laurens, una cum indice rerum in appendice contentarum, immediate ipsi appendici prefigi, actisque synodalibus postpositi curaverim, ideo quod nullum summarium, vel titulum alicuius capituli Lateranensis comprehendat. Titulos capitulorum Lateranensibus praefixos ego ex editione actorum synodalium, quæ extant apud Rogerum de Hoveden, annalium Auglicanarum

Acta concilii unde accepta?

Cur praefatio Bartholomæi cum indice appendicis actus synodalibus postposita.

Tituli capitulorum unde accepti?

A scriptorem, desumpti. Lectio capitulorum variat: ordo quoque plane diversus est, tamen supervacaneum esse putavi, & cum auctaxat ob rem, fecundam capitulorum curationem iuferere.

b Occumenicum.) Synodum hanc universalem & ecumenicam fuisse, per actores supra nominatos, ipsa ratio persuadet, nimirum, quia omnes scriptores iactantur eadem concilio pontificem Romanum praesentem, & eique plures orientalium per se vel per tuos legatos interfuisset.

c Trecentorum episcoporum) Ita Guilelmus Tyrrius, qui huic concilio praesens intererat, pete factus trecentos episcopos praesentes fuisse, hæc in re cum em f. n. t. tria accesserunt esse putari, quantumvis intro actioem scribantur ducenti octoginta episcopi auctaxat congregati fuisse. Verba Tyrrii libro 21. belli sacri, cap. 26. ita sunt: Anno ad incarnationem Domini MCLXXXI. quæ erat regni domini Baldvini quarti annus quintus, mense Octobri, cum anno precedente inacta esset per universum Latinarum orbem Roma synodus generalis, ad eandem synodum vocati profecti sunt de nostro orbe, ego VVillelmus I. yrensis archiepiscopus, Albertus Bithlehemus episcopus, Heraclius Casariensis episcopus, Romanus I. ripusianus episcopus, Petrus prior ecclesie Domini sepulchri, Rainaldus abbas ecclesie montis Sion, &c. Cumque ea quæ in itinere sibi acciderant retulisset, subiungens ait: Per idem tempus (nimirum XII. Kal. Aprilis) Roma celebrata est synodus in basilica Constantiniana, quæ dicitur Lateranum, trecentorum episcoporum, pontificatus domini Alexandri vigesimo, mense Martio inactiois duodecimo, quinta die mensis. Cuius si quis statuta & episcoporum nomina, numerum & titulos scire desiderat: relegat scriptum, quod nos ad preces sanctorum patrum qui eidem synodo interfuerunt, consecimus diligenter: quod inter ceteros, quos eidem consulumus ecclesie libros, cui jam sex anni praefuit, iussimus collocari. Hæc de numero episcoporum & tempore habiti concilii ecumenici Tyrrius prædicto loco. Ex Scotia & Anglia qui, quales, & quot episcopi praesto fuerint, & quo loco pontifex federit, Rogerus prædicto loco enarrat his verbis:

Post natale Domini venerunt de Hibernia in Angliam Lanvontus Dublinensis, & Catholicus Tuamensis, archiepiscopi, & quinque vel sex episcopi, Romam ad concilium ituri. Similiter de regno Scotia transierunt per Angliam episcopi & abbates quamplures. & illi omnes tam de Hibernia, quam de Scotia, & aliis insulis, per Angliam transiunt, pro licentia transeundi intraverunt, quod neque regi, neque regno eius, damnatum quereverit. De Anglia autem quatuor episcopi tantum Romam profecti sunt: videlicet Hugo Dunelmensis episcopus, & Ioannes Norewicensis episcopus, & Robertus Herefordensis episcopus, & Reginaldus Bathoniensis episcopus, & abbates quamplures. Episcopi autem Anglia constanter assuerunt, quod ad generale concilium domini papa quatuor episcopi de Anglia tantum Romam mittendi sunt. Congregati itaque universi Roma in praesentia domini papa Alexandri, ipse papa in Lateranensi ecclesia in eminentiori loco cum cardinalibus suis, & praefectis, & senatoribus, & consiliis Vrbis, constitutus, &c. Hæc ille.

d Pro reformanda in fide, &c.) Acta synodalia summata & compendiose Mathæus Paris anno Domini MCLXXXIX. ita describit: Eodem anno, &c. Ius supra in actis concilii, pag. 1525. Quidquid enim ibi sub titulo actorum concilii referatur ex Mathæo Parisio, Rogeto hovedeno, Alberto Stadeni, Helmoldo presbytero, & aliis, huc Binus inter notas conleceat.

e Contra hereses Catharorum.) Ita nominatur caedone ultimo huius concilii. Quorum hereses quatuordecim, de mundo a demonibus facta: de baptismo parvulis negato, & usu sacrificiorum damnato, & deque omnium sacramentorum contemptu, Guido enumerat. Quid de his sentiat Sanderus in visibili monarchia ecclesie, dicam infra, verbo Albigenes.

f VValdenses.) Ita Bellarminus, Genebrardus, Onufrius, alique plures, nescio quo auctore. Probabile est, eodem testante Guidone Carmelita, anno Domini MCLXXX. in Gallia istis locis, quorum mentio fit supra in hac synodo canonè ultimo, exortos, hoc concilio Romæ condemnatos fuisse. Inter multa dogmata, quæ iis Guido Carmelita, Bernardus Lutemburgensis, Antonius 4. parte, tit. II. cap. 7. §. 2. & Sanderus in monarchia visibili attribuit, hæc sunt postrema: Romano pontifici non esse obediendum: ejus decreta nullius esse momenti: a iudicio sanguinis simpliciter omnibus esse abstinentum: sacrosanctos confectare & absolvere posse: facer dotibus impios postestatem confectandi & absolventi amittere. Semel utrum in anno, idque in cetna Domini, absque forma verborum, Hoc est corpus meum, dicendo septies Pater noster, & benedicend

ANNO CHRISTI 1179. Occumica synodus

Numerus episcoporum quantum?

Ex oriente qui adfuerunt?

Ex Scotia qui, quales, & quot episcopi interfuerint?

Hereticus Catharorum

VValdenses quæ?

ANNO CHRISTI 1179. Albigensibus damnati.

N. N. O. R. I. S. T. I. 179.

nedicem lo panem & vinum conferebant. Indulgentias per prelatos ecclesie datus irribant: purgatorium, sanctuorum invocationem, & miracula in ecclesia fieri posse negabant; tres tantum ordines, diaconatum, presbyteratum & episcopatum admi. rebant, dies festos, ieiunia ecclesie, filiationem angelicam, & symbolum apostolorum contemnebant. Venite carnis libidine omnem carnalem commixtionem licitam esse, perfectos manibus laborare non debere, omneque iuramentum profus illicitum esse, docebant.

V. Valdeses genus quoddam monasticæ vite professos esse, & sedem apostolicam ab initio coluisse, donec hypocrisis suam ab ipsa nullo modo approbatam irrididerit, tunc huius temporis scriptor abas Vrpergenis in chronico anno Domini mcccxi. his verbis: Exorta sunt duæ religiones in ecclesia, cuius ut aquila renovatur juvenis, quæ etiam a sele apostolica sunt confirmata, videlicet Minorum fratrum, & Prædicatorum. Quæ forte hæc occasio sunt approbata, quia olim duæ sectæ in Italia exortæ aduc perduravit, quarum alic Hæmilitas, alii Pauperes de Lugduno se nominabant: quos Lucius papa quondam inter hæreticos scripsit, eo quod superstitiosâ dogmata & observationes in eis reperirentur. In oculis quoque prædicationibus, quas faciebant plerumque in loculis, ecclesia Dei, & in eratica herogebant. Vidimus tunc temporis aliquos de numero eorum, qui dicebantur Pauperes de Lugduno, apud sedem apostolicam cum magistro suo quodammodo, puto, Bertholdo, & ibi precebat scilicet suam a sede apostolica confirmari, & privilegari. Sane ipsi dicentes se genere vitam apostolorum, nihil vultentes possidere, aut certum locum habere, circumabant per vices & castella. At dominus papa quædam ludo, sicut in conversatione ipsorum eisdem objecti videlicet quod calor ad super pedem prædicabant, & quasi nudis pedibus ambulabant. Præterea cum portarent quasdam cappas, quasi religiois, capitis capiti non attendebant, nisi sicut laici. Hoc quoque probosum in eis videbatur, quod viri & mulieres simul ambulabant in via, & plerumque simul manebant in una domo, ut de eis diceretur, quod quandoque simul in loculis accubabant. Quæ tamen omnia ipsi asserbant ab apostolis descendisse. Cæterum dominus papa in loco illorum exurgentes quosdam alios, qui se appellabant pauperes minores, confirmavit: qui prædicta superstitiosa & probosa respuebant, sed præcise nudis pedibus tamestate quam hyeme ambulabant, & neque pecuniam, nec quidquam aliud præter vitium accipiebant, esse aliquando vestiam necessariam, quæquam ipsis sponie conservabat, non enim quidquam petebant ab aliquo. Hi tamen postea attendentes, inopis nonnisi quædam nimie humilitatis nomen gloriosissime importes, & de nomine pauperitatis, cum multi eam substra sustinent, apud Deum vanius inde gloriantur, in maluerunt appellari minores fratres, quam minores pauperes, apostolica sibi in omnibus obediens. Alii, videlicet Prædicatores, in locum Humilitatorum successisse creduntur. Humilitati quippe, nulla habita auctoritate aut licentia prælatorum, mittentes saltem in messum alienam, populis prædicabant, & vitium eorum plerumque regere sagaxebant, & confessiones audire, & ministeris sacerdotum derogare. Quæ volens corrigere Papa, ordinem Prædicatorum instituit, & confirmavit. Illi quippe vides & illiterati cum essent, operibus manuum instabant, & prædicabant, accipientes necessaria a suis credentibus: isti vero studio & lectiois sacra scriptura jugiter insistentes, tantum in scribendo libros opus faciebant: & eos diligentissime a magistris suis audiebant, ut cum sagittis & arcu & omni armatura fortissimi possent ingredi, & stare pro defensione sanctæ matris ecclesie, & ex adverso ascendere, & ponere se murum pro domo Israel. Dum fidem roborant, virtutes instrunt, statuta ecclesie docent, & collaudant, vitia hominum & pravitates redargunt, & castigant: nihil minus sibi apostolica in omnibus obediunt, a quæ auctoritate præcipuum trahunt. Hæc ille.

Guido Carmelita, qui vixit ante annos ducentos & plures, in summa de hereticis: Sæta, inquit, Valdensium incepti circa annum Domini mclxxx. Fuit Valdensium civitas Lugdunensis, qui divitias reliquit ut pauper fieret, & Christum sequeretur, & eam angelicam perfectionem servaret. Sed errore prave intelligenti scripturarum, ipse & eius sequaces ab unitate & obedi nite ecclesie alienati per schismata in heresim sunt pro lapsi. Hæc Guido.

Tithemius in chronico Hirsaugiensi anno Domini mclxxx. Hæc, ait, temporibus perniciosa heresis Valdensium capiti per quemdam Lugdunensem civem divitem, qui relictis omnibus pauperitatem evangelicam professus batur. Amilius de gestis Francorum libro 6. Per idem tempus ordines duo abrogat, Humilitum, ita se vocitabant, & Pauperum de Lugduno, qui neque fundos sui juris, neque certæ sedes habere volebant: errabant, mulieres idem professas secum circumducebant, nec cubas dicebantur. Prædicatio

Concil. general. Tom. X.

A rum, Minorumque ordines, conditoris Dominico & Francisco, saniores visi: hoc remanet illi priores sublati. Hæc de origine, itatu, & qualitate Valdensium Amilius. Albigenses. Hanc innotuit, contra Albigensium heresim in Albigensio exortam, celebratam in quibusdam, Matthæus Paris verbis supra recentitis, & Sandersi lib. 7. de visibili monarchia, qui contra primum Catharorum errorem, concilii Lateranensis capitulum 27. ordinans ait, pro Albigensibus, ut habent verba capituli, legendum esse Albigensibus. Verum ex locis, inquit, quibus Cathari vixerunt, eorumque erroribus quos docuerunt, apparet, eos non propriam heresim condidisse, sed Henricianorum portionem fuisse, ac forte eosdem cum Albigensibus. Ita Sandersius.

De Albigensium hereticis Sanders iterum in visibili monarchia: Ponebant, inquit, duo principia, malum & bonum, id est, Deum & Diabolum, quem credebant creasse corpora omnia. Corporum resurrecti, nec negabant. Quisquid benefici, mortuis impenditur, irrident. Ita ad ecclesias, vel in eis orare, nihil dicunt prodisse. Baptismum vitiosum. Sacramentum corporis & sanguinis Christi blasphemant. Negant novas animas a Deo infundi; sed an marum transmigrationem de corpore ad corpus, etiam animatum & spiritum, docent. Hæc ex Bernardo Lutrenburgensi. Et paulo post subiungit. Dicunt Christum nec fuisse verum Deum, nec verum hominem. Quod hæc adstantum Christi non fuerit aliqui boni. Quod malus homo non potest esse episcopus, utpote cuius vita iudicis obest. Quod ecclesia non possit aliquid possidere, nisi in communi. Quod ecclesia non potest sacra constituisse. Quod ecclesia non potest excommunicare, nec malos persequi. Quod peccatum originale nihil est. Quod extrema unctiois sacramentum nihil est. Quod peccatum non est ex libero arbitrio. Quod non potest quis peccare post peccatum. Quod non est confitendum. Quod infernus nihil est. Purgatorium nihil esse. Quod mundus semper fuit & semper erit. Quod matrimonium malum est. Quod usura non sint prohibita. Quod non tenetur quis restituere ablata. Hæc de Albigensium hereticis ex antiquissimi summa Sanders prædicto loco. Plura de eisdem in concilio Lateranensi IV. sub Innocentio II. reperies. De Albigensium hereticis, eorumque damnatione actum est supra in concilio Gallicano sub Alexandro III.

Schismaticos ab antipapâ Hæc de causa adum fuisse in concilio, præter testimonia Ottonis Frisingensis supra Schismaticismum, aperte indicat verbis capituli 2. huius concilii. Eadem clarius aliquanto a Crantzio recitantur: ubi pagæ damnat, inquit, a schismate Ioannes Callistus, & factus est episcopus Beneventanus. Archiepiscopi pallia accepta a schismaticis abiecerunt. Christianus Argentinus, & Philippus Coloniensis, per manus Hyacinthi cardinalis receptorum nova pallia, resutantes omnem heresim & schismata, præcipue Occidentis, Guidonis, & Ioannis, sic in hæc singulis verbis jurantibus. Ego N. anathematizo & recuso omnem heresim extollentem se adversus sanctam Romanam ecclesiam, præcipue vero schismata Occidentis, Ioannis & Guidonis. Ordinationes eorum irritas iudico, & eis contradico. Et modo & manna me obediaturum iuro, & promitto fidelitatem sanctæ Romanæ ecclesie, & domino meo Alexandro, & successoribus eius iuste intrantibus: ipsique inferoiam absque omni pæno ingenio, contra omnem hominem, secundum ordinem meum. Consilia ejus, qua mihi scripto certo manda verit, vel ipse commiserit, nulli hominum prodam, nec etiam propericulo corporis aut membrorum. Legatum ecclesie Romana honorabo, & ducam, & reducam, & iuvabo expensis, sic me Deus adjuvet, & hæc sancta evangelia. His verbis dabuntur pallia: in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, & in honorem Dei genitricis, & in honorem apostolorum Petri & Pauli, & sanctæ ecclesie Romana, & domini Alexandri pape, tradimus tibi pallium, sumptum de baptismo corpore Petri apostoli, ut eo utaris in confessione sacramentorum corporis & sanguinis Domini, & in consecratione ecclesiarum & Christianis, & ordinatione clericorum, & in celebratione synodorum, secundum ecclesie usum consuetudinem. Amen. In Metropoli, libro 7. cap. 3. Platina vero inquit hoc concilium esse susceptum, tum ut mores curie, iam nimis licentia labefactati, corrigerebantur: tum veto maxime, ut decerneretur, ne quis ferrum, ligna, aut arma, infidelibus, & a religione nostrâ alienis importaret, idque sub anathematis pœna

Anno Domini mclxxx. Ita Matthæus Paris, Rogerus de Hoveden, & Guillelmus Tyrrius, qui hæc synodo interfuit. Qui locis supra recentitis aperte fertur, hanc synodum anno Domini mclxxx. celebratam fuisse.

Albigensium hereticos que?

Lumbardus?

Tempus concilii,

ANNO
CHRISTI
1179.

APPENDIX

AD CONCILIVM LATERANENSE
PRÆCEDENS.Lectori benevolo Bartholomæus Laurens, cognomen-
to vulgari Poin, salutem.Cur hanc
præfatiun-
culam cum
sequente
indice
postposue-
rim actis
synodali-
bus; feci
tunc ob
causam su-
pra in no-
tis, verbo,
concilium,
assigna-
am; tum
etiam, ut
titulus con-
cilii instar
aliorum in
frontispit-
io collo-
cetur.

SYNODVS Lateranensis sub Alexandro III. habita, cum indice sibi præfixo, itemque cum iis quæ sibi adjecta habet, ad quæ præfixus hic index speciatim respicit, sicut paulo post videbis, excerpta est e volumine pergamenico, non illo cuius supra sub Hadriano I. & Nicolao II. mentionem fecimus, sed alio ac diverso, nihil præter illa quæ hic sequuntur, aliud comprehendente: ideoque totum hoc integre, non divisim, exhibere placuit. Quamquam pars ea quæ prima hic asseritur, & in archetypo ita vocatur, seorsim ac specialiter ipsum tantummodo Lateranense concilium videri potest: cum & archetypi titulus ea tantum in parte hoc præferat, nec omnia quæ deinceps ex ordine sequuntur, Alexandri tertii sint, sed aliquorum etiam qui post eum apostolicæ sedis præfuerunt. Verum quia totus ille archetypus, de quo loquimur, codex, eorumdem prope characterum erat: & maxime, quia pars prima, secunda, tertia, & cæteræ deinceps sibi cohærebant: & super omnia, quod dominus Petrus Crab ordinis sancti Francisci de Observantia, unicuique ac sedulus archetyporum, quibus in editione conciliorum anno Domini MDLI. usi fuimus, procurator, istud nobis exemplar unice commendavit, omittit quidquam ex illo, præsertim quod de textu, ut vocant, esset, neque volumus, neque ausi sumus. Nam annotationum quæ in archetypo ob marginis capacitatem plurimæ sunt, non potuit in editione hæc ob marginis exiguitatem passim haberi ratio. Ceterum quanto labore confiterit archetypi huius, quod propter brevitates infuetas ac nimias non tam lectore, quam conjectore indigit, transcriptio: quoniam neminem, nisi quem hoc ipsum archetypum videre contigerit, crediturum putamus, nullum hic verbum facimus, Deo tantum hoc nostræ, quidquid est, opellæ, commendatum volentes.

INDEX EORVM QUÆ IN
Lateranensis synodi præcedentis
appendice comprehenduntur.

DE SIMONIA.

PARS II.
Nomenclato-
nes Latera-
nenses, qui
præmissi
sunt, locum
habent
partis pri-
mæ.

1. Ne prelati vires suas ad terminandas causas sub anno precio committant.
2. Ne sacerdos sub anno precio ecclesiarum regimen suscipiat.
3. Quod pro excessibus corrigendis, aut criminibus puniendis, & quod pro examinatione aquæ vel ignis, a clericis vel laicis pœna pecuniaria non debet exigi: & quod pro exaltatione pecunie, non debent persone suspendi, nec ecclesia interdici: & quod a vicariis non debet pecunia exigi, ut eis Divina permittatur celebrare.
4. Quod episcopus ab ecclesia, quam consecrat, potest exigere procuracionem moderatam, & nihil aliud.
5. Quod in collectione denariorum beati Petri, ec-

- A
1. clesia vel persona gravari non debent.
 6. Quod ecclesia vel persona in vistratione gravari non debent.
 7. Ne prelati in presbyteros tallias & indebitas exactiones exercere, vel eos irrationabiliter gravare, vel inhoneste tractare, aut sine capituli sui iudicio suspendere, aut eorum ecclesias interdicto subicere præsumant: & quod unus duas maiores ecclesias non debet habere, quarum una possit ei sufficere: & quod non debet aliquis sine ordine iudiciario excommunicari.
 8. Episcopus ecclesias, quas de manibus laicorum eripuit, novis non debet exactionibus pręgravare.
- B
9. Quod a prelatiis non debent subditi viliter & inhoneste tractari, vel indebitis exactionibus vel procuracionibus gravari: & eorum ecclesias, sine manifesta ratione, & causa rationabili, interdicto supponi.
 10. Quod ab iis qui ad religionem transire voluerint, non debet aliqua pecunia exigi: nec prioratus vel capellania annua districtione vendi: nec ab eo, cui regimen ecclesiarum committitur, pro ipsarum commissione precium peti: nec pro sepultura, vel christiatis & olei perceptione, ulla alicuius precii exaltio debet exerceri.
- C
11. Ne quis clericos vel laicos pro suis excessibus pœna pecuniaria multare, sive pro examinatione ignis vel aquæ, pecuniam extorquere: aut pro indebita exactione pecunie, personas suspendere, aut ecclesias interdiceret præsumat: neque ad ecclesias vistrandas, nisi semel in anno, aliquis accedat: nisi forte talis emerferit causa, ob quam oporteat eas sapius vistrare: & etiam cum ea moderantia hominum & equitaturarum, quod qui in eis morantur, non debeant exinde merito querulari.
 12. Quod ecclesia, vel cavea subter ipsam facta, nec emi potest, nec redimi.
 13. Quod si qui, ut electioni alicuius consentierint, premium vel aliquod beneficium receperint, & hoc manifestum sit, aut exterius confessi invite vel legitime convicti fuerint, ab altaris ministerio perpetuo sunt deponendi. Si autem manifestum non sit, nec confessi, nec convicti fuerint, & tamen postea laborent infamia, eis canonica debet purgatio iudici: in qua si defecerint, tanquam tanti sceleris autores, sunt puniendi.
 14. Non esse alicui dandam ecclesiam intuitu opere.
 15. Quod si qui ecclesias simoniace fuerint adepti, & hoc sit notorium, eis debent privari. Si vero notorium non sit nec publicum, & tamen postea laborent infamia, cum violenta manu vel vi, canonica sui ordinis debet eis purgatio iudici: in qua si defecerint, beneficiis perpetuo debent carere acquisitis. Taleque persona in purgatione debent recipi, de quibus verisimile sit quod non debeant alicuius rei obtentu peierare.
 16. Quod pro regimine scholarum nihil debet præstari.
 17. Quod pro licentia docendi nihil debet exigi aut promitti: promissum vero, remitti: solutum, debet reddi. Si autem huius prohibitionis occasione distulerit quis magistros congruos in locis congruis ordinare: prelati ex officio suo ibidem poterit viros idoneos instructioni præficere animarum.
 18. Item de eodem.

ANNO
CHRISTI
1179.

DE DOLO ET CONTVMACIA
& calumnia alterius partium puniendâ.

1. *Quod in ecclesiasticis personis & negotiis rigor nimis non debet exerceri, si propter hoc iustitia non periclitatur.*
2. *Quod victus victori in causis propriis, ubi forte, sicut cautum est, pro absente sententia servatur, debet condemnari.*
3. *Quod si quis causa rei servande in possessionem missus fuerit, & alius intra annum possessionem secundam formam literis non intraverit, licet postea veritate tacita, literas a sede apostolica de recuperanda possessione impetraverit, de proprietate tantum est audiendus.*
4. *Item de eodem.*
5. *Quod ob preempatorium in die prima citationis factum, ubi magna urgeat necessitas, potest appellari.*

DE DECIMIS PRÆSTANDIS.

1. *Quod decima pro temporalibus non sunt communantia.*
2. *Quod de proventus molendinorum & piscariarum, & de feno & lana decima debent persolvi.*
3. *Quod decima de feno equitio, pomis, pyris, & apibus, & omni fructu, cum integritate debent persolvi.*
4. *Quod servientibus & mercenariis de frugibus non decimatis debita non debent impendi: & quod de nutrimentis animalium decima debent præstari.*

DE CONIVGATIS ET SPONSIS
monasterium ingressis, vel ingredi voluntibus.

1. *Quod post legitimum consensum de presenti, licitum est alteri, altero etiam repudiante, monasterium ingredi, & altero in seculo remanente, si una caro non sunt effecti.*
2. *Qui invita uxore monasterium ingressus est, ea petente ad eam debet redire: sed & ea mortua, in seculo poterit remanere, sed aliam non potest accipere.*
3. *Non debet vir sine uxore, vel uxor sine conjugè, ad religionem convolare, nisi qui remanet tam sine xst, quod sine suspitione possit in seculo commorari.*
4. *Si quis absque licentia uxoris monasterium sit ingressus, ea non vivente continentiam, ab episcopo poterit revocari.*
5. *Si quis habitum religionis suscepit, nondum vero professus est, & postmodum uxorem duxerit: non est cogendus ab ea recedere, & ad religionem transire.*
6. *Quod non recipitur illius viri apud Deum converso, cuius sequitur conjugalis fœderis profectio: nec ullus a sacros ordines est promovendus, nisi ab uxore continentiam proficente fuerit absolutus.*
7. *Quod uxoratus, nisi uxor ejus profiteatur continentiam, & sibi velamen imposuerit, non debet ordinari.*
8. *Quod si vir & uxor per carnis commixtionem una caro non sint effecti, potest alter sine altero converteri, & alter in seculo remanere.*
9. *Quod viro religionis habitum assumente, si uxor suspitione careat, quod voluit ad secunda vo-*

- A *ta migrare, continentiam professâ poterit cum filiis & familia remanere. Si autem talis non fuerit, a secularium hominum concorsatione debet se removere: nec aliquis uxorem conjugare, & eam ea presumat habitare.*
10. *Quod post votum simplex, metu interposito factum, permittitur contrahere matrimonium.*

DE SPONSALIBVS ET MATRIMONIO PARS VI,
contracto sive contrahendo.

1. *Quod si quis uxore infecta, aliam sibi matrimonio copulaverit, non potest postea ab ea recedere in vita, ne de dolo suo videatur lucrum reportare.*
2. *Qui fidem dedit de al qua ascendat, si eam cognovit, & aliam postea acceperit, non est ab ea separandus, sed de fidei lesione penitentia impungenda.*
- B *3. Si qui infra annos matrimonio aptos fuerint desponsati, a patione nuptiali non possunt recedere, & ad aliud matrimonium convolare.*
4. *Nillus sanguineorum, alterius sponsam etati nubili aptam, aliquando potest sibi matrimonio copulare.*
5. *Qui sub conditione aliquam desponsaverit, non potest eam postea relinquere, quamvis conditio non extiterit.*
6. *Quod pbes dicendus est, qui talis est, ut jam possit procreare.*
7. *Quod si quis aliquam infra septimum annum desponsaverit, potest matrimonium cum matre ejus postea contrahere, cum desponsationes & matrimonia ante septimum annum fieri non possint, nisi postea consensus intervernerit: & filii ab ea suscepti, a paterna vel materna hereditate non debent prohiberi.*
8. *Quod si qui mutuo consensu se adinvicem receperint, dicentes, Ego te in meam, & ego te in meum recipio: licet alter eorum alii postea se copulaverit, debet ab eo vel ab ea separari, licet carnalis commixtio inter eos fuerit subsequuta.*
- C *9. Quod qui habitum religionis suscepit, si professionem non fecit, & aliquam sibi postea matrimonio copulaverit: non est cogendus ab ea recedere, & ad ecclesiam redire.*
10. *Si vir dixerit mulierem ab eo cognitam, & ipsa negaverit, standum est viri veritati, si id affirmaverit iuramento: & si ipsa nubili atate proxima, alicui fuerit desponsata, non licet alicui de consanguinitate viri eam ducere in uxorem: nec fas est sponso, aliquam de consanguinitate puella matrimonio sibi copulare.*
11. *Matrimonia canonice contracta, non esse levitate aliqua dissolvenda.*
12. *Quod qui juravit se aliquam ducturum, si postea ad alienas partes se transfulerit ea incognita, liberum erit mulieri ad alia vota transire. Et quod sponsa, sed non matrimonia, in conditionis eventum recte contrahuntur.*
- E *13. Quod si aliquis vi compulsus, aliquam sibi matrimonio copulaverit, & aliam postea suscepit, non est cogendus ad primam redire.*
14. *Quod adulterium adulterio compensatur.*
15. *Quod si aliquis aliquam sibi copulaverit, & postea compererit ei conjunctam prima vel secunda linea, utraque debet perpetuo carere. Si autem in tertio vel supra se gradu contigerint, a secunda debet separari, & prime adherere.*
16. *Quod si quis uxore vivente aliam acceperit, vel de ea ducenda ei fidem dederit: ab ejus consortio perpetuo debet prohiberi.*

ANNO
CHRISTI
1179.

17. Quod si pari consensu contractum sit matrimonium, & vir ea incognita aliam duxerit, & eam cognoverit: secunda relicta, prima debet adhaerere. Quamquam mulieri desponsata & incognita liceat ad religionem transire, aliam tamen non potest in uxorem sibi copulare.
18. Quod si quis aliquam nobilem atque aptam, in suam receperit, licet postea ab alio desponsetur & cognoscatur, debet primo restitui.
19. Quod qui prohibentur conjungi, si postea sese conjunxerunt, possunt excommunicari, quousque de matrimonio cognoscatur.
20. Quod partibus absentibus veritas non potest plenarie inquiri: & quod ad eum, a quo appellatum est, causa non debet remitti.
21. Quod si quis pendente lite matrimoniali aliam acceperit, & postea inter ipsum & primam divortium fuerit celebratum, potest cum secunda remanere. Et quod non est dicendus consensus de presenti, licet verbis presentibus exprimat, qui ex arbitrio dependet alieno.
14. Quod si quis aliquam desponsaverit, & eam non cognoverit, si postea aliquis eam acceperit & cognoverit, cum eo debet remanere.
23. De eo quod*
24. Quod ob coeundi impossibilitatem non debet fieri divortium.
25. Quod non licet uxorem dimittere sine manifesta causa fornicationis: & tunc, ipsa vivente, tenetur continere.
26. Quod licet divina officia prohibeantur, baptisma tamen parvulorum, & poenitentia morientium, non debet prohiberi.
27. Quod qui unam sororem desponsaverit, si eam non cognoverit, potest aliam sororem sibi matrimonio copulare.
28. Secundum matrimonium solenne primo clandestino praedicit: & matrimonium contra interdictum ecclesiae contractum tenet etiam post appellationem.
29. Si puberes contraxerint sponsalia, postea reclamantes non sunt audiendi: sed si ambo impuberes, & reclamaverint, sunt audiendi: si vero alter pubes, alter impubes, & impubes reclamaverit, est audiendus.
30. Quod non potest vir & mulier matrimonium suum accusare, nec alii, si octidicim annis taceverint.
31. Aliu extrinseco matrimonium praesumitur adimpleri.
32. Eorum qui post motam questionem, vel ab accusatoribus consanguinitatem didicerunt, testimonium non valere. Nominanda sunt etiam persona, & gradus ex utroque latere distinguendi, nec nisi per iudices discretos, & pacem habentes, debet causa pertractari.
33. Qui de matrimonio contrahendo fidem dederunt, commonendi sunt eam servare.

PARS VII. DE POTESTATE IUDICVM DELEGATORUM, & de variis litteris diversis temporibus impetratis.

1. Licet inhibita fuerit appellatio, a secundo tamen delegato ad primum delegantem potest appellari.
2. Accusatores, & eorum fautores, iustitiam impediunt, ecclesiastica debent censura coerceri.
3. Quod pro varietate litterarum, in executione iudicibus est super sedendum.
4. Quod non est standum sententiae, qua manifestam continet iniquitatem.

5. Index delegatus alii vices suas committere potest.
6. Causae, quae intra certum terminum decidende committuntur, nisi de communi consensu prorogentur, eo elapsi expirat mandatum. Et qui ad horationem iudicis delegati venire neglexerit, secundum iudicis arbitrium poterit puniri.
7. Cum iurisdictione delegatur, omnia videntur delegata, quae faciunt ad iurisdictionem.
8. Index delegatus causam appellatione remota commissam alii non potest committere re. ap.
9. Quod priores littere derogant posterioribus, nisi intentio prioris commissionis in posterioribus habeatur. Quod etiam si causa consensu partium alteri fuerit delegata, & alteri ignorante altero, tacita priori commissione, eam alii imperaverit committi, propter dolum & fraudem debet alter in expensis condemnari.
10. Quod index delegatus suam executionem potest demandare.
9. Item de eodem: & si quis ei resistit, potest eum coercere.
12. Quod ad instam ordinarii commonitionem causa delegata debet differri, & papa propterea consuli.
13. Quod non secundum formam in litteris expressam, sed secundum rigorem iustitiae, est in causa procedendum.
14. De eo quod supra cap. 6. causae: & si index aliter fecerit, & fines mandati exceperit, eius iurisdictione expirat.
15. Quod delegatus secundum priores litteras potest in causa procedere, nisi expressim in posterioribus continetur, causam ipsam ab eius examine subtraham.
16. Quod qui semel officio suo functus est, de caetero eius iurisdictione cessat.
17. Quod absens causa studii vel peregrinationis, vel alia certa causa, ante citationem excusatur: & de eo quod supra c. 6. causae.
18. Quod hac conditio, si preces veritate nitantur, est subintelligenda, etsi non apponatur.
19. Quod index potest terminum appellationis abbreviare, & si intra terminum non fuerit appellationem profecturus, appellatorem profectui appellationem compellere potest, vel coram se iudicio stare debet.
20. Quod index delegatus maior est eo, cuius causam suscepit terminandam: & si rebellis fuerit, poterit eum punire.
21. Quod etiam si aliquis praestito iuramento iudicio sibi fuerit absolutus, & statim in vocem appellationis proruperit, non est aliquatenus audiendus.
22. Quod morte mandatoris, lite non contestata, finitur mandatum.

DE TESTIBVS COGENDIS VEL NON. PARS VIII.

1. Quod vocatus ad testimonium perhibendum, nisi venerit, est coercendus.
11. Quod post publicationem attestatorum, testes non debent produci.
3. Quod religiosi in propriis causis a ferendo testimonio non sunt expellendi.
4. Quod testis super crimine convictus, non est audiendus.
5. Scripta authentica, si in scriptura testes decesserint, robur non habent, nisi per manum publicam sint authenticata, aut authenticatum habuerint sigillum.

6. Testis, ob crimen contra eum civiliter probatum, a testimonio repellitur, sed non aliter puniatur.
7. Quod adferendum testimonium nullus sit cogendus, nisi timore aduersa partis se subtraxerit: & quod laicus a clerico in causam tractus, in foro forensi est conueniendus.
8. Laicus contra clericum testimonium non potest perhibere, nisi suam vel suorum prosequatur injuriam: sed nec tunc potest eum accusare.
9. Quod non sunt testes ultra tertiam productionem producendi.
10. Quod dicta testimonii benigne debent interpretari, ne de perurio notentur.
11. Quod in causa filiationis, contra communem vicinam opinionem, standum est verbo viri & mulieris.
12. Quod post testimonii renunciationem, in causa appellacionis, super novis articulis testes sunt admittendi.
13. Quod licet iuramentis contravenire.
14. Quod qui personatum renunciat, & pensionem soluit, non potest imitti institutioni.
15. Quod privilegium, quod super re litigiosa impetratur, non valet.
16. Quod testes tunc compellendi.
17. Quod testes duplex debent prestare iuramentum.
18. De eo quod supra capite 3. Cum nuncius.
19. Quod testes debent moneri, non cogi.
20. Quod iudices debent intrare ubi testes degunt, si decrepiti fuerint.
21. Quod testes purgationis secundum propriam conscientiam iurare debent.
22. Quod qui fornicarias habent, ecclesiastico debent beneficio spoliari: & quod latrones, & raptores, & de perurio conuicti, non possunt testimonium perhibere.
23. Quod testes ad accusationem matrimonii non sunt admittendi, qui tempore contracti matrimonii consanguinitatem scientes, si uerunt.

RS IX. DE SECUNDIS NUPTIIS.

1. Quod non debet benedictio iterari.
2. Quod sine infamia mulier infra tempus luctus nubere potest.

RS X. DE APPELLATIONIBVS.

1. Quod non debet inquiri, cujusmodi actio intendatur, sed primo rei veritas inquiratur.
2. Quod appellatio de omni gravamine non est admittenda.
3. Quod ubi sub pretextu appellacionis noscitur crimen committendum, non est appellans defendendus.
4. Quod religiosus, ne castigetur, appellans, non audietur.
5. Quod frustratorie dilationis causa appellans, non audietur: & quod morbo confamilis laborantes in testimonium non admittuntur.
6. De eo quod supra cap. proximo: & quod iudex poterit terminum abbreviare, infra quem nisi appellacionem fuerit appellans profecturus, tenet sententia contra eum lata: & quod raptor, & aliene rei detentor, & fornicator, nisi sit manifestum, appellans, audietur.
7. Quod tenet excommunicatio post appellacionem ante interpositam.
8. Quod si iter arreptum fuerit ante accusationem factam, non est in causa procedendum.

Concil. general. Tom. X.

9. Quod appellacioni super incidenti questione facta, si sine ea principalis questio non possit terminari, est deferendum: & quod appell. inhb. etiam de falsa suggestione appellari non possit.
10. Quod appellacioni pro qualicumque fiat causa leui, est deferendum: & de eo qui.
11. Quod si causa appellantis recommititur, licet aliquod speciale mandatum habuerit, ubi ei libere liceat appellare: non est tamen audiendus quia speciale mandatum derogat generali.
12. Quod ubi inhibita est appellatio, ibi & recusatio: quod tunc incipit, cum iudices susceperint mandatum.
13. Quod qui violentas manus in clericum iniecerit, appellans non audietur.
14. Quod in criminibus notoriis non est deferendum appellacioni, & de eo quod supra c. 6. Cum sit.
15. Quod si quis ab aliquo appellauerit pro aliqua re, & postea coram eodem super alia conueniatur, potest eum velut suspectum evitare.
16. De eo quod supra cap. 12. Super eo.
17. Quod si quis appellauerit, nisi sit appellans religiosus, est audiendus.
18. Quod delegatus potest accusari.
19. Quod appellans metu litterarum, quas scit impetratas, non est audiendus.
20. De eo quod supra capite 3. Quod vero.
21. Quod de facto excommunicatus, licet non de iure, de facto absolutus possit.
22. Quod littera, pendente appellacione, impetrari non valet.
23. Quod si cuius possessio post appellacionem fuerit turbata, archiepiscopus potest emendare.
24. Quod archiepiscopus post appellacionem potest excessus corrigere, de quibus non appellatur.
25. Quod religiosi pro euitanda disciplina appellantes, non sunt audiendi.
26. Quod super re spirituali ad secularem iudicem non est appellandum.
27. Quod qui publica laborat infamia, testibus deficientibus, ad purgationem est cogendus: & quod pro inimicitia vel manifesta causa suspiciones, potest ordinarius evitare.
28. Quod obtenta appellacionis non potest quis excusari, quin ad uocationem cardinalis debeat venire.
29. Quod qui iurant iudicio fisci, & postea appellant, compellendi sunt seruare que iurant, vel intra quadraginta dies prosequi appellacionem.
30. De eo quod supra cap. 24. Significauit.
31. De eo quod supra cap. 9. Super.
32. De eo quod supra cap. 22. Ex litteris. Et quod non reuocatur, qui volens possessionem ingredi, vi repellitur incontinenti.

VT ACTOR RESPONDEAT EI PARS XI
Quem conuenit.

1. Quod actor ei quem conuenit, super aliis negotiis in eodem iudicio tenetur respondere.
2. De eodem.

DE EO QUI CONSANGVINEAM PARS XII
uxoris suæ, vel sponfam patris sui, vel consanguineam sponse propriæ, cognouit.

1. Quod qui matrem vel sororem vel filiam uxoris sua cognouerit, debet sine coniugio perpetuo permanere, & ipsa.
2. Quod si quis puellam non septennem desponsauerit, & postea eius matrem in uxorem duxerit, & postea non

ANNO
CHRISTI
1179.

non sunt separandi

3. Quod si filius, patris sponsam cognoverit, pater vero eam non, ea vivente aliam poterit habere.
4. Quod qui sponsa intacta matrem ejus cognovit, cum alia matrimonium contrahere, & illa alii nubere potest.
5. Quod uxore vivente, maritus sciens cum alia legitime contrahere non potest.
9. Quod qui sponsa intacta, ejus consanguineam cognovit, ipsa eum petente, debet absolvi.
7. De eo quod supra 1. cap. Si quis.
8. Quod qui sponsa intacta, tamen eam cognoscere tentaverit, & consobrinam ejus postmodum duxerit, ab ea est separandus.

PARS XIII. DE RELIGIOSIS VIRIS DECIMAS B
ex privilegio non præstantibus, & de privilegio abutentibus.

1. Quod non possunt religiosi sine auctoritate episcopi, portiones vel antiquos redditus minuire, vel parochias dividere.
2. Quod religiosi ex prædiis conductis decimas solvere debent.
3. Quod religiosi de laboribus quos propriis manibus vel semperibus colunt, & animalium nutrimentis, a decimarum præstatione sunt immunes.
4. Pacificam posse fieri compositionem super decimis.
5. Fratibus Cisterciensis ordinis, Templariis, Hospitalariis, laborum suorum decimas indulgeri cunctis de novalibus.
6. De prædiis, traditis rusticis ad excolendum, monachos debere decimas dare.
7. De eo quod supra 3. cap. Fraternalitatem.
8. De eo quod supra 3. c. Fraternalitatem: & quod summus pontifex dicit præter solitum, ab eo debet exponi.
9. Monasteria de suis prædiis decimas non debent præstare.
10. Monachis non alias decimas quam de novalibus indulgendas.
11. Privilegium sequens, priori non deroget conventioni.
12. Monachi decimas dare debent de prædiis, de quibus prius dabantur.
13. & 14. Abbas non debet detinere que ad episcopum pertinent, nisi auctoritate Romani vel sui pontificis.
15. A clericis non sunt decima indistincte exigenda.
16. Clerici a clericis non debent decimas exigere: sed illi eis tenentur solvere, qui ab eis spiritualia percipiunt.

PARS XIV. DE ILLIS QUI INCIDUNT IN CANONEM
datæ sententiæ, vel incidere videntur: & qui sint ad sedem apostolicam propter absolutionem mittendi.

1. Qui ignoranter manus violentas iniecerit in clericum, excusatur.
2. Non possunt per abbatem absolvi, qui ante religionem susceptam in canonem data sententiâ inciderunt.
3. Qui viros religiosos læserunt, apostolico conspectui se debent præsentare: & de eo quod supra, cap. Pro Christo.
4. Religiosi, sicut alii, pro violenta manuum injectione in clericos, sunt evitandi.
5. Tam mandantes, quam malefactores, pro violenta manuum injectione in clericos, sicut excommunicati sunt evitandi.
6. Qui in fratres Templi violentas manus iniiciunt, sunt excommunicati.

7. Si clerici impuberes sese invicem percusserint, vel puberes ex jocosa levitate, & magistri discipulos causa correctionis, non incidant in canonem data sententiâ.
8. Religiosi sese invicem percutientes, a suo abbate vel episcopo possunt absolvi.
9. Qui præter officii clericum læserit vel vulneraverit, ab episcopo suo potest absolvi.
10. Qui clericum vim inferentem ledit repellendo, vel cum matre vel sorore invenitur, vel etiam filia, non incidit in canonem data sententiâ.
11. Qui conversis violentas manus iniiciunt, sunt excommunicati.
12. Qui sui juris non sunt, vel etiam mulieres, si in clericum violentas manus iniecerint, ab episcopo suo possunt absolvi: & delicti qui magnum laborem sustinere nequeunt, possunt excusari quo minus ad apostolicam sedem mittantur pro violenta manuum injectione.
13. Qui incidunt in canonem data sententiâ, si sine periculo Romanum pontificem adire nequeverint, ab episcopo suo possunt absolvi.

DE IVRE PATRONATVS ET CLERICO-
rum institutionibus. PARS XV

1. Rectorem ecclesie sue, in illa debere residere, nisi iusta causa subijt. Vno etiam presentato & non instituto, alium post presentatum & institutum præferri.
2. Concessio laici super ecclesia, sine consensu episcopi, est inutilis, etiam collegio facta.
3. De eo quod supra 13. cap. Relatum.
4. Si qui advocaciones ecclesiarum acquisierunt, ut ad easdem filios & nepotes præsentent, eis possunt spoliari.
5. Firmarii vetitam esse præsentationem.
6. Si ecclesia non vacans alicui a patrono concedatur, postea ea vacante alio instituto, posterior præferri debet, & laicus etiam loco religioso jus patronatus licite potest conferre.
7. Secundum patronorum traditiones, ecclesiarum ordinationes non sunt mutanda.
8. Si a patrono clericus episcopo idoneus fuerit præsentatus, & postmodum alius æque idoneus: episcopi relinquatur arbitrio, quis alteri præferatur. Verum si collegium vel religiosa persona præsentaverit: qui prior tempore, potior est in jure.
9. Longa præscriptio robor dat concessioni a laico facte sine episcopali auctoritate.
10. Emptionis titulus non debet jus patronatus acquiri.
11. Concessio ecclesiarum viventibus personis facta, est evacuanda.
12. Per episcopatum potest in ecclesia persona institui, si cuius ordinatio propter controversiam laicorum differatur.
13. Si fundus ematur, jus patronatus acquiritur.
14. Jus patronatus licite potest ordinari.
15. Filii ecclesias a parentibus fundatas non debent auctoritate propria detinere, nec alius conferre.
16. Jus patronatus annexum est spirituali, & ideo non potest vendi.
17. De eodem.
18. Nullus ecclesiam, vel quod ecclesiastici iuris est, monasterium vel canonicis sine episcopi auctoritate potest conferre.
19. Episcopi personas debent admittere idoneas in ecclesiis, in quibus adepti sunt præsentationes.
20. Qui ab eo præsentatus creditur, & ab ordinario instituitur, licet alius postea patronatus ius evincerit, non est propter hoc ab ecclesia desituendus.

ANNO
CHRISTI
1179.

- & de eo quod supra 11. c. Ea quæ; & de eo quod A
supra 6. cap. Illud in fine.
21. In ecclesiis quarum ordinatio differtur, ab episcopo debet œconomus constitui.
 22. Episcopi debent instituire, patroni consentire.
 23. Quod episcopi consensu subsequens potest sufficere.
 24. Persona ecclesiarum, in quibus monachi habent ius presentandi, monachis de temporalibus, episcopis de spiritualibus, debent respondere.
 25. Renunciatio ecclesiarum in manibus episcopi fieri debet, non patroni.
 26. Defensor appellans audietur.

9. Si sacerdos fornicariam non dimiserit, debet suspendi: & quousque eam dimittat, in suspensione permanere.
10. De eo quod supra 2. cap. Sicut: & de eo quod supra capite octavo, Si autem.
11. De eodem.
12. Episcopus potest eum absolueri, qui clericum vulneravit.
13. Minus malum, ut maius vitetur, est tolerandum.
14. Permittitur subdiacono cuidam contrahere matrimonium.
15. Sacerdos non debet tabernas frequentare.

DE VSVRIS.

1. Non admittitur dispensatio, ut accipiantur usura. B
2. Contractus usuram continet, licet ex forma non sic censeatur.
3. Fructus in sortem sunt computandi.
4. Quod usura sub iuramento promissa, sunt solvenda.
5. Usura ante interdictum vel post percepta, sunt solvenda.
6. Nullus ad usuras solvendas est cogendus, nisi ad earum teneatur solutionem.
7. Fructus reddituum in sortem sunt computandi.
8. Sorte recepta, pignus est restituendum.
9. Clericus usuras accipiens nisi ubi de manu laicali beneficium ecclesie redimat, officii sui periculum debet suscinere.
10. De eo quod supra 8. capite, Nihilominus. C

DE ORDINATIONE FILIORVM
sacerdotum, & eisdem in ecclesiis paternis
non tolerandis.

PARS XIX.

1. Non debet aliquis permitti habere ecclesiam, in qua pater ejus proxime ministravit.
2. Filii sacerdotum non debent ad ordines admitti, nisi in monasterio, vel canonica regulari vita, fuerint probati.
3. Non debet aliquis in ecclesia, in qua pater ejus ministravit, ministrare.
4. De eodem.
5. Si episcopus scienter in paterna ecclesia aliquem instituit vel ignoranter, dum ad eandem ipsum postea ordinaverit, potest in ea remanere.
6. Si filius sacerdotis ad sacros ordines fuerit promotus, potest ecclesiastici beneficii obtinere portionem.
7. Quilibet ab ecclesia, in qua pater ejus personatum habuit, est excludendus.
8. Filius in parvis ecclesia potest institui, si media intercessit persona.
9. Filius paternam potest ecclesiam habere, si pater ejus eiusdem ecclesie vicarius perpetuus non fuerit vel persona.
10. Si quis cum aliquo per literas summi pontificis dispensavit, per posteriores litteras non debet actum irritari.

DE IVRAMENTIS SERVANDIS.

1. Non est contra juramentum veniendum, nisi vergat ad interitum salutis.
2. Contra juramentum ex causa licite potest venire.
3. Qui iurant, compellendi sunt juramentum servare.
4. Clerici pro periurio ecclesiis perpetuo debent privari.
5. Non debent ecclesias regere, qui crimine periurii sunt irretiti.
6. De eo quod supra 4. c. Tuanos.
7. Compulsus jurare, debet absolvi. D

DE IVDÆIS, ET NE CHRISTIANI
eorum mancipia fiant.

PARS XX.

1. Iudæi ad baptismum non sunt compellendi: sed si voluerint absque calumnia, Christiani efficiantur. Nullus etiam eos sine iudicio vulnerare, vel eis res suas auferre, vel eorum solennitates perturbare presumat.
2. Non debet clericus ad secularem iudicem trahi, nec debet aliquis Iudæis servire, nec nutrices Christianas eis licet habere, aut obstetrices.
3. Iudæis quocumque titulo non licet parochias occupare, nec a Christianis sunt eis homagia prestanda.
4. Iudæi Christiana mancipia non debent habere.

DE CLERICIS MATRIMONIO COPV-
latis, & aliis fornicariis habentibus.

1. Clerici concubinas habentes, eas compelli possunt abjurare.
2. Clerici in subdiaconatu & supra, qui infra quadraginta dies post communionem fornicarias non removerint, ecclesiastico beneficio debent privari.
3. Simplex beneficium clerico potest concedi conjugato.
4. Subdiaconorum, de quorum incontinentia timeatur, matrimonium est dissimulandum.
5. Pro bono pacis, quod est illicitum dissimulatur.
6. Clerici qui citra subdiaconatum matrimonium contrahunt, ab uxoris non debent separari, nisi de communi consensu ad religionem voluerint transire. Si vero in subdiaconatu & supra ad matrimonium convolaverint, uxoris invidis debent selegari.
7. Sacerdotes qui uxores ad communionem episcopi dimittere nolunt, officio & beneficio possunt privari.
8. Clerici, sive in sacris ordinibus constituti, sive infra, nolentes dimittere fornicarias, beneficio possunt privari.

DE MONACHIS ET MONIALIBVS SINE
probatione receptis, & in probatione pos-
tius recedere volentibus.

PARS XXI.

1. Habitus religionis ante decimum quartum annum susceptus, quomodo licite potest relinqui.
2. Qui habitum religionis ante professionem deseruit, in secularibus non debent ecclesiis admitti.
3. Qui habitum non suscepit, nec professionem fecit, licet de suscipiendo coram episcopo votum fecerit, si postea uxorem duxerit, non est cogendus eam dimittere, & ad ecclesiam cui se devovit, redire.

E E e c i j D E

ANNO
CHRISTI
1179.
PARSXXIIDE SPOLIATIS RESTITVENDIS^A DE DISPOSITIONE CLERICORVM,
vel non. & de dispensatione circa eisdem facta.ANNO
CHRISTI
1179.
PARS
XXVI.

1. *Qui spoliatus renuntiavit ecclesie, etsi eam pluries abjuraverit, est restitvendus.*
2. *Idiotæ personæ non discreta preemptoria reprobandæ exceptiones.*
3. *Iudices debent ad locum venire, in quo facilius partes possunt esse præsentēs.*
4. *Si spoliatus quis renuntiaverit ecclesie, licet id juramento firmaverit, nullum exinde generatur ei præjudicium.*
5. *Præsertim de violenta ejectione, quam de canonica institutione agendum.*
6. *In possessorio iudicio criminis obiectio non retardat principalis causæ executionem.*
7. *Quæ vi & metu facta sunt, in irritum debent revocari.*
8. *Spoliatus debet restitui, licet ei obiiciatur, quod filius fuerit sacerdotis proxime ministrans, vel quod inde soluerit pensionem.*
9. *Qui violento succedit possessori, velut ipse potest conveniri.*

PARS
XXIII.

DE IVRAMENTO CALVMNIÆ.

1. *Clerici non debent prestare juramentum de calumnia, nec aliud, prælato inconsulto.*
2. *In causis super rebus spiritualibus non est juramentum de calumnia præstandum.*
3. *Neque præstatur juramentum de calumnia ab his qui causam sciunt.*
4. *Religiosi debent sibi a cononum statere, qui juramentum de calumnia valeat subire.*
5. *Juramentum de calumnia a quocumque est præstandum.*
6. *Qui debitum vel accessiones initiatur, juramentum de calumnia debet prestare.*

Corr. inficiatur

PARS
XXIV.DE EXCESSIBVS EPISCOPORVM
contra suos archidiaconos, & archidiaconorum
contra suos episcopos.

1. *Episcopus potest institutiones ab archidiacono post prohibitionem factas irritare.*
2. *Non licet alicui sub obtentu alicujus consuetudinis, sanctorum patrum transgredi institutiones, nec sine licentia episcopi curam committere animarum.*
3. *Non licet archidiacono ecclesias vacantes occupare & detinere.*
4. *Consuetudines ecclesiarum archidiaconis debite, ab episcopo non possunt minui, sed eis debent integræ conservari.*
5. *Vno archidiaconatu debet omnis esse contentus.*

PARS
XXV.DE QVIBVS ET QVANDO ET INFRA QVAM
ætatem ecclesiasticum beneficium conferatur.

1. *Non nisi his qui ætatem habent & scientiam, ecclesiastica sunt conferenda.*
2. *Nemini infra decimum quartum annum constituto, ecclesiæ personatus vel regimen est concedendum.*
3. *De eodem & quod nullus quasi jure hereditario debet in paterna ecclesia collocari.*
4. *Si minor quindecim annis ante concilium celebratum in ecclesia fuit institutus, non est ab ea amovendus.*
5. *Ad personatum parochialis ecclesiæ, non nisi subdiaconus debet admitti, vel supra, nisi ex dispensatione.*

1. *Favore religionis admittitur, qui alias non admittetur.*
2. *In ordine simoniace acquisito quomodo potest quis tolerari.*
3. *Qui litteras summi pontificis falsavit, in monasterium districta religionis debet detrudi, officio & beneficio spoliatus.*
4. *Confessio super crimine coram iudice seculari facta, clerico non præjudicat: nec si aliquis pro suis excessibus sit depositus seculari iudici est tradendus.*
5. *Clericus qui duellum sponte obtulit, vel obtulit susceperit, de rigore est deponendus.*
6. *Sacerdos qui in duello partem digiti amisit, non debet tolerari.*
7. *Sacerdos qui puerum causa disciplina percusserit, ita quod exspiraverit, est deponendus.*
8. *Qui de cimas vel ecclesiarum dispositiones laico in sæculo manenti concesserit, est deponendus.*
9. *Qui furive ordinem diaconi suscepit, nisi anathemate facta esset prohibitio, potest promoveri in sacerdotem.*
10. *Clerici excommunicati vel interditi, qui ante absolutionem divina celebrare presumpserint, perpetuo sunt deponendi.*
11. *Qui in conspectu ubi homines interfecit sunt, lapides projecti: si neminem percussit, potest in ordine tolerari.*
12. *Actio ut causa clerico imputatur.*
13. *Sacerdos post perpetratum homicidium quomodo potest in ordine sustineri.*
14. *Actionem mortis clerico non imputari.*
15. *Presbyter propter membri deformitatem prohibetur celebrare.*
16. *Clerici, habitu relicto in crimine deprehensi, per ecclesiasticam iustitiam non debent liberari.*
17. *Clerici non debent esse ministri vel procuratores laicorum: quod si fecerint, & pro aliquibus capiantur, indignum est eis ab ecclesia subveniri.*
18. *Officium potest exequi episcopus, qui loco tantum renuntiavit.*
19. *Neque servi neque sparii sunt ordinandi, nec aliquis servilis conditionis.*
20. *Qui in remotis partibus sunt ordinati, eorum litteras debent habere, qui eis manus imponunt: & incogniti, per aliquod tempus debent esse in suspensio, ut de eorum actibus alii instruantur.*
21. *Officium diacono reddi potest, qui alium vulneravit.*
22. *Inuito prælato non debet subditus promoveri. Non in sublimitate graduum, sed amplitudine meritum, regnum Dei acquiritur.*
23. *Diebus dominicis non licet alicui, nisi summo pontifici, in subdiaconum aliquem ordinare, nec in vigilia Pentecostes.*
24. *Extra quatuor temporum jeiunia non sunt aliqui ad sacros ordines promovendi.*
25. *Licite potest quis in diebus dominicis aut aliis festivis aliquos ad minores ordines promoveri.*
26. *Clerici ignota sigilla de ordinatione deferentes non sunt admittendi.*

DE CLERICVS ET MONACHVS
fæcularibus se immisceat negotiis; & de re-
gula religioforum.

1. Monachi non debent villas ad firmam tenere vel ecclesias.
2. Religiosi ad legendas leges & confessiones phisicas ponderandas de suis claustris non debent exire.
3. Monachi non debent causa lucri negotiari, vel a laicis firmas habere, vel laici ecclesias ad firmam tenere.
4. Clerici non licet causam sanguinis agitare: clerici etiam comam nutrentes, ab archidiaconis tondeantur vel inuiti.
5. Fratres sine proprio debent vivere, priori professionem facere, crucem non debent accipere, in hospitibus possunt oratorium construere, episcopi licentia non requisita.
6. Monachi de claustro exeuntes redire, tenentur ad monasteria, in quibus fecerunt professionem.
7. Monachi non regulariter viventes, per alterius ordinis institutionem debent puniri.

DE PACTIONIBVS LICITIS ET ILLI-
citis in rebus ecclesiasticis.

1. Sub annuo censu usque ad certum terminum potest ecclesia teneri ad firmam.
2. Propter ingratiudinem, quodatum est revocatur.
3. Inter ecclesiasticas personas super decimis transactio facta, rata perpetuo debet persistere & inconvulsa.
4. Nulli concedenda sunt ecclesie, ubi alii nominatim succedant.
5. Transactio per abbatem vel priorem cum litteris ratihabitionis conventus facta, rata debet permanere.
6. Transactio super controversia ecclesie facta, que speciem continet simonia, in irritum debet revocari.
7. Decima ablata, sine diminutione sunt restituenda.
8. Non debet aliquis pensionem ecclesie solvere, ut facilius ad suos transfiratur.
9. Clericus sine autoritate episcopi non potest ecclesiam constituere censualem.
10. Compositio coram extraordinario delegato facta, si non est juri contraria, ab episcopo non debet irritari: sed census ob hanc absque autoritate episcopi solutus, vitam solventis non excedit.
11. Sine diocesani, vel officialium suorum autoritate, ecclesia non sunt occupanda.
12. Collatores beneficiorum, de quibus collatum est, debent spoliari.
13. Canonem autoritate episcopi & juramento interveniente constitutum, silvendum.
14. Fili personatum, vel alii qui in ecclesias se vacantes intrudunt, non possunt eas sub appellationis obtentu occupare.
15. Super re sacra in litigium deducta transigi non potest.

DE ALIENATIONE RERVM ECCLESIE,
& eadem reparacione.

1. Res ecclesie pignori obligata, a filio vel herede obligantis, ecclesie debent resarciri.
2. Persona debent ecclesias reparare.
3. Possessio ecclesie sub conditione donata, non potest nisi in casu revocari.
4. Terras de filius extirpatis, eis a quibus sunt extirpata, potest episcopus concedere ad annum concilii generalis. Tom. X.

A sum tenendas.

5. Clerici de his, que intuitu ecclesie adquisierunt, nullum de jure possunt facere testamentum.
6. Si clericus a kalendis Martii usque ad kalendas Novembris decesserit, dispositionem fructuum illius anni pro sua voluntate poterit habere.
7. Non licet conditionem ecclesie facere deteriorem, nec licet colonum expensis factis in fundo ecclesie defraudari.
8. Clerici de mobilibus per ecclesiam adoptis non possunt condere testamentum.
9. De redditibus episcopi debita pro utilitate ecclesie contracta, sunt persolvenda.

ANNO
CHRISTI
179.

VNI PLVRA ECCLESIASTICA BENEFICIA

non committenda, nec unum inter plures dividendum, & de inchoato sibi assignato non residentibus.

PARS
XXX.

1. Qui in duabus ecclesiis prebendam habet, ab ea tantum poterit communia exigere, cui in propria voluerit persona deservire.
2. Qui sufficiens ecclesiasticum habuerit beneficium, si de alio litteras summi pontificis obtinuerit, prioris beneficii non facta mentione, dignum est, eum a iudicibus non exaudiri.
3. Qui duas habet ecclesias, si altera fuerit spoliatus, non est restituendus.
4. Nec dignitatis permutatio, nec prebendarum divisio est facienda.
5. Qui in diversis ecclesiis curam habet animarum, vicarius non potest esse in altera.
6. Prelati non debent clericos a scholis revocare.
7. Non debet archidiaconus prebenda carere in ecclesia, in qua est archidiaconus.
8. Archidiaconus vero archidiaconatu debet esse contentus.
9. Servientes fratribus Hospitalis, suos non debent redditus amittere.

DE EXCOMMVNICATIS.

PARS
XXXI.

1. Excommunicati, si excommunicationis causa tacita, privilegium meruerint absolventis, cogendi sunt redire: sed si dubium fuerit, & veritatem sint confessi, poterit eis purgatio de hoc iudici.
2. Contra appellationem ab adversario interpositam, potest iudex alium absolvere, prestata tamen iudicio fisci cautione.
3. De eodem.
4. Sententia post appellationem lata, neminem ligat. Sed si ante appellationem fuerit quis excommunicatus, prestata cautione iudicio fisci, potest eum archiepiscopus absolvere.
5. Hospitalarii non debent nominatim in excommunicatione defunctos in Christianorum cimiterio sepelire.
6. Nominatim excommunicatus non est in hospitio recipiendus. De cimiteriis etiam vel ecclesiis vel ecclesiasticis quibuslibet possessionibus non sunt tenenda prestanda, & multa alia que in decretis continentur.
7. Sententia excommunicationis interdicti sine satisfactione congrua non est relaxanda.

ANNO
CHRISTI
1179.
PARS
XXXII.DE CONIVNGENDIS FILIIS ANTE VEL
post compaternitatem genitis.

1. Geniti ante vel post compaternitatem, in matrimonio possunt coniungi, excepta persona per quam venitur ad compaternitatem.
2. Malignantibus non debet dolus vel fraus patrocinari.

PARS
XXXIII.QVI FILII SINT LEGITIMI, ET
de exactone dotium post divortium; & ad quem pertineat hujus causæ cognitio.

1. Ante matrimonium geniti, per matrimonium post contractum sunt legitimi.
2. Post divortium dotem esse restituendam.
3. Non est exheredandus, quicumque ante desponsationem est natus.
4. Ad regem, non ad ecclesiam, pertinet de rebus hereditariis judicare.
5. Nati ante divortium vel concepti filii vel filia, sunt legitimi.

PARS
XXXIV.DE RAPTORIBVS ECCLESIARVM
& violatoribus: quando etiam post peccatam poenitentiam neganda sepultura ecclesiastica, nisi satisfecerint dedamno restituendo.

1. Raptori rerum ecclesiasticarum, nisi ablata restituat, vel de restituendo cautionem dederit, poenitentia est deneganda: & si talis decesserit, clerici, ejus sepultura non debent interesse.
2. Heredes de parentum excessibus satisfacere tenentur.
3. Profuribus & latronibus injuriando occisis, non est orandum.
4. Defuncto nocet, quoad ecclesiasticam sepulturam habendam, contemptus propinquorum.

PARS
XXXV.

DE POENITENTIA.

1. Delicti qualitas & quantitas, ætas delinquentis & scientia, sensus & conditio, in poenitentia sunt respicienda. Conatus etiam non minus, quam effectus est puniendus.
2. Secreto delicto secreta debetur poenitentia.
3. Peregrinationis votum redimi potest.
4. Quod nullus a non suo iudice potest ligari vel absolvi: nec alicui a non suo episcopo remissio dari.

PARS
XXXVI.

DE SENTENTIIS ET INTERLOCVTIONIBVS.

1. Sententia aprioribus iudicibus lata, posterioribus prejudicat.
2. Possessione alicui adjudicata, non sufficit pignus dari.
3. Lis sopita non debet resuscitari.
4. Non licet archidiacono in aliquos sententiam promulgare.
5. Si sententia feratur iniqua, debet evacuari.

PARS
XXXVII.

DE LEPROSIS.

1. Valet concessio vivente persona facta, dummodo fuerit lepra percussus. Testes etiam moneri debent, non cogi.
2. Vxor viros suos leprosus, & viri uxores se qui debent, vel illis viventibus continentiam servare.
3. Vxor propter lepram non sunt dimittenda, sed illis petentibus debet debitum reddi: leprosi etiam matrimonium licite possunt contrahere.
4. Rebetoribus ecclesiarum lepra percussis dandus est coadunor, qui curam habeat animarum.

DE PRÆSCRIPTIONIBVS.

1. Quadragenaria præscriptio, nisi in casu, locum obinet in ecclesiis.
2. In iudicio finium regendorum uterque est actor & reus. Priora etiam sunt iura ad absolvendum, quam ad condemnandum, excepta causa liberali.
3. Præscriptio triennalis, ecclesia sufficit.
4. Liberum unicuique, juri suo renuntiare.
5. Nulla antiquorum dierum possessio, male fidei possessorem liberat, quantum ad eum, nisi respuerit.
6. Quadraginta annorum præscriptio servatur.
7. Contra tricennale præscriptionem nullus vox est audienda.
8. Limites parochiarum non præscribuntur.

DE VICARIIS MONACHORVM
& aliorum.

1. Vicarii a monachis non sunt recipiendi sine honesta sustentationis assignatione.
2. Persona succedens non potest vicarium a predecessore institutum removere, vel ejus minere constituentem portionem.
3. Vicarii in vicariis suis alios constituere non possunt.
4. Si vicarii, qui fide vel juramento prius sunt obligati, contra personas se erexerint personatum petentes: vicaria debent spoliari, & de cetero in eodem episcopatu non debent admitti ad officii executionem.
5. Qui sufficientem habet in vicaria aliqua sustentationem, aliam petens non exauditur.
6. Nullus debet plures habere vicarias.

DE ELECTIONIBVS ET ELECTORVM
potestate.

1. Electus, ante confirmationem electionis, de rebus ecclesie disponendi nullam habet facultatem.
2. Electio illius, qui nuper schismate abjurato, ad unitatem ecclesie rediit, si a schismatico illum ordinem accepit, nisi aliud impediatur, debet confirmari.
3. Filius canonici, etiam maculas in oculo habens, potest in episcopum eligi & ordinari.
4. Atvenire alterius interveniente committitur schismonia.
5. Electio in episcopum translata, rata debet esse & confirmata.

DE INTERPRETATIONE VERBORVM
& referiptorum.

1. Cum aliqua sub disjunctione mandantur, alterum sufficit.
2. Constitutiones novæ, negotiis dant formam futuris.
3. Ad communem verbi intelligentiam in ambiguis est recurrendum.
4. Littera impetrata contra monachos Cisterciensis ordinis, non valent, nisi in litteris mentio ordinis Cisterciensis habeatur.
5. Si filium litterarum summi pontificis fuerit fratrum, non est secundum illas in causa procedendum.
6. Ad hoc ut litteræ posteriores sint revocatoria, necesse est ut in illis sit mentio de priore commissione.
7. Si super aliqua causa littera prius impetrentur, & postea alia, non facta mentione priorum: iudicibus, donec Romanum pontificem consulant, est suspensendum.
8. Littera per quas actor minores redditus petit, si in illis nomen sue dignitatis supprimit, nullum jus debent obtinere.
9. Si aliquis auctoritate priorum voluerit agentem repellere, quia in posterioribus priorum non est facta

Et a mentio, si eis dolo uti postposuit, non erit audienda.

6. Mulier, qua se nuptiam iuravit, ut nubat non est cogenda. Illa vero, cuius vir cum matre adulterum vel incestum commisit, non viro suo carnaliter coniungi, nec eo vivente cum alio matrimonio contrahere valebit.

ANNO CHRISTI 1179.

DE EXCEPTIONIBVS.

- 1. Licet causa sub certa forma terminanda sit commissa, nihilo minus rationabiliter exceptio est admittenda.
- 2. Sententia contra vicarium lata, si alieno nomine possidet, non ei cuius nomine possidet, prejudicat.
- 3. Appellatio inter litigantes tantum est inhibita.
- 4. Canonice institutus, si ejectus fuerit, est restituendus.

- 7. Matrimonia servorum a dominis non sunt irritanda, cum nullus a sacramentis ecclesie sit amovendus.
- 8. Qui aliquam lege canonum duxit, licet non secundum patriam suam legem, vel illius, non est propterea ab ea separandus.

DE POTESTATE IUDICVM SECVNDO. PARS XXXVII.

DE SEPVLTVRIS ET MORTVORVM voluntatibus.

- 1. Licet unicuique, ubi voluerit eligere, sepulturam.
- 2. Liberum est unicuique, ubi voluerit, sepulturam eligere: dum tamen tertia pars iudicii sui illi ecclesie conferatur, a qua caelesti pabulo est refectus.
- 3. Propter debitum, defuncti differtur sepultura.
- 4. Monachi non debent autoritate propria mortuos in cimiterio suo sepelire.
- 5. Heredes iuxta testatoris tenentur adimplere.

- 1. Episcopus sententiam a delegato latam potest confirmare, sed eam tenetur executioni mandare, reservata sibi sententia diffinitiva.
- 2. Non debet causa de crimine alicui committi terminanda, nisi persone appareant, quae velint personam criminosis impetere. Nec licet alicui ecclesiasticum beneficium habenti, matrimonium contrahere.
- 3. Verus in causa potest procedere, si id contineatur in mandato, lites etiam, quae concordia vel iudicio terminantur, non debent suscitari.
- 4. De seculari fide non pertinet ad ecclesiam iudicare.

DE PRÆMINENTIA LONDINENSIS & Eboracensis, & de privilegiis generaliter & specialiter indultis, & de eorum abusu & confirmationibus.

- 1. Qui prioris est ordinationis, prior est habendus.
- 2. Neuter ab altero debet exigere professionem.
- 3. Vniuersae causae suffraganeorum Cantuariensis, quavis non iure metropolitico, legationis tamen obtentu, ad eum transferri possunt, licet ad eum non sit appellatum.
- 4. Extra provinciam causa potest delegari.
- 5. Interdicti, quavis non nominatim excommunicati, ab Hospitalariis possunt sepeliri, &c.
- 6. Si quis contra privilegia Romane ecclesie pro aliis indulta, venire presumpserit, si qua pro se sint indulta, ea amittere merebitur. Hospitalarii etiam nullo modo debent praegravari vel molestari.
- 7. Non licet episcopus Hospitalarios excommunicare vel interdicere, vel eorum oratoria.
- 8. Et qui in fraternitate Hospitalarii est receptus, nisi interdictus fuerit vel nominatim excommunicatus, Christiana non denegetur sepultura.
- 9. Non licet Hospitalariis vel aliis privilegium suum excedere, quia privilegium moretur amittere, qui praepropterea abuti praesumit.
- 10. Non valet privilegium de re litigiosa impetratum: si autem tempore privilegii impetrati res litigiosa non fuerit, non licet alicui contra illud venire, nisi speciali interveniente mandato.

DE IVRE PATRONATVS. PARS XXXVIII.

- 1. Quod ius patronatus non potest vendi.
- 2. Si curator ecclesias illas, quas habet in custodia, aliquibus contulerit, poterit huius donatio revocari.
- 3. Non licet delegato aliquem instituire, eo, ad quem institutio pertinet, inscio vel reclamante. Nullis etiam, nisi illis inter quos causa committitur, appellati beneficii est sublatum.
- 4. Causa patronatus quia ecclesiasticis causis est connexa, non nisi per ecclesiasticum iudicem valet expediri.
- 5. Prior concessio abbatis, conventu sciente & non contradicente facta, secunde prejudicat, licet conventus suum exprimat consensum.
- 6. Non licet canonicis regularibus vel monachis, rectoribus ecclesiarum suarum decedentibus, eas occupare vel censum augere.
- 7. Promissio de ecclesia non vacante facta, nihil firmitatis habebit.
- 8. Si quis timore mortis habitum religionis assumpserit, licite poterit ad saeculum redire.
- 9. Clericus ex dono militis ecclesiam vendicare non potest, sed tantum ius patronatus.
- 10. Si alicui de prima vacante ecclesia promissio fuerit facta, si ea vacante alius postea ad eam fuerit presentatus, non debet propter hoc eius institutio retardari.

DE SPONSALIBVS SECVNDO.

- 1. Qui fidem de aliqua ducenda dedit, si eam postea cognoverit carnaliter, licet aliam matrimonio postmodum sibi copulaverit, prima adhaerere debet: quia carnalis commixtio facit matrimonium, ubi prius nullum fuit.
- 2. Contrahere non potest quis cum ea matrimonium, quam viro vivente polluerit adulterio.
- 3. De eodem: & quod multum delinquit, qui fidem violat.
- 4. Simplex votum, matrimonium impedit contrahendum, sed non dirimit contractum.
- 5. Vir & mulier non sunt una caro, nisi per carnalem commixtionem.

DE PACTIONIBVS SECVNDO. PARS XXXVIII.

- 1. Pactio a predecessore facta successorem non ligat, nisi auctoritate summi pontificis fuerit confirmata. Illi etiam ecclesie ab his decime persolvenda, qui ab ecclesiastica percipiunt sacramenta.
- 2. Transactio inter accusatum & accusatores super crimine facta, nullum robur debet obtinere.
- 3. Libello citationis ante obitum delegantis proposito, lite post eius obitum contestata, potest in causa procedere delegatus. Qui etiam ad producendos testes inducias postulavit, videtur appellationi renunciare.

1. Appellationi de rebus modicis facta, quae scilicet infra summam viginti marcarum subsistunt non est deferenda: sed ut infra fines iudices qui suscipiunt.

hic incipit pars 40. sed non habet alium.

ANNO CHRISTI 1179.

spicione carcant, eligat, appellans est cogendus: a quibus si quis partium crediderit appellandum, ad archiepiscopum vel primatem vocem appellationis emittat.

2. Littere a tribus mensibus anto obitum delegantis impetratae, eundem debent tempore successoris fortivi effectum, quem, si adhuc ille viveret, habere debuissent.

3. Si littere in narratione facti non in suspecto loco fuerint abrafae, non debent propter hoc falsa iudicari. Si vero de appellatione inhibita in prioribus, in posterioribus non sit mentio facta, posteriores in irritum sunt revocandae.

4. Si mulier a consanguineo viri sui fuerit polluta, & veneficum periculum & alias vitia insidias vivo machinata, potest inter eos divortii sententia promulgari: ita ut vir ea mortua licentiam habeat aliam ducendi in uxorem. Ipsa vero sine spe conjugii perpetuo remanebit.

5. Si qui pro evacuando mandato apostolico ante citationem appellaverint, aut alios in possessionem rei litigiosae induxerint, vel se malitiose subtraxerint, non est eorum appellationis deferendum: sed illi qui in possessione sunt, licet in rescripto non comprehendantur, autoritate eius conveniri possunt.

6. Qui in aegritudine ad loca religiosa se transfulerint, si in ipsa aegritudine decesserint, cogi possunt & debent, ut personis vel ecclesiis, a quibus pabulum receperunt salutis, canonicam relinquunt portionem.

7. Super re sacra & litigiosa transigi non potest. Alias autem litigantes amicabiliter componere possunt.

8. Iudex delegatus tam ordinarium quam alium, ad efficiendum id quod mandat, cogere potest: & si obedire noluerit, eum poterit punire.

9. Spontanea abjuratio exceptio sine causa cognitione non est admitenda: & probatio spontaneam negantis renunciationem, est recipienda.

10. Si sacerdos occulte aliquos conjunxerit, ab officio vicennio suspendi debet, quoniam non sunt occulte matrimonia contrahenda.

11. Si in executione mandati fraus intervenerit, non potest executor de toto negotio cognoscere: sed debet incidens questio ad sedem apostolicam referri.

12. Clericus a laico presentatus, si ab episcopo non fuerit institutus, & appellaverit, licet alius postmodum intrusus fuerit, ab ecclesia debet amoveri, & alius institui.

13. Si causa, appellatione remota, sit commissa, & altera pars appellaverit, non est appellationi deferendum, nisi appellans ante citationem iter arripuerit ad sedem apostolicam veniendi. Item, si iudex super suggestione falsi probationes audire noluerit, appellans audietur. Item ab uno iudicum, appellatione remota, in causa procedi non potest, nisi hoc in litteris specialiter contineatur.

14. Quod nullus ad ecclesiastica beneficia est admittendus, nisi sit electus, & quod filii personarum circa sacros ordines constitutarum, parentibus in ecclesiasticis succedere possunt, si tamen merita suffragantur.

15. Monachi Cisterciensis ordinis non debent villas, molendina, ecclesias, altaria possidere, fidelitates & hominia suscipere, rusticos & tributarios tenere, nec operam adhibere, ut termini possessionum eorum dilatentur.

16. Qui praestito iuramento iudicio sisti, beneficium absolutiois obtinuit, nisi infra annum appellationem fuerit prosecutus, in pristinam potest sententiam

tiam detrudi, & non obstante apostolico iudicio, ecclesia stare compelli.

17. Variantis verbum, testimonium reprobatum.

18. Potest quis in quod habuit, suo amittere facto.

19. Is qui praesidet, potest votum dispensare.

20. Ne quis dicat, Christum non esse aliquid secundum quod homo.

1. Si res pretii modici, qua scilicet animam accipientis allicere vel invertere non silet, pro electione alicujus, vel pro pallio alicui deferendo data, fuerit: non propter hoc committitur simonia, nisi interueniat pactum. Item, puer qui a parentibus pecunia interueniente ecclesia offertur, ab eadem ad tempus debet removeri: sed postmodum non solum ad aliam, sed etiam ad illam potest assumi.

2. Iudex potest appellantis terminum prosequende appellationis praesigere, vel eos compellere iudicio ecclesiae sisti: vel si noluerint, potest eos, appellatione remota, excommunicare.

3. Propter occultum delictum non est aliquis a promotione repellendus.

4. Si quis matrem uxoris suae cognoverit, si id occultum sit, non est ab uxore inscia propter hoc separandus.

5. Licet quis uxorem uxoris suae cognoverit, non debet propter hoc ab uxore separari.

6. Episcopus cum clerico demones invocante misericorditer agere potest.

7. Clerici infra subdiaconatus ordinem constituti, matrimonia contrahentes, ecclesiastico possunt beneficio spoliari: sed si de bonis suis aliqua ecclesiis contulerint, ad ipsos redire debent.

8. In legatis testamento ecclesiae relicti duo vel tres sufficiunt testes.

9. Ecclesia licite potest sub conditione donari.

10. Si puer habitum religionis susceperit, & eum voti poenituerit, infra 14. annum habitum relinquere potest, & ad saeculi redire, dum tamen a parentibus non sit oblatum, nec id unquam ratum habuerit.

11. Ecclesia non debet propter alicujus appellationem debitum obsequium defraudari: canonici, etiam saeculares, debitam in ecclesiis tenentur facere residentiam.

12. Ab itinere Hierosolymitano potest quis absolvi.

13. Si quis habitum religionis matris mortis susceperit, licite habitum relinquere potest, nisi id aliquando ratum habuerit.

14. Quod laicus non est in accusationem clericum admittendus. Item, si quis aliquem accusaverit, frater illius non potest postmodum accusare. Item, pergitores alicujus, honesti debent esse & bona opiniois, vitamque illius, quem purgare debent, cognoscere & conversationem.

15. A voto potest quis absolvi, dum tamen elemosinis redimatur.

16. Monachi in accusationem abbatum suorum sunt admittendi, eisque de monasterio expensa necessaria debent administrari. Item contra confirmationem summi pontificis non est aliquatenus iudicandum, nisi si novum emerit mandatum, aut certum sit, ipsum per falsam suggestionem impetratum.

17. Clandestina matrimonia a contrahentibus publicata, ab ecclesia sunt recipienda: genitique in tali matrimonio, sunt legimi.

18. Institutiones vel destitutiones sine fratrum consilio non sunt faciende.

19. De eodem, & quod in confirmationibus absentium nomina non sunt scribenda.

20. Testamenta coram presbytero, vel tribus vel duobus aliis facta, rata sunt & firma.

21. Ecclesia adulterio polluta, per adspersionem aque

Hic incipit pars 50. h. nec ipsa titulus habet.

ANNO CHRISTI 1179.

aque benedicta debet reconciliari: & propter peccatum unius, alius purgatio est indicenda.

22. Sacerdos infirmus, uno tantum presente clerico, vel etiam solus, inungere potest. Item, festum beati Matthiae in anno bissextili, in primo vel secundo die potest celebrari. Item, mulier a viro suo pro crimine aliquatenus non est separanda, nisi ubi eam ad maleficia transire contigerit, de viro similiter statuentes.
23. Si vero a l alienas partes transfulerit, ibique per decennium morans fuerit, & redire noluerit: poterit inter ipsam & uxorem eius divortium celebrari. sed proles ante divortium procreata, est legitima.
24. Raptor dici non debet, qui mulieris habuerit consensum: & post carnis commixtionem matrimonium est perfectum.
25. Ea qua propter filium proprium, quem interemerat, a viro est abjurata, eidem viro debet restitui, & ei de commissio poenitentia indici.
26. Confessio coacta non valet. Item, cum causa duobus committitur, sententia unius non valet.
27. Si quis aliquem interfecerit, ab altaris ministerio debet cessare.
28. Propter naturalem frigiditatem, vel alia maleficia, legitime conjuncti non sunt separandi. Item qui non est aptus debitum reddere uxori, ad matrimonium contrahendum aptus non imereputatur.
29. Ad arctiorem religionem licitum est transire. Item, licet inter aliquos publica & notoria sit parentela, non possunt tamen ab invicem absque iudicio ecclesie separari. Licet notorium sit & publicum, aliquem cognatum suam duxisse, si non appareant aliqui qui velint matrimonium impedire, non sunt separandi, nisi in primo vel secundo gradu consanguinitatis sint conjuncti. Decima a laicis iure hereditario non possunt possideri.
30. De eucharistia in ore mulieris in carnem versa.
31. Licitum est a sponsalibus recedere, & ad vitam contemplativam venire. Si quis aliquam petat in uxorem, cuius viri consanguineam se cognovisse dicat, non est inter eos matrimonium contrahendum, nisi sit iuramento firmatum. Si mulier iudicio ecclesie ab aliquo sit separata, & alii sine contradictione ecclesie matrimonio copulata, non potest secundus vir ab ea recedere licet prior vir vivat.
32. Clerici obtentu patronatus ab ecclesie canonice acquisitis non sunt amovendi.
33. Non est ius patronatus vel ecclesiasticum beneficium, nisi requisita episcopi licentia, in foro seculari ab aliquo vendicandum.
34. Laicus ecclesiam spolians, est excommunicandus.
35. Ecclesia indicat aliquem diris questionibus subiciendum.
36. Appellationibus, ut Iudei Christiana mancipia habeant. factis non est aliquatenus deferendum. Item, non licet Iudeis novas constituere synagogas, aut altiores, aut ampliores facere, aut preciosiores.
37. Lite pendente nihil est innovandum.
38. A clericis & presbyteris, quamvis fornicariis, quamvis ab ecclesia tolerantur, licite Divina officia audiuntur, & alia ecclesiastica recipiuntur sacramenta.
39. Vbi quis percipit spiritualia, ibi dare debet temporalia.
40. Decima novatum ecclesie, in cuius parochia territorium est, persolvi debent. Item, laici a clericis vel conversis decimas de laboribus suis exigere non debent. Item, qui a colonis terriam vel

quartam partem laborum ante solutionem decimarum recipiunt, decimam de portione sua, scilicet quod colonus de sua, persolvere tenetur.

41. Si quis per verba de presenti aliquam desponsaverit, licet ea incognita aliam acceperit & cognoverit, ab ea debet separari, & prima adhaerere. Si vero promissa facta est tantum de futuro, de violatione iuramenti poenitentia est injungenda. Item, lite pendente nihil est innovandum. Item, matrimonium contra interdictum ecclesie factum, est irritandum. Item, matrimonium praetextu minoris aetatis non est dissolvendum, cum malitia supplet aetatem. Item, matrimonium vi contractum, nisi postmodum consensus accesserit, potest irritari.
42. In dubiis, viciniis fama est inquirenda: & quod instrumentum ab eo cognitum qui officium gerebat, ratum & firmum est habendum.
43. Iuramentum a iurantibus ad invicem potest remitti.
44. Nun baptizatus, vel confirmatus, in baptismo vel chrismate alium in filium suscipere non potest.
45. Presbyter ordinatus non baptizatus, debet baptizari, & iterum ordinari: & omnes ab eo baptizati.
46. Mulier a viro separata, dotem debet habere, & post annum alium potest accipere virum.
47. Qui eodem crimine est infectus, contra alium non potest testificari, cum nulli de se confesso adversus alium in eodem crimine sit credendum.
48. Iudicio ecclesie potest quis pena pecuniaria multari, & questionibus subici duris.
49. Licet aliquis confiteatur, ante matrimonium se uxorem fratris sui cognovisse, nisi hoc publicum sit & notorium, non est propter hoc inter eos divortium celebrandum. Item, Saracenus mulierem tenens Christianam, est puniendus, & ipsa similiter.
50. Iudicio aqua frigida purgatus, si fama laborat, & testes non appareant, iterum se debet purgare: quoniam in ecclesiasticis iudiciis inhibita sunt peregrina. Item, purgatores debent iurare, quia purgatum credunt verum irrasse.
51. Interdicti vel excommunicati si Divina praesumpserint officia celebrare, perpetuo sibi deponendi, nisi multitudo sit in causa. Multi vero sunt quadraginta.
52. Si excommunicatus lecto agridudinis detineatur, & propinqui eius pro eo satisfecerint, Christianam poterit & debet habere sepulchrum.
53. Vbi praetextu appellationis crimen noscitur committendum, non est appellationi deferendum. Item, si excommunicatus praestito iuramento iudicio ecclesie sisti, fuerit absolutus, statim appellans per eandem sententiam compelli potest vel appellationem proseguere, vel iudicio ecclesie stare.
54. Appellationi de omni gravamine interposita non est deferendum. Si vero de omni gravamine, quod in una causa potest contingere, fuerit appellatum, est superseendum.
55. Sacerdos sciens aliquem reum criminis, ad instantiam illius qui damnum passus est, potest eum excommunicare: non tamen potest eum a publicis officiis removere.
56. Servus, nisi sit manu missus, non est ordinandus. Si vero aliqua calliditate fuerit ordinatus, est deponendus, dominoque restituendus.
57. Impetitus de simonia, iurare debet, quod nec ipse, nec alius pro eo, se sciente, precium dedit. Item, purgatores debent iurare, quod credunt ipsum verum irrasse.

ANNO
CHRISTI
1179.

58. Res ecclesiastica jure hereditaris non potest possideri.
59. Subdiaconus matrimonium contrahens, non potest promoveri, nec in subdiaconatu tolerari, nisi habitum susceperit religionis: in minoribus tamen ordinibus potest ministrare.
60. Filii clericorum, siue geniti sint in sacerdotio, siue non, in ecclesiasticis rebus patribus primo loco succedere non possunt. Si vero unus plures ecclesias, quas pater ejus tenuerat, sit adeptus, una, dum tamen sufficiat, debet esse contentus.
61. Posteriores litteræ prioribus præjudicant, si non sint veritate tacita impetrata.
62. Qui, cum non esset sacerdos, Missam publice celebrare præsumpsit, non potest postmodum ad sacerdotium promoveri: sed ei potest de misericordia beneficium ecclesiasticum assignari.
63. Si sponsalia inter aliquos sint contracta, & alter ante carnis commixtionem lepram incurrerit, non est alter ad consummandam maritalem copulam cogendus. Si mulier consortium viri propter hæresin declinavit, ea scilicet intentione, ut eum ab errore converteret: eo revertente, cogenda est matrimonium redintegrare. Si vero judicio ecclesie fuerit separata, ad recipiendum eum non est cogenda. Mulier, quemadmodum & vir, liberam sibi potest præligere sepulturam. Vbi non invenitur aliquid diffinitum, consuetudini est relinquendum.
64. Si quis diaconatus ordine postposito, officii presbyteri susceperit, si id non ex malitia fecerit, competenti tempore ei potest diaconatus ordo impendi, & postmodum poterit in officio sacerdotis permanere.
65. Si quis fuerit infamatus, accusatoribus deficientibus, debet se purgare.
66. Metropolitanus jure metropolitico causas audire non potest, nisi per appellationem ad eum deferantur. Si vero legatus fuerit, universas causas, legationis obtenti, licet ad eum per appellationem non deferantur, poterit audire.
67. Qui de rebus ecclesiasticis nolunt testimonium perhibere, si alias veritas nequiverit elici, ad id sunt compellendi. Item, si clerici passi sint iniuriam, & id nequiverit testibus comprobare, licet unius testimonio standum non sit, tamen propter reverentiam clericalis ordinis, ipsorum juramento fides est adhibenda. Item, qui pro absolutione ad sedem apostolicam sunt mittendi, si valetudine præpediantur, ab episcopo possunt absolvi, præstito juramento, quod pristina sanitas restituti, apostolico conspectui se repræsentent. Item, femineo sexui, pueris, ac senibus libere potest dispensari. Item ecclesie si sanguinis vel seminis effusione sunt pollute, cum processione & aquæ benedictæ adspersione sunt reconciliande.

Sequeban-
tur in eodẽ
codice bre-
viaria ca-
nonum La-
teran. siue,
ut ibi voca-
bantur, pri-
mæ partis:
sed primo-
rum tano-
rum cano-
num decẽ:
ut hic file-
liter recidi-
mus.

1. Majoris & sanioris partis debet sententia prævalere.
2. Ordinationes ab hæresiarcbis & ab ordinatis ab eis factæ, & alienationes vel invasiones de rebus ecclesiasticis, omni debent firmitate carere. Item, qui juramentum sponte præstitit de tenendo schismate, debet suspendi.
3. Nullus debet in episcopum eligi, nisi sit triginta annorum, & de legitimo matrimonio natus. Item, nulli regimen ecclesiarum vel cura animarum est committenda, nisi vigesimum quintum annum attingerit. Item, archidiaconus debet esse diaconus: decanus, presbyter.
4. Pralati in procuracionibus suis non debent subditis esse onerosi, & archiepiscopus quadraginta vel

quinquaginta electionis numerum in visitatione parochia non debet excedere: cardinales, viginti vel viginquique; episcopi, viginti vel triginta; archidiaconi, quinque vel septem; decani duobus æquis debent esse contenti, nec cum canibus venatoriis vel avibus proficisci. Item, episcopi non debent subditos tallas & exactionibus gravare, licet pro magna necessitate moderatum cum caritate auxilium valeant postulare. Archidiaconi vel decani nullas tallas vel exactiones in subditos possunt exercere, &c.

5. Si episcopus aliquem sine certo titulo ordinaverit, si proprium non habuit, unde sustentari valeat, ei debet necessaria subministrare.
6. Ne pralati, sine canonica admonitione, suspensionis vel excommunicationis sententiam proferant in subditos: nec subiecti ante ingressum cause in vocem prorumpant appellationis: & ne religiosi, pro evitanda disciplina appellantes, audiantur. Item si appellans prosequi appellationem neglexerit, eo qui appellatus fuerat, veniente, debet ei recompensatio fieri expensarum.
7. Ne pro personis ecclesiasticis ad sedem deducendis, vel sacerdotibus institutendis, aut mortuis sepeliendis, seu etiam nubentibus benedicerdis, vel aliis ecclesiasticis sacramentis, aliquid exigatur; & ne novi census a pralatis ecclesiis imponantur, nec veteres augeantur, nec partem reddituum audeant sibi appropriare.
8. Ne ecclesie vel ecclesiastica beneficia alicui tribuantur, vel promittantur, antequam vacent: & ut vacantes, infra sex menses personis dignis conferantur.
9. Ne ecclesie vel decime de manu laici recipiantur, vel in eis absque licentia episcopi aliqui instituantur: & ne ab eis instituti, ab aliquo sine eo amoveantur: & ne Hospitalarii vel Templarii in ecclesia interdita, nisi semel in anno, Divina præsumant officia celebrare, nec tunc mortuos sepeliant: & ne aliqui ab episcoporum potestate eximantur, obtentu alicujus religionis, nisi se omnino religioni vel fraternitati contulerint, propria relinquentes.
10. Ne religiosi precio recipiantur, nec pecuniis habere permittantur, vel in ecclesiis parochialibus ponantur: & de pena contra hoc venientium: & ne aliqua peccientia pro precio alicui tradatur.

DE SIMONIA.

ET NE MERCES PRO ECCLESIAE consecratione recipiatur, vel pro monicatione, vel pro sacramentis ecclesie, vel pro licentia docendi: neve pralati vices suas ad causas terminandas, vel regimen ecclesiarum sub annuo precio committant: neve subditos tallas veant, vel pena pecuniaria multent.

CAPITVLVM I.

QVONIAM in quibusdam partibus decani quidam vel archiepiscopi ad agendas vices episcoporum seu archiepiscoporum, & terminandas causas ecclesiasticas, sub annuo precio statuunt, quod ad sacerdotum gravamen, & ad subversionem iudiciorum non est dubium redundare: id ulterius fieri prohibemus. Quod si quis de cætero fecerit, nostra autoritate removeatur a clero. Episcopus autem qui in sua diocesi hoc sustinuerit, & ecclesiastica judicia patiatur diffimulatione sua perverti, canonica diffinitione percellatur.

ANNO
CHRISTI
1179.PARS
In ea col-
lectione
partis I.
co erant
canones
Lateran.
For. mo-
chitione.2. t. q. 2. P.
cipimus.

NO
LIST I

79.

5

m 4.

94.
cum.Cor. 9.
deest ali-
quid.Ton extat
bi. Et ad
Angliam
pertinere
constat.

A remperitis: id quod videmini habere, auferetur a vobis.

ANNO
CHRISTI
1179.

CAP. II. *Idem in Turonensi concilio residens ait.*

Quoniam enormis quædam consuetudo in quibusdam locis contra sanctorum patrum institutionem invaluit, ut sub annuo precio sacerdotes ad ecclesiarum regimen statuantur: ne id fiat, modis omnibus prohibemus: quia dum sacerdotium sub huiusmodi merce venale disponitur, ad æternæ retributionis præmium consideratio non habetur.

CAP. III. *Idem R. Cantuariensi archiepiscopo.*

Licet, juxta apostolum, arguere, obsecrare, & increpare debeamus: sic tamen debemus excessus corrigere singulorum, ut probemur non quæ nostra sunt, sed quæ Iesu Christi sunt, querere. A cepimus autem, quod archidiaconi Covententiensis episcopatus, pro excessibus & criminibus puniendis, a clericis & laicis pœnam pecuniariam exigant; & pro examinatione ignis & aquæ, triginta denarios a viro & muliere quætere præsumunt; & pro annua exactione personæ, quandoque personas suspendunt, ecclesias interdiciunt; a vicariis quoque duodecim denarios, ut in ecclesiis eorum cantare permittant, exigere non formidant; & alia agunt, quæ canonum obviant institutis, & de radice cupiditatis & avaritiæ prodire videntur. Quia igitur sollicitudini nostræ incumbit, pastoralis diligentia providere, ne ab ecclesiasticis personis tuæ provinciæ aliquid exigatur, quod reprehensioni subjaceat, vel ecclesiasticam denigret dignitatem: fraternitati tuæ, &c. quatenus archidiaconis prædicti episcopatus ex parte nostra & tua districte inhibeas, ne pro excessibus corrigendis, aut criminibus puniendis, a clericis vel laicis pœnam pecuniariam, nec pro examinatione ignis & aquæ denarios amplius exigere audeant, vel alia, quæ dicta sunt, quomodolibet exercere. Si autem contra prohibitionem tuam ausu temerario venire præsumperint: eos, omni excusatione & appellatione remota, ecclesiastica districtione percellas, & sententiam ipsam usque ad dignam satisfactionem facias inviolabilitè observari.

CAP. IV. *Idem Vigiliensi episcopo.*

Cum sit Romana ecclesia, cui licet immeriti præsidemus, mater ecclesiarum omnium & magistra: cogimur ex debito suscepti honoris & regiminis, prout Dominus nobis dederit, respondere consultationibus singulorum, ut dubiæ quæstiones, apostolicæ sedis providentia enodentur. Quæsiisti autem, frater episcope, tuæ fraternitati referri, utrum pro ecclesiarum consecratione quidquam præter procuracionem moderatam habere debeas, cum apostolus dicat: *Nemo cogitur suis stipendiis militare*, * ab eadem ecclesia exigere potes.

CAP. V. *Idem in concilio Turonensi de eadem re.*

Cum autem collectas denariorum beati Petri per archidiaconatus vestros feceritis: in collectione faciendâ ecclesias vel parochias gravare nullatenus præsumatis aliter sive magis, quam prædecessores vestri tempore sanctæ recotardis Eugenii & Innocentii Romanorum pontificum fecisse noscuntur. Quod si temeritate aliqua concil. general. Tom. X.

CAP. VI. *Idem eidem episcopo.*

Nihilominus & præsentium autoritate injungimus, ut cum ecclesias ipsas visitaveritis: secundum quod canones præcipiunt, visitatoris officium exerceatis, nec ecclesias visitatione vestra gravetis: ut magis intuitu informationis & correctionis, quam affectu comellationis videamini visitare.

CAP. VII. *Idem.*

Pervenit ad audientiam nostram, & plurimum miramur, & adversum vos de jure movemur, B quod in presbyteros qui sunt in jurisdictione vestra constituti, singulis annis quasi in servos & mercenarios talliam faciatis: quibus, nisi ad voluntatem vestram pecuniam solvant, diurnum officium interdicitis, & eos viliter & inhoneste tractatis, in tantum quod ipsos laicos despiciabiles reddidistis. Ideo vero hæc, si vera sunt, gravi debent ultione puniri, cum eosdem presbyteros, quasi filios & fratres, benigne ac summa caritate fovere debeatis. Unde vobis per A. S. &c. ut in prædictos presbyteros hujusmodi tallias & indebitas exactiones exercere non præsumatis; nec eos de cætero irrationabiliter gravetis, vel inhoneste tractetis, aut sine iudicio capituli sui suspendere præsumatis, vel eorum ecclesias interdicto subiiciatis; nec eos duas matrices ecclesias, quarum unam sufficere sibi videbitis, tenere permittatis; nec eos sine ordine judiciario excommunicare præsumatis. Sciatis pro certo, quod si hujusmodi rumores de vobis ad aures nostras iterum pervenerint, nos pro tantis excessibus, Domino autore, taliter puniemus, quod timore pœnæ cæteri a similibus abstinebunt.

Dist. 94.
Dicitur.

CAP. VIII. *Idem Cenomaniensi episcopo.*

Ecclesiis autem, quas de novo episcopos de manibus laicorum cepit, præter cathedralicam & jura omnia, quæ aliis ecclesiis imponuntur, non videmus exactionem aliam imponendam, qui novis exactionibus decreto nostro prohibuitur amodo ecclesias prægravari.

CAP. IX. *Idem archidiaconis & decanis.*

Ad nostram novetis audientiam pervenisse, quod personas ecclesiarum quasi servos & mercenarios singulis annis indebitis exactionibus gravare præsumitis, extorquendo ab eis pecuniam, & procurationes eas diversis nominibus, scilicet aliquando auxilium episcopi, interdum ejusdem episcopi & vestras consuetudines, nuncupantes: quas si vobis forte reddere contradicunt, vos eosdem vicarios ecclesiarum & personas ab officio suspendentes, in eorundem ecclesiis Divina celebrare officia prohibetis: & inter cætera denarios christianis ab eis pro voluntate vestra in salutem vestræ periculum extorquere præsumitis: hujusmodi exactionem, ut eam liberius videamini exigere, quandoque consuetudinem episcopalem, quandoque synodalia, quandoque denarios paschales appellantes. Et infra: Quia vero non decet vos, ita clericos viliter & inhoneste tractare, D. V. &c. quatenus indebitis exactionibus aut procurationibus de cætero gravare vel personas eorum

FFff ij peria

ANNO
CHRISTI
1179.

ant ecclesias sine manifesta ratione & rationabili causa interdicto supponere nullatenus presumaris. Alioquin, si exinde ad nos iterata quaestio pervenerit, &c.

CAP. X. *Idem in concilio Turonensi.*

Quia non satis utiliter avaritia in populo redarguitur, si ab his qui in clero constituti videntur, & praecipue contempto saeculo religionum nomen profitentur & regulas, modis omnibus non cavetur: prohibemus, ne ab eis qui ad religionem transire voluerint, aliqua pecunia requiratur: neve prioratus vel capellania quaelibet monachorum vel clericorum, annua distractione vendatur: neque ab eo cui regimen ipsarum committitur ex earum commissione precium exigant. Hoc simoniacum esse, sanctorum patrum auctoritas manifeste declarat. Vnde quisquis hoc de cetero attentare praesumpserit, tam qui dederit, quam qui receperit, partem se cum Simone non dubitet habiturum. Pro sepultura quidem & chrismaris & olei perceptione, nulla alienius precii exactio intendatur: neque sub obtentu hujus consuetudinis reatum hujus aliquis tueatur, quia diurnitas temporis non minuit peccatum, sed auget.

Diurnitate temporis non minuit peccatum.

CAP. XI. *Idem * Contronensi episcopo, & abbati Cestrensi.*

Mandamus ut ex nostra parte & vestra R. archidiacono Cestrensi prohibeatur, clericos sive laicos, qui pro suis excessibus puniendi sunt, poenae pecuniaria mulctare, sive * in examinatione ignis velaque a quolibet viro vel muliere pecuniam extorquere praesumat, aut pro annua & debita exactioe pecuniae personas suspendere vel ecclesias interdiceret: neque ad ecclesias sui archidiaconatus visitandas, nisi semel in anno, accedat: nisi forte talis causa emerferit, propter quam ipsum oporteat ecclesias saepius visitare: & tunc cum ea moderantia hominum & equitaturatum, D quod qui in eis morantur, exinde non debeant merito querulari. Si autem contra inhibitionem ralem venire praesumpserit, ecclesiastica severitate percellatis, omni occasione & appellatione cessante: & sententiam ipsam, usque ad dignam satisfactionem, faciatis inviolabiliter observari, ita quod in vos & in illos hoc non cogamur durius vindicare.

* pro

CAP. XII. *Idem venerabili fratri R. & Vigornensi episcopo, & dilecto filio priori de Panteia.*

Querelam nobis monachorum de * Atra transmissam accepimus, quod cum ipsi * quoddam mannium, quod dicitur Vella, cum perinentiis E suis, & ecclesiam de Gadonum a monachis de * Gadonio sub annuo canone quindecim librarum fuissent adepti, & inde chartam ab ipsis monachis habuissent: quidam prior eorum, capitulo inconsulto, praescriptum mannium & ecclesiam & chartam, de * Gadonio accepta persona, resignavit: indeque praefati monachi de * Atra conqueruntur se injuste gravatos, & nobis imminet corrigendum, si quid minus quam rationabiliter ardentur: causam ipsam experientiae vestrae committimus, praesentium vobis auctoritate mandantes, quatenus partibus ante praesentiam vestram convocatis, quae hinc inde proposita fuerint dili-

* Aera
* quoddam

gentius audiat, & praedictam causam, sublato appellationis remedio, concordia vel iudicio terminetis, provisi, quod si curiam non potuerint jura, etiam nec redimi. Si vero monachi de * Gadonio legitime citati, ad praesentiam vestram accedere & iudicio stare contempserint: vos praedictos monachos de * Atra, in possessionem eorum de quibus controversia vertitur, occasione & appellatione cessante, inducere festinetis, nec ipsos exinde permittaris absque ordine iudiciario molestari. Si vero uterque vestrum his exequendis interesse non poterit: alter nihilominus ea exequatur.

CAP. XIII. *Idem Toletano archiepiscopo.*

De hoc quod rex & principes sui a Bernardo quondam * Cermonensi episcopo pecuniam accepisse dicuntur, ut ejus electioni praestarent assensum, & quod idem episcopus archidiacono * Seviensi beneficium certi redditus, & cuidam clerico ante electionem suam prioratum dicitur promississe, ut uterque eorum, archidiaconus videlicet & clericus, ejus electioni consentirent: hoc tuae paternitati * duximus respondendum, quod si operis evidentia manifesta aestimatur, ita quod notorium est, eundem archidiaconum & clericum, ob illam causam tam iniquam & detestabilem, promissam rem accepisse: aut si exinde confessi fuerint injure, vel legitime possunt ab aliquibus convinci, ab altaris ministerio sunt perpetuo deponendi. Si vero id manifestum non est, nec inde convicti vel confessi fuerint, & tamen postea laborant infamia, eis canonica purgatio debet indicari: in qua si defecerint, tamquam tanti sceleris auctores sunt puniendi. Regem autem & principes suos sollicito monere debes, & diligenter inducere: ut si qua receperint a praefato episcopo, ut ejus electioni praestarent assensum, ecclesiae * Ceromeni sine diminutione restituant, cum ea sine gravi salutis suae periculo retinere non possint.

ANNO
CHRISTI
1179.
16. Quasi.
7. Decimas.
1. Quasi.
3. Quasi.

* Corr. fra
temitati.

CAP. XIV. *Idem Eboracensi archiepiscopo scilicet legato.*

Cum essent in praesentia nostra constituti R. clericus de Ponte fracto, & nobilis vir VV. filius Godrici, pro controversia qua vertebatur inter eos super quadam ecclesia, quam idem R. asserbat a praefato milite sibi dariam fuisse: praedictus VV. qui moram diutius facere non poterat, in recessu suo dilectum filium nostrum magistrum Milonem nuncium suum, pro se in causa illa sufficientem responsalem constituit. Cumque cause cognitionem dictis filiis nostris M. presbytero tituli sanctae Luciae, & VV. tituli sancti Nicolai in carcere Tulliano diacono cardinali commississemus: ipsi utramque partem ante praesentiam suam convocarunt, & ab ore praefati R. intellexerunt, quod praefatus miles promiserat ei dare praescriptam ecclesiam, si quoddam negotium ejusdem militis posset in curia nostra promovere. Vnde & cum id nobis per eosdem cardinales innovasset: nos intelligentes, promissionem illam, simoniacam continere pravitatem, eidem R. super ecclesiam silentium imposuimus. Ideoque fraternitatem tuam, &c. quatenus memoratum militem occasione praedictae controversiae a praenominato R. vel aliis super scripta ecclesia gravari vel inquietari nulla ratione permittas.

CAP.

CAP. XV. *Idem Cestrensi episcopo.*

Insinuatum est auribus nostris, quod dum episcopatus tibi commissus vacaret, in ecclesiis ejus plurimi sunt instituti, qui per simoniam dicuntur habere ingressum, & infamia respergi. Vnde quoniam indignum est, ut in tali crimine vel tam turpi suspicione remaneret, F. T. &c. quatenus si qui fuerint in prædictis ecclesiis, quos publicum sit & notorium simoniacæ intrasse, eos ab ecclesiis taliter acquisitis, appellatione cessante, amoveas: illis autem, quorum crimen non est publicum & notorium, si publica laborant infamia, cum quinta manâ vel sexta sui ordinis, infra quadraginta dies post harum susceptionem, purgationem indicas: in qua si defecerint, beneficiis ecclesiarum sibi commissarum perpetuo prives, provisurus attentius, ut tales personas ad eorum purgationem recipias, de quibus verisimile sit, quod non debeant alicujus rei obtentu deirare.

CAP. XVI. *Idem.*

Dilectus filius noster magister R. præsentium lator, in nostra præsentia constitutus, constanti nobis assertionem proposuit, quod cum ipse Blefis sub magistro Huldrico scholas regeret, & se crederet de elementia sedis apostolicæ ab hujusmodi precii exactiōne immunem, idem Huldricus, nostra constitutione contempta, fidei iussores, quos a præfato R. de precii solutione receperat, pro eodem precio spoliare præsumsit. Quia igitur graviter nimis excedit, qui apostolicis obviat institutis, D. T. &c. quatenus utraque parte coram te convocata, veritatem diligenter inquiras: & si ita invenietis, memoratum Huldricum moneas, & ecclesiastica districtiōne cogas, ut ea quæ de fidei iussoribus ipsius R. abstulit, appellatione cessante, cum omni integritate restituat, eosque ab eadem fidei iussione prorsus absolvat, ne de cætero ab ipso R. vel aliis pro magisterio scholarum quiddam exigere vel exorqueret præsumat: sed cum Blefis, quamdiu voluerit, scholas sine aliqua molestia vel exactiōne regere patiarur.

CAP. XVII. *Idem London.*

Prohibeas attentius de cætero, ne in parochia tua pro licentia docendi alios aliquid exigatur, aut etiam promittatur. Si quid vero post tuam prohibitionem solum fuerit vel promissum, promissum remitti, solum reddi facias, appellatione cessante, sciens quod scriptum est: *Quod gratis accepistis, gratis date.* Sane si aliquis occasione hujus prohibitionis distulerit magistros congruus in locis congruis instituere, liceat tibi de concessione nostra, omni contradicōne & appellatione cessante, ibidem viros providos & discretos aliorum instructioni præficere.

CAP. XVIII. *Idem.*

Quanto Gallicana ecclesia majorum personarum scientia & honestate præfulget, & eo cautius nititur curare, quæ confundere videantur ecclesiasticam honestatem: tanto vehementiori dignos animadversione eos censemus, qui nomen *Concil. general. Tom. X.*

A magistri scholarum & dignitatem in ecclesiis vestris assumunt, & sine precio viris ecclesiasticis docendi alios licentiam non impendunt. Cum autem hæc prava & enormis consuetudo ex cupiditatis radice processerit, & decorem admodum ecclesiasticæ honestatis confundat: providendum nobis est & summo pete satagendum, ut consuetudo ista de ecclesiis vestris extirpetur, cum nobis præcipue ac specialiter ascribatur, si quid in ecclesiis ipsis laude dignum inveniatur, vel reprehensione notandum. Sub anathematis ergo interminatione prohibere curetis, ne qui dignitate, si dignitas dici potest, fungentes, pro præstanda licentia docendi alios, sub aliquo modo aliquid exigere præsumant: sed eis districtè præcipiatis, ut quicumque viri idonei & litterati voluerint tegere studia litterarum, sine molestia & exactiōne qualicunque, scholas regere patiantur. Si vero vestra prohibitionis vel præcepti extiterint transgressores, eos auctoritate nostra & vestra, officii & dignitatibus spoliatis. Porro si juxta mandatum nostrum corrigere neglexeritis, negligentiam vestram gravem habebimus & molestam: & ad eam corrigendam, manum extendere compellemur: ita quod si voluerint in hujusmodi rapacitatis proposito persistere, non valebunt.

DE DOLO ET CONTVMACIA PARS III.
& calumnia alterius partium
punienda.

CAP. I.

Idem Herefordensi episcopo.

A d hæc cum contingat actorem multoties mittendum esse in possessionem causa rei servandæ propter absentiam alterius partis, & per ejus dolum sive potentiam actor non possit rem custodiendam nancisci; & imminente fine anni, reus, ne possessionem amittat, debitam offerat cautionem: cujusmodi pœna sit multatandus, quia responsioni non parat iudicis, a nobis tua fraternitas postulavit. Ad quod dicimus, quod in ecclesiasticis personis & negotiis rigor & districtiō juris non requiritur, nec exercetur. Sed cum propter hoc iustitia non periclitatur, admitti debet & patienter tolerari, cum reus per cautionem standi iudicio se astringit.

CAP. II. *Idem.*

Calumniam & audaciam temere litigantium condemnando in expensas, & alio multiplici remedio, imperialis sanctiō compescit. Quoniam igitur sacris institutis consonare dignoscitur, præcipimus ut de cætero in causis pecuniariis victus victori in expensas condemnentur, nisi forte, sicut cautum est, pro absente sententia feratur.

CAP. III.

Causam quæ inter dilectos filios nostros do * Gisleburn & canonicos de * super ecclesia de * Leyentri & capella de * Chorun, & jure decimarum super quadam transacōne, quæ exinde post appellationem facta fuisse dicitur, diutius est agitata, ad suggestiōnem cujusdam canonici

FFFF ij de

ANNO
CHRISTE
1179.

ANNO
CHRISTI
1179.

de * Chorun, expertiæ vestræ sub certa forma commissimus terminandam. Verum quidam canonicorum de * Giseleburc, ad nostram postmodum præsentiam accedentes, dilectorum filiorum nostrorum cardinalium tunc sedis apostolicæ litteras pertulerunt, in quibus continebatur, quod cum de mandato nostro causam suscepissent definiendam, canonicos de * Giseleburc in possessionem prædictæ ecclesiæ induxerunt. Verum quia prædicti cardinales, tantæ honestatis, circumspeditionis, & maturitatis habentur, quod eis fidem omnimodam adhibemus, & eos credimus rectum & justum iudicium protulisse: D. V. & c. quatenus si infra annum memorari canonici de * Thorun causa possessionis secundum formam juris non intraverint, canonicos de * Giseleborn, possessionem a cardinalibus adjudicantem, quiete faciatis & pacifice possidere, non obstantibus litteris, quas canonicus de * Thorun, sententia cardinalium tacita noscitur repotasse: ita quoque, quod si canonici de * Thorun, de proprietate agere voluerint, causam ipsam usque ad diffinitivam sententiam, remota appellacione, audiat, & sine debito terminetis. Si qua vero partium duxerit appellandum, depositiones juratorum testium, & alias rationes utriusque partis sub vestris sigillis clausas, nobis mittatis, terminum utrique parti congruum præfigentes, quo debeant cum ipsis attestacionibus & rationibus se apostolico conspectui præsentare.

CAP. IV. *Idem priori & canonicis de * Giseleburn.*

Constitutis in præsentia nostra dilecto filio nostro R. canonico, & responsalibus dilecti filii nostri G. præpositi ecclesiæ * Bevellacensis super possessione ecclesiæ de * Levintri, in qua de mandato & autoritate nostra per iudices delegatos, videlicet * Exoniensem episcopum & priorem de Knieleunde, causa rei servandæ fueratis introducti, hinc inde fuit coram te aliquantulum disputatum. * Et tantumdem post rationes, & allegationes utrimque productas, ex utriusque partis tennimus assertionem, quod licet causa rei servandæ tantum in possessionem ejusdem ecclesiæ fuisset inducti, infra annum tamen altera pars non præstitit cautionem super eadem ecclesia vobiscum iudicio standi, licet voluntatem habuerit ipsam cautionem præstandi, & vos fuissetis parati eam recipere. Inde est utique, quod nos de communi fratrum nostrum consilio autoritate apostolica decernimus, ut vos amodo possessionem præscriptæ ecclesiæ, salvo iure quod idem præpositus in petenda ecclesia habere dignoscitur, libere & absque contradictione qualibet habeatis, nec præfatus præpositus super possessione aliquatenus vos audeat de cætero fatigare.

CAP. V. *Idem abbati Rivallis, & priori de Bridi.*

Dilecti filii nostri abbas & fratres de Neuhaus, transmissa nobis insinuatione litterarum, monstraverunt, quod cum causa quæ vertitur inter ipsos & abbatissam & moniales de Elncstou Vestre, super ecclesia sancti Petri de Altun, quam prædicti fratres diu canonice & inconcusse, sicut asserunt, possederunt, & adhuc possident, dilectis filiis decano Linc, & archidiacono de Bede-

ford ad suggestionem nuncii monialium prædictarum commississemus sine debito terminandam: prædicti fratres timentes a iudicibus gravari, eo quod ad primam citationem diem statuerunt peremptorium, ad audientiam nostram appellaverunt, sed ipsi nihilo minus ecclesiam interdicto supposuerunt. Quia vero non spectat ad juris ordinem, diem peremptorium, maxime cum de rebus ecclesiasticis agitur, nisi maxima ingruente necessitate, ita maturare, neque inter eos qui contumaciter se absentant, sententiam taliter promulgare, nisi quod adversa pars in possessionem mittatur, ut sic tædio affecti, justitiæ stare cogantur: F. T. & c. quatenus partes ante præsentiam vestram convocetis, & rei veritatem diligenter inquiretis: & si vobis constiterit, quod memorati fratres præfatam ecclesiam canonice fuerint adepti, eosdem fratres ipsam ecclesiam ab interdicto solutam, sub ap. re. pacifice possidere faciatis, & adversæ parti silentium imponatis.

DE DECIMIS PRÆSTANDIS. PARS IV.

CAP. I. *Idem Casano episcopo.*

INTELEXIMVS ex litteris tuis, quod R. de * Lantino parochianus tuus, tamdiu, scilicet sex annis, decimas capellæ suæ tibi detinuit, asserens quod in commutatione ipsius decimæ, prædecessori tuo reditus quarundam dedit villarum, quos etiam tibi vult assignare. Cæterum quia decimæ cum temporalibus non sunt commutandæ, attendentes, tibi autoritate præsentium in-hibemus, ne præscriptos reditus in ipsius decimæ commutationem præsumas recipere: sed prædictum R. ad restituendas decimas subtrahas tibi, & ad eas solvendas in posterum ecclesiastica distric-tione compellas.

CAP. II. *Idem Cannariensi archiepiscopo, & eius suffraganeis.*

Pervenit ad nos, quod cum parochiani vestri decimas bonorum suorum confecerint ecclesiis, quibus debentur, perfolvere: nunc tam laudabili consuetudine prætermissa, quidam ex ipsis de lana & de fæno & de proventibus molendinorum & pisciarum ipsi ecclesiis subtrahere non verentur. Quoniam igitur institutioni Divinæ manifestius obviant, qui decimas ecclesiis non perfolvunt: F. V. & c. quatenus parochianos vestros monere curetis, & si opus fuerit sub excommunicationis distric-tione compellatis, ut de proventibus molendinorum & pisciarum & de fæno & de lana decimas ecclesiis, quibus debentur, omni occasione & appellacione cessante, cum integritate perfolvant.

CAP. III. *Item Vintoniensi episcopo.*

Nuncios & litteras tuæ fraternitatis ea qua decuit benignitate recepimus, & petitiones tuas, quoad licuit, curavimus exaudire, sicut illius personæ quam pure in Domino & ferventi caritate diligimus, & cuius commodis & profectibus intendere volumus diligenter. Cum ergo ad officium tuum spectent ea, in quibus præcepti nostri desideras autoritate muniri: tanto in his facilius debuisti

ANNO
CHRISTI
1179.

* Levintri

* f. Quia
vero tan-
dem

debuisti exaudiri, quanto ipsa eorum specialius salutem respiciunt, de quibus in extremo iudicio redditurus es rationem. Inde est quod F. T. &c. quatenus tam comites quam barones, nec non & omnes alios de parochia tua moneas propensius & inducas, ut appellatione cessante & E. D. CON. ut decimas matricibus ecclesiis de divitiis suis cum omni integritate persolvant. Præterea parochianos vestros de sceno equito, pomis, & pyris, & apibus, & omni fructu, decimas solvere ecclesiastica districtione, appellatione cessante, compellas.

CAP. IV. *Idem * Ryomensi & Vintoniensi episcopis.*

Cum homines de Hortun, secundum generalem ecclesiæ Anglicanæ institutionem, de frugibus suis in autumno, novem partibus sibi retentis, decimas ecclesiæ, & mihi cujus parochiani sunt, sine diminutione solvere teneantur: antequam eidem ecclesiæ decimas ad eam spectantes persolvant, servientibus & mercenariis suis de frugibus non decimarum debita totius anni pro servitio suo impendant, & tunc deinde de residuo decimas persolventes: Vnde D. V. &c. quatenus eos anathematis districtione compellatis eos, ut decimas tam de nutrimentis animalium suorum, quam de frugibus, sine fraude & diminutione aliqua, in autumno, sicut mos est, statim collectis frugibus, & in aliis temporibus, prout debentur, persolvant, atque de subtractis atque retentis dignam satisfactionem exhibeant.

DE CONIVGATIS ET SPONSIS
monasterium ingressis, vel ingredi
volentibus.

CAP. I. *Idem Salernitano archiepiscopo.*

VERVM post consensum illum legitimum de præsentem, licitum est alteri, altero etiam repudiante, monasterium eligere, sicut quidam sancti de nuptiis vocati fuerunt: dummodo inter eos carnis commixtio non intervenierit. Et alteri remanenti, si commonitus servare noluerit continentiam, licitum esse videtur, ut ad secunda vota transire possit. Quia cum non fuissent una caro effecti, potest unus ad Dominum transire, & alter in sæculo remanere.

CAP. II. *Idem Pisano archiepiscopo.*

Quidam intravit monasterium invita uxore: ipsum eadem repente coactus est ad eam redire. Ea mortua, quæris an ipse cogatur ad monasterium redire, an aliam possit accipere uxorem. Questioni tuæ taliter respondemus, quod votum non tenuit. Vnde ratione voti non tenetur ad monasterium redire. Vltius vero non potest accipere uxorem. Promisit enim se non exigere debitum, quod in ejus potestate erat: & ideo tenuit votum. Non reddere autem, non erat in ejus potestate, sed mulieris. Vnde apostolus: *Vir non habet potestatem, &c.*

CAP. III. *Idem * Exoniensi episcopo.*

Cum præditus sis scientia litterarum, ignota non potes nec debes, sanctorum patrum con-

stitutione contraditum, ut vir, uxore sua in sæculo remanente, aut mulier, viro non assumente religionis habitum, non debeat ad religionem transire. Quia cum vir & uxor una caro sint, ut ait apostolus: non potest alter ad Deum converti, & alter in sæculo remanere. Inde est quod apostolica autoritate tibi prohibemus, ne in episcopatu tuo virum vel uxorem, nisi uterque ad religionem migraverit, transire permittas. Sed si voluerint ad Deum converti, uterque ad frugem melioris vitæ transeat. Verum si uxor ita senex est & sterilis, quod sine suspitione possit esse in sæculo: dissimulare poteris, ut vir, ea in sæculo remanente & castitatem promittente, ad religionem transeat.

CAP. IV. *Idem Herefordensi episcopo.*

Præterea, utrum laicus uxoratus, qui præsentibus sacerdotibus & monachis, episcopo ignorante, de licentia & permissione uxoris suæ, monasterium est ingressus, & forte professionem fecit, uxore in seculari habitu remanente, nec ad religionem transeunte, aut perpetuam continentiam vovente, ab episcopo suo possit ad torum uxoris revocari: an illa compellenda sit ad observationem perpetuæ continentiæ. Dicimus quod nisi, ubi subest timor incontinentiæ, uxor ad religionem transierit, vel in conspectu ecclesiæ continentiam servare promiserit, ad eam debet & potest ab episcopo revocari. Quia cum sint una caro effecti, non debet una pars in sæculo remanere, & altera ad religionem transire. Verumtamen uxor commonenda est & propensius exhortanda, ut ad religionem transeat, & castitatem servare promittat.

CAP. V. *Idem * Exoniensi episcopo.*

Si quisquam qui se religioni devovit, & habitu suscepto professionem fecit, postmodum sibi aliquam copulaverit: cogendus est ab ea discedere, & ad ecclesiam, cui se contulerat, debet sine contadictione transire. Quod si habitum suscepit, & non professionem fecit, sed solum votum emisit, & se ad religionem transire promisit: licet postmodum matrimonium contaxerit, non est ab ecclesia cogendus ad monasterium transire, & matrimonii vota rescindere.

CAP. VI. *Item Strigoniensi & Colonienſi archiepiscopo.*

Conjugatus in monasterium converti desiderans, suscipi prohibetur, nisi uxor illius similiter convernatur. Nam cum unum utrimque corpus post conjugii copulationem sit factum: incongruum est, partem converti, & partem in sæculo remanere. Nec recipitur illius viri apud Deum conversio, cujus sequitur conjugalis fœderis prostitutio. Cum igitur senatus S. clericorum longe præemineat cætui monachorum, ita ut aliquando bonus monachus vix bonum clericum faciat, nullus conjugatorum est ad sacros ordines promovendus, nisi ab uxore continentiam proficiente fuerit absolutus, ut fiat deinceps de carnali copula spirituale conjugium.

CAP. VII. *Idem eadem.*

Sane si conjugati consenserint ordinari, etiam uxoris

ANNO
CHRISTI
1179.

Eph. 5.
Dist. 50.
Si quis
diac.

" Salonicenſi
ſi.

ANNO
CHRISTI
1179.

Dist. 61.
Miramur.

uxoris voluntas prius requirenda est, ut sequen- A
strato mansionis cubiculo, religione promissa,
postquam patiter conversi fuerint, ordinentur.
Quod si in quibuslibet ecclesiasticis gradibus pro-
videnter scienterque curandum est, ut in domo
Dei nihil sit inordinatum, nihilque præpos-
terum: multo magis laborandum, ut in ejus pro-
motive qui supra gradus omnes continetur, non
erretur. Inde est, quod fraternitati tuæ aposto-
lica auctoritate prohibemus, ne uxorem in epi-
scopum præsumatis ordinare, nisi prius uxor con-
tinentiam professâ, sacrum velamen sibi impo-
nat, & religioni congruam vestem assumat. No-
lumus etiam ut viri promotio, uxori relicta in sæ-
culo fieri possit perditionis occasio.

CAP. VIII. *Idem Brixinensi episcopo.*

Ex publico instrumento, quod nobis est præ-
sentatum, & ex tenore litterarum tuarum, nobis
innotuit, quod cum venerabilis frater noster Ve-
ronensis episcopus de mandato nostro causam
matrimonii, quæ inter Matheum virum & Ago-
lechen mulierem vertebatur, suscepisset sine de-
bito terminandam, auditis utriusque rationibus
& allegationibus, inter eos judiciali sententia
matrimonium approbavit, & eidem mulieri præ-
cepit, ut ad virum suum rediret, & exhiberet
conjugalem affectum. Verum cum eadem mul-
lier ad eum juxta sententiam prædicti episcopi
egredi nollet, de mandato nostro, sicut accepimus,
fuit vinculis excommunicationis adstricta.
Cæterum quia præfata mulier, licet a præfato
viro desponsata fuerit, adhuc tamen, sicut ipsa
asserit, ab ipso est incognita: fraternitati tuæ per
A. S. præsentibus mandamus, quatenus si supra-
dictus vir mulierem ipsam carnaliter non cogno-
vit, & eadem mulier, sicut ex parte sua nobis pro-
ponitur, ad religionem transire voluerit, recep-
ta ab ea sufficienti cautione, quod vel ad reli-
gionem transire, vel ad virum suum redire infra
duotum mensium spatium debeat, ipsam, contra-
dictione & appellatione cessante, a sententia qua
tenetur, absolvas: ita quod si ad religionem tran-
sire maluerit, uterque restituatur alteri, si qua alter
ab altero habuit: & vir ipse, ea religionis habi-
tum assumente, ad alia vota licentiam habeat
transcurrendi. Sine quod Dominus in evangelio
dicit: *Non licet viro uxorem suam, nisi causa for-
nicationis, dimittere*: intelligendum est, secun-
dum interpretationem sacri eloquii, de his, quorum
matrimonium est carnali copula consummatum,
sive qua matrimonium consummari non
potest. Et ideo si prædicta mulier non fuerit a
viro suo cognita, licitum est ei ad religionem
transire.

Matth 5.
& 19.
27. qu. 2.
Non du-
bium.

CAP. IX. *Idem priori G. & fratribus
iuxta disciplinam bonæ memoriæ electi
viventibus.*

Uxoratus autem sine licentia propriæ uxoris
inter vos nullatenus recipiatur. Quæ si integræ
fama & opinionis ita existat, quod nulla merito
suspicio habeatur eam ad secunda vota migra-
re velle, vel quod minus continenter debeat
vivere: quod si, prout dictum est, talis exite-
rit, marito ejus in consortio vestro recepto, ipsa
publice in conspectu ecclesiæ continentiam pro-
fessa, in domo propria cum filiis suis familiarique
poterit remanere. Si autem talis fuerit, quæ sus-

31. q. 1. §.
Cum ergo.

picione careat, voto continentia celebrato, a
secularium hominum conversatione se removeat,
& in loco religioso, ubi Deo serviat, perpetuo
moretur. Nullus vestrum audeat mulierem ali-
quam confurare, vel eam ad habitandum secum
assumar.

CAP. X. *Idem.*

Veniens ad nostram præsentiam Marcus ere-
mita, sua nobis assertionem proposuit, quod quæ-
dam mulier cuidam viro absente fide data se nu-
pturam promissit: sed postmodum audiens plurâ
de severitate & inhumanitate ipsius viri, ei nulla
ratione voluit copulari. Cum itaque timeret, ne
illi nubere cogetur, in manibus suis simpliciter
votum continentia compromissit: non tamen ves-
tem aut locum mutavit. Quo audito, prædi-
ctus vir aliam sibi copulavit, & ex ea prolem sus-
cepit. Nos itaque attendentes tutius esse, ut præ-
fata mulier post fidem & votum simplex oblatum,
matrimonium contrahat, quam fornicationis
reatum incurrat: fraternitati tuæ per A. S. man-
damus, quatenus si plus non processerit, nec ves-
tem aut locum mutavit, nec professionem fecit,
prædictæ mulieri de fide mentita & voto violato
congruam satisfactionem indicas, & ei cui vult
nubendi in Domino licentiam tribuere non post-
ponas.

C
DE SPONSALIBVS ET MATRI- PARS V
monio contrahendo, vel jam
contracto.

CAPVT I.

Idem abbati sancti Albani.

PROPOSITVM est nobis, quod vir qui-
dam C. dum uxorem haberet, sibi aliam
hujus rei inciam copulavit, de qua plures filios
habuit. Sed prima mortua, nititur a secunda di-
scedere, asserens quod uxore sua vivente eam
non licuit sibi copulare. Licet autem a canoni-
bus habeatur, ut nullus copuletur matrimonio
quod prius polluerat adulterio, & illam maxime,
cui fidem dederat, uxore sua vivente, vel quæ
machinata est in mortem uxoris: quia tamen præ-
fata mulier infamia, quod ille aliam uxorem habe-
ret viventem, nec dignum esset, ut prædictus vir,
qui scienter contra canones venerat, lucta de suo
dolo reportaret: consultationi tuæ responde-
mus, quod nisi prædicta mulier divortium petat,
ad petitionem viri non sunt ab invicem separan-
di, cum ex suo delicto videtur commodum re-
portare.

E
CAP. II. *Idem VVigornienſi episcopo.*

Consulvit nos fraternitas tua, quid tibi facien-
dum sit de VVillelmo parochiano, qui licet in
manu tua fidem dederit, quod mulierem quan-
dam duceret in uxorem: spreta tamen religione
fidei, ipse sibi aliam copulare præsumpsit. Super
hoc utique consultationi tuæ taliter responde-
mus, quod licet non sit tutum contra fidem suam
venire: si tamen aliam in suam receperit, nec in
facto primæ mulieris ultra processerit, nisi quod
fidem dedit, a muliere ea separari non debet, sed
ei de læsione fidei penitentia est indicenda.

CAP. III. *Idem Vigiliensi episcopo.*

Si veto puellam infra duodecimum annum aliquis desponsaverit: antequam ad annos matrimonio aptos ambo pervenerint, non possunt a pactione nuptiali recedere, & ad aliud matrimonium convolare. Sed cum puella ad nubiles annos, & sponsus ad annos aptos matrimonio pervenerint: tunc de pactione ipsa complenda vel remittenda sunt audiendi, & ad implendum matrimonium ab his qui matrimonium juraverunt, commonendi.

CAP. IV. *Idem eidem in eadem.*

Sponsam autem alterius, si est ætati nubili proxima, nullus confanguineorum aliquando potest matrimonio copulare.

CAP. V. *Idem ex concilio Africano.*

Quicumque sub conditionis nomine aliquam desponsaverit, & post eam relinquere voluerit: desponsatio quod conditio frangatur, & desponsatio firmiter teneatur.

CAP. VI. *Idem GG. 7.*

Manifestum est, eum puberem esse, qui de gestulatione sui corporis talis est, ut jam procreate possit, licet ad matas legibus diffinitas non pervenerit.

CAP. VII. *Idem Eboracensi archiepiscopo.*

Accessit ad præsentiam nostram nobilis vir VVillemus filius G. cum litteris tuis, ex quarum tenore perpendimus, quod cum filiam cujusdam nobilis viri, dum esset minoris ætatis, desponsasset, & ipsa postmodum assensum in hac parte non præbente, antequam ad nubiles annos pervenisset, celebratum est inter eos divortium. Proecedente vero tempore, defuncto patre puellæ, matrem ejus VVillemus sibi matrimonio copulavit. Quod quidem factum cum sustinere nolles, cum sollicitè monuisti, ut ipsam dimitteret: & quia monitis tuis in hac parte noluisti acquiescere, ipsum excommunicationis vinculo innodasti. Tandem accepta ab eo cautione, quod nostram adiret præsentiam, & super hoc statutum nostrum firmiter observaret: eundem mandato nostro absolutum denunciasti, & cum litteris tuis ad præsentiam nostram misisti. Verum præfatus VVillemus in præsentia nostra constitutus, sua nobis assertionem protulit, quod puellam illam, dum esset infra duodecimum annum, desponsavit: postea vero antequam ad nubiles annos pervenisset, noluit aliquatenus consentire, ut præfatum VVillemum in virum acciperet: & ita cum patre suo, in cuius potestate remanserat, & cum prædicto VVillemo, ad præsentiam tuam accessit. Et cum ab ore puellæ audisses & per patrem ejus, quod memoratum VVillemum in virum volebat: statim illum in plena synodo ab hujus desponsatione publice absolutum denunciasti. Elapsis pluribus annis post mortuo patre puellæ, carissimus in Christo filius noster Henricus Anglorum rex, matrem prædictæ puellæ memorato VVillemo tradidit in uxorem; quam

Concil. general. Tom. X.

A ideo VVillemus, ut discordia orta inter confanguineos suos & confanguineos mulieris sopiteretur, accepit & solemniter desponsavit, & sine contradictione ecclesiæ duxit, & ab ea liberos procreavit, & puella suiralteri viro copulata. Verum licet contineatur in litteris ipsis, quod puella illa erat minoris ætatis, quando huiusmodi desponsatio facta fuit: tamen refert, utrum, cum esset minoris ætatis, fuit proxima ætati aptæ matrimonio, aut infra septem annos. Ideo per apostolicam sanctionem fraternitati tuæ præsentibus mandamus, quatenus veritate diligenter inquisita & cognita, si tibi constiterit quod puella præfata non esset septennis quando præmemorato desponsata fuit, & postea in eum non consenserit, & quod idem VVillemus ab huiusmodi desponsatione per re fuerit absolutus; matrimonium inter eundem VVillemum & matrem puellæ celebratum præcipias immobiliter observari, & eorundem proles denuncies esse legitimas. Quia sicut discretio tua non ignorat, desponsationes & matrimonium anteseptimum annum fieri non possunt, si consensus postea non intervenit. Sane si præfata puella ante huiusmodi desponsationem septimum annum compleverat, licet prædictus vir a desponsatione ipsius puellæ ipso jure fuerit absolutus, cum ea in eum consentire volebat: inhonestum tamen videtur, ut matrem eius habeat, cujus filia sibi fuerat desponsata. Verum si tibi visum fuerit, ut cum matre maneat, ne discordia inter utriusque confanguineos olim exorta, nunc autem sopita, de novo suscitetur: id dissimulare poteris, & equanimiter tolerare. Filii autem quos ab ipsa suscepit, si eam, tolerante ecclesia, duxit in uxorem, a successione non possunt paternæ vel maternæ hereditatis prohiberi.

B

C

D

E

CAP. VIII. *Idem Salernitano episcopo.*

Licet præter solitum & amplius solito multis sumus & variis negotiis præpediti, ita quod non sit nobis facile aliquorum consultationibus respondere: illa tamen spirituali gratia, quam ad personam tuam habemus, & fraterna caritate, cogimur quid sentiamus de his super quibus consultuit nos prudentia tua, tibi, quantumcumque sumus aliis intenti, præsentibus litteris aperire. Consultuisti nos siquidem, utrum inter virum & mulierem, præstito vel non præstito sacramento, si legitimus consensus intervenit de præfati, carnali copula non secuta, liceat mulieri alii nubere: vel si nupsit alii, & carnalis fuerit copula secuta, an ab ipso debeat separari. Super hoc inquisitioni tuæ taliter respondemus: quod si legitimus consensus a solemnitate qua fieri solet, præfate sacerdoti, aut etiam ejus notario, sicut etiam in quibusdam locis adhuc observatur, coram idoneis testibus interveniat de præfati, ita quod unus alium in suam mutuo consensu verbis expressis recipiat, utrimque dicendo: Ego te recipio in meam, & ego te in meum: sive sit iuramentum, sive non, non licet mulieri alii nubere: & si nupsit, & fuerit carnalis copula subsecuta, ab eo separari debet, & ut primum redeat, ecclesiastica districtione compelli: quamvis alii aliter sentiant, aliter etiam a quibusdam prædecessoribus nostris sit aliquando judicatum.

ANNO
CHRISTI
1179.

27. qu. 115

ANNO
CHRISTI
1179.CAP. IX. *Idem VVigorniensis episcopo.*

Meminimus nos ex parte tua quæstionem hujusmodi audivisse, scilicet, utrum illi qui se ad religionem coram episcopo devoverant transiuros, & habitum religionis susceperunt, si postmodum uxores duxerint, cogendi sunt eas dimittere, & ad ecclesiam, cui se contulerunt, redire. Super hoc utrique duximus respondendum, quod si quisquam qui se religioni devoverit, & habitu suscepto professionem fecerit, postmodum aliquam sibi copulaverit, est ab ea cogendus recedere, & ad ecclesiam, cui se contulit, debet sine contradictione transire. Verum si habitum non suscepit, nec professionem, sed solummodo votum fecit, & se ad religionem transiurum promisit: licet postea matrimonium contraxerit, non est ad ecclesiam cogendus transire, & matrimonii votum rescindere.

CAP. X. *Idem Norwicensis episcopo.*

Continebatur in litteris tuis, quod cum quadam puella infra nobiles annos cuidam viro in uxorem tradita fuerit, & ab ipso traducta, parentibus assentientibus eam legitimæ ætatis existeret: hæc ad nobiles annos perveniens, alii nubendi licentiam postulavit, asserens se in eundem virum nullatenus consensisse: prædictus vero vir contra proponit, quod licet eadem puella nondum forte annum duodecimum attigisset, cum tradita fuisset ei in uxorem, usque adeo tamen fuit ætati proxima, quod ipsam carnali commixtione cognovit. Inde est, quod cum ipsa eidem viro dicit se incognitam, & ita nos consuluisti, utrum alii possit nubere: taliter respondemus, quod cum in decretis habetur expressum, quod si vir dixerit quod uxorem suam cognoverit, & mulier negaverit, viri standum est veritati. Vnde præfato viro qui se dicit præfatam puellam cognovisse, fides est habenda, si id juramento firmaverit: & si fuerit proxima duodecimo anno, vel circa duodecimum annum, & cum suo consensu & voluntate parentum desponsata & benedicta fuerit, & cognita ab eodem viro, separari non debent, præsertim cum parentes ipsam legitimæ ætatis fateantur. Si vero puella infra nobiles annos & ætati non proxima, alicui desponsata fuerit, benedicta atque traducta, non licet alicui de consanguinitate illius, cui desponsata fuerit, eam ducere in uxorem: nec fas est eidem sponso, de consanguinitate puellæ sibi aliquam copulare.

27. qu. Si
despon.CAP. XI. *Idem Norwicen episcopo, &
** archidiaconis.*

Latet præsentium VV. parochianus vester sua nobis assertionem monstravit, quod cum in facie ecclesiæ quamdam mulierem viduam, A. nomine, legitime desponsasset, & carnali copula subsecuta, inter eos scandalum esset subortum, cujus occasione prædictus vir ei debitum conjugale subtraxit: consanguinei dictæ mulieris hoc molestum habentes, coram vobis quæstionem moverunt, proponentes quod mulierem invitam & renitentem, nec ætatis aptæ matrimonio existentem, duxisset uxorem. Et quoniam idem vir vitam, sicut nobis proponitur, cupiebat agere dytæolam, deinde utriusque studio interveniente,

A fuerunt minus rationabiliter separati. Nolentes igitur ut matrimonia canonice contracta, levitate quadam dissolvantur, discretioni vestræ per A. S. mandamus, quatenus si vobis constiterit, prædictos virum & mulierem per judicium ecclesiæ non fuisse rationabiliter separatos, ecclesiamque deceptam, ipsos contradictione & appellatione cessante, faciatis sicut virum & uxorem in simul permanere.

CAP. XII. *Idem Pan. archiepiscopo.*

De illis autem, qui præstito juramento præmittunt se aliquas mulieres ducturos, & postea eis incognitis, dimitunt terram, & se ad partes alienas transferunt: hoc tuæ discretioni volumus innotescere, quod liberum erat mulieribus ipsis, si non est amplius in facto processum, ad alia vota transire: recepta tamen de perjurio penitentia, si per eas non steterit, quo minus matrimonium consummetur. Si vero aliquis sub huiusmodi verbis juramentum præsterit alicui mulieri, Ego te accipio in uxorem, si tantum mihi donaveris: reus perjurii non habebitur, si eam nolentem sibi solvere, quod juramento sibi petiti dari, non acceperit in uxorem: nisi consensus de præfati, aut carnalis sit inter eos commixtio subsecuta.

CAP. XIII. *Idem abbati de Fontibus, &
M. vicario.*

Significavi nobis O. Andegaven parochianus Eboracensis ecclesiæ, per VV. fratrem suum, quod VV. de Romare, qui est ex hac luce subtrahendus, eum capiens, tamdiu in vinculis ferreis & carcere tenuit, donec jurate coegit, quod H. mulierem duceret in uxorem. Cum autem carcerem & vincula evasisset, aliam in uxorem accepit, de qua filios procreavit. Postea vero idem O. a præfata Ha. coram venerabili fratre nostro Eboracensi archiepiscopo apostolicæ sedis legato tractus in causam, ab eo coactus est juramento firmare, quod ad illam quam sponte acceperat in uxorem, non accederet, donec lis esset ecclesiastico iudicio terminata. Cæterum quia priusquam de causa cognosceretur legitime, prænominata Ha. diem clausit extremum, prædictus O. ad eam de qua filios habuit, reverti non audeat. Inde est, quod discretioni tuæ per A. S. P. M. quatenus rei veritate diligenter inquisita & cognita, si vobis constiterit quod eidem O. tanta vis illata fuerit, ut prædictam Ha. juraret in uxorem accipere, & quod sponte in eam non consenserit, nec post præstitum juramentum ipsam carnaliter cognoverit: propter hoc non dimittatis, quin ad illam quam postea accepit in uxorem, revertendi, appellatione cessante, liberam tribuatis facultatem. Verum si prænominatus O. in præfatam Ha. consensit, & post præstitum sacramentum quod ipsam in uxorem acciperet, carnaliter cognovit: ne ad secundam revertatur, sub interminatione anathematis inhibeatis, dantes ei licentiam, aliam, si voluerit, ducendi uxorem.

27. qu. 2.
Palam
duobus.CAP. XIV. *Idem Cretensis episcopo.*

2 Tricensis

Significasti nobis, quod quidam miles in provincia tua uxorem suam sine iudicio ecclesiæ & autoritate dimiserit, pro eo quod suggestu ei fuerat,

rar,

rat, ipsam incestum cum quodam consanguineo A suo commississe, & propter hoc vinculo fuit excommunicationis adstrictus. Verum mulier ipsa non continuit, sed sobolem ab alio viro suscepit: nec minus iuste fuisse dimissam, & eundem virum materiam adulterandi sibi dedisse. Vnde quia nos consulisti, utrum mulier ista debeat viro suo restitui, & vir ad ejus receptionem compelli: fraternitati tue presentibus litteris respondemus, quod si manifestum est, mulierem ipsam adulterium commississe post dimissionem (sed non idem si ante) ad eam recipiendam prefatus vir cogi non debet, nisi constaret ipsum cum alia adulterium commississe.

CAP. XV. *Idem Vigorniensis episcopo.*

Ad aures nostras perlatum fuisse cognoscas, quod cum quidam parochianus tuus uxorem duxisset, ea dimissa, aliam, scilicet ei consanguineam, sibi copulare presumpsit, & eam carnali commixtione cognoscere, & secum tenere minime dubitavit. Cumque prior mulier super hoc querelam movisset, matrimonium ejus denegavit, & secundam copulam professus est. Vnde cum primum conjugium aduersus eum per testes probaretur fuisse, quoniam a secunda recedere noluit, ad audientiam nostram appellavit. Super quo utique prudentiam tue respondemus, quod si prima mulier & secunda, se vel prima vel secunda linea contingunt, tu virum facias utraque, omni contradictione & appellatione cessante, carere, & sine spe conjugii perpetuo manere. Si vero eas interdicto gradu solummodo vel supra sese attingere constiterit, tu ipsum compellas a secunda recedere: & de commissio pœnitentia sibi condigna imposita, cum priorem sicut uxorem suam recipere, & maritali de cetero affectione tractare constringas.

CAP. XVI. *Idem Belvacensis episcopo.*

Super hoc quod de latore presentium tuis litteris quaesivisti, an liceat sibi matrimonium cum ea contrahere, quam uxorem suam vivente, sibi de facto copulavit in matrimonium: tue sollicitudini duximus respondendum, quod si adultera in mortem alterius aliquid est machinata, seu iste fidem dederit, quod ea defuncta hanc esset ducturus: secundum canones ab ejus consortio perpetuo prohibetur, & hæc prohibitio perpetuo est observanda.

CAP. XVII. *Idem archiepiscopo Senonensi.*

Porro si qui vir & mulier pari consensu contraxerint matrimonium, & vir ea incognita, aliam duxerit in uxorem, & eam cognoverit: cogendus est secundam dimittere, & ad primam redire. Quia quamvis exinde sit diversa quorundam sententia, & non eadem consuetudo ecclesie: tutius tamen videtur, ut primam hanc quam secundam, cum a prima judicio ecclesie separari non debeat, postquam cum ea pari voto & consensu matrimonium contraxit. Sane quamquam mulieri desponsata, & a viro non cognita, licet ad religionem transire, aliam tamen non potest ducere in uxorem.

Concil. general. Tom. X.

CAP. XVIII. *Idem Eberardo Paduano episcopo.*

Sollicitudini sedis apostolicæ incumbit, ut si dubia vel difficilia ad nostram aures perferantur, ea debeamus absolvere, & in lucem revocare. Super eo siquidem unde nos consulisti dilectio tua, quid videlicet servandum sit, & retinendum de muliere, quæ cum sit uni viro desponsata, ab alio postea desponsatur & cognoscitur: sollicitudini tue taliter respondemus, quod licet quarundam ecclesiarum consuetudo habeat, ut cum secundo viro debeat remanere, convenientius tamen videtur, ut si vir & mulier ad etatem conjugio aptam devenierint, & infra mulier desponsata fuerit, quod vir mulierem in suam, & mulier virum in suum recipiat. Licet postea ab alio desponsetur & cognoscatur, debet primo restitui.

CAP. XIX.

De muliere, quæ est invita tradita viro, & de tanta, cum inter vim & vim sit differentia, & utrum postea consensus intercesserit: quia certum nobis nil expressisti, inquisitioni tue nil possumus respondere. Illos autem qui propter consanguinitatem prohibentur conjugii, & postea contra interdictum ecclesie sese receperint, excommunicationi debes subijcere, donec tandem separentur, quousque legitime cognoscatur, utrum eorum matrimonium de jure possit & debeat stare.

CAP. XX. *Idem Cantuariensis archiepiscopo.*

Ex litteris quas super causa matrimonii iustitiam juvenis, R. nomine, & Mariæ filie Gileberti de sancto Leodegario, transmisti, sollicitudo nobis innotuit, quam in ipsius negotii examine servasti. Quia vero absentibus partibus veritatem nequivimus plenarie indagare, nec causam ipsam ad te remittere, a quo pars mulieris ad audientiam nostram noscitur appellasse: eam venerabilibus fratribus nostris Vintoniensis, Herefordensis, & Bathoniensis episcopis duximus committendam. Ideoque fraternitati tue per A. S. presentibus mandamus, quatenus partes adire eorum presentiam, cum ab eis fuerint evocata, & quod ipsi judicaverint inviolabiliter observare, contradictione & appellatione cessante, compellas.

CAP. XXI. *Idem Urbannus M. Cenom.*

Cum in apostolica sede, cui licet immeriti presidemus, magisterium resideat totius ecclesiasticæ disciplinæ: dignum est & consonum rationi, ut quoties circa negotium ecclesie aliquid dubitatis emerit, ad ipsius deliberationis arbitrium recurratur. Intelleximus siquidem quod cum inter villicum de Herneia & uxorem ejus cotam te quaestio matrimonii tractaretur, & productis testibus, & eorum examinationibus diligenti examine discussis, ante publicationem idem villicus reversus ad propria, publice inter se & uxorem suam propoluit, sententiam divorcii judicio ecclesie esse promulgatam: & sic suggesta omnibus falsitate, quendam aliam mulierem facti nesciam, sibi copulare presum-

GG ggg ij pit.

ANNO
CHRISTI
1579.

ANNO
CHRISTI
1179.

psit. Postmodum vero super prioris matrimonii A
quæstione literis a sedè apostolica impetratis,
delegati iudices sententiam divortii protulerunt.
Vnde quia villicum & mulierem quam superin-
duxerat, pendente lite prioris uxoris, invicem
asseris consentire: tua nos duxit fraternitas con-
sultendos, utrum tales sint ad matrimonium ad-
mittendi. Nos autem autoritate præsentium tuarum
solicitudini respondemus, quod imposita ei pœ-
nitentia competentis, & infra ipsius pœnitentiæ
tempus carnali commercio interdicto, postmodum
in maritali copula potuerunt remanere. Super
eo vero quod a nobis similiter postulasti, utrum
ille qui in quamdam mulierem consensit, si pater
ejus videlicet suum præstaret assensum, si ad con-
summandum matrimonium sit compellendus: B
non minus respondemus, quia cum assensus liber
dici non possit, qui alieno reservatur arbitrio ac
conditioni, ipsum canonica non improbat in-
stituta, quæ consonant honestati, nisi voluntas
patris postmodum intercedat, nequaquam ad
contrahendum matrimonium est cogendus. Nam
licet felicis recordationis Alexander papa præde-
cessor noster in suis videatur consulationibus re-
spondisse, quod desponsalia interposita condi-
tione certa, conditione ipsa minime observata, si
consensus de præsentibus intercedat, vel carnalis
copula subsequatur, dissolvi non debent, sed fir-
miter observari: nequaquam est nostræ diffini-
tioni contrarium, cum hujusmodi consensus ne-
quaquam sit de præsentibus habendus, licet per ver-
ba de præsentibus evidentius exprimitur, quod in
alieno arbitrio non habito, sed habendo, consi-
stunt. aliam tamen non potest ducere uxorem.

CAP. XXII. *Idem Eberardo Paduano.*

Super eo quod ex litteris tuis intelleximus, vi-
rum quemdam & mulierem de mandato domini
utriusque assensu se invicem recepisse, nullo sa-
cerdote præsentibus, nec adhibita solemnitate, quam
solet Anglicana ecclesia adhibere, & alium præ-
dictam mulierem ante carnalem commixtionem
solemniter duxisse & cognovisset: paternitati
duximus taliter respondendum, quod si primus
vir & mulier pari consensu de præsentibus se re-
ceperint, ipsa debet primo restitui, cum nec potue-
rit, nec debuerit, post talem consensum alii nu-
bere. Si vero consensus talis inter eos non inter-
cesserit sub verbis illis quæ diximus, nec carnalis
copula etiam assensu de futuro præeunte: secun-
do viro qui eam postea traduxit atque cognovit,
mulier ipsa debet relinqui, & ab impetitione
prioris absolvi, in iuncta primo pœnitentia de læ-
sione fidei vel violatione juramenti, si dedit fidem
vel præstitit juramentum.

CAP. XXIII. *Idem eidem in eadem epistola.*

Sponsam autem alterius, si est nubili ætati pro-
xima, nullus confanguineorum aliquando sibi
potest matrimonio copulare.

CAP. XXIV. *Idem Andreæ episcopo.*

Super eo vero, quod de illo nobis significasti,
qui cum procreare vellet filios, uxori suæ nun-
quam carnis debitum reddidit vel reddere po-
tuit: inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod
diversa sunt inde decreta, diversæ sententiæ. Sed

consuetudo est Romanæ ecclesiæ, in similibus ta-
liter tenere, quod si non potest eam sicut uxorem
habere, ipsam habeat sicut fororem.

CAP. XXV. *Idem abbati sancti Edmundi,
& de Ramefereia.*

Ex parte Emmæ mulieris nostris est auribus
intimatum, quod Andreas sibi coram sacerdote
quodam & diacono & aliis, pluribusque tam cle-
ricis quam laicis ad hoc convocatis, juramentum
præstiterit, quod ipsam ab eo tempore pro con-
juge teneret, & ei sicut uxori suæ fidem servaret:
ipsa quoque Andream præstito juramento promi-
sit, se illum pro marito habituram, & fidem ei
tamquam proprio viro servaturam. Quo facto,
dii in eadem domo cohabitantes, sibi liberos
procreaverunt. Procedente vero tempore præ-
dictus Andreas contra juramentum præstitum
prænominatam Emmam & filios ex ea procrea-
tos reliquit, & a cohabitatione recessit. Quia
igitur nemini licet uxorem suam sine manifesta
causa fornicationis dimittere, & tunc eam vel sibi
reconciliare debet, aut ipsa vivente continere:
nec nos sustinere debemus, ut prædictus An-
dreas juramenti præstiti religionem infringat:
discretionem vestram per A. S. præsentibus manda-
mus, quatenus rei veritate diligenter inquisita,
si, prout superius dictum est, ita esse invenierit-
is, eundem Andream moneatis studiosius, ut
sua saluti consulens, & superinducta quam ha-
bet, prius dimissa, ad uxorem suam redeat, &
eam maritali affectione tractet, & reatum suum
condigna pœna expiare sataget. Quod si com-
munioni vestre acquiescere forte contempserit:
vos eum & superinductam, omni occasione &
appellatione cessante, excommunicationis vin-
culo innodetis, & usque ad dignam satisfactio-
nem præcipiatis hominibus, sicut excommuni-
catis, cautius evitare.

CAP. XXVI. *Idem Pitavensi episcopo.*

Ex litteris venerabilis fratris nostri * Sanxonis
episcopi accepimus, quod cum duo nobiles viri
sui episcopatui, VV. scilicet de "Monda, & B. de
Mautitania, filios & filias impubescentes habe-
rent, & spe pacis inter eos reconciliandæ ita inter
se convenirent, quod filios & filias mutuis invi-
cem matrimonii sociarent: & hoc tam patres
quam filii sub juramento se facturos promiserunt.
Inter quos quidem G. prioris filius, filiam præ-
dicti B. consentiente patre, semel & iterum reci-
pere in uxorem juravit. Cumque ipso volente ad
alia vota migrare, eum episcopus sub distinctione
anathematis compellere voluit, ut secundum
quod juraverat, filiam præfati B. traderet in
uxorem, ipse ad audientiam nostram appellavit:
E. & altera parte nuncium suum ad nos destinante,
nec ipse venit, nec responsalem aliquem pro se
transmisit. Quia igitur periculum G. prædicto
exitit, contra juramentum suum venire, frater-
nitatis vestræ per A. S. præsentibus mandamus,
quatenus cum exinde fueris requisitus, utram-
que partem ante tuam convoces præsentiam, &
rationibus hinc inde plenius auditis & agitatis, si
tibi constiterit, quod præfatus G. præstito jura-
mento firmasset, quod filiam memorati B. duceret
in uxorem, eum moneas, & autoritate nostra
distincte compellas, ut ipsam, nisi rationabilis
causa

* cor fra-
ternitati

* Morond

causa extiterit, in uxorem recipiat, & maritali affectione petraçter. Si vero rationabilem causam præterdere voluerit, eam cum omni diligentia & studio audias, & sine canonico, appellatione cessante, decidas. Cæterum si legitime monitus, iudicio tuo parere contempserit: eum & patrem suum, si foverit ipsum in sua malitia præsumpserit, excommunicationis vinculo adstringas: & in tota terra ipsorum omnia Divina, præter baptismum parvulorum & poenitentias morientium, prohibeas officia celebrari.

CAP. XXVIII. *Benedictus papa Gaudenzio patriarchæ.*

Lex Divinæ constitutionis sedem apostolicam totius posuit orbis terrarum magistratam: ut quidquid ubique locorum dubitatur, ab ea tandem ratio ejusdem requiratur. Affatus est autem nos suis litteris ejusdem cathedræ sessorem, ac percontatus est quidam vir nomine Ioannes, pro connubio filiarum suarum superstitis, cujus soror defuncta, cuidam juveni nomine Stephano, simplicibus verbis fuit desponsata, & antequam ad nuptias pervenerit, morte præventa: utrum cum eodem juvene possit matrimonium celebrari superstitis filiarum, necne. Namque testatus est, hujus rei rationem haberi apud vos ambiguum, quam, Deo docente, reddimus his verbis certissimam. Protoplastus enim ille, radix & origo nostra, detracta sibi costa videns mulierem formatam, prophætico spiritu inter alia protulit: *Propter hoc dimittet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una.* Quibus verbis innouit, non aliter virum & mulierem posse fieri unam carnem, nisi carnali copula sibi cohæreant. Qui ergo nequaquam mixtus est extraneæ mulieri fœdere nuptiali, quo pacto per nuda sponsonis verba possunt una caro fieri, nullatenus valeamus intueri: propinquitatis enim sanguinis, verbis dicitur, non verbis efficitur. Sed nec osculum parit propinquitatem, quod facit nullam sanguinis commixtionem. Quoniam vero ita profusus hec habet res Ioannes istius, ut velit filiam illi nuptiis copulare, cui primam jam decesserat desponsare: censura apostolica mandamus hoc absque criminis vitio posse fieri. Nam cur prohibeamus quod prohibitum nunquam sacra scriptura declaravit? Sed neque mundanæ leges, connumeratis personis quibus inter se nuptias contrahere non licet, de huiusmodi aliquid dicunt negotio. Ne ergo abnegetis, quod nulla abnegandum ratione monstratis.

CAP. XXVIII. *Idem Vintoniensi, Bathoniensi, & Herefordensi, episcopis.*

Ex litteris venetabilis fratris nostri Cantuariensis archiepiscopi apostolicæ sedis legati, ad audientiam nostram apostolatus pervenit, quod cum G. de sancto Leodegatio, Mariam filiam suam absentem, cuidam juveni R. nomine desponsasset, postmodum quibusdam ipsius mulieris consanguineis procurantibus, memoratus R. cum ea præsentem per verba præsentis temporis contraxit, sicut dicitur, matrimonium, fide hinc inde coportaliter præstrata, quod vir mulierem sicut uxorem legitimam de cætero exhiberet, & ipsa reverenter ei sine contradictione, sicut viro legitimo, obediret; nihilque desinit, nisi solemnitas illa in

Concil. general. Tom. X.

facie ecclesiæ celebranda, quæ propter tempus Quadragesimæ tunc non potuit effectui nâcipari. Tempore vero procedente orta suspitione, quod præfatus R. ad alia desideraret vota transire, ad examen fuit jam dicti archiepiscopi causa petalata: qui sub anathematis interminatione prohibuit, sicut ex literis ipsius accepimus, ne antequam de præscripto negotio plene constaret, vir ad secunda vota transiret. Sed ipse præscripta prohibitione contempta, filiam Hugonis de Polstede, Mathildem nomine, in facie ecclesiæ sibi solenniter copulavit uxorem. Postmodum vero duabus mulieribus & viro coram archiepiscopo constitutis, præfatus R. publice confessus est, se cum Maria, sicut dictum est, publice matrimonium contraxisse, & aliam, scilicet Mathildem, prava quorundam suggestione seductum, accepisse. Maria vero frequenter asseruit, quod pater ejus non moverat de voluntate ejus querelam, adiciens quod inter ipsam & præfatum R. excepta sola fide de contrahendo matrimonio, nulla obligatio intercesserat: quam, quia ipse non servaverat, servare minime tenebatur: & ideo, quia eam quam secundo acceperat, relinquebat. Cum autem præfatum R. tanquam proprium virum restitui postularet, & archiepiscopus vellet de primo matrimonio cognoscere, ob id maxime, quia mulieres dicebantur sese cõsanguinitate contingere, ac per hoc tam incestus quam adulterii vitium timebatur: Maria ad apostolicam sedem appellationis vocem emisit, & festum citationis proximæ tertium appellationi præfixit, appellationem vero archiepiscopo deferens, eidem Mariæ sub periculo animæ & excommunicationis interminatione districtius interdixit, ne cui nuberet, donec causa ipsa coram nobis vel coram delegatis ab apostolica sede iudicibus, finem debitum sortiretur. Ipsi tamen de remedio appellationis confisa, cuidam alii, VV. nomine, nihilo minus nupsit: & propter hoc citata coram archiepiscopo noluit, propter appellationem quam obierat, apparere. Cum igitur absentibus partibus non videretur nobis negotium finiendum, ipsum experientie vestræ, de qua plene confidimus, committentes præsentium autoritate retinendum: quatenus partibus ante præsentiam vestram convocatis, inquiritis diligentius veritatem: & si nihil constiterit quod impediat, præter consensum qui inter præfatum R. & Mariam asseritur præcessisse, secunda matrimonium inviolabiliter observanda, sublato appellationis diffugio, iudicetis. Licet enim contra interdictum ecclesiæ ad secunda vota transire nequaquam debuerit: conveniens non videretur, ut ob id solum, sacramentum conjugii dissolvatur. Alia enim pœna debebat eis imponi, quod contra prohibitionem ecclesiæ hoc fecerunt, Nonis Februarii.

CAP. XXIX. *Idem Bathoniensi episcopo.*

De illis qui infra annos aptos existentes matrimonium contrahendis sponsalia contrahunt, sive uterque, sive alter, antequam ad annos aptos matrimonium contrahendis perveniunt, reclamant & postulent separari, non sunt aliquatenus audiendi. Si vero alteruter eorum ad annos aptos contrahendis matrimonium pervenerit, infra eosdem annos altero existente; sponsalia contrahuntur. Si is qui minoris

GGgg ij c4

ANNO
CHRISTI
1179.

" f. prius
quam

est ætatis, cum ad annos illos pervenerit, re-
clamaverit, nec in alterum voluerit consenti-
re, iudicio ecclesiæ poterunt ab invicem separari.
Vtrum autem mulier, quæ, postquam ad annos
matrimonii contrahendis aptos venit, nupsit, ab
eo si quætar dissidium, debeat separari: tuæ con-
sultationi taliter respondemus; quod cum in cum
semel consenserit, amplius consentire non potest
aliquatenus, vel divertere: nisi forte illi nupsit,
postquam * ad annos aptos matrimonii contra-
hendis pervenerit, & in eum suum omnino nega-
verit præstare consensum.

CAP. XXX. *Alexander III. Burdegalensi
archiepiscopo.*

Consuluit nos tua fraternitas, quid tibi facien-
dum sit de milite quodam, qui cum mulierem
quamdam duxerit in uxorem, & eam longo tem-
pore tenuerit, & prolem ex ea suscepit: nunc
matrimonium suum accusat, dicens in quatto
gradu consanguinitatis esse. Ad quod utique con-
sultationi tuæ taliter respondemus: quod si præ-
fatus miles mulierem ipsam in facie ecclesiæ daxe-
rit, & longo tempore tenuerit, non debet vox ac-
cusationis suæ admitti, nisi personæ aliæ & ido-
neæ appareant, & merito suspicionis carentes,
quæ matrimonium ipsum velint & possint legiti-
me accusare: nec heredes personæ admitti debent,
si per viginti vel octodecim annos infimal sine
quæstione remanserint.

CAP. XXXI. *Innocentius Vvintoniensi episcopo.*

Super eo quod interrogasti de sacramento con-
jugii, breviter respondeo: Illam quam dixisti, a
patre conjugii traditam, & ab eo cui tradita fue-
rat, patri commendatam, donec statuta die in do-
mum suam ille traducet: dico quod legitimo
consensu interveniente, ex eo statim conjunx
fuerit, quod spontanea * voluntate sese conjugem
esse consenserit. non enim futurum promittebatur,
sed præsens confirmabatur. Quapropter
quidquid cum alia postmodum factum est in coi-
tu sive in generatione prolis, tanto reprehensibili-
us est secundum, quanto verius primum. Con-
stante enim primo, quanto amplius in Deum com-
mittitur, tanto magis culpa augetur. His ergo
cognitis, facile erit negotium præsentium lætoris
tuæ discretioni debito sine terminare.

CAP. XXXII. *Idem Cassinensi abbati.*

Ex litteris tuis ad nos directis accepimus, quod
cum quidam secreto mulierem viduam subarta-
set, & cognoscens carnaliter cohabitasset cum
ea per annum, Munduāldus virum mulieris traxit
in causam, proponens quod illam in potestate sua
positam, quasi fornicatiam cognovisset: tunc vir
& mulier juramento firmarunt, quod ab anno al-
ter in alterius copulam maritali consenserat, &
de cætero sicut vir & mulier simul cohabitarent.
Cum autem nec juramento fidem mulieris pro-
curator habuit, exegit eam publice subartari.
Quod cum vir publice facere paratus esset in
conspetu ecclesiæ, surrexerunt duo, proponentes,
præfatæ mulieris conjuges in quinto gradu vel
sexto consanguinitatis sese contingere: quia patet
ejus, qui eam subarrare volebat, priorem vitum
in quatto consanguinitatis gradu attingerit. Vnus

autem ita se audivisse juravit, alius autem id jurate
voluit, & ob hoc licet ille præfatam viduam sub-
artate distulerit, minime tamen ab ejus cohabi-
tatione discessit. Processu vero temporis ad in-
stantiam Munduāldi præfatus vir publice matri-
monium celebravit, & postmodum fere per an-
num cum uxore permanit. Nunc autem quæ-
stio prima revixit, & juraverunt duo coram ar-
chiepiscopo plebano, velut dicis, quod primus
vir fuit in quinto gradu consanguinitatis patri
viri præsentis. Vnde quia diversi diversa sentiunt,
quid agendum sit in hoc casu, meis quæris litte-
ris edoceri. Quocirca discretioni tuæ per A. S.
mandamus, quatenus utramque partem ante
tuam præsentiam convocet, & facias testes coram
te jurare, & adhuc iniquitas, a quibus & quando
didicerint quod testantur. Si vero post motam
quæstionem didicerint, non est jam dictum matri-
monium dissolvendum. Similiter nec si ab ac-
cusatoribus matrimonii didicerint. Inquisita ve-
ro veritate diligenter, si per testes circumspectos
& omni exceptione majores inveneris, quod pri-
mus vir patris superstitis in quinto vel sexto
gradu attingit, non differas sententiam divortii
promulgare. Equè enim, ut canones dicunt,
abstinendum est a consanguineis uxoris, ac pro-
priis, usque ad sextum gradum. Cæterum pruden-
tiam tuam nolumus latere, quod personæ
idoneæ nominandæ sunt, & gradus distinguendi
ab utroque latere & computandi: nec sunt causæ
matrimonii tractandæ per quoslibet, sed per ju-
dices discretos, qui potestatem habeant judican-
di, & statuta canonum super his nequaquam
ignorent.

CAP. XXXIII. *Idem * Exoniensi episcopo.*

Præterea hi qui matrimonio contrahendo pure
& sine omni contradictione fidem dederunt, aut
juramentum fecerunt, commonendi sunt diligen-
tius & exhortandi, & omnibus modis inducendi,
ut fidem præstitam vel juramentum factum ob-
servent, & se, sicut promiserunt, conjugant.

DE POTESTATE IUDICVM PARS V
delegatorum, & de variis litteris diver-
sis temporibus impetratis.

CAP. I. *Idem Londoniensi episcopo.*

CVM tibi sit de benignitate sedis apostolicæ
cindulum, ut causas, quas de mandato no-
stro suscipis terminandas, liceat tibi personis
aliis uni vel pluribus delegate: sed ab his quibus
causa fuit per te commissa, fas sit litigantibus
appellare, etsi eadem causa tibi fuerit a nobis, ap-
pellatione cessante, commissa: accidit interdum,
sicut tu asseris, quod causam, quam tibi commi-
simus, appellacione postposita, terminandam,
alorum experientia committas audiendam, &
appellationem alter litigantium ad tuam, alter ad
nostram audientiam interponat: consultationi
tuæ respondemus, quod ei appellacioni, quæ
ad nos interponitur, est omnino deferendum,
licet fuerit appellacione remota commissa.

CAP. II. *Idem Bathoniensi episcopo.*

Quia quaesitum est a nobis ex parte tua, quid faciendum sit de potestativibus, quæ, cum præcipimus alicui iustitiam exhiberi, de his quos diligunt aut rueri volunt, minis & terroribus suis conquerentes silere compellunt, & mandatum nostrum eludunt: id tibi respondemus, quod sicut agentes & consentientes pari pœna scripturæ testimonio puniuntur: sic tam eos qui trahuntur in causam, quam principales fautores eorum, si eos manifeste cognoveris iustitiam impedire, censura ecclesiastica poteris coercere.

CAP. III. *Idem Eboracensi archiepiscopo.*

Sane si a nobis litteræ prius impetrentur, & alia postea, non facta mentione priorum litterarum, litteræ impetrentur, si iudicibus innovit, donec Romanum pontificem consulant, & suam exinde plenius cognoscant voluntatem, executione litterarum debent penitus supersedere, ne pro varietate litterarum, causarum fines valeant impediri.

Et hoc iubemus observari ab omni administratore, ut si contigerit in scriptis nostram fieri iustionem ad aliquem, & interea quiescat ab administratione, is qui post illum susceperit dignitatem, eam accipiat & insinuet. Et si quidem privata est causa, implere eam & * assequi, quemadmodum ad eum promeruerit rescriptum. Si vero huiusmodi in scriptis iussio publicum jus respicit: inquirat eam, & si quidem non læditur fidei, quæ in ea comprehensa sunt, adimpleat. Si vero ad læsionem fidei est, nil super ea omnino agi. Nunciare vero nobis primum oportet, ut secunda de hoc nostra iussio fiat. Si vero ad præcepta cuiuslibet iudicis sunt, & priusquam insinuentur hæc, aut præcipientem, aut ad quem præcepta facta sunt, contigerit removeri de circulo: etiam sic qui factus fuerit iudex, hæc suscipiat & exigit, si legitime facta sunt. Si vero contra legem, aut contra ius publicum facta sunt: pro non scriptis esse iubemus.

CAP. IV. *Idem.*

Cum aliqua causa, appellacione remota, committitur, & sententia fertur iniqua: eam vacuare oportet, nec ei debet stari, si manifestam continet iniquitatem.

CAP. V. *Idem Londoniensi episcopo.*

Si pro debilitate tua, vel pro aliqua gravi necessitate, tractandis causis, quæ tibi ab apostolica sede committuntur, adesse non poteris: liberum tibi sit, aliis personis idoneis & discretis vices tuas committere, ita quod si res tanti est, te consulere debeant: nisi forte causæ ita graves sint, quod sine præsentia tua non possint omnino terminari.

CAP. VI. *Idem Vn. Carnotensi electo.*

De causis quæ intra certum terminum decidende committuntur, hoc tuam volumus cognitionem tenere: quod nisi dies ab apostolico præfixus, de cõmuni consensu prorogetur, eo transacto mandatum expirat. Illi etiam qui pro causis tibi commissis ad citationem tuam venire, aut tuo super

A his iudicio parere neglexerint, si rale fuerit negotium, quod certa exinde pœna canonibus exprimitur, eam infligas. Alioquin ipso, pro delicti qualitate & causæ, secundum arbitrium tuum punias.

CAP. VII. *Idem Senonensi archiepiscopo.*

Præterea super hoc, quod nos consulere voluisti, utrum liceat iudici delegato, non ordinario, sine litteris citatoris cogere conrumacem ut veniat, aut damnare, si non venerit: hoc tibi præsentium autoritate innotescat, quod quamvis ei causa licet simpliciter delegeretur, satis potest partes autoritate nostra compellere, & contumaces severitate ecclesiastica coercere, etiam si litteræ commissionis id non contineant, aut partes mandatum non habeant ut accedant: quia ex eo quod causa sibi committitur, super his omnibus quæ ad causam ipsam pertinere noscuntur, plenariam recipit potestatem.

CAP. VIII. *Idem Vintoniensi episcopo.*

Quamvis simus multiplicitate negotiorum implecti, & gravibus diversisque sollicitudinibus occupati: nos tamen cogit præter commune debitum tua fraternitas, & dilectio qua personam tuam diligimus, tuis consultationibus respondere, ne videamur indiscussa relinquere, quæ nobis enodanda sua voluit dilectio præsentare. Innotescat itaque sollicitudini tuæ, quod iudex a nobis delegatus causam sibi commissam potest alii vel pluribus delegare, aut totam audiendam & terminandam, aut etiam ut audiant rationes, & allegationes & attestaciones recipiant, & sententiam sibi servant, vel ut horum aliquid faciant tantum juxta voluntatem & beneplacitum delegantis: quamquam non possit eandem causam alii, appellacione postposita, delegare: etsi sit sibi, appellacione remota, commissa. Si vero duobus causis committitur, etiam si non apponatur, ut unus sine altero in ea procedat: nihilo minus unus ex ipsis, sive suo conjudici, sive alii, vices suas in hac parte committere potest.

CAP. IX. *Idem eidem in eadem.*

Cæterum si qui ad iudices super aliqua causa ab apostolica sede litteras commissorias impetrent aliis iudicibus forte committi, nisi de commissione prioribus facta in litteris commissionis, quæ aliis delegantur, mentio fiat, nihilo minus priores iudices in cognitione ac causæ decisione procedere debent, nec secundæ litteræ super eadem causa taliter impetratæ, alicujus roboris firmitatem habere possunt. Si vero in secundis litteris habeatur mentio de commissione prioribus iudicibus facta: prædicta causa priorum est exempta iudicio, cum eadem non sint tacita veritate impetratæ. Verum si præsentibus partibus, de ipsorum consensu cuilibet causa committitur, & processu temporis, vel etiam continuo, alterutra partium, altera nesciente, causam ipsam tacita veritate de priore commissione facta, impetravit committi: non immerito is, qui tali dolo & fraude adversarium cogit laborare, in expensis condemnari debet.

ANNO
CHRISTI
1179.

C A P. X. *Idem eidem in eadem.*

Sententiam a delegato iudice latam, si ad mandatum ipsius iudicis diocesanus episcopus executioni mandare neglexerit: is qui ex delegatione Romani pontificis sententiam tulit, eam executioni mandandi plenam & liberam habet facultatem.

C A P. XI. *Idem Norwicensi episcopo.*

Significasti nobis per litteras tuas, quod interdum a iudice delegato frustra super aliqua causa fertur sententia, cum ordinarius iudex eam ad mandatum ipsius nolit executioni mandare, vel aliis resistentibus effectui mancipare non possit. Super hoc autem consulationi tuæ taliter respondemus: quod si ordinarius iudex ad mandatum iudicis a nobis delegati, non vult aut non potest, aliis resistentibus, sententiam ab eo latam effectui mancipare, delegatus iudex causam autoritate sibi commissâ potest executioni mandare: & si quis sibi restiterit, eum ecclesiastica censura coercere.

C A P. XII. *Idem eidem in e. e.*

Si quando vero clerici coram iudice delegato prælatos ecclesiarum super ecclesiis quas tenent, in causam traxerint, & coram eodem iudice transactione vel alio modo ecclesias obtinuerint, in quibus certum sit eos institutionem canonicam nullatenus habuisse, nec possessionem etiam corporalem: ordinarius iudex non debet delegati iudicis mandato resistere violenter, sed apud ipsum instare, ut differat illos in possessionem mittere, donec nobis rei veritas innotescat.

C A P. XIII. *Idem Herefordensi episcopo.*

Intelleximus ex tuæ fraternitatis relatu, quod quandoque impetrantur a nobis litteræ, certam causam habentes ad te & ad alios, aliquando per suggestionem falsitatis, aliquando per suppressionem veritatis. Vnde a nobis consilium postulasti, utrum secundum formam, aut secundum rigorem iustitiæ, tunc debeas in ipsa causa procedere. Super quo discretioni tuæ tale damus responsum: quod si litteræ nostræ ad te directæ formam expressam habuerint, & cognoveris eas per suggestionem falsitatis & per suppressionem veritatis cum tali forma impetratas fuisse: tunc non secundum formam in eis expressam, sed secundum rigorem iustitiæ, in causa ipsa sine personarum acceptione procedas.

C A P. XIV. *Idem.*

Si autem lis infra certum terminum præcipiatur decidi, non poterit negotium ultra præfixum terminum, nisi communi consensu partium, prorogari. Verum si iudex delegatus aliter fecerit, & fines mandati exceperit: ejus jurisdictionem non est dubium expirare.

C A P. XV. *Idem Londoniensi & Wigorniensis episcopis.*

Pervenerat ad nos ex parte R. senis presbyteri, quod cum ad vos olim litteras nostras attulisset,

A quod si vobis constaret eum per vim T. clerici, metu regio cooperante, ecclesiam de Gitebergia, quam se assere per x l. annos pacifice possedisse, jam pridem juramento præstito refusasse, eandem ecclesiam ei restitueres. Prædictus vero T. alias litteras a nobis postorius impetratas, ad alios iudices super eodem negotio reportavit, & sic causa ipsa sub vestro non fuit examine terminata. Mandamus itaque fraternitati vestræ atque prudentiæ, quatenus non obstantibus litteris a memorato T. postorius impetratis, nisi ibi continetur expressum, quod causam ipsam vestro iudicio subtraxerimus, utramque partem ante vos convocetis, & eidem causæ juxta renorem alterarum litterarum nostrarum, sublato appellationis remedio, non differatis debitum finem imponere.

C A P. XVI. *Idem * Lexoviensi archiepiscopo.*

In litteris quas tua nobis destinavit fraternitas, quæstiones quasdam inseruisti, super quibus solutionem tibi a nobis postulas exhiberi: quarum siquidem una est, scilicet, usque ad quod tempus iudex delegatus se possit interponere, ut stetur rei iudicatæ vel transactioni. Super quo utriusque paternitati tuæ taliter respondemus, quod ex quo iudex delegatus per se aut per alium, si potuit, executioni mandaverit, vel pro se petierit mandari, ejus autoritas & jurisdictionis cessat, quia semel functus est officio suo.

C A P. XVII. *Idem abbati sancti Albani.*

Consultationibus singulorum ex ministerio susceptæ servitutis cogimus respondere, ut si quid dubietatis vel quæstionis in mentem alicujus emerit, ab ecclesia Romana solvatur, quæ inter alias, disponente Domino, obtinere metuit principatum. Quæsitum est siquidem a vobis, ut si quis ecclesia vel possessione aliqua se assereans absque iudicio & causa rationabili spoliatus, & a nobis ad iudices litteras obtinuerit, ut infra certum tempus restituatur sibi possessio: si constituerit iudici, eum esse taliter spoliatum, possessio debet ei restitui, cum is qui tenet ecclesiam, vel postquam ipse requirit, antequam de litteris aliqua mentio fieret, studiorum, peregrinationis, vel alia hujusmodi causa se absentaverit, num infra præfixum tempus iudici possit suam præsentiam exhibere. Super quo itaque inquisitioni tuæ taliter respondemus: quod nec debet, nec potest testimonium habere, quamvis paratus sit coram iudice delegato testibus idoneis possessionem & dejectionem suam probare: nisi is qui possidet, terminum prorogaverit. Exspirat enim jurisdictionis sua: quia sine consensu utriusque partis, non licet iudici terminum prorogare aliquatenus præfixum a delegatore.

C A P. XVIII. *Idem R. Cantuariensi archiepiscopo.*

Ex parte venerabilis fratris nostri Coventtensis episcopi, auribus nostris est intimatum, quod cum de causa quæ inter G. & F. clericum super præbenda de Norbale diligenter cognovisset, & eidem G. secundum renorem litterarum nostrarum, in quibus continebatur, quod si constaret prædictum F. de perjurio esse convictum, & perpetuo.

perpetuo illi præbendæ renunciasse, ab eadem præbendâ, appellatione cessante, amoveretur. Eoque cognito & probato, cum prælatam præbendam G. adjudicasset, prædictus F. in vocem appellationis prorupit, & ad nos veniens, secundum hunc tenorem litteras reportavit, quod ei præcise & absque cause cognitione restitueres, & ipsum qui post appellationem cum præbendâ spoliavit, autoritate alicui beneficium auferendi, appellatione cessante, privares, donec per se vel per nuncium, aut per litteras suas satisfactorius, ad sedem apostolicam accederet, & prænominatum G. si eundem F. super jam dictâ præbendâ præsumeret molestare, vinculo excommunicationis usque ad dignam satisfactionem adstringeret. Vnde quia non credimus nos ita præcise scripsisse, & si taliter scripsimus, hoc ex nimia occupatione contigit, & in hujusmodi litteris intelligenda est conditio, etiamsi non apponantur, si preces veritate nitantur, fraternitati tuæ taliter, &c. quatenus inspecto tenore litterarum, quas prædicto episcopo direximus, si inveniatis quod secundum prædictum modum ei scripsimus, & in litteris quas præfatus F. reportavit, non fuit habita mentio priorum litterarum, sententiam præfati episcopi, omni contradictione & appellatione cessante, confirmes, & prædictum F. cum litteris nostris, quas tibi detulit, ad præsentiam nostram venire compellas.

CAP. XIX. *Idem * Exoniensi episcopo.*

Ad hæc cum aliquis nimis prolixum terminum suæ appellationi præfigit, iudex potestatem habet competentimodo abbreviandi: & si in termino de tempore abbreviando competenter statuto appellationem non fuerit prosecutus, nec canonicam executionem prætenderit: sententia, si lata est, tenet. Quod si lata non est, iudex appellentem, appellatione cessante, potest compellere infra terminum statutum appellationem prosequi, vel eotam se iudicio stare.

CAP. XX. *Idem Carnotensi episcopo.*

Sane quia nos in primis consulere voluisti, qualiter a nobis iudex delegatus episcopum, qui ei non subest, ad aliquid dandum vel faciendum compellere debeat, cum causam, quæ inter episcopum & clericum vel laicum vertitur, a mandato nostro suscipit terminandam: id tuæ quaestioni damus responsum: quod iudex a nobis delegatus, vices nostras gerit, unde in causa illa est superior & major illis, quorum causam suscipit terminandam. Ideo si episcopus vel alia persona, quæ non sit de iurisdictione illius, in causa quam illi delegamus, rebellis aut contumax fuerit, secundum qualitatem vel quantitatem facti, poterit vel interdicti vel suspensionis sententia a iudice delegato compelli: ita quod iudex secundum negotii qualitatem temperate procedens, episcopo vel ingressum ecclesiarum, vel sacerdotale officium interdicit, aut etiam terram illius, quæ ad iurisdictionem suam specialiter pertinet, interdicto supponat. De testibus autem non habemus in sacris canonibus, quod cogendi sint, sed admonendi, cum celare veritatem, sicut dicere falsum, morte deputetur sæpe delictum. Quaestioni vero quam facis, utrum appellationi illius sit de
Concil. general. Tom. X.

ferendum, qui, sicut mos est, præfatio juramento absolui inhiabit, si antequam aliquid ei mandatum est, appelleret, vel si mandato recepto, causa diffugi appelleret: taliter respondemus: quod postquam juraverit, appellationi ejus, quæ juramento derogat, penitus non est in aliquo deferendum: sed statim erit in eandem reducendus sententiam, quæ, donec mandatum susceperit, & susceptum pro posse suo fuerit executus, debet firmiter observari.

CAP. XXI. *Idem Eboracensi archiepiscopo, & Coventrensi episcopo.*

Ex parte N. capellani nobis innotuit, quod cum ad te frater * Convetren. litteras impetrasset, ut ei archidiaconatum, quem in ecclesia primo vacare contigerit, assignares, R. adversarius ejus alias a te, frater Eboracensis, litteras, sicut dicitur, impetravit, nulla de prioribus habita mentione: ut si avunculus ejus archidiaconatum, quem habebat in jam dictâ ecclesia, vellent omnino dimittere, ipsum ei faceres assignari. Quoniam igitur si memores fuissetus, nos præfato N. litteras nostras sicut prædiximus, direxisse, pro adversario ejus nullatenus scripsissetus, nolentes litteras nostras, quas pro eodem N. misimus, occasione aliqua effectu carere: fraternitati tuæ, &c. quatenus præscriptum episcopum admoneas, ut præfato N. archidiaconatum ecclesiæ suæ, si vacet, juxta promissum suum assignet, non obstantibus litteris, quæ ab adversario ejus postmodum fuerint, tacita veritate, impetrata.

CAP. XXII. *Idem Lucius tertius Cantuariensi archiepiscopo, & eius suffraganeis.*

Relatum est ex parte vestra, quod licet in commissionibus a sanctæ recordationis Alexandro papa tertio prædecessore nostro factis, fuerit appellationis remedium amotum: altera tamen partium, sive lis fuerit contestata, sive non, exspirasse mandatum morte mandatoris allegat: ideoque negotiis omnibus postpositis, in suspenso mandatum apostolicum expectatis. Nos igitur consultationibus vestris præsentium autoritate respondemus, quod si lis contestata fuerit ante obitum prædecessoris nostri, mandatum in morte mandatoris nullatenus exspiravit. Si vero ante litem contestatam decessit, non est in eo casu iudicibus quos delegaverat, ex delegatione hujusmodi procedendum, etiamsi ab eis minime fuerit appellatum. Poterit ergo in eo casu, appellatione cessante, procedi, in quo ante mortem mandatoris lis fuerit per conquestionem & resolutionem partium contestata. Vbi autem mors mandatoris, lite contestata, præcessit, penitus subsistatur, sive fuerit, sive non fuerit appellationis obstaculum interjectum.

DE TESTIBVS COGENDIS PARS VIII.
vel non.CAP. I. *Idem Alexander.*

CUM super causa quæ vertitur inter venerabiles fratres nostros Præncstinum episcopum, & dilectum filium nostrum abbatem, sit testimonium vestrum necessarium, & veritati contingat: præsentium autoritate vobis præcipimus, quatenus quarta feria proxima hebdomadæ
HHhhh per

ANNO
CHRISTI
1179.

perhibetur testimonium veritati, omni occasione & exultatione cessante, vos apostolico conspectui presentetis. Si vero tunc non veneritis, sciatis ab officio & beneficio apostolica auctoritate vos suspensos: & si non sic veneritis, excommunicationis sententiam poteritis formidare.

CAP. II. Idem Capuano episcopo, & abbati sancte Lucie, & priori sancte Crucis.

Causam quæ inter N. & O. monachos super electione de utroque facta in monasterio diutius est agitata, experientie vestre committimus audiendam, & appellatione remota, sine debito terminandam. Ideoque dilectioni vestre, &c. quantum partes ante presentiam vestram convocetis, & susceptis attestacionibus utriusque partis, quæ ab aliis iudicibus sunt receptæ, testes alios, si qui idonei sunt, admittentes, nisi attestaciones ipsæ sint publicatæ, & rationibus hinc inde auditis diligenter & cognitiss, causam ipsam, sublato appellationis remedio, sine debito terminetis.

CAP. III. Idem R. Cantuariensi archiepiscopo, & R. Vigornienfi episcopo.

14. qu. 2.
Super priu.

Cum nuncius canonicorum de Pleintem, & nuncius Ioclis militis, &c. Et infra: Præterea non lateat prudentiam vestram, quod prædicti canonici non sunt a ferendo testimonio super proprio negotio ecclesie suæ repellendi, nisi alia rationabilis causa impediatur.

CAP. IV. Idem Tarraconensi archiepiscopo.

7. convin-
cantur,

Super eo quod quaesivisti a nobis, utrum testes illi sint reprobandi in causa criminali vel civili, quibus ab adversa parte crimina opponuntur, tuæ prudentie respondemus: quod si etiam aut non sunt convicti, aut confessi de criminalibus illis, dummodo inde communicantur, non debent admitti.

CAP. V. Idem Vigornienfi episcopo.

Scripta vero authentica, si testes inscripti decesserint, nisi forte per manum publicam fuerint facta, ita quod publica appareant, aut sigillum authenticum habuerint, per quod possint probari, non videntur nobis alicujus firmitatis robur habere.

CAP. VI. Idem Vintonienfi episcopo, in capite, Suggestum.

Porro si quis crimen objicit testi qui contra ipsum producitur, ut cum in civilibus causis repellere possit, eodem modo* afferendo testimonium audiendus est. Et si crimen civiliter probare poterit, ad testimonium contra ipsum ferendum non est aliquatenus audiendus: sed propter hoc non debet puniri. Quemlibet autem ad perhibendum testimonium veritati, Romana ecclesia minime cogere consuevit.

CAP. VII. Idem Bononiensi episcopo.

Super eo quod certificari desideras, an si aliquis de aliquo facto manifesto ante iudicem conveniatur, hi qui facto interfuerint, cogendi sint ad fe-

rendum testimonium veritati, prudentie tuæ volumus innotescere, quod si factum est manifestum, non eget testium depositionibus declaratum manifesta, sicut tua non ignorat discretio, probationem vel ordinem iudicarium non requirant. Unde si manifestum non est, & is qui convenitur, factum negavit, testes qui interfuerint facto, ex consuetudine Romanæ ecclesie monendi sunt, non cogendi, ad testimonium ferendum veritati: nisi forte timore adversæ partis constaret iudicia ferendo testimonio revocati, licet de rigore humani juris ad hoc forte possint compelli. Si vero presbyter vel clericus alius aliquem laicum de rebus suis vel ecclesie impetierit, & laicus res ipsas non esse ecclesie vel presbyteri, aut clerici, qui eum exinde impetit, sed suas proprias asseverat: laicus ipse debet de rigore juris super hoc ad forense iudicium trahi, cum actor semper forum rei sequatur, licet in pluribus partibus aliter de consuetudine fiat.

CAP. VIII. Idem Salernitano archiepiscopo. Pars capituli, Licet patet.

De cætero laicos in accusationem vel testimonium contra clericum in criminali causa non esse aliquatenus admittendos, censura factorum canonum manifestus edocet: nisi forte suam vel suorum injuriam persequantur. Nec tunc etiam ad testimonium, sed ad accusationem possunt admitti.

CAP. IX. Idem eidem in eadem epistola.

In causis ecclesiasticis vel civilibus ultra tertiam productionem non debent testes produci, nisi adhibita quadam solemnitate, quæ in legibus invenitur expressa: & super dictis testium, cum fuerint publicata, potest publice disputari.

CAP. X. Idem præposito & canonicis Eburdinensis ecclesie.

Cum tu, fili præposite, cum quibusdam canonicis tuis, & frater noster venerabilis archiepiscopus, pro causa quæ inter vos & ipsum vertebatur, in nostra essetis presentia constituti, archiepiscopo asserente, quod vos ante appellationem excommunicasset, & postulante sententiam suam confirmari: e contra proposuisti, quod post appellationem, in vos sententiam excommunicationis protulisset, & ob hoc duxisti nullius momenti fuisse: adiecisti etiam tam tu, quam altera pars, quod testes fuerunt hinc inde producti, & attestaciones eorum receptæ. Nos autem auditis & cognitiss rationibus & allegationibus utriusque partis, & attestacionibus inspectis diligenter, cum constaret vestros testes jurasse, quod post appellationem sententia in vos lata fuisset, & testes archiepiscopi juramento confirmassent, quod ante appellationem sententiam in vos tulisset: dicta testium benigne interpretari, ac providere volentes ne de perjury reatu noverent: quia utrumque verum esse potuit, quod post primam appellationem & ante secundam sententia lata fuerit: de communi consilio statrum, eandem sententiam denunciamus & decernimus non tenere. Ut autem hic nostræ diffinitionis, &c.

ANNO
CHRISTI
1179.2. qu. 1.
Manifest.

CAP. XI. *Idem Rotomagensi archiepiscopo.*

Transmissæ nobis litteræ tuæ continebant, quod cum Nicolaus Saganiensis usque ad iuventutem puerum quemdam desponsata cum eo cohabitante, postmodum ipsam, sicut creditur, legitime desponsavit, & de ipsa filios sustulit. Quibus paternam hereditarem petentibus, prædictus iuvenis contradicit, dicens se filium & heredem, quamvis a vicinia, quæ ipsum filium eorum credebant, spūtius diceretur. Prædictus vero Nicolaus & uxor eius Mathildis, præfarum iuvenem spiritum suum aut legitimum filium omnino negabant: sed dicebant quod pietatis intuitu cum nutritivissent. Cum autem quæstio cotam te mota est, & prædictus iuvenis pro eo quod iuri stare volebat, vinculo excommunicationis sit adstrictus: quid de hoc agere debeas, nos consulere voluisti. Super quo itaque cōsultationi tuæ taliter respondemus: quod in tali casu standum est verbo viri & mulieris, nisi certis iudiciis & testibus prædictum iuvenem tibi consulerit eorum esse filium.

CAP. XII. *Idem Placentino episcopo.*

Fraternitatis tuæ litteris nos consuluisti, utrum novi testes super quæstione iudicata, in qua testibus renunciatum fore ex utraque parte constat, sint recipiendi: & utrum testibus in prima causa receptis, præter causam appellationis liceat aliquid novi proponere super quæstionibus indicatis. Licet igitur nobis ex his non plene innoverit, utrum testes super eisdem vel novis capitulis a partibus desiderantur induci: quia tamen jurisprudentium copiam non habebat, nos super hoc consulere voluisti: hoc tibi duximus respondendum, quod si in prædicta causa contigerit emergere capitula, super quibus aliqua partium voluerit novos testes inducere, vel per jam receptos aliquid comprobare, eos credimus super novis dumtaxat capitulis fraternitatem tuam posse recipere, receptis prius ab ipsis secundum formam recipiendorum testium juramentis.

CAP. XIII. *Idem * Exoniensis episcopo & abbati sancti Albani.*

Innotuit nobis R. quod VV. clericus capellanus ejus & alios quamplures de testibus suis juramento adstrinxit: quod nec testimonium, vel consilium, vel auxilium eidem R. contra ipsum præberent. Ideo publica auctoritate vobis injungimus, ut si testimonium illorum publicatum non est, & non est abrenunciatum testibus, eos qui sunt juramento adstricti, & alios, si necesse fuerit, idoneos, quos ipse in testimonium produxerit, recipere non postponatis.

CAP. XIV. *Idem decano Cicesiensi.*

Litteras * Exoniensis episcopi suscepimus, continentes quod cum VV. clericis ad præsentiam VV. Villelmi nobilis viri accessisset, orans & supplicans, ut eum in personam ejusdem ecclesie admitteret, quidam clericus E. nomine, in eadem inventus est ministrare, dicens se a bonæ memoriæ R. prædecessore suo legitime institutum. VV. Concil. general. Tom. X,

A vero objiciebat, etiam si facta fuit institutio, prædictum E. non posse inniti, quia capellano domini personatum renunciavit, & sub annua pensione ab illo tamquam a persona vicariam recepit, & sic post obitum illius ecclesiam vacare asseveravit. Sed quia verisimilitudinem non habet, quod prædictus E. personatum ecclesie prælibatæ capellano prænominati R. cesserit, & ab eo ipsius ecclesie vicariam acceperit: prævideas attentius, ut memorati VV. super hoc probationem recipias, nisi hoc communis fama loci habeat, vel tales persone appareant, de quibus verisimile sit quod debeant deicere: quoniam si quodammodo contingit, quod rectes corrupti proicio facile inveniantur ad falsum testimonium profendum.

ANNO
CHRISTI
1179.CAP. XV. *Idem abbati & fratribus monasterii sancti Michaelis de * Matura.*

Causam quæ vertitur inter vos & dilectos filios nostros, plebanum & clericos plebis sancte Mariæ de * Matura, jampridem filii n. * Volterrano archiepiscopo & abbati de Spongia commissimus, appellatione remota, sine debito terminandam. Cumque utraque pars propter hoc in eorum præsentia esset constituta, & testes essent hinc inde recepti, & eis ab utraque parte renunciatum, & attestaciones utriusque partis publicatæ: quoddam privilegium nuper a nobis impetratum in medium protulisti, asserentes vos quædam alia munimenta a nobis impetrasse, quæ rationes prædictæ plebis obscurare & impedire videntur, quod causa ipsa nondum potuit terminari. Quia vero sollicitudini nostræ incumbit, utriusque ecclesie jura sua conservare integra, ac libris & contentionibus finem imponere: iudicibus ipsis præcipiendo mandamus, ut partes ante suam præsentiam convocent, & super aliis capitulis, si qua sint, ab his super quibus testes sunt recepti, & eorum attestaciones publicatæ, rationes diligenter hinc inde audiant, & testes, si qui idonei fuerint, recipiant, & in illis capitulis nuper per nuncios vestros a nobis impetratis, quæ continentur in privilegio nostro, vel in aliis litteris quas vobis indulgimus, postquam causam ipsam eisdem commissimus, prædictæ causæ impedimentum præstantibus, concordia vel justitia mediante, decidant. Et quia venerabilis frater noster Florentinus episcopus per suas litteras nobis intimavit, quædam capitula privilegio nostro, quod monasterio vestro nuper indulgimus, esse inserta, quæ obvia rationi videntur: per præsentia scripta vobis præcipimus, mandantes, quatenus privilegium illud, sicut gratiam sancti Petri & nostram curam habetis, cum nuncio vestro, qui ad nos venire cum eodem veniat, dilacione & occasione cessante, nobis remittatis.

CAP. XVI. *Idem * Exoniensis & Vigorniensis episcopis.*

Testes, quos R. clericos vel laicos vobis nominaverit, moncatis, & si opus fuerit, auctoritate apostolica compellatis ad perhibendum testimonium veritati.

ANNO
CHRISTU
1179.CAP. XVII. *Eugenius tertius.*

Quoties aliqui separantur propter cognationem propinquitatis, vel consanguinitatis, tribus testibus adhibitis affirmari debet, qui de eadem consanguinitate supersint: vel a duobus, vel tribus testibus senioribus & melioribus ejusdem loci probati debet. Probatio autem testium debet fieri duplici juramento. Testes enim debent jurare, se neque privato odio vel amicitia, neque pro auro, neque pro aliquo commercio quod habuerint, vel habituri sint, ad hoc juramentum esse indutos. Postea debent jurare, sicut ipsi dicunt, sic se rei veritatem accepisse a majoribus suis, & ita esse.

CAP. XVIII. *Idem priori & fratribus sancte Trinitatis Londonensis.*

Insuper etiam autoritate nostra statuimus, ut liceat vobis in causis ecclesie vestre testimonium ferre, dummodo unus vel duo ex vobis ad agendum & respondendum instituantur, quorum testimonium in causis, in quibus actores vel responsales sunt instituti, debet admitti.

CAP. XIX. *Idem Exoniensi & Wigorniensis episcopis.*

Ad hoc quod prefati clerici scripta authentica non habent, quibus muniti possint, presentium vobis significatione mandamus, ut omnes illos clericos, sive laicos, quos isti clerici nominaverunt, moneatis, ut rei veritatem & que super ipsa causa noverunt, coram vobis aperiant: non etiam gratia vel timore alicujus, vel odio, in sue salutis periculum reticere presument.

CAP. XX. *Idem Cantuariensi archiepiscopo, & Cisterciensi episcopo.*

Retulit nobis A. presbyter, quod cum nimia paupertate laboraret, & quidam ex eis qui pro eo testimonium ferre deberent, super causa que vertitur inter eum & adversarios suos de ecclesia de * Bettonensis senio fuerint & etate confecti, & a vestris partibus valde remoti, eos vestro conspectui presentare non potest. Quia igitur sollicitudini nostre incumbit, litibus & contentionibus finem imponere, & unicuique jura sua integra & illibata servare: presentibus mandamus, quatenus, si ita est, aliquos prudentes viros & honestos, de quibus plenius confidatis, ad partes illas, ubi est ecclesia super qua controversia vertitur, mittatis, qui testes idoneos ab utraque parte productos, appellatione remota, suscipiant: & eorum depositiones diligenter conscriptas vobis reportantes, sub sigillis vestris clausas, ut secundum tenorem earundem attestatum causam terminare possitis.

CAP. XXI. *Idem Lucini tertius.*

Constitutis in presentia nostra P. diaconus de Buchan, nobis sua assertionem monstravit. Et infra. Præterea illud nobis non modicam admirationem adducit, quod purgationem oblatam accipere noluit, nisi prius commendasset nomina singulorum, qui jam dictum P. purgare

A volebant, & de majoribus & cæteris prius inquirentes diligenter, tanquam esse ordinationes facturus. Utinam sic discerneret ordinandos. Sane in purgationibus faciendis cum satis sit, ut illi qui pro purgando exhibent juramentum, si secundum propriam conscientiam & opinionem juraverint, quod purgandum, sit a crimine immunis, & bonum exhibuit juramentum: si purgatores ab ecclesia tolerentur, & sint bonæ famæ in suis ordinibus ministrantes, nec in judicio pro crimine condemnati, procul dubio sunt absque ulla indagine admittendi.

CAP. XXII. *Idem Herefordensi episcopo, & abbati de Forde.*

Ex parte A. clerici ad nos est querela perlata, quod cum ipse ecclesiam de * Calumpnum canonicè fuisset adeptus, & eam viginti quinque annis & amplius possedisset, mulier quedam H. nomine, ipsum exinde gravibus molestis & injuriis laceravit, & tandem tacito quod laicus erat, ad * Tosensem episcopum & abbatem de Ferverham litteras nostras apportavit: quod si predictus A. filius esset illius qui proximo in eadem ecclesia ministravit, & jure hereditario eam teneret, vel quod publice fornicarium haberet, a predicta ecclesia profus amoveretur. Tandem vero cum idem miles per interpositam personam præfatam

C A. presbyterum coram predictis iudicibus transisset in causam, quosdam laicos infames & notabiles produxisse dicitur ad testimonium perhibendum, quod videlicet memoratus presbyter, filius illius sacerdotis fuisset, qui proximo in ecclesia ipsa ministraverat. Licet etiam predictus A. presbyter assereret illos testes non esse recipiendos, pro eo quod quidam eorum latrones & raptos erant manifesti, quidam vero in alia causa fuerant convicti de perjurio, & se constanter diceret hoc probaturum: nihilominus tamen prefati iudices talibus testibus partis adversæ receptis, eidem presbytero, etiam post appellationem, quam se super hoc interpolasse proponit, reo absente, præscriptam adjudicaverunt ecclesiam, quam nunc prefati militis dapiferi filius detinet occupatam. Quoniam igitur de vobis satis plene confidimus, causam ipsam discretioni vestre duximus committendam: presentium autoritate vobis præcipiendo mandantes, quatenus partibus ante vos convocatis, super hoc rei veritatem diligenter inquiretis, & si vobis constiterit, quod predictus presbyter non fuerit legitime per testes idoneos præscripta ecclesia spoliatus, eorundem iudicum sententia, litteris etiam confirmationis, si que sunt super eadem ecclesia impetratæ, non obstantibus, ecclesiam illam prænominato A. presbytero, contradictione & appellatione cessante, restituatis, ipsumque de cætero non permittatis exinde a supradicto milite, vel ab eo qui ipsam ecclesiam tenet, molestari. Sivero res aliter se habet, nihilominus causam audiat, & sine debito terminetis. Testes autem si quos idem A. in suæ assertionis testimonium invocaverit, ut coram vobis super his testimonium perhibeat veritatem, monere curetis, & diligenter inducere Divino intuitu & amore justitiæ, ut coram vobis testimonium perhibeat veritati, nec quidquam exinde in suæ salutis periculum reticere presument.

CAP. XXIII. *Idem B.* Exoniensis episcopo.*

Petvenit ad audientiam nostram, quod Hugo de Kalega & M. uxor ejus, in tali sunt linea consanguinitatis conjuncti, quod nullo modo possunt legitime in simul commorari. Vnde quoniam ad hoc magna est discretio adhibenda, fraternitati tuæ, &c. quatenus si aliqui apparuerint, qui possint & velint ipsum matrimonium legitime impugnare, utraque parte ante presentiam tuam convocata, quanto tempore cohabitaverint, diligenter ac studiose perquiras, & utrum tempore quo conjuncti fuerint, accusatores siluerint, & eos conjungi debere cognoverint, solcite investiges. Quod si illos tempore conjunctionis hoc scivisse & siluisse constiterit, de cætero grave esset eos audiri. Tolerabilius est enim aliquos contra statuta hominum copulatos, conjunctos relinquere, quam conjunctos quoslibet legitime, contra statuta Domini separare. Si vero matrimonium ipsum recenter est contractum, vel notitiam ejus tempore contractus ad accusatores non pervenisse constiterit: fama viciniæ & personarum solcite perscrutata causam audias, & eam sine canonico studeas terminare.

ARS IX. DE SECUNDIS NUPTIIS.

CAP. I. *Vigilensis episcopo.*

VIR autem vel mulier ad bigamiam transiens, non debet a presbytero benedici: quia cum alia vice benedicti sint, eorum benedictio non debet iterari.

CAP. II. *Idem Exoniensis episcopo. Pars capituli, In litteris.*

Super illa vero quæstione, qua quæsitum est, an scilicet mulier possit sine infamia nubere infra tempus luctus secundum leges diffinitum, sollicitudini tuæ respondemus, quod cum apostolus dicat: *Mulier mortuo viro soluta est a lege viri, & in Domino nubat cui voluerit.* auctoritatem & autoritatem Apostoli, infamia aboleretur.

ARS X. DE APPELLATIONIBVS.

CAP. I. *Alexander III.* Exoniensis episcopo & decano Lincolnensi.*

DILECTI filii nostri prior & canonici de Gisebuit, gravem admodum & difficilem nobis querimoniam transmiserunt, quod venerabilis frater noster R. Eboracensis archiepiscopus apostolicæ sedis legatus, eundem priorem post appellationem ad nos factam suspendit, & ecclesias suas interdixit, & canonicos, si eidem tamquam priori obedirent, tamquam excommunicatos denunciavit. Et infra: Super quibus autem omnibus rei veritatem per idoneas personas & famam loci solcite inquiratis, & si ita esse inveniatis, ecclesiarum concessiones taliter factas, nisi prior & canonici maliciose distulerint eas, quantum ad se pertinent, ordinare, nullius appellatione obstante, autoritate nostra revocetis in irritum: & priori & canonicis ecclesias ipsas restitui facientes, tam vicarios, quam jutatores Concil. general. Tom. X.

Arumdem canonicorum, jutamentum præstitum servare cogatis, nisi fuerit a priore inique extortum. Et infra: Provisuti attentius, ne ita subtiliter, sicut a multis fieri solet, cujusmodi actio intendatur, inquiratis: sed simpliciter & pure factum ipsum & rei veritatem, secundum formam canonum & statuta sanctorum patrum, investigetis.

CAP. II. *Idem Remensis archiepiscopo.*

Super eo quod abbas sancti Apollinatis in claustrum te appellans, imposuit generalem super omnem causam, quæ aliquo tempore adversus eum posset moveri: ipsum exinde redarguimus, nec hujusmodi appellationem ducimus admittendam.

CAP. III. *Idem Cantuariensis archiepiscopo.*

Quod vero quæsisisti, an debeat appellationi deferri, ubi sub ejus pretextu nocetur adulectum vel aliud crimen committendum: consultationi tuæ taliter respondemus, quod ubi notorium est crimen vel adulterium si appellationi deferretur, deferri non debet. Nolumus enim incestus vel adulterii matrimonia aliquibus ministrare.

CAP. IV. *Idem abbati sancti Petri de * Diva.*

Ad nostram audientiam noveris pervenisse, quod si quando subditos tuos vis pro suis excessibus, secundum regulam sancti Benedicti & institutionem tui ordinis, corrigere & castigare: ipsi, ut libentius malitiam suam exercere valeant, ad medium appellationis confugiunt. Quia vero appellationis remedium non ideo fuit inventum, ut alicui religionis & ordinis observantia exorbitanti debeat in sua malitia patrocinium exhibere: discretioni tuæ taliter, &c. quatenus si quando quilibet subditorum tuorum, ne ipsum pro suis excessibus corrigas & castiges, ad remedium appellationis convolvat, non ideo minus eum juxta tenorem mandati, quod in scripta regula continetur, & institutionem ordinis tui corrigas.

CAP. V. *Idem Norwicensis episcopo.*

Personas ecclesiarum in tua diocesi consistentium, ita tuis & dominorum fundi authenticis scriptis præmunias, ut cum aliquem istorum decedere forte contigerit, decedentis filius, vel vicarius, seu alius quilibet, personarum ecclesiæ vacantis viro idoneo conferendi tibi viam præcludere aliqua calliditate non possit. Quod si aliquis talium, frustratorie dilationis causa ad audientiam nostram appellaverit, & appellationi suæ prolixum terminum præfixerit: tu ei terminum, infra quem possit sedem apostolicam convenienter adire, assignes: & si ad illam venire contempserit, tu illum ex tunc judicio tuo super his quæ in quæstione vertuntur, sine contradictione aliqua stare, omni excusatione & appellatione cessante, districte compellas. Si autem quisquam appellationi suæ congruentem terminum præfigat, nec tamen causam ad diem appellationis fuerit prosecutus: ipsum nihilominus HH hhh iij extunc

ANNO
CHRISTI
1179.

extunc sententiæ tuæ, sicut de alia diximus, ap- A
pellatione remota, parere constringas. Verum si
coram, te vel alio quolibet, hujusmodi negotia
ventilentur: nolumus ut morbo consimili labo-
rantes, si certum sit, aut legitime possint con-
vinci super his, si ab alterutra parte adducti fue-
rint, in testimonium recipiantur.

CAP. VI. *Idem H. Remensi archiepiscopo.*

Cum sit Romana ecclesia caput & magistra
omnium ecclesiarum, disponente Domino, con-
stituta, & ad eandem consultationes & quæstio-
nes de diversis mundi partibus referantur: quod
eam super variis quæstionibus consulis, gratula-
mur, & prudentiam tuam non immerito com-
mendamus. Inde est quod fraternitati tuæ tali-
ter respondentes, præsentis scripto duximus re-
spondendum. Si frustratoriæ dilationis causa,
vel etiam necessario, ante sententiam vel postea
fuerit appellatum, hujusmodi appellationibus
annus indulgetur: aut si necessaria & evidens ne-
cessitas apparuerit, indulgetur biennium: nisi
forte iudex, a quo appellatum fuerit, secundum
locotum & provinciarum distantiam & qualita-
tem temporis, recisus tempus fuerit moderatus,
infra quod si is qui appellaverit, causam appella-
tionis non fuerit prosecutus, sententia tenebit,
si post sententiam appellaverit: & a causa sua ce-
cidisse videtur, nec amplius super eodem negotio
audietur appellans. Si vero a gravamine & ante C
litis ingressum fuerit appellatum: hujusmodi au-
dicitur appellans, quoniam sacri canones passim
appellare permittunt. Si vero ante sententiam
appellavit, cogetur illius stare iudicio, ad quem
noscitur appellasse. Si autem in agro vel alias ante
causæ ingressum fuerit appellatum, non solent
dici hujusmodi appellationes, sed ad causam pro-
vocationes. Præterea si raptor sit vel alias vio-
lentus detentor alienæ rei is qui appellat: hujus-
modi appellatio in iudicio facta apud ecclesiasti-
cas personas solet audiri, nisi manifestissimus rap-
tor vel fornicator existat, sicut ille, quem ab-
sentem & non requisitum apostolus excommuni-
cavit.

1. Cor. 5.

CAP. VII. *Idem eadem in eadem epistola.*

Si duobus eorum non suo iudice litigantibus,
alter ad nostram, alter ad sui iudicis audientiam
appellaverit, & ille qui ad suum iudicem appella-
verit, ad diem appellationis veniens, appellasse
se ad eum proponit, eo tacito, quod adversarius
ejus ad audientiam Romani pontificis appellasset:
si legitime citatus non venerit, nec aliquem misit
responsalem, aut etiam alias parere contemnit,
& in eum excommunicationis sententiam tulerit:
tenebit excommunicationis sententia in eum
pro contumacia promulgata, nisi agnoverit eum
iudex ad audientiam nostram appellasse. Denique
in fine quæstionum tuarum quæris, si a civili iudice
ante iudicium vel post ad nostram audien-
tiam fuerit appellatum, an hujusmodi appellatio
teneat. Teneat quidem in his, qui vestra sunt
episcopali iurisdictioni subiecti: in aliis vero et si
de consuetudine ecclesiæ teneat, secundum rigo-
rem juris tenere non credimus.

CAP. VIII. *Idem Vigorniensis episcopo.*

Cæterum cum aliquam causam contigerit tibi,
appellatione remota, fuisse commissam, & ad-
versa pars post factam citationem iter arripuerit
ad sedem apostolicam veniendi, nihilominus po-
teris in negotii cognitione secundum juris for-
mam procedere: quod utique si ante citationem
factam iter arripuerit, non est aliquatenus pro-
cedendum.

CAP. IX. *Idem Vigorniensis episcopo.*

Super eo quod a nobis tua sollicitudo requisi-
vit, utrum sententia pro appellatione, quam ex
incidenti quæstione fieri sæpe contigerit, fuerit
suspendenda, licet causa fuerit, appellatione re-
mota, commissæ: prudentiæ tuæ duximus respon-
dendum: quod si de aliqua exceptione suborta-
tur quæstio, & exinde appellationem fieri con-
tingat, eidem exceptioni erit merito superceden-
dum: & si principalis causa sine illa terminari
non poterit, nihilominus supercedatur. Si autem
adversa pars de falsi suggestionem in appella-
tionem protulerit, non est sententia propter hoc
differenda, si in literis commissionis appella-
tionis obstaculum inhibeat.

CAP. X. *Idem eadem in eadem.*

De appellationibus quæ in causis minimis fiunt,
tuam volumus cognitionem tenere, quod eis, pro
qualicumque levi causa fiant, non minus in illis,
quam pro maioribus est deferendum. Verum si
appellantes suam contempserint appellationem,
tu ipsos aut appellationem prosequi, vel iudicio
tuo stare, appellatione remota, districte com-
pellas.

CAP. XI. *Idem Senonum archiepiscopo.*

Sicut Romana ecclesia omnium ecclesiarum,
disponente Domino, mater est: ita etiam nos, qui
eidem ecclesiæ, licet immeriti, supernæ disposi-
tionis providentia præsidemus, & prout Domi-
nus nobis ministraverit, consultationibus singu-
lorum cogimur respondere, & quæ videntur du-
bia, apostolicæ citæ inspectionis providentia de-
clarare. Sane quæsitum est a nobis ex parte tua,
utrum si aliqua causa inter aliquos delegatis iudicibus,
appellatione remota, committitur, & altera
pars literis apostolicæ protectionis munita,
quibus est ei generaliter indultum, ut libere
sibi liceat appellare, si in vocem appellationis
protulerit, eius sit in eadem causa appellationis
deferendum. Hoc ergo præsentibus literis in-
quisitioni tuæ respondemus, quod eius in hac
E parte appellationi non est aliquatenus deferen-
dum, postquam est iudicibus, appellatione re-
mota, causa commissæ: quia speciale mandatum
derogat generali.

CAP. XII. *Idem eadem in eadem epistola.*

Super eo quod interdum iudices delegati ab
altera partium tamquam suspecti recusantur, hoc
tuæ prudentiæ præsentibus literis innoscat:
quod cum sacri canones ante & post lris decisio-
nem, & in prolacione sententiæ, & post senten-
tiam

ANNO
CHRISTI
1179.

tiam singulis appellandi facultatem tribuunt, non admittunt aliud remedium præter solam appellationem, nisi in casu ante sententiam [non admittunt.] Verum in causis ecclesiasticis, ubi appellationis remedium tollitur, urrumque remedium denegatur: & ita sicut appellationi, ita recusationi non est aliquatenus deferendum. Si autem infra certum temporis spatium aliquibus committitur lis decidenda, itaque contineatur in literis, causam post susceptionem litterarum infra certum terminum terminari debere: extunc terminus incipit, cum eos quibus litteræ delegantur, easdem contigerit litteras accepisse.

CAP. XIII. *Idem R. Cantuariensis archiepiscopo.*

Pervenit ad nos, quod cum presbyteri vel alii se conquerantur ab aliquibus vulneratos, vel aliter graviter læsos, & ad probandum quod assument, plerumque testes producant, hi qui impetuntur, ad apostolicam sedem appellant: sed appellationem interpositam prosequi, vel consortium hominum devitare contemnunt. Vnde quia quid faciendum sit, literis nostris certiorari desideras, fraternitati tuæ, &c. quatenus illos qui pro tali causa appellant, si eorum excessus publicus & notorius non sit, contradictione & appellatione cessante, ecclesiastica censura compellas, ut infra conveniens tempus ipsam appellationem interpositam prosequantur. Si vero excessus publicus sit & notorius, appellationis obtentu, si quam ad iniquitatem suam fovendam interposuerant, nullatenus prætermittas, quin eos excommunicatos denuncies, sicut ex ipsa iniectione manuum in clericum, excommunicationis sententiam incurrerunt, & ipsos sicut excommunicatos cautius facias evitari, donec passis injuriam satisficiant, & cum litteris tuis apostolico conspectui se repræsentent.

CAP. XIV. *Idem archiepiscopo Toletano.*

Consuluit nos tua fraternitas, utrum deferendum sit appellationibus, quæ super manifestis criminibus interponuntur, aut eorum appellationibus qui frustratorie dilationis causa appellant, nec appellationem prosequuntur. Super quo utique consultationi tuæ taliter respondemus: quod si quando aliqui, quos manifestum sit ac notorium, uxorem alterius detinere, aut manus violentas iniecerint in clericum, appellant, nec appellationem prosequuntur, eorum appellationi non est aliquatenus deferendum. Sed cum multa dicantur notoria, quæ non sunt: providere debes, ne quod dubium est, pro notorio videaris habere. Illos autem qui appellant a præsentia tua, cogere debes infra tempus conveniens appellationem interpositam prosequi, aut iudicio tuo appellatione cessante parere.

CAP. XV. *Idem Remensis archiepiscopo. Pars capituli, Cum sit Romæ.*

Si in una causa aliquis appellaverit, & pendente appellatione aliquod crimen committat, vel prius commississe dicatur, vel modo etiam accuseretur vel conveniatur de alia re, super qua non sit appellatum, & illam perferri contingat ad audientiam iudicis, a quo etiam in alio negotio appellaverit, tum potest si voluerit tamquam susce-

ptum vitare. Alioquin debet iudicio stare illius, a quo appellatum est, maxime si iudex suus ordinatus existat.

CAP. XVI.

Consuluit nos fraternitas tua, utrum recusationes admittere debeas in causis, quas absque remedio appellationis tibi committimus terminandas. Super quo discretioni tuæ taliter respondemus, quod licet sacræ leges tale remedium admittant, cum censuræ sacrorum canonum aliud remedium præter appellationem non admittant, cum licitum sit secundum statuta canonum ante litem contestationem, & in ipsa litem contestatione, & post decisionem causæ, ad appellationis remedium convolare. Ideoque remedium recusationis non debes admittere, si quando causas aliquas tibi commisimus, appellatione remota, terminandas. Verum tamen cognitioni causæ, quæ vertitur inter B. & nepotem Baldevvini, volumus in præsentem ut supercedeas, quia utraque pars conspectui nostro se præsentavit.

CAP. XVII. *Idem * Exoniensis episcopo. Pars capituli, Significanti: supra de potestate iudicium.*

Appellationi, si qua super aliquo casu ab alterutra partium fuerit interposita, nisi appelleretur ab ipso, cui causa sit, appellatione remota, commissa, cum debita est devotione defendendum.

CAP. XVIII. *Idem Lucius III. VV. Lincolnienfis episcopo.*

Postremo præsentibus literis fraternitati tuæ intimamus, quod si aliqua causa alicui fuerit delegata, qui consanguineus illius sit, qui litteras impetravit, aut in eodem negotio advocati officio functus, aut ex alia quacumque causa susceptus, huiusmodi delegatus potest non immerito recusari, quamvis appellatione remota fuerit negotium delegatum.

CAP. VIII. *Alexander III. Dunelmensis episcopo.*

Suggestum est auribus nostris, quod cum oppressi & gravati ad præsidium sedis apostolicæ recurrunt, & appellatione facta iter arripiunt, adversarii eorum, appellationem interpositam cognoscetes, nec ad præsentiam nostram accedunt, nec pro se responsalem transmittunt. Cum autem præfererint eos redisse & litteras nostras reportasse, in vocem appellationis prorumpunt, & iter ad nos veniendi arripiunt, ut sic eorum sollicitudinem, a quibus impetuntur, eludant. Verum quoniam nemini debet fraus sua patrocinari, & falce apostolici moderaminis sunt rescandanda, quæ in se vitium calliditatis & fraudis continere noscuntur: & nos super hoc consulenti tibi respondemus, quod si quis deprehensus fuerit hoc ex fraude vel malitia facere, ejus appellationi non deferas, neque ob id causam tibi commissam sine congruo terminare postponas: quia decretalem epistolam, qua tales videntur muniti, non ad deprimentendam cujusquam iustitiam, sed ad removendum injustum gravamen nos fecisse cognoscas.

ANNO
CHRISTI
1179.CAP. XX. *Idem Cantuariensi archiepiscopo
& eius suffraganeis.*

Relatum est auribus nostris, quod quidam sint in provincia vestra, qui uxotibus propria autoritate relictis, concubinis adherere non dubitant, & errorem suum ac temeritatem suam fovere ac tueri per appellationis obstaculum nituntur. Quoniam igitur officio nostræ sollicitudinis imminet providendum, ne appellationis obtentu in sua malitia perseverent: fraternitati vestræ, &c. quatenus si manifestum est, aliquos de provincia vestra uxores suas sine rationabili causa dimississe, & aliis adhæsisse, si commoniti, uxores suas, concubinis abjectis, non receperint, propter appellationem, si quam ad errorem suum fovendum interposuerint, non prætermittatis, quin eos ad abiliendas concubinas, & recipiendas uxores suas & maritali affectu tractandas, per excommunicationis sententiam compellatis.

CAP. XXI. *Idem Eboracensi archiepiscopo,
& R. presbytero.*

Ad præsentiam nostram R. presbytero veniente, episcopo Tusculano & P. sanctæ Susannæ cardinali, tuam & ipsius causam commisitimus audiendam: qui ob excommunicationem tuam, licet non esset excommunicatus de jure, de facto tamen fecerunt eum absolvi. Quia vero quod a fratribus nostris noscitur in hac parte constitutum, nolumus aliqua ratione mutare: fraternitati vestræ, &c. quatenus prædictum presbyterum pro eo quod post excommunicationem contra appellationem factam Divina cantavit, nullo modo attentetis inquietare, sed ad eum statum omnia reducatis appellatione cessante, in quo erant tempore appellationis ad sedem apostolicam factæ.

CAP. XXII. *Idem Carnotensis episcopo.*

Ex litteris venetabilis fratris nostri Bathoniensis episcopi, & dilecti filii nostri VVellensis decani accepimus, quod cum causam, quæ inter G. clericum præsentium latorem, & abbatissam de Helenostove, & H. clericum super quodam beneficio de ecclesia de VVeston. suscepissent de mandato prædecessoris nostri I. felicitis memorie terminandam, de ipsa plenius cognoverint, sed pro decessu prædecessoris nostri eam reliquerunt, quamvis appellatione remota eis esset commissa, indecisam. Adjecit autem præfatus clericus, quod persona abbatissæ, ut sententiam impediret, & eum amplius pro sua voluntate gravaret, ad festum beati Petri proximo venturum, vocem appellationis emisit. Sed ipse ad festum inventionis sanctæ Crucis proximo venturum, terminum coarctavit: infra quem nuncios abbatissæ clericum suum præveniens, ad dilectos filios nostros abbatem sancti Albani, & priorem de Denustaple, & archidiaconum Cicestrensem super jam dicta causa litteras nostræ commissionis impetravit. Quoniam igitur alienum est ab ordine juris, ut de dolo vel fraude quilibet commodum reportet: fraternitati tuæ, &c. quatenus litteras quas nuncios abbatissæ ad prædictos iudices impetravit, tibi facias exhiberi; & ipsi inspectis, si eas infra terminum appellationi præfixum, sicut præfatus clericus asserit, obtentas

A fuisse cognoveris, eis non obstantibus, de prædicta causa cognoscat, & auditis quæ hinc inde proposita fuerint, & qualiter prædictus episcopus & decanus in ea processerunt, cognito, sublato appellationis remedio canonicum finem imponere non postponas: provisurus, ut mandatum nostrum taliter exequaris, ut super causa ea, de qua toties scriptum est, ulterius scribere non cogamur. Si quid autem eidem G. super beneficio ipso gravaminis irrogatum fuerit, postquam iter arripuit ad sedem apostolicam veniendi, ante ingressum principalis causæ, contradictione & appellatione cessante, prout rectum fuerit, encrvari.

CAP. XXIII. *Idem Cantuariensi archiepiscopo.*

Cum teneamur consultationibus singulorum, quantum Dominus ministraverit, respondere: tanto gratus volumus tibi responsum impendere, quanto personam tuam abundantiori diligimus caritate. Quoniam igitur nos consulere voluisti, utrum si eorum qui appellat ad audientiam nostram, possessio turbata fuerit, reformare debeas, eo prætermisso, de quo appellatio est interposita, prudentiæ tuæ taliter respondemus: Si exinde ad te querela pervenerit, id ordine iudicari tibi corrigere licebit.

CAP. XXIV. *Idem universis ecclesie Cantuariensis
& eius suffraganeis.*

Significavit nobis frater noster R. Cantuariensis archiepiscopus, quod si quando vos appellatis ad audientiam nostram, vel archidiaconi vestri super aliquo certo negotio, episcopatus vel archidiaconatus vestros sub protectione apostolica ponitis ad annum, & infra: nec de præteritis commissis, nec de novis excessibus vestris, nec de subditorum vestrorum delictis permittitis eum cognoscere, sed omnem iustitiam ejus suspenditis, & protinus evacuatis. Quoniam igitur nobis providendum est, ne mala impunita sub appellationis obtentu remaneant, aut subditi vestri de suorum excessuum impunitate lætentur: fraternitati vestræ, &c. quatenus si qui vestrum episcopatus aut archidiaconatus apostolicæ protectioni subjiciunt, & audientiam nostram appellant, propter hoc prædictum archiepiscopum nullatenus impedire tentetis, quo minus de causis & de excessibus subditorum vestrorum cognoscere valeat, & juxta meritum qualitatem eos animadversioe debita punire, aut etiam excessus vestros persequi, qui manifesti sunt & notorii: his dumtaxat exceptis, super quibus appellatio est interposita, possit digne corrigere, & quod injuste actum est, ad rectitudinis tramitem revocare.

CAP. XXV. *Idem Eboracensi episcopo.*

De priore qui non deferens nostræ protectioni & appellationi ad sedem apostolicam factæ, quemdam canonicum suum fecit vestibus omnibus ad camisiam spoliari, & eum accusationi & appellationi renunciare coegit, qui de suis ac quorundam fratrum enormitatibus murmuravit: id tuæ sollicitudini duximus insinuandum, ut rei veritate diligenter inquisita, si inveneris quod pro evitanda disciplina prædictus canonicus appellavit, eidem priori propterea nullam pœnam infligere

ANNO
CHRISTI
1179.2. qu. 6.
quis ex
pluribus.

infigere debes: quoniam sacrosancta Romana ecclesia hujusmodi appellationem non consuevit admittere, ne monachis vel canonicis regularibus preberetur audacia delinquendi. Ceterum si prefatus canonicus priorem propter suas enormitates manifestas, que ipsum notabilem redderent, ad apostolicam sedem appellavit, & si ipse tali appellacioni deferre noluerat, eum cum litteris tuis rei veritatem continentibus, de tanto excessu satisfactorum, ad sedem apostolicam venire compellas, & ejus in talimania complicibus talem penam infligas, quod ceteri audientes, similia non audeant perpetrare.

CAP. XXVI. *Idem * Exoniensi episcopo & Cisteriensi decano.*

Ad audientiam nostram pervenit, quod R. presbyter de Curket & VV. clericus de Cicestro, decimas de* Beinola, quas idem VV. multorum virorum testimonio probare dicitur, ad se & ad capellam suam rationaliter pertinere, violenter auferre conatur. Vnde cum VV. propter hoc ad audientiam nostram appellasset, predictus R. auctoritate sedis apostolicæ contempta, ad audientiam domini regis appellavit. Verum quoniam nemini licet super rebus spiritualibus ad seculariorem judicem appellare, si verum est quod predictus R. enormiter & immoderate deliquit, nec delictum hujusmodi debet inultum aut impunitum relinqui: discretioni vestre, &c. quatenus utramque partem ante presentiam vestram convocantes, rem sollicite & diligenter inquiratis: & si ita esse inveneritis, prefatum R. ab omni ecclesiastico beneficio, appellatione remota, & officio suspendatis, & ad presentiam nostram cum litteris vestris, rei veritatem continentibus, suspensionem mitratis, & predictas decimas predicto VV. precipiat sine molestia & contradictione restitui.

CAP. XXVII. *Idem Iannensi episcopo.*

Cum inter alios preemineamus, &c. Quoniam fraternitas tua nos consulere voluit, utrum episcopus parochianum suum, publica fama eum accusante, ad purgationem cogere possit: consultationi tue taliter respondemus, quod si de aliquo crimine publica laborat infamia, accusatore & testibus deficientibus, ad purgationem per diocesana episcopum est compellendus: nisi forte super ipsa ad superiorem judicem duxerit appellandum. Sane si appellaverit, ejus judicio apparebit, ad cujus examen causa per appellationem refertur. Quatenus vero inimicitia vel contrarietate aliquis parochianus judicio diocesani episcopi eximatur, quia nos consulere voluisti, duximus respondendum, quod non solum pro inimicitia, sed etiam pro manifesta causa suspicionis, potest sui episcopi judicium evitare, & ad superiorem judicem recurrere, cum nullus a suspecto judice debeat judicari.

CAP. XXVIII. *Idem Zamorensi episcopo.*

Cum parati essemus petitiones tuas, quas nobis per nuntium tuum porrexisti, benigne suscipere & efficaciter exaudire, dilectus frater noster, Hyacinthus scilicet in Cosmedin diaconus cardinalis, olim apostolicæ sedis legatus, constanti Concil. general. Tom. X.

nobis assertione proposuit, quod cum te ad synodum suam vocasset, & ad ejus vocationem contempnisset accedere, in personam tuam excommunicationis sententiam promulgavit: post cuius excommunicationem, qui vice nostraungebatur, te fecisti in episcopum consecrari. Cumque dilectus filius noster Martinus canonicus beati Jacobi firmiter asseveraret, quod in legatione regis esses & non potuisses ad vocationem predicti cardinalis accedere, cardinalis contra asseruit, quod non in legatione regis, sed in Salmantina ecclesia te nuncios suos invenisset, ubique dixisset, quod non in alia ecclesia esses * quæstrurus. Et cum iterum ex parte tua fuisset propositum, quod venerabilis N. archidiaconus Prædanius appellavit, tuam etiam appellationem interposuisses, cardinalis adjecit, quod appellatio illa te tuum in parte illa non potuit, quin ad illius vocationem accedere tenereris. Nos vero attendentes, quomodo te non decet contemnere, obtemperare appellationis, ad vocationem cardinalis venire: fraternitatem tuam monemus, mandantes atque precipientes, quatenus vel in propria persona, vel per idoneos nuncios apostolico conspectui te presentes, innocentiam & immunitatem tuam, si poteris, ostensurus.

CAP. XXIX. *Idem R. Cantuariensi archiepiscopo.*

Præterea de his qui juramentum præstant, quod stabant iudicio ecclesiæ, & postea præstito juramento appellant, id tua sollicitudo provideat, ut eos servare quod jurant, vel infra quadraginta dies post appellationem interpositam iter accipere ad ipsam proficendam compellas.

CAP. XXX. *Idem eidem.*

Relatum est auribus nostris quod si quando episcopi suffraganei tui vel archidiaconi provincie tue super aliquo certo negotio ad audientiam nostram appellant, episcopatus & archidiaconatus suos nostræ & Romanæ ecclesiæ subiciunt, & cum appellant, ad annum interim de suis vel suorum subditorum excessibus cognoscere non permittunt, sed omnem iustitiam tibi evacuant & suspendunt. Volentes igitur pastoralis sollicitudine providere; ne appellationis obtemperetur eis audacia graviora committendi, auctoritate apostolica tibi duximus respondendum, quod si prefati episcopi & archidiaconi, quando appellaverint ad audientiam nostram, & episcopatus & archidiaconatus suos sub protectione apostolica posuerint, pro eorum appellatione nullatenus præeremittas, quin de causis & de excessibus subditorum suorum, & de suis propriis excessibus, si qui manifesti sint & notorii, his dumtaxat exceptis, super quibus appellatum est, cognoscere possis, & super his statuere, quod secundum iustitiam videris statuendum.

CAP. XXXI. *Idem Vintoniensi episcopo.*

Super eo vero quod a nobis tua querendum duxit discretio, utrum videlicet propter incidentem questionem sub qua fuerit appellatum, tota principalis causa, quæ commissa est iudici, appellatione remota, terminanda, debeat indecisa relinqui: inquisitioni tuæ duximus respondendum,

ANNO
CHRISTI
1179.

dum, quod si quæstio incidens talis fuerit, quod A
sine ea principalis causa non possit terminari,
propter interpositum appellationis obstaculum,
totius causæ cognitioni debet de jure deferri, do-
nec superior iudex, ad quem super prædicta
quæstione est appellatum, aliter de rota causa
disponat.

C A P. XXXII. *Idem Cantuariensi archiepiscopo.*

Significaverunt nobis dilecti filii N. prior &
canonici sanctæ * Fridesviviæ, quod super
causa quæ inter eos & canonicos de Ofenia, de
ecclesia sanctæ Mariæ Magdalene vertitur, de
mandato nostro coram venerabilibus fratribus
nostris Exoniensi & Cistrensi episcopis tra-
ctaretur, & ad audientiam nostram appellassent,
iidem episcopi canonicos de Ofenia in possessio-
nem ipsius ecclesiæ, causa rei servanda judicave-
runt induci: & postmodum iidem episcopi litte-
ras commissionis nostræ, quas super causa rece-
perant, diligentius intuentes, & videntes appel-
lationem alterutri partium in eisdem litteris non
fuisse inhibitam: quæstione facta a Xencfordensi
archidiacono, mandaverunt ut omnia in eodem
sititu servaret, in quo, tempore factæ appellatio-
nis fuisse dinoscitur. Interim verò canonici de
* Ofenia, in præscriptam ecclesiam intraverunt, &
ibi manere volentes, a ministris S. * Fridesvive-
richæ ejecti fuerunt. Deinde canonici de * Ofe-
nia, ad Lundensem & Vigorniensem episco-
pos litteras nostras impetraverunt, continentes
quod si a possessione ipsius ecclesiæ fuissent vio-
lenter ejecti, eis possessio redderetur: & sicut utra-
que pars eorum cõspectui se præsentasset, præfatus
prior S. * Fridesviviæ, quoniam litteræ ante ter-
minum appellationi præfixi, sicut agebat, per sur-
reptionem fuerunt impetratæ, ad audientiam no-
stram iterum appellavit. Sed Lundensis epi-
scopus appellationi non deferens, canonicos de
Ofenia in possessionem ejusdem ecclesiæ fecit in-
duci. Inde est quod fraternitati tuæ, &c. quatenus
sive in litteris nostræ commissionis, prædictis
Exoniensi & Cistrensi episcopis factæ, sive ex
assertione ipsorum episcoporum, aut etiam alias,
legitime confiterit, in prædictis litteris appella-
tionem inhibitam non fuisse, quidquid post ap-
pellationem ab eis episcopis ad nos interpositam,
in causa ipsi innovatum est aut mutatum, in eo
statu facias, appellationis factæ noscitur fuisse, non
obstantibus litteris, neque Lundensi neque Vi-
gornienfi episcopis postea directis, si ante termi-
num appellationi præfixum, aut etiam in termi-
no fuerint, tacita veritate, impetratæ. Non enim
fuerunt violenter a possessione ejecti, si volentes
intrare, sunt in continenti rejecti: eum liceat om-
nibus vim vi in continenti tantum repellere, &
ab eorum violentia jura tueri. Deinde vero utra-
que parte ante præsentiam tuam convocata, cau-
sam ipsam diligentius audias, & eam sublato ap-
pellationis remedio termines.

Quis seu quando non auditur appellans.

Laicus detinens decimas.

Intrusor.

Adherens concubinæ, relicta uxore.

Quoties sub prætextu appellationis, adulterium
vel aliud crimen dignoscitur faciendum.

Si appellaverit quis, & infra terminum appella-
tionis præfixum non fuerit appellationem profes-
secutus, cogetur stare iudicio ejus a quo ap-
pellavit.

Si notorium fuerit, aliquem iniecisse manus vio-
lentas in clericum.

Religiosus, castigatus aut castigandus a præla-
to suo, appellans, ne corrigatur secundum
regulam suam.

Appellans metu litterarum, quas seipsum impetratas
ab adversario ante citationem.

Ante litis ingressum appellans.

Excommunicatus, præfatio juramento absolu-
tus, si statim appellaverit, antequam manda-
tum susceperit, & susceptum secundum posse-
suum non fuerit profecutus, non auditur ap-
pellans.

Institutus in ecclesia, dicens se velle ibi residere
& curam ejus gerere, postmodum absentans
se sine causa rationabili, privatque beneficio,
non auditur appellans.

Si tibi habenti alios redditus prima vacans con-
cessa fuerit, & cum vacaverit, appelles, ne
alius institatur, non audieris.

Si dispositio alicujus ecclesiæ spectet ad capitulum,
& non dispositio infra terminum præfixum,
non auditur appellans.

Si interponit generalium appellationem ab omni
gravamine, non auditur appellans.

A delegato, qui delegavit, reservata sibi de-
finitiva sententia, appellare non potest.

VT ACTOR RESPONDEAT PARS XI.
ei quem convenit.

C A P. I. *Idem * Volterano archiepiscopo.*

Ex litteris vestris accepimus, quod dilecti filii
nostri abbas & fratres Maturienfis monaste-
rii, super quæstionibus quas plebanus & clerici
Maturienfis adversus eos proponunt, vestrum
parati fuerint gravamen subire, si illi in conti-
nenti de suis quæstionibus debent respondere.
Vnde quoniam indignum penitus, & absurdum
videtur, ut memorati plebanus & clerici, abbati
& fratribus de his quæ adversus eos proponunt,
respondere non debeant, cum sibi exinde justi-
tiam postulant exhiberi: discretioni tuæ, &c.
quatenus actione clericorum & plebani propo-
sita, & responsione facta, eos moneatis auto-
ritate nostra & districtius compellaris, memoratis
abbati & fratribus super quæstionibus suis coram
vobis respondere, & vos vicissim postmodum ra-
tiones & allegationes partis utriusque diligen-
ter audiat, & cum concordia vel iudicio ter-
minetis.

C A P. II. *Idem decano & clericis Maturiensibus.*

Miramur plurimum & movemur, quod cum
causam quæ inter vos & dilectos abbatem & fra-
tres Maturienfis monasterii vertitur, dilectis fi-
liis nostris archidiacono VVolterano & abbati
de Spongia commissis sine debito termi-
nandam, & abbas & fratres parati essent ju-
diciam illorum subire, si vos eis super quæ-
stionibus, quas adversus vos proponunt, debe-
retis respondere in continenti, sicut iidem iudices
nobis

ANNO
CHRISTI
1179.

¶ vellent

nobis litteris suis intimaverunt, id efficere non
luisse. Vnde quia rationis ordo hoc exigit, ut
si quis sibi vult ab aliquo iustitiam exhiberi, ei
non debet quod iustum est denegare, fraterni-
tatem vestram, &c. quatenus accusatione ipsa,
quam adversus prædictos abbatem & fratres in-
tenditis, proposita, & responsione facta eidem
abbati & fratribus coram prædictis iudicibus in
continenti respondeatis: ut causa vestra & ipso-
rum vicissim postmodum audiri debeat & termi-
nari. Nos enim eisdem iudicibus dedimus in
mandatis, ut vos ad id faciendum instanter mo-
neant, & auctoritate nostra districte compellant.

XII. DE EO QVI CONSANGVINEAM B
uxoris suæ, vel sponfam patris sui, vel
consanguineam sponsæ propriæ
cognôvit.

CAP. I. *Idem Vigorniensis episcopo.*

Qui-
dor. S I quis parochianorum tuorum matrem forte
vel sororem, vel filiam uxoris suæ carnaliter
cognoverit, & hoc publicum & manifestum fue-
rit: ab ea penitus est separandus, & uterque illo-
rum, scilicet tam mæchus quam mæcha, debet
sine spe conjugii perpetuo permanere. Si autem
hoc secretum & occultum fuerit, pœnitentiam
de commissio debet accipere, & uxori suæ infra
tempus pœnitentiæ vel extra, debitum, si exe-
gerit, solvere. Sane si aliquam uxoris suæ con-
sanguineam, quæ illi in tertio gradu vel dein-
ceps contingat, carnali commixtione cognove-
rit, non est propterea divortium inter eos cele-
brandum: sed delinquenti, secundum qualita-
tem personæ & criminis, est pœnitentia injun-
genda.

CAP. II. *Idem.*

Fraternitatis tuæ litteras suscepimus, ex qua-
rum tenore perpendimus, quod quidam paro-
chianus tuus A. nomine, cum esset perfectæ æ-
tatis, quamdam puellam in cunabulis desponsa-
vit. Procedente vero tempore idem A. matrem
puellæ cognovit, & eam in uxorem duxit. Vnde
quia dubitas an huiusmodi matrimonium stare
debeat, exinde nobis consilium postulasti. Su-
per quo fraternitati tuæ duximus respondendum,
quod si memoratus vir matrem præfatæ puellæ,
antequam puella illa annum septimum impleset,
accepit in uxorem: matrimonium non dissolvas,
sed eundem virum præfatam mulierem sicut uxorem
libere tenere permittas, cum huiusmodi dis-
pensatione nullæ sint, quæ in cunabulis factæ
sunt. Verum si, postquam præfata puella septimum
annum complevit, prædictus vir matrem
ejus accepit in uxorem, cum extunc sponsalia
placere consueverint, inter eos sententiam di-
vortii non differas promulgare, nec ipsum filium
sive matrem in uxorem habere permittas.

CAP. III. *Idem Tullensis episcopo.*

Præsentium lator P. cum litteris tuæ fraterni-
tatis ad præsentiam nostram accessit, ex quarum
tenore innotuit, quod pater ejus quamdam ju-
venculam sibi desponsavit, ipsumque tempus ut
illam adduceret, destinavit. Sed ipse diabolico
instinctu sponfam patris sui, licet uxoratus, car-
nali commixtione corrupit. Cumque patrum
scelus ambo celarent, pater ignarus commissi sce-
leris, ad sponfam suam secundum morem accessit.
Tum is de Divina miseratione compunctus, ad
præsentiam vestram accessit, & crimen, quod illi-
cite commiserat, humiliter est confessus. Mulier
vero interrogata, prius negavit: sed postea discus-
sione cautius facta, eandem culpam confessione
propria patefecit. Quod cum patri ejus innotuis-
set, vehementi dolore commotus, ad te pro consi-
lio venit. Constitutus igitur in facie ecclesiæ tri-
bus prædictis, licet clerici tui abundarent sensu,
diversi diversa dantes consilia: unum tamen om-
nium consilium fuit, ut super instanti periculo in
causa tam difficili apostolicum oraculum adirent.
Indicta itaque patri continentia & uxori suæ, fi-
lium pœnitentem cum litteris tuis, rei veritatem
confessum, ad præsentiam nostram curasti desti-
nare, quærens tibi formam præscribi, quam in si-
milibus, si forte aliquid tale per diabolicam co-
operationem emergerit, deceat observari: & quam
eis debeas satisfactionem imponere, scripto nostro
postulas edoceri. Tuæ igitur inquisitioni respon-
dentes, præsentium tibi significatione manda-
mus, quod si pater ejus, postquam rei conscius
fuit, uxorem suam carnaliter non cognovit, de
priori commixtione leve aut nullum peccatum in-
currit: ei tamen viventi, vel alii ea vivente, non
poterit copulari. Cæterum si sciens facinus, car-
naliter eidem mulieri adheferit, ei septennis pœ-
nitentia indicatur: nec illi, nec alii carnaliter de-
rigore commisseri valebit. Mulieri quoque per-
petuam, continentiam & quatuordecim annorum
pœnitentiâ duximus, imponendam. Lator autem
præsentium totidem annis pœnireat. Ab uxore
tamen legitima, quam prius habuerat, nisi de
communi consensu, nullatenus sepatetur.

CAP. IV. *Idem Pilsaviensis episcopo.*

Veniens ad nos lator præsentium P. nobis fra-
ternitatis tuæ litteras reportavit: ex quarum te-
nore perpendimus, quod cum quamdam uxorem
duxisset, quidam disuaserunt ei per mensem, quo
eam duxerat, carnaliter cognoscere. Contigit au-
tem, sicut dixit, quod pater iussit uxorem suam,
quæ mater erat sponsæ, in lecto hujus jacere:
quam, diabolo suadente, cognovit. Transacto ve-
ro mense, ram pater quam alii propinqui coege-
runt, ut matrimonium cum sponsa sua consumma-
ret: quod facere noluit, donec tecum super hoc
loqueretur. Tu vero audita ejus confessione,
ipsum cum litteris tuis ad sedem apostolicam
transmisisti. Tuæ igitur inquisitioni taliter res-
pondemus: quod si occultum esset hujus deli-
ctum, non posset rescindere matrimonium, quod
publice contraxisset. Verum si publicum est,
quod matri sponsæ carnaliter adheferit, imponen-
da est pœnitentia paulo majot quam de adulterio:
& exinde præfata pœnitentia, vel parte pœniten-
tiæ, poterit ex dispensatione cum alia matrimo-
nium contrahere, & illa alii nubere. Cæterum si
sponfam cognoverit antequam matrem vel post,
nunquam poterit eam vel aliam in uxorem acci-
pere.

CAP. V. *Idem * B. Exoniensis episcopo.*

Veniens ad præsentiam nostram R. lator præsen-
tium, sua nobis assertionem monstravit, quod cum
III ij quam

ANNO
CHRISTI
1179.

quamdam mulierem cognovisset, postea sciens A
confortinam ejus anu temerario in uxorem ac-
cepit. *Et infra*: Si publicum & notorium fuerit,
& eam quam prius cognovit, uxoris suæ conso-
brinam esse constiterit, aut alii comparent qui
hoc velint vel possint legitime comprobare, ip-
sum religionem intrare commoneas & inducas.
Si autem eum ad hoc inducere non poteris, ei de
tanto delicto dignam pœnitentiam imponas, &
ipsum ab utraque muliere removeas, & sine con-
jugio, perpetuo manere præcipias. Quod si deli-
ctum ejus occultum esse cognoscis, ipsum cum
uxore, quam in facie ecclesiæ duxit, morari per-
mittas, & eidem de commissio condignam pœni-
tentiam imponas.

CAP. VI. *Idem Burdegalensi episcopo. Pars capituli,
Consuluit: supra, de sponsalibus.*

Super eo quod quemdam juvenem asseris puellam
nondum nubilem, fide interposita, jurasse:
quæ dum facta nubilis virum repetit, & ille exi-
pit, dicens eam non se debere ducere, pro eo
quod postquam eam affidavit, carnaliter propin-
quam ejus cognovit: inquisitioni tuæ taliter re-
spondemus: quod si manifestum est, eundem ju-
venem cognovisse propinquam jam dictæ puellæ,
aut si manifestum non est, & id fama loci habet,
cum sponso tantum esset de futuro, idem juve-
nis potest & debet a puella absolvi.

CAP. VII. *Idem* Exoniensi episcopo.*

Super eo quod a nobis tua sollicitudo requisi-
vit, utrum ille qui prius cognoverat matrem sive
fororem ejus quam postea duxit in uxorem, te-
neatur ei carnaliter debitum solvere, & ab ea non
possit exigere: quod etiam consilium dandum sit
ei, qui hoc secretius confitetur, cum probari
non possit, nec ipse velit ullatenus continere:
tuæ petitioni duximus respondendum, quod at-
tentius est monendus, ut uxorem suam laboret
inducere ad continentiam servandam: ut si illa
continere voluerit, continentiam simul obser-
vent. Si autem ad hoc induci non possit: & vir
debitum solvat, & de commissio pœnitentiam
agat. In hoc vero casu cum aliquis post contra-
ctum matrimonium, uxoris suæ sive matrem sive
sororem cognoscit, id ipsum quod in priori ser-
vetur.

CAP. VIII. *Idem Eugenius tertius. Sed
presbytero.*

Juvenis ille qui puellam nondum septennem
duxit, quamvis ætas repugnaret, ex humana ta-
men fragilitate tentavit quod complere non po-
tuit. Quia igitur in his quæ dubia sunt, quod
certius æstimamus, tenere debemus: tum propter
honestatem ecclesiæ, quia ipsa ipse conjux esse
dicitur, tum propter prædictam dubitationem,
mandamus tibi, ut consobrinam ipsius puellæ,
quam postmodum duxit, ab eo dividas.

ANNO
CHRISTI
1179.
PARS XIII.

DE RELIGIOSIS VIRIS DECIMAS
ex privilegio non præstantibus, &
de privilegio abutentibus.

CAP. I. *Item Alexander III. canonicis regularibus
& monachis Eboracensis ecclesiæ.*

AVARITIÆ, quæ est idolorum servitus,
radicem extirpare debent, qui sæculi vani-
tatis renunciante, Domino elegerunt in reli-
gionis habitu militate. Intelleximus autem, quod
in ecclesiis vestris, de quibus certas pensiones
confuevistis percipere, portiones vel aliquos re-
ditus minorastis, quos in illis ante tempora vene-
rabilis fratris nostri Eboracensis archiepiscopi
apostolicæ sedis legati, etiam postquam est ar-
chiepiscopatum adeptus, clericis habuerunt. Vnde
quoniam hoc ex radice avaritiæ processit, & cu-
piditatis, quam debetis modis omnibus devitare:
fraternitati vestræ, &c. quatenus si quas portio-
nes vel antiquos redditus clericorum indebite &
sine consensu & auxilio prædicti archiepiscopi,
postquam ipse archiepiscopatum habuit, in mi-
nistis vel per parochias divisistis, eas ad integri-
tatem pristinam revocetis, & inde rationabiles
& antiquas pensiones clericorum qui debent al-
tariis deservire, integras eis & illibatas servetis,
C & ecclesiis de quibus certas pensiones soliti estis
percipere, partitiones vel antiquos redditus, quos
in illis clericis ante tempora ipsius archiepiscopi,
& postquam adeptus est archiepiscopatum, ha-
buerint, nullatenus præsumptione temeraria mi-
nuatis, nec parochias ecclesiarum autoritate ve-
stra dividerè ullatenus præsumatis.

CAP. II. *Idem monachis.*

Dilecti filii nostri abbas & fratres S. Crucis,
transmissa nobis conquestione demonstraverunt,
quod prædia de quibus decimas & in magna parte
sustentationem habere consueverunt, condu-
xistis & recepistis ad firmam. Vnde quoniam
iidem fratres ex hoc immoderate & enormiter
gravantur, nec fuit intentionis antecessorum no-
strorum, ut de possessionibus quas conductis,
decimas non deberetis persolvere: discretioni ve-
stræ per, &c. quatenus eisdem fratribus de præ-
diis quæcumque conduxistis in parochiis suis, de
quibus* confuevistis decimas percipere, plenarie
persolvatis, vel cum ipsis tam pacifice & amica-
biliter conveniatis, quod nulla debeant inter vos
scandali mala suscitari, & ne vos videamini ultra
quam vobis indultum est manus extendere.

CAP. III. *Idem Eboracensi archiepiscopo.*

E Fraternitatem tuam scire volumus & firmiter
tenere, quod ut te ex caritatis fervore, ob mul-
tiplicia tuæ devotionis gratissimæ obsequia
nobis frequenter impensa, diligimus: ita &
aliquando tibi negare nolumus, quod cuilibet
fratrum nostrorum concedere debemus. Super eo
quod de compellendis monachis albis & nigris,
& canonicis regularibus, ad solvendas decimas de
terris conductis, quas habent ad terminum vel ad
firmam, a nobis rua discretio postulavit: te vel
quamlibet alium audire & exaudire nulla ra-
tione possumus, nisi manifeste vellemus obviare
justitiæ,

ANNO
CHRISTO
1179.ANNO
CHRISTO
1179.

justitiæ, & prædecessorum institutum contraire, ne
videamur religionem persequi: quam si fortiter non
habemus in nobis, in iis diligere & fovere tene-
mur. Cautum siquidem in scriptis prædecesso-
rum nostrorum Romanorum pontificum habetur,
quod religiosi viri ab exactione decimarum
de laboribus, quos propriis manibus vel sumptibus
colunt, & de nutrimentis animalium suorum
protus erunt immunes. Sed piæ recordationis
Hadrianus papa prædecessor noster labores in
novalia pro sua voluntate convertit. Illud etiam
debet nos a tuæ petitionis effectu retrahere,
quod in veteri testamento non usquam legisse
recolimus, ut Leviticæ Levitis decimas persoluerint:
immo sicut tua discretio non ignotat, non ambigimus
esse statutum, ut ecclesiis illis decimas persoluant,
ubi ecclesiastica sacramenta percipiunt. Unde
Apostolus: *Non est magnum si maximum temporalia,
ubi spiritualia seminavimus.* Non grave tibi sit,
sicut esse non debet, si ratione Divinæ scripturæ
& honestate nostra pensata, petitionem illam,
quantumcumque te diligamus, & sicut carissimum
fratrem nostrum defendentes, non dudimus adnertendam.
In nullo patereris repulsam, quod secundum
justitiam fieri a nobis potest.

CAP. IV. *Idem.*

Suggestum est nobis ex parte tua, quod abbas
& fratres de * Vrfitum decimas auferte conantur,
& alia damna & gravamina vobis irrogare non
cessant. Quia non decet honestatem sive religionem
monasticam litibus & contentionibus intendere,
discretionem vestram per A. S. monendo consulimus
& hortamur, quatenus cum prædicto abbate
& fratribus super decimis ipsis & aliis, unde
inter vos est controversia, pacifice conveniatis,
ne pro hujusmodi contentionibus fama vestræ
religionis valeat denigrari. Nam quando ordini
vestro Romana ecclesia privilegia dedecimus
dederat, domus vestræ ita erant rare, quod
exinde nulli poterat de jure scandalum suboriri.
Sed per gratiam Dei nunc sunt in tantum augmentata
& possessionibus ditata, quod multi viri
ecclesiastici de confinibus vestris apud nos
querelam sæpe deponunt.

CAP. V. *Idem Trecenti episcopo.*

Ex parte fraternitatis tuæ ad audientiam nostram
noveris pervenisse, quod albi monachi & nigri,
& quidam alii viri religiosi, ecclesiastice jurisdictionis
reditibus decimarum spoliare præsumunt,
occasione privilegiorum quæ sibi Romana
indulset ecclesia. Sane tuam volumus la-
tere prudentiam, quod sanctæ memoriæ prædecessores
nostri fere omnibus religiosis decimas laborum
suorum concesserunt. Sed bonæ memoriæ
prædecessor noster Hadrianus, solis fratribus
Cisterciensis ordinis, & Templariis, & Hospitalariis,
decimas laborum suorum indulset. Ceteris vero,
ut de novalibus suis, quæ propriis manibus &
sumptibus excolunt, & de nutrimentis animalium
& de hortis suis decimas non persolvant, concessit.
Quem super his imitati sumus, quatenus hi quibus
indulta sunt decimæ de novalibus suis & de
nutrimentis animalium suorum & de hortis suis,
hac occasione decimas de aliis ecclesiæ suæ
rebus non debent nec possunt subtrahere,
vel sibi ulterius aliquid vindicare.

Concil. general. Tom. X.

CAP. VI. *Idem & fratribus * Ramensis ecclesie.*

Licet de benignitate sedis apostolicæ vobis sit
indultum, ut de laboribus vestris, quos propriis
manibus vel sumptibus colitis, nemini decimas
solvere teneamini: propter hoc tamen non est
vobis licitum, cuilibet decimas de terris illis
subtrahere, quas aliis traditis ad colendum. Relatum
est siquidem auribus nostris, quod cum terras
quasdam, quas decimatione dilecti filii nostri
thesaurarii Senonensis habetis, datus rusticis
excolendas, & ei exinde decimas sicut debetis,
non solvitis, nec facitis a rusticis ipsis exolui.
Quoniam igitur quanto arctius vivitis, tanto
tardius debetis efficere vos quæ sunt honestati
contraria vel obvia rationi, aut ex quibus
privilegiorum vestrorum tenorem transgredi
videamini, cum privilegium mereantur amittere,
qui concessa sibi abutuntur potestate: fraternitati
vestræ, &c. quatenus de terris illis, quas in
decimatione prædicti thesaurarii, propriis
manibus non colitis, sed rusticis traditis
excolendas, decimas vobis usurpare nullatenus
presumat: sed eas in primis eidem thesaurario
faciatis cum omni integritate persolvere,
scituri pro certo, quod si præceptum
nostrum contempseritis, nos venerabili
fratri nostro Senonensi archiepiscopo dedimus
in mandatis, ut rusticis quibus in decimatione
præfati thesaurarii terras dederitis excolendas,
ad solvendas inde decimas eidem thesaurario,
appellatione cessante, districtè compellat.

CAP. VII. *Idem ex privilegio Alexandri pape.*

Sancti laborum vestrorum, quos propriis
manibus vel sumptibus excolitis, sive de
nutrimentis animalium vestrorum, nullus
omnino clericus vel laicus a vobis decimas
exigere presumat. Hoc etiam idem ex
privilegiis aliis aliorum Romanorum
pontificum.

CAP. VIII. *Idem Coventrensi episcopo, & officialibus eius.*

Ad audientiam nostram noveritis pervenisse,
quod quidam vestratum a dilectis filiis
abbate & fratribus de * Pipennella, qui sunt
Cisterciensis ordinis, de laboribus quos
propriis manibus aut sumptibus excolunt,
decimas exigere & extorquere conantur,
illud privilegii capitulum sedis apostolicæ
prava interpretatione ac malitiose
pervertentes, quo eisdem fratribus
indulgetur, ne de laboribus quos propriis
manibus & sumptibus excolunt, aliquis
ab eis decimas exigere audeat. Asserunt
enim quod pro laboribus novalia
intelligi debent. Verum quoniam
fratres præscripti ordinis benignitate
apostolica fovere debemus, & ne ullus
contra eos materiam habeat malignandi,
vel ipsos contra justitiam quantumlibet
molestanti, attentius providere: tuæ
venerabilitati, &c. quatenus a præscriptis
fratribus de laboribus suis quos propriis
manibus aut sumptibus excolunt,
nullatenus decimas exigatis, nec a
parochianis vestris exigi permittatis,
vel quolibet modo extorqueri. Nam si
tantum de novalibus intellexissemus,
ubi ponimus, de laboribus: poneremus,
de novalibus: sicut in privilegiis
quorundam aliorum presumimus.

* Pipennella:
Cisterciensis

* Cisterciensis

ANNO
CHRISTI
1179.CAP. IX. *Idem Gregorius.*

Statuimus ut monasteria ex suis prædiis nullo modo decimas soluere cogantur. Quia si legitime dandæ sunt, orphanis & peregrinis dandæ sunt. Indignum est enim ut a clericis exigantur, qui propter eum cujus sunt decimæ, pauperes efficiuntur. Nam si pauperes Domini sunt, pauperum hereditas pauperibus ejus eroganda est, illis videlicet, qui propter amorem illius, quæ poterant possidere dimittunt: eumque nudi sequentes, potestati alterius se submittant.

CAP. X. *Idem Hadriani papa.*

proprium
Parcono-
lenis

Nobis in eminenti specula, disponente Domino constitutis, si cunctarum jura ecclesiarum integre non debeant & illibata seruari, locum beati Petri apostolorum principis inutiliter obtinere, & juxta nobis commissæ dispensationis officium negligenter agere videmur. Sic enim ecclesiæ Dei, nobis cum Divina gratia providente gubernantibus, recto suo cursu diriguntur, dum nos & errata quam vigili provisione corrigere, & unicuique studemus jus suum servare. Dilecti filii nostri Partonolenis ecclesiæ, adversum vos quæstione deposita, sua nobis relatione monstraverunt, vos quasdam decimationes ad jus suum pertinentes violenter auferre, & ipsos fratres eisdem decimationibus ausu temerario infestare: quia si beati Benedicti regulam, juxta quam vivitis & monachicum habitum gestatis, attenta sollicitudine pensaretis: ad proximorum bona deripienda non præsumeretis manum extendere, vel quæ alterius juris sunt, vobis illicite usurpare. Ne ergo vos de cætero aut avaritiæ malum, aut vitium, quod absit, rapacitatis accuset, per apostolica scripta vobis mandamus, quatenus nullam eorum antiquam possessionem, vel decimationem, vel eam quæ illo loco præsertim, qui Macien appellatur, existit, auferre seu protrahere præsumatis: & si quas eis præter solitum in hoc anno de ipsis decimis negastis, quascunque etiam possessiones per violentiam detinetis, secundum quod antiquitus præfata ecclesia noscitur possedisse, eis integre, omni occasione cessante, nullatenus restituere differatis. Nos siquidem viris religiosis non alias decimas, nisi eas quæ de novalibus provenire noscuntur, duximus indulgendas. Si vero hujus mandati ausu fueritis existere contemptores, & ad sedem apostolicam querimonia pervenerit iterata: timendum vobis erit, ne sentire debeat severitatis ecclesiasticæ ultionem.

CAP. XI. *Idem Vigorniensis & Herefordensis episcopis.*

Ex multiplici conquestione VV. presbyteri de Tritona accepimus, quod cum in ecclesia de Tritona, triginta annis & eo amplius ministrasset, monachi de Beria decimas universas quas de terris cultis a prima fundatione eadem ecclesia semper percipere consuevit, infra hoc quadriennium sibi & ecclesiæ subtraxerunt: cum inter abbatem de Bueria VV. nomine de consensu totius conventus, & prædictum presbyterum, quindecim annis & eo amplius elapsis, talis intervenisse dicatur conventio, scripto autentico monachorum roborata, quod monachi prædicto presbytero & ecclesiæ suæ de blado & uni-

ecclesiam
de
possedit
set,
Bueria

A versis leguminibus integrum, quamdiu viveret, deberent persolvere, exceptis minutis decimis, quas idem presbyter, ob exaltationem ecclesiæ monachorum, quieras clamavit. Cumque conventio temporibus trium abbatum prescripti loci servata fuisset, abbas illius loci ad presentiam nostram accedens, a nobis scriptum privilegium obtinuit: in quo, monasterio suo indulgum est, ut de laboribus quos propriis manibus & sumptibus excolit, nulli decimas solvere teneatur. Qui siquidem reversus ad propria, tantam gratiam adversus H. illustrem regem Angliæ & favorem invenit, quod rex totam terram illius villæ, in qua ecclesia præfati presbyteri sita est, monasterio ipsius in perpetuam elemosinam contulit. Quo facto, prædictus abbas, universis illius villæ colonis expulsi, totam terram prædictæ parochiæ excolens propriis sumptibus, ecclesiæ debitos redditus subtraxit. Unde quia non fuit intentionis nostræ per prædictum privilegium nostrum prædictæ conventioni derogare: fraternitati vestræ, &c. quatenus utraque parte ante vos convocata, rei veritatem diligentius inquiratis, & si inter prædecessorem prædicti abbatis & prænominatum presbyterum consensu monachorum talis conventio fuerit, & per annum servata, eundem abbatem & monachos autoritate nostra moneatis, & districtè compellatis, ut eandem conventionem & compactionem, non obstante privilegio, nisi, quod non credimus, de transactione illa in eodem privilegio continetur, occasione & appellatione cessante, inviolabiliter teneant & observent, vel exinde pacifice secum conveniant, & secundum formam compositionis redditus ipsius integre persoluant.

CAP. XII. *Idem Thome Cantuariensis archiepiscopo.*

Commisum nobis a Domino dispensationis officium nos admonet multipliciter & hortatur, ut universis Christi fidelibus debeamus nulliter providere, atque jura sua integre nos oportet atque illibata servare. Pervenit quidem ad nos, quod monachi de Boxle, ecclesiæ sanctæ Mariæ, in cujus parochia commorantur, decimas ex integro non persoluant, & eas reddere contradicunt. Eapropter fraternitati tuæ, &c. quatenus prædictos monachos ut ipsas decimas & de ipsis præfate ecclesiæ cum integritate persoluant: quoniam priusquam in eadem ecclesia morarentur, solebant persolvi. Si non, appellatione cessante, autoritate nostra, cum omni districtione, sicut olim de pascuis solvebantur decimæ, ita nunc de eisdem ad frugum fertilitatem translatis, decimas volumus absque diminutione persolvi.

CAP. XIII. *Idem monachis de sancto Laurentio.*

E Sicut vobis jura vestra integra & illibata vultis servari, sic aliis justitiam suam subtrahere nequaquam debetis. Audivimus etiam, quod decimas ecclesiæ de * Colingham, cum ea in qua debeant solvi integritate, quando fundus ad vestrum dominium pervenit, non solutis. Verum quoniam indecens & inhonestum vobis valde existit, ut aliis damna inferre præsumatis, quæ vobis nullatenus inferri velletis: universitati vestræ, &c. quatenus prædictas decimas memoratæ ecclesiæ sine diminutione aliqua, & cum ea inte-

ANNO
CHRISTI
1179.

integritate, in qua antiquitus solvi solebant, solvere non differatis: quia nobis plurimum grave existit, si super his ulterius ad nos querimonia deferatur. Verumtamen si aliquid juris ibi vos habere confiditis, in præsentia fratris nostri VII. gornicensis episcopi, & dilecti filii nostri decani Cicestronsis, occasione & appellatione cessante, ordine iudiciario experiamini: quod ipsi inter vos & partem alteram duxerint statuendum, firmiter suscepturi & inviolabiliter servaturi.

CAP. XIV. *Item Gregorius.*

Ut nullus abbas decimas & primitias, & reliqua quæ secundum statuta canonum ad episcopos pertinent, detineat sine autoritate Romani pontificis, seu episcopi in cuius diocesi habitat, apostolica autoritate firmamus.

CAP. XV. *Idem Ioannes papa.*

Certam habemus prædecessorum nostrorum constitutionem & rationem, nil in hoc mundo habentibus, & decimas, oblationes vivorum & mortuorum, convenire, qui spontaneam eligentes paupertatem, in monasterio suo degere volunt sub imperio, in quibus Christus altur & vestitur.

CAP. XVI. *Item Paschalis II.*

Novum exactionis genus est, ut clerici a clericis frugum vel animalium decimas exigant. Nunquam enim hoc in lege Domini præcipi legitimus aut permitti: nec enim a Levitis Levitæ decimas extorsisse leguntur. Illi profecto solvere laborum suorum decimas debent, qui a clericis spiritualium ministeriorum labores accipiunt.

DE ILLIS QVI INCIDVNT IN canonem datæ sententiæ, vel incidere videntur, cum non incidant: & qui propter absolutionem sint ad sedem apostolicam mittendi.

CAP. I. *Alexander III. Bathoniensi & Exoniensi episcopis.*

Si vero aliquis in clericum comam nutrientem, signorans quod clericus fuerit, manus violentas injecerit, propter hoc non debet apostolico conspectui præsentari, nec etiam excommunicatione notari, dummodo ipsum esse clericum ignorari: & si hoc dubium fuerit, propria manu voluerit præstare sacramentum.

CAP. II. *Idem abbati de Nexibus.*

Consulti nos tue discretionis providentia, quid tibi faciendum sit de his, qui de sæculo fugientes in monasterium, tuæ religionis habitum susceperunt, & infra certum tempus postmodum consistuntur se tale delictum commisisse, quod ipso actu sententiam excommunicationis incurrerunt. Hos autem non potes sine licentia summi pontificis, nec debes absolovere, sed præsumptionem delinquentium debita animadversione punire.

CAP. III. *Idem.*

Porro si aliqui violentas manus in fratres tuos mittunt, & pœnitentia ducti, non convicti, sed privatim, sicut asseris, a te veniam postulant, eos monere debes propensius & inducere, ut his quos læserunt, congruo satisfaciant, & apostolico conspectui se præsentent, cum a te vel ab aliquo sine speciali mandato Romani pontificis absolvi non possint.

CAP. IV. *Idem Exoniensi episcopo.*

Nulli autem monachi Templarii se possunt privilegio apostolicæ sedis tueri, quominus excommunicatos vitare debeant, & pro violenta manuum injectione in clericos, sicut excommunicatos vitare.

CAP. V. *Idem Cantuariensi archiepiscopo, & eius suffraganeis.*

Non sine cordis dolore & amaritudine audivimus, quod cum viri ecclesiastici per vos aut per alias personas ecclesiasticas in ecclesiis secundum statuta canonum ordinantur: laici vero, qui forte aliquando contra ecclesiasticam ordinationem ex usurpatione consueverunt in periculum suæ salutis habere, in tantam vesaniam & furorē prorumpunt, quod ecclesiasticos viros canonice in ecclesiis ipsis ordinatos multis iniuriis afficiunt, aliquando affligunt eos verberibus, & interdum etiam, quod est auditu terribile, occidere non verentur. Quoniam igitur quanta sit præsumptio & impietas eorum, qui talia & tam atrocía & nefaria facinora committunt, in nemo potest, qui rectè sapit, ignorare: ad eos puniendos & castigandos, qui hoc instinctu diabolicæ fraudis committunt, spiritalem gladium debetis exercere, & vos ita volumus in eos ecclesiasticæ disciplinæ rigore exercere, ut nil videamini omittere, quoad adversus hos ex juris districtione fieri possit. Inde est quod fraternitati vestræ, &c. quatenus si qui se in tantam vesaniam & præsumptionem crexerint, quod hac vel alia occasione clericos occidant, vel occidere faciant, vel aliter violentas manus in eos injecerint: tam malefactorum ipsos, quam illos de quorum mandato id fuerit perpetratum, publice accensis candelis & pulsatis lignis, aperte excommunicatos denuntietis, & faciatis sicut excommunicatos devitari, donec Deo & sanctæ matri ecclesiæ satisfaciant, & cum litteris vestris rei veritatem continentibus, ad sedem apostolicam accedant.

CAP. VI. *Idem.*

Graviter oculos Divinæ majestatis offendunt, & qui religiosos viros indebitis fatigant molestiis, & locum suæ perturbant quietis. Sane a prædecessore nostro sanctæ memoriæ papa A. III. in concilio Lateranensi statutum est, ut qui violentas manus in clericos vel monachos, Hospitalarios, Templarios, mittunt, seu in viros alterius religionis, excommunicationi subjaceant. Nos autem statutum prædecessoris nostri ratum & firmum tenere volentes, fraternitati vestræ, &c. quatenus si qui parochianorum vestrorum in fratres hospitalis Hierosolymitani manus violentas injecerint, eos publice excommunicatos, appellatione

ANNO
CHRISTI
1179.

tione remota, denuntietis, & ab omnibus faciat
cautius evitari, donec prædictis fratribus de
illata injuria congrue satisfaciant, & cum litteris
episcoporum suorum rei veritatem continentibus,
apostolico conspectui se præsentent.

CAP. VII. *Idem * Exoniensis episcopo. Pars capituli, Sicut dignum.*

Super eo quod a nobis consilium postulasti, utrum si scholares sese invicem percusserint, in plena vel minori ætate, clerici aut religiosi viri in claustris, secundum canonem illum quo statutum est, ut illi qui in clericis manus violentas injecerint, ad sedem apostolicam pro sua absolutione venire debeant: inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod si clerici infra prædictos annos sese ad invicem, vel unus alterum percusserint, non sunt ad sedem apostolicam mittendi, quia eos ætas excusavit: nec etiam clerici, si sint plenæ ætatis, si non de odio, aut indignatione, vel indignatione, sed levitate jocosa se invicem percusserint: nec magistri, si clericum scholarem intuitu disciplinæ vel correctionis percusserint, quia non potest in ipsis violenta manus injectio notari. Cæterum si ex odio sese iidem scholares percusserint, pro sua absolutione debent ad sedem apostolicam venire.

CAP. VIII. *Idem eidem in eadem epistola.*

Monachi vero & canonici seculares, quocumque modo sese in claustris percusserint, non sunt super hoc ad sedem apostolicam mittendi: sed secundum discretionem & providentiam abbatis sui disciplinæ subdantur: & si abbatis discretio non sufficiat, ad eorum correctionem diocesani episcopi providentia erit adhibenda.

CAP. IX. *Idem eidem in eadem epistola.*

Si vero alicujus potentis ostentius, sub prætextu officii sui malignatus, clericum læserit, ab officio suo potest absolvi, nisi forte eundem clericum graviter vulneraverit.

CAP. X.

Officialis pro injectione manuum in clericum non potest sine mandato Romani pontificis absolutionis beneficium promereri. Quia nulli laico tanta super clericum datur potestas, nisi forte turbamarcendo irruentem, non ex deliberatione, sed casu fortuito clericum læserit. Si forte clericum vim sibi inferentem vi repellat vel lædar, non debet propter hoc ad sedem apostolicam transmitti: sed si in continentem vim vi repellat, cum vi repellere omnes egres & omnia jura permittant. Nec ille compellendus est ad sedem apostolicam venire, qui in clericum, cum uxore, matre, vel sorore, vel filia sua propria inventum turpiter, manus injecerit violentas. Cæterum si eum in stupro vel adulterio, quando ea cum qua stuprum committitur vel adulterium, ita proxima ipsum consanguinitatis linea non contigerit, ceperit, aut alias in eum manus violentas injecerit, a sententia excommunicationis non erit ille immunus.

CAP. XI. *Idem episcopis, archidiaconis, & aliis ecclesiarum prælatis per Angliam constitutis.*

Patochianos autem vestros, si qui in monachos vel conversos præfati ordinis manus violentas iniecerint, sublato appellationis remedio, secundum tenorem generalis decreti excommunicatos denuntietis, ipsosque sicut excommunicatos, faciatis cautius evitari, donec eis quos læserint, congrue satisfaciant, & cum litteris vestris apostolico conspectui se presentent.

CAP. XII. *Idem Bathoniensis episcopo.*

Mulietes etiam vel aliarum personarum, quæ sui juris non sunt, possunt a diocesano episcopo absolvi, si manus violentas in clericum iniecerint. De his vero qui magnæ sunt potentis, & ira delicatis, quod magnum laborem sustinere nequeunt, si manus in clericos iniecerint violentas tale damus petitioni tuæ responsum, quod status personarum prius & veritas negotii, Romano pontifici est intinanda, & secundum consilium ejus de commissio seclere erunt puniendi. Illi vero qui non iniiciunt, sed eorum autoritate & mandato manus violentas iniiciuntur in clericos, ad sedem apostolicam, omni excusatione cessante, sunt mittendi, cum is vere committat, cuius autoritate delictum committi probatur.

CAP. XIII. *Idem Cenomanensis episcopo.*

De cætero noveris, quod si laicus pro violenta manuum injectione in clericum est excommunicatus vinculo adstrictus, si habens capitales inimicitias vel alias justas causas, quibus ab itinere rationabiliter excusetur, ut sine periculo apostolico nequeat se conspectui præsentare: licet diocesano episcopo accepto juramento, secundum morem ecclesie absolutionis gratiam impartiri. Sed illi sub juramenti debito est injungendum, ut quamcunq; habuerit opportunitatem, Romanum pontificem adeat, mandatum apostolicum suscepturus.

DE IVRE PATRONATUS, ET PARSONUM clericorum institutionibus.

CAP. I. *Idem R. Eboracensis archiepiscopo.*

RELATIVUM est nobis ex parte tua, quod cum in Laterano concilio sit statutum, ut personæ tali ecclesia vel ecclesiasticum beneficium conferatur, quæ resideat in loco, & curam ejus per se valeat exercere: Nonnulli autem ad ecclesias præsentari, se posse residere affirmant, & curam habere ecclesie & ecclesiastici beneficii profiterentur, id tamen efficere contradicunt. Ideo consulere nos voluisti, an propter hoc tales possis repellere, vel institutos sine appellacione temerere. Tuæ itaque prudentiæ innotescat, quod cum verba accipienda sint cum effectu, tales si præsentati fuerint, licite poterunt amoveri, nisi forte de licentia prælatorum vel studio litterarum, vel pro aliis honestis causis contigerit eos abesse: nec patrocinari debet eis appellacionis diffugiunt, si contra decreti intentionem fuerit interjectum. Quia autem consulis, si clericus idoneus ad vacantem ecclesiam præsentatus ab episcopo diocesano non fuerit admissus, & postmodum alius idoneus præsentatus.

ANNO
CHRISTI
1179.

præsentatus, & ab episcopo institutus, possessio-
nem tenerit corporalem, in clerico priore ec-
clesiam petente, debeat posteriori priori præferri:
dubium non est, quin in hoc casu melior sit con-
ditio possidentis: quoniam antequam præsen-
tatio per diœcesanum episcopum approbetur,
ratum non est quod a patrono fuerit inchoa-
tum.

CAP. II. *Idem.*

De cætero prudentiæ tuæ præsentibus litteris
intimamus, quod si laici clericis vel collegiis de
concessionibus vel donationibus instrumenta
concesserint in hæc verba vel similia: Concessi,
vel, dedi ecclesiam, & præsentem charta confirma-
vi: si consensus episcopi non accesserit, nihil actum
vel datum videtur. A laico enim ecclesia dari non
potest. Patronatum autem de autoritate & assen-
su episcopi, certum est a laico in eodem iure
conferri.

CAP. III. *Idem eadem.*

Cum laici, episcopis nescientibus aut non con-
sentientibus, clericis ecclesias concedunt, in qui-
bus habent jus patronatus; & postea penitentia
ducti, alios ad ecclesias ipsas episcopis præsen-
tant; & illi ad eorum præsentationem in eisdem
ecclesiis ab episcopis instituantur: eorum debet
institutio stare & firmiter observari, qui autori-
tate episcopi fuerint instituti, concessione prio-
ri, quæ nulla est, omnino evacuata. Non enim
licet laicis in ecclesiis clericos propria præsum-
ptione ordinare.

CAP. IV. *Idem Herefordensi episcopo, & abbati
de Ferde.*

Quia clerici quidam vestræ diœcesis, advoca-
tionem ecclesiarum, sicut accepimus, compa-
rant, vel quocumque modo possunt acquirunt,
ut postmodum sibi vel nepotes ad eandem præ-
sententur ecclesiis: nos tam pravam consuetudi-
nem penitus eradicare volentes, nihilo minus
præsentium autoritate mandamus atque præci-
pimus, ne id attentare præsumant, universis clericis
iurisdictionis vestræ arctius inhibere curetis:
& si presbyteri ecclesiarum vestrarum advoca-
tiones acquirerint, eos advocacionibus taliter
acquisitis, appellatione cessante, apostolica au-
toritate spoliatis.

CAP. V. *Idem I. basilica XII. apostolorum
presbytero cardinali.*

Ex litteris Sarenfis episcopi accepimus, quod
cum defuncta persona de Laverchon, G. miles,
qui villam in qua ecclesia sita est, a monasterio de
Wilton ad firmam tenebat, ad eandem vacan-
tem VV. de Leicester clericum prædicto episco-
po præsentabat, post aliquantum temporis abba-
tissa prædicti monasterii ad episcopum veniens,
ei VV. de Norhale ad prædictam ecclesiam præ-
sentavit. Episcopo vero nolente præsentatam
personam ab ea recipere, tum ad venerabilem fra-
trem nostrum Cantuariensem archiepiscopum
abbatissa accessit, & apud eum querimoniam de-
posuit de ipso. Archiepiscopus vero, qui a visum
Concil. general. Tom. X.

fibi erat, quod factum militis super præsentatio-
ne præfata nullius esset momenti, prædicto episco-
po in vi obedientiæ injunxit, ut personam il-
lam reciperet, & in possessionem induceret, quam
abbatissa duxerat præsentandam. *Responsum:* Res-
titutione autem facta, causam audiat, ita quod
si vobis constiterit, quod præfato militi præscri-
pta villa fuerit, non excepto jure patronatus, ad
firmam concessa, vel antequam de jure patronatus
inter abbatissam & militem controversia esset
suborta, præfatus VV. de Leicester in præscripta
ecclesia per institutionem episcopi ad præsentatio-
nem militis fuisse institutus: ei, dummodo
alias idoneus fuerit, ecclesiam ipsam adjudicetis,
ita quod si abbatissa obtineat adversus militem,
illi de temporalibus debeat respondere.

CAP. VI. *Idem VVintoniensi episcopo.*

Illud prætereundum non duximus, super quo
te intelleximus dubitare: quod si aliquis laicus in-
consulto episcopo, ecclesiam non vacantem con-
cedat alicui religiosæ domui, & postea cum va-
caverit, ad præsentationem ejus laici aliquis clericus
ibi fuerit per diœcesanum episcopum institu-
tus; prior concessio per secundam concessio-
nem, quo minus rata habeatur, infirmari non
potest: nec debet aliquatenus impediri, cum illa
concessio de jure nullius possit esse momenti: tum
quia de re non vacante facta est, tum quia laicus
sine autoritate episcopi nemini potest ecclesias
dare, licet religioso loco jus patronatus confe-
rendi liberam habeat facultatem. Si vero jus pa-
tronatus, ecclesia vacante, religioso loco con-
tulerit, & aliquis postea sine præsentatione fra-
trum ejusdem loci fuerit in ipsa ecclesia institu-
tus: ejus institutio secundum rigorem juris est
irritanda.

CAP. VII. *Idem VVigorniensis episcopo.*

Querimoniam prioris & fratrum de Lanch no-
bis litteris destinata audivimus, quod R. quon-
dam de Hereford comes, jus quod idem prior &
fratres in ecclesia de VVica, ex ordinatione R.
de * Laci fundatoris ecclesiæ suæ, & ipsius Ri-
chardi socii, habere debebant, coram bonæ me-
moriæ I. quondam VVigorniensis episcopo re-
cognovit. Vnde idem episcopus postea jam di-
ctum priorem & fratres, nullo reclamante aut
contradicente, investivit, & exinde eam dein-
ceps illi quiete & pacifice possederunt. Deinde
cum inter præfatum comitem & C. uxorem, in
cujus patrimonio ecclesia illa consistit, divortium
per ecclesiasticum judicium celebratum fuisset:
eadem C. VV. Piçaviensis nupsit, qui ecclesiæ
præscriptæ fructus memorato priori & fratribus
omnino subtraxit, & eos in usus R. sacerdoti-
um ejusdem loci sine episcopali autoritate con-
vertit. Cumque postmodum VV. de medio su-
blato, præfata C. tertio viro, VV. scilicet de Me-
duan, esset matrimonio copulata: idem VV. in ea
qua alter VV. temeritate persistens, jam dictum
R. in præscripta ecclesia contra priorem supra-
dictum manutenere & fovere incepit, dicens
quod prænominati episcopi institutio, quam su-
per ecclesia ipsa, quæ de uxoris suæ advocacione
consistit, dum erat in potestate illius viri, a quo
postmodum separata esse dignoscitur, fecit, nul-
lam debet firmitatem habere: præsertim cum
KKkk patri-

ANNO CHRISTI 1179.

matrimonium uxoris suæ, sicut affectit, integre A sibi restitutum non esset, nisi de ecclesia illa suam posset adimplere voluntatem. Verum quoniam absurdum videtur omnino, & ab ecclesia penitus eliminandum, ut ad singulas patronorum secundum humanam conditionem mutationes, ecclesiarum debeant ordinationes mutari: ne quod a supradicto R. taliter factum fuerit, alicui successorum liceat irritare; fraternitati tuæ, &c. quatenus rei veritatem diligenter & studiose inquiras: & si ita inuenieris esse prout superius narratur, sæpe dictis priori & fratribus ecclesiam prælibatam, omni occasione & appellatione cessante, restituas, & in pace facias possidere. Vicissitudines etiam huiusmodi ecclesiarum ab advocatis vel aliis quibuslibet in tua dicecesi fieri, de cætero nulla ratione permittas: sed earum præsumptores usque ad dignam satisfactionem, dilatione sublata, vinculo excommunicationis percellas.

CAP. VIII. Lucius tertius Noruicensis episcopo.

Cum advocatus clericum unum idoneum præsentaverit episcopo, & postulaverit postmodum, eo non instituto alium æque idoneum, in ecclesiam eandem admitti: quis eorum alteri præferatur, episcopi iudicio credimus relinquendum, si laicus fuerit, cui competeat jus præsentandi. Verum si collegium vel religiosa persona præsentationem habuerit, prior tempore, potior jure merito videtur.

CAP. IX. Idem.

Cum pastoralis necessitate constringamur, & autoritate injuncti nobis officii provocemur pro statu ecclesiarum vigili cura satagere, & ne contra juris ordinem alicui conferri debeant, attentiori sollicitudine providere: inde est, quod universitati vestræ, &c. quatenus ex donacione laicorum, nisi auctoritas diœcesani episcopi interveniat & consensus adsit, nullus vestrum sibi ecclesias vendicare præsumat, vel retinere taliter acquisitas, nisi * longa fuerit præscriptio munus, aut postea diœcesani episcopi forte habuerit consensum. Nos enim, cum laici non possint nisi jus quod habent transferre in alios, huiusmodi concessiones viribus carere decernimus, & penitus irritas esse censuimus.

CAP. X. Idem.

Relatum est auribus nostris, quod vos jus præsentandi clericos ad ecclesias, contra institutionem antiquam vestri ordinis, emptionis titulo & modis aliis satagitis adipisci, ut sub tali prætextu vobis liceat habere ecclesias, & per vos vel per alios detinere. Quoniam igitur non decet nos, occasione qualibet vel obtentu, ab antiquis canonibus patrum nostrorum recedere, aut quidquam efficere, in quo possitis de vitio cupiditatis reprehendi: discretioni vestræ, &c. quatenus jura patronatus in ecclesiis, aut in ecclesiis, de cætero acquirere desistatis: quia non expedit vobis, nec nos volumus sustinere, ut sub tali prætextu vobis vel ordini vestro detogeretur. Sane usque adeo vos & ordinem vestrum diligimus, ut in vobis quæ honestati & religioni contraria sunt, nullatenus fore vere velimus: quia de vobis nil incommodi, nil volumus audire sinistri.

CAP. XI. Idem.

Ea quæ honestatis doctorem deformant, & canonum probantur sanctionibus obviare, penitus sunt evellenda, & falce apostolici moderaminis refecanda. Vade quia cum ecclesia viventibus personis aliis conferri non debeat, consultationi tuæ taliter respondemus: ut si quas concessiones ecclesiarum tui episcopatus, viventibus personis factas esse confiterit, & super hoc ventum fuerit ad iudicium, eas autoritate vestra in irritum revoces, & frivolas & vanas esse decernas.

CAP. XII. Idem Londoniensi episcopo.

Si vero aliquando ordinatio alicujus ecclesie ad tuam institutionem spectat, & pro controversia laicorum de jure patronatus inter se discrepantium, ordinationes malitiose differuntur: fas tibi sit de autoritate nostra, nullius contradictione & appellatione obstante, in eadem ecclesia personam idoneam instituire, ita quod ipsa eadem præsentetur ab eo, qui jus patronatus eviderit.

CAP. XIII. Idem.

Cum sæculum relinquitis, ut creatori vestro possitis in arce contemplationis placere, decet vos ab his quæ sunt obvia rationi, abstinere, & quæ reprehensioni subjaceant, aut vestram opinionem aut famam valeant denigrare. Inde est quod universitati vestræ districtius per apostolica scripta prohibemus, ne cum ratione feudorum emptorum, aliterve acquiritorum, vel etiam alio modo, jus patronatus in ecclesiis parochialibus acquisieritis, in eis presbyteros, nisi per episcopos, instituat: nec episcopo ita jus parochiale minuere vel auferre aliquatenus præsumatis: excommunicato sive ipsius episcopi vel archidiaconorum suorum, contra authentica scripta Romanæ ecclesie, ad digna officia in capitulis vestris recipere non audeatis.

CAP. XIV. Idem.

Ex insinuatione dilecti filii nostri O. clerici accepimus, quod cum frater suus jus ei patronatus, quod in quibusdam ecclesiis in Lincolnensi & Saren. episcopatibus constitutis habebat, liberaliter contulisset: eandem ecclesias quidam presbyteri alii occasione fratris sui prædicti O. sine ipsius voluntate & consensu, per violentiam occupaverunt, & eas injuste occupatas detinent. Quia igitur nostrum interest, quæ nimis inordinate ab aliquibus super ecclesiis attentantur, ad rectitudinis tramitem revocare: fraternitati tuæ, &c. quatenus rei veritate diligenter inquisita & cognita, si ita, sicut dictum est, cognoveris memoratos presbyteros earum ecclesiarum detentores, moneas, modisque omnibus inducas, ut easdem ecclesias prædicto clerico sine mora & difficultate restituant libere & pacifice ordinandas, & nullam ei exinde molestiam inferant vel gravamen. Quod si prædicti presbyteri communitioni tuæ acquiescere forte noluerint, tu ipsos excommunicationi, & terras si quas habent, omni occasione & appellatione cessante, inter-

ANNO CHRISTI 1179.

f. decore

f. nostra

Mongava

f. contatum

ANNO
CHRISTI
1179.

interdicto subicias, & in memoratis ecclesiis Di-
vina facias cessare officia, quamdiu ab aliquibus,
prædictorum militum auctoritate, occupatæ deti-
nebuntur, quod si nec sic eorumdem ecclesiarum
detentores respiciunt, ipsos, appellatione ces-
sante, ecclesiastica censura compellas.

CAP. XV. *Idem.*

Consuluit nos tua fraternitas, quid tibi fa-
ciendum sit de clericis, qui ecclesias a parentibus
constitutas, hereditario jure sibi vendicant, nec
tibi volunt respondere: & de laicis, qui filijs vel
nepotibus suis prædictas ecclesias dare nituntur.
Cum autem sanctuarium Dei hereditario jure
non possit teneri, & indignum sit penitus & ab-
surdum, ut quilibet auctoritate propria ecclesias
occupet, vel taliter occupatas detineat, nec te
debet aliquatenus sustinere, ut in episcopatu tuo
vel clericis ecclesias a parentibus fundatas, auro-
ritate propria detineant, aut laici filijs, vel ali-
quibus alijs ecclesias concedant.

CAP. XVI. *Idem Vintoniensi episcopo.*

Adaures nostras pervenit, quod R. & Vn. de
Hortun jus patronatus ejusdem loci ab eo, ad quæ
spectabat præsentatio, emicunt. Quibus dece-
dentibus, R. filius Vn. jam dicti patris exemplo
jus patronatus ecclesiæ emerit non dubitavit, &
canonicis de Stodleia tantas molestias intulit,
persecutiones & gravamina, quod metu & dolo
illius seducti, juri suo penitus renunciaverunt.
Vnde cum jus patronatus annexum sit spirituali,
nemini licitum est vendere illud. Discretionis tuæ,
&c. quatenus utraque parte anre te convocata,
rei veritatem diligentius inquiras, & si ita esse
invenies prædicto R. super patronatu ecclesiæ,
occasione & appellatione remotæ, perpetuum si-
lentium imponas, & prædictis canonicis jus quod
ibi habebant, si prior eorum metu captus, quod
idem R. se abfissurum fide * nititur, firmavit,
eidem renunciavit, integre facias restitui, non
obstantibus litteris nostris, si quæ sunt, tacita
veritate, impetratæ.

CAP. XVII. *Idem.*

De jure vero patronatus in præscripta ecclesia,
hoc tuæ discretionis mandamus, quatenus si præ-
dictus R. jus patronatus comparavit, cum hoc
inconveniens sit & penitus inhonestum, vendi jus
patronatus: contra eum illum, sublatæ appella-
tionis remedio, apostolica fretus auctoritate, non
differas revocare.

CAP. XVIII. *Idem.*

Nullus laicus decimas aut ecclesiam, aut quid-
quid ecclesiastici juris est, sine concessione sui
pontificis, nec monasterijs, nec canonicis offer-
rat: & si quis episcopus improbitatis causæ &
avaritiæ consentire voluerit, Romano pontifici
nunciatur, & quod offerendum est, tunc eis li-
centia offeratur.

CAP. XIX. *Idem Norwicensi episcopo.*

Cæterum si episcopi post promotionem suam
præsentationes personarum ad ecclesias a patro-
Concil. gener. Tom. X,

ANIS ecclesiarum pro ecclesiis sibi commissis adepti
fuerint, personæ idoneæ, quas ad eas vacantes
præsentaverint, sunt admittendæ.

CAP. XX. *Idem abbati sancti Albani. Paris
capitulis: Inconsultum.*

De cætero si quis clericus ab ordinario iudice
in aliqua ecclesia fuerit institutus, ad præsentationem
ipsius qui ejusdem ecclesiæ credebatur
patronus, & postea jus patronatus alius evicerit
in judicio: clericus qui institutus est, non debet
ab ipsi ecclesia removeri, si tempore præsentationis
suz ille qui eum præsentavit, jus patronatus
ecclesiæ possidebat. Si vero tunc non possidebat
jus patronatus, sed tantummodo credebatur
esse patronus, cum tamen non esset, nec possessionem
patronatus haberet, secundum consuetudinem
Anglicanam poterit ab eadem ecclesia
removeri. Donationes veto vel concessiones, si
quæ fiant privatis personis, illis viventibus quæ
ipsas ecclesias possident, nullius debent esse mo-
menti. Si fiant religiosi locis, ratæ debent ha-
beri, ita quidem quod personæ, quæ jam dictas
ecclesias possident, sine assensu ipsorum in vita
sua eis non debent spoliari.

CAP. XXI. *Idem Cantuariensi archiepiscopo.*

Cum nos plerumque ordinationes clericorum
oporteat differe, pro eo quod quandoque mi-
nus idoneæ personæ præsentantur, aut interdum
inter nos & præsentatores personarum alia de cau-
sa radix dissensionis emerferit: providendum est,
ne occasione hujus scandali aut fructus ecclesijs
depereant, aut eis in spiritualibus gravia provi-
niant detrimenta. Inde est quod fraternitati tuæ,
&c. quatenus si quando in illis ecclesijs vacanti-
bus, in quibus persona ecclesiastica præsentatio-
nem non habet, vel quia personæ minus idoneæ
vobis præsentantur, vel alia de causa de jure per-
sonas non poteris instituire in ecclesijs ipsis, con-
tradictione & appellatione cessante, ponatis co-
nomos, qui debent redditus ecclesiarum percipere,
& eos aut in utilitatem ecclesiarum expen-
dere, aut futuris personis fideliter observare.

Dist. 75.
Quoniam;CAP. XXII. *Idem.*

Dilecti filii nostri decanus Eboracensis &
prior de Neubare, quibus causam quæ inter ca-
nonicos de Giseburne & R. clericum super eccle-
sia de Cradun, vertitur, commissimus terminan-
dam: transmissa nobis relatione monstraverunt,
quod canonici concessionem domini fundi ha-
beant: R. vero donationem venerabilis fratris
nostri Eboracensis archiepiscopi, apostolicæ se-
dis legati, & non domini fundi, se habuisse pro-
bavit. Vnde quoniam donatio ecclesiarum ad
episcopos pertinet, & ad laicos assensum præbe-
re spectat, eisdem significamus, quod si res ita se
haberet, videbatur nobis, concessionem archie-
piscopi donationi laicali debere præjudicare: quia
sicut diximus, episcoporum est ecclesiarum bene-
ficia conferre: laicorum vero, qui in ecclesia jus
patronatus habent, assensum præbere. Quibus
in concessionibus ecclesiarum illud observandum
est, quod sancti patres servare noscuntur.

ANNO
CHRISTI
1179.
p. Ocho.

CAP. XXIII. *Idem Eboracensi archiepiscopo.*

Suggestum est auribus nostris, quod cum ecclesijs de * Ochera, & de Maleffart, & de * Leindet, de assensu domini fundi, & auctoritate Eboracensis archiepiscopi, ecclesijs beati Petri Eboracensis concessa & assignata sint in prae bendam, canonici de Novoburgo concessionem illam attenuare & irritare nituntur, occasione donationis, quam sibi asserunt prius factam fuisse. Vnde quoniam licet in donationibus ecclesiarum requirendus sit & expectandus patronorum consensus, ecclesijs tamen ipsae, nisi auctoritas pontificalis intervenerit, canonicè concedi non possunt: universitati vestrae significamus, quod prior concessio, si cum consensu patroni & auctoritate diocesanis episcopi facta est, aut ejus fuerit assensus postea subsecutus, posteriori concessioni praefertur. Alioquin illa debet praeferi, quamvis posterior facta sit, quae consensu domini fundi & episcopi auctoritate fulcitur.

CAP. XIV. *Idem universis monachis regularibus per Cantuariensem provinciam constitutis.*

Cum deceat nos commodis & profectibus ecclesiarum firmiter intendere: nobis summopere competere dignoscitur, ut earum ordinationibus tanto studiosius intendamus, & ne inordinatae remaneant, vigilem curam, & sollicitudinem adhibeamus. Inde est quod universitati vestrae, &c. ut in ecclesijs, in quibus praesentationem habetis, cum vacaverint, diocesanis episcopis clericos idoneos praesentetis: qui illis de spiritalibus, vobis de temporalibus debeant respondere.

CAP. XXIII. *Idem Panormitano episcopo.*

Insinuatum est auribus nostris, quod quidam clerici tui episcopatus, ecclesias ipsas ad tuam ordinationem pertinentes, sine auctoritate & conscientia tua, in manibus advocatorum resignant. Quod quia indignum, & factis canonibus omnino contrarium, nec aliquatenus debet tolerari: fraternitati tuae raliter respondemus: quod hujusmodi renunciaciones non debes aliquatenus ratas habere, nisi sint ab eisdem factae, quos religionis habitum constat induisse: sed ipsos clericos, ut elemosinas retineant, quibus tali modo renunciant, teneris compellete, dignam eis prae rantae levitatis & culpa reatu infligere ultionem: quia nec debent nec possunt ecclesias suas resignare, nisi in manibus episcoporum, ad quorum donationes pertinere noscuntur.

CAP. XXVI. *Clemens papa III. episcopo VVigorniensis, & abbati de Theokesfor. & priori sancti sepulchri de VVarwio.*

Referentibus nobis canonicis de Kinildevvrde, accepimus, quod cum controversia quae verrebatur inter ipsos & clericos de * Gnoshale, super ecclesia de Cule, fuisset dilectis filiis nostris de Cumbermere & de Derlee abbatibus, & archidiacono Coventrensi, ab apostolica sede commissa canonice dirimenda, procurator R. militis de Stanford, qui jus habet defensionis in illa ecclesia, sentiens partem canonicorum injuste gra-

A vari, cum ipsi clerici illam contra antiquam libertatem vellent jurisdictioni capellae suae de * Gnoshale subjugare, vocem appellacionis ad sedem apostolicam emisit. Iudices vero appellacioni legitime interpositae minime deferentes, in decisione controversiae, absente altera parte, processerunt. Quia vero ipsi canonici juri suo in hoc querunt plurimum derogari, discretioni vestrae per A. S. praecipiendo mandamus, quatenus partibus ad vestram praesentiam convocatis, audiaris causam, & appellacione remota, mediante justitia reminetis. Datum Laterani, decimo Kalendas Aprilis, pontificatus nostri anno primo.

DE VSVRIS.

CAPVT I.

Alexander III. Panormitano archiepiscopo.

SVPER eo quod a nobis tua discretio postulat, utrum possit in recipienda pecunia ad usuram, fieri dispensatio, ut pauperes qui in Saracenorum captivitate tenentur, per eandem possint pecuniam liberari: praesentibus tibi litteris duximus respondendum, quod cum usurarum crimen utriusque testamenti pagina detestetur, super hoc dispensationem aliquam non vidimus admittendam: quia cum scriptura sacra prohibeat vel pro alterius vita mentiri, multo magis prohibendum est, ne quis in redimenda vita caprivi, usurarum crimine involvatur.

CAP. II. *Idem Iannensi episcopo. Pars capituli: Tua fraternitas.*

In civitate tua dicit saepe contingere, quod quidam piper seu cyminum, ad alias merces comparant, quae tunc ultra quinque libras non valent, & promittunt per publicum instrumentum, se illis a quibus merces accipiunt, sex libras statuto termino soluturos. Licet autem contractus hujusmodi ex forma non possit censeri nomine usurarum, nihilo minus tamen venditores peccarum incurrunt: nisi dubium sit, merces illas plus minuse tempore quo precium debent recipere, valituras: & ideo civis tui saluti suae bene consulenter, si a tali contractu cessarent, cum cogitationes hominum omnipotenti Deo nequeant occultari.

CAP. III. *Idem.*

Quoniam non solum viris ecclesiasticis, sed etiam quibuslibet aliis periculosum est, usurarum lucris intendere: auctoritate praesentium tibi duximus injungendum, ut liceat tibi clericos tuos, qui de possessionibus vel arboribus, quas tenere in pignore noscuntur, sortem suam deductis expensis receperunt, ad eadem pignora restituenda sine usurarum exactione, ecclesiastica districtione compellere.

CAP. IV. *Idem VVigilensi episcopo.*

Debitores autem, ad solvendas usuras, in quibus se obligaverant, cogi non debent, nisi eas juramento solvere teneantur. Si vero de ipsarum solutione juramentum fecerint, cogendi sunt Domino reddere juramentum, ut a creditoribus absol-

ANNO
CHRISTI
1179.

PARS XVI.

abfolvantur: & cum nſuræ ſolutæ fuerint, creditores ad eas reſtituendas, eccleſiaſtica, ſi neceſſe fuerit, cogendi ſunt ſeueritate.

CAP. V. *Idem Salernitano epiſcopo.*

Cum, ſicut tu aſſeris, manifeſtos nſurarios, ſcilicet qui in illo deceſſerunt peccato, communione altaris & eccleſiaſtica, juxta decretum noſtrum nuper in concilio promulgatum, præceperis ſepultura privandos, donec reddant quæ tam prave receperint: quidam eorum dicunt ad ſolvendas pecepras uſuras, proprias non ſufficere facultates: alii vero promittunt ſe partes uſurarum quas habent præ manibus, reddituros; ſed alias quas extorſerunt uſuras, cum de his poſſeſſiones comparatæ ſint, & eorum filii vel parentibus irradiatæ, ſe non poſſe reddere proſitentur. Alii vero ad excuſandas excuſationes in peccatis, impudenter affirmant, illas dumtaxat uſuras reſtituendas, quæ ſunt poſt interdictum noſtrum receptæ, nec aliquos ad ſolvendas uſuras, quas ante interdictum receperant, debere compelli. Super his diſcretionis tuæ reſpondemus, quod ſive ante, ſive poſt interdictum noſtrum uſuras receperint, cogendi ſunt ſub pœna quam ſtatuumus in concilio, eas his, a quibus extorſerint, vel eorum hereditibus reſtituere: vel his non ſuperſtitibus, pauperibus erogare: dummodo in facultatibus habeant, unde ipſas reſtituere poſſint: cum juxta verbum beati Auguſtini, non remittatur peccatum, niſi reſtituatur ablatum. Illi autem qui non habent in facultatibus, de quibus uſuras valeant reſtituere, non debent pœna illa mulctari, cum eos nota paupertas excuſet. Poſſeſſiones vero quæ de uſuris comparatæ ſunt, vendi debent, & ipſa pœna his a quibus uſuræ extortæ ſunt, reſtitui: ut ſic non ſolum a pœna iſta, ſed etiam a peccato, quod per uſuram extorſiones incurrunt, poſſint liberari.

CAP. VI. *Idem VVintonienſi epiſcopo.*

Super eo quod nos conſulere voluiſti, utrum clericus ſit cogendus uſuras creditori ſolvere: prudentiæ tuæ taliter reſpondemus: quod cum periculolum ſit omnibus Dei fidelibus uſuras eſſe cogendas, ad earum ſolutionem nullus Chriſtianus eſt cogendus, niſi juramento vel fide eas ſolvere teneatur: ſed potius creditores ab uſuram exactiōne, eccleſiaſtica debent coerceri ſententia.

CAP. VII. *Idem Cantuarienſi archiepiſcopo.*

Ad noſttram noveris audientiam perveniſſe, quod cum Petrus de Vrſton tempore guerræ, quæ fuit inter caſiſſimum filium noſtrum Henricum illuſtrem regem Anglorum & filios ejus, qui buſdam hominibus pro tuitione regni Franco- rum, pecuniam certæ ſummæ permuſtaſſet, ab eis quaſdam poſſeſſiones & redditus recepit in pignus: ipſos etiam ſibi juramenti religione adſtrinxit, quod ei ſuper poſſeſſionibus & redditibus illis, donec ſibi mutuatam ſolverent pecuniam, nullam moleſtiam vel gravamen inferrent. Licet autem de poſſeſſionibus illis & redditibus præſatus Petrus nondum ſortem ſuam, ſicut aſſerit, deductis expenſis, receperit: quia tamen tu ſrater archiepiſcope propter hoc eum vinculo excommunicationis adſtrinxiſti, exinde cogimur litteras noſtras

Concil. general. Tom. X.

A vobis deſtinare: præſertim cum ipſe, ſicut aſſerit, forte velit eſſe contentus. Inde eſt quod fraternitati tuæ conſulenti, &c. quatenus precepta a præſato P. ſufficienti cautione, quod exinde mandato veſtro debeat parere, ipſum contradictione & appellatione ceſſante, a ſententia qua teneris, autoritate noſtra penitus abſolvas: & deinde debitores, qui ſibi prædictas poſſeſſiones & redditus contra juramentum ſuum ſubtraxiſſe dicuntur, ſi ita eſt, eccleſiaſtica cenſura compellas, ut poſſeſſiones illas & redditus eidem Petro dicto, appellatione ceſſante reſtituant: nec ſibi de cætero contra juramentum moleſtias inferant, donec ei pecunia ſolvatur. Quia non eſt tutum cuiſlibet, ſed periculolum potius, religionem infringere juramenti. Cum autem prædicto P. pecuniam ſuam, ſicut juraverunt, perſolverint, vos ipſum ad reſtituendum quicquid cum novis deductis expenſis ultra ſortem recepiſſe conſiterit, ſtudioſe monere curetis & diligenter inducere: & ſi commonitus id non fecerit, ipſum remoto appellationis obſtaculo, in eandem excommunicationis ſententiam reducas: quia ſicut periculolum eſt debitoribus ſuum infringere juramentum, ita non minus periculolum eſt creditoribus retinere quod pro uſuris receperunt, cum ſit uſurarium crimen deteſtabile plurimum & horrendum, & utriuſque teſtamenti pagina condemnatum.

CAP. VIII. *Idem VVintonienſi epiſcopo.*

Nihilominus præcipimus tibi præſentium autoritate, ut ſi qui ſunt in parochia tua, qui ſortem ſuam de fructibus arborum vel animalium, deductis expenſis, receperint, eos moneas & per excommunicationis ſententiam compellas, ſub alio appellationis remedio, ut debitoribus ſuis pignora ipſa ſine difficultate & dilatione reſtituant.

CAP. IX. *Idem in Turonenſi concilio.*

Plures clericorum eorum, quia præſens ſaculum profeſſione vocis & habitu religionis reli- quæ 4. Ab
querunt, communes uſuras quaſi manifeſtus illo.
damnatas non exercent: commodata autem pecunia indigentibus, poſſeſſiones eorum in pignus accipiunt, & fructus provenientes recipiunt ultra ſortem. Idcirco generalis concilii decrevit autoritas, ut nullus amodo in clero conſtitutus, vel hoc, vel aliud uſuræ genus exercere præſumat: & ſi aliquis hætenus poſſeſſionem alicujus data pecunia ſub hac ſpecie in pignus acceperit, ſi ſortem deductis expenſis de fructibus jam perceperit, abſolute poſſeſſionem reſtituat debitori. Si autem aliquid minus habet eo recepto quod deſt, poſſeſſionem ei reſigner. Si autem quis in clero extiterit, qui deſtandis ſibi liculis uſurarum inſiſtat, eccleſiaſtici beneficii periculum patietur: niſi forte beneficium eccleſiæ fuerit, quod redimendum ei de manu laicali videatur.

CAP. X. *Idem.*

Ex tranſmiſſa nobis conqueſtione T. & matris ejus, innotuit, quod pater ejus qui eſt de hac luce ſubtraxit, terram ſuam de "Dullis, monachis de VVardone pro quadam pecuniæ ſumma, pignori obligavit: qui licet exinde ſortem ſuam & ultra receperint, eam tamen ſibi reddere contra dicunt.

KKkkk iij Quia

ANNO
CHRIST.
1179.

Quia vero usuratum crimen Deo & hominibus abominandum existit, & tanto gravius in ecclesiasticis & religiosis personis est reprehendum, quanto magis se & alios & peccatorum laqueis tenentur eruere: fraternitati tuæ, &c. quatenus rei veritate diligenter inquisita & cognita, si tibi constiterit quod prædicti monachi de præfata terra sortem suam deductis expensis receperint, eos attentius moneas, & si necesse fuerit, appellatione remota, ecclesiastica districtione compellas, ut memorato ^a T. & matri ejus prædictam terram absque difficultate restituant pacifice possidendam.

T. falsif.

PARS XVII DE IVRAMENTIS SERVANDIS.

CAP. I. *Idem.*

SI vero aliquis quemquam gravissimo metu sub religione juramenti jus suum refutare coegerit, ipsum quoque sibi rerinuerit, quia nos consulere voluisti, alter, an neuter, id habere debeat, hoc tibi duximus respondendum, quod non est tutum, quemlibet contra juramentum suum venire, nisi tale fuerit juramentum, quod servatum vergat in interitum salutis æternæ: nec nos cuilibet ex responsione nostra volumus dare materiam contra juramentum suum venire, ne autores perjurii esse videamur. Unde aliquando in Romana ecclesia a pluribus & a prædecessoribus nostris factum esse recolitur, quod clerici, qui coacti ecclesiæ ministerium abjuraverunt, de juramento absolutionis beneficium meruerunt: & ad coetendam improbitatem eorum, qui ecclesiasticos viros ad præstandum illud juramentum impulerant, permitti sunt in eadem ecclesia ministrare.

CAP. II. *Idem Cantuariensi archiepiscopo.*

Insinatum est nobis ex parte Vu. quod cum ipse capellam de N. canonicè fuisset adeptus, canonici de Lanthanet super eadem ecclesia hujusmodi conventionem fecerunt, quia ipsi eandem ecclesiam tenere a præfato Vu. & exinde ei annuum canonem debent persolvere. *Et infra:* Sed quia compositio eorum huic fuit damnosa, de juramento violato penitentiam recipiant, & prælibatam ecclesiam prædicto clerico restituant.

CAP. III. *Idem Santonensi & * Bilonensi episcopis.*

De rescripto quod nobis est præsentatum, manifeste nobis innotuit, R. quondam * Trevorensis abbatem cum VV. super summa septem millium solidorum taliter convenisse, &c. *Et infra:* Super hoc quidem prædictus abbas de monachis, obfides quosdam dedit, qui de observanda conventionis juramentum dederunt, ut si ipsi decesserint, alii monachi loco eorum in ostagio revertentur. Insuper si dicti monachi fidem non servarent, abbas dedit eidem VV. I. & ejus uxorem fidejussores: qui similiter fidem præstitisse dicuntur. Si ita est, tam abbatem & monachos qui juraverunt, quam I. & ejus uxorem studiose mone-re cureris: ut sicut juraverint, eandem conjurationem faciant adimpleri. Si vero commonitionem vestram facere neglexerint, eidem abbati &

A monachis ingressum ecclesiæ interdicatis, & in terra præfati I. & uxoris ejus usque ad dignam satisfactionem inhibeat Divina officia celebrari.

CAP. IV. *Idem Norwicensi episcopo.*

Tua nos fraternitas duxit consulendos, cui standum sit juramento, cum clericis quidam religiosi jurisjurandi religione constringunt ad majorem pensionem solvendam, vel præstandum aliquid nomine beneficii, præter solitam pensionem. Cum autem instituuntur ab episcopis, jurant quod antiquam pensionem & solitam non augebunt. Tuæ igitur consultationi breviter respondemus, quod postestus juramentum, quod B rations & Laterani concilii autoritate jvatur, iustum est aurem, ut clerici sic perplexi, pro perjurio quod vitare non possunt, ab ecclesiis perpetuo excludantur.

CAP. V. *Idem Londoniensi & VVigorniensis episcopis.*

Querelam R. clerici Lincolnienfis ecclesiæ accepimus, quod cum VV. Salvagus clericus ei duos Byzantius nomine ecclesiæ de Stanum, annis plurimis persolvisset, & se illos annuatim persoliturum interposito sacramento firmasset, contempta religione sacramenti, jam per biennium ab hujus pensionis cessavit solutione: quoniam igitur non tenentur ecclesias regere, qui sunt crimine irretiti perjurii: fraternitati vestræ, &c. quatenus partes ante præsentiam vestram convocetis, & super his rei veritatem curetis diligenter inquirere: & si vobis constiterit, memoratum VV. contra juramentum suum non necessitate, sed voluntate, a pensionis solutione cessasse, ipsum a præscripta ecclesia, autoritate nostra, contradictione & appellatione cessante, removere curetis: & ecclesiam ipsam præfato R. restitute minime differatis, & ipsum faciatis eam pacifice possidere.

CAP. VI. *Idem Londoniensi episcopo.*

Si Stephanum contra compositionem fidei interpositione firmatam venisse constiterit, nisi manifestam rationem poterit allegare, ipsum præfata ecclesia & beneficii ejus, appellatione cessante, non differas spoliare, & eam VV. cum integritate refignes.

CAP. VII. *Idem ex registro Gregorii.*

Pervenit ad nos, Laodicenum episcopum ab Arnulpho comite rebus suis spoliatum, & ad nequitiæ augmenta gladiis jurare compulsum, quod ablata nunquam repeteret, & hujus tanti sceleris veniam sibi impetrasse rogat. Cognita itaque contumelia, valde doluimus, asserentes ejus fraternitatem nullius juramenti vinculis posse adstringi, quia nefandissima coactione juraverat; eum tamen apostolica autoritate absolvimus.

ANNO
CHRIST.
1179.

* f. Item

DE CLERICIS MATRIMONIO
copularis, & vel aliis fornicariis
habentibus.CAP. I. *Alexander III. Salernitano episcopo.*

CLERICOS autem in sacris ordinibus constitutos, qui in domibus suis propriis publice detinent concubinas, ad eas abjurandas volumus a tua fraternitate compelli, ne in eandem fornicationem instinctu diabolica fraudis redcant, & insuper reatum perjurii incutant. Vnde ipsos per suspensionis & interdicti sententiam arctius cogere debes, ut mulieres ipsas ita a se removeant, ut de ipsis sinistra suspicio non habeatur.

CAP. II. *Idem Cantuariensi archiepiscopo & eius suffraganeis.*

Sicut ad extirpanda vitia, quæ periculum pariunt animarum, summo opere nos decet intendere: ita etiam nos convenit germina virtutum propagare, ex quibus Dei fideles salutis augmentum, & sacris ecclesiis decor proveniat honestatis. Vnde cum in Anglia prava & detestabili consuetudine & longo tempore fuerit obtentus, ut clerici in domibus suis fornicarias haberent, neque volentes, tam grave scandalum a populo remove, & prædictos clericos ad honestatem ecclesiasticam reducere: fraternitati vestræ, &c. quatenus clericos jurisdictionis vestræ, qui in subdiaconatu & supra, in domibus suis fornicarias habent, studiose monere curetis, ut a se illas, occasione & appellatione cessante, removeant, eas ulterius non admittant. Si vero infra 40. dies post commotionem vestram vobis in his forte acquiescere contempserint, eos auctoritate apostolica, appellatione remota, ab ecclesiasticis beneficiis usque ad congruam satisfactionem suspendatis: & si eas suspecti detinere præsumpserint, ipsos ab eisdem beneficiis perpetuo remove curetis. Si qui autem clericorum ipsorum infra subdiaconatum accipiant uxores, ipsos ad relinquenda beneficia ecclesiastica, si quæ habent, & retinendas uxores suas ecclesiastica districtione compellatis. Sed si forte in subdiaconatu & aliis superioribus ordinibus uxores accepisse noscuntur, eorum uxores dimittere, & penitentiam agere de commisso, auctoritate nostra per suspensionis & excommunicationis sententiam, appellatione postposita, compellatis.

CAP. III. *Idem Londoniensi episcopo.*

Univerſalis sollicitudo ecclesiæ, quam providente Domino, gerimus pro ecclesiarum statu, nos compellit propensiori cura satagere; & ut secundum Deum & iustitiam disponamus, vigilentem diligentiam & studium adhibere. Accepimus autem, quod plerique in tuo episcopatu degentes, eum essent in acolytatu officio & infra constituti, uxores duxerint, & nihilo minus ecclesias, quas prius habebant, detinere præsumunt. Vnde, quoniam uxoriati divisi sunt, & eos cogitare oportet, quomodo uxori placere valeant & servire, obsequiis solummodo Divinis non possunt intendere: fraternitati tuæ, &c. quatenus prædictos viros ecclesias libere & absolute dimittere,

A appellatione cessante, compellas, & aliis eas personis idoneis, in sacris ordinibus constitutis, concedas. Verum si qui illorum aliquando in eisdem ecclesiis simplex prius beneficium habuerint, ipsi sumis, excepto "magistro ecclesiarum, sub dissimulatione dimittere poteris.

ANNO
CHRISTI
1179.

"magisterio

CAP. IV. *Idem Hipponensi & Salernitano episcopis. Pars capituli: Continebatur.*

Super eo quod asseris, quosdam viros tuæ jurisdictionis in sacris ordinibus constitutos, matrimonium contraxisse: hoc tuæ prudentiæ respondemus, quod si qui in diaconatu & supra matrimonium contraxerint, cogendi sunt uxores dimittere & continenter vivere: ita quod post actam penitentiam ex dispensatione possint in suis ordinibus ministrare. Si vero subdiaconi contraxerint matrimonium: eos, dummodo ante tales fuerint, quod timendum sit, ne pro sua pluribus abutantur, dissimulatione poteris cum suis mulieribus remanere: quia tolerandum est malum, ut pejora vitentur.

CAP. V. *Idem Herefordensi episcopo. Pars capituli: Super eo quod quaesitum est.*

Sane de clericis inferiorum ordinum, qui in conjugio constituti, diu ecclesiastica beneficia ex cõcessione prædecessorum nostrorum habuere, a quibus sine magno discrimine ac effusione sanguinis non possunt privari, fraternitati tuæ id duximus respondendum: ut quia ibi natio & barbarica gens, & multitudo est in causa, eos sub dissimulatione sustineas ecclesiastica beneficia conferantur. Sed nec eorum aliqui ad sacros ordines vel ecclesiarum administrationes admittantur, nisi castitatem forte voverint, & perpetuo servent, & qui unicam & virginem habuerint uxorem.

CAP. VI. *Idem VVigorniensis episcopo.*

Inter cetera sollicitudini tuæ convenit studiose diligenterque attendere, ut tales ecclesiis tuæ gubernationi commissis ministros ordines & proponas, qui domui Domini sciant decenter disponere, & populo Domini sciant præesse & prodesse. Pervenit autem ad audientiam nostram, quod quidam in tua diocesi commorantur, qui se ecclesiasticæ professionis esse fingentes, cum tamen ecclesiastica beneficia habeant, matrimonium contrahunt, & adepta beneficia nihilo minus obtinere contendunt. Alii autem, licet filii sacerdotum existant, patribus suis quasi jure hereditario succedunt: & in his postmodum constituti, minus licite promoventur. Quod quia indignum est, & sanctorum canonum institutionibus noscitur penitus obviare: fraternitati tuæ, &c. quatenus illos qui infra subdiaconatum matrimonium contraxerunt, a suis uxoriibus nulla ratione permittas divertere: nisi de communi consensu illi ad religionem transire voluerint, & ibi in Dei servitio jugiter commorari. Si autem cum uxoriibus vixerint: ecclesiastica beneficia, quæ ad illos tantum, qui assidue in Dei servitio persistunt, spectare noscuntur, non debent ullatenus obtinere. Illi vero qui in subdiaconatu & supra ad matri-

ANNO
CHRISTI
1179.

matrimonium convolaverunt. possant & debent A
mulieres invitas & renitentes reliquere: nec hu-
jusmodi conjunctio matrimonium, sed contu-
bernium est potius nuncupandum.

CAP. VII. *Idem eidem in eadem epistola.*

De sacerdotibus publice fornicarias habentibus
discretionis tuæ nihilominus præcipiendo manda-
mus, ut eos diligenter convenias, & attentius
commoneas, ut fornicarias suas dimittant, & a se
profus expellant. Quod si forte admonitionem
tuam facere contempserint, sed in immunditia
sua duxerint persistendum: tu eos, appellatione
remota, ab omni officio & beneficio ecclesiastico
non differas spoliare.

CAP. VIII. *Idem Londoniensi episcopo.*

Si autem clerici tuæ jurisdictionis, sive sint in fa-
ctis ordinibus, sive in inferioribus constituti, for-
nicarias detinent, nisi eas ad secundam & tertiam
communionem tuam a se dimiserint, eas contem-
pturi: de cætero liceat tibi eos ecclesiis vel earum
portionibus, si quas habent, appellatione
postposita, spoliare, & ipsis Divina officia inter-
dicere.

CAP. IX. *Idem Eboracensi archiepiscopo.*

Super eo quod asseris A. presbyterum fornicaria-
m detinere, & eum ad crebram admonitionem
tuam dimittere nolentem, ab officio suspensum:
prudentiæ tuæ respondemus, quod si super
hoc appellatum fuerit ad præsentiam nostram, si
contigerit ipsum ad nos accedere, prout expedire
viderimus, petitionem ejus & audaciam corrigemus.
Si veto non venerit ad præsentiam nostram,
suspensionis sententiam in eum propter hoc la-
tam, tam diu volumus observari donec fornicaria-
m suam se abiciat, & vivat, sicut decet pres-
byterum, continenter. Porro si litteras a nobis
obtinuerit, quæ facti seriem non contineant, no-
lumus ipsas sibi prodesse.

CAP. X. *Idem Cantuariensi archiepiscopo.* D

Cum in Cantuariensi provincia, ubi legatio-
nis officio fungeris, quod tibi commissum, mul-
ti clerici sint, qui in domibus suis fornicarias ha-
bere dicuntur: satis grave est, quod in spurcitia
vitiatorum eorum eos permanere permittas, qui ad
refecanda vitia & præparandas virtutes diligens
omnino & sollicitus esse deberes. Unde fraterni-
tati tuæ, &c. quatenus si qui clerici provincie
tuæ concubinas vel fornicarias habent, eos
constanter admoneras, & si opus fuerit, ecclesiasti-
ca districtione compellas, ut concubinas & forni-
carias a se, dilatione & appellatione postposita,
profus amoveant, eas vel alias nequaquam ulterius
admissuri. Si qui autem eorum ita fuerint
pertinaces, quod noluerint in hac parte mandatis
tuis parere: ipsos ab ecclesiis quas habent, ap-
pellatione remota, non differas spoliare.

CAP. XI.

* de vel-
lentia.

De cætero quia Stephanus clericus* Devellen-
tin. in archidiaconatu prædicti archiepiscopi adu-
lteram in domo sua & commatrem dicitur detine-
re: si hoc publicum est & manifestum, ob tantum

excessum, animadversione debita nullius, contra-
dictione & appellatione obstante, corrigas.

CAP. XII. *Item.*

De diacono qui in sabbato sancto quemdam
alium diaconum vulneravit, & mulierem vxor-
is nomine suscepit, hoc prudentiæ tuæ duximus
respondendum: quod si contrito & humiliato
animo ad ecclesiam redire voluerit, dimissa illa
quam in vxorem accepit, cum non possit, sicut
nostri, contrahere matrimonium, ipsum recipere
potes & absolvere a sententia excommunicatio-
nis, quam pro violenta manuum iniectioe nosci-
tur meruisse; & injuncta sibi penitentia de
utroque excessu, post præctam penitentiam po-
teris ei diaconatus officium reddere, & etiam dis-
pensative, si peccata vitæ & conversionis fuerit,
in presbyterum ordinare.

CAP. XIII. *Item "Exoniensi episcopo.*

Significatum est nobis, quod quidam subdia-
coni in tua diocesi commorantes, matrimonium
contrahere præsumperunt, & sicut laici quilibet,
cum vxoribus commorantur. Unde quoniam id,
sicut tua non ignorat discretio, sacrorum cano-
num obviat institutis: fraternitati tuæ, &c. qua-
tenus, cujusmodi vitæ subdiaconi antea contra-
ctum matrimonium exiterint, & quales futuri cre-
dantur, si vxores dimiserint, diligenter ac studio-
se inquiras: & si eos honestæ vitæ ante contra-
ctum matrimonium fuisse, aut dimissis illis quæ
vxores eorum esse dicuntur, castè viduos credi-
deris, tu ipsos mulieres a se dimittere moneas di-
ligentius, & appellatione remota, districtè com-
pellas. Si autem antea dissolutæ vitæ fuerint, aut
illis, quas tenent, dimissis, in deteriora lapsi
credantur, & plures pro vna frequentare: tu id
dissimulare poteris, & pro graviore lapsu vitando,
quod insimul maneat sustinere: ita tamen quod
ad altaris ministerium non accedant, nec eccle-
siastica beneficia percipiant. Verumtamen si ta-
les aliqui, ecclesiæ personas gerunt: aut eccle-
sias, aut vxores profus dimittere sunt cogendi.

CAP. XIV. *Idem decano & canonicis Lincol-
niensibus vel Lemovicensibus.*

Cum institisset apud nos lator præsentium H.
parochianus vester, ut de ordine subdiaconatus,
ad quem recipiendum ^q nihilominus enormiter & in-
ordinate se ingresserat, cum eo misericorditer
ageremus; nec potuisset, sicut nec debuerat, in par-
te proficere: tandem tamen a nobis licentiam po-
stulavit, ut posset sibi aliquam in matrimonio copu-
lare. Nos itaque studiosius attendentes, quo-
modo prædictus ordo, cum nullam sibi dignita-
tem attulerit vel honorem, matrimonium ejus
non impedit: discretioni vestræ, &c. quatenus
si matrimonium legitime duxerit contrahendum,
nullus vestrum eum a contractu matrimonio, præ-
dicti ordinis obtentu, prohibere præsumat, nec
sibi propter hoc molestiam inferat vel gravame-
n.

CAP. XV. *Idem VVigornensi episcopo.*

Ex parte prioris & fratrum de VVellebec no-
bis innotuit, quod C. presbyter, qui habet vi-
cariam in ecclesia ipsorum de Hortan, publice
concu-

ANNO
CHRISTI
1179." f. conver-
sionis

"Oxonien-

" f. nisi

concubinam tenet, & sicut laicus quilibet tabernas frequentare non erubescit. Sed quia indecens & rationi contrarium est, utii qui altario seruiunt, feminarum amatores sint, cum eos sobrios & castos esse oporteat: fraternitati tuæ, &c. quatenus rei veritate diligenter inquisita & cognita, si eum talem inuenieris, qualis esse describitur, ipsum ab eadem ecclesia, occasione & appellatione cessante, amoveas.

DE ORDINATIONE FILIORUM sacerdotum, et eisdem in ecclesiis paternis non tolerandis

CAP. I. *Idem VV. gornicensi episcopo.*

CONQUERENTE nobis Milone clerico, B quod cum R. presbyter ecclesiam beatæ Mariæ de * VV. vicum, tanquam persona diuini habuisset, & post mortem ejusdem Milo a Richardo Paciford domino fundi tibi fuisset præsentatus, R. filius presbyteri in sacerdotio genitus, institutionem ipsius clerici visus est impedire, & ad habendam eandem ecclesiam modis omnibus, quibus potest, adspirat. Quoniam igitur indignum est, & canonice obviat sanctioni, ut filii debeant patribus in ecclesiis succedere: nos ad enormitatem istam eradendam sollicito volentes & diligenter intendere, fraternitati tuæ, &c. quatenus si publicè est, & notorium, patrem prædicti R. in præscripta ecclesia personatum habuisse, filium ejus ibidem ministrare, aut ejusdem ecclesie personatum habere, nullatenus patiaris. Sed si forte " aliqua causa institutus est, ibi eum, appellatione remota, autoritate nostra non diffiras amovere, & memoratum Milonem, sicut fuerat ad ipsam ecclesiam præsentatus a eo, ad quem præsentatio spectare dinoscitur, ibi, dummodo alias idoneus, sit, contradictione & appellatione cessante, non postponas recipere, ipsumque facias prædictam ecclesiam quiete possidere.

CAP. II. *Idem Dunelmensis episcopo.*

Quod super his, de quibus dubitatis, a nobis postulas edoceri, & ab animo tuo dubitationem D auferri, sollicitudinem tuam & diligentiam, sicut dignum est, commendamus: & consultationi tuæ libenter in eo quod possumus respondemus. Inde est quod a nobis devotio tua postulavit, utrum filii sacerdotum, si idonei inventi fuerint, ad sacros ordines promoveri possint, vel eis cura animarum committi. Inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod filii sacerdotum, nisi in monasterio vel canonice regulari probate vitæ fuerint & conversationis habitus, ad diaconatum vel sacerdotium non debent admitti.

CAP. III. *Pars capituli: Ex insinuatione.*

Ad præsentiam nostram accedens R. presbyter, tacita veritate quod esset filius sacerdotis, per fraudem a nobis litteras impetravit, ut ecclesia de Bilesbi, in qua R. pater ejus ministraverat, capellanus existeret. Quia vero nulli fraus vel dolus patrocinium præstare debet, discretioni tuæ, &c. quatenus infra 40. dies post harum litterarum suspensionem, rei veritatem diligenter inquiras: & si tibi constiterit, quod memoratus R. sit in sacerdotio genitus, & quod pater ejus in eadem ecclesia ministraverit, non obstantibus litteris no-

Concil. general. Tom. Xc

stris, ipsam exinde, omni occasione & appellatione cessante, amoveas.

CAP. IV. *Idem VV. gornicensi episcopo.*

Præsentium tibi autoritate jubemus, ut filios sacerdotum in paternis ecclesiis ministrare, vel eas occasione aliqua obtinere, nullatenus permittas, & ipsos ab ecclesiis in quibus patres eorum ministrare noscuntur, cessante omni appellationis obstaculo, studeas penitus amovere.

CAP. V. *Idem Londoniensi episcopo.*

Veniens ad præsentiam nostram VV. presbyter lator præsentium, suppliciter nobis assertionem proposuit, quod cum ipsam ad ecclesiam sancti Laurentii de Novoburgo, quam ei concessisti & assignasti, articulastis, & ad eandem in presbyterum ordinastis, ipsum postea præscripta ecclesia spoliasti, eo quod pater ejus in præscripta ecclesia ministravit. Quia vero ad nostrum spectat officium, vitis ecclesiasticis paterna provisione consulere: fraternitati tuæ, &c. quatenus, si tibi innoverit, quod pater ejusdem presbyteri in præscripta ecclesia ministraverit, quando cum instituit, ipsum eidem, dilatione & appellatione cessante, in pace dimittas, amoto alio si quem instituit. Verum si te ignorante, quod pater ejus in eadem ecclesia ministraverat, ipsam ei assignasti, ex quo ad ecclesiam ipsam eum in presbyterum ordinasti, sibi restitutas, donec in alia ecclesia ei provideas, unde honeste valeat sustentari, & sibi nullam super præscripta ecclesia molestiam vel gravamen inferas.

CAP. VI. *Idem B.*

Proposuit nobis præsentium lator R. quod cum ipse ad ecclesiam de Salsby a domino fundi fuisset præsentatus, tu causam " animarum noluisse sibi committere, vel huic rei assensum tuum præstare, pro eo quod erat filius sacerdotis. Super quo itaque discretionem tuam, sicut dignum est, in Domino commendamus, & providentiam tuam gratam gerimus, accommodam & acceptam. Ceterum quia necessitatibus ejus & laboribus, quos ad nos veniendo sustinuit, in tanta mentis affectione compatimur: indignum est autem, ut postquam ipse in subdiaconatum est ordinatus, omni debeat ecclesiastici beneficii susceptione carere: discretionem tuam per A. S. monemus, ut aliquem honestum presbyterum cum assensu ejusdem presbyteri infra 40. dies post harum litterarum susceptionem, contradictione & appellatione cessante, invenire studeas, qui eidem ecclesie deserviat: ita quidem, quod præfatus R. medietatem omnium beneficiorum præscriptæ ecclesie in suo ordine serviendo, Divino intuitu, quo ad vixerit, nostra & tua autoritate pacifice debeat obtinere. Non enim solus presbyter Mullarum solemnia vel alia officia potest sine ministris suffragio celebrare.

CAP. VII. *Idem Saresni & Exoniensibus episcopis.* " Oxon

Suggestum est nobis, quod cum I. dicatur filius sacerdotis, &c. Et infra: Quia manifestum est & publicum, patrem prædicti I. personatum prædictæ ecclesie gessisse: ipsum ab eadem ecclesia, si eam adeptus est, excludatis, nec ad ejus gubernationem ulterius assumatur. Nolumus tamen ut propterea id in judicium deducatur, vel testes super hoc producantur, dummodo factum ipsum manifestum sit.

ANNO
CHRISTI
1179.CAP. VIII. *Idem Cantuariensi archiepiscopo,
& Wigornienſi episcopo.*

Ex transmissa nobis conquestione VV. clerici accepimus, quod ad dilecti fratris nostri abbatis de Cassin presentationem, in quoddam beneficium ecclesie de VVinton, sibi canonice concessum, recipere distulisti in presenti, eo quod quidam, qui pater ejus dicebatur, in prefata ministravit ecclesia. Præterea nobis ex parte ejus insinuat, quod memorato E. defuncto, media intercessit persona, cui prædictum collatum est beneficium: Inde est quod fraternitati vestre, &c. quatenus si prædicta conſiderint, prænominationum VV. in possessionem ei collati beneficii " mittere non differas, omni occasione & appellatione cessante. Nec ideo minus observare rescripta apostolica decet, quia hæc in ecclesia Dei hereditariam detestantur successionem, ut canonicam approbent in posterum possessionem. Porro si is * ex. * A. inter. non possint, alter nihilo minus exequatur.

* inducere

CAP. IX. *Idem Wigornienſi episcopo, & priori de Lucivreden.*

Constitutus in presentia nostra G. clericus lator presentium, suppliciter nobis insinuatione monstravit, quod cum capellam de Streiton canonice fuisset adeptus, & eam pluribus annis pacifice tenuisset, R. iniles ipsum præscripta ecclesia sine judicio & justitia spoliarunt. Cumque memoratus clericus exinde episcopo querelam deposuisset, obiectum fuit ei quod pater ejus in eadem ecclesia ministravit, & præscriptam capellam non potuit rehabere. Quia vero ad nostrum spectat officium, insolentiam laicorum contra viros ecclesiasticos debita severitate compescere: discretioni vestre, &c. quatenus rei veritate diligenter inquisita & cognita, si vobis conſiderint, quod idem clericus a præscripta ecclesia per manum laicalem fuerit ejectus, & quod pater ejus præfata capellæ persona seu vicarius perpetuus non fuerit: licet in eadem nomine ipsius G. quandoque ministravit, ipsam sibi cum redditibus inde perceptis, amoto alio, si quis eam detinuit, datione & appellatione & occasione cessante, restituitis, litteris nostris, si quæ sunt impetrata, veritati & justitiæ non præjudicantibus, & ipsum, sic eam canonice adeptus fuit, faciatis pacifice possidere. Porro si * his ex. in n. po..... alter, adhibitis sibi viris discretis & honestis, ea nihilo minus exequatur.

CAP. X.

Ex tua parte nobis propositum est, quod cum olim ad consultationem tuam super filiis sacerdotum talis literas suscepisset a nobis, ut eos possis in ecclesiis, quas patres eorum nullo mediante possederant, sustinere, quos " bonæ vitæ & sanæ conversationis cognosceres, vel quos eas longo tempore tenuisse constaret: quidam ad judices litteras impetraverunt, ut si constaret eos esse filios sacerdotum vel clericorum qui proxime ante eos ecclesias tenuerunt, super his imponant eis, appellatione cessante, silentium, & ecclesias istas eis assignent: quamvis in eis se ostendere nequeant per episcopum institutos. Super quo tibi respondemus, quod si per priores litteras nostras cum aliquibus clericis dispensasti, dispensationem tuam posterorum litterarum nostrarum intuitu nolumus irritari, sed eam præcipimus servare: " Alio vero clericos laicæ

* probata

A donationis intuitu in ecclesiis, ipsis parochiali jure subiectis, sine autoritate pontificis institui, aut institutos in eis remanere, autoritate apostolica prohibemus.

ANNO
CHRISTI
1179.DE IVDÆIS, ET NE CHRISTI- PARS XX,
fiani mancipia eorum fiant.

CAP. I.

SICUT Iudæis non debet esse licentia, ultra quæ permissum est lege, in synagogis suis præsumere: ita in eis quæ concessa sunt, nullum debent præjudicium sustinere. Hos ergo, cum in sua magis velint duritia permanere, quam prophetarum verba arcana cognoscere, atque Christianæ fidei & salutis notitiam habere: quia tamen defensionem & auxilium nostrum postulant, ex Christianæ pietatis mansuetudine prædecessorum nostrorum felices memoria Callisti & Eugenii Romanorum pontificum vestigiis in hærentes, ipsorum petitiones admittimus, eisque protectionis nostræ clypeum indulgemus. Statuimus enim, ut nullus Christianus invitos vel nolentes eos ad baptismum venire compellat: sed si eorum quilibet ad Christianos fidei causa confugerit, postquam voluntas ejus fuerit patefacta, Christianus absque calumnia efficiatur. Vetam quippe Christianitatis fidem habere non creditur, qui ad Christianorum baptismum non spontaneus, sed invitatus cognoscitur pervenire. Nullus etiam Christianus eorum quemlibet sine judicio potestatis terrenæ vulnerare vel occidere, vel suas eis pecunias auferre præsumat: aut bonas, quas hæctenus in ea quam prius habitabant regione habuerunt, consuetudinis immutare. Præsertim in festivitatum suarum celebratione quicumque sustibus vel lapidibus eos nullatenus perturbet: nec aliquis ab eis coacta servitia exigat, nisi ea quæ ipsi præfato tempore facere consueverunt. Ad hæc malorum hominum pravitate & nequitia obviantes decernimus, ut nemo eorum mentibus Iudæorum mutilare " al. invigilare vel invidare audeat, sive obtentu pecuniæ corpora humana effodere. Si quis autem hujus decreti tenore agnito, quod absit, temere contraite præsumperit, honoris & officii sui periculum patiatur, aut excommunicationis sententia plectatur, nisi præsumptionem suam digna satisfactione correxerit.

Dist. 45.
Qui sinecpe

* al. invigilare

CAP. II. *Idem.*

Licet universis Dei fidelibus ex commissi nobis officii debita debeamus provisiōne adesse: attentius tamen ecclesiasticos viros a pravorum moleſtitiis malignantium vigili cura defendere, ad quorum regimen specialis sumus, licet insufficientibus meritis, providentia * deputati. Perlatum est autem ad audientiam nostram, quod Iudæi in civitate vestra commorantes, ad tantam superbiam & elationem pervenerunt, quod si quando inter eos & quemlibet clericum, sive inter vos & ipsos, causa emerſerit, vos ad sæcularem judicem trahunt, & coram quocumque iudice vobiscum litigant per simplicem chartam absque testibus, vel per unum qualemcumque Christianum sive Iudæum, contra omnem rationem " & justitiam, sententiam suam probare intendunt, & ad versus eos magnorum & bonorum virorum non recipiunt testimonium. Quia vero quod non est licitum Christiano cuiuslibet, multo minus inimicis crucis Christi, ut scilicet viros ecclesiasticos ad

12. q. 11.
Religiosa.* f. divina
deputati.* & institutum,
causam suam

ad sæcularem iudicem trahant, & causæ suæ, A
unius tantum & non legitimo testimonio finem
imponant: discretioni tuæ, &c. quatenus si inter
vos & quoscumque Christianos sive Iudæos cau-
sa emerit, pro nullius vocatione ad sæcularem
curiam, ut ibi de negotio tractetis, aut iudicem
sæcularem ibi accedere præsumatis. Sed sicut ius-
titia exigit, & æquitatis ratio postulat, in quali-
bet causa Christiani, & maxime clerici, ad minus
duorum vel trium testium, qui sint probatæ vitæ
& conversationis, admittatis, juxta illud Domini-
cum: *In ore duorum vel trium testium stet omne ver-
bum.* Quia licet quædam sint causæ, quæ plures
quam duos exigant testes: nulla tamen est quæ
unius tantum, quamvis legitimo, testimonio ter-
minetur. Ad hæc præsentium auctoritate tibi si-
gnificamus atque præcipimus, quatenus omnibus
Christianis, qui sunt in vestra jurisdictione, peni-
tus interdicatis: & si opus fuerit, ecclesiastica
dictione prohibeatis, ne ipsi Iudæorum servitio
assidue pro aliqua mercede se exponant. Ob-
stetricibus etiam & nutricibus Christianis omni-
bus prohibere ceneris, ne infantes Iudæorum in
domibus eorum nutrire præsumant: quia Iudæo-
rum mores & nostri in nullo concordant, & ipsi
de facili ob frequentem conversationem & assiduam
familiaritatem, instigante humani generis
inimico, ad suam superstitionem & perfidiam,
simplicium animos inclinant. Præterea parochiani
vestris usuram accipere omnibus modis
interdicatis: quia usuram crimen utriusque
testamenti pagina detestatur. Quod si monitis
vestris parere contempserint, si clerici sunt, eos ab
officio & beneficio suspensos, cum litteris vestris
rei veritatem continentibus, ad præsentiam nos-
tram mittere non differatis. Si laici fuerint, us-
que ad dignam satisfactionem vinculo excommuni-
cationis eos adstringatis.

CAP. III. *Idem.*

Non sine multa admiratione auditur & credi-
tur, quod Iudæi parochias ecclesiarum per provin-
ciam vestram, emptionis sive conductionis,
aut etiam pignoris titulo, contemptu Dei & fidei
Christianæ institutionis, detinent occupatas: &
cum reditus eisdem ecclesiis non solvantur, hæc
ecclesiæ penitus deperisse jam noscuntur. Quia
igitur ad ea corrigenda quæ sunt Divinæ majestati
contraria, & a fidei Christianæ institutionibus
aliena, promptos nos decet & diligentes existere:
fraternitari tuæ, &c. quatenus si qui Iudæi sunt
in provincia vestra, qui tali modo parochias deti-
neant, ipsos ad eas dimitendas, requisito prius
& habito consensu carissimi in Christo filii nostri
Henrici illustris Anglorum regis, arctius compellatis:
aut si receptas detinuerint aut parochias
amodo receperint, ipsos cum omni dictione
cogatis, ut ecclesiis, quarum eadem parochiæ
sunt, debitos & collectos reditus cum integritate
perfolvant: prohibentes omnibus Dei fidelibus
sub interminatione anathematis, ne quis Iudæis
hominia vel fidelitates faciat: quoniam contra-
rium est sacris canonibus, ut Christiani debeant
Iudæis adstringi. Si quis vero contra inhibitionem
nostram venire præsumperit, contradictione
& appellante cessante, in eos excommuni-
cationis sententiam proferatis.

CAP. IV. *Idem.*

Ad hæc cum sacris canonibus cautum sit, ne
Iudæi Christiana mancipia habeant: præsentium
Concil. general. Tom. X.

tibi auctoritate præcipimus, quatenus sublato ap-
pellationis remedio, anathematis interminatione
jubeas publice, ne quis Christianorum, alicujus
Iudæi mancipium efficiatur. Si quis autem con-
tra prohibitionem tuam venire præsumperit, u-
eos sublato appellationis remedio, ecclesiastica
censurâ compellas.

DE MONACHIS ET MONIALI-
bus sine probatione susceptis. Item
in probatione positis, recedere
volentibus.

CAP. I.

Audientiam nostram noveris pervenisse, B
quod eremite de monte Filiano quosdam
pueros infra decimumquartum annum in tantum
seduxerint, quod quidam illorum, suasionibus
eorum assensum præbentes, ad ecclesiam illorum
accesserunt. Quos cum statim religionis habitum
induissent, unus prædictorum puerorum T. no-
mine, statim penitens quod habitum ipsum sus-
cepisset, id quod fecerat suis parentibus intima-
vit: qui ad locum ipsum, mota postposita, ac-
cedentes, eum exinde extraxerunt: & cum stetit
ibi, nisi per unam noctem prout accepimus,
præfati eremite & quidam alii eum non per-
mittunt quandam puellam dicere in uxorem,
quam ipse juravit in uxorem accipere, ac, sicut
dicitur, desponsavit. Quocirca discretioni tuæ,
&c. quatenus rei veritate diligenter inquisita &
cognita, si tibi constiterit, quod præfatus T. ante
consummationem decimi quarti anni habitum
ipsum susceptum sine probatione suscepit, &
infra triduum deposuerit; eum ab impetitione
prædictorum eremitatum vel aliorum in hac par-
te, occasione & excusatione & appellatione ces-
sante, penitus absolutum, & eam quam juravit
accipere in uxorem, libere posse traducere, si alia
rationabilis causa non impendat, denuncies.

CAP. II. *Idem Herefordensis episcopo.*

Super eo quod quaesitum erat a nobis ex parte
tua, utrum sacerdotes qui religionis habitum susce-
perunt, & antequam essent vinculo professionis
adstricti, ad priorem statum reverti sunt, permit-
tendi ecclesias & curam animarum habere: & an
clerici, si monachicum habitum ante oblatum
professionis libellum deferunt, ad sacros ordines
promoveri, & ad gubernationem animarum pos-
sunt assumi: sanctitati tuæ taliter respondemus,
quod si austeritatem religionis, ad quam tran-
sisse noscuntur, servare noluerint, ad minorem
religionem transire cogendi sunt, nec amplius in
ecclesiis sæcularibus debent assumi, ne contra vo-
tum quod Domino fecerunt, in animarum suarum
periculum probentur venire. Vetuntamen
si ante susceptum habitum in probatione positi,
recedere voluerint, secundum regulam beati Be-
nedicti non videntur prohiberi ad priorem sta-
tum redire. Sed illa videtur præcipere ut in eadem
veste redeant in qua venerunt.

CAP. III.

Meminimus nos ex parte tua hujusmodi qua-
sitionem audivisse, scilicet utrum illi qui se ad re-
ligionem coram episcopo devoverunt transi-
ros, & habitum religionis suscipiunt, si & post-
modum uxores duxerint, cogendi sunt eas dimit-
tere, & ad ecclesiam, cui se contulerant, redire. Su-
L LIII ij per

ANNO
CHRISTI
1179.
n. datus
respondum,
quod

per quo utique " decimus respondendo, quod si quispiam qui se religioni devovit, & habitu suscepto professionem fecit, postmodum sibi aliquam copulavit, est ab ea cogendus recedere. Vt si habitum non suscepit, nec professionem fecit, sed votum fecit, & se ad religionem transfurum promisit: licet postea matrimonium contraxerit, non est cogendus ad ecclesiam transire, & matrimonii vota rescindere. * Item ex concilio Toletano, ut clericus qui se fingunt habitu & nomine monachos esse. *

A terit, prædictum abbatem irrationabiliter destitutum, ipsum restituaris. Si vero destitutus non est, & cum inveneritis destituendum: illum auctoritate nostra destituitis, indemnitate ecclesiarum, sicut melius noveritis expedire, consulentes. Verum si prædicti fratres ipsum canonicè convicerunt de objectis, depositionis sententiam "asseratis. Cæterum si præfati fratres, accusationis libello porrecto, in probatione defecerint: abbati canonica purgatione injuncta, illos debita animadversione puniatis.

ANNO
CHRISTI
1179.

ff. feratis

PARS XXII DE SPOLIATIS RESTITVENDIS vel non.

CAP. IV. Idem VVigorniensis episcopo & Helensens archidiacono.

CAP. I. Idem VVigorniensis episcopo.

SOLICITE cures & diligenter, quo tempore H. renunciavit ecclesie. Et si vobis constiterit, ipsum spoliatum esse cum eadem ecclesie renunciavit: si hac vice tantum renunciavit, aut pluribus vicibus renunciavit præscriptæ ecclesie, dummodo spoliatus renunciavit, contra eum testes alterius partis de juramento & de renunciatione spontaneæ facta, nullatenus admitras: quia non est verisimile, quod sponte juri suo renunciaverit, qui spoliatus renunciavit. Sed testes H. qui pro se intendunt, quod violenter prædicta ecclesia fuit spoliatus, dummodo idonei sunt, minime diffetas accipere.

CAP. II. Idem decano Lincolnens & abbati de * Rivaus.

Accepta conquestione P. clerici, quod violenter ecclesia de * Sprotebtur fuisset spoliatus, discretioni tuæ, si bene meminimus, dedimus in mandatis, ut si per officiales venerabilis fratris nostri Eboracensis archiepiscopi, apostolicæ sedis legati, ex concessione ipsius in eadem ecclesia introductus fuisset, & inde per violentiam exire coactus, eam sibi auctoritate nostra restitui facias. Quibus cognitis, responsum est, sicut nobis dicitur, ab adversario ista omnia non debere proficere, eo quod spontanea voluntate præscriptam ecclesiam in præsentia præfati archiepiscopi abjurasset. Quia vero non scripsimus idiotis, sed discretis personis, & nitimur discernere quid ratio dicat: discretioni vestræ injungimus præsentium auctoritate, ut rei veritatem diligenter & subtiliter inquiratis: & si vobis constiterit, quod præfatus P. nullo metu vel vi coactus, sed spontaneè, prælibatam ecclesiam abjuravit, ei (omni contradictione & appellatione remota) super hoc perpetuum silentium imponatis.

CAP. III. Idem.

Fratres * Arcemarenes gravem ad nos contra abbatem suum transmissere querelam, dicentes eum bona illius monasterii dilapidasse, ipsumque inutilem & fortilegum esse. Nuncius vero abbas in præsentia nostra constitutus, hæc omnia instantius denegabat: adiciens præscriptum abbatem ab administratione absque rationabili causa destitutum. Ideo dilectioni vestræ, &c. quatenus ad locum in quo facilius possitis partes præsentis habere, & de causa cognoscere, venientes, & quæ hinc & inde proposita fuerint, audientes diligentius, negotium ipsum, omni gratia & amore postposito, terminare curatis: ita quod si vobis consti-

24. qu. I
Pudenda.

B Audita querela dilecti filii nostri T. clerici carissimi in Christo Scotorum regis, quod H. persona ecclesie de Sandeta, ipsum super ecclesia de Porten. indebitè molestavit quam liberam tunc & vacantem ad præsentationem ejusdem regis prædictus T. adeptus fuerat, licet idem H. sponte jurasse dicatur, quod super eadem ecclesia de Porten præfato T. nullam questionem moveret: venerabili fratri nostro Londoniensis episcopo, & tibi fili archidiacone, dedimus in mandatis, ut rei veritate diligenter inquisita, si vobis constaret, quod prædictus H. alterius ecclesie personatum haberet, vel juramento spontaneè præfatio firmaverit, se memorato T. super eadem ecclesia de cætero questionem non moturum: ei exinde perpetuum silentium, appellatione remota, imponatis, & ab ejus impetitione eundem T. abfoluere minime differatis. Postmodum vero nuncius præfati H. ad præsentiam nostram accedens, constanti nobis assertionè proposuit, quod per violentiam idem H. eadem ecclesia fuerit spoliatus: & ideo ad vos litteras impetravit, ut si constaret vobis veritate cognita, ipsum H. spoliatum esse cum eadem renunciavit ecclesie, contra eum testes alterius partis de juramento & de renunciatione spontaneæ facta nullatenus recipere: sed testes potius ipsius H. quibus intendebat posse probare, quia violenter præfata ecclesia spoliatus fuerit, dummodo essent idonei, non differatis recipere, & secundum eorum depositiones & rationes & allegationes hinc inde productas, in causa ipsa, remoto appellationis obstaculo, quod justum est, judicatis: non obstantibus litteris, si quæ aliæ ab alia parte impetratæ essent, tacita forma quam expressimus in aliis litteris super hoc impetratis. Addidimus insuper, quod si in causa ipsa aliquid esset mutatum, postquam nuncius præfati Henrici iter arripuit ad nostram præsentiam veniendi, totam causam ante ingressum principalis causæ, contradictione & appellatione cessante, in eum statum reduceretis, in quo fuisse dignoscitur, cum nuncius ipsius H. esset iter ipsum aggressus: nisi forte idem H. cum altera parte spontanea voluntate posset super ipsa ecclesia convenire. Nunc autem ex litteris prædicti episcopi, & tuis filii archidiacone, nobis innotuit, quod vos priorum litterarum tenorem secuti, partes debita solennitate citatis: & cum post plures citationes die tandem peremptorio constituto, de jam dicti H. contumacia, legitima probatione vobis plenius constisset, idonearum personarum testimonio cognoscentes sæpeditum H. alterius ecclesie personatum habere, & spontanea voluntate ecclesiam de Porten. in facie ecclesie in perpetuum abjurasse, ei super eadem ecclesia perpetuum silentium

silentium imposuistis, & ab ejus impetitione præ-
nominatum T. penitus absoluitis. Licet autem
nuncius ejusdem H. alias litteras, sicut diximus,
impetravit, formam aliam continentes, & quod
revocari deberet, si quid immurarum esset in cau-
sa, postquam idem nuncius iter arripuit ad nos
veniendi: quia tamen non intelleximus, nec in-
telligere volumus, ut si quid per judices dele-
gatos factum esset, revocaretur in irritum autorita-
te nostrarum litterarum: sed si quid præsumptione
vel violentia immutatum est, &c. discretioni
vestra, &c. quatenus, si ante receptionem litte-
rarum nostrarum, quas nunciis præfati H. super
ipsa causa ad vos impetravit, memoratus episcopus
& tu filii archidiacone, super jam dicta ec-
clesia sententiam protulistis, eandem, contradic-
tione & appellatione cessante, raram habeatis
& firmam: nec eam obtentu litterarum postero-
rum revocare teneris: ita quidem, quod si contra
sententiam ipsam aliquid statuitis, id sublaro ap-
pellationis remedio revocetis, & præfati H. contra
eamdem sententiam venire nullatenus permittatis;
sed potius sententiâ, contradictione & appella-
tione postposita, faciatis autoritate nostra inviola-
biliter observari. Si vero post susceptionem se-
quentium litterarum sententia lata fuerit, eadem
sententia non obstante, in causa juxta tenorem
litterarum ipsarum, appellatione postposita, pro-
cedatis: dummodo præfatus H. spoliatus fuerit,
eadem sententia non obstante, & per violentiam
spoliatus, illud præstiterit sacramentum.

CAP. V. *Idem Lexoviensi episcopo. pars
capituli: In litteris. supra de potestate
judicium.*

Super illa questione, videlicet cum quis dicit
se de possessione violenter esse ejectum, & adver-
sarius dicit eum non fuisse canonicè institutum,
hujusmodi ribi damus responsum: Prius de vio-
lenta ejectione, quam de canonica institutione
agi debet: quia prædo etiam est secundum rigo-
rem juris restituendus.

CAP. VI. *Idem eidem in eadem.*

Item cum aliquis dicit se de possessione eje-
ctum, vel adversarius clam possessionem intrase,
& adversarius ei crimen objicit, ut eum ra-
tione criminis sua intentione repellat: non oc-
currit nobis, quod illius obiectio debeat admitti,
vel executio principalis causæ propter hoc rera-
dati: quoniam criminaliter adversus eum agere
non potest, cum ipsum constet ejus inimicum
existere.

CAP. VII. *Idem VVigornicensi episcopo.*

Abbas sancti* Eadmundi, a quo R. lator præ-
sentium patrimonium suum tenere dignoscitur,
milites suos & burgenfes ad domum prædicti R.
misit, qui eum a domo & universa possessione sua
expellerent, nisi ecclesiam suam penitus abjuraret.
Quod cum idem R. tali modo coactus fecisset, ab-
bas prædictam ecclesiam alii concessit. Vnde,
quia quæ metu & vi facta fuerunt, de ratione ju-
ris & ordine in irritum debent revocari, fraterni-
tatis tuæ, &c. quatenus prædicto R. si ita consti-
tari, omnia cum integritate restitutas.

Concil. general. Tom. X.

CAP. VIII. *Idem Cantuariensi archiepiscopo,
& VVigornicensi episcopo.*

Præcipimus ut N. restitui facias ecclesiam,
non obstante quantum ad restitutionem, si post
ejectionem ei objicitur, quod filius illius fuit
personæ, qui in eadem ecclesia proximo mini-
stravit, vel quod ab eo annuam pensionem ac-
ceperit.

CAP. IX. *Idem VVigornicensi episcopo, & abbati
de sancto Albano.*

Quia VV. qui violenter dicebatur ecclesiam de
N. ingressus, defunctus est, ut accepimus, &
Nigellus in eadem ecclesia intrusus: volumus &
præcipimus, ut secundum formam litterarum in-
ter ipsum & Patricium judicetur ratione media-
te, sicut inter eumdem & præfatum VV. si vive-
ret, judicaretur.

DE IVRAMENTO CALVMNIÆ.

CAP. I. *Item Honorius II. omnibus episcopis
orientalibus.*

INHÆRENTES vestigiis prædecessorum no-
strorum, dicentium graviores per summum
pontificem terminari debere quæstiones: ut stro-
rum fratrum consilio diligenter inquisito, hujus
causæ speciem irrefragabiliter Deo opulante
terminantes decidimus. Legibus itaque canum
esse comperimus, ut nullus clericus jurare præsu-
mat: alibi vero reperitur scriptum, ut omnes prin-
cipales personæ in primo litis exordio juran-
dum de calumnia subeant. Nonnullis legisperi-
tis & aliis sapientibus venit in dubium, utrum
clericus jusjurandum præstare debeat, an alii
personæ liceat hoc officium delegare. "Quia" Cum
enim illud constitutionis edictum, ut clerici ju-
rare prohibeantur, a Marco Augusto Constanti-
no præfeto prætorio de Constantinopolitana
clericis constitutum promulgatum fuisset, ut
idcirco ad alios pertinere non creditur. Vt
ergo dubietas ista penitus auferatur ab omni-
bus, secundum decisionem etiam filii nostri H.
quondam imperatoris, anno sui imperii, ut acce-
pimus, factam tertio: nos ejus, inquam, inter-
pretationem corroboramus, & D. Marci consti-
tutionem ita interpretari debere decernimus, ut
ad omnium ecclesiarum clericos generaliter per-
tinere judicetur. Nam cum imperator Iustinia-
nus decreverit, ut canones patrum vim legum ha-
bere oporteat, & in nonnullis canonibus repe-
riatur, ut jurare clerici omnino non audeant: di-
gnum est ut totus clericalis ordo a præstando ju-
ramento immunis esse procul dubio censeatur.
Præterea statui* principalis tenor penes nos ta-
lis esse dinoscitur. Nos itaque utriusque legis
Divinæ & humanæ intentiones servata decerni-
mus, & imperiali autoritate irrefragabiliter dif-
finimus, ut non episcopus, non presbyter, non
cujuslibet ordinis clericus, non abbas, non mo-
nachus, non sanctimonialis, in quacumque cau-
sa vel controversia, sive criminali, sive civili,
jusjurandum compellatur qualibet ratione sub-
ire: sed aliis defensoribus idoneis, si expedire ec-
clesiæ suæ noverint, hujusmodi officium liceat
delegare: verumcum hac moderatione, ut epi-
scopus

ANNO
CHRISTI
1179.

PARS
XXIII.

Mal. ab om-
nibus, deci-
sionem
quondam
clerici filii
nostri H.
imp.

" principis
" irrefra-
" gabiliter

LLIII ij scopus

ANNO
CHRISTI
1179.

scopus inconulto Romano pontifice, vel quilibet clericus inconulto prelato suo, minime jurare audeat. Omnibus autem episcopis, ac generaliter cunctis sacerdotibus, ac universo clero, ita custodiri debere mandamus, ut si quis in hac constitutionem commiserit, veniam sibi deinceps noverit denegari. Non sumentes exemplum sive formam a nobis, quod aliter in causa fratrum & coepiscoporum nostrorum* Arcanæ & Senonenfis ecclesiæ nuper fecimus, quoniam eorum vorum voluntarij & postulationi annuimus.

CAP. II. Item Eugenius tertius Cardioni Romane ecclesiæ subdiacono, & magistro Omnibono.

Litteras benignitatis tuæ benigne accepimus, in quibus utrum in causa, quæ vertitur inter venerabilem fratrem nostrum G. Bononiensem episcopum, & dilectum filium nostrum Paduanum abbatem, sub vestro examine jusjurandum de calumnia præstari conveniat, requisivisti. Sane Romana ecclesia, in quibus causis de decimis ecclesiarum & rebus spiritualibus tantum agitur, juramentum calumniæ nec dare, nec recipere consuevit. Et quidem hujusmodi causæ non ex legum districtione, sed canonum æquitate finem debitum sortiuntur. Canones autem juramentum calumniæ nulli prorsus indicunt. Unde de juramento calumniæ præstando, contentione dimissa, ad ulteriora fraternitas tua procedat.

CAP. III. Idem.

In pertactandis causis juramentum de calumnia non passim exhiberi præcipimus, sed cum fieri finimus, & causæ, & principalium personarum qualitate diligenter inspecta, quandoque per principales personas, quandoque per æconomos sibi indultos, qui causam omnino non nesciunt, in anima principalium personarum præstari jubemus.

CAP. IV. Idem R. Marabensij & Anemensis episcopis.

Imperatorum sæcularium leges, & ecclesiasticæ patrum constitutiones, viros religiosos in omnipotentis Dei servitio protegunt & defendunt, & nullam eis molestiam, vel turbationem, quæ sacro ordini contradicat, irrogari permittunt: Accepimus autem quod quidam caudidici de terra vestra, occasione decidendarum litium, quæ aliquando solent emergere, ab abbate & fratribus Franciævallis juramentum de calumnia, sicut ab aliis hominibus, exigebant: quod quidem inter fratres ejusdem ordinis inusitatum est: & nos ad id faciendum eos cogere non possumus, nec debemus. Sed ne aliena jura alieni hac occasione videantur detinere illicite, & ipsi a causa sua decidant, si ex parte ipsorum prædictum juramentum, si res ita postulaverit, non fuerit præstitum: eis præcipimus, ut in suo monasterio, sicut imperiales constitutiones consentiunt, æconomum statuunt, qui pro eis petere & excipere, atque juramentum de calumnia, cum necesse fuerit, valeat exhibere.

CAP. V. Item Lucius tertius episcopo Helienfis & S. archidiacono Norwicensis.

ANNO
CHRISTI
1179.

Pervenit ad nos de transmissa nobis conquestione R. clerici de sancto Albano, quod cum ipse pro Ph. & pro Helia clericis de Lund. ad eorum instantiam pro altero illorum, Helia videlicet in sex, pro altero in septem marcis argenti fidejussisset mercatoribus Bononiæ, & ei unus fide, sicut & alter juramento promiscrat: præscriptam pecuniam non solventibus, coactus est prædictis creditoribus pro ipsis, sicut inter eos convenerat, prædictam pecuniam exhibere. Et infra: Cæterum, quia novis morbis nova convenit aridota præparari, volumus & mandamus, ut ad veritatem eliciendam, appellatione remota, præstari faciatis ab utraque parte juramentum calumniæ.

CAP. VI. Idem Cantuariensi archiepiscopo.

Constitutus in præsentia nostra M. Stephanus sua nobis assertionem monstravit, quod Ma. P. de Bleis, cancellario tuo tempore Laterani concilii ad preces ipsius in xv. marcas Sterlingorum legalium & communium intercesserit. Et infra: Quia vero contra diversa experimenta morborum, varia nos convenit medicamina iuvenire: præsentium tibi significatione injungimus, ut si præfatus P. debirum, vel assertiones denegaverit, consuetudine, quæ legi contraria est, non obstante, sacramentum calumniæ subire cogatur.

DE EXCESSIBVS EPISCOPORVM PARS
XXIV.
contra suos archidiaconos, &
archidiaconorum contra suos
episcopos.

CAP. I. Item Alexander III. Londoniensis episcopo.

AD aures nostras noveris pervenisse, quod quidam archidiaconi tui, te inconulto, contra consuetudinem ecclesiæ sibi commissæ, personas in ecclesiis instituerunt, & sic in ecclesiis vel eorum portionibus, nunc filios, nunc alias personas & vicarios instituire non verentur. Volentes itaque pro officii nostri debito in irritum deducere, quod contra juris ordinem arrentatur: autoritate apostolica tibi diximus injungendum, ut si iidem archidiaconi post prohibitionem tuam ipsi inde factam, instituerint sine mandato & auctoritate vestra aliquos in ecclesiis, in quibus patres eorum ministrasse noscuntur, aut personas alias vel vicarios, cum id sit canonice sanctioni contrarium, liberum tibi sit, nullus contradictione vel appellatione obstante, institutiones hujusmodi penitus irritare, & taliter institutos removere ab ecclesiis.

CAP. II. Idem Helienfis archiepiscopo.

Cum satis sit absurdum, & a sanctorum patrum institutionibus alienum, ut archidiaconus auctoritate propria debeat cuilibet causam animarum committere: ægre nimis ferimus, quod tu sine mandato episcopi tui personis animarum curam

ANNO CHRISTI 1179.

ANNO CHRISTI 1179.

curam committis. Quoniam igitur obtentu alicujus consuetudinis non debes sanctorum patrum institutiones transgredi, & quod ad tuum non spectat officium, vendicare: ideo mandamus, ut nemini de cætero, sine mandato & licentia episcopi tui, curam animarum committere præsumas.

CAP. III. Idem Exoniensi episcopo.

Ad aures nostras pervenit, quod quidam archidiaconi tui se in ecclesiis, quæ in suis archidiaconatibus vacant, autoritate propria non verentur intrudere, & sic ipsas ecclesias detinere non erubescunt. Nos attendentes absolutionem esseque omni rationi contrarium præsumptionis excessum, nec volentes in correctionem relinqui: fraternitati tuæ, &c. quatenus si qui archidiaconi sint in episcopatu tuo, qui tali modo ecclesias occupatas detineant, ipsos ad eas dimitendas, omni occasione & appellatione cessante, ecclesiastica districtione compellas, & easdem ecclesias personis idoneis & honestis ordinis, & præfatos archidiaconos, pro tanta præsumptione, debita animadversione punire cures.

CAP. IV. Idem Cantuariensi archiepiscopo.

Ad hæc quoniam prædictus episcopus, sicut accepimus, plures ecclesias, & præcipue ecclesiam de Nortun, a consuetudine & obsequio archidiaconum liberam constituit & immunis, & in hac parte reditus eorum diminuit & attenuavit: nihilo minus præsentium significatione injungimus, ut si res ita se habet, factum episcopi hoc, appellatione remota, corrigas & emendes: & ita provideas, ut præfato archidiacono consuetudines, quas presbyteri in ecclesiis sui archidiaconatus debent, sine avaritia conserventur, & illi debitam reverentiam exhibeant, & honorem.

CAP. V. Idem Burdegalensi archiepiscopo.

Præterea de archidiacono G. qui in tua & in Tolosana ecclesia archidiaconus sit constitutus, in utraque ecclesia regulariter professus, collectis illis quæ in archidiaconatu tuæ ecclesie colligere potest, præter conscientiam tuam Tolosanam ecclesiam ingreditur, & ibi per annum vel eo amplius moratur: prudentia tuæ significamus, ut eum de cætero, altero, quem maluerit, archidiaconatu, si res ita se habet, appellatione remota, facias esse contentum.

QUIBVS, ET QUANDO, & in quam ætatem conferatur ecclesiasticum beneficium, & ad quem spectet ecclesiarum reparatio.

CAP. I. Alexander III. Cantuariensi archiepiscopo.

Ex ratione commissæ tibi dignitatis, & consideratione legationis ad universas ecclesias, aciem tuæ sollicitudinis debes extendere: & quæ enormiter seu contra justitiam fiunt, pastorali cura corrigere & emendare: quatenus de commissis ovibus in patris familias præsentia ratio-

nem reddere valeas, & tibi pro labore & sollicitudine merces copiosa cumuletur in cælis. Accepimus autem quod Coventrensis episcopus, non attendens quid sacrorum canonum statuta decernant, nec modestiam pontificalem conservans: pueris qui sunt infra decennium constituti, in archidiaconatu dilecti filii nostri R. archidiaconi Coventrensis, ecclesias plures concessit, quæ non per clericos, sed per laicos dispensantur & disponuntur. Vnde quoniam hoc ecclesiastica unitati est inimicum & rationi contrarium, & non debet eatenus tolerari: fraternitati tuæ, &c. quatenus si res ita se habet, prædictum episcopum super his dura increpatione corrigas & castiges, & clericis seu ministris idoneis custodiam præscriptarum ecclesiarum, donec prædicti pueri ad congruam perveniant ætatem, omni occasione & appellatione cessante, laicis amotis, committas: & eidem episcopo arctius prohibeas, ne de cætero ecclesias, nisi personis quæ ætatem & scientiam habeant, regendas concedat. Quod si fecerit, ei debitam penitentiam instigas, & institutionem & concessionem ipsius, omnino viribus carere decernas.

CAP. II. Idem Cantuariensi archiepiscopo, & eius suffraganeis.

Indecorum est admodum & absurdum, ut hi debeant ecclesias regere, qui semetipsos regere non noverunt: cum ad regimen ecclesiarum tales personæ sint admittendæ, quæ discretione præemineant, & morum fulgeant honestate. Nolentes itaque sustinere, ut ad præces vel ad instantiam aliquorum, sicut frequenter solet in vestris partibus fieri, parvulis regimen committatur ecclesiarum: fraternitati vestræ, &c. quatenus nemini infra xiv. annum constituto, personatum alicujus ecclesie aliquorum gratia vel obtentu concedere præsumatis: scituri pro certo, quod si præcepto nostro in hac parte contraire præsumperitis, quod inde feceritis, auctoritate Dei penitus irritabimus, & inobedientiam vestram graviter puniemus.

CAP. III. Idem decano & capitulo Saresberienfi.

Cum Hugo Bunet in nostra esset constitutus præsentia, &c. Et infra: Nos diligentius attendentes, quod pater suus, sicut uterque recognovit, eam habuerit prius, quia perniciosum est exemplo, ut in eandem quasi jure hereditario ei succederet: considerantes etiam, quod cum ei præbenda concedi debuit, illius ætatis erat, quod curam animarum genere non potuit: memoratum episcopum, vos etiam & ecclesiam vestram, ab ipsius impetitione absolvimus, & ei perpetuum exinde imponimus silentium.

CAP. IV. Idem.

A nobis tua discretio requisivit, utrum is cui ante xv. annum ætatis suæ, nondum concilio, quod nuper Laterani fecimus, celebrato, ecclesie magisterium concessum fuit, occasione decreti, quo in concilio eodem clericis minoris ætatis conferti ecclesias prohibuimus, possit ecclesia spoliari, quam ante concilium obtinuerat: præsertim cum ipsa concessio fuerit ab ipso dicto cefano

f. qui am in f. & in

PARS XV.

Antib. 25.

admini- strationem

ANNO CHRISTI 1179.

ANNO CHRISTI 1179.

celano episcopo post concilium approbara. Super quo consultationi tuae taliter respondemus, quod nisi alia causa rationabiliter obstat, occasione minoris aetatis, aut decreti quod in concilio promulgavimus, nolumus eum a percepto ante beneficio removeri.

Quod si aliquos de consimilibus comprehendere poteris, ipsos arctissimae custodiae, sublato appellationis remedio, retrudas, donec inde apostolicum susceperis mandatum.

CAP. V. Idem Lexoviensis episcopo.

Præterea licet aliquis ad personatum parochialis ecclesiae non debeat, nisi subdiaconus ad minus, admitti vel recipi: dispensative tamen in minoribus ordinibus constituti, consueverunt admitti: dummodo tales sint, qui infra breve tempus subdiaconatum, vel diaconatum recipere possint.

CAP. IV. Idem Salernitano archiepiscopo. Pars capituli: Licet præter.

At si clerici coram iudice saeculari convicti fuerint vel confessi de crimine, non propter hoc ab episcopo suo aliqua sententia sunt condemnandi. Sicut enim sententia a non suo iudice lata non tenet, ita nec confessio coram ipso facta. Si vero coram episcopo de crimine in iure sunt confessi, seu legitima confessione convicti: dummodo sint talia crimina, propter quae suspendi debeant, vel deponi, non immerito sunt a suis ordinibus removendi, & ab altaris ministerio perpetuo deponendi. De adulteris, & aliis criminibus quæ minora sunt, potest episcopus cum suis clericis post peractam penitentiam dispensare, ut in suis ordinibus deserviant: sed non debet quemlibet depositum pro suis excessibus iudici tradere saeculari: quia suo sanctus est officio, non debet eum duplici contritione conterere.

PARS XXVI.

DE DEPOSITIONE CLERICORUM, & dispositione circa eisdem.

CAP. I.

Ex litterarum tuarum tenore perpendimus, quod quidam longa ægritudine confectus, cepit consilium a sortilegis mulieribus, quod si sanari vellent, se permitteret iterum baptizari. Qui insano credens consilio, ut sanaretur, injuriam fecit per iterationem sacramento. Adstitit autem huic sacrilegio adolescens bonæ, ut videtur, indolis, acolytus, frater carnalis illius, in quo baptisimus asseritur iteratus, & ministerium exhibuit in respondendo presbytero baptizanti, & cooperator extitit rei nefandæ. Quia ergo nos tua duxit prudentia consulendos, qualiter puniri debeat vel purgari acolytus, quem minor ætas & intentio fraternæ salutis corporeæ aliquantulum excusare videtur: dilectioni tuæ presentibus litteris respondemus, quod quamvis non multum videatur propterea plectendus, ad superiores tamen ordines promoveri, si publicum est quod proponitur, non valebit, nisi ad religionem transire voluerit, ut favore illius religionis circa eum debeat dispensari. Si vero occultum est, promoveri poterit, & excessum suum dignis penitentiae fructibus expiare.

CAP. V. Idem eidem in eadem epistola.

Porro si clericus alicui sponte duellum obtulerit, vel si oblatum susceperit, & victus fuerit, sive victor: de rigore iuris merito est deponendus. Sed quantumcumque ejus gravis in hac parte & enormis sit excessus, & evadere potest depositionis sententiam, si cum ipso suus episcopus misericorditer duxerit dispensandum: dummodo ex illo duello homicidium, vel diminutio membrorum non sit subsecuta.

CAP. II. Idem abbati & fratribus Trium fontium.

fraternitas f. qui

Consuluit nos tua devotio super quodam confratre vestro, quod cum esset in saeculo, & quinque solidos pro ordinatione dedisset, statim postquam delicti quantitatem cognovit, penitentia ductus religioni se contulit. Nos igitur quaestioni vestrae satisfacere cupientes, vobis presentibus litteris significamus, quod ordine suscepto carere meruit, nec ad superiores promoveri potest. Verumtamen in ordinibus quos prius suscepit, Domino poterit deservire.

CAP. VI. Idem eidem in eadem epistola.

De presbytero autem Campaniæ, qui sponte duellum obtulit, & oblatum suscepit, & in co partem digiti amisit: sicut olim, ita & nunc prudentiæ tuæ respondemus, quod cum ipse, sicut & nos vidimus, non perdidit tantum ex digito, quin ipse sine scandalo possit solemnia celebrare: satis potes cum ipso post peractam penitentiam misericorditer agere, & permittere ipsum in suo ordine ministrare, licet ejus excessus gravis sit.

CAP. VII. Idem eidem in eadem epistola.

Presbyterum autem alium, qui quemdam puerum intuitu disciplinae percussit in capite, & vulneravit, cum post paucos dies exspirasset, sicut asseris, ab omni altaris ministerio debes perpetuo removere, eumque ab officio sacerdotali deponere, si ex ipsa percussione interierit, vel aliam infirmitatem incurrerit, de qua noscitur exspirasse.

CAP. III. Idem Vigorniensis & Norvicensis episcopis.

Dist. 19. In memoria. Dist. 50. Si episcopus.

De sacerdote qui litteras nostras falsavit, quas tibi misimus: discretionis vestrae, &c. ut si inveniri poterit, omni officio sacerdotis, & beneficio ecclesiastico perpetuo privatum, in aliquod monasterium districtæ religionis detrudas: ut ibi tanti facinoris pœnas luens, se taliter desinat commisisse, & alii per hoc a similibus valeant deterreri.

CAP. VIII. Idem.

Quamvis sit grave nimis, & Divina dignum animadversione habeatur, quod laici quidam, quod sacerdotum est, de ecclesiasticis rebus usurpent: majorem tamen merent formidinem ac dolorem, qui fomitem sui erroris in ipso clero dicuntur aliquoties invenire, dum quosdam fratrum & coepiscoporum nostrorum, aliorumque prælato-

24. q. 4. qui peccat.

ANNO
CHRISTI
1179.

et 4.

et 13.

prælatorum ecclesie decimas eis & ecclesiatum A
dispositiones indulgent, & in devia mortis eos
impellunt, qui prædicatione eorum ad viam vitæ
fuerant revocandi, de quibus dixit Dominus per
prophetam: *Peccata populi mei comedunt, & ad
iniquitatem provocant animas eorum.* Vnde sta-
tuimus, ut si quis alicui laico in sæculo rema-
nenti, ecclesiam vel decimas concesserit, a statu
suo tamquam arbor, quæ inutiliter terram occu-
par, succidatur, & donec emender, ruinæ suæ
jaceat dolore prostratus.

CAP. IX. *Idem G. Livonensi episcopo.*

Veniens ad nos P. lator præsentium, nobis ex-
posuit, quod antiqui hostis fuggerente versutia, B
furtive diaconatus ordinem suscepit. Vnde tibi B
duximus respondendum, quod si forte non fue-
rit a te, vel aliquo archidiaconorum vel præla-
rorum tuorum, sub interminatione anathematis
prohibitus, tu ipse in promotione ipsius ad offi-
cium sacerdotale, condigna satisfactione, nisi
aliqua impediant, imposta, pro tuo arbitrio dis-
penses. Si vero interminatio anathematis super
hoc facta est, commoneas eum, sicut nos fecimus,
ut in aliquo monasterio seu canonica habitum su-
scipiat regularem: cui juxta admonitionem tuam,
ex quo in habitu illo fuerit aliquanto tempore
laudabiliter conversatus, poteris misericorditer
providere. Alioquin nulla ratione concedimus
eum ad sacerdotalem ordinem promoveri. C

CAP. X. *Idem eadem.*

Clerici autem, si qui a suis, aut etiam de man-
dato Romani pontificis, ab alienis episcopis in-
terdicti vel excommunicati, ante absolutionem
Divina officia celebrant, nisi ad communio-
nem vestram sine dilatione redierint, per petuæ
depositionis sententiam pro ausu tantæ temerita-
tis incurrant.

CAP. XI. *Idem Lucensi episcopo, & eius
capitulo.*

Præsentium lator in quodam conspectu asserit D
se fuisse, pro parte tamen illorum qui violentiam
repellebant, in quo lapides ipse projecit, sed ali-
quom non petuisset: quem nos, quia per alios
illic aliqui dicuntur occisi, a celebratione Missarum
præcipimus abstinere. Mandamus itaque
vobis, ut si res ita se habuerit, & alia causa non
impedit, decurso hujus temporis spatio, ad sui
eum executionem officii admittatis.

CAP. XII. *Idem * archiepiscopo * Casentino.*

Continebatur in litteris, quas tua nobis devo-
tio destinavit, quod diaconus præsentium lator,
& quidam clerici qui rogati ad vineas ecclesie
putandas perrexerint: & cum circa vespas ope-
re consummato redierint, levandi laboris gratia
quendam ludum imitati sunt viatorum, proji-
cientes baculos suos in longinquum: studebant
enim in directum jacere, & alter alterius fustem
ferire. Hujus autem ludi, sicut assurrunt, talis
conditio est, ut qui alterius baculum percuteret,
quasi victo eo ejus baculus percussus esset, ure-
retur pro equo. Sed præfati clerici equitandi li-
centia non utentes, sola jactatione contenti sunt:

Concil. general. Tom. X.

ut dum ad baculos suos alacrius concurrerent,
laborem itineris non sentirent. Quidam autem
laicus, sicut prædictus diaconus assent, dum
baculum prædicti diaconi percussit, incaute in
eum equitaturus insiliit, & sic a falce ipsius
diaconi, qua erat accinctus, mortale vulnus
accepit, de quo post dies octo expiravit. Iude
est quod commonemus fraternitatem tuam at-
que mandamus, quatenus eundem diaconum
sine licentia summi pontificis ad superiorem
gradum ascendere, vel in diaconatus officio
nullo unquam tempore ministrare permittas,
sed cum dispensatione in subdiaconatus officio
ministrare patiaris.

ANNO
CHRISTI
1179.CAP. XIII. *Idem * Exoniensi episcopo.*

Oxon.

Presbyterum etiam ipsum in homicidii crimi-
ne ipsum, annis duodecim gravi penitentia af-
fectum, si ita est, tibi remittimus absolutum in
Dei nomine, suoque restitutum sacerdotio, non
tam considerantes spatium & mensuram tempo-
ris, quam penam doloris. Ne tamen cuilibet
imprudenti videatur iniquum, cum sacris altari-
bus restitutum, disceat hoc a sanctis patribus con-
firmatum. Vnde Callistus papa: Erant, qui
putant, post dignam penitentiam, sacerdotem
lapsum non posse reparari, & ministrare posse,
si a malis abstineat.

CAP. XIV. *Idem.*

Lator præsentium nobis viva voce proposuit,
quod cum quadam die casu quodam cum clerico
luderet, contigit quod ille projecit illum ad ter-
ram, & cultellus quem ad latus habebat, in al-
terum incidit, & fortuito vulneratus occubuit.
Eundem igitur ad vos duximus remittendum, di-
cretionem vestram mandantes, quod rei veritate
comperta, si ira res se habuit, & alia justa causa
non impedit, prædictum D. permittatis libere ad
sacros ordines promoveri.

CAP. XV. *Item Eugenius papa primus
Sarenis episcopo.*

Presbyterum, cuius duos digitos cum medie-
tate palmæ a prædone abscissos esse significati,
Missam celebrare non permitimus: quia non se-
cure propter debilitatem, nec sine scandalo pro-
pter membri deformitatem id fieri posse confidi-
mus. Ipsum autem cæteris officiis sacerdotalibus
fungi minime prohibemus.

CAP. XVI. *Idem eadem in eadem epistola.*

Præterea clerici, qui relicto ordine suo & ha-
bitu, lapsi in apostasia tamquam laici versantur,
si in criminibus deprehensi teneantur, per censu-
ram ecclesiasticam non præcipimus liberari. Tales
enim inter apostatas numerandos, sanctotum pa-
trum statuta declarant.

CAP. XVII. *Idem eadem in eadem epistola.*

Sacerdotibus autem & clericis tuis denuncies
publice, ne ministri laicorum fiant, nec in re-
bus eorum procuratores existant. Quod si post-
modum præsumperint, & occasione ipsius ad-
ministrationis, propter propriam causam a laicis
MM m m m capian-

ANNO CHRISTI 1179. "Idem Andrensi episcopo. Paris capituli: Consultuit.

piantur, indignum est eis ab ecclesia subueniri, A per quos constat in ecclesia scandalum generari.

CAP. XVIII. "Idem Tolosano episcopo.

Requisiuit a nobis fraternitas tua, utrum clerici qui post renunciationem factam, a prædecessore tuo ordines susceperunt, in ipsis debeant remanere, an ad majores debeant de jure canonum promoveri. Nos igitur, quia de veritate nobis non constat, non possumus tibi super hoc breviter respondere. Nam distinguitur, utrum tunc, loco simul & dignitati renunciet: nam ubi loco tantum teneciat, ordines sicut antea, nisi a summo pontifice, vel ejus legato prohibitis fuerit, rogatus ab alio episcopo, poterit de ratione confetere. Cum autem loco pontificali simul cedit & ordini, ibi distinguendum putamus, utrum sacros contulerit, an minores. Si enim a tali ordine usque ad subdiaconatum quis receperit, quia & hujusmodi ordines quandoque a non episcopis conferuntur, & in illis deservire poterit, & ad majores, si idoneus fuerit, ordinari. Sane si ab eodem, facta renunciatione, sacros ordines quis scienter receperit, quia indignum se fecit, executionem officii non habebit: ubi autem non scienter, ibi poterit, nisi etiam & supina fuerit ignorantia, discretus pontifex dispensare.

CAP. XIX. Idem Turonensi archiepiscopo.

Consultuit nos tua fraternitas, utrum liceat tibi spurios & servos ordinare. Super quo tibi taliter respondemus, quod neque spurios, neque servos ordinare debes. Et si memor esses, in consecratione tibi dictum est: Vide ne quemlibet servilis conditionis ad ordines promovere præsumas.

CAP. XX. Idem Cenomanensi episcopo.

Tua nos duxit fraternitas consulendos, qui agendum sit de clericis, qui in remotis regionibus ordinati, litteras eorum proponunt, a quibus sibi sit manus imposita, cum incertum sit, utrum eorum sint sigilla, quæ præsentant. Tuæ ergo consultationi, præsentium significatione indulgemus, "tutum esse, ut in his statuta patrum veterum observentur, quam novum quid statuitur. Statutum est enim de transmarinis, ut ad minus testimonio quinque episcoporum super ordinatione sua muniantur. Quod in aliis, qui similiter sunt incogniti, credimus observandum: ita tamen, ut in suspensione "aliquo tempore habeantur, in quo videntes plenius de ipsorum actibus insituantur. Sed de inferioribus ordinibus oportuit inquiri, quia posset contingere, ut aliquibus prætermisissis saltem scissent. His autem peractis, si digni inventi fuerint, circa eos poterit dispensari.

CAP. XXI.

De diacono vestro, qui in sancto sabbato quemdam alium diaconum vulneravit, & mulierem uxoris nomine accepit, hoc tuæ prudentiæ duximus respondendum: quod si contrito & humiliato corde & animo ad ecclesiam redire voluerit, dimissa illa, quam in uxorem accepit, cum non possit, sicut noli, matrimonium con-

trahere, ipsum debes recipere, & a sententia excommunicationis, quam pro violenta manu injectione noscitur incurrisse, " & injuncta sibi penitentia de utroque excessu, post peractam penitentiam poteris ei diaconatus officium rededere, & etiam dispensative, si perfecta vitæ & conversationis fuerit, in presbyterum ordinare. Subdiaconum autem, sive homines interfecerit, sive non, non posse matrimonium contrahere, factorum canonum censura demonstrat. Parochianos autem tuos, ad solvendas decimas ecclesiis, quibus debent, ecclesiastica debes severitate compellere, quod cum decimæ non ab homine, sed ab ipso Deo sint institutæ, quasi debitum exigere possunt.

CAP. XXII. Idem Lucius tertius Turonensi archiepiscopo.

Ad aures nostras te significante pervenit, quod religiosi quidam zelum Dei habentes, ad superiores desiderant ordines promoveri, putantes majus præmium cumulandum, quo in majori gradu positi, sublimius officium fuerint executi: sed prælati eorum desideria contradicunt. Ideoque tua duxit fraternitas requirendum, an in inferioribus ordinibus constituti, juxta beneplacitum prælatorum suorum, quibus promotio displicet, a superioribus debeant abstinere: an valeant, prælati suis tenentibus, promoveri. Tuæ ergo questioni respondemus, quod honestius est & tutius, subiectos, debitam præpositis obedientiam impendendo, in inferiori ministerio deservire, quam in præpositorum scandalum, gradum appetere dignorem. Nec est in hac parte subiectorum desiderium confovendum: quoniam esse potest, ut prælati secretæ eorum commissa noverint, ex quibus constat eis, quod salva nequeunt conscientia sublimari: quia non in sublimitate graduum, sed in amplitudine meritorum caritatis, acquiritur regnum Dei.

CAP. XXIII. Idem Alexander tertius Bathoniensi episcopo.

Subdiaconos "autem nullis, nisi Romano pontifici, licet in diebus Dominicis ordinare, quamvis Deo dicatas virgines consecrandi, & minores ordines licentiam habeant conferendi. Sabbato quidem Pentecostes non licet alicui sacros ordines celebrare, cum in sequenti septimana, tecepta sancti Spiritus gratia, celebrentur.

CAP. XXIV. Idem Herefordensi episcopo.

Sane super eo, quod moris esse dixisti quibusdam episcopis Scotiæ & Gualitiæ, in dedicationibus altarium vel ecclesiarum extra jejunia quatuor temporum, clericos ad sacros ordines promoveri: prudentiæ tuæ significamus, quod consuetudo illa, utpote institutioni ecclesiasticæ inimica, & detestabilis est, & penitus improbanda: & nisi multatando & antiqua terræ consuetudo esset in causa, taliter ordinari non deberent pro merito in susceptis ordinibus ministrare. Nam apud nos sic ordinati deponerentur: & ordinantes, autoritate ordinandi privarentur.

ANNO CHRISTI 1179. "f. absol. uere, &

Exod. 22. Levit. 27. Num. 18. Deut. 32. 14. 26.

Paris cap. Intelleximus, sup. de potestate iudicum.

ANNO
CHRISTI
1179.CAP. XXV. *Idem eidem episcopo in eadem
epifula.*

De hoc autem quod quaesisti, an liceat extra je-
junia quatuor temporum aliquos in ostiarios, le-
ctores, exorcistas, vel acolytos promovere, aut
etiam subdiaconos facere: prudentiae tuae taliter
respondemus, quod licitum est episcopis, Domi-
nicis diebus, & aliis festivis diebus, unum aut
duos ad minores ordines promovere. Sed ad sub-
diaconatum, nisi in quatuor temporibus, aut in
sabbato sancto, & in sabbato ante Dominicam de
passione, nulli episcoporum, praeterquam Ro-
mano pontifici, licet aliquos ordinare.

CAP. XXVI. *Idem.*

Quia quidam clerici desperantes ab episcopis
suis ordinari, vel propter imperitiam, vel vitae
incontinentiam, vel nativitate conditionem, aut
tutuli defectum, aut minorem aetatem, extra pro-
vinciam suam interdum in transmarinis partibus
ordinantur, vel ordinatos se esse mentiuntur,
ignota suis episcopis sigilla deferentes: statim
talem ordinationem irritam esse habendam, sub
interminatione anathematis inhibentes, ne a
quoquam episcopo ad sui officii executionem ad-
mittantur. Episcopus vero nostrae jurisdictionis,
qui talem sciens ordinaverit vel susceperit, ab
illius ordinis executione ad quem eum ordinave-
rit vel susceperit, usque ad condignam satisfac-
tionem se noverit suspensum.

PARS
XVIII.

NE CLERICVS VEL MONACHVS
saecularibus se negociis immisceat:
& de regula religiosorum.

CAP. I. *Idem Cantuariensi archiepiscopo, &
eius suffraganeis.*praefati-
ca
ad idem
cessit
recipiant
q. 1.
nulli.

FRATERNITATI vestrae per apostolica
a praepcepta mandamus, quatenus universis
monachis vestrae jurisdictionis arctius inhibere
curetis, ne villas & ecclesias ad firmam, vel te-
ceptas detinere praesumant. Quod si praesumpse-
rint, eos, auctoritate apostolica freti, sublato ap-
pellationis remedio, faciatia praesumptione sua,
ecclesiastica distinctione cessare.

CAP. II. *Idem in concilio Turonensi.*Job 39.
Iuxta LXX.

1. Cor. 11.

Non magnopere antiqui hostis invidia infirma
membra ecclesiae praecipitare laborat. Hic ma-
num mittit ad desiderabilia ejus, electos quoque
nititur supplantare, dicente scriptura: *Estis ejus
electi*. Multorum siquidem casum se operari re-
putat, ubi aliquod membrum ecclesiae sua fuerit
calliditate subtractum. Et inde nimitum est, quod
in angelum lucis more solito se transfugerunt, sub
obtenitu languentium fratrum consensu corpori-
bus, & ecclesiastica negocia fidelius pertra-
ctandi, regulares quosdam ad legendas leges, &
confectiones physicas ponderandas, de suis clau-
stris educit. Vnde ne sub occasione scientiae spi-
rituales viri mundanis rursus actionibus invo-
luantur, & in interioribus ex eo ipso deficient,
ex quo se alii putant in exterioribus provide-
re: de praesentis concilii assensu statuimus, ut
nullus omnino postvotum religionis, post fa-
Concil. general. Tom. X.

A Etiam in loco aliquo religioso professionem, ad
physicam legesve mundanas legendas permitta-
tur exire: si vero exierit, & ad claustrum suum
infra spatium duorum mensium non redierit, si-
cut excommunicatus ab omnibus evitetur, & in
nulla causa, si patrocinium praestare voluerit, audi-
atur. Reversus autem, in choro, capitulo, men-
sa & caeteris, ultimus fratrum existit: & nisi
forte ex misericordia apostolicae sedis, totius pro-
motionis spem amittat. Episcopi vero, abbates,
priors, tantae enormitati consentientes, & non
corrigentes, spolientur propriis honoribus, & ab
ecclesiae liminibus atceantur.

ANNO
CHRISTI
1179.CAP. III. *Idem Londoniensi episcopo.*

B

Secundum instituta praedecessorum nostro-
rum, sub interminatione anathematis prohibe-
mus, ne monachi vel clerici causa lucri negotien-
tur, & ne monachi a clericis vel a laicis firmas
habeant, vel laici ad firmam ecclesiam teneant.

CAP. IV. *Idem Cantuariensi archiepiscopo.*

Clericis, qui in sacris ordinibus sunt constitu-
ti, iudicium sanguinis agitare non licet. Vnde
prohibemus, ne aut per se truncationes membro-
rum faciant, aut iudicent inferendas. Quod si
quis tale quid fecerit, honore privetur, & loco.
Iubemus etiam sub interminatione anathematis,
ne quis sacerdos officium habeat vicecomitis, aut
praepositi saecularis. Clerici etiam qui comam
nutriunt, etiam inviti ab archidiaconis suis tou-
deantur. Vestimentis autem & calcamentis, nisi
quae honestatem & religionem deceant, uti non
liceat. Si quis autem contra venire praesumpse-
rit, & communitus emendare noluerit, excom-
municationi subiaceat.

CAP. V. *Idem dilectis filiis G. priori & fratribus
iuxta disciplinam bone memoriae urventibus.*

Ad petitionem vestram, regulam secundum
quam vivere debeatis, & omnipotenti Deo servi-
re, duximus constituendam: in primis id statu-
entes, ut professionem majori priori omnes laici
faciant, in manu ejus se absque proprio victuos
promittentes, & continentiam, quantum permi-
serit Divina gratia, servare. Cui quoque tam
clerici quam laici, sicut proprio magistro & ani-
marum suarum rectori, debitam in omnibus obe-
dientiam promittant. Nec alicui inter vos pro-
fesso liceat ad alium ordinem, absque prioris li-
centia, hospitale audeat facere. Nullus pro-
prium habeat. Si quid acquirerit, rectori suo
E assignet. Nullus vestrum alicui vobiscum esse vo-
lenti* crucem tribuat, sed per medium annum
vel integrum vobiscum in probatione permaneat.
Et tunc majori priori praesentetur, & ab ipso, non
ab alio, crucem accipiat.

* *Vxoratus & con. ut supra, de coniugatis. & infra.*

Nemo vestrum alicui in capite coronam faciat. r. q. 1. Ne-
Si hospitale in aliquo loco absque oratorio fe-
ceritis: liberum erit vobis, absque consciencia
episcopi in ejus parochia fuerit, ipsum con-
stituere, Quod si oratorium ibidem edificare vo-
Quidam.

MMmm ij lueritis,

ANNO
CHRISTI
1179.

lueritis, absque licentia episcopi non faciatis, justitia sua in omnibus servata. Si cum aliquo vestrum, eo mortuo, pecunia inuenta fuerit, & in vita sua non patefecerit: nec ad ecclesiam, nec ad hospitale sepeliatur, sed extra civitatem in campis deponatur.

CAP. VI. *Idem episcopis, archidiaconis, & aliis ecclesiarum prefectis, per Galliam constitutis.*

* f. Cister-
ciensis

Non est vobis dubium, vel incertum, quomodo fratres religiosi Cisterciensis ordinis ea religione præmineant & virtute, quod ex institutione patrum & prædecessorum nostrorum, hi qui in eorum monasteriis professionem faciunt, sine licentia sui abbatis prohibentur de claustris discedere, & discedentes, in aliis monasteriis non recipi. Inde est, quod nos eandem institutionem non solum amicam religioni, & rationi consonam, sollicitè conservare volentes, universitati vestræ, &c. quatenus monachos vel conversos prædicti ordinis, post factam in monasteriis professionem, sine licentia abbatum suorum per episcopatus vestros recipi nullatenus permitatis, & si qui fuerint ex eis, qui sine licentia abbatum suorum de monasteriis, in quibus professionem fecerunt, exire præsumperint, & communiti ad sua monasteria celeriter non redierint, eos tamdiu, appellatione remota, censura ecclesiastica percellatis, donec ad monasteria, unde exierunt, regredi compellantur.

CAP. VII. *Idem Londoniensi episcopo.*

Relatum est auribus nostris, quod monachi de Nestun sæculariter vivunt, & alios exemplo corrumpunt. Inde est quod autoritate apostolica tibi indulgemus, ut eos ad observationem monasticæ regulæ, appellatione remota, compellas: aut si tibi resisterint temerario ausu, eis abjectis, fratres Cisterciensis ordinis in præscriptum monasterium inducas, ut labores impiorum justè edant, & illi inde rubore suffusi, ad sui ordinis observantiam convertantur.

* Cister-
ciensisPARS
XXVIII.

DE PACTIONIBVS LICITIS & illicitis in rebus ecclesiasticis.

* Oxon.

CAP. I. *Idem Alexander tertius Exoniensi episcopo.*

QUERELAM magistri VV. recepimus, qui cum ecclesiam de Furleia a G. persona ejusdem ecclesiæ ad annum censum per septennium tenendam suscepisset, ipse sibi eam, antequam per unius anni spatium tenuisset, auferre præsumperit: quamquam idem G. præstita sibi fide firmaverit, quod usque ad terminum constitutum, nullam exinde molestiam vel gravamen ei inferret. Ideo tibi per A. S. mandamus, quatenus si tibi constiterit ita esse, appellatione remota, districte compellas, ut præfatam ecclesiam prædicto VV. restituat, & usque ad terminum inter eos constitutum, secundum quod inter eos convenit, eandem permittat pacifice possidere.

CAP. II. *Idem Exoniensi & Wigorniensis episcopis.*

ANNO
CHRISTI
1179.
* Oxon.

Cum jampridem Simon clericus procurator prioris & monachorum de Acra, & P. clericus, pro causa quæ inter eosdem monachos & prædictum P. & statum ejus, pro cuius parte se vicem gerere dicebat, super ecclesia de Ha. & capella de I. vertebatur, ad nostram præsentiam accessissent: ita inter se, nobis tamen non medianibus, convenerunt, quod prædictus procurator prioris & monachorum, eidem P. pro expensis quas fecerat, quatuor marcas argenti ei perfolveret, & eidem P. liti cederet, & a monachorum penitus infestatione cessaret. Cumque compositionem ipsam ad nostram pertulissent audientiam, eamque confirmari autoritate apostolica supplicarent: nos eam minime duximus admittendam, pro eo quod videbatur pravam speciem illicitæ pactionis continere. Monuimus autem prædictum P. ut ipse tam pro se, quam pro fratre suo, monachos in pace dimitteret, & eidem liti omnino tenueretur. Ille ergo monitis acquievit, & eidem liti pro se & pro fratre suo penitus abrenunciavit, authenticè instrumenta, quæ super eadem ecclesia & capella habebat, in nostris manibus resignavit: & nos eum priori & monachis prædictis destinavimus, momentes atque mandantes, ut ex quo prædictus P. nostris super hoc monitis acquievit, ipsi quoque benignis nostris precibus intenderent, & eidem P. & fratri ejus aliquod studerent beneficium providere, de quo majus lucrum valeret apostolica intercessione percipere, quam eis deberet ex illa pactione illicita provenire. Cæterum quia prædicti prior & fratres, sicut accepimus, nec monitis nec mandatis nostris acquiescere voluit: nos eorundem clericorum laboribus paterna pietate compatiens, vobis per autoritatem præsentium præcipimus, quatenus priorem & monachos moneatis, ut præfato P. & fratri ejus decens & competens beneficium conferant & assignent. Quod si forte facere noluerint, vos cum exinde fueritis requisiti, si vobis constiterit prædictos clericos, prout ipsi asseverant, a prænominata ecclesia de B. & capella de L. injustè & absque ordine judiciario, & laicorum violentia ejectos fuisse, ipsas eisdem restitui faciatis: non obstantibus litteris nostræ confirmationis, quas prædicti prior & monachi a nobis impetrasse noscuntur.

CAP. III. *Idem.*

Statuimus, ut si super decimis inter vos & aliquam personam ecclesiasticam, assensu episcopi vel archiepiscopi sui, compositio facta fuerit, rata perpetuis temporibus & inconcussa persistat.

CAP. IV. *Idem Dunelmensi episcopo.*

Accepimus quod quadam ecclesiæ clericis tali tenore sunt concessæ, quod post eorum obitum alii nominatim succedant. Vnde, quoniam hoc iniquum est, & sacris canonibus inimicum, & ideo non debet aliquatenus tolerari: fraternitati tuæ, &c. quatenus hujusmodi successiones tam detestabiles & iniquas, contradictione & appellatione cessante, fieri prohibeas, & omnino fivolæ & vanas esse decernas.

CAP.

ANNO
CHRISTI
1179

ANNO
CHRISTI
1179.

CAP. V. *Idem Dunelmensi episcopo.*

Contingit interdum, quod licet abbas vel prior alicujus conventualis ecclesie, cum ecclesiastica vel seculari persona, super his de quibus inter eos controversia vertitur, coram delegato vel iudice ordinario transigat, litteris capituli sui de rati habitatione monstratis, ipsum tamen capitulum eandem transactionem nititur revocare. Vnde quia super hoc nos consulere voluisti, consultationi tue taliter respondemus: quod si abbas vel prior, de capitulo suo litteras de rati habitatione habuerit, transactionem quam fecit, preteritum si fuerit aliquot annis servata, capitulum, ac si non consenserit in eam, non poterit aliquatenus revocare. Super eo vero, quod clerici & religiose personae, sicut asseris, litterarum intuitu quas habent a laicis, sibi jus in ecclesiis vendicant: hoc tibi volumus innoscere, quod ubi episcopalis autoritas non accesserit, per illos ecclesias suas possunt obtinere.

CAP. VI. *Idem abbati de Staforde, & priori de Helesby.*

Constitutus in presentia nostra G. clericus, sua nobis assertionem monstravit, quod cum inter ipsum & A. clericum super capella de Stancona controversia emerisset, tandem per transactionem fuit sopita: & licet transactio ipsa, fide hinc inde praestita, firmata fuisset, eam tamen praefatus A. servare contradicit. Quia ergo hujusmodi transactiones nonnunquam speciem obtinent simoniae, & non solum a malo, sed a specie mali, secundum Apostolum, nos convenit abstinere: discretionis vestrae, &c. quatenus, cum propter hoc requisitus fueritis, partes ante praesentiam vestram convocatis: & revocata transactione in irritum, causam diligenter audiat, & sine canonico terminetis.

CAP. VII. *Idem Remensi archiepiscopo.*

Querelam I. presbyteri lateris praesentium accipimus, quod nobilis vir comes de Dampetra decimas ad ecclesiam suam pertinentes, per ministeriales suos ei abstulit, & iniuste detinet occupatas. Vnde fraternitati tuae, &c. quatenus, si praescriptae decimae ad ecclesiam quam retinet, pertinent, praefatum comitem & ministeriales suos ecclesiastica coactione compellas, ut eidem presbytero ablatas decimas vel earum aestimationem absque diminutione restituant, vel inde secum pacifice & amicitabiliter componant.

CAP. VIII. *Idem Cantuariensi archiepiscopo & ejus suffraganeis.*

Cum clerici vestrae jurisdictionis, sicut accipimus, decedentibus ecclesiasticis personis, paciscantur ipsis ecclesiis majores solito solvere pensiones, ut facilius easdem ecclesias possint adipsi: nos quidem ad tam detestabile vitium extirpandum, attentam volumus curam & sollicitudinem adhibere. Inde est quod fraternitati vestrae, &c. quatenus omnibus clericis vestris, ne id attentate praesumant, publice sub districta poena prohibeatis: & si qui contra prohibitionem vestram venire praesumpserint, appellatione remota, eos ecclesiis taliter adeptis quantocius spo-

Concil. general. Tom. X.

alietis, & aliter pro tanta praesumptionis excessu severitate ecclesiastica puniatis. Ad haec, quia quidam sunt clerici, qui cum religiosis viris collusione facta, sine auctoritate diaecelani episcopi, ecclesias quas tenent, eis constituunt censuales, ut post decessum eorum, eadem ecclesiae per praesentationem eorumdem religiosorum virorum, ad filios vel nepotes clericorum ipsorum possint transferri: praesentium auctoritate vobis praecipimus, ut si qui clericorum ipsorum inventi fuerint facere talia, a praescriptis ecclesiis, appellatione remota, non differatis auctoritate apostolica remove, ne de sua fraude vel dolo lucrum valeant reportare.

CAP. IX. *Idem Vigorniensis episcopo. Pars capituli: Meminimus.*

Praeterea illi qui episcopo ignorante, auctoritate sua pensionem annuatim de ecclesiis, collusione facta, soluunt aut recipiunt, eas, personis defunctis, ubi ab his qui per episcopum vel per ministrum tales ejus auctoritate instituendi personas habentes jus recipiendi canonem receperint, in receptione pensionis non sunt aliquatenus audiendi, praesertim si pontificalem, aut alterius qui de jure id facere potuerit, auctoritatem & assensum non confluxerit intervenisse. Non enim simplices sacerdotes vel clerici possunt ecclesias quibus praesunt auctoritate propria post decessum suum censuales efficere.

Locus corruptus

CAP. X. *Idem Carnotensis episcopo. Pars capituli: Nos in eminenti.*

De caetero noveris, quod cum aliquis ad extraordinarium iudicem litteris impetratis cum adversario suo forte componit, postmodum in ecclesia de qua agitur, jus aliquod habiturus, si compositio non est juri contraria, non est ab hoc episcopo haec aliquatenus reprobanda: sed census absque episcopali auctoritate & ecclesiae cui praesert, sub hoc praetextu solutus, vitam ejus qui soluerit, non excedit.

CAP. XI. *Idem Cantuariensi archiepiscopo, & ejus suffraganeis.*

Ex frequentibus querelis personarum satis manifeste didicimus, in partibus vestris consuetudinem pravam admodum & enormem, & sanctorum patrum constitutionibus omnimodo contrariam, a multis retro temporibus invaluisse, quod videlicet clerici caeca cupiditate ducti, ecclesias & ecclesiastica beneficia sine assensu diaecelani episcopi vel officialium suorum, qui hoc de jure facere possunt, recipiunt, minus quam deceat sollicito cogitantes, quomodo id a sanctorum patrum constitutionibus est alienum, & ecclesiasticae contrarium honestati. Vnde cum tu, frater archiepiscopo, ex officio tibi commissae sollicitudinis tam inquam consuetudinem de provincia tua velis, sicut debes, radicibus extirpare: tam in clericos illos qui ecclesias & ecclesiastica beneficia occupata scienter derinent, quam in ipsos qui ecclesias vel ecclesiastica beneficia taliter occupare praesumpserint, sicut ex litteris tuis intelleximus, ex communicationis sententiam prorulisti. Nos itaque eandem sententiam ratam & firmam habentes, eamque auctoritate apostolica confirmantes, per A. S. praecipiendo man-

MMMMM iij danus,

ANNO
CHRISTI
1179.

damus, quatenus episcopi singuli vestram sententiam in singulis episcopatibus suis saltem quater in anno innovantes, eam, contradictione & appellatione cessante, faciatis inviolabiliter observari: nec clericos ipsos, qui sententiam ipsam incurrunt, vel de cetero incurrunt, si congrue non satisfecerint, & a præsumptione sua omnino destiterint, absolute præsumaris.

CAP. XII. *Idem Norvicensi episcopo.*

Audivimus, in episcopatu tuo, & aliis episcoparibus Angliæ, usque adeo clericorum malitiam excrevisse, quod interdum collusione inter se facta super beneficiis quæ possident, se sustinent ab aliis molestari, & postea, ut quæstioni cedatur, & iidem clerici beneficia quicquid possideant, quasi nomine transactionis solvant aliis de ipsis beneficiis annuam pensionem, ut post mortem eorum in beneficiis illis, super quibus est inter eos clericos collusio facta, jus sibi valeant vindicare. Vnde quia quid tibi sit exinde faciendum nos consilium voluisti, fraternitati tuæ, &c. quatenus, si quos clericorum tuæ jurisdictionis collusionem hujus fraudis legitime tibi constiterit commississe, eos beneficiis, super quibus collusi fuerint, non differas appellatione cessante perpetuo spoliare: quia satis esset absurdum & indignum, si fraus & dolus, quem in præjudicium tuæ jurisdictionis & aliorum committere nituntur, in eorum non redundaret incommodum & jacturam.

CAP. XIII. *Item Lucius tertius B. Vigorniensis episcopo.*

Significavit nobis, T. rector ecclesiæ de Dulting, quod a dilectis filiis nostris abbate & monachis Glaftrix, ad regimen illius ecclesiæ electus, de solvendo annuo censu quatuor marcarum, quem prædecessor ejus solverat, corporaliter præstitit juramentum: postmodum venerabilis frater noster R. Vigorniensis episcopus, in cujus diocesi ea ipsa consistit, ne ipse monachis censum solveret, nisi prius constaret quod episcopali auctoritate esset impositus, in periculum ordinis & sub interminatione anathematis, interdixit. Vnde præfatus rector hinc reatum periculi metuit, inde rimer periculum inobediencie imminere. Quocirca fraternitati tuæ, &c. quatenus partibus convocatis, si præscriptum canonem de auctoritate præfatis, non de novo, impositum fuisse constiterit, præcipias episcopo auctoritate nostra ut prohibitionem suam sine dilacione relaxet. Si vero census fuerit de novo impositus, sive de episcopali auctoritate factum fuerit, sive non, abbatem & monachos, ut clericum a præfatis juramento absolvant, appellatione remota, ecclesiastica edictione compellas. Pati enim nolumus nec debemus, ut ecclesiæ novi census exactioe ventur.

CAP. XIV. *Idem Cantuariensi archiepiscopo & ejus suffraganeis.*

Ex crebris querimoniis clericorum, qui de partibus vestris ad præsentiam nostram accedunt, satis nobis evidenter innotuit, quod interdum decedentibus ecclesiarum personis, quandoque filii, quandoque alii, absque conscientia & consensu episcopi diocesani, se in prædictas eccle-

sias intrudere non verentur, & earumdem ecclesiarum claves accipiunt, & ut ecclesias, vel curiam bona teneant occupata, in vocem appellationis prorumpunt. Quum igitur id iniquum sit penitus & absurdum, nos tantæ iniquitati & enormitati, pastoraliter volentes consideratione occurrere, & radicem hujus cupiditatis de clero penitus extirpare, fraternitati tuæ, &c. quatenus, si qui sint, vel fuerint in partibus vestris, qui tali modo ad ecclesias detinendas inhiare præsumunt, ipsos ad eandem ecclesias quantocius relinquendas, studiose monere curetis, & ecclesiastica edictione compellere: ita quod, si manifestum est, ipsos ira tenere, & præsumptuose ecclesias detinere, sub obtentu appellationis, si quam interposuerint, non omittatis quin eos ad ecclesias eadem dimitrendas, appellatione cessante, ecclesiasticæ censura compellatis.

CAP. XV. *Item Lucius tertius.*

Quoniam ex plenitudine potestatis, &c. super eo quod quæstisti, utrum super ecclesiastico beneficio in litigium deducto, possit fieri transactio, tale damus responsum: sicut jam pridem, si bene meminimus, alii non abfimile quærenti dedimus responsum: quod secundum formam transactionibus adscriptam, super re sacra litigiosa minime transigi potest. Res ergo sacra ut possideatur aliquo dato, vel promisso, vel retento, speciem habere non immerito credimus simoniae. Alias autem gratis & amicabilem inter se litigantes componere, sacris canonibus non ducimus obviare.

DE ALIENATIONE RERVM
ecclesiæ, & de earumdem recuperatione.PARS
XXIX.CAP. I. *Alexander III. Exoniensis episcopo. Oxon.*

Ex præsentium latoris insinuatione accepimus, quod Alexander quondam sacerdos ecclesiæ diocesis Offerolon, calicem quemdam argenteum, & medietatem unius breviarii ejusdem ecclesiæ, pro sua necessitate pignori obligavit, & ea, morte præventus, minime recollectit. Vnde, quia indignum est, ut ejusdem ecclesiæ res suæ, & præsertim, quæ sacris ministeriis deputatæ sunt, rationally debeant deperire, fraternitati tuæ, &c. quatenus, si verum est quod asseritur, filium ejus V. qui ex successione ejus, ipsius patrimonii jus dicitur obrinere, moneas diligenter & compellas, ut res ipsas, pignoras recolligat, & eas ecclesiæ restituet: quod si facere noluerit, cum vinculo anathematis non differas coercere.

CAP. II. *Idem eidem. Pars capituli: Ad aures. supra de sponsis.*

De his qui parochiales tenent ecclesias, fraternitati tuæ taliter duximus respondendum, quod ad reparationem & institutionem ecclesiarum cogi debent, cum opus fuerit, de bonis quæ ipsi sunt, conferre, si eis super sunt, ut eorum exemplo ceteri invitentur.

CAP. III. *Idem.*

Cæterum si abbatem tuæ diocesis donationem cum priore & quibusdam de conventu suo facere contigerit, & pars conventus postea reclamaverit,

ANNO
CHRISTI
1179.

rit: data rei quantitas & illius terræ consuetudo, quæ tamen facris canonibus manifeste non obviat, est diligentius attendenda, & secundum hoc est donum ratum vel irritum iudicandum. Verum cum alicui ecclesiæ possessio qualibet, interposita conditione, donatur: non potest a donatore donum postea revocari, nisi forte tali sit conditione collata, quod ea cessante possessio revocari debeat.

CAP. IV. *Idem Vigorniensis episcopo.*

Carr. suo

Illas vero terras, quæ de silvis extirpatæ, sunt arabiles factæ, eis hereditario jure sub annuo censu poteris concedere tenendas, a quibus ipsas suorum vel parentum suorum labore constitit fuisse extirpatas: nisi forte aliis possint ad majorem ecclesiæ utilitatem cum eodem honore & labore conferri.

CAP. V. *Idem Panormitano archiepiscopo.*

Quia tua nos duxit prudentia consulendos, utrum clerici scholares, de rebus mobilibus, aut immobilibus possint condere testamentum, consultationi tuæ respondemus: quod licet de his quæ paternæ successioni & cognationis intuitu aut de artificio sunt adepti, sive dono consanguineorum aut amicorum suorum, non habito respectu ad ecclesiam, perveniant ad ipsos, libere disponere valeant, de his tamen quæ de consideratione ecclesiastica perceperunt, nullum de jure possunt facere testamentum.

CAP. VI. *Idem Salernitano episcopo.*

Ad hæc licet consuetudo illa non sit rationi consona, secundum quam clericus, si a Kalendis Martii usque ad Kalendas Novembris decefferit, totum fructum beneficii, quem deberet anno illo percipere, pro voluntate sua largitur: quia tamen in multis ecclesiis observatur, satis eam in archiepiscopatu tuo poteris tolerare, præsertim si clericus in decessu suo gravetur debitis. Et illud est omnino rationi contrarium, ut unus clericus in una vel in diversis ecclesiis archidiaconatum & cantoriam vel decanatum obtineat: cum singula officia quæ sunt in ecclesiis, assiduitatem exigant præstari.

persona-

CAP. VII. *Idem.*

De possessionibus autem, laicis sub modico censu concessis, noverit tua fraternitas, quod si læsa ecclesia est & manifestum appareat detrimentum ipsius, cum ejus conditionem deteriorem facere non licuerit, & ecclesia jure minorum semper debeat illæsa conservari, quæ in damnum ipsius constiterit, ad jus ipsius proprietatemque rediverit. Providendum est tamen, ne, si forte colonus possessiones illas expensis ac suo labore fecerit meliores, sumptibus, quos bono animo fecerit, debeat defraudari.

CAP. VIII. *Idem Cenomanensibus episcopo.*

Ad hoc præsentibus tibi litteris innotescat, quod clerici de mobilibus quæ per eos lesa sunt adepti, de jure restaurari non possunt. Viventes tamen, & sui compotes, moderate valent aliqua de

eg. te-
ui

bonis ipsis, non ratione temerenti, sed intuitu elemosinæ erogare, in ægritudine etiam constituti.

ANNO
CHRISTI
1179.
leg. testa-
menti
largiti.CAP. IX. *Idem decano & capitulo Marianensibus.*

Ad hoc in apostolicæ sedis specula sumus, licet immeriti, Dominico disponente, constituti, ut aciem nostræ considerationis ad universas ecclesias extendamus, & earum commodis & profectibus omnino intendamus. Pervenit autem ad audientiam nostram ex parte venerabilis fratris episcopi vestri, quod ipse pro ecclesiæ vestræ necessitatibus magno sit onere debitorum prægravatus. Unde quasi vir providus & discretus nos obnixè rogavit, ut vos pro eis reddendis sollicitos redderemus. Quia vero decet vos pro utilitate ecclesiæ & incremento, diligentes & vigilantes existere, dignitati vestræ mandamus, quod si conrigerit eundem episcopum ante solutionem debitorum, quæ pro utilitate & necessitate ecclesiæ sibi commissa contraxerit, ex hac luce migrare, de redditibus qui spectant ad mensam ejus, donec alius loco ejus substituarur, eadem debita solvere studeatis. Quo substituto, episcopum ad eorum debitorum solutionem omnino adducetis, & sicut filius debita patris, ita prælatus sui prædecessoris pro necessitate ecclesiæ contracta tenetur persolvere.

VNI PLURA BENEFICIA ecclesiastica non committenda, nec unum inter plures dividendum: & de in beneficio sibi assignato non residentibus.

PARS
XXX.

CAP. X.

Alexander III. Eboracensis archiepiscopo.

RELATVM est auribus nostris, quod Nicolaus archidiaconus de Bedis, canonicus Bevanensis ecclesiæ, ita integre & plenarie canonicam jam dictæ ecclesiæ requirit præbendam, sicut & illi qui die noctuque satagunt eidem ecclesiæ deservire. Super hoc etiam litteras nostras se habere proponit. Quia vero hoc indignum & absurdum est, nisi de consuetudine præscriptæ ecclesiæ hoc possit inquirere: fraternitati tuæ, &c. quatenus eundem archidiaconum diligenter commoneas, quod occasione litterarum nostrarum communia ecclesiæ præbata nulla ratione, contra consuetudinem & institutionem ipsius ecclesiæ, requirere audeat: nisi eidem ecclesiæ in propria persona assidue vel per medietatem unius anni voluerit deservire.

CAP. II. *Idem Londoniensibus episcopo.*

Cum teneamur ex debito suscepti regiminis provisioni clericorum intendere: tibi & aliis ecclesiasticis prælatis, pro eis scripta nostra dirigimus. & interdum etiam super illorum provisione, qui aliquod beneficium sufficienti habere non sciunt, dum etiam aliquando ignoramus eos habere aliquod beneficium, pro quibus tibi & aliis ecclesiarum prælatis scribimus. si preces & mandatum nostrum recepisti pro aliquo, vel aliquando recipies, qui aliud beneficium habet quo valet commode sustentari, nisi forte in

ANNO CHRISTI 1179

ANNO CHRISTI 1179.

ris ipſis de alio beneficio quod habet, mentio habeatur: aut ſi nunc non potes ei ſine ſcandalo providere, æquanimitè ſuſtinebimus, ſi pro eo preces & mandatum noſtrum non duxeris exequendum.

verint, aut cauſam rationabilem tibi oſtenderint, quare reverti non debeant. Præterea clericos alterius diœceſis abſque litteris commendatitiis epiſcopi ſui, niſi pro eis preces aut mandata ſedis apoſtolicæ receperis, non teneris nec etiam debet recipere.

CAP. III. *Idem.*

CAP. VII. *Idem G. "Nimcolneſi electo."*

"f. Lin. continenti

"Remenſem

Deſerente I. Nob. preſbytero, latore præſentium, accepimus, quod cum duas eccleſias haberet, archidiaconus tuus ipſum altera illarum ſpoliavit, & eam cuidam preſbytero N. nomine aſſignavit. Prædictus autem I. ſentens ſe in hac parte gravari, ad venerabilem fratrem noſtrum Trevetenſem archiepiſcopum appellavit. Cumque idem I. de mandato ejuſdem archiepiſcopi in præſcriptam eccleſiam fuiſſet reſtitutus, memoratus G. ad audientiam noſtram appellavit. Poſtea vero prædictus archiepiſcopus eundem I. eo quod ad præſentiam ſuam vocatus ut alteram de prædictis eccleſiis prænominato G. concederet, venire contempſit, vinculo excommunicationis adſtrinxit. Nos autem a ſententia qua tenebatur, facientes eum abſolvi, eundem duximus tibi remittendum. Quo circa mandamus, quatenus partibus ante præſentiam tuam convocatis, præſcripto I. una de præſcriptis eccleſiis, quam voluerit, cum pertinentiis ſuis relictâ, alteram præfato G. ſi eccleſiam non habet, non differas aſſignare. Si vero aliam habet eccleſiam, alteri perſonæ idoneæ, beneficio eccleſiaſtico carenti, inconſuetanter aſſignes.

De multa liberalitate credimus proveniſſe, quod dilectus filius noſter S. archidiaconus de Norhantuna, præbendam, quam habebar in eccleſia tibi commiſſa, libere tibi conceſſit, ut eam dilecto filio G. nepoti veſtro conferres. Et infra: Quoniam igitur nulla ratione ſuſtinere poſſumus, ut memoratus archidiaconus diſpendium patiarur, unde gratiam tuam & noſtram meruit obtinere, ubi jus præbendæ ſuæ ceſſerit G. ut veſtram poſſit perficere voluntatem: fraternitatuæ, &c. ut ſupra. Cum rationi & eccleſiaſticæ inſtitutioni contrarium ſit, ut archidiaconus præbenda careat deſervire, non honeſtum ſit tibi, promiſſionem tuam tam honeſtam revocare.

CAP. VIII. *Idem Burdegalenſi archiepiſcopo.*

Præterea de G. archidiacono, qui cum in tua & Toſana eccleſia archidiaconus ſit conſtitutus, & in utraque profeſſus regulariter, collectis illis quæ in archidiaconatu tuo poteſt colligere, præter conſcientiam tuam & licentiam, Toſam regreditur, & ibi per annum vel amplius moratur: providentiæ tuæ ſignificamus, ut eundem archidiaconum, ſi ita res ſe habet, altero quem maluerit, archidiaconatu, occasione & appellatione ceſſante, facias eſſe contentum.

CAP. IV. *Idem in Concilio Turonenſi.*

Majoribus in eccleſia beneficiis in ſua integritate manentibus, indecorum nimis videtur, ut minorum clericorum præbendæ pariantur ſectio-nem. Idecirco ut ſicut in magnis, ita quoque in minimis membris ſuis eccleſia firmam habeat unitatem, diviſionem præbendarum, ut dignitatum permurationem, fieri prohibemus.

CAP. IX. *Idem Salernitano archiepiſcopo. Pars cap. ſupra de clericis matrimonio copulatis: Clericos.*

Mandamus, ut ſi qui clerici eccleſiarum tuarum, ſtatibus Hoſpitalis cum licentia ſui prælati ſponte ac gratis per annum vel triennium ſervire decernunt, nequaquam impediantur: & interim beneficia ſua eccleſiaſtica vel redditus, ſi quos habent, non amittant.

CAP. V. *Idem Norwicenſi epiſcopo.*

Ad audientiam noſtram pervenit, quod H. preſbyter monachos de Rameſeia, & clericum ſuum T. petendo vicariam eccleſiæ de Buruvelle, a qua xxix. annis retroceſſit, in diverſis poſtea eccleſiis perſonatum adeptus, multipliciter vexare ac fatigare præſumit. Quia igitur non eſt canonicum, ut qui curam animarum in diverſis habet eccleſiis fiat, vicarius in alienis: diſcretioni tuæ, &c. quatenus rei veritate diligenter inquiſita, ſi ita eſſe noveris, prædictum preſbyterum a peritione prædictæ vicariæ deſiſtere, appellatione & occasione remota, diſtrictus compellaris: non obſtantibus litteris, ſi quas tacita veritate per nuntium aliquem a nobis impetravit. Extirpari enim debent, quæ de avaritiæ radice procedunt, & canonum ſunt contraria ſanctioni.

DE EXCOMMUNICATIS.

CAP. I. *Idem "Exoniensſi epiſcopo."*

PARS XXXI. Oxon.

Ex parte tua nobis eſt conſtanti aſſertione propoſitum, quod quidam inrerum pro certis cauſis excommunicati, ſedem apoſtolicam viſitant, & reticentes cauſas pro quibus ſunt vinculo excommunicationis adſtricti, auditis conſeſſionibus ſuis, abſolutionis beneficium meruiſſe. Unde quia nos conſulere voluiſti, utrum illa abſolutio reneat, ſi occultatis exceſſibus, pro quibus excommunicati fuerunt, abſolutionis meruerunt privilegium, ſive excommunicationis aliam cauſam prætendentes: conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quod ſi ira coſtiterit, eos cogere debes cenſura eccleſiaſtica, cum litteris tuis rei veritatem continentibus, ad ſedem apoſtolicam redire: Si vero id tibi non conſtiterit, & eos ſuſpectos habueris, quod non fuerint veritatem confeſſi: ipſos compellere debes exinde totam te, quod veritatem confeſſi fuerint, purgationem præſtare.

CAP. VI. *Idem Eboracenſi archiepiſcopo.*

Fraternitati tuæ duximus reſpondendum, ut ſi clerici qui in eccleſiis tuæ iuriſdictionis beneficia ſunt adepti, ad aliam diœceſin, abſque tua conſcientia & aſſenſu, morandi cauſa tranſierint, beneficiis quæ a te habuerint, liceat tibi eos ſpoliare: niſi forte diſciplinis ſcholasticis invigila-

CAP.

CAP. II. *Idem Cantuariensi archiepiscopo.*

Qua fronte nos super articulis juris consulere valeas, non videmus, cum in his quæ tibi nota sunt & liquida, manifeste dicaris ordinem pervertere, & evidenter libertati ecclesiasticæ contrahere, pro qua ille gloriosus & inclitus martyr, prædecessor tuus Thomas martyrium subire non expavit. Iam enim non in ecclesia, sicut canonicum est & honestum, non in palatio, non in camera tua, sed in propria camera regis, contra debitum juris & contra pontificalis officii dignitatem, episcoporum electiones dicaris confirmare. Verum super his, de quibus nos consulere voluisti, prout nobis dederit Dominus, tibi respondemus. Sane si quis pro contumacia vel alia qualibet causâ, excommunicatione teneatur adstrictus, & offerat se ad iustitiam de his, pro quibus sententiam ipsam excepit: iudex eum, ut non in excommunicatione decedat, absolvi potest, etiam si pars adversa, ne absolvat, appellationis obstaculum interponat: ab ipso tamen ante absolutionem sufficiente cautione recepta, quod vel in præsentia Romani pontificis, ad cuius audientiam appellatur, si maluerit adversarius, vel coram iudice, cui Romanus pontifex causam delegaverit, vel coram eo in quo utraque pars convenerit, iuris pareat æquitati.

CAP. III. *Idem in eadem epistola.*

De his etiam, qui se conquerunt irrationabiliter excommunicationi vel interdictioni suppositos, illud idem dicimus: etiam si hi pro quibus tulerint sententiam, ad sedem apostolicam duxerint appellandum.

CAP. IV. *Idem Rotomagensi archiepiscopo.*

Quia quæsitum est a nobis ex parte tua, si liceat tibi eos qui excommunicationis vinculo ab episcopis, aut iustitianeis tuis fuerint innodati, & ad audientiam tuam appellant, absolvi antequam steterit tuo iudicio: inquisitioni tuæ præsentibus litteris respondemus, quod si post appellationem inter eos sententia excommunicationis est promulgata, absolutione non indigent, cum sententia post appellationem lata neminem ligare possit. Si autem ante appellationem fuerint excommunicati, ante ingressum causæ recepto ab eis iuramento, secundum ecclesiæ consuetudinem debes eos absolvi, nisi episcopo a quo fuerint excommunicati, in hac parte volueris deserte, & eos ad ipsum absolvendos remittere. Cum autem ab episcopo vel a te fuerint absoluti, causam audire debes, & eam sine debito terminare: quia nec excommunicati ante absolutionem sunt audiendi, nec causa ad eos a quibus est appellatum, debet aliquatenus remitti.

CAP. V. *Idem Cantuariensi archiepiscopo.*

Cum ad hoc in beatorum apostolorum principis cathedra, quaquam immeriti, Domino disponente, simus constituti, ut plantate debeamus quæ ad virtutem spectant & decorem; & evellere & eradicare euresus, quæ sunt obvia rationi, & profectum impediunt salutis: intelleximus sine quod Hospitalitatis nominatim excommunicatos contra prohibitionem ecclesiasticam præsumptis.

A munt tradere humanæ Christianæ sepulturæ, non cogitantes, quam grave sit illis in morte communicare, quos, dum viverent, ecclesia pro suis excessibus a sinu suo segregavit. Vnde quoniam huiusmodi præsumptionem & temeritatem nolumus nec debemus aliquatenus tolerare: discretioni tue, &c. quatenus prædictos fratres moneas & horteris, & ex nostra parte præcipias, ut si quos in excommunicatione defunctos in cæmeteriis sepehiant, extra cæmeteria ipsos penitus eiciant. Quod si facere noluerint, tu hoc ipsum de his, quos in excommunicatione defunctos esse confiteri, autoritate nostra, & appellatione remota, exequaris.

CAP. VI. *Idem in Turonensi Concilio.*

Quoniam supervenientibus novis morbis novas expedit invenire medicinas: & ecclesiasticæ libertati consulere, & subditorum utilitati providere curantes, statumus ut capellani, & quorum vice ministrant, huiusmodi sacramento adstringantur, ut ex quo fuerit cognitum eis, aliquid ecclesiæ vel cæmeterii seu ecclesiasticæ possessionis, in castrum venisse, vel castrorum violentia ablatum fuisse, conveniant dominum castrum, sive illum qui primus ab eo dominatum habet, cuius potestate consilioque residui possit. Et si eorum communitate præmissa, prædam non reddiderit, si adfuerit; vel si abfuerit, de integra restitutione infra octavam diem certam securitatem non fecerit: extunc ab omni ecclesiastico cessabitur officio, excepto baptismo & confessione, & timore mortis communionem. Quod in omnibus terris eorum propriis præcipimus observari, nec non & in illis, in quibus integram exercere dominationem. Permittimus tamen, ut semel in hebdomada, causa conficiendi corpus Christi, Missa in villa celebretur proxima, clausis omnibus ostiis, & exclusis excommunicatis, præter ministros altaris. Quod si prædicti castrenses post datam inter eos sententiam incorrigibiles per xxx. dies exiterint: capellani ab eorum recedant officio, non amplius cum eis commorantur, quamvis sub anathematis vinculo teneantur. Sub hac lege scriptores claudimus. Quod si capellani vel quilibet officiales clerici ex suis possessionibus sunt advocati servitii debitores, ultra tres menses commorandi cum eis licentiam non adhibemus. Quod si gratia communitatis eis cõcedatur, conveniendi tamen & cohabitandi interdiximus participationem. Qui vero ultra præfixum terminum cum eis commorari præsumperit, officio simul & ecclesiastico careat beneficio, & ne forte præda in dolo convertatur, aut clericis castrorum excuserit ignorantia: egredi debent, obviare prædam, audituri & solliciti inquisitioni, si quæ res ibi fuerint ecclesiasticæ, vel earum reclamatores. Si quis autem clericus ob huiusmodi recessum, propter iustitiam a domino suo rerum suarum damnus petulerit: ipse dominus non nisi per integram omnium restitutionem mereatur absolvi. Si qualibet villa duos vel plures advocatos habuerit, in quorum aliquem lata sit sententia: non careant officio, nisi qui ejus subsunt dominio. Quod si ecclesia sua advocacionis fuerit, eadem esset & sibi interdita: licet alterius advocacionis corpora sepelire: Missa tamen non celebrabitur. De mutandis autem castrorum vicariis vel clericis statumus ut archidiacono significetur, ne alius loco eius substitatur, donec eodem adstringantur sacramento. Mercatoribus autem & ceteris hominibus civitatum vel burgorum

ANNO
CHRISTI
1179." al. exclusis omnibus
pergr.

" al. commorantibus

" al. præda
committitur
in dolum
" al. deb.
obviare
prædam" al. additur
dummodo." al. unius
advocatio-
nis fuerit,
suis ca-
dem & sibi
interdicta
licentia, li-
cet aliter.
" al. burgorum.

NNnnn prohi-

ANNO
CHRISTI
1179.
" hospicio

prohibemus, ne aliquem nomine excommunica-
tum, hospitem suscipiant, nec in venditione vel
in emptioe seu aliqua participent accommoda-
tione. Qui vero transgressores extiterint, a sacer-
dote parochiano tres dies vocentur, tribus autem
aliis diebus ad correctionem expectentur: septimo
die, si incorrigibiles apparuerint, anathematis
sententiam subituri: nec ab episcopo, nec ab archidiacono se noverint absolvendos. Si
vero a domino aliove potente ad hospitandum
excommunicatum, hospiti vim illatam cognitum
fuerit, hospes reus non habeatur: sed ejus qui vio-
lentiam intulit, terra suspendatur: cujus suspen-
sionis restitutio pontificali erit arbitrio reservan-
da. In villis vero vel urbibus vel castellis, quæ re-
gis subsunt dominio, in quibus constabularii ad
tempus statuuntur, si ipsum constabularium con-
stituerit anathematis sententiam subisse: ipso in
villa præsentelocus^a medius: quo recedente, eodem
reversuro, alii Divinum officium non amittant:
suis domesticis omnibus a Christianitate suspen-
sis. De cæmeteriis & ecclesiis, sive quibuslibet
possessionibus ecclesiasticis tenentibus, dari
prohibemus, ne^a pro ecclesiæ vel cæmeterii de-
fensione clerici fidei suæ sponsonem interponant:
quod si præsumperint, ordinis sui & beneficii
periculum incurtant. Qui vero ecclesiam vel
cæmeterium contempserint^a, vel ordinatis manus
violentas impofuerint, anathematis sententia feri-
antur: nec ab alio nisi a domino papa absolutio-
nem consequantur, nisi mortis interveniente pe-
riculo, dispensatio misericorditer subveniat, data
tamen pro^a posse satisfaciendi securitate, si con-
valuerint, pro absoluteione papam aditus. Si
quis videns excommunicatum ex nomine, hospicio
susceperit, vel ei pecuniam scienter accommodaverit:
quia nostri sunt contemptores mandati, prohibemus,
ne Christianus vel Christiana ei serviat, donec inde
satisfecerit. Præcipimus autem, quod decani
fide adstringatur, quod si eis cognitum fuerit,
aliquem de clericis hæc decreta non servasse,
episcopo, si affuerit, vel archidiacono denuncient.
Prohibemus etiam, ne abbates vel monachi,
priors vel abbatissæ, vel priorissæ, de possessionibus
ecclesiasticis tenentibus^a donent clericis autem & laicis
prohibemus, ne quis scienter prædam^a ecclesiæ emat,
vel prædam^a cæmeterii, vel cujuslibet possessionis
ecclesiasticæ: quod qui præsumperint, anathematis vinculo feriantur.

Ex decretis Gelasii papæ, cap. 2.

Quicumque intra anni spatium civiliter sive
publice causam suam coram suis excommunicato-
ribus non peregerint, ipsi sibi audientiæ aditu-
m clausisse videantur. Quod si obstinato animo
defuncti fuerint, nos illorum causam, juxta beati
Leonis prædecessoris nostri sententiam, Divino
judicio reservantes, quibus vivis non communi-
cavimus, mortuis non communicamus.

CAP. VII. Idem.

" al. & ul-
que & c.
observari

Cum ab ecclesiarum prælati ecclesiastica sen-
tentia in malefactores aliquos promulgatur, de-
bet rata & firma consistere, ut usque ad dignam
satisfactionem inviolabiliter observetur. Qua-
propter discretionem tuam, &c. quatenus si quando
dilectus filius noster L. n. plebanus sancti Pan-
cratii^a, in clericos vel in laicos parochianos suos in-
terdum interditi vel excommunicationis senten-

" al. S. Pan-
cratii de
Lucar.

ANNO
CHRISTI
1179.
PARS
XXXII.

tiam rationabiliter tulerit, præcipias observari:
nec eam sine congrua satisfactione, & absque con-
scientia ejusdem plebani, aliqua ratione rela-
xes.

DE CONVINGENDIS FILIIS
ante vel post compaternitatem genitis.

CAP. I. Alexander III. Salernitano archiepiscopo.

UTRUM autem filii vel filix ante vel post
compaternitatem geniti, possint simul ad in-
vicem copulari, canones secundum diversorum
locorum consuetudinem inveniuntur. Et licet
primus canon exinde editus, natos post compa-
ternitatem prohibeat ad invicem copulari: alter
tamen canon posterius editus primum videtur
corrigit, per quem statuitur, ut sive ante, sive
post compaternitatem geniti sunt, simul possint
cõjungi: excepta illa persona dumtaxat, per quam
ad compaternitatem pervenitur. Unde tolerabili-
us nobis videretur, ut secundum posteriorem
canonem, etiam post compaternitatem geniti, si-
mul possint copulari, præter illam personam, per
quam compaternitas contrahitur, nisi consuetudo
ecclesiæ, quæ scandalum generet, aliter se ha-
beat.

CAP. II. Idem eidem in eadem epistola.

Si vir vel mulier scienter aut ignoranter filium
suum de sacro fonte susceperit, an propter hoc ab
invicem separari debeant & alii copulari, quia nos
generaliter consulere voluisti, consultationi tuæ
respondemus: quod quamvis sit generaliter con-
stitutum ut debeant, quidam tamen humanitas &
potius sentientes, aliter statuunt. Et ideo nobis
videtur, quod sive ex ignorantia, sive ex malitia id
fecerint, non sunt ab invicem separandi, nec alter
alteri debitum debet subtrahere, nisi ad continen-
tiam servandam possint induci. Quod si ex igno-
rantia id factum est, eos excusare ignorantia vi-
detur: si ex malitia, eis sua fraus non debet patro-
cinari vel dolus.

QUI FILII SINT LEGITIMI,
& de exactioe dotium post divortium,
& ad quem pertineat hujus causæ
cognitio.

CAP. I. Idem Exoniensi episcopo.

MEMINIMVS nos fratemitati tuæ super causa
quæ inter P. & R. de quadam hereditate
vertitur, quam idem P. nomine Sibyllæ uxoris
sue petebat, tali modo scripsisse: ut si constaret,
prout litteræ tuæ continebant, inter dicti R. pa-
trem & matrem, post ejus nativitatem matrimo-
nium fuisse contractum, eum omni appellatione
remota legitimum esse denunciare, & ab hereditate
paterna propter causam prædictam nullatenus
debere repelli. Tanta est enim vis^a sacramenti,
ut qui antea sunt geniti, post contractum matri-
monium habeantur legitimi. Verum quoniam P.
ultra quam in litteris tuis continetur, nobis signi-
ficavit, quod pater suus, vivente uxore, matrem R.
tenebat, & eum in adulterio procreasset, & quod in
mortè ipsius uxoris mater fuerit machinata: fra-
temitati tuæ, &c. quatenus rei veritatem inquiras,
& si tibi constiterit, quod vivente uxore, pater
pater-

ANNO
CHRISTI
1179.

PARS
XXXII.

PARS
XXXIII.

" Oxon.

" matrim.
nii.

prædicti R. matre ipsius publice abusus fuisset, A
cum spurium, & ab hereditate repellendum, præ-
sertim si mater ipsius in mortem prioris uxoris
fuerit machinata, decernas, quoniam inter se le-
gitimum matrimoniū contrahere non poterunt.

CAP. II. *Idem venerabili fratri N. episcopo
Bathonensi.*

Ex conqueſtione E. mulieris, nobis innotuit,
quod R. quondam vir suus, a quo, sicut dicitur,
fuit sine iudicio ecclesiæ separata, dotem suam
sibi reddere contradicxit. Quia vero indecens est,
& a juris ordine alienum, ut prædicta mulier do-
tem suam amittat: fraternitati tuæ, &c. quatenus, B
si eadem mulier a prædicto viro, iudicio ecclesiæ,
separata fuerit, ipsum moneas & inducas, & si
neceſse fuerit, appellatione remota, ecclesiastica
districtione compellas, ut prædictæ mulieri do-
tem suam restituat, aut secundum terræ consue-
tudinem, in præſentia tua iustitiæ plenitudinem
exhibeat.

CAP. III. *Idem.*

Conqueſtus est nobis H. lator præſentium, quod
quamdam mulierem nuptem R. accepit in uxorem,
& præſatis R. ipsam exheredare conatur, eo quod
ante desponsationem matris suæ nata fuerit: cum
postea, prout dicitur, pater præſatæ mulieris,
matrem ipsius accepit in uxorem. Inde est quod
fraternitati tuæ, &c. quatenus rei veritate dili-
genter inquisita & cognita, nullius appellatione
obstante, legitimam esse iudicetis, inhibentes
prædicto R. ex nostra & vestra parte, ne sæpeditæ
mulieri vel heredibus suis hac occasione super
hereditate sua molestiam inferat vel gravamen.
Si autem contra inhibitionem nostram venire
præſumpserit, sublato appellationis remedio, ec-
clesiastica severitate percellatis.

CAP. IV. *Idem London. & VVigorn. episc.*

Causam quæ inter R. & F. super eo quod ma-
ter jam dicti R. dicitur non fuisse de legitimo ma-
trimonio nata, agitari dignoscitur, experientia
vestræ jam pridem commissus terminandam.
Verum quia in litteris nostris inferi fecimus, ut
sæpedito R. possessionem omnium eorum, quorū
possessor extitit, quando avus suus iter Hierosoly-
mam proficiscendi arripuit, ante principalis cau-
sæ ingressum faciaris appellatione cessante resti-
tui, si eadem possessione fuisset per violentiam
spoliatus: nos attendentes, quod ad regem perti-
neat, non ad ecclesiasticam autoritatem, de tali-
bus possessionibus iudicare, ne videamur iuri &
dignitati carissimi in Christo filii nostri H. regis
Anglorum principis detrahere, qui, sicut accepim-
us, motus est & turbatus, quod de possessioni-
bus non scripsimus ei, cum ipsarum iudicium,
ut asserit, ad se pertineat: volumus, & fraterni-
tati vestræ mandamus, quatenus possessionum
iura regi relinquentes, factum de principali causa,
videlicet utrum mater prædicti R. de legitimo
matrimonio fuerit nata, plenius cognoscatis, &
eam vel aliam secundum litteratum nostrarum tenorem,
appellatione remota, terminetis: licet
incongruum videatur, ut matrimonium genitricis
præſati R. imperatur, quod ea vivente, ut di-
citur, non fuerit impeditum.

Concil. general. Tom. X.

CAP. V. *Idem.*

Cum inter I. veterem concivem nostrum & T.
mulierem divortii sit sententia canonice prolata,
filii eorum, qui ante sententiam nati fuerunt, &
ille qui tunc conceptus erat, non debent exinde
sustinere jacturam, cum parentes eorum publice
sine contradictione ecclesiæ matrimonium inter
se contaxerint: inde est quod autoritate aposto-
lica statuimus, ut filii eorum, quos ipsi ante di-
vortium habuerunt, & qui conceptus fuerat ante
latam sententiam, nihilo minus legitimi habeantur,
& quod in bonâ paterna jure hereditario suc-
cedant, & de bonis parentum suorum nutrian-
tur. Quocirca venerabilitati vestræ, &c. quate-
nus præſatos filios memorati I. prædictæ mulie-
ris succedete in paterna bona, & exinde nutrirī
non prohibeatis: nec occasione divortii in pa-
rentes eorum celebrati, eis a quoquam molestiam
vel gravamina sustineatis inferri.

DE RAPTORIBVS, ET ECCLE-
ſiarum violatoribus, & quando post
peractam pœnitentiam sit neganda se-
pultura ecclesiastica, nisi satisfecerint de
damno restituendo.

PARS
XXXIV.

CAP. VI. *Eugenius tertius universo clero.*

SUPER eo quod de raptoribus ecclesiarum,
atque presbyteris, qui pœnitentiam eis injun-
gere, & oblationes eorum contra statum no-
strum suscipere attulerint, a nobis communi
deliberatione statutum cum fratribus nostris sta-
tuimus, & constitutionem ipsam, sanctorum pa-
trum vestigia subsequentes, autoritate Dei & san-
ctorum apostolorum Petri & Pauli pariter con-
firmamus, statuentes, ut quicumque ex his ra-
ptoribus, qui in urbe diabolò suggerente violen-
ter surrexerint, in rapina, sive in ecclesiarum vio-
latione manifeste est deprehensus, vel amodo
fuerit, nisi ablata prius restituat, si poterit, vel
emendandi plenam securitatem fecerit, pœnitenti-
æ beneficium ei penitus denegetur: si vero usque
ad obitum, quod absit, in sua contumacia dura-
verit, & in extremis positus, pœnitentiæ reme-
dium humiliter postulaverit, si emendationem
vel emendandi securitatem præſtiterit, ac fidejuf-
sores, qui ablata restituere debeant, idoneos de-
derit, ei pœnitentia & ecclesiastica sepultura con-
cedatur. Qui autem in sanitate obstinata mente
non pœnituerit, vel emendaverit, & in morte se-
curitatem ac fidejussores, sicut diximus, præſtare
nequiverit, solemnitas pœnitentiæ patum pro-
desse, sicut credimus, videtur: sed viaticum non
negetur, ita tamen, ut nullus clericorum sepul-
turæ illius intersit, nec ejus elemosynam accipere
præſumat. Quod si qui presbyterorum vel cleri-
corum contra statum nostrum in vita vel in
morte pœnitentias dare, aut sepulturæ illorum
interesse, vel eorum elemosynas accipere atten-
taverint, seu hujusmodi rapinæ participes inven-
ri fuerint, ordinis sui damnum irrecuperabiliter
patiantur, & beneficio ecclesiastico careant.

CAP. II. *Alexander III. Claromontano episcopo.*

Litteris tuis quæ I. lator præſentium exhibue-
NNann ij ras,

ANNO
CHRISTI
1179.

rat, conrinebatur, quod cum pater ejus multis fuisset criminibus irretitus, qui per appositionem ignis, ecclesiarum incendium diabolo suggerente commiserat: randem in ultima ægritudine constitutus, se confessus est peccatorem, & accepta pœnitentia de commissis, per manum capellani sui fuit a sententia anathematis absolutus: sed moriens, ecclesiasticam sepulturam nequivit habere. Quapropter si ita res se habet, fraternitati tuæ, &c. quatenus corpus ejusdem patris I. supradicti, appellatione cessante, facias in cœmeterio sepeliri, & heredes ejus moneas & compellas, ut his quibus ille per incendium vel alio modo damna contra justitiam itrogavit, juxta suas facultates condigne satisfaciant, ut sic a peccato valeat liberari.

Idem ex Concilio Turonensi.

Fures & latrones siin futando vel in prædando occiduntur, visum est pro eis non orandum: & si comprehensi & vulnerati fuerint, & presbytero vel diacono confessi fuerint, communionem eis non denegamus.

CAP. III. *Item Alexander tertius Luconsis episcopo.*

De secunda vero quæstione, hoc tuam discretionem tenere volumus, quod propinqui ejus, quem pro manifestis excessibus, videlicet homicidio, incendio, violenta manuum injectione in clericis, in violatione multatum ecclesiarum & incestu, vinculo excommunicationis adstringis, monendi sunt ut pro eis satisfactionem exhibeant: quod si fecerint, quia laborans in extremis, præstito juramento, per presbyterum tenuerit ab excommunicationis sententia relaxari, in cœmeterio porerit sepeliri. Si autem propinqui sui tuis acquiescere monitis contradixerint, quia jam non est purgatum peccatum, defuncto neganda est ecclesiastica sepultura.

DE POENITENTIA.

CAP. I. *Alexander III. * Exoniensi episcopo.*

SICUT dignum est, & omni rationi consentaneum, graves & difficiles quæstiones ad examen sedis apostolicæ referri, ira etiam nobis ex ministerio susceptæ sollicitudinis imminet, easdem quæstiones, prout nobis Dominus dedit, absolvere, & singulis a nobis consilium postulanti- bus respondere, ut providentia Romanæ ecclesiæ, quæ ubique rerarum obtinet, disponente Domino, principatum, quæstiones solvantur, & removeatur in his ambiguitas de cordibus singulorum. Licet autem super quæstionibus, quas tua nobis

A deber pœnitentia injungi, cum, sicut tu ipse non ignoras, idem excessus magis in uno, quam in alio sit puniendus. Illi autem qui animo occidendi lumsanctum & reverendum Thomam quondam Cantuariensem archiepiscopum, aut ferendi, aut capiendi, ut de illa captione mors ei subsecuta fuisset, citra manuum injectionem se fatentur venisse, pari pœna sunt puniendi: & alii qui non ut ferirent, sed ut percussoribus opem ferrent, si forte violentia, quam quidam amoliri debebant, impediretur, paulo minor pœna multari; quia sicut scriptum est, qui potuit hominem liberare a morte, & non liberavit, ipsum occidit. Constat quoque eos ab homicidii reatu immunes non esse, qui occisoribus contra alios opem ferre venerint: nec eorum scrupulo sollicitatis occultæ, qui, cum possit,

B manifesto facinori desinit obviare. Illi vero qui se asserunt animum regis inflammasse ad odium, unde forte fuit homicidium subsecutum, satis dure & aspere, sed non ita severe sunt puniendi: nisi forte ipsum regem ad illud homicidium provocassent. Illi quoque non fuerint a culpa liberi, nec a reatu debent esse immunes, qui licet fuerint iniquæ machinationis ignari, sciant tamen, si eos scarios esse sciebant, vel in facinis, vel in atmis eorum custodiendis ministerium præbuerunt. Illos vero, qui dicuntur illius viri sancti & suorum per mortem occupasse spolia, si nihil aliud in tanto facinore commiserint, a pœna mortis eius arbitramur immunes: sed hæc quæ occupaverunt,

C tenentur eis in integrum restituere, quibus ablata fuerunt, si habeant in facultatibus, unde ea reddere possint: & ipsi tamen ex hoc pœnitentia moderata est iniungenda: quia licet ex his quæ occupaverunt quædam fatentur se pauperibus in, elemosynam erogasse, tamen alienas res, cum ipsas potuissent eis restituere, quorum fuerint, debuerunt pauperibus erogare. Illi vero qui sola excommunicatorum participatione se reos esse cognoscunt, considerata temporis qualitate, quo in eadem nequitia perduraverint ignoranter, & inquisito etiam, si amore vel affectione communicaverint ignoranter vel scienter, secundum hoc pœnitentia est indicenda. Clericos D vero, quos constat armatos esse & interfuisse tanto facinori, & clericos etiam illos qui consilium istud dederunt, vel ut sanctus vir caperetur: perpetuo non solum ab altaris officio depnendos esse censemus, sed etiam ita, ut in ecclesiis nullo unquam tempore lectiones legant, nec responsaria seu antiphonas cantare in choro, sed in psalmis apud Dominum de commissio veniam sagrant implorare. Insuper clerici etiam ipsi in obstructo claustrum monachorum vel canonicorum, si fieri potest, sunt includendi, ita quidem, quod ipsi in septennium seu quinquennium debeant ab introitu ecclesiarum cohiberi.

E CAP. II. *Idem eidem.*

Ex tuæ fraternitatis litteris & confessione sacerdotis presentium latoris accepimus, quod cum eum ad sacerdoti ordinem assumendum non aliter voluisset ejus archidiaconus presentare, quinque solidos eidem archidiacono solvit, & sic postmodum ordinem istum, per eum presentatus, accepit. Vnde super eo de quo consilium nostrum postulasti, sic diximus respondendum, ut si hoc non est publicum, sed secretum, eum dem sacerdotem secreto convicias, monens eum, sine ulla tamen coactione, propensus & inducens,

ANNO
CHRISTI
1179.f. meruc-
rit

hoc

ut

ANNO CHRISTI 1179.

ut ordinem alicujus religionis assumat, & perpetuo ab officio, quod ita illicite acquisiuit, abstinere. Si vero ad religionem ordinem assumendum forte inducere non poteris, studeas ei ad sustentationem aliquod ecclesiasticum beneficium constituere, ad hoc, ut debeat officio sacerdotali sponte in perpetuum abstinere, alioquin non erit tutum, cum sit secretus excessus, ipsum invitum ab eodem officio coercere. Sed tamen penitentiam secretam secundum quod tibi visum fuerit, injungere non postponas.

CAP. III. *Idem eidem.*

De peregrinationis votis, an elemosynis redimi possint, vel per alium pro necessitate adimpleri, tibi respondemus, quod ab ejus qui praesidet, dependet arbitrio, ut consideret diligentius & attendat qualitatem personae & causam commigrationis, seu id ex infirmitate, siue affluentia contingat divitiarum: & utrum peregrinatio, an recompensatio utilior fuerit, & Deo magis accepta, & secundum hoc debet exinde dispensare.

CAP. IV. *Idem archiepiscopo Cantuariensi.*

Quod autem consulisti, utrum remissiones, quae sunt in ecclesiarum dedicationibus, aut conferentibus ad aedificationem pontium, aliis profint, quam his qui remittentibus subsunt: hoc tuam discretionem volumus firmiter tenere, quod cum a non suo iudice nullus libari valeat vel absolvi, remissiones praedictas illis prodesse tantummodo arbitramur, quibus ut prodesse, pastores propterea specialiter indulserunt: & in hoc intelligas eam quaestione solutam, in qua quaeritur, utrum is qui excommunicato communicat, a non suo episcopo absolutionis gratiam debeat implorare.

PARS XXXVII.

DE SENTENTIIS ET interlocutionibus.

CAP. I. *Alexander III. episcopo Norwicense & abbati de Evesham.*

SCRIPSIMVS vobis ad suggestionem H. clerici, ut causam inter ipsum & R. super capella N. diligentius audire debeatis, & sub certa forma terminare, omnino immemores existentes, quod eam prius aliis iudicibus commississemus, dilecti autem filii nostri S. & R. suis litteris nobis intimarunt, quod ipsi praedictam causam sibi a nobis, appellatione remota, commissam, ordine iudicario terminarent. Quare a praenominatis iudicibus veritatem studiosius inquiratis, & si noveritis eos super causa memorata diffinitam protulisse sententiam, nullatenus in causa ipsa procedatis: & si forte processistis, nec mandatum nostrum, nec factum vestrum volumus eorum sententiae derogare. Sed vobis firmiter injungimus, ut praenominato H. perpetuum super eadem causa autoritate apostolica imponatis silentium.

CAP. II. *Idem eisdem.*

Cum aliquibus adjudicata est possessio, non sufficit eis pignora dari, nisi corporali gaudeant possessione.

Concil. general. Tom. X.

CAP. III. *Item R. VVigorniensis episcopo.*

Causam quae vertitur inter fratres Dunelmensis monasterii, & monachos sancti Albani super ecclesia de Tenemuda, audiat, & appellatione cessante terminetis, illud inter caetera specialiter provisuri, ut fratres Dunelmensis ecclesiae auctoritate & assensu episcopi causam ingrediantur, ne si fratres sancti Albani obtineant, episcopus Dunelmensis se abbatem illius ecclesiae proponens, litem sopitam valeat suscitare.

ANNO CHRISTI 1179.

TINEMAHE

CAP. IV.

Archidiaconis de ecclesiastica institutione non videtur licere, nisi auctoritas episcoporum & consensus accesserit, in alios sententiam promulgare.

CAP. V. *Idem Eboracensi archiepiscopo.*

Cum aliqua causa, appellatione remota, committitur, & sententia fertur iniqua, eam evacuari oportet, nec debet ei dari, si manifestam contineat iniquitatem.

DE LEPROSIS.

PARS XXXVII.

CAP. I. *Idem.*

EX transmissa confectione R. clerici nobis innotuit, quod cum ecclesia de N. a monachis, ad quos jus illius ecclesiae spectare dinoscitur, ei concessa fuisset, tum temporis cum VV. clericus, qui fuisse lepra tactus perhibetur, eam possideret, timens ne similiter eadem concessione, aliqua fieret innovatio, ad sedem apostolicam appellavit, & ad nos nuntium suum destinavit. Quoniam igitur universis Dei fidelibus, & his maxime qui clericali dediti sunt officio, in suis iustitiis adesse tenemur, discretioni vestrae, &c. quatenus si vobis ita constiterit, praescriptam ecclesiam praefato R. taliter concessam, & post appellationem ad nos factam super eadem ecclesia, in ea inveniris alium institutum, eo inde amoto, eam ipsam, omni contradictione & appellatione cessante, jam dicto R. faciatis, dilatione postposita, assignari, non obstante quod eadem concessio facta fuerit tempora praedicti VV. si ipsum praenominato morbo manifestum fuerit laborasse. Testes vero, quos idem R. vobis nominabit, moneatis attentius, & inducite laboratis, ut amore iustitiae, testimonium perhibeant veritati.

CAP. II. *Idem.*

Pervenit ad nos, quod cum hi, qui lepra motum incurrun, de consuetudine generali a communione omnium separentur, & extra civitates & villas ad loca solitaria transferantur, nec uxores viros, nec viri uxores suas taliter aegrotantes sequantur, sed sine ipsis manere praesumant. Quoniam igitur, cum vir & uxor una caro sint, nec debeat alter sine altero diutius esse: fraternitati tuae, &c. quatenus si qui sunt in provincia tua viri vel mulieres qui lepra morbum incurrun, uxores ut viros, viri ut uxores suas sequantur, & eis conjugali affectione ministrent, solliciti

3. q. 2. Vnae quaeque.

31. q. 4. Si us oriam.

NN nnn iij tis

ANNO CHRISTI 1179.

Hæc in prima editione minoribus characteribus erant exarata: ut hic representamus.
"Corr. Balthonienfi. Matth. 5.

tis exhortationibus inducere laboretis. Si vero ad hoc induci non poterunt, eis arctius injungaris, ut uterque altero vivente continentiam servet: & si qui contra mandatum nostrum venire præsumperint, eos contradictione & appellatione cessante, vinculo anathematis adstringas.

Sed hoc, ubi de locis habitatis expelluntur ad solitaria: illud, ubi non. Vel hoc, quando tanta apparet macula, quod ex tactu timetur infectio: illud, quando non tanta.

CAP. III. *Idem Baroniensi episcopo.*

Quoniam ex multis autoritatibus & præcipue ex evangelica veritate apparet, nemini licere uxorem suam, excepta causa fornicationis, dimittere: constat quod sive mulier lepra percussa fuerit, sive gravi aliqua infirmitate detenta, non est propterea a viro suo separanda. Leprosi autem, si se continere noluerint, & aliquam quæ sibi nubere velit, inveniant, liberum est eis ad matrimonium convolare. Quod si virum sine uxore Divino judicio leprosum fieri contigerit, & infirmus a sana carnale debitum exigit, generali præcepto Apostoli, quod exegerit, est solvendum, cujus præcepti nullam in hac causa invenimus exceptionem.

1. Cor. 7.

CAP. IV. *Lucius III. Lincolnienfi episcopo.*

Super eo vero quod quæsisisti de rectoribus ecclesiarum, lepræ macula adeo infectis, quod altari nulla possunt ratione deservire, neque sine magno scandalo illorum, qui ad sunt, ingredi ecclesias: hoc tuam volumus fraternitatem tenere, quod eis dandus est coadjutor, qui curam habeat animarum, & de facultatibus ecclesiæ ad sustentationem suam congruam recipiat portionem.

PARS XXXVIII.

DE PRÆSCRIPTIONIBVS.

CAP. I. *Alexander tertius Salernitano archiepiscopo.*

DE quarta vero decimæ & oblationis defunctorum, clericis ab impetitione episcopi, quadragenaria temporis se posse præscriptione rueri videntur, nisi forte cathedralis sedes pastore interim caruisset, qui jura ecclesiæ suæ exigere debuit. Sed Romana ecclesia tricennale præscriptionem contra ecclesiam non admittit.

¶ Cicestræfi

CAP. II. *Idem Cistrensi decano.*

Ex litteris tuæ dubitationis intelleximus, te & archidiaconum confines habere præbendas in villis, quas singuli singulas possidetis, & prætextu terminorum inter vos controversiam verti, eo quod dicas eum antiquos fines egressum, partem fundi tui occupasse: ille e contra asserit, se eandem partem fundi XL. annis possedisse inconcussè. Tu autem ad tuam præbendam quiete per idem tempus perstitisse affirmas. Quæ in re quæris cui incumbit probatio, petitori, an possessori. Ad quod sane scire debes, quod judicium finium regundorum tale est, ut in eo utraque pars vices duorum habeat, agentis scilicet & ejus cum quo agit. Vnde hinc inde rite testes produci possunt ad cognitionem judicis instruendam. Quibus examinatis, judex quos præcede-

16. q. 3. Distinctio.

re intellexerit, ad fidem sibi faciendam admittet. Quod si forte ambarum partium testes æque idonei sunt, possessoris recipiuntur, cum promptiora sint jura ad absolvendum quam ad condemnandum: excepta causa liberali, in qua si utriusque paris testes forsan æquales fuerint, pro libertate tamen semper pronunciabitur. Nam possessori probationem aliquando dari, juris manifesti est, cum in sacris canonibus cautum sit ita: Si quis objecerit præscriptionem longi temporis, & eam probaverit, reportet possessionem: quoniam nemo recte objicit, nisi qui possidet.

ANNO CHRISTI 1179.

16. q. 3. c. 123.

CAP. III. *Idem Remensi archiepiscopo.*

B Controversiam quæ inter Macularensem & Formolensem ecclesias super decimis de villa de Remegan mota fuit, nos cum fratribus nostris pertractavimus: & quidam monachi decimam omnem illius villæ suo monasterio pertinere, tam per Caroli regis donationem, quam per nostrum privilegium, allegabant. Clerici vero ecclesiæ Formolensis tertiam partem decimæ, xxx. annis & eo amplius sine interruptione synodali vel legitima, possedisse asseriebant. Nos vero utriusque partis rationibus & allegationibus indagatis, decrevimus, quod si ecclesia Formolensis tertiam partem decimæ per xxx. annos quiete & inconcussè se possedisse, per tres personas idoneas sibi probare poterit, ea deinceps sine inquietatione possideat.

"Remegra

"f. tibi

probare

CAP. IV. *Idem abbati & monachis sancti Andreae.*

Si de terra quam habetis in parochia de Bretevelle, jam per xxx. annos vel eo amplius decimas sine reclamacione aliqua solveritis, & hoc anno eas canonicis de Planio, post appellationem ad nos factam, contra justitiam subtraxistis, eas sibi de cætero integre & sine molestacione, occasione & appellatione postposita, persolvatis, & quas noscimini subtraxisse, integre restituatis. Licet enim privilegium Romanæ ecclesiæ beneficio, fratribus Cisterciensis ordinis indultum fuerit, quod de laboribus suis nulli decimas vel primitias persolvere debeant: de privilegio tamen vobis indulto tanto tempore subtrahere voluistis, cum liberum sit unicuique juri suo renunciare, eoque modo non potestis vos in hac parte tueri. Sane nisi nos vos & ordinem vestrum tantum diligere mus, graviter adversus vos moveremus: nec poterimus aliquatenus relinquere impunitum, si nobis constaret, quod post appellationem ad nos factam, manus vestras exinde extendissetis ad prædictas decimas surripundas.

"possemus

Falsum.

E CAP. V. *Item gloriosus Clemens in lib. Seromatium.*

Vigilanti studio cavendum est, (quod summa dimensio Divini judicii ab initio consuevit propria dimittere, aliena non appetere) ne male fidei possessores simus in alienis prædiis, atque rebus maxime ecclesiasticis: quoniam nulla antiqua dietum possessio jure juvar aliquid male fidei possessorem, nisi respuerit, postquam noverit se aliena possidere, cum bonæ fidei possessor dici non possit. Euphegius enim legislator, solum propter vitandam miserorum legnitatem,

• Ephesim.

tiem, & longi temporis errorem & confusionem, A
primus tricennali & quadragenali possessioni vi-
gorem legis imposuit: nobis autem in rebus tam
cognitis quam latentibus placuit non habere vi-
gorem.

CAP. VI. *Item Gregorio Syracusano episcopo.*

Ne religiosorum virorum corda ecclesiastica-
rum rerum contentio a mutua, quod absit, cari-
tate disjungat, magna est sollicitudine studendum,
ut facillimum finem res possit in altercationem
deducta percipere. Et infra: Hortamur ergo,
ut ad loca prædicta, de quibus contentio est, de-
beat accedere, & utraque parte constituta, com-
inus loca quæ in lîce sunt, vestra faciatis præ-
sentia terminari, XL. tamen annorum ab utraque
parte servata præscriptione.

CAP. VII.

Sanctorum patrum autoritas & humanæ leges
irrefragabiliter constituentes confirmaverunt, &
nos in præfenti concilio cum omnibus, qui ad-
sunt nobiscum, inviolabiliter confirmamus, ut
omnes possessiones ad singulas provincias nostro-
rum stratum pertinentes, a quibus per triginta
annos possessæ sunt quiete & secure, absque sy-
nodali proclamatione perpetuo detineantur, C
nullaque vox audiendi alicui adversario conce-
datur.

CAP. VIII. *Idem Urbanus III. de Novo loco
& de Turingam prioribus.*

Super eo vero quod apud vos intelleximus du-
bitatum, scilicet, an quod de finibus & his quæ
finibus coherent non præscribendis, statutum
per canones esse dignoscitur, sit in parochiarum
limitibus, sicut in provincialibus admittendum:
illud vobis duximus respondendum, quod bene
videtur in utroque servandum, si parochiarum
fines legitima probatione vel alias indubitata fide
constiterit ecclesiastica ordinatione constitutos. D

PARS
XXXIX.
DE VICARIIS MONACHORVM,
& aliorum.CAP. I. *Idem Vigorniensis episcopo.*

DE monachis autem, qui vicarios parochia-
rum ecclesiarum in tantum gravant, ut ho-
spitalitatem tenere non possint, nec honestam su-
sistentationem habere, hanc tene curam & provi-
dentiam, quod ad præsumptionem monacho-
rum nullum recipias, nisi tantum de beneficiis
ecclesiæ fuerit ei assignatum, unde jura episco-
palia possit solvere, & congruam sustentationem
habere. Istis autem sacerdotibus, quibus a te vel
a tuis prædecessoribus cura animarum est com-
missa, in ecclesiis monachorum eam subtrahere
poteris, nisi ipsis a monachis honesta & sufficiens
sustentatio fuerit assignata, & in his ita promissum,
quod tibi de tua justitia possint, sicut con-
venit, respondere.

CAP. II. *Idem Vintoniensis episcopo.*

Si persona alicujus ecclesiæ vicario, quem in
eadem ecclesiâ constituit de assensu & autoritate

diocesani episcopi, assignavit portionem: is qui
persona illa defuncta in personam illius eccle-
siæ successit, ab eadem ecclesiâ vicarium remove-
re, vel assignatam sibi portionem minuire non
potest, nisi aliquid committeret, propter quod
per judicem esset in vicaria vel beneficio condem-
nandus.

CAP. III. *Idem Norwicensis episcopo.*

Clericos autem vel in presbyteratu, vel in aliis
minoribus ordinibus constitutos, in vicariis quas
sunt adepti, alios substituere non permittas, cum
id factis sit absurdum & absolum, & omni ratio-
ni contrarium.

CAP. IV.

Illud etiam in vicariis, qui personis fide & sa-
cramento sunt obligati, duximus statuendum:
quod si fidei vel sacramenti religione contempta,
personatum sibi falso asserentes, contra personas
se erexerint, & super hoc in jure convicti fue-
rint, de cætero in eodem episcopatu ad officii sui
executionem non admittantur.

CAP. V. *Idem Eliensis episcopo.*

Veniens ad nos P. rector ecclesiæ de Gestu-
nens sua nobis insinuatione proposuit, quod ipse
Ioanni de Fescam, qui multos habet ecclesiasti-
cos redditus, & vicarias in ecclesiis pluribus, vi-
cariam de Gestunens sub annuatium marcatum
pensione concessit, cum redditus illius vicariæ iv.
marcas valeant annuatim. Licet autem in ipsius
vicariæ concessione quadam decima fuisset exce-
pta: nihilo minus tamen memoratus Ioannes
præfatus P. contra religionem fidei suæ, qua se
contra concessionem ipsam promiserat aliquando
non venturum, super prædicta decima coram ve-
nerabili fratre nostro Norwicensis episcopo per
litteras nostras traxit in causam, & cum in prædi-
cta causa P. vincere non posset, ab alio iudice pro
sua voluntate fecit cum citari. Quoniam ergo
sustinere nolumus, nec debemus, ut idem P. in-
hibita vexatione gravetur, fraternitati tuæ, &c.
quatenus partibus convocatis, diligentius inquiras
veritatem: & si tibi constiterit, quod prædi-
cta decima fuisset excepta, memoratum clericum
ab impetitione præfati Ioannis, contradictione
& appellatione cessante, autoritate apostolica
fretus absolvas. Si vero quicquam in detrimen-
tum juris ipsius P. factum est, postquam iter ar-
ripuit ad nostram præsentiam veniendi: id, con-
tradictione & appellatione cessante, corrigas, &
ad statum illum reducas, quo in tempore aggressi
itineris noscitur extitisse. Cæterum si memoratus
clericus in aliis ecclesiis vicarias habeat vel eccle-
siasticos redditus, de quibus possit sustentari, a vi-
cariæ præscriptæ ecclesiæ de Gestunens, confir-
mationis nostræ litteris non obstantibus, appella-
tione cessante removeas, & eandem ecclesiam re-
stituire eidem P. non postponas, dummodo velit
& debeat in presbyterum ordinari, & per semetip-
sum in eadem ecclesiâ Domino deservire.

CAP. VI.

Provideas autem attentius, ne in episcopatu tuo
patiaris quemlibet plures vicarias habere. Quia
cum

ANNO
CHRISTI
1179.

PARS XL.

cum vicarii teneantur ecclesiis & propriis personis deservire, alienum est ab ordine juris, ut vicariam habeat quis præter unam.

DE ELECTIONIBVS ET ELECTORVM POTESTATE.

CAP. I. *Idem Exoniensis episcopo.*

NOSTRI sicut vit prudens & sapiens, quomodo dilectus filius noster G. dictus Lincolnensis electus, committendi honores vel præbendam, & alia disponendi de rebus ecclesiæ, cum sua nondum sit electio confirmata, nullam habeat facultatem. Inde est, quod fraternitati tuæ, &c. quatenus eidem dicto electo ex nostra parte non differas archidiconatum alicui conferre præsumat; vel si jam concessit, ei auctoritate nostra præcipias, ut concessionem suam, omni contradictione & appellatione cessante, studeat revocare. Quod si distulerit, tu eandem concessionem, appellationis remoto remedio, auctoritate nostra non differas revocare.

CAP. II. *Idem I. basilica XII. apostolorum cardinali, apostolica sedis legato.*

Quod diligentia tua per dilectum filium nostrum H. S. a nobis requisivit, an electio electi, qui nuper abjurato schismate, ad unitatem ecclesiæ & nostram devotionem rediit, confirmari debeat, id tibi duximus respondendum: quod si ab schismatico nullum ordinem susceperit, & ejus electio unanimiter & concorditer secundum ordinem canonum facta fuerit, dummodo alia ratio non impediatur, confirmationem tuam ratam habemus: mandantes, ut eum facias a catholicis episcopis suffraganeis Aquileiensis ecclesiæ in episcopum ordinari, salva tamen justitia debita & reverentia ejusdem ecclesiæ, cum ad catholicam redierit unitatem.

CAP. III. *Idem Cicestrensi episcopo.*

Cum de tua & aliorum electione, qui sunt in quibusdam ecclesiis Anglicanis electi, in nostra præsentia & fratrum quæstio mota fuisset, & singulis vestrum quædam objicerentur: tibi objectum est, quod in oculo maculam habeas, & quod canonici filius sis. Attendentes itaque prudentiam & honestatem tuam, & volentes te nostræ gratiæ ac dilectionis prerogativa gaudere, venerabili fratri nostro Cantuariensi archiepiscopo apostolica sedis legato dedimus in mandatis, ut pro eo quod canonici filius diceris fuisse, in promotione tua ex multa dispensatione procedere non postponat; de macula vero quam in oculo habere diceris, hoc prædicto archiepiscopo mandavimus, ut in quo suffraganeorum suorum, & præsertim venerabilium nostrorum fratrum Exoniensis & Vigorniensis episcoporum examini visum fuerit, sic exequatur. Tu vero eundem archiepiscopum super his inquirere studeas humiliter ac devote, quia nos tibi ex magna dispensatione in hac parte curavimus sollicite providere, ut personam tuam sincera caritate diligimus, & quantum secundum Deum possumus, libenter ad tuum intendimus commodum & honorem.

f. Secun-
dum quodCAP. IV. *Item Lucius tertius Turonensis archiepiscopo.*

Presbyter cardinalis sua nobis insinuatione monstravit, quod cum fuisses ad ecclesiæ tuæ regimen de voluntate majoris & sanioris partis fratrum electus, quia paucis contradicentibus non valebas debita pace gaudere; quidam amicus de conscientia tua & voluntate, perturbata tamen, ei qui magister discordiæ videbatur, certæ quantitatis munus exsolvit: & sic, quam prius sustinebas, contradictio quevit. Nunc autem dubitas, quod non sis simonia profus immunis, donec in administratione volueris remanere. Quia igitur per jam dictum cardinalem apostolicæ sedis consilium quæsisisti, præsentium tibi significatione monstramus, quod multum tibi consulis, si administrationem prædictam celeriter & sponte dimittis, euangelici verbi memor existens: Nil predest homini si unversum mundum lucratur, anima vero sua detrimentum patiatur.

" secreta.

ANNO
CHRISTI
1179.Mash. 10.
Marc. 8.CAP. V. *Item Alexander tertius Ravenna archiepiscopo.*

Causam quæ inter moniales sanctæ Margarietæ, super discordiam & dissensiones electionis quam fecerant, agitari dignoscitur, experientiæ tuæ jam pridem commissimus terminandam. Unde quoniam ipsa causa in tantum protrahitur, & c. fraternitati tuæ, &c. quatenus infra duos menses ad plus secundum tenorem aliarum litterarum, quas tibi misimus, in causa procedas: ita videlicet quod si sorores ipsæ electionem in episcopum contulerint, promittentes, quod illam quam episcopum eis provideret, reciperent, ipsam quam episcopum providerit eis, facias ab eis, appellatione cessante, in suam recipi abbatisam, si tamen idonea existit. Si autem in causa procedere non poteris, dilectis filiis nostris F. basilicæ duodecim apostolorum, & priori sancti Victoris ex parte nostra significes, ut in eadem causa procedant, & sine debito decendant.

DE INTERPRETATIONE
VERBORVM & RESCRIPTORVM.

PARS XLII.

CAP. I. *Alexander tertius Eboracensis archiepiscopo.*

INTER cæteras consultationes tuas id fuit positum, quid teneri debeat cum aliqua sub disjunctione mandantur, quorum unum erit verum, alterum falsum, puta si ponatur quod talis fuerit filius sacerdotis, & in sacerdotio genitus ab eo qui proximus in eadem ecclesia ministravit, vel quod ipsam ecclesiam illicite occupavit. Cui quæstioni taliter respondemus, quod convenit iudici, quodcumque istorum confiterit, ei prædictam ecclesiam abjudicare, & idem in similibus decernere.

CAP. II. *Idem Exoniensis & Vintoniensis episcopis.*

Significavit nobis D. presbyter, quod cum ecclesiam de VVaplam per triginta annos possederet, monachi de Lentun super eadem ecclesia ipsum

VVaplam
Iuram
ipsum

ANNO CHRISTI 1179. Crois Guiprec

ipsum occasione litterarum, quas ad venerabilem fratrem nostrum Herefordensem episcopum, & dilectum filium nostrum Ma. Vac. impetrasse dicuntur, absque cessatione fatigant, proponentes quod fuerit filius ejus, qui ante eum in ecclesia proximo ministravit: cum tamen pater ejus sacerdos non fuerit, & decretum nostrum sit dumtaxat contra filios sacerdotum promulgatum. Quoniam ergo constitutiones novæ futuris dant formam negotiis, fraternitati vestræ, &c. quatenus, si memoratum presbyterum diutius ante concilium Turonense præscriptam ecclesiam tenuisse constiterit, si alias idoneus exiterit, eum ab impetitione monachorum, sublato appellationis remedio, absolvatis, non obstantibus litteris contra ipsum impetratis, eo quod fuerit filius ejus in eadem proximo ministrantis.

A cum vobis causam, quæ inter dictos filios nostros monachos de Cois, & canonicos de Lincol. nec non etiam Gervasium clericum, super ecclesiis de Ginpree & Arestanen agitari dignoscitur, commississemus sub certa forma diffiniendam, & canonici litterarum nostrarum autoritate citati, aliquando coram vobis apparuissent, & interdum nec venire, nec responsum mittere voluissent, se contumaciter absentantes, licet monachi ob contumaciam adversæ partis essent in possessionem nactendi, sequantur scilicet, ut sic saltem canonici assenti tædio, judicio stare cogentur. Tandem vero partibus in presentia vestra constitutis, & memoratis monachis ecclesias sibi restitui postulantibus, canonici responderunt auctoritatem vestram penitus expirasse, eo quod a nobis ad alios judices litteras impetraverunt, quæ præjudicare prioribus videbantur. Unde quoniam in litteris nostris posterioribus non fuit facta mentio priorum, nec nomina ecclesiarum continebantur, quæ in prioribus fuerant posita, indefinite dicebantur super quibusdam ecclesiis, non attendentes, malitiam & dolum nulli debere patrocinari, & nolentes tantam illusionem impunitam relinquere: discretioni vestræ, &c. quatenus, cum exinde requisiti fueritis, partes ante vestram convocetis præsentiam, & præscriptam causam secundum formam priorum litterarum omni occasione & appellatione cessante, diffiniatis: & canonicos, quoniam ausi fuerunt mandatum nostrum eludere, & per surreptionem hujusmodi litteras impetrare, quod nuncius eorum plenius recognovit, ad metum & pœnam aliorum, expensas, quas monachi nunc ad nos mittendo fecerunt, eis, remoto appellationis obstaculo, reddere compellatis.

CAP. III. Idem Cantuariensis archiepiscopo.

De hoc autem, quod circa finem litterarum tuarum consulere voluisti, quid debeat observari, cum inter alios sponsalia contrahuntur, nec intelligit alter quod alter proponit: hoc tuam volumus discretionem tenere, quoniam inspiciendum est judici, si matrimonium contractum, ad id faciendum scientia sint idonei & ætate; quo cognito, si alter aliter intellexerit, quam alter proposuerit, ad communem verbi intelligentiam recurratur, & cogatur uterque verba prolata in eo sensu recipere, quem solent recte intelligentibus generare.

CAP. IV. Idem abbati & fratribus de Rival.

Cum ordinem Cisterciensem professi, eo privilegio quo fratres alii gaudeatis, inter vos & clericos sæculares super decimis questione suborta, tacitoque quod sitis ordinis Cisterciensis, contra vos velut in monachos alterius ordinis, litteras ab apostolica sede impetrantes, dein juramentum litibus, sicut vobis significantibus accepimus, & expensis difficillimis, inquietant. Volentes ergo sollicitè vobis providere, ne contra tenorem privilegiorum vestrorum possitis quorumlibet temeritate vexari: auctoritate apostolica vobis indulgemus, ut si contra vos super decimis vel aliis quæ ordini vestro specialiter apostolica sedes indulset, litteræ fuerint a sede apostolica impetratæ, eis minime teneamini respondere.

CAP. V. Idem Vigorniensis episcopo.

Sicut ex litteris tuis evidenter, frater episcopæ, accepimus, advocatum H. clericum cum proposuit, H. clerico non debere respondere, eo quod filium fractum esset, quo nostra bulla pendebat, ut cum litteræ illa a nobis impetratæ fuissent, & in nostra cancellaria composatæ, circumspeditionem tuæ prudentiæ non immerito commendamus, quod hac occasione in causa procedere distulisti, in qua non decuit aliter quam feceris processisse.

CAP. VI. Idem abbati de Ramensai, & archidiacono Helienf.

Ex litteris tuis ad nos directis accepimus, quod

CAP. VII. Idem Eboracensis archiepiscopo.

Sane si a nobis super aliqua causa litteræ prius impetrentur, & aliæ postea, non facta mentione priorum litterarum, litteræ obtinentur, si iudicibus innoverit, donec Romanum pontificem consulant, & suam exinde plenius recognoscant voluntatem, executione litterarum debent penitus supersedere, ne pro varietate litterarum, causarum fines valeant impediri.

CAP. VIII. Idem Lucini tertius Lincolnensis episcopo.

Ad aures nostras, te significante, pervenit, quod plurimi archidiaconi, præcentores, vel ecclesiastici præditi dignitatibus, super minoribus beneficiis per interpositas personas, litteras impetrantes, nomen suæ supprimunt dignitatis, & simplici nomine se appellant, tanquam non habeant aliquem in ecclesia ista personatum: itaque rescripto nostro postulas edoceri, si staus ista tacendi, præjudicium ei debeat generare. Tuæ ergo consultationi taliter respondemus, quod cum non sit nostræ intentionis, ut personæ pluribus redditibus abundantes, per litteras nostras pauperes clericos super minoribus beneficiis vexent, litteras in quibus autor nomen suæ dignitatis supprimit, vires aliquas nolumus obtinere.

CAP. IX. Idem Eboracensis archiepiscopo.

Si autem aliquis auctoritate posteriorum litterarum,

OOOO rarum,

ANNO CHRISTI 1179.

rs capi- Ex lit- is quas per cau- supra sponsali-

al. deinde aramen- is. litigiis. al. vos acquiescant

al. man- amus,

u f. & du- bitaretur utrum lit- teræ

ANNO CHRISTI 1179.

rarum, per aduersarium ad iudicem tractus, obiectum se priores habere, de quibus mentio non habetur: si eis dolo vel negligentia uti proposuit, excusari non debet. Si autem copiam iudicis delegari tabere nequiverit, per posteriores litteras non poterit conveniri.

Artrus est, nostrae auctoritate freti, occasione & appellatione cessante, restitui faciaris. Restituitio autem facta, si de proprietate forte agere voluerint, causam audiatis, & eam, mediane concordia vel iudicio, sublato appellationis remedio terminetis.

ANNO CHRISTI 1179.

PARS XLII.

DE EXCEPTIONIBVS.

CAP. I. Idem eidem.

Ex parte fraternitatis tuae fuit nobis requisitum, utrum cum aliquam causam sub certa forma committimus, iudices delegati ita formam sibi commissam sequi debeant, ut rationabiles exceptiones non admittantur. Super quo itaque tuae prudentiae taliter respondemus, quod si quandoque iudici expediat formam institutam servare, debet tamen rationabiles exceptiones admittere, & in causa secundum juris aequitatem procedere: nisi exprimat in litteris nostris, quod nullae debeant exceptiones admitti: quod nec nos, nec aliquem praedecessorum nostrorum credimus expressisse.

Hac minoris characteris descripta erat in prima editione: quam sequi oportuit.

Exceptionem inducunt, vis, metus, dolus, res litigiosa, transactio, pactio, expressa & tacita, iuratio, iudicatio, error, tempus, forum, favor, odium, atas, sexus, & similia. Exceptionum alia prima, alia secunda. Prima stat in generali nomine, & datur reo: secunda transit in speciale nomen, & dicitur replicatio. Est autem replicatio exceptionis resolutio, quae datur actori. Sed cum deinceps utrinque multiplicentur exceptiones, earum nomina sunt, duplicatio, triplicatio.

CAP. II. Idem abbati S. Albani, & abbati Leicestriae.

Ebreffi Ebruffi Ebruffi Ebruffi

Dilecti filii nostri, abbas & fratres monasterii sancti Ebeffi, nobis transmissa insinuatione monstraverunt, quod cum A. clericus super ecclesia de Alitun, quae ad praedictum monasterium pertinere dicitur, eis quaestionem movisset, tacita veritate, non contra eos, sed contra quemdam vicarium, quem in eadem ecclesia constituerunt, ad venerabilem fratrem nostrum VVigorniensem episcopum litteras impetravit. Cum autem idem episcopus praedictum vicarium una cum eodem A. ante praesentiam suam convocasset: vicarius ipse, ac prior dicti monasterii, qui casu ad parres illas accesserat, in memorato episcopo dixerunt, quod idem vicarius super praedicta ecclesia conveniendus non erat, cum eam non suo nomine, sed abbatis possideret: quasi sibi exinde, absente abbate & ignorante, respondere episcopo nullatenus tenebatur: unde ad nostram appellavit audientiam. Sed praedictus episcopus, quod vix credere possumus, appellationi non deferens, absente abbate & ignorante, & non citato, ecclesiam ipsam praedicto VV. adjudicavit: in quo facto praedictus abbas & fratres se asserunt esse gravatos. Quia vero sollicitudini nostrae incumbit, viris ecclesiasticis, & praecipue religioni & honestati deditis, iura sua integra servare, & id quod inter alios actum sit, aliis praedjudicare vel nocere non debet: discretioni vestrae, &c. quatenus patribus ante praesentiam vestram convocatis, si vobis ita esse constiterit, praefato abbati & fratribus praescriptam ecclesiam, cum fructibus inde perceptis, amore eo qui in eadem ecclesia in-

al. quia ipse exinde f. quare exinde

A.

CAP. III. Idem decano Lincolnensi & abbati de Rvallis.

Accepta conquestione P. clerici, quod violenter ecclesia de Procebrant fuisset spoliatus, discretioni vestrae per A. S. pra. si bene meminimus, dedimus in mandatis, ut si per officiales venerabilis fratris nostri Eboracensis archiepiscopi apostolicae sedis legati, ex concessione ipsius in eadem ecclesia fuisset institutus, & inde per violentiam eiectus, eam sibi auctoritate nostra restitui faceretis. Quibus cognitis, responsum est sicut nobis, &c.

DE SEPULTVRIS, ET DEFVNctorum voluntatibus.

PARS XLIII.

CAP. I. Item Paschalis secundus.

VOLVMS, ac juxta canonum sententiam, nobis probabile videtur, ut sicut morienti conceditur rerum suarum iudicium facere quocumque loco sibi placuerit, sic nimirum iustum est, sui corporis licentiam habere eligendi sepulturam, in quocumque loco voluntas exiterit, sive in monasteriis, sive in aliis locis.

CAP. II. Item papa Leo tertius.

Nos instituta majorum patrum considerantes, illorum decreta firmando statimus, unumquemque in majorum suorum sepulcris jacere debere, ut patriarcharum exiter docet. Nulli tamen denegamus propriam eligere sepulturam, & etiam alienam: Dominus enim & magister sibi alienam elegit non propriam, qui sine peccato erat. Sed quia dignus est operarius mercede sua, tertiam partem iudicii sui illi ecclesiae confemus jure dari, in qua caelesti pabulo principio sui exordii refectus cognoscitur: ut juxta Apostolum, sint socii consolationum, ut fuerint passionum, & sic demum, ubicumque libitum fuerit, eligat sepulturam: aliter ne fiat, auctoritate Domini nostri, qui per prophetam locutus est, dicens, Ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt patres tui, sub vinculo anathematis detestamur & contradicimus, nec nostrum est, nec alicui undique vel sacerdoti vel fidei laico unquam licuit, sine magna delicti culpa, in talibus proferre iudicium, &c. Ea quidem quae mortuo posito ante sepulturam ejus, facta fuerint, vel exigendo quod debitum esse dicitur, vel confessiones aliquas, aut fidejussores, aut pignora capiendo, penitus amputari praecipimus.

Math. 27. Luc. 10. Math. 10. 1. Tim. 5. 2. Cor. 1. al. qui

Prov. 22. al. & auctoritate a posterioru P. & P. & omnium SS. f. utique al. maiestas al. inferre praedictum.

CAP. III. Item Alexander tertius Cantuariensis archiepiscopo. Pars capituli: Qua fronte supra de excommunicatis.

Super eo veto, quod defuncto aliquo, interdum religiose persona, interdum ecclesiasticae, interdum etiam saeculares postulant sibi debita solvi, quae defunctus ipsis debebat, & nisi solvantur,

ANNO
CHRISTO
1179.ANNO
CHRISTO
1179.

tur, ne corpus defuncti sepultura tradatur, vo-
tam appellationis emittunt: hoc tuæ fraternitati
duximus respondendum, quod si defunctus de
rebus suis disposuit, & debita disponere præter-
miserit, nisi de solutione debitorum (dummodo sit
solvendo) ab herede vel consanguineis defuncti
sufficiens cautio detur, corpus ejus, postposita ap-
pellatione, ecclesiastica sepultura non tradetur.

C A P. IV. *Item Gregorius Augustino Anglorum
episcopo.*

Non extat
in Registo
Grego-
rii.

Monachi corpora hominum tam vivorum,
quam mortuorum, ad ecclesiam suam deferre
non audeant, sine consensu & petitione ejus ec-
clesiæ, quæ ei dum viveret, consiluit, & conse-
sulendo viaticum suum administravit. Quod si
fecerint, veluti invasores sanctæ ecclesiæ sub di-
stricta anathematis interpositione, quousque sa-
tisfaciant ecclesiæ, fieri præcipimus, omni re-
mota fraternitatis occasione. Simili modo una-
quæque ecclesia totius ordinis, aliam quamlibet
invadere pertimescat: sin autem, eodem anathe-
matis vinculo sciar se a nobis proculdubio sub-
bigi.

C A P. V. *Item ex concilio Maguntienfi,
cap. primo.*

Si heredes iusta testatoris non adimpleverint,
ab episcopo loci illius omnes res, quæ his reli-
ctæ sunt, canonicè interdicantur, cum fructibus
& cæteris emolumentis, ut vota defuncti im-
pleantur.

9. q. 1. A.
2. p. 1. A.
13. q. 2. V.
cumque.PARS
XLIV.

DE PRÆEMINENTIA
Londoniensis & Eboracensis, & de
privilegiis generaliter vel specialiter in-
dultis, & de eorum abusu & confirma-
tionibus.

C A P. I. *Item Gregorius Augustino Anglorum
episcopo.*

Lib. 12.
epist. 15.

CUM certum sit, pro omnipotente Deo la-
borantibus ineffabilia æterni regni præmia
reservari: nobis tamen necesse est eis honorum
beneficia tribuere, ut in spiritualis operis studio ex
remuneracione valeant multiplicius insudare. Et
quia nova Anglorum ecclesia ad omnipotentis
Dei gratiam, eodem Domino largiente, & eo la-
borante, perducta est, usum tibi pallii ad sola
Missarum solemnia peragenda concedimus: ita
ut per loca singula duodecim episcopos ordines,
qui tuæ subjaceant ditioni, quatenus Londonien-
sis civitatis episcopus semper in posterum a syno-
do propria debeat consecrari, atque honoris pal-
lium ab hac sancta & apostolica, cui auctore Deo
deservio, sede percipiat. Ad Eboracem vero civi-
tatem volumus mittere, quem ipse judicaveris or-
dinandum: ita ut si eadem civitas cum finitimis lo-
cis verbum Dei receperit, ipse quoque duodecim
episcopos ordinet, & metropolitani honore per-
fuerit: quia ei quoque, si vita judicaveris, pal-
lium tribuere, Domino favente, proponimus:
quem tamen tuæ fraternitatis dispositioni volu-
mus subjacere. Post obitum vero tuum, ita episco-
pis, quos ordinaverit, præsit, ut Londoniensis epi-
scopi ditioni nullo modo subjaceat. Sit vero inter
Concil. general. Tom. X.

Londoniæ & Eboracæ civitatis episcopos in po-
sterum honoris ista distinctio, ut ipse prior habeat-
tur qui prior ordinatus. Comuni autem consilio &
concordi actione quæcumque erunt pro Christi ze-
lo agenda, disponant, unanimiter recta sentiant,
& ea quæ senserint, non sibi met discretando perfi-
ciant. Tua ergo fraternitas, non solum eos epi-
scopos quos ordinaverit, neque eos tantummodo
qui per Eboracensem episcopum fuerint ordina-
ti, sed etiam omnes Britannia sacerdotum habeat,
Domino Deo nostro auctore, subjectos: quatenus
ex vita & lingua tuæ sanctitatis, & recte credendi,
& bene vivendi formam percipiant, atque offi-
cium suum fide & moribus prosequentes, ad cæ-
lestia, cum Dominus voluerit, regna pertingant.

C A P. II. *Item Alexander III. Eboracensi
archiepiscopo.*

In hunc modum plures Romani pontifices a
tempore B. Gregorii scripserunt. Nos antiquam
Eboracensis ecclesiæ integram dignitatem con-
servari, auctore Domino, cupientes, & prædeces-
sorum nostrorum Romanorum pontificum vesti-
giis inhærentes, auctoritate apostolica prohibe-
mus, ne ulterius aut Cantuariensis archiepiscopus
ab Eboracensi professionem exigat, aut Eboracen-
si Cantuariensis exhibeat, neque, quod a B. Gre-
gorio prohibitum est, ullo modo Cantuariensis
Eboracensis jurisdictioni subjaceat: sed juxta pa-
tris ejusdem constitutionem, ista honoris distin-
ctio in perpetuum conservetur, ut qui prior ordi-
natur, prior habeatur. Sed si Cantuariensis ar-
chiepiscopus, ab Eboracensi electo manus conse-
cracionis subtraxerit, quod videlicet juxta eccle-
siarum suarum morem, ab Honorio sedis aposto-
licæ pontifice sibi debetur: liceat eidem Eborac-
ensi secundum communem consuetudinem, &
Honorii patris nostri sanctionem, vel domini no-
stri Paschalis mandatum, a suffraganeis auctoritate
Romani pontificis consecrari.

C A P. III. *Idem universis ecclesiæ Cantuariensis
suffraganeis.*

Cum non ignoretis, venerabilem fratrem no-
strum Cantuariensem archiepiscopum vobis non
solum metropolitico, sed etiam jure legationis
præesse: mirabile satis est, quod quidam vestrum
(sicut audivimus) asseverare præsumperunt,
quod idem archiepiscopus nullam causam de epi-
scopatibus vestris, sive legationis, sive metropo-
leois jure, audire debeat, nisi per appellationem
ad ipsum deferatur. Sane licet metropolitico jure
forte non debeat causam de vestris episcopatibus,
nisi ad eum per appellationem deferatur, audire;
legationis tamen obtentu universas causas, quæ
de ipsis episcopatibus per appellationem vel per
aliquam querimoniam perveniunt ad audientiam
suam, audire potest & debet, sicut qui in provin-
cia vestra vices nostras gerere perhibetur. Mandamus
itaque venerabilitati vestræ atque præcipimus,
quatenus causas quæ de episcopatibus vestris ad
eundem archiepiscopum perferuntur, ejus judi-
cio relinquatis: nec quemlibet clericum vel lai-
cum vestræ jurisdictionis deterrere vel impedire
tentetis, quo minus causas suas ad præfatum ar-
chiepiscopum, si voluerit, transferre possit.

9. q. 3. C6.
quæstus.
Dist. 65.
Quoniam
nos.
25. q. 1. Ser-
vatis.
11. q. 1. Per-
venit.
4 vestra

ANNO
CHRISTI
1179.CAP. IV. *Idem nobilissimo duci Venetia.*

Cum essemus Venetiæ, & ibi diutinam moram fecissemus, propofuiffi nobis constanter atque solite, sæpe contingere, quod cum inter clericum & laicum tuæ jurisdictionis de pecuniaria causa controversia verteretur, clericus ad nostram appellat audientiam: & personis extra terram tuam existentibus, jurisdictionis causam impetrat quandoque committi, qui super hujusmodi causis judicare nolunt, aut nesciunt legem aut consuetudinem Veneticorum. Unde quia occasione ista tam frequenter a laicis clerici indebite fatigantur, & damna gravia sibi provenire proclamant: nos favore tuæ devotionis induciti, & tuis precibus inclinati, auctoritate apostolica tibi duximus indulgendum, ut si aliquando clericus de terra tuæ jurisdictionis super pecuniaria causa contra laicum ad nostram audientiam appellaverit, non nisi personis quæ de terra tuæ jurisdictionis sunt, & secundum legem & consuetudinem Veneticorum judicare debeant, committamus: ita quod indulgentia nostra non debeat nisi nostro tempore durare.

CAP. V.

¶ Del. &

¶ f. autem
de

Milites templi Hierusalem, sub tempore gratiæ novi Machabæi, sub tempore gratiæ Machabæi, abnegantes sæcularia desideria & propria relinquentes, tollentes crucem suam, & secuti sunt Christum. Ipsi sunt per quos Deus orientalem ecclesiam a Paganorum spurcicia liberat, & Christiani nominis inimicos expugnat: ipsi pro fratribus animas ponere non formidant, & peregrinos ad sancta loca proficiscentes, tam in eundo quam in redeundo, a Paganorum incurfibus defendunt. Et quoniam ad tam sanctum & pium opus explendum eis facultates propriæ non suppetunt, præsentibus litteris exoro, quatenus unde sublevetur eorum inopia, populum a Deo vobis commissum, collectas facere moneatis. Quicumque de facultatibus a Deo sibi collatis, in ista secunda collecta se constituerint, eisque beneficium persolverint per annum, septimam partem penitentiarum injunctarum, confisi de beatorum apostolorum Petri & Pauli meritis, indulgemus. Si vero excommunicatus non fuerit, & cum mori contigerit: ei cum aliis Christianis sepultura ecclesiastica non negetur. Cum autem fratres ipsius Templi, qui ad collectam destinati sunt suscipiendam, in civitatem, castellum, villam, aut vicum advenerint: si forte locus interdictus sit, in jucundo eorum adventu pro Templi honore, & eorum S. militum reverentia, semel in anno aperiatur ecclesiæ: & exclusis excommunicatis, Divina mysteria celebrentur. Quæ vero de non excommunicatis militum eorum fratribus sepultura tradendis, & excommunicatis in eorum adventu exclusis, semel in anno, a nobis statuta sunt: vobis mandantes præcipimus, ut per omnes parochias faciatis irrefragabiliter per omnia observari.

CAP. VI. *Idem venerabilibus fratribus archiepiscopis, episcopis, & cæteris ad quos littera ista pervenerint.*

Dilecti filii nostri fratres Hospitalis Hierosolymitani transmissa nobis conquestione monstra-

A runt, quod vos eis de malefactoribus suis justitiam exhibere non vultis, privilegia eorum inspiciere contemnentis: nec ipsos elemosynas quarere in vestris parochiis, aut confratres ipsorum sepelire, aliquatenus permittatis. Quoniam igitur iidem fratres multis sunt libertatibus & privilegiis a Romanis pontificibus præmuniti, quæ ut nostris temporibus infringantur, nolumus sustinere: fraternitatem vestram, &c. quatenus jam dictis fratribus in his quæ a Romana ecclesia noscuntur indulta fuisse, nullam prorsus molestiam faciatis, nec ea sibi contradicere vel negare aliquatenus attentetis. Si enim de vobis in veritate talia de cætero poterimus competere: pro certo sciatis, quod nos concessa vobis privilegia decidemus, cum nostris & ecclesiæ Romanæ scriptis authenticis obviare minime timeatis.

ANNO
CHRISTI
1179.¶ al. decuit
tabimusCAP. VII. *Idem episcopis, archidiaconis, & aliis ecclesiarum prelati per Galliam constitutis.*

Sane quoniam a prædecessoribus nostris & a nobis est statutum, ut scilicet Hospitalarios ipsos excommunicare, vel oratoria sua interdicere nemini liceat: vobis auctoritate præsentium injungimus atque præcipimus, ut prædictos fratres Hospitalis Hierosolymitani, aut ecclesias suas interdicere vel excommunicare nullatenus præsumatis.

CAP. VIII. *Idem.*

Simili modo sancimus, ut quicumque in eorum fraternitate fuerit receptus, si forte ecclesia, ad quam pertinet, a Divinis officiis fuerit prohibita, eumque mori contigerit, eidem ecclesiastica sepultura non denegetur, nisi nominatim interdictus, aut anathematis vinculo fuerit innodatus.

¶ PARS CAP.
In quas literis
quas a nobis
fuerit de potestate
judicium.CAP. IX. *Idem fratribus Hospitalis Hierosolymitani.*

Pervenit ad nos transmissa insinuatione venerabilis fratris nostri Herefordensis episcopi, quod vos occasione privilegii ab apostolica sede vobis indulti, non semel tantum in anno, sed frequenter episcopatum ejus visitatis, & interdictas ecclesias aperitis, ut Divina officia celebretis. Addit ad hæc, quod vos corpora defunctorum, si qua inhumata jacuerint, dummodo excommunicati non decefferint, ecclesiastici cæmeterii traditis sepultura. Quoniam igitur non decet vos aliquatenus usurpare quod vobis non est indultum, cum privilegium mereatur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate: discretionem vestram, &c. quatenus sic tenorem privilegii conservetis, quod ejus metas vel in his, vel in aliis transgredi minime videamini, nec nisi semel in anno in ecclesiis interdictis Divina præsumatis officia celebrare: scituri pro certo, quod si fecus, quod non arbitramur, feceritis, vos a præsumptione vestra, Domiuo autore, at citius compescemus.

¶ Eboracensis
archiepiscopi.CAP. X. *Idem Lexoviensi episcopo.*

Si quis reilitigiosæ confirmationem a sede apostolica impetraverit, non minus iudex de causa potest cognoscere, & eam sine debito terminare. Sed si rem tunc pacifice possidebat, cum inde confirmata-

firma-

ANNO
CHRISTI
1179.ANNO
CHRISTO
1179.

PARS XLV.

firmationem obtinuit : non est tutum, aut licitum
judici de quæstione subota sine mandato
Romani pontificis decernere, aut eam dissinire.

A anathematis mandatum nostrum adimplere
compellat.

DE SPONSALIBVS SECVNDO.

CAP. IV. *Idem Lucensi episcopo.*CAP. I. *Idem Exoniensi episcopo.*al. suppli-
ci nobis re-
lationeal. cum
le civit,
quadam ad
propria re-
mearet,
apud domū
vic. sui per-
noctavit :
tuis filia
nocte illa
secum cōc.

VENIENS ad nos V. lator præsentium, " simp-
plici nobis assertionem monstravit, quod in
domo sua mulierem acceperit, de qua filium & fi-
liam habuit, & fidem coram pluribus præstitit,
quod eam duceret in uxorem. Interim vero cum
in " civitate quadam apud domū vicini pernoctat-
ret, ejus filia secum concubuit : & cum pater eos
in simul in lecto invenisset, summo mane ipsum
eam invitum desponsare coegit. Qui nuper in præ-
sentia nostra constitutus, nos consuluit, cui potius
adhærere deberet. Quia vero nequaquam
nobis innouit, utrum post fidem præstitam, pri-
mam cognoverit : fraternitati tuæ, &c. quatenus
rei veritatem diligenter inquiras, & si cogno-
veris quod primam post fidem datam cognove-
rit, ipsum cum ea facias remanere. Quod si post
fidem datam, eam non cognoverit, secundam, ni-
si metu coactus, qui posset in quemlibet virum
constantem cadere, eam desponsaverit, tamquam
uxori facias adhærere.

CAP. II. *Idem eidem.*

remanere

Ex præsentium latoris confessione percepimus,
quod cum ipse quamdam alterius uxorem in adul-
terio polluisset, penitentiam inde suscepit. Sed
postea in eundem incidit, diabolo instigante,
reatum, ac eandem mulierem, viro defuncto, si-
bi in matrimonium copulavit : eamque asserit in
præsentii pro conjuge " retinere. Verum quoni-
am nos desalute animarum ipsorum sollicitè com-
pellimur in Domino cogitare : fraternitati tuæ,
&c. quatenus rem ipsam diligenter inquiras : &
si tibi constiterit, quod ille vel illa in mortem
prioris viris viri fuerit machinatus, vel si eo vi-
vente fidem ipsi mulieri dederit, te eam in con-
jugem recepturam, eos non differas penitus se-
parare. Quod si neutrum istorum constiterit : in
causa ipsa juxta ecclesiasticam consuetudinem &
canonica statuta procedas.

CAP. III. *Idem eidem.*

Pervenit ad nos, quod quidam miles R. nomi-
ne, fide interposita, in multorum præsentia pro-
misit se contracturam matrimonium cum quadam
puella filia Edvini de Bafelcher : sed postmodum,
licet ex ea prolem suscepit, sicut ipse nobis asse-
rit, fidem inde violare non rimens, alteri adhæsit,
& prædictam puellam, quam dicitur deslorasse, in
uxorem ducere contradicit. Quoniam igitur non
modicum delinquit, qui fidem violare præsumit :
discretionem vestram, &c. quatenus rei veritatem
diligenter inquiratis : & si vobis pro certo consti-
terit, præfatum militem prænominatam puellam
in uxorem ducturum fide interposita promississe,
& postmodum eam cognovisse, eundem militem
monere studeatis, & diligenter inducere, ut me-
moratam puellam, omni appellatione & contra-
dictione cessante, in uxorem ducat : vel, si com-
munitatem vestram contempserit, & eam in uxore
ducere noluierit, vel alter vestrum, si uter-
que interesse non potest, illum sub districtione

Concil. general. Tom. X.

Sane consuluit nos tua discretio, quid facien-
dum sit muliere, quæ post mortem viri sui vesti-
bus preciosis abjectis, mutavit habitum, & de
manu " presbyteri vel clamen assumpsit : sed non re-
nunciavit propriis, nec intravit claustrum, nec
in manu episcopi, aut abbatis, aut abbatissæ,
vel super altare est professa, vel obedientiã pro-
misit : postmodum vero anno elapso, cum mul-
torum inquietudines ferre non posset, & lapsum
incontinentiæ formidaret, abiecto religionis ha-
bitu, cuidam nobili solenniter in facie ecclesiæ
nupsit. Super hoc itaque consultationi tuæ tali-
ter respondemus, quod sicut simplex votum ma-
trimonium impedit contrahendum, sed non diri-
mit contractum : ita sine professione & proprio-
rum renunciatione, habitus suscepcio, ne contra-
hatur, impedit : sed consummatum nequaquam
dissoluit.

CAP. V. *Idem Vintoniensi episcopo.*

Non sunt una caro vir & mulier, nisi carnali
copula cohæserint : idcirco sponsa defuncta intac-
ta, ejus foror sponso, hoc non impediante, libere
ducitur in uxorem.

CAP. VI. *Lucius tertius " Capriano episcopo.*

" f. Capua-
no. al. Ra-
palensis, &
Rapolensis.

Requisivit a nobis fraternitas tua, qua censura
mulier compelli debeat, quæ jurifurandi religio-
ne neglecta, nubere renuit cui se nupturam inter-
posito juramento firmavit. Quævisisti etiam, si
cujus vir matris eorum polluit, ad alia vota, cum
filios desideret, viro possit vivente transire. Ad
quod breviter respondemus, quod mulier quæ se
nupturam juravit, cum libera debeant esse matri-
monia, monenda est potius, quam cogenda : maxi-
me cum coactiones hujusmodi, difficiles exitus so-
leant frequenter habere. Illa sane, cujus vir cum
matre adulterium & incestum commisit, nec viro
suo conjungi carnaliter, nec co vivente, cum alio
matrimonium inire valebit.

CAP. VII. *Item Hadrianus papa Eberardo
Magdeburgensi " archiepiscopo.*

" al. Sals-
burgensi

Dignum est & a ratione non discordat, quod ea
quæ inter se dubietatis scrupulum videntur con-
tinere, ad apostolicæ sedis judicium referantur : ut
inde Christi fideles in dubiis certitudinem se gau-
deant invenire, unde noscuntur magisterium hinc
suscepisse. Tua vero fraternitas de servorum con-
jugiis, quæ inuitis & contradicentibus dominis
contrahuntur, quid fieri debeat, ab apostolatu no-
stro, si bene meminimus, requisivit. Super quo
utique duximus respondendum. Sane iuxta ver-
bum Apostoli, prout tua discretio cognoscit, in
Christo Iesu nec liber nec servus est, qui a facta-
mētis ecclesiasticis sit amovendus. Ita quoque inter
servos matrimonia nullatenus debent prohiberi :
& si dominis iniuris & contradicentibus contra-
cta fuerint, nulla ratione propter hoc sunt eccle-
siastico jure dissoluenda : debita ramen & con-
sueti servitia non ex hoc minus sunt propriis do-
minis exhibenda.

*Galat. 3:
Coloss. 3:*

ANNO
CHRISTI
1179.
Cap. 39.
Concilii
Tribur.

CAP. VIII. *Idem ex Concilio Triburienfi.*

De Francia quidam nobilis homo mulierem de Saxonia lege Saxonum duxit in uxorem, tenuit multis annis, & ex ea filios procreavit. Verum quia non eisdem utuntur legibus Saxones & Franci, causatus est, quod eam non sua, id est, Francorum lege desponsaverit, vel acceperit, vel dotaverit: dimissaque illa, duxit alteram. Diffiniuit super hoc sancta Synodus, ut ille transgressor euangelicæ legis, subiciatur pœnitentiæ, a secunda conjugē separetur, & ad priorem redite cogatur.

PARS
XLVI.

DE POTESTATE IUDICVM. B

CAP. I. *Idem episcopo Lucens.*

Cum te consulente postulas edoceri, utrum ad te pertineat sententiam quam in causis iudices a nobis in tua provincia delegati protulerint, confirmare, licet de ipsis causis nihil in præsentia tua tractatum sit: respondemus, quod sententiam ipsam non teneris, si nolueris, confirmare. Sed id tibi ex officio tuo noveris imminere, ut si ad eorum mandatum iudicium non possit executioni mandari, eis præbeas auxilium & favorem: & ipsam, si noveris rationabilitè promulgatam, poteris confirmare.

* si. ad
mandatum
eorundem
iudic. sen-
tentia non
pos.

CAP. II. *Idem.*

Si super causa quæ tibi ex nostra delegatione committitur a personis ecclesiasticis una vel pluribus, quibus, ut parcas laboribus partium & expensis, cognitionem ipsius causæ & testium examinationes, tibi sententia reservata, committas, appellatio fuerit interposita: appellationis intaintu causam indefinitam relinquere non teneris.

CAP. III. *Idem Exoniens episcopo.*

Suggestum est auribus nostris, quod clericus A. nomine, in sacerdotio genitus fuerit ex incestu, & pro persona personatum ecclesiæ de "Bradenau, in qua pater ejus ministravit, quod obtinuit sibi non licuit, matrimonium contrahere de quadam temeritate præsumpsit. Cæterum quia causam super crimine non consuevimus alicui committere, nisi primo comparet in nostra præsentia, qui personam illam super eodem crimine vellent impetere: causam ipsam tibi iudiciario ordine non commisimus terminandam: discretioni tuæ, &c. quatenus rei veritate diligenter inquisita & cognita, si tibi constiterit, publicum & notorium esse, quod est de jam dicto clerico nobis, propositum, maxime de matrimonio contracto, (quod si verum est, te latere non poterit) cum præscripta ecclesiæ, autoritate nostra, appellatione remota, non differas perpetuo amovere.

* Bradenau,

* commit-
nimus

CAP. IV. *Idem abbati & conventui majoris ecclesiæ Monasterii & H. eorum clerico.*

Imptidem, sicut bene meminimus, recepta querela vestra a "Cestriæ capellam de Herdelei, quam ad ecclesiam vestram de Estun asseverastis jure parochiali spectare, contra justitiam detinebant. Causam ipsam abbatibus Leicestriæ & Lilleshullæ commisimus terminandam: ita quidem, quod si uterque interesse non posset, al-

* f. vestra,
super ca-
pella de H.

ter nihilo minus, adscitis sibi discretis & honestis hominibus, in negotii executione procederet. Accidit autem inopinatum rerum eventum, sicut ex litteris tuis & fratrum vestrorum, fili abbas, intelleximus, quod antequam pates in iudicio apparuissent, abbas unius loci, * Lileshull scilicet, de præsentia vita migravit, cui vir alter in brevi prudens & religiosus successit. Deinde abbas Leicestriæ, qui prius mandato nostro parubus diem ad agendum præfixit: habitoque consilio viorum prudentium & jurisperitorum, abbatem * Lileshull de novo substitutum, prærecto illi mandato nostro, quia sub expressis nominibus locorum, & non personarum, commissio litterarum a nobis emanavit, sibi focium adduxit: & sicut ex litteris eorumdem accepimus, cum utraque pars legitime citata sapius in eorum præsentia consisteret, auditis rationibus & allegationibus hinc inde productis, & testibus idoneis, & eisdem de non tacenda veritate juratis, eaque diligenter inquisita, & cognita, cum de jure matricis ecclesiæ de Estun eis plenarie constaret, accepto multorum viorum legitimorum & approbatorum, tam laicorum quam clericorum testimonio, prædictam capellam de Herdelei, ecclesiæ de Estun prudentium viorum consilio adiudicaverunt. Venerabilis etiam frater noster VVigorniensis episcopus, qui tunc præsens aderat, eorum sententiam executioni mandavit, & monachos tuos, fili abbas, qui tibi aderat, & te quoque, fili H. procuratorem negotii in præscripta ecclesiæ, quæ in eisdem episcopi diæcesi consistit, in corporalem per officiales suos possessionem introduxit. Quia igitur lites sine controversiæ, quæ concordia vel iudicio finiuntur, in recidivæ contentionis scrupulum non debent iterum aliquatenus redigi: præsentis scripti patrocinio eam vobis confirmamus, &c.

ANNO
CHRISTI
1179.

CAP. VI. *Idem Senonens episcopo.*

Ex transmissa nobis insinuatione G & B. V. & Vni. militum, intelleximus, quod cum R. de Canvill. eos super quadam possessione ante venerabilem fratrem nostrum "Veren. episcopum traxisset in causam, nobilis comes C. de Capra, eorum dominus, a quo possessiones tenebant, sub debito fidelitatis inhibuit, ne in iudicio ecclesiastico de sæculari feudo responderent. Itaque præfatus episcopus in eos velut contumaces, executionis sententiam promulgavit, &c. Et infra: Mandamus quatenus præfatos milites ab excommunicatione, contradictione & appellatione cessante, absolvas, &c. Et infra: Deinde causam per dominum fundi iubeas terminari: & si ipse malitiose quid distulerit, tui, sub lato appellationis diffugio, debitum finem imponas.

PARS
XLVII.

DE IVRE PATRONATVS.

CAP. I. *Idem Cantuariens episcopo.*

De iure patronatus capellæ de Stretton, hoc tuæ discretioni mandamus, ut si "R. Brito ipsum comparavit, cum inconvenientis sit & inhonestum vendi ius patronatus, contractum illum, sublato appellationis remedio, irritum denuncies & inanem ipsumque, fretus autoritate apostolica, non differas revocare.

ANNO
CHRISTI
1179.CAP. II. *Idem Barthoniensis episcopo.*

Dilectus filius noster nobilis vir comes S. transmissa nobis insinuatione monstravit, quod dum illustris rex Scotiæ patrimonium suum deminisset occupatum, quibus voluit, & prout voluit, ecclesias, quarum gerebat patronatum, eo inconsulto concessit. Quoniam igitur ex injuncti nobis officii debito tenemur unicuique jura sua integra servare, nolentes etiam quod præfatus comes occasione tali jus patronatus amittat: fraternitati tuæ, &c. quare nos rei veritate diligenter inquisita, si ita esse tibi constiterit, intrusos amoveas: & si idoneæ personæ ab eo qui jus patronatus & præsentandi personas habet, ad præscriptas ecclesias fuerint præsentatæ, & personas ipsas de consensu & consilio prælatorum, quorum interest, de præscriptis ecclesiis, contradictione & appellatione cessante, investiges, nec ipsas contra formam juris exinde a quoquam gravari permittas.

CAP. III. *Idem Cenomanensis episcopo.*Pars capit.
Tu nos
duxit. su-
pra de ordi-
natis.

Super eo quod subjungere voluisti, si de præsentatione presbyteri, inter aliquos quæstione suborta, causam contingerit alicui delegari sub hac forma, ut si constiterit, jus de quo agitur, ad alterutram partium pertinere, ad præsentationem ejusdem de persona idonea ordinet ecclesiam appellacione remota, an liceat delegato judici, in scio diocæsano episcopo, archidiacono vel archipresbytero reclamante, præsentatum sibi clericum in possessionem ecclesiæ mittere, præsertim si ignotus fuerit præsentatus, aut minus idoneus; aut si archipresbyter, aut archidiaconus, aut episcopus ad quem institutio pertinet, appellaverit, utrum eorum appellacionibus sit deferendum: hoc tuam volumus discretionem tenere, quod licet quæstionem quæ de præsentatione vertitur, appellacione remota, committamus alicui terminandam: non tamen intentionis nostræ est, diocæsano episcopo, vel archidiacono, vel archipresbytero præjudicium generare. Ideoque præsentandus est illi, qui institutus fuerit: & tenebit appellatio, si videtur juri suo detrahi, duxerit appellandum: qui non illis, sed partibus inter quas causa commissa est, appellacionis remedium est sublarum.

CAP. IV. *Idem illustri regi Anglorum.*

Quanto te Divina gratia summaque providentia majoris gratiæ privilegio decoravit, tanto viros religiosos majori debes caritate diligere, & in justitiis suis manuteneat propensius & fovere. Causæ patronatus ecclesiarum ita junctæ sunt & connectæ ecclesiasticis causis, quod non nisi ecclesiastico judicio valent diffiniri, & apud judicem ecclesiasticum solummodo terminari.

CAP. V. *Idem Norwicensis episcopo.*

Continebatur in litteris a te nobis transmissis, quodcum super decima de Querche, inter magistrum Hubertum, & magistrum N. de mandato nostro coram te vertetur, constiterit tibi quod M. abbatissa sanctæ Mariæ de VVint, pro communi voto, & unanimi consensu, conventui assensum præstante, decimam ipsam prædicto H. concessit, Rad. VVinton. archidiaconus per clavem & li-

brum sibi exinde investituram fecit: magister vero N. probavit eorum idoneis retribus, quod præfata abbatissa præscriptam decimam sibi prius dederat, convenit non contradicente, quæ eam præfata Huberto dedisset, & quod a diocæsano episcopo ejus fuerit concessio confirmata. Vnde quia nos consulere voluisti, cui concessioni innitendum sit, consulationi tuæ taliter respondemus: quod concessio prius facta, si conventu sciente & non contradicente facta est, robur firmum debet habere. Verum si præfata abbatissa, ignorante conventu aut contradicente prius, prædicto N. decimam suam concessit, & non post multum tempus, de assensu conventus, eandem decimam memorato Huberto dedit, sic ut tibi eam datam fuisse constet, secunda concessio debet præjudicare priori.

CAP. VI. *Idem canonicis fratribus & monachis in episcopatu Saren. ecclesias habentibus.*

Ex transmissa nobis insinuatione venerabilis fratris nostri Ioel. Saren. episcopi accepimus, quod cum in episcopatu de * Saren. habeatis ecclesias, de quibus censum annuatim percipitis: eorum rectoribus decedentibus, autoritate propria eisdem ecclesiis occupatis, aut etiam clericis in eis ponitis. *Et infra:* Infra duos menses postquam ecclesiæ prædictæ vacaverint, ad eas memorato episcopo, omni occasione & appellatione remota, idoneas personas præsentetis, ut per ipsum cutam animarum recipiant. *Et infra:* Illud quoque nihilo minus prohibemus, ne censum vestrum in prædictis ecclesiis sine prædicti episcopi assensu augeatis, sed in eis constituto antiquo censu sitis contenti.

CAP. II. *Idem Eboracensis archiepiscopo.*

Relatum est auribus nostris, quod quidam clerici in beneficiis ecclesiasticis centum vel ducentarum marcarum redditus possidentes, & proponentes primas vacantes ecclesiis a monachis vel canonicis aut aliis jus patronatus habentibus sibi fuisse promissas, ne in illis, cum vacaret, instituantur alii, appellacionem emittunt, ut interim arte aliqua suam valeant adimplere propositum. Quia igitur consulis, an diocæsano episcopo hujusmodi appellacioni sit deferendum, præsentibus tibi litteris respondemus: quod cum in Lateranensi concilio promissiones factæ de ecclesiis non vacantibus sint cassatæ, prætextu appellacionis eorum, qui jam prædictis promissionibus innituntur, omitti non debet, quin ecclesiæ, cum vacaverint, de personis idoneis ordinentur.

CAP. VIII. *Idem abbati Remestrensis & archidiacono Exoniensis.*

Veniens ad apostolicæ sedis clementiam in multo discrimine sui corporis & laboris V. later præsentium, simplici nobis relatione proposuit, quod tempore hostilitatis & guerræ, miles quidam R. nomine, fundum R. militis occupavit: quem diu illicite detinens, magistro & fratribus Hospitalis clericorum ecclesiam in eo sitam concessit. Magister vero & fratres Hospitalis prædicti, clericum quemdam nomine R. ibidem instituerunt, qui inde annis singulis soluebat pensionem. Longo vero tempore post, prædictus R. fundum suum recuperans per justitiam, omnia quæ alienaverat possessore

ANNO
CHRISTI
1179.

*Sarum

ANNO CHRISTI 1179. VV.

f. camdem ecclesie

possessor violentus ad jus pristinum revocavit, & A cum in ecclesia ibidem fundata fecerit se jus tantum datoris habere, concessioni, quæ memorato R. de præscripta ecclesia facta fuerat, consentire nullatenus voluit. Sed V. venerabili fratri nostro Eboracensi archiepiscopo apostolicæ sedis legato, in " e. ad ecclesiam tandem præsentavit, qui præfente magistro Hospitalis, cui prius fuerat concessa, & non reclamante, eundem V. suscepit, & in prælibata ecclesia ordinavit. Interim autem clericus R. qui eam alieno nomine possidebat, furto irretitus; & exinde, quia crimen ejus notorium fuit, rebus furatis in arca sua repertis, graviter puniri metuens, eo quod ad aures regias scelus ejus pervenerat, habitum religionis assumpsit: qui infra annum, Apostolicum adiit, & scriptum apostolici culminis, in quo continebatur, ut si monstrare posset, quod timore mortis claustrum intrasset, de religionis voto absolveretur, a nobis obtrinit: cognito quod timor ille ex prava conscientia perpetrati sceleris proveniebat. Alias autem litteras & ad abbatem de Pontibus, & priorem de Giffesburne reportavit, in quibus continebatur, prædictum VV. post appellationem ad nos factam intrasse, & ipsum prius fuisse violenter ejectum: illi, amoro alio, ecclesia redderetur. Cumque idem V. a iudicibus delegatis citatus, sibi dari canonicas inducias postulaverit, & ipsi dilationem ei dare penitus renuerint, existimantes quod litteræ istæ per falsam suggestionem essent impetratæ, & quod nos de facto non fuisset plenius instructi: a falsa suggestionem ad nos appellavit, & a præsentia iudicum recessit. Iudices vero, quoniam in causa principali sublatum fuerat appellationis remedium, audito testimonio quorundam, qui eundem R. in possessione ecclesiæ illius esse viderunt, & interdum synodalia solvere, eidem possessionem ejusdem ecclesiæ adjudicaverunt, & ipsum per nuncios de eadem ecclesia investiri fecerunt. Verum quoniam dubium nobis & incertum existit, an prædictus R. ita nos falsis suggestionibus circumvenire presumpsit, & nemini fraus propria vel dolus debet prodesse: discretioni vestræ, & c. quatenus, cum exinde fueritis requisiti, in unum pariter convenientes, utramque partem ante præsentiam vestram convocetis: & eorum inquisita veritate, quæ hinc inde fuerint dicta, & plenius cognita, causam ipsam, appellatione remota, sine canonico terminetis: scilicet, ut si vobis constiterit, quod crimen illud notorium fuerit, quod timore illorum dictus R. religionis assumpsit habitum, & idem V. per archiepiscopum fuerit canonicè institutus, ei ecclesiam ipsam, occasione & appellatione remota, restitui faciatis, & libere pacificeque V. dimitti, non obstantibus litteris nostris, si taliter fuerint, ut diximus, impetratæ

committi

CAP. IX. Idem Exoniens. & VVigorniens. episcopis.

Si vobis constiterit, clericum de dono militis ecclesiam vindicare, super ecclesia, illi, nostra freri autoritate, appellatione cessante, perpetuum silentium imponatis. Si vero jus patronatus ex dono ejusdem militis in ecclesia illa requiritur, vos causam audiat, & concordia vel iudicio terminetis.

CAP. X. Idem episcopo Herefordensi & abbati de Evesham.

Ad aures nostras, G. clerico insinuante, pervenit, quod cum presbyter qui in ecclesia beatæ Mariæ ante portas Gloucestri, monachorum perpetuam vicariam obtinuerat, in fata concessisset, abbas & monachi ipsius loci Divino intuitu præscriptam vicariam ei concesserunt. Cum autem per præfatum abbatem & capitulum ad eandem vicariam G. diocæsano fuisset episcopo præsentatus, quidam I. de Constanti nomine, institutionem ejus, quarumdam litterarum intuitu, continentium quod idem abbas ei ecclesiam quæ primo vacaret, vestræ, & c. quatenus, si præfatus L. a vobis super hoc requisitus, aliam causam rationabilem non præterderit, nisi concessionem ecclesiæ quæ primo vacaret, pro ejusdem contradictione vel appellatione nullatenus dimittatis, quin autoritate nostra diocæsano episcopo mandetis, ut ad præsentationem prædicti abbatis & monachorum, supra dictum G. ad vicariam præscriptam recipiar, & ei curam animarum committat, sicut moris & juris est: si aliud non est, quod ejus institutionem debeat impedire.

DE PACTIONIBVS SECVNDO.

PAR. 5 XLV. III.

CAP. I. Alexander tertius VVigorniens. episcopo.

VVIGNIENS ad apostolicæ sedis clementiam dilectus frater noster magister V. de Flamevil, sua nobis insinuatione monstravit, quod cum monachi Majoris monasterii terras in parochia beatæ Mariæ de Mertun excolant, ab eadem ecclesia coloni eorum omnia ecclesiastica ram necessaria quam voluntaria susceperint sacramenta: & tamen eidem ecclesiæ suas & canonicis sacris institutas decimas solvere contulerunt, sed de frugibus ei tertiam partem solvant, & duas sibi retinere præsumunt. De reliquis autem minutis decimis, utpote nutrimentis animalium & fructibus hortorum, nil penitus præstare non erubescunt. Arbitratur autem hoc sese tueri ejusdem transactionis pactione inter præfatos monachos & quemdam sacerdotem memorati V. prædecessorem ita factam: videlicet ut de duabus carrucarum terræ, quas in dominio suo monachi tenent, tertiam dumtaxat decimarum partem frugum exoluere debeant, reliquis sibi retinendo. Quo fit, ut exinde occasione sibi sumentes malignandi, prædia ex agriculturalum defectu ad eos devoluta, monachi in suam magis, astute quam provide, dominium convertant: & quatuor vel forte plures carrucas duabus aggregent, non aliter de illis decimis præstantes, quam de duabus præstitissent, cum secundum tenoris compositionem integras de illis decimationes solvere tenerentur. Quapropter discretioni tuæ, & c. quatenus, cum exinde fueris requisitus, utraq; parte ante tuam præsentiam convocata, rei veritatem diligenter inquiras, & nisi privilegium clementia sedis apostolicæ sibi super hoc indulnum cotam te præfati palam produxerint, vel nisi transactionem sibi scriptam, autoritate apostolica confirmatam esse docuerint, cum alioqui inter personas potius quam inter ecclesias ita facta videatur, ne pacta inter alios facta, aliis obesse pariamur, omni dilatione & appellatione remota, præfatos monachos

al. Fla. villa

ANNO CHRISTI 1179.

ANNO CHRISTI 1179.

& eorum agricolas decimationes uniuersas, ex quibuslibet rebus provenientes, ex integro absque omni diminutione supradictæ ecclesiæ beate Mariæ de Merun, iugi præstatione singulis annis præstare, & etiam illorum quæ illicite detinuerunt, certam estimationem restituere, cum omni districtione compellas. Quod si discretioni tuæ, secundum ea quæ proponuntur tibi in iudicio, visum fuerit, præfatos monachos non nisi ad tertiæ partis decimationum præstationem secundum iustitiam uirgore posse; tunc omnium eorum quæ canones decimanda decreuerunt, appellatione remota, supradictos monachos tertiam partem ecclesiæ iam dictæ, apostolica auctoritate præstare decimas cogas.

A rantes, maiori etiam diligentia impediti, omnibus non possumus commode super esse, autemque contradicentium clamores aut murmura sustinere. Hinc etiam evenit, quod negotiis minoribus occupati, maioribus intendere non ualeamus, prout necessitas ecclesiastica postulare; & quæ definiti vel disponi per nos breui tempore potuissent, expectatione diutina plusquam oportet, multis pariter irruentibus producantur. Quocirca per generalem epistolam remedium huic rei duximus providendum, ne multimodo impediamur incurfu, vel sua injuriam patientibus possit iustitia deperire. Eapropter uniuersitati vestræ per A. S. presentibus mandamus, quatenus si forte de modicis rebus, quæ infra summam viginti marcarum subsistant, in auditoriis uestris causa uentiletur, & alteruter litigantium delinforie putauerit appellandum: eius appellatione contempta, infra fines uestrorum episcoporum eos eligere iudices, qui suspicione careant, compellatis: si tamen idonei ibi fuerint inventi, in quorum præsentia iurgium sopiatur: a quibus si qua pars uiderit appellandum, ad archiepiscopum siue primatem uocem appellationis emittat. Si uero tale negotium sit, quod summam contineat aliquatenus amplioiorem, infra fines uestrarum dioceseon, si sponte noluerint, inuiti non cogantur. Cognitores tamen de vicinis episcopatibus aliquos eligere compellantur, iuxta formam quem præmisimus, negotium tractaturos: in maioribus causis & obscurioribus articulis appellandi ad sedem apostolicam copia seruata. Non enim uideant malitiæ suspicione carere, quod plerique suos aduersarios ad presentiam uestram laborare compellant. Cæterum si quilitigantium a proximo festo Purificationis super causis, de quibus episcopus cuius iurisdictioni saltemis qui conuenitur, non subijcet, non fuerit requisitus, vel iudices clerici supradicto modo non fuerint electi, & litteras a nobis duxerint impetrandas, per quas examinatio iurgiorum vel diffinitio iudicibus non ordinatis committatur: careant impetratis, & ad suorum audientiam iudicium ordine debito negotia reuertantur. Sic enim subterfugijs occurrere disceptationum uolumus, ut dum eorum calliditatibus obuiamus, eis alium ad iustitiam aditum referemus. Cum uero aliqui iustam causam habuerint uestram presentiam aduandam, litteras eis dimissorias non negetis, feriem negotii continentes. Hoc autem de factis ad nos appellationibus disponentes, super illis que u ad archiepiscopos vel primates fieri contigerit, antiquorum ordinem canonum non mutamus.

CAP. II. Idem Gregorius uniuersis episcopis.

Scripta fraternitatis uestræ relegentes, agnouimus quod hi qui contra Hadrianum fratrem & coepiscopum nostrum aliqua dixerant, modo cum eodem episcopo in amicitiam conuenissent, & magna nobis ad præsens facta est de eorum unitate læticia. Sed quoniam ea quæ dicta sunt, indiscussa permanere non patimur, sedis nostræ dacionem ad ea investiganda dirigimus: quia nos facinora ea quæ audiuimus, dissimulare non debemus, præsertim cum accusatores & accusatum gratiam inter se iudicialis fecisse: hoc uobis necesse est subtiliter perferuari, ne forte eorum comparata concordia, quod absit, non ex necessitate, sed præmio facta esse constiterit.

B

CAP. III. Urbanus tertius abbatibus de VVellebec & de Suluestun.

Gratum gerimus & acceptum, quod in negotiis commissis uestræ iurisdictioni, debitam curam impenditis, & in his quæ dubitationem faciunt, pro gravitate uestri officii censuram sedis apostolicæ postulatis. Sane consuluit nos uestra discretio, an ante obitum delegantis, proposito citationis edicto, lite uero post mortem delegantis contestata, delegatus iudex nihilo minus in causa procedere: & utrum is intelligatur appellationi renunciaisse, qui ea interposita ad producentes testes inducias postulauit, & deinde productioni & allegationi renunciatis, attestaciones petit solenniter publicari, sicut hoc totum circa decessum bonæ memoriæ prædecessoris nostri Lucii, qui iudices deleuauit, sub examine uestro asseritis contigisse. Nos autem inquisitioni uestræ taliter respondemus, quod cum in priore casu citatione facta quasi ceptum sit negotium, & maxime, si delegatus non sit certus de obitu delegantis, potest & debet in causa procedi: tenebitque quod iustitia præuia fuerit iudiciali tramite diffinitum. In secundo casu uidetur ab appellatione recessum, si secundum ea quæ præmissa sunt, eum qui appellauerat, constiterit processisse.

C

CAP. II. Idem eisdem.

Quoniam ad episcoporum maxime spectat officium, afflictis & laborantibus subuenire, unumque illorum, licet deficientibus meritis, Deus non esse uoluerit: prospicere tenemur, & uolumus, ne quis ex fortuitis casibus per Romanam uisitationem ecclesiæ, laboris sui, quem ad eam ueniendo sustinuit, debito frustretur effectu. Inde siquidem fuit, quod nos multorum prospicere uolentes expensis, & alleviare labores, de consueta misericordia duximus statuendum, ut litteræ prædecessoris nostri Urbani tertii a tribus mensibus ante ipsius obitum destinatæ pro faciendis iustitiis & litigijs ditimendis, quæ tamen manifestum alicujus præiudicium non continent aut calumniam æquitatis, eundem habeant tempore

9. r. Si quis presbyter. 11. q. 3. Si quis episcopus. 16. 13 Per finalis.

PARS XLIX.

CAP. I. Gregorius octauus uniuersis fratribus episcopis, & archidiaconis ad quos littere ista peruenierint.

VEL ex dolo, vel ex malicia litigantium, vel ex defectu nostro credimus provenire, quod tanta negotiorum frequentia diebus singulis perurgeret, ut imbecillitate proprii corporis labor

Concil. general. Tom. X.

P P P P P adm.

ANNO
CHRISTI
1179."al. ad nos
pro hu-
iulm. ex-
cusat. acce-
pta per il-
lum com-
missione,
de sua iu-
sticia obti-
nenda co-
gatur in
vacuum la-
borare."f. abra-
sionis

administrationis nostre effectum, quem habere, A
si adhuc illeuiveret, debuissent. Cessante igitur
exceptione de mandatoris morte, perficite quod
mandauit agendum, & nemo ad nos "excusatione
hujusmodi accepta de sua iusticia obtinendi fidu-
cia, cogatur vacuus laborare.

CAP. III.

Ex litteris quas ad nos tua destinavit fraternitas,
euidenter accepimus, quod cum causam quæ ver-
titur inter magistrum H. de Hillesdale, & R. de
Alta ripa, super capella de Cabisein, de mandato
nostro suscepisti terminandam, & litteras nostras
in communi audientia perlegi fecisses: prædictus
R. sibi eas postulavit exhiberi. Qui litteris dili-
genter inspectis, eas arguit falsitatis, hac de causa
scilicet, quod in narratione facti sint abrafas, ubi
scriptum est, iure parochiali: asseuerans se proba-
turum in præsentia nostra, quod tales litteræ de
cancellaria nostra non emanassent. Vos autem
videntes formam litterarum a rationis tramite mi-
nime deviare, ab executione causæ subsistere no-
luistis, præfatus R. juramentum deferentes, quod
nec subterfugii, nec dilationis causa hoc allegas-
set, sed quod ita esse credebatur. Iuramento autem
ad diem præfixum non præstito, memoratum H.
in possessionem causa rei seruandæ iudicatis indu-
ci, & quod quidam laicus seruiens eidem R.
vestro iudicio restitit, excommunicatus est, & ex
ecclesia sub interdictione conclusus: prædictus R.
ad nos accedens, & tacens, prout dicitur, quod
in commissione appellatio fuit inhibita, nec men-
tionem faciens "arrogationis litterarum, aut ju-
ramenti eidem delati, & non præstiti, seu senten-
tiæ missionis in possessionem causa rei seruandæ,
litteras ad Londoniensem & Norvvicensem epi-
scopos impetravit in hunc modum: ut si quid in
præjudicium memorati R. occasione prioris com-
missionis factum fuisset, nostra autoritate in irri-
tum revocetur. Cumque præfatus N. citatus a
Norvvicensi episcopo, qui suas & Londoniensis
episcopi vices gerebat, coram eo litteras, tacita
veritate, impetratas diceret, metuens executio-
nem sententiæ fieri, Norvvicensem episcopum
suspectum habens, cui præfatus R. multa fami-
liaritate iunctus, ut qui Londoniensis epi-
scopi nepos erat, & ejus panem quotidie comede-
re dicitur, ad nos appellavit. Vnde quoniam
propria fraus nulli debet prodesse aut patrocini-
um ministrare, nos inspicientes litteras nostras,
& videntes quod per illam rasuram falsæ non
possent judicari, nec etiam suspectæ haberi, præ-
sertim cum etiam privilegia in possessionibus
abradantur, & litteræ in narratione, si est in fa-
cto erratum, incunctanter possint abradi, nec
litteræ illæ in suspecto loco fuerint abrafas: ve-
stræ fraternitati mandamus, quatenus si quid fa-
ctum fuerit in præjudicium memorati H. occa-
sione litterarum, quas sæpeditus R. a nobis
non facta mentione de appellatione inhibita aut
de juramento illi delato, & non præstito, appel-
latione remota, in irritum revocetis, & sententiam
vestram inviolabiliter faciatis observari, & eun-
dem R. in expensas portitoris litterarum, pro eo
quod a probatione sua destitit, condemnetis. Pos-
tea utraque parte ad vos convocata, causam au-
diatis, & secundum tenorem abrafarum littera-
rum, quas vobis sub sigillo nostro remittimus, si-
ne canonico terminetis, nullis litteris obstantibus,

Si vero temeritatem & fraudem illius velimus at-
tendere, & illum suis meritis judicare, illi super
eadem ecclesia faceremus silentium imponi.

CAP. IV.

Ex tenore litterarum tuarum nobis innotuit,
quod cum P. parochianus tuus ab A. muliere,
quam in uxorem acceperat, tuo velle iudicio se-
parari: accusatores matrimonii testes producant
firmiter asserentes, quod priusquam mulier cum
prædicto viro matrimonium contraheret, con-
sanguineum viri cum illa, solum videlicet cum so-
la, nudum cum nuda, in eodem lecto jacentem
viderint, ea, ut creditur, intentione, ut ei car-
naliter adhæreret. Publica quoque fama consen-
tit, quod postquam matrimonium cum ea con-
traxit, se ad invicem miscuerunt: quod in præ-
sentia tua publice, ut asseris, sunt confessi. Di-
citur etiam de muliere, quod a marito se simulans
concepisse, alienum partum jam baptizatum, ut
fertur, se mentita est peperisse: & rebaptizari faci-
ens, virum suum sic deceptit. Præterea veneni-
cum periculum, & alias vitæ insidias viro parasse
perhibetur. Quia igitur nos consuluisti, si hæc
probationes ad matrimonium solvendum sufficiant,
sic respondemus: quod tum ex confessione,
tum ex violenta & incerta suspicione fornicatio-
nis, præsertim scilicet, quod de partu & mortis
machinatione dictum est, & ipse probare vellet,
non immerito potest divortii sententia promul-
gari: ita ut vir licentiam habeat, ea mortua, ali-
am ducendi in Domino, ipsa vero sine spe con-
jugii perpetuo perseveret.

CAP. V. Alexander tertius archiepiscopi Ro-
magenfis & abbati * Geomar.

Ex quorundam certa relatione audivimus,
quod cum aliqui viri ecclesiastici, de provincia
vestra pro iusticia sua prosequenda litteras com-
missorias a nobis impetrant, aduersarii eorum, ut
mandatum nostrum eludant, antequam litteræ
illæ ad iudicem perveniant, vel litteris nostris a
iudicibus receptis, priusquam ab eis citentur, in
vocem appellationis prorumpunt: aut conven-
tionem facientes, aliquos in possessionem eorum,
de quibus controversiæ vertuntur, malitiose in-
ducunt. Quoniam igitur hujusmodi calliditates
& versutiæ suis non debent in aliquo autori-
bus suffragari, & nos contra prædictas calli-
ditates & versutias, pastorali volumus sollicitu-
dine providere: discretioni vestræ, &c. quate-
nus si adversarii, inter quos & ipsum super ec-
clesia controversia diutius est agitata, pro eva-
cuando mandato nostro supradicto modo appel-
laverint, aut de possessione qualibet "conven-
tionem fecerint, vel malitiose se absentaverint,
eos qui in possessione prædictæ ecclesiæ se inges-
serint, appellatione cessante, cogatis sub exami-
ne vestro juris æquitati parere.

CAP. VI. Lucius tertius.

De his qui in sanitate vel infirmitate ad loca
religiosa se transfulerint, nil tibi vel ecclesiis, a
quibus receperunt pabulum salutis, relinquen-
tes: hoc tuæ prudentiæ innotescat, quod si in
ægritudine ipsa ad religionem transeunt, dummo-
do in ægritudine ipsa decedant, prædictis eccle-
siis,

ANNO
CHRISTI
1179.11. q. 3. Si
episcopus."commu-
tationem

fis, a quibus assumpti fuerint, canonica debet A
pottio exhiberi. Si vero ad religiosa loca in fanitate se transferunt, cogi non possunt aliquid prescriptis ecclesiis imperitari: quia liberum est eis tunc bona sua non solum religiosis locis, sed etiam quibuscumque privatis personis conferre.

CAP. VII. *Lucius tertius.*

29. q. 7. De
cimas.
2. q. 1.
Nullus epi-
scopus. 1. q.
3. Quasi-
tum.

Quoniam ex plenitudine potestatis, &c. Super hoc quod quaesivisti, utrum super ecclesiastico beneficio in litigium deducto, possit fieri transactio: tale damus, sicut iam pridem, si bene meminimus, alii non absimile quaerenti dedimus responsum; quoniam secundum formam transactionibus adscriptam, super te sacra litigiosa minime transigi potest. Etenim res sacra ut possideatur aliquo dato, vel promisso, vel retento, speciem habere non immerito credimus simoniae. Alias autem gratis & amicabilem inter se litigantes componere, sacris canonibus non dicimus obviare.

CAP. VIII. *Alexander III. Norwicensis episcopo.*

Quaeritum est a nobis ex parte tua, utrum iudex ordinarius vel alius cui delegatus mandavit ut citaret partes vel exqueretur sententiam, delegato teneatur obedire, cum non sua, sed delegantis vice fungatur; & cum iurisdictione delegatur, omnia quae ad iurisdictionem faciunt, delegati videatur: merito potest delegatus tam ordinarium, quam alium cui mandavit, cogere ad id efficiendum quod mandavit, & ei qui obedire contempserit, poenam infligere competentem.

CAP. IX.

Quoniam ex plenitudine potestatis, &c. Et infra: Super eo quod quaesivisti, utrum ecclesiastica beneficia repositibus, objecta spontanea abjuramentis exceptio sine causa cognitione sit admittenda, & an actoris, qui sponte non renuntiavit, an rei de spontanea renunciatione testes & probationes sint potius admittendae: sic experientia tua duximus respondendum: quod hoc nulla ratio verisimiliter reddidit, ut quisquam beneficio multis forte laboribus & expensis acquisito, & quo sustentari debet, sine magna causa renunciare sponte elegerit: ideoque supervacuum esse non credimus, causam resignationis sive renunciationis diligenter inquirere, quatenus si forte probabilem, hoc est, non vi, non metu, non interventu pecuniae, non promissione extortam, iudex ordinarius sive delegatus invenit, & maxime si juramentum, quod vix fieri de spontanea voluntate credimus, quia juramentum fere semper malo est, intercesserit, admittere, nisi replicatio canonica fuerit opposita, non proponat. Porro licet negantis factum nulla inveniri posse probatio dicatur: ejustamen qui renunciationem spontaneam negat, cum implicite & quodammodo replicando inficietur, super actione sua probationes credimus proferandas, habita nihilo minus, ut decet, ad personarum dignitatem & opinionem relatione.

CAP. X. *Ex decretis Horfmidae papa.*

Nullus fidelis, cujuscumque conditionis sit, occulte nuptias faciat: sed benedictione accepta a sacerdote, publice nubat in Domino. Si quis ergo sacerdos aliquos occulte conjunxisset inventus fuerit, ab officio triennio suspendatur.

CAP. XI. *Dunelmensis episcopo & fratribus Revesbi*

Proposuit nobis dilectus filius noster VV. clericus praesentium lator, quod cum ipse ad ecclesiam de VVadher, a Remero Flandre si venera- VVadum
bili fratri nostro Eboracensi archiepiscopo, apostolicae sedis legato, praesentatus fuisset, idem archiepiscopus eum ad ecclesiam non recepit. Inde est quod discretionem vestrae per A. S. mandamus, quatenus si idem archiepiscopus ad communionem vestram praesatum VV. in ipsa ecclesia, quam citius poterit, non instruerit: vos rei veritatem legitime inquiratis, & si vobis confiterit ex parte VV. dummodo idoneus sit, quod ad ipsam vacantem fuerit praedicto archiepiscopo praesentatus, ad eandem ecclesiam autoritate nostra, amoto illo qui eam detinet, etiam si quis post praesentationem ejus & appellationem, quam se ad nos fecisse proponit, incussus est, appellatione remota, cum succibus inde perceptis post primam praesentationem, cum recipere minime differatis.

CAP. XII. *Eboracensi archiepiscopo; Pars capituli: In eminenti. de appellationibus.*

De caetero noveris, quod si sententiam a nobis latam praecipimus per aliquem executioni mandari, & fraus intervenerit, non est facultas executori de negotio toto cognoscere, sed referri, quaestiones quae inciderint, ad sedem apostolicam oportebit.

CAP. XIII. *Eboracensi archiepiscopo.*

In eminenti specula ecclesiae, licet immeriti, disponente Domino constituti, intendere debemus consultationibus singulorum: & prout Deus nobis revelaverit, propositas enodare. Constituti autem, si causa, appellatione remota, commissa, altera partium ante citationem vel post citationem, ante sententiam vel post sententiam, ad sedem apostolicam appellaverit, an appellationi sit in huiusmodi deferendum. Praeterea si causa fuerit, appellatione remota, commissa, & alter adversariorum appellet, quia delegatus iudex non vult super suggestionem falsi probationes admittere contra Cantuariensis litteras impetratas, an in hoc casu teneat appellatio, quaesivisti. Dubitas etiam, si duobus fuerit causa commissa, appellatione remota, & alter suo conjudici vices suas commiserit, an ille solus possit procedere appellatione remota, vel ab eo liceat appellare, cum in fine non sit appositum; ut si uterque nequivit interesse, unus procedat. Primum ergo quaestioni respondemus, quod causa, appellatione remota, commissa, appellationi non debet deferri, sive ante citationem sive post, sive ante sententiam sive post, fuerit appellatum: nisi appellans, priusquam citaretur, iter arripuisset ad sedem apostolicam veniendi. Quod autem quaesivisti, si aliquis appellaverit, quia delegatus iudex super P P p p ij suggest

ANNO
CHRISTI
1179.

suggestione falsi audire probationes recusat, an appellatione teneat: hoc tuam volumus discretionem tenere, quod in eo casu debet appellationi deferri. Ab uno veto iudicium, appellatione remota, in causa procedi non potest, nisi hoc speciale in litteris commissoriis exprimat.

A rarium est penitus & absurdum & indignum, aliquem sua sibi autoritate præsumere, quod Romana ecclesia alicui monasterio, certa ratione inspecta, singularibus voluit beneficiis indulgere.

ANNO
CHRISTI
1179.CAP. XVI. *Remensi archiepiscopo.*

Cum H. diu vinculo excommunicationis fuisset adstrictus, tandem præstito iuramento, quod exinde iudicio ecclesiæ stare deberet, beneficium absolutionis obtinuit: sed continuo ad sedem apostolicam post absolutionem appellavit: & anno transacto & ultra, per se vel per alium appellationem prosequi contempsit. Quoniam igitur deturbe appellare videtur, qui appellationem interpositam non prosequitur: fraternitati vestræ per A. S. præsentibus mandamus, quatenus utraque parte coram te convocata, si tibi constiterit, quod tanto tempore appellationem prosequi contempsit, tu ipsum iudicio tuo stare sub excommunicationis distractione compellas.

CAP. XVII.

Ejus qui modo vult recedere ad priorem uxorem, quam prius negavit, ecclesia testimonium non recipit: quia variavit verbum suum, & contra semetipsum testimonium tulit, & abulit sibi fidem in utroque, ut conjugii sacramentum ad invicem non esse videretur, & opus carnalis commercii contadiceretur.

CAP. XVIII.

Vir potestatem sui corporis non habet, sed mulier: nec mulier potestatem sui corporis habet, sed vir. Potest ergo vir sine muliere peccato suo facere, ut potestatem in corpore alterius petdat: sed facere non potest, ut alteri potestatem sui corporis quantum in se est, tollat. Quod suum jus est, perdere potest: quod suum non est, tollere non potest. Si faciat ergo, ut debitum suum in corpore alterius jure exigere non possit: non tamen facere potest, ut debitum alterius in suo corpore negare possit.

CAP. XIX.

De voto peregrinationis, an elemosynis possit, vel per alium redimi, tibi nihilo minus respondemus, quod ab ejus qui præsidet, dependet arbitrio, ut consideret & attendat diligentius qualitatem personæ, & causam commutationis, scilicet, an id ex infirmitate seu affluentia divitiarum contingat: & utrum peregrinatio, an recompensatio utilior sit, & Deo magis accepta, & secundum hoc debet exinde dispensare.

CAP. XX. *Remensi archiepiscopo.*

Cum Christus perfectus sit Deus & perfectus homo, mirum est qua temeritate quisquam dicere præsumat, quod Christus non sit aliquid secundum quod homo. Ne autem tanta in ecclesia Dei possit nequitia suboriri, vel error induci: fraternitati tuæ, &c. quatenus convocatis magistris scholarum Parisiensis & Remensis & aliarum civitatum, aut outato nostra interdicas sub anathemate, ne quis de cætero audeat dicere, Christum non esse aliquid secundum quod homo: quia sicut Christus est verus Deus, ita vetus homo, ex anima rationali & humana carne subsistens.

CAP.

CAP. XIV. *Lucius tertius.*

Quoniam ex plenitudine potestatis, &c. *Et infra*: Consulere decrevisti, de quibus personis intelligendum sit, unam alteri in ecclesiasticis beneficiis succedere non debere: utrum, scilicet, de sacerdotibus & eorum filiis dumtaxat, an & de aliis quibusdam personis. Noveritis ergo quod ad ecclesiastica beneficia nullum secundum canones admittendum credimus, nisi ex electione canonica vocatum. Sacerdotum vero filios, & maxime in sacerdotio genitos, his temporibus suis succedere patentibus, quarumlibet regionum consuetudo & in donis civilibus prohibet, & canones in ecclesiasticis multo fortius prohibent & execrantur. Personarum quoque filios citra sacros ordines constitutarum, plerumque, si tamen merita suffragantur, patentibus suis succedere conniventibus oculis toletamus. Exemplo namque perniciosum est & grave, talia in ecclesia pullulare, per quæ & laicis scandalum generetur. Sane tam has personas, quam illas, ab aliis non repellimus beneficiis, si digni inveniantur.

CAP. XV. *Alexander tertius abbatibus Cisterciensibus in capitulo Cisterciensis congregatis.*

Ista. 5.

Recolentes qualiter hæc plantatio sancta, hæc vitis fructifera, hæc denique vinea Domini sabaoth, sub primis ordinis partibus pullulavit, &c. *Et infra*: Nunc autem aliqui ex vobis pristinae institutionis oblitri penitus velignari, contra ordinis vestri gloriam & decorem, villas, molendina, ecclesias & altaria possident, fidelitates & hominia suscipiunt, rusticos & tributarios tenent: & omne studium adhibent, ut termini eorum dilatentur, quorum conversatio esse debebat in cælis. Dæditur hinc ordo penitus & mutatur, &c. *Et infra*: Ideoque sanctum & venerabile collegium vestrum precibus & monitis, quibus possumus, exhortamur, quatenus domus illæ quæ a prima sui origine in ordine vestro sunt fundatae, constitutis & ordinatis terminis sint contentæ: nec velint ad ea manns extendere, quæ sine laboribus & periculis multis, & demum sine ordinis magna confusione minime poterunt retineri. Si enim relictis originalibus ordinis statutis, ad communem volueritis aliorum monasteriorum viam divertere: oportebit & vos communi jure censerī: quia dignum est ut qui similem cum aliis suscipiunt vitam, similem sentiant in legibus disciplinam. E

Philipp. 4.

* al. Ceterum dom.

* al. fatagant

* al. societatem ordinis, identitateque habitus, & observatione regulæ regularis aff.

Quoniam domus illæ, quæ de aliis institutionibus ad vestrum se ordinem transfulerunt, vestris omnino fatagunt ut sibus conformati, ut relictis videlicet possessionibus vel mutatis, quas vestra institutio non recipit, sic se in omnibus vestræ religioni coaptent, ut quemadmodum se gaudent in societate ordinis, mutatione habitus & observatione regulati assumptos, sic etiam in paritate temporalium rerum se latentur vestris institutionibus conformatos. Sane si super possessionibus ipsis in aliquo de monasteriis vestris apostolicæ sedis autoritas dispensavit, a nullo vestrum sumendum est exemplum: quia teme-

ANNO CHRISTI 1179.

ANNO CHRISTI 1179. Corr. 12

CAP. I.

ETSI quæstiones tuas de setvore religionis exurgere, & te eas ex intimæ devotionis affectu, quam circa nos & ecclesiam habes, ad nostram devotionem "perferre nullatenus ignoremus: non tamen est ultra quam oporteat in hujusmodi dubitandum, cum leges humanæ dicant, quod quidam tenui religione contenti, sacramenta " & necessaria & legitima exhibere contemnunt. Tenuem enim vocant religionem, quæ in talibus hæsitat, ubi non est aliquatenus hæsitandum. Vnde etiam Psalmista dicit: *Trepidaverunt timore tui non erat timor.* In hoc autem quod dilectus filius noster Petrus sancti Laurentii in Damasco presbyter cardinalis, tunc vero sancti Eustachii diaconus, & apostolicæ sedis legatus, pro electione tua, & ut tibi pallium deferret, ad patres illas accessit: dilectus filius noster Albanus frater tuus, ejus præsciens necessitatem, eidem cardinali equum unum, te penitus ignorante, transmisit, quoniam per mare veniens, nullas aut paucas secum adduxerat equitaturas: te nullo modo timere oportet, cum in accipiendis, vel dandis muneribus tuis sit maxime attendenda, personæ scilicet dantis & recipientis qualitas, muneris quantitas, & tempus donationis. Qualitatem personarum, ut a quo & cui, videlicet an a paupere diviti, an e converso, sive a divite locupletiarum fuerit, sollicitè consideremus. Estimationem muneris & donationis tempus attendimus, si magni vel minoris precii res data existat, & an instante necessitate, an alio tempore conferatur, diligentius inspiciamus. Quibus siquidem inspectis, in præscripta quæstione tua nihil reprehensibilitate dignum invenimus, quod sollicitudini tuæ in sequentibus manifestus apparebit. Si enim prædictorum cardinalis & fratris personarum qualitatem recta consideratione pensamus: non fuit magnum, ab eodem fratre tuo, cardinali unum equum inde transmitti, quem etiam joculariter vir rantis & tam abundans non petenti donaret. Verum si temporis necessitatem perpendimus, non alia ratione hoc constat factum fuisse, quam ut cardinali in tali subveniretur articulo. Quare super hoc in conscientia tua nullus debet unquam scrupulus dubitationis emergere, cum res data modici precii, quantum ad personam dantis & accipientis, extiterit: nec alteruter eorum aliquid in mente habuerit, quod tibi possit vel debeat quamlibet vel in modico læsionem inferre: etsi ante electionis examinationem & pallii receptionem, cum te nolente & penitus ignorante sit factum, ut equus necessitate transmissus fuerit & collarus, nec etiam res tanti precii reputetur, quæ accipientis animum multum movere deberet, aut ab honestatis proposito declinare. Quod autem scriptum est: *Beatus qui excutit manus suas ab omni munere:* de illis donis dictum est, quæ accipientis animum allicere & invertere solent. Quoniam si ipsa etiã persona electi, vel ordinatori, vel consecratori suo, electuarium, medicinas, aut de optimo vino, sive de aliis hujusmodi quæ modici precii fuerint, & quæ voluntatem recipientis inclinare, vel movere non debeant, offerat: non tamen Romana ecclesia dantem, vel accipientem delinquere interpretari con-

A succurrit, nisi ista intervenient ex pacto. De cetero licet, sicut tuæ litteræ continebant, quod episcopus nec " in electione sua ecclesiæ indemnitate promittat, sacris canonibus prohibeatur, sed tamen propter hoc, verba fratris tui nullam debeant animo tuo perturbationem vel dubitationem ingerere, cum etsi regi, qualem dixisti, te ignorante, promissionem fecisset, exinde nullatenus teneris: quoniam capitulum illud de persona sacerdotis electi, specialiter est intelligendum: Verum quamvis frater tuus, te nesciente, hujus securitatem præstiterit, quod tamen non constat, ideo potest perpendi, quod non alicujus læsionis maculam propter hoc incurtas, vel contrahas: cum, sicut fraternitas tua non ignorat, sanctorum patrum instituta determinent, quod puer qui ad aliquam ecclesiam a parentibus suis pecunia interveniente offertur, etsi ad tempus jubentur ab eadem ecclesia removeri, postmodum non solum ad aliam, sed ad ipsam unde removetur, potest assumi. De quibus colligitur, quod cum tu quando verba præscripta proferri debuerant ad ecclesiam agere natura electus, a qua jamdiu ad aliam assumptus fuisti, non solum secundam, in qua modo existis, sed & priorem dispensationem posses habere. Ideoque debes omnem ab animo tuo dubitationem avellere, cum etsi hoc constaret, immunis appareas: nec oporteat te, si frater tuus securitatem etiam præstiterit, propter hoc quoquo modo timere, cum ab ecclesia illa jam pridem transferis, & ad aliam deinceps assumptus fueris, in qua jamdiu mansisti. Quapropter non fuit necesse, ut alicui personæ, imperatori scilicet, regi, aut aliis, exinde scriberemus: cum nos nec minimum conscientie scrupulum ex hoc suboriri noscamus.

Locus corruptus.

CAP. II. Item Bituriensis episcopo, ex eodem libro.

Relatum est, & nobis ex tua parte monstratum, quod causis matrimoniorum tuæ diocesis ad te delatis, cum in eorum executione velles procedere, illi qui impetuntur, ad audientiam nostram appellant, ut per hujusmodi appellationes possint judicium declinare. Vnde quoniam vestra interest, pravorum intentionem reprimere, & peccandi occasionem eisdem auferre: fraternitati tuæ per A. S. mandamus, quatenus si qui parochianorum tuorum de linea consanguinitatis impetiti, ulterius ab audientia tua ad sedem apostolicam in vocem appellationis præuperint, si conjuncti non fuerint, eos sub anathematis interminatione conjungi prohibeas, donec appellationem prosequantur, aut judicio tuo stare obediant. Si vero fuerint conjuncti, eis convenientem terminum prosequendæ appellationis, vel standi judicio tuo, præfigas: infra quem si nequum adimpleverint, eos extunc omni appellatione cessante, vinculo excommunicationis adstringas. De cetero Heruberto*

CAP. III. Idem in eodem libro secundo, VII; Albanensi episcopo vicario nostro.

Ex tuarum tenore litterarum accepimus, quod N. clericus adeo deliquit, quod si delictum ejus publicum esset, ab ordine quem suscepit, degradaretur, & amplius non posset ad superiores ordines promoveri. Verum quoniam peccatum

Pppp iij ipsum

s. l. & ma. us etiã lus in acty po dera. ar. cognem cogitare legitime ibenda, l. 13. &

33.

ANNO
CHRISTI
1179.

ipsum occultum est, & privatam fore dixisti: fraternitati tuæ per A. S. mandamus, quatenus ei condignam pœnitentiam imponas, & ei suadeas, ut per te, & ordine suscepto utatur: & eo contentus existens, ad superiores ordines amplius non accedat. Verumtamen quia peccatum occultum est, si promoveri desiderat, ei non potes nec debes aliqua ratione prohibere.

CAP. IV. *Idem eidem in eodem.*

De adolescente, qui mulierem quamdam cognovit, & filiam ejus postea matrimonio sibi copulavit, cui jam per decennium cohabitavit, tuæ prudentiæ respondemus: quod si delictum ejus, sicut nobis significasti, occultum existit, pœnitentia sibi condigna debet imponi, nec ab uxore ranti sceleris infamia est propterea separandus. Si vero id notorium esse dinoscitur: & ab uxore debet separari, & sine spe conjugii permanere.

CAP. V. *Idem Verulano episcopo, in eodem libro.*

Ex relatione I. laroris præsentium, & ex tenore tuarum litterarum accepimus, quod cum idem I. sororem uxoris suæ carnaliter cognovisset, & cum ea diutius permanisset, tuæ prudentiæ destinare curasti. Super quo utique fraternitati tuæ duximus respondendum, ut cum Hierosolymam studeas destinare. Deinde cum ad propria redierit, ne ex abstinentia illorum sorte deterius contingat, dissimulare poteris, quod uxori suæ cohabitaret, non tamen ut eis ad hoc licentiam aut favorem aliquatenus indulgere videaris.

CAP. VI. *Idem Gradeni patriarcha in eodem libro.*

Ex tuarum litterarum tenore accepimus, quod V. presbyter vivendi levitate usus, cum quodam infami ad pravitatum locum immundos spiritus invocaturus accessit. Vnde cum, quia propter hoc infamia laborat, & facinus publicum & notorium erat, ab officio & beneficio ecclesiastico suspendisti. Ipse autem coram nobis viva voce proposuit, quod non ea intentione, ut invocaret dæmonem, jerat: sed ut per inspectionem astrolabii, furtum cujusdam ecclesiæ posset recuperare. Verum licet hoc ex bono zelo & ex simplicitate se fecisse proponat: id tamen fuit gravissimum, & non modicam inde maculam contraxit. Sed quoniam tutius est, in dexteram quam in sinistram, & in misericordiam quam in severitate declinare: ipsum fraternitati tuæ duximus remittendum, monentes atque mandantes, ut secum misericorditer agas, & sibi infra octo dies post harum susceptionem, ecclesiam cum omnibus ablatis restituas, & talem ei pro expiatione illius delicti pœnitentiam imponas, quod per annum & amplius, si tibi visum fuerit, ita tamen, quod biennium non excedat, cum ab altaris administratione præcipias abstinere: & exinde liberum ei sit, officium sacerdotale exercere.

CAP. VII. *Idem Verulano episcopo in eodem libro 1.*

Quod te cum inimicis tuis, &c. De cætero quia fraternitati tuæ quærit industria, utrum clerici qui infra subdiaconatus ordinem constituti, qua continere carnis vitio coacti non valeant, uxores accipiunt, ecclesiastico spoliari possint beneficio canonice: id tuam volumus experientiam tenere indubitata veritate, quod cum sint voluptatibus & carnalibus desideriis dediti, ac Divinis & ecclesiasticis sacramentis contumaciter indigni, ecclesiasticis sunt procul dubio beneficiis privandi. Sane si ecclesiis quibus attributi fuerant, de possessionibus aut aliis bonis suis aliqua contulisse noscuntur, cum ab earundem ecclesiarum ministerio fuerint & beneficio sequestrati, ad ipsos recta via dominium & proprietatem illico debet absque ulla contradictione redire.

CAP. VIII. *Idem judicibus Felletren. in eodem libro.*

Relatum est auribus nostris, quod cum ad vestræ discussionis examen aliqua super testamentis ecclesiæ causa deducitur, vos secundum humanam, & non secundum Divinam legem in evulvis procedere: & nisi septem aut quinque testes idonei producti fuerint, omnino non proponitis exinde judicare. Vnde quia hujusmodi de judiciis ecclesiæ non secundum leges, sed secundum canones debent tractari, & in his Divina scriptura restante, duo aut tres idonei testes sufficiunt: discretionem vestram per A. S. mandamus, quatenus cum aliqua causa super testamentis ecclesiæ relictis ad vestrum fuerit examen deducta, eam non secundum leges, sed secundum canones, juxta decretorum statuta, tractetis, tribus vel duobus legitimis testibus requisitis: quoniam scriptum est: *In ore duorum vel trium testium stat omne verbum.*

CAP. IX. *Item præposito & canonicis Sulcan. in eodem libro.*

Significatum est nobis, quod ecclesiasticam "faci- al. quod cerdoti præbendam unam in ecclesia vestra communi consensu & voluntate dedistis: ita quidem, quod Missam de sancta Maria, nisi sit corporis infirmitate gravatus, debeat quotidie celebrare, qui ecclesiam vestram non nisi communitatem præpositi quam capituli consensu, potest dimittere, nec cuiquam præbendæ illius anniversarium delegare. Quam siquidem constitutionem eatenus confirmavimus, ut prædictus sacerdos, ecclesiæ, nisi infirmitate corporis fuerit impeditus, assidue debeat officium suum impendere: & quanto ferventius potest, salva honestate sua & debita devotione, Missarum solemniam celebrare: nec sibi liceat hoc, illinc se ad aliam ecclesiam transferendo, aut voluptatis causa, subtrahere.

CAP. X. *Idem Belvacensi episcopo, in eodem libro.*

Significatum est nobis & pro certo monstratum, quod Griboldus nondum incipiens esse quatuordecim annorum, timore magistri, qui eum litteris erudiebat, habitum religionis suscepit

ANNO
CHRISTI
1179.

Deut. 17:

Matth. 18.

al. quod
cuidam faci-
cerdoti

in

in ecclesia de Ruffinis", & inde sicut puer infra annum exivit, & per sæculi vanitates jam sex annis & eo amplius vagabundus discurrit. Vnde quoniam hujus rei veritas nobis non constat, fraternitati tuæ per A. S. mandamus, quatenus rem ipsam diligenter inquiras, & si inveneris, quod non fuerit a parentibus oblatus, nec inceperit esse quatuordecim annorum, quando ad religionem accessit. & cum infra quatuordecimum annum voti pœnituerit, & ab ecclesia recesserit, si in sæculo voluerit remanere, & cum ab ipso voto quod fecit autoritate pontificali absolvas, & cum absolutum tam in ecclesia de Ruffinis, quam populo tuæ civitatis studeas publicare. Si autem a parentibus suis fore oblatus, seu quatuordecimum annum compleverat, cum religionem intravit, sive post quatuordecimum annum professionem a se factam ratam habuit, cum ad eandem vel aliam religionem transire, ecclesiastica districtione compellas.

CAP. XI. *Idem Salabrienſi episcopo, in eodem libro.*

Pervenit ad nos, quod cum tu Rog. filium VVillelmi ecclesiæ tuæ canonicum, ut debitam in eadem ecclesia residentiam faceret, monuisses, ad audientiam nostram in appellationem prorupit, & appellationi suæ terminum, proximum festum beati Lucae præfixit. Quoniam igitur indignum est, per ejus vel aliorum subreſugia, præscriptam ecclesiam debitis obsequiis deſraudari, cum ipse frustratorie dilationis causâ appellasse videatur: fraternitati tuæ per A. S. mandamus, quatenus præfatum Rog. diligenter & studiose commoneas, ut in eadem ecclesia debitam, omni mora postposita, faciat residentiam, vel infra proximum festum beati Lucae appellationem suam profecururus, ad nos veniendi iter atripiat. Interim vero alicui honeste personæ vicis ejus in ecclesia prætaxata exequendas committas: & tantum ei de beneficiis illius, appellatione cessante, assignes, unde possit congrue sustentari. Quod si prælibatus Rog. alterum istorum adimplere neglexerit, tu cum extrunc præbenda sua, omni appellatione & contradictione cessante, prives: & eam alicui viro discreto & honesto, nullius appellatione admissa, concedas pariter & assignes.

CAP. XII. *Idem Tornacensi episcopo, in eodem libro.*

Veniens ad nos mulier latrix præsentium, lacrymabili nobis confessione monstravit, quod cum de quodam filium genuisset, & ille sibi turbido sæpe vultu improperasset, quod filius ejus non esset, ipsa iracundiæ calore & furore animi ducta, eundem filium interfecit. Quo comperito, comes Flandrensis eam totam tetram suam usque ad septennium abjurare coegit, nisi de nostra licentia remaneret. Cumque se nostro conspectui præsentasset, & quod crucem suscepisset, Hierosolyman se profecturam monstrasset: nos videntes quod in partibus illis præsentia illius non potest esse utilis, sed damnosa, eam ab Hierosolymitano itinere revocantes, ipsam fraternitati tuæ duximus remittendam: præsentium autoritate mandantes, quatenus prædictam mulierem labores inducere, ut in aliquod mona-

sterium tui episcopatus transeat, & ibi peccata sua perpetua penitentia deploret. Si autem depugnante carnis fragilitate, ad hoc induci noluerit, ei licentiam nubendi in Domino tribuas: quia tutius nobis videtur ut in Domino nubat, & uni soli quam multis adhæreat.

CAP. XIII.

Relatum est auribus nostris, quod cum vir nobilis Ateorelia nomine, M. mulierem de Oreia quondam uxorem suam suspectam haberet, fratri & militibus suis præcepit, ut eam longe ad privata loca deducerent, & gladio occiderent. Qui cum ipsam ad quendam silvam duxissent, & evaginato gladio occidere vellent: eadem ad pedes cognati cecidit, & ut sibi vitam servaret, lacrymosa supplicatione rogavit. Cognatus vero pietate & misericordia motus, ei sub conditione pepercit, quod in monasterio de Tolabres habitum monasticum deberet suscipere. Quo audito, maritus ejus, quia reservata erat ad vitam, grave plurimum tulit: sed tamen postmodum acquievit, sicque factum est, quod duos episcopos CæsarAugustanum & Tiraſonensem ut eam benedicerent, & illi velum imponerent, ad monasterium ipsum adduxit. Episcopi vero rem ignorantes, & quia juvenis erat, & filium habebat parvulum, mutationem vitæ suæ suspectam habentes, eam seorsum convenerunt. Quæ utrique rem per ordinem patefaciens, quod mortis timore, & non bono animo monasterium intraret, & quandomque posset, inde exiret, nihilo minus adjecit. Tunc episcopis de morte ejus rimentibus, & quod ab ea audierant, propalare nolentibus: alter coram Tiraſonensis scilicet, ut viri illius tyrannidi satisfacere videretur, mulieri imponere velum simulavit. Tandem autem viro & fratre de medio sublati, prædicta mulier de monasterio exivit, & cuidam nobili P. nomine de* Cambern. nupsit. Sotores autem cum reclamassent, & episcopo beatis Calaguritano conquestæ fuissent, & episcopus non posset eam videre, neque super his convenire: ad instantiam fororum, eam & virum quem acceperat, excommunicavit, & totam terram ejus interdixit, ignorans penitus quomodo res processisset. Quam utique sententiã venerabilis frater noster Tarraconensis archiepiscopus postmodum confirmavit. Nos igitur de prudentia & honestate vestra confidentes, causam ipsam experientiæ vestræ duximus committendam, & sine debito terminandam. Ideoque discretionis vestræ per A. S. mandamus, quatenus prædictam mulierem & virum, recepto juramento, quod nostro debeant stare mandato, ab excommunicatione absolutis. Deinde tam mulierem, quam priorissam & moniales præscripti monasterii, ad præsentiam tuam convocantes, causam diligentius audiat, & sine canonico remineris. Quod si legitime probatum fuerit, non timore mortis prædictam mulierem religionem intrasse, aut quod fecit postea ratum habuisse: ipsam ad monasterium redire, & habitum depositum resumere, censura ecclesiastica compellatis.

CAP. XIV. *Idem Gajacensi electo, in eodem libro 8.*

Cum Petrus Mancovela, & Bonus Caci presbyteri, & Ioannes Bonus Coci laicus, in

In Collect.

hic est i-

tulus:

Alexander

III. Oſcens

episc.

&

priori S.

Marie Cæ-

ſarAug.

lis, prudēs

& pœrens

A. nomine

al. Colo-

bres

al. intra-

bat, propo-

ſuit: &

quod quan-

documque

al. Cam-

beris

ANNO CHRISTI 1179.

ANNO CHRISTI 1179.

nostra essent presentia constituti eundem Ioan- A nem, quoniam laicus erat, in iam dicti P. accu- sationem nequaquam admisimus. Cumque praefatus B. eundem P. super crimine simoniae constantius accusaret, nos eum, quoniam in causa testimonium fuit adductus, & quia frater ejus, I. scilicet, iam dictum P. prius coram te accusaverat, repulimus: praeterea cum frater Petri Bonum Coci antea de causa consimili accusasset. Verum quoniam unus post alterum, praedictum instante vicissitudine accusabat, neutrum ad ejus accusationem admisimus, sed utriusque de objectis criminibus purgationem duximus indicendam. Inde siquidem est, quod discretioni vestrae per apostolicam sedem mandamus, quatenus utrumque illorum se cum tribus sacerdotibus facias infra triginta dies post harum susceptionem purgare. Purgatores vero illius honestatis & opinionis esse volumus, quod verisimile sit, eos nolle amore vel odio seu obtentu pecuniae pejerare. Ut autem idonei appareant, necesse est, ejus quem purgare debent, vitam & conversationem noscant. Quod si uterque illorum vel alter in purgatione defecerit, tu deficientem omni officio & beneficio ecclesiastico privas, tibi omnimodo praecavens, quod si memorato P. in sua voluerit purgatione assistere, nullam eis malevolentiam vel indignationem ostendas: nec eos amodo impediatis, vel ab aliis, quantum in te est, impediti permittas.

C A P. XV. Idem Norwicensi in eodem libro.

Venientis ad nos Rom. clerici narratione audivimus, quod cum in puerili aetate constitutus fuisset, se Hierosolymam disposuit profecturum: & eundem auctore suo, qui nihilo minus Dominicum sepulchrum propo fuerat visitare, fidem dedit, & suam ab eo fidem recepit, quod sibi invicem in via fideles existerent, & bonam societatem fervarent. Qui utique sollicita mente revolvens, ad nos accessit, ut sibi super hoc nostrum "auxilium aperiremus. Nos autem ipsam gravi infirmitate laborare, sicut asserit, intelligentes, & quod in partibus Orientis, ejus adventus parum utilitatis conferret, diligentius attendentes, praeterea cum sit clericis illicitum in sacris ordinibus constitutis arma assumere, aut effusioni sanguinis vacare: ipsum a voto quod in aetate tenera, facilitate animi potius quam ex arbitrio discretionis, promisit, absolvimus: ita tamen, quod idem votum eleemosynis redimere debeat, & juxta consilium nostrum toto vitae suae tempore uni pauperum Christi, dum ad hoc suae sufficient facultates, tam in victu quam in vestitu provideret.

"confilium

C A P. XVI. Idem VV'gorniensis episcopo, in 12. libro registr.

Ex parte tua hujusmodi nobis conquestio proposita fuit, utrum monachi in accusatione abbatum suorum aliquatenus sint admittendi. Super quo utrique tuae prudentiae respondemus, quod nisi alia rationabilis causa impediatis, & manifesta, eo quod monachi de obedientia & subjectione abbatis sunt, ab ejus accusatione non sunt ulatenus repellendi, licet alios accusare non possint. Quibus siquidem, cum proprium non ha-

beant, de rebus monasterii expensae debent necessariae, donec causa debitum finem recipiat, ministrati. De confirmationibus autem Romanorum pontificum, tuam volumus cognitionem tenere, quod contra illas, nisi novum apostolicae sedis mandatum procedat, aut certum sit, quod ipsae confirmationes per fallam sint suggestionem obtentae, non est aliquatenus judicandum.

C A P. XVII. Idem Belvacensi episcopo.

Quod nobis ex una parte significatum est, ut ex clandestinis matrimoniis dispensare deberemus, non videmus quae dispensatio sit super his abhibenda. Si enim matrimonia ita occulte contrahantur, quod exinde legitimi testes non appareant, hi qui ea contrahunt, non sunt aliquatenus ab ecclesia compellendi. Verumtamen ea, quae sic contracta sunt, si personae contrahentium voluerint publicare, nisi rationabilis causa praepediat, ab ecclesia recipienda sunt ac comprobanda, tamquam a principio in conspectu ecclesiae contractarentur. Si qui autem de clandestino matrimonio, postmodum ab ecclesia comprobato & rato habito, genitii fuerint, eos legitimos judices filios & heredes.

C A P. XVIII. Idem Hierosolymitano patriarcha.

C Novit plenius, sicut credimus, tuae discretionis prudentia, qualiter tu & fratres tui unum corpus sitis: ita quod tu caput, & fratres tui membra esse comprobentur. Unde non decet omnis membris, te aliorum consilio in ecclesiae tuae negotiis uti, cum id non sit dubium, & honestati tuae & sanctorum patrum institutionibus contraire. Innotuit autem auribus nostris, quod tu sine consilio fratrum tuorum, abbates, abbatissas, & ceteras personas ecclesiasticas instituis ac destituis: non considerans & attendens, quomodo te non sit dubium sacros canones transgredi, cum in hujusmodi causis & clericorum & laicorum circa te commemorantium, qui de corpore ipsius ecclesiae non sunt, potius quam fratrum tuorum consilio uti dicaris. Inde est quod apostolica autoritate prohibemus, ne abbates, abbatissas, vel alias personas ecclesiasticas sine assensu & consilio "prioris" quod fratrum tuorum canonicorum instituire, vel destituere, aliqua de caetero ratione praesumas. Quod si forte, quod non credimus, contra praecipuum nostrum venire praesumpseris, nos tales institutiones & destitutiones, si quas amodo feceris, cassamus, & omni robore decernimus & stabilitate catere.

C A P. XIX. Idem eidem in eodem libro.

Quanto majori dignitate, dante Domino, praecminentes, tanto te decet amplius & oportet in omnibus eam diligentiam & gravitatem habere, quod omnia videatis sine nota & reprehensione peragere, & laudabiliter injuncta tibi sollicitudinis officium dispensate. Audivimus autem, unde & mirati sumus, sicut & merito inde mirari possumus, quod in concessionibus & confirmationibus juxta consilium & voluntatem eorum "procedis, & in privilegiis, quod tuam non decet honestatem, ad majorem autoritatem & certitudinem nomina fratrum tuorum, qui absentes fuerint,

"f. add. tam ff. quam

"videtur deesse noa

ANNO CHRISTI 1179. postponete.

ANNO CHRISTI 1179.

fuerint, tanquam si presentes fuissent, facis subscribi. Quia igitur non decet prudentiam tuam, in negotiis tibi commissa ecclesie consilium fratrum tuorum proponere, cum quibus unum corpus existere comprobatis: fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus, quatenus in concessionibus, confirmationibus, & aliis eiusdem ecclesie negotiis, fratres tuos requiras, & cum eorum consilio vel sanioris partis, eadem negotia peragas, & pertractes: ut quae statuenda fuerint, statuas, & errata corrigas, & evellenda dissipes & evellas: nec absentium fratrum nomina aliquatenus scribi facias, quia talia munimenta, irrita sunt & falsa: & tu exinde quaestionem falsi non immerito poteris formidare. Nos enim universa privilegia, in quibus absentium fratrum nomina, ipsis ignorantibus vel absentibus, subscripta sunt, vel a modo scribentur, irrita esse decernimus, & nullius firmitatis robur habere censuimus.

A in officio suo permittas ipsum ministrare: si vero non poterit, ipsum ab officio suo suspendere nulla ratione postponas.

CAP. XXII. Idem in eodem.

Quaerit a nobis tua fraternitas, utrum sacerdos uno clerico tantum praesente, infirmum debeat inungere: & qua die festum Matthiae in anno bissextili debeat observari, praesertim cum quidam inter vigiliam & festum velint interponere diem: & utrum mulier pro latrocinio, aut alio quolibet crimine, a viro suo debeat separari, & alii nubere: & de viro simili modo exposuisti quaestionem, utrum pro quolibet flagitio possit a conjugem sua dividi, & aliam sibi legitimum matrimonio copulare. Nos itaque tibi duximus taliter respondendum: quod sacerdos uno praesente clerico, & etiam solus, potest infirmum inungere. Festum vero B. Matthiae juxta regulam ecclesiasticam vigilia eatenus praecedat, ut nec pro bissexto, nec quolibet alio modo inter se & solemnitate admittat alium diem, in qua utique vigilia, nisi eveniat in Dominica die, jejunium celebratur. Ipsum autem festum, si fiat in praesenti die, si ve in sequenti, qui duo quasi pro uno reputantur, nullus error, sed ecclesiae consuetudo teneatur. Quod autem mulier pro furto vel quolibet alio crimine a viro separetur, & alii nubere possit, & viro similiter eadem lege constituatur: raliter respondemus, quod mulier pro furto vel alio crimine viri sui, nisi ipse eam ad maleficia sua trahere nitatur, & fidei suae religionem corrumpere velit, non debet ab eo separari, nec alii aliqua ratione copulari. Verum si conjugem suam ad errorem traxerit, & ad maleficium, mulier a viro recedere poterit & separari, ita quod ei alii nubere non licebit: quia licet separentur, tamen conjuges erunt semper. Viris quoque praesens sententia servetur.

Locus mutilus.

Deut. 17.

CAP. XX. Idem Hubaldo Ostiensi episcopo, & archiepiscopo presbytero & canonicis Velleclur. in decimotertio libro registri.

Cum esses, frater episcopo, in praesentia nostra constitutus, diligenti nobis assertione innuisti, talem in episcopatu tuo inolevisse consuetudinem, quod testamenta quae sunt in ultima voluntate, ut ab his qui potestatem habent super alios, penitus rescindantur, nisi cum subscriptione septem aut quinque testium fiant, secundum quod humanae leges decernunt. Quia vero a Divina lege & sanctorum patrum statutis, & a generali consuetudine ecclesiae, id esse noscitur alienum, cum scriptum sit: *In ore duorum vel trium testium stet omne verbum*: praescriptam consuetudinem penitus improbamus, & testamenta, quae parochiani vestri coram presbytero suo, & tribus vel duabus aliis personis idoneis, in extrema voluntate de caetero fecerint, & firma decernimus permanere, & robur perpetuae firmitatis obtinere: sub interminatione anathematis prohibentes, ne quis praesumptione qualibet, hujusmodi audeat rescindere testamenta. Praeterea cum principes, &c.

C

CAP. XXIII. Idem episcopo & archidiacono Vicentino, in duodecimo libro registri.

al. Vicentini

Perlatum est ad audientiam nostram, quod Hereman, filius quondam Lazari, ad partes Constantinopolitanas transiens, ibidem moram per decennium & amplius fecit, & ad Vivianam filiam Eulari uxorem suam non rediit. Ipsa vero apud bonae memoriae I. quondam Vicentinum episcopum adversus vitum suum querelam deposuit: & quod cum non posset diutius expectare, nihilo minus allegavit. Episcopus vero, sicut vir providus & discretus, parentibus viri mandavit, ut pro eo mitterent, & ipsum ad propria revocarent. Cumque elapso longo temporis spatio, praedictus vir ad propria non remearet, episcopus in conspectu ecclesiae auditis allegationibus mulieris, inter eos divortii sententiam promulgavit: & mulieri, ut alium virum duceret, plenariam facultatem indulgit. Quia igitur hujus rei veritas nobis non constat, discretioni vestrae per A. S. mandamus, quatenus tem ipsam diligenter investigetis: & si vobis constiterit, quod episcopus divortii sententiam inter eos tulerit, filios ejus quos de Achardi filio quondam Rad ad cujus copulam autoritate praedicti episcopi sine questione & contradictione ecclesiae migravit, sustulit, ab hereditate non patiamini excludi, sed eos legitimis judicetis: & si quis contra hoc venire voluerit, ei autoritate apostolica silentium penitus imponatis.

CAP. XXI. Idem Carnotensi episcopo, in decimo quarto libro registri. Pars illius capituli: Cum sacrosancta Romana.

Significasti nobis quendam presbyterum cum alterius cojuge diabolico instinctu in ecclesia frequentem, sicut asseris, dormivisse: quae utriusque & illum sacerdoti cuidam hujusmodi delictum confessos fuisse, publice tibi detexit, & hoc ipsum idem sacerdos, nomen adulteri celans, in praesentia tua dixit. Super quo quid fieri debeat, cum, negante adultero, mulier in confessione persistat, ab apostolica sede consilium requisisti. Nos ergo juxta sanctorum patrum decreta volumus, ut condignam poenitentiam adultera praefata imponens, ecclesiam praebatam per adspersionem aquae sanctificandae reconciliet. Praedicto autem sacerdoti, ne, contra Apostolum, infirmorum corda, mala soma ipsius percutiantur, & ne nostrum vituperetur ministerium, nec securiores presbyteri existentes prolabantur licentius in peccatum, cum vicinis quinque presbyteris, quos se nolle pejerare cognoveris, juxta arbitrium tuum purgationem indicas. Quod si se purgare poterit, Concil. general. Tom. X.

1. Cor. 8. 2. Cor. 9.

ANNO
CHRISTE
1179.
"Bitugen.

CAP. XXIV. *Lucius tertius " Nebeberen. episcopo,
in registro.*

Cum causam, quæ est inter E. militem & uxorem ejus, tuæ commississemus experientia terminandam, miles repetens mulierem, legitime sibi nupsisse, per probationes canonicas, se constanter asseruit probaturum: femina vero p̄oposuit, quod dominorum & parentum suorum suggestione alteri viro tradita, ab illius militis amore divertit, qui a parentibus eam prius rapuerat, illa tamen nolente, ut dicitur, & postmodum, priusquam eam cognosceret, desponsavit. Deinde inclusa est in monasterio monialium, ubi & detinetur. Vnde quoniam super his prudentia tua sedem duxit apostolicam consulendam, significatione presentium tibi respondemus, quod cum ibi raptus dicatur admitti, ubi nihil de nuptiis ante agitur: iste raptor dici non debet, cum habuerit consensum mulieris: & prius desponsaverit eam, quam cognoverit, licet parentes forsitan reclamarent. Præterea cum post matrimonium carnis permixtione perfectum, teste Apostolo, *Vxor sui corporis potestatem non habet, sed maritus*, & e converso: si præcessisset matrimonium, vel ex probationibus viri canonicis, vel ex mulieris confessione claruerit, postmodum sine assensu viri non potuit femina monasterium ingredi, aut aliter continentiam profiteri. Non ergo pro eo quod de monasterio post matrimonium consummatum per virum rapta fuerit, ejus poterit consortium declinare: dummodo probari nequeat, virum, ut mulier profiteretur continentiam, assensisse.

CAP. XXV. *Item Parisensi episcopo.*

Intelleximus ex litteris tuis, quod M. latrrix presentium, diabolico furore accensa, quamdam filiam suam multoties animo perimendi aggressa, tandem suggerente eo, qui fidelium perditione lætatur, letali vulnere jugulavit: propter quod dominus terræ maritum ejus ipsam coegit abjurare. Quia vero illum & illam pariter filios habere intimasti, unde circa ipsius exilium debeat dispensari, nos de discretione tua plenam fiduciam habentes, eam tuæ duximus providentiæ remittendam: per A. S. tibi mandantes, quatenus ita super hoc provideas, ut sui sceleris pœnam luat, & salutis ejus & filiorum ipsius per providentiam tuam in Domino consulatur: nec obstante proposito juramento, quod ab ea dictus dominus proponitur extorsisse, eam (si expedire videris) viro suo & rebus suis restituas, ita quod filios suos libere possit & pacifice gubernare.

CAP. XXVI.

Alexander tertius Arelatensi archiepiscopo, & sancta Maria Inviolata diacono cardinali, in duodecimo libro registro.

Causa matrimonii, quæ inter Ermengardem mulierem, & * Blatium agitari dignoscitur, venerabilibus fratribus nostris Forojulienfis & Vapincensis episcopis meminimus commississe. Quibus utique in unum convenientibus, eandemque mulierem, sicut accepimus, viro restitui mandantibus, vir mulierem cruciatibus & flagellis adeo infecit, quod invita & coacta inter se & virum esse confessæ est parentalem. Sicque factum est,

" affectu

A quod ad judicium unius illorum, mulierem ipsam dimisit, quæ filios suos quinque dicitur ex genuisse, & quatuordecim annis secum sine questione aliqua permanisse. Vnde quoniam matrimonium in ecclesia Dei adeo magnam sacramentum probatur esse, quod sine rationabili & evidenti causa dissolvi non debet, præsertim cum non ab homine, sed a Deo sit institutum: discretioni vestrae per A. S. mandamus, quatenus hujus rei veritatem diligenter & subtiliter inquiretis: & si inveneritis quod præfatus B. prædictam mulierem ad judicium solummodo unius prædictorum episcoporum a se separasset: quia cum duobus causâ committitur, sententia unius non tenet, ipsum constanter commoneatis, & districte compellatis, ut mulierem sicut uxorem suam appellatione remota benigne recipiat, & maritali affectu pertractet. Quod si facere forte contempserit, eum & superinductam, appellatione cessante, excommunicationis vinculo perstringatis. Si qui tamen apparuerint, qui postquam ab eo recepta fuerit, matrimonium eorum velint, & legitime possint impetere: partibus ante vos convocatis, causam audiat, & eam sine canonico, appellatione remota, terminetis, illa maturitate, & circumspectione adhibita, quam in tanto negotio convenit adhiberi. Quod si ambo, &c.

CAP. XXVII. *Idem in eodem, abbati sancti Benedicti de Vebia.*

Suscipimus litteras tuas, & cognovimus ex eorum tenore, quod cum lator presentium in custodia cujusdam domus cum altero fratre maneret, ingredienti de nocte quidam latrones ad eos, turpiter ipsos in personis affligere, & vestimentis propriis denudate præsumperunt. In quos isti resumpris vitibus insurgentes, ligaverunt illos, & detinere usque ad notitiam caputuli voluerunt. Cumque iste rem ad tuam audientiam perlaturus, eos ligatos in fratris sui custodia dimisisset, & fures se solvere nitentur: frater illos, ne ipse ab illis interimeretur, occidit. Vnde quoniam expediebat potius post tunicam relinquere etiam pallium, & rerum sustinere jacturam, quam pro conservandis vilibus rebus & transitoris tunc accret in alios exardescere: abstineat iste humiliter ab altaris ministerio, & peccatum suum, quibus ad arbitrium tuum modis poterit, uterque studeat expiare. Constat enim, eos contra regularem mansuetudinem & ecclesiasticam disciplinam ex utriusque ope interemptos.

CAP. XXVIII. *Idem in eodem, Ambianensi episcopo.*

Quod sedem apostolicam consulis super his, que dubia tibi existunt, gratum gerimus & acceptum: & tua exinde fraternitas non parum commendanda videretur. Ex tua siquidem parte nobis est intimatum, quod quædam mulier tui episcopatus cuidam viro nupsit: ignorans quod propter utriusque inguinis rupturam generalia ejus essent abscessa, nec ab eo cognita fuisset. Qui utique modo factus leprosus, se pariter & sua domui dedit infirmotum. Mulier vero ad domum paternam reversa, sicut juvenis, alii viro desiderat nubere, & conjugali fœdere conjugii. Verum licet ecclesia Romana non consueverit propter naturalem frigiditatem aut propter alia maleficia legitime

ANNO
CHRISTE
1179.

Ephes. 5.

Genes. 24.

Matth. 5.

ANNO CHRISTI 1179.

ANNO CHRISTI 1179.

gitime conjunctos dividere, si tamen consuetudo Gallicanae ecclesie habet, ut hujusmodi matrimonia dissolvantur, nos patienter tolerabimus, si secundum illam consuetudinem eadem mulieri, cui voluerit, in Domino concesseris nubendi facultatem. Sicut enim puer qui non potest redde- dere debitum, non est aptus conjugio: sic quo- que qui impotentes sunt, minime apti ad contra- henda matrimonia reputantur.

CAP. XXIX. Idem eidem in eadem episto'a.

Sane de canonico qui in ecclesia Atoacensi // pro- fessionem fecerat, & ab ea fugerat, ab abbate in monachum recepto: id tuae fraternitati significa- mus, quod si locus tibi nunc permanet, majoris est religionis, quam ecclesia Aroacensis, ipsum in eodem loco cum pura conscientia remanere permitras alioquin eum ad priorem ecclesiam redire compellas. Porro de comite Pontivi, qui uxorem suam, filiam Bernardi de S. Valeri- co, absque judicio ecclesie dimisit, propterea quia eam cognatam fuisse defunctae uxoris suae proponit: hoc tua prudentia cognoscat, quod si etiam parentela esset publica & notoria, absque judicio ecclesie ab ea non potuit separari. Quare eum ad eam recipendam districte compellas: & si eam recipere noluerit, eum & superinductam vinculo excommunicationis adstringas. Si qui autem apparuerint, qui matrimonium ipsum velint & possint impetere, causam audias, & eam sine debito decidas.

Præterea de Hugone de * Calorie, qui filiam * Alelni cognatam suam duxit in uxorem, & hoc publicum & manifestum est, nec apparet aliquis qui matrimonium velit impetere: id tibi respon- demus, quod non apparentibus accusatoribus, & parentela publica & manifesta existente, quod credibile non est, ubi essent consobrini in primo vel secundo gradu, ecclesie autoritate interdictum est matrimonium, adhibita illa gravitate dissolue- re quod illicite noscitur contractum. Ad hæc quonia- m donationem decimæ, quam abbas S. Salvii de * Mustrol, & prædecessor ejus cuidam laico jure hereditario concesserunt tenendam, cum san- ctuarium Dei jure possideri non debeat, in iritu- mentum penitus revoces, & viribus carere decernas: & laicum, nisi decimam ipsam ecclesie S. Salvii libere & absolute restituat, vinculo excommuni- cationis adstringas.

CAP. XXX. Idem episcopo S. Agathes, in eodem libro 12.

De muliere, quæ (prout nobis significasti) cu- piens viri sui amplio rem amorem acquirere, suscepto corpore Christi, & in ore retento, eidem viro suo osculum cum eo portexit, & ipsum trajicere postmodum, cum voluit, non potuit: sed versum est in carnem, cum taugeret, juxta dentes molares, & caro supercrevit, & adhuc est intus. Circa quod fraternitati tuæ non possumus sanius dare consilium, nisi quod eam moneas & compellas, ut tantum per condignam pœnitentiam & bona opera fatagat expiare delictum. Credere quippe debemus, quod si vere contrita fuerit, & condi- gnam pœnitentiam egerit, & tu ad Deum devote pro ea oraveris, corpus Christi trajicere poterit Divina gratia suffragante.

Sane super eo, quod quædam mulier viro suo

Concl. general. Tom. X.

fidem dedit, & ipse illi, quod matrimonium in- ter se contraherent; & viro volente sacramentum servare, mulier castam disposuit ducere vitam: discretioni tuæ taliter respondemus, quod si jun- cti non fuerint, mulier permittatur ad religionem transire, & Domino, relicto saculo, militare. Quod si facere noluerit, & in saculo caste vive- re disposuerit, quia hoc suspectum esse posset, & ad utrumlibet, ad bonum videlicet & ad malum, haberi posset, ipsum matrimonium consummari constringas. Beatum enim Joannem & complu- res alios, ab ipsis etiam sponsalitiis ad vitam con- templativam legitime evocatos: & ideo eidem mu- lieri confidenter permittere poteris, ut transeat ad religionem, castitatis vorum servatura.

Præterea de muliere, quæ a viro appetitur, cu- jus consanguineus se cum ea deliquisse proponit, si hoc publice confiteri recusat propter metum & potentiam mulieris: providentiæ tuæ duximus respondendum, ut matrimonium ipsum fieri, nisi juramentum intervenisset, districte prohibeas, ne deterius inde contingat.

CAP. XXXI. Idem procuratori & canonicis Soranis, in eodem libro.

Veniens ad apostolicam sedis clementiam Mario- ta lartix præsentium, supplici nobis insinuatione monstravit, quod dum esset in adolescentia con- sultuta, quemdam adolescentem E. nomine, in tantum adamavit, quod uterque inter se de ma- trimonio contrahendo sub trium personarum tes- timonio præstitit juramentum: quod parentes ipsius mulieris ignorantes, eam invitam & recla- mantem, cuidam alii in uxorem tradiderunt. Quem ita exhorruit, quod se ab eo nullo modo cognosci permisit. Cumque publice profiteretur, quod a priore viro cognita esset, atque jurata: epi- scopus Soranus, qui tunc erat, eos ante præsen- tiam suam fecit venire: & cognito atque probato, quod inter eos esset proxima linea consanguini- tatis, quod solvi deberent, nec possent de jure conjungi, ipsos ab invicem separavit. Cæterum cum causa ipsa tractaretur, & viro cui tradita fuit a parentibus consentire nolleret: ipse aliam uxorem traduxit, & ista cuidam viro Ptolemæo no- mine, publice in conspectu ecclesie nupsit. Tan- dem cum de illo filium genuisset, pater illius Pto- lemæi quatenus occasionem divortii faciendi, ei opposuit, quod filium suum nec potuit, nec de- buit de jure in virum habere, eo quod ab alio viro, qui nondum defunctus est, prius desponsata fuis- set. Quia veto assertioni ejus fidem, sicut non de- buimus, non adhibuimus, nec hoc potuimus sub silentio prætereire: eam ad vos duximus remitten- dam, per A. S. præcipiendo mandantes, quatenus rei veritate plenius inquisita & cognita, si inven- ritis, quod prædicta mulier a priore viro fuerit ju- dicio ecclesie separata, & ab eodem Ptolemæo sine contradictione ecclesie in uxorem tradita, & ille cui invita & renitens copulata est, de præ- senti vita decessit, prædictum Ptolemæum monca- tis & compellaris, ut prædictam Mariotam post- posita occasione recipiat, & sicut uxorem suam diligere studeat, & maritali affectu tractare. Alio- quin eum & superinductam, & patrem etiam ip- sius, si huic rei restiterit, vinculo excommuni- cationis innoderis, & usque ad condignam satisfac- tionem ipsam sententiam inviolabiliter faciatis observari.

QQqqq ij CAP.

al. Aro- naceasi

Locus ob- scurus.

ANNO
CHRISTI
1179.CAP. XXXII. *Idem illustri Anglorum regi.*

Magnificentie tuæ litteras, quas pro R. milite super jure patronatus ecclesiæ de Ligurgis, apostolatu nostro serenitas regia destinavit, ea qua decuit benignitate recepimus, promptum animum plenamque voluntatem habentes, excellentiæ tuæ preces, in quibus cum Deo & honestate potestimus, exaudire. Vetum quoniam sanctorum patrum statutis contrarium videtur, si clericos ab ecclesiis, quas canonicè adepti sunt, patronatus obtentu sustineremus amoveri: salva conscientia, prænominato militi non potuimus nostrum in parte ista impartiti favorem: cum ex hoc ei, si de jure debet habere, præjudicium in posterum non generetur.

CAP. XXXIII. *Idem archiepiscopis & episcopis per Galliam constitutis.*

Nostris est auribus intimatum, quod nonnulli ambitione nimia tracti, occasione laici vel potentie secularis, in seculari foro, nec requisita episcopi audientia, patronatus ecclesiarum & ecclesiastica beneficia sibi præsumunt in vestris parochiis vendicare. Quoniam igitur hujusmodi personæ non intrant per ostium, sed aliunde contendunt, ac per hoc indigni sunt pastoris nomine, ac prærogativa gaudere: fraternitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus eos quos patronatus ecclesiarum vel ecclesiastica beneficia constitit prædicto modo adeptos, si commoniti minime resignaverint, nisi præscriptione aut episcopali concessione muniti fuerint, sublato appellationis diffugio, ab officiis reddatis & beneficiis alienos. Si veto nec sic desisterint, eos vinculo anathematis innodetis, & usque ad dignam satisfactionem teneatis, & factis tenere adstrictis.

CAP. XXXIV.

Ad hoc, quoniam quidam laici ecclesias reris & aliis possessionibus spoliant, ut sic vitos ecclesiasticos faciant coram iudice seculari litigare: presentium autoritate vobis injungimus, ut id publice sub anathematis interminatione curetis prohibere. Si quis autem prohibitionis vestræ contemptor extiterit, eum, si manifestum fuerit, appellatione cessante, excommunicationi subdatis, & usque ad dignam satisfactionem, sicut excommunicatum, faciatis atctius evitari.

CAP. XXXV. *Idem Lugdunensi archiepiscopo.*

Gravis illa & odibilis querimonia, quæ usque ad nos super deposito tuo tibi hæcenus denegato pervenit, duplici nos anxietate perstrinxit, eo quod tibi in hoc & deesse non possumus, & adesse, prout velles, efficaciter non valemus. Cum enim non constet nobis, pecuniam tuam, quam ille, ut vir Belial, impia & detestabili surreptione furatus est, in utilitates ecclesiæ convertam: nec de jure debemus, nec possumus contra canonicos ejusdem ecclesiæ præcise intentare justionis instantiam, ut tibi eandem reddant pecuniam, personæ, non ecclesiæ commendatam. Quocirca discretioni tuæ consulimus, & internæ caritatis intuitu suademus, ut in rapto rem illum & furem,

A tuam interim dirigas actionem, eo quod, ut audivimus, loculos habet. Nos enim venerabilibus fratribus nostris Senonensi archiepiscopo apostolice sedis legato, & Parisiensi episcopo dedimus in mandatis, ut illum inquam sub quæstionibus ponant, & etiam, si oportuerit, vinculis macerent alligatum, & affligant, ut beneligatus, cogatur reddere, quæ male dissolutus, autus est asportare. Cæterum circa ecclesiam illum affectum te habere volumus, ut nihil ab ea requiras * indebite. Si autem cum eis amicabiliter poteris pactionem pacisci, noveris id nobis acceptum.

ANNO
CHRISTI
1179.CAP. XXXVI. *Idem Bituricensi archiepiscopo.*

Consuluit nos tua fraternitas, an sit appellationibus deferendum a carissimo in Christo filio nostro L. illustri Francorum rege pro Iudæis interpositis, ut Christiana mancipia detineant, & utrum sustinere debeas, quod de novo construant synagogas, ubi eas nullatenus habuerunt. Scripsimus itaque memorato regi, ut a defensione Iudæorum in hac parte desistat. Super hoc etiam ipsum per alios fecimus admoneri, & credimus quod monitis nostris acquiescet: quia non esset rectum, ut quod a sanctis patribus & nuper in concilio statutum est, negligenter servaret. Unde non convenit, ut pro hujusmodi appellationibus ab observatione decreti debeas abstinere. Iudæos etiam de novo constitute synagogas, ubi eas scilicet non habuerint, pati non debes. Verum si antiquæ contruerint, vel ruinam minentur, ut reedificent potes æquanimiter tolerare: non autem ut eas exalcent, aut ampliores, aut preciosiores faciant, quam antea fuisse noscuntur. Quod utique pro magno habere debent, quod in veteribus synagogis & suis observantibus tolerantur.

CAP. XXXVII. *Idem Eboracensi archiepiscopo.*

D A memoria nostra non recedit, qualiter in primo anno vestræ promotionis scriptum litterarum felicitis memoriæ prædecessoris nostri Honorii papæ nobis feceritis præsentari, in quo continebatur, antecessoribus vestris apostolica benignitate fuisse indultum, ut tam eis, quam successoribus suis, liberum esset per totam Angliam ante se crucem deferre. Nos vero antecessoris nostri vestigiis in hærentes, & scripti nostri munimine confirmavimus, quod antecessoribus vestris clementer fuit indultum. Postmodum autem sanctæ memoriæ & venerandæ Thomas quondam archiepiscopus Cantuariensis existimans hoc in depressionem juris & suæ dignitatis redundare, exinde cæpit quæstionem movere, & propter hoc ad sedem apostolicam appellare, affirmans, si bene meminimus, quod tibi vel prædecessoribus tuis tuis id nullatenus licuit. Sicque factum est, quod nos tibi per scripta nostra prohibuimus, ne in provincia Cantuariensis ecclesiæ, donec de causa cognosceretur, ante te crucem aliqua ratione deferres. Quoniam ergo per dilectos filios nostros I & A. clericos tuos gravem coram nobis deposuisti querimoniam, asserens quod te a possessione hujus rei, quam tu & antecessores tui habueratis, absque cognitione iudicii spoliastemus: nos igitur tibi tamquam venerabili fratri nostro deferre volentes, & jura tua integra & illibata

bata seruire, præsentibus litteris statuimus, quod A
litteræ prohibitionis nostræ nullum tibi præjudi-
cium faciant, quo minus tibi & successoribus tuis
liberum sit, quemadmodum vobis est beneficium
& privilegiorum sedis apostolicæ indulgentium, rube-
& prædecessores tui id facere consueveritis, ante
vos per totam Angliam deferre crucem, quous-
que definitiva sententia determinetur, an id ec-
clesia tua de jure habere debeat.

CAP. XXXVIII. *Lucius III. Magistro
& fratribus militia S. Jacobi.*

Vestra devotio duxit inquirendum, utrum vo-
bis ecclesias parochiales aduentibus utile sit Mis-
sas eorum audire, qui concubinas habere credun-
tur. De hoc enim videntur diversæ sacrorum can-
onum sententiæ manasse. Alicubi enim dicitur:
Nullus audiat Missam presbyteri, quem scit in-
dubitanter concubinas habere. Alicubi legitur:
Non potest quis quantumcumque pollutus, Di-
vina sacramenta pollinere, quæ purgatoria cun-
ctarum pollutionum existunt. Quicumque enim sa-
cerdos sit, quæ sancta sunt co inquinare non potest.
Sumite ergo ab omni sacerdote intrepide Christi
mysteria, quia omnia in fide Christi purgantur.
Ceterum aliud crimen est notorium, aliud occultum.
Notorium diffinitur, de quo presbyter can-
onice condemnatur: occultum, quod adhuc
ab ecclesia toleratur. Item aliud est a talium of-
ficiis abstinere, ut peccandi licentia cæteris aufe-
ratur, & hujusmodi ad penitentiam fructum tra-
hanur: atque aliud, si tamquam falsa, in fornicatione
jacentium talia mysteria respuantur. Sine
dubitatione itaque teneatis, quod a clericis &
presbyteris quamvis fornicariis, quamdiu ab ec-
clesia tolerantur, nec est crimen evidens, licite
audiuntur Divina officia, & alia recipiuntur ec-
clesiastica sacramenta.

CAP. XXXIX. *Item Scrigoniensis archie-
piscopo.*

Ad apostolicæ sedis regimen, &c. Intelleximus D
ex litteris tuis, quod quædam consuetudo in Hun-
garia inolevit, ut populi multitudo plerumque
de parochia episcopi unius in alterius diocesi in
transferatur. In qua licet per multa tempora moram
habuerint, uterque tamen episcoporum, tam
is a cujus parochia recesserunt, quam is in cujus
parochia commorantur, eorum decimas exigat,
& eos, nisi ad voluntatem ipsius solvant, inter-
dicto supponit: unde invidiæ & plurimæ con-
tentiones oriuntur. Ideoque tua fraternitas nos
duxit consulendos, cui potius decimæ sint red-
dendæ. Noveris ergo quod si de artificio, vel de
negotiatione aut etiam de agricultura, quam in-
tra terminos parochiæ in qua moratur, exercet,
vel hujusmodi aliis decimæ solvantur: æquum
est, ut ecclesiæ illi reddantur, in qua ille qui red-
dit, per totum anni circulum Missam audivit.

CAP. XL. *Alexander III. Brixionensis
episcopo.*

Quoniam a nobis tua sollicitudo requisivit, quid
de decimis novalium tuæ diocesis statuendum
fuerit, fraternitati tuæ præsentibus litteris respon-
demus, ut si terræ illæ quæ arabiles fiunt, infra
certam alicujus parochiam fuerint, ru earum de-
cimas tua ex parte retentas, eadem ecclesiæ facias
Concil. general. Tom. X.

assignari. Alioquin ipsas aliis ecclesiis secundum
discretionem tuam poteris deputare, vel ad opus
tuum tenere: ita quod si quis tibi in his contraire
presumpserit, tu cum ecclesiastica censura usque
ad dignam satisfactionem percellas. Sententias
vero super decimis a consulis daras, præsertim
cum sanctorum patrum institutionibus obviant,
irritas esse decernas: & eas, contradictione &
appellatione cessante, in irritum revoces. Quod si
laicus aliquis a clericis, sive conversis, decimas de
laboribus suis in tua diocesi requisiverit, tu cum
ab exactione hujusmodi prorsus compellas: &
laicos illos, qui a colonis tertiam vel quartam par-
tem laborum suorum ante solutionem decima-
rum recipiunt, decimam de portione sua secun-
dum quod colonus de parte, quæ illum contingit,
exolvere consuevit, absque diminutione aliqua,
his quibus debentur, facias exhibere.

CAP. XLI. *Alexander III. Iannensis
episcopo.*

Tua nos fraternitas duxit consulendos, quid de
his agere debeas, qui desponsant aliquas mulieres,
& processu temporis antequam eas ducant, vel
cognoscant, alias in uxores accipiunt. Super hoc
utique consultationi tuæ, taliter respondemus:
quod si vir & mulier sese invicem receperint ex-
presso consensu mutuo de præfenti, neuter eor-
um, altero superstitite, poterit ad alia vota se trans-
ferre, etsi possit ad monasterium transfugare.
Verum si inter ipsos non accessit consensus mu-
tuus de præfenti, sed promissio de futuro, scilicet
quod uterque dixerit alteri: Ego te recipiam in
meam, & ego te in meum: si alius mulierem des-
ponsavit & traduxit, etsi inter primos juramen-
tum fuit, sicut diximus, de futuro, hujus despon-
sationis intuitu secundum non poterit separari
matrimonium, sed eis est de violatione juramenti
penitentia injungenda. De aliis vero qui coram
te super dispensatione facta per consensum mu-
tuum de præfenti, movent controversam, & post,
appellationem ante sententiam, vel cognitionem
causæ, ad sedem apostolicam interponunt, & ap-
pellatione pendente accipiunt alias in uxores:
hoc arbitratur agendum, ut si amodo in tali ca-
su aliqui duxerint appellandum, eis in ecclesia pu-
blice interdicas, ne ante decisionem causæ aliud
contrahant matrimonium: & si contra interdic-
tum ecclesiæ, ita publice factum, venite præ-
sumperint: matrimonium tam presumptuose
contractum poteris irritare. De illis vero qui in
minori ætate desponsantur, tradantur, & con-
junguntur, & processu temporis divortium po-
stulant, minorem allegantes ætatem, aut vim sibi
a parentibus factam: hoc inquisitioni tuæ præ-
sentibus litteris respondemus, quod si ita fuerint
ætati proximi, quod poterint copula carnal-
conjugi, minoris ætatis intuitu non debent ab
invicem separari, si unus in alium visus fuerit
consensisse, cum ætatem videatur supplevisse mali-
ria. Sed cujuscumque fuerint ætatis, se possunt
per illatam violentiam excusate, nisi post violentiam
consensus accedat.

CAP. XLII.

Illud quoque nihilo minus ex tua inquisitione
innouit, quod cum quædam libera mulier per
annos decem & ultra cuidam seruo scienter coha-
bitaverit, & ab eo fuerit carnaliter cognita, nunc
QQqqq iij ipsius

ANNO
CHRISTI
1179.

* al. fate-
tur, ut fir-
vo domi-
nus fraudan-
retur :

* al. prae-
dicto

* al. condi-
cium

Pars illius
cap. Super
eo quod a
nobis.

ipsum asserit suum non esse maritum, pro eo quod A
testes desponsationis non comparant. Verum vir
eam vendicat in uxorem, & ostendit publicum
instrumentum, quo sese conjuges noverant, &
propter quod ipsum ei donationem fecisse prop-
ter nuptias apparet. Mulier vero instrumentum
illud vitiosum fuisse fatetur: & plures testes pro-
duxit, quod servus ille ab inimicis mulieris saepe
rogatus, ut eam desponsaret, & ille se non eam
desponsasse, nec desponsaturam firmiter asseren-
bar. Vir autem non nisi publico "instrumento, &
quibusdam testibus, qui viderant eam annulos
deserentem, mulierem propriam probavit esse
uxorē. Sed mulier, de more illarum mulierum quae
panes vendunt, se annulos detulisse dicebat. Unde
quoniam in huiusmodi dubietate fama viciniae
magis debet attendi, tuae solitudinis erit famam
inquirere, utrum praedictus vir in lecto eam &
in mensa sicut suam uxorem, aut concubinam
habuerit: & si fama loci habet, quod vir ipsam
sicut uxorem, tenuerit, cum matrimonium sit
conjunctio maris & feminae, individuum vitae
consuetudinem retinens: cogenda est mulier, ut
eidem viro affectu serviat conjugali, praesertim si
praescriptum instrumentum ab eo "cognitum fue-
rit, qui suum officium fideliter adimpleverit.

C A P. XLIII. *Idem Exoniensis episcopo.*

Præterea hi qui jurant de matrimonio contra-
hendo: usque, Si autem promiserunt, conjun-
gant. Si autem sibi invicem id remittere volue-
rint, ne forte deterius inde contingat, ut talem
sibi ducat, quam semper odio habeat, videtur
quod ad instar eorum qui societatem juramento,
vel fidei interpositione contrahunt, & postea
eamdem sibi remittunt, hoc possit in patientia
tolerari.

C A P. XLIV. *Ex concilio Moguntino B. lib. 5.*

In baptismo, vel chrismate non potest alium
succipere in filium, qui non est baptizatus vel con-
firmatus.

C A P. XLV. *Item ex concilio apud Compendium.*

Si quis presbyter ordinatus deprehenderit se
non esse baptizatum, baptizetur, & iterum ordi-
netur: & omnes quos ipse baptizavit.

C A P. XLVI. *Item ex concilio habito apud VVormatiam, cap. 4.*

Mulieres vero cum separatæ fuerint pro hac vel
alia licita causa a propriis viris, totam præcipi-
mus recipere dotem, quam in die nuptiali recepe-
runt, & post expletum annum, accipiant alium
virum, si voluerint: similiter & vir uxorem.

C A P. XLVII. *Alexander III. Cantuariensis archiepiscopo.*

Veniens ad nos cum litteris tuis L. presbyter
tuus, suppliciter nobis reatione monstravit, & hoc
idem tuæ litteræ continebant, quod cum in ec-
clesia * Oyen institutus fuisset, ei fuit obiectum,
quod in ecclesia ipsa "non canonice habuisset in-
gressum: videlicet quod prius promississet unicui-
que parochianorum barelle vini remittere, quod
sacerdori ejusdem ecclesiae, qui pro tempore ibi

* al. in ec-
clesiam ipsi
non cano-
nicum

serviret, consueverat pro beneficio dari. Verum
cum duo apparuissent, qui jurati deposuerunt
presbyterum talem fecisse promissionem, & cum
altero illorum pactum illud dicerent factum fuisse:
tu pro presbytero, ut decuit, & rationis exigit
ordo, iudicasti: & nos sententiam tuam, prout di-
gnum est, commendamus: eo quod ille qui eod-
em infectus erat crimine, non posset contra alium
testificari, cum etiam nulli de se confesso adver-
sus alium in eodem crimine sit credendum: &
unus testis non sufficiat ad cujuslibet rei proba-
tionem. Sane quod in litteris inseruisse diceris,
parentes suos promississe, ut infra quindecim dies
eidem ecclesiae deberet spontanea cedere: prudenti-
ae tuae significamus, quod ipsum, cum de con-
scientia sua promissionem factam fuisse disstea-
tur, super hoc monere potes atque hortari, sed ei
vim nullam debes inferre. Ideo fraternitati tuae
per apostolica scripta praesentibus mandamus,
quatenus sententiam tuam facias firmiter obser-
vari, praedicto L. ecclesiam ipsam cum omni jure
suo integram & illibatam conservans, parochia-
nos ejusdem ecclesiae ad jura sua sibi solvenda, di-
ligenter commoneas, & appellatione remota
compellas. Si autem exinde aliqua labor infama-
mia, ei cum quinta manu vel tertia dumtaxat sui
ordinis, purgationem indicas. Qua recepta, cum
ab infamiae nota incunctanter absolvas.

C A P. XLVIII. *Idem Panormitano archiepiscopo.*

In archiepiscopatu tuo dicitur contigisse ?
quod quandoque Sarraceni mulieres Christia-
nas rapiunt & pueros, & eis abuti praesumunt,
& quosdam etiam interdum occidunt. Cum
autem excessus huiusmodi carissimus in Chri-
sto filius noster illustris rex Siciliae, tibi & aliis
personis ecclesiasticis, quae pontificali superemi-
nent dignitate, commissi puniendos: quid de
Sarracenis agendum sit, qui fuerint in nefario sce-
lere intercepti, nos duxit prudentia tua consu-
lendos. Super quo utique tuae consultationi ta-
litter respondemus, quod si tales in tua jurisdic-
tione sint vel fuerint postmodum intercepti, pe-
cuniaria poteris eos poena multare, & etiam fla-
gellis afficere: ea tamen moderatione adhibita,
quod flagella in vindictam sanguinis transire mi-
nime videantur. Si vero fuerint ita super hoc gra-
ves Sarracenorum excessus, quod mortem vel
truncationem membrorum debeant sustinere,
vindictam ipsam reserves regiae potestati.

C A P. XLIX.

De illo autem qui se uxorem fratris sui, ante-
quam ei matrimonio jungeretur, cognovisset pro-
ponit, hoc tuae prudentiae respondemus: quod
nisi fuerit publicum & notorium, aut idoneis tes-
tibus approbatum, ipsum prius praedictam mu-
lierem carnaliter cognovisset, praedictum mati-
monium occasione illa dirimi non permittas.

Super eo vero, quod asseris Saracenam quem-
dam de muliere quadam Christiana, quam qua-
tuordecim annos tenuerat, filios suscepisse: di-
cretionem tuam duximus respondendum, quod tam
Sarracenus quam mulier pro tanto excessu gravi
sunt animadvertione peccandi.

C A P.

ANNO
CHRISTI
1179.

CAP. L. *Lucius tertius * Curenſis epiſcopo,
in regiſtro.*f. immu-
tia ipſum

Ex tuarum litterarum contentia intelleximus, quod cum H. presbyterum, quia infamabatur de homicidio, communicato fratrum consilio, in episcopatu tuo sacerdotali officio suspendisses: prædecessoris tui litteras tulit in medium, quibus apparuit eum iudicio aquæ frigide suam innocentiam purgavisse, & episcopum suis illum litteris absoluisse. Scholares etiam qui homicidium, instigante diabolo, perpetraverant, & immunes ipsos a crimine, tactis factis evangelii, affirmaverunt. Quia vero cum peregrina iudicia a sacris canonibus sint inhibita, purgationem quam præstitit non sufficere putamus: fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus, si accusatores idonei minime apparuerint, qui eundem de homicidio convincere possint, ut cum septima vel quinta manu sui ordinis, sicut expedite cognoveris, per purgationem canonicam innocentium offendat, sibi injungas: quam cum præstiterit, suspensionem sine mora & difficultate relaxes: & eum testimonii boni annuncians, ab infamia homicidii, nullius contradictione vel appellatione obstante, autoritate nostra fretus, absolvas. Is autem qui infamatus, sese immunem a crimine homicidii, præstito juramento firmabit, & purgatores qui eum credant vetum jurasse, jurate debebunt.

CAP. LI. *Alexander tertius Toletano archiepiſcopo.*

Latotes præsentium cum litteris tuis ad nostram præsentiam accedentes, suum nobis excessum plenius intimaverunt: scilicet quod tam ipsi quam alii multi, postquam interdicti & excommunicati fuerant, Divina præsumperunt officia celebrare. Quoniam vero cum eis magnam multitudinem in hoc peccasse dicebant, nec nobis, quis eorum magis vel minus deliquerit, innotescere potuit: negotium ipsum discretionis tuæ arbitrio duximus remittendum, fraternitati tuæ per apostolica scripta præcipiendo mandantes, quatenus rei veritate diligentius inquisita, si quadraginta solummodo vel pauciores in his deliquisse constiterit, omnes in perpetuum ab officio sacerdotali deponas. Si vero multitudinem magnam in hoc peccasse cognoveris, eos quos magis causam esse delicti constiterit, perpetua depositione condemnes, & alios qui non tantum deliquerunt, ab officio ad tempus suspendas, & omnibus penitentiam secundum discretionem tibi a Deo datam injungas.

CAP. LII. *Idem Lucenſis epiſcopo.*

Defecunda vero quæstione, hoc tuam volumus discretionem tenere, quod propinqui ejus quem pro manifestis excessibus, videlicet homicidio, incendio, violenta manuum iniectione in clericos, violatione multarum ecclesiarum, & incestu, vinculo excommunicationis adstringis: monendi sunt, ut pro eo satisfactionem exhibeant. Quod si fecerint, qui laborans in extremis, præstito juramento per presbyterum & tenuerit ab excommunicationis sententia relaxari, in cœmeterio sepeliri poterit. Si autem propinqui ejus

f. obti-
nuerit

A tuis acquiescere monitis contradixerint, quia jam non est peccatum purgatum, desuncto neganda est ecclesiastica sepultura.

CAP. LIII. *Idem Vintonienſis epiſcopi.*

Præterea qui ad sedem apostolicam appellant de clericis, & postea gravia & enotia committentes, se, cum conveniunt, tumentur appellatione: hoc duximus respondendum, quod si post appellationem gravia committunt, & ita publice & manifeste, quod alii scandalizentur, & decor ecclesiasticæ honestatis deformetur, eos appellantes in tanta nequitia & iniquitate non debes tueri, quo minus coram te excessus canonice censura puniatur. Porro de his qui sententia excommunicationis innodati, jurant ecclesiæ iudicio stare, & mox oblit, in vocem appellationis prorumpunt: discretionis tuæ significamus, quod eos per excommunicationem compellere debes suam appellationem prosequi, vel iudicio ecclesiæ stare.

CAP. LIV. *Idem Bononienſis epiſcopo & archiepiſcopo.*

Consuluit nos vestra dilectio, utrum appellatio, quæ ab omni gravamine interponitur, teneat. Super quo utique consultatio vestra taliter respondemus, quod si forte generaliter appellationem interponeret aliquis ab omni gravamine, quod sibi contingere posset, hujusmodi appellatio tenere non debet. Si vero aliquis ab aliquo iudice super omni gravamine, quod in una causa sibi contingere possit, appellationis obstaculum interponeret: quamquam generalis appellatio sit interposita, appellationi tamen hujusmodi est deferendum.

CAP. LV. *Idem Norwicensis epiſcopo.*

Si sacerdos sciat pro certo aliquem esse reum aliquis criminis; vel si confessus fuerit, & emendate noluerit: nisi ordine iudicatio quis probate possit, non debet eum nominatim redarguere, sed indeterminate, sicut dixit Christus: *Vnus vestrum me traditurus est.* Si vero ille cui damnum illatum est, petierit iustitiam, potest excommunicare autorem damni, licet ei confessus sit, sed tamen non potest nominatim eum remove a comunione, licet sciat eum esse reum: quia non ut iudex scit, sed ut Deus. Sed eum debet admonere, ne se ingerat, quia nec Christus Iudam a comunione removit.

* al. Euge-
niusMatth. 26:
Marc. 14.CAP. LVI. *Item ex concilio Maticensi.*

De setvorum ordinatione, qui passim ad gradus ecclesiasticos indiscrete promoventur, placuit omnibus cum sacris canonibus concordare: & statutum est, ut nullus episcoporum deinceps ad sacros ordines eos promovet præsumat, nisi prius a dominis suis libertatem sint consecuti: & si quilibet setvus dominum suum fugiens, aut latitans, aut adhibitis testibus munere conductis, vel corruptis, aut qualibet calliditate vel fraude, ad gradus ecclesiasticos pervenerit, decretum est, ut deponatur, & dominus ejus eum recipiat. Si vero avus, vel pater ab alia patria in aliam migrans, in eadem provincia filium genuerit, & ipse filius ibidem educatus ad gradus ecclesiasticos promotus

tus

ANNO
CHRISTI
1179.

tus fuerit, & utrum seruus sit, ignotum sit; & A
postea veniens dominus illius, legibus eum ac-
quisierit: sancitum est, ut si dominus illius liber-
tatem illi dare voluerit, in gradu suo permaneat;
si vero eum carena servitutis a castris dominicis
abstrahere voluerit, gradum amittat, quia iuxta
sacros canones, vilis persona manens, sacerdotii
dignitate frui non potest.

C A P. LVII. *Innocentius Aquileiensis pa-
triarcha.*

2. q. 5. c.
quasi in
lectione pit-
rimum ab
hac discre-
pat. Item
& ca. qua-
ties. extr.
de purg.
cau.

Quoties frater noster Adisperinus Tuderti-
nus episcopus, & in nostra & in vestra praesentia
fuerit de simonia impetitus, prudentiam tuam
larere non credimus. Cujus causa in nostra tandem B
ventilata praesentia, producti sunt accusatores &
testes, viva voce & scripto accusantes eum, eo
quod ecclesiam sancti Petri de Paio, presbytero
Paulo dedit pro mittendis quatuor modis fru-
menti, quos ab eadem ecclesia suscepit. Verum
quoniam neque testes, neque accusantes, secun-
dum formam canonum sanctorum patrum in cau-
sa illa procedere potuerunt: communi fratrum
nostrorum consilio iudicamus, ut tertia manu sui
ordinis, & quarta manu abbatum & religiofo-
rum sacerdotum, de praedicta simonia in vestra
praesentia se expurget. Porro purgationis tenor
erit hic: Idem episcopus super sancta Dei evan-
gelia iurabit, primum, quod pro ecclesia sancti
Petri de Paio, a presbytero Paulo de Ada, neque
per submissam personam, nec pro eo alius, se
sciente, precium acceperit. Deinde vero purga-
tores iurabunt super sancta Dei evangelia, quod
ipsi credunt verum esse quod ipse iuraverat.

¶ bresb.
Paulo
danda

C A P. LVIII. *Exoniensis & Coventrensis
episcopi.*

¶ Matthiae

Ex parte ¶ Matthiae clerici accepimus, quod
cum ipse ab ecclesia de Gundunc, fuisset violenter
ejectus, &c. in usque finem, tibi: Cum sanctuarium
Dei non possit jure hereditario possideri.

C A P. LIX. *Alexander III. Cenomaniensis
episcopo.*

Ex litterarum tuarum tenore perpendimus,
quod F. lator praesentium in subdiaconatus offi-
cio constitutus, quandam sibi in conjugium co-
pulavit. Vnde tu, sicut vir discretus ac provi-
dus, ipsum eandem quant in uxorem duxerat, ab-
jurare fecisti. Super quo facto prudentiam tuam
in Domino commendamus, per praesentium scri-
pta tibi mandantes, quatenus si ad canonicum,
vel monasticum ordinem transire voluerit, post
septennem poenitentiam in claustris laudabiliter
peractam, si tibi, vel successori tuo idoneum vi-
sum fuerit, eum ad majores ordines promoveri
concedas. Quod si ad religionem se transferre
noluerit, eum nec in subdiaconatu ministrare,
nec ad ultiores ordines permittas promoveri.
In minoribus tamen ordinibus poterit mini-
strare.

C A P. LX. *Idem Cantuariensis archie-
piscopo.*

Ad extirpandas successiones a sacris Dei eccle-
siis, studio totius sollicitudinis debemus intende-
re: te etiam decet ad hoc vigilem curam adhibere,
ne circa ministerium suscepti regiminis videamur
minus diligentes existere, si vitia in ecclesiis vel in
ecclesiasticis viris permiserimus pullulare. Inde
est quod fraternitati tuae per apostolica scripta
mandamus, quatenus si qui filiorum ¶ clericorum
tuae provinciae teneant ecclesias tamquam per-
sonae vel vicarii, nulla persona media, in quibus
patres eorum ministraverant, eos, si ve geniti fue-
rint in sacerdotio, si ve non, ab ipsis ecclesiis, con-
tradictione & appellatione cessante, non differas
amovere. Si vero aliqui sint filii clericorum, qui
ecclesias quas patres eorum tenuerunt, personis
aliis mediis sunt adepti: eos, dummodo idonei
sint, in ipsis poteris sustinere. Ita quidem, quod
si unus plures ecclesias quas pater ejus tenuerat,
possidet, quarum una possit sibi sufficere: ipsam
una, quam maluerit, appellatione remota, facias
esse contentum: dummodo ecclesiae non sint ta-
les, quarum ¶ una a reliqua pendere videatur.

¶ al. filii
presbyte-
torum

¶ al. a qua-
rum una
reliq.
¶ al. Ceno-
maniensi
episc.

C A P. LXI. *Vrbannus tertius ¶ Senonensis
archiepiscopo.*

Ad haec cum nonnunquam inter aliquos paro-
chianos tuos, vel inter eos & alios coram iudi-
cibus delegatis agitur controversia, saepe a iu-
dicibus ipsis, ut asseris, apostolica autoritate
tibi iniungitur, ut alteram partium forte con-
temnentem parere iudicio, vel ob aliam causam
rationabilem, ecclesiastica distractione percillas.
Illi vero qui subjacere excommunicationi man-
dantur, litteras ad alios iudices a sede apostolica
impetrant, a quibus nihilo minus autoritate
apostolica tibi mandatur, ut eos qui de man-
dato priorum iudicum fuerant excommunicati,
habeas absolutos. Super quo tua discretio dubi-
tat, quid tibi in diversitate hujusmodi sit agen-
dum. Ad quod respondemus, quod si litterae ad
secundos iudices impetratae tacita veritate non
fuerint, eos ad mandatum eorum absolutos ha-
bere debes: praecipue cum Romana ecclesia abso-
lutionem sententiae delegatorum iudicum, ne-
quaquam confueverit aliis delegare, nisi in litte-
ris commissionis expresse contineatur de suffi-
cienti cautione praestanda ab his, qui absoluti de-
bent, quod iudicio ecclesiae debeant obedire.

C A P. LXII. *Idem Legionensis episcopo.*

Ex litteris tuae fraternitatis nobis innotuit,
quod diaconus praesentium lator, volens ante
tempus ordinari in presbyterum, asseruit se per or-
dinationem tuam gradum sacerdotale adeptum:
& cum ei manum non imposuisses, Missarum
celebrationem publice usurpavit. Postmodum
vero Domino inspirante, rediit ad seipsum, &
propriam cognoscens excessum, in tanto sibi pe-
riculo consuli postulavit. Quia igitur super hoc
tua nos duxit fraternitas consulendos, litteris
praesentibus respondemus: quod ad sacerdotis of-
ficio non poterit promoveri. A diaconatu quo-
que, biennio vel triennio, pro tua provisione ma-
neat suspensus. De beneficio autem cum eo mi-
nisteriorum.

ANNO
CHRISTI
1179.

ANNO
CHRISTI
1179.

seruicorditer agatur, ne sustentatione privatus, ad
seculi negotia reuertatur. Vt autem securius ei
possis hanc facere misericordiam, de agenda pen-
nitentia citra eum diligentem curam non desinas
exhibere. Salubris autem sibi absque dubio pro-
videbit, si ad regularem vitam se duxerit transfe-
rendum.

CAP. LXIII. *Idem Florentino episcopo.*

Litteras fraternitatis tuæ debita benignitate
suscepimus, quibus certiores de sinceritate tuæ
fidei & deuotionis effecti, ad honorem tuum &
commodum abundantius provocamur. Verum
quia a nobis postulasti, utrum postquam despon-
salia inter aliquas legitimas personas contracta
fuerint, & antequam a viro mulier traducatur,
alter eorum lepræ morbum incurrat alter ad con-
summandam copulam maritalem compelli debeat,
ut se possit ad secunda vota transferre: tuæ soli-
citudini respondemus, quod ad accipiendum eum
cogi non debet, cum inter eos matrimonium non
sit consummatum.

De illa vero, quæ viro suo labente in hæresin,
ipsius consortium declinavit, utrum reuertente
illo ad catholicam veritatem, ad redintegrandum
matrimonium sit cogenda: videtur nobis quod
si mulier ea dumtaxat intentione discessit, ut la-
psum in hæresin, tædio pariter & confusione affe-
ctus, se ab errore suo converteret: eius, cum rever-
sus fuerit, est reddenda: quæ etiam, si reuerti
noluerit, compelleretur. Si vero iudicio ecclesiæ,
sine spe matrimonii redintegrandi recessit, ad re-
cipiendum eum nullatenus eam ducimus compelen-
dam. De uxore vero, utrum quomodocumque &
vir, liberam debeat habere sepulturam, videtur
nobis, quod nulla super hoc inter virum & mu-
lietem sit discretio, sed utriusque, in casu isto,
æqualem credimus esse facultatem, cum electio
ista ad eum potius istum pertineat, in quo mulier
soluitur a lege viri. Vtrum autem pater minores
filios, quo magis voluerit, valeat sepelire, non
inuenimus a sanctis patribus distinctum, & pro-
pterea terræ consuetudini decernimus relinquen-
dum.

CAP. LXIV. *Idem Marimondensi abbati.*

Inter cetera quæ a nobis sunt pro tuo ministe-
rio requisita, illud quoque nuncii sollicitudo non
tauit, quod quidam monachus tuus, cum esset
olim in seculo constitutus, presbyteratus offi-
cium, prætermisso diaconatu, suscepit: super quo
tua postulat devotio dispensari. Intelleximus autem
quod illi non malitia, sed pia, ut sibi videbatur,
cautela prænotuit, ordinem diaconii quem se
accepisse simularat, omisit, ne, sicut eum quidam
avunculus ejus iustigabat, de manu schismatici
fortiretur. Vnde quia de his nihil nobis constare
potuit, examinationem facti hujus tuæ duximus
conscientiæ relinquentem: auctoritate apostolica
mandantes, ut si absque dubitatione constiterit,
quod illi non ex superbia, sed ut schismatici ma-
nus evaderet, & indignationis avunculi sui acu-
leos declinaret, tali simulatione sit usus, compe-
tenti tempore ordinem facias ei diaconatus im-
pendi: & sic post aliquanti temporis abstinentiam,
quam tuæ committimus, discretioni, dumtaxat
corde contrito & humiliato spiritu, in beneficio
sacerdotalis ordinis poterit exerceri.

Concil. general. Tom. X.

CAP. LXV. *Idem archiepiscopo Turonensi,
Andegavensi episcopo, & abbati
Salmuensi.*

Ad audientiam nostram, venerabili fratres no-
stro Cenomanensi episcopo intimante, pervenit,
quod dilectus filius noster VV. archidiaconus
ejus, de morte cuiusdam mulieris, quæ per offi-
ciales ipsius archidiaconi interfecta proponitur,
non aliter quam si ipse occiderit, infamatur. Ce-
terum quia idem archidiaconus ab hujusmodi
reatu se asserit esse innocentem, nos providere vo-
lentes, ne infamia polluat, quem non fecit
nocentem: discretioni vestræ per apostolica
scripta mandamus, quatenus per episcopatum
Cenomanensem & civitatem facias publi-
ce nunciari, ut si qui de hoc ipsum archidiacono
accusare voluerint, eum secundum iuris ordi-
nem coram vobis accusent, & nisi comparue-
rint, qui de homicidio illo eum velint impetere,
causam convocatis partibus audiat, & sub lato
appellationis obstaculo, debito sine terminetis.
Si vero publica & manifesta denunciatione facta,
infra quadraginta dies accusator non appare-
rit, vel etiam in probatione defecerit, prædicto
archidiacono secundum quantitatem infamie,
qua laborat, purgationem canonicam imponatis:
& ea præstita & recepta, ipsum a nota infamie,
contradictione & appellatione cessante, absolu-
tum publice nunciatis, & faciatis absolutum
haberi.

CAP. LXVI. *Idem universis suffraganeis
Cantuariensis ecclesiæ.*

Cum non ignoretis B. venerabilem fratrem
nostrum Cantuariensem archiepiscopum vobis
non solum metropolitico, sed etiam jure legatio-
nis præesse: mirabile fati est, quod quidam ves-
trum, sicut audivimus, asseverare præsumunt,
quod idem archiepiscopus nullam causam de epi-
scopatibus vestris, sive jure legationis, sive me-
tropoleos, audire debeat, nisi per appellatio-
nem factam ad ipsum. Sane licet forte metropo-
litico jure non debeat causam audire de episcopati-
bus vestris, nisi ad eum per appellationem defe-
ratur: legationis tamen obtentu universas causas
de ipsis episcopatibus, quæ per appellationem
vel quietimoniam aliquorum perveniunt ad au-
dientiam suam, audire potest & debet, sicut qui
in provincia sua vices nostras gerere comproba-
tur. Mandamus itaque vobis atque præcipimus,
quatenus causas, quæ de episcopatibus vestris ad
eundem archiepiscopum perferuntur, ejus judi-
cio relinquatis: nec quemlibet clericum aut lai-
cum vestræ jurisdictionis de cætero deterrere vel
impedire tentetis, quo minus causas suas ad præ-
fatum archiepiscopum, si voluerint, possint
transferre.

CAP. LXVII. *Clemens III. Saguntino
episcopo.*

Pervenit ad nos, quod in episcopatu tuo sæpe
contingat, quod a laico enormis & intolerabilis
injuria clerico, multis adstantibus & videntibus,
inferatur, vel plebe præsentem in ecclesiâ, eam dia-
bolicæ fraudis instinctu accidit horribiliter hu-
mano perfundi sanguine: & ob hoc injuriantes
in causam tracti, negant se tantum facinus com-
mississe.

ANNO
CHRISTI
1179.

R R r r r m i s s i s s e

ANNO
CHRISTI
1179.

mississe, & cum læsus illatam sibi injuriam, eorum testimonio qui præsentés extiterunt & viderunt, probare desideret, ipsimet, licet veritatem cognoverint, contemnunt veritati testimonium perhibere. Sicque fit, quod ecclesiastica justitia deperit, & ordo clericalis vilescit. Accidit etiam, quod cum plures frequenter in clericos temere violentas manus injiciat, ad sedem apostolicam plurimis nequeunt obstaculis laborare. Et quia super his tua nos fraternitas duxit consulendos, tuæ consultationi taliter respondemus: quod hi qui de rebus ecclesiasticis noluunt testimonium perhibere, si alias veritas nequiverit elici, ad id sunt per ecclesiasticam censuram compellendi. Si vero clerici passi injuriam, veritatem forte aliquorum testimonio nequiverint comprobare, licet juxta rigorem canonum unius testimonio non sit standum, tamen juxta consuetudinem Romanæ ecclesiæ, propter reverentiam clericalis ordinis, ipsorum juramento fidem volumus adhiberi. Illos autem qui valitudine præditi, pro absolutio- nis beneficio ad sedem apostolicam nequeunt laborare, recepto ab eis sicut moris est juramento, poteris absolvere: ita quod sanctati pristinae, restituti, apostolico se conspectui representent. Sexvi vero femineo & pueris ac senibus super hoc satis te credimus posse libere dispensare. Ecclesiis in super quæ sanguinis vel seminis sunt effusione polluta, civitatis clericis convocatis, cum processione & aquæ benedictæ adpersione, prout in ordinatio habetur adscriptum, poteris emundare. De his etiam, qui clericis non enormem, sed modicam vel levem injuriam intogaverint, tuæ fraternitatis arbitrio duximus relinquendum.

SEDES apostolica consuevit exhibere se peccatis liberaliter: sed quidam ejus gratia nequiter abutuntur, dum quod ipsa de benignitate concedit, ipsi ad malignitatem terrorent. Quidam igitur volentes malignari, in commissionibus minores personas propriis nominibus expriment, majores vero & digniores specialibus vocabulis non designant: sed eas in generalitate involutas comprehendunt, ut ita facilius commissiones impetrent, sub hac forma: Conquestus est talis de illo, & quibusdam aliis propriis nominibus exprimentis, quod ei in tali negotio & aliis graves existunt. Eorum igitur volentes obviare malignitatibus, decrevimus, ut cum in nostris commissionibus minores & viliores personæ solummodo designantur, majores & digniores sub generali clausula non intelligantur includi: nec effrenem multitudinem hac occasione liceat includere, ut de majoribus & minoribus audiantur, qui de minoribus & levioribus tantum faciant mentionem. Si quis vero majores personas exprefert, ut non velit cum eis experiri iudicio, sed ut descendere valeat ad minores: quia fraus & dolus ei non debet patrocinari, tamquam mendax pre-
E

LECTORI BENEVOLO BARTHOLO-
mæus Poin, salutem.

Hæc sunt, quæ ex archetypo illo, cuius supra mentio fit, lecta à deo difficili, summo labore descripsimus. Quæ si cui grata & utilis fuerint, plurimum gratias agat Deo, qui horum qualescumque exemplar hucusque servavit: deinde F. Petro Crab, qui hoc ipsum, ut inter concilia ederetur, procuravit: postremo & nobis, quos non piguit, quamquam non deerant qui dehortaretur & absterrent, utilitatis publicæ gratia molestitè tantum perferre, ut quæ hæc difficillime legi poterant, jam cuius lectu facilis

redderentur. Ceterum si quibus in his locus aliquis in-
A
ter, mutilus aut inanis absolutus videtur: si noverint diffi-
cultatem eam sibi nobiscum esse commanem. Neque enim
archetypo ipsum adeo tersum fuit, quin & nos aliquoties
habere cogemur. Maluimus autem & te subinde no-
biscum herere, quam conjicere ac mutasse quidvis temere
videri. Certe in editione hac postremo permultis locis
mendæ sublatæ sunt opera F. Laurentii Surii, & plurima sue
integritati restituta.

VITA ET EPISTOLÆ
LVCII PAPÆ III.

ANNO
CHRISTI
1181.

LVCIVS papa tertius, inquit Vvillhelmus Ty-
L
Lutius lib. 22. cap. 7. belli sacri, qui & Humbal-
dus Ostiensis episcopus, natione Tuscus, patria
Lucensis, vir grandævus admodum & modice lit-
teratus, juxta formam concilio Lateranensi tertio
præscriptam primus creatus est pontifex quaito
Kal. Septembris anno Domini MCLXXXI. Hic pon-
tiffex sui principio ad tranquillitatem Christianam
fovendam totum se impendit. Cumque imperator
in Italiam contendisset, ut in historia Saxonica li-
bro sexto capite quadragésimo septimo ait Krantz-
zius, exierat urbe Roma Lucius papa, ut obviam ei
proficisceretur, tractaturus cum illo Christianæ
reipublicæ negotia, quæ in Asia nimium cœperunt
labefactari. Veronæ conveniant duo Christianissi-
mi culmina. Concurrerat ingens ecclesiasticorum
multitudo, reconciliationem deposcens sedis apo-
C
stolicæ, quod in schismate imperatorem secuti ab
anipapæ essent ordinati & instituti. Intervenit
pro his Fredericus imperator, ut in gratiam sume-
rentur. Annuit perbenigne pontifex. Sed cum pos-
tetera die manus illis essent imponendæ singulis,
immutatum erat consilium, quod diceret in con-
cilio Venetiano decreta non posse nisi alio concilio
irrigari: promissit autem de proximo alium a se
evocandum cœtum, in quo super his constitueretur.
Auditæ sunt Germanorum minæ pro sua con-
suetudine: sed nihil ea te moti sunt cardinales. Cre-
debat autem ea consilii mutatio a Conrado Mo-
gantino & Vvormatiensi pontificibus prodississe.
Inde cœpit imperator tractare cum pontifice super
D
partimonio potentis per Italiam dominæ Mathil-
dis, quæ sub Henticis imperatoribus patre & filio
multa faciebat pro ecclesiâ: & jam rebus humanis
excedens multa reliquerat eidem ecclesiæ possidenda,
quæ imperator ad jus imperii devocabat. Erat
autem, ut diximus, marchionis Saxonie filia. Sed
ex ratione temporum diu ante hanc ætatem emi-
grasse convincitur: nisi geminas fuisse, & alteram
post alteram in Italia floruisse quis contendat. Diu
tum causa inter sacerdotium & regnum ventilata
nihil concludi potuit, & sine fine discescere. Hæc
Krantzius.

De eadem ex Atoldi Lubecensis chronico li-
bro tertio capite decimo Baronius: addens contigisse
ibidem de electione episcopi Treventensis
schisma inter imperatorem & pontificem: quæ ab
eodem fuisse numerantur.

Principes Christianos commovit, ut ad opem
ferendam fidelibus qui in Asia contra barbaros
præliabantur sese omnes prepararent. Verum,
cum eam expeditionem remis velisque acceletari
procuraret, morbo correptus, Veronæ septimo
Kalendas Decembris diem clausit extre-
mum, & in cathedrali ecclesiâ sepulturam fortis-
tus est, anno Domini MCLXXXV postquam
quatuor annis, duobus mensibus, & viginri se-
ptem diebus curam ecclesiæ habuisset. Lu-
cam

eam civitatem, vnde oriundus erat, pluribus muneribus exornavit. Ab imperatore Friderico, quo usus est familiarissime & amicissime, obtinuit ut in tota Etruria alia moneta locum & usum non haberet quam Lucensis, quemadmodum Longobardi aliam non recipiebant nisi Papiensem. Hoc tempore floruit abbas Ioaehimus, de quo infra in notis concilii Lateranensis quæri plura dicemus. Maronitæ detestantes errorem Maronis monothelitæ, ad ecclesiæ gremium, retento nomine a sancto Marone abbate, ut ajunt, derivato, redierunt.

EPISTOLA I. LVCII

PAPÆ III.

I. AD EPISCOPOS ET CLERICOS

SCOTIÆ.

De absolute Vvilielmi regis Scotiæ.

Lucius episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus, episcopis, abbatibus, clero & populo per Scotiam constituto, salutem & apostolicam benedictionem.

CVM regibus tamquam præcellentibus Apostolus statuerit deferendum: dignum est & consonum rationi, ut eos tamquam filios carissimos propensius honoremus, & in devotione beati Petri & sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ annuendo justis illorum desideris attendamus. Accepimus autem quod cum carissimus in Christo filius noster Vvilielmus illustris rex Scotorum, electioni & consecrationi venerabilis fratris nostri Iohannis episcopi inexorabiliter obviaret, obtentu litterarum sanctæ recordationis Alexandri papæ prædecessoris nostri, bonæ memoriæ Rogerus Eboracensis archiepiscopus, & jam episcopus dictus, in eum & regnum & quosdam de regno sententiam excommunicationis promulgarunt. Ceterum venerabilis frater noster Iocelinus Glasuensis episcopus, & dilecti filii Arnaldus de Melros & Osbertus Kalkoensis abbates, & Vvalterus prior sanctæ Columbæ de Insula, propter hoc ad sedem apostolicam accedentes, sua nobis assertionem monstrarunt, quod archiepiscopus excommunicationis in regem, & inreducti in regnum, & episcopus jam dictus in quosdam de regno excommunicationis, sententiam protulerunt, quam ex multiplici ratione retractandam fore rationabiliter coram nobis & fratribus ostenderunt. Iade utique fuit, quod præfato regi tamquam carissimo in Christo filio deferentes, omnem sententiam jam dicti episcopi, pro præfata causa in eum vel suos vel regnum prolatam, de communi consilio fratrum autotitate apostolica relaxavimus, & statuimus illum & suos excommunicatione, & regnum interdicto, ex præscripta sententia nostra non teneri. Quocirca universitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus ei tamquam regi catholico, & habenti communionem apostolicæ sedis, participare minime dubitatis: sed in omnibus illi honorem congruum impendatis. Quanto enim certiores sumus de sinceritate devotionis illius ecclesiis & personis ecclesiasticis regni sui, tanto amplius eum volumus in omnibus, in quibus secundum Deum possumus, honorari. Datum Vvjetræ decimo sexto Kalendas Aprilis.

Cencil. general. Tom. X.

II. AD HENRICVM II. REGEM ANGLIÆ

Pro subventionem faciendâ terræ Hierosolymitanæ.

Lucius episcopus servus servorum Dei, Henrico illustris Anglorum regi salutem & apostolicam benedictionem.

CVM cuncti prædecessores tui præ cæteris terræ principibus armorum gloria & animi nobilitate longe retro claretint, eosque fidelium populus habere in sua didicerit adversitate patronos: merito ad te, non tantum regni sed paternarum virtutum heredem, quadam securitate præsumpta recurratur, ubi populo Christiano imminere periculum, immo exterminium formidatur; ut per brachium regie magnitudinis membris ejus impendatur, præsidium, qui te, ut ad tantæ gloriæ & prælationis apicem pervenires, sua pietate concessit, & te contra tui nominis impugnatores nefarios murû inexpugnabilem ordinavit. Primum noverit serenitas tua, jam crebris & molestis sub hæc pulsata querelis, qualiter terra Hierosolymitana, specialis hereditas Crucifixi, in qua nostræ salutis sunt prænunciata mysteria, & ipsius rei exhibitio completa, quam ille qui cuncta condidit in suam sortem peculiari privilegio deputavit, perfidæ & spurcissimæ gentis artritæ & convallata pressuris, nisi ei celeri remedio succurratur, prona sit ad ruinam: & inde, quod abist, sustineat irreparabilem religio Christiana abstram. Ille enim Saladinus sancti & tremendi nominis immanissimus persecutor, ita spiritu furoris incanduit, & totius nequitie suæ vires ad internecionem populi fidelis exercet: ut nisi immanitatis ejus vehemeas imperus, quasi objectis obicibus, reprimatur, certam spem fiduciamque suscipiat, quod Iordanis influat in os ejus, & terra aspersione vivifici sanguinis consecrata, spurcissimæ superstitionis ipsius contagio polluat, & quam gloriosi & nobiles prædecessores tui a dominio gentis incredulæ multis laboribus & periculis exemerunt, rursus nefando tyranni nequissimi dominio subjuget. Ob hanc itaque necessitatis & imminentes doloris instantiam, magnificentiam tuam apostolicis litteris diximus exorandam, immo dilatatis præcordiis summa acclamatione pulsandam, quatenus ad honorem ipsius respiciens, qui te constituit in sublimi, & juxta nomen magnorum, qui sunt in terris, nomen tibi contulit gloriosum, ad desolationem præfate terræ pietatis studio te convertas, & ut ejus cõsilio in hac parte tollatur, qui pro te in ipsa terra voluit haberi ludibrio, operam adhibeas efficacem: quatenus prædecessorum tuorum vestigia subsecutus, quam ipsi de principis tenebrarum faucibus eripuerunt, in cultu magni Dei per tuam diligentiam, auxiliante Domino, conservetur. Eo autem curiosius celsitudinem tuam in tanta oppressionis angustia convenit laborare, quod terram ipsam regis intelligis prædictam destitutam, & totam spem defensionis suæ ipsius proceres in ruæ magnitudinis duxerunt patrocinio collocandam. Quod inde clarius tua serenitas potest agnoscere, quod summos terræ illius & magnificos defensores venerabilem fratrem nostrum Heraclium patriarcham, & dilectum filium nostrum magistrum Hospitalis, ad tuam excellentiam destinaverunt: ut ex ipsorum præsentia considerata dignitate perpenderes quanta fuerit necessitatis angustia, pro qua eorum sustinent tamdiu carere præsidio, ut per ipsos facilius ad

RRrr ij vob

ANNO CHRISTI 1183.

vota sua tuam devotionem inclinent. Viros igitur prelatos, tamquam ab ipso Domino tibi destinatos, benigne suscipias, & debita caritate pertractes, eorumque postulationibus tanto facilius acquiescas, quanto gravitatis & honestatis intuitu favor est eis & gratia exhibenda. Sane recolat prudentia tua, & sollicita secum meditatione revolvat, promissionem illam qua de impendendo saepe dicta terræ praesidio tuam celsitudinem obligasti: & ut in hac parte te cautum & studiosum exhibeas, ut te in tremendo iudicio tua conscientia non accuset, & ejus qui non fallitur discreti iudicis interrogatio non condemnet.

In coll. 1. l. 3. tit. 6. c. 11.

*** III. EIVSDEM DECRETVM contra hæreticos.

¶ al. in pra vis falsitatis five conatibus

Ad abolendam diversarum hæresum pravitatem, quæ in plenis mundi partibus, modernis cepit temporibus pullulare, vigor debet ecclesiasticus excitari: cum nimirum imperialis fortitudinis suffragante potentia, & hæreticorum protervitas in ipsis falsitatis suæ conatibus elidatur, & catholica simplicitatis veritas in ecclesia sancta resplendens, eam utique demonstret ab omni execratione falsorum dogmatum expiatam. Ideoque nos, carissimi filii nostri Friderici illustris Romanorum imperatoris, semper augusti, præsentia pariter & vigore suffulti, de communi consilio fratrum nostrorum, necnon aliorum patriarcharum, archiepiscoporum, multorumque principum, qui de diversis mundi partibus conveniunt: contra ipsos hæreticos, quibus diversa vocabula diversarum indidit professio falsitatum, presentis decreti generali sanctione confurgimus, & omnem hæresim, quocumque nomine censeatur, per hujus constitutionis seriem, autoritate apostolica condemnamus.

¶ al. capitula

In primis ergo Catharos, & Patarinos, & eos qui se Humiliatos, vel Pauperes de Lugduno, falso nomine mentiuntur, Passaginos, Iosepinos, Arnaldistas, perpetuo decernimus anathemati subjacere. Et quoniam nonnulli sub specie pietatis, virtutem ejus, juxta quod ait Apostolus, denegantes, autoritatem sibi vindicant prædicandi: cum idem Apostolus dicat: *Quomodo prædicabunt, nisi mittantur?* omnes qui vel prohibiti, vel non missi, præter auctoritatem ab apostolica sede, vel episcopo loci susceptam, publice vel privatim prædicare præsumpserint; & universos, qui de sacramento corporis & sanguinis domini nostri Iesu Christi, vel de baptisate, seu peccatorum remissione, aut de matrimonio, vel reliquis ecclesiasticis sacramentis, aliter sentire aut docere non metuunt, quam sacrosancta Romana ecclesia prædicat & observat, & generaliter quocumque eadem Romana ecclesia, vel singuli episcopi per dioceses suas, cum consilio clericorum, vel clerici ipsi sede vacante, cum consilio, si oportuerit, viciniorum episcoporum, hæreticos judicaverint, pari vinculo perpetui anathematis innodamus. Receptores & defensores eorum, cunctosque pariter qui prædictis hæreticis ad fovendam in eis hæresis pravitatem, patrocinium præstiterint aliquod, vel favorem, sive consolati, sive credentes, sive perfecti, seu quibuscumque superstitionis nominibus nuncupentur, simili decernimus subjacere sententiæ.

Com. 10.

Quia vero peccatis exigentibus quandoque contingit, ut ecclesiasticæ severitas disciplina, ab iis qui virtutem ejus non intelligunt, condemnetur: presentis nihilo minus ordinatione sancimus, ut qui manifeste fuerint in supradictis erroribus de-

ANNO CHRISTI 1183.

A prehenſi, si clericus est, vel cujuslibet religionis obumbratione fucatus, totius ecclesiastici ordinis prærogativa nudetur: sic omni pariter officio & beneficio ecclesiastico spoliatus, sæcularis relinquitur arbitrio potestatis, animadversione debita puniendus, nisi continuo post deprehensionem erroris ad fidei catholicæ unitatem sponte recurrere, & errorem suum, ad arbitrium episcopi regionis, publice consenserit abjurare, & satisfactionem congruam exhibere. Laicus autem, quem aliqua prædictarum peccatorum notoria vel privata culpa repperit, nisi post dictum est, abjurata hæresi, & satisfactione exhibita, confessum ad fidem conſequerit orthodoxam, sæcularis iudicis arbitrio relinquantur, debitam recepturus pro qualitate facinoris ultionem.

Qui vero inventi fuerint sola ecclesiæ suspitione notabiles, nisi ad arbitrium episcopi, juxta considerationem suspitionis qualitatemque personæ, propriam innocentiam congrua purgatione monstraverint, innocii sententiæ subjacebunt. Illos autem qui post abjuratorem erroris, vel postquam se, ut diximus, proprii antistitis examinatione purgaverint, deprehensi fuerint in abjuratam hæresim recidiſſe, sæculari iudicio sine ulla penitus audientia decernimus relinquendos, bonis damnatorum, ecclesiis quibus deseruierant, secundum sanctiones legitimas applicandis.

Sane prædicta excommunicationem, cui omnes cupimus hæreticos subjacere, ab omnibus patriarchis, archiepisc. episc. in præcipuis festiuitatibus, & quoties solennitates habuerint, vel qualibet occasione, ad gloriam Dei, & reprehensionem hæreticæ pravitatis, decernimus innovari; autoritate apostolica statuentes, ut si quis de ordine episcoporum, negligens in his fuerit vel desidiosus inueatus, per triennale spatium ab episcopali habeatur dignitate & ad ministracione suspensus.

Ad hæc, de episcopali consilio, & suggestione culminis imperialis, & principum ejus, adjuvamus, ut quilibet archiepiscopus vel episcopus, per se, vel archidiaconum suum, aut per alias honestas idoneasque personas, bis vel semel in anno, parochiam in qua fama fuerit hæreticos habitare, circumeat; & ibi tres vel plures boni testimonii viros, vel etiam si expedire videbitur, roram viciniam jurare compellat, quod si quis ibidem hæreticos sciverit, vel aliquos occulta conventicula celebrantes, seu a communi conversatione fidelium vita & moribus dissidentes, episcopo vel archidiacono studeat indicare. Episcopus autem seu archidiaconus, ad presentiam suam convocet accusatos: qui nisi se ad eorum arbitrium juxta patriæ consuetudinem ab objecto reatu purgaverint, vel si post purgationem exhibitam in pristinam fuerint relapsi perfidiam, episcoporum iudicio puniantur. Si qui veto ex ejus jurationem superstitutione damnabili respuentes, jurare forte noluerint: ex hoc ipso hæretici judicentur, & pœnis quæ prænominate sunt percellantur.

Statuimus insuper, ut comites, barones, rectores, consules, civitatum & aliorum locorum, juxta commonitionem archiepiscoporum & episcoporum, prælitio corporaliter juramento promittant, quod in omnibus prædictis fortiter & efficaciter, cum ab eis fuerint exinde requisiti, ecclesiam contra hæreticos & eorum complices adjuvabunt, & studebunt bona fide, juxta officium & posse suum, ecclesiastica similiter & imperialia statuta, circa ea quæ diximus, executioni man-

ANNO
CHRISTI
1181.

mandare. Si vero id observare noluerint, honore, quem obtineant, spolientur; & ad alios nullatenus assumantur: eis nihil minus excommunicatione ligandis, & terris ipsorum interdicto ecclesie supponendis. Civitas autem quæ his decretalibus institutis duxerit resistendum, vel contra ammonitionem episcopi punitè neglexerit resistentes: aliarum careat commercio civitatum, & episcopali se noverit dignitate privandam.

Omnes etiam fautores hæreticorum, tanquam perpetuam infamiam condemnatos, ab advocacione & testimonio, & aliis publicis officiis, decernimus repellendos. Si qui vero fuerint, qui a lege diocæsanæ jurisdictionis exempti, soli subiaceant sedis apostolicæ potestati: nihil minus in iis quæ superius sunt contra hæreticos instituta, archiepiscoporum vel episcoporum subeant iudicium: & eis in hac parte, tanquam a sede apostolica delegatis, non obstantibus libertatis suæ privilegii, obsequantur.

ANNO
CHRISTI
1183.

*** CONCILIVM DVBLINIENSE,
a Viviano cardinale S. A. L. celebratum tempore Lucii papæ III. anno MCLXXXIII.

HVIVVS memoriam concilii debemus Guillelmo Neubrigensi, verum Anglic. libro III. cap. IX. Forte, inquit, in Hiberniam venerat a Scotia Vivianus, vir eloquentissimus, apostolicæ sedis legatus: susceptusque honorifice a rege & episcopis ejusdem provincie, in civitate maritima quæ Dunum vocatur, pro tempore morabatur. Et infra: Præmanibus habebat regis Anglorum litteras ad præfectos ejus Hibernicos, ut eorum ratus suffragiis, legationis suæ inter barbaros munus impleret. Hac autoritate pacem & securitatem accipiens, Divellinum migravit: & sub nomine, vel domini papæ, vel regis Anglorum, fiducialiter agens, convocatis Hiberniæ præsulibus atque abbatibus, generale concilium celebravit. Verum cum in ecclesiis simplicitatis barbare liberius agere morem veller Romanum: denunciantibus præfectis regis, ut vel abcederet, vel secum militaret, auro Hibernico, quod multum sitierat, minus onustus, in Scotiam recessit.

Anno MCLXXXVI. hoc concilium a nonnullis tribuitur.

ANNO
CHRISTI
1184.
"Corr. Philippi

*** ORDINATIO DD. IOANNIS III.
regis Francie & Henrici II. regis Anglie,
consilio episcoporum, comitum & baronum
terrarum suarum, de contributione in subsidium terre sancte, a natiuitate sancti Iohannis Baptiste, anno MCLXXXIV. in decem annos.

AVTORITATE litterarum domini papæ subnixi, præsentè & approbantè illustri Anglorum rege Henrico, cum baronibus suis, & A. de Summa legato summi pontificis; episcopi Normanniæ, in suis episcopatibus hoc instituerunt: Ut quicumque elemosynam, quæ ordinata est ad subventionem terræ Hierosolymitanæ transfertur, talem de inuncta pœnitentia veniam consequantur.

I. Si in pœnitentia fuerint quæ septem
Concil. general. Tom. X.

A annos excedat: trium annorum veniam gaudebunt.

II. Si in pœnitentia, vel minori fuerint, pro criminali: duorum annorum veniam habebunt.

III. Peccata vero de quibus homo recordari non poterit, omnia relaxantur dummodo de contemptu pœnituerit.

V. Venalia quoque omnia sub tali pœnitentia condonent: ut unusquisque qui elemosynam istam solverit, ter in die, vel in nocte, *Pater noster* dicat; pro salute vivorum semel, pro pace semel, & semel pro requie defunctorum: tres quoque elemosynas unusquisque teneat, ut hanc indulgentiam consequatur, si facere poterit. Si vero ea paupertate laborat, ut elemosynas illas facere non possit, ter iterum *Pater noster* pro consequenda remissione dicere teneat.

Talis est dispositio ad subveniendam terræ Ierusalem a Domino Ioanne rege Franciæ, & Henrico rege Angliæ, communi consilio episcoporum & comitum & baronum terrarum suarum approbata. Scilicet:

1. Quod unusquisque tam clericorum, quam laicorum, qui plus quam centum solidos non habuit, de unaquaque domo quam habuerit, ubi singulis diebus ignis confuetudinaria accenditur, duos denarios singulis annis usque ad tres annos persolvet.

2. Si vero in mobilibus plus quam centum solidos habuerit, de unaquaque libra in tota terra regis Franciæ duos denarios Proveniensi monete, vel æquipollens: & in terra regis Angliæ cismarina duos denarios Andegavensis monete: & in Anglia unus sterlingus persolvetur usque ad prædictum terminum.

3. Qui vero centum libras in terris vel in redditibus habuerit, vel eo amplius, de centum libris viginti solidos annuatim dabit.

4. Qui vero in redditibus minus quam centum libras habuerit, de xx. libris dabit quatuor solidos & de x. libris viii. solidos, & ita deinceps, vel rationem prædictam. Habentes vero mobilia ultra centum solidos, jurabunt, quod de singulis xx. solidos, fideliter duos denarios dabunt.

5. De parte mortui, quæ spectat ad eum secundum consuetudinem terræ, & unum post, & debet elemosynam pro anima sua facere.

6. Decima debetur ad defensionem terræ Ierusalem, a Natiuitate S. Iohannis Baptiste anno Incarnationis Domini MCLXXXIV. in decem annos, salvo jure dominorum & ecclesiarum.

Excipiuntur ab ista æstimatione, in clericis, thesauri & ornamenta ecclesiarum, & libri, & equi, & vasa, & vestimenta, & gemmæ, & utensilia, quæ cotidianis usibus, & sibi necessaria sunt. Er in militibus equi, & arma, & vasa, & indumenta quæ usibus eorum deputantur.

Ad hanc elemosynam colligendam instituentur in singulis episcopatibus, duo fratres, unus de Templo & alter de Hospitali: & singulis parochiis illi duo, & dominus presbyter villæ, & duo de legalioribus parochianis, elemosynam consuetam fideliter colligent, & conservabunt.

RR III ij CON-

ANNO
CHRISTI
1184.

Philipppo

ANNO
CHRISTI
1184.

*** CONCILIVM VERONENSE,
ad reconciliandos eos qui ab antipapæ institu-
ti & ordinati fuerant, celebratum a Lucio
papa III. anno Dom. MCLXXXIV.

HVIVS synodi mentionem facit *Krantzius*,
Saxonia libro VI. capite XLVII. ad annum
MCLXXXIV. Imperator, inquit, in Italiam con-
tendit anno proximo: & exierat urbe Roma Lu-
cius papa, tractaturus cum illo Christianæ resp.
regotia, quæ in Asia nimirum cæperant labefa-
ctari. Veronæ convenerant duo Christianismi
columnina. Concurrerat ingens ecclesiasticorum
multitudo, reconciliationem deposcens sedis apo-
stolicæ, quod in schismate imperatorem secuti,
ab antipapæ essent ordinati & instituti. Interve-
nit pro his Fridericus Imperator, ut in gratiam
sumerentur. Annuit perbenigne pontifex. Sed
quum postera die manus illis essent imponendæ
singulis, immutatum erat consilium, quod dice-
ret, in concilio Venetiano decreta, non posse nisi
alio concilio irritari. Promisit autem, de proxi-
mo alium a se revocandum cætum, in quo super
his constitueretur. Auditi sunt Germanorum
minæ pro sua consuetudine: sed nihil ea re moti
sunt cardinales. Credebatur autem ea consilii
mutatio, a Conrado Moguntino, & Vormaticen-
si, pontificibus prodidisse.

Ejusdem concilii meminit Rogerus Hovedenus,
annal. parte II. ad hunc annum. In eodem, a
Guillelmo Remensi archiepiscopo consecratum esse
Petrum Arebatensem archiepiscopum, prius Cis-
tercii abbatem, ex Arebatensis ecclesia tabulis
constat.

ANNO
CHRISTI
1185.

VITA ET EPISTOLÆ
VRBANI PAPÆ III.

VRBANVS III. Mediolani natus, ante Lam-
bertus nominatus, ex Mediolanensi archi-
episcopo, e genere Cribellorum, statim post Lu-
cium septimo Kalendas Decembris defunctum,
miro omnium consensu electus est in pontificem
anno Domini MCLXXXV. tempore Friderici impe-
ratoris, quem ob iteratam honorum & jurium
ecclesiæ invasionem iterum excommunicasset,
nisi morte præventus fuisset.

Omne suum studium ad reconciliandos Chri-
stianorum animos, qui in Syria bellis impliciti
erant, convertit. Verum cum in ejusmodi pro-
curacionibus operam luderet, & Christiani prin-
cipes odiis & dissensionibus intricarentur: Solda-
nus pluribus locis potitus, etiam Hierosolymam
suo imperio adiecit IV. Kalendas Octobris, anno,
postquam a Godefrido recuperata fuerat, octoge-
simo quarto. Ad hæc, crucem Dominicam ludi-
brio affectam, regem Hierosolymitanum captum,
& adversariorum copias versus Antiochiam dire-
ctas esse intelligens: dolore percitus, in morbum
incidit, ex quo Ferrariæ mortuus est XIII. Kal.
Novembris anno Domini MCLXXXVI. cum se-
disset annum unum, menses novem, & dies xxv.
Ita Rogerus de obitu optimi pontificis, verius &
melius sentiens quam schismaticorum sautor Vr-
spergensis, qui dum Lucii papæ mortem reulif-
cet, hæc suo more scribit: Tunc cardinales qui

A cum ipso erant, de reditu suo plurimum sunt an-
gustati; timebant enim ab imperatore aliquam
violentiam sibi inferri super electione Romani
pontificis. Sane Mediolanensis archiepiscopus
ipso secure deduxit usque Ravennam, quem &
ipsi in papam elegerunt, distulque est Vrba-
nus III. quem multi Turbanum vocaverunt; eo
quod, cum esset Mediolanensis natione, in odium
Imperatoris volebat turbare ecclesiam quæ jam
paullisper quietem acceperat: sed nutu Dei per-
cussus interiit. Sedit annum unum, menses de-
cem, dies viginti quinque. *Hac Vrspergensis.*

Hujus temporibus, anno nimirum Christi
MCLXXXVI. Rogeri regis Siciliæ filia (quam mo-
niale fuisse fabulosum esse probat Baronius)
Henrico VI. regi Germaniæ matrimonio juncta
fuit. *Viterbiensis.*

B Commentum de monachatu ejus fortasse inde exco-
gitatum est, quod in monasterio asseruata fuerit, ut, si
regibus mascula proles defuisset, ipsa cum dote regni
nuberet potuisset.

EPISTOLA I. VRBANI
PAPÆ III.
AD OMNES EPISCOPOS.

De sui electione.

CVRBANVS episcopus servus servorum Dei, venerabi-
libus fratribus archiepiscopis, & episcopis, & di-
lectis filiis abbatibus, prioribus, & cæteris eccle-
siarum prælati, ad quos littera pervenerint, salu-
tatem & apostolicam benedictionem.

CÆLESTIS altitudo consilii firmam reti-
nens in sua dispositione censuram, sacro-
sanctam Romanam ecclesiam, ad cujus regimen
sumus licet insufficientes assumpti, supra petram
fidei soliditate fundavit: illud ei tribuens in apo-
stolicæ confessionis fortitudine firmamentum, cui
nec procella turbis, nec prævalere possit spiri-
tus tempestatis. Vnde ipsa universalis mater ec-
clesia usque ad consummationem sæculi manen-
tem secum retinens Salvatorem, ita, juxta cantu-
cum Salomonis, quem dilexit amplectitur, ut pro
nulla rerum varietate, vel temporum, ab unitate
sue fidei vel pietatis proposito separaretur. Licer
enim vel crebra decedentium mutatione pasto-
rum in varia discrimina frequenter inciderit, vel
per mundanæ malignitatis incursum, persecutio-
nes innumeras perulerit & labores: nunquam
tamen eam gratia Divina deseruit, quo minus
robur ejus in qualibet tentatione perficeret, &
inde obtineret ipsi sue gaudium, unde susceperat
fidei firmamentum. Sic igitur ante paucos
hos dies faciente cum ea Domino signum in bonu-
m, quamvis ipsam de transitu pii patris Lucii
non modicus dolor tristitiaque turbavit: statum
tamen ejus in unitate Spiritus & vinculo pacis
Divina providentia conservavit: ut post vesper-
tinos ætus, lætitia matutina succederet, & ipsa
velut columba pulcherrima suis lætificata gemiti-
bus, sine ruga proflus & macula candoris sui pul-
critudinem retineret. Defuncto siquidem patre re-
cordationis patre ac prædecessore nostro domino
papa Lucio, & reverendissimo ejus corpore ho-
norifice tumulato, habitus est a fratribus de suc-
cessoris electione tractatus: in quo tanta fuit uni-
tas omnium, tantaque adinvicem concordia sin-
gulorum,

gulorum, ut ille intelligatur operatus in eis, in A
cujus manu corda sunt omnium, & per quem
adunatur diversitas animorum. Cæterum cum
plures essent in ecclesia Dei viri venerabiles &
prudentes, in quos eorum vota concurrere con-
sultius, ut credimus, & dignius potuissent, ad in-
sufficienciam nostram oculos intenderunt: & fa-
ctum est, sicut Domino placuit, ut nos, quibus
ad dignitatis tantæ fastigium nec vires nec merita
suffragantur, in patrem sibi elegerint & pasto-
rem. Nos autem licet nobis consilii propriæ in-
firmitatis essemus, ita ut crederemus eorum pro-
posito non immerito resistendum: ne tamen ex
dilatione negotii vel pertinacia reluctandi ali-
quod in ecclesia periculum proveniret, consen-
simus, licet inviti, injuncti oneris subire labo-
rem, ab eo sperantes dirigi gressus nostros, qui
beato Petro in fluctibus naviganti & fiduciam
præstitit ut in mare descenderet, & potenter oc-
currit ut dubitans non periret. Nunc igitur in eo
loco & officio constituti, in quo valde indigemus
omnium fidelium suffragiis adjuvati, ad vos tan-
quam ad speciales ecclesiæ Romanæ filios cum
fiducia & securitate recurrimus, vosque benedi-
ctionis apostolicæ præventionis alloquo, litte-
ris familiaribus admonemus, rogamus attenden-
tius, & exhortamur in Domino, quatenus transi-
tum supradicti patris & domini nostri Lucii de-
votis orationum suffragiis prosequentes, si-
dem & devotionem, quæ nobis pro reverentia
beatorum Petri & Pauli apostolorum & aposto-
licæ sedis communiter debetur ab omnibus, vos
specialiter impendatis: ita quod ex hoc & a Deo
præmium consequi, & majorem semper gratiam
valeatis in oculis nostris & totius ecclesiæ prome-
reri. Datum Veronæ, secundo Idus Januarii.

II. AD VVILLELMVM REGEM SCOTIÆ.

In causa Hugonis sancti Andree & Ioannis
Dunkeldensis episcoporum.

*Vrbanus episcopus servus servorum Dei, VVillemo
illustri Scotorum regi, salutem & apostolicam
benedictionem.*

CVM ex injuncto nobis a Deo administratio-
nis officio ad universas ecclesias proximas
nobis & longe positas aciem nostræ reueamur
considerationis extendere, & si qua in eis vel
ministris earum irrationabiliter attentata noverim-
us, ad factum congruum revocare: non debent
ex eo sæculi principes commoveri, si quando ad
correctionem eorum quæ perperam facta fuerint
manus nostras duxerimus extendendas: cum &
ipsi secundum sibi traditam potestatem auxilio
nobis in his esse debeant, & cum necesse fuerit,
aliquorum pertinacia exigente, contumacium
nequitia fortius obviare. Regia siquidem excel-
lencia non ignorat, quam gravis inter venerabi-
les fratres nostros Ioannem Dunkeldensem &
Hugonem sancti Andree episcopos fuerit exorta
dissentio. Et licet magnos utraque pars labores
subierit & expensas, & tempore felicitis memoriæ
Lucii papæ prædecessoris nostri apud sedem apo-
stolicam diutius litigaverint, negotium tamen
non potuit finem habere. Vnde cum iidem epi-
copi nuper ad nostram præsentiam accessissent,
& contendissent super hoc aliquamdiu in audito-

rio nostro: de consilio fratrum nostrorum prædi-
cto Dunkeldensi episcopo agendi licentiam su-
per episcopatum sancti Andree tribuimus contra
illum, & eidem sancti Andree episcopo ad pro-
pria revertendi ad nostram præsentiam sufficien-
ter instructo in constituto sibi termino redituro:
ita quod si tunc non venerit, venerabilis frater
noster Ioacelinus Glascevensis episcopus, & dilecti
filii de Melros & de Nenborle & de Dunfermelin
abbates, cum extunc ab officio episcopali suspen-
dant, & si postmodum contumax fuerit, vinculo
excommunicationis adstringant, nec relaxent
sententiam, donec nostro se conspectui repræ-
sentent. Nolumus enim ut negotio ipso diutius in
suspensio manente, præscripta sancti Andree ec-
clesia grave rerum suarum detrimentum incur-
rat, sed potius, cognita veritate, per nos finem
congruum auxiliante Domino fortiaur. Præci-
pimus etiam præfatis Glascevensi & collegis suis,
quod dilectos filios nostros Aulsum decanum de
Lodoneio, & Odonem fenescallum, & Rogerum
de Fedic, & alios clericos & amicos præfati Dun-
keldensis episcopi, a qualibet molestia, nostra
freti autoritate, defendant: & possessiones vel
alia bona eorum, seu redditus ipsius episcopi, non
permittant a quoquam invadi. Si qui vero con-
tra ipsorum prohibitionem super his venire præ-
sumperint, censura eos canonica, nulla appel-
latione obstante, compescant. Ut igitur quæ man-
damus valeant sine difficultate qualibet adimple-
ri, monemus regiam excellentiam, & hortamur
in Domino, atque in remissionem peccatorum in-
jungimus: quatenus pro amore justitiæ, & reve-
rentia beati Petri, & nostra, in negotio illo juxta
mandati nostri tenorem procedi permittas: &
prædictos decanum, fenescallum, & Rogerum de
Fedic, arque alios consanguineos & amicos prædi-
cti Dunkeldensis episcopi, & episcopatum, &
alios redditus ejus, regia protectione defendas, &
nec tu ipse illos in aliquo aggravas, nec finas ab
aliis aggravari: ita quod cautâ ipsa valeat sine im-
pedimento terminari, & regia magnificentia de
justitiæ opere, apud Deum præmium indeficiens,
& nomen bonum apud homines consequatur.
Noveritis autem memoratis episcopis in virtute
obedienciæ nos injunxisse, ut nec ab ecclesiis, nec
a clericis sibi subditis, accipiant aliquid expen-
sarum intuitu, quas in prosecutione memorati ne-
gotii sunt facturi, sed de propriis solummodo re-
ditibus sibi procurent necessaria providere. No-
lumus enim ut factis ipsorum, ecclesiis, vel perso-
næ aliæ regni tui, debeant incurtere detrimen-
tum. Regiam insuper excellentiam volumus non
latere, quod supradictus Dunkeldensis ita ho-
neste sumum est negotium prosecutus, & hono-
ri regio detulit, quod nihil omnino propo-
suit, quod in derogationem regii nominis va-
leat redundare, vel quo tua serenitas adversus
eum debeat commoveri. Vnde si quid ab æmu-
lis ejus in contrarium fuerit celsitudini tuæ sug-
gestum, talium verbis antem regiam non appo-
nas. Datum Veronæ, secundo Kalendas Au-
gusti.

III. AD IOCELINVM GLASCVENSEM
episcopum, & abbates.

Eiusdem argumenti.

Urbanus episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Iocelino Glasfenensi episcopo, & dilectis filiis de Melros & de Newbole & de Dunfermlin abbatibus, salutem & apostolicam benedictionem.

CVM ex injuncto nobis a Deo administratio-
nis officio ad universas ecclesias proximas
nobis & longe positas aciem nostræ consideratio-
nis reneamur extendere, &c. *Eadem fere cum B*
superiori. Extat apud Rogerum de Hoveden annua-
lium parte posteriori anno MCLXXXI. sub Hen-
rico II.

IV. AD BALDVINVM EPISCOPVM
Cantuariensem.

*De ecclesia in honorem sanctorum Stephani &
Thoma construenda.*

PRÆSENTIVM tibi auctoritate mandamus,
ut liceat tibi ecclesiam in honorem beato-
rum martyrum Stephani & Thomæ construere,
& de idoneis eam ornare personis, quibus benefi-
cia, quæ ad eorum sustentationem constitueris,
canonice debeas assignare. Item fraternitati tuæ
mandamus, ut quarta parte oblationum, quæ ad
reliquias beati Thomæ martyris offerantur, mo-
nachorum usus concessa, quarta fabricis eccle-
siæ deputata, quarta pauperibus erogata, quar-
tam portionem liceat tibi in alios usus bonos pro
tuæ voluntatis arbitrio erogare.

** V. AD MAGISTRVM ET FRATRES
cruciferos Hospitalis Bononiensis.

Approbat eorum ordinem.

*Urbanus episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis Ben. magistro & fratribus Cruciferis, Hospi-
talis domus Bononiensis. tam presentibus, quam
futuris, communem vitam ducentibus in perpetuum.*

CVM antecessor tuus, filii Prior, a prædecessore
nostro fel. mem. Alexandro papa lapidem
primarium ad ecclesiam construendam acceperit,
in territorio Bononiensi, ubi domus vestra nunc
constructa dignoscitur: nos vestris postulationi-
bus inducti, eandem ecclesiam in qua Divino cultus
& pauperum obsequio mancipati, in jus & pro-
prietatem beati Petri, & nostræ protectione susci-
pimus, & præsentis scripti privilegio communi-
mus. Statuentes, ut quascumque possessiones,
quæcumque bona, eadem ecclesia vestra cum
Hospitali in præsentiarum, iuste & canonice pos-
sident, aut in futurum concessione pontificum,
largitione regum, vel principum, oblatione fide-
lium, seu aliis iustis modis, præstante Domino
poreat adipisci, firma vobis vestrisque successo-
ribus, & illibata permaneant. In quibus hæc pro-
prietis duximus exprimenda vocabulis. Locum ip-
sum in quo præfatum Hospitalis, & ecclesia sita
est, cum omnibus pertinentiis suis: &c.

A Sane novalium vestrorum, quæ propriis mani-
bus, vel sumptibus colitis, sive de vestrorum ani-
malium nutrimentis, nullus a vobis decimas exti-
gere, vel extorquere præsumat.

Liceat quoque vobis personas liberas, & abso-
lutas, e sæculo fugientes, ad conversionem &
panperum Christi servitium recipere, & eas ab-
que contradictione aliqua retinere.

Inhibemus autem ne aliqua ecclesiastica, sæcu-
larisve persona, in domum vestram quemquam in-
trudere, aut aliquem fratrum vestrorum de ipsa
domo audeat ejicere violenter. Clerici etiam, qui
ad domos vestras ordinati fuerint, & assumpti,
nulli alii, quam tibi filii Prior, præstare obedi-
entiam compellantur. Prohibemus insuper ne cui
liceat vos, aut domos vestras, interdicto, vel ex-
communicationis, sine manifesta & rationabili
causa, & legitima citatione, subijcere. Præsen-
ti pagina decernentes, ut nullus ecclesiarum præla-
tus a domibus vestris quicquam exigere, præter
libram cere, audeat, vel etiam extorquere. Salvis
censibus illis, qui nunc in quibusdam domibus
vestris constituti sunt de consensu episcoporum
annuatim percipiendi.

Nihilominus etiam vobis duximus indulgen-
dum, ut in domibus vestris, ubi tot fratres assidue
commorantur, quibus sit ecclesia necessaria, liceat
vobis oratoria erigere, & cœmeteria fabricare.
Quorum sepulturam liberam esse decernimus, ut
eorum devotioni, & extremæ voluntati, qui se
illic sepeliri deliberaverint, nisi forte excommuni-
cati vel interdicti sint, nullus obstat. Salva
tamen iustitia illarum ecclesiarum, a quibus mor-
tuorum corpora assumuntur.

Christina quoque, oleum sanctum, dedicatio-
nes ecclesiarum, ordinationes clericorum, qui ad
factos fuerint ordinationes promovendi, & cetera
ecclesiastica sacramenta, a quocumque malue-
ritis catholico recipiatis episcopo, qui nostra sul-
tus auctoritate, quod posulatur impendat.

Ad iudicium autem quod eadem domus vestra,
specialiter beati Petri existat, duodecim imperia-
les nobis nostrisque successoribus annis singulis
perfolvatis.

D Decernimus ergo ut nulli omnino hominum
liceat præfatum ecclesiam, & Hospitalis temere
perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel abla-
tas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationi-
bus fatigare. Sed omnia iniregre conferventur,
eorum, pro quorum gubernatione ac sustenta-
tione concessa sunt, usus omnimodis profutura.
Salva sedis apostolicæ auctoritate. Si qua igitur
in futurum ecclesiastica, sæcularisve persona, hanc
nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam
temere venire tentaverit: secundo, tertio ve com-
monita, nisi reatum suum congrua satisfactione
correxerit, potestatis honorisque sui careat dig-
nitate, reumque se Divino iudicio existere de
perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo
corpore ac sanguine Dei & domini redempto-
ris nostri Iesu Christi aliena fiat, atque in extre-
mo examine districtæ ultioni subijaceat. Cunctis
aurem eidem loco sua jura servantibus sit pax
domini nostri Iesu Christi, quatenus & hic fru-
ctum bonæ actionis percipiant, & apud distri-
ctum iudicem præmia pacis inveniant Amen.

Ad te Domine levavi animam meam.

Ego Urbanus catholicæ ecclesiæ episcopus.
Ego Henricus Albanensis episcopus.

Ego Paulus Prænestinus episcopus.
Ego Theobaldus Hostienſis & Velleſtenſis,
epiſcopus.

Ego Petrus preſbyt. card. rit. S. Sufannæ.
Ego Laborans preſbyt. card. S. Mariæ Trans
Tiberim, tit. S. Calliſti.

Ego Pandolphus preſbyt. card. tit. XII. Apo-
ſtolorum.

Ego Melior preſbyt. card. SS. Ioannis & Pauli,
tit. Pammachi.

Ego Adelardus, rit. S. Marcelli, preſbyter.
cardin.

Ego Iac. Diac. cardin. ſanctæ Mariæ in Coſ-
medin.

Ego Gratianus SS. Coſmæ & Damiani diac.
cardin.

Ego Roland. ſanctæ Mariæ in Portica, diac.
cardin.

Ego Petrus S. Nicolai in Carcere Tullian. diac.
cardin.

Ego Rad. S. Georgii ad Velum autem diac.
cardin.

Datum Veronæ per manum Moyſi Lateranen-
ſi canonici, Viceagenſis cancellariæ, vii. Kal.
Aprilis, Indiæ. v. Incarnationis Dominicæ anno
MCLXXXVII. pontific. vero D. Urbani papæ III.
anno 11.

CONCILIUM PARIENSE,
pro expeditione contra Turcas ſuſcipienda
celebratum anno Domini MCLXXXVI.
tempore Urbani papæ III.

De rebus in hac ſynodo geſiſis ita Robertus Ga-
guinus, lib. vi. Inter has regis occupationes
venere ab Hieroſolymis ad Philippum Heraclius
patriarcha Hieroſolymitanus, & domus Hôſpita-
lis prior, nunciij calamitatis quam Saladinus Ægy-
ptius Chriſtianis per Palæſtinam intuliſſet: loci
aliquor non ſine noſtroſum cæde occupatis.
Cui incommodo niſi catholici principes ſuc-
currant, res Hieroſolymitanas in hoſtium po-
teſtatem brevi relapſuras. His querelis rex mo-
tus, Paſiſum regni pontifices advocat. Quibus
convenientibus, edocet quis ſit in Syria Chri-
ſtianismi ſtatus. Oportere quemque eorum per
ſua territoria populum admonere, ut miſeræ
Chriſtianorum conditioni ſuppeditas ferant: ſe
quidem paratiſſimum eſſe qui in primis auxilium
ſi præſentium rerum conditio admittat: ſed
nihil ſegnius miſſurum ſe ad id negotium viros
ſtrenuos cum valida militum manu. Oratione
regis a præſentibus laudata, parvo poſt tempo-
re rex ex ſuis deſtinat, qui aſſictis rebus opitu-
lerunt. *Hæc ille.*

CONCILIUM KARROFENSE,
præſide Henrico de Soliaco archiepiſcopo
Bituricenſi, ſanctæ Romanæ eccleſiæ
cardinale, & ſedis apoſtol. legato.

HABETVR huius concilii mentio in patriar-
chio Bituricenſi, cap. LXVII. Huius, inquit,
venerandi patriarchæ, non generis ſolum altitu-
dinem, ſed etiam probitatem, elegantiam, &
ſinceræ devotionis conſtantiam attendens domi-
nus Urbanus papa tertius, primum quidem cum
Romanæ eccleſiæ cardinalem inſtituit: deinde
eodem, apoſtolice legationis officium commiſit,
per totam Bituricenſem provinciam. *Infra:* Sed
Concil. general. Tom. X.

A & apud Karroſium, idem dominus Henricus pro-
vinciale concilium habiturus, ibidem ſuit pro-
ceſſionaliter receptus ab archiepiſcopo Burde-
galenſi, & a ſuffraganeis ejuſdem, exhibentibus
ipſi omnimodam reverentiâ & obedientiam,
ſicut domino primari ſuo. Et habuit ibidem pro-
curatorem: miniſtratoſque ejuſ ſua ſeoda re-
cepêrunt.

—————

VITA ET EPISTOLÆ
GREGORII PAPÆ VIII.

ANNO
CHRISTI
1187.

BREGORIUS VIII. patria Beneventanus,
cui nomen fuerat Albertus, cardinalis pre-
ſbyter tituli ſancti Laurentii in Lucina; altero die
poſt obitum Urbani communi omnium conſenſu
electus eſt anno Domini MCLXXXVII. tempore
Friderici imperatoris. Initio pontificatus Chri-
ſtianos principes legationibus literiſque pro ſub-
ſidio terræ ſanctæ & de agenda pœnitentia ad di-
verſos ſcriptis ſolicitavit, ut exercitu terra mari-
que comparato ad recuperandam Hieroſolymam
ſeſe colligerent. Ut vero facilius id quod ſuade-
bat conſequeretur, Piſas ſe contulit, ut ejuſ loci
populos cum Genuenſibus ſœderis novi vinculo
religaret, ac ſic conjunctis copiis, quibus pluri-
mum mari valebant, ad hanc expeditionem ſan-
ctiſſimam animarentur. Verum inopinatus vitæ
illius exitus, ſanctæ expeditioni & voluntati Piſis
finem impoſuit. Obiit enim decimo ſeptimo
Kalendas Ianuarii, pontificatus ſui die LVII. Suc-
ceſſit, inquit Viſpergenſis, Urbano in ſede apo-
ſtolica Gregorius octavus natione Beneventanus.
Sedit menſes duos. Hic primum litteras
tranſmiſit in orbem pro liberatione terræ ſanctæ,
multa ſtatuens de correptione motum tam in cle-
ro quam in populo, utpote de ſuperfluitate ve-
ſtium & choreis & aliis vanitatibus vitandis. *Hæc
Viſpergenſis.*

DEPISTOLA I. GREGORII
PAPÆ VIII.

AD OMNES CHRISTI FIDELES.

De clade Hieroſolymitana. Omnes ad pœnitentiam
agendam admonet: & proficienſibus ad
bellum contra infideles plenariam indulgentiam
concedit.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei, univer-
ſis Chriſti fidelibus ad quos littere iſte per-
venerint, ſalutem & apoſolicam
benedictionem.*

AVDITA tremendi ſevetitate iudicii, quod
ſuper terram Ieruſalem Divina manus ex-
ercuit, tanto ſumus nos & fratres noſtri hor-
rore conſuſi, tantisque aſſicti doloribus, ut
non facile vobis occurreret quid agere aut quid
facere deberemus, niſi quod Pſalmiſta de-
plorat, & dicit: *Deus, venerunt gentes in here-
ditatem tuam: coinquinaverunt templum ſanctum
tuum: poſuerunt Ieruſalem in pœnorum cuſtodiam:
carnes ſanctorum tuorum beſtiis terra, & eſcas vola-
tilibus cali, &c.* Ex occaſione quippe diſſenſionis,
ſſſſſ quæ

sis legationibus ad reges Franciæ & Angliæ bello diffidentes, cogitationem omnem ad recuperandam terram sanctam convertit, cum præsertim Saladinus omnem Antiochiæ principatum occupasset. Imperator & Christiani principes ejus piis conatibus assentientes arma attriperunt, ac ipsum imperatorem magno exercitu præeuntem, Franciæ atque Angliæ reges, Burgundiæ dux, cum Venetis Pisani, aliique quamplurimi subsecuti fuerunt. Eo tempore Guillelmus Siciliæ rex absque liberis morte sublatus est. Sed Tancredus ejusdem Guillelmi consanguineus vendicans sibi regnum, bellum civile conflavit. Ad quem pellendum Henricus rex ob Constantriam uxorem suam heredem regni proximiorum in Italiam exercitum misit. Cumque plurima damna rebellibus intulisset, re adhuc infecta re-

versus est in Germaniam. Pontifex Tancredo favens, ei investituram regni dedit. *Neubrigensis.*

Exinde ad reformationem ecclesiasticam convocatus, monasterium sancti Laurentii extra mœnia ædificavit, palatium Lateranense reparavit. His paulo post confectis, quarto Idus Aprilis obiit, & sepultus est Romæ in ecclesia Lateranensi anno Domini millesimo centesimo nonagesimo primo, cum ecclesiam tribus annis, tribus mensibus, & quatuor diebus gubernasset. Hujus etiam temporibus Fredericus imperator post immensos superatos labores in terrâ sanctâ expeditione, post victum in prælio Soldanum Iconii, peragrans partes inferiores Armeniæ, in Calcepho flumine, rapido cursu undarum ejus absorptus interiit: & successit ejus filius Henricus jamdiu ante hæc tempora in regem Germaniæ assumptus.

EPISTOLA I. CLEMENTIS PAPÆ III.

AD EPISCOPOS SCOTIÆ.

Nunciat iis Hugonem sancti Andreæ episcopum ab Urbano citatum, & contumaciter emanentem, episcopatu depositum esse, suadetque Ioannem elgi.

Clemens episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Jocelino Glasnensi & Matthæo Aberdensi episcopis, & dilectis filiis Ernaldo abbati de Melros, & Bevrano priori de Goldingham, salutem & apostolicam benedictionem.

NE in dubitationis recidant scrupulum quæ geruntur, dignum est literarum memoriæ commendari, & ad illorum notitiam, quorum interesse videtur, celebri ac veridica insinuatione perferri. Meminimus autem quod bonæ memoriæ Urbanus papa prædecessor noster Hugoni, quondam dicto episcopo sancti Andreæ, pro controversiâ, quæ inter eum & venerabilem fratrem nostrum Ioannem episcopum vertebatur, sub excommunicationis interpositione mandavit, ut ad certum diem responsurus in jure, aspectui se apostolico præsentaret. Verum quia conscientium suorum, & eventum iudicii reformidans, venire contumaciter recusavit: nos & pro hoc & pro aliis multis, quæ, crebrescente fama, ecclesiæ Dei scandalum pepererunt, ipsum ab episcopatu sancti Andreæ, de consilio &

A assensu fratrum, perpetuo judicavimus apostolicæ sedis autoritate remotum, & ab usu episcopalis officii eo usque suspensum, donec apostolica sedes duxerit de ipso aliter statuendum: absolventes a fidelitate subiectos, qua ei tenebantur adstricti. Sane, quia vacantes ecclesiis diutius regimine pastoralis carere, sanctorum canonum inhibent sanctiones: discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus dilectos filios nostros, capitulum sancti Andreæ, ex parte nostra diligentius moneatis, ut sibi talem eligant episcopum & pastorem, qui digne possit episcopalis officii dignitate potiri. Specialiter autem eos, quantum vobis possibile fuerit, inducere laboretis, ut memoratum episcopum Ioannem, virum bonæ opinionis, & pro sui honestate nobis & fratribus nostris acceptum, ad regimen & prælationem illius ecclesiæ sine cujusquam scrupulo difficultatis assumant. Quod si omnes his exequendis nequiveritis interesse, duo vestrum ea nihil minus exequantur. Datum Pise, decimo septimo Kalendas Februarii, Indictione sexta.

II. AD VVILLELMVM REGEM SCOTORVM.

Ejusdem argumenti.

Clemens episcopus servus servorum Dei, VVillelmo illustri Scotorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

OCVLOS Divinæ majestatis offendere non modicum æstimamus, si prælatorum excessus, quibus indulgere salva conscientia non possumus, per injuriam sine coercitione debita relinquimus. Vnde cum bonæ memoriæ Urbanus papa prædecessor noster Hugoni, quondam dicto episcopo sancti Andreæ, pro controversiâ, quæ inter eum & venerabilem fratrem nostrum Ioannem episcopum vertebatur, sub excommunicationis interpositione mandaverit ut ad certum diem responsurus in jure conspectui se apostolico præsentaret, & ipse conscientium suorum, & eventum iudicii non immerito reformidans, ex contumacia venire contempserit: nos pro hoc & pro aliis multis, quæ crebrescente fama ecclesiæ Dei scandalum pepererunt, ipsum ab episcopatu sancti Andreæ, de consilio & assensu fratrum, perpetuo judicavimus apostolicæ sedis autoritate remotum, & ab usu episcopalis officii eo usque suspensum, donec apostolica sedes duxerit de ipso aliter statuendum: absolventes a fidelitate subiectos, qua ei tenebantur adstricti. Licet enim ad honorem & profectus tuos, quantum cum Deo possumus, firmum habemus propositum intendendi, & in factis prædicti Hugonis curia Romana, non absque detractione multorum, hæcenus regiæ serenitati derulerit: quia tamen clamor ipsius ad nos indubitata fide pervenit, nequivimus errata sua ulterius sub dissimulatione clausis oculis præterire: propter quod nihil in hac parte credimus actum, de quo debeat animus regius quacumque ratione moveri. Rogamus autem devotionem tuam prece & affectione qua possumus, & moneamus in Domino, quatenus memoratum Ioannem episcopum, quem nos & fratres nostri pro sui honestate sincero corde diligimus, pro reverentia

rentia apostolicæ sedis & nostra in visceribus caritatis commendatum habetis & acceptum, remissa, si qua fuerit, conceptæ indignationis offensa, ipsum in omnibus regia clementia & benignitate pertractes. Credimus equidem, quod de industria & probitate ipsius tibi & regno tuo, autore Domino, multum accedere poterit incrementi, & nobis usque quamgratum exister, si optatum apud regias aures preces nostræ sortiantur effectum. Datum Pisæ decimo septimo Kal. Februarii, Indictione sexta.

III. AD HENRICVM REGEM ANGLIÆ.

De eodem.

Clemens episcopus servus servorum Dei Henrico illustri Anglorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

CUM ab apostolica sede preces suscepit regalibus excellentia, autoritas, & potestas, quas ecclesis in suo statu servandis, & multorum saluti expedit effectui mancipare: diligenter eas debet regia sublimitas exaudire, & tanto fortius & ferventius intendere, ut effectum consequantur optatum, quanto certius fuerit, quod earum devota susceptio & diligens executio regalem gloriam respicit pariter & salutem. Hinc est quod serenitati regis pro venerabili fratre nostro Ioanne episcopo sancti Andree litteras apostolicas & preces duximus cum fiducia destinandas, altitudinem regalis eminentiæ quanta possumus affectione rogantes, monentes, atque in remissionem peccatorum omnium injungentes, quatenus pro reverentia beati Petri & nostræ, & persecutionis ejus obventu, quam certum est ipsum jam longo tempore pertulisse, carissimum in Christo VVilhelmum filium nostrum illustrem regem Scotorum moneas attentius, & inducas, & si necesse fuerit, districtione regali, qua ei præmines, & cæcessa tuæ regis celsitudinis potestate compellas, ut totius indignationis suæ rancorem, quam erga episcopum concepit quorundam malitia susurronum, regiam dignitatem & salubria opera pietatis attendens, ei qualibet occasione remota condonet, & diocæsin sancti Andree, quam de communi fratrum consilio & assensu summus pontifex sibi perpetuo confirmavit, de cætero ipsum quiete permittat & absque calumnia possidere. Cum & ipse paratus existat regis majestati, prout fuerit consentaneum rationi, existere in omnibus obediens & fidelis. Datum Pisæ xvii. Kal. Februarii, Indictione sexta.

IV. AD CLERVM EPISCOPATVS sancti Andree.

Pro Ioanne episcopo sancti Andree.

Clemens episcopus servus servorum Dei universo clero episcopatus sancti Andree, salutem & apostolicam benedictionem.

LICET in rebus dubiis valeant aliqui suam astitiam seu malitiam ostentare: cum tamen scrupulus fuerit, & articulus dubietatis amotus, & manifestus indicis apparuerunt vestigia veritatis, penitus sunt devia relinquenda, & rectitudinis tramites inquirendi pariter & servandi: ne,
Concil. general. Tom. X.

A quod absit, aliter agentibus, & in sua pertinacia consistentibus, post flagella præsentia pœnasque condignas, perpetuæ mortis interius supplicio delectur æterno. Volentes ergo patet in sollicitudine vestræ salutis prospicere, & utilitaribus & quieti vestræ providere: universitati vestræ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus, & in obedientiæ virtute injungimus, quatenus infra quindecim dies post harum susceptionem, venerabilem fratrem nostrum Ioannem episcopum vestrum, in pontificali officio canonice subrogatum, sicut patrem proprium & pastorem suscipiatis humiliter & devote, ac ejus de cætero salubribus monitis & mandatis, omni similitate remota, debitam reverentiam & obedientiam impendete minime postponatis: scientes quod postquam Hugo, qui vir olim episcopus dicebatur, per Romanam ecclesiam a vestri episcopatus dignitate fuit amotus, vel post ejus decessum, jam dicto Ioanne episcopo vestro superstiti, aliquem fortasse episcopum elegistis, electionem illam autoritate apostolica vacuumus. Si vero, quod Deus avertat, in eundem episcopum Ioannem, inimico humani generis suadente, aliquam conspirationem facere præsumpistis: tam vos, quam totum episcopatum, tamdiu volumus interdici sententiæ subjacere, donec agnoscentes excessum, ad mandatum ipsius Ioannis episcopi redeatis. Datum Pisæ decimo septimo Kalend. Februarii, Indictione sexta.

V. AD OMNES EPISCOPOS.

Pro eodem negotio.

Clemens episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Ioacelino Glasuensi, & Mattheo Aberdeni, & Richardo Morensi, episcopis; & dilectis filiis Ernulfo de Melros, & Hugoni de Newbole, & de sancta Cruce, & de Strivellina, & de Soona, abbatibus, salutem & apostolicam benedictionem.

AD ea quæ respiciunt honestatem, & salutem pariunt animatum, quamvis absque monitis intendere debeatis, & diligentem operam juxta vestri officii debitum tribuere vos credamus: vestram tamen diligentiam ad majorem in his sollicitudinem exhibendam litteris apostolicis duximus exhortandum, ut eisdem operibus laude dignis tanto ferventius insistatis, quanto vobis salubrius erit in ipsis ad exhortationem apostolicam exactiorem diligentiam adhibere. Constat utique quosdam ecclesiarum prælatos, cum his qui scandalizati fuerint debere pati, juxta normam apostolicam, unctionem, & cum infirmantibus infirmari. Quantas vero persecutiones his temporibus sustinuerit ecclesia sancti Andree, & quantas calamitates incurrerit & pressuras, quam etiam graviter hactenus fuerit perturbata sub umbra indignationis regis celsitudinis, & quassata; insuper venerabilis frater noster Ioannes episcopus sancti Andree quot & quanta pericula sustinuerit & labores pro servanda libertate ecclesiæ sibi commissæ, & ei anobis & duobus nostris prædecessoribus confirmatæ: cum ea omnia vobis sint manifesta, illa vestris auribus inculcare super vacuum videretur. Nunc igitur quamplurimum expedire dignoscitur, & de salute regis, & statu præscriptæ ecclesiæ reformando, atque pace
SS III ij nisi

ipſi epiſcopo conferenda nos convenit ſolicitudinem gerere congruentem, & circumſpectionem veſtram ad corroborandam nobis idoneum reputamus: diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus atque præcipimus, quatenus poſt ſuſceptionem litterarum noſtrarum convenientes in unum, ſicuti decet viros providos & diſcretos, cariffimi in Chriſto filii noſtri Guilielmi illuſtris regis Scotiæ præſentiam adeatis, & cum moneatis diligentius, & inſtantius inducatis, ut epiſcopo memoraro rancorem indignationis ſuæ remittat, & in hoc Romanam eccleſiam, quæ ſerenitati regis jam longo tempore detulit, non contemnat: ſed ejus & veſtris monitis, pro-ur regis gloriæ convenit & ſaluti, ſine dilatione ſalubriter pareat & humiliter acquieſcat, ac ipſum epiſcopum præſcriptum diœceſim ſancti Andree in pace permittat habere: cum ex debito regis dignitatis eccleſias teneatur cum paſtoribus ſuis non diſpergere, ſed fovere, non contemnere, ſed amare, non proſequi, ſed tueri. Quod ſi monitis apoſtolicis, in propriæ ſalutis periculum, quod abſit, duxerit reſiſtendum: in regnum ſuæ ceſtitudinis, & perſonam ſuam, & omnes fautores regis nunciatis interdixit ſententiam, infra viginri dies ſine appellacionis obſtaculo autoritate apoſtolica a vobis promulgandam. Illos inſuper, qui Hugoni obediētes extiterunt, & ei fomentum in ſua obſtinatione dederunt, poſtquam eum ſedes apoſtolica a diœceſi ſancti Andree re-movit perpetuo, & excommunicationis ſententiam in ipſum promulgavit, ſimili ſententia petcellatis: & publice nunciātes, excommunicationi ſubefſe tamdiu faciatis, & ab aliis arctius evitari, donec ad mandatum eccleſiæ revertantur, abſolutionis beneficium ab eodem epiſcopo petant. Adhæc altaribus & calicibus, in quibus jam dictus Hugo, dum in excommunicatione poſitus, celebravit, purificationem & ſanctificationem juxta conſuetudinem eccleſiæ conferatis. Ad eccleſiam quoque ſancti Andree pariter accedatis, & fratribus convocatis in unum, intretis capitulum, & de ordine & ſtatu eccleſiæ diligentius inquiretis: & ſi quid in eadem eccleſia per ſupradictum Hugonem immutatum invenieritis vel ſtatutum, autoritate noſtra id in ſtatum debitum inducatis: & ſi quid in ipſa fuerit corrigendum, efficaciter ſtudeatis id in melius reformare. Si vero, quod abſit, aliquid ex canonicis ad recipiendum humiliter & devote paſtorem ſuum prædictum duos invenieritis & rebelles: eos inſtantius moneatis, ut illi reverentiam & obediētiā patri debitam exhibeant, & a maligno atque damnabili propoſito ſuo deſiſtant. Quod ſi contumaces extiterint, eos ab officio pariter & beneficio ſuſpendatis, & excommunicationis vinculo innodetis, quo ipſos faciatis manere ligatos, donec monitis & mandatis eccleſiaſticis acquieſcant. Quod ſi omnes his exequendis intereſſe nequiveritis, reliqua ea nihilo minus exequantur. Datum Piſæ decimoſeptimo Kalend. Februarii, Indiſtione ſexta.

VI. AD VVILIELMVM REGEM SCOTORVM.

De exemptione eccleſiarum terræ ſuæ.

Clemens epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariffimo in Chriſto filio Vvilielmo illuſtri Scotorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

CVM univerſi Chriſti jugo ſubjecti ad ſedem apoſtolicam patrocinium invenire debeant & favorem: illos tamen ſpecialius convenit munimine protectionis conſerveri, quorum fidem ac devotionem in pluribus eſt expectata: ut ad ipſius electionis favorem tanto amplius provocetur, & ejus reverentiæ devotiori affectione ſubdantur, quanto benevolentia ipſius & gratiæ pignus ſe noverit certius aſſecutus. Eapropter, cariffime in Chriſto fili, reverentiam ac devotionem, quam ad Romanam te habuiſſe a longis retro temporibus eccleſiam novimus, attendentes, præſentis ſcripti pagina duximus ſtatuentium, ut Scotiana eccleſia apoſtolice ſedi, cujus ſila ſpecialis exiſtit, nullo mediante debeat ſubjacerere. In qua hæc ſedes epiſcopales eſſe noſcuntur: eccleſiæ videlicet ſancti Andree, Glaſcuſenſis, Dunkeldenſis, Dumblinenſis, Brehinenſis, Aberdonenſis, Moraviēſis, Roſenſenſis, Katinenſis: & nemini liceat niſi Romano pontifici, vel legato ab ipſius latere deſtinato, in regnum Scotiæ interdixit vel excommunicationis ſententiam promulgare, & ſi promulgata fuerit, decernimus non valere. Adiciamus, ut nulli de cætero, qui de regno Scotiæ non fuerit, niſi quem apoſtolica ſedes propter hoc de corpore ſuo ſpecialiter deſtinaverit, licitum ſit in eo legationis officium exercere. Prohibemus autem, ut controverſiæ quæ fuerint in regno illo de poſſeſſionibus ejus exorta, ad examen extra regnum poſitorum judicium non trahantur, niſi ad Romanam eccleſiam fuerit appellatum. Si qua vero ſcripta contra hujus libertatis ſtatuta apparuerint impetrata, vel in poſterum, iſtus conſeſſionis mentione non habita, contigerit impetrari: nullum tibi vel ipſi regno circa hujus prærogativæ conſeſſionem præjudicium generetur. Præterea libertates & immunitates ubi vel eidem regno, vel eccleſiis in eo conſtitutis, a prædeceſſoribus noſtris Romanis pontificibus indultas, & hæcenus obſervatas, ratas habemus, & illibatas futuris temporibus ſtaruimus permanere. Nulli ergo hominum liceat paginam noſtræ conſtitutionis & prohibitionis infringere, vel ei aliquatenus contraire. Siquis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Laterani xxi. Idus Martii, pontificatus noſtri anno primo.

VII. AD MERSEBVRGENSEM ET
EISTETENSEM EPISCOPOS, &c.De Ottonis Bambergensis episcopi & Po-
meranorum apostoli canonizatione.*Clemens episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Merseburgensi, & Eistetensi episcopis, & dilectis filiis sancti Emmerami Ratisbonensis, & Suvartzensis abbatibus, decano, & scholastico Vuitzburgensi, salutem & apostolicam benedictionem.*

Ad audientiam nostram & quarundam serie literarum & relatione multorum pervenit, quod Divina potentia per merita & interventum beati Ottonis Bambergensis multoties est operata salutem, præcipue in gente Pomeranica, ad quam fuit ab apostolica sede transfusus, & in ea quampluribus miraculis sedem illi Dominus coruscare. Quoniam igitur, juxta Divina scripturæ testimonium, lucerna non sub modio, sed supra candelabrum est ponenda, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus de vita ipsius & miraculis diligentius inquiratis, quæ nobis fuerint per multorum litteras indicata: & si non inveniris aliquid quod obsistat, ipsum canonizatum, autoritate freti apostolica, solemniter & publice annuncietis: anniversarium diem sui transitus facientes, & publice annunciantes, ad honorem Dei, & ipsius beati viri memoriam solennem haberi. Datum Laterani tertio Kalendas Maii; pontificatus nostri anno secundo.

ANNO
CHRISTI
1188.*** CONVENTVS AD GISORTIVM,
episcoporum ac procerum Gallicæ & Angli-
cæ ditionis.In quo Gall. & Angl. reges reconciliati crucem
susceperunt, Clementis PP. III. temporibus.

RIGORDVS de gestis Philippi Augusti, ad annum MCLXXXVII. Superveniente, inquit, S. Hilarii "festivitate, quæ tertia decima die Ianuarii celebratur, factum est colloquium intra regem Franciæ Philippum & Heuricum regem Angliæ, inter Triam & Gisortium. Vbi præter omnium hominum opinionem, Domino miraculose operante factum est, quod per inspirationem Spiritus sancti cælitus missi, illi duo reges in eodem loco, pro liberatione sancti sepulcri Domini & sanctæ civitatis Hierusalem, signum sanctæ crucis assumpservunt, & multi archiepiscopi, episcopi, & comites, duces & barones cum eis: scilicet Galterus Rotomagensis archiepiscopus, Balduinus Cantuariensis archiepiscopus, episcopus Belvacensis, episcopus Carnotensis: Dux Burgundiæ, Ricardus comes Picaviæ, Philippus comes Flandriæ, Thibaldus comes Blesensis, Rotroudus comes Pertieensis, Guillelmus de Barris comes de Rupesforti, Henricus comes Campaniæ, Robertus comes Drocarum, comes Clarimontis, comes Belimontis, comes Succionensis, comes Barenensis, Bernardus de sancto Galerico, Iacobus de Avennis, comes Nivernensis, G. de Merloto, Droco de Merloto, & plures alii zelo Dei accensi, quorum nomina longum esset hic ponere. Et in eodem loco in monumentum huius facti, isti duo reges devote exererunt crucem ligneam, fundantes ibi

"Quo tempore ad huc labebatur in Gallis annus 1188. usque ad Pascha: cum Romano ritu, quem hodie sequimur, inchoatus esset 1188. a Kalendis Ianuar.

æcclesiam, & inter se fœdus perpetuo percutientes, & vocantes ipsum locum, Sanctum agrum, eo quod ibi sacris crucibus sunt insigniti.

Conventum eundem refert Rogerius Hovedenus, anal. parte II. in hæc verba. Anno, inquit, gratiæ MCLXXXVII. qui erat annus XXXV. regis Henrici filii Matildis imperatricis, idem rex fuit in Normannia, apud Cadomum, die Natalis Domini: & inde recedens venit ad Barbestuctum, inde transfreturus in Angliam. Quo audito, Philippus rex Franciæ magnum congregavit exercitum, jactans impudenter se vastaturum Normanniam, & ceteras regis Angliæ transmarinas, nisi ipse reddiderit ei Gisortium, cum pertinentiis suis: vel si non fecerit Richardum comitem Picaviæ filium suum accipere sibi in conjugem Aleciam sororem suam. Quod cum regi Angliæ constaret, reversus est in Normanniam, & accepto colloquio inter ipsam, & Regem Franciæ, inter Gisortium & Tre, XI. Kalendas Februarii, die S. Agnetis virginis, & Martyris, convenerunt illuc cum archiepiscopis, & episcopis, & comitibus, & baronibus regnorum suorum. Cui colloquio interfuit archiepiscopus Tyti, qui repletus spiritu sapientiæ & intellectus, miro modo prædicavit verbum Domini coram regibus, & principibus. Et convertit corda eorum ad crucem capiendam: & qui prius hostes erant, illo prædicante, & Deo cooperante, facti sunt amici in illa die, & de manu ejus crucem receperunt: & in eadem hora apparuit super eos signum crucis in cælo. Quo viso miraculo, plures catervatim ruebant ad susceptionem crucis. Prædicti vero reges in susceptionem crucis ad cognoscendam generem suam, signum evidens sibi & suis providerunt. Rex namque Franciæ & gens sua receperunt cruces rubeas: & rex Angliæ cum gente sua suscepit cruces virides: & sic unusquisque ad providendum sibi & itineri suo necessaria, reversus est in regionem suam.

*** CONVENTVS CENOMANENSIS,
episcoporum ac procerum Anglicanæ ditionis
de subsidio terræ sanctæ præbendo.
Clemente III. papa.

ANNO
CHRISTI
1188.

PERGIT Rogerius eodem loco partis II. anal. Henricus igitur rex Angliæ, post crucis receptionem, venit Cenomanum, ubi consilio suorum ordinavit, quod unusquisque decimam reddituum & mobilia suorum in elemosynam dabit ad subventionem terræ Ierosolymitanæ hoc anno; exceptis armis, & equis, & vestibus militum; & exceptis equis, & libris, & vestimentis, & omnimoda capella clericorum, & lapidibus preciosis tam clericorum quam laicorum: facta prius excommunicatione ab archiepiscopis, episcopis, archipresbyteris singulis, in singulis parochiis, super unumquemque qui decimam prætaxatam legitime non dederit, sub presentia, & conscientia illorum, qui debent interesse. Colligatur autem pecunia ista in singulis parochiis, præsentie presbytero parochiæ, & archipresbytero, & uno Templario, & uno Hospitalario, & serviente Domini regis, & clerico regis, & serviente baronis, & clerico ejus, & clerico episcopi. Si aliquis juxta conscientiam illorum minus dederit, quam debuerit, eligentur de parochia quatuor vel sex viri legitimi, qui jurati dicant quantitatem illam, quam ille debuisset dixisse: & tunc oportebit illam superaddere

peraddere quod minus dedit. Clerici autem, & milites, qui crucem acceperint, nihil de decima ista dabant, sed de proprio suo dominico: & quicquid homines eorum debuerint ad opus illorum, colligeret per supradictos, & eis totum reddetur. Episcopi autem per litteras suas in singulis parochiis episcopatum suorum, facient nunciari in die Natalis, & S. Stephani, & S. Iohannis, ut unusquisque decimam prætaxatam infra Purificationem beatæ virginis Mariæ, penes se colligat: & sequenti die deinceps, illis præsentibus, qui dicti sunt, ad locum, quo vocatus fuerit unusquisque, legitime perfolvat. Præterea statutum est a domino papa, quod quicumque clericus vel laicus crucem susceperit, ab omnibus peccatis, de quibus pœnituerit, & confessus fuerit, auctoritate Dei, & beatorum apostolorum Petri & Pauli, liberatus est & absolutus.

Dispositum est autem a regibus, & archiepiscopis, & episcopis, & aliis principibus terræ: quod omnes illi, tam clerici, quam laici, qui hoc iter non arripient, decimas reddituum, & mobilium suorum hujus anni, & omnium catalorum suorum, tam in auro, quam in argento, & omnibus aliis dabunt, exceptis vestibus, & libris, & vestimentis clericorum, capellanorum, & lapidibus preciosis, tam clericorum, quam laicorum; & exceptis equis, & armis, & vestibus militum ad usum proprii corporis pertinentibus.

Dispositum est etiam, quod omnes clerici, milites, & servientes, qui hoc iter arripient, decimas terrarum suarum & hominum suorum habebunt, & nihil pro se dabunt. Burgenses vero & rustici, qui sine licentia dominorum suorum crucem acceperint, nihilominus decimas dabunt.

Dispositum est etiam, quod nullus enormiter juret, & quod nullus ludat ad aleas, vel ad decimos, & quod nullus post proximum Pascha utatur vario, vel grisio, vel sabellina, vel escarleta: & quod omnes contenti sint duobus ferculis exempto*; & quod nullus aliquam mulierem secum ducat in peregrinatione, nisi forte aliquam locricem peditem, de qua nulla habeatur suspicio; & quod nullus habeat pannos decisos vel laceratos.

Dispositum est etiam, quod quicumque clericus vel laicus redditus suos ante susceptionem crucis invadiaverit, exitus hujus anni integre habeat, & transito anno creditor redditus rehabeat, ita quod fructus, quos inde receperit, in solutione debiti computentur, & debitum post susceptionem crucis, quamdiu debitor erit in peregrinatione, non usuret. Statutum est etiam, quod omnes clerici & laici, qui in hac peregrinatione proficiscuntur, possunt licite invadere redditus suos, sive ecclesiasticos, sive alios, a Pascha cum iter arripuerint, usque ad tres annos: ita quod creditores, quicquid de creditoribus contingat, fructus omnes reddituum, quos in vadio habebunt, a prædicto Pascha usque ad tres annos integre percipiant.

Dispositum est etiam, quod quicumque in peregrinatione decesserit, pecuniam suam, quam secum in peregrinatione attulerit, ad sustentationem servientium suorum, & ad auxilium terræ Ierosolymitanæ, & ad sustentationem pauperum, dividet juxta consilium discretorum virorum, qui ad hoc constituentur. Hæc omnia supradicta statuta sunt & disposita ab Henrico rege Angliæ, in præsentia Richardi filii ejus comitis Picaviæ, & Vvillielmi Turonensis archiepiscopi, & Baldevvini Cantuar. Archiepiscopi, & Vvalteri

Rothomagensis archiepiscopi, & in præsentia Iohannis Ebroicensis episcopi, & Radulphi Andegavensis episcopi, & R. Cenomanensis episcopi, & M. Nannetensis episcopi, & in præsentia Hugonis de Nunant Cestrensis electi, & Lifardi Sagensis electi, & in præsentia Baronum Andegaviæ & Cenomaniæ, & Turonorum, apud Cenomanum.

His igitur præordinatis, rex Angliæ constituit servientes suos clericos & laicos ad prædictas decimas colligendas, per omnes terras suas transmarinas: & postea transfretavit & applicuit in Angliam, apud VVincheslee, sabbato, tertio Kalend. Februarii. Interim Baldevvius Cantuatiensis archiepiscopus in Angliam veniens, ante regem consecravit Hugonem de Nunant in episcopum Coventrensem.

CONCILIVM ANGLICVM
apud Gantington in agro Northamptoniensi
de cruce capienda, & decimis Saladino regi
solvendis, celebratum anno Domini m. c.
lxxxviii. rempotè Clementis pape III.

ANNO
CHRISTI
1188.

De rebus in hac Gaintingtonia Synodo gestis ista idem Rogerus: Dominus vero rex, statim postquam in Angliam applicuit, magnum congregavit concilium episcoporum, abbatum, comitum, & baronum, & aliorum multorum tam clericorum quam laicorum apud Gaintington: ubi in publica audientia recitari fecit omnia supradicta capitula, quæ constituerat de cruce capienda. Quibus recitatis, Balduinus Cantuariensis archiepiscopus, & Gilbertus Rossensis episcopus vicarius eius, mirifice prædicaverunt illo die coram rege & principibus suis verbum Domini, & salutiferæ crucis mysterium. Ad quorum prædicationem multi tam clerici quam laici crucem acceperunt.

Etrunc dominus rex misit servientes suos clericos & laicos per singulos comitatus Angliæ ad decimas colligendas secundum prædictam præordinationem, in terris suis transmarinis constitutam. Sed de singulis urbibus rotius Angliæ fecit eligi omnes ditiores, videlicet de Londonia 200. & de Eboraco 100. & de aliis urbibus secundum quantitatem & numerum eorum, & fecit omnes sibi præsentari diebus & locis statutis: de quibus cepit decimam mobilium suorum, secundum æstimationem virorum fidelium, qui noverant redditus & mobilia eorum. Si quos autem invenisset rebelles, statim fecit eos incarcerationi, & in vinculis reneti, donec ultimam quadrantem persolverent. Similiter fecit de Iudeis terræ suæ, unde inastimabilem sibi acquisivit pecuniam. Deinde misit Hugonem Dunelmensem episcopum, & alios clericos & laicos, ad Vvillielmum regem Scotorum pro decimis colligendis in terra sua. Quo audito, rex Scotiæ occurrit eis inter Vverc & Brigheam in Loenas: & non permittens eos terram suam pro decimis colligendis intrare, obtulit se daturum domino suo regi Angliæ quinque millia marcarum argenti pro supradictis decimis, & pro castellis suis rehabendis. Sed rex Angliæ facere noluit. Philippus autem rex Francorum, simili modo colligi fecit decimas reddituum & mobilium hominum suorum per omnes terras suas.

CONCILIVM PARIENSE,
quo ad bellum contra Saladinum Turcarum
regem concessa sunt regi decimæ Saladinæ
anno Domini MCLXXXVII. tempore Clemen-
tis papæ III.

ANNO MCLXXXVII. ait *Tilius*, in Martio
rex concilium habet Luteciæ, cui decimæ
concessa, quæ vulgo Saladinides dictæ fuerunt.
*Causam, ob quam decimæ sic appellata fuerint, Ro-
bertus Gagunus libro sexto his verbis indicat:*
Ad tantam expeditionem, Turcicam contra Sa-
ladinum suscipiendam, cum pecunia deesset, con-
vocatis Parisiis pontificibus & nobilitate, rex
petijt sibi annuam decimam ecclesiasticorum
proventuum concedi; quæ postea Saladini deci-
mæ appellata est. *Hæc ille. Ex Rogero in annali-
bus ista Baronius:* Philippus autem rex Franco-
rum simili modo colligi fecit decimas reddituum
& mobilium hominum per omnes terras suas.
Reliqua vero suo loco inferius.

*** *Hæc autem uberius enarrata, decretumque
ipsum de pensandis decimis, proferre iurunt ex
Rigordo in gestis Philippi Augusti. Anno, in-
quit, Domini millesimo centesimo octogesimo
octavo, mense Martio, media Quadragesima, Pa-
risiis celebratum est generale concilium a
Philippo rege, convocatis omnibus archiepif-
copis, episcopis, abbatibus, & totius regni baro-
nibus. In quo innumerabilis militum multi-
tudo, seu peditum, sacratissima cruce insigniti
sunt. Er propter hanc instantem necessitatem,
oppido enim iter Hierosolymitanum rex affecta-
bat, cum assensu cleri & populi, quasdam deci-
mas ab omnibus esse accipiendas eo tantum anno
decrevit, quæ dictæ sunt decimæ Saladinæ, quas
in præsentis libro posuimus.*

Institutio De amarum.

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis,
Amen. Constitutum est a domino Philippo
Francorum rege, consilio archiepiscoporum,
episcoporum, & baronum terræ suæ, quod epif.
& prælati, & clerici conventualium ec-
clesiarum, & milites qui signum crucis assump-
serunt, de debitis suis reddendis, quæ debe-
bantur tam iudeis quam Christianis, antequam
crucem tex assumpserint, respectum habebant a
proximo festo omnium sanctorum post diem mo-
tionis domini regis in duos annos. Ita videlicet,
quod primo festo omnium sanctorum creditores
habebunt tertium debitum, & sequenti festo omni-
um sanctorum alium tertium debitum, & tertio festo
omnium sanctorum ultimum tertium debiti: us-
tra autem non currat super aliquem a die qua ipse
crucem assumpsit de debitis prius contractis. Si
miles crucis habes qui sit legitimus heres, filius vel
gener militis crucis non habentis, vel alicujus vi-
duæ, & sit de manu patris, vel matris suæ, &
pater ejus, vel mater, respectum de debito suo habe-
bit iuxta factam ordinationem. Si autem filius eo-
rum vel gener crucem habens, legirimus, extra
familiatam fuerit, vel etiam si miles non fuerit
& crucem non habeat: pro eo respectum non
habebit. Debitorum autem, qui terras & redditus
habebunt, infra quindenam proximæ festi sancti
Cencil. general. Tom. X.

A Ioannis Baptistæ creditoribus suis terras & reddi-
tus, ex quibus creditores sua recipient debita, ad
præfatos terminos iuxta formam prædictam as-
signabunt per dominos, in quorum dominio
fuerint terræ debentium. Domini vero assigna-
menta illa contradicere non poterunt; nisi ipsi
creditori de pecunia sua pacem fecerint, qui
terras seu redditus non habuerint, unde facere
possint sufficiens assignamentum debiti sui, faci-
ant creditoribus per fideiussores, vel per va-
dia, creatum suum solvendi debita ad prædi-
ctos terminos. Et nisi infra quindenam proxi-
mi festi sancti Ioannis Baptistæ, per assignamen-
tum terræ, vel per fideiussores, vel per vadia, si
tertiam non habuerint, creatum fecerint, sicut
dispositum est, non habebunt respectum qui a
liis concessus est. Si quis clericorum vel mili-
tium crucem habentium, debet clerico vel militi
crucem habenti, respectum habebit de debito il-
lo usque ad proximum festum omnium sanctorum,
præfata quidem bona securitate de pace inde
tunc faciendâ.

Si quis illorum qui crucem assumpserunt, octo
diebus ante Purificationem beatæ Mariæ, vel
deinceps, aurum vel argentum, vel bladum, vel
aliud mobile vadium alicui assignaverit, creditor
super hoc dare respectum non compellitur. Si
quis emit ab aliquo crucem non habente
fructus terræ unius anni certo precio, stabile est.
Si quis miles vel clericus terram suam vel reddi-
tus alicui burgenfi crucem etiam habenti, vel
clerico vel militi crucem non habenti, invadiave-
rit, vel ad annos assignaverit: debitor hoo anno
fructus terræ vel redditus percipiet, & creditor
post impletionem annorum, per quos vadium
vel assignamentum tenere debebat, per annuum
unum pro recompensatione illius anni illud tene-
bit: ita ramen quod creditor medietatem bladi
habebit hoc anno pro cultura, si vel terras vel
vineas invadiatas excoluit. Omnia mercata quæ
facta fuerunt ab octo diebus ante Purificatio-
nem beatæ Virginis, vel quæ deinceps fiunt, ratæ
erunt. De omnibus debitis unde datur respectus,
oportebit ut debitor det æque bonam fideiussio-
nem, vel meliorem quam anteadidisset. Er si de
fideiussione orietur discordia, ad consilium do-
mini sub quo erit creditor, partiatur æque bona
vel melior fideiussio quam prius. Er si fideiussio
per dominum non emendaretur, ad consilium
principis terræ oportebit emendari. Si quis do-
minorum vel principum, in quorum iurisdictione
dicti creditores vel debitores fuerint, quod
ordinatum est de respectu debitorum dando,
vel assignamenti faciendis, tenere noluerit, vel te-
neri non fecerit, & a metropolitano, vel episco-
po suo commonitus, id infra quadraginta dies
non emendaverit: ab eodem excommunicatio-
nis sententiæ supponi poterit. Veruntamen
quandiu dominus vel princeps monstrare vo-
luerit in præsentia metropolitani, vel episcopi
sui, se super hoc creditorum vel etiam debitorum non
desse, & paratum quod inde ordinatum est te-
nere, metropolitani vel episcopi non pote-
rit eum excommunicare. Nullus crucis habentium
sive clericus, sive miles, sive alius quilibet, alicui
respondebit super hoc unde tenens erat ea die
qua crucem assumpsit, donec ab iunere sus-
cepto redierit: nisi super eo rantum, unde
in causam tractus erat antequam assumpisset.

T T t r His

His imprimis constitutum est de Decimis, A
quod omnes illi crucem non habentes, quicumque
sunt, decimam ad minus dabunt hoc anno de
omnibus mobilibus suis, & de omnibus redditibus,
& exceptis illis qui sunt Cisterciensis ordinis,
& ordinis Carthusiensis, & ordinis Fontis E-
brardi, & exceptis leprosis, quantum ad frum
pertinet proprium. In nullas communias mitret
aliquis manum, nisi ille dominus, cujus ipsa com-
munia fuerit. Quale tamen jus in aliqua com-
muniarum habebat prius aliquis, tale habebit.
Qui alicujus terræ magnam justitiam habet, i-
dem terræ decimam habebit. Et sciendum quod
qui decimas sunt daturi, de toto mobili suo &
redditibus decimas dabunt, non exceptis inde
prius debitis suis; immo post donatione decimæ,
de residuo poterunt sua debita solvere. Vniuersi
laici tam milites quam alii, præfinito juramento sub
anathemate, clerici excommunicatione astricti,
suas dabunt decimas. Miles crucem non habens,
domino suo crucem habenti, ei, cujus erit homo
ligius, dabit decimam de suo proprio mobili, &
defendo quem ab ipso tenebit. Si autem ab eo
nullum tenebit feudum, de suo proprio mobili
decimam domino suo ligio dabit. Singulis vero a
quibus tenebit, decimam de suis feudis dabit. Et
si nullum dominum ligium habebit, ei in cujus
feudo manserit levans & cubans, dabit decimam
de suo proprio mobili. Si quis terram suam de-
cimans, res alterius quam illius quem debet de-
cimare, invenerit in terra sua, & ille cujus res
fuerint, illas esse suas legitime monstrare pote-
rit, decimans non poterit eas retinere. Miles
crucem habens qui sit heres legitimus, filius, vel
gener militis crucem non habentis, vel alicujus
viduæ, habebit decimam patris & matris suæ.
In res archiepiscoporum seu episcoporum, seu
capitulorum, seu ecclesiarum quæ ab eis movent
in capite, non mittet aliquis manum: nisi archie-
piscopi, episcopi, capitula & ecclesiæ, quæ
ab eis movent. Si episcopi colligent inde deci-
mas, & eas dabunt, quibus dare debuerint. Qui-
cumque crucem habens, qui dare talliam vel de-
cimam debeat, & eas dare noluerit: ab illo ca-
piatur, cui suam debet talliam vel decimam,
ut inde suam faciat voluntatem. Qui eum ce-
perit, propter hoc non poterit excommunicari.
Qui devote & legitime & sine coactione deci-
mam suam dederit, a Deo remunerationem ac-
cipiet.

G. C. De hoc argumento scripsit Petrus Blesensis epi-
stolam cxii. ad episcopum Aurelianensem, quem horta-
tur ut pro ecclesiastica immunitate pugnet, quam asserit
hoc pacto violari. *Que ratio*, inquit, *ut qui pro ecclesia*
pugnant, ecclesiam spolient, quam inimicorum spolijs
endonis triumphalibus augere debuerant? Contenditque
non pecunias a clericis, sed orationes tantum exigen-
das.

CONCILIVM LANCICIENSE. "

ANNO
CHRISTI
1188.

In maiori
Polonia.

quo decimæ ad bellum sacrum concessæ,
anno Domini mclxxxviii.

HVLVS mentionem concilii Staranobscius facit in
Epitome sua conciliorum, atque id unum ait:
Pontifex misso legato colligi fecit decimas ab e-
piscopis & sacerdotibus, pro expeditione contra
Saladinum, Zdislao archiepiscopo concedente.

CONCILIVM PIPEVELLENSE "

Pambritanicum, archiepiscoporum Britannicæ,
quorundam etiam Normanniæ, Gallicæ, & Hi-
bernicæ, & Episcoporum atque Abbatum: præ-
sente Ricardo rege Angl. Anno Domini mcl-
xxxix.

Ex Rogeri Hovedeni anal. parte II.

VENIT Rex ad abbatiam, quæ dicitur Pi-
pevel, & congregatis ibi Baldevino
Cantuariensis Archiepiscopo, & VValtero Ro-
thomageni archiepiscopo, & Ioanne Dublinen-
si archiepiscopo, & Formale Trevirensi archie-
piscopo, & Hugone Dunelmensi episcopo, &
Hugone Lincolnienſi episcopo, & Hugone Cest-
renſi episcopo, & Ioanne Norwicensi episco-
po, & Ioanne Eboracensi episcopo, & Ioanne
Exoniensi episcopo, & VVillielmo Herefordensi
episcopo, & VVillielmo VVigoniensi episcopo,
& Reginaldo Bathoniensi episcopo, & Gille-
berto Rosenſi episcopo, & Sefrido Ciceſtrenſi
episcopo, & Henrico Bajocensi episcopo, & Pe-
tro episcopo de S. David in VVallia, & Albino
Fernenſi episcopo, & Concorde Hegilonenſi
episcopo, & abbaribus & prioribus fere totius
Angliæ, idem rex dedit Godefrido de Luci epis-
coparum VVintonienſem, & Richardo theſau-
rario Elienſi archidiacono, episcopatum Lincol-
nienſem; & VVillielmo de Longo Campo can-
cellario suo, episcopatum Elienſem; & Huberto
VValteri decano Eboraci, episcopatum Saleſbi-
rienſem, & abbatiam de Seleſbi; Rogero ejuſ-
dem abbatie priori, abbatiam de Glaſtingbiri;
Henrico de Soilli priori de Bermundesſaia, &
Gaufrido fratri suo quondam Lincolnienſi ele-
cto, archiepiscopatum Eboracensem; & Henri-
co fratri VVillielmi marescalli, decanatum Ebo-
racensis ecclesiæ; & Bucardo de Puteaco nepoti
Hugonis Dunelmensis episcopi, theſaurariam
Eboracensis ecclesiæ; & VVillielmo de Chnneli,
archidiaconatum de Richmond, & VVillielmo
de S. Mariæ ecclesia, præbendam, quæ fuit VVal-
teri Huberti in ecclesia Eboraci, & decanatum S-
Martini Londoniæ.

Cum igitur Baldvinius Cantuariensis archie-
piscopus vidisset archiepiscopatum Eboracensem
datum fuisse præfato Gaufrido, calumniatus est
consecrationem illius, & prohibuit ei ne ipse
ab alio, quam ab eo, consecrationem seu sacer-
dotalem ordinem suscipere; & super hoc appel-
lavit ad dominum Papam, & coram rege, &
universis episcopis, & clero, & populo, char-
tam VVillielmi regis Bastardi, in qua contine-
batur controversia, qua olim verrebatur in-
ter Cantuariensem & Eboracensem ecclesias,
super primatia Angliæ, & quibusdam aliis digni-
tatis, protulit. In charta autem illa contine-
batur, quod Thomas tunc temporis archiepiscopus
Eboracensis ordinem sacerdotalem, & epi-
scopalem consecrationem suscepit de manu
Lanſtanci tunc temporis Cantuariensis archie-
piscopi, & totius Angliæ primatis; & ei cano-
nicam obedientiam fecit; & ad concilia sua
cum Lindiffarnensis ecclesiæ episcopo, &
cæteris suffraganeis suis venit; & ei reve-
rentiam omnem sicut primati suo exhibuit.

Charta

ANNO
CHRISTI
1189.

Pipevel
abbatia in
agro Nor-
thampton-
niensi.

To. II. col.
lect. Angliæ

hibuit. Charta autem illa testabatur, hæc omnia supradicta facta fuisse coram rege Vvillielmo in generali concilio apud Lndonias, per definitivam sententiam ab Alexandro papa secundo prolata. In sequenti vero die Ioannes electus Candedæ castræ consecratus est in episcopum a Ioanne Dublinensi archiepiscopo, apud Pipevel, decimo quinto Kalend. Octobris die Dominica.

VITA ET EPISTOLÆ

CÆLESTINI PAPÆ III.

ANNO
CHRISTI
1191.

CÆLESTINVS tertius, patria Romanus, qui auctore Rogcto prius Hyacinthus diaconus cardinalis sanctæ Mariæ dictus fuerat, subrogatus est Clementi tertio anno Domini 1191, quatto Idus Aprilis. In vigilia paschæ sacerdos, ipso paschæ die pontificatus est consecutus. Henricum sextum eius nominis regem Germaniæ, una cum uxore ejus Constantia, imperiali consecratione Romæ donavit. Postidie factæ coronationis, Tusculana civitas ad petitionem senatus Romani tradita, solo tenus est desolata. Cumque imperator Apuliam & Siciliam, quam Tancredus invaserat, recuperare volens, magno exercitu Salernitanam civitatem expugnasset, & ad obsidionem Neapolis se contulisset: Constantiam imperatricem, quam Salernitani apud se relictam proditioneque interceptam ad Tancredum in Sicilia regnantem transferant: Cælestinus pontifex per dominum Ægidium cardinalem diaconum e captivitate Tancredi liberam ad imperatorem in Germaniam, quo morbus pestifer exercitum ejus invadens ab obsidione Neapolitana eum fugarat, suis expensis honorifice remisit. Philippum Francorum regem expugnata Accone, olim Ioppe dicta, ex Palæstina reversum, magna animi constantia aliquoties admonuit, ut Botildam regis Daniæ filiam, quam prærextu consanguinitatis alia superinducta dimiserat, non obstant sanguinis propinquitate, super qua ad instantiam regis dispensaverat, ad torum reciperet. Ad instantiam Alconoræ matris Henricum imperatorem & Leopoldum ducem Austriæ comminatione censurarum ecclesiasticarum monuit, ut Richardum regem Angliæ, quem post aliquot victorias contra Soldanum obtentas, ex Palæstina, initis cum Soldano triennialibus induciis, redeuntem, in sinu Adriaticæ naufragantem, & ad territorium Viennense appellentem, Leopoldus dux Austriæ, ideo quod vexillum ejus loco signi in hospicio suspensum in cloacam projici mandaverat, interceptit, captumque Henrici imperatoris archiepiscopi custodia tradidit, a captivitate unius anni & sex septimanarum liberarent, redditique obsidibus, eam etiam quam extorserat a captivo, ingentem pecuniarum summam integre restituerent. Vinculis solutum regem matri Alconoræ per Moguntinum & Coloniensem archiepiscopos reddiderunt: pecuniam vero restituere contumaciter recusantes, pontifex merito gladium, quo solet punire, ecclesiasticum evaginando, utrumque excommunicavit. Leopoldus contemptor censuræ ecclesiasticæ, gravem Dei vindictam in se subditisque suis expertus, tandem resipuit, &

Concil. general. Tom. X.

A impetrata absolutioe excommunicationis, magno corporis cruciatu spiritum emisit. Henricus imperator in ea contumaciter obfuscescens, præter eam quam in terram sanctam miserat expeditionem, nihil præc laudabiliter egisse invenitur. In Siciliam veniens, in eos Nortmannos qui defuncto Tancredo favissent, raris principes superstites quam subditos incarcerando, & ementulando, carnificinam exercuit tantam, ut Constantia Augusta ejus uxor, unica Nortmannorum regia superstes propago, eundem tamquam gentis suæ exterminium indigne ferens, adversus virum ium rebellando exercitumque armando, tandem coegit, ut quas ipsa conjux volebat, pacis condiciones acciperet. In Sicilia existens, acerbissimam misit ad B Alexium imperatorem Constantinopolitarum legationem, ab ipso petens quidquid terrarum olim in oriente Vvillielmus rex Siciliae ab Epidauro usque ad Thessalonicam civitatem occupasset, vel ut pro his tributum penderet. Summam talentorum sexdecim auri purissimi expilatione ecclesiarum & piorum locorum male collecti impetrasset, si non morte præveniret fuisset. Nam dum hæc agebantur in Oriente, post oblatam regi Angliæ satisfactioem, petitamque ab excommunicationis sententia sibi inflicta absolutioem, mortuus est mense Septembris anno Domini 1197. Friderico secundo regni Siciliae herede relicto. Quem pontifex optimus cotona regia insignivit, postquam mater ejus Constantia, juxta decretum pontificium, a communi fama de partus sui suppositione se per juramentum expurgasset. Duces Palæstinae obitu imperatoris cognito, cum Saladini filium adversus se venire audissent, milites ad præliandum paratos ignominiose deserentes fugarunt. De obitu Cælestini, siquæ in locum illius subrogatione, Innocentius III. in epistola ad Hierosolymitanum patriarcham ista ait: Sane felix memoria Cælestino patre ac prædecessore, sexto Idus Ianuarii, anno Christi 1198. viam universæ carnis ingresso, & in Lateranensi basilica sepulcro, tanta fuit inter fratres nostros super pontificis substitutione concordia, ut eo caluit desiderii ipsorum aspirante, qui facit utraque unum, & concurrentes parietes in scangulari lapide copulavit, omnes universaliter unum saperent, & idem singulariter postulare, nos in summum pontificem ipso die depositionis ejusdem prædecessoris nostri unanimiter assumentes, &c. Vnde patet sex annis, novem mensibus, minus duobus diebus, Cælestinum Romanæ ecclesiæ præfuisse.

Obitus Cælestini III.

EPISTOLA I. CÆLESTINI

PAPÆ III.

AD PRÆLATOS ANGLIÆ.

Pro Vvillielmo Eliensi episcopo.

Cælestinus episcopus servus servorum Dei venerabilibus fratribus archiepiscopis & episcopis in regno Angliæ constitutis, salutem & apostolicam benedictionem.

CVM dilectus in Christo filius noster Richardus illustris rex Anglorum, quando se suscepit signo crucis, ad ultimum non tam injuriam Redemptoris accinxit, tutelæ regni sui curas, quod sicut vir intelligens & requirens Dominum duxit obsequio postponendum, sub apostolica pro-

T T e t t ij tlectione

reitione dimiserit, statutum regni sui ac jura & honorem ipsius tanto majori studio conservare volumus & debemus, quanto de nostra protectione confusus, majoribus periculis personam suam & res pro exaltatione sanctæ religionis exposuit, & in obsequio Creatoris laudabilis, faciente Domino cum eo signum in bonum, atque ferventius se habere. Cum igitur quædam tam contra regnum ipsum, quam contra venerabilem

fratrem nostrum.

fratrem nostrum, Vvilielmum Eliensem episcopum, apostolicæ sedis legatum, cui regnum tradidit gubernandum, per Ioannem comitem Moreroni, & per quosdam alios, accepimus attentata, quæ nonnulla in se suspitionis continent argumenta, & si vera sunt, non in modicam noscuntur sedis apostolicæ contumeliam reddere: eidem præsumptioni tanto maturius duximus occurrendum, quanto ex mora ipsa jam dicto regi & terræ Hierosolymitanæ gravius detrimentum ac nobis & ecclesiæ Romanæ major inde posset ignominia provenire. Proinde universitati vestræ per apostolica scripta mandamus, & in virtute obedientiæ præcipimus, quatenus si, prout nobis insonuit, memoratus comes, vel alius, in jam dictum episcopum manus violentas iniicere, vel eum capere, vel juramentum quodlibet ab eo per violentiam extorquere, seu eum in captione tenere, seu statum regni a serenitate regia in recessu suo dispositum aliquatenus immutare præsumperit, omni occasione vel simultate postposita convenientes in unum, prædictum comitem, & omnes antedictæ præsumptionis consiliarios, auctores, complices, & fautores, accensis candelis, & pulsatis campanis, omni appellatione & excusatione necnon & personarum acceptione postpositis, publice nunciatis vinculo excommunicationis adstrictos. Et tamdiu faciatis sic excommunicatos ab omnibus arctius evitari, necnon & in terris illorum, & in alijs quas invaserint, præter pœnitentiæ & parvulorum baptismata, Divina penitus sine appellationis obstaculo prohibeatis celebrari officia: donec jam dicto legato tam a captione quam a juramento primitus absoluto, & regno ipso in statum a prænominato rege in recessu suo dispositum reformato, cum testimonio litterarum ipsius legati, & vestrarum, pariter ad sedem veniant apostolicam absolvendi: scituri pro certo, quod si hujus nostri executione præcepti negligentes fueritis aut remissi, non minorem in vos præstante Deo duximus ultionem, quam si prædicta injuria personæ nostræ vel uni de fratribus nostris esset irrogata.

Datum Laterani quarto Nonas Decembris, pontificatus nostri anno primo.

AD LINCOLNIENSEM ET ROFFENSEM EPISCOPOS.

De iritatione sententiæ in Dunelmensem episcopum per Eboracensem nulliter prolata.

Cælestinus episcopus servus servorum Dei venerabilibus fratribus Lincolnienſis & Roffensis episcopis, & dilecto filio abbati de Burgo, salutem & apostolicam benedictionem.

SICUT EA, quæ a venerabilibus fratribus coepiscopis nostris circumspectione provida &

A ratione prævia statuuntur, debemus illibata servare: ita quæ minus quoque considerate aguntur, providentia pleniori corrigere, & in statum debitum nobis imminet reformare. Cum iraque venerabilis frater noster Gaufridus Eboracensis archiepiscopus, in venerabilem fratrem nostrum Hugonem Dunelmensem episcopum, & quosdam alios, excommunicationis sententiam promulgasset, & eorum nunciis ad nostram presentiam venientibus, in consistorio nostro fuisset hinc inde super ea sententia & quibusdam alijs articulis, plenarie disceptatum: nos cognoscentes ram in ipsum quam in alios iaculatam sententiam inconsulte prolata fuisse, nullius causæ rationalis munimine roboratam, eam de consilio fratrum nostrorum denunciavimus publice non tenere, irritantes eam, ne quid auctoritatis habeat inhibentes. Ut itaque quod nos decrevimus per partes vestras publice nunciatur, per apostolica scripta vobis mandamus, ut eandem sententiam per ecclesiæ vestras prædicetis auctoritate sedis apostolicæ irritatam: ut fidelium populus tam ipsi episcopo, quam alijs una cum episcopo, iniuste ligatis, fraternæ communionis participium secure impendat, & ab illorum nullatenus propter hoc communione recedat. Datum Laterani.

III. AD EPISCOPVM ET CLERVM EUGVBINVM.

De sancti Vbaldi canonizatione.

Cælestinus episcopus servus servorum Dei venerabilis fratri B. episcopo, & dilectis filiis B. priori, clero & populo Eugubino salutem & apostolicam benedictionem.

BENEDICTVS Deus in donis suis, & sanctus in omnibus operibus suis, qui secundum multitudinem miserationum suarum illis qui natura fuerant filii iræ spiritum adoptionis, in quo clamamus Abba papa, indulget, & homines ex lutea materia constitutos in consortium angelorum & gloriam sua pietate assumit. Sicut factum est temporibus nostris de sanctæ recordationis Vbaldi pontificis vestro, qui cum pius & justus, dum in carne viveret, haberetur, post transitum a vicinis & longe postis propter miracula, quæ per merita ejus operatus est Deus, sanctus meruit æstimari. Impletum est in ipso quod Propheta dixit in psalmo: *Pro patribus tuis nati sunt tibi filii, constitues eos principes super omnem terram: memores erunt nominis tui Domine.* Tu autem, frater episcopo, apud sedem apostolicam constitutus, opportune & importune in humilitate qua decuit institisti, ut memoriam prædicti pontificis canonizare, & ipsum adscribere sanctorum catalogo auctoritate apostolica deberemus, consideratione habita ad religiosam vitam ipsius, & ad multa miracula, quæ pereum, postquam migravit a sæculo, Omnipotens dignatus est operari. Nos vero opus istud intuentes sensum & intelligentijs nostras excedere, quia potius est Divini iudicii quam humani, cum ipse solus plene noverit qui sunt ejus, suspendimus desiderium ruum aliquamdiu, ut nobis & fratribus nostris quid potius agendum esset Spiritus sancti gratia revelaret. Tu igitur tandem pia supplicatione inducti, & multorum episcoporum, & aliorum testimonijs inclinari, non

Psal. 44.

non de proptiis meritis, sed de misericordia creatoris potissimum confidentes, de communi fratrum consilio acquivimus votis vestris, & canonizantes prædictum sanctum autoritate beatorum apostolorum Petri & Pauli, qua fungimur licet immeriti, decrevimus ut festum transitus ipsius sicut beatissimi confessoris apud vos perpetuo habeatur. Quapropter universitatem vestram monemus & exhortamur in Domino, quatenus non in vacuum gratiam istam recipiatis, sed exemplo beati viri reavemini spiritu sancti, & in reverentia Dei & prædicti sancti, & omnium aliorum, ferventiores solito existatis, & festum ejus septimo decimo Kalendas Junii hilariter annis singulis celebrate solite operemini, quod vestra circa Divinum cultum devotio profecisse merito videatur, & alii de facto vestro exemplum profectus assumant, & ipse vestris motus precibus pro totius ecclesiæ statu apud omnipotentem Dominum intercedat.

Datum Laterani, quarto Nonas Martii, pontificatus nostri anno primo.

IV. AD EPISCOPOS ANGLIÆ.

De peccatis expiandis & moribus emendandis.

Celestinus episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus archiepiscopis & episcopis per Angliam constitutis, salutem & apostolicam benedictionem.

Cum ad propulsandam injuriam populi Christiani, & communis notam fidei abolendam, quam ei paganorum spurcitia in captione sanctæ terræ, quæ Domini est hereditas nuncupata, perniciose ac violenter impressit, & ad emendandam etiam civitatem sanctam, & sepulcrum Dominicum ab Saracenorum & aliorum insuper occupantium immunditiis, ac auferendam illam per auxilium supernæ clementiæ a potestate illorum, sedes apostolica suum debitum recognoscens, per diversas mundi partes nuncios sæpe a suo latere, ac communitotias literas destinaverit, & in Divina consilia clementiæ magnas illuc tendentibus impenderit indulgentias: licet, ut fraternitas vestra potest pendere, ad hæc agenda per exhortationes illius viriliter ac devote plurimi se accinxerint, & tot in transmarinis partibus Christi fideles propter hæc sæpe fuerint congregati, ut multitudo eorum, oppugnantium numerum non modicum videretur excedere, & auxiliis ac vitibus etiam prævaleat; non multum tamen proficere potuit, vel his qui ex adverso contendebant obesse, pro eo, sicut ex effectu datur intelligi, quod nihil & actiones eorum qui fuerant ad partes illas profecti, Domino pro parte magna displicebant. Unde merito aliorum peccaminum, quia non in Deo sed viribus propriis confidebant, & non erant ipsorum oculos timor Dei, ex præcepta superbia eorum permittum est obscurari, ut alia insuper agerent quæ minime convenirent, Divinum contra se suis perveritatibus judicium provocantes. Verum quia multæ sunt misericordiæ Domini, qui etsi ad malorum perniciam retundendam, & subdenda cervicorum hominum colla, disciplinæ manus quandoque suas medicinaliter aggravat, & ut elevet opprimat & percussit, ant flagellat ut sanet: si ad eum cum debita fuerimus hu-

Concil. general. Tom. X.

militate reversi, & de peccatis castigati, ac de observandis Creatoris de cætero studio ferventiorum mandatis firmum propositum assumpturum, absque ulla poterimus hæsitacione sperare, quod affluentius gratiusque nobis assisteret, & de inimicis nominis Christi plenam indulgebit de cælo victoriam, ita quod universa quæ incurrimus hucusque gravamina, oblivioni tradantur: omnibus conversis retrorsum, & merita confusione ruentibus, qui oderunt Sion, & gentilibus præsumperunt contaminationibus maculare.

Attendentibus autem, ac studio diligenti scrutantibus, quales minas populo Israeli, cum ex promissione memoratam supra terram intraret, Divina potestas tulerit, non erit dubitationis scrupulus, qui hujusmodi inquisitioni opponat, quare nostrum pro Deo inceptum conamen speratos non sit consecutum effectus. Dictum est enim illis, ut ab habitatorum illius terræ contagiis & spurcitiis abstinere, & illorum vitia imitatione digna non ducerent, quæ ipsis possint accidere in ruinam: sed legem Domini firmo proposito & omni animi & intentionis nisu servarent. Quibus itaque monitis si devote ac humiliter obedirent, unus eorum mille viveret, ac decem ex illis decem millia. Quæ certiori postmodum experimento noverunt, cum pauci de ipsis magna ex illis & infinitam quasi multitudinem trucidarent: & dum devote Divinis intendere mandatis, non fuit civitas vel munitio quæ ipsorum posset evitare congressus, vel ipsorum subtrahi conamine aliquo vel consilio potestati. Quare tamen, cum eorum filii, qui Dominum, ut ubi dicitur, non noverunt, ab illorum quæ fuerant sibi legali promulgacione injuncta temere cepissent observatione deficere, inimici eorum adversus eos cuneos obstruentes, suæ illos potentia sapius subjugaverunt, quos denuo per Divinum sibi auxilium subegerunt, cum de committis excessibus penitentes ac reatum suum recognoscentes, humiliter pia sunt ad Deum devotione conversi. Satis autem indubitanter potest agnoscere, quod cum ex subortis discordiis proventus speratæ victoriæ, Christianæ militiæ auferretur, causa erat simularum & odiorum frequenta in exercitu pullulantium, quia carnem posuerant brachium suum, & a Domino recesserant corda eorum.

Si ergo volumus sine magno labore in adversariorum perniciem gloriosum per omnia obtinere triumphum: propter hucusque perpessam gravaminam non deficiamus animo, sed requitescent cum humilitate ac cordis contritione misericordiam Creatoris, in confusionem eorum perpetuam, insuperabilem poterimus victoriam ex consueta supernæ dignationis merito benignitate sperare. Hac itaque consideratione inducti, universis orbis principibus in remissionem injunctis peccatorum, ut Divini amoris & propriæ salutis intuitu, si quis adversus aliquem concepit qualibet occasione rancorem, & si depexerit homini, Creatori dimittat, ne ulterius dissentendi adinvicem occasio præbeatur, quæ hæcenus & victoriæ nobis, ut nostis, proventus abstulit, & maximæ multitudinis parti absque ullo commodo periculum mortis induxit: & toto animi studio id inter se consilii reperire procurent, quo & interim valeat illud tantillum terræ Domini portionis, quæ adhuc sub Christianorum potestate tenetur, ne a perversorum manibus occupetur, inconcussæ servari, & contra impium

Tttt iij impe-

impetus sine aliquo pavore defendi, & accin-
gatur denuo multitudo fidelium, quæ illuc sub
debita & devota humilitate itura, totam possit ter-
ram & sepulcrum Dominicum, devictis & con-
culcato penitus occupantium furore, liberate.

Ad hæc etiam, quia ex hoc nobis & universo
populo Christiano nimium exuberat causa stertis,
& tristari debemus omnibem modis, non lætari,
dum videlicet terra, ubi steterunt pedes Domini,
& salutis nostræ sunt sacramenta patrata, gen-
tilium occupationibus detinetur: torneamenta,
quæ causa lætitiæ inventa fuerunt & tironum ex-
ercendæ vittutis, penitus inhibemus, ut qui se
voluerit exercere, ad terram illam accedat ubi &
animæ virtus viriliter poterit ac salubriter demon-
strari. Taliter etiam unitati & pacis concordie
adinvicem procurent intendere, ut nullus sit qui
adversus alium guerram intendat, vel armis inju-
riam audeat propulsare; sed communiter potius
studeant, quæ dissidentium animos studio ac la-
bore diligenti reforment.

Si quis vero, quod non credimus, Dei timore
postposito, & reverentia nostra & fidei Christia-
næ contempta, contra hoc agere aliqua temeritate
presumpserit: noverit nos vobis & aliis archiepis-
copis & episcopis districtus injunxisse, ut eorum terras,
qui contumaciter incepto hujusmodi duxerint insistentium, interdicto ecclesia-
stico supponatis, & personas etiam, si opus fuerit,
excommunicationis vinculo astringatis, & facia-
ris utramque sententiam inviolabiliter observari.
Vobis ergo per apostolica scripta districtè præci-
piendo mandamus, quatenus ad ea quæ prædiximus
celeriter adimplenda, omni tarditate & contra-
dictione postpositis, vos accingatis, & studeatis
per vestras dioceses, dilatione & appellatione
cessante, id executioni mandare. Datum Romæ
apud sanctum Petrum tertio Idus Ianuarii, pon-
tificatus nostri anno secundo.

V. AD EPISCOPVM LINCOLNIENSEM.

Iubet inquisitionem fieri de excessibus Ebo-
racensis archiepiscopi.

Celestinus episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Lincolnienſi episcopo, & dilectis filiis archidiaconis de Northampton, & priori de Ponte sancto salutem.

MEDIATOR Dei & hominum, Dominus
Iesus Christus, cujus providentia in sui dis-
positione non fallitur, totius ecclesiæ disciplinæ
caput & magisterium sacrosanctæ Romanæ ec-
clesiæ voluit reservari, & omnes alias ipsius ordi-
nationi & correctioni subesse: ita quod con-
cessa ei specialiter plenitudine potestatis, ejus
etiam sit cæterarum excessus corrigere, & quod
laudabiliter agitur, autoritate apostolici culminis
approbare. Vnde nos, qui ad ejus regimen Divi-
na sumus dispositione assumpti, ea volumus
fratres & coepiscopos nostros cautela & discre-
tione diligere, ne videamur affectum & familia-
ritatem eorum, vocationis nostræ officio antefere-
re: præsertim cum habeat suos fines dilectio, qua
quisque tenetur ad hominem, non ad hominis
errorem, diligendum. Sane ad audientiam nos-
tram, ex personarum & capituli Eboracensis
ecclesiæ insinuatione pervenit, & id ipsum dile-
ctotum filiorum nostrorum Roberti Eboracensis,
& Rogeri de Selebi, & aliorum undecim ab-

batum Præmonstratensis ordinis testimonia ma-
nifeste declarare videntur, quod venerabilis fra-
ter noster Gaufridus Eboracensis archiepiscopus;
sacramenta inuncti sibi officii vilipendens, vena-
tione, aucupio, & aliis militatibus curis inutili-
ter occupatus, ordinationi clericorum, ecclesia-
rum dedicationibus, aut synodis celebrandis, nec
manum nec operam post sui promotionem adhi-
buit, nec abbatem aliquem benedixit: licet tam
contra clericos quam abbates, ad maledicendum
& excommunicandum, linguam consueverit juxta
motum proprium indiscrete relaxare. Libertates
ecclesiæ suæ ac consuetudines approbatas evacuat
& subvertit; appellationes, quæ solent esse ad reme-
diū oppressorū, ad Romanæ sedis injuriam reduxit
in contemptum; plures, pro eo quod ad nos ap-
pellationes emiserant, vitales fecit carceralibus
vehementer adstringi; personas ecclesiæ suæ, post
appellationem ad nos factam, honoribus & be-
neficiis spoliavit; quosdam canonicorum, appel-
latione contempta, excommunicationi subjecit;
privilegia Romanorum pontificum in ejus præ-
sentia omnino autoritate frustrantur; & qui forte
alias tutus esset in offensione privilegii nostri,
optati coram eo beneficium præsidii demeretur.
Cum contingit aliquem ad subtrahendam sibi eccle-
siam, vel possessionem, per iudices delegatos au-
toritate nostra restitui, eum, per quem debuerat
judicium executioni mandari, statim sentit ini-
micum. Plures enim taliter restitutos destituit,
& ecclesias per ministros suos violentè aggre-
diens, fores ecclesiarum fregisse, & eos proponi-
tur per violentiam expulisse. Quamplures etiam
reatum perjurii fecit perniciose incurtere, ipsos
ab obedientia, quam archidiaconis suis canonice
servandam juramento promiserant, quadam ne-
cessitate violentia retrahendo. Præterea majorem
ecclesiam cura multitudine armatorum aggre-
diens, fores, capituli per violentiam confringi &
asportari fecit, & bona canonicorum, & alio-
rum plurium, qui res suas tam in ecclesia quam in
thesauraria deposuerant, fecit per violentiam de-
trahere. Pro quibus omnibus Eboracensē capitu-
lum ad nostram audientiam appellavit. Compe-
rimus etiam ex testimonio prædictorum, quod ec-
clesiis quandoque vacantibus, præsentatas sibi ab
his ad quos præsentatio pertinet personas idoneas
non admittit: sed eas aut pueris aut minus hone-
stis personis assignat, usus patitur præsentantis &
instituentis officio: aut facit eas ex sola volunta-
te vacare, ut earum fructus ipsius usibus appli-
centur, & quod sustentationi alicujus clerici ho-
nesti debebatur, sibi non metuit retinere.
Adjecerunt etiā, quod cum spiritualia dona gratis
debeat & sine pravitate distribui, frequenter cum
donat ecclesiam, aut eam scindit per partes contra
statuta ecclesiæ canonica, aut in ea novam & in-
debitam retinet pensionem, & quamplures ex-
communicatos vel suspensos non nisi pecunia in-
terveniente absoluit. Religiosi vero viri & hone-
sti in conspectu ejus despecti & contemptibiles
sunt: viles & suspectæ personæ de facili familia-
ritatem ejus & gratiam assequuntur.

Vnde, si sic vivitur & in talibus fuerit conversatio
sua: timendū est ne gregi sibi commissio potius sit
lapis offensionis & scandali petra, quā eruditionis
exemplum, vel contra spirituales nequitias solati-
um aut tutela. Quia igitur quæ præmissa sunt
solicitudinem inquisitionis exposcunt, discretionem
vestræ, de qua plene confidimus, inquisitionem
horum duximus commitendam: per apostolica
scripta

¶ al. pro-
gram

scripta præcipiendo mandantes, quatenus ad A Eboracensem ecclesiam accedatis, & convocatis abbatibus, & prioribus, & aliis ecclesiasticis personis Eboracensis diocesis, diligentius inquiratis, utrum Eboracensem ecclesiam & provinciam tam inuuliter & perniciose tractavit: & si super præmissis legitimi accusatores apparuerint, audiatis quæ contra præfatum archiepiscopum duxerint proponenda: & eis diligenter auditis & cognitis, attestaciones sub sigillis vestris inclusas nobis transmittite procuretis, assignantes partibus terminum competentem, quo sufficienter instructæ ad apostolicam sedem accedant, quod canonicum est, ibi, dante Domino, recepturæ. Si vero accusatores defecerint, & fama publica fuerit contra ipsum, ei purgationem cum tribus B episcopis, & roridem abbatibus, autoritate nostra, sublato appellationis obstaculo, indicatis: in qua si forte defecerit, ipsum ab archiepiscopali officio & administratione suspensum apostolico conspectui faciatis præsentari, ut autore Domino, ibi plenus doceatur, qualiter eum & sibi consimiles in domo Dei oporteat ministrare. Si vero idem archiepiscopus aliquid contra eos duxerit proponendum, illud nihilo minus audiatis, & ad nos sub sigillis vestris transmittatis inclusum, ut super his quod canonicum fuerit statuatur. Sane si dictus archiepiscopus in elusionem mandati nostri, antequam citatio vestra ad nos perveniat, appellationem interposuerit, vel iter arripuerit ad sedem apostolicam veniendi: vos ei terminum trium mensium statuatis, infra quem se debeat in propria persona nostro conspectui præsentare. Quod si non fecerit, vos eum ex tunc ab omni pontificali officio & archiepiscopatus administratione denunciatis autoritate nostra, remota appellatione, suspensum. Quod si omnes his exequendis interesse nequiveritis, duo vestrum nihilo minus ea exequantur.

Datum Romæ apud sanctum Petrum sexto Idus Junii, pontificatus nostri anno quarto.

VI. AD DECANVM ET ARCHIDIACONOS LINCOLNIENSIS ECCLESIE.

Contra Gaufridum Eboracensem archiepiscopum.

Cælestinus episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis Haimo decano Lincolnie, & Rogero de Leicesterie, & Vinemero de Northampton, archidiaconis in Lincolnienſi diocesi constitutis, salutem & apostolicam benedictionem.

EXPOSVERUNT nobis dilectissimi filii nostri, Simon decanus, & capitulum ecclesie sancti Petri Eboraci, quod post appellationem ad nos interpositam, clerici de capella venerabilis fratris nostri ejusdem ecclesie archiepiscopi, & quidam alii ejusdem civitatis in cathedrali ecclesia, in grave præjudicium ipsorum canonicorum intrusi, ex clavis vicariis & clericis ejusdem ecclesie, in ea ministrare, & contra approbatam & antiquam consuetudinem loca & stalla personarum in choro & capitulo usurpantes, ordinem ecclesie pervertere præsumpserunt. Volentes vero hujusmodi præsumptionibus, prout convenit, obviari, discretionem vestram per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus, si vera sunt quæ præmissimus, præsumptores illos, ut ipsi ecclesie

sancti Petri & canonicis super his in præsentia vestra debitam satisfactionem exhibeant, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compellatis. Damna etiam, quæ per eisdem clericos prædicto capitulo constitit irrogata, sicut justum fuerit, reparari faciatis: quod si omnes his exequendis interesse nequiveritis, duo vestrum ea nihilo minus exequantur. Datum Romæ apud sanctum Petrum secundo Kalendas Junii, pontificatus nostri anno quarto.

VII. AD HVBERTVM ARCHIEPIS COPVM Cantuariensem.

Ei legationem apostolicæ sedis committit.

Cælestinus episcopus servus servorum Dei venerabili fratri Huberto Cantuariensi archiepiscopo apostolicæ sedis legato, salutem & apostolicam benedictionem.

SINCERITAS devotionis & fidei consueq; quam Anglicana semper ecclesia circa sacrosanctam Romanam ecclesiam conservavit, in tua, sicut bene confidimus, providentia & virtute re floruit, & placidi servoris accepit acceptabile incrementum. Talis enim ad Romanam ecclesiam tua fraternitatis emanavit opinio, quæ in tue honestatis odore nos recreat, & constantiam quam habes vigore confortat: ita ut confidentiam, quam de tua probitate concepimus, in nostro jam apertius opere declaremus. Supplicante iraque carissimo in Christo filio nostro Richardo illustri rege Anglorum, & univ. sis suffraganeis Cantuariensis ecclesie, ut Anglicana ecclesia legatum apostolicæ sedis pro suis & regni profectibus obtineret: tum pro devotione, quam ad Cantuariensem ecclesiam pro meritis illius gloriosi martyris habemus; tum pro tue probitatis & honestatis intuitu, eorum precibus assensum præstitimus & favorem, maxime quia multum credimus ecclesie & regni utilitatibus expèdite, si talem in ministerio prædicto regio illa recipiat, qualem prædicti regis, & eorum instantia, de conversationis merito & fidei devotione commendat. Ideoque nos ad honorem Dei, & Cantuariensis ecclesie salutem, & pacem per totum regnum Angliæ, non obstante exceptione vel privilegio venerabili fratri nostro Gaufrido Eboracensi archiepiscopo, aut ecclesie sue vel alii facto, officium tibi legationis concedimus, per apostolica scripta mandantes, quatenus illam cum fraternæ obedientie humilitate suscipias, & secundum datam tibi cælitus facultatem ad emendandum ea quæ necesse est emendari, & ad statuenda quæ fuerint statuenda, debitæ diligentie manum autoritate ipsius legationis apponas: ita nimirum in omnibus reverentiam matris tue Romanæ ecclesie prompta devotione custodiens, ut eam de profectu ministerii, quod tibi læta committit, tuis etiam facias operibus lætiores. Datum Laterani xv. Kalendas Aprilis, pontificatus nostri anno iv.

VIII. AD OMNES ANGLIÆ EPISCOPOS.

De reverentia exhibenda Huberto Cantuariensi archiepiscopo, sedis apostolicæ legato.

Celestinus episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus in Christo, Eboracensi archiepiscopo, & universis episcopis, & dilectis filiis abbatibus & prioribus, & aliis ecclesiarum prelati per regnum Angliæ constitutis, salutem & apostolicam benedictionem.

DIVINÆ sapientiæ inscruptibilis altitudo sacrosanctam ecclesiam in hujus mundi latitudine stabilivit, & ita regimen & gubernationem in ipsius inimitabili provisione esse voluit, ut ad eam salubriter gubernandam plures assumantur in partem sollicitudinis, quamvis pro unitatis ecclesiasticæ firmamento Romana ecclesia acceperit plenitudinem potestatis. Voluit enim, ut secundum quod ecclesiam alloquitur in Prophetâ, pro patribus ejus filii nascerentur, qui super omnem terram principes constituti, virtutum meritis, & verbo doctrinæ, rudes, ad fidem provectos, ad justitiam crudirent. Unde sacrosancta Romana ecclesia, cui Dominus super cæteras contulit ecclesiæ magistratum, pium ad alias materna provisione respectum providit ab initio, & laudabili hæcenus consuetudine custodivit, ut de diversis mundi partibus ad earum ministerium implendum viros prudentes assumeret: quorum autoritas & doctrina sub Romani pontificis moderamine constituta, quod ipse non poterat, procul distantibus ecclesiis ministraret. Unde nos, qui licet insufficientibus meritis in sublimi sumus ejusdem specula constituti, patrum nostrorum vestigiis inherentes, ita intendimus cum Dei adjutorio injunctura nobis ministerium circa proximas ecclesias gerere, ut his, a quibus etiam positione distamus, opportuna debeat providentia non deesse. Specialiter autem ad præsens, Anglicanam ecclesiam paternæ considerationis acie intuentes, ad salutem ipsius, & speciales in Christo profectus, communi consilio fratrum nostrorum decernimus, ut venerabilis frater noster Hubertus Cantuariensis archiepiscopus, de cuius meritis & virtute, sapientia pariter & doctrina, ecclesia universalis congaudet, ministerio legationis accepto, vices nostras ad honorem ecclesiæ, & totius regni salutem & pacem, per rotum regnum Angliæ, non obstante exceptione vel privilegio tibi aut ecclesiæ tuæ, frater archiepiscopo, vel alii factæ, libere exequatur. Præsentium itaque auctoritate universitati vestræ per apostolicam scriptam mandamus: quatenus eidem tamquam apostolicæ sedis legato reverentiam exhibearis debitam & honorem; atque ejus salubria monita & mandata recipiaris humiliter & servetis, quæ auctoritate legationis, qua fungitur secundum Dominum, duxerit statuenda, firmiter observantes.

Datum Laterani decimoquinto Kalendas Aprilis, pontificatus nostri anno quarto.

IX. AD ARCHIEPISCOPVM SENONENSEM, Fragmentum.

Iubet ut Francorum regem moneat recipere uxorem prætextu consanguinitatis dimissam.

Nos itaque, qui ipsum regem Francorum specialiter in visceribus nostris caritatis diligimus, per dilectum filium nostrum C. subdiaconum apostolicæ sedis legatum, ad hoc specialiter missum, rogavimus eundem, ut reginam suam, quam a se consilio iniquo amoverat, affectu maritali tractaret: nec illis aures accommodaret qui pro lucro repant, si possunt inter aliquos odium & discordiam seminare. Inde est, quod illam divorcii sententiam, contra juris ordinem proklam, de fratrum nostrorum consilio penitus irritantes, fraternitati tuæ per apostolicam scriptam mandamus firmare & præcipimus, quatenus, si prædictus rex, ista vivente, aliam superducere voluerit, vos auctoritate apostolica eidem inhiere curetis.

X. AD HVBERTVM CANTVARIENSEM ARCHIEPISCOPVM.

De negotiis terra sancta.

Vos autem fratres archiepiscopo & episcopi, quibus cura animarum & sollicitudo commissa est, precibus instantes ad Dominum incesanter, subditos vobis populos inducaris, ut assumpto crucis signaculo, ad confutandos fidei Christianæ persecutores accingantur. Speramus siquidem, & vos sperare debetis, quod Dominus in verbo prædicationis & orationis vestræ rete laxabit in capturam, & tales ad defensionem orientalis provinciæ propitius excitabit, quorum potius exigentia meritum, quam armorum fiducia exurgeret Deus, & inimici ejus dissipabuntur, & fugient a facie ejus qui oderunt eum. Nos autem illis, qui pro divinitatis amore hujus peregrinationis laborem assumere, & quantum in se fuerit, implere studuerint, de indulto nobis a Domino auctoritatis officio illam remissionem impostæ pœnitentiæ per sacerdotale ministerium facimus, quam prædecessores nostri sine noscuntur temporibus statuisse: ut videlicet qui corde contrito & humiliato spiritu, laborem hujus peregrinationis assumpserint, & in pœnitentiâ peccatorum hoc iter expedierint, si in fide decesserint, plenam suorum criminum indulgentiam, & vitam consequantur æternam. Bona quoque ipsorum, ex quo crucem acceperint, cum familiis suis, sub Romanæ ecclesiæ, nec non & archiepiscoporum, aliorumque ecclesiæ prælatorum protectione consistant, & nullam de his, quæ in susceptione crucis quiete possederunt, donec de ipsorum reditu vel obitu certissime cognoscatur, jacturam vel perurbationem sustineant vel quæstionem, sed bona ipsorum integra remaneant interim & quietâ.

Illi autem qui in subsidium terræ illius de bonis suis illuc transfecerint, de peccatis suis veniam consequentur, juxta moderamina prælatorum. Hunc tibi, frater archiepiscopo, oneris hujus laborem duximus injungendum, mandantes, ut apud carissimum in Christo filium nostrum illustrem Anglorum regem, qui tertiam sanctam subterium statuit regis annorum, ut ad defensionem illius terræ milites & pedites bene instructos tran-

transmittat, assiduis exhortationibus elaboret: A XII. AD CLERICOS EBORACENSES.
 provinciam circumiens Anglicanam, opportunis
 & importunis prædicationibus inset, ut pro de-
 fensione Christianitatis assumpto crucis signacu-
 lo, rectam visitent transmarinam.

XI. AD SIMONEM DECANVM
 EBORACENSEM.

De administratione ejusdem diœcesis.

*Cælestinus episcopus servus servorum Dei, dilectio
 filio Simoni decano Eboracensi salutem &
 apostolicam benedictionem.*

CUM universalis ecclesiæ regimen nobis licet B
 insufficientibus Divina favente gratia sit
 commissum, & singularum ex eis casibus præca-
 vere reneamur & utilitatibus providere: illud
 nobis est summo opere præcavendum, ne inde
 ecclesiæ in temporalibus vel spiritualibus detri-
 mentum incurrant, unde ipsarum honorem &
 commodum credimus procurare. Cum enim pen-
 satis personarum meritis, & diligenter inspectis,
 aliquis juxta suorum exigentiam meritum per
 nos fuerit suæ dignitatis potestate suspensus, &
 ab ecclesiarum prælatione ad tempus amotus: ne
 subditis pastoris cura privatis malignandi ma-
 teria tribuatur & occasio litigandi, eis tali
 debemus providere persona, quæ & litigan-
 tum dirimere quæstiones, & subditorum ex-
 cessus corrigere noverit; & quantum sui of-
 ficii debitum patitur, & diligit, & affectet. In-
 de est, quod cum Eboracensis archiepiscopus,
 ejus actibus exigentibus, & contumacia faciente,
 qui abusus patientia nostra, neque a suis iniquita-
 tibus destitit, nec nostro se conspectui, indulto
 sibi misericorditer remino, præsentavit, ab usu
 pallii, & episcopalis officii executione, a mini-
 stratione quoque tam spiritualium quam tempo-
 ralium, & beneficiorum perceptione, nostra sit
 autoritate suspensus: discretioni tuæ autoritate
 præsentem duximus indulgendum, ut cum con-
 silio canonicorum in Eboracensi ecclesia residentium,
 clericorum Eboracensis diœcesis excessus
 corrigere valeas; & quærelantium tam clericorum
 quam laicorum Eboracensis diœcesis contro-
 versias, quæ judicio exigunt ecclesiastico ter-
 minati, canonice definire, canonice severitare,
 appellatione remota, petcellens cum qui super
 hoc contumaciter duxerit resistendum, donec
 eidem ecclesiæ aliter fuerit sollicitudine nostra
 provisum. Nulli ergo omnino hominum liceat
 hanc paginam nostræ concessionis infringere,
 vel ei ausu temerario contraire: si quis autem
 hoc attentare præsumpserit, indignationem om-
 nipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli apo-
 stolorum ejus se noverit incursum.

Datum Laterani decimo Kalendas Ianuarii,
 pontificatus nostri anno quinto.

Ejusdem argumenti.

*Cælestinus episcopus servus servorum Dei, dile-
 ctus filijs universis abbatibus, prioribus, archi-
 diaconis, & alijs clericis, comitibus, & baroni-
 bus, & alijs in Eboracensi provincia constitutis,
 salutem & apostolicam benedictionem.*

QUAM misericorditer Romana ecclesia su-
 per facto Eboracensis archiepiscopi pro-
 cesserit videre licet, si litterarum nostrarum te-
 norem, quas utraque partium a sede apostolica
 diversis temporibus impetravit, diligeret atten-
 datis. Cum enim, significantibus dilectis filiis
 decano & capitulo Eboracensi, & non paucis
 abbatibus, prioribus, & alijs ecclesiæ prælatis in
 regno Angliæ constitutis, ad apostolatus nostri
 audientiam pervenisset, dictum archiepisco-
 pum, pastoralis officii debito prætermisso, sæcu-
 laribus negotijs implicari, & non Divinis obe-
 quijs, non clericis ordinandis, non ecclesiis dedi-
 candis, non synodis celebrandis, non benedi-
 cendis abbatibus, sed venationibus & aucupio
 totius animi sui studium applicare, & exercere alia
 quæ commisso sibi officio pontificali & honori
 non modicum derogant: non statim formavimus
 judicium contra eum, sed inquisitionem famæ ip-
 sius venerabili fratri nostro Lincolnensi episco-
 po, & dilectis filiis archidiacono de Northam-
 tun & priori de Ponte fracto duximus commit-
 tendam; cupientes ipsum archiepiscopum per in-
 terminationem suspensionis, si de his quæ nobis
 fuerant significata constaret, vel si ea legitime cõ-
 probari non possent, per exhibitionem canonice
 purgationis, quam ei cum tribus episcopis & totidem
 abbatibus feceramus iudici, a suis excessibus
 deterrere, & ad veritatis tramitem revocare.
 Verum quoniam idem archiepiscopus, antequam
 citatio eorumdem iudicum pervenisset, ad sedem
 appellavit apostolicam: dicti iudices juxta litte-
 rarum nostrarum tenorem, spatio citium men-
 sium indulto, Kalendas Junii, quò appellationem
 interpositam prosequi non disseret, ipsi procura-
 verunt pro termino assignare. Deinde veto cum
 archiepiscopus ipse iter atripuisset ad sedem apo-
 stolicam veniendi, timens ne propter inclemen-
 tiam aeris aliquod personæ ipsius periculum even-
 niret, a nobis litteris & nuncijs postulavit, ut sta-
 tutum sibi terminum deberemus misericorditer
 protogare. Nos vero precibus ipsius annuentes,
 & credentes quod eo citius de suis excessibus pœ-
 niteret, quod nos ad audiendas petitiones suas
 magis propitios & faciles inveniret, terminum
 usque ad octavas B. Martini proximo præteritu-
 tas prosequendæ appellationis ad ipsum purgan-
 dum statuimus, memoratis iudicibus dantes nihilominus
 in mandatis, ut si tunc inde archiepiscopus
 nostro aspectui neglexerit se præsentare, ex-
 inde juxta priorum litterarum tenorem in causa
 procederet; & quæ ipsis per easdem litteras
 mandata fuerant, exequi procurarent. Cæterum
 memorato termino jam transacto, cum ad Roma-
 nam ecclesiam nec accesserit, nec aliquem miserit
 responsum, qui absentiam suam quolibet modo
 excusaret: ipsius inobedientiam & contumaciam
 attendentes, ipsum ab usu pallii, & pontificalis
 officii executione, administratione etiam tam
 temporalium, quam spiritualium, ac perceptione
 V V u u u benefi-

beneficiorum duximus suspendendum : memoratis iudiciis per apostolica scripta mandantes, ut cum per totam Eboracensem dioccesim, & provinciam, suspensum a nobis publice statuunt nunciare. Ideoque universitati vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus eidem archiepiscopo, vel officialibus ejus, nec in spiritualibus nec in temporalibus præsumatis aliquatenus respondere: sed si quas inter aliquos vestrum in Eboracensi diocesi positorum quæstiones oriri contingat, quæ iudicio ecclesiastico debeant terminari; ad audientiam dilecti filii nostri Simonis Eboracensis decani easdem controversias deferatis, ipsius iudicium recepturi humiliter, & firmiter servaturi: scientes nos eidem decano de solita sedis apostolicæ misericordia indulgisse, ut cum consilio canonicorum suorum in Eboracensi ecclesia residuum excessus corrigat clericorum, & eorum ac laicorum qui ecclesiasticam audientiam exigunt, in Eboracensi diocesi definiant quæstiones.

Datum Laterani decimo Kalendas Ianuarii, pontificatus anno quinto.

XIII. AD LINCOLNIENSEM
EPISCOPVM.

Eiusdem argumenti.

Cælestinus episcopus servus servorum Dei venerabili fratri Lincolnensi episcopo, & dilectis filiis archidiacono de Northampton, & priori de Ponte "fractio, salutem & apostolicam benedictionem.

" al. Ponte sancto

CVM sacrosancta Romana ecclesia super immobile fundamentum, lapidem scilicet angulare & verum, perpetua stabilitate fundata, de se ipsa Veritate dicente, *Super hanc petram edificabo ecclesiam meam*, per beati Petri merita ecclesiarum omnium magisterium cepit & primatum, ad principem apostolorum Domino protestante, *Si diligis me, pasc oves meas*; & non solum corporum, sed etiam animarum iudiciariam accepit potestatem, eodem apostolorum principe audiente a Domino: *Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum in calis*: nos, quos non propria merita, sed sola Divina miseratio, ad summum pontificatus apicem evocavit, si iudicia nostra recta volumus & provida deliberatione formare, & potestate nobis tradita non aburi, illius debemus, quantum humana permittit fragilitas, exempla sectari, in quo sedes apostolica fundata consistit, & a quo cæterarum ecclesiarum curam suscepit, & ligandi atque solvendi plenitudinem potestatis. Mirabilis enim super omnia Deus, & inscrutabilis Divini consilii altitudo, licet incomprehensibilia sint iudicia ejus, & investigabiles viæ ipsius, aliquid tamen ex his, quæ in inferioribus operatur, si recte conspicimus, nobis & aliis ecclesiarum prælatis in forma iudicii innuit imitandum, qui cum sterilem arborem de vinea sua, juxta illud euangeli, præcepit succidendam, ne terram fertilem occuparet, præmisit dicens: *Ecce tres anni sunt, ex quo venio querens fructum in siculnea hac, & non invenio; succide ergo illam.* Hoc siquidem nos, licet minimi, & humanæ fragilitatis subjacentes defæctibus, intra nos ipsos assidua meditatione pensantes, auditis excessibus Eboracensis archiepiscopi, & de inhonesta vita, & de inutili conver-

Lnc 13.

A tione ejus rumoribus in nostra & fratrum nostrorum audientia recitaris, non itam formavimus iudicium contra eum, sed exemplo illius, cujus miserationes super cætera opera ejus, ut sterilis arbor pullularet in fructus, & vigore reciperet jam amissum, non modico temporis spatio ad correctionem ipsius, multiplicari litteris & mandatis non destitimus laborare: nunc cum ad viam salutis nostris monitis revocantis, nunc per interminationem suspensionis officii & beneficii deterrentes ab iniquitatis suæ semitis & erroris, sicut vobis, qui rotam rei feriem & processum negotii quoad ordinem agnovistis, credimus manifestum. Sane ad audientiam nostram ex personarum & capituli Eboracensis ecclesiæ insinuatione pervenit, & id ipsum dilectorum nostrorum Roberti de Eboraco & Rogeri de Selebi, & aliorum vnde cum abbatum Præmonstratensis ordinis testimonia manifeste declarare videntur: quod Ganfridus Eboracensis archiepiscopus sacramenta iniuncti sibi officii vilipendens, veneratione, aucupio, & aliis militaribus curis inutiliter occupatus, ordinationi clericorum, ecclesiarum dedicationibus, aut synodis celebrandis, nec manum nec operam post sui promotionem adhibuit, nec abbatem aliquem benedixit, licet tam contra clericos quam abbates ad maledicendum & excommunicandum linguam confuoverit juxta motum proprium indifferente laxare. Libertates ecclesiæ suæ, ac consuetudines approbatas evacuat ac subvertit: appellationes, quæ solent esse ad remedium oppressorum, ad Romanæ sedis injuriam reduxit in contemptum: & plures, pro eo quod ad nos appellationem emisserant, vinculis fecit caceralibus vehementer adstringi. Personas ecclesiæ suæ post appellationem ad nos factam honoribus & beneficiis spoliavit: quosdam canonicorum appellatione contempta excommunicationi subiecit: privilegia Romanorum pontificum in ejus præsentia sua omnino auctoritate frustrantur: & qui forte alias rurus esset, in ostensione privilegii nostri, optati coram eo præsidii beneficium demeretur. Cum contingit aliquem ad subtractam sibi ecclesiam vel possessionem per iudices delegatos auctoritate nostra restitui, eum, per quem iudicium debuerat executioni mandari, statim sentiet inimicum. Plures enim ralhè restitutos destituit, & ecclesias suas per ministros suos violenter aggrediens, fores earum fregisse, & eos proponunt per violentiam expulisse: quamplures reatum perjurii fecit perniciose incurere, ipsos ab obedientia, quam archidiaconis suis canonice servandam juramento promiserant, quadam necessitatis violentia retrahendo. Præterea majorem ecclesiam cum multitudine armorum aggrediens, fores capituli per violentiam constringi & asportari fecit, & bona canonicorum & clericorum plurimum, qui res suas tam in ecclesia quam in thesauraria ibi deposuerant, fecit per potentiam detineri. Pro quibus omnibus Eboracense capitulum ad nostram præsentiam appellavit. Comprimus etiam ex testimonio prædictorum, quod ecclesiis quandoque vacantibus, præsentatas sibi ab his ad quos præsentatio pertinet personas idoneas non admittit; sed eas aut pueris & minus honestis personis assignat, usus pariter & præsentantis & instituentis officio, aut facit eas de sola voluntate vacare, ut earum fructus usibus ipsius applicentur, & quod sustentationi alienius tempo-

D

E

honesti clerici debebat, sibi non metuit retinere. Adjecerunt etiam, quod cum spiritualia dona gratis debeant & sine pravitate distribui, frequenter cum donat ecclesiam, aut eam scindit per partes contra statuta canonica, vel in ea sibi novam & indebitam retinet possessionem, & quamplures excommunicatos, vel suspensos, non nisi pecunia interveniente absoluit: religiosi vero & honesti viri in conspectu ejus despecti & contemptibiles sunt; viles & suspectæ personæ de facili familiaritatem ejus & gratiam assequuntur. Nos vero de rumoribus tam profanis auditis non semel, sed sæpius, & tam prædictorum quam aliorum prælatorum, in regno Angliæ, & in Eboracensi provincia positurum litteris, nostris auribus frequentius inculcatis, volentes eum a suis excessibus deterere, & ad exequendum pastoralis officii debitum revocare: inquisitionem famæ ipsius vobis duximus committendam, ut convocatis abbatibus, & prioribus, & aliis ecclesiasticis personis Eboracensis diocesis, inquireretis de præmissis diligentius veritatem, & si accusatores legitimi procederent contra eum, auditis quæ proponerentur hinc & inde, & depositionibus testium redactis in scriptis, eas sigillorum vestrorum signatas munimine ad sedem apostolicam transmittere deberetis; assignato partibus termino competenti, quo ad audiendam sententiam nostro se conspectui præsentarent. Hoc etiam isdem litteris meminimus fuisse insertum, ut deficientibus accusatoribus, si fama publica faceret contra eum, purgationem ipsius cum tribus episcopis & totidem abbatibus, sublato appellationis obstaculo, indicere curaretis. In qua si forte deficeret, ipsum ab archiepiscopali officio & administratione suspensum, nostro faceretis conspectui præsentari; si vero archiepiscopus memoratus, antequam citatio vestra perveniret ad ipsum, ad sedem apostolicam appellaret, inducis ei trium mensium indultis, si infra eos interpositam appellationem prosequi negligeret vel differet, ipsum ab omni pontificali officio & archiepiscopatu administratione nostra nunciaretis auctoritate suspensum. Quæ vero idem archiepiscopus, antequam per vos citaretur ad causam, sicut nobis suis litteris & nunciis intimavit, sedem curavit apostolicam appellare: & vos ei ad prosequendam appellationem Kalendas Ianuarii pro termino assignastis: ipsius laboribus & expensis parcere disponentes, ac timentes, si ætivo tempore ad Urbem accederet, aliquod persona ipsius ex aeris inclementia periculum proveniret, cum, sicut nobis intimatum fuerat, iter arripuisset ad sedem apostolicam veniendi, & paratus existeret de objectis sibi criminibus respondere, de solita sedis apostolicæ benignitate prosequendæ appellationis ab ipso usque ad octavas beati Martini proximo præterituras terminum duximus protogandum; omnia quæ fuerunt contra eum impetrata, usque ad eundem terminum suspendentes, & revocantes in statum pristinum quidquid contra eum post appellationem ad nos interpositam priorum litterarum obtentu fuisset a nobis vel aliis immutatum. Vobis etiam per apostolica scripta distincte mandavimus, ut, nisi in octavis sancti Martini nostro conspectui se præsentaret, juxta formam primæ commissionis, sublato cuiuslibet contradictionis & appellationis obstaculo, procedere nullatenus differetis. Verum quoniam memoratus archiepiscopus, abusus patientia nostra, nec ad Romanam ecclesiam ac-

Concil. general. Tom. X.

cessit, nec responsum aliquem destinavit, qui vel ejus absentiam excusaret, cum eum non modicum ultra præfixum sibi terminum misericorditer curaverimus expectare, licet eo ipso videatur confessus de crimine, quod nostro se conspectui præsentare neglexit, ipsum ab usu pallii, & omnis episcopalis officii executione, a ministracione quoque tam spiritualium quam temporalium, & beneficiorum perceptione ipsius Eboracensis ecclesiæ, & provinciæ, duximus suspendendum: ut sic saltem a suæ iniquitatis pertinacia respiciens, canonicæ severitatis censuram in se non exigat fortius exerceri. Ideoque discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus eum, per omnes ecclesias Eboracensis diocesis & provinciæ suspensum a nobis publice nunciatis: omnibus clericis & laicis ejusdem provinciæ ex parte nostra firmiter injungentes, ne ipsi archiepiscopo vel officialibus ejus in temporalibus vel spiritualibus respondere præsumant, donec de ipso archiepiscopo aliud dixerimus statuendum. Mandamus autem & per vos volumus in Eboracensi diocesi nunciati, ut si forsitan inter aliquos quæstiones moveri contingat, quas ecclesiastico judicio conveniat terminari, ad audientiam dilecti filii nostri Simonis Eboracensis decani, cui cum consilio canonicorum in eadem ecclesia residentium, & clericorum excessus committimus corrigendos, & litigantium tam clericorum quam laicorum controversias decidendas, referant, ipsius judicium suscepturi humiliter, & firmiter servaturi. Ad hæc, omnia, quæ autoritate litterarum nostrarum, antequam ad vos secundarum notitia pervenisset, super negotiis eundem archiepiscopum contragentibus, tam restitutionibus ablatorum, quam de aliis provide & rationabiliter statuistis, rata decrevimus permanere: mandantes ut autoritate nostra suffulti, ad Eboracensem ecclesiam accedentes, juxta priorum litterarum tenorem, tam in inquisitione famæ, quam restitutione ablatorum canonicis faciendâ, nihilominus procedatis, non impediente appellatione vel absentia archiepiscopi memorati, nec obstantibus litteris in primarum litterarum præjudicium hæcenus impetratis. Ad hæc, præsentium vobis autoritate injungimus, quatenus sententiam excommunicationis in quosdam canonicos, vicarios, clericos, & servientes canonicorum Eboracensis ecclesiæ, ab eodem archiepiscopo post appellationem ad nos interpositam, promulgatam, irritam judicetis penitus & inanem: ita tamen, ut dictos canonicos & alios in eadem sententia nominatos, ad majorem cautelam auctoritate apostolicæ sedis absolvatis. Omnes autem illos, qui in Benedictum clericum supradicti decani, Gualterum presbyterum, Richardum de Semare, & quinque de Cavel clericos, & alios clericos Eboracensis ecclesiæ, manus temerarias iniecerunt, vel qui eis violentiam præceperunt inferri, tandem nunciatis, appellatione remota, excommunicationis vinculo detineri, donec passis injuriam congrue satisfecerint, & cum vestrarum testimonio litterarum ad sedem veniant apostolicam absolvendi. Quod si omnes his exequendis nequiveritis interesse, duo vestrum ea nihilominus exequantur. Datum Laterani x. Kalendas Ianuarii, pontificatus nostri anno quinto.

¶ Vuuu ij XIV.

XIV. AD HVBERTVM CANTVARIEN-
sem archiepiscopum.

De negotiis terræ sanctæ.

Celestinus episcopus servus servorum Dei venerabili fratri Huberto Cantuariensi archiepiscopo, & apostolica sedis legato, salutem & apostolicam benedictionem.

Ex partetua in audientia fuit nostra propositum, quod multi sunt in Anglia, qui, ut sepulcrum Domini visitarent, & illi terræ sanctæ in qua steterunt pedes Domini subsidium opportunum conferrent, crucem Dominicam assumpserunt; & licet votum possint perficere, tamen ab executione eiusdem se subtrahunt in suarum periculum animarum. Sunt etiam quidam, qui licet crucem susceperint, pro paupertate tamen & corporis debilitate, vel alia iusta causa, emissum votum non possunt, sicut convenit, adimplere. Verum quia quid super his agendum sit circa eos, nos duxit fraternitas tua consulendos: auctoritate tibi præsentium respondemus, per apostolica scripta mandantes, quatenus omnes illos, qui votum tale emisissent, per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, compellas. Cæterum de his qui paupertate & corporis debilitate, vel alio iusto impedimento, votum quod emisissent noscuntur, non possunt, sicut convenit, adimplere: volumus ut, cum super his veritas tibi fuerit declarata, pœnitentia congrua eis injuncta, licentiam eis tribuas remanendi: eisdem firmiter injungens, ut, quam cito exequendi votum suum libera eis fuerit attributa facultas, id exequi sine dilatione aliqua non postponant. His vero, quos pro infirmitate corporis tibi constiterit nullatenus posse in propria persona votum suum prosequi, unam personam idoneam, vel plures, secundum quod facultates eorum suppetierint, ultra mare transmittant in suis expensis, per annum, vel amplius juxta tuum arbitrium, ibidem in Iesu Christi obsequio moraturas.

Datum Laterani secundo Idus Ianuarii, pontificatus nostri anno v.

EPISTOLA PHILIPPI

BELVACENSIS EPISCOPI AD
CÆLESTINVM PAPAM.

De captione sua.

Venerabili domino & patri Celestino summo pontifici Philippus Belvacensis episcopus salutem & obedientiam canonicam devotionem.

SUPERNA dignitatis favor felicitatem vestram & multiplices successus exivit in altum, ad memoriam reducens illud legale: Infantes invitat ad culpam, qui fontes præterit impunitos. Vniuersis ecclesiis jam quasi notarium habetur, quam irreverenter, quamque inhumaniter, in dominum suum regem Francorum rex Angliæ jam pridem infurrexerit, similis homini qui montem magnum sine circumligatum tentat deicere. Afferens igitur secum ignem & gladium, subnixus etiam

A apostaticis Braibancenorum cohortibus, patriam nostram irruerat, circumquaque depopulando. Quod cum vidissem, illius legalis non inmemor, vim vi repellere licet, & illius, Pugna pro patria, militum & civium cuneis, & aciei procerum immixtus, hostibus irruentibus obviam exivi. Sed humanis noverca fortuna consiliis, propositum rei sinistro mancipavit effectui. Captus quidem ibi sum, & vinculis gravibus & catenis addictus: nec ordinis dignitas, nec Dei reverentia, remedium aliquid vel mitigationis mihi contulerunt. Taliter ergo rex Angliæ in christum Domini more lupino sævire non formidavit; nec vestris auribus incognitum existimamus. Quid ergo dissimulatis? Quis pater videret filium errare, & taceret? Quis virga filium non percuteret, ut gladium non incurreret? Desperat pater de filio, cum comminatione non corripit vel flagello. Luce quidem clarius elucescit quod rex Angliæ, cæterique complices sui, qui violenter manus in nos iniecerunt, dictæ sententiæ canonem inciderunt. Injurias nobis & molestias enormiter illatas vestræ paternitati lacrymabiliter insinuamus lacrymis nostris: & petitioni clementer descendatis Indignum est siquidem subjectorum petitionem ad vos directam, vacuam reverti & ianem, quæ & humilitatem redolet, & rationis subnixæ est præsidio. Nec immunis est a culpa, qui cum potest corrigere, dissimulat emendare; nec caret scrupulo societatis occultæ, qui manifeste facinori definit obviare. Licet igitur verba doloris toriens multiplicaverim, pater sancte, ne miremini. Nescit, immo nequit, peccatoris claustris dolor assiduus sepeliri. Valeat paternitas vestra.

XV. AD PHILIPPVM BELVACENSEM
EPISCOPVM.

Respondet superiori.

Celestinus episcopus servus servorum Dei, dilecto fratri Philippo Belvacensi episcopo, salutem & ab exorbitatione reditum maturare.

SINISTRE licet tibi evenerit, nec mirum. Suncctorum enim meretur odium, qui omnium se in commune approbat inimicum. Præfulem namque pacificum exuens, militem bellicosum induisti: clypeum pro insula, gladium pro stola, lorica pro alba, galeam pro mitra, lanceam pro baculo pastoralis, ordinem rerum & feriem pervertens, temerarius bajulasti; non vim, sicut allegas, sed virtutem vi repellere volens; non pro patria, sed contra patriam pugnans. De Gallia namque vestra jam publice declamare possumus: *Va terra cuius rex puer est.* Rex namque vester regi Anglorum sacramento corporaliter præstito tenebatur astrictus super indemnitate tam opidorum, quam terrarum suarum, sibi fideliter observanda, saltem usque ad reditum ab itinere peregrinationis suæ. Sed contra fidem & sacramentum impudenter veniens, opida prædicti regis violenter occupavit, terram hostili manu crudeliter vastavit; ab ergastulo tandem rediens regi vestro rex ille viriliter occurrat, non de multitudine, sed in Domino Deo spem ponens. Non enim vitrorum, vel virium, sed virtutum copia bella vincuntur. Pro rege quidem Angliæ contra superbiam humilitas, Ecol. 10.

contra

contra injuriam jus & æquitas, contra atrogantiam & intemperantiam modus & modestia huc usque dimicaverunt. Numerosis enim virtutibus non viribus immunes viti victoriam consequuntur. Injuriam armis irrogatam atromotum propulsa remedioloeges & jurata permitunt. Nunc vero tandem, licet sero, rex Angliæ se suamque manifestavit animositatem: quoniam vix est, ut virtus clausa celari, ut animositatis ardor extrinsecus, ut probitatis suntilla comprimi valeat & concludi. Virtus enim claudi nescit: & ignis oppressus in flammam erumpit. Effrenem siquidem domini tui vesaniam non solum consiliarium, sed & complicem te tam insipientem quam insolentem exhibuisti; quæsisisti, & invenisti; pulsasti, & pulsatus procubuisti; in foveam quam fecisti, merito incidisti; ubi autem inventus, ibi iudicatus. Sicut igitur ex litterarum tuarum nobis directarum tenore perpendimus, excessus patrios nobis imputans, culpam tuam in nos retorquere laboras, nos tepidos affectens & dissimulatores. Quid ergo si ovis in pastorem, in patrem filius infurgat: nec pastor, quem non pavisse; nec pater erit, quem non pœnitent educeffe. Nocens ergo in homine telum est, simplicitatis imagine malignam astutiam palliare. Regi tamen Anglorum pro te litteras dirigitus supplicatorias. Qualitate namque captivitas tuæ medullitus inspecta, in tali casu non possumus nec debemus imperare, sed tantum supplicare. Victor ergo sapienter vincendus est, quia sic legitur: *Sapientia vincit malitiam*. Nos autem pro te supplicamus, non importune, sed opportune. Argumentum enim diffidentie est importuna precum instantia. Debitum quoque facilius exequitur patiens expectatio, quam extorquet importuna petitio. Interim vero vinculis & lamentis mancipatus, vincula tua & lamenta leniter patienterque sustineas juxta illud poetæ:

Leniter ex merito quidquid patiære, ferendum est.

Quæ venit indigne pœna, dolenda venit.

Et illud merito lamentis expiandum est, quod cum pudoris dispendio veniet acquirat. Datum, &c.

XVI. AD ARCHIEPISCOPVM CANTVARIENSEM.

Pro monachis in Coventrensi ecclesia restituendis.

Cælestinus episcopus servus servorum Dei dilectis filiis archiepiscopo Cantuariensi, episcopo Lincolniensi, & abbati sancti Edmundi, salutem & apostolicam benedictionem.

SICUT REX quæ a prædecessoribus nostris provida fuerunt deliberatione statuta, nullatenus irritari volumus vel infringi: sic quæ per subreptionem ab eis õbrenta sunt, in honestatis ecclesiasticæ detrimentum cortigi volumus, & in statum redigimeliorem. Cum enim, sicut accepimus, immo sicut bene novimus, in Coventrensi ecclesia, fere a prima fidei Christianæ fundatione in Anglia ordo fuerit monasticus institutus, & in tantum in ea observantia fueritregulari, ut ab apostolica sede privilegiari, & ab inclytæ recordationis regibus Angliæ dotari meruerint & ditari: dolemus plurimum, quod venerabilis frater noster Cestrensis episcopus, occasione quarundam litterarum, quas a bonæ memoriæ *Cælest. general. Tom. X.*

papa Clemente prædecessore nostro, ad falsam suggestionem sine conscientia nostra, & stratum nostrorum, sicut dicitur, & quod vix credere possumus, impetravit, dilectos filios, priorem, & conventum, de eodem monasterio violenter ejecit, & canonicos in eo instituit sæculares. Cum igitur id in monasticæ religionis & totius ecclesiasticæ disciplinæ redundet opprobrium; nec nostræ intentionis sit, quod prædictus prædecessor noster tantæ irregularitati, nisi circumventus, autoritatem præstitit aut favorem: fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus, & in virtute obedientiæ districtè præcipimus, quatenus, prædictis litteris, vel alijs privilegij confirmationis vel indulgentiæ nequam obstantibus, amotis ab eodem monasterio sæcularibus clericis qui in eo fuerunt, per prædictum episcopum instituti, sine alienjus quæstionis impedimento, monasticum ibidem ordinem reformetis, monachos ejectos exinde redeuntes in illud, & tales in eo instituentes personas, quæ beati Benedicti regulam observare debeant & desiderent. Memoratum vero episcopum, & universos detentores bonorum ejusdem ecclesiæ, ad eorum restitutionem per censuram ecclesiasticam, appellatione proposita, compellatis. Volumus etiam nihilo minus & mandamus, ut donationes ejusdem episcopi, infundationes, locationes, & alienationes, possessiones ejusdem ecclesiæ ab eo tempore factas, nostra freti autoritate cassis; eos qui contravenire præsumpsit, sublato appellationis obstaculo, censura canonica percellentes; illos qui manus violentas in prædictos monachos injecerunt, denunciatis excommunicatos: & cum litterarum vestrarum testimonio veniant ad sedem apostolicam absolvendi. Datum, &c.

*** XVII. AD GVILLELMVM SCOTORVM REGEM.

Ecclesiæ Scotiæ libertates confirmat.

Cælestinus episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio VVilhelmo illustri Scotorum regi salutem & apostolicam benedictionem.

CVM universi Christi jugo subiecti, apud sedem apostolicam patrocinium invenite debeant & favorem: illos tamen specialius convenit promotionis munimine consorveri, quorum fidem & devotionem in pluribus est experta: ut ad ipsius dilectionis favorem tanto amplius provocentur, & ejus reverentiæ devotiori affectione subdantur, quanto benevolentia ipsius & gratiæ pignus se noverint certius assequutos. Ea propter, carissime in Christo fili, reverentiam ac devotionem, quam ad Romanæ te habuisses a longis retro temporibus ecclesiam novimus, attendentes, præsentis scripti pagina duximus statuendum: ut Scotiæ ecclesia, apostolica sedi, cujus filia specialius existit, nullo mediante debeat subjacere. In qua hæc sedes episcopales esse noscuntur: ecclesiæ videlicet sancti Andree, Glasgenensis, Dunkeldenensis, Dublinensis, Brehinnensis, Aberdonensis, Motavienensis, Rosnenensis, Cathinenensis. Et nemini liceat, nisi Romano pontifici, vel legato ab ipsius latere destinato, in regnum Scotiæ interditi vel excommunicationis sententiam promulgare; & si promulgata fuerit, decernimus non valere. Adjicimus, *V Vvvv iij ut*

ut nulli de cætero qui de regno Scotiæ non fuerit, nisi quem apostolica sedes propter hoc de corpore suo specialiter destinaverit, licitum sit in eo legationis officium exercere.

Prohibemus autem, ut controversiæ quæ fuerint in regno illo, de possessionibus ejus exortæ, ad examen extra regnum positorum judicium non trahantur, nisi ad Romanam ecclesiam fuerit appellatum. Si qua vero scripta contra hoc libertatis statutum apparuerint impetrata, vel impotenter istius concessionis mentione non habita contigerit impetrari: nullum tibi, vel ipsi regno circa hujus prærogativæ concessionem præjudicium generetur. Præterea libertates, & immunitates tibi, vel ei regno, vel ecclesiis in eo constitutis, a prædecessoribus nostris Romanis pontificibus indultas, & hæcenus observatas, ratas habemus, & illibatas futuris temporibus statuimus permanere.

Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ constitutionis, & prohibitionis infringere, vel ei aliquatenus contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum apostolorum Petri & Pauli se noverit incursum. Datum Lateranis tertio Idus Martii, Pontificatus nostri anno primo.

CONCILIVM EBORACENSE C

ANNO
CHRISTI
1195.

pro reformandis ecclesiæ illius moribus auctoritate Huberti Cantuariensis archiepiscopi, & apostolicæ sedis legati celebratum Eboraci, anno Domini M C X C V. tempore Cælestini papæ III.

ACTA concilii extant apud Rogerum de Hoveden huius temporis scriptiorem: Venit, inquit, legatus Eboracum, die Dominica festo S. Barnabæ apostoli, & cum solenni processione susceptus est a clero, & introductus in ecclesiam sedis cathedralis. Sequenti die lunæ fecit ipse teneri assisas de omnibus placitis coronæ regis, & de nova dississina, & de morte antecessorum per ministros suos: ipse vero & officiales sui tenuerunt placita Christianitatis. In sequenti die feria tertia, perrexit legatus ille ad abbatiam S. Mariæ Eboraci, & ibi receptus est ab eisdem ecclesiæ monachis, cum solenni processione. Deinde intravit capitulum monachorum, & conquerentibus monachis, quod Robertus abbas eorum propter debilitatem, & corporis sui ægritudinem, domui sui prodesse non poruit, deposuit eum a cura pastorali, & ab administratione domus, reclamantem, & ad dominum pontificem appellantem.

In sequentibus autem duobus diebus, scilicet feria quarta & feria quinta, congregatis in ecclesia sancti Petri Eboraci Simone ejusdem ecclesiæ decano, & Hamone præcentore, & VVilielmo Testard, & Gaufrido de Muschamp, de Nottingham, & de Eleveland archidiaconis, & Ioanne cancellario, & Roberto præposito Beverlaci, cum quibusdam ecclesiæ canonicis, & fere omnibus abbatibus, & prioribus, & officialibus, & decanis, & personis ecclesiarum Eboracensis diocesis, ipse legatus in eminentiore loco cathedralis sedis, & concilium celeberrimum celebravit, in quo hæc decreta subscripta statutisferanda.

DECRETA EBORACENSIS
CONCILII.

ANNO
CHRISTI
1195.

I.

CVM inrer cætera ecclesiæ sacramenta hostia salutaris præmineat, tanto impensior circa eam debet existere devotio sacerdotum, ut cum humilitate conficiatur, cum timore sumatur, cum reverentia dispensetur, & minister altaris sit certus quod panis & vinum & aqua in sacrificio ponantur, nec sine ministro iterato celebretur. Provideatur etiam, ut in pyxide munda & honesta, hostia referretur, singulisque Dominicis diebus renovetur. Quoties autem communio exhibenda est infirmis, sacerdos in propria persona hostiam in habitu clericali tanto sacramento convenienti deferat, lumine præcedente, nisi aeris intemperies, vel viarum difficultas, vel alia ratio præpediat.

II.

Quia secretum Missæ frequenter invenitur, aut scriptorum falsitate, aut librorum vetustate corruptum, ita ut legi distincte non possit: archidiaconorum sollicitudo provideat, ut in singulis ecclesiis ad verum & probatum exemplar canon Missæ cum omni diligentia corrigatur.

III.

Prohibemus etiam ne sacerdos laico ad pœnitentiam venienti obtentu cupiditatis injungat ut Missas faciat celebrari; & illud etiam decrevimus prohibendum, ne sacerdos aliquis pro celebratione Missarum precio constituto pactum ineat, sed hoc dumtaxat quod offerretur in Missa, recipiat.

IV.

Statuimus ne in baptisate plures quam tres suscipiant puerum de sacro fonte; masculum duo mares, & una mulier; feminam duæ feminae, & unus mas. Vbi autem puer, cujus baptisima ignoratur, reperitur expositus, sive cum sale, sive sine sale reperitur, baptizetur, cum non intelligatur iteratum quod nescitur fuisse collatum. Decrevimus etiam, ut non nisi summa & gravi urgente necessitate diaconus baptizet, vel corpus Christi cuiquam eroger, vel pœnitentiam confitenti imponat, ut juxta pateternorum tenorem canonum huic ordini sacerdotali proprie convenire decernit antiquitas. Sub eodem tenore constitutionis adijcimus, ut quoties sacerdos ad puerum baptizandum

In nupera
editione
Anglicana,
canonesha-
bent ordi-
nem, quem
ad margi-
nem nota-
tum vides;

II.

III.

IV.

V.

ptizandum vel infirmum communican-
dum invitatur, moras innectere non præ-
sumat.

V.

VI. Cum in domo orationis, quæ domus
Dei nuncupatur, nihil debeat esse inde-
cens, nihil inordinatum, præcipimus ut
personæ & vicarii ecclesiarum studeant
providere secundum competentes eis pœ-
siones, prout ratio dicitur, & consuetudo
approbata postulat, quatenus ecclesiæ,
quæ reparatione indigent, reparentur.
VII. Item cum ornamentis ministerio congruis
ministretur. Item cum calice argenteo,
VIII. ubi facultas suppetit, sacramentum Eu-
charistiæ conficiatur. Huic ordinationi
terminum præfiximus ab initio nostræ le-
gationis in annum: Quod si hæc medio
tempore executioni mandata non fuerint:
decrevimus, ut ante elapsum terminum
de ecclesiarum redditibus dispositio no-
stra plenum fortiaur effectum.

VI.

IX. Statuimus etiam, ut clerici, qui ab e-
piscopo coronam susceperunt, tonsuram
habeant & coronam: quam si habere con-
temperint, ad hoc beneficiorum, si quæ
habeant, privatione cogantur; qui vero
beneficio non habeant, per archidiaconum
vel decanos tondeantur invitati. Præcipi-
mus etiam, ut sacerdotes non in cappis
manicatis incedant, sed in vestibus suo
ordini congruis: ut, sicut ceteris digni-
tate præminent, sic plenius & formam
& exemplum exhibeant honestatis.

VII.

XI. Cum scriptura beatorum esse eum teste-
tur, qui manus suas excutit ab omni mu-
nere: diligenti studio providendum est,
ut gratis exhibeatur iustitia, nec pro ea in
causis ecclesiasticis faciendâ vel adimen-
dâ, sive accelerandâ, vel differendâ, quid-
quam precii præsumat accipere, ut ei fru-
ctum iustitiæ suæ tempore opportuno re-
tribuat iustus iudex.

VIII.

XII. Cum decimæ sint tributa egentium a-
nimarum, & ex præcepto Domini dari
debeant, non est reddendis cas diminue-
re. Statuimus itaque, ut de his quæ re-
novantur per annum, cum omni integri-
tate decimæ debitæ & consuetæ conse-
crantur: ita ut in primis decimæ absque ul-
la diminutione ecclesiæ dentur, postmo-
dum de novem partibus mercedes mello-
rum & aliorum serventium pro arbitrio
solvendis tribuantur.

IX.

Exigit professio religiosæ sanctitatis, ut
monachi & canonici regulares, & monia-
les, religiose & regulariter conserventur.
Vt ergo eis adimatur opportunitas evan-
gandi, prohibemus ne redditus, quos o-
bedientias vocant, ad firmam teneant,
nec iter peregrinationis arripiant, nec ex-
tra monasteria sine certa & rationabili
causa, nec absque societate, cujus certa
sit honestas & indubitata, proficiantur.
De monialibus autem id specialiter adij-
cimus, ut absque societate abbatissæ vel
priorissæ ambitum monasterii non egre-
diantur.

X.

Adijcimus etiam, prohibentes ne lai-
cus aliquis ecclesiam vel decimas ad fit-
mam recipiat, sive solus, sive clerico so-
ciatus.

XI.

Vt calumniatorum improbitas, & te-
mere jurantium malitia, timore cælestis
iudicii arûdatur: præcipimus, ut quilibet
sacerdos decetero ter in anno solenniter
accensis candelis, pulsatisque campanis,
C eos excommunicet qui in recognitioni-
bus, aliisve testimoniis, scienter & spon-
te peierabunt, & eos qui malitiose alios
facient peierare: eosque singulis Domini-
cis diebus excommunicatos denunciaret, ut
crebra maledictionis iteratio eos a sua ini-
quitate retrahat, quos accusatio propriæ
conscientiæ non deterreret. Si vero de pe-
iurio pœniteant, ad archiepiscopum vel
episcopum, vel generalem diœcesis con-
fessorem absente archiepiscopo vel epif-
cupo transmittantur, ab eo penitentiam
suscepturi. In extremis vero laborantibus,
D infinuanda, non imponenda est peniten-
tia: eisque firmiter injungatur, ut, si vi-
xerint, archiepiscopum, vel episcopum,
vel generalem diœcesis confessorem ab-
sente archiepiscopo vel episcopo, adeant,
ut eis penitentia competens imponatur.

XII.

Quia sermo Domini est: *sacerdos meus si
deliquerit, delinquere faciet populum meum*, *Leuit. 4.*

E Et, *Ruina populi sacerdos nequam est: exigit* *Osai 9.*
ranti ordinis excellentia, ut a publicis po-
tationibus & tabernis faceret absti-
neant, & qui voto continentis sunt a stri-
cti, nequaquam ad actus turpitudinis se
relaxent. Prohibemus igitur ne focarias
habeant in domibus suis, nec ad cictas
in nostræ constitutionis fraudem acces-
sum in domibus alienis. Si vero in turpi-
tudine sua perstiterint, & hoc decani dis-
simulantes, ad notitiam prælatorum suo-
rum non detulerint: ab officio suspendan-
tur.

ANNO
CHRISTI
1194.

XVIII.

tur. Qui vero zelo Dei accensis, prælati nunciaverint excessus eorum, Divinæ benedictionis gratiam consequantur. Pœna autem eorum qui publice focarias tenent, hæc erit: ut tanquam infames, ab aliorum accusatione, & a testimonio repellantur: Si vero ne hujus pœnæ metu respuerint, ab officio & beneficio se novent suspendendos. Suspectus de crimine per famam communem, vel verisimilia indicia, per decanum loci admoneatur familiariter, semel, secundo, & tertio, ut se corrigat: quod si non fecerit, decanus, adjunctis sibi duobus vel tribus penes quos ejus fama laborat, eum cotripiat. Si nec sic videatur corrigi, dicatur ecclesiæ: scilicet arguatur in capitulo, ut convictus, vel confessus, canonicè puniatur: inficianti, si convinci non poterit, canonica purgatio indicatur; ita quod numerum duodenarium non excedat. Infra numerum plures, paucioresve potunt recipi, secundum statum personæ, & quantitatem sive qualitatem infamiae, pro arbitrio judicantis: & statim primo die, quo paratus est is, qui infamia laborat, se purgare, purgatio admittatur; ne metu vexationis ex dilationibus contingens pecunia extorqueatur. Hoc, & supradicta statuimus, salva in omnibus sacrosanctæ Romanæ sedis autoritate, & dignitate.

In concilio autem illo magister Petrus de Dian exigebat sibi fieri plenariam restitutionem de archidiaconatu de VVestring, quem Gaufridus Eboracensis archiepiscopus ei dederat, mandans capitulo Eboraci, per litteras suas, ut eum reciperent, & in stallum mitterent. Cui Simon Decanus, & capitulo Eboracense, responderunt, quod archiepiscopus non potuit archidiaconatum illum alicui dare, quia ultra terminum statutum in concilio Lateranensi dare distulit: in quo concilio Alexander papa tertius constituit, quod cum præbendas, ecclesias, seu quælibet officia in aliqua ecclesia vacare contigerit, non diu maneant in suspenso, sed infra sex menses personis, qui digne administrare valeant, conferantur. Si autem episcopus, ubi ad eum spectaverit conferre, distulerit, per capitulum ordinetur. Quod si ad capitulum electio pertinuerit, & infra præscriptum terminum hoc non fecerit: episcopus, secundum Dominum, cum religiosorum virorum consilio, exequatur. Si omnes forte neglexerint, metropolitanus de episcopis, secundum Dominum, absque illorum contradictione disponat. Hujus ergo dispositionis autoritate, & privilegii sui munimine, a Cælestino papa tertio ecclesiæ Eboracensi indulto, asserbant præfatus Decanus, & capitulum Eboracense, quod ad illos spectat donario prædicti archidiaconatus & aliorum reddituum vacantium in ecclesia Eboracensi, quod archiepiscopus suus non dederat in fixum Lateranensis concilii terminum. Sed officiales Eboracensis archiepiscopi, scilicet, magister Girardus de VVelle, & magister Honorius,

A appellaverunt contra privilegium illud, & appellationem, quam dominus eorum archiepiscopus in recessu suo fecerat pro statu ecclesiæ suæ, renovaverunt coram legato, & toto concilio. Er quamvis in privilegio illo continebatur, remota appellatione, tamen legatus detulit appellationi officialium Eboracensis archiepiscopi.

*** CONCILIVM MONSPELIENSE
a Michaele S. A. L. celebratum anno
M. C. XC. V.

ANNO
CHRISTI
1195.

Ex codice M. S. illustrissimi Franc. Bosqueti Monspelienfis episcopi, qui eius copiam humanissime fecit.

B ANNO Dominicæ Incarnationis MCCCXV. mensis Decembris, cum venerabiles pontifices, quorum nomina subscriptur, & alii prælati ecclesiæ provincie Narbonensis, de mandato Magistri Michaelis venerabilis apostolicæ sedis legati apud Montepessulanum pro celebrando concilio per seiplos & internuncios convenissent: ipse legatus, de assensu omnium, universa quæ sequuntur ita instituit.

In primis, ut pax in tota Narbonensi provincia, sicut jurtata fuerat antea de voluntate domini comitis Tolosan. & postmodum in præsentia ejusdem legati, apud sanctum Egidium, a venerabilibus Vticensi & Nemaufensi episcopis, & abbate sancti Egidii pro se & omnibus terris juramento firmata, sine omni malo ingenio & cum bona fide servetur, nec aliquis eam violare præsumat. Hoc siquidem instituit juxta decretum antiquum quo dicitur: Præcipimus ut episcopi ad solum Deum & salutem populi habentes respectum, omni tepiditate seposita, ad pacem firmiter tenendam mutuum sibi consilium & auxilium præbeant, neque hoc alicujus amore vel odio prætermittant. Quod si quis in hoc Dei opere tepidus inventus fuerit, damnium propriæ dignitatis incurrat. Id ipsum quoque in Lateranensi concilio fuit residente bonæ memoriæ Alexandro papa statutum in illo capitulo quod incipit: Treugam ab occasu solis, &c. Ipse vero legatus, autoritate qua fungebatur, supradictam pacem in eadem Narbonensi provincia stabiliens, confirmavit: supponens omnem illam personam ecclesiasticam sive secularem excommunicationi, & totam terram ejus nihilo minus interdicto, quæ pacem aliquatenus violabit, donec, sicut in statutis pacis continetur, pacem violatam emendet. Huic siquidem constitutioni totum concilium favorem præstitit & assensum.

Adjecit etiam legatus de communi assensu, ut quæcunque ecclesiastica secularisve persona pacem infregerit, & commonita noluerit emendare, quicunque sacramento ei aut fide renetur, quantum ad hominum vel fidelitatem, sint, donec satisfaciat, absoluti.

E Rursus omnes hæreticos, Aragonenses, familias quæ mainatæ dicuntur, piratas quoque, & illos qui deserunt arma seu armamenta vel lignamina galeatum aut navium Sarracenis, de consensu omnium sub anathemate posuit, & constitutione Lateranensis concilii, quæ contra hujusmodi emanavit, in omnibus observata, constituit ut bona hujusmodi pessilentium hominum publicentur, & ipsi nihilominus servituti subdantur.

Constituit etiam ut quicumque princeps secularis ab ecclesiastico monitus, jurisdictionem rem-

Lateran. II.
c. 12. &
Lateran. III
c. 21.
“
“
“
“
“
“
“
“
“
Ibid.

temporalem in eos non cutaverunt exercere, si A
cum eis simul vinculo anathematis innodatus:
quemadmodum statutum est in prædicto Late-
ranensi concilio, & in synodo quam præ-
dictus Dominus Alexander apud Montempessu-
lanum dinoscitur celebrasse.

Ad hæc etiam legatus idem ex parte domini
papæ districte præcepit, ut Narbonensis archi-
episcopus & episcopi suffraganei ejus, omnes
illos qui mainatas receperint, vel foverint, sive
defenderint, aut eis vendere, seu ab ipsis emere,
vel equos eorum ferrare præsumperint, in sin-
gulis parochianis ecclesiis, omnibus diebus Do-
minicis & præcipuis solemnitatibus, excommu-
nicent & anathematizent, pulsatis campanis, &
candelis accensis.

Item legatus ipse decrevit quod si aliqui illo-
rum qui in Hispaniam ibunt, juramento vel fide
præstita teneantur astricti ut usuras exolvant, co-
gantur illi censura ecclesiastica per episcopum
loei ad juramenta laxanda & fidei iustores penitus
absolvendos, quia debitoribus juramentum vel
fidem aut fidei iustores recipisse noscuntur. Quod
beatæ memoriæ Dominus Papa Gregorius octa-
vus, remoto appellationis obstaculo, statuit em-
mendari. Verum si jam persolvisse noscuntur
usuras, competat eis repetitio usurarum, sicut
jam dictus Alexander statuit & decrevit.

Rursum sæpe dictus legatus statuit adjecit, ut
omnes presbyteri, clerici, monachi, scholares,
conversus, peregrini, mercatores, iustici, cuntes,
& redeantes, & in agricultura existentes, & ani-
malia quibus arant, & quæ portant semen ad a-
gram, juxta decretum ejusdem Domini Alexan-
dri congrua securitate lætantur. Nec quisquam
alicubi novas pedagiorum exactiones statuât, aut
statutas, tenete aut veteres augmētare ullo modo
præsumat. Si quis autem contra hoc fecerit, &
communione non destiterit, donec satisfaciât,
communione careat Christiana.

Ad hæc, secundum constitutionem Nicolai pa-
pæ consequenter instituit ut illi qui peregrinos
vel oratores ejusdemque sancti, sive clericos,
sive monachos, vel feminas, aut inermes paupe-
res fuerint deprædati, vel bona eorum rapuerint,
vel in malum eis obvia verint, nisi digne emenda-
verint, anathematis vinculo innodentur. Et
qui treugam sive pacem infegerit, servatis om-
nibus supradictis excommunicationi subdatur.

Decrevit etiam, ut ludæi sive Sarraceni nullam
super Christianis habent potestatem, nec eos
Christianis præficere quiquam præsumant, neque
sub alendorum puerorum obtentu, nec pro ser-
vitio, nec alia qualibet causa, in domibus suis
servientes Christianos aut Christianas permit-
tatur habere. Excommunicavit autem illos juxta
Lateranense concilium & alia sacrorum cano-
num instituta, qui contra hæc venire præsumpe-
rint, & communioni noluerint emendare.

Si quis præterea ad fidem Deo inspirante se
converterit Christianam, juxta memoratum Late-
ranense concilium a possessionibus suis nulla-
tenus excludatur: cum melioris conditionis esse
oporteat conversos ad fidem, quam antequam fi-
dem suscipere habebantur. Si autem secus fac-
tum fuerit, principibus & potestatibus eorun-
dem locorum, ubicunque sint, sub pœna excom-
municationis injunxit, ut conversorum eorun-
dem portionem hereditatis atque bonorum ex
integrali eis faciant exhiberi, eosque in omni be-
nignitate & caritate petraherent, si desiderant ex-
communicationis laqueum evitare. Ecclesiarum
nichilominus prælati in hoc suam exercentibus

Concil. general. Tom. X.

potestatem.

Recepit denique sub protectione beatorum
Petri & Pauli apostolorum, domini Celestini
Papæ, dominorum cardinalium, universorum
archiepiscoporum, episcoporum, & aliorum
prælatorum sanctæ ecclesiæ, ac sua legatus ipse,
omnes illos de provinciis legationis sue, qui con-
versi fuerint de Iudaismo vel paganismo ad fi-
dem catholicam, ex quo ipse Roma exiit, aut
convertentur adhuc donec ad ecclesiam Roma-
nam revertatur: & sub excommunicatione dis-
trictè prohibuit, ne quis eos aut bona eorum ali-
qua temeritate perturbet.

Decrevit etiam, immo decretum renovavit an-
tiquum, ut qui oblationes defunctorum aut neg-
gant Ecclesiis, aut difficile reddunt, tanquam ne-
catores egentium, secundum canones per episco-
pos locorum excommunicatione notentur.

Usurarios siquidem manifestos, qui utique nec
caritatem Dei nec proximi habere noscuntur; si
laici fuerint, illa sententia innodavit que in sy-
nodo Lateranensi statuta fuisse dinoscitur: ut vi-
delicet ad communionem non admittantur alia-
ris, oblationem eorum nullus accipiat, nec
Christianam, si in hoc peccato decesserint, recip-
pant sepulturam, sicut id faciatis aliis quod sibi
fieri nolunt. Si vero clerici fuerint, vel alicui
religioni constructi, suspensionem ecclesiastici offi-
cij patiantur, sicut stabilitum fuit in concilio
Turonensi: depositionis sententia secundum
apostolorum canones innodandi, si in hoc con-
tumaces apparuerint aut rebelles.

Item legatus ipse in synodo plena decrevit, ut,
sicut in antiquis & novis canonibus continentur,
quicumque sunt titulo clericalis militiæ insigniti,
tonsuram habeant & habitum clericalem, com-
petentibus ecclesiasticis deinceps utantur, mani-
cas vestimentorum suorum cotidiano filo non
confuant, nec argenti vel alicuius metalli laminas
ipsis apponant, ludos aleazarum & taxillorum
prorsus evitent. Illi quoque qui sunt in sacerdotio
constituti, clausa semper ferant indumenta,
nisi in equitando aliud facere compellantur.

Confirmavit etiam nichilominus idem legatus
consuetudinem locorum illorum, & ne intermit-
teretur sub anathematis interminatione prohi-
bit, quibus clerici, etiam in minoribus sub-
diaconali & diaconali ordinibus constituti, clau-
sa consueverunt hætenus vestimenta deferre.

Prohibuit præterea sub omni severitate eccle-
siasticæ disciplinæ, ne quis monachus, vel cano-
nicus regularis, aut alius religiosus, ad sæculares
leges vel physicam legendas accedat. Alioquin,
juxta decretum sub domino Alexandro in con-
cilio apud Montempessulanum & Turonis super
hoc articulo promulgatum, a diacecansis epis-
copis canonicè puniantur.

De his autem qui contra hæc venire præsumpe-
rint, quæ de clericorum mutandis in melius mo-
ribus decernuntur, dominus Gregorius octavus
papa recolendæ memoriæ in Patmensi concilio
statuit, ut episcopum suum remoto appellationis
obstaculo cer... & immunitatis ipsius interim
siant extorres, quæ pro tutela clericorum &
coercenda violentia laicorum noscitur instituta.
Cujus utique constitutione legatus ipse per om-
nia cōprobavit, & ut servetur districte præcepit.

Viri quoque clerici, sive laici, in ipsis vestes
sive linguatas ab inferiori parte non habeant: &
mulieres vestibus sumptuosius & proprii corporis
longitudinem superflue excedentibus amodo
non utantur; sed in habitu honesto & moderato
incedant, qui nec lasciviam notet, nec jaçantiam

X X x x vanitatis

ANNO
CHRISTI
1195.

ANNO
 CHRISTI
 1195.

vanitatis ostendat. Cum enim Dominus, sicut ei placuit, in amissione Ierosolymitanæ terræ & in invasione eujusdam partis d' Hispania, totâ Christianitatem duplici contritione contriverit, non nisi per emendationem vitæ nostræ in iis & aliis nostris dignabitur misereri.

Adjecit autem ipse legatus in hoc specialiter instituto quod de clericis emanavit, ut si secus factum fuerit, episcopus loci, sicut desiderat proprium & affectat honorem, clericum quemlibet aliter facientem officio ecclesiastico beneficioque suspendat.

Stabilivit præterea legatus idem, quod quia peccato saturitatis Israeliticus populus ab hostibus legitur superatus, & eos in patva postmodum manu, placato per jejunium Domino, superavit: e multiplicis ferculorum, quæ boni viri sensum obtundit & meliora cogitare non sinit, de clericorum mensa præcipue subtrahatur: & duobus ferculis carnium vel piscium ad plus, præter venationes & xenia gratis oblata, contenti juxta verbum Iesu Christi, omnes episcopi & clerici, attendant ne corda eorum crapula vel comestationibus aggraventur. Si vero clerici has institutiones voluerint observare, hoc tempore maxime quo Ierosolymitana terra Saracenorum dominio subiacet ancillata, & Hispania solito acris infestatur ab ipsis: episcopus loci, eos canonica censurâ comescat.

Statuit etiam prædictus legatus, ut matrimonia non nisi secundum scita canonum contrahantur.

Posuit etiam in excommunicatione omnes illos, immo confirmavit sententiam jam latam in ipsos de Ca pertagno vel ultra, qui dominum R. Ludovenſi episcopum ceperunt, & usque ad redemptionem male tractantur: terram eorum nihilominus subiciens interdicto, donec satisfactionem exhibeant competentem.

In sine quoque, omnium addidit, ut quia in pluribus locis provincie Narbonensis, hæretici sunt, in consilio archiepiscopi & episcoporum sit, qualiter pro eorum, quæ superius statuta sunt, transgressione, interdicta debeant promulgari: ne occasione generalis & diutini interdicti, hæreticis occasio pateat ad simplices catholice fidei supplantandos.

STEPH. BALVZII NOTÆ.

Hanc synodum a magistro Michaële celebratam puto cum in Hispaniam proficere, legationem illic obiturus nomine Cælestini III. Romani pontificis. cuius legationis meminit Innocentius III. in libro primo Registor. epist. xcix. Occasionem autem mittendi tum in Hispaniam legati eam fuisse puto, quod, ut narrat Godofridus monachus sancti Pantaleonis ad Coloniam, anno mxcv. facta fuerit irruptio paganorum valida & bellum ingens contra Christianos in hibus Hispaniæ & Galliciæ, ita ut Rex Hispaniæ metu periculi conditione cum eis facta, in regnum regis Franciæ demigraret, pacta pace cum ethnicis usque in Pentecoste sequentis anni. Itaque Michaël, cui negotium istud Hispanicum valde cordi fuisse video, privilegiis in hac synodo ornavit eos qui in Hispaniam pergerent adversum Saracenos, pœnæque diverso constituit adversus eos qui arma seu armamenta, vel signamina galcarum aut navium deferrent Saracenis.

a *Decretum antiquum*] Ab Innocentio II. inventum in consilio Claramontano, ac post annos deinde novem renovatum in Lateranensi in alio tandem Lateranensi confirmatum ab Alexandro III. ex quo sumptum est caput primum de treuga & pace.

b *Gregorius octavus*] Hic locus approbat restituendum esse Gregorio VIII. caput *Ex administrationis*, quod extat in libris decretalium, titulo de *jurjurando*, ubi Gregorio III. tribuitur. Quanquam recte movent correctores Romani, & id ipsum in margine secundæ collectionis antiquæ admonuerat Antonius Augustinus, unâ codicem tribuere istud caput Gregorio VIII. idque videri rectius. Sed post testimonium magistri Michaëlis, nullus deinceps superest dubitandi locus, quin ad Gregorium

VIII. referri debeat. Sic ergo habet illa Gregorii constitutio, quæ hoc loco laudat Magister Michaël. Quoniam igitur creditores ad iuras sibi solvendas in manifestum periculum animarum iuramento debitores astringunt nos eorum salutem volentes iuxta debiti officii nostri prospicere, & iniqui gravamen a debitoribus removere, & illis præcipue qui se vel auxilium dederint ad succursum terræ Ierosolymitanæ præstandum, universitati vestræ mandamus, quatenus creditores ipsos ad iuramenta super usuris solvendis præstita relaxanda, sublato contradictionis & appellationis obstaculo, distractionis ecclesiasticæ severitate cogatis.

c *Parmentis concilio*] Habemus ex hoc loco, concilium Parmentis à Gregorio VIII. celebratum fuisse anno mclxxxvi. cuius actum apud omnes scriptores silentium. Sed ego me puto reperisse aliquot illius concilii capitula, quæ suo loco dabuntur.

d *Cinisa. parvis Hisp.*] Respicit ad cladem a Mauris five Saracenis hoc anno illatam Hispaniæ, cuius supra meminimus ex Godofrido monacho. Magnam autem fuisse barbarorum irruptionem, magnam Christianorum cladem, constat. Vide Marianam in libro xi. de rebus Hispaniæ cap. xviii.

e *Multiplicis ferculor.*] Iam antea ad Agobardum monachum tam sollicitos in hoc fuisse veteres, ut nullam occasionem prætermitterent admonendi episcopos ut a comestationibus & ebrietate absterent. Et attulimus illic insignem locum ex commentario hieronymi in Michaam prophetam. Recte ergo, & iuxta morem veterum, legatus iste episcopos & clericos admonet attendere ne corda eorum crapula vel comestationibus aggraventur, iuxta consilium Pauli Apostoli ad Timotheum scribentis. Sed quod ait vitandam esse multiplicitem ferculorum, respicit haud dubie ad consuetudinem Francorum, qui, ut Luitprandus adnotat in libro primo historiarum sui temporis c. vi. cibaria multa convivis ministrare consueverunt. Cuius etiam moris antiqui testimonium extat apud Vvalinghamum ad annum mcccxcvi.

U * * CONCILIVM PARIENSE

De reformando matrimonio Philippi Augusti Franc. regis & Ingeburgis a duobus sedis apost. legatis celebratum anno Dom. m. cxcvi.

Philippus Augustus Ingeburgem Canuti Danorū regis sororem, conjugem duxerat anno mxciii. eadem quædam, ait Rigordus, instigante diabolo, uxorem tam longo tempore cupitam, exosam habere cepit. *Moxque prætextu consanguinitatis per censuram ecclesiasticâ matrimonium est separatum.* Pontifex Cælestinus ad conquestionem Danorum, misit legatos suos in Franciam, Meliorem scilicet presbyterum cardinalem, & Cencium subdiaconum. Qui Parisius venientes, convocaverunt concilium omnium archiepiscoporum, & episcoporum, necnon abbatum, totius regni. In quo tractaverunt de reformando matrimonio inter Philippum regem, & uxorem ejus Ingeburgem. Sed quia facti sunt canes muti non valentes latrare, timentes etiam pelli suæ, nihil ad perfectum deduxerunt.

G. COSS. hæc ad annum mxciii. narrat Rigordus: quo anno cum Ingeburgem Philippus duxerit, simul & matrimonium referit, & ea quæ matrimonii occasione deinde contigerunt. Nam legatos concilii præfides non ante annum mxcvi. missos esse in Galliam, ex eo intelligimus, quod ad conquestionem Danorum, ut Rigordus loquitur, sunt missi. Conquestum autem esse Canutum Danorum regem narrat Rogerus Hovedenus, cum alteram conjugem duxit Philippus. Quod ab eo factum esse, anno mxcv. & referunt Francicarum rerum scriptores omnes, & auctarium Aquicindinum. Rogerus unus paulum anteverit, sub finem scilicet anni mxcv. scribit expositulatorias Canutum de se litteras ad Cælestinum. Quod cum rationibus nostris non pugnat.

G. C. DIVIONENSIS concilium de eodem Philippi divortio celebratum collocat Binus anno mxcvii. sed post annos duos rejiciendum esse, mox intelliges.

CONCILIVM LANCIENSE

de concientia sacerdotum a Petro Capnano S.A.L. celebratum ann. Dom. mxcvii.

Staravolſcius in conciliorum epitome, ad annum mxcvii. Autoritate, inquit, legari apostolici,

ANNO
 CHRISTI
 1195.

ANNO
 CHRISTI
 1196.

ANNO
 CHRISTI
 1197.

stolici, Petti tituli S. Marie in Via lata diaconi A cardinalis Capuani celebratum fuit concilium Lancienfense. Qui singulas dioceses visitans, cum alia quaedam, quae adversa religioni Christianae, & constitutionibus ecclesiasticis, in facto pariter & profano ordine inoleverant, correxit: rum facta synodo provinciali sacerdotibus imperavit, ut concubinas & uxores, quibus tum passim libere utebantur, a se abdicarent. Ac illud praeterea constituit, ut profani homines publice in templis matrimonio conjungeretur.

G. C. Edita esse Polonis a Petro Capuano hęc decreta narrat Michovienfis, ac sine ulla concilij mentione: narrat & Cromerus atque has leges ait in synodis a legato conditas; sed Lancienfem nominatim non exprimit. Fidem hac in parte Statu vobis habui, qui didicisse hoc ex alijs genis sui monumentis potuit.

ODONIS EPISCOPI PARIENSIS synodicae constitutiones.

In nomine sanctae Trinitatis incipiunt prohibitiones & praecipua observanda ab omnibus sacerdotibus, data a venerabili Odone Parisiensis episcopo.

CAP. I. De modo & tempore celebrandi synodum.

I. Fit Iovis in luce synodus quae proxima Luca. Lux Iovis hac replicat tertia pascha sequens.

In principio synodi, antequam cantetur, Veni creator Spiritus, queratur utrum praesentes sint abbates & sacerdotes qui tenentur synodo interesse. Et hoc factio incipiat episcopus alta voce, Veni creator: quo finito dicantur orationes, his precibus praecedentibus, Pater noster: Erne nos, &c. Benedicamus Patrem, &c. Post partem, &c. Letamini in Domino, &c. Fiat pax, &c. Dominus vobiscum. Oratio, Omnipotens sempiterna Deus, qui dedisti famulis tuis, &c. Actiones nostras quaesumus Domine, &c. Deus qui salutis aeternae, &c. Propitiate quaesumus Domine nobis famulis tuis per sanctorum tuorum, quorum corpora vel reliquiae in ecclesia praesentia requiescunt, merita gloriosa: ut eorum pia intercessione ab omnibus semper protegamur adversis. Infirmam nostram quaesumus Domine respice, &c. Deus a quo facta desideria, &c. Per Dominum, &c. Finitis orationibus residebunt, & legatur lectio: qua lecta fiet sermo.

CAP. II. Deo eodem.

1. Finito sermone licentia bit episcopus laicos & scholares, & alios clericos qui non debent synodo interesse. Hoc factio legantur praecipua synodi.
2. His expletis, dicantur capitula quae sunt addenda, & in fine districte praecipiat ut serventur sacerdotibus. Deinde sequuntur preces pro necessitate locorum & personarum.
3. Districte praecipitur sacerdotibus, ut jejuni intrent synodum: in jejuniis enim debet fieri & oratione.
4. Districte praecipitur, ut induti albis & stolis intrent sacerdotes synodum illam, quae celebratur tempore paschali: illam vero quae fit Septembri, superpellicis tantum & stolis.
5. Prohibetur sacerdotibus, ne causas adducant ad synodum, aut aliqua negotia quae non pertinent ad quosdam, & ne sibi tunc minuantur, cum debent synodo interesse, prohibetur.
6. Praecipitur districte, ut omnes presbyteri, maxime curam animarum habentes, ve-

niant ad synodum: & si gravi infirmitate detenti, aut alia necessitate inevitabili, venire non poterint: suum cappellanum mittant, aut clericum, loco suo.

7. Praecipitur in eundo & redeundo a synodo honeste ambulent presbyteri, & honesta quantant hospitium, ut in eis circumspicere se habeant, ne status clericorum vertatur in contemptum & opprobrium populo. Praecipimus in virtute Domini nostri & Dei, & obedientiae, ut honor maximus & reverentia debita singulis sacramentis sanctae ecclesiae praecipue a sacerdotibus & clericis exhibeantur, & ut laici similiter exhibeant in quantum sacerdotes moneant eos & exhortentur.

CAP. III. Capitula baptismi & aegritudinis.

1. Baptismus cum reverentia & honore celebratur, & cum magna cautela, sub hac forma: N. ego baptizo te, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Et caveat maxime in distinctione verborum & in prolatione, in quibus tota virtus consistit sacramenti & salus puerorum. Et in Romano sub eadem forma doceant frequenter sacerdotes, laicos baptizare debet pueros in necessitate: & post inundationem ea facient sacerdotes pueris quae solent fieri post immersionem.

2. Pro baptismo nihil omnino ante exigatur: sed post laudabilis consuetudo exigi potest.

3. Fontes sub fera clausi custodiantur, propter fortilegia. Chrisma similiter & sacrum oleum sub clave servetur.

4. Semper sacerdos interroget laicum diligenter, cum in necessitate baptizaverit puerum, quid dixerit & quid fecerit. Et si invenitur laicum diserte & modo debito baptizasse, & formam verborum in Romano integre protulisse, approbet factum: si autem non, baptizet puerum modo debito. Et hic est modus: Per te, si es baptizatus, non te baptizo; si non es baptizatus, ego baptizo te, &c.

5. Ad elevandum parvum de fonte, tres ad eum recipiantur; quod enim amplius est, a malo est.

CAP. IV. Capitula de sacramento confirmationis.

1. Sacerdotes frequenter moneant populum ad confirmationem puerorum.
2. Post baptismum debet suscipi sacramentum confirmationis.
3. Quod si confirmandus adultus fuerit, confirmetur prius, & postea confirmetur.
4. Saepè dicatur laicis, ne expectent diu ad confirmandum pueros adventum episcopi, sed ducant eos ad eum, nisi adesse audierint prope: & quod possint nomina mutari pueris, si velint, in confirmatione, aut si visum fuerit expedire.
5. Nullus sacerdos confirmare aut consecrare virgines praesumpserit: solius episcopi est confirmare, virgines consecrare, ecclesias dedicare, ordines dare.

CAP. V. Capitula de sacramento altaris.

1. Summa reverentia & honor maximus facris altaris exhibeatur, & maxime ubi sacrosanctum corpus Domini reservatur, & Missa celebratur.
2. Linreamina altaris & indumenta saepe abluantur, ad reverentiam & praesentium salvatoris nostri, & totius curiae caelestis, quae cum eo praesens adest quotiens Missa celebratur.
3. Calices, quibus infirmi communicantur, decorentur, & mundi custodiantur, ut devotius

X X x x i j tius

Venam aperiri faciat quilibet ad sanguinem elici.

rius communicent infirmi.

4. Ampullæ vini & aquæ in ministerio altaris mundæ & integre habeantur: similiter ampullæ chrisimatis & olei sancti.

5. Non permittant presbyteri diacones (communatur episcopus eis qui hoc non seruant) deferre infirmis sacrosanctum corpus Domini, nisi in necessitate, cum sacerdos absens fuerit; sed semper sacerdos cum magna reverentia & maturitate deferat in pixide eburnea bene clausa, propter casum, & cum lucerna præcedente, cantrantes ⁷ septem psalmos pœnitentiales cum litania pro infirmo, eundo & redeundo. Si longa via fuerit, addant quindecim psalmos, & alias orationes: sic enim debitum persolvunt infirmo, & audientes invitant ad exhibendam Deo reverentiam & honorem & orationem.

6. Frequenter moneantur laici, ut, ubicumque viderint deferri corpus Domini, statim genua flectant tamquam Domino & Creatori suo, & junctis manibus, quoadusque transierit, orent.

7. In pulchriori parte altaris cum summa diligentia & honestate sub clave sacrosanctum corpus Domini custodiatur.

8. Nulli clerico permittatur servire altari male ornato, seruari in majori ecclesia, ut nisi in superpellicio aut cappa clausa.

9. Nullus bis in die Missam audeat celebrare, aut cum duplici introitu, nisi in magna necessitate.

10. Nullus antequam matutinas dixerit canonicas, & Primam, præsumat aliqua necessitate celebrare Missam.

11. Ad horas beatæ Virginis semper tertius versus dicatur, capitulo, ut observat H. S. Maria mater gratiæ, & cantentur in ecclesia cum nota & devotione, vel in regendo an cavendo.

CAP. VI. Capitula de confessione.

1. Sacerdotes circa confessionem maximam curam adhibeant & cautelam, scilicet ut diligenter peccata inquirent; vñtata, sigillatim, inuitata, non nisi a longe per aliquam circumstantiam, sic tamen ut ex peccatis detur materia confitendi.

2. Ad audiendum confessiones communio-rem locum in ecclesia sibi eligant sacerdotes, ut communiter ab omnibus videri possint: & in locis abditis, aut extra ecclesiam, nullus recipiat confessiones, nisi in magna necessitate vel infirmitate.

3. In confessione habeat sacerdos vultum humilem, & oculos ad terram, nec aspiciat vultum confitentis, maxime mulieris, causa debite honestatis, & patienter audiat quæ dixerit in spiritu lenitatis, & ei pro posse suo pluribus modis persuadeat ut confiteatur integre; aliter enim dicat ei nihil valere.

4. *Incestum faciens, deslorans, aut homicida, Pontificem querens: papam, si miseris signem. Sacrilegus, patris percussor, vel Sodemita, Si percussisti clericum, Simonve fuisi.*

5. Sacerdotes majora referent majoribus in confessionibus, sicut homicidia, sacrilegia, peccata contra naturam, incestum & stupra virginum, iniectiones manuum in parentes, vota fracta, & hujusmodi.

6. Sunt tria in quibus nullushabet potestatem absolvendi, nisi dominus papa vel ejus vi-

caarius, nisi in necessitate; scilicet in iniectio-
ne manuum in clericos vel quosvis religiosos, in incendio, per quam sententiam sunt vocati simoniaci: nihilo minus tamen talium rei remittendi ad episcopum.

7. In dubiis semper confessor consulat episcopum aut sapientes viros, nisi ex necessitate; quorum consilio certificatus, soluat securus aut liget, maxime prælatos suos.

8. Audita confessione, semper confessor interroget confitentem si velit abstinere ab omni mortali; aliter vero non absoluat eum, nec injungat ei pœnitentiam, ne inde confidat: sed moneat ut iterum faciat quidquid boni poterit, ut Deus cor illius illustret ad pœnitentiam.

9. In injungendis parvis pœnitentiis sibi caveant sacerdotes: secundum enim qualitatem culpæ & possibilitatem confitentis debet esse qualitas pœnitentiæ, alioquin quod minus est requireretur ab eis.

10. *Cum furto raptus, cum fenore Simonis actus, De sic possessis elemosyna non fit ab ipsis.*

11. In furto, rapina, usura, fraude, sibi valde caveant sacerdotes: non alias injungant pœnitentias, scilicet Missarum, elemosynarum, & hujusmodi, priusquam reddiderint: non enim tale dimittitur peccatum, nisi restitutum ablatum.

12. Nullus Missas quas injunxerit celebret, nec tricenarium nec annuale, & pro minus nullus triennale & quinquennale.

13. Frequenter presbyteri moneant ad confessionem, & præcipue ab initio quadragesimæ instanter præcipiant venire generaliter ad confessionem.

14. In confessione caveant sibi confessores, ne inquirent nomina personarum cum quibus peccaverint confitentes, sed circumstantias tantum & qualitates: & si confitens indicaverit, arguat eum confessor, & secretum illud teneat sicut confitentis peccatum.

15. Nullus ita, vel odio, vel etiam metu mortis in aliquo audeat revelare confessionem signo vel verbo ullis, generaliter vel specialiter, ut dicendo: Ego scio quales estis. Et si revelaverit, absque misericordia debet degradari.

16. Omnes præcipiant instituta jejunia servari, ut jejunium quadragesimæ, quatuor temporum, vigiliatum, nisi ex magna & rationabili causa contra fiat, & sextæ feriæ: ex debito enim tenentur facere talia jejunia.

CAP. VII. Capitula circa matrimonium.

1. Matrimonium cum honore & reverentia celebretur, nec cum risu & joco; nec contemnatur, etiam si secundæ & tertix fianr: antequam fiat, semper tribus dominicis aut tribus festivis diebus æque distantibus, quasi tribus edictis, perquirat sacerdos a populo sub pœna excommunicationis de legitimitate sponsi & sponsæ qui debent conjungi, & ante fidem datam de contrahendo matrimonio, & ante hæc tria edicta nullus audeat aliquo modo matrimonium celebrare.

2. Prohibeant fitmiter laici, per excommunicationem, sortilegia fieri: malefici quoque & celantes consanguinitatem & alia impedimenta matrimonii, votum, ordinem, consanguinitatē,

⁷ Sacerdotem intelligit cum comite clerico & aliis quot adouni.

affinitatem, disparem cultum, compaternitatem, quæ tantum quatuor a matrimonio excludit personas, compatrem, commatrem, filium, & fratrem & sororem spirituales, scilicet, filium vel filiam patris *

3. Nullus sacerdos audeat perficere matrimonium in casu dubio, inconsulto episcopo, sed ad eum semper referat omnes matrimonii dubietates, si opus fuerit.

4. Prohibetur districte sub pœna suspensionis ne ullus sacerdos aut capellanus exigat aliquid ante benedictionem nuptialem, sive pro testimonio ferendo, sive pro matrimonio celebrando, occasione ferulorum quæ debentur pro nuptiis; celebrato autem matrimonio recipiat ferula sua, & exigat, si necesse fuerit, sicuti consuetum est.

5. Prohibeat sacerdos in ecclesia publice sub excommunicatione ne alter conjugum transeat ad religionem, aut recipiatur nisi per episcopum.

C A P. VIII. De sacramento Extreme
Unctionis.

1. Cum reuerentia deferatur oleum sanctum ad infirmos, & eos ungant sacerdotes cum magno honore & orationum celebritate quæ ad hoc sunt ordinatæ, & nihil inde penitus exigatur, sive a pauere, sive a diuite: sed si quid gratis datum fuerit, gratis accipiant.

2. Ad sacramentum extremæ unctionis monentur populum sacerdotes, non tantum divites & senes, sed pauperes & iuvenes omnes a tempore discretionis, maxime a quatuordecim annis & supra, & ad omnes communiter, ut se paratos exhibeant, cum necesse fuerit.

3. Doceant frequenter populum huiusmodi sacramentum licite iterari, & sæpe recipi, scilicet in qualibet magna infirmitate unde metus est mortis: & post susceptum licite reverti ad opus conjugale eum qui convaluerit de infirmitate.

4. Librum qui dicitur Manualis habeant singuli sacerdotes parochiales, ubi continetur ordo servitii extremæ unctionis, catechismi, baptismi, & huiusmodi.

5. Habeant singuli Canones pœnitentiales, & ordinarium officium ecclesiæ, secundum usum & modum qui servatur in ecclesia majori.

6. Moneantur sacerdotes ne testamenta sua ordinent per manum laicalem, & ipsi frequenter prohibeant laicos ne sua testamenta faciant sine præsentiâ sacerdotis, dicat episcopus quod non faciant eis in unum.

Hic incipiunt communia præcepta synodalia.

1. Præcipitur sacerdotibus ut omnes redditus & possessiones ecclesiæ scribant in missalibus suis, & prohibetur penitus presbyteris & parochianis, ne de his quæ sunt ecclesiæ aut presbyteris alienent ab ecclesia, nisi per consilium episcopi.

2. Prohibetur districte ne pro interregio corpus sepeliri differatur, sed post sepulturam exigant laudabiles consuetudines. Idem dicimus de similibus.

3. Quicumque reedificaverit in cemeterio

A excommunicetur, si principalis pars domus pee se ceciderit.

4. Tribus diebus continuis vocetur excommunicandus, & nisi ad iustitiam se obtulerit, & fidem dederit quod veniet ad diem sibi assignatam, ac diem adversario nuntiaverit, excommunicetur: & excommunicatus nullo modo absolvatur, nisi modo a majori, præterquam in articulo mortis, & tunc ramen data cautione, quod stabit iudicio ecclesiæ.

5. Presbyteri super citationibus faciendis credant his qui dederint fidem: sed super excommunicationibus faciendis non credant sine literis. Sententias audacter ferant, latas districte servent, ut citius quam sententiæ deficiant, nemini parentes, aut timore, aut amore, nec pro absolutis eos habeant, nisi eis bene constiterit.

6. Mortuæ in partu scindantur, si infans creditur vivere; tamen si bene constiterit de morte earum.

7. Sacerdotes auditores parochianorum suorum obitu, statim absolvant eos cum psalmis pro defunctis, & collecta.

C 8. Item inhibetur ne faciant designationes ecclesiarum in manu abbatum, vel quorumlibet patronorum, sed in manu episcopi vel prælati sui.

9. Non permittantur prædicatores super arcibus celebrare, nec pulsare campanas pro vicis, nec loqui in ecclesiis, nec præsenare reliquias, sed tantum deferant ferenda, & sacerdotes pro illis loquantur.

10. Exhortentur populum semper presbyteri ad dicendam orationem dominicam, & Credo in Deum, & salutationem beatæ Virginis.

11. Moneant semper populum, & maxime mulieres, ne faciant vota sua, nisi cum magna deliberatione, & assensu virorum, & consilio sacerdotum.

12. Nullus sacerdos vel capellanus teneat in domo sua aliqua occasione mulierem, nisi sit mater aut soror, aut talis de qua visum sit episcopo quod careat omni suspitione inhonestæ.

13. Prohibetur penitus universis sacerdotibus ludere cum decis, & interesse spectaculis, vel choreis assistere, & intrare tabernas causa potandi, & sine amictu, scilicet cappa vel pallio vel superpelliceo, & comite clerico vel laico intrare domos alienas, aut discurrere per vicis & plateas, & ne habeant cappas salatas & vestes inordinatas omnino prohibetur.

14. Nullus clericus vel regularis accipiat decimam de manu laici, nisi per manum episcopi.

E 15. Nullus clericus fidejubeat Iudæo vel feneratori, nec obliget pro pignore, aliquo modo ornamenta ecclesiæ vel libros Iudæo.

16. Nullus recipiatur ad prædicandum, nisi sit authentica persona, vel ab episcopo vel archidiacono missus.

17. Nullus clericus faciat iusurandum, antequam fuerit episcopo præsentatus.

18. Frequenter moneantur laici, ut non retineant decimas, quas in periculum animarum suarum retinent.

19. Nullus clericus potest sibi retinere decimas jure hereditario possessas, sed auctoritate episcopi possunt clerici fructus recipere, ita tamen quod semper laborent, & quod ad ecclesiam revertantur.

XXX xx iij

Hic deest
x. ommu-
sic uti pu-
blicetur.

Infirmi
quomodo
visitandi &
admonendi
sine vide
Concilium
Nanneren-
se cap. 4.

Locus hic
corruptus
est, & deest
quidpiam.

20. Die dominica precedenti synodum, sacerdotes qui capellanos non habent in suis parochiis, semper inquirent publice in ecclesia si qui sint infirmi in parochia, & tertia sequenti die visitent eos, si aliqui fuerint infirmi, etiam non requisiti, & faciant quidquid fuerit ad salutem animarum, ne mora, quam facturi sunt in synodo, fiat occasio periculi: eorum nihilominus ramen etiam saluti procurantes provisionem, quam solent facere per capellanos vicinos qui remanent, & diaconos proprios.

21. Sacerdotes die octavo semper renovent sacramenta ad fontem benedictum oleo & chrismare, & sanctam eucharistiam, ne vetustate aliqui ad indevotionem moveri valeant ad errorem.

22. Si negligentia evenerit, ut, prelecto canone & peracta consecratione, nec vinum nec aqua teperiatur in calice, debet statim infundi utrumque, & sacerdos reiterabit consecrationem ab illo loco canonis, *Simili modo posteaquam canatum est*, usque ad finem: ita tamen ut illas duas cruces omitrat, quas singulariter fecit super panem. Quod si de simplice vino vel de aqua sine vino fiat consecratio, vinum reputatur pro sacramento, sed aqua non reputatur: & ideo ista negligentia de aqua posita sine vino, major & majori poenitentia emendanda est.

23. Si quid ceciderit de sanguine Domini super corporale, rescindendum est ipsum corporale, & in loco reliquatum observandum: si palla altaris inde tincta fuerit, rescindenda pars illa, & pro reliquiis servanda. Si super insulam, casulam, vel super albam decurrat, similiter fiat. Si super quodlibet vestimentum, comburenda est pars illa, & pulvis in sacrarium reponendus est: si vero in terram ceciderit, lingenda est terra: si in ipsum sanguinem musca, vel aranea, vel aliquid tale ceciderit, quia non sine vomitu & periculo corporis, est tergendus, & radendus locus ipse, sive lapis, sive lignum, sive terra, & pulvis in sacrarium reponendus.

24. Porto si in ipsum sanguinem musca, vel aranea, vel aliquid tale ceciderit, quia non sine vomitu & periculo corporis aliquando sumi potest, igne cremandum est, & tunc sanguis Domini sumatur: illud ramen quod intus ceciderit prius debet in calice vino perfundi, & quanto cautius fieri poterit, abluui, & postea super piscinam comburi, & istam abluionem sacerdos sumat. Quod si de corpore Domini super quodlibet aliud vestimentum: non incidatur, sed vino abluatur, & a ministro sumatur vinum ipsum. Quod si in primo datum reicitur, prout diligentius poterit recipiat, & conjunctum cum vino in calice sumatur: sed integrum sumi non potest, eo quod ore alterius projectum est.

25. Reus autem hujus negligentiae, & qui cum eo particeps fuerit culpae, competenti subjaceat disciplinae: si autem supra lignum vel lapidem ceciderit, modus supradictus de sanguine Domini tenendus est.

26. Prohibetur sacerdotibus, ne nimis festinent venire Parisios occasione synodi, & ne magnam faciant moram sese visitando & rescindendo tam in via quam in civitate. Quidam enim festinant arripiunt, precedenti dominica, vela die

Luna summo mane, & moram faciunt usque ad sequentem dominicam, & magnum imminet periculum saluti animarum.

27. Districte precipitur ut quilibet sacerdos habeat in celebratione Missae, propter munditiam vestimentorum circa altare, unum manutergium.

28. Praecipitur presbyteris, ut cum in canone Missae inceperint, *Qui pridie*, tenentes hostiam, ne elevent eam statim nimis alte, ita quod possit ab omnibus videri a populo, sed quasi antepectus detineant, donec dixerint: *Hoc est corpus meum*: & tunc elevent eam, ut possit ab omnibus videri: & post ralem susceptionem tam corporis quam sanguinis, & vini puri, aliquantum ab expuendo abstineant: & si abstinere non possunt, in piscinam hoc faciant suaviter & urbane: vinum autem potius rubrum ministretur in calice, propter similitudinem albi vini cum aqua.

29. Prohibetur districte sacerdotibus, ne habeant secum prolem quam in sacro ordine susceperint propter scandalum; & ne in suis domibus habeant scacos & aleas vel decios, omnino prohibetur.

30. Prohibetur districte sacerdotibus, ne accipiant gazetas vel admodiationes, nisi de decimis, quoniam esset species negotiorum: & ne habeant in pallis suis pecias nisi blavi vel nigri coloris.

31. Similiter praecipitur presbyteris quod immobilia de bonis ecclesiae acquisita ecclesiis suis rantomodo legent: (nam de jure aliud facere non possunt) de mobilibus vero suis rationabile faciant legatum.

32. Item praecipitur sacerdotibus, ut frequenter dominicis & aliis festivis diebus in aliqua parte sermonis proponant fideliter populo symbolum fidei, & eis diligenter distinguant articulos fidei, & in singulis confirment populum, autoritatibus & rationibus sacrae scripturae pro posse suo propter haereticos.

33. Sciatis quod excommunicati sunt omnes illi in synodo, qui fidem dederunt vel acceperunt de celandis matrimoniis: & excommunicatio ista recitetur in parochiis a singulis sacerdotibus.

34. Prohibetur sacerdotibus, ne habeant capellanos habentes cappas manicatas, sicut nec ipse personae debeant habere: praecipitur enim omnibus habentibus ecclesias ut ad singula rempora ordinum se ordinandos offerant; & hoc intelligitur in juramento quod fecerunt.

35. Item praecipitur sacerdotibus districissime, & sub poena magnae emendae, ut custodiant praecipua synodalia quae scripta sunt in libellis suis. Quidam enim, licet jam elapsi sint tres anni ex quo praedictos libellos habuerunt, ita sunt negligentes, quod nondum habent paxidum eburneam, nec tabernaculum ubi refertur cum honore corpus Domini, nec fontes sub clauve, nec chrisma vel oleum in aliqua capsula.

36. Prohibeant sacerdotes ne fiant chortae, maxime in tribus locis, in ecclesiis, in caemeteriis, & in processionibus.

37. Prohibeant sacerdotes per excommunicationem, & maxime tempore vindemiarum, singulis diebus dominicis, ne aliqui Christianus retineat apud se marchum vindemiarum quem

Luc. 22.

* de se lingi potest.

¶ f. id.

Matth. 26.

quem Iudei calcant aliquo modo, propter illam horribilem immunditiam quam in contemptum sacramenti altaris faciunt: & si remanserit, detur porcis, vel expandant ad opus profimo.

38. Prohibeant per excommunicationem sepe ne carnifices permittant Iudeos laniare carnes suas, nisi torum detineant Iudai.

39. Item districte præcipitur presbyteris ne hostias, licet non sacratas, dent pueris ullo modo: & inhibetur ne celebrent sine caligis.

40. Item prohibetur districte ne sacerdotes cultellum portent cum cuspide, nec clerici eorum.

41. Item districte prohibetur sacerdotibus ne permittant prædicare aliquos ignotos sive illiteratos, etiam extra ecclesiam, sive in viis, sive in plateis, sive in aliis locis parochiæ suæ: & sepe de dominicis diebus sacerdotes moneant, & etiam sub pœna excommunicationis inhibeant parochianis suis, ne tales audiant propter pericula hæresium & errorum quos seminant.

42. Item districte præcipitur presbyteris quod moneant parochianos suos & parochianas, quod provideant ecclesiæ Parisiensi, quæ multum indiget albis, & stolis, & toallis, & hujusmodi.

43. Item moneant sollicitè & assidue parochianos suos, ut in Albigenfes hæreticos se accingant, & iterum eandem habebunt indulgentiam quam alias habuerunt.

44. Item moneant presbyteri sub pœna excommunicationis omnes illos qui crucem habuerunt, & votum suum non sunt profecuti, quod crucem suam & proponant resumere, & portare.

45. Item præcipitur omnibus presbyteris, quod excommunicent in generali omnes illos qui fecerunt conspirationes contra presbyteros suos, vel contra ecclesias suas.

46. Item præcipitur presbyteris, ut cum aliquis confitetur eis, se fidem dedisse alicui mulieri de matrimonio contrahendo cum ea, & post fidem datam cognovit eam, non dent ei licentiam contrahendi cum alia, quoniam sequens carnalis copula cum illa cui fidem dedit matrimonium confirmavit.

47. Item districte præcipitur presbyteris & sub excommunicatione, ne aliquos matrimonio clandestino conjungant vel benedicant.

48. Item excommunicentur omnes illi qui faciunt se conjungi clandestine, aut benedici, & omnes illi qui interesse præsumunt sacerdotes.

49. Item præcipitur presbyteris ut, quotiens dubium erit quando aliqua jejunia vel processiones institutæ fieri debent, sicut in festo sancti Marci, petant a decano loci, & sine ejus consilio ea facere non præsumant.

50. Item præcipitur presbyteris, ut, quando mulieres post puerperium veniunt ad purificationem, dent eis tantummodo panem benedictum, & corpus Domini eis nullo modo propinent, nisi expresse petant, & prius confesse fuerint.

51. Item moneant presbyteri parochianos suos in confessionibus & in prædicationibus suis ut saltem semel in anno peregrinando visitent ecclesiam Parisiensem.

52. Præcipitur districte omnibus presbyteris, ut pro domino rege faciant specialem commemorationem, quando poterunt.

53. Item præcipitur presbyteris, quod singuli scribant nomina parochianorum suorum confratrum ecclesiæ Parisiensis, & etiam scribant pro quanto quilibet est confrater.

54. Item præcipitur presbyteris, ne recipiant capellanos sine conscientia episcopi vel archidiaconi.

55. Item præcipitur presbyteris, quod nihil exigant a parochianis suis, eo quod testimonium dant pro eis, quando debent matrimonium contrahere.

56. Item prohibetur districte, ne diaconi ullo modo audiant confessiones, nisi in ærissima necessitate; claves enim non habent, nec possunt absolvere.

57. Præcipimus omnibus decanis, quod inquirent de cætero, & in scriptum redigant nomina omnium presbyterorum, quin decanatus suis decedent, eaque deferant ad synodum recitanda, ut oremus pro eis, & moneantur singuli presbyteri ut faciant servitium speciale: hoc enim libentissime debent facere, quia, cum decesserint, fiet similiter pro eis.

58. Item districte præcipitur presbyteris omnibus, quod excommunicent ter in anno scilicet in pascha, in nativitate Domini, & in festo ecclesiæ, omnes illos qui scienter celant feudata Parisi. & omnes illos qui sciunt super hoc aliquid, nisi illud revelaverint Parisiensi episcopo, velejus mandatario.

59. Item præcipimus singulis presbyteris, quod annuatim, idque in crastino S. Trinitatis, anniversarium omnium confratrum B. Mariæ per totam Parisiensem dioccesim celebretur.

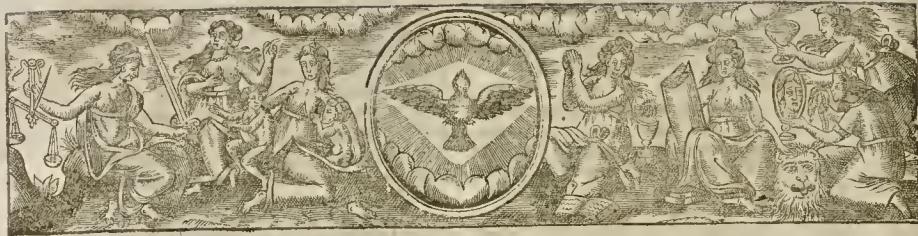
60. Præcipimus ut moneantur, non Iudeis præstare rotas, secundum quod præceptum est: alioquin compellantur per excommunicationem.

NOTA SEV. BINII.

Odo henrici II. Anglorum regis, & regis Gallorum consanguineus, invitatus ad episcopatum Parisiensem Mauritio mortuo raptus est. Puer elemosynam condiebat lacrymis. Adolescentem gregoriū VIII. pene pari episcopis honore excepit. Quem in Angliā redditum uberem habebat, tribus scholasticis pauperibus dispersit deditque: ita ut pavilionem suum ditaret. Visitavit annum 1175. Vide plura apud Petrum Blesensem, episc. 127. & 128. Vide & Baron. Tom. 12: anno 1187, num. 21.

G. COSS.

Male has constitutiones Binii retulit ad gregoriū VIII. pontificatum, qui obiit an. 1187 cum Odo, Parisiensis episcopus non fuerit, nisi post novem ut minimum annos. Mauritio enim successit, qui anno demum obiit 1196.

APPENDIX

AD TOMVM DECIMVM

CONCILIORVM.

CONCILIUM CABILONENSE A

ANNO
CHRISTI
1073.

anno M L X X I I I.

Nus ejus titulus editus est supra, pag. 808. nam qua illic afferuntur ex Hugone Flaviniacensi, Cabilonense concilium consecuta sunt, nihilque ad illud attinent. Qua præcedunt in eodem chronico, quantum de hujus concilii actis nihil habent, proprius tamen ad illud spectant. Sunt autem his concepta verbis. Anno ab Incarnatione Domini M L X X I I I. Alexander papa Giraldum Ostiensem episcopum, qui Petro successerat, ad Gallias destinavit, & vices suas ei per Franciam & Burgundiam commisit. At ille ex præcepto papæ concilium apud Cabilonem instituit, cui præerat Roclenus episcopus, literis apprime eruditus, & in lectione Divinorum voluminum studiofissimus. Hac tantum Hugo Flaviniacensis: qui ædidi interim mortuum esse Alexandrum papam, creatumque Gregorium.

CONCILIUM IN NOVEPULONIA, anno Domini M L X X I I I.

ANNO
CHRISTI
1073.

Hujus memoriam concilii debemus Greg. VII. epistole 16. lib. 1. ad Giraldum Ostiensem episcopum, legatum suum, quem reprehendit, quod rerum in concilio gestarum rationem ut redderet, Romam non redisset, aut saltem scilicet suum mississet. Miramur, inquit, & multum anxij sumus, quod cum semper consuetum & valde necessarium fuerit, ut si quando legatus apostolicæ sedis concilium in remotis partibus celebravit, sine mora, ad annunciandum omnia quæ egisset, revertetur: tua fraternitas post peractam synodum, in qua tot negotia emerferunt, nec ad nos rediit, nec eum qui secum est, considerata vel necessitate, vel nostra expectatione, remisit. Nobis equidem gratum est quod pro negotiis S. R. E. in Hispaniam profectus es: sed debuerat prudentia tua aut illum quem tibi adjunximus, aut aliquem, qui synodo interfuisset, qui que omnia vice tua nobis rationabiliter expedire sciret, ad

nos dixerisse: quatenus perspectis omnibus, confirmanda confirmaremus, & si qua mutanda viderentur, discreta ratione mutaremus. Licet enim literis tuis aliqua nobis gestorum tuorum notitia apparuerit, &c.

Magnam fuisse synodum hanc ex his verbis apparet, in qua negotia emerferunt. Addit deinde, multos ad sedem apostolicam querelas suas detulisse: quorum alij injuste se excommunicatos, alij inordinate depositos, alij immerito interdictos conqueruntur. Nominatim autem de Guillelmo Ausitano archiepiscopo hæc subiicit: Cum ob id solum quia excommunicato scienter communicaverat, eum esse depositum, & tamen in examinatione ejus de objectis criminibus, præter quod domnum & prædecessorem nostrum Alexandrum papam sibi ignovisse fatebatur, non eum se canonicè expurgasse, sed expurgare voluisse dixisti. Tum: Hoc tamen consulentibus fratribus, & coepiscopis nostris, & cardinalibus, inter cætera nos decrevisse cognoscas: ut præfatus Ausitanus archiepiscopus, propter hoc solum quia communicavit excommunicato, dejectioni subjacere non debeat: ita tamen si de objectis aliis criminibus se expurgare poterit. Pontium vero Bigoritanum dictum episcopum, quem simili de causa depositum esse nuntiasti, ad nos venisse cognoscas: sed honori tuo providentes, nulla querelis ejus responsa dedimus. Attamen quia in paribus causis paria jura tenenda sunt, fraternitati tuæ scribimus, ut... officij sui restitutione non careat. Hac Gregorius, ex quibus rerum in hoc concilio actarum aliqualem exprimere notitiam possumus. Esse autem in Novempulania celebratam, Ausitanis & Bigoritanis antistitem causa docent. Ita intellexit Sirmondus noster, qui in notis ad Goffridi Vendocinensis epistolam 18. lib. 1. Gregorius, inquit, VII. synodum ab eodem (Giraldum) in Novempulpulis coactam commemorat, lib. 1. epist. 16.

Hoc absoluto concilio profectum esse Giraldum in Hispaniam, apparet ex iis quæ supra descripta sunt.

ADDITIO

ANNO
CHRISTI
1073.

CONCILIVM BENEVENTANVM.

In quo confirmatum jus abbatiæ S. Sophiæ
in duas ecclesias auno Domini MLXXV.

IN nomine Domini Dei & Salvatoris nostri
Iesu Christi Domini æterni, & in nomine san-
ctæ & individuæ Trinitatis.

Anno Dominicæ Incarnationis MLXXV. Do-
mino Gregorio VII. summo Pontifice Romano,
secundo anno Pontificatus sui feliciter presiden-
te. Cum ego Milo domini nutu Beneventanæ
provincia archiepiscopus, primo anno nostri
præfulatus, more ecclesiastico solemniter syno-
dali autoritate in basilica sanctæ Dei Mariæ
& virginis Mariæ agerem, una cum Gode-
frido Terofano episcopo, seu cum episco-
pis & abbatibus ad nostram diocesim perti-
nentibus, pariter nobiscum venerabiliter resi-
dentibus, scilicet Bernardo Agathensi, Alber-
to Bobianensi, Petro Guardiensi, Rutgero Ci-
vitatensi, Gilberto Telefinesi, Mainardo T.
Ioanne nostræ ecclesiæ archiepiscytero, Alber-
to abbate sancti Modesti, Laurentio Neapoli-
tano, Savino abbate sancti Lupi; necnon do-
mino Landulpho principe, & Stephano Schul-
dachis, cæterisque nobilibus Beneventanis, cum
pluribus pondus testimonii habentibus.

Intet alia vero quæ hinc inde agebantur & re-
servabantur, Madelmus cœnobii sanctæ Sop-
hiæ abbas surrexit in medio conventus, & pro-
clamavit super episcopum Draconatii, nomine
Campo, pro duabus ecclesiis ad prædictum
monasterium sanctæ Sophiæ pertinentibus: qua-
rum altera dicitur sancta Maria in Alcino; altera
vero sancti Benedicti in eadem civitate sua. Ad
hæc episcopus Campo de hoc negotio requisit-
us, respondit; olim quidem majorumque no-
strorum tempore illas prædictas ecclesias duas
ad præfatum monasterium vere pertinuisse per
quædam munimina: sed postea furata fuisse, &
taliter jam dictas ecclesias ad suum jus redactas
fuisse, & usque modo jure tenuisse.

Tunc prædictus abbas protulit præceptum
sigillatum, in quo continebatur, quomodo a
nostro prædecessore beate piæque memoriæ Vlda-
rico archiepiscopo confirmatum ac testatum
fuisset de illis duabus ecclesiis ad prædictum mo-
nasterium sanctæ Sophiæ, ipsius monasterii ab-
bate Amico, adversus Leonem tunc temporis
Draconariæ ecclesiæ præsentem, in præsentia
quidem archiepiscopi Vldarici & Dodonis Ros-
sellani episcopi, sed & Bernardi episcopi & can-
cellarii sanctæ Romanæ sedis domini Nicolai
papæ legati, aliorumque episcoporum seu abba-
rum, qui synodali tunc conventui intererant.
Cumque præceptum perlegeretur, Mainardus
T. episcopus, & Alphierius archidiaconus, &
Rofridus diaconus & bibliothecarius nostræ
ecclesiæ, sed & plures alii boni testimonii viri,
responderunt, & consenserunt, & confirma-
runt in præsentia nostra, ita verum esse quem-
admodum in principio legebatur, eo quod sal-
va fide, sine ulla fallitate, ita feliciter reminisce-
rentur esse.

Itaque episcopus jam sæpe dictus Campo præ-
rer suam existimationem, audiens atque intelli-
gens veritatem & scriptis & bonorum virorum
testimoniis, nolens alia pro aliis objicere, maxi-
me in tali conventu, & quod non decet episco-
pū.

Concil. general. Tom. X. Appendix.

A pum vel aliquem catholicum virum, in re, vera
ubi non sunt, querere, ultra nihil habens quod
responderet, cunctis audientibus, sicut iustitia
decebat episcopum vel aliquem catholicum vi-
rum, reticuit: & se deinceps extorrem fieri
præcepit, atque promisit nunquam se amplius
inde agere cum prædicto abbate & successoribus,
tantum reservata sibi canonica & paro-
chiali autoritate.

Præterea ergo nostra benevolentia omnibus
quidem obnoxia, sed maxime dominum timen-
tibus & domesticis fidei comes, in re nota
detulit in eadem synodo, cum omnium assen-
su, secundum canonum autoritatem, fieri præ-
ceptum ad partem prædicti monasterii & nostro
sigillo corroborari, & propria manu signari ac
confirmari, simul cum prædictis episcopis &
abbatibus, omnique synodali conventu: ita ut
in posterum, sine ulla contradictione presen-
tium vel etiam futurorum, habeat ac possideat
prædictus cum suis sequacibus jure perpetuo
prædictas ecclesias, cum omnibus hodie earum
pertinentiis & deinceps in futuro juxta rectum
& autoritatem præcepti a nostro prædecessore
bonæ recordationis Vldarico archiepiscopo, de
iis ecclesiis ad idem monasterium canonico jure
confirmati: nulla ratione Campo supradicto
episcopo, vel successoribus suis, vel quibuslibet
personis, calumniantibus deinceps vel re-
fragantibus.

Scriptum autem per manus Joannis clerici
& cantoris nostræ ecclesiæ, mense Martio Ind.
xiv. Datum vero per manus supradicti Rofridi
diaconi atque bibliothecarii, die videlicet Kal.
April.

Signum Milonis archiepiscopi.

Ego qui supra Godefridus Terofanus anti-
stes.

Ego qui supra Bernardus Agathensis episco-
pus.

Ego qui supra Bernardus Bobianensis epi-
scopus.

Ego Meinardus T. episcopus.

Signum crucis factum per manum supradicti
Petri Guardiensi episc.

Ego qui supra Ioannes archiepiscyter.

Ego Sabinus abbas.

Ego Rufgerus Civitatenensis episc.

Signum crucis factum per manum supradicti
Gilberti Telefinesi episc.

Ego Rubertus Florentinus episc.

Ego Nicolaus Termolenensis episc.

Ego Azzo Lucerinus episc.

Ego Vvilielmus Larinensis subscripsi.

Signum crucis factum per manum abbatis Leo-
poldi monasterii domini Salvatoris de Te-
lesia.

Signum crucis factum per manum supradicti
Alberici abbatis.

ANNO
CHRISTI
1075.
&
1076.

ADDITIO AD CONCILIVM APVD
S. Maxentium & Concilium Pictavenfe.

Quorum supra mentio pag. 345.

Celebratum esse hanc synodum adversus here-
ticos Berengariane fautores, disterte affirmat
Ioannes Chanutus in notitia Burdegalensium ar-
chiepiscoporum. Quod unde acceperit, quanquam
incertum est: tamen non temere ab eo affirmatum,
neque nisi ex certis, qua viderit, monumentis,
ipsisque fortasse concilij actis, crediderim. Et hoc
innuere videtur chronicon S. Maxentij, cuius ver-
ba superius descripta sunt. Nam post factam Picta-
vensis concilij mentionem, quod tenuit, inquit,
Giraudus legatus de corpore & sanguine Do-
mini: addit: Fueratque aliud concilium apud S.
Maxentium, &c. Chanutus anno M L X X I I, il-
lud collocat. sed major chronico S. Maxentij fides:
ex quo habemus anno M L X X V. primum habitum
esse concilium apud S. Maxentium VII. Kal. Iul.
ac deinde Pictavenfe anno eodem, Id. Ianuarij.
Que absurda videbuntur ijs qui non animadvertit
ijs temporibus anni primordium in Galliis a verno
tempore ductum esse. Itaque Idibus Ianuariis,
quibus habitum est Pictavenfe concilium, labeba-
tur adhuc in Gallia annus M L X X V. Nos vero Ro-
manam anni rationem secuti, anno M L X X V I.
Kal. Ianuariis inchoato illud assignamus.

CONCILIVM BVRGENSE

In quo Romani factorum ritus imperati, & alia
ad disciplinam ecclesiasticam spectantia,
anno Domini M L X X X.

ANNO
CHRISTI
1080.

Ioannes Mariana histor. Hispan. lib. 1x. cap. xi.
Missa, inquit, abs Rege (Alfonso) Romam
legatio, enixe Pontificem postulante, uti
rei ecclesiasticæ, in quam vitio temporum, homi-
num culpa, depravati mores incubuerant,
constituendæ, novisque institutis componendæ
causa, legatus in Hispaniam cum amplissimis
mandatis & potestate mitteretur. Missus a Gre-
gorio VII Pont. Max. Ricardus Massiliensis
abbas, anno huius sæculi septuagesimo 4to sexto,
Burgis in citiore Hispania concilium episco-
porum agitavit. In quo, regis voluntati morem
gerens, in omni regno ejus Romanum ministere-
rium confirmavit. Sic Pelagius Ovetensis lo-
quitur 4, ut ego interpretor. Leges ecclesiæ ve-
teres in mores revocatæ: ac præsertim, quod in
Germania non absque motu factitatum erat,
uxores sacerdotibus detractæ, quas, prisca moris
obliti, & voluptatum illecebris superati,
plerique habere consueverant. Quæ res sanctis-
simo pontifici invidiam peperit, usque eo ut
conviçis & contumeliosis probrosisque carmini-
bus passim ejus nomen proscinderent. Adeo
grave est assuetæ relinquere, & veteres mores
nova censura mutare. Præterea Aragoniæ
exemplo, præcandi ritus ex Romano motelanci-
ti: prisca Gothorum instituta rebus Divi-
nis procurandis, propitiando numine anti-
quata.

NOTÆ G. COSS.

Ricardus monachus S. Victoris Massiliensis, presbyter
cardinalis ab Alexandro II. creatus, a Gregorio VII. in
Hispaniam legatus mittitur anno M L X X V I I. ut scribit
Gregorius ipse epistola 21. lib. v. Abbas Massiliensis
constituitur anno M L X X I X. in locum Bernardi fratris,
cardinalis: ut ex eiusdem epistola 7. lib. vii. discimus.

¶ Vide no-
tas nostras.

¶ Eiusdem
de hoc loco
consule.

A Qui stare igitur potest, quod ait Mariana, missum in
Hispaniam a Pontifice Ricardum abbatem Massiliensem
anno M L X X V I I Altera in Hispaniam legatione iunctum
eundem esse anno M L X X I X. docet epistola 6. libri
vii. qua hortatur Alphonsum regem Gregorius, ut illam,
qua de hic agitur, factorum mutationem instituat: ex
quo apparet, non ante annum illum M L X X I X. Burgen-
se hac de re concilium a Ricardo habitum esse. Quando
igitur celebratum dicemus? Si Pelagium Ovetensem
consulimus, augetur difficultas. Etiam enim ille
M C X X I I I. assignat, quæ cum anno Christi M L X X V.
congruit. Ac serius profecto, cum anno M L X X X. scribat
gregorius epistolam tertiam libri viii. cuius ipso initio
significat id perfectum esse. Anno igitur M L X X X. ha-
bitam hanc synodum crediderim: atque apud Pela-
gium Ovetensem, errorem in numeros, librorum vitio,
irrepisse: scriptum nimirum, M C X X I I I. pro M C X V I I I.
qui annus 212. Hispanico, respondet anno Christi
M L X X X. Mariana vero qui annum Christi assignat
M L X X V I I. legebat sine dubio, 212. M C X I I I.

Romanum mysterium hic esse confirmatum scribit
Pelagius: Romanos scilicet ritus mysteriorum, officio-
rumque Divinorum: atque hanc loquendi formam, ne
temere factum putemus, auctor sermone barbarus vis
usurpat. Mariana ministerium reponit. In quo rursum
ab eo dissentio.

Quidquid egerit concilio suo Ricardus, etiam assen-
tiente & annente rege, obtinere non potuit, ut om-
nino gothicus ritus abrogaretur. Id vero postea per-
fectum in Legionensi concilio, anno M X C I I, quod quid-
dem ad Castellanum regnum attinet. Nam de Aragonia
vide concilia Hispanica anno M L X V I I I. Tomo IX.

C Hic observa Castellano regnum vocari a Mariana
Hispaniam citeriorem. Scilicet homini Hispano Tolet-
ti commoranti citerior erat, cisque Iberum, Hispaniæ
pars illa. Ego veto ad annum illum M L X V I I I. Ara-
goniam vocavi, citeriorem Hispaniam, Romanos se-
cutus, quibus, uti & nobis, pars illa propior, & citra
Iberum est.

Burgenfe Ricardi concilium non agnoscit Rodericus
Toletanus, immo vix asseruit in Hispanias missum, cum
addit cæpisse irregularis se habere. Vidit Philippus
Labbe nosster, in hoc Marianam cum Roderico non consen-
tire. Præter autem Rodericum, ut pore trecentis & eo
amplius annis antiquiore: ego vero Marianam, quip-
pe consentientem cum Pelagio Ovetensi, qui annis seim-
e ducentis Roderico est vetustior.

CONCILIVM SENONENSE

anno M L X X X.

ANNO
CHRISTI
1080.

A Richerio archiepiscopo celebratum.

Ex Gallia Christiana in Richerio Senonensi archi-
episcopo.

SYNODVM celebravit (Richerius) Senonis
Smenfe Octobri, anno Domini M L X X X. cui
interfuerit Goffridus Parisiensis, Goffridus
Carnotensis, Philippus Trecentis, Galtherus
Meldenensis, Arnulfus Aurelianensis, episcopi;
Arnulphus sanctæ Columbæ, Hamardus S.
Germani Parisiensis, Guibertus S. Germani
Autissiodotensis, Erminus S. Petri Melodunen-
sis, Galtherus S. Petri Ferrariensis, Robertus S.
Florentini Bonævallis, Guillelmus S. Remigij
Senonensis, abbates, Hoc tantum in Gallia
Christiana Claudi Roberti. Quid autem in con-
cilio sit actum, omnino latet.

GREGORII PAPÆ VII.
epistola

Ad episcopos Gallie, Narbonensium, Gasconia, &
Hispania.

Amatum Oleronensem episcopum, legatum
apostolicum constituit.

Gregorius episcopus servus servorum Dei,
omnibus archiepiscopis, episcopis, abbatibus,
regibus,

Eddijt Ba-
luzius ad
Tom. II.
de concord.

regibus, principibus, clericis quoque, ac laicis. A
in Narbonensi Gallia, Gasconia, Hispaniaque
regione, salutem & apostolicam benedictionem.

DILECTISSIMI fratres & filij, prudentiæ vestræ manifestissime notum est, quod Romana ecclesia hanc consuetudinem habuit ab ipsis foundationis suæ primordiis, ut ad omnes partes, quæ Christianæ religionis titulo prænotantur, suos legatos mitteret: quatinus ea quæ gubernator & rector ejusdem Romanæ ecclesiæ per suam præsentiam expedire non prævalet, vice sua legatis concessa, monita salutis, ac morum honestatem, per eos cunctis per orbem terrarum constitutis ecclesiis nunciaret, easque apostolica doctrina in omnibus quæ factæ religioni conveniunt, diligenter instrueret. Proinde horum præsentium portiore, venerabilem consuetudinem nostram Amatun episcopum, ad partes vestras dirigimus: ut quæ ibi vitia eradican- da sunt, a fundamento evulsis, plantaria virtutum, Deo autore, solerti vigilantia, plantare procuraret. Quem, sicut nostram, immo B. Petri præsentiam, vos suscipere apostolica auctoritate jubemus: ac sic pro reverentia apostolicæ sedis, ejus nuncius est, vos in omnibus sibi obedire, atque eum audire mandamus, ut propriam faciem nostram, seu nostræ vivæ vocis oracula. Scriptum est enim: *Qui vos audit, me audit.* Agite itaque prudenter ac religiose: & sic vos obediētes Deo, & sancto Petro in omnibus exhibete: quatinus, ipso apostolorum principe interveniente, utriusque vitæ gloriam & felicitatem consequi mereamini.

Luc. 10.

ANNO
CHRISTI
1086.

*** CONCILIABYLV M RAVENNENSE

In quo Ravennatis ecclesiæ privilegia a Wiberto antipapa, qui Clemens appellari volebat, confirmata sunt anno Domini M. LXXXVI.

VVIBERTUS, inquit Rubens, libro v. Ravenn. hist. Ravennam regressus, novo anno inveniit, in arde Vrsiana conventum aliquot cardinalium atque episcoporum habuit; Ravennatisque ecclesiæ bona confirmavit hoc diplomate, quod adhuc extat: Clemens episcopus, servus servorum Dei, sanctæ Ravennatis ecclesiæ, omnibusque futuris in illa archiepiscopus per eam in perpetuum. Cum ad nos ecclesiæ cura respiciat, & de singulis cogitare conveniat, & ex debito suscepti regiminis, omnibus nos providere oporteat: specialiter tamen, & maxime Ravennatis prospicere debemus ecclesiæ, cui præsumus, Deo propitio, ut sponset & filia. Hujus igitur miserias nimis ægre ferentes, & quantum in nobis est, amputare volentes, hoc remedii genere, hoc consilii antidoto tandem subvenire curavimus, ut consideratis privilegiis decessorum nostrorum Romanorum pontificum, & præceptis imperatorum, quæ in archivio nostræ Ravennatis ecclesiæ continentur, quæcunque in illis leguntur, privilegij nostri ad stipulatione firmentur, ut sublatis de cætero seminariis litium, nec Romana ecclesia Ravennatis ecclesiæ, mater filia suæ, injuriam faciat, nec matri filia contradicat, sed dignitatem suam utraque possideat. Et deinde quid melius, quid Deo jucundius, quam scandala tollere, lites reprimere, pacem componere, ec-
Concil. general. Tom. X. Appendix.

clesiarum concordiam videre? His Deus lætatur, & gaudet, & talibus, super omne sacrificium, placatur muneribus. Contententibus igitur, & collaudantibus primo cardinalibus nostris, Ruberto sancti Marci, & Anastasio sanctæ Anastasiæ, confratribus & coepiscopis nostris, Roldando Tarvisino, Milone Paduano, Heclino Vincentino, Fulcone Forosempronienſe, Theobaldo Castellano, aliisque quampluribus, qui fuere præsentibus: hujus nostri privilegij auctoritate firmamus quæcunque in privilegiis Romanorum pontificum leguntur, Pauli, Sergii, Anastasii, Leonis, Hadriani, Eugenii; Theodosii, Valentiniani, Ludovici, Caroli, Othonis, Chunradi, Hentici, & aliorum: omnes donationes & concessiones illorum, quas Ravennati fecisse perhibentur ecclesiæ, tam in episcopatibus, quam in abbatibus, comitatibus, exarchatu, cæterisque similibus, quæ in privilegiis & præceptis plenius habentur, hujus scripturæ nostræ assertionem munimus. Decernentes, & auctoritate apostolica statuentes, ut si quis contra hoc nostrum privilegium venire tentaverit, si quis contradictor extiterit, sit anathema, maranatha, sitque pars ejus cum Pilato, & Herode, & Iuda traditore. Quod ut certius credatur, & ab omnibus diligentius observetur, sigillo nostro præsentibus litteras statumur roborari. Acta sunt hæc Ravennæ, in plenaria synodo, in matrice ecclesia, quæ dicitur Agnæ Anastasios, anno Dominicæ Incarnationis millesimo octuagesimo sexto, impetante Hentico tertio Romanorum Augusto, anno imperii ejus secundo, Indiæ. nona, tertio Kal. Mart.

ANNO
CHRISTI
1086.

OBSERVATIO.

PERGIT Rubens: His unis litteris pontificio solio vacante scriptis, Vvibertum se Clementem appellasse novj: reliquis deinde omnibus, quas viderim, se perpetuo Vvibertum archiepiscopum vocavit. Quodque majori notatione atque animadvertione dignum est, in quibus talibus ipse se Vvibertum nominat, eas factas esse tempore Clementis papæ dicit, ut duo, videlicet omnino inter se diversi videri possint, Vvibertus archiepiscopus, & Clemens pseudopontifex. Cumque hoc tempore, pontifices maximi, summi pontifices, & universales papæ, & quidem jure, scribantur: hunc unico papæ vocabulo, nullo præterea adjecto titulo, ubique exaratum legi. Id puto factum, quod populi, Ravennatis præsertim provincie, in qua ipse plurimum morabatur, illum nequaquam verum pontificem ducerent, quamquam metu impulsus, de illo in tabulis mentionem scribere faceret. Illa autem eo modo scribebar ipse, quod ejus adhuc fluctuaret animus, neque se palam pontificem maximum jactare, conscientia deterritus, auderet. Hinc se solo Clementem, idque, uti docui, semel tantum, cum esset in episcoporum conventu, & pontificia vacaret sedes, modo Vvibertum archiepiscopum, idque perpetuo, affirmabat.

*** CONCILIVM NARBONENSE
PROVINCIALEANNO
CHRISTI
1090.

Habitum anno Domini MXX.

A Dalmatio Narbonensi archiepiscopo.

De juribus Ctassensis monasterii.

PARS PRIOR ACTORVM.

IN nomine Domini. In concilio apud Narbonam ad honorem Dei celebrato, veniens domnus Rotbertus abbas, cum majori parte conventus sibi commissi, ante præsentiam domini Dalmatii Dei gratia Narbonensis archiepiscopi,

YYyyy ij episcopi,

ANNO
CHRISTI
1090.

episcopi, atque ejusdem ecclesie suffraganeorum, Tolosani, Carcassonenfis, Helenensis, & Biterrenfis, seu Magalonenfis, episcoporum, & canonicorum ejusdem ecclesie Narbonensis, ceterorumque virorum religiosorum, abbatum, & nobilium virorum, qui venerant ad dictum sanctum concilium.

Proclamavit siquidem dictus abbas, cum majori parte sui conventus, contra prefatum dominum Dalmatium archiepiscopum, coram toto concilio, quia injuste molestabat eos super abbacia quondam sancti Laurentii, quae propter terrae malitiam erat redacta in prioratum: quae abbacia, sive prioratus, dicebat esse pleno jure Crassensis monasterii sub censu annuo unius vaccae optima, vel decem solidorum Narbonensium monetae curribilis, quod magis canonici Narbonenses recipere elegerint. quod censum tenetur solvere Crassense monasterium dictis canonicis ratione feudi. Item conquerebantur abbas & dicta pars conventus sui, coram toto sancto concilio, quod prefatus dominus Dalmatius Narbonensis archiepiscopus, & canonici S. Iusti, prioratum S. Martini, olim existens abbacia monasterii Crassensis propria, & ecclesias parochiales, ac heremas, & capellanos, clericos, & laicos parochianos dictarum ecclesiarum Crassensis monasterii, sitos in Narbonensi diocesi, molestabant injuste, eos de facto interdicens, & aliis modis infestando: & quod nihil habebant in aliquo vel aliquibus de praedictis, vel habere debebant aliquo jure dioecisano vel episcopali, nisi unum sextarium tantum olei persolvendum ad mensuram Narbonensem curribilem terrae, pro omnibus supra dictis, feria 1 v. capitis jejunii annuatim, pro jure episcopali quod petent in praedictis, cum omnia supra dicta sint per privilegia sanctae Romanae ecclesiae exempta ab omni jurisdictione episcopali, & dicto Crassensi monasterio concessa jure pleno. Ceterum petierunt similiter dictus abbas, & pars sua monachorum, abbatiam sancti Polycarpi, plenarie Crassensi abbati, & ejus monasterio pertinere.

Et contra dictus dominus Dalmatius Dei gratia Narbonensis archiepiscopus, & canonici sancti Iusti & Pastoris, negabant omnia ista ita esse, & asserbant omnia supra dicta ad Narbonensem ecclesiam de jure communi in omnibus pertinere. Et cum fuisset super iis in dicto sancto concilio hinc inde diu proclamatum, & privilegia sanctae Romanae ecclesiae perlecta, ubi omnis prioratus ecclesiae parochialis & heremae Crassensis monasterii siti in Narbonensi diocesi plenius continetur, totum sanctum concilium ordinavit & dixit, quod justum erat quod tam Narbonensis ecclesia, quam abbas monasterii & monachi Crassenses, haberent jus suum in praedictis, & ne privilegia sanctae Romanae ecclesiae dicto monasterio concessa in aliquo frangerentur.

Ego igitur dominus Dalmatius Dei gratia Narbonensis archiepiscopus, ex judicio & consilio praesentium episcoporum suffraganeorum Narbonensis ecclesiae, & canonicorum sancti Iusti & Pastoris, dimitto atque relinquo & in perpetuum concedo prioratus & ecclesias parochiales, & heremas, ac earundem capellanos, & earundem clericos parochiales, & parochianos, secundum quod omnia continentur plenius in privilegiis sanctae Romanae ecclesiae, praedicto

A Rotberto abbati Crassensis monasterii, ejusque monachis, & eorum successoribus, ad honorem Dei, & sancti Benedicti, regendas, & perpetuo habendas, & in omnibus gubernandas, remota omni jurisdictione dioecisana vel episcopali: tali videlicet ratione, ut pro omnibus ecclesiis, prioribus, & prioratibus, eorumque clericis, capellanis, & parochianis, ratione omnis jurisdictionis episcopalis, unum sextarium olei feria 1 v. capitis jejunii solvant abbates & Crassenses monachi canonici sancti Iusti & Pastoris, & nihil amplius teneantur facere sedi Narbonensis ecclesiae pro omnibus supra dictis. Et praedicta loca sancti Laurentii, & sancti Polycarpi dimitto & concedo similiter ex judicio & consilio omnium supra dictorum, tam episcoporum, quam canonicorum sancti Iusti & Pastoris, dicto abbati & monasterio in perpetuum, ea videlicet ratione, quod locus sancti Laurentii cum suis pertinentiis, qui antiquitus abbacia fuit, pertinet ad dominium sancti Iusti & Pastoris, & unam vaccam optimam, aut decem solidos Narbonenses curribiles, quod istorum magis clerici seu canonici sancti Iusti & Pastoris recipere elegerint, reddent abbas & monachi Crassenses beato Iusto & canonicis ejus annuatim, a natali Domini usque ad Carnisprivium, & nihil amplius priores, vel clerici, seu gubernatores, qui praemonasterio fuerint praefati sancti Laurentii, teneantur reddere vel facere archiepiscopo, vel canonicis, aut eorum successoribus, pro dicto loco, ecclesiis, & pertinentiis ejusdem sancti Laurentii. Praeterea praefatus dominus Rotbertus abbas Crassensis, & pars ejusdem monachorum praesentium, praedictum sextarium olei assignant praedictis canonicis sancti Iusti & Pastoris, super locum sancti Laurentii, ad mensuram rectam Narbonensem curribilem, in praedicta feria 1 v. Carnisprivii perpetuo solvendum, & apud Narbonam portandum, pro omnibus juribus dioecisanis vel episcopalibus, quae Narbonensis ecclesia possit petere aliquo jure vel ratione, in aliquo vel in aliquibus prioratibus, ecclesiis parochialibus, vel heremis, Crassensis monasterii, sitis in diocesi Narbonensi, & scriptis in privilegiis sanctae Romanae ecclesiae, concessis monasterio Crassensi. Ceterum abbatiam sancti Polycarpi ego jam dictus dominus Dalmatius Dei gratia archiepiscopus Narbonensis, cum consilio & voluntate omnium praedictorum, & specialiter canonicorum sancti Iusti & Pastoris, praefato Crassensi abbati, ejusque successoribus, committo & trado perpetuo gubernandam, ut juxta regulam beati Benedicti, abbates ibi de Crassensi monasterio eligantur & ordinentur, consentiente ac laudante archiepiscopo Narbonensi, ejusque successoribus, & ab eisdem electi in abbates benedicantur, & debitam subjectionem praedictae sedi Narbonensi promittant, & in manu ejus archiepiscopi obedientiam & reverentiam secundum Deum in omnibus proficiantur.

Factum est hoc anno ab Incarnatione Domini M. XC. XIII. Kalend. Aprilis, regnante rege Ludoico, in praesentia domini Dalmatii Dei gratia Narbonensis archiepiscopi, qui hanc chartam fieri iussit, & subscriptis nominibus, tam episcoporum, quam aliorum, & canonicorum sancti Iusti & Pastoris, adnotari fecit, & in praedicta charta hoc signum sanctae crucis fecit, & tam

ANNO
CHRISTI
1090.

ram ipse, quem dominus dictus abbas Rotbertus, A
alios hanc chartam fitmare rogauit.

Signum Petri Carcafontensis episcopi.
Signum Gotafredi Magalonenfis episcopi.
Signum Raimundi abbatis de Quadraginta.
Signum Bernardi archidiaconi Narbonensis.
Signum Guillelmi archidiaconi.
Signum canoniceorum S. Iusti, Petri Amelij.
Signum Pontij Setfredij. Signum Petri Ebrini.
Signum Petri Raimundi.
Signum Petri Geraldij.
Signum Augerij. Signum Raimundi.
Signum Petri Olivæ.

Signum Vitalis. Signum Guillelmi Bernardi.
Signum mci Iohannis monachi, qui hanc char-
tam scripsit apud Narbonam, in claustru S. Iusti,
mandato prædictorum dominorum, sub die &
anno quo supra.

AL TERA PARS ACTORVM EIVSDEM
concilij Narbonensis.

ANNO MXC. Dominicæ Incarnationis,
XIII. Kal. Aprilis, in synodo apud Nar-
bonam ad honorem Dei celebrata, ueniens C
Rodbertus Craffensis abbas, cum priore & cum
multa parte conuentus sibi commissi, ante præ-
sentiam & deliberationem domni Dalmacii Narbo-
nensis archiepiscopi, atque eiusdem ecclesiæ
suffraganeorum, Petri videlicet Carcafontensis
episcopi, atque Godastedi Magalonenfis, necnon
Bertrandi Barchinonenfis episcopi, & clericorum
eiusdem ecclesiæ, cæterorumque religiosorum
virozum & nobilium virozum, se & suos cul-
pabiles & merito dignos humili satisfactione re-
cognouit. Interdictum quippe Narbonensis
archiepiscopi, & Diuinum celebrando officium,
transgressus fuerat; & de quadam abbacia sancti
Laurentii, quam sine sui plenaria concessione
susceperat, quæ ex regali præcepto & Romanæ
ecclesiæ privilegio, in proprio iure Narbonensis
ecclesiæ donatiua autoritate tradita est, atque
de monasterio sancti Polycarpi, quod in sua
diocesi situm esse manifestum est, quod sine præ-
dicti eiusdem Narbonensis archiepiscopi eius-
demque cleri deliberata licentia perceperat.

Vnde ex iudicio & consilio prædictorum
episcoporum, cæterorumque religiosorum viro-
rum, utraque in manu prædicti archiepiscopi re-
gulariter dimittens delibetavit loca.

Proinde siquidem ex beneplacito Narbonen-
sis ecclesiæ archiepiscopi eidem Craffensi abbati
& fratribus eiusdem loci, ad honorem Dei & E
restauracionem prædictorum locorum, Narbo-
nensis archiepiscopus descendens, reservata
sibi autoritate regalis præcepti & Romani privi-
legij, prædictum locum sancti Laurentii commi-
sit & fideliter meliorandum perpetuo guber-
nandum concessit: tali videlicet tenore, ut per
unumquemque annum, in festiuitate natalis
Domini, pro recognitione quia proprium alo-
dium est sanctorum Iusti & Pastoris, unam vac-
cam optimam aut decem solidos Narbonenses
monete cutribilis, quod de utroque magis cle-
rici recipere elegerint, reddant beato Iusto &
canonicis eius, & in feria IIII. capitis ieiunij
unum sextarium olei ad iustam mensuram sancti
Laurentij pro simili recognitione prædictis ca-
nonicis reddant. Abbatiam etiam sancti Polycar-
pi prædicto Craffensi abbati eiusque successoribus
Concil. general. Tom. X.

bus prædictus Narbonensis archiepiscopus, cum
voluntate Narbonensis ecclesiæ cleri, commisit
& perpetuo regendam tradidit. Tempore autem
quo prædicta loca, secundum qualitatem loco-
rum, iuxta regulam beati Benedicti, abbates ha-
bere poterint, canonicè abbates eligantur,
consentiente & laudante Narbonensi archiepiscopo,
si secundum regulam sancti Benedicti assentire
voluerit: & benedictione præfatæ sedis
Narbonensis benedicantur, & debitam sub-
jectionem prædictæ sedi promittentes, in manu
archiepiscopi obedientiam secundum Deum pro-
fiteantur. Interim vero priores qui præfuerint
in prædictis locis, cum debita reuerentia Narbo-
nensi ecclesiæ subiacentes, iam sæpedito archi-
episcopo & successoribus eius obedientiam debi-
tam exhibeant. Dalmacius gratia Dei Narbo-
nensis archiepiscopus. Factum est hoc in præ-
sentia domni Dalmacii Narbonensis archiepiscopi,
qui hanc chartam fieri iussit, & subscriptis
nominibus tam episcoporum & clericorum &
abbatum, quam virozum nobilium, adnotavit &
laicorum.

Signum Petri Carcafontensis episcopi. Signum
Gotafredi Magalonenfis episcopi. Signum Ber-
trandi Barchinonenfis episcopi. Signum Rai-
mundi abbatis de Quadraginta. Signum Poncij
Sicfredi. Signum Petri Raimundi. Signum
Petri Geraldij. Signum Bernardi archidiaconi.
Signum Guillelmi archidiaconi. Signum Petri
Amelij. Signum Petri Olivæ. Signum Vitalis.
Signum Raimundi. Signum Augerij. Signum
Atnaldi Guillelmi. Signum Bernardi Guillel-
mi. Signum Petri Ebrini. Signum Bernardi.

Poncius monachus qui hanc chartam scrip-
sit die & anno quo supra.

CONCILIVM BENEVENTANVM
anno M X C I.

Huius concilij supra editi varia lectiones peti
possunt ex eiusdem exemplari altero monaste-
rij Amanensis, quod edidit St. Baluzius V. Cl. ad
lib. 8. cap. 14. de concordia sacerdotij & imperij.

CAP. I. Hos siquidem solos primitiva lege
ecclesiæ habuerit: super his solum præceptum ha-
bemus apostoli. Subdiaconis vero &c. Apud
Gratianum vero dist. 70. cap. 34. sic leguntur ead-
em: Hos siquidem solos primitiva legitur ha-
buisset ecclesiæ. Subdiaconos vero, &c.

Item sub finem: Quod & ipsum non sine Ro-
mani pontificis vel metropolitani licentia fieri
permittimus.

CAP. II. Item die secundo. Capellanos,
qui contra statutum numerum in curijs suis,
&c. Et paulo post: sine permissione episco-
porum.

CAP. III. Item die tertio. Nullus omnino
episcopus &c. Et infra: sine formata epistola
& commendatitijs sui episcopi litteris.

CAP. IV. A die septuagesimæ usque in octa-
uam sancti Pasche.

CONCILIVM TROIANVM
anno M X C I I.

Huius quoque concilij emendationes aliquot
petere licet ex Baluzij editione ad lib. 4.
cap. 15. de concordia sacerdotij & imperij.

P R A E F A T I O. Anno &c. Secundo itaque
M Y y y y iij die

dic, cum de quibusdam infra consanguinitatis A
lineam copulatis actum fuisset: tandem con-
sentientibus omnibus, hoc super eis cap. p. e.

C A P. I. Archiepiscopi quorum diocesani
sunt. *Vbi annotat Baluzius.* Apud Bertoldum,
episcopi, & quidem relictus.

Sub finem eiusdem cap. infames effectos, donec
&c. Et mox: contrahere non prohibeantur.

C A P. II. Episcopus, vel cum metropolita-
ni consilio, aut cum duobus, aut uno vic. Et
mox. Sententiam dicar, & per scripturam episco-
pis circumquaque denunciaret.

Expungenda linea nona pars posterior, & prior B
decima; qua operatum incuria irreperunt.

ANNO
CHRISTI
1098.

CONCILIABVLVM ROMANVM

A schismaticis Guiberti antipapæ fautoribus
agitatum anno Domini M X C V I I.

Huius conciliabuli a Guibertinis habiti me-
moriam superest ad calcem libri II. Bennonis
cardinalis schismatici de vita Hildebrandi. Ac
primum refert illius latrocinijsynodalem epistolam.
Deinde pauca quadam narrat, quæ ad illud concili-
abulum, & alterius indictionem attinent.

Epistola synodalis schismaticorum.

» Adalbertus episcopus S. Rufinæ Silvæ candi-
» dæ, Ioannes episcopus Hostiensis, Hugo epis-
» copus Prænestinus, Albertus episcopus Nepe-
» sinus, Benno cardinalis presbyter urbis Ro-
» mæ, Octavianus presbyter cardinalis designa-
» tus, Paulus primicerius Romanæ ecclesiæ,
» Nicolaus electus abbas S. Silvestri urbis Ro-
» mæ, N. abbas S. Pancratij urbis Romæ, &
» clerus, & clarissimi principes laici, Theobal-
» dus Chinebij, & Vdalricus de S. Eustachio,
» & populus Romanus, omnibus Deum timen-
» tibus, & salutem Romanæ reipublicæ diligen-
» tibus, Nolumus ignorare prudentiam vestram,
» quod ad destruendas hæreses novitet ab Hil-
» debando inventas, & antiquas sub nomine
» pietatis impie ab ipso renovatas, & ad defen-
» sionem fidei catholicæ, & ad exterminandam
» impietatem eorum, qui novitet ipsam fidem
» catholicam, quantum in ipsis erat, scindere
» non timuerunt, Deo autore, Nonis apud S.
» Blasium convenimus, vii. Id. apud S. Celsum,
» vii. Id. apud S. Mariam, in ecclesia quæ vocatur
» Rotunda, confedimus: ipsas hæreses damna-
» tas, sicut maiores nostri, & nos damnamus:
» omnes sectatores, communicatores, compli-
» ces, semel damnatæ pravitate, pari sorte cen-
» semus: ne, si paululum taceamus, consentire
» videamur. Eos vero qui autoribus errorum
» communicant, data securitate libere veniendi
» & abeundi, vocamus: & ut per majores suos
» dominum Raynerium & Ioannem Burgun-
» dum causam suam agant, admonemus: securi-
» tatem integram, in quantum possumus, usque
» ad festum omnium sanctorum proponimus,
» etiam cum in causa sua defecerint, neminem
» circumvenientes, nullius sanguinem, sed om-
» nium vitam & honorem firmiter, nec sedi-
» tiones in populo commoventes. De causa
» enim sua defendere videtur, quisquis autor est
» seditionis.

» Pacem vero & dilectionem sinceram propo-
» nimus omnibus, pacem, veritatem, & unita-

tem catholicæ ecclesiæ ample & entibus, ut si-
mus filij patris nostri qui in caelis est. Qui
enim ex patre diabolo sunt, opera patris sui
faciunt conspirationibus, seditionibus; & cu-
jus filij sint, manifeste ostendunt. Nos ve-
ro illius discipuli esse desideramus, cu-
jus doctrina, etiam inimicis, sane est intelli-
genda. Orent pro nobis ecclesiæ filij, ut cres-
cat sermo Domini &c. Data Romæ contra
schismaticos sacro conventu. Anno ab Incar-
natione Domini M X C V I I. Ind. sexta, vii. Id.
Augusti.

Pergant acta schismaticorum. His litteris vo-
cati sunt. Declinavit autem audientiam schis-
matici " per sedecim " annos, per obides poten-
tes & clarissimos, & per sacramenta sibi oblata
invitati, ne caperetur suis mendacijs, ne suis
libellis convincerentur, quibus autores eorum
corruerunt terram hæresibus varijs, longe late-
que disseminatis per apostolos multiplicis erro-
ris. Sacer etiam conventus, toties deprehensa
eorum verusitas, in conspectu ecclesiæ, coram
multitudine Romanorum, ait.

Eos, qui sanctam ecclesiam scindere non ti-
muerunt, iterum vocamus ad synodum, quam
Deo autore celebrare disposuimus circa Kal.
Novembr. In præsentia tamen, quia venire re-
nuunt, testes invocamus contra eos cælum &
terram, quod nullum consensum adhibebi-
mus eorum pervertitati. Et in testimonium il-
lius, in medio ecclesiæ, in conspectu angelo-
& hominum, incendio tradimus decreta
eorum hæretica, quibus orbem terræ perverte-
runt, verbum Dei adulterantes, sub ementito
colore pietatis quærentes plus se quam fidem
catholicam amari. Qui per sedecim annos nul-
lum dederunt locum veritati, fugientes lucem
examinationis, tenebris errorum assueti, fal-
sis expositionibus violenter intorquentes
scripturas in argumentum nefandissimi schis-
matis.

CONCILIVM NARBONENSE

anno M C X X I V.

EX schedis illustrissimi Petri de Marca Pari-
sienfis archiepiscopi, qui acta concilii ex Heler-
nensis ecclesiæ vocabulario descripsit, id tantum ha-
bemus. Concilium Narbonense anno M C X X I V.
sub Arnaldo archiepiscopo Narbonensi, sedis
apostolicæ legato; in quo actum est de calamita-
te diæceseos Helonenis, cui incubabant piratæ
Sarraceni.

CONCILIVM ANTIOCHENVM

In quo intrusus Radulphus patriarcha de-
ponitur ab Alberico Ostiensi episcopo,
S. A. L. anno Domini M C X X V I.

Sublatæ vivis Bernardo patriarcha Antioche-
no, qui sedem illam, Latinorum primus,
summa cum laude occupaverat: Radulphus qui-
dam, vir potentissimus, absque fratrum & co-
episcoporum conscientia, ut ait Guillem. Tyrius
lib. 14. cap. 10. solo populi suffragio electus, &
in cathedram principis apostolorum in throni-
zatus, parere Romano pontifici recusabat. Sed
missus tandem in Syriam Albericus Ostien-
sis S. A. L. eum in concilio deposuit, quod bis ver-
bis Vvilelmus Tyrius narrat.

Albericus episcopus Ostiensis Hierosolymam
adveniens

" Sic catho-
licos vocat.
" Annus
agebatur
XVI. intru-
sionis Gui-
berti.

ANNO
CHRISTI
1134.

ANNO
CHRISTI
1136.

Tyr. 15.
c. 15.

adueniens; completis orationibus dominum patriarcham & uniuersos regni pontifices ad synodum convocans, apud Antiochiam pridie Kal. Decemb. illuc cum omni celeritate contendit.

Dicigitur statuta affuerunt de diocesi Hierosolymitana, D. Vvillelmus patriarcha, Gaudentius Cæsariensis archiepiscopus, Anselmus Bethleemita episcopus. Affuit & D. Fulcherius Tyrensis archiepiscopus, sanctæ Romanæ ecclesiæ multum devotus & fidelis, in quo tota spes legato erat consummationis negotij. Erat autem vir magnanimus & discretus plurimum. Adfuit quoque cum duobus de suffraganeis suis, Bernardo videlicet Sidoniense & Balduino Berytense. De provincia autem Antiochena, quoniam viciniore erant, adfuerunt uniuersi: quorum varia nimis & ab invicem dissona erant desideria. Nam Stephanus Tarsensis archiepiscopus, Gerardus Laodicensis, Hugo Gabulensis archiepiscopus, canonicorum contra dominum patriarcham fovebant causam. Ftao autem Hierapolitanus, & Gerardus Coritiensis, Serloque Apamiensis, licet ei ab initio advocarius fuisset, conversus ad eum, domino patriarchæ suum manifeste præstabat patrocinium. Alij in neutram partem manifeste videbantur declinare.

Die ergo præfixa, residentibus archiepiscopis, episcopis, abbatibus, ex mote in ecclesia principis apostolorum, & pontificalibus indutis, præsidente domino legato & vices domini papæ obtinente, lectus in publico mandatorum domini papæ tenor. Quo perlucto diligentius, & plenius cognito, prodierunt in publicum accusatores, Arnulphus, & Lambertus archidiaconus: qui licet prius cum domino patriarcha convenisset in dolo, & beneficij sui obtinuisse restitutionem, tamen conversus in actum pravam, denuo se constituit accusatorem. Adjunctique sunt eis alij etiam complures, videntes non satis prospere tempora domino patriarchæ respondere.

Procedentes igitur in publicum auditorium accusatores, paratos se dicunt, secundum juris regulas, porrectis libellis accusatoriis ad accusandum procedere: & subicere, si deficiant, talionem. Erant autem capitula, super quibus proposuerant eum impetere, schedulis inscripta. Quædam de enormi & indisciplinato, & contra regulas sanctorum patrum, ejus in patriarchatum introitu. Quædam de ejus incontinentia & operibus simoniacis. His instanter postulantibus, ut se præsentem exhiberet, mitruntur qui eum ad synodum solemniter invitent, & ut ad objecta veniat responsurus, moneant: qui omnino venire refutavit. Ea itaque die nihil amplius processum est in verbo illo, nisi quod exhortatorios habuerunt sermones ad invicem, sicut moris est in talibus. Secunda iterum die, convenientes denuo, & ex ordine residentes, iterum citatorio edicto dominum patriarcham solemniter vocant: qui, sicut & pridie, venire noluit. Interim Serlo Apamiensis archiepiscopus, in choro pontificum sine veste residens nuptiali (non enim more aliorum indutus erat pontificalibus) a domino legato convenitur, quare reliquis fratribus non consonaret; & quare ad accusandum, sicut aliquando fecerat, non procederet: Respondit: quod aliquando feci, in con-

Aulto calore & contra salutem animæ meæ, detrahens patri meo, & more maledicti Cham, verenda patris discooperiens, operatus sum. Et nunc ab errore devio, me, autore Deo, revocans, nec eum accusare nec judicare præsumptuose tentabo: sed pro ejus statu & incolumitate, paratus sum usque ad mortem decertare. Præcipitur ergo exire: & data in eum sententia excommunicationis simul & degradationis, sive juste, sive aliter, ab omni officio sacerdotali & pontificali depositus est. Tantus enim timor domini principis, in partem legati nimium proclivis, omnes invaserat, ut jam nulla contradicendi libertas alicui præstaretur.

Incendebat eundem principem, minus providum & indiscretum, quidam Petrus Armenius, præsidij civitatis custos, vir malitiosus supra modum, sperans, quod si patriarcham deponi contingeret, quemdam nepotem suum, Haymericum nomine (quem dominus patriarcha in suam perniciem ejusdem ecclesiæ decanum fecerat) posset, per seductum principem, in sedem illam provehere: quod & factum est. Serlo igitur sive de facto, sive de jure depositus, Antiochia egrediens, in suam diocesim se contulit: perveniensque ad castrum Harenc, ægritudine præventus, & curarum anxius pondere, lecto decubuit: & conversus ad patrietem, & injuriarum enormitatem non fetens, expiavit.

Tertia demum die, iterum convenientes & ibid. c. 17. residentes ex ordine, tertio dirigunt, qui dominum patriarcham peremptorio citent edicto, & ut veniat objectis responsurus, moneant. Qui utrum conscientiam veritus, an contra se synodum invidiose collectam sciens, & principis violentiam timens, pro certo compertum non habemus, venire, sicut & prius, omnino negavit. Erat autem in palatio suo cum suis familiaribus, multo stipatus equitum & popularium comitatu. Convenerant enim ad ejus subsidium, uniuersi de civitate: qui, nisi principis tenuissent potentiam, legatum, cum uniuersis qui in ejus depositione convenerant, urbe cum ignominia parati erant depellere.

Videns ergo legatus, quod ad se venire nolebat patriarcha, de domini principis consensu patrocinio & viribus, in palatium ascendit: ibique data in eum depositionis sententia, anulum, & crucem compulsi violenter resignare. Inde, jubente legato, principi traditus, & vinculis miserabiliter alligatus, tanquam vir sanguinum ignominiose tractatus, apud monasterium sancti Simeonis, juxta mare, in monte eminentissimo situm, carceri mancipatus est.

Fuit autem idem dominus Radulphus (nam nos ipsi eum in nostra pueritia vidimus) vir specie decorus, procerus corpore, oculis aliquantulum obliquis, non tamen ad indecentem modum: litteratus mediocriter, sed sacundus plurimum & jucundissimi sermonis, multam habens gratiam, liberalis admodum, militarium virorum, sed & secundæ classis favore non modicum affectus, promissorum & pactorum facile immemor, in verbo suo varius & inconstans, subdolos ac nimium in omni via sua multiplex, providus & discretus. In eo solo repertus imprudentior, quod adversarios, quos sibi merito suscitaverat, in gratiam suam redire volentes, non admiserat. Dicebatur enim, & vere sic erat, arrogans, & de se plus æquo præsumens.

mens. Vnde in eum devenit casum, quem, si aliquanrulum circumspectus se habuisset, facile potuisset declinasse. Caprus est, catenatus, in monasterio diu detentus: tandem clapsus, Romanam profectus est. Ibi aliquatenus gratiam sedis Apostolicae affectus, dam redire maturaret, veneno hausto, sceleris ministro porrigente, nescimus quo, miserabiliter interiit.

ANNO
CHRISTI
1136.

CONCILIVM HIERSOLYMITANVM
ab eodem S. A. legato celebratum, ubi actum de fidei articulis cum Catholico Armenorum, anno M C X X V I.

Post enarratam synodum Antiochenam, Hierosolymitanam Tyrius commemorat. Legatus, inquit, deposito patriarcha, & consummatis apud Antiochiam, pro quibus venerat, negotiis, Hierosolymam reversus est: ubi, usque ad solemnitate paschalem, moram faciens, habitum prius consilio cum praelatis ecclesiarum, tertio post sanctum pascha die, una cum domino patriarcha & episcoporum nonnullis, templum Domini solemniter dedicavit. Assuerunt ibi dedicationi, multi ram de partibus ultramonranis, quamde cismarinis regionibus, magni & nobiles viri. Inter quos adfuit & D. Ioscelinus junior, comes Edissanus, qui tunc in solemnibus sancti pascha diebus, magnifice nimis in civitate moram faciebat.

Qua celebrare completa, convocatis archiepiscopis, episcopis, & aliis ecclesiarum praelatis, una cum domino patriarcha, concilium celebravit, in primitiva & ecclesiarum matre sancta Sion, tractans ibi cum eis, de iis qua instanti tempore videbantur convenire. Cui synodo interfuit maximus Armeniorum pontifex, immo omnium episcoporum Cappadociae, Mediae, & Persidis, & utriusque Armeniae princeps & doctor eximius, qui Catholicus dicitur. Cum hoc etiam de fidei articulis, in quibus a nobis dissentire videtur populus ejus, habitus est tractatus: & ex parte ejus promissa est in multis correctio.

Quibus rite peractis, praedictus legatus ad Acconensem rediens civitatem, inde parato navigio, Romam reversus est.

ANNO
CHRISTI
1146.

CONCILIVM TARRACONENSE
anno M C X L V I.

Habirum esse Tarracone concilium anno Domini M C X L V I. in quo sedes Tarraconenfis dicta est caput rotius Hispaniae citerioris, discimus ex schedis Petri de Marca illustrissimi Paris. archiepiscopi. qui acta ex ecclesiae Tarraconenfis tabulario deprompserat.

ANNO
CHRISTI
1148.

CONCILIVM LINCOPENSE
in Suecia,

In quo actum de archiepiscopali sede erigenda, anno Domini M C X L V I I.

Ioannes Magnus Gothicae historiae lib. xvi. cap. xv. Effecit, inquit, Nicolaus ea legatione, ut apud Norvegianos archiepiscopalis sedes cum plenitudine pontificiae potestatis erigerentur. Quod etiam anno Christi M C X L V I I. apud Sueones celebrato Lincopiae concilio pro-

Nicolaus Anglieus, cardinalis Albanensis, qui postea Hadrianus papa IV.

vinciali peragere cupiens, Gothis & Sueonibus de urbe & persona tanto muneri idonea concordare nequeuntibus, spe sua frustratus abscessit, ordinato prius sancto Henrico episcopo Vpsalensi. Iam enim Suecia tempore Amundi filij Olavi Schotkonung, archiepiscopum ex Polonia acceperat: qui in controversiam cum Gothis & archiepiscopo Bremensi de praeminentia devenerat. Gorhi enim porius Bremensi quam Vpsalensi archiepiscopo obediendum putabant: ob quam disensionem archiepiscopalis dignitas in Suecia ad aliquot annos intermissa fuit. Proinde Nicolaus, ne ea legationis suae parte in toto frustraretur, pallium archiepiscopalis dignitatis apud Aeschillum Lundensem archiepiscopum deposuisse dicitur, ut illi conferret quem Gothi & Sueones conformibus suffragiis elegerint. Sed nullus Sueonum archiepiscopum haec tenus inventus est, qui se Lundenfi pontifici in accipiendis archiepiscopalibus insignibus submittere sustinerit. Et ita titularis illa dignitas, si aliquando concessa fuit, in Aeschillo extincta evanuit, prout infra latius deducemus, & in nostra Vpsalensi metropoli latius ostendere curavimus.

CONCILIVM PARIENSE
PROVINCIALE,

ANNO
CHRISTI
1170.

Quo Petri Lombardi error de Christi humanitate damnatus est anno circiter M C L X X.

Hujus acta concilii non habemus, neque ullum, quod sciam, rei gestae autorem: sed tantum Alexandri III. litteras ad Vvillelmum Senonensem archiepiscopum, quibus illud convocari iubet. Quae litterae, quanguam extant supra inter acta concilii Lateranensis III. ibi perperam, ut modo docuimus, a Bivio collocatae: tamen quia & brevissima sunt, & huius maxime loci propriae, eas iterum repraesento.

Alexander episcopus servus servorum
Dei Vvillelmo Senonenfi archiepiscopo salutem.

Cum in nostra olim esses praesentia constitutus, tibi viva voce injunximus, ut suffraganeis tuis Parisiis tibi adscitis, abrogationem pravae doctrinae Petri quondam Parisiensis episcopi, qua dicitur quod Christus, secundum quod est homo, non est aliquid, omnino intenderes, & efficacem operam adhiberes. Inde siquidem est, quod fraternitatis tuae per apostolica scripta mandamus, quatenus, quod tibi, cum praesens esses, praecipimus, suffraganeos tuos Parisios convoces, & una cum illis, & aliis viris religiosis & prudentibus, praescripam doctrinam studeas penitus abrogare: & a magistris, & scholaribus ibidem in rheologia studentibus, Christum, sicut perfectum Deum, sic & perfectum hominem, ac verum hominem ex anima & corpore consistentem, praecipias doceri: univertis firmiter & districte injungens, quod doctrinam illam de caetero nequaquam docere praesumant, sed ipsam penitus derestentur.

Quod autem hic ab Alexandro mandatur, quin statutum sit in concilio, dubitare non possumus. Graviter autem lapsus est Matthaeus Paris, qui epistolam hanc & concilio Lateranensi datam scribit: quo

ANNO
CHRISTI
170.

quo factum est, ut eam Binius, errorem Martini fecutus, inter concilii Lateranensis acta reculerit. Lapsus, inquam, est in eo gravissime. Nam concilii Lateranensis tempore Senonensis archiepiscopus, non Violellus erat, sed Guido. Tam enim Senonenses infulas Violellus Remensibus commutauerat ab anno circiter MCLXXV.

ANNO
CHRISTI
1184.

*** CONCILIVM AQUILEIENSE,
Adversus incendiarios, sacrilegos, & hujusmodi alios, anno Dom. MCLXXXIV. celebratum.

Italia
era tom.
pag. 68.

SUPEREST ab Vghello edita concilii hujus Epistola synodalis in hæc verba:

Gotifredus Dei gratia Aquileiensis patriarcha, universis episcopis ejus ecclesie suffraganeis, venerabilibus & in Christo dilectis fratribus, salutem & sincera dilectionis affectum.

Aliquid
est.

QUONIAM peccatis exigentibus magna pars hominum, quorum non est numerus, adeo salvatori suo, quos & Dominus tradidit in reprobum sensum, tantam feritatem exercent in terris, ut nulla pietate obstante, quia timor Domini non est ante oculos eorum, sanguinem innocentum effundere, vineas & arbores fructiferas succidere, domus alienas, & quod gravius est, ecclesias Deo dicatas, spoliate & succendere non formident: & usque adeo crudelitas & furor eorum invaluit, quod ad omnia sacrilegia & nefaria perpetranda obstinatis mentibus eant præcipites. Corrupti namque & abominabiles facti sunt in studiis suis. Et quoniam in provincia nostra, sava rapacitas prædonum, & diversi generis malefactorum pravitas, spiritu furoris accensa, terras nuperime longe lateque destruxit: nos videntes mala gentis nostræ & sociorum, in generali capitulo, quod altera die post festum sancti Michaelis Aquileiæ celebravimus, consilio episcoporum, & totius capituli, imitantium etiam decreta patrum nostrorum, Innocentii, Eugenii, & Alexandri, summæ sedis pontificum, necnon bonæ memoriæ Vldarici patris & prædecessoris nostri, succisores vinearum & arborum fructiferarum, incendiarios homines, & violatores ecclesiarum, accensis candelis, anathematis vinculo ligari mandavimus: ut qui extremi examinis timore ab iniquitate & impietate non revocantur, eos ecclesiastica severitas, ut ad cor redeant, comprimat & inducat.

al. 31.

Statuimus etiam ut violatores ecclesiarum, cæmeteriorum, & incendiarii eorum, & qui in clericos manus injiciant violentas, cum ad satisfactionem ecclesiæ redierint, & mandatum nostrum, & sui episcopi juramentum, recipiant in mandatis, ut ea quæ de ecclesiis, & cæmeteriis, seu etiam aliunde, abstulerint, pro posse suo, & secundum episcopi sui arbitrium restituant, & cum episcopi sui licentia sedem adeant apostolicam. Quocirca fraternitati vestræ mandamus, & mandando præcipimus, quatenus secundum excommunicata Concil. general. Tom. X. Appendix.

tionis formam in ecclesiis vestris denunciari & firmiter observari faciatis.

*** CONCILIVM PARMENSE

ANNO
CHRISTI
1187.

Anno Dom. MCLXXXVII. a Gregorio VIII. Pont. Max. celebratum.

Gregorium VIII. tam brevi, quo ecclesia præfuit, tempore, concilium Parmæ celebrasse, prorsus ignoravimus: nisi id doceret synodus apud Montepessulanam a Michaeli S. A. L. habita, anno Christi MCXCV. cujus hæc sunt verba: De his qui contra hæc venire præsumperint, quæ de clericorum mutandis in melius moribus decernuntur, dominus Gregorius VIII. papa recolendæ memoriæ, in Parmensi concilio statuit, ut per episcopum suum remoto appellationis obstaculo cer. r, & immunitatis ipsius inrerim fiant extortes, quæ pro tutela clericorum, & coercenda violentia laicorum, noscitur instituta.

*** CONCILIVM CRACOVIANSE,

ANNO
CHRISTI
1189.

In quo decima clero imposta pro recuperatione terræ sanctæ, anno MCLXXXIX.

ANNO Domini MCLXXXIX. inquit

Matthias Michoviensis historie Polonica libro III. cap. xxvii. Joannes cardinalis, cognomento Malabtanca, a Clemente papa III. missus, Poloniam venit, & facta synodo in Cracovia pro reformatione cleri, tam episcopis, quam universo clero, pro recuperatione terræ sanctæ decimam imposuit.

G. C. Lanciense concilium supra articulim ad annum MCLXXXVII. quo decimam illam imperatam diximus, autore Staravolcico, qui de anno consentientem habet Cromerum; de loco, minime ac certe non repugnantem, cum rem tantum eo anno in Polonia per legatum consecravit Cromerus affirmet: de urbe, ne licentiam quidem faciat, ac nec de concilio.

Quæ sequuntur, mantissa loco adjecta, lector accipe, partim inter colligendum imprudenti ommissa; partim nunc primum animadverta: digna sane, quæ suum hic locum habeant.

*** ADDIT. AD CONCIL. ROMANVM anno. M LXXX.

ANNO
CHRISTI
1080.

Quod supra extat, pag. 381.

Rudolphi regis Romanorum, & principum imperii, propositio in synodo Romana contra Henricum IV. imperatorem.

Nos ex legatione domini nostri regis Rudolphi, & principum ejus, conquetimur Deo & sancto Petro, vestræque parentitati, & cuncto huic sanctissimo concilio, quod ille Henricus, quem vos apostolica autoritate deposuistis a regno, id ipsum regnum contra vestrum interdictum tyranice invasit, omnia circumquaque ferro, præda, incendio devastavit, archiepiscopos, episcopos, de episcopatibus suis Zzzz impia

ANNO
CHRISTI
1080.

impia crudelitate expulit, & eorum episcopatus suis fautoribus in beneficia distribuit: per eum etiam tyrannidem pie memoriæ Werinarius Magdeburgensis archiepiscopus, occisus est: Adalbertus Wormatenfis episcopus, adhuc ab eo contra sedis apostolicæ præceptum in captione cruciatur: multa hominum millia ejus factione sunt occisa: quamplures ecclesiæ ablati reliquiis incensæ ac penitus destructæ.

2. Innumcrabilia quidem facinora sunt, quæ idem Henricus in principes nostros perperravit, eo quod sibi, contra sedis apostolicæ decretum, ut regi obedire noluerunt: & colloquium quod vos pro inquirenda justitia, & pace componenda, fieri decrevistis, ex culpa Henrici & fautorum ejus remansit.

3. Quapropter vestram humiliter imploramus clementiam, ut nobis, immo sanctæ Dei ecclesiæ, decretam sacrilego peravori ecclesiæ justitiam faciatis.

Actum Romæ anno ab Incarnatione Domini MLXXX. pontificatus vero domini Gregorii papæ septimi anno VII. Indictione III.

ANNO
CHRISTI
1085.

ADDITIO AD CONCILIVM
QVINTILINEBVRGENSE
anni MLXXXV.

Quod supra extat pag. 404.

SVBSCRIPSERVNT per se aut per legatos suos,

Hermannus rex Romanorum.
Otto monachus Cluniacensis, legatus Gregorii papæ.

Gebhardus Salisburgensis,	} archie-	} pisco- pi.
Harduicus Maydenburgensis.		
Adalbero Vitzburgensis,	} episcopi.	} D
Altmannus Bathavenfis,		
Bernardus Meriburgensis,		
Guntherus Citicensis,		
Benno Mæsanus,		
Albertus Vangionus,		
Burckardus Halberstatis,		
Hermannus Mediomatricus,		
Reginardus Mindensis,		
Wigoldus Augustanus,		
Gebhardus Constantiensis,		
Henricus Bambergensis,		

Eckbertus marchio Saxonum Brnnovicensium, Henricus Crassus filius Ottonis ducis Bavariz, Conradus comes a Beuchlingen.

ADDITIO AD CONCILIAVLVM
MOGVNTINVM
ann. MLXXXV.

Quod supra extat pag. 409.

MAIo mense coactum esse hoc conventiculum ait Aventinus lib. v. annalium Boiorum: quatuordecim episcopos qui concilio Quintilincburgensi subscripserant, necnon & Hermannum regem, Eckbertum Saxonem, Welfphonem Boium, excommunicatos. Addit: In eodem concilio Pragensis ditio, sicut ab imperatore Ottone II. Benedicto VIII. pontifice maximo, consensu D. Wolfgangi Reginoburgensis episcopi, instituta fuerat, certis limitibus describitur, in quibus Cracovia quoque

comprehendi reperitur. Clemens papa, atque Henricus Augustus diploma dederunt. Vratislaus quoque, Boemiz atque Polonia rex constitutus est.

Qui autem interfuerunt huic concilio episcopi, hinc numerantur ab Aventino, Wezilo Moguntinus, Angelbertus Trevirensis, Segivinus Agrippinensis, Luitmarus Bremenfis, archiepiscopi.

Theodericus Virdanensis, Henricus Leodiensis, Conradus Trajectensis, Vdalicus Aichtetenfis, Meginardus Fruxinensis, Otto Reginoburgensis, Rupertus Bambergensis, Hermannus Spirensis, Otto Constantinensis, Burckardus Lofanienfis, Sigefridus Augustanus, Gebhardus Pragensis, Vro Hildehaymenfis, Henricus Padebornensis, Erpho Monasterienfis, Volckmarus Mindensis, Bibo Tullensis, Burckardus Basiliensis, Otto Argenteratensis, episcopi.

Item legari aliorum episcoporum Galliz, Italiz, Germaniz.

MEDIOLANENSE
CONVENTICVLVM.
De Grosulani archiepiscopi electione.
Anno Dom. MCI.

ANNO
CHRISTI
1107.

DEFUNCTO Anselmo Mediolanensi archiepiscopo, Petrus Grosulanus, episcopus Savonenfis, in Mediolanensem cathedram per simoniam intravit. Quod cum indigne ferrent boni omnes, ac presertim Lippandus presbyter, olim a simoniaciis quos impugnaverat, naso & auribus ad contumeliam truncatus: Grosulanus tueri se provincialis synodi autoritate instituit. Quod Puricellus in Ambrosiana basilica monumentis, ex chronico Landulphi de S. Paulo recitat hunc in modum: Talis igitur ac tantus sacerdos obedientiam Grosulano, quippe quem sciebat esse simoniacum, præstare interitus recusabat. Caterum Grosulanus ex adverso, ut ipsum ejusque affectatores ab ejusmodi proposito dimoveret, provincialem synodum hac in urbe congregavit, omnesque sui adversarios, habito ad populum sermone, provocabat in hæc verba: Si quis vult adversus me dicere aliquid, nunc dicat: quod si modo tacuerit, amplius adversum me audientiam non habebit. Hoc cum presbytero Lippando renunciatum fuit, & ipse plures cives ad ecclesiam S. Pauli vocavit in die. Quibus dixit: Videtis me abscissum naso & auribus pro nomine Christi: unde mihi magna retributio est promissa, si in finem perseveravero. Pro amore itaque Christi, vestraque salute & pace, rogo vos, ut ad me & ea quæ vobis dixerò, intendatis. Er cum hæc, & plura bene dicta beneque sonantia, presertim adversus simoniam dixisset, proposuit dicens: Grosulanus qui pro archiepiscopo renetur, est simoniacus de archiepiscopatu Mediolanensi, per munus a manu, per munus a lingua, per munus ab obsequio. Et cum in suo proposito procederet, sapissime hortabatur omnes, ut convenirent ad veram cognitionem hujus propositi, per Divinum judicium approbaram, in vita, vel morte sua manifestata per ipsum. Sed Grosulani turba hoc perturbabat autoritate pontificum, qui Mediolanum venerant ad celebrandam synodum cum Grosulano. Vetuntamen presbyter ipse adversus episcopos

scopus disputans, rationibus & exemplis suam A
sententiam sustinuit, nec dimisit. Addit Li-
prandum accusationis suae fidem confirmasse mi-
raculo. & illasum nudis pedibus pressisse carbo-
nes, ingentemque rogam pertransisse, idque sy-
nodi tempore: quod constat ex his Landulsi ver-
bis: Sed quia praesentia episcoporum suffraga-
neorum huic legi & triumpho favorem inte-
gre non praebuit.

Quae anno MCI. gesta esse, Landulso,
qui rebus ipsis intererat, credendum potius,
quam aliis vel MCIII. annum, vel MCIV.
assignantibus, merito Puricellus existimat. Cata-
ra autem quae ad hanc controversiam spectant,
infra reperies ad ann. MCIII. & MCXVI.

*** CONCILIVM ROMANVM, B

In quo Paschalis papa II. Grosulanum in
Mediolanensem sedem restituit
anno Dom. MCIII.

LIPRANDUS presbyter Grosulanum simo-
niacum ignis iudicio probavit, ut ante di-
ximus ad Mediolanense conventiculum anni
MCI. Grosulanus cum sedem archiepiscopalem
ac civitatem deserere hoc prodigio coactus esset,
ut docet Landulsi chronicon: Paschalis papa
gratiam capiat, ut ab ipso in Romana synodo
restituatur. Romano igitur iudicio concilio, Pres-
byter Liprandus, inquit Landulsi, cum iam
fenech esset, & duo anni post legem ab ipso fa-
ctam (hoc est, condictionem quam ipse obvulerat,
Droini per ignem iudicii) transissent, provocatus
& compulsus, Romam ad synodum venit. Et
paulo post: Presbyter Liprandus causam, quam
adversus Grosulanum habuit, pure notificavit.
& Apostolicus, non legem per ipsum presbyter-
terum datam, & sacramento & igne notatam,
laudavit; sed gratiam & officium presbyterate-
tus in illo firmavit, & dixit: Si hic presby-
ter juraret, & duodecim sacerdotibus cum illo ju-
rando affirmarent, quod Grosulanus coegit
ipsum presbyterum ire ad ignem, sustineret
Grosulanus depositionem. Atque super hoc, D
spatium consulendi per unam noctem dedit.
Noctē autem illa transacta, Apostolicus coram
synodo a Grosulano suscepit sacramentum, in
quo sacramento Grosulanus sic ait: Ego Gro-
sulanus, gratia Dei archiepiscopus, non coegi
dictum Liprandum presbyterum ire ad ignem,
& facere iudicium. Tunc & Ardericus Lau-
denis episcopus, jurando firmavit id ipsum.
Azoni vero Aquis episcopo, proferenti id
ipsum, jurare ex parte Grosulani, ab Apostoli-
co fuit condonatum. Grosulanus itaque acces-
sit, ut acciperet gratiam restitutionis. Et cum
ad accipiendam restitutionem accederet, ga-
buta, & pastoralis virga quam idem Grosula-
nus sua tenebat manu, coram synodo ad ter-
ram corruit. Quod signum quampluribus fuit
iudicium, quod sacramentum eius fuit sacra-
mentum mortis. Veruntamen nec papa, nec
ejus synodus, ad hoc tunc respexit: sed ipsum
Grosulanum Azoni Aquis, & Ardetico Lau-
denis, atque Iordano de Clivi, & ceteris
Mediolanensibus, tam clericis, quam laicis,
verum etiam episcopis ejusdem ecclesiae suffra-
ganeis, volentibus cum habere in archiepisco-
pum, haec otiose, restituit. Otiose restitutum
Concil. general. Tom. X. Append.

dicit, hoc est, frustra, ut postea significat Lan-
dulsi idem his verbis: Grosulanus vero, gra-
tia Guilielmi abbatis monasterii sancti Ambro-
sii, & Andreae Mediolanensis ecclesiae primi-
cerii, & aliorum multorum prudentum, tam
clericorum, quam laicorum, nec sedenti, nec
aliquam munitionem archiepiscopatus, post le-
gem primam a presbytero factam, sive restitui-
tionem a synodo celebratam, habuit. Totius
vero controversia hujus exitum mox videbis
in concilio Lateranensi anni M CXVI.

*** AD CONCILIVM
LATERANENSE
anno Domini M CXVI. celebratum

ADDITIO.

De causa Grosulani Mediolan. archiepiscopi

GROSULANUS, etiam postquam restitutus
a Paschali papa fuerat, a Mediolanensi-
bus rejectus, post annos aliquot Hierosolymam
proficiscitur: ubi dum moratur, eligunt Me-
diolanenses archiepiscopum Iordanum Clivum.
Nova hinc oritur controversia. Cum enim Hie-
rosolymis redisset Grosulanus, & suam uterque
Mediolanensem sedem contenderet, res in La-
teranensi concilio a Paschali papa desinita est.
Igitur ad ea quae de hac causa superius in La-
teranensi concilio anni M CXVI. dicta sunt, C
haec adde ex chronico Landulsi de S. Paulo, qui
concilio praesens aderat. Iordanus, inquit,
a principio synodi usque in finem sedens, &
silens, a dextra Apostolici, nullo mediante, in
ipsa synodo fuit. At Grosulanus ibi stando, &
sedendo inter archiepiscopos & episcopos, ceu
vir prudens intendebat ad destruendam Iorda-
ni impositionem, & conversionem eorum,
qui ipsam fecerant impositionem. Et intenden-
do ad ista, egregie loquebatur de positione &
restitutione sua, qua positus & restitutus fuit
in Mediolanensi ecclesia. Cui viro homo, qui
in ista synodo, sive in Lateranensi palatio, con-
tradixit, certum locum non habuit. Sed dom-
nus papa Paschalis, quasi affectans reddere il-
lum placabilem Deo & sibi, ejus scientiam,
ejusque facundiam commendabat: atque labo-
res quos ipse papa per se suosque legatos Ro-
mae, & per Longobardorum provinciam, pro
ipso Grosulano sustinuerat, coram synodo re-
ferrebat: & ad leniendam duritiam, & aspe-
ritatem eorum, qui nec positionem, nec resti-
tutionem Grosulani susceperant, vel suscipie-
bant, non solum de presbytero Liprando, ejus-
que lege mentionem faciebat, sed ruinam ga-
butae introducebat: quae ruina tunc appa-
ruit, quando ipse Grosulanus juravit, &
ad accipiendam restitutionem ascendit. Insu-
per inferebat, quod Grosulani translatio
de episcopatu Saonenis ad archiepiscopatu-
m Mediolanensem, utilitatem non con-
tulerat. Quos casus Grosulanus clypeo ec-
clesiasticae consuetudinis, & legis, a se quo-
dammodo repellebat. Veruntamen dominus
papa, nec synodus, neque in prima, neque in
secunda, neque in tertia, sive in quarta die sy-
nodi, Grosulano per singulos dies pro se sua-
que causa in palatio & synodo agenti non fa-
tisfecit. Sed Grosulanus in quinta die, qui fuit
Zzzzz ij ultimus

ANNO
CHRISTI
1116.

ultimus illius synodi, Apostolico instanti suis cum prædictis objectionibus fiendo inquit: Domine, domine, veniam ad vos, quamvis ii; quibus dediti potestatem iudicandi causam meam, me non diligan. Tunc Portuensis Petrus episcopus, se & cæteros habentes hanc potestatem, de malevolentia habita in Grosulanum honeste & sufficienter excusavit. Et cum excusasset, in communi concordia illius excusantis, & cæterorum habentium potestatem illam, prolara fuit sententia, quæ prohibuit Grosulanum Mediolanensem ecclesiam inquitare, & ad episcopatum dixit ei redire. Iordanus vero audita & publicata illa sententia de redeundo Grosulano ad episcopatum Saonensem, coram ipsa synodo theatrum ascendit: & ibi ad pedes Apostolici stratus, grates illi reddidit: & elevatus ab ipso Apostolico, gratiam & virgam pontificalem in ipso teatro suscepit.

ANNO
CHRISTI
1119.

*** CONCILIVM BENEVENTANVM

Tempore Callisti papæ II. adversus prædones anno Dom. M C XIX. celebratum.

"Landul-
fus

HVIVS concilii notitiam suppeditat Falconis Beneventani chronicon. Anno, inquit, M C XI. anno primo Callisti II. summi pontificis, & universalis papæ, mense Martio, duodecima Indictionis eodem mense Martio, prædictus Beneventanus archiepiscopus, videns civitatem variis prædarum afflictionibus ex omni parte confundi & devastari, suæque parochiæ ecclesias a captoribus vexari quotidie, synodum decima die intrante mensis ejusdem Martii celebravit. Ad cuius sacri conventus præsentiam Tusculanus affuit episcopus & Vgo supra nominatus cardinalis, & cardinalis alius, & Beneventanæ sedis suffraganeorum circiter viginti, monasteriorum abbates sex affuere. Inter cætera vero quæ in ipso conventu statuta sunt, malefacientes Beneventi omnes, & disturbantes mercatores ad civitatem venientes & redeuntes, sub anathematis vinculo alligavit. Conventu itaque pie & ordinate finito, unusquisque ad propria repedavit.

ANNO
CHRISTI
1122.

*** ADDITIO AD CONCILIVM
LATERANENSE I. OECUMENICVM.

"Pag. 904.

IIS quæ de huius concilii actis supra relata sunt, hæc addi possunt ex chronico Landulsi de S. Paulo, qui concilio interfuit. Olrico, inquit, archiepiscopo Mediolanensi sedente in Roma, tunc cum papa Callistus synodum Romæ celebravit: ego ab ecclesia mea exturbatus, & propriis meis rebus & allodiis exspoliatus, coram domino papa Callisto, ejusque curia confedente in Lateranensi palatio, causam meam notavi; & ut eam explicarem in synodo, synodum intravi. In qua synodo, gratia antiquæ honestatis Mediolanensis ecclesiæ, & consocij pulatus Olrici, valde condolui de perturbatione, quam Ravennas archiepiscopus faciebat sibi. Poscebat enim Ravennas locum sedendi in synodo ad dexteram Apostolici, nullo mediante: quoniam locum Grosulanus possedit, quando restitutus fuit; Iordanusque qui Grosulano successit, eundem locum ha-

ANNO
CHRISTI
1122.

Abuit tunc quando idem Grosulanus eundem Iordanum deponere studuit. Hac itaque ratione, & multis aliis quæ tunc in memoria non habebantur, dominus Olricus Mediolanensis archiepiscopus, locum illum obtinere non dubitavit. Sed tamen ipse Mediolanensis Olricus, in secunda feria, quæ incepta & celebrata fuit synodus, loco vacante, neque in palatio, neque in synodo apparuit. Synodus vero tunc in tertia feria non fuit, & idem Mediolanensis palatium non intravit. Sed in quarta feria dum synodus celebrata fuit, Olricus idem Mediolanensis archiepiscopus, ad dexteram Apostolici Callisti nullo mediante sedit. *Et infra*: Ego expectans alteram diem convenientem meæ causæ, meæque querelæ, ex improvviso vidi & audivi, quod dominus papa gratia consecrati altare dissolvit synodum in ipsa die Mercurii, nec ultra ab eo synodum celebrari audivi, nec vidi.

*** AD CONCILIVM PISANVM

Anno Dom. M C XXXI. ab Innocentio papa II. celebratum

ANNO
CHRISTI
1133.

ADDITIO.

De rebus Mediolanensibus, ex chthonico Landulsi de S. Paulo.

AD ea quæ supra de hoc concilio ex Bernardo abbate Bonavallis relata sunt, hæc addimus ex Landulsi chronico, a Paricello descripta in Ambrosiana basilica monumentis. Innocentius, inquit, papa Pisis synodum celebravit: in qua, Roboaldo episcopo Attenis præsentante, Thealdus de Landriano archiepiscopus ecclesiæ Mediolanensis, Anselmo della Sala archidiacono, Anselmus de Rhode levita, & alii plures ejusdem ecclesiæ ordinarii, & cum primicerio decumani sacerdotes, contra solitum decus Mediolani & ejus ecclesiæ, (ita sibi persuadebant) Innocentio papæ fidelitatem juraverunt. Cremonenses vero propter hanc fidelitatem, nequaquam milites Mediolanenses, quos captos habebant, dimiserunt. Sed papa Innocentius depositionem & expulsionem sæpe dicti Anselmi de Pusterla (archiepiscopi Mediolanensis) firmavit.

"Pag. 989.

*** CONCILIVM LATINIACENSE

Ab Ivone cardinale presbytero S. A. L. celebratum, Innocentio II. pontifice, & Ludovico VII. Francorum rege, anno Christi M C XLII.

ANNO
CHRISTI
1142.

In quo compositæ multæ controversiæ, & ea præsertim, quæ inter Atrebatensem episcopum, & monachos Marchianenses, orta erat.

ORTA inter Atrebatensem episcopum, & monachos Marchianenses controversia, de abbatis electione, quæ hi plane sibi liberam contendebant: eo res devenit, ut excommunicati ab episcopo monachi Romanum adierint pontificem, a quo episcopalia acta rescissa sunt, missique deinde in Gallias legatus, qui Marchianensibus electionis liberæ privilegium in concilio

cilio confirmavit. Quæ cum in libris de miraculis S. Riktrudis descripta sint, ex iis id dantur, quod ad concilium attinet, hic represento. Deinde transactis admodum paucis diebus, quidam Romanæ sedis legatus in Franciam directus est, ut faceret iudicium injuriam patientibus, & extra Alpes summi pontificis partes explicaret. Hic apud Latiniacum concilium convocavit: ad quod episcopi cum abbatibus, & infinito cleri numero, confluerunt. Multa quæ digna erant correctione, ibi discussa & rescissa sunt. Dum vero oppressus clamat, vel oppressor partem suam nititur defendere, causam inter episcopum & Marchianenses monachos diu ventulata, episcopus, & qui ei adhaerebant, recordati sunt. Er dum cardinalis presbyter quæretur quid causæ esset, quod Marchianenses non venissent plenam iustitiam accepturi: qui episcopo favebant, illos tanquam refugas iustitiam, nunquam venturos respondeant. Qui enim, inquit, in spiritu mendacii Romam profecti sunt, quæ fiducia vel temeritate, præteritis iis, qui eos intus & in cute norunt. conventui sanctorum se manifestare præsumerent? Sic dum in absentes falsitatis crimine intenditur, ecce fratres iidem qui Roma imperato redierant, ad eundem locum accurrentes, celebri illo conventu alacriter salutato, se medios ingesserunt. Ad quorum præsentiam, eo quod nunquam venturi dicerentur, legatus qui eos Romæ noverat, hilior factus assurrexit eis, & annuens ut sederent, non modicum coram omnibus honorem eis exhibere dignatus est. Post paululum, eo iubente, unus ex illis fratribus stans in medio, quæcumque Romano pontifici innoverant, cuncta per ordinem in auribus omnium memoriter repetere non distulit. Ad quem legatus, Verbum, inquit, frater, quod nunc dixisti, maxime consonat illi, quod Romæ locutus es: ad rem pertinens nihil additum, vel prætermisissimum est. Nam cum præfens essem, omnia hoc ordine te profectum satis recorder: & nunc vobis tacentibus, venerabili episcopo, qui adversum vos agit, respondendi facultas tribuitur. Respondentibus episcopis, qui partem illis tuebantur, Pater sanctissime, cum consilio responsurus esset episcopus: iustitia, inquit ille, fratres carissimi, petitioni vestræ refragatur. Isti quippe fratres advocatum non habuerunt, & absque consilio locuti sunt: æquum est quemcumque stantem ex adverso inconsultum, & absque advocato respondere. Visens itaque episcopus, quod ad respondendam dicente iustitia inducias habere non poterat, se deceptum, & fraternas irrogando injurias graviter peccasse, coram omnibus confessus est. Nam sicut vir sapiens præcavens sibi in futurum, dicebat, se male confundi coram illo celebri conventu, pro eo quod mo-

A dum corrigentis excesserat, quam ad diem districti examinis cum noxa hac venire impunitum. Audiens hoc legatus, & inclinans se ad Bernardum Clarevallensis abbatem, (erat enim propter) dulcis scilicet memoriæ virum: Audisti, inquit, fratris & coepiscopi nostri confessionem pro humilitate tanti sacerdotis omni laude dignissimam? ubi ergo fuit tuæ sanctitatis discretio, cum litteras tam detestabiles, & multæ amaritudinis nota resperfas, Romam adversus fratres innoxios misisti? Ad quem ille, Peccavi, inquit, & culpam humiliter confiteor, quia ignoranter, feci. Credidi nunciis episcopi, & iterque nostrum uno eodemque spiritu deceptus est. Quibus salubriter confessis indulta venia, episcoporum qui conveniant procurante sapientia, alterutrum reconciliati sunt; & qui discordes ad invicem illuc venerant, amici redierunt. Patribus tamen illis postulantibus, ut abbati qui per episcopum fuerat assumptus, non deposito cura pastoralis crederetur: legatus indignæ petitioni nequam voluit acquiescere, quia electionem hanc appellatio prævenerat. Immo, inquit, patres carissimi, cessatis omnibus recens institutis, juxta apostolicam traditionem, Marchianensibus electionis liberæ privilegium restituitur: quibus etiam, si idoneam judicaverint personam, abbatem quem ante appellationem elegerant, habere licebit. *Hæcenus ex libro secundo miraculorum S. Riktrudi.*

Legati vero nomen quod acta illa non prodant, discimus ex supplemento Roberti de Monte ad ann. MCLII. simul & alia quæ eodem in concilio gesta, inde colligimus. Radulfus, inquit, Viromanduorum comes, Eleonora uxore sua dimissa, Petronillam Guillelmi X. Aquitanorum ducis filiam ducit. Quam obrem instante Theobaldo Campaniæ comite, mittitur Romanæ sedis legatus Ivo, qui & Radulfum excommunicavit, & episcopos, Laudunensem Bartholomæum, & Noviomensem Simonem, & Silvanectensem Petrum, qui divortium illud fecerant, suspendit.

Hæc collegit Buzelinus noster Gasseffandria lib. II. cap. XXI.

*** ADDITIO AD CONCILIVM
TYRONENSE
Anno Dom. MCLXIII. celebratum.

ANNO
CHRISTI
1142.

ANNO
CHRISTI
1163.

NICOLAUS Trivetus in chronico. In illo, inquit, concilio duo episcopi, quorum unum consecraverat Tarraconensis archiepiscopus, metropolitani eius, alium archiepiscopus Toletanus, totius Hispaniæ primas, de Pampilonia ecclesia sunt expulsi, ad cuius titulum ambo fuerant consecrati: & tertio subrogato, concessum est eis, ut si vacantes ecclesiæ eos vocarent, earum fierent præfules.

ROMANORVM PONTIFICVM
EPISTOLÆ ALIQVOT
SVpra EDITIS ADDENDÆ.

***VRBANI PAPÆ II. EPISTOLA
AD BERNARDVM
Toletanum archiepiscopum.

Cum Ricardo Massiliensi episcopo sit adempta legatio, ipse invigilet omnibus: archiepiscopus Compostellanus vinculis solutus, suo restituatur officio. Moncat cui committendam legationem putet.

Ex primatu
Tolet. CA.
sejoni.

SEMPER te memorem esse oportet benedictionis & gratiæ, excellentisque liberalitatis, quam a sede apostolica accepisti; semper te, quanti geras culmen officii, & rebus ostendere; rivum te a fonte Petri apostoli descendisse, & flammam, quam ab ignis ejus camino susceptam foves, semper in altiora producere. Nunc præcipue fraternitatem tuam amplio rem principum Petri & Pauli disciplinam instruere, cuique officii oportet exhibere censuram: nunc præcipue, cum nullus in vestris partibus apostolicæ sedis legatus existit. Ricardo enim legationem, quam hætenus habuit, denegavimus, neque alii cuiquam vestrum partium legationem injunximus. Te igitur, ut prudentem ac religiosum virum, hortamur, & obsecramus in Domino, ut quæ dicta sunt, studiose exerceas, bonos in melius deuas, pravos corrigas, & canonicam in omnibus disciplinam ad Romanæ ecclesiæ gloriam, tuique studii mercedem, ferventer & indefinenter observare procures. Adesto, invigila, instat cum fratribus nostris episcopis, regibus, principibus, ac populo, quatenus aberrantes ad rectum propositum redeant, manentes in fidei veritate, ad exitum usque viriliter perseverent. Id vero præcipue te laborare volumus, & rogamus, ut sancti Jacobi episcopus emancipatus vinculis, suo restituatur officio. De quo quidquid, auxiliante Domino, egeris, tuis nobis literis indicabis. De cæteris, & quæ in Hispaniarum regnis per nos disponenda provideris, & cui potissimum committenda sedis apostolicæ legatio videatur, tuis nos nunciis & apicibus informabis. Labores autem, quos in membris suis apostolorum principes quotidie patiuntur, nolito ullo modo oblivisci: sed eos semper in corde bajulans, & fidelibus omnibus commendans, solatiorum vestrorum opelenire festina.

***EIVSDEM AD HVGONEM
Cluniacensem abbatem.

Bernardum Toletanum archiepiscopum bene exceptum a se fuisse, & Hispaniæ primatem constitutum.

Ex eodem.

VENERABLEM fratrem nostrum Bernardum Toletanæ ecclesiæ præfulem, tam

pro tuæ postulatione dilectionis, quam pro ipsius reverentia religionis, & Toletanæ ecclesiæ honore, reverenter excepimus. Ipsi etiam ad sedis apostolicæ, & Romanæ ecclesiæ, ut matris omnium, majestatem, quemadmodum dignum est, devote ac suppliciter concurrenti, antiqua ecclesiæ suæ, prout rogasti, munimenta concessimus: & privilegii nostri paginam pristina plenam dignitate libenter indulimus. Primatem episcoporum omnium, qui in Hispaniis sunt, effecimus: & quæque super eo tua nos caritas flagitavit, cum pallii datione contradidimus. Tibi ergo par est amoris nostri studio respondere, & nostris, ac Romanæ ecclesiæ auxiliis fideliter deservire. Nos enim & præcipua te, ac fratres tuos affectione diligimus: & omnia monasterii vestri loca, ubi liberum fuerit, in nostræ specialiter manus protectionem suscipimus; ita ut nec episcopus quilibet, nec legatus, nisi eua nobis id ipsum specialiter injunctum fuerit, præter voluntatem tuam, de vestris audeat negotiis judicare: salvo tamen jure episcoporum, quod in eis hætenus habuisse noscuntur. Vos ergo nostri semper in omnibus vestris ad Dominum precibus memores sitis: & sicut nos, vos & vestra specialiter fovemus, ita vos, nos apud Dominum spiritualiter commendare curetis; nosque, ac Romanam ecclesiam, ubi oportet, & ubi facultas est, adjuvetis. Dominus omnipotens sua nos gratia foveat, conservet, ac protegat. Amen.

***EIVSDEM AD L.
card. presbyterum.

Multa mandat ad res Hispanicas spectantia.

QUANTUM de religione tua confidentes, qua fide, qua caritate, in partes illas reduximus, ipse ru, frater dilectissime, recognosce. Age ergo pro spe, quam de tua providentia gerimus, & negotia quæque poteris, Domino adjuvante, canonicè distine procura, & ea maxime, pro quibus missus es: videlicet quæ inter Narbonensem antistitem, & Comoriensem abbatem jaçantur. Veniens siquidem ad nos cum Barchinonense fratre nostro venerabili episcopo, reverendissimus frater noster Narbonensis archiepiscopus, quem jam dudum vita & religione spectarum habemus, plurima adversa contra Comoriensem abbatem conquestus est: scilicet, quod ecclesias suæ diocesis, secularibus potestatibus fultus, invadat; quod excommunicatos ab eo sine omni ejus absolutione recipiat; quod in Iaccensi sede sine sui licentia fecerit episcopum consecrari: quodque auditu horrendum est, mortuum quemdam sub anathemate, ab ejus monachis extumulatum, & inter monasterium tumulatum

cum eos
deinde
affecerit.

tum asseruit. Inter cætera, præjudicium sibi factum de Tarraconensium episcoporum subtractione per Romanam ecclesiam suppliciter intimavit, circa " eos Narbonensis metropolis per annos quadringentos sine alterius reclamazione prius federit. Nostra igitur vice in partibus illis fungens, Tarraconensibus episcopis nostra autoritate præcipito, ut interim Narbonensi, tanquam proprio metropolitano, obediant, donec, parante Domino, Tarraconensis restaretur ecclesia: Toletano autem, sicut primati, reverentiam exhibeant, donec Narbonensis archiepiscopus se eorum primatem fuisse certa possit autoritate monstrare. Novit si quidem tua fraternitas, primatem a nobis Toletanum sic institutum, ut salva sint metropolitanorum privilegia cæterorum. Abbatem quoque, ut sanctæ opinionis virum, admonetas, præcipiens, ne ulterius, quæ episcopalis juris sunt, sine episcopi concessionem recipiat, & de injuriis Narbonensis archiepiscopo illatis competenti emendatione satisfaciatur: de cætero ut proprium, & sanctæ consecrationis reverentur antistitem, & pacem cum eo fraternæ caritatis inviolabilitet retinere potuerit. Tu autem in omnibus Romanæ autoritatis memoriam te exhibe, ut nulla de te possit suspicio remanere. Quia vero Narbonensis archiepiscopus privilegia de primatu ecclesiam suam habuisse memoravit, quæ a suo prædecessore translata, se tamen sperat, parante Domino, reperturum: tu causam diligenter inquire, inquisitam ad nos referre procura. Quod si privilegiorum autoritas nequivit reperiri: tu cum principibus terræ de restitutione Tarraconensis ecclesiæ stude. Interim tamen Tarraconenses episcopos ei, tanquam metropolitano proprio, obedire præcipito. Elenensis quoque episcopi causam diligenter inquire, & inter Narbonensem episcopum, & ipsum, iusto omnia iudicio diffinito. Idem quoque te de Crassensi cænobio inter Narbonensem archiepiscopum, & monachos ejusdem cænobii, exercere præcipimus.

** EIVSDEM EPIST. AD MADELMVM
abbatem S. Sophiæ.

Urbanus episcopus, servus servorum Dei, dilecto in Christo filio Madelmo, abbati venerabilis monasterii S. Sophiæ intra Beneventum, sibi, suisque successoribus regulariter substituendis in perpetuum.

Ex homo
VII. lra.
lia facta." f. quibus
cum cit
Dominus
allocutus.
Matth. 16.

Luc. 22.

POTESTATEM ligandi atque solvendi in calis, & in terra, sancto Petro apostolo, suisque successoribus, autore Domino, principaliter traditam illis ecclesie verbis agnoscat, cuius iterum est Dominus locutus: *Quaecumque ligaveris in terra, erunt ligata & in calis; & quaecumque solveris super terram, erunt soluta & in calis.* Ipsi quoque & proprie firmitas, & plenæ fidei confirmatio, eodem Domino autore, præstatur, cum ad eum dicitur: *Rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos.* Oportet ergo nos, qui, licet indigni, Petri residere videmur in loco, prava corrigere, recta firmare, & in omni ecclesia ad æterni arbitrium iudicis sic disponenda disponere, ut de vultu

A ejus iudicium nostrum prodeat, & oculi nostri videant æquitatem. Tuis igitur, fili Madelme, iustis petitionibus annuentes, beatæ Sophiæ cænobium, cui, Domino autore, præfidere cognoveris, sub tutela & jurisdictione sedis apostolicæ, sicut hæctenus mansit, perpetuo permanere præsentis paginæ autoritate sancimus: ut soli Romanæ ecclesiæ subditum, ab omnium ecclesiarum seu personarum jugo liberum habeatur: cuncta etiam quæ prædecessoribus tuis, vel tibi, ad ejusdem monasterii immunitatem, vel possessionem, nostrorum prædecessorum sunt privilegiis attributa, nos quoque tibi, ac successoribus tuis regulariter promovendis, præsentis privilegio contribuimus. Cellas præterea, vel ecclesias, vel villas, quæ aut industria prædicto videntur cænobio iuste ac rationabiliter acquisita, possidendas in perpetuum confirmamus; id est, ecclesiam, &c.

Enumerat cænobii possessiones.

Per præsentem igitur nostri privilegii paginam apostolica autoritate constituimus, ut quæcumque hodie idem cænobium iuste possidet, quæque in crastinum concessione pontificum, liberalitate principum, aut oblatione fidelium, iuste atque canonicè poterit adipisci, firmamus tibi, tuisque successoribus, illibata ut permaneant.

Decrevimus ergo ut nulli omnino hominum liceat idem cænobium tenere, perturbare, aut ei subditas possessiones auferre, vel ablata retinere, vel minuere, vel temerariis vexationibus molestare, aut etiam fatigare; sed omnia integra conserventur, eorum quoque substantia, ac gubernatione concessa sunt, utilis omni modo profutura. Abente autem nunc abbate, vel quolibet successorum, vel nullus ibi qualibet subreptionis astutia, vel violentia, præponatur, nisi quem fratres communi consensu, vel fratrum pars consilio saniori, elegerint; electus a Romano pontifice consecratus; chrismâ, oleum sanctum, consecrationes altarium sive basilicarum, ordinationem monachorum qui ad sacros sunt jam nunc ordines promovendi, ab episcopis, in quorum diocesis estis, accipietis; siquidem gratiam & communionem apostolicæ sedis habuerint, & si gratis ea, & sine pravitate impenderint. Si quid autem horum obstiterit, liceat vobis a quocumque volueritis catholico episcopo, quæ prædicta sunt sacramenta petere. Tibi vero, quem propensiore caritate amplectimur, ex apostolicæ sedis peculiari benignitate id munus personaliter indulgemus, ut per annum quinquies, id est, in die sanctæ Resurrectionis, & Pentecostes, & Natalis Domini nostri salvatorisque Iesu Christi, solemnitatisque duodecim sanctorum Fratrum, necnon & sancti martiris Mercurii, ad missarum tantum solemniam, chirothecis, atque etiam campagis utaris. Sane si quis in crastinum archiepiscopus, aut episcopus, imperator, aut dux, rex, princeps, aut comes, aut vicecomes, iudex, aut persona quolibet, magna aut parva, potens aut etiam impotens, juris nostri privilegii paginam sciens, contra eam venire temere, aut primaria mente tentaverit, secundo, tertiove commonitus atque adhortatus, si non satisfactione congrua emendaverit, eundem honoris sui & officii periculo subiacere, necnon & submovere decrevimus,

crevimus, & a Christi atque ecclesie corpore, auctoritate apostolicæ potestatis segregamus: conservantibus autem ea, pax a Domino & misericordia præsentibus & futuris sæculis conservetur. Amen. Bene valete.

Datum Anagninæ per manus Ioannis S. R. sedis diaconi, prid. Id. Mart. Indiæ XV. anno pontificatus domini maximi Urbani II. papæ quinto, Incarnationis autem Domini nostri, patrisque æterni IESU CHRISTI anno MXXII.

“** HONORII II. EPISTOLA

Ad canonicos ecclesie Turonensis.

Andegavenfis comitatus suppositus interdicto.

Honorius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis clericis Turonensibus matris ecclesie S. Mauriti, salutem, & apostolicam benedictionem.

*Ex speculatio Dache-
riano.*

SICUT boni & humiles filii sunt paternæ dilectionis nexibus arctius attingendi: ita ingrati & inobedientes sunt rigore iustitiæ coercendi. Si quidem compertum habuimus, quod Fulco Andegavenfis comes divortium illiciti matrimonii filæ suæ, & Guillelmi filii Roberti comitis, a dilecto filio nostro I. cardinali presbytero, apostolicæ sedis legato, & ab aliis fratribus nostris coepiscopis, & sapientibus viris, accepta idoneorum probatione testium iudicatum, scivare contempsit. Præterea, quod graviter est, uri accepimus, ad beati Petri, & sanctæ atque apostolicæ Romanæ ecclesie injuriam, prædicti legati nuncios ad eum directos capiens, & in arcta custodia per duas septimanas retinens, barbas eorum & capillos flammis exurere, & litteras in conspectu hominum sub dio cremare præsumpsit. Unde legatus idem, in propriam comitis terram, interdictionis, & in personam ejus, excommunicationis sententiam promulgavit. Nos ergo habito fratrum consilio, eandem usque ad condignam satisfactionem sententiam ratam habemus. Interdictum autem præcipimus observari. Datum Laterani pridie idus Aprilis.

“** INNOCENTII II. EPISTOLA

Ad Contadam Salzburgensem archiepiscopum.

Consolatur quod a suis multa passus esset. Item de quibusdam ab ipso interdictis, & de Guibertinis.

Innocentius episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri Conrado Salzburgensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

*Ex metro-
poli Sals-
burgensi.*

1. Pet. 3.

GRAVIS quidem, carissime frater, passionis videtur angustia, quam te a filiis tuis pati significasti, quos nutriendos in Domino suscepisti. Sed quale sit passionis præmium, pastoris nostri voce instrumur dicentis, quod si pro iustitia patimini, beati eritis. Noli ergo desistere, noli ovis CHRISTI subsidia opportuna subtrahere, ne lupo rapientis aditus

A in ovile Domini relinquatur. Qualiter pugnare debeas, Divinæ scripturæ vocibus sufficienter instrueris. Nostræ facultatis auxilium per Dei gratiam semper paratum invenies.

Pro quibusdam ecclesiis a te interdictis nos Henricus dux Carinthiæ postulavit: nos autem totum id dispositioni tuæ committimus. Quid enim inde fieri debeat, tua dilectio poterit sapientiorum fratrum deliberatione disponere. De Hugone Brixienti hoc servandum præcipimus, quod & de cæteris Guibertinis in conciliis statutum est, ut nec moveantur, nec in suis ordinibus recipiantur.

B “** EIVSDEM AD EVMDEM EPISTOLA.

Ut de causa abbatis S. Emmerami simoniz accusati cognoscat.

Innocentius servus servorum Dei, venerabili fratri Conrado, Salzburgensi archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

POSTquam fraternitati tuæ pro causa Pavonis S. Emmerami abbas litteras miseramus, scripsit nobis venerabilis frater noster Ratibonensis episcopus, eundem abbatem in iudicio accusatum, & de simoniaco flagitio convictum, sicque depositum. Hujus ergo negotii pertractationem sollicitudini tuæ, vice nostra committimus: ut ad Ratibonensem ecclesiam per temerisum accedens, diligenter inquiras, si iudicium ordinabiliter est habitum; aut, si alii accusatores, alii testes fuerunt, si eo præsentem, sub iurejurando, contra eum dictum est testimonium; si contra eum scriptus actum est, vel, si ipse licentiam respondendi & defendendi se habuit; si accusatorum, vel testium qualitas satis videtur canonicis convenire. Quæ si integre celebrata repereris, sicut factum est, iudicium perseveret: alioquin abbas ipse, secundum litterarum nostrarum tenorem, supradicto monasterio restituitur, & competenti, sine retractatione temporis, termino, coram vestra, & fratrum nostrorum præsentia canonicè iudicetur.

“** EIVSDEM AD EVMDEM.

De Ratibonensi episcopo obedientiam Romanæ ecclesie denegante.

Innocentius episcopus, servus servorum Dei, Conrado Salzburgensi archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

SICUT tua nuper adversa cognovimus, sic & prospera cognoscere optaremus. Si enim compateris, comparimur; si congaudes, & congaudemus. Porro de fratre nostro Ratibonensi episcopo nosse te volumus, qualiter obedientiam Romanæ promissam ecclesie observaverit. Litteras enim quas per abbatem S. Emmerami ad eum misimus, primo parum pendit, secundo nec accipere voluit, & latorem gravibus contumeliis affectit. Quamobrem nos eum, donec satisfaciat, ab omni episcopali officio interdicimus, sicut in litteris, quas ad eum misimus, legere poterit, quas nimirum ei per te volumus præsentari, ne aut despiciantur, aut eorum sententia clam habeatur.

EIVSDEM

***EIVSDEM AD HENRICVM
Ratisbonensem episcopum.

Vt abbatem S. Emmerammi restituat, alioquin se no-
verit interdictum.

*Innocentius episcopus, servus servorum Dei,
Henrico Ratisbonensi episcopo venerabili fra-
tri, salutem & apostolicam benedictionem.*

Nos ecclesie profectum aliquem de te spe-
rantes, protectionis tue minus bona pri-
mordia toleravimus. Ceterum contra spem no-
stram, Romanæ ecclesie detrimentum asserere di-
ceris, & promissæ obedientiæ debitum asper-
nari. Sancti siquidem Emmerammi monaste-
rium, quod ad Romanam ecclesiam pertinere
cognoscitur, titioni nostræ subtrahere niteris,
& nostræ auctoritatis literas, quæ ad te per eju-
dem monasterii abbatem missæ sunt, adeo con-
tempnisti, ut eum qui secundas literas attulit,
gravibus contumeliis affeceris. Nec illud mi-
noris æstimes fuisse delicti, quod ad synodalem
conventum litteris communibus evocatus, ve-
nire penitus contempnisti. Tantum ergo apo-
stolicæ sedis contemptum omnino raciti præter-
ire non possumus. Repetitas itaque ad te lit-
teras desinatantes, hanc tibi præcepti legem
præfigimus, ut infra dies xx. postquam apices
hos acceperis, transgressionem præteritam ple-
nius corrigas, ut videlicet Pavonem abbatem
prædicto monasterio integre restituas, & ab
eius deinceps infestatione desistas. Alioquin ab
omni episcopali officio te noveris interdictum,
donec præceptum hoc efficaciter impleas, &
nobis de contemptu nostro iustitiam exequaris.

***EIVSDEM AD HENRICVM,
Leucorum episcopum.

Confirmat concordiam factam inter ipsum, & Frede-
ricum comitem Tullensem.

*Innocentius episcopus, servus servorum Dei. ve-
nerabili fratri Henrico Leucorum episcopo
& eiusque successoribus canonicè promovendis, in
perpetuum.*

STATUTA fratrum nostrorum sicut irra-
tionabilia debemus ecclesiasticæ disciplinæ
moderatione corrigere, ita nihilominus con-
venit eorum bene gesta firmare. Quamobrem,
venerabilis frater Henricè episcope, pacem
& concordiam, quæ post multas guerras
& labores, atque expensas, inter te & no-
bilem virum Fredericum comitem Tullensem,
in præsentia venerabilium fratrum nostrorum
Tituini episcopi sanctæ Rufinæ tune apostolicæ
sedis legari, Alberonis Treverensis archiepisco-
pi, & suffraganeorum suorum, Stephani vidi-
licet Metensis, Alberonis Virdunensis, episco-
porum, necnon aliorum nobilium principum,
videlicet Simonis ducis, Adeleidis ducissæ
uxoris suæ, Rainaldi Barensum comitis, Gal-
teri de Cundricure, Odonis de Melaino, &
Petri de Bressio, Rutile in Treverensi pato-
chia facta est, præsentis scripti pagina confir-
mamus, & futuris temporibus ratam manere
decernimus. Ita scilicet ut de hospitalitate, seu
consuetudine, quam præfatus comes Frederi-
Concil. general. Tom. X. Append.

Acus in præbenda fratrum Tullensis ecclesie fi-
bi usurpare contra iustitiam nitetur, nihil
sibi deinceps ex debito audeat vindicare. Ve-
runtamen si prædictus comes Visceriaei in præ-
benda statum bis in anno cum septem vel
decem militibus tantum hospitari voluerit, id
ipsum ei minime negabitur, sed fratres eju-
dem loci sustinebunt, nec cum exinde mole-
stabitur, si in domo fratrum hospitium susci-
piat, si ministerialium administratione procur-
ratur voluerit, si nullam exactionem in eadem
villa vel per se, vel per alios fecerit. Ceterum,
si ipse hoc transgredi vel violare præsumpserit,
jam dicti fratres id ipsum ab eo per iustitiam
exquirere possint. Præterea si quando necesse
fuerit, ut idem comes a decano vel præposito
postulaverit, in præbenda fratrum semel in an-
no cum septem vel decem militibus tantum,
tertium hospitium ei dabitur. Si vero neces-
sitas ingruerit, & nec decanum, nec præposi-
tum ad obrinendum hospitium habere poterit,
hospitium ipsum per ministerialium manus ac-
cipiat, & servitium competens, quod ei ex-
hibitum fuerit, cum gratiarum actione susci-
piat. Quod si comes aliter quam supra scriptum
est, fecerit, & conventionem laudatam coram
præfatis episcopis atque principibus violaverit,
aut exactionem aliquam, vel violentiam in vil-
lis fratrum supra dictorum exercuerit, si ser-
vitia sufferentia canonicorum antedicta, & eo
modo quo sunt determinata, per manus mini-
sterialium non susceperit: hospitia quæ non
ex debito aut iustitia, sed per sufferentiam
fratrum accipiebat, protinus amittat. Et hoc
tandiu stare poterit, quamdiu ipse amicitiam
fratribus debitam obtinuerit. Decernimus
ergo ut neque præfato comiti, neque alicui
hominum liceat, te vel successores tuos, seu
Tullensem ecclesiam, aut canonicos, super hoc
remere infestare, aut aliquid ultra id quod præ-
dictum est, a te, vel ab ipsis exigere: sed
potius ipse statutis hospitium contentus existat,
& Tullensis ecclesia, & canonici, ab ipsis in-
festatione de cætero liberi maneam, & quieti.

C Si quis autem huius nostræ confirmationis pa-
ginam sciens, contra eam venire tentaverit te-
mere, secundo tertiove communitus, si non
reatum suum congrua satisfactione contexerit,
potestatis honorisque sui periculum patietur,
& a sacratissimo corpore & sanguine D. N.
IESU CHRISTI alienus fiat. Conservantes
autem, omnipotentis Dei, & beatorum apo-
stolorum Petri & Pauli gratiam consequantur.
Data Pisis per manum Almerici S. R. E. dia-
coni cardinalis & cancellarii, v. i. Idus Iunii,
Indictione XIII. Incarnationis Dominicæ an-
no M C X X V I. pontificatus domini Innocen-
tii papæ secundi anno v. i.

***EUGENII III. EPISTOLA

Ad S. Poncii, & Craffensem abbatem.

Vt servent decretum Urbani II. in concilio
Claramontano.

*Eugenius episcopus, servus servorum Dei, dile-
ctis filiis sancti Poncii, & Craffenis abbatibus,
salutem & apostolicam benedictionem.*

CRAVE nimis est sedis apostolicæ man-
datis dura cervice resistere, & ejus con-
stitutiones velle in irritum revocare. Per alia si-
A A A a a quidem

*Edidit Ba-
luzius ad
tom. II. de
concord.*

quidem scripta sollicitudini vestræ mandavimus, ut excommunicatos venerabilis fratris nostri Petri Narbonensis archiepiscopi nequaquam susciperetis, & de substituendis sacerdotibus in parochialibus vestris ecclesiis, quas in provincia ipsius habetis, decretum prædecessoris nostri sanctæ memoriæ Urbani papæ firmiter servaretis. Quod nimirum tale est: Sane quia monachorum quidam episcopis jus suum auferre contendunt, statumus ne in parochialibus ecclesiis quas tenent, absque consilio episcoporum presbyteros collocent: sed sensu sacerdoti committant: ut hujusmodi sacerdotes de plebis quidem cura episcopis respondant, abbati vero pro rebus temporalibus ad monasterium pertinentibus debitam subjectionem exhibeant, & sic sua cuique jura serventur.

Vos vero, sicut ex iterata ipsius fratris nostri conquestione accepimus, neque ipsius interdictum, neque decretum ipsum servare ullatenus voluistis. Per iterata itaque vobis scripta mandamus, & mandando præcipimus, quatinus & a consortio excommunicatorum memorati fratris nostri omnino abstineatis, & in vestris ecclesiis, quas in ejus episcopatu habetis, absque ipsius consensu presbyteros minime collocetis. Alioquin nos, & ipsos presbyteros excommunicandi, & ecclesias interdicens, ei auctoritatem concessimus. Data Romæ apud sanctum Petrum, 1 v. Idus Maii.

** EIVSDEM AD EOSDEM

De eodem argumento.

Eugenius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis sancti Poncii & Crafferis abbatibus, salutem & apostolicam benedictionem.

Ex eodem. EX conquestione venerabilis fratris nostri Petri Narbonensis archiepiscopi, & canonicorum ecclesiæ suæ, accepimus, quod in ecclesiis quas in ejus episcopatu tenetis, capellanos absque conscientia eorum ponitis, & ab eis excommunicatos in vita & in morte recipitis. Quod & rationi contrarium, & sanctorum patrum decretis omnino adversum esse dignoscitur. Quia ergo tantæ præsumptionis excessum dissimulare non possumus, nec debemus: per præsentia vobis scripta mandamus, quatenus eorum excommunicatos de cætero nullatenus recipiatis, & de substituendis presbyteris in parochialibus vestris ecclesiis, quas in eodem episcopatu habetis, prædecessoris nostri sanctæ memoriæ Urbani Papæ constitutum firmiter teneatis: ut videlicet vos ipsi presbyteros eligatis, & prædicto archiepiscopo præsentetis; quibus, si idonei fuerint, animarum curam committere debeat, ut de plebis cura ei respondant, vobis vero pro rebus temporalibus debitam subjectionem exhibeant. Videte itaque ut hoc mandatum nostrum ita efficere studeatis, ne iteratus clamor exinde ad aures nostras debeat pervenire. Data Ferentini 11. Idus Aprilis.

** EIVSDEM AD MONACHOS archiepiscopatus Narbonensis.

De eodem argumento.

Eugenius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis abbatibus, prioribus, & aliis monachis, per episcopatum Narbonensem constitutis, salutem & apostolicam benedictionem.

Ex eodem. QUONIAM quidam monachorum episcopis jus suum auferre contendunt, a venerabilis memoriæ Vibano prædecessore nostro in Alvernensi concilio statutum est, ne in parochialibus ecclesiis quas tenent, absque consilio episcoporum, presbyteros collocent, sed episcopi parochiæ curam cum abbatum consensu sacerdoti committant: ut hujusmodi sacerdotes de plebis quidem cura episcopis rationem reddant, abbati vero pro rebus temporalibus ad monasterium pertinentibus debitam subjectionem exhibeant. Quia ergo justitiæ ac rationis ordo suadet, ut qui a successoribus sua desiderat mandata seu instituta servari, decessoris sui voluntatem, & statuta custodiat: per præsentia vobis scripta mandamus, quatenus presbyteros, quos in parochialibus ejus ecclesiis collocatis, venerabili fratri nostro Petro Narbonensi archiepiscopo præsentetis; ut si idonei fuerint, animarum curam, sicut statutum est, ab eo suscipiant. Nilominus quoque vobis præsentium auctoritate mandamus, ut oblationum & decimarum portionem, quæ a populo provenit, & secundum statuta canonum ad jus archiepiscopi spectare dignoscitur, exceptis his quæ vobis a sede apostolica specialiter de his indulta sunt, ei absque contradictione aliqua persolvatis. Præterea, quoniam ad aures nostras perlatum est, quod quidam ex vobis parvulos solenniter baptizare, laicis penitentias & eucharistiam contra suæ professionis regulam dare præsumunt: præsentium auctoritate omnimodis prohibemus, ne de cætero id attentare præsumant. Alioquin nos eidem fratri nostro archiepiscopo vestro potestatem concessimus, ut in hujusmodi præsumptores, ecclesiasticæ severitatis censuram exercent. Data Romæ, apud sanctum Petrum, 1 v. Idus Maii.

** EIVSDEM AD EPISCOPOS provinciæ Burdegalenfis.

De ecclesiastica & canonica libertate.

Eugenius episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus fratribus, Gunfrido Burdegalenfi archiepiscopo, ejusque suffraganeis episcopis, videlicet Agennensi, Engolismensi, Santonensi, Pictaviensi, Petragoricensi, & universis abbatibus per eandem provinciam constitutis, tam presentibus quam futuris in perpetuum.

Ex eodem. PRIVILEGIA quæ intuitu libertatis sacrosanctis ecclesiis a Romanis pontificibus, vel catholicis regibus conferuntur, nulla debent temeritate convelli, nulla temporum varietate turbari. Quemadmodum enim catholica mater ecclesia in spiritualibus sine macula & ruga, multimoda

multimoda vittutum fragrantia & nitore clarescit: ita in temporalibus nulli seruituti, nulli mundanae conditioni, eam conuenit subiacere. Quae cum ita sint, libertatem ab illustribus uitis, Ludouico patre egregiae recordationis, & filio ejus Ludouico, Francorum regibus, ecclesiis Burdegalensis provinciae collatam, eorumque privilegiis roboratam, nos praedecessorum nostrorum bonae memoriae, Innocentii uide licet, & Lucii, Romanorum Pont. uestigii inhaerentes, nostri uisus asseritione firmamus; & ratam & inconvulsam futuris temporibus obseruari praecipimus. Ut uidelicet tam in Burdegalensi sede, quam in aliis episcopalibus ecclesiis vel abbatibus ejusdem provinciae, in episcoporum electionibus vel abbatum, canonicam habeatis libertatem, absque hominum, juramenti, seu etiam fidei per manus datae obligatione.

Porro quod a praedecessoribus nostris in generalibus est statutum conciliis, res & bona uniuersa Burdegalensis archiepiscopi, & suffraganeorum episcoporum vel abbatum decedentium, successorum usibus illibata seruari, patrerit & inconvulsa, apostolica auctoritate decernimus. Adijcimus etiam, ut omnes ecclesiae infra supra dictam provinciam constitutae, praedia, possessiones, & uniuersa ad ipsas pertinentia, secundum privilegia, iustitias, & bonas consuetudines suas, integra & inconvulsa possideant: atque, ut dictum est, in omnibus ecclesiis, earumque ministris, & possessionibus uestris, canonicam habeatis in omnibus libertatem: salua sedis apostolicae auctoritate. Nulli ergo hominum fas sit uos, vel ecclesias uestras super hac nostra constitutione temere perturbare, aut aliquam uobis exinde contrarietatem inferre. Si quis autem huic nostrae constitutioni ausu temerario contraire tentauerit, si non reatum suum congrue emendauerit, potestatis honorisque sui careat dignitate, & omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus, indignationem incurrat, & excommunicationi subiacet: conservantes uero, eorundem apostolorum benedictionem & gratiam consequantur. Amen.

Ego Eugenius catholicae ecclesiae episcopus subscripsi.

Ego Conradus Sabinensis episcopus subscripsi.

Ego Albericus Hostiensis episcopus S.

Ego Imarus Tusculanus episcopus S.

Ego Guido presbyter cardinalis tit. sancti Chrysoconi S.

Ego Hubaldus presbyt. cardinalis tit. S. Praxedis S.

Ego Guido presbyter cardinalis SS. Laurentii & Damasi S.

Ego Iordanus presbyter cardinalis tituli S. Susannae S.

Ego Oddo diaconus cardinalis S. Gregorii ad uelum aureum S.

Ego Guido diaconus cardinalis SS. Cosmae & Damiani S.

Ego Octavianus diaconus cardinalis S. Nicolai in carcere Tulliano S.

Ego Gregorius diaconus cardinalis sancti Angeli S.

Datum Sutrii per manum Roberti S. R. E.

Concil. general. Tom. X. Append.

A presbyteri cardinalis & cancellarii, VIII. Kal. Maii, Indictione IX. Incarnationis Domini anno M CXLVI. pontificatus uero domini Eugenii anno II.

"** EIVSDEM AD LVDOVICVM VII. Francorum regem.

Hortatur ad bellum sacrum.

Eugenius episcopus, seruus seruorum Dei. carissimo in Christo filio Ludouico, illustri & glorioso Francorum regi, & dilectis filiis principibus, & uniuersis Dei fidelibus per Galliam constitutis, salutem & apostolicam benedictionem.

QUANTVM praedecessores nostri Romani pontifices pro liberatione Orientalis ecclesiae laborauerint, antiquorum relatione didicimus, & in gestis eorum scriptum reperimus. Praedecessor etenim noster felicis memoriae papa Urbanus, tanquam tuba caelestis intonuit, & ad ipsius deliberationem sanctae Romanae ecclesiae filios de uicibus mundi partibus sollicitate curauit. Ad ipsius siquidem uocem, ultramontani, praecipue Francorum regni, fortissimi & strenuissimi bellatores, & illi etiam de Italia, caritatis ardore succensi, conuenerunt, & maximo congregato exercitu, non sine magna proprii sanguinis effusione, diuino eos auxilio comitante, ciuitatem illam in qua saluator noster pro nobis pati uoluit, & gloriosum ipsius sepulcrum passionis suae nobis memoriale dimisit, & quamplures alias, quas prolixitatem uitantes, memorare super sedemus; a paganorum spurcicia liberauerunt. Quae gratia Dei, & partum uestrorum studio, qui per interualla temporum eas defendere, & Christianum nomen in partibus illis dilatate pro uiribus studuerunt, usque ad uestra tempora, a Christianis detentae sunt, & aliae urbes infidelium ab ipsis oppugnatae. Nunc autem nostris & ipsius populi peccatis exigentibus, quod sine magno dolore, & gemitu proferre non possumus, Edessa ciuitas, quae nostra lingua *Kois* dicitur, quae etiam, ut fertur, cum quondam in Oriente rota terra a paganis detineretur, ipsa sola sub Christianorum potestate Deo seruebat, ab inimicis crucis Christi capta est, & multa castralla Christianorum ab ipsis occupata. Ipsi quoque ciuitatis archiepiscopus cum clericis suis, & multi alii Christiani, ibidem interfecti sunt, & sanctorum reliquiae in infidelium conculcatione datae sunt & dispersae. In quo quantum ecclesiae Dei, & toti Christianitati periculum imminet, & nos cognoscimus, & prudentiam uestram latere non credimus. Maximum namque nobilitatis & prohibitio indicium fore cognoscitur, si ea quae patrum strenuitas adquisiuit, a nobis filiis strenue defendantur. Veruntamen si, quod absit, secus contrigerit, patrum fortitudo in filiis imminuta probatur. Uniuersitatem itaque uestram in Domino commonemus, rogamus atque praecipimus, & in peccatorum remissionem injungimus, ut qui Dei sunt, & maxime potentiores & nobiles, uiriliter accingantur, ut infidelium multitudini quae se tempus uictoriae super nos adeptam laetatur, sic occurrere & ecclesiam

AAAaa ij clesiam

clesiam Orientalem tanta patrum vestrorum, ut prædiximus, sanguinis effusione, ab eorum tyrannide liberatam, ita defendere, & multa captivorum milia fratrum nostrorum de impiorum manibus eripere studeatis, ut Christiani hominis dignitas vestro tempore augeatur, & vestra fortitudo quæ per universum mundum laudatur, integra & illibata servetur. Sit vobis etiam in exemplum bonus ille Mathathias, qui pro patris legibus conservandis seipsum cum filiis & parentibus suis morti opponere, & quicquid in mundo possidebat, relinquere nullatenus dubitavit: atque tandem Divino cooperante auxilio, per multos tamen labores, tam ipse quam sua progenies, de inimicis viriliter triumphavit. Nos autem vestra quieti, & ecclesie ejusdem destitutioni parera sollicitudine providentes, illis qui tam sanctum, tamque pernecessarium opus & laborem devotionis intuiru suscipere & perficere decreverint, illam peccatorum remissionem, quam præfatus prædecessor noster papa Urbanus instituit, autoritate nobis concessa concedimus & confirmamus, atque uxores & filios eorum, bona quoque & possessiones, sub sanctæ ecclesie, nostra etiam, & archiepiscoporum, episcoporum, & aliorum prælatorum ecclesie Dei, protectione manere decernimus. Autoritate etiam apostolica prohibemus, ut de omnibus qui crucem acceperint quiete possederint, nulla deinceps quæstio moveatur, donec de ipsorum reditu vel obitu certissime cognoscatur. Præterea quoniam illi qui Domino militant, nequaquam in vestibus preciosis, nec cultu formæ, nec canibus, nec accipitibus; vel aliis quæ portendant lasciviam, debent intendere: prudentiam vestram in Domino commonemus, ut qui tam sanctum opus incipere decreverint, ad hæc non intendant, sed in armis, equis, & ceteris quibus infideles expugnent, totis viribus studium & diligentiam suam adhibeant. Peccatorum remissionem & absolutionem, juxta præfati prædecessoris nostri institutionem, omnipotentis Dei, & beati Petri apostolorum principis autoritate nobis a Deo concessa concedimus, ut qui tam sanctum iter devote inceperit & perfecit, sive ibidem mortuus fuerit, de omnibus peccatis suis, quibus corde contumax & humiliato confessionem susceperit, absolutionem obtineat, & sempiternæ redhibitionis fructum ab omnium bonorum remuneratore percipiat. Datum Verralle Kal. Decembris.

**** ANASTASII IV. EPISTOLA**
Ad episcopos & abbates provincie
Burdegalenfis.

De ecclesiastica libertate servanda.

Anastasius episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus fratribus, Gaufrido Burdegalensi archiepiscopo, ejusque suffraganeis episcopis, Agennensi, Engolismensi, Santonensi, Pùllaviensi, Petracoricensi, & universis abbatibus per eandem provinciam constitutis, tam presentibus quam futuris, in perpetuum.

Edidit Baluzius tom. 11. de concord. sacerdot. & imp.

QUOTIENS aliqua ecclesiarum, conditionibus sæcularium virorum per catholicorum principum provisionem eximitur, & grata ei conceditur libertate potiri: sanctæ Ro-

manæ ecclesie, univerforum Christi fidelium matri, providendum imminet attentius & agendum, quatenus quod ad honorem Dei, & salutem ecclesie suæ factum esse dignoscitur, taliter autoritate apostolica roboretur, ut non debeat ecclesia Dei, quæ libertati reddita videbatur, per aliquorum malitiam recidivis de novo conditionibus aggravari. Quemadmodum enim catholica mater ecclesia, &c. ut supra.

Nos prædecessorum nostrorum fel. mem. Innocentii videlicet, Lucii, & Eugenii, Romanorum pontificum, vestigiis inhaerentes, nostri favoris assertionem firmamus, & ratam & inconvulsam futuris temporibus observari præcipimus: ut videlicet tam in Burdegalensi sede, quam in aliis episcopalibus ecclesiis, vel abbatibus ejusdem provincie, in episcoporum electionibus vel abbatum, canonicam habeatis libertatem, absque homini, juramenti, seu etiam fidei per manus datæ obligatione.

Porro quod a prædecessoribus nostris in generalibus est statutum concilii, res & bona universa Burdegalensis archiepiscopi, & suffraganeorum episcoporum, vel abbatum decedentium, successorum usus illibata servari pariter & inconvulsa, apostolica autoritate decernimus. Adjicientes etiam, ut omnes ecclesie infra supradictam provinciam constitutæ, prædia, possessiones, & universa ad ipsas pertinentia, secundum privilegia, justitias, & bonas consuetudines suas, integra, & inconvulsa possideant; atque, ut dictum est, in omnibus ecclesiis, earumque ministris, & possessionibus vestris, canonicam habeatis in omnibus libertatem, salva sedis apostolicæ autoritate. Nulli ergo hominum fas sit vos vel ecclesias vestras super hac nostra constitutione temere perturbare, aut aliquam vobis exinde contrarietatem inferre. Si quis autem huic nostræ constitutioni ausu temerario contraire tentaverit, si non reatum suum congrue emendaverit, potestatis, honorisque sui careat dignitate, & omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus, indignationem incurrat, & excommunicationi subjaceat: conservantes vero, eorumdem apostolorum benedictionem & gratiam consequantur. Amen.

Ego Anastasius catholice ecclesie episcopus subscripsi.

Ego Imarus Tufculanus episcopus subscripsi.
Ego Cinthius Portuensis, & sanctæ Rufinæ episcopus S.

Ego W. presbyter card. tit. Calixt. subscripsi.
Ego Hubaldus presbyt. card. tit. sanctæ Præxedis S.

Ego Manfredus presbyter cardinalis tit. sanctæ Sabinæ S.

E Ego Aribertus presbyter card. tit. sanctæ Anastasie S.

Ego Iulius presbyter cardinalis tit. sancti Marcelli S.

Ego Rodolphus diaconus cardinalis sanctæ Lucie subscripsi.

Ego Guido diaconus cardinalis sanctæ Marie in Porticu S.

Ego Oddo diaconus cardinalis sancti Nicolai in carcere Tulliano S.

Datum Laterani per manum Rolandi sanctæ Romanæ

Romanæ ecclesiæ presbyteri cardinalis & cancellarii, v. 11. Kal. Maii, Indiæ. II. Incarnationis Dominicæ anno M C L IV. pontificatus vero domini Anastasii IV. papæ anno primo.

** HADRIANI PAPÆ IV. EPISTOLA ad Leonatem abbat. Casaurientem.

Privilegium Casaurientse.

Hadrianus episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis, Leonati abbati monasterii S. Clementis de insula Piscaria, qua Casa-aurca vocatur, ejusque fratribus iam presentibus quam futuris regularem vitam professis, in perpetuum.

Ex tomo v. privilegii.

EFFECTVM justa postulantis indulgere, & vigor equitatis, & ordo exigit rationis: præsertim quando petentium voluntatem pietas adjuvat, & veritas non relinquit. Quocirca, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus: & prædictum monasterium, ubi corpus B. Clementis papæ & martyris requiescit, & in quo Divino participati estis obsequio, ad exemplar prædecessoris nostri felix memorie Leonis papæ, sub beati Petri, & nostra protectione suscipimus, & presentis scripti privilegio commuimus. Statuentes, &c.

Interdicimus insuper, ut nullus episcopus ibi synodum celebret; christina, oleum sanctum, consecrationes altarium, seu basilicarum, ordinationes monachorum seu clericorum, qui ad sacros ordines fuerint promovendi, a quocumque malueritis, suscipiatis episcopo. Obvenite vero te nunc ejusdem loci abbate, vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet surreptionis astutia, seu violentia præponatur, nisi quem fratres communi consensu, vel fratum pars consilii sanioris, secundum Deum, & beati Benedicti regulam, providerint eligendum, &c.

Ego Hadrianus catholica ecclesiæ episcopus subscripsi.

Ego Gregorius Sabinensis episcopus.

Ego Hubaldus Hostiensis episcopus.

Ego Iulius Prænestinus episcopus.

Ego Galterius Albanensis episcopus.

Ego Bernardus Portuensis, & sanctæ Rufinæ episcopus.

Ego Hubaldus presbyter cardinalis tit. sanctæ Crucis in Jerusalem.

Ego Octavianus presbyter cardinalis tit. sanctæ Cæcilie.

Ego Ioannes presbyter cardinalis tituli sanctorum Ioannis & Petri, tituli Pamachii.

Ego Ioannes presbyter cardinalis tituli sanctorum Silvestri & Martini.

Ego Ildebrandus presbyter cardinalis basilicæ duodecim apostolorum.

Ego Guido presbyter cardinalis tituli Callisti.

Ego Ioannes presbyter cardinalis tituli sanctæ Anastasie.

Ego Bonadies presbyter cardinalis tituli sancti Chrysogoni.

Ego Guillelmus presbyter cardinalis tituli S. Petri ad vincula.

Ego Oddo diaconus cardinalis sancti Georgii in Capena. Tom. X. Appendix.

gii ad velum aureum.

Ego Iacintus diaconus cardinalis S. Marie in Colindina.

Ego Ardicio diaconus cardinalis sancti Theodori.

Ego Cinthius diaconus cardinalis sancti Hadriani.

Ego Petrus diaconus cardinalis sancti Eustachii juxta templum Agrippæ.

Datum Laterani per manum Rolandi S. R. E. presbyteri cardinalis & cancellarii, 11. Idus Martii, Indictione VI. Incarnationis Dominicæ anno M C L V III. pontificatus vero domini Hadriani papæ IV. anno v.

** ALEXANDRI PAPÆ III. EPISTOLA

Ad P. cardinalem S. A. L. in Gallia.

De mercede eorum qui scholas regunt.

Alexander episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio P. ... sancti Chrysogoni presbytero cardinali, apostolice sedis legato, salutem & apostolicam benedictionem.

LICET mandaverimus, ut hi qui volunt docere, nihil pro scholis regendis ab aliquo exigant, juxta illud, *Veni & audi*: volentes tamen honestati & literaturæ M. Petri cancellarii Parisiensis, quantum salva honestate possumus, prompta benignitate deferre, quem speciali prerogativa diligimus, & volumus honorare, discretioni tuæ mandamus, quatinus habito consilio cum venerabilibus fratribus nostris, Wilhelmo Senonensi archiepiscopo, apostolice sedis legato, & H. Remensi archiepiscopo, & aliis dignis & honestis personis, super regimine scholarum Parisiennum, quod tibi vitium fuerit, ita quod personam jam dicti Petri non excedat quod exinde feceris, circumspicte diligentia provideas atque disponas, eam cautè & maturitatem adhibiturus, quod non videaris modum excedere, & illi qui scholas rexerint, non debeant immoderate gravari. Datum Ferent. 1v. Kalend. Novemb.

** EIVSDEM AD DECANVM

ET CAPITVLVM PARIENSE.

Confirmat ecclesiæ Parisiensis possessiones.

Item de præbenda S. Genovesæ in ecclesiâ Parisiensi.

Alexander episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis B. decano & capitulo Parisiensis ecclesiæ, salutem, & apostolicam benedictionem.

QVANTO fervorem devotionis vestræ laudabilis sumus & efficacius in multis experti, tanto libentius jura & libertates ecclesiæ vestræ conservare volumus & tueri, & vestris justis postulationibus benignius condescendere: ut de sinceritate devotionis, quam erga nos, & Romanam ecclesiam geritis, gratiam nostram uberius sentiat. Eaproptet, dilecti in Domino filii, officii nostri debito provocati, & petitionibus vestris clementer in-

AAAaaa iij ducti,

duci, libertares, & antiquas & rationabiles consuetudines ecclesie vestrae, a reimpore sanctae recordationis patris & praedecessoris nostri Eugenii papae, usque ad nostra tempora observatas, ratas habemus & firmas, easque autoritate apostolica confirmantes, perpetuam in posterum decernimus habere firmitatem. Ad haec cum quaedam monasteria & ecclesiae praebendas habeant in ecclesia vestra, & dilecto filio nostro magistro Mainerio praebenda sanctae Genovesae concessa sit: vetiti ne paulatim subrependo in detrimentum praedictorum monasteriorum & ecclesiarum, & in gravamen vestrum, huiusmodi consuetudo inoleat in ecclesia vestra, postulatis a nobis ut super hoc iuri vestro, & indemnitati eorundem monasteriorum & ecclesiarum, pastorali deberemus sollicitudine praecavere. Inde est quod praesenti scripto arctius inhibemus, ne de aliqua praebendarum, quas praescripta monasteria vel ecclesiae habent in ecclesia vestra, quamlibet personam canonice cogamini. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae confirmationis & constitutionis infringere, vel etiam aliquatenus contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius, se noverit incursum. Datum Ferentini v. Kal. Novembris.

" in eisdem
scripturis
erat, mo-
nasteria.

** AD EPISCOPVM ANAGNIENSEM

Et capitulum eiusdem ecclesiae.

Vt eorum domesticis sint a tributis & omnibus oneribus liberi.

Alexander episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri episcopo & dilectis filiis capitulo Anagn. salutem & apostolicam benedictionem.

** EIVSDEM AD DECANVM C
ET CAPITVLVM PARIENSEM.

De stipendio canonicorum.

Alexander episcopus, servus servorum Dei dilectis filiis decano & capitulo Parisiensis ecclesiae, salutem & apostolicam benedictionem.

Ex MS.
di. 197. 1.
Liber. 111.

JUSTITIA postulat, & ratio persuadet, ut his uberius debeamus gratiam impendere, & suis iustis postulationibus benignius nostrum imperitri favorem, qui circa nos & Romanam ecclesiam multa noscuntur devotione fervere, & nostram exequentur facilius voluntatem. Inde est quod cum vos ad preces nostras dilecto filio nostro Roberto de Belei vicario B. Petri Fossatenis super illas octo libras, quas in ecclesia vestra praeter stationes & minutos redditus solebat annuatim percipere, sex libras annis singulis liberaliter addideritis: nos providere volentes, ne vobis in damnum vel praedictum convettatur, quod ob reverentiam nostram prompta devotione fecistis, apostolica auctoritate statuimus, ut occasione additionis quam fecistis memorato Roberto, aut dilecto

A filio nostro magistro Mainerio, cui praebenda sanctae Genovesae concessa est, non potestis a praescriptis ecclesiis quomodolibet molestari, quominus post eorundem Roberti & Mainerii decessum, in eundem statum eadem praebenda redeant, in quo ante additionem factam fuisse noscuntur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae constitutionis infringere, vel ei aliquatenus contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius, se noverit incursum. Datum Ferentini v. Id. Novembris.

B

MERITIS vestrae devotionis inducimur, Ex tom. I. X. Ital. sacra.

ut vos favore benevolo prosequamur, & in his quae digne cupitis, habeamus providentiae studium efficacis. Sane lecta coram nobis vestra petitio continebat, quod potestas, concilium, populus civitatis Anagn. familiares, & servientes vestros ad solvendum, contribuendum cum aliis civibus Anagn. in datis collectis, angariis, & parangariis, expensis, & aliis oneribus supradictae civitatis, propria temeritate compellunt in vestrum praedictum, & gravamen. Quare humiliter petebatis a nobis, ut providere super hoc paterna sollicitudine curarem. Nos iraque vestris in hac parte gravaminibus occurrere cupientes, ut familiares, & servientes vestri, commensales duntaxat, in datis, & aliis praemissis, solvere & contribuire minime teneantur, nec ad ea compelli valeant, sine speciali mandato sedis apostolicae faciente plenam & expressam de praesentibus mentionem, vobis autoritate apostolica indulgemus.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae concessionis infringere, vel auti temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius, se noverit incursum.

Datum Anagn. Id. Iunii, pontificatus nostri anno quinto.

FINIS TOMI X. CONCILIORVM.

LUTETIÆ PARISIORUM.

GEORGII IOSSE,
DIONYSII BECHET,
GVILLELMI LE BE,
GABRIELIS & NICOLAI CLOPEIAV,
PETRI LE PETIT,
Vidua EDMVNDI MARTIN,
LVDOVICI BILLAINE,
GODEFRIDI MARCHER,
IOANNIS DVPVIS,
SEBASTIANI MABRE-CRAMOISY,
IACOBI PIGET.

Impensis

viâ
Iaco-
bcâ.

M. DC. LXXI.

